BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
34 D
4

142

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

R. P. DIDACI
DE BAEZA
PONFERRADIENSIS,

Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM in Euangelicam Hiſtoriam,

Tomus Primus.

Complectens D. Ioſephi, B. Mariæ, & Chriſti Domini magnalia, & tractatus de Euchariſtia, de Spiritu ſancto, & de B. Trinitate, omnia moraliter.

Cum quatuor Indicibus neceſſarijs primus, Capitum & materiarum per locos Communes, ſecundus ad Concionatorum vſum, tertius Locorum Sacræ Scripturæ, quartus Rerum notabilium.

NVNC PRIMVM IN ITALIA EXCVSVS.

Cum Superiorum Permiſſu, & Priuilegijs.

VENETIIS, MDCXXVIII.

Sumptibus Diſiunctæ Societatis.

Delli Capuccini di Roviglione Roma

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISSIMO,
IOANNI PAVLO SAVIO
EPISCOPO FELTRIÆ,

Domino & Patrono Colendiſſimo.

SOCIETAS DISIVNCTA S. ET F.

REges & Dynaſtas ſine munere adire, olim nefas habitum, Reuerendiſſime Antiſtes, Domine Colendiſſime: Nos nouum Præſulatus tui faſtigium debito obſequio veneraturi, afferimus munuſculum ex librario noſtro cenſu optimum; Commentaria Moralia in Euangelia R. P. Didaci de Baeza Societatis Ieſu, viri in ſacra literatura eminentiſſimi. Cùm enim illius nouam editionem, & ante hac in Italia numquam publici iuris factam pararemus, cui eam dicaremus tu primus occurriſti, & Societatem Diſiunctam in hoc vno coniunctam habuiſti, quæ vnanimis voluntatibus in tui admirationem, & venerationem conſpiraret. Quem enim non raperet, & ad ſui amorem non alliceret tam fulgidus virtutum ſplendor? tam ſingulare ſacrarum & politiorum literarum ornamentum? quæ te ſupra cæteros adeò extulerunt, vt velut lux in monte poſita radios longiſſimè diffundant. Vnde factum eſt, vt ob miram vitæ innocentiam, vir-

tutum decus, & Regalis ſacerdotij prærogatiuas ita in oculis Summi in terris Chriſti Vicarij fueris, vt te anno nondum reuoluto & Sebenicenſium, mox Feltrenſium Antiſtitem deſtinauerit. Quam dignitatem ita cum morum modeſtiſſimorum ſuauitate, & prona in omnes humanitate conſocios, vt nemo ſit, qui te non ſuſpiciat, & maioribus digniſſimum fateatur. Sed non patitur epiſtolaris breuitas prolixas tuas laudes commemorari: quare finem imponimus, vbi prius Genium tuum exorauerimus, vt hoc quidquid eſt muneris ſerena fronte ſuſcipias, nos verò omnes & ſingulos ſolita & tibi innata humanitate complectaris, cui omnia fauſta & felicia intimo animi affectu ominamur, & à Deo ter Opt. Max. ardentibus votis precamur. Vale, Antiſtes Reuerendiſſime, & Eccleſiæ Chriſti quamdiutiſſime anna perenna.

LE-

LECTORI.

I*N feraci librorum ætate, quando ſingulæ ſacri Textus lineæ libros parturiunt integros; quando quilibet liber commentationum aggeribus, in Bibliothecas exurgit; ea mihi potior cura viſa fuit ſi Bibliothecas in vnum conferrem librum, & ex pluribus non omnia quæ poſſem, ſed illuſtriora ſeligens, conuiuium pararem prorſus alienum à faſtidio. Sapiens ille Pater familias apud* Matth. 22. *vt ad conuiuium inuitaret ſuum, hoc perſuadebat inuitatis, nimirum quòd* altilia occiſa erãt; *ſemel eſurienti Petro repentia & communia oblata ſunt, poſthac non communia; ſed altilia parantur, quibus veſci gaudeant, quicumque vocantur ad ſapientiæ conuiuia. Hanc ebibit mentem Theophilus Alex. epiſt. Paſc. 1. vbi inquit.* Cernentes à ſapientia immolari tauros & altilia iuxta Euangelij parabolam, veſcamur fortioribus, pleniſque neruorum, & pinguioribus doctrinarum cibis, vt lac infantiæ deſerentes ſolidum capiamus alimentum. *Lactis humanioris ſapientiæ cupedias alij miniſtrant, alij exundantes nectareis ſuccis crateres propinent, alij de Aſſueri ambitione floridas menſas ferculorum varietate fartas exhibeant. Mihi ſanctum eſt illud à B. Ennodio dictum lib. 1. epiſt. 12. nimirum.* Pulchra ſunt quæ ſcribis, ſed ego amo plus fortia. Redimita ſunt floribus, ſed poma plus diligo. *Itaque dum fortiores cibos ſapientiæ quæro, de Euangelico aſtu, altilia ſolum aucupari feſtino, quibus lectorum fames ambitioſius adimpleam. Et dum vobis altilia aucupor, in manna incido, nec metuo quod ſapientiæ filijs de leuitate damnetur mannæ cibus. Sed quale iſtud manna? illud indigitat Petrus Dam. lib 6. epiſt. 5. vbi nomen manna expendens ex cap. 16. Exodi* Manhu? quid eſt hoc? *ſic ſtatim pergit ipſe.* Illi ergo manna, id eſt, Quid eſt hoc? veraciter comeditant, qui dum legunt, vel audiunt diuini verbi myſterium, ſolerter inquirunt. Qui nimirum intra literalis paleæ thecam, dulcem intelligentiæ ſpiritualis ambiunt enucleare medullam. Hic certè quid eſt hoc? veraciter veſcitur, qui in aſsidua Scripturæ ſacræ ſolerter inquiſitione verſatur. *Totus hic meus liber ſic quæque Scripturæ loca ſollicitat, vt tot ſint illius quæſtiones, quot verba, proponit ſimplicia, & dum ſtatim quid*

eſt

eſt hoc? inquirit, de manna parat ſuis lectoribus cibos. Religioſa fuit in manna nouitas, in diem colligebatur, ſemper enim heſternus inuentus eſt putridus. Equidem in ſapientis ore vileſcunt heſterna, à quibus ſe lætiſſimus expedit Ezechiel capit. 4. inquiens. O Domine nunquam contaminata eſt anima mea, & morticinium aut immundum non introiuit in os meum. Sed neque caro heſterna introiuit os meum. *Vnde ſolerter Orig. hom. 5. in Leui. ſapientes monet*, vt cum proferre ad populum ſermonem cœperit, non heſterna proferant, non vetera proloquantur, ſed per gratiam Dei noua ſemper proferant, & ſpiritualia ſemper inueniant. *Moleſtè feram quod hic manna nouitatis ſapor, hoc requiratur in libro, in quo laboraui noua, & ſpiritualia inuenire. Noua, inquam, non quia recentia, ſed quæ apud veteres obſcura noſtris commentarijs claritatem præſeferant nouitiam. Nonne doctus ſcriba de theſauro ſuo profert vetera & noua? Qualiter de theſauro noua proferantur? Theſaurus is eſt qui cuſtoditas hominum memoria antiquiores ſeruat diuitias. Et quidem non dixit noua de theſauro proferri, ſed vetera & noua, hoc eſt illa quæ à veteribus recondita ſunt, & nouitio, de Doctoris induſtria, ſplendore veſtiuntur. Veriſſimum enim eſt illud à Beat. Ennodio dictum orat. 3. nimirum:* Fului nobilitatem metalli, niſi ad vnguem manus ducat artificis, maternis penè hebetatur in tenebris. Et ſi non magiſtra politione venuſtetur, nihil ei prodeſt ſublimitas quam vena conceſſerit. *Pretioſiora ſunt apud veteres Patres eloquia ſuper aurum & topazium, quæ ne maternis tenebris hebetentur, meam aliqualem adhibui induſtriam, vtinam de laborioſa mea politione ſic renouentur, vt quam vena conceſſit, eorum appareat ſublimitas; quo de theſauris patrum proferam vetera & noua ſimul. Auſim aurea vobis promittere, quibus dum diuites Patrum theſauros percurro, ditor. Sæpiſſime quæ non ferunt magna flumina, grana aurea inueniuntur inter arenas parui, & humilis fluuij, quando hic per auri fodinas tranſit & currit. Teſtantur ſane huius operis aurea ingenij mei paruitatem, ſed & meos, per diuites ſanctorum venas, quotidianos decurſus. Quibus dum librum facio, vitium caui merito reprehenſum à Plinio, eorum qui vt doctrinam publicent ſuam, nil aliud præſtant quam nomina Authorum, à quibus acceperunt, expungere. Nepotiani potius amaui plenam modeſtiæ gloriam de quo hæc aſſerit D. Hieron.* Ingenuo pudore qui ornabat ætatem, quid cuius eſſet, ſimpliciter confitebatur. Atque in hunc modum eruditionis gloriam declinando, eruditiſſimus habebatur. Illud aiebat Tertulliani, iſtud Cypriani, hoc Lactantij, iſtud Hilarij eſt. *Quorum Doctorum authoritate, meam non puto obtenebrari doctrinam, ſed potius & collimari, & perfici. Sic monebat Ennod. lib. 1. epiſt. 12.* Labora ergo circa ſtudia, lucem in colloquijs dilige, lectioni deuotus inſiſte, vt fructus eloquentiæ multiplicium authorum ventilatione purgetur. *Aliquis contemnet forſan hanc innumerabilem multitudinem paragraphorum, in ſingulis breuitatem accuſans, quod idem crediderim eſſe, ac ſi quis Auroram accuſet, quod infinitis penè roris guttulis terram impleat, vel pluuiam, quod non inſtar ampliſſimorum ſtagnorum,*

rum, ſed linearum inſtar ſeſe terræ communicet. Sapientius Moyſes Deut. 31. hinc commendabat doctrinam, dicens. Concreſcat in pluuiam doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum. *Sua illis Rhetorum flumina relinquo, qui fontibus innutriti paradiſi, nil niſi Iordanem ſpirant. Ego in extremis terræ dimiſſus, ac deſpectus aptor potentia Dei; qui ab extremis terræ nubes educit, vt concreſcat in pluuiam doctrina mea, & minutiſſimis paragraphis diſtinctum fluat, vt ros eloquium meum: Id Orbi, optime lector, vt ſpero, non erit infœcundum.*

PROVINCIALIS LICENTIA.

EGo Melchior de Pedroſa Societatis IESV in Prouincia Caſtellæ præpoſitus Prouincialis: Poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre noſtro Mucio Vitelleſchi præpoſito Generali, facultatem facio, vt Tomus inſcriptus, *Commentaria Moralia in Euangelicam Hiſtoriam, Auctore Patre Didaco de Baeza Ponferradenſi, noſtræ Societatis Theologo*, & eiuſdem Societatis grauium doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus Salmanticæ in Regio noſtro Spiritus ſancti Collegio, die vigeſima ſexta Martij, anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſecundo.

Melchior de Pedroſa.

IVDICIVM P. F. GABRIELIS Lopez, Ordinis Minorum, & S. P. Franciſci de Paula Diffinitoris, & à ſancti Officij Inquiſitionis cenſuris Miniſtri.

SVPREMO Regio mihi iubente Senatu, attentè perluſtraui, & alta meditatione perpendi pręclara *Commentaria Moralia in Euangelicam Hiſtoriam*, *Auctore admodum Reuerendo Patre Didaco de Baeza Societatis Ieſu fauſta prole, Theologo inſigni.* Opus ſanè incredibili eruditione refertum, & improbo labore probè elaboratum, mihi viſum eſt, numeriſque abſolutiſſimum. In quo, nil mutandum, nil delendum, corrigendum, aut expoliendum nihil, & non cenſura, ſed laude dignum, omni dubio, omni aſſentatione procul iudicatur. Celſa illius, & plauſibilis doctrina, non modò ad vſum, cum magno diuini Verbi Præconum fructu, & emolumento ſufficiet, ſed in ſtuporem, in miraculum vſque procedet. Ea parte diuinæ ſcientiæ, quæ ad Scholas pertinet, adeò mirum in modum excellit Auctor, vt nec latum vnguem à Catholicæ veritatis, & pietatis via diuerſum abijſſe conſpiciatur. In alterius Theologiæ, quæ expoſitiua eſt, peritia inſtructum, aſsiduaque lectione exercitatum, diutiuſque inſudaſſe, tot, tamque maturi fructus palàm oſtendunt, quatenùs plenè ſublimiorem moralem interpretationem deſiderandam haud relinquunt. Etenim ſacro textu germanam, & ſubtilem explanationem adaptat, Tropologicum ſermonem, è ſanctorum, & priſcorum Patrũ ſententijs decerptum cohærentem adducit, ita vt ſi cum antiquiorum labore & induſtria, haſce tanti interpretis elucubrationes componas, illis ſuperioribus hunc neges inferiorem, qui veterum placita, tam concinno, & apto ordine connectit, vt vix agnoſcas, ſuis nedum alienis, & dum alienis, an ſuis verbis vtatur: ac inter præſentis ętatis ſcriptores eximios, ipſum magnum fatearis. Ingenuè, & candidè dicam, quòd quoties hæc ſcripta in manus ſumpſi, non ſine admiratione depoſui.

Viuat, valeat Auctor, ne in cōmunem iacturam fiat, vt Venerem Coam, quam Apelles inchoauit, qui perficiat, inueniatur nemo. *Nimirum* (verba ſunt C.Plinij) *inuidit mors, peracta parte, nec qui ſuccederet operi, ad praſcripta lineamenta, inuentus eſt*. Hæc de operis nucleo pro dignitate pauca. De cortice pauciora. Verba ſingula, miram quandam grauitatem, & energiam præſeferunt. Abeat qui non deſiderans has cupedias, & lautias dicat, *Vilius eſurio*. Cuius (inquam) fames, erga electiles cibos contenta ſit leuiori condimento. Satiùs ego: *Grammaticis placebunt, & ſine Grammaticis*. At ſeriùs cum D.Auguſt. id quod de ſacra pagina à ſuperno Spiritu, obſcuris velata ænigmatibus, reuelata: *Ad intellectum* (inquit) *à faſtidio reuocandum, cui facilè inueſtigata, plerumque vileſcunt*. Et alibi: *Sed hæc voluptas* (nempe quæ de eloquio Dei dulci ſuper mel capitur) *allegoricis tegminibus, inuoluta eſt, vt deſideretur ardentiùs, nudeturque iucundiùs*. Tandem Scriba doctus noſter non tantùm de theſauro ſuo nobis profert noua, & vetera, ſed & theſauros locupletiſſimos, pleno de pectore, Marte proprio. Hi quando non abſconditi? Fodiat, qui inuenire cupiat, theſaurizabit, diteſcet multum, ditabit plurimos. Ita ſentio, cenſeo. In hoc Conuentu Deiparæ de Victoria Matritenſi, Ordinis Minorum S. P. N. Franciſci de Paula, die 15. Iunij, Anno 1622.

Martialis lib. 7. epig. 24.
Martialis lib. 10. epig. 21.
D. Aug. lib. 1. de doctrin. Chriſt. c. 6.

F. Gabriel Lopez.

IN-

INDEX CAPITVM ET MATERIARVM.

PER LOCOS COMMVNES.

A

ADoratio Magorum. 280.1

APPARITIO DOMINI FACTA.

Matri & Magdalenæ. 770.1.b
Diſcipulis eũtibus in Emaus. 781.1.a
Diſcipulis congregatis ſine Thoma. 798.1.c
Cum Thoma. 811.2.b
Ad mare Tyberiadis. 818.1.c
Aſcenſio Domini. 832.2.d

C

CAiphas. 600.2.d
Cœna vltima legalis à Chriſto Domino celebrata. 465.2.c
à Cruce exhibita. 665.2.c

E

Euchariſtia. 512.1.a

H

Hortus. 576.1.c

I

IEſuitæ. 257.1.c
Ieſuitarum collector & fundator B. Ignatius. 262.2.a

IESVS

in vterum virginalem deſcendit. 198.1.d
naſcitur. 201.2.b
Angelis & paſtoribus reuelatur. 219.1.c
circumciditur. 239.2.c
à Magis adoratur. 280.1.c
fugit in Aegyptum. 312.1.a
Hieroſolymis manet. 326.1.d
baptizatur. 340.1.c
in Eremo tentatur. 354.1.d
transfiguratur. 395.2.c
cænat cum ſuis. 465.2.c
pedes diſcipulorum lauat. 477.1.a
proditorem manifeſtat. 564.1.a
apud Caipham. 600.2.d
apud Pilatum. 623.2.a
in Cruce. 665.2.c
lancea tranſfigitur & ſepelitur. 735.1.d
reſurgit. 748.1.c
reſurgens Matri & Magdalenæ apparet. 770.1.b
apparet Diſcipulis euntibus ad Emaus. 781.1.a
Diſcipulis apparet ſine Thoma. 798.1.c
apparet cum Thomas. 811.2.b
in Cælos aſcendit. 832.2.d
mittit Spiritum ſanctum. 850.1.c
prædicat myſterium Trinitatis. 865.1.c

IESV

Societas. 275.1.c
nomen in circumciſione exhibitum. 247.2.a
& Simeonis occurſus. 301.1.d
apud homines conuerſatio. 388.1.b

doctrina, res geſta, & miracula in genere. ibid.
triumphus Hieroſolymæ. 441.2.c
in cruce verba. 694.2.e
apparitio ad mare Tyberiadis. 818.1.c
aſcenſio mirabilis. 832.d
S. Ignatius Societatis Ieſu fundator. 262.2.a
Innocentum puerorum ſtrages. 312.1.a

IOSEPH.

Mariæ ſponſus. 1.1.c
Chriſti parens. 21.2.e
Ioſephi virtute peculiares. 6.1.d

M

Magorum adoratio. 280.1.e
Manifeſtatio proditoris inter epulas. 564.1.a

MARIA

concepta. 26.1.b
nata. 49.1.c
in templo præſentata. 63.1.a
ab Angelo annuntiata. 73.2.c
prægnans, & expectans partum. 157.1.a

MARIAE.

ad Eliſabeth viſitatio. 128.1.d
cantus apud domum Zachariæ. 143.2.e
purificatio, & ad Templum aduentus poſt partum. 164.1.b
compaſſio iuxta Crucem. 175.2.d
mors, reſurrectio, & gloria. 185.2.c
Miſſio Spiritus ſancti. 850.1.c
Myſterium Trinitatis prædicatum à Domino. 865.1.c

O

Occurſus Ieſu & Simeonis. 301.1.d

P

Pilatus. 623.2.a
Proditor inter epulas manifeſtatur. 564.1.a

R

Reſurrectio Domini. 748.1.c

S

Simeon Ieſu occurrit. 301.1.d

SOCIETATIS IESV.

viri. 257.1.
fundator S. Ignatius. 262.2.a
Spiritus ſancti miſſio. 850.1.c

T

Trinitatis myſterium à Chriſto Domino prædicatum. 865.1.c

V

Verba à Chriſto Domino facta, & alia circa Crucem geſta. 694.2.e

AD

AD CONCIONATORVM VSVM.

In Dominicam Primam Aduentus.

Lucæ cap. 21.

E*Runt ſigna in Sole, & Luna, &c.* Creaturæ vniuerſæ Deo ſeruiunt, in peccatores. 229. 2. b In Sole, & Luna horrentia ſigna apparebunt, quia beneficia diuina de exigenda ratione ſollicitant. 98. 2. b & metum incutiunt. lib. 5. cap. 8. §. 10.

Areſcentibus hominibus præ timore & expectatione. Deploratus eſt ille, qui ſecurè agit, cum pro illo vniuerſi timent. 476. 1. a Iudicij memoria & expectatio quàm efficax. 611. 1. b

Et tunc videbunt filium hominis, &c. Caro Chriſti Domini carnales condemnat. 413. 2. c Quàm timendus vt homo in iudicio. 664. 2. b Vox eius damnatis horrenda. ibid. Expendo adhuc illud: *Tunc videbunt;* & fœlices prædico illos, qui nunc eum ſub miti ſpecie vident. Hi tunc iudicij rigorem emollient. 296. 1. b

Tunc leuate capita veſtra. Vt iuſti leuantur timore iudicij ex Chriſto Domino, lib. 5. c. 7. §. 15.

In Dominicam II.

Matth. 11.

C*Vm audiſset Ioannes in vinculis opera Chriſti, &c.* Chariſſimi Deo ad laborum ſocietatem admittuntur. 671. 2. d Labores vt tutantur iuſtos. 577. 1. a 191. 1. a Nec miror quòd ad Ioannem vinctum operum Chriſti fama perueniat, quandoquidem homines afflicti, & laborantes Dei ſedes ſunt. 458. 1. c

Mittens duos ex Diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es? Multi putant quòd Ioannes interrogauit, non de quocumque aduentu Chriſti; ſed de aduentu per crucem. Felix igitur, qui crucem meminit Chriſti, is mortē ambibit. 731. 2. a & ſeq.

Illis autem abeuntibus, cœpit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne. Ioannes vinctus laudatur à Ieſu; etenim labores, & preſſuræ reddunt homines Deo conſpicabiles. 443. 1. c

Hominem mollibus veſtitum? Dedecent Eccleſiaſticos viros veſtes molles. 419. 2. c 643. 1. c

Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Cui nō eſt pecuniæ copia, indecens, & ſuſpectus ornatus. 175. 1. b

In Dominicam III.

Ioan. 1.

M*Iſerunt Iudæi ab Hieroſolymis Sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem.*

nem. Diuinitatis indicium dedit Ioànes hominibus contraria carnis perſuadens. 293.1.e

Et confeſſus eſt, & non negauit, quia non ſum ego Chriſtus, &c. Ne ames cæteri præferri. 648.1.b 779.1.d

Propheta es tu? Non. Clariſſimum Prophetæ nomen abiurat, non enim à titulis, & cognominibus; ſed a vera virtute amat dignoſci. 688.1.a

Ego vox clamantis in deſerto: dirigite viam Domini. Quàm decet, omnes, animorum ſaluti inuigilare. 705.1.d

Medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. Ieſus vt ſuas glorias abſcondit manifeſtat paſſiones. 114.2.d

Cuius ego non ſum dignus, vt ſoluam eius corrigiam. Vide, *Humilitas.*

In Dominicam IV.

Luc. 3.

F*Actum eſt verbum Domini ad Ioannem Zachariæ filium in deſerto.* Hominum frequentiam fugiat, qui cęleſti luce perfundi cupit. 292.1.b

Prædicans Baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum. Pœnitentia non deleui ſatisfactione facienda. 739.1.b

Sicut ſcriptum eſt: Vox clamantis in deſerto: parate viam Domini. Suus quemque virtutis gradus decet intra ſui ſtatus regulas; ſicut in choro alius acuta, alius alta contendit voce iuxta numerum artis, ſic alius habitus pœnitentem Heremitam, alius Sacerdotem, alius coniugem. 856.2.c

Omnis mons, & collis humiliabitur. Et videbit omnis caro ſalutare Dei. Humilitas compendium ſalutis, lib. 3. c. 7. §. 14. in fine, & 494.2.c Illuminat mentem. 507.1.b Exaltat ſuos. 500.2.a

In Feriam IV. Cinerum.

M*Emento homo quia puluis es, &c.* Mortis memoria efficax. 479.2.c Habenda inter ipſas lætitias. 421.2.c Mors ad peccatores feſtinat. 569.2.d Intrepidè ſubeunda vt vincatur. 413.2.c Vt eſt beneficium peccatoribus. 570.2.b Vt virtutis præmium. 186.1.d 2.b Poſt Chriſtum ab omnibus ſumitur. 187.1.c 2.d Chriſti aduentu matura. 304.1.d

Cognitio ſui reddit hominem ad Dei imaginem. 409.1.b Se inſpiciat homo. 604.1.a

Ex Matth. 6. *Cùm ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, &c.* De ieiunio pulchra. 358.1.c 359.1.b 360.1.c In via virtutis quàm fugiendi humani oculi. 410.2.e 257.1.a 114.2.b & ſeq.

Exterminant facies ſuas. Laborare vt a Deo deficias, quam miſerum. 429.1.a In peccatorum vijs crux eſt labor. 682.1. pondus. 298.2.c & ſeq.

Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, &c. Bona temporalia vacua. 103.2.e & ſeq. Fugacia. 491.1.b Permanentia nulla, niſi in Chriſto. 415.1.b

In Feriam VI. Cinerum.

Matth. 5.

E*Go autem dico vobis, diligite inimicos veſtros.* A Chriſto Domino manauit amor in inimicos. 695.1.b Chriſtianus quaſi ex iuſtitia tenetur parcere. 108.1. De inimicorum amore, *vide* verbum inimici, verbum hoſtes, vbi plura.

Benefacite his, qui oderunt vos. Inimicis benefaciēs, eos expugnas. 267.1.b

Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos; vt ſitis filij Patris veſtri, qui in cælis eſt. Calumnias patienter tolerare, diuinæ virtutis eſt. 641.1.a

At-

Attendite, ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, &c. Vt latere debes in ipſa virtutum exhibitione, diſce ex Ieſu, qui dum facit beneficia, non patet obtutibus. 140.1.a

Te autem faciente eleemoſynam. Vide verbum, Eleemoſyna, Pauperes.

Dominica I. Quadrag.

Vide lib.3.c.3. per totum.

In Feriam IV. poſt primam Dom.

Matth. 12.

Acceſſerunt ad Ieſum Scribæ, & Phariſæi dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum videre. Tarditas in obſequijs præſtandis Principes, ac nobiles Iudæorum repellit. 237. 2. b Vaniſſimi homines petunt ſigna è cœlo, quæ ſunt humilitatis faſtidientes, Chriſtianos autem decent ſigna humilitatis. 134.2.c

Volũtas propria ſemper ſui ruinam petit. 425. 1. b Ecce hominum voluntates quàm longe à ſalute erant, dum ſigna aerea quærebant, vt vni voluntati Chriſti debeamus ſui ſanguinis effuſionem. 489.1.e

Generatio mala, & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ. Paſſionis Chriſti efficacia maxima, vt poſſit veram pœnitentiam perſuadere. 779. 1. a Datur ſignũ Ionæ ſubmerſi, hoc eſt, ſignum Ieſu paſſi, vt perſuadeatur ſalus vera acquirenda, non de leui diligentia, ſed per ingentia mortificationis opera. 739. 1. b 806.2.a

Inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam. Cultus corporis damnoſus pœnitenti. 138.1.d

Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant. Verbum diuinum cum prædicatur, timeant qui abeſt. 596.1.d

In Feriam VI. Dom. I.

Ioan. 5.

In his iacebat multitudo magna languentium, expectantium aquæ motum. Non qui à leui aquæ aſperſione, ſed qui vera mortificatione carnis curari volunt, hi grati Deo. 739.1.c

Expectantium aquæ motum. Non feſtinandum tibi, vt labores excutias. 691.2.d Sed Deus longanimiter expectandus. 787.2.c Vide etiam verbum, Expectatio.

Qui prior deſcendebat in piſcinam, ſanus fiebat. Patet Angeli miniſterium ex eo quòd vnus ſanabatur, Deus enim citiùs pluribus, quàm vni beneficia largitur. 80. 1. a 565. 1. a 812. 2. c vbi quam fugienda ſingularitas in diuinis fauoribus procurandis.

Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. Vide, Labores, Afflictiones.

Huncc ùm vidiſſet Ieſus. Laborantes oculis recreantur ſpectantium. 689.1.b

Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit. Contentio, & æmulatio ad ſalutem præripiendam honeſta. 766. 1.d

Tolle grabatum. Bona temporalia vt grauent poſſeſſores ſuos. 296.2.c

Quis eſt ille homo qui dixit tibi, tolle grabatum tuum, & ambula. Nil curant virtutes, ſed eo ſpectant, quo aliquam ſpeciem defectus poſſint prætendere. Quàm hoc malum, vide 484.1.d

Is autem qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Dominus ſolis amat ſentiri beneficijs. 140.1.a

Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Pec-

Peccata eſſe cauſas malorum noſtrorum, cupit Deus, vt ſciamus. 707.2.c

Quia Ieſus eſſet; qui fecit eum ſanum. De hoc vide, lib. 2. cap. 5. per plures paragraphos.

In Dominicam II.

Vide lib. 3. cap. 4. per totum.

In Feriam IV. Dom. II.

Matth. 20.

Aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecretò, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & Filius hominis tradetur, &c. Quos publicè ſuſtinere cupit conflictus, priùs domi in ſecreto meminit, vt diſcas ſecretò aſſueſcere, tolerare mala, quæ poſtea in publico facilè vincas. 162. 1. a Malorum præmeditatio vtiliſſima. 376. 1. d

Et tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum: & tertia die reſurget. Flagella in Ieſu ſigna euidentiſſimæ charitatis. 651. 2. d vbi de Ieſu flagellis alia. Reſurrectionis memoria facilè mors, & cruciatus vorantur. 754. 2. b

Tunc acceſsit mater filiorum Zebedæi adorans, & petens, &c. Salus per mulieres etiam ſuſpecta. 605. 1. c Vtrumque Dei latus malè petit, quia nemo debet ſibi ſoli Dei bona præſumere. 282. 2. a

Non eſt meum dare vobis. Non eſt boni Principis vni, aut duobus ditandis incumbere. 566. 1. a Imò Dei proprium eſt potius plurimis; quàm vni tribuere. 223. 2. d

Et *audientes decem indignati ſunt.* Prælatio inter fratres odioſa. 779. 1. d

Quicumque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter. Miniſter Ieſu eſt, qui ſcit humiliari, vt profit. 134. 2. c Vide Humilitas.

In Fer. VI. Dom. II.

Matth. 21.

Plantauit vineam: & locauit eam agricolis, & peregrè profectus eſt. Deus laborem requirit noſtrum, otium odit. 133. 1. d 819. 2. b In vinea & torculari paſſiones, & labores exprimuntur quos reliquit Deus hominibus, vt firmiſſimas illorum cuſtodias. 577. 1. a ab his perfidis agricolis abſentauit, & abſcondit Dominus, ne citius in eius faciem ſæuirent. 607. 1. c

Iterũ miſit ad illos alios ſeruos plures prioribus. Vtinam ingens miſiſſet ſupplicium, quia impunitas peccatorum peſſima eſt. 487. 2. c Sed beneficia præſtita ingratis pro ſummo ſupplicio ſumuntur. 567. 2. b

Nouiſsimè autem miſit ad illos filium, &c. Ad reprobandos Iudæos, mittit Deus filium ſuum, illos ſic honorans, quia nec reprobat ſeruum ſine aliquo munere. 307. 1. b

Eiecerunt extra vineam, & occiderunt. Ieſus extra ciuitatem paſſus, vt ſuam iuſtitiam ſingularem oſtenderet, quæ in parcendo conſiſtit. 683. 2. c

Quid faciet agricolis illis? Non exprimit eorum nomina, ne tu nominatim mordeas quos corrigere amas. 467. 2. b

Auferetur à vobis regnum Dei. Occultiſſimum Dei iudicium in iuſtorum perditione. 573. 1. a

In Dominicam III.

Luc. 11.

Erat Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Diabolus ſemper ſtudet hominibus officere, Deus proſpicere. 367. 2. d 378. 2. c

Et cum eiecisſet dæmonium, locutus eſt mutus. Confeſſio peccatorum neceſſaria. 706.1.c
Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Vnio quàm neceſſaria. 690.1.b
Cùm immundus ſpiritus, &c. Vitiorum immunditia incredibilis. 171.1.c
Inuenit eam ſcopis mundatam, & ornatam. Cultus, & ornatus corporis in pœnitente ſuſpectus. 138.1.d

In Feriam I V. Dom. I I I.

Matth. 15.

QVare Diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones Seniorum? Proximorum errores, nec videndi, nec nūtiandi, ſed virtutes. 484.1.d Non probo inuidioſam accuſationem de leui aquæ lotione, id tamen ſcio, quod in viris perfectis aliquando paruiſſimi defectus exitij periculum trahunt. 500.2.a
Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei, propter traditionem veſtrã? Peccatores non decet alios accuſare, ſed ſibi proſpicere. Non fert Ieſus, quòd ſui mordeantur, vt qui ſibi opprobria, & accuſationes omnes præoccupauerat. 152.2.d
Deus dixit: Honora patrem, & matrẽ. Pietas in parentes. 459.2.b
Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Cor dandum Deo in primis. 504.1.b
Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cœleſtis, eradicabitur. In ſolo Deo firmitudo. 154.2.b

In Fer. V I. Dom. I I I.

Ioan. 4.

HOra erat quaſi ſexta. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Quàm facilè inuenitur Deus ab his qui labori incumbunt, dum alij voluptati indulgent. 238.2.b
Da mihi bibere. Poſt labores exantlatos, amplius Deus noſtram ſalutem ſitit, ſic poſt fatigationem ſitit Samaritanæ ſalutem. 723.2.a Vt per potum aquæ frigidæ pauperi exhibitum ſponſas ſuas explorat. 724.2.a
Diſcipuli autem abierãt in ciuitatem, &c. Vt ſe acceſſibilem Deus præbet peccatoribus. 203.1.b
Quomodo tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Ad indigentium ſubleuationem non diſtinguant Chriſtiani inter Iudæos, & Græcos, domeſticos, & extraneos. 633 2.
Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Dei guttula replet humana corda. 190.2.c
Vade, voca virum tuum, & veni huc. Vt pluribus proficit Chriſti gratia, ſic libentius præſtatur. 80 1.a
Domine, vt video, Propheta es tu. Patres noſtri adorauerunt, &c. A Deo nihil ſæculare petendum. 864.2.a
Ego ſum qui loquor tecum. Ieſus vt ſeſe peccatoribus prodit. 795.2.a
Et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Fœminarum colloquia vt cauenda. 127.1.a
Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abijt in ciuitatem, &c. Qui Deo implentur, amant anathema eſſe a Ieſu pro fratribus. 291.2.a Sic hæc mulier reliquit Chriſtum, & abijt, &c.

In Dominicam I V.

Ioan. 6.

SEquebatur eum multitudo magna. Omnes hi erant è plebe: vnde ponderanda ratio, qua vulgus Iudæorum Deo fuerit acceptius. 237.2.a
Quia videbant ſigna quæ faciebat ſupra his qui infirmabantur. Miracula Domini ſalutaria. 392.2.d
Cum ſubleuaſſet oculos Ieſus, & vidiſset quia multitudo maxima venit ad eum. Citiùs extorquentur diuini fauores,

nores, vbi a multis participandi ſunt. 307.2.b 223.2.d.812.2.c 565.1.a

Eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces. Poſſet Deus ſine his quinque panibus ſaturitatem tanti populi efficere, ſed aſſumptis panibus his docuit quòd homo faciat quod in ſe eſt, cætera Deo remittat. 375.1.c

Accepit ergo Ieſus panes: & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus. Princeps non ad vnum ſolum, ſed per omnes bona diſtribuat. 566.1.a Sit benefactor. 473.2.a Bona Dei præ manibus habentur, ſed bona mundialium dominorum fugiunt è manibus. 491.b 1.853.2.d

In Fer. IV. Dom. IV.

Ioan. 9.

Vidit hominem cæcum à natiuitate, &c. Cæcitas mentis quàm dãnoſa. 574.2.d Calamitates reddunt homines Deo conſpicabiles. 443.1.d

Neque hic peccauit, neque parentes eius, ſed vt manifeſtentur opera Dei in illo. Homo laboribus, ærumniſque oppreſſus patentiſſima Dei ſedes eſt. 458.1.c

Me oportet operari opera eius qui miſit me. Nuſquam deſtitit Dominus benefacere dum fuit in mundo, etiam ſepultus. 743.1.e

Expuit in terram, & fecit lutum, &c. Humilitas illuminat mentem. 507.1.b Per luti humilitatem Dominus deiecit regnum peccati, ſed & nos etiam triumphabimus. 745.1.b Lutum facit lumen oculorum, quia iuſto viro etiam contraria famulantur. 471.2.c

Et abij, & laui, & vidi. Summa Dei celeritas in præmiandis laborantibus. 302.2.c Mundicies Chriſtiana faciiè obtinetur. 594.2

Scimus quia hic eſt filius noſter, &c. Fœlix filius qui ſic viuit, ne damnari poſſit a parentibus, & maioribus ſuis, 431.2.a

Dixi vobis, & audiſtis: quid iterum vultis audire? Argumentis non turbanda quæ ad ſalutẽ ſpectant. 865.2.a

Si quis Deus cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. Vt efficaciam ſumit oratio ex operibus. 583.1.b Benedixit: & voluntatem eius facit, quia obedientia omnes profectus dedicat. 338.1.b

Niſi eſſet hic à Deo, non poſſet fatere quidquã. Res veræ a ſolo Deo. 149.2.c

In Fer. VI. Dom. IV.

Ioan. 11.

Ecce quem amas, infirmatur. Deus iuſtos viros acceſſu faciles reddit ærumnis. 260.2.c In mortis tempore vnus Ieſus quærendus. 793.2.b Amicus Dei, eius infirmitates imitetur. 799.1.c 800.2.a

Lazarus mortuus eſt, & gaudio, &c. Gaudet in amici morte, quia mors virtutis eſt præmium. 186.1.b Et ab eius aduentu dulcis eſt, & matura. 304.2.e Rurſus vbi reſurrectio ſperatur, totus mortis horror abijt. 762.1.b Et mors ipſa fit expetibilis. 754.2.b Item qui inuiſibilia nouit bona, in quauis iactura lætus agit. 765.1.c

Sed nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus. Fiducia in Deum repulſæ neſcia. 143.1.c

Credis hoc? Fides beneficia diuina præcedat. 817.1.d

Ieſus ergo vt vidit eam plorantem, &c. Deus vt capitur lachrymis. 851.2.c

Ecce quomodo amabat eum. Amoris Chriſti erga homines efficacia. 482.1.c

Ieſus ergo rurſus fremens in ſemetipſo. Ieſus damnans quàm terribilis. 474.1.b

Tollite lapidem. Chriſtus facilem ſalutem propinat. 495.1.d Nulli creaturæ vim facit. 353.2.c

Voce magna clamauit: Lazare, veni foras:

foras: & ſtatim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus manus, &c. Verbo Dei plenus nulla ſentit ligamina. 597.1.c ad omnia audet. 344.2.c

Dominica in Paſſ.

Ioan. 8.

Q*Vis ex vobis arguet me de peccato?* Ieſus ſolus ante mortem canere poteſt victoriam. 673.1.a Solus nullum laborem intulit Patri, quia nullum fecit peccatum. 431.2.c Solus inter homines potuit viuere, abſque eo quod contaminaretur labe. 323.2.a 617.2. vbi quàm ſolius Dei ſit inter homines inculpabiliter degere.

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Verbum Dei audiendum. 596.2.d

Samaritanus es. Non negat ſe Samaritanum, quia ipſe verè cuſtos hominum, in quo ſolo ſecuri. 594.1.d 740.2.e

Eſt qui quærat, & iudicet. Iudicij memoria efficax in peccatores. 611.1.b

Si ego glorifico me ipſum, gloria mea nihil eſt. Gloria vana fugienda propter Dei gloriam. 265.2.a

Exaltauit, vt videret diem meum: vidit, & gauiſus eſt. Vera lætitia ex Ieſu. 808.1.b

Tulerunt ergo lapides, &c. Cur non lapidibus, ſed cruce mori voluit. 596.2.a Vide verbum, Crux, vbi de cruce plura.

Feria IV. in Paſſ.

Ioan. 10.

C*Ircuierunt ergo eum Iudæi.* Innocētia inter hoſtes ſecura. 646.2.e

Quouſque animam noſtram tollis? Hoc eſt, quouſque ſuſpenſos angis, excrucias? Ieſus enim ſemper impugnat malos. 309.1.b

Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, teſtimonium perhibent de me. Opera Chriſti, eius diuinam filiationem manifeſtabant. 394.1.d

Et cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternam do eis; & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Ex eo quòd oues ſuas cognoſcit, ſecuritatem prædicat earum, quia oculi Dei firmitudinem conferunt in bono. 147.2.c

Multa opera bona oſtendi vobis ex Patre meo. Non ſolum Pater cæleſtis, ſed & pater terrenus Ioſeph, Ieſum oſtendit vtiliſſimum hominibus. 24.1.d Quamque vtilis, & proficuus fuerit nobis, *vide* in verbo, *Ieſus Chriſtus; Filius Dei.*

Feria VI. in Paſſ.

Ioan. 11.

C*Ollegerunt Pontifices, & Phariſæi concilium aduerſus Ieſum.* Ter impugnauit Diabolus Ieſum in deſerto, nec ei quicquam mali inferre potuit, donec homines in illum coegit, quia Diaboli manus infirma, vbi homines non adiuuant. 597.1.d

Quid facimus; quia hic homo multa ſigna facit? Et ſigna noſcunt, & dicunt hominem, vt ethnicam cæcitatem oſtenderent, qui ex virtutibus non prædicant Deum. 786.2.d Cur potius non dicunt quia Ieſus multa ſigna facit? Sanè Ieſus non tam inter ſigna, quam inter profuſos ſanguines claret. 294.1.a Vrgeo illud: *Quid facimus?* Etenim Ieſus cohiberi non poteſt a ſalute cauſanda. 253.1.d

Et tollent noſtrum locum, & gentem. Ob bonum temporale firmandum, Ieſum perſequuntur, rapiunt enim bona temporalia homines, a Deoque deficere faciunt. 381.2.a

Vnus autem ex his Cayphas nomine cum eſset Pontifex anni illius, dixit. Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis quia expedit vobis vt vnus homo moriatur, &c. In Caypha metuant peccatorum duces.

ces. 602. 2. a Illius faſtus nota in illis; *vos neſcitis quicquam*, & quidem periculoſum eſt vni tibi ſcientiæ claues attribuere. 863. 1. a

De Paſſionis Chriſti vtilitate, *vide* verbum, *Paſſio*.

Dominica in Ramis.

DE hac Dominica agitur lib. 3. capit. 5. Similiter deinceps inuenies, quidquid ad Hebdomadam Paſſionis pertinet, tum de Reſurrectionis, Aſcenſionis, Spiritus ſancti, Aduentus, & Beatæ Trinitatis myſterijs.

Laus Deo, Virginique Matri.

INDEX
LOCORVM
SACRÆ SCRIPTVRÆ.
VETVS TESTAMENTVM.

GENESIS.

C.1. AD auram poſt meridiē.9.2.b
Spiraculum vitæ.31.1.c
Congregētur aquæ in locum vnum.812.1.a
2 Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. 19.2.b.779.2.a.876.2.d
Hoc nunc os ex oſſibus meis. 34.1.e
Non eſt bonum hominem eſſe ſolum. 50.1.c.307.2.d
Ædificauit Dominus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem. 34.1.e
Non manducabitis ex eo, neque tangetis ex eo. 100.1.d
Qui inde diuiditur in quatuor capita.118.2.d
Et præſit piſcibus maris.779.2.a
3 Fecit eis Dominus tunicas pelliceas. 313.2.b.138.1.c
Ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat de ligno vitæ, & viuat in æternum.571.1.d
Timui, & abſcondi me.647.2.d
4 Peccaſti? quieſce.331.1.e
Egreſſus eſt Cain a facie Domini, & habitauit in terra Naid.599.1.e
Septuplum vltio dabitur de Cain. 655.1.c
Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.618.1.a
Eamus in campum.777.1.d
Vt offerret Cain de fructibus terræ. Abel quoque obtulit de primitiuis gregis.778.2.c
6 Videntes filij Dei filias hominum quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores.73.1.
7 Vehementer inundauerunt, & leuauerunt arcam in ſublime à terra.669.2.a
8 At illa venit ad eum, ad veſperam portans ramum oliuæ.34.2.b
Nequaquam vltra maledicam terram propter homines.419.2.d
9 Terror veſter, ac tremor ſit ſupra cuncta animalia.779.2.d
Et nudatus in tabernaculo ſuo. 814.1.c
11 Celebremus nomen noſtrum antequam diuidamur. 781.2.c
12 Noui quòd pulchra ſis mulier, & quòd cùm viderint te Ægyptij, dicturi ſunt: vxor illius eſt, & intèrficient me: & te reſeruabunt. Dic ergo obſecro, quòd ſoror mea ſis.375.1.d.306.1.e
De deſcenſu Abrahami in Aegyptū cum vxore.14.1.c
13 Loth, qui erat cum Abraham, fuerunt greges.468.1.e
14 Da mihi animas, cætera tolle tibi. 558.

558.2.b

15 *Tu autem ibis ad patres tuos in pace.36.1.e 801.2.d*

Sepultus in ſenectute bona. 85.2.a

17 *Erit omnis anima, quæ non circunciſa fuerit, exterminabitur à populo ſuo.176.1.d*

Loquar ad Dominum, cùm ſim puluis, & cinis.825.1

19 *Cur damnatur Vxor Loti.21.1.e*

Nunquid non modica eſt ciuitas, & ſaluabor in ea? 364.1.e

21 *Puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro, deſcenderat ad fontem, & implerat hydriam, & reuertebatur. 60.2.d*

22 De Abrahamo, vt ſtringit gladium in filium.12.1.b vt ligat filiũ.8.1.e

Dominus prouidebit ſibi victimam holocauſti, fili mi.169.2.c

Sedete vos hic, ego verò, & puer tranſibimus vſque illuc, & cum adorauerimus, reuertemur ad vos.411.1.e

Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli.35.1.b

24 De Rebecca, vt ſe pallio tegit, 3.1.d

Nec dum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca. 584.1.b

De quærenda ſponſa Iſaaco apud fontem, cur? 724.2.& ſeq.c

25 *Collidebantur in vtero. 141.2.a*

Iſaac amabat Eſau, eo quòd de venationibus illius veſceretur: & Rebecca diligebat Iacob. 566.1.c

26 *Deſpexit dominam ſuam. 166. 1.a*

27 *In me ſit iſta maledictio, fili mi. 153.2.c*

Fac mihi inde pulmentum, ſicut velle me noſti, & benedicat tibi anima mea. 167.1.d

In pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper erit benedictio tua, fratri tuo ſeruies.337.2.c

Frumento, & vino ſtabiliui eum; tibi vltra quid faciam? lib.3.c.8. §.15.

Ecce odor filij mei ſicut odor agri. 558.2.d

28 *Verè Dominus eſt in loco iſto.72.2.d*

De ſcala Iacob.500.1.a

29 *Quam cum vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, oueſque Laban, auunculi ſui amouit lapidem.134.1.e*

31 *Si ſcirem, proſequerer te cum gaudio, & tympanis.84.2.c*

32 *Sine me, iam enim aſcendit aurora.132.2.c 309.1.c*

Manſit ſolus, & ecce vir luctabatur cum eo.356.2.d

Abijt itinere quo cęperat, fuerũtque ei obuiam Angeli Dei. 460.1.c

Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas.23.1.b

35 *Mortua eſt Rachel, & ſepulta eſt in via; quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem.440.2.a*

37 *Vidi per ſomnium quaſi ſolem, & Lunam.2.2.d*

Veſtros autem manipulos circumſtantes adorare manipulum meũ. 381.2.b

Qui cum vidiſſent eum procul antequam accederet ad eos cogitauerunt eum occidere.696.2.e

38 *Nunciauerunt Iudæ dicentes, fornicata eſt Thamar nurus tua, & videtur vterus illius intumeſcere. 139.1.c*

Inſtante partu apparuerunt gemini in vtero, atque in ipſa effuſione infantium vnus protulit manum. 143.1.c

39 *Quaſi primogeniti tauri pulchri-*

tudo eius.152.1.c
42 *Quare pigri eſtis? Ecce audiui quia frumẽtum eſt in Aegypto.*311.1.d
44 *Scyphum autem meum argẽteum, & pretium quod dedit tritici, pones in ore ſacci iunioris.* 672.2.c
46 *Feſtinate, & adducite patrem meum.*796.1.b
47 *Facies mihi miſericordiam, vt non ſepelias me in Aegypto, ſed dormiam cum patribus meis.*326.1.a 545.1.c
*Adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos.*536.1.d
49 *Ad prædam fili mi aſcẽdiſti.*47.2.b
*Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius.*152.1.c
*Accubans inter terminos.*653.2.c

Exodi.

2 *Solue calceamenta de pedibus tuis.* 836.1.d
Dixitque ei qui faciebat iniuriam, quare percutis proximum tuum. 470.2.b
Cernenſque in ea paruulum vagientem, miſerta eius, &c. 577.2.a
3 *Et nunc veni, mittam te ad Pharaonem.*125.1.b
Mitte quem miſſurus es, ibid. 2.a
*Apparuitque ei Dominus in flamma ignis: vadam, & videbo viſionem hanc.*133.1.a
*Vidi afflictionẽ populi mei in Aegypto, et clamorem eius audiui propter duritiẽ eorũ, qui pręſunt operibus, & ſciens dolorem eius deſcendi vt liberarem eum.*496.2.e
Ducam vos in terram lacte, & melle manantem, lib.3.c.8.§.15.
*Ne appropies huc, ſolue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.*582.1.c
4 *Non ſum eloquens: neque ex quo cępiſti loqui famulo tuo.*838.1.d
5 *Et nomen meum Adonai non indicaui eis.*148.1.e
7 *Ecce conſtitui te in Deum Pharaonis.*572.2.c
*Caput cum pedibus eius, & inteſtinis vorabitis.*514.2.c
Omnis qui manducauerit fermentũ à primo die vſq; in ſeptimũ, diſperiet anima eius ex Iſrael. 429.2.c
13 *In columna nubis per diem, in columna ignis per noctem.* 796.2.d
Erit tibi ſignum ſuper manum tuã. 817.2.b
15 *Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis.*130.1.b
*Introduces eos, & plantabis in monte hæreditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine.*431.1.b
*Sanctuarium tuum Domine, quod firmauerunt manus tuæ.*408.1.c
*Si autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech, manus autem Moyſis erant graues.*474.1.c. & ſeq.579.1.e
18 *Factum eſt ergo veſpere, & aſcendit coturnix, & operuit caſtra, mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum.*557.2.c
19 *Eſtote parati tribus diebus, & ne acceſſeritis ad mulieres.*86.1.e
20 *Septima die non facies opus, quòd in ſeptima die requieuit Dominus ab omni opere.*123.2.c
23 *Eſt nomen meum in illo.*259.2.d
24 *Omnia quæcumque dixerit Deus, faciemus, & audiemus.* 124.1.d 169.2.a
25 *Præcipiam & loquar ad te ſupra propitiatorium.*806.2.c
32 *Dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ.*81.1.c
Quas cùm ille accepiſſet, formauit

opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum.119.2.d
De vitulo aureo cur?381.2.e
Ite, & redite de porta ad portã per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicũ. 435.2.b
33 Ponam te in foramine petræ, & videbis poſteriora mea.343.1.b
Tranſi hinc tu, & populus tuus, quẽ eduxiſti ex terra Aegypti, & ſimul mittam ante faciem tuam Angelum meũ, non ſimul aſcendam tecum.90.1.c
38 Quæ excubabant ad oſtium tabernaculi.71.1.c
40 Pones altare aureum, in quo adoleatur incenſum coram arca teſtimonij: tentorium introitus tabernaculi pones, & ante illud altare holocauſti.115.1.c

Leuitici.

4 Infert Sacerdos, qui vnctus eſt de ſanguine eius in tabernaculum teſtimonij, tincto digito, aſpergens ſepties contra velum.792.2.d
6 Offeret eam calidam in odorem ſuauiſſimum Domino Sacerdos, qui patri iure ſucceſſerit. 22.2.c
Ignis in altari ardebit ſemper, quem nutrit Sacerdos, ſubijciens mane ligna per ſingulos dies, & impoſito holocauſto, deſuper adoleuit adipes pacificorum.135.1.a
21 Ad omnem mortuum non ingredietur omnino.120.2.d
23 Feretis manipulos ſpicarum primitias meſſis veſtræ ad Sacerdotem.433.1.d
24 Si homo maledixerit Deum, peccatum accipiet, qui autem nominat nomen Domini, morte moriatur.488.1.a
26 Ponam tabernaculum meum in vobis; & non vos abominabitur anima mea.251.2.e

Numerorum.

6 Inuocabitis nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eos. 528.2.d
10 Si ſemel clanguerit, venient ad te principes, & capita multitudinis. 192.1.b
11 Coloris bdelij.535.1.b
16 Fortiſſime Deus num vno peccante contra omnes ira tua deſæuiet? 149.1.c
19 Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo; cumque lauerit, qui vaccæ portauerit cineres, immundus erit vſque ad veſperam.538.2.d
21 Nauſeat anima noſtra ſupra cibo iſto leuiſſimo. 554.1.d
22 Obſecro vos vt hic maneatis etiam hac nocte, vt ſcire queam quid mihi rurſus reſpondeat Dominus. 476.1.e
Non proficiſceris, nec execraberis. 708.1.b
24 Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſiones omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius.294.1.e
Quàm pulchra tabernacula tua Iacob.837.2.e
25 Suſpende eos contra Solem in patibulis.347.2.b
34 Vidiſti eam oculis tuis, & non trãſibit ad illam, mortuuſque Moyſes, &c.840.1.d

Deuteronomij.

11 *Omnis locus, quem calcauerit pes, veſter erit.378.2.d*
15 *Cùm tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, & ſex annis ſeruierit tibi, in ſeptimo anno dimittas eum liberum; & quem libertate donaueris, nequaquam vacuum abire patieris: ſed dabis viaticum de area, & de torculari tuo.555.1.c*
21 *Quando peccauerit homo, quod morte plectendum eſt: & adiudicatus morti appenſus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno; ſed eadem die ſepelietur.740.2.b*
25 *Eris perditus in prouerbium. 573.1.b*
26 *Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus poſtulat à te, niſi timere Dominum tuum, & ambulare in omnibus vijs eius. 104.1.a.339.1.b*
Exultate gentes cum populo eius, & adorent eum omnes filij Dei, quoniam ſanguinem filiorum ſuorum vlciſcetur.319.2.c
33 *Benedictio illius qui apparuit in Rubo, &c.4.1.a.10.2.d*
Cornua Rhinocerotis. 20.1.e
Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius.259.2.e
Aſcenſor cæli auxiliator tu. 845.2.
34 *Sepeliuit eum in valle Moab contra Phogor.423.1.d*
Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper montem Nebo. 464.2.d
Mortuus eſt Moyſes ſeruus Domini. 456.2.d

Ioſue.

5 *Fac tibi cultellos petrinos nimis acutos.596.1.*
Solue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.401.1.e
7 *Poſtquam filij Iſrael inualuerunt, & fecerunt Chananæos obedientes: exterminio autem eos non exterminauerunt.821.1.c*
10 *Non fuit antea, & poſtea tam longa dies, obediente Deo voci hominis.338.2.d*
Tunc locutus eſt Ioſue ad Dominũ in conſpectu filiorũ Iſrael: dixitq. coram eis: Sol ne moueris.447.2.b
Habitatores Gabaõ vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue: & dixerunt ei, ne retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum, accede cito & libera nos.448.2.c
18 De tranſlatione tabernaculi ad Silo.128.2

Iudicum.

1 *Fuit Dominus cum Iuda, & montana poſſedit, nec potuit delere habitatores vallis.325.2.c*
3 *Ipſe quoque defendit Iſrael.46.2.d*
4 *Iael aperuit vtrem lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum: tulit Iael clauum tabernaculi, aſſumens pariter & malleum, & ingreſſa abſcondite, & cum ſilentio poſuit ſupra tempus capitis clauum, percuſſumque malleo defixit.177.1.a*
5 *Forſitan nunc diuidit ſpolia, & pulcherrima fœminarum eligitur ei.39.2.e 738.1.*
De cælo dimicatum eſt, ſtellę manẽtes in ordine ſuo contra Siſaram pugnauerunt.172.2.a

6 *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael.*143.2.a
8 *Conteram carnes veſtras cum ſpinis, tribuliſque deſerti.*656.2.e
11 *Quæ viſa ſcidit veſtimenta ſua, & ait, Heu me filia mea decepiſti me, et ipſa decepta es, aperui enim os meum ad Dominum & aliud facere non potero.*177.2.d
14 *A forti egreſſa eſt dulcedo.*45.1.c
*De comedente exiuit mel.*363.2.a
16 *Et ipſe neſciuit, quia Dominus ab eo receſſerat.*444.1.c
*Si ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris.*502.1.e 773.1.d
*Conſurgens a ſomno extraxit clauũ cum crinibus, & licio.*778.1.e
19 *Mulier recedentibus tenebris venit ad oſtium domus, vbi manebat Dominus ſuus, & ibi corruit.*21.1.c
20 *Qui fugam arte ſimulantes, inierunt conſilium, vt abſtraherent eos de ciuitate.*94.1.b
21 *Præceperuntque filijs Beniamin, atque dixerunt: ite, & latitate in vineis. Cumque videritis filias Silo adducendos choros ex more procedere, exite repentè ex vineis, & rapite.*76.1.a

Ruth.

3 *Surrexit antequam homines ſe cognoſcere poſſent, & dixit Booz, caue ne quis nouerit, quòd huc veneris.*78.2.a
4 *Cedo iuri propinquitatis: neque enim poſteritatem familiæ meæ delere debeo.*270.2.c

Regum 1.

1 De Anna offerente Samuelem in templo.72.1.c
*Domine exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulę tuæ, deriſque ſeruæ tuæ ſexum virilē, dabo eum Domino.*166.2.a
*Surrexit Anna poſtquam illi comederant, & biberant in Silo, conſtitit in conſpectu Domini.*835.1.a
*Poſuit ſuper eos orbem.*424.2.c
2 *Nolite filij mei; non eſt enim bona fama.*722.2.a
8 *Acceperunt munera, peruerterunt iudicium.*436.2.a
13 *Filius vnius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet.*48.2.d
14 *Applica arcam Dei, erat enim arca Dei in die illa cum filijs Iſrael.*628.1.b
De Ionatha, cur inſcienter periculũ mortis incurrit.176.2.b
15 *Præcepit populo, & recenſuit eos quaſi agnos.*83.2.c
*Peccaui quia præuaricatus ſum ſermonem Domini, & verba tua; ſed nunc porta, quæſo, peccatũ meum, vt adorem Dominum.*138.1.a 298.2.c
16 *Surge, & vnge eum, ipſe eſt enim.*501.1.c
*Vnxit eum in medio fratrum ſuorũ.*455.2.e
17 *De qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens.*18.2.b
*Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, & vrſus, & tollebat arietem de medio gregis, & perſequebar eos & percutiebam.*356.1.e
19 *Pepercit Saul, & populus Agag.*12.1.d
21 De Panibus propoſitionis a Dauid manducatis.16.2.e
25 *Erit anima tua cuſtodita quaſi in faſciculo viuentium.*577.2.d
Numquid vox tua, fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem ſuam, & fleuit. 701.1.

28 *Nunc igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ, & ponam coram te buccellam panis, vt comedens conualeſcas.*722.2
30 *Iura mihi in Domino, ne deleas ſemen meum poſt me, ne auferas nomen meum.*103.2.*b*

Regum 2.

2 *Saul, & Ionathas amabiles, & ſpecioſi, qui in Vita ſua non fuerunt diſiuncti; ita neque in morte ſua ſeparati ſunt.*185.1.*c*.836.2.
3 *Manus tuæ non fuerunt ligatæ, nec pedes tui in compedibus, coram viro iniquitatis cecidiſti.* 599. 2.*c*
7 *Vade, & loquere ad ſeruum meum Dauid.*455.2.*e*
*Ego minimus fui in tribu mea.*501.1.*b*
*Quis ſum ego, quòd talem gratiã inuenero in oculis tuis.*825.1.*e*
8 *Parcite filio meo Abſalon.*485.1.*d*
12 *Dimicaui aduerſus Rabbath, & capienda eſt Vrbs aquarũ. Nũc ergo congrega reliquã partem populi, & obſide ciuitatẽ, &c.*266.1.*d*
14 *Cum autem detonſus eſſet, ponderabat capillos.*296.2.*e*
Semel autem tondebatur, quia grauabat eum cęſaries.lib.3.c.8.§.11.
15 *Reduc arcam Dei in ciuitate, & ſedeat in loco ſuo.*562.1.*a*
*Reuertere, & habita cũ Rege.*700.1.*e*
18 *Abſalonis manus.* 589.1.*c*
23 *Sedens in cathedra ſapientiſſimus inter tres, ipſe eſt quaſi teneriſſimus ligni vermiculus, qui octingẽtos interfecit vno impetu.* 400.1.*b* 835.2.*d*
*Quis mihi potũ aquę daret de ciſterna, quæ eſt in Bethleem.*452.2.*e*
Libauit eam Domino. 364.1.*c*
24 *Perambula omnes tribus Iſrael, à Dan vſque ad Berſabe, & numera populum, vt ſciam numerum eius.*266.2.*a* 324.2.*c*

Regum 3.

3 *Et tunc Domine Deus, tu regnare feciſti ſeruum tuum pro Dauid patre meo: ego autem ſum puer paruulus ignorãs egreſſum & introitum meum.*455.2.*a*
6 *Lapidibus perfectis ædificata eſt.* 265.1.*d*
13 *Exaruit manus eius.*590.1.*c*
17 *En colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illud mihi, & filio meo, vt comedamus, & moriamur.* 540.2.*d*
Viuit Dominus, in cuius conſpectu ſto. 146. 1.*d*
*Hydria farinæ non deficiet vſque ad diem, in quo Deus daturus eſt pluuiam.*664.2.*e*
18 *Non eſt quicquam.*50.1.*b*
*Ecce nubecula paruæ quaſi veſtigiũ hominis.*51.1.*d* 61.2.*c* 137.1.*c*
19 *Operuit vultũ ſuum pallio.*343. 2.*e*
*Sibilus aurę tenuis.*9.2.*e*
*Non in igne Dominus.*140.2.*d*
*Timuit, & ſurgens abijt quocumque eum ferebat Voluntas.*142.2.*b*
21 *Num inueniſti me, inimice mi?* 476. 2.*d*
*Benedixit Deum, & Regem.*570.2.*d*
22 *Rex autem Iſrael, & Ioſaphat Rex Iuda, ſedebat vnuſquiſque in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio in arce iuxta oſtium portę Samarię, & vniuerſi Prophetæ prophetabãt.* 644.2.*b*

Regum 4.

2 *Si videris me quãdo tollar à te, erit quod petijſti, ſi autem non videris, non erit.*402.2.*a* 273.2.*a* 73. 2.*a*
De Helia palliũ dimittente.197. 2.b
3 *Arripiens filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo,* obtu-

obtulit holocauſtum ſuper murũ, & facta eſt indignatio magna in Iſrael ſtatimque receſſerunt ab eo.370.3.602.2.e
4 *Tolle baculum meum in manu tua, & vade, & pone baculum meum ſuper faciem pueri.494.2.d*
Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum, & ſi ſalutauerit te quiſquã, non reſpondeas illi.88.2.c
Poſuitque os ſuum ſuper os eius.317.2.d
6 *Vidit: & ecce mons plenus equorũ, & curruum igneorum in circuitu Eliſæi.849.2.d*
19 *Cum adoraret Deum ſuum, Adramalech, & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio.368.1.a*
20 De Ezechia, vt ſanatur per Solis ſignum.132.1.c
21 *Vides Achab humiliatum coram me.810.2.d*
22 *Miſit ad Holdam prophetidem.57.2.e*
Idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulchrum tuum in pace.803.1.c

Paralipomenon 1.

10 *Aſcendit primus Ioab, & factus eſt princeps.401.1.a*

Tobias.

5 *Inuenit iuuenem ſplendidum ſtantem, præcinctum, & quaſi paratum.231.1.a*
6 *Apprehẽde brachium eius, & trahe eum ad te, exentera hunc piſcem.375.2.d*
11 *Tunc ſumens Tobias de felle piſcis liniuit oculos patri ſuo.375.2.d*

Iudith.

8 *Fecit ſibi ſecretum cubiculum.498.1.a*
Quod eſt hoc verbum, in quo conſenſit Ozias, vt tradat ciuitatem Aſſyrijs, ſi intra quinque dies nõ venerit vobis adiutorium? Expectemus humiles.163.2.b
9 *Domine Deus patris mei Simeon, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum.707.1.a*
Percuties eum ex labijs charitatis meæ.94.1.d

Eſther.

5 *Si Regi placet, obſecro vt veniat ad me hodie, & Aman tecum ad cõuiuium.567.2.e*
13 *Sic Deus, quia non pro ſuperbia, & contumelia, & aliqua gloria cupiditate fecerim hoc, vt non adorem Aman ſuperbiſſimum: ſed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorem, excepto Deo meo.325.1.b*

Iob.

1 *vir erat in terra Hus.2.1.a*
Sic faciebat Iob cunctis diebus.261.1.d
Circuiui terram, & perambulaui eã.150.1.d
Nonne vallaſti eum, & domũ eius, vniuerſamque ſubſtantiã per circuitum.659.1.a
Et repentè vẽtus irruens venit è regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos.176.1.c.361.1.d
Filijs tuis, & filiabus tuis comedentibus

bus, & bibentibus apud fratrem ſuum ſeniorem.134.2.a 613.1.
Tunc ſurrexit Iob:& ſcidit veſtimẽta ſua, tonſoque capite corruẽs in terra adorauit.114.2.c.174.1.a 138.1.b 745.2.e
Quouſque ſuſtines.114.1.d
Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ.38.2.e
Factum eſt autem quaſi dies hæc, & venerunt Angeli aſſiſtere coram Domino.74.1.a
2 *Et diabolus venit, vt in medio eorum aſſiſteret coram Domino. 385.1.b*
Sedebat ſuper aceruum ſtercoris extra ciuitatem.174.1.b.762.2.e
Pellem pro pelle dabit homo pro anima ſua.360.2.d
Homo innocens verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni malo, & adhuc perſeuerans in innocentia ſua. 681.2.c
Sparſerunt terram ſuper caput ſuũ: & ſederunt cum eo.799.2.b
Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo.713.1.e
4 *Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia. 371.2.b*
7 *Cur nõ tollis peccatũ meum.12.2.e*
16 *Percuſſerunt maxillam meam, ſatiati ſunt pœnis meis.606.2.d*
Tera ne operias ſanguinem meum, nec habeat locum latendi clamor meus.689.2.a
21 *Verumtamen quia non ſunt in manu eorum bona ſua, conſilium impiorum longè ſit a me.491.1.c*
28 *Semitam ignorauit auis.794.2.d*
29 *Si quando ridebam ad eos, non credebant mihi.8.2.e 371.2.e*
31 *Pepigi fœdus cum oculis meis ne cogitarem quidẽ de virgine.73.2.a*
Quis det de carnibus eius vt ſaturẽmur.567.1.a
Si expaui ad multitudinem nimiam, & deſpectio propinquorum deterruit me: ſed non magis tacui, neque egreſſus ſum oſtium.641.2.d 647.1.b
Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celaui in ſinu meo iniquitatem meam.706.2.a
34 *Nunquid volet Rhinoceros ſeruire tibi? aut morabitur ad præſepe tuum.20.2.b*
Vana eis euadent clamaſſe, & orare virum, abuſi ſunt enim ex honoratis infirmis.440.2.
40 *Nunquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſeruum ſempiternum.472.1.d*

Pſalmi.

2 *Poſtula à me, & dabo tibi gentes. 452.1.c*
Apprehendite diſciplinam.553.1.
3 *Pſalmus Dauid, cum fugeret à facie Abſalonis.312.2.c*
4 *Annuntient in Sion nomen Domini.463.2.a*
5 *Mane aſtabo tibi.661.1.d*
6 *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos.791.1.b*
8 *Ex ore infantium, & lactentiũ perfeciſti laudem tuam.446.2.b*
Omnem eſcam abominata eſt anima eorum.522.2.d
9 *Propter quid irritauit impius Deũ? Dixit enim in corde ſuo, non requiret.611.2.d*
10 *Ecce peccatores intenderunt arcũ, parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro.86.2.d*
18 *Nox nocti indicat ſcientiam. 404. 2.e*

19 *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, & protegat te nomen Dei Iacob.*261.1.b

21 *A manu canis vnicam meã.*45.2.c

*Manducauerunt & adorauerũt omnes pingues terrę.*553.2.d

22 *Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitię propter nomen ſuum.*260.1.e

23 *Hæc eſt generatio quęrentium Deum, quęrentium faciem Dei Iacob.*101.2.a

Tollite portas Principes veſtras. 744.1.a

25 *Cibauit illos ex adipe frumenti, de petra mille ſaturauit eos.*91.1.e

25 *Ne declines in ira à ſeruo tuo.* 6.2.c

28 *Vox Domini pręparantis ceruos.* 30.1.d 150.2.b

*Vox Domini confringentis cedros, comminues eas tanquam vitulum libani.*152.1.a

*Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum.*705.2.d

35 *Quoniam apud te eſt fons vitę, & in lumine tuo videmus lumen.* 532.2.e

40 *Propter innocentiam meam ſuſcepiſti me.*193.1.d

44 *Aſtitit Regina a dextris tuis.* 83.2.e

*Audi filia, & vide, & inclina aurẽ tuam.*92.1.a

Speciosus forma prę filijs hominum. 697.1.e

*Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus.*54.2.c

Myrrha, & gutta, & caſſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis. 109.2.b

48 *Audite hæc omnes gentes.* 458.1.b

64 *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ.*480.1.b

67 *Currus Dei decem millibus multiplex, millia lętantium, Dominus in illis.*302.2.a

*Si dormiatis inter medios cleros, erunt pennę columbæ deargentatę.*70.1.e 671.3.

*Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem.*664.1.a

68 *Pauper & dolẽs ego ſum, ſalus tua Deus ſuſcepit me. Laudabo nomen Dei cum cantico.* 531.1.a

71 *Suſcipiant montes pacem populo, & colles iuſtitiam.*420.2.e

Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis, donec auferatur luna. 801.2.a

*Erit firmamentum in terra in ſummis montium.*522.1.e

73 *Quia obſcurati ſunt terrę domibus iniquitatis.* 778.2

76 *Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos faciat nos* 97.2.b

In die tribulationis m ę Deum exquiſiui manibus meis. 550. 2.

84 *Miſericordia & Veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatę ſunt.*684.1.b

91 *Induit Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe.*484.1.750.1.c

102 *Renouabitur vt aquila iuuentus mea.*752.2.b

103 *Cedri Libani quas plantauit, illic paſſeres nidificabunt. Herodij domus dux eſt eorum.*173.1.c 847.1.b

105 *Fecerunt vitulum in Oreb, & adorauerunt ſculptile.*359.2.b

109 *Tecum principium in die virtutis tuę, in ſplendoribus ſanctorum, ex vtero ante luciferum genui te.* 33.2.a

*Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis.*196. 2.c

113 *Quid eſt tibi mare quod fugiſti? & tu Iordanis quod conuerſus es retrorſum.*386.2.c 439.2.c

118 De-

118 *Deduc me Domine in viam iuſtificationum tuarum, & exquiram eam ſemper.*426.2.b

125 *Sagittę potentis acutę, ita filij excuſſorum.*92.1.c

126 *Niſi Dominus ędificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam.*797.1.b

127 *Labores manuum tuarum quia mãducabis, beatus es, & bene tibi erit.*133.1.d

Educens nubes ab extremo terrę, fulgura in pluuiam fecit. 420.2.a 752.1.e

136 *Super flumina Babylonis illic ſedimus.*501.2.c

146 *Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum.*525.1.c

147 *Qui poſuit fines tuos pacem.* 803.2.b

150 *Omnis ſpiritus laudet Dominum.* 31.2.a

Prouerbia.

*Prouerbia Salomonis filij Dauid Regis Iſrael.*435.2.e

4 *Stultus homo deſpicit matrē ſuam.* 111.2.b

Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendēs. 342.1.b

5 *Cerua chariſſima.* 30.1.d

9 *Miſcuit vinum, & miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem.* 535.2.c 805.2.e

14 *Vbi plurimę ſegetes manifeſta eſt fortitudo bouis.*539.1.d

23 *Accedens ad menſam potētis, conſidera quę ibi apponuntur tibi, ſciens quia & talia te oportet parare.*541.1.a

24 *Septies in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit.*575.1.c 315.1.c

25 *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illū, ſi ſitis, potum da illi, ſic enim carbones congeres ſuper caput eius.* 267.1.d

30 *Byſſus & purpura indumentum eius.*3.2.a

*Nobilis in portis vir eius.*116.1.c

*Domeſtici eius veſti.i ſunt duplicibus.*53.1

*Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus precium eius.*35.1.d

*Viam colubri ſuper petram.*41.2.e

31 *Digiti eius apprehenderunt fuſum.* 641.1.b

Eccleſiaſtes.

1 *Eccleſiaſtes filius Dauid Regis.* 392.1.a 435.2.e

Feci mihi hortos & paradiſos. 423.1.a

2 *Quis ita deuorabit, & delitijs affluet vt ego.*99.1.a

4 *Conſiderans reperi aliam vanitatē ſub ſole, vnus eſt, & fratrem non habet.*330.1.b

5 *Poteſtatemque ei tribuit, vt fruatur parte ſua.*514.2.& lib.3. c.8. §.15.

6 *Si genuerit quiſpiam cētum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ętatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis ſubſtantię ſuę, ſepulturaque careat, de hoc ego pronuntio quod melior illo ſit abortiuus.*629.2.c

7 *Vtilior eſt ſapientia cum diuitijs.* 659.1.d

11 *Da partem ſeptem, nec non & octo.* 634.1.e

Cantica.

1 *Oſculetur me oſculo oris.*282.2.c

Si ignoras tę ô pulcherrima mulierum.

rum.40.2.e
Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne efficiar ſicut velata. 292.2.c 402.1.b 40.2.b 109.1.b 860.2.e
*Si ignoras te ò pulcherrima mulierum egredere, & abi poſt veſtigia gregum.*169.1.c
Ecce tu pulchra es propinqua mea. 219.2.c
Oleū effuſum nomen tuum. 248.1.d
*Equitatui meo aſſimilaui te.*422.1.b
Botrus Cypri dilectus meus mihi. 160.1.b 555.2.e
*Formoſa ſicut tabernacula Cedar, ſicut pellis Salomonis.*670.2.d
*Cū eſſet Rex in accubitu ſuo.*829.2.c
2 *Columba mea.*42.2.a
*Amica mea.*43.2.c
*Qui paſcitur inter lilia.*106.1.e
*Adiuro vos filiæ Hieruſalem per capreas ceruoſque camporum, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam donec ipſa velit.*163.2.e
*En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciens per feneſtras.*291.1.e
*Introduxit me Rex in cellam vinariam.*513.2.e
Sicut roſa inter ſpinas, ſic ſoror mea inter filias: ſicut pomum in lignis ſiluæ, ſic patruelis meus in filios. lib.3.cap.8.§.14.525.2.e
3 *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum tanquam virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris.*61.1.d 644.1.c
*Nunquid quem diligit anima mea vidiſtis.*74.2.d
*Egredimini & videte filiæ Sion Regem Salomonē in diademate quo coronauit eum mater ſua.*111.2.e.226.1.d 805.2.e
*Septuaginta fortes, &c.*387.1.d
*In lectulo per noctes quæſiui quem diligit anima mea.*761.1.e
Videte Regem Salomonem in diademate quo coronauit eū mater ſua. 582.2.c
Inuenerunt me cuſtodes ciuitatis. 618.2.c
4 *Sicut turris Dauid collum tuū mille clypei pendent ex ea.*17.2.b
Capilli tui ſicut greges caprarum. 370.1.c
*Veni coronaberis de capite Sarmana.*385.2.b
*Odor veſtimentorum tuorum, ſicut odor thuris.*644.1.d
Sicut fragmen mali punici genæ tuæ. 714.1.a
5 *Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto.* 4.2.c
*Soror noſtra paruula eſt, & vbera non habet.*65.1.e
*Faſciculus myrrhæ dilectus meus inter vbera mea cōmorabitur.*841.e
Dilectus meus miſit manus per foramen, & venter meus intremuit. 96.1.a 519.2.d 334.1
*Comæ eius ſicut elatæ palmarum nigræ quaſi coruus.*461.1.b
*Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectū, vt annuntietis ei, quia amore langueo.*485.1.b
Vinum bibi cum lacte meo. 725.2.d
Manus meæ diſtillauerunt myrrhā. 800.1.a
6 *Quę eſt iſta quę progreditur quaſi aurora conſurgens.*716.1.c
*Pulchra eſt amica mea ſuauis, & decora ſicut Hieruſalem.*644.2.a
7 *Comę capitis tui purpura Regis.*47.1.b 83.1.b
*Pone me vt ſignaculum ſuper brachium tuum.*258.1.b
*Venter tuus aceruus tritici vallatus lilijs.*533.2.a
8 *Ego murus.*15.1.b

Si murus eſt, ędificemus ſuper eum propugnacula argentea.38.1.c.
Ala eius, alę ignis.267.2.a
Qui habitas in hortis amici auſcultant, fac me audire vocem tuam. Fuge fuge dilecte mi.327.1.d
Vt inueniam te foris, & deoſculer. 680.2.b
Quę eſt iſta quæ aſcendit de deſerto delitijs affluens, ſupra pectus recumbens dilecti ſui.716.1.d

Sapientia.

2 *Venite, fruamur bonis quę ſunt, & vtamur creatura tanquam iuuentute celeriter. Coronemus nos roſis antequam marceſcant. Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Circumueniamus iuſtum, morte turpiſſima condemnemus eum.77.2.c*
5 *Videbunt finem ſapientis, & nõ intelligent quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum. 438.2.d*
16 *Angelorum eſca nutriuiſti populũ tuum, & deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat conuertebatur.229.2.a*
Propter hoc, & tunc in omnia transfigurata omnium nutritici gratię tuę deſeruiebant ad voluntatem eorũ, qui à te deſiderabant.ibid.c
18 *Gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans repleuit omnia morte.275.2.b*

Eccleſiaſticus.

4 *Melius eſt eſſe duos quàm vnum; habent enim emolumentum ſocietatis ſuę: ſi vnus ceciderit ab altero fulcietur; ſi dormierint duo, fouebuntur mutuo: & ſi quiſpiam pręualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei.542.1.d*
24 *Ego ex ore altiſſimi prodiui primogenita omnium creaturarum. 31.1.a 52.2.d*
Quaſi platanus exaltata ſunt iuxta aquas.193.1.a
Quaſi palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plantatio roſę in Hierico; quaſi oliua ſpecioſa in campis, quaſi platanus exaltata ſunt iuxta aquas.500.2.d
25 *Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit.223.1.d*
39 *Audite me diuini fructus, florete flores quaſi lilium.757.1.b*

Iſaias.

1 *Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen.35.1.c*
Erubeſcent ſuper hortis ſuis quos cõcupierunt.322.2.
Filios enutriui & exultaui, ipſi autẽ ſpreuerunt me.433.1.a 591.2.c
2 *Non ſum medicus.131.2.d*
6 *Ea quę ſub ipſo erant replebant Templum.90.2.825.2.b*
Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum. 115.1.a
Quem mittam.125.1.a
Ecce ego, mitte me.125.2.a 147.2.a
Clamabant alter ad alterũ. Sanctus, Sanctus, Sanctus.283.1.d
Duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes, & duabus volabant.773.2.e
7 *Pete tibi ſignum.294.2.e*
Ecce virgo concipiet, & pariet filiũ. 295.1.a
9 *Paruulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, cuius Principatus*

ſuper humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, Pater futuri ſæculi. 209. 1. e 243. 2. c 318. 2. c
10 Væ Aſſur: virga furoris mei, & baculus ipſe in manu eorum indignatio mea. 56. 2. d
11 Egredietur virga de radice Ieſſe. ibid. e
Et flos de radice eius. 757. 2. a
Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & repleuit eum ſpiritus timoris. 151. 1. a 432. 1. d 604. 1. c
12 Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conuerſus eſt furor tuus, & conſolatus es me. 57. 1. e
14 Ex radice colubri egredietur regulus. 405. 1. d
Sedebo in monte teſtamenti in lateribus Aquilonis. 425. 1. e
16 Et erit ſicut auis fugiens. 127. 1. e
Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de petra deſerti, ad montem filiæ Sion: & erit ſicut auis fugiēs. 41. 2. b
18 Ite Angeli veloces ad gentem expectantem & conculcatam. 502. 2. c
21 Si quæritis quærite. 332. 1. e
Cuſtos quid de nocte. 594. 2. a
22 Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. 481. 1. e
28 Qui crediderit, non feſtinet. 788. 2. b
29 Miſereamur impio & nō diſcet iuſtitiam. 488. 1. d
Expergiſcimini & laudate qui habitatis in puluere, quia ros lucis, ros tuus. 777. 2. d
30 Erit tranſitus virgæ fundatus. 258. 2. c
33 Oculi tui videbunt Hieruſalem ciuitatem opulentam, tabernaculū, quod nequaquam transferri poterit. Nec auferentur claui eius in ſempiternum, quia ſolum ibi magnificus Dominus. 144. 2. b 259. 1. e
45 Hæc dicit Dominus Chriſto Cyro, cuius apprehendi dexteram. 860. 2. d
46 Numquid tolletur à forti præda. 44. 2. d
An quod ablatum fuerit à robuſto ſaluabitur. 46. 2. b
48 Impius quaſi mare feruens. 322. 1. c
49 Non eſuriens, neque ſitiēt. 529. 1. d
Vocans ab Oriente auem. 530. 2. b
52 Quam pulchri pedes euangelizantium pacem. 213. 1. b 608. 2.
53 Vidimus eum, & non erat aſpectus. 115. 1. a
In ſapientia ſua iuſtificauit ipſe iuſtos ſeruos meos multos. 338. 1. c
57 Generationem eius quis enarrabit quoniam abſciſſus eſt de terra viuentium. 27. 2. c
60 Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges ſplendore ortus tui. 237. 2. c
62 Ecce ſaluator tibi aderit. 607. 2. a

Hieremias.

1 Ollam ſuccenſam ego video, & faciem eius à facie Aquilonis. 488. 2. d
11 Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentiū. 539. 1. b
Verbum quod factum eſt à Domino ad Hieremiam. 742. 2. d
31 Femina circundabit virum. 126. 1. a

Threni.

1 *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo.590.1.d 621.2.b*

Sacerdotes, & ſenes mei in vrbe con ſumpti ſunt, quia quęſierunt cibum ſibi, vt refocillarent animam ſuam.130.2.d

2 *Magna eſt velut mare contritio tua.569.2.e 587.2.a*

Deduc quaſi torrentem lachrymas. 620.2.d

Conſurge lauda in nocte, in principio vigiliarum, effunde, ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt, in fame in capite omnium compitorum.130.2.e

Leua ad eum manus tuas pro animabus paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame & ſiti; in capite omnium compitorũ. 445.1.a

3 *Bonum eſt viro, qui portauerit iugum ab adoleſcentia ſua.63.2.c*

Ponet in puluere os ſuum ſi forte ſit ſpes.610.1.a 246.1.b

Venatione ceperunt me quaſi auem. 599.2.d

Tantum in me vertit, & conuertit manum ſuam.348.2.e

Manus mulierum per miſericordiã coxerunt filios.419.1.e

Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis eius: me minauit & adduxit in tenebras, & non in lucem. Tantum in me vertit, & conuertit manum ſuã. 469.1.e

Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui, depoſita eſt vehementer non habens conſolationem.771.2.a

4 *Filia populi mei crudelis ſicut ſtruthio in deſerto.333.2.a*

Ezechiel.

1 De currus carbonibus.99.1.b

Duę pennę ſingulorum iungebantur, & duę tegebant corpora eorum. 154.1.a

Sed & manus hominis ſub pennis eorum.428.1.

Et ſuper firmamentum quod erat imminens capiti eorum.455.1.b

Hæc viſio ſimilitudinis glorię Dei. 792.1.d

2 *A lumbis deorſum vidi ſpeciem ignis & arcum.208.2.a*

Fili hominis ſta ſuper lumbos tuos, et loquar tecum. Et ingreſſus eſt in me ſpiritus poſtquam loquutus eſt mihi, & ſtatuit me ſuper pedes meos.754.1.d

3 *Propone ęnigma ad populũ Iſrael. 573.1.c*

4 *Fili hominis ſume tibi laterem, & pones illum ante faciem tuam, & deſcribes in eo ciuitatem Hieruſalem.509.2.b*

8 *Et ecce ab Aquilone portę altaris idolum Zeli.624.1.c*

9 *Heu heu Domine Deus, ergo ne diſperdes omnes reliquias Iſrael. 520.2.c*

Vir quoque vnus in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes eius: & ingreſſi ſunt & ſteterũt iuxta altare.553.1.a

17 *Aquila grandis magnarum alarum, lõgo membrorum ductu, plena plumis, & varietate; venit ad libanum, & tulit medullam cedri, & tranſportauit eam in Chanaan, in vrbe negociatorum poſuit illam.129.1.b*

24 *Erit clauſa principio.105.2.e*

27 Ventus auſter contriuit te in corde maris.102.2.e
Tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore. 458.1.a
Leua planctum tuum ſuper Regem Tyri.633.1.d
37 A quatuor ventis veni Spiritus, & exſuffla ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcant.261.1.

Daniel.

1 Fuerunt ergo inter eos de filijs Iuda, Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias.126.2.d
2 Tunc Rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit, & hoſtias, & incenſum præcepit vt ſacrificarent ei. 172.1.c 458.2.e 463.1.b
De ſtatua aurea.381.1.a & 2.d
De ferreis tibijs.297.2.e & ſeq.
3 De tribus pueris.16.2.a 732.1.a
Cur Nabuchodonoſor vidit filium Dei inter pueros?19.1.d
Species quarti ſimilis filio Dei. 77.1.b 211.1.c 394.2.a
In hora qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulæ, & citharæ, & ſambucæ, pſalterij, & ſymphoniæ, & omnis generis muſicorum, cadentes adorate ſtatuam.141.2.e
Ne tradas nos in perpetuum propter nomen tuum.463.2.c
Tunc Nabuchodonoſor obſtupuit, & ſurrexit propere. 858.2.b
Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei altiſſimi, egredimini. 456.2.a 639.2.e
Benedictus Deus Sidrach, Miſach, & Abdenago.281.2.a
Qui miſit Angelum ſuum, & eripuit ſeruos ſuos, qui crediderunt in eum, & verbum Regis immutauerunt.642.2.d
Peccauimus, iniquitatem fecimus. 681.2.e
4 Deus magnus oſtendit Regi quæ ventura ſunt poſtea.632.2.b
Ex hominibus abiectus eſt, & fœnum vt bos comedit.443.2.a
5 Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da, ſcripturam autem legam tibi Rex.347.1.d
In eadẽ hora apparuerũt digiti quaſi manus hominis ſcribẽtis. 708.1.e
6 Placuit Dario, & conſtituit ſuper regnum Satrapas centum viginti, vt eſſent in toto regno ſuo. Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel vnus erat.155.2.d
Vt omnis qui petierit aliquam petitionem à quocumque Deo, & homine, vſque ad triginta dies, niſi à te, Rex, mittatur in lacum Leonum.579.1.b
De Daniele à Leonibus libero. 143.2.c
10 Et ecce quaſi ſimilitudo filij hominis tetigit labia mea, & aperiens os meum locutus ſum.439.1.d
13 Mundus ego ſum à ſanguine huius. 78.1.a
Surgens Daniel comedit.466.1.d

Oſeas.

2 Dabo eis vallem Achor ad aperiendam ſpem.96.1.e
4 Et erit populus meus tanquam Sacerdos, cui contradicitur. 612.1.e
Turbo ſpũs tu es in alis eius. 719.1.e
5 Paſcet eos Dominus ſicut agmen in latitudine.704.2.e
6 Ego capiam, & vadam, & tollam, & non eſt qui eruat: & reuertar ad locum meum.830.1.e
7 Quaſi columba ſeducta non habens

bens cor.486.2.a
Ephraim factus eſt ſubcinericius panis.592.2.e
In vtero ſupplantauit fratrē.780.2.b
9 Scito te Iſrael ſtultum.645.2.d
Ex diebus Gabaa peccauit Iſrael. 13.2.b
11 In funiculis Adam traham eos. 521.2.e
Ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum; & declinaui ad eum, vt veſceretur.543.1.d
Non faciam furorem iræ meæ, non conuertar, vt diſperdā Ephraim; quoniam Deus ego ſum, & non homo, in medio tui ſanctus, & non ingrediar ciuitatem.683.2.d
14 Ego quaſi iuniperus cooperiens. 656.1.d
Radix eius vt libani, ibunt rami eius, & erit quaſi oliua gloria eius: viuent tritico.544.1.d

Ioel.

2 Ecce ego mitto vobis frumentum, vinum, & oleum, & replebimini in eo.560.1.d 562.1.c
3 Sol, & Luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. Et Dominus de Sion rugiet, & de Hieruſalem dabit vocem ſuam, & mouebuntur cæli, & terra.474.1.e

Amos.

4 Auertam faciem meam ab ipſis. 613.2.e
7 Ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manu eius trulla cementarij.38.1.c 92.2.a

Ionas.

1 Indica nobis cuius cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt opus tuum? quæ terra tua? & quo vadis? vel ex quo populo es tu? 637.1.b
Remigabant viri, vt reuerterentur in aridam.ibid.2.e
2 Præparauit Dominus piſcem grandē, vt deglutiret Ionam. 102.2.b
Et aſcēdet de corruptione vita mea, Domine Deus meus.817.1.b
3 Prædicauerunt ieiunium, & induti ſunt ſaccis.411.2.a
4 Et afflictus eſt Ionas afflictione maxima, & iratus eſt.615.2.c

Habach.

1 Tyranni ridiculi eius.658.1.e
2 Circumdabit te calix iræ Domini. 322.2.b
3 Cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius..457.2.c.482.2.d
Aſpexit, & diſſoluit gentes, & contriti ſunt montes ſæculi.619.1.d

Sophonias.

1 Scrutabor te in lucernis.108.1.c
Verbum Domini, quod factum eſt ad Sophoniam filium Chuſi, filiæ Godoliæ.501.1.d

Zacharias.

2 Qui tangit vos, tangit pupillas oculi mei.179.1.b
Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ.216.2.d
3 Ecce ego cælabo ſculpturam eius. 241.2.d
4 Educet lapidem primarium, & exa-

exæquabit gratiam gratiæ eius. 52 1.d
Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem, quia Rex tuus venit tibi.455.2.c
11 *Sume tibi vaſa paſtoris ſtulti. 628.1.d*

Malachias.

3 *Loquuti ſunt timentes Dominum, vnuſquiſque cum proximo ſuo attendit Dominus, & vidit, & ſcriptus eſt liber monumenti coram Deo.95.2.b*
4 *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ, ſanitas in pœnis eius.250.1.a 307. 1.b*

Machabæorum 1.

2 *Tulerunt illis bellum Sabbatis: & mortui ſunt ipſi, & vxores, & filij eorum.366.1.d*
Omnis homo qui venerit ad nos in bello in die Sabbathorum: pugnemus aduerſus eum, & non moriemur omnes ſicut mortui ſunt fratres noſtri.ibid.e
5 *Congregata eſt ad eos Synagoga Aſſidæorum, omnis voluntarius in lege, & facti ſunt illis ad firmamentum.235.1.e*

Machabæorum 2.

Vnius territus fortitudine pacem rogauit.518.2.d

Nouum Teſtamentum.

Matthæus.

1 *Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid.357.2.e*
2 *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum. 20.2.b*
Gauiſi ſunt gaudio magno valde. 91.1.c
Stetit ſupra vbi erat puer.134.2.d
Surge, & accipe Puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Aegyptum.90. 2.a
3 De cœlo intonante apud Iordanẽ. 7.2.b
5 *Beati pauperes ſpiritu.247.1.d*
Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.499.1.b
Beati eritis, cum maledixerint vos homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſus vos.610.1.e
Vos eſtis ſal terræ.487.1.e
Qui ergo ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis.479.2.b
Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio. 504.2.c 307. 1.e
Vos eſtis lux mundi.286.1.d
Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.713.1.a
6 *Sicut & nos dimittimus. 13.1.e*
8 *Ipſe verò dormiebat.147.1.c*
Qualis eſt hic homo, quia venti, & mare obediunt ei 786.1.a
Cùm veniſſet Ieſus in domo Petri 204.1.a
Tenuit manum eius, & dimiſit eam febris.650.2.a
Puer meus iacet in domo paralyticus.

tus.289.1.c
Dic verbo, & ſanabitur puer meus. 447.2.d
Occurrerunt ei duo dæmonia habentes.747.1.a
Quid nobis & tibi Ieſu filij Dei? 284.1.a
9 Circuibat Ieſus omnes ciuitates, & caſtella docens.131.1.c
Cum tranſiret Ieſus.286.2.e
Vidit hominem ſedentem in telonio. 484.2.c.609.2
10 Veni ſeparare hominem aduerſus patrem.20.2.d
Tradet frater fratrem.133.2.e
Nec calceamenta, nec virgam ferãt. 370.2.b
Primus Simon Petrus.279.2.c
Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. 135.2.e
11 Confiteor tibi Pater, Domine cæli, & terræ.171.1.d
Regnũ cælorũ vim patitur. 238.1.a
Non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.648.2.d
Iugum meum ſuaue eſt, & onus meũ leue.669.1.e
Diſcite a me, qui mitis ſum, & humilis corde.746.1.a
12 Abijt Ieſus per ſata Sabbatho.145.2.a 351.2.d
Sic luceat lux veſtra coram hominibus.266.2.d
Quæ eſt mater mea.336.2.e 597.1.d
15 Etiam Domine, nam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. 171.1.b 562.2.d 515.2.d
Iam triduo ſuſtinent me.638.2.c
Præcepit turbę, vt diſcumberent ſuper terram.680.1.d
16 Abſit à te Domine, nõ erit tibi hoc. 426.1.e
Quem dicunt homines eſſe filium hominis? 786.2.b
Quam dabit homo commutationem pro anima ſua.711.1.d
Duxit illos in montẽ excelſũ.131.2.b
17 Ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias.11.1.a
Bonum eſt nos hic eſſe, faciamus tria tabernacula.236.1.a 344.1.b
Aperto ore eius inuenies ſtaterem. 838.2.d
18 Niſi efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cęlorum. 768.2.a
19 Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis.224.1.a
Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis? 350.1.b
20 Dic vt ſedeant duo filij mei, vnus ad dexteram, alius ad ſiniſtram. 426.1.a 605.1.e
Non eſt meum dare vobis.224.1.b 565.2.b 831.1.e
21 Oſanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini. 122.2.a
Intrauit Ieſus in templum Dei, & eijciebat omnes ementes, & vendentes in templo, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit, & acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo.117.2.b
22 Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? 561.1.d
23 Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus; qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine iuſti Abel vſque ad ſanguinem Zacharię, &c.695.1.e
24 Cum videritis abominationem ſtãtem in loco ſancto, tunc qui in Iudea eſt, fugiat ad montes. 468.2.c
Orate ne fuga veſtra fiat hyeme, vel Sabbatho.475.2.a

Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ.529.2.a
Tunc parebit ſignum Filij hominis. 718.2.a
25 *Simile eſt regnum cælorum decem Virginibus.76.2.e*
Dormitauerunt omnes, & dormierunt.71.2.e
26 *Vt quid moleſti eſtis huic mulieri? 160.1.e*
Mitte gladium tuum in Vaginam. 174.1.d
Tranſeat à me calix iſte.186.1.e
Vnus veſtrum me traditurus eſt. 464.1.a
Tunc abijt vnus ex duodecim Iudas Iſcariotes ad Principes. 321.1.b
Ad ſepulturam meam hoc fecit.Tūc profectus vnus ex duodecim,&c. 481.1.a
Vbi vis paremus tibi paſcha? 560.2.e
27 *Laqueo ſe ſuſpendit.442.1.e*
28 *Quotidie ſedebam in templo docēs, & non me tenuiſtis.333.1.e*
Terræmotus magnus factus eſt.519. 2.a

Marcus.

5 *Vidit Ieſum à longè,cucurrit,& adorauit eum.482.1.a*
Interrogabat eum Ieſus,quod tibi nomen eſt.637.2.b
Exeuntes ſpiritus immundi introierūt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare. 171.1.b
Non ſciebat quid diceret. 329.1.a
6 *Cùm placuiſſet Herodi.141.2.c*
7 *Catelli ſub menſa comedunt de micis.91.1.b*
10 *Non erat tempus ficorum.117.2.d*
14 *Vnus ex Vobis tradet me,qui manducat mecum. 547.1.d*
Poſſet vnguentum iſtud venundari pluſquā trecētis denarijs.626.1.e
16 *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum,non eſt hic.685.2.c*
26 *Maria Magdalene,& Maria Iacobi,& Salome,emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Et valde mane vna Sabbatorum veniunt.448.1.d*

Lucas.

1 *Et non erat illi filius.170.1.e*
Apparuit illi Angelus Domini ſtans à dextris altaris.74.2.a
In ſpiritu,& virtute Eliæ.142.2.b
Virtus altiſſimi obumbrabit tibi.157. 2.d
Concipies, & paries filium. 168.1.d
Et regnabit in domo Iacob.37.2.c
Turbata eſt in ſermone eius. 519.2.
Vna de filiabus Aaron.31.2.e
Ambo iuſti apud Deum.769.1.a
Exultauit infans ī vtero meo.85.2.d
Ipſe enim ſaluabit populum ſuum. 256.2.a
Et tu puer Propheta altiſſimi vocaberis.342.2.b
2 *Quod vocatū eſt ab Angelo,priuſquā in vtero conciperetur.29.2.a*
3 *Qui fuit Adam,qui fuit Dei.28.2.e*
4 *Quid nobis,& tibi? 7.1.b*
5 *Recede à me Domine.6.2.d*
In verbo tuo laxabo retia.447.2.c
9 *Hic ſi eſſet Propheta, non ſineret hanc mulierem tangere ſe.12.2.a*
Oſculabatur pedes Domini. 591.2.e
Permitte mihi priùs ire, & ſepelire patrem meum.341.1.d
10 *Ipſa ſedens ſecus pedes Ieſu, audiebat Verbum illius.146.2.c*
11 *Et ibit ad illum media nocte. 848. 1.e*
Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine.94.2.d

12 *Sint*

12 *Sint lumbi veſtri præcincti.* 17.1.c 93.2.d 230.2.b
Lucernæ ardentes in manibus veſtris. 267.1.c
Similis hominibus expectantibus dominum ſuum quando revertatur à nuptijs, vt cum venerit, & pulſauerit, oſtium confeſtim aperiãt ei. 100.2.c
Nolite timere, puſillus grex, quoniã complacuit patri veſtro dare vobis regnum. 372.1.c
Quid faciam? quod non habeo quo congregem. Deſtruã horrea mea. 486.1.d
Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem. 690.2.b
13 De ſtercore imponendo ficui. 569.1.b
14 *Cùm intraſſet Ieſus in domo cuiuſdam Principis Phariſæorum, vt manducaret panem.* 512.2.b
Iuga boum emi, & eo probare illa. 423.2.d
Et compelle intrare, vt impleatur domus. 704.2.c
15 *Domum euerrit.* 164.2.c
Diuiſit illis ſubſtantiam. 444.2.d
Ego hic fame pereo, ſurgam, & ibo ad patrem meum. 528.1.d
Oſculatus eſt eum. 212.1.a 810.1.b
Cito afferte ei ſtolam primã. 612.1.d
Indignatus eſt autem, & nolebat introire. 604.2.b
16 De villico. 419.2.a
Factum eſt autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis. 431.1.d
Pater Abraham, miſerere mei. 472.2.374.1.a
Mitte Lazarum, vt intingat extremũ digiti ſui in aqua. 491.2.b.515.2.c 739.2.b 775.1.d
Vt mittas eum in domum fratris mei, habeo enim quinque fratres, vt teſtetur illis. 158.2
17 *Emebant, vendebant, & plantabant, & ædificabant, & pluit ignis de cœlo.* 380.2.a
18 De Phariſæo, & Publicano. 504.1.c
Nõ ſum ſicut hic publicanus. 648 1.c
Ieſu fili Dauid miſerere mei. 698.1.a
19 *Præcurrens Zacheus aſcendit arborem Sycomorũ, vt videret Ieſum.* 343.1.d
Zachee, deſcẽde hodie, nãq. in domo tua me manere oportet. 620.1.b
Dixerunt Domini eius ad Diſcipulos. 442.2.b
Si cognouiſſes & tu equidem in hac die tua, quę ad pacẽ tibi. 611.2.b
22 *Occurret vobis homo amphorã aquę portãs, ſequimini eũ.* 538.1.c
Tecum paratus ſum, & in carcerem, & in mortem ire. 100.1.a
Ego autem rogaui pro te, ne deficiat fides tua. 613.1.d
O homo, non ſum. 373.2.e
23 *Tolle, crucifige eum.* 214.2.b
Neque tu times Deũ. 150.2.c 291.1.c
Domine memento mei dum veneris in regnũ tuum. 162.1.b 342.2.a
24 *Et accepit panem, benedixit, ac fregit, & porrigebat illis, & aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* 373.1.c 532.2.a

Ioannes.

1 *In ipſo vita erat, & ipſe erat lux hominum.* 140.1.d
Intuitus autem Ieſus eum dixit: tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur, Petrus. 147.1.d
Cùm eras ſub ficu, vidi te. 165.1.b
Cuius non ſum dignus corrigiam cal-

calceamenti ſoluere.439.2.e
2 Vocatus eſt autem Ieſus, & Diſcipuli eius ad nuptias.153.1.c
Quid mihi & tibi, mulier? 166.1.d
Implete hydrias aqua.552.2.d
4 Ego niſi vos metere quod non laboraſtis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorũ introiſtis.162.1.d
Voca virũ tuum. & veni huc.80.1.c
Erat quidam regulus.502.1.c
6 Eum qui venit ad me, non eijciam foras, qui de cęlo deſcendi, non vt faciam voluntatem meam: ſed eius qui miſit me.427.1.d
Vnde ememus panes, vt manducent. 539.2.e
7 Numquid ex Principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis? 237.2.b
8 Hæc verba locutus eſt Ieſus in Gazophilacio, docens in templo Salomonis, & nemo apprehendit eum.344.2.e
Digito ſcribebat in terra.776.1.c
9 In hoc mirabile eſt, quia vos neſcitis vnde ſit, & aperuit oculos meos.237.2.c
10 Dimitte oues, et lupus rapit.612.2.c
Et lupus rapit, & diſpergit oues. 802.1.b
11 Lazarus amicus noſter dormit, & gaudeo propter vos.361.2.b
Lachrymatus eſt.580.2.c 852.2.d
vbi poſuiſtis eum? 115.2.a
Statim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus inſtitis, et facies eius erat ligata.314.1.d
13 Cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ. 308.2.a
Quod facis, fac citius.309.1.e
Et cùm accepiſſet ille buccellam, exiuit continuo.332.1.a
Cum hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt dicens, Amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet.474.2.c
14 Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. 278.1.a
Pater maior me eſt.279.2.a
Philippe, qui videt me, &c.18.1.d
16 Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.473.2.d
17 Pater, quos dediſti mihi, &c. 681.1.c
19 Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris, omnis enim qui ſe Regem facit, &c.131.2.e
Et accepit eã Diſcipulus in ſuã 2.1.d
Venit homo quidã diues nomine Ioſeph.24.1.a
20 Vidit Ieſum ſtantẽ, & non ſciebat quia Ieſus eſt, Dicit ei Ieſus, mulier quid ploras? quẽ quæris? 127.2.b
Et poſt dies octo iterum erant Diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio.224.2.d
21 Petre amas me? Cum ſenueris, extendes manus tuas, & alius cinget te.186.2.c
Et ducet quo tu non vis.673.1.d

Acta Apoſtolorum.

1 Quid ſtatis aſpiciẽtes cęlũ? 135.1.e
Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis. 663.2.c
Perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria. 14.2.b 771.1.b
2 Quia muſto pleni ſunt iſti. 623.1.a
Liceat audẽter dicere ad vos de Patriarcha Dauid, quoniã defunctus eſt, & ſepultus eſt, & ſepulchrũ

cius

eius eſt apud nos.754.2.c
4 *Ponebant ante pedes.635.2.a*
5 *Factũ eſt autẽ quaſi horarũ trium ſpatiũ, & uxor illius neſciẽs quod factum fuerat introiuit.572.1.c*
7 *Date mihi poteſtatem, Vt cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum.158.2.a*
Cùm eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cælum.464.2.c
Viri fratres, & patres audite.584.2
Video cęlos apertos, & Ieſum ſtantẽ à dextris virtutis Dei.406.2.b
9 *Vas electionis eſt iſte mihi, vt portet nomen meum.249.1.d*
10 *Aſcendit ſuperiora domus, vt oraret.130.1.d*
16 *Subito terrę motus factus eſt, & ſtatim aperta ſunt omnia oſtia, & vniuerſorum vincula ſoluta ſunt. 649.1.e*
Lętatus eſt cum omni domo ſua. 715.1.d

Epiſt. Pauli ad Romanos.

2 *Non enim qui in manifeſto Iudęus eſt, ſed qui in abſcondito. 410.2.e*
8 *Habitat in me peccatum.21.1.*
Nam expectatio creaturę reuelationem filiorum Dei expectat. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit. 161.2.a 850.1.a
12 *Obſecro vos vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem. 17.1.a*

Ad Corinth. 1.

3 *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. 105.1.e*
Si cuius opus manſerit, quod ſuperędificauit mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur; ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.741.2.d
5 *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaq. epulemur.517.1.d*
7 *Qui virginem ſuam tradit, bene facit, & qui non tradit, melius facit.73.1.b*
8 *Nobis tamen vnus Deus Pater, ex quo omnia, & vnus Dominus Ieſus Chriſtus.170.1.d*
9 *Numquid nõ habemus poteſtatem, mulierem ſororem circumducencendi, ſicut & cæteri Apoſtoli? 127.2.d*
10 *Petra autem erat Chriſtus.41.2.c*
Bibebam de ſpirituali conſequente eos petra; petra autem erat Chriſtus.519.1.b
Et panem quem frangimus, nonne cõmunicatio corporis Chriſti eſt? 550.2.d 567.1.b
11 *Ideò debebat mulier poteſtatem habere in capite propter Angelos. 127.1.b*
Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis. 541.1.b
12 *Non poteſt oculus manui dicere, opera tua non indigeo.769.2.c*
15 *Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cùm autem dicat, omnia ſubiecta ſunt ei, ſine dubio propter eum, qui ſubiecit ei omnia. Cùm autem ſubiecta fuerint illi omnia: tunc & ipſe filius ſubijcietur ei. 126.2.b*
In Chriſto omnes Viuificantur, vnuſquiſque in ordine ſuo, primitię Chriſtus.170.1.d
Seminatur in corruptione, ſurgit in incorruptione; ſeminatur in infirmitate, ſurgit in virtute: ſeminatur

*natur corpus animale, ſurgit ſpirituale.*534.2.b
*Inſipiens tu quod ſeminas non viuificatur; niſi prius moriatur.*777.2.a

Ad Corinth. 2.

12 *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meę Angelus Sathanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui.*577.1.b
Virtus in infirmitate perficitur. 410.1.b

Ad Galatas.

1 *Cùm autem placuit ei qui me ſegregauit de vtero matris meę, & vocauit per gratiam ſuam, vt reuelaret filium ſuum in me, vt euangelizaret illum gentibus.* 435.1.a
*Si nos aut Angelus de cælo euangelizauerit vobis pręter id quod accepiſtis, anathema ſit.*428.1.e
4 *Dico autem quanto tempore hęres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, cùm ſit Dominus omnium, ſed ſub tutoribus, et actoribus eſt.*202.1.c
6 *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini.*668.2.c 682.1.a
*Ego enim ſtigmata Domini mei in corpore meo porto.*815.1.e

Ad Philippenſes.

1 *Subminiſtratio, inquam, Ieſu Chriſti.*154.2.d
2 *Qui cũ in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualẽ Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens.* 227.2.c
*Factus obediens vſq; ad mortẽ mortem autem crucis.*257.1.c 774.1.e
Sed & ſic immolor ſupra ſacrificiũ, & obſequiũ fidei veſtrę, gaudeo, & congratulor vobis: id ipſum vos gaudete, & congratulamini. 306.2.d

Ad Epheſ.

5 *Surge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus.*383.1.e 750.1.b 783.2.e

Ad Coloſſenſes.

1 *Nobis donatum eſt à Deo, vt non ſolum in eo credamus, ſed etiam pro eo patiamur.*403.2.a
2 *In quo circumciſi eſtis circumciſione non manu facta, in ſpoliatione corporis carnis, in circumciſione Chriſti conſepulti ei in Baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidẽ.* 253.1.

Ad Timotheum 1.

1 *Manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramẽtum, quod manifeſtum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis; prędicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.*232.2.d
2 *Mulieri docere nõ permitto.*605.2.d
*Volo viros orare omni loco, leuantes puras manus.*298.2.e

Ad Titum.

3 *Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris.*140.1.c

Ad Hebræos.

2 *Vt gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.*478.2.d 496.1.e
5 *Didicit ex his, quę paſſus eſt, obediẽtiam.*

uiam. Et cõſummatus eſt omnibus obtemperantibus ſibi.492.2.b

9 Chriſtus aſſiſtens Põtifex futurorũ bonorũ per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, ideſt, non huius creationis.32.1.d

10 Ideò ingrediens mundum dicit, hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi.241.2.a

Ideoque nõ confunditur vocari Deus eorum.407.1.a

Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutãtes.424.1.e

Habemus fiduciam, fratres, in introitu Sanctorum, in ſanguine Chriſti, quem initiauit nobis viam nouam, & viuentem.495.1.e

11 Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.384.1.d

Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperũt promiſſionem; Deo pro nobis melius aliquid diſponente, vt non ſine nobis conſummarentur.224.2.a

12 Acceſſiſtis ad teſtamenti noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem, meliùs loquentem, quàm Abel.518.2.a

Epiſt. D. Iacobi.

1 Suſcipite inſitum verbum.41.1.d

Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens à patre luminum. 98.2.e 853.1.b

Epiſt. D. Petri 1.

1 In quem deſiderant Angeli proſpicere.404.1.b

2 Si guſtaſtis quoniam ſuauis eſt Dominus.228.2.513.2.c

Genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, 705.2.b

Epiſt. D. Ioannis.

1 Quod erat ab initio, quod audiuimus, quod vidimus, oculis noſtris perſpeximus, & manus noſtrę cõtrectauerunt de verbo vitæ. 100.1.e

3 In hoc cognoſcimus charitatẽ, quoniam ille pro nobis animam ſuam poſuit.181.1.a

5 Hic eſt qui venit per aquam, & ſanguinem Ieſus Chriſtus, non in aqua ſolum; ſed in aqua, & ſanguine.739.1.d

Apocalypſis.

1 Princeps Regum terrę, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fecit nos regnum.242.1.2

2 Vincenti dabo calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum.249.2.b

5 Vicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid: & vidi, & ecce agnũ.457.1.e

10 Accipe librum, & deuora illum. 434.2.b

12 Mulier amicta Sole.39.1.a 161.1

Luna ſub pedibus eius.86.2.b

14 Nomen eius, & nomen patris eius ſcriptum in frontibus ſuis. 81.2.b 83.1.d

15 Vidi tanquam mare vitreum mixtum igni, & eos qui vicerunt beſtiam, & imaginem eius ſtantes ſupra mare vitreum, habentes citharas Dei, & cantantes canticũ

Moyſi.268.1.b

17 *Hi cum agno pugnabunt, & agnus vincet eos.288.2.d*

21 *Vidi ſanctam ciuitatem nouam, deſcendentem de cælo, adeo paratã ſicut ſponſam ornatam viro ſuo, & audiui vocẽ magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.60.1.a*

Veni, oſtendam tibi ſponſam vxorem agni, & ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum, & altum, & oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Hieruſalem.76.1.b

22 *Qui audit, dicat, Veni.135.1.d*

INDEX RERVM, QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

A

Abſentia Ieſu duriſſima amanti. 621.1.c
Abſentia Dei per peccatum, vt timenda. 772.2.b
Abſcondi virtutes debent. 410.2.a
Abiectiones & vilitates voluntariæ, vt gloriæ fructus pariant. 145.1.a 2.a
Abnegatio bonorum tēporalium filios Dei facit. 493.1.c 2.d
Accuſator fratrum ineptus ad gubernandum. 470.1.2.e
Actiua coronat opus. 758.1.d 2.c
Aduentus Dei hominis lætiſſimus iuſtis. 463.1.e 2.d
Adoleſcentes in eligendo Religionis ſtatu parentum vota ſequantur. 73.1.a 2.a
Aemulatio de virtutibus vt honeſta. 752 2.a
Afflictiones & calamitates reddunt homines Deo conſpicabiles. 443.1.d 2.c
Afflicti & laborantes Dei ſedes ſunt. 458.1.d 2.b
Afflicti homines nec ad momentum deferendi, ſed citiſſime ſubueniendi. 721.1.b.2.c
Agrorum frequentiæ inhoneſtę fœminis. 75.1.d.2 e
Alapa Chriſti Domino inflicta, vt eius patiendi famem ſaturarit. 606.1.b 2.e
Alieno muneri ne te inſeras. 427.2.a
Amicitia hominum traxit Deum ad laqueos. 599.2.d
Amicus Dei, eius paſſiones imitetur. 799.1.e 2.a
Amor coniugalis Deo gratiſſimus. 20.2.c
Amor Chriſti in homines horaria fecit tormenta. 478.2.a
Amor Chriſti in homines coronidem pulcherrimam habuit. 479.2
Amor Chriſti in homines vt efficacior, quam amor Trinitatis. 482.1.2
Amor vnus Chriſti hominum corda per ſe trahit. 750.2.b
Amoris diuini artificium. 497.2.c
Amor in Deum ſine metu ſuſpectus. 603.1.e 2.b
Amor hominum erga Chriſtum, vt Deum maximè commendat 859.2.d
Ancilla crudelior carnifice in Chriſtum. 616.2.e
Animarum ſaluti inuigilare omnes decet. 705.1.d 2.e
Angeli ſaluati à Ieſu ante caſū. 29.2.a
Angeli hominibus ſalutares. 74.1.a 2.b 220.1.c 2.d
Angeli militiæ nomen dederūt, vt Chriſti ſtabilirent principatum. 228.1.e 2.c
Angeli mille formas ſubeunt, vt hominibus proſint. 229.1.b

An-

Angeli magis tenentur hominibus proſpicere ab Aſcenſione Dominica. 874.2.b
Angelorum exercitus inuigilant viro perfecto cuſtodiendo. 387. 1. b 2.a
Antiqui ſerui Dei etiam reprobandi non inhonori manent. 308. 1. b 2.d
Arbitrio humano periculosè committuntur bona diuina. 573.2.c
Argumentis non turbanda quæ ad ſalutem pertinent. 865.2.a
Aſcenſio Chriſti Domini, lib. 5. capit. 7. per totum.
Aſcendens Dominus hominum geneſim reddit auſpicatiſſimam. 844.2.c
Attentio in precibus. 88.2.a
Auitam mediocritatem ne excedant qui Chriſto nomen dederunt. 818. 2.a
Author primus criminis, reus eſt omnium. 602.1.d.2.a
Auxilium à ſolo Deo ſperandum, non à creaturis. 373.2.c

B

Baptiſmus Chriſti alites facit, qui ad cæleſtia volent. 352.2.c
Beneficia diuina quæ plurimis proſint citius, quam quæ vni ſoli exhibentur. 80.1. c 2. a amant pluribus communicari. 565.1.c 2.a 812.2.c
Beneficia diuina de exigenda ratione ſollicitant. 98.2.b
Beneficia diuina præ manibus. 820. 2.b
Beneficia Dei, vt timorem debent incutere. 862.1.b 2.d
Benignitas Dei aliquando acris in ingratos. 591.1.d 2.a
Benignitas hoſtes fugat. 698.1.c 2.c
Bona mundialia inania & vacua. 103. 2.c qualia. 657. 1. a 2. d fugacia. 491.1.b 2.d
Bona temporalia, vt grauant poſſeſſores ſuos. 296.2.c vt damnoſa. 380. 1.b 2.a contemnuntur ab his qui Deo implentur. 464.2.a
bona temporalia diabolus præſefert, vt homines in ſui adorationem trahat, 381.2.a
Bona terrena magni, cæleſtia parui æſtimant homines. 626.1.c 2.a
Bona terrena nuſquam ſine fletu. 771.1. c 2.c
Bona terrena contemnenda ab his qui Deo implentur. 839. 1. a qualia, 661.2.b
Bona vniuerſa Ieſu nomine inſigniuntur. 252.2.a
Bona cæleſtia ſola appetuntur ab his qui à Deo aguntur. 464.2.a præ manibus habentur. 853. 1. c 2.d
Bona permanentia nulla niſi in Chriſto. 415.1.a 2.d
Bona nobis à Deo data petunt & à nobis proximis dari. 498.2.b
Bona Eccleſiaſtica non recondi, ſed effundi amant. 634.2.d
Bona Eccleſiæ iniuſte retenta exitialia ſunt poſſidenti. 635.2.d
Bonorum cæleſtium magnitudo. 423. 2.c
Bonorum cæleſtium deſideria, vt hominem ditant. 841.2.c
Bonorum temporalium abnegatio filios Dei facit. 493.1.c 2.d
Brauium cæleſte etiam ab infantibus poteſt obtineri. 493. 1.c 317.2.c & ſeq.

C

Calumnias tacite tolerare virtutis eſt diuinæ. 641.1.c

Caro

Caro Chriſti, Ut carnales condemnat. 413.2.e
Caro Chriſti deitatem honorauit. 226.1.a *efficaciam deitatis acuit.* 213.2.c *Deum glorioſiorem reddidit oculis Angelicis.* 773.2.d
Caſtitas inter fœminas rara. 14.2.a *Sacerdotes creat.* 16.2.c *& ſeq. dominatur.* 82.2.a *vincit fugiendo.* 93.1.e *imperterrita eſt, ibid. totum Deum ſibi aſtantem requirit.* 105.1.c 564.2.b *& ſeq.*
Caſtus vir pro muro eſt fœminis. 14.1.e *vt inuigilare debeat.* 71.1.b *maximè Deo notus eſt.* 76.1.c *famę zelator ſit.* 78.1.d *de ſe timeat in quouis ſanctitatis culmine conſtitutus.* 92.1.e *caueat blanditiarum Verba.* 94.1.b *ſuſpectum habeat quidquid carni cohęret.* 119.1.e *& ſeq. ęternum viret.* 120.1.c
Celeritas in obſequijs commendatur. 780.1.d 709.2.d
Charitas Chriſtiana ſibi labores, & mala pręſumit, proximis bona cupit. 152.2.d
Charitas fraterna filios Dei oſtendit. 329.2.a
Charitas vera primũ ſibi diuinam gratiam quęrit, deinde alijs. 158.1.a
Chriſtus, Vide Ieſus. Paſſiones ſuas manifeſtauit, abſcondit glorias. 124.2.a *& Solis amat ſentiri beneficijs.* 140.1.a *Filius Dei apparuit deſcendendo ad mortem.* 372.2.c *labores & opprobria ſibi pręoccupauit.* 152.1.d *Voce & exemplo docuit.* 391.1.e *Damnatis quam terribilis.* 474.1.b *Solus in arena relictus infinitas hoſtiũ turmas deiecit.* 720.1.b *in mortem moriens exultauit.* 729.2.a
Chriſti iugum ſuaue. 669.1.b 2.a
Chriſti humanę voluntati debemus ſui ſanguinis effuſionem. 489.2.d *Poſt paſſionem anxius ſitit ſalutem noſtram.* 426 2.c
Chriſti cõuerſatio facilis acceſſu vt Magiſtrum decebat. 388.2.b *eius virtutes, vt ſuperent facundiam creatam.* 685.2.e
Chriſti miniſter ex humilibus operibus. 134.2.b
Chriſti caro, Ut carnales condemnat. 413.2.e
Chriſtiani pre Iudęis chariores Deo. 390.1.a
Cibus Dei homo, vt inuideatur à diabolo. 362.1.e 2.b
Cicatrices Chriſti Domini teſtimonium perhibent eius virtuti, qua ſe excitauit. 804.1.b
Circumciſio Ieſum oſtendit eiuſdem patrię nobiſcum. 242.2.d *fidelium oſtendit originem ex Cruce.* 243.1.e
Circunciſio Ieſu Veterem Circunciſionem euacuauit. 244.2.a *Ieſu natali auſpicium dedit.* 246.2.a
Circunciſio Moſaica nomine Ieſu emollita. 247.2.c
Clauſura vt decet virgines. 87.2. *vt decet ſapientiæ ſtudioſos.* 805.2.a
Cæcitas mentis noſtrę quàm damnoſa. 574.2.d
Cæleſtia appetenda. 129.2.d
Cælum implendum humanis corporibus ex Dominica Aſcenſione. 846.2.d
Cognatio naturę noſtrę filium Dei nobis reddidit ſalutarem. 330.1.e
Cognati vt ſubueniendi. 133.2.c *&c.*
Cognitio ſui reddit hominem ad Dei imaginem. 409.1.b
Colloquia vt detrimentoſa. 95.2.a
Colloquia fœminarum fugienda. 127.1.a
Colloquia ſpiritualia, vt trahunt Deum. 334.2.a

Communes viæ terendæ. 172.1.a
Concionator per compita & montana, verbum miniſtret. 130.2.b
Confeſſio peccatorum neceſſaria. 706.1.c
Cōſilia quæ à Deo dantur, ab ipſo etiam perficiuntur. 753.1.d
Conſiliarius malus ſupplicium maximum. 628.1.c
Conſolatio vera ſolum ex Ieſu. 301.2.c
Contemplationis prætextu non ametur ocium. 132.2.a
Contemplatio addit alas, actio coronat opus. 769.1.c
Contumelias & calumnias patiēter ferre, non eſt cuiuſuis hominis virtus, ſed perfectiſſimi viri. 609.2.c
Conuiuia vt celebranda. 834.2.c
Cor dandum Deo in primis. 505.1.a
Corda reproborum patent diabolo poſſeſſori. 485.2.c
Coronas omnium præſefert Dominus reſurgens. 758.1.d
Creaturæ Vniuerſę etiam ſibi contrarias ſubeunt formas, vt Deo famulentur. 229.2.b
Creaturæ vniuerſæ humaniſſimè excipiunt afflictos homines. 386.1.b
Creaturæ cur Iudæ ſeruarunt fœdera pacis. 590.2.b *Vt commouebantur in Deicidas.* 730.2.b
Creator vt ſequendus etiam ſi minora nobis daret quam diabolus. 483.2.c
Cultus & ornatus corporis cum re familiari componendus, nec excedat. 174.2.d
Crux Chriſti mortificationem & dolorem omnibus perſuadet. 779.1.d 2.c *lucidior Sole.* 609.1.c
Crucis dolores pro delicijs ſunt Deo. 680.1.b
Crux Domini durior & acerbior, quàm quæ ab hominibus ferri queat. 681.2.a
Crux corona & diadema Imperij. 685.1.a *præpropera in liberandis hominibus.* 693.1.c *eleuat & ſuſtentat portantes.* 669.1.b *vt à pluribus reptatur, ab alijs tollitur.* 668.1.b *eius ad ſocietatem ſoli admittuntur dilecti.* 671.2.c
Crucis pondus ouicularum pondus minuit. 667.1.b *ſub illa ſpectabilis Dominus.* 670.1.a *Per Crucem ſecure ad Paradiſum itur.* 708.2.c
Crucifixi Ieſu ſumma poteſtas. 733.1.d

D

Diabolus per ſe ſolus vt infirmus. 597.2.d
Diabolus infamiſſimo interitu perditur per Ieſum. 654.1.a
Diabolus homines eijcere ſatagit in ſummum malitiæ barathrum. 788.2.a
Diabolus & Vitia nihil curant niſi ſolū vincire ſuos. 442.1.c
Diabolus fugit viros à quibus, primis in conatibus reſiſtitur ei. 384.2.c
Diabolus inuidit Deo cibum. 362.2.b
Diabolus ſpernendus etiam ſi maiora bona concedat nobis, quam Deus. 383.2.a
Diabolus ſemper hominis ſtudet perditioni. 367.2.d
Dei ſolius munus eſt parcere. 12.2.b
Dei ex Maria manſuetudo. 56.1.d
Dei cibus eſt homo. 363.1.b
Dei guttula vel mica humana replet corda. 90.2.d
Dei benignitas in ingratos qualis. 591.1.d
Dei filius vt gentilitia materna æſtimat. 111.2.a

Dei præſentia facit ſupra naturam audere. 116.2.e
Dei filius vt à matre accepit quandam ſanctitatis ſpeciem. 121.2.a
Dei oculi firmitudinem præſtant. 147.1.c
Dei vicinitas ſalutaris. 219.2.b
Deo integro corde ſeruiendum. 505.1.a
Deo vt vaces à mundialibus liberare. 404.2.c
Deo gratioſus omnia bona habet. 103.2.e
Deo reddendum idem, quod ab illo accepimus. 175.1.e 2.c
Deo gratis ſeruiendum. 378.1.a
Deo vt inhærendum etiam ab illo repulſi. 685.2.e
deum nemo ſibi ſoli præſumat. 282.2.a 328.2.a
deum qui linquunt, nuſquam non errones. 598.2.d
deum qui quærit ſecurus à malis. 280.2.d
deus vt cognitos habet caſtos. 76.1.c
deus, vt ſe credit virginibus. ibid.2.d
deus ſolus fauet deprobatis, & deiectis hominibus. 722.2.c
deus ſuſpectam habet impudicitiam. 77.2.b
deus vt adſtat Mariæ. 89.2.e
deus ab vtero Virginali vt extollitur. 110.1.e
deus humanas mentes in ſublime agit. 129.2.c
deus ſalutaris paruulis. 140.2.b
deus citius pluribus, quam vni ſubuenit. 307.1.b 812.2.c 80.1.a 2.b
deus in Maria virgine vt magnus. 144.1.c
deus nullum ſeruum inhonoratum dimittit. 308.1.b
deus multis modis quærendus. 332.2.c
deus ſine glorioſis titulis, vt male nominatur. 149.2.c
deus non in auro, ſed in paupertate internoſcitur. 382.2.b
deus res humanas fulcit & firmat. 154.2.b
deus inter afflictos & laborantes. 458.1.c
deus vt præuenit peccatores. 201.1.a
deus in præſepi amplius innoteſcit. 210.1.d
deus homo fit vt homines poſſimus Deũ ſuſtinere. 323.2.b
deus ſolus amandus ſine creaturis. 218.2.b
deus vt Saluatoris gloria fulgeret, vt indiguit peccatoribus. 225.1.b
deus facile inuenitur ab his qui labori incumbunt, dum alij indulgent voluptati. 238.2.a
deus in premiandis laborantibus quam celer. 302.2.c
deus ipſe perficit in nobis quidquid iubet. 753.2.d
deus is eſt cuique, qui vnuſquiſque ſibi eſt. 784.2.a
deus longanimiter expectandus in ſuis promiſſionibus. 787.2.e
deus poſſeſſio fidelium eſt. 816.1.b
deuotio in oratione, non facile interrumpenda. 88.2.a
deſideria ineſficacia ſalutis vana. 640.1.b
diuitiæ vt fructuoſæ, & vtiles. 658.2.b
doctor Euangelicus erga Principes ſæculi qualis. 286.1.c
doctor ſuam habeat ſapientiam. 434.1.b
doctrina Chriſti Domini vna, diuiſionẽ fugit. 284.2.b
dolor de peccatis verus qui operibus exhibetur. 774.2.b & *qui non leui ſatisfactione contentus eſt.* 739.1.b

Domini compellatio ſola potens eſt ad ſe omnia trahere. 447.1.a
Dominorum oculi Ut faciunt ſeruos laborare. 406.2.d

E

ECcleſiæ bona non recondi, ſed effundi amant. 634.2.d
Eccleſiæ bona iniuſtè retenta exitialia ſunt poſſidenti. 635.2.d
Eccleſiaſticorum ornatus & cultus. 643.2.c
Eleemoſyna præparauit Virgineum vterum, vt Deum caperet. 69.2.a *cito largienda.* 448.1.a *Neceſſaria ad alias virtutes coronandas.* 460.2.c *extraneis & alienis ſine diſcrimine exhibenda, maximè à Prælatis.* 633.2.e *Reddit Deum facilem inuentu.* 783.2.c *Vide Pauper.*
Eleemoſyna nuptias cæleſtis agni nanciſcitur. 724.2.a
Eremum amet qui Chriſtum videre cupit. 342.2.a
EVCHARISTIA à fol. 512.a *& deinceps*
Examinanda frequēter opera. 273.1.a
Exemplum malum quam efficax. 719.1.b *Qui eo non rapitur rarus, iſque fortiſſimus.* 712.1.c
Exemplum. 351.1.a 511.2
Expectatio vt cruciat. 162.1.a
Expectatio quæ gratiſſima Deo. 303.2.d 581.1.a
Expectationem qui nouit habere, dignus Imperio. 163.1.a 692.1
Exterior homo nuſquam ſine periculis. 604.1.d

F

FAbri filius Ieſus vtilis omnibus. 24.2.d
Fama vt obſeruari debet à caſtis. 78.1.d
Faſtus regios depone quiſquis hominum animos cupis capere. 203.1.b
Fides ſeu fiducia in Deum repulſæ neſcia. 143.1.a
Fides beneficia diuina pręcedat. 817.2.d
Fides robuſta omnia præ Deo contemnit. 235.2.c
Fide nitens in quauis iactura lætus agit. 265.1.c
Figuras mille ſubit Deus vt hominibus proficiat. 408.1.b
Filij parentum vota adimplent duplicato lucro. 73.1.a 2.a *quales in parentes, & eorum præmia.* 459.2.b
Filiorum mors acerbiſſima parentibus. 176.1.a
Filius Dei magnus ab vtero Marię. 106.2.a
Filius Dei oſtenditur quis ex multorum fratrum amore. 329.2.a
Filius Dei ob naturæ cognationem hominibus ſalutaris. 330.1.e 2.a
Filius Dei, vt ſe transfigurat in hominū vtilitatem. 408.1.b
Filius hominis vt hominum tutor. 216.1.d 2.c
Filium à parentibus condemnari, ſceleſtiſſimi indicium. 432.2.a
Firmitudo in bonis à Dei oculis. 147.1.c *in ſolo Deo.* 154.2.b
Flagella in Ieſu ſigna euidentiſſimæ charitatis. 652.2.a
Flagellis Ieſu humana terra excolebatur. 653.1.c
Fortitudo maxima Dei, quod ſe credat fœminę. 148.2.a
Fortitudo in medijs periculis. 666.1.b
Fęmina bona viros condemnat. 789.1.b
Fęminarum colloquia fugienda. 127.1.a
Fęminis leuamen in puerperio ex Maria. 138.2.b
Fra-

Fratrum amor filios Dei oſtendit. 329. 2.a
Fundamentum Ieſu inexpugnabile. 741.1.b

G

Gaudia magna citius pluribus quã vni à Deo parantur. 223.2.d
Gentes vt amabant Ieſum. 637.2.d
Gloria cæleſtis vt gratis, & ſine labore habetur. 430.2.c vt à pluribus habetur in ſingulis abundantior. 875.1.a
Gloria vana fugienda propter Dei gloriam. 265.2.a
Gloriæ humanæ vilitas. 657.1.a
Gratia Dei omnia in bonum vertit. 102. 2.c timores excutit. 103.1.d preſto eſt etiam obduratiſſimis peccatoribus. 589.2.b
Gratioſus Deo, omnia bona habet. 103. 2.c
Gratis Deo ſeruiendum. 378.1.a

H

Homo nil magnũ niſi propter Deũ operetur. 19.2.c faciat quod in ſe eſt, non id remittat Deo. 356.2.c Seueriſſimus eſt vltor iniuriarum. 664.2.a Cæleſtis fit à ſepulchro Domini. 756.1.c
Homines quàm ſapienter caſtigandi. 595.1.a
Hominum frequentiam fugiat qui celeſti luce perfundi cupit. 292.1.b
Hominum res maximè promouetur ad Ieſu preſentiam. 747.1.c
Hominum Geneſis ſub aſcendente Domino quę? 844.2.c
Hominibus q ſernit calamitoſus. 289.1.b
Honor Dei ex vilitate preſepij. 206.2.d
Honorabiles ſunt Deo qui compatiuntur. 800.2.a
Hoſtis reſpiciendus qua parte amorem conciliet. 484.1.d 870.1.d
Hoſtis ante omnia repellendus. 365.2.c
Hoſtes pariter amandi à Chriſtiano. 608.2.d occulti palam trahendi, ſi vinci debent. 315.1.b
Humana temeritas etiam in diuinam faciem auderet. 607.1.c 2.d
Humaniſſimũ eſt pro alijs pericula ſubire. 663.2.b
Humilis ſeruitus quàm Deo grata. 126. 1.c 2.b
Humilitas ea amplectenda, quæ ceteros quoſque vt Dominos reuereamur. 171.1. Nulli etiam viliſſimo ſe preferat. 648.1.b
Humilitas compendium eſt ad virtutes. 494.2.c exaltat ſuos. 500.2.a illuminat mentem. 507.1.b 2.a
Humilitas è Dei fauoribus. 505.2.b
Humilitas Deum ipſum extollit. 773.2.c
Humilitas compendium ſalutis. 495.2.
Humilitas potentiſſima in Ieſu. 745.1.b
Humilitas vt Deum facit glorioſiorem. 743.2.c

I

Iacobi prelia celebrata in Eccleſia Chriſti cur? 398.1.d
Iacobus doctrina & pre'ijs clarus. 400. 1.a
Iacobus Princeps militię. 401.1.a
Ieſu abſentia etiam dęmonibus amara. 7.1.b
Ieſus vt fabri filius perquam vtilis nobis. 24.1.d
Ieſus Angelorũ ſaluator. 29.2.b pudicitię munimentũ. 105.2.d cohiberi non poteſt à ſalute cauſanda. 253.1.d in Marianis manibus, vt ſe auxit. 168. 2.a vt ſe hominum declarauit patrẽ. 211.2.b vt homines tutatur. 216.2. d 2.d

Ieſus voluntarios homines trahit. 234.1.*b totus ſuauitas.* 248.2.*d*

Ieſu nomen inter ſanguines effuſos claret. 249. 1. *a alas indidit Deo, vt in noſtram ſalutē aduolet.* ibid.2. *e omnibus linguis celebratum, omnibus vtile.* 251.1.*a ab vniuerſis creaturis vt honoratur.* 252.2.*a facit obedientes.* 257.1.*d* 2.*b efficaciam prębet in hoſtes.* 258.1.*a ditat ſuos.* 259.1.*e* 2.*c tolerantiam & augmentum præbet ſuis.* 260.2.*c*

Ieſu bona per luctam. 253.2.*d*

Ieſus claruit homines per apertos cælorum muros inducens. 254.2.*c præliorum domitor, & triumphator.* 255.2.*b proprium figmentum reſtaurat.* 256.1. *d Verus horoſcopus erga homines.* 287.2.*a vt ſuos glorificat.* 297.2.*b*

Ieſus ſolus veram conſolationem affert. 301.2.*c*

Ieſus ſolus, vt nullum Deo laborem intulit. 431.2.*c ſemper impugnat malos.* 309.1.*b a veris ſenibus facile inuenitur.* 311.1.*b*

Ieſus amat eſſe vbi patientiæ occaſiones. 325.2.*a*

Ieſu preſſura eſt, quod eius non participemus gratiam. 588.1.*a*

Ieſus parentes terrenos obliuiſcitur præ animarum amore. 336.2.*a*

Ieſus etiam male ſuſceptus, vt in bonum inclinat. 368. 2. *d Vnice amandus & ſequendus.* 440. 1. *c ſolus verus Rex.* 453.2.*a*

Ieſu manibus tutus, & ſecurus homo. 594. 1. *d ſimiliter qui in eo fundatur.* 444.1.*a*

Ieſu aſpectus diuinitatis odorem halabat. 610.2.*c*

Ieſus capitur amicitiæ illice. 599. 2. *c boraria putat tormenta propter homines.* 478.2. *a apud Caypham, vt caneſcit.* 614. 2. *b eius dolor acuebatur ex illis Prophetiza, &c.* 615.1. *e* 2. *b feſtinior ad mortem, quam ipſa parabatur.* 477.1.*e* 2.*e*

Ieſu abſentia duriſſima amatori. 621.1.*b*

Ieſus quam vili pretio poteſt haberi. 625.1.*c* 2.*b*

Ieſus vt homo vt timendus. 664.1.*a ſolus ante mortem canere poteſt victorias.* 673.1. *a promptior ſanguinem fudit, quàm inimici exquirebant.* 736.1.*d* 2.*b*

Ieſus breui & alieno loco teneri non poteſt. 761. 1. *c Eum mortuum impij reuerentur.* 735.2.*c*

In ſepulchro quieſcens diaboli regnum populatur. 743.1.*c* 2.*b*

Ieſu præſentia omnia virent. 775.2.*e*

Ieſus rediuiuus totus vitam exhalat hominibus. 777.1. *b hominum genus in primæuæ natiuitatis decus reparauit.* 794.2.*c*

Ieſus vt peccatoribus adeſt. 795.2.*a ægre à ſuis auellitur.* 840.2.*a*

Ieſus per aquam. 822.2.*d*

Ieſu gloria in Aſcēſione maxima. 847.1.*a*

Ieſuitæ à fol. 257.1.*c & deinceps.*

Ieſuitæ voluntarij in lege. 235.1.*b*

Ieiunij bona. 358.1.*c* 2.*b*

Ignatius Ieſuitarum fundator, à fol. 262.col.2. *a & deinceps.*

Ignobilitas in Prçlatis, & Prçfectis, vt damnoſa. 115.2.*b*

Imitatio Dominicę Paſſionis quam efficax. 799 1.*e*

Impudicitia idololatriæ, erroriſqu comes. 77.2.*b*

Impunitas peccatorum peſſima. 487.1.*a*

Indumentū noſtrū ſit Chriſtus. 651.2.*d*

Incorruptio & integritas poſt mortem ſolis caſtis. 120.2.c
Infans Ieſus ſe hominum declarauit patrem. 211.2.b
Infantię ludi viriles ętatis mores præſignant. 288.1.c
Iniuriæ illatę non ſtatim plectendę, ſed dant locum irę. 763.1.c
Inimicis qui parcit, Deum agit. 12.1.c
Inimicis parcere quaſi ex iuſtitia tenetur Chriſtianus. 12.2.d
Inimicis benefaciẽs eos expugnat. 267.1.b 2.c *laureolam acquiri martyrij. ibid.*1.
Inimicorum amor decorat martyrium. 697.1.b *facit homines filios Dei.* 698.1.e *à Chriſto Domino perſuadetur.* 696.2.c
inimicus honoratis titulis vocandus. 699.1.d
*inimicis benefacere regium eſt.*701.1.e 2.c *eos ſic deuinces.* 696.2.c
innocentes pueri, vt pręcurrant ante ipſum Chriſtum. 318.1.b
innocentia inter hoſtes ſecura. 647.1.c
inuentoribus vitiorum & virtutum pœna & pręmia. 68.2.e
ioannes Bapt. pro caſtitate tutanda pugnaciſſimus. 142.1.c *Vt feſtinauit ad Chriſtum.* 340.2.c *Eremum petit, vt paret Chriſto viam.* 342.2.a
ioannis Bapt. morte vt honoratur Chriſtus. 347.1.e 2.a
ioannes Euang. ſilentium poſuit prophanis. 401.2.b *beatior in ſinu Chriſti quam in ſede Regni.*402.1.a *ſe filiũ Dei oſtendebat.*564.c 1. *ex Mariana tutela quid?*402.2.a *vt pręſtantiſſimus pręſul.* 829.1.e 2.c *illius ſuper omnes lucra.* 714.1.d *tormentis ſuperior manſit.* 715.1.c *Vt à Maria matre, matriſſauit.* 717.2.a
ioſeph Marię ſponſus, Pater Ieſu. 1.1.c 2.a &c.
ira Dei quando in vnum deſęuit, etiam propinquos ſolet pertrãſire. 322.2.a
irę locus dandus. 763.1.d
iudas à nulla creatura alia interficitur, & cur? 590.2.b
iudex reorum facinora minime prędicet. 9.1.d 2.c
iudex manſuetudinem pręſeferat ante rigorem. 10.2.c
iudicis rigorem emolliunt, qui Deum ſub mitti ſpecie videre aſſueſcunt. 296.1.b
iudicium horrendum ex Iudice damnante. 474.1.b
iudicium ſeuerum ab aſcendente Ieſu nobis indicitur. 843.2.c
iudicium timendum ex beneficijs acceptis. 98.2.b
iudicij timore leuantur iuſti ab Ieſu aſcendente. 847.2.b
iudicij extremi memoria quam efficax. 611.1.b
iuſtitia diuina, vt in parcendo conſiſtit. 683.2.c
*iuſtus de ſe ſolo timet, quod indicium eſt firmitatis.*469.1.c *nullis tenetur vinculis.*263.1.a *ſibi caueat cum Regnum percutitur peccati.* 593.1.d. 2.b
iuſto viro omnia etiam cõtraria famulantur. 471.2.c
iuſtorum ęrumnę potiores, quam Tyrannorum glorię. 472.2.c
iuſtorum caſus & ruina quid? 573.1.a
*iuſtorum ſomnus, & quies.*743.1.d 2.c 744.2.b

L

Labor neceſſarius ad vitę ſubſidia non omittendus prætextu deuotionis. 132.2.a

Labores potius quam ſtellæ auſpicatam faciunt hominum geneſim. 246.2.a
Labores vt Chriſtianam infantiam alant & nutriant. 316 2.b
Labores qua parte ſunt à Deo, ideo amabiles. 362.1.a
Labores pro Chriſto, dantur premij loco. 403.1.c *vt appetendi.* ibid.
Labores iuſtorum potiores quam Tyrãnorum glorię. 472.2.e
Labores & ęrumnę tutiſſima omnium prędidia ſunt. 577.1.a 790.1.a 2.c *humiliter & reuerenter excipiẽdi.* 582.1.a
Labores ne feſtines excutere. 691.2.c
Labores ſecure ferunt ad Paradiſum. 708.2.c
Laborum matutina tolerantia humanũ animum in mortem armat. 344.2.d
Laborantes oculis ſpectantium recreantur. 689.1.b
Laborare vt à Deo deficias, omnium miſerabiliſſimum. 429.1.a
Laborandum eſt vt Chriſti lucrum faciamus. ibid.2.a
Laborioſa vita eligenda. 659.2.a
Lachrymę Ieſu Paradiſum propinant. 214.2.c
Lachrymę citiſſimè & certiſſimè Deum inueniunt. 335.1.e 2.d *Vt hominem tutantur.* 577.1.a
Lachrymæ amorem Dei fouent, firmãt. 622 2.a
Lachryma humilis compendium ſalutis. 496.1.c
Lachrymæ Spiritum ſanctum trahunt. 852.1.a
Lætitia vera ex Ieſu quæ? 808.1.b
Lapſus aliorum quorumcunque nobis lugendi. 633.1.c
Lapſus ille non inglorius qui in arena eſt. 616.1.a
Lapſis à culmine hominibus vnus Deus fauet. 722.2.c
Lateris apertio puram miſericordiam propinat. 737.1.a
Laus propria timenda. 97.2.e
Lectio ſacra efficax. 786.2.d
Lectio ſacra vtilis. 796.2.b
Leges ſeueritatis ad omnes æqualiter. 833.1.c
Legum communium obſeruantia præſtantiſſima. 172.1.a
Leuamen decet ſanctos viros laborantes. 466.1.b
Lingua bona indicium diuinæ filiationis. 734.1.b
Linguæ bona & diuitiæ. 837.2.c
Lingua Deum ſonans quam efficax, ibid.
Luxuria, vide impudicitia.

M

Magiſter perfectus qui? 509.1.e 2.b
Magiſtri ſpirituales cauti in condeſcenſu. 390.2.a
Magiſtri ſuperiores diſcipuli. 278.2.b
Magdalenæ fortitudo qualis. 712.2.c
Magnus Filius Dei oſtenditur ex vtero Mariæ. 106.2.a
Malorũ pręmeditatio vtilis. 176.1.a 2.a
Mala à peccatis orta noſcere vtile. 707.2.c
Malitia cordis non poteſt non euulgari. 475.2.d
Mandata noua & particularia non tradãtur, niſi præmiſſa ratione. 123.2.c
Manſuetudo vt Deo contingit ex Maria. 56.1.d
Manſuetudo in gubernatore efficax ad trahendos homines. 457.1.a 2.c
Manſuetudo & humanitas, vt deceant Prælatos. 203.1.b 2.b
Mãſuetudo ante rigorẽ in prelatis. 10.2.c
Manſuetudo cum ſeueritate miſcenda à prælatis. 871.1.d 2.b

Maria

Maria Virgo,lib.1.per totum,à c. 4.
*Maria Virgo originali peccato aduerſaria.*135.2.b *Prima reſurgentē Dominū vidit.*770.1.c *Eius ſollicitudo integra nobis datur à Ieſu aſcendente.* 842.2.c
Marianum lac felles Chriſti Domini ſaporauit. 725.2.b
Martyres filij Dei non habent patrem in terris. 319.1.d
Martyrum ſanguis tyrannos extinguit. 321.2.b
*Martyrum fortitudo fœminea cum Ieſu fortitudine cōparata.*713.1. c 2.c
*Materna gētilitia æſtimat Deus.*111.2.a
Matthæus cur facie hominis. 220.1.a
Mediocritas non decet perfectum Virū. 726.1.a 2.b
Meditatio antecedat opus. 99.2.b
Meditatio antecedens periculorum ſalutaris. 376.1.d 2.b
Memoria natiuæ vilitatis vtiliſſima Prælatis. 824.1.e 2.c
Metus abeſt à caſtis. 105.1.c
Metus conſtantis viri qui? 798.2.a
Miniſtri Euangelici concordes. 420.1.e 2.a
Miniſtri Ieſu qui ſciunt humiliari, vt proſint. 124.2.b
Miniſtrorum ſuorum authoritati, vt Deus conſulat. 810.2.c
*Miracula Chriſti Domini, vt manifeſtatiua diuinitatis.*394.1.d 2.c *à Magorum prodigijs vt diuerſa.* 393.1.a
*Miracula plus illuſtrant Chriſtum Dominum quā obſcurat paſſio.*785.2. d
Miſerationis affectus validiſſimus. 177. 2.b
Miſericordia & inclinatio Dei ad homines ex præſepio. 203.1.b 2.c
Miſericordiæ puræ vena ex lateris apertione. 737.1.a
Miſericordia in pauperes, Vt neceſſaria ad alias Virtutes. 460.2.c
Mora in negotianda ſalute periculoſa. 709.2.d
*Mors virtutis pręmiū.*186.1.b 2.d *poſt Chriſtum ab omnibus ſumitur.* 731. 2.a 187.1.b 2.a *à Chriſti aduētu dulcis & matura.*305.2. d *eſt peccatoribus beneficium.* 570. 2. e *intrepidè ſubeūda, vt vincatur.*42. 2. c *præ oculis habenda etiā inter ipſa gaudia.* 421.2.c *Ad peccatores feſtinat.*769. c 2.a *à Cruce Domini amabilis.* 732. 1.d 2.d
*Mortis memoria vt efficax.*480.2.d etc.
Mortis tempore cura,quod Ieſus adſit. 793.2.b
*Mortis vincula nulla à Dominica Reſurrectione.*755.2.a *eius horror ibi Vacuatus.*762. 1. b *vt expetenda mors à Domini Reſurrectione.* 754.2.b
*Mors Chriſti nulli non vtilis.*740.1.d 2.b
Moribundi bona ſua expendant in animę ſalutem. 629. 2. b *Meminerint Deū & Patrem,& Iudicē.* 728. 2.a
Mortificatio vtilis caſtis. 84. 1. b 2. a *à Cruce Domini amabilis.*732.1.d 2. b
*Mulieres nunquam non timendę.*605.1. c 2.a
Multitudo accedētium ad Deum ſingulis prodeſt. 812.2.c
Munditics Chriſtiana facilè obtinetur. 494.2.c
Munera cita & prima, vt Deum obligant. 238.1.a
Muneri alieno ne te inſeras. 427.2.d
Mutabilitas fugienda. 868.1.c 2.a

N

NIli inundatio,vt Saluatoris aduentum præſagit. 315.2.d
Nobilitas vt Deo grata & honorifica. 18.2.c
Nobilitas in Prælatis commendatur. 115.2.b

Nobilitatis eſt, vltra legem operari. 165.2.d
Nobilitas Gentilium Deum ſibi matutino munere obligauit. 237.2.c
Nobilitas vera ab intimis virtutibus. 454.2.b
Nomen Ieſu, vide Ieſu nomen.
Nomen Mariæ fere contendit celebritate cum Dei nomine. 147.2.c
Nominis diuini recordatio magnum leuamen affert. 836.2.c
Nominis proprij appellatio ſecura. 101.2.c
Nominis ferendi conditio non inutilis eſſe debet. 260.1.b
Nuditas Chriſtiana filios Dei facit. 493.2.a
Nuditas ut innocentię argumentum. 651.1.a 2.d

O

Obedientia hominem facit dignum Dei oculis. 146.1.b
Obedientia indifferẽs optima pars. 146.2.d
Obediẽtię gradus ſummus qui? 314.1.b
Obedientia vt Deo prçſtanda. 586.2. *extollit ſuos.* 338.1.b 2.b *omnes profectus dedicat. ibid.* 1. *Vt certa via ad cęlum.* 426. 1. c 2. b *victrix omnium.* 820.2.d
Obedientia incolumitatis auſpicium eſt. 314.1.a
Obliuio Dei verecũda fidelibus. 286.1.c
Obſequia ſpõtanea gratiſſima Deo. 124.1.c 125.1.c 2.d
Occaſiones peccatorum fugiendę. 324.2. a 621.2.
Otium fugiendum. 132.2.a 819.2.a
Oculi diuini inſtar Solis. 620. 1. c 2. a *inſtar reguli.* 619.1. b 2. c *Malitiam noſtram coercent.* 613.2. b *firmitudinem conferunt.* 147.1.c
Oculi Domini vt faciant ſuos laborare. 406.1.d 2.a
Oculi ſpectantium, vt laborantes recreant. 689.1.b
Oculos fugiat humanos, qui Deo appropriat. 410.2.a
Opera vt mentem illuſtrent. 169.1.c
Opera examinãda. 273.1.a *à principio, vt coronantur.* 114.1.c 2.a
Opera fiant ex meditatione. 99.2.b
Opera bona vt peccatorem gratię reſtituant. 797.2.b
Opinio ſiue prçſumptio magna de Deo nequit fruſtrari. 143.1.a
Opiniones literarię cauendę ſunt, ne illis odia & ſcandala generentur. 27.1.b
Opprobria vt ſuſtineas, magna eges virtute. 609.2.c
Oratio grata à corde vnum Deum quęrente exeat. 398.1.d *neceſſaria ad ardua virtutum facinora.* 578.1. c 2.b
Oratio Prçlati pro ſubditis Deo grata. 580.1.d 2.c
Oratio hoſtibus formidanda quę? 583.1.b 2.a
Oratio efficax qualiter inſtituenda. 583.1.c 2.d
Oratio attenta quantum bonũ. 660.2.a
Orandum in abſcondito qualiter? 873.2.c
Ornatus & cultus corporis ne excedat poſſibilitatem rei familiaris. 174. 2. d &c.

P

Parentes cæleſtia bona filijs procurent. 16. 1. a *ſceleſtos filios obliuiſcantur.* 721.2.c
Parentum pia vota filij adimplent duplicato lucro. 73.1.a 2.b

Parentum virtutes vt creſcant in filijs. ibid.
Parentibus exhibitę obedientię pręmia. 459.2.b
Parentibus qualis pietas ſit exhibenda à cruce docemur. 716.1.e 2.a
Parentis eſt filiorum peccata oſculis curare. 211.2.b
Paruis prius incumbendum vt eamus ad magna. 469.1.a 2.c
Paruuli vt à Deo ſubueniri ſoleãt. 140.2.b
Paruulorum cura Ieſuitis glorioſa. 446.1.a 2.b
Parui defectus non contemnendi. 502.1.d 2.b
Parua contemne, qui magna reliquiſti. 173.2.c
Paſſio & mors, Vt Deum commendat. 292.2.a
Paſſio Chriſti omnem eius glorię ambitionem in Reſurrectione oſtendit. 758.2.e Omnium in ſe dolores ebibit, vt nobis inferat lętitiam. 674.1.a 2.b
Paſſio Chriſti ponderata. 601.2.b totum Paradiſi malum extinxit. 676.2.e eius efficacia maxima. 649.1.e 2.d
Paſſio Dominica ſalutem oſtendit per mortificationem. 806.2.a Glorioſiorem fecit Chriſtum. 791.1.d 2.e Exaltationem Aſcenſionis effecit. 845.2.d
paſſionis Dominicę commemoratio Ieſu præſentium infert. 781.1.d 2.e Eius imitatio quam efficax erga Deum. 799.1.e 2.c
patri Deo Vt in abſcondito orandum. 873.2.c
pater Deus inuocandus vbi operoſis obligatur obſequijs. 727.2.d
patres antiqui, vt mallent in inferno eſſe, quam Deum in Cruce tortum videre. 180.1.b
patientię occaſio amplectenda. 325.2.a
paupertas Chriſtiana primæve iuſtitię ęmula. 38.2.d ſequenda etiam in Regijs. 173.1.a 2.a
pauperibus cito ſubueniri amat Dominus. 449.1.c 2.a
pauperum ſubleuatio Chriſtianos triũphos facit. 451.1.a 2.c eorum cura ſollicitabat Dominum reſurgentem. 760.1.b 2.a
pax à pręſepio. 212.2.b
pax Chriſtiana belligerans. 803.1.a 2.b
pacis bonum. 801.1.b 2.c
peccator periculoſe degit poſt Chriſtũ. 675.1.b 2.a Non publicandus vt corrigatur. 467.2.b Feſtinatiſſimam ſibi mortem facit. 569.2.d
peccator flagellis non emendatus peribit. 592.1.d 2.a 702.2.b
peccator periculoſe agit inter virtute conſpicuos. 764.1.a 2.b
peccator ſibi ipſi moleſtior omnibus. 784.2.
peccatoris impauidi ſtatus peſſimus. 475.1.a 2.b
peccatores vt caſtigantur beneficijs diuinis. 567.1.a 2.b
peccatum nudandum. 678.1.c.2.a eius manifeſtatio, vt Vtilis peccatori. 568.1.d 2.a 618.2.a
peccatum non agat radices in corde. 486.2.d
peccata non publicare, pertinet ad laudem peccatoris. 814.1.a 2.d
peccata extraordinaria neque per reprehenſionem ſunt euulganda. 787.1.b 2.c
perfecti viri timeãt paruos lapſus. 502.1.e 2.c
perfectus vir, vt cuſtoditur exercitu Angelorum. 387.1.b

per-

perfectionis culmen vt ſecurum. 370.1. a 2.b
peregrini in terra, tenebrarum Principes expugnant. 782.1.d 2.c
pericula vt præmeditanda. 376.1.d.2.a
perſeuerantia in opere bono. 771.1.c
petrus Ieſu abſentia duriſſime negationem caſtigat. 621. 1.b 2.a Omnium Eccleſiarum labori præficitur. 821. 2.c
petri magnalia. 396.1.e 2.a
petri paſcua ampliſſima. 803.1.2.
pietas in parentes à cruce, vt commendatur. 716.1.e 2.b
pœna pro peccatis accepta, vt glorioſa. 312.2.a 654.2.e
pœna venit, qua via venit peccatum. 624.1.b 2.d
pœnas à peccatis ortas noſcere vtiliſſimum. 707.2.c
pœnitens non ad ſceleſtos magiſtros accedat. 627.1.a 2.b
pœnitentia non fiat leui ſatisfactione. 739.1.c 2.e
pœnitentia feſtinanter ſumpta ſuſpecta. 631.1.c 2.d
pœnitentia in impoſſibilitate peccandi fundata ſuſpecta. 632.1.c 2.a
pœnitentia occulta quam efficax. 275.1. d 2.a
pœnitentia vt non differenda in vitæ finem. 710.2.e
pœnitentia cultum corporis abijcit. 138. 1.b
potentia Dei in conuertendis ſuperbis ad Chriſtum. 151.2.c
præcepta noua ratione, & exemplis tradenda. 123.2.c
prælatus ſe ſub aliorum poteſtate meminerit. 310.1.c 2.e
prælatus temperet zelum pietate. 418. 2.e vt noſcere debet ſubditos. 18. 1.b 2.a imperfectos ſubditos ſuſtineat. 160.1.a feſtinare ſed ſuſtinere & expectare lõganimiter nouerit. 162. 1.a 2.d ſubditorum ſordes portet. 599.2.d ſapiens ſit ad caſtigandum. 595.1.a 2.d
prælatus ignobilis. 116. 1.a meminerit priſtinæ vtilitatis. 824.1.c 2.c
prælatus oues per ſeipſum viſitet. 828. 1.c.2.d
prælatus vt trahat ſubditos verbis amicis. 809.2.d 825.2.d
prælatus ne occupetur in amicis & conſanguineis promouendis. 831.1.c.2.d
prælatus vilis & improbus ſuſtinendus. 639.1.b 2.d
prælatis vt manifeſtanda à ſubditis ſecreta cordis. 433.1.c 2.e
prælatio inter fratres odioſa. 779.1.d 2. a 648.1.d 2.d
prælaturæ periculum. 419.1.a 2.c
prælatura plena triſtitijs, & timoribus, 579.2.e
præfectus, vide Prælatus.
præmeditatio ante opus. 99.2.b
præmium à Deo labores ſolet præuenire. 302.2.c
præſentia Dei facit ſupra naturam audere. 116.2.e
præſepis paleæ, Dei & hominis commixturam, vt firmarunt. 205.1.d
præſepis faſciæ & vilitas Deum honorarunt. 206.2.d
præſepe vt dedit Dei amorem, & inclinationem in homines. 203.1.b 2.d
prima & antelucana munera, vt Deum obligant. 237.2.c
prima hoſtis conamina ſuperet, qui velit coronam. 384.2.c
princeps non ad vnum ſolum, ſed plures diſtribuat ſua. 566.1.b 2.a vt benefactor. 436.2.b
princeps exigat à ſuis ſubſidia ore vulnerũ pro illis acceptorũ. 452. 1.a 2.c

prin-

Princeps qui confeſſarios ad pompam circumfert ſuſpectus in pœnitentia. 441.1.c.2.b
Principibus mundi omnia fugiunt è manibus. 491.1.b 2.a
principium vt coronet opus. 114.1.e 2.c
prophetia efficaciſſimum omnium pro veritate teſtimonium. 227.1.e 2.b
proximum participem ſpiritualium bonorum facere cura. 125.2.d
proximorum non vitia, ſed virtutes reſpiciendæ. 484.1.d 2.c
proximorum ſaluti vt ſtudeas, mundo moriare. 835.1.e 2.
proximorum errores non euulgandi. 572.1.e 2.c
proximorum ſaluti ſtudeas quiſquis ſis. 606.1.c 2.d
puer Ieſus inſtar omnium diuitiarum. 204.1.b
puerperium fœminarum à Mariæ puerperio leuatum. 138.2.b
*pudicitia dominatur.*82.2.a *vide caſtitas, virginitas.*

R

*REincidentia in peccatis mala.*772.2.b
Regula bene viuendi à quouis pio viro accipienda. 352.1.a
Relaxatio animi etiam in ſolitudine cauta. 407.1.c
*Religioſi etiam in Regijs ſequantur pauperem Chriſtum.*173.1.a *caueant à profanorum librorum lectione.* 796.2.b
Reproborum corda patent diabolo poſſeſſori. 585.2.b
Res vera à ſolo Deo. 149.2.c
Reſtitutio quam primum facienda. 628.2.d
*Reſurrectio celerior virginibus.*191.2.a
*Reſurrectio immortales pariet.*749.1.a 2.c
Reſurrectionis memoria mortis vacuat horrorem. 762.1.b 2.e
Reſurrectiones omnium tanquam in flore ſunt in Dominica Reſurrectione. 757.1.a 2.c
Rex, vide Princeps, Præfectus, Prælatus.
*Rex noſcat ſubditos ex nomine proprio & parentum.*18.1.b 2.c *Proprium ſibi putet benefacere.* 131.2.d
*Rex verus qui?*453.2.a *eius firmitudo, & ſtabilitas in accurrendo ſuis.*454.2.b *eius exemplum malum efficax ad perdendum.* 642.1.d 2.a *Regios faſtus deponat, vt trahat hominum animos.* 203.1.e 2.d
*Rigor manſuetudine temperandus.*418.2.d

S

*SAcerdos indignus quid.*612.1.c 2.a
Sacerdotes munus ſuum in operibus manifeſtent. 858.2.c
Saluator non eſſet ſine peccatore. 225.1.b 2.a
*Salus per mulieres etiam ſuſpecta.*605.1.c 2.a
Salus vera per mortificationis opera. 806.2.a
Salutaria alijs tempora, væ qui in peccatis abſumit. 710.2.e
*Salutis negotium nunquam non tempeſtiuum.*608.1.b 2.a *moram expuit.* 611.1.c
Sanguis Dominicus nulli primas cedit in ſe effundendo propter hominem. 240.1.a
Sãguis Dominicus efficit nos ſanguinem effundere velle. 243.1.e 2.c
Sanguis Martyrum extinxit Tyrannos. 321.2.a

San-

Sanguini Dominico cæleſtia patēt. 792. 2.c
Sapiens à quocumque ſalutis diſciplinā ſumat. 352. 1.a *etiam nota ab alijs cum fructu audit.* 231.2.d
Sapientia diuina amat viros clauſuræ ſtudioſos. 792.2.c
Sapientum prophanorum verba algēt. 796.2.b
Scenici ludi inuenti à diabolo aduerſus ſanctos. 141.1.d 2.e
Scientia ſine alijs Virtutibus damnoſa. 645.2.a *Chriſto poſthabenda.* ibid.
Scientiæ contemptus pro Deo, illi gratiſſimus. ibid.
Senes qui facile Deum inueniunt. 311. 1.b
Seniores in religioſa obſeruantia, & virtutum conflictu emineant. 876.2.c
Sepulchrum Dominicum cæleſtes parit homines. 756.1.c 2.b
Serui Dei antiqui etiamſi reprobandi ſunt, non inhonori dimittuntur. 308. 1.b 2.c
Serui Dei & diaboli ſerui. 378.2.c
Serui Chriſti glorioſi. 455.2.c
Serui Dei nihil ſibi timent, omnia in tuto habent. 462.1.a 2.c
Seruitus voluntaria Deo præſtita quam vtilis. 126.1.c 2.d
Silentium vteri Virginei quid verbo diuino? 198.2.b
Silentium inter calumnias virtutis eſt diuinæ. 641.1.c 2.c
Singularitas fugienda quando diuina beneficia amāt eſſe cōmunia. 80.1.a 2.b
Singularitas damnoſa. 812.2.d
Singularitas in fauoribus affectata inuiſa Deo. 565.1.a 2.a
Societas Ieſu in procurāda paruulorum ſalute Deo grata. 445.2.d
Societatis Ieſu viri ſeſe transformāt in varias figuras, Vt proximis faueant. 230.1.c 2.a
Societas peccatorum damnoſa. 323. 1.b 2.c 468.1.c 2.b 617.2.a
Societas bonorū quā vtilis. 704.1.c 2.e
Solitudo Virginitatis comes. 87.2.b
Sōnus & quies iuſtorum operoſiſſimus. 744.2.b
Spectatores vt leuamen afferunt laboranti. 689.1.b 2.c
Spinæ Ieſu nos protegunt. 656.1.c 2.d
Spiritus examinandi. 100.2.d
Spiritus ſanctus docet integritatem corporis æternare. 120.1.c
Spiritus ſancti aduentus, vt debebatur ab Aſcenſione Domini. 850.1.c 2.c
Spiritus ſanctus lacrymis trahitur. 852. 1.a 2.c *Semper nobis præſentiſſimus adſtat.* ibid. 2. *odit pro humano libito gubernari.* 854.1.c 2.b *eius lingua per omniū ora ſonat.* 855.2.a *habet ſcientiam vocis, ibi & pungit & vngit.* 856.2.e *Dei ſimilitudinem perficit in homine.* 861.1.c 2.e
Sponſa pulcherrima paratur Ieſu. 738. 1.d 2.e
Subditi noſcendi ſunt à Principe ex nomine proprio, & parentū. 18.1.b 2.a
Subditi ad noua & particularia mandata rationibus, & exemplis adducantur. 123.2.c
Subditi trahendi verbis amicis. 809.2.c
Superborum ad Chriſtum cōuerſio Dei potentiam exaggerat. 151.2.c

T

Templa in Dei honorem, væ qui in illis vitia exercent. 333.1.d 2.e *ex Tēplis profectus multi.* 72.1.b 2.c
Tempora alijs ſalutaria Væ qui in peccatis abſumit. 320.1.b 2.d
Tentare Deum vt cauendum. 356.1.a
Terrenis imbuta mens nequit Deo approximare. 778.1.c 2.d

The-

Theſaurus incãtatus eſt virtus 752.2.e
Timor Dei amore temperetur ne officiat. 7.1.a 2.c
Timor Dei diuinam miſericordiam fœcundat. 150.2.a
Timor Dei charitate informatus omniũ præſtantiſſimus. 222.2.d
Timor ſui familiaris iuſto. 7.2.a 8.1.d 2.c *in quouis perfectionis gradu habendus.* 370.1.a 2.c
Tituli & agnomina vt contemnenda. 688.1.d 2.e
Tribulatio & dolor conſecrant hominem. 299.2.b
Tribulatio vt facit hominem in via Dei currere. 341.2.c *vide labor.*
Trinitas diuinarum perſonarum à Chriſti natiuitate apparuit. 232.2.b
Trinitas diuina. 872.2.a *gloria & corona fœlicitatis.* 876.2.c *moribundis fauet.* 877.2.d

V

VErbo Dei plenus nulla ſentit ligamina. 596.1.d 2.e *Ad omnia intrepidus audet.* 344.1.d 2.b
Verbum Dei euulgandum per compita. 130.2.b
Verbum Dei audiendum. 596.1.d 2.b
Verbum diuinum in præſepi, vt bruteſcentes homines ad rationis alimoniã trahat. 217.2.c
Verba blanditiæ fugienda caſtis. 94.1.b
Veritas per linguas Sanctorum haurienda. 864.1.a 2.b
Veritatẽ nemo vni ſoli adſcribat. 863.1.a 2.a
Veſtium mollicies fugienda. 643.1.c.2.c
Vigiliæ pro caſtitate. 71.1.b 2.e
Virginitas vt tenet Deum. 76 2.d *videt Deum.* 86.1.a *dæmonibus exitialis.* 87.1.a
Virginitas ſemper ſit timida, nullibi ſecura. 92.1.e 2.d
Virginitas Deum extollit. 109.1.e 2.c *vt in ſe Deum moratur.* 107.1.a 2.d
Virginitas Deum parit. 121 2.d
Virginitas vt celeriorem reſurrectionẽ affert. 191.2.a *vide caſtitas.*
Virgines in eligendo religioſo ſtatu parentum vota ſequantur. 73.1.a
Virgines vt dominantur. 82.2.a
Virgines à publicis gaudijs alienæ. 8[illegible].1.b 2.d
Virgines mortificationem ament. ibid.
Virgines hominum frequentias fugiant. 87.2.b
Virgines pauperculæ, diuitem cultum & ornatum fugiant. 174.2.d
Virgines Deo notæ. 76.1.c 2.b
Virgo nubilis agrorum frequentias ſuſpectas habeat. 74 2.e
Virtus plena eſt difficultatibus. 752.2.e
Virtutis maximæ inſigne communibus lapſis non tangi. 712.1.c.2.a
Virtutis aſſeclæ ab ipſis malis timentur, ſecuri viuunt. 281.2.c
Virtutis in via nullus figendus terminus. 726.1.a 2.c 767.2.b
Virtutum vitiorumve inuentores, qui. 68.2.a 69.1.b
Virtutes vt debent abſcondi. 410.2.d 411.2.b 124.2 a
Virtutum ima tenenda ante quam ad ſupremum voles. 159.2.d
Virtutum ardua non à principio arripienda, ſed paulatim. 751.2.d
Virtutes diuinas à Chriſto edoctas facilius bibimus. 215.1.e 2.a
Vitiorũ immũditia incredibilis. 171.1 a
Vitia & diabolus id ſolũ curant vt ſuos vinciant. 442.1.c 2.a
Vitiorum ærumnæ quem non erudiant? 702.2.b

Vnio & concordia inter miniſtros Euã-
geliȷ. 420.1.c 2.a
Vnio fidelibus neceſſaria. 690.1.b 2.a
867.1.b 2.a vtilis ad accipienda di-
uina beneficia. 80.1.a 2.b
Vocationis culmen non contemnendum.
271.1.d 2.a
Voluntati diuinæ parendum etiam per
ſanguinis effuſionem. 586.2.c
Voluntariȷ ad Chriſtum imus. 233.2.c
Voluntas deprauata hominum neſcit pe
tere niſi ruinam. 425.1.b 2.a
Voluntati humanæ Chriſti Domini de-
bemus largiſſimam ſanguinis effuſio-
nem. 489.1.e 2.a
Vterus Virgineus, vt grauis Verbo diui-
no. 121.2.a 135.2.a
Vulgus Iudæorum cur Deo gratius, quã
Principes. 237.2.b
Vulnera Chriſti reſurgentis, deitatis te-
ſtes. 812.1.a
Vulnera Chriſti in ingratos & perfidos.
815.1.b 2.b
Vxor coniugis ſui oculos nunquam fu-
giat. 20.2.c 21.1.a 2.b
Vxor nihil vel ſciat ſine marito. 91.2.c

X

XAuerȷ integritas & incorruptio
poſt mortem. 120.1.d 2.c
Xauerȷ peregrinationes. 236.2.b ex il-
lis gloria orta. 703.1.d 2.a

Z

ZElotypia Deo poſthabenda. 13.2.a
Zelus animarum in ſanctis viris.
291.1.a 2.b
Zelus animarum vt ſanctos viros à Deo
ſeparet. 300.1.c 2.c

FINIS.

R. P. DIDACI DE BAEZA PONFERRADIENSIS, Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM in Hiſtoriam Euangelicam.

LIBER PRIMVS,

Qui eſt de Jeſu in terra parentibus.

MElliflvos floridi Ieſu dum lambo ſuccos, vt reprobare malum, & eligere bonum ſciam, quo mores componam, mihi in primis accidit ſugenda ipſa tanti floris radix, nimirum eiuſdem terreni parentes. Etenim Ieſſæus hic flos Ieſus, iuxta Iſaiæ vaticinium, nil ſibi propinquius oſtendit, quàm radicem; ait enim, *& flos ex radice eius aſcendet*, ne roſcido inſiſtamus flori, quin radices illius exſugamus.

CAPVT I.

Ioſeph Mariæ ſponſus.

VErum, ſanctum, ratumq. matrimonium Ioſeph cũ alma Virgine Maria, nemo iam poteſt inficiari, imò laudabit quiſquis vtriuſq. pa-

A riles virtutes meditatur. Ambo Dauidis nobilitabantur ſanguine, non gazis, paupere contenti penu, & habitu, qualis decebat fabrum. Ambo gratioſiſſimi Deo, ſummeq. ſtudioſi virtutis, virgineo flore præfulgebant ambo. Nullus in terra dignior Ioſeph erat, cui crederetur virginitatis Marianę theſaurus, quẽ ex oraculo Sacerdotum manibus
B ipſe accepit, plurimiſq. vigilijs, obſequijs, & laboribus fuit tutatus.

Ex Matthæi 1.

Iacob genuit Ioſeph virum Mariæ.

§. I.

C *Ioſeph mira ſublimitas ex coniugio Mariæ.*

IOſephi virtutes maximas miratus Euangeliſta, notanter vocauit *Virum Mariæ*, ne ſi tantum vocaret ſponſum, crederetur ille non è

terra ortus; ſed è cælitibus fuiſſe dilapſus. Simile canit textus ſacer Iob, c. 1. vbi ſic fatur: *Vir erat in terra Hus*, vir, inquam, erat. Et cur in primis vir vocatur? Pulchrè D. Chryſ. hom. 2. *Quoniam vitam narraturus erat noſtram vim ſupra modum vincentem, ne quis agonis ſublimitatem reſpiciens putaret, non humanam, ſed peregrinam eſſe naturā, deſcribit naturam, ut propoſitionem mireris, quod homo exiſtens ſupra hominem viuendo conuerſatus ſit.* Hæc ille. Quæ maximè in rem præſentem quadrant: quandoquidem Ioſeph in primis vocatur ab Euangeliſta Mariæ vir, ne quis ad coniugij ſublimitatē reſpiciens putaret, Ioſeph non humanam, ſed peregrinam eſſe naturam. Sanè iam pridem puriſſima hæc virguncula in diuina ſponſalitia ſeruabatur. Vnde D. Chryſol. ſerm. 140. hanc reddit rationē Angeli ad Mariam aduentantis, aiēs, *Peruolat ad ſponſam feſtinus interpres, vt à Dei ſponſa humanæ deſponſationis arceat, & ſuſpendat affectum.* Itaq; hoc erat in optatis Angelorū, vt Mariæ ſponſus Deus eſſet; quaſi tantam virginem dedeceret ſponſus humanus. Hoc ſemper de Virgine Maria cautum eſt, ne inter res mundiales haberetur. Quapropter, cùm Ioannis cuſtodiæ fuit tradita, dicitur, *& accepit eam diſcipulus in ſua*, Ioā. c. 19. Quæ verba eleganter premens D. Amb. in exhor. ad Virg. inquit: *Quid eſt in ſua, cùm reliquerit patrem, & Chriſtum ſecutus ſit? Quæ ſua habebat Ioannes, qui mundana, & ſæcularia non habebat, quia de mundo non erat? Bonus verbi ſapientiæq; poſſeſſor, bonus receptor gratiæ. Audite quæ Apoſtoli à Chriſto acceperunt; accipite inquit, Spiritum ſanctum. Neque enim mater Domini migraret, niſi ad poſſeſſionem gratiæ.* Et quidem meritò cauetur, ne tanta parens migret,

Iob 1.
Chryſ.
Chryſol.
Ioan. 19.
Ambr.

A niſi ad poſſeſſionem Spiritus ſancti, niſi ad poſſeſſionem gratiæ, vt inde qui viderint Ioſephū poſſeſſorem, & coniugem Mariæ, illum non humanæ, ſed diuinę ſuperioriſq. naturæ eſſe putarent, niſi ab Euangeliſta docerentur; qui ideò ait *Ioſeph virum Mariæ*, ſcribens naturam, vt propoſitionē mireris. Quod homo exiſtens, ſupra hominem conuerſa- B tus ſit, & dignitatem Spiritui ſancto ſimilem accipiat. Enimuerò Mater Domini Maria non migraret, niſi in poſſeſſionem gratiæ, niſi in poſſeſſorem illum, cui Spiritus ſanctus inſidens totam ſuam Deitatem inderet, & communicaret.

§. II.

C *Virginitas Mariana ſub tanti viri poteſtate magis conſpicua eſt, & illuſtris.*

ORiebatur quondam Sol Dauidi, *tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*: Sed ecce à Dauide iam oritur Ioſeph ſponſus, tāquam Sol claritatis iubar vndequaque diffundens. Felix alter ſomniator Gen. D 37. ait, *Vidi per ſomnium quaſi Solem, & Lunā, & ſtellas adorare me.* Et vbi Sol adoraturus puerum deſcendit? Qua in domo Sol, Luna, & ſtellę conuenerunt aliquem adorare? D. Amb. lib. de Ioſeph Patriarcha, c. 2. *Quis eſt ille, quē parentes, & fratres adorauerūt ſuper terram; niſi ſolus Ieſus, quando eum Ioſeph, & Maria, & Diſcipuli adorauerunt? De quo* E *ſolum dictum eſt, laudate eum Sol, & Luna, laudate eum omnes ſtellæ, & lumen.* Pulchrè Ambr. non inuenit in terrâ, qui à parentibus adoretur, niſi Chriſtus. Sed neque familiam, in qua ſponſus eſſet Sol, Mater Luna, fratres ſtellæ, niſi familiam, cuius inter Apoſtolos, & Mariam Io-

Gen. 37.
Ambr.

ſeph.

ſeph ſponſus aderat fulgentiſſimus.

Solenniſſimum apud fœminas, cũ marito velamen accipere; inde nāq. nubere dicuntur, quia velo obnubilabantur; & velari,& nubere; velatæ, & nuptæ eadem apud profanos, & ſacros authores ſonant, teſte Tertulliano, ex quo nō parua gloria aduenit diuino ſponſo Ioſeph, qui non velum, non nubes, vt ſponſam obnubilaret ſuis nuptijs, ſed clariſſimus Sol, qui eius limpidiſſimam vitam aperiret, & caſtitatem illuſtraret. *Arabiæ vxores*, inquit Tertull. lib. 6. de veland. virg. *velabantur, vt vno oculo liberato contentæ ſint, dimidia potius frui luce, quàm totā faciem proſtituere*. Felicior multò Maria, quæ inter omnes mulieres benedictionem accipiens, & hoc habuit, vt ſponſum nacta tota radiantis luce Solis frueretur, & purior eius caſtitas appareret.

Tert.

Fugiunt cæteræ virgines ſolem Daphnæo correptæ pudore; vt quæ à maritali conſortio timeāt virginitati ſuæ; ideoq. ſponſi conſpectum non ſuſtinent, niſi velatæ. Sic Rebecca honeſtiſſima puella Gen. 24. verſ. 65. conſpecto Iſaac ſponſo; cucurrit ad velamen: *tollens citò pallium*, ait Tertull. ſup. c. 16. *Operuit ſe; cùm ad ſponſum ignota perduceretur; ſimul ipſum cognouit eſſe, & confeſſa eſt, quod ſenſerat, id eſt, ſpiritu nupta negauit virginem velata*. Siccine obſcuratur puellæ vel ſolo ſponſi conſpectu? Aliter ſponſus Ioſeph, quem cùm duxit Maria, ſolem duxit adeò virtutis charitate perſpicuum, & notum, vt æternæ in eius conſortio conſuleret virginitati, vt hoc ſole genitricis Dei caſtus pudor & virgineus candor, magis ac magis innoteſceret; canderet, ac purpuraſceret. Qui carneus ſplendor vi ſolis exuſtus denigratur, & albētia lina, lanæq. rubētes à ſolis radijs ma-

Gen. 24.

Tert.

A iores indies glorias venantur, & pulchritudines. Nihil in Maria carnale, *byſſus, & purpura indumentum eius*; cuius vterus ante filium conceptum, teſte Hiero. ſerm. de Aſſumpt. *Lana quidem candidiſſima; ſed ſuo colore dealbata*. Vnde ab ſpōſo Ioſeph ſolaribus cōueſtito radijs in nouum ſplēdorem, nouamq. claritatem exſurgit Deiparæ virginitas, & manifeſtior apparet caſtitas. Sic Aug. ſer.

Prou. 3. Hier.

B 14. de Nat. Chriſti. B. Ioſeph placida lingua allambit. *Sit Maria ſponſa Chriſti in carne ſua virginitate ſeruata; ſit autem, & tu (nempe Ioſeph) pater Chriſti cura caſtitatis, & honorificentia virginitatis, vt de virgineis membris Dei genitricis ſæculis Chriſtianis nulla ſit Zelotypia*. Ecce ex Auguſt. Mariæ virginitas per ſpon-

Auguſt.

C ſum illuſtrior, magnificentior, omnibuſq. ſæculis clarior, vt vel ſic imitetur candentius linum ſub ſolis radijs. Accinit pulchre Bern. Ioſeph nuptias cũ Thomæ infidelitate componens, ne mireris coniugiũ lucem & ſplendorem perhibere almæ Deiparę virginitati, cùm videas incredulitatem fieri aditum ad reſurrectionis fide. Accipe Bern. verb. *Thomas*

Bern.

D *dubitando, palpando conſtantiſſimus factus eſt, Dominicę confeſſor reſurrectionis, & Ioſeph Mariam ſibi deſponſando, eiuſq. conuerſationem tempore cuſtodia ſtudioſius comprobando, factus eſt pudicitię fideliſſimus teſtis*. Pergat dulcis Doctor, nos ſiſtamus, & miremur Ioſephum nouum ſponſum, nouumq. ſolem, non turpes illos Veneris, & Martis ample-

E xus apud Diuos propalantem, teſtificātem, ſed caſtiſſimæ fœminæ cum prole virgineo decori clariſſimum & euidētiſſimum teſtimonium perhibentem. Ambr. lib. 2. in Lucam, cap. 1. *Locupletior teſtis pudoris maritus adhibetur, qui poſſet & dolere iniuriam, & vindicare opprobrium,*

Ambr.

ſi non agnoſceret Sacramentum. Pulchrum ſanè coniugium, vbi marito ſole ſponſæ virginitas clareſcit, & confirmatur.

Non me adducere poſſum, vt negem noſtro Ioſeph celebre illud præconiũ, quo Moyſis alterius Patriarchæ, & laudes, & benedictionem decantauit. Deuter. 23. *Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Ioſeph, & ſuper verticem Nazaræi inter fratres, quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius cornua Rhinocerotis, vel* (vt Sept.) *Monocerotis cornua eius.* Accipite in primis illud: *Benedictio illius, qui apparuit in rubo veniat ſuper caput Ioſeph.* Et in memoriam vocate rubum illum, & radiante flamma veſtitum, & medijs flammis viridantem, ſmaragdinisq. folijs aureum decus à flammis accipientem. Quid tunc? *rubus ardens, incombuſtus conſeruatam agnouimus tuam virginitatem*, Eccleſia canit, vt quæ inter ſponſalitium Spiritus ſancti, & fœtum, Deiparam Virginem virgineæ palmæ addentem pulchritudinem, & virorem adſtupet. Contemplator hic adeſt Bernar. rubum in flammis viridem ad Mariæ cum verbo coniugium transferens ſerm. de verbis Apoſtoli. *Magna* (ait) *planè viſio, rubus ardens ſine combuſtione, magnum ſignũ, mulier illæſa manens amicta Sole, non eſt rubi natura opertum vndique flammis manere, nihilominus incombuſtum, non mulieris potentiæ, vt ſuſtineat Solis amictum; ſed Spiritus ſanctus, inquit, ſuperueniet in te.* Quibus verbis id intendit Bern. vt duobus miraculis, vnum Mariæ Chriſtiferum coniugium reddat mirãdum. In quo videas à rubo virgineæ carnis, ſeu fragili fœmina ardentes coniugij, & partus ſuſtineri faces, flammanti ſoli virginem nubi nec comburi, nec nigrari, ſed virginitatem

Deut. 23.

Bern.

A amplius pulchreſcere inde & condecorari. Quod ſingulare prodigium accidit, Spiritu ſancto maritante; etenim vbi ſponſus ſpiritus noui coniugij leges æmulatur, quo diuini ſpiritus ſtemmate Ioſephus in primis inſignitur, quãdo eius nuptijs virginitas Mariæ illuſtratur.

B

§. III.

Ioſeph præ omnibus alijs virginei ſponſi ideis correſpondit.

PErgit Moſes, *& ſuper uerticem Nazaræi inter fratres ſuos*, cùm Nazaræum inter fratres audio, puto virum inſignem à multitudine C ſegregatum, à cæteris hominibus diſcretum, præ omnibuſq. electum. Is erat Mariæ Ioſeph ſponſus Nazaræus inter fratres, ſelectus inter homines. Huc ſpectat (ni fallor) illa ab ſponſo Cantic. 5. interrogatio. Cant. 5.
Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum, qualis eſt dilectus tuus ex dilecto? Etenim cùm duo ſponſi virginis innoteſce- D rent, Spiritus ſanctus alter & mirabilis: alter Ioſeph primi æmulator; crediderim hic Mariam interrogari de ſecundo ſponſo Ioſeph, an primo correſpondeat, an in ea illuminanda inſtar diuini Spiritus ſe habeat? *Qualis dilectus tuus ex dilecto?* vel aliter, & melius, & magis ad rem præſentem. Audientes cæteræ virgi- E nes Mariæ ſponſum omnibus præferri, rationem prælationis cupiunt indagare ſciſcitantes, *Qualis dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierũ?* hoc eſt, quid habet prę alijs, quę nos habemus, qua dote egregius? *Dilectus meus cãdidus, & rubicũdus, electus ex millibus.* Quicunque ſpõſi fuere, ſi cum Ioſeph Mariæ ſponſo

com-

componantur, ſunt numeri, ipſe ipſe vnicè ſponſus Mariæ quæſitus ex
Hom. 2. de B. Vir. pene infinita hominum multitudine ſelectus & ſegregatus, *quem*, inquit Bern. *tanquam alterum Dauid Dominus inuenit ſecundum cor ſuum, cui totum committeret ſecretiſſimum atque ſacratiſſimum ſui cordis arcanum*. Quæ verba vt examinentur,
Chryſ. accipite Chryſoſt. hom. de Dauid, & Goliath, vbi expendens illud, *Inueni Dauid filium Ieſſe, ait, quærendo indicari Deum primo ſingulos homines, ac diuerſos attigiſſe, examinaſſe cũctos: plurimoſque præuidiſſe, ex quorum numero eligeret Regem, inueniſſe tandem Dauid, cuius meritum tranſi-*
Act. 13. *re non potuit*. Hinc claret quanti faciat Ioſephum Bernard. vt potè qui contendit illum inſtar Dauidis fuiſſe quæſitum, & inuentum à Deo. Præuidit equidem Deus cunctos homines, præuidit ſingulos & examinauit, quis clauum Marianæ familiæ tenere poſſet, & recenſitis omnibus ab Adam, vnius Ioſeph meritũ tranſire non potuit, vnus inter omnes Mariam ſponſi idææ diuinæ corre-
Orat. de educ. Mariæ, & ortu Christi. ſpondit. Sic Metaphraſtes. *Inuentus eſt itaque Ioſeph, qualem quærebat ratio ex eadem tribu, ex qua erat virgo*. Expende illud, *qualem ratio quærebat*. Nam apud Caſſiodorum lib. 4. epiſt. 2. Theodoricus Rex Gothorũ
Caſſiod. præponit filios adoptiuos naturalibus, *quia*, inquit, *ignaui eſſe non poſſunt, quos iudicia pepererunt*. Quis ergo Ioſeph, quem ipſa diuina ratio deſignauit, elegit?

§. IV.

Ioſeph ſalutis noſtræ fontes oſtendit omnibus acceſſibiles.

HÆret tandem Moyſes in Ioſephi laudibus iuxta LXX. 7.

A *cornua Monocerotis cornua eius*. Ne quid laudibus virginis ſponſi deeſſe videatur. Etenim omnibus nota eſt illa Monocerotis natura, qua primus ad fontes accedit, & immerſo cornu venena fugat, ſalubres aquas oſtendit, quibus poſt illum cætera animantia implentur. Ecce vobis in Monocerotis cornu Ioſephi virtutem expreſſam,
B qui ſitientibus cunctis, arente terra, fonteſque viuidos ſuſpirante, primus ad vitæ riuos Mariam, & Ieſum acceſſit, vitalique humore ibi madidus & immerſus ſalutem halantia æquora demonſtrauit, vt vel ſic appareant *cornua Monocerotis cornua eius*. Quid ni? Ipſe primus venenati fontis ſcaturiginem venenatam in ſe fugauit, dum
C peccati fomitem extinctum habuit. Quod tradit Pariſienſis Cancellarius, ipſe ſerpentem Leuiatham virginibus inſidiantem, vt ab eis tolleret diuinitatis partum, & fefellit & profligauit. *Caſtiſſimi enim Ioſeph deſponſatio*, ait Damaſcenus, Damaſc. lib. 4 c. 15.
cuſtodia virginis erat, & virgines obſeruantis depulſio: quaſi dicat; vafer ille, & aſtutus ſerpens in vir-
D ginea terra nouam aliam paradiſum plantandam, nouum fontem erupturum, ex tunc obſeruat virgines omnes, nitens turpare cunctas, ne limpidiſſimus fons ſcaturiret: attamen affuit diuinus ſponſus Ioſeph Mariæ, & virgineæ telluris paradiſos ſpirantis cuſtos, coniugij ſpecie, veneniferum ſerpentem depulit, viuentis aquæ fon-
E tes oſtendit Mariam, & Chriſtum. Quorum imbibens primus virtutes, & gratiarum dona, facilem & ſecurum ad illas mundo reliquit aditum. Non longè abeſt D. Bern. Bern.
ſerm. 1. *ſuper miſſus eſt*, quin nouerit hanc in Ioſepho Monocerotis naturam, dum præferens illum Ioſe-

pho Patriarchæ ſic inquit, *Ille frumentum ſeruauit, non ſibi, ſed omni populo: iſte panem viuum è cælo ſeruandum accepit tam ſibi, quàm toti mundo*. Imò ideò toti mundo ſetuauit vitalem eſcam, quia priùs ipſe accepit ſibi, quia primò ipſe ſatur & expletus oſtendit mundo. Vnde ſecurè iam poterat exſaturari, omni venenati fontis metu depulſo. O quàm lætabatur fidus iſte myſticus Monoceros, cùm à ſe limpidiſſimum diuinitatis fontem ad cunctos alios homines cernebat dimanare. Apud
Ioan. 2. Cana Ioan. 2. aquam Ieſu virtute in vinum commutatam, dum conuiuis propinabant miniſtri, quanta id faciebant lætitia, teſtis eſt D. Max.
Max. ſerm. 1. de Epiphan. vbi ſic. *Obſtupuit ergo miniſter attonitus, quia aquas miſerat, & vina ſumebat, lætatuſque nimium, illa ſe ſuis humeris fluenta portaſſe, per quę Dei eſſet gloria reuelata*. Quàm lætaretur Ioſeph, cùm inter brachia videret fontem illum ſalutis, per quem & patris gloria, & totius generis humani incolumitas ſperabatur.

CAPVT II.

Ioſeph peculiares virtutes.

SVnt qui ex Ioſephi facto, quo Mariam dimittere volebat, nō iuſtitiæ ſtrictè ſumptæ zelum; ſed eius ſingulares virtutes alias enumerent. Item alij, relictis cæteris virtutibus, iuſtitiæ zelum in viro iuſto maximè exaggerant. De ſingulis, dū integra loca apud Maldonatum, Salmeronem, & Barradas legas, nonnulla ego in præſenti elucidabo.

Matth. 1.

Ioſeph autē vir eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.

§. I.

Imperfectus timor à Ioſeph abfuit.

DVm piam illorum mentem veneror, qui Ioſephi reuerentiam erga Deum exaggerant, quòd ignarus myſterij in vtero Mariæ Spiritus ſancti virtute elaborati, ab illa voluit diſcedere; metuo, ne alij hunc inopinatum diſceſſum humilitati viri iuſti tribuentes, in tanto viro ingerant ſuſpicionem abiecti animi, non equidem generat humilitas puſillanimitatem, nec perfecta reuerentia facit ruſticitatem. Vtriuſque nota inureretur Ioſeph, ſi à Deiparæ obſequio, & diuino conſortio ſe nimis humilis, & timoratus abdicaret. Humilis ſanè Abraham, & adeò humilis, vt ſe cinerem confiteatur. Attamen *cum ſim puluis*, inquit, *& cinis loquar ad Dominum*; Gen. 18. & ſi Petrus dicebat, *recede à me Domine, quia homo peccator ſum*; Luc. 5. tamen, *erat paratus & in carcerem, & in mortem ire*, illum ſequuturus. Luc. 22. Centurio exiguitatis ſuæ conſcientiam demonſtrauit, Domini magnitudinem ſpeculatus; at non ſe fugæ dedit, vt poterat, nec accedente Domino ad domum ipſe vel abeſſe, vel oſtium claudere meditatur. Iſthæc facerent virgines illæ fatuæ, quæ domo exulantes priuatæ præſentia ſponſi venientis, æternam lacrymantur viduitatem. Sanctus ille vir orabat Pſalm. 26. Bern. *Domine, ne declines in ira à ſeruo tuo*. O diui-

O diuinum timorem, quo Deum etiam iratum a ſe declinare metuebat. *Quid times*, ait Auguſtinus, *ne declinet in ira? Si à te declinauerit in ira, non in te vindicabit, ſi incurras in illum iratum, uindicabit in te: opta ergo potius, vt declinet à te in ira, non accedat; quid nouit enim? quid deſiderat? ira eius nō eſt niſi auerſio eius*. Equidē dum adeſt Deus, non debet eſſe timori, etiam diuina ira, vnum ſolum timendum, & deplorandum malum, ne Deus abſit, nec ab eius præſentia excidamus. Hinc dæmones de tormentis ſilentes, de abſentia Ieſu miſere queruntur, fantes: Luc. 4. *Quid nobis & tibi Ieſu?* Notanter dicunt quid nobis, deinde addunt, & tibi, quaſi ſuum neceſſarium exilium, vaſtiſſimamque intercapedinem à Ieſu lacrymentur. Quod acute notat Tertull. lib. 4. in Marc. vbi ait: *Non dixit quid tibi & nobis, ſed quid nobis & tibi ſe deplorans, & ſorti ſuæ exprobrans*. Nimirum ſorti ſuæ exprobrat, cuius erat nullum cum Ieſu habere conſortium, ab illoque longiſſime abeſſe.

Vrgent aliqui, vt fugam Ioſephi a timore profectam laudent, vrgent inquam, illud iam ſupra allatum, nempè Petrum timentem, & ſe a Deo arcentem, *recede à me Domine*; ſed audiant D. Petrum Chryſolog. ſerm. 147. de hoc timore Petri ratiocinantem. *Petrus quoque ait, Dominicæ virtutis timore turbatus, Chriſtum vt à ſe diſcederet, ſupplicabat, diſcede*, inquit, *à me, quia homo peccator ſum; hoc dicebat, quia quicquid amoris & fidei erat, pondus pauoris extinxerat; ſic timor, niſi fuerit amore temperatus, quamuis deuotam ſeruitutem efficit contumacem*. Sic Chryſol. inter aurea multa, quibus hunc timorem exſufflat a viri perfecti animis. Quis iam audeat ſic meticuloſum Ioſeph efformare animum, vt fugiat ab illius conſortio, & obſequio, ad id quod mille periculis fuerat euolandum? Ea eſt reuerentia, ea eſt humilitas, is bonus timor, qui obſequium ſponſæ tunc maximè egenti, & ipſi nato Deo negare machinatur? Crediderim viri iuſti nil tale in mentem aduentaſſe: quid iuſtus timeret vbi notat, nil peti, quàm obſequium pietatis, & omnia Dei effuſam ardere charitate? Memini Iordanis ripis exceptum Dominum, vt baptiſmum acciperet a Ioanne, a cæleſti patre fuiſſe prædicatum. Alto intonuit cælum clamore, perſtrepunt æthera, voce patris boant, ſtant pauidæ fluminis aquæ, contremiſcunt turbæ Iudæorum. Quid tunc Ioannes? de illo ſic Chryſol. ſerm. 5. de Epiphan. inquit: *Inter hæc tamen talia ac tanta intrepidus ſtat Ioannes, quia timere non poteſt, qui totus ad Dei amorem natus, Angelico teſtimonio comprobatur*. Natus Ioſeph totus ad Dei amorem, diuiniſq. totus charitatis faculis concrematus, timori ſuccumbere non poteſt, imò intrepidus diuinæ adſtaret maieſtati.

Dices ergo, ſi reuerentia, ſi timor a tanta maieſtate profectus, ſi humilitas non impulerunt Ioſeph ad fugam meditandam, impulit necne zelotypia, inuenta vxore prægnante? Abſit: egregiè auctor Imperfecti, *poſſibilius, ait, eſſe credebat Ioſeph, mulierem ſine viro non poſſe concipere, quàm Mariā poſſe peccare*. Nec Deus, qui Mariano nomini, & pudori conſulens, teſte Ambroſio, illam matrimonio ornauit, ne prægnans malè audiret apud extraneos, permitteret eius famam apud ſponſum virum pudicum periclitari.

Sed age ſubijciam cauſam meditatæ fugæ, vt viro iuſto dignam, & Patrum teſtimonijs inter ſe collatis, examinatis, expenſis, magis

Chryſol. | Matt. 3. | Chryſol. | In Matt. c. 2. oper. Chriſti

A 4 con-

conſentanea. Admiratus Ioſeph ſponſæ vterum plenum, neſcius myſterij, nil de experta pudicitia, & explorata voluit ſuſpicari: hæſit ſuſpenſus animo, magnum quid expectans euenturum: ſed vt erat iuſtus de ſe timens, ne continuo & quotidiano conſpectu vteri in dies creſcentis aliquid liceret humano affectui, & animo anxio contra famam, & intemeratam pudicitiam Mariæ, id præcauens periculum, ſtatuit ſe fugæ dare. Siccine ſapiens timet & declinat à malo, Prou. 14. In diſſimili periculo ſimilem notauit cautelam D. Iſidor. Peluſ. lib. 2. epiſt. 62. in mundiali Principe, de quo, inquit, *Lectione didici, Regem quendam, cum Epheſiam Sacerdotem, cuius incredibilis, & ſingularis pulchritudo erat, conſpexiſſet, ſtatim ex Epheſina vrbe digreſſum eſſe, illud videlicet metuentem, ne præter voluntatem, nefarij aliquid admittere cogeretur*. Ecce tibi, vt Rex hic à pulchritudine, Ioſeph Regibus clarior ſibi a ſuſpicione cauit.

Prou. 14.

§. II.

Sanctiſſimus Ioſephi timor ſui.

DO ſingulare huius ſanctiſſimi timoris exemplum in viro religione & pietate inſigni Abraham; qui filium vt Domino libaret, & ſi libenti & inuicto animo ſe deuouentem, nihilominus fortiter, cautèque ligauit. Nil notius patri, quàm filij ſui alacris, & deuota voluntas, qua ſe morti tradebat. Nil patentius, quàm eiuſdem conſtans, & inuictus animus: credibilius hebetandam ignis, & gladij aciem, quàm Iſaac animum fugiturum; & tamen filium ligat. Nec mirum. *Ratio enim ligandi* (ait Caietanus) *non fuit* A *timor, ne Iſaac fugeret, aut ne Iſaac exiliret ab altari; ſed ne in voluntarij motus, vtpotè naturales in actu iugulationis exiſtentes, ordinatum, compoſitumque ſitum exturbarent in nonnullam indecentiam ſacrificij*. Sic Caietanus, & rectè. Illuſtrius adhuc Diuus Zeno. *Securus pater optimus timuit, ne dolori aliquid liceret in morte*. Sæpè inuicti animi, B imò & mœnia ænea medio in ariete, vel rimulas faciunt, & durus lapis crebra gutta cauatur. Securum Ioſephi pectus de Mariæ pudicitia, fortè in eiuſdem caſtitate tutanda ſollicitum, & deuotum ad obſequendum pungebat, paſſim tumentis vteri conſpectus quotidianus; & neſcio quid doloris raptim infundebat. Timet ſapiens & iuſtus Io- C ſeph, ne affectibus inuoluntarijs, ne dolori liceat aliquid in nonnullam indecentiam exploratæ diuinæ ſponſæ caſtitatis, & vt ſapiens timet, ſic tentat à malo declinare, quo eius fides apparet admiranda. Apoſtolorum apex, viſo Chriſto Domino ad littus, audet ſe credere fluctuanti mari, Matth. 14. Et dum paucos gradus facit, dum mergi in- D cipit, a Domino clamat liberari. Quæ iſta mutatio? Vnde tibi timor, ò bone Petre? Nonne Dominus adſtat? vbi Dominus de quo times? Pulchrè D. Max. in præſenti fatetur. *Verè Beati Petri, & dum trepidat mirabilis fides, quam neque perurgentis periculi potuit turbare formido clamando enim mergitur, Domine libera me, de ſe diffiſus eſt, non de Domi-* E *no dubitauit*. Siccine Diui Ioſephi fides dum trepidat, mirabilis? Planè eius mirabilis fides, quam non turbat perurgentis periculi cõſpectus, qua de ſe diffidens, de Maria non dubitauit.

Gen. 22.

Caiet.

Zeno.

Matt. 14.

Max.

Mirabar aliquando ſerues à Iob laudates, cap. 29. *Si quando ridebam ad*

ad eos, non credebant mihi. Sed longè maius mirum mihi iniecit D. Greg. hæc verba à Chriſti Domini ore exiſtimans prolata. O nouum apud fideles genus laudis! nil peius, nil indignius, quàm non credere Deo, & Deo ridenti, qui non credunt, ſerui laudantur. *Redemptori noſtro;* ait Greg. *quaſi arridenti non credimus, dum multis iam eius donis teſtātibus, & gratiam fauoris eius accipimus, & tamen adhuc ſub eius iudicio de noſtra infirmitate titubamus.* Is ſanè Deo gratiſſimus ſeruorum eſt timor, qui propriæ hærens infirmitati, quæcūque de Deo teſtimonia, quamcunque certitudinem, quamcunque diuinæ amicitiæ exhibitionem comitatur. *Sic Paulus*, pergit Greg. *iam paradiſi verba audierat, & nihilominus aiebat, caſtigo corpus meū, ne ipſe reprobus efficiar.* Tam dignam putabant ſancti gloriam omni labore, omni conamine & contentione animi, vt medijs patentibus teſtimonijs de habenda felicitate adhuc timidi, & pauidi de ſua infirmitate labab̄at. Quo maximè claret Ioſephi iuſtiſſimi, & ſanctiſſimi viri virtus, hoc ſanctiſſimo de ſe timore informata, & eiuſdem in Dei genitricem obſeruantia ſingularis.

Gregor.

A B C D

§. III.

Beatus Ioſeph rigoroſæ iuſtitiæ metam obſeruauit.

Eſto virginea pudicitia criminis rea Ioſephi obijceretur menti, ipſe tamen, cùm eſſet iuſtus, noluit eam traducere & publicare, ſed occultè dimittere eam. Etenim is perfectè & rigoroſe iuſtus dicitur, qui mitiorem corrigēdi modum exquirit, docetque factis, non ita debili fundamento iuſtitiam eniti, vt ſe clamoribus tueatur, neque tam arctis cancellis intercludi, vt ſimul concordi vinculo & miſericordiam & manſuetudinem non admittat. De iuſtiſſimo omnium iudice dixit Iſaias cap. 42. *Non clamabit, nec accipiet perſonā:* nil in iudice ſtrictius, quam non accipere perſonam; ſed mitiori quo fieri poteſt modo illa curat obliterare. Primus homo reus *audiuit vocem Dei ambulantis ad auram poſt meridiem*. Quod attingens D. Ambr. in Pſal. 38. putat, *Deum ad puniendū homines veniſſe ad veſperam*, quando iam vmbræ longiores erant. Vnde Procop. ait, *Peccatum hominis in ſolem non protrahit Deus.* Proh immēſa Dei miſericordia! *Vult ille quidē omnes homines ſaluos fieri.* Sit humanorū ſcelerum vindex & pœnas ab homine peccatore iuſtiſſimus exigit, & nihilominus non in ſolem protrahit, nō publicat peccata. Hæc mihi cogitanti multa ſubit memoria punctis illius ſpiritus quo ardebat Elias, cuius perpetua cura, intenſa ſolicitudo, illa erat; vt peccatores inueniret, puniret inuētos, diras illis vindictæ æſtuantes imprecando. Voluit homini Deum hunc errorem depellere, & quaſi in imagine oſtendere, quàm longo ſpatio à diuinæ iuſtitiæ norma ſeparatur. Tremuit terra: obducitur cælum nube: fremunt venti: erumpit ſæua tempeſtas tecta proſternens, ſegetes protereris, & arbores radicitus euellens. Placeat, placeat iſto ò Elia, qui ſpiritui tuo maximè ſimilis & cohærens, ſed vide, quòd non in eo Dominus. Æſtuat ignis voragine totus æther. creſcunt flammæ, & immenſum ignis flumen inde emittitur conſumēs quicquid viride germinarat. Ah! quàm mirè iſta Eliæ placuere. Euanuit ignis, & poſt ignem *ſibilus auræ tenuis*, aura quædam leniſſima, iucundus ſtatus & placi-

Iſa. 42.
Gen. 1.
Ambroſ.
Procop.

E

placidus ſuſurrus, *& ibi Deus*, vbi A diuini lenitatem ſpiritus cognouit. Origenes legit *vox tacita*, *vox tenuis*; ſed acumine ſummo myſterioque recondito Chaldæus dixit, *vox canentium in ſilentio*. Qui enim cupiunt cognoſcere quonam erga peccatores ſpiritu Deus habeatur, illud vnum ſciant nulla ratione vociferatorem & Stentorem, vt aiunt, culparum eſſe. Imò potius vocem quãdam B ſuauiſſimam illorum, qui in ſilentio vocem emittunt, æmulatur. Sed quid ſibi vult illud, *vox canentiũ in ſilentio*? Videtur enim in terminis implicatio. Rem explico, conueniũt in intimis penetralibus Principis ante vltimum cubicuũ, quo ille iacet, periti ſſimi muſici, quando ille quieſcit, vbi nec quiſquam muſſitare, imò nec reſpirare audet, tota domus C ſilentio immergitur, maximè coniunctiores aulæ regio cubiculo; in hac ergo tanta taciturnitate intendunt muſici verſus, voces, & modos experiri, vt vbi primùm expergiſcatur ſtatim ſuauiſſima melodia excipiant. Incipiunt ergo, concinũt; quid tunc? emittunt altiores voces? Apage, voce ſummiſſima rem agũt, ita vt vix ab aliquo percipiatur, & D quin aliquis ſonet vehemẽtius, nihilominus ſumma dexteritate nec minimum artis apicem prætermittũt. Et hoc eſt quodammodo in ſilentio canere, numerum nullum relinquere quamuis altiſſimum, ſuppreſſa nihilominus voce, & vix etiam è labijs emiſſa. Et hic ſpiritus diuino maximè iudicio conſentaneus, in quo Deus tanquam in proprio domicilio E inhabitat. Vnde eleganter Diuus Syneſius lib. de Regno loquitur. Neque enim Deus quaſi in ſcena ſe ipſum oſtentans aut prodigijs monſtriſuè editis; *Sed tacita quadam via gradatim cõcedens iuſtè humanas res moderatur. Hoc modo Regem ſentio, commune omnibus bonum, neque inſolentem eſſe debere.* Hæc ille de iuſto Rege ad Dei exemplum compoſito. Itaque vox ſit canentium in ſilentio, ea ſcilicet dexteritate iudex polleat, vt ſanctiſſimas leges obſeruans & pertingẽs ipſarum apices, lenitatis & benignitatis non obliuiſcatur. Huc ſpectat Chryſ. ſer. 145. Ioſephi Chryſ. in dimittenda vxore iuſtitiã & pietatem exaggerans fatus: *Ioſeph merito iuſtus, quia pius dum pietatem cogitat, crudelitate caruit, dum cauſam tẽperat, iudicium cuſtodiuit.* Ecce vt in ſilentio canit cuſtodiens ſanctum iudicium, & nihilominus temperãs cauſam traducere nolens vxorem, ſed occultè cupiẽs tantũ dimittere.

§. IIII.

Perfectus iudex priùs manſuetudinem, deinde rigorem exerceat.

PVlcre cum Ioſeph eſſet iuſtus, noluit vxorem ſtatim traducere, iuſtitiæ enim & ſeueritatis eſt manſuetudo comes neceſſaria. Quod in Prorege illo Ægypti meditatus Moyſes fecit verba data ſupra ex Deut. 33. & iterũ in noſtri Ioſephi laudem Deut. 33. examinanda. *Benedictio illius*, ait *qui apparuit in rubo, ueniat ſuper caput Ioſeph.* Non alia benedictio, nõ alius mos decet hominẽ principem, quã benedictio illius, qui apparuit in rubo, huius indolem ebibant quicumque hominũ gubernatores exiſtent. Ignis in rubo iudicem inter ſpinoſos peccatores agebat. O magnam viſionem! Ignis rubo adhæret, & rubus viret correptus igne. Iudex inter reos agit, & adhuc minimè cadit reus vllus. Quæ rei cauſa? Aug. Aug. quæſt. 42. veteris teſtamen. ait. *Lex ſtatim vindicare nõ venerat, ſed prius oſtẽdere, ideò ignis rubũ non cõbuſſit.* Legiſlatorum eſt iuriſque prudentum

tium

tum non puniendo, ſed parcendo A iuſtiſſimi principatus ducere auſpicium: imò lex ipſa priùs manſueſcit, quàm furit, vt qui de ſeueritate gloriantur iuſtitiæ, priùs præſeferant manſuetudinẽ. Regi omniũ creaturarum & gubernatori maximo Ieſu apud Thabor duo laterones adfuerũt Moyſes, & Elias: ita enim habes

Matth. 17. Matth. 17. *Et ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias cũ eo loquentes:* quibus B perfectiſſimi iudicis oſtentabantur inſignia. Sed illud notandum, quod Moyſes manſuetudine clarus ponitur primus, vt dicat, quæ virtus initiet optimum gubernatorem, &

Pet.Clun. principem. Id acute notauit D. Petrus Cluniacenſ. ſerm. de Transfiguratione, vbi inquit: Duo ergo illi patres alter mitiſſimus, alter immitiſſimus apparent cum Domino. Quare? C quia miſericors & miſerator Dominus: quia iuſtus Dominus & iuſtitias dilexit. Miſericors ergo miſericordem, iuſtus iuſtum deſignant. *Vnde & congruè ſcriptura non prius Eliam, & poſtea Moyſem, ſed antea Moyſem, & poſtmodum Eliam ponit.* Sic inclytus Ioſeph cùm eſſet iuſtus priùs Moyſem agit, volens vxorem traducere, deinde de Eliæ ſeueritate D voluit illam occultè dimittere, iuſtitiæ duritiem manſuetudine præmiſſa perfundens iuxta nobiliſſimi & præſtantiſſimi gubernatoris indo-

Cyrill. Alex. lem. Etenim D. Cyrill. Alexandr. Apol. ad Theodoſium, ſic Principis animum ad parcendum reis flectit, dum ſuggerit hæc. *Decet ſupremas excellentias, vt ſerenæ ſint & placido animo,* ne irarum agitentur furijs, E ſed inter furorem & ſeueritatem, manſuetudinem beneficiorum cumulatricẽ exhibeant. Nunquã Deus Opt. Max. ſeuerior apparuit mũdo, quã in articulo diei illius, quo vniuerſam terram cruento immerſit diluuio. O quàm dura tunc & acris diuina iuſtitia. Sed miraberis, quod iuſtitia ſæuitura in mundum expectauit veris tempora, quando campi replebantur vbertate, quando fœtæ oues ſuos magis delectabant paſtores. Quæ huius rei cauſa? Nimirum, vt terræ fructus omnes teſtarentur ſummi iudicis præmiſſam manſuetudinem, & beneficentiam, qui tunc ſolum deſæuit, cùm prius ampliſſimum gratiarum ſinum prætenderit. Ita D. Ambr. lib. de Noe, cap. 14. D.Amb. *Tunc vltio terribilior tanquã dicentis Dei. Ecce omnia ſecundum diuinæ prouidentiæ gratiam diues natura generauit, omnia in vſu hominum germinauit terra fecundior, ſegetes expectãtur, tritico, & hordeo campi replentur, comæ arborum venturi fructus flores veſtiuntur, non deeſt terra obſequijs ſuis, non beſtiæ deſunt muneribus ſuis, quæ ſolẽnes ſoluuntur in partus, vt homini nihil deſit.* Hæc ſunt diuinæ iuſtitiæ inſignia, hi ſummi iudicis laterones fidiſſimi, nimirũ beneficia, & ingentes in homines miſericordię permiſſæ. Non antea cataractas cæli ſeuerus peccatorum vltor aperuit, quàm gratiarũ vniuerſos fontes præmitteret, quæ iuſtiſſimum teſtarentur iudicem, qui poſt manſuetudinis exhibitionẽ, poſt miſericordias multas, reorum pertinaciam caſtigat. Quando, vt bene notat in præſenti D. Ioſephi facto D. Chryſ. ſer. 145. Chryſ. *Virtutes ſi ſeparatæ fuerint, dilabuntur, æquitas ſine bonitate ſæuitia eſt, & iuſtitia ſine pietate crudelitas. Ioſeph ergo meritò iuſtus, quia pius, & pius, quia iuſtus.* Hæc ille.

§. V.

D. Ioſeph factus eſt Mariæ quaſi in Deum.

O Miram D. Ioſephi virtutem: ſpõſam, & cognatam mediatur:

tur fugere, & dum ſponſi, & cognati declinat ſeruitium, fit quaſi Deus Mariæ. Etenim ſic Deo canit Eccleſia, *Deus, cuius proprium eſt miſereri ſemper & parcere, &c.* inſinuans, quòd ſolus Deus ſciat parcere, non creatura, non cognatus, non ſponſus, non pater amantiſſimo filio. Quis magis pater, quàm Abraham Iſaaco & charo, & vnico ſenectutis filio? Hunc tamen iugulaturus gladium pater exerit; ſed perimendus à patre liberatur à Deo filius. Vbi pulchrè D. Zeno, ſerm. 3. & notanter dixit: *Religioſus carnifex ſtringit gladium, patris erat, quod leuauit; Dei fuit, quod pepercit.* Si Iſaacum religatum ad necem viderem, cuius miniſtrum noſcerem patrem, crederem abſque dubio futurum, quòd pater parceret tanto filio. Sed nullius creaturæ eſt tantum parcendi munus, non cognati, non ſponſi, non patris, imò patris erat quòd leuauit gladium ad necem, ſed vnius Dei fuit quòd pepercit, cuius eſt miſereri ſemper & parcere, nec facile admittit creaturas in conſortium talis muneris. Nonne primus Iſraelitarum Rex Saul malè apud Deum audiuit, ex quo ſuo arbitratui parcendi munus commiſit? Ecce vbi notatur Saulis crimen ob quod regno exuitur 1. Reg. 15. *& pepercit Saul, & populus Agag.* De quo verba faciens Ioſephus lib. 6. de antiq. c. 7. inquit. *Seruare Agag decreuit, idque non ex Dei ſententia, ſed victus affectu proprio, inconceſſam miſerandi licentiam ſuo periculo ſibi vſurpans.* Vide modò ſanctiſſimi Ioſephi incredibilem virtutem, vt parcat Mariæ, refugere nititur cognati & ſponſi ſeruitium, imò hominis refugit indolem, & quaſi in Deum factus eſt ſuſpectæ virgini. Non equidem negabo, ſanctiſſime Ioſeph, te in vteri virginalis ſuſpicionem nonnullam

Zeno.

1. Reg. 15.

Ioſeph.

A incidiſſe, quia inde tuas virtutes video aſcendere in ſortem diuinam. Simon ille apud Lucam cap. 9. vt vidit ſaluatorem inclinari miſericorditer in mulierem peccatricem aiebat intra ſe. *Hic ſi eſſet Propheta, non ſineret hanc mulierem tangere ſe.* Cui ab ore Domini argutè ſatis reſpondet D. Laur. Nouar. hom. de Pœnit. *Indignam iudicas, ò Phariſae* B *me ſuſpicere mulierem fornicariam lacrymarum fontibus inundantem, ſed facis hoc quaſi incredulus Phariſæus, dum nō uis me eſſe, aut credere Deum.* Planè, non poterat culpari Chriſtum Dominum, quod faueret peccatrici, niſi animo hæretico illius erroris pleno, quo non crederet, Chriſtum eſſe Deum. Qui illi eripere volebat diuinitatem, eius carpebat in peccatri- C cem humanitatem, quandoquidem Dei ſolius erat, quòd parceret. Abſit à me tantum piaculum, vt hanc diuinam ſortem inuideam ſanctiſſimo Ioſepho, quem cùm video erga ſuſpectam vxorem affici, illum vltra hominem exaltari & quaſi in Deum Mariæ puto datum.

Luc. 9.

Laur. Nouar.

D

§. VI.

Chriſtianus homo quaſi ex iuſtitia tenetur parcere.

VRgeo adhuc D. Ioſephi iuſtitiam ab Euangeliſta notatam, quando vxori ſuſpectæ nititur parcere, ait enim textus, Ioſephus cum E eſſet iuſtus, *& nollet eam traducere, &c.* Equidem, qui in Chriſtiana familia egebat caput, ex iuſto & æquo tenebatur iniurianti parcere, quando quidem ex eo maximam gloriam reportaret. Ecce Iob c. 7. perſonam viri iniurij agens qualiter conueniat Deum inquiens. *Cur non tollis pecca-*

Iob 7.

tum

tum meum, & quarè non aufers iniquitatem meam? Non aliter expoſtulare poſſet, ſi illi remiſſio ex iuſtitia deberetur: quod expendens D. Cyrill. Alex. Apol. ad Theodoſium ſic ait. *Dicet ad hoc quiſquam, quid igitur, ò generoſiſsime athletarum! criminis ne loco Deo impingis, quòd eius, qui deliquit, non miſeretur? culpasne legislatorem, quòd peccatorum meminit? etiam,* inquit, *qui enim miſereri conſueuit, nec uulgarem ex eo gloriam habet, ob quam cauſam cùm talis ſit, non & mei rationem habet?* Vbi enim Deus ex eo quod miſeretur & parcit, ingentem ſibi gloriam venatur, id iuris acquirunt in eum rei ipſi quo Deum de venia expoſtulant, & quaſi iudicio ſiſtant. Et ſimiliter Chriſtiani homines, quia tunc glorioſiores ſibi effingunt coronas, celebriorisque nominis decus acquirunt, quùm iniuriantibus parcunt, quaſi ex iuſto & æquo tenentur veniam largiri iniurianti. Proinde iuſtus Ioſeph iuſtitiæ ſatisfaciens ſeſe ad parcendum accingebat, & etiam ſuſpectę vxoris incolumitatem meditabatur. Neſcio, an hoc ſubolfecerat D. Chryſol. qui ſerm. 71. incidit in illud Dominicæ orationis, nimirum, *dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Vbi non qualemcunque a Deo miſericordiam exquirimus; ſed eam quæ humanæ miſericordiæ teneat modum. Etenim diuina miſericordia liberrima eſt, nullaque neceſſitate poteſt cogi, nulliſque debiti cancellis obſtringi: hanc adeò liberam miſericordiam iubemur deprecari & illam exquirere, quæ humanior ſit, & ſeſe ex æquo, & iuſto obſtringi ſinat. Id quod exprimit illa particula, *ſicut & nos dimittimus:* quā expēdens pręfatus Chryſol. ait. *Homo penes te eſt poteſtas ueniæ, in te eſt indulgentiæ ius:* quaſi indulgen-

Cyril. Alex.

Chryſo.

Matt 6.

A tia ab homine exhibita in aliquo iure fundetur, & dari ab homine veniam iniurianti, ſit quaſi ius ſuum illi retribui.

§. VIII.

Iuſtitiæ culmen attingis, ſi Deum Zelotypiæ præferas.

B SÆpe aliàs de Ioſeph egerunt ſacri Scriptores ſine titulo, ſine honorifico eum epitheto nominantes; nunc primùm iuſtum audio, nunc primū titulo inſignitur ſanctitatis. An quia zelotypiam nouit poſtponere pietati? Iam dicam, ſi priùs ponderò illud Oſeæ 10. vbi ſic habes, *ex diebus Gabaa peccauit Iſrael, ibi ſtete-* Oſeæ 10.
C *runt.* Multa patrarat facinora, imò ſcelera Iſrael per omne tempus; ſed nūquam ſic peccator apparuit Deo, vt ex diebus Gabaa. Sed Iſraelitę in Gabaa potiùs videntur infandum ſcelus vindicaſſe. Nota enim eſt apud libros Iudicum hiſtoria, quando Gabaonitæ vxorem hoſpitis Leuites deturpauerunt, & turpi luxuriæ mole oppreſſerunt. Quod ſcelus
D vt Iſrael vindicaret, de Dei Opt. Max. oraculo arma ſumpſit, & poſt conſertas manus ſemel & bis iniquo Marte tandem flagitioſam gentem vaſtauit. Cur ergo ex tunc dicitur Iſrael peccaſſe Domino, & non ex vitulo adorato, ex alijs turpiſſimis ſceleribus commiſſis? Rem attigit D. Hieron. in præſenti dicens: *Ex eo* Hieron.
die, quo vxorem Leuitæ turpiter atque
E *crudeliter interfecit Beniamin in vrbe Gabaa, peccauit mihi omnis Iſrael, non quia vltus eſt iniuriam, & ſcelus ſanguine vindicauit; ſed quia dolore maritali proſiliuit ad pugnam, & ſacrilegium in Deum ſuum noluit vindicare, eo quòd in domo Michaæ Ephod, & Seraphin, quæ pro idolis adoratur, negle-*

neglexerunt. Itaque prævaluit in Iſraele maritalis dolor pluſquàm religionis amor; potentior fuit zelotypia, quàm pietas, quàm religio, & ideo ex tunc Iſraelis peccata Deo ſummo & vero diſplicuere magis. Iam inde licet colligere Ióſephi ſanctitatem, cuius virtus tunc eluxit, tunc præcipuè radiauit, tunc magis glorioſo è vertice emicuit, cùm dolore maritali compreſſo, zelotypiæ tyrannide ſuperata ſtuduit pietati. Præclarè nobili iuſti cognomine inſignitur, dum zelotypiam ſuffocans dicit totum Deo, quia quod homini diceret non habebat. Nonne Ioſeph in hoc verè filius Abrahæ, cui promiſſio debebatur. Equidem Abraham Gen. 12. a Deo in Ægyptum Gen. 12.
mouebatur, vbi Saræ vxoris pulchritudo periclitabatur, vrgebat hominem diuina inſpiratio; ſed vxoriæ pudicitię periculum retardabat hoc fręnum, illud calcar erat, tandem zelotypiam vincens Deo obtemperauit.
Ambr. Quid plura? Accipite D. Amb. lib. 1. cap. 2. ſantem. Magnum exemplum deuotionis Abrahæ, quòd cum vxore ſpecioſa deſcendit in Ægyptum. *Erat quidē iuſto viro cura coniugalis pudicitię; ſed maius erat ſtudium maturandæ deuotionis, ne prętuliſſe cuſtodiam thori mādatis videretur cęleſtibus*. Hæc ſit præcipua cura coniugibus, qui ſanctitatis, & iuſtitiæ appetunt culmen, qui metuunt, ne ſua peccata grauiora apud Deum appareant, & incondonabilia, quod pietatem præferant zelotypiæ, & cuſtodiam coniugalis thori poſtponant mandatis diuinis.

§. VIII.

Ioſephi incredibilis pudicitia commendatur.

IAm coronidem faciam de Ioſephi virtutibus, ſi eius pudicitiam A quam mireris proponam, pudicitiam, inquam, floridam apud flammantem pulchritudinem, pudicus Ióſeph, & quod mireris magis, pudicus de conſortio, de conuictu puellæ formoſiſſimæ. Poſt Saluatoris Aſcenſionem reuertentes diſcipuli Act. 1. in cœnaculum aſcenderunt, *Vbi manebant Petrus & Ioannes, Iacobus, & Andreas, Philippus,* Act. 1.
B *& Thomas, Bartholomęus, & Mathęus, Iacobus Alphei, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. Hi omnes erant perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Marię Matre Ieſu.* Hi ſuffeciſſet locus vt Apoſtolicæ primitiuorum virtutes in immenſum extollerentur, quando viri ſimul, & fœminæ, & pulcherrima virgo vnanimiter orationi inC ſtabant. Quando inter viuos & vnanimitas, & Deo placens oratio erat de conſortio fœminarum. Hoc exemplo lamentatur S. Sixtus Papa Sixtus.
epiſt. de malis Doct. vicem præſentis ſæculi, & primitiuorum exprimit virtutum excellentias. Ait enim, vbi eſt illa primordialis inſtitutio a Chriſto, & ab eius Apoſtolis tradita? Vbi illius vnanimitatis conſecrata D dilectio? qua cunctis omnia communia erant, qua nemo quicquam ſuum iudicabat, qua nec in mentis quidem erat varietate diſcretio. Proh nefas! illi eodem in tempore nuper Chriſtiani eſſe cœperant, & indiſcretè cum ſuis domibus commanebant. *Væ miſero mihi nondum vlla ſeu virorum ſeu fœminarum adhuc fuerat celebrata diuiſio, & tamen* E *illorum rudes meliores erant, quam noſtri, nempè perfecti*. Sic primitiuæ Eccleſiæ extollitur laus, cuius virtus etiam de conſortio virginum, & mulierum creſcebat. O maximum D. Ioſeph decus, non fœminarum conuictum fugit, nullum fœdus cum oculis pepigerat, ne cogitarent virginem,

gnem, imò ſemper ob oculos habens miraculum pulchritudinis, honeſtiſſimam puellam; indiſcretè, & indiuisè in eadem domo cohabitãs ſanctiſsimorum virorum pudicitiã, & perfectionem longè excedebat. Is enim erat Ioſeph, qui pulcherrimæ conſorti munimen adderet, inexpugnabileq. propugnaculum indderet. Annon Mariana vox illa de Ioſephi conſortio Cant. 8. *Ego murus; ex quo facta ſum corã eo quaſi pacẽ reperiens?* Ex quo de Ioſephi conuictu gloriatur Maria, ex quo inter vtrũque vnanimitatis cõſecrata dilectio eſt, ex quo indiuiſim in eadẽ domo manebant, par muro eſt Mariæ pudicitia. Mirum dictu! Sed accipe D. Syneſium Cyrenenſem epiſt. 4. quam dat Euoptio fratri, vbi nauigationem narrat in hæc verba. Qui vectores ſumus ſupra quinquaginta, quorum quarta ferme pars fœminæ ſunt: pleræque iuuenes & formoſæ ſunt: verum non eſt quod inuideas. *Nam cortina appenſa nos ſecernebat, eademque munitiſſima, tẽperantibus hominibus par Semiramidis muro.* Itaque a virorum temperantia pulcherrimarum puellarum conuictus in eadem naui, de leui carbaſo inuenit inexpugnabilem murum. Glorioſior Ioſephi laus, cuius in vnanimi conſortio non veli alicuius beneficio; ſed incredibilis pudicitiæ puella formoſiſſima non par muro, ſed ipſa murus facta eſt, ſoli Deo acceſſibilis.

Cant. 8.

A B C D

Text. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Dei apparuit in ſomnis ei dicens, Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam; quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.

E

§. IX.

Ioſephi connubium promiſſionem Dauidi factam iure exigebat, vtpote in quo vno ablatis cunctis maculis, omnes Dauidici generis ſplendores inueniebantur.

POſt tot Dauidici generis ſucceſſiones, meritò Ioſeph filius Dauid ab Angelo nominatur, in illo enim vno totum Dauidicum ſplendorem nullum vitium notabat, quo nulla promiſſioni diuinę poterat iam dari dilatio. Id quod perſpicuis verbis tradit D. Chryſol. ſerm. 145. fatus, Ioſeph fili Dauid: *Videtis fratres, in perſona genus vocari, videtis in vno totam proſapiam nuncupari, videtis in Ioſeph ſeriem Dauidici ſtemmatis iam citari, Ioſeph fili Dauid triceſima octaua generatione natus, quomodo filius Dauid dicitur, niſi quia fides promiſſionis impletur?* Cur tardaretur promiſſio, quando ablatis vitiorum nebulis, fulgentiſſimus Dauidici generis ſplendor in vno Ioſeph coniunctim radiabat? Obſunt diuinis promiſſionibus peccata, degeneres mores, ob quos impleri tardant. Sed vbi obex abeſt, & virtutum illex eſt præſens, nequit iam cæleſtis promiſſio tardare. Decretum antiquitus erat, regnum Dei hominibus aduenturũ cuius nihilominus aduentus per lõgiſſima ſæcula dilatus eſt, vſque dũ homo Deus Chriſtus apparet in mũdo. Apparuit homo diuinus, & cęleſtis regni promiſſio ad homines aduolauit. Cur ita? Rẽ explicat Diuus Leo ſerm. 3. de Nati. inquiens. *Offerenda erat pro reconciliandis hoſtia, quæ eſſet noſtri generis ſocia, & noſtrę conta-*

Chryſo.

Leo.

contaminationis aliena, vt hoc propoſitum Dei, quo peccatum mundi in Ieſu Chriſti placuit natiuitate ac paſsione delere, ad omnium generationū ſæcula pertineret. Ecce Dei promittentus totum ingenium & indolem, promittit regnum homini, & tantum tēporis promiſſionem differt, donec inueniat hominem, in quo totius generis virtus ſplendeat, & nulla videatur peccati fuligo. Tunc demū impletur propoſitum Dei de coronādis hominibus, quū Ieſus apparet, in quo humani generis recapitulatur perfectio, vt cum Irenæo loquar, & nihil humani reperitur vitij. Non abſimili modo promiſſa eſt Dauidi diuina progenies; ſed dilata promiſſio ob degeneres mores proſapiæ Dauidicæ, donec Marianus coniux Ioſeph apparuit in mundo, in quo vno tota proſapia nuncupatur, tota Dauidici ſtemmatis ſeries fulgurat, degenere omni ablata fuligine, quo implenda erat promiſſionis fides. Huc refero pulchra Diui Athan. verba infrà examinãda; qui de Incarnatione Verbi agens dicit, *Deipara Virgo Maria ſola ex Adam deriuatur, aut cum ſponſo ſuo Ioſeph ex Abraham, & Dauide ſtemma ſuum deducit.* Quibus pondero, quod Maria, vt ab Adam deſcenderet, omnem aliorum ſocietatē fugit, vt quæ ſola humani generis maculas vitabat: at verò, vt à Dauide progigneretur, ſibi fratrem, & conſortem admiſit Ioſeph, vt qui ſolus cum Maria, Dauidici generis vniuerſis næuis excluſis, totam proſapię regiæ gloriam ſuſtineret. Athan.

Regale Dauidis decus in Ioſeph fulgentiſſimum.

DIxi in vno Ioſeph totam Dauidici ſtemmatis ſeriem fulgurare; quod ſic breuiter perſtringo: etenim, vt à Regno exordiar, vbi Regius ſplēdor glorioſior, quàm in Ioſeph, vel vnã tantum habens ſubditam Mariam? Apud Dan. c. 3. Nabuchodonoſor, vt vidit tres pueros in fornace lætos, eorum Deũm ſummis laudibus prædicat, cuius imperium ad vniuerſum Orbem dilatari teſtatur. Etenim tales putat eſſe eos tres pueros, vt ex illis ſolis Deus altiſſimus, excelſus, Dominuſq. mundi debeat prædicari. Do huius excogitationis authorē D. Chryſ. hom. 6. ad Pop. vbi ſic fatur. *Mundi Dominū ex tribus pueris vocat, non ipſius imperium ſine vllo concludens, ſed quoniã mundo opponendi pueri tres eſſēt; propterea tot tyrannos, Reges, & Principes prætermittens, qui ſibi paruerant, tres captiuos, & ſeruos, qui tyrannidē ſuam contempſerant, admiratus eſt.* Iure ergo Ioſeph, quē Maria Dominum vocaret, creaturarū Dominus ex vna Maria vocaretur, quoniam vniuerſis creaturis opponenda Maria eſſet: quapropter inter Reges, & Principes Ioſeph ſuperior omnibus, & præſtantior numeratur. Dan. 3. Chryſoſt.

Sacerdotalis ſplendor in Ioſeph ex pudicitia.

INter regalia Dauidis ſtemmata non obſcurum locum obtinent vittæ Sacerdotales, quarum cādore Regia purpura ſæpe ſæpius ex coniugijs fuit condecorata, vt Ioannis affinitas cum Ieſu teſtatur. Sed & Dauidem, ſi non genus, tamen pudicitia Sacerdotio initiauit. Etenim 1. Reg. 21. ſuam ſuorumque pudicitiam teſtans auſus eſt edere propoſitionis panes, ſolis Sacerdotibus reſeruatos. De quo S. Sixtus PP. epiſt. de Caſt. ſic loquitur. *Vnde oſtēditur, quòd pudicitia Sacerdotio aliquatenus comparatur, cui edere licuit, quòd tantum Sacerdotibus debebatur.* Verè filius Dauid Ioſeph, Dauidiciq. æmulus Sacerdotij, quem incredibili pudi- 1. Reg. 21. Sixtus.

pudicitia conſecrauit: Sacerdos vti- A
que Dauidicus Mariæ ſponſus, qui
carnem ſuam hoſtiam viuam exhi-
buit, & ex ſe Deo libauit. Nonne
proprium Sacerdotum munus eſt,
hoſtiam offerre? Cur ergo omnibus
Ad Rom. 12. etiam laicis loquitur epiſt. ad Rom.
12. *Obſecro uos, ut exhibeatis corpora*
ueſtra hoſtiam uiuẽtem? &c. Si Sacer-
dotes non ſunt, quomodo exhibe-
bunt hoſtiam? Planè, vbi hoſtia eſt B
pura, & pudica caro, ipſa per ſe vnũ-
quemque Sacerdotem facit. Ita D.
Iſid. Pel. Iſidorus Peluſ. lib. 3. epiſt. 75. fatur,
Pulcherrima uictima eſt, piam men-
tem, & carnem caſtam habere. Eoque
Paulus illud dixit; exhibete corpora
veſtra hoſtiam viuentem; non enim
ad Sacerdotes ſolos, ſcribens hæc ipſis
mãdabat; ſed uniuerſæ Eccleſiæ. Vnũ-
quemque enim ipſorum hac in parte C
Sacerdotum eſſe iuſsit. Quòd ſi caſti-
tas, & pudicitia ſubditos Sacerdotes
creat, libido, ac laſciuia ſacerdotibus
dignitatem abrogat. Meritò vbi libi-
do Sacerdotum exuit, caſtitas Sacer-
dotem initiat & ſacrat, vt pateat,
quàm præ alijs Sacerdotibus radiet
Ioſephi caſtiſſimi apex.

Militari robore Ioſeph inſignis. D

VIdes in Dauidico genere ar-
matas parturiri phalanges: vi-
des bellorum fulmina ex Dauidico
ſanguine euolare, ſed omnibus Io-
ſeph pugnacior, & militari gloria
extitit clarior. Vnde hæc? Sanè Do-
Luc. 12. minus Luc. 12. vt militare robur in-
deret diſcipulis, inquit: *Sint lumbi*
ueſtri præcincti. Quibus verbis mili- E
tarẽ baltheum agnouit Nazianzen.
orat. 2. in Paſ. agnouit & cingulum
Baſil. Auguſt. Bed. Greg. caſtitatis, cùm Baſ. Auguſt. Beda, &
Greg. PP. relatis à Maldonato, quaſi
Chriſtianis militibus robur, & for-
titudo militaris à virtute perfulgeat
caſtitatis. Quòd ſi è caſtitatis nota

metienda eſt fortitudo Chriſtiana,
quem nõ ſuperet Ioſeph gloria mi-
litari? Sanè, vt videre potes apud
Rup. infrà c. 5. § 7. omnes exercitus Rupert.
illi Abrahamides, & Dauidici hoc
vnum ſpectabãt, vt lectulum Salo-
monis, nimirum Mariam Virginem
tutarentur, & defenſarent, vt poſſit
in mundo naſci. Et quod mirere ma-
gis, quam tot tantique exercitus cu-
ſtodiebant naſcituram, vnus Ioſeph
cuſtodit natam; vnuſque pro cũctis
exercitibus tanquam omnibus præ-
ſtantior illi datur. Nõne Virgo Ma-
ria collum Eccleſiæ eſt notiſſimum
Patribus? De illa ergo Cant. 4. dici- Cant. 4.
tur; *Sicut turris Dauid collum tuum,*
quæ ædificata eſt cum propugnaculis;
mille clypei pendent ex ea. Proh fortiſ-
ſima turris Maria! fortiſſima, inquã,
ex ſe, fortiſſima ex cuſtodia, quam
habet; mille enim clypei pendent ex
ea, nimirum innumerabiles illam
milites cuſtodiunt. Significantius
Georg. Venetus in harm. Cant. 3. Venet.
tom. 7. c. 13. ex Hebræo vertit, *unum*
ſcutum appẽdent ſuper eam. Quaſi in-
nuat, quòd Mariam, & mille, & vnũ
pro mille cuſtodiant, & innumeri
exercitus, & vnus Ioſeph inſtar o-
mnium cuſtodię deputatur virgina-
li. Vnde meritò Iſolanus 3. part. cap. Iſolan.
12. meditatus Cherubin illũ gladio
igneo armatum ad paradiſi cuſtodiã
deputari, ſic argumentatur, *Si hæc*
explorata creduntur ueritatis, cur nõ
Ioſeph Cherubin aſſeuerandus eſt, qui
& uirginis ſanctiſsimæ & Chriſti cu-
ſtos à Deo immortali poſitus fuit? Ete-
nim robur Ioſeph militiam ſuperat
humanã, & de cæleſti exercitu ſpe-
ciem habet, rectè nominatus Che-
rubin, cuius nominis etymologia eſt
apud D. Hiero. de nomi. Hebr. Che- Hier.
rub, *quaſi multitudo*, & apud Laure-
tũ dicitur Cherub, *quaſi pugnans*, ni-
mirum Ioſeph verus Cherubin pro
Mariana cuſtodia extitit quaſi pu-

gnans multitudo. Hæc præcipua Dauidici generis ſtémata cum alijs clariſſimis virtutibus in vno Ioſeph conglomerantur, à quo omnis eiuſdem generis macula abeſt, vt poſito inter viuos Ioſeph, promiſſio Dauidi facta de diuina progenie non poſſit ampliùs dilatari.

§. X.

Subditos noſcat Princeps ex nomine proprio, & parentum.

MAgnum Diuo Ioſeph extitit ſolatium, quando inter mordentes curas, inter anxias ſollicitudines de vxoris vtero, à ſummi Imperatoris miniſtro nomine ſuo proprio, parentiſq., & ataui Dauidis ſe ſenſit appellari. Equidem non deſtitutum ſe animaduertit ab illo, cui nomen ſuum, patriſque ſui in memoria erat. Hoc ſit vniuerſis Principibus conſilium, vt ſubditorum nomina perſpecta habeant: nullo enim magis illos recreabunt, quàm præmiſſo nominis proprij, parentiſque, aut ataui vocabulo. Eccleſiæ Principem inſtructurus in ſubditos Chriſtus Dominus Ioan. 21. dum ouium ſuarum paſcuam illi commẽdat, ait: *Simon Ioannis diligis me plus his?* Porrò alios ſæpè diſcipulos appellat Dominus; ſed ſimplicis cuiuſuis nominis vocabulo, vt cum dicit, *Philippe, qui vidit me, vidit & Patrẽ meũ:* Ioan. 14. Sed Eccleſiæ Principem nõ de ſimplici nomine ſolũ, verùm etiam de nomine parentis compellat, dicens: Simon Ioãnis, vel alibi, Beatus es Simon Bariona, hoc eſt, Simõ filius Ioannis. Quaſi ex hoc perdocere vellet Dominus, maximè decere Principes, quòd nomina ſubditorum propria, & parentum noſcant, quorum compellatione plurimùm illos afficient, & honorabunt. Hanc

Ioan. 21.

Ioan. 14.

A mihi excogitationem dedit D. Syneſius Cyrenenſis lib. de regno, vbi fatur, *Admonet, vt præter huiuſmodi appellationem*, nimirũ nominis proprij, *addito inſuper parentis nomine, & à maioribus, vnumquemquè compellat, omnibuſque honorem deferat.* Hinc optimi Principes benè apud ſubditos audient, ſi ſingulos, & proprio, & parentũ nomine compellatos, honorabunt. Crediderim, quòd Saul boni Principis habuiſſet ſaporẽ, cùm miratus adoleſcẽtem Dauidem inermem aduerſus Philiſthæũ concurrere ait. 1. Reg. 17. *de qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens?* Non enim ſufficiebat Regi Dauidis nomẽ noſſe; ſed inſuper parentum eius, & atauorum ſcire curabat vocabula, vt vel in hoc optimi Principis oſtentaret ſpeciem. Quapropter ſacerdotum Principi iniunctum à Deo erat, vt in lapidibus rationalis nomina duodecim tribuum ſcripta portaret. Sed quid prætendebant nomina hæc inſcripta ob oculos Principis? Rectè Arnold. Carnot. tract. de 7. verbis fatur, *Hoc intimatur, quòd qui in regimine ſunt, ſemper affici debeant pro his, qui ad eorum ſollicitudinem pertinent, & quantum poſſibile eſt, recordari eorum debent ex nomine.* Nouerint Principes nomina ſubditorum, nouerint & cognomina accepta à patribus, quorum compellatione habeant, vnde ſibi illorum poſſint deuincire animos, & eoſdem medijs laboribus recreare.

Syneſ.

B

1. Re. 17.

C

Arnold.

D

§. XI.

E

Inter pueros agentem filium pater diuinus recreat de nobilium obſequio, gaudet enim Dominus à nobilibus honorari.

ECce quem famulum parat pater filio infanti, nimirum Ioſeph

Dauidis.

Dauidis filium, regijs ſtemmatibus decoratum. Saluatori enim aereas poteſtates debellanti, glorioſè è ſepulcro emergenti, de piſcatorum retibus famulitia parantur, & viles homunciones in teſtes reſurrectionis aſſeruntur; at eidem vagienti inter pueros periclitanti Regius famulus datur, regales ſubduntur poteſtates. Sanè, in bellatore virtus oſtentanda erat; in infantia saporandus guſtus; gaudet enim Deus ſeruientes ſibi regios viros habẽs. Huc reſpexit D. Syneſius Cyrenenſ. lib. de regno fatus, *Nec à ratione alienũ eſt, diuinum quoquè numen religioſi Principis cultu, reuerentiaque gaudere, eumquè arcana quadam neceſsitudine ſibi conciliare*. Monarcha, vt exercitus inſtruat, liberè eligit quos vult, & ſibi ſæpè commilitones aſciſcit è fæce vulgi; verùm Monarchæ infanti ad gaudia ſolùm dantur nobiliſſimi quique, imò & hi procurantur, qui ex regia neceſſitudine futuri ſunt chari. Itaque cùm Deus Reges, & nobiles ſibi neceſſitudine quadam arcana conciliatos habet, dum filio necdum viro exercitus parát, ſed adhuc infanti procurat gaudia, nobilium, & regalium virorum illi famulitium aſſerit. Liceat Danielis 3. medijs fornacis flãmis tres pueros liberos videre, quorum medius, vt puer inter pueros, Dei filius adſtat. Etenim ait Rex Nabuchdon. *ſpecies quarti ſimilis filio Dei*. Vbi id mihi mirabile accidit, quòd filius Dei inter pueros agens, non paſſus ſit videri & publicari, niſi à Rege: erat enim propè infinita hominum multitudo circa fornacem, quorum nullus vidit cum pueris filium Dei; vnus Rex omnium illum vidit, eiuſque publicauit magnalia. Quid plura? Cum Dei filius inter pueros agit, vnius ſe credit & committit regijs manibus, quibus gaudet. Ita S. Hippolyt. lib. de conſum. ſæculi fatur, Nabuchdonoſorem aiens, *Cur tibi ſoli, & nulli præterea innotuit? Sed quando ſcriptum eſt, cor Regis in manu Domini, hæc profectò eſt manus Domini, vt cognoſcens eum in camino, ipſum prædicares, & glorificares*. Equidem ſunt Reges Deo familiares, ſunt illi ad manus, ideo Deo in camino, nimirum inter pueros agẽti, Rex aſſeritur, qui eius magnalia prædicaret. Etenim filio Dei quis ſimilior quàm Rex, quando ad imaginem Dei in homine conſeruandã expreſſius, regia dignitas homini additur? aiebat enim Dominus, *faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*. Faciamus, inquam, ait, quaſi difficile opus aggreſſurus conſulens, difficilem enim rem putabat diuinam imaginem terreno pulueri imprimere, quàm vt ibi firmam ſtabiliret, regium decus homini dare meditatus, quaſi nihil eſſet aptius imagini diuinæ tutandæ, quàm regnum. Huc ſpectat Niſſ. orat. 1. in prædicta verba fatus, *Quanam difficultate conſulit, an vt oſtendat te perfectum eſſe apud eum? Vbi ergo quæremus quod imaginem referat? nimirum in his, quę dixit, faciamus hominem ad imaginem noſtram, & præſit*. Itaque regia dignitas amiciſſima eſt, & cognata Dei imagine, ne mireris, quòd ſplendor patris, & figura ſubſtantiæ eius recens natus de regijs ſocijs gaudeat, pares enim cum paribus facillimè congregantur.

Synef. — Dan. 3. — Hippol. — Gen. 1. — Nicen.

§. XII.

Præſtantiſsimum hominis decus eſt, nullum magnum obſequium alteri, quàm Deo præſtitiſſe.

IDeo Ioſeph permanere iubetur cum vxore, quia quod in ea na-

tum eſt, de Spiritu ſancto eſt, quaſi iā dedeceret Ioſephum alteri, quàm Deo præſtare famulitium. Quippe homo in creaturarum imperium natus, cur fœdatur indies vili, & abiecta creaturarum ſeruitute? Vtinā hanc omnibus Deus mentem donaſſet, qua detrectarent vlli inſudare creaturæ; ſed laborum ſuorum Deum haberent finem. Sapientes illi Reges ſtella ducti longiſſimi itineris faſtidia ſuſcipiunt, vt natum puerum Iudæorum Regem perquirant, ſic enim Ieroſolymis aiunt
Matth. 2. Matt. 2. *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?* Cuiâ propria domo pararunt munera, aurum, thus, & myrrham: ſed cur parant thus? Planè vt teſtatum haberent, non creaturæ, ſed Deo deferre ſeruitium, erubeſcerent ſapientiſſimi homines tam longum ſuſcepiſſe iter in creaturæ alicuius obſequium, vnde ſecū thus offerendū præmittebant, hanc gloriam ſibi aſſerentes, quòd nec pedē mouerint; niſi ad obſequium diuinum.
Leo. Huc reſpexit D. Leo ſerm. 4. de Epiph. dicens, *Fulgentior radius veritatis eorum corda perdocuit, vt priuſquàm labores itineris inchoarēt, eum ſibi ſignificari intelligerent; cui in auro regius honor, in thure diuina veneratio, in myrrha mortalitatis cōfeſsio deberetur.* Non aliter viam arripiunt, quàm præſcientes, Deum eſſe, cui præſtaretur tantum famulitium. Is etiam erat Ioſeph, cui eadē deberetur gloria, ne cui, niſi Deo ſeruiret, quam gloriam in alterius Ioſeph vmbra celebrauit Moyſes
Deut. 33. Deut. 33. dum illi in hæc verba benedicit, *Cornua Rhinocerotis cornua eius*, vel vt alias *cornua Monocerotis cornua eius*; quippe Monoceros animal eſt viribus inexpugnabile, hominum recuſans imperium, pro cuius proprietatis allegoria D. Baſi-
Baſil. lius in Cat. ad c. 26. Iob, inquit,
A *Monoceros homo eſt factus, qui Deum vnum intuetur, eiq. ſoli fidit.* Dixiſſet clarius, Monoceros eſt Ioſeph iuſtus, quē dedecet creaturis ſeruire, cuius ingens gloria in eo ſita eſt, quòd vniuerſos labores ſuos conſecret ſoli Deo. Planè cornua Monocerotis cornua eius, quando nulli creaturæ obſequium prēſtat, ſed vni Deo eligitur ſeruiturus. An hunc
B recipiebat ſenſu ſpirituali Iob c. 34. *Iob 34.* ſic homini illudens: *Numquid volet Rhinoceros ſeruire tibi? aut morabitur ad præſepe tuum?* Nulla hominum vis, nulla creatura traheret Ioſeph ad ſeruitium, nulla creata poteſtas cogeret illum ad præſepe ſuum, ſed qui creaturarum faſtidit imperium, ecce ſolius Dei nutu ad præſepe moratur, vniuerſaſq. ſubijt curas puer-
C perij diuini.

§. XIII.

Gratiſsima Deo coniugum concordia, & amor.

IOſeph, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, hoc clamat Angelus, & clamarent vniuerſi Dei
D miniſtri, quandoquidem nil magis eſt Deo cordi, quàm quòd coniuges ſibi accepti ſint mutuo. Vidiſſes aliquando parentes, fratres, amicos vnanimes, vt nobis ſuſpectos a Deo publicari; ſic enim inquit Matt. 10. *Matt. 10.* *Veni ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrē ſuam, & nurum aduerſus ſocrum.* Nihilominus inter virum, & vxorem
E nihil voluit ſeminare diſſidij, vt ſūma ſemper in illis concordia vigeret, nec haberent coniuges vnde ſibi inuicem metuere præſumerent. Id quod notat Rup. lib. 5. de Oper. *Rup.* Spiritus ſancti. lib. 1. de Conſil. cap. 21. Vbi ſic habet, *Notandum, quòd cū cæteras affinitates dixerit, filiū aduerſus*

uerſus

uerſus patrem & filiam aduerſus matrem, & nurum aduerſus ſocrum, non dixerit uirum aduerſus uxorem, ſiue uxorem aduerſus uirum, ne uidelicet Euangelica puritas occaſionem adulterij dare uideretur. O quã Deo chara eſt coniugalis concordia! quando tam anxiè cauit nullam coniugibus dare cauſam diſſidij, quando ſic omnes ſuſpicionis occaſiones eripit illis. Sanè miratus ſum non rarò cõiugalem obſeruantiam floridam in ipſa iniuria coniugij, cũ recolo vxorem illam Leuiti Bethlehemitici, de qua c.19. Iud. Hæc à viro deſerta, à luxuriantibus iuuenibus Gabaa rapta, & per integram noctem illuſa nihil coniugalis charitatis amiſit; imò deficiens viribus, amore coniugis non defecit, & confecta iniurijs dum ageret animam, monimentum coniugalis obſeruantiæ egit inſigne. Ait enim textus. *Mulier recedentibus tenebris uenit ad oſtium domus, ubi manebat dominus ſuus, & ibi corruit.* Non illam violenta noctis integræ adulteria fecerunt obliuiſci mariti, vt primùm data eſt illi poteſtas, penè enecta ſurrexit, vt fœdato corpore putam animam exhalaret iuxta coniugij domicilium. Cuius facinus ſic D. Ambr. lib.3. Offic. c.13. extulit, dum inquit, *Quæ atrocitate uel dolore uicta iniuriæ, ante oſtium hoſpitij quo uir ſuus diuerterat, proiecit ſe, atque exhalauit ſpiritum; ſupremo licèt uitæ munere affectum bonæ coniugis ſeruans, ut exequias ſaltem ſui funeris marito reſeruaret.* Etenim, quã do viua non potuit, ſaltem moriens noluit diſiungi à marito. Proh perfectiſſimorum coniugum magiſtra! Planè, nouerat bona vxor, quàm vtile, etiam erranti fœminæ, eſt inſeparabile conſortium mariti, cuius gratia mille ærumnis, mille periculis eripitur. Quod teſtatum reliquit infelix illa vxor Loth; ſed felix, dum

Iud. 19. Ambr. Gen. 19.

A nititur hærere cõſortio coniugis ſui. Hæc in Sodomis habitans, Sodomitarum voluptatibus oculos depaſta eſt ſuos, non adeò, vt à marito diſcederet, cuius gaudens conſortio à Sodomitatũ ſupplicio libera fugit. Vtinam ſemper ad maritum aſpiceret; ſed aſſueta etiam videre Sodomæ delicias, dum ad illas oculos cõuertit, vitam miſerè amiſit. Sed pe- B tes, cur peccatrix hæc fęmina, ſiquidem aliquando caſtiganda erat, non incurrit Sodomiticum ignem: cur non abſorpta flammis fuit? cur tamdiu dilata eius ruina? Equidem hoc bonæ vxoris habebat, quòd gaudebat contubernio viri, à quo ſeparari nequibat, nec eius conſpectum fugere. Vnde ira Dei tamdiu deſæuire diſtulit in illam, quamdiu maritum C ob oculos habens conſortio gaudebat illius; at vbi marito à tergo relicto, reuerſa eſt ad Sodomam, ſupplicium mortis incurrit. Id attigit D. Aug. lib. 2. de Mirab. Sacr. ſcript. c.11. dicens, *Vt cuius uiſus non erat immunis, ex culpæ conſortio mortem effugere non poſſet, quamuis propter iuſti contuberuium eruta ſit de incendio.* Pepercit incendium illi, vbi cõ- D iugis gaudebat conſortio; ſed dedit pœnas criminum quando oculos auertit à marito. O ſanctum coniugij firmamentum, aduerſus quod non audet vllum ſupplicium?

Aug.

CAPVT III.

E De Ioſeph vt Chriſti Domini parente.

MAxima Ioſeph laus, ꝙ habetur pater Ieſu; eas enim inde accepit animi, & corporis dotes, quibus nihil degenerũ inter Ioſeph, & Ieſũ ani-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

madvertetint oculi mortalium. Similis erat patri, & filio in vultu decor, in greſſu grauitas, in conſuetudine gratia & humanitas. Filius in immenſum extollebat patrem, & pater minimè dedecebat tantum filium.

Ex Luc.3.

Vt putabatur filius Ioſeph.

§. I.

Ioſeph æterno diuinoq. patri perquàm ſimilis in filium.

FIlius Dei naſciturus ex virgine, patrem quodammodo in terra quæſiuit, à quo nō ſemine humano, nec humano more; ſed vt ab æterno parēte incorruptibiliter naſceretur. Quippe æternus pater dum mente concipit ingentem ſuarū perfectionum molem, inde facit pullulare filium. Qui vt à cæleſti patre per intellectus miniſtrationem naſcitur, ſic à Ioſeph intellectuali modo virtutum naturaliū, vt filium decet, lineamenta deſumpſit. Iam meminiſti qualiter Iacobeæ oues à virgis, quę oculis obijciebantur tempore cōceptionis, colorum varietatem darent agniculis. Sanè, Deus Opt. Max. fœcundaturus Mariana viſcera diuino filio eum ſponſum prouidit, cuius ſanctitas, cuius pudicitia incredibilis virgunculæ concipienti Deum obijceretur, vt filius virginis etiam haberet puriſſimo illo modo virum authorem delineationis corporeæ ſuæ. Crediderim huc ſpectaſſe D. Aug. ſerm. 13. de Nat. vbi dum expendit virginem ab Angelica annunciatione turbatā, ſic putat Angelo reſpondiſſe, *Quomodo fiet iſtud, vt graueſcam, & immunis ſim marito?* Ecce Aug.

A virgini iam iam concipienti Deum in primis obijcitur Ioſephi ſeges virtutum, ex quo per intellectus opus Ioſeph concurrit ad natiuitatem diuini filij dans illi delineationis virtutum exteriorum modum, & menſuram. Cui accinit D. Hier. vbi contra Heluidium fatur, *Tu dicis, Mariam Virginem non permanſiſſe: ego prius mihi uendico, etiam ipſum Ioſeph virginem fuiſſe per Mariam, vt ex virginali coniugio virgo filius naſceretur.* Quippe vult Hieronymus, virginitatem Ioſeph obiectam Mariæ aliquid cōtuliſſe, ſaltim ad delineationem exterioris puritatis filij quo Ioſeph æterni patris æmulus in progignendo filio per intellectus opus exiſtit. An hoc adumbrat lex illa Leuitica, quæ ſic cauet de offerenda ſimilia? *Offeret eam calidam in odorem ſuauiſſimum Domino ſacerdos, qui patri iure ſucceſſerit.* In quibus verbis ſcire cupis, quis ſit, qui patri iure ſuccedit? De quo pulchrè Bereng. ſerm. in dictum locum fatur, *Ille ſacerdos patri iure ſuccedit, qui in ſe ipſo formam diuinæ naturæ imitatur, vt qui eſt de terra terreſtris, fieri ſtudeat, & de cœlo cæleſtis.* Et quidem expendendum eſt, quòd ſimilam calidam vnus ſacerdos, qui patri iure ſuccedit, hoc eſt, qui diuinæ naturæ ęmulus eſt, offerre debet, nimirum panem illum vitæ Ieſum adhuc calidum, adhuc recenter à Virgineo camino eductum, vnus Ioſeph accipiat, vtpote qui cæleſti patri iure ſucceſſit diuinam referens in ſe naturam, dum eius virtutibus inſignitur, dum intellectui Virgineo obiectus limpidiſſimo concurrendi modo, pater aliquo modo eſt diuini filij.

Hier. B Leuit. 6. C Bereng. D E

Ioſeph

§. II.

Ioſeph parentem vna diuina progenies decebat, à qua in immenſum honoratur, ditatur.

LAudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua, vt monebat quondam Sapiens Eccl. 44. quando nil magis commendat parẽtum gloriam, quàm eorum propago. Glorioſum parentem filius facit, ſed qui filius? qui terrenus orbi dominatur terrarum? Abſit: ille glorioſum virum decet filius, qui inter cæleſtes ſplendores candicat. Cùm Deus Opt. Max. Abrahamum patris
Gen. 22. nomine decorauit Geneſ. 22. ait illi, *multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli;* quaſi tantum patrem à Deo cõſtitutum dedeceret filius, qui cęleſti
Leo. nõ eſſet ſplendore clarus. Ita D. Leo ſer. 3. de Epiph. fatur, *Abrahæ innumerabilis fuerat promiſſa ſucceſſio nõ carnis ſemine; ſed fidei fœcunditate generanda; & ideo ſtellarum multitudini cõparata, vt ab omnium gentium patre nõ terrena, ſed cæleſtis progenies ſperaretur.* Inglorius eſſet tantus pater de terrena progenie, noua & cæleſtis fuit excogitanda, vt patris à Deo conſtituti compleret dignita-
Tychon. tem. Hinc bene Tychonius Reg. 4. Salomonem inter cęleſti gloria candidatos conſtituit, ne Dauidi parenti detraheretur, ſi regno ſolùm terreno inſignis filius daretur illi. Ait enim: *ſi reprobatum Salomonem dixerimus, occurrit vox Dei, quæ dicit, nec terra quidem regnum auferre Salomoni propter Dauid patrem ſuum. Quid enim prodeſt Dauid, ſi propter eum filius eius Regnum conſequeretur terræ, cæleſte perditurus? Quo manifeſtum eſt cum Deo eſſe Salomonem.* Adeò neceſſaria eſt ad gloriam, & ornamentũ parentum progenies, quæ de cæleſti pulchritudine gaudeat.

A Quo iam gloriam Ioſeph decet augurari, quem non ſtelliferũ agmen, ſed tota immenſi ſolis ſphæra nobilitat, non cæleſtis propago, ſed ipſe ornat cælorum creator. Sanè, vt tam glorioſum virum, tamq. excelſum patrem compleret ſuper terram, immo ſupra cęlum ipſum fuit noua, & diuina progenies meditanda. Quantus inde honor Ioſeph aduenerit,
B quis ſufficiat explicare? Tert. lib. de Reſurr. carn. ſic extollit limum, ex quo Adam fuit à Deo formatus, *Limus in manus Dei, quæcumque ſunt, peruenit, ſatis beatus, ſi ſolũmodò contactus. Itaq; toties honoratur, quoties manus Dei patitur.* Et Deus venit in manus Ioſeph, & ipſe Ioſeph venit ad Dei manus ſatis beatus, ſi ſolummodo contactus, verùm per plures *Tert.*
C annos, & ſæpè Deum habuit in manibus, & ſæpe diuini pueri manus habuit, ſuſtinuit caput, pedes lãbit. Quid plura? Toties honoratur, quoties Dei prę]it manus, vt nemo eius honoris cumulum attingere valeat. Habebat Ioſeph præ manibus, quod vel ſemel videre ſanctiſſimi quique vehementer deſiderarent. Accipite D. Paulinum de ſe epiſt. 4. fantem, Paulin.
D *Quis mihi miſero os adureret, & linguam meam cęleſti illo carbone purgaret, vt vel calcaneo Chriſti mererer tenus ore contingere, & ſubdito capite ſola ſancta tergere, vt caput meum potius Chriſti pedibus tergeretur, & dũ pedes lambo, piarem caſtis labia immunda veſtigijs.* Quid dulcius poſſet quis ſibi excogitare? Et felix Ioſeph hæc inter mella paſſim delitеſcebat.
E O quoties apis inſtar florida puεruli labra ſugebat, vel vt papilio ad ſolaria oculorum lumina aduolabat, vel vt paſſer in comarum elatis palmarum nidificabat? Quoties labia immunda ignito illo calculo piaret? Quoties ſerpentinos auſus, ſi quis in ſe manſerat, de pueri calcaneo con-

fringeret? Quoties illud infiniti valoris drachma exhiberet, vt totum cælorum Regnum compararet? De alio Ioſeph poſt hunc feliciſſimo dicitur Ioan. 19. *Venit homo quidam diues ab Arimathia nomine Ioſeph; & petijt corpus Ieſu*. De quo ſic audi *Ioan. 19.*

Epiph. D. Epiph. orat. de Domini ſepult. vt quid dixerit non minus putes in Ioſeph Ieſu Parentem quadrare. Ait enim expẽdens illud homo quidam diues. *Verè diues Ioſeph, vtramq. enim ſubſtantiam à Pilato dono acceperat; verè diues, ſiquidem margaritam illam, quæ omnem pretij æſtimationem excedit ſecum aſportare promeruerat. Verè diues ſacculum enim plenum portabat nempe ipſummet diuinitatis theſaurum. Quomodo is diues nõ dicatur, qui mundi vitam, & ſalutem adeptus fuerat? Quomodo Ioſeph verè diues non erat, qui illum dono acceperat, qui omnes nutrit, omniumq. abſoluto imperio dominatur?* Sanè piaculum foret, quòd Ioſeph alicuius egeret, quòd cæleſtibus diuitijs non redundaret, quandoquidem l. ſi quis à libetis, ff. de lib. agnoſc. aſſeritur, *Iniquiſſimum quis meritò dixerit patrem egere, cùm filius ſit in facultatibus*. Quomodo ergo non Ioſeph diues?

§. III.

Quà filius Ioſephi Dominus nobis vtiliſsimus apparet.

NOn caſu Ieſus patrem Ioſeph accepit; ſed vt ex hoc patre eius ampliùs manifeſtarentur vtilitates in genus humanum. An non

Auguſt. Auguſtinus in Ioannem ſic ſapientiam incarnatam anguſtabat? *Petra non eſt, quia durus, & ſine ſenſu non eſt, oſtium non eſt, quia cum faber non fecit*. Ergo ſi quidẽ patrem fabrum habet, qui ſanè faber eum fecit dum aluit, iam claret, quod oſtiũ eſt, per

A quod liceat ad Regnum intrare. Ecce ex parẽte fabro Ieſu oſtium tibi factum euidentius patet. Quidni? dum illum tanti fabri progeniem (vt putabatur) cognoſcis magnam tui reformationem incipis ſperare, omnia proculdubio callet filius fabri, vt mores ad circinum cõponantur, vt Dei formetur imago, vt ſuperflua reſecentur, vt in varios vſus animus

B effingatur humanus. Vulgo de Ieſu dicebant Matt. 17. *Nonne hic eſt filius fabri?* Vbi Theoph. Antioc. lib. 1. allegor. fatur. *Filium fabri, vel ab obtrectatoribus ſuis ſe Ieſus voluit nocari, quia terrena nos docent, quæ ſunt cæleſtia, quaſi bonus animæ faber ſpiritualia uitia noſtra circumdolat ſecare doctus exigua, ſublimia ſeruare culminibus, rigida mentium ſpiritus *Matth. 17.* Theoph. Antioch.

C *igne mollire, & in varios vſus omne humanum genus diuerſa miniſteriorũ qualitate formare.* Adeò vtilis & hominibus formandis & reformandis aptus apparet, ex eo quòd dicatur filius fabri. Suſpecta erat fabri manus in Dijs gentium, qui vt inutilia, & arida ligna erant, diuinitati ſuæ cauebant à notis fabris. Accipite D. Iſid. Peluſ. lib. 4. ep. 207. ſic fantem, Iſid. Pel.

D *Cùm Ptolomeus Rex artifices collegiſſet, qui Dianę ſtatuam fabricarent, opere perfecto, ingentem ſcrobẽ fodi iuſſit, & parato lectulo, occultatoq. dolo, iuſſit ipſos cœnare. At illi cœnantes in foueam illam delapſi mortui ſunt. Quod ideo fecit Ptolomeus, quòd vellet ex oculis remouere artifices illos, ut ille qui vocabatur Deus, non manufactus videretur.* Sanè, arida ligna hãc

E aduerſus fictam diuinitatem infamiam ex artificibus cõpararent; verùm lignum vitæ Ieſus, vt lignũ viride eſt, & verus Deus, ad omneſq. hominũ indigẽtias ſubleuãdas vellet efformari, ſic artificem, & fabrũ Ioſeph ſibi adhærere voluit, cuius præſentia ſuas vtilitates publicabat.

Ioſeph

§. IIII.

Ioſeph quà pater Ieſu, aptam cælo acquirit infantiam.

OMnibus a Deo Opt. Max. ea lex impoſita fuit, Matt. 18. *niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in Regnum cælorum.* Itaque ad paruuli ſe formam componere debet quiſquis cæleſtia regna cupit hæreditare, ſed ad cuius paruuli formam gratior erit conuerſio? D. Ambr. Pſalm. 36. fatur. *Ex illo puero, qui antequam ſciret vocare patrem, aut matrem, cepit ſpolia Damaſci ſancti vocati ſunt pueri.* Itaque puerulí Ieſu formam ſubeat quiſquis regni cæleſtis candida velit decorari. Quomodo Ioſeph cælo dignam infantiam nō ebiberet, qui diuiniſſimi Ieſu puerorum exemplaris extitit pater? Sæpè audiui, imò & vidi à natis puerulis parentes puerulos fieri. Quod argumentum tractans Ælianus lib. 12. Var. hiſtor. capit. 15. inter alios præfert Ageſilaum Regem cum filio infante ludentem, & vt Poeta dixit, equitare in arundine longa, ſic pueruli filij parentes afficiunt, vt pueri etiā fiāt, ne miremur, ſi puerulus Ieſus parentem ſuum Ioſeph ad diuinam inſtituerit pueritiam. Nonne ideo antiquus dierum factus eſt infans hominis filius, vt veterem Adamum ad pulchram infantiam reduceret? Sic D. Leo ſerm. 6. de Nat. inquit. *Amat Chriſtus infantiam, quæ maiorum dirigit mores, ad quam ſenum reducit ętates, & eos ad ſuum inclinat exemplū quos ad regnum ſublimat ęternum.* Et quem ſenem ad ſuam reduceret citiùs infantiam infans Chriſtus, quā illum ſenem, quem ſolum in terra patrem nominabat? Equidem diuinus Ioſeph, ex quo infanti Deo, vt pater filio adhæreſcit, fatuus erit,

Matt. 18. Ælian. Leo.

A qui in te aliquid veteris hominis reſidere præſumat. Tibi do verba illa, quibus B. Zeno ſerm. 3. ad Neophytes hominis renouationem inſinuat, inquiens. *Ipſe eſt; & tamen ipſe non eſt. Vetus quidem videtur domicilium; ſed nouus eſt inquilinus, mutatione morum, natiuitatis ſuæ nobilitatem varijs virtutibus monſtrans.* Felix qui à tanto infante nouit eam infan-B tiā induere, quā & fœteroſos veteris hominis pannos abijciat, & de cæleſtis regni candida coruſcet. Quomodo enim Ioſeph in virum perfectū, ſecundum ętatem plenitudinis Chriſti, exurgeret, ſi ad eiuſdem non conformaretur infantiam? Quomodo noui teſtamenti arcæ Cherubin alter aſſiſteret; ni de infantuli conſortio repueraſceret? Etenim, vt apud C Pagninum teſtatur Rabbi Dauid Cherubin, dicitur a nominis etymologia *quaſi puer*, ne quis de Ioſephi dubitet reſumpta infantia cum eum viderit Mariæ, & pueri excubatorē agere, & viriliter vtriuſque ſeruiendis inſudare. Quando ait D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. ep. 442. *Non fieri poteſt; niſi ad puritatem & caſtitatem repueraſcamus, vt aut mentis perfectionem* D *aſſequamur, aut ad virum perfectum, & operarium inconfuſibilem ſubuehamur.* Igitur Ioſeph de infantia apud Saluatoris cunas reſumpta, ſtrenuus operarius, vir omni perfectione decorus fuit conſecratus. Et veriori ſententia diuinum infantem alloquens, dicere poſſet, quod D. Syneſius ep. 124. amiciſſimo ſibi viro dicit in hæc verba, *Num quan-* E *do aſpectu tuo perfruar, Pater verè germaniſsime? Num quando ſacrum caput tuum amplectar? Num concilij propter te beati particeps ero? Si ea mihi obtinere contigerit, efficiam profectò, vt iam fabula non ſit quod de Aeſone Theſſalo dicitur, quem bis puberem fuiſſe, Poetarum carmina prędicant;*

Iſid. Pel. Syneſ.

dicant, cum ex ſene repentè eſſet iuuenis factus. Etenim ſi quis ſenex iuueneſcere poteſt, is eſt Ioſeph medius Angelorum concilio diuinum infantem manibus tractans, puerilia que verba cum tanto puero proferens.

CAPVT IV.

De Mariæ Ieſu Matris Conceptione.

CHriſtiferæ familiæ ſole cadente, argentea oriatur luna, æquum eſt; & illa luna, quæ nullum luminis defectum nouit, ſed à primo ſui ortus egreſſu fulgentes claritatis radios vndequaque rotauit. Ea eſt Maria, cuius in vitam ingreſſum fulgens originalis iuſtitiæ radius illuminauit. Igitur de immaculata conceptione erit nobis cantandum. Ardua res! Prouincia dura! Cantarunt mille vſque hodie, & paſſim quotidie, chorus Sanctorum circunfertur, vt eadem cantent, laſſi ne aſſidemus, & ſuperſedebimus à ſatis repetito cantu? Imò inde non leue conſurgit fundamentum, vt Mariam à Deo ſummo inhabitatam primo ſui ortus egreſſu dicamus: ſiquidem nec vnquam deficiunt, nec laſſantur cantores, dum eius à peccato munditiem extollunt cantu. ſanctius enim de Maria notari poſſemus quod Ioſephus Iudæus de templo Ieroſolymitano confirmat, *eam nempe apud omnes eſſe opinionem cõſtantem, aduentaſſe Deum ad habitandum recens ſtructum, & dedicatum ſibi locum. Nam neque hymnos cantantibus, neque choreas ducentibus laſſitudo eſt oborta, dum ad templum peruenirent.* Quo non miraberis, ſi conſtans omnium o- A pinio de immaculata Mariæ conceptione creſcat, & firmetur; cùm nulla neque cantantibus, neque pſallentibus laſſitudo oriatur, dum illam & voce, & ſaltibus geſtimus euulgare? Accipite meum de hoc myſterio cantum, non vt confirmem rem adeò ſtabilitam & firmatam, me ab hoc labore liberarunt plures è Societate Ma- B giſtri; quorum ſcripta apud omnes valent; ſed vt è concionatorio penu aliquid educam ſaltem vendibile nouitate.

Ioſeph. lib.7.

§. I.

Conceptioni immaculatæ virginis opinio contraria prudentiſſimè in hoc æuo in concionibus non euulgatur.

C

HOc in primis omnibus concionatoribus ſanctum, & firmũ ſit ex Pontificis præſcripto, quòd his præſertim temporibus nihil è ſuggeſtu dicant almæ virginis conceptioni contrarium; An putas verum eſſe, Mariam in peccato conceptam? id inficior. Sed eſto, at veritas minimè ad ſalutem neceſſaria, & modò plu- D rimis non probata, nec ſine rixa, & bello apud eruditos, & ineruditos, euulgatur. Sanè. Diuus Gregorius Nazian. hic laudat prudentiam Baſilij, eiuſque extollit ſanctitatẽ, quòd difficillimis temporibus, vbi error de conſubſtantialitate Spiritus ſancti cum diuinitate, ſic populares animos perſuaſerat, vt ſine magno duelli ſcandalo nec audire poſſent con- E ſubſtantialitatem. *Ille*, ait, *propriam & apertam vocem interim vſurpare differebat, tum ab ipſo ſpiritu, tum ab alijs etiam ipſius propugnatoribus veniam petens ac rogans, ne hoc ſuo conſilio offenderentur, nec committerent, vt dum vnam voculam mordicus retinere conarentur propter inexple-*

Nazian.

plebilem voluntatem omnia perderẽt, conuulſa nimirum turbulentiſſimo tẽpore, ac diſtracta pietate. Et quidem ſanctiſſimus vir accerrimus erat defenſor, & propugnator, & prædicator diuinitatis perſonarum trium, & veritas hæc maximè ad ſalutem neceſſaria; ſed dum clara illius voce decepti homines turbabantur, rixiſque, & duellis pietas Chriſtiana labefactabatur, diſtulit vocis illius prædicationem claram, vt publicæ conſuleret pietati. Vtinam hanc omnes concionatores mentem ebibant, & piam, & Chriſtianam, qua cum videant rixas, inimicitias, ſcandala paſſim moueri, vbi quid conceptioni immaculatæ contrarium prædicatur, differant hanc prædicationem ab Angelicò Doctore hanc gratiam præſumentes, nedum mordicus quamcunq. eius voculam retinent, pietatem & charitatem popularem conuellant. Non otioſum erit, ſi huc referam alterius Baſilij Archiep. Seleuc. monitum, quia ora. de verbi incarn. ſic fatur. *Cùm ergo ea commoda per Virginem matrẽ nobis obuenerant, quæ omnem excedunt orationis menſuram, ęquum eſt, vt benefactricem noſtram aliqua etiam ratione remuneremus. Eiuſmodi autem munere iſthuc faciendum puto, quod in nos quodammodo redundet, & quodnam illud dixerit quiſpiam? eſt mutua inter nos charitas & beneuolentia, quę eſt legis perfectio, & conſummatio. Ante omnia autem Eccleſiæ corpus indiuiſum conſeruemus, concordiæque ſenſum inuiolatum cuſtodiamus; ſumma autem opus eſt cautione, ne dum rectam fidem ab iniuria vindicare contendimus, in mutuas iniurias, & inimicitias armemur, adeoque ſub pietatis obtentu malum aliquod feramus. Ac ne dum fœda, & noxia dogmata acrius perſequimur, ipſi à rectis excidamus. Hoc enim agere aliud nihil eſt, quàm incertum lucrum cum graui damno inſectari, ipſamque veritatem in fraudem adducere*. Hæc ille pietate, & religione plena, quorum ſingula maximè põderanda, & amplexanda ſunt viris & religioſis, & Chriſtianis, qui videant, qua cautione opiniones agitare debent, quando & fidei veritates ſic iubentur tractari, vt communitati conſulant, nec officiant charitati, quam a ſingulis B. Virgo muneris loco, & expectat, & accipit.

Baſ. Sel.

A B C D E

§. II.

Mundities conceptæ Virginis illuſtratur verbis allatis, Ex qua natus eſt Ieſus.

NOn ſolùm æternam, ſed etiam temporalem verbi generationem extollit Propheta ex munditie vteri, a quo eſt dilapſum. *Generationem eius quis enarrabit, qui abſciſſus eſt de terra viuentium?* Meritò id proponitur admirandum in generatione Chriſti, quod inuenerit terram mortali inacceſſam plantę, adeò viuidam, & vitam ſpirantem, vt ab illa originem Deus ipſe traxerit. Lumen his verbis addat Rup. lib. 2. in Iſai. c. 19. *Ineffabile quod de carnis generatione hic rectè dictum intelligitur, qui abſciſſus eſt de terra viuentiũ, de terra, inquam, non morientium, ſiue non mortuorum morte peccati, qua omnes in Adã mortui ſunt: ſed de terra viuentium, id eſt, de terra virginea per ſanctum viuificata ſpiritum abſciſſus eſt*. Hæc ille pulchrè terrenam Adami molẽ iam peccati morte viciatam plenam oſſibus, & cadaueribus, patenti ſepulcro perſimilem excluſit, vt virgineam vitalemque terram, & omni mortis odore liberatã, componat: ex qua lapis ille pretioſus Dei filius ſine manibus decideretur,

Iſai. 53.

Rup.

tur, & vel eo maximè admirabilis (A) Dei virtus, atque potentia, quod in terra Adam mortale virus ſpirante, nihil niſi originale funus præferente, adhuc de virginea illa felicioris quodam Adamo terra diuino flamine inſpirata, & viuificata, viuidam partem inuenerit, qua matrem pararet, vnde naſceretur. Hoc ante Rupert. miratus eſt Nazian. carmine (Naz.) de virginit. (B) *poſt animam Chriſtus ſuſcepit, & omnia membra corporis, atque Adamum ſubijt, ſed qualis in horto cum nondum vitij infectum pectus haberet, nec dulci alloquio diri ſerpentis, & aſtu pellectus, fructum, ſtygiamque in viſcera mortem miſiſſet.* O mira Dei potentia! *generationem eius quis enarrabit?* in mortis regione ſpirantia vitam viſcera, vt generaretur, inuenit. (C) In Adamo deplorato, in hominum barathro ſibi acquiſiuit Adamum felicem iuſtitiam halantem, ſerpentini veneni penitus expertem, qualis in paradiſo ante ſerpentem, ante caſum, ante hominum peſtem floridus, viuus, diuinè aſpiratus, talis ſeruabatur naſcituro verbo, ſed vbi ſeruatur talis, niſi in Virgine Maria, *de qua natus eſt Ieſus?* (D) Hęc ſola eſt viuida terra, peccati morte, qua omnes in Adam peccauerunt, inacceſſa, ex qua abſciſſus eſt Filius Dei. Hæc Adam pars, ſed Adam viuentis, qualis in horto ante caſum, qualemque ipſe Chriſtus accepturus venerat. Totum hoc argumentum argutè conficit quæſtio illa excitata à D. Irenæo lib. 3. c. 31. (Iren.) *Quare*, inquit, *non iterum ſumpſit Deus limum; ſed ex Maria operatus* (E) *eſt plaſmationem fieri?* Poterat ſanè Filius Dei, ſicut naturam Adam ex limo finxit, ſibi etiam fingere ex lima naturam; ſed maluit eam à Maria acquirere, ex cuius carne ſibi corpus plaſmauit. Idque ex eo ſolùm ait Irenæus, vt non alia ab Adam plaſmatio fieret, ſed eadem ipſa recapitularetur. Adamum Chriſtus quærebat, Adami carne indui exoptabat; ſed illum Adamum qualem in horto viuidum ante ebibitã ſtygiam ſerpentis alloquio, huncque, vt acciperet, Mariã inuenit, in qua ſolùm talis Adam ſeruabatur, vt ex illa Chriſtus naſceretur.

Hinc accipite Tertul. de Reſurr. (Tertul.) carn. ſic Iſaiæ verba explanantem. *Audit ab Iſaia exurge, exurge, Hieruſalem, indue fortitudinem brachij tui, exurge ſicut in primordio diei, ſcilicet in illa integritate, quæ fuerat ante delictũ trãſgreſſionis. Qui enim in eã Hieruſalẽ voces huiuſmodi competent, quæ occidit Prophetas, & lapidat ad ſe miſſos, & ipſum poſtremò Dominum ſuum confixit? ſed neque vlli omnino terræ ſalus repromittitur.* Et ſanè, vna illa Hieruſalem, in qua, & ex qua natus homo cæleſtis, vna Maria repromiſſione liberationis non indiguit, vt quæ primam adhuc iuſtitię originalis gratiam potiretur. Hanc vnam Hieruſalem expoſtulat Iſaias, & ab hac vna poterat contendere, quòd exurgeret ſicut in primordio diei, nimirum in illa integritate, quæ fuerat ante delictum trãſgreſſionis, vt in Maria qualem ipſe Deus finxerat carnem inueniret, quam & indueret. Equidem ſola hæc Hieroſolymorum ciuis Maria ſurrexit ſicut in primordio diei, ſcilicet in illa integritate, quæ fuerat ante delictum tranſgreſſionis. Hinc iam addubitari licet, cur Matthæus in recenſendo Virginis genere incipit ab Abrahamo, prorſus Adamo relicto? Papæ, Lucas cap. 3. in (Luc. 3.) Mariæ proauis Adamum etiam numerat, ſic genealogiam finiens: *qui fuit Adã, qui fuit Dei.* Cur ergo Matthæus Adamum prætermittit? Equidem Matthæus nõ ſolius Mariæ, ſed, & Mariæ, & Ioſeph dum

aſſerit

aſſerit genealogiam ab Abrahamo A ordiutr, à quo procedens Maria cognationem Ioſeph, & fraternitatem admittit, vt in quo generis Abrahæ non reperiebantur vitia. At ab Adamo nullius fratris conſortium patitur virgo, vt quæ ſola ab Adamo ſine Adami næuis trahit originem. Huc reſpexit D. Athan. ſuprà datus c.2.§.9. in hæc verba. *Deipara Maria ſola ex Adam deriuatur, aut cum* B *ſponſo ſuo Ioſeph ex Abrahamo, & Dauide ſtēma ſuum deducit*. Sic ille.

§. I I I.

Quòd mater Ieſu vocetur ante partum, eadem mundities adſtruitur.

HAereo adhuc eiſdem Euangelij verbis, *de qua natus eſt Ieſus*. C In quibus, etſi noſco anticipationem frequentiſſimam in ſcriptura; tamen hic ſpeciali Dei halitu factum puto, quòd antequam puerperium inſinuetur, iam à Maria natus Chriſtus dicatur. Quod acutè expendit Chryſol. ſerm. 146. *Quomodo non ante conceptum mater, quę poſt partum virgo permanſit, aut genitrix quando non, quæ ſæculorum generauit* D *authorem? Maria Mater Dei vocatur, & quando non Maria mater?* Nullo ſanè tempore, nullo momento effœta & vacua eſſe potuit Ieſu mater, quando omnes nudi tenebricoſo abyſſo peccati cincti, filij conſcribantur perditionis, ipſaq. ſemel Deum erat paritura, iam ſole veſtita, iam circundata viro, iā mater Dei vocabatur, & quando non E Maria mater? Sed præſtat audire Chryſoſt. hom. de Interdiction. arb. ad Ad. vbi ponderans Euæ damnū, & Mariæ bonum ſic ait. *Seductio Euæ attulit mortem; conſenſus Mariæ peperit à ſæculo ſaluatorem*. Expendo, *peperit ſaluatorem à ſæculo*: non

Chryſol.

Chryſ.

ſolùm florentibus ſuæ ætatis annis, ſæuienti hyemis bruma hunc communis ſalutis fructum dedit; ſed à ſæculo omni tempore, quo apparere potuit, iam apparuit fęta ſaluatore. Addo acumen etiam Bernard. ſerm. 1. de Circunciſ. vbi explicans verba illa Lucæ. *Vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab Angelo, priuſquam in vtero conciperetur.* Eleganter illam nobis quæſtionem obiecit, cur nomen Ieſus ab hominibus vocatum eſt poſt ipſius puerperium, ab Angelis quidem eſt vocatum, antequam in vtero conciperetur; quippè inquit Bernar. *Angeli ſaluator, & hominis; ſed hominis ab incarnatione, Angeli ab initio creaturæ*. Innotuit namque in hac Ieſu appellatione differentia ſalutis allatæ hominibus, & Angelis, illis tardè, & poſt mille caſus, & ideò Ieſum appellant non niſi poſtquam natum; his citò feſtinantes *ab initio creaturæ* primo ſuæ creationis momento, & ita quid mirum, ſi feſtini inueniantur Ieſum compellantes, antequam in vtero conciperetur. Sic crediderim in Mariæ maternitate feſtinata philoſophandum; cur ante vterum plenum iam Maria Ieſu Mater? cur à ſæculo peperit Saluatorem, & non ſolùm quando illum in præſepio reclinauit? quia illi prę cęteris Ieſus ſtetit ab initio creaturæ, à primo ſuæ incœptionis momento, à ſæculo Saluatorem peperit.

Luc. 1.

Bernar.

§. I V.

Quod mater ſponſa ſimul nati aſſeritur immaculata.

EX Maria Virgine Chriſtus natus hoc peculiare inter cæteros infantes, vt voluerit naſci expectato virginis conſenſu, & beneplacito.

Nullus

Nullus vnquam filius petiuit à matre, vt liceret ab illa generari; imò neque Deus ipſe conſenſum Adami quæſiuit, vt ab eius coſta mulier produceretur, quin potiùs neſcio illo, & dormiente Euã ædificauit; ſed ex Maria nec carnem aſſumit, nec naſcitur ſine eius conſenſu, & beneplacito. Magnam inde Virginis excellentiam venatur Guillelmus. (Apud Deliriũ. Cant.4. ſect.2.) *Nolebat*, inquiens, *Omnipotens carnem ſumere ex ipſa, non dante ipſa, ſicut ſumpſit ex dormiente Adam, vnde formauit Euam. Ad futuræ matris excellentiam, non tantum ex ipſa carnem ſumere; ſed etiam ab ipſa volebat*. Ego hanc excellentiam exiſtimarem, quod ex vtero matris exire volebat *tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*, & ſicut ab ſponſa expectauit conſenſum. Hoc Chriſti natale ex virgine ſponſalitium ſuboluit Epiphanio, (Epiph.) cum inter cæli miracula hoc enumeratur ab illo, *Thalamus virginis habens filium Dei, Deum ſponſum Chriſtum*, & rectè cæleſte prodigium appellatur naſci, & deſponſari matrem; & ſponſam habere: eaque adeſt ſponſa, quæ Prou.5. (Prou.5.) inſinuatur. *Ceruachariſſima*; ceruas inquam, vt iam inde æternet cum ſerpente inimicitias, vt vel ex hoc immunis, & præſeruata ab antiqui ſerpentis dente intelligatur. *Vox Domini præparantis ceruos*, occinit Regius vates Pſalm.28. (Pſal.28.) cuius vocis cõceptum eleganter declarat Ambroſ. (Ambroſ.) Pſalm.118. ſerm.10. *Quæ vox*, inquit, *Dei niſi faciamus hominem? qui ſunt cerui iſti, niſi inimici ſerpentibus, qui ſuper aſpidem ambulant, & venena non ſentiunt? Non vile igitur, non corporale arbitror, quod præparauit Dominus*. Sic ille, quod ſi inter faciendum hominem primã in ædificatione Adami Deus ceruam aliquam ſibi chariſſimam prælegit, præparauit contra

A venenatos ſerpentes, eam dicent omnes cum Ambr. fuiſſe Chriſti coniugem, & matrem, quæ ante hominem, iam iam minãti ſerpenti inimica præparabatur, vt peſſundatis poſt modum ceruis à colubro, eius victrix cerua ſtetiſſet, vt ſponſa Dei ad paradiſi fundum recuperandum. Non longe diuertit Epiphan. dum ait. (De laudibus Virgin.) *Inuenitur Virgo eſſe cæleſtis* B *ſponſa, & mater: quæ donorum ante nuptialium nomine Spiritum ſanctum accepit, dotis uero gratiæ cælum vnà cum paradiſo*. Aduerte differentiam dotis, cælum cum paradiſo, quippe pro cælo gloriam capio, pro paradiſo iuſtitiam originalem, eamque datam non mulieri, quæ cum ſerpente miſceat colloquia; ſed diuinæ ſpõſæ Mariæ, quæ ſit vt cerua præpara- C ta ad paradiſi ſerpentes exturbandos. Etenim vt pulchrè addit Damaſc. (Damaſc. Orat. 1. de dorm. Deip.) Mariam deſignans, *ad hunc paradiſum ſerpens aditum non habebit.*

§. V.

Quòd ipſius nati, & filia ſit, confirmatur Mariæ puritas originalis. D

CHriſti Domini proauos expreſſurus B. Matthæus ſubticuit Mariæ patres, malens Deum ab imperitis Ioſeph filium reputari, quàm terrenos patres illi feminæ attribuere, quam nec ſuſpicio infectæ genealogiæ decebat, vtpote filiam primogenitam Dei. E Sic de diuina genealogia ſibi blandienti Alexandro, & interdum furtim Philippum Macedonem patrem compellanti, ſuggeſſit Sacerdos apud Plutarchũ. (Plutarc.) *Ne vllo caſu mortalem patrem nominaret, qui Ioue ſummo nobilitabatur.* Sic etiam apud Homerum Hecuba locuta ad ſponſum de Hectore ait, *ſi*

meus

meus nunc afforet Hector, ſibi ex Deo A ſatum attribuens Hectorem, quamcunque excluſit ſuſpicionem terreni patris, vt notauit Spondanus Iliade 10. Delrius nondum noſter in Agamemnone. Iure ergo infectæ genealogiæ notã à Virgine Matthæus explodit, nec nominat mortales patres, vt quæ à Deo ſummo nobilitabatur, iuxta id Eccl. 24. *Ego ex ore altiſſimi prodiui primogenita omnium* B *creaturarum*; quod vt audiuit, percepit Damaſc. & de Maria exclamauit: *O Deo digna filia primigeniæ matris Euæ correctio!* Aſt nobis expendendum eſt, *ex ore altiſſimi prodiui*: fabuloſos Mineruæ ortus ex Iouis cerebro miſſos facio, veriſſimum Adami ex Dei flatu ortum reuoco ad examẽ, de quo illud, *ſpirauit in faciẽ eius ſpiraculum vitæ*. Ingeſſit porrò C Deus Adami corpori animã, vt volunt cõmuniter Doctores, iuſtitia, & ſanctitate ornatam, ſpiritu, & halitu diuino, vt præſtantiſſimo ſuffitu aduerſus dæmonem communitam: idque declarauit Scriptura, dicens: *quòd inſpirauit in faciẽ eius ſpiraculũ vitæ*. Quod acutè percalluit Leoncius, vbi examinat verba Ioan. 1. *De plenitudine eius omnes accepimus. Plenitudinem*, ait, *ipſius vocat inſpirationẽ quæ fuit in Adam, quam & dedit* D *Apoſtolis poſt reſurrectionẽ nẽpe Spiritum ſanctum*. Etenim, qui fuit inſpirans Apoſtolis Dei ſanctitatum plenus halitus, in renouatione hominum, datus fuit Adã in prima ſui conditione, & illius gratiæ Adami animus ſãctus immaculatus ab ore Dei procedens proponitur, & in eo E ſtatu vocatur in originibus *Neſſemha*, quod noſter tranſtulit *ſpiraculum vitæ*. Huc ergo ſpectans ſapientia Eccleſiæ, vt Marianũ ad corpus aduentũ felicem, ſanctum, impollutum indigitaret, illi attribuit, quòd dicat, ego ex ore altiſſimi prodiui, alter vitæ ſpiritus, alter Neſſemha.

Vt mea excogitatio hæc lucem accipiat, Dauidem affero cygneo illo cantu, vtpotè vltimo decantato, omnes creaturas inuitantem ad Dei laudes. Vbi ſingulis enumeratis, tandem finit Pſal. *Omnis ſpiritus laudet Dominum*. Quod egregiè expendens Geor. Venet. in Harm. cãt. 3. tom. 8. modulo 11. concentu 7. animaduertit, ibi ſolummodò reperiri obſoletum iam verbum *Neſſemha*, dicente Dauid, *Neſſemha laudet Dominũ*. Quippe verbum hoc, vt vidimus, ſignificat ſpiritum hominis procedentem ab ore Dei ſanctum, immaculatum, ideòque in creatione Adami primo poſitum eſt verum poſt lapſum fœdato hominum animo: ſic originalis diluuij cæno, & immunditiã humanã omnia erant plena, vt Dei columbinus ſpiritus non inueniret vbi requieſceret pes eius, ideoque nomen Neſſemha penitus obſoleuit, nec vnquam diuinæ paginæ acceſſit, niſi altera ſolùm vice, cùm in fine Pſalmorum euocatur à Dauide, Neſſemha laudet Dominum. Quid ais, o Dauid? Vnde tibi in mentem venit cõ ſoletum illud nomen *Neſſemha*? Vides ne aliquam creaturam dignam eo cognomine? Sanè, præuidet ſibi filiam naſcituram Mariam, quæ abo leti generis ſtemma nomenque reſtauret, in qua vna ſanctiſſimæ originis conſeruetur cum decore ſuo vocabulum, vt iam inde ab origine ſanctum genus mundo appareat. Nõne ſacerdotale genus Aaronis in nepotibus obſcuratum penitus erat? Qualis erat ſacerdotij ſplẽdor in Anna, & Caipha? Tamen inter tot degeneres ſacerdotes emicuit Elizabeth Ioannis mater, quam vocat Lucas ca. 2. *de filiabus Aaron*. Id quod expendens D. Chryſol. ait: *Prætermiſſis omnibus eius filia dicitur, cuius in ſe memoria prætulit ſanctitatẽ*, quam.

Eccl. 24

Serm. de nat. Virgin.

Gen. 1.

Leon. Ioan. 1.

Pſal. 150.

Venet.

Luc. 2.

Chryſ.

quam tanti generis pia cuſtos glorioſiſſimè transfudit in filium. Etenim quia primùm ſacerdotij decus ad Ioannem transfundendum erat, tanti generis pia cuſtos eligitur mater, ſic quia primæuæ ſanctitati in Chriſto inuenienda erat gloria, mater eius Maria eligitur, quæ ſola tanti generis in alijs obſoletum in ſe ſplendeſcens conſeruet, & cuſtodiat vocabulum. Huc refero Bedam in c. 21. Lucæ fantem. *Eadem Dei genitrix: & inde quidem beata, quia verbi incarnandi miniſtra facta eſt temporalis; ſed inde multò beatior, quia eiuſdem ſemper amandi cuſtos manebat æterna*. Itaque Maria ſanctiſſimi illius primæui generis pia, & æterna cuſtos, nullum in ſe terrenæ præbuit ſaporem proſapiæ. Beda.

§. VI.

Infecta generationis veſtigium nullum in Maria.

PRæclare cauit Matthæus, ne quid infectæ generationis Mariæ adſcriberet, cuius puritas vel ſolo conſenſu generationis obſcuraretur humanæ. Illam crediderim cõmendatam ab Apoſt. dum ad Heb. c. 9. fatur. *Chriſtus aſsiſtens Pontifex futurorum bonorum, per amplius, & perfectius tabernaculum non manu factum id eſt, non huius creationis introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta*. Cuius loci commentaria vix longa eſſe ſinit conſtructio ipſa verborum, quæ ponens differentiam inter Chriſtum Põtificem, & tabernaculum, per quod ingreſſus acceſſit ad ſancta, non obſcurè deſignat vterum virginalem, per quem tranſiuit Chriſtus, tanquam per tabernaculum, tabernaculum, inquã, nouæ, & inauditæ perfectio- *Ad Heb 9.*

A nis & amplitudinis, ipſis cælis purius & capacius: quia quem cæli capere non poterant, ſuo in gremio cõtulit: Quid plura? Tabernaculum non huius creationis, in quo nec odor generationis infectę inuetus eſt. Placet hæc explicatio Catherino; non diſplicet Riberæ noſtro; ego illam acceptam refero D. Dionyſio Alex. epiſt. in Samoſatem in ſolut. Dionyſ. Alex.

B quæſtionis 7. Vbi ſic loquitur. *Non in ſeruo habitat Dominus; ſed in ſancto ſuo tabernaculo, non manufacto, id eſt non huius creationis, quod eſt Deiparæ*. O verè ampliſſimum Dei tabernaculum Maria, quando quicquid habes diuinæ correſpondet arti, non generationi humanæ, quam prorſus ſuſpectã, & inuiſam habes! Dubitari ſolet, cur Mariæ ſalutan-

C dæ præmittitur Angelus? Cur non potiùs Propheta aliquis, vt moris erat? Cur non eligitur venerabilis, & ſanctiſſimus Zacharias Ioannis pater? Sanè, offenderetur Mariæ puritas, vel de ſola ſuſpicione cognationis humanæ. Vnde eleganter D. Ambroſ. ait *ne quo degenere deprauaretur affatu, ab Angelo ſalutatur*. Degener enim erat Mariæ quicumque nõ

D erat Angelus, vt quæ inſtar diuini tabernaculi non hanc generationẽ, ſed Angelicam, & omninò ſanctam repræſentabat. Ambr.

§. VII.

Maria diuinę generationis æmula.

E ECce tibi Matth. œconomiam, qui per paternitatis notionem Chriſtiferi generis deducit proſapiam; ait enim. *Abraham autem genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob, Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius: Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar. David autem genuit* *Mat. 1.*

nuit

nuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ. A Per illud, *genuit*, notam exprimit paternitatis; qua de patre ad patrem deſcendens, ſingulorum detegit peccata, nimirum Iudæ inceſtum, Dauidis adulterium. E contrà Lucas cap. 3. ait. *Qui fuit Eli, qui fuit Mathath, qui fuit Natham, qui fuit Dauid qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Per illud, *qui fuit*, notam filiationis prætendit, qua à filio ad filium aſcendit, etiam ipſum Adamum ſub filij nota exprimens, & in ſingulis oppoſitionem cum peccato declarat: quapropter relicto Salomone adulteræ filio, profert Nathan, à cuius nominis Propheta adulterium fuit caſtigatum. Id notatum reliquit D. Thom. 4. p. quæſt. 31. art. 3. ad 2. fatus *Matthæus à Dauid per Salomonem deſcendit, in cuius matre ille peccauit; Lucas verò ad ipſum Dauid per Nathan aſcendit, per cuius nominis Prophetã Deus peccatum illius expiauit.* Sed age cur id factum eſt? Cur Matthęus per patris notam ſingulos recenſet, & eorum aperit peccata; & è contra Lucas de filij notione ipſum etiam exprimit Adamum, in ſingulis notans oppoſitionem cũ peccato? Equidem Matthæus Ioſephi attexuit lineam generationis, in qua neceſſariò apparet peccati infectio à parentibus communicata. Verum Lucas, vt author eſt D. Thom. ſuper Caiet. Soto, Suar. Maldonat. Tolet. & alij plures è Societate, Marianæ generationis lineam rectam oſtendit, in qua meritò nullus homo, nec Adamus ipſe exprimitur pater; ſed vno Deo excepto, in reliquis ſola filiationis nota claret, & in ſingulis oppoſitio cum peccato, quippe Maria vnum Deum parentem habens, ab illo deſcendit per callem omnino oppoſitum peccato. Hanc Marianam generationem, vt verbi geniti æmulam, ſic Pſalm. 109. decantat. *Tecum principium in die virtutis tuæ, in ſplendoribus Sanctorum ex vtero ante luciferum genui te.* Ecce genitor loquitur ſuæ proli, quod ipſe ſolus pater eius ſit, quod illam genuerit ad principij, quod eſt verbum, exemplar, quod item eius generationem duxerit in ſplendoribus Sanctorum, non in tenebris peccatorum; ſed in oppoſito B peccatis calle. Huic adſtipulatur explicationi D. Ambr. in Pſalm. 40. ſic exprimẽs verba præfata. *Generationis meę in te priuilegium recognoſco, quę nulla potuit macula inquinare peccati.* Quibus expendo illud generationis meæ priuilegium, an quia genitus Dei filius priuilegio aliquo vtatur? Abſit; ipſe enim filius naturalis naturaliter, & ex propria ſua C natura expers omninò eſt peccati, in luce gignitur, nec alium patrem præter Deum, ſiue in cœlo, ſiue in terris habet. Harum perfectionum priuilegium vni Mariæ fuit communicatum, vt quod filius naturaliter habet, Maria ex eius habeat priuilegio, illius exiſtens generationis æmulatrix, quandiu vnicum Deum patrem habens pellucido D calle, & peccatis oppoſito, oriatur.

Luc. 3. — D. Tho. — D. Tho. Caietan. Soto. Suar. Mald. Tolet. — Pſal. 109. — Ambr.

§. VIII.

Maria ex ſe ſola ſuam prædicat munditiem originariam.

SEd adhuc mirabor Matthæi ſilentium, in parentibus recenſendis Marianis eius ſponſum cum E omni ſua progenie diligenter demonſtrat, at quis fuerit Mariæ pater, ſiue homo, ſiue Angelus, ſiue Deus, omninò ipſe tacet, contentus ipſam ſolam nobis ob oculos ponere; in qua manifeſtè patebit eius mundities originaria. Lumen huic excogitationi prætulit D. Ennodius

dius orat. in Deutericiũ ex pulchro, & eleganti exemplo aiens, *Quoties Amomi floſculus per deprędationem laſciui pollicis radice viduatur, & ad dotem manuum humanarum nobile germem adducitur, meritum ceſpitis odore ſignificat, & naturæ genium prima viſione teſtatur. Occultari ſe non patitur fætura ſublimis; decor clari ſanguinis non tenetur abſcondito, vox mundæ originis, licèt in receſſibus ſemper auditur.* Porrò, vile lignum ſi ab arbore ſciſſum inueniatur, non facilè cognoſcitur cuius naturæ ſit, neceſſarium eſt diligens examẽ, & inquiſitio; at Amomi flos quantumuis à radice ſeparatus ſtatim ſuæ originis teſtimonium preſefert. Sic vbi ad Ioſeph ventum eſt, nõ aliter eius nobilitas cognoſci poterat, niſi præmiſſo largo auorum, atauorumque cenſu, quippe obſcuræ, infectæque erat proſapiæ. Non ſic Maria; ſed vt Amomi flos, radice viduata, abſque auis, & parentibus propoſita ipſa per ſe meritum ceſpitis odore ſignificat, & naturæ genium prima viſione teſtatur. Occultari ſe non patitur fætura ſublimis; decor clari ſanguinis non tenetur abſcondito; vox mundæ originis, licèt in receſſu, ſemper auditur. Vrgeo rem exemplo primæ mulieris à Deo fabricatæ, quam vt educeret diuinus artifex Gen. 2. immiſit ſoporem in Adam, & inde ſcindens coſtam, ex illa mulierem occultò fabricauit. Quid plura? à ſomno excitatur Adam, & ecce tibi, vt primùm ad ſe venientem mulierem vidit, ait:

Gen. 2. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea.* Vndene, ò Adam, id nouiſti? Quis tibi mundiſſimam, & firmam fœminæ narrauit originem? A quo accepiſti Euæ proſapiam? Sanè, floridus mulieris aſpectus, adnatarum virtutum halitus meritum ceſpitis odore ſignificat, & naturæ

A genium prima viſione teſtatur, vox mundæ originis, licèt in receſſibus, ſemper auditur. Fallor, niſi huc reſpiciat Catherinus in præſenti fatus, *Ipſe quoque Adamus agnouit eam ex ſe ipſo eſſe, & idcircò diligendam, quę ad ipſum veniebat, tanquam ſuam recognoſcens originem.* Is erat in Euæ vultu floridus decor, ea modeſtia, & grauitas, is virgineus pudor, Cather.

B ea ad Adamum accedebat gratia, quæ originis mundæ genium ipſa viſione teſtaretur. Accedit illud Gen. 8. vbi poſt diluuium columba dimiſſa ab arca eſt; *at illa venit ad eum ad veſperam portãs ramum oliuę virentibus folijs.* Quæ hæc viridans oliua? an nata poſt diluuium? Repugnat D. Ambr. c. 19. de Noe, imò ex virore oliuæ colligitortam ex ar- Gen. 8. Ambr.

C bore primitiua ante diluuium floridа, & in diluuio illæſa, quo poſito, ſic de Noe fatur, *Vir iuſtus gauiſus eſt fructum de veteri ſemine aliquem reſeruatum, & inde collegit miſericordia inſigne diuina, quòd iam diluuium remouiſſet, quæ fructũ demonſtraret, cui non potuiſſent nocere diluuia.* Totum hoc præſeferebant viridantia oliuæ folia, quorum amœni-

D tas ſola viſione originem teſtabatur. O tu quiſquis vides floridam Mariæ vitam, mirabor, ſi ignorare poſſes, quòd mundiſſima ſit origine nata. Oliua eſt enim, quæ diuinæ in ore columbæ ſe oſtendit de veteri iuſti Adami ſemine reſeruatam, cui non potuiſſent nocere diluuia. Hinc percipio acumen D. Greg. Taumat. qui de Mariæ annuntiatione fatus, ait.

E *Ad Mariam autem virginem ſolam ſanctam, Gabriel Archãgelus ſolo lumine venit, Aue gratia plena illi denuntians.* Cur ſolo lumine venit? Quia vox mundæ originis, licèt in receſſibus, ſemper auditur, & mundiſſimam originem ſuam ſingularis Mariæ ſanctitas ſola viſione teſtatur.

tur. Vnde Angelus non ſermonales declinationes, ſed ſolum lumen parat, vt Mariæ puritas cernatur.

§. IX.

In Maria cæleſtis Abrahamidum origo munditiem originalem aſtruit.

MAriani generis caput meritò ponitur Abrahã, cui dictum à Deo eſt Gen.22. *Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam, quæ eſt in littore maris.* Verè tunc multiplicatum eſt ſemẽ Abrahæ, ſicut ſtellæ cæli, quando Maria in vtero matris de diuini Solis radijs ſplendens apparuit. Hoc Abrahami ſemen miratus Iſaias 1. ait: *Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, &c.* Sed quod ſemen relictum eſt, an ſemen ſicut arena maris, aut ſicut puluis terræ? Sanè, non terrenæ generationis opus erat, vt omnes homines erigeremur à lapſu, cæleſtis, & ſtellifera quærenda fuit generatio, quà omnes poſſemus regenerari. Hinc Prou.30. dicitur, *Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretium eius.* Quaſi prophetans dixiſſet, quod fortis illa mulier, per quam in vitã ſumus regenerati, non ex terrenorum fæce; ſed ab ſcintillanti cælo eſt expectanda. Accedat horum verborum commentator D. Bern. homil.2. ſuper Miſſus eſt. Vbi ſic ait. Si de manu feminæ pendet noſtra omnium ſalus, & innocentiæ reſtitutio, & de hoſte victoria, fortis omninò neceſſe eſt, vt prouideatur, quæ ad tantum opus poſſit eſſe idonea. Sed mulierẽ fortem quis inueniet? Subdit prophetando. *Procul, & de vltimis finibus pretium eius, non vile, non paruum, non mediocre, non de terra, ſed de cælo, nec de cælo proximo terris, pretium fortis huius mulieris, ſed à ſummo cælo egreſſio eius,* nempe ab ſtellifero, & empyreo cælo. Ecce tibi quo metienda eſt origo Mariana, nõ à terra, vbi eſt originalis infectio, nec à cælis terræ proximis, nimirum ab his qui ſunt ex aqua generati, quales ſunt Planetarum cæli, qui vt terræ vicini, ſic in creatione ſua primæuam terræ inanitatem, & vacuitatem ſunt imitati, quando incompoſiti, & inornati conditi ſunt, motibuſque contrarijs, & raptus, & trepidationis ſubiecti; nõ ergo iſtorum inſtar cõcepta fuit mulier fortis; ſed à ſummo cælo egreſſio eius, eodem modo, quo ſuperiùs ſtelliferũ cęlum, condita eſt. Pro quo accipite elegans Bedæ argumentum expendens illud Gen. 1. In principio creauit Deus cęlũ, & terram, etenim ait, *Ipſum eſt cælum ſuperius, quod ab omni huius mũdi volubili ſtatu ſecretum, diuinæ glorię pręſentia manet ſemper quietum. Non ergò ſuperius illud cælum inane creatum eſt, & vacuum.* Quid virgineæ conceptioni aptius? Sanè cuncti ſancti cæli ſunt Dei gloriam enarrantes: ſed quia vacui concepti ſunt, ſic mille motibus contrarijs ſubiacent: nonne cęlum erat ſolare Paulus, dum ait, ſentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuãtem me in lege peccati? Verum Maria non inſtar iſtius cæli terræ proximi, ſed verè ſuperius illud cęlum, ab omni volubili ſtatu ſecretum, diuinæ gloriæ præſentia quietum, in qua, vt loquitur Richar. Vict. lib.2. de Emanuele, omnis pugna tollitur, & pax plena reperitur. In qua item nulla peccati lex repugnans legi mentis inuenta fuit, vt ſentit vniuerſa Theologorum ſchola cum D. Thom. 3. part. q.27. art.3. Vnde liceat cum Beda ſic elicere,

Gen.22. Iſai.1. Prou.30. Bern. Beda. Richard. Vict. D.Th.

non ergo ſuperius hoc, & ſtelliferū A Marianum cælum inane creatum eſt, ac vacuum.

§. X.

Maria libera ab omni peccati etiam originalis ſeruitute.

IN isto ſtellifero Abrahami ſemini, in quo Marianam à peccati ſeruitute cognoſco libertatem. Vbi è cælis ortam fœminam, ſtellis coronatam Apoc. 12. vidit D. Bern. ibi ait, *Quid ergo ſyderium micat in generatione Mariæ? Planè quod ex regibus orta, quod ex ſemine Abrahæ.* Ea eſt hæc Abrahami filia, quæ non inter puluerulentū, & ſeruile Abrahami genus, ſed inter ſyderium, & cæleſte exorta, ab omni peccati ſeruitute, vt regiam prolem decebat, libera, & immunis exiſtat. Erat in Abrahamo ſeruile peccatorum ſemen deſignatum, erat & gratia ab omni ſeruitute prçueniens figurata; illud puluis, hanc ſtellæ notabant: vnde Maria ſtelliferum ducens genus, præuentionem gratiæ, qua nullam ſeruitutem peccati incurreret, vt felicior Abrahamidum habuit. Enim verò Abraham dicitur Gen. 15. *Scito præ noſcens, quod peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua. & ſubijcient eos ſeruituti. & affligent eos quadringentis annis. Tu autem ibis ad patres tuos in pace.* Quæ verba expendens Richard. Vict. de differentia ſacrificij Abrahæ, & Mariæ, tractãs, fatur, *Tu autem*, inquit, *ibis, tu quem præ cæteris abundantiori gratia præueni, tu quem præ cæteris illuminaui. Tu ibis ad patres tuos in pace, immunis ab omni indignæ, & duræ ſeruitutis oppreſſione.* Sic quando omnes Abrahamides ſeruitute premendi erant, vnus Abraham præ cæteris præuenitur ea gratia, qua regium decus ab omni ſeruitute immune conſeruaret. Quod regale decus Abrahami ſtellifera proles Maria ita conſeruauit, vt cum vniuerſi homines, ipſo conceptionis momẽto peccati ſeruituti ſubiaceant; Maria præ cæteris abundantiori gratia præuenta, prodiderit in pace immunis ab omni indignę, & duræ ſeruitutis oppreſſione. Sic vitæ caput, nimirum conceptio in ſingulis ſeruili peccati ſtemmate obſcurum, in Maria de ſtellifera corona clarum, hoc eſt de gratia præueniente illuminatum apparet, vt ab ſtellis regiæ dignitatis præuentionẽ, vt felix Abrahamides Maria notaret. Huc reſpexit Angelus, quando Virginem ſalutans Luc. 1. ait, *Aue Maria.* Cuius nominis vim, & ſignificationẽ ponderans Chryſol ſer. 142. inquit, *Maria Hebræo ſermone; latinè Domina nuncupatur: vocat ergo Angelus Dominam, vt dominatoris genitricem trepidatio deſerat ſeruitutis, quam naſci, & vocari Dominam, ipſa ſui germinis fecit, & impetrauit authoritas.* Quippè æquum erat, vt tanta parens, Abrahamidum gloria, abundantiori præ cæteris præueniretur gratia, qua in pace, ab omni indigna ſeruitute immunis, proſperè procederet in regnum.

Apoc. 12. Bern. Gen. 15. Richard. Vict. Luc. 1. Chryſol.

B C D E

§. XI.

Maria Iacob filia originale non vidit naufragium.

ANtequam à præueniente gratia in ſtellis notata diſcedamus, me vocat nobilis item ſtella Iacob, à vate illo nefario Balaam Num. 22. optimè decantata. Nec crediderim caſu factum eſſe, quod in Mariana proſapia, bis Iacobi nomen appareat, ſed quia huius parentis pugnæ maiorem lucem dedere Marianæ victoriæ originali. Igitur de Iacob fratrem in vtero ſupplantante, ait

Gen. 25.

Gen.25. Hier. Gen. 25. *Et collidebantur in vtero.* Id quod explicatius teſte Hier. poſuit Symmachus, dum legit; *In ſimilitudinem nauis in ſuperficiem ferebatur.* Itaque Iacob quaſi nauis nauali prælio inſurrexit in fratrem, vt Marianam victricem ante omnes fratres præmonſtraret. Quæ ſola nauis facta inſtitoris à primo ſuæ conditionis inſtanti, cæleſti onuſta pane huius vitæ Scyllam, & Carybdim ſuperauit, & primogenitum peccati detriumphauit, nauiſque ſemper integra, & incolumis euaſit. Et quidem ex hoc maximè expendit D. Hieron. epiſt. ad Saluinam, differentiam illorum qui poſt peccatum ſalutis portum attingunt, & qui nullius ſceleris rei æternam ingrediuntur felicitatem. Ait enim ad primos. *Nec vobis pœnitentiæ ſubſidia blandiantur, quæ ſunt infelicium remedia. Aliud eſt enim integra naui, & ſaluis mercibus portum ſalutis intrare, aliud nudum hærere tabulæ & crebris fluctuum reuerſibus ad aſperrima ſaxa collidi.* Ecce vobis graphicè deſcriptus, qui peccati naufragium fecit, qui non naui, ſed tabulæ inhærens, mille fluctus, mille dolores expertus, ægrè, & difficulter appellit: ideoque vniuerſa Theologorum ſchola pœnitentiam, ſecundã tabulam poſt naufragium vocat, ſecundam, inquam, quia poſt peccati originalis naufragium, vel Baptiſmus, vel aliud eius remedium erat tabula prima, qua ſalui ſimus. Felices ergo, qui non tabulæ inhærentes, ſed integra naue, & ſaluis mercibus portum intrant ſalutis: at ex ſemine conceptis, vni Mariæ id felicitatis obtigit, ſola hæc, quaſi nauis inſtitoris, à longè, id eſt à primo cõceptionis inſtanti portans cæleſtem gratiæ panem, integra, & ſaluis mercibus æternam felicitatem adipiſcitur. Huc ſpectãs Damaſ. orat. 1. Damaſc.

A de dormitione Mariæ ait, *Inuenit Maria gratiæ abyſſum, quæ duplicis virginitatis nauem incolumem ſeruauerat, animamque non minus, quàm corpus incolumẽ cuſtodierat.* Etenim nunquam naufraga Maria, non tabulis hæſit, ſed quaſi victrix nauis in vitam ſoluit, inueteratũque hominum cum Deo bellum diſſoluit, atque integra, & incolumis ad por-

B tum properauit. Quid mirum? Nauis erat Maria; non pomum; ſed panem viuum portans. Pulchrè apud Virgil. lib. 2. ſuorum naufragiorum Virg. radicem Æneas Didoni præſagiẽs, emphaticè dixit.

Claſſemque ſub ipſa
Antandro, & Phrygiæ molimur montibus Ida.

Sub ipſa, ait, notanter, Antandro,

C molimur claſſem, ſub ipſa, inquam, à qua omne malum aduerſus Troianos panditur. Enim verò iuxta Strabonem lib. 13. Antandri nomine ſignificatur illa montis Idæ pars, vbi Strab. ob ſibi negatum, imò ereptum pomum, irata Iuno in Teucros permãſit. Nullum ergo ſiniſtrius omen Teucrorum nauibus excogitari potuit, quàm quòd ſub noxialis pomi

D arbore vela ventis dediſſent. Nec Marianæ nauis felicitas aliundè clariùs affulget, quàm quòd in vitam ſoluens, nec odorem antiqui pomi, ſub quo omnes periclitamur, præſenſerit ipſa.

§. XII.

E *Maria, vt domus Iacob, prima conceptionis fundamina gratia confirmata requirit.*

NEmo non ſciuit Iacobæam virginem in domum perpetuo duraturam à Deo Opt. Max. ſibi cõſtituit: ait enim Angelus Luc. 1. *Et* Luc. 1.

regnauit in domo Iacob, & regni eius non erit finis. Nec crediderim tantæ domus conditorem latuiſſe illud ab Hermete dictitatum lib. centum Aphoriſm. in 13. vbi ſic, *Dum luna erit meridionalis deſcendens in ſcorpione non incipias fabricare citò enim huius fabrica diruetur*. Non inquam hoc latuit Iacobeæ domus conditorem, qui vt domum virgineam, eiuſque gloriam æternaret, ſub habitu ſerpentis illius meridionalis minimè primùm fundamentum ieciſſet, vtpotè qui ædificat ſicut vnicornium, venenoſi flatus contrarium ſanctificium ſuum. Imò verò, ſic ſtuduit, diuinus artifex, tantæ domus firmitati, vt nec primas illi manus poſuerit, niſi priùs ædificato inexpugnabili muro, qui & hoſtium incurſiones arceret, & firma domui ædificandæ præberet fundamina. Accipite diuinum artificem Mariæ conſtructioni operam dantem Cant. 8. *Soror noſtra paruula eſt, & vbera non habet. Quid faciemus ſorori noſtræ?* Et quaſi iam iam ſe ad opus accingeret, ait, *Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea*. Quæ verba ſic ex Hebræo tinniunt *ſi murus eſt, ædificemus ſuper eum palatiũ argenteum*. Quis artifex ad palatium ædificandum, ante primum lapidem iactum, murum requireret? Sanè fundamenti lapides profunda in foſſa iaciuntur, non ſuper murum locantur, verum vbi Iacobæa domus, ſummi regis palatium ædificatur, non antea primus fundamenti lapis imponitur, quàm ſupponatur murus à quo excluduntur incurſus omnes maligni. Id quod contemplabatur Amos c. 7. vbi ait: *Ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manus eius trulla cæmentarij*. Et quidem ſuper murum pinnæ eminere conſueuerunt; non cæmentum, at qui Marianam conſtruit domum, ſuper murum trullam habet cæmentarij, iacturus tantæ domus cæmentum ſuper murum, vt prima eius conceptio, quæ eſt vitæ fundamentum, muro inexpugnabili cincta, & confirmata appareat; vnde hoſtiles repellat phalangas. Vel ſi à Septuag. lectione ſtare malis, pro trulla cæmentarij habet, *Et in manu eius adamas:* cuius lapis natura optimè repræſentat Mariam à conceptione deuaſtatricem peccati. Is enim eſt adamas, qui à primis incunabulis, teſte Plinio, naſcitur aculeatus, & ideò Hebràicè idem nomen habet, quod tribulus, ſiue ſentes, nempè *Samir*, à radice Samar, quod eſt ſibi cauere, ac ſi nomen eſſet *Caue*, vt Hiſpanè ſentes dicitur *abrojo*, id eſt, *abrojo*, quaſi iam tunc vulnus, & internecionem minetur contrarijs ſi cuſpidi accedant. Igitur primus domus Iacobeæ lapis Adamas eſt, quia Maria ab ipſa conceptione exilit aculeata, crucemque, mortemque minitans peccato originali, ſi accedere audeat.

Herm. — Cant. 8. — Amos 7. — Plin.

§. XIII.

Mariæ paupertas, & nuditas iuſtitiam originalem commendat.

POſt Marianos auos, iam nobis conſpicitur Ioſeph, vir, ſiue ſpõſus Mariæ, Ioſeph, inquã, quẽ pauper penu traxit in artem fabrilem. Proh! pauperis ſponſi digna ſponſa Maria, & ipſa paupertie ſua nobilis conſeruatrix primæui ſtatus, in quo nuditas illuſtris erat iuſtitiæ originalis amictus! Huius primæuæ gloriæ memoriam repetens Iob, bonis omnibus ſpoliatus ſic animos ſuſtulit, cap. 1. *Nudus egreſſus ſũ de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc*. Qualis hic affectus dicentis, *nudus reuer-*

tar

tar illuc? An affectus hominis deplorantis vicem ſuam? Abſit, ſed affectus eſt hominis triumphantis & gloriam exponentis ſui triumphi, quãdo dicit ſe ad illam illuſtrem nuditatem perueniſſe, qua glorioſi erant primæuæ poſſeſſores iuſtitiæ. Ita D. Chryſoſt. ad Olympiadem fatur, *Nudus egreſſus ſum de vtero, & nudus reuertar illuc. Sed cuius tandem vteri memini? nempè primi illius opificij ſuæque è terra coagmentationis, primi parentis opificium imitantis, Nudus è terra diuino munere conformatus ſum; minimè fucatus, nulla re ſuperuacanea oneratus. Ergo nudus quoque reuertar illuc, quo? nempè ad locum plangere liberum.* Ecce tibi in rerum nuditate conſiderat vir iuſtus primæui illius ſtatus glorioſam vicem, quando omnes in Adamo nudo côditi nudi fuimus; quam nuditatem diuino munere ſortiti, nulla re ſuperuacanea onerabamur, nullo egebamus amictu, nullo ſecreto domus. O nuditas hominum gloria! O nuditas antiquus latero originalis iuſtitiæ! Vnum peccatum ſecuti ſunt amictus, veſtium ſplẽdor, magnificentia palatiorum, ingentes diuitiæ, quæ omnia peccati vulneribus curandis quęſita ſunt, & inuenta. Vnde pulchrè Clemens Alex. lib. 2. Pędag. c. 10. de pretioſa veſte dicit. *Nihil habet amplius quàm alia veſtis, niſi ſolum vituperium,* quando hominis vituperium eſt quod ſic affectus ſit, vt tantis egeat externis pulchritudinibus ad tegendam infirmitatem ſuam. Quid plura? Quę ad peccati vulnera concurrunt diuitię, ſplendidę veſtes, tecta picta, glorioſa tabulata, regię ſolitudines, prorſus abſcedunt à Maria, vt quę originaria illa nuditate ſplendens, nullius ſuperuacanei, & externi ſplendoris erat indiga. Huc reſpiciebat illud Apoc. 12. nimirum. *Signum magnum apparuit in cęlo, mulier amicta Sole.* Cum audio Solis amictus in fœmina, meritò dubito, an ibi ſignificetur magis ſplendens fœminę nuditas, quàm amictus? Solent Hiſpano ſermone in hoſpitalia loca vocari, ſtellarum hoſpitia, ſcilicet *meſon de la eſtrella,* vbi nulla alia tecta ſuccurrunt, quàm cæli ſtellis fulgidi. Ad eum modum crediderim in Solis amictu omnimodam nuditatem ſtabiliri, eãque maximè glorioſam, & primę prorſus ęmulatricem. Qua cęleſtis fęmina Maria illum in ſe muliebrem mundum oſtentet, qui in originalis iuſtitię nullius rei indigo ſplendore conſiſtat. Quo, niſi fallor, ſpectant illa D. Chryſol. 142. verba, quibus Marianam felicitatẽ depingens, inquit, *Nec ſecretum mundanæ habitationis inquirit, quæ ſe ſeptam ſuperni ſplendoris circumſpicit velamento.* Quaſi dixerit, ſplendidas attexant veſtes, magna palatia ædificent, qui peccati ſcaturigines & fœditates velint operire, verum Maria de fulgore priſtinę iuſtitiæ amicta munere diuino, reſpuit fucos, nec fulgentis veſtis, nec domus ſpeciem requirit.

Chryſ. in Cat. Iob.

Cl. Alex.

Ap. c. 12.

Chryſol.

A B C D

§. XIV.

Pulchritudine Mariana originalis macula aufertur ſuſpicio.

TAnto viro nimirum Ioſeph, quantæ pulchritudinis ſponsã præparari exiſtimas? Fortiſſimo viro Siſara moram in bello faciente, E maximus luctus tenebat domum eius totã, ſed tunc Iud. c. 5. dicitur, quòd *vna ſapientior cæteris vxoribus eius, hæc ſocrui verba reſpondit. Forſitan nũc diuidit ſpolia, & pulcherrima feminarum eligitur ei.* Sic de pulcherrima ſponſa munerat fortem virum ſapiens femina, vt ex præſtantiſſimo

Iud. 5.

virorum Ioſeph liceat incredibilem auſpicari Mariæ pulchritudinem,& eam pulchritudinem, quæ origina-lis ſceleris ſuſpicionem extinguat. Nihil ego de Tulliano flumine ſi-no cùm huc accedo, facturus quod Hipericles ille apud Plutarc. fecіſ-ſe narratur. Hic Athenis oratione potens, cùm formoſiſſimam puel-lam Phrynem fruſtra defenderet Euthias Orator alter, rupto ora-tionis filo, opertæ, reorum more, puellæ excluſit velamen, & quæ latebat pulchritudo conſpicua om-nem facinoris ſuſpicionem eraſit, & innocentiam Phryne iudicibus per-ſuaſit. Et quidem vbi facinus eui-dens non eſt, ſed dubia tantum ſer-pit illius fama, pulchriori fauet ius Cæſareum, vt docet Bald. l. & verſ. *Quæ autem. C. quorum appella-tiones non recipiuntur*. Blanc. l. fi-nali, C. de quæſtionibus. Maſcard. de Probationibus, concluſione 831. à num. 27. Ecce vobis, ô ſeueriſſimi Mariæ iudices, quibus dubito, an ſatis ſit perſpecta pulchritudo Ma-riana, quando eam primi facinoris ream accuſatis. Ecce vobis, ſub-ducto velamine, pulcherrimæ puel-læ ſcintillat facies, in qua Damas naturæ venuſtatem, Auguſt. for-mam Dei admiratur. His poſterior Magnus Albertus in vna Maria re-cenſet, quidquid floridum, quid-quid venuſtum, quidquid gratio-ſum habuerunt puellæ, de quarum pulchritudine antiquitas ſe maxi-mè iactat. Illi aureum Saræ os, ne-ſcio quid ſubridens, illi oculorum Liæ teneritudo Dei pectus emolliēs, illi Rachelis ſplendor, ſales Abigail, virtus Iudith fulgidum ſpirans de-corem. Ab hac vna pulchritudi-num abyſſo, omnia decora per vni-uerſum orbem ſparſa dimanarunt. Criſpantes purpureum mare, vndas ab eius crinibus didicit contorque-

Bald. Blanc. Maſcar.

A re; ipſius æquor à fronte delineatum eſt. Supercilia Iridem effigiarunt, lumina ab eius oculis ſcintillata ſunt; à genis florentes roſæ, minium à labris; ſub lingua mel, & lac, ebur effluxit è manibus. Altum & læue collum formam Cedris dedit, ſtatu-ra eius aſſimilata eſt Palmæ. Quid plura? Ignorat Mariæ pulchritudi-nem, qui eam pomi noxialis furto B damnat. Ex quo pro eius immuni-tate ſic argumentum conficio ab im-poſſibilitate coexiſtentium, quam vulgo Hiſpani vocant *la coartada*. Quia ipſo momento, quo primi pa-rentes noxialis pomi furto Deum offendebant, ipſum tunc pulchritu-do Mariana, & pelliciebat, & recrea bat. Nonne illa eſt Maria vox Cant. 1. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in* C *meridie?* Meridiem vocat, quando primum excurrerit peccatū, de quo Pſaltes petebat liberari, nimirum, *ab incurſu, & dæmonio meridiano*: vel, vt explicatius ex Hieronymo dixit Richardus Cenomanus *à morſu in-ſidiantis in meridie*. An meridies e-rat, cum primi parentes primum fu-rabantur? Ita Rabanus in capit. 3. Geneſ. ait, *Aptè Dominus crucem me-*D *ridie aſcendit, vt qua hora primus ho-mo lignum præuaricationis tetigerat, ſecundus homo lignum redemptionis aſcenderet.* Sciens ergo Maria Deum deambulaſſe ad auram immediatè poſt hunc meridiem, cupit anxiè ſcire vbi paulò ante ſtetiſſet; vbi ho-ra illa meridiei erat, qua à latroni-bus petebatur, qua ab Adamo con-E temnebatur, quò tunc diuertiſſet? Cui ſtatim Deus, *Si te ignoras, ô pul-cherrima mulierum*, quaſi diceret, vt ex tua interrogatione colligo, ô Maria, tuam prorſus incredibilem pulchritudinem ignoras, nondum tuam pulchritudinem vidiſti, quan-do me in illo meridie ignoraſti, qui ab hominibus repulſus, tuæ vnius

Cant. 1. Pſal. 90. Raban. Cant. 1.

pulchri-

pulchritudinis aſylo me recepi, & ibi me tutatus ſum. Sed præſtat audire Rupert. hæc verba dantem. *O pulcherrima mulierum! O benedicta inter mulieres! cuius pulchritudo benedictio eſt, talis ac tanta cauſa tua eſt, vt ſi te ipſam non ignores, ſtatim ſcias illud, quod quæris: fides, & humilitas tota pulchritudo tua: & hic eſt locus requiei meæ.* Hæc Rupert. quibus nemo Mariam illius pomi meridionali furto iam obſtringet, quandoquidem, cum furtum illud agebatur, Maria pulchritudine ſua Deum ad ſe trahebat, & Deum ſecum alligabat.

Rup.

§. XV.

Maria in conceptionis munditie à peccato, verbo Deo ſimilis.

SPonſo Mariæ ſuccedit modo eiuſdem filius, nimirum Ieſus, optimus Maternæ indemnitatis aſſertor. Etenim vbi filium Dei virginis viſceribus innatum Iacobus vidit epiſt.can.c.1.ait. *Suſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras.* Quæ verba non de Dei loquela, ſed de perſonali verbo, nimirum filio Dei, virginea è carne veſtito, exponunt D. Anſel. ſerm. de Transfigur. Beda, & D. Thom. in præſenti. Quibus ego, vt aſſenſum præbui, ſic ſtatim notaui illud *inſitum verbum* quod iuxta præclaræ inſitionis leges, maximum negotium faceſſit virgini in gratia conceptæ. Quippe Columella lib. de re ruſtica 5. ca. 14. loquẽs de plantis, quæ alijs inſeri fructuosè valent, dicit. *Si verò etiam ſimilem fructum affert, & eodem tempore ſine ſcrupulo egregiè ingeritur.* Expende ſimilem fructum, & eodẽ tempore, non enim apta eſt inſitioni arbor, quæ vacua eſt fructu, quo tempore ramus, qui ingeritur, fructibus impletur. Quapropter vbi Dei verbum inſitum eſt virgineis viſceribus, ne tantæ detrahamus inſitioni, fateri debemus, gratiæ fructum eiſdem temporibus reperiri in Maria, quibus in inſito verbo: & ſicut verbum nullo tempore vacat à fructu, ſic Mariam fatemur nullo tempore vacuam, ſed omni tempore gratia plenam eſſe. Non enim fas eſt putare, quod verbum inſitũ ſit à radice degener, imò potiùs, & radix, nempè Maria, & verbũ Dei, quod inſeritur, ſimiles ſunt, & in natura fructus, & tempore. Hanc verbi, & Mariæ ſimilitudinem attigit Iſaias c. 16. in hæc verba. *Emitte Domine agnum dominatorem terræ de petra deſerti.* Cur de petra deſerti? Sanè, Paulus ad Cor. de Chriſto loquens, ait: *Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra petra autem erat Chriſtus.* Vbi ergo Chriſtus petra erat, & mater eius, à qua oriretur, debebat eſſe petra, vt ſic inter radicem, & ramum nihil degeneris notæ inueniretur. Id docet Guarrius Abb. ſerm. 2. in Annunt. fatus. *Si ergo petra Chriſtus, vt ait Apoſtolus, non degenerat à matre filius, quando & ipſa petra nomine cenſetur. An non rectè vocatur petra, quæ & in amorem integritatis propoſito firma, affectu ſolida, ſenſu quoque ipſo aduerſus illecebrã peccati tota inſenſibilis erat, & lapidea?* Quibus pondero non ſolùm quod dicatur petra Maria aduerſus peccati illecebras, ſed multo magis, quòd ideò talis petra ſit, ne ab illa degeneret filius, ſed prorſus in lapideo rigore aduerſus peccatũ, ſint quaſi eiuſdẽ generis mater, & filius. Atqui de Dei filio loquẽs text. Prou. 30. ait iuxta lectionẽ Septuag. *Tria ſunt difficilia mihi, & quartũ penitus ignoro. Viã Aquilæ in cælo,*

Iacob. 1. Anſelm. Beda. D. Tho. Colum. 1. ad Cor. 10. Guarr. Prou. 30.

cælo, viam colubri ſuper petram. Facilè enim coluber terræ, ſui veſtigia imprimit, at in petras fruſtra tentat veſtigia relinquere. Id quod notans D. Ambroſ. lib. de Salom. cap. 2 ait. *Sic & ipſe diabolus in ipſis natalibus mundi inuenit corruptibilem terram, Adam & Euam, libenter audientem quæ eis locutus eſt fecit in auribus ſemitam, fecit & in pedibus, fecit & in manibus, à quibus contrectata ſunt poma. Venit denique ad petram, quæ eſt Chriſtus, ſed Chriſtus diaboli uerba contempſit, ideò ſerpens in petra ueſtigium non fecit.* Equidem Adamus, qua terra ſerpentis impreſſionem accepit, verè petra Chriſtus, qui vt ideò à matre non degenerat, ſic mater & filius petra, & petra primæui ſerpentis veſtigia minimè receperunt.

Ambroſ.

§. XVI.

Maria Redemptionis adiutrix in conceptione Redemptori ſimilis.

PRæclarè D. Iacobus, ex eo quod verbum inſitum ſit virgineis viſceribus, cōcludit, quod ſaluare poteſt animas, hoc eſt, quod iam à mortis caligine regenerauit nos in vitam. Cur non regenerauit nos Chriſtus, quando compar illius, & adiutoriū ſimile ſibi eſt Maria? Notanter dixi Mariam in regenerandis hominibus adiutorium fuiſſe cæleſti Adamo ſimile, adeò vt dicat D. Ireneus lib. 3. c. 33. *Virgo obaudiēs, & ſibi, & vniuerſo generi humano cauſa facta eſt ſalutis,* quod ſi aliquo modo cauſa, ſiue inſtrumentum fuit regenerationis, ſanè & ſimillima in ipſa ſui conceptione Redemptori debet exiſtere. Hinc eſt, quod toties diua virgo vocetur à compare ſuo nomine columba; ait enim Cant. 2.

Irin.

Cant. 2.

A *Surge propera amica mea, columba mea,* & alias paſſim. Cur columba? vt oſtenderet originale decus, quo Maria concepta ab eadem gratiæ vulua cum Chriſto, ei ex tunc ſimilis exiſteret, vt renatorum examina ab illis ſint, qui cælos impleant. Etenim fidem habeo Columellę lib. 8. de re ruſtica, c. 8. vbi ſic de matrimonio columbarum edifferit. *Curandum eſt, ſi fieri poteſt, vt pulli quemadmodum excluſi ſunt, nunquam ſeparentur, nam ferè, ſi ſic maritatæ ſunt, plures educunt fœtus; ſin aliter, certè nec alieni generis coniungantur, minus enim impares ſuas amat, nec ſæpius fœtant.* Quando ergo Maria à compare ſuo vocatur columba, id innuitur, nimirum quod quaſi eodē gratiæ enixu excluſa ſit cum Chriſto, quod numquam ſeparata fuerit à tanto compare, ſed ſimul concepta in prædeſtinationis gratia, incredibilem renatorum numerum cū illo eduxerit. Huc reſpicit oblatio illa myſtica à Maria pro ſe, & pro puero Ieſu in templo oblata, obtulit enim par turturum, aut duos pullos columbarum Luc. 2. de quo meritò dubitat Rich. Victorinus, de differentia ſacrificij Abrahæ, & Mariæ, dicēs. *Illud in ijs videtur inquiſitione dignū cum magis elegerit offerre duos pullos columbarum, quā duos pullos turturum.* Sanè offerebatur hoc ſacrificium pro Matre, & filio, in quibus nullum vnquam fuerat peccatum, inter quos nulla diſſimilitudo, nulla ſeparatio, ſed vt colūbæ pulli ſimul excluſi sūt, hoc eſt ſimiliter in gratia concepti fuerunt, ſimul ter adoleuere vſque in ſpirituale caſtiſſimumque coniugium, quo maritati largo renatorum examine cęleſtia fœcundarunt. Non lōgè abfuit Euthymius dicens: *Iuſſit lex, vt darent duos pullos columbarū propter puerī fœcūditatem.* Ecce tibi in pullis columbi-

B

C

D

E

Luc. 2.

Richar. Victor.

Euthy.

lumbinis pueri Ieſu fœcunditas declaratur, qua cum compare ſua Maria ſimiliter concepta, ſimiliter nata, ſimul adulta, plura renatorum in Eccleſia parturiuit examina.

§. XVII.

Maria omni ſerpentis veneno immunis, ſalutem hominibus attulit.

QVi fieri poteſt vt Maria ab antiquo ſerpente infecta eſſet, quando ab illa natus eſt Ieſus, hoc eſt, quando ab illa ſolus, & antidotus mundi originem traxit? Etenim D. Bern. ſerm. de laudibus Mariæ, de illa ingenuè fatetur. *Salutis antidotum & viris, & mulieribus propinauit*. Imò, vt explicatius Arator loquitur lib. 1. in Acta, hæc ſecunda femina *reſtituit quę prima tulit*. Ex quo perſpicua eſt eius ſanctitas originalis, quando Galen. cõmen. 46. dicit: *Vt priſtinũ temperamentum corporis euocetur, & reſtituatur, ea eſt applicanda medicina, quę illi omninò ſimilis ſit*. Itaque non fieri poſſet, vt Maria inflicto à peccato vulneri medicaretur, nec priſtinum integræ naturę ſtatum reſtitueret, niſi omni contagio ab ipſis originibus careret, primæuis parentibus perfectè ſimilis exiſtens. Namque Delrius noſter, Diſquiſ. Mag. lib. 1. c. 5. quæſt. 4. concluſ. 2. à medicamentis arcet aurum Chimicum, quantumuis elaboratũ, ac perfectè decoctum videatur: quia numquam, ait, à noxijs qualitatibus, ab igne carbonario, & venenato hydrargyro contractis, carere cenſendum. Id quod à D. Th. 2. 2. q. 77. arr. 2. ad 1. videtur mutuaſſe, vbi aurum Chimicum infectum, & inſalubre cenſet. Aſt omni hydrargyro venenatius, & igne carbonario peſtilentius peccatum originale, non ergo

Bernard.

Arat.

Galen.

D.Tho.

A ex hac fornace medicina hominum potuiſſet ſperari. Vnde elegãtiſſime Cellenſis Abb. lib. de panibus c. 21. de Maria ſic fatetur. *Oportuit hunc prius clibanum, non vili ſtemmate, neque more conſuetudinario fabricari; quaſi in plenitudine temporis panis, qui dat vita mundo, de cęlo deſcendens congruum inueniret locum, vbi poſſet opportunè carnem aſſumendo decoqui.*

B An non officiunt potioni ſiue medicamento nouæ qualitates fornacis? An ſalubris ſuccus erit ex radice venenata? Apage, imò hæc Ieſſæa radix Maria: vt ſalutiferi floris radix, adeò ſana eſt ab originibus, vt nulli rei magis contrarietur, & opponatur quàm peccato originali: de quo vide pulchra cap. 8. §. 5.

C §. XVIII.

Maria à conſilijs Ieſu cùm eſſet, hereditarium peccatum non habuit.

VOx erat illa, qua Ieſus Mariam vocabat Cantic. 2. *Surge propera amica mea, columba mea*. Cur amica mea à Ieſu vocatur? Pulchrè Guil-

D lelmus apud Delrium fatur. *Amica cui iam pridem ęternum meum conſilium de reparatione generis humani credidi*. Prima illa fęmina tenebrarũ principi à conſilijs fuit, de qua loquens Niſſenus hom. de nat. Chriſti ait. *Conſilium ſerpentis amplexa eſt atque ſecuta eſt*. Felix Maria adeo aliena extitit ab illo ſerpentis virulento conſilio, vt tota poſita ſit in illo la-

E befactando, & in conſilio reparatoris promouendo; ex quo eius ab hæreditario peccati ſtemmate excluſio permanet manifeſta. Huic excluſioni adſtipulatur Cęſareę, & Põtificiæ ſanctiones, quæ vniuerſim fœminas feudorũ hereditate excludũt. c. mulier. de nou. for. fid. cap. 1. de for. fid.

Cant. 2.

Guillel.

Nyſſen.

Cuius,

Cuius excluſionis ea in primis ratio A eſt, quia feudatarij eo ipſo à Principum conſilijs ſunt, & quale conſilium fœminę Principi dare poſſunt? Bald. Hanc rationē meminit Bald. l. quoties, quæ eſt vltima, colum. 3. verſ. *& dic quod mulier regulariter.* C. de ſuis & legit. Card. Card. Alex. Socin. Alex. art. antep. in 9. fol. tit. qui feuda dare poſſunt. Socin. conſ. 257. Idem repetit Bald. cap. ſignificauit colum. 1. extra de reſcriptis, in hæc verba. *Ratio naturalis conſentit vt fœminę regulariter in feudis non ſuccedant: quia animi conſilium non reperitur apud fœminas.* Feudum ſanè eſt, & duriſſimū ſeruitutum Principi tenebrarum exhibitum, peccatum illud, quod in conceptione hæreditamus, quo tanto tyranno omnes homines mancipia initiamur. Nos in hanc feudatoriam hæreditatem fœmina induxit ſerpentis conſilijs inſeruiens. Verū Maria, licet qua feudatarij filia, feudi hæres erat habenda; tamen quia nullum apud illam reperitur ſerpentinum conſilium; imò vt illud extinguat, prælecta eſt redemptori à conſilijs, ſi Baldi verbis vti volumus, & ratio naturalis, & vniuerſa lex illam ab hæreditando feudo excludit. Id quod innuebat Dominus, verba illa reſonando, nimirum *propera amica mea, columba mea*, amica, vt à Ieſu conſilijs, columba, vt ſerpentini conſilij labefactatrix, quibus conſentit D. Irenæus lib. 5. cap. Iren. 19. fatus, *ſerpentis aſtutia deuicta eſt in columba ſimplicitate.* Ecce totum ſerpentis conſilium ruit, vbi Mariana columba in cōſilijs Saluatori copulatur. Vnde nihil inuenire eſt ſerpentinum in Maria, quæ Dei amica eſt, & columba eſt omnibus modis ſerpenti contraria. Quam contrarietatem oſtendit Tertullian. lib. Tertul. aduerſ. Valent. aiens. *Chriſtum columba demonſtrare ſolita eſt, ſerpens tentare, illa à primordio diuinæ imaginis prædo.* Proh ſerpentis aſtum! quā maturauit homines populari, veneniqne nimbos, laqueos & ſcutum, arcumque, & bellum pluere in genus humanum! Aſt non ſegnior columba immaculata Maria, ſed ab ipſo primordio, eo ipſo ore, quo Protoplaſtus hauſit pallidum diſcordiæ fructum, ipſa viridantia miB ſericordiæ folia prætendens, pacem, ſerpente occiſó, demonſtrauit. Vt Damia. meritò dicat Card. Petrus Dam. ſermon. de Annunt. *Cùm fecerit Deus omnia ſua opera valde bona, hoc melius fecit, conſecrans in ea ſibi reconciliatoriū aureum: in quo poſt tumultus Angelorum & hominū ſe inclinaret, & requiem inueniret.* Cur requiem non inueniret, cùm adeò amica, & C ſerpentinis auſibus contraria?

§. XIX.

Ieſus parentem ſuam peccato originali obnoxiam, ab eo præſeruauit.

EO Chriſti Domini victoria deducta eſt, vt iam non excandeſcat D Propheta, quod alligato forti, vaſa eius auferat Dominus; verum id maximè ſtupet, quod nouerit Dominus prædam à fortis manu indemnem liberare. Sic ex Hebræo apud Delrium 1. tom. Adag. 776. Iſaias percunctatur, cap. 49. *Numquid* Iſa. 49. *tolletur à forti præda, aut quod ablatū fuerit à robuſto ſaluabitur?* Vbi duo ſibi obijcit difficilia, primum an eriE pienda ſit præda? Secundum an hæc ereptio & ſit, & vocari poſſit ſaluatio? Quæ duo à Theologis in Beat. Virginis ab originali præſeruatione, & difficilia inuenta, & largis commentarijs explicata ſunt. Quid fortius peccato originali? Huius effugit lethales ictus nemo. Quæ

proprior illius præda quàm Adami A filia? Ergo Maria filia Adami tolletur à forti, hoc eſt, originalis peccati fortitudine eripietur? & poſito quod indemnis eripiatur, in hoc ſaluabitur? debebitne hanc præproperam liberationem Saluatori? Iam reſpondet idem Vates: *Equidem & captiuitas à forti tolletur, & quod ablatum fuerit à robuſto, ſaluabitur.* Quid explicatius? Tolletur in pri- B mis hæc nobilis præda à forti: quippè omnipotens ſermo tuus Domine, tamquam durus debellator, in mediam virginalem terram proſiliuit, & à forti ſuſtulit captiuitatem, hoc eſt, obnoxiam peccato Virginem præripuit peccato. Vbi lego illud *à forti*, memini propoſitionem illam qua Samſon ingens facinus ſuum voluit æternare, fatus Iudic. C 14. *A forti egreſſa eſt dulcedo.* Etenim cum Samſon medius inter patrem, & matrem iter faceret verſus Thammatam Philiſtinorum ciuitatem; iuuenili ardore correptus, dimiſſis à tergo parentibus, aliquanto præcucurrit, quo ſit obuius Leoni per eamdem aduenientem viam. Quid tunc adoleſcens? declinaſſet à via? at procedens Leo eadem ſe- D mita offendiſſet neceſſario Samſonis matrem, quam laceraſſet. Id præcauens nobilis adoleſcens intrepidus aduolat, feram aggreditur, & inter brachia ſtrangulat, ſtrangulati cadauer proijcit extra viam, vt nec ſuſpicio facinoris perueniret ad patres: idque occultauit tacens, donec ex ore Leonis fauo paſtus, tro- E phæum robori ſuo erexit, verbis allatis, *à forti egreſſa eſt dulcedo.* Quibus integrum clauſit facinus, nimirum quod fortiſſimo beſtiarum deuicto, ſemitam liberam reliquerit matri, qua vel ſine mali occurſus ſuſpicione, mater pertranſijt. Sed age, non glorioſum erat adoleſcenti, matrem à Leonis occurſu liberaſſe? Cur ergo tanta id diligentia occultauit? Pulchrè D. Auguſt. ait. *Intelligamus grandia hic latere myſteria: Samſon fratres dilectiſſimi Chriſtum ſignificabat.* Et quidem eo maximè, quod matri in via occurſurum Leonem interfecit. Etenim Chriſtus Dominus vnà cũ matre ſua, via humanæ naturæ ab Abraham, & alijs deſcendebat; illac aduenienti Leoni originalis labis obuius factus eſt, matrem præcedenti Leoni occurrit; illumque extra viam iacit, aditumque vſque tunc ſanguine hominum fœdatum, ſuæ matri expeditum, & munditie plenum reliquit. Et qui alia ſua facinora maxima euulgauit hanc matris à Leone liberationem ſic occultauit, vt ſolum per ænigmata de illa verba faceret. Quod ſibi facinus expoſtulabat à patre, vt credo, diuinus Samſon, Pſalm. 21. fatus: *Erue Domine, à framea animam meã, & à manu carnis vnicam meam.* Carnem ſuam ferro petitam, reſurrectionis gloria poſtulat radiare, dum ait: erue à framea animam meam; verum vnicam ſuam, nimirùm vnicè dilectam parentem à manu canis eripi contendit. Cuius canis à manu? Occurrit Cerberus Parcarum comes, & aſſiduus latero, à cuius graueolente halitu conſpurcata humani fila deducuntur ſtaminis. Porrò hic canis, quò nihil peccato originali ſimilius, ſicut omniũ hominum, ita Deiparæ primò inſidiabatur ſtamini, eius tamen erectæ manui ad prædam, erepta eſt Maria immaculata. Cæteri omnes non prius ab originali liberamur, quã rabido eius ore demorſi, ideoque, vt acutè notat Nyſſenus tract. 2. in Pſalm. quam rabie pereũt habent medicinam in aquis, habemus & nos in Baptiſmi lauacro. Vnica inter

Ind 14. Auguſt. Pſal. 21. Nyſſen.

inter omnes Maria nō ori canis, ſed manui erepta eſt; equidem ſolet venaticus canis inuentam prædam manu erecta indigitare venatori, à quo percuſſam ore trahit: ſic peſtifer hic canis, dum humanus embryo intra vterum eſt, ipſe aſtat erecta manu punctum conceptionis ſpectans, vt prædam capiat. Verum his in anguſtijs poſitam Mariam ante vulnus inflictum, ante rabidos canis dētes Dei verbum liberauit à manu canis vnicam ſuam. Quòacutè reſpexit Car. Petrus Dam. ſerm. de Annunt. fatus; *à Deo electam, & praelectam, totam rapuit ſibi Spiritus ſanctus*. Cur Spiritus ſanctus rapuit? Equidem ſub manu canis poſitam, & vulneri expoſitam, illam à manu canis liberam rapuit. Dam.

Hanc illuſtrat rapinam, illud Dauidis cantatiſſimum facinus; enimuerò Amalecitæ Siceleg oppidum aggreſſi ſunt, & multa diuites præda egreſſi, inter alia pulcherrimas Dauidis ſponſas ad ſeruitutem ſeruabant. Sed dum media in via menſis, poculi ſecuri vacant; ecce tibi fortiſſimus Dauid pro ſponſis aſtat, Amalecitas perdit, immuneſque ſpōſas ante ſeruitutem recuperauit. Quam feſtinatiſſimam ſponſarum recuperationem mirati Dauidis cōmilitones, ſic eiuſdem extollebant facinus: *Hæc eſt præda Dauid*, quaſi dicant, ait Carthuſian. *Tam præclaram prędam decuit ipſum Dauid, diuina virtute acquirere*. Rapta Helena Graij inſurgunt in Troiam, quā nec anni domuere decem, nec prælium mille, & poſt mille prælia, tandem infamem thalamo fœminam recuperant. Direptis muris virgo Hieruſalem Babylonem ſeruitura aſportatur, vbi ærumnis confecta, & ſenio, vix redijt in patriam. Aſt ſub manu hoſtili ſponſam, eamque pulcherrimam, captam, & ante labem, ante fœditatem ſeruitutis, antè terræ alienæ conſpectum, eripi, munditie donari, *hęc eſt præda Dauid*. Quid ni? hæc pręda decet diuiſſimū Dauidis filium, qui & matrem, & ſponſam Mariam, ante labem, ab hoſtili præripuit manu. 1. Reg. 30.

§. XX.

Ieſus præclariſſimum Saluatorem egit, dum matrem à lapſu originali præſeruauit.

ADhuc inſtant Iſaiæ verba prolata, *an quod ablatum fuerit à robuſto, ſaluabitur?* Ideò filius Dei ſaluator dicitur, quia erexit lapſos, quę lapſa non fuit, dicetur Saluatoris opus? Imò nullum opus Saluatori pulchrius, nullum glorioſius, quā quod ita proſpiceret ſaluti matris, vt nec ad lapidem offenderet pedem ſuum. Multi egregij duces vocari conſueuerunt à populo Iſraelitico ſaluatores, qui, vt ait Ruper. de Vict. ver. Dei lib. 4. c. 6. *Saluatori æterno, cuius erant vicarij, ſimilem prætulerunt in geſtis ſuis pulchritudinem*. Expendo quod non dicantur prætuliſſe imaginem, ſed pulchritudinem, quaſi in eis, quod pulcherrimum erat, ſaluatori fuerit prænotatū. Accipite modò inclytum Ducem Sangarem Iud. c. 3. de quo ibi, *Ipſe quoque defendit Iſrael*. in Originibus aptius ad mentem noſtram, *Ipſe quoque ſaluauit Iſrael*. Aſt Sangar non captiuum obtinuit populum, quomodo ergò dicitur quod ſaluauit? Pulchrè D. Aug. quæſt. 25. & nodū poſuit, & ſolutionem, fatus. *Quomodo dictus ſit ſaluaſſe Iſrael poteſt eſſe quæſtio? non enim rurſus fuerant captiuati; nec iugo ſeruitutis inhæſerāt? Intelligendū ita dictū ſaluauit, non quia nocuerit aliquis hoſtis, ſed ne permitteretur nocere: quē credendum eſt bello cœpiſſe* Iſai. 49. Ruper. Iud. 3. Auguſt.

cœpiſſe tentare, & huius victoria fuiſ- A *ſe depulſum*. Quid illuſtrius? ecce vobis pulcherrimum Saluatorem, qui hoſtilibus turmis incurrentibus ſeſe oppoſuit, illoſque vomere fugauit, & ſaluum reliquit populum, antequam eſſet captiuus, vt vel ſic pulcherrimæ ſalutis Marianæ præferret imaginem, quando primis eius vitæ ſtaminibus deductis in vtero Annæ, iam ibi fugaturi hoſtem B cernebantur diuini Saluatoris commeatus. Etenim Cant. 7. dicitur, *Comę capitis tui purpura Regis iuncta canalibus*. Quibus duo notata inuenio ex Originibus, vbi loco illius verbi, *comę*, eſt hoc verbum, *Dalath*, cuius ſignificatio eſt paupertas, ſiue tenuitas, quaſi dicendum foret, *paupertas capitis tui purpura*. Quæ eſt capitis paupertas purpuraſcens in C Maria? Noui philoſophos non ignobiles, inter quos Antæonem, & Lactantium, qui primum formationis humanæ initium ducant à cerebro, in quo vitæ animalis fontem Medici conſtituunt. Quis non pauper in ſuę formationis initio? Ibi iam nuditas primæua apparet, & hæreditas miſera à primis parentibus in nos dilapſa. Sed qui pauper eſt nobis vitæ D introitus, in Maria purpuraſcit, regaleſque à ſanguine Saluatoris ortas prętendit gazas. Ait enim D. Ambr. in Pſalm. 118. ſerm. 17. *Sanguis Chriſti purpura eſt, quæ inficit Sanctorum animas*. Sanctorum inficit animas poſt conceptionem in lauacris carnalibus, at Mariæ animam in ipſa conceptione veſtit, & illuſtrat Saluatoris ſanguis. Id amplius o- E ſtendit altera vox originalis, vbi enim dicitur *purpura Regis*, legitur in Originibus *Argaman*, de qua voce agens Author ille, qui Alphabetum Salomonis aptauit Mariæ, docet illam componi ex quatuor nominibus ſpirituum illorum, qui apud Ezechielem, bellicum, & triumphalem currum Saluatoris vectabant. Ex quo patet in prima Mariæ efformatione quàm iam effulgebant veſtigia Saluatoris, vbi quadrigæ illius nomina cernebantur. Nec vllo iure celebrior, & illuſtrior Saluatoris triumphus, quam in hac præcellenti ſalute matris.

Cant. 7.

Ambroſ.

Rem conficit benedictio illa Iacob ad Iudam Gen. 49. *Ad prædam fili mi aſcendiſti*. Quibus verbis pulcherrimam Saluatoris prædationẽ, eiuſque ad mundum aduentum expreſſum putant Hilar. Ambr. Auguſt. Theo. Orig. Gennad. Cur ergo dicitur, Chriſte ad prædam aſcendiſti? Nõne ſatius diceretur ad prædam deſcendiſti? Equidem Nazianzen. Saluatoris vſque ad piſcatorum pedes, deſcenſum miratus, ait: *Propter humi depreſſam animam ſe deijcit, vt peccati molem deorſum vergentem ſecum attollat, vt præda humani generis potiretur, ſe inclinauit*. Quid eſt ergo, quod dicit, ad prædam aſcendiſti? Sanè deſcendit Saluator, & ſe exinaniuit, & humiliauit, vt de pulueulenta natura hominis prædam faceret; at de Mariana præda ante lapſum in immenſum extollitur, & gloriatur. Quod ſi ex vocibus originalibus, & ex vulgata totum locum compagines, id ipſum ſonat apud Delrium noſtrum, nimirum, *à præda aſcendiſti ad prædam*, quaſi inter duas prædas conſtitutus, ab vna ad quam ſe deiecit, exurgat ad alteram ea exaltandus.

Gen. 49.

Hilar. Ambr. Auguſt. Theo. Orig. Nazian.

Argutiùs adhuc Symmachus refert locum, nimirum, *à venatione aſcendiſti ad venationem*. Solet equidem duo venationis genera in primis commendari: alterum, quo alites humi cubãtes, ſeminibuſque inhærentes, percutimus; alterum & longè præſtantius, quo volantes li-

bero

bero cælo aucupamur. Ecce tibi auceps domo, illuceſcēte die egreſſus, per terras ſeminibus graues columbis inſidiatur, & quando columbæ eſcis inhiantes per ſulcos ſepeliuntur aratri, tunc ille demiſſo corpore, ſummo ſilentio, ære fulgurat, & diues præda, & gaudens, iam non ſpectat deſcendentes in terram columbas, ſed erecto collo extollit etiam arma, & medio cælo percutit volantes, qui ſummus eſt in venatione gradus. Sic etiam diuiniſſimus auceps Chriſtus à præda aſcendit ad prædam, à venatione ad venationem. Dumque funeſta peccati ales mentibus incubat humanis, cæleſtiaque ſemina depaſcit, humilis, & abiectus Chriſtus dextera fulgurat de peccato, deſcendens vſque ad inferiores partes terræ, vt prædam capiat. Interea maiora petens, vt brachij ſui potentiam, & dexteritatem commendet, dum peſtifera peccati originalis ales nigricantibus pennis, fœtido ore, verſus terram illam virgineam cæleſti inſeminandam grano, aduolaret, ſtat ocyor diuinus auceps, & ſublato ære nigram auem exſufflat, antequam terram virgineam fœdaret.

§. XXI.

Generalis lex non officit Marianæ puritati originali.

HIc quia leges generales objici video aduerſus puritatē Mariæ originalem, ex legis peritis notabo aliqua, quibus conſtet, quanto iure eximenda ſit Maria à lege generali: ſtat in primis illud tritum aſſertum, nimirum, *ſtatuta odioſa ſtrictè interpretanda, tanquā naturā accuſantia:* quod deſumptum eſt à l.

A maximum vitium. C. de liberis præter. & à l. 12. tabularum. C. de legitimis hæredibus. Nec inuenitur lex, aut ſtatutum, quod maius ingerat odium, quod maiorem maculæ notam inurat naturæ, quam lex illa duriſſima in omnes Adæ filios ſtatuta, de tranſmiſſione peccati. Heu quæ peperit damna! legis huius ignari Philoſophi acriter in naturam

B inuehebant, illi attribuentes nouercalem furorem, & inſaniam. Noſque ſacra imbuti doctrina, cum inteſtinum animi, & corporis bellum experimur; cum ægritudinum ſuſtinemus exercitum, cum ab omni bono exilium ſentimus, in authores tàm duræ legis inardeſcimus, vt vel hinc iuſtè à Procopio dicatur Eua, imò & fœmineus ſexus exſecra-

C tioni addictus. Non ergo lex adeò odioſa, & naturæ humanæ, & femineo ſexui infenſa, tā ſtrictè, & rigoroſè intelligenda eſt, vt non patiatur exemptionem in Maria, per quam, Idelph. vt ait D. Ildephon. ſerm. 1. de Aſſumpt. *Omnis maledictio ſoluta eſt primorum parentum, & cæleſtis benedictio in toto venit mundo.*

Præterquam quod docet Gome- Gom.

D tius in §. item Seruiana. Inſtitut. de actionibus, & oblig. *Obligatione generali nunquam comprehendi res, per quas cōſulitur publicæ vtilitati,* quod tenet, quamuis verba obligationis ſint vniuerſalia, & rigoroſa. Vt tradunt Ruinus, Pirr. Anto. Gabr. communium opinion. lib. 6. concl. 12. n. 7. Is ergò Marianam conceptionem debiti generalis obligatione ob-

E ſtringet, qui neſciuerit, quod iuxta Andream Cret. ſola Maria deſeruit opifici vniuerſæ naturæ, quod iuxta Damaſc. in vitam prodijt, vt Orbis vniuerſi ſaluti adminiſtrā ſe præberet. Quid magis neceſſariū communi vtilitati, quā Maria? Quid magis exéptum ab obligatione generali?

Rurſus,

Rurſus, vt quis excludatur a qua- A cunque obligatione, ſufficit, quod veriſimile ſit, eum non comprehenſum eſſe a faciente obligationem. l. obligatione. ff. de pignoribus. Cui ſubſcribit l. 5. inter eas quas vocant noſtri *de la Partida*, tit. 13. par. 5. vbi ſic. *Apenas obligando vno todos ſus bienes, coſas, y hazienda, ſeñalando que no ſerian per ende obligadas*. Et B ſtatim inter alia exempta a generali obligatione, hæc recenſet: *Los criados, ò ſieruas que tuuiere ſeñaladamente para ſeruirle, ò guardarle, ò criarle ſus fijos*. Hinc D. Ildelph. ſerm. 1. de Nat. ſingularem Mariæ creationem auguratur, dum ait, *Lacta Maria creatorem tuum, lacta pretium mundi, lacta eum qui te fecit*. Ecce oſtendit Mariam nutricem opificis C ſui, vt vel hinc pateat, quàm facta fuerit exempta ab obligatione generali.

Ildeph.

CAPVT V.

De Mariæ Virginis natiuitate.

AVſpicatiſſimum Mariæ natalitium September colit, quando ſterilis Annæ terra dedit fructum ſuum, vnde vniuerſus mundus ditaretur. Tunc primùm mũdus peccato naufragus vidit arcam, in qua cæleſte aſſeruatum ſemen vacuas Angelorum ſedes impleret. Tunc noua apparuit Paradiſus, cuius viſceribus traſplantatus cæleſtis Adamus, ex- E ſibilato ſerpente, vitales fructus porrigeret generi humano. Tunc promiſſionis terra diues apparuit, & Moyſes viſus eſt montem aſcendere, & emori, quandoquidem a tantæ terræ conſpectu Ieſu facinora incipiunt clareſcere & radiare.

Baeza in Euang. Tom. 1.

Ex Matth. 1.

Iacob genuit Ioſeph virum Mariæ.

§. I.

Mariæ natiuitas rerum profuit vniuerſitati.

QVod Euangeliſtæ de parẽtibus B. Virginis conticuerunt, alij & ſapientia, & antiquitate notiſſimi viri, nobis euulgarunt. Hi ſunt Nicephorus, Epiphanius, Damaſcenus, Andreas Hieroſolymitanus, Germanus Conſtantinop. Gregorius Niſſ. Simeon Metaph. citati a Suarez to. 2. in 3. par. diſp. 2. ſect. 1. Qui omnes Ioachimi, & Annæ coniugium prædicant, nobilitate regium, vtpote ex regia tribu a Dauid originem trahens; fortunæ bonis peramplum, vt decebat honeſtum coniugum nobilium ſtatum: ſterilitate marcidum, obſcurum, & abiectum: ſanctitate adeò floridum, vt precibus aſſiduis ſibi filiam Mariam, vniuerſitati rerum reginam, hominibus remediũ præſentiſſimum, Deo pulcherrimã parturirent matrem. Igitur ſterilis D Annæ vterus fœcundatus eſt, & Maria clariſſimo parenti Ioachimo orta eſt filia octauo Septembris die.

Suar.

Nec ſilendum puto, quod viuidum hoc Dei opt. max. tabernaculum ſeu templũ ex Salomonis ſubſtantia coalitum, dedicatũ item ſic in menſe Ethanim, qui eſt September. Etenim ideò menſis hic dicitur Ethanim, nimirũ fortium, ſiue fortitudinũ, quia in illo, vt cum Hebræis docet Pagninus, fortiſſima mundi ſunt iacta fundamina. Verum illo mundi initio, quæ fundaminũ fortitudo eſſe potuit, vbi quam ipſe Dominus ædificauit, mulier corruit, & omnia ſecum ad nihilum traxit? qui neſcierit hanc primò a Maria

ſuſcipi. Nihil ſanè firmum, nihil decorum eſſe potuit, vbi omnia lababant de primo hominum caſu, nec apparebat adhuc Deiparæ Mariæ

3. *Reg.* 18.

felix natalis. Quippe Elias 3. Reg. 18. puerum miſit, vt ſpecularetur, an cælo ſereno vel minimum nobis veſtigium appareret, qui omnia contemplatus, & ruminatus, ait: *Non eſt quicquam*. Quibus verbis

Io. Hieroſol.

pulcrè adſtupet Ioannes Hieroſol. lib. de inſtit. Monach. cap. 32. rerum omnium vacuitatem & inanitatem, vbi virgineæ nubeculæ Mariæ non apparebat natalis. Ait enim, *Cum aſcendiſſet puer, & ſpeculatus eſſet, ait, non eſt quicquam, quia nubecula illa, ſcilicet Maria, non fuit à puero viſa naſci in illa ætate prima mundi, ideò puer dicit, non eſt quicquam.* Et meritò, vbi enim Maria non adeſt, omnia in nihilum vergunt, omnia malis

Gen. 2.

mille ſubiacent. Accipe illud Gen. 2. de primo homine dictum, nimirum, *non eſt bonum hominem eſſe ſolum*. Itaque etiam formoſiſſimus, & feliciſſimus creaturarum Adamus malis hærebat; id quod notat D. Ambr. in hæc verba, *Quando ſolus factus eſt Adam, non dictum eſt bonum eſſe, factum Adam: quando autem & mulier facta eſt, dictum eſt: vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*, *Gen.* 1. Quomodo mulier, quæ peccatum ſeminauit, vniuerſa decorat, vniuerſa facit de bonitate radiare? Non equidem alia id præſtitit quàm Deipara, ſic ipſe

Ambr.

Ambr. fatur, *Et ſi mulier prior peccatura erat, tamen redemptionem ſibi paritura.* Itaque ex eo, quod inter creaturas apparuit femina Deo grauidāda, ex eo quod appparuit Deiparæ veſtigium, omnia impleuit; omnia fecit pulcreſcere, & nouis pulcritudinibus radiare. Iure inde mēſis September, mēſis Ethanim prędicandus, quando tantæ virginis

A

natali, terrenorum fundamenta bonorum inſtaurantur. Sic D. Anſelm. de excel. Virg. cap. 10. *Cuncta quæ Deus bona, & vtiliter fecit, in eo ſtatu quo condita ſunt, eſſe deſtiterunt, & per hanc Beatam Virginem in ſtatum priſtinum reuocata ſunt, & reſtituta.* Cui conſonat illud Sergij Hieron. dicentis: *Maria naſcitur, & vnà cum ipſa mundus renaſcitur;*

Anſelm.

B

& Eccleſia ſuo ipſius decore circumdatur, atque ornatur. Iam ergo recognoſcere poteſt Pagninus cum Hebræis, Septembris fortitudines non ab initio mundi, ſed a Maria nata aduenire mundo renaſcenti, & renouato.

§. II.

C

Mariæ natiuitas pœnitentiam peccatoribus commendat.

ALij, quibus hæc Pagnini explicatio de Septembris fortitudine, non placet, vocem originalem, *Ethanim*, in malum accipiunt pro ſqualore, ac aſperitate, vt dicāt, *Menſem aſperitatum.* His ego libentiùs annuo, cùm videam Septembri

D

menſe, collectis frugibus, cælum obduci nubibus, terrā madere aquis, vt ſtatim, ardore depulſus, ſemina in ſinu telluris putreſcant, vt fructus maneant. O pulcrum ſqualorem! O aſperitatem omni mollitie melius ſuauiantem! Haud diſſimilem ſqualorem, & aſperitatem Marianus cōmendat natalis nobis, vel ipſo inſpecto nomine Mariæ: quod iuxta

E

celebriorem Etymologiam, guttulam, ſiue ſtillam maris ſonans, lacrymarum imbres inſinuat, quibus verbum animis inſitum, & creſcat, & fructum pariat. Etenim virgo hæc naſcens in menſe aſperitatū, & ſqualoris, *noſtra noua Religionis*, inquit Ignatius, *& pœnitētia eſt magiſtra.*

Ignat.

ſtra. Vtinam hæc didiciſſent, qui nimis fidi Mariano fauore, a lacrymis, & corporis maceratione abſtinent. Eù quàm feliciter! Nemo ita ſibi noceat, vt ex guttula maris cadente non ſibi, & lacrymas, & gemitus, & aſperrimam vitam addiſcat. Audite

Patian. D. Patianum in parænesi de Pœnitentia; *Dauid*, inquit, *iacuit in cinere ſordente ſacco inſuper horrente deformis, cui Maria, cui ſyluæ, cui flumina ſeruiebant, madidus lacrymis conſumpſit oculos illos, quibus gloriam Dei viderat, & infelicem ſe, miſerũq. confeſſus pater Mariæ*. Hæc ille & pulchrè, & emphaticè dixit. Porro quò expendo illud, *pater Mariæ*. Etenim ſi quis peccator a lacrymis, & ſqualore erat arcendus: is eſſet, qui Mariæ pater erat, adeò ſtrictè miſericordiæ matri coniunctus; verum nec aliter veniam ſpectauit, quàm lacrymis, quàm carnis maceratione, quã gemibundus etiam ipſe pater Mariæ: nec illa, quæ patrem lacrymis, & ſqualore duxit ad vitam, aliò peccatores ducet, in hoc maximè filij hominis perfecta imitatrix exiſtens. Eliæ gaudens, & feſtiuus dicebat ſer-

3. Reg. 18. uus 3. Reg. 18. *Ecce nubecula parua, quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari*. A qua Marianum ortum

Ioan. Hieroſ. odoratus Ioannes Hieroſoly. *Ecce, inquit, nubecula parua, quaſi veſtigium hominis aſcendebat. Quia Maria in hoc ſuo ſpirituali aſcenſu, non feminam quam imitaretur, ſed hominem habuit exemplum*. Ecce tibi feminam in paradiſo delicientem, viri gulæ inſeruientem, fallacis immortalitatis regnum ab eſca, & potu venantem. Ecce hominem, nimirum Adamum ſub Dei iudicio trementem, qui, (vt ait Irenæus,) *Seductus*

Iren. *occaſione immortalitatis, ſtatim timore corripitur; timor autem Domini initium intelligentiæ, intellectus tranſgreſſionis fecit pœnitentiam, quam per ſuccinctorium folijs ficus pungentibus contextum oſtendit*. Igitur Maria non feminam ſequuta, ſed hominem, quaſi nubecula ex mari naſcens pœnitentiæ, & lacrymarum nimbos proponit peccatoribus, vt in exultatione vitæ fructus metant. Sic, inquam, imitatur hominem primum, ſic item imitatur ſecundum hominem Chriſtum, cuius regnum non eſca, & potus, nec otio torpentibus, ſed laborantibus, eſurientibus & plorantibus offertur. Nec aliter a Maria ſperet peccator, niſi tranaturus amariſſimum portũ pœnitentiæ.

Quando & pœnitentiæ labores, etiam puriſſimam & virgineam Mariæ terram, mille fructibus valerent honeſtare, decorare. Innocentiſſimus, pijſſimus adoleſcens innocua membra aſperrimis pœnitentiæ ſtimulis agitabat, quo in labore cõſumptus vitam obijt. De illo B. Ennodius lib. 2. epiſt. 4. ſic fatur. *Iunxit ad vitam perpetuam melioris ſæculi, quod in iſta ſeruauit pœnitentiam, quam egiſſe loqueris. Si in ipſo non inueniret quod dilueret, inuenerat, quod ornaret. Quæ quoties innocentibus datur, coronam pro humilitatis affectione conciliat*. Proh ingens pœnitentiæ exterioris laus! quæ etiam in candidiſſima Mariæ vita, non næuos imprimit, ſed candores addit. Vt nullus ſit qui poſſit a pœnitentiæ gemitibus excuſari.

§. III.

Mariæ natæ acclamationes, exterioreſque reuerentiæ plauſus cedit Deus; cuius laus in ſilentio.

Accedit tãdem Vatablus, a quo verò ſimiliter exiſtimatur September menſis Ethanim, hoc eſt fortitudinem, dictus ob feſtiuitates in illo celeberrimas. Vbi feſtum

tubarum ex Leuit. 23. & tabernaculorum 34. quæ omnia hanc vnam virginei natalitij feſtiuitatem tinniebant. Etenim Deus Optimus Maximus ſuam ex ſilentio expectās laudē, quidquid exterioris reuerentiæ, conclamationis, & plauſus eſt, vni Matri dicauit. Hanc mihi iniecit cogitationem S. Laurent. Iuſtinianus ſerm. de Chriſti natiuitate, dum ait, *Ad præſepe perge, vbi matrem cum filio, & filium genitricis vbera ſugentem inuenies. Vtrumque poſtulabis, Mariam voce, infantem affectu, te namque ore tacentem, vociferantem corde puerulus exaudiet Ieſus.* Expendo illud, *Mariam voce, infantem affectu*, quaſi voluerit ſanctus vir inter matrē, & filium diuiſum eſſe Chriſtianorum obſequium, vt in voce, & tuba Marianæ extollantur virtutes, & Dei gloria prædicetur ſilentio. Cui occinuit fœmina illa prudens apud Lucam, dum laudatura Deum extollens vocem, *beatus*, inquit, *venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti*. Sic de Diui Laurentij Iuſt. ſententia Mariam voce, & Chriſtum exornabat affectu. Excellens huius rei indicium patet in Zachariæ c. 4. *Et educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ eius*. Quem locum, etſi videam a patribus Chriſto attributū eſſe, non alienum iudico Dei genitrici Mariæ, cui eleganter illum adaptauit Rab Hecados apud Gal. de arc. lib. 5. c. 2. vbi inquit: *hæc eſt petra primaria, ex qua Meſſias futurus eſt*. Et fauet ſacra pagina, dum parentes petræ comparat, a qua filij. Sic Iſai. 51. *Attendite ad petram, vnde exciſi eſtis, & ad cauernam laci, de qua præciſi eſtis: attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram, &c.* Educet igitur, inquit Zachar. lapidem primarium, nimirum Mariam matrem: educet, inquam,

Laurent. Iuſtin. — *Luc. 11.* — *Zach. c. 4.* — *Iſai. 51.*

A iſtum lapidem, & exæquabit ſic noſter. Verum in Originibus non exæquare verbum, ſed clamor nomen impoſitum eſt, vt dicat, *adducet lapidem primarium cum clamoribus*. Etenim quidquid canorū, quidquid vocale, & feſtiuum apparet, in laudem Mariæ matris venit decantandum.

§. IV.

B *Matthæi locus explicatur.*

SEd age ad Matthæum veniamus qui miſſos faciens ſacros Mariæ patres, illius ſponſum meminit Ioſeph, vt vel coniuge pateret qua tribu, quovè loco a primo Iſraelitarū parente Abraham diſtaret, quippe Mariam ſuæ matris primogenitam, & vnigeniti tā propinquiori ſibi in C matrimonium traditam eſſe, auctor eſt Chryſoſt. Hier. Anſel. Theophil. Euth. & alij, imò ipſe Matth. rem vulgo notam, & euidentem ſupponens, genus, & proauos Ioſeph Mariæ communes inueſtigauit: dumquè Ioſephum Abrahamidem recenſet, ſimiliter Mariam inter vltimos Dauidis, & Abrahami poſteros enumerauit.

D Vacat igitur modò in dubium reuocare illud Eccl. 24. *Ego ex ore Altiſſimi prodiui primogenita ante omnē creaturam*. Quæ verba virgini apponit Eccleſia ſancta. Aſt ſi primogenita ante omnem creaturam, cur minima inter vltimos poſteros recēſetur Abrahami? Itē ſi poſt Iſaac, Iacob, Dauid, Zerobabel, & reliquos, eſt Maria, cur primogenita E ante omnem creaturam nominatur? Et quidem vtrumque habet, ſi binas eius ſcias Natiuitates vtraſque nobis maximè neceſſarias. Altera Natiuitas temporalis, qua a vulua matris proceſſit in lucem, quam Matthæus fuit ſpeculatus; altera æterna in diuina electione, & decretis

Eccl. 24.

decretis

decretis Dei; indeque ab ore dicitur
proceſſiſſe, & ibi ante omnem crea-
turam primogenita ſtetit.

§. V.

*Maria primogenita, quod prima
omnium potiretur mammil-
la patris.*

Ouid. AVdiui Iunonem ſe apud Oui-
dium in immenſum glorian-
tem.

Si genus aſpicitur, Saturnum prima parentem
Feci, Saturni ſors ego prima fui.

Quid magnum hoc? vbi noſtra
Angelorum, Deorumque Regina
omnium creaturarum prima Deum
Optimum Maximum fecit paren-
Epiph. tem: *ſtupendum*, ait Epiphanius, *mi-
raculum in cælis mulieris filius, qui
ipſius, & ſæculorum pater eſt.* Etenim
prima ipſa Deum Patrem fecit, poſt
Emiſſ. ipſam, & ſæcula. Accedit Euſeb. E-
miſſ. hom. 1. de Natiu. Domini aiẽs:
*exulta mater ſalutis humanæ. Ecce
Domini mei vniuerſo mundo promiſ-
ſum prima ſuſpicere mereris aduentũ.*
Quid tum! aliud ſanè eſt longe di-
uerſum, quo Maria prima acceperit
brachijs filium Dei; aliud, quòd ip-
ſa ante omnes ſteterit primogenita?
Sed accipite in Emiſſeni verborum
Herod. gratiam, pulcram ab Herodoto nar-
rationem, in Erato, & Mamertino,
in Panegyrico, ad Maximianum.
Ariſtodemus Lacedæmoniorũ Rex
ex Regina vxore ſibi duos filios ge-
mellos acquiſiuit. At vafra vxor lętiſ
ſima natalitia turbauit, nolens Regi
indicare, vter filiorum eſſet primò
natus. Tũc Rex Senatu coacto, in re
ancipite, & adeo dubia, vbi primo-
genitus Regni ignorabatur, quid
ſibi faciendum inquirit, & ecce tibi
concilium auditur mirabile: conſti-
tuat Rex, inquiunt Senatores, homi-
A nem, qui Reginę tãquam aliud fa-
cturus aſtet, obſeruetque diligẽter,
vter ab illa filiorũ lactetur primus,
vter primus ad oſcula, ad nænias, ad
mammillas adhibeatur. Is enim na-
tura indice primogenitus deſigna-
tur. Quid plura? Deus, cuius nomẽ I. Tred c. 6
Tadai, nimirum Deus mammeus,
verbum ſuum quod vocatur, & eſt
apud Clem. Alex. mammilla patris,
B vniuerſiſque protulit creaturis exu-
gendum, cunctorum mentes hoc
lacte, nectare rigauit. Hincque ma-
xime inter omnes creaturas primo-
genita Maria deprehenditur, quod,
vt ait Emiſſenus, *Verbi vniuerſo mũ-
do promiſſum prima ſuſcipere meruit
aduentum;* prima ad patris mam-
millam euocatur, prima verbali il-
lo lacte rigatur, quod luculentiùs
C adhuc ingeſſit Damaſc. oratione Damaſc.
prima de dormitione Deiparæ, in
hæc verba. *Pater prędeſtinauit Ma-
riam, ſpiritus prærigauit, & filius de-
mum in ea commoratus eſt.* Expendo
illud, *ſpiritus pręrigauit, & filius in
ea commoratus eſt.* Quaſi Mariam
ſpecularetur vir sãctus, ante omnes
creaturas, accipi ad patris mammil-
lam, & verbali, nectareque filij lacte
D rigari. Etenim obumbratio ſpiritus
Mariæ in cõceptu aduenientis, quę-
dam quaſi compreſſio fuit paternę
mammillæ, vt terra Mariana prima
Deo rigaretur. Hinc Epiphanius ſtu- Epiph.
pens ſupplauſit: *exercitus Ange-
lorum, qui ſunt ſcabellum pedum Chri-
ſti procedentes, nec videre poſſunt nec
cõtingere: hęc verò labra labris coniũ-
gens incomprehenſum ſalutabat.* Nec
E dum Angelis licebat oculos in Deũ
conijcere, ſed his dimiſſis, & opertis
alarum velo, pręſentis maieſtatis ful
gorem ſtupebant, & iam Maria pa-
ternę mãmillæ labris, labra infigẽs,
mille dulcedinũ exugebat Maria,
& ſe primogenitã inter omnia crea-
ta demonſtrabat, quod is nõ credat,

qui neſcierit hâc primò a Maria ſuſcipi mamillam patris, eiuſque verbali totam madere lacte.

Et ſiquidem verum eſt, quòd Maria prima Domini ſuſcipere meruit aduentum, nil mirum, quòd ante homines, quòd ante cælum, quòd ante omnes Angelos primogenitorum ornetur benedictione, & principatuum; vix Deus cælum, terramquè cõdiderat, quando terrenæ miſerans ariditatis, *germinet*, inquit, *terra herbã*, & ſtatim flores addidit, fructuſque congerminauit: quibus diues, & pulchra tellus exornabatur, & adhuc cæli ſordẽt ſine ſtellis, adhuc ſine ſole frigent. cur ita? cur terrena ante cæleſtia condecorãtur? Gen. 1. Anaſt. Sinaita lib. 4. in Gen. *Ante Deus ornauit terram, quam cælum, tamquam ſi terra ante cælum ditata ſit Chriſti myſterio & aduentu. Propterea ante cælum ornatur, quoniam ante Angelos terra, & terra geniti homines Deum per carnem vidimus, & ante cæleſtia exornans ille hæc inferiora ea lætificauit, & illuminauit ante Cherubim, & Seraphim magi, & publicani, & latrones, & meretrices, & peccatores facie ad faciem Deum viderũt, eoque ſe oblectarunt, & fruiti ſunt. Deinde eum ſic tranſmiſerũt videndum ſupernis virtutibus.* Hæc ille, & pulchrè, ne amplius liceat dubitare Marianum in omnibus primatum. Etenim vbi prima Deo plena gaudet, prima Chriſtum ſuſcipit incarnatum, vagientem audit, pectus adhibet, labra figit, & oſculatur prima etiam ante homines, ante cælum, ante rerum omnium vniuerſitatẽ creaturarum primogenijs floret condecorata.

§. VI.

Primogenium Marianum à veſte ſpeciali venamur.

Sed libet huius primogenitæ gloriam in veſtitu venerari: etenim A Geneſ. 27. non aliter Rebecca ſuum Gen. 27. Iacob ad primogenitum induxit ſubripiendum, quàm adhibitis Eſau veſtibus, hincquè gloſſa Hier. Lyra, Gl. Hier. Comeſtor, & alij colligunt, primo- Lyr. geniorum eſſe particulares quaſ- Comeſt. quam veſtes, eaſque pretioſas, cui Tiraq. aſſonat Tiraquellus cum magna iuris prudentum hominum phalange in præfatio. de iure primogeniorum. B Imò addit veſtem hanc dici in quibuſdam codicibus *ſpiritualem, quam in ſacrificijs tantum inducebãt.* Igitur Maria ante creaturas vniuerſas naſcitur primogenita, veſtitu ſpeciali, & ſpirituali præfulgens decorata: cuncti homines vix nati fædam incurrimus nuditatem, haud diſſimilem illi, quam poſt lapſum incurrerunt Protoplaſti. *Sed tu, ò* C *Virgo*, inquit Rupertus, *nuditatem libidinis non incurriſti.* Etenim, vt Ruper. doctè, & piè meminit Carthuſia- Card. nus, ea ipſa gratia, quæ Virginem in lib. 5. exer- vtero ſanctificauit, ſimul illi ſtetit cit. quaſi ignis *illuminans, & exornans & penitus non admittens fontem concupiſcentiæ. Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus in fimbreis aureis circumamicta varietate*, addit Pſaltes 44. D expendo illud, *abintus*, vel aliter, *ab intimis terræ viſceribus*, quaſi à viſceribus matris excluſa concupiſcẽtiarum nuditate præfulgeat virgo, miris aulæis ditata, peplisque induta aureis. Audite D. Greg. Pontificem Greg. in l. 6. in primum Reg. cap. 15. *In veſtitu aureo virginitas prædicatur. Sed omnis gloria intus, & in fimbreis aureis, & varietate circumamicta aſ-* E *ſeritur: vt innumeris virtutibus adiuncta integritas vſque in finem deduci ſentiatur.* O quàm pulchra candidata veſte naſcitur Maria, ea puritate decora venit, qua mille intexta virtutibus fulgores iaculantibus aureos, nunquam nudabitur! Cui libenter aptabo Ambroſij verba,

ba, quibus Magdalenã Chriſto appropinquantem commẽdat. Ea dat ille lib. de Iſaac cap. 4. nimirum, *Suſcipe igitur Ieſu Euam iam non ficulneæ folijs adopertam, ſed ſancto amictam Spiritu, & noua gratia glorioſam, quia iam non tamquam nudata abſconditur, ſed tanquam circumdata veſtimenti ſplendore fulgentis occurrit, quia veſtit eam gratia*. Verum eſto, quod Marianus amictus in natiuitate hominum cæterorum prodat nuditatem, quid in his ſpeciale Mariæ, quod non veniat Angelis ſub eodem puritatis amictu natis?

Pergo tamen, & Marianæ puritatis fulgorem ſuper Angelos radiare contemplabitur, qui eius virgineum candorem diuinæ prolis fœcunditate viderit purpuraſcere, *Nunc adeſt*, inquit Athanaſ. *Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato circumamicta, & variegata, eo quòd ſecũdum ſexum fœmineum Regina, & Domina, & Mater Dei appelletur*. perpendite quæſo nouam, inauditamq. texturam aulæi virginalis diteſcentis Regio auro, & minio purpuraſcentis matris: *ante hoc*, addit Hier. *vterus Virginis, licet mundus, tamen adhuc vilitate humilitatis induitur, lana quidem candidiſſima, ſed ſuo colore dealbata, ad quam cum acceſſiſſet Spiritus ſanctus, vt lana infecta conchylio vertitur in purpuram, verſa eſt & ipſa in matrem Dei*. Hunc nouum, & nulli vnquam creaturarum conceſſum veſtitum miratus eſt Ioannes Apoc. 12. cum mulierem Sole amictam ſtupet mulierem inquam, quæ ſub amictu Solis, nimirum ſub honore matris, gaudeat vigore virginitatis, de quo pulchrè Bern. *Non mulieris, ait, potentia eſt, vt ſuſtineat Solis amictus, ſed neq; Angelicæ quidem ſublimior quædam neceſſaria eſt.* Crediderim ſolius Dei eſſe poteſtatis cupientis Virginis primogenium tanta veſte extollere ſupra omnium rerum vniuerſitatem.

Athan. — Hier. — Apoc. 12. — Bern.

§. VII.

Maria filia primogenita Deum belligerantem facit.

NEc præterea illud, quod ſingulare eſt omnibus primogenitis; nempe paternam fortitudinem excitare, ſic Iacob faſſus eſt, *Rubem primogenitus meus, tu fortitudo mea;* acuitur ſane cuique iraſcibilis ob filios tutandos, & promouendos: ſic cecinit fulgentiſſimus Theologus Nazianzen. ad Nicobolum. (Gen. 49. — Nazian.)

Vnde etiam mater furibunda concipit iras
Ob vitulos, auis ob pullos, canis obque catellos,
Aſpera bella gerit.

Quàm timidi, quàm pauidi eſſeti omnes! Abrahamo timenti ſibi ab hoſtibus apparuit Deus, & ait, *noli timere Abraham, ego protector tuus ſum:* quaſi dicat. Eia age, aude in hoſtes, ne timeas; cõfere manus, rixare. Ad hæc Abrahã, *Domine Deus quid dabis mihi? Ego vadam ſine liberis*. Grauis rixa, dirum bellum, vbi non ſupereſt & gloriæ, & ſpoliorum hæres. At vbi filius adeſt, quid homines non audent? vel gallina exurgit in certamen. Quis igitur Deum maximum mundi machinæ conditorem, Paradiſi ſatorẽ, conuertit in Mauortem? quis ſpiritum lenitatis ad iras traxit? Vnde, qui ad auras poſt meridiem ambulabat, proſilit in arenã, claſſicum cecinit, ſe Dominum exercituum compellauit, ob quam rem vexillum erexit Duces, eoſque fortiſſimos creauit, milites recenſuit. Mariæ natalis vnica militantis Dei cauſa, hæc illum belligerantem fecit. Huc ſpectat Rupert. (Gen. 15. — Rupert.)

omnium exercituũ Iſraelis, omnis militis cauſam referens in Mariam, ſic fando, *Idcircò tempus belli tunc erat, vt defenſaretur genus Abrahæ, vt defenſaretur radix Ieſſæ, donec tu Virgo naſcereris lectulus veri Salomonis, laborabat diabolus per ſatellites ſuos, & miniſtros Reges Babylonios, Reges Perſios, ſiue Medos, Reges Aegyptios, ſiue Aſſyrios; laborabat, inquam diabolus, ne eſſet vnde naſceretur hæc Beata Virgo.* Quapropter vbi Deus hanc ſibi filiam prælegit, ò quàm exarſit aduerſus hoſtiũ phalanges, quos ſibi conquiſiuit duces Abrahamides, Dauides, Gedeones, Samſones, Zorobabelos, Machabæos, vt inter omnes Dominus exercituum exultaret in armis, & pro filia Maria acerrimè dimicaret! Proh Deus immortalis! vbi eſt agnus ille, quem Iſaias deprecabatur, *mitte nobis*, ait, *agnum Dominatorem terræ?* Et ecce tibi Deum orbis dominatorem, Aſſyriorum interfectorem, Ægyptiorum, Cananæorumque exterminatorem: quid mirum? eſt Deo filia Virgo Maria, quæ illum belligerantem facit, quæ illum ſumma hoſtium iniuria, & maximo fidelium bono armat in certamen, vt vel mille prælijs tantam filiam defenſaret.

§. VIII.

Maria filia primogenita cicurat, & manſuefacit Deum.

Porrò addiderim non minus propter prolem parentes etiam manſuefieri, quàm armari. Hincque exiſtimo ortum illud Hiſpaniæ côcelebratum, *caſaras, y amanſaras,* cum vxore manſuefactionem viro proditurum præſagiens. Etenim in eadem animi fortitudine, qua viri prolis tutandæ cauſa ſe prælijs, tixiſque exagitât, ex eadem, inquam, fortitudine prouenit, vt qui antea iuuenili ardore correpti paſſim tumultuabant, hic illicque rixantes, omnibus furioſi, & graues, poſt nuptias, poſt familiam ſtabilitam, poſt prolem natam, protinus manſueſcunt, cicurantur; omnibuſque, proli conſulentes, fiunt amici, & tractabiles. Vis Deum iraſcentem videre? ecce tibi apud Iſai. 1. c. *Terra veſtra deſerta, ciuitates veſtræ ſuccenſæ igne; regionem veſtram coram vobis alieni deuorant, & deſolabitur, ſicut in vaſtitate hoſtili, & derelinquetur filia Sion, vt vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario; & ſicut ciuitas, quę vaſtabitur.* Proh dolor! vnde ſic Deus iraſcens placabitur? peribunt vniuerſi ſub ira tanta? Et quidem periſſēt niſi Dominus exercituum reliquiſſet ſemen, ſemen, inquam, nimirum promiſſiones, vt ait Bern. factas ad Abraham, Iſaac, & Iacob. Chriſtus autē ſeminis huius fructus eſſe intelligitur. Itaque cum primum Deus lumbis Abrahami depoſuit ſemen illud Virgineum, ex quo Chriſtus naſceretur, & iram ſimul cum Virgineo ſemine, cum puriſſima filia deponit, & miram manſuetudinem amplexatur. Pulcherrimè Tuicenſis Abbas examinat eiuſdem Iſaiæ caput decimum, vbi Deus flammas, crucemque minitans introducitur. *Væ Aſſur; uirga furoris mei, & baculus ipſe in manu eorum indignatio mea.* Sed vix ferream hâc virgam euaginarat, & ſtatim ſequenti capite incipit Propheta: *egredietur uirga de radice Ieſſe, & flos de radice eius.* O felicem rerum mutationem! Paulò ante Deus ſub ſæuienti Aſſur furens, diſtricta virga furoris, & indignationis, iam ſub Ieſſe manſueſcit, virga in melius mutata. Quid mirum? egreſſa eſt dilecta Eſther Maria, & iraſcens Rex iram,

Iſaia c. 1.

Bernar.

Iſai. 10.

Cap. 11.

iram, & virgam dimiſit gaudens, & Ruper. *quam pulcra appoſitio!* ait Ruper. *Supra oſtẽdebatur ille ſpiritualis Aſſur uirga furoris Domini, & in manu eius baculus indignationis eius. Ecce uirga autem gratiæ, virga requiei Domini Maria, & in illa flos, in quo habitet, ſuper quem requieſcat omnis plenitudo diuinitatis.* Quidquid iræ, quidquid indignationis exuit Dominus in genus humanum, huic caſtiſſimæ, & filiæ, & parenti eius acceptum referamus. Per hanc, qui ſæuiebat in cælum, & in terram, manſuetus, & facilis virginea in domo requieuit, nihil amplius niſi manſuetudinem meditatus, & humanitatem. Mirabar ſæpiſſimè ego, & apud me neſciens cogitabam, cur a Deo belligerante, a Domino exercituum, a ſummo Tyrannorum vindicatore electus fuerit manſuetiſſimus, mitiſſimuſque Moyſes, vt populum captiuum redimeret, & hoſtiles debellaret Tyrannos. Vnde inter bellicos tumultus, inter arma, inter plagarum apparatus, inter excogitatas neces, vaſtationes, ſubmerſiones, manſuetiſſimus vir potuit placeri, & in Principem deſignari? & maius mirum, quod placuit Deo tunc maximè, cum ipſe Deus flammans, & igneſcens viridis rubi inſidebat in brachijs. Sed iam me D. Damaſcenus non ſinit admirari; etenim oratione 2. de Aſſump. videns Moyſem ad præſentiam ardentis Rubi Principem deſignari, ait: *per ſimulacrum quoddam, & umbram Marię tantus Legiſlator, & Princeps creatus eſt.* Quid mirum ſi flammans Deus, & in certamen ardens, recordetur manſuetudinis, & humanitatis ducis eligendi, vbi Marianum ſimulacrum aſtat! *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conuerſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.*

A Sic Iſaiæ cantu applaudebat genus *Iſai. 12.* humanum cap. 12. applaudebat, inquam, Deum tibi quondam iratum, iam ad manſuetudinẽ fuiſſe inclinatum; quaſi diceret, ait Rupert. iuſte iratus es, miſericorditer autẽ conuerſus eſt furor tuus in gratiã; videlicet quando virga ſupradicta de radice Ieſſe egreſſa eſt: quãdo Maria nata: quando hęc directionum virga pul- B lulauit: quando filia hæc, & genitrix Dei apparuit, iam Deus neſcit iraſci, iam facilis, & humanus apparet. Hinc teneo D. Zenonem Elizabeth, Zenon. & Mariam nobis in hæc verba indigitantem; *illa pręconem portat; hęc iudicem. Exultate iam feminę culpa deleta ueteri.* Sic ille ſer. 2. in Natiuit. & mirum, quod nos iubeat exultare de venia, vbi præconem, & iudicẽ à C Maria, & Elizabeth prædicat aſportari. Si iudex aderit, quomodo exultabimus? non enim iuſtificabitur in cõſpectu eius omnis viuens. Si præco, & iudex jam adſtat, quid aliud deeſt, niſi carnifex, niſi gladius? moriemur ſanè. Abſit, inquit Zenon, imò & poſſumus exultare: adſtat iudex, ſed a Maria portatus; Elizabeth pręconem portat. Maria Iudicem, & D ab hac nihil diſcet iudex, niſi manſuetudinem, & facilitatẽ. Hinc Hugo de S. Vict. lib. 1. Miſcel. tit. 85. *Chriſtus in cœlo ex Patre ſine matre Deus. Chriſtus in terra ex matre ſine patre homo; in cęlo qualis pater, talis filius; in terra qualis mater, talis filius: in cęlo cũ Patre ęternus, & immenſus; in terra cum matre incorruptus & mãſuetus.* ſic mater virgo ipſi E Deo manſuetudinẽ indidit. Sanctiſſimus ille Ioſias Rex maximè iratum Deum præſentiens 4. Reg. 22. miſit *ad Holdam Prophetidem vxorem Sellum filij Thecuæ*, vt ipſa conſuleret Dominum. Sed cur relictis viris Prophetis, a fœmina cupit audire oraculum? Reſpõdit Nicolaus de

de Lyra, quod Ioſias voluit habere à A Domino reſponſum miſericordię, & quia mulieres ſunt clementiores viris, miſit ad cōſulendum Dominum per mulierem. Ita Lyra. ego autem omnes monuerim, quicumque velint à Deo reſponſum miſericordiæ accipere, vt conſulant Dominū per hanc inter omnes mulieres benedictam Mariam. Verùm pientiſſimam mentem à Maria, Deo deſumptam, B nullus melius cogitat quam Richar.

Hug. Victor. Vict. par. 2. in Can. cap. 23. Virgini dicens. *Carnalia in te Chriſtus vbera ſuxit, vt per te nobis ſpiritualia fluerent. Et cum miſericordia Dei ſit ab æterno, amplior cæpit eſſe ex tempore. Et cum ex te cæpit initium, eius quoque largitas per te ſumpſit augmentum. In te ergo concreuit lac diuinæ miſericordiæ, & ex te nobis profluxit.* C *Ipſa prius repleta es, & ex te nobis deſcendit hac abundantia.*

§. IX.

Primogenita genus hominum reſtaurat.

MAnſuetum, & facilem Deum fecit filia; quid mirum? vbi D filiæ, ibi ſolicitudo, ibi curæ: vbi filia, & nubilis, ibi angor, ibi dotis anxietas, iactura rei familiaris: vbi filia, & primogenita, ibi dolor, ibi metus, ibi generis auiti obliuio, ibi ruina domus. Hæc mala filię parentibus afferunt mundiales: longè aliter Maria, quæ Deo ſummo parenti auitū genus reſtituit priſtino decore radiās, & ruituræ domui clariſſimū incre- E mentum addidit. Hoc vidit, & ſtupuit Irenęus lib. 5. c. 19. dū ait: *adhuc Protoplaſti peccatum per correctionē primogenitæ emendationem accipiens.* A ſęculo non eſt auditum tale, quòd ruina domus, & ſplendor generis iā nigricans, per filiam, per correctionem primogenitæ emendationē accipiat. Quis familiæ erector? quis primogeniorum inſtitutor non ſibi caueta ſucceſſione fœminatū? Etenim vbi ad fœminam venerit fulgentiſſimus familiæ ſplendor clanguet, antiquum decus penitus obſcuratur, quo nihil magis inſitū hominum animis, nil magis familiare vniuerſis rationibus: & tamen verū eſt, quòd humana familia iam iam ruitura, quòd noſtri generis antiquus ſplendor penè lāguidus, quod priſtinum hominum ornamentū, & ſordidum, & fœdatū, per correctionem Mariæ primogenitæ emendationem accepit. Hilaris quidem venis, ò Virgo primogenita, ante omnem creaturam, quæ parentū labiles imagines fulcis; nomen humanum abiectum erigis, obſcuratum illuminas. Vt humanā conderet Dominus domum, dormienti Adamo coſtā eripuit, Gen. 2. *& ædificauit Dominus coſtam, quā tulerat de Adam in mulierem.* Quod expendens Amb. *benè ædificauit,* dixit, *vbi de mulieris creatione loquebatur; quia in viro, & muliere domus videtur plena quædam eſſe perfectio.* Porrò hanc perfectionē domui generis humani daturus Deus *non eſt bonum,* inquit *hominē eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.* Riſit, imò irriſit hic impius Apoſtata, & Auguſtus Cęſar ſapientiā Dei, quæ generis humani caput fęmineo ortu fœdauerit: vbi, inquit, primogenita fœmina domum ſtabiliuit? vbi non obſcurauit? egregium ſanè adiutorium generis humani ſatori, ſi primò ex illo fœmina naſcatur. O quàm præclarè reſpondit euentus ruinæ totius generis, huic primo fœmineo natali! ſi ruerunt omnes in Adam per Euam, vbi adiutorium fœminæ primò natæ? Hęccine eſt illa adiutrix, imò labefactatrix primogenita.

Gen. 2.

Ambr.

Apud D. Cyr. li. 3.

Tertul. Os impium eleganter obſtruit acumen Tertull. lib.2. contra Marcionẽ c.4. *Etenim bonitas*, ait, *finxit hominem; eadem bonitas adiutorium proſpexit; non eſt enim bonum hominẽ eſſe ſolum, ſciebat illi ſexum Mariæ profuturum*. Proſpexit quidem Deus adiutorium hominum generi per correctionem feminæ primogenitæ, ſed non per feminam, quam impij cogitarent, ſed per Mariam ſciebat illi profuturum ſexum Mariæ, ſciebat, vel ab vmbra Mariæ primogenitæ obſcuratum genus illuminandum, familiam redintegrandam humanam, in priſtinamque gloriam reuocãdam. Propterea inquit Bern. *Curre Eua ad Mariam, filia pro matre reſpondeat, ipſa mortis opprobrium auferat, ipſa patri pro matre ſatisfaciat: quia Eua ſi vir cecidit per feminam, iam non erigitur niſi per feminam*. Crediderim poſt lapſum Protoplaſti à natura ipſa faſtiditas feminarum natiuitates; exoſas omnibus venire in mundum feminas nullius ortum videbis enumeratum; cuncti patres primogenitum filium ſuſpirabant, eoque ſolo lętabantur. O caſſam hominum exiſtimationem! O patrum ignorantiam! reſpuite, reſpuite primogenitos veſtros, qui eſtis patres, etiam Abraham, Iſaacũ. Etenim generis humani ſplendor, & domus iacens *non erigitur, niſi per feminam*. Vna hæc primogenita Maria ruinam totius generis humani emendauit. *Hæc gloria luti noſtri, hæc primitiæ naturæ; hæc prima naturæ proximè accedens ad Deum opificẽ omnium generationum*. Magnus Athanaſius ſer.3. contra Arrianos neceſſarium ducens gratiam noſtræ reparationis omnium primam debere deſtinari, ſic inquit: *gratia illa ante præparata, deſignataque fuit, quàm nos efficeremur; quin potius ante conſtructionem mundi*. Quod ſi

Serm. 1. ſuper miſſus.

A quæras, cur hæc antelucanæ gratiæ præparatio excogitatur? ad quid opus erat, vt prima omnium generationum inueniretur præfinita, & conſtituta reparationis gratia? ſic addit: *vt quamuis à ſerpente decepti excideremus, non tamen penitus extincti maneremus, ſed habentes in nobis iam ante præparatam redemptionem, & ſalutem, iterum reſur-*B*gentes immortales perſeueraremus; cùm filius pro nobis initium viarum creatus ſit, & qui primogenitus eſt filius, primogenitum ſe fratrem reddidiſſet*. Nihil elegantius impræſentiarum dici, excogitarive potuit. Etenim videtur mihi Athanaſius ſibi ante oculos propoſuiſſe id, quod paſſim accidere ſolet. Orbantur parentibus quotidie mille puerorum C examina, puerorum inquam, vix à primis vnguiculis excedentium, adhuc humi reptantium, omni bonorum leuamine carentium: quid tũc lactentes puerulæ? quid elingues infantuli? Sanè ſi expectandum illis eſſet, vt quis eorũ adoleſcat ad hoc, vt cæteri ſubſidium habeant, omnes prius diſperirent fame. Vnde proſpiciẽs orphanorum pater ijs par-D uulis, eis prouidit fratrem primogenitum, grandæuam germanam, ſic ante omnes natam, vt illius cura parentum defectum vix ſentiant infantes. Hæc illos lauat, nutrit, alit, educat in perfectam ætatem. Ecce quantum conducat miſellis infantibus habere fratrem, ſororemve primogenitam, longè ante omnes natam, vt quæ primogenita eſt filia, E primogenitam ſe reddat germanã, paruulos ſubmouendo, & ſuſtentando. Sic eodem modo in præſenti iuxta mentem Athanaſij, & veritatem, Protoplaſtorum defectu, heu quàm miſeri manſimus omnes illorum paruuli! quàm ſolo reptantes, bonis omnibus priuati, deſtituti,

mor-

mortis pabulum & calamitatis famelici errones, nullum diuinæ tutelæ ius habentes, perituri neceſſario! ſi poſt tantum caſum, lamentabilem ruinã, aliquis noſtrum adulturus eſſet, qui mederetur humanæ calamitati: deſperata equidem, imò & deplorata in tanta expectatione eſſet omnium ſalus. Quapropter Deus optimus hominum procurator, à qua ſubleuaremur, præelegit germanam, longè ante, quàm nos efficeremur, quinimò ante mũdi conſtitutionem; vt quamuis parentum ſubſidio orbati, bonis deſtituti, non penitus corrueremus, ſed habentes longè antè natam germanam in vitam aleremur immortalem; & quæ initium creaturarum creata eſt, & primogenita eſt filia, primogenitam ſe reddidiſſet erga paruulos, & grandæuam germanã, vt ſic Protoplaſti peccatum per correctionem primogenitæ emendationem acciperet.

§. X.

Maria inter vltimos Abrahæ poſteros nata ſibi, & omnibus maioribus proſit.

DVm æternam Mariæ ex mente, & decreto Dei Natiuitatem ſumus contemplati, vidimus, quàm vtiliter ante omnem naturam primogenita enaſcatur. Modò iam vocamur ab eiuſdem Natiuitate temporali, quæ tempore præfinito, octauo Septembris die nata eſt bono vniuerſi orbis terrarum. Iuxta quam Matthæus adeſt qui poſteritatem Abrahami recenſens, inter vltimos conſtituit hanc nobilem filiam Abrahæ.

Hunc Marianum deſcenſum ſpeculatur Ioan. Euang. Apoc. 21. (*Apoc. 21.*) *Vidi ſanctam Ciuitatem, nouam, deſcen-* A *dentem de cælo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo, & audiui vocem magnam de throno dicentem. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.* Quid magis nouum ſub Sole? quid magis inſolens? illa omnium creaturarum prima, ciuitas Regis magni, prima natura proximè accedens ad Deum opificem generationum, illa, inquam, cuius funda- B menta in montibus ſanctis, ſublimis altitudine; à tanta ſublimitate à Deo ipſo à primatu creaturarum deſcendit, & inter vltimos Abrahæ poſteros conſtituta, ibi eligitur ad nuptias Principis, & fundamentum diuini tabernaculi, *deſcendentem à Deo paratam ſponſam tabernaculum Dei cum hominibus.*

C Reſumo iterum illud, *Deſcendentem à Deo paratam ſponſam*, & mihi ſtatim ante oculos obuerſetur Eliezer ille ex 21. Geneſeos, qui longo (*Gen. 21.*) itinere laſſus viridantis ceſpitis planitie, vmbrantiſque ligni folijs delectatus, ſalientis fontis gurgitem obſeruabat; an forſan illius in aquis, virgo inueniretur, quæ Iſaaci præcordia poſſet deprædari. Hæc cum D riuulis murmurabat Eliezer, & ecce tibi Rebeca *puella decora nimis; virgoquè pulcherrima, & incognita viro deſcenderat ad fontem, & impleuerat hydriam, & reuertebatur.* Reuertebatur inquam, non adeo feſtina; imò adeo comes, vt rogata Eliezer, & Camelis aquam propinaret, ea hilaritate, comitate, ſinceritate, vt vel hinc debita Iſaac ſponſa manſerit E deſignata. O vtinam liceret modo mihi ex Ambroſio verba ſuffurari, ab Eccleſiaque in Virginem detorquere! O quàm illis ſitim explicarem vniuerſi generis humani! ò quàm viuum ſalientis in vitam aquæ fontem Chriſtum proponerẽ! ſed heu crudele nefas! per quam

luteos

luteos gradus humani generis ad hunc fontem perueniendum erat! per quot terrenos progenitores terrenarum cupiditatum macie fœdatos, idololatria obſcuros, vitijs ſordidos, in dieſque ſordeſcentes! quis purus ac lutea, & ſordida deſcenderet via? equidem puella decora nimis virgoque pulcherrima deſcenderat ad fontem, puellula pulcra, proles aurea, omnium purior, formoſiorque puellarum Maria per omnes hos luteos gradus ſordidos parentes deſcendit, nihil perfectæ ſuæ puritati detrahens, *hac ſola deſcendit*, inquit Ambroſius; *hæc ſola agnouit fontem verum vitæ æternæ; ideoque habuit, quod daret ſitientibus.* O vos felices homines, qui fontem viuidum Chriſtum obſeruatis! Etenim ſuperato progeniorum luto, Virgo pulcro deſcendit ad fontem, plenaque gratiarum flumine humanam extinguit ſitim, cunctos ſatiat, & in ſponſam eligitur Deitatis. Attamen nolo, vt miremini, quòd luteos deſcendat Maria gradus immaculata: hoc ego maximè mirarer, & admirarer, quod luteis ex parentibus deſcendens Maria, ſic illorum in ſe condecoraret vilitatem, puluerem condiret, ſic lutum deauraret, vt diuinis obtutibus haud ingrata aſtaret. Cant. 3. *Quæ iſta quæ aſcendit per deſertum, tanquam virga fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij.* Quam Angelorum admirationem videns Ruper. cum primum puluerem & fumum audiuit, puluerulentas, & fumoſas parentum Mariæ imagines fuit recordatus, quarum puluis, & fumus in Maria eam formam adipiſcentur, quæ Deo gratiſſima aderit. *Tu dicis*, ait Rupert. *ò virgo, ſum puluis cum Abraham, ſed puluis, & pigmentarius, qualem conficit Spiritus ſanctus, dicit propter humilitatem,*

Ambr.

Cant. 3.

Ruper.

A *ſum fumus cum Dauid; ſed es fumus ex aromatibus, aſcendens ex aureo thuribulo ad olfactum Dei.* Nihil Marianam Natiuitatem offendit pulueruleutus deſcenſus per tot luteos fumo, tabeque plenos gradus, imò ab illis deſcendens, ſic extollit Maria patres, vt qui luteus puluis, horridus, & lacrymoſus fumus reputabātur, ſic in Maria aſcendunt, qualis B puluis pretioſus mille conditus pigmentis, qualis ex aromatibus in aureo thuribulo fumus vſque in ſummi Regis cubiculum exaltatur: talia ſibi decora ex maiorum vilitate Maria comparauit, talis in puluerulento deſcenſu apparuit, quòd noua metaphora explicuit Ioan. Hieroſol. lib. de inſtitutione Monachorum cap. 32. vbi pōderās illud 3. Reg. 18. 3. Reg. 18. C *Ecce nubecula parua aſcendebat de Mari*; ſic in Beatam Mariam transfert. *Licet nubecula illa eſſet originaliter eiuſdem naturæ cū mari, alterius tamen fuit qualitatis alteriuſquè proprietatis: mare quippè ponderoſum eſt, & amarum, ſed nubecula illa leuis fuit, ac dulcis*. Hæc ille. Venuſtè ſatis. Etenim nubes a mari naſcitur, aquęamque maris naturam habet, D imperfectionibus (vt dicunt) ablatis Marina exurgit nubes, ſed ſine pondere, ſine amaritudine, dulciter fœcundans & rigans orbem terrarum: ſic Maria Abrahamidis, Dauidiſque ſata hominis filia, in qua natura hominis ſine infirmitate, ſine vilitate, & turpitudine inſigni, elegans, pellucida apparet.

Io. Hieroſol.

E

§. XI.

Maria terra firma, in qua primus Chriſtiani ædificij iacitur lapis.

APparet, inquam, in deſcenſu Maria elegans, quaſi ſponſa Diui-

Diuino Iſaaco parata, *& tunc*, inquit Ioannes *audiui vocem magnam dicentem. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus*. Quaſi fundamentum inuenerit ſummus artifex in hominum genere æternum habitaculum fabricandi. Frequentiſſimè in ſacris voluminibus Incarnatio filij Dei per ædificij maximi conſtructionem ſignificatur, quo ſpectat illud Prouerb. 8. *Sapientia ædificauit ſibi domum*; & alia: quam parœmiam inſequutus S. Cyril. lib. 5. Theſaur. c.8. ſic explicat à verbo aſſumptionem humanitatis factam, ac ſi Regiæ cuiuſdam ædificandi gratia vel tunc effectæ terræ lapis injiceretur primarius; quaſi ait Cyril. *Lapis ex ſubſtantia patris profectus in carne noſtra quaſi in terra defoſſus eſt, tunc fundatam ſe ipſam, ait ſapientia*. Ex quo perſpicuè liquet, quàm nobis vtilis, imò & neceſſaria venerit Maria in hoc puluerulento deſcenſu per tot terrenos, & luteos patres: etenim quilibet artifex, priuſquam moueat lapidem ædificij, terram mouet, terraque mobili, & labili ablata in imis terræ viſceribus quærit, quod firmum eſt, quod immobile, quod ſaxeum, ibique conſtituit lapidem primarium. Sic Deus Optimus Maximus illuſtrem Eccleſiæ domum ædificare habebat in optatis: clamabat quotidie terra; clamabant ſancti Patres, vt iam tanti ædificij lapidem primarium, nimirum verbum diuinum terris amandaret. Proh dolor! in vniuerſo hominum genere, nil firmum, nil immobile inueniebatur, omnia erant homini mobilia, omnis homo labilis, imò lapſus. Quibus rectè proſpectis, decreuit tandem Deus, lapidem hunc inſerere Dauidis generi, & Abrahami. Verum quid in his etiam non labile? omnia illorum prima ex ruina commota, rimas agebant, & ca-

Cyr. Alex.

A ſum minitabantur: inſtat tamen operi diuinus artifex, præterit generationes, aliam, & aliam, aggerat ſceleſtorum cumulos, Babylonem transfert; mobilia omnia diſturbat, ſeparat, donec tandem poſt mille ablatis generationibus in imis apparuit ſaxum illud Marianum robur, terra immota, nullis conceſſa ruinis peccati, cuius in carne, lapis B adeò profectus quaſi in terra defoſſus eſt. Hoc perſpicuis verbis tradit Athanaſ. epiſt. ad Epictotum, ſic exponens à verbo noſtræ humanitatis aſſumptionem. *Semen Abrahæ apprehendit, vnde debuit per omnia fratribus aſſimilari, & aſſumere corpus, quod vobis eſſet ſimile, & ideò pro fundamento iſtius rei ſubijcitur Maria*. Quid illuſtrius? quid clarius? e- C tenim vt in Abrahami parte myſticum erigeretur tabernaculum, æterni numinis conſtrueretur palatium, opus fuit in imis, & vltimis eius generationibus Mariam ſubijci quæ firmum, & ſtabile fundamentum tantæ molis aſtaret: ideò pro fundamento iſtius rei ſubijcitur Maria. Hinc iam vos felices homines compellabo; iam triumpho inclamato D poſt amotis terrenis generationibus, in vltimis Abrahami ſatis Maria virgo ſubiecta eſt, firmum, ſolidumque fundamentum apparuit, cui inhærebit primarius lapis. Eia agite Chriſtiani, inquit Cyril. Alex. *Præfundatur ante nos Chriſtus, & in ipſo nos omnes ſuperædificamur*. Sed vt præfundatur Chriſtus, pro fundamento ſubijcitur Maria, ne quis E in cælum ſurgat, qui hoc Mariano fundamento non nitatur; ideò illi ineſt lapis Chriſtus, de qua natus eſt Ieſus, vt in illo poſito, cæteri poſſimus in gloriam ſuperædificari.

Athan.

CA-

CAPVT VI.

De Beata Maria, vt trima à parentibus in Templum aſportatur.

Ad illud *Luc.* 11. Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti, quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

ID ſolum ſimplex fœmina ad Marianam felicitatem congeſſit, quòd Dei verbum puriſſimo cóceptum aluo parturiret, aleret, educaret. Verũ Dominus, quaſi veritus; ne ſimplicis feminæ iudicio, & æſtimatione maternã metiretur gloriam, non ventre Dei verbum excipient m Mariam proponit, ſolùm, ſed intimis illi præcordijs, totoq. animo prædicat inhiantem; vt ſic illuſtriora matris facinora clareſcant, & orbem irradient. Diceretur fortaſſe Chriſtus ab hæreticis faſtidiſſe matrem, dum puerperij obſequia quaſi præteriens, id ſolũ collaudat, quod verbum Dei audiatur, cuſtodiatur. Sed abſit, inquit S. Iuſtinus qu. 135. ad Orthod. *Non ita loquutus eſt, quaſi matrem priuaret honore debito: ſed oſtendit, quæ maternitate beatior dici debeat Virgo: nam Dei ſermonem audire, & exequi virtus eſt, animæque puræ, quæ tota ad Deum ſpectet; & quia non quamlibet feminam elegit Deus, ſed omnium feminarum virtutibus excellentiſſimam: propterea Chriſtus volebat ob hanc vir-*
A *tutem prædicari matrem ſuam, per quam virtutem illa aſſequuta fuiſſet, ut uirgo Mater fieret.* Eſt igitur in Maria ante tumentia vbera, ante partum, quod maximè extollamus. Iuſtin.

Nimirum vix tertium attigit annum, & a parentibus templi ſeruitio oblata, ſeſe ita verbo Dei tradidit, vt omnia obliuiſceretur humana in templi adytis occulta, ab Angelis
B alebatur, a Deoque ipſo in matrem præparabatur, eius virtutes, & excellentias Sacerdotibus mirantibus, & obſtupentibus.

§. I.

Maria trimula in templi ſeruiens adytis, ſe ipſam aliquo modo exceſſit, dum apud Bethleem obſequuta eſt diuino infanti, illumq. lactauit.

C GEſtit modo animus illud concinere, quod præteritis ſæculis lugens Hierem. Thren. 3. eſt lamẽtatus; *bonum eſt uiro, qui portauerit iugum ab adoleſcentia ſua.* Hebraicè habes, *a pueritijs ſedebit ſolitarius, & tacebit, quia leuauit ſe ſupra ſe.* Quibus verbis exagitat Nauarrus illud *portauerit iugum*, inibi recognoſcẽs non extortam, ſed ſpontaneam quã-
D libet ſubiectionẽ, qua quis libens, & proprio motu ſe iugo ſubmittit. Is autem qui a pueritijs ſponte ſua, & motu proprio currit ad iugũ, equidẽ leuauit ſe ſupra ſe, ſic in ſublime euolauit, vt ſeipſum, quantumuis maximum, exceſſerit. Pone virum virtutibus excellentem, nouiſque in dies facinoribus, & clareſcentem, & in ſummam ſe magnitudinem ex-
E tollentem: is ſi a pueritijs libens Dei obſequio ſe tradidit, iam ex tunc leuauit ſe ſupra ſe, nec tanta illi aduenit magnitudo, quam illam pretij ſeruitute nõ exceſſerit. Hinc apprimè claret puerulæ Mariæ præcellentia, quę (ait S. Germanus) valde lætans, & exultans ibat in templum Thren. 3. Nauarr.

Dei,

Dei, tanquam in thalamum, cum ætatis tertium ageret annum, vixquè templi primum gradum parentes attigerant,

Mantu. li. 1. Partho.

Cum ipſa retrahens promptæ ſinuata miniſtræ,
Brachia debilibus plantis, animoquè vigorem (*creuit,*
Addidit; & ſupra ætatem fiducia
Protulit audaces ſublata Cyclade paſſus, (*què relinquens.*
In ſublime volans Virgo, turbam-

Quid magis præcox, & ſpontaneũ! quid in infantulæ Mariæ pueritijs magis illi voluntarium, quàm obſequium iſtud, quo ſeſe templi Domino libens tradidit ſeruituram? equidem ex tunc leuauit ſe ſupra ſe Maria poſteriorem quantumuis magnitudinem longe ſuperans.

Sed cum hæc dicam, ne audax alicui videar, accipite Aug. ſic Mariana in diuino puerperio obſequia cõponentem cum ijs, quæ præſtitit Ioſeph ab Arimatn in Dominica ſepultura. *Ego dico non minorem Ioſephi affectum fuiſse, quàm Mariæ, ſiquidem illa utero Dominum, hic corde concepit, illa Salaatori membrorum ſuorum ſecretum præſtitit; hic ſecretũ ſui cordis non negauit; illa Dominum pannis inuoluit cum natus eſt; hic linteis cum receſſit; illa perunxit beatum corpus oleo, hic aromatibus honorauit. Conueniunt ergo ſibi obſequia, conuenit & affectus; inde neceſſarium eſt etiam meritum conuenire, niſi quod Mariam ad obſequium Angelus admonuit: Ioſeph autẽ iuſtitia perſuaſit.* Nil dulcius, nil elegantius dici, excogitariue potuit; expendo namque illud, *Niſi quod Mariam ad obſequiũ Angelus admonuit, Ioſeph autem iuſtitia perſuaſit*; vbi nititur Aug. Mariana obſequia erga Chriſtũ aliquo modo vinci, & ſuperari a Ioſeph, quia Mariam in nati obſequiũ traxit Angelus, Ioſeph autem ipſe a ſe, ſibique infuſa ſanctitate, in pientiſſimum officium euoluit. Ergo iuxta Aug. mentem, Mariam non cum Ioſeph, ſed cum Maria componamus: Mariam, inquã, trimam libenter, & ſponte inhabitantis ſanctitatis, & iuſtitiæ proprio motu templi Domino adhærentem, famulantẽ cum Maria apud Bethleem pueritijs inſeruientẽ diuinis, quippe hæc Deo inſeruit, & illa Deo; hæc Deo præbet vbera; illa mentem. Conueniunt ſibi obſequia, conuenit & affectus, inde neceſſarium eſt etiam meritum cõuenire, *niſi quod Mariam in Bethleem ad obſequium Angelus admonuit, Mariam in templo perſuaſit iuſtitia.* Vt vel hinc conſtet, quàm hæc virguncula a pueritijs dicata templo, ſe ſupra ſe quodammodo leuauit.

August. ſer. 133.

Huc dixerim ſpectaſſe illud à Baſilio Seleuciæ Epiſcopo excogitatũ. Etenim oratione de verbi incarnat. nobis apud Bethlẽ Mariam proponit, ſic de exhibendis officijs puero nato addubitãtem? *Quid aggrediar? tene lacte nutriam, an uerò ut Deum colam? tibi ne maternum præſtabo obſequium, an ſicut ancilla cultum adorationis impendã? Tene ut filium amplexu meo fouebo, antequã Deum ſupplex inuocabo? tibine lac porrigam: an offeram thimiama?* Ecce tibi omnia a Virgine in templo exhibita officia, compoſita cum ijs, quæ exhibenda erant recenti nato. Hinc diuinus cultus, humilis ſeruitus, ſupplex adoratio, ſuffitus thimiamatis, quæ omnia præſtita ſunt a Maria tẽplum inhabitante, illinc puerulus recens natus, egens maternis curis, inhiãs lacti; & hæc inter Virgo media anceps, neſciens, an puellæ templo excubantis muneri, an parturientis Virginis prior ſatisfaciat, adeo magna, adeo ſublimia fuerant Virginis in templo officia, a quibus ceſſare extimeſceret, etiam vt

Baſ. Sel.

tanti

Auguſt. tanti pueri matrem ageret. Rem totam conficit luculentiſſimè Aug. de ſancta virginitate ca.4. vbi Marianæ virginitatis præcellentiam extollit, quod non illi præcepta fuerit, ſed ab ipſa ſuàptè oblata. *Ipſa quoque virginitas Mariæ gratior, & acceptior, quia non eam conceptus Chriſtus viro violaturo quā conſeruaret ipſe præripuit, ſed priuſquam conciperetur, iam Deo dicatam & de qua naſceretur, elegit.* Vide modo, quam maturauit Maria ſuam ſacrare virginitatem, non eam viro violaturo Chriſtus præripuit, non Angelus, ſed ante monentē Angelum, ante præcipientem Chriſtum ſe ipſa ſacrauerat. Memini Chryſologi extollentis celeritatem aduentantis ad Mariam deſponſatam Angeli, inquit enim ſerm.140. *Peruolat ad ſpōſam feſtinus interpres vt à Dei ſponſa humanæ deſponſationis arceat, & ſuſpendat affectum.* Verum Mariæ tardior fuit hæc Angeli feſtinatio, multo ante Angelum deſponſationis humanæ affectum ipſa à ſe arcuit, dum in templo ſuam virginitatem ſacrauit, & inde gratior extitit, ac beatior: quia ſuper Angelū, imò ſe ſuper ſe leuauit. Vnde pulchrè Damaſc. ait: *O ſanctiſſima, quæ principatus, & poteſtates feſelliſti, immaculata conſeruata in Dei ſponſam.* Etenim excubebant Angeli Marianam Virginitatem, hancque cum vident in poteſtate viri, peruolat Gabriel feſtinus, vt affectū terrenæ deſponſationis arceret a Virgine. Verū ſeruus nimis peruenit, & tardus ſiquidem ſupra Angelos, & ſupra ſe virginitas Mariæ ſe leuauerat.

Chryſo.

Damaſc.

§. II.

Maria trima in templo ſororis Domini munus adimpleuit.

SOror noſtra paruula eſt, & vbera non habet, quid faciemus ſorori noſtræ? Ait Dominus Cant.5. quibus Baeza in Euang. Tom. 1. Cant. 5.

A perſpicuum eſt, non totā Mariæ gloriam, & felicitatem in mammis, & viſceribus oleo plenis ſitam eſſe, vt illa ſimplex mulier prædicauit. Imò effœta, & ſine vberibus ad oſtium excubans tabernaculi, inter cæteras puellas oculos ſibi rapuit ſummi Patris, illamq. vnius Dei filius in ſororem cooptauit, & cur non ſoror vnici filij Dei, quæ relictis terrenis, B cæleſtem euolauit ad Patrem? S. Gregor. Niſſen. hom.4. in Cantica, ſic ſororis diuinæ munus, & dignitatem examinat: *ſicut roſa inter ſpinas, ſic ſoror noſtra inter filias, non amplius propinqua ſed ſoror. Poſtquam ergo facta eſt flos nec a ſpinoſis laſſa fuit tentationibus, quo minus lilium eſſet, oblita populi, & domus patris, & matris ſuæ, aſpexit ad verum patrem, & C ita vocatur ſoror Domini.* Porrò vix Marianus flos eruperat, vix è germine exceſſerat; & inter puellarum examina apud templum educata omnibus ipſa vnigeniti filij Dei ſororis præbet ſpecimen, penitus florida, nil, quod lædat, habens, primo in templi gradu ſuo ſiſtitur, terrenorum omnium parentum etiam oblita, aſpexit ad verum patrem, ad D quem ocyor volauit, & ita vocatur ſoror Domini.

Solemnis apud antiquos, nuperoſque Theologos agitatur quæſtio; cur tertia in Trinitate perſona, nimirū Spiritus ſanctus nō generetur, vt filius Dei, & frater Verbi? cur, inquam, doni diuini proceſſio non ſit germana filij generatio? quam quæſtionem clarè, & ingenioſè enodat E Alenſis, & Maior ſequuti Richardū de ſancto Victore 6. de Trinitate c. 18.19.20. & 21. hic namque cap.19. Filij, & Spiritus ſancti ſimilitudinem trutinans, ſic quærit: cur ergo eadem affinitas germanitatis vtrobiquè non adſcribitur alterutrius? ſed & ipſe rationem perſpicuam Alenſ. Maior. Richard.

excogitarat, quam in re adeò ancipiti poſteris legauit: nimirum, quia paternæ naturæ proprium eſt, aliam a ſe perſonam diuinam gignere, cui naturali proprietati Patris perfectè ſimilis Filius fœcundus naſcitur ad productionem Spiritus ſancti. Verum Spiritus ſanctus habet, nec alicui perſonæ diuinæ dat: & inde in illo non adſcribitur affinitas germanitatis cum Filio. Ergo hanc germanitatis affinitatem ad Verbum, quam Spiritus ſanctus non habet, puerula hæc Maria habet: ita vt poſſit vocari ſoror Domini, atque germana: ſoror inquam, & germana Verbi adeò ſummi parentis æmulatrix, vt ab illo recipiat fæcunditatẽ, quæ diuinam perſonam generet, & pariat. Id videtur attigiſſe Angelus apud Lucam c. 2. illis verbis: *Virtus altiſſimi obumbrbbit tibi*, quæ explicatius Magnus Athanaſius reddit; *virtus altiſſimi adumbrabit tibi;* expende illud *adumbrabit;* nimirum imaginabit, id eſt, quaſi ſub vmbrã, & imaginem, vt ſic velut imago Patris parturias diuinam prolem, Verbique ſis germana. Sterilem Saray vocauit Deus Sara; quæ vox Auguſtino ſonat virtutem; cui accinit D. Paulus dicens, *Fide & Sara virtutem accipit*. Quam virtutem Lipomanus ait fuiſſe virtutem generandi Deum aliquando de ſemine ſuo in Chriſto de Beata Virgine naſcituro. Quis hic non videat clarere verba Angeli, nimirum, *virtus altiſſimi obumbrabit tibi?* quaſi dicat, tibi ô Virgo, paterna virtus, & efficacia Deum generandi inerit: virtutem habes, qua altera Patris imago generes Deum: illa venis, quæ virtute accepta Deum producas, ſiſquè diuini Verbi feliciſſima ſoror, ac germana, vt ſtupeat Baſilius Mariam ſanctam, *quæ dignitati vnigeniti vniretur*, ſitque in vtriſque Mariæ, & Verbo eadem affinitas germanitatis.

Luc. 2.

Athan.

Lib. 6. de Ciuitate c. 28.

Ad Hebr. 10.

Lip.

De humana Chriſti generatione.

§. III.

Pueri Euangelici formam adepta eſt Maria in templo.

SOlemniſſimum in ſacra pagina iuſtos homines puerorum nomine inſigniri; nec vacat tritum hunc morem in examen vocare. In eius ratione inueſtiganda multus eſt Cl. Alex. lib. 1. pædag. c. 9. a quo illa præcipuè excogitatur, *Nos*, inquit, *pullos vocat, quia ab improbitate minimè domiti ſumus, ſed ſumus ſimplices, ad ipſum ſolum patrem eximus;* & quidem nil magis cuiuſcumque animantis pullis inſitum. Ecce tibi pullus media recumbens in arena, videat licet venientes aliorum turmas, frequentes ſaltus, non mouetur: at ſi a longe dulcem odoretur parentem, ô quam ocyor ſalit, inſilit, & cæteris prętermiſſis, vni parenti feſtinus, & feſtiuus occurrit! Is eſt omnibus pueris parentum inſitus amor, quo prætermittunt, imò deſpiciunt aliud, *Iure ergo* (pergit Clemens) *ſunt pueri, qui Deum ſolum Patrem nouerunt. His itaque hanc vocem annunciauit rerum, ac negotiorum iubens curam abijcere, & ſuadens ſolum Patrem attendere puellos imitantes*. Quibus crediderim vna puella Maria, dum templo adſuit, perfectè ſimilis extitit: etenim ſola Maria graue filiorum Adam iugum ideò non excuſſit, quia nunquam ſubijt, prorſus a naturæ vitijs indomita, oblata Deo, cum primum diuini Patris odorata eſt limen, vt rectè Mantuanus:

Protulit audaces ſublata Cyclade paſſus,
Inſublime volans Virgo, turbamque relinquens.

Clem. Alex.

Mant.

Mundia

Mundi alia omnia præteriens, carnales parentes obliuiſcens, ad Deum ſolum Patrē exilijt, rerum negotiorumque curam abijciens, vni cæleſti parenti ſeſe chariſſima puella dedit.

Accidit prorſus Mariæ, quod B. Gregor. Nazianz. cūctis virginibus exoptabat. Etenim docens ſanctus vir puellas ſplendentis generis pulcritudinis, opum principatus, & rerum obliuiſci, in vnumque Deum ſurſum euolare, hoc vtitur argumento, & eleganti, *Videtis in his aquarum fluxibus, qui plumbeis canalibus incluſi continentur, quod quoniam nimium comprimuntur, atque conglobata voluuntur, adeò plerumque aquæ naturam excedunt, vt quo retrò protruditur, ſemper ſurſum feratur: conſimili modo, ſi amorem ſtrinxeris, totaque Deo coniuncta fueris, ſurſum tēdes; nuſquam humi prolaberis nec difflues tota Chriſti manibus, quouſque Chriſtum quoque ſponſum videas.* Sic compreſſi fontes exurgunt, & qui naturali motu liquere, humique diffundi nouerunt, concluſi plumbeis canalibus, ſtrictique vndequaque ſublimia in aſtra conuertuntur. Sic Maria concluſa templo, adeò amorem ſtrinxit, vt Deum anhelans vnum, non humi prolabatur, ſed in ſublime volans Virgo turbam relinquit, & paruulus fons a terra in Solem conuerſus eſt, ſoli Deo parenti ſummo adhæreſcens.

In c. 19. Matth.

Eſth. 11.

Ex his vides, quo ſale Marianus amor in Deum vocetur in Canticis *ſignatus fons*, videlicet non quomodocunque ſignatus, ſed vt ſignari, & concludi labentes ſolent fontes, vt ſurſum erumpant; & in aſtra proſiliant limpidiſſimo gurgite, & idcircò ait Niſſenus, *Encomium hoc virtutem ſponſæ ſummam tribuere uidetur: quod uidelicet ipſius cogitatio ab hoſtibus non attrectata maneat, & pura, & caſta, vitijs intacta ſponſo ſeruetur ſuo.* In quem vnum conſtricta ſponte proſileat, & maneat tota Chriſti. Non iam miremur paruulū hunc fontem Marianum a fontium omnium natura deſciſcere, dū pernici curſu aſcendit, & extollitur in ſublime, ſiquidem eius omnes affectus conglobati, compreſſique in vnum conſignantur, concluduntur, vt ſurſum tēdant, & erumpant, fons ſignatus eſt Maria, nihil, ſi aſcendat, mirum. *Audiſtis* (ait Gilbertus in Geneſi) *quod fons aſcendebat, & irrigabat totam faciem terræ, quis dabit hortulo meo hanc aquam, & areolis meis hunc fontem ſignatum?* & cur ſignatum requirit: nimirum quia aſcendentem exoptabat. Nec eſt fons, qui aſcendat, niſi quia ſignatus, & concluſus. Signatur, concluditur, ſtringiturque Mariani amoris fons in templo. O qualis aſcendit! ò quàm proſiluit in vitam! Hinc Georgius Nicodemenſis Archiep. templum hortatur, vt Mariam excipiat, *hanc introductam, tanquam ſponſam, hortum concluſum, fontem reuera ſignatum, ex quo manant fluēta puriſſima;* quippe omni expertia limo, pura proſiliunt vni ſponſo ſeruata ſuo.

Niſſen.

Serm. 35. apud Pag. Iſa.

Georg. Nicom.

§. IV.

Maria ſeſe Virginem Deo in templo exhibuit, primamque inuentricem Virginitatis.

VIdimus paruulum Marianum fontē, huncque ſignatum, cōcluſumque templo, in Deum aſcendere. Sed modo auet animus ſcire, qua machina, quo artificio fons humilis in Solem proſilierit? Pro quo ſtat Anſelm. de excellentia Virg. c. 4. ſic aiens, *Virgo tenera, & delicata Regali ſtirpe progenita & ſpecioſiſſima; totum amorē ſuum, totum ſtudiū ſuum*

Anſelm.

ſuum ad hoc intendit, vt corpus, & A *animam ſuam Deo Virginitate perpetua conſecraret.* Ecce machinam, ecce artificium ab vna puella Maria inuentum, & excogitatum, vt ſe totam Deo dicaret, nimirùm perpetuam animi, corporiſque virginitatem. Cæteræ puellę ad oſtium tabernaculi excubabant, donec animo, & ætate nubiles ſub viri poteſtate humiliabantur, vt matres fierent: hæc B vna Maria inuenit modum, quo virginitatem ęternaret, & totum amòrem ſuum indiuiſum Sponſo exhiberet immortali. Vbi legeras, *Beata* Bern. *Virgo de virginibus, quia cantant canticum nouum quod nemo alius cantare poteſt, & ſequuntur agnum quocumque ierit?* Vbi legeras, laudatos eſſe qui ſe caſtrauerunt propter regnum Dei? Vbi legeras, *in carne enim ambu* C *lamus non ſecundum carnem militamus?* & qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit, & qui non 1 Cor.10. iungit, melius facit? *Vbi audieras, volo vos omnes eſſe, ſicut & me ipſum, & bonum eſt homini, ſi permaneat* 1.Cor.7. *ſecundum meum conſilium? Chriſti ergo deuoues te exhibere virginem, & neſciuit, quod ipſi exhibere te oportet etiam matrem.* Huc vſque Ber. hom. D 3. de Beata Virg. qui ſolus omnium inſipidos reddit ſales, egregiè namque meditatus, Mariam ſe Virginē exhibentem, & in hoc Verbi diuini ortus dedicantem quod ante Bern. cælites ipſi ſtupuerant, dum aiunt, *quæ eſt iſta quę aſcendit per deſertū, ſicut virgula fumi?* Bina ſeſe obijciūt miracula; vna puella deſertum virginitatis calcans, auia meditans mi- E ram virtuti acceſſionem facit, miro modo ſe exaltat, ſicut virgula fumi apparet. Quidni? puella a Libano puritatis aſcendens, & virginea ſub niue candens, & fumigat, & fumos excitat.

Sed videamus iam viſionem hāc, & reuocate in memoriam rubum illum flammantem in quo virgineum partum adumbrari nemo ambigit. Sic enim ait Niſſenus, *Virgo parit lumen, & non corrumpitur.* Niſſen. Rubus in deſerto ardens, Maria Virgo eſt, dum increatam parturit flammam. Huius ergo flammantis partus dedicationem Angeli modò in deſerto mirantur, etenim in deſerto virginum ſtatu ingreſſa Maria niueo ſe pudori æternum ſacrans, fumigat iam, quaſi flammanti puerperio parata.

O qualem mihi ſtuporem iniecerunt bina diuinæ iuſtitiæ facinora! Alterū eſt cum video vnius peccati reos tot Angelicos ſpiritus ab æterna felicitate deturbatos. Alterum vniuerſum mundū oſtendit gemētem ſub aquis. Cur adeò in Angelis ſeuerus iudex, & cur in hominum tam durus communitatem? De Angelis quærit Alcuinus in Gen. q. 4. Alcuin. *Cur ſummi Angeli peccatum inſanabile fuit, & hominis ſanabile? Angelus ſui ſceleris inuentor fuit; homo verò alterius fraude ſeductus.* Huic accinit Theodoretus expendens hu- Theod. mani generis ſubmerſionem, profectam penè ex ſimili cauſa, *Quòd cum ita hominis cogitatio intenta eſſet ad malum omni tempore, Gen. 6. Vbi Theod. non ſimpliciter peccatum, ſed cura, & ſtudio quæſitam iniquitatem reprehendit eorum, qui ſubſeruire faciunt affectionibus rationem vt etiam excogitent alias nequitiæ ideas.* Ecce vobis nouorum ſcelerum inuentores nouo, & inuſitato modo mulctatos.

Accipite etiam quid præmij lucrentur nouarum virtutum patratores; ſanè hinc Chriſtus Dominus videtur Tertull. lib. 5. in Mar. fidem Tert. omnem Antichriſti præripuiſſe virtutibus, quia ipſe prior documentū adinuenit illarum, *aut quale eſt*, inquit,

quit, *ſi indeſe uoluit probari, & intelligi, & recipi: ex uirtutibus dico, unde cæteros equè noluit? ſed quia prior eis uenit, & prior uirtutum documenta ſignauit; idcirco fidem occupauit, poſteris quibuſque præripuit*, expendo illud, *prior uirtutum documenta ſignauit*. Etenim facilè eſt inuentis addere, ſed qui prius inuenit nequit gloria fruſtrari. A

Ne miremini ſi nouæ virtutis inuentricem Mariam, nouò, & inaudito modo videatis exornatam, addicti ſunt ſtatim flammis ſui ſceleris inuentores, lumini increato præuios excitat fumos inuentrix virginitatis. Ex tẽplo a Deo exulant, qui nouas peccandi ideas excogitarunt: in templo paratur Deo habitaculũ, ſic in deſerto Virginũ Maria inuenitur ſicut virgula fumi iamiam paritur a lumen immortale. B C

Linum fumigans non extinguet, dixit de Deo Iſaias, neſcio quo prouerbij ſapore. Sed, quid linum? non lucerna, vt vult Syrus apud Matth. Sed ellychniũ ex lino, tuncq; pulcrè hic locus accinit eiuſdẽ Vates c. 62. vbi petit, quod *Saluator tanquam lampas accendatur*. Porrò vt lampas accendatur prius linũ aptatur lumini. Ecce modò linum iam fumigans in templo, nimirum Maria virginitate candens, illuminatura orbem lumini præparata, etiamſi non flammat, tamen fumigat, vt ſit in ſummo Dei templo Virgineæ lampadis iuxta Georg. Nicodemenſem. *Lucidam orbis intueatur nebulam, & radiorum eius fiat particeps, ut in ea uideat ſcatentem fontem luminis*, & virginea collucentem in lampade.

Iſai. 62.

Georg. Nicod.

§. V.

Prudens Virgo ſtetit in templo Maria.

QVid Virgo in tẽplo Dei? quid Virgo etiam cum flammante lampade? opus eſt & Virgini prudentia, qua oleum prouideat lampadi: ſic quinque illæ prudentes virgines accenſis lampadibus ſumpſerunt oleum, cuius defectum æterno proſequuntur luctu quinque aliæ: eſt quid hoc loco oleum? Chryſoſt. oleum hic vocat charitatem & eleemoſynam, & quodcumque circa indigentes auxilium hoc, ſanè ſine eleemoſynæ oleo, fruſtra Chriſtiani huius ſæculi mare vrinantur, vt vellent rubentia Chriſti coralia; ſine hoc oleo nemo virginum portum attingit ſalutarem. Hoc ſibi oleum Virgo prudentiſſima prouidens tẽplum ingreſſa, vt ait ſancta Brigitta reuel. lib. 1. cap. 10. *ſic bona, facultateſque contempſit, ut quidquid in bonis haberet, in egenos propensè conferre gauderet*. Vnde Georgius Nicodemenſis ſic templo Virginem excipienti gratulatur, *Accipe oleum frugiferam, per quam ſcaturit oleum exhilarans, & pinguefecit creaturam*. Imò crediderim hanc Marianam miſericordiam notatam fuiſſe a Damaſceno, cùm oratione prima de Natiuit. ait; *Maria inuenit gratia abyſſum, quæ duplicis uirginitatis nauem incolumem ſeruauerat*. Vt ratem moueas, ſeu carinam, non altum maris æquor opus eſt, ſufficiet fluuius mediocris, vel lacus, at ſi ingentem nauem feras, vaſtiſſimus, altiſſimuſque tranandus eſt aquarum abyſſus. Quid plura? virginitas corporis, & animi, non rates, non carina, ſed naui maximæ perſimilis, quæ vt incolumes portum attingant, non qualiſcumque virtutis gratiam; ſed immenſi propè abyſſus pelagus prærequirunt, aſt vbi vaſtum hoc, & immenſum pelagus, quod virginitatis naues ſuſtineat inueniendum? D E

In Cant.

Brigitta.

Damaſc.

Inducitur a Chryſoſtomo hom. de Annuntiat. Gabriel Angelus dubitans,

Chryſ. Apud Lypom.

A bitans, qualiter paruus Virginis aluus immenſitatem Dei capere poteſt, tunc ſic, *Quomodo*, inquit, *Dominus me tabernaculum Abrahæ potuit continere? quoniam*, inquit, *Angelus hoſpitalitatis pelagus habebat*. Expendo illud hoſpitalitatis pelagus; quippe vbi hoſpitalitas, vbi in pauperes charitas, ibi pelagus, ibi abyſſus, qui Deum, & Deiferam virginitatem ſuſtineat. B Hoc pelagus inuenit Maria, quod virginitatis duplicem nauem ſeruauit; de qua Ambr. lib. 2. de virginibus, ſic fatur; *Virgo humilis corde, animi prudens, non in incerto diuitiarum, ſed in prece pauperis ſpem reponens.* Sic virginea nauis abyſſum miſericordiæ tranans huius ſpei anchora firma abſque naufragio, ſalutis portum attigit, & C Virgo prudens accepto oleo ardēti lampadi diuino Sponſo aſtitit. Deinde, vt cum Damaſceno finiam, *in domo Dei plantata, & impinguata Spiritu, velut oliua fructifera, omnis virtutis habitaculum facta eſt, ab omni carnali concupiſcentia procul mentem ſequeſtrans, & ſic virginem animam cum corpore conſeruans.* Vbi expendo quòd prius oliua ſteterit D fructifera, oleo miſericordiæ abundans, quo exundante duplicem virginitatis nauem conſeruat, quot enim in miſericordes videris, tot miſerè naufragos enumera.

Ambr.

Damaſc.

§. VI.

Maria in tēplo educata facili negotio, quidquid gloriæ, & ſplendoris habebat templum ſibi acquiſiuit. E

CVm inter ſacra Mariam trimam contemplor, Regium vatem recordor, qui ita concinit Pſal. 67. *Si dormiatis inter medios cleros, erunt pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora in pallore auri.* Quibus verbis explicandis operam nauarūt Auguſt. Hieron. Hilarius, Paulinus, Ambroſius. Hi omnes per illud *inter medios cleros*, intelligunt duo teſtamenta, quorum lectioni qui accubat, miras acceſſiones virtuti indies faciet. Etenim, *ſi dormiatis inter medios cleros*, ait Ambr. ſi operam, curamque nauetis ſacræ euoluendæ paginæ, *Et ſi dormias, exurgent tamē pennæ tuæ, nullo negotio proſpicies, nullo ſudore, laboreque ditaberis.* Porrò Virgo Maria ī tēplo, ait Mātuanus,

Aſſiduis veterū ſtudijs oracula diuū
Peruigilique legens cura, Moſemque, piumque
Eſaiam, mœſtiſque virum, qui verſibus orbem,
——— *Plorat;*
Carmina dicebat, sācta poemata legis
Qui tetricis olim fidibus cantabat ad aras.

His accubabat humilis Vircuncula; hæc inter ſacra volumina dormiebat, & huic vacans lectioni ſedula. O pia puella, *Et ſi dormias, exurgent pennæ tuæ!* Tibi ſummā rerum obtingere non mirabor. Maxime Timotheum illum egregium ducem apud Plutarchum, inuidia hominum exagitat. Cui dormienti retiaque manu expandenti ſeſe vrbes, & regna dare, vltrò, & ſponte reti illius offerre depingebant. Et quod alij inertiæ, ipſe poſtmodum ſuæ tribuit dexteritati: quæ vel dormiens ſpontanea, & voluntaria regna trahebat. Sic trima puella in ſacris educata, omniū labores ſuperauit, vt vel dormiens mundialia, & æterna regna ad ſe traxerit; vt quieſcenti, & ab omni ſudore immuni, illi ſuopte, vltroque omnia glorioſa, & excelſa obuenirent. Etenim vt templi antiſtites Mariam receperunt, *ſtatim viderunt* (verba ſunt Georg. Nicom.) *gloriam ſua ſponte id eam currere; ſe autem ea indies* pri-

Pſal. 67.

Auguſt. Hier. Hilar. Paulin.

Ambr. Pſ. 118. *ſerm.* 14.

Mant.

Rodig. *lib.* 5. *Antiq. cap.* 37.

Georg. Nicom.

priuari animaduertebant. Non equidem Marianus puluis, non ſudor, & labor maximus, improbuſque rapuit cæleſtia regna, rapuit gloriam; ſed illi templo ingredienti gloria ipſa obuiauit; ſua ſponte glorioſum Dei, & hominum ad illã cucurrit, quidquid gloriæ, & excellentiæ templo veteri patribus adfuit vltro & ſpontaneo ad Mariam tranſijt. Tranſijt, inquã, gloria tẽpli ad Mariam ſine cruenti ſtadij puluere, non ſine cõtemplationis ſomnij merito.

A

B

§. VII.

Virgo in templo optimam excubatricem egit, vbi, quàm ſit inuigilandum caſtis.

NEmini dubium eſt, quin apud templum Hieroſolymitanum inuenirentur virgines, *quæ excubabant ad oſtium tabernaculi*. Sic habetur Exod. 38. vbi *excubabant*, latinis ſonat vigilias militares, quæ fauent amicis, & inimicorum iniurias præcauent. Porro nihil in Virgine vendibilius apparet quam vigilare, excubare. Væ caſtitati, quæ ad horam dormitat! Chryſoſt. homil. 40. ad Popul. *Quid Salomone beatius? ſed quia dormitauit cecidit*. Nil mille vigiliæ profuerũt Salomonis caſtitati, vbi ſemel acceſſit dormitatio. Hinc laſciua illa Ægyptia Ioſephi pudorem hoc vno telo petebat, nimirum, *Dormi mecum*. Id quod expẽdit Niſſenus. *Illa dicebat, dormi mecum adoleſcenti autem contra proclamabat temperantia, vigila mecum, & re ipſa oſtendit vigilantiam, non enim blanditijs cedens dormitauit robur conſtãtiæ, non fuit mens ſopita incantationibus, non fuit ſomno oppreſſa temperãtiæ ſobrietas*. Ioſepho caſto, caſtior multo Maria excubabat ad oſtium tabernaculi, & qualis excubabat?

Exod. 38.

Chryſ.

Gen. 39.
Niſſen.

C

D

E

Ait Epiph. *Virgo plurium nominum, & multocula effecta eſt*. Verè multocula, quæ inter Argos mille apertis oculis, & ſibi, & vniuerſo hominum generi, & facem caſtitatis prætulit, & hoſtes cauit. Sic Mariæ excubatrici in templo accinit Nicomedienſis antiſtes Georgius, *Facem, tanquã ſignum aliquod, tolle ſublimem, & ad te dirige Orbem terræ*. Solemniſſimũ namque eſt apud milites, ſublata face ardenti, imò fumanti, ab ſpeculatoribus ſignum dari, quo vel fugiatur hoſtis, vel milites conuolent in certamen. Eia age nobilis excubatrix Maria, ab alta tẽpli arce virginitatis facẽ ſuſtolle, tanquam militare ſignum, quo docemur qualiter vigilãdum, qui timendus hoſtis, quo nobis conueniendum, quo pugnãdum. Troianorum, Græcorumque inito certamine, a Palladis templi alto excubabat Helena peſtis illa caſtitatis: cum autem, ait Calep. Græci armis diffidentes, ad proditionem conuerſi diſcurſum ex compoſito ſimulaſſent, Helena ex arce, accenſa face ad occupandam vrbem Græcos reuocauit. Exſpue modo turpes Helenæ tædas quæ nihil niſi excidium, & regnorum ruinas pariunt; & ecce Virgo pulcherrima, ſublimi a templi arce vigilans facem prætulit hominibus iam iam perituris, qua in cæleſtem ciuitatem, hæreditatemque auitam reuocamur. Sed ſcire aues, quæ ſit iſta fax a Maria in templo ſublata, quæ in cæleſtẽ viam reuocat orbem terrarum? Ea ſane eſt ipſiſſima ſanctiſſimæ Virginis vigilãtia, qua diuinis plena muneribus nilominus ipſa excubabat ad oſtium tabernaculi, docens nemini cęleſtem patere aditũ per ſomnum, ſed per vigilias quotidianas. Et quidem Mat. 25. virgines illæ & prudentes & fatuæ *dormitauerunt omnes, & dormierunt*, verum me-

Epiph.

Georg.
Nicom.

Mat. 25.

dia nocte, quo omnes excitarentur, *clamor factus eſt, ecce ſponſus venit.* Sed cur intempeſta nocte prudentiſſimæ virgines excitantur? Præclarè D. Leo ſerm. 2. de Epiph. ait. *Non enim dormientibus prouenit regnum cælorum, ſed in mandatis Dei vigilantibus, vt ſi dona illius irrita non fecerimus, per eam quæ dedit mereamur accipere quæ promiſit.* Sic ille.

§. VIII.

Marianæ virtutes vt in templo creuerint, vbi, quàm vtiliter templa frequententur.

STatuitur Maria in Dei templo, vt cæleſtium virtutum plãtæ infixæ animo de diuinorum fluentium vicinitate, citius adoleſcerent, vberrimoſque fructus darent. Ita ne illa Anna Samuelis mater, puerulum in
1. Reg 1. templo educãdum portauit 1. Reg, 1. De hoc accipite elegantem ratio-
Chryſ. cinationem D. Chryſoſt. Aſcendit Anna præclarum illud germen tranſplantans, & quemadmodum agricolæ primum ſemen in terra deponunt, deinde vbi conſpexerint è ſemine factam arborem, non relinquunt in eadem terra, ſed inde reuulſam plantulam in aliud transferunt ſolum, vt terra in recẽs gremio ſuo exceptam illius radicem, purã, & integram vim ſuã proferat ad nouam educationem. *Itidem facit hæc mulier, quæ puerum præter ſpem proſeminatum in illo vtero a domo tranſtulit, & in templum tranſplantauit, vbi perpetuæ ſunt fontium ſcatebræ, & irrigationes ſpirituales. Vt videre licuerit illud propheticum; Beatus vir qui non ambulauit in cõſilio impiorũ, ſed in lege Domini voluntas eius, & erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo.* Itaque Marianæ virtutes, & cuiuſque

A alterius, eo magis in tẽplo creſcunt, quo ibi reſident circa fluenta gratiarum. Sanè irrigui horti plãtæ omnes agricolæ experiuntur culturam, & manum, atque iuxta fluenta ſunt, ea in primis adoleſcunt, deducuntque fructus ad maturitatẽ. Sic humanæ mentes, etſi quouis a loco Deũ cultorem, & benefactorem habeant, at dum templis adſunt, tũc de diuino-
B rum fluentorum vicinitate creſcunt magis ac magis. Rectè Pſaltes 83. Pſal. 83.
ait. *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Quod premens D.
Baſ. cap. 1. Iſaiæ fatur. *Plane enim nouit is nõ poſſe ſe in flores erumpere, ac ne vllum quidem germen primigeniũ excipere ad proferendos fructus, niſi verſetur in atrijs Domini.* Equidem tunc planta floret, cum fluentis ap- Baſ.
C propiat, nec aliter citius ſperat floreſcere mens humana, niſi quando de templorũ fluentis rigatur. An id nouerãt Ioannis diſcipuli, quãdo Chriſtum conuenientes in foro, ſic rogãt Ioan. c 8. *Magiſter vbi habitas?* Cur Ioan. 8.
quærunt vbi habitet Chriſtus? Cur protinus mentem ſuam non aperiũt Saluatori, ſed eius habitationem indagant? Cyril. lib. 2. in Ioan. ca. 8. pu- Cyril.
D tat illos de fontibus Saluatoris cupiuiſſe rigari, quocirca meritò auẽt ſcire Domini habitaculũ; nullibi enim aptius diuinis fluentis rigarentur, quàm ſi donatricæ domui adſint. Aiebat Iacob Gen. 28. *verè Dominus* Gen. 28.
eſt in loco iſto. de quo D. Ber. ſer. 6. in Bern.
dedic. Eccl. ait. *Teſtantur ſacra litteræ in Paradiſo olim poſitum primum Adam, ut operaretur, & cuſtodiret il-*
E *lum. Sic ſecundus Adam in Eccleſia ſanctorum, in horto deliciarum (ſiquidem deliciæ ſuæ eſſe cum filijs hominũ) ita inquam & ipſe Dominus eſt in loco iſto, ut operetur atque cuſtodiat.* Nullus ergo in dubium vocet profectus corũ, qui oraturi templis inſtãt, quando in tẽplis, & diuinus cultor

ad-

ādſtat,& fluēta pleniſſima,interquę vel ſterili plantæ adoleſcere licet.

§. IX.

Adoleſcentulæ pro religioſo ſtatu eligendo: parentum nutum ſequantur.

NOlo indictū relinquere, quod in Mariana præſentatione ſapienter noto, nimirum quod illius parentes virgūculam templo ſacrarunt, nec Virgo abnuit, ſed parentum vota, interna ſua complet deuotione. Sic velim, omnes adoleſcētulæ ſeſe, ad parentum nutum, circa religioſum ſtatum eligendum, comparent. Et quidem D. Paulus nullā videtur relinquere optionē adoleſcentulis, de ſtatu eligendo, ſed in negotium in parentum ponit poteſtate. Ita 1. ad Cor. c. 7. ait. *Qui virginem ſuam tradit benefacit, & qui non tradit melius facit.* Ecce vobis parētibus loquitur, quod melius faciant in non tradēda Virgine, quaſi hoc deberet eſſe cunctis virginibus ſanctū, quod circa ſtatū religioſum parentum nutū ſequātur. Id notauit D. Paſcaſ. in Pſ. 44. dicens. *Idcircò nō diſpliceant tibi, ſoror, parentū vota, qui tibi id quod melius eſt elegerunt. Audis Iſaac quomodo exequitur paternam oblationem vſque ad gladiū, & vſque ad ignes: nā quantū ex voto eſt, etiā vſque ad mortem nō refugit, non reluctatur, non cōtradicit. Occurrat tibi filia Iephte, quæ ne fruſtraretur paternū votū ſe in mortē obtulit, quia pater aperuerat os ſuum: quæ non ſolum non refugit, verum adhortatus patrem, vt promiſſū Deo munus adimpleat.* Huc ſuſpiciant Virgines vniuerſæ, ne votis paternæ pietatis audeāt repugnare, imò tunc exiſtimēt duplicato fœnore religionē colere, ſi ex paternis votis illam hæreditauerint. De fortiſſima illa viragine dicitur Prou. 30. quod *domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus*, nihil enim nō duplicatur inuenitur inter dotes illius puellę, qui a parentib. ſuis ebibit in obſequendo Deo deuotionē. Helias duplicem ſpiritū promittens Eliſeo 4. Reg. 6. ait. *Si videris me quā[d] tollar à te ſiet tibi.* Quod animaduertens D. Amb. ſer. 87. ſic clamat. *O hæreditas pretioſa, in qua plus hæredi relinquitur quam habetur, plus cōſequitur qui accipit, quā poſſideret qui largitur. Pretioſa plane hæreditas quæ dū a patre transfertur ad filiū, meritorū quodam fœnore duplicatur.* Ecce vobis vnde caſtiſſimæ puellæ dos creſcat, nimirum ex eo, quòd a parētib. in illam pietas tranſeat, quòd ipſa religioſum parentum votū ſuſcipiat, exequatur. Hoc argumentū ponderans D. Aug. lib. de bono viduitatis, ſic ad viduam quæ filiā Deo ſacrauerat, fatur. *Tanta mererit, vt te exiſtēte vidua Chriſti, filiam quoque videres virginem Chriſti: dū enim tu oras ſicut Anna facta eſt illa quod Maria.* Sic duplicantur dotes puellæ, quæ parentum reſpondent pijs optatis.

Paſc. · a Reg. · Ambr. · Aug.

CAPVT VII.

De Maria Virg. annunciata.

ANnuntiationis hiſtoriam latè ſcripſit D. Lucas, quam demū enuclearunt P. Salmeron to. 3. a tract. 4. Caniſius de B. Virg. lib. 30. c. 2. omniū accuratiſſimè Card. Tol. apud Luc. Poſt tantos Meſſores ego ſpicilegium faciā, vel enucleatum corticē elābam, ſi quid fortè nuclei liceat aſportari ſapientiſſimorum dictis, & operi repetendo non officiā, ne ipſa repetitione legentes grauē. Quare de Deo mittente, de Miſſionibus, de Angelo Gabriele nihil amplius dicā, ſed ad id, quod Marianū fuerit, properabo.

Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatē Nazareth ad Virginē. Luc. 1.

§. I.

§. I.

Angeli vt inuigilent ſaluti humanæ.

ANgelus ad terras aduolat, nũtiũ illius noſco, etenim vbi intercedit Angelus, nil priùs agitur, quàm humana ſalus. Apud Iob. c. 1. dicitur. *Factum eſt autem quaſi dies hęc, & venerunt Angeli Dei aſſiſtere coram Domino.* Quibus verbis docemur, quàm in Dei memoria ſit humana ſalus, vt potè ad quem frequẽter ingrediãtur Angeli. Sic Chryſoſt. in Cat. fatur *Quid tãdem eſt, cur Angeli Deo quotidie aſsiſtentes inducantur? vt intelligamus rebus noſtratibus conſuli.* Etenim rebus humanis nũquam magis erit conſultum, quàm ſi Angeli ad conſilium adhibeantur. Non poterat Angelus hominũ redẽptionẽ facere, hoc .n. opus dexteræ excelſi; at in ijs, q̃ poterat Angelus, nullus ocyor illo, nullus prior peragebat mãdata. Qn pacta a Ieſu Dño redẽptione, ad demoliẽdes carceres itũ eſt, nõne omnium prima inſonuit vox Gabrielis Angeli ex Pſ. 23. aiẽtis. *Attollite portas principes veſtras, & introibit Rex glorię?* Id præclarè expendit D. Epiph. orat. de Chr. ſep. fatus. *Poſtquam illuſtris ille cętus vnà cum Domino ad carceres vndique aditum prębentes, infernique tecta deuenit, dux exercitus Gabriel, quaſi iã lęta nuntia hominibus deferre aſſuetus, cęteros anteuertens, vocem contra aduerſarias poteſtates edidit,* ait enim, *tollite portas, &c.* Erubeſceret Gabriel Angelorũ dux, ſi quis prior hominibus nũtiaret ſalutem, ſi ab alio inferorũ portæ quaterentur, quãdo captiui homines è carcere erant eripiẽdi. Is enim erat Gabrielis Angeli in homines affectus, adeò Prophetis, viriſque ſanctiſſimis notus, vt ex hoc Zacharias pater Ioannis Gabrielẽ non agnoſceret, quòd illum extra hominum orantiũ conſortium videret. Quando namque Zacharias orationes intra Sancta fundebat Luc. 1. *Apparuit illi Angelus Domini* (nimirum Gabriel) *ſtans a dextris altaris incenſi, & Zacharias turbatus eſt,* &c. Turbatus, inquam, eſt, minimè Angelum reputans, quem, ſeparatũ ab hominibus videbat. Quã turbationis cauſam ſic expreſſit D. Chryſoſt. hom. 2. nat. Io. dũ Zachariam inducit ita loquentem. *Ceſſa deinceps tu qui me terres; ſi enim eſſes a Deo miſſus Angelus, ad ea quę ſunt mihi vſui adiumẽto fuiſſes, & miſertus eſſes eorum, qui foris lacrymantur, affligereris vnà cum eis, qui affliguntur.* Hæc ſunt Gabrielis Angeli præſentiſſima ſigna, quòd hominũ preces adiuuet, quòd cauſas męrentium agat, & hominibus promouendis, & conſolandis inuigilet. Hinc eleganter noſtræ ſalutis ſpẽ erigebat D. Aug. Pſ. 102. aiens. *Non te ſanabit, qui fecit Angelos, & ęquaturus eſt Angelis?* Adeò enim innatum eſt Angelis & inditũ a Deo, vt inuigilent hominum ſanitati, vt niſi vellet Deus nos ſanare, quaſi caueret ſibi a conditione Angelorum. Quam Angelorum inditã curam vrgebat illa Cant. dum quærẽs Dominum, ait illis, *nũquid quem diligit anima mea, vidiſtis?* Quæ verba expendens Rich. de ſanct. Vict. in Cant. par. 2. cap. 4. inquit. *Quęrit eos teſtes ſuę dilectionis pariter & deſideratę præſentiæ ſponſi; certè enim ſcit, quòd Angeli Dei viſione fruantur, & miratur, & quaſi indebitũ arbitratur, vt Deum videant, & ſe expertem viſionis illius relinquant.* Expende illud *indebitum arbitratur,* quaſi minime officio debito ſatisfaciant Angeli dum ſibi vacant, & hominum commodis non ſtudent.

Iob. 1. — Chryſo. — Pſal. 23. — Epiph. — Luc. 1. — Chryſo. — Auguſt.

§. II.

Honeſta femina frequentias agrorum caueat.

NOtanter Angelus ad ciuitatem expreſsè mittitur, vt honeſtiſſimatri

ſimam Virginem Dei filium parituram adeat, quaſi iam ab Euæ caſu liber feminarũ diſcurſus per agros, per nemora minimè Deo placeat. Prudens illa & Euangelica ſponſa, vbi dilectum quæſitura paratur, ait [Cant.3.] Cant.3. *Surgam, & circumibo ciuitatem, per vicos, & plateas quæram quẽ diligit anima mea.* Quæ iſthæc inquiſitio tua, ô ſponſa? Nonne dilectus habitat in hortis? Nonne ſponſus tuus flos campi eſt? Cur ergo quæſitura non peragras campos; ſed ais, circumibo ciuitatem, per vicos, & plateas quæram? Non per agros, ſed in ciuitatis cuſtodia virgines habẽt, vnde Deo placeant. Do huius mentis [Ambr.] aſſertorem D. Amb. lib. de Iſaac c. 5. ſic præfata verba elucidantem. *Quæram*, inquit, *in foro, in illo foro, vbi tractant iura Conſulti, vbi oleum venditur, quod Euangelicæ virgines emunt, vt ſemper face ſua luceant.* Papæ, intra cuſtodiã ciuitatis inueniunt virgines, vnde faces foueant, quibus excipiant ſponſum. Hinc eſt, quod Dominus Iacob œconomiam libentiùs ſuſcepit, quàm aliorum patrum, ait enim paulò inferiùs Angelus, *regnabit in domo Iacob.* Cur non in domo Iſaac? in Iſaac non facta eſt repromiſſio? Iſaac non adumbrauit totum Verbi Incarnati myſteriũ? Nihilominus Deus præ Iſaac domus Iacobeæ œconomiam ſibi adamauit, etenim Iſaaco vxor de agrorum frequentia quæſita eſt. Planè [Gen.24.] Gen.24. Abrahami ſeruus, vt Iſaaco vxorem quæreret, extra ciuitatem ad frequentiſſimum puteum expectauit, exiſtimans, inter frequẽtias Domino ſuo vxorem reſeruari. [Gen.29.] At Iacob Gen.29. vt formoſiſſimam puellam Rachelem vidit ad puteũ expectaturã, quòd paſtores vniuerſi venirent, & omnes ſimul greges adaquarent, inſperatis paſtoribus, puteum aperuit, & cognatæ gregem

A impleuit aqua, indignè ferens, quòd puella in frequentiſſimo agro moram faceret. Id quod eleganter attigit D. Cyril. Alexan. lib. 11. Geneſ. [Cyril.] fatus. *Cũ optimis ſemper moribus educatus eſſet Iacob, inſignibuſq. virtutibus præditus conſiderabat, quã turpe eſt virginem nubilem ætatem gerentẽ paſtores expectare.* O prudentiſſimus Iacob, qui nuptui aptam puellã non B tulit inter gregales frequentias per agros errare, ſed de ciuitatis domuſque cuſtodia laudauit. Placuit hinc præ alijs Iacob Domus Deo, qui ſibi ſponſas diligit, non de peragratis campis; ſed de ciuitate, de domo. Vt enim ait Diuus Chryſo- [Chryſo.] ſtom. hom.4. in epiſt. ad Titũ. *Vxor, quæ domus curam habet, pudica quoq; ſit neceſſe eſt, nunquam uel circa deli-* C *cias, uel circa intempeſtiuos improboſque proceſſus, aut aliud aliquid huiuſmodi ſe occupabit.* Vnde felix illa peccatrix nacta Saluatorẽ intra ciuitatẽ, in domo Simonis diſcũbentẽ, de circunſtantia loci diuina ſponſalitia ſolicitabat, inquiens apud D. Ambr. [Ambr.] lib. de Iſaac, c. 5. cũ teneret pedes Ieſu, *uade ad patrem; ſed non relinquas Euam, ne iterum labatur. Tecum eam* D *ducito iam non errantem.* Quaſi diceret, ſi intempeſtiui Euæ proceſſus, per hortoſq; diſcurſus malè apud te audiere, ecce iam nouam Euam, non per agros errantẽ, ſed intra ciuitatis mœnia, intra domus ſepta quærentem, quid moraris? Scio tibi illã ſolam placere ſponſam, quæ de ciuitatis cuſtodia commendatur. Sed age ſcire cupis quàm Deo ſuſpecta E eſt ſponſa, quæ per agros vagatur, quàm itẽ amica, quæ muris cuſtoditur ciuitatis. Recole in primis quo ſupplicio mulctetur Beniamitæ impudici, poſtquam Iſraelitarũ bello fracti ſunt, minimè permittuntur vxores accipere, niſi quas de agris rapiant. Ait enim c.21. Iud. *Præcepe-* [Iud.21.]

runtque

runtque filijs Beniamin, atque dixerunt, ite, & latitate in vineis. Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere exite repentè ex uineis, & rapite ex eis ſinguli uxores ſingulas. Et neſcio, an impudicis hominibus conuenientius fuerit ſupplicium bellum illatum, an hæ vxores erraticæ. Quàm aliter puriſſimus agnus ſibi ſponſam comparauit, quæ non per agros erraret; ſed clauſa cuſtodiretur ciuitate! Sic Apoc. 21. ait Ioan. & venit vnus de ſeptem Angelis habẽtibus phialas ſeptem, & locutus eſt mecum, dicens. *Veni oſtendam tibi ſponſam uxorem agni, & ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum, & altũ & oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Hieruſalem, &c.* Itaque ſponſa, & vxor agni immaculati de ciuitatis cuſtodia debet gloriari: nunquam enim ſponſa agni ſine ciuitate: quod perſtringens D. Bernard. ſerm. 5. in Dedicat. Eccl. ait. *Dico autem, quòd eadem ſponſa, quæ ciuitas eſt.* Sic ille.

Apoc. 21.

Bern.

§. III.

Caſti homines maximè Deo noti, & familiares.

Miror quàm particulariter notetur Virginis domicilium ex prouincia Galileæ, ex ciuitate Nazareth, cùm videam aliorum ſedes ignorari. Nonne lacrymabundus Ieſus de Lazaro rogabat, Ioan. 6 *ubi poſuiſtis eum?* an quia ignoraret, vbi acquieſceret amicus Lazarus? Abſit, ſed ignorabat laſciuum hominum; a mulieribus depoſitum. Ita acutè notans Chryſol. ſer. 64. ait, *Cum dicit, ubi poſuiſtis eum, mulieres increpat mulieres arguit.* Notiſſimi & probatiſſimi eſſent Deo homines, ni femminarum irretirentur laqueis. feminæ in culpa eſt, quòd homo a Deo ignoretur, ſola laſciuia abſcõdit homines ab oculis Saluatoris. Idcirco cùm hominis ſedem Saluator ignorat, mulieres increpat, mulieres arguit, quaſi notans ſuæ ignorationis cauſam. Virgo eſto, & noſceris a Deo ex nomine, ex ciuitate, patria, ex prouincia ciuitatis. Ecce enim miſſus Angelus a Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid, & nomen Virginis Maria. An viſitaturus Virginem clamat Adam vbi es? aut quærit vbi poſuiſtis eum? Abſit; notiſſima eſt Virgo Deo a genere, a patria, a viro, a nomine. Pulcrè D. Bern. ſer. 1. in præſenti fatur. *Nominat Virginem ſponſum quoque Virginis, amborumque genus, ciuitatem, ac regionem proprijs deſignat nominibus, ut quid hoc?* Sic modò dubitat Bern. & non multum diſtulit dubij ſolutionem, quando ita loquitur ſerm. 2. *Virgo regia gemmis ornata uirtutũ, geminoque mentis, pariter & corporis decore præfulgida, ſpecie ſua, & pulchritudine ſua, in cæleſtibus cognita cæli ciuium in ſe prouocauit aſpectus.* Expẽdo illud in cæleſtibus cognita, quibus innuitur deſignati nominis, & ciuitatis, & regionis cauſa, nimirùm, quòd notiſſima ſit apud cælites Virgo, maximeque familiaris.

Ioan. 6.

Chryſol.

Bern.

§. IV.

Nec ſui umbram gratius credit Deus alteri, quàm Virgini à qua difficile ſeparatur.

Ad quam mitteret Deus, niſi ad Virginẽ, quãdo Deo virginitas præ alijs virtutibus adeò clarior eſt, vt nec vmbrã ſui vix alteri committat, quàm virginitati? Nonne aiebat Matt. 25. *ſimile eſt regnũ cælorũ decẽ uirginibus?* Ecce vel ſimilitudo, vel vmbra Chriſtiani regni nõ niſi virginibus aptatur. Sæpè ego miratus ſum, cur medio iuuentutis flore permiſſus eſſet ſactiſſimus Abel occidi, præcipuè in tanta virorum raritate, quãdo liberorũ procreatio laudatiſſima

Matt. 25

ſima foret. An non ſeruaretur cõuenientiùs vſque ad virilem ætatem, & poſt multam filiorum ſegetem, ipſe demeti potuiſſet? Sed iuuenis interficitur ante nuptias, quia repræſentaturus erat Verbi paſſuri imaginē, quæ nulli gratiùs, quàm Virgini cõdatur. Huc Aug. lib. 2. de mirab. Sac. ſcript. reſpiciens, ait. *Primus poſt delictum Saluatoris noſtri geſtauit figuram qui Virgo, & Sacerdos, & Martyr.* Sanè virgo eligitur, qui vel de figura Saluatoris ſplendeat. Huic ſimiles pueri illi apud Babylonios traduntur flāmanti fornaci Dan. 3. quos factos quatuor dum ſtupet Rex impius, dicit, *quod ſpecies quarti ſimilis filio Dei.* Sed ſcire aues quo illice pueri hi ad ſe traxerunt Filij Dei ſimilē? Id explicat Apponius dum illud cõmentatur Cant. quòd Sponſus diuinus paſcitur inter lilia. Etenim ait, *tres pueri Hebræi caſtitatis dilectione miſſi ſunt inter Babylonicas flāmas, in eis medius ardēte fornace quaſi inter lilia Dominus paſcitur, eò quòd ſemper requieſcat in cordibus diligentibus caſtitatē.* Quiſquis ille erat, vel Deus vel Deo ſimilis de caſtitate puerorū delectatus, ſeſe illis iungit, nec facile eſt Deum diſiungi, & ſeparari a Virgine. Potuit Ioſeph caſtiſſimus a patria, & parentibus, & amicis ſeparari, & in carcerem mitti; ſed ibi a Deo ob inſignem pudicitiam ſeparari nō voluit, vt dicat D. Cypr. *Pudicus iuuenis, quia delicto conſcientiam non miſcuit, in imum carceris traditur, ſed ſola non eſt in carcere pudicitia nā eſt cum Ioſeph Deus.* Nec id miror, cùm ſciam ſic Deum virginitatis vinculis teneri, vt niſi maximam ſibi inferendo vim a Virginis viſceribus nō potuerit exire. Quod ex D. Ambr. ſer. 28. huc transfero verbis his. *Sinus Chriſti erat in Deo Patre Diuinitas, in Maria matre virginitas. Cuius ſic tenebatur pulcritudine, ſic irretiebatur amore, vt ni ſibi inferret vim, ab illa exire nequiret.* Sed adhuc argutiùs id pōderat Nazianz. or. 2. in Paſc. dum rationem reddit, cur agnus Paſchalis petebatur maſculus, *quia*, inquit, *nihil muliebre, nihil molle, & effeminatum circumferat; verùm ex virgineis, & maternis vinculis pro poteſtate, & violēter eruperit.* Sic enim Virginis matris vinculis illigabatur diuiniſſimus agniculus, vt tantum pro poteſtate ſua ſibi violentiam inferret, nunquam inde exiret.

August. Dan. 3. Cypr. Ambr. Nazian.

§. V.

Suſpectā habet Dominus impudicitiā.

PVlcrè Virginitatem Marianam vocauit Andreas Cretenſis *Dei tutiſſimum ad inhabitandum aſylum*, quando Deus malè audit apud impudicos. Hi enim apud Sap. c. 2. ſic fantur. *Venite fruamur bonis, quæ sūt & vtamur creatura tanquam in iuuētute celeriter, coronemus nos roſis, antequam mareſcant nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra.* Quid tunc. Quid hi luxuriantium animi in Deum parturient? Accipite iam dicentes: *circumueniamus iuſtū, morte turpiſsima condemnemus eum.* Hoc ſtupens D. Aug. inquit, omnia horrenda, quæ timētur in ſceleratis, videte de qua labe conſurgant. Iam dudū dicebant, fruamur bonis, vbique relinquamus ſigna lætitiæ, nullū ſit pratū, quod non pertranſeat luxuria noſtra, nūc dicunt, circumueniamus iuſtum. *A talibus ligatus, caſus, interfectus eſt Dominus. Quis de coronis florentibus cruēta vincula formidaret? Quis de ſuauibus poculis dolores ſæuiſſimos præuideret? Quis de mollibus pratis tam durum crucis lignum prænoſceret?* Et quidē vnus Deus hęc ſibi præcauere potuit, cuius præſciēti naſo adeò ſuſpecti fuere laſciuientes flores, adeò inuiſa extitit impudicitia, vt ab illa fugiens aduolaret, virginitatiſque periculū, ſiue incolumi-

Sap. 2. August.

lumitatem ſibi cōmunem putaret. Hinc eſt, quòd Daniel c. 15. pudicitiæ prædicator Suſannæ factus ait. *Mūdus ego ſum à ſāguine huius.* Quę verba premens Aug. ait. *Hac voce circa Suſannam Daniel vtitur, qua circa Chriſtum vſus eſt Pilatus: eadē igitur ſententia abſoluitur pudicitia, qua eſt abſoluta iuſtitia.* Ecce quàm ſit eadē Dei, & pudicitiæ cauſa; ſed & impudicitia comes eſt erroris, & idololatriæ inſeparabilis. Enimuerò vbi accuſatores Suſannæ turpitudinis locum oſtendunt, ſub Lentiſco fuiſſe affirmant, nec non & Iacob apud Gen. ſub Lentiſco abſcondit idola. Quod meditatus D. Amb. lib. 2. c. 7. ait. *Congruus error Presbyteri veræ confeſſionis vt ibi cōtaminatem diceret caſtitatē, vbi gētium defoſſa ſimulacra ſunt.* Sic errorum ſectas vniuerſas comitatur impudicitia; vt dicat D. Saluianus li. 8. de Gub. Dei, pōderans ab Ethnicis Romanis permiſſam eſſe ſimplicem fornicationē. *Timuerūt videlicet, ne nimis caſti homines ac puri eſſent, ſi ab omni eos impuritate prohiberēt.* Sic Ethnicis ſuſpecta eſt pudicitia, ſic vero Deo amica.

Dan. 15. Ambr. Salu.

Text.

Deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid.

§. VI.

Caſti viri nimij famæ zelatores ſunto.

AD deſpōſatam denique acceſſit Dei filius de bono Matris nomine ſolicitus: maluit enim propriæ gloriæ aliquid derogari, dū putatur Ioſeph filius, quàm quod Matris caſtitas malè apud homines audiret. Etenim ſuſpectus eſſet Virginis innuptę graueſcēs vterus. Vnde D. Ber. ſerm. 2. ait. *Tolerabilius, atque honeſtius fuit putari ad tēpus Chriſtū de coniugio natū, quę de fornicatione.*

A Hęc ſi honeſtorum hominum cura, hoc anxium ſtudium, omnibus periculis, omnibus incommodis alijs aditū prorſus intercludere ſuſpicioni, quæ caſtitati officiat. Sanè modeſtiſſimus Booz, Ruth 3. vbi intra cubiculum fœminam, etſi nullius criminis reā, cubare vidit, *ſurrexit, antequam homines ſe cognoſcere poſſent mutuo, & dixit Booz, caue* B *ne quis nouerit quòd huc veneris.* Quid quòd ad propinquum puella accederet? quid quòd ad diuitē modeſtū, & iuſtum paupercula veniſſet, & vitę ſubleuationē & caſtitatis cuſtodiam quæſitura? Nihilominus ait, caue, ne quis nouerit, quòd huc veneris. Quod expendens Ioſephus lib. 5. cap. 11. inquit, excitatam iuſſit hordei, quantum ferre poſſet, cape- C re, & priuſquàm aliquis eā ibi dormiſſe videat, ad ſocrum redire: *cauēdi enim tales rumores: maximè ſi non de nihilo oriantur.* Nō enim honeſtis viris ſufficit immaculata conſciētia, ſed adeò debent famæ inuigilare, vt omnibus incommodis reſecent rumores cōtrarios. Grauiter D. Athan. exhortat. ad Monac. admonebat ſāctiſſimarum etiā feminarū frequen- D tias deuitare, ſic fatus. *Non quo mihi fas ſit de ijs, qui verè ſemel deuota Deo pectora dicauerūt, ſecus æſtimare aliquid; ſed vt ex abūdāti ſic omne, quod fingi poteſt, tanquam poſſe credi caueamus, ne in vllo famę noſtrę vulnere ſerpat nata ab occaſione ſuſpicio. Non tamen nobis fides facti; ſed poſſibilitas etiā religanda mendacij.* Adeo cauti eſſe debent qui virtuti ſtudent, vt E mendacij tollant poſſibilitatē: amat enim Deus bonā in ſuis famā, adeò, vt vix inueniri queat niſi in bonę famę penetralib. Hinc eſt, quod Nazareth elegerit vnde parentes ſibi cōpararet, Nazareth, inquā, cuius etymologia flores ſonat, quaſi nullus illi iam locus placeat, niſi qui bonæ

famæ

Ruth. 3. Ioſeph. Athan.

Bern. fame odore fragret. Accipite D. Ber. ſerm. 3. in Annuntiat. ſantem. *Amat florigeram patriã flos de radice Ieſſe, & libẽter inter lilia paſcitus flos cãpi, & lilium cõuallium. Teque florem reputat Deus, & bene ei cõplacet in te, ſi tibi, nec honeſtæ cõuerſationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia deſit.* Duo hæc in te Dñs requirit, nimirũ, & honeſtæ conuerſationis decorẽ, & inſup bonæ opinionis fragrantiã, quarum altera ſi deficiat Deo minimè places. Subijcio D. Paſcaſ. lib. 2. in Matth. huic Mariani coniugij rationi ita ſubſcribentem. Cur Maria nubet? *Ne Virginibus velamẽ excuſationis fieret, quòd mater Domini criminibus fuerit infamata. Hinc eſt, quod teſtis eligitur caſtitatis, & adhibetur maritus, qui poſſit cuncta virginitatis repellere opprobria. Vnde nullus datur mẽtiendi locus.* Sic a caſtis mentibus fugienda eſt etiam falſa infamia.

§. VII.

Vt Maria humana, & non diuina haberetur deſponſatur.

Athan. PRæterea S. Athan. epiſt. ad Epictectum eam deſpenſationis Mariæ cauſam reddit, vt illius panderetur natura creata, ſic enim ait. *Gabriel ad eã ipſam legatur, neq; ſimpliciter ad quamuis Virginem; ſed Virginem deſponſatam viro, vt ſponſo oſtenderet Mariam verè hominẽ eſſe.* Et quidem hoc finitudinis ſuæ indice eguit, quæ vel conſpecta homines beabat. Illã vidit magnus ille Theologus Areopagita, & cũ vidiſſet ait. (Epiſt. ad Paul. Apoſt.) *Niſi tua diuina doctrina me docuiſſet, ò Deus, hanc verũ Deum credidiſſem, quoniã nulla videri poſſet maior gloria beatorũ, quàm felicitas illa quam ego tunc feliciſſimus deguſtaui.* Quis hæc crederet nõ Theologo, & Theologicè ſemper diſputanti? ſed qua ex Theologia id deduxit Areopagita, quo ſuſpicionẽ pene ingerit, vel mediocriter Theologizantibus? Non

A maior gloria videtur beatorũ, quam ea felicitas, quam ex viſione Mariæ Dionyſ. guſtauit? Non maior gloria videntis Deũ, quã vidẽtis Mariã? & hoc Theologus audet? ſed audi quã Theologicè audeat. Etenim plures in ſcammate Theologiæ verſantur haud ignobiliores Doctores, qui putent beatorũ lumina, quibus diuinã ſcrutantur ſubſtantiã, ab alijs, ſi cernantur, ipſum illis Deũ cernendum

B tradere. Verbi grat. videant ſupremæ Hierarchiæ Deũ clarè, luminibuſq; Deũ experimẽtibus, vt in ſe eſt, maximè clarẽt: tunc cæteri, qui has illorũ viſiones, qui hæc radiãtia Deũ lumina videant, ſi non poſſideant, ſi Dei non ebrientur vbertate; tamẽ & Deũ guſtabunt, & proximi exiſtent æmulatores beatis. Siccine Mariano

C in pelago gratiarũ ea Diuinitatis lumina fulgebant, eæ Deũ præſeferentes irradiabant flammæ, vt illã vidẽs haud multũ impar beatis Deum guſtaret. Huc crediderim pulcherrimè reſpexiſſe Epiph. *Aue,* inquit, *gratia plena, ſplendidum cælum, quæ incomprehenſum contines Deum. Aue gratia plena, quæ Cherubicum thronum Diuinitatis fulgore ſuperas, quid dicã?* (In ſerm. encomiaſtico.)

D *& quid proloquar? quo pacto prædicabo gloriæ radicem?* Sic ille ſeſe verbis Angeli Mariã ſalutantis ingerens, & ait, a Maria fulgorẽ Diuinitatis Cherubicũ ſuperari, & vinci. Et ſi quæras, quis fulgor Diuinitatis Cherubicus? Claritas ſanè eſt in Deo proſpiciendo, & explicãdo, qua Cherubini pollẽt præ alijs. Sic apud Areopagitam Cherubim dicitur Dei viduum, (De cæleſti Hierarc. cap. 7. ibi art. 28.)

E & altiſſimę luminum dationis exceptiuũ, vt denotetur iuxta explicationẽ Carthuſiani, quòd hi ſpiritus claritate *viſionis diuinæ decorantur:* verũ Maria gratia exſuperans, maiores quàm Cherubim, exhibet Diuinitatis fulgores: clariores explicat Deũ halantes radios, vt quaſi nona

ſpecies (liceat ſcholaſticè loqui) & Epiphanio, & Dionyſio, & cuilibet alij, diuinæ gloriæ exiſtat radix.

§. VIII.

Deſponſata annuntiatur Virgo, ne ſoli viderentur cæleſtia dona attribui.

VÆ ſoli, clamat Sapiens, & meritò: etenim vniuerſorum author nil tribuit, quod vniuerſitatis multitudini nō proficiat. Siquidem eſt communicatio Sãctorum caput hominum cùm ſit Chriſtus, nihil ab illo accipiet membrum ab alijs ſeparatum & diuiſum, ideò iuxta prædium Sichar longo laſſus itinere, fonti aſſidens, dum longa de viuenti aqua colloquia miſcet, quam mulieri Samaritanæ propinat iam iam cupientem, imò ardenter ſitientem, & enixè exorantem in ciuitatem remittit. Ioan. 6. *Vade, voca virum tuum, & veni huc.* Abire iuſſa eſt fœmina, & iterum ad Chriſtum redire iuncta viro. Cur ita? Chryſoſt. *ne ſpiritualium horum ſola donorum gratiam accipias.* Non vni ſoli conſueuit benefacere Diuinitas. Hinc claret, cur Virgo iuncta viro eligitur proli diuinæ, quippe ne ſpiritualium donorum gratiā ſola accipiat: non ſoli Mariæ; ſed vniuerſo hominum generi parabatur tantus filius. Sic Damaſcen. orat. 1. de Nat. Virg. *Vitam habebis natura præſtantiorem, non tibi ſoli, nec enim tui ipſius cauſa progenita es, quo circa Deum habebis, ob quem in vitam prodiſti, vt orbis vniuerſi ſaluti adminiſtram te praberes.* A ſe ipſo deſciſceret planè Deus, ſi ſoli Mariæ, ſi vni creaturæ, vel exiguū donum a manibus ſineret proficiſci diuinis, filiorum nulli manum extendit pientiſſimus pater, quæ ſimul omnibus non eſſet filijs profutura. En apud Lucam cap. 19. prodigus ille hæreditatis ſibi debitæ partem a patre poſtulat. Porrò erant patri duo filij, & vt petenti prodigo annueret pater, inquit textus ſacer, *quòd diuiſit illis ſubſtantiam.* Hunc patrem in cælis habemus non vni, ſed omnibus vtilem. Vnde pulcherrimè Chryſol. ait, petente vno, ambobus totam ſubſtantiam diuidit, ſi quidem vnus ſolus petit, ſufficit, ſi vni ſoli ſubſtantia tribuitur. Et quidem hoc in alijs ſufficeret, non in Deo, qui non habet in more vni ſoli tribuere, imò ſemper omnibus ſua bona diſtribuit, ſolus es, vnus, es fratribus iungere cæteris, vinculo dilectionis copulare hominibus. Etenim a Deo nil ſola accipit creatura, adeò, vt hinc ſerm. 3. contra Arrianos Diuinitatem Verbi magnus Athanaſ. concludat. Eſt Verbum creatura, aiebat Arrianus, verùm creatura omnibus alijs ſuperior, ab omnibuſque diſcreta, & ſeparata, ſola Deo aſſidens ſublimis, cui vni, & ſoli Deus omnem ſubſtantiā communicauit, a qua poſtmodum acceperunt cæteræ creaturæ. Hos ridet, & triumphat Athan. dum inquit. *Quomodo, ſi creatura eſt, poteſt & ſolus, & primus cōdi, vt ſit initium omnium? omnia enim pariter cum omnibus originem ſuam ortumque adepta ſunt.* Pulcherrimè dictum, hæc eſt enim rerum creatarum ipſiſſima natura, vt illarū nulla ſola, vel obulum a Deo accipiat, niſi ea ſit cæteris ſocietate coniuncta, vt ſimul omnibus proficere poſſit donum diuinum.

Sed age oſtēdamus Deum eo adductum, vt vel ab vno hominum, imò & creaturarum optaret vocari, & vni tunc omnem ſuam ſubſtantiam promitteret. Quid plura? Tempeſtate actus in altitudinem maris, ab omnibus derelictus, in ſumma nuditate, in ſumma rerum indigentia, ſublimi hærens ſtipiti, vaſtiſſimos creaturarum cāpos, ſpeculatur, quærens conſolatorem vel vnum,

& ſpe-

Marginalia: Ioan. 6. — Chryſo. — Damaſc. — Luc. 19. — Serm. 8. circa loc. — Athan.

& ſpeculando feſſus, hoc exclamauit, dicēs *de gentibus nō eſt uir mecū*, quaſi nec vnū ſolum videret acclamantē ſibi: eò deducta res erat, quādo ecce tibi medijs paſſionū fluctibus a delictorū tēpeſtate euomitus, adhærens ligno apparet ſolus naufragus quidā, qui adnatans nautarū peritiſſimo Chriſto ſic clamat amaricante lingua, *Memento mei, cùm ueneris in regnum tuum*. Hæc vnus dixit, & hæc vni dicēti vniuerſas obtulit Chriſtus Paradiſi delicias. Hiccine ille Deus, qui etiā petente vno, duobus ſubſtantiā diuiſit, a quo nemo ſolus accepit quicquam? Cuius dona nō vni parabantur, nūc vni, & ſoli petēti omnia ſua tribuit? *Abſit*, inquit Aug. (Aug.) *non illi ſoli hoc præſtitū eſſe deprehendimus; nam dum tantum reum benignè relaxat, humano generi ſubſcripſit ſecuritatem, ut conſolatio, atque ſpes totius populi abſolutio unius deſperati eſſet, & priuatum donū creſceret in publicum beneficium.* Immēſa enim Dei bonitas libenter tribuit quæ etiā generaliter profutura, prænoſcit. Etiam tunc in tanta potentiū raritate vbi requirebatur, vel vnus, non reſpexit Dn̄s ſolum vnum, nec Latro iſte ſolus, niſi omnibus eſſet fidelis, cunctos theſauros poſſet exhaurire diuinos, in hoc maximè felix, quòd requiſiuit donum ſibi, & multis profuturū. Etenim facilè extorquetur a Deo publicum, & commune beneficiū. O quàm id calluit Moyſes, dum Deo in gentē ſuā vehementer irato reſtitit, ne illos oēs interimeret ſe ſolo relicto, *aut dimitte*, inquit, *illis hanc noxam, aut dele me de libro uitæ.* quaſi diceret, ſi omnes trucidandi ſunt, & ego cum illis trucider. Cur hæc Moyſes? Equidem tunc poterat vni ſibi ſperare vniuerſas Dei promiſſiones factas Iſraelitis, nonne optimū illi, ſi ſolus potiretur regnis promiſſis? ſi ſolus potiretur,

A & haberet optimas illas regiones? Deſine ergo Moyſes cæteros trucidari, & decora ſolus habeto. S. Ber. (Bern. Serm. 12. in Cant.) *Nec Moyſes uult ſolus introduci in gaudiū Domini ſui; quid ni? genti ſuæ firma charitate cohærēs illam ſaluauit ſecum.* Quid ſoli daret Dominus nō viderat, imò iure ſibi ſoli diuina munera timuit, ſecurius iūgi copulatiq. fratribus duxit, ſperans ſine dubio B impetrandū publicum beneficium.

Text. Et nomen Virginis, Maria.

§. IX.

Virginitas Mariana Deitate coronatur.

REuoco ad examen illud Apoc. (Apoc. 14.) 14. nimirum, quod agni ſocij virgines habeant *nomen eius, & nomen Patris eius ſcriptum in frōtibus* C *ſuis.* Etenim ſolemniſſimum eſt præſtantes virtute viros diuinis nominibus cohoneſtare. Danieli enim c. 5. poſuit Rex Babylonius Dei ſui nomen, (Dan. 5.) nimirum Balthaſar, quod ibi notat Theodor. (Theod.) fatus, *Vbi eum vidit ipſum diuina virtute illuminatum, Dei ſui nomine appellandum cenſuit.* Sic enim Virginibus, vt diuina virtute illuminatis, nomen Dei fronti- D bus eorum ſcribitur: ſed iam dubitabis, quomodo puriſſimę virginitatis Matri, non de Diuinitate, ſed de Dominio, & regno nomē attribuitur, dicitur enim Maria, ideſt, Domina? Crediderim, in Virgine quid maius ea appellatione denotari, nimirum, ꝙ in illa ipſa Diuinitatis totius præſentia habitans illā coronauerit, quare magis de Diuinitatis corona, E quàm de nomine illuſtrata Domina prædicatur. An nō ſolēne fuit apud veteres, quod Pōtifices in capite lamina aurea inſcriptū nomē Dei geſtarēt? Nihilominus Chriſtus Dominus verus, & æternus Pontifex cū in ara crucis eſſet, non de nomine Dei, ſed de nomine regio ſcripto illuſtratur;

tur; etenim ſic in crucis titulo capiti Ieſu ſuperpoſito legebatur, *Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum.* Cur Pōtifex accedis ad victimas, & obliuiſceris Dei nomen, & aſſumis in gloriam regium vocabulū? Sanè nō de nomine; ſed de Diuinitatis ipſiſſimæ corona gloriabatur. Accipite Orig. ho. 35. in Matt. ſantē, *Pontifex ſummus in fronte Dei nomen auro ſculptū geſtabat. Chriſtus nomen Regis ſuper caput in ligno poſitum habet. Habet enim Patrem ſuum vt coronam, ſolus Patris ſui capax effectus.* Quē Diuinitas coronabat rem ipſam in ſe habens, cur de nomine curaret? Succedat nomini Dei regium nomen, vbi diuinitatis corona Dominus decoratur. Sic dixerim aliquo modo cum Virgine Deipara factum, quam ſane ablato vnionis hypoſtaticæ priuilegio, impleuit præſentia Diuinitatis, adeò, vt circumdata Deo, & coronata non tam de Dei nomine, quàm de regio ſtēmate in Diuinitatis corona fundata debeat gloriari. Vnde Bern. mulierē illam Sole amictam Apoc. 12. Virgini Deiparę aptās, ſic inquit, *Iure ergo Maria Sole perhibetur amicta, quæ profundiſſimam diuinæ ſapiētia, vltra quā credi valeat, penetrauit abyſſum, ut quātū ſine perſonali vnione creaturæ conditio patitur, luci illi inacceſſibili videatur immerſa. Illo nimirum igne Prophetæ labia purgātur, illo igne Seraphim accenduntur; longe verò aliter Maria meruit non velut ſummatim tangi; ſed operiri magis vndique & circumfundi, & tanquam ipſo igne concludi.* Quam intimā diuinitatis in Mariā circumfuſionem multis, & pulcherrimis alijs ſententijs confirmans, tandē in hæc definit verba, *Denique & coronauit eā, & viciſſim à Deo meruit coronari.* Ecce virgunculā Deitate circumfuſam, ecce Filij diuinitate coronatā, vt quæ ſola filij Dei capax effecta

Orig.

Bern.

A ſit, & Filij æmula, ex hac Diuinitatis corona regio nomine gaudeat: vt iterum Ber. ſer. 3. in Miſſus eſt, fatur, *Neſcies virum; & gignes filium; qualem filium? Filius paternæ charitatis erit corona tuæ caſtitatis.* Sic ille.

Bern.

§. X.

Quòd nulli magis congruat dominari, quàm Virgini.

B MAria ſonat Dominā. Hier. & Damaſc. paſſimq; alijs plurimis; nec Virgini excogitari decētius nomen potuit, quā id quo clarū Regnū, & Imperium exprimitur. Regium diadema putauit Cypr. proprium eſſe virginitatis & pudicitiæ fructum, ſic de caſto iuuene Ioſeph ſcribens, *Qui in domo minor cum periculo fuerat, Regiæ domus ſine periculo Dominus effectus eſt: generoſitati*

Cypr.

C *ſuæ redditum fructum pudicitiæ Deo iudice, à quo meruerat, accepit.* Expēde illud, *Deo iudice;* vt ſic videas, quàm iure debitus pudicitię fructus regius ſplendor. Id ſatis nouerat Ioſeph ipſe, quū laſciuæ heræ reſpōdit Gen. 39. *Nec quicquā eſt, quod non in mea ſit poteſtate, vel nō tradiderit mihi præter te quæ vxor eius.* Obſeruātius forſan dixerat ſeruus, *præter te, quæ domina mea es.*

Gen. 39.

D Cur nō domina a ſeruo dicitur, præcipuè cū & ab ingenuis quæuis fœmina domina vocatur? Stat pro Ioſeph Ambr. lib. 5. ſic aiens, *Ille noluit & dixit vxori domini ſui, rectè uxor domini, & nō ipſa domina dicitur, quomodo domina, quæ dominandi nō habet officiū? quæ diſciplinā dominæ non tenebat? Ille dominus qui amantis non excipit faces.*

Ambr.

E Equidē vni Virgini adnatus eſt principatus, ſolū virgo ad clauū, ad imperiū vocatur. Id quod animaduertens Ioſeph ipſe, cùm de libertate recuperanda agit Gen. 40. ſolum dicit, *Suggeras Pharaoni, ut educat me de iſto carcere quia furtim ſublatus ſum, & hic innocēs in lacū miſſus ſum.* Sed

Gen. 40.

cur

cur non iubet ſuggeri facinora ſua,
nimirum, quòd viderit ſe a fratribus
adorari, quòd abſtruſa ſomniorũ cal
luerit? Cur ſolius infractæ caſtitatis
memorat cauſam? Sanè præſagus il-
lius animus feſtinantem regiam di-
gnitatẽ olfaciebat, & ideo ſolã me-
morat caſtitatis cauſam, & cui ſoli
Iſid. Pel. deberetur regnum. Ita D. Iſid. Peluſ.
li.4. epiſt.79. fatus, *Erubuit Ioſeph ea
commemorare, quæ ſibi acciderunt, ne
coronam caſtitati debitam ſibi ipſi im-
ponere videatur.* Etenim vnũ caſtita-
tis coronatur opus, vtpote regium,
Cant.7. adeò, vt regalis purpura Cãt.7. vnis
caſtiſſimis ſpõſæ tribuatur mẽtibus,
ait enim, *coma capitis tui purpura Re-
gis.* Ibi enim reſidet regius decor, v-
bi caſta cogitatio, crinium denotata
nomine quieſcit. Hinc laſciua Dali-
dæ manus aduerſus Sãſonis armatur
Iſid. Pel. comas, Iud.16. Cuius exẽplo D. Iſid.
Pel. lib.2. epiſt.284. monet nos, vt fu
giamus luxuriantẽ manum, *Ne ve-
lut horrendum quendam & elatũ leo-
nem nacta, comam quidem, quæ leonẽ
verè leonem efficit, regiamque digni-
tatem ipſi conſeruat, amputet.* Coma
ergo, nimirum caſta cogitatio, ſedes
purpuræ eſt, regijq; ſplendoris, quæ
ſola regali nobilitatur nomine, &
ſtemmate. Dominatorem agnũ de-
precabatur Aulicus Iſaias vates feli-
Apoc.14. cior illo Io. Apoc.14. *Et vidi, inquit,
& ecce agnus ſtabat ſupra montẽ Sion,
& cum eo centum quadraginta millia
habentes nomen eius, & nomen patris
eius ſcriptũ in frontibus ſuis: hi empti
ſunt ex hominibus primitiæ Deo &
agno, virgines enim ſunt.* O pulcram
virginũ laudem! O vos felices do-
minatoris agni laterones! Quid plu-
ra? omnes nomen regiũ eius, & pa-
tris eius habent in frontibus ſcriptũ,
regalẽq. ſtirpem ipſo nomine pan-
Arnold. dunt. Vnde pulcrè Arnoldus Car-
not. ait, *Maria lingua Syriaca Domi-
na dicitur, Chriſtus Dominus, Maria*

A *Domina.* Ecce virgo habet nomen
agni regiũ, quòd ſi contraria contra-
rijs licet cõponere, accipite Chryſo- Chryſol.
logi aculeum, quo inceſtos Baptiſtæ
interẽptores acriter pungit, *Sociatur
Herodi Herodias, ne eſſent vel nomine
diſſimiles, qui erant ſcelere, moribus,
vitaque conſimiles, & iungerentur vo-
cabulo, quos criminum iunxerat tur-
pitudo.* Sic miſera cupidinis mãcipia
B nominis cõmunione ſuã præſe ferũt
infamiã; ſic è contrario qui domina-
tori agno candidiſſimo virginitatis
balteo aſſiſtũt, nomen eius, & nomẽ
patris eius cõmune habent, hoc eſt, a
regia orbis moderatorũ familia non
degenerant, gentili condigni nomi-
ne, & principatu. Hanc ſociorũ agni
regiam pulcritudinem ſubodoratus
D. Greg. Pontifex, viſis agnis illis,
C qui ſuper Sion dominatoris agni no-
mine candicabant, meminit ſtatim
Saulis actũ, cũ expugnaturus Ame-
lech, nimirũ turpitudinem, dicitur,
quòd præcipit populo, & recenſuit eos *1. Reg.15.*
quaſi agnos. Quid cũ militibus, hiſq.
ſtrenuis turpitudinem vaſtaturis no-
men agni? *Quaſi agni ſunt*, inquit
Greg. *quia per gloriam perfectæ pudi-* Greg.
citiæ iam illis virginibus cum Chriſto
D *in Regno gaudentibus ſimilãtur.* qua-
ſi velit a virginibus militãtibus om-
nia regia decora iam haberi, quibus
gaudent in cælo regnantes: & rectè
quidem dominanti agno ſociantur
dominãtes agni, ne eſſent vel nomi-
ne diſſimiles, qui erãt pudicitia, mo-
ribus, & vita conſimiles, vni etenim
virgines regiũ agni nomen ſeruant
inuiolatũ. Hinc de virginibus ſpon-
E ſi lateronibus Regius Vates Pſal.44. *Pſal.44.*
*Aſtitit Regina à dextris tuis in veſti-
tu deaurato, circumamicta varietate.*
Quæ grauiſſimè D. Ambr. expendit
lib.1. de Virginit. *Aduerte, ò Virgo,
quantũ tibi Spiritus ſanctus, Scriptu-
ræ diuinæ teſtificatione, detulerit Re-
gnũ, aurum, pulcritudinem: regnum,*

vel quia ſpõſa es Regis æterni, uel quia inuictum animum gerens, ab illecebris uoluptatum non captiua haberis; ſed quaſi Regina dominaris. Namque, vt ſupra dicebamus, ille Dominus, qui amantis non excipit faces, & quæ niueo pudore creaturas facilè ſuperauit, iure Domina, & Maria ab omnibus celebratur.

§. XI.

Virginum proprium in amaritudinibus uitam ducere, & abſcondi ab oculis carnalium.

RVrſus alij etymologiam Mariæ ducunt a radice Hebræa ſignificante amarorē maris, quam ſignificationem a Virginis nomine ablegauit Ambr. Verũ crediderim nunquam magis cõmendari Virginem, quã cũ ab amarore prædicatur. Hoc vno ſe maximè iactat illa, quæ dicebat, *Faſciculus myrrhæ dilectus meus inter vbera mea cõmorabitur.* Cãt. 5. Cant. 5. quaſi diceret, floridis effulgeant aliæ corollis, virenti potiãtur ætate, gaudijſque ac lætitia ebriæ currant in amplexus optatos, mihi myrrheus puluis potior eſt, illis condiar vnguentis, quibus condiuntur cadauera; non enim carnis integritas, niſi amaricante myrrheo puluere ſeruatur. Nazian. Sic Nazianz. carm. de Virg. *Mortua ſis cũctis alijs, ueluti q. ſepulta.* Nil etenim virgineæ pudicitiæ conſeruandę aptius, quàm is, quo in ſepulcro cadauera conſeruantur, myrrheus, & amarus puluis. Hinc ſibi aptat virginitas vnguentum, ne putreſcat, ne vaneat. Hinc rectè D. Niſſen. Greg. Niſſen. hom. 3. in Cant. *Cuiuſmodi eſt canticum? quem canit fortis, & excelſi animi Virgo? mihi,* inquit, *eſt faſciculus, quem à collo ſuſpendo ſupra pectus, per quem bonum odorem præbeo corpori nullum autem aliud ex bene ſpirantibus aromatibus, quam ipſe Dominus effectus myrrha, ſitum eſt in faſciculo conſcientiæ in ipſo meo corde commorans, & habitans;* quaſi hoc vno venanda ſit incorruptio virginitatis, quo venantur incorruptionem ſepulta cadauera, nimirum ſuccis amarizantibus myrrhæ.

Hæc prima a Virgine effulgeat virtus, qua mortificata in diuini ſpõſi oculis reuiuiſcat. Ecce Dauidem Pſal. 44. canentē, *Myrrha, & gutta, & caſsia à veſtimentis ſuis, à domibus eburneis.* Pſal. 44. Et quę sũt domus eburneæ, niſi virginea corpora? Quod ergo in primis virginem commendat, non gutta, nõ caſſia, ſed myrrha eſt; non enim alias virtutes ſperet virgo, cui in primis cara non eſt myrrha. Sic Guarricus Abb. ſerm. 1. in præſenti fatur, *Myrrha, & gutta, & caſsia à domibus eburneis: inhabitamus quidē domus luteas, ſed quæ materia qualitate ſunt luteæ, continentiæ uirtute fiunt eburneę, ex quibus ſi myrrha prima ſpirare cœperit per mortificationem uoluptatum, conſequenter & aliæ ſpecies multiformē uirtutũ gratiã ſpirabunt.* Obſunt diuinæ ſponſæ profana gaudia: quippe Labanus querebatur de clãdeſtino, & mœſto filiarũ diſceſſu, dicēs Gen. 31. Gen. 31. *Si ſcirem proſequerer te cũ gaudio, & tympanis, & citharis.* Vbi pulcrè Philo Philo. lib. 2. allegor. fatur, *Re ipſa fateris, quòd detinueris eã in carcere, nã ſi eã cũ inſtrumētis muſicis proſecutus fuiſſes; nõ uerè deduxiſſes.* Malè profectò oleret virginitas apud gaudia, vbi & coniugium labat, nonne cryſtallinus virginitatis ſplendor torperet, vbi pene æneum caſti coniugij ſpeculũ maculatur? Nõne virgo offenderet, vbi cõiugij caſtitas cadit. Quę virgo percurreret viã, quam coniugij iuga nequeunt ſuperare? Fuge, ò virgo, omnem mundum, fugitiua reſpue gaudia, quia talibus deductoribus minimè ad ſponſum diuinũ peruenitur. Vxoribus cõcedũtur fugitiua gaudia, bonorũ humano-

rum

rũ vſura, domus amplitudo, fulgentes veſtes, diuitiarũ, deliciarumque vſus: ſed ò quàm hæc inſidiantur pudicitiæ, etiam in vxoratis! Id pulcrè Chryſ. expendit Chryſoſt. hom. de cæco nato; *Quid laſciua profuit Ægyptia adulterium in cubiculo? Quid primæ Martyri Tecla nocuit nuda in theatro certare? non peccauit denudata; non afficitur ignominia; ſed coronatur ſancta: atque hæc quidem in theatro coronatur; illa verò in thalamo infamatur*. Aduerte, vbi virginitas floreat, & vbi etiam coniugalis caſtitas fœdatur. Pudicitia in luctibus, in cruciatibus, in felleis doloribus euolat ad coronã. Aſt thalamo in eburneo, pictiſque tapetibus, medijs gaudijs, & rerum abundantia perit caſtitas coniugalis. Vnde nomen Virginis *Maria*, nempe amaritudo, ſeu myrrha maris. Hinc pulcherrimè D. Epiph. Epiph. de laude Virg. *Maria interpretatur myrrha maris; mare autem dicit vniuerſum mundum, cui Virgo ſerenitatem, & tranquillitatem contulit: dum portum peperit Chriſtum*. O quàm mundus amaritudinibus exundabat antiquitus, quot fellei fluctus hinc inde currebant, concurrebant. Dauid ad cælum volaturus canit, *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, volabo, & requieſcam?* Cur non perpetes Aquilarum volatus cupiebat Pſaltes? Cur Ardeæ pẽnas non ambiebat? Equidem non tam volatum, quàm ſine felle volatum requirebat, nec inueniebat, non ales ſine felle ad aſtra volabit? felleum eſt, & amariſſimum tranandum pelagus, felle a Mariæ ſuperanda ſunt ad vitam euolanti. Sed age, inſtemus adhuc illi Naz. ad virgines conſilio, nimirum mortua ſis cunctis alijs, velutique ſepulta, quaſi non ſufficiat virgini, quòd omnibus mundi gaudijs moriatur; ſed inſuper debeat ſepeliri, hoc eſt ſic claudi, vt omnium mundialium fu-

A giat conſpectus, quo è ſepulcro virgo ad ſuperos euolabit. Abrahæ dictum a Deo fuit Gen. 15. *Ibis ad patres tuos ſepultus in ſenectute bona*; an Gen. 15. non ſufficeret dixiſſe, *ibis ad patres tuos mortuus*? cur magis dictum eſt ſepultus? Sanè, vt quis ad ſuperos euolet, non ſatis eſt, ſi mundo moriatur, inſuper requiritur, vt nec videatur a mundo, quòd proprium eſt B eorum, quos ſepulcrum claudit. Id quod eleganter docet Richard. Victor. ſerm. de diffi. ſacrif. Mar. & Abrah. ſic fatus: ibis ad patres tuos ſepultus. Richard. *Prius homo moritur, vt poſtmodum ſepeliatur. Mortuus quidem deſinit videre; ſed non ſtatim deſinit uideri. Qui uult ergo huic mundo mortuus eſſe, oportet illum oculos illos claudere, quos in primis parenti-* C *bus legimus apertos fuiſſe, & oblectamenta ſenſuum non attendere: ſed tunc qui eiuſmodi eſt, quaſi poſt mortem ſepulturam inuenit, quando per ſapientiæ ſtudium, æternitatiſque deſiderium à mundanis inſuper mundana tranſiens, in huiuſmodi ſtatum proficit, qualem carnalis quilibet nõ dicam ſcire, ſed nec ſuſpicari poſſit*. Iam ergo virgo mundo mortua, ſi velit ad patres D ſuos cæleſtes volare, adhuc neceſſe eſt, vt ſepeliatur, hoc eſt, vt ſic à carnalium oculis claudatur, vt nec mẽte ab illis attingi queat. Sic puerulus adhuc Chriſti præcurſor de Virginea Mariæ præſentia feſtum agens, quia feſtum Virgini aptum meditabatur, in vteri materni abſcondito illud ſaltibus inſtituit: ait enim Luc. 1. *exultauit infans in utero meo*: quaſi oc- Luc. 1. E cultæ exultationis ſigno Virginis denotaret aduentum. Quò acutè ſpectauit D. Leo ſer. 10. de Nat. inquiẽs. Leo. *Nondum editus puer genitricem Domini ſigno clauſæ exultationis oſtenderet*. Proh nobilis luxuriæ expugnator, quando moriens caſtitatem commendat, & conceptus in vtero inimica proſcribit caſtitatis publica

feſta, omniaque virginum gaudia clauſa, & quaſi ſepulta teſtatur.

§. XII.

Virginitas mentem illuminat, vt Deum videat, indeque Maria ſibi, & nobis lumen acquirit.

TAndē alijs & Mariæ idem quod luminare, & valde appoſitè Virgini inditur ab illuminando vocabulum: nil enim magis puro cordi innatum, quàm conniuentia lumina ad Deum videndum acuere, & excitare. Sic apud Matt. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Quæ pulcrè expendens Hilar. ait, *Nihil pollutum, & ſordidum ad occurſum diuina claritatis inſiſtit. Hi viſui, & occurſui Dei ſunt patentes, quibus per animi nitorem, ac vitæ puritatem poteſtas eius ſit contuendi*. His luminibus claruit caſtiſſimus iuuenis Ioſeph, hac fruebatur luce medijs carceris & vinculorum tenebris, quem non tam faciei ſplendor, quàm pudicitiæ lumen reddidit cōſpicabilem. Vnde Aug. ſer. 83. de Temp. *Pulcrior erat intus Ioſeph, quàm foris, pulcrior in luce cordis, quàm in facie corporis*. Lux cordis eſt pudicitia qua nobilis adoleſcens ditatus, fumantes cupidinis tædas repulit. *Iure ergo Maria Sole perhibetur amicta, quæ profundiſſimam diuinæ ſapientiæ, vltra quā credi valeat, penetrauit abyſſum, vt quātum ſine perſonali vnione creaturæ cōditio patitur, luci illi inacceſſibili videatur immerſa*. Sic Bern. lucidiſſimā Virginis mentem colligit, & expendit in radianti illa, & cæleſti fœmina Apocalyp. c. 12. Et ſanè quam pateat Diuinitas oculis caſtis, ex illo perſpicitur, quòd excepturi Hebræi Deum legiſlatorē apud Sinam, ſic monentur Exod. 19. *Eſtote parati tribus diebus, & ne acceſſeritis ad mulieres*. Id quod eleganter ponderans D. Sixtus

Hilar.

Aug.

Bern.

Exod. 19.

A Pontifex epiſt. de Caſt. inquit, *Si tantum illis tunc exigui temporis continentia profuit, vt diuinæ claritatis viſione gauderent; vide quanta illi remuneratione ſunt digni, qui perpetuam voluerint integritatem ſeruare. Erunt non modo Dei breui tempore inſpectores; verùm etiā coæterni habitatores*. Lyncei ſunt virginei oculi, vt Deum perſpicere valeant.

B Nec ſolùm ſibi lucida Virgo Maria; ſed aliorum etiam exiſtit re, & nomine illuminatrix. Etenim quæ ſibi Sole amicitur, vt clareat, & calleat cæleſtiū penetralia nobis viatoribus Luna aſtitit. *Luna*, inquit Ioannes, *ſub pedibus eius*, quaſi ſuperius Solem, inferius Lunam exprimeret, *Luna ideò facta, vt præeſſet nocti*: quod ſic Chryſoſt. examinat, *quid eſt* C *in præfecturas diei, & præfecturas noctis? hoc eſt, vt Luna diſpellat tenebras, & hominum generi lumine ſuo præbeat commoditates vtendi ſuis ſtudijs: tunc enim viator fidentius iter facit, & ſua quique ſtudia metu poſito aggrediuntur*. Proh Deus immortalis! quàm hæc vita non ſcatet periculis, quot ſunt metus, quot occulti hoſtes, quot paratę ſagittæ, quot mortis D genera! Verùm hos inter nocturnos timores data eſt Maria, Luna fulgentiſſima, cuius lumine quiſquis viator eſt, ſecurè iter facere, & conficere poteſt. Væ autem viatori, qui ſine huius lunæ radijs viam aggreditur, *quoniam ecce peccatores intenderunt arcum: parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro rectos corde*. Pſalm. 10. explicatior eſt E Græcus, *vt ſagittent in nocte illuni rectos corde*: nulla ſanctitas, nulla cordis rectitudo inimicorum ſagittas effugiet, niſi fauor refulgeat Marianæ Lunæ: tunc Dæmones rectos corde inflectendos, & expugnandos putant, ſi faciunt iter nocte illuni, hoc eſt, ſi vitam ducant ſine Maria illuminatrice.

Apoc. 14.

Chryſ.

Pſal. 10.

Text.

Text. Et ingreſſus Angelus ad eam. A

§. XIII.

An non audet Angelus malus in Virginem.

NOn cuiuſuis Angeli acceſſum felicem eſſe, teſtificatur Ægyptus, quæ Angelũ exterminatorem vna nocte ſuſcepit, & omnes primogenitos ſuos interfectos luxit. Item Aſſyriorũ exercitus Angeli cuiuſdã incurſu contriti ſunt: & quod maximũ timorẽ incutit, ipſe Doctor gentiũ, vas electionis de ſe dixit: *datus eſt mihi Angelus Sathanę qui me colaphizet*. Qualis igitur Angelus acceſſit ad Virginem? explicuiſſet proculdubio Euangeliſta; niſi res ipſa id ſatis explicatũ relinqueret, ad eã quippe, ad Virginẽ puriſſimã, ideoque & ſociã agni, & eius ſingulariter dealbatam ſanguine, ingreditur Angelus, eo ſolùm felix, & beatus mõſtratus, quòd ingreditur ad illam Virginem. Huius commentarium cogitationis præſtat a magno Pontifice Leone audire, qui ſer. 4. de Paſ. ſic extollit corporis & animi pudicitiã. *Et quia nil eſt omnium uirtutũ dignitate præſtantius, quàm pietas miſericordiæ, & puritas caſtitatis, his nos præſidijs ſpecialius inſtruamus, ut charitatis opere, & nitore pudicitiæ, tamquam duabus eleuati alis, de terrenis mereamur eſſe cæleſtes: quo deſiderio quiſquis gratia Dei adiutus impletur; huius limina uaſtator Angelus ſanguine agni, & ſigno crucis prænotata non intrat.* Equidẽ virginea limina agni ſanguine, vt eſt in Apoc. albicant & exterminatores Angelos omnino fugant: quiſquis ad Virginem Angelus intrepide accedit bonus eſt, & venturi boni nuncius. Quod pulcherrimè confirmat Chryſoſt. ho. de Annunc. inquiens. Tunc *Angelus iuſſa faceſſens Virginẽ adit, & clara uoce, Aue,* inquit, *gratia plena, Dominus tecum, non eſt amplius diabolus contra te.* Expẽde illud, *nõ eſt ampliùs diabolus cõtra te*, quaſi dicat, nullus Sathã, nullus malus Angelus ex tunc virginea prĕmet limina, ea quo agno diuino fuit conſignata virginitas in Maria.

Apud Lipom.

§. XIV.

B *Virginum decus clauſura, & ſolitudo.*

INgreſſus ad Virginẽ Angelus eſt, non enim illã in hominũ frequẽtia inuenit; ſed ſolã, intra cubiculũ, oſtio clauſo reuiſit. O quam ſibi debet cauere pudicitia! *Margaritam uſu atteri*, non dubium eſt Plinio. Pulcrior, & precioſior cũctis margaritis virginitas, ſeu pudicitia: væ illi ſi C frequens hominibus ſit, ſi pateat omnibus proſpicienda, vileſcet prorſus vſu, peſſum ibit. Nonne virginali hominũ ſplẽdore, caſtoque naturæ humanæ decore longè elegantior, & firmior eſt ſplendor naturæ diuinæ? Quis nõ demens hoc neget? Accipite igitur D. Iren. lib. 4. contr. Gẽt. c. 37. Iren. vbi luculenter expẽdit, quàm ſit neceſſaria, & quã periculoſa Dei inter D homines apparitio, *Si non appareret, perirent cuncti, ſi paſſim videretur fieret contemptibilis. Quid plura? Ideò factus homo eſt, & ita inuiſibilitatem quidem Patris cuſtodit, ne quando homo fieret contemptor Dei, viſibilẽ autem rurſus oſtendit Deum, ne in totum deficiens homo ceſſaret eſſe, vita enim hominis viſio Dei* Ruminate illud, *inuiſibilitatem Patris cuſtodit, ne* E *quando fieret contẽptor Dei* Quis hæc Theologis dixerit? quòd nimiũ facies illa diuina, quæ in patria vniuerſos beat ſpiritus, quæ omnium ad ſe oculos conuertit, rapit affectus, hæc ſibi cauet ab hominum in viatorum ſtatu manentium conſpectu, ne contẽnatur, ne peſſundetur ab illis. Hæc Irenæus, & Theologus. & prudentiſſi-

mus affirmat de increata pulcritudine, *quæ ſe inuiſibilem cuſtodit, ne quando homo fieret contemptor illius*. Quod igitur ſibi Deus timet, non timebit carnea pudicitia ſe ab hominum oculis ſequeſtrans, ne fortè vileſcat, & contemnatur ab illis? Diuiniſſimum ſanè eſt frequentias fugere, humanis eripi obtutibus, ne vilis fias. Deificum eſt, ſummæque Deitatis proprium longa hominum deuitare colloquia, ædificare ſibi ſolitudines. *Ecce conſtitui te in Deum Pharaonis*, dixit Dominus Moyſi Exod. 1. Quod eleganter enodat Rup. lib. 1. his verbis, *Tu Deus Pharaonis conſtitutus, non dignaberis multa loqui, vel orationẽ protelare cum Rege Aegypti, vel faciem tuam aperire popularibus ineruditis exemplo mei, qui nec verborum indicijs ego cum principe tenebrarum, nec paſſim viſibiliter appareo mortalibus filijs hominum*. Nil elegantius, nihil pulcrius excogitari potuit, vt doceantur qui æmulatores ſunt perfectionis diuinæ, qui agnum ſequuntur quocumque ierit, qualiter ſe mortalibus oculis negare debent, qualiter ſibi timeri ab hominum frequentia, quàm ſuſpecta debent habere humana colloquia, quàm illis grata extitura ſolitudo exemplo Dei, qui tenebrarum Principis colloquia, & hominũ conſpectus deuitat, fugit. O quàm Dei æmulatrix Virgo Maria! cui ait Ber. *In propoſito erat hominum fugere frequentias, uitare colloquia, ne continentis caſtitas tentaretur*. Clauſerat itaque etiam illa hora (nempe qua ab Angelo ſalutatur) ſuum ſuper ſe habitaculum Virgo prudentiſſima; ſed hominibus, non Angelis, & quidem iuxta Ambr. ſola erat in penetralibus, quã nemo virorum videret, ſolus Angelus reperiret, ſola ſine comite, ſola ſine teſte, ne frequens hominibus vileſceret, eiuſque puritatis ſplendor inglorius iret.

Exod. 1. *Rupert.* *Hom. de b. Virg.*

A *Text.* Dixit, Aue gratia plena, Dominus tecum.

§. XV.

Summa Virginis in Deum deuotio pluribus debuit ſalutationibus interrumpi, ut aduerteret.

MIraberis fortaſſe ab Angelo ter Mariam ſalutatam, tribus vſitatiſſimis ſalutationibus præmiſſis. Primum dixit *Aue*, mox, *gratia plena*, tertiò *Dominus tecum*, nec frequentior apud Hebræos ſalutandi ſe mutuò forma inuenietur, quam τὸ *Aue*. Cur ergo ſalutaturus Mariam non vnica ſalutatione vſus eſt, quin potiùs, nullo expectato reſponſo, omnium ſalutationum genera protelauit? Ruſticus ſanè haberetur ille apud homines, qui ſalutaturus accedens ſimul omnes ſalutationes congereret, & euomeret impræſentiarum. Ruſticuſne Angelus? Abſit! tunc temporis Maria lectioni ſacræ, ſeu orationi vacabat, vt multi meditantur patres, a quibus id accepit Simon de Caſſia, vacabat, inquã, orationi ea mentis attentione, quam requiſiuit a puero Eliſæus 4. Reg. 4. inquiens, *Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum, & ſi ſalutauerit te quiſquam, non reſpondeas illi*. Quibus indicauit miniſtro, iuxta Abulenſis, & Caietani expoſitionem, vt debitè abſque diſtractione mentis properaret ad executionem mandati. Planè Maria, quæ cæteros attentione vincebat, ſic orationi vacabat, ſic diuinis legibus meditabunda inhærebat, vt communes ſalutationes non curaret: quare opus fuit Angelo nouam, & peregrinam ſalutationem texere, imò ſalutationes congeminare, vt ab opere exhibito Mariam ſibi attentam reuocaret. Hanc mihi iniecit cogitationem ſanct. Ambr. lib. 1. de Abraham c. 8. a quo fidelis ſenex depingitur ſacrificaturus Iſaacum iam rotata ſecuri, vt amantiſſimum filium trucidaret, &

4 Reg. 4. Abul. Caiet. Ambr.

ecce

ecce tibi Angelum a tergo vociferantem, Abraham, Abraham. Cur hæc Abrahami nominis congeminatio? Gen.22. Si ſemel tantum vocaret, parentem a nece amantiſſimi Filij proculdubio reuocaret; tamen non ſemel vocauit, inquit Ambr. *Ne aut non planè audiret, aut fortuitam eſſe vocem putaret, repetiuit vocem tanquam veritus, ne præueniretur ſtudio deuotionis, & vna vox impetum ferientis reuocare non poſſet*, & vt Chryſoſt. addit, Chryſ. *bene hic geminatione vſus eſt, vt ſuperaretur impetus iuſti*. Sic ſe ſacrificijs dedunt ſancti, ſic attēdunt quid faciant, vt nec Angelorum vocibus capiantur, niſi multiplicatis. Sic omnium ſanctiſſima Virgo orationi vacabat tanta mentis deuotione, & attētione, vt opus fuerit Angelo voces, & ſalutationes geminare, veritus ne impetus orantis reuocare non poſſet.

§. XVI.

Gratiæ Marianæ plenitudo omnibus profecit, etiam Angelis etiam Deo.

ABominor plenitudinem illam bonorum mundiali auaritiæ familiarem, qua pleni homines perire malūt, quam alteri prodeſſe. Huiuſmodi erat ille apud Luc. capit. 12. Luc.12. qui plena horrea deſtruere cogitabat, & maiora ædificare, nequid ſupereſſet pauperi, *Quid faciā, ait, deſtruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi? O fœdam hominis auaritiam*, inquit D. Baſ. Baſil. *& horrea quidem crepabant præ copia conditorum, auarus tamen animus nequaquam implebatur! Vrgent enim ipſius animam diuitiæ a promptuarijs emanantes, ne fortè cum exiuerint, proſint egētibus*. Longè aliter Maria impleta erat cæleſti gratia, cuius plenitudo largo Spiritus ſancti imbre vniuerſas creaturas irrigabat. Vidiſti è pleno fonte nouos ſcaturire radios aquarū, quibus vicina omnia continuò irrorantur? Sic Maria plena gratiarum ſcatu

A rit, irrorat, vt nullus illi adſit nō madidus. Hinc S. Laurent. Iuſt. ſerm. de Annunt. ait, Laur. Iuſt. *Gratiæ plenitudinem quæ in Maria erat præſenſit, cæleſtis nūtius cognouit, manifeſtauit*, dixit *Aue gratia plena.* Vbi pōdero illud *præſenſit*, inſtar eius, qui vicinam fontis plenitudinem præſentit, quum accedens madet, ſiue irroratur. Sic Angelus Mariæ accedens, ſic ſe gratia perfun B di ſenſit, quaſi ſcaturiēti fonti appropinquaret. Egregiè D. Bern. ſer. 2. de Bern. Paruis, comminiſcitur formoſiſſimā puellam Rebeccam viuo fonte adaquantem Eleazer, eiuſque iumenta, ſub cuius hiſtoriæ cortice ita in præſenti fatur, *Quærit Angelus puellam, quam parauit Dominus filio Domini ſui, bibit ipſe de hydria tua, ô Virgo, cognata ſibi virtute delectatus; ſed num-* C *quid non & iumentis potum tribues? bibit Angelus, quòd virum non cognoſcis, bibent iumenta, quòd de humilitate ſingulariter glorieris; ſed fortè ne in his quidem duabus metretis plena eſt hydria tua, capax eſt etiam tertiæ, vt non modo Angelus, & iumēta; ſed ipſe iam bibat architriclinus, Patrem loquor, qui principium Trinitatis architriclinus iure vocatur. Ait* D *ſanè Angelus fecunditatem Mariæ commendans, quæ tertia eſt metreta, quod ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius Dei, ac ſi dicat, cum eo ſolo tibi eſt generatio iſta communis.* Hæc ille, eleganter expendens plenitudinem Marianā, ex quo lacteo candore pudicitiæ putantur Angeli, humilitatis decus imbibūt homines, gaudet diuinus Pater ſibi ſocio ſplendore fœ- E cunditatis, vt ſic nemo ſit è diuinis, vel è creatis, qui de Mariæ plenitudine non capiat.

§. XVII.

Plena gratia Maria Deus per ſeipſum prouidet, & adſtat.

SVfficiat cuiuis alteri, quod Deus *Angelis ſuis mandauit de te*. Aſt Mariam

Mariam non Angelis mandauit, ſed ipſe per ſe Dominus cuſtodiuit, parauit: quod innuit Gabriel, cũ dixit, *Dominus tecum*: hoc eſt, non mihi ades, ô Virgo, commendata, nec ego tibi prouiſurus accedo, Dominus ipſe tibi adeſt, Dominus tui curam ſuſcepit. Nec ideò putanda eſt Maria non habuiſſe cuſtodes, imò & ſeruos Angelos habuit ſane, ſed illius ſingularis & principalis cuſtos extitit Angelorum Dominus per ſe ipſum. Regius ille apoſtata hoc crimen obijciebat Chriſtianis, quòd Deum ſeruire creaturis faciebant: etenim diuinius Deus, ait, apud gentes effingitur, ab omni creaturarum cura ſemotus, terrena hæc Angelicæ ſuæ inferiorum Numinum prouidentiæ relinquens. Huius concluſit ora ſanctus Cyrill. dum recolit ſũmmam ab irato Deo profectam hominum perniciem, vbi Exod. c. 33. ait Moyſi, *Tranſi hinc tu, & populus tuus, quem eduxiſti ex terra Aegypti, & ſimul mittam ante faciem tuam Angelum meum, nõ ſimul aſcendam tecum.* Tum ſic Cyril. *Vide Iſraelem ſub Deo in ſumma felicitate eſſe, vbi autem impegit non mediocriter vergens in defectionem, pro pœna accepit, vt ſit ſub Angelo.* Quin & detrimento ſunt hominibus, ſi ſub alijs quibuſdam ſint, vel gentium principibus etiamſi boni quidem ſint, ſanctiq., & ſummo Deo ſubditi. Huius damni timorem Mariæ prçcauet Angelus primo ſui ingreſſu præueniẽs, ne tãta Virgo Angelis putaretur demandata, illorumq. prouidentiæ relicta; quin potiùs a ſummo rerum Domino aſſumpta, ab illoq. immediatè electa, & præmunita. Hoc mihi ſæpe accidit ad miraculum quod Angelus Mariam, tãquã Dominam venerans, illi nouum partum, nouas curas indicens, nunquam ſe illi obtulit ſeruiturum, nunquam Angelicum promiſit obſequium. Cur ita? erant Mariana omnia Domino Angelorum demandata, ab illoque diligenter ſuſcepta, quid tunc facerent Angeli? Hoc debeo Euthymio, qui expendens verba illa Angeli ad Sanctum Ioſeph. Matth. 2. *Surge, & accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Aegyptum.* Sic ille commentatur. *Non promiſit ſe fore comitem itineris, inſinuans, quod magnum haberent via comitem, putà puerum.* Etenim Dominus adeſt, friget obſequium, etiam exhibitũ ab Angelis. Mariæ adeſt Dominus, non opus ſunt illi Angeli, quibus, etſi perniciſſimi ſunt, præuenit Dominus, vt Mariam ſuſciperet, & comitaretur. Quod pulchrè ponderauit Hieron. ſerm. de Aſſumpt. Vbi audiens Angelum dicentem Mariæ, *Dominus tecum*, addit, *iam autem erat cum Virgine, qui ad Virginem mittebat Angelum, & præceſſit nuntium ſuum Dominus.* Ergo accedens Angelus videns ſe in Mariano obſequio præuẽtum a Domino, non ſuam, nec aliorũ curã promiſit Mariæ, quin ex hoc eius maximam prædicat felicitatem, quod prç Angelis Dominus illi adſit.

Margin notes: A; B; C; D; E; *Exod. 33.*; Apud Cyril.; *Matth. 2.*; Euth.; Hieron.

§. XVIII.

Quidquid à Deo venit humana pectora replet.

Miraberis, quòd Angelus Mariæ gratiæ plenitudinem annuntiet. O bone, deſine iam mirari, quando hoc certiſſimum eſt, quòd quicquid a Deo hominibus venit, potens eſt eorum corda replere. Dominum Iſaias vidit c. 6. ſedentem in ſolio maieſtatis, & inde eius magnalia notans, ait, *& ea quç ſub ipſo erãt, replebant templũ.* Vbi expendo, quòd non ſolùm Dei maieſtas per ſe, ſed quæuis ea quæ ſub ipſo ſunt, & mittuntur a Deo, dicuntur replere templum. Id quod eleganter attigit D. Greg. PP. hom. 15. in Ezechiel, fatus in rem noſtram. *Implebant templum,*

Margin notes: *Iſai. 6.*; Greg.

quoniam

quoniã etſi Angelus apparet, infirmæ tamen mentis deſiderio ſatisfacit. Adeò diues eſt Deus in miſericordia, vt vel minimus è miniſtris eius bonis repleat, & ſatiet animã inanem, vt vel mica ab illius mẽſa dilapſa famelicos impleat,& ſaturet. Sapiens illa Cananæa vel vnam micã requirebat è diuinis manibus, ait enim, Marc. 7. Marc.7. *& catelli ſub mẽſa comedunt de micis.* Qualis iſta mulieris petitio? Tota egens erat, & vnam tantum a Deo petit micam panis? Sanè nouerat,quod a Dei manibus vel mica integram boni plenitudinem affert. Ita Vict. Ant. Victor Antiochen. ibi ait, *Minimam virtutis illius partem, hoc enim micæ nomine ſignificabatur præſtandam filiæ ſanctitatem arbitrata eſt.* Sed age recolamus animo tres illos Orientis Magos apud Regiam Herodis regalibus delicijs medidos, hi vt ab Ieroſolymis abſcedunt,ſtatim vident ſtellam medio ab aere radiare, Matth. 2. Mat.2. *et gauiſi ſunt gaudio magno valde.* Ecce vobis vna cęleſtis lux illos replet gaudio,qui inanes a mũdiali regia, a Regis Herodis conſortio diſcedunt, vbi vel vnam ſtellam Dei miniſtram offendunt,ſummo replẽtur, & perfunduntur gaudio. Ibi D.Chryſoſt.ait, Chryſ. *Per myſteriũ ſtellæ intelligebant quoniam dignitas nati Regis excedebat menſuram omnium mundialium Regum.* Quippe qui a toto Herodis exercitu, medijs Regijs gazis adhuc præſeferebant inanitatem, ſic per hanc Dei miniſtram replebãtur, vt ſuperflueret menſura gaudij, diuiniſſimè aiebat Pſ.25. Pſal.25. *Cibauit illos ex adipe frumenti; de petra melle ſaturauit eos.* Mirabar, quòd Dei Angelus, quòd Dei ſtella, quòd Dei mica afferat hominibus ſaturitatem,& plenitudinem: ſed vide, quòd mirere magis de petra melle ſaturauit eos, quã in nullis mũdialibus bonis reperies, vel in diuinæ domus petra plenitudinem inuenies. Quò ſpectat Rich. a ſãct. Vi- Richard. Vict. ctо. ſer. de Spirit. Sanct. fatus, *Neſcit omninò, neſcit, quàm ſit vera, & plena refectio, quem non ſatiat ſupercæleſtis illa, & pluſquã dulcedo mellea.* Quaſi dicat vbi vel a domus Dei petra inſtillatã guttã non ebibis, nullã inuenies plenitudinem,& ſaturitatem.

Pulcrè Cant. 3. notatur. *En lectulũ Salomonis ſexaginta fortes ambiũt ex fortiſſimis Iſrael,&c.* Vbi Niſſ. hc. 6.& Rich. Vict. cæleſtem quietẽ intelligunt, in qua qui labore improbo hic deſudabant, delicijs pleni,& ſaturi requieſcunt. Sed aues ſcire, quã ſit immenſa hæc requies, quæ fortiſſimos exſatiare valet! En,inquit, lectulum, non enim magnum ſtratum, nõ ingẽs lectiſternium, ſed vel lectulus minimus Dei ingentes creaturarum animos ſaturat. Id inſinuans Rich. par. 2. c.10. *Quia minimum eſt quod de illa quiete cognoſcere poſſunt, per diminutiuum exprimitur: nec tã lectus, quàm lectulus nominantur.* Plane minima quæ ſub ipſo ſunt, replent ampliſſima ſpatia pectoris humani.

Text. Turbata eſt in ſermone eius.

§. XIX.

Caueat honeſta ſponſa inſcio marito verba excipere vel Angeli.

O Verè Virginem Matrem, & magiſtram ſponſarum, vt ſola in penetralibus verba Angelica excipit auribus, tota turbatur! Quæ turbationis cauſã? quod reſponſum Angelicis verbis præbes? Pulcrè apud Antipatrum orat. de Ioan. Nat. Antipat. fatur, *Non adeſt Ioſeph, voci non aſſentior, cum ſola prima parente locutus eſt ille, qui fuit primus author malorum.* Iam in prima parente diſcant ſponſæ, quàm ſit noxium, inſcijs maritis, peregrina colloquia obſeruare, & in Maria diſcant nemini aures prębere; niſi de mariti cõſcientia. Non ſatis laudata illa Sanſonis mater quicquid ab Angelo excipit, protinus marito reuelat, Iud. 13. ꝑpõderans D.Amb.op.60.fatur, *Inſinuauit* Ambr.

Iud. 13. *nuauit marito uiſum ſibi hominẽ Dei preclara ſpecie, futura ſobolis ferẽ: em oracula, nec paſſa ſine viro ſcire vel diuinitatis ſecretum.* Hinc in vna ipſa ſalubriter vniuerſas monebat Pſ. 44. Pſal. 44. dicens, *Audi filia, & vide:* quippe omnes ferè Græci, dum expendunt illud *vide*, putant contineri ibi monitum vxoribus ſalutare, nimirũ, quòd nunquam oculos a coniuge arceant, quòd ſemper illũ ob oculos habeant. Quò etiam crediderim ſpectaſſe verba illa Pauli ad Rom. 7. Ad Ro. 7. *Quæ ſub viro eſt mulier viuente viro alligata eſt lege* Vbi Tertul. lib. de Monogamia c. 13. Tert. aptius tranſtulit, *viuenti viro alligata eſt lege*. Sic enim ſe componere debet vxor, ac ſi viro eſſet alligata, vt nullibi ſit, nec cõuertatur ſine viro. Huius coniugium laudabile in filijs reddit Pſ. 125. Pſ. 125. *Sagittæ potentis acutæ, ita filij excuſſorum*. Aliter apud D. Chryſoſt. nimirum, *ita filij alligatorum*, quaſi bonorum filiorum mater illa ſit, quæ viro alligata, nil ſine viro audiat, neminem alloquatur ſine viro. Prima mulier nil curans virum, ſerpenti alloquenti ſtatim reſponſum dedit, vnde ebibit virus. Id quod mediãs Lyppomanus ait, Lyppo. *Tacere debuerat mulier, & indicaſſe protinus marito. Periculoſum eſt confabulari veteratoribus. Diſcant hinc inſolentiores feminæ, & ad exemplum matris primæ multiloquium cum exteris*, &c. Imò honeſtæ vxores ad exemplũ Mariæ ſine viro, etiã Angelorum ſermonẽ habeant ſuſpectum.

§. XX.

In quouis ſanctitatis culmine timeat virgo caſtitati ſuæ.

Sanctiſſima Virgo poſt tot virtutũ innatarum examina, poſt Dei in te prouidentiam, & ſummum amorem a primo conceptionis inſtanti expertum, poſt Angelorũ obſequia, audita Gabrielis voce de concipiendo Deo, ſtatim turbatur, & ſuæ timet caſtitati. O dignam tanta Virgine A cautelam! Nulla, mihi credite, virtus tanta eſt, quæ non debeat timere caſtitati. Amos c. 7. Deum Opt. Max. nobis repræſentat ſuper murum ſtantem, cui in manu erat adamas: ſic enim habent Septuag. *in manu eius adamas:* Sept. & quidem perfectus quiſque vbi ad tãtam peruenit gratiam, qua Dei manibus hæreat, firmatus adamas eſt, adamas, inquam, ferro B igneque potentior: a quo namque vincetur adamas? & adamas in manu Domini timebitne ignem? timebit ferrũ? Nullo modo; ſed vnũ habet, quo molleſcit adamas, nimirum hædi ſanguinẽ. Papæ, etſi factus adamas in manu Dei fueris, etſi omnia difficilia ſuperaueris; vnũ adhuc habes, quod timeas, nimirum animalẽ libidinẽ & petulantiam. Ab hac tibi C timendum eſt, etiamſi in manu Dñi adamantino virtutum robore videaris firmatus. Ab hac ſtat ſententia D. Hier. in præſenti lib. 3. c. 8. fatus, Hier. *Habet in manu adamantem, qui in tantũ robuſtus eſt, vt dicatur ad eum, ſi trãſieris per ignem flamma non comburet te; quantoque magis tentationibus cæditur, tanto fortior fit, & pro nomine Saluatoris inter flagella lætatur. Cũque a nullo ſuperari queat, ſolo morti*D*fera libidinis calore diſſoluitur. Hac enim ſanguinis hircorum dicitur eſſe natura, vt ſit ad libidinem calidiſſimus, & quod ignis domare nequeat, ſolus illius diſſoluat cruor*. Itaque poſt mille victorias partas, poſt rebelles domatas naturas, etiamſi virtutibus clarus, manibus ſuſtenteris diuinis, etiamſi adamas fias, cauendum tibi E eſt a libidine, hanc ſemper inimicã, & contrariam puta, quam in ipſa ſecuritate timeas. Nõ poſſum non mirari ſanctiſſimi Iob hac de re cautelam: is enim ſic filiorum inuigilabat pudicitiæ, vt cùm audiret filios, & filias ſimul diſcumbẽtes, ruina domus oppreſſos fuiſſe, hæc illũ prima ſubijt cura, ne maſculorum cadauera con-

iuncta

iuncta cecidiſſent fœmininis. Accipite D.Chryſ.hom.1.in Iob ſantem, Chryſ. *Sedit itaque Iob uerus, fortiſque adamas, beatus Iob diſcernens liberorum ſuorū membra, cauēſq. ne fortè in maſculinis membris feminea coniungat*. Proh verus adamas Chaldæorū ferrū de cælo ignē immiſſum pertranſis inuictus, & in mēbris ſanctiſſimorū filiorum cum iā vita carerent, times ſcintillā libidinis, ideoque caues, ne maſculos fratres fęminis ſororibus, & defunctis côiungas! Quis non metuat libidinem in quacunq. vitæ ſanctitate conſtitutus; q̄n adamas in manu Dei eam timet? q̄n Iob ex colliſione cadauerum fratrum, metuit eius ſcintillas? q̄n Maria electa, & prælecta a Deo turbata ex colloquio Angeli ſuæ caſtitati timet? Dicit Gen.6. *Videntes filij Dei filias hominū, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores*. Id quod ponderans D.Baſil.de vera Virg.ait, *Sufficit quippe uel modicè nudata pulchritudo, Dei quoque filios ad uoluptatē emollire, & quaſi homines eius cauſa moriētes, mortales oſtendere*. Nullo ergo in culmine ſanctitatis, & perfectionis ſecuram ſe putet caſtitas, & ab incurſu, & decurſu liberam. Pſal.44. *Aſtitit Regina a dextris tuis*. Quis locus aptior, & ſecurior Virgini, quàm dexteræ Dei, vbi agni locantur poſt pericula? Sed ibi ſtatim, *Audi filia, & uide, & inclina aurem tuam*. Adhuc in dextera Dei conſtituta monetur, quia adhuc habet quod timeat. Rectè D. Paſcaſ. ibi: *Statuitur in dextris, ubi beatorum eſt locus, & monetur a patre, quoniam ut dixi, adhuc bellandi eſt tempus*.

§. XXI.

In caſtitatis duello per fugā uincitur.

HEu Marię trepidatio credebat! inueniſſe mulierē fortem, quæ aereas detriumpharet poteſtates, & ecce vno Angeli verbo tota Mariæ fortitudo turbatur; tota trepidat. A Quæ iſt hæc fortitudo mulieris in trepidatione? Sanè nunquam fortior Maria, nunquam bellicoſior, quam dum audito de conceptu ſermone, & trepidat, & fugam meditatur. Enimuero caſtitatis victoria non in congreſſu, ſed in fuga ſita eſt. Strenuus ille, & veteranus miles Iob poſt manus ſæpè cum hoſte conſertas, vbi ad caſtitatis accedit duellū, Iob 31. B ait c.31. *pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de Virgine*. Id Chryſ. quod nunquā ſatis miratus D.Chryſoſt.hom.de cont. Ioſeph, ait: *Quis non admiretur uidens uirum hunc cū Diabolo uiriliter certare, & oēs maligni machinas uincere, uirginis autem faciem fugere & a formoſa puella aſpectu oculos ſubducere? Diabolū accedentem non fugit; ſed manſit ſicut Leo* C *uiribus fidens, uirgine autem uiſa non ſtetit, neque moratus in contuenda ulcritudine, ſed ſtatim ſeceſſit. Cenſebat nimirum in prælio cōtra Dæmones uirili & audaci animo opus, incontinentiæ autem præparatione uictoriam cōcedi, non ex uirginis conſuetudine; ſed ſeceſſu*. O quiſquis in mundi huius arenam præliaturus deſcendis, ediſce pugnandi modos, cadunt ſanè D Dæmonum phalanges vbi ſtrenuè inuadentem militem experiuntur, excidunt vniuerſa vitia, vbi audax miles primis conatibus obſiſtit intrepidus, at laſciua manus tunc vincitur, cùm fugitur, cùm timetur! Ecce qualiter caſtitas armatur aduerſus hoſtes Luc.12. Luc.12. *ſint lumbi ueſtri pręcincti*. Quid hic lumborum pręcinctus innuit? Pręcinguntur ne lūbi E militum, vt expeditiùs hoſtem aggrediantur, an vt hoſtem fugiant? Pulcrè D. Fulgent. ſerm. in Euang. Fulg. ait, *Omnis Chriſtianus præcinctos habeat lumbos ut fugiat libidinem*. Pa[illegible] cæteræ virtutes ſuos pręparant milites ad cōgreſſus; at caſtitas quos victores expetit ſic pręparat, vt illis nō con-

cõgreſſum, ſed fugã ſuggerat. Vidiſ- A ſes exercitũ Iſraelis Iud. 20. ſemel & bis arma corripuiſſe aduerſus adulterij architectos Beniamitas; ſed quoties Iſrael aggreditur delere luxurioſam tribũ, toties ipſe malè cadit percuſſus. Tandem quod audaci congreſſu non potuerunt, id perficiunt artificioſa fuga, ait enim, *qui fugam arte ſimulantes inierunt conſilium, vt abſtraherent eos de ciuitate*, B &c. Ecce vbi aggrediuntur libidinoſos hoſtes, ipſi proſternuntur, tunc vincunt, quum artificioſè ſimulant fugam, nunquam enim ex libidine victoria venit niſi per fugam.

§. XXII.

Quam eſt fugiendus puellis ſermo blandus.

TVrbatur Maria in ſermone Angeli, & in eo ſermone, quo maximè extollebatur, quo ſummè pelliciendà erat. Quis vnquam ornatiùs? quis luculẽtiùs? quis blandiùs puellã commẽdauit, quàm Angelus Mariam commẽdat? Aue gratia plena, Dñs tecum, benedicta tu in mulieribus. Verba ſanè tot illicibus plena, quot litteris nec magis ſuauia, nec magis allectoria, nec magis compta excogitari poſsẽt, & turbata eſt hoc in ſermone? imò ideo turbata eſt, & expauit caſtitas, quia ſermonis exce perat blanditias. Heu quàm iuncta eſt pudicitiæ ruina mellitis, & cõpoſitis ad neſcãdum ſermonibus? His ſe contulit Iudith c. 9. vt Holophernũ detriumpharet, inquiens, *percuties eum ex labijs charitatis meæ*. Prouerbialiter dixit labia charitatis, nimirum ſermones cõpoſitos amatorios ſimillimos fiſtulæ aucupis, qua dulce canit, vt volucres capiat. His ergo ſermonibus totã Holophernis perniciẽ credidit ſapiens fœmina, & quòd robur illis non molleſcit, & labat? Poſt mille numeratas puellas Apollinis carminibus proſtitutas, nimirum Steropes, Arethuſas, Narpiſſas, Zeuxippes, ſic finit D. Clem. Alc. in adhortat. *Effugit enim ſola Daphne & vatem & vitium*. Et tot vna ægrè & difficulter poeſis effugit luxurians virus, vt veriſſimè dicat Hier. ad Demetriadem, *quòd perdita mentis homines vno frequenter verbo, leniq. ſermone tẽtãt clauſtra pudicitiæ*. Suſpecti igitur ſint virgini blãdi ſermones, ſuſpecta charitatis labia, & verba, quæ præſeferunt ſuſpicionem libidinis, non ſine horrore, & turbatione audiat, quantũuis ab Angelo ſint dicta. Sic apud Nazian. Trag. de Chriſto patiẽte, docet ipſa Deipara. Naz.

Libidines auerſor, vt nec verbulo
Audire, nec picturas eas ferã aſpicere
Spernẽdo ſiquidẽ hæc, virginẽ animũ
——— *poſſideo.*

C Quis deinceps ſibi de virginitate, & munditia cordis blanditur inter impura carmina, inter choreas, luxuriamque exhalantes ſermones, cùm fortiſſima omniũ Virgo Maria non aliter virginẽ animum poſſidere dicatur, niſi hæc ſpernendo; niſi a verbulis, à picturis fugiendo? Sed ais, quid efficit verbulũ, ſiue ſermunculus, aliaque leuidenſia, vbi integer D animus, & infractus conſiſtit? Heu periculoſã ſecuritatẽ! ne tibi videatur animus liber, vbi verba mollia, vel ore profers, vel excipis aure. Sanè apud Luc. c. 11. dicitur, *cũ immundus ſpiritus exierit ab homine, perambulat per loca inaquoſa*. Quid eſt, cur Luc. 11. immũdus ſpiritus ab hoïe abſcedit? Cur audet extra hominẽ eſſe, vel a quo homine ſecurus diſcedit immũ E dus ſpiritus? Equidẽ ab illo ſecurus abit, qui immũdis verbulis ora prębet, & aures. Rẽ explicat elegãti exẽplo D. Baſ. libro de vera Virg. fatus. *Sicut miles, dũ domũ ſibi per gyrũ circumiens quærit, occupato primo ingreſſu, facilè ad interiora penetrat, quid piã ex armis ſuis, lanceam* ſcilicet,

ſcilicet, aut galeam, clypeùmve illic A deponit; ac licet ſociorum gratia egreſſus foris interim videatur, poteſtate tamen intus eſt, ob id quod ex armis ſuis intus poſuit, propriam ſuique iuris, aut ſociorum, quos ſecum introducturus eſt, fecit domũ. *Ita & voluptatis miles atrox domum per circuitum quærens, anticipans per ſenſus ad intima tranſitum, aliquid armorum ſuorum, id eſt, vel aſpectus* B *lanceam vel galeam ſcilicet ſermonem voluptatis opificem, vel manuum tactum in anima virginis ponens et ſi foris eſſe videtur peccati perpetratione nõdum corpore inquinato poteſtate tamen intus eſt per arma ibi depoſita vitians mentem.* Itaque vt in militaribus rapinis domus ſtat militi abſẽti per leue chirothecæ, ſeu galeæ ſignum, adeo, vt quantũuis liberã, C integramque videas domum; tamẽ de leui ſigno eam ſub poteſtate ęſtimas inimici. Sic vbi in virgine voluptatis opifices ſermones, & alia huiuſmodi leuidenſia videris, ruinam inde auſpicare pudoris, quamuis longiſſimè videatur abeſſe hoſtis. Id nouerat caſtiſſima Suſanna Dan. 13. quæ vt non poterat reuelare ſenum in ſe facinus, quin caſtiſſimo D ore verba impudicitiæ tractaret, elegit ſilens mori, quam eiuſmodi facere ſermones. Ita D. Ambr. in Pſ. 37. ait, *Accuſabatur, & tacebat ducebatur ad mortem, & ſilentio ſe tegebat, ne nudaret pudorem.* Quando excuſationis verba impudicitia ſenum ſonarent, ab illis abſtinuit non metuens mortem, & metuens pudori. Ambr.

§. XXIII.

Etiam ab Angelorum colloquijs cauẽdum pr ę ſilentio ei, qui Deum diligit; pernicioſa enim colloquia caſtis.

O Quã Virgo Maria in Deũ rapiebatur, cùm Angelicos horret, & expauet ſermones! Sãctiſſima illa Chriſti Dñi amaſia Magdalena diuinum cadauer exquirens, Angelos offendit, Angelos nihil curãs præterit. Angelos nõ vides Magdalena? Pulcherrimè eius nomine reſpõdet Orig. *Nolo Angelos videre: ſi cœperint mihi multa narrare, & ſi uoluero illis ad omnia reſpondere, timeo, ne amorem meum magis impediant, quam expediãt.* Adeò Deo amatoribus præcauenda ſunt colloquia, etiam Angelica. Malach. c. 3. inquit. *Locuti ſunt timentes Dominum, vnuſquiſque cum proximo ſuo: attendit Dominus, & uidit, & ſcriptus eſt liber monumẽti coram Deo.* Ecce timentibus Deum tot accidunt linguæ lapſus, qui librũ repleant. Quid mirum, etiã Deũ amantes ſibi timẽt a colloquijs Angelicis. Nihil diuinis amatoribus præſtat, quàm ſilentium: pro quo vnus adeſt Guarricus Abb. ſer. 3. de Annunt. vbi ſic, *In utero uerbum ęternum ſub ſilẽtio ſe premit: nobis tamen fratribus illud ſilentium loquitur, nobis clamat, nobis utique diſciplinam ſilentij commendat: ſicut namque puer ille conceptus in utero ad maturitatem partus ſub alto & diuturno profecit ſilentio: ſic ſpiritum hominis diſciplina ſilentij nutrit format, & roborat. & quanto occultius, tantò tutius & ſalubrius incremẽtũ prę ſtat.* Ne miremur, q̃ prudẽtiſſima Dei dilectrix Maria expaueat Angelicos ſermones, quę a ſilẽtio maximos in dies capiebat profectus: nullum .n. eſt colloquiũ, quod non debeat timeri a perfectionis ſtudioſis mẽtibus. Quocirca & pulcra, & efficacia verba dabo ſancti Iſaaci Presbyteri de contemptu mundi ſic E dicentis *Sicut uehemens glacies ſubitò incidens ſummitatibus plantarum, deſiccat eas; ita colloquia hominũ, quãuis omnino breuia ſint, & putentur ad bonũ prolata, deſiccãt tamẽ flores uirtutũ, quę de nouo floruerunt ex temperantia ſolitudinis.* Hæc ille etiam de honeſtis colloquijs ſãctorum hominum

Orig. Malac. 3. Guarr.

num dicebat. Vbi autem de colloquijs mundanorum agit, tunc ſic pergit. *Sicut nobilis homo, cũ inebriatur, obliuiſcitur ſuæ nobilitatis, & ſtatus eius exhonoratur, & irridetur pretioſitas eius propter alienas cogitationes, quæ ſuperuenerunt eidem vini virtute: ita & caſtitas animæ turbatur ab incauta locutione, & eradicatur ab iſta omne ſuſtẽtaculum laudabilis ſtatus ſui.* Expẽde quæſo, quàm exitialis exiſtat incauta loquutio animis caſtis, quorum ſtabilis fortitudo ſub verbulo labat, & eradicatur ab iſta omne ſuſtentaculum laudabilis ſtatus ſui. Quid plura? D. Aug. ſerm. 114. ſic ponderat D. Petri lapſum, *Petrus labia puellę non ſuſtulit; ſed vbi locuta eſt, ille turbatur: proceſſit ſermo puellę, & immobilis columna concuſſa eſt.* Quę caſtitas nõ timeat colloquia, ad ſonumque ſermonis non expaueat; De prima peccatrice Eua ita Tert. libr. de patient. fatur, *Quid! quod nõ ſuſtinuit ſola circumuẽta, ſed apud Adam nondum maritum impatiens etiam tacẽdi eſt.* Ecce principium lapſus, quod virgo cum homine collocuta fuerit. Id .n. ſignificat, dum ait, ꝙ apud Adam nõdum maritum impatiens extiterit tacẽdi.

Aug.

Text. Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone eius.

§. XXIV.

Marię turbatio humanę ſaluti dedit ſpem.

Videre mihi videor in hac Mariana turbatione adimpletum id, quod apud Oſeam, ca. 2. promiſit Deus *Dabo eius uallem Achor ad aperiendam ſpem*, ſiue cum Symmacho ad *oſtiũ ſpei*. Quibus τὸ Achor, nec nomẽ propriũ, nec cognomẽ eſt, ſed ſubſtãtiuũ quoddã vocabulũ turbationẽ ſignificans; quaſi dicat, dabo eis vallẽ turbationis ad oſtium ſpei. Ecquæ potior vallis, ꝙ̃ fructifer Ma- A riæ vẽter *uallatus lilijs?* Turbatur ſanè, imò cõtremiſcit floridus pudicitiæ Marianæ vallis, cũ iuſſus eſt fructũ effundere. Hæc vna, & tota turbationis cauſa apud eruditiſſimum Card. Tol. legitur, nimirũ propoſita Mariæ & adamata virginitas, quæ vel nõie prolis audito contremuit, expauit, turbata eſt. Sic Cant. 5. ipſa fatur Virgo, *Dilectus meus miſit ma-* B *num ſuã per foramen, & venter meus intremuit*, ſiue cum Septuag. *& venter meus conturbatus eſt ſuper ipſum.* Quod pulcherrimè expẽdit Guillelmus apud Delrium, dũ inquit, *Maluit manum mittere per foramen, per aurẽ Virginis ſono prędicationis Angelicę illabi in mentem eius ad eliciendã, quã diuino myſterio cooperaretur, fidem, ad manus huius ſuauiſſimæ con-* C *tactum memoria Virginis obſtupuit, & expauit pro cautela votiui propoſiti ſui.* Quid tunc cõturbata virginitas? *Surrexi*, inquit, *vt aperirem dilecto meo: ſic ſacra Virgo*, vt cõmentatur Honorius, *oſtium fuit, per quod Chriſtus in mundũ introiuit.* Sic floridus virgineuſq; vallis conturbatus voce Angeli oſtiũ nobis aperuit ſalutis. Hoc equidẽ liliato valli, quaſi ſta- D gnatã video piſcinã illam Bethſaidã Ioan. 5. quæ ab Angelo perturbata primo occupãti cauſa facta eſt ſalutis. Sed abſit a Mariæ turbatione tã anguſtus ſalutis fons: etenim cùm accedẽte Angelo Mariã turbari videris vniuerſo hominum generi maximam auſpicare ſalutem. Id myſterij prænouit D. Damaſc. Orat. 1. de Virgin. nat. in eo quòd domus Vir- E ginea fuerit apud Bethſaidã fundata, ex quo ſic præſenti myſterio accinit, *Fauſta tibi ſint omnia ò Probatica, patriũ Reginæ domicilium, fauſta tibi ſint omnia, ò Probatica ſeminum Ioachim vetus fanũ, nunc autẽ ouilis ratione præditi: Eccleſia cælũ imitãs, atque olim ſemel quotãnis Angelum*

Tol. Cant. 5. Guill. Honor. Ioan. 5. Damaſc.

Dei

Dei excipiẽs aquã turbantẽ, & vnum valetudini reſtituentem. Verũ modò recepti Angeli ſermone turbata Maria, turbata, inquam, ſemel vniuerſitatem hominum reddidit ſanitati.

Caſſiod. Memini Caſſiod. lib. 8. ep. 32. Arethuſæ fontem extollere ad miraculũ, cuius mirã, inauditamque proprietatẽ ideò prædicat. *Nam cum ibi tacitus homo, & ſtudioſe ſilentioſus aduenerit, aquas fontis irriguas reperit ſic quietas, vt in morem ſtagni non tam currere, quã ſtare videantur. Aſt vbi concrepens tuſſis emiſſa fuerit, aut ſermo clarior fortaſſe ſonuerit, neſcio quà vi ſtatim aquę ibidem concitatæ proſiliunt, os illius gurgitis ebullire videas grauiter excitatum: ſilenti homini tacita loquenti ſtrepitu, & fragore reſpondens vt obſtupeſcas ſic ſubitò perturbatam, quã nullus tactus exagitat. Noua vis, inaudita proprietas, aquas voce hominis commoueri, & quaſi appellata reſpondeant, ita hominum ſermonibus prauocata, neſcio quid immurmurant, credas ibi aliquod animal proſtratum ſomno quieſcere, quod excitatũ magno ſtrepitu tibi reſpondeat.* Hæc Caſſiodorus pulcrè admirans, fontem ſilentio quieſcentẽ ſermone perturbari: quod forſan miraculum in viuido ſalutis fonte Maria intuitus eſt D. Zeno ſer. 3. de nat. dum ait. Zeno. *Marię ſuperbus emicat venter nõ munere coniugali, ſed fide: verbo, non ſemine.* Ecce tibi ſignatus ille fons, virginalis vterus intremuit, turbatus eſt, vt ſupra dicebamus, turbatus, inquã, eſt non tactu virili, non ſemine accepto humano, ſed verbo, ſono prædicationis Angelicæ in mentem eius illapſo. *Turbata*, inquit Lucas, *eſt in ſermone eius*. Aderant proculdubio Mariæ frequentiſſimi Angeli, adfuit illi extemplo Gabriel familiaris, nec tunc legitur Maria turbata acceſſu Angeli. Quid mirum? aderãt Angeli taciti; nil prius de concipiendo verbo, de omnipotenti ſermone egerãt, ſic ſilentibus Angelis de verbo, tacita, & quieta reſpondebat Mariæ puritas virginalis. Aſt vbi Angelico ſermone eius ſignati fontis pudicitia huc vſque inſtagnata, ebullire cœpit, vt obſtupeſcas ſic ſubitò perturbatam, quam nullus tactus exagitat, ſic ebullire, ſic efferueſcere non *munere coniugali, ſed fide: verbo, non ſemine*. Pulcra ſanè illa Caſſiodori excogitatio eſt, vt ſermone perturbati fontis rationem adderet, nimirum *credas ibi aliquod animal proſtratum ſomno quieſcere, quod excitatum reſpondeat*. Nec crediderim falli, qui ex Mariana turbatione a verbo Angeli cauſata, numen inibi quieſcens dixerit, excitatum An non Pſaltes 76. clamat, *excita potentiam tuã, & veni, vt ſaluos facias nos?* Sanè cõſopita erat potentia, quæ poſcitur excitari. Sed audi Pet. Dam. ſerm. de Ann. qui ſic apud Mariam potentiã Dei prædicat accubantẽ. Dam. *Cum fecerit Deus omnia ſua opera valdè bona, hoc melius fecit, nempe Mariam, conſecrãs in ea ſibi reconciliatorium aureum in quo ſe poſt tumultus Angelorum, & hominum inclinaret, & requiem inueniret.* Mariano in pectore quieſcebat diuina potentia, ibi quaſi cubabat conſopita, donec ſermo Angelicus intonuit; tunc e. n. virgineus conturbatus venter, nõ tactu, ſed verbo, potentiam Dei excitari præmonſtrat, & magnũ humanæ ſalutis oſtium aperiri: equidem fecit potentiã in brachio ſuo, & exaltauit humiles.

§. XXV.

In ſermone Angeli ſuas laudes Maria timuit.

PRæcellenti Gabrielis ſalutatione nulli vnquam creaturarũ tributa, turbatur Maria, quia vt eleganter Gregor. dixit. *Iuſtus dum laudatur in facie flagellatur in mente.* Gregor. Timet prudentiſſima Virgo laudes ſuas nouũque, ac glorioſum expauet panegyricum, vel tunc maximè parens digna

diuino filio, qui glorioſe a Dæmone compellatus Luc.4. ſilentiũ Dęmoni indicit, *obmuteſce*, inquiens. Cuius imperij facinus ſic expendit D. Epiphan. tractans de malo linguæ. *Seipſum ſponte morti obtulit Saluator, & ſermonibus mendacij aurem nequaquam præbuit, os ſuum aperiens acetum felle guſtauit, qui ſceleſta uerba auribus excipere recuſauit: os proditori oſculandum exhibuit, & deceptori reſponſum dare noluit: ſic & tuum os maledicis oſculandum præbe, aures uerò minimè: nam ſi tuum illis os præbueris, oſculum illos condonabit; ſin aures illis accommodaueris, iã te uerborum geſtus occidet.* Hæc ille occaſione Chriſti Domini fugientis laudes explicuit, quibus pondero illud, *ſi aures illis accommodaueris, iam te uerborum guſtus occidet.* Sanè efficaciſſima venena vel ventriculo decoqui, vel mandi debent, vt perniciem infundant. At laudum virus omnia venena ſuperat, verborum ſolus guſtus occidit. Sic eſurienti in deſerto Chriſto nociturus Satanas, illumque exterminare cupiens, non venenatas dapes proponit, non vina virulenta propinat; ſed laudes parat, quæ vel guſtatæ poſſunt occidere. Sic Chryſoſt. hom. 12. in Matth. *Non dixit, ſi eſuris, ſed ſi filius Dei es, uidelicet exiſtimans poſſe ſe aliquid per laudum blandimenta furari.* Vide qua ſe peſte liberent, qui laudes ſuas ab hominibus non exquirunt, præterquã quòd vaniſſimum, imò ſtultiſſimum eſt, alienis teſtimonijs fidere. Pulcrè Bern. ſer. in Nat. Io. Bapt. *Audi quid dicat Scriptura; ſapiens permanet ut Sol; ſtultus autem ut Luna mutatur. Mutuatum ſiquidem lumen nunquam in eodem ſtatu permanet; ſed creſcit, deficit, extenuatur, annihilatur, & penitus non comparet: ſic qui conſcientias ſuas in alienis labijs poſuerunt, modò magni, modò parui ſunt, modò nulli, ſecundum quod adulantium linguis uel uituperare placuerit, uel laudare.* Has lunares decretiones ſuſtinent, qui ab alis expectant & auent laudari; è contra prudentiſſima Virgo in hoc maximè electa vt Sol, quæ nec lumen emendicat, imò horret, & turbatur laudata.

Luc. 4. | Epiph. | Chryſoſt. | Bern.

§. XXVI.

Diuina donarationis exigendæ metum afferunt.

VEnerat, inquit Chryſol. *Angelis blandus in ſpecie, fortis in bello, mitis in habitu, in ſermone terribilis, humana proferens, diuina repromittens.* Sanè accommodatè dixit *diuina repromittens*, magna enim, & diuiniſſima Virgini Angelici ſermones inſtillabant, & Virgo tunc diuiniſſimis oppignorata muneribus, ditata orbis terrarũ pretio, cæleſti ciue viſitata, de ſermone hæc ſibi offerẽte turbatur. Quæ tanto in munere turbationis ratio? Illam elegãter Chryſol. tradit. *Quid plura? mox ſenſit in ſe ſupernum ſuſcipi iudicem, ubi antè iam cæleſtem uidit, & contemplata eſt mediatorem.* Et verè vbi cæleſtia ſibi donari vidit, mox in ſe ſupernũ præſenſit iudicem, cui reddenda erat exacta doni ratio. Huc ſpectat Chryſoſt. hom. 1. in Acta, expendens cauſam, cur Spirit. S. venerit in Apoſtolos medijs linguis igneis. *Poſtquam*, inquit, *adepti ſumus donum, iam inſtat iudicij, & examinis tempus*; quaſi nullum ſit interuallum mediũ inter donum, & iudicium, inter benefactorem, & iudicem. Etenim, vt ſcitè docuit S. Iacobus epiſt. 1. *Omne datũ optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens à patre luminum.* Nullũ in nos proficiſcitur donum, niſi a patre luminum, vt flammantis iudicij metu afficiamur, cùm donum ſuſcipimus. Id effigiatum memini apud Heliopolim, vbi erat Apollinis ſtatua, cuius dextera ſpicarum

Ser. 140. | Chryſol. | Chryſoſ. | Iacob. 1.

carum

carum manipulum, ſimul & fulmen dicitur oſtentaſſe, ne quis ſpicas ſumeret, qui etiam igniti fulminis non ſuſtineret examen. Sic compoſitus erat Eccleſ. c. 2. quùm de acceptis a Deo donis in immenſum gloriatur. *Quis ita deuorabit*, ait, *& delicijs affluet, vt ego?* Quæ verba ſic expendit Chaldæus, vt priſtinam Salomonis pietatem commendaret. *Ecquis, quæſo, vel in ſententia legis vigilantior, vel circa ſummi illius venturi iudicis diem ſolicitus magis quàm ego?* Vbi inter accepta bona venturi iudicis ſolicitudo regium animũ pulſabat, conturbabat; cur etiam Marianum animum hæc ſolicitudo non pulſaret, vbi tanto filio ditabatur? Et quidem vbi Deus triumphali illo curru vectus, ſeſe Ezechieli obiecit, vt hac viſione, iuxta explicationem Iuſtini martyris quæſt. orthodox. 44. conſolatio daretur Hebræis prægraui ſeruitute Babyloniorũ preſſis, inter currum vehentia animalia igniti crebrò carbones fulgurabant: *in quorum ſinu*, ait Tert. li. de Trin. *carbonum medius eſt ignis, quoniã ad diem ignẽum iudicij mundus iſte feſtinat*, quaſi nollet Deus vel minimam conſolationis ſpeciem hominibus prætẽdere, quin ſimul de illo igneo tempore rationis reddendæ commonefaceret ipſos. Hoc enim habent omnia diuina beneficia, quòd intra ſe nutriant examinis, & ſupplicij ex ingratis ſumẽdi ignem. Quod meditatus D. Zeno ſerm. 2. in Exod. vbi recolit beneficia a Deo in ingratiſſimum populum profecta per nubis, & ignis columnas, fatur. *Verũ Iudæa quid monumentis tui criminis gratularis? Columna nubis te perduxit per diem, vt oſtenderet cæcum; ignis columna per noctem, vt moneret arſurum.* Ecce qualiter inter ipſa beneficia propinabantur cæcitatis, & ruinæ ſupplicia populo ingratiſſimo. O felix, qui diuinis beneficijs non ſic afficitur, vt

Eccl. 2.

Iuſt.

Tert.

Zeno.

A ignoret latentem ibi ignem vaſtaturi examinis! Oculatiſſimus Abraham Gen. 18. hoc pro magno habuit beneficio, quod Deus eius tabernaculũ intraret, ſed quid tunc vir iuſtus? Pulcrè D. Clem. Rom. libr. 5. Conſt. c. 21. fatur. *Dei filium Abraham acceptum hoſpitio iudicem, & ſuum Dominum confeſſus eſt.* Sic de benefico hoſpite gaudens, de iudice expauit.

Gen. 18.

Cl. Rom.

B

Text. Et cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

§. XXVII.

Nil non præmeditandum, antequàm faciendum.

PRudentiſſima ſanè hæc Mariæ in reſpondendo cunctatio fuit; nã- C que vt aiebat ille. *Vnus homo nobis cũctando reſtituit rem;* dixiſſem ego, vna fœmina Maria cunctando rẽ hominibus reſtituit. Etenim dum Eua feſtinauit ſerpẽti credere, omnia nobis cæleſtia bona eripuit: vna Maria ad Angelicum ſermonem cunctata, verbaquè eius meditata, rem nobis reſtituit integram. Id quod ponderans Moyſes Barcepha lib. de Par. c. D 28. inquit. *Hic mihi Mariam apud tuũ animum contendito paulisper cũ Eua, atque illius quidem fortitudinẽ, huius verò ſocordiam animi aduertito: Maria enim, quæ ſæpiſſimè audierat, promiſſum eſſe à Deo patribus naſciturũ Chriſtum, cùm eius nuntij gratia ad eã veniſſet Angelus, dixiſſetque, concipies, & paries, nequaquam ſubitò fidẽ illius verbis adhibuit, eo quod inauditum eſſet Virginem peperiſſe; ſed cum* E *ipſo diſceptãdo rem expendere accepit*, &c. Nil ſubitum, non ſuſpectum, nõ plenum periculis, inde quæ Deo plena erat Virguncula, hoc primum didicit, nimirum a ſubitis obſequijs metuere ſibi: nec alio magis Chriſtũ Marcionis Tertullianum cõtundit, quã ex eo quòd ſubitus proponatur

Ennius.

Barceph.

credendus, ait enim lib.3. *Subitò filius, ſubitò miſſus, ſubitò Chriſtus; atqui nihil poteſt à Deo ſubitum quia nihil à Deo non diſpoſitum*; imò nunquã Deo placere potuit, obſequium ſubitum. Nonne ea erat vox Petri conſtantiſſima Luc.22. *Domine, tecum paratus ſum, & in carcerem, & in mortem ire?* Et tamen ex hoc malè audit apud Aug. tract. in Ioan. cap.23. ſic fantem de morte Petri. *Hunc inuenit exitũ Petrus, vt pro eius nomine perfecta dilectione moreretur, cum quo ſe moriturum peruerſa feſtinatione promiſerat.* Ideò peruerſius affectus Petri, quia feſtinus, quia ſubitus ex nulla præmeditatione, aut conſideratione natus. O nimis grata Deo Maria, quæ cogitabat, qualis eſſet ſalutatio affectum ſubitum prudentiſſimè ſuſpectum habens! Vnde D.Ber.ho.3. fatur. *Solent Virgines quę verè virgines ſunt, ſemper pauidæ, & nunquam eſſe ſecuræ. Ac proinde quicquid nouũ, quicquid ſubitum fuerit ortum, ſuſpectas habent inſidias, totum contra ſe æſtimant machinatum.* Vtinam hanc virginum propriã vniuerſi ebiberemus, qua in ſubitis obſequijs hoſtis inſidias caueremus, nihilque nõ pręmeditatum nobis eſſet in optatis. Mendax illa a primordio Eua de vitæ ligno ſata, ait, ſibi a Deo fuiſſe imperatum, *non manducabitis ex eo, neque tangetis ex eo.* Profectò egregiè mentita eſt, cùm ait ſibi dictũ, neque tangetis ex eo, imò licuiſſet tangere prius, & meditari multis, quid dãni, quid ve vtilitatis cibus ille poſſet afferre. Ecce enim vnde æſtimat Ioan. Apoſtolicã œconomiam 1. Can.c.1. nimirũ. *Quod erat ab initio, quod audiuimus, quod vidimus, oculis noſtris perſpeximus, & manus noſtrę contrectauerunt de uerbo uita.* Itaque vt vitalem arborem nacti ſunt nõ ſubitò, non ſine præmeditatione; ſed mentis manibus tractãtes, & contractantes illã, affectum præbuere. Id quod expendens Amb.lib.de Parad.c.12.inquit. *Vides, quòd antè uelut manibus quibuſdam perſcrutatus ſit Dei uerbũ, & poſtea annuntiauerit? Et ideo nihil Adæ, & Euę fortaſſe nocuiſſet uerbũ, ſi pertractantibus diligenter quibuſdã mentis manibus antè tetigiſſent.* Hinc omnis ruina, quòd ſine mentis conſultatione ruitur in optata, hinc omnis hominum victoria, quòd rẽ priùs mente tractent, mentiſque manibus attrectẽt de verbo vitę, antequam in opera ſaliãt. Huc reſpiciebat Dominus, quando hominũ mẽtes, cogitationeſque internas præceptis ſuis ligabat. Cur enim iubemur nõ concupiſcere? Cur minatur Dominus ſupliciũ ijs, qui corde mœchantur? Sane vt doceamur mẽtalibus exerceri, & mentibus conflictis edocti, in arenam poſiti, præſentes illecebrarum phalanges deuincamus. Ita D. Iſid. Peluſ.lib.2.ep.107.fatur. *Ob eã cauſam ſalutaris ſermo eum qui impudico oculo aliquem perſpiciat ſupplicio affecturum ſe cõminatus eſt; cùm alij legũ latores facinus dumtaxat puniant, ne difficile, ac nimis arduũ bellum ſit, uerum facile & procliue.* Et ſanè magna pet s quicumque hoſtes in arena ſuperare cupis, cùm nunquam vllum præliũ mente fueris præmeditatus.

Luc.22. — Bern. — Gen. 2. — Ioan. Can. 1.c.1. — Ambr. — Iſid. Pel.

A — B — C — D — E

§. XXVIII.

Examinandi ſunt maximè ſpiritus, quibus agimur.

PLaceat Euthymius, qui Mariam cogitabundã proponit in ſermone Angeli, vt examinaret, an dolus aliquis ſubeſſet ſalutationi tãtæ, Porrò nulla in re Mariana prudẽs virginitas, crediderim magis imitata Angelicã puritatẽ, quàm vel in hoc critico naſo. Iubemur apud Lucã vigilare Chriſtiani eo genere vigiliarũ, quibus ſimiles ſimus *hominibus expectantibus Dominũ ſuum, quãdo reuertatur à nuptijs, ut cum uenerit, & pulſauerit oſtium, confeſtim aperiant ei.* Quæ dum expendo, vix reperio in mundo

Luc. 12.

mundo homines, qui Dominũ a nu- A
ptijs reuertentem clauſo expectent
oſtio, quod minimè aperiant, niſi
prius nuptiali comitatu cinctus Do-
minus pulſauerit. Sanè nuptiarum
tempore parent ianuæ, nemini do-
mus intercluditur aditus, ſerui eo
ſunt intenti, vt aduentanti Domino
parata domus affulgeat, ardeant fa-
cibus valuæ, ſeſeque ardentibus fa-
cibus dẽt obuios famuli, ne Domi- B
nus neceſſe habeat pulſare præuen-
tus ſeruorum vigilantia. Quin potiùs
ridiculum mundo ſpectaculum ac-
cideret, ſi ſponſus a nuptijs veniens
fulgenti ſtipatus ſponſa, magnoque
amicorum comitatu, clauſas ſuæ do-
mus inueniret ianuas, adeò, vt opus
fuerit, ſtare omnes, pulſare, concla-
mare, communeſque ſeruorum re-
ſponſiones, examinationes ſuſtinere, C
nimirũ illud ab interiori domus par-
tè vbique gentium barbarũ, *quis eſt?*
Hoc nuptiarũ tempore nulli homi-
num in mundo accidit, verum acci-
dit in cælo Angelis, qui Domino a
nuptijs reuertenti ſponſa Eccleſia,
nuptialiq. decore fulgenti, nõ aliter
cæleſte oſtium aperiunt, quin prius
ipſe pulſet, clamet, *aperite portas,*
principes veſtras, & introibit Rex D
gloriæ; & ipſe ſemel, & bis examinẽt,
quis eſt iſte Rex gloriæ? Huc refert
Niſſ. Niſ. ho. 15. in Cant. Lucæ dictam pa-
rabolã his verbis. *Comparat nos Do-*
minus cum Angelis, ſiquidem vigilã-
ter Deo pareamus, & vos, ait, *ſimiles*
hominibus expectantibus Dominum
ſuum, quando reuertatur à nuptijs, ut
cùm venerit, & pulſauerit, aperiant
ei ſcilicet factis nuptijs, & in thalamũ E
myſteriorum admiſſa iam ſponſa ex-
pectabant Angeli reditum Regis Ec-
cleſiæ ad naturalem beatitudinem, &
gloriam. Expectabant, inquam, ſed
minimè aperturi ianuas, niſi præmiſ-
ſo rigoroſo examine; niſi pulſante
Domino, adhuc præcauerent ſibi, &
ſemel, & bis examinarẽt, *Quis eſt iſte*

A *Rex gloriæ?* Hoc in nuptijs examen,
hęc ſeruorũ in aperiendis valuis etiã
cũ Domino ſuo cautela minimè in-
ter homines reperitur, propria, &
ſingularis eſt Angelis vidẽtibus Dei
faciem. Quod voluit ſignificare Pſal- Pſal. 23.
tes, cùm præmiſit. *Hæc eſt generatio*
quærentium Deum, quærentium faciẽ
Dei Iacob, & ſtatim ſubiungens qua-
ſi notam Angelorũ poſuit hunc dia-
B logum plenum naſo, *aperite portas,*
principes, veſtras, & introibit Rex
gloriæ; quis eſt iſte Rex gloriæ? Quaſi
dicat hanc Angelorum mentẽ æmu-
letur quærentium Deum natio, hunc
ſibi effingat criticum naſum, vt nulli
nec Domino cor ſuũ aperiat ſine ri-
goroſo examine: ſic Maria Angelorũ
imitatrix, imò Angelicis virtutibus
cautior, Angelico pulſata ſermone
C cogitabat, examinabat ſecum confe-
rens qualis eſſet iſta ſalutatio. Nec a
tanta Virgine abfuit prudentia illa
Magdalenæ ab Orig. celebrata, quæ
Dominũ in ſepulcro deflens, Domi-
num offendit hortulani ſub habitu,
a quo ſic confeſtim interrogat. *Do-*
mine, ſi tu ſuſtuliſti eum? O mira fœ-
minæ prudentia! hanc, quicumque
Deum quæris, imitare. *Et ſi fortè,* Orig.
D ait Orig. *aliquis tibi apparuerit, &*
deſiderio tuo ſe repræſentauerit, noli à
te præſumere tanquam tu eum noſcas;
ſed interroga illum & ora, vt indicet
tibi ſe ipſum. Sic crediderim Maria-
nam iſtam cogitationem de Angelo
ſalutante fuiſſe quandam mẽtis ora-
tionem, qua in corde ſuo meditans
Deum, deprecabatur, vt ſeipſum
indicaret, & manifeſtaret.

E *Text.* Ait illi Angelus, ne timeas
Maria, inueniſti enim gra-
tiam apud Deum.

§. XXIX.

Proprij nominis appellatio ſecurita-
tem in primis obtulit Virgini.

O Quàm iuſtè timeres peccator,
expreſſit textus ſacer Geneſ. 3. Gen. 3.

Vbi ſuppreſſo nomine Adam, ſic de A illo poſt peccatum loquitur. *Qui ait, audiui vocem tuam, & timui,* & meritò qui ſub peccati mole nec dignus cenſetur nominari. Sic Lippomanus ruminatur impræſentiarũ. *Adam, inquit, coram Deo peccator ſine expreſſo hoc nomine ſcribitur.* Timendam ergo luti noſtri ſortem in peccatoris Adami ſuppreſſo nomine exhibitam eliminat Angelus, cùm B Virgini fatur, ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Deum. Etenim nullo alio Adami filia Deo exprimeretur gratior, amantiorque, quàm ſi proprio ſuo nomine a cælitibus exprimatur. Id quod Beda inſinuans, in præſenti inquit. *Quaſi familiarius notam vocat ex nomine, nec timere debeat iubet.* Nonne Luc. 10. iubentur diſcipuli gaudere, quod cuiuſque nomen ſcriptum in cælis obſeruetur? Et cur gauderent; niſi ex hoc maximam ſui felicitatem auſpicarentur, Deumque ſibi gratum, & pacatum præſagirent? Equidem gaudeat Maria meritò, quæ cæleſtium ore ſuum nomen perceperit, expreſſum, & ex hoc æſtimet quanto ſit in amore cæleſtium Regi. Iam pridem oſtenderat Deus nimium erga Protoplaſtum amorem, quũ fugientem a facie Domini inſequitur, & proprio nomine compellat, Adam vbi es? Quod Deo hominem adhuc amanti tribuit Chryſo. ho. 7. ad Antioch. his verbis. *Saul non dixit, vbi eſt Dauid: ſed vbi eſt filius Iſai? Iudæi quoque, quoniam aduerſabantur, & oderant, non dixerunt, vbi eſt Ieſus? ſed vbi eſt ille? Sed Deus, & in hoc demonſtrare volens, quòd nec peccatum amorem extinxit, ait; Adam vbi es?* Porrò, Maria cæleſtem afficit amore patrem; quando ex proprio nomine a cælitibus euocatur: quid igitur timendum illi, quæ Deo eſt amabilis, & grata? quid timeat illa, cuius nomen in cælitum ore verſatur?

Lippo.

Beda.

1. Re. 20.

Ioan. 5.

§. XXX.

Vbi Dei operatur gratia, omnia cooperantur in bonum.

NEſcit gratioſa Dei manus fouere timores, imò quæcunq; mala horribilia, etſi maxima a Dei tractantur manu gratioſa, ſtatim admirabili bonitate perfunduntur. Quæ maiora mala, quam ea, quæ in rebellem Prophetam Ionam parabantur? Fremunt fluctus feri maris: ſæuit dira tempeſtas: immanis bellua hominem voratura paratur; ſed vnum inter tot mala felicitatis indiciũ erat, quod hæc a Dei manu tractabantur, ait enim Ionæ cap. 2. *Præparauit Dominus piſcem grandem, vt deglutiret Ionam.* Ibi D. Hier. expendit illud quod ait, *præparauit Dominus piſcem*; C ad quid manus Domini piſcem præpararet? *Vt pro morte præberet habitaculum, vt qui in mari iratum ſenſerat Deum, in morte propitiũ ſentiret.* Sic mala ipſa, vt Dei tractantur gratioſa manu, gratia perfunduntur, & in bonum vertuntur. Idcircò Angelus, vt penitus radicem timoris euelleret a Maria, eam præfert rationem, quod eius virginitati ille Deus gra- D tioſus adſit; qui malis ipſis in bonũ abutitur, a cuius manu ipſa mala benefacere diſcũt. Vnde Guarric. Abb. Angeli verba expendens, homil. 2. inquit. *Secura igitur, ò Virgo intemerata, ò porta ſanctuarij perenniter clauſa, ſecura aperi Domino Deo Iſrael, qui tibi iamdudum clamat; aperi mihi ſoror mea, amica mea, non eſt quòd timeas integritati tuæ, Deus non nouit integra violare, ſed violata con-* E *ſolidare.* Hoc proprium eſſe ſolet gratiæ, & fauoris humani, quòd noceant dum fauent. Sic de pulcherrima Tyri naui Ezech. c. 27. lamentatur. *Ventus Auſter contriuit te in corde maris.* Non ſæuus Aquilo, non præceps Boreas; ſed lenis Auſter, & ſuauis cõtriuit tantã nauim, quippe ipſe

Ionæ 2.

Hieron.

Guar.

Ezech. 27.

ipſe humanus fauor, & gratia nociuus eſt, & maximè exitialis, id quod ponderat Tacianus oratio. cōtra Græcos, dum eorum deridet fabulas, quibus fingebant, Hiacynthū a Zephyro fuiſſe interfectum, ait enim. *Dicat mihi nunc iaculator Apollo, quomodo Hiacynthus à Zephyro ſit necatus? vicit eum Zephyrus, & cum tragicus Poeta dicat. Aura Deorum pretioſiſſimum vehiculum ipſe ab exigua victus aura perdidit ſuos amores.* Heu ſuaues humani fauoris auræ, quot naues mundiale pelagus feliciter nauigantes conteritis? quot amores fœdatis? Felix qui non apud homines, ſed apud Deum inuenit gratiam, qua ſola incolumis ſeruabitur. Hinc ponderat Damaſ. felicitatem Marianam, quòd inuenerit gratiæ abyſſum, *quá duplicis virginitatis nauim incolumem ſeruaret.* Vbi enim Auſter fauoris humani conterit nauim caſtitatis, eandem ſeruat, & cuſtodit diuina gratia.

§. XXXI.

Qui Dei munitur gratia, nil timet.

IVre Maria timorem omnem exſibilauit, quæ gratiæ plenitudine confirmata, nil quod timeat habet, imò terrori eſt vniuerſis, qui timentur ab alijs. Exemplum eſto id quod pulcrè animaduertit Chryſoſt. de
Gen. 21. grat. fortitudine ad c. 21. Gen. *Quicumque,* ait, *gratia Dei in ſolitudinibus agit, ſecurior ac potentior eſt ijs qui ſine illa in medijs ciuitatibus verſantur ingenti hominum multitudine freti.* E O ingentem fortitudinē gratiæ! Sed vnde has illius vires colligemus maximas? quibus adducemur rationibus, vt tantam ineſſe gratiæ virtutem credamus? eſtne aliquis, in quo emineat hoc robur gratiæ? eſt ſanè,
Chryſo. ait Chryſoſt. *Dauid de loco in locum transiens, erraticus, ac uagus manu ſu-*A *perna munitus fuit: Saul in medijs ciuitatibus cùm eſſet, & tantum ſecum duceret exercitum, & quotidie timebat, & tremebat inimicorum inſidias: ille quidem ſolus erat, & non indigebat humano præſidio; hic uerò coronatus, & purpura indutus illius auxilio indigebat, & Regi opus erat paſtoris opera.* Quid pulcrius? quid gratiæ fortitudinis explicatius? Argutior adhuc eſt B Theodor. qui Saulē in Dauid irruentem meditatus, poſtquàm Rex ipſe tribus millibus hominum Dauid inueſtigaturus perrexit, poſtquàm illū inuenit, hæc a Saule Dauidi inimico inuento dicta miratur. *Iura mihi in Domino, ne deleas ſemen meum poſt me, ne auferas nomen meum de domo patris mei.* Hæc penè inermi Dauidi dicebat Rex maximo exercitu ar- 1. Reg. 36.
C matus. Quocirca Theodo. ait. *Eſt imbecillitas uitij, ut qui erat dux & Imperator tam multorum militum, rogabat fugitiuum, & qui erat cum multitudine militum, rogabat eum, qui aufugiebat, ut ipſum impertiret benignitate ac clementia, ut nomen ſuum patrium non expungeret.* Meritò nāque Saul expers diuinæ gratiæ ſibi, nominique ſuo timebat, Dauidem D contemplatus; fugitiuum quidem, ſed Deo gratum. Eas ingerit in creatis mentibus vires diuina gratia vt timendis ipſis, & horrendis ſint Deo grati, timore, & honore! Vnde Andreas Creten. Angeli notans ingenium ait. *Quod enim ſubiecit, inueniſti gratiam apud Deum, commodè omnem excuſſit Virginis metum.*

§. XXXII.

Quicumque Deo gratioſus accidit, non timeat ſuis bonis, omnia bona habet.

HOrret natura vacuum, vt philoſophicè loquar, quod ne detur, mille propriæ naturæ diſſonos, contrarioſque motus ſuſtinent res

creatæ: felix Maria, quæ cum Deo gratioſa adſis, nullā extimeſcas vacuitatē; hiccine gratiæ Dei fructus; vacuitates, & inanitates ab humana natura eliminare, miraq. illam plenitudine, & bonorū cumulo ditare. Sic D. Iren. argumentatur ex Deut. 26. Moyſes ait, *& nunc Iſrael, quid Dominus tuus poſtulat à te, niſi timere Dominum Deum tuum, ambulare in omnibus vijs eius, & diligere eum, & ſeruire Domino Deo tuo ex tota anima tua? Hæc quidem glorioſum faciebant hominē id quod deerat ei implentia, id eſt amicitiam Dei.* Pulcrè, & accommodate Iren. vniuerſam naturę noſtræ plenitudinem vocat amicitiam Dei, qua ſola, etſi cætera deſint bona mundi alia, felix es, glorioſus es, plenus es. Audite plectrum Græcanicum ſic tinniens Latio. *Seruus Epictetus fuerat, & corpore mancus, Paupertate Irus, Dijs ſed amicus erat.*

Deut. 26. Iren. lib. 4. c. 31.

Sanè qui Deo gratus, qui Dei amicus, feliciſſimus. medijs inanitatibus plenus & abundās, vt rectè iubeatur Maria nullam ſibi inanitatem timere, quę gratiam inuenit apud Deum. Auet adhuc animus reuocare in examen illud Irenæi, nimirum, *hæc quidem glorioſum faciebant hominem, id quod ei deerat implentia, id eſt amicitiam Dei.* Quibus pulcherrimè ſugillat inanitatem humanorū bonorum, & gloriarum, quicquid lucidū, quicquid in humanis ſplendidum non implet, quod eſt deeſt homini, cum omnibus his gloriolis, & humanis bonis nūquam impletur, imò mille patitur defectus homo. Defleuit hanc inanitatem naturæ Seuer. Boecius lib. 2. de conſolatione, proſā 7. *Quis eſt tam compoſitæ felicitatis, vt non aliqua ex parte cum ſtatus ſui qualitate rixetur: anxia enim eſt humanorum conditio bonorum, & quæ vel nunquam tota proueniat, vel nunquam perpetuò ſubſiſtat. Hunc conſenſus exſuperat: ſed eſt pudori degener*

Boecius.

A *ſanguis. Hunc nobilitas notum facit; ſed anguſtia rei familiaris incluſus eſſe mallet ignotus; ille vtroque circumfluens vitam cælibem deflet; ille nuptijs felix, orbus liberis alieno cēſum nutrit heredi; alius prole lætus filiæ, filijvè delictis mæſtus illacrymat.* Idcircò nemo facilè cum fortunæ ſuæ conditione concordat, ſub defectuū metu gemunt cuncti mortales, quantaſcunque ſibi conglomerent felicitates. B Vide apud Dan. c. 2. omnia mūdi regna aurea, argentea, ærea cōgeſta, vt cōpleant vel vnā hominis ſtatuam. Nec cōplent tandem, nec omnibus his integratur natura humana; niſi ſupplente puluere defectū metallis. Quid plura? Vide in Thabor Chriſtū Dominum radiantem, ſummaſq. Paradiſi glorias propinantem Apoſtolis, C tunc quærit Abulenſis, an claritas illa Chriſti fuerit vna ex dotibus gloriæ, quæ naturam exſatiant humanam? & ſic definit. *Ad veram corporis gloriam non ſufficiebat claritas, cùm manere poſſint cum illa multi defectus corporis.* Ecce omnia humana decora, diuites gazæ, pulcritudo, ſplendor generis hominē inglorium faciunt, nimirū, quia inter hæc ſemper D deeſt homini aliquid de ſola gratia Dei: verè, & iuſtè Irenæus fatur, quòd hæc glorioſum faciebant hominem, id quod ei deerat implentia, id eſt amicitiam Dei, quæ ſola perficit, adimplet hominē, illumque omni parte integrum, & omni defectus metu liberum facit. Id quod crediderim a D. Chryſoſt. expectatū cum de Paulo ait. *Omnem hominē Paulus* E *exhibebat Deo*, nimirū integrum, plenū, non deficientē, ſed omni ex parte conſtantem, qualem decebat eſſe illum, qui Deo habebatur gratus. Hinc licet iam ponderare Marianas gazas, quàm plena, quàm ſuperabūdans, quàm omnis defectus, omnis metus expers, quæ apud Deū inuenerat amicitiam, & gratiā! *Gratiam,*

Abul.

1. ad Cor. 1.

inquit

Andr. Hieroſ. inquit Andreas Ieroſol. *quam non accepit Sara, quam non ſenſit Rebecca, quam nec Rachel cognouit: inueniſti gratiam, qua non eſt digna habita nobilis illa Anna, nec Phenenna hinc è regione poſita: quoniam hæ quidem matres ex ſterilibus factę ſunt, amittẽtes vnà cum virginitate orbitatem; tu autem, vt etiam mater ſis, virginitate tamen frueris ſemper illeſa.* Hęc Andreas, vbi expende illud, *hæ matres factæ ſunt amittentes vnà cum virginitate orbitatem, tu autem vt etiam mater ſis, virginitate frueris ſemper illæſa.* quaſi diceret, quòd cæteræ omnes non adeptę ſunt bonum prolis ſine defectu ſaltem virginitatis, ſola inter omnes Maria Dei amica, & grata etiam prolem potuit expectare abſque metu alicuius defectus, ſed potiùs gaudens omni plenitudine integritatis.

§. XXXIII.

Gratiæ pudicitia confirmatæ omnis metus abeſt.

Sanè æque tritum, ac verum illud Profani, Res eſt ſoliciti plena timoris amor, nec Mars ipſe limina Veneris tangit, cui non ſit maximo in timore Vulcanus. Vnde pulcrè Cyprian. de pudicitia fatur. (Cypr.) *Qui cupiditates tollit, & metus ſuſtulit.* Nã ex cupiditatibus metus veniunt. Argutiùs adhuc Athanaſ. orat. de Paſſ. (Athan.) & Cruce, de ijs, qui Fidei Chriſtianæ nomen dederũt, inquit. *Voluptatem, cui in idololatria ſua metuebãt, in Chriſto nunc aſpernãtur.* Etenim nullus niſi in timore indulget voluptati, & quidẽ cũ Maria gratiã virginitatis perfectiſſimè inuenerit, timoris occaſionem excluſit: timor enim impudicitiæ comes, ſpes autem ſocia virginitatis eſt. Vnde vbi D. Paul. 1. ad Corinth. 3. fatur. (1. ad Cor. 3.) *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionẽ:* id explicans D. Hier. in Ionã c. 1. ait. (Hier.) *Quando dicitur hoc, corpus oſtenditur, hoc, in quo naſcimur, hoc, in quo morimur, hoc, quod virginitas expectat ad præmium, adulterium formidat ad pœnam.* Ecce tibi virginitas vt ſpe nititur, verum adulterij impuritas ſub formidine premitur. Sed quid timeret virginitas, quæ pugnacem Dominum ſibi lateronem habet? Enimuerò Ægyptiæ laſciuiam aduerſus Ioſephum pudicitiæ exẽplar armatam videns D. Iſid. Pel. lib. 4. ep. 77. (Iſidor. Pel.) inquit, *Cũ illa caſtitatis hoſtis, cũ iſto autem eiuſdem legiſlator faciebat, & certaminis ſocium ſe coniũgebat.* Nulli ſuccumbit timori, quę de tanto laterone gloriatur; quæ ſibi ſocium belligerantem Dominum acquirit, omnis erit expers timoris. Hinc meritò Mariam virginem ornamentum loquitur Andr. Cret. hom. in hoc Euang. aiens, (Andr. Cret.) *Benedicta tu in mulieribus quæ cæleſtem theſaurum, in quo alij omnes ſapientiæ, & cognitionis theſauri ſunt reconditi, in tuto virginitatis tuæ cõplexa es.* Expendo illud *in tuto uirginitatis*, quaſi virginitas Mariana ões timores ableget. Equidẽ meritò dicebat in præſenti. D. Chryſol. ſer. 144. (Chryſol.) *Quid timet, cui iudex cauſa eſt aſſertor, integritas teſtis innocentia?*

§. XXXIV.

Vbi Ieſus adeſt munimentum eſt pudicitiæ.

Meritò iubebatur Maria nõ timere virginitati ſuæ, etiam in partu, quando paritura erat Ieſum: ait enim Angelus; ne timeas Maria, concipies enim, & paries filium, & vocabis illum Ieſum. Nec alio efficacius de perdendo pudore timor eradicari poterat, quàm dum Ieſus pariendus annuntiatur, qui vbi eſt, inexpugnabile adeſt munimentum caſtitatis. De Marianæ virginitatis clauſtris locutus Ezechiel c. 24. ait, (Ezec. 24.) quod porta erit *clauſa principi*. Quæ verba cũ expendit Guarr. Abb. ſer. 2. in præſẽti fatur, *Si verbo Dei apta es, tum demum non modò clauſa ſed & ſignata es. Pone me,* inquit, *ut ſignaculum*

lum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum. Ieſus quippe impreſſus corde; expreſſus opere ſigillum plane, & munimentum eſt caſtitatis ſponſæ ſuæ, & eò ipſo quod ſe imprimit imitationis formam, imponit etiã incorruptionis cuſtodiam. Plane non euertenda erat caſtitatis arx a Ieſu, de cuius nomine flexuris conſpicua cõſeruatur incolumis integritas Eccleſiæ ſanctæ. Sic D. Athan. lib. 3. contra Arrianos, integritatem Eccleſiæ ponderans, ait: *Omnia in omnibus erit Chriſtus, vbi porro Chriſtus, quod genus ibi metus aut periculi fuerit?* Et paucis interiectis, nominis Ieſu cuſtodiam pro Eccleſiæ integritate ſeruanda hoc appoſito explicat exẽplo dicẽs, *Quemadmodũ ſi quis Regis filius, patre eius volente ædificare ciuitatem, in ſingulis operibus præſcribat nomen ſuum tutelæ cauſa, quo ſimul & inuiolata permaneãt titulo, reuerẽtiaque nominis ſimul, vt ex ea inſcriptione in memoriam ueniant ipſius, & patris ſui, & ab eo rebus iam ex ſententia confectis, percunctetur quis de ciuitate quomodo eam condiderit; iſque tũ reſpondeat ſe bene eam ædificaſſe nam ſecundum patris uolũtatem ſuam imaginem ſingulis operibus impreſſam eſſe, eo quòd nomẽ ſuum ubique ſit inditum, & quaſi inædificatum.* O pulcrũ ciuitatis munimentum de nomine Ieſu comparatum! Hoc ſanè robur Ieſus habet maximum, vt vbicunque eius inditum, & veluti innatum fuerit nomen, nulla ruina timeatur, ſed noua tutela, & integritatis cuſtodia afferatur. Vnde Cant. 2. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia.* Non ait, quod lilijs caſtitatis paſcatur; ſed potiùs quod inter illa moratus paſtorẽ, & cuſtodem agat. Ita D. Bern. ſer. in Nat. Virg. fatur, *Non cibo, ſed conſortio paſcitur liliorum, nec lilijs ueſcitur, ſed inter lilia uerſatur.* Qui veſcitur conſumit lilia; ſed dilectus noſter Ieſus minime lilijs puritatis veſcitur, minime conſumit flores caſtitatis: ſed vt paſtor, & cuſtos inter illa verſatur.

Athan. | Cant. 2. | Bern.

Text. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum. Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur.

§. XXXV.

Maria, & filij Dei magnitudo maximè ab hac conceptione claruit.

ACcõmodatè filius Dei dicitur magnus, & in altitudine paternæ, cùm concipitur vtero virginali, quaſi ex tunc maximè eius magnitudo & altitudo innoteſceret, necnõ Virgo mater creaturarum altiſſima monſtratur, quæ magnum filium cum altiſſimo communem habuit. Hinc pulchrè ſanct. Epiph. hæreſi 78. explicans illud Matth. 1. quòd Ioſeph non cognouit Mariã, donec peperit, ſic inquit ſingularis. *Non nouerat, quod tali gloria honorãdus eſſet aliqua in terra, maximè mulier; non igitur cognouit ipſam donec uidit miraculum, nec cognouit miraculum ipſius, donec uidit genitum ex ipſa.* Et quidem Ioſeph magnũ quiddam de Maria cogitarat, maximam, & fidelem de Deo opinionem habuerat; ſed ſic exceſſit æſtimationem iuſti viri Deus ex Virgine cõceptus & natus, Virgo Deum concipiens & pariens, vt tunc primum dicatur vterque a Ioſeph cognitus, illique vtriuſque magnitudo declarata non cognouit miraculum ipſius puta filium, donec vidit genitum ex ipſa. Accinit ex parte Imperfectus apud Chryſoſt. hom. 1. in Matth. ſub fine, *Verè enim non cognouit eam*, ante cuius fuerat dignitatis quæ vnigeniti Dei facta fuerat Mater; ſed poſtquam peperit, tunc cognouit quod ſpecioſior, & dignior facta fuerat, quàm totus non capere poterat, nec merebatur accipere, quaſi in auguſtum cubiculũ vteri ſui ſola ſuſcepit.

Epiph. | Imperf.

Ma-

§. XXXVI.

Mariæ magnitudo expenditur, quòd Deum conceperit, & vtero libenter detinuerit.

DE Mariana magnitudine explicanda certant inter alios
Greg. Greg. Papa, & Hier. Ille ad c. 1. Reg. ſic ait, *Maria vt ad conceptionem æterni Verbi pertingeret, meritorum virtutem ſupra omnes Angelorum choros vſque ad ſolium Deitatis erexit.* Hic ſer. de Aſſumpt. maiori verborũ maieſtate eandem amplificat magnitudinem Marianã, *Celſis*, ait, *ſublimior faſtigijs, glorioſior prærogatiuis meritorum, ita vt nullis iam viſibus ipſa eademque mancipanda niſi diuinis.*
Zeno. Vtrumque longè ſuperauit D. Zeno ſer. 3. de Nat. Mariæ, *Superbus emicat venter Verbo*: non contentus niſi ad exceſſum gloriæ magnitudinem cõponeret Marianã, ſuperbus emicat Mariæ venter, dicit Zenon, quaſi a conceptu Verbi Maria nullum finẽ, nullum modum magnitudinis cogitaret; ſed ſupra modũ, & menſuram, quod proprium ſuperbientium eſt, euolaret. Crediderim hic ſanctum
Iſa. 60. Antiſtitẽ meminiſſe illius Iſaiæ vaticinij nũc maximè Virgini aptandi: *ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generationem, & generationem.* Quomodo in ſuperbiam? Pagninus legit, *ponã te in gloriam æternam*, & ſatis aptè, vt exſuperantem Mariæ gloriam indigitaret, Mariam conceptu & Maria ſæculum orbemque ſuperbientem facit.

Sed age duobus è capitibus colligamus hanc Mariæ excellentiã maximam a conceptu Verbi manifeſtatã: ſanè illam manifeſtauit Angelus cum dixit: *concipies in vtero, & paries filium*, quibus indixit partũ non inopinatũ, non fantaſticum, non abortiuũ, non præcocẽ, ſed maturum, ſed temporaneum fętui, vtpotè qui ante conceptus, non quaſi fluuius per

A eandem; ſed tanquam pluuia in vellere conſiſteret, in vteroque inueniretur commorari, quod maximè extollit gloriam vteri virginalis, qui exultantẽ illum gigantẽ ad currendã viã in primo curſus impetu ſiſtere fecit. Lego præcurſorẽ Ioannem in materno vtero exultantẽ, nimirũ in officium exilire conantem. De quo eleganter Chryſoſt. hom. 2. *Exilijt* Chryſ.
B *Ioannes in materno vtero accuſans naturæ tarditatem, labefacto*, inquit, *vincula naturæ, propero prędicare.* Eo nãque puer ardebat deſiderio fungendi ſuo munere, vt non ſuſtineret natiuam vteri tarditatẽ, quem mora impatiens diſrumpere conabatur. Ex hoc Ioannis facto maius quid in Dei filio augurabat, vtpotè qui deſiderio deſiderabat hominibus cõmu-
C nicari, quorum ardentiſſimo deſiderio ſic flagrabat, vt a regalibus ſedibus deſcenderet, fieretque extra cæleſtia palatia; quidni extra cæleſtia? extra ipſum eſt factus. Me audaciæ nota liberat D. Dion. Areop. c. 4. de Dion. diuinis nominib. *Audebimus*, inquiens, *& id pro veritate loqui, quod ipſe quoque author omnium pro amatatori ę bonitatis magnitudine extra ſe*
D *fit.* Id ſanè eſt hominũ deſiderium in Deo, quò extra cæleſtia decora, quò extra ipſum trahitur, quæ res illum extra cælum, extra ſe factum poterit detinere? quæ illum morabitur? quã Ioanne ſuperior vbi ad maternũ vterum peruenerit, vterũ peſſundabit, vt egrediatur? quàm Ioanne feſtinior properabit ab vtero in officium, & more menſium impatiens diſrumpet
E vteri carcerẽ? Sed ò virginalis vteri præſtantia! O Mariæ gloria inenarrabilis! quem nec cęleſtia omnia detinuerunt ad homines properãtem, nec ipſe ſe detinuit extra cælum, & extra ſe factũ detinuit libentiſſimum pulcritudo vteri virginalis. Sic de filio Dei ad homines currente D. Zeno fatur. *Requieſcit libens florentiſſimo* De Natiu. Serm. 3.

in:

in domicilio caſtitatis, & in viſceribus ſacræ Virginis cõparat ſibi corpus ſuo iudicio naſciturus. Ecce tibi quàm ex hoc clareat Mariani vteri pulcritudo maxima: in Elizabeth vtero non quieſcebat Ioãnes moræ impatiẽs, & filius Dei Ioãne lõge feſtinior, prout ardẽtiori impetu ferebatur, poſtquã extra cæleſtia, & extra ſe proſilijt, hominum deſiderio tractus requieſcit libẽs vtero virginali clauſus, nec ibi deſiderio exeundi agitur, qui flores Mariano in vtero, vbi adeò libens quieſcit cæleſtis apis, quæ ibi carmina, quibus voluntaria mora rapidiſſimo in curſu ſiſtitur princeps nautarum? quod pulcritudinum emporium vbi properans ad nundinas tãdiu moratur diuinus mercator?

Pergo aliò, & miror Marianum vterum tam floridum apparere, imò florentiſſimum ſub tanti luminis radijs perterreſcit Ieruſalem Dominus, Sophon. 1. n c. fatus, *Scrutabor te in lucernis*, nec vnius ſuſtinebat ciuitas ſancta ſcrutiniũ facis: aſt Mariana puritas immenſi Solis fulgentiſſimos ſuſtinet radios, & tunc eius apparet magnitudo puritatis: etenim tunc maximè conſpicua eſt puritas cryſtalli, quando ſub Solis radijs ſine næuo, & ſine macula claret. Hinc D. Chryſoſt. in D. Th. Caten. *Siquidem enorme quibuſdam videtur, Deum habitare corpus: nonne Sol, cuius eſt corpus ſenſibile, quocunque radios mittit, non læditur in propria puritate? Multò ergo magis iuſtitię Sol vtero virginali mundiſſimum corpus aſſumens, non tantum contaminatus non eſt, imò etiam ipſam Matrem ſanctiorem oſtendit.* Hæc Chryſoſt. quibus ego expendo, quod Sol iuſtitiæ ingrediẽs Marianum vterum, *ipſam Matrem ſanctiorem oſtendit:* vtpotè quę ſub tanti Solis radijs in nullo nigrizans, vndique pura, & illuſtris apparuit. Quod mirabere magis, cũ apud Iſai. 6. Seraphim diuinum iubar expaueſcentes facies ſuas pedibus, & alis velabant, ne videantur & ipſi, vt ait Forerius: quonam enim pacto nudi apparẽt coram eo, cuius ſplendores ipſi ſuſtinere nõ poſſunt? aut quid in ſe ipſis dignum admiratione, atque inſpectione intelligent, qui maieſtatem illam intuentur? at Maria immenſo Deitatis lumini proxima, nihil quod vellet habet, nec coram increata ſanctitate propriæ timuit ſanctitati; imò tunc conſpicabilior, gratior, ſanctiorque apparuit. Iuuat modò exclamare illud Antipatri orat. de Ioan. Nat. *Quis dicat ab ea, quæ fuerat olim condemnata, intus in ventre habitum fuiſſe iudicem? queque audiuit, in doloribus paries filios tuos, eam veniſſe, poſt autem illum, qui nobis annunciauit doloris ſolutionem.* Hæc ille miratus, quod fœmineus ſexus olim reus, olim damnatus ea in Maria fulgeat innocentia, qua poſſit iudici adeſſe, cum illoque metu poſito conuerſari.

Margin: A, B, C, D, E; Soph.; Chryſ.; Antip.; Chryſ.

§. XXXVII.

Mariæ nil defuit magnitudinis, quæ decebat ſolium magni Dei.

SVpra omnes Hierarchias meritorum verticem vſque ad ſolium Deitatis Virgo Mater erexit, quod vt glorioſum, ita & maximum de Maria prædicauit Greg. Magn. Cæterum inde gloria maior Regio Vati apparet, quòd in Sole conſtitutum ſit Marianum tabernaculum, *In Sole poſuit tabernaculum ſuum.* Etenim non tenebras; ſed lucem amat opus, cui nihil deeſt, quod omnes menſuras attingit perfectiſſimæ artis. Seraphim illa ab Iſaia conſpecta maieſtatis magnitudinem ipſa conſpicata, obductis alis, vt vidimus, ſeſe obnubilabant. Quæ tunc cauſa? Pulchrè D. Chryſoſt. *Quia inexplicabilem erga conditorem reuerentiam exhibere ſtudebant ipſo habitu, & voce, aſpectu, ſtatione: quoniam igitur id, quod deſiderant, quodque conueniebant,*

uenicbant,non aſſequuntur declarant, eò quòd vndique velantur; nam ita defectum circumtegunt,& quod deeſt affectui, velo obtegunt. Quid Marianæ gloriæ magis accommodatum? quæ ſic explicuit omnes perfectæ erga Deum reuerentiæ numeros, ſic in ſe omnia decora clauſit, quæ ſolium Deitatis decebant, ſic omnes menſuras magni,& ſummi Dei tabernaculi tenuit,vt tenebras, & velamen faſtidita clariſſimos Solis radios adamarit. Huc ſpectant anxiæ illius voces Cant. 1. *Indica mihi vbi paſcas,vbi cubes in meridie; ne efficiar ſicut velata:* quaſi diceret, velantur illa, quæ nequeunt aſſequi quod increatæ conuenit maieſtati, quibus deeſt par muneri ſufficientia: ſic Seraphim apud Iſaiam velabantur; nolo inter hæc numerari quæ ſupremæ magnitudinis tabernaculi Dei *tenui*, cui nihil deeſt, quod deceat magni Dei Matrem,ideoque velum ſpuo,lucem appeto meridianam, qua abſolutiſſima perfectio mea clareat. Sic Maria iuxta Cyril. Alex. loco Solis in circumſcriptæ iuſtitiæ Solem complexa eſt non in tenebris, non ſub velamine; ſed meridiana luce patentior maternum vterum conditori ſuo parauit, vtpotè cui nihil deerat ex omnibus ad ſummum Deum excipiendum procurandis. Quod eleganter meminit D. Dion. Alex. dum ait, *Hæc eſt quam Iſaac prauidens dicebat, Iacob det tibi Deus benedictionẽ terrę habentis omnia, quæ enim de cælo deſcendit vnigenitus Dei verbum geſtatum eſt in vtero uirginali, & genitum ex Paradiſo uirginali habente omnia.*

Cant. 1. Sic leg. ex Sap.

Origen. Hier. Ambr. & Aug.

De recta Chr. fid. lib. 2.

Ep. aduerſus Paul. Samoſat. q. 10.

§. XXXVIII.

Vterus uirginalis Mariæ dedit Verbo diuino & nominis magnitudinem, & celebritatem apud omnes.

HÆreo adhuc Angelicis verbis ſuprà relatis, *concipies*, inquit, *& paries filium, & uocabis Ieſum. Hic erit magnus, & filius altiſſimi uocabitur.* Hæc protulit Angelus, quaſi Deus a conceptu, & partu virginali adepturus eſſet magnitudinem, & nominis celebritatem. Tantum id non intonuit Proclus, dum hom. de Chr. Nat. ait, *Maria vnitarũ inter ſe naturarum officina, hæc ſalutaris reconciliationis panegyris.* Et quidem iure panegyris noſtræ reconciliationis vocatur: etenim illi quicquid laudabile in noſtra reconciliatione Verbum facit, acceptum tradit. Vide apud Pſ. 44. quàm ſe Chriſti nomen in vnguenta diffundat per vniuerſum orbem terrarum, *myrrha, & gutta, & caſia à ueſtimentis tuis*, hoc eſt, vt Theodoreto placet, nihil odoratius, quam Verbum veſtitum carne, nil celebrius, vnguentum effuſum nomen eius, cuius ſuauitate repletur mundialis hæc machina: verùm omnis iſta vnguentorum effuſio, omnis iſta nominis celebritas ſuam originem traxit *à domibus eburneis:* ab eburnea virginalis vtero domo egreditur Verbum apud omnes creaturas nominis ſui, rerumque geſtarum diffuſurum fragrantiam. Sic magna orationis grauitate retulit D. Cyrill. Alex. Exegeſi de Incarn. Verbi hæc verba faciens, *Quia perinde ac unus è nobis ortum ex muliere ſortitus, eſt, fit, ut iure meritoque nomen quod eſt ſupra omne nomẽ accepiſſe perhibeatur, omneque genu cæleſtium, terreſtrium, & infernorum ipſi incuruetur & omnis lingua confiteatur, quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Ecce tibi nomen magnum, & celebritatem Chriſti vtero adſcriptum feminco, a quo originem traxit.

Proclus.

Pſal. 44.

Cyrill.

Vnde meritò Alcuinus ſer. de Nat. Virg. memorãs Rebeccæ, cuius aſtutia filius Iacob obtinuit a patre benedictionẽ, ſic de Maria fatur, *Rebecca futurorum præſcia magnificandi filij*

Alcuin.

manibus

manibus pelliculas hædorum circumdedit, & colli nulla protexit. Quaſi diceret, ô noua Rebecca a qua genitus patri, habitu inuentus vt homo, ſimilitudinem carnis peccati accepit, qua patris benedictionem venatus miro modo ſeſe magnificauit, vt meritò ſit & vocetur magnus Filius altiſſimi Patris. Hinc pulcrè D. Athan. ſic Mariam alloquitur, *Benedictionibus te celebrat prima acies, quæ ex Thronis, Cherubinis, & Seraphinis conſtat, qui magni Regis Dei cognitores appellantur.* Et cur magni Dei cognitores Mariam celebrant? Sanè, vt magni Regis Dei excellentias ſpeculantur, neceſſariò in laudes virginei vteri exſurgunt, quaſi in aliqualem Chriſtiferæ magnitudinis cauſam. Cui videtur ſubſcripſiſſe Guar. Abb. ſer. 1. in Annunt. vbi fatur, *Maria ſingularem præ omnibus electis inuenit gratiam apud Deum, vt videlicet Dei conciperet, & pareret filium, atque ex ebore corporis eius thronum ſibi virtus altiſſimi ſine manibus exſcinderet glorioſum. Glorioſus prorſus ille thronus ac mirabilis de quo Scriptura perhibetur, quòd non eſt factum tale opus in vniuerſis regnis, quod facilè teſtimoniis probaretur Angelorũ, qui ſemper, & inſatiabiliter in gloriã, & decorem Dominici corporis proſpicere concupiſcunt.* Sic de Mariæ ebore virgineo rutilat Dei thronus ſublimis, & eleuatus; ſic de Maria exorta Chriſti caro, afficit decoris magnitudine ipſos Angelos.

Athan.

Guarr.

§. XXXIX.

Vterus virginalis Mariæ non deiecit, ſed extulit Deitatem.

VAna relinquo vanis, qui Deum Mariano in vtero conſpurcandum metuebant, in illos telum contorſit Proculus felici dexteritate, *Nullam* inquit, *Deus contrahit labẽ, quòd intra viſcera, quæ citra omnem dedecoris notam condiderat inhabitat.* Aduerſus hæreticos hoc dediſſe ſatis, verùm fidelibus Aug. gratior exiſtit, qui Natiuitatem Verbi humilem, & excelſam prædicauit lib. 1. de Symb. ad Catech. *Vnde humilis? quia homo natus ex hominibus: vnde excelſa? quia ex Virgine.* Et ſanè ab vtero virgineo omnia glorioſa, & excelſa Deo canũt Angeli. Vnde B. Greg. Niſ. magnum quid, & excelſum meditatus, quo immenſa Dei maieſtas a cælo in terram migraret, hoc vnũ prę omnibus inuenit, nempe almam Virginitatẽ, ſic ait: *Non nauigio, aut curru aliquo, ſed incorrupta virginitate in vitã humanam traijcit.* Videtur acutus Doctor conieciſſe oculos ad nauigia illa auro flammantia, quibus nupturi Reges adnauigant, ſiue ad currus triũphis, gloriaque plenos, quibus Imperatores vrbem honeſtabant, hiſque deſpectis, ita fari. Non Deo nupturo triũphatori aureas claſſes pares, humanum vt mare tranet, non ſplendidos currus: habet, quo ſe exaltet maieſtas, habet, quo triũphet maximè ſublimis Saluator, non nauigio, non curru, ſed incorrupta virginitate in vitam traijcit humanam. Nullo ſublimius efferretur Verbũ, quàm dũ cõſcendit in almam materni vteri virginitatem. Hæc eſt illa Aquilæ volantis in cęlum via, quæ tam difficilis, & accliuis apparuit Sapienti Prou. 30. ſed audi qualiter ab Ambr. li. de Sal. 12. complanatur, *Quis cognoſcere poteſt quemadmodum Verbum in Virginem venerit, vt tam felicem fœtũ partus uirginalis effunderet, ideſt, quod ait veſtigia Aquilæ volantis, ideſt, Chriſti Domini aduenięntis.* Etenim nil magis nobis Verbi ad Virginem ingreſſus prætẽdit, quàm præpetes, & ſublimes aquilarum volatus. Vidiſti Aquilam panſis alis nubes perterebrare, arduis, ſublimibuſq. verticibus ſubſidere, cælorum altitudinem appetere, ideſt, veſtigium Chriſti Domini ad virginem aduenientis. Non ſe deprimit regia Verbi maieſtas, vt virgi-

Procul.

Aug.

Niſſ.

Prou. 30.

Ambr.

virgineum vterum teneat, imò tunc maximè Aquilæ celſitudinem ſublimemque volatum oſtendit. Etenim a virginitate nihil non ſublime exeũdum erat, nihil non diuinum, & maximum. Id quod notat Chryſol. ſer. 142. in eo quod Angelus ait, *Concipies, & paries filium*, eleganter ſubinferens ille *non dixit filium tibi, nõ dixit tuum: monita ergo per Angelum Virgo, ne præſumas hũc vocare filium tuum; ſed mox vt genueris, inuoca Saluatorem, quia virginitas non ſibi parit filium ſed pignus authoris, & integritas ſuum geſtat Dominum, non alumnum.* Ita Chryſol. quo nemo dignius virginitatis partum elucidabit: etenim qui a Virgine oritur, eam præ ſe fert magnitudinis exuberantiam, vt ipſa ab origine ſuperior, & præſtantior non tam filius, quàm Dominus appareat, non tam hominis factura, quàm hominum omnium vindex, & Saluator videatur.

Chryſol.

Hinc D. Ildephon. ſerm. 8. de Aſſumpt. Virg. *Virgo*, ait, *credidit admonita quod audiuit, meruit ſanctificata quod credidit. Deniq; tantum ſe ad cæli faſtigium ſubleuauit, vt Verbum in principio apud Deum ideſt, Dei filium de ſumma arce ſuſciperet.* Itaque non deſcendit Verbum, dũ Mariæ adeſt, ſed tota ſua altitudine conſeruata illum pertingit ſublimitas Mariæ, illique nouum dedit decorem, nouamque ſublimitatem. Rem cõficit vnus Gillibert. ſer. 21. in Cant. fatus, *Femina circundabit virum quomodo circũdat corona caput: caput enim Eccleſiæ Chriſtus, glorioſus planè in illo ſplendore gloriæ & paternæ figura ſubſtantię ſed ſuperaddito noſtrę quodam velut fuco naturę, & colore inducto dum ſublucet, plus placet nec illis tantũ qui ſecus ferre non poſſint; ſed in ijs etiam, quibus purè ſe ſplendor ille refundit.* Itaq; & Angelis, & hominibus exoritur Sol iuſtitiæ mirificè exaltatus condecoratus ab vtero virginali.

Ildeph.

Gillib.

A *Text.* Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris ſui, & regnabit in domo Iacob.

§. X L.

Virginis Matris amore, & æſtimatione tenetur Verbum diuinum.

SApientiſſimi Athenarum lege cauerunt, ne filij a matribus cognomen acciperent: quæ lex ita vniuerſos homines perua ſit, vt nihil ſanctius habeatur apud humanas familias, quam materna, & feminea decora obnubilare. Hinc natũ eſt prouerbium, quo Spiritus diuinus ca. 4. iſtam hominum ſtultitiam expũgit, *Stultus*, inquit, *homo deſpicit matrem ſuam*. Gratiores ſuis matribus Lycij, qui teſte Alexandro ab Alexandro, eo in honore, & æſtimatione habent matres, vt omiſſis patribus, nomen ſolum efferant, atque decus maternum. Quid mirum? habent hi quem imitentur filium Dei, qui ſummi Patris principatum diſſimulans, Matris gentilitate gloriatur immensè. Ecce tibi accipit ſedẽ Dauid, & regnabit in domo Iacob. Pulcrè ad hęc Ber. *Quid magnum promittitur ei, qui ſedet ſuper Cherubim, quem Propheta vidit ſedentem ſuper thronum excelſum, & eleuatum in throno Dauid?* Sane diuino Verbo, quia per matrem Dauid ſedẽ habet, Iacobea domus, Dauidicum regnum, gentilitia ſunt materna, adeò inde Verbo grata, adeò pretioſa, vt paterna ſtemmata, & ampliſſima, & diuina obliuiſcens his ſolum maternis gentilitijs ſe maximè iactet immenſoque gglorietur. Quod rectè calluerat quiſquis cecinit id Cant. 3. *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate quo coronauit illum mater ſua.* Hæccine ſunt diademata, quibus ſe conſpiciendum offert diuinus Salomon, diadema, quæ ex matre habet.

Prou. 4.

Bern.

Cant. 3.

ber: etenim diadema, regnumq. paternum in ſinu Patris luce inacceſſibili candet, immenſæ Deitatis abyſſus ſuperandi ſunt, vt quod a Patre accipit ornamentum appareat, quo exterius eminet, quo exultat, quo gloriatur, quo velles conſpici, maternũ eſt, & maximè gratum. Sic ingenioſus Guillelm. expendit, *Diadema, quo coronauit eum mater ſua, nẽpe regiam nobilitatem aſſumptæ humanitatis, qua eum coronauit, eo, quòd illum de ſanguine ſuo regio ſecundum carnẽ concepit, vnde Gabriel paranymphus, ecce concipies, & paries filium, & dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid, & regnabit in domo Iacob.* Sic ille vt gratius Verbi ornamentum, quo vellet dignoſci indigitaret, nimirum, quod ex Regia Matris familia hæreditauit, tanto erga Matrem amore, & æſtimatione afficiebatur Verbum. Quid plura? medijs ipſis paſſionis nubibus, quando candor ille lucis æternæ velabatur, quando poteſtas tenebrarum in Deum dabat iura, quando diuina omnia abſcondebantur, & ſe Pater ipſe abſcondebat vſque in Filij querelam; tunc Verbum diuinum diuinæ originis diſſimulationem & obnubilationem paſſus, hoc vnum habuit maximè in optatis, vt gentilitia Matris elueeſcerent, vnde ſub titulo Iudæorum Regis voluit excarnificari, vltimumque profundere ſanguinem. Vide, ò Virgo, quantum debeas Filio, inquit D. Ildeph. ſer. 8. in Aſſumpt. *vt te ueram Matrem oſtenderet, verum ſe hominẽ, patiendo tormenta monſtrauit.* Etenim maluit ſe Matris filium oſtẽdere ſub titulo Regis Iudæorum in cruce perſeuerando, quàm & titulum, & crucem deferendo ſe filium Dei oſtentare Iudæis poſtulantibus. Acutè hũc erga Matrem affectũ in Chriſto Domino Tertul. aduertit lib. 4. in Marcion. etenim vociferantem cæcũ, Ieſu fili Dauid miſerere mei, Ieſus ſtatim illuminauit, filius Dauid, qui hoc ſe & cognouit, & cognoſci voluit fidem hominis, etſi minus oculatam, etſi veri luminis compotè exteriori quoque viſione donauit, vt & nos regulam, ſimulque mercedem fidei diſceremus, *qui vult videre Ieſum Dauid filium, credat per Virginis cenſum.* Ecce tibi quo Ieſum tibi maximè obligabis, ſi illius materna decora, maternos aues in mente, & ore habeas.

Guillel. | Ildeph. | Tert.

§. XLI.

Virga ſtatim à Verbi conceptu claſſicum aduerſus Dæmones cecinit.

EXpendo adhuc cui regno, cui ſedi ſuccedat Verbum incarnatũ. Dauid regnum plenum bellis, ſanguine hoſtium madidum, vt ex eo ſolum a templi maximi conſtructione arceatur. Iacob ab vtero ſupplantauit fratrem: quid magis faceret ipſe Mauors, quàm ipſo in vtero matris arenam effingere, & inimicum bello deuaſtare? Horum ergo regnum, & ſedem accepit Dominus, hoc eſt iuxta Theophylactum, his ſeſe regnando accommodauit, gladium, ignemque, & crucem inimicis minitando, nec diſtulit bellum, ſed potius Iacobea proles ab vtero Matris perterrefecit aereas poteſtates. Memini Galen. in lib. *an animal ſit id quod in utero eſt*, talibus indicijs Heroum conceptus augurari, quòd ab vtero iam ſui experimentum præferant, ſicque inter alios ait, *Alcmena Herculem procreans terrorem aduerſarijs, diffidentiam inimicis incutiebat, cum adhuc infantẽ utero gereret.* Alcmena longò præſtantior Maria, quæ Verbũ concipiens adhuc infantẽ vtero geſtabat, etiã terribilis hoſtibus videbatur, terribilis, inquam vt caſtrorũ acies ordinata; *& quidem*, ait Guillelmus, *ex quo Dei filiũ peperit, terri-*

Guillel.

bilis

bilis Dæmonibus fuit. cùm enim viderent eam integritate ſimul & prole gaudentem, vehemens illis ſuſpicio incidit, ne forte illa genuiſſet tot propheticis vocibus olim pronunciatum Meſſiam, per quem eorum imperium rueret, itaque virginitate illius puerpera nil eis tunc terribilius. Iam iam Mariæ virginea aluus terrorem aduerſarijs incutiebat, cum adhuc infantẽ in vtero gereret. Quod pulcherrimè excogitauit Athan. dum illud Angelicum expendit, nimirum, *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obũbrabit tibi. Enimuerò, vt in Apoſtolos virtus iſta ideò deſcendit, vt contra omnem aduerſarium virtutem vigerent, ideoque Spiritus ſuperueniet eſſentialiter, ita quoque Spiritus ſanctus in Virginem deſcendit.* Sic ille: vbi pondero energiam comparationis Mariæ de Spiritu S. habentis, cum Apoſtolis eodẽ flammanti correptis ſpiritu, vt contra omnem aduerſariam poteſtatem vigerent. Etenim latet in hac ipſa comparatione quędam contrapoſitio nõ inelegans, quatenus Apoſtoli, ſublato in cælos Domino, igneum Spiritũ ebibentes, terribiles aduerſarijs extiterunt: at Maria a primo Verbi in mundum ingreſſu, cùm primum vtero habuit infantilia membra, ò quàm terribilis, ò quàm aduerſarijs formidabilis erat! adhuc virgineus vterus calefaciebat puerulí artus; & quaſi ignientis tela, quaſi hoſtilia elaborantis arma officina formæ horrebat. Vnde meritò exclamauit de Chriſti Natiuit. *O vtere, in quo arma aduerſus mortem fabrefacta ſunt!* Cuius ſententiæ pondus vt exprimatur, conſule prius Virgilianum ſpecus, vbi Vulcania domus, vbi tela omnia fiunt, vbi

Athan.

Virgil.

Vulnificuſque chalybs vaſta fornace liqueſcit,
- - - - - Et Cyclopum exeſa caminis
Antra Aenea tonant, validiq. incudibus ictus
Auditi referunt gemitum, ſtridũtque cauernis
Strictura chalybum, & fornacibus ignis anhelat.
His informatum manibus, iam parte polita,
Fulmen erat.
Parte alia Marti currumque, rotaſque volucres
Inſtabant, quibus ille viros, quibus excitat vrbes:
Aegidaque horrificã turbatæ Palladis arma:
Fulgores nunc terrificos, ſonitumque metumque
Miſcebant operi, flammiſqueſequacibus iras.

Tolle gemitus, & omnis huius terrificæ officinæ finge tibi Mariam in vtero æmulatricem, vbi cum infantilibus membris credes fabrefieri ignea tela, gladium ancipitem, rapidum fulmen, fulgores terrificos, ſonitumque, metumque, flammiſque ſequacibus iras: quæ omnia aduerſus mundiales, aereaſque poteſtates vtero virginali fabrefiunt. *Quid enim non horruerunt principes tenebrarum, quando viderunt præter morem inſtructam omni armatura fortium contra ſe procedere feminam?* Hæc pulcrè ſe . de Nat. Virg. Alcuin. intulit memorans virgineum vterum a verbo concepto, ramorum, terrorumque officinam: nec mirum quòd nigras Dæmonũ phalanges perterrefaciat, quæ lucidiſſimis cælorum exercitibus eſt terrori, vt Epiph. exiſtimat his verbis, *Obſtupuerunt omnes Angeli, & vniuerſus Angelorum exercitus timore, tremoreque graui dicenti, quia cernebant illum, qui habitat in calis per eam verſari in terra, & exhorreſcebant Virginem, & formidabant dum conſpicerent eum, qui principio caret deſcendentem à Throno Cherubico, in vtero virgineo ſedere.*

Alc.

Epiph.

§. XLII.

Maturet certamina, qui Regnum Chriſti velit comparare.

Oſea 12. REgnat equidē Chriſtus in domo Iacob, in domo nēpe illius, qui priùs nouit certamina, quàm lucem; qui vt ſenſit inimicum, non tempus naſcendi expectauit; *Sed ab vtero ſupplantauit fratrem*. Nihil enim magis pauendum Dei hoſtibus, quàm forte, & intrepidum initium pugnandi. Nonne Ægyptij plures ſuſtinere plagas? ſed quum vident primogenita occiſa, tunc Iſraeli poteſtatem exeundi faciunt. Quod meditatus Naz. in nat. 2. Paſch. dicit. *Naz.* *Neque enim eam plagā Aegyptij perferre potuerunt, ſed tunc Iſraelitis diſcedendi poteſtatem faciūt: eodem modo Dæmonibus quoque animarum noſtrarum perſecutoribus grauiſſima hæc pęna videtur, quando in animo ab omni oſtentatione alieno primogenita peccati, hoc eſt, prima vitij origo, ac principium à nobis extinguitur*. O quàm primouetur Dei regnum, & peccati regnūm cadit, vbi miles primis incurſibus ſtrenuè obſtat, & primis auſibus oſtenditur clarus! Irruerat Satanas in Iobum, & vbi prima ſua tela inania vidit, ſic vxoris per vocem clamat. *Quouſque ſuſtines?* *Iob* 1. *Orig.* Quibus commotus Orig. lib. 2. ait. *Non dicit Iob, qui torquebatur quouſque ſuſtineam? quouſq; torquear? Diabolus verò, qui non ſuſtinebat dolores; ſed confuſionem dicebat ad patientem, quouſque ſuſtines? Iob, qui ſuſtinebat, non ſuccumbebat. Diabolus, qui non ſuſtinebat, deficiebat*. Sanè grauiſſima hæc pœna videtur Diabolo, quando fortiter in principio reijcitur, quando primi eius expugnantur conatus, id prorſus intolerabile ducit. Felix ille, qui ſic audet a principio: dicunt vulgò *dimidium facti, qui bene cœpit, habet*; at ego Chriſtianorum regnum in primis auſibus crediderim conſtitutum. Ecce vobis Abraham iugu- *Gen.* 22.

A laturus filium, cùm primùm gladiū ſtringit, ante vllam ſanguinis effuſionem coronam obtinet triumphi. D. Iſid. Peluſ. lib. 4. ep. 154. dicentem. *Iſid. Pel.* *Erat cernere naturam quidem cū ſuis armis, atque copijs omnibus humi proſtratam, ipſum verò ſtantem, & manum extendentem non corona praditā, ſed gladio quauis corona illuſtrius fulgente armatam*. Quibus pondero, B quòd omnes aduerſantes phalanges humi iaceant proſtratæ ad primam militis eductionem gladij, & quòd corona nō in capite poſt facinus impletum, ſed in ipſo effulgeat gladio. Equidem ea virtute eduxit vir ſtrenuus gladium, nihil moratus, vt vel a primo eductionis nixu victoriam, & coronam reportauerit. Sic de ipſo Iob. cap. 1. poſt hoſtis primos conflictus dicitur. C *Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta ſua, tonſoque capite corruens in terrā adorauit*. Cur ſeſe in terram proſternit? Pulcrè Orig. lib. 1. *Orig.* *Primùm ſurrexit & ita demū ſe proſtrauit: ſurrexit ad prælium, proſtrauit ſe ad pacem; ſurrexit ad victoriæ perfectionē; proſtrauit ſe ad corona ſuſceptionem*, vt vel ipſo in certaminis capite ſe dignum corona oſtentaret. D

§. XLIII.

Chriſtus Dominus omnibus ſuas paſſiones manifeſtauit, abſcondit ſuas glorias.

MIraberis Iacobū in vtero animosè aduerſum fratrē inſurrexiſſe, cuius certaminis gloria vtero matris fuit clauſa: verùm vbi in lucem editus eſt, nunquam non timuit fratrem, ſic enim Geneſ. 32. ad E Deum clamat. *Erue me de manu Eſau fratris mei, quia valdè eum timeo*. *Gen.* 32. Inſuper magna cinctus familia in conſpectu omniū cum ad fratrē appropinquaret cap. 33. *adorauit pronus in terrā ſepties*. Sic victorias & animoſitatem vteri tenebris concluſit, metus autem, & infirmitates corā omnibus

nibus propalauit. Sanè hinc dicitur Ieſus in domo Iacob regnaſſe, quando de Iacobi more ipſe Ieſus totus erat in manifeſtandis paſſionibus, & glorijs obnubilandis. De his audio
Iſai. 6. Iſaiam dicentem c. 6. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum*. De paſſionibus autem agẽs
Iſai. 53. c. 53. inquit, *uidimus eum, & non erat aſpectus*. Quibus id ſtatim venit ponderandum, nimirum quòd ad videndas glorioſas ſedes, & thronos vnus, & ſolus Iſaias admittatur, ait enim *uidi*; verùm vt ad paſſiones ventum eſt, iam non ſolus, ſed cum multis accedit, fatus *uidimus*. Id quod ele-
Bern. ganter attigit Bern. ſerm. 5. in Iſaiæ locum dicens, *Communis uiſio uerbo pluralis numeri deſignetur: hac autem tam ſingularis eſt, quàm ſublimis. Ibi tanquam unus è multis uidimus*, ait, *hic tanquam ſolus, & ſolitarius leuans ſe ſupra ſe, uidi*, inquit, *Dominum ſedentem*. Is enim eſt Ieſus, qui glorias ſuas ab oculis mortalium ſtudioſè arcet, verum paſſionum ſuarum infirmitates, contumelias præſentiſſimas omnium oculis velit eſſe. Dici-
Exo 40. tur Exod. 40. *Pones altare aureum in quo adoleatur incẽſum coram arca teſtimonij; Tentorium introitus tabernaculi pones, & ante illud altare holocauſti*. Ecce tibi vtrumque altare Chriſtum ſignificabat; ſed quod aureum eſt velo contegitur; alterum, nempe holocauſti, palam omnibus
Cyrill. patet. Cur hoc? D. Cyrill. Alex. lib. 4. Ioan. cap. 28. ait, *Celabatur primum, quia occultata atque recondita eſt gloria Chriſti; alterum autem uulgo patebat, quia mors eius omnibus patet*. Siccine qui de regno Chriſti velint gloriari, patefactis infirmitatibus, virtutes curent celare, & abſcondere. Id quod pulcherrimè oſtendebant ſorores illæ Lazari, quæ eius infirmitatem verbis, & literis manifeſtarunt? at vbi eum mundo mortuum viderunt, ſic recondunt, &

A abſcondunt, vt nec amiciſſimorum oculis pateat. Sic D. Bern. ſerm. 3. de Bern.
Aſſumpt. expendens illud Domini apud Ioann. *Vbi poſuiſtis eum? Sorores*, inquit, *alloquor, quæ ſepelierunt fratrem prædicatione, & miniſterio, ubi ergo poſuiſtis eum? abſconditus eſt foſſa humo, nõ facilè inuenitur*. Et rectè docetur abſcõdi foſſa humo, qui mortuus mũdo Chriſto renaſcitur.
B

§. XLIV.

Generis nobilitas magni ponderis eſt in Prælatis.

NOn caſu vbi de regno Ieſu agit Angelus ad domum Iacob præ cæteris cucurrit, quaſi ad fontem totius Iſraeliticæ nobilitatis. Equidem
C nulla domus eſt in toto Iſrael, in qua degenerum aliquid non inueniatur. In Abrahæ domo Iſmael ancillæ filius: in Iſaac domo quis magis degener quam Eſau? & ſic in alijs: vna Iacob domus nihil degenerum paſſa eſt, ſed tota populi nobilitas ab illa pullulauit. Iam meritò futurus orbis Rex de antiquo nobilitatis fonte commendatior, nihil enim ſic prẹ-
D mit ingenuos ſubditos, quàm a fæce populi ſuſtinere duros Prælatos. Accipite quid ſanctiſſimus ille Epiſcopus Ptolemaides Syneſius in quodã Andronico Præfecto ſibi infenſo Syneſ.
notarit ep. 67. fatus, *Meminiſtis cuius modi erga me extiterit? qui ut nihil aliud certè ab illis maioribus ortũ duxeram (ab Eruſtine enim qui Doriẽſes in Spartam deduxit, ad meũ uſque*
E *parentem generis ſucceſſiones publicis tabulis inſcriptæ ſunt) is qui ne aui quidem nomen edere poſſet, imò nec parentis ut aiunt, niſi quantũ coniectura aſſequi poteſt. porrò à piſcatu ad Præfecti currum ſit euectus*. Hac ſolũ vir egregius ſuas ærumnas ponderabat, nec aliud dolorum pondus inueniri poſſet maius, quàm quod in-

genui ſubditi vile ſuſtineant ſibi durum Præpoſitum, & prælatum: præterquàm quòd mille alia incommoda proſiliunt ſtatim ab ijs, qui a ſentina præſumunt clauum. Ea eleganter notauit D. Ennodius in paneg. Theodorici Regis de quodam tyranno aiens. *Metuebat parētes exercitus, quem meminiſſe originis ſuæ admonebat honor alienus, nam ire ad nutum ſuum legiones, & remeare, pauore algidus imperabat: ſuſpecta enim eſt obedientia, quæ famulatur indignis, & quoties Prælatos conuenit conſcientia ſtirpis vltimæ, & illud metuunt, quòd timentur.* Et ſanè mens vilibus aſſueta malè ſemper audit in ſceptris, illi continuus comes metus, & ſuſpicio ſe ſperni, ac contemni, dominādi diſciplinam nec nouit, vt quæ innutrita fuit ſeruis. Idcirco inter felicitates fortis illius fœminæ Prou. 30. hæc nō poſtrema cenſetur, quòd *nobilis in portis vir eius*. Cum enim maritus dominus ſit vxoris, non poterat ſubditæ plena felicitas intelligi, ſi dominum ſortiretur, quem innata nobilitas non offerret. Hinc iam non miror id, quod ſæpiſſimè obſtupeſcere ſolebam de imperio Iſraelitarū, quo nullum noui miſerius, tot cladibus refertū, tot a Deo vero defectionibus plenum, in quo vix vnus inter mille bonus princeps extitit. Ecce Dauidem, Ezechiam, & Ioſiam, aut vnum aliū, & reliqui omnes Reges mali fuere idololatræ, in Deum rebelles, populo damnoſi. Quæ huius rei ratio? nēpe ſeruilis, & abiecta conditio, quā gentes illæ apud Ægyptios captiuatæ ebiberunt. Hanc reddidit Anaſt. Nic. q. 45. vbi tractans intolerabile damnum Prou. 25. notatum, nimirū *ſeruus cū regnauerit*, ita loquitur, *id eſt, ſi ſeruus regnauerit nempe Iſrael, qui fuit ſeruus in Aegypto, & inſipiens repletur fuerit cibis, vt qui terram in promptu acceperit, & comederit, & repletus recalcitrauerit.* O vtinā ille ad prælaturas eligatur, cui generoſitas, cui ingenuitas, cui iubere innatum ſit! Fallor, ſi hoc nō tradebat D. Chryſoſt. hom. 7. ad pop. dū ex 1. Gen. ait. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtrā; quid eſt ad imaginem noſtram? principatus imaginē dixit, vt quemadmodum nullus in cælo eſt Deo ſuperior, ſic ſuper terrā nullus ſit homini ſuperior: vno enim hoc, & primò honorauit, quòd ad imaginē ſuam eum fecit. ſecundò quòd non laborum præmium imperiū nobis præbuit.* Etenim hoc maximè notandū, quòd a Deo imperium non datum eſt laborum præmium; ſed naturæ ipſi inſeminatum humanæ, quaſi velit eos in præfecturas aſſumi, quibus innatū eſt imperare, & iubere. Vix equidem eſt aliquis labor, qui imperio munerari debeat, vbi natura minimè ſuffragatur. Vnus Deus ad omnipotentiam ſuam oſtentandam ignobiles, & rudes piſcatores, in Eccleſiæ principes elegit, at ipſi ſtatim vbi pro Iuda duodecimus Apoſtolus eligēdus erat, an elegerunt piſcatorem, & rudē hominem? Abſit, imò vt bene notauit D. Anton. apud Lorinum, elegerunt Matthiam, virū mira eruditione, & doctrina præclarum. Ille enim ſolus, qui de lapidibus poteſt facere filios Abrahæ, poteſt de vilibus, & ſeruis bonos ſuſcitare Prælatos.

Margin notes: Ennod. — Prou. 30. — Anaſt. Nicen. — Prou. 25. — A — Chryſo. Gen. 1. — B — C — Anton. — D — E

Text. Dixit autem Maria ad Angelum, quomodo fiet iſtud, quoniā virum non cognoſco?

§. XLV.

Maria experta Domini præſentiam ſupra naturam audet.

CRedidit Maria Angelo, credidit, inquā, ſe parituram Deū; & tamen votū conceptum de virginitate æternū ſeruanda humiliter, & ſubmiſſe exponit. Sic Patrum authoritate fultus tradit Toletus, ſic verba ipſa attendenti facilè perſuadent.

Mihi

Mihi vnum accidit admirandum, ſiquidem Virgo Angelico credit ſermoni de prole diuina a ſe parturienda, cur modum exquiſiuit? Cur prætendit votum, & propoſitum caſtitatis? An in Deo obliuionem ſui propoſiti machinatur? Crediderim ſanè Mariam non tam conatam eſſe emiſſum exhibere votum virginitatis, quàm illo exhibito adducere Deum, vt ex virgine incorrupta naſcatur. Annuit quidem partui; ſed partus mundialis leges faſtidiens virginitati adhæret, & a Deo expoſtulat modum, quo virgo pariat. De Ioanne adhuc in viſceribus matris agente, ſic Antipater meditatur. *Cum ex matrice in matre Chriſtum Ioannes aſpexiſſet, præuidens, exiliens, naturæ terminos conatus eſt tranſire. Video enim Dominum, dicebat apud ſe, qui imponit naturæ terminos, non expecto tẽpus quo ſolet fœtus geſtari in vtero.* Sic ſupra naturã conatus exilire infans eo ſolum quòd ſe Domini præſentia ditari videat. Sic Maria Ioãne animoſior ſecum Dominũ Angelico teſtimonio præſentiẽs, ſe in maximã Dei gratiã euectam conſpiciens, mediocria iſta pertæſa, magna audet, & cũ ſibi Deiferum partum videt offerri, naturæ terminos tranſcendit, nouũ, & inauditum virginis partũ expoſtulat, ſoli Deo remittẽs excogitãdum modum quo pariat virgo florida. Hoc ipſum femineo ſexui conſulebat Chryſol. in hæc Mariæ verba inquiẽs. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Mulier, quem virum quæris, quẽ tu in Paradiſo perdidiſti? Redde virum mulier, redde depoſitum Dei, redde ex te quem perdidiſti per te, prætermitte naturæ ordinẽ, recognoſce ordinẽ Creatoris.* Nil dulcius, ad exprimendam excellẽtiam Mariæ, quæ feminarũ agens perſonam corrigere nititur damna primæ nobili antipathia. Etenim illa Angelico fanſa ſermone fructus dulcedinem noluit guſtare ſine viro, quem perdidit guſtu fructus. Hæc ab Angelo ſalutata, vt fructum ventris perciperet benedictum, noluit comitem habere virum; ſed ipſa ſola reſpuens omnes perditos viros ex ſe ſola, ſuiſque viſceribus Dominicum audet ſperare fructum, præſentienſque ſecum gratiam Creatoris, vt ait Chryſol. audacter ordinem prætermittit naturæ. Ad hæc acuta eſt Anaſtaſij Sinaitæ ponderatio, etenim Matth. 21. dicitur. *Intrauit Ieſus in templum Dei, & eijciebat omnes ementes, & vendentes in templo, & menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit, & acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo, & ſanauit eos.* Et quidem cæcos, & claudos a ſe templi clauſtra arcebant: vnde ergo modo iſti ad templum accedere ſanandi audent? Anaſt. Sinaita lib. 4. de rectis fid. dogm. inquit *Claudos, & cæcos lõgius arcet lex ab ingreſſu templi, deſignato admirabili hoc prodigio, nimirum excluſis templo negociatoribus, qui viderant & audierant ſecum reputãtes, id operis humana eſſe fragilitate ſuperius, auſi ſunt ingredi.* O quã audere poſſunt ſupra omnem vim ij, qui præſentem Deũ augurantur! Miraberis quòd Marc. 10. petat Ieſus a ficu fructus, cũ non eſſet tempus ficorũ, cur hoc Dominus faciebat? An, vt doceret homines præſẽte Domino ſupra omnẽ audere naturã? Ita Orig. in Matth. tom. 16. fatus. *Vult enim Chriſtus fideles ſuos meliores eſſe humana omni natura, & erigit eos ſupra naturã & vt dicã opera Dei magis, quàm hominum, propter quod hominibus dicit, quoſcũque ad beatitudinem vocat: Ego dixi Dij eſtis, & filij excelſi omnes, arguens eos, qui nolunt eſſe Dij, neque filij eſſe excelſi.* Quippe crimẽ eſt, ſi præſẽtia Domini muniti non audeamus in ſuperiora, & diuina. Igitur virũ expauit Maria, & præſentiens Deũ ſola ſibi totum diuinũ

Antip. Chryſo. Anaſt. Sina. Matt. 21. Marc. 10. Orig.

exoptat fructum infundi, vt ſimul ipſa totum vniuerſę refundat creaturæ. *O vtinam*, clamat ſic Alcuinus, *poculum ſuum ebria illa Eua, aut totũ ebibiſſet, aut totum effudiſſet!* At participem habuit virum, & perdidit omnes viros; prudentior Maria dum virum deſpicit, totum ipſa ebibit vitalem fructum, vt tota vniuerſi illo perfundatur naturą.

Text. Reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obũbrabit tibi.

§. XLVI.

Marię ſanctitas in Verbi Incarnatione maximè enituit.

TOtum Incarnationis negotium, quia diuiniſſimũ, diuino tribuit Angelus artifici, nempe Spiritui ſancto, eiuſdemque virtuti fœcundatrici. Placet in hac re nobis Euthym. qui & placuit doctiſſimo P. Ioanni Maldonato minimè diſtinguẽti Spiritum ſanctum, & virtutem Altiſſimi: imò iuxta Scripturarum loquelã venuſta eſt eiuſdem repetitio, idemque Spiritus ſanctus, & virtus Altiſſimi, quæ obumbrabit, id eſt, quaſi obnubilabit, ſiue quaſi nubibus obteget, vt irroraretur Maria, diuinoq; fœcundata, & compluta ex nubilo, animatam germinaret ſalutem. Hęc mihi benè donauit Maldonatus, quibus ſub breuitate trãſcriptis, iam hinc vocor in Marianum panegyricum cuius ſupereminens ſanctitas iã palam ſub his verbis enituit. Enimuerò Bern. acutè expendens illud, *Spiritus ſãctus ſuperueniet in te*, ſuper plenitudinem quandam virginalis ſanctitatis exaltat, quæ non ſolumã interne plena, ſed & ſuperplena cõſpicitur propter abundantiam gratiarum, cuius ſuper illam erumpũt radij. Ille nimirum Spiritus, qui iuxta Apoſtolum in cordibus noſtris clamat, inibi clauſus miro in Maria modo ſupereminet, ſupereminenteſque effundit ſanctitatis radios. Neſcio quam huiuſmodi ſuperplenitudinem ſanctitatis in protomartyre Stephano ſunt mirati Patres, quæ interioris hominis anguſtias rimãs, exterius ſui clariſſimam ſpeciem dabat. Cuius rei rationem pulcra ſimilitudine exponit D. Greg. Niſſ. apud Lippoman. *Nam*, inquit, *ſicut ignis idoneam nactus materiam ſublimẽ flãmam tollit, & ſplendidiorẽ lucẽ efficit: ita Spiritus S. ex magno Stephani animo clariores gratiæ radios emittebat.* Quid vendibilius? Sanè ignis pro qualitate materiæ exurgit in flammas, & eam quandoq. inuenit materiam, intra quam concluſus vix extra appareat; verùm quando aptam materiam inuenit, & mundam, ò quàm ſublimibus, quàm ſplendidis, quàm diffuſis ſupereminet flammis! Igitur Marianam mentẽ, & pinguem virtutũ adipe, & mundam puritate virginea, quales putatis tędas præbuiſſe ignibus Spiritus S.? Crediderim, quod ignis diuinus tantam, tamque idoneam materiam nactus, eas ſuperfuderit flammas, quę mẽtis creatæ ſuperãtis anguſtias ſeſe propè in immenſum dilatauerint. Quid plura? Adi Rupert. qui ex tũc primo putat tertiam Trinitatis perſonam ditari nomine Spiritus S. tãta fuit in Mariam profecta moles ſanctitatis. De fluuio Paradiſi dicitur Gen. 2. *qui inde diuiditur in quattuor capita*; id quod ad rem ſpiritualem trãsferens Abbas Cellenſ. lib. de panib. c. 12. ait, *quia ſimul collecta gratiæ plenitudo nullatenus creaturę humanæ capacitate poteſt apprehendi, in quattuor capita dicitur diuidi, priuilegio tamen Filij ſui ſupra totius creaturæ meritum Mater Dei aſperſione Spiritus S. tota Deitatis gratia eſt ſuperfuſa.* Hęc ille.

Hanc exuberantem Mariæ ſancti-

Margin notes: Euth. Mald. — Bern. — Niſſ. — Gen. 2. — Cell. — A B C D E

Hilar. ctitatem præ oculis habuit D.Hilar. dum ſer.de Aſcēſ. *Verbum diuinum*, ait, *ſinum Virginis inuiolabiliter pertranſit, ſicut reuerenter intrauit*, Expendo illud, *reuerenter intrauit*, & non poſſum non meminiſſe illius ma-
Exod.1. gni legiſlatoris Moyſis, qui nudis pedibus, ob reuerentiæ notam iuſſus eſt videre viſionem magnam: ſed cur ea reuerentia a tanto viro expoſtulatur? *quia*, inquit textus ſacer, *terra in qua ſtas ſancta eſt*. Iure terrę ſanctitas quamcumque reuerentiam poſtulabat. Hinc iam potes colligere Marianæ terræ ſanctitatem, quam non Moyſes, ſed Deus intrauit; magna ſanctitas, quam verentur homines, quam reuerentur, & Angeli: verum Mariæ ſanctitas præſtantior omni creaturæ ſanctitate, ſiquidem illam reueritus eſt omnium maximus Legiſlator. Aſt cupis cognoſcere qualem reuerentiam Deus exhibuerit maternæ ſanctitati, eam præclare ex-
Zeno. plicuit D.Zen.ſer.4.in Nat.Chriſti, dum ait. *Tempore maturo Diuinitatis dignitate depoſita; non tamen poteſtate, cælo egreſſus, ſacrario tēpli virginalis hoſpes pudicus illabitur*. Obſeruo illud *diuinitatis dignitate depoſita*, & ſimul recordor illius triti moris, quo iudices, quum principem, ſeu virum illuſtrem inuiſunt, comitatis, & obſeruantiæ ergo non antea conueniunt, principem, quàm virga dignitatis inſigni ſepoſita. Hanc Matri ſuæ reuerentiam exhibuit ſupremus creaturarum Iudex, diuinus Legiſlator, ſummus omnium princeps Deus, qui non aliter virgineum, ſacratiſſimumque ingreditur vterum, quàm diuinitatis dignitate ſepoſita, hoc eſt, maieſtatis inſigni dimiſſo.

§. XLVII.

Quidquid carni, & ſanguini proximū eſt ſuſpectum & inuiſum habeatur à mente caſta.

CAſtiſſimè Virgini grauidandæ diuinus illabitur Spiritus, caro A enim in caſtitatis negotio, nō ſolū nō prodeſt quicquam, ſed etiam officit plurimùm. Pulcrè D. Chryſol. ſer. Chryſo. 142.ad Virginem Mariam loquitur. *Deus ipſe ad te venit, quia te pœnituit ad hominem perueniſſe, nec iam caro ad carnem, ſed Spir. S. ſuperueniet in te.* Quaſi diceret, vbi carnis illecebras fugiſti: vbi te Virgine caſtam exhibuiſti, non caro, ſed Spiritus in te B requieſcet, in tèque ſua exercebit munia: vnus Spiritus caſtis mentibus familiaris, & amicus ſit. Quicquid carni concernit, ſuſpectum & inuiſum habet: quam potius doctrinam caſtitatis cultor Ioſeph, veſtes fœminæ retentas manu reliquit, & fugit. Sed cur veſtes reliquit? An Gen.39. quia veſtes carni proximæ ſunt, & caſtus animus, neceſsū eſt, vt fugiat C etiam carnis vmbram? Ita prorſus D. Nilus in cat. ad c.1. Iob dicens. Nilus. *Ioſeph ille pudicitię athleta, voluptate illum tenere conanti, res quę habent commercium cum corpore, tanquam indumenta relinquens, foras egreſſus fugit.* Expendo quam ſe expediat vir caſtus a rebus quæ habent commercium cum corpore, quaſi ſola incorporea, & ſpiritualia poſſint eſſe men- D ti caſtæ ſecura. Vtinam ſic cauiſſet primæuus ille ſacerdos Aaron, at male cautus, vt inaures feminarum petijt. Exod.32. quid inde, niſi laſciui vituli idolum effingeret? *Quas cum* Exod.32. *ille accepiſſet, formauit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum.* En caueamus a rebus, quæ habent commercium cum corpore, ni velimus illis adoraturi ſuccūbere. Id monebat Naz.or. Naz. E in ſanct. Baptiſma dicens. *Illuſtrentur oculi, vt recta cernamus, nec meretricium vllum ſimulacrū ex accurato, & ſuperuacaneo aſpectu cōflatū in nobis circumferamus*. Nil quaſi mediū eſt, & viſio carnalis pulcritudinis, & ſtatim idolum, cui miſere genua curues, & muliebrem mundū attingis, & ſtatim laſciui vituli altaria donis cumu-

cumulas. Non multū diſſentit Clem. Alex. 2. Pædag. c. 21. fatus. *Beati quidem fuiſſent Hebræi veteres, ſi mundū mulierum abſtuliſſent, & abieciſſent, vel ſolummodo fudiſſent. Nunc autem cum aureum bouem conflaſſent, & in eo adorando idololatriæ peccatum admiſiſſent, ipſi quidem nec ex arte, nec ex proprio inſtituto commodi quicquā ceperunt.* Sane ſi mundum muliebrem abieciſſent beati fuiſſent, at vbi manibus acceptum conſpexerunt, in eo adorando miserè ſeſe cōficiunt. Hinc virgo cauta in eo, quem Angelum, purumque cognouerat Spiritum, corporalia, carnique concernentia timebat verba, turbata in ſermone eius; ſic enim cogitabundam, & meditabundam inducit Andreas Cret. Mariam. *Quæ eſt illa ſalutatio, aut vnde ingreſſus, qui nuntium hoc mihi aſportauit? Angelum ergo eum cenſebo? Verum hominis inſtar loquitur.* Sic cauta virginitas, adeò puros ſpiritus amabat, vt vel in ore Angeli verba humana metueret.

Cl. Alex. — An. Cret.

§. XLVIII.

Ab vno Spiritu ſancto inhabitante didicit Maria ſuam integritatem æternare. Vbi de B. Xauerij integritate.

De conceptu monita Maria, & pro virginali integritate ſolicita, nihil dubitans, ſed modum ſeruādæ, in partu, & poſt incorruptionis requirens, aiebat. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Nouit Angelus Virginis affectum, nouit diſcipulam parari, quæ æternam incorruptionem ediſceret, & protinus tantæ diſciplinæ magiſtrum profert, locutus. *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te.* Ad hæc D. Bern. hom. 4. *Ac ſi Angelus reſpondeat ad Virginem. Quid à me requiris, quod in te mox experieris? Sciens ſcies, & feliciter ſcies, ſed illo doctore, & authore: ego autem miſſus ſum nuntiare virginalem conceptum, non creare, nec poteſt doceri niſi a donante.* Et quidem non eſt poteſtatis Angelicæ, quòd virgo doceatur ſuam integritatem æternare, id ad diuinum ſpectat magiſterium. Spiritus, qui intime illabitur membris humanis, ille ad incorruptionem facit proficere, & immortalitatem. Modo accipe pulcra Tert. verba lib. de Trin. vbi ſic loquitur de Spirit. S. *Inhabitator corporibus noſtris datus eſt, & ſanctitatis effector, id agens in nobis, vt ad æternitatem, & reſurrectionem immortalitatis corpora noſtra perducat, dum illa in ſe adſuefacit cum cæleſti virtute miſceri, & cum Spirit. S. diuina æternitate ſociari. Erudiuntur enim in illo, & per ipſum corpora noſtra ad immortalitatem proficere dū ad decreta ipſius diſcunt ſe moderanter temperare.* Ecce qualiter a Spiritu S. ebibunt corpora noſtra diſciplinam ſeſe æternādi, immarceſcibilemque corruptionem conſeruādi; vt hinc norint virgines quo doctore poſſint diſcere ſolidā integritatē ſeruare, dum nimirum ad decreta ipſius diſcunt ſe moderanter temperare. Etenim Spirit. S. caſta decreta eò ſpectāt vt viuidam, & æternam ſeruent virginum incorruptibilitatem. Cauet lex Leu. 21. *ad omnem mortuum nō ingredietur omninò*, & nihilominus Moyſes ipſe Ioſeph oſſa mortua ſecū aſportabat. Vbi ergo legum obſeruantia? Quaſi a Moyſis ore reſpōdet D. Iſid. Peluſ. lib. 4. ep. 157. dicēs. *Non violo, non ſoluo, inquit, legē ſed per hoc oſtendo rē ipſam quæ per ſcripturā, ac verba legis ſignificātur, diligenter eſſe attendendā. Ego enim eum, qui caſtitatē coluit, pro mortuo non habeo.* Quippe qui caſta diuini Spiritus decreta ſecutus eſt, ſemper viuidā, & floridam ediſcit integritatem ſeruare. Pro quo notandum mihi in primis aſtat, quòd Ioſeph iubeat moriturus, vt oſſa eius arida ex Ægypto, in patria ſepulcra reducantur, verum pater eius Iacob longe aliter cauet, ne corpus emortuum

Bern. — Tertul. — Leu. 21. — Iſid. Pel. — Gen. 40.

tuum Ægypto ſepeliatur, ſed carnibus integris trāſferri ſtatim mauult. Gen. 39. Cur ita? Rem pulcrè attingens D. Aug. Aug. lib. 2. de mirab. ſacræ Script. c. 15. ait, *Iacob namque nequaquam externæ gentis feminis, niſi his, quæ de Meſopotamia ſecum venerant, miſcebatur: idcirco ad paternum ſepulcrum integro corpore poſt mortem ſtatim deuehitur. Ioſeph verò Aſſenez Putipharis ſacerdotis Heliopolis filiam vxorem accipiens, externo ſanguini fuerat immixtus, & ideò poſt mortem in extraneo terræ imo conditus eſt*. Sic mille virgines à Spiritu ſancto edoctæ, ſuam integritatem æternarunt, nullā enim videntes corruptionem, integro corpore transferendæ ſunt in cæleſtem patriam. Sic Chaterina, ſic Cæcilia, ſic Beatiſſimus Indiæ Apoſtolus Franciſcus Xauerius Ieſuitarum decor, is ſanè vt de Spiritu ſancto accepit, quod alienigenarum, & exterorum prouincias peragraret, quin mulierum exterarum vel viſui acquieſceret, ſic integro corpore, floridiſque, & viuidis carnibus in patrium ſepulcrum tranſportatur. Similem huic corporis integritatem Bern. in Beat. Malachia meditatus D. Ber. ſer. 1. meminit illius Pauli ad Rom. c. 8. dicentis: *habitat in me peccatum*. Sed qualiter in tanto Apoſtolo peccatum habitaret? Sanè habitabat vt in carcere, non vt in poſſeſſione, habitabat, inquam, vt coactus in vinculis, habitat, ne officiat. Idipſum ad mortē in viuido, & integro cadauere transferens, ait: *Sic & mors ipſa minimè quidem adhuc abeſſe cogitur, ſed cogitur non obeſſe*. Ecce tibi corpora, quę Spiritus ſancti fuerunt habitacula, vt ſint eadem Angeli mortis vincula, & carceres. Inhabitator Spiritus docuit membra noſtra regnare, & mortis dominari, adeò ipſa mors in membris adſit vincta, adſit captiua, minime lædens viuidam, & floridam integritatem.

A *Text.* Ideò & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.

§. XLIX.

Vterus virginem Mariæ diuinam prolem arguit.

Virgineum partum vnus verus, & naturalis filius Dei ſpectat, cuius ſupereminentem magnitudinem decet è florido Virginis B inuiolatæ vtero delabi. Pulcrè Theodor. Theod. apud Synodum Epheſ. ho. 2. de Nat. argumentatur, *Cernis quomodo quod natum eſt Matris integritatem illæſam conſeruauit? Apud rectè ratiocinantes Deus eſſe vtique cognoſceretur.* Quem fructum daret ſemper floridus vterus Marianus, niſi Deum? Vbi gratiſſimus diuini parentis hinC nulus paſcuam inueniret, niſi inter florentia lilia caſtitatis? Merito de Virgine pariente loquitur D. Zeno Zeno. ſer. 4. de Nat. *Quæ principaliter ſtupet talem ſe filium genuiſſe, qui ex ſe natus non crederetur, niſi quia ſicut fuit Virgo incorrupta poſt conceptum, permaneret talis etiam poſt partum*. Hac in alma virginitate cubat, & paſcitur Dei filius in meridie, quando ex D vtero ante Luciferum à Patre generatur, hac eadem cubat in media nocte, quando apud Bethlehem ex Maria naſcitur. Nec virginitas aliud, quā Deum pareret; vnius virginitatis eſt diuinus partus. Non amplius id debebo D. Chryſoſt. in præſenti Chryſ. apud Metaphraſtem ſic ab Angeli ore loquenti, *Naturæ errores Domine corrigere, morborū nebulam diſſoluere*, E *membra mortua ad vitalem uim reuocare, naturæ præcipere, ut gignat, à certis mēbris ſterilitatem remouere, ſeneſcentē ſtipulā ad uiridem formam reducere, terrā infęcūdā ſtatim efficere manipulorum matrē ſolitum eſt tuæ uirtutis opus. Teſtis eſt Sara cū Rebecca poſt autem Anna quæ cū graui ſterilitatis morbo laborarent, abs te liberatæ*

rata ſunt. Virginem verò ſine virili congreſſu parere, ſuperat naturæ leges, & præſentiam tuam in puella denuntiat, vt quē cæli, terraque non capiunt, vterus Virginis comprehendat. Sic ille: quibus egregiè ponderat virgineū partum, præter omnipotētis brachij efficacitatē, adhuc inducere realem præſentiam naſcentis Deitatis.

§. L.

Maria Virgo quandam ſanctitatis ſpeciem dedit Verbo diuino ex ſe naſcenti.

VRgeo vlterius illud, *quod naſcetur ex te ſanctum*; & miror quod paruus ſanctitatis fons videatur immenſo ſanctitatis pelago aliquid dediſſe. An abyſſus ille gratiarum, & ſplendorum ex Maria natus accepit quicquam? Sane illum ſplendorem, illamque ſanctitatis accepit ſpeciem, quam ex parētibus ſanctis accipiunt filij. Hanc ſpeciem in Salomone ſuſcipiebat Rex ille, cuius epiſtola ad ipſum ſic habet apud Euſeb. lib. 9. de Præp. c. 41. *Rex Vaphres Salomō Regi ſalutem Valde ſum gauiſus, & feſtum celebraui diem, tum ego, & copiæ mea vniuerſæ, quod regnum à probo viro acceperis, & probato tanto Deo.* Sed ecce pluſquam Salomon hic, nempè Mariæ filius, quo nullus ſanctior, nec beatior, vtpote qui vltra infinitam gratiam ſibi inſitam, hanc etiam habet, quòd a ſanctiſſima, Deoque gratiſſima Matre carnē habeat. Vnde meritò Alcuin. ſic Mariam affatur, *Vterum tuum, ò Domina, velut ſacratiſſimum Dei templum, totus mundus veneratur. Quia in eo ſalus mundi initiata eſt: ibi decorem indutus eſt Dei filius ac prælecta ſponſæ Eccleſiæ formoſus in ſtola candida exultanter occurrit.* Etenim vterus virginalis nouum decorem, nouamque ſanctitatis ſpecioſitatem intulit Verbo increato. Sic illi apud Hieroſolymam, Chriſti Domini & miratores, & exceptores prius exclamant Matt. 21. *Oſanna filio Dauid*, & immediate ſubdunt, *benedictus qui venit in nomine Domini:* quaſi in illo miratē-tur ſolam ſanctitatē, & benedictionem ex benedicta Dauidica parente ortam. Quod ponderans D. Cyrill. Alex. in Neſtorium, ſic ſalutat Verbi diuini Matrem. *Salue Mater, & Virgo, per quam is benedictus in Euangelijs nominatur, qui venit in nomine Domini.* Vt clareat, quàm iuſte Verbi ſpecioſitas, & ſanctitas ſpectabilis, quaſi accepta Matri refeatur. Hinc Rup. lib. 1. cap. 11. de operibus Spiritus ſancti, ſanctiorem Natiuitatem putat in Chriſto quam in Adamo, ex parte terræ, ex qua aſſumptus eſt vterque. Etenim Adamum fecit Deus ex terra nec benedicta, nec ſua; verum Chriſtum fecit ex virginali terra benedicta, & ſua, iuxta Pſal. 84. *Benedixiſti Domine terram tuam.* Ergo a primo homine ſecundus longè perfectior. An quia ille factus a patre eſt, hic autem opera Spiritus ſancti genitus? Abſit: ſed quia ſecundus homo a virginali terra Maria ſingularem excellentiam accepit, quam non habuit homo primus, *Non ergo melior artifex Spiritus ſanctus, quàm Pater, ſed melior terra, melior, & diuinæ rationi vicinior materia à Spiritu ſancta aſſumpta eſt.* Sic ille.

Text. Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit in ſenectute ſua, & hic eſt ſextus menſis illi, quæ vocatur ſterilis, quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

§. LI.

Quàm vtilis Eliſabeth cognatio Mariæ.

POtuiſſet Angelus veteres illas, & ſteriles fœminas, nimirum Sarā, Rebec-

Euſeb. Alcuin. Matt. 21. Cyrill.

Rebeccā, Annam in exemplum vocare, vt parituræ Virginis fidem aſtrueret, maluit tamen Eliſabeth cōmemorare, vt Marianis meritis etiā hoc daret, quòd ſibi fœcunditatem acquirerent, & vicinis cognatus. Rubus ardens incombuſtus, virginitas Mariana fuit ſub partu Dei filij. Niſſeno, Bern. Euche. Rup. Theod. & alijs, quos refert Lorinus Act. 7. capit. In quo rubi miraculo illud ſingulare addit Auctor hiſtoriæ ſchol. quòd nimirum nō ſolum rubus ipſe flammis correptus, viridis manebat, & illæſus; ſed etiam vicinæ herbæ, & plantæ, plus quam ipſa natura ferebat, vegetæ, & hilares videbantur. Quo virginei partus clarius adumbratur miraculum, quando & Virgo diuinis ſuperfuſa flammis, intacta fœcundatur in matrē, & eius cognata, & propinqua ad nouum etiam repueraſcebat partum. Tantum hoc non dixit Guarr. Abb. ſer. in Nat. Io. Bapt. ſic aiens: *Flumina prorſus de uentre Mariæ fluebant aquæ uiuæ, & fons uitæ gratiæ oriebatur de medio Paradiſi. Proxima erat fonti Cedrus iſta nobilis (Ioannem loquor) ideoque uberius irrigata; in tantum excreuit, ut inter natos mulierū nihil illa ſublimius poſſit inueniri.* Quid aliud diceret perdoctus Abbas de Ioannis matre? iam penè emortuū lignum erat, vetus, & infrugifera arbos; nanciſcitur tamen cognationem, & propinquitatē cum Mariano rubo, fuit huic gratiæ fonti cognata, & ideò quæ vetus, & ſterilis erat, nouum vigorem acquirit, & nouam fœcunditatem. Hanc reddo excogitationem D. Theodoro Studitæ, qui orat. de Nat. Ioan. ait. *Eliſabeth matri Saræ gloria æqualis, uel potius ſuperior, ut quæ eſſet propinquitate coniuncta Dei Matri, ex ſterili gignit non Iſaac, qui uocatur Dei ſeruus, ſed Ioannem, qui fuit appellatus Dei uerus, & germanus amicus.* Expende illud nimirum,

Niſſ. Bern. Euch. Rup.

Guarr.

Theod. Stud.

A *uel potius ſuperior*, vt quæ eſſet propinquitate coniuncta Dei Matri. Hinc enim felix femina vincit ſuperiores in gloria, hinc ditior fœtu apparuit, hinc viguit inter omnes, quia huic flammanti rubo appropinquauit. Non minus elegānti ſermone D. Chryſoſt. notans Zachariam preſſum fuiſſe ſilentio, cum Eliſabeth, & Ioannes exiliunt præ gaudio, hanc B illius rei promit cauſam. *Vir frenatur, & mulier liberatur, Zacharias ſilet, & Ioannes exilit, ſolum enim uidit ſterilis Virginem, & Solem animaduertit Lucifer.* Quaſi quærenti cauſam ſilentij patris, & lætitiæ matris reſponderet, tantum ſterilis vidit Virginem, cur non lætaretur ſterilis, quæ ſola meruit vt propinquus fœcundam Virginem videret.

Chryſo.

C §. LII.

Subditi ad noua, & inuſitata mandata alliciendi ſunt, rationibus, & exemplis.

Ecce quot argumentis, quot exēplis Angelus adducit Mariam, vt Deo ex illa volenti naſci, obediat, & quidem obedientia Mariana promptior erat, quàm vt egeret Angelicis argumentis, nihilominus ta- D men Angelus vbi Dei mandatum nouum, & extraordinarium nouit, illud rationibus, & exemplis mollire ſtatuit. Sic Prælati quoties noua, & inuſitata ſubditis mandant, non ſine præmiſſa ratione id faciant. Conſule Exodi cap. 20. ibi dicitur, non occides: non furtum facies, non mœchaberis, at vbi de ſabbato feriando præceptum datur, ait: *Septi-* E *ma die non facies opus quòd in ſeptima die requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat.* Quod notans D. Chryſoſt. hom. 2. ad Pop. ait. *Quare, dic mihi, in ſabbato adiecit cauſam, in cæde uerò nihil tale fecit? Quoniam hoc quidem mandatum non de principalibus erat, nec per conſcientiam nobis exquiſitis, ſed particulare quoddam, & temporaneum.*

Exod. 20.

Chryſo.

raneum. Hoc ſolemne ſit omnibus A Prælatis, qui velint promptius ſua adimpleri præſcripta, quod particularia, & noua præcepta, non ſine ratione, & cauſa præmiſſa ſuggerant. Porro ſubdit, qui perfectæ obedientiæ dant operam, id non expectent, ſed ad Dei nutum, vel oculis clauſis, nullo rationis examine proſiliãt. Sic monebat D. Proſper ſent. 286. dicẽs, *Magna eſt vtilitas hominis, iubenti* B *Deo etiam incognita ratione iuſſionis, Deo ſeruire. Iubendo enim Deus vtile facit, quidquid iubere voluerit, de quo metuendum non eſt, ne non profutura præcipiat: nec fieri poteſt, vt voluntas propria non grandi ruina pondere ſuper hominem cadat, ſi eam voluntati ſuperioris extollendo præponat*. Non tamẽ erit contra rationem obedientiæ perfectiſſimæ, mandati particu- C laris rationes inquirere, vt inquiſiuit Maria, dicens: *quomodo fiet iſtud?* Enimuerò parata erat etiam in difficillimis, quantum ex ſe erat, obedire, ſed cupiebat modum, & rationem ſcire mandati. Id quod in obedientia perfectiſſima licet inuenire. Quando rudes illi, & imperfecti Iſraelitæ dicebant Exod. 24. iuxta lect. Sept. *Omnia quęcunque dixerit Deus faciemus,* D *& audiemus:* quaſi in eo ſuam imperfectionem oſtendant, quod antequã planè perciperent, & intelligerent faciendarum rerum rationes, operi incumberent. De quo D. Baſil. in c. 1. Iſaiæ, fatur, *Tametſi conſentaneum magis erit, vt dicerent: Audiemus, & faciemus. Atque ſic legis ſenſum explere, vel craſſiſſimi cuiuſuis eſt: ceu ſunt ſabbatum obſeruare iuxta corpo-* E *ralem ſenſum, ab edulijs lege prohibitis abſtinere die octauo circuncidi, vt quæ ter in anno in lege apparerent. Horum autem in rationibus dignoſcendis ſpiritualiter incubuiſſe, viri eſt iam perfecti, & eius, qui per vitæ curriculum in huiuſmodi rerum cognitione ſit plurimum verſatus*. Itaque perfecti obe-

Proſp.

Exod. 24.

Baſil.

dientis eſt, rationes & cauſas mandatorum exquirere, quibus citius in mandati euolet executionem.

Text. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.

§. LIII.

Maria excellentia fuit, quòd Deus ab illa carnem ſumpſerit dante ipſa.

NIhil ex Matre habere voluit Deus quod non libenti, & gratioſo animo præſtiterit, quaſi in hoc maternam dignitatẽ reueretur. Id expendebat Guill. apud Delrium Cant. 5. ſect. 1. dicens, *Nolebat omnipotens carnem ſumere ex ipſa non dãte ipſa; ſicut ſumpſit ex dormiente Adã, vnde formauit Euam: ad futuræ Matris excellentiam, non tantum ex ipſa carnem ſumere, ſed etiam ab ipſa volebat*. Igitur hoc vnum in ſua incarnatione Verbũ exoptauit, ad hoc Angelum miſit, qui miraculũ explicaret, qui dignitatem, & gratiarum cumulum proponeret, vt Virgo ſponte ſua libens aſſenſum præſtaret. Nemo pulcrius hanc Marianã excellẽtiam ponderauit, quàm Theodotus orat. habita apud Conc. Epheſ. aiens, *O Virgo, quæ ipſam viciſti deliciarum Paradiſum, illa ſine ſemine, omne plãtationis genus protulit, ex virgine terra ortis plantationibus. Hæc autẽ Virgo illa terra melior eſt, nõ enim pomorum protulit arborem, ſed virga Ieſſe fructũ Saluatorẽ hominibus afferentẽ. Et illa terra virgo erat, & iſta Virgo, ſed illius quidem arborẽ naſci præcipit Deus*. Enim verò iure ponderandum eſt, quod Paradiſus non niſi iuſſa, præceptoque diuino obligata, germina, & fructus præſtiterit, illius quidem, ait, arborem naſci præcepit Deus. At Maria Virgo nulla tracta præcepto, ſed ſpõte ſua libens, & voluntaria generãdo Chriſto exhibuit vterũ. Miſſurus Dominus Prophetã

Guill.

Theod.

ad

ad populum, ſic loquitur, præſente A
Iſai.6. Iſaia. *Quem mittam?* Ad hæc Amb.
Ambr. Pſal.118.ſerm.14. *Vtique ſeruulo ſuo poterat imperare, quem dignum, qui mitteretur, inuenerat; ſed maluit eum ſpõtaneæ oblationis non fraudare mercede, qui vt ipſe ſe offerret præſtolatus eſt, & quamuis eius ſciret affectum, expoſtulauit tamen vocem, vt gratia cumularet.* Quòd ſi hoc in ſeruulo expectauit, non miremur idem in B Matre expectaſſe. Prçterquam quòd magni ponderis eſt ſpontanea volũtas qua quis mouetur, vt operis ſuſcepti non grauetur ſarcina. Ideò
Exod.3. Exod.3.miſſurus Moysẽ,ait, *Et nunc veni, mittã te ad Pharaonem*: verum Iſaiæ 6.ait, *quem mittam, & quis ibit nobis?* Ecce tibi Moyſi imperat, at
Iſai.8. Iſaiæ nihil mandat, ſolum prætendit neceſſitatem, vt ipſe ſponte ſua ſeſe C
Baſil. offerat. Cur ita? Bene D.Baſil.fatur. Quia illic mittebatur Moyſes pro bono, ac beneficio in populum conferendo: hic autẽ miniſterium proponitur, ad nuntiandum res parum amœnas, imò permoleſtas. Quocirca illi quidem mandatum præſcribitur, huic autem famulatus legationis in poteſtate relinquitur; *propterea quod nos homines ſic natura comparati ſumus, vt quæ ſemel volentes exequenda elegerimus quamlibet moleſta fuerint, tamen eam operoſam moleſtiam deuoramus, ac perpetimur.* Meritò ergo in poteſtate, & libera Mariæ voluntate ponitur diuinus partus, ex quo iam per eius animam tranſiturus acuebatur gladius.

§. LIV.

Egregium Mariæ facinus, quòd libens ſe offerat tanto miniſterio.

IMmeritò carpuntur a Toleto D. Ambr. & Euth. qui putant verba illa Mariæ: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum,* fuiſſe verba optantis, deſiderantiſque, imò ex deſiderio ſeſe alacriter offerentis. An contrarium hoc virgineæ modeſtiæ? Recolite ſemel datos Prophetas, Moyſem, & Iſaiam Diuinæ œconomiæ candidiſſima lumina. Ille ad Iſraelis clauum vocatus, ſuæ humilitati conſulens, munus conſtanter recuſabat, dicens Exod.3. *mitte quem miſſurus es.* Hic vix Dominum ſollicitum animaduertit de eligendo miniſtro, & ſeſe offert muneri tãto c.6. *Exod.3.*
Ecce ego, mitte me. Vter pulcrius? Vter agit ſanctius? De vtroque ſic pronunciat Nazian. *Bonum eſt Dei imperium aliquantiſper detrectare, vt Moyſes ille, & rurſus ad vocantem promptè atque impigrè accurrere quẽadmodum Iſaias.* Expeditius huius *Iſai.6.*
rei rationem reddit Nazianz. Scholiaſtes Nicetas, fatus: *Etenim Moyſes impari metuens muneri, ſibi ſuæque fragilitati proſpiciebat refugiendo. Iſaias autem cum remiſſis ſibi peccatis, audiuiſſet, quis proficiſceretur ad populum hunc; atque exiſtimaret eam ob cauſam nuntium quæri, vt pari beneficio fruerentur illi, ad quos mitteretur, præ animi lætitia ſe ipſum offert, vt illis quoque peccata remitterentur. Ecce ego,* inquit *mitte me. Quare non ſine ratione, & ille mãdatam ſibi prouinciam deprecabatur, & hic cupidè* Nazian. Nicet.
D *ambiebat.* O ſummè extollenda ambitio, quæ adeo populari ſaluti ſtudebat! quæ beneficio diuino donata cupide ambiebat munus, quo par beneficium hominibus miſeris communicaret? Hoc ambitu extulit naturã Angelicã D.Hilar. dũ paruulos memorãs ait. *Periculosè contemnitur ille, cuius deſideria ac poſtulationes ad æternum & inuiſibilẽ Deum ambitioſo Angelorum famulatu peruehuntur.* Hilar.
E Et quidẽ nihil glorioſius, nihil ambitioſius etiã Angelis quàm ſalutem miſeris propinare. Et Prophetas, & Angelos quàm longiſſimè ex capite ſuperat ambitio Mariana, quæ ſeſe offerens in miniſterium humanæ ſalutis, ait. *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuũ.* Equidem

ſe

ſe gratioſam apud Deum experiens, A vt pari beneficio fruerentur homines, oblatum ſibi Saluatorem ambit. Hier. 31. Nonne, Hierem. 31. ait, *Femina circundabit virum?* vbi ex multorum doctorum calculo, pro *circundabit*, legendum eſt, *Femina ambibit virũ*. Quod Mariæ ſingulare eſt: quando viri cęteras feminas ambiunt, ipſa vna virum ambit, virum, inquam, Saluatorem mundi ſolicitat, & trahit, vt aurora diem, Apollinem Diana. Alcuin. Vt meritò exclamat Alcuin. ſer. de Nat. Virg. *Sicut Aurora valde rutilans ò Maria, veri Solis ſplendorem præceſſiſti, vt verè diem ſalutis, diem propitiationis à tua claritate initiari dignum fuerit*. Talem auroram talis dies, & talem diem talis aurora decuit, tu vide, de quo ſe magis poſſit Maria gloriari, an quia auide occurrit, an quia præcucurrit Solem, vt mundo diem ſalutis initiaret.

§. LV.

Maria ancillæ appellatione, ſibi magis Deum deuincit, & arctat.

SVnt qui Mariam a conſortio Diuinitatis, a Deiparæ nomine excludebant, eo nixi fundamẽto, quod ipſa ſe ancillam appellauerit. O egregij Marianarum virtutum æſtimatores! Quia ſe ancillam dixit, non eſt mater Dei? non creaturarum Regina? Imò quando ſe ancillam dabat, & munus matris, & ſummam rerum a Deo percipiebat. Similiter inſaniebant Arriani aduerſus diuinum Verbum, quod ſeruus quandoque Athan. diceretur. Quid tunc? ait pulcherrimè D. Athanaſ. *Quin & Berſabe tametſi mater filium ſuũ, ſeruum nominat, dum patri dicit, ſeruum tuũ. Dein de Nathan loquitur, & inter loquendum Salomonem ſerui nomine appellat. Dauid autem talia audiens, aquè filium ſuum agnoſcebat: iſti verò ita loquendo non ignorabant eum genuinum filium eſſe quin imò vt hæres patri inſtitueretur, ſolicitabant, cum illum vt ſeruum nominarent*. Ecce quantum valeat ſerui compellatio, qua Nathan, & Berſabe regnum filio a patre expiſcari conantur. Sic prorſus Maria ſe dum ancillam nominat, vt Regina omnium, Materque Dei eligeretur, ſolicitabat: nec vnquam magis Deum ſibi attraxit, quàm cum ſe inter abiecta ſeruitia numerat. Nec miror in Mariana ſeruitute tantam B eſſe poſitam gloriam, quando venturi æui felicitatem non alijs titulis oſtendit Paulus, niſi titulis ſeruitutis, & ſubiectionis. Ait enim 1. ad Corinth. *Nouiſſima autem inimica deſtruetur mors. Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cum autem dicat: omnia ſubiecta ſunt ei: ſine dubio præter eum qui ſubiecit ei omnia. Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia; tunc & ipſe filius ſubiectus erit ei, qui ſubiecit ſibi omnia*. Ecce vnde extollat pacatiſſimum regnum Christi, non ex auita ingenuitate, ſed ex ſubiectione; quod notans Orig. hom. 23. in Matth. ait, *Vide quomodo in omnibus iſtis nomen ſubiectionis ad ſalutem ponitur ſubiectorum*. Hinc crediderim quod ſanctiſſimus Daniel captiuus apud Babylonios, magis æſtimabat humilem illam ſeruitutem ſuorum, quàm Regiam proſapiam. Etenim memoraturus regios pueros, tacita ſtirpe regia, ſolum ait, c. 1. *Fuerũt ergo inter eos*, (nimirũ inter captiuos, & ſeruos) *de filijs Iuda, Daniel, Ananias, Miſael & Azarias*. Tacita illorum regia nobilitate, hoc ſolum meminit, quod fuerint inter ſeruos, quaſi hinc ex ſeruitute Dei cauſa ſuſcepta, maximè illorum gloriam exaltaret. Id notabat Theodoretus dicens, *Cum ſupra dixerit, imperaſſe regem vt eligerentur è ſtirpe regia iuuenes forma conſpicui, & magnitudine decori, & hic perſonarum nomina poſuerit: Tribus Iuda ſimpliciter mentionem fecit, & regiam cognationem occultauit*. Equidem non multi nobiles,

1. ad Cor. 15.

C

Orig.

Dan. c. 8.

D

E

Theod.

les, ſed qui religioſam, & piam virtutes ſeruitutem præſeferunt, hi diuinum affectum ſolicitant ſibi.

Text. Et diſceſſit Angelus ab ea.

§. LVI.

Feminarum colloquia quàm fugienda.

PEracto ſalutis nuntio, nihil moratur Angelus, ſed ſtatim abijt, iam hic docens Chriſti miniſtros, quàm cauenda ſint illis longa colloquia feminarum. Paulus 1. ad Corinth. 11. aiebat; *ideo debet mulier poteſtatem habere in capite propter Angelos.* Quaſi vellet, quòd feminæ in contegenda pulcritudine ſua non ſolum humani, ſed etiam Angelici conſpectus rationem habeant. Ita planè D. Baſ. de Vera Virg. explicat Paulum fatus, *Admonet non decere mulierem, non modò ullum membrorũ cæterorum, uerum nec caput quidẽ temerè, indifferenterq. nudare. Et quoniam ſolæ, abſentibus uiris id attentare conſueuerunt, ideo dignitatem aliã præſtantiorem uiris adiecit: dicens propter Angelos qui ubique præſentes ſunt, & omnia quæ gerentur inſpiciũt. Reuereatur ergo omnis mulier, ſed uirgo in primis Angelos, etiam cum domo ſola, nullis uiris arbitris, reſidet.* Non ſatis cõmendata virginum cautela videtur, niſi iubeantur virgines cauęre eſſe etiam ad Angelorum conſpectum: ſic eodem modo non ſatis commendatur virorum apud feminas cauta conuerſatio, niſi de Angeli facto. Quando peracto ſalutis nuncio, nõ amplius apud Virginem moratur, ſed ſtatim feſtinus auolat. Dei miniſtrum reſpiciebat Iſaias, cap. 16. aiens: *& erit ſicut auis fugiens.* quippe ales tibi aderit placidiſſimus, teq. cantu ſuo maxime recreabit: ſed vbi cantus ſui peregit modulos, ſtatim ſine mora auolat. Ita Dei miniſter cũ ſalutis cauſa, fœminas adire cogatur, peractis breuiter ſalutis cantibus, feſtinet ſtatim euolare. Id docebat D. Iſid. Pel. lib. 3. ep. 274. dum ait, *Quod ſi ut cum fœminis congrediaris, neceſsitas aliqua te obſtringat, oculos humi deiectos habe. Cumq. pauca quæ ipſarum animos obſtringere, atque illuſtrare queant, locutus fueris euola.*

1. Cor. 11. — Baſil. — Iſai. 16. — Iſid. Pel.

Crediderim quòd ipſe Dominus Ieſus ſic vitam ſuam compoſuerit, vt ad mulieres etiam familiares, & ſibi deuotas breuiſſime verba daret. Etenim ardens illa Dei amatrix Magdalena, dum defunctum Dominũ, imò ſublatum, apud ſepulcrũ lacrymatur, ait Ioan. c. 20. quòd, *uidit Ieſum ſtantem, & non ſciebat quia Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus mulier quid ploras? quem quæris?* Et inter hæc Magdalena adhuc non cognoſcebat Ieſum, cuius rei cauſam attingens Orig. ait, *Ipſe eſt Ieſus qui tecum loquitur, ſed forſitan ideò eum non cognoſcis, quia tecum loquitur.* Adeò rara erant Ieſu cũ fœminis colloquia, vt ex eo Magdalena non cognoſcat Ieſum, quòd ſecum priuatim videat colloquentẽ. Ad Corinth. ſcribens Paulus, ep. 1. cap. 9. fatur, *Nunquid non habemus poteſtatem, mulierem ſororem circunducendi, ſicut & cæteri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas?* Habebat ſane ſaltim de aliorum Apoſtolorum exemplo hanc poteſtatem, qua alimoniæ cauſa mulierem ſororẽ circũducere; ſed minime id auſus fuit facere, imò a tali fęminarum conſortio longe abhorruit. An quia timeret ſibi tantus Apoſtolus a fęminarum familiaritate? Ita reſpondet D. Baſil. de Vera virginitate, ipſa per verba Pauli, *Non ſum, inquit, uſus hac poteſtate, bonum enim mihi eſt magis mori, quàm ut gloriam meam, uirginitatis ſcilicet, ulla inquinet affectio.* O vere Apoſtolica cautela! eius erat imitator D. Syneſ. Epiſcopus Ptolem.

Ioan. 20. — Orig. — Baſil.

Cum

Cũ enim naufragus ad inſulam appelleret ab incolis terræ amicabiliter exceptus eſt, ſed ille a fœminis dona afferentibus, quibus famem leuaret nihil accipere voluit, accepit tamen a viris, de quo ipſe fatur epiſt.4. *Neque enim libet mihi à mulieribus quicquam accipere ne cum eis vllum fœdus intercedat.* Iã huc accedit D. Ephrẽ ſerm.2.de compunct. dicens. *Si quis fœminis delectatur, & apud eas alacrem, hilaremque ſe reddit: paſſionibus prauis deſeruit, & cum conſcientia bellum gerit, has vero qui auerſatur, ſeque à conſuetudine eiuſmodi abſtrahit, belli moleſtia liberatur, pacemque cum conſcientia retinet.* Hæc ille, & verè. Addendus inſuper eſt Hier. qui quàm præcipuè ſint fugienda conſortia mulierculárum plebeculárum, ſic monet epiſt.4. ad Ruſt. Matrem ita vide ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant, vt tacitum viuat ſub pectore vulnus. *Ancillas, quæ illi in obſequio ſunt, tibi ſcias eſſe in inſidijs. Quia quanto vilior earum conditio, tanto facilior eſt ruina.*

Ephr.

CAPVT VIII.

De Maria Eliſabetham viſitante.

MARIAM Verbo diuino grauidandam reliquit Angelus, & ipſa quã ocyſſimè ad montana feſtinauit, vt viſeret cognatam, *non quaſi incredula de oraculo non quaſi incerta de nuntio, nec quaſi dubitans de exemplo, ſed quaſi læta pro voto, religioſa pro officio, feſtinans præ gaudio.* Hæc Ambroſius, cui ſufficiat ſubſcribere, vt tantæ Virginis mentem in hac eius præpropera viſitatione manifeſtã faciamus. De ciuitate in quã perrexit virgo; quæ hæc ciuitas ſit? Hoc vnum ex Euangeliſta ſcio, illam eſſe ſitam in montibus Iudææ, nec amplius vacat diuinare.

A

Ex Lucæ 1. Exurgens Maria abijt in montana cum feſtinatione, in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ.

§. I.

B *Verbum cum primum Marianum vterum ingreditur, matrem eo in loco ponere curat: vbi maior ei reuerentia exhibeatur.*

MAria Diuina prole fæta, ea fertur feſtinatione in montana, vt ſatis credibile appareat, illam ab Angelis fuiſſe aſportatam, quod memini viris doctis placuiſſe. Præ-
C terit Angelos Rup. & ab ipſo Angelorum Domino in montana deduci Virginem admiratur. Sic enim ait: *Poſt Dominum fœmina trahebatur, & currebat in odorem vnguentorum, & ipſum currere, ideſt, abire cum feſtinatione in montana, erat dicere, trahe me poſt te.* Etenim nihil priùs cogitauit Dominus quã matrem extollere, & meliori orbis loco, & parte exal-
D tare. Illud maximè decantatum effecit Ieſus Naue; vix promiſſam attigit terram, & in primis locum, vbi tabernaculum fœderis ſanctius conſtitueretur, indagauit; conſtituitque illud ſumma veneratione, & ſanctitate apud montana Silo. Rem memorat Ioſephus his verbis: *Ieſus Caſtris è Galgalis in montana translatis ſacrum tabernaculum in vrbe Silunte*
E *fixit, quòd is locus propter pulchritudinẽ viſus ſit idoneus, in quo tantiſper maneret, donec maior cõmoditas ædificandi templum ſe præberet.* Sic verus, & diuinus Ieſus terrenã ingreſſus ſubſtantiã, deductus Angelorum caſtris, maternum, & virginale tabernaculum tranſtulit in montana Iudææ, quòd is locus viſus fuit ido-

Rup.

Ioſu. 18.

Ioſeph.

neus,

neus, in quo tantiſper maneret, propter pulchritudinē. Ecquis pulcrior in toto orbe terrarum locus, quàm ille, vbi ſacri præcurſoris parentes floreſcebant? vbi quercus annoſa, & fœtæ Eliſabeth, viridantibus folijs, fructuque grauida repueraſcit? Vbi Zachariæ arbos magna, & procera vernabat? His medijs pulcritudinibus, & amœnitatibus, Mariam, vt viuidum tabernaculum fixurus Ieſus venit, quia nullus locus in orbe terrarum gratior, quia nullus Dei Matris æſtimationi accommodatior.
Ezech. 17. Me vocat illud ab Ezechiele propoſitum ænigma cap. 17. vbi ait. *Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate venit ad Libanum, & tulit medullam cedri, & tranſportauit eam in Canaam, in vrbe negotiatorum poſuit illam*. Nullus a me inuentus eſt qui verbum illud *Canaam*, pro nomine alicuius terræ proprio vſurpet in præſenti, ſed pro appellatiuo nomine, quod negotiationem ſignificat. Et merito Cedrorum pulcherrima a monte, vbi parum aut nihilo æſtimatur, tranſlata eſt in locum, vbi floret negotiatio, vbi ditiſſimi, & oculatiſſimi negotiatores, & merces ſolent æſtimare, & ex illis immēſas ſibi comparare diuitias. Iam ergo ęnigmatis expoſitionem afferam, dū conſidero medio in Libani monte, nimirum medio in Hieroſolymitano termino, arborem illam floridiſſimam aſſurgere, Mariam Cedrorum pulcherrimam, in gloriam tamen apud conciues ſuos, & paruo pretio habitam, ſed ecce tibi Aquila grandis, nimirum Verbum Patris diuinitatis caniciē infantilibus membris, plumiſque inuentæ carnis renouans, & varians, a paterno nido in terras aduolat, tollit medullam Cedri, hoc eſt incorruptam Matrē, & tranſportauit illam in Chanaam in negotiationem, in vrbe negotiatorum poſuit illam. In loco vbi oculatiſſimi mercatores Zacharias, Eliſabeth, & Ioannes, & dignam æſtimationem incorruptæ Virgini præberent, & ex illa maximas ſpiritualium donorum diuitias compararent ſibi. Sanè hanc apud ſe inæſtimabilem mercimoniam nouit in primis Ioannes, qui Matris ab vtero ſic exclamat apud Chryſoſt. dicens: *iniquè facis Mater, quæ tardas; lux uenit, ſolue matutinum, opus eſt ſanguine, qui mūdum emat, oportet me agnum eminus oſtendere*. Vide quā ſe præbeat Ioannes negotiatorem ſtrenuum, qui iam ab vtero matris emptiones, & venditiones meditatur. Vide quàm apud illum æſtimabitur Mariæ virginalis maternitas, & quàm benè hoc pretioſo theſauro negotiabitur, vt ex hoc conijcias, quàm prudens oculatiſſima aquila pretioſum Matris Cedrum ad hanc negotiatorum vrbem transferat. Chryſo.

§. II.

Deus humanas mentes in ſublime agit.

CVr Maria in montana non euolaret? In vtero Deum habebat, qui in ſublime leuitat. Pulcrè D. Auguſtin. ſerm. 11. de Nat. ait. *Cùm eſſet grauida Maria, ſalubri leuitate plaudebat, lumen enim, quod intra ſe habebat, pondus habere non poterat*. Sæpe in hominū gaudijs viſæ ſunt ligneæ moles per aera ocyſſimæ volitare; volitant, inquam, magni ponderis machinæ, ſed volitant de incluſi ignis efficacia: quia vt in ſublime nititur, ſic ponderoſas machinas per ſupernas regiones agit. Hac mente Auguſt. meditabatur Mariæ per montana ocyſſimum volatum; ſalubri namque leuitate plaudebat, ſed quā præſtaret lumen vtero clauſum, qui neſcit, quibus ineſt mentibus, ad ſublimia non eleuare. Qui D. Aug.

vnquam homines maiore peccatorum pondere in ima vergebāt quam Ægyptij? De illis Exod. 15. *Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis.* quocirca Origen. hom. 6. in Exod. ait, *animæ eorum ad talentum plumbi, ſuper quo ſedebat iniquitas, aggrauatæ erāt, propter quod ſubmerſi ſunt, tamquam plumbum in aqua vehementi.* Quid plura? ij grauiſſimè peccatores, plumbeæ hæ animæ poſtmodum eas ſuſceperunt alas, quibus æthera tranent. Videres abrupta montium deſerta in hoſpitalia, per totam Ægyptum non plumbeis, ſed alitibus ſpiritibus plena, qui in corpore quaſi extra corpus de cæleſtibus ſolum, vitam agunt. Nonne hæc mutatio dexteræ excelſi? Sanè vbi ignis diuinus infantilibus obuolutus faſcijs Ægyptum intrauit, plumbum mutauit in alas, & depreſſas humi mentes fecit in aſtra leuitare. Sic D. Hil. ad cap. 2. Matt. inquit. *Conſidera quod Aegyptij aliquando pecuniæ fuerint amatores, ventris imperio ſeruientes, ſed Chriſti ſuſcipientes ignem in cælum ſubitò ſubuolarunt.* Alta ſemper quærat qui igneo Dei ſpiritu agitur. Quē poſt receptum ignem Petrus, qui ſæpe alias mare deſcendebat in nauibus, Act. 10. *Aſcendit ſuperiora domus, vt oraret*, iam propter diuinum ignem menti clauſum, non placebant illi ima loca, ſed totus in ſuperiora ferebatur. Quod meditans D. Cyril. Alex. lib. 9. in Leuit. ait. *Petrus quæ ſurſum ſunt, quærebat, non quæ ſuper terram. Illuc aſcendebat, ad illa tecta, ad illa faſtigia, de quibus dicit Dominus, qui in tecto eſt non deſcendat tollere aliquid de domo.* Quaſi periculoſum ſit his, qui igneo Dei ſpiritu feruntur, non ſemper ſtudere altis. Hinc eſt quod Chriſtianos ſuos Dominus renaſci fecit ex aquis, vt cæleſtium corporum naturæ aſſocientur, eorumque cognationem, & proprietatem bibant, quando cæli

Exod. 15. Orig. Hilar. *Act. 10.* Cyril. *Mat. 24.*

A omnes ex aquis orti ſunt. Quod memorans D. Zen. ſer. de Iudæis 10. ait, *Genitali vnda ſubmergit, vt cæleſtes effecti terram deſiderare non norint.* Quò reſpiciebat D. Chryſoſt. ho. 22. ad Pop. ait. *Si non potes Sol fieri, fias ſtella dumtaxat. Tantum aſcende ſuper terram, incipe æmulari ſideribus.* Quaſi dicat, vbi eadem, qua cæli, vulua, editus es, ne tu ſolus degeneres, & inferior fratribus maneas, ſequere fraternos velatus, alta pete, ſola tibi placeant ſuperna, ne minor ſis, vel infima ſtellula. B

Zeno. Chryſo.

§. III.

Verbum Dei non ſolum apud florentiſſimas vrbes, & frequentiſſima templa, ſed per compita, per montana euulgandum.

NEſcio an verbi Dei adeò ſtudioſi ſint, qui non niſi apud nobilium conuentus, apud frequentiſſima templa, in vrbibus, de illo verba faciunt. Ecce Dei Verbum virgineo vtero clauſum quo ſe primum deducat, per abrupta montium, per aſpera montana, vt vel famelicum puellum cibo ſalutis ſatiet. Audio Hieremiam lamentantem Thren. 1. ſuper populi ſui ærumnas, & inter alia lugenda, hæc fatur. *Sacerdotes mei, & ſenes mei in vrbe conſumpti ſunt, quia quæſierunt cibum ſibi, vt refocillarent animam ſuam.* Nō adeò flebile erat: quod ſacerdotes caderent, ſi in arena caderent, ſi per montium abrupta præcipitarentur, dum lupos ab agnis arcent. Sed planè lugendū eſt, quod ſacerdotes Dei non niſi in vrbe conſumantur, quæ conſumptio eorum eſt, qui ex Sacerdotio nil aliud quærunt, quàm animam ſuam refocillare. Vnde ſtatim c. 2. ſic ipſe Hier. clamat: *Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini; leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerūt in fame in capite omnium compitorū.* C D E

Thren. 1. *Thren. 2.*

Non

Non pulcrè ſtratis pulpitis ſolum inſtes, ſed percurre cōpita, perambula plateas, vias, aſcende montes, vt verbo Dei famelicos exſatures. Vbi elegāter, & piè D. Paſch. Abb. ſic fatur. *Ne ſola Dei dilectio ſufficere videatur ſine dilectione proximi, leuandæ ſunt manus & cura impendenda pro paruulis, & his qui fame verbi Dei periclitantur in capite omnium compitorum. Reuocandi ſunt ergo de triuijs & platearum exitibus, ex capite omnium cōpitorum, ad conuiuium, & prandium Domini, ne fame vſque ad finem periclitentur inedia.* Is eſt omnipotēs Dei ſermo, qui amat circumferri, per triuia, per montana, ne vel paruulus homuncio Diuini verbi inedia conficiatur. Nec indecorum eſt Deo per vilia circunduci loca, quando in eis iuuandi ſunt paruuli, ait enim Tert. lib. 2. contra Marcion. *Nihil Deo indignum eſt, quod efficit Deo credere.* Vnde de Sapientia Incarnata dicitur Matt. 9. *Circuibat Ieſus omnes ciuitates, & caſtella, docens, &c.* Vbi Hier. *Vides quod æqualiter, & vicis, & vrbibus, & caſtellis, id eſt, & magnis, & paruis Euāgelium prædicauerit, vt non conſideraret nobiliū potentiam, ſed ſalutem credentium.* De cuius exēplo feruidi Prædicatores per compitorum capita, per triuia, per abrupta montiū quærunt paruulos, quos verbi Diuini fructibus exſaturent. Vt dicat Pſal. 103. *Super ea volucres cæli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces.* quippe cæleſtium volucrum eſt, nimirum ſanctiſſimorum Concionatorum, non ſolum ab aureis pulpitis templorum, ſed a petris compitorum, a montium ſaxis plenas Diuino verbo voces dare.

Paſch. | Hier. in Cat. | Pſal. 103.

§. IV.

Maria creaturarum Regni inaugurationem apud montana capit. Vbi, quàm regium ſit benefacere.

Regalem Mariæ dignitatem a Dei conceptu nemo non nouit; ſed ſcire cupis, cur tātæ dignitatis Regina feſtinet in mōtana? Quis rex ſine inauguratione? Quæ regis inauguratio vbi non ſaxea moles, ſeu quercus magna? Abul. 3. Reg. q. 36. tot congerit Reges Iſraelis, ad fontes, ad prærupta ſaxa inauguratos, vt putet a nemine culmen regiū conſcenſum fuiſſe, qui inter hæc nō fuerit proclamatus. Ecce tibi cur regiam Mariæ maternitatem ſequatur in montana feſtinatio, nimirum vt regni inaugurationem capiat. Similiter Matt. 17. Chriſti diſcipulis dicitur. *Quod duxit illos in montem excelſum.* Vbi D. Hier. ait; *duci in montana pars Regni eſt.* Et quidem pars maxima Regni inauguratio. Quocirca Maria cum Regem ſæculorum vtero clauſit; ius ad ſæculorum Regnum accepit, inauguranda tamen ferebatur in montana, vbi prærupta ſaxa, limpidiſſimi fontes, annoſæ arbores immortale eius Imperium auſpicabātur. Vbi ſacerdos aderat, vbi plauſus, & exultationes felices, vbi ſalutiferi olei effuſio maximè illam omniū Reginā pdicabat. Sane Maria de oleo diuino, quo ipſa plena erat, ſi totam Zachariæ domū infecit, vt paruulus cōmuni omniū preſſus infirmitate, ſtatim proſilierit ſanus.

Matt. 17. | Hier.

Quid igitur magis regium, quam omnibus benefacere, omnium infirmitates curare? Prudenter ille apud Iſaiam c. 2. ſe a Regno obeundo excuſabat dicens: *non ſum medicus.* At Maria Ioanē a peccato liberat, replet gratia, totamq. Zachariæ domū cumulat ſanctitate, vt decebat Reginā omniū creaturarū. Iudæi Ieſum vehemēter accuſant, quod ſe Regē facit, aiunt. n. Io. 19. *Si hunc dimittis nō es amicus Cæſaris, omnis enim qui ſe Regē facit, cōtradicit Cæſari.* Sed q d in ſe regiū humilis Ieſus oſtentauit? Vnde potuerunt colligere, vel vmbram tā egregij mendacij? Sane vbi eum inſignem omnium benefactorē

Ioan. 19.

A vnquam homines maiore peccatorum pondere in ima vergebãt quam Ægyptij? Exod. 15. De illis Exod. 15. *Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis*. quocirca Orig. Origen. hom. 6. in Exod. ait, *animæ eorum ad talentum plumbi, ſuper quo ſedebat iniquitas aggrauatæ erãt, propter quod ſubmerſi ſunt, tamquam plumbum in aqua vehementi*. Quid plura? ij grauiſſimè peccatores, plũbeæ hæ animæ poſtmodum eas B ſuſceperunt alas, quibus æthera tranent. Videres abrupta montium deſerta in hoſpitalia, per totam Ægyptum non plumbeis, ſed alitibus ſpiritibus plena, qui in corpore quaſi extra corpus de cæleſtibus ſolum, vitam agunt. Nonne hæc mutatio dexteræ excelſi? Sanè vbi ignis diuinus infantilibus obuolutus faſcijs Ægyptum intrauit, C plumbum mutauit in alas, & depreſſas humi mentes fecit in aſtra leuitare. Hilar. Sic D. Hil. ad cap. 2. Matt. inquit. *Conſidera quod Ægyptij aliquando pecuniæ fuerint amatores, ventris imperio ſeruientes, ſed Chriſti ſuſcipientes ignem in cælum ſubitò ſubuolarunt*. Alta ſemper quærat qui igneo Dei ſpiritu agitur. Quẽ poſt receptum ignem Petrus, qui ſæpe alias mare deſcendebat in D nauibus, Act. 10. Act. 10. *Aſcendit ſuperiora domus, vt oraret*, iam propter diuinum ignem menti clauſum, non placebant illi ima loca, ſed totus in ſuperiora ferebatur. Quod meditans D. Cyril. Cyril. Alex. lib. 9. in Leuit. ait. *Petrus quæ ſurſum ſunt, quærebat, non quæ ſuper terram. Illuc aſcendebat, ad illa tecta, ad illa faſtigia, de quibus dicit E Dominus, qui in tecto eſt non deſcendat tollere aliquid de domo*. Mat. 24. Quaſi periculoſum ſit his, qui igneo Dei ſpiritu feruntur, non ſemper ſtudere altis. Hinc eſt quod Chriſtianos ſuos Dominus renaſci fecit ex aquis, vt cæleſtium corporum naturæ aſſocientur, eorumque cognationem, & proprietatem bibant, quando cæli omnes ex aquis orti ſunt. Quod memorans D. Zen. ſer. de Iudæis 10. ait, Zeno. *Genitali vnda ſubmergit, vt cæleſtes effecti terram deſiderare non norint*. Quò reſpiciebat D. Chryſoſt. ho. 12. ad Pop. ait. Chryſo. *Si non potes Sol fieri, fias ſtella dumtaxat. Tantum aſcende ſuper terram, incipe æmulari ſideribus*. Quaſi dicat, vbi eadem, qua cæli, vulua, editus es, ne tu ſolus degeneres, & inferior fratribus maneas, ſequere fraternos volatus, alta pete, ſola tibi placeant ſuperna, ne minor ſis, vel infima ſtellula.

§. III.

Verbum Dei non ſolum apud florentiſſimas vrbes, & frequentiſſima templa, ſed per compita, per montana euulgandum.

NEſcio an verbi Dei adeò ſtudioſi ſint, qui non niſi apud nobilium conuentus, apud frequentiſſima templa, in vrbibus, de illo verba faciunt. Ecce Dei Verbum virgineo vtero clauſum quo ſe primum deducat, per abrupta montium, per aſpera montana, vt vel famelicum puellum cibo ſalutis ſatiet. Audio Hieremiam lamentantem Thren. 1. ſuper populi ſui ærumnas, Thren. 1. & inter alia lugenda, hæc fatur. *Sacerdotes mei, & ſenes mei in vrbe conſumpti ſunt, quia quæſierunt cibum ſibi, vt refocillarent animam ſuam*. Nõ adeò flebile erat: quod ſacerdotes caderent, ſi in arena caderent, ſi per montium abrupta præcipitarentur, dum lupos ab agnis arcent. Sed planè lugendũ eſt, quod ſacerdotes Dei non niſi in vrbe conſumantur, quæ conſumptio eorum eſt, qui ex Sacerdotio nil aliud quærunt, quàm animam ſuam refocillare. Vnde ſtatim c. 2. ſic ipſe Hier. clamat: Thren. 2. *Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini; leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerũt in fame in capite omnium compitorũ*,

Non

Non pulcrè ſtratis pulpitis ſolum inſtes, ſed percurre cōpita, perambula plateas, vias, aſcende montes, vt verbo Dei famelicos exſatures. Vbi elegāter, & piè D. Paſch. Abb. ſic fatur. *Ne ſola Dei dilectio ſufficere videatur ſine dilectione proximi, leuandæ ſunt manus & cura impendenda pro paruulis, & his qui fame verbi Dei periclitantur in capite omnium compitorum. Reuocandi ſunt ergo de triuijs & platearum exitibus, ex capite omnium cōpitorum, ad conuiuium, & prandium Domini, ne fame vſque ad finem periclitentur inedia.* Is eſt omnipotēs Dei ſermo, qui amat circumferri, per triuia, per montana, ne vel paruulus homuncio Diuini verbi inedia conficiatur. Nec indecorum eſt Deo per vilia circunduci loca, quando in eis iuuandi ſunt paruuli, ait enim Tert. lib. 2. contra Marcion. *Nihil Deo indignum eſt, quod efficit Deo credere.* Vnde de Sapientia Incarnata dicitur Matt. 9. *Circuibat Ieſus omnes ciuitates, & caſtella, docens, &c.* Vbi Hier. *Vides quòd æqualiter, & vicis, & vrbibus, & caſtellis, id eſt, & magnis, & paruis Euāgelium prædicauerit, vt non conſideraret nobiliū potentiam, ſed ſalutem credentium.* De cuius exēplo feruidi Prædicatores per compitorum capita, per triuia, per abrupta montiū quærunt paruulos, quos verbi Diuini fructibus exſaturent. Vt dicat Pſal. 103. *Super ea volucres cæli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces*. quippe cæleſtium volucrum eſt, nimirum ſanctiſſimorum Concionatorum, non ſolum ab aureis pulpitis templorum, ſed a petris compitorum, a montium ſaxis plenas Diuino verbo voces dare.

Paſch.

Hier. in Cat.

Pſal. 103.

§. IV.

Maria creaturarum Regni inaugurationem apud montana capit. Vbi, quàm regium ſit benefacere.

REgalem Mariæ dignitatem a Dei conceptu nemo non nouit; ſed ſcire cupis, cur tātæ dignitatis Regina feſtinet in mōtana? Quis rex ſine inauguratione? Quæ regis inauguratio vbi non ſaxea moles, ſeu quercus magna? Abul. 3. Reg. q. 36. tot congerit Reges Iſraelis, ad fontes, ad prærupta ſaxa inauguratos, vt putet a nemine culmen regiū conſcenſum fuiſſe, qui inter hæc nō fuerit proclamatus. Ecce tibi cur regiam Mariæ maternitatem ſequatur in montana feſtinatio, nimirum vt regni inaugurationem capiat. Similiter Matt. 17. Chriſti diſcipulis dicitur. *Quod duxit illos in montem excelſum.* Vbi D. Hier. ait; *duci in montana pars Regni eſt*. Et quidem pars maxima Regni inauguratio. Quocirca Maria cum Regem ſæculorum vtero clauſit; ius ad ſæculorum Regnum accepit, inauguranda tamen ferebatur in montana, vbi prærupta ſaxa, limpidiſſimi fontes, annoſæ arbores immortale eius Imperium auſpicabātur. Vbi ſacerdos aderat, vbi plauſus, & exultationes felices, vbi ſalutiferi olei effuſio maximè illam omniū Reginā pdicabat. Sane Maria de oleo diuino, quo ipſa plena erat, ſi totam Zachariæ domū infecit, vt paruulus cōmuni omniū preſſus infirmitate, ſtatim proſilierit ſanus.

Matt. 17.

Hier.

Quid igitur magis regium, quam omnibus benefacere, omnium infirmitates curare? Prudenter ille apud Iſaiam c. 2. ſe a Regno obeundo excuſabat dicens: *non ſum medicus*. At Maria Ioanē a peccato liberat, replet gratia, totamq. Zachariæ domū cumulat ſanctitate, vt decebat Reginā omniū creaturarū. Iudæi Ieſum vehemēter accuſant, quod ſe Regē facit, aiunt. n. Io. 19. *Si hunc dimittis, nō es amicus Cæſaris, omnis enim qui ſe Regē facit, cōtradicit Cæſari*. Sed qd in ſe regiū humilis Ieſus oſtentauit? Vnde potuerunt colligere, vel vmbram tā egregij mendacij? Sane vbi eum inſignem omnium benefactorē

Ioan. 19.

videbant, non ſine fundamento re-
galem eius mentem ſuſpicantur. Pul
Leo. crè D. Leo ſer. 10. de Paſ. ait. *Verun-
tamen non in totum videatur inanis
Iudæorum obiectio: diſcute diligenter,
Præſes, quid de Domini operibus notū
ſit. quid de poteſtate compertum. Cæcis
viſum, claudis greſſum, ſurdis auditū,
mutis præſtat eloquium. Febres abegit,
dolores reſoluit, mortuos reſuſcitauit.
Magnum prorſus Regem iſta demon-
ſtrant*. Adeò proprium & innatum
eſt Regibus quòd benefaciant, vt nō
cæcutiant Iudæi, quando videntes
Ieſum omnium benefactorem, in eo
quid regale ſuſpicentur. Vnde Beat.
Syneſ. Syneſius lib. de Reg. hæc regibus
fatur. *Princeps cum in bonis conferen-
dis liberalitate ſit præditus, tum nihilo
magis ea de re defatigandus eſt, quam
Sol ſuos in ſtirpes, atque animantia ra-
dios effundens: neque enim lucere labo-
rioſū eſt ei, utpote cuius in natura ſplē-
dior, & fons ipſe luminis continetur*.
Huc reuocarem miraculum illud,
quo Deus ſignificauit prolongādam
eſſe vitam Regi Ezechiæ. Is enim cū
4.Reg. penè animā ageret, 4. Reg. 10. obti-
nuit a Deo vitæ prorogationē, cuius
rei ſignum factum eſt in Sole retro-
cedente, & longiorem diem efformā
te. Sed cur in Sole, regia vita ſignifi-
Aug. catur? D. Aug. lib. 2. de mirab. c. 28.
ait. *Conuenienter tale ſignum Regi in
mortis expectatione poſito aptiſſimum
euenit, quod Dominus per Solem fieri
taliter diſpoſuit*. Eadē enim debet eſſe
ratio, & vitæ regiæ, & curſus ſolaris:
quippe ſicut Sol neſcit ſibi viuere,
neſcit non feſtinare ad aliorum ne-
ceſſitates, ſic Rex velut Sol, velut
dies vniuerſos ſubditos feſtinet illu-
minare, coadiuuare. Accedit etiam
Nazian. Nazian. orat. in funere Patris dicēs.
*Deus ſimul Regem gratia, & miraculo
ornat, & diei augmento, dierum aug-
mentum confirmat*: vt ſibi ſemper
Sol, & Regia vita correſpondeant.

A §. V.

*Domeſtica vitæ ſeruitia, non contem-
nenda, vbi opus fuerint, prætextu
Deo vocandi.*

FEſtinationem Mariæ in Zacha-
riæ domū Angeli mirantes, aiūt.
Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi au- Cant.6.
rora conſurgens. Hoc in primis mira-
B tur Angeli in Maria, quod longo ſi-
lentio rupto, quod interrupta quie-
te, quaſi Aurora conſurgat. Etenim
cum Aurora communes hominum
labores excitantur, ſeruilia opera
incipiunt agitari. Virgil. Æne. 11. Virg.

Aurora interea miſeris mortalibus almam
Extulerat lucem, referens opera, atque labores.

C Quiſquis cum Iacob ſub nocturna
quiete luctabatur, Gen. 32. ſe a lucta Gen. 32.
excutiebat his verbis. *Sine me, iam
enim aſcendit Aurora*; quaſi diceret
iuxta Interlinearem: *iam tibi tempus* Interl.
*eſt ab inuiſibilibus, & diuinis ad corpo
ralia, & humana negotia tractāda de-
ſcendendi*. Hoc aurora conſurgens ſi-
gnificat, vt cuncti mortales operibus
incumbant ſeruilibus, vt ſe dedant
D negotijs exterioribus tractātur. Hoc
pulcherrima aurora Maria præmo-
nuit ſuis factis, dum a Verbi conce-
ptu, ſilentio, & quiete contempla-
tionis dimiſſa abijt cum feſtinatione
ſeruitura cognatæ. Id notauit D. Il- Ildeph.
dephon. ſerm. 5. de Aſſumpt. fatus.
*Porro poſtquā electa eſt à Domino fæ-
cūdata Dei verbo, exurgēs de loco, per
iter deuium, & abruptum mōtium ve-
E niens, vt deferret amicis actualis vitæ
laborioſum officiū, Zachariæ vatis in-
greditur domum*. O vtinā ab hac diui
na Aurora excitarentur ad laboran-
dum mille mulierculaɼū otioſarum
examina, quæ prætextu orationi va-
candi horrent fuſum, operiſque la-
borem aſpernantur! Sane bene con-
ueniunt, & in vna ſede morantur
contem-

contemplationis otium, & labor manuum, nec mens Deo plena diſcit contemnere, & aſpernari laborioſa officia vitæ humanæ. Magnus ille Moyſes paſcebat gregem ſoceri ſui, Exodi 3. *apparuitque ei Dominus in flamma ignis*. Quid tunc Moyſes? *Vadam; & videbo viſionem hanc magnam*, Quæ verba ſic legit D. Zeno, *tranſibo & videbo viſionem*. Tranſibo, ait, an relinquens ſoceri gregem? An officium paſtoris dimittet, vt viſioni vacet? Imò tunc magis gregi paſcendo operam impendit; cum tantæ viſioni intendit animum. Accipite D. Zenonem in Pſal. 118. fantem. *Quid eſt iſtud tranſibo? nulla enim locorum interualla diſcreuerant: eodem in loco, & loquitur, & videt. Quid ergo tranſit? tranſit plane corporales curas, & soceri ſui oues paſcens, in cæleſtem cognitionem relictis terrenis operibus excedit*. Expende illud, *& ſoceri ſui oues paſcens*, non enim laborioſum paſcendi gregis officium, impedimento fuit; quominus Deo vacare poſſet, ſed Deo intentus actualis vitæ laborioſum officium ſocero deferebat. Deſidia eſt quæ nocet pijs mentibus, & Deo plenis: labor autem ingentia cumulat bona, quando ait, Pſal. 127. *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*. Quæ verba expendens Drogo lib. de ſacramento Paſſ. ſic loquitur. *Moleſtus eſt labor, ſed fructuoſus; labores manuum tuarum quia manducabis, iam beatus es, & bene tibi erit in futurum*. Quaſi labores neſciant, vel ad momentum eſſe ſine præmio, eſſe ſine fructu, ſic præter ea bona, quæ in futurum afferent, ſtatim in præſenti beatificant laborantem. Hinc Deus vbi ſeruorum ſuorum mẽtibus adeſt, nil prius illos docet, quam laborioſis officijs operam nauare. Damaſcenus, vt ad Marianos labores gradus faciat, multus eſt in explicanda Solis creatione; etenim ait. *Prima die creauit Deus cælum, & terram, in cælo finxit corpus ſolare, ſine luce efforme, ſine motu quietum, & ſtabile. Verũ quarta die acceptam lucem corpori infudit ſolari, & factus eſt Sol, & ſtatim ab accepta luce ſeſe in orbem cœpit rotare, pernicique curſu omnes mundiales plagas illuminaturus euolauit*. Quid plura? Virgineum corpus Mariam affabrè Deus condidit & ſic pulcherrimum corpus per quindẽnium manſit quieti vacans: cum ecce tibi luce inacceſſibili veſtitur, dum cæleſtis mulier Solem induit, hoc eſt Deum concipit, & tunc ſtatim alite greſſu volat in montana, ſic ſimiliter vbi quis Deo impletur, ſtatim agitur, ne otioſus vacet, ſed vt per varia opera exerceat animum.

Exod. 3. — Zeno. — Pſal. 127. — Drogo. — Damaſc.

A B C

Text. Et ſalutauit Eliſabeth: & factum eſt, vt audiuit vocem ſalutationis Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth.

§. VI.

Maria à Verbo edocta cognatis in primis conſulere nititur.

D

Diuiniſſimum eſt cognatorum egẽtium neceſſitatibus accurrere, quam doctrinam a Verbo diuino in primis hauſit Maria, illaque edocta, mõtibus ſuperatis, Eliſabeth ad domum feſtinauit. Sic D. Ildeph. ait, *de conceptu honorẽ deferre didicit cognatis*. Ecce tibi virgo concipiens increatum Verbum, id in primis dicit, vt cognatis proſpiceret, & illos honoraret. Nõ id doceret ſpiritus diaboli, ſed contrarium: apud Matt. c. 10. docens Dominus diaboli furorem in Chriſtianos ait. *Tradet frater fratrem*. Quæ verba eleganter tractans Euſeb. Emiſſ. ait. *Non eſt fides in ſeruis diaboli, qui cũ nõ gignat, neq; gignatur, nõ etiam iura propinquitatis ſeruat*.

E

Ildeph. — Mat. 10. — Euſeb.

ſeruat. Melioris conditionis ſunt qui A Dei verbo aguntur, diuinoque inſpirantur halitu, cũ enim in Deitate ſit gignens, & genitus, hanc ſuis mentẽ iniicit, vt ſuum deferant honorem cognatis, illiſque cum neceſſitas tulerit, in primis faueant. Sed iam do Tert. (Tert.) qui lib. de carne Chriſti c.17. eleganter explicuit, quibus fontibus hanc hæreditariam ſiue curam, ſiue incuriã in cognatos a Deo, vel a diabolo accipiamus, B *Eua,* inquit, *nihil concepit ex diaboli verbo? Imò concepit, nam exinde abiecta ut pareret, & in doloribus pareret, verbum diaboli ſemen illi fuit, enixa eſt denique diabolum fratricidam.* Quid aliud pareret colloquio diaboli imbuta? Quid aliud efferret de verbo diaboli, niſi ruinam, niſi excidium omnis cognationis & germanitatis? *E contra Maria* C *eam edidit qui carnalem fratrẽ Iſrael interemptorem ſuum, ſaluum quandoque præſtaret. In vuluã ergo Deus uerbum ſuum detulit bonum fratrem, qui memoriam mali fratris eraderet.* Qui vix cõceptus virginali in vtero, matrem edoceat honorẽ deferre cognatis. Tanto Maria præſtantior, prima illa hominũ genitrice? quod illa de verbis diaboli odium pepererit inter D fratres & particidij ſeminariũ. Hæc autem feliciſſima, verbo diuino fęta de cõceptu didicit honorare cognatos, in montana currens, vt integram cognatorũ domũ mille donis ditaret. Sed adhuc audax videbitur forſan hoc facinus Marianũ quo puella ſeſe tanto itineri dedat diuino fœtu iam grauis. Quippe audax etiam viſum fuit Iacob facinus, cum præter E terrę mores, inſperatis paſtoribus, ipſe ſolus aggreſſus fuit tollere putei lapidem vt Rachelis greges adaquaret. Nonne hoc audax fuit factum? Sed ecce qualẽ excuſationem indicat Text. Geneſ. 29. (*Gen. 29.*) *Quam cũ vidiſſet Iacob & ſciret cõſobrinam ſuam, oueſque Laban auunculi ſui, amouit lapidẽ.*

Vbi eleganter Hugo fatur, (Hugo.) *officium ſanguinis inaurauit audaciã.* Etenim vt conſanguineis extremè egentibus quis faueat, laudabiliter audet quæcumque difficilia ſuperare. Annon pro Iobi primogenito funebris eſt (*Iob. 1.*) illa declamatio in cap. 1. nimirum: *filiis tuis, & filiabus tuis comedentibus, & bibentibus apud fratrem ſuum ſeniorẽ, &c.* Vbi expendo illud, apud fratrem ſuum ſeniorem: quod ponderans Olymp. in cat. ait, (Olymp.) *Conuiuium verò exornat, cùm illius exſtructorem fratrẽ natu maiorem fuiſſe confirmat.* Equidem maximum, id eſt ornamẽtum, quando maiores potentioreſque fratres inuigilant minorum cognatorum infirmitatibus.

§. VII.

Qui Chriſto Ieſu inſeruiunt, proximorum commodis inſudant, etiam per humilia opera.

SIc Chriſtus Ieſus afflat eorũ animos, quibus adeſt, vt ſuæ quieti parcãt, & proximorum ſaluti ſe tradant negotiandæ, vt diſcant non miniſtrari, ſed miniſtrare. Nonne vides Virginem Chriſto plenam, non ad cæleſtia rapi, ſed ad montana mitti, vt Ioannis domui ſalutem afferat? Sic de radiante illa ſtella Magorum duce dicitur Matt. 2. (*Matt. 2.*) quod *ſtetit ſupra vbi erat puer;* licet enim cæleſtem originẽ fuerit nacta, non dedignatur dimitti ad ſtabulum vſque, vt hominibus præbeat ducatum. Vnde hanc dimiſſionem propter homines didicit ſtella? A Chriſto Ieſu, cui famulabatur. Do pulcherrima D. Max. verba ho. 3. in Epi. (Max.) nimirum, *Verè ſtella hac, dominicæ Natiuitatis miniſtra, quę tanto eſt Chaldæis obſecuta famulatu, vt inquirendo Chriſto non ſolum eos moneret è cælo, ſed & ducatũ illis præberet in terris.* Expendo vnde probet ſtellam verè fuiſſe Chriſti miniſtrã, nimirum, quia non ſolùm è cælis, ſed in terris etiam hominibus ſeruiret. Multi enim ſunt, qui proximis

ſubue-

ſubuenire volunt, ſed a puppi, ſed a A ſublimi imperij ſolio. Quam alia eſt mẽs eorum, qui Chriſti Domini ſpiritu afflantur; hi & ab alto fulgent, & humi repunt, vt proximorum incumbant ſaluti. Sic cauetur Leuit. 6. Leu. 6. *Ignis in altari ardebit ſemper, quem nutriet ſacerdos, ſubijciens mane ligna per ſingulos dies, & impoſito holocauſto deſuper adolebit adipes pacificorũ.* Quibus expendo quod ad oblationẽ B pacificorum, quibuſcum Deo, per Chriſti reconciliationẽ pacificamur, iubemur ligna miniſtrare, vt holocauſti fornax nutriatur, quia niſi per humilium operum miniſteriũ proximorum, Deique amorem nutriamus, ægrè, & difficulter cũ Deo per Chriſtum habebimus pacem. Sic Bereng. Berengoſius Abb. ſer. 11. in Nat. Cõf. fatus, *Quiſquis inter ſe, & Deum vult* C *facere pacem, primitus in ſe geminæ dilectionis incenſurus eſt facem: quia tunc Deo dignè de ſe odorem ſuauiſſimum reddit, ſi pro dilectione Deo, & proximi ad humilia quæque ſe ſtudio charitatis inflectit.* Hoc ſit ergo omnibus Chriſti miniſtris ſtudium ſingulare, ne ſibi ſolum vacẽt, ſed quouis propriæ commoditatis diſpẽdio, proximorum ſtudeant commoditati. D Apoc. 22. Apoc. 22. dicitur: *qui audit dicat veni:* vbi D. Greg. ho. 14. in Ezech. fa- Greg. tur, *Cui enim iam vox vocantis Dei efficitur in corde; neceſſe eſt, vt proximi per prædicationis officium erumpat in voce, & idcircò alium vocet, quia ipſe vocatus eſt.* Poſt Chriſti aſcendentis in cælum viſionẽ, ſic Chriſto vacantes Apoſtolos vrgebant Angeli Act. 1. Act. 1. *Quid ſtatis aſpicientes in cælum?* Quæ verba commentatur D. E Athan. Athan. orat. in Aſcenſ. dicens, *Quid ſtatis ſuſpicientes in cælum? Quid ſtatis? mundo miraculum hoc prædicate.* Quaſi a Chriſti Domini intuitu piaculum foret, non currere ad proximos iuuandos.

§. VIII.

Mariana uerba Eliſabeth in domo primæuam ſanctitatem halantia.

SCire cupis, cur primus Ioannes excepit verba Mariæ, ait enim, *vt audiuit uocem ſalutationis Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth.* Ecce tibi primus Ioannes ad vocem Mariæ exultat, deinde Eliſabeth Spiritu ſancto repletur. Sed cur primus Ioannes exultat? Ea eſt natura cuiuſcumque antidoti, & pharmaci medicinalis, vt in primis ſeſe armet aduerſus humorem, cui maxime inimicatur, illumque acriter impugnet vſque dum victoria potiatur. Sane Ioannes in vtero exiſtens ſub virulenta antiqui ſerpentis lue, erat marcidus, originali tremens infirmitate, qua nihil Mariæ ſanctitati magis contrarium, nihil magis oppoſitum. Vnde factum eſt, vt ingrediens Maria domum Zachariæ primũ ſeſe in Ioannis maciem armaret, illamque acriter expugnans, puerum donaret integra ſanitate, quam ipſe ſaltibus manifeſtauit. Non longe abeſt Alcuin. ſer. de Nat. Virg. vbi ait, *Tu* Alcuin. *bellatrix egregia, primo eum, qui primus Euam ſupplãtauit, expugnare uiriliter aggreſſa es.* Ea erat Mariæ ſanctitas originalis, vt nihil magis ſibi putaret contrarium, quàm peccatum originale, ideoque ingreſſa Zachariæ domum in illud prima emittit iacula, illudque protinus debellare conatur. Miſſurus Dominus diſcipulos ait illis. Matth. 10. *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes.* An iubẽtur di- Matt. 10. ſcipuli ſerpentis aſtũ imitari? Qualiter id faciant, explicat D. Remigius Remig. in cat. fatus, *Serpens decepit primum hominem, callidus fuit hoſtis ad decipiendum.* quippe rubẽti ſe immiſcuit fructui, & infirmiorẽ partem aggreſſus, totum perdidit genus humanũ. *Sic uos ſitis prudentes, & benedictæ*

crucis fructu nimida eloquia parate. Sola Maria inter omnes hanc induit ſerpentinam calliditatem qua de ſalutifero fructu ventris ſui munita, ea verba dedit, quæ infirmiorem naturam, ſcilicet puerum vtero degētem primo inuadunt, & exultante puero, totum ſerpentis virus manet eliminatum, vt clareat, quam ſupra ſerpētem ſe exaltet, & ſanctitas, & prudētia Mariana. Inſuper ſerpens ille fructu, & verbis potens parentes impegit, & vniuerſos filios proſtrauit. Hæc fructu ſui ventris, & verbis potentior, filium Eliſabeth vtero clauſum tangit, & parentes repleuit Spiritu ſancto. Hinc pōdero D. Ildeph. ſer. de Aſſumpt. verba in laudem ſanctitatis Marianæ prolata in hūc modum, *Recte arca ſacramentorum Virgo Maria fuit, ſupra quam ſane propitiatorium & Cherubin, hinc inde obūbrantia figurantur; quia Mariæ nullū obrepſit peccati contagium, ſed intus omnis cuſtodia Legis, & manna fuit, quod eſt mirabile Sacramentum, & propitiatio ſalutis humanæ.* Quibus verbis id oſtendit Mariæ ſanctitatem maximam, quod Sacramentorum inſtar, eius verba conferant alijs ſanctitatem, & medelam primæui peccati. Nonne Sacramentorum verba conferunt gratiam? Ita vt locuta eſt Maria, exultauit infans ſuperinfuſus gratia, vt merito Maria appelletur Sacramentorum arca. Quo refero Epiph. lib. 3. Hær. c. 79. fantem, *Non permiſit Deus beatæ Mariæ dare baptiſma, non benedicere diſcipulos, non imperare in terra iuſſit ſed ſolā ipſam ſanctificationem eſse uoluit.* Vere vnus Jeſus erat omnium creaturarum ſanctificatio, & fons vniuerſæ ſanctitatis. Sed is matrem ſuam ea ſanctitate compleuit, qua videretur non tam ſancta eſſe, quàm ipſa ſanctificatio, vt merito non inſtar miniſtrorū, ſed ferè ipſorum Sacramentorum inſtar gratiā halare dicatur. Vide quod de

Ildeph.

Epiph.

A Mariano cadauere meditatur Andr. Creten. hom. de Aſſumpt. aiens, *Erat in medio illud luminoſum corpus Deiparæ, quod Dei uerbi totam capiebat plenitudinem. Quod quidem dum uidebatur in lecto, unguenti ſanctificationis ſuaui odore totam perfundebat naturam.* Vt primo dictis reſpondeant hæc verba, nimirum, *quod quidem dum uidebatur in lecto, &c.* reuoco B in memoriam illud Moyſi diuinitus inſpiratum, videlicet, ſerpentem æneum longo ſublatum ſtipite, qui cum conſpiceretur, venenata vulnera ignitorum ſerpentum a populo Iſraelitico exſufflabat. Hinc Cretenſis ait, quod virginale corpus, *dum uidebatur in lecto, unguenti ſanctificationis ſuaui odore perfundebat totam naturam creatam.* Quaſi diceret, dū C videretur hæc prudentiſſima ſerpēs, mortua, medelam, & ſanitatem halabat vulneribus ab ignito ſerpente illatis. Quid viſa viua præſtaret? Quid cū Dei verbo plena Eliſabeth viſitauit? Tunc cum cernebatur ingrediens, vel cum ſibilus eius audiebatur, ſanctificationis vnguēto perfundebat totam domum cognatæ, vulneraque antiqui ſerpentis depel-D lebat a Ioanne.

Andr. Cret.

Text. Et exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

§. IX.

Maria Verbi diuini benedictionibus omnium creaturarum propinquiſſima.

E

QVam vnica ſit Maria Verbi diuini imitatrix, haud obſcurè cognoſcet, qui illā apud D. Aug. formam Dei compellatam viderit, qui proximè dicta de eius efficacia in ſanctificādis hominibus notarit, qui modò Eliſabeth ſentētiam enucleā-

rit.

rit. Vidit enim Eliſabeth Mariam, A vidit, & reuelante Spiritu ſancto eius ſanctitatis magnitudinem, ſic obſtupuit, quaſi proximè accederet excellentiæ, & magnitudini diuini filij, quod ſequenti declarauit præconio, *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui*. Ac ſi diceret, tua beatitudo, tua excellentia, quàm longiſſimè ſuperat omnes mundiales virgines; ſi cui comparanda eſt, maximè beatitudini, & B excellentiæ filij tui, vtpote Altiſſimi filij. Eidem beatitudinis ordini cum filio tuo ſi non par, ſaltem quantum fas eſt creaturæ, proxime accedis, ſoli filio, nulli alij comparabilis. Eliam de nubibus ſolicitum 3. Reg.
3. Reg. 18. 18. commonefecit puer, nubeculam paruam quaſi veſtigium hominis apparere. Quid eſt cur nubecula dicatur, quaſi veſtigium hominis? Io.
Ioan. Hieroſ. Hieroſ. de Inſt. Monach. 33. inquit, *Ecce nubecula parua quaſi veſtigium hominis aſcendit in Carmelum, quia Maria in hoc ſuo ſpirituali aſcenſu, non feminam quam imitaretur, ſed hominem diuinum habuit exemplum*. Volauit proculdubio ſuper laudes omnium feminarum Maria, omnes creatas perfectiones infirmas putauit, & leues, vnius viri ſolum & maximi, & diuini veſtigijs hæſit; cui in excellentijs ſi qua vnquam creatura potuit, fuit parallela. Rem hanc finiat D. Chryſoſt. hom. de Nat. Ioan. apud Metaph. Vbi multa a filio in Virginē profecta bona expendens ſic pergit, *Meritò is quoque qui eſt natus, matri talia præbuit priuilegia, quæ etiam habuit ſolus, ea illi quoque ſoli dedit. Non habuit ipſe fratrem ad generationem, neque dedit matri ſororem miraculi*. Expendo: quæ enim habuit ſolus, ea illi quoque ſoli dedit, quaſi Virgo inter omnes perſonas tam creatas, quàm increatas fuerit vnica verbi diuini æmulatrix. Etenim quæ Verbum habet ſolus, ea nec Patri communicat, nec Spiritui ſancto; communicat tamen Matri, vt nimirum ſint nati ambo diuinæ perſonæ productores ambo, vt ſic pateat, quàm ſit benedictio Mariæ benedictionis verbi germana. De quo ſupra c. 6. §. 2.

§. X.

Felix qui fructum profert iuxta genus ſuum. Vbi de Pœnitentiæ fructibus.

MAximam crediderim laudem eſſe, qua Maria terra benedicta extollitur de benedicto fructu. Namque ex eo maximè honoratur homo a Deo, quod primæ conditionis inſtar & lucem pariat, & fructus iuxta genus ſuum. Pro quo exhibeo vnum Chryſoſt. hom. 56. ad Pop. ſic Chryſo.
C fantem. Vide quanto nos honore proſecutus ſit Deus, tale nobis opus præcipiens. Feci, inquit, ego cælum & terram, do tibi etiam creationem. Fac terram, cælum, nam potes. Qui facit omnia, & mutat, de Deo dictum eſt: hanc & hominibus poteſtatem dedit. Feci ego, inquit, ſpecioſum corpus, do tibi melioris creationem; tu bonam fac animam.
D *Dixi ego germinet terra herbam uirentem, & omne lignum pomiferum; dic & tu, producat ipſa terra fructum proprium, & exibit quidquid facere uelis*. Non magna a nobis petuntur, ſed ſolùm quod inſtar fæcundæ arboris proprios fructus proferamus. Sed qui ſunt proprij? Diuinus præcurſor apud Luc. c. 3. peccatoribus Luc. 3.
inquit, *Facite fructus dignos pœnitentiæ*. quæ verba premens D. Ambr. fa-
E tur, *Faciat ergo fructū qui poteſt gratiæ, & qui debet pœnitentiæ*. Quippe monſtroſa tellus, quæ proprij oblita fructus, nutriat alienos. Benedicta ergo terra, nullo peccati debito infecta, producat gratiæ, & benedictionis fructum, at terra maledicta, peccati ſpinis conſita iuxta genus

ſuum

ſuum fructum producat; nimirum, pœnitudinem, ſqualorem. Hinc malè audiuit Saul, qui peccator innocẽtiæ fructum parturiebat 1. Reg. 15. aiens, *Peccaui ſed honora me corã ſenioribus.* Vbi D. Greg. Magnus, *Saul quia confitetur, & affligi non vult, ſed honorari, è regno & Dei beneplacito abijcitur.* Cõſultius Iob, vbi de ira Dei ſe peccatorem agnouit protinus, c. 1. *Tonſo capite corruens, &c.* Cur tonſo capite? Orig. lib. 1. in Iob fatur, *Totondit comam capitis ſui, & cum totondiſſet proculdubio quod ipſis eam aduerſarijs proiecit. Ecce,* inquiens *arbor ſũ fructifera omnia quæ ſuperflua ſunt à me proijcio, illibatus perfectum fructũ afferam.* Et rectè de pęnitentis fructu cogitans, crinium cultum, corporiſque abijcit ornamẽta; etenim pœnitentium fructus afflictio eſt, ſqualor eſt. Vnde meritò D. Chryſoſt. ſuſpecta habet ornamenta in pœnitente: quãdo enim de primis peccatoribus induendis agitur Gen. 3. dicit, *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas.* Id quod ruminans Chryſoſt. hom. de lapſu hominis ait, *Accipiunt indumenta pellicea, vt qui confeſſi iam delictum fuerant, veniam cultus humilitate perciperent. Oſtendit Dominus confeſſione & deformitate cultus veniam poſſe facillimè impetrari. Vt enim contumacia eſt celare quod Deo teſte commiſeris, ſic periculoſum eſt, ſi ſplendore cultus animi innocentiam mentiaris.* Equidem ſterilis, & infrugifera arbos eſt pęnitens veſtium delitijs affluens, cuius proprius fructus luctus eſt, & ſqualor. Bene monebat pęnitẽtem D. Cypr. lib. de lapſis, fatus, *Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidiſſes, ingemiſceres dolenter, & fleres facie inculta, veſte mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore deiecto, indicia doloris oſtenderes. Animam tuam miſera perdidiſti, ſpiritualiter mortua ſuperuiuere hic tibi, & ipſa ambulans funus tuum portare cœpiſti, & non acriter plangis? non iugiter ingemiſcis? Non te vel pudore criminis, vel cõtinuatione lamentationis abſcondis?* Sic ille: producat ergo terra fructum ſuum, terra, inquã, benedicta, benedictionem populorum, terra maledicta luctum, ſqualorem, mœrorem, & omnia benefient.

(Margin: 1. Reg. 15. — Greg. — Iob. 1. — Orig. — Gen. 3. — Chryſ. — Cypr.)

B *Text.* Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me? Ecce enim, vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.

§. XI.

Maternitas Mariana plurimum leuauit fęminarum laborioſa puerperia.

C QVæ ſe mẽſibus quinque occultabat, quaſi faſtidia pleni vteri erubeſceret, iã exultans conceptam prolem explicat, & incredibili gaudio, ſuam de conceptu felicitatem exagerat. Quippe experta eſt Eliſabeth inter cõceptus ærumnas, & fętus faſtidia, & timores partus experta, inquam, eſt, noua, & inſperata leuamina, quibus Dei matris præſentiam auguratur, & poſt habitis faſtidijs vteri, gaudet de conſortio tantæ maternitatis, *Vnde*, ait, *hoc mihi vt veniat Mater Domini mei ad me!* Sed vnde ſcis tibi adeſſe Dei matrẽ? Puellam integerrimam vides, Ioſephi cernis ſponſam, cur ex hac ad te diuinæ maternitatis opinio dimanauit? Cõceptus grauedinem ſenſit amitti, vteri faſtidia vidit reuelari, & puerperium gaudijs perfundi, quod vni tribuit conſortio, & præſentiæ diuinæ matris. Etenim elegãter Heſych. hom. 1. ait, *Cum prima virgo concluderetur moleſtijs ob tranſgreſſionem inflictis, & ab ea gemitus plurimi prodirent, omniſque mulier illius cauſa in dolore eſſet conſtituta, & partus omnis propter eam acerbitatem pateretur.* Heſych.

Secun-

Secunda Virgo Maria miſeriam omnem fæminei ſexus repulit, omnemque triſtitiæ fontem, qui inter pariendum adeſſe ſolet, obſtrinxit, & nubem deſperationis, qua præmuntur mulieres in partu, diſſipauit: & lumina lætitiæ apud contribules coruſcare fecit. O vnica, & vera Lucina Maria, quæ Deũ pariẽs, cunctas honoras matres, cũctiſq. parientibus prætẽdis lętitiæ faces. Quæ mulier vterũ de cõiuge plenũ erubeſcat, quãdo videat puerperij habere conſortẽ Dei Matrẽ? Quæ coniux faſtidia conceptus non toleret, dum noſcat ſe vna cum Deipara, matris inſigniri vocabulo? Hoc Diuinæ Matris cõſortium vt haberet, quibus ſe periculis non oppoſuit Thamar? Ea Gen. 38. vt a ſocero ſuo Iuda ſemẽ acciperet, *operuerat vultũ ſuũ ne agnoſceretur*; at poſt conceptũ, minime erubuit tumentẽ vterũ manifeſtare, ait enim textus; *nunciauerunt Iudæ dicentes, fornicata eſt Thamar nurus tua, & videtur vterus illius intumeſcere.* Cur quæ faciem primò occultauit, poſtea de feminarum aſtu, minimè occultat tumentẽ ventrem? Sane ſic de conſortio Chriſtiferę matris, quam ſperabat, gloriabatur, vt omnia pericula a tumente vtero profectura facile cõtemneret. Huc ſpectans D. Zeno ſerm. de Iuda, ait: *Thamaris noſtra cum proceſſu temporis, procedit & vterus. Mirum profecto myſterium videte, quæ celauerat faciẽ, non celat uentrem.* Conceptũ erubuit, in quo quam longiſſime abſimilis fuit Deiparæ Mariæ, & non celat ventrẽ, quando ſe in illã familia fœcundã vidit, in qua Dei mater tumidum vterũ geſtatura erat. Accinniſſe videtur Theodor. q. 94. in Gen. vbi Thamaris honeſtatẽ etiã in inceſtu ponderãs ait: *Nec enim poſtea vel Iuda vel aliũ quempiã attigit, ſed contẽta fuit vocari mater eorũ, qui ex illo ſemine Abraham dũ naſcerentur.* Inde enim mater Dei futura, triſtitię

Gen. 38. — Zeno. — Theod.

A fontẽ, quæ inter pariendũ adeſſe ſolet, obſtruxit, lætitiæ lumina apud cõtribules ſuas coruſcare fecit, qua exultantes pergerent ad partus, per quos Deiparę matris cõſortes haberẽtur. Igitur Eliſabeth vbi pro triſtitiæ fonte ab antiquo ſerpẽte, mulierũ conceptibus, & partubus inſeminato, totã ſe cũ prole ſenſit perfundi lætitia, optimè colligit, & celebrat B præſentiam Dei matris. Mirabar aliquando cuiuſdã Alconis decantatiſſimã in iaciendis ſagittis dexteritatẽ. Huius filius cum viridanti ruris ceſpite cubaret, ſomno ſepultus, per roſcidas herbas elabitur anguis, pueri nudũ pectus aſcẽdit, ibique ſecurus ſeſe multos plicãs in orbes, inſedit. Tũc ecce tibi Alcõ, qui erat adoleſcentis pater, aduenit, videt ſimul C filiũ & eius pectori cubantẽ ſerpentẽ. Proh dolor! obſtupuit, aſt animoſior factus, arcũ aptat, ſagittam dirigit, illãq. ea dexteritate eiaculatur, vt ſerpẽte confoſſo ſtaret ferrum, ſolumq. excitaret iuuenẽ, gaudentem ſe a tali fuiſſe periculo liberatum. Vnde Alconi tam felix dexteritas? Quę ars illi fuit, vt in pectore pueri, confoſſo angue, ipſe viuus exulta- Manil.
D ret, & lætus? Pulcrè Manil. lib. 3.

Ars erat eſſe patrem, vicit natura periclum,
Et pariter iuuenem ſomnoque & morte leuauit.

Haud alia ſubijt, vt credo, Eliſabetham cogitatio, vidit prolis in pectore cubãtem ſerpentem illum vectẽ peccati originalis, vidit ſerpentinos halitus in parituris feminis cõ-
E ſeruari. Et ſimul ſenſit ad Mariæ greſſum, quidquid ſerpentis erat, abijci, & omnia de lætitiæ lumine coruſcari, cuius hæc dexteritate fierent? qua arte, tanta eijcerentur mala? Sanè ars erat eſſe Dei Matrem: Mater Dei adfuit, quidquid ſerpentis erat in parituris, ad meliorem conditionem tranſtulit.

Chri-

§. XII.

Chriſtus Dominus amat ſolis ſentiri beneficijs.

ECce adhuc Saluator, materno ab vtero clauſus tenetur, & occultus, & illum produnt beneficia in Ioannem profecta. Ait enim eleganter Ambr. *Cito euentus Mariæ & Dominicæ præſentiæ beneficia declarantur. Nam ſequitur. Et factum eſt, ut audiuit ſalutationem Eliſabeth, exultauit infas in utero eius. Vocem prior Eliſabeth audiuit, ſed gratiam prior Ioannes ſenſit.* Ioannes, inquã, prior ſenſit diuinæ præſentię gratiam, quãdo hic eſt Saluatoris mos æternus vt potius ſentiatur beneficijs, quàm cernatur obtutibus. De illo ingrediente mundum verba fecit Paulus ad Titum c. 3. *apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris.* Quid ò Paule apparuit? apparuitne Saluator? apparuit potius benignitas, & humanitas Saluatoris. Quo reſpiciens Amb. ep. 86. fatur, *Hæc eſt Saluatoris pietas, ut interueniat ſaluti, ac non ſe prodat aſpectu, ſentiatur beneficijs, & non ſentiatur obtutibus.* Equidem beneficia primo Saluatorem produnt, non oculi, amat enim ſuam perſonam latere, & ſua publicari beneficia. Io. 1. dicitur de Verbo, *In ipſo uita erat, & uita erat lux hominũ.* Quippe in Saluatore, & erat ipſa viuida ſubſtantia, & erant beneficiorum lumina: tũc ſubdit, *Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes, hic uenit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine.* De quo elegãter dubitat Orig. tom. 5. in Io. inquiens, *Quæro cur tandem cum Ioannes miſſus a Deo, uenerit ad teſtificandum ut teſtificaretur de lumine non etiam uenerit, ut teſtificaretur de uita?* Sanè in verbo, *& uita, & lux erat*, cur ergo Ioannes ſolũ teſtatur lucem, & nõ vitam? An quia Saluator ſeſe abſcondit, tantumque velit dignoſci per beneficia? Ita Orig. ait. *Homo ergo nullus qui ueniret, teſtificari poterat de uita etiam nunc abſcondita cum Chriſto in Deo.* Is eſt proculdubio Saluator, non qui lapidem mittat, & manum abſcondat, ſed qui ſeſe abſcondat, & è manibus beneficiorum lumina effundat. Quã apte D. Chryſoſt. inducit Ioannem calcibus, & ſaltibus in vtero matris ſic fantem, *Inique facis ò mater, quæ tardas, Prophetam geſtas in utero, cõtines militem Regiæ prædicationis. Lux adeſt, ſolue matutinum, Sol oritur, prius lucebit Lucifer, in foribus lux eſt, & uoce eſt opus.* Vt matutinũ de ſola luce Solis, non de obtutu coruſcat ſic Ioãnes non de facie Saluatoris exultat, ſed de beneficijs.

Ambr.

Ad Tit. cap. 3.

Ambr.

Ioan. 1.

Orig.

Chryſ.

§. XIII.

Quàm ſemper Dominus ſit ſalutaris paruulis.

CVr ibi non Dominus, vbi infans exultat adhuc in vtero matris? Plane bonus eſt ſemper Dominus, & ſalutaris infantibus, quibus omnia erunt felicia ſi Deus adſit. Elias 3. Reg. 19. vt Deum videret, prius terribilia quædam eſt paſſus, prius venit ob oculos, *Spiritus grandis, & fortis, ſubuertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus. Et poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus. Et poſt cõmotionem ignis: non in igne Dominus.* Quid plura? Ioan. Hieroſ. de inſtitu. Monaſt. c. 18. exiſtimat per ſpiritum fortem conterentem petras ſignari Azahelem, per cõmotionẽ autẽ explicari Iehu, qui domũ Achabi eradicauit; per ignẽ, Eliſæũ dici, qui 4. Reg. 2. illudentibus pueris duram per vrſos intulit ſtragem, *Nec mirum*, ait ille, *ſi pueris illis hoc accidit: nã ſequitur non in igne Dominus.* Vbi Dominus adeſt, nõ ſæuitur in pueros, imò omnia læta, & iocũda accidunt infantibus. Hæc illa notiſſima Dei vox eſt, ſinite paruulos venire ad me, inde ſuã commendat, &

3. Re. 19.

Ioan. Hieroſ.

4. Re. 2.

Tert. & exaltat bonitatem, vt rectè dicat Tert. lib. 4. contra Marcionem, loquens de Deo. *Quia verò bonus adeò diligit paruulos, vt apud Aegyptum benefecerit obſtetricibus protegentibus partus Hebræos periclitantes, edicto Pharaonis.* Vnde D. Paſchaſius lib. de Sacramẽto corporis Chriſti c. 15. vt probet Euchariſtici panis gratia infantes paruuloſq. ditari, expendit quod ipſe Dominus per ſe diſtribuat gratias diuini conuiuij, ait enim. *Licet Sacerdos benedicat: ipſe Dominus eſt, qui benedixit, & frangit. Vnde in Exodo ad Aaronem, & filios eius, inuocabitis nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eos. Sacerdos ergo inuocat, ſed ipſe benedicit, & frãgit, quia niſi ille frangeret hũc panem, paruuli omnes ieiuni remanerent. Hinc quoque Propheta ſuſpirans, quia necdum venerat Chriſtus, aiebat in lamẽtationibus ſuis. Paruuli petierunt panem, nec erat qui frangeret eis.* Euge, euge, ô vos paruuli. Magno veſtrum omnium bono Chriſtus adeſt; adeſt inquam Chriſtus vt ex infantis, & paruuli colligitur ſaturitate. Non enim lætitiæ panis ad paruulum Ioãnem perueniret, ni Chriſtus adeſſet in vtero matris, cuius bonitatis propriũ eſt, conſulere paruulis, vt infra etiam dicetur lib. 3. c. 5. §. 3. & alibi.

Paſcha.

§. XIV.

Scenici ludi à diabolo inſtituti aduerſus Sanctos.

NOnne vides Ioannis in vtero præproperam lætitiam, qua geſtit, qua ſaltat? Sane vbi hyemali bruma nimium matutini proſiliunt ſolis radij, nigram ſolent indicare tempeſtatem. Ideò ſuſpecti mihi ſunt hæ Ioannis antelucanæ exultationes, & nimis feſtini ſaltus, & ſi diuinare licet, iam inde Ioanni exitiales ſaltationes in vitæ fine auguror. Iacobi, A & Eſau infenſum bellum etiam pueri ab vtero ſignabãt, Gen. 25. de quibus dicitur: *colligebantur in vtero.* Vbi Symmachus *in ſuperficiem fertebantur*, & apertius ſcholiaſtes ait, *colluctabantur*. Sed neſcio quo diuino myſterio S. Amb. lib. de Iſaac c. 4. ex Græco reddit *exultabant*, & D. Auguſt. q. 72. in Gen. poſuit, *geſtiebant*, quaſi per antelucanam exultationẽ, B & geſtientem lætitiam, futuros ſanguineos conflictus ſignificarent. Sic Ioannis in vtero exultatio, & geſtientes ſaltus, an inde portẽdunt ſanguineos ſaltantis puellæ geſtus, Ioanni exitiales? Et cui ſancto, & pio viro ſcenicus ſaltus non extitit exitialis? Crediderim à diabolo inuenta tormenta, vt ſuam oſtenderet in homines crudelitatem, at ludi ſcenici, & C choreæ inuentæ ab eodem, vt perdat Sanctos. De Herodiade ſaltante dicitur Marc. 6. quod *placuiſſet Herodi.* Vbi eleganter D. Fulgentius ait, *Ecce iam diabolo procurante ludens cœpit delectare puella ad hoc ſolum, vt poſſit occidere Prophetã.* Nullum non mouit lapidem diabolus, vt Ioannem à viuis tolleret, ſed omnia machinamenta ei extiterũt vana, quippe Herodes Ioannem reuerebatur, & libẽter eum audiebat. Quid tunc diabolus? Saltationem inſtituit Regi gratam, qua ſola poſſet occidere Prophetam! O quam ſalutaris illa Clem. Alex. in adhor. ad gẽtes vox qua à Syrenarum cantibus humanas mentes arcet, aiens. *Præternauiga cantus mortem operatur.* Sciolus ille Babyloniorum Rex, Dan. 3. aureæ ſtatuæ E adhibuit omne genus muſicorum, vt quos non flexiſſet ignis fornacis, ſaltim cantibus eneruarentur, vt adorarent ſtatuam. Ait enim: *in hora qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulæ, & citharæ, & ſambucæ, pſalterij & ſymphoniæ, & omnis generis muſicorum cadentes adorate ſtatuam.* Non verò diabolus opponeret efficaciora arma

Ambr. August. Marc. 6. Fulg. Cle. Alc. Dan. 3.

arma ſua ad perdendos Sanctos, ſi non produceret ſcenicos hos cantus. De quo D. Chryſoſt. hom. 4. ad Popul. fatur. *Vidiſti quam difficilia certamina parata ſūt, & quot inſidiarum neceſſitates, & quam profunda vorago, & præcipitium vtrimque? Sed ne timueris. Quanto magis machinamenta inimicus vnxerit, tanto magis puerorum fortitudinem demonſtrat. Propterea tot muſicorum conſonantia, propterea caminus ardens, vt & voluptas, & timor aſſiſtentium animas obſideret. Aſper aſtantium quiſpiam eſt & rigidus? Molliat ipſum,* inquit, *delectans omniſonæ muſicæ melodia.* Heu pernicioſa dæmonis arma! Felix qui in his aureis poculis venenum nouerit pertimere.

Chryſ.

§. XV.

Pugnaciſsimus eſt Ioannes pro tutanda caſtitate.

AD Virginis vocem, exultat adhuc in vtero exiſtens Ioannes, quaſi iam inde pro caſtitate tutanda in certamē proſiliat. Sic de Virgiliano calculo, ad militarem audaciam refero illud *exultauit*, ait enim ille Æneid. 2.

Veſtibulum ante ipſum, primoque in limine Pyrrhus
Exultat telis, & luce coruſcus ahena.

Ioannes ergo ad caſtiſſimæ Virginis vocem ſic afficitur, vt quaſi luce coruſcus ahena, nouus Chriſti miles ad caſtitatem tutandam telis exultet. Nec mireris, quod maternus vterus non detineat exultantem militem pro caſtitatis certamine, quando nec cælum ipſum, pacis locus, eumdem poteſt continere, quominus in caſtitatis hoſtes proſiliat. Vnus id luculenter attigit D. Baſil. ad Virginem lapſam inquiens. *Ioannes verò Baptiſta ſuſpiria duxit, quod non poteſt relictis ſupernis cōuerſationibus, quemadmodum tunc ſolitudine, ad redarguendam iniquitatē percurrere, & ſi quid*

Baſil.

A *pati oporteret, caput potiùs, quàm dicendi libertatē amittere. Imò ad beati Abel ſimilitudinem etiam ipſe mortuus loquitur clamat adhuc altiùs quā de Herodiade vociferatur illud, non licet tibi habere ipſam.* Proh inclytus caſtitatis athleta, quem nullus auocat locus à certamine, qui excitatus in vtero voce Virginis, & mortuus, & in cælo exiſtens cuperet ad defen-B ſionem caſtitatis ſæpè in arenā proſilire! Dicebatur Ioānes Luc. 1. venturus *in ſpiritu, & virtute Eliæ,* ſed ecce pluſquā Elias exiſtit, irata enim Iezabel, Elias 3. Reg. 19. *Timuit, & ſurgens abijt quocumque eum ferebat voluntas.* Quò non fugeret Elias ab irata Regina mortem, crucemq. minitante? Pulcrè D. Fulg. ſerm. de Ioan. decol. ait. *Elias Iezabel Reginā* C *paſſus eſt inimicam, quam dum fugit totam vitam ſuam in fuga contriuit. Cuius tantum timuit gladiū, vt viuus fugiſſet in cælum.* Itaque Elias viuus ſeſe in cælum reciperet, quo à Reginæ furore permaneret ſecurus. Animoſior proculdubio Ioānes, qui vellet etiam cælum relinquere, vt caſtitatē aduerſus furentes Reginas propugnet. Qui etiā mortuus, & in pa-D ce requieſcēs adhuc clamat, & vociferatur illud, *nō licet tibi habere ipſā.*

Luc. 1.

3. Reg. 19.

Fulg.

Text. Et Beata, quæ credidiſti, quia perficientur in te ea, quæ dicta ſunt à Domino.

§. XVI.

Nunquam ſine effectu inueniri potuit Mariana fides.

E MVlti ſunt in extollenda Mariæ fide, quæ Abrahami filia, Abrahami lōgè ſuperauit fidem. Sane Mariæ puritas, humilitas, & integer omnium virtutū chorus, Deum maximè allexit, deliniuit, ineſcauit. Verum omnes hos affectus in Maria validiſſimos affigit Deus per quindecim annos, potuitq. illis reſiſtere:

ſiſtere: aſt vt nobis medijs his virtutibus innotuit fides Mariana, ſtatim a ſinu Patris extractus filius ad vterũ fidelis Virginis aduolauit. Enim verò magna fides neſcit effugi, neſcit fruſtrari. Auſus eſt fidelis Abraham immenſæ Dei maieſtati offerre paruũ, & ruſticũ hoſpitiũ, cuius paruitatis conſcius Deus, nihilominus apud fidelẽ virũ hoſpitatur. Quod põderãs D. Aug. ſerm. 68. de tẽpor. ait. *Licet illa minora fuerint, quæ exhibebantur locorum anguſtijs, magnitudinem dederat fides qua contemni nõ debuit a Deo.* Et cur contẽni a Deo pateretur fides, quæ vel renitentibus naturæ legibus, ſemper ſuis potitur optatis? Id animaduertit D. Zeno lib. 2. ſerm. 5. de Abrahamo, & Sara ſic loquens. *Quia vtriſque ætas ademerat ſpem ſobolis, pignus ſuccidaneum meruerunt. Sic meruit fides, quod ademerat tempus, extorſit credulitas, quod natura negauerat.* Nullam equidem nouit fides repulſam pati, ad omnia audet quaſi iã præ manibus habeat. Notate Gen. 28. gemellorum in Thamaris vtero exiſtentium hiſtoriam, ait enim tex. *Inſtante partu, apparuerunt gemini in vtero: atq; in ipſa effuſione infantium, vnus protulit manũ.* Quid audacius? Adhuc in vtero exiſtens, ante caput, prætendit manum. Sanè is erat populus fidelis, qui fide viuens, non poteſt nõ habere omnia optata præ manibus. Quò ſpectans Theod. q. 95. inquit. *Ante legem fuerunt etiam plerique pietatis alumni ſecundum fidem viuentes. Quocirca Zara tale vitæ genus demonſtrans, manũ porrexit.* Nullo enim ſigno clarius demonſtraretur hominum ſecundũ fidem viuentium præſtantia, quã porrecta manu, vtpote, qui omnia felici conficiant manu. Huc reuoco Gedeonis fidem Iudic. 6. cui timore cõfecto, viribus fracto apparuit Angelus, & ait. *Dominus tecum Fortiſſime virorum.* Ad quẽ ille. *Si Dominus nobiſcũ, vbi ſunt mirabilia eius, quæ narrauerunt patres noſtri, atque dixerũt, de Aegypto eduxit nos Dominus.* Ad hæc Angelus Dei reſpondit. *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael de manu Madian.* Sed quæ erat hæç Gedeonis fortitudo? Ipſe timore perculſus potius imbecilitatem, quã fortitudinẽ referebat, vbi robur, vbi fortitudo ad tam infenſos hoſtes repellendos? An fortitudo in eo, quod credens Dei geſta, eius magnalia memorabat? Hoc meritò placuit Theodoreto, q. 12. vbi ait. *Memor erat Gedeon mirabilium Dei, firmamq. de Deo habebat opinionem, & meruit audire ab Angelo, proficiſcere in robore fidei huius, & vinces.* Vbi fides, ibi fortitudo, ibi manus valida, qua hoſtes detriũphet, prædaſq. capiat. Inſuper mittitur Daniel in Leonum lacũ a Regis Satrapis, quibus inuitus Rex annuit, ꝙ crederet Danielẽ a Deo ſuo poſſe liberari: & licet procurata fames Leonũ auidiſſimè expectaſſet paſcua: tamen ſubitò ad eſcæ præſentiã, quilibet Leo fit Tãtalus. Quid plura? Audite Tert. aduerſus Gnoſt. *Danielem ſtatim vtique concluſa, & vſitata feritas Leonũ deuoraſſet, ſi Darij digna præſumptio de Deo falli potuiſſet.* Quid pulcrius? Tanta eſt certitudo, qua fidem Virgineã non fallendam Eliſabeth auſpicatur, dum ait: beata quæ credidiſti, quia perficiẽtur ea, quę dicta sũt tibi a Dño: etenim a Deo magna fides nequit repulſam pati. Vnde D. Ildeph. ſer. 7. de Aſsũp. ſic Angelum memorat dicentem ad Virginem. *Non expaueſcas partum Virgo, nec metuas, nec multũ ſis in experta formidine, tantum crede, & concepiſti.*

Auguſt. Zeno. Gen. 28. Theod. Iud. 6. Theod. Dan. 6. Tert. Ildelph.

CAPVT IX.

De Mariæ Deiparæ cantu apud Zachariæ domum.

VIſa Maria exultauit Ioannes, cuius exultatio tota effuſa eſt in

in Marianas laudes decantandas, quaſi vniuerſi gaudij ſui & Deum, & Dei Matrem recognoſcens authores. Superior Maria gaudium quo eius ſpiritus perfundebatur, vni Deo & Saluatori, Dominatori acceptum decantat. Quaſi diceret Maria, vos cognati exultationis, & lætitiæ veſtræ quaſi auctricē me laudibus magnificatis. Felix ego quæ nulli creaturarum refero acceptum meū gaudium. Exultat planè animus penè impar magnitudine gaudiorum & gratiarum, id tamen vni Saluatori meo, Dominatorique omnium, debitum recognoſco, quare vnum, & ſolum intimis animi mei medullis magnifico, & laudo. Vnde,

Text. Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

§. I.

Deus ea magnitudine, qua fulget in cælo, apparuit in Virgine.

Theod. ELeganti ratione probat Theodotus Ancyræ Epiſcopus, Mariam ampliorem, & excelſiorem eſſe ſedē, magnitudini Dei oſtendendæ quàm cælum ipſum. *Sed obijcis,* inquit, *magis decebat, vt cælum ipſe incoleret? Sed intelligentis animæ excellentiam conſideres venuſtamque humani corporis conſtitutionem contueare, vnum hoc animal cæteris dominari, ac imperare poſſe demirare. Iam dic obſecrò vter præſtantior eſt ſeruuſne an dominus? neceſſitatis iugo ſubiectus, an ab omni neceſſitate immunis?* Proculdubio regia hominis mens capacior eſt, vt illa magnitudo diuina exhibeatur, quàm in ampliſſimo, & fulgentiſſimo cælo. Hoc vnum ab humana mente require, quod vni, & ſoli Deo ſe pandat, & cælo melius ſummam Deitatis magnitudinē capiet. Quod

A noſcens virgo aiebat: *Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Omnia ignoro creata, vni Domino, & ſeruatori animam, mentemque pando, & ecce tibi in anima mea, in vtero meo ſub omni ſua magnitudine claret, quia ſolus ibi capitur. Hāc Marianam gloriam Iſaias capit. 33. ſpeculatus aiebat. *Oculi tui vide-* Iſai. 33.
B *bunt Hieruſalem ciuitatem opulētam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit. Nec auferentur claui eius in ſempiternum, & omnes funiculi eius non diſrumpentur: quia ſolum ibi magnificus eſt Dominus.* Etenim vbi ſolus Dominus eſt, qui dominatur Marianæ mentis, magnificus ibi, & valdè magnificatus apparet. Id quod clariùs oſtendunt Se-
C pt. cum legunt. *Quia nomen Domini magnum vobis.* Hoc eſt iuxta D. Cyril. quia nomen Domini ſecun- Cyril.
dum ſuam magnitudinem ſibi ſplendet, & ſicut in ampliſſimo cæli ſpatio demonſtratur. Hinc pulcherrimè D. Theodorus Studita ſerm. in Ioan. Theod. Stud.
ait de Verbo diuino. *Qui eſt ſuper omnia, & in ſinu Patris manet, neſcientibus alijs igneis miniſtris, tan-*
D *quam aliud cælum ingreſſus, in vtero ſemper Virginis Mariæ ſe patefecit.* Expendo quod altiſſimus Dei filius ſe ipſum patefecerit ingrediens Virginis vterum, quaſi aliud cælum ingreſſus. Sanè non ibi minus ſpatium magnitudini oſtentandæ, aperiendeque adinuenit. Vt vel ſic pateat, quàm doctè magnus Hilar. hom. 1. de Aſcenſ. magnitudinē Dei naſcen-
E tis è Virgine confert cum magnitudine eiuſdem aſcendentis in cælum, dicens. *In illo die virginalis templi, in hoc cæleſtis regni ſecreta patefecit.* Enimuero ſicut magno ſublimiq. Deo aſcendenti campagū cæleſtium magnitudo, murorumque ſublimitas patuerunt, ſic naſcenti magno, ſublimique Deo amplitudo apparuit

tẽpli virginalis, vbi ſupra tam incredibili magnitudine ſe Deus recepit.

Text. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.

§ II.

Abiectiones, & contemptibilia mundi ingentes gloriæ fructus pariunt ex Deo.

MEritò ancillulæ vilitati, & abiectioni tribuit Maria quos fructus ſe ex Deo parturiri præſenſit. Is enim eſt diuinus oculus, qui de ſtercore ſublimitatem educat pauperum. Exodi 26. dixerat Dominus, *reſpiciam ſuper vos, & augebo vos.* Quorum verborum explicationem pulcherrimè tractans D. Cyril. Alex. lib. 16. in Leuit. ait, *Reſpiciã ergo*, inquit, *& augebo vos, tanquam ſi Sol reſpiciat ſegetem & afferat fructũ.* Quippe ad Solis aſpectum virides effloreſcunt campi, ſed citò marceſcentibus floribus, nullus inde legitur fructus: at verò ſeminibus arua fœta, & luto, ſiue ſtercore horridæ de ſolis aſpectu mille parturiunt ſegetes, mille dant agricolis vſuras laborum. Sed omnis carnis gloria, ſuperbus, & aureus ſplendor, ſicut flos agri, diuinis ſub obtutibus marceſcit, verum vbi diuinus oculus ſeruorum ſuorum vtilitates reſpicit, & abiectiones, quis numeret ab illis ortas ſegetes gloriarum immenſas? Huc attendebat Chryſoſt. hom. de cæco nato, notans mundialia euanuiſſe decora, quando exaltata ſunt abiecta Chriſtianorũ. *Quid profuit*, ait, *idolis, etiam eorum qui non ſunt, adoratio, templorum amplitudo? Quid vero martyribus obfuit vilitas ſepulcrorum? Nonne dedecus iniuſtum eſt errori in amplitudine, & in humilitate res martyrum ſunt exaltatæ?* Ecce florida Idololatriæ ſpectra ad Dei conſpectum euanuere, & vili ſeruulorum Chriſti ingentes parturiunt fructus gloriæ. Non immeritò apud

Exo. 26. — Cyril. Alex. — Chryſ.

A Mat. c. 12. notãtur loca, per quæ ducat Ieſus diſcipulos ſuos, ait enim: *Abijt Ieſus per ſata ſabbato.* Cur per ſata? Sanè vt oſtenderet diſcipulos ſuos inſtar ſatorum de ſtercore, & abiectionibus horrentium, ſub diuinis oculis fructificare. Id quod attigit D. Ambr. lib. de Iſaac, c. 6. fatus, *Ieſus in ſabbato duxit per ſeminata diſcipulos. Moyſes per deſertum duxit* B *populum Iudæorum. Chriſtus per ſeminata duxit quia per paſſionem eius floret vt lilium.* In deſerto floridos inuenies agros, amœnos lucos, in ſeminatis ſolum vides ſtercoris horrores, aratri ſcindentis ſurculos, & tamen a deſerto ſterilitas, a ſeminatis diues fructus naſcitur. Sic de ſatorũ more, Dei ſeruuli per paſſionum horrorem, per vilitates, & abiectiones C mille fructus ex oculis diuinis trahunt. Hinc rediuiuus Sol diuinus, & è ſepulcro egrediens, imbecilliores areæ ſuæ glebas proſpexit vt per illorum imbecillitatem, amplius radiaret efficacia eius gratiæ. Quocirca ait Chryſoſt. hom. 38. in 1. ad Corinth. 15. *Petrus cum Chriſti diſcipulum ſe eſſe negauit, quominus reiectum ſe putaret præ cæteris, hunc conſpectu ſuo* D *dignatur Dominus. Eadem cauſa propter ſexus imbecillitatem, Saluatoris gratiam primò mulier, & naſcentis, & reſurgẽtis ſenſit.* Proh, quã trahit infirmitas oculos Saluatoris, vt ex illa ingentes faciant glorias pullulare! O ama dimitti, ama ſub Dei potẽti manu vileſcere, & pro nihilo reputari, vt dũ ſub humilitatis ſtercore videaris a diuinis oculis, in ęternam ſubli- E mitatẽ erigaris. Iſaias 6. ingentẽ Dei notans maieſtatem ait, *Et ea quæ ſub ipſo erãt, replebant templũ.* Ad quod D. Ber. ſer. 2. ait, *Fuit quippe in Angelis qui diceret. Ponã ſedẽ meam ad Aquilonem. Miſer ille qui ſine Deo eſſe maluit, q̃ ſub Deo miſeri illi qui uidẽtes furẽ cucurrerũt cũ eo. Exierũt infelices, & uacuus relictus eſt locus quẽ*

Matt. 12. — Ambr. — Chryſ. — Iſaia 6. — Bern.

accipiet alter. Nonne Deo ſubiecta eris anima mea? Alioquin nec tibi locus erit in templo, quia quæ ſub ipſo erant replebant templum. Felix Maria, quæ etiã dum aliquo modo ſupra Deum eleuatur, quãdo Mater Dei efficitur, mauult ſub Deo eſſe, & ad vilitatis natiuæ ſtercus recurrens, ſeſe præparat, vt ſub diuinis oculis, ingentes hominum glorias parturiat.

§. III.

Obedientia hominem reddit dignum, qui Dei oculis appareat.

Singulari prudentia Virgo Maria tribuit humilitati Ancillæ; quod fuerit a Deo proſpecta. Vna enim forma ſerui obedientiſque Ancillæ ad ſe rapit Diuinitatis oculos. Sic Abrahamum vſque ad filij internecionẽ Dei obedientem meditatus D. Zeno pulcherrimè exclamat, *O nouum ſpectaulum ac verè Deo dignum!* Quod vel ipſe Abraham præcognoſcens, ex oſtenſione ſuæ obedientiæ, loco nomen impoſuit, vt mauult Hier. vt dicatur, *Dominus videbit*. Quaſi nihil in terra pulcrius, nihil elegantius inueniri poſſit, quod diuinos exhilaret oculos, quam vel vmbra obedientis hominis. Huc retulit D. Athan. illud Eliæ: *Viuit Dominus in cuius conſpectu ſto.* Etenim ait in vita Antonij, *Non computabat Elias præteritum tempus, ſed tamquam quotidie in certamine poſitus, talem ſe præbere cupiebat, qualem ſciebat Dei dignum eſſe conſpectibus, purum corde, & præparatum obedire voluntati eius.* Hinc cernis quam vtiliter Deus tot dederit leges populo Iſraelitico: nec enim erat vllus vaſculus in domo Sanctuarij, de quo non haberent plures obſeruationes, vt ne manum extendere liceret ſine obſeruantia legis, & religione. Cur tot leges? tot cæremoniæ? An vt ex illarum cuſtodia ſemper diuinis verſarẽtur obtutibus? Ita Tert. 2. contra Marc. dicens, *Deus in lege aſſignanda ipſorum vaſculorum curam diſtinxit, vt iſtis legalibus diſciplinis occurrentibus vbique, nullo momento vacarent à Dei conſpectu.* Sanè vir obediens, cuius oculi, ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ, intentos ſibi reddet oculos diuinos, neque ad horam illum fugiet Dei conſpectus. Ita apud Iſaiam c. 60. loquitur Dominus, *Super quem reſpiciam, niſi ſuper humilem, & manſuetum, & trementem verba mea?* De quo D. Chryſol. ſerm. 143. inquit, *Audi Dominum dicentem, ſupra quem reſpiciam niſi ſuper humilem & manſuetum? quantum manſuetus eſt ille, qui iuſſis obtemperat, immanſuetus tantum eſt ille qui iuſſa diſcutit.* Igitur qui iuſſis obtemperat, is ad ſe rapit oculos diuinos: is a Deo vnice reſpicitur, diuiniſque aſtat haud ingratus obtutibus. Iam noui quo merito Magdalena, dum ſoror domeſticis inſudat, ipſa ſub oculis hærebat diuinis: ait enim Luc. 10. *Ipſa ſedens ſecus pedes Ieſu, audiebat verbum illius.* Audiebat, inquam, illius verbum parata protinus obedire ſiue actiuæ, ſiue contemplatiuæ inſtare iubeatur. Cur quæ ſic obediens dicto erat ab oculis diuinis arceretur? Sanè in conſpectu Dei fixa erat, quam prompta obedientia commendabat. De hac Magdalenæ obedientia ait Dominus, *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quæ hæc optima pars, niſi indifferens obedientia, qua in Dei ſtabat conſpectu? Ita D. Bern. ſerm. 3. de Aſſumpt. fatus, *Vnum arbitror è duobus: vt aut de electione Maria laudetur, quod pars ipſa, quantum in nobis eſt, ſit omnibus eligenda; aut certe vt neutrum dicatur deſuiſſe, nec in partem quamlibet præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam præceptoris ad vtrumlibet ſit parata.* Non aliter ſecus pedes Ieſu ſedet, non aliter diuinis oculis aſtat, quam parata obedire, ſiue ad frequens miniſte-

3. Reg. 17. Athan. Tert. Iſai. 60. Chryſol. Luc. 10. Bern.

-tium, ſiue ad contemplationis quietem mittatur, *Quis enim ſicut Dauid fidelis ingrediens, & pergens ad imperium Regis? Denique paratũ*, inquit, *cor meum, paratum cor meum non ſemel tantum, ſed & ſecundò, & vacare tibi, & proximis miniſtrare*. Hinc Maria Virgo penſat ſua merita, ob quæ oculis diuinis placeret, nimirum ob obedientiam quatenus ſicut oculi ancillæ in manibus Dominæ ſuæ, ita Mariæ oculi ad Dominum Deum noſtrum.

Text. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & Sanctum nomen eius.

§. IV.

Dei oculi firmitudinem in bonis conferunt.

QVàm pulcra argumentatrix eſt Virgo Maria! ex eo quod a diuinis oculis reſpecta ſit, infert: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes; quaſi æternam in bonis ſuis firmitudinem augurans. Equidem nouit Sol lutum durare, & D ſolidare, ſic verus iuſtitiæ ſol vbi reſpicit clemens, luteis hominum cordibus petratum in[illegible]mitatem. Simon nondum Petrus, acceſſit ad Ieſum, Ioan.cap.1. *Intuitus autem eum Ieſus dixit, tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas quod interpretatur Petrus*. Qui modo Simon, iam Petrus, qui modo luteus fragiliſque homuncio, iam petræ gaudet ſoliditate. E Vnde? hoc videre licet in his; *intuitus eũ Ieſus*, de quo Orig. in Ioã. ç. dicit; *Potuit Simon eo quod Ieſus in eum intuitus eſt, eò vſque ſtabiliri, vt ab opere ſtabili, firmoque cognomen traheret, & Petrus vocaretur*. Sic Dei oculi firmant, & ſtabiliunt mentes humanas, vt a Dei oculis in petrarũ

Ioan. 1.

Orig.

A ſoliditatẽ tranſeant. Præclarè Iſaias vbi ſe ante oculos vidit diuinos ait, c.6. *Ecce ego, mitte me:* quæ verba ſic trãsfert D. Baſ. ibi, *Ecce ego ſum, mitte me*. Proh Deus immortalis! vilis homuncio dixit, ecce ego ſum? Nonne hoc eſt nomen proprium diuiniſſimæ, firmiſſimæque eſſentiæ Dei? Vnde homo nactus eã fiduciã, qua ſibi diuinæ eſſentiæ attribuat firmi- B tatem? Sanè dum ad Deũ loquitur, dicens, *Ecce*, quaſi eius ſeſe præſentans oculis, ſtatim fidit de eſſentiæ firmitate. Quod innuens D. Baſil. ait, *Ecce ſum ego, fiducia iam fretus, quaſi particeps illius eſſentiæ, ſe ipſum annumerat his, qui in conſortium venerant illius eſſentiæ*. Hanc in ſe ab oculis diuinis firmitatẽ dilapſam nouerat Dei amatrix. Cant.8. vbi ait, *Ego mu-* C *rus, & vbera mea ſicut turris, ex quo facta ſum corã eo*. Sept. *in oculis eius, quaſi pacem reperiens*. Quaſi totam murorum firmitatem diuinis oculis acceptam referat. Inde Matt.8. Apoſtolicæ nauis fluctuationẽ eo refert, quod Chriſti oculi clauſi ſomno eſſent, ait enim, *Ipſe verò dormiebat*. Vbi D. Hil. fatur, *Eccleſiæ, intra quas verbum Dei non uigilauerit, naufragæ ſunt: non quod Chriſtus in ſomnum relaxetur, ſed quod ſomno noſtro cõſopiatur à nobis*. Ergo oculi noſtri ſemper ad Dominum, vt ipſe ſuos miſericordes ad nos inclinans, æternam duraturas gratias animis noſtris indat.

Iſai. 6.

Baſil.

Matt. 8.

Hilar.

§. V.

Marianum nomen fere celebritate contendit cum Dei nomine.

NOn ſolũ ab Eliſabetha, ſed ab omnium fidelium generatione prædicandam ſuam gloriam Maria auguratur, ex eo quod ſanctificata ſupra modum ſit, ab eo cui eſt poteſtas maxima, & nomẽ ſanctũ. Supradicta verba ſic explicat Theophyl.

Theoph.

Aſt cur propriæ celebritatis rationẽ, & cauſam refert Maria beneficijs acceptis, non ſolum a potenti, ſed ſingulariter ab habente nomen ſanctum? An vt ſui nominis claritatem & celebritatem ex diuini nominis ſimilitudine commendaret? Vnus Petrus Damianus debitam Mariano nomini celebritatem pulcherrimè explicabit, ſerm. de Annunt. fatus. Solicitus erat pater cui filiũ mitteret generandum, quæ vocaretur mater digna tanto infante, *& ſtatim de theſauro Diuinitatis Maria nomen euoluitur, & per ipſam, & in ipſam, & de ipſa, & cum ipſa totum hoc faciendũ decernitur*. Expendo illud de *theſauro Diuinitatis Maria nomẽ euoluitur:* quippe in mundialibus Regijs, & eſt commune penu, ex quo ſinguli miniſtri, & veſtes, & ornamenta năciſcuntur; & vlterius, eſt regius theſaurus vbi ſolum aſſeruantur ea, quæ regalibus perſonis ſunt in vſu. Quod ſi princeps aliquem velit honorare miniſtrum ex regio theſauro, illi vel veſtem, vel ornamentum donari iubet. Quo munere, nullum honorificentius expectari a Rege poſſe, Ama ſuggeſſit Aſſuero, Eſter cap.6. Hanc de ornamentis apud mundiales Regias diſtinctionem cogita apud cæleſtem Hieruſalem de nominibus glorioſis Sanctorum. Sanè commune penu eſt apud Deum, quo glorioſa nomina iuſtorum aſſeruantur, & ideò iubet Dominus per Lucam gaudere diſcipulos, *quod nomina ſua ſcripta ſunt in cælis*. Præterea regius eſt theſaurus, vbi occluduntur diuina nomina, propria diuinis perſonis, & quam ſint diuina nomina abſcondita, theſauriſque aſſeruata, oſtendit illud Exod.1. *& nomen meum Adonai non indicaui eis*. Id enim, vt vni Deo proprium in diuinitatis arcano theſauro occultabatur. Ergo Mariæ nomen nõ ex communi penu, non ex nominibus iuſtorum

Damia.

Exod.1.

A ſcriptis in cælo, quibus maximè quiſque beatorum decoratur, ſed ex diuinitatis theſauro, ex arcanis illis quibus ipſa vtitur Deitas, euolutum eſt, ne mireris, quod diuini nominis æmuletur claritatem.

§. VI.

Maximam filius Dei fortitudinem, & potentiam oſtendit, dum fœminæ quaſi coadiutrici credit magnalia Incarnationis.

B

DEi erga ſe potentiam exaltat Maria, dum ait, *fecit mihi magna qui potens eſt*. Miranda maximè facinora fecit Deus in cælo, & in terra, quibus ſuam potentiam exaltaret; liberato Hebræo, Ægyptium ſubmerſit, manna pluit, ad vnius militis vocem cæleſtem militiam ſtare C iuſſit, medijs flammis roſcidos adoleſcentes cuſtodijt, & his prætermiſſis, in hoc vno ſe iactat diuina potentia, quod vni ſe credat fœminæ, quod in vterum Virginis inuiolabiliter deſcẽdat. Et quidem antiquum erat, & paruum illud diuinę poteſtatis elogium, nimirum, *montes ſicut cera fluxerunt à facie Dei Iacob*. Maius ſine dubio eſt diuinæ poteſtatis D miraculum, quod cera, ſicut mons firmetur ad greſſum magni Dei Iacob. Sic ſtupet D. Cyr. Hieroſ. Orat. de Occur. Domini, vbi hæc verba dat. *Qui omnibus cæli portas patefecit, actuſque in crucem ſepulcrorum oſtia aperuit, & æternas illas inferorum portas contriuit. Matris tandem Virginis clauſtra admiranda virtute concluſa ſeruauit.* Hæc ille, quibus pon- E dero: poſt tot portas, vecteſque confractos, inde admirandam Dei virtutem commendat, quod virginitatis Marianę clauſtra, admiranda virtute concluſa ſeruauit. Cuius facies montes contriuit, & velut ceram liquauit, liliatam pudicitiæ vallem in Maria integrã nouit æternare. Proh Dei virtutem mirabilem! Nonne magnum

Cyril. Hieroſ.

magnum hoc, in Mariam, Dei faci-
nus. Sed accipe manus, nimirum
quod feminæ coadiutrici totam re-
parationem generis crediderit hu-
mani. Imperium hominis in vni-
uerſo orbe terrarum firmaturus Do-
minus mulierem Adamo adiutricem
addidit. Proh dolor! Vnius mulie-
ris fallacia imperium hominis cor-
ruit, & totum Dei opus, ſi quo alio
facinore, hoc vno feminæ opere la-
bauit. Quid tunc Deus? Femineum
ingenium, & ſtatum abominatus,
maledictis feminas multauit, a pa-
radiſoq. exulare fecit? Cur ergo ho-
minem reparaturus non ſibi cauet à
femina? Cur impauidus mulierem
iterum adit? Fortis eſt Deus, nil quod
Num. 16. timeat habet. Numer. 16. cum Deus
iratus in Core, & Dathan, & Abi-
ron, vniuerſam Hebræorum natio-
nem euertere tentarit, Moyſes, &
Aaron ſteterunt: & vt Deum placa-
rent, ſic eius fortitudinem maximam
obijciunt. *Fortiſſime Deus, num vno
peccante, contra omnes ira tua deſæ-
uiet?* Hoc elumbi, puſillanimiq. ho-
mūcionis proprijſſimum, quod pro-
pter vnius errorem, in omnem ge-
nerationem exardeſcat, quaſi ex vno
ſuſpectos omnes habeat, ab illiſq. ſi-
bi timeat, & exardeſcentem iram
ſuam neſciat frænare. Non ſic qui
magnanimi, forteſq. ſunt, qui & ſe
temperare norunt, & alios timere
neſciunt. Ergo Deus qui omnium
fortiſſimus eſt, fortitudinis ſuæ illud
prodit indicium, quod etiam peccan
te femina, & regium euertēte opus,
iterum ad feminam recurrit, cui to-
tum humanæ reparationis cōſilium,
quaſi optimæ coadiutrici fidit. Hinc
Zeno. D. Zeno ſerm. 2. de Natiu. ait. *Exul-
tate feminæ. promotionemq. veſtri ſe-
xus agnoſcite, culpa deleta veteri. Ec-
ce per vos iungimur cælo, anus peperit
angelum, & virgo Deum. Hic eſt Deus
noſter qui dignitate interim ſepoſita,
non tamen poteſtate, &c.* Longiorem

A Zeno producit ſer. nobis id ſatis eſt,
quod feminæ crediturus humani ge-
neris excitationem, ipſe Deus adeſt
diſſimulata dignitate, non tamen po-
teſtate: quippe qualiter diſsimularet
poteſtatis ſuæ ingēs robur, qui a mu-
liere videns opus ſuum proſtratum,
& deiectum, iterum mulierem con-
uenit? Qui matri maledicens, dolo-
res, & ærumnas minitatur, filiam a-
B dit, & de cœleſtis roris benedictione
cumulat? Qui parentes a paradiſo
exturbat, & prolem ſibi in matrem
adſciſcit? Magna hęc in Maria fiunt,
in quibus neceſſum eſt, vt incredibi-
lis Dei potentia pateſiat. Similem
Dei potentiam exagerat Tertull. eo Tertul.
quod, exiturus cum fuerit Marcion
hæreticus nauclerus, adhuc Ieſus ad
naues accedat, vt diſcipulos ſibi quę-
C rat è nauibus? Sic enim ait lib. 4. *Af-
fectauit de nauiculariorum collegio al-
legere, habiturus quandoq. nauclerum
Marcionem.*

§. VII.

*Deus hominibus veras res præſtat, ab
illiſq. ſola nomina accipit.*

D MAgna ſuſcepit a Deo Virgo,
ait enim, fecit magna qui po-
tens eſt, & quid pro magnis his Deo
reddit? Redditur a Virgine Deo
confeſsio illa, *& Sanctum nomen
eius*. Equidem nouit Deus bona da-
ta dare hominibus, dare, inquam,
res veras, ſolidaſq. glorias, à nobis
autem ſola nomina, nuda nouit vo-
cabula accipere. Moyſem, & Eliam
E cum Ieſu colloquentes in Thaboris
gloria notans Tertull. lib. 4. contra Tertul.
Marcionem ait. *Quid tam Chriſtus
creatoris quàm ſecum oſtendere præ-
dicatores ſuos? Cum eis gloriam ſuam
communicare à quibus Dominus glo-
riæ nuncupabatur?* Hoc diuiniſsimi
Chriſti, ſummi Patris filij proprijſ-
ſimum, quod pro nuncupatione

glorioſi nominis, veritatem ſuæ gloriæ communicet, ꝙ res gloriæ tradat ſuis, & nomẽ gloriæ ab illis accipiat. Memini D. Iſid. Pel. lib. 3. ep. 131. ſic ſeruorum Dei gloriam extuliſſe. *Operæpretium eſt, relictis bonorum nominibus, ad res ipſas contendere. Regnum enim, & opes, ac gloria, nomina quædam ſunt apud exteros: res autem apud Chriſtianos. Quemadmodum etiam contra, dedecus & mors & paupertas apud nos vocabula ſunt, res autẽ apud illos.* Ex quibus illud ego addiderim, quod iam dixi, nimirũ quod regnũ, ac gloria accepta Deo ex hominibus, nomina etiam ſunt apud Deum, res autem apud Dei ſeruos. Malè ergò cum accipis a Deo gloriæ res, non reddis illi gloriæ nomina inſignia. Hæc in Adamo peccatore Deus maximè deſiderauit, quando cõdonaturus ſi reſipiſceret, vocabat, Adam, vbi es? Ad quæ ille: *Audiui uocem tuam, & timui.* Vide quam ſeſe ruſticum in reſpondendo exhibeat, quod notans Lippom. ait. *Sine honoris præfatione, & cognomine, ſine digno epitheto Deum alloquitur. Vocem,* inquit, *tuã audiui, non addit, Clementiſſime Deus, & creator meus.* Largus in accipiendis à Deo beneficijs, auariſſimus in reddendis Deo nominibus. Crediderim hãc etiam a ſerpente ruſticitatem ebibitã: etenim diabolus interroganti Deo Iob 1. *Vnde venis?* Ipſe ſolum reſpondit. *Circuiui terram & perambulaui eam.* In quem merito iraſcitur Chryſoſt. hom. 2. fatus: *Superbus, & tumens, neque ſui locum, & ſtatum ſciens, neque interrogantis dignitatem, dicit, circumiui terram.* Plane ruſticus, ac ſuperbus, qui quæ ſolum dare poteſt nomina gloriæ, ea Deo eripiat. Humilis, & comes Maria vel tunc maximè cũ Deo grata, illi reddit glorioſa nomina, & illuſtria, dicens, quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.

Gen. 2. *Lippom.* *Iob 1.* *Chryſ.*

A *Text.* Et miſericordia eius à progenie, & in progenies timentibus eũ.

§. VIII.

Miſericordia Dei fœcundiſſima, per omnes generationes, ſed vbi eſt Dei timor.

FOecũdiſſima res eſt miſericordia diuina, contendit cum humanis generationib. a progenie, & in progenies extenditur: ſed ſi habeat ſocium timorem Dei. Id innuit Pſ. 28. *Pſalm. 28.*
B *Vox Domini præparantis ceruos,* ſiue vt ex Hebræo alij reddunt: *Vox Domini parturire faciet ceruas.* Quippe natura difficiles ad partũ ceruæ, cum tonitruum timore percelluntur, maturos iam fœtus parturiunt: ſic vbi timor Dei adeſt, per generationes & generationes miſericordiam Dei multiplicat. Hinc eſt, quod ſterilem ſocium, iam iam igni applicandum, vt
C reuiuiſcere, & fructificare faciat bonus latro, dolẽs ꝙ iuxta miſericordiæ fontes pereat, timorẽ ſuggeſſit, dum ait Lucæ 23. *Neque tu times Deum.* *Luc. 23.* Quod ſic expendit D. Chryſoſt. hom. de cæco nato. *Alter probus inuenitur, in iudicio reus, in cruce iudex, ſed & timorem docet. Prima enim uox latronis ad ſocium latronẽ hæc fuit. Neque*
D *tu times Deum.* Et merito in ligno ſterili, & arente etiã iuxta miſericordiæ apertos fontes poſito, vnũ timorem Dei deſiderauit, de quo poſſit in vitã æternam fœcundari. Nihil mihi crede, ſic fœcũdat animos, ſic munit, ſic virtutes eorũ æternat, vt Dei timor. Sic ex Dinæ hiſtoria, pro timore exclamat Cellen. Abbas lib. de panibus c. 14. aiens. *Noli filia Iacob, noli ſine*
E *fratrib. exire ad mulieres regionis huius; quia Leo eſt in uia, Sichen filius Emor ardens concupiſcentia tui. Saltem Simeon, & Leui, ideſt timor præſentiũ, & futurorum pudicitiæ tuæ ſemper aſſiſtant protectores, & ultores, ne rapiaris, ne blanditijs delinita inconfuſionẽ nobilitatis tuæ proſtituaris.* Nemo nos a paternali Dei amore rapiet, nemo

nos,

nos diuinæ miſericordię auferet; imò hoc vno timoris Dei affectu replebimur omnino ſanctitate. Quid dixiſſe miraris? An noſtra maior quã Chriſti Domini capacitas? Ergo vide quo Chriſtus repleatur, Iſa. 11. *Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ, & intellectus, Spiritus conſilij, & fortitudinis, Spiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris.* Quid pro timore dignius? Cui ſapientia, pietas, fortitudo, & aliæ adſunt virtutes, hunc replet timor. De quo vide quam ſe ipſe diuinus timor iactet apud Guillel. Pariſ. lib. de moribus, tract. de tim. *Sunt & alia magnificæ laudes meę, inter quas & illa eſt eximia, quod ipſum Chriſtũ Dominum apothecã omnium gratiarum, imò fontem omnium uirtutum replere dictus ſum. Cum enim alijs datum ſit in illo requieſcere ſolum, replere eum ab Spir. S. mihi tributum eſt. Ita enim ibi dicitur, requieſcet ſuper eum ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, & ita de alijs. Deinde dictum eſt, replebit eum Spiritus timoris Domini. Nec mirum, cum ego plenitudo ſapientiæ ſim, cum ſim ipſe Dei theſaurus. Quid ergo decuit magis implere illum, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſciẽtia Dei!* Hæc ille pulcrè de Dei timore nobis donauit: inanis ille, & vacuus erit, qui ſine Dei timore vixerit, quem ſi habueris, plenus es, feliciſſimus es. De Iob dicitur quod vacuatus omni ſubſtantia, de hac diuini timoris plenitudine gaudebat. Sic D. Zeno. lib. 2. ſer. 16. ait. *In ſterquilinio fœtido, ſcaturiente uermibus Iob ſedet, quaſi nihil paſſus, ſed ſolo Dei timore contentus.* Cur non eſſet contentus eo Spiritu, qui corda humana potis eſt replere? Enimuero Dei timor anteambulo eſt omnigenæ miſericordiæ, fauoriſq. diuini, vnde ex timore à Deo incuſſo ſic argumẽtatur Chryſoſt. hom. 6. ad Pop. *Si rebus ipſis caſtigare uellet, & malorum experientia nõ tot diebus uos timori tradidiſſet, cũ enim punire noluerit, terret. Quoniam ſi puniturus eſſet, timor eſset ſuperfluus.* Vbi ergo præmittitur timor; non ſupplicium, ſed Dei fauor expectetur. Sic cum Maria Luc. 2. turbata eſt in ſermone Angeli, diuini fauoris ingentem in illa capacitatem meditatur D. Chryſol. ſerm. 143. aiens. *Quod per Angelum Deus mandat, ille meretur ſcire, qui timet ſcire. Audi Dominum dicentem, ſuper quem reſpiciam, niſi ſuper humilem, & manſuetum, & trementem uerba mea.* De Dei timore ſæpè aliàs.

[Margin: Iſaia 11. — Guil. — Zeno. — Chryſo. — Chryſol. — Iſa. 160. — A, B]

Text. Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.

§. IX.

In eo maximè Dei oſtenditur potentia, quod ſuperborum mentes in humilitatem transformet Chriſti.

CVm ab extenta Dei manu vel à ſolo eius digito ſuperbiſſimos Ægyptios nouerim diſſipatos, immo ſuperbiæ omnigenę patrem Luciferũ è cælo deturbatũ, & terræ viſceribus ſepultum: quæ erit iſta laus brachij Dei fortiſſimi, quod ſuperbos ſupplãtet? Adde in præſenti brachium Dei eſſe filium Dei, qui fortiſſimum Dei brachium frequenter in ſacra pagina appellatur, quod Incarnatione extentũ aereas poteſtates debellauit. Qui ergo ex ſuperbis triumphus decebit magis diuinũ brachium, nẽpe filium Dei hominem factum? An quod verè, & propriè ab illo ſuperbiſſimi tyranni fuerint enecti, mari terræq. ſepulti, ignibus addicti immortalibus? Sanè ad hæc perpetranda, non deſiderabatur potentia tãti brachij, quãdo vel *ſpiritu oris ſui interficiet impium*, & tyrannorum maximum. Vbi autem fecit potentiã in brachio ſuo,

[Margin: C, D, E — Beda. Theod. Orig. Greg. D. Tho.]

quid maius ſpetatur, nimirum quod diſperſerit ſuperbos mēte cordis ſui? Hoc eſt quod ſuperborum mētes ſalubri contritione tranſmutauerit in humilitatem. In hoc maximè eluxit potētia filij Dei, hoc fuit illius opus, hic labor totius incarnati Dei œconomiæ. Huc ſpectauit Pſalm. 28. *Vox Domini confringentis Cedros, & comminuet eas, tanquam vitulum Libani.* Cuius explicationem libenter capio a Rich. Vict. dicēte. *Verè hæc mutatio dexteræ excelſi rigorem Cedri conterere, & ad ſimilitudinem vituli Libani, id eſt qualibet tumida corda inclinare ad imaginem humilitatis Chriſti, qui attritus eſt propter ſcelera noſtra, non propter peccata ſua.* Hęc, inquam, eſt mutatio dexterę Excelſi: hoc opus dignum laudatiſſimi brachij Dei, quod proceræ illæ arbores, quod ſuperbi & elati homines, auidè & enixè ament neſciri, & pro nihilo reputari, a Domino factum eſt iſtud. Quā diuini brachij potentiam oſtendit illud de Chriſto Domino Iacob Gen. 39. decantatum, ſcilicet, *quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius.* De quo pulcrè Tert. lib. 3. in Marc. ait. *Taurus ob vtramque diſpoſitionem alijs ferus, vt iudex, alijs manſuetus, vt Saluator, cuius cornua eſſent crucis extrema. Hac denique virtute crucis, & hoc more cornutus vniuerſas gētes, & nūc ventilat, per fidem auferens a terra in cælum: & tunc per iudicium uentilabit auferens à cælo in terram.* Hæc ille, de mira Chriſti fortitudine in conuertendis, ſiue euertendis ſuperbis. Vbi expende, quàm facile euertat Deus ſuperbiſſimos quoſque, nimirū qua facilitate quis graue aliquod a cælo in terrā dimittit, at vt ad meliorem frugem cōuertat, ingenti fortitudine eget, quia grauiſſima corda deorſum vergentia, & renitentia a terra in cęlum ventilāda ſunt. Hinc D. Leo ſer. 8. de Paſ. ait. *O admirabilis potentia crucis! In qua & tribunal Domini, & iudicium mundi, & poteſtas eſt crucifixi. Traxiſti enim omnia ad te, & cum expandiſſes tota die manus tuas ad populum non credentem, & contradicentem tibi, confitendæ maieſtatis tuę ſenſum totus mundus accepit.* Proh extēti diuini brachij poteſtas, quæ grauiſſimas renitentium mētes, ad ſuperos vſque facis reuolare! Nūc teneo Saluatoris triūphos Ezechieli monſtratos, cuius triumphalis currus ſub iugis bouis, leonis, & hominis volitantia corpora cernebātur, quaſi ea Saluatoris denotetur poteſtas, quod pōderoſas mentes, corda peccatorū grauia, & deorſum vergentia, ad tranandum æthera perpeti nobilitet ala. Vt veriſſimè dicat D. Bern. ſerm. 19. in Cant. *Multum laborauit in eo Saluator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis author aſſumpſit. Illa, dixit, et facta ſunt; mandauit, et creata ſunt: at uero hoc, et in dictis ſuis ſuſtinuit contradictionem, et in factis obſeruatores, et in tormentis exprobratores.* Quas contradictiones, & renitentias nō experitur, qui boues, & leones ad ſuperos niteretur ventilare? Sed & hos in cælum ventilauit, & per aſtra fecit volare, quo eius brachij poteſtas maxima explicatur.

Pſal. 28. — Richar. Vict. — Gen. 39. — Tertul. — Leo. — Bern.

A B C D

§. X.

Chriſtus Dominus redempturus homines, ſibi labores, et opprobria omnia præoccupauit.

EA eſt regalis brachij poteſtas vt ſibi ſpecioſa omnia, & vtilia in primis occupet: venienti enim Regi ſtatim alimenta præoccupātur, profecturo commeatus ſtagnantur. Rex autem Chriſtus homines redempturus accedens, in eo piētiſſimi brachij ſui oſtendit poteſtatem, quòd labores, & opprobria cuncta ſibi præoccuparit. Suffixo iam cruci Dño dicit Matt. c. 27. *Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones, vnus à dextris, et unus à ſini-* Matt. 27.

E

A *à ſiniſtris. Prætereuntes autem blaſphemabant eum mouentes capita ſua.* Nullus prætereuntium latronibus moleſtus erat, nemo illis nota furta, & homicidia improperabat: cur hoc? ſanè potentiſſimus Rex Iudæorum improperia omnia, & opprobria vni ſibi tunc temporis præoccupauerat. Id nobis notatum dedit D. Iſid. Pel. lib. 3. ep. 130. fatus. (Iſid. Pel.) B Pendebat quippe in patibulo, meridiano tempore, atque in metropolitana vrbe, ac maximo feſto, in quo neminem fuiſſe, veriſimile eſt, qui non intereſſet. *Quin etiã alij cauillis in eum ludebant, alij latus ipſius lancea feriebant. Atque in eos quidem latrones, qui vna cum ipſo in crucẽ acti fuerant, nihil tale perpetrabant.* Equidem probra omnia vni ſibi Dominus tunc temporis reſeruauerat, ipſe ſolus pro omnibus oppro- C bria pati volebat. (*Ioan. 2.*) Memini apud Ioan. c. 2. Dominum ad nuptias iuiſſe, item, paſſurum Hieroſolymam aſcẽdiſſe; at cum de nuptijs agitur, dicit, *Erat Mater Ieſu ibi. Vocatus eſt autẽ & Ieſus, & diſcipuli eius ad nuptias.* Verum vbi ad Hieroſolymã veniẽdum erat, ſolum ait, *Aſcendit Ieſus Hieroſolymam.* Ieſus dicitur aſcendiſſe, non diſcipuli, an quia diſcipuli D non aſcenderunt cum Ieſu? Abſit: imò ſimul & Ieſus, & diſcipuli aſcẽderunt Hieroſolymam, paulò enim poſt Ieſus negotiatores a tẽplo abegit, dicit Ioãnes, *& mirati ſunt diſcipuli:* aſcenderunt ergo cum Ieſus diſcipuli. Sed iam ſcire cupis, cur ad nuptias ſimul Ieſus, & diſcipuli dicantur iuiſſe, in Hieroſolymæ aſcenſu prætermiſſis diſcipulis, ſolus Ieſus E aſcendiſſe prędicetur? Sane in nuptiali cõuiuio leuamen aliquale erat, quod etiam permittit Deus ſuis diſcipulis, at apud Hieroſolymam omnia dura manebant, crux, verbera, opprobria, quorum auidiſſimus Ieſus omnia vni ſibi præoccupauerat, & ſic ſuis ſe infuderat diſcipulis ad patiendum, vt vnus ipſe & ſolus videretur inter labores eſſe vt ſolus illos patiatur. Ab hac ſtat ſententia Orig. tom. 11. in Ioan. aiens. (Orig.) Obſeruandum eſt Matrem Ieſu dici adeſſe nuptijs, vocatumque fuiſſe Ieſum cum diſcipulis, neminem vero præter Ieſum nominari Hieroſolymam aſcendiſſe. Videriq. diſcipulos etiam adfuiſſe, quandoquidem recordati ſunt ſcriptum eſſe, zelus domus tuæ comedit me, *At fortaſſe in ſingulis diſcipulis erat Ieſus Hieroſolymam aſcendens, quocirca non dictum eſt, aſcendit Ieſus Hieroſolymam, & diſcipuli eius.* Et quidem in ſubeundis laboribus vnus Ieſus exhibetur, vnus eſt Ieſus qui patiatur, ſibi labores, & ſudores reſeruans, gaudia & feſta permittens, & reliquis.

Reuoca in memoriam maternam illam charitatem Rebeccæ, qua filium Iacob cæleſti benedictione aptabat, & cũ ille timeret, ne pro benedictione maledictio ſibi obueniret, ait illa Gẽ. 27. *In me ſit iſta maledictio fili mi.* (*Gen. 27.* Iſid. Pel.) Quę verba põderans D. Iſid. Pel. lib. 2. ep. 58. inquit, *Rebecca apoſtolica, ut ſic loquar, animi magnitudine prædita imprecationẽ ſuſcipere minimè dubitauit, ut ipſius filius benedictionem conſequeretur. Atque bonis quidem ipſi cedebat: mala autem ipſa ſola ſufferre parata erat, dicens, in me ſit iſta maledictio fili mi.* Ecce modo nõ Rebeccę amorem, ſed diuini brachij validam, & ardentẽ charitatẽ: qui in cruce extentus, & confoſſus, imò pro nobis maledictum factus, imprecationem ſuſcipere minimè dubitauit. Atque bonis quidem diſcipulis, & omnibus hominibus cedebat, mala autem, nimirum maledictionis priſtinæ partus tribulos & ſpinas, dolores & nuditates ipſe ſolus ſufferre paratus erat. Proh charitas Chriſtiana prodiga in bonis diſpertiendis, auariſſima in malis ſibi

reſeruandis! De alatis illis Cherubinis apud Ezechielē,c.1.dicitur. *Duæ pēnæ ſingulorum iungebantur, & duæ tegebāt corpora eorū.* Quippe in Chriſtianis affectibus hæc duo licet obſeruari,& quod beneficentiæ alę extentæ ſint ad alios,& quod ærumnas, & dolores ſibi vni reſeruet Chriſtianus. Sic D.Greg. magnus hom.4. in præſenti,vbi dicit. *Sanctorum pennæ coniunctæ ſunt amor, & ſpes; duæ verò pēnæ, quæ corpora contegunt ſingulorum, & ſibimet ad alterum coniunctæ non ſunt, timor, & pœnitentia.* Volare faciat Chriſtianus bona ſua ad alios, at timores,& pęnas vni ſibi velit habere,ſi ſummitatem charitatis pertingere amat. Hanc charitatis ſummitatem pulcrè inſinuat D.Iſid. Pel. in duobus fidelis populi dilectoribus: alter erat Moyſes, alter Paulus, ille ſic rogabat pro populo Exodi 32. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ.* Hic ep.ad Rom. ait. *Optabam enim ego ipſe, anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.* Ex quo ſic eleganter monet Iſid.lib.2.ep.58. *Moyſes vt de diuino libro expungeretur rogauit, ſi ij qui ſub ipſius imperio erant, internecione dolerentur. Maius eſt quod Apoſtolus fecit: nam ille ſimul perire cupiebat: hic autem perire, vt alij ſalutem conſequerentur.* Eam Apoſtolus charitatem a Dei brachio Chriſto accepit, qui per ſui contritionem, omnes homines in libertatē aſſeruit, qui ſibi mortē,& maledictiones accipiens, nobis ingētia bona reliquit, & optimum triumphi modū edocuit. Sic Græcus apud Cat. explicat illud, *fecit potentiam in brachio ſuo.* nimirum, *nec quoquā alio mediante, niſi in proprio brachio triumphum docuit*, quatenus brachium Dei ſibi dolores aſſumens, omnibus alijs glorioſos peperit triumphos.

Iſid. Pel.

Exod.32.

Græcus.

A *Text.* Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis; & diuites dimiſit inanes. Suſcepit Iſrael puerum ſuū, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abraham & ſemini eius in ſęcula.

§. XI.

B *Deus res hominum firmauit fulciuit.*

QVis fugiat mundiales vices? Quis rerum humanarum rotatus non ſubibit? Sane ludit & humanis diuina ſapientia rebus, iā Irus, qui modo Cręſus erat, iam exigit tributa, qui paulo ante emēdicabat ſtipem. Sapiēter Philo lib. Quod Deus ſit immutabilis, de rerū humanarū
C volubili ſtatu philoſophatur: *Verbū diuinum*, ait, *choreas in orbem duxit, quod vulgus hominum fortunā vocat, & omnes gentes circūluſtrando, nunc his, nunc illis imperia vel tribuit, vel adimit.* Sic etiā humana in præcipiti raptu ſunt, a ſentina itur ad puppim, deponuntur ponentes, & exaltantur abiectiſſimi quique. Porro medijs his humanæ conditionis vocibus re-
D cordatus Deus miſericordiæ ſuæ antiquis promiſſæ Patribus ſuſcepit Iſraelem puerum ſuū, hoc eſt, ſeſe humanæ carni immiſcuit, ſeſe ſubiecit noſtræ volubili naturæ quaſi nobile & immutabile fulcrum, æternūque ſuorum imperiū ſtabiliuit. Huc ſpectat illa ſubminiſtratio Chriſti, quā dicit Paul ad Philip. 1. aiens. *Subminiſtratio, inquam, Ieſu Chriſti*, vbi D.
E Anſel. *Sicut columna, vel fundamentū fulſit me ſubter, ne corruam.* Hoc decebat fundamētum res humanas, ne paſſim currerent, hoc ſibi adhærente fulcro egebat noſtra natura, ne communes ſubiret vices, & volubilitates. Hoc ferreum robur immiſcendum erat fictili, & teſtaceo calcaneo, vt aurea, argenteaque membra

Philo.

Ad Phil.1.

Anſelm.

bra æternum confirmata durarent. Nonne poſſet Deus labilem naturam hominis, vel ſpiritu oris ſui confirmare, qua neceſſitate coactus ſeſe illi nobile fulcrum admiſcuit? Proferam D. Athan. qui ſerm. 3. contra Arrianos, ſic loquitur, *Si ob uires ſuas, per quas id potuit Deus, uerbo edixiſſet, & ita maledictio aboleretur, imperantis quidem potentia in conſpicuo pateret: homo tamen eiuſmodi effectus fuiſſet, qualis Adam ante præuaricationem fuerat, extrinſecus accipiens gratiam, non autem eam ſuo corpori conglutinatam tenens. Talis ſiquidem antea fuit, quam in Paradiſo collocaretur, forſitã etiam deterior euaſiſſet, utpote qui iam præuaricari edidiſcerat.* Ecce tibi res hominũ in animo mutationi ſubiecto, quam labaret, quã laberetur. Quid intereſt quod homo ab intrinſeco labilis, ſuſcipiat omnia ſanctitatum decora: niſi ad illa ſuſtẽtanda fulcrum ſibi habeat adhæreſcens? firmo nitatur fundamento? Nouit hoc diuina ſapientia, & vt humanis vicibus mederetur, naturam hominis ſuſcepit; hoc eſt, firmiter ſibi coniunxit, ſeſe humanæ felicitatis ſubiecit fundamentum. Id ex multorum Patrum lectione, clamat

Prou. 8.

Prou. 8. dicens, *ante ſæcula fundauit me*. Et quid eſt illud, *fundauit me*, niſi me fundamentum firmitudinis humanæ poſuit? Sic D. Cyril. Alex. lib. 5. theſauri c. 8.

Cyril.

Quando quaſi lapis aliquis, de monte abſque manibus dimiſſus, hoc eſt ex ſubſtantia patris profectus, in carne noſtra, quaſi in terra defoſſus eſt. Tunc fundatam ſe ait ſapientia quaſi dicens: Filius Dei ſum uerus, ſed homo factus ſum, ut principium, & fundamentum ſuperædificandorum per fidem ſuam, ut propter carnis connaturalitatem mihi ipſi eos cõpingam. Quid aptius a diuina ſapientia potuit excogitari, vt mederetur humanis vicibus, quam vt humanæ naturæ ſe ipſam coniungat? Equidẽ

A

vt Chriſtus apud Pilatũ ludibrij cauſa, chlamydem induit coccineam, regios ſplendores ſuis fidelibus æternauit. De quo ſic D. Iſidor. Pel. lib. 1. Epiſt. 251. loquitur,

Iſid. Pel.

Ludibrij ueſtis de terreno imperio, ac principatu tamquam ludicro triumphauit. Verũ Domino impoſita robur, ac uires contraxit: atque ad imperium à ſucceſſione immune progreſſa eſt.

B

Conueniebat enim eam cum uel Chriſtum dumtaxat contigiſſet, atque ipſius fimbria extitiſſet, firmam, & ſtabilem effici. Is enim eſt Chriſtus Dominus viuus lapis, qui firmitudine, & perpetuitate manet, qui ſuppoſitus ſciat fragilia, & caduca omnia fulcire in æternum. Id quod etiam meditãdum eſt in arundine, quam manu Saluator in prætorio patiens geſtabat, de qua D.

C

Amb. lib. 10. in Lucam ait,

Ambr.

Arundo quoque ſecundum Matth. comprehenditur manu eius, ut humana fragilitas iam non ſicut arundo moueatur à uento; ſed operibus Chriſti corroborata fundetur. Sic ille.

§. XII.

In Deo ſolo firmitudo.

LAbuntur omnia, volubilique rotatu rapiuntur mundi magnalia,

D

is ſolus rapidiſſimis rerum vicibus obſiſtit, cuius in vno Deo ſpes collocatur. Poſt ruinam Nabuchodonoſoris, poſt Balthaſaris excidiũ, regnũ accepit Darius, de quo Dan. c. 6. ait,

Dan. 6.

Placuit Dario, & conſtituit ſuper regnum ſatrapas centum viginti, vt eſſent in toto regno ſuo. Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel vnus erat. Vbi crediderim, quaſi ad-

E

miraculum, dictum eſſe illud, ex quibus Daniel vnus erat, quippe Daniel in delitijs fuit Nabuchodonoſori, item pergratus extitit Balthaſari, & tãdem placet Dario. Quis crederet amicum Regis, cum rege non perire? Et ecce pereunt reges, transferentur regna, vnus Daniel Dei ſeruus ſtat, & perſeuerat omniũ

aini-

amicus. Proferam Theodoreti verba ſic aientis, *Regnante Nabuchodonoſor, Daniel ſplenduit, & à maxime horribili rege adoratus eſt; regnante item Balthaſar floruit, nec minus illuſtris fuit Dario ſceptra tenēte, regumque ſucceſsiones nihil de eius gloria immutarunt, ſed illi morte extincti ſunt, at Daniel æqualem illis omnibus regnantibus ſplendorem obtinuit.* Cōuenite huc qui regum amicitiam ambitis, qui ſtabilem, firmumq. ſtatum in regijs fauoribus amatis. Vnus eſt qui volubilem Fortunæ rotam ſtare faciat clauus, nimirum quo inuſti diuinam ſeruitutem profiteamini. Dum Deo, virtutique innitimur, regum ſucceſſiones nihil de noſtra gloria immutabunt; firmi ſtabimus medijs humanis vicibus, medio rapidiſſimo gurgite, quo voluuntur omnia creata. Iacob vidit celebrem illā ſcalā, & in ea Angelos aſcendentes, & deſcendentes, putares ſcalam ſimilem fuiſſe Fortunæ rotæ, in qua motu perpetuo aſcendunt, & deſcēdunt etiam Angeli, nulla enim creatura eſt, quæ mutationi non ſubiaceat. Sed vide miraculum, inter tot deſcenſus, & aſcenſus Angelorum, vnus Iacob immobilis, & firmus perſeuerabat, vtpote qui capiti ſuo lapidem Chriſtum ſuppoſuerat, ait enim Text. Gen. 35. *ibi poſuit lapidem ad caput.* De quo D. Hier. Pſ. 133. dicit *ſub capite ipſius lapis erat Chriſtus.* Crede mihi, vni fidas Chriſto, ſi velis numquam cadere, ipſe eſt lapis angularis, pro firmo & immobili fundamento humanarum felicitatū datus. Vt pulcre dicat D. Athan. ad Maximum. *Omnis creatura de mutabilitate ſuſpecta eſt, ſed ipſum uerbum ſuum corpus pro nobis obtulit, ne in hominum ſpe, aut fiducia moueremur.* In vitæ ſcala aſcendunt & deſcendunt etiam Angeli, caue fidas alij præter Deum, qui deſcendentibus cunctis creaturis, ubi adest, teque firmum

Gen. 35. Hier. Athan.

A & ſtabilē ſuſtentabit. Ecce tibi apud Luc. cap. 2. poſt ſalutationem Angelicā dicitur: *diſceſsit Angelus ab ea.* Vbi acutè Andr. Hieroſ. ait, *Diſceſsit ab ea Angelus, uerum Dominus non receſsit ab ea*, qui ſolus humanæ ſpei manet ſuſtentaculum, cum rapido cætera rapiuntur volatu. Sane Abrahamus dilectiſſimū filium obtinuerat, ſuæ ſenectutis fulcrum, ſuæ familiæ B ſtabilimentum, acceptæ a Deo promiſſionis ſuſtentaculū. Sed proh dolor! inter hoc, iubetur filium iugulare, nec moratur ſenex, aſcendit montem, ſtruit ligna, ſuperponit Iſaacum, ſtringit gladium. Quidni, fidelis vir, ſiccine occidendus filius? Siccine ſuccidendæ familiæ ſpes? Nonne vel aliqua verba facies, cui facturus es mortale vnus? Quid di- C cis amantiſſimo filio iugulādo? Verba Abrahami ad filium dedit Ioſephus, inquiens. *Fili mille votis te expetitum poſtquam in hāc vitam veniſti, ſumma cura, & ſolicitudine educaui, nil beatius reputans, quam ſi te virum videre daretur, & deniq; hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam Deo viſum eſt, vt te eius mihi benignitate donatum, ei* D *nunc rederem, fer generoſe hoc ſacrificium, cedo enim Deo, qui a nobis hunc honorem repoſcit. Itaque inter preces, & ſacra animam tuam apud ſe collocabit, Vbi memor cur te potiſsimum educauerim, ſenectutem meam ſuſtentabis; non quidem per te ipſum, ſed Deum mihi curās tuo loco adiutorem, & protectorem.* Expende quàm ſibi caueat Abrahamus E a creaturarū auxilijs, expertus enim volubilem creaturarum cōditionē, ſenectutem, ait, meam ſuſtentabis, ſed ſtatim cauet, non quidem per te ipſum, ſed Deum mihi curans adiutorem, quaſi & filium, & cæleſtes ciues de mutabilitate ſuſpectos haberet, & ſolius Dei manum, & ſuſtentaculum requireret.

Luc. 2. Andr. Hier. Ioſeph.

CAPVT

CAPVT X.

De Maria prægnante, & partum expectante.

AIebat Angelus ad Mariam Luc. 1. concipies in vtero, & paries filiũ, quibus verbis ſignificatur, fructus vẽtris Mariani non præcox futurus, ſed ibi maturãdus, & perficiendus, & de Heroum more decimo parturiẽdus menſe. De quo erudite ſatis vt aſſolet pater Pineda in Salomonis incunabulis. Quid autem ex hoc Marianæ accedat excellentiæ, nobis modo venit examinandum.

Luc. 1. Concipies in vtero, & paries filium.

§. I.

Maria ſola in ſe vna communes omnium gratiarum fontes per decem menſes ſtagnauit.

QVis ingentes diuitiarum cumulos illi viro accreſcentes enumerabit, qui communes bonorum fontes, quibus vniuerſi viuunt, ſolus ipſe ſibi retinuerit per tempus aliquod? Hinc ergo placuit Hilario extollere Mariæ propè immenſas gratias, ſer. 2. de Natiuit. fatus. *Commune omniũ gaudium peculiari munere nouem menſibus ſola poſſides.* Fons ille bonorum, qui totum cæleſtem Paradiſum replet, qui vniuerſos Angelorum exercitus exſatiat, & inde redũdans mortales vniuerſos ingenti cumulat plenitudine gratiarum; is totus, integer, ſuperplenus intra ſolius Mariæ aluum clauditur, vt Mariana gratiarum abyſſus, longe ſuperet vaſtiſſimam plenitudinem maris. Etenim mare omnia flumina intrãt, ſed tamen vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant, ſicque per-A ſpicuis reuerſibus quot flumina maris alueum intrant, tot alio erumpũt. At Marianam abyſſum vniuerſi cõueniũt fontes gratiarum, nec per nouem menſium curricula inde exeũt, ſeſe eius mente ſtagnantes, & vtero. Excipe paruas guttulas, quibus tũc, temporis ſancti ex ſuperpleno Maria ſtagno rigabantur, quando in ſola Maria integer, & plenus erat fons B gratiarum. Gen. 2. ſic habes. *Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum, qui inde diuiditur in quatuor capita.* Quaſi extra paradiſum fluuius haberi non poſſit, niſi diuiſus, & in minuta fruſta ſecatus. Ad eum modum gratiarum fluuius, qui diuiſus, & guttatim ſectus ab alijs creaturis habetur, in ſola Maria indiuiſus, & plenus ſtagna- C tur. Id ponderat Cellenſ. Abb. lib. de Panibus c. 12. dicens. *Quia ſimul collecta gratiæ plenitudo nullatenus creaturæ humanæ capacitate poteſt apprehendi, in quatuor capita dicitur diuidi: priuilegio tamen filij ſui ſupra totius totius creaturæ meritum Mater Dei, tota deitatis gratia eſt ſuperfuſa.* O quam exundauit aluus Mariana, quando qui diuiſus fluuius alios re- D plet vniuerſos, inibi totus clauditur! Clauditur, inquam, inibi fluuius gratiarum adeo, vt ex quo intrauit Mariana viſcera, nũquam inde exierint diuina fluenta. Quod innuit Angelus, quãdo dixit Luc. 1. *Virtus Altiſſimi obumbrabit tibi,* hoc eſt nunquã non tibi aderit totus influxus gratiarum, ita exponit D. Athanaſ. dicens. *Quam uirtutem per omnia tẽpora con- E ceptus, eam habuiſſe confido, & poſt cõceptum, eam retinuiſſe: neque enim id tẽporarium in uirgine accidiſſe opinor, ſed per omnia tẽpora hoc illi datur fuiſſe.* Itaque influunt in Mariam omnes fontes gratiarum, & non effluũt, intrant Marianã aluũ omnia flumina, & nunquã exeũt, vt penè immẽſam eius gratiarum abyſſum expaueas.

Gen. 2.

Cell.

Luc. 1.

Athan.

§. II.

Primum tibi diuinam gratiam, quàm aliis procura, nec niſi de pleno alios riges.

IAm illud, *concipies in vtero*, ponderandum eſt, quo naturalem fœtus moram, & inhabitationem in vtero virginali explicat Angelus, vt confundat illorum mendacia, qui vt ingentem Deiparæ debitam tollant gratiam, cõtendunt in eius vtero Ieſum nec cõſtitiſſe, nec aliam illi gratiam communicauiſſe, præter eam, quam aqua communicat canali, per quem curſim tranſit. Contra quos ſtat illud Greg. Nazianz. ad Cledonium, recitatum in Synodo Epheſina, nimirum. *Si quis ſanctam Mariã, Deiparam non credit, extra Diuinitatem eſt. Si quis Chriſtum per virginem tãquam per canalem diſcurriſſe, ac defluxiſſe, & non in ea diuino modo, quia abſq; viri opera, ſed humano, quia procreationis lege, formatum eſſe dixerit, in ſimili impietate verſatur.* Expendo illud, *per canalem*, quo verbo, agnoſco ſenſum intentum a Theologo, nimirum quod Maria nõ canalis, ſed fons verus extiterit humanitatis Chriſti, deinde pondero & aliud; quod ſcilicet Maria non quaſi canalis in ſolo tranſitu ad alios Ieſum habuerit, ſed quaſi fons ſibi diutius detinuerit, & non niſi de pleno ad alios effuderit. Huic excogitationi lucem prætulit D. Ber. ſer. 18. in Cant. vbi aſſerit. *Si ſapis concham te exhibebis, non canalem. Hic ſi quidem pene ſimul & recipit, & refundit, illa vero donec impleatur expectat, & ſic quod ſuperabundat ſine damno ſuo communicat, ſciens maledictum, qui partem ſuam facit deteriorem.* Ergo Maria non vt canalis, quod accepit gratiæ fluentum, ſtatim ad alios refudit, ſed vt concha, prius ſeſe per nouem menſes impleuit, meliorem ſuam partem efficiẽs, & ſic de ſuperpleno, ad alios fluenta exire cupiuit. Vtinam ſic omnes non canales ad alios, ſed conchas nobiſmetipſis prius eſſe velimus! Act. 7. magus ille Simon aiebat; *date mihi poteſtatem, vt cuicumque impoſuero manus, accipiat Spirit. S.* Proh ſeductor! ad alios iſte gratiã requirit, non ſibi, non vult eſſe concha vt de pleno fluat, ſed canalis, vt aliis abundet. Illum bene mordet Chryſoſt. ho. 18. *Oportebat petere vt ipſe accipiat Spir. S. at ille quoniam hoc ei non erat curæ, vt det aliis petit.* Nonne ſimili laborabat inſania diues ille apud Lucam c. 16. dum a flammis ait. *Rogo te, pater Abraham, vt mittas eum in domũ fratris mei, habeo enim quinque fratres, vt teſtetur illis,* &c. Quam nefaria charitas, ſui oblitum in animæ diſcrimine aliorum meminiſſe! Pulcrè D. Greg. lib. 8. mor. c. 8. inquit. *Flammis vltricibus traditus non ſibi, ſed opitulari fratribus concupiuit.* Hinc merito D. Bern. ſerm. 2. ſuper Miſſus eſt, veteri Ioſepho præfert Ioſephũ ſponſum Mariæ dicens. *Ille frumentũ ſeruauit non ſibi ſed omni populo, iſte panem viuum è cælo ſeruandum accepit, tam ſibi quàm toti mũdo.* Verè in hoc coniux Mariæ, eiuſque imitator virtutũ, quando prius ſibi accepit fluentum diuinum, & nõ niſi de pleno ad alios refundi permittit.

[Margin: Greg. Nazian. — Bern. — Chryſo. — Bern. — A — B — C — D]

§. III.

Vtrum Maria in homines liberalior ſepulcro, quando ſepulcrum poſt tres dies; Maria poſt nouem menſes nobis reddidit Chriſtum.

E MVltus eſt Aug. ſer. 113. in extollenda ſepulcri Domini gloria, imò conferens natiuit. Chriſti ex vtero Mariæ, cum natiuitate è ſepulcro ſic fatur. *Religioſior eſt plane iſta natiuitas quam illa. Illa enim corpus mortale genuit, totius mundi Dominũ, nouẽ menſibus in vtero clauſũ tenuit, hac autem triduo tantum tumuli gremio* [Auguſt.]

mio

mio cuſtodiuit. Illa cunctorũ ſpem tardius protulit, hac autem ſalutem citius ſuſcitauit. Ideo ne Maria ſepulcro auarior, quia tardius dedit Theſaurum mundi? Imò inde ſepulcro in homines Maria extitit liberalior. Enimuerò ſepulcrũ, vt tertio die redderet Ieſum, vim maximam paſſum eſt, vt tremor ille teſtatur, quo concuſſum apparuit. Inſuper ſepulcrum nil contulit egreſſuro Domino, nec eius egreſſum parauit. Verum Maria in homines liberalior, vt inſitum verbum accepit, ſemper operata eſt, vt nobis naſceretur filius, quẽ per nouem menſes excoluit, maturauit, aptauit ad natiuitatem. Vnde D. Zeno ſer. 4. de Nat. ait. *Parturit Maria non dolore, ſed gaudio, naſcitur ſine patre filius, nõ totus matris, ſibi debens quod cõceptus eſt, donans matri quod natus.* Etenim a materna efficacia habuit, quod vtero adoleſceret, & maturo tempore nobis eſſet natus. Eius conceptio aſcribitur Spir. S. naſcẽdi autem tempeſtiuitatem debemus actiuitati Marianæ. Id calluit Theodotus, hom. ſæpe alias citata, dicens, *Paradiſo glorioſior facta eſt Maria. Ille enim Dei cultura factus eſt. Hæc autem ſecundum carnẽ, Deum coluit, eligentem hominis copulari natura.* Seſe iactaret Paradiſus quod a Deo fuerit excultus, quod in ſe experiretur manus diuinas: ſed maior eſt gloria Mariæ quæ ſuas manus impoſuit operi diuino, quę Deum ipſum liliorum ſepi vallans, in vtero ſingulariter coluit, & excoluit, vt maturo ſui ventris fructu homines viueremus. Paradiſus a Deo excultus ocyſſimè ſeſe fudit in fructus: qua horas diuinas pręſẽſit manus fructibus plenus fuit, eoſq. homini propinauit. Vę homini, qui tam præcocis, & acerbi fructus damnum experitur, & pœnas luit. Huc ſpectat illa vulgo iactata querela apud Hie. 31. & Ezec. 18. nimirum *Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupuerunt.* Inde paradiſo glorioſior facta eſt Maria, quæ gratiæ fructum Ieſũ in vtero ſuo ſic excoluit, vt paulatim & per tempora, incrementum accipiens, acerbitatem priſtini fructus tolleret, & dulcis & maturus & tempeſtiuus parturiretur hominibus. Sic Georg. Nicomed. antiſtes dicit. *Maria eſt quæ aſcendit ex Libano virginitatis & mundum perfudit vnguento. Ex qua dulcedo diffluens veterem amarorem ligni dulcem reddit.* Ecce tibi quam nobis vtilis fuerit longæua Mariani partus expectatio, cultura enim diuina paradiſum fecit in fructus feſtinare, qui ex feſtinatione immaturi & acerbi extiterunt generi humano. Mariana cultura fecit Dominum in vtero tardare, & matureſcere ad partum, vt ſic veterẽ amarorẽ ligni decoqueret, & nobis dulciſſimam fructum ventris ſui donaret. Vnde Chriſtiana reſpiciens tempora Tertul. lib. de Monog. c. 7. ait. *Deſierunt vua acerba à patribus manducatæ, filiorum dẽtes obſtupeſcere.* Deſierunt equidem vuæ acerbæ, ſed ex cultura Mariæ, qua diuinus fructus, & maturus, & tempeſtiuus nobis in plenitudine temporis apparuit.

Margin notes: Theod. — Hier. 31. Ezec. 18. — Tert.

§. IV.

Non repente ad virtutis faſtigium euolandum, ſed paulatim, & per gradus.

Conuenite huc vos omnes, quos vel horaria expectatio diuexat, qui de Chriſto concepto grauidi, ad partũ curritis, & infantiã pertæſi ſubito trãsformamini in virũ perfectũ, in ætatẽ perfectã plenitudinis Chriſti. Ecce Maria cõcipit Deũ in vtero, & per decẽ ſpatia menſiũ paulatim ſuſtinet augeri, & perfici corpus diuinũ. Etenim ait D. Zeno ſer. de Nat. *In hominem coaptatus integumẽto carnis includitur Deus, humanamque vitam*

Margin note: Zeno.

tam mutuatur de tempore, qui præſtat A
temporibus æternitatem. Quid eſt hu-
manam vitam mutuatur de tempo-
re? Sanè qui æternus eſt, moras tem-
poris ſatagit expectare, & amat hu-
manos ſubire progreſſus paulatim
per temporum ætates, vt prius puſio,
dein puer, ſtatim iuuenis; poſtea vir,
pulchritudine ſua proſpere proce-
dat, & regnet tempeſtiuitate. Non a-
liter Maria Deum voluit habere, niſi B
etiam illũ de tempore mutuans, mẽ-
brorum in vtero per temporis moras
expectans maturitatem. Sic illa Dei
Cant. 1. amatrix Cant. 1. ait. *Botrus Cypri di-
lectus meus mihi*, non adhuc vua, nõ
muſtum, non vinum optimum, &
perfectum, ſed tantum botrus, nimi-
rum gemmula, ſiue flos, & tamen in
gẽmula & flore gaudet, patienter ſu-
ſtinens quod per temporis incremen C
ta liceat maturum, & tempeſtiuũ fru
Orig. ctum capere. Do in præſenti Orig.
hom. 2. ſic fantem. *In quibus verbum
Dei vitis vera efficitur, nõ eis ad ſum-
mum maturos botros producit, & dul-
ces, nec repente eis efficitur uinum ſua-
ue, & lætificans cor hominis; ſed prius
producit eis ſuauitatem odoris in flo-
rem. Botrus hic florens monſtratur
eſse in vineis Engaddi, vt gratia fra-* D
*grantiæ ipſius immittatur in initijs a-
nimæ vt poſt hoc pati poſſit acerbitatẽ
tentationum, quæ propter uerbum Dei
credẽntibus excitantur, & ita demum
maturitatis eius dulcedinẽ præbet.* Sic
qui ſapit, ne ſubito velit altum ſape-
re, per ima aſcendat ad ſumma, per
inferiora, ſuperiora petat, prius lætetur in botris, & poſtmodum aſpiret
ad nouum illud cæleſtis regni vinũ, E
per infantiam creſcat in virum per-
fectum plenitudinis Chriſti. Felix il-
Matth. 26. la mulier Matth. 26. Chriſtum recũ-
bentẽ cum diſcipulis ſuis vnguento
precioſo perfudit, quam acriter mor-
debant diſcipuli, quod melius vide-
retur eis, ſi vnguentum venderetur,
& illius pretio pauperes viuerent,

Quid? verum ne eſt hoc an ſatius eſ-
ſet vnguentum venundari ad paupe-
res alendos, quam illo perfundi Chri
ſtum? Equidem perfectius illud opus
exiſtimat D. Chryſoſt. homil. 61. ad Chryſoſt.
populum, & nihilominus ait iure in-
crepitos fuiſſe Apoſtolos a Domino,
quod ex nouella diſcipula, id quod
perfectius erat, ſtatim requirerent,
quando tyrones non ſubito ad ſum-
ma trahendi, ſed per gẽmulas & flo-
res exhortandi, vt expectẽt maturos
fructus. *Quoniam adhuc imperfectius
erat affecta ipſam autẽ illi fatigabãt,
eam conſolans hæc dicebat: vt quid mo-
leſti eſtis huic mulieri? Ne mulieris
fidem tunc germinantem diſcipulorum
increpatio tabeſceret.* Expende illud
tunc germinantem, quippe per ger-
men ad florem, & fructum itur, nec
prius fructus quã germen exquiren-
dus. Hic non poſſum non meminiſſe
quoſdã prælatos, & magiſtros ſpiri-
tuales, qui nimis grauantur filiorum
imperfectionibus, nec ſuſtinent expe
ctare tempus tempeſtiuum vteri, do-
nec formetur Chriſtus in eis, ſed in
infantia requirunt virũ perfectũ, &
in nouellis, & imperfectis plãtis ſta-
tim oderunt, vel germen luxuriãs ſi-
ne fructu, & ſæpius clamant, *ſi ſic fu-
turum erat melius eſſet non concipere.*
Hi feſtiniſſimi non ferentes vteri mo
ras, amant ſæpius abortiri, & infor-
mes, imò deformes fœtus excludere.
Illis pulcrè conuenit Ber. ſerm. 12. in
Cant. Moyſis exemplo, qui rebelli-
bus filijs miſericordiam a Deo expo-
ſtulans aiebat Exodi 32. aut dimitte *Exod. 32.*
illis hãc noxam; aut dele me de libro
vitæ. Tunc ſic Bern. *Neque Moyſes
uellet ſolum ſe introduci in gaudium
domini ſui, foris ſcilicet remanente po-
pulo, cui licet inquieto & ingrato, uice
pariter, & affectione matris inhæret.
Dolet uiſcera, ſed tolerabiliorem ſibi
iudicat torſionem, quam excluſionem.*
Ergo diſcant prælati viſcerum tor-
ſionem, faſtidia vteri tolerare, donec

in filijs Chriſtus efformetur, diſcant ſubditi imperfecti iacere, & paulatim per incrementa temporis in perfectam ætatem euolare.

§. V.

Mariæ in vtero Chriſtum habentis deſideria.

ARdentiſſimis ſaluatorem videndi deſiderijs antiqui patres æſtuabant, ſed omnes longe ſuperauit Maria, vt quæ ardentior erat, & Deo proximior, intra viſcera continebat infantem. O quoties tunc repetiuit illud Ruperti aientis, *Quam veraciter, ille te appellauerit deſideriũ collium æternorum, ego maxime expertaſum in viſceribus meis*. Enim verò tot eius in pectore ebulliebant deſideria, tot ardebat ipſa flammis, vt omnium priſcorum deſiderijs in vnũ collectis, ſola videretur agi. Nullus ardentiores preces, & lacrymas obtulit, nullus calentiora emiſit ſuſpiria. Audiſti Seraphin illa apud Iſaiam cap. 6. Deo ſtantia, quæ ſimul & binis alis quietum Deum obnubilabant, & alteris expenſis alis ſine requie præ nimio deſiderio volabant? Ecce modo in illis Maria delineata, quæ Seraphinis ardentior, & Dei amantior, Deum ſimul in ſumma requie vteri velamine contegebat, & totis præcordijs, crebris deſiderijs videndi illum afficiebatur. Apoc. 12. protenditur cœleſtis hæc femina de amictu ſolis clara, de ſtellarum corona glorioſa, de ſubiacenti luna excelſa, ſed etiam dicitur quod, *In vtero habens clamabat parturiens, & cruciabatur vt pariat*. Siccine parturit virgo Maria? Siccine cruciatur, vt pariat? Equidem cruciatur Maria, vt pariat, non eo dolore, quo cæteræ excruciantur matres, ſed vehementi deſiderio videndi natum. Excruciat enim deſiderium vehemens amantes: excruciat longa expectatio concupientes animos; cur ergo vehe-

Rupert.

Apoc. 12.

A mens deſiderium, cur expectatio boni ſummo ardore concupiti virgineũ pectus non ſimularent? non pungerent? non excruciarent? Apud Paul. ad Rom. 8. Omnes creaturæ, etiam Angeli, vt mauult Amb. Orig. & Theod. vehemẽter cruciantur, dum reuelationem filiorũ Dei expectant, *Nam expectatio creaturæ*, inquit, *reuelationem filiorum Dei expectat. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc. Non ſolum autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorũ Dei expectantes*. Vbi ergo omnis creatura, etiam cælum, etiam ſanctiſſimi viri, etiam beati Angeli parturiunt, & ingemiſcunt reuelationem filiorum Dei expectantes, nihil mirandum, quod Maria, cuius expectatio maior, cuius deſiderium ardentius, cuius amor exuberantior, expectans reuelationem filij Dei a ſe naſcituri clamet parturiens & crucietur, vt pariat. Quò crediderim ſpectaſſe D. Zeno. ſerm. 4. de Natiu. dum de Deo vtero clauſo virginali, ſic fatur, *Interea promouent ſuum membra factorem, & opus ſui figura veſtit artificem. Parturit Maria non dolore, ſed gaudio*. Expendo illud, parturit, hoc eſt pariendi ſuſtinet cruciatus, ſed non illos, quos parientiũ dolor, diſruptioq. membrorum cauſat, ſed quos vehemens expectatio, ardẽs deſiderium, & ab ſpe certa ortũ gaudium intimis ſolẽt inferre animis. Siccine dum fœtus in vtero perfecte figurabatur, parturit Maria, & cruciatur non dolore, ſed gaudio, quo & ipſi beatiſſimi Angeli cruciantur. Hinc eleganter à B. Epiph. dicitur Maria verbum cõcipiens, *Thronus Cherubicus, cruciformis, & cæleſtis*. Quaſi vellet quod inter Cherubicas, cęleſteſq. virtutes, quibus in vtero Thronum Deo parauit, noui ſtatim illi aſſurrexerũt cruciatus, vt ſimul Deum ſuſtentans, & gloria

Ad Ro. 8.

Epiph.

gloria affecta, & deſiderijs vehemẽtibus agitata, & Cherubim, & cælum, & crucem repræſentaret.

§. VI.

Vehementes expectationis amplius expenduntur cruciatus.

ILle Marianos in expectando Saluatoris partu cruciatus iuſto pondere penſabit, qui eius fidei certitudinem nouerit ponderare. Sane ille felix latro cruci ſuffixus erat, ea fide qua clamauit, *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Quam vocem ſic ſtupet Aug. ſerm. 119. de tempore, vt præ illa parui ducat reliquos latronis cruciatus. Traditus enim erat latro crucis tormentis, ſed illa voce, fidelem mentem tradebat tantillæ expectationi de regno a Ieſu dando, cum primum animam agat, & prætermiſſis crucis doloribus, fidelem mentem dolet Aug. expectatione vexari, ait enim, *O latro quid in futura ſæcula fidem in te perfectam fatigas?* Ecce tibi Auguſtini acumen non miratur hominẽ dolores mortis ſuſtinentem, & miratur, & dolet fatigationem credenti animo aduenturam ab expectatione ad ſummum horaria! Cur in futura ſecula fidem perfectam fatigas? & ſi Ieſus in regnum properet, cur vt perueniat vis expectare? an neſcis fatigationẽ expectationis fideli animo eſſe maximam, excedere reliquos cruciatus? Hinc conijce quam apte Dominus Ioann. 4. Apoſtolorum labores conferens cum laboribus Priſcorum Patrum ait, *Ego miſi vos metere, quod non laboraſtis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis.* Quæ huius ſententiæ veritas? Priſci patres coniugij gaudia potiti ſunt, bona terræ comederunt, in diuitijs multi, in victorijs illuſtres, in regnis clari; in filiorum, charorumque ſinu occubuerũt, ſepulti in ſenectute bona. Verum Apoſtoli in fame, & ſiti, in frigore, & nuditate tentati ſunt, excruciati ſunt, ferro, flammiſque extincti, cur ergo hi præ alijs dicuntur non laboraſſe? An crux ſuauior quam mollis lectus? An pauperies mitior quam rerum abundantia? An terra mortem crucemque minitãs lætior, quam terra lacte & melle manans? Sane priſcos patres perfecte credentes vna vexabat ſaluatoris expectatio, & in huius comparatione nullus eſt alius labor. Ita Rupert. in præſenti fatur, *Illi credentes & ſperantes credendo, & ſpectando fidem, & ſpem ſuam in propagationem carnis ſuæ, tãquam in bona terra gratiæ Dei committentes ſeminauerunt, euntes & flentes, & ſemina ſua mittentes. Et ecce nunc alij metunt, nempe vos Apoſtoli, qui promiſſionum, quæ ad eos factæ ſunt, præſentem habetis effectum.* Hæc ille, ſed adhuc oſtendo quam ſit credenti acceptior mors ipſa, expectatione, ſi tantum vnius meminerimus ſenis aduentum Chriſti Domini expectantis. Is eſt Simeon de quo Luc. c. 2. *& ipſe expectabat conſolationem Iſrael.* Expectabat ſane, adeo vt præ expectatione illi mors dulcis accideret. Quid plura? Ingreſſuro Domino templum, ſic diuinitus admonetur Simeon apud D. Timoth. Hieroſol. *Surge ſenex quid dormis? tẽpus quo oraculum expleri debet, iam adeſt, matura cito, præſto eſt enim, qui te abſoluet. Excute necrotaphia, funereaſque ſindones, præpara ſepulcrum, diſpone domui tuæ, adeſt qui te miſſum faciet.* Perpende quæſo, quibus putet Timotheus poſſe deliniri expectantis animum; nimirum oſtenſo funere, annuntiata morte. Etenim expectatione mors ipſa ſuauior, animo expectanti haud ingrata mors dũ ab expectatione ſoluatur. Hinc iam facile erat Mariæ expectantis ponderare cruciatus, ô quam fatigabatur eius perfecta fides in expectando! O quam ipſa expectatione laborabat præ omnibus! Vere cruciformis,

Marginalia: Luc. 23. — Aug. — Ioan. 4. — Rup. — Luc. 2. — Timoth. Hieroſ.

vere martyr & pluſquam martyr.

§. VII.

Expectatio Mariæ digna imperio.

EA erat Maria, quæ, & ſi vehementer concupiebat ſaluatoris partum, tamẽ incredibili patientia, vteri tempora obſeruabat, quibus mature, & tempeſtiue benedictus ſui ventris fructus in terrã caderet. Ex quidem decebat cæli, terræque reginam adeo patiens expectatio, quippe D. Ambr. iuſtiſſimam electionem, quâ Salomon in regnum fuit euectus a patre, inde colligit, quod cæteri fratres etſi natu maiores, ita impatienter in regnum anhelabãt, vt neſciuerint illud ex patre expectare, *Vnde eo vſque præcauit Dauid, vt cum Adoniam filium, regnum ſibi vſurpare comperiſſet, & gerere conuentus, non eum, qui præripere geſtiebat, ſed eum, qui expectaret, eligeret.* Sic Amb. in Apol. Dauid cap. 6. & merito Dauid expectationẽ Salomonis coronauit, quãdo nimis propera feſtinatio Saulem a regno deturbauerat. Etenim conſerturus Saul cum hoſte manus, iuſſus fuerat a Propheta, vt ſe contineret tantum ſex diebus, ille autem more impatiens, expectare neſciens, ad bellum feſtinauit, vbi primũ imperij ruituri omen accepit. Id quod eleganter attigit Theod. in 2. Reg. q. 29. aiens *Denuntiauit Samuel Sauli vt eum expectaret ſex dies, & deinde cum rite ſacrificaſſet, inſtrueret aciem. Saul autem nõ expectauit Prophetam, vnde cum eum ſacrificantem deprehẽdiſſet Propheta, vehementer eum increpauit, & prædixit regni priuationẽ.* Ecce tibi vna patiens expectatio, vel reges exuit, vel inauguratur. Imò crediderim ab expectatione Mariæ manifeſtam fuiſſe eius regiæ maternitatis dignitatem, & robur illud, quo negotia populorum ſuo ſubiecit placito. Huic excogitationi facẽ prætulit inclyta illa Hebræorum lux Iudith, cuius conciues adeo erant ab Holopherne, in anguſtum deducti, vt iam iam vrbis deditione, obſidionem vellent euadere. Tunc exurgẽs Ozias cap. 7. ait, *Aequo animo eſtote, fratres, & hos quinque dies expectemus a Domino miſericordiam, forſitan enim indignationem ſuam abſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo. Si autem tranſactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti eſtis.* Merito Ozias expectationi totum committebat negotium, ſed male intra certos dies expectationem ſuam arctauit. Audiuit Iudith Oziæ puſillanimem expectationem, vocat virum, præſentem alloquitur. *Quod eſt hoc verbum in quo conſentit Ozias, vt tradat ciuitatem Aſſyrijs ſi intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? & qui eſtis vos, qui tentatis Dominum? Expectemus humiles conſolationem eius, & exquiret ſanguinem noſtrum de afflictionibus inimicorum noſtrorum.* Hãc illa expectationem populo perſuaſit, & ſummam rerum inter milites, inter arma, mulier obtinuit. Id quod expendens D. Amb. lib. 3. off. c. 13. inquit, *Quanta honeſtatis authoritas, vt conſilium de ſummis rebus femina ſibi vindicaret, nec principibus populi committeret? Quanta honeſtatis authoritas, vt Deum adiutorẽ præſumeret, quanta gratia, vt inueniret?* Vna equidem magnanima expectatio præfecit feminam principibus, & fortiſſimis viris: ne mireris Mariam omnibus creaturis fuiſſe prælatam, quando ingenti patientia nouit Saluatorem vtero ſuo morantem expectare. Hãc expectationem commendabat illa Cant. 2. dicens: *Adiuro uos filiæ Hieruſalem, per capreas, ceruoſque camporum ne ſuſcitetis, nec euigilare faciatis dilectã, donec ipſa uelit.* Quæ verba ad Chriſtum venturum referens Philo Carp. ait, *Adiurat ne excitent deſiderium ſponſi ad ipſam; ſed ut quando uelit, & ſecundum bene-*

Ambr. Theod. Iudith. 7. Ambr. Cant. 2. Philo. Carp.

placitum maieſtatis ſuæ, pro illa, terreſtri fungatur legatione redemptionis. Hæc erat Mariana cura inter ardentia deſideria, ne ante tempus excitaretur dilectus, ſed vt ſecũdum beneplacitum eius aut tempeſtiue veniret, aut tardaret. Hinc D. Laur. Iuſt. ſer. de Annunt. ponderat quam afficiatur ſaluator expectantiũ amore, fatus, *Verbum in vterum Virginis deſcendit, vt ſpem daret laborantibus, peccantibus indulgẽtiam, diligentibus pacem, atque expectantibus mercedem.* O quàm gauderet expectatione matris, qui in eius vtero expectantibus mercedem parabat.

CAPVT XI.

De purificatione Virginis Mariæ, eiuſque ad templũ aduentu poſt partum.

DVplici lege cautũ erat apud Moyſem, ne feminæ poſt partum templum adirent, antequã quadraginta dies purgationi ſacratos expectaſsẽt, quibus trãſactis oblatura Domino prolem accederet. Qua lege ſolum tenebatur femina, cuius partus, & peccato prolis, & ſanguinis fæcibus conſpurcabatur. Vnde Maria, quæ in vidente ipſa puritate, iuſtitię ſolem nobis peperit feliciſſimo, nitidiſſimoq. partu, vbi nullum dedecus, nulla macula, nulla priſtinæ maledictionis ſuſpitio videbatur, a purificationis lege prorſus immunis erat. Verũ perfecta æmulatrix diuini fætus, vt ille circumciſionis notã eſt amplexatus, ſic illa ſole purior, purificationis legem obſeruat. Igitur illo die vide quanta aperiantur Dei magnalia; lumen diuinum apparet: Simeon Deum infantem vlnis ſuſcipit, adeſt prophetans Anna, Maria ſiſtit, Domino, & redimit primogenitum, purificationiſque Moſaicæ abſoluit ſacra. Nos autem miſſo Dei, & Simeonis, & Annæ occurſu in librum ſequentem cap. 9. ad ea, quæ propria Mariæ fuerunt, properamus.

Luc. 2. Poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius ſecundum legem Moyſis tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterẽt eum Domino, ſicut ſcriptũ eſt in lege Domini: Quia omne maſculinũ, adaperiens vuluã, ſanctum Domino vocabitur.

§. I.

Maria mulier eſt illa, quæ euerrit domum, & accenſa lucerna perditum inuenit hominem.

EV quã male perdidit hominem mulier! Sed crediderim hodie per mulierem recuperãdum. Hodie beata mulier Maria poſt Deum conceptum, poſt virgineum partũ, poſt puriſſimum puerperiũ, poſt legis fere omnis, & ordinis naturalis euerſionẽ, adit templum, portans in vlnis lucẽ increatam. Quis tã perditus homo reparationem ſuã non ſperabit? Apud D. Luc. c. 15. Mulier perdidit decimã dragmã, & dragma perdita, accingitur ad inueſtigandũ, accincta *domum euerrit*, vt accẽſa cãdela perditã dragmam reſtauret. Ecce modo tibi, quẽ hominem mulier perdidit, mulier Maria qualiter ſe comparat vt reſtauret. In primis domũ euerrit, hoc eſt, totam naturam tranſcendit, nullum in conceptu, neque in partu, neque in puerperio ſeruat ordinem, ſeu legem naturalem, nullam naturę legẽ non frangit, conceptura Deum dicebat Angelo: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Vbi acute, vt aſſolet Chryſol. ſer. 142. ait, *Mulier quem virum quæris, quem tu in paradiſo perdidiſti? Redde virum mulier, redde depoſitum Dei, redde ex te quem perdidiſti per te: prætermitte naturæ ordinem; recognoſce ordinem creatoris.* O felix mulier, quæ hominis perditi damna potes reſtaurare!

A qua

A qua fidentius poteſt exigi, vt quem virum mulier dedit perditioni, ipſa mulier reſtituat ſaluti: quando lumen indeficiēs manibus geſtans accedit templo, poſt totam domum euerſam, nimirum poſt legem naturæ ſuperatam. Iuſſu, fuit Simeon templum adire, vt in mulieris manibus facem videret, cuius lumine perditæ gentes erant reſtaurandæ. Quid plura? Inter fœminarum examina, vnā dignoſcit Mariam inuentricem ſalutis humanæ. Vnde illas noſti ſenex bone? Vnde inquam noſti, nullam tot feminarum ad inueniendum hominem accingi, prætet vnam Mariam? A Ieſu quæſiuit aliquando Nathanael Ioan, 1. *Vnde me noſti*. Cui ſtatim Ieſus ait: *Cum eras ſub ficu vidi te*. Vbi Eucher. lib. formal. ſpiritual. explicat. *Cum eſſes ſub ficu, ideſt ſub peccato originali, uidi te redempturus*. Hinc, ex illius antiquæ arboris vmbra cognouit Ieſus Nathanaelē. Hinc etiā diuino nutu ſenex Simeon cognouit omnem illam mulierū multitudinem non præparari ad humanam ſalutem inueniendam, quia omnes illas ſub primæua ficu animaduertit, nihil proſpexit in illis non olens, & referens naturalis propaginis contagium. In vna Maria tota corrupta naturæ domus euerſa erat. Omnis lex peccati, & maledictionis in partubus in Maria erat ſuperata, & fracta, & ab eius manibus accenſum lumen gētium coruſcabat. Sic D. Timot. Hier. orat. de Simeone fatur. *Iuſtus Simeon oculos huc illucq. circumferens vidit quidem multas mulieres, verum ſingulas ſchemate, ornatuq. humana natura proprio affectas; ſolā autem virginem quodā diuino, infinitoq. lumine circumfuſam animaduertit*. Illæ inuentrices hominum; mortis inuentrices & muliebre naturale ingenium, & infectæ naturæ ordinē præſeferebant; ſola Maria naturam anteuertens, perditi hominis reſtauratrix

Eucher.

Thom. Hier.

A templo apparet, euerſa naturę domo, nihil priſtinæ arboris, nullum naturalis propaginis ordinem ſeruās, ſed & diuino fulgore coruſcat, & Diuinitatis lumen manibus præfert. Vt accinat Alcuinus. *O Virgo lampas luculentiſsima, quātos lætificaſti, quando ſplendore gloria Dei illuſtrata deſideratum illud lumen, quo inuenta eſt drachma decima ſedētibus in tenebris,* B *& in vmbra mortis protuliſti!* Exultate viri, iam proculdubio inuenienda erit veſtra ſalus, ecce corruptę naturæ domum euerſam a muliere, quę Deum de Deo, lumen de lumine hodie geſtat, vt è medio vmbræ mortis ſalui & liberi inueniamur. Non longè abeſt Epiph. vbi ait. *O virgo ſanctiſsima, quæ exercitus Angelorum in ſtuporem deduxiſti! Stupendum enim* C *eſt miraculum in cælis, mulier amicta Sole; ſtupendum miraculum in cælis, mulier geſtans lucem in vlnis*. Expende quot miracula in virgine congerantur; mulier cæleſtibus ſe ingerit, natura illa labilis, quæ a ficu veſtimētum quæſiuit de ſub radijs ſolis amicta claret, quæ mortis tenebras propinauit, quæ latebras ſuggeſſit, hodie geſtat lucem in vlnis. Quis tam D miſere perditus eſt, qui nequeat tanto ſub lumine inueniri? Quis tam captiuus in legem peccati, qui non ſperet reparari per feminam, a qua leges conſtringuntur peccati, & penè euerritur domus naturæ lapſæ.

Epiph.

§. II.

Ingenuum eſt non expectare præſcriptum legis ad bene operandum.

E MOſaicæ legi innutrita Maria, ſummam inde cōmendationem accipit, quod Angelis purior, nulliq. legi puerperij ſubiecta, purificationis tamen legi obtemperarit. Enimuerò quod tanto ditata ventris fructu legalē obſeruantiā nō deſpexerit ingenuum eſt, regium eſt, diuiniſſimum eſt. Agar illa Saræ ancilula

Gen. 26. lula Gen. 26. vbi ex Abrahamo filiũ concepit, ſtatim *deſpexit Dominam ſuam*, quod ſeruorum ingenium bene ibi notauit Lyppom. dicens. *Meliorem ſe putat domina ſua, non fert fortunæ ſuæ fortē niſi ſeruiliter.* Quid magis ſeruile, quã debitam obſeruãtiã denegare? Quid magis ingenuũ quam ad indebita etiam officia exurgere? Sane qui debitum pendit honorem, aut tributum, is ſeruus eſt, non ingenuus, non princeps, nil enim magis ingenuum, magiſq. diuinum, quam id efficere, ad quod nulla lege teneris. Accipite in vno Chriſto Domino, quid regius, & diuinus animus, quid forma ſeruilis operata ſit. Ioan. 2. rogat mater, vt vini defectum in nuptijs ſuppleat; cui ille reſpondit, *Quid mihi, et tibi mulier?* Quaſi diceret: quid ad nos pertinet, cuius noſtri debiti obligatione nos pungit hæc vini cura? Hoc notans
D. Cyril. D. Cyril. Alex. lib. 10. Theſauri, c. 2. ait. *Quid mihi et tibi, mulier, ut homo dicebat, et aquam in uinum ut Deus conuertebat.* Seruilis forma obligationem examinabat ab indebito officio, & munere & ſe, & matrem arcebat; verum diuinitas innata quo magis indebitum officium putabat, eo cupidius ſeſe in illud accingebat. Apertius adhuc hunc Ioan. locum ver-
Greg. ſat D. Greg. Niſſ. orat. in illud Pauli, tunc & ipſe filius ſubijcietur ei, vbi ait. *Quid mihi et tibi mulier? Vis ne, me ante tempus praeſſe aut imperare? Nondum uenit hora mea qua prabet etati, ut imperet, et ſit ſui iuris.* Quaſi idem eſſet indebitum officium præſtare, & innatam ingenuitatem, & regium, imperatoriumque animum exercere. Ea igitur eſt ingenuitas Mariana, is regius imò diuinus in illa vigebat ſpiritus, quo ad indebitam legum obſeruantiã accingitur, & eo velocius properat ad templũ, vt filiũ Deo ſiſtat, quo ex nullo legis præſcripto ad id tenetur. Eleganter D.

A Chryſ. ho. 24. in epiſt. ad Eph. cõponit votum Annæ Samuelis matris cũ ſacrificio Abrahæ, quando filium Deo litabat. Etenim Anna. 1. Reg. 1. ſic precatur. *Domine exercituum, ſi reſpiciens uideris afflictionem famulæ tuæ, dederiſque ſeruæ tuæ ſexum virilem, dabo eum domino omnibus diebus vitæ ſuæ.* Ad hæc Chryſ. inquit. *Ipſa erat Abrahæ filia, ille poſtquã peti-* Chryſ. 1. Reg. 1.
B *tus erat, filium ſuum obtulit, iſta vero ante petitionem dedit.* Vtriuſque longè præſtantior Maria quæ abſque vllius legis obligatione, ante petitum, quem filiũ a Deo liberaliter accepit, ipſa hilariter, & liberaliter reddit.

§. III.

Maria virgo in oblatione filij, maxime glorificata eſt.

C TAlentum dum ſudario inuoluit, inuolutũque recondit piger ille apud Lucam, & talētum perdidit, & iram diuinam incurrit. Prudētius Maria talentum mundi Chriſtum, & pannis inuoluit, & in templum cũ illo proſilit, ſalutem humani generis negotiatura. Sic bonos negotiatores hortatur Dñs Ioan. 12. *Ambulate dũ* Ioan. 12.
D *lucē habetis.* Maria optima negotiatrix lucem increatam potita, non otioſa ſedit, non ſe tenebris abdidit, ſed egreſſa domo, feſtina in tēplum abiens lucem ſacris aris intulit, ingētemque inde ſibi gloriam acquiſiuit. Pulcrè Iſaias c. 60. accinit. *Surge, illuminare Hieruſalem, quia venit lumen tuũ. & gloria Domini ſuper te orta eſt.* Nec credendus eſt euãgelicus vates
E locutus fuiſſe ad illam Hieruſalem, quæ occidit Prophetas, cuius oculi caligauerãt, ne viderent lumē, vt bene Adamus notat: ſed nouã aliã Hieruſalem alloquitur, crediderim ego, Mariã. An nõ Maria potita eſt diuinũ lumē? An nõ Maria illuminata, & illuminatrix? Equidem Maria ſurrexit & accipiens lumen mundi, ad tē-

plum

plum iuit, & gloria Domini orta eſt ſuper illam, quando ex hoc ingentis gloriæ radijs enituit. Eius in vlnis vt vidit Simeon Ieſum, ait. *Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael.* Quaſi diceret, qui vlnis tuis ſuſtentatur puer, ò virgo, lumen eſt, quo vniuerſæ nationes fulgeant & vnica Iſraelitica plebs gloriam accipiat. Ad hæc D. Chryſoſt. Iudæorũ plebem indignam cenſens gloria Chriſti, Simeonis verba examinat. An recutitorum gloria Chriſtus? An in Domino glorificantur, qui mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinẽ vituli comedentis fœnum? Qui gloriam item ſuam crucis vendiderunt ſub haſta? *Eſt tamen Propheta Simeõ*, ait ille, *et dicit gloriam tuæ plebis Iſrael. Fuit enim expectantium gloria, eius, qui expectabatur, aduentus, et glorificant tum Ioſeph, tum Mariam quæ dicuntur.* Et quidem ſuper Mariam de diuino lumine radiantem in templo gloria Domini orta eſt. Et quomodo Maria nõ glorificaretur, quãdo tantum munus ſiſtit Deo, nimirũ Chriſtum? D. Ire. lib. 4. c. 34. de muneribus Deo oblatis inquit. *Non indiget quidem Dominus noſtrum munere, ſed is, qui offert glorificatur ipſe in eo, quod offert, ſi acceptetur munus eius.* Vt inde Marianam gloriam veneremur maximã, quando templum ingreſſa vnum obtulit Deo munus omnibus acceptabilius. Iſaac ditaturus filium Eſau gloria benedictionis, expectabat ab eo aliquale munuſculum, ait enim Geneſ. 27. *Fac mihi inde pulmentum, ſicut velle me noſti, & benedicat tibi anima mea.* Interea Iacob currit ad greges, agnum affert, vt cibum, & munus parenti gratum paret, & ſibi glorioſam benedictionẽ accipiat. Quid plura? Accipite Ambr. fantem. *Acceſſit ad oues Iacob, & attulit innocentiæ partus; quia Patriarcha cibũ nullum credidit eſſe dulciorem, quàm Chriſtum: hunc publico* A *parenti cibum vtilem indicabat, quo futura erat remiſſio peccatorũ, & ideo accepit ſtolam fratris.* Ideo præ fratre benedictione fuit ditatus, & glorificatus. Sic communis omnium pater Deus optimus maximus quotidie in templo ab Iſraele expectabat munus aliquod gratũ? dumque carnalis populus hircorum ſanguinẽ parat, Iacobæa proles Maria templum B adiens innocentiæ attulit, & puritatis partum, quia parenti optimo cibũ nullum credidit dulciorem futurũ, quàm Chriſtum, quo futura erat remiſſio peccatorum, eoque munere Maria & patri Deo placuit, & maximam ſibi gloriam cõquiſiuit. Quam gloriam meditatur D. Iſid. Peluſ. lib. 2. ep. 192 dicens. *Si puerulus matrimonij fructus eſt, quoniam pacto Virgo* C *matrimonij fructum edidit? Sic, inquam, vt nec diuina natura quicquam patiatur, & quod mortale eſt modo quodam, qui nulli verbis exprimi poſſet, omnemque interpretationis vim ſuperat honorem accipiat.*

Chryſ. | Iſid. Peſ. | Gen. 27. | Ambr.

§. IV.

Maria liberaliſſima in genus humanum.

D MVltus eſt D. Epiph. in B. Maria commendanda, ſed præcipuè cum diuinum infantem eius videt in manibus. Tunc ſic extulit Marianas laudes. *Dicam illam eſſe cælum thronum ſimul, & crucem, extendens enim ſanctas vlnas Dominum portauit.* Et merito crucis dicitur Maria imitatrix, cum extenſis vlnis ſuſceptum Dominũ portat, aris illũ oblatura ſacris, Crux equidem omnium creatu- E rarũ liberalior, extenſis brachijs recepit Dominũ, nec ſibi retinuit auara, ſed ſtatim illũ patri reddidit hoſtiam ſalutarẽ, & acceptabilẽ, & hominibus, quo redimi poſſent, pretiũ reſerauit. Altera crux Maria, minus dura; ſed non minus liberalis vix excepit filiũ, & extenſis vlnis illũ portat exhibendũ patri, hominibuſque

Epiph.

donandum. Quod innuens Euang. ait, *& tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſisterent eum Domino.* Non ait, tulerunt filium ſuum, vt diuiniſſimæ matris extolleret liberalitatem, quæ cedens iuri materno, non vt ſuum, ſed vt mundi pretiũ hominibus donatum, efferebat æterno Patri. Non didicit hoc Maria ab illa, quæ natura mater erat hominum. Hæc enim alienos, & vetitos fructus ſibi ſubripuit, & cũ vni marito, & ſibi ſapientiam procurat, & diuinitatem, totum inficit, & fame enecat genus humanum. At didicit hoc Maria a materNIS Crucis brachijs, quę ſtatim ac fructum protulit, illum porrigit mundi pretium, & hoſtiam Deo acceptabile. Vt hinc videantur verba illa Cãt. 8. Mariæ aptari: nimirum. *Sub arbore malo ſuſcitaui te, ibi corrupta eſt mater tua.* Quibus Rup. Beda, Iuſtus, & Anſ. cognoſcunt pulcram antitheſim inter crucem, & lignum ſcientiæ boni & mali: ſub illa enim viuentium mater gratiæ plena apparuit, ſub iſto corrupta eſt natura in prima naturali matre; ſub ligno vetito, quæ mater erat natura, naturam ligni induens aruit, putruit, nil niſi vermes pauit. Sub cruce cæleſtis ſponſa Maria excitatur, cruci configurata crucis induit & gratiam, diuinum fructũ non ſibi ſubripiens, ſed illum donans hominum vniuerſitati. Et dicitur Luc. 1. *Cõcipies & paries filium.* Vbi os aureum Chryſol. ſic fatur. *Non dixit tibi, non dixit tuum. Quare? quia ſanctum uocabitur filius Dei. Virgo te gratia præſtitit matrem, non natura genitricem te dici pietas uoluit.* Sanè ſi genitricem è natura ęmularetur Maria, vni ſibi ſeruaret diuinum fructũ, ſicut illa ſibi ſubripere voluit diuinitatem, at miſericordia Dei effecit, vt Maria nõ natura, ſed gratia eſſet mater, non priſtini corruptæ naturæ ligni ſed viuidæ crucis gratiæ exiſteret æmulatrix. Vt ſicut Crux diuinum

Cant. 8.

Chryſo.

A fructum non quaſi ſuum reſernauit; ſed hominibus donauit, ſic cruciformis gratiæ æmula ſtatim a partu materno iuri cedens, fructum diuinum patri obtulit, illoq. vniuerſos homines ditauit.

§. V.

Marianis manibus diuinus fructus ſeſe B *maximè ad omnes homines auxit.*

PAnis viuus erat Dei verbũ a principio, ſed quo cæleſtes ſpiritus ſoli veſcebantur, quo circa aiebat Aug. Conc. 1. Pſ. 33. *In principio erat Verbum, ecce cibus ſempiternus ſed manducant Angeli manducant ſuperna uirtutes, manducant; & ſaginantur, quis autem homo poſſet ad illum peruenire?* C Nec mica ſuperata menſa illa, quam homines manducarẽt, ideo fame perituri. Tãdem acceſſit Maria, & Verbum ſuis ſumpſit in manibus, illudque in illam ſegetem multiplicauit, quæ vniuerſitati hominum parturiret ſaturitatem. Hinc Epiph. ait. *Maria eſt ager minimè cultus, qua Verbũ uelut granum frumenti ſuſcipiens, etiam manipulum generauit.* Compone D illud granum frumenti, cũ manipulo generato: & videbis quã multiplicatus ſit Angelorum panis in manibus Marianis. Grani menſurã non excedens Verbum aduenit Mariæ, cuius manibus in manipulũ creſcens vniuerſo hominũ generi paratur pabulum. Exiguitatẽ grani illius meditatus Simeon *expectabat conſolationem Iſrael,* nimirũ, quod ſoli Iſraelitæ veE ſcerentur illo grano; verum vt tẽplũ ingreſſus Marianis vlnis contemplatur infantẽ, protinus exclamat. *Quod paraſti ante faciem omnium populorũ.* Ad hæc author Græc. in Cat. fatur. *Antequam dignus uideretur Beatæ uiſionis, pręſtolabatur ſolatium Iſrael, ut autem quod ſperabat, obtinuit, exclamat ſe uidiſſe ſalutem omnium populo-*

Auguſt.

Epiph.

Author. Græc.

pulorum. Iam non vni Iſrael, ſed omnibus populis æſtimauit ſufficiens, quaſi in manibus Mariæ tantum incrementum accepiſſet, quod omniũ mortalium indigentiæ foret ſatis. Apud Ioan. c. 6. beneficentiſſimum illud Christi Domini miraculum celebratur, quo quinque panes accipiens manibus, ſic illos fecit augeri, vt præter innumeram puerorum, & feminarum multitudinem, quinque millia virorum exſatiaret. Ex quo ſic D. Athan. orat. de Incarn. Verb. ait, *Cũ tamen paucis numero panibus, tanta vis populi alitur, & ex inopia copia repullulat. Quis aliud credet, quam authorem earum rerum Dominum eſſe, procuratoremque mundi?* Dixiſſem eadem de fœcunditate Mariana. Cum enim granum illud frumenti, nempe Verbum diuinum, quod ſolos Angelos exſatiabat, a virgineis manibus non granum, ſed manipulus, ſed ſeges fiat, tot populos ſatiãs, quis aliud credet quam Mariam tanti augmenti inſtrumentum procuratricem eſſe mundi?

Ioan. 6.

Athan.

§. VI.

Præclara virtutum facinora ſcientiam mentis acuunt.

MAriam in templum gradientẽ, vt Deo filium ſiſtat, comitatur Eccleſia accenſis cereis, de more prudentem Virginum, quę exierunt obuiam ſponſę, & ſponſo accenſis lãpadibus. O quam diſcitur prudẽtia, ò quam acuitur mentis ſapientia ex præclaris facinoribus manuum! Ad animam ſcire cupientẽ dicitur Cãt. 1. *Si ignoras te, ò pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum & paſce hædos tuos.* &c. Tunc enim ignorantia depellit, & ſapientiam acquirit anima, ſi laborioſis inſtet officijs, ſi inſignia opera patret. Sed aptius Kald. quaſi cum Maria locutus dicit. *Si ignoras te ò pulcherrima feminarum, egredere, & abi, & deduc filios tuos tanquam hædos, vt appa-*

Cant. I.

Kald.

A *reant in domo Sanctuarij.* Adeo enim excellens eſt facinus, quo Maria filium ſuum vnigenitum fecit apparere in domo Sanctuarij, vt vel hoc facinus eius mentem valeat illuſtrare, & omnigena prudentia condecorare. In Exod. c. 24. iuxta lectionem D. Baſ. in 1. ca. Iſaiæ, dicebant Iſraelitæ, *Omnia, quæcunque dixerit Deus, faciemus, & audiemus.* Nota ordinem, *faciemus*, aiunt, & *audiemus*; quaſi ex B factis ad ſapientiam capiendam animum aptent. Sic D. Iſid. Pel. lib. 4. ep. 81. ait, *Qui diuina præcepta in opus, actumue perducere ſtudent, ab ipſa actione diſcunt, non tam oratione, quam actione, & opere cognitionem pariente.* Memoriam in præſenti ſubit illud Abrahami decantatiſſimum facinus, quo vnigenitum Deo litauit, a quo C eam acquiſiuit ſapientiam, quã nullis ſtudijs compararet. Quæ enim ſtudia ſcientiam pariunt futurorum? Et Abraham litaturus filium futura cognoſcit, quãdo interrogatus de oue, reſpõdit; *Dominus prouidebit ſibi victimam.* Vnde ſciſti hanc diuinam prouidentiam? Quis tibi tam perſpicacem ſapientiam edocuit? Id ſola edocuit tam inſignis litationis actio. D Profero D. Ephr. in Ionã, vbi ſic ait. *Lingua Abrahæ plus nouerat quã cor, manebatque mens eius otioſa, at lingua vaticinabatur. Os cum ſoleat à corde addiſcere, hic cor edocetur ab ore myſteria futura.* Poſſunt equidem externæ operationes, præclara facta, mentem illuminare, incredibilemque ſapientiam ingerere animo. Quocirca Maria ad templum mittitur, vt filium E Deo ſiſtat, & ex tam inſigni opere, quidquid ſcire cupit, facile capiat.

Exod. 24.

Iſid. Pel.

Gen. 11.

Ephr.

§. VII.

Mariana fœcunditas in vnitate prolis commendatur.

MAle periere, qui Marianum puerperiũ multiplicabãt, docẽtes a filij Dei egreſſu mãſiſſe aperta virginalia clauſtra, vt alios pare-

rent,

rent, vt ſic rigoroſe primogeniti munus Deo oblatum decātent. Proh inſania! Hos detriumphat Epiph. lib. 3. contra Hæreſ. aiens. *Profectò etiā genitricem ipſius leænam dixerim: vnde enim gignitur omnino leo, ſi non leæna mater eius vocatur? Leænæ autem non contingit ſecundus partus. nō ergo amplius partum nouit Maria.* Ea enim Maria, cuius vnicus filius inter omnes futurus exiſteret ſingularis. Quia maledictione partus, multiplicātur, non enim propè infinita malorum moles aliter exhauriri poſſet, niſi per multitudinem partuum. At vbi totū benedictionis negotiū eſt, vbi totus perfectionis cumulus adeſt, vnicus etiam partus debet eſſe, qui in ſe totū gratiarum imbibat mare. De Præcurſoris Domini parētibus dicitur Luc. 1. *Et non erat illis filius:* quod expendens Chryſol. ſerm. 91. ait. *Non dixit, non erant illis filij, ſed non erat illis filius, quia ſingularis futurus erat, qui erat de talibus naſciturus.* Perfectiſſimum parentem decet non filiorum examen, ſed is filius qui totum perfectionum cumulum exhauriat, qui ſingulares patris virtutes ipſe vnice, & ſingulariter ornet, & exaltet. Hinc Paul. ad Cor. 1. c. 8. vaniſſimas Deorum Græcorum genealogias cōfundens ait. *Nobis tamen vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum, & vnus Dominus Ieſus Chriſtus, per quē omnia, & nos per ipſum.* Quaſi diceret, quod verus Deus noſter, etſi multarum creaturarum author ſit, tamē non earum enixu pater conſtituitur, quādo partus multitudo degeneres, & imperfectas proles enuntiat, verū quod pater fiat, id habet ab vnico & ſingulari filio, qui omnem patris exhaurit perfectionum cumulum. Quē ſēſum præfert D. Athan. ep. 1. ad Serap. dicens. *Si filius eſt Dei Verbum, vnus eſt ſicut Pater, vnus enim Deus Pater, ex quo omnia & unus Dominus Ieſus Chriſtus; unde & unigenitus filius dictus eſt. At creaturæ multę sūt, uariæque Angeli, Archangeli, Cherubin, Principatus, Poteſtates. Porrò, quia filius non eſt de multorum numero ſed unus eſt ſicut Pater unus eſt, nequaquam eſt creatura, &c.* Indecens erat tanti Patris filium, numerum eſſe, & vnum è multitudine, ſed vnicum, ſed ſingularem, Patris referentem æternam ſingularitatem. Hinc iā ſeſe effert maternitas Mariana de vnico, & ſingulari filio exultans, qui vt vnicus eſt, ſic in omnibus perfectionibus, vnicam refert matrem.

Epiph. — Luc. 1. — Chryſol. — 1. ad Cor. 8. — Athan.

A — B

§. VIII.

Vna Maria parens, purgatione minimè indiguit.

APage Origenes, qui diuiniſſimum hoc puerperium purgationi ſubijcit; quando ipſa puritas, & mundities Mariæ parienti inuideret. Quid purius eo partu, in quo iuſtitiæ ſol naſcitur? Pulcrè D. Zeno ſer. 2. de Nat. inquit. *Non mater eius tanti partus pondere exhauſta, totis pallens iacuit reſoluta uiſceribus, non filius matris, aut ſuis eſt ullis ſordibus delibutus: neque enim re uera aliquid circa ſe habere poſſet immundum, qui humani generis peccata, ſordes, & maculas uenerat mundaturus.* De antiqui ſerpentis halitu, ſordet infecta hominū natiuitas, & qua femina hominem purum acceperat, & mundum, æquum eſt, vt in ſordibus iaceat erubeſcens quod ipſum reddat prorſus ſqualentem, & immundum. Indę Maria felicior, quæ non parturit peccatorem, ſed ſanctum, nō ſolùm hominem, ſed & Deum, ideo ait Angelus, *& quod naſcetur ex te ſāctum, vocabitur filius Dei:* & vt bene D. Gregor. Nazian. orat. 40. *Dei filius, ſine ulla ſpurcitie ex uirgine progreſſus eſt, nihil enim ſpurcum ubi Deus eſt.* Iam a ſæculo Deus habitat lucem inacceſſibilem, quare cōplexa Deum Maria, non ſordes nutrit, ſed candidiſſimo lumine, limpidiſſimiſque

C — D — E — Zeno. — Naz.

radijs conueſtitur. Ecce vobis, qui- A
cumque tenebrarum harum princi-
pibus ſeruitis, quantis ſordibus eo-
rum emitis amicitiã; Sanè ſi abluen-
di eſtis, fontibus egetis & mari. No-
Marc. 5. ta ex illa Marc. 5. hiſtoria, vbi grex
porcorum, quo nil immundius, dæ-
monis tamen immunditiam nõ ſu-
ſtinens, vt illam depelleret, totam
maris aquam ſubijt; ait enim. *Exe-*
untes ſpiritus immundi, introierunt in B
porcos, & magno impetu grex præci-
Chryſol. *pitatus eſt in mare.* Quod notãs Chry
ſologi acumen ſer. 17. dicit, *Demer-*
gi in mari, & fluctibus perire grex
maluit, quàm eius immunditiam pati,
& putredinem tolerare. Quaſi eis, qui
nequiſſimis ſpiritibus obſequuntur,
toto mari opus habeant, vt contra-
ctas inde depellant mundities.

§. IX.

Qui ſpiritu Dei aguntur, omnes alios, ut dominos, reuerentur.

Ecce vobis Angelorum regina di-
uino ditata partu, diuina prole
præſultans in templum properat, vt
Moyſi obſecundet, & puerũ Domi-
no ſiſtat. Quid ſibi vult, quod ſiſtat
puerũ Domino? Nonne verius dixiſ-
ſet vt ſiſtat puerũ patri? Equidẽ hoc
habet humana caro a diuino verbo D
aſſumpta, ne detrectet Dominum re-
cognoſcere, & etiam vbi Patrem di-
cere poſſet, dominicum reuereatur
Matt. 11. titulum Matth. 11. inquit Ieſus: *Con-*
fiteor tibi pater Domine cæli, & terræ.
Si patrem vocas ò bone, & verè vo-
cas, cur Domini meminiſti? Patrem
vocabat verè filius, ſed humanitas
aſſumpta nequit etiam ibi Dominũ
obliuiuiſci. Do huius loci commen- E
Athan. tatorem D. Athan. lib. 3. contra Ar-
rianos, vbi ſic habet. *Cum pulcherri-*
ma inter punctione dixit, confiteor tibi
pater; deinde Domine cæli & terræ.
Vbi illum & patrem ſuum dixit, &
rerum creatarum Dominum, vt liqui-
do conſtaret, cum à tempore indutæ
carnis patrem ſuum Dominum appelli-
tare. Caro facit aſſumpta, ne detre-
ctetur forma ſeruilis, ſed etiam in
patre ſummum internoſcatur domi-
nium. Et expendo illud, a tempore
indutæ carnis, non enim is eſt Dei
filius, qui detrectet dominos reco-
gnoſcere, cum licet; ante carnem nõ
habebat vnde Dominum confitere-
tur, ſed vbi carnem accepit, ſtatim
ſeſe Domino ſiſtit. Hunc ebiberunt
ſpiritum quicumque anhelant ad
filiationem diuinã, quo cæteros quiſ
que ſibi Dominos, & prædicat, &
exiſtimat. Felix illa Chananæa Mat- Matt. 15.
th. 15. a Tyro, & Sydone egreſſa, ſic
molliebat Dominicam repulſam. *E-*
tiam Domine, nam & catelli comedũt
de micis, quæ cadunt de menſa do-
minorum ſuorum. O verè felix mu-
lier, quæ ſalutis filiæ cauſa Chri-
C ſtum ſecutura, hoc in primis ex filij
Dei ſpiritu accepit, vt etiam Iudæos
profiteretur dominos ſuos! De illa
Amb. ait: *Studium eius, & humilitatẽ* Ambr.
Dominus laudauit, quæ nõ ſibi profun-
dum ſapientiæ à primordio uindica-
uit, quamuis de Tyri, & Sydonis fini-
bus iam eſſet egreſſa, ſed micas quaſdã,
quæ de menſa dominorũ ſuorũ caderẽt,
crederet colligendas. Quam longè ab-
ſũt vaniſſimi tyrones, qui vix limina
ſapientiæ, ſiue vitæ ſpiritualis ingreſ-
ſi, & Agarenorum inſtar, Dominam
deſpiciunt, omnibus ſe præficiunt.
Vtinam quid de filio Dei haberent
menti inſitum, & nil tam in ſe memi-
niſſent, quàm ſeruitutem, & in cæte-
ris dominium. Sic Probam commen
dat D. Fulg. epiſtol. ad Callam. *Pro-* Fulg.
ba cum ſit auis, atauiſque nata conſuli-
bus, & delitijs regalibus nutrita, tãta
illi eſt humilitas dono gratiæ cæleſtis
infuſa, ut amore ſubiectionis, & uſu
ſeruiendi, Dominam aliquando fuiſſe
iam neſciat, cum omnes dominos ha-
bere de lectione ſanctæ ſeruitutis affe-
ctat. Maria ergo Deo propinquior,
quàm Chananæa, Dei ſtudioſior quã
Proba, vt Dei filio ditata fuit, quaſi

Domi-

Dominum ſe eſſe, neſciret, de lectione ſanctæ ſeruitutis Moyſi obtemperans, legalis diſciplinæ micas perquiſiuit, cũ eſſet plena pane viuo, & in templo ſe, filiumq. ſuum Domino ſiſtit.

§. X.

In communi legum obſeruantia virtus enitet præſtantiſsima.

SVſpecti ſint noui, & paradoxi viuendi modi etiam in virtutum tranſcurrendis curriculis, nam qui extraordinarias abiectionis, & auſteritatis vias arripuere, præpropero conſilio, in ampliſſimos vitiorum cãpos deuenerunt. Superbiſſimus ille Nabuchodonoſor, audiuit a Daniele ſomni ſui expoſitionem, c. 2: Quid tunc? *Tunc Rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit, & hoſtias, & incenſum præcepit, vt ſacrificarent ei*. Quis de tam humili adoratione nõ ſperaret magnos progreſſus virtutum? Quis Regem humi proſtratum ad captiui pedes videns, non crederet in humilitatis verticem deuenturum? Sed ecce ſtatim aureã ſui imaginem extollit quã adorandam exhibet multitudini. Id acute animaduertens Rich. Vict. lib. 1. de erud. int. hom. part. 1. c. 36. ait: *Illud notandum quod ſæpe quo ſe quis inconſultius, & immoderatius abijcit, eo ad inſaniorem poſt modum ſuperbiã erumpit. Attende in rege humiliationem inſtabilem, & indiſcretam, & poſt modum ſuperbiam pluſquam humanam. Nam qui prius Danielem adorauit, idem ipſe poſt modum ſtatuam ſuam adorare præcepit*. Securiſſime quis eas virtutum ſemitas terit, quæ intra communes ſui ſtatus termines continetur. Hinc ſeſe maxime extulit virtus Mariana, nimirũ in ſui ſtatus communium legum exactiſſima obſeruantia. Quam enim abiectionis & humilitatis ſemitam ſecuta eſt, niſi

Dan. 2.

A eam, qua communibus puerperij legibus ſeſe ſubiecit? Et dum tritis omnium vijs graditur, perpetes aliorum volatus excedit. Illi aiebat Angelus, *inueniſti gratiam apud Dominum*: quo circa D. Bern. ſer. 3. in Annunt. ponderat. *Inueniſti gratiam, quantam gratiam? gratiam plenam, gratiam ſingularem; ſingularem, an generalem? Vtramque ſine dubio, quia*
B *plenam, & eo ſingularem, quo generalem*. Itaque eo ſingularis præſtantia virtutis Mariane claruit, quo non peregrinis & exorbitantibus, ſed cõmunibus, & generalibus ſemitis gradiebatur. Ecce tibi vnde cõmẽdatur præſtantis virtutis vir. Gen. 6. iuxta lec. Chryſoſ. *Noë homo iuſtus in generatione ſua*. De quo pulcrè expendit ipſe Chryſoſt. ho. 23. *Vidiſti admira-*
C *bilẽ genealogiam? Noë, inquit, homo, commune nomen pro laude iuſti vſurpat*. Nec in iuſto viro crediderim laudabilius aliud, quàm ſi communes, & tritas viuendi ſui ſtatus ſemitas impleat ſanctitate. Debbora ſuam victoriam commendat Iudic. 5. aiẽs, *De cælo dimicatum eſt, ſtellæ manentes in ordine ſuo contra Siſaram pugnauerunt*. Quaſi diceret, vt inclytus
D Iſraelis dux Ioſuè victoriam reportaret, omnes planetæ cæleſtes a communibus legibus exorbitarunt, nouas, & inuſitatas ſtationes præ ſe tulerunt. Verum mea victoria eo præſtantior, quo communis aſtrorum ordo permanſit, quo intra cõmunes cæli, terræque mores confecta eſt. Id innuit Dionyſ. Carth. dum ait, *Contra Siſaram pugnaſſe dicuntur ſtellæ*
E *in ſuo curſu & ordine permanendo, id eſt ſolitum curſum, & diſpoſitionem ſuam ſeruando. Sicque per uerba iſta innuitur differentia huius uictoriæ ab ea quæ ſub Ioſuè deſuper eſt conceſſa*. Summe enim commendatur virtus, quia quiſque in ordine ſuo, in ſtatu ſuo, tritas terendo vias, communes obſeruando leges ſe maximè exaltat.

Luc. 1. Bern. *Gen. 6.* Chryſ. *Iud. 5.* Carth.

Text.

Text. Et vt darent hoſtiam, ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

§. XI.

Diſcant religioſi viri, dum Principum frequentant domus, nihil dimittere de Chriſtiana paupertate.

Illuſtrium, diuitumq. erat agnum Deo offerre, vnde miror, quod virgo paucos ante dies a Regibus viſitata, & munerata, inter regum frequentias, & munera adhuc amaret Chriſtianam paupertatẽ, & munus diues, nec Deo offerendum ſumpſerit: ſecuta in omnibus mores pauperum, dũ offert par turturũ, aut duos pullos columbarum. O quã religioſè! O vos felices viri religioſi, qui de Mariȩ exemplo noſtis inter Reges, & Principes cõmorari, & nihilominus integram Chriſti paupertatem ſectari. Pſ.103. Pſ. 103. ait. *Cedri Libani, quas plantauit, illic paſſeres nidificabunt. Erodij domus Dux eſt eorum.* Sanè cedri iſtȩ, Principes ſæculi ſunt, quibus diuitijs paſſerculi Chriſti ſuſtentantur apud illos manentes, & illorum ſaluti inuigilantes ſpirituali. Dum tamen apud Principes ſunt, de Principum exemplo non amant diuitias, non ſequuntur aurum, ſed Erodij, vel, vt alij legunt, Fulicæ domus, hoc eſt Chriſti paupertas dux eſt eorum. Hanc vnam vel in Regijs ſpectant: Auguſt. quod eleganter tractans Auguſt. ibi conc. 3. ait. *Illic, id eſt in cedris Libani, paſſeres nidificabunt: præbebunt ramos facultatum ſuarum, colligendis minutis ſpiritualibus. Præbent iſtæ, faciunt hæc cedri Libani, quas plantauit Dominus. Sed paſſeres quamuis in cedris Libani nidificabunt, non tamen cedri Libani duces ſunt paſſerum. Sed Fulicæ domus dux eſt eorum. In cedris quidem nidificant paſſeres, ſed petram* A *illam habent ducem, quæ fluctibus tunditur, & non frangitur, imitantur enim Chriſtum.* Nec inter amænas cedros, inter regum, Principumque frequentias patiuntur aliud, quam Chriſtum pauperem ſpectare, & ſectari. Cedrus illa magna, & procera Nabuchodonoſor, in cuius brachijs fideles paſſerculi nidificabant, fecit ſtatuam auream Dan. 3. quam ſectatores Dan.3. B eius adorarent. Fecit & ardentem fornacem, qua mitterentur, qui aliud, quam Regiam auri imaginem ſpectarent. Proh dolor! inuenti ſunt tres paſſerculi, tres pueri Hebræi, qui etſi in cedris nidificabant, tamen nõ abibant poſt aurum, non ducem habebant cedrum, ſed Deum ſpectabant, hi dati flammis ſunt, verum flammæ illos cuſtodiẽtes, ſectatores C auri vorarunt. Caue tibi ſerue Dei, qui apud cedros nidificas, qui Principes ſæculi ſectaris, ne cum auri ſectatoribus abeas, ne oculos auertas a Chriſtiana paupertate, & venerationi eris ipſis flãmis. Luculenter monebat hoc Chryſoſt. hom. 24. ad Popul. Chryſo. fatus. *In ignem igitur deſcende, ne ſedeas extra ignem, ne te flamma corripiat. Nam ſi te cum pauperibus quidẽ* D *uiderit, à te diſcedet. Si uerò ſeparatum ab eis, tibi ſtatim inſiliet, & te corripiet. Cum diabolus aurum non adorãtes in caminum paupertatis immittere minatus fuerit, ne de mittentium, ſed ex miſſorum eſſe uelis numero, ut ex his qui ſaluantur, ne his qui comburũtur, efficiaris.* Mirabor ſi poſt aurũ abeuntem non te flamma voret, quæ illorum cuſtos eſt, qui in cedris nidi- E ficantes, ambitioſi ſectatores ſunt paupertatis Chriſtianæ.

§ XII.

Qui magna reliquerunt pro Deo, erubeſcant non contemnere parua.

Poſſet ſane Maria de Regum muneribus offerre agnũ, vt vel aliquantulum inde ſplendorẽ inter popula-

pulares caperet. Abſit hoc piaculum a Mariana virtute, quæ magnis præparata, caperetur paruis. Nonne elegãter monebat Tert. lib. de Pat. *Abſit à ſeruo Dei tale inquinamentum, vt patientia maioribus tentationibus præparata, in friuolis excidat*? Ea ſane eſt Mariæ puritas, quæ vt animosè contempſit mundi magnalia, ſic paruas cõſolatiunculas ſumere dedignatur. Sane fortis athleta Iob bonis omnibus ſpoliatus iuxta Septuag. lectionem cap. 2. *Sedebat ſupra aceruum ſtercoris extra ciuitatem*. Cur extra ciuitatem ſeſſurus abijt? Pulcrè Orig. lib. 2. in Iob. *Cur in ciuitate maneam? Cum re ac filijs, & ciuitate, & domibus carui. Cum re familiari, ac liberis, corona regni ablata eſt mihi. Nunc vero cum regno, relinquam etiam ciuitatem ac domum*. Vir ſtrenuus putabat gloriæ ſuæ inquinamentum fore, ſi qui regni amiſſionem tulerit, conſolationem caperet in vna permanente ciuitate, ſic aſſuetus magnis ipſe dedignatur & parua. Vt erubeſcant illi, qui regna, qui mundi grandia auſi ſunt a ſe pellere, & paruis poſt modũ irretiuntur conſolatiũculis. Cur Petri ardor in nefario milite plectẽdo, non fuit Domino probatus? ſed ait illi Matth. 26. *Mitte gladium tuum in vaginam*. Quid quod Petrus ſtrinxerit gladium? An hoc ignominioſum Chriſto, ſe de vnius gladio conſolari, quando omnes Angelorũ exercitus reliquerat? Ait D. Leo ſer. 6. de Paſ. *Superfluum erat, vt qui nolebat præſidio Angelicarum virtutum iuuari, vellet ſe vnius diſcipuli oppoſitione defendi*. Fugiamus & nos qui magnalia mundi abnegauimus, de paruis conſolationem perquirere, qui plenas menſas abiecimus, ad micas inhiare, & ad oſſa corroſa, qui cete magna victores ſuperauimus, Echeneidis minimis detineri. Sic monebat D. Grego. Nazian. carmine 3. ad Virgines.

Tert.
Iob 2.
Origen.
Mat. 26.
Leo.
Nazian.

A *Nec vita ipſa tuæ immittat, Echeneida, carnem,*
Qua velut iniecta properantem com pede puppim
Detinet, ac tantam cogit ſubſiſtere molem.

Et quidem doleres nauim ſaluis mercibus per Scyllas, per Carybdes nauigare, ventoq. ſecundo ingentia ſcopulorum pericula cõtemnere; B tumentes fluctus, ventorum ſuperare rabies, & tãdem è veſtigio puſilli piſciculi immobilem hærere. Sic multi deſcendunt mare in nauibus, quando humanæ vitæ fluctus vt ſuperent, ſeſe Chriſtianæ ligno cõmittunt crucis, & poſt ſuperata grãdia pericula, poſt ingentes merces cõparatas, poſt feliciſſimos factos proceſſus, paruum quid obijcitur, nimirum puſilla con- C cupiſcentiæ, ſiue vanitatis remora, quæ properantẽ detinet, & cogit tantam ſubſiſtere molem. Aliquando enim perfectis viris accidit id quod familiare eſt illis qui a ſolis luce ingrediuntur ſub obſcurum cubiculũ, vbi luci aſſueti nihil videntes paſſim offendunt vel leuiſſimis offendiculis. Sic multi viri ſpirituales dum ob animarum lucrum, foras diſcurrũt, glo- D rioſa facinora peragẽtes, inſenſibiliter de forenſibus negotijs affecti, ſæpe domi corruunt propter leuiſſima offendicula.

§. XII.

Magna virginitatis cuſtodia eſt quod nolis ornatior apparere, quam ſtatus rei familiaris permittit.

CVr paupercula & humilis Maria de agno oblato vellet orna- E tior apparere? Vt bene notat Canus lib. 11. de locis, non decebat, vt quæ pauper erat, diuitum oblationem ſuperbè efferret: ab omni enim faſtu erat virgo aliena. Præcipuè quod in virginibus male olet quicunque ornatus, qui ab ſtatu rei familiaris non permittitur. Vbi tenue penu profiteris, cur de diuitum extolleris ornatibus

tibus & pulcritudinibus? Tota priſcorũ adoleſcentum ambitio, præcipuus ornatus erat in crinibus, quib. Iob 1. inſignis Iob, inter diuitias, inter regni ſplendores, vbi regni bonorumque patitur iacturam, *tonſo capite corrũes in terram adorauit.* Quid plura? tonſi a Iobo capitis hanc pulcram Orig. rationem meditatur Orig. lib. 1. in Iob vbi inquit. *Comam verò capitis ſui totondit, ob hoc quia depoſita diuitiarum abundãtia, etiam comæ nimietatem deponeret.* Nõ bene conueniũt pauper penu, & diuitũ ornatus, qui animo caſtus eſt, cum ſtatus ſui conditione tẽperet corporis cultum, & comarum ambitionem. An hoc reſpexit Lucillius ille, qui poſt ſubſtãtiæ omnis naufragium, crines ſtatim totondit? dicens in illo Græco Latino apud Natalem Comitem lib. 8. Natalis. Myth. cap. 4.

--- *Dijs, æquoreoque Ioui.*
Seruatus dicat è pelagi Lucillius undis
Hos crines: aliud nãq. habet ille nihil.

Turpe enim eſt nihil habere, & crines rotari calamiſtri veſtigio. Hinc ab Ægyptiæ manibus ſine pallio elapſum Ioſephum commendãs Cypr. D. Cypr. lib. de Pud. inquit. *Ipſas veſtes reliquit, corporis nuditatem habiturus innocentiæ teſtem.* Ah! quoties quam innocentiam prædicat corporis nuditas, humilis ornatus, pauper cultus, eamdem produnt intorti crines, ornatior cultus, ambitioſus ornatus. Hoc de exemplo Mariæ ſanctum eſſe velim omnibus caſtitatis amatoribus, quod nimirum humiles virgines minimè decẽt pompoſæ ambitiones diuitum.

§. XIV.

Primo loco Deo reddas idem, quod ab illo accipis.

OBlatum a Maria filiũ ſequũtur alia turturũ munera, quia Mariæ gratiſſimus animus, nil prius Deo offerre ſtuduit quam ipſum quẽ acceperat filium Deo dante. Sic mo-
A nebat D. Leo ſer. de Nat. 6. *Non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, vt ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis, qui non aliter piè colitur, niſi id ei, quod ipſe tribuit offeratur.* Accepit Maria a Deo filiũ Leo. qualem nulla femina accepit, ſed nec accipere poteſt: ſed auara & ingrata minimè retinuit acceptum, quando in primis feſtinat in tẽplum,
B filium Deo reddere. Felix illa Anna Samuelis mater, antequam eſſet mater 1. Reg. 1. ſic Deum orabat. *Si audiendo audieris precationem ancillæ tuæ, & dederis mihi filium, dabo illum donum Domino omni tempore.* Ad quę 1. Reg. 1. verba elegãter aduertit D. Chryſoſt. in ep. ad Epheſ. c. 6. hom. 24. *Non dixit ſi dederis mihi puerum, dabo pecunias, ſed ipſum totum donum retribuã,* Chryſo.
C *primogenitum, & orationis filium* Lõge pręſtantior Maria vbi venit plenitudo temporis ipſum, quem acceperat filium, donũ Deo retribuit. Alia de Simeonis occurſu, & Annæ propheriſſæ habentur lib. 2. cap. 9. per totum.

CAPVT XII.

D
De Maria iuxta Crucem.

MVlta pertulit B. Maria in Saluatoris infantia, cũ fugitiua ad Ægyptũ cucurrit, cũ triduodennẽ filium deſiderauit. Etenim his, & alijs plurimis euentibus doloris gladius virgineum animum tranſuerberauit.
E Auorum dolorum æſtimationem nõ vacat in præſenti facere: commodius id præſtabimus cum Chriſti Domini enucleauerimus infantiam. Modo in altum ducimur, vt quo a tempeſtate paſſionis iactata ſit Mariana ratis inſpiciamus: ratis, inquam, & Crucis arbori religata, & Crucem ſecuta, medijs ipſis naufragijs.

Ioan.

Ioan. 19. Stabat autem iuxta Crucem Ieſu, mater eius.

§. I.

Innocentis filij mors acerbiſſima omnium dolorum Mariæ.

QVid magis acerbũ, quam quod parẽs videat morientẽ filium, & vnicum, & amantiſſimum filium? Neſcio an Deus maiori clade afficere poſſet in hoc ſæculo parentes, quã filij amantiſſimi internecione. Sanctiſſimus ille vir Syneſius Ptolemaidæ antiſtes dolorem ſuũ ex filij morte exaggerans Epiſt. 126. aiebat. *Neceſſe erat uehemẽtiorem eſſe huius mali impetum.* Hic crediderim, quod dæmon ille cuius curæ erat, rebus Iobi nocere, hunc vehementiſſimum impetum illi in primis paraſſe, dũ omiſſis alijs, vnam filiorum mortem renuntiat, dicens c. 1. *Quæ corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui ſunt.* Ibi Olympiod. in Cat. ait. *Germanæ prolis præcipue meminit, ut iuſti naturam exulceraret. Nec enim dixit ſupra omnes qui intus erãt, cecidit, ſed magis luculentas ei plagas infligens dixit, cecidit ſuper filios tuos.* Videte modo Marianam plagam eo vehementiorem, & luculẽtiorem, quo Mater digniorem vita filium videbat atrociter, & crudeliter finiri. Gen. 17. cauetur, *Et omnis anima, quæ non circunciſa fuerit, exterminabitur à populo ſuo.* Et quidem, quod puer non circumcideretur, non ex illius culpa, ſed ex parẽtum incuria oriebatur, cur ergo lex non potius vindicat in parentes, quã in pueros incircunciſos? Et ſane eo grauius in parentes exardeſcit legis vindicta, quo filios mulctat, & affligit. Sic D. Iſid. Peluſ. lib. 2. Epiſt. 81. inquit. *Dicendum erat enim qui non circunciderет exterminatum iri, non autem infantes immaturæ ætatis. Ego vero ne literalem quidem ſenſum improbo, ſiquidem parentibus acerbius eſt ſupplicium, cum pueri exitio dantur.* Proh dolor, & virginis & Matris ſanctiſſimæ, vbi Vnigenitum filium tam crudeli, & infami mortis ſupplicio videt extingui? Neſcio an Maria in hoc ſæculo poſſet torqueri amplius, & affligi. Rabidiſſimus dæmon in Saulem, vt eum incredibili dolore affligeret, 1. Reg. cap. 14. id machinatus eſt, quod Saulis filius Ionathas legẽ inculpabiliter frangat, ob quam innocens morte in ipſis Patris oculis mulctetur. Id quod ponderans D. Chryſoſt. hom. 14. ad Populum fatur. *Excogitauit ſceleratus ille, & hac rurſus prophaniorem moliri cædem. Si enim Ionathas ſciens peccaſset, & iugulatus fuiſset filij cædes tantum id erat: nunc autem ex ignorantia praeuaricatus (nec enim audiuit iuramenta) deinde interfectus, duplicem patri dolorem effeciſset: filium enim, & filium qui nihil peccauerat, immolaturus erat.* Verè ô Beata Virgo, & Mater non ſimplex eſt dolor tuus iuxta Crucem, ſed dolor eſt duplex, ſed multiplex, quando occidi vides filium & filium qui nihil peccauerat, & ab his qui tibi cordi erant, & quos ipſe cumulauerat beneficijs multiſq. in dies bonis impleuerat.

§. II.

Maria Virgo pro mundi vita filium neci tradit.

REuoco in examen illud pro dolore Saulis in morte filij a Chryſoſtomo paulo ante ponderatum. Nimirum, *Filium, & filium qui nihil peccauerat, immolaturus erat.* Siccine Marianus dolor eſt, quod ipſa filium, & filium qui nihil peccauerat, immolabat. Sic D. Bern. Sen. putat filium ad Matrem fuiſſe locutum his verbis. *Vulneraſti cor meum, pro amore tui carnem aſſumpſi, & vulneribus primis vulneraſti in Cruce cor meum.* Prima quidem Maria inclyta Abrahamides ſtrinxit ferrum in filium, vt imperanti Deo prolem immerentem litaret. Prima pro communi ſalute primogenitum ſuum ad mor-

Marginalia: Syneſ. — Olymp. — Gen. 17. — Iſid. Peluſ. — 1. Reg. 14. — Chryſ. — Bern. — A, B, C, D, E

mortem expoſtulauit, Prima parens altera filio ſuo non pepercit, ſed pro omnibus tradidit; a qua ſimul & lac, & lignum Crucis filius accepit. Siſaræ fortiſſimo duci Iael, vxor Heber Cinei lacte potauit, ſic hiſtoria Iudicum 4. narratur. *Iael aperuit vtrem lactis: & dedit ei bibere. & operuit illum.* Et ſtatim cùm ille lactatus dormiuiſſet; *tulit Iael clauum tabernaculi aſſumens pariter & malleum, & ingreſſa abſcondit è, cum ſilentio poſuit ſupra tempus capitis eius clauum, percuſſumque malleo defixit in cerebrum vſque ad terram, qui ſoporem morti ſocians defecit, & mortuus eſt.* Ex hoc Iaelis facinore Petr. Dam. triumphum ex hoſtem ab Eccleſia peractum his verbis decantat. *Itaque quem Iſraelitica plebs ſuperare nõ potuit, peregrina mulier hoc eſt Gentilis Eccleſia ſolo Crucis ligno proſtrauit.* Indic. 4. Dam.

Verum liceat nobis ex hoc facto non mortem inflictam hoſti ab Eccleſia; ſed inflictã amantiſſimo filio a matre decantare. Equidem noua, & illuſtrior Iael ſummi ſpiritus ſponſa Maria vbere de cælo pleno ducẽ, & filiũ Ieſum lactauit, ſed quo aſtu lactauit; vt poſtea clauis, ligno ipſo Crucis exhauriret & ſanguinem. Ita philoſophatus Magnus Athanaſius de Chriſto Domino ait: *Suxit mammam, vt diuinum illud lac nobis ſcaturiret, quod ex proprio latere profundit: nihil enim aliud eſt lac, niſi ſanguis albus.* Ecce quam maturauit Maria mortem filio propinare, ipſo in lacte, a primis mãmis confoſſum haſta latus meditabatur. Truciores illi Iudæi, qui Domini ſitiebant ſanguinem, ad ſummum dicebant: *mittamus lignum in panem eius.* Feſtinior mater non expectat panem, ſed in lacte porrigendo mittit lignum, exigit ſanguinem, vt nec guttam lactis exugat infans, cui non reddat in ligno fluuium ſanguinis. Tenellum

A filium Machabæum, ſic apud D. Ambr. inuictiſſima mater ad Crucem, mortemque hortabatur. *Tu ſolus ſuperes fili, ſumma votorum meorum. Miſerere mei, quæ te in vtero tot menſium curriculo portaui: aſpice in cælũ, ad patrem omnium; aſpice ad fratres, qui collegam requirũt, aſpice ad matrẽ quæ tibi lac dedit; redde mercedem pij ſanguinis, noli à fratribus, noli à ma-* B *tre diuelli.* Sic illa ex Patris cæleſtis obedientia, ex fratrum exigentia, ex materni lactis obligatione filium animoſe propellit ad cruciatus. Quæ verba (vt puto) virgineo robori magis quadrant. Siccine Maria filium moriturum alloquebatur, & cum Iudæi clamabant, *ſi filius Dei eſt, deſcendat de Cruce;* illa lactis oblati memorans, ſic proclamat: *Miſerere mei;* C *quæ te in utero portaui, aſpice ad patrẽ cæleſtem, ad fratres, qui Saluatorem requirunt: ad matrem, quæ tibi lac dedit; redde mercedem pij ſanguinis.* Cõpenſetur lac, exhauriatur ſanguis, vt ſic in ligno decidens priſtini ligni damnis medearis. Ambr.

§. III.

Maria, & morti filium animoſe, fortiterque dabat, & ſimul luctu, do- D *loreque maximo moribundum plangebat.*

IVgulaturus Deo vnicam eam dilectiſſimam filiam Hebræorũ iudex Iephte ingemuit vehemẽter, indoluit maxime: ſic text. ſacer Iud. 11. *Quæ viſa ſcidit ueſtimenta ſua,* & ait. *Heu me! filia mea decepiſti me, & ipſa decepta es: aperui enim os meũ ad Do-* E *minum, & aliud facere nõ potero.* Expende in duce maximo, & fortiſſimo poſt mille hoſtium ſtrages, & lacrymas, & gemitus vehementes de filia iugulãda, ſimul & promptã, & inuictã voluntatem ad tantum facinus perpetrandũ. Etenim, ſciſſis veſtibus multa lamentatus ait; *aperui os meũ ad Dominũ, & aliud facere nõ potero:* Iud. 11.

nec lacrymę, nec luctus, nec gemitus robur emolliunt voluntatis paratæ, vt filiæ effundatur ſanguis, nec ęnea, roboriſque plena voluntas, quæ in ſanguinem etiam proprium audet, lacrymas, luctuſque exſiccauit, vt merito Amb. lib. 3. offic. c. 12. dicat: *Iephte licet pro metu* (ſcilicet Dei) *acerbitatem duræ ſolutionis impleuerit; tamen luctum annum etiam poſteris deplorandū ſtatuit, ac dereliquit*. Æternis luctibus abſoluit religionem, eademque pietate, & filiam aſſumpſit, & lamenta æternauit. Iephtæum tamen luctū ſimul, & religionem Virgo Maria longe ſuperauit, quę crucis proxima patibula, acerbitatē duriſſimi holocauſti mente adimplet, immenſique doloris ſegetem rigat lacrymis, mactatura filiū (ſi patri placeat) cruci animoſe adſtat; & pene enecti vulnera mille excruciata doloribus lamentatur. V[illegible]us id expēdat D. Antoninus 4. parte Theolo. tit. 15. cap. 41. §. 1. *Stabat verecunda, modeſta, lacrymis plena, doloribus immenſa: ita tamen diuinæ voluntati conformis, quod* (vt Anſelmus ait,) *Si oportuiſſet ipſa filium in cruce poſuiſſet atque obtuliſſet. Neq; enim minoris fuit obedientiæ, quam Abraham*. Robur illi circa pectus erat, quo filiū ipſa litabat, & ſimul oculi molles cedebāt in lacrymas, oſque felleum ex abundantia cordis lamentationes, carmē, & vę eructabat. O validus miſerationis affectus! potens es vel vno ictu a marmoreis pectoribus educere riuos aquarum. Pulcre author Catenę Græcæ Iob. 2. verſ. 10. id in Patriarcha Ioſeph eſt meditatus his verbis, *Pleroſque eorum, qui cupiditates vicerunt, inflexit miſeratio. Ioſeph ille mentis, virtutiſq. celſitudine præſtans vir eam, quæ ſummam inter mortales exercet tyrannidem, compreſſit voluptatem; barbaram quoque feminam infinitas machinas adhibentem propulſauit, ſed tamen lacrymas tenere non potuit. Fratres enim, à quibus iniuriam acceperat, cum conſpexiſſet inflammiatus affectu os celeriter lauit*. Ecce tibi iniurios licet ſibi fratres ſolo proſtratos non ſuſtinuit ille videre, quam vim profunderet immenſam lacrymarum. Quid ergo efficeret miſeratio Mariana? Vidit nō iniurium fratrem, ſed amantiſſimum filium, ſed beneficum Deum a puluere in crucem ſublatum, excarnificatum, faciem illam decoram tabo, ſanguineque fœdatam. An quæ Æthnæos cupidinum ignes non nouit, manantia lacrymarum flumina exſiccabit? an quæ ſummam carnis tyrannidem, antequā ſentiret, peſſumdedit, erūpentes gemitus retardabit? an quæ filium ſine dolore vitæ dedit, ſine ingenti dolorum ſtrage morti tradit? ſane non ea eſt miſerationis violentia, immò ardentia marmora facit ſudare, ænea pectora eliquat, maternum animum excruciat, dilaniat; *Intuetur te illa benedicta in mulieribus, & fixis in te oculis vulnera tua pietate conſiderat materna, & licet non ignoret, quid boni cōferat mūdo paſſio tua, tamen parentis affectu commoritur, & pectus maternum immanitate dolorū arctatur*. Hæc Arnoldus Chriſto de materni doloris acerbitate locutus; quibus virginem ſimul, & ſaluti hominum proſpicere vides, & vehementi dolore moribundum filium lamentari! Quod ſi velis iuſte dolorem Virgineum æſtimare, vel vnico argumento animo perpende, quid tunc vniuerſi creatura patiatur, perſtrepunt ſaxa, & colliſa finduntur, inhiant ſepulcra ruptis faucibus carnifices ipſi, vel inuicti pectora quatiunt, vnde pulcre Bern. *Cogitare nunc libet quantus dolor tunc infuit matri, cum ſic dolebant, quæ inſenſibilia erant*. Is etenim erat dolor, & luctus Marianus, qui ſinderet ſaxa, qui moueret inferorum antra.

Ambr. Anton. Græcus. A B C D Arnol. E Bern.

§. IV.

Maria Virgo oculis excepit vniuerſa filijſui vulnera; quod dolorem exprimit omnium maximum.

IS maximum dolorem ictus affert, qui maximè ſenſibilem corporis partem afficit, is maximè ſenſibilem afficit qui oculorum pupillas inimicatur. Hinc apud Zacha. c. 2. Dominus dolorem de ſuorum ſtrage conceptum ſic exagerat, *qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei*. Etenim quos ictus fideles corpore excipiebant, his Domini oculi cruciabātur; cum illi dorſo, Deus oculis feriebatur. Hinc Marianum dolorem iuxta crucem credet omnium maximū qui aduertit ab illa oculis excipi quotquot tela amantiſſimi filij corpus tranſuerberabant. Id in Machabæorum matre laniatis aſtante filijs expendit Auguſtin. acumen ſerm. 109. de diuerſis, cap. 6. *Illa*, inquit, *videndo in omnibus paſſa eſt, facta mater ſeptem martyrum, ſepties martyr à filijs non ſeparata ſpectando, & filijs addita moriendo, videbat omnes, amabat omnes, ferebat in oculis, quod in carne omnes.* Nihil virgineæ matri accommodatius, nihil de Mariano dolore eſt verius, & ſignificantius. Filius Mariæ mille pertulit immaniſſimos cruciatus, in via, in monte Caluariæ, in cruce, illa videndo, in omnibus paſſa eſt, millies martyr, a filio, non ſeparata ſpectando, ſeſe filio cupide additura moriendo videbat filium, amabat filiū, ferebat in oculis, quod in carne filius, & ideo cruciatuum acerbitate, & immanitate ſuperabat omnes martyres: acute Ioſephus Machabæorum immaniſſimos cruciatus, membrorum laniationem, ardentes ſartagines, vix audet matri hæc ſpectanti comparare; ſic enim alloquitur inclytos antiquæ legis Martyres. *Nō ego vos paruulos membrorum lineamentis, & totius vultus notis matris æmulos dicam, ſi hac ſumma laudis in cæteris, quibus præter naturam nil animus dedit. Vos ergo ſimiles mente, robore, fide aſſeram, & matri in omnibus pares dicam, in nullo poſt ponendi, in nullo minus venerabiles, niſi quod illa immanitatem dolorum præ oculis excepit*. Sic ille inuictiſſimos iuuenes mille cruciatibus, mille tormentis affectos eo reputat ſolum matre inferiores, quod illa, etſi non corpore, tamen oculis cruciabatur filios ſpectando. Sunt equidem qui religione conſtricti dorſum acerbiſſimis flagellis dederunt, latera, candentibus flammis, ferreis vngulis crura bipenni, os felleo calici, manus clauem plumbeæ molli, hi forſitā ſuos poſſint Marianis cruciatibus cōparare, niſi quod illa immanitatem dolorum præ oculis excepit, vt merito Mariæ Virgini conueniat, quod Cypr. eidē Machabæorum matri his verbis aptat. *Tā grande martyrium Deo præbuit virtute oculorum ſuorum quam præbuerant filij omnes tormentis, & paſsione membrorum*. Etenim ſi aliqua creatura tam grande martyrium præbere potuit Deo quā Chriſtus crucifixus, crediderim a ſola Maria præbitū tantum martyrium, virtute oculorum ſuorum, quantum præbuit Filius eius tormentis, paſſione membrorū. Porro de Marianis progenitoribus, apud Abrahæ ſinum exiſtentibus, hoc aſſerit B. Brigitta lib. 9. c. 11. quod vel crucifixum Dominum odorati, in tantum turbantur, quod maluiſſent in æternum eſſe in inferno, quam talem pęnam videre in Domino. Summum dolorem a conſpectu irati Dei in reprobos proficiſcendum inde expendit Oſeas cap. 10. Quod illi fugientes fulgurantem iudicis faciem dicent montibus, cadite ſuper nos, & collibus, operite nos, quaſi minor illis ſit æterni carceris dolor, quam dolor quo afficientur iratum Deum videntes. Ecce tibi Chriſtiferi patres

Auguſt. Ioſeph. Cypr. Brig.

A B C D E

crucifixum Dominum videntes eandem petunt optionem reproborum, amant enim æternum torqueri, vt fugiant tormẽtum a Chriſto in cruce viſo profectum, hoc Abraham, hoc Iacob, hoc Dauid, hoc omnes Chriſti parentes; & vna Maria aſtãs cruci laniatum intuens filium, oculis bibit tantum illud tormentum, quod vt fugerent viri pij recti rerum æſtimatores cupide mallent inferorum pati tormenta.

§. V.

Maiora tormentorum immunitate celſitudinem matris Dei oſtendit.

QVod vniuerſos peccatores ſubmerſit diluuiũ, Noe in arcam magnopere exaltauit, nec niſi tantũ in diluuio ſummam ſupra nubes exaltationem pertingeret arca. Quod eleganter D. Amb. & Baſil. cũ Laurent. ad viuidæ crucis exaltationem transferũt: placet modo id ad arcã theſaurorum Dei, ad Deiferam matrem, cuius ab vtero vniuerſæ animæ ſaluæ factę ſunt, accommodare. Non enim matris Dei celſitudinem attingeret, niſi immenſo tormẽtorum diluuio ſupernataret, opus fuit tota illa dolorum tẽpeſtas, vaſtus ille gurges pœnarum, penè infiniti cruciatuũ nimbi, vt Deifera arca in ea exaltatione, quæ decet matrem Dei, ſuper aſtra, ſuper cæleſtia omnia ſublimis euolaret. Inde Ioannes, qui aquilinis oculis ſublimia omnia rimatur, notanter ait. *Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius*. Nec enim alio in ſolio pertingeret magnitudinẽ ſuã Dei mater, vnde pulcrè Amb. in cat. *Sed nec Maria minor quam matrem Chriſti decebat, fugientibus Apoſtolis ante crucem ſtabat*. Quaſi diceret totã ibi Chriſti patræ magnitudinem oſtentabat, nequaquam minor, quam tantam matrẽ decet, apparebat in altum cruciatuum pelagus ſublimata. Ambr.

Hoc Ambroſij excogitatum maximè exornat illa D. Cyril. ſententia, A a quo, cũ Imperator Apoſtata quæreret de Chriſto filio Dei. Cur non potius Regis cuiuſdam terreni appellatus eſt filius & natus ex Regina matre? Poſt multa quæ ſancte, & erudite cõgeſſit vir ſanctiſſimus prope finem, lib. 2. ait: *oportebat Ieſum exiſtentem Deum curam habere ne videatur hominibus gloria minor, & deſiderare nobiſcũ momentaneas has glo-* B *riolas, & parce dimenſas proſperitates.* Itaque opus fuit Chriſto Domino omnes mundiales glorias fugere, vilitatem, nuditatem, ignobilitatẽ, infirmitatem, dedecora omnia, & dolores accipere, ne hominibus videretur gloria minor, ſed quæ decebat filiũ Dei conſeruaret magnitudinem. Ea erat gloria filij Dei digna, qui in immenſa vilitatum, & tormẽtorum C abyſſu quo miſeri homines ſummerguntur, ſupernataret ipſe. Hæc ſane gloria decebat filiũ Dei, & matrem Deiparam qua non minor apparuit Maria iuxta crucẽ, quin potius quæ decebat matrem Dei magnitudinem & exaltationem ibi attingit. Vnde D. Chryſoſt. Simeonis Marianam compaſsionem augurantis verba exponens ait, *Et tu eſse mater videris.* D *An tu igitur tentationis expers eris, quandoquidem eſse te matrem confeſſa es? Quandoquidem illum peperiſti? quandoquidem vterum tuum viſa es commodaſse? nuntius enim, & index illius operationis venter tuus fuit, nũc tu igitur tentationis expers eris? ſed & tuã ipſius animã pertranſiuit gladius.* Adeo putat Chryſoſt. quod matrem Chryſo. Dei deceant tentationes tormento-E rũ, & cruciatuũ, vt hoc fundamento nitatur, nempe quod Maria ſit Dei mater, vt hinc immenſam illi pœnarum molem aduenturam præſagiat.

§. VI.

Maria Virgo ſummæ charitatis metas iuxta crucem attigit.

IBi Dominus ſummum charitatis apicẽ conſtituit, quod animã ſuã ponat

ponatquis pro amicis ſuis. Quod ri-
Ioan. 1. *Can. 3.* matus Ioan. 1. Can. cap. 3. Dei homi-
nis erga nos charitatem inde exa-
gerat, *In hoc cognoſcimus* inquit *cha-
ritatem, quoniam ille pro nobis animã
Fulg. ſuam poſuit:* ad hæc elegãter D. Fulg.
ad Traſimundum Regem lib. 3. cap.
23. ſic argumentatur. *Animam igi-
tur ponere dilectionis eſt proprium ubi
autem dilectio non eſt, corpus tradi di-
citur, animo poni non dicitur.* Iã hinc
ſeſe pandit Mariana ſumma in Deũ
charitas, & dilectio, cuius non cor-
pus ſed anima iuxta crucem doloris
ſuſtinuit gladiũ. *Tuam ipſius animam*
(ait Simeon) *doloris gladius pertran-
ſiuit.* O ſummi Deum amantis vera
paſſio, vbi integra carne anima con-
foditur, laniatur! Chriſtus Dominus
in vtero Virginis exiſtens, fulguris
ſpeciem præ ſetulit Epiphanio, ita
enim alloquitur Mariam. *O nubes lu-
cida quæ fulgur de cælo lucidiſsimum
deduxiſti Chriſtum.* Verũ crediderim
Chriſtũ numquã ardẽtius fulgur ex-
titiſſe matri quam cum illam a cruce
ardentibus cõpaſſionis flammis ful-
minauit, fulgureaſque fecit in illam
amoris faces. Sanè fulguris ea vis eſt,
vt mollia & infirma præteriens, for-
tiſſima ſolum, & adamantina conte-
rat, populetur. Quid mollius carne?
Quid infirmius humano corpore?
Quid fortius? Quid magis adaman-
tinũ, quid immortalius quã anima?
Hinc vide quam appareat Maria a
filio cruci affixo amore fulminata in-
tegro corpore, illæſa virginea carne.
Fortiſſimam viuidiſſimamq. animã
eius transfodit, transfuerberat dolo-
ris gladius; vna Mariæ anima ſuſti-
net immẽſam dolorum ſtragem, pa-
titur incredibilem dilaniationem,
excruciationẽ, vt vel hinc recogno-
ſcas fulgurantes amoris faces.

O quam experta cecinit ipſa ali-
Cant 8. quando Cant. 8. *Fortis eſt vt mors di-
lectio, lampades eius lampades ignis
atque flammarum*, quod Latinis lã-
pades ſonat, Hebræis tinnit Riſphe,
i. emittentes, & inde vox traducitur
a Domina vt dicat miſſilia atque vo-
latilia iacula quæ fulminantur. Ea
igitur eſt vis dilectionis, ait Maria,
qualis fulguris eiaculati, lethalis eſt
dilectio, mortem affert, ſed qualem
fulminatæ flammæ, quę illæſis carni-
bus contererent ferrea omnia; ſic mo-
do quaſi ſub fulgure rapido amoris
illæſo corpore corroditur, diſcerpi-
tur, dilaceratur adamantina, & fer-
rea virginis anima.

Cygneus ille cantor Simeõ Chri-
ſtiferum lumen ab vtero Virgineo e-
ductum amanter amplexus eſt, &
acceptum manibus millies exoſcu-
latur; at dum inter oſcula, inter am-
plexus, inter amoris indicia eleuatis
oculis, etſi a longè illud lumen mũdi
aſpexit a cruce eiaculatũ, aſpexit in-
quã, & expauit, & quaſi è nigra nu-
be non ad fulmẽ, ſed ad fulgur timi-
dus ait, nũc dimittis ſeruũ tuum Do-
mine, potiorẽ exiſtimãs naturę mor-
tem quã vel atræ paſſionis nubis ful-
getris fulminari, ſic eius verba expẽ-
dit D. Timoth. Hieroſ. orat. de Si- *Timoth. Hieroſ.*
meone, *abſoluar nunc quæſo Domine,
ne diutius hic hærẽs quæ nolim intueri
cõpellar. Etenim Sp. S. qui in me eſt, pa-
lã oſtendit quæ in te futura ſunt. Di-
mitte me nunc obſecro, ne videã auda x
nefariumq. Iudæorum in te facinus, ne
videam coronã, ex ſpinis contextã ne
videã ſeruũ alapã infligentẽ ne videã
lãceam in te adactã, ne videã te clauis
cruci affixum.* Hęc Simeon dũ amãtia
figit oſcula lumini gentiũ formida-
bat, amat, exſcolatur lumen, ſed a ni-
gricãte paſsionis nube fulgur eiacu-
latum fugit, expauet, & mortem po-
tius appetit. Ardẽtior Simeone ama-
trix Virgo Maria, & lumen parit, &
incorrupta virgo fouet in manib. lu-
cidũ, & tenellũ infantẽ, & tota eius
amore transformata, media in tẽpe-
ſtate nigricãtibus nubibus paſsionis
ſtridentibus, triſteque & horrẽdum

crucifixum Dominum videntes eandem petunt optionem reproborum, amant enim æternum torqueri, vt fugiant tormẽtum a Chriſto in cruce viſo profectum, hoc Abraham, hoc Iacob, hoc Dauid, hoc omnes Chriſti parentes; & vna Maria aſtãs cruci laniatum intuens filium, oculis bibit tantum illud tormentum, quod vt fugerent viri pij recti rerum æſtimatores cupide mallent inferorum pati tormenta.

§. V.

Maiora tormentorum immunitate celſitudinem matris Dei oſtendit.

QVod vniuerſos peccatores ſubmerſit diluuiũ, Noe in arcam magnopere exaltauit, nec niſi tantũ in diluuio ſummam ſupra nubes exaltationem pertingeret arca. Quod eleganter D. Amb. & Baſil. cũ Laurent. ad viuidæ crucis exaltationem transferunt: placet modo id ad arcã theſaurorum Dei, ad Deiferam matrem, cuius ab vtero vniuerſæ animæ ſaluæ factæ ſunt, accommodare. Non enim matris Dei celſitudinem attingeret, niſi immenſo tormẽtorum diluuio ſupernataret, opus fuit tota illa dolorum tẽpeſtas, vaſtus ille gurges pœnarum, penè infiniti cruciatuũ nimbi, vt Deifera arca in ea exaltatione, quæ decet matrem Dei, ſuper aſtra, ſuper cæleſtia omnia ſublimis euolaret. Inde Ioannes, qui aquilinis oculis ſublimia omnia rimatur, notanter ait. *Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius*. Nec enim alio in ſolio pertingeret magnitudinẽ ſuã Dei mater, vnde pulcrè Amb. in cat. *Sed nec Maria minor quam matrem Chriſti decebat, fugientibus Apoſtolis ante crucem ſtabat*. Quaſi diceret totã ibi Chriſtiparæ magnitudinem oſtentabat, nequaquam minor, quam tantam matrẽ decet, apparebat in altum cruciatuum pelagus ſublimata.

Ambr.

Hoc Ambroſij excogitatum maximè exornat illa D. Cyril. ſententia, A a quo, cũ Imperator Apoſtata quæreret de Chriſto filio Dei. Cur non potius Regis cuiuſdam terreni appellatus eſt filius & natus ex Regina matre? Poſt multa quæ ſanctè, & erudite cõgeſſit vir ſanctiſſimus prope finem, lib. 2. ait: *oportebat Ieſum exiſtentem Deum curam habere ne videatur hominibus gloria minor, & deſiderare nobiſcũ momentaneas has* B *gloriolas, & parce dimenſas proſperitates.* Itaque opus fuit Chriſto Domino omnes mundiales glorias fugere, vilitatem, nuditatem, ignobilitatẽ, infirmitatem, dedecora omnia, & dolores accipere, ne hominibus videretur gloria minor, ſed quæ decebat filiũ Dei conſeruaret magnitudinem. Ea erat gloria filij Dei digna, qui in immenſa vilitatum, & tormẽtorum C abyſſu quo miſeri homines ſummerguntur, ſupernataret ipſe. Hæc ſane gloria decebat filiũ Dei, & matrem Deiparam qua non minor apparuit Maria iuxta crucẽ, quin potius quæ decebat matrem Dei magnitudinem & exaltationem ibi attingit. Vnde D. Chryſoſt. Simeonis Marianam compaſsionem augurantis verba exponens ait, *Et tu eſse mater videris.* D *An tu igitur tentationis expers eris, quandoquidem eſse te matrem confeſſa es? Quandoquidem illum peperiſti? quandoquidem vterum tuum viſa es commodaſse? nuntius enim, & index illius operationis venter tuus fuit, nũc tu igitur tentationis expers eris? ſed & tuã ipſius animã pertranſiuit gladius.* Adeo putat Chryſoſt. quod matrem Dei deceant tentationes tormento- E rũ, & cruciatuũ, vt hoc fundamento nitatur, nempe quod Maria ſit Dei mater, vt hinc immenſam illi pœnarum molem aduenturam præſagiat.

Chryſo.

§. VI.

Maria Virgo ſumma charitatis metas iuxta crucem attigit.

IBi Dominus ſummum charitatis apicẽ conſtituit, quod animã ſuã

ponat

ponatquis pro amicis ſuis. Quod rimatus Ioan. 1. Can. cap. 3. Dei hominis erga nos charitatem inde exagerat, *In hoc cognoſcimus*, inquit *charitatem, quoniam ille pro nobis animã ſuam poſuit:* ad hæc elegãter D. Fulg. ad Traſimundum Regem lib. 3. cap. 23. ſic argumentatur. *Animam igitur ponere dilectionis eſt proprium, ubi autem dilectio non eſt, corpus tradi dicitur, animo poni non dicitur.* Iã hinc ſeſe pandit Mariana ſumma in Deũ charitas, & dilectio, cuius non corpus ſed anima iuxta crucem doloris ſuſtinuit gladiũ. *Tuam ipſius animam* (ait Simeon) *doloris gladius pertranſiuit*. O ſummi Deum amantis vera paſſio, vbi integra carne anima confoditur, laniatur! Chriſtus Dominus in vtero Virginis exiſtens, fulguris ſpeciem præ ſetulit Epiphanio, ita enim alloquitur Mariam. *O nubes lucida quæ fulgur de cælo lucidiſsimum deduxiſti Chriſtum.* Verũ crediderim Chriſtũ numquã ardẽtius fulgur extitiſſe matri quam cum illam a cruce ardentibus cõpaſſionis flammis fulminauit, fulgureaſque fecit in illam amoris faces. Sanè fulguris ea vis eſt, vt mollia & infirma præteriens, fortiſſima ſolum, & adamantina conterat, populetur. Quid mollius carne? Quid infirmius humano corpore? Quid fortius? Quid magis adamantinũ, quid immortalius quã anima? Hinc vide quam appareat Maria a filio cruci affixo amore fulminata integro corpore, illæſa virginea carne. Fortiſſimam viuidiſſimamq. animã eius transfodit, tranſuerberat doloris gladius; vna Mariæ anima ſuſtinet immẽſam dolorum ſtragem, patitur incredibilem dilaniationem, excruciationẽ, vt vel hinc recognoſcas fulgurantes amoris faces.

Ioan. 1.
Can. 3.
Fulg.

O quam experta cecinit ipſa aliquando Cant. 8. *Fortis eſt vt mors dilectio, lampades eius lampades ignis atque flammarum*, quod Latinis lãpades ſonat, Hebræis tinnit Riſphe, i. emittentes, & inde vox traducitur a Domina vt dicat miſſilia atque volatilia iacula quæ fulminantur. Ea igitur eſt vis dilectionis, ait Maria, qualis fulguris eiaculati, lethalis eſt dilectio, mortem affert, ſed qualem fulminatæ flammæ, quę illæſis carnibus conterent ferrea omnia; ſic modo quaſi ſub fulgure rapido amoris illæſo corpore corroditur, diſcerpitur, dilaceratur adamantina, & ferrea virginis anima.

Cant. 8.

Cygneus ille cantor Simeõ Chriſtiferum lumen ab vtero Virgineo eductum amanter amplexus eſt, & acceptum manibus millies exoſculatur; at dum inter oſcula, inter amplexus, inter amoris indicia eleuat s oculis, etſi a longè illud lumen mũdi aſpexit a cruce eiaculatũ, aſpexit inquã, & expauit, & quaſi è nigra nube non ad fulmẽ, ſed ad fulgur timidus ait, nũc dimittis ſeruũ tuum Domine, potiorẽ exiſtimãs naturę mortem quã vel atræ paſſionis nubis fulgetris fulminari, ſic eius verba expẽdit D. Timoth. Hieroſ. orat. de Simeone, *abſoluar nunc quæſo Domine, ne diutius hic hærẽs quæ nolim inſueri cõpellar. Etenim Sp. S. qui in me eſt, palã oſtendit quæ in te futura ſunt. Dimitte me nunc obſecro, ne videã audax nefariumq. Iudæorum in te facinus, ne videam coronã, ex ſpinis contextã ne videã ſeruũ alapã infligentẽ ne videã lãceam in te adactã, ne videã te clauis cruci affixum.* Hęc Simeon dũ amãtia figit oſcula lumini gentiũ formidabat, amat, exſcolatur lumen, ſed a nigricãte paſsionis nube fulgur eiaculatum fugit, expauet, & mortem potius appetit. Ardẽtior Simeone amatrix Virgo Maria, & lumen parit, & incorrupta virgo fouet in manib. lucidũ, & tenellũ infantẽ, & tota eius amore transformata, media in tẽpeſtate nigricãtibus nubibus paſsionis ſtridentibus, triſteque & horrẽdum

Timoth. Hieroſ.

ſonantibus, intrinſecus ferrea anima contrita, & tanto fulgore lacerata integro corpore de fulminatorum more Cruci aſtat. Huc crediderim ſpectaſſe Amodęum dum hom. 5. de Virginea matre ſic fatur: *Vicit ſexũ, vicit hominem, paſſa eſt vltra humanitatem, torquebatur namque magis, quam ſi torqueretur ex ſe, quoniam ſupra ſe incõparabiliter diligebat.* Quomodo vltra humanitatem paſſa? An quia ſummus erga filium amor inſtar fulminis id quod femineum, quod molle, quod carneum in virgine excedens, ſolum quod in illa adamantinum erat, nempe animam, contriuit, dilaniauit?

§. VII.

Vna Maria flammis amoris, & compaſsionis fulminata adſtans cruci filium, vt imperatorem decet, parentauit.

Vidiſtis Mariam iuxta crucem ardenti charitatis fulmine exardeſcere verberatam. Accipite modo quam decenti funere eo habitu creaturarum imperatorem honeſtauit. Etenim inter alia poſtremis honoribus conuenientia hæc numerat Alex. lib. 4. cap. 7. de genialibus, vt quod rege morte ſublato familiares, & qui cum eo coniunctiſſime vixerant charitate principis finem vitæ ſibi ad rogum afferant, vnaque morte intereant. Indorũ peruulgata hiſtoria eſt vt viro defuncto quæ chariſſima coniux in vita fuerat eodem igne abſumatur, vnaque cremetur; ſic imperatoris, ſic coniugis chariſſimi vnanimes amaſiæ funus honorabant. Quod meminit, & Philo Iudæus lib. de Abrahamo, Euſebius de pręparat. lib. 6. c. 8. non defuit Imperatori maximo cruci affixo hic honor fecialis a chariſſimis ſibi & Amaſia & matre, & ſponſa exhibitus, quæ filij tormentis immoritura ſummiſque dilectionis excruciãda flammis cruci aſtabat. Sed profanes mores libet ex profano prælibare. Is eſt Propertius lib. 3. eclo. 8. vbi pulcris carminibus ſic ardentes ſponſas ſub coniugis buſto depingit.

Namque vbi mortifero iacta eſt fax vltima lecto
Vxorum fuſis ſtat pia turba comis.
Et certamen habent lethi, quæ viua ſequatur,
Coniugium pudor eſt nõ licuiſſe mori.
Ardent victrices, & flammæ pectora præbent,
Imponuntque ſuis ora peruſta viris.

Hæc pulcre cecinit ille; vbi affabre effigiantur amaſiæ pudibundæ, quibus non licet mori, & hilares, & victrices, quæ ardenti correptæ igne conflagratione ſui funus maritale condecorant. Iis tamen obiecerim Mariam mortifero Crucis adſtantem lecto ſummi Regis, ſummeque dilecti Filij, & ſponſi funus parentantẽ. Accedat tamen Nazianz. Propertio, vates vati, profano Theologus, qui hæc Mariana verba in ſua tragœdia dedit:

————*Filij vt vultum mei*
Squalore vidi plurimo, & ſanie obſitum,
Mors ſola uotum eſt, uita mors tantum mihi:
Agite iam, agite uos, uitam non feram amplius.

Et ſane pudor erat non licuiſſe mori, & ſane victrix ardebat, totaq. amoris ignibus fulgurata crebrius impoſuit ora peruſta ſuo & imperatori, & filio, & ſponſo, vnaque cum illo morte interibat, vt merito Sophronius dixerit, quod erat dilectio eius durior quàm mors, quia mortem Chriſti ſuam fecit.

Hæ Regiæ inferię ex dilectiſſimorum conflagratione debebantur tanto occumbenti imperatori: hæ peractæ ſunt ab amantiſſima Maria: hæ

Alex. ab Ale.

Phil. Euſeb.

Proper.

Nazian.

Zach. 12. promiſſæ fuerant Chriſto, Zachar. 12. vbi iuxta Septuag. legitur, quod planctus eius erit, *ſicut planctus mali granati, quod in campo ſucciditur*. De quo Theodoretus ait, *non temere alijs arboribus relictis ex malo granato duxit ſimilitudinem, Charitatis enim typus malogranatum grana habet coniunctiſsima*. Ego addiderim, quod & Regni ſit etiam malumgranatum typus, vt vel ſic Regiæ notarentur inferiæ Chriſto Domino peractæ, quæ morte, & conflagratione omniũ amantiſſimæ vltimum honorem acquirerent.

§. VIII.

Maria Filium à ſuis in Cruce deſertum uehementer lamentatur.

Zachar. 12. HÆreo proximè adducto ex Zacharia loco, quod fecialis Mariæ de Chriſto Domino planctus ſit, *ſicut planctus mali granati, quod in campo ſucciditur*. Quod eleganter Cyril. expendit Cyrillus his verbis: *Similem planctum*, ait, *fore qualis eſt planctus agricolæ malogranato arbore cum malis exciſa*. Etenim malumgranatum arbor eſt, a radice plena ramis, & cum malis punicis decoratur, ſanè gratiſſima accidit cultori agricolæ. Hæc igitur arbor plena pomis, decora fructibus, ſi infauſta, inuidaque manu ſuccidatur, nõ poteſt non maximum luctum, mærorem que excitare in agricola. Præſertim cum exciſa arbore neceſſum ſit, quod maneat orbata fructu, quod fructibus hinc inde excuſſis illa ingloria ſuperſit, & inutilis truncus. Quomodo hanc videbit agricola ſine ingenti luctu? & præcipuè ille agricola, cuius cultura, & diligentia arbor creuerat, ille qui magnis curis excoluerat arborem ſpe allectus fructuum. Proh dolor! ſuam ſine fructibus arborem vidit agricola, malum illam

A pulcherrimam Chriſtum quã Virgo adoleſcere fecerat, quam magnis curis nutriuerat, excoluerat, quamque fructificare miro modo aſpexerat, & plenam totidem fructibus, quot diſcipuli eius doctrina creuerant, hãc inquam malum Chriſtum conſpicit eius cultrix Maria ſuccisam, medio in campo ingloriam, excuſſam fructibus, diſperſis vndique B diſcipulis quaſi ignobile, & ſterile lignum derelictam. Qui tunc luctus eſſet Mariæ? qui mæror? qui dolor eius animam transfigeret? Recte D. Chryſoſt. huc retulit gladium illum doloris a Simeone prædictum, *ter*, inquit, *negauit Petrus, alij diſcipuli relicto eo fugerunt; pertranſiuit igitur Mariæ animam gladius*: & cur non pertranſiret gladius animam agri- C colæ videntis arborẽ pulcherrimam a ſe excultam, ſucciſam, marcidam, omni orbatam fructu? & cur non pertranſiret animam Virginis gladius, cum videret diſcipulos tam magnis curis partos, & conquiſitos, & excultos, exſufflatos eſſe a vento paſſionis, arbore vitæ quaſi inutili in monte relicta? Hunc virgineum dolorem pulcre expendit Anſelmus: D *Adiectus eſt his doloribus eius dolor alius: Petrus, & alij diſcipuli de nihilo in apoſtolatum electi, & iam in tanta celſitudinem uirtutis ut Dæmonibus imperarent erecti, necnon ſecretorum filij conſcij, & familiares in cunctis effecti, inſtante hora traditionis eius fugam ineunt, & eum pro quo ſe mortem paulo ante ſubituros promiſerant, obliti tantorum bonorum ſponſioniſque ſuæ* E *ſolum ipſa uirgine conſiderante relinquunt. Vnde ipſum ad paſsionem omnibus amicis deſtitutum tendentem hac uoce ſequebatur Maria gemens; uadis propitiator ad immolandum pro omnibus, non tibi occurrit Petrus qui dixit pro te moriar, relinquit te Thomas, qui ait, eamus, & moriamur cum illo omnes, & nullus ex eis niſi tu ſolus*

Chryſo. orat. de occurſu Domini, & Simeonis.

Anſelm.

duceris, qui me caſtam conſeruaſti filius meus, Deus meus. Hiccine erat planctus Mariæ qualis eſt planctus agricolæ ſuper malum granatum, a quo ſucciſo excuduntur & fructus, quaſi planctus chariſſimæ matris ſuper filium ſummis curis nutritum, quem abſciſſum a terra viuentium in monte marceſcentem relinquunt diſcipuli laborum ſuorum fructus.

§. IX.

Mariæ iuxta crucem dolores partuum dolores ſuperarunt.

Virgo gaudio, & lætitia plena peperit Saluatorem, vt rectè aduertũt Cyprianus, Athan. Niſſen. Damaſc. Bern. Sed quos pariens fugit, hos dolores patitur iuxta crucẽ. Vnus Rupert. circumfertur, hac in re eleganter (vt aſſolet) verſatus, qui lib. 13. in Ioan. cap. 16. ſic argumentatur. *Si cunctos diſcipulos ſuos in tormentis poſitos Dominus mulieri comparat parturienti, quanto magis mulierem hanc ſtantem iuxta crucẽ ſuam mulieri parturienti talem matrem talis filius rectè ſimilem duxit? quid autem dico ſimilem cum verè ſit mulier, & vere mater, & veros habeat in illa hora partus ſui dolores?* Hæc ille, rem confeciſſe putans, ſi Virginem iuxta crucem patientium doloribus ſuaſerit excarnificari.

Caryſ. lib. 2. cap. 28.

Rupert.

Verum quid maius excogitauit Amphilochius, dum iuxta crucem Mariam imaginatur ſic fantem? *Virgo manſi, & magis mordeor viſceribus quam matres.* Expendenda nobis illa ſunt verba, & magis mordeor viſceribus quàm matres, id eſt, magis excrucior, magis torqueor, magis dilanior quàm quæ obſtetricante natura fiunt matres. Etenim non vniuerſæ, quæ parturiunt, ſunt matres imò quam plurimæ parturiunt, non vt matres fiant, ſed vt è mortua in

A vtero prole mẽbratim educta, ſummis doloribus, omniumque maximis cruciatibus vitam ſibi emercentur orbam, & ſolitariam. Hinc ſuos acerbiſſimos explicat Maria cruciatus, magis ait, mordeor viſceribus quàm matres, crucior, lanior, vt laniantur, & excarnificantur illæ, quæ vel mortuam, & laceram prolem coguntur euomere, vt viuant ſolitariȩ.

B Ab hac excogitatione ſtat Damaſc. lib. 4. de fide orthodoxa c. 15. dicens, *Ipſa B. Maria, & ſuper naturam donorum digna effecta dolores partus, quos effugit pariens, illos tempore paſſionis ſuſtinuit ex materna compaſſione viſcerum, lacerum reparturiens, & quem Deum per natiuitatem agnouit illum vt maleficum interfectum videns, tanquam gladio cogitationibus* C *decerpitur.* Expende illud, lacerum reparturiens, quaſi diceret, quod ſuſtineret non eos dolores partus, quibus afficiuntur, quæ ex naſcente prole fiunt matres, ſed eos, quibus laniantur, quibus diſcerpuntur illæ, a quarum vtero laceri & diſcerpti fœtus fruſtra eradicantur. Eam ipſam Maria laniationem iuxta crucem patitur, dum ex materna com- D paſſione viſcerum, lacerum, & decerptum filium parturiens, decerpitur, dilaniatur. Vidit inclyta illa Machabæorum mater ſeptem filios euiſceratos, laniatos, mẽbratim ſectos, quos dum ſic Domino parturiebat, occubuit ipſa tandem. Ad quam pulcra Ambroſ. lib. de Iacob 2. cap. 11. *Pia mater ſupplemento paſſionis adiũcta, quæ in talibus filijs integram pie-* E *tatis formã, & parturiuit & peperit.* Quibus verbis liceat modo finire Mariæ compaſſionem, quæ dilaceratum filium conſpiciens, ſummis agitata cruciatibus, lõgè perfectius, quàm Paulus filij ſupplemento paſſionis adiuncta, in tali filio integram pietatis formam, & reparturiuit, & peperit.

Damaſc.

Ambroſ.

Maria

§. X.

Maria ſuperſtes Filio dilectiſſimo ſuos dolores abſque vllo ſolatio ſuſtinuit.

NEſcio vtrum grauius erat Mariæ vel quod ipſa viueret, vel quod filius moreretur? Rectè Arnoldus Marianos expendens dolores ait, quod difficillimum erat moriebatur, & mori non poterat; ſi enim morienti filio ipſa immoreretur, id pro ſolatio, & dolorum præmio reciperet; at tunc non poſſe mori calamitoſum illi exiſtebat & difficillimum. In ſumma Saulis, & Ionathæ calamitate, hoc ſolatium inuenit Dauid, quod nec Pater filio ſuperſtes exiſteret; ait enim 1. Reg. 2. (1. Reg. 2.) *Saul, & Ionathas amabiles, & ſpecioſi, qui in vita ſua non fuerant diſiuncti, ita nec morte ſua ſeparati ſunt.* Maximum hoc amantium ſolatium, & dolorum leuamen eſt ſingulare, quod vna illos opprimat mors, ne ſe alter ſine altero videat. Vnde eleganter Chryſoſt. fatur. (Chryſo.) *Quod ait neque in morte ſeparati ſunt in ſolatium doloris; iam enim inquit non poteſt dici, quod filius orphanum ſe eſſe lugeat: neque quod propter orbitatem ſuam deploret. Verum quod nullis obtigit, illis contigit, videlicet vno eodemque die è viuis eripi, neutro alteri ſuperſtite: exiſtimabat enim vitam iniucundam fore, ſi alter ab altero fuiſſet diuulſus.* Ecce tibi vnde iſtorum minuuntur dolores, augentur tormenta in Maria, dum ſe dilectiſſimo filio ſuperſtitem videt, ſine quo vita amariſſima extitura erat. Quem nullus caſus a matre viuentem ſeparauit, ſiccine ſeparat amara mors? Verè amara eſt, quando mortuo filio nullum inuenit ſolatium mater gemebunda, perpetuo ſuam orbitatem declamans. Sane plena doloris tunc res agebatur, nullus ibi locus pate-

A bat ſolatio, è contrario omnia accidebant quam Sauli, & Ionathæ, ſimul interemptis, ne alter alterius lugeret orbitatem. Hic mater ſuperſtes eſt filio amantiſſimo, diuelluntur ardentiſſimi amatores, moritur filius, & tamen non alter ſolum, ſed vterque ſe gemit, & deplorat orbatum. De matre res eſt clara; de filio ita dicit Epiphanius in die ſan- B cto Paſchæ, vbi Ioſeph ab Arimath ſic inducit loquentem ad Pilatum. *Pro mortuo illo interpello, qui ab his vulneratus eſt, quos ille paterne ſanauerat, & ipſa etiam matre quodammodo orbatus eſt*, & mortuus Ieſus, & in Regno quieſcens tamen vt matre orbatus tangitur, quid interea ſentiret pia mater adhuc viuens in hac lacrymarum valle a tanto filio ſepa- C rata?

CAPVT XIII.

De Mariæ Virginis morte, Reſurrectione, & glorio- D ſa, & triumphali Aſſumptione.

MARIA Virgo, vt præ omnibus compaſſionis affectu iuxta Crucem fuit excruciata, ſic prima omnium glorioſa filij reſurrectione extitit glorificata; ſemel in Cruce E ebibit paſſionis calicem, verum a reſurrectione filij cæleſtibus in dies poculis ſaginata, voluptatum torrenti immerſa, nectareos a Chriſto percuſſo lapide fluentes latices hauſit. Vitæ huius eremum poſt filij necem vndecim annis incoluit, conſequēte eam petra, petra autem erat Chriſtus, qui non iam ſanguinē, ſed

ambro-

ambroſiam ſudans dilectiſſimã matrem refrigerabat. Hoc vitæ ſpatio poſtquam diuini Spiritus excepit igneas linguas, maiori cæteris omnibus ſimul iunctis plenitudine, vixit apud Ioannem, naſcentis Eccleſiæ altrix, & nutrix, Apoſtolorum magiſtra. Tandem expletis duodecim ætatis luſtris plus minuſve mortem guſtauit, & tumulo reuiuiſcens glorioſa reuolauit ad ſuperos.

§. I.

Nullam pretioſiorem mercedem potuit Deus amatrici matri in ſublimioribus reddere præter mortem.

MOrtis calice hauſto a Deo ipſo, nulla mortalis natura fauorem duceret, ſi & ipſa mortem non biberet. Quod ipſe Imperator guſtauit poculum, militem bibendum accipere, maximum ſane eſt fauoris, & honoris indicium, eoque ſolùm dignus, qui ſummo amore deuinctus adſtat Principi. Xenophõ de laudibus Ageſilai, hoc inter alia dicit. *Duplicem potionem in conuiuijs ex inſtituto accipiens, nec ſiquidẽ tota utebatur, uerum ſimplici, nec integra contentus reliquũ diſtribuebat.* Ratus geminam Regi potionem dari non ſatietatis gratia, ſed quo poſſit quem velit honorare; & quem vellet, niſi quem amaret? Hinc nihil magis cordi fuit Domino, iam iam mortis calicem potaturo, quam a ſe prægustatum amantiſſimis eum propinare diſcipulis. Sic enim orat. *Tranſeat à me calix iſte*, quam orationem expendens D. Hilar. canon. 31. in Matth. ait. *Pro his rogat qui paſsuri poſt ſe erant, dicens, Tranſeat calix à me, id eſt quomodo à me bibitur, ita à meis bibatur.* Quaſi ita a patre expoſtulaſſet: non mei ſolius cauſa tantus hic calix propinetur, bibam ego, (Hil. Mat. 26.)

A ſed poſt me bibant, & illi qui me amant. Hinc natum illud quod acutè & verè animaduertit D. Fulg. ad Tranſimundum Regem libro 3. capit. 24. ſic fando. *Primitus Chriſtus ad confeſſionem amoris inuitat, vt facultatem ponendæ animæ ſuo deinceps amatori concedat.* Ponderanda hæc maxime, nempe vt facultatem ponendæ animæ amatori concedat. Etenim non infligitur reo, ſed indul- (Fulg.)
B getur mors amanti, poſſe mori conceſſio eſt, facultas eſt, prærogatiua eſt Chriſti amatoribus indulta, hiſque ſolum propinata. Sic Maria mater, vt quæ ſupra omnes filium amarit, non potuit carere hac facultate, ac moriendi in Domino prærogatiua, nec alia re poſcet Deus in terris tantum ſui amorem Marianum con-
C decorare. Ter prius de ardentiſſimo ſui amore Petrum Dominus interrogauit, vt illum prærogatiua mortis inſigniret, ſic Ioan. 21. *Petre amas me?* idem bis & ter repetiuit, & poſt pauca, *cum ſenueris extendens manus tuas, & alius cinget te*, ſignificans nimirum quam mortem Petrus erat ſubiturus. Accipite hoc ex Fulgentio vbi ſupra, *cum illi tertio inter-* (Ioan. 21.) (Fulg.)
D *roganti trinum amoris ſui teſtimonium reddidiſſet, ſtatim Dominus Petro ponendæ pro ſe animæ largitus eſt facultatem dicens: Amen, amen dico tibi, cum eſſes iunior cingebas te, cum ſenueris extendes manus tuas, & alius cinget te.* Ecce tibi mortem pretium, & mercedem conſtitutam ardentiſſimo Dei amori, non ergo Maria moriendi in Domino faculta-
E te debuit priuari, ne eius erga filium ſtrenuus amor propria amatorum mercede abiret vacuus; imò ab ipſa arena fuliginea mortis coronam donatus triumphalem rhedam æternum triumphaturus ſcanderet. Sic D. Damaſcenus ora. de Dormit. Deiparæ ex pretioſa ſanctorum morte pretium, & æſtimationem Marianæ

dormi-

dormitionis his verbis venatur. *Veri quidem veneranda eſt mors ſanctorum Domini à Dei poteſtatibus, longe autem magis veneranda eſt matris Dei migratio, vt quæ ſolius igniferi amoris ſit incineratio, & ſtemma ſingulare.*

§. II.

Maria moriens non rigidæ Adami legi obtemperauit, ſed filio Deo obſequium præſtitit.

QVid cum Maria mors? Sanè parentes iã morti obnoxios mortalique pelle circumamictos a Paradiſo eiecit Dominus, *ne fortè alter* Gen. 2. *mitteret manum ſuam, ſumeretque de vita arbore, & viueret in æternum.* Maria nulla peccati lege comprehẽſa integram in ſe habuit arborem vitę Chriſtum, ex qua & ſibi, & vniuerſo hominum generi vitam parturiit. Cur in æternum non viuit? Cur ſeſe morti dedit? Cur minime reum corpus ſuum ęterno victurum tradidit legi communi; non debito legis communis peccati, non naturæ damnatæ ſeruiuit Maria, nec eius rigidis legibus ceſſit moriens, ſed Chriſto. Andr. Cret. Pulcrè id inſinuat Andreas Cretenſis hom. 1. de dormit. Deiparæ, vbi miracula in Mariana morte peracta cõtemplatus ait, *erat tunc quoq; verbum præſens, & legem fecit ceſſare, legem inquam mortis cui nihil poterat afferri detrimenti.* Ius mortis in hominibus huc vſque inuiolatum, vnã Mariam minime læſit, vnam Mariam non attigit, ſed mortis, & naturæ iure contempto, mortalium duras leges deſpiciens præſenti filio obſecuta virgo induit cadauer. Accipite Damaſc. Damaſc. qui moribundam Virginẽ depingit ſic fantem ad filium: *In manus tuas fili commendo ſpiritum meum, ſuſcipe tibi charam animam, quam conſeruaſti alienam ab omni reprehenſione. Meum corpus tibi trado, & non terræ, cuſtodi ſaluum quod tibi placuit habitare.* Expende illud, meum corpus tibi trado, non terræ, cuius verbi pulcritudinem vt percalleas, reuoca in memoriam id quod crebro ſolet iudicibus accidere. Inſequitur quandoque fuſtarius hominem, vt comprehendat claudatque nigro in carcere, ille elapſus fuſtari in manibus loco munitur ſecuro, vbi liber ab iniuria manet. Inſtant iuſtitię miniſtri, mille mouent lapides, vt hominem trahant, circumuallãt ſatellitibus locum, machinas, conglomerãt, vt expugnent, vt capiant, adeſt vniuerſa ciuitas ſpectatrix, vident irrita ſatellitum conanima, robur & aſtum fugientis admirantur, interea ille a fuſtarijs inexpugnabilis illorum iniuſtam violentiam proteſtans ſeſe libẽs viro alicui nobili, aut Principi tradit, cui ſalutem committit ſuam, & ſecuritatem. Ita prorſus, ait Damaſc. Mariam grandæuã mors inſequebatur, inuiolabiliter ius inferni tenere cupiebat: illa horum euadens manibus contemptis mortis naturæque legibus vnice dilecto filio tradidit, hac ſui traditione proteſtans, *meũ corpus tibi trado, & non terræ,* quaſi diceret in me mortis ſatellites ius nõ habẽt, illorum legibus nõ pareo, eorum iura abominor, expuo, me tibi ò fili trado, tibi corpus meum credo, qui incolume reſeruabis.

Et quidem Deo mortuo, vt à mortis naturæque infectæ tyrannide erat libera, ſi hoc debebat obſequium filio præſtare vt moreretur & ipſa. Vniuerſus mundus contremuit moriente Deo, elementa maximè turbabantur, cæleſtia ipſa incorruptibilia lugubre quid & tenebroſum repræſentabant. De quo D. Leo ſerm. 6. Leo. de paſſione ait, *debebat hoc teſtimonium ſuo mundus authori, vt in occaſu conditoris ſui vellẽt vniuerſa finiri.* Itaque Maria non potuit hoc mor-

tis debitum filio mortuo negare, debebat vni Chriſto hoc teſtimonium, vt ipſa quoque vellet finiri, & ideo vt debitum filij exſoluat, moritur, illi vni ſuum corpus viuificandum credens, non terræ, non ſepulcro, quorum legibus ipſa non tenebatur,

Cret.

vt Cretenſis addit, *te nequam poteſt habere, ò virgo, ſepulcrum aduerſus te non valebunt inferi, animam enim regiam non attingunt ea quæ ſeruiunt, cũ alijs.* Itaque Mariæ vita vtpote regia, nulliuſque ſeruitutis iniuſta macula, omnes iuſtitiæ ſatellites declinans non mortali, non puluerulentæ legi cedit, ſed vni filio Deo mortuo debitum obſequium moriendo perſoluit.

§. III.

Maria dum moritur, mortem honorauit, & illuſtrauit.

HOc in primis ſcribendum edixit Angelus Ioanni Euangeliſtę, nimirum, *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Et qui non a morte beati?

Olymp.

Argute Olympiodorus in ca. 8. Eccleſiaſtes. *Tranſitus dies ſtadio nos abducit, & ſiquidem peccator eſt qui decedit peccare vltra iam deſinet, qui vero fuerit iuſtus, vita præfruetur æterna.* Tam iuſtus, quàm peccator debẽt morti maxima beneficia ab eius manibus accepta. Vna Maria virgo non a morte beatur, imò ipſa mortẽ beat, & cõdecorat, ita Damaſ. ſer. 1. de dormit. Deiparę

Damaſc.

nõ te mors beatam reddidit, ſed ipſa mortem exornaſti. Huc vſque nihil magis inglorium quàm mors, infamis erat puluis & cinis peccati pœna, reorum indicium. Verum Maria moriens, & mortem, & puluerem extulit, omnemque infamiæ notam exclulit. Huc ſpectat illud verborum pondus quo Andreas Cretenſis Mariam parentauit, dum inquit.

Cret. Hom. 1.

Quæ puluerem reddidit cæleſtẽ, terræ reddidit id

A *quod eſt ei cognatum.* Quaſi diceret, O vos felices funereæ faces, ò mors, ò cinis, ò puluis, hodie in æternum decoramini, illa puluereis mortis aggeribus additur, quę puluerem reddidit cæleſtem, quæ didicit puluerẽ diuinitate, & ditare, & illuſtrare.

Stupet Chryſoſt. mirabilia a luteis terreniſque hominibus peracta, poſt quam induti Apoſtoli fuerunt

B virtute ex alto. Cur talium effectores terreni? An non melius quod exuti terrena hac mole, & vilitate fierent Angeli? Cur ad talia facinora aſſumpti ſub puluerulenta natura manent? Ad hæc eleganter reſpondet Chryſoſt. *Vt intelligas ne priorem quidem illam pœnam fuiſſe pœnam quando dixit, Terra es, & in terram reuerteris propterea manere*

C *& permiſit in terra, vt amplius potentia ſpiritus oſtenderetur, quæ talia per terrenum corpus perficeret. Nam videre erat luteam manum morbos ſanantem.* Sic Chryſoſt. antiquam illã pœnam pulueris dicit illuſtratam, & condecoratam virtutibus ab Apoſtolorum puluerulenta natura dilapſis. Quid plura? Stupes Marianum corpus exanime? miraris marceſcentem

D illam radicem ex qua arbor vitæ pullulauit? Indignaris quod facta cinis frigeat illa, quæ incombuſta diuinitatis flammis exarſit? Quæ lumen peperit immortale? Erubeſcis ſub terra degens ſublime Dei tabernaculum? Sane vt intelligas (ſic Chryſoſt. verbis licet fari) ne priorem pœnam quando dixit, terra es, & in terram reuerteris, propterea

E manere matrem permiſit in terra, vt amplius potentia ſpiritus oſtenderetur, quæ talia per terrenum corpus perficeret. Nam videre erat luteum illud vas dęmonibus imperans, morbos pellens, mundum ſanctificatione ditans. Vnde Andreas Cretenſis hom. 2. *Quibuſnam vnguentis vngent corpus tuum odoriferum, & impollu-* Cret.

pollutum, & plenum ſanctificatione, ex quo ſcatet remiſſio, ex quo eſt Deificatio, in quo eſt perfectio. Etenim quando genus humanum in puluerem egit diuina vltio, ibi diuinitatis ſuperba deſideria contriuit, vbi naturæ humanæ imperfectum nudauit. Porro cum in puluere ſedit Dei mater, iam puluis nō ſupplicium malæ cōcupitæ diuinitatis, iam puluis nō iudicium imperfectionis. Imò ex puluerulento Mariæ cadauere impolluto ſcatet remiſſio, erumpit Deificatio, proſilit perfectio totius naturæ humanæ, ſed & ipſum ſepulcrum eam pertingit virtutum efficacitatē, vt clamet apud Damaſc. *Nunc diuina in me habitat gratia; ego euaſi officina medicinæ ægrotantibus, ego ſum fons perennis curationum, ego ſum refugium omnibus confugientibus.* Vt vel ſic Mariani ſpiritus euulgetur efficacia, quandoquidem eius ſepulcralia Dæmonibus imperant, & omnibus morbis mederi ſe iactant.

Damaſc.

§. IV.

Maria Virgo ardentiſſimis amoris diuini telis confixa emoritur.

AMbitioſo deſiderio gloriæ tenebatur dux ille, qui apud Homerum Ilia. 22. ſic de diuinę matris fauore gloriabatur.

Hom.

Inſignem mortem mihi ſæpe profata eſt
Diuinis Phœbi radijs.

Æſtimans vnam illam mortē, quę ſub ardentiſſimis Phœbi radijs erat, ſolam Dijs ſatum hominem decere. Sed age, vana relinquamus vanis: hoc ſane veriſſimum, & glorioſiſſimum eſt, quod Deipara inſignem ſubijt mortem diuinis iuſtitiæ ſolis radijs. Non morbi, non languor, non ægritudo, aut dolor aliquis, ſed linguæ illæ diuini amoris igneæ, dum

A Mariana præcordia ſuauiantur, ſpiritum elambunt. Sic ipſa apud B. Brigittam lib. 6. cap. 62 *Cum quadam die animus meus ſuſpenſus eſſet in admiratione diuinæ charitatis, tunc anima mea in ipſa contemplatione repleta fuit tanta exultatione quod vix ſe capere poterat, & in ipſa conſideratione anima mea à corpore fuit ſoluta.* Hæc decebat ſolutio feminam, quæ in vte- B ro Deum, & hominem connexuit, ſic diuinis Phębi radijs validiſſimis charitatis telis plena gaudio caſura erat mater, quæ tam acerbos filij caſus ſtetit ſpeculata. De nobili Machabæorum matre benemeritus proculdubio eſt, qui illam non ferro, ſed poſt filiorum tormenta hauſta exuberanti gaudio interemptam putat. Sic de grauibus authoribus Sixtus C Senenſis libr. 5. Biblioth. ſub finem commentatur. Sunt qui gaudij magnitudine mortuam velint: è quibus ego vnius Victorini Afri carmen dabo qui poſtremi filij necem rimatus ſic ait.

Brig.

Senenſis

Vict. Af.

Dum puer iſta gerit, ſoluerunt gaudia matrem,
Iamque vt erat laxata malis, iam voce negata
D
Suſpirans; interque manus collapſa ſuorum
Concidit exanimis, reſolutaque mē-bra quierunt.

O mors digna tantæ matris! Quā vt mille tormentorum acies inuictam obſtupuerunt, ſic ingentibus Deum amantis animi gaudijs, ſuauiantibuſque flammis immerſa oc- E cubuit. Hæc debebatur mors matri in filiorum morte grauiora paſſæ. Hæc accidit proculdubio vnigeniti filij Dei matri, quam immenſa ſoluerunt gaudia, quæ roſcidis diuini amoris flammis ardeſcens inter manus collapſa ſuorum concidit exanimis, reſolutaque membra quieuerunt. Iam nunc ſecundo rubus exi-

ſtens inter vorantes flammas incor- A rupta ſeruata eſt.

Poſt Deiparam altera legitur Maria, ſcilicet Magdalena amatorijs ignibus inflammata, quam cum primo offendiſſet Chriſtus Dominus glorioſus, iam è prælio paſſionis reſurgens totam Deo in holocauſtum igniuit, vt Iephte ſibi primo occurrentem filiam. Sic nō ignobiles Myſtæ. B Verùm ſatius dixiſſent, ſi quod Magdalenæ, tribuant Deiparæ. Etenim verus iudex, & Saluator mundi Chriſtus a bello reuertens, ſpoliatus inferos, quam Deo litaret, & primo inuiſit, & oſtendit Mariam Deiparā. Primoque inuentam chariſſimam matrem, & filiam nouus Iephte ardentiſſimis amoris facibus adhibitis in holocauſtum conflagraturam reliquit. Ex quo Mariana anima iuxta C Rupert. lib. 5. in Cantic. victima erat holocauſti vſque dum tanto igne conſumpta libens interiret.

§. V.

Maria amoris flammis conſumpta debuit ſtatim reuiuiſcere.

DEcuit ſane vt quæ filium imitata D eſt moriens, eundem imitaretur tertio die reuiuiſcēs, & cur nō reuiuiſceret, quæ diuini amoris flammis exuſta occubuit? Hanc crediderim ſibi promiſiſſe reſurrectionem celerem ſanctiſſimum Iob dum occaſionis occiput rimatus, inquit. *Dicebam in nidulo meo moriar, & ſicut Phœnix, multiplicabo dies meos.* Porrò Phœnix, reſurrectionis index, vt E multiplicet dies, congeſtis vndique lignis flammas excitat, medijs quibus dum ipſa conſumitur, necdum frigeſcente cinere ſub viuidi ſpecie vermis reuiuiſcit. Sic Iob Phœnicis æmulus ardentibus flammis exuſtus quam celerem ſibi reſurrectionē effingit, & ſicut Phœnix, ait multiplicabo dies meos, dum prius igne conſumptus moriar in nidulo.

Rara auis in terra Maria in nidulo clauſa ignibus diuina amoris conſumpta, igneſcente adhuc cinere ſicut Phœnix multiplicat dies in æterna ſæcula reuiuiſceus. Accipite Nazian. car. 3. ad Virg. vbi pulcre hanc depingit Phœnicis naturam. Nazian.

Vt Phœnix moriens primos reuiuiſcit ad annos
In medijs flammis, poſt plurima luſtra renaſcens.
Atque nouum veteri ſurgit de corpore corpus.
Haud ſecus egregia redduntur morte perennes,
Dum pia diuinis ardeſcunt pectora flammis.

Arſit Maria diuinis flammis, illiſque conſumpta Phœnix occubuit, nec miremur quòd vbi Phœnix cōbuſta egregiè moritur, Phœnix altera a flammis reuiuiſcat.

§. VI.

Ex perfecta cum filio ſimilitudine Maria celerem reſurrectionem obtinuit.

PVtreſcunt merito illi, qui imaginem terreni hominis ſibi effingunt, verum qui cæleſtis hominis imaginem innuunt, hi ſuffragante Apoſtolo viuificati reſurgent incorrupti. Virgo igitur Maria in qua nihil terreni illius apparuit, quæ cæleſti induta ſole merito dicitur a Ricardo de S. Victore *ſpecies Chriſti*, iure non puluis in puluerem, ſed cæleſtis, ſed Chriſtifera, perennem conſurrexit ad vitam. Eleganti agumento vtar quod cōfecit Origenes hom. Orig. 5. in Hierem. his verbis. *Si ad peccatores dicitur, terra eſtis, & in terram ibitis, quare non dicatur ad iuſtum cu-*

ius

ius eſt regnum cælorum, cælum es, & in cælum ibis? Non potuit terra corpus illud virgineum retinere, in quo cæleſtis hominis reuerebatur figurã, mortis etiam vincula caſtigata a reſurgente Chriſto, vix Chriſto ſimilem Deiparam guſtauerũt, & ſtatim euomunt integram. Is qui ſemel cibi alicuius venenatos morſus expertitur, cum primum poſtea quid ſimile, vel viſu percipit, vel guſtu, ſeſe ab illo, quam ocyſſime poteſt, liberat; inſuper qui maximum damnum excipit ab inimico diſſimulante ſe, vel ad eius vmbram caſtigatus expauet, quem vt effugiat libentiſſime cedit iure ſuo. Hæc eadem acciderunt morti in dormitione virginea; etenim caſtigata illa, & corroſa a Chriſto ſimilem Mariæ carnem expauet, quam ocyſſime vt effugiat, & tradit vitæ, & in cælum, cui ſimilis eſt, exſufflat. Pulcherrime id attigit Damaſc. dum inquit. *Hanc autem omni ex parte beatam, quæ tota Deo fuit vnita quomodo mors deuorauerit? Quomodo ſuſceperint inferi? Quomodo audebit interitus in corpus, quod vitam ſuſcepit? Hanc mors tantum aſpiciens extimuit, eius enim filium aggreſſa didicit ex ijs, quæ paſſa eſt. & cum ipſa didiciſſet experiẽtia fuit caſtigata.* Damaſc. Sanè expauet ſimile, & memor veneuati morſus illius, ſiue nauſeæ priſtinæ, vbi Chriſtum degluriens euomuit & viſcera, modò vel aſpiciens virgineam carnem Chriſtiferam extimuit, compreſſiſque faucibus ad imaginem, vel vmbram cæleſtis hominis timida exclamat dicens, quod quæ portat imaginem cæleſtis hominis, & cælum eſt, in cælum viam arripiat, non in puluerem; vt meritò hom. 2. dicat Damaſc. idem. *Hodie Virgo immaculata, quæ nullis terrenis inquinata eſt affectibus, ſed cæleſtibus educata cogitationibus, non in terram reuerſa eſt, ſed cum eſset animatũ cælũ, in cæleſtibus tabernaculis collocatur.* Damaſc.

§. VII.

Mariæ integritas virginalis ocyſſimam à ſepulcro in cælum euolationem pararat.

Siquidem, vt ait Ambroſius, *in cælo eſt patria virginitatis*, minime decens erat, vt corpus illud virgineũ Mariæ a viuis excluſum longo tempore ſub vmbra mortis exularet a patria. Neque vllus reſurgentium ordo præſtantior excogitari poterat, quàm ille, quo eiuſdẽ integritatis, & incorruptionis viri primi obtinerent incorruptibilem vitam, & immortalem. Id forſan innuit Paulus 1. Corinth. 15. *In Chriſto omnes viuificantur, vnuſquiſque autem in ordine ſuo, primitiæ Chriſtus.* Et quid illud, *In ordine ſuo?* Anſelmus explicat de ſimilitudine virtutum, & meritorum, nimirum. Martyr in ordine Martyrum; virgo in ordine virginum Oecumenius etiam agnoſcit quandam temporalem prælationem, cui ſuffragatur Magiſter 4. ſentent. diſtinct. 43. Scotus Durandus, Richardus, & alij. Et meritò intelligitur Apoſtolus ordinem temporis prætendere, vbi ſtatim canit, *primitiæ Chriſtus.* Quare placet vetuſtiſſimus Sedulius omnia complectens: *Vnuſquiſque in ſuo ordine, in ſuo ſcilicet honore, vel ordine, tẽpore ſeruato, quia primitiæ Chriſtus.* Vbi ergo honoris ratio habetur, in temporis ordine ad reſurgendum poſt Chriſtum, quo in ordine conſtituenda erat carnis Chriſtiferæ reſurrectio? Reſurrectio, inquam, illius Virginis, *Quæ nec ſimilem viſa eſt, neque habere ſequentem?* Sanè non decebat ordinem, vt quæ integritate, & puritate longe cæleſtia omnia ſuperabat, vt quæ virginitatis, & incorruptionis ſtola ipſum Deum amiciuit, inter puluerulentas turbas ad vitam reſurgeret immortalem.

Libr. de Virg.

1. ad Cor. 15.

Sedul.

Inde Tertullianus pudicitiam co-

men-

mendat maximè, quod pudici ocyſſime, vel ad primæ tubæ ſonitum euigilaturi ſunt. *Cur enim*, ait, *Dominus uæ prægnantibus & nutricantibus cecinit, niſi quia filiorum impedimenta teſtatur in illa die expeditionis incommodum futura? Tum autem ad uiduas non pertinebit ad primam Angeli tubam expeditæ proſilient.* O ſummæ caſtitatis commoda! qui hac non floruit virtute, etiam ſonante tuba, & repetito clangore in puluere pigreſcet, & tardabit. At virginitas florés, quàm expeditè ad primam Angeli tubam proſiliet. Et quidem hoc vno ſigno diuiſit Principes a turba populi Num. 10. *Si ſemel clanguerit, venient ad te Principes & capita multitudinis.* Quæ verba ſic elucidat Procopius. *Vnius tubæ ſonitu conuocabantur Principes acutius cernentes, & citius obedientes: at vero plebs conuocabatur ad tabernaculum Domini, ſæpius à Moyſe repetito clangore.* Inter reliquos ſanctos caſtitate floridi Principes ſunt, Reges ſunt, & ſic expeditiſſimi ad primum tubę ſonitum euigilabunt, in æterna tabernacula ituri. Et tantam præcellentiam tribuit Tertull. vni viduali pudicitiæ, maiora ſane in eodem genere tributurus incorruptæ ſemper & viuidæ virginitati Mariæ. Equidem creaturarum Princeps, omnium capiti Chriſto propinquiſſima non turmatim cum vulgo hominum, ad æterna tabernacula erat aſcenſura; virginumque puriſſimarum gloria, & ſtupor, non perſtrepentem clangorem buccinæ expectatura, ſed vel tenui ſpiritus aura, aut ſibilo cum primum euigilatura.

Lib. 1. ad uxor.

Num. 10.

Procop.

Ezec. 37. Quæ intuitus eſt Ezech. c. 37. oſſa arida ſeſe mouentia, neruos, carnem cutemque induentia, vt iterum reuiuiſcerent, pulcrè comparauit Theodoretus cum corpore Adami ex arida efformato, membriſque omnibus elaborato, antequã vitam ebiberet. *Priſtinum*, ait, *opificium, altera inſtauratio conſequitur, ſicut enim primi parentis Adam corpus prius effectũ fuit, deinde in ipſum anima inſpirata, ita hic quoque oſſa conuenerunt ad propriam compagem, produxerunt autem carnes, & neruos, & cute cooperta ſũt.* Verum in tam ſimile corporũ è puluere opificio abſimilem inuenio vitæ elargitionem. Adami enim corpus placidiſſimo oris Dei ſibilo excitatur in vitam, cum ait, *Spirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ*; vel vnico Dei halitu euigilat Adam expergefactus. Illa autem corpora ab Ezechiele viſa, vt in vitam, reſurgant, hic opus, hic labor eſt. Iubetur vates clamare, & non vnam auram, non vnum halitus ſibilum, ſed vniuerſos ventos allicere, vt illis vitam afferant. Sic enim dicit. *A quatuor uentis ueni ſpiritus, & exſuffla ſuper interfectos iſtos, ut reuiuiſcant.* Cur igitur corpora tam ſimilia, tam ſimili arte conflata, tam vna materia conſtituta, tã diuerſimodè excitantur ad vitam? Hæc ægrè, & difficulter reſonantibus, perſtrepentibuſq. angulis mundi, & non alio expergiſiunt, illud ante clamores, vel ſolo ſibili halitu excitatum inſurgit. Equidem huius rationem D. Irenæus lib. 3. capit. 31. propinat ſic inquiens, *Protoplaſtus ille Adam de rudi terra, & adhuc uirgine, nondum enim pluerat Dominus, & homo non erat operatus terram habuit ſubſtantiam, & plaſmatus eſt manu Dei.* Hæc ſanè tota ratio diſcriminis, Adami corporis puluerulenta materies, erat virginea, renidens adhuc primæuo ſuo, & natiuo flore, cęterorum corporum materies mille iam corruptiones experta erat; iam omnis caro corruperat viam ſuam, ideò a corrupto puluere vt excitentur, mille indigẽt clamoribus, & reſonanti buccina; virgineus, & incorruptus puluis non ita: vno ſibilo viuificatur, vt vel ſic conuincamur

Theod.

Iren.

Mariæ

Mariæ virgineam carnem longe ante tubam, ante communes ſtrepitus, ſibili Dei halitu exurrexiſſe ſuſcitatam in vitam.

Hanc crediderim ob virginalem virorem, celerem Mariæ ſuſcitationem inſinuari c.24. Eccleſiaſt. dum dicitur, *Quaſi platanus exaltata ſum*. Etenim platanus ſummè commendatur ex eo quod teſte Ruelo cap. 118. ſolem æſtatibus arceat, placidiſſimiſq. vigeat vmbris, *Vmbraque gratia ex alieno petita ſit orbe*. Imo ex Theophraſto idem Ruelius affirmat platanum vmbriferam, *Trunco ſecuri dolato reſurrexiſſe: atque noctu leuatam onere reuixiſſe, corticem iterum conueſtiuiſſe*. Vt platanus ergo exaltatur Maria dũ placido obumbrata ſpiritu, conceptum, & partum Virgo incorrupta ſuſtinuit, nec tanti ſolis amictu damnum ſenſit, indeque poſtea a terra viuentium abſciſſa ſepulcro condita, quam ocyſſimè reuixit, depoſitoque mortali onere ſurrexit ſpirituali, & glorioſa leuitate refulgens.

Eccl.24.

Theoph.

§. VIII.

Excellens Marię Virginis innocentia illam ſtatim vitę reſtituit.

QVi carcer acceptum innocentem, non ſtatim libertati reſtituit? Mortis & ſepulcri carcer iam id didicit in Chriſto, quem innocẽtem guſtatum euomit integrum, ſic Pſal. 40. ad Patrem loquitur filius, *Propter innocentiam meam ſuſcepiſti me*, quæ cõmentatus Ambroſius inquit, *Suſcepit eum pater reſurgentem, quia nulla eum offenſio prolapſionis aſperſit. Immaculatus ad Patrem redit, à quo immaculatus exiuit, quando deſcendit ad terras. Vnde dixit ei pater, filius meus es tu, ego hodie genui te.* Pſalm. 2. *Hoc eſt, generationis meę in*

A *te priuilegium recognoſco, quem nulla macula potuit inquinare peccati*. Simili ingenita animo innocentia pollens Virgo, mortis diſruptis vinculis ſuperam reuolauit ad patriam. Omninò immaculata nõ potuit diu contineri in puluere. Ramus ille oliuę, qui in communi omnium ſubmerſione poſt diluuium, poſt cadauerũ colliſionem, poſt luti & aquarũ B immenſam molem, adhuc virens a columba inuenitur, non amplius in puluere inſidet, ſed in arcam reuocatur quamprimũ. Etenim, vt rectè argumentatur Carthuſianus, ramus hic nõ ex arbore decerptus fuit, ſed è puluere, & luto, in quo deciderat ſumptus, & aſſumptus a columba. Inſuper ſi Hebraico inſiſtamus fonti, qui nobis ramus eſt, Hebræis ſo- C nat *Ghalb*, quæ vox oritur a radice *Haleth*, & ſignificat aſcendere eo modo, quo folia decidua in puluere leuitando quaſi aſcendunt, quod forſan expreſſerunt Sept. dum dicunt quod erat columba, *Folium oliuę feſtucam portans in ore*. Expende τὸ *feſtucam oliuæ*, eſt enim feſtuca leuis quidam apex, ſeu folium a puluere leuitans in ſublime. Et meritò D ramus poſt tantum diluuium vigẽs, priſtinoque virore perpulcher, a puluere leuitabat, & aſcendebat, & a columba aſſumptus ferebatur in arcam ſublimis. Itaque Maria, quæ tot effugit diluuia, quam non maculauit culpæ originalis diluuium, cuius virori, & pulcritudini nihil damni intulit peccatorum, miſeriarumque mundialium profluuium, E puluere in ipſo leuitaret in aſtra, & aſcenderet, indeque quam citiſſimè deberet in æternam manſionem aſſumi. Ad conſpectum viridantis rami in arcam aſſumpti, vt ait Ambr. libro de Noe & arca cap.19. *Vir iuſtus gauiſus eſt fructum de uetere ſemine aliquem reſeruatum, & inde col-*

Carth.

Ambr.

legit miſericordiæ inſigne diuinæ, quæ fructum demonſtraret, cui non potuiſſent nocere diluuia. Sed ò quàm iuſtius gauiſus eſt totus ille cæleſtis virtutum chorus, cum a puluere eleuari viderunt carnem Virgineam, carnem de veteri ſemine reſeruatam, de veteri, inquam, illo ſemine quod ante peccati diluuium extitit in Adamo. Etenim videbant in Maria carnem innoxiam priſtino Paradiſi vigentem flore, cui non potuiſſent nocere diluuia mortis, aut peccati. Imò quæ peccati immunis mortali gurgite ſuperato æternum viuitura ſupra omnes creaturas celebratur.

Text. Ex illo Lucæ 10. Et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domo ſua.

§. IX.

Maria Virgo mulieris vocabulo afflicta debuit quam citiſsimè vt Chriſtum uideret, à puluere euocari in cælum.

PVlcherrimè Eccleſiaſtica prouidentia Mariæ reſurgenti, in cæloſque aſcendenti fragmentum hoc capitis decimi D. Lucæ aptauit. Cuius vel ſingula cõmata nobis oſtenduntid, vnde debuit Dei mater præcellenti a Deo gloria ditari. Et prætermiſſa inſigni Marthæ virginitate, qua Deum hoſpitẽ habuit, & egregiè Mariam Virginem effigiauit, cuius virginitas ocyſſimã reſurrectionem traxit, vt vidimus §. 9. Iſto mulieris vocabulo, quo Virgo a filio, quandoque fuit appellata, imò & mortificata. Hic ego compono grauiſſimas Patrum ſententias, quæ videntur diſſidere, dũ alij verba apud Ioannem 2. iactata nimirum, *Quid mihi, & tibi mulier?* Verba dicunt

A reprehenſionis, obiurgationis, & exaſperantis. Alij maximè id abnuunt, reſpuunt, & reclamant, vt videri poteſt apud Toletum. Porrò etſi negemus verba illa profecta fuiſſe ab animo in virginem amaro, quod mihi euidentiſſimum faciunt, & amantiſſimi pietas filij, & ſumma innocentia matris, tamen verba ipſa ex ſe acria ſunt, acerba ſunt, maximèque amatorem animum ſtimulantia. An non Tolet.
B amantis matris præcordia tangerentur, cum ſe a filio mulieris communi vocabulo ſenſerit compellari? An non mater pungeretur, cum omnes communi aſperitate, & ſeueritate tractentur? Et quidem inde eius celerrima a ſepulcro euocatio fuit oppignorata. In hanc me traxit cogitationem D. Hilarius, qui Pſalm. 52. D. Hil.
C acutè expendit fauorem illum maximum, quo Chriſtus Dominus Moyſem præ cæteris patribus apud inferos exiſtentibus honorauit, dum, relictis alijs, vnum illum in transfigurationis gloriam euocauit. Cæteri omnes ſancti anxiè cupiebant gloriã filij hominis videre, cur Moyſes, vt prius videret, in Tabor raptus? An quia Moyſes viuens a Deo fuerat
D mortificatus, & caſtigatus? O iuſtam amici Dei mortificati a Deo retributionem! *Magis*, ait Hilarius, *his quæ nolumus propitiatus eſt, quam his quæ non poſſumus iratus eſt. Nã Moyſi fideli utique amico ſuo dixiſſet, quia non glorificaſti me in aquis contradictionis, aſcende in montem, & morere. Hunc ſibi poſtea unà cum Elia ab Apoſtolis in monte conſpectum beati, & æterni regni ſui conſortem, &*
E *martyrem reſeruauit*. Hæc Deum optimum maximum pungebat cura, ne amantiſſimus ſibi ſeruus amaris conceptis verbis hæreret amaricatus. Ideoque non poſteriores expectauit glorias, vt illum cum cæteris glorificaret, ſed cum primum

glo-

gloriosus apparuit, ſibi amicum aſciuit ab inferis, vt tantæ gloriæ fieret particeps.

Qui talis erga ſeruũ extitit, qualem ſe exhibere debuiſſet erga dilectiſſimam matrem: illam crebrò hominum ſaluti proſpiciẽs aſpero mulieris vocabulo tetigit, illam mulierem mortali legi tradidit, illam ergo non ad communem omnium reſurrectionem, & glorificationem reliquit, ſed cum primum licuit ante omnes a ſepulcro in gloriam euocauit. Pulcrè depingitur a Cypriano Christus in cruce moriens hac vna cura ſtimulatus, quod amãtiſſimam matrem aliquando paulo ſeuerius tractarit, *Conſidero te*, inquit, *in cruce de matre ſolicitum, cui uolenti loqui tecum, cum euangelizares, negaueras retroactis diebus colloquium, & prætuleras matri auditores uerbi, pauperes ſpiritu, dicens, eos tibi eſſe pro matre, & fratribus, qui uoluntati patris obtemperant. Nunc materno moueris affectu.* Hæc Cyprianus, & meritò Christum Dominum abeuntem in cælũ effingit memoria ſolicitari diſſimulata in matrem ſeueritate, hæc ſanè pungebat Deum cura, hæc illũ diſcedentem comitabatur, in gloria ſolicitabat, ne dubites ex hac cura ante omnes a ſepulchro fuiſſe Mariam in gloriam euocatam, vt amplexibus filij potiretur optatis.

Cypr.

Serm. de Paß.

§. X.

Maria dum filium Dei hoſpitio recepit, ſimilem gloriæ Chriſti gloriam obtinuit.

NEmini dubiũ eſt a Chriſto Domino ſuæ carnis celerem reſurrectionem, & glorificationem promeritam fuiſſe. Quid plura? Eandem ſibi debuit obtinere Deipara. Etenim apud Matthæum dicitur, *qui recepit*

Mat. 10.

A *Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ recipiet.* Hoſpitij exhibiti iure, Maria obtinuit eandem mercedem filij, hoc eſt ſimili gloria induta æternat virgineam carnem. Hinc eleganter D. Athanaſ. argumentatus eſt his verbis, *Ex carne eius, & ex oſsibus eius ueluti ex ueteri Adamo, noui iſtius Adami, ut uicem eius expleret, coſtam ſibi finxit: nimi-*
B *rum iſtam incarnationem, eamque ſemel indutam perpetuò geſtat: ac proinde iſta noua Eua mater uitæ appellatur, uariegataque permanet ad primitias uitæ immortalis omnium uiuentium.* Et meritò, cum Chriſtus Dominus in vtero virgineo hoſpitatus æternam ſuæ carni ſtolam acquireret, eandem etiam matri, & hoſpitæ ſuæ donauit, vt eadem merces vtrũ-
C que cõdecoraret. Hinc Guarric. Abbas ſic facit Chriſtum Dominum loquentem ſerm. 4. Aſſumpt. *Aſcendi & præparaui thronũ gloriæ, ut à dextris Regina coronata conſideat in ueſtitu deaurato circumdata uarietate. Neque hoc dico, quod in parte ei thronus collocetur, quin ipſa eſt thronus meus. Veni igitur electa mea: ponam in te thronum meum.* Non loco diſſidet
D filius & mater, ſed eodem prorſus loco eadem gloriæ claritate, vt thronus, & Princeps irradiant.

D. Ath.

Guarr.

De diuinis illis celſiſſimiſque ſupremæ hierarchiæ thronis, inquit D. Dionyſ. c. 7. *Quod communicatione Ieſu digni facti, non in imaginibus ſacrè fictis formati, vt ferant Deificam ſimilitudinẽ, ſed vt verè ipſi approximantes, in prima participatione ſcien-*
E *tiæ Deificum eius lumen, & quia Deo ſimile ipſis ſubſtantialiter donatum eſt, communicant huiuſmodi, vt poſſibile eſt in præoperatrice virtute Deificis ipsius & humanis virtutibus.* Itaque diuini eſt throni Ieſu Deificam, & humanam ſimilitudinẽ præferre, eiuſque virtutibus, & Deificis,

Dionſ.

& humanis illuſtrari, & amiciri non A imaginibus mentis, ſed verè, & ſubſtantialiter communicando, vt poſſibile eſt. Vnde Maria Thronorum diuinorum excelſior filij ſui Ieſu communicatione poſita, non imaginibus mentis figurat in ſe diuinam ſimilitudinem; ſed vt verè Chriſto approximans Deificum eius lumen, & characterem ſubſtantialiter recipit, communicatque illi, Deificis B ipſius, & humanis virtutibus: ſimilique, & carnis, & ſpiritus gloria irradiat.

Illuſtratur amplius hæc gloria Mariana exemplo quo vſus eſt D. Greg. Greg.hom.20. in Euangel. vt oſtenderet qualiter Prophetarum mercede decorentur illi, qui Prophetas excipiunt. *Proprium*, inquit, *fructum vlmus non habet, tamen portare* C *fructum cum vite ſolet: ſic & ſaculares viri, quamuis ſpiritualium virtutum dona non habeant, dum tamen ſanctos viros donis ſpiritualibus plenos ſua largitate ſuſtentant, quid aliud quã vitem cum fructibus portant.* Ecce tibi vlmum ex ſe infrugiferam, tamẽ quia amicè vitem excipit, & amplexatur, aureis vndique conueſtita fructibus, ſuam æternat pulcritudi- D nem. Sic homo virtutibus effœtus, dum iuſtum recipit, fouet, nutrit, ò quam immenſum gloriæ pondus ſuſtinet, particeps factus mercedis recepti iuſti. Magnum hoc? Sed maius, & glorioſus cogitauit de Maria Guarricus, dum illam ex hoſpitio exhibito Deo nõ meditatur vlmum aureis filij decoratam fructibus, ſed excelſum, & eleuatum à terra thronum, eadem ſummi regis radiantem gloria, totumque pellucentem Deifica Ieſu & humana figura.

§. XI.

Non ſolum eamdem cum Ieſu mercedem participat Maria, ſed quodammodo illo ſuperior exiſtit.

Mirati fortè ſunt plures, Mariã virginitatis ſuæ gloria, quantum poſſibile eſt, condecoratam, qui nunc mirẽtur magis, quod ipſa Deifico filio quodammodo ſuperior dicatur exiſtere. Id quod probari debuit magno Athanaſio, dum, inquit de Deipara, *Ea nunc, vt Regina aſſiſtens à dextris filij vbique regnantis, quaſi in veſtitu deaurato incorruptionis, & immortalitatis circumamicta, & variegata ſacris, & ſolemnibus verbis celebratur.* Ecce tibi iuxta Athanaſium Maria regnat a dextris Filij, vt ex potiori loco maioritas aliqualis a filio ei remittatur. Etenim eruditiſſimus, ſapientiſſimuſq. vir Pat. Maldonat. Pſalm. 109. verba expendens. *Dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis*, maioritatem inde ſuper Patrem in ordine ad nos pluribus docet, & ſtatuit, *Quo circa*, ait, *ſedere ad dexteram non ſolum ſignificat Chriſtum eſſe æqualem Patri, ſed etiam maiorem; non quidem re ipſa ſed quod attinet ad nos, ex functione officij, & adminiſtratione Eccleſiæ. Neque enim, iuxta Ioan. 5. Pater iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit Filio.* Sic crediderim Mariã a dextris filij vbique regnantis aſſiſtentem, ſupremam ab illo authoritatem donari, vt hominum iudicijs præſit. Itaq. Card. Petr. Damian. extollit Mariã: E *Accedis ad aureum diuinæ ſeueritatis tribunal, non rogans, ſed imperans; Domina, non ancilla.* Sanè ſol, & luna, Chriſtus, & Maria diuiſum imperium habent: ille, vt præſit diei, hæc vt præſit nocti. Nimirum, vt dũ huius caliginoſæ vitæ nox premit, mortales, non iuſtitiæ ſol Chriſtus, ſed

Maldon. Pſal. 109. Ioan. 5. Apud Sal. Prou. 8. n. 146.

ſed Maria luna miſericordiæ plena imperet, tribunalque conſcendat, non rogans, ſed imperans, Domina, non ancilla. Hinc caput Canna rogãti Mariæ reſpondit Filius, *quid mihi, & tibi?* Quaſi offenſus, quod rogaret mater, vbi integrum gerebat ius imperij. Quod attigit D. Greg. Niſſen. oratione in illud Pauli, *Tunc & ipſe Filius ſubiectus erit*. His verbis, *Maternum autem conſilium, quod minimè tempore adhiberetur, reiecit dicẽs, quid mihi, & tibi, vis ne me ante ætatem præeſſe, ac imperare? nondum venit hora mea, quæ præbet ætati, vt imperet*. Sic caliginoſæ vitæ imperium detrectat Chriſtus ſol iuſtitiæ, illudque plenæ miſericordiæ Lunæ Mariæ remittit; quæ a dextris cõſiſtens, noſtris miſerijs ſubueniendo, præeminet Filio. Non multum abfuit D. Anſelmi excogitatio, qui libr. de excellentia Virg. dicit, *Velocior eſt nonnumquã ſalus, memorato nomine Mariæ, quam inuocato nomine Domini Ieſu, vnici filij ſui. Et id quidem non ideo fit, quod ipſa maior, & potentior eo ſit, nec enim ipſe magnus, & potens eſt per eam, ſed illa per ipſum. Quare ergo propitior ſalus in recordatione eius, quam filij ſui ſæpe percipitur. Dicam quod ſentio. Filius eius dominus* A *eſt & iudex omnium, diſcernens merita ſingulorum. Dum igitur à quouis ſuo nomine inuocatus, non ſtatim exaudit, profectò iuſtè facit. Inuocato autem nomine matris etſi merita inuocantis non merentur, vt exaudiatur, merita tamen matris intercedunt.* Ecce tibi vt Ieſus, ad præſentiam matris, iudicem exuat, & non quod iu- B ſtitia, ſed quod mater poſtulat, agat, quaſi modò dederit omne iudicium matri. Vbi Maria ſtat, Ieſus potius aduocati, quã iudicis fungitur munere, etenim Luc. 10. vbi aiebat, *Maria optimam partem elegit*: meritò ſubdit Bern. ſerm. 3. in Aſſumpt. dicens, *Vide prærogatiuam Mariæ, quem in omni cauſa habeat aduoca-* C *tum*. Sanè Mariana merita ſæpè iudicium immutant, & de iudice faciunt aduocatum, dum ipſa tribunal ingreditur, non rogans, ſed imperans. Vnde etiam creditur vocari Regina miſericordiæ: quem titulum dum explicat ipſe Bern. ait: *Conuenienter vocatur Regina miſericordiæ, quod diuinæ pietatis abyſſum cui vult* D *& quando vult, quomodo vult creditur aperire: vt quiuis enormis peccator non pereat, cui ſancta ſanctorum patrocinij ſui ſuffragia præſtat*. Sic ille.

R. P. DIDACI DE BAEZA PONFERRADIENSIS,

Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM in Hiſtoriam Euangelicam.

LIBER SECVNDVS,

Vbi Chriſti Domini incunabula, & pueritiæ anni:

MARIANA rimati decora, iam vnicæ prolis myſteria enucleaturi accedimus, & a primis eius vnguiculis omnia accuratè examinabimus. Quod eruditiſſimi viri noſtræ Societatis Card. Tolet. & Maldon. exararunt, adeo feliciter,
B non euoluo; ſed ſolùm meto, de meoq. à Patribus florilegium addo.

CAPVT I.

De Verbi diuini in vterum virginalem deſcenſu.

DIſcedente à B. Virgine Angelo continuò eius viſcera intrauit Verbum, naturamq. humanam anima rationali, & corpore conſtantem, diuini ſpiritus vi ex Maria confla-
A tam ſibi vniuit. Itaque in eodem inſtanti conceptus Chriſtus, Deus homo, integer, perfectus in eſſentia, mente humana, & diuina pollens, & inde relictus Marianæ actiuitati, à qua, ſicut cæteræ proles à matribus, incrementum membrorum, & maturitatem partus accepit.

§. I.

Verbum diuinum ſilenter in vterum deſcendit, vt facilius prædam faceret.

SÆpiſſimè miratus ſum, id quod D. Athanaſ. aduertit, nimirum Verbum diuinum Angeli diſceſſum expectaſſe, vt in vtero Virginis copularetur naturæ humanæ. Cur non
C præſentibus Angelis? Cur non cœlo intonante? Cur non canente Archangelorum buccina? An ne ſibi caueret aduerſarius? Sanè eam aſſignat cauſam D. Zeno ſer. 1. de Nat. *Chriſtus, ait, latenter in mundum intrauit, ne ſibi ſapiens Diabolus videretur. Vt* quo-

Vide Tol.

Zeno.

*quomodo homo in paradiſo non cogno-
uerat Diabolū, ſic & Diabolus in ſæcu-
lo non cognoſceret Chriſtū.* Cùm pri-
mū deambu'ātis Dei audita fuit vox
in paradiſo, qui eſū arboris Adamo
perſuaſit, eidem & fugam ſuggeſſit.
Ideò modò diſſipaturus Deus Dia-
boli conſilium, tacito greſſu, & la-
tenter appropinquauit, ne prædam
fugaret, vt in paradiſo fugauit.
Theod. Imò, vt rectè ait Theodotus Epiſc.
Ancir. homil. de Nat. Chriſti. *Ad-
iungit ſe fugitiuo; ſeruus enim ad ip-
ſum venire non poterat. Accedit ad
ſeruum non maieſtate herili non An-
gelorum ſatellitia præmittens, non ig-
neos globos vibrans, nō elementa con-
cutiens; ſed quo fugitiuum capiat, pro-
priamque poſſeſſionem recuperet, blan-
dè accedit.* Quorum verborum per-
cipies acumen, id animaduertens,
quod non ſemel accidit militibus in
ſuum Principem rebellantibus. Diſ-
fugiunt rebelles protinus ad tyran-
num, verùm dux vt fugitiuos redu-
cat ad caules, non Marte furit ſta-
tim; ſed etiam ſimulata fuga ſub no-
cturno ſilentio accedit, petit admit-
ti ſocium, & ita admiſſus paulatim
ſollicitat ſociorum animos, commo-
uet, trahit, vſque dum ſpreto tyran-
no imperium ſubeunt Principis na-
turalis. Ita prorſus ait Theodotus,
verbum fugientis hominis recorda-
tus, non ira fulgurat, non perſtrepit
greſſibus, non in rebelles vocifera-
tur; ſed latenter accedit, & adiun-
git ſe fugitiuo, & quo fugitiuum
capiat, propriamque poſſeſſionem
Hom. de Ioann. Bapt. recuperet, ingreditur blandè. Hinc
eleganter Antipater virgini applau-
dit his verbis, *Tu es benedicta, quæ
portas, qui ambulauit in paradiſo.*
Quaſi diceret, in te ò Maria priſti-
na maledictio in benedictionem
mutatur. Quid miraris? Portas, qui
ambulabat in paradiſo, qui ambu-
lans ad auram perſtrepentibus greſ-
A ſibus peccatores fugauit, namque
dicitur Gen. 3. *Cùm audiſſent vocem
Domini ambulantis, abſcondit ſe A-
dam, & vxor eius.* Iam experientia
doctus adeo blandè, adeo quietè ad
fugitiuos accedit, vt præ ſilentio nec
ambulet, nec pedem moueat; ſed
placidiſſimo in vtero ipſe quietus
portetur. Vnde meritò dicit Chry- *Hom. de Ioann. Bapt.*
ſoſt. hoc ipſum meditatus, videns
B Deum ſe nobis ſilenter admiſcen-
tem, *Non habemus ampliùs ſuſpectam* Apud Metaph.
*exilij exprobrationem, non extimeſci-
mus ampliùs clauſtra portarum para-
diſi, non ampliùs à ficu accipimus fo-
lia, non ampliùs ad ſonum greſſus con-
tremiſcimus.* Expendo, non amplius
ad ſonum greſſus contremiſcimus,
adeò blandè accedit, ne greſſu præ-
dam fugaret; ſed fugitiuo adiun-
C ctus, tyranno exſibilato, propriam
poſſeſſionem recuperaret.

§. II.

Verbum diuinum alto virginei vteri ſilentio ſeſe maximè premit, cruciſque excedit cruciatus.

D CONceptum ſermonem retinere
quis poterit? Etenim ea eſt na-
tura verbi, vt omnia tentet dum ſe
prodat, quæ in Verbo diuino vis in-
de augebatur, quod vehementer cu-
piebat hominibus communicari.
Hinc meritò Guarricus Abb. ſerm. 3. Guar.
de Annunc. hæc eſt verba fatus, *Om-
nium humanarum infirmitatum, vel
iniuriarum, quas pro nobis pertulit di-
uina dignatio, ſicut tempore primam,*
E *ſic etiam humilitate ferè maximā exi-
ſtimo, quod in vtero concipi, in vtero
nouem menſium tempore maieſtas illa
incircumſcripta paſſa eſt cōtineri. Vbi
enim ſic ſe exinaniuit, aut quando ita
penitus à ſemetipſo defeciſſe uiſus fuit?
Tanto tempore nihil illa virtus mani-
feſtum operatur, nullo ſigno viſibili*

maieſtas, quæ clauſa latet proditur. *Nō ſic in cruce uiſus eſt infirmus, ubi quod infirmum illius fuit, ſtatim apparuit fortius omnibus hominibus, quando & moriens glorificat latronem, & expirans inſpirat centurionem. In utero autem ſic eſt, quaſi non ſit. Sic omnipotentis uirtus uacat quaſi nihil poſſet, & Verbum æternum ſub ſilētio ſe premit.* Hoc inter ligni cruciatus ſolatiū Chriſtus Dominus habuit, quod ibi operatorium verbū agebat; dum ſepties loquitur, & in latrone, in Centurione, in inimicis elucet ſuorum verborum efficacia; at in vtero actiuiſſimum diuinitatis fulgur, vocaliſſimum verbum, vim ſibi contrariam experitur validiſſimam. Quid magis contrarium illi, qui eſt, quàm non eſſe? Quid magis oppoſitum omnipotenti, quàm inefficacia? Vocaliſſimo, quam infantia? Ecce tibi, qui eſt in vtero clauſus cēſetur quaſi non ſit. Ita Tert. 1. contra Marcion. cap. 22. *Otium ſui natura non nouit, hinc cenſetur ſi agat ut ſi ceſſarit, non ſit.* Quod videtur cauiſſe Moyſes Gen. 1. niſi prœmiſſo opere Deum detrectans nominare; ait enim, *In principio creauit Deus:* ſic expendit Theophilus ad Autol. lib. 2. *Primum quidem principium, & eius creationem nominauit, deinde ipſum Deum poſuit. Non enim fas eſt Deum temere & otioſe nullo opere ſubiecto nominari.* Pulcrè igitur Guarricus dixit, melius cum verbo in cruce fuiſſe actum, quàm in vtero: nam in cruce verbum locutum ſecuta fuit Latronis expoſtulatio, *Domine, memento mei dum ueneris in regnum tuum.* Cēturionis confeſſio. *Verè filius Dei erat iſte.* At in vtero ſic eſt quaſi non ſit, ſic omnipotētis virtus vacat quaſi nihil poſſet, & Verbum diuinū ſub ſilentio ſe prœmit. Equidem eleganti dictum eſt ponderatione, quòd ſeſe in vtero Verbum diuinū præmit,

Tert.

A hoc eſt ſibi vim infert maximam nihil agens. Quod adhuc expreſſit D. Zeno ſerm. 3. de Nat. ſic fatus, *Etenim Dei filius ab æterna ſede profectus in prædeſtinata Virginis templum ſibimet caſtrametatur.* Sanè, vt vim inferant, hoſti caſtra milites conſtituūt, ſic Verbum diuinum, vt aereis poteſtatibus noceat in cruce caſtrametatus eſt; verùm, in vtero virgina-

B li nō hoſti vim illaturus; ſed ſibimet caſtrametatur, in ſe deſęuit, ſe præmit, imò perimit. Actiuiſſimū ignem ſcimus aliquando rubo hæſiſſe ſine paſcua, ſine opere; ſed etiam ſcimus, quàm tunc coerceretur eius actiuitas ab omnipotenti manu, *Cernere erat*, ait Euſebius, *pugnātem ignem, à Deo tamen fræno coercitum.* Quam coercitionem, & vim maximam Verbo

C in vtero exiſtenti auſpicatur Angelus apud Chryſoſt. dum meditans Deum accedētem ad oſtium tabernaculi Abrahæ, & protinus tranſeuntem, ſic in rem præſentem argumentatur. *Illic, ò Domine, te conſpicuum Abrahæ præbuiſti in oſtio tabernaculi, & pertranſiſti, qui omnia comples, quomodo autem feret Maria diuinitatis ignem?* Quaſi dixerit, beneficen-

D tiſſimus Abrahamo accedis mille illi benedictiones indicens, & vix tabernaculi oſtium attingis, & ſtatim præteris, nec te detinent perſpicua à te in Abrahami domū profecta beneficia, quanta igitur vi, quanta coercitione indiget diuinitatis tuæ actiuiſſimus ignis, vt otioſus lateat ſub virginali vtero.

E

§. III.

Verbum diuinum utero clauſum otij impatiens ſanctificaturus Ioannem abijt.

ADeò Verbum Diuinum in hominum ſalutem ardebat, vt

nec

A nec in vtero detineretur virginali, quo minus ipſe ſeſe Ioanni offerret, vt illum ſanitate donaret. Quod miratus Antipater, ait: *Licebat videre lutum ſalutari à figulo, excipi Regem in tabernaculo militis, & veniſſe Dominum in ſerui domunculam.* Porrò Deo inimicabatur peccator, lutum a figulo deſciuerat, & miles rebellarat in Regem maximum. O Dei amorem! ò miſericordiam magnam! B obdurato luto, tacente peccatore. ecce tibi Deus primus ſalutat lutum, & a domibus eburneis vteri Mariani in ſerui domunculam venit, primuſque ipſe offert pacē, vt meritò dicat Tertull. *Quod Deus prius in ſe pœnitentiam dedicauit.* Ipſe offenſus, & omnipotens offenſorem adit, & beneficijs allicit. Id quod maximè perſpi- C cuum fuit Gen. 3. Vbi Adamum ſub peccato fugiētem his verbis ſuauiſſimis trahit. *Adam ubi es?* De quibus Chriſoſt. *Obſtupeſcite ad eminentem Dei miſericordiam non ſolum quod vocauit, ſed quod per ſe ipſum vocauit, id quod homines facere nunquam ferrent inter ſe.* Explicatius adhuc ad rem noſtram Lippomanus. *Docemus hic benignitatem Dei, qui pertinaciter ad- D huc fugientem recipit in gratiam, ex miſericordia enim prior vocat ad pœnitentiam.* Qua miſericordia actus vix mundum ingreſſus virginali vtero clauditur filius Dei, & ſeruum & peccatorem adit, vt illi impertiretur ſanitatem. Non enim ſuſtinebit fons ille miſericordiæ inſtagnari, ſed qua, ſingulis ſe momentis effunderet, rimabatur. Quod in præmatura in- E nocentium cæde D. Leo ſerm. 2. in Epiph. ponderatur, fatus. (Leo.) *Itaque Chriſtus ne vllum ei tempus eſſet abſque miraculo ante vſum linguæ poteſtatem verbi tacitus exercebat; & quaſi iam diceret, ſinite paruulos venire ad me, noua gloria coronabat infantes.* Sic infans in infantes, & in vtero exiſtens in eum, qui vtero exiſtebat, largus oſtendebatur, ne vllo tempore a beneficijs impertiendis vacaret. Cui accinit D. Bern. ſerm. 1. in Ramis dicens. *Qui paruulus natus eſt, & primam paruulorum eligit aciem.* Is enim erat ardor diuino in pectore, quo quieſcere non poſſet; ſed de coætaneis ſuis ſaltem triumphorum pręludia meditabatur.

CAPVT II.

De Chriſti Domini temporali Natiuitate.

NOn hic quærenda longa de tempore Dominicæ natiuitatis ſupputatio, quæ vel a noſtro Barrada, vel ab eruditiſſimo Baronio exarata iā fuit. Nec item, quod ilii fecerunt, miracula Deificum ortum præcedentia examinabimus. Manauerint fontes oleo, templa idolorum corruerint, terni apparuerint Soles, Sodomitica Venus incinerarit: vineæ Engaddi floruerint, quid mirum, ſi mundus tanto Dei hominis fœcundus miraculo, tot ediderit, vel parturierit miracula? Edicto Cæſaris vocantur duo Virginei coniuges in Bethleem auitam ciuitatem. Quorum tenue penu non inuenit locum in diuerſorij penetralibus, ſtabulum adeunt, ibique intēpeſta nocte tempeſtiuus fructus nulla obſtetricante manu a virgineo vtero in terrā dilabitur. Orientem Solem brachijs excepit caſta ſoror, & mater Diana, faſcijs coronat, vberibus lactat, & adoratura Regem præſepij fœnum ſternit, ibique reclinat infantem.

Ad

Ad illud *Luc. 2.* Aſcendit autem Ioſeph a Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, eò quod eſſet de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante.

§. I.

Romano imperio ad ſui corporis tutelam, & cuſtodiam uſurus naſcens Dominus Cæſari parens deſcribitur Cæſareis tabulis.

A IOſeph, Maria, & Ieſus inter Cæſaris ſubiectos ſcribuntur, vt placet Oroſio, Bedæ, & alijs, magna equidem Dei humilitas, qui eo tempore voluit incarnari, quo mox natus cenſu Cæſaris aſcriberetur. Igitur Cæſar Dei hominis dominus? An ne Deus homo Cæſaris ſeruus? Quid aliud inſinuat iſta deſcriptio? mihi hæc cogitanti ſeſe ſtatim obijciunt illa Pauli ad Galat.4. verba. *Dico autem quanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, cùm ſit dominus omnium; ſed ſub tutoribus, & actoribus eſt.* Sanè diuini teſtamenti heres Chriſtus, dominus omnium, quando paruulus pro nobis factus eſt, paruuli ſeruitutem debuit etiam amplecti, vt ſit non ſub dominis, ſed ſub tutoribus, ſeruique conditionem ſubeat, tutelare Romanorum dominium expertus. De infantibus ſic cauet lex 12.tab. *Tutores liberis in poteſtate teſtamento parentes danto.* Sic diuinus pater integro teſtamēto Romanum imperium tutorē recens nato filio in poteſtate dedit, ſub cuius imperij poteſtate aſcriptus paruulus natus iuxta perfectiſſimę tutelæ iura integras ſuas res tēpore ordinato fuit nactus. Vnus me in hanc cogitationem traxit D. Athanaſ. ſerm. in hanc deſcriptionem, vbi ponderans quàm diuinè, non alio genere mortis, ſed in crucē Dominus a Pilato eſſet actus, ſic loquitur. *Huius rectè ordinationis cauſa inſtituta eſt prima ſub Auguſto Cæſare deſcriptio. Niſi enim lex hęc lata fuiſset, Domini Ieſu Chriſti corpus integrum ſepulturæ mandatum non eſſet. Nam Iudæorum natio furore accenſa Dominicum corpus in ignem, aut in mare deieciſset. Nam ſi Hieremiam* B *non ſic exoſum in lacum cœni plenum coniecerunt, quid in Chriſti corpore magnopere ſibi exoſi facturi fuiſsent, niſi Romanæ legis pœnam timuiſsent:* Imperium igitur Romanum optimi tutoris iure functum commiſſum ſibi Chriſtum tutatus eſt, ne ab aduerſarijs diſcerperetur, ſed omnia illius manerent integra. *Habetur apud Metaphraſt.*

C Hinc eleganter Oroſius Imperij Romani ſupra omnia Imperia ingētem illam gloriam auguratus eſt, qua ſub ditione ſua vniuerſum orbē terrarum dicitur conſcripſiſſe. Etenim maximo omnium Domino paruulo maximus omnium, & potentiſſimus parandus erat tutor, & cuſtos. Audite Oroſium huic Euangelicæ deſcriptioni alludentem verbis iſtis. *Hæc eſt prima illa clariſsimaque profeſsio,* D *qua Cæſarem omnium Principem Romanoſque rerum dominos ſigillatim cunctorum hominum edita aſcriptione ſignauit, in qua ſe, & ipſe, qui cunctos homines fecit, inueniri homines uoluit. Quod nunquam penitus ab orbe condito atque ab exordio generis humani in hunc modum, ne Babylonico quidem, uel Macedonico, ut non dicam, minori cuiquam Regno conceſsum eſt. Nec du-* E *bium quin omnium cognitioni pateat, quòd Dominus noſter Chriſtus hāc urbem nutu ſuo auctam, defenſamque in hunc rerum apicem prouexerit, cuius potiſsimè uoluit eſse, cū uenit dicendus utiq. ciuis Romanis, cenſus profeſſione Romani.* Hæc Oroſius lib.6. hiſt. c. 20. & meritò inde ſummum Romani Oroſ.

mani Imperij apicem colligit, vt quod habendo, defendendoque diuino puero Chriſto parabatur.

Ad illud *Luc.* 2. Factum eſt autem cum eſſent ibi, impleti ſunt dies, vt pareret: & peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præſepio.

§. II.

Deus in ſumma paupertate, & nuditate natus, vt inde ſe acceſſu facilem dedicaret.

QVicquid magnū, quicquid excelſum verbū in mundo naſcēs in primis depoſuit, ne maieſtate deterreret homines, ſed vilitate alliceret, & facilitate caperet. Id quod egregiè meditatur Theodot. orat. de Chriſti Nat. non terrens, inquit, tanquam Deus, neque tonitruis auditus percutiens, neque nube circumamictus, & ignem in nube demonſtrans, neque tubæ ſono audientes terrens, ſicut aliquando Iudæis apparuit timorem incutiens indeuotis, nec concutiens famulum; ſed gratia magis, & bonitate euocans eum. *Propterea non venit cum imperiali faſtigio, nec obſequium deduxit Angelorum, non mouit Archangelorū exercitus; ſed venit omnium Dominus in ſerui forma, paupertate circūamictus, vt venationem non effugaret.* Vt venator prædam trahat ad laqueos, quàm ſeſe deijcit, quàm nudatur, abſconditur ramis; ſic homines Deus vt trahetet prędandos, faſtum omnem exuit Imperialem, ſeſe humi proſtrauit, paupertate amicitur, vt vel ſic prædam faceret. Sic etiam poſtmodum vir factus, dimiſſis diſcipulis, in ciuitatem, manſit ipſe ſolus iuxta fontem Sichar. De quo eleganter (Theod.)

A Chryſoſt. hom. de Samarit. *Quare diſcipulos ſuos ablegauerat Dominus? Mulier illa paupercula erat, neque potuiſſet multorum ſatellitum numerum contueri, quòd ſi magiſtri dignitatem vidiſſet, ac diſcipulorum cœtum accedere auſa non eſſet, piſcis è retibus euaſiſſet, propterea diſcipulos ablegauit.* Ita modò paupertate circūamictus, omni ſatellitio nudatus apparet, humi vagiens, vt pauperculi etiā homūciones Deo valeāt approximari. *Vide ergo* (finit Theodotus, vbi ſupra) *quomodo paupertas eum, qui pro nobis homo factus eſt, acceſſibilem vniuerſis oſtendit. Nullus enim metuens ſuperbas Chriſti diuitias tardus fuit, nullum accedere ad eum Imperij celſitudo prohibuit; ſed cōmunis apparuit, & pauper, ſemetipſum offerens omnibus ad ſalutem. In præſepi namq; Dei proponitur verbum, vt licentiam habeat rationalis, et irrationalis participari cibo ſalutis.* Quo circa loquens Ioſeph. lib. 8. ant. c. 3. de ſenioribus Iſrael, quando Roboamo conſilium dederant, ſic ait: *Suaſerūt, ut comiter populum alloqueretur, & poſito aliquātiſper faſtu Regio, ad captandam multitudinis gratiam ſe accommodaret: hac enim arte captos facilè illum amaturos: quod natura ita comparatū eſt, vt ſubiecti delectentur Regibus manſuetis, & de ſuo faſtigio nō nihil ſe demittentibus.* Proh Deus immortalis! quò te dimittis? Quam deponis faſtum Regium, vt māſuetudine allicias, & allectos capias? Cùm primū noſter Rex legem tulit, ad montem Sina deſcendit, cur nō potius è cęlo? Atha. lib. 3. contra Arian. ait. *Qui poterat ex ipſo cœlo legem dictare, norat vtile eſſe hominibus, ſi è Sinai eā promulgaret: idq; ideo fecit, vt & Moyſes aſcendere poſſet, & illi de proximo ſermonem audientes melius crederent.* Modò, non è cælo, non è mōte Sinai, ſed magis demiſſus huominum in-

(Chryſo. — B — C — Ioſeph. — D — E)

traт

trat caſas, vt per demiſſionem facilius homines ad ſe trahat. Etenim ait Matth. 8. *Cum veniſſet Ieſus in domũ Petri*, vbi Chryſol. ſerm. 18. *Ad domum Petri venit Chriſtus, vt domus Petri veniret ad Chriſtum.* Sic a condeſcenſu homines capit.

§. III.

In ſumma naſcitur Deus paupertate, vt vnus, & ſolus puerulus mortalium oculos detriumpharet.

NOn is eſt Deus natus, qui emẽdicatis decoribus homines traheret, ipſe ſolus, & nudus ſufficit mortalium, & immortalium mentes exſatiare. Sic Theodot. ait. *Propterea pauperculam Deus elegit matrem, pauperiorem patriam, egenus fit pecunijs. Omnia paupera, & vilia elegit: omnia medioeria, & plurimum obſcura, vt diuinitas ſola cognoſceretur orbem transformaſſe terrarum.* Sane is erat puer diuinus, qui nudus, qui ſolus caperet humanas voluntates. Fulgentia congerunt decora Principes mundiales, auro, gemmiſque faciunt radiare Palatia, vt contuentium oculi circumſtantibus decoribus præoccupati cæcutiant ad Principis humanam infirmitatem. At puer iſte imbecillus licèt, & pauper medijs crepitacillis infantilibus, media faſciarum, & præſepis vilitate ſic omhium creaturarum oculos menteſque potitur, vt cæcutiant ad fulgentiſſimas quaſque mundi gazas. Accipite Cyprianum pulcrè de naſcentis pueri paupertate Philoſophantem. *Ornamenta*, ait, *quæ deerant, etiamſi adeſſent, non haberent oculos inſpectores, quia præſentia paruuli ſic eorum, qui aderant, oculos occupauerat, ſic illuminauerat animos, ſic corda illexerat, vt in hoc* A *ſummo bono omnium bonorum unita collectio uideretur, nec opus eſſet mendicari per partes, quod ſimul in ſe vno fidelibus omnipotens infantia præſentabat.* Viluiſſent cuncti creatu ſplendores, radiantia decora, ditiſſima ornamenta, vbi ſolus pauper hic puerulus radiabat; ipſe ipſe nudus, omni decore ſpoliatus, circumamictus paupertate præoccupa- B bat animos, oculoſque omnium, ne illo viſo alia externè ſplendentia deſiderarent omnium pulchritudinum ſegete exſatiati. Huic ſimilem rationem meditatus eſt D. Athanaſ. propter quam inuiſibilis homo Deus viſibilis apparuit. *Ideo*, inquit, *hominum amator Deus corpus ſibi aſſumpſit, homo inter homines uerſaturus, ut hominum ſenſus præ-* C *occuparet, ut homines humana ſola cogitantes, quocumque ſuos ſenſus conferrent, ibi ſe anticipari, præoccuparique nationibus animaduerterini.* O præſtantiſſimum artis diuinæ artificium! O ſingnlaris verbi Dei ſagacitas! homo fit pauper omni decore, & ornamento nudatus, vt oculos humana decora concupientes rapiat, præoccupet, exſatiet! D Quomodo id præſtabit? qui nudus eſt, qui omni decore ſpoliatus qualiter omnium pulcritudine capiet? qualiter mihi vniuerſas creaturarũ, & creatoris diuitias repræſentabit? Sanè quia omnium nudatus eſt. materialis oculus, vt vniuerſos mihi poſſit colores repræſentare, & claro ſub lumine obijcere, ita elaboratus eſt Philoſophis, vt omni ſit in ſe E colore vacuus, qualibet licèt minima tinctura nudatus, adeò, vt ſi quando ex morbo aliquo tingatur pupilla, omnia ſibi ſuo colore delibuta fingat. Hoc ergo quod materialis oculus habet, longè præſtantiori, & diuiniori ratione increatus oculus Dei paupere circumamictus

Theod.

Athan.

carne

carne præſtabit. Is nudus extrema in paupertate viſitur in ſtabulo natus, vt omnium bonorum diuitias ditiſſimoſque pulcritudinum theſauros fidelibus repræſentaret, eorum oculos præoccupando. Hinc eleganter Theodotus ait. *Tu reſpice mihi pauperrimum habitaculum eius, qui dicat cælum, uide præſepe ſedentis ſupra Cherubin, uide pannis obſitum eum, qui pelagus arena iunxit, uide deorſum paupertatem, diuitias eius ſurſum conſiderans, ſic etenim gratiæ, & clementia uidebis magnitudinem, ſi tacitam Dei condeſcenſionem conſideraueris. Nam ipſa paupertate diuitiæ eius diuitis oſtenduntur.* Expendo iſtud, nam ipſa paupertate diuitiæ eius diuitis oſtenduntur: paruulus namque puer nudus Dei oculus, & pupilla in media nuditate vniuerſos diuitiarum immortalium theſauros, cunctas pulcritudinum ſplendentium ſpecies, hominum concupienti animo repræſentabat.

Theod.

§. IV.

Præſepis palea Dei hominis commixtionem æternum duraturam firmauit.

Athan.

PRimus ſeſe mihi obijcit Athanaſ. orat. de Incarn. Verb. Vbi hanc ſubdit rationem, cur Verbum diuinum, & non alia Deitatis perſona hominem aſſumeret reparandum. *Neque fuiſſet*, ait, *ullius alterius opus exemplar imaginis diuinæ hominibus reſtituere niſi eius qui erat imago Patris*. Tota generis humani ruina in eo erat, quod imago Dei homini impreſſa deleta fuerit, & abolita: reparatio ergo generis humani inde prouentura, quod imago Patris iterato opere homini firmiter inderetur. Porrò, inditum fuit homi- A ni Verbum diuinum imago æterna Patris carni humanæ ſub paleis præſepis apparuit impreſſa, inde auſpicium præbens, quòd nunquam vlterius eſſet abolenda. Hoc Cyprianus admiratus myſterium totus adſtupens aiebat. *Miror quomodo uerbo Dei caro adhæſerit.* Etenim teſtacea, luteaque caro qualem commixtionem cum ærea Dei imagine præſeferat? Vix terreno Adamo indita fuit B imago Dei, & ſtatim ad ſerpentis ſibilum exſufflatur, non equidem cohærent ſibi teſta, & ferrum.

Reuoca ſi vis, in memoriam illud Dan. 3. Regi Babylonio obiectum ſpectrum, cuius pedes ex parte ferrei, ex parte fictiles viſebantur. Quid tunc miſterij? *Commiſcebuntur*, inquit, *humano ſemine, ſed non* C *adhærebunt ſibi, ſicut ferrum non poteſt miſceri teſtæ*. Hoc crediderim Cypriano præcognitum cùm dixit, quomodo Verbo Dei caro adhæſerit, non miratur, quod Virgineo ex ſemine commixti fuerint homo, & Deus; ſed quod ænea Dei imago, ferreum Dei Verbum, & penetrabilius omni gladio ancipiti teſtaceæ, & luteæ carni firmiter ad- D hæſerit. Dixiſſet barbarus quis, & hæreticus, quòd quantumuis ſemine humano Deus, & homo coniungerentur, non tamen ſemper adhæſuri ſibi ſicut, ferrum non poteſt miſceri teſtæ. His labaret ratio humana ſpectrix, hæc prædicarent ſancti miracula, & myſteria, quòd verbo Dei caro adhæſerit.

Dan. 3.

Verùm enim verò Verbum Dei E non teſtæ, non luto cuique adhæſit; ſed luto humano paleis conuoluto præſepis, ne adeò mireris, quòd firmiter Verbum Dei humanæ carni adhæſerit. Cur enim Chriſti Domini humilitas ſub paleis conſtituti, perſeuerantiam vnionis hypoſtaticæ non mereretur? Sanè teſtaceum

ceum lutum, vt omni palea purum eſt, ſic nihil valet, vt conglutinare, & coniungere poſſit. Vnde apud Ezechiel. peruerſe ædificantibus dicitur. *Liniebant eum luto abſque paleis. Dic ad eos, qui liniunt abſque temperatura, quod caſurus ſit.* Quæ verba expendens Theodoretus, gluten iſtud, ſiue lutum, quo muri lapides abſque temperatura palearum vinciebantur putat Reges, & Principes, ſic enim ait. *Vincula muri Regẽ, & Principes appellauit, qui ſicut commiſſura ædificium, ita populum conſtringebant.* Vbi ergo lutum ſine palearum temperatura regnat, futuram ruinam, & caſum minitatur. Proh dolor! luteus homo terrenus Adam Dei imaginem ſuſcepit medijs paradiſis deliciarum, florenti nemore, aſpirantibus ſuauibus auris, nulla ibi palea, nulla palearum vilium temperatura. Quid plura? Vnico ambitionis flabello cecidit homo, imago Dei exturbatur, totumque innocentiæ ædificium ruinam patitur.

Ezec. 13.

Theod.

Hinc iterato opificio imago Patris imprimenda luto humano, non aliter luto inſedit, quin lutum humanum præmeret ſub fœno præſepis, illudque condiret de fullonis more temperatura palearum, quo adeò firmiter imago Dei, verbũ Dei adhæſit carni, vt hominis, & Dei mixturam æternaret. Pulcrè, & eleganter ex hac a paleis commixtione pungit Theodor. hæreticos illos, qui in Concilio Epheſino verbum diuinum carni minimè inhærendum putabant. *Porrò, nos oſtendimus*, inquit, *quia pauper factus propter nos, qui eſt diues, verbo diuinitatis ſalutem omnibus perceptibilem faciens. Quod enim ſignificans Paulus dicebat, propter nos pauper factus eſt, cùm diues eſſet, vt nos illius paupertate ditaremur. Et quomodo iſte pauper factus eſt propter nos, dicãt nobis, qui à Dei Ver*

Theod.

A *bo ſeparant hominem, & quod vnitum eſt ſeparant?* Sic ille, eleganter ex paupere carne accepta, inſeparabilitatem verbi ab homine præſagiens. Etenim vbi humanum lutum ſub tanta paupertate, & vilitate, addita palearum temperatura, verbo diuino coniungitur, non poteſt coniunctio hæc, & commixtio æternum non durare. Quod ponderans D. B Chryſoſt. ſic paradiſi caſus cum præſepis felicitate componit. *Illic probro affectus fuerat paradiſus, hic ſpelunca facta eſt glorioſa. Illic duo, Adam, & Eua expulſi ſunt à peccato; hic fines orbis terrarum educti ad gratiam. Non habemus amplius ſuſpectam exilij exprobrationem; non extimeſcimus amplius clauſtra portarum paradiſi; non metuimus amplius morſus ſerpentum.* C Omnia in tuto ſunt, omnia æternum firmata, & confirmata, nũquam diruendus eſt noſter hic paries, non fieri poteſt, vt corruat genus humanum, ſiquidem lapis angularis, Dei Verbum, imago Patris non ſe teſtaceo luto impreſſit; ſed lutum cum palearum temperatura ſibi in præſepio copulauit.

Chryſoſt.

D

§. V.

Faſcia, panni, & vilitas præſepij Deum omnipotentem maximè honorarunt.

FAcem nobis præferat hac in re millies nominandus Theodotus, a quo hæretici vilia Dei incunabula faſtiditi, ſic apud Epheſinam Synodum punguntur. *Vides paupertatem* E *tantarum factam diuitiarum matrem. Numquid nocet deorſum vnigeniti ad paruum tempus abiectio, quæ tantas diuitias cõtulit orbi terrarum? Quid ergo exprobras Chriſti in Bethleem humilitatem? Cur paupertatem deducis ad medium, eius lucra nõ computans? Cur indignum dicis Deo quod*

Theod.

tantorum bonorum facta eſt occaſio? Cur paupertatem dicis indignam Deo, per quam mundus ditatus eſt? Noli detrahere abiectioni, qua Tyrannis diabolica eſt deſtructa. Si enim cum format Deus membra mulieris non accuſatur, neque cùm inhabitat in eis iniuriam patitur. O vim argumenti maximam! O mentem pipere ſuperplenam, & ſale! Nulla res Deo, & creaturarũ orbi tot peperit glorias, tot genuit triumphos, tantas coronas reportauit, quàm præſepe, quàm ſpelunca, quàm infantia, quàm faſciæ. Quot faſciæ, tot diademata, quibus coronauit Deum mater ſua, coronauit, inquam, Deum mater, ſed quando coronauit? An in paradiſo ab illo condita? an quando a florido Dei ore accepit vitæ ſpiraculum? an quando diuinis elaborata manibus? Quin potiùs tunc Deum coronauit mater, quùm peperit trementem artubus, quùm fudit in præſepio, quùm vilibus faſcijs colligauit, tunc ſanè Deum diuiniori, ſublimiorique diademate ditauit. Siccine magnus Theologus Nazianz. orat. in Chriſti Natiuitate creationi hominis a Deo elaboratæ præponit eiuſdem Aſſumptionem in Deum ex vilitate, & infirmitate natalis. *O nouam*, ait, *& inauditam mixturam, qui eſt fit: ſecundum conſortium nobiſcum init, & quidem priori longè mirabilius: tunc enim id, quod præſtantius erat, nobis impertijt, at nunc eius, quod deterius eſt, particeps ipſe fit. Hoc priori illo diuinius, & apud cordatos multò ſublimius.* Et quidem laudandus erat Deus, quod hominem condiderit, quòd illum pulcherrimo corpore viuido ſpiritu donauerit, quòd nemore florenti ditauerit. Tunc enim pulcritudinis, diuitiarum, regijque fulgoris magnificentiſſimos effudit theſauros, maiora tamen, & longè admirabiliora

Nazianz.

A prætendit, cum hominem aſſumpſit reparandum. Quid ni? eius quod deterius eſt particeps fit, non ſplendentia, ſed obſcura, non ſublimia, ſed abiecta, non pretioſa, ſed vilia, ſed paupera ſibi innectit: *& hoc priori illo diuinius, & apud cordatos multò ſublimius*, adeo, vt dicat Auguſt. ſerm. 3. *quod iſta natiuitas potentiam diuinitatis honorauit*. Miraberis, potentiam infirmitate honorari? Audis infantem præſepio reclinatum, pannis inuolutum, trementem artubus, & intereà neſcis qualiter poſſit de potentia, & fortitudine laudari? Qualiter eius potentia effulgeat honorata? Equidem Toleti, vbi è chalybis maſſa dexterrimè enſes conflantur; videre erit fabrum gladiarium, qui vt experientia emptorem doceat, quàm præclarum enſem confinxerit, quàmque benè ipſum temperarit, arripit ipſe prior gladium, nudat, eumque flexilem monſtrans parieti impingere non reformidat. Itaque ipſum flectit, in gyrum rotat & ducit, vt cuſpidem ad capulum ipſum deducat. Quid hoc magni eſt? Plumbei aut ficulnei potiùs gladij, ſignum apparet, quem quocũque volueris inflectes. Id ſibi perſuaderet ignarus artis; verum qui ſapit tunc magni æſtimat gladium, cùm ita flexilem, & ductilem cernit, tuncque faber dexterrimè elaborati gladij valorem commendat, adauget pretium, cum illum crebris flexibus præmit, ac conuoluit. O verbum patris increatum, omnipotens ſermo penetrabilior omni gladio ancipiti! Barbarus ille erit, hæreticus, diuinæ artis penitus expers, qui medijs his natalitij apparentibus infirmitatibus diuinam effulgere virtutem non cerneret. Saxeo præſepio impactus flecteris, reclinàris, flexileſque conuoluuntur artus, lacrymantur ocelli, ageris

Auguſt.

(Margin letters: B, C, D, E)

ageris dormiturus. Verum hi motus ſub humanæ infirmitatis indicijs chalybem diuinum præſeferunt, maximèque admirandam diuinam potentiam reddunt. *Nam ſi veniſſet,* vt loquitur Cæſarius dial. 3. *vſurus poteſtate naturali nil admiratione dignum facere viſus eſſet, ſi aduerſus Angelum deſertorē decertaſset Deus, imò in arrogātiam extuliſset Diabolū quaſi Deo par fuiſset aduerſarius.* Venit ergo omnipotens ſermo, gladius acutus, flexilis, ductilis, humilis, & infirma amplectens, vt ſic victricem Diaboli poteſtatem redderet admirandam, adeoque honoraret diuinitatem, vt vel ex infirmitatibus ipſis Deus conclametur ipſe infantulus. Quò ſpectat illud Procli de Chriſt. Dom. nat. vbi ſic fatur, *ò myſterij magnitudinē! Miracula video & diuinitatem prædico cerno paſſiones & humanitatem non nego.* Expende duo illa, ex miraculis diuinitatem prædico, ex paſſionibus humanitatem non nego. Cur non dixit etiam humanitatem prædico? An paſſiones humanitatem non reddebant prædicabilem? Imò adeò diuinitatem ipſam exornabant paſſiones, adeò illam commendabant, vt maximum duxerit Proclus, ſi inter miracula, viſis paſſionibus, & infirmitatibus humanitatem non negaret, præſepe, faſcias, pannos, paleas, & omnia vilia, & abiecta diuinitatis vnguento madere conſpicatus. *Video paſſiones, & humanitatem non nego.*

§. VI.

Reclinatio pueruli in præſepio, Dei ad hominem amorem, inclinationem præſagit.

ABſciſſus ſine manibus diuinus lapis, præſepio reclinatus, imò

A allisus quid faceret, niſi ſplendentes amoris flammas iacularet? Etenim dicit, reclinauit eum in præſepio, ſanè vt totus eſſet paſcua amatorijs flammis. De illo filij hominis ſpectro Exechieli obiecto ait Propheta 2. cap. *A lumbis deorſum uidi ſpeciem ignis, & arcum.* Quæ verba acutè ruminatus Rupertus in arcu quamdam inclinationem & reflexionem Dei amantis notam ſic fatur. *Ante carnis aſſumptionem, quæ per lumbos ſignificatur, Deus generi humano iratus tantūmodo ignis conſumens erat; poſtquam autem carnem aſſumpſit, iam non ſolummodo ignis, ſed & inclinatio nobis eſt propitiationis.* Ecce quid paruulus natus, præſepioque reclinatus portendat, ſeſe ab ira in iridem effingit, dimiſſa vindicante ſagitta, ſeſe inclinat in arcum, plenitudinem effuſurus miſerationis, & charitatis. Sub Iordane apparuit quandoque vir factus hic diuinus, & cæleſtis arcus, nec diffugiunt Iordanis aquæ, vt quondam fugerunt ad præſentiam arcæ. Id quod expendit Chryſol. hom. 5. de Epiph. *Quid eſt quod Iordanis, qui fugit ad præſentiam arcæ legalis, ad totius Trinitatis præſentiam non refugit? Hic Trinitas exercet gratiam totam, totā ſecum loquitur charitatem, ibi elementa corripit, ut ſeruulos inſtituat ad timorem.* Quaſi dicat, quòd ſub arca legali Deus ſeueri numinis perſonā agens & timebatur, & fugiebatur, erat ignis ſolùm conſumens, ſolùm deuaſtans, fugam cunctis indicens mundialibus. Verùm poſtquam ſe in arcum inclinauit, & ad præſepe vſque reclinauit, iam non fugat; ſed trahit; non terret; ſed amat, totuſque loquitur charitatem. Ignis eſt non conſumens; ſed adeò fœderis arcui conformatus, vt nec nocere ſciat ipſis præſepij paleis. Quam Dei recens nati inclinationem ex igne

Ezech. 2.

Rupert.

B

C

D

Chryſo.

E

igne rubum non cõburente elegan- A ter expendit Theodotus Ancyranus hom. 2. de Chriſt. nat. dum ait: *Nonne illius, qui ad nos deſcendit, charitatem humanitatemq. in igne animaduertitis? Iudex inter iudicio obnoxios verſatur, neque tamen iudicium exercetur. Iudex inter reos demoratur neque vlli tamen pœna irrogatur, iudex præsto eſt non iudicaturus; ſed iuſtificaturus, non condemnationem illaturus; ſed medicinam adhibiturus.* Vt B hinc pateat ille ignis conſumens, & deuaſtans quàm ſit in indulgẽtiam, & amorem inclinatus ex eo quòd in præſepio fuerit reclinatus. Id quod eleganter reſpondit D. P. Chryſol. ſer. 29. cùm Ieſum peccatorum menſis recumbentem mirans ait, *Ieſus epulabatur, non cibis, ſed reditu peccatoris, vt reuocaret conuiuio humanitatis affectu dulciſsima ſui confabulatione diſcumbentes, quos ſciebat poſſe iudicis agnita poteſtate diſſolui, percelli terrore maieſtatis ſuæ, de nuda mox præſentia poſſe præſtari: uelatus humano corpore, qui homini uoluit ſubuenire. Occultauit Dominum, qui ſeruis dignatus eſt fiduciam non negare, maieſtatem texit, qui fragilem ſtuduit parentis amore complecti.* Hæc ille & D pulcra & mele plena.

Theod.

Chryſol.

§. VII.

Infans in præſepio ardua Euangelicæ doctrinæ conſilia efficaciter perſuadebat.

ADmirandam reddidit Deitatis fortitudinem omnipotens infantia, vt in præcedentibus explicuimus: nunc pergit Haias vates eiuſdem infantię gloriam magnis nominibus propalare, ſic c. 9. fatus, *Paruulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, cuius principatus ſuper humerũ eius: & uocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſæculi; princeps pacis.* Infanſne conſiliarius? An ab infantili ore conſilia Euangelica mundialibus legibus oppoſita perſuadentur homini cordato? Sanè infans conſiliarius optimus, & mundi leges damnat, & illis aduerſantia conſilia mentibus ingerit humanis. D. Bern. ſerm. de Natiu. *Nondum lingua loquitur, & quæcumq. de eo ſunt clamant, ipſa quoque infantilia membra non ſilent. In omnibus mundi iudicium arguitur, cõfunditur, confutatur.* Quis hæc poſſet; niſi paruulus? niſi infans?

Iſai. 9.

Bern.

Exorſus Titius v. g. litem, iuris lumina conſuluit, & ſimul omnes legum periti in eadem conſilia conſpirarunt, quibus ſi Titius paruerit, affirmant, minimè fieri poſſe quòd ſua C cauſa cadat. Sic rebus compoſitis, ſi quis naſutus vir Titio ſuggeſſerit omnia iuris lumina cæcutire, prudentum conſilia cunctorum eſſe falſa, peritorum vniuerſorũ oraculis oppoſitam terendam viam, quando id Titio homini cordato perſuadet? imò potius ab illo meritò irridebitur, & reſpuetur vt vanus. At ſi puerulus aliquis planè infans è genitricis gremio clara voce intonuerit caſſa, & vana literatorum conſilia prædicans, proculdubio is nemini non probabitur, cuius etiam conſilium auidè arripietur, vnus & verus habebitur paruulus conſiliarius. Id quod eleganter expendit D. Ambr. in Virguncula Agnete, cuius verba de excelſiſſimo Deitatis myſterio eò plauſibiliora, & vendibiliora E extiterunt; quò à tenerrima infantula proferebantur, *Obſtupuere uniuerſi*, ait, *quòd iam diuinitatis teſtis exiſteret, quę adhuc arbitra ſui per ætatem eſſe non poſſet. Effecit denique ut ei de Deo crederetur, cui de homine adhuc non crederetur, quia quod ultra naturam eſt, de authore naturæ eſt.*

Amb.

Vnus ergo paruulus nobis datus, & A natus optimus factus eſt cõſiliarius, qui ſolus efficeret, vt ei crederetur de his rebus conſulenti, quę omnino mundialium omnium legum prudentibus aduerſabantur. Vnus paruulus diuitias fallaces, voluptates mortiferas, ambitionem euanidam oſtendens; paupertatem, humilitatem, abiectionem conſulens, probatur, veritatiſq. teſtis exiſtit, qui adhuc arbiter ſui per ætatem eſſe non B poſſe videbatur, quia quod vltra naturã eſt, de authore naturæ eſt. Hinc Max. cenſet D. Maxim. hom. 1. de Chriſto apud Pilatum, innocẽtiſſimæ Suſannæ felicitatem, ꝙ iudicem puerum fuerit nacta. Sic enim ait: *Condemnatur Suſanna, condemnatur & Dominus, ſimilis erat in vtroque cauſa iudicij; niſi quòd meliore vſa eſt iudi-* C *ce Suſanna, quàm Dominus. Hunc audit vir, qui Phariſæorum ſeditionibus terrebatur; hanc audit puer, qui ſancto Spiritu replebatur.* Et ideo innocentiam Domini prædicans vir Pilatus non perſuadet, innocentiam Suſannæ commendans puer Daniel maximè perſuadet, quia quod vltra naturam eſt, de authore naturæ eſt.

§. VIII.

Media in vilitate præſepij maximè Deus innoteſcit creatis oculis.

EXpungebant Hebræi à verbis Iſaiæ relatis verbum illud *Deus*, faſtiditi, vt ait Procopius, quòd puer Deus dicatur, imò nullibi Deus magis innotuit, quàm dum infans inter duo animalia in præſepio reclinatur. Huc crediderim ſpectaſſe illud, Ioan. 1. *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre*, Ecce tibi quando vnigeniti Dei gloria oculis intuentium paret, (Ioan. 1.)

cùm caro factus noſtris incubat incunabulis. Extat penè huius loci commentator D. Cyril. lib. 1. de recta in Chriſtum Dominũ fide, his verbis, *Illud Verbum, quod inexplicabili modo ſupra omnem humanæ mentis captum eluxit, ex Deo Patre in humanam naturam deſcendẽs, & in id quod non erat ſe demittens, ex muliere quoque naſci dignatum eſt. Non quò in ea exinanitione vſque perſeueret; ſed vt Deum ſe eſſe oſtendat, atq; in naturæ noſtræ forma in terris appareat.* Vbi maximè ponderandum eſt, ꝙ ideo verbum Patris exinaniatur ex muliere naſcens, vt Deum ſe eſſe oſtendat, appareatq. Deus. Etenim ferè nullibi Deus magis innoteſcit, nullibi clariores ſuæ Deitatis fulgurat radios, quàm media in exinanitione natalis. Nemo putet, ſe Deum vidiſſe (de viſione loquor quæ fit per exteriores effectus) qui cum præſepio accubantem non vidit. Quærit meritò Anaſt. Sinaita lib. 4. in Geneſim, cur Deus primas impoſuit perficiendæ terræ manus, deinde cælo? ait, *In principio creauit Deus cælum, & terram: terra autem erat inanis, & vacua:* quam ante omnia viridantibus herbis honeſtauit, floribus conueſtiuit, plantis ditauit, cryſtallinis rigauit fluentibus, varijs repleuit animalibus. Tribuſq. in eo opere diebus primis conſumptis, comptutus radijs cælum acceſſit diuinus artifex. Cur hoc ita præpoſterè, vt videtur, ordinatum eſt? *Propterea*, ait Sinaita, *ante cælum terra ornatur, quoniam ante Angelos terra, & terrageniti homines Deum per carnem vidimus.* Etenim licèt ab orbe condito Angeli Dei fruerẽtur viſione; tamen quaſi Deum non videront vagientem in cunabulis. Tunc primò Deus viſitur, tunc eius Deitas maximè claret, quàm pręſepij obducitur paleis. Vnde magnus Athanaſ. celſiſſi-

Cyrill. Sinait. Gen. c. 1. Athan.

celſiſſimam Dei maieſtatē humanis obductam vilitatibus ſic mirabūdus ait: *Qui in cælis liber eſt, in terris deſcribitur. Illic Dei filius, hic ſeruus: illic Rex, hic ſubditus: in cælis diues, in terris pauper: illic diuino ſedet in ſolio, hic in agreſti naſcitur ſpelunca: illic in paterno eſt ſinu; hic in paruo reclinatur præſepio. Quis non admiretur ſuperna, & ſublimia illa cum humilibus, & paruis collata?* Rectè quidem admiranda Deitatis decora non a fulgenti prædicat ſolio; ſed a præſepis, & ærumnarum collatione nititur indigitare. Etenim hominis Regis virtus non tam claret in regio throno, quàm in arena, & ſanè is eſt Deus noſter, cuius Deitatis gloria tūc euidentiſſimè patet, cùm puluerulentus in medijs paupertimi natalitij ærūnis verſatur. Babylonius ille tyrannus apud Danielem, vt diuinitatem oſtentaret, auream effingit imaginem, ſimiliter & fornacem accēdit, cuius flammis immiſit tres ſanctiſſimos pueros ligatos, quibus ſtatim quartus alius Dei filio ſimillimus apparuit, vel ipſo tyranno teſtante, *Species quarti ſimilis filio Dei.* Ad hæc Chryſoſt. *Quid tale potuit imago inanis monſtrare? Ecce Dominus in auro non lucet; ſed in flammis oſtenditur.* Et ſanè tunc elucet Deus, tū viſitur clarè, cùm flammis dant materiam præſepis paleæ, non etenim aurum: non cæleſtes gazæ; ſed infantilia membra, ſed faſciæ, ſed vagitus faciunt Deum conſpicabilē. Hinc dulcedine manat Gilliberti lingua, dum ſer. 21. in Cant. ſic Angelicos Spiritus euocat ad ſtabulum. *Vos verè & plenè filiæ Sion, quæ ſemper intuemini faciem Patris, egredimini & videte, egredimini de recondito illo ſinu intimæ viſionis, de ſecreto lucis inacceſſibilis. Nouum vobis terra noſtra præſtat ſpectaculum. Nouum enim facit Dominus ſuper terram ab æternis ad terrena vos prouoco. Mira hæc inuitatio; ſed neſcio quo pacto æterna illa, quæ in ſeipſis ſemper noua, & miranda ſunt in eo, quod factum eſt in terra nouum, noua magis, & miranda refulgent. O beata hæc in terra nouitas temporalis, quæ antiquam illam, & æternam nouitatem Angelicis aſpectibus in amplius innouauit!* Etenim diuinitas incarnata ea immiſit decora aſpicientibus Angelis, vt quaſi nunquam viderint, ſic nouam pulcritudinem mirarentur.

Dan.

Chryſ.

Gillib.

§. IX.

Infans recens natus ſeſe hominum declarauit patrem.

FVturi ſæculi pater vocatur ab Iſaia recens natus paruulus, paruulus, inquam, ille, cuius vt in carne aduentum contenderet, aiebat illa Cant. 1. *oſculetur me oſculo oris ſui*, idē reputans & Deum repueraſcere, & oſculum infigere naturæ humanæ. Ecquis eſt animus, qui naſcentis paruuli oſculum efflagitat? *Intellige mihi*, ait Ambr. *carnem illam, quæ madefacta fuerat in Adam ſerpentis ueneno quæ criminum marcebat fœtore, eandem plurimis edoctā oraculis, quod uenturus eſſet Deus, qui ſerpentis illecebris excuſsis Sancti Spiritus effunderet gratiam, in habitu ornato cum uerecundia orare dicentem; oſculetur me oſculo oris ſui.* Itaque a ſerpente infecta caro peccatrix, gnara Deum, in ſerpenti nos mores excandeſcens, venturum aduentum optat, & oſculum efflagitat. An ne a puero ſerpentis reguli interfectore, exterminatore, ſerpentinis ſibilis madida caro oſculum expectabit? Cur non potius mortem timebit & flammas? Cur veneno oppoſitum auſterū aliquod remedium non expoſtulabit? Sanè Patris eſt, oſculo filium reddere ſanitati:

Cant. 1.

Serm. 1. in Pſal. 118.

nitati: prodigum filium recipiẽs pater Luc. 15. *oſculatus eſt eum.* Id quod eleganter & acutè expendit Chryſol. ſerm. 4. *Sic pater emendat, ſic peccanti filio dat oſcula, non flagella: delicta nõ videt vis amoris, & ideo pater peccata filij redimit oſculo.* Hunc agebat filius Dei patrem, cùm ſeſe iunxit ſimillimæ carni peccati, pater, inquã, erat, dum per intimam ſui vnionem, & coniunctionem ad carnem, carnem redimere parabat. Sic pater viſitur, dum infantili carni adnatus, intimè infixus quaſi oſculo redimit peccatricem carnem. Sic naſcentis Dei redemptionem, quæ poſtulabat, non aliam credens, quàm redemptionem a dulciſſimo parente peractam petit, oſculetur me oſculo oris ſui. Accinit Chryſoſt. hom. de turture, vbi ſic inducit Eccleſiam gementem, & ſuſpirantem. *Ego Eccleſia ex gentibus non iam volo per Moyſem, & Iſaiam, aut Hieremiam, & alios vates; ſed ipſe veniat, cum ipſo volo ore ad os loqui, ipſe veniat, & oſculetur me oſculo oris ſui. Audio Hieremiam dicentem de ipſo, graue cor eius præ omnibus, & homo eſt, & quis cognoſcet eum? Ipſum deſidero, veniat, & oſculetur me oſculo oris ſui? Audio Amos dicentem de eo. Ecce homo ſtans ſuper murum adamantinum, & adamas in manu eius: ipſum quæro, veniat, & oſculetur me oſculo oris ſui.* Proh amoris audacia! Intonante Deo apud Syna perterritus populus electus dicebat, nõ loquatur nobis Dominus; ſed Moyſes, & Eccleſia ex gentibus ait, non loquatur Moyſes, nec Propheta; ſed mihi Dominus ipſe loquatur. Illi verba ab ore Dei venientia canebant; hæc labra labris infigere exoptabat. Deterrebant Prophetæ Dei grauiſſimum, ſeueriſſimum aduentum, adamantinum pectus, effigiantes, & illa adhuc clamabat, veniat, & oſculetur me oſculo oris

Luc. 15.
Chryſol.
Chryſ.

A ſui. Vnde hoc mulier? a graui Deo; ab adamantino cur oſculum expectas? Sanè pater eſt, neſciet peccatricem prolẽ, niſi per intimam coniunctionem; niſi per oſculum redimere, ſi veniat oſculabitur, ſi apparet in Bethleem, non alio modo, quam oſculaturus hominem, & ſic vt pater redimens apparet.

B

§. X.

Fructus pacis à præſepis fœno cœpit mature ſcere.

QVi Dominus exercituum in arena, in caſtris per tot ſæcula degit, dum electum populum ditaret bonis terrenis, iam meliora teſtans, abdicatis ſæculi diuitijs, paupertatis aſſertor naſcitur in C præſepio, & princeps pacis a Propheta aſſeritur, *Vbi enim meum, & tuum*, ait Chryſoſt. *ibi omne litium genus & contentionis occaſio: ubi autem hæc non ſunt, ibi ſecura verſatur pax, & concordia.* Igitur vbi in vili præſepio omnimodam paupertatem ſeuit nudus puerulus, ſtatim pacis fœcundiſſimas ſegetes maturas oſtẽ-D dit. Dauid Pſal. 71. dicebat iuxta vulgatam: *deſcẽdit ſicut pluuia in uellus.* Verùm multis viris doctis Hebraicè eadem verba de filij Dei in carnem aduentu ſic ſonant: *deſcendet ſicut pluuia in herbam reſecatam, & ſicut ſtillicidia ſtillãtia ſuper terram. Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis.* Etenim cùm primum reſecata herba præſepis, fœnum rore di-E uino maduit, copioſiſſimas & abundantiſſimas pacis ſegetes nobis metendas dedit. Quod ex Angelico ad Chriſti Domini puerperium cantico auſpicatus eſt D. Greg. Niſſen. orat. in Nat. dum ait. Quinam plaudentiũ ſonus? gloriam clamant in altiſſimis Deo. Cur diuino numini, quod in altiſſi-

Chryſ.
Pſal. 17.
Lorin.
Niſſen.

altiſſimis cernitur, gloriam tribuũt? Quoniam, inquiunt, & in terra pax. Ob hoc ſpectaculum gaudio perfuſi ſunt Angeli, *Et in terra pax. Quæ prius deteſtabilis erat, quæ ſpinis, ac tribulis plena ſolitudo, quæ damnatorum exilium, quæ belli regio, hæc pacem ſuſcepit. O rem admirabilem, ueritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cælo proſpexit! Talem dedit homini terra fructum ſuum.* Sanè pax fructus ortus a terra; ſed a qua terra, a terra fęno, & paleis Deum halantibus plena. Hæc naſci pacem fecerunt, & matureſcere, vt inde eleganter dicat Iſaias cap. 52. iuxta Tert. *Quam maturi ſunt pedes euangelizantium pacem*. Omnia Iſraelitica ſcatebant bellis, vix poſt mille certamina pax erumpebat, & vel in ipſo exortu interibat, nullus tunc pacis fructus tempeſtiuus. Tandem terra fœno, paleiſque diuini roris madidis ſeſe operuit, & fructum pacis, & tempeſtiuum, & maturum hominibus porrexit.

Lib. 5. contra Marc. c. 5.

Igitur naſcenti Deo factus eſt in pace locus eius, præſæpe requietiſſimæ pacis, Deo eligitur hoſpitium. In extremæ pacis commẽdationem aiebat ille, gladios conuertendos fore in vomeres, multiplicantur modò pacis, & requiei ſigna, cum papiliones, cùm tentoria, ſub quibus Deus militans per tot ſæcula degit, mutantur in præſepia. Vnde eleganter Eſichius ho. 2. de Virg. Maria his ſic loquitur Deum verbis allectorijs, *Surge Domine in requiem tuam, quam ſuper terram præſcripſiſti, & in Bethleem conſtituiſti, utpote ſtabulum, præſepe, & faſcias*. Iam bella omnia abierunt, iam non amplius præcinctus ſub papilionibus ages. Ecce gladij conflantur in vomeres, turres in ſtabulum, tentorium, pręſepe, baltheus in faſcias; hinc tua pullulat requies, hinc pax alma. Hinc etiam

Eſich.

A Nazian. orat. de Nat. nos iubet exultare, dum inquit, *Nunc autem Domini Natiuitatem accipe, & præſulta; ſi minus, ut Ioannes ab utero; at certe, ut Dauid ob requiem arcæ*. Vbi pondero quàm bene Theologus, & quã acutè vtatur ſimilitudine arcæ, cuius requiei anxius Dauid, poſt finita bella, dum templum conſtrueretur, locum domi excogitauit, vbi locaturus arcam portitores præcedebat præſultans, & pſallens. Sic modò fideles Dominum exercituum pacificum natum, dimiſſis tentorijs, ſub quibus præliaturus ſtabat, in præſepio reclinatum, ibique quieſcentem æternum duratura pace, miraremur præ gaudio præſultantes. Naz.

B

§. XI.

C

Fragilis, & infirma Deifici pueri caro efficaciam Deitatis acuit.

QVid efficacius igne? Quid fragilius vitro? tamen per vitrum igniti radij exilientes acuuntur, maximè, miramque inde capiunt efficaciam, ſiue ad comburendum, ſiue ad illuminandum. Ita crediderim, diuinitatem per fragiliſſima vagientis puerulí mẽbra nouo indutam fuiſſe robore, vt vniuerſum mundum illuminaret. Id quod pulcherrimè attingit D. Baſil. hom. Natiuit. *Pellucebat diuinitas per humanũ corpus, perinde, ac lux quædam per uitream capſulam, eos illuminans, qui cordis oculos mundos habebant*. Expende ſimilitudinẽ, perinde ac lux per vitream capſulã, ſemper vitrum exceptam lucẽ acuit, & non rarò lux, ſiue cryſtallo, ſiue vitro accedens fulgurat igneos radios. Cum fragilia, & infirma infantis Dei membra cernis, cùm lacrymulas vagientis miraris, puta vitrea quædã, & quaſi buccellas cryſtalli, medijs, quibus lux increata eos fulgurat Baſil.

D

E

Cyrill. Hier. gurat radios, qui illuminent orbem terrarum. Ita D. Cyrill. Hieroſ. de occurſu Domini. *Idem vagit in cunis, & mundo vitam, gaudiumque impertijt*. Antea vix paruum populum Deitas illuminarat; ſed modò per vitrea membra, per cryſtallinas lacrymas infantis, tranſuerberata, totum vniuerſum mundum repleuit flammis. Abner mortuo 2. Reg. c. 3. Dauid plorauit, & maximè ſibi animos deuinxit populares. Sic Theodoretus q. 13. *Rex quidem dolore motus luxit, & eſt lamentatus; lamentatio autem auxit populi beneuolentiam*. Ita nouus Dauid in Bethlehem natus dum infans vagit in cunis, inter lacrymas illum emittit amoris ignẽ, quo ardeat orbis terrarum, puer vagit, & vagitus orbis beneuolentiam adauget. Prædictæ excogitationi

Rupert. vim addit Rupert. lib. 2. de D. offic. cap. 5. vbi diuinam virtutem in Euchariſtia maximam ſic probat, *Horum omnium forma, facieſque vera ita ſecretò repræſentatur in canone; eorumque procurſu, & verè viuo flumine verum ſuper panem, & vinum confluente, tam diuinitatem, veramque humanitatem Chriſti cælo ſedentis excipimus, quàm ueram ſubſtantiam ignis à Sole ſuppoſita cryſtalli, ſphæra exigua quotidie mutuare poſſumus*. Perpende quæſo exempli elegantiã, quippe Sol altrinſecus lucem ſolùm emittit, cui ſi paruulam cryſtalli ſphæram ſupponamus, igneſcentes radios ab illo facimus fulgurari. Sic diuinitas ab alto ſedis ſolio virtutes emittit, & gratias, verùm recepta, ſiue in carne, ſiue in ſpeciebus panis tanquam in cryſtallo ardentes eiaculatur virtutis ſuæ radios, quos miretur, & paueat aduerſarius. Ita

Greg. D. Greg. libr. 2. Moral. cap. 17. *Venit humilis, quem, & ſuperbus hoſtis admiretur, quatenus qui fortia diuinitatis eius deſpexerat, etiam humanitatis eius infirma pertimeſcat*. Vt hinc pateat, quàm efficacior diuinitas apparet ex carnis infirmitate, quandoquidem quæ nuda ab Angelis reprobis deſpicitur, incarnata pauorem incutit illis, & timorem maximum, vt dicat D. Greg. Niſſ. orat. 5. de Reſurr. Dom. *Vbinam tuus eſt, ò mors, aculeus? ubi tua eſt, inferne, uictoria? decorem induit, induit Dominus potentiam, & accinxit ſe. Potentiam dicit ſalutis diſpenſationem per carnem factam. Quandoquidem nihil illa potentius*. Sic vbi Deum potentia carnis indutum vidit, fortiſſimos quoſque hoſtes irridet Niſſ. ideò nil magis graue extitiſſe putat hoſtibus, quàm paſſibilis hoc indumentum carnis, quod videntes illi Luc. 23. clamabant, *Tolle crucifige eum*. De quo Niſſ. vbi ſupra, *Etenim meritò clamabant, Tolle, tolle, crucifige eum: grauis enim ipſis erat diuinitatis cum carne conuerſatio*. Sic ille. — Niſſ. — Luc. 23. Niſſ.

§. XII.

Pueri vagientis lacrymæ paradiſum homini propinabant.

Olim *fons aſcẽdebat de medio paradiſi*, vt audio, quo vitales fructus nutriebantur, ſed modò qui fontes è pueri Deifici oculis ſcaturiunt, mille paradiſi oſtendũt aditus, mille recreant hortos voluptatis. Plurimi, vt paradiſum inuenirẽt, longiſſima fluuiorum menſi ſunt ſtadia. Alius Nilum penè totũ tranauit: alius, iſq. Luſitanus, exarauit Gangẽ. Proh Deus immortalis, quàm certò paradiſum inueniret, qui ſe committeret his Deificis fluuijs lacrymarum. De cuiuſcumq. ſanctè dolẽtis lacrymis dixit acutè Abbas Cellenſis lib. de panib. c. 12. quod in Deifici infantis lacrymis certã omnino habet veritatem, nimirum, *aqua hæc aut facit, aut inuenit*

inuenit paradiſum, cũ enim profuſione lacrymarum tota irrigatur conſciẽtia, ligna producuntur fructus vitæ facientia. Quid verius? Quid elegantius? Sanè dum puerulí madere genas, dũ oculos manare lacrymas, dumq. illis arentia præſepis ligna doles irrigari: hoc maximè perpende animo, ꝙ fontes hi è medio paradiſi aſcendunt, vt rigent orbem terrarum, ꝙ aqua hæc, aut faciat, aut inueniat paradiſum. Id quod voluit poſtmodum ſignificare ipſe Saluator, quum hora diei ſexta fontem adit piſcaturus mulierem Samaritanam Io. 6. c. Cur hora ſexta? Chryſoſt. *Venit hora ſexta, quandoquidẽ, & cùm Eua mandatum in paradiſo tranſgreſſa eſt, hora erat quaſi ſexta, ideoq. Samaritana ſeruata eſt in fonte eadem hora:* vt nimirum fons contraponeretur arbori, & dulci cibo panis lacrymarum, & quando Diabolus per arborẽ frugiferam mulierem paradiſo priuauerat, videretur Chriſtus per vagitus, per lacrymas eandem mulierem iterum paradiſo donaſſe: aqua enim his diuinis ocellis manans, aut inuenit paradiſum, aut facit. Vnde eleganter Chryſoſt. ſui memor hom. de Io. Nat. ſic extollit vagientis pueri efficaciam. *Illic probro affectus fuerat paradiſus; hic ſpelunca effecta eſt glorioſa, illic duo Adam & Eua expulſi ſunt a peccato, hic fines orbis terræ deducti à gratia. Non habemus ampliùs ſuſpectam exilij exprobrationem, non extimeſcimus ampliùs clauſtra portarum paradiſi.* Ignea romphea extinguitur tantis lacrymulis infantis, aditus paradiſi patet, in quo æternandus homo his potius lacrymis.

Hom. de Samarit.

A B C D E

§. XIII.

Verbum diuinum hominem induit, vt diuinas virtutes hominibus perſuaderet.

IDeo, crediderim, paruulus datus eſt nobis, vt efficiamur ſicut paruulus iſte, vt noſtræ paruitatis forma ſtimulati diuina etiam nitamur operari. Quod attigit Ambr. Pſalm. 36. *Ex illo puero qui antequam ſciret vocare patrem, & matrem, capit ſpolia Damaſci, ſancti vocati ſunt pueri.* Etenim pueri ad arenam vocamur; ſed pueri de genere illius, qui nænias pueritiæ diuinis operationibus condiunt, vt hũc noſtri generis puerum ſpectãtes diuinas virtutes ebibamus. Huc ſpectant Drogonis illa ingenio plena verba, *Feciſti ergo mihi, Domine, de corpore tuo ſpeculũ animæ meæ.* Sanè Dominicum corpus mihi ſpeculum obiectum eſt, ſpeculum, inquam, in quo caro ſimilis carni peccati elucet, vt nos in diuina opera trahat. Cuius rei rationem, vt percipiatis, accipite ex D. Nazianz. elegantiſſimam artem, qua quis auem ad verba traxerit humana.

Ambr.

Lib. 1. de Sacram. Domini. Paſſ.

Nazianz.

Quam viſa in ſpeculo ſturni depicta figura
Edocuit, virq. ingenio præclarus, & arte
Stans retro; ſturniq. in imagine fallens,
Dum ſua furtiua modulatur carmina voce.

Itaque ingenioſus artifex obijcit pſittaco, vel ſturno ſpeculum, & ipſe ſtans retrò quoad poteſt ad auium ſonum deflectens vocem humana verba facit, quæ, vt percipit ſturnus aſpicit ſpeculum vnde exilijſſe credit, & ſui imaginem in ſpeculo cernens imaginatur verba illa ab altero ſui ſimili eſſe profecta, in quæ & ipſe audet, & ſic fatur. Ecce modò Drogonis acumen, dum inquit, *feciſti Domine de corpore tuo ſpeculum animæ meæ.* Speculum nimirum corpus Chriſti obijcitur, & ſtans retrò verbum latens diuina loquitur, diuina patrat, virtutes agit, vt homines intuiti ſpeculum, imaginemque ſuæ carnis, ſuæ paruitatis, & infirmitatis

tatis ibi conſpicati in diuina facinora, quaſi a ſui ſimili profecta audeant, ſicque bono dolo deluſi imagine peccatricis carnis, filiorum Dei operationes peragant, ſui ſimilem hominem imitantes. Crediderim hoc etiam ſuboluiſſe Athanaſ. orat. de Incarn. verbi, dum ait, *ſubiecit ſe ipſum Verbum Dei, ut per corpus appareret, quo ut homo iam factus homines in ſe traduceret, eorumque ſenſus ad ſe reflecteret, vt illis veluti hominem conſpicantibus ex opere deſignatione perſuaderent ſibi, &c.* Expende qualiter conſpicantes hominem latentis verbi facinora ſibi homines perſuadent, adeò, vt inde colligat D. Cyrill. rationem, qua non Angelos, ſed ſemen Abrahæ Verbum apprehenderit, *Debuit*, inquit, *per omnia fratribus aſſimilari, fratribus per omnia ſimilis, & verè homo factus, vt per paupertatem ſuam nos ditaret, qui ſimilitudinem illius ad præcipuum bonum ſuum conſcendimus Dij, ac Dei filij per omnia conſtituti.* Ecce tibi dum noſtri ſimilis apparet, humilis puer, nos ſimilitudine illius tracti in Deificas nitimur virtutes filij Dei per omnia conſtituti, & effecti, ſicut ille diuinus paruulus.

Athan.

Cyrill.

§. XIV.

Filius Dei fit etiam filius hominis, vt hominem à perditione tutaretur.

NOn ſolùm paruulus datus eſt nobis Deus, vt effecti, ſicut ille, paruulus, eius ebiberemus diuinitatem. Sed inſuper filius nobis naſcitur, filius hominis, vt parentem perditum labefactatum poſſit in priſtinum ſtatum redintegrare. Vnus Richard. de ſancto Victore in Pſal. 28. ſufficiat tanti filij hominum præcel-

Rich.

A lentias decantare. *Felix*, inquit, *homo eſt, cui præſtò eſt cùm uoluerit habere filium non qualemcumque, ſed Deum. O quanta dignitas hominis filium habere Dominũ maieſtatis! Audi homo, auſculta homo, tandem erige ſpem, exhilara faciem. Si confunderis de Patre tuo, confide tamẽ de filio tuo: ſi erubeſcis in Parente, exulta in prole. Maior hic ad erigendum, quam ille ad* B *deijciendum, per illum eiectus à paradiſo; per iſtum glorificandus in cælo. Res mira, & admiratione digna, ut unus idemq. ſit filius Dei uiui, & filius hominis morituri: dicam ac mortui? Sed fortè tunc incipit uiuere, cum incipit talem filium habere. O quanta humilitas omnipotentis! O quanta ſublimitas hominis! Deum habere hominẽ patrem, humilitas incomparabilis; ho-* C *minem habere filium Deum ſublimitas ineſtimabilis.* Adeò lacte & melle maduit lingua illius. Filius datus eſt nobis Deus, filius hodie naſcitur, & filius, cui perditiſſimorum parentum ſit cura. Memini apud legis peritos nõ ſemel filium parentum curam & tutelam ſubire. Sic cauetur *L. His qui in ea. ff. de tutoribus & curator. datis ab his*, vbi inquiunt, *etiam filium, ſi* D *ſobriè viuat, patri curatorem dandum.* Et ideo crediderim natũ, ſiue datum hominibus tãtum filium, quem hominum cura ſollicitet, penes quem ſit hominum parentum tutela, & reparatio. Hanc iuris legẽ in hominibus obſeruatam cum pondero, viſus eſt mihi maximè ſuffragari ille vates qui aiebat, *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ.* Ecce filius E nobis promittitur oriundus Sol iuſtitiæ, cur iuſtitiæ? An quia filius ſubſcribens iuri Romano, ſub quo naſcitur; tutor & curator perditiſſimis parentibus datur? Sanè id inſinuat Ambr. lib. 1. officior. *Magnus iuſtitiæ ſplendor, qui alijs potius naſcitur quã ſibi; opem alijs ferat, pericula ſuſcipiat aliena.*

Zach. 2.

Ambr.

aliena. Et quidem is ſolum adimplet A filius iuſtitiam, qui ſub tutoris lege aliena pericula ſubit, ſuique immemor attendit parentum perditioni, & damnis. His lucem capiat pulcherrima D. Cæſarij Nazian. fratris excogitatio. Is enim meditatus Ioannem Ieſu pectori inhærentem, ſic patris hominis ius in filiũ ęſtimat. Dial. 3. *Neque alius quiſquã incarnati Dei, & verbi auſus fuit attingere illud for-* B *midabile pectus, ſuper quo hic Ioannes velut pater ſuper filium diffuſus recubuit, inde de Verbo Verbum hauſit*, &c. Equidem audet Ioannes pectori Ieſu inhærere, ſed qua id fiducia facit? Sanè qua pater ſuper filium, Æſtimat Ieſum filiũ hominis & ipſe, vt homo & pater, nigro in peccati obſtrictus carcere, de filij pectore ſumit remedium ſalutare. Reuoca C in memoriam illud a Val. Max. decantatiſſimum facinus lib. 5. quò fęmina Cymona patrem ſuum cuſtodiæ, & vinculis traditum vt inedia conſumeretur, ipſa clam velut infantem pectori ſuo admotum ſuſtentauit. Igitur de paternæ neceſſitatis iure, Ioannes in Ieſu pectus audet vt pater, qui inediam Verbi coactus pati, de filij pectore quærit ſaturita- D tem, & Verbum de Verbi pectore haurit. Hinc adeò perditiſſimorum parentum cura, tutelaque ſe obſtrictum filius hominis duxit, adeò ſibi filio hominis adnatũ putauit, quòd homines tutaretur, vt nemini cognomen filij hominis conceſſerit, qui hominibus tutandis curandiſque operam non nauauerit. Id quod

In Dan. 8. in Daniele & Ezechiele acutè D. E Hieron. perpendit. *Crebro*, inquit; *ad Ezechiel dicitur, fili hominis, & ad Daniel raró*, (ad alios numquam.) *Quorum vterque in perſona eius, qui dixerat, filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet, captiuum populum cõſolabatur*. Ecce è Prophetis ſolum Danieli, & Ezechieli conceſſit Deus, vt filij hominis decorarentur vocabulo, vtpotè qui veri filij hominis vices gerentes perdito generi opitulabantur. Vnde eleganter Irenæus lib. 3. cap. 39. confundit Iren.
Valentinum negantem Verbum diuinum verè filium hominis extitiſſe, imò extitit, & ſe, ait, *filium hominis confitetur, & beatificat mites, quoniam ipſi hereditabunt terram*. Hæc Irenæus filij hominis veritatem in Chriſto educens ex eo quòd homines beat, terrenæque reſtituit hereditati iam olim amiſſæ per primi parentis peccatum.

§. XV.

Filius Dei in præſepio apparet, vt fœno mundialis gloriæ bruteſcentes homines ad rationalem uitam alimonia ſalutis ineſcaret.

POſt perditorum hominum curam ſuſceptam diuiniſſimus tutor ſalutis alimoniam vt pupillis pararet, ſeſe præſepio dedit. Etenim carnalium hominum gloria quaſi flos fœni meritò ab Iſaia decantatur, quo fœno homines paſti adeò in brutorum naturam abierunt, vt nihil, præter ventrem, diuinum reputarent. Hinc eleganter pſaltes, *comederunt, & biberunt, & ſurrexerunt ludere*. Quod expendens Clemen. Alex. 1. Pædag. capit. 9. ait, *ſaturati ſurrexerunt ludere; ſaturati autem Grecè eſt quaſi dicas, fœno repleti, nempe qui à ratione alienam alimenti plenitudinem, hoc eſt fœni repletionem, non cibum dixerit. Quoniam abſque ratione ſatiati, abſque ratione ludebant*. A præſepio, a fœno, a mundanis gloriolis, & voluptatibus ſaturi quid ructarent, niſi diuinitatis luſus, & illuſus? Modò Verbum ingreditur præſepium, vt fœnum exſufflet, Clem. Alex.

ſufflet, & ineſcatos homines cibo ſalutis ad vitam rationis participem trahat. *In præſepi namque Dei proponitur Verbum*, ait Theodotus, *vt licentiam habeant rationalis, & irrationalis participari cibo ſalutis*. Iam non fœno paſcantur homines, quo vana eructent ſimulacra, quo inſtar brutorum ſaturati, inſtar brutorum colant muta animalia, ventremque Deum habeant. B Sed cibo ſalutis, vitæ pane refecti diuiniſſimum Deũ habent, veræque diuinitati quicquid extiterit animale faciant. Vnde Verbi diuini œconomiam commendans D. Gregor. Niſſ. hom. 6. in Cant. ait. *Hic eſt Paſtor bonus, qui non fœno paſcit gregem; ſed puro lilio paſcit oues*. Igitur flos campi, & lilium conuallium Chriſtus paſturus homines in præſepio iacet, C vt ex ſufflet fœnum voluptatum carnalium, vt iam homines rationis cibo floridiſſimo paſti non abſque ratione ludant, ſed rationis participes facti rationalis vitæ, veræq. religionis ludum aperiãt. Et benè paſti, benè ludãt, quales poſt ſobrium paſtum ludebant ſancti illi coniuges Rebecca, & Iſaac Gen. 26. cap. *Iſaac* (inquit Clem. Alex. vbi ſuprà c. 5.) D *riſus, Rebecca tolerantia. O præclarum ludum, ac diſciplinam! Riſus à tolerantia adiuuatur, & Rex qui eà attendit, ſtupet, & admiratur ſpiritum eorum, qui ſunt puelli in Chriſto, qui in tolerantia vitam agunt. Et hic eſt diuinus ludus, ac diſciplina. Quid enim aliud viro ſapienti & perfecto magis conuenit, quàm & ludere & collatari? Per honeſtarum rerum tolerãtiam,* E *& bonorum adminiſtrationem dies feſtos cum Deo celebrantem*. Sic Abimelech Rex poſt cibum vidit Iſaacum ludentem cum vxore, riſum cum tolerantia, quibus præfigurabatur, qualiter homines, fœno iumentorũ excluſo, florido Verbi lilio paſti, tolerantiam edocti dies feſtos a- A gant. Sanè vix vitalis cibus in præſepio apparuit laborum omniũ ſuggerens tolerantiam, & ſtatim magnũ gaudium canentibus Angelis, Paſtoribus annunciatur. Etenim qui verbo paſtus, eius enunciatur tolerantia, ad riſum, ludumque reſurgere neceſſe habet.

Hom. de nat. Salu. habetur in appendice ſexti tomi Concil. Ephe.

Niſſ.

Cl. Alex.

§. XVI.

Filius Dei non naſcitur in frequentia creaturarum.

AVdio recens natum puerum præſepio reclinatum, quia *Nõ erat locus in diuerſorio*, & meritò vbi tanta hominum multitudo hoſpitabatur, non erat locus naſcituro Domino, qui conſortium faſtidit creaturarum, qui ſolus amat recipi, & adorari. Transfigurati Domini gloria captus Princeps Apoſtolorum clamabat; bonum eſt nos hic eſſe, Domine, faciamus tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, Eliç vnum. Reſpuit quàm primum Dominus Petri conamina; ſed præſtat repulſam Petri pulcherrimis Timothæi Antiocheni verbis prælibare, qui ita depingit Dominum ratiocinantem. *Quid ais, Petre, ſimul me & Dominum & ſimilem ſeruis facis? Occaſionem blaſphemiæ Arrio prabes, quando cũ creaturis mihi habitationem vis aſſignare?* His perculſus Petrus memor, quod Deus Abraham tabernaculum quõdam intraſſet, id forſan tacitus in ſui excuſationem obiecit. Cui Dominus ſtatim. *Ita eſt, Petre, ingreſſus ſum in tabernaculum Abrahæ, & ingreſſus manſi. Sed enim aduerte fidem, & ſcientiam, & victoriam Abrahæ. Tertium me agnouit cum duobus Angelis, vnum adorauit. Num tria tabernacula fabricatus eſt? Num me cum ſeruis comparauit? Imitare Abraham, & fac tabernaculum*. Faſtidit ſanè Deus cum creaturis ſibi hoſpitium parari,

Timoth.

ira-

iraſcitur, ſi ſimul & illius, & creaturarum curam habeas. Vnus vult adorari, vnus ſufficit humanas cupiditates exſatiare. Hinc Clem. Alexan. 2. ſtromatum. *Seruator noſter humanam omnem naturam ſuperat. Pulcher quidem, ut à nobis ſolus ametur, qui ueram deſideramus pulcritudinem.* Quod adeò tenuit illa felix amatrix Magdalena, vt apud ſepulcrum Domini, pulcherrimos conſpicata Angelos, illos quaſi nihil viderit, prætererierat. Cur mulier præteris Angelos? Pulcrè Origenes eius ab ore. *Quare creatorem, & ideo grauis eſt mihi creatura ad videndum.* Igitur in diuerſorio, vbi tot hominum frequentia, nullus naſcituro Domino locus poterat aptari.

Clem.

CAPVT III.

De Angelis & Paſtoribus Dei natalem celebrantibus. Ab illo Luc. 2. Et paſtores erant, *vſque ad*, reuerſi ſunt paſtores, *&c.*

NAto Domino Angeli, vt celebrarent eius natalem, paſtores conuocant vigilantes. Nox mira irradiat claritate, & Bethleemitica arua nouis Angelorum perſonant cantibus. Gabriel in primis velociſſimus paſtoribus aſtat, manifeſtat miraculū, ſigna præbet vagientis in præſepio infantis, accurrunt ſtatim cæleſtium militum ſpiſſæ alæ. Reboant omnia cantu gloriam, pacemque halante. Interea paſtores tres ſpeluncam adeunt, & infantilibus artubus adorāt

A latentem diuinitatem. Adſtupet virgo mater, & arcanum myſteriorum filij, ſimplici paſtorum fide in primis ditat theſaurum.

Text. Paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes noctis vigilias ſuper gregem ſuū. Ecce Angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos.

B

§. I.

Felix ille eſt, qui Deo appropinquat; lucem ipſe accipiet inexplicabilem.

ARdebat olim rubus diuinis correptus flāmis, & viridantibus

C folijs media pellucebat a flamma. Sed & omnes vicinæ plantæ, vt mauult Comeſtor, parili virore vernabant. In Bethleem iterum repueraſcit miraculum, dum virgineus rubus ſub ardenti diuinitatis partu viret, floret: & vicini arbuſti paſtores, qui in eadem regione vigilabant, lucem ebibunt immortalem Cant. 1. *Ecce tu pulcra es propinqua mea.* Quæ

D verba vt exponat Niſ. pellucido ſpeculo comparat iuſti animā. Etenim ſpeculum eam imbibit in ſe formā, cui appropinquat, ſi ſtercori adſit, immunditia plenū apparet, ſi florēti nemori, ſi refulgenti ſoli appropiet, totum floridum, & lucens apparet. *Ita expurgata à verbo anima Solis circulum in ſe ſuſcepit, & ſimul reluxit cum luce, quæ in ipſa apparuit: propte-*

E *rea dicit ei Verbum, pulcra facta es, quæ meæ luci appropinquaſti, per appropinquationem trahens diſpenſationem pulcritudinis, ecce es,* inquit, *pulcra propinqua mea.* Hæc Niſſen. pulcra ſimilitudine maximum vicinitatis ad Deum, & appropinquationis emolumentum explanās. Argutior

gutior adhuc Rup. hæret in eadem ſimilitudine, vt reddat rationem, cur Matth. olim publicanus, poſtea & Euangeliſta fiat, & facie hominis exprimatur, cũ alij tres leonis, ſiue vituli, ſiue Aquilæ dicantur facie. *Erat ipſe Matthæus* ait, *tanquam ſpeculum pellucidum ſed in tenebris recōditum, & ſub tecto latens curarum nimis ſecularium. Vbi ergo vidit eum Ieſus, vbi vidit eum ſolus, & Sol verus reſplenduit ex aſpectu eius, & quia vidit eum talis filius hominis reddidit imaginem eius, & formata eſt in ipſo facies hominis.* Quid elegantius? Sic iſti paſtores pellucida erant ſpecula, ſed in tenebris recōdita ſub cura vilium gregum pernoctanter, illis vicinus, & propinquus oritur Sol verus, & claritate Dei circumfuſi increatæ lucis ebiberunt radios; *cuſtodientes*, ait, *vigilias noctis, & claritas Dei circumfulſit illos.*

§. II.

Poſt Deum incarnatum Angeli hominibus placidi, & humani aſtant.

ET paſtores Angelus iuxta ſe parili conſortio admittit, & placido fulgore illuminat, ſtetit iuxta illos Angelus, & claritate circumfulſit illos. Vnde hæc in Angelo humanitas? Angelo, inquam, de quo Pſal. 103. *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus & miniſtros ſuos in ignem vrentem*, nimirum facit Angelos ſpiritus a carne omninò ſeparatos, facit rurſus eos ignem non lucentem; non illuminātem, ſed vrentem. Hinc Stromatæus 5. *viri igniti Angelos ſignificant, qui aſſumptos iniuſtos puniunt. Qui facit*, inquit, *miniſtros ignem vrentem.* Hoc inſitum Angelis, vt peccatores, vt rebelles exurant, vlciſcantur. Adeò, vt etiam Deo miſerenti populi ſui apud Babylonios captiui reſtiterit
A fortiter Angelus. Sic Hieron. Dan. 10. *reſtitit, Princeps Perſarum, id eſt, Angelus, faciens pro credita ſibi prouincia, ne captiuorum populus dimitteretur, enumerans peccata populi Hebræorum, quòd iuſtè tenerentur captiui, nec dimitti deberent.* Vnde ergo tam ſeueri hominum vltores, modò blandi? Vnde qui ſolum exurere norant, iam ſciunt illuminare? Non ſa-
B ne a natura Angelica in homines proficiſceretur iſta benigna claritas; ſed ab illo igne diuino, qui rubo inſidens rubum integrum ſeruans illuminauit. Hoc mihi ſuggeſſit Euangeliſta dum ait, quod accedente Angelo ad paſtores *claritas Dei circumfulſit illos*. Notanter dixit, claritas Dei, ne Angelo tribueretur; ſed Deo in rubo ſedenti, hoc eſt, in carne ap-
C parenti, quod Angeli hominibus ſocij humaniſſimi adſtarent.

Angelorum illud ternarium Abrahamo obiectum, quàm ſeuerum? quanto ſupercilio apparuit? Vidit Abraham, & pronus in terra adorauit, nec prohibitus eſt. Aliter Ioannes apud Pathmos adoraturus Angelum ab illo ſtatim verbis amicitiæ plenis prohibetur. Quæ nunc ratio
D diſcriminis? Illam accipite ex Ildefonſo lib. de virgin. cap. 11. ſic fante, *Hac natura, in qua Abraham Angelum adorauit, & tamen adorare prohibita non eſt: in Ioanne adorare uolens ſit prohibita adorare. Quoniam in Abraham nondum in Chriſto erat aſſumpta: in Ioanne autem ideo hanc naturā ſe adorare Angeli prohibent, quia hāc ſuper ſe in ſede maieſtatis adorāt. Ideo*
E *hanc in ſubditis non contemnunt, quia ea ſupra ſe in ſede gloriæ contemplantur.* Vide vnde naſcatur Angelorum erga homines ſocietas, & humanitas, non equidem ex ipſa natura Angeli, ſed ex humanitate aſſumpta a verbo patris. Ex eo quòd diuinitatis ignis rubo inſedit humanæ car-

nis,

nis, nec combuſſit; ſed illuſtrauit; igniti Angeli ſimiliter amant hominibus ſociari. Hinc Actor. 10. Angelus Cornelium ad Petrum remiſit, de quo Auguſt. Pſalm. 96. fatur. *Numquid non illum poterat docere Angelus? Miſit illum ad Petrum, ut magis per hominem illi fides fieret, quia homines non dedignatus erat Dominus uiſitare.* Sunt equidem in pretio homines apud Angelos ex Verbi diuini aſſumpta humanitate. Hanc Verbi diuini humanitatem crediderim ſuboluiſſe illos Cherubinos, qui ignea rhomphæa hominem arcebant a paradiſi aditu. De quibus Chryſoſt. ſerm. de aſcenſ. *Dolebant Cherubim honorem cuſtodiæ.* Maximus alioquin erat illis præſtitus honor, quòd fierent cuſtodes tanti horti a Deo deſignati; verùm, quia is honor erat homini probroſus, homini, inquam, cuius verbum diuinum erat induendum carne, dolebant, & acriter dolebant ipſi Cherubim honorem cuſtodiæ, iam inde hominum conſortium, & ſocietatem amantes. Quod a nobis deberi verbo incarnato, protulit idem Chryſoſto. dum ponderat Angelorum ad homines acceſſum in Chriſti Domini natiuitate. *Aſpice*, inquit, *mirandum proceſſum, Angelos ad nos deduxit prius, ac deinde deduxit hominem ad ſuperna.* Acceſſit equidem Angelus ad paſtores: illis ſtetit amicus & affabilis; ſed ab humano Deo tractus. Hæc fuit prima Dei hominis demonſtratio, quòd Angelos ad homines inclinaret, vt poſtmodum homines Angelorum ſedibus ingereret, & ſublimaret. Iacob Gen. 28. poſt viſionem ſcalæ, ait, *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam.* Id quod acutè obſeruans D. Bern. ſerm. 6. in dedic. Eccleſ. ſic loquitur. *Quomodo tantus patriarcha neſcire potuerat, quod non* Bern.

A *eſſet locus, ubi non eſſet Deus? Sed fortè aliud eſſe miratus eſt, ubi ait. Verè dominus eſt in loco iſto. Ibi uerè dominus eſt, ubi in eius nomine Angeli ſimul, & homines congregantur.* Præclarè enim Iacob præſentiam Domini præſagijt, ex eo quod ſe videat a deſcendentibus per ſcalam Angelis humaniter tractari. O vos felices homines, qui tanta Angelorum gaudetis cuſtodia! Sane Gen. 19. B vbi Loth Angelos hoſpitio recepit, nil habuit quod a furente timeret ciuitate. Furit laſciuus populus, domum impetit, nullo tamen Loti damno. Id miratus Chryſoſt. orat. de SS. Bernice, & Proſdoce, ait. *In medijs Sodomijs obſidebatur quidem Lot domus, at nihil mali patiebatur, quippe quia Angelos intus haberet.* Chryſoſt.

C

§. III.

Ex Dei hominis conſpectu Angeli mira exultatione hominum procurant ſanitatem.

Annuo his Doctoribus, qui ſapientiam incarnatam putant D faciem Patris diuini, vtpote, qua Pater creatis mentibus innotuit. Hac in facie abſcondi dicuntur iuſti, quatenus in Chriſto mirificè proteguntur, iuxta illud Pſalm. 30. *abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ.* Quid plura? Vix ab Angelis cernitur hæc pulcritudinum abyſſus, cura hominum tangi, ſub huius diuinæ faciei inſomnijs genus huma- E num ſeruari, & ſtatim proſiliunt anxij de hominibus iuuandis. Pulcherrimus ille adoleſcens Iacob domo paterna egreſſus peruenit tandem in vaſtiſſimum Bethelis campum, vbi plurimos conueniſſe paſtores vidit, vt pecudes adaquarēt. Qui omnes expectabant, vt prægrandis

lapis

lapis ab ore fontis remoueretur, quo A remoto, arida ouium ora irrigarent. Nouit Iacob, & ſitim pecudum & longæ expectationis moram, nec ideo adductus fuit, vt obſequium ignotis, & ruſticis viris præſtaret. Interea ecce tibi ſitientis etiam gregis ductrix Rachel apparuit, puella decora nimis, cuius pulcritudo eò ſpectabat, vt oues rigarentur aqua: nam, vt ait notanter text. capit. 19. B *Gregem ipſa paſcebat.* Hinc Paraphraſtes Kald. *cum vidiſſet Iacob Rachel filiam Laban fratris matris ſuæ, & oues Laban: acceſſit Iacob, reuoluit lapidem ab ore putei, & adaquauit oues.* Non ſe potuit continere Iacob, quin obſequium præſtaret ouibus, quarum cura & cuſtodia tantam pulcritudinem ſollicitabat: ſic alacer & velox cucurrit ad fon- C tes, pecudes a Rachele cuſtoditas adaquauit. *Non tam*, ait Ioſeph. *cognatione, aut huius affectu, quam inſigni puellæ forma captus.* Iam non miraberis, quòd Angeli tam auidè exiliant, vt genus hominum tutentur, illiſque faueant. Sanè cernunt centeſimam hanc diuini gregis ouē diuinis humeris reportari, in hanc tutandam cuſtodiendamque totam D Dei pulcritudinem ſpectare, imò & occupari manu, ſenſu, opere, conſilio, ſapientia, prouidentia, ac ipſa in primis affectione. Quid mirum, ſi & ipſi currant, vt eidem humani generis oui medeantur? mirabilius, ſi non aduolent. Moyſes commiſſo gregi proſpicere cupiens, orabat, *Oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te, reſpice populum tuum, gentem hanc.* E Vtiliſſimum putabat futurum populo, ſi ipſe faciem Dei videret, quaſi diceret, cupio faciem tuam videre, vt proſim populo, cuius curam habeo, ideo ſi vis fauere genti huic, ſi eorum optas conſulere vtilitati, mihi tuam faciem oſtende, faciem qui viderit tuam, ardenter populorum ſaluti inhiabit. Ita Auguſt. lib. 2. de Trin. c. 17. *Oſtende mihi faciem tuam*, ait, *cōtinuò propter dilectionem etiam proximi ſubiecit, ut ſciā, quia populus tuus eſt gens hac.* Sanè intereſt populi, vt verbum incarnatum, facies Patris videatur: qui hanc vident faciem, homines ſint ſiue Angeli, ò quam exiliunt in cuſtodiam hominum! ò quali punguntur cura, ne gens hominum lædatur! O quam excandeſcūt in eorum aduerſarios! Ægyptus quadringētis annis populum Iſraelis miſera ſeruitute captiuum tenuit, ſed vna nox Ægyptiorum domos cædi, luctuique dedit; & Iſraelitas libertati. A quo igitur hæc rerum mutatio? Hector Pintus illam aſſignat ex Iſaia 63. dicens. *Angelus faciei eius ſaluauit eos.* Etenim is ſolum in Ægyptios tam ſeuerè vindicaret, qui faciem Patris viderat, qui verbum diuinum ſub Hebræa carne obſcecerat latitans, hincque durus debellator in terram proſiliuit, vt, exterminatis Ægyptijs, populum Iſraelitam reſtitueret ſaluti.

Tert. lib. de reſur. carn.

Exod. 33.

Textus. Et timuerunt timore magno: & dixit eis Angelus, nolite timere. Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.

§. IV.

Ille præ omnibus virtutibus habendus timor, qui alis euolat charitatis.

Sicut ijs, qui vel prærupta montium, vel altiſſima turrium cacumina inambulant, officere ſolet timor, imò & illos in præcipitiū dare: ita qui ad virtutum euocantur faſtigia, ſi nimis ſeruiliter meticuloſi ſint, perſæpe labant, & periclitentur. Hinc

Hinc a Maria Virgine in Dei matrem aſſumenda, in primis ſeruilis arcetur timor voce Angeli, *ne timeas Maria*: quod acutè expendit Chryſol. ſerm. 142. *Audiſtis fragilem noſtræ carnis naturam ad portandum totam Deitatis gloriam Angelica exhortatione roborari. Denique ne tanto ponderi cæleſtis fabricæ in Maria ſubtilis noſtri corporis arena ſuccumberet, & in Virgine totius generis humani portatura fructu virga tenuis frangeretur, fugatura metum vox Angeli præceſſit ne timeas Maria.* Vnum ſeruilem timorem a Maria nitebatur Angelus exſufflare, ne ſub altitudine matris Dei, pes eius labaret, ſed ſecuriùs præcellentis vitæ cacumina pertingeret. Huc ſpectauit illud Dei cum Adamo timente, & tremente, poſt peccatum colloquium, nimirum: *Adam vbi es? quis tibi dixit quod nudus eſſes? Idcirco* (inquit Theodotus) *Deus longo ſermone alloquitur, vt & timorem ſoluat, & ad confidentiam illos erigat.* Arcendus omnino timor ab ijs, qui altas virtutum ſemitas terere concupiſcunt: an omnis timor arcendus? Minimè: timor etiam eſt, *qui ſe ſuper omnia ſuperpoſuit.* Eccl. 25. ſed is timor eſt qui alis ſe ingerit charitatis, qui filialis eſt, is, inquam, ſuper omnia ſuperpoſitus, cacumina virtutum inambulat. Parcite mihi priſcum Apologum in memoriam vocanti, vt rem timoris penitus declarem. Ferunt, concillio inito de Rege ſibi perficiendo, ſtatutum ab auibus, eam pro Regina fore, quę celſius ſubuolaret, ibi paſſerculus dictus Regulus ſuæ timēs puſillitati, & infirmitati, ignaræ Aquilę inter ſcapulas reſedit. Euolat Ardea & cæterarum, non Aquilæ, oculos fugit: hæc longè ſublimiore volatu æthera findit, & cum cerneret nullam auium audere vitium periculum amplius ſubire, iam defatigata incipit deſcendere: ſed ecce tibi regulum ab Aquilæ geſtatricis ſcapulis ſubuolantem, & hoc aſtu ſibi Baſilicum nomen acquirentem. Is eſt timor puſillus licèt & infirmus, qui ſæpe puſillanimitatem, imò & caſum pariat, tamen ſi Reginę virtutum, ſi Aquilinæ charitatis inter ſcapulas reſideat, ſe ſuper omnia ſuperponet, & altiſſima virtutū cacumina detriumphabit. Id quod in vno latronum licet aſpicere, de quo D. Chryſoſt. in Pſ. 127. *Quid fuit latrone miſerius? Sed repente euaſit omnium beatiſſimus, nam & erat crucis ſupplicio damnatus, & ad mortem ducebatur, omnes eum accuſabant, totum tempus erat conſumptum, & vita tranſacta fuerat in ſcelera. Sed quoniam exiguo tempore Chriſtum, vt oportuit, timuit, beatus factus eſt.* Ecce exiguus, & breuis timor quàm ſuper omnia valuit euolare. Huc accedat D. Zeno ſerm. de timore filiali, cuius ſic finit immenſam efficaciam. *O neceſſarius timor: qui nihil aliud egit; niſi vt beatos efficiat: qui timet arte, non caſu, religione, non culpa, qui Deū metuit non naturā. Vultis ſcire cuius proprietatis ſit? Omnes timores quoſcumque inuaſerint incremento conficiunt: hic ſolus ad hoc creſcit, ut immortalem, quem poſſederit faciat.* Hæc ille.

Chryſol.

§. V.

Nullum magnum regulariter gaudiū paratur à Deo alicui particulari, ſed omnibus communiter.

EXcluſo a paſtoribus timore, illis magnum annuntiatur gaudiū, magnum inquam, ſed quod non illis ſolis, ſed erit omni populo. Etenim nunquam Deus conſueuit ſuæ gloriæ magnalia vni etſi maximè amato; ſed omnibus attribuere. Quando

in ſingularibus cuiuſque bonis, communicant omnes ſancti. Cæleſtes ſedes promiſerat Dominus iis, qui labore improbo illas ſibi acquiſierant, ait enim, *vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis & vos ſuper duodecim ſedes.* Hoc duo audientes fratres de fauore ſecuri primas a dextris, & ſiniſtris ſedes petunt; verum qui omnibus promiſerat, *nō eſt meum ait, dare vobis.* Quid ais, ò veritas Dei? Paulo ante omnibus offers, nunc Ioanni, & Iacobo dicis, non eſt meum dare vobis? Sanè non erat illius cæleſtia communicare niſi omnibus, hæc erat Dei conſuetudo, hic vſus cæleſtium bonorum, nulli in particulari, ſed communiter offerri omni populo. Cyril. Ita Diu. Cyrill. Alexand. lib. 10. Theſaur. c. 5. *Poteſtatem non negat Dominus, ſed diſpenſationem oſtendit. Quomodo ipſe non poteſt dare quibus velit, cum inueniatur omnibus diſcipulis id eſſe largitus? Amen dico vobis ſedebitis & vos* Expende illud *diſpenſationem oſtendit*: hoc enim erat Deo in more, cæleſtia bona, ingentia gaudia non vni communicare; ſed omnibus. De Simeone ſene dicitur Luc. 2. quod ipſe *expectabat conſolationem Iſrael*: ſed cum ipſe ingens Chriſti bonum perciperet oculis, ait, *quod paraſti ante faciem omnium populorum.* Niſſ. Hinc Niſſ. orat. de occurſu Domini, & Simeonis. *Quomodo ſuperius teſtatum eſt, illum expectare conſolationem Iſrael; nunc autem conſpicitur dicere Dei ſalutare in conſpectu omnium populorum? Quoniam tunc futuram Iſraelis conſolationem nouit ſpiritu, quando omnibus quoque populis fuit paratum ſalutare.* Etenim fuerit licèt Iſrael populus a Deo electus, ſeparatus, mille bonis ditatus, terrenis poſſeſſionibus ampliatus, eidem tamen integra cōſolatio, perfectum gaudium minimè obtingit, niſi cum

A conceſſum fuerit omni populo. Sanctiſſimi quique Iſraelitarum in Domino defuncti in gaudia Domini non intrabant, donec aperta fuit cæleſtis ianua omni populo. Vt Paulus ad Hebr. 11. loquitur. *Et hi omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſſionem, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur.* Adeò illis dãnoſa B extitit ſeparatio a gentibus! vt nos timeamus a fratribus ſeparari, ſcientes illi ſeruire Deo, qui nullum grande bonum ſciuit largiri, niſi omni profuturum populo. Vnde D. Irenæus lib. 4. cap. 22. notans legis gratiæ præcellentias, quibus ſuperauit legem Moſaicam, ait, *Maior eſt legislatio, quæ in libertatem, quam quæ data eſt in ſeruitutem: & ideo non* C *in unam gentem; ſed in totum mūdum diffuſa eſt.* Ecce magnum gaudium, quod erit omni populo: etiam nulli particulari ſoli datur videre Chriſti magnalia. Iam glorioſum Dominum viderant omnes Apoſtoli præter Thomam; vnus & ſolus Thomas nō aderat, vt Dominum videret. Quod ipſe vehementer anxius ſummo deſiderio flagrabat tantum participare D gaudium. Quid plura? ait Ioan. cap. 20. *Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio.* Sanè ſufficeret quod Thomæ appareret ſoli; ſed neſcit gaudia ſua, niſi communitati exhibere. Vnde eleganter D. Gaudent. oratione 40. Martyr. *Satiauit ergo Dominus Thomam, cuius manet illa promiſsio: Bea*E*ti qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ſaturabuntur. Apparuit ſecundo Apoſtolis, vt Thomæ deſideriū adimpleret, profuit cupiditas eius, & cæteris:* Tunc enim largitur Deus vni, quando ſcit munera profutura communitati.

Iren.

Gaud.

Text.

Text. Quia natus eſt vobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid.

§. VI.

Deus fragilitate indiguit humana, vt præcellenti ſaluantis gloria fulgeret.

QVi prodigus ad cæleſtium creationem acceſſit, vt diuitiarum ſuarum theſauros aperiret immottales, indiguus homini cõdendo aſtat, ne qui omnia implet, ipſe quodammodo maneret vacuus, & inanis. Vnus id Irenęus calluit lib. 3. aduerſus hære. cap. 34. hæc fatus, *à Paulo typus futuri dictus eſt ipſe Ada, quoniã futuram circa filium Dei humani generis diſpenſationem fabricator omnium Verbum præformarat, prædeſtinante Deo primum animalem hominẽ, videlicet, vt à ſpirituali ſaluaretur. Cùm præexiſteret ſaluans, oportebat & quod ſaluaretur fieri, vti non vacuum eſſet ſaluans.* Hoc vno ſaluantis titulo ſe maximè diuinitas iactabat; ſed quis ſaluans, vbi non erat natura labilis? Etenim exiſteret Saluantis vocabulum, titulus ſine re, res inanis & vacua. Inde ad hominis creationem acceſſit præcauens Deus glorioſioris tituli præcellentiã, & quaſi timens eius vacuitati, factus indiguus exceptoris ſanitatis, vt oriens nobis iuſtitiæ Sol, ſalutis madidas fulgentiſſimas pennas explicaret. Hinc habes, quo impium Marcionis obſtruatur os, qui apud Tertull. lib. 5. in Pauli præpoſtera electione cæcutijſſe Chriſtum Dominum blaſphemabat, *Improuidentiam exiſtimo, ſi non antea ſciuit illum ſibi neceſſarium Chriſtus; ſed iam ordinato officio Apoſtolatus, & in ſua*

Iren.

Tert.

A *opera dimiſſo, ex incurſu, non ex proſpectu adijciendum exiſtimauit, neceſſitate, vt ita dixerim, non voluntate.* Immo & voluntate, & neceſſitate Chriſtus adlegit Paulum, non antea quam illud vidit furentem in Chriſtianos. Sed iam geſtit animus ſcire, qua neceſſitate laboraret diues miſericordia Chriſtus. Multos ad ſe venientes ſanauerat: poſtulan-
B tem latronem exaudierat, neminem reluctantem fugientem, calcitrantem, minarum ſpirantem, & in Chriſtum, & eius diſcipulos ita ſæuientem, vt Paulum traxerat: poterat hoc Saluatoris diuinitas, & humanitas; inde oportebat perſecutionem fieri, vti non vacuum eſſet perſecutorem talem etiam ſaluans. Hinc Paulum proſtratum ſic Bernar-
C di dulcedine alloquitur diuinus triũphator, *Ego ſum Saluator, quem tu perſequendo petis*, quaſi dicat, iam de perſecutore detriumphato perfectus ſaluans appareo: hodie Saluatoris gloriam adimpleo, vt meritò poſtmodum de ſe dicat ipſe Paulus: *adimpleo ea, quæ deſunt paſſioni Chriſti*, nimirum mea adlectione oſtendi ſaluantis cognomen omni ſuo
D ſplendore præclarum. Quocirca S. Pacianus in Paræneſi, ait: *Nec quiſquam adeo peccatricis animæ vilitate deſperet, vt ſe iam non neceſſarium Deo credat.* Immo tunc maximè neceſſarius Deo Saluatori, qui vt condonando peccata clareſcit, ſic eſſe ſaluandos gaudet. Etenim aiebat Dominus in principio Geneſis, *non eſt bonum hominem eſſe ſolum.* Quid (Gen.)
E ais Domine? Si das homini ſociam mulierem, ambo incident in peccatum, & omnes peccabimus; ſi ſolus ſit homo, innocens, & iuſtus erit. Cur ergo dicis, non eſt bonum hominem eſſe ſolum? D. Amb. li. de Parad. c. 10. *Quia ex viro ſolo nõ poterat eſſe humani generis propagatio, pronuntiauit* (Ambr.)

nuntiauit Dominus non eſſe bonum ſolum eſſe hominem. Maluit enim Deus plures eſſe quos ſaluos facere poſset, & quibus donaret peccatum, quam vnum ſolum Adam, qui liber eſset à culpa.

§. VII.

Caro aſſumpta Chriſti dominationem non obſcurauit: imò illuſtrauit.

MAximo ſapientiæ pondere ab Angelo annuntiatus eſt Chriſtus Dominus, vt hæreticorum obſtrueret ora, qui humanæ carnis vincula expauentes diuinam mentem ſub dura corporis ſeruitute teneri reſpuebant. Quid plura? Humanus animus ægrè, & difficulter corporis ſuſtinet incarcerationem, in dieſque queribundus clamat cupiens dimitti, & diſſolui; & Deus hunc in carcerem agendus? obſcurandus? Abſit, inquit Angelus, etenim natus eſt Chriſtus, qui non captiuus gemat in domo carceris; ſed qui ibi diademate inauguratus declaretur Dominus. Dixerat in Concil. Epheſ. Theodotus de Chriſto, *quod ſubiectus factus eſt regnum non deponens: factus eſt homo quod erat manens*: imò tunc cùm carnem accepit, Regni, & Principatus accepit coronam. *Egredimini filiæ Hieruſalem; videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua*. Quæ verba & pulcherrimè, & eleganter in rem præſentem expendit Gillib. ſer. 21. in Cant. *Felix caro, quam ſibi Chriſtus nō quaſi carcerem, ſed quaſi coronam aſſumpſit, quæ fuit ornamento, non oneri. Non omnes in carne quaſi in domibus carcerum abſconditi ſumus, compediti & ſeruientes legi peccati. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Verum Chriſto non carcer, ſed corona extitit humana caro, non vincula deturpantia; ſed regia ornamenta, altum diuinitatis dominium, & principatum illucidantia.

Theod. Gilib.

Hunc Chriſtiferæ carnis regium ſplendorem libet elucidare exemplo a Romanorum hiſtorijs capto; ſed verbis Dionyſij Carthuſ. qui in libr. 4. Reg. art. 12. ſic fatur, *In geſtis legitur Romanorum, quia dum Longobardi quadam vice obtinuiſſent, intraſſentque Romam, ac paſſim Romanos occiderent, ipſi Senatores ſe omni ſuo decore, & gloria veſtierunt; ſeditque vnuſquiſq. eorū in ſede ſua in propria domo. Ad quos Longobardi ingreſsi reuerebantur eos, nec audebant occidere, imò adorabant eos vt Deos. Attamen, cùm vnus Longobardorum manu ſua attrectaret barbam vltimi Senatoris, ille non ferens hoc baculo ſuo impegit in illum: quo facto indignati Barbari primùm interfecerunt illum, inde per odium alios*. Ecce tibi vt intolerans, & impatiens animus Senatores mortales homines oſtendit, ſic habitus compoſiti viri, minimeque in tumultu bellico, in ruina & cæde turbati, eoſdem & diuinos, & Barbaris trucibus reddidit venerabiles. Dū iratus Senator percuſſit militē, omnes Senatores tanquam oues occiſionis ſunt habiti. Dum inter arma, inter volantes gladios togati ſedent, & pacati, ab ipſis hoſtibus Dij exiſtimati adorantur. Hæccine erat Chriſtifera caro oleo delibuta diuinitatis docta pati, & dum pateretur non cōminabatur, cedens iniurijs, æquali omnia perferens animo. O felix caro, imò purpura, imò corona clariſſimum inſigne diuinitatis! Clem. Alex. in fragmentis ſuæ expoſitionis in primam Epiſtol. Ioan. ſic de Chriſti Domini carne ſcribit, *Fertur ergo in traditionibus, quoniam Ioannes ipſum corpus, quod erat extrinſecus tangens, manum ſuam in profunda miſerit,*

Carth.

rit, & ei duritiam carnis nullo modo reluctatam eſſe, ſed lotum manui præbuiſſe diſcipuli. Sanè habitus hic, caro hæc non carceris; ſed imperij, ſed diuinitatis erat indicium. Barbariſſimi quique, imò truciſſimi perſonam tam decora veſte præcinctam hac facili, & ponè in ipſis paſſionibus doloribuſque impaſſibili, minimeq; reluctante carne, conueſtitam adorarent procliues.

Text. Et hoc vobis ſignum, inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio.

§. VIII.

Angelus prædictione fidem aſtruens, innati & naturalis imperij Chriſti propoſuit ſigna nimirum præſepis, & faſciarum vilitatem.

SApientiſſimè Angelus, vt fidem ſibi conciliet, prædicit paſtoribus, quid illis introeũtibus Bethleemiticum pagum obueniet; ſola enim virtute diuina comparari poteſt pre ſcientia futuri. Quam virtutem, vt manifeſtaret Chriſtus Dominus, mittens diſcipulos, vt pararent Paſcha, ait illis, *introeuntibus vobis ciuitatem, occurret homo lagenam aquæ portans*. Sic modò Angelus paſtoribus inquit, natus eſt vobis Saluator qui eſt Chriſtus Dominus, Dominus, inquam; non quales mundiales Domini; ſed innata, & diuina dominatione inſignis. Cuius rei ecce duo teſtimonia clariſſima, in primis hæc mea prædictio, qua quid vobis accedẽtibus erit futurum annuntio, imò, & circumſtantias ſingulas minutiſſimas edico; *inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio*.
Act. 2. Et quidem D. Petrus Act. 2. tãquam ad incõfuſibile teſtimonium ad Prophetiam recurrit, dicens, *Dictum eſt*

A *per Prophetam Ioel. Et erit in nouiſſimis diebus, &c.* Vbi D. Chryſoſt. Chryſ. hom. 5. ratiocinatur, *Neque interpretatus eſt ea, quæ Propheta dixit, ſed ſolum Prophetiam attulit per ſe ipſam certantem: ſciens nil fortius his Propheticis potuiſſe obijci. Ea enim etiam operibus ualidiora ſunt. Signa enim facienti Chriſto ſæpius contradixerũt. Quando autem Chriſtus Prophetam*
B *illis oppoſuit dicentem: Dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis, ita ſiluerunt, ut nec uerbum quidem ultra quiſquam reſpondere ei auderet*. Adeo valida eſt per ſe ipſam Prophetia! Hincque rurſus illius naturale, & innatum imperium Angelus contendit, non enim ſic auderet naſci Imperator aſcititius. Qui natura ingenui ſunt, vt comitatem
C ſeruent, nil ſibi timent in ipſis ſeruilibus officijs: at qui a ſeruitute in ciuilem nobilitatem obrepunt, quicquid non ambitione ſcatet maximè pertimeſcunt. Accipite modò ſæpiùs in hoc opere adductum Theodo- Theod. tum eleganter de hoc innato Chriſti Imperio ratiocinantem ex illo D. Paul. *Qui cùm in forma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem*
D *Deo; ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. E quid eſt, quod hoc loco dicitur? Sanè, qui per rapinam libertate potitur, nihil ſeruile pati ſuſtinet, ne uſurpatæ libertati aliquod præiudicium generet. Ecquid ergo ille? quoniam natura Dominus erat non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, diſpenſationis enim myſterium diuinitatem nõ læſit.* Etenim in Chri-
E ſto Domino faſciæ, panni, præſepe, ſtabulum, & ſi quid aliud vile, non ſeruitutis ſtemma, ſed ingenuitatis innatæ, ſed naturalis imperij, & dominationis erant ſigna conſpicua. De quo etiam ſtat D. Athanaſ. ſuf- Athan. fragium ho. de ſemente, vbi ſic, *Senator Rex genitus ante ſæcula, nec*

temporarium regnũ poſsidens; ſed ante ſæcula Rex ex Rege Deo genitus, & ipſe quoque ſeruire ſuſtinuit. Non enim rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. Et pulcrè ideo ſeruire ſuſtinuit, ideo ſeruilia officia non horruit, quia nõ rapina, ſed natura erat Dominus.

Cyrill. Rem cõficit D. Cyrill. Hier. Catech. 10. in hæc verba, *Saluator manens idem, & uerè immutabilem filij dignitatem habens, tanquam optimus Medicus, & Doctor compatiens accommodat ſe ad infirmitates noſtras, Dominus uerè exiſtens, non ſucceſsione aliqua, uel proſperitate dominationẽ accipiens; ſed natura dominationis habẽs dignitatem.* Hæc ille. Et quidem non ſubeſt caſibus, quod innatũ eſt, nobilitas enim naturalis, in nulla abiectione timet ſui ruinam. Aiebat Pſal.

Pſalm. 46. 46. *Omnes gentes plaudite manibus; iubilate Deo in uoce exultationis. Quoniam Dominus excelſus.* Quomodo excelſus, qui vagiẽs propter nos humi repit? Qui vſq; ad inferi ima deſcendit. Excelſus erat natura, & ideo in nulla abiectione, & deiectione timetur eius celſitudini.

Chryſ. Chryſoſt. ibi: *Quando ergo audieris crucifixum eſſe Dominum, fuiſſe ſepultum, ad inferiores terræ partes deſcendiſſe, ne labaris, ne angaris: eſt enim altiſſimus, & natura altiſsimus. Quid eſt autem altum natura, ab altitudine minimè vnquam receſſerit, nec ſi humile quidem fuerit: ſed etiam in eius humilitate, eius altitudo manet, & oſtenditur.*

Text. Et ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis laudantium Deum.

§. IX.

Angeli militiæ nomen dederunt, ut Chriſti hominis ſtabilirent imperium, & principatum.

Angelis albenti gratiæ toga cõueſtitus in primo ſuæ conditionis articulo obiectus eſt hic diuinus infans, quem Regem, & Principem ſuum procidentes adorarent. Reſpuunt rebelles infantem, conſpuũt, quid tunc? Dimiſſis togis factum eſt in cælo prælium magnum, ſignũ eleuat Michael: dant militiæ nomen Angelorum myriades, omnes fortitudinem, & diuinitatem agno precantes. *Apoc. 12.* Hinc poſita toga ſub Dei hominis ſignis cæleſtes acies militant, iam in beata illa Sunamitide non cernitur, niſi caſtorum chorus, quicquid ibi eſt, phalanx eſt, miles eſt. Qui bellicus ardor toties acuitur, toties militia, & pugna Angelica inſtauratur, quoties de regno Dei hominis res agitur. Proh dolor! rebelles ſpiritus facto impetu primo hominum parentes proſtrauerunt, vaſtauerunt, quo penè humanum principatum occuparunt; ſed ecce tibi Angelorum cohortes proſiliunt in certamen, antiquum prælium inſtaurant, inſtant aduerſarijs, & primo illorum præſidio, nempe muliere, occupato, fugam illos compellunt meditari. Quod Iren. lib. 5. cap. 19. inſinuauit ſic fatus, *Quemadmodum Eua per Angelicum ſermonem ſeducta eſt, ut effugeret Deum; ita & hæc, nempe Beata Maria per Angelicum ſermonem euangelizata eſt, ut portaret Deum, obediens uerbo eius.* Iren. Hoc totum cæleſte prælium erat inter Angelos: rebelles Deum ab homine nitebantur ſeparare; fideles Dei hominis defendebat principatum. Illi vt conſilium ſtabilirent ſuum, occupata muliere totum infecerunt genus humanum. Hi rebellium retũdentes conatus, mulierem adeunt, illamq. ſibi aſſociantes omnia rident machinamenta diaboli. Ideo, vt ait Epiphan. ſerm. de Laudibus Virg. Mar. *Angeli accuſabant Euam: nunc uerò Mariam gloria proſequuntur.* Epiph. Etenim in illa exulta-

exultarat aduerſarius; per hanc homo aſſeritur in principatum diuinum, qui fuit vnicus ſcopus Angelicæ militiæ. Vnde cùm primùm homo Deus mundo apparuit, militares acclamationes profundunt cæleſtes miniſtri, & quaſi victoria potiti ſeſe Angelorum agmina fundunt in cantilenas, gloriamque Deo, pacemque terris æternant perſonantibus hymnis.

§. X.

Angeli mille formas ſubeunt, mille induunt figuras, vt hominibus proſint.

AVdis Angelicos ſpiritus fieri milites: & quid non fient Angeli, vt proſint hominibus? Nonne C Angelus columna nubis, & columna ignis factus eſt Iſraelitis? Nonne Tobiæ adſtitit Angelus factus pediſequa?
Niſſ. Proſequitur Niſſen. de vita Moyſis, & in arca teſtamenti hinc inde annulos ſpeculatus, medijs quibus arca efferebatur, de Angelis inquit, quod *ſicut quidem annuli in animos ſaluandorum immittuntur, vt ad ſublimia eleuentur.* Pergit adhuc D
Theod. Theodotus orat. de Chriſt. Nat. & de ſtella, quæ magos adduxit, ita loquitur, *In præſepi poſitus Dominus, & à ſtella denuntiatus; non à ſtella deſcendente ad Magos, neque enim ſtellæ loca permutant. Sed quoniam Chaldæorum terra plurimos habet ſtellarum motus inſpicientes, virtus ſuperna (nimirum Angelica) deducens Magos, aſſumpſit ſtellæ ſpeciem, &* E *ea doctrina ſua Chaldæi quod neſciebant agnoſcunt, vt cùm aſtronomiam reſpiciunt, ab aſtro Chriſti myſteria docerentur.* Ecce Angeli, & fiunt annuli, quibus efferaris, & fiunt ſtellæ, quæ te ducant ad Chriſtum, & milites, qui pro te pugnent aduerA ſus tenebrarum poteſtates, fiunt. Hinc crediderim Manna vocari Sap.16. panem Angelorum, nempe Sap.16. Angelorum naturam referentem, quatenus varias ſaporum formas induebat, vt fidelium indulgeret voluntati. Sic enim ait, *Angelorum eſca nutriuiſti populum tuum, & deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat conuertebatur.* B Vel in hoc ſe oſtendens Angelicum panem, quorum conuertibilem proprietatem imitabatur.

§. XI.

Non ſolum Angeli ſed etiam vniuerſæ creaturæ etiam ſibi formas contrarias ſubeunt, vt Dei famulis ſeruiant.

OCcaſione Angelorum ſeſe trāſfigurantium in hominum gratiam, animaduerti idē eſſe vniuerſis creaturis familiariſſimum. Id quod hauſi ex Sap. 16. Vbi de vniuerſa Sap.16.
creatura dicitur, *Propter hoc, & tunc in omnia transfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ deſeruiebat, ad voluntatem eorum, qui à te deſiderabant.* Quam rerum transfigurationē pulcrè expendit Theodotus vbi ſuprà, Theod.
plurimis exemplis adductis. *Aqua,* inquit, *vtebantur Hebræi; ſanguis autem Aegyptijs Nilus factus: dies Iſraelitis erat; & clarum eos circumfulgebat lumen, Aegyptijs autem hoc lumē factæ ſunt tenebræ. Babylonia quoque flamma ros tribus facta eſt pueris, nam flamma ros facta eſt. & ambo hæc ipſo oſtendunt effectu. Quia quidē ros erat, tres edocet pueri par hāc refrigerati. Quia verò etiam & flamma fuit, quia per hanc exuſti ſunt, nuntiant Babylonij.* Hæc ille: quibus claret, quàm famulentur omnia Deo in hominibus puniendis, ſiue ditandis. Etenim ipſa lux ſciet tenebrarū indui faciē,

& ignis fiet aqua, & quælibet creatura cuiuſcumque formam, & perſonam aget. Omnium accuratiſſimè id ponderauit D. Chryſoſt. in Pſal. 7. *Pſal. 7.* vbi rebellem Abſalonem modò per quercetum raptum, & crine a ramo ſuſpenſum miratus hæc ait, *Vt ſcias quod factum eſt totum fuiſſe diuini iudicij, pro fune quidem coma, pro ligno arbor extitit pro milite autem cum adduxit mulus.* Ecce in ſolitudine, vt quaſi ex præſcripto iuris rebellem turpi ſupplicio mulctarent, vbi omnia inſtrumenta deeſſent, omnia famulantur, & arbor ſeſe in furcam egit, aureaque coma in pulcritudinem enutrita formam aſſumpſit laquei, & ne carnifex, ne miles deficeret, qui reum traduceret, mulus, cui inſidebat, miles fuit factus. Quòd ſi creatura irrationalis miles fit, vt offenſo patri ſatisfaciat, nil mirum quod rationis compotes Angeli ſeſe militiæ dedant, vt de rebellibus Deum vlciſcantur. Hoc omnium creaturarum obſequium habuit etiam Deus, quando fugitiuum Ionam voluit comprehendere. Id quod ſic expendit Naz. Apol. 1. *Naz.* *Fugiebat quoque Ionas à facie Domini, vel potius fugere ſe putabat: uerùm à mari, & tempeſtate, & ſorte, cetique uentre, necnõ triduana ſepultura comprehenſus, atque abreptus eſt.* Ecce tibi maris fluctus, tempeſtas, ſors, facti ſunt lictores, & ceti venter factus eſt carcer, vt fugitiuum Prophetam Deo ſeruarent.

§. XII.

Hic Angelorum habitus, quo omnibus omnia fiunt, maximè etiam elucet in uiris è Societate Ieſu.

PArcite mihi minimo è Societate Ieſu filio, ſi hanc Angelicam conſuetudinem, & hominibus amicam A prouidentiam putem noſtro ordini eſſe inſitam ab incunabulis. Etenim de Angelis Theodoretus ait Zach. 1. *Theod.* *Cæleſtes ſpiritus formæ expertes à Deo formantur: ut uſus hominum poſtulat.* Tales Angelici viri Societatis creantur omnis formæ, omnis habitus expertes, vt illum induant habitum, illam formam, quam vſus hominum poſtulat. Viros Apoſtolicos allo- B quens Chriſtus Dominus tantum ait, *Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus ueſtris.* Ad hæc eleganter Chryſol. ſer. 23. *Chryſol.* *Nouus ordo uigiliarum, nouus habitus imperatur; ſint lumbi ueſtri præcincti, nihil de ueſtitu, nihil de ipſius occurſus apparatu ſerui uigiles admonentur, ſed tota in perſtringendis lumbis cura mandatur.* Et ſubdens quid procin- C ctu iſto inſinuari vellet, ait, *Cingulum quidem eſt indicium ſeruitutis, quod & diſcurſus expeditos habeat & faciat obſequentes.* Sanè veteres omnes ordines militantis Eccleſiæ veterones præſcriptũ ab incunabulis habent habitum: ſimiliter præſcriptum eſt ſingulis, an cum calceamẽtis, vel ſine calceamentis gradiendum? an pedites, an equites, an cum ſacci, & D peræ apparatu, an ſine pera & ſine ſacculo, an cãtibus, hymniſve perſonantes, an vel ſancto murmure pſallentes, vel alta contemplatione taciti? Vnus nouus hic ordo vigiliarum, nempe ordo Societatis nouus eſt ordo, nouuſque illis habitus mandatur, vt careant omni habitu certo, & regulari, nihil de veſtitu, nihil de calceamentis, nihil de ipſius occur- E ſus apparatu, vna illis cura ſit, vt expediti, vt obſequentes, vt in procinctu ſint ad ſeruiendum humanis neceſſitatibus, ea forma, & habitu, quẽ vſus hominũ poſtulauerit. Hunc habitum ab Angelis in viros Societatis dilapſum in primis probat Raphael ille, de quo Tob. 5. dicitur, inuenit *Tob. 5.*

Tobias *iuuenem ſplendidum ſtantem, præcinctum, & quaſi paratum*. Nihil de illius veſtitu, nil de occurſus apparatu, hoc vnum de illo animaduertitur, quod in procinctu eſſet, & quaſi ad omnia paratus. Sic Ieſuitis viris nulla certa præſcribitur ſemita, nil de calceis mandatur, vt quando res tulerit etiam ſine calceis egrediantur; vel ſacco amicti, vel militum ſericis, vel ſapientum togis perſonas effingentes, vt omnia omnibus fiant, ſint parati. Porrò D. Bern. ſer. de tribus ordinibus, tres hominum meditatur claſſes, qui vitæ pelagus humanæ tranant. Alij vada ſectantur, amarulentiſque ſaltim ad talos vſque fluctibus ſuperatis arenarum ſugunt theſauros: alij lapidibus conſtructum pontem læti & feliciter tranſcurrunt. *Alij ſunt qui deſcendũt mare in nauibus, facientes operationes in aquis multis. Neque enim certa pontis aliqua, ſeu vadi ſemita coarctantur, ut liberè poſſint undequaque diſcurrere, ac occurrere ſingulis, ut oportet, ac dirigere pontis ſemitam, ſeu uadi, ordinare gradientes, pericula inueſtigare, ac declinare, excitare tepidos, puſillanimes ſuſtentare*. Ideo nulla certa habitus, ſeu muneris lege tenentur viri Societatis, vt liberè poſſint, & debeant vndequaque diſcurrere, & ſiue pontem percurrendo, ſiue medios fluctus tranãdo, omnibus omnia fieri. Sed mihi inſtar omnium è Societate vnus Beatiſſimus Xauerius effulget maximus, qui ſanè deſcendit mare in nauibus, faciens operationes in aquis multis; nec inuenientur maria, quamuis penè immenſa ſint, quæ Xauerij non viderint faciem, non obſtupuerint ſanctitatem, non inuiderint magnalia. Aliquando vnus cùm eſſet, duobus ſimul nauigijs longè diſtantibus apparuit, & eſt conuerſatus, factus duo, factus omnia omnibus. Adeò

A expeditus, adeò in præcinctu ad ſubueniẽdum omnibus, vt vel ſolius nautæ lucrandi ſpe, vaſtiſſima maris ſpatia, propè ad mille leucas tranauerit. Veſtitus, calceorum, victus pene immemor, vna illi cura, vt nulli etſi abiectiſſimo homuncioni ſe negaret. Hic vir, an Angelus? Imò ſupra Angelorum celſiſſimos, te, ô noſtrę Societatis lumen, contemplor

B abſque dubio radiare. Expugnaturus Ionathas Ammonitarum Principem Naas. 1. Reg. 14. manibus pedibuſque reptans aſcendebat. Quod ita expendit D. Nilus in Aſcetico. *Ionathas cum Naas pugnans ſuper quatuor incedens uicit illum. Oportebat enim, ut qui cum ſerpente, qui ſupra pectus graditur, id enim Naas ſignificat, decertabat, pauliſper ſpeciem ip-* Nilus.

C *ſius aſſumeret, atque ita ſuper quatuor incedens, & mox in propriam ſeſe formam erigens, eum magna facilitate ſuperaret*. O quoties Xauerius vt ſerpentinos peccatorum mores eliminaret, cum reptantibus quaſi ipſe reptabat, ſeſe effingens ad eam formam, qua placidus eſſet, pellices ipſas laudabat, vt ſic gratus ſemel faciliùs turpitudinum radices

D euelleret.

§. XIII.

Sapientiſſimi quique eadem quæ ipſi ſciunt, maximo ab alijs fructu audiunt, præcipuè diuina.

PRimo Chriſtum annuntiãti Angelo, ſtatim Angelorum acceſſe-

E runt myriades, nouis gaudijs geſtiẽtes, & exultantes, nouo modulo in laudes inſurgunt diuinas. Vbi nota quanto fructu ſapientes ab alijs poſſunt audire eadem quæ ipſi de Deo nouerant, & præſciuerant. Id in præſenti acutè animaduertit Gillibert. ſer. 12. in Cant. dum inquit. *Natum* Gillibet.

Paſtoribus Angelus nuntiat, imò & ipſis Angelis, non tantum paſtoribus uidetur Angelus nuntiare. Vnus prædicat, alij applaudũt. Facta eſt, inquit, *cum Angelo multitudo cæleſtis exercitus laudantium, & dicentium. Gloria in altiſſimis Deo. Vnus annuntiat quod alij æquè norunt, & tamen quaſi nouum, & recens audiunt quod illis ignotum eſſe non poterat. O beata hæc nouitas quæ Angelico gaudium præſtat auditui, et delectat illos ab alio audire, & quaſi dicere quod eos ab initio ita ueritas edocuit!* Sanè nil fructuoſius homini, quàm verba ſalutis ab alio audire, ſapiens licèt ſis, omnia diuina myſteria quantumuis mente cordeque geras, maximam fuges vtilitatem ſi eadem ab alio audias. Probaticæ piſcinæ aquæ ſalubres erant, in ſe continebant ſanitatem, ſed non elucebat earum ſanitas, donec exterius ab Angelo reuoluebantur. Silices ignei ſunt, intrinſecuſque conceptum ignem habent, nunquam tamen ſplendenti ſuffunduntur radio, quin ad extrinſeca feriantur. Quod exemplum in rem præſentem pulcrè adduxit Nazianz. Car. 2. de Virginitate. Naz.

——— *Pietatis namque ſepulta*
In nobis ſcintilla latet, uelut igneus ardor
Incluſus ſaxis; ut porrò ſæpe terendo
Ferrum de rigido ſolet ignem extundere ſaxo:
Haud aliter pietas latitans, ſermone ſalutis
Attrita in medium prodit, clarèq. refulget.

Totam Dei ſapientiam habeto, ignea, viuidaque mente gaudeas, recondita mente conſerues, & euoluas myſteria ſacra; ſi tamen alterius ſermone tãgaris! ò quam fulgurabis! ò quã ſplendeſces! ò quantas inde capies vtilitates, lætus, & delectatus audire, & ab alijs diA ſcere eadem, quæ tu ex proprio fonte potaras!

Text. Et dicentium, Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

§. XIV.

Nato Chriſto Domino præſtantiſsima Deitatis gloria, nempe perſonarum B *Trias in altiſsimis uſque modò repreſſa innotuit, & apparuit.*

CVm audio gloriam Dei ab Angelis euulgari & celebrari, pro ſumma illius laude non me poſſum continere, quin credam non quamcumque Dei gloriam perhiberi; ſed maximam illã, qua remotiſſimis, & celſiſſimis cælorũ penetralibus cæle- C ſtes ſpiritus paſcit, nẽpe reuelatione arcaniſſimi myſterij Trinitatis. Quã mentẽ debeo ſapientiſſimo viro præceptori meo Patri Michaeli Vaſquez quondam Salmãticenſis Theologiæ cultori, & altori. Is in concione, quã habuit de Trinitate, tanto myſterio tribuit illud Pauli 1. ad Timoth. 3, Tim. 3. quod cæteri omnes Expoſitores tribuunt Deo incarnato, *Manifeſtè ma-* D *gnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mũdo, aſſumptum eſt in gloria*. Si arcanum quid, ſi myſterium, ſi Sacramentum manifeſtè magnũ, & celſiſſimum, eſt ſecretum reconditumq. illud Triadis diuinæ Sacramentum; Sacramentum, inquam, totum pie- E tate in homines plenum. Etenim de Trinitatis decreto conditus homo eſt; inſuper, vt ait Rup. *Humana* Rup. *creatura illud potiſsimũ opus eſt, quod eadem beata Trinitas magna ſibi dignatione diuiſit, ut pater conderet, filius redimeret, Spiritus ſãctus igniret.* Hoc igitur arcanum adeò magnum, adeò

adeò excellens tanta in homines pietate manus primò innotuit, cum apparuit in carne. Tunc in Dei, & hominis coniunctione eluxit magnum Deificæ Trinitatis arcanum, tunc quaſi oculis demonſtratum patuit. Vnde pulcre Gillibert. ſerm. 21. in Cant. *Quid iam in vnitate diuinæ eſſentiæ tres eſse miramur perſonas? Plures iam ex integro in vna perſona naturas mirare.* Vbi duæ naturæ ſub vna verbi perſona cernuntur, familiaris fit, & perſpicua in vna natura Trinitas perſonarum. Ab incarnatione Verbi prorſus manifeſtatum claruit myſterium Trinitatis Sanctiſſimæ. *Iuſtificatum eſt in ſpiritu*, quandoquidem aduenientc Spiritu eiuſdem myſterij Sanctitas maximè enituit. *Apparuit Angelus, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo*, nempe Angelicos obtutus nouo per carnem eiaculato fulgore perſtrinxit, illoſque noua admiratione afficiens humanos etiam oculos perſuaſit, animaliumque ab ore ſanctum quid tinniens; aſſumptum eſt in gloria, ingenti gloria, cæleſtia cumulauit ſedilia. Qui gloriæ cumulus cælitibus accreſcens ex magnæ Trinitatis per carnem reuelatione, hodie ab Angelis ſumitur pro ſumma omnium laudum, quæ de diuinitate poſſent dici. Etenim tunc maximè laudamus virum, quando præſtantiſſimi ſui decoris acceptionem, celebritatemque edicimus. Sic modò Angeli pro vltima Dei Opt. & Max. laude gloriam illam concinunt, qua in cælorum arcanis præſtantiſſimum Deitatis decus effulget, nimirum perſonarum triplicitas.

Gillib.

Sed quis dicit in Deo præſtantiſſimum, & excellentiſſimum eſſe Trinitatis Sacramentum? Hoc ego a principio in finem huius paragraphi

A diſtuli, vt tibi ex Theologorum fontibus duo pocula, pro Trinitatis gloriæ magnitudine, propinem. Primus Areopagita cap. 1. de myſtica Theologia ſic inquit. *Trinitas ſuperſubſtantialis, Deitate, ac bonitate ſuperior, ac præſtantior.* Quid inde? Sed luculentior, & ingenioſior Cyrill. lib. 1. Theſaur. capit. 6. præcellentiſſimum Patris nomen in Deitate ſic Cyril.
B deducit. *Si Patris nomen non eſſet dignius in Deo, quam ipſum nomen Deus; cur cum diſcipulos Saluator ad prædicandum mitteret, non iuſſit, ut in nomine Dei baptizarent? Sed quaſi maiorem diuinæ naturæ oſtendens dignitatem, in nomine Patris*, inquit, *& Filij, & Spiritus ſancti. Philippus verò cùm diuinam curioſè ſcrutari naturam vellet: oſtende nobis Patrem di-*
C *cebat, non, oſtende nobis Deum.* Ecce tibi quam diuini Angeli in Dei natali non gloriam, qua Deus apud omnes creaturas innoteſcit, prædicant; ſed notanter gloriam illam dicunt, quæ in altiſſimis, & arcanis ſedibus perhibetur, gloriam, inquam, ex eo quod eſt Deitate ipſa præſtantius, & excellentius, nimirum in vnitate naturæ perſonarum triplicitas. Hæc
D eſt gloria Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, quæ a verbo incarnato maniſeſtiſſimè ſui copiam fecit, pro quo Angelici ſpiritus hymnis perſtrepentibus reſonant exultantes, quod præſtantiſſimum Deitatis decus vſque modò reconditum iam inde clareat, & innoteſcat.

§. XV.

E

Quod ſalus homini maximè ſit voluntaria, Saluatoris accinit potentiæ.

AD ſecundam Angelici cantus partem accedo, vbi dicitur *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

tis. Quaſi dicant iuxta receptiſſimam Doctorum expoſitionem. In terra, vbi iurgia, vbi lites, vbi bella, vbi frequens rebellio, iam pax alma naſcitur, pax, inquam, ſugenda ab hominibus bonæ voluntatis, hoc eſt voluntariè, & auidè pax, & ſalus ab hominibus capeſſetur. Hoc vltimum, ſi non perſpicuis verbis traditum inuenio, tamen id puto intelligi ab omnibus iis, qui bonam voluntatem ad homines aſſerunt pertinere: qui plures ſunt, vt dixi, & poteris videre apud Barradam, Salmeronem, & Cardinalem Toletum. Impulit me in hanc explicationem ſcopus Angelici cantus, qui quidem geſtiebant id laudare, quod maximè Saluatoris nati potentiam in ſaluandis hominibus oſtendebat. Et quid magis Medici potentiam, & induſtriam commendat, quàm quod ſciat infirmis, deiectiſque hominibus ita perſuadere, vt ipſi alacri animo, & magno ex voluntatis affectu amaram, ſed ſalutarem potionem ebibant? Hoc ſanè præſtitit Saluator noſter, & vel in eo maximè ſeductorem deiecit, quod ille dolis ſuis aliquo modo inuoluntario homini propinauit venenum; verum Chriſtus Dominus remedium etſi auſterum, etſi naturæ infirmæ horrendum, ab hominibus voluntariè omninò & auidè fecit ebibi. Nolo amplius debere pulcherrima Gilliberti verba ſerm. 21. in Cantic. quæ ſic perſonant. *Si abundabit delictum, ſuperabundabit & gratia, vbi delictum, ibi ſeductio, & fallacia interceſſit, & ideo non ex omni parte voluntarium videtur. In gratia verò nihil non ex propoſito, nihil non ad libitum. Quomodo ergo non efficaciora ſunt voluntaria bona, quam vel aliqua ex parte coacta mala? Et verè efficax gratia & artificioſa.* Magna equidem gratioſi Saluatoris effica-

A cia, artificium maximũ quod crux, quod nuditas, quod abiectio, quod mors ab hominibus carneis auidè, & voluntariè ſumatur. Serpens ille, etſi callidiſſimus, non adeò efficax, qui poſſet detecta veritate mali hominum detriumphare voluntates. Pomum obiecit, & dolis traxit homines ad laqueum. Præſtantior Saluatoris gloria, qui ad ſalutem traxit
B homines voluntarios, cui niſi a voluntate auida profecta vota non placent. Minerua apud Homerum 2. Odyſ. ſic Telemacum alloquitur, *Tu nunc para viaticum, nauibus omnia congere neceſſaria: ego interim in populo ſocios voluntarios colligam.* Is ſolum decebat triumphus ſapientiam incarnatam, vt ſponte, & voluntariè venientibus exultaret in fra-
C tribus. Vt templum Hieroſolymis ædificaretur prouidit Deus, ne vi, & ferro cælarentur lapides. Sic Theodoretus in 3. Reg. quæſt. 21. (Theod.) *Ipſum quidem templum ædificauit ex lapidibus minimè cæſis ſecuribus cum diuina voluiſſet prouidentia, vt inuenirentur eiuſmodi ſua ſponte noti lapides, adeò, vt ad eos compingendos nullo ferro opus fuerit.* Hincque iam cla-
D ruit, qui lapides Chriſti fundamento erant ſuperædificandi, nempe illi, qui nulla vi, nulla coactione; ſed prorſus ſpontaneo, & voluntario animo in Chriſti corpus coaptantur. *Quomodo ergo non efficaciora ſunt voluntaria bona, quam vel aliqua ex parte coacta mala?* Efficaciora ſanè debent eſſe voluntaria: id quod crediderim indicari a Chryſoſt. hom. de
E cæco nato nuper translata. Vbi ſic Adami peccatum cum latronis merito componit. *Primum hominem Adamum non ob multa peccata; ſed ob vnam inobedientiam è paradiſo eiecit: ita iuſtitia ſtatera latroni primum in paradiſum ingreſſurum eum promiſit, non cum multa quidem confeſſus eſt,*

verum

verum cum vnam fidei confeſſionem obtuliſſet. Equidem, quia vnica inobedientia, eaque extorta dolis paradiſum homine viduauit; ſic iuſtitia protulit, vt vnica voluntaria confeſſio hominem Deo in paradiſo ſociaret, vt clareat quam efficaciora ſint voluntaria bona ipſis malis. Quod inde magis ponderabis, quia ad deijciendum hominem a paradiſo, peccauit Eua, peccauit Adamus; verum ad hominem paradiſo ditandum ſola vnius latronis, & vnica confeſſio conflatur.

§. XVI.

Voluntarij homines ad Dei obſequium ſunt viri è Societate Ieſu.

HOc omnibus fidelibus commune bonum, crediderim, illis, qui è Societate Ieſu viri ſunt, maximè ſingulare: & quos ſocios ſibi Ieſus eligeret; niſi ſocios voluntarios? Huc ſpectat tam longæuum tyrocinium in Societate, vt ſocij nouicij voluntas per biennium ſui experimentum faciat. Huc tendunt ſimplicia vota, quæ facultate Apoſtolica reſcindi, & euitari queant, ſi promptus, ſpontaneus, & voluntarius obſequendi animus non adſit.

1. Mac. 2. Primo Machabæorum libr. capit. 2. erant tres Hieroſolymitanæ in nouaculæ aciei. Vni Machabæi viriliter reſiſtebant aduerſarijs. *Tunc*, ait textus, *congregata eſt ad eos Synagoga Aſidæorum omnis voluntarius in lege, & facti ſunt illis ad firmamentum.* Sic periclitanti Eccleſiæ acritèr ab hæreticis vndique impugnatæ congregata eſt hæc è viris Societatis Ieſu amica phalanx, omnis voluntarius in lege, quonim quilibet voluntariè, & auidè in præſtando obſequio deſudat, & facti ſunt Eccleſiaſticis rebus ad firmamentum. Et quis neget quantum roboris, quantum firmitatis accipiat Eccleſia contra hæreſes ab iſtis ſocijs adeò voluntarijs? Sed accipite vnum Chriſoſtom. hom. 2. in capit. 1. Matth. qui ſic & virum voluntarium & filios Societatis Ieſu eleganter deſignat: *Idipſum eſt voluntarium eſſe populum, & eſſe gentem deſideratam. Qui enim voluntarius eſt Deo, & dicis, voluntariè ſacrificabo tibi, ipſe eſt deſiderabilis. Et vſque nunc qui deſiderabiles ſunt & voluntarij Deo, illi ſunt zelabiles, & irritant ad inuidiam ſui tenebrarum viros.* Quid viris Societatis Ieſu peculiarius? Quid proprius? Hi ſimul omnes deſiderio ſui afficiunt, à cunctis expetuntur ciuitatibus, & ſimul vulgò maledictis petuntur. Diceres prope eſſe ad miraculum, & gentem ſimul exoſam eſſe, & maximè amatam, communiter ſpui, & expeti, æſtimari & corrodi. Sed eſt miraculum hominis in lege Dei ſpontanei, hominis voluntarij.

Textus. Et factum eſt, vt diſceſſerunt ab eis Angeli in cælum, paſtores loquebantur ad inuicem; tranſeamus vſque Bethleem, & videamus hoc Verbum quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis. Et venerunt feſtinantes.

§. XVII.

Paſtorum fidei robur maximum, eo quod relicto loco illo, & ouibus venerint Bethleem. Vbi de B. Franciſco Xauerio illuſtria.

MAximum ſanè fuit fidei argumentum, deſeri à paſtoribus locum, vbi ſummis vigilijs oues cu-

custodiebant, vbi cæleſtes fulgores, Angelorum voces, gloriæ ciues exceperant. Neſcio, an tantum fuerit quod Petrus in Thabor ſpeculatus eſt, & ægrè diuellebatur a loco
Mat. 17. illo, ait enim. *Domine, bonum eſt nos hic eſſe, faciamus tria tabernacula*. De quo eleganter D. Baſi. ſerm.
Apud Metaph. de transfigurat. ait. *Petrus etiam ſi hæc viderit, nondum docetur, vt cuius eſſet ratio obſtupefacta magnitudine miraculorum. Nam propter ſpectaculi deſiderium, omnium obliuiſcitur. & loco alligatur ſuperatus à nimio gaudio, faciamus, inquit, hic tria tabernacula*. Expertus illud; & loco alligatur ſuperatus à nimio gaudio. Etenim imperfectus adhuc, non plenè edoctus coruſcantis glorioſæ ſpeciem miratus præ gaudio hæret, illo cupiens alligari loco. Robuſtiores in fide extiterunt paſtores, quos nec gaudium magnum, nec fulgentia Angelorum lumina, nec reſonans melodia, nec oues, nec aptus paſcuæ locus valuit alligare, quominus relictis omnibus, ad paruulum recens natum euolarent. O quàm citò paſtorum in pectore amoris coaluit efficacia: extrinſecus illos circumfulſit lux, verum intimè vis amoris perſuaſit, & omnium oblitos in altiora coegit conamina. *Sancta quadam*, ait Gil-
Serm 2. in Cant. bertus, *ſemper eget amor auaritia: ſemper ad ſecretiora exaſtuat, & quæ tenet non reputans, volubili ſe raptat in anteriora rotatu, & vitalis inſtar rotæ ſpirituali leuitate ad ſuperiora toto conatu attollitur, de terra uix paululum aliquid attingens.* Sic iſti recentes Dei amaſij Angelorum hauſta lætitia, ſarcta inde correpti auaritia maioribus inhiant gaudijs, nihilique poſſeſſa reputantes, volubili rotatu ferebantur, & veluti vitales rotæ vix terrena pertingentes loca, in Dei nati cubile, a

A quo gradiebatur ſpiritus, ferebantur.

Hæc mihi cogitanti B. Franciſci Xauerij, ſiue in Deum amor, ſiue pernicitas in proximis iuuandis accidit ad miraculum. Et quidem cum fulgentis Chriſti Domini ex conſpectu Petrum gaudio ſuperatum, loco illigari video & paſtores laudo, quod nullo gaudio alligentur, quominus
B Chriſtum Bethleem degentem adeant. Adſtupeo Xauerium, qui madidus diuinis gaudijs, vſque (ſi fas eſt dici) ad ſatietatem totum penè orbem proximorum cauſa peragrarit. Is eſt, qui contemplationi deditus eo diuinæ gratiæ impetu rigabatur, cuius impotens clamabat, ſat eſt Domine, ſat eſt. Et medio hoc dulcedinum immerſus ſalo dixit ne
C aliquando, bonum eſt nos hic eſſe? ſub hoc tabernaculo, hoc in nidulo moriamur mundo, & Deo viuamus? Imò a nimio gaudio ſuperatus nullo alligatur loco, ſed immenſa dimenſus maria barbariſſimas nationes luſtrans illuſtrauit. Vnius miſelli nautæ confeſſionem ſperans bis quingenas tumentis maris leucas tranat: Italiam, Luſitaniam, In-
D diam, Iapponiam, Chinam ſæpè repetit, & cum pedes deficerent, equorum caudis religatus raptatur. Ecce Diu. Ambroſ. Epiſto. 60. de ſancto Viro Acholio hæc fatus. *Vidi fateor virum, uidi illum eſſe in corpore, ut extra corpus putarem. Vidi imaginem illius, qui ſe ſiue extra corpus ſiue in corpore neſciens raptum ad paradiſum uiderat. Ita enim percurre-*
E *bat omnia excurſu frequenti Conſtantinopolim, Achaiam, Epirum, Italiam, ut iuniores eum non poſſent conſequi. Cedebant fortiores corpore, quia eum ſine impedimento eſſe corporis nouerant ut eo tantum pro uelamine uteretur, non pro officio, certè ad ſeruitium, non ad ſubſidium.* Tolle con-

ſtan-

ſtantinopolim, Achaiam, Epirum, A pone Romam, Vliſiponem, Goam, Malacham, Japponiam, Chinam, & ſub eiſdem verbis B. Xauerius erit effigiatus. Etenim ea facilitate, & pernicitate excurrebat omnia excurſu frequenti, vt poſſet addubitari, an in corpore, ſiue extra corpus; & verè ſine impedimento corporis erat, qui eo pro velamine vteretur, non pro officio; ad ſeruitium, non B ad ſubſidium. Vide modò quàm imperfectus Petrus in Thabor; quã perfectus Xauerius in trãſcurſibus: ille Chriſtiferæ claritatis contemplatione hæret, & loco alligatur; hic ſummi Dei contemplatione captus, quo è portu non ſoluit, vt maria, vt terrarum occulta peragraret? Ille ſibi neſciens conſulebat; hic ſapientiſſimè Deum amabat. Hunc re- C ſpicere videtur Gilibert. ſerm. 2. in Cant. dum ponderans illud, *in lectulo per noctes quæſiui:* ita fatur. *Non illum mordaces curæ circumuolant, inquietudinum non exaſperant iniuriæ; ſed totum lectulus, & nox, totum pax, & quies, & latebræ* (hæccine eſt Xauerij contemplatio?) *Numquid ſatis eſt? Fortaſſis ſatis, ſed laboranti, non ſatis amanti. Dulcis enim laboranti* D *ſomnus. Amantis anxietas illum dormire vetat, ſomnolentiam excutit, vigilias inducit. Amor de quiete inquietior redditur.* O magna vis amoris Xauerij animum depaſcens! Quid Xauerio in oratione magis quietũ? Quid in ſalute animarum procuranda magis inquietum? In oratione totum lectulus, totum pax, totum E quies, totum dulcedo, totum gaudium, Petrus id ſibi ſatis putaret, ibi hæreret, inibi religatus tentorium figeret, & tabernaculum. Id ſatis laboranti, non ſatis amanti, non ſatis Xauerio, qui de quiete illa inquietior, & totus in quærendis dilectis animis verſabatur. Quæ tenebat reputans ſancta auaritia, volubili ſe raptat ſemper in alta rotatu, & inſtar vitalis rotæ de terra vix paululum attingens ad ſuperiora toto ſe protendebat conatu.

Gilibert.

§. XVIII.

Paſtores hi vulgus Iudæorum ignobile gratius, & acceptius reddiderunt Deo.

HOc valde mirandum cuiuis exiſtit, quod Ioan. cap. 7. iactitabant de Chriſto Domino Iudæi, nimirum. *Nunquid ex principalibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis?* Et quidem, vt ille cæcus homuncio aiebat Ioan. 10. *In hoc mirabile eſt, quia vos neſcitis unde ſit, & aperuit oculos meos.* Quaſi dicat, hoc valde mirandum, quod reiectis vobis Principibus me, & ignobilem turbam miſellos quoſque homunciones miris beneficijs cumulet. Etenim a Iudæis turbas trahebat Ieſus, à gentibus Dynaſtas, & Principes iuxta Iſai. 60. *Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in ſplẽdore ortus tui.* Ex Iudæis plebeculi, ex gentibus Centuriones, Duces, Proconſules, Reges ſequebantur Chriſtum. Quæ huius rei ratio? Illam inſinuat Tertullian. lib. de Idololatria, hæc de Magis Chriſtum adorantibus edicens. *Primi ſtellarum interpretes natum Chriſtum annuntiauerunt, primi munerauerũt. Hoc nomine Chriſtũ opinor, ſibi obligauerunt.* Quid plura? ex Iudæis ignobiles paſtores, ex gẽtibus Reges primi aſtiterunt incunabulis Chriſti Domini: primi adorauerunt membra infantilia, & inde Deus manſit deuotus, & procliuis in nobiliſſimos Gẽtilium, in Iudæorum vulgus. O felices vos, qui primi ad Deum aduolatis, hoc quidem no-

Ioan 7.

Ioan. 10.

Iſa. 60.

nomine illum maximè obligatis, arctè obſtringitis. Huc referebat Guarricus Abbas illud Matth. 11. *Regnum cælorum vim patitur. Plene,* inquit, *vim facit, qui intonante tuba præcepti neſcit parcere ſibi.* Qui primam ad præcepti vocem, qui primo clangore buccinæ primi aſſurgunt Deo obſecuturi, hi obligant, obſtringunt Deum, vim inferunt. Hac aliquando efflorebat virtute Iudaica nobilitas, de qua Numer. 11. *Si ſemel clanguerit, uenient ad te Principes, & capita multitudinis Iſrael.* Quę verba expendens Procopius ait. *Vnius tuba ſonitu conuocabantur Principes acutius cernentes, & citius obedientes. At uerò plebs conuocabatur ad tabernaculum Domini ſæpius à Moyſe repetito clangore.* Vtinam ab hac prompta obedientia non excidiſſent Iſraelitici Principes in recipiendo Chriſto, promptiores illi extiterunt paſtores, qui primo intonante pueri crepitacillo aduolant adoraturi, & inde ſibi, & vniuerſæ Iudęorum plebi Deum obligatum obſtringunt. Hinc etiam elucet ratio, qua Chriſtus Dominus poſt reſurrectionem in ſæuiſſimos peccatores fuit procliuis, Paulum lupum rapacem elegit, Clementem a ſchola Simonis Magi eduxit poſt Petrum in Pontificum culmen. Quas peccatorum electiones meruit ille peccator, & latro, qui primus Chriſto crucifixo acceſſit veniam deprecaturus. De illo ſic Abbas Guarricus. *Iſte eſt, qui velut Dauid alter Princeps latronum, piorumque ductor prædonum victorioſum illum exercitum publicanorum, & peccatorum per illam laudabilem violentiam, & religioſam poſt ſe induxit in regnum cælorum.* Ecce tibi quàm obligetur Deus ab ijs, qui primi propriæ inhiant ſaluti.

In ſerm. Io. Bapt. — *Num. 11.* — Guar.

† † †

A *Textus.* Et inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio. Videntes autem cognouerunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc, &c.

§. XIX.

B *Deus facilè inuenitur ab ijs, qui operi incumbunt, dum alij ſomno, & uoluptati indulgent.*

ABeuntes Bethleem paſtores omnia ſibi iuxta Angeli prædictionem occurrentia mirati ſunt, puerumque inueniunt in præſepio medium inter Mariam, & Ioſeph. Sanè theſaurum, non cubantibus C cuſtoditum Draconibus; ſed florenti ſanctiſſimorum parentum lilio circumſeptum. Ruſtici in fœno iacentem recognoſcunt agnum illum, qui paſcitur inter lilia. Sed cur non inuenerint Dominum ſerui vigiles? & illi ſerui, qui dum cuncti ſomno ſepulti oſcitant, & languent, illi paſcendis gregibus dant operam? Felix illa mu-D lier Samaritana dum hora ſexta pergit ad fontem, gratiarum omnium mare Chriſtum inuenit, & vnde inuenit? an quia hora ſexta aquam hauriebat? Quid magnum hoc? Diu. Chryſoſt. hom. de Samaritana nuper Latinis data. *Hora ſexta quo tempore quieti à labore uacabant omnes, tunc illa hydriam arripiens aquam aduehebat. Nouerat ergo* E *Dominus, quam horam cæteri captandæ quieti dabant, illa ſolere iſtam aduehendæ aquæ uacare, propterea ſexta hora Dominus abijt.* Propterea inter omnes hi paſtores Chriſtum Dominum inuenerunt, quia cùm dormiebant cæteri, ipſi vigilias agebant, propterea Samaritana ſcaturien-

Ioan. 4. Chryſoſt.

rien-

rientem vitæ fontem offendit, quia quando cæteri otio, & epulis indulgebāt, ipſa ſeruilibus, adhuc officijs inſudabat. Sed omnibus his prçſtantior Magdalena, & ipſa Chriſtum ſibi Phariſæis præripuit, & cur præripuit? Sanè dum Phariſæus dapiferis accumbit menſis, dum captandæ populorum voluntati ſtudet, omni alia debiti obſequij cura feriatus: ipſa cibi oblita, potus immemor; tota in Dei ſeruitium effunditur. Hinc pulcrè D. Paulinus Epiſt. 4. Phariſæi caſum, & peccatricis gloriam expendit in hæc verba. *Quo te miſer Iudeæ iactabis? In domo tua te peccatrix noſtra præuenit, ingreſſa in labores tuos. Tu enim epulabaris, vt ſuperbires; illa ieiunabat, vt ſeruiret.* Ecce tibi dum alij epulis incumbunt, & quieti, peccatrix mulier immemor quietis, & cibi vnum hoc agit, vt ſeruiat, vt ſuum obſequium præſter Deo: quid mirum, ſi inueniat, ſi cæteris omnibus ſibi præripiat Chriſtum? Geneſ. 18. dicitur Abraham ſtetiſſe in oſtio tabernaculi ſui, ipſo feruore diei, nempe in meridie. *Cumque aperuiſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum.* Ad hæc D. Ambr. lib. 1. cap. 5. ait, *Ante oſtium ſedebat Abraham, ſedebat meridie. Quando alij requieſcebant, iſte hoſpitum explorabat aduentum. Meritò illi Deus apparuit.* Sic, qui dum alij quiete ſoluuntur, ipſi adhuc laborant, dum alij dormiunt, ipſi inuigilant, ſperent ſibi obuiandum Chriſtum, qui eorum muneret labores, & curas. Rem finiat D. Chryſoſt. obſeruatio in Anna Samuelis matre, de qua dicitur 1. Reg. 1. *Surrexit Anna poſtquam illi comederant, & biberant in Silo, conſtitit in conſpectu Domini.* Nimirum illa ſterilitatis ignominia grauis eò ſpectabat, vt tantum a ſe malum depelleret, inter prandium ad hæc ſuſpirabat, & a menſa ad Dominum oratura euolat. Vnde Chryſoſt. *Quod omnes faciunt tempus relaxationis; illa fecit tempus deprecationis: poſt conuiuium accurrens ad ſupplicationem, ac poſt epulas adeò intentè orauit, vt donum acciperet ſupra naturam, ſolueretque ſterilitatem.* Sic Deum obligant, qui quando alij otio vacant, ſuæ incumbunt acquirendæ ſaluti. Vnde Dauid aiebat Pſalm. 6. *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum.* De quo Niſſenus orat. ad eos, qui durius alios iudicant, fatur. *Sibi noctes ad lugendum praſcribit, quod quidem tempus communi laborantium quieti datum eſt.*

Luc. 7. — Paulin. — Gen. 18. — Amb. — 1. Reg. 1.

A B C D E

CAPVT IV.

De pueri Diuini Circumciſione.

INſtabat iam dies octauus a Natiuitate, quo puer iuxta legem Moyſi circumcidendus erat, & licèt, nec legis obligatione, nec alia neceſſitate puero diuino ſubeunda circumciſio, tamen, vt duram emolliret legem, ſuſcepit circumciſionem. Circumciditur ergo puer, ſiue a matre Virginea, ſiue a Ioſeph, ſiue ab alio quopiam viro pio, & qui pro mundi pretio erat effundendus in cruce, modò ſanguis humanæ redemptionis exhibetur, vt pignus.

Text.

Text. Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circumcideretur puer. *Luc.2.*

§. I.

Sanguis Deificus ocyſsimè funditur, ne in ſaluandis hominibus primas cedat alicui.

OPtimè nouerat Iſaias naſcentes Dei curas quando cap.10. vocauit illum, *accelera feſtina*. Etenim vehementer feſtinabat ſanguine ſuo nos redimere: hoc erat illi in optatis, hoc ardebat deſiderio, eo illius ſanguis pungebatur aculeo, vt quam ocyſſimè funderetur, vt nulli cederet primas. Hinc meritò ſanguis diuinus poſt Deum primus omniũ in ſalutem humanam proſilijſſe notatur a Ruperto. Qui de operibus Spiritus ſancti lib 4. cap.11. Dum illud Epiſt. Ioan.5. perlegit, nimirũ tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis, ſic ipſe meditatur. *Hic quidem, ait, tres ſunt qui teſtimonium dant in terra ſpiritus aqua & ſanguis. At in Euangelio poſt emiſſionem ſpiritus, non dictũ eſt, exiuit aqua, & ſanguis; ſed exiuit ſanguis, & aqua.* In Euangelio vbi Euangeliſta teſtimonium veritati perhibebat, circunſtantias, & ordinem rerum explanans notanter dixit, quòd exiuit ſanguis, & aqua, non aqua priùs, ne ſanguini pigritiæ notam impingeret; ſed vix pretij pro homine ſoluendi ſagulus cœpit aperiri, & continuò omnium primus ſanguis exiuit. Enimuerò in effundendo ſanguine, cæteri omnes cedunt primas Chriſto. Eleganter Clem. Alex. primo Pædag. cap.9. cõponit Iſaacum & Chriſtum, vmbrã, & corpus, figuram, & veritatem. Ambo erant parentis vnicum pignus. ambo ſacrificandi montem ſcandunt, ambo portant humeris ſacrificij lignum, & ligno iam ſu- Clem.

A perponuntur ambo. Quid plura? *Solummodo, ait, iure Iſaac non paſſus eſt, qui primas paſſionis partes uerbo ceſſerit.* Nec ſolùm Iſaac primas ceſſit ſanguini diuino, ſed & cuncti Patres, vt Clementi ſubſcribens addit Cyrill. Alex. lib. 1. in Ioan. cap. 21. *Cum*, inquit, *non ignorent Moyſes primas eidem partes conceſſiſſe.* Moyſes inquam, ille adeò ſuorum ama- Cyril.

B tor, adeò pro ſuis afflictus, vt dicatur a Paulo portaſſe improperium Chriſti, quaſi non tam ſimilis, quàm idem apparuerit cum Chriſto. Is tamen ceſſit Verbo primas, vt pulcrè Bern. inſinuat, dum inquit, *Moyſes quidem in aqua uenit, à quo & nomen accepit, ut Moyſes uocaretur: manifeſtè autem pluſquam Moyſis Chriſtus, utpotè qui non uenerit in aqua tantum; ſed in* Bern.

C *ſanguine.* Sanè Moyſes prima limina vitæ ingreſſus aquas aráuit, ſuper aquas ferebatur materna in cymba. Verùm puer diuinus in ſanguine incœpit viuere: cum limina Moſaicæ vitæ aqua rigabantur, limina Chriſti vitæ ſanguine immaculati agni conſperguntur. Illum aqua in Pharaonis filiæ vlnas effudit, huius ſanguis a gremio matris vniuerſos iam

D homines perfudit. Hanc citiſſimam, & celerrimam ſanguinis effuſionem, vt præſtaret Chriſtus ſemen Abrahæ præ alijs, crediderim, apprehendiſſe.

Cuius rei zelotypia inflammatus Imperator Apoſtata non ferebat, quod Deus diceretur Abrahamides. *Quare, inquit, non magis gentibus miſit eum Saluatorem & Redemptorem;*

E *conceſſit autem Iſraeli ſecundum carnẽ.* Illi Doctor gentium ſatisfecerat, cũ ad Ro.15. ſic loquitur. *Dico enim Chriſtum miniſtrum fuiſſe circumciſionis.* Notanter enim dixit veniſſe Chriſtum, ad populum, non Iſraelis nec Hebræorum, ſed circumciſionis, quaſi circũciſio fuiſſet ratio,

ob

ob quam Deus Abrahamides ſumpſerit. Cum Pauli mente accedat modo optimus Apoſtatæ expugnator D. Cyrill. Alex. lib. 3. prope finé. Cyrill. Vbi ex Oſea reddens rationem, cur genus Abrahæ præ alijs Deus elegerit, vt homo fieret, hæc inquit. *Tale quidam per vnum ſanctorum Prophetarum dixit, quaſi botrum in deſerto inueni Iſrael. & quaſi futurum in ficu præcocem vidi Patres eorum. In ficubus autem dulciſſimum, quod præ alijs matureſcit, hoc eſt, præcox & præcurrens. Vnde vt dixi quaſi præcox fructu in ficu diuinus Abraham decerpebatur.* Sanè genus Abrahamidum præ alijs nationibus fructum maturabat, præcurrens ætatis moras à primis incunabulis per ſanguinis effuſionem Deo fructificabat. Ideo Deus hominem per ſanguinem redempturus ſeſe Abrahamo ingeſſit, vt præcox, vt præcurrens ſanguinis effuſio citiſſimam ſolutionem pararet. Si è gentibus parentes delegiſſet, moroſus eſſet in exhibitione ſui ſanguinis, virilem primò attigiſſet ætatem, quàm dandi ſanguinem ſe offerret occaſio. Ideo, relictis gentibus, elegit Iſraelem, quo naſceretur, vt circumcideretur puer, vt quàm ocyſſimè in mei remedium proſiliret ſanguis.

§. II.

Eo ardebat Dominus deſiderio effundendi ſanguinem, ut in ſe vulnerando gladij præuenerit ictum.

FEſtinus ſatis præcucurrit circũciſionis gladius, vt puerum percuteret recens natum; ſed feſtiuior ipſe puer octiduanum vulnus non expectauit; ſed à primo ſui ortus momento amore vulneratus præcucurrit, vt poſtea lancea, claui, circũciſionis gladius non tam vulnerarent, quàm aperirent vulnera iam facta. Sane claui, & lancea denuo ruperunt ſaluatoris carnem; ſed vulnera hæc licet vocare apertiones, ſiue oſtenſiones vulneris ab amore facti. Ecce tibi quid dicat Paul. ad Heb. cap. 10. *Ideo ingrediens mundum dicit, hoſtiam, & oblationem noluiſti; corpus autem aptaſti mihi.* Heb. 10. Cùm primum verbum diuinum induit humanam carnem, vetera ſacrificia omnia Patri exoſa notauit, pecudum ſpirantes fibras faſtidio eſſe, agnorum ſanguinem abominabilem animaduertit. Vnde intra ſe aliud ſacrificium excogitauit, alium ſanguinem, alia vulnera, quæ Deum placarent, meditans ſeſe in id aptum natum gratulatur. Ait enim, corpus autem aptaſti mihi, ſiue vt ex Hebræis D. Cyrill. Alexan. & Arnobius *corpus confodiſti, perforaſti mihi*, quaſi ſe iam ex tunc confoſſum, manus, pedeſq. perforatum ſacrauerit. Alex.

Sed age quando confoſſus, quando perforatis manibus Dominus apparuit? Ingrediens mundum, nimirum, vt placet viris doctis, in primo aſſumptæ carnis inſtanti. Itaque etſi lancea, etſi circumciſionis gladius ocyſſimè currerent, vt vulnera infigerent Dominicæ carni; cocyor præcucurrit amor, deditque cultro non infligenda vulnera; ſed aperienda tantum. Huc ſpectat Zach. cap. 3. cuius arbore loquens diuinus Pater de lapide angulari Chriſto ſic fatur, *Ecce ego cælabo ſculpturam eius*, & quo inſtrumento cælabit? Sanctus Hieron. & Rup. aiunt, lapidem iſtum clauis crucis, & lanceа militis faciem vulnerari. Hæ cælaturæ viuentis lapidis? cælaturæ, inquam, lancea, clauus, cultro comparandæ. Sed pulcriùs originalis pagina ait, *ecce ego aperiam apertionem eius*, vt innuat, quòd lancea, quòd

quòd claui, quòd culter non nouas inferent plagas; ſed apertionem aperient, effoſſum iam, & perforatum amore pandent. Moroſior culter, quem Chriſtiferus mei amor, præcucurrit hic & effoſſa Dei carne pigritantem reddit cultrum octiduanũ. Quandoquidem cùm infirmus vehementer lateris dolore angitur, a ſapiente Medico illius venę cùm primùm rumpuntur, nec curantur, vt citiùs poſtea cùm res tulerit, apertæ ſolum primæ ſciſſurę effundant ſanguinem. Sic Dominus aſſumpta humana infirmitate ac̃ctabatur, ſic æſtuanti amoris flamma exurebatur, vt cùm primum licuit ſeſe mille ſciſſuris confoderit adeo, vt poſtea accedens lancea, clauus, culter iam non percuterent; ſed inflictum vulnus aperirent, vt efflueret ſanguis. Vnde D. Bern. cap. 3. de vite fatur, *Foderunt & perfoderunt Iudæi non ſolùm manus, ſed et pedes, et latus quoque, & ſanctiſsimi cordis intima furoris lancea perforauerunt; quod iamdudum amoris lancea fuerat vulneratũ. Vulneraſti, inquit ſponſus, cor meũ, ſoror mea, ſponſa, vulneraſti cor meũ. Quid neceſſarium fuit illud ab inimicis vltra vulnerari? Si vulneratum eſt, imò quia uulneratum eſt, quid ſecundum uulnus apponis?* Vbi amor mei in Chriſti corde colauit, quæcumque extrinſecùs veniant vulnera, ſecunda erunt, non prima, nulli accedent membro, quod non inueniãt primis amoris vulneribus transfoſſum, & præoccupatum.

Bern.

Hinc notanter Euangeliſta cùm de transfoſſo Chriſti pectore a milite loqueretur, ait, miles, *lancea latus eius aperuit*. Ad hæc Auguſt. *Vigilante verbo vſus eſt, vt non diceret, latus eius percuſsit, aut uulnerauit, ſed aperuit*. Etenim nimis fera acceſsit lancea, vt vulnus infligeret, ſatis eſt, ſi inflictũ amore demonſtrauit.

Aug.

Id quod eleganti metaphora edocuit Chryſoſt. in Pſalm. 14. dum ait, *lancea tanquam claue in arcam iniecta dediſti pretium ex paterno theſauro*. Quaſi diceret, quod lancea non lanceæ munus peregerit confodiendo, vulnerando; ſed potiùs munus adimpleuit clauis, dum per foramen factum iniecta non rupit, ſed aperuit cæleſtem theſaurum, vt pretium meæ redemptionis dimanaret.

Chryſ.

Accipite modò quàm aptè Metaphraſtes dixerit verba alioquin obſcura de Dominica circumciſione. *Circumciditur*, inquit, *puer ex lege, quam tulerat, ut ueteris circunciſionis euelleret anticipationem*. Expendo illud, *Circunciſionis euelleret anticipationem*. Enimuerò quantumcumque culter percurreret, quantumcumque vulnus maturaret, ocyor diuinus amor in vulnerando Chriſtum omnem celeritatem, & anticipationem ſuperauit; obſcurauit. Vnde D. Bern. hæc aurea infert, *Vide quantum ad ſuſcipiendos dolores feſtinauit, quã promptus ſanguinem effundere, circumciſus pro nobis die natiuitatis ſuæ octauo Chriſtus octauam diem à natiuitate ſua uix expectat, ut ſuum tibi impendere ſanguinem incipiat. tu poſt non dico octo dies, ſed nec poſt octoginta menſes, imò & octoginta annos ſolã non rependis uoluntatem.* Hæc ille.

Bern.

§. III.

Circumciditur puer, ut eiuſdem oſtendatur eſſe patriæ cum hominibus.

NE deinceps obloquatur Valentinus negans, Chriſtum è terra corpus ſumpſiſſe, ſed è cælo, ideo terreni generis ſignum circumciſionem puer ſuſcipit. Quod D. Epiphanio maximè arridet, & inſinuatur

Cant. Cant. 2. *Surge, propera amica mea, ueni, hiems tranſijt, imber abijt, flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit, uox turturis audita eſt in terra noſtra.* Enimuero tranſacto legis frigore, imbribuſq. lauacrorum in tempo, flos Chriſtus è Ieſſea virga effloruit; iam vitis illa à cæleſti agricola virginea in terra defoſſa floridas prolatura corollas erupit, cultroq. circũciſionis expoſita tempus putationis impleuit. Iam plorat putata vitis, & vox illius gemebunda exauditur in terra noſtra.

Id in hoc loco notatum velim, ꝙ penè vno in verbulo bis reputatur illud *in terra noſtra*, flores apparuerunt in terra noſtra, & poſt putationem, poſt vulneris gemitus, ſtatim ſubditur rurſus *in terra noſtra*. Hoc vnum percalluit Bern. acumẽ ſerm. 59. in Cant. vbi ſic, *Aduerte quãtæ ſuauitatis ſit Deum dicere, in terra noſtra. Quique terrigenæ, & filij hominũ audite, magnificauit Dominus nobiſcũ, multum illi cum terra noſtra. Quid miraris? Hoc ipſe factus eſt tanquam unus è nobis: minus dixi tanquam unus, parum eſt eſſe parem hominibus, homo eſt, inde terram noſtram uendicat ſibi; ſed quaſi patriam, non quaſi poſſeſſionem.* Quid dulcius? Quid nobis felicius? Vitis diuina cùm putatur, cum pudica Chriſti caro circumciditur, tunc iam terrã noſtram clamat non quaſi poſſeſſionem, ſed quaſi patriam tegens Dominum; & ſe manifeſtans vicinum. (Bern.)

§. IV.

Chriſtus Dominus circumciditur, ut regiam fidelium oſtendat originem à Cruce.

MErito Ioannes Apoc. 1. Deifico sãguini regnum fidelium adiungit, ait enim, *Princeps Regum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fecit nos regnum.* Quidne alius ſanguis Deificus potuit prætẽdere ſuis, quàm purpuram? quam regnum? Iam non comæ capitis ſponſi: ſed etiam ſanguinis guttæ purpura Regum ſunt. Natus olim fuit vitulus purpuraſcẽtibus maculis diſtinctus, qui vt meminit Vopiſcus, Imperij omen Aureliano detulit. Ecce modò natus puer Chriſtus, vitulus nouellus, vitulus ſaginatus, cuius & ſaginabimur carnibus, qui primo natiuitatis ortu iam purpureis illuſtris maculis rubet, Imperium nobis prætendens feliciſſimũ, *Deus Abraha*, ait S. Theodoretus, *ad hoc quod egrederetur Reges ex lumbis eius ſignum circumciſionis iuſſit.* Circumciſionis ſignum accepit Chriſtus; vt Regales fidelium purpuras intingeret, vt à ſanguine, & cruce Regia diademata præſagiret. Hinc Iſaias Regni inauguratione, quam ab incunabulis accepit Chriſtus, circumciſionis excruciationi attribuens, ſic eſt loquutus, *Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis cuius Imperium ſuper humerum eius.* Ecce Imperium, ſub quo gemebundus recens natus inducitur puerulus diuinus: is ſanè octiduanus circumciſus Imperium ſuum à ſanguine prætendit, & cruce. Quam Iſaiæ explicationem debeo Bern. qui ſerm. de Vite cap. 37. primam ſanguinis Deifici effuſionem in circumciſione dùm expendit, ſic ad locum Iſaiæ dicit, *Crucem, quam Imperij nomine ſignificauit, natiuitati ſtatim adiungit, quia profecto à natiuitatis exordio* (dum circumciditur) *paſsio crucis exorta eſt. O quanta charitas! Vix natus eſt Ieſus, & ecce recenti ortui crucis ignominia, crucis dolor copulatur, ſed redemit miſeriam crucis, Imperij nomen verum.* Madent equidem ſanguine pueruli faſciæ: ſed in-

Orat. in Io. B.pt. — Iſa. 9. — Bern.

de cœpit diuinus artifex fidelium ordiri purpuras. Quid triſtius, quàm faſciæ sãguineæ? Quid durius, quàm quòd tenellus excrucietur infans? Sed non aliter potuiſſet nobis præbere Regni auſpicium; infantilia membra circumciſionis acies pungit, excruciat; ſed dolorem rediment inde tingendæ purpuræ, futuri à Cruce Regni clariſſimum augurium. Hinc maximè commendatur Mariana ſapientia, quod immerentem puerum circumcideret: ait enim
Cant.7. Cant. 7. *Caput tuum ut Carmelus, comæ capitis purpura Regis, uincta canalibus.* Carmelus, ideſt, ſcientia circumciſionis, vt videri poteſt apud Delrium, ne ergo inſcitiæ tribueretur matri, quod talem circumcideret filium: *idcirco*, ait Guillelmus, *à filio ſpecialiter dicitur: caput tuum, ut Carmelus, ac ſi apertè diceretur. Bene ſciebas, ò pia mater, cur populo Dei datum eſset remedium circumciſionis, & tamen me, quem ſine concupiſcentia, ac per hoc non in peccatis concepiſti, carnali circumciſioni ſubdidiſti: neque hoc inſipienter faciebas.* Et cur caput Virgineum circumciſionis ſcientia pollebat, dum immerentem filium circumcidit? Vnde hoc caput ſapiens? Quid ſapientis capitis meditabatur? Quid? Ecce ſubdit, *coma capitis tui purpura Regis, uincta canalibus.* Sane cogitationes tuæ purpuram meditabantur, & regnum; tibi Regiæ propagines in mente erant, cum filium circumcidis. O meritò circumciſionis ſcientiæ plenum caput Virgineum! Vbi Mariæ cogitationes tincturam purpuream meditantur, vbi de purpura cogitat, vbi de parando filiorum Imperio agit, nil ſapientius præſtare potuit, quàm filium circumcidere, vt purpura ſcēti Dei cruore Regias fidelium veſtes intingat, Regnumq. à ſanguine, & cruce præſagiat.

Guill.

A

§. V.

Chriſti Domini ſanguis veterem circumciſionem fecit inutilem, dum efficacius nos in mortem tolerandam impellit.

Data eſt circūciſio Iſraelitis tanquam ſtimulus, quoad laborioſam vitam ſuſtinendam agerētur, B immo dedicarentur homines. Sic D. Ambr. epiſt. 77. *Circumciſionem dare deſinit, vt ab ipſis incunabulis inſigne religionis aboleſceret, & puderet vnumquemque ætatis prouectioris, vel labori, vel dolori cedere, quorum vtrumq. teneræ infantia viciſſet.* Hoc maximum, & vtiliſſimum circumciſionis munus erat, grandæuos meticuloſos pudefacere, imò in contem- C ptum doloris, & laboris trahere, in ſanguinis effuſionem armare. At vbi diuini infantis ſanguis effunditur, vbi Chriſti Domini manauit in terris cruor, quicumque alius ſtimulus ad agendos homines hebes extitit, & quaſi inutilis ad Chriſti ſanguinem comparatus. *Sed iam leui circumciſionis dolore non opus eſt Chriſtiano,* D *qui mortem Domini circumferens per momenta ſingula fronti propriæ mortis contemptum inſcribit. Quis enim acu utatur ad præliandum, cum telis inſtructus ſit ualidioribus?* Vnus ſanguis Chriſtiferus ſic puſillanimes homines ſtimulat, ſic tepidos pungit, ſic debiles in mortem armat, vt vel rubenti Deifici cruoris gutta viſa, turmatim homines in tyrannorum acies defigendi proſiliant. E Quid ageret leuis circūciſionis culter, ſiue acus, vbi tot ſunt pungentia ſpicula, quot Deifici cruoris guttæ effuſæ? Tot in mortem trahentes reſtes, quot laquei iniecti Chriſto? Tot arietes impellentes in labores, quot fruſta ligneæ crucis? Ecce tibi,

Ambr.

Ambr.

qua

qua elegantia D. Laurent. Iuſtinian. de triumphali Chriſti agone cap. 17. inquit, *Tunc verè æterni Regis uexillum erectum eſt, cum in Crucis ſtipite confixus eſt Chriſtus, atque in monte Caluariæ eleuatus. Tunc ad pugnam animata ſunt corda fidelium: tunc ad debellandas contrarias poteſtates, atque ipſum capeſsendum cælum ſuccenſæ ſunt fidelium mentes. Quis pugnare refugiat? Quis pati recuſet cùm Angelorum Regem, & hominem in crucis agnouerit pendere ſupplicio?* In veteri circũciſione diuinitatis flammis angi, & igniri videris rubum plebeculam, humileſque myricas. Aſt vbi ad Deificum ſanguinem ventum eſt, vox Domini confringit altiſſimas quaſq; cedros, nimirum potentes viros, ſuperbos Dynaſtas & Principes. Vnde hoc? Sanè, *comminuit eas tanquam uitulum Libani*, hoc eſt, ait Ricardus de Sancto Vict. *ad ſimilitudinem uituli Libani, ad imaginem humilitatis Chriſti, qui tradidit ſemetipſum pro nobis factus obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Vnus hic diuinus vitulus Chriſtus ſanguine manans menti obiectus ſuperbiſſima, & molliſſima potẽtium hominum corda ad mortis contemptum impellit, & ad effuſionem ſanguinis. Vnde egregiè Theophilactus, dum expendit illa Chriſti Domini verba apud Ioan. 12. *Nunc anima mea turbata eſt, & quid dicam?* hanc ponderationem facit, *qui ſuperius uidetur admonere, ut parati ſimus ad mortem, hinc nunc turbatur moriturus; quod non eſt exhortantis ad mortem; ſed auertentis: at ſi rectè conſideraueris inuenies, quod turbari ipſum adhortatio ſit ad contemptum mortis.* Non fuit diſsimilis Chriſtus, cum mortem tibi animoſè ſubeundam indicit, & cũ ipſe ſub morte turbatur; Dei enim turbatio, Dei imbecillitas nobis maximos ad contemnendam mortem

Pſal. 28. Rich. Vict. Theoph. Ioan. 12.

indit animos. Id quod pulcrè notauit Athan. de Incarn. Verbi eiuſque corp. ad nos aduent. dum inquit, *Homo naturaliter mortem expaueſcit. Is tamen (quod ſummopere admirandum eſt) ubi indutus eſt fidem crucis, res naturales ullipendit, & mortem non exhorreſcit.* Circumcidantur ergo Iudæorum infantes, vt dolorum & mortis ediſcant tolerantiam, fidelibus enim vnus ſufficit Chriſti ſanguis, nec ſic monoceros agitur rubenti pila in certamen, vt commouetur humanus animus, vel viſa puelluli diuini effuſa gutta ſanguinis.

Athan.

§. VI.

Matutina laborum tolerantia maximè humanum animum in mortem armat.

CIrcuncidatur Chriſtus puer, atrociter occidendus vir, nec ad ſtrenuè ſubeundam mortem inhumanis potuiſſet edocere remediũ efficacius, quam iſtam matutinã, & præproperam vulneris tolerantiam. Eleganti verbo vſus eſt Stephanus mortem Deboræ allegoricè tractans Gen. 35. vt laborum vtilitatem commendaret, ait enim, *Tribulatio carnẽ pungit, animum ungit.* Expẽdo illud: animum vngit. Qui bis viſus eſt mihi innuiſſe vnctionem illam, qua fideles iniungimur, vt mortis luctam animoſè ſubeamus. Quã inunctionẽ ſub hac forma verborum tradit D. Ambr. *Vngo te oleo ſanctificante, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ut more militis uncti præparatus ad certamen aereas poſsis ſuperare poteſtates.* Inũgimur ſalutis oleo moribundi, vt fortiter extremum abſoluamus certamen, ne lethales expaueamus luctas, ſed tenebroſis obſiſtamus poteſtatibus. Sic matutina

Steph. Ambr.

tribulatio; ſic dolor ad natus pungit quidem carnem; ſed animam vngit; aculeus eſt, ſed oleum eſt, quo more militis vncti præparamur ad extremum certamen, vt aereas poſſimus ſuperare poteſtates. Hinc Ieremias ait, *Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcẽtia ſua: ponet in puluere os ſuum, ſi forte ſit ſpes.* Enimuerò vel ex hoc feliciſſimus habetur ille, qui ſub iugo adoleſcit, quod ad puluerem intrepidus aduolauit. Luculentius adhuc D. Ambr. hæc verba latinis tradit, nimirum, *dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum, ſi fortè ſit ſpes patientiæ*, quaſi dicat, vtinã quis ſub iugo ſit innutritus, patientięque, & tolerantiæ aluo educatus, eo ipſo alacer, intrepidus, fortis dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum, mortem aſpernabitur, tenebrarum poteſtates inuadet ſpe, ac fide armatus. A vena ſciſſa profluentem ſanguinem ne videant, infirmorum velatur facies; verum qui robuſtus eſt, qui vel ſanguinem doctus ſudare, qui inter arma natus, & proſcindendæ venæ facem præfert, & ſciſſuram, & ſanguinem gaudet contemplari. Sic, qui tolerantiæ, qui patiẽtiæ à primis ſtudet vnguiculis, dabit ſanè grandis in ſepulturæ foſſuram os ſuum, funereas tædas, ſtrictos vibratoſque in ceruicem gladios intrepidus, & alacer ſpeculabitur, ſerm. de Circumciſ. dicit D. Bern. *Quidni obmuteſceret coram circumcidente, qui coram tondente obmutuit, coram crucifigente ſiluit?* Imò naturalius dixerim, quidni coram tondente; coram crucifigente obmutuit, qui coram circumcidente ſiluit? Sanè quò a circumcidente tribulata infantilis caro eo inuncta, vt ſtrenuè ſubiret poſtrema certamina, *vt ſpolians principatus, & poteſtates, traduceret confidenter palam triumphans illos in ſemetipſo.* Ita Paul. ad Col. 2.

Thren. 3.
Ambr.
Bern.
Ad Col. 2.

§. VII.

Dolores circumciſionis Deifico natali auſpicium, & quaſi fatum extiterunt.

NIl humanius, quam natis infantulis a ſtellis, & planetarum aſpectibus eorum indagari fortunam. Quibus etiam diuinum infantem ſubiectum, malè voluit Petrus de Aliaco q. 30. in Geneſ. adeo, vt ex aſtris doceat Chriſtum Magis adorandum innotuiſſe. Vana hæc ſapienti viro, incarnatæ ſapientiæ vaniſſima, vt rectè Chryſol. qui habet ſtellam, non habetur a ſtella, nec ipſe agitur curſu ſtellæ. Præ omnibus ſtellis natalem Domini dolores circumciſionis reddiderunt auſpicatiſſimum. Notanter D. Pacianus in Paræneſi ad pœnitentiam, de quauis tribulatione dixit, *Tribulatio repertorium eſt diuinorum.* Expende illud repertorium, nimirum prognoſticum, quo ſcintillantibus aſtris notantur fœcundæ imbres, abundantia frugum, auræ ſalubres. Sic dolor, ſic tribulatio in natalitijs repertorium eſt, prognoſticum eſt diuinorum, vt inde clarius, quàm a ſtellis diuina omnia poſſis hominibus præſagire. De captiuitate Hebræorum facienda Moyſi prognoſticum exhibiturus Dominus oſtendit ei rubum flammis ardentem diuinis. Vnde pulcherrimè D. Gregorius Niſſenus inquit, *Deus veritas eſt, quæ quidem veritas non de cælo illuceſcit, ne à ſtellis defluxa lux videatur; ſed è rubo, eoque ſpinoſo.* Quibus Niſſeni verbis, vt præferas lucem, puta iuxta Theodoretum, & alios, rubum illum prænotaſſe populum Iſraelitam illo in tempore afflictum, nihilque protendentem, niſi ſpinas, hoc eſt afflictiones, dolorum cuſpides, tribulationum ſpicula. Hinc

Pacian.
Exod. 3.

Niſſen.

Niſſen. quaſi Aſtrologorum vana auſpicia ſugillans inquit. Ecce vobis vaniſſimi ſtellarum obſeruatores, vnde Deus protendit populo felicitatem ſuo, non a ſtellis, ne videatur mendacia promittere; ſed quia veritas eſt a rubo, eoque ſpinoſo, ab afflictione, a dolore veram ſolidamq. felicitatem indicit. Breuiſſimè, & acutiſſimè, vt aſſolet Philo Iudæus, futuræ felicitatis auſpicium in rubo ardenti concipiens, ſimulque addubitans, quæ vocaretur imago, ait; *Vocemus eam Angelum, quandoquidem futura pronuntiauit, tanto clarius quanto magnificentior erat viſio. Significabat porro ardens rubus oppreſſos iniuria Iudæos.* Sic Philo Iudæorum afflictionem, & illorum feliciſſimi ſtatus recuperationem prænuntiari clariſſimè, & veriſſimè ab ardentis rubi figura exiſtimat. Quam ergo felicitatem puerulus hic diuinus ſub circumciſionis cuſpide non inſinuat? Sanè non ſtelliferis rutilans radijs; ſed ſub gladio tremens infans, non ſub ſolis eleuatione, non ab aſcendenti ſidere: ſed proſtratus ſolo a deſcendenti ſanguine veras hominum felicitates, ſolidas glorias incipit præſagire. Hinc vbi Matthæus cap. 5. refert illud, *Beati pauperes ſpiritu*: eleganter Guarricus Abb. ſerm. in feſto omnium Sanctorum pergit. *Agnoſco notum illud ac nobile prognoſticum, quod in teſtimonium ſui, necdum natus in carne Dei filius protulit: iam verò natus; ſed nondum notus ſibi competere docuit.* Expende quod paupertatis, & ærumnarum tolerantia a Prophetis decantata, & a filio Dei tandem aſſumpta dicitur & agnoſcitur a Guarrico, vt nobile prognoſticum, ex quo nati puerulı præcellentias inueſtigari oporteat.

Lib. 1. de vit. Mo.

Matth. 5. Guarr.

CAPVT V.

De Auguſtiſſimo nomine Ieſu in Circumciſione exhibito.

INfanti Deo circumciſo imponitur de more nomen, quod ab Angelo pronuntiatum fuerat, antequam conciperetur in vtero. Etenim nō adinuentione humana, imò nec Angelico conſilio, ſed arcano Trinitatis decreto vocatur Ieſus puerulus diuinus.

§. I.

Rigor Moſaicæ circumciſionis emollitus fuit in nomine Ieſu.

QVi Hebræorū puerulos ſudantes ſanguine ſub circūciſionis cultro conſpexiſſet, probaſſet equidē illud a Hier. de gente hac decantatum. Nimirum, *accepit præcepta non bona, & iuſtificationes peſſimas, in quibus non viueret, ſed puniretur.* Quid acerbius quàm circumciſio? Quid magis ferreum quàm ſanguinolenta incunabula? Hæc autem vbi a Chriſto Ieſu impleta; cerea facta ſunt & ſuauia. Accipe dialogū inter Cyrill. & Pall. lib. de adoratione in ſpiritu. Vbi ſic addubitat Palladius, circumciſione ſpirituali allata, & ſacrificijs legalibus ſubuerſis, Iudaicoque ritu nullum apud nos locum habente: nonne quodammodo parum veriſimile, quod Chriſtus dicit, non veni, vt deſtruam, ſed vt adimpleam? Cui pulcra & eleganti ſimilitudine reſpondet Cyrill. dicens, *Porrò fabri ærarij ſtatuam ſolidaturi primum obſcuram ſpeciem in cera faciunt, deinde illi igne liquefactæ æs infundunt & ſic*

Epiſt. 9.

opus ſuum producunt, vt nouam ſpeciē & pulcritudinem habeat adiectis ad vmbras varijs colorum ſpeciebus. Et apparent quidem, dum æs ceram liquefacit, aboleri prima lineamina; res autem ipſa non ſic habet. Verè enim dicere poſſunt & faber, & pictor, non deſtruximus vmbras, nec omninò inutiles figuras fecimus: ſed impleuimus potius. Finge tibi modò iuxta Cyrill. Cyrill. duriſſimam illam legem quaſi ceram affabrè elaboratam Chriſtiferæ humanitatis ſiue æri, ſiue electro candenti adiunctam, cur non molleſcat? Cur non liquefiat? Et quidem rigor ille legalis, etſi durus, etſi ferreus, etſi adamantinus vt obiectus eſt cādenti Ieſu electro, cereus apparuit, & ipſa cera mollior, & delibutior. Electrum auro & argento conflatur, Ieſu nomen aurum eſt, argentum eſt, electrum eſt omnis æris pretioſiſſimum. Sic D. Chryſoſt. in Actis loquentem D. Petrum inducit. Chryſ. *Mihi Chriſtus in ſuo nomine aurum, & argentum reliquit ſuum.* Huic ergo electro diuini nominis durities legalis adiuncta, cerea facta eſt, & in ſuauitatem abiuit.

Rurſus, vt nunc legalem rigorem molleſcentem a Ieſu noſtro ſponſa oſtenderet, crediderim dixiſſe illud Cant. 1. *oleum effuſum nomen tuum.* Cant. 1. Vbi enim acceſſit Ieſu nomen rigidę circumciſioni, effecit, quod oleum vbi accedit rebus duris, cedit durities oleo, illoque delibuta paulatim emolleſcit; ſic legalis circumciſionis durities, vbi Ieſu nominis perſenſit vires, vbi huius ſalutiferi olei excepit menſuram, tota ſe in ſuauitatem diffudit. Id quod pulcrè animaduertit D. Greg. PP. in 1. Reg. cap. 16. 1. Reg. 16. Greg. vbi iubetur Eliſæus pleno cornu olei conuenire Saulem. *Sed quid, ait, eſt quod implere cornu oleo iubetur? Quid nam fuit auſteritas legis; niſi cornu acuitas? quaſi enim cornu percuſſit, dum peccata nō per miſericordiam indulſit; ſed pœnam infligendo vindicauit. Cornu ergo oleo impletur, quia talis Rex vngitur, qui peccata hominum per miſericordiam dimittat; non per legis auſteritatem puniat.* Numquam legale cornu magis acutum, magis durum inuenitur, quàm cùm inter alios infantes diuini ſanguinis effuſionem ſuſtinuit. Ibi duriſſima lex ſeſe prodidit, ibi cornu acuitas apparuit: ſed ibi cornu accepto oleo nominis Ieſu emolleſcere incipit, quia Rex inungitur, qui miſericordiæ habendæ maximè incumbat.

Ecce tibi diuinum Ieſu nomen, & electrinum, & oliferum circumciſio Domino inditum quid efficiat: qua electrinum eſt, duriſſimam legem, ceream imaginem reddit, & totam liquefactam diluit. Qua oleum eſt, duro, & præcauto legis cornu ſuffuſum rigorem tollit, ſuauitatem inducit, totumque in miſericordiam emolleſcit iudicium. Quandoque tres præſtantiſſimi viri Abrahamum conuenere, quos ille animo libenti excipiens vnum illorum adorauit. Hinc Sodoma verſus ex illis duo abiere; ſed cur tertius adoratus etiam Sodomam non iuit? S. Ambroſ. Ambr. *Vbi gratia largienda eſt Chriſtus adeſt; vbi ſeueritas exercenda eſt, ſoli adſunt miniſtri, deeſt Ieſus.* Totus Ieſus ſuauitas, totum oleum, quod etſi medio fundatur in cornu, hoc eſt, ſi ſeueritati, ſi ſtricto iudicio Ieſus adſit, in ſuauitatem & miſericordiam conuertet ipſum iudicium.

§. II.

Medio circumciſionis ſanguine maxime Ieſu nomenclatura enituit.

QVot pulcritudines meditatur ambitio humana, vt nomini ſuo æternitatem & pulcritudinem adſcribat? Quot erecta marmora, quibus

quibus nomen inſculpant? Quot congeſtæ gazæ, margaritæ, lapides pretioſi, aurei fulgores, quibus circumcinctum nomen effulgeat? Præſtantior omnibus artifex diuinus, qui, vt creatam ambitionem euinceret, Ieſu nomen rubenti ſanguine, gementique ſub cultro filio imponi iuſſit. Nouit D. Hieron. apud veteres ineffabile Dei nomen aureæ laminæ inſculptum effulſiſſe in capite ſacerdotis ſummi, vidit poſtmodum ſub titulo ſanguineæ crucis fulgere Ieſu nomen diuiniſſimum; & ſic ad Fabiolam miratus dicit. O tempora! ò mores! *Quod olim monſtrabatur in lamina, nunc in ſigno oſtenditur crucis, auro legis ſanguis pretioſior eſt.* Non inter ſanguineos riuulos, non inter ictus & vulnera inditur Ieſu nomen, vt ſine ornatu appareat, & vilis fiat. Imò nunquam ornatius, nunquam ditius, quam inter ſanguinem. Lapillis, margaritis, auro, gazis omnibus ſanguis diuinus pretioſior eſt, nullumque ornamentum diuinius excogitari poſſet, quo effulgeat Ieſu nomen, quã ſanguis, quàm ictus, quàm vulnus. Hier.

Act. 9. Doctori gentium dictum Act. 9. *Vas electionis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum.* Vas Paulus efficitur, vt Ieſu nomen ſuſtineat, quo igitur opere fiet vas iſtud? Quot quantiſque margaritis radiauit? Illi attribuit D. Thomas verba Eccleſ. 50. *Vas auri ſolidum ornatum omni lapide pretioſo.* Itane effingendum erat vas, in quo Ieſu nomen portaretur? Minimè, imò ſtatim ſubiungens tanti vaſis opus addit. *Ego oſtendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Non margaritis, ſed vulneribus, non auro, ſed ſanguine conficitur vas, cui Ieſu nomen traditur portandum. *Portauit Paulus Ieſu nomen*, inquit D. Thom. *in corpore conuerſationem, & paſſionem eius imitando.* Non aurum, non gemmæ, non ſplendentes gazæ; ſed ſanguis auro pretioſior Ieſu nomen exornat, & facit berillare. Genus eſt Berillorum, de quo Plinius lib. 37. cap. 5. hæc verba facit. *Cryſtallis fere ſimiles, capillamenta habent ſordeſque, alioquin euanidi. Inde ſolos gemmarum eſſe prædicant, qui auro carere malum ob id perforatos elephantorum ſetis religant.* Quis huic cryſtallino, & pretioſo lapidi non videat Ieſu nomen inſculpi? Sanè Apocal. 2. dicitur. *Vincenti dabò calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum.* Nulli melius inſcriberetur Ieſu nomen, quàm calculo, qui inter ſordes effulgeat, qui auro carere malit, qui foraminibus gaudeat. O quam inter ſordes, inter vulnerum foramina reiecto auro, diuinum hoc nomen ſcriptum berillabat! Sic Iſaias 62. iuxta ſonum Hebraicum. *Vocabitur tibi nomen, quod os Domini perforauit.* Nullum fiet vas aptius ad portandum Ieſu nomen, quàm qui abiecto auro, excluſis, abdicatiſque ſæculi diuitijs, & paupertate ſordeat, & ſcalpellum, ferrumque patiatur. Ecce modò lapis ipſe angularis Chriſtus, lapis, inquam, pretioſus, abſciſſus ſine manibus, vbi Ieſu nomen recipit, quas ſuſtinet ſanguinolentas manus. In ſtabuli ſordibus naſcitur, ditior paupertate, octiduanus ſubijcitur gladio, percutitur, perforatur, & interea ſalutiferum Ieſu nomen berillat, radiat.

Eccl. 50. Thom. Plin. Apoc. 2. Iſai. 62.

§. III.

Ieſu nomen ſalutare alas indidit Deo, vt in noſtram medelam aduolaret.

ORientem Deum ſpeculari Theodoretus, & Cyril. Alex. illi

Mal.4. illi aptant illud a Malach. c.4. præfatum. *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ, ſanitas in pennis eius.* Quibus meritò Arias Montanus miratur nouum orientis Solis ornamentum, nempe velocitatem alarum. Solis currus, ſolis equi decãtatiſſimi fuerunt apud profanos, imò Zacharias ait, *Quadriga tua ſaluatio.* Quis ergo orienti iuſtitiæ Soli adimit currus, quis notos equos excluſit, & indidit Soli alas? Id minimè obſcure a Malachia inſinuatur, ait enim, *Sanitas in pennis eius.* Et quidem ſalutis nomen aſportatum curruum moras faſtidiens alas excogitauit, curſum reſpuens, volatum adamauit, vt quam ocyſſime hominibus inderetur ſalus. *Fallax equus* Pſal.32. *ad ſalutem*, ait Pſal. 32. & ideo, *anima noſtra ſuſtinet Dominum, & in nomine ſancto eius ſperabimus.* Nomen, in quo nos omnes ſalui ſimus, Ieſus eſt, ſalus eſt, Ieſus, & ſalus, quę non equo, nec curru vehitur; ſed fit ales, vt concito volatu noſtris me- Mach. deatur animis. Hinc pulcrè D. Macharius hom.44. inquit. *Nequit anima per ſe ipſam tranſmittere acerbum mare peccati, & difficilem abyſſum caliginis affectionum, niſi ſuſceperit ſubtilem cæleſtem, & volatilem ſpiritum Chriſti:* Expende illud, volatilem ſpiritum Chriſti, etenim niſi ſalutiferum Ieſu nomen volaret, niſi Ieſus, niſi ſalus inderet Domino alas, ſanitaſque in pennis oriretur, omnino periret genus humanum. Sed cũ nomine Ieſus, cum ſalutis, & ſanitatis appellatione accepit Dominus, & nos omnes accepimus ſpiritum volatilem, quo ocyſſimè a malis liberamur.

Volatilem hunc ſpiritum a Ieſu nomine ortum præſenſerunt rebelles illi Angeli, qui Luc.4. clamabant. *Quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti ante tẽpus perdere nos.* Vola- A tilem, & ocyſſimum a Ieſu ſpiritum prædicant, & dum ſibi deflent exitialem, inuidi reticent hominibus ſalutarem. Vnde meritò Tertul. lib.4. in Marc. cap.7. fatur. *Increpuit illum Ieſus planè vt inuidioſum, & in ipſa confeſſione petulantem, & malè adulantem, quaſi hæc eſſet ſumma gloria Chriſti, ſi ad perditionem Dæmonum veniſſet, & non potius ad hominum ſalu-* B *tem.* Et quidem, quòd Dominus feſtinauerit, quod præcurrerit, quod euolarit, non ab alio, quam a nomine ſalutari accepit. Nomen Ieſus ſalus communicanda hominibus, non ruina Dæmonum fecit Dominum tempora pręcurrere, & ad humana euolare. Quod antiquitus inuiderat nobis Angelus ante caſum: etenim meditatus Bern. hiſtoriam illam E- C uangelicam Magdalenæ, cuius olei ad caput Chriſti Domini effuſionem expauens, & indignans Iudas murmurabat, dicens, *Vt quid perditio hæc?* Sic fatur ſer. 16. in Cant. *Putas ne Lucifer ille, qui mane oriebatur, antequam verteretur in tenebras, generi noſtro inuiderit, & ipſe olei affuſionem, vt per ſe ipſum iam tunc muſſitaret dicens indignabundus intra ſe,* D *vt quid perditio hæc? Verum quid illi profuit? Nihilominus tamen tu in nobis es Domine, & nomen tuum inuocatum eſt ſuper nos, & dicit populus acquiſitionis, oleum effuſum nomen tuũ.* Ecce tibi quam feſtinauerit inuidia Diaboli, vt nomen nobis eriperet ſalutare, ſed plus feſtinauerat nomen ſalutiferum ſe effundere in homines. Etenim ſalutem euolantem, Ieſum E effuſum hominibus animaduertens Diabolus continere feſtinauit; verũ ſanitas in pennis feſtinior ad nos accedit, & inuocatum eſt nomen ſalutis ſuper nos, & dicit populus acquiſitionis, oleum effuſum nomen tuum.

No-

§. IV.

Nomen Ieſu omnibus linguis apparet celebrandum, omnibus gentibus proficuum.

NOn ſolùm affirmat Paulus Auguſtiſſimum Ieſu nomen orbi exhibendum, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Sed inſuper addit, *& omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus in gloria eſt Dei Patris*. Nimirum quod omnium ora, & linguæ per vniuerſum orbem intonent hoc Ieſu celeberrimum nomen. Non in ſilentio placet laus tanti nominis; ſed Hymnis, & Canticis, nouiſque laudum præconijs extollendum Ieſu nomen. Id quod notauit D. Zeno ſerm. 4. de Natiuit. de Ieſu dicens. *Hic Sol noſter, Sol verus, qui clariſſimos ignes mundi geminos aſtrorum, candentiumque polorum claritatis ſua de plenitudine accendit. Hic eſt, quem per ambitum totius orbis non muta quatuor animalia, ſed ſalutiferis prædicationibus quatuor circumferunt Euangelia.*

Metuebant nationes euulgationem Dei tutelaris nominis, vt Plutarchus refert lib. Problematum, & Plinius reddit rationem lib. 28. cap. 2. Imò quod diuiniſſimum eſt, ſanctiſſimum Dei nomen Iudæis ineffabile erat, nec apud illos nominari, aut explicari licuit. Sed ecce tibi vocaliſſimum Dei nomen Ieſu per omnium ora volitat venerandum, non occultò, ſed marte, vt aiunt, aperto, mala cuncta detriumphans. Huc retulerim, quod acutè notauit Hieron. Pſalm. 75. accidiſſe Eliſæo 4. Reg. 6. Orauit enim Propheta, vt pueri aperirentur oculi, quibus videret Deum pro ſe pugnantem, *& apertis oculis vidit puer currus, & equos*. Tunc Hieron. *Videte quid dicat, currus, & equos. Nemo hominum erat ſuper ipſos: ſed erant ſoli currus, & equi*. Et cur ſoli currus? cur ſine ſeſſore equus? *Aſcenſor autem erat Dominus*. Erat quippe Dominus aſcenſor equorum, vt auxilium præberet, ideo occultus, ideò minimè apparet Hebræo, ideò nec videri, nec nominari permittit, ſolos currus, ſolos obijcit equos, animalia muta præmittit. Verùm modò poſtquam Dominus Ieſu nomē accepit, ipſe adeſt omnibus patentiſſimus, videri amat, prædicari cupit, & per ambitum totius orbis, non a mutis animalibus, ſed Euangelicis vocibus explicari, & prætendi procurat. Vt verè D. Cyprian. orat. de Natiu. dicat. *Conſilium antiquum prodijt palàm, nec iam ſecretum eſt, ſed innotuit publicè in conſpectu gentium reuelata Chriſti benignitas*. (Cypria.) Iam Malachiæ perſpicuum eſt illud celebre præconium, *orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitiæ, ſanitas in pennis eius*. Adeò a nomine ſalutifero patet manifeſta omnibus ſalus, vtpotè quæ effulgeat de ſubſolis radijs. Hinc paralyticum illum Euangelij a turbata aqua Piſcinæ ſalutem expectantem alloquitur Bern. ſerm. de diuite. (Ioan. 5.) *Stulte ecce oleum ſalutiferum Ieſu, cuius nomen eſt oleum effuſum*, non aqua in paruum locum coarctata vni tantum homini ſalutaris, & primo. (Bern.) *Quid tibi cum aqua? ſi vis recipere ſanitatem, ecce fons olei miſericordiæ, in quo te nullus prohibet baptizari, cuius nomen eſt effuſum oleum; id eſt, omnibus gentibus manifeſtum*. Non iam vni populo, non vni nationi, ſed omnibus generaliter primis, & nouiſſimis prædicandum patet.

Fallor, ſi huc non ſpectat illud Leuit. 26. *Ponam tabernaculum meum in* (Leu. 26.)

vobis, & non vos abominabitur anima mea. Vbi ſeſe publicandum, & euulgandum mortalibus promittit Dominus, ne deinceps abominetur nationes. Sed expende illud, & non vos abominabitur anima mea. De quo pulcrè D. Cyril. lib. 16. inquit. *Nunquid putamus quòd Deus habet animam, ſicut homo? Abſurdum eſt hoc ſentire de Deo: ego autem audio, & dico, quia anima Dei Chriſtus Ieſus eſt: ſicut enim Verbum Dei eſt Chriſtus Ieſus, & ſapientia Dei, ita & anima Dei.* Sanè fœtus dum inanimis eſt, occultiſſimus manet in vtero, nec ſentitur, niſi forſan in grauedine, vel alio moleſto affectu: cum verò animatur, ſtatim vitalibus motibus ſeſe prodit, nec quieſcit, donec in lucem prodeat manifeſtus. Sic Deus antiquitus occultiſſimus erat, vix in paruo Iudææ populo notus quaſi exanimis fœtus; verùm, vt viuificum Ieſu nomen accepit, quaſi acciperet animam, ſic ſeſe omnibus manifeſtat & videri, & euulgari amat. Vnde illud eſt eleganter notatum a D. Bern. ſerm. 1. in Epiph. vbi expendens, quod Angelus aliqua docuerit de Chriſto Domino, & alia reliquerit, quæ poſtea publicauit Paulus ſic finit. *Vnum eſt in quo conueniunt Apoſtolus & Angeli, qui de Chriſti Natiuitate loquuntur, id eſt, in nomine Saluatoris. Ad Mariam quidem tanquam plenius edoctam Gabriel loquens indicat nomen ſolum, & vocabis, inquit, nomen eius Ieſum. Ad Ioſeph veniens Angelus, non ſolum nomen protulit ſed & cauſam eius interpretatus eſt dicens: Et vocabis nomen eius Ieſum ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum. Paſtoribus quoque annuntiatur magnum gaudium, natum illis Saluatorem Chriſtum Dominum. Simile aliquid Paulus loquitur ad Titum 3. apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris noſtri. Bene dulce nomen nullus ex ipſis tacuit, quia hoc mihi maximè neceſſarium fuit.* Sic ille ponderat, quam conuenerint omnes in Ieſu nomine euulgando.

Cyril.

§. V.

Auguſtiſsimo Ieſu nomine vniuerſa creaturæ honorem habent, quod vniuerſa bona dicantur IESVS.

OMne genu flectitur Ieſu nomine inuocato; inſenſibilia etiam tanti nominis virtutem venerantur. Ieſus Naue diuino actus ſpiritu iuſſit Solem ſtare, & ſtetit Sol quaſi curſus ignarus. Quem ſic ſtantem alloquitur D. Baſ. ſerm. de transfig. *Conſtitiſti Sol aliquando victoriam Hebræam ſpectans, reueritus eſt Ieſum ducem, qui imperauerat conſeruo honorans Domini appellationem.* Rurſus dimiſſa arca fœderis a Philiſtæis conſtitit in viri cuiuſdam area, qui ſtrenui huius ducis nomini communicabat. Conſtitit, inquit Iuſtinus Martyr, ibi: *virtute nominis.* Et ſanè hoc vno inuocato Ieſu nomine omnia bona tibi conſiſtere faciet, tibi Sol, tibi felicitas, tibi arca cæleſtium theſaurorum ſtabit, & quouis pernici volatu bonæ gratiæ pertranſeant, Ieſu audito conſiſtent. Quid mirum? Quid etſi præceps curras, audito proprio nomine non conſiſtas, quamuis ocyor curras ventis, ſi compelleris, ſi vel ab incerto nomen tuum compellari audies, naturaliter tangeris corde, & ſtabis, Ieſu nomen, nomen proprium eſt omnium felicitatum, omnium bonorum, omnium gratiarum, ſic Ieſu audito, cuncta bona conſiſtent, & ſiſtent gradum. Quod Iſaias dixit, nimirum virum vnum apprehenden-

Ioſue. 1.
Baſ.
Iſai. 4.

dendum a ſeptem mulieribus dicentibus. *Tantummodo inuocetur nomen tuum ſuper nos*. Sic Orig. expendit hom.4.in Iſaiam. *Quid eſt innocetur nomen tuum ſuper nos? Ego ſum ſapientia, volo tuo nomine vocari, vt ego Sapientia dicar Ieſus, vt intellectus, & conſilium magnum, & fortitudo, & ſcientia & pietas, & timor Dei nominetur Ieſus, ut omnia in omnibus nomẽ tuum fiat*. Sic ille. Vniuerſa Spiritu ſancti dona credẽs nuncupari Ieſus, vt audito hoc nomine omnium bonorum proprio quodlibet bonum tibi conſiſtat. Hinc Arnold. Carnot. tract. vlt. de ſeptem Verbis Domini in Cruce, rationem reddit, cur ineffabile Dei nomen in lamina auri ſuper ſacerdotis caput geſtaretur, ait. *In ſuperioribus quidem hoc nomen ponitur, ut quicquid undique eſt, quantũcumque ſit ſe cognoſcat inferius, ſe fateatur indignius, & ſi quid habet candidum ſi quid conſpicuum ad illud nomen referat, unde accepit, illique excellentiæ deuotus adſcribat*. Quippe nulla habet homo bona, quæ non debeat accepta referre nomini ſalutifero.

Orig.

§. VI.

Nomen ſalutiferum Ieſu non cohiberi poteſt à ſalute cauſanda.

PVlcrè a ſponſa dulciſſimum Ieſu nomen oleum dicitur effuſum. Etenim oleum difficillimè præ omnibus terminatur. Diffuſa aqua, vel a puluere conglobata ſiſtitur, verùm oleum effuſum cũcta penetrat, omnia peruadit, ſuoq. ſucco diffundit. Sic Ieſu nomen Auguſtiſſimum nulla vi, nullius arte cohibetur, quin omnibus exhibeat ſalutarem ſuam virtutem. Queribundus Iudæos, iratoſque, quòd Paralyticus in Sab-

Ioan.5.

A bato ſanitatem accepiſſet, argutè pungit ipſe dicens. *Ieſus eſt qui fecit me ſanum*. Ad hæc D.Gaud. tract.2.de Paral. *Sciebat*, ait, *utpotè Hebræus nomen Ieſu ex uirtute deſcendere ſanitatis. Ille ergo, inquit, fecit me ſanum, cuius et nomen ſalus eſt: et quomodo poteſt ſalus per preſcriptam legem prohiberi ne ſanet?* Non lex aliqua, non vis, non poteſtas, non induſtria poterit ſalutem a Ieſu dimanantem impedire. Adſit Ieſus, & quantumuis natura, quantumuis lex reclamet, erit ſalus. Norant ſanè hanc virtutem, & efficacitatem ſeptem illæ mulieres, quæ apud Iſaiã apprehenſo viro clamabant. *Tantummodo inuocetur nomen tuum ſuper nos*. Interlinealis ſuper illud, *nomen*, affingit Ieſus, & S. Greg.hom.25.docet, *quod per ſeptem mulieres uniuerſitas meretricum ad Dominum reuertentium deſignatur*. Omnes ergo hæ languidæ, luridæ, infirmæ, apprehenſo Chriſto, id vnum poſtulabant, quod ſuper illas nomen Ieſu inuocaretur; quo ſolùm inuocato ſalutem in ſe ipſas proficiſcendam ſperabant. Non enim inuocatur Ieſus, & non ſanat, ſi ſalutiferum nomen adſit, nulla vi prohiberi poterit, quin ſolitam profundat ſanitatem.

Gaud.

Iſai.4.

Greg.

B C D

§. VII.

Ieſu ſalutiferi bona non habentur, niſi per luctam per ſanguinis effuſionem, per Crucem.

E CVm audis ſalutiferi nominis bona & maxima, & præſtantiſſima, ne putes illa otiantibus præparari; ſed iis, qui dura virtute ſubeunt certamina. Nõ enim inter Ambroſias, inter nectareos calices Ieſu nomen radiat; ſed inter ſanguinis effuſiones, non a floridis ſertis; ſed

a cruce

a cruce ſplendorem eiaculatum. Dũ pace gaudebant Dei ſerui, nunquam Ieſu nomen inter illos audiebatur, verùm vbi gladij ſtringendi fuere, vbi ineundum certamen, vbi confligendæ cum hoſte manus, Exod. 17. ſtatim dixit Moyſes ad Ieſum. *Elige tibi viros, & pugna contra Amalech.* Inter arma, inter pugnas, inter ipſos bellicos tumultu incipit Ieſu nomen in primis euulgari. Id quod notat Orig. hom. 11. inquiens, *vſque ad hunc locum beati nominis Ieſu nuſquam facta eſt mentio. Hic primùm vocabuli huius ſplendor effulſit. Hic primùm vocauit Moyſes Ieſum.* Odit Ieſus eos, qui neſciunt pro virtute pugnare, qui inhoneſtam pacem cum vitijs habent, in his non ſpectabitur Ieſu radius. Tunc primò Ieſu nominis potieris claritate, cùm primùm ob virtutes tutandas ſanguine madeas, cùm te mille pugnis maceres, cùm in vita tua, & ſudor, & crux appareat. Ecce dum Ieſus Naue Amalecitas hoſtiliter ſequebatur, Moyſes de victoria ſollicitus in monte orabat expanſis in cęlum manibus. Sed cur expanſis in cælum orat manibus? Nonne deuotius oraret humi proſtratus manibus pectus contundens? Sic orauit Anna Samuelis mater, ſic Publicanus ille Deo gratiſſimus. Cur non ſic Moyſes oras? Cur manus expandis? eleganter, & verè in rem præſentem id attigit Tertull. lib. 3. aduerſ. Marcion. *Iam verò Moyſis, quid vtique tunc tantum cùm Ieſus aduerſus Amalech præliabatur, expanſis manibus orat reſidens, quando in rebus tam attonitis magis vtique genibus depoſitis, & manibus cedentibus pectus, & humi facie voluntate orationem commendare debuiſſet? Niſi quia illic, vbi nomen Domini dimicabat, dimicaturi quoque aduerſus Diabolum crucis erat habitus neceſſarius, per quam Ieſus*

Orig.

Tertul.

A *victoriam eſſet relaturus.* Et quidem non Ieſus vinceret hoſtes, niſi in expanſione manuum Moyſes crucem adumbraret, nihil enim boni a Ieſu habetur, niſi per crucem, per mortificationem, per dolorum tolerantiam. Te in crucis modum conforma quicunque velis ſalutiferis nominis Ieſu victorijs, & felicitatibus illuſtrari. Hinc Malachias capit. 4.
B notanter ait. *Orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitia ſanitas in pennis eius*; quaſi nominis Ieſu ſplendores, & ſalutes nullũ afficiant, quem iuſtitia non commendauerit. Non enim ſine puluere obtinenda eſt a Ieſu ſalus.

§. VIII.

C *Ieſus plenè & perfectè claruit per apertos cælorum muros, hominibus introductis in vitam.*

IAm cupit animus totum, quod Ieſus eſt, aliquo modo enucleare: ter enim pręcipuè aſſumitur hoc Auguſtiſſimum nomen, vt eius plenè, & perfectè virtus clareat. In Cir-
D cumciſione primò ſolemniter vocatum eſt nomen Ieſus; in Cruce deinde inciſum, poſtremò in Aſcenſione manifeſtatum. Dicit namque Actor. 1. *Hic Ieſus qui aſſumptus eſt a vobis*, quaſi a puluere, & ſanguine paſſionis ænea cælorum mœnia proſtrata, ſaluato repleat homine, & Ieſus maximè appareat. Hinc acutiſſimè Anaſtaſius Sinaita Angelo-
E rum præfata verba, quibus ſtupentes Apoſtolos de Saluatoris aſcenſu ſolantur, ita notanter legit. *Sic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis*, quaſi innuerent, tunc maximè Ieſu compellationem plenam, & perfectam radiare. Aſpicitis, inquam, aſcendentem Magiſtrum a puluere in gloriam,

riam, & per patentia æthera genus introducere humanum. Quid mirabile? Sic Ieſus, ſic ſalutiferi nominis adimplet vocabulum, cęcos quãdoque illuminauit, ſic lux mortuos euocauit, ſic vita hominem ſibi vniuit, ſic Emmanuel. Modò proſtratum hominem ſuperato prælio per patentia mœnia ſalutis ingerit ciuitati, ſic Ieſus.

Iudæos de Saluatore ſuo Paralyticus homo commonefaciens cæleſti iam madidus ſpiritu ait, *Ieſus eſt qui me fecit ſanum.* Ieſu verè plenum, & perfectum vocabulum miſeris prænuntians animis. Hoc myſterium ab iſtis verbis elicit D. Gaud. tract. 2. de Paral. ſic fatus. *Ieſus filius Naue, iubente Domino circuiuit ciuitatem Iericho, & cadunt hoſtiles muri motu diuino, vt animæ Iudæorum de belli diſcrimine ſaluarentur. Itaque cum dicitur, Ieſus eſt, qui fecit me ſanum, admonentur Iudæi ex nominis communione opera non condemnare ſimilia.* Quaſi Paralyticus ex vmbra veri Ieſu horam prænuntians diceret, quid receptam ſalutem reſpuitis? Ieſus adeſt, cadentibus muris Ierichuntinis, cum ſuperato prælio ſalui Iudæi introducerentur. Ieſu Naue ſtrenui ducis veneramini gloriam immortalem. Ecce Ieſus Iudæos ſaluans, ecce qui de belli diſcrimine educit genus humanum, & ſic Ieſus, ecce qui æternum clauſos cœlorum muros proſternit, perque apertos cælos ſaluandorum agmina agit, omnimodæ ſalutis aſſertor, & cauſa. Sic Ieſus, ſic cum illo Ieſu comparata gloria veri, & perfecti Ieſu magis claret. Si illum vtique Ieſum nouiſtis per deiectos muros Iudæos introducentem ſaluos, veneramini & hunc, qui per patentia cælorum mœnia introducit totum genus humanum, & ſic veri Ieſu perficit, & adimplet vocabulum. Hinc finiat

Ioan. 5.

Gaud.

A Epiphanius ſerm. de Aſcenſ. dicens. *Hic eſt Ieſus, quandoquidem is ille eſt, qui hominem terrenum ſibi conſociauit, conſociatumque cæli ciuem adſcripſit, cælorumque incolam conſtituit.* Hæc ille, vt Ieſu nominis exponeret efficaciam. Epiph.

§. IX.

B

Ieſus eſt tunc maximè, cùm præliorum ſe oſtendit domitorem, & triumphatorem.

Rurſus, aſcendente Domino a paſſionis puluere in cæleſtem gloriam, conſopitis præliorum tumultibus, meritò ex Sinaitæ ſententia ingeminant Angeli illud, *ſic Ieſus.* C Quippe Ieſus Martiali a decore licuit illuſtrari. Ita D. Dyoniſ. Areopag. capit. 2. de Eccleſiaſt. Hierarch. de noſtri Ieſu gloria verba facit. *Vt optimus in militibus effectus eſt, qui pro eorum libertate decertans de certantibus quidem tanquam perfectus Deus aſcendit gaudens.* Ecce totum Aſcenſionis Chriſtiferæ gaudium militare, non aliter aſcendens, quam D optimus in militibus, quàm pro hominibus liberandis hoſtes deuaſtans, prælia mille ſuperans. *Sic eſt Ieſus.* Dion.

Id quod in nomine Ieſu notauit Orig. hom. 1. in Ioſue. Vbi expendens, quod tunc vocatur Ioſue Ieſus a Moyſe, cum iubetur ducere exercitum, ſic ait. *Hic ergo vbi primum diſco nomen Ieſu, ibi continuò e-* E *tiam myſterij video ſacramentum. Ducit enim exercitum Ieſus.* Cum prælio, cum hoſtium expugnatione indita Ieſus primum cognominatur, & quidem Dominus cum aereas poteſtates deuaſtans, cum hoſtium expugnator aſcendit, cum militarem triumphum pro hominibus liberandis; Orig.

dis agit, ſic eſt Ieſus. Accinit illa D. Auguſt. ponderatio, qui Pſalm. 46. verba ab Angelis facta, vt aſcendente Domino obſtupefactus edocerent, ſic explanat. *Hic eſt Ieſus qui aſſumptas eſt à vobis. Hic,* inquit, *eſt Ieſus. quaſi illi non ſcirent, quia ipſe erat Ieſus: paulò ante eum non viderant iſecum loquentem non audierant? Ipſi ergo neſciebant, quod ipſe eſſet Ieſus?* Ieſum viderant, ſæpius Ieſum audierant; ſed quid eſſet Ieſus numquam illis innotuit, vſque dum excuſſo ſtadij puluere expugnatis hoſtibus, victor aſcendit ad Patrem. Qui inter victricia agmina, qui captiuitate ipſa præmiſſa, qui cinctus vndique ſpolijs, qui medijs triumphalibus choris cæleſtē ædificat ciuitatem. *Hic eſt Ieſus, & ſic eſt Ieſus, minimè aliter,* qui victoriam ſine puluere, qui ſine agone brauium meditabantur, Ieſum prorſus ignorabant. Vnde meritò edocentur, quod hic eſt Ieſus, qui a puluere, & agone tenebrarum detriumphat poteſtates.

Auguſt.

§ X.

Ieſus eſt, qui proprium figmentum ſuam in æternam felicitatem reſtaurat.

NOn ab alio factum; ſed a ſe conditum hominem Chriſtus reſtaurat, è ſuarum creaturarum grege raptam ouem repetit, & inuenit pallentem, & humeris reducit ad caules, & ſic Ieſus apertè monſtratur. Hinc acriter pungit Tert. lib. de Trin. neſcio quem effictum ab hæreticis Saluatorem, qui minimè ſuis figmentis ſalutem dabat. Ait enim. *Si ſaluare vis, feciſſes hominem cui ſalutem dares.* Et paulò ante. *Quid tibi cum mundo creatoris? Quid tibi cum homine conditoris?* Is vnus Ieſus, vnus Saluator, qui condidit, qui creauit, primum conditor, pri-

Tertul.

A mùm creator, & conditam creaturam reficiens, propriam ouem reducens in caulem, ſic Saluator, ſic Ieſus.

Vt Ieſu nomen Angelus explicaret Luc. 2. ait, *ipſe enim ſaluabit populum ſuum,* non alterius conditoris populum: ſic expendit Cyrill. Alex. de Incarn. Vnigen. cap. 3. *Chriſtus porrò, quia factus homo vnctus dicitur, iuxta nos humanè: ita etiam Ieſus quod ſaluabit nos, id eſt ſuum populum, quod maximè eum demonſtrat Deum verè, & natura omnium Dominum. Neque enim hominis communis creatura eſſe dicatur, deceat magis omnia dici eſſe vnigeniti.* Quia vnctus ſic Chriſtus, quia populum ſuum, cuius Dominus, & Deus, & creator erat, ſaluauit ſic Ieſus: non in alienam meſſem intrauit, non alteri creatori miniſterium præbuit, id antichriſti, & inanes Ieſuitæ præſtarent. Hinc Hugo Victorinus lib. 1. Miſcell. tit. 87. *Deus homo factus eſt, vt idem eſſet Redemptor, qui creator, ut de ſuo liberaretur homo.* Qui verus Ieſus, & Saluator a ſe conditum hominem reſumit, & in cæleſtem paradiſum nititur complantare. *Vbi nunc ſunt,* ait Epiph. ſerm. de Aſcenſ. *qui Circenſibus ludis, equorumq. curſationibus capiuntur, ubi, qui inſigni aurigarum celeritate oblectatur? Age dum uenite, aurigamque per cęlorum ſpatia admirabiliter currentē cernite: Adeſte, quæſo, nouumq., & ſtupendum agitatorem ſpectate: nempe creaturę opificem, humana creatura quaſi uehiculo utentem. Eia aurigam non qui currum incōpoſitè in terra regat conſpicite; ſed qui nouo modo, moreque curſum per cęlos tenet.* Hæc ille. Vbi expende illud creaturæ opificem humana creatura quaſi vehiculo vtentem. Quādoquidem dum opus ſuum reficit, dum a ſe conditum figmentum redintegrat, dum propriam creaturā

Luc. 2. — Cyril. — H. Vict. — Epiph.

ſaluat:

ſaluat: ſic Saluatoris agit triumphũ, ſic verè Saluator, ſic Ieſus in tota ſui nominis claritate conſpicitur. Hinc Anaſtaſius Sinaita lib. 3. de rectis fidei dogm. inquit, *Oportebat eum, qui verè, & ſecundum naturam Rex noſter erat, nos qui Tyrannico imperio premebamur illegitimi planè Domini non deſerere improuiſos; ſed inſignia noſtræ captiuitatis ſibi inducere, ac nobiſcum familiariter congredi, vt diſrupto pariete ante nos ingreſſus ad ſe traheret ſibi congeneres.* Et ſic omnino verè apparet IESVS.

Sinait.

CAPVT VI.

De Jeſuitis, ſiue de Societatis Ieſu viris.

SAlutifero Ieſu nomini vix ſeparare potui Ieſuitarum, ſiue virorum è Societate Ieſu ordinem magno mundi bono hoc noſtro ſæculo adoleſcentem. Non tamen eſt animus magna, & glorioſa huius ordinis facinora percenſere; magna enim relinquo magnis tractanda. Puſillus ego in parentem id ſolum laudis decantabo, quod à tanti nominis appellatione receptum habet.

§. I.

Nomen Ieſu Societatis uiros obedientia præcellere facit.

QVam ſit obedientiæ adnatum Ieſu nomen ille ignorabit, qui Paulum ignorat ad Philip. cap. 2. dicẽtem de Chriſto Domino, quod ſit *factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. propter quod Deus, exaltauit illum, & donauit illi nomẽ,*

Philip. 2.

Baeza in Euang. Tom. 1.

A *quod eſt ſupra omne nomen, ut in nomine Ieſu omne genu flectatur.* A ſumma Chriſti Domini obedientia inuentum Ieſu nomen, vbi niſi in obedientiſſimis viris requieſceret? quid aliud quam obediẽtiam Ieſuitarum inſpiraret? eamq. obedientiam, quam B. Ignatius Societatis collector ſub figura nauis ſine arbore, & acu filijs perſuaſit. Ecce, aie-

B bat ille, nauis ſine arbore, & ſine acu medio fluctuans in mari, hac obedientiæ ductu tranarem maria; huic Ieſuitæ veri ſuam debent obedientiam conformare. Et cuius nauis in medio mari viam ſtupebat, ſiue ignorabat ſapiens? Reſpondeat Carthuſianus, *Per uiam nauis deſignatur conuerſatio Eccleſiæ, quæ in hoc ſeculo nequam tanquam in procelloſiſſimo*

Carth.

C *Oceano, directionibus Prælatorum, & proceſſu uirtutum inenarrabiliter alteratur.* Ecce tibi Ieſuitarum œconomia perſpicuè deſignata, qui eò intendunt, vt Prælatorum aſpirentur aureis, vt inenarrabiles vias capiant. Medio in vitæ ſalo conſtituti, nulla ſubnixi arbore, & puppes deſpicientes, & clauos, Prælatorum vel tenui ſibilo vndique terrarum

D exſibilantur. Duas naues vidit Chriſtus Dominus Luc. cap. 5. Alteram Petrus gubernabat, qui iuſſus a Domino retia mittere, eam multitudinem piſcium cœpit trahere, quàm vix vna caperet nauis. Porro, ne prędam amitterent, *annuerunt ſocijs*, illi protinus ad nutum parent & accurrunt. Qui erant hi Apoſtolorum ſocij, qui vel nutui accurrentes pa-

Luc. 5.

E rent? *hi ſunt*, inquit Theophylactus, *qui interpretantur ſcripturas, & docent Apoſtolica ſimulq; cum Apoſtolis trahunt & piſcantur homines.* Dixiſſet penè, hi ſunt Ieſuitæ; qui magis Apoſtolorum ſocij, quam viri è Ieſu Societate, habitu, & profeſſione inuẽti Apoſtoli? *Nauis obedientis*

Theoph.

vocatur ab Hug. Card. hæc Petri ſocia nauis, nauis, inquam, Ieſuitarum, qui nutui obedientes Prælatorum ſine fine currunt, & diſcurrunt quoquo verſus homines capiendi demonſtrantur.

§. II.

Ieſu nomen in Ieſuitis præcipuum uotum Eccleſiæ capiti exhibitum maximè demonſtrat, & eorum in hoſtes efficaciam.

Cant. 7.

DVlciſſimi Ieſu, vox eſt illa ad ſponſam in Cant. 7. *Pone me ut ſignaculum ſuper brachium tuum.* E pulcherrimis ſponſæ partibus vni brachio inhærere mallet. Hinc D. Bern. ſerm. 15. Cant. *Habes item unde brachio medearis, habes inquam, in nomine Ieſu.* O felix Eccleſiæ brachium, quod nomine Ieſu præfixo illuſtraris! quod Ieſu nomen tenes! At ſcire cupis, qua pulcritudine Eccleſiæ brachia Ieſu nomen trahant? Id vt explicem, nota pulcram allegoriam, qua Eccleſiæ caput, & membra dum nititur delineare ex capite, & membris corporis humani, hæc D. Ambr. lib. de arca Noe cap. 7. verba facit. *Capiti autem noſtro proxima dextra lauaq. brachia ſunt, quæ arcem Imperialem tanquam firma tuentur cuſtodia, & hæc in nobis ualidiora, qui propinquiora capiti.* Hoc brachiorum munus, nempe capitis arcem tueri, caput defendere, capiti coniugi propinquius. Hoc brachiorum munus ſingulariter exprimit Ieſuitarum obſequium Eccleſiæ capiti exhibitum. Qui quidem ex particulari, & proprio ſui inſtituti voto, Romani Pontificis obedientia obſtringuntur, tantumque caput firmiſſima tuentur cuſtodia, Ideoque (puta rim) hæc Ieſuitarum brachia

Ambr.

orta in Eccleſia ſunt, quando Lutherus abortus, cum enim hic primus in Pontificem Romanum deſæuiret, brachiorum erat ictum in caput contortum retundere, & caput integrum cuſtodire. Quo brachiorum obſequio captus Dominus his optat teneri brachijs, pone me vt ſignaculum ſuper brachium tuum, vt Ieſu nomine roborata & inſignita brachia capitis cuſtodiam, & obſequium æternare nitantur. Habuit etiam Roma ethnica ſua brachia, & validiſſima, & robuſtiſſima, quibus Romani Imperij caput cuſtodiebatur. Etenim qui ab Imperatoris cuſtodia erant, milites brachiati cognominantur, quibus inſigne fuit Mercurij virga, nempe Caduceus pacifer. Sic Chriſtiana Roma Ieſuitarum Phalangem habet brachiatam, qui arcem Imperialem, nempe Eccleſiæ caput firmiſſima tenetur cuſtodia, qui pacificam Euangelij virgam vbique gentium afferunt ad miraculum. Hos brachiatos Eccleſiæ milites, dum prænouit Iſaias, illud fuit effatus. *Erit tranſitus virgæ fundatus.* Tranſibat ſanè, & pertranſibat nationes virga pacifici Euangelij à ſapientiſſimis religioſiſſimiſque viris aſportata. Verum hic virgæ tranſitus non erat ſic firmiter, & ſtabiliter fundatus, donec Ieſuitarum brachia ſpeciali voto ſe deuouerunt Pontifici Romano per vniuerſum orbem terrarum contempto etiam ſanguine ſeminanda. Etenim quodlibet opus pium quamuis fiat, non cenſetur fundatum, donec aliqua Reſpublica, ſeu familia ſe, ſuaque obſtringat ad tale opus peragendum quotannis. Ita modò probato Ieſuitarum inſtituto ſe deuouentium voto, vt ſine ſpe, & metu terrenorum quolibet mittantur, iam tranſitus virgæ erit fundatus,

Iſa. 30.

hiſque Eccleſiæ brachijs Ieſum prę-tendentes barbariſſimorum hominum nationes pertranſiuit. Necnon virga Euangelica felici dextra ei aculabitur, vt certo citius proſternat hoſtiles gigantes. Percuſſurus Dauid gigantem Philiſtheum 1. Reg. 17. *Miſit manum ſuam in peram, tulit lapidẽ, & funda iecit, & percuſſit Philiſthæum in fronte, &c.* Vnde puero tanta dexteritas? Quæ pueri virtus ſic certum lapidem direxit, vt non aberraret a ſcopo, vt hoſtem proſterneret? Accipite Chryſoſt. hom. de Dauid, & Saule ſic diſſerentem. *Neque enim vulgari more proiecit lapidem; ſed prius dixerat. Tu venis ad me in Diis tuis; ego autem venio ad te in nomine Domini Sabaoth. Atque hæc locutus emiſit lapidem; atque hæc vox lapidem uelut manu direxit in Goliath, hæc pauorem incuſſit barbaro, hæc hoſtis confidentiã fregit.* Et ſanè non aberraret manus a voce nomen Domini annuntiante directa, & confirmata. Non equidem Ieſuitæ vulgari modo pro religione ineunt certamina; ſed in nomine Domini; ſed Ieſum corde, & voce, & brachio præferentes. Vnde huius nominis vox iactus velut manu dirigit, & tela eorum fert in hoſtiles phalanges, ne vacuæ reuertantur, hæc pauorem incutit hæreticis, hæc hoſtium confidentiam frangit.

Chryſ.

§. III.

Ieſu nomen inditum B. Ignatij filijs, maximis illos bonis cumulauit.

ECcleſiæ Chriſtianæ bona Dei nomini deberi prædicit Iſaias c.3. cum ex verſione 70. fatur. *Oculi tui videbunt Hieruſalem ciuitatem opulentam, tabernaculum, quod nequa-* A *quam tranſferri poteſt, nec auferentur claui eius, nec funiculi eius diſrumpentur, quia nomen Domini magnum vobis.* Dixiſſet penè: videbunt oculi tui Societatem Ieſu, ciuitatem opulentam: ſed vnde opulentam? Vnde primis vnguiculis tam magna, tam glorioſa cæli bona tenuit? Vnde tam citò de rore cæli, a ſummo benedictionem accepit? Vnde in gentẽ ma- B gnam facta eſt? Vnde literas didicit Cantabri filia? Sanè, *Quia nomen Domini magnum illi.* Pondera nomẽ Domini magnum, id eſt, iuxta Cyrill. in tota ſua magnitudine, & amplitudine nominis Dei. Vbi Deus Abrahamo ingentes glorias promiſit Gen.17. vt promiſſiones fœdere ſempiterno firmaret, literam, *He*, nominis diuini, Abrahami nomini C addit, vt deinceps vocaretur Abrahamus. Id quod animaduertẽs Hieron. ait. *Quam literam de ſuo nomine cõmunicari voluit Deus cum nomine Abraham, ut oſtenderet non modò ſe bona ſua impertiturum ei, verum etiã ſe ipſum.* Quæ igitur bona communicaret illis, quibus non vnam nominis ſui literam, non mutilum nomen, ſed integrum Ieſu nomen in D tota ſua magnitudine, & amplitudine communicauit? Quã non induerent diuinitatem qui ampliſſimum Dei nomen induunt? De aduentu filij ſui in mundum locutus Deus Exod.23. dixit; *Ecce ego mitto Angelum meum: & eſt nomen meum in illo.* Elegãter cauit D. Ildefonſ. ne offenderemur nomine Angeli, & putaremus filium diuinitatis expertem, E aiens. *An quia Angelum audis, non putas eſſe factorem Deum? Abſit, magna certè dementia agitaris, ſi credis Deum cuiquam Angelo & poteſtatẽ, & nomen proprium contuliſſe.* Sanè minimè crediderim, puſillos quoq; homunciones a Deo nomine ſuo proprio donatos. Pluſquã homines,

Iſa.3.

Hieron.

Exod.23.

Libr. de Virg.c.5.

pluſquam Angeli debent eſſe, qui magno, & ampliſſimo nomine Dei gaudeant. Magna dementia agitatur, qui credit, Deum cuiquam homini nomen ſuum proprium contuliſſe; ſed contulit illud viris maximis, viris virtute, & religione florētibus, viris ſpectatiſſimis conuerſatione, & moribus diuinitatem halantibus.

§. IV.

Non inutilis debuit eſſe Ieſu nominis ferendi conditio.

ETſi vniuerſi Dei filij multa in ſe a Deo beneficia profecta congerant, tamen Ieſuitæ præcipuum & ſingulare ius habent, ex eo quod Ieſu nomen ferant, ad omnia diuina dona. Sic in humanis diſponunt Cæſarum iura: etenim, l. cùm filius § Pater. D. de legat. 2. Sempronius quidam ait, *Sempronio nepoti meo plus tribuas in honorem mei nominis*. Item Lycon Aſtyanax teſtamentum in hæc verba condidit. *Quæ in urbe & Aegina habeo Lyconi fratri præcipua do, quod is nomen ferat noſtrum*. Ex hac obligatione ferendi nominis Auguſtus Cæſar, vt refert Suetonius, ingentem pecuniam Tyberio, & Liuiæ legauit. Hinc in l. facta §. ſi in danda. D. ad Trebellia. dicitur, quòd *non inutilis eſt nominis ferendi conditio*. Et l. hoc iure §. vlt. D. de donat. iubentur dari ducenti aurei illi, qui ſpopondiſſet, imò iuraſſet, alterius ferre cognomen. Iure ergo Ieſuitæ maxima a Deo beneficia ſperabant, vtpote qui Ieſu ferunt diuiniſsimum nomen: dixiſſent, credo, illud Pſalm. *Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ propter nomen ſuum*. Vel vt explicatius tradunt Euthymius et Nicephorus, *Propter hoc quod nomine Dei uocor,*

Pſal. 22.

Euth.
Niceph.

A *tot uidelicet in me Deus beneficia congeſſit*. Quicquid decoris, quicquid virtutis, quicquid expectationis & gratiæ habent, nomini Ieſu reddunt acceptum filij Societatis. Nomini, inquam, quod magni Dei familiæ decus eſt ſingulare. Enimuerò Hugo Card. cap. 2. Apoc. ex ſententia Landulphi Carthuſ. aſſerit, *Quod in gloria cæleſti ab ipſo Ieſu dicemur* B *Ieſuitæ*. Ecce tibi in ſæculo viri Societatis eodem cum cæli habitatoribus nomine condecorati, maximis inde in adultis nobilitati. Iam liceat nobis decantare illud Iſai. 64. nimirum, *Ab initio nomen tuum ſuper nos*. Vbi Procopius explicatius addit, *Noſtri igitur miſerere, quos nomen tuum exornat. Hæreditas enim tua nuncupamur. Id ergo nomini* C *tuo largire, ut apud gentes non blaſphemetur*.

§. V.

A nomine Ieſu humilitatem, & tolerantiam, & augmentum maximum habent filij Societatis.

D ACceperunt a nomine Dei ſingulas literas ſinguli, Abrahamus, & Sara, & qui pater excelſus nominabatur, iam litera addita multarum gentium pater nominatur. Sara autem, quæ & princeps mea, accepta nominis Dei litera fit Sarai, nimirum iuxta D. Auguſt. *uirtus*. Hæc mutatio dexteræ excelſi, etenim a nomine Ieſu ſæculo, ti- E tuliſque honorificis renuntiantes Ieſuitæ fiunt patres multarum gentium, & ſummis virtutibus clarent. Vt ſemel Ieſu nomen ſplenduit noſtra in Societate, non in ea honorum celſitudo, non dignitates, ſed virtus, ſed paternus affectus, quo nutritij facti dant operam, vt tene-

Aug.

ros

ros infantes penè ab vtero excluſos iterum Chriſto pariant. Quibus laboribus, quibus iniurijs, & calumnijs emunt, vt omnes in vitam reformentur Chriſtianam? in iniurijs læti, in laboribus augmentati, & ditati.

Cùm Ieſus crucis aratro incumbens & gloriam, & magnificationem inſeminaret, putantur à Diuo Athanaſ. Apoſtolici viri dixiſſe id

Pſalm. 19.

Pſalm. 19. *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, & protegat te nomen Dei Iacob*, tunc ſeſe hortantes, *Lætabimur in ſalutari tuo, & in nomine Dei noſtri magnificabimur*. Quaſi dicerent, apage hinc lætitia mundialis, abeſto magnificatio hominum, nos nec lætitiam, nec magnificationem accipimus, quam Ieſus non pariat. Lætabimur, inquam, in ſalutari tuo, vera mundi ſalus in Cruce, in humilitate, in calumnijs lætata; ſic & nos lætabimur, ſic Ieſuitæ lætantur in Ieſu nomine ſalutari, in cruce, in calumnijs, in humilitate. Facti nutritij, facti pædagogi infantium, facti peripſema, mille petiti iniurijs ipſi lætantur. Origen. ex-

Orig. Iob.

pendens illud Iob cap. 1. *Sic faciebat Iob cunctis diebus*, ſubdit in eius laudem, *In virtutum ſtudijs omnia, quæ fecerunt ſancti, fecit etiam Iob: quod autem ſuſtinuit cum gratiarum actionibus, hoc nihilominus nullus alius ſuſtinuit.* Liceat hoc Societati Ieſu aptari, qui ordo omnia, quæ fecerunt alij, fecit, & quotidie facit in virtutum ſtudijs, in parturiendis ſanctis, in ſanguineis Martyrum ſudoribus: quod autem iniurias, contumelias ſuſtineat cum gratiarum actionibus, hoc adnatum eſt Societati. Maledicimur, & non comminamur, corrodimur, & nihilominus in ſalutem animarum volamus lætantes in Dei ſalutari.

Sanè D. Pacianus ſic eos, qui in-

A Patres ſpiritales inſurgunt depingit in Paræneſi ad Pœnitentiam, *Vt cœnum ſolet maximè fœtere ſi moueas, & incendium tunc maximè ardere, ſi vertas, & rabies tunc maximè ſæuire, ſi prouoces; ita illi, &c.* expendo illud, vt cœnum ſolet fœtere, ſi moueas, & quis fœtorem commoti cœni ſuſtinebit, niſi qui ſalutifero Ieſu madet vnguento? Ecce D. Gregor.

D. Pacia.

D. Greg. Nazian.

B Nazianz. orat. de moderat. in diſputationibus quaſi Ieſuitas alloqueretur, *Tu qui ſpirituali illo vnguento arte vnguentaria cõfecto delibutus es, fraterni fœtoris non nihil præfer, ſiue verus ſit fœtor ille, ſiue ita tibi uideatur, ut ipſi uiciſſim boni tui odoris aliquid impertias.* Et quidẽ Ieſuitæ graues excipiunt fœtores à proximis; ſed quid mirum, ſi perferant maden-

C tes odorifero nominis Ieſu vnguento. A corrupto fratris cadauere arcebat Martha Ieſum dicẽs, *Iam fœtet quatriduanus eſt.* Pulcrè Chryſol.

Chryſol.

ſer. 65. *Quod perditori fetet, non fetet creatori.* Nec illi, qui Saluatoris nomine madent vnguento, vllis fœtoribus arcentur, quominus fratrum inſiſtant ſaluti, & nitantur afferre medelam intrepidi in odore nomi-

D nis, & in Dei ſalutari. Hic vacat ſubijcere verba, quibus S. Optatus Mileuit. lib. 7. aduerſus Parmenianum, obtrectatores ſuos hæreticos pungebat. Ait enim, *Aliqui ueſtrum volentes nos populis ſuis contemnendos oſtendere, illud miſcent tractatibus ſuis, quod à Salomone dictum eſt*, Eccleſ. 10. *Muſcæ moritur æ exterminant olei ſuauitatem, & quaſi muſcas*

E *morituras nos appellant: ſed dum uos inuidiæ tempeſtatibus impulſi, quaſi in oleum caditis, uos exterminatis ſuauitatem illius olei, quod in nomine Chriſti confectum eſt, unde condirentur mores: unde incenderetur lumen mentis ad ſalutarem, & ueram intelligentiam. Vos exterminatis rem*

vbi oleum fuit, & ſuauitas. Quæ verba tantum proferant aduerſus noſtri temporis hæreticos acerrimos calumniatores Societatis Ieſu, in qua oleum effuſum eſt in Ieſu nomine, vnde condiuntur populares mores; vnde lumina incenſa ſunt ad ſcientiarum intelligentias præſtandas.

Et in nomine Dei noſtri magnificabimur medijs iniurijs, medijs tẽpeſtatibus, plures efficimur, quoties metimur, ſemen eſt Ieſuitarum tolerantia. Qui ſciſſi rami iterum plantantur ſolent triticeis granis adiungi, vt radices agant; ſic Ieſuitæ viuentis frumenti grano, nimirum Ieſu nomini coniuncti æquales radices agunt in toto penè orbe terrarum. Hier. ſic præfata verba tranſfert, *in nomine Dei noſtri ducemus choros*, quaſi innuerent militarem morem, dicentes ſub vexillo, nomine Dei notato, ducemus militares phalanges. Vnde Arias dixit, *In nomine Dei noſtri vexilla explicabimus*. Nos ſigniferi exercitus Chriſtiani, nobis ſignum diuino præfulgens nomine tradidit ſummus Imperator, nulla erit natio, nullus terræ angulus, qui Ieſu nomine non fulgeat illuſtratus. O quantum nobis ſudandum eſt, quibus ictibus emendum, ne diuini nominis ſignum ingloriũ maneat noſtris manibus? ſicut illi, qui Regale ſignum, qui labarum in exercitu portant, vitam contemnere debent, vt explicatum, & glorioſum conſeruent labarum. Ita ait Chryſ. 1. ad Timoth. 1.

Hier. *Pſal. 19.*

Et ij qui Chriſti nomen portant, non in bello ſolum ſed in pace ſummis viribus indigent, ne id maledictis linguis exponant.

CAPVT VII.

De collectore, & fundatore Ieſuitarum B. Ignatio.

PArentis mei Ignatij, a quo familia Ieſuitarum, laus me ſummo deſiderio afficit, parcite mihi filio, ſi quacumque occaſione accepta non me tempero, quin nonnullas eius virtutes nitar explicare.

§. I.

Beati Ignatij Ieſuitarum parentis facinora, & laudes Nazianzeni verbis perſtringuntur.

CVm me in B. Ignatij virtutes expendendas accingo, ſeſe mihi offerũt verba illa, quibus D. Gregor. Nazianzen. laudes magni Athanaſij decantauit. Ea ſunt, *Nobis iacentibus cornu ſalutis erectum eſt, lapiſque angularis nos, & ſibi & inter nos conſtringens opportunè iniectus eſt, aut ignis malæ, & vitioſæ materiæ purgator, aut ventilabrum ruſticum, quo à grauibus dogmatis leuia diſcernuntur, aut gladius vitij radices excidens, Deique filius belli ſocium nanciſcitur, ſpirituſque hominem, qui pro ipſo ſpiret, inuenit.* Hæc de magno Athanaſio Nazianz. profatur, hæc eadem B. ſpirant Ignatium, cuius laudes ex illis haud difficile erit expiſcari.

Ad illud, Nobis iacentibus cornu ſalutis erectum eſt.

B. Igna-

§. II.

B. Ignatius & vinculis in medijs liber, & in perſecutionibus perſecutoribus verendus extitit.

CОrnu ſalutis toties in ſacra pagina repetitum meritò aſſumpſit Theologus, vt hominis mille agitati perſecutionibus laudes dedicaret. Etenim in verbo cornu, non iā metaphora, & allegoria; ſed ſumma verbi proprietas indaganda eſt. Quo refert Theodotus Antiochenus pulcram ſimilitudinem cornuti tauri. Is cum primū in arenam proſilit, & omnium in ſe oculos ſtatim conuertit, & manus armat, hinc inde vociferationes exurgunt plebeculæ viſo tauro, hinc in illum contorquentur iacula, alter conuocando, ſibilando ad ſe allicit: ferro exterret alius; omnes laceſſunt, & nituntur vulnerare. Medius ipſe furit, & tela deridens eos emittit ſaltus, quibus omnes tremebundos fugat, & media arena tutiſſimus deambulat. Ita Ignatius cornu ſalutis erectum eſt, nimirum cornuti inſtar tauri, mundiali vix apparuit in ſtadio, & in ſe omnium oculos, ora, manuſque conuertit. Mille circumcingitur carceribus, vinculis premitur, perſecutionibus exāgitatur. O quàm feræ in illum declamationes, Salmanticæ, Compluti, Pariſijs, Romæ! O quàm dura in illum tela vndique iaculantur! Ipſe vnus medijs vinculis, concluſus carceribus, miſerè exagitatus, tamen tutiſſimus ſalit, ſibi ſalutem, & terrorem parturiens aduerſarijs. Pulcrè aiebat D. Ambr. *Nunquid in ſeruitute acceſſitur pietas? Plerique emptores leonum ſunt, & tamen non dominantur leonibus; ſed ita vice verſa ſubijciuntur, vt ſi exaſperatos eos excutere ceruice toros videant, fugiant, & delitescant.* Manifeſtè vanus eſt, qui viros pios nititur opprimere, vinculiſque, & carceribus implicare, perinde namque eſt ac ſi leonem implicaret. Sanè plerique hominum gaudent leones in lacum agere, ibique illos carceribus vallatos irritare, & angere; ſed quo id metu perficiunt? ſi vel leo intra carceres, intra vincula excutiatur, ſi vel manū protendat, fugiunt pauidi. Is eras, ò B. Ignati, duris vallatus carceribus; ſed ibi leo, ſed ibi taurus, qui media in arena ſecurus pauorem incutis aduerſarijs. Is eras, cùm Pariſijs ageres in gymnaſio, gymnaſioque concluſus, clauduntur ſuffugij fores, conueniunt vniuerſi ſcholaſtici, apparet ſeuerus Rector Academiæ, explicantur virgæ flagellorum, & voce, & virgis petitur Ignatius. Quid plura? Fortiſſimus leo, generoſus taurus neſciens timere media in arena proſilijt deridēs virgas, vel oris halitu Rectorem tremebundū ſtrauit, omneſque ſecurus fugauit contrarios. Quid aliud faceret magnus ille gētium Doctor Paulus? De hoc, quod in carceribus triumphet; ita D. Chryſ. fatur, *Vides vinculorum fortitudinem magis quàm reſurrectionem mortuorum eſſe glorioſam? vinctus eſt Paulus Romæ & pleroſque attraxit, vinctus eſt Ieroſolymis, atq; ligatus Regem exterruit, Præſidi timorem incuſſit.* Haud aliter Ignatius vinctus Romæ, vinctus Salmāticæ, & Cōpluti, vinctus Pariſijs, pleroſq. attraxit, poteſtates exterruit, Rectori timorem incuſſit, expectatiſſimos iuuenes in cælum vſque ventilauit, doctiſsimos allexit Magiſtros, & inita Societate totam iacentem mundi machinam reſtituit ſanitati. Etenim iacentibus nobis ſalutis cornu erectum eſt, nimirum in interitum vergente mundiali machina carceribus vndique concluſus apparuit

Margin notes: Lib. 1. Epiſt. 17. — Chryſ.

Margin letters: A B C D E

apparuit Ignatius, qui pernici ſaltu ſe expedit, & inſtar tauri timore, & reuerentia replens perſecutores, & ſibi, & mundo glorioſas victorias reportauit. Quid ſimile in Apoſtolis Eccleſiæ columnis licet excogitari, qui diuino correpti igne cum in ſtadium proſiliunt, inferorum phalanges in ſe armant. Ad mortem expetuntur a Iudæis, tenentur tandem, conijciuntur nigro in carcere, tunc cōcilio coacto ſic aiunt ſacerdotum Principes Act.4. *Quid faciemus hominibus iſtis?* quod eleganter expendit D.Chryſoſt.ſerm.15. in Epiſt.ad Rom. cap.8. dicens. *Vide quomodo Iudæi cùm Apoſtolos in medio poſitos haberent, & ſtupuerint, & dixerint: Quid faciemus hominibus iſtis? admirandum quippe fuerat, quòd cùm illos iam captos ſibi, & obnoxios haberent, ligatoſque cecidiſſent, adhuc tamē haſitauerint, conſilyque inopia laborauerint, per ea ipſi ſuperati, per quæ victoriam ſperauerant. Atque ita nec tyrānus, neque populi, neque Dæmonū phalanges, neque Diabolus ipſe poterat eos uincere, ſed longè ſuperabantur uniuerſi.* Sic Apoſtolis haud multum impar Ignatius, & captus, & ligatus, & exagitatus, omnium victor omnes glorioſè detriumphauit, cornu ſalutis adamuſsim factus.

Act.4.

Chryſo.

Ad illud. Lapis angularis nos ſibi, & inter nos connectens.

§. III.

B. Ignatius haud inferior uetuſtiſſimis religionum Patriarchis, & fundatoribus.

PRoprium eſt angularis lapidis, & fundamentum ædificio præbere, & ædificij machinam ſuſtentare: vnde paſsim a Doctoribus vocantur lapides angulares præter Chriſtum Apoſtoli, qui prima Eccleſiæ poſuerunt fundamina. Deinde eodem vocabulo illuſtrantur Patriarchæ omnes, ſiue Religionum fundatores, inter quos æquali gloria fulget hic pretioſiſsimus lapis Ignatius. Sanè Zachar.4. vt placet Riberæ, comparans vltimi ſæculi ſanctos cum primis, & vetuſtiſsimis Patribus ait. *Educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ eius.* Ecce tibi diuinus artifex Deus vltimis Eccleſiæ temporibus educet lapidem primarium angularem, nimirum noui ordinis, & inſtituti fundatorem, & ſubſtentatorem B. Ignatium, & exæquauit gratiam gratiæ eius, & fecit illum ſanctiſsimis illis primis fundatoribus omninò æqualem. Zach.4.

In Baſilij panegyrico probat D. Gregor. Niſſen. poſterioris ſæculi ſanctos non inferiores eſſe primis Patribus, & vt concluderet D.Paulum non eſſe inferiorem Abrahamo, Moyſi, Elia, Baptiſta, licèt poſterior his venerit, ſic inquit. *Nonne poſtquā ſordes, quas Paulus ex ignorantia contraxerat, depoſuit, protinus ad anguſtiorem conditionem natura transformatus eſt? et uelut exuto hoc carneo amictu in ipſis cælorum adytis uerſabatur? & nihil corporei impedimenti pondere tardatus, etiā intra diuinam paradiſi conſitionē perueniebat?* Hæc ille, ex primo Paulianæ Aquilæ volatu eius cū priſcis omnibus æqualitatem conijciens. Enimuerò qui tali ſui transformatione, qui tali raptu, qui tam pernici volatu ſuam dedicauit conuerſionem, cur altiſsimis, & primis ſpiritibus non æquabitur? Ecce modò Ignatius, cùm primum licuit, cùm primum lecto lāguidus animi languores præuidit, D.Greg. Niſſ.

& lu-

& luce cæleſti illuſtratus vitiorum A ſordes aſpexit, continuo ipſo in cubiculo lecto ſurgit, humi proſtratur, caſtitatis, perpetuæ voto ſe obſtringit, *Et in anguſtiorem conditionem natura transformatus eſt*, Angelicæ puritatis maximè æmulator. Ab Apoſtolorum Principe inuiſitur, & ſanatur, & ſanus factus, relictis omnibus, ſacco induitur, ſe mille doloribus macerat, & tandem pri B mo in Agonis ingreſſu apud Manrezam octo dierum raptum ſuſtinuit, *Nihil impedimenti corporei tardatus pondere in diuinam paradiſi conſitionem perueniebat*. Sanè Doctoris gentium raptum ad ſolos tres dies Angelicus Doctor extendit, quibus vt Act. 9. dicitur, *Non manducauit neque bibit*, ſed viſæ rei magnitudine, iuxta lyram, ſuſtentaba- C tur, ne fame poſſet perire. At Ignatius per octo dies integros rapitur in paradiſum, nec manducauit, neque bibit: tāta enim rei viſę erat magnitudo, qua per octo dies ſuſtentaretur ieiunus terreno cibo. Cur ergo primis, & ſuperioribus Patribus, nō æquemus eum, qui primo volatu, nec etiam Paulo concedit in raptu primas. D

Act. 9.

3. Reg. 6. 3 Reg. 6. de magnifica Dei domo dicitur, *Quod lapidibus perfectis ædificata eſt*. Id quod expendens Ioſephus docet, lapidum tanti ædificij perfectionem eam fuiſſe, qua qui poſtremi ponebantur, nullo diſcernerētur a primis *ſed connata potius omnia, quàm arte congeſta viderentur*. Hoc maximè cauit diuinus artifex in primarijs lapidibus, nempè in funda E toribus ſpiritualis alicuius ædificij, ne quid diſcriminis, & inæqualitatis cerneretur in illis, imò illorum omnium illuceret perfecta, & vterina germanitas, & ęqualitas, qua poſtremi non tam congeſti, quàm connati viderentur primis.

§. IV.

B. Ignatij mira aduerſus ambitionis, & vana gloria tela ſecuritas.

IAm in hoc firmiſſimo parentis mei lapide, non poſſum non mirari illam portenti inſtar animi humilis ſecuritatē, qua in ſummis virtutum, facinorumq. verticibus nulla irruentium flabrorum vi pes eius labauit. Sic exemplo apum aduerſus profanæ gloriolæ ventos D. Ambr. adoleſcētulas armat lib. 1. de Virgin. *Apes illa ſapiens cùm aeris motus ſuſpectos habet, lapillis ſæpè ſublatis, per inania ſe librat nubila. ne leue alarum remigium præcipitent flabra ventorū: & tu caue illius apiculæ modo, ne alarum tuarum uolatum aura mundi huius extollat*. Sapientior apibus Ignatius, non lapillos ſuſtulit, quibus pręcipites ventos euaderet; ſed totus factus eſt lapis, & quaſi lapis factus, ſic vaniſſimos contempſit ventos, vt nihil minus in hac vita ſibi timendum prædicaret. Miratur Theodotus ſæpius a nobis allatus, cur Deus perfectiſſimam ſub lunarium creaturam hominem ex terrea condiderit mole: cur non potius ex ſubtiliſſimo cælorum ſplendore? *Cur hominem*, ait, *quem tanto ornatu erat decoraturus ex ſubſtantia adeò abiecta compoſuit? Cur materia ex Solis ſplendore ſumpta hominem non condidit? Sed ex terra puluere elemento vtique infimo illum effinxit? Vis ſcire, quam ob cauſam? quandoquidem hominem ſua imagine honoraturus erat, ipſum ex vili natura formauit, ne fortè honoris abundantia inſoleſceret*. Ecce tibi terrenus puluis inditur homini a Deo, ne ad imaginis diuinæ altitudinem euectus ventorum incurſibus rueret, nec tanta

Ambr.

Theod.

terræ

terræ moles illum conſeruare ſuffecit a lapſu. Euanuit homo ſolo puluere grauis, ideò ſapiens artifex pondus addidit, & cōditurus Ignatium illum a petra deſerti, a Cantabrorum ſyrtibus, & rupibus excidit, qui veluti è lapidea, marmoreaque natura effictus Dei imagine, & nomine, & virtute, & paſſione, & prole clarus, præcipites mundi auras ſic riſit, vt ſaxea moles ridere ſolet rapidiſſimos quoſque ventos maris. Dū B. Maximum commendat Ennodius, orat. 8. dicit. *Te olim ſecularibus inhærentem titulis, caſtrenſis ſudor excoluit, & ad Eccleſiæ gubernacula pars aduerſa ſolidauit. Christus milites ſuos, quos in perſonam ducis attollat, inter acies quærit hoſtiles.* Quid aptius noſtro Ignatio? Qui de caſtrenſi ſudore ſolidatus, in lapideam aduerſus ventos ſoliditatem obriguit. Qui inter hoſtiles acies quæſitus a Deo in familiæ ampliſſimæ ducem fuit ſublatus. Sed cur miles quæritur a Deo? Sanè, id eſt militibus ſingulare, quod victoriæ a particulari milite partę Imperatori tribuantur; milites quidem pugnæ laborem ſubeant, qui triumphos Imperatori ſuo, non ſibi nouerint applicare. Hæc Ioabi erat vox ad Dauidem 2. Reg. 12. *Dimicaui aduerſus Rabbath, & capienda eſt vrbs aquarum. Nunc ergo congrega reliquam partem populi, & obſide ciuitatem, & cape eam; ne cum à me vaſtata fuerit vrbs, nomini meo aſcribatur victoria.* Quod ponderans Petr. Damian. Epiſt. 97. fatur. *Militaris homo ad regalis famā gaudet ſui laboris transferre victoriam.* Hoc militari ſplendore inſignitus Ignatius ſui laboris victorias ſic gaudet transferre ſemper ad maiorem gloriam Dei, vt nil minus timeat, quàm ventos vanitatis. Dam.

Dauid ille vir, iuxta cor Dei effectus, poſt mille exantlatos labores, poſt hoſtes proſtratos in ſummum regni faſtigium ſublatus de ſubditorum numero inſoleſcit. Ait enim 2. Reg. 23. *Perambula omnes Tribus Iſrael à Dan vſque ad Berſabee, & numera populum, vt ſciam numerum eius.* 2. Re. 23. Id quod eleganti ſentētia ponderat D. Ambr. in Apol. lib. 2. c. 1. inquiens. Ambr. *Non miraris hominem, & Angelis æquandum putas plurimum vitæ ſuæ, imò à pueritia in diuitijs, honoribus, imperijs demorantem, in multis tentationibus poſitum ſemel tantum errori locum dediſſe, & ei errori, quo etiam Angeli de ſua virtute, & gratia deiecti ſunt?* Sanè mirabilius hoc in B. Ignatio, qui nobilibus parentibus ſatus, diuitijs, & honoribus innutritus, plurimū vitæ ſuæ mundialibus vanitatibus dedit, gloriæque militari inſumpſit, & poſtmodum in eum perfectionis gradum euectus, quo diuina pateretur, quo inter candidatorum cæleſtium vitam ageret, quo terribilis aeris poteſtatibus exiſteret, quo ſub Ieſu nomine, & vexillo innumeras ab omni orbis plaga, gentes iungeret, & bellū indiceret peccato medio in mundiali ſtadio. Et tamen poſt hæc nec ſemel errori locum dedit, & ei errori, quo etiam Angeli ſua virtute, & gratia deiecti ſunt, imò Dauid & Angelis firmior ſæpius dixit nihil ſibi a vana gloria, & ambitione timuiſſe.

Christus Dominus Matth. 5. Eccleſiæ Principibus edixit. Matth. 5. *Sic luceat lux veſtra corā hominibus.* Quid tūc rei? Quod præcauetur periculum, vt luceant coram hominibus? Pulcrè D. Ber. ſer. in Nat. Io. vt luceāt, Bern. *Nimirū tanquā accenſi, & vehementer accenſi, & quibus nū timeatur à flatu quolibet, aut impulſione ventorum.* O qualem in ſe fornacem accenderat Ignatius, quando a nullo flatu ven-

ventorum timet! Ardebat lapis iſte diuinus, & vehementer ardebat, quem in ſummo facinorum vertice nulla ventorum rabies extinguit, nulla tempeſtas turbat, nec illa, quæ Angelica lumina æternum duraturis tenebris ſuffudit.

Ad illud. Aut ignis malæ, & vitioſæ materiæ purgator.

§. V.

Inſeruiendo aduerſarijs Ignatius ocyſſimè totum penè occupat mundum, & ſibi martirij laureolam acquirit.

IGnatij nomen ſicut ignem ſpirat, ita Ignatij militia tota in ferendo
Luc. 12. lumine conſiſtit, iuxta Euangelij præſcriptum. *Lucernæ ardentes in manibus veſtris*. Vt de Gedeonis aſtu, oſtenſo igne ab infeſtiſſimis hoſtibus victoriam acquirant. Sed quo igne inſignitur Ignatius? Is in-
Prou. 25. ſinuatur Prouerb. 25. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitit, potum da illi, ſic enim carbones congeres ſuper caput eius*. Hæccine arma ſunt, quibus Ignatius totum pene orbem allexit, detriumphauit. Hoc erat illius ſtudium ſingulare vt rabidiſſimis hoſtibus benefaceret pro viribus, vt in omnium ſalutem etiam inimicorum, etiam barbarorum vehementer inſudaret. Sæpiſſimè mirabar ego id, quod in vno Ignatio extitit valde mirandum, vnus homo vilis, & abiectus, odioſus mundo, ab innumeris contrarijs circumactus, ad carcerem, & ad mortem ſæpè petitus, & tamen breuiſſimo tempore ſic omnes pene regiones nomen eius perſuaſit, vt vndique vitæ

A ſocij aduolarent ad eius virtutes euulgandas, & imitandas. Id mihi cogitanti occurrerunt illa ex 70.
Cantic. 8. *Alæ eius alæ ignis*, ſiue, vt accommodatius & expreſſius S. Cant. 8.
Philo Carp. *Alæ ignis, carbones ignis*, quaſi innuat id, quo homo ad mortem petitus breui interuallo fuerit rerum potitus; nimirum ignita beneficiorum iacula, quibus terribi- Philo.
B lium etiam hoſtium corda detriumphantur. Etenim, ſi inimicis benefeceris, carbones congeres, & carbones tui, carbones alati perniciſſimi, qui ocyſſimè vniuerſum terrarum orbem percurrant, nomenque tuum vndequaque diffundant, *Euolare poſſumus*, ait Philo, *alis ignis duabus diligendo Deum, & proximum, ſicut noſmetipſos*. Quid ſi perniciſſimus
C euolet Ignatius, qui in ſuos perſecutores perpetua exardeſcebat charitate? Quid ſi breui tempore Ignatij nomen orbem peruadat? Qui omnibus omnia factus, alatis carbonibus beneficiorum hoſtium etiam animos expugnabat. Accipite quod Ezechiel vidit in animalibus illis alatis, qui currui gloriæ Dei ſubijciebantur, ait enim capit. 1. *Similitudo* Ezech. 1.
D *animalium, & aſpectus eorum quaſi carbonum ignis ardentium, & quaſi aſpectus lampadum. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens.*
Ex quibus verbis D. Gregor. PP. rimatur. *Splendor ignis, & de igne fulgur egrediens inter pennata animalia diſcurrit, quia Spiritus ſanctus ſimul ſingulis, atque omnibus præſto ſit.* Greg.
E Hinc meritò eſtinguitur Dei ſpiritus pennatis animalibus innixus omnia velut fulgur peruadens, quia omnibus prodeſt, quia in omnes beneficentiſſimus eſt, qui indigẽtibus præſtò adeſt. Hunc totum ſpiritum ebibit Ignatius, omnibus omnia factus, nulli etſi barbaro, etſi abiectiſſimo,

ſimo, etſi inimico, etſi hoſti non præſtò non ſeruire paratus. Quo igneas nactus alas velut fulgur ab oriente fulgurans penè in ictu oculi ad omnes mundiales plagas apparuit.

Sed iam expendo, quod non minus glorioſum eſt Ignatio, nimirum, quod illo igneſcat igne, qui *mala vitioſæque materiæ ſit purgator*. Ignitus ille rubus Exod. 3. fuit Theodoreto Iſraeliticus populus ſub crudeli Ægyptiorum perſecutione, igne baptizatus. Imò D. Chryſoſt. ad cap. 7. Matth. martyrium eſt baptiſmus ignis, quo puriores auro ſanctiſſimi viri ad cæleſtes choreas tranſportantur. Vnde Ioan. Apocal. 15. *Vidi tanquam mare vitreum mixtum igne, eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginem eius: ſtantes ſupra mare vitreum habentes citharas Dei, & cantantes canticum Moyſi*. Vbi nobiles tormentorum triumphatores ſic a ferreis machinis exurgunt quaſi a baptiſmi vnda, quam vitreum mare ſignificat. Ignis verò intermixtus vim repræſentat purificatoriam, qua probati martyres glorioſi euadunt, ac ſupra cæleſtia littora citharas laudũ, & gratiarum Dei pulſant. Quorſum hæc? Anne Ignatius purificatorio hoc ignis baptiſmate probatus cæleſtes proſiliuit ad citharas? Eone exarſit igne, quo purificatus ad palmam peruenit martyrij? Sanè eo exarſit igne, non quia ſub gladio occubuit, ſed quia aduerſarios ſuos continuis proſecutus fuerit beneficijs. Vnus mihi hanc cogitationem iniecit Euſebius Emiſſenus ſerm. de S. Steph. Vbi inquit. *Notum per iſta ſit quia partem & opera martyris ſuſcipit, qui odium malis debitum generoſi cordis benignitate calcauerit*. O quàm iuſtè B. Ignatius igneſcere dicitur purificatorio hoc martyrij igne, cui nil magis cordi fuit, quam

Apoc. 15.

A omnium mundialium odium generoſi cordis benignitate calcare. Hoſtes, aduerſarios ſuſtinuit innumeros, adamauit omnes, omnibus præſtò accurrit, ſic ignis factus vitioſæ materiæ purgator ſupra cæli littora citharas pulſat laudis, & gratiarum Dei pro felici laborum decurſu. An licebit B. Ignatio illa dicere, quę Dauidi a ſpelunca egredienti, vbi infe- B ſtiſſimo pepercerat hoſti, dixit D. Chryſoſt. hom. de Dauid, & Saul? Etenim ſic ait: *Non egreſſus eſt geſtans Saulis diadema, ſed egreſſus eſt geſtans coronam iuſtitiæ. Non egreſſus eſt geſtans regis purpuram, ſed egreſſus eſt humanitate amictus, naturam humanam ſuperante, quod pallium eſt, quauis ſtella magnificentius. Egreſſus eſt è ſpelunca, tam a cum glo-* C *ria cum quanta tres pueri egreſſi ſunt è camino ardenti. Illis quidem foris, nihil ignis, in quo verſabantur, nocuit, hic verò cum intus haberet carbones accenſos, tamen non exarſit*. Hæc ille.

§. VI.

D *Ignatius validus peccatorum ab hominum viſceribus expugnator.*

CVm ignis malæ materiæ purgator dicitur Ignatius, neceſſum adhuc eſt eius in extergendis proximorum peccatis expendere, & vim, & dexteritatem. Et in igne purificatorio malæ materiæ totam tibi cóflatorij ſpeciem propone ob oculos, E in quo vt ignis purget, & purificet vitioſam materiam, crebris iuuatur, & acuitur aſperſionibus aquæ. Hinc ſeſe maximè pandit B. Ignatij glorioſiſſimum facinus, qui hominem venereo infectum veneno, vt ad ſalutem reuocaret, nullum non mouit lapidem, omnia inſtru-

fructuoſè. Tandem nocturnis tene-A brıs media hyemali bruma euntem ad laſciuiæ barathrum cùm vidiſſet hominem, ablatis confeſtim veſtibus nudus in gelidum lacum proſiliuit, a quo miſellum peccatorem & manu, & voce euocans, ecce ait, quā to gelu igneas turpitudinis tuæ tædas in me caſtigo. Quo ſtupefactus homo mortiferum oculis ſudat venenum, & integræ ſanitati reſtituitur, puramque omni labe vitam inſtituit. O Ignati verè ignis conflans, & purgans proximorum peccata! Et arca teſtamenti, & Chriſtus Dominus intrauerunt aquas Iordanis, & viſa arca, aquæ ipſæ cōuerſæ ſunt retrorſum: ſed cum in ſe ſuſcipiunt Chriſtum, non retrocedunt aquæ, retrocedit tamen, & perit mundi peccatum. Id quod eleganter ponderat D. Ambr. ſerm. 11. de Epiph. *Ante*, inquit, *retrorſum aquæ conuerſæ fuerunt, modò retrorſum peccata conuerſa ſunt, & ſicut tunc impetus fluminis alueum ſui curſus perdidit, ita & nunc impetus peccatorum dominium ſui erroris amiſit.* Liceat eiſdem verbis Ignatij a gelidis aquis facinus publicare, quando ſicut arca in flumine retrorſum fugauit aquas, ſic Ignatius in lacu fugauit a corde perditiſſimi hominis peccata. Ibi ad præſentiam arcæ ſteterunt aquæ, hic, viſo Ignatio in aquis degente, præcipites peccatoris appetitus ſeſe frænarunt. Sed non cum lignea arca, verum cum igneo Elia Ignatium componamus: etenim, ait Ambr. ſuprà, *Elias etiam in Iordane fecit diuiſionem aquarum, ita & Spiritus Domini ſeparationem operatus eſt peccatorum, ille ſtare fluēta præcipit, hic crimina.* Sanè igneus Elias, igneus Ignatius, in flumine Elias, in lacu Ignatius, tamen Elias aquis, Ignatius imperat peccatis, ille circa aquas totam virtutem ſuam exercet, hic ab aquis vires reſumit, vt crimina expungat a cordibus humanis. Vt impleatur illud Sap. 16. *Quodam tempore in aqua ſupra virtutem ignis exardeſcebat vndique, vt iniqua terræ nationem exterminaret.* Modò propter nimiam virtutem ignitus vir Ignatius exardeſcit in aquis, vt iniquæ terræ nationem exterminet, vt hominem purget, & mundet a peccatis. Huc ſpectabat Pſaltes, quando cecinit, *facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem urentem.* Quod expendens Naz. Theologus orat. 34. ait, *Spiritus, atque ignis Angelus appellatur illud, quia intellectili natura eſt præditus, hoc, quia purgandis animis noſtris adhibetur.* Quid plura? Ignatius totus ſpiritus eſt, & quia ſpiritus fertur ſuper aquas, imò incubat aquis, vt a cœno vitiorum volantes animas reparturiat; totus ignis eſt, quia purgandis noſtris animis adhibetur, & adhibitus ſqualentia corda auro, cryſtalloque nitidiora reddit.

Ambr. — Sap. 16. — Pſal. 103. — Naz. — Gen. 1.

§. VII.

Ignatij ſplendor, vt fulgentiſſimus, ſic & abditiſſimus.

ADſtupeo totum igneſcentem Ignatium, totum effulgentē; & miror nihilominus tantum ignē poſſe latere. Et illuxit, latuit, lampada manibus portauit iuxta Euangelij vocē, ſed de Gedeonis aſtu occulta lagenis, vt tenebrarum Principes deuaſtaret. Sic maximus ducū Chriſtus ſuos informat milites, *Lucernæ ardētes in manibus ueſtris.* Quę acutè, & elegāter explicat D. Petrus Chryſol. dicens, *Verè portant lucernas ſuas qui cum loco propoſito ſtudio latitāt, opere uirtute meritis coruſcāt ac ſplendēt toto orbe terrarum.* Vnus ille

Luc. 12. — Chryſol.

ille lucernas Euangelij nouit portare, qui nouit ſimul latere, & coruſcare, occultari, & fulgentiſſimos in terrarum orbem radios emittere. Is eſt Ignatius occultiſſimus, & lucidiſſimus, lucerna ardens, ſed occulta lagenis. Quæcumque a manibus Ignatij prodeunt, lucernæ ſunt, lampades ſunt orbem illuminãtes. Quòd illuminat Indos, quod tenebras hæreticorũ expellit, quod barbariſſimos quoſque docet, quod ſqualentem Apollinem in ſcholis detergit, & illuſtrat, opus Ignatij eſt. Quæ terra, quæ plaga, quæ inſula, quod latibulum Ignatij non excepit clariſſimum ſplendorem, & radios? Sanè Ignatius opere, virtute, & meritis coruſcat, ac ſplendet toto orbe terrarum. Idem & loco, & propoſito, & ſtudio latitat, quatenus media hac in luce hoc vehementer curauit, ne ipſe clarus appareret, ne quid ſui nominis clareret. Hinc ſingulare ſuum opus, & lucidiſsimum, & clariſſimum ſui indicium Ieſu nomine inſigniuit, vt magna Ieſuitarum facinora Auguſtiſſimo Ieſu nomini aſcripta in nullo referrent Ignatium. Liceat huc conuertere currum illum Ezechielis, quo crediderim expreſſam fuiſſe, & adumbratam hanc ſingularem Ignatij magnitudinem animi, qua & latuit, & ſimul terras illuſtrauit. Etenim dicit. *Vidi & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius, & de medio ignis quaſi ſpecies electri.* Hebraicè dicitur, *quaſi ſpecies Chaſmal.* Quã dictionẽ nihil ſignificare apud omnes compertum eſt, imò & ſignificari, & deliteſcere in illa aliquid cabaliſticum plures volunt. Quandoquidem ſi legas Hebræorum natiuo, & proprio more, vt legendum erat, a dextera in ſiniſtram

A inuenies nomen quod nihil ſignificat, ſi inuerſo ordine a ſiniſtra in dextram legas inuenies *Chriſtum.* Quid plura? Hæc ignita ſpecies, neſcio, an alij iuſtius quadret, quam ignito Ignatio, qui ſic delituit in maximo opere ſuo, nimirum in Ieſuitarum collectione, vt ſi opus hoc videas de communi aliorum ordinum more, inuenies opus, quod

B nullum fundatorem ſignificat. Cæteri namque ordines, quocunque pergunt, nomen fundatoris præſeferunt: ſtatim ſiue a Benedicto, a Franciſco, a Dominico, ab Auguſtino dicũtur. Ieſuitarum ordo & vniuerſas terras illuſtrans peruadit, nõ tamen præſefert fundatoris nomen, totus in illo deliteſcit, & occultatur Ignatius & nouo, & inuſitato more

C vndique Chriſtus, vndique Ieſus manifeſtus apparet. Pius ille Booz apud Ruth cap. 4. ſic propinquam monebat. *Ruth Moabitidem, quæ vxor defuncti fuit, debes accipere; vt ſuſcites nomẽ propinqui tui in hæreditate ſua. Qui reſpondit; cedo iuri propinquitatis: neque enim poſteritatem familiæ meæ delere debeo.* Etenim noluit legis more ſic de alieno nomine

D filios ſuos nobilitare, vt proprium ſuum nomen celaret. Quod fecit Booz nubens Ruthæ ad nomẽ propinqui ſuſcitandum proprio obnubilato. De quo ſic eleganter Petr. Dam. Epiſt. 97. fatur. *Ille gloriæ cupidus proprio nomine poſteritatem familiæ conabatur oſtendere. Booz autem iuſtus famam proprij nominis paruipendens, diuinæ legis, contentus* Dam.

E *eſt mandata ſeruare. Sed ecce illius, qui ſuam poſt ſe memoriam anhelabat relinquere, ne nomen quidem agnoſcitur: hic autem non ſolum in Patrum, ſed & Patriarcharum catalogo cum gloria numeratur. Ille neſcitur parens eſſe ſaltem quorumlibet hominum; iſte præpotentium pater*

ter factus eſt regum. Ille dum poſteritatis memoriam concupiſcit, de memoria corruit, iſte, qui propagando ſub nomine ſuo generi non conſuluit, per Dauidicæ ſtirpis traducem, totius mundi genuit Saluatorem. Sic Ignatius in Patriarcharum catalogo numeratur, & illuſtrium virorum pater effectus quod Ieſuitas dedit orbi tot genuit Saluatores, ex quo ſub Ieſu nomine, proprio occultato, familiã ſuam fecit radiare. Hæc occulti Ignatij pulcritudo, ſic diuini ſponſi affectum rapuit, vt in Eccleſiæ amaſiæ pulcritudinibus quæcumque videretur laudatior, nunquam ab illo ſine hac exceptione extollebatur, nimirum, *abſque eo quod intrinſecus lateat*, quaſi latentis alicuius pulcritudo iam inde exiſteret gratior.

Ad illud. Ventilabrum ruſticum, quo à grauibus dogmatis leuia diſcernuntur.

§. VIII.

Beatus Ignatius rerum diuinarum, ſpirituumque optimus trutinator primis conuerſationis ſuæ cunabulis.

MAgnum illum Athanaſium, cuius trutina, abditiſſima grauiſſimaque Triados myſteria ponderabantur, cuius labore Eccleſiaſticæ area a prope infinitis errorum paleis purgabatur, vocat Theologus ventilabrum ruſticum: an ruſticus, qui diſciplinis Theologicis innutritus? qui omnigena ſciẽtia madidus? qui Imperatorum Aulæis aſſiduus? qui Epiſcoporum concilijs extitit oraculum? Sanè non tam Athanaſio, quàm Ignatio verba aptabo,

A Quis ruſticior, quàm miles, quàm Cantaber plurimum vitæ ſuæ ſpatium conſumens in armis? Ecce ergo tibi ruſticum Ignatium triginta vitæ annos inſumentem ſub gladio militari gloriæ penitus deditum, ruſticum, inquam; ſed tamen ventilabrum, quod errorum vẽtilat paleas, & metit granum.

Vix confracto crure nomen Chri-
B ſto dedit, & miles veteranus, & Cãtaber nuperus Chriſti agoniſta factus, eam rerum diuinarum adeptus eſt notitiam, qua libellum impleuit regulis ad diſcernendum ſpirituum motus, ad veritates Catholicas trutinandas peraptis. Conſiderauit D. Hilar. Iacobum integra nocte cum Angelo luctantem, tandem femore percuſſum, & victoriam, & nominis D Hil.
C claritatem fuiſſe adeptum, adeò, vt qui luctator dicebatur, iam Iſrael, hoc eſt, videns Deum vocaretur: Hinc totius mũdi mutationem præſagiens ſic fatur. *Iam vbique irreligioſum ante os eius religionem docet, iam pollutum ſtupris corpus, continentia purum eſt, iam cæca quondam a cogitatione Dei mens, Iſrael facta eſt.* Non aliter ego celebrauerim
D Iacobæi luctaminis æmulatorem Ignatium, qui bellis, luctaminibuſque inſudans, tandem percuſſus crure ſic mutatur, vt qui ante profanus, & irreligioſus, iam vbique religionem docet, religioſorum agminum factus Doctor, & Pater: iam qui delitias, & voluptates colebat, continentia purus eſt, corpuſque ſuum Deiparæ litando æternat voto ani-
E mi puritatem, reluctante immunditiæ ſpiritu, imò per vitream feneſtram fugiente tanti aromatis ſuffitum. Qui ruſticus, & barbarus Cantaber, totus Iacob, totus luctator Iſrael factus eſt, eas patitur cæleſtes viſiones, ſic diuina ruminatur, trutinat, vt quaſi Deum viderit. Auguſtiſſi-

mæ

me Triados difficilia ſcriptis enodauerit, ſpirituum motus trutinauerit, Catholicæ veritatis indicia dederit. Verè Iacob percuſſus crure, verè Iſrael videns Deum, verè ruſticus luctator, & miles, verè ventilabrum a grauioribus dogmatis leuia diſcernens, a paleis grana, a fallacijs veritatē, a Satana Angelum, adeò vt licèt Dæmonis fallacijs appetitus fuerit, nunquam captus & antequam Catholica cenſura obliteraſſet Eraſmum, iam ipſe illius opera a Societate iuſſerat exulare.

Hac in cautela & ſpirituum diſcretione Iſrael factus eſt, & prorſus
Luc. 2. ſimilis, *Hominibus expectantibus Dominum ſuum quãdo reuertatur à nuptijs, vt cum venerit, & pulſauerit, confeſtim aperiant ei?* Quibus verbis vt beati Ignatij ſpirituum diſcretionem illuſtrem, nõ grauabor hic referre illa, quæ lib. 1. cap. 7. §. 19. exarata ſunt. Etenim dum dictam D. Lucæ parabolam examino, non facile reperio in mũdo homines adeò deſides, qui reuertentem a nuptijs Dominum expectent ianuis clauſis, ne antequam ipſe pulſet, & clamet, aperiant. Imò nuptiarum tempore reuertenti ſponſo cum cariſſima ſodali, patent ianuæ, nemini obcluditur aditus, ſerui eò incumbunt, vt aduentanti ſponſo parata domus effulgeat, ardeant facibus valuæ, ſeſeque ardentibus facibus dent obuios famuli, ne Dominus neceſſe habeat expectare ad ianuam, multo minus pulſare, & conclamare, & pati domeſticorum illud tritum examen, quis es? Non ergo deſidioſis hominibus illis iubemur aſſimilari in hoc nuptiarum temporis examine, qui nullum habent, ſed cæleſtibus Angelis videntibus Dei faciem. Ita
Niſſen. Niſſen. hom. 15. in Cantic. *Comparat nos Dominus cum Angelis, ſiquidem vigilanter Deo pareamus, & vos,* A *ait, ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs, & in thalamum myſteriorum admiſſa iam ſponſa expectabant Angeli reditum Regis ad naturalem beatitudinem, & gloriam.* Sed quomodo expectabant? Sanè ianuis clauſis, vt cum venerit prius ipſe pulſauerit, & clamauerit: *Aperite portas Principes veſtras, & introibit* B *Rex gloriæ.* Ad quæ ipſi ſemel & bis reclament examinando. *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* nec aperiant aliter. His iubemur omnes aſſimilari in recipiendo Deum, ſumma præmiſſa diſcretione, & examine; quod prænotans Dauid Pſalm. 23. incipit. Pſal. 23.
Hæc eſt generatio quærentium Deum, quærentium faciem Dei Iacob: & ſtatim ſubdit dialogum illum, ſiue e- C xamen, nimirum. *Attollite portas, & introibit Rex gloriæ. Quis eſt iſte Rex gloriæ?* quaſi diceret, hic mos eſt, hæc naturalis conditio illorum, qui faciem Dei intuentur, vt intuitus eſt poſt certamen Iacob, nec ipſum Deum recipere, ſine longo examine, & diſcretione maxima.

Hanc Iacobeæ prolis naturam perfectiſſimè retulit Ignatius, qui D Iacob in luctis, & in confractione cruris in Iſraelem mutatus, eam ex alta Dei contemplatione didicit cautelam, & diſcretionem ſpirituum, qua ſuos, & omnes viros ſpirituales edocuit: ne parerent corde cuiuis ſpiritus motui, ſed examinarent, ſed recognoſcerent impulſum, ſed quærerent quis eſt iſte Rex gloriæ? Sapienti, & amanti illi peccatrici ad E monumẽtum apparuit ipſe Rex gloriæ Chriſtus. Tunc illa, *Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum?* de quo eleganter Ioan. 20.
canit Origen. ibi. *Si fortè apparuerit tibi, & deſiderio tuo ſe repræſentauerit, noli à te præſumere tanquam eum cognoſcas, ſed interroga illum, & ora, vt indicet ſe tibi.* Hæc canit Orig.

Orig.

Orig. hæc cauit Ignatius factus verum ventilabrum, quod a fallacijs, & ſcrupulis, & erroribus animos purificat humanos.

§. IX.

Beatus Ignatius opera ſua omnia ſingulis horis, imò ſingulis momentis vocat in iudicium, & examen.

CVm Theologus Athanaſium vocauit ventilabrum, crediderim reſpexiſſe ad illud Matth. 3. de Baptiſta dictum, *Cuius ventilabrum in manu eius*. Vbi communiter Doctores recognoſcunt exactum, & ſeuerum iudicium de ſingulis operibus faciendum: quapropter interlinealis ſuperpoſuit ventilabrum, diſcretio iudicij. Siquidem Ignatij opera toties examinata, tot iudicijs trutinata fuere, non abs re ſanctiſſimus Vir pro ſanctitatis inſigni donabitur ventilabro. Sicut enim Laurentius ferreum lectum, Paulus gladium, & alij alia, poſſet iuſtè Ignatius ventilabrum manibus oſtentare, vt innuerentur crebra illa & ſeuera iudicia de eius operibus facta. Imò verò pateret omnibus ſeuerum illud iudicium, quo ipſe ſingulis horis, ſingulis momentis ſua opera ruminabat, defectus caſtigabat, quocumque negotio eſſet intentus, quacumque occupatione præpeditus, ea erat animi attentione in ſuos actus, vt quemuis linguæ lapſum, quemuis minutiſſimum etiam defectum perpetratum ſtatim videret, & in corde caſtigaret, & nodo in corrigia ad id deſtinata notaret, ne memoria caderet. Matth. 3.

Duplo maiorem ſpiritum, quam Eliæ fuerit ſpiritus, concupierat ardenter Eliſæus 4. Reg. 2. & duplo maiorem ſpiritum dicitur obtentu-
4. Reg. 2.

Baeza in Euang. Tom. 1.

A rus hac ſola conditione. *Si videris me quando tollar à te, erit quod petiiſti, ſi autem non videris, non erit*. Ex quo D. Bern. ſer. 17. in Cant. Sic nos omnes informat, *Nunquam ſine noſtra conſcientia magiſtra unctio tollatur à nobis, ſi duplicato munere volumus non fraudari*. Quaſi in hoc ſit duplicatum augmentum humanæ perfectionis, quod nullus nos defe- Bern.
B ctus lateat, quod nulla a nobis perfectio abſit, quin & videamus, & ſentiamus eius abſentiam. Qui ſic ſibi attendit, & ſuis intendit actibus, vt nihil ſpiritualis perfectionis excidat ſine conſcientia, ille duplicato munere donatur.

Sed quid magnum erat, quod Eliſæus videret diſcedentem Eliam, vt ideò duplicibus debuerit donari?
C Erat quidem illi ſumma cura neceſſaria, qua ſingulis momentis debebat attendere, an Elias aduolaret. Erat illi neceſſaria, ait Carthuſ. *Inceſſabilis, & diligentiſſima directio oculorum ad Eliam*, quibus nil mirum ſi accederet ſpiritus duplicatus, *Tales denique quærit*, pergit Ber. *Spiritus ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum*, ne inſcijs ipſis ab- Carthu.
D ſit, aut tranſeat. Talis erat Ignatius oculatiſſimus inſpector ſuorum actuum; eò intentus, ne momento aliquo accideret perfectionis lapſus, quem ipſe non viderit, non fleuerit, non notauerit, inceſſabili, & diligentiſſima directione oculorum poſitus in ſuam perfectionem, ne vel minima abeſſet ſine examine, quo ſingulas operationes ſingulis
E momentis ventilabat. Ecce tibi, quàm aptè ventilabrum poſuimus inſigne multiplicis Ignatij ſanctitatis.

S Ad

apparuit Ignatius, qui pernici ſaltu ſe expedit, & inſtar tauri timore, & reuerentia replens perſecutores, & ſibi, & mundo glorioſas victorias reportauit. Quid ſimile in Apoſtolis Eccleſiæ columnis licet excogitari, qui diuino correpti igne cum in ſtadium proſiliunt, inferorum phalanges in ſe armant. Ad mortem expetuntur a Iudæis, tenentur tandem, conijciuntur nigro in carcere, tunc cōcilio coacto ſic aiunt ſacerdotum Principes Act.4. *Quid faciemus hominibus iſtis?* quod eleganter expendit D. Chryſoſt. ſerm. 15. in Epiſt. ad Rom. cap. 8. dicens. *Vide quomodo Iudæi cùm Apoſtolos in medio poſitos haberent, & ſtupuerint, & dixerint: Quid faciemus hominibus iſtis? admirandum quippe fuerat, quòd cùm illos iam captos ſibi, & obnoxios haberent, ligatoſque cecidiſſent, adhuc tamē haſitauerint, conſilijque inopia laborauerint, per ea ipſi ſuperati, per quæ uictoriam ſperauerant. Atque ita nec tyrānus, neque populi, neque Dæmonū phalanges, neque Diabolus ipſe poterat eos uincere, ſed longè ſuperabantur uniuerſi.* Sic Apoſtolis haud multum impar Ignatius, & captus, & ligatus, & exagitatus, omnium victor omnes glorioſè detriumphauit, cornu ſalutis adamuſsim factus.

Act.4.

Chryſo.

Ad illud. Lapis angularis nos ſibi, & inter nos connectens.

§. III.

B. Ignatius haud inferior uetuſtiſſimis religionum Patriarchis, & fundatoribus.

PRoprium eſt angularis lapidis, & fundamentum ædificio præbere, & ædificij machinam ſuſtentare: vnde paſsim a Doctoribus vocantur lapides angulares præter Chriſtum Apoſtoli, qui prima Eccleſiæ poſuerunt fundamina. Deinde eodem vocabulo illuſtrantur Patriarchæ omnes, ſiue Religionum fundatores, inter quos æquali gloria fulget hic pretioſiſsimus lapis Ignatius. Sanè Zachar. 4. vt placet Riberæ, comparans vltimi ſæculi ſanctos cum primis, & vetuſtiſsimis Patribus ait. *Educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ eius.* Ecce tibi diuinus artifex Deus vltimis Eccleſiæ temporibus educet lapidem primarium angularem, nimirum noui ordinis, & inſtituti fundatorem, & ſubſtentatorem B. Ignatium, & exæquauit gratiam gratiæ eius, & fecit illum ſanctiſsimis illis primis fundatoribus omninò æqualem.

Zach.4.

In Baſilij panegyrico probat D. Gregor. Niſſen. poſterioris ſæculi ſanctos non inferiores eſſe primis Patribus, & vt concluderet D. Paulum non eſſe inferiorem Abrahamo, Moyſi, Elia, Baptiſta, licèt poſterior his venerit, ſic inquit. *Nonne poſtquā ſordes, quas Paulus ex ignorantia contraxerat, depoſuit, protinus ad anguſtiorem conditionem naturæ tranſformatus eſt? et uelut exuto hoc carneo amictu in ipſis cælorum adytis uerſabatur? & nihil corporei impedimenti pondere tardatus, etiā intra diuinam paradiſi conſitionē perueniebat?* Hæc ille, ex primo Paulianæ Aquilæ volatu eius cū priſcis omnibus æqualitatem conijciens. Enimuerò qui tali ſui transformatione, qui tali raptu, qui tam pernici volatu ſuam dedicauit conuerſionem, cur altiſsimis, & primis ſpiritibus non æquabitur? Ecce modò Ignatius, cùm primum licuit, cùm primum lecto lāguidus animi languores præuidit, & lu-

D. Greg. Niſſ.

& luce cæleſti illuſtratus vitiorum ſordes aſpexit, continuo ipſo in cubiculo lecto ſurgit, humi proſtratur, caſtitatis, perpetuæ voto ſe obſtringit, *Et in anguſtiorem conditionem natura transformatus eſt*, Angelicæ puritatis maximè æmulator. Ab Apoſtolorum Principe inuiſitur, & ſanatur, & ſanus factus, relictis omnibus, ſacco induitur, ſe mille doloribus macerat, & tandem primo in Agonis ingreſſu apud Manrezam octo dierum raptum ſuſtinuit, *Nihil impedimenti corporei tardatus pondere in diuinam paradiſi conſitionem perueniebat*. Sanè Doctoris gentium raptum ad ſolos tres dies Angelicus Doctor extendit, quibus vt Act.9. dicitur, *Non manducauit neque bibit*, ſed viſæ rei magnitudine, iuxta lyram, ſuſtentabatur, ne fame poſſet perire. At Ignatius per octo dies integros rapitur in paradiſum, nec manducauit, neque bibit: tãta enim rei viſę erat magnitudo, qua per octo dies ſuſtentaretur ieiunus terreno cibo. Cur ergo primis, & ſuperioribus Patribus, nõ æquemus eum, qui primo volatu, nec etiam Paulo concedit in raptu primas.

3.Reg.6. 3 Reg.6. de magnifica Dei domo dicitur, *Quod lapidibus perfectis ædificata eſt*. Id quod expendens Ioſephus docet, lapidum tanti ædificij perfectionem eam fuiſſe, qua qui poſtremi ponebantur, nullo diſcernerẽtur a primis *ſed connata potius omnia, quàm arte congeſta viderentur*. Hoc maximè cauit diuinus artifex in primarijs lapidibus, nempè in fundatoribus ſpiritualis alicuius ædificij, ne quid diſcriminis, & inæqualitatis cerneretur in illis, imò illorum omnium illuceret perfecta, & vterina germanitas, & ęqualitas, qua poſtremi non tam congeſti, quàm connati viderentur primis.

§. IV.

B. Ignatij mira aduerſus ambitionis, & vanæ gloriæ tela ſecuritas.

IAm in hoc firmiſſimo parentis mei lapide, non poſſum non mirari illam portenti inſtar animi humilis ſecuritatẽ, qua in ſummis virtutum, facinorumq. verticibus nulla irruentium flabrorum vi pes eius labauit. Sic exemplo apum aduerſus profanæ gloriolæ ventos D. Ambr. adoleſcẽtulas armat lib. 1. de Virgin. Ambr. *Apes illa ſapiens cùm aeris motus ſuſpectos habet, lapillis ſæpè ſublatis, per inania ſe librat nubila. ne leue alarum remigium præcipitent flabra ventorũ: & tu caue illius apiculæ modo, ne alarum tuarum uolatum aura mundi huius extollat*. Sapientior apibus Ignatius, non lapillos ſuſtulit, quibus pręcipites ventos euaderet; ſed totus factus eſt lapis, & quaſi lapis factus, ſic vaniſſimos contempſit ventos, vt nihil minus in hac vita ſibi timendum prædicaret. Miratur Theodotus ſæpius a nobis allatus, cur Theod. Deus perfectiſſimam ſublunarium creaturam hominem ex terrea condiderit mole: cur non potius ex ſubtiliſſimo cælorum ſplendore? *Cur hominem*, ait, *quem tanto ornatu erat decoraturus ex ſubſtantia adeò abiecta compoſuit? Cur materia ex Solis ſplendore ſumpta hominem non condidit? Sed ex terræ puluere elemento vtique infimo illum effinxit? Vis ſcire, quam ob cauſam? quandoquidem hominem ſua imagine honoraturus erat, ipſum ex vili natura formauit, ne fortè honoris abundantia inſoleſceret*. Ecce tibi terrenus pulùis inditur homini a Deo, ne ad imaginis diuinæ altitudinem euectus ventorum incurſibus rueret, nec tanta

terræ

terræ moles illum conſeruare ſufficit a lapſu. Euanuit homo ſolo puluere grauis, ideò ſapiens artifex pondus addidit, & cōditurus Ignatium illum a petra deſerti, a Cantabrorum ſyrtibus, & rupibus excidit, qui veluti è lapidea, marmoreaque natura effictus Dei imagine, & nomine, & virtute, & paſſione, & prole clarus, præcipites mundi auras ſic riſit, vt ſaxea moles ridere ſolet rapidiſſimos quoſque ventos maris. Dū B. Maximum commendat Ennodius, orat. 8. dicit. *Te olim ſæcularibus inhærentem titulis, caſtrenſis ſudor excoluit, & ad Eccleſiæ gubernacula pars aduerſa ſolidauit. Chriſtus milites ſuos, quos in perſonam ducis attollat, inter acies quærit hoſtiles.* Quid aptius noſtro Ignatio? Qui de caſtrenſi ſudore ſolidatus, in lapideam aduerſus ventos ſoliditatem obriguit. Qui inter hoſtiles acies quæſitus a Deo in familiæ ampliſſimæ ducem fuit ſublatus. Sed cur miles quæritur a Deo? Sanè, id eſt militibus ſingulare, quod victoriæ a particulari milite partę Imperatori tribuantur; milites quidem pugnæ laborem ſubeant, qui triumphos Imperatori ſuo, non ſibi nouerint applicare. Hæc Ioabi erat vox ad Dauidem 2. Reg. 12. *Dimicaui aduerſus Rabbath, & capienda eſt vrbs aquarum. Nunc ergo congrega reliquam partem populi, & obſide ciuitatem, & cape eam; ne cum à me vaſtata fuerit vrbs, nomini meo aſcribatur victoria.* Quod ponderans Petr. Damian. Epiſt. 97. fatur. *Militaris homo ad regalis famā gaudet ſui laboris transferre victoriam.* Hoc militari ſplendore inſignitus Ignatius ſui laboris victorias ſic gaudet transferre ſemper ad maiorem gloriam Dei, vt nil minus timeat, quàm ventos vanitatis.

Dan.

Dauid ille vir, iuxta cor Dei effectus, poſt mille exantlatos labores, poſt hoſtes proſtratos in ſummum regni faſtigium ſublatus de ſubditorum numero inſoleſcit. Ait enim 2. Reg. 23. *Perambula omnes Tribus Iſrael à Dan vſque ad Berſabee, & numera populum, vt ſciam numerum eius.* Id quod eleganti ſententia ponderat D. Ambr. in Apol. lib. 2. c. 1. inquiens. *Non miraris hominem, & Angelis æquandum putas plurimum vitæ ſuæ, imò à pueritia in diuitijs, honoribus, imperijs demorantem, in multis tentationibus poſitum ſemel tantum errori locum dediſſe, & ei errori, quo etiam Angeli de ſua virtute, & gratia deiecti ſunt?* Sanè mirabilius hoc in B. Ignatio, qui nobilibus parentibus ſatus, diuitijs, & honoribus innutritus, plurimū vitæ ſuæ mundialibus vanitatibus dedit, gloriæque militari inſumpſit, & poſtmodum in eum perfectionis gradum euectus, quo diuina pateretur, quo inter candidatorum cæleſtium vitam ageret, quo terribilis aeris poteſtatibus exiſteret, quo ſub Ieſu nomine, & vexillo innumeras ab omni orbis plaga, gentes iungeret, & bellū indiceret peccato medio in mundiali ſtadio. Et tamen poſt hæc nec ſemel errori locum dedit, & ei errori, quo etiam Angeli ſua virtute, & gratia deiecti ſunt, imò Dauid & Angelis firmior ſæpius dixit nihil ſibi a vana gloria, & ambitione timuiſſe.

2.Re.23.

Ambr.

Chriſtus Dominus Matth. 5. Eccleſiæ Principibus edixit. *Sic luceat lux veſtra corā hominibus.* Quid tūc rei? Quod præcaueatur periculum, vt luceant coram hominibus? Pulcrè D. Ber. ſer. in Nat. Io. vt luceāt, *Nimirū tanquā accenſi, & vehementer accenſi, & quibus nū timeatur à flatu quolibet, aut impulſione ventorum.* O qualem in ſe fornacem accenderat Ignatius, quando a nullo flatu ven-

Matth. 5.

Bern.

ventorum timet! Ardebat lapis iſte diuinus, & vehementer ardebat, quem in ſummo facinorum vertice nulla ventorum rabies extinguit, nulla tempeſtas turbat, nec illa, quæ Angelica lumina æternum duraturis tenebris ſuffudit.

Ad illud. Aut ignis malæ, & vitioſæ materiæ purgator.

§. V.

Inſeruiendo aduerſarijs Ignatius ocyſſimè totum penè occupat mundum & ſibi martirij laureolam acquirit.

IGnatij nomen ſicut ignem ſpirat, ita Ignatij militia tota in ferendo lumine conſiſtit, iuxta Euangelij præſcriptum. *Lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Vt de Gedeonis aſtu, oſtenſo igne ab infeſtiſſimis hoſtibus victoriam acquirant. Sed quo igne inſignitur Ignatius? Is inſinuatur Prouerb. 25. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitit, potum da illi, ſic enim carbones congeres ſuper caput eius.* Hæccine arma ſunt, quibus Ignatius totum pene orbem allexit, detriumphauit. Hoc erat illius ſtudium ſingulare vt rabidiſſimis hoſtibus benefaceret pro viribus, vt in omnium ſalutem etiam inimicorum, etiam barbarorum vehementer inſudaret. Sæpiſſimè mirabar ego id, quod in vno Ignatio extitit valde mirandum, vnus homo vilis, & abiectus, odioſus mundo, ab innumeris contrarijs circumactus, ad carcerem, & ad mortem ſæpè petitus, & tamen breuiſſimo tempore ſic omnes pene regiones nomen eius perſuaſit, vt vndique vitæ

Luc. 12.

Prou. 25.

A ſocij aduolarent ad eius virtutes æmulgandas, & imitandas. Id mihi cogitanti occurrerunt illa ex 70. Cantic. 8. *Alæ eius alæ ignis*, ſiue, vt accommodatius & expreſſius S. Philo Carp. *Alæ ignis, carbones ignis*, quaſi innuat id, quo homo ad mortem petitus breui interuallo fuerit rerum potitus; nimirum ignita beneficiorum iacula, quibus terribi-

Cant. 8.

Philo.

B lium etiam hoſtium corda detriumphantur. Etenim, ſi inimicis benefeceris, carbones congeres, & carbones tui, carbones alati perniciſſimi, qui ocyſſimè vniuerſum terrarum orbem percurrant, nomenque tuum vndequaque diffundant, *Euolare poſſumus*, ait Philo, *alis ignis duabus diligendo Deum, & proximum, ſicut noſmetipſos.* Quid ſi perniciſſimus

C euolet Ignatius, qui in ſuos perſecutores perpetua exardeſcebat charitate? Quid ſi breui tempore Ignatij nomen orbem peruadat? Qui omnibus omnia factus, alatis carbonibus beneficiorum hoſtium etiam animos expugnabat. Accipite quod Ezechiel vidit in animalibus illis alatis, qui currui gloriæ Dei ſubijciebantur, ait enim capit. 1. *Similitudo*

Ezech. 1.

D *animalium, & aſpectus eorum quaſi carbonum ignis ardentium, & quaſi aſpectus lampadum. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens.* Ex quibus verbis D. Gregor. PP. rimatur. *Splendor ignis, & de igne fulgur egrediens inter pennata animalia diſcurrit, quia Spiritus ſanctus ſimul ſingulis, atque omnibus præſto ſit.*

Greg.

E Hinc meritò eſtinguitur Dei ſpiritus pennatis animalibus innixus omnia velut fulgur peruadens, quia omnibus prodeſt, quia in omnes beneficentiſſimus eſt, qui indigétibus præſtò adeſt. Hunc totum ſpiritum ebibit Ignatius, omnibus omnia factus, nulli etſi barbaro, etſi abiectiſſimo,

ſimo, etſi inimico, etſi hoſti non præſtò non ſeruire paratus. Quo igneas nactus alas velut fulgur ab oriente fulgurans penè in ictu oculi ad omnes mundiales plagas apparuit.

Sed iam expendo, quod non minus glorioſum eſt Ignatio, nimirum, quod illo igneſcat igne, qui *mala vitioſæque materiæ ſit purgator*. Ignitus ille rubus Exod. 3. fuit Theodoreto Iſraeliticus populus ſub crudeli Ægyptiorum perſecutione, igne baptizatus. Imò D. Chryſoſt. ad cap. 7. Matth. martyrium eſt baptiſmus ignis, quo puriores auro ſanctiſſimi viri ad cæleſtes choreas tranſportantur. Vnde Ioan. Apocal. 15. *Vidi tanquam mare vitreum mistum igne, eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginem eius: stantes ſupra mare vitreum habentes citharas Dei, & cantantes canticum Moyſi*. Vbi nobiles tormentorum triumphatores ſic a ferreis machinis exurgunt quaſi a baptiſmi vnda, quam vitreum mare ſignificat. Ignis verò intermixtus vim repræſentat purificatoriam, qua probati martyres glorioſi euadunt, ac ſupra cæleſtia littora citharas laudũ, & gratiarum Dei pulſant. Quorſum hæc? Anne Ignatius purificatorio hoc ignis baptiſmate probatus cæleſtes proſiliuit ad citharas? Eone exarſit igne, quo purificatus ad palmam peruenit martyrij? Sanè eo exarſit igne, non quia ſub gladio occubuit, ſed quia aduerſarios ſuos continuis proſecutus fuerit beneficijs. Vnus mihi hanc cogitationem iniecit Euſebius Emiſſenus ſerm. de S. Steph. Vbi inquit. *Notum per iſta ſit quia partem & opera martyris ſuſcipit, qui odium malis debitum generoſi cordis benignitate calcauerit*. O quàm iuſtè B. Ignatius igneſcere dicitur purificatorio hoc martyrij igne, cui nil magis cordi fuit, quam

Apoc. 15.

A omnium mundialium odium generoſi cordis benignitate calcare. Hoſtes, aduerſarios ſuſtinuit innumeros, adamauit omnes, omnibus præſtò accurrit, ſic ignis factus vitioſæ materiæ purgator ſupra cæli littora citharas pulſat laudis, & gratiarum Dei pro felici laborum decurſu. An licebit B. Ignatio illa dicere, quę Dauidi a ſpelunca egredienti, vbi infeſtiſſimo pepercerat hoſti, dixit D. B Chryſoſt. hom. de Dauid, & Saul? Etenim ſic ait: *Non egreſſus eſt geſtans Saulis diadema, ſed egreſſus eſt geſtans coronam iuſtitiæ. Non egreſſus eſt geſtans regis purpuram, ſed egreſſus eſt humanitate amictus, naturam humanam ſuperante, quod pallium eſt, quanis ſtella magnificentius. Egreſſus eſt è ſpelunca tanta cum glo- C ria cum quanta tres pueri egreſſi ſunt è camino ardenti. Illis quidem foris, nihil ignis, in quo verſabantur, nocuit, hic verò cum intus haberet carbones accenſos, tamen non exarsit*. Hæc ille.

§. VI.

Ignatius validus peccatorum ab D hominum viſceribus expugnator.

CVm ignis malæ materiæ purgator dicitur Ignatius, neceſſum adhuc eſt eius in extergendis proximorum peccatis expendere, & vim, & dexteritatem. Et in igne purificatorio malæ materiæ totam tibi cõflatorij ſpeciem propone ob oculos, E in quo vt ignis purget, & purificet vitioſam materiam, crebris iuuatur, & acuitur aſperſionibus aquæ. Hinc ſeſe maximè pandit B. Ignatij glorioſiſſimum facinus, qui hominem venereo infectum veneno, vt ad ſalutem reuocaret, nullum non mouit lapidem, omnia in-

ſtru-

fructuosè. Tandem nocturnis tenebris media hyemali bruma euntem ad laſciuiæ barathrum cùm vidiſſet hominem, ablatis confeſtim veſtibus nudus in gelidum lacum proſiliuit, a quo miſellum peccatorem & manu, & voce euocans, ecce ait, quãto gelu igneas turpitudinis tuæ tædas in me caſtigo. Quo ſtupefactus homo mortiferum oculis ſudat venenum, & integræ ſanitati reſtituitur, puramque omni labe vitam inſtituit. O Ignati verè ignis conflans, & purgans proximorum peccata! Et arca teſtamenti, & Chriſtus Dominus intrauerunt aquas Iordanis, & viſa arca, aquæ ipſæ cõuerſæ ſunt retrorſum: ſed cum in ſe ſuſcipiunt Chriſtum, non retrocedunt aquæ, retrocedit tamen, & perit mundi peccatum. Id quod eleganter ponderat D. Ambr. ſerm. 11. de Epiph. Ambr. *Ante*, inquit, *retrorſum aquæ conuerſæ fuerunt, modò retrorſum peccata conuerſa ſunt, & ſicut tunc impetus fluminis alueum ſui curſus perdidit, ita & nunc impetus peccatorum dominium ſui erroris amiſit.* Liceat eiſdem verbis Ignatij a gelidis aquis facinus publicare, quando ſicut arca in flumine retrorſum fugauit aquas, ſic Ignatius in lacu fugauit a corde perditiſſimi hominis peccata. Ibi ad præſentiam arcæ ſteterunt aquæ, hic, viſo Ignatio in aquis degente, præcipites peccatoris appetitus ſeſe frænarunt. Sed non cum lignea arca, verum cum igneo Elia Ignatium componamus: etenim, ait Ambr. ſuprà, *Elias etiam in Iordane fecit diuiſionem aquarum, ita & Spiritus Domini ſeparationem operatus eſt peccatorum, ille ſtare fluēta præcipit, hic crimina.* Sanè igneus Elias, igneus Ignatius, in flumine Elias, in lacu Ignatius, tamen Elias aquis, Ignatius imperat peccatis, ille circa aquas totam virtutem

A ſuam exercet, hic ab aquis vires reſumit, vt crimina expungat a cordibus humanis. Vt impleatur illud Sap. 16. *Quodam tempore in aqua ſupra virtutem ignis exardeſcebat undique, vt iniqua terræ nationem exterminaret.* (Sap. 16.) Modò propter nimiam virtutem ignitus vir Ignatius exardeſcit in aquis, vt iniquæ terræ nationem exterminet, vt hominen purget, B & mundet a peccatis. Huc ſpectabat Pſaltes quando cecinit, *facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem urentem.* (Pſal. 103.) Quod expendens Naz. Theologus orat. 34. ait, (Naz.) *Spiritus, atque ignis Angelus appellatur: illud, quia intellectili natura eſt præditus, hoc, quia purgandis animis noſtris adhibetur.* (Gen. 1.) Quid plura? Ignatius totus ſpiritus eſt, & quia ſpiritus C fertur ſuper aquas, imò incubat aquis, vt a cœno vitiorum volantes animas reparturiat; totus ignis eſt, quia purgandis noſtris animis adhibetur, & adhibitus ſqualentia corda auro, cryſtalloque nitidiora reddit.

§. VII.

D *Ignatij ſplendor, vt fulgentiſſimus, ſic & abditiſſimus.*

ADſtupeo totum igneſcentem Ignatium, totum effulgentẽ; & miror nihilominus tantum ignẽ poſſe latere. Et illuxit, latuit, lampada manibus portauit iuxta Euangelij vocẽ, ſed de Gedeonis aſtu occulta lagenis, vt tenebrarum Princi-E pes deuaſtaret. Sic maximus dux Chriſtus ſuos informat milites, *Lucernæ ardẽtes in manibus ueſtris.* (Luc. 12.) Quę acutè, & elegãter explicat D. Petrus Chryſol. dicens, (Chryſol.) *Verè portant lucernas ſuas qui cum loco propoſito ſtudio latitãt, opere uirtuti meritis coruſcãt ac ſplendẽt toto orbe terrarum.* Vnus ille

ille lucernas Euangelij nouit portare, qui nouit ſimul latere, & coruſcare, occultari, & fulgentiſſimos in terrarum orbem radios emittere. Is eſt Ignatius occultiſſimus, & lucidiſſimus, lucerna ardens, ſed occulta lagenis. Quæcumque a manibus Ignatij prodeunt, lucernæ ſunt, lampades ſunt orbem illuminãtes. Quòd illuminat Indos, quod tenebras hæreticorũ expellit, quod barbariſſimos quoſque docet, quod ſqualentem Apollinem in ſcholis detergit, & illuſtrat, opus Ignatij eſt. Quæ terra, quæ plaga, quæ inſula, quod latibulum Ignatij non excepit clariſſimum ſplendorem, & radios? Sanè Ignatius opere, virtute, & meritis coruſcat, ac ſplendet toto orbe terrarum. Idem & loco, & propoſito, & ſtudio latitat, quatenus media hac in luce hoc vehementer curauit, ne ipſe clarus appareret, ne quid ſui nominis clareret. Hinc ſingulare ſuum opus, & lucidiſsimum, & clariſſimum ſui indicium Ieſu nomine inſigniuit, vt magna Ieſuitarum facinora Auguſtiſſimo Ieſu nomini aſcripta in nullo referrent Ignatium. Liceat huc conuertere currum illum Ezechielis, quo crediderim expreſſam fuiſſe, & adumbratam hanc ſingularem Ignatij magnitudinem animi, qua & latuit, & ſimul terras illuſtrauit. Etenim dicit. *Vidi & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius, & de medio ignis quaſi ſpecies electri.* Hebraicè dicitur, *quaſi ſpecies Chaſmal*. Quã dictionẽ nihil ſignificare apud omnes compertum eſt, imò & ſignificari, & deliteſcere in illa aliquid cabaliſticum plures volunt. Quandoquidem ſi legas Hebræorum natiuo, & proprio more, vt legendum erat, a dextera in ſiniſtram

A inuenies nomen quod nihil ſignificat, ſi inuerſo ordine a ſiniſtra in dextram legas inuenies *Chriſtum*. Quid plura? Hæc ignita ſpecies, neſcio, an alij iuſtius quadret, quam ignito Ignatio, qui ſic delituit in maximo opere ſuo, nimirum in Ieſuitarum collectione, vt ſi opus hoc videas de communi aliorum ordinum more, inuenies opus, quod

B nullum fundatorem ſignificat. Cæteri namque ordines, quocunque pergunt, nomen fundatoris præſeferunt: ſtatim ſiue a Benedicto, a Franciſco, a Dominico, ab Auguſtino dicũtur. Ieſuitarum ordo & vniuerſas terras illuſtrans peruadit, nõ tamen præſefert fundatoris nomen, totus in illo delite ſcit, & occultatur Ignatius & nouo, & inuſitato more

C vndique Chriſtus, vndique Ieſus manifeſtus apparet. Pius ille Booz apud Ruth cap. 4. ſic propinquam monebat: *Ruth Moabitidem, quæ vxor defuncti fuit, debes accipere; vt ſuſcites nomẽ propinqui tui in hæreditate ſua. Qui reſpondit; cedo iuri propinquitatis: neque enim poſteritatem familiæ meæ delere debeo.* Etenim noluit legis more ſic de alieno nomine

D filios ſuos nobilitare, vt proprium ſuum nomen celaret. Quod fecit Booz nubens Ruthæ ad nomẽ propinqui ſuſcitandum proprio obnubilato. De quo ſic eleganter Petr. Dam. Epiſt. 97. fatur. *Ille gloriæ cupidus proprio nomine poſteritatem familiæ conabatur oſtendere. Booz autem iuſtus famam proprij nominis paruipendens, diuinæ legis, contentus*

E *eſt mandata ſeruare. Sed ecce illius, qui ſuam poſt ſe memoriam anhelabat relinquere, ne nomen quidem agnoſcitur: hic autem non ſolùm in Patrum, ſed & Patriarcharum catalogo cum gloria numeratur. Ille neſcitur parens eſſe ſaltem quorumlibet hominum; iſte prepotentium pa-* Dam.

ter

ter factus eſt regum. Ille dum poſteritatis memoriam concupiſcit, de memoria corruit, iſte, qui propagando ſub nomine ſuo generi non conſuluit, per Dauidicæ ſtirpis traducem, totius mundi genuit Saluatorem. Sic Ignatius in Patriarcharum catalogo numeratur, & illuſtrium virorum pater effectus quod Ieſuitas dedit orbi tot genuit Saluatores, ex quo ſub Ieſu nomine, proprio occultato, familiã ſuam fecit radiare. Hæc occulti Ignatij pulcritudo, ſic diuini ſponſi affectum rapuit, vt in Eccleſiæ amaſiæ pulcritudinibus quæcumque videretur laudatior, nunquam ab illo ſine hac exceptione extollebatur, nimirum, *abſque eo quod intrinſecus lateat*, quaſi latentis alicuius pulcritudo iam inde exiſteret gratior.

Ad illud. Ventilabrum ruſticum, quo à grauibus dogmatis leuia diſcernuntur.

§. VIII.

Beatus Ignatius rerum diuinarum, ſpirituumque optimus trutinator primis conuerſationis ſuæ cunabulis.

MAgnum illum Athanaſium, cuius trutina, abditiſſima grauiſſimaque Triados myſteria ponderabantur, cuius labore Eccleſiaſticæ area a prope infinitis errorum paleis purgabatur, vocat Theologus ventilabrum ruſticum: an ruſticus, qui diſciplinis Theologicis innutritus? qui omnigena ſciẽtia madidus? qui Imperatorum Aulæis aſſiduus? qui Epiſcoporum concilijs extitit oraculum? Sanè non tam Athanaſio, quàm Ignatio verba aptabo.

A Quis ruſticior, quàm miles, quàm Cantaber plurimum vitæ ſuæ ſpatium conſumens in armis? Ecce ergo tibi ruſticum Ignatium triginta vitæ annos inſumentem ſub gladio militari gloriæ penitus deditum, ruſticum, inquam; ſed tamen ventilabrum, quod errorum vẽtilat paleas, & metit granum.

Vix confracto crure nomen Chri-
B ſto dedit, & miles veteranus, & Cãtaber nuperus Chriſti agoniſta factus, eam rerum diuinarum adeptus eſt notitiam, qua libellum impleuit regulis ad diſcernendum ſpirituum motus, ad veritates Catholicas trutinandas peraptis. Conſiderauit D. Hilar. Iacobum integra nocte cum Angelo luctantem, tandem femore percuſſum, & victoriam, & nominis D Hil.
C claritatem fuiſſe adeptum, adeò, vt qui luctator dicebatur, iam Iſrael, hoc eſt, videns Deum vocaretur: Hinc totius mũdi mutationem præſagiens ſic fatur. *Iam vbique irreligioſum ante os eius religionem docet, iam pollutum ſtupris corpus, continentia purum eſt, iam cæca quondam a cogitatione Dei mens, Iſrael facta eſt.* Non aliter ego celebrauerim
D Iacobæi luctaminis æmulatorem Ignatium, qui bellis, luctaminibuſque inſudans, tandem percuſſus crure ſic mutatur, vt qui ante profanus, & irreligioſus, iam vbique religionem docet, religioſorum agminum factus Doctor, & Pater; iam qui delitias, & voluptates colebat, continentia purus eſt, corpuſque ſuum Deiparæ litando æternat voto ani-
E mi puritatem, reluctante immunditiæ ſpiritu, imò per vitream feneſtram fugiente tanti aromatis ſuffitum. Qui ruſticus, & barbarus Cantaber, totus Iacob, totus luctator Iſrael factus eſt, eas patitur cæleſtes viſiones, ſic diuina rimatur, trutinat, vt quaſi Deum viderit. Auguſtiſſi-

mæ

me Triados difficilia ſcriptis enodauerit, ſpirituum motus trutinauerit, Catholicæ veritatis indicia dederit. Verè Iacob percuſſus crure, verè Iſrael videns Deum, verè ruſticus luctator, & miles, verè ventilabrum a grauioribus dogmatis leuia diſcernens, a paleis grana, a fallacijs veritatē, a Satana Angelum, adeò vt licèt Dæmonis fallacijs appetitus fuerit, nunquam captus & antequam Catholica cenſura obliteraſſet Eraſmum, iam ipſe illius opera a Societate iuſſerat exulare.

Hac in cautela & ſpirituum diſcretione Iſrael factus eſt, & prorſus ſimilis, *Hominibus expectantibus Dominum ſuum quãdo reuertatur à nuptijs, vt cum venerit, & pulſauerit, confeſtim aperiant ei?* Quibus verbis vt beati Ignatij ſpirituum diſcretionem illuſtrem, nõ grauabor huc referre illa, quæ lib. 1. cap. 7. §. 19. exarata ſunt. Etenim dum dictam D. Lucæ parabolam examino, non facile reperio in mũdo homines adeò deſides, qui reuertentem a nuptijs Dominum expectent ianuis clauſis, ne antequam ipſe pulſet, & clamet, aperiant. Imò nuptiarum tempore reuertenti ſponſo cum cariſſima ſodali, patent ianuæ, nemini obcluditur aditus; ſerui eò incumbunt, vt aduentanti ſponſo parata domus effulgeat, ardeant facibus valuæ, ſeſeque ardentibus facibus dent obuios famuli, ne Dominus neceſſe habeat expectare ad ianuam, multo minus pulſare, & conclamare, & pati domeſticorum illud tritum examen, quis es? Non ergo deſidioſis hominibus illis iubemur aſſimilari in hoc nuptiarum temporis examine, qui nullum habent, ſed cæleſtibus Angelis videntibus Dei faciem. Ita Niſſen. hom. 15. in Cantic. *Comparat nos Dominus cum Angelis, ſiquidem vigilanter Deo pareamus; & vos,* ait, *ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs, & in thalamum myſteriorum admiſſa iam ſponſa expectabant Angeli reditum Regis ad naturalem beatitudinem, & gloriam.* Sed quomodo expectabant? Sanè ianuis clauſis, vt cum venerit prius ipſe pulſauerit, & clamauerit: *Aperite portas Principes veſtras, & introibit Rex gloriæ.* Ad quæ ipſi ſemel & bis reclament examinando. *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* nec aperiant aliter. His iubemur omnes aſſimilari in recipiendo Deum, ſumma præmiſſa diſcretione, & examine: quod prænotans Dauid Pſalm. 23. incipit. *Hæc eſt generatio quærentium Deum, quærentium faciem Dei Iacob:* & ſtatim ſubdit dialogum illum, ſiue examen, nimirum. *Attollite portas, & introibit Rex gloriæ. Quis eſt iſte Rex gloriæ?* quaſi diceret, hic mos eſt, hæc naturalis conditio illorum, qui faciem Dei intuentur, vt intuitus eſt poſt certamen Iacob, nec ipſum Deum recipere, ſine longo examine, & diſcretione maxima.

Hanc Iacobeæ prolis naturam perfectiſſimè retulit Ignatius, qui Iacob in luctis, & in confractione cruris in Iſraelem mutatus, eam ex alta Dei contemplatione didicit cautelam, & diſcretionem ſpirituum, qua ſuos, & omnes viros ſpirituales edocuit: ne parerent corde cuiuis ſpiritus motui, ſed examinarent, ſed recognoſcerent impulſum, ſed quærerent quis eſt iſte Rex gloriæ? Sapienti, & amanti illi peccatrici ad monumẽtum apparuit ipſe Rex gloriæ Chriſtus. Tunc illa, *Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum?* de quo eleganter canit Origen. ibi. *Si fortè apparuerit tibi, & deſiderio tuo ſe repræſentauerit, noli à te præſumere tanquam eum cognoſcas, ſed interroga illum, & ora, vt indicet ſe tibi.* Hæc canit Orig.

Marginalia: Luc. 2. — Pſal. 23. — Niſſen. — Ioan. 20. — Orig.

Orig. hæc cauit Ignatius factus verum ventilabrum, quod a fallacijs, & ſcrupulis, & erroribus animos purificat humanos.

§. IX.

Beatus Ignatius opera ſua omnia ſingulis horis, imò ſingulis momentis vocat in iudicium, & examen.

CVm Theologus Athanaſium vocauit ventilabrum, credidetim reſpexiſſe ad illud Matth. 3. de Baptiſta dictum, *Cuius ventilabrum in manu eius*. Vbi communiter Doctores recognoſcunt exactum, & ſeuerum iudicium de ſingulis operibus faciendum: quapropter interlinealis ſuperpoſuit ventilabrum, diſcretio iudicij. Siquidem Ignatij opera toties examinata, tot iudicijs trutinata fuere, non abs re ſanctiſſimus Vir pro ſanctitatis inſigni donabitur ventilabro. Sicut enim Laurentius ferreum lectum, Paulus gladium, & alij alia, poſſet iuſtè Ignatius ventilabrum manibus oſtentare, vt innuerentur crebra illa & ſeuera iudicia de eius operibus facta. Imò verò pateret omnibus ſeuerum illud iudicium, quo ipſe ſingulis horis, ſingulis momentis ſua opera ruminabat, defectus caſtigabat, quocumque negotio eſſet intentus, quacumque occupatione præpeditus, ea erat animi attentione in ſuos actus, vt quemuis linguæ lapſum, quemuis minutiſſimum etiam defectum perpetratum ſtatim videret, & in corde caſtigaret, & nodo in corrigia ad id deſtinata notaret, ne memoria caderet.

Matth. 3.

Duplo maiorem ſpiritum, quam Eliæ fuerit ſpiritus, concupierat ardenter Eliſæus 4. Reg. 2. & duplo maiorem ſpiritum dicitur obtentu-

4. Reg. 2.

A rus hac ſola conditione. *Si videris me quando tollar à te, erit quod petiſti, ſi autem non videris, non erit*. Ex quo D. Bern. ſer. 17. in Cant. Sic nos omnes informat, *Nunquam ſine noſtra conſcientia magiſtra unctio tollatur à nobis, ſi duplicato munere volumus non fraudari.* Quaſi in hoc ſit duplicatum augmentum humanæ perfectionis, quod nullus nos defe- Bern.

B ctus lateat, quod nulla a nobis perfectio abſit, quin & videamus, & ſentiamus eius abſentiam. Qui ſic ſibi attendit, & ſuis intendit actibus, vt nihil ſpiritualis perfectionis excidat ſine conſcientia, ille duplicato munere donatur.

Sed quid magnum erat, quod Eliſæus videret diſcedentem Eliam, vt ideò duplicibus debuerit donari?

C Erat quidem illi ſumma cura neceſſaria, qua ſingulis momentis debebat attendere, an Elias aduolaret. Erat illi neceſſaria, ait Carthuſ. *Inceſſabilis, & diligentiſſima directio oculorum ad Eliam*, quibus nil mirum ſi accederet ſpiritus duplicatus, *Tales denique quærit*, pergit Ber. *Spiritus ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum*, ne inſcijs ipſis ab- Carthu.

D ſit, aut tranſeat. Talis erat Ignatius oculatiſſimus inſpector ſuorum actuum; eò intentus, ne momento aliquo accideret perfectionis lapſus, quem ipſe non viderit, non fleuerit, non notauerit, inceſſabili, & diligentiſſima directione oculorum poſitus in ſuam perfectionem, ne vel minima abeſſet ſine examine, quo ſingulas operationes ſingulis

E momentis ventilabat. Ecce tibi, quàm aptè ventilabrum poſuimus inſigne multiplicis Ignatij ſanctitatis.

Ad illud. Gladius vitij radices excidens.

§ X.

Appetitus iugulatione perfectam animi tranquillitatem, & quietudinem obtinuit.

QVid proprius Agoniſtæ Chriſtiano, quàm gladius? Is nunquam excidit Ignatio è manibus, quo ſeſe aduerſus latronum inſidias communiuit. Qui lectulum Salomonis cingebant, omnes tenentes gladios, & vniuſcuiuſque gladius ſuper femur ſuum, quia vt loquitur Niſſen.hom.6.in Cant. ſordida corporum cupiditas, veluti quædam prædonum turmæ menti inſidiatur. Vnde neceſſum eſt, vt ſtrenui milites ſint parati pugnare, *Quorum bellica peritia, eò quod ſuper femur paratum enſem habeant, terrorem afferat, & ſtuporem ijs, qui noctu inſidiantur.* Quo gladio perfectè ſeſe armauit Ignatius carni, & ſanguini crudele bellum indicens. Cilicium pro thorace induit, & ſacco amictus, aperto capite, nudis pedibus Chriſti ingreditur militiam: lectus erat illi dura tellus, eſca ieiunium quotidianum, & ter in die ſeſe flagris crudelibus in conflictus maiores exercebat. Huncin dies verſabat gladium, illoque viuidum ſpiritus paradiſum inacceſſum latronibus reddebat.

Niſſen.

Cant.3.

O vos felices, qui tali gladio armamini, quo Cherubim a paradiſo latrones arcuit, quem Abraham in proprium filium adegit. Cherubim vitæ arborem gladio igneo integram cuſtodiuit: Abraham iuſſus litare Deo filium ſurgit a lecto, montem ſcandit afferens ipſe gladium & ignem. Quibus pulcrè Philo libr. de Cherub. *An nō vides, quid & ſapiens ille Abraham, quando incœpit iuxta Deum metiri omnia nihil creaturæ tribuens, accepit ad ignei gladij ſimilitudinem ignem, & gladium, reſecare cupiens quicquid mortale habebat, vt expedita cogitatione ſublimis ad Deum euolaret?* Hoc valde etiam mirandum in Ignatio, cum primum a Deo vocatus, in arenam proſiluit, vix inſita vitæ arbor menti eius cœpit adoleſcere, & alter Cherub, alter Abraham nihil creaturæ tribuens omnia humana conculcans, igneum gladium arripiens, ſic carnales omnes cupiditates ferit, ſic appetitus trucidat, ſic ſe ipſum nuditate, fame, doloribus enecat, vt inacceſſus vitijs ſublimis ad Deum euolet. Ad eam etiam animi tranquillitatem, & pacem peruenit, qua nullum rebellem motum in concupiſcentia experitur.

Gen.2.

Philo.

Clemens Alexand. in exhortat. ſic vniuerſos Chriſtianos commonefecit, *Planta cæleſtis cum ſit homo, vt caleſtes virtutum fructus ferat inutiles vitiorum ſtolones pœnitentiæ ferro circuncidat.* Tot in dies pullulant vitiorum ſtolones mentibus noſtris, vt pijſſimi quique egeant quotidiano cultro, vt reſecent, vt excidant. Cautior Ignatius, qui non gladium pœnitentiæ ad ſtolones miſit; ſed hoc gladio omnis vitij radices excidit, ſicque omnem animalem vitam in ſe mactauit, vt puerilem innocentiam & impatibilitatem fuerit nactus.

Clem. Alex.

Reuoca in memoriam cuſtodes illos lectuli diuiniſſimi Salomonis, & animaduerte, quam validi pugnatores ſint effigiati, omnes gladios tenentes, vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuū. Deinde apud Lucam c. 11. audi Deum, ſic loquentē de illis, *Pueri mei mecū ſunt in cubili.* Ecce tibi & armati, & acres gladiatores, & ſimul pueri infantes vocitantur,

Luc.11.

tantur, quid tunc rei. Id eleganter A innuit D. Niſſ. hom. 6. in Cant. dum fatur, *Quando qui cingunt enſem attendendo vitæ ex virtute agendæ, expellunt animi perturbationes, tunc infantes ætate ſunt expertes eiuſmodi perturbationis. Hi verò ad hunc ſtatum ſe redegerunt conuerſi, & impatibilitate effecti pueri, adeò, vt beatus in his inueniatur, vel infans, vel armatus, ut armatus quidem in puritate B impatibilitatis Regis lectum, id eſt, cor ſuum cuſtodiens, vt infans autem in beato lecto quieſcens*. Proh Ignatius ſanctiſſimus is es, qui accinctus pœnitentiæ gladio proſilis in arenã, tibi bellum indicis, pugnas, mactas teipſum, armatus hinc exiſtis, ſed & infans es poſt iugulatam animalem animam factus expers omnis perturbationis. Armatus cor tuũ inac- C ceſſum cuſtodis verſato igneſcente gladio, puer nullos rebelles motus experiens, beatiſſimo requieſcis in lecto; Abrahamo præſtantior non ad ſimilitudinem Cherubim gladium exeris; ſed Cherubim alter factus iuxta nominis huius binas etymologias, & quaſi pugnans in te bello furis, & quaſi puer immenſa pace, & tranquillitate frueris. D

Niſſen.

§. XI.

Pœnitentia Ignatij tandem occultatur, ut abiecta ſpecie hypocriſis pluribus poſſit proficere.

Miror in Ignatij pœnitentia id, quod omnes mirari cuperẽ, E nimirum, quod is gladius, qui tam immaniter verſatus fuit à primo conuerſionis die, tandem cum ad ſocietatem inſtituendam accedit, occultatur, & quaſi cooperitur, vt plures metat in aream Chriſti. Qui cilicio opertus, & ſacco, qui nudis plantis, & capite nudò incedit à principio, ſocietatem fundaturus, laneo pallio tegitur, calceos ſumit, caput operit. Quid plura? Cilicium mordax circa pellem manet, & deſuper pallio laneo amicitur, planta pedis nuda reſeruatur, quod extimum pedis eſt, calceo cooperitur. Apage, qui hypocriſis notam Ignatio, & proli inuris, quod mordax es; qui gladius eſt, latet, occulitur, quod tuis oculis obijcimus, linum eſt, laneum pannum eſt; hypocriſis linum abſconderet, & ſaccum præſeferret; verùm Ignatius ſub lino, & lana gladium abſcondit, vt plures venetur Chriſto.

De Angelo illo in Ægyptios primogenitos fero dicitur Sapient. 18. *Gladius acutus in ſimulatum Imperium tuum portans, & ſtans repleuit omnia morte.* Expende illud in ſimulatum Imperium, pro quo græcè ſonat, non fictum, non hypocritum. Et ſanè ſi Angelus reuelatum gladium hinc inde ageret, verſanſque illum in omnium oculis ferociret, nullus tamen Ægyptiorum ſub gladio caderet, notam fictionis alicuius, ſiue ſimulationis, ſiue hypocriſis non effugeret. Verum omnia in contrarium accidunt, quia gladius minimè apparebat, nullus mucro viſebatur, & paſſim hinc, illinc cadebant occiſi, ſanè gladius iſte non hypocritum, non fictum Imperium portat, ſi quidem occultus, & tectus omnia mortibus replet.

Sap. 18.

Si Ignatius collecturus Societatem gladiũ exacutum relinqueret, ſaccum, cilicium, nuditatẽ, famem oſtentaret, quoties hypocriſis notam incurreret? Quoties ſpueretur? quam paucos ſocios aſciſceret? Verum ſapientior ipſe gladius acutus, non hypocritum Imperium portãs, pallio, & calceis obtegit gladij duritiem, *Et ſtans repleuit omnia morte*,

eius exemplo innumeri primogeniti, adoleſcentes nobiles, diuites, magnæ expectationis homines priſtinã faſtidientes vitã immoriuntur Chriſto. Huc retulerim illud Ezech. 21. *Dedi conturbationem gladij acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad necẽ.* Cum gladius hic pœnitentiæ ſplendeſcebat, cum ſaccus, cum ferrea catena, cum continua flagra, cum ieiunia, cum vigiliæ, cum nuditates, cum aſſidua mortificatio viſebatur, ò quam lucebat Ignatij pœnitentia! O quales ſanctitatis radios emittebat! gladius limatus ad fulgendum; ſed amictus ad necem, ſed cum amicitur, cum tegitur, cum linum, & lana oſtenditur, & cilicium, & gladius occulitur, ò quot iuuenes, quot magiſtros, quot viros nobiles Deo Opt. Max. mactat, litat.

Ezech. 21.

Ad illud. Dei filius belli ſocium nanciſcitur.

§. XII.

B. Ignatius altiori, & perfectiſſimo modo filij Dei comes, & ſocius dicitur.

DE prima, & ſuprema Angelorum hierarchia locutus D. Dionyſ. Areop. c. 7. hæc iuxta Amb. Calmadulenſem loquitur, *Eadem quoque ratione Ieſu feliciſſima Societate dignatus intelligendum: non quod ex fictis imaginibus, aut formis illa Deificam ſimilitudinem nitantur exprimere; ſed quod ipſis diuina imitatio excellentiori modo donata ſit, communicantq. quantum par eſt Deificis ipſius benigniſſimiſq. virtutibus.* Itaque hoc in primis pro certo habendum eſt, nimirũ ſuprema ſpirituum agmina Ieſu Societate gaudere, idq. habent, non quod in ſe corpoream

Dionyſ.

A aliquam effingant figuram Chriſto ſimilem; ſed quod illum altiori modo imitentur. Quam imitationem expreſſius poſuit Ioannes Scotus ſic vertens, *Quia Deo ſimile ipſis ſubiectiuè donatum eſt*, quaſi tota ſimilitudo, ex qua naſcitur intima primæ hierarchiæ, cum Ieſu Societas conſiſtat in ſimilitudine ſubiectionis, & obedientię ipſius. Quę virtus ſic fuit B ab Ignatio culta, vt vna illa & ſe, & ſuos ab alijs ſacris ordinibus diſtingui voluerit: ſic enim ait epiſt. quam de obedientia ſcripſit, *Ab alijs religioſis ordinibus facilius patiamur ſuperari nos ieiunijs, vigilijs & cætera virtus, cultuſq. aſperitate. Vera quidem ac perfecta obedientia, abdicationeq. voluntatis, ac iudicij, maximè velim eſſe conſpicuos quicumq. in hac C ſocietate Deo Domino noſtro deſeruiunt, eiuſdemq. Societatis veram, germanamq. ſobolem hac quaſi nota diſtingui.* Adeo obedientiæ deditus, vt ſi mutila naui immenſum tranare mare iuberetur, dixerit ſe dubio procul eam expeditionem aggreſſurum. Quis neget iam Dei filij ſocium B. Ignatium inuentum fuiſſe, Ign. & meritò Ieſu Societate donatum? D Vtpote cui diuina imitatio donata ſit excellentiori modo, quatenus obedientia Chriſto Domino apparuit ſimillimus.

Rurſus, eandem ſimilitudinem exagerant illa verba, communicãtq. quantum par eſt Deificis benigniſſimiſq. virtutibus, vel vt gratius reddit præfatus Scotus, *Communicant in præoperatrice virtute Deificis ip-* E *ſius & benigniſsimis virtutibus.* Primo Ignatius verbo ſimillimus in præoperatrici virtute; ea enim peregit opera, quibus mille alij virtute inſignes non ſufficerent. Quot vias agreſſus eſt? Quot peregrinationes ſuſcepit? Quot ciuitates adijt? Quot regiones luſtrauit? Fundaturus Societatem

cletatem non magno hoc opere A contentus, ſimul ſeptem monaſteria ſiue xenodochia, & ſeminaria intra vrbem ædificare nititur, & ædificat. Nec ideò ſe a proximorum ſalute procuranda alienat, imò nihil aliud agere videbatur. Rurſus, ſimillimus filio Dei in Deificis, & benigniſſimis virtutibus, non ferro; ſed oleo medelam afferens proximorum plagis, vt luxurioſum B curet, remedium & durum, & auſterum in ſe ſuſcipiens gelida immerſus aqua: vt ſacerdotem Deo acquirat ludibundus accedit, & ludũ, qui totus ſerius erat, inſtituit, ſicque & obedientia, & præoperatrice virtute, & benigniſſimis virtutibus Dei filio ſocius apparuit, & ſimillimus, vt ideo, vt de alijs plurimis diſtinctionis ſignis taceamus, videretur C crure vulnus accepiſſe, vt naturæ humanæ ſuperatæ a Dei filio ſigna geſtaret. Hoc dixerim, quia de lucta illa Iacobi cum filio Dei, a quo in femore vulneratus eſt, ſermonem faciens Naz. ait, quod illa lucta, *Erat humani moduli cum diuina ſublimitate comparatio, & contentio*. Vnde & humanæ naturæ ſuperatæ ſigna geſtat, *Nam natura noſtra, ſi* D *cum diuina comparetur* (ait Scholiaſtes) *huiuſmodi collatione quaſi graui dolore oppreſſa ſubclaudicat*. Igitur crure percutitur Ignatius, vt claudicatione naturæ ſuæ comparatione ad Dei filium oppreſſæ, ſignum geſtet, quod licèt Dei filio maximè appropiet, Ieſuque Societate dignetur, tamen longè inferior illo eſt. E

Naz.

Ad illud. Spiritus hominem, qui pro ipſo ſpiret, inuenit.

§. XIII.

B. Ignatius diuino ſpiritu plenus in trahendis, conuertendiſque hominibus Spiritus ſancti munus exercebat.

Haud facilè erit perſpicere quot homines Ignatij halitu, & ſpiratione correpti mundo renunciarint, quippè, ſic hominum corda penetrabat, ſic omnium ad Deum trahebat volũtates, vt vererentur Spiritui ſancto reſiſtere, ſi reſtitiſſent Ignatio. Pariſijs accuſatus fuit, quod Academiam viduaret, translatis in Dei quærendi ſtudium ſcholaſticis: nec vllam ingreſſus fuit ciuitatem, quam non igniret ab inhabitante ſibi Spiritu ſancto. De Præcurſore dicebatur: *Et erat lucerna ardens, & lucens*, ex quo in illo adeſſe Spiritum ſanctum, arguit eleganter Cyrill. lib. 3. in Ioan. c. 1. *Non enim*, inquit, *aliunde vim illuminandi habuit, quã ab intellectuali hoc oleo, quo huius illuminationis ignis in nobis accẽditur*. Nec Ignatius ignea verba, quibus, & incendebat & illuminabat omnes, haberet, niſi a ſuſcepto in ſe actuali oleo diuini ſpiritus. Cyrill.

Accipite pulcrum indicium inhabitantis ſpiritus in Ignatio; Romam ipſe petebat iamiam erecturus Societatem Ieſu, & mille difficultates rei animo verſans incidit in mentis exceſſum, & ecce tibi ſeſe illi dant obuios Pater æternus, filiuſque diuinus cruce inſignitus, qui ſuſceptũ a Patre Ignatium ſic alloquitur, *Ego vobis Romæ propitius ero*. O maximus Patris, & Filij in Ignatiũ & fauor, & amor! Sed numquid Spiritus ſanctus minus illi propitius? Cur ergo ad illum non venit? An, quia iam in illo, & intra illum morabatur? Simile meditatur Paſchaſius Abbas

lib. 1. de ſacrament. c. 12. Vbi expen- A
Ioan. 14 dens illa Ioan. 14. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Sic continuò connectit, *Non quaſi prætermiſſo Spiritu ſancto, ſed ſignanter oſtendit, quod ad eos tantum Pater & ipſe veniat, quos idem ſuæ præuentu aſpirationis ſanctificauerit ſpiritus.* Itaque cum Pater, & Fi- B
lius cuique accedit, ideo accedit, quia priùs in illo inhabitauerat, & præparauerat Spiritus ſanctus, qui quoniam præuenerat, non apparet venire cum Filio & Patre. Vnde ex Patris, & Filij aduentu ad Ignatium rectè elicimus quam ipſe poſſideret Spiritum ſanctum, quàm redundaret illius virtute, & efficacitate.

Hinc iam non miraberis, quod ad Ignatij vocem inferorum Imperiũ caderet, & Regnum peccati, imò, vt ait Ribadeneira lib. 5. c. 6. non rarò ad ſe venientium paucis verbis non ſolum præſentem morbum depelleret; ſed ſanaret in poſterum, neque tantum ægritudinem animi, ſed ægritudinis quaſi radices euelleret. Sidonius Apollinar. cum aduertiſſet Gedeonis illud celeberrimum conflictum, quando ruptis lagenis, præcinentibus tubis hoſtium mille phalanges proſtrauit, ſic in diuini ſpiritus laudes ipſe cecinit.

Firmaſti Gedeona tubis iſerte canoris Spiritus, & ſolo venit victoria cantu. Voce reſonante tubæ Gedeon hoſtes euertit, victoriam reportauit. Quid mirum? Diuinus Dei halitus tubis inſertus erat, diuinus ſpiritus medijs fiſtulis perſonabat, quo inimici facilè expugnabantur. Id quod maximè extollit Ignatium, etenim, cùm te video; ò ſanctiſſime parens, tot hoſtes ſuperare, tot victorias acquirere, tot ægritudines depellere, totum orbem terrarum inuadere, & expugnare, peccatorum immenſum pondus exſufflare, & vel voce, vel verbulo tanta perpetrare, non me contineo, quin in ſpiritum inhabitantem exclamem, firmaſti Ignatiũ, ſpiritus voci eius inſerte, & inde ſolo venit victoria cantu. Sola voce euertit regna peccati, ſolo halitu hominum animos rapit, trahit, ſolo verbo mille victorias, mille triumphos a validiſſimis hoſtibus reportans cæleſti regi, cui ſemper militauit, ſummis gloriæ ſplendoribus aſſidet.

§. XIV.

Ignatij magnitudo ex Xauerio.

C SIc Apoſtolicos viros monebat Dominus apud Luc. c. 12. nimirum, quod ſint, *Lucernæ ardentes in manibus veſtris,* nil enim ſic extollit Sanctos, eorumque magnitudinem exaltat, quã plena lucernis manus. Hinc ego dũ in D. Ignatij manibus lucernas quęro a quibus eius ingens ſanctitas pandatur, è multis vna, & clariſſima, & ardentiſſima lucerna; Luc. 12.
D ſcilicet ſanctiſſimus Franciſcus Xauier ſeſe mihi obijcit, lucidiſſimum Ignatij opus, eiuſdemq. ſanctitatis teſtimonium ſingulare. Sed timebis ne Xauier in manibus Ignatij ſit potius nubes, quę obtegat, et obſcuret, quàm lucerna, quæ apparere faciat tanti parẽtis virtutes maximas. Xauier ille miraculorum patrator, ille mortuorũ ſuſcitator, qui ſeptem ſu-
E pra vigeſima ſepulcra vacuauit, quid cum Ignatio, cuius meritis vnus deſperatus ad hanc reductus fuit vitã mortalem? Vt hoc me expediã nodo, conſidero a Chriſti Domini voce, & tactu tres, aut quatuor mortuos fuiſſe excitatos; verum a D. Petri, vel vmbra innumeros, ad ſalu-

tem,

tem, & vitã fuiſſe reuocatos. Quod perpendens D. Aug. in Pſal. 103. inquit, *Maiora videntur feciſſe Apoſtoli, quàm ipſe Dominus. Sed vnde fieri poteſt, vt plus valeant ſarmenta, quam radix? Quomodo autem quaſi maiora videntur feciſſe illi, quàm ille? Ad vocem Domini ſurrexerunt mortui, ad umbram tranſeuntis Petri ſurrexit mortuus. maius hoc videtur, quàm illud. Sed Chriſtus facere ſine Petro poterat, Petrus niſi in Chriſto non poterat.* Id quod in præſenti de Ignatij, & Xauerij facinoribus dixiſſem, quia Ignatius ſine Xauerio omnia potuit, at Xauier nil ſine Ignatio potuit, quando ab illo virtutem bibit, & diſciplinã vitæ ſpiritualis accepit. Quo liquet quam ſuperiora ſint Ignatij magnalia Xauerij facinoribus Matth. 10. dum numerãtur Apoſtoli, dicitur: *Primus Simon Petrus*. Vbi dubitari poſſet, an Petrus dicatur primus meritis, an ſolum cenſu, quod vt ſcias, ait Dominus ad Petrum Luc. 22. *Ego pro te rogaui Petre ne deficiat fides tua, tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos.* Vbi enim iubetur Petrus cęteros Apoſtolos confirmare, quam ſuperior illis exiſtat manifeſtè mõſtratur. Ita S. Paſchaſius lib. 6. in Matth. *Iure igitur in meritis primus æſtimatur, per quem, & in quo ad alios dona trãſmittũtur.* Quidquid virtutis habuit Xauier, nonne id acceptum Ignatio, & parenti, & ſtatori referebat? Sanè Beatus Ennodius orat. 4. ſic D. Hieronymum extollebat fatus, *Hieronymus noſter, niſi præceptorẽ ſuum Gregorium diceret, illo melior cenſeretur.* Quo ego ſic adſtupeo Xauerij noſtri facinora, vt niſi parentem, & magiſtrũ eius ſcirem Ignatium, illo meliorem Xauerium crederem. At is eſt Ignatius, vt ab illo nobis illuxerint Xauerij faces. Audiui Verbum diuinum dicentem de ſe, *Quia*

Pſal. 103.

Luc. 22.

Hier.

A *Pater maior me eſt*, quę verba ſępius de doctorũ calculo ruminatus, ſemper mirabar, cur non potius æqualitatem, & conſubſtantialitatem, cum patre nobis oſtendebat Verbum diuinum, eamq. parilem virtutem in patre, & filio prædicabat. Admirationem ſuſtulit Tertull. lib. de Trinit. fatus, *Quamuis ſe ex Deo Patre Deum eſſe meminiſſet, numquam ſe* B *Deo Patri comparauit, aut contulit, memor ſe eſſe ex ſuo Patre, & hoc ipſum, quod eſt, habere, quia Pater dediſſet.* Quis neſciat, Verbum diuinum Patri eſſe omninò æquale? Tamen quia hoc ipſum, quod eſt Filius, à Patre accepit, de Patre quaſi de ſuperiore loquitur, vt iam nemo audeat filios cum parentibus conferre, aut comparare. Magnus equidem C Xauier, ſed maior Ignatius, à quo ille accepit tanquam a magiſtro, & parente quidquid magnum in via ſalutis habet.

Tert.

§. XV.

Ignatij, & Xauerij gloria ex Ieſu.

D NE mireris cum ingentem Ignatij, & Xauerij gloriam exagerare audias; illis viuidum Ieſu nomen conſidera attributum, quod ferant totum per orbem terrarum. Quis non maximus Ieſum circumferre poſſet? Num. 13. vbi de exploratoribus mentio fit, dicitur, *Abſciderunt palmitem, cum vua ſua, quem portauerunt in vecte duo viri.* Virile robur, & hoc duplicatum opus fuit, E vt tãtum botrum portarent. Hinc Matthæus c. 10. Apoſtolorum memorans illos duos, & duos percenſet, aiẽs: *Simon Petrus, & Andreas, Iacobus, & Ioannes, &c.* Cuius rei hanc ſubijcit rationem D. Paſchaſ. lib. 6. in Matth. nimirũ, *Qui bini, ac bini, quam bene iunguntur, vt bo-*

trum quo gentes inebrientur, duo, ac duo ſuis deferant humeris. Hunc botrum portabat ſolus Xauier, quãdo impar oneri pene ſuccumbens clamabat, *Sat eſt Domine, Sat eſt*. Equidem, vt botrus Ieſu, quo gentes inebrientur, deferatur non Ignatius, non Xauier, ſed vterque iungitur, & hi duo tantum circumferentes botrum, & gentes ſpectati regni amore trahunt, & ſe ingenti gloriarum mole ſuperexaltant. Vbi Moyſes in monte cum Deo erat, dicitur Exod. 24. quod *facies eius glorificata eſt*, at vbi inter Moyſen, & Eliã Ieſu in Thabor apparuit, Matt. 17. ait Textus: *Et ecce apparuerunt Moyſes, & Elias in gloria colloquentes cum eo*. Quod eleganter ponderans Orig. hom. 13. in Exod. fatur, *Nihil in lege glorioſum habet Moyſes, niſi ſolam faciem. In Euangelijs autem totus glorificatur ex integro. Audi ergo quid dicatur in Euãgelio. Cum aſcendiſſet Ieſus in mõtem excelſum, aſſumẽs ſecum Petrum, & Ioannem, & Iacobum, transformatus eſt ibi coram ipſis: & ecce apparuerunt Moyſes, & Elias in gloria colloquẽtes cum eo. Hic non refertur, quia glorificatus eſt vultus eius, ſed quia totus apparuit in gloria colloquens cum Ieſu*. Ergo Ignatij, & Xauerij glorijs, nil amplius addendum, quando inter illos Ieſu eſt, quando illis datur totus Ieſus, vt circumferatur per vniuerſum orbem terrarum.

Matth. 17. *Orig.*

CAPVT VIII.

De Magorum adoratione.

QVA hora Sol iuſtitiæ Chriſtus terris apparuit, præfulgiens cometa, ſiue Angelus in modum ſtellæ efformatus medio in æthere, Perſarum Regionem nouæ ſplendoris lucis irradiat. Cuius occaſione tres ſapientiſſimi Perſarum Principes Balami imbuti halitu magno Iudæorum, & mundi bono Regem natum præſagiunt. Et intrinſecus à Deo illuſtrati ſimul, & impulſi recens natum adoraturi, poteſtate Regia perniciſſimos camelos parant, quibus intra nouem, aut decem dies ſtellæ curſum ſequẽtes Hieroſolymorum teruntarua. Ibi duos plus minusve dies commorãtes, dum Regem Herodem adeunt, dum ſapientes Hebræos conſuluit, tandem Hieroſolymis egreſſi, ecce quæ ſe illis regiam vrbem intrantibus ſtella ſubtraxerat, iterum anteambula claruit, cuius Luc. decimotertio profectionis ſuæ diem Solem Chriſtum, in gremio Mariæ matris inueniunt, adorant, munerant apertis theſauris. Hæc ex Maldonato, & alijs.

Matth. 2. Text. Ecce Magi ab Oriente venerunt Hieroſolymam dicentes, vbi eſt qui natus eſt Rex Iudęorum.

§. I.

Qui Deum confitentes quærunt medijs periculis, ſecuri exiſtunt, imò pericula detriumphant.

VIdeo Magos Hieroſolymis, audiente Tyranno, recens natum Iudæorũ Regem impunè prædicere, ſed & cognito Herode tunc regnante, Regia alienigenarum plena viſa, nihilominus perſeuerare, & venturum Regem perquirere. Cur hoc impunè? Cur tanquam authores rebellionis non puniuntur? Cur vel illis ſilentium non præcipitur? Cur non à ciuitate, vt pacis pertur-

perturbatores exulant? Sanè quia A confitentes Deum quæritabant. Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum. O ſi hæc nos vrgeret cura, vt in omnibus Deum quæreremus! vt a ſingulis creaturis de Deo ſciſcitaremur, qua ſecuritate, quo triumpho per media mala incidere poſſemus.

Bis diuina ſponſa è domo exiuit, vt abſentem amorem perquireret, & B primò cuſtodum phalanges offendit: ait enim, *Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem.* Meritò ſibi virguncula timuiſſet nocte intempeſta a tot militibus præuenta, verum Sponſa nil timēs ex illis quærit: *Numquid quem diligit anima mea vidiſtis?* & eo ſolum inoffenſo pede militum phalanges pertranſit. Moleſtius ſecundò exiuit, namque C domo egreſſa ait. *Quæſiui, & non inueni illum, inuenerunt me cuſtodes, percuſſerunt me, tulerunt pallium meum.* Cur ita? D. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 7. verſ. 7. *Qua ratione ſuprà non tulerint hæreo reperire; niſi fortè, quia ibi interrogaſſe ſe dixit, nunquid quem diligit anima mea videtis.* Hoc vno liberabimur, hoc vno medijs periculis verſabimur ſe- D curi, ſi a ſingulis creaturis de Deo interrogauerimus, ſi nunquam ab ore excidat nomen diuinum. Hac ſancta Dei inuocatione obiecta furentes ſedabimus tempeſtates. Ecce tibi Dan. 3. miſſis tribus pueris in fornace, furens fornacis flamma, & egrediens quoſcumque accederent Chaldæorum vorabat, *Erupit, & incendit quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis.* Tunc Rex Nabuchodonoſor perculſus miraculo benedicens puerorum Deo, acceſſit & ipſe ad fornacem, neque illum auſa eſt contingere flamma. Etenim confitentes Deū ipſa verentur pericula. Sic eleganter dedit nobis notatum D. Chryſoſt. hom. de tribus pueris nuper traducta. *Tunc exijt Rex ad oſtium fornacis ignis ardentis, nec cùm prope fuerit poſitus flamma contingitur. Neceſſariò enim ab ipſo igne cognoſcitur, qui Dominum cœperit confiteri. per hoc & dixit benedictus Deus Sidrach, Miſach, & Abdenago, qui liberauit pueros ſuos.* Si Deum confitearis, ſi eius nomine tua lingua perſonuerit, furentibus flammis, immergentibus malis, tumentibus fluctibus, notus pericula omnia diffugies. Sic Chaldæus Cantic. 8. ex Iſraelitarum ſententia pronunciat. *Omni illo tempore, quo vagus eram, & extorris à mea patria. Dum recordabar nominis Dei magni: populi exteri non me contemnebant.* Imò populorum exiſtet triumphator, qui Deum quæritando confitetur. Id quod breui, & eleganti ſermone innuit Chryſoſt. ſerm. 1. Epiphan. Vt audiens Magos Hieroſolymis queritantes, *non interrogant, ſed inſultant.* Sanè interrogatio hæc in hoſtes vniuerſos cenſetur inſultatio, non tam inquiſitio, quàm victoriæ, quàm triumphi proclamatio. Et quis non vinceretur, non proſterneretur ab his, qui ſic Deum natum quærebant, prædicabant?

§. II.

Qui virtuti, & pietati obſequitur, nil, quod timeat, habet, mala omnia propellit.

E TImuiſſent (putaueris) Magi natum Regem annunciare, ſi noſcerent Hieroſolymis rerum potitum eſſe Herodem Tyrannum. Porrò id citò nouerunt, ſimulque dynaſtarum turbationem prænotantes, nec referunt gradum, nec a recens nati inquiſitione vacant. Timere nūquam ſciuit, qui Deo incipit anxiè

xiè famulari, qui ſuum præſtat obſequium pietati & veritati. Ecce tibi Iordanis, qui pernix in mare ferebatur, viſa fœderis arca ſtetit in aquis, imò retrorſum viam, & fugam arripit: is idem cum aluei ſui ripas occupari à Baptiſta cerneret, ſimulque filio Dei baptizando ſeruire aquas, & cælum inſonare voce Patris; nec ſtupens myſterijs tantis ſtat, nec retrorſum refugit aquis. Cur ita? Pulcrè oſtendit cauſam Chryſol. ſerm. 5. de Epiph. *Quid eſt*, ait, *quod Iordanis, qui fugit ad præſentiam arcæ legalis, ad totius Trinitatis præſentiam non refugit? Quid eſt? quia pietati obſequitur incipit non eſſe timore.* Quid timerent, qui nato Deo prædicando inſeruiebant? Qui pietati, & virtuti in quærendo Deo obſequebantur? Ij timeant, qui Deo reſiſtunt, quamuis ſibi tutiſſimi, & ſecuriſſimi videantur: qui Deo obſequitur nil, quod timeat, habet, etiam poſitus in nouaculę acie. Quod acutiſſima obſeruatione oſtendit magnus Athanaſ. ſerm. de Paſſ. componens velum templi ſciſſum cum tunica inconſutili Chriſti integra conſeruata. Etenim cruci affixus Dominus. *Carnifices deterrebat, ne tunicam ſcinderent, vt ea manente, maneret Iudæorum opprobrium, quod nō multo poſt accidit, nimirum cum velo ſciſſo, tunica Chriſti, ne à carnificibus quidem diuiſa eſt; ſed integra manſit.* Quid ſanctius Iudæorum velo in templo? Quid maiori cuſtodia, & cura aſſeruatum? Vigilantibus hinc inde Leuitis, cuſtodienti turba ſacerdotali; tamen nihil profuerunt vigiliæ, nihil locus munitiſſimus templi, quominus velum ſciſſum fueret, quando quæ inſeruierat Chriſto Domino tunica in carnificum manibus non timet ſciſſuram; inter ſpicula, inter furentes gladios triumphat conſeruata. O quam

A impauidi hoſtium phalanges tranſiremus, dum Chriſto Domino, dum virtuti obſequium exhibeamus.

§. III.

Sic Deum quæramus quaſi non ſoli nos ſimus, ſed omnes idem ſtudium habere exiſtimantes.

B

SIc Magi videntur locuti, dum quærunt. *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?* Quaſi omnes natum eſſe ſcirent. Et verò quis crederet, Iudęorum natum Regem innotuiſſe Perſis, latuiſſe Iudæos? Nil magis vulgo notum exiſtimant, nil magis tritum, ideo tāquam de re notiſſima ſic me-
C dijs triuijs quærunt. Vbi eſt qui natus eſt. Felix illa ſponſa, Cant. 1. diuino madida nectare clamabat. *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Hinc Bern. ſerm. 9. in Cant. inquit. *Geſtit in oſcula, petit quod cupit; non tamen nominat quem amat, quia illos noſſe non dubitat. Sic & Maria Magdalena non exprimebat ex nomine quem quæreret; ſed tantum aiebat ei quem puta-*
D *bat hortulanum: Domine ſi tu ſuſtuliſti eum? Quem eum non aperit, quia planum omnibus eſſe credit, quod à ſuo corde nec ad momentum recedere poteſt.* O amor humilis ſanctarum animarum, quo ideò notum, & manifeſtum cæteris Deum putabant, quia & ſibi notum, & manifeſtum erat! Quod ipſæ de Deo ſciuerant, quod ipſæ amabant, cur non crederent ab
E omnibus alijs ſcitum, & amatum lōgè præſtantius? Minimè placuit Elias orans cum dicit, *relictus ego ſolus*, imò ſugillans illi Deus hanc perſuaſionem myriades oſtendit ſanctorum, a quibus perfectiſſimè colebatur. Ait enim Elias 4. Reg. 7. *Ego relictus ſum ſolus, & quærunt ani-*

Cant. 1.
Bern.
4. Reg. 7.

Euch. *animam meam*. Ad hæc Eucherius. *Hæc cogitatio, quæ tantum Prophetam de ipſo deiecit faſtigio, meritorum, & communem hominem demonſtrauit. Deinde mox eum corripit ſermo diuinus. Nec enim tu es tantum, qui non adoraueris Baal: ſunt mihi fideles famuli, & ſeptem millia virorum electiſſima virtus, quam nec error humanus inclinare, nec inanis gloriæ cogitatio potuit eleuare*. Diſcant modò fideles Dei amatores, non ſibi ſolis Deum attribuere; ſed eo ipſo, quod ſe in Dei amorem currere videant, credant cæteros omnes præcucurriſſe, & Deo frui, ſicque Deum quærant quaſi bonum notiſſimum cunctis. Hunc in ſuis affectum requiri a Deo pulcrè inſinuat ex Hier. 31. D. Athan. ſerm. de Paſſ. & cruce, his verbis. *Et non docebit quiſquam fratrem ſuum dicens, cognoſce Deum, qui omnes me cognoſcent à minimo vſque ad maximum, quod miſericors ſim in cauſis eorum*. Quaſi diceret, hoc ſibi perſuadeant mei amatores, quod omnibus eſt notiſſima mea miſericordia, quod nullus ſe abſcondit a calore meo, fons ſum patentiſſimus, non domui Dauid ſolum, ſed vniuerſis creaturis, ſic me quærant quaſi exiſtiment me omnibus adeſſe patentiſſimum. Nec ſibi ſoli quis putet natum Chriſtũ, ſed nouerit etiam in Chriſtana ſanctitate ſocios quærere, & admittere. De illis ardentiſſimis Seraphinis dicitur, Iſaiæ. 6. *Clamabant que alter ad alterum, ſanctus. ſanctus. ſanctus*. Itaque vnuſquiſque alteri dabat locum diuinam acclamandi maieſtatem. Cur non potius quique inceſſabiliter clamabat? Id explicat D. Cyril. Alex. li. 1. dicens *Os eorum plenum eſt fauſtis ominationibus, ac laudibus, gloriam enim decantant, idque alternis vicibus, non quia defatigantur; ſed honore ſibi mutuo cedunt*. Sciunt etiam in Deo laudando, honoris admittere ſocios, ne ſibi ſoli quiquе videatur cupere ſanctitatem.

Hier. 31. Athan.

§. IV.

Erubeſcendum fidelibus, quod primum meminerint Dei nocentiſſimi quique.

QVis crederet toties expectati Regis Iudæos adeò oblitos, vt primum idololatræ, & Dæmoniorum mancipia illum adorare meminerint? Ecce tibi Iudæa Regẽ habet tot Prophetis decantatum, tot ſæculis annuntiatum, expectatum, toties in figuris adoratum, & alto obliuionis ſomno conſepulta, vix vocibus Magorum, Ethnicorum præmonita puluerulentos excutit ſcripturæ libros, vt diſcat vbi Chriſtus naſceretur. Et Magi, & Ethnici Chriſtum iam natum intonant. Quid fideli genti verecundius? Quærit D. Athanaſ. de interp. parab. quæſt. 120. *Quis primus nominauit Deum in terra*? Et quis nominaret primus, niſi Adamus, qui tot a Deo acceperat beneficia, nobilitatus cunctorum animalium dominio, ditatus fructifero paradiſo? Vel ſaltem Eua nacta prædiuitem, & pulcherrimum maritum? Sanè poſt tot beneficia nec Adamus, nec Eua meminerunt nominis diuini. Quis ergo meminit primus? *Diabolus cùm ad Euam diceret, quid eſt quod interdixit, vos Deus ne comederetis de hoc ligno*? Quid Adamo, aut Euæ verecundius, quàm quod poſt tot beneficia Dei nominis obliuiſcentes ipſi, Deum primò ab ore ſerpentis intonari videant? Quam quod priores peſſimi ſpiritus nomen Dei offenſuri eius meminerint, quàm nos eidem ſeruituri? O quoties vincimur in diuino obſequio a nequioribus

Ad illud. Gladius vitij radices excidens.

§ X.

Appetitus iugulatione perfectam animi tranquillitatem, & quietudinem obtinuit.

QVid proprius Agoniſtæ Chriſtiano, quàm gladius? Is nunquam excidit Ignatio è manibus, quo ſeſe aduerſus latronum inſidias communiuit. Qui lectulum Salomonis cingebant, omnes tenentes gladios, & vniuſcuiuſque gladius ſuper femur ſuum, quia vt loquitur
Niſſen. Niſſen. hom. 6. in Cant. ſordida corporum cupiditas, veluti quædam prædonum turmæ menti inſidiatur. Vnde neceſſum eſt, vt ſtrenui mili-
Cant. 3. tes ſint parati pugnare, *Quorum bellica peritia, eò quod ſuper femur paratum enſem habeant, terrorem afferat, & ſtuporem iis, qui noctu inſidiantur.* Quo gladio perfectè ſeſe armauit Ignatius carni, & ſanguini crudele bellum indicens. Cilicium pro thorace induit, & ſacco amictus, aperto capite, nudis pedibus Chriſti ingreditur militiam: lectus erat illi dura tellus, eſca ieiunium quotidianum, & ter in die ſeſe flagris crudelibus in conflictus maiores exercebat. Hunc in dies verſabat gladium, illoque viuidum ſpiritus paradiſum inacceſſum latronibus reddebat.

O vos fœlices, qui tali gladio armamini, quo Cherubim a paradiſo
Gen. 2. latrones arcuit, quem Abraham in proprium filium adegit. Cherubim vitæ arborem gladio igneo integram cuſtodiuit: Abraham iuſſus litare Deo filium ſurgit a lecto, montem ſcandit afferens ipſe gladium
Philo. & ignem. Quibus pulcrè Philo libr. de Cherub. *An nō vides, quid & ſa-*
A *piens ille Abraham, quando incæpit iuxta Deum metiri omnia nihil creaturæ tribuens, accepit ad ignei gladij ſimilitudinem ignem, & gladium, reſecare cupiens quicquid mortale habebat, vt expedita cogitatione ſublimis ad Deum euolaret?* Hoc valde etiam mirandum in Ignatio, cum primum a Deo vocatus, in arenam proſiluit, vix inſita vitæ arbor menti eius cœpit
B adoleſcere, & alter Cherub, alter Abraham nihil creaturæ tribuens omnia humana conculcans, igneum gladium arripiens, ſic carnales omnes cupiditates ferit, ſic appetitus trucidat, ſic ſe ipſum nuditate, fame, doloribus enecat, vt inacceſſus vitijs ſublimis ad Deum euolet. Ad eam etiam animi tranquillitatem, & pacem peruenit, qua nullum re-
C bellem motum in concupiſcentia experitur.

Clemens Alexand. in exhortat. ſic Clem. Alex.
vniuerſos Chriſtianos commonefecit: *Planta cœleſtis cum ſit homo, vt cœleſtes virtutum fructus ferat inutiles vitiorum ſtolones pœnitentiæ ferro circuncidat.* Tot in dies pullulant vitiorum ſtolones mentibus noſtris, vt pijſſimi quique egeant quotidia-
D no cultro, vt reſecent, vt excidant. Cautior Ignatius, qui non gladium pœnitentiæ ad ſtolones miſit; ſed hoc gladio omnis vitij radices excidit, ſicque omnem animalem vitam in ſe mactauit, vt puerilem innocentiam & impaſſibilitatem fuerit nactus.

Reuoca in memoriam cuſtodes illos lectuli diuiniſſimi Salomonis,
E & animaduerte, quam validi pugnatores ſint effigiati, omnes gladios tenentes, vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuū. Deinde apud Lu-
cam c. 11. audi Deum, ſic loquentē Luc. 11.
de illis: *Pueri mei mecū ſunt in cubili.* Ecce tibi & armati, & acres gladiatores, & ſimul pueri infantes vocitantur.

tantur, quid tunc rei. Id eleganter A innuit D. Niſſ. hom. 6. in Cant. dum fatur, *Quando qui cingunt enſem attendendo vitæ ex virtute agendæ, expellunt animi perturbationes, tunc infantes ætate ſunt expertes eiuſmodi perturbationis. Hi verò ad hunc ſtatum ſe redegerunt conuerſi, & impatibilitate effecti pueri, adeo, vt beatus in his inueniatur, vel infans, vel armatus, ut armatus quidem in puritate* B *impatibilitatis Regis lectum, id eſt, cor ſuum cuſtodiens, vt infans autem in beato lecto quieſcens.* Proh Ignatius ſanctiſſimus is es, qui accinctus pœnitentiæ gladio proſilis in arenã, tibi bellum indicis, pugnas, mactas teipſum, armatus hinc exiſtis, ſed & infans es poſt iugulatam animalem animam factus expers omnis perturbationis. Armatus cor tuũ inac- C ceſſum cuſtodis verſato igneſcente gladio, puer nullos rebelles motus experiens, beatiſſimo requieſcis in lecto; Abrahamo præſtantior non ad ſimilitudinem Cherubim gladium exeris; ſed Cherubim alter factus iuxta nominis huius binas etymologias, & quaſi pugnans in te bello furis, & quaſi puer immenſa pace, & tranquillitate frueris.

Niſſen.

§. XI.

Pœnitentia Ignatij tandem occultatur, ut abiecta ſpecie hypocriſis pluribus poſſit proficere.

Miror in Ignatij pœnitentia id, quod omnes mirari cuperẽ, nimirum, quod is gladius, qui tam immaniter verſatus fuit à primo conuerſionis die, tandem cum ad ſocietatem inſtituendam accedit, occultatur, & quaſi cooperitur, vt plures metat in aream Chriſti. Qui cilicio opertus, & ſacco, qui nudis plantis, & capite nudo incedit à principio, ſocietatem fundaturus, laneo pallio tegitur, calceos ſumit, caput operit. Quid plura? Cilicium mordax circa pellem manet, & deſuper pallio laneo amicitur, planta pedis nuda reſeruatur, quod extimum pedis eſt, calceo cooperitur. Apage, qui hypocriſis notam Ignatio, & preli inutis, quod mordax es; qui gladius eſt, latet, occulitur, quod tuis oculis obijcimus, linum eſt, laneum pannum eſt; hypocriſis linum abſconderet, & ſaccum præſeferret; verùm Ignatius ſub lino, & lana gladium abſcondit, vt plures venetur Chriſto.

De Angelo illo in Ægyptios primogenitos fero dicitur Sapient. 18. *Gladius acutus in ſimulatum Imperium tuum portans, & ſtans repleuit omnia morte.* Expende illud in ſimulatum Imperium, pro quo græcè ſonat, non fictum, non hypocritum. Et ſanè ſi Angelus reuelatum gladium hinc inde ageret, verſanſque illum in omnium oculis ferociret, nullus tamen Ægyptiorum ſub gladio caderet, notam fictionis alicuius, ſiue ſimulationis, ſiue hypocriſis non ef- D fugeret. Verum omnia in contrarium accidunt, quia gladius minimè apparebat, nullus mucro viſebatur, & paſſim hinc, illinc cadebant occiſi, ſanè gladius iſte non hypocritum, non fictum Imperium portat, ſi quidem occultus, & tectus omnia mortibus replet.

Cap. 18.

Si Ignatius collecturus Societatem gladiũ exacutum relinqueret, E ſaccum, cilicium, nuditatẽ, famem oſtentaret, quoties hypocriſis notam incurreret? Quoties ſpueretur? quam paucos ſocios aſciſceret? Verum ſapientior ipſe gladius acutus, non hypocritum Imperium portãs, pallio, & calceis obtegit gladij duritiem, *Et ſtans repleuit omnia morte,*

eius exemplo innumeri primogeniti, adoleſcentes nobiles, diuites, magnæ expectationis homines priſtinā faſtidientes vitā immoriuntur Christo. Huc retulerim illud Ezech. 21. *Dedi conturbationem gladij acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad necē.* Cum gladius hic pœnitentiæ ſplendeſcebat, cum ſaccus, cum ferrea catena, cum continua flagra, cum ieiunia, cum vigiliæ, cum nuditates, cum aſſidua mortificatio viſebatur, ò quam lucebat Ignatij pœnitentia! O quales ſanctitatis radios emittebat! gladius limatus ad fulgendum; ſed amictus ad necem, ſed cum amicitur, cum tegitur, cum linum, & lana oſtenditur, & cilicium, & gladius occulitur, ò quot iuuenes, quot magiſtros, quot viros nobiles Deo Opt. Max. mactat, litat.

Ezech. 21.

Ad illud. Dei filius belli ſocium nanciſcitur.

§. XII.

B. Ignatius altiori, & perfectiſſimo modo filij Dei comes, & ſocius dicitur.

DE prima, & ſuprema Angelorum hierarchia locutus D. Dionyſ. Areop. c. 7. hæc iuxta Amb. Calmadulenſem loquitur, *Eadem quoque ratione Ieſu feliciſſima Societate dignatus intelligendum non quod ex fictis imaginibus, aut formis illa Deificam ſimilitudinem nitantur exprimere; ſed quod ipſis diuina imitatio excellentiori modo donata ſit, communicantq. quantum par eſt Deificis ipſius benigniſſimiſq. virtutibus.* Itaque hoc in primis pro certo habendum eſt, nimirū ſuprema ſpirituum agmina Ieſu Societate gaudere, idq. habent, non quod in ſe corpoream

Dionyſ.

A aliquam effingant figuram Chriſto ſimilem; ſed quod illum altiori modo imitentur. Quam imitationem expreſſius poſuit Ioannes Scotus ſic vertens, *Quia Deo ſimile ipſis ſubiectiuè donatum eſt*, quaſi tota ſimilitudo, ex qua naſcitur intima primæ hierarchiæ, cum Ieſu Societas conſiſtat in ſimilitudine ſubiectionis, & obedientię ipſius. Quę virtus ſic fuit B ab Ignatio culta, vt vna illa & ſe, & ſuos ab alijs ſacris ordinibus diſtingui voluerit: ſic enim ait epiſt. quam de obedientia ſcripſit, *Ab alijs religioſis ordinibus facilius patiamur ſuperari nos ieiunijs, vigilijs & cætera virtus, cultuſq. aſperitate. Vera quidem ac perfecta obedientia, abdicatione q. voluntatis, ac iudicij, maximè velim eſſe conſpicuos quicumq. in hac C ſocietate Deo Domino noſtro deſeruiunt, eiuſdemq. Societatis veram, germanamq. ſobolem hac quaſi nota diſtingui.* Adeo obedientiæ deditus, vt ſi mutila naui immenſum tranare mare iuberetur, dixerit ſe dubio procul eam expeditionem aggreſſurum. Quis neget iam Dei filij ſocium B. Ignatium inuentum fuiſſe, & meritò Ieſu Societate donatum? D Vtpote cui diuina imitatio donata ſit excellentiori modo, quatenus obedientia Chriſto Domino apparuit ſimillimus.

Ign.

Rurſus, eandem ſimilitudinem exagerant illa verba, communicātq. quantum par eſt Deificis benigniſſimiſq. virtutibus, vel vt gratius reddit præfatus Scotus, *Communicant in præoperatrice virtute Deificis ipſius, & benigniſſimis virtutibus.* Pri- E mo Ignatius verbo ſimillimus in præoperatrici virtute; ea enim peregit opera, quibus mille alij virtute inſignes non ſufficerent. Quot vias agreſſus eſt? Quot peregrinationes ſuſcepit? Quot ciuitates adijt? Quot regiones luſtrauit? Fundaturus Societatem

A cbrietatem non magno hoc opere contentus, ſimul ſeptem monaſteria ſiue xenodochia, & ſeminaria intra vrbem ædificare nititur, & ædificat. Nec ideo ſe a proximorum ſalute procuranda alienat, imò nihil aliud agere videbatur. Rurſus, ſimillimus filio Dei in Deificis, & benigniſſimis virtutibus, non ferro; ſed oleo medelam afferens proximorum plagis, vt luxurioſum B curet, remedium & durum, & auſterum in ſe ſuſcipiens gelida immerſus aqua: vt ſacerdotem Deo acquirat ludibundus accedit, & ludū, qui totus ſerius erat, inſtituit, ſicque & obedientia, & præoperatrice virtute, & benigniſſimis virtutibus Dei filio ſocius apparuit, & ſimillimus, vt ideo, vt de alijs plurimis diſtinctionis ſignis taceamus, videretur C crure vulnus accepiſſe, vt naturæ humanæ ſuperatæ a Dei filio ſigna geſtaret. Hoc dixerim, quia de lucta illa Iacobi cum filio Dei, a quo in femore vulneratus eſt, ſermonem faciens Naz. ait, quod illa lucta, Naz. *Erat humani moduli cum diuina ſublimitate comparatio, & contentio*. Vnde & humanæ naturæ ſuperatæ ſigna geſtat, *Nam natura noſtra, ſi* D *cum diuina comparetur* (ait Scholiaſtes) *huiuſmodi collatione quaſi graui dolore oppreſſa ſubclaudicat*. Igitur crure percutitur Ignatius, vt claudicatione naturæ ſuæ comparatione ad Dei filium oppreſſæ, ſignum geſtet, quod licèt Dei filio maximè appropiet, Ieſuque Societate dignetur, tamen longè inferior illo eſt. E

Ad illud. Spiritus hominem, qui pro ipſo ſpiret, inuenit.

§. XIII.

B. Ignatius diuino ſpiritu plenus in trahendis, conuertendiſque hominibus Spiritus ſancti munus exercebat.

Haud facilè erit perſpicere quot homines Ignatij halitu, & ſpiratione correpti mundo renunciarint, quippè, ſic hominum corda penetrabat, ſic omnium ad Deum trahebat volūtates, vt vererentur Spiritui ſancto reſiſtere, ſi reſtitiſſent Ignatio. Pariſijs accuſatus fuit, quod Academiam viduaret, translatis in Dei quærendi ſtudium ſcholaſticis: nec vllam ingreſſus fuit ciuitatem, quam non igniret ab inhabitante ſibi Spiritu ſancto. De Præcurſore dicebatur: *Et erat lucerna ardens, & lucens*, ex quo in illo adeſſe Spiritum ſanctum, arguit eleganter Cyrill. Cyrill. lib. 3. in Ioan. c. 1. *Non enim*, inquit, *aliunde vim illuminandi habuit, quā ab intellectuali hoc oleo, quo huius illuminationis ignis in nobis accēditur*. Nec Ignatius ignea verba, quibus, & incendebat & illuminabat omnes, haberet, niſi a ſuſcepto in ſe actuali oleo diuini ſpiritus.

Accipite pulcrum indicium inhabitantis ſpiritus in Ignatio; Romam ipſe petebat iamiam erecturus Societatem Ieſu, & mille difficultates rei animo verſans incidit in mentis exceſſum, & ecce tibi ſeſe illi dant obuios Pater æternus, filiuſque diuinus cruce inſignitus, qui ſuſceptū a Patre Ignatium ſic alloquitur, *Ego vobis Romæ propitius ero*. O maximus Patris, & Filij in Ignatiū & fauor, & amor! Sed numquid Spiritus ſanctus minus illi propitius? Cur ergo ad illum non venit? An, quia iam in illo, & intra illum morabatur? Simile meditatur Paſchaſius Abbas

lib. 1. de ſacrament. c. 12. Vbi expendens illa Ioan. 14. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Sic continuò connectit, *Non quaſi prætermiſſo Spiritu ſancto; ſed ſignanter oſtendit, quod ad eos tantum Pater & ipſe veniat, quos idem ſuæ præuentu aſpirationis ſanctificauerit ſpiritus.* Itaque cum Pater, & Filius cuique accedit, ideo accedit, quia priùs in illo inhabitauerat, & præparauerat Spiritus ſanctus, qui quoniam præuenerat, non apparet venire cum Filio & Patre. Vnde ex Patris, & Filij aduentu ad Ignatium rectè elicimus quam ipſe poſſideret Spiritum ſanctum, quàm redundaret illius virtute, & efficacitate. *Ioan. 14* A

Hinc iam non miraberis, quod ad Ignatij vocem inferorum Imperiũ caderet, & Regnum peccati, imò, vt ait Ribadeneira lib. 5. c. 6. non rarò ad ſe venientium paucis verbis non ſolum præſentem morbum depelleret; ſed ſanaret in poſterum, neque tantum ægritudinem animi, ſed ægritudinis quaſi radices euelleret. Sidonius Apollinar. cum aduertiſſet Gedeonis illud celeberrimum conflictum, quando ruptis lagenis, præcinentibus tubis hoſtium mille phalanges proſtrauit, ſic in diuini ſpiritus laudes ipſe cecinit.

Firmaſti Gedeona tubis iſerte canoris
Spiritus, & ſolo venit victoria cantu.

Voce reſonante tubæ Gedeon hoſtes euertit, victoriam reportauit. Quid mirum? Diuinus Dei halitus tubis inſertus erat, diuinus ſpiritus medijs fiſtulis perſonabat, quo inimici facilè expugnabantur. Id quod maximè extollit Ignatium, etenim, cùm te video; ò ſanctiſſime parens, tot hoſtes ſuperare, tot victorias acquirere, tot ægritudines depellere, totum orbem terrarum inuadere, & expugnare, peccatorum immenſum pondus exſufflare, & vel voce, vel verbulo tanta perpetrare, non me contineo, quin in ſpiritum inhabitantem exclamem, firmaſti Ignatiũ, ſpiritus voci eius inſerte, & inde ſolo venit victoria cantu. Sola voce euertit regna peccati, ſolo halitu hominum animos rapit, trahit, ſolo verbo mille victorias, mille triumphos a validiſſimis hoſtibus reportans cæleſti regi, cui ſemper militauit, ſummis gloriæ ſplendoribus aſſidet. B

§. XIV.

Ignatij magnitudo ex Xauerio.

C SIc Apoſtolicos viros monebat Dominus apud Luc. c. 12. nimirum, quod ſint, *Lucernæ ardentes in manibus veſtris*, nil enim ſic extollit Sanctos, eorumque magnitudinem exaltat, quã plena lucernis manus. Hinc ego dũ in D. Ignatij manibus lucernas quæro a quibus eius ingens ſanctitas pandatur, è multis vna, & clariſſima, & ardentiſſima lucerna; ſcilicet ſanctiſſimus Franciſcus Xauier ſeſe mihi obijcit, lucidiſſimum Ignatij opus, eiuſdemq. ſanctitatis teſtimonium ſingulare. Sed timebis ne Xauier in manibus Ignatij ſit potius nubes, quę obtegat, et obſcuret, quàm lucerna, quæ apparere faciat tanti parẽtis virtutes maximas. Xauier ille miraculorum patrator, ille mortuorũ ſuſcitator, qui ſeptem ſupra vigeſima ſepulcra vacuauit, quid cum Ignatio, cuius meritis vnus deſperatus ad hanc reductus fuit vitã mortalem? Vt hoc me expediã nodo, conſidero a Chriſti Domini voce, & tactu tres, aut quatuor mortuos fuiſſe excitatos; verum a D. Petri, vel vmbra innumeros, ad ſalutem, *Luc. 12.* D E

tem,

tem, & vitã fuiſſe reuocatos. Quod perpendens D. Aug. in Pſal. 103. inquit, *Maiora videntur feciſse Apoſtoli, quàm ipſe Dominus. Sed vnde fieri poteſt, vt plus valeant ſarmenta, quam radix? Quomodo autem quaſi maiora videntur feciſse illi, quàm ille? Ad vocem Domini ſurrexerunt mortui, ad umbram tranſeuntis Petri ſurrexit mortuus. maius hoc videtur, quàm illud. Sed Chriſtus facere ſine Petro poterat, Petrus niſi in Chriſto non poterat.* Id quod in præſenti de Ignatij, & Xauerij facinoribus dixiſſem, quia Ignatius ſine Xauerio omnia potuit, at Xauier nil ſine Ignatio potuit, quando ab illo virtutem bibit, & diſciplinã vitæ ſpiritualis accepit. Quo liquet quam ſuperiora ſint Ignatij magnalia Xauerij facinoribus Matth. 10. dum numerãtur Apoſtoli, dicitur: *Primus Simon Petrus.* Vbi dubitari poſſet, an Petrus dicatur primus meritis, an ſolum cenſu, quod vt ſcias, ait Dominus ad Petrum Luc. 22. *Ego pro te rogaui Petre ne deficiat fides tua. tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos.* Vbi enim iubetur Petrus cęteros Apoſtolos confirmare, quam ſuperior illis exiſtat manifeſtè mõſtratur. Ita S. Paſchaſius lib. 6. in Matth. *Iure igitur in meritis primus æſtimatur, per quem, & in quo ad alios dona trãſmittũtur.* Quidquid virtutis habuit Xauier, nonne id acceptum Ignatio, & parenti, & ſtatori referebat? Sanè Beatus Ennodius orat. 4. ſic D. Hieronymum extollebat fatus, *Hieronymus noſter, niſi præceptorẽ ſuum Gregorium diceret, illo melior cenſeretur.* Quo ego ſic adſtupeo Xauerij noſtri facinora, vt niſi parentem, & magiſtrũ eius ſcirem Ignatium, illo meliorem Xauerium crederem. At is eſt Ignatius, vt ab illo nobis illuxerint Xauerij faces. Audiui Verbum diuinum dicentem de ſe, *Quia*

Pſal. 103.

Luc. 22.

Hier.

A *Pater maior me eſt*, quę verba ſępius de doctorũ calculo ruminatus, ſemper mirabar, cur non potius æqualitatem, & conſubſtantialitatem, cum patre nobis oſtendebat Verbum diuinum, eamq. parilem virtutem in patre, & filio prædicabat. Admirationem ſuſtulit Tertull. lib. de Trinit. fatus, *Quamuis ſe ex Deo Patre Deum eſse meminiſset, numquam ſe* B *Deo Patri comparauit, aut contulit, memor ſe eſse ex ſuo Patre, & hoc ipſum, quod eſt, habere, quia Pater dediſſet.* Quis neſciat, Verbum diuinum Patri eſſe omninò æquale? Tamen quia hoc ipſum, quod eſt Filius, à Patre accepit, de Patre quaſi de ſuperiore loquitur, vt iam nemo audeat filios cum parentibus conferre, aut comparare. Magnus equidem C Xauier, ſed maior Ignatius, à quo ille accepit tanquam a magiſtro, & parente quidquid magnum in via ſalutis habet.

Tert.

§. XV.

Ignatij, & Xauerij gloria ex Ieſu.

D NE mireris cum ingentem Ignatij, & Xauerij gloriam exagerare audias; illis viuidum Ieſu nomen conſidera attributum, quod ferant totum per orbem terrarum. Quis non maximus Ieſum circumferre poſſet? Num. 13. vbi de exploratoribus mentio fit, dicitur, *Abſciderunt palmitem, cum vua ſua, quem portauerunt in vecte duo viri.* Virile robur, & hoc duplicatum opus fuit, E vt tãtum botrum portarent. Hinc Matthæus c. 10. Apoſtolorum memorans illos duos, & duos percenſet, aiẽs: *Simon Petrus, & Andreas, Iacobus, & Ioannes, &c.* Cuius rei hanc ſubijcit rationem D. Paſchaſ. lib. 6. in Matth. nimirum, *Qui bini, ac bini, quam bene iunguntur, vt bo-*

trum quo gentes inebrientur, duo, ac duo ſuis deferant humeris. Hunc botrum portabat ſolus Xauier, quãdo impar oneri pene ſuccumbens clamabat, *Sat eſt Domine, Sat eſt*. Equidem, vt botrus Ieſu, quo gentes inebrientur, deferatur non Ignatius, non Xauier, ſed vterque iungitur, & hi duo tantum circumferentes botrum, & gentes ſpectati regni amore trahunt, & ſe ingenti gloriarum mole ſuperexaltant. Vbi Moyſes in monte cum Deo erat, dicitur Exod. 24. quod *facies eius glorificata eſt*, at vbi inter Moyſen, & Eliã Ieſu in Thabor apparuit, Matt. 17. ait Textus: *Et ecce apparuerunt Moyſes, & Elias in gloria colloquentes cum eo*. Quod eleganter ponderans Orig. hom. 13. in Exod. fatur, *Nihil in lege glorioſum habet Moyſes, niſi ſolam faciem. In Euangelijs autem totus glorificatur ex integro. Audi ergo quid dicatur in Euãgelio. Cum aſcendiſſet Ieſus in mõtem excelſum, aſſumẽs ſecum Petrum, & Ioannem, & Iacobum, transformatus eſt ibi coram ipſis: & ecce apparuerunt Moyſes, & Elias in gloria colloquẽtes cum eo. Hic non refertur, quia glorificatus eſt vultus eius, ſed quia totus apparuit in gloria colloquens cum Ieſu*. Ergo Ignatij, & Xauerij glorijs, nil amplius addendum, quando inter illos Ieſu eſt, quando illis datur totus Ieſus, vt circumferatur per vniuerſum orbem terrarum.

Matth. 17. Orig.

CAPVT VIII.

De Magorum adoratione.

QVA hora Sol iuſtitiæ Chriſtus terris apparuit, præfulgens cometa, ſiue Angelus in modum ſtellæ efformatus medio in æthere, Perſarum Regionem nouæ ſplendoris lucis irradiat. Cuius occaſione tres ſapientiſſimi Perſarum Principes Balami imbuti halitu magno Iudæorum, & mundi bono Regem natum præſagiunt. Et intrinſecus a Deo illuſtrati ſimul, & impulſi recens natum adoraturi, poteſtate Regia perniciſſimos camelos parant, quibus intra nouem, aut decem dies ſtellæ curſum ſequẽtes Hieroſolymorum teruntarua. Ibi duos plus minusve dies commorãtes, dum Regem Herodem adeunt, dum ſapientes Hebræos conſuluit, tandem Hieroſolymis egreſſi, ecce quæ ſe illis regiam vrbem intrantibus ſtella ſubtraxerat, iterum anteambula claruit, cuius Luc. decimotertio profectionis ſuæ diem Solem Chriſtum, in gremio Mariæ matris inueniunt, adorant, munerant apertis theſauris, Hæc ex Maldonato, & alijs.

Matth. 2. Text. Ecce Magi ab Oriente venerunt Hieroſolymam dicentes, vbi eſt qui natus eſt Rex Iudęorum.

§. I.

Qui Deum confitentes quærunt medijs periculis, ſecuri exiſtunt, imò pericula detriumphant.

VIdeo Magos Hieroſolymis, audiente Tyranno, recens natum Iudæorũ Regem impunè prædicere, ſed & cognito Herode tunc regnante, Regia alienigenarum plena viſa, nihilominus perſeuerare, & venturum Regem perquirere. Cur hoc impunè? Cur tanquam authores rebellionis non puniuntur? Cur vel illis ſilentium non præcipitur? Cur non a ciuitate, vt pacis pertur-

perturbatores exulant? Sanè quia confitentes Deum quæritabant. Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum. O ſi hæc nos vrgeret cura, vt in omnibus Deum quæreremus! vt a ſingulis creaturis de Deo ſciſcitaremur, qua ſecuritate, quo triumpho per media mala incidere poſſemus.

Bis diuina ſponſa è domo exiuit, vt abſentem amorem perquireret, & primò cuſtodum phalanges offendit: ait enim, *Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem*. Meritò ſibi virguncula timuiſſet nocte intempeſta a tot militibus præuenta, verum Sponſa nil timẽs ex illis quærit: *Numquid quem diligit anima mea vidiſtis?* & eo ſolum inoffenſo pede militum phalanges pertranſit. Moleſtius ſecundò exiuit, namque domo egreſſa ait. *Quæſiui, & non inueni illum, inuenerunt me cuſtodes, percuſſerunt me, tulerunt pallium meum*. Cur ita? D. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 7. verſ. 7. *Qua ratione ſuprà non tulerint hæreo reperire; niſi fortè, quia ibi interrogaſſe ſe dixit, nunquid quem diligit anima mea videtis*. Hoc vno liberabimur, hoc vno medijs periculis verſabimur ſecuri, ſi a ſingulis creaturis de Deo interrogauerimus, ſi nunquam ab ore excidat nomen diuinum. Hac ſancta Dei inuocatione obiecta furentes ſedabimus tempeſtates. Ecce tibi Dan. 3. miſſis tribus pueris in fornace, furens fornacis flamma, & egrediens quoſcumque accederent Chaldæorum vorabat, *Erupit, & incendit quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis*. Tunc Rex Nabuchodonoſor perculſus miraculo benedicens puerorum Deo, acceſſit & ipſe ad fornacem, neque illum auſa eſt contingere flamma. Etenim confitentes Deũ ipſa verentur pericula. Sic eleganter dedit nobis notatum D. Chry-
A ſoſt. hom. de tribus pueris nuper traducta. *Tunc exijt Rex ad oſtium fornacis ignis ardentis, nec cùm prope fuerit poſitus flamma contingitur. Neceſſariò enim ab ipſo igne cognoſcitur, qui Dominum cœperit confiteri, per hoc & dixit benedictus Deus Sidrach, Miſſach, & Abdenago, qui liberauit pueros ſuos*. Si Deum confitearis, ſi eius nomine tua lingua perſonuerit,
B furentibus flammis, immergentibus malis, tumentibus fluctibus, notus pericula omnia diffugies. Sic Chaldæus Cantic. 8. ex Iſraelitarum ſententia pronunciat. *Omni illo tempore, quo vagus eram, & extorris à mea patria. Dum recordabar nominis Dei magni; populi exteri non me contemnebant*. Imò populorum exiſtet triumphator, qui Deum quæ-
C ritando confitetur. Id quod breui, & eleganti ſermone innuit Chryſol. ſerm. 1. Epiphan. Vt audiens Magos Hieroſolymis queritantes, *non interrogant, ſed inſultant*. Sanè interrogatio hæc in hoſtes vniuerſos cenſetur inſultatio, non tam inquiſitio, quàm victoriæ, quàm triumphi proclamatio. Et quis non vinceretur, non proſterneretur ab his, qui
D ſic Deum natum quærebant, prædicabant?

§. II.

Qui virtuti, & pietati obſequitur, nil, quod timeat, habet, mala omnia propellit.

Timuiſſent (putaueris) Magi na-
E tum Regem annunciare, ſi noſcerent Hieroſolymis rerum potitum eſſe Herodem Tyrannum. Porrò id citò nouerunt, ſimulque dynaſtarum turbationem prænotantes, nec referunt gradum, nec a recens nati inquiſitione vacant. Timere nũquam ſciuit, qui Deo incipit an-

xiè

xiè famulari, qui ſuum præſtat obſequium pietati & veritati. Ecce tibi Iordanis, qui pernix in mare ferebatur, viſa fœderis arca ſtetit in aquis, imò retrorſum viam, & fugam arripit: is idem cum aluei ſui ripas occupari a Baptiſta cerneret, ſimulque filio Dei baptizando ſeruire aquas, & cælum inſonare voce Patris; nec ſtupens myſterijs tantis ſtat, nec retrorſum refugit aquis. Cur ita? Pulcrè oſtendit cauſam Chryſol. ſerm. 5. de Epiph. *Quid eſt*, ait, *quod Iordanis, qui fugit ad præſentiam arcæ legalis, ad totius Trinitatis præſentiam non refugit? Quid eſt? quia pietati obſequitur incipit non eſſe timore.* Quid timerent, qui nato Deo prædicando inſeruiebant? Qui pietati, & virtuti in quærendo Deo obſequebantur? Ij timeant, qui Deo reſiſtunt, quamuis ſibi tutiſſimi, & ſecuriſſimi videantur: qui Deo obſequitur nil, quod timeat, habet, etiam poſitus in nouaculæ acie. Quod acutiſſima obſeruatione oſtendit magnus Athanaſ. ſerm. de Paſſ. componens velum templi ſciſſum cum tunica inconſutili Chriſti integra conſeruata. Etenim cruci affixus Dominus. *Carnifices deterribat, ne tunicam ſcinderent, vt ea manente, maneret Iudæorum opprobrium, quod nō multo poſt accidit, nimirum cum velo ſciſſo, tunica Chriſti, ne à carnificibus quidem diuiſa eſt; ſed integra manſit.* Quid ſanctius Iudæorum velo in templo? Quid maiori cuſtodia, & cura aſſeruatum? Vigilantibus hinc inde Leuitis, cuſtodienti turba ſacerdotali; tamen nihil profuerunt vigiliæ, nihil locus munitiſſimus templi, quominus velum ſciſſum fueret, quando quæ inſeruierat Chriſto Domino tunica in carnificum manibus non timet ſciſſuram, inter ſpicula, inter furentes gladios triumphat conſeruata. O quam

A impauidi hoſtium phalanges tranſiremus, dum Chriſto Domino, dum virtuti obſequium exhibeamus.

§. III.

Sic Deum quæramus quaſi non ſoli nos ſimus, ſed omnes idem ſtudium habere exiſtimantes.

B

SIc Magi videntur locuti, dum quærunt. *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?* Quaſi omnes natum eſſe ſcirent. Et verò quis crederet, Iudæorum natum Regem innotuiſſe Perſis, latuiſſe Iudæos? Nil magis vulgo notum exiſtimant, nil magis tritum, ideo tāquam de re notiſſima ſic medijs triuijs quærunt. Vbi eſt qui na- C tus eſt. Felix illa ſponſa, Cant. 1. diuino madida nectare clamabat. *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Hinc Bern. ſerm. 9. in Cant. inquit. *Geſtit in oſcula, petit quod cupit, non tamen nominat quem amat, quia illos noſſe non dubitat. Sic & Maria Magdalena non exprimebat ex nomine quem quæreret; ſed tantum aiebat ei quem puta-* D *bat hortulanum: Domine ſi tu ſuſtuliſti eum? Quem eum non aperit, quia planum omnibus eſſe credit, quod à ſuo corde nec ad momentum recedere poteſt.* O amor humilis ſanctarum animarum, quo ideò notum, & manifeſtum cæteris Deum putabant, quia & ſibi notum, & manifeſtum erat! Quod ipſæ de Deo ſciuerant, quod ipſæ amabant, cur non crederent ab E omnibus alijs ſcitum, & amatum lōgè præſtantius? Minimè placuit Elias orans cum dicit, *relictus ego ſolus*, imò ſugillans illi Deus hanc perſuaſionem myriades oſtendit ſanctorum, a quibus perfectiſſimè colebatur. Ait enim Elias 4. Reg. 7. *Ego relictus ſum ſolus, & quærunt ani-*

Cant. 1.
Bern.
4. Reg. 7.

Euch. *animam meam*. Ad hæc Eucherius. *Hæc cogitatio, quæ tantum Prophetam de ipſo deiecit faſtigio, meritorum, & communem hominem demonſtrauit. Deinde mox eum corripit ſermo diuinus. Nec enim tu es tantum, qui non adoraueris Baal: ſunt mihi fideles famuli, & ſeptem millia virorum eiectiſſima virtus, quam nec error humanus inclinare, nec inanis gloria cogitatio potuit eleuare*. Diſcant modò fideles Dei amatores, non ſibi ſolis Deum attribuere; ſed eo ipſo, quod ſe in Dei amorem currere videant, credant cæteros omnes prçcucurriſſe, & Deo frui, ſicque Deum quærant quaſi bonum notiſſimum cunctis. Hunc in ſuis affectum requiri a Deo pulcrè inſinuat ex Hier.31. D. Athan. ſerm. de Paſſ. & cruce, his verbis. *Et non docebit quiſquam fratrem ſuum dicens, cognoſce Deum, qui omnes me cognoſcent à minimo vſque ad maximum, quod miſericors ſim in cauſis eorum*. Quaſi diceret, hoc ſibi perſuadeant mei amatores, quod omnibus eſt notiſſima mea miſericordia, quod nullus ſe abſcondita calore meo, fons ſum patentiſſimus, non domui Dauid ſolum, ſed vniuerſis creaturis, ſic me quærant quaſi exiſtiment me omnibus adeſſe patentiſſimum. Nec ſibi ſoli quis putet natum Chriſtũ, ſed nouerit etiam in Chriſtiana ſanctitate ſocios quærere, & admittere. De illis ardentiſſimis Seraphinis dicitur, Iſaiæ.6. *Clamabantque alter ad alterum, ſanctus, ſanctus, ſanctus*. Itaque vnuſquiſque alteri dabat locum diuinam acclamandi maieſtatem. Cur non potius quique inceſſabiliter clamabat? Id explicat D. Cyril. Alex. li. 1. dicens *Os eorum plenum eſt fauſtis ominationibus, ac laudibus, gloriam enim decantant, idque alternis vicibus, non quia defatigantur; ſed honore ſibi mutuo cedunt*. Sciunt A etiam in Deo laudando, honoris admittere ſocios, ne ſibi ſoli quique videatur cupere ſanctitatem.

Hier.31. Athan.

§. IV.

Erubeſcendum fidelibus, quod primum meminerint Dei nocentiſſimi quique.

B QVis crederet toties expectati Regis Iudæos adeò oblitos, vt primum idololatræ, & Dæmoniorum mancipia illum adorare meminerint? Ecce tibi Iudæa Regẽ habet tot Prophetis decantatum, tot ſæculis annuntiatum, expectatum, toties in figuris adoratum, & alto obliuionis ſomno conſepultã vix vocibus Magorum, Ethnico- C rum præmonita puluerulentos excutit ſcripturæ libros, vt diſcat vbi Chriſtus naſceretur. Et Magi, & Ethnici Chriſtum iam natum intonant. Quid fideli genti verecundius? Quærit D. Athanaſ. de interp. parab. quæſt. 120. *Quis primus nominauit Deum in terra?* Et quis nominaret primus, niſi Adamus, qui tot a Deo acceperat beneficia, nobilita- D tus cunctorum animalium dominio, ditatus fructifero paradiſo? Vel ſaltem Eua nacta prædiuitem, & pulcherrimum maritum? Sanè poſt tot beneficia nec Adamus, nec Eua meminerunt nominis diuini. Quis ergo meminit primus? *Diabolus, cùm ad Euam diceret, quid eſt quod interdixit, vos Deus ne comederetis de hoc ligno?* Quid Adamo, aut Euæ E verecundius, quàm quod poſt tot beneficia Dei nominis obliuiſcentes ipſi, Deum primò ab ore ſerpentis intonari videant? Quam quod priores peſſimi ſpiritus nomen Dei offenſuri eius meminerint, quàm nos eidem ſeruituri? O quoties vincimur in diuino obſequio a nequioribus.

ribus ſpiritibus! O quoties præueniunt nos nocentiſſimi ipſi in prædicando, & laudando Deum. Tacente Iudæa, Dæmoniacus ille ſæuiſſimus Matth. 8. Chriſtum exorabat dicens. *Quid nobis, & tibi Ieſu fili Dei?* Quod magno verborum pondere ſic notat Tertul. aduerſus Marcion. lib. 4. inquiens. *At nunc diſcepto, quomodo eum vocari Dæmon cognouerit, nulla vnquam retroemiſſa prædicatione in illum.* A nullo alio didicit, a nemine Ieſum filium Dei expreſsè adorari audiuit, ipſe primus obſequium illud laudis, & prædicationis Chriſto exhibuit, & ni Dæmoniorum ora obſtrueret ipſe Dominus, ſuo obmuteſcente populo, paſſim decantaretur vocibus dæmoniacis. Aliquid tamen illis permiſit; vt fideles ſuffunderemur verecundia, muti in diuinis laudibus, Dei obliti, illius quem nequiſſimi, quem Ethnici deprædicant laude dignum.

Imò ex hoc maximam filij Dei laudem prædicat Rup. libr. 6. de Victoria Verbi Dei capit. 22. Vbi egregiè ponderat, quòd impius, & ſuperbiſſimus Nabuchodonoſor fuerit primus, qui filium Dei celebrauerit. Ait enim Dan. 3. *Et ſpecies quarti ſimilis filio.* Ad hæc Ruper. *Specioſa victoria pars filij Dei, quòd illum manifeſta confeſſione prius confeſſus eſt inimicus, quam amicus. Quis enim ſaltem ex omnibus Prophetis tam apertè nomen iſtud expreſſit, filium Dei. Mundus eum non cognouit, nec ſolùm eum non cognouit, verùm etiam annuntiationem de eo nec ſaltem Iudæus ferre potuit. Quia ergo non poſſent portare, ſaltem cultores Dei, nec paterentur audire vllam eſse generationem Dei, vllum eſse filium Dei. Per hunc ſummum ex principibus ſuis, quem Iudæus, aut Gentilis arguere non poſſet, cuius opprimere os non auderet mundus, hoc nomen primitus audiuit filium Dei.* Hæc ille; quibus vide, quàm in filium Dei ſe inclinent Ethnici principes.

Text. Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.

§. V.

Chriſti doctrina vna, & eadem per omnes mundi Eccleſias diuiſionem maximè fugiens.

VNus eſt Sol, cuius vnico lumine vniuerſæ fulgent cælorum ſtellæ tam quæ orientales, quàm quæ occidentales illuminant aſtra, vnius Solis ſplendore candidant. Sic Diuini Iuſtitiæ Solis eadem lux, eadem doctrina vniuerſas mundi plagas peruaſit, non alia quæ Iudæos, alia quæ Perſas, alia quæ Romanos trahit; ſed quæ modò Chriſtianam Eccleſiam irradiat, & quæ Hebræos in columna ignis perduxit, & quæ in ſtella apparuit Perſicis Magis eadem eſt, vnius Iuſtitiæ Solis fulgurat radijs. Etenim aiebant Magi. *Vidimus ſtellam eius in Oriente.* Non indignari Iudaici Solis radijs fulgurari, imò eodem cum Iudæis lumine ab Oriente circumfundi teſtantur.

Vbi diuiſiones, vbi pluralitates, lex integra, & incorrupta conſeruari minimè poteſt Gen. 1. ſeptuaginta ſic fantur. *Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ ne comedatis.* Malum præſagiuit Ambr. a pluralitate illius verbi *comedatis*, qui lib. de Parad. cap. 5. ait. *Sciebat enim præuaricaturã mulierem, & ideo per pluralitatem non ſeruaturos oſtendit, quia plurium diſcreta ſententia eſt.* Gen. 1.

Damno

Damnoſa legi ſententiarum plurali-
tas, nil pernicioſus, quàm arbor
ſcientiæ, a pluribus diuiſim fructus
eius guſtatur; ò quot errores pullu-
labunt! Matth. 19. a diſcipulis quæ-
rit dominus: *vos autem quem me eſſe
dicitis?* Pro omnibus ſtatim vnus
Petrus reſpondit; *Tu es Chriſtus fi-
lius Dei viui*. Cur id vnus Petrus?
Cur non omnes reſpondent? Sane
erat pluralitas affectuum inter illos,
inter quos erat Iudas, & a tali multi-
tudine non veritas, ſed error exiſte-
ret. Id inſinuabat D. Gaud. in ſer-
mo. p. ordinationis ſuæ, dum inquit.
*Dicat fortaſſe aliquis: ſicut illos tres
in camino fideles pueros, ita in hoc e-
xamine omnes Apoſtolos conſona vo-
ce, debuiſſe eadem profiteri. Sed con-
ſiderandum, quia Iudas ille Iſchario-
tes, quod corde non crediderat, ore
confiteri non poterat*. Et vix, vbi eſt
pluralitas, deficit Iudas, qui errores
parturiat. Hinc Seraphim illi, qui
apud Iſaiam capit. 6. myſterium at-
tingebāt Trinitatis, *clamabant alter
ad alterum*. Vbi Orig. hom. 5. no- Orig.
tat, *non alter ad plures, ſed alter ad al-
terum*. Suſpecta enim eſt pluralitas
ſanæ doctrinæ. Hac ſolicitudine
tactus Apoſtolus 1. ad Corinth. cap.
11. ait: *Volo autem vos omnes unius
uiri uirginem caſtam exhibere Chri-
ſto. Timeo autem ne ſicut ſerpens ſe-
duxit Euam aſtutia ſua, corrumpan-
tur ſenſus ueſtri à ſimplicitate, quæ in
Chriſto eſt*. Vtinam Eua, quæ vna
caro cum Adamo erat, eſſet etiam v-
na mẽs, vna voluntas cum Adamo,
nec ab illo diuideretur loco, nec di-
uiſa ſuo proprio iudicio fidens hæ-
reret ſcientiæ arbori. At aſtutiſſi-
mus ille ſerpens timens ſibi ab Euæ,
& Adami vnitate diuiſit illos, &
ſeorſim Euæ obtulit ſcientiæ arbo-
rem, deinde Adamo, & cum non
vnum, ſed plures facti guſtum ſcien
tiæ percipiunt, ò quales mundo er-
rores propinarunt! Noſcite ergo ſer-
pentis aſtum, ait Paulus, pluralita-
tem fugite, & omnes vos per modũ
vnius incorruptam, & ſynceram
Chriſti fidem ſeruate. Etenim, vt
Cyril. ait in Leu. lib. 12. *Vult Paulus* Leu. 12.
*omnes Corinthios uirginem caſtam
exhibere Chriſto*. Imò omnes fideles
hanc ſibi maximè amandam credāt
vnitatem. Qua licèt loco diſſiti, licèt
moribus linguiſque diuerſi, vnica
tamen eademque luce gaudeant il-
luſtrari. Nec Orientales ſplendi-
dius, & differentius lumen ſibi adna
ſci putent, quam occidentalibus, ſed
omnium Doctorũ vna lux, vna do-
ctrina, ab vno omnium Sole Chri-
ſto profecta noſcatur.

Huc crediderim ſpectaſſe illud
Pſalm. 67. *Iter facite ei, qui aſcendit* Pſal. 67.
ſuper occaſum, Dominus nomen illi.
Hic perſtrepebant cantibus trium-
phales phalanges, dum Solem iuſti-
tiæ Chriſtum verſus occiduam pla-
gam, vbi Roma ſita erat, Apoſtolo-
rum curru vident aſportari. Quod
placet illuſtrare vnico Clem. Alex.
in exhort. ad gentes commentario,
ait enim. *Fiunt omnia lux quæ ſopi-
ri non poteſt, & occaſus credit orienti
æquè illuſtratus luce fidei, ac ipſe o-
riens. Hoc noua voluit creatura: hanc
lucis perpetuitatem noua creatura, hoc
eſt fidelis, qui filius lucis eſt ſuo quaſi
iure exigit. Qui enim omnia obequi-
tat Sol iuſtitiæ, obijt humanitatem imi-
tans Patrem, qui æquè facit oriri So-
lem ſuum ſuper omnes, & rorem in-
ſtillat veritatis*. Ecce tibi penè in-
numeræ creaturæ, cæleſtes aliæ, ter-
renæ aliæ, inſenſibiles, & ſenſibiles,
rationis expertes, & rationales. bar-
baræ, politicæ, orientales, occidenta-
les ſub vna Solis luce lætantur. Sic
etiam diuini Solis lumen idem vni-
uerſum orbem terrarum irradiat,
Iudæus & Græcus Barbarus, & Ci-
uilis, Orientalis, & Occidentalis
eiſdem

eiſdem illuminãtur radijs: Solis lux ſemper eadem omnibus antiquis, & recentibus; ita prorſus iuſtitiæ Sol omnia obequitat imitans Patrem, qui Solem ſuum facit oriri ſuper omnes, & rorem inſtillat veritatis. Eius ortus apud Iſraelitas orientales ibi præfulgens in Prophetis, & Patriarchis illuminans primò per ſtellam Magos, inde ad perfectum diem exſurgens verſus occiduam regionem, nimirum Romam iter agit, ibique exaltationem, & poteſtatem maximam explicauit. Et fiunt omnia lux, quæ ſopiri non poteſt, & occaſus credit orięti æquè illuſtratus luce fidei, ac ipſe oriens. Non alia lux lunæ in Synagoga, alia ſtellarum Perſis, alia Planetarum Chriſtianitatis; ſed occidens, & oriens; ſed Iudaica luna, & Chriſtiani planetæ, & Magorum ſtella, vnius & eiuſdem Solis luce perfunduntur omnes.

§. VI.

Pudeat Doctores Euangelicos ſeruiliter adeſſe dynaſtis, & principibus ſæculi.

NOta diuini œconomiam pueruli, vt Perſarum principes traheret, nõ ſeruiliter eorum ingreſſus domos, vt ſeruilia obſequia exhibẽs illos affectu, & officijs prehenderet; ſed immiſſa ſtella eos è ſublimi radiãte luce pellexit. Hanc etiam mentem vt ſuis inijceret aiebat Matth. 5. *Vos eſtis lux mundi*. De quo eleganter D. Hilarius prædicat. *Natura luminis eſt vt lucem quocumque circumferatur emittat, illarumque ædibus tenebras interimat luce dominante*. Expende Hilarij ſingulare acumen in illis, illarumque ædibus tenebras interimat dominante lumine. Cur ergo tot Eccleſiæ lumina, tot doctores virtute, & doctrina in- (*Matth. 5.*)

A ſignes Principum domes frequentantes illorum non interimunt tenebras? Sanè non ingrediuntur luce dominante, ſed luce ſeruiente, & inſeruiente Principum affectibus, non ex alto libertatis Chriſtianæ dominio fulgent; ſed ad vilia lucra deiecti, erga ſe affectum obſequijs ſeruilibus venantur, non erga Deum pelliciunt affectum. O quàm id la- B crymabatur S. Nilus in aſcetico. (Nil.) *Ad diuites accurrimus, eoſque vt quod cupimus impetremus, bene meritos, & Chriſtianorum patronos appellamus, omneſque illis virtutes ineſſe dicimus, quamuis in ſumma vitiorum fœditate volutentur. More canum, qui caudæ motu blandiore oſſa, eaque etiam ſine carne, aut panis micas proijcientibus adulantur*. Quam aliter antiqua C fidelium lumina, Patres illi, qui tanquam ſtellæ fulgent in firmamento! quàm dominante luce radiabant! quàm contemnebant omnia humana decora præter animas fidelium! *Venit quidem ad Eliſæum*, pergit Nilus: *dux Naaman Syrus, multaque munera ſecum attulit. Quid igitur? Propheta num illi proceſſit obuiam? ſtatimne illi occurrit? An per pue-* D *rum cauſam, per quam venerat, aperuit, nec ad præſentiam quidem ſuam illum admiſit, ne muneribus, quæ attulerat, eum curaſſe videretur*. O quàm a ſublimi illuxit ſtella hæc, & ſic luce dominante Principem viuũ reſtituit ſanitati, eripuit tenebris, ſummamque apud illum æſtimationem accepit. Hinc Chriſtus Dominus, qui vt pauperes piſcatores eligeret, E frequenter illos conueniebat, ſermoneſque perlonges cum illis habebat, Electurus prædiuitem Matth. non illum conuenit, *ſed cum tranſiret Ieſus, &c.* (*Matt. 9.*) Vbi pulcrè Chryſol. (Chryſol.) *non dixit cum ſtaret ibi, tranſiuit, & pertranſiuit*. Etenim non pecuniam, nõ diuitis fauorem, ſed diuitis animam requi-

requi-

requirebat, & ideo quaſi deſpiciens A ſua, neque limini diuitis hæſit, ſed pertranſiens, dominante luce, & minimè ſeruiente illum ad ſe pellexit. *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ*, prædicebat Malachias, quę verba premens Amb. lib. 1. offic. ait. *Magnus iuſtitia ſplendor, quæ alijs potius naſcitur, quàm ſibi, excelſitatem tenet, vt ſuo iudicio omnia ſubiecta habeat, opem alijs ferat, pericula ſuſcipiat aliena*. Expende illud, excelſitatem tenet, vt diſcas, quàm ſuperioribus a ſedibus Eccleſiæ lumina hominibus iuuandis incumbant. Sed væ vobis, qui ſtellarum munus in Eccleſia Dei agitis ſi ab alta ſede vos demittatis, vt principibus præſtetis ſeruitia. Vere vos monebat Petr. Dam. epiſt. 38. inquiens: *Errat, Pater, errat, qui confidit ſe ſimul, & monachum eſſe, & curiæ deſeruire. Vndis erutus ſanus eſt piſcis, non vt ſibi viuat, ſed vt alios paſcat. Vocamur, attrahimur; ſed vt alijs uiuamus, moriamur nobis: amat venator ceruum, ſed vt ſibi faciat cibum. Amant & homines nos, ſed non nobis, ſibimet diligunt, in ſuas nos vertere delicias concupiſcunt*. Væ qui de cælo radiare ſinit, vt tot ſe dedat periculis, qui Chriſtianum dominatum oblitus, principibus impendit ſeruitium. Sed obijcis Danielem, & Ioſephum viros clariſſimos, qui mundialibus regibus enixè ſeruierunt; quidem, vt qui ex lege viuentes habebant ſpiritum ſeruitutis. Ita elegantiſſime Tert. lib. de Idol. inquiens. *Iam nunc quid de Daniele, & Ioſeph argumentaris? Scito non ſemper comparanda eſſe vetera & noua, rudia & polita; ſeruilia, & liberalia. Nam illi etiam ſerui conditione erant; tu verò nullius ſeruus in quantum filius Chriſti, qui te etiam captiuitate ſeculi liberauit, & forma dominica agere debebis*.

Mal. 4.
Ambr.

§. VII.

Vera Horoſcopi vis à Ieſu.

Abeſte hinc ò vos nimij ſtellarum cultores, qui tantum ſtellis attribuitis, vt illarũ vi etiam humanas voluntates putetis rapi. Non ea eſt ſtellarum poteſtas, ſed Ieſu virtus, qui vnus perficit, quod vulgo B de ſtellis fabulãtur. An id pręcalluerunt Magi quando dicunt, *vidimus, ſtellam eius, & venimus*? Quaſi in Chriſti virtute, qua ſeſe trahi experiuntur id verè inueniant, quod in ſtellarum aſpectibus inuenire aſtrologi gloriantur. Ecce ait D. Paſchaſ. Pſalm. 44. *Dicitur Ieſus quiddam habuiſſe in vultu, & in oculis ſydereum, quo diuinitus permulceret pios, & ter-* C *reret reprobos. Alias enim nequaquã eum ſtatim ſecuti eſſent Apoſtoli ad vnius iuſſionem. Nec qui ad comprehẽdendũ eum uenerant proſtrati mox ſola voce corruiſſent*. Syderea illa vis circa humanas voluntates mouendas, circa orbem terrarum fructibus fœcundandum, nimis ab Aſtrologis decantata, verè, & cum omni effectu ſuo in Chriſto Ieſu inueniebatur. D Quò aptiſſimè D. Ambr. Epiſt. 39. dixit. *Quid igitur opus eſt, vt explorem ortus ſignorum, atque obitus, quorum ad exortum duris inarata vomeribus ſindantur noualia, vel ad occaſum læta meſſis recumbat. Vna mihi ſtella abundat pro omnibus: & ſtella ſplendida, & matutina, cuius ad exortum ſeminata eſt non frugum, ſed martyrum ſeges; quando* E *Rachel plorabat filios ſuos, vt lacrymis ablutos ſuis pro Chriſto offerret infantulos. Cuius ſtellæ obitus non cremiorum inſenſibilium, ſed ſpirantium defunctorum triumphales manipulos reſuſcitauit*. O diuinæ ſtellæ vim maximam! ſane ſtellarum poteſtas, quamuis ingens, tamen non

Paſch.
Ambr.

non dubitare licet, quin repelli poſſet ab humana libertate, ſcitum eſt enim illud, ſapiens dominabitur aſtris. Aſt Iacobeæ ſtellæ Ieſu, quis reſiſtere poterit? Vni illi refero verba, quæ dedit B. Ennodius in panegyr. Theodorici, fatus. *Congreſſui tuo nullus hoſtium, niſi qui laudibus adderetur, occurrit. Militauit trophæis, qui reſtitit voluntati. Qui te in acie conſpexit ſuperatus eſt, qui in pace nihil timuit.* Non reges, non tyranni Ieſu reſiſtunt voluntati; puer in cunis vagit, & fortitudo Damaſci ab illo ſuperata eſt, & ad ſe duriſſimos quoſque trahit, tractoſque cuſtodit, ne videant malum.

Ennod.

Text. Audiens autẽ Herodes Rex, turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo.

§. VIII.

Grandioris ętatis triumphos pręmonſtrat Dominus, cùm infans adhuc tyrannos perterret, & Reges allicit.

O Magna vis recens nati infantis, vix eius natalibus natalitij crepitacillum inſonuit, & tota tyranni Herodis Regia turbatur. Hinc Hilar. hom. 2. de Epiph. *Ecce iacentem in præſepio pertimeſcit armatus, contremiſcit humilem Rex ſuperbus, & abiectam infantiam, ac vagientem expaueſcit ætatẽ.* Porrò Galenus libro, cui titulus eſt, an animal ſit id, quod in vtero; heroum proprium affirmat a primis vnguiculis virtutẽ grandioris ætatis præmonſtrare. Etenim ait. *Nondum natus erat Pericles Olympius, & iã Græcos omnes ob inſomniũ deterrebat. Alexãder, nondũ natus ab omnibus iam Ammonij filius dicebatur, & Regni princeps.* Ecce tibi omnium Hercũ Princeps Chriſtus recens natus non ob inſomnium, ſed verè vigilantes tyrannos deterrebat, tenebrarum poteſtates debellabat, princeps Regum terræ, a tribus Regibus adoratus, inauguratus. Accipe Auguſt. ſerm. 1. de Nat. *Hæc ſunt teſtimonia Natiuitatis tuæ, Domine Ieſu, antequam tibi fluctus ſubſternerentur calcanti, cederent imperanti, antequam uentus, te iubẽte, ſiluiſſet, mortuus, te vocante, vixiſſet, Sol, te moriente, palluiſſet, terra, te reſurgẽte, tremuiſſet, cælum, te aſcendẽte, patuiſſet, antequã iſta, & alia mirabilia iuuenilis tui corporis ætate feciſſe. Adhuc in manibus matris portabaris, & iam Dominus orbis agnoſcebaris.* Iam te Dominũ ſuum orbis terrarũ verebatur, iam Reges gentium tibi famulabantur, iã tenebroſę ingemiſcebant poteſtates. Quis non lætetur, ait Euſeb. Emiſſ. dũ puer noſter adhuc incunabulis vagit, & Rex terræ cum omni Regno ſuo timore diſſoluitur.

Hil. Gal. Auguſt.

Ecce tibi Apoc. 17. mundiales phalanges claſſicum canunt. Hinc Romanorum aduolant Aquilæ, illinc Ægyptius Taurus inſultat, concurrunt Chaldæi Dracones, & Tygrides Perſarum. Quos omnes vidit Ioannes, & miratus ait. *Hi cum agno pugnabunt*, & agnus vincet eos. Ad hæc Rup. *pulcrè cum dicere poſſet, hi cũ Chriſto pugnabunt, maluit dicere, hi cũ agno pugnabunt. Hoc mirabile, & laudabile eſt. Vnde ſatis eleganter in Propheta iubetur uocari nomẽ eius uelociter ſpolia citò prædare, quia antequam ſciat puer uocare patrem, aut matrem, auferetur fortitudo Damaſci, et ſpolia Samarię.* Nõ robuſtioris ætatis expectat annos, vix natus, & primis vnguiculis dilacerat tyrannos: ante tela contorquet in hoſtes,

Apoc. 17. Rup.

ſtes, quàm lac à matris mammillis extorquet. O belle puer, ſi ab incunabulis deterres tyrãnos, proſternis Reges, mundi robur deuaſtas, quid cùm adoleſcēs média in arena exerto crucis gladio inimicos prouoces in certamē? Si cùm lacrymulas fundis puer, timore reples mundiales poteſtates, quid cũ ſanguineos globos effundas, cùm pectora intrepidus offeras lanceæ? O quàm miſerè omnes hoſtes tui cadent! ò quàm feliciter tui ſeruuli liberabimur.

§. IX.

Hominibus qui ſeruiunt, continuis ſubiacent calamitatibus.

OMnis Hieroſolyma turbata dicitur; cur non turbabitur ciuitas hominis ſubaudita? Quis hominibus ſeruit, & non mille calamitatibus ſubiacet? Comes ille Centurio Matth.8. dominantium Dominum, ſupremumque, & vnicum creaturarum Monarcham adiens, ait, *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus:* adſtupet hominis ruſticitatem Chryſol. ſer. 15. *Et quomodo hic Centurio, qui ſic cognoſcit Dominum, puerum ſuum auſus eſt profiteri, quaſi neſciens ſerui peculium ad Dominum pertinere?* Gratius dixiſſet, Domine, ſeruus tuus, id enim poſtularet, & diuinus dominatus, & Centurionis comes humilitas; cur ergo ruſticitatis iniuri nota voluit dicens, *ſeruus meus?* an quia iacebat? Sanè non te offendat dixiſſe ſeruum meũ, *meum dico, quia iacet, ſi tuus eſset, Domine non iaceret.* Rectè hominis ſeruus notatur ille, qui iacet, qui infirmitatum pondere preſſus ſolo proſternitur. Heu quantis vexantur calamitatibus, qui homini nomen dederunt, illique famulantur. Circumſpice totum hunc exercitum creaturarum terreſtrium, cęleſtium etiã, & incorruptibilium, imò & Angelorum, eò quòd in ſeruitium, & ministerium homini, à Deo data ſint omnia, quas preſſuras, quas calamitates, quos luctus non ſuſtineat terra, non patiatur cælum, non portent Angeli? Paul. ad Rom. cap. 8. *Vanitati creatura ſubiecta eſt. ſcimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.* Sanè qui creaturam dixit, non excepit cælos, non excepit Angelos, vt rectè Cyril. lib. 5. theſau. cap. 7. & Theodoretus adnotarunt. Imò omnium pulcherrimè ait Nazian. Theologus oratio. 1. in Iul. *Creatura omnis, & caleſtes copia huiuſmodi rerum ſenſu afficientur. Nec enim ſemel tantum ingemiſcit, & parturit corruptioni ſeruiens, hoc eſt iis qui in terra naſcuntur, et intereunt homines.* Quandoquidem omnia creata etiã cæleſtia, & Angelica homini in miniſterium, & ſeruitium ſunt data, neceſſum eſt, vt & turbationibus, & gemitibus, & doloribus partuum ſubiaceant. Id quod explicatiſſimè proponit Theophylactus ſic fatus, *Vanitati, hoc eſt, corruptioni ſubiecta eſt creatura propter hominem. Simulatque enim corpus accepiſti mortale, & afflictioni obnoxium eam ob rem terra etiam ſpinas, ac tribulos protulit, calumque vetuſtate ſqualidum, & antiquatum renouatione indiget. Ecquid propter alium corruptibilis facta eſt creatura, adeòque vniuerſi creatio? eò, quod hominis cauſa prorſum ſubſiſtit.* Hoc ſtipendium eſt illorum quæ hominibus inſeruiunt, quòd mutationibus, quòd doloribus, quòd luctibus agantur.

Matth. 8. — Chryſol. — Ad Rom. 8. — Cyril. — Theod. — Nazian.

Textus. Et congregans omnes Principes ſacerdotum, & ſcribas populi ſciſcitabatur ab eis, vbi Chriſtus naſcetur.

retur. At illi dixerunt ei, in Bethlehem Iuda: ſic enim ſcriptũ eſt per Prophetam, & tu Bethlehem terra Iuda nequaquam minima es in Principibus Iuda, ex te enim exiet dux, qui regnat populũ meũ Iſrael.

§. X.

Iudæis datum erat noſse uiam, & locum Domini; Chriſtianis uerò, & noſse, & quærere, & inuenire.

SIc Michææ locum, propria, & ſine tropo interpretatione donantes Scribæ populi, locum Dominicæ natiuitatis futuram Bethlehē oſtendunt; non tamen Dominum perquirunt. Data illis fuit naſcituri notitia, nati inquiſitio gẽtibus fuit impertita, quod in Magis à ſtella tractis notauit magnus Leo ſerm. 1. dicens, *Dedit aſpicientibus intellectum, qui præſtitit ſignum, & quod fecit intelligi, fecit inquiri, & ſe inueniri dedit requiſitus.* Principibus quidem Iudæorum dedit intellectũ, qui dedit, & ſignum, verùm ibi illi conſtiterunt malitia ſua, prophetias, & ſigna videntes intellexerunt hoc ſolùm contenti. A gentibus autem, quod Deus fecit intelligi, fecit inquiri, & ſe inueniri dedit requiſitus. Diſcrimen hoc clariſſimè inuenio deſcriptum ſi vel duo Moyſis, & E Ezechielis loca cõponamus. Enim verò Moyſes Deut. 32. exitum Iſrael ab Ægypto decantans ſic Deum populi ſui ducem depingit. *Sicut aquila prouocans ad uolandum pullos ſuos, & ſuper eos uolitans expandit alas ſuas.* Ecce tibi Deum viam populo

A exhibẽtem, alaſque deſuper expandentem non quæ ferrent; ſed quæ prouocarent, quæ allicerent, quæ oſtenderent, quà, & quò illis erat conuolandum. At qui obiectus Ezechieli Cherub, nempe quadriformia animalia Chriſto Saluatori famulantia alata erant, & bouis, & leonis, & hominis, & aquilæ facies comitabantur volitantes alæ; *Sed* B *& manus hominis ſub pennis eorum.* Aquilinas protendebant alas, & ſimul nobis porrigebant manus, quibus raperemur ad volandum. Ita Rup. in præſenti lib. 1. c. 4. *Manus*, inquit, *per familiaritatem charitatis contingimus, quibus trahimur uti per fidem, & ſpem eadem charitate opifice poſt faoies, & pennas curramus.* Illis ſolæ alæ viam oſtendentes prouoca- C bant, & ideo viam, & locum ſcientes ſiſtunt gradum; nobis alæ viam, & locum ſalutis oſtendunt, ſimulque nos prehendunt manus, & quod fecit ala intelligi, facit manus inquiri, vt ſe inueniri præbeat Dominus requiſitus. Huc forſan ſpectat illud Tertul. *Chriſtianis ante patet cælum, quàm uia*, quia nimirum Saluatoris manibus rapti non in via de- D ficimus, imò labores viæ neſcimus, cùm ſalutis locum potiamur.

Rup.

Aduerſus Gnoſt.

Text. Tunc Herodes clã vocatis Magis diligenter didicit ab eis tẽpus ſtellæ, quæ apparuit eis, & mittẽs illos in Betlehem dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero: & cũ inueneritis renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eũ.

Nulla

§. XI.

Nulla re efficacius ineſcarētur Magi, ut poſt adoratū Chriſtū redirēt, imò uolarent ad Herodē, quàm ſi ſperarent illum ad Chriſtū adducturos.

EN dolus, & aſtutia tyranni, en quo ineſcat hamum, vt ſanctos trahat, *renuntiate mihi, ut & ego ueniens adorem eum.* Quid magis poſt Chriſtum cognitum, poſt Saluatorem adoratum traheret ſāctiſſimos B Reges, quàm Regis præſumpta ſalus? Miror, quòd viſo Domino non ante ad Herodē, quàm ad ſomnum euolarent. Stupeo, quòd relicto ſomno, imò Deo ipſo, non Regi ſaluando accurrerint? Vix latroni Deus in cruce innotuerat, & latro breuiſſimum vitæ tempus cōſumpturus ſui oblitus, relinquens Deum ſocio latroni accurrit, vt reſipiſcat. *Neque* C
Luc. 23. *tu times Deum*, inquit. Cur; ò latro, ſocium latronē alloqueris ea in hora, qua de tua ſalute debebas eſſe ſollicitus? Cur pretioſiſſimum vitæ tēpus conſumis cum ſocio peccatore, & rebelli? prope te habes Deum tuum, Saluatorem tuum, alloquere illum, cur vicinum Deum pertrāſiens feſtinas ad remotum ſocium latrocinij? Eleganter D. Aug. ſerm. 130. D
Aug. *Quis non miretur, & compūgatur? Non ſolùm enim, quod in ipſo erat; ſed & ea quæ circa ipſum erant relinquēs de altero curam gerebat, in cruce Doctor effectus & corripiens dicens, non times Dominum tuum?* Hoc eſt inueniētium Deum ingenium, vt etiam à Chriſto anathema fiant pro fratribus ſuis, vt à Deo ipſo abſtineant, vt proximos afferant ad ſalutem. Hic E ardor viſcera diligētium Deum ponitur, hoc ſtatim ſtimulātur aculeo quicumq. ſuſtinent oculos diuinos.
Cant. 1. Aiebat ſponſa Cāt. 2. *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos, & dilectus meus loquitur mihi, ſurge, pro*

A *pera amica mea.* Apparuit Deus mea carne indutus, me ad ſuum attraxit conſpectum, & vix ſub illius veni oculis, & loquitur mihi, vt ſurgam, vt properem. Quid plura? Bern. ſerm. 17. in Cant. *Poſt hunc tātæ dignationis, & miſerationis reſpectū, ſequitur vox blandè, & leniter inſinuans voluntatem, quæ nō eſt aliud, quàm ipſe amor, qui otioſus eſſe non poteſt, de ys, quæ Dei ſunt ſollicitans, & ſuadens. Et audit ſponſa, vt ſurgat, & properet, haud dubium quin ad animarum ſalutem.* Nil à Deo reuelato, & cognito citius diſcitur, quàm ad proximorū euolare ſalutem. Ea inditur ſtatim diligenti animo cura, vt fratri accurrat, is pungit ſtimulus, vt inuentum theſaurum alijs communicet. Iſaias vidit Dominū, & illum anxium audiuit de mittendo nuntio, dicebat enim, *quem mittam, & quis ibit nobis.* Tunc Propheta præpurgatus ipſe carbone ignito ſeſe offert ocyſſimè iturus. *Ecce ego, mitte me.* De quo Nazianzeni ſcholiaſtes Nicetas ait. *Iſaias cum remiſſis ſibi peccatis, audiſſet. Quis proficiſceretur ad populum hunc? atque exiſtimaret eā ob cauſam nuntium quæri, vt pari beneficio fruerentur illi, ad quos mitteretur, præ animi lætitia ſe ipſū offert, ut illis quoque peccata remitterentur.* Nil magis in optatis habent Saluatoris amaſij, quam omnium languoribus mederi, neſciunt moras, beneficum ſibi Deum experiuntur, & ſtatim proſiliunt, vt proximos ad Deum trahāt. O quam ineſcabantur ſanctiſſimi illi Reges à Rege vafro! *renuntiate,* inquit, *mihi, ut ego ueniens adorem eum.* Quid hac ſpe efficacius ad trahendum? Qui promptiores, vt traherētur, quam illi, qui Verbū patris ouiculā quærens viderāt in ſtabulo? Puto, ꝙ a Dei conſpectu in Herodis regiam aduolarent; niſi diuinitus impediti coacti fuiſſent viā mutare.
Bern.

Text. Qui cum audiſſent Regem abierunt;& ecce ſtella, quàm viderãt in Oriẽte antecedebat eos, vſq; dum veniens ſtaret vbi erat puer.

§. XII.

Hominum frequentiam, & multitudinem fugientes lux cæleſtis ſtatim in rectam deducit uiam.

QVi media Hieroſolymorũ vrbe hauſerant Magi Herodis fallacias Phariſçorum, Scribarumq. vmbras, cum primum vrbe excedunt, à cæleſti lumine, quo in rectã dirigantur viam, ſuſcipiuntur. Hoc fugiẽtium multitudinem ſtipẽdium eſt, vt diuino ductu agantur in rectam viam. O quam excandeſcebat Imperator Apoſtata audiens Abrahamo extra hominum frequentias ducto diuinum, & ſolum verum numen apparuiſſe! Homuncionem ait, huncq. ſolitarium, & extra hominũ commercia factum in ſui cognitionem Deus verus vocaret? Cur non magis omnes mundi nationes? Ciuitates gẽtium populoſas? Cæſarum nobiliſſimorum exercitus? Eleganter os perfidũ obſtruxit Cyril. Alex. lib.3. pulcra, & accommodatiſſima vtens ſimilitudine. *Quomodo equorũ domitores non dignè illud dicerent? Si multi eſſent ipſis equi, quos ad curſus aſſuefaciant, num gregatim, aut ſeorſum ferrent iugum? Hoc opinor maniſeſtum eſse, quod non gregatim, ſed ſeorſum melius curſum ſuum perficere docerentur.* Nõ turbas, neque equorum turmas gregatim ſumptas gnarus domitor exercet in curſum, non omnes ſimul, ſed ſingulos agit, verſat, gyrat, vnum a turma ſeligit, & poſt hunc alium, ſicq. ſingulos ſeorſim edomat, vt ſinguli perfectiſſimè conficiant curſum. Hic idẽ mos, hoc ingenium eſt diuinæ ſapiẽtiæ in deducendis hominibus ad rectè perficiendum curſum; nõ turmatim omnes; ſed ſeorſim a turbis, ſeparatim a multitudine ſingulos perficit, & deducit. Id quod animaduertit Tertul. vbi ad Scapul. Chriſtianorũ mores exponens inquit. *Tãta hominum multitudo pars penè maior ciuitatis, cuiuſq. in ſilẽtio, & modeſtia agimus, ſinguli forte noti magis, quàm omnes.* Expende illud, *ſinguli fortè noti magis, quàm omnes;* quaſi id eſſet Chriſtianorum inſigne, quod nõ in multitudine, non in turbis agerent; ſed ſeorſim, & ſeparatim ſinguli diſcipli nam exciperẽt diuinã, qua feliciter cõſummarent curſum. Idéo ancilla illa ſponſa dicebat Cãt.1. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges.* Quippe calluerat non gregatim; ſed ſeorſum equorum more perficiendum curſum. Sic Magi Phariſæorum greges Principum Hieroſolymorũ frequentias fugientes, ſtellarum agitati ſtimulis in rectum curſum, quo recens natum videant, diriguntur. Quo illuſtratur illa ponderatio D. Iſidori Peluſ. lib.1. Epiſt.77. ſcilicet. *Vſquè adeò ad ſalutem conducit ſeceſsus ab vrbibus, vrbaniſq. tumultibus, vt etiam Dei filius, relictis vrbibus, eos, qui cum puritate viuunt, in montis cacumine beatos prædicarit.* Iſid Pel.

Text. Videntes autẽ ſtellam gauiſi ſunt gaudio magno: & intrãtes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum.

§. XIII.

Is agnoſcitur Deus, qui contraria carneæ uoluntati ſuggerit, & perſuadet.

Ecce vobis lucidiſſima ſydera ſedes habitantia cryſtallinas, & puer pauperculus obſcuro vix egreſſus à ſtabulo, paupereque ſub tecto pauperis, matris innitens brachijs contendunt de diuinitate. Spectat supernè Angelicus exercitus, infernè totus orbis terrarum, iudicaturi aſtant Magi ſtellarum deuoti admiratores, & iudice Mago, ſtellę priuatur diuinitate, & diuina agnoſcitur paupertas infantis, qui adoratur. Acutiſſimè Chryſol. ſerm. 165. Magorum iudicium hoc extollit ſic fatus. *Ambulante Mago, ſtella ambulabat, ſedente Mago, ſtat ſtella, Mago dormiente, excubat ſtella, ſic ſentit Magus, ut quibus uiandi par conditio eſt, par ſit neceſſitas ſeruiendi, & ſtellam iam non Deum credit; ſed iudicat eſſe conſeruam, quam cernit taliter ſuis obſequijs mancipatam.* Non equidem Deus eſt, qui hominum obtemperat voluntati, qui humano nutu omnia ſua metiri obligatur. Creatura eſt conſerua, quæ ſublimes occupās ſedes, vt regnet, hominum cogitur inſeruire palatijs. At ille vnus Deus eſt ſumma potēs diuinitate, qui ſub ſeruili forma contraria ſuggerēs voluntati hominū, nimirum abiectionem, humiliationem, paupertatem, tolerantiam, in hæc contraria hominum animos inclinat, & trahit. Quis nō Deus elatas hominum rationes, regias rationis ſedes, vt greges tonſarum cogeret in ſtabulum? Deus ille meritò adoratur a Magis, qui inuſitata, imò contraria homini docet, vt homines trahat. Hinc ille huius diuini pueri miniſter, & Præcurſor Ioannes cœpit etiam ſuſpicionem præbere diuinitatis. Hinc an expectatiſsimus Meſſias eſſet quærebatur, ſi vel dixiſſet, a Principibus ado-

Chryſol.

A randus. Id quod egregiè expendit Euſeb. lib. 9. de demonſtrat. Euang. c. 5. Vbi ait. *Dum mecum tacitus quæro, oborta eſt mihi dubitatio quid tandem illud eſset in Ioanne, quo capta multitudo illa admiraretur hominē, & prædicanti baptiſma pœnitentiæ fidem haberet? Quidq. illud, quo ducti homines undique rebus proprijs relictis, confluerent in deſertum? Quid* B *igitur illud erat, quod admirabundos homines redderet? Num forſitan nouum uitæ genus? procedebat enim ex deſerto inuſitatum intus habitum omnem communem hominum conſuetudinem declinans.* Sanè hoc vitæ genus hominum oppoſitum conſuetudini, humanis moribus contrarium, hominibus nihilominus perſuaſū, & prędicatum a Ioanne, illum diui- C nitate vnctum commendabat, adducens Synagogę Principes, vt illi afferrent expectati Chriſti diuinitatē. Etenim nihil magis Deo adnatum, vt ait Cyrill. lib. 2. in Iulia. quàm curam habere ne videatur hominibus gloria minor, hominum deſeruiens voluntati, deſiderās nobiſcum momētaneas has gloriolas, & parcè dimenſas proſperitates. Calluit hoc D felix illa Samaritana, quæ a cognito Chriſto hoc ſolum exiſtimauit quæritandum, nimirum. *Patres noſtri adorauerunt in monte hoc, & uos dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet?* Quod expendens Chryſoſt. in nuper edita hom. dicit. *Dominum Prophetam eſſe arbitrata, nihil ſeculare poſtulauit, Dominum cōfeſſa eſt, & pecuniarum copiam non* E *requiſiuit.* O mulieris acumen, & perſpicacia! ſimul & noſcit Deum, & diſcit omnia contemnere ſecularia. Nec aliter Deus animis innoteſcit humanis, quàm omnium mundialium bonorum obliuionem ſuggerēs, & carnalibus deſiderijs contraria ſuadens.

Euſeb.

§. XIV.

Maximum virtutis argumentum, quod Magi ſummis immerſi gaudijs ſubiectionis meminiſſent, & humilitatis, qua illuminantur.

QVod inter gaudia, eaque magna non euaneſcat humanus animus, adeo maximum eſt, vt hinc ſumma virtus commendetur Abrahami. Qui ſibi prolem futuram ab
Gen. 17. ore Dei accipiens Gen. 17. *Cecidit in faciem ſuam, & riſit*: quod meritò
Rup. extollit Rup. ſic fatus. *O virum æterno riſu verè dignum, & ſempiternæ iucunditati bene præparatum, qui ita cecidit in faciem, vt rideret, & ita riſit, vt in faciem caderet illius adorans omnipotentiam, cuius in promiſſione audierat ſingularem gratiam!* id liceat pientiſſimis Magis veri Dei adoratoribus decantare, viris equidem dignis, qui ſempiterna gaudia potiantur, immortalibus lætitijs bene præparati, qui ita gauiſi ſunt gaudio magno valdè, vt procidentes in faciem caderent illius omnipotentiam adorantes, cuius in ſeruili forma nouerant principatum. Nec eo gaudio magno correpti humiliari, proſternique faſtidiunt, nec humi proſtrati, ad genuaque infantis prouoluti lætitiam, & gaudium amittunt: ſed, vt imperfectus loquitur, nihil glorioſum videntes in puero gauiſi ſunt, & ſic repleti gaudio cadentes in faciem ineffabilem pueri mentis oculis intuentur diuinitatem. Hoc videtur ſpectare illud
Nu. 24. Numer. 24. *Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſiones omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius.* Quorum verborum Cellenſis Abbas, lib. de panibus cap. 13. egregius exiſtit commentator, dum fatur. *Viſum non recipit, qui non cadit, humilitas in caſu, in viſu intelligentia: eius nempe, qui ita cadit, aperiuntur oculi, non quomodo primis hominibus per præuaricationem: ſed quomodo cæco nato per Chriſti illuminationem. Serpens oculos aperit ad concupiſcendum; Chriſtus ad cognoſcendum, & glorificandum Deum. Serpens aperit, ut rapiat; Chriſtus, ut eripiat. Procidens itaque ad uirtutum ueſtigia recipit lumen oculorum.* O vos felices ſanctiſſimi Magi, qui gaudio ingenti perfuſi ſic procidit is, ſic caditis ad diuini genua infantis, vt oculi veſtri ſub ſeruili forma Deum contemplaturi aperiantur. Prou. 24. dicitur. *Septies in die cadit iuſtus.* Cadit, inquam, non ex infirmitate, ſed ex arte, vt hoſtem ſupplantet, & coronas potiatur. Hanc explicationem dedit D. Iſid. Peluſ. lib. 4. Epiſt. 158. his verbis. *Non ſimpliciter & abſolutè dictum eſt, ſed ideo, quia qui legitimè certat, neceſſariò etiam athleticè cadit.* Ita iuſtiſſimi Magi, dum puero proſternuntur, athleticè cadunt, vt hoſtem ſupplantent.

§. XV.

Magorum humilitati, qua procidentes adorant, diuinus infans, & Maria mater datur.

NOtanter ſingula profert Euangeliſta, quæ inuenerunt Magi, quibus tam lõgi itineris faſtidia recrearunt: inuenerunt, ait, puerum, nempe illum, quem anxiè per tot rerum diſcrimina quærit abant; ſed & aliud inueniunt, de quo ipſi vix curarãt, nimirum Mariam diuini matrem infantis. Et dum prolem vnicè quærunt humi proſtrati prole, & eiuſdem matre ditãtur. O quam antiquitus Deum quærentium humilitas duplicia notauit præmia reportare! Ægrotanti Achaz ſalutis ſignũ obtulit Iſaias vates 7. cap. *Pete tibi* Iſai. 7.
ſignum in profundum inferni, ſiue in excelſum ſupra. Non petam, & non tenta-

tentabo Dominum, reſpondit humilis Rex, & pius. Tunc vates eleuata voce, *Ecce*, ait, *Virgo concipiet, & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel:* qui vnum promiſerat ſignū, poſt humiliatum Regem multiplicat ſigna non iā diſiunctione vtens; ſed & ab excelſo, & à profundo humanæ ſalutis authorem prænuntiat. Accipite Epiph. in Ancorato ſic fantē. *Quod Achaz per humilitatē reſpōdit: non petam; hanc Regis humilitatem duobus ſignis remunerat Dominus, qui prius unum tantum erat pollicitus: largitur enim Dominus duo, ab excelſo Verbum ſuum, quod miſit, à profundo carnem, quam propria uoluntate Verbum aſſumpſit.* Sic Regia humilitas duplicauit ſalutis lucra. ſic Magorū humilitas Dei Verbum, & Mariā matrem inueniens duplicatas etiam percipit laborū vſuras.

Apud Le.

Textus. Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

§. XVI.

Diuinum puerum ſubeundæ mortis flexuris hi nuperi adoratores maximè illuſtrant.

Nil in Eccleſia magis tritum, quam Regalium horum munerum ſignificationes. Etenim Regia Chriſti poteſtas auro inſignitur, Deitas thure, myrrha mortalitas hominis. Quæ neſcio quo ſale inter alios D. Hilar. exprimit. *Oblatio*, ait, *munerum intelligentiam in eo totius qualitatis expreſſit, in auro Regem, in thure Deum, in myrrha hominem confitendo: atque ita per uenerationem eorum ſacramenti omnis eſt conſummata cognitio, in homine mortis, in Deo reſurrectionis, in Rege iudicij.*

Hil.

A Cur in homine meminit mortis, & in Deo reſurrectionis? Sane infantiū cunabula plauſibus omnigeniſque lætitijs cuncti mortales condecorāt; ibi gazæ prædiuites, ibi epulæ, ibi cantus. Sic naſcente Domino, angeli etiam tripudiant: ſoli Magi funeſta referentes munera quaſi totum diuinum natalitium deturpant. Cur cum vitæ largitorem, & reparatorem adorant, ſepulchralem inferunt

B puluerem? Cur Dei venerantes ortū in homine mortis conditionem ſugillant? Hæccine natalitia munera? Hæccine diuini infantis decora? Ita prorſus: totam infantis pulcritudinem mortis vmbris, & diuinitatis ſplendoribus compoſitam veri rerum æſtimatores pronuntiant.

C Veritatem mortis à Chriſto Domino depellit Marcion reputās Deo mortem indignam, quem ſic meritò Tertul. pungit lib. de Car. Chr. *Sceleſtiſsimè hominum, interemptores excuſas Dei. Nihil enim ab eis paſſus eſt Chriſtus, ſi nihil uitæ paſſus eſt, parce unicæ ſpei totius orbis, qui deſtruis neceſſarium decus fidei.* Etenim nil magis Deo decorum, quam halantia diuinitatē vulnera, nullo gra- Tertul.

D tior, & formoſior Chriſtus apparuit, quam ſub radiantis diuinitatis ſtemmate, mortalis corporis exhibitis flexuris. Quis eſt iſte formoſus in ſtola ſua? aiebant Angeli; quorum vt admirationē excutias, ait Nazianz. Theologus. *Stola corporis paſſi pulcritudinem ex aduerſo profer, quod per paſſionem exornatum, & per diuinitatem, qua nihil pulchrius illuſtratum eſt.* Vna hæc ſtola digna Chri- Naz.

E ſti diuinitate, et morte contexta, qua nihil puchrius, nihil glorioſius, nihil Deo elegantius confingi poteſt. *Formoſa eſt ipſius ſtola*, ait Nicetas, *hoc eſt perpeſſum ipſius corpus, partim ob paſſionem, per quam glorificata eſt, partim ob diuinitatem per quam illu-* Nicetas.

ſtrata eſt. Hanc prædiuitem, & glorioſam Chriſti ſtolam Magi primi explicant, & vulgant, dum eorum muneribus ſacramenti omnis conſummata eſt cognitio, in homine mortis, in Deo reſurrectionis. Ecce ex myrrha, & thure, ex Deo, & homine, ex diuinitate, & morte pulcherrima pueri ſtola à Magis euulgata prælucet. Qui tunc naſcentem Deum maximè illuſtrant, cum ſub eiuſdem diuinitate mortis poculum etiam propinant.

§. XVII.

Iudicis rigorem ſibi emolliunt, dum ſub miti ſpecie puerum vident.

AVreis ſopiebat vannis ſuos infantes antiquitas, vt inde maximarum felicitatum omen acciperent. Sic inſinuat Callimachus in Iouis hymno.

———*Nemeſis ſopiuit in aurea*
Te vanno.

In auro Magi dum munerant infantem diuinum, conſopiti iudicij ſibi quaſi præſagire videntur. In auro, aiebat Hilarius, oſtendunt Regem, in Rege cognitio iudicij prælucet. Sed ò vos felices, qui iudicem puerum obtinuiſtis, qui iudicij formam ſub miti ſpecie potimini. Cum Chriſtus Dominus apud Thabor lucis fulgurantis amictus induit, putat Diu. Baſil. tunc fulgurante Chriſti facie extremi iudicij monſtratam aliqualem figuram fuiſſe. *Spectaculum*, inquit, *ſplendore eorum, quæ videbantur, fulguris inſtar præſtringens oculos ſignificauit orbis terræ futurū iudicem*. Quid inde? Pergit Baſ. *O beata lumina, quæ terribilem diem iudicij in miti cernunt ſpecie? Quæ enim cernent trementes Angeli, ea læti viderunt homines.* Hinc etiam piè eminet Magorum ſumma felicitas, qui

Hil.

Baſil.

A terribilem iudicis rigorem confitentes, in munere gaudere iubentur, quòd illū ſub miti infantis ſpecie videbant. Inde beati, quòd poſſint cernere cum lætitia, quem Angeli trementes vidēt. Quam Magorum felicitatem Diuus Chryſoſt. in Cat. inſinuat ſic inquiens. *Gaudebant oculi eorum contemptibilem puerum aſpicere, quia Spiritus in corde eorum terri-* B *bilem eum monſtrabat*. Quantò enim terribiliorem præſentiebant iudicem futurum, tantò lætiores puerum, & contemptibilem nitebantur aſpicere diſcentes non timere, quem lenem, quem blandum, quem miſericordia nouerant delinitum. O beata Chriſtianorum lumina, quibus etiam conceditur terribilem iudicē quotidie ſub miti ſpecie conſpicere.

C

§. XVIII.

Temporalia bona maximè grauant poſſeſſores ſuos.

DEi recens nati muneratores Magos ſic D. P. Chryſol. effingit ſer. 103. *Indeuotus ſatis eſt vacuus adorator. Probat hoc Magus, qui onu-* D *ſtus auro ſucceſſus thure ſacratus myrrha Chriſti cunabulis inclinatur.* Sed iam expendo ſingula.

Onuſtus auro, quid aliud aurum, quàm onus? Sanè omnes mundiales diuitiæ, & delitiæ, & pulchritudines onus ſunt, quo miſeri poſſeſſores deprimūtur. Quid Abſalonis crine pulchrius? Quid ditius? Quid pretioſius? Sed ecce 1. Reg. 14. quid ſacra 1. *Reg.* 14.
E hiſtoria dicat. *Tondebat caput ſuum, quia grauaretur, cum autem detonſus eſſet pōderabat capillos capitis ſui.* Expendit acutè verbum illud *ponderabat*, Diuus Paul. epiſt. 4. dicēs. *In impii capite non aliquam uirtutem, ſed tantum ſarcinam capillorum ſcriptura deſignat. Tonderabat*, inquit, *capillos* Paulin.

capitis

A capitis ſui. Hæ ſunt mundiales diuitiæ, & pulcritudines, onera incomportabilia, quæ grauent, quæ deprimant poſſeſſores ſuos. De magno Abrahamo dicitur in Geneſ. *Erat autem Abraham diues valde in pecore, & argento, & auro.* Vbi Diu. Hiero. lib. 5. in Geneſ. *Hebræo ſcribitur Abraham grauis vehementer: Aegypti enim pondere grauabantur, & licèt videantur diuitiæ eſſe pecoris, auri, & argenti, tamen ſi Aegyptię ſunt, viro ſancto graues ſunt.* Etenim mundana hæc bona ſiue in impij, ſiue in pij capite, nil niſi ſarcinam, nil niſi onus addent, quo deprimantur. Quam hoc Diuus Hieron. inſederat animo conijcere licet eiuſdem epiſt. 34. ad Iulianum. Vbi adoleſcentem illum Euangelij, qui ſe omnia feciſſe iactabat, vehementer contriſtatum videns ex Domini conſilio, quo omnia vendere & pauperibus dare iubebatur ſic ait. *Qui omnia ſe feciſſe dicebat, in primo certamine diuitias vincere non poteſt. Vnde difficilè intrant diuites in Regna cælorum, quæ expeditos, & alarum leuitate ſubnixos habitatores deſiderant.* Nulli homines magis ab alarum leuitate diſtant, quàm qui caducis bonis, qui auro incumbunt, vbi cæleſtis habitatio nõ niſi alis leuitantes, & expeditos capit viros; neceſſum penè eſt diuites auro, & cæleſtibus ſedibus exulare, ægrè, & difficulter onuſti auro cælum ſcandent, quando alis, & expeditione opus habent, qui illuc aſcendere nituntur. Non longè abeſt Homerica illa excogitatio Illiad. 15. vbi Iunonem mille ſupplicijs ereptam, operaque Deorum cæleſtibus ſedibus reſtitutam, tandẽ Iupiter iratus ponderoſis ex auro factis catenis illam extra cælum conſtringit, quo ſolo gloriatur omnẽ ſpem ad cælum reuolandi ſuccindi, etiam procurantibus Diuis; *iniecit*, ait, *manibuſque catenas.*

Hier. — Hier. — Hom.

Ex auro ſolido, tibi ſic per nubila cæli
Suſpenſæ, potuere Dij haud ſuccurrere quicquam.

Væ qui auro conſtringuntur! qui vel ſanctorum iuuamine ægrè, & difficulter cælum intrabunt. Quid plura? Elias igneo raptus curru vnico grauabatur pallio; nec antea cæ- B lum ſcandit, quam in terram dimittat pallium. Sic Hier. vbi ſuprà. *Elias ad cælorum Regna feſtinans, non poteſt ire cum pallio: ſed mundi in mundo veſtimenta dimittit.* Et quem tota ignei currus pernicitas leuabat, vnum pallium grauat, deprimitque ne ſcandat. Quam grauedinem vt Magi diffugiant, aurum a ſe abdicare feſtinant, & apertis theſauris ſuis, C quòd primò offerunt, quòd primò, & feſtiniùs dant conculcandum Chriſto, aurum eſt, ait enim: *obtulerunt ei aurum thus, & myrrham.* Sed age, proferam D. Iſidor. Peluſ. acumen, qui lib. 2. Epiſt. 234. pulcrè depingit diſcrimen inter amorem voluptatis, & amorem pecuniæ. Ait enim *corporum amorem ob eam cauſam pictores cum facibus, & pennis* D *depingunt, quia nunc libidinem inflammat, nunc rurſus ob ſaturitatem auolat. Tantum verò à pecuniæ amore abeſt, vt pennas habeat vt pedes quidem illi vllus vir cordatus tribuere queat. Neque enim ingredi, atque ab eo, qui captus eſt, ſecedere poteſt: verũ manus in omnes immittens, ferro quouis, ac plumbo grauior inſidet.* Ad hæc memento ſtatuam illam regi E Babylonio obiectã apud Danielem cap. 2. Eius caput aureum, pectus argenteũ erat, ſed poſt, ferreas tibias, digitorum partem teſtaceam, & partem ferream habebat. Sed cur pedes cruraq. ferrea? Sane vbi cor, caputque auro, & argento immerſum eſt, non alas expectes, nec leues pedes,

2 Reg. 2. — Hier.

vt ad æternum currant brauium, ſed ferro plumboque grauiores. Do Richar. Victorin. lib. 1. de Erud. int. ho. p. 1. c. 33. vbi ſic. *Nonne tibi videtur incedere ferrea planta qui cunctis diebus vitæ ſuæ comedit in tenebris? Verè auaro nil eſt ſceleſtius, qui nec proximo compatitur, nec ſui miſeretur. Quid iam miramur huiuſmodi hominem habere tibias ferreas, cum habeat ferreas plantas?*

§. XIX.

Oratio Deo grata à corde vnum Deũ ſuſpirante debet prodire.

MEritò a Chryſologo introducitur Magus ſuccēſus thure, quaſi inde orantis habitum iam deſignet, qui holocauſti victima effectus terrena omnia per amoris ardorem conſumat, & vnum Deum ſpiret. Hoc ſe a Phariſæo diſcernebat diſcrimine Publicanus ille apud Luc. 18. dum orans percutit pectus pugno. Vbi Theophil. ait. *Docuit Phariſæum percutiendo pectus, quid in actu orandi præcipuè curandum, nimirum cordis contritionem, & affectum: percutit ergo pectus, quaſi manu deſignans vnde oratio germana procedat, & vt cor ipſum, quod obdormierat, excitet Deo.* Enim vero contritio, omnibus peſſundatis, in ſolum Deum aſpirat, quare opus eſt, quòd peſſundatis omnibus carnalibus deſiderijs ardeat, cor inflammatũ amore diuino, vt grata Deo oratio fumet. Sic equidem orabat illa Cant 3. quæ per deſertum aſcendebat: *tanquam uirgula fumi ex aromatibus.* Vbi Hier. *Bene quaſi virgula fumi, quia diuinis extenuata diſciplinis, & concremata intus in holocauſtum incendio pij amoris, & deſiderio charitatis.* O quã gratè ab hoc charitatis incendio, vbi terrena omnia concremantur, & ſola diuina requiruntur fumant in Dei olfactũ orationis thura! Non niſi ab incendio thus exprimit ſuas vires, neque oratio valet, quæ non ab animo igne purificato diuino conſurgit. Hinc Diuus Bernardus, orationis inſinuans ruinam, ſic inquit. *Indignus cæleſti benedictione conuincitur, qui dubio quærit affectu, qui duplici intentione petit, aliud ſibi refugiũ parans, ſi fortè ea obtinere non contingat.* Ecce tibi quàm orationi ſuæ officiant, qui non a concrematis terrenis omnibus coram Deo fumigant; ſed terrenis contenti, & conſolati ad Deũ clamant corde diuiſo. Peccator ille fratricida Cain aiebat. *Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Quid ergo? renuat conſolari anima tua. Hoc plora ſolum, aliud ne cogites quidem; ſed nunc, inquit, omnis qui inuenerit me occidet me, tamquã pro magno beneficio habiturus, ſi prohibetur occidi.* Sic ſceleſtus iſte Deũ alloquens cor terrenis deſiderijs conſeruabat imbutum, nullo amoris Dei igne calidus eructabat vana, & iniqua ſuſpiria. Secundus ille Saul, 1. Regum 5. compunctus dixit, *Peccaui; ora Domine pro me.* Vtinam ibi ſiſteret, vtinam ſolum Deũ placabilem requireret, verum continuò ſubdit; *Sed nunc honora me coram populo. Ad quid tibi hæc honoratio, miſer? Hæccine eſt illa ſupplicatio: peccaui, ora Dominum pro me? Sic vſque hodie, dilectiſſimi, cuius ad alias conſolationes mens inhiat, & penitus in caducis, & tranſitorijs non renuit cõſolari, ipſe ſibi profectò cæleſtis ſubtrahit gratiam conſolationis.*

Huc reſpexiſſe crediderim Diuus Paul. 1. ad Timot. 2. dũ inquit; *Volo viros orare omni loco leuantes puras manus.* Expẽdo illud: *leuantes puras manus;* enimuero purus nõ tam immunditijs, quàm mixtionibus opponi dicitur. Vinum purum, puram creatu-

Marginalia: Luc. 18. — Theophil. — Hier. — Ad illud. Ecce nos. — Cain. — 1. Reg. 5. — Bern.

creaturam vocant, cui nihil aliud inuenitur permixtum, nimirum vino nil alterius liquoris, creaturæ nil entis increati. Sic monemur leuare in oratione ad Deũ puras manus, qui enim diuiſo corde, & deſiderijs carnalibus incumbunt, & Deo inhiant, non puras leuant manus, ſed fictione permixtas. Explico rem exemplo triti, & famoſi latrocinij, quippe fur quidam inſignis manum ſibi ex ligno efformarat egregiè pictam, magnitudine, & colore ſuis manibus perquã ſimilem, qua manu iunctim cum vera alia manu eleuata, dum videbatur in templo leuatis manibus orare, ſimul aſtantium crumenas ſoluta altera vera manu perquirit, & emungit. Sic plurimi, qui externè videntur orare non leuant manus puras; ſed manui manum affictam leuantes ſimul ad Deum orant, & ſimul tacita manu, terrenis deſiderijs adimplendis maximè incumbunt. Quo ſpectabat Iſaias c. 1. ex Dei ſententia ad male orantes aiens. *Cũ extenderitis manus, auertam oculos meos à vobis.* Vbi D. Baſ. fatur. *Obſerua non eſſe dictum cũ eleuaueritis manus veſtras, ſed cum extenderitis; ſiquidem eleuat, qui cæleſtia quærit; extendit autem qui indignus eſt corporalis ſubſidij.* Eia age tu, qui verè oras, ligneam concrema manum, affectum carnalem adure, & cõbuſtis omninò deſiderijs mundialium rerum, puras manus leuans, vnum tibi Dei auxilium procura. Et vt eleganter concinit Naz. in Car. 3. de Virgin.

Nec veluti inlepide fieri ſolet orbe chorea·
Hunc dextra, hunc læua tenens, quantumque propinqua,
Tantum etiam à Chriſto ſis omnipotente remota;
Et ſimul addicas animum, carnique, Deoque.

Soli Deo leuentur, denturq. manus puræ, omni fictione, omni carnali deſiderio cõſumpto, cor in Deũ inflammatum orationem fumiget, quæ Deo velut thuris concremati ſuffitus gratiſſima exiſtat.

§. XX.

Tribulationes, & dolores conſecrant hominem.

B Tandem a Chryſol. effertur Magus myrrha conſecratus, quandoquidẽ tribulationum myrrheus ſuccus, laborum, & dolorum tolerãtia homines in Dei obſequium, & miniſterium reddit conſecratos. Id alibi citatus Stephanus inſinuauit illis verbis, nimirum: *Tribulatio carnem pungit; ſed animum vngit,* ideſt Steph. C ſacro chriſmate reddit cõſecratum. Alioquin non auderet ſanctiſſimus Dauid, etſi fame penè enectus, in propoſitionis panes, quibus veſci ſolo ſacerdotes conſecratos decebat. Sed Dauid laicus, profugus, ad mortem petitus, peruenit aliquando in ſanctos hos panes, quos accipit deuorandos. Vnde pijſſimus Dauid in tale facinus audet? Cur ſe tali D conſtringit piaculo, quòd panes deuoret ſolis ſacerdotibus reſeruatos? Pulcrè Diuus Hieron. capit. 2. in Sophoniæ. Hier. *Dauid non erat de Sacerdotibus, nec licebat ei comedere panes propoſitionis; ſed quia perſecutio Saul virtutũ illius profectus erat, propterea in fuga ſua dum neſcit, ſubitò Antiſtes efficitur, & accipit panes propoſitionis, & non violat mandatum Dei.* Qui laicus E erat, & profanus, a perſecutione Saul, a tolerantia tribulationum myrrheo chriſmate inungitur, & Antiſtes conſecratur. Sic Mater illa Machabæorum, cùm primùm chariſſimos ſibi filios immaniſſimè cernit excruciari, cùm carnificum manibus decerpi videt, cùm ardenti torreri

reri

feri ſartagine, cū à crudeli rota conſpicit volutari, eos apud Nazianz. fatur. *Euge filij mei, euge legis, canaque ſenectutis meæ, atque ciuitatis Antiſtites.* Ab vna quidem laborum, & tormentorum conſecrati tolerantia; adeò labores, tribulationes, amaritudines inungunt, & conſecrāt humanos animos. Neſcio, an hæc tribulationum virtus ſuboluerit etiam Paganiſmo. Etenim audio Mithræ ſacerdotes non niſi conuitijs, & iniurijs initiatos. Sic Geor. Giral. ſyntagmate 7. *Neque quiſquam Mithræ ſacris initiari poteſt; niſi per quoſdam gradus conuitij, quibus oſtendat ſe ſanctum.* Quem conſecrationis ritum obiecit Apoſtat. Iuliano Naziā. orat. 1. ſic dicens. *Mithra, idest Sol, cui celebritates fiunt & inprimis à Chaldæis cui Deo qui volunt initiari; duodecim contumelijs afficiuntur, & per verbera, calorem, frigus, & alia huiuſmodi.* Tam verum eſt, a myrrheis tribulationum ſuccis homines conſecrari, vt id pateret ignorantijs Gentilium. Sic Magi vero iuſtitiæ Soli miniſtraturi myrrha accedunt conſecrati, nimirum per longi itineris incommoda, & labores naſcentis numinis initiati Antiſtites.

Nazian.

Giral.

Nazian.

Tex. Et reſpōſo accepto: ne redirent ad Herodē, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.

§. XXI.

A Deo quodammodo recedendum eſt ijs qui aliorum curam habent, ut ſibi commiſſos tueantur.

PRæ nimia Dei charitate optabat Paulus a Chriſto anathema eſſe pro fratribus ſuis; ſed & Regales Magi a Chriſto ſeparantur, vt ſuis medelam afferant. Etenim dicitur, reuerſi ſunt in regionem ſuam: cur potius vt Chriſtum potirentur, regionem, & domum, & familiam, & regnum non obliuiſcuntur? Enim verò ſi Deum ſapiunt, miror quod non adhæreant illi, quod ab illo poſſint ſeparari: immo quia Deum ſapiunt, citiſſimè cōuolant etiam Chriſto relicto, vt muneris ſui in ſubditos officio fungantur. Id quod eleganter Imperfectus inſinuans ait. *Si quaſi terrenum Regem eum quæſiſſent, inuenientes eum, apud ipſum remanſiſſent. Nunc autem & hunc adorauerunt, & ad ſuum reuerſi ſunt.* Hoc maximè a terreno Rege differt Rex diuinus: terreno Regi Principes illi placent, qui propria obliti regiæ adhęrentes aſtant, verum Regi diuino minimè hi principes placent: ſed qui Deum adorātes in ſua remeant, ſuiſque frequentiſſimi adſunt. Hinc eccleſiaſtici Principis reiectus fuit à Domino affectus, quo gloria Thaboris madidus aiebat. *Bonū eſt nos hic eſſe.* Cui Dominus apud Timotheū Antioch. *Quid tibi in mentem uenit, Petre? tuine ſolius curam geris, an non totius mundi?* Cui mundus creditus eſt, cui prouincia, cui Regnum malè apud Deum audiet, ſi nimirum deuotus, etiam vt Deo adhæreat, ſuorum obliuiſcatur. Reſpuet ſanè hāc nimiam erga ſe deuotionē ille Deus, qui peſſimum Euæ a Deo receſſum haberet excuſatum, ſi illa, ne ſubditum ſibi triſtaretur, arbori appropinquaret. Sic de ſerpentis aſtu conquerenti Deus apud Diuum Chryſoſt. reſpondit. *Serpens decepit me, inquis, & comedi, ò Eua eſto: te uiro tradidi, num & ſerpentem tibi tradidi?* quaſi Deus excuſationem Euæ recepiſſet, ſi prætextu alicuius ſibi ſubditi eſſet lapſa. Excuſabilis eſt, imò gratus eſt, qui diuinis ſe negat cōſpectibus, vt ſuorū occurrat neceſſitatibus, qui

a Deo

à Deo ad ſuos aduolat, qui vt ſua cu A ret, & agat, a quieta Dei contemplatione ſeparatur. Nullaque dignus indicabitur venia ille Paſtor, qui prętextu fruendi Deo commiſſas ſibi oues lupis, hiſque feriſſimis relinquit deuorandas. Quocirca minimè pręterm ittenda eſt illa de ouibus inſignis cura in Martino tantum nō ad ſuperos euolante. Etenim ait. *Si adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non* B *recuſo laborē*. Quod ingenti admiratione proſequitur D. Ber. in ſer. fatus. *O ineſtimabilē charitatem! O obedientiam ſingularem! Immolaſti ſingulare gaudium tuum, paratus redire iterum in pericula, & à Chriſto tuo peregrinari diutius, ſi modò ipſe voluiſſet. Magna quidem obedientia veſtra, Angeli ſancti, ſed quod dicere audeam pace veſtra, neſcio an inueniatur in vobis* C *quiſquam paratus in tale miniſterium mitti, in quo neceſſe habeat, non videre faciem Patris. Magnum eſt, Patre quod Dominum ſecuturus, omnia reliquiſti, ſed audiui te in monte dicentem; vbi transfiguratus eſt coram vobis, bonum eſt nos hic eſſe. Non eſt hoc; ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem*. Sic boni paſtores à Chriſto etiā ſeparari amant, D vt ouibus Chriſti inuigilent.

CAPVT IX.

De occurſu Domini, & Simeonis, ab illo Luc. 2. *Et ecce homo erat, &c.*

CVm Deiparę purificationem legalem latè lib. 1. c. 11. per totum explicauerimus, in hunc locū ſeruauimus qualiter Deifico infanti ſenes occurrerint, eiuſque laudes celebrauerint. Etenim cum maternis brachijs quadrageſimum diem agens templo inferretur paruulus, ecce tibi ad reſignatium miſericordiæ fontem candidiſſimi olores aduolant. Hinc ſenex Simeon huius horæ ſpe diu ſuſtentatus vlnis excepit puerū; cuius glorias dum canit, breuem matri dolorem, æternum Iudæorum excidium lamentatur. Illinc ſenex, item Anna totā ſe fundit in pueruli laudes, miranturq. vniuerſi, cum audiunt Dei magnalia, redemptionemque Iſraelitici populi contemplantur.

Text. Et ecce erat homo in Hieruſalem, cui nomen erat Simeon, & homo iſte iuſtus, & timoratus, expectans conſolationem Iſrael.

§. I.

Nulla conſolatio bonorum expectanda homini; niſi ea, quam ſecum infert Chriſtus Dominus.

LOngæuitas iuſti Simeonis hunc in illius animo inſeuerat affectum, quo ſibi ab omnibus mundialibus caueret bonis, quo ſplendidiſſima quęque timeret bona, & ſuſpecta fallaciæ, & infirmitatis haberet. Vanas ergo gloriolas relinquens vanis, eam vnam expectabat gloriam, & conſolationem, quæ deſiderio ſui miro ſanctiſſimos Iſraelitas iamdiu E effecit. Ea erat, quam omnes Chriſto introducente potirētur, hæc vna expectari poſtulat, non timeri; hanc vnam non timebat; ſed expectabat timoratus ſenex. Ità D. Gregor. Niſſenus, orat. de occurſu Domini fatur. D.Greg. *Non ergo ad mundanā gloriam Iſraelis conſolationē ſapiens expectabat Simeon;*

meon; ſed eam, quæ eſt verè traductio ad veritatis pulcritudinem. Nam cum ei datum fuiſſet reſponſum fore, vt antequam è vita excederet, videret Chriſtum Domini, expectabat fore vt ſpiritualiter cum eo appareret populi conſolatio. Id maximè ponderandum nimirum; *expectabat fore vt cum Chriſto appareret populi conſolatio*; quaſi omnes cõſolationes, omnes delitias & reſpueret, & timeret, quæ ſine Chriſto eſſẽt. Etenim præ oculis habebat populorum gloriolas halantes interitum, aſtabant illi conſolationes toties allatæ populo ſuo a Moyſe, a Ioſue, a Mardochęo, a reliquis Saluatoribus, quàm labiles fuiſſent, quàm citò euaneſcebãt, & quãtas inde calamitates pariebant. Hinc cautus, & timoratus has mundanas glorias, & conſolationes faſtidiens, illam vnam gloriam, & conſolationem in optatis habebat, quæ cum Chriſto Domino populo Iſraelitico promiſſa apparet. Huius ſpe vel ſolum paradiſi nomine perterritum latronem ditabat Dominus a cruce, & delineabat; dixerat enim: *hodie meeum eris in paradiſo*, & dixiſſet planè quod ibi D. Aug. ſerm. 119. fuit commentus, nempe *intra paradiſum nequaquam vltra cum Adam viſurus infernum. Nullum illic cibum lethalẽ, nullam iam legem, nullam arborem pertimeſcat. Et ne fortè verearis, ne tibi aliquis hoſtis, ne antiquus ille latro inſidietur, poſſeſſio tibi illic me in introducente firmabitur*. Et ſanè nulla firma poſſeſſio, nulla ſtabilis conſolatio, nullum bonum ſine timore habendum eſt, niſi quod introducente Chriſto amplectemur. Non eſt in terra paradiſus, non eſt conſolatio ſine lege, ſine lethali ſucco, ſine exercitu hoſtium inuadentium, vnus ille paradiſus, & cõſolatio, nobis eſt expetenda, quæ cum Chriſto nobis apparet, hæc nobis firma erit: reliquæ omnes maximè expauendæ, & exufflandæ. Hinc gaudio plenus perſonabat Pſaltes 67. *Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium, Dominus in eis*. Iam populorum vera gaudia, & ſolidam, firmamque cõſolationem præſagiens, eo quod Chriſtus gaudio, & conſolationibus aderat. Vt ibi Auguſt. fatur. *Mirificè cum dixiſſet millia lætantium, continuò ſubiecit Dominus in illis, ne miremur quod lætentur, Dominus in illis*: cum quo vno vera omnibus adueniet conſolatio.

D.Aug.

A B C D E

Text. Et Spiritus ſanctus erat in eo, & reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, nõ viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini.

§. II.

Seruorum Dei miniſterium ab ipſius præmij aliqualis largitione ſolet præueniri.

O Quoties, qui Deo ſeruiunt, antequam operis, ſeu laboris cõſummeNt horam, ſe largitione præmij præuentos vident! Apoſtolica audiui lege cautum, non coronabitur, niſi qui legitime certauerit, vt ab eo expectaretur corona, qui certaminis victor arenam reliquerit. Et ecce tibi primus ille Chriſtianus athleta, qui in arenam deſcẽdit, medio in puluere clamat. *Video cælos apertos, & Ieſum ſtantẽ à dextris uirtutis Dei*, quod poſt mille certamina, poſt mille mortes, ſi videret, eſſet feliciſſimus, nondum certamen definiens, & præmium iam gaudens potitur. Meritò Euſeb. Emiſ. inquit. *Vide quantum agat in pectoribus ſeruorum* Act. 7. Euſeb.

norum ſuorũ diuinæ charitatis ardor, quod ſperabatur deſiderijs, oculis demonſtratur. Necdum explet famulus miniſteriũ ſuum, & iam Dominus aperit regnum ſuum. Nondum curſum conſummauit famulus, & coronam non in reliquo repoſitam, ſed manibus appoſitam contemplatur. Præ oculis habet, quod ſi tantum haberet in optatis, feliciſſimus exultaret. Sic præueniuntur iuſti præmio certaminis; ſic ante Stephan. Simeon prius premio dicitur donãdus, quã curriculum vitæ cõſummaret, eiuſque oculi videbunt quod multi alij, quia deſiderarunt, in æternum beatur. Quàm verè, tam feliciter Paulus dixit ad Philippenſ. 1. *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.* Vnus mihi Chriſtus & vitæ ratio, & mortis præmium, *quaſi diceret*, ait Guarricus, *vt Chriſtum magnificẽ viuere volo tantum, & Chriſtus eſt præmiũ mortis meæ.* Vide modò quid agat cũ ſeruis ſuis diuina charitas Chriſtus, qui præmium eſt morientium Apoſtolorum, quia Paulo ſperabatur, vt ſuæ mortis corona. Antequã Simeon vita fungatur, antequã mortis vmbram videat, iam illi datur, & quod ſperabatur deſiderijs, oculis demonſtratur. Etenim Simeõ accepit reſponſum, non viſurum ſe mortem; niſi prius videret Chriſtũ Domini. Itaque qui poſt mille mortes erat ſperandus, vt præmium illarum, Simeonis præuenit mortem, & ſe illi videndum exhibet. Quam diuinæ charitatis in ſuos feſtinationẽ S. Ambroſ. verbis ſerm. 6. in Pſalm. 118. ſponſa diuina ſic exprimit. *Ecce hic aduenit ſaliens ſuper mõtes, adhuc ego eũ quæro, et ille iã uenit, adhuc ego ſuffragia capto, & ipſe iam proximus eſt: ego ſuſcitari mihi charitatem cupio, & ad me plus charitatis ipſa feſtinat.* Dixiſſet ferè Simeon ſic præuentus, ſic à Domino præoccupatus, vt medijs ipſis votis, medio in puluere ante occurſus, & certaminis conſummationẽ iam deſiderati Chriſti oſcula prægustaret. Hinc infamat Tertul. Marcionis Chriſtum, qui nulla ſuorum a primordio habita ratione, tandem extremis temporibus venit opem ex tunc ſolum laturus. Etenim ait lib. 1. *Quid de tali medico iudicabis, qui nutriat morbum mora præſidij, & periculum extẽdat dilatione remedij, qui pretioſius, aut famoſius curet! Talis & in Deum Marcionis dicenda ſententia eſt, mali permiſſorem, benignitatis præuaricatorem, quam non ſtatim cauſæ ſuæ exhibuit.* Quaſi præuaricator eſſet bonitatis, qui retardaret auxilium.

In puriſic. ſerm. 5.

Ambr.

A B C D E

Text. Et venit in Spiritu in templum, & cum inducerent puerũ Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundum conſetudinem legis pro eo. Et ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit.

§. III.

Diuturnis virtutibus maturata expectatio in primis Deo gratiſſima, & homini vtiliſſima eſt.

QVi crediderit non feſtinet, dicebat quondam Iſaias cap. 18. quippe primum, & excellentiſſimũ fidei ornamentum lòngæua, & matura expectàtio apparet. Celebres illi credentium Patres Abrahamus, & Sara, qua expectatione fidem ſuam excolerent, tunc maximè declararunt, quando ſenectus ipſa, & lõgitudo temporis, & mortua penè. Iſai. 18. Gen.

nè membra expectationi prolis in- A terclud ebant aditum, fideles tamen viri gaudebant adhuc filium expe- Zeno. ctantes. Accipite Diu. Zenon. lib. 2. ſerm. 5. hæc verba dantem. *Ecce prima deuotio libenter excipere quod ſero datur: nam & riſit Sara munus iuuentutis ſubiens in ſenecta.* Non is erat Iudæorum animus neſciens expectare, meræ cuiuſcumque impatiens, vel ad tridui expecta- B tionem furens contriſtatus. Id no- Tert. tatum reliquit Tertull. libr. de pa- tient. *Poſt manna eſcatilem pluuiam, poſt petræ aquatilem ſequelam deſpe- rant de domino tridui ſitim nō ſuſti- nendo.* O gentem deſperatricem! at- tendite ad petram vnde exciſi eſtis, ad Saram, quæ dilatam prolem in effœta ſenectute expectabat, & gau dens nimis ſeram & tardam acce- C pit. Generis ſui feliciſſimus Simeon feliciter patriſſat lætans, & exultans accepit, quod illi valde ſerò daba- tur, accepit, inquam in vlnis mundi theſaurum, qui longa ſæcula tarda- tus longiſſima expectatione viri iu- ſti animum ſtimularat. Vis noſcere expectantis animi conſtantiam, & Euſeb. meritum? Audi Euſebium Emiſſ. *Quem iam ætas de hoc ſæculo exire co* D *gebat, Dei reſponſio retinebat, mori cupiens mori non poterat dicens, Scio quia veniet, ſcio quia videbo eum.* Ecce tibi hinc longiſſima tran- ſeuntia ſæculà, ætas languens, de- ficientes vires, tædium viuendi pulſabant iuſti viri animum, illinc reſponſio vna diuina illum confir- mabat, & hac nutritus victor tem- poris, ætatis, moleſtæ ſenectutis quo E ſerius venit, eò gratius accepit in- fantem. Hæc eſt fidelis animi prima deuotio, libenter excipere, quod ſe- rò datur: hac placuit maximè Deo feruidus ille Chriſti amator Petrus, qui nimia feſtinatione offenderat. Auguſt. Sic Diuus Auguſtinus tract. in Ioā.

123. Petrum ætate iam, & puluere canum cruci religatum contemplās ait. *Hunc inuenit exitum ille negator, & amator; negando proſtratus, flēdo purgatus, patiendo coronatus. Hunc inuenit exitum, ut pro eius nomine perfecta dilectione moreretur, cum quo ſe moriturum peruerſa feſtinatio- ne promiſerat.* Etenim iuuenili ar- dore correptus moriente Chriſto, vitam non ſuſtinebat, ſeſe impatiens morti dabat, paratus, ait, ſum in car- cerem & in mortem ire. Qui aman- tis animi affectus vt nimis feſtini, & properi, ſic nectis illius duriſ- ſimæ gelu penitus aruerunt. Sed lacrymis rediuiui vſque in ſenectam dilati longæui laboris continuatio- ne maturi tandem, quod mele fe- ſtinantes amiſerant mortis præmiū, patienter expectantes obtinuerunt. Nec miror ſic fideles expectatores afficere Deum illum, qui amatrici matri, & immaculatiſſimæ ſponſæ ſe extraneum præbuit, vt ſeram, ex- pectationem, & moroſam omni- bus Dei fidelibus innueret. Huc re- fero illud Irenæi lib. 3. cap. 18. aliàs Iren. obſcurum, nimirum. *Propter hoc properāte Maria ad admirabile uini ſignum, Dominus repellēs intempeſti- uam feſtinationem dixit:* Quid mihi & tibi eſt, mulier? Vbi velim expen- dere quod præproperam feſtinatio- nem præmens etiam a matre ſibi chariſſima, & inſcia offendere ſeſe alienat, illique ſe præripit itutus ad eos, qui lōgiſſimam expectationem ſuſtentant. Hinc argutiſſimè Euſeb. Emiſ. expectantis Simeonis gloriās exemit. *Cum parentes Chriſti, ait, pue- Habentur rum Ieſum in templum inducerent, ut in Hemi- ſecundum conſuetudinem legis pro eo liario. facerent, occurrit ſenex: brachia ex- tendit, & parentibus ait: Mihi eum date, mihi debetur.* Cur tibi a ſuis parentibus dandus diuinus puer, ò bone ſenex? Cur virgineis brachijs

theſau-

theſaurum eripis, vt tuis ſenio confectos vlnis ſuſtentes? Cur tibi debendus Dei, & Virginis filius vnigenitus? Sanè, quia in eius expectatione arent membra, mihi debetur meritò, qui expectans conſenui, ærumnoſamque, & longiſſimam vitam eius deſiderio ſuſtento: ſcio, ſcio ingenium pueri, qui vt longæuos expectatores recreet, ſe amantiſſimis parentibus eripit, mihi eum date, mihi debetur. At nimis feſtinantium pericula maximè cauebit, qui immaturam Aſaelis mortem 2. Regum 2. meditabitur. Is dum nimis currit in victoria, occiſus eſt: de quo D. Paſcaſ. lib. 5. in Thren. ait. *Aſael curſor erat velociſſimus tanquã vnus ex capreis, quæ morantur in ſyluis: neſciens veloces animi motus patientia, & grauitate temperare. Vnde dum velocius ſequitur hoſtem, ictus uulnere deperijt.*

Text. Et dixit, nũc dimittis ſeruum tuũ Domine ſecundum verbũ tuum in pace. Quia viderunt oculi mei ſalutare tuũ.

§. I V.

Chriſti Domini aduentu tempeſtiua et matura mors fidelibus apparuit.

In Cat. CYgneum Simeonis cantum in templo intrantis D. Greg. Niſſ. examinans hæc fatur. *Quàm beatus ille ſacer ad ſacra introitus, per quem ad uita terminũ maturauit!* Et pulcrè dixit, *maturauit:* vt maturũ, & tempeſtiuum moriendi tempus à Chriſti Domini aduẽtu præſagiret. Enim verò ligni exciſionem maturam pię- Cat. docẽs Cat. c. 31. ait. *Hanc atq; aliam materiam omnem cùm effodies, luna*

A *decreſcente eximito poſt meridiem ſine uento auſtro, tunc erit tempeſti ua.* Quod etiam cauit Cicero lib. 1. de Diuinatione in hæc verba, *arbores, ut hiemali tempore cum luna ſimul ſeneſcentes, quia tũc exſiccatæ ſunt tempeſtiuè cadi putentur.* Sic vbi Synagogæ luna cõſenuit, vbi obſcurũ lumen ſuũ minui cœpit, orto Chriſto Domino, maturior, & tempeſtiuior B hominum ſectio cœpit apparere. Quando ſua excellebat Synagoga accretione, ò quam acerba mors, quam dura, carcer pro carcere erat, Infernus pios viros etiã ad tempus nõ torquebat, ſed captiuos tenebat, effloreſcebat adhuc lignũ illud generis humani peſtis. At decreſcente Synagoga vitæ arbor apparuit hominibus edenda, cõtinuoq. morta- C les cuncti ad ſectionẽ, ad placidiſſimam mortẽ maturuerũt. Eoq. mors gratior iuſtis veniet, quò tempeſtiuior, quò ruptis corporis huius carceribus in libertatẽ filiorũ Dei euolãdum erit. Hinc elegãter Timoth. Ieroſol. Chriſto tẽplũ ingreſſo Spiritum ſanctum ſic facit ad Simeonẽ loquentem. *Surge ſenex, quid dormis, matura citò, præſto eſt, qui te ab-* Timo. Hier. D *ſoluet: excute necrotephia, funereaſque ſindones, præpara ſepulchrum, adeſt, qui te miſſum faciet: uenit Emmanuel.* Et vix poſt natum Chriſtum, poſt Synagogam ſeneſcentem potuerit pius homo meliori exhilarari nuntio, quam eo, qui funereas illi faces præferret. Cur non obiret lætãs maturam, & tempeſtiuam mortem, qua ſucciſus æternæ ciuitati E erat addendus? Qua cum luna ſeneſcens ſucco venenatæ arboris exſiccato, tempeſtiuè ſuccidebatur, ædificio diuino reponendus? Plane Cyrill. Ieroſol. medio è mortis puluere ſic per Simeonis ora effingit ſibi mortalem hominem loquentem. *Exultat Adamus Chri-*

ſtum per Simeonem eiuſmodi oratione alloquens: Nunc dimittis ſeruum tuũ, Domine nunc ab æternis illis vinculis me abſoluis, nũc à corruptione me eripis, nunc ab omni mœrore me expedis. Quæ luna creſcente exciduntur arbores, corruptæ fœtent, & à vermibus corroſę perſtrepunt; ſicq; Synagoga vigẽte, & corruptio, & vermis vigebat, & carcer erat, & horror habitabatur inferni, & gemebundi Sãcti lõga ſuſpiria edebant. Modò decreſcente Luna, Synagoga ſeneſcẽte, tu Domine, dum appares, dum Synagogã minuis, exiccas viridantis arboris venenum, acerbitatem, corruptionẽ, vincula, ſuſpiria mortis tollis, vt tempeſtiuè, & maturè ſciſſi homines per mortem, non ad carcerem, & corruptionem; ſed ad gloriã. & immortalitatem euolemus. Aiebat olim Plinius, lib. 28. cap. 1. *Ex omnibus bonis, quæ homini tribuit natura nullum melius eſt, quàm tempeſtiua mors.* Hæc ſolùm accidit hominibus poſt Chriſtum, cuius gratia maturi iam, et tempeſtiui excidimur aptandi in tabernacula æterna. Iam meritò dicat Beda. *Multum felix videbit mortem carnis quicumque Chriſtum Domini prius oculis cordis videre ſategerit.* Qui maturè, & tempeſtiuè mortem obire cupis, lunares tumores excute; te bonis temporalibus eripe, Chriſtũ intuere, quo vno lætans poteris mortẽ oppetere. Heu quam acerba mors erat ante aduentum Chriſti! Geneſis 12. Abrahã totus pauidus dicebat vxori ſuæ apud Ægyptum. *Scio quòd formoſa ſis mulier. futurũ itaque, vt cùm te viderint Aegyptij, dicant, iſta eſt vxor eius, & occident me: dic igitur, ſoror eius ſum.* Quid ais, ò bone ſenex, ſi ſoror tua dicatur Sara, rapietur in fœdum Aegyptiorum coniugium? Rapietur forſan, ait ille, ſed ego viuam. Ita adeò mortem expaueſcebat, vt præ

Plin.

Bed.

Gen. 12.

A illa contemneret pudicitiam vxoris. Vbi pulcrè Chryſoſt. hom. 32. *Quia nondum mortis erat ſoluta tyrannis, propterea in adulterium conſentit iuſtus, & quaſi ſeruit adulterio in mulieris contumeliam, vt mortem effugiat. Erat adhuc terribilis facies mortis, nondum erant areæ portæ confractæ, nondum erat aculeus eius hebetatus.* Quæ omnia effecit Chriſtus ex

B quo mors apparuit facilis, & dulcis. Quod ſi tibi ſcrupulus eſt, quod dicatur Abraham, vt mortem fugeret, pudicitiam vxoris contempſiſſe, pulcrè ſe expedit ab hoc nodo Chryſoſtom. orat. de S. Bernice, & Profdoco, vbi Abraham ſapientiam ex hoc facto commendat. Quia cùm pudicitiæ periculum ſemper inſtaret, & cùm haberetur Sara vxor, ſiue

C ſoror; & inſuper adderetur periculum vitæ, ſi vxor putaretur, è duobus malis euenturis, alterum ſapientia ſua impediuit, nimirum cædem, quòd hanc æſtimauerit maius eſſe peccatum. Et quidem commonebat; dic quòd ſoror mea es, potius diminutionem procurabat peccati, quod grauius eſſet in adulterio, & homicidio perpetrato, in-

D ſuper oſtendebat quam metuenda eſſet tunc mors, at poſt Chriſtum nihil eſt morte ſuauius. Paulus ad Philipp. 2. *Sed et ſi immolor ſupra ſacrificium, et obſequium fidei veſtra, gaudeo, et congratulor vobis, idipſum autem et vos gaudete, & congratulamini.* De quo D. Chryſoſt. modò citatus ait. *Quid ais? moreris, ò Paule, & ad ſocietatem volu-*

E *ptatis homines aduocas? Non equidem morior, inquit, ſed ad meliorem vitam aſcendo. Vt igitur homines magiſtratum inbuntes plurimos lætitiæ ſibi ſocios, ac participes ſibi futuros accerſunt; ſic & Paulus ad mortem pergens, gaudij ſui conſortes futuros vocabat.*

Chryſoſt.

Phil. 2.

Text.

Text. Quod paraſti ante faciem omnium populorum, Lumen ad reuelationem gentium, & gloriã plebis tuę Iſrael.

§. V.

Chriſtus Dominus uniuerſitati hominum proficuus naſcitur, non vni tantum populo.

SImeonis in vlnis Chriſtus Dominus apparet qualis à Malachia olim decantabatur, dum ait: *Orietur uobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius.* Sol, inquam, iuſtitiæ nimirum, non perſonarum acceptor; ſed qui in omni gente, quæ timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Quam explanationẽ vt à D. Petro inſinuatam accepit Ambr. verbis non ſemel allatis lib. 1. offic. *Magnus,* inquiens, *iuſtitiæ ſplendor, quæ alijs potius naſcitur, quam ſibi, communitatem, & ſocietatem noſtram adiuuat.* Non tam lucerna in templo Chriſtus Iudæis illuxit, ſed Sol in medio cælo communitatem hominum indifferenter illuminauit, paternum ingenium imitans, qui Solem ſuum facit oriri ſuper iuſtos, & iniuſtos. Sic lætabundus Simeon exultat, quòd de ſub modio Synagogæ exeat fulgentiſſima Saluatoris lux ante omnium populorum faciẽ micatura. Id quod eleganter expendit Diu. Hilar. dum explicabat illud Matth. 5. *Nemo accendit lucernam & ponit eam ſub modio, & non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita* quaſi ibi innueretur, quod lumen hoc diuinum non vni Synagogæ dandum, vt paruis illius terminis maneret concluſum,

Mal. 4. Act. 10. Ambr. Matt. 5.

A quod vniuerſitati hominum ſufficeret: *Synagogam,* ait, *dignè Dominus modio comparat, quæ ſuſceptos fructus intra ſe tantum receptos certum modum dimenſæ obſeruantiæ cõtinebat: Ciuitatem, carnem quam aſſumpſerat, nuncupat, quia ut ciuitas ex uarietate, ac multitudine ciuium conſiſtit cohabitantium, ita in eo per naturam ſuſcepti corporis quædam* B *uniuerſi generis humani congregatio continetur.* Non Synagogæ modio includendum naſcitur ſalutare lumẽ, imò anguſtias dimenſæ obſeruantiæ fugiens, ſeſe in ciuitatem efformat carnem ſubiens, vt vniuerſi generis humani congregationem cõtineat, vt vniuerſitati populorum ſuo proficiat lumine. Hilar.

Sic Deus vniuerſitatem amat, ſic C pluribus optat eſſe communis, vt nec cibum, vt aiunt, ſibi gratum ſumat, niſi fuerit hominum multitudini proficuus. Rectè id notauerat, quæ dixit Cant. 2. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia.* Cant. 2. Ad hæc Bern. ſer. in Nat. Virg. *Etſi iuſtus germinat ſicut lilium: ſed nõ ad lilium ſponſus paſcitur, nec in ſingularitate complacet ſibi.* Bern. Quantumuis ſit D lilium iuſtus, quantumuis floridus, ſi vnus eſt, ſi ſolus eſt, diuinæ non ita placebit voluntati, quæ vnum, & inuictiſſimum, & omnibus floridum virtutibus deſpexit Adamũ, vt vniuerſitati conſuleret, etſi peccatorum tenebris inuolutæ. Ait enim: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium,* &c. Mulier ergo pro bono adijcitur Adamo: mulier, in- E quam, quæ peccati labe affecit mũdum. Quomodo pro bono additur iſta mulier? Pulcrè id dubitat, & explicat D. Ambr. lib. de Parad. c. 10. *Si igitur uiro culpæ author eſt mulier, quemadmodum pro bono uidetur adiecta? Verùm ſi cõſideres, quia Deo uniuerſitatis eſt cura, inuenies plus pla-*

cere Domino debuiſſe id, in quo erat cauſa vniuerſitatis, quàm condemnandum fuiſſe illud, in quo eſſet peccati. Ecce tibi iuſtus homo virtute floridiſſimus, quia ſolus non probatur Deo, præ amore vniuerſitatis, & multitudinis.

§. VI.

Antiquos ſeruos quando Deus ob peccata illorum à cæleſti gloria eliminat, aliqua temporali gloria, antiqua illorum ſeruitia munerat.

NAſcitur Sol iuſtitiæ, vt lumen omnibus inferret nationibus, & gloriam Iſraeli inderet, quando enim Iſrael cæcus in tenebras exteriores ceciderit, non tamen à Deo ſuo omninò inglorius abibit. Etenim is eſt Deus, qui ſeruum aliquando fidelem, poſtea rebellem, & perniciosum non inglorium relinquat; ſed cùm à cæleſti excludat gloria, humana illum, & mundiali gloria muneret. Sic populo exoſo, & reprobato hâc in mundo ſingularem gloriam dedit, vt ex illo naſceretur Rex gloriæ Chriſtus, vt ſacerdotio, templo, ciuitate, lege, & fide priuatus immensè gloriari poſſet de carnali cognatione cum Dei filio. Hoc iuſtitiæ diuinæ ingenium præſagierat reprobus ille Saul, cû audita reprobante ſentêtia ad mundialem hunc honorem côfugit. Ait enim 1. Reg.
1. Reg. 15. c. 15. *Peccaui; ſed nunc honora me coram ſenioribus populi mei.* Quaſi hoc neceſſum eſſet in quauis reprobatione, manere reprobato qualecunque ſuffugium, nimirû mundialem honorem, popularemq. fauorem, quo munerarentur antiquata ſeruitia. Quod præſtitit Deus etiam Iudæ omnium reproborum nequiſſimo, etenim eò ſpectabat fauor ille tâto proditori exhibitus à Domino menſa vltima. *Cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ.* Ioan. 13. Cur Iudæ præ Ioan. 13.
omnibus panis porrigitur Dei manu intinctus? Nil tale Petro, nil tale chariſſimo diſcipulo, ſed hoc fauore, & honore horario miſer ille ab æterno prandio excluditur. Vnde Cyril. Alex. lib. 11. in Ioann. c. 16. Cyril.
inquit. *Proditor non erubuit charitatem Chriſti, contempſit honorem, & gratiam eius abiecit.* Sanè maximus erat honor à ſummo creaturarum Imperatore exhiberi panem illum diabolici furoris viro; ſed qui aliquando fideliter ſeruierat, non permittit Deus a ſe inglorium omninò abire. Id eleganter expendit Diuus Bern. in Caino ita poſt reprobatio- Bern.
nem ſuſpirante. Gen. 4. *Omnis qui inuenerit me, occidet me; ſic occidendum ſeſe cauſabatur infelix tanquã pro magno beneficio habiturus, ſi prohiberetur occidi. Quod & factum eſt.* O miſer, qui his glorioliis muneratus ab æterna illa beatitudinis gloria patitur exilium. Planè Deus vt ſummè miſericors neſcit ſeruum inhonorû repellere. Quò reſpexit Tert. lib. 4. contra Mar. vbi de aſcitis Moyſe, & Helia in Thaboris gloriam locutus ait: *Tradidit Deus filio diſcipulos nouos, oſtenſis priùs cum illo Moyſi, & Helia, in claritatis prærogatiua: atque ita dimiſſis quaſi iam & officio, & honore diſiunctis.* Similiter eiecturus primos illos Paradiſi incolas Gen. 2. *Fecit ei Deus tunicas pelliceas.* Non enim conſueuit Deus à ſe ablegare ſeruos in hac vita omninò inhonoros, & nudos. A quo non longè abeſt Moyſes Bercepha de Parad. p. 1. c. 28. inquiens. *Cùm itaque nudati iam, tum illi pudore afficerentur, non erat conſentaneum diuinæ miſericordiæ, nudos prorſus eliminare à Paradiſo.* Sic ille.

Text. Et dixit ad Mariam matrem eius. Ecce hic poſitus eſt in ruinam, & in reſurrectionē multorū in Iſrael, & in ſignū, cui contradicetur.

§. VII.

Chriſtus Dominus eos impugnat, & conterit, qui tenebroſis moribus cæcutiunt, filijs autem lucis benedictionem impertitur.

QVò noctuis Sol durior exiſtit, eò gratior lynceis apparet oculis; ſic fulgentiſſimus iuſtitiæ Sol Chriſtus tenebricoſos homines valde oſtendit; filios autem lucis maximè illuſtrat. Quod pulcra allegoria expendit D. Cyrill. hom. Epheſi habita, dum pernoctanti Iacobo Deū reluctari conſiderat, illique hæc dicere. *Dimitte me, iam enim aſcendit aurora.* Tunc ſic Cyrill. *Chriſtus luctatur, & pugnat aduerſus eos, qui velut in nocte, et tenebris verſantes caliginoſum cor poſſideant. At verò cum illis non pugnat, qui ſunt in luce, ſpiritualemque auroram in mente habent.* Væ illis, quorum oculi obtenebrati ſunt, quippe offendent ad lapidem pedem ſuum, viuo, & angulari lapidi Chriſto incidentes miſera contritione peribunt. Infelix ille proditor Iudas Magiſtrum vēditurus exiuit, & notanter Ioan. c. 13. edixit: *Erat autem nox,* vt cæcam eius animi noctem exprimeret, tenebricoſumque illius cor induceret. Continuò ad illum Chriſtus Dominus, *Quod facis, fac citius.* Quę verba vt comminatoria, durumque, & crudele duellum halantia egregia explicat ſimilitudine idem Cyrill. lib. 9. in Ioann. c. 17. *Quemadmodum ſi uir fortis, aduerſus*

Tom. 6. Conci. Epheſ. c. 5.

Gen. 32.

Ioan. 13.

Cyrill.

A *quem quiſpiam feratur; ipſe uerò uiribus ſuis fretus dicat magna uoce, quod facis, fac citius, ut meæ dexteræ uires experiaris.* Sic hoſtes in ſe armatos exagitare ſolent viri fortiſſimi: eia agite, concurrite, meum ferrum expectat mors impatiens, quod ego poſſim, quàm mea dextra valeat, experiemini. His etiam caliginoſa corda Chriſtus Dominus exagitat ar-

B matus in viros tenebroſos durus debellator aduerſus eos, qui nocturna cæcitate verſantur.

Vos Iudæos compello, qui vt tenebroſi, & cæci Chriſtum Domini lapidē angularē incurriſtis, ſic miſerè lapſi duriſſimam ab illo contritionem eſtis paſſi, at cùm primū tenebris excluſis, lux veritatis animos veſtros irradiet, erecti in nouā ſpem,

C cæleſtem benedictionem hæreditabitis. Sit huius veritatis illuſtrator Tertul. lib. de Trinit. vbi dictam Iacobi nocturnam luctam ſic examinat. Quare Iacob, qui ad tenendum hominem, cum quo luctabatur fortior inuenitur, & benedictionem ab eo, quem detinebat, poſtulat, quia iam Lucifer oritur? Ideò poſtulaſſe reperitur, quoniam præfigurabatur

D contentio hæc inter Chriſtum, & filios Iacob futura, quæ in Euangelio dicitur perfecta. *Contra hunc enim hominē colluctatus eſt populus Iacob, in qua colluctatione potentior populus eſt Iacob repertus, quippe cùm aduerſus Chriſtum iniquitatis ſua uictoriā ſit conſequutus, quo in tempore propter facinus quod admiſit, inceſſu fidei propria, & ſalutis claudicare grauiſſimè*

E *incertus, & lubricus cepit, qui quāuis ſuperior dānando Chriſtum repertus; eget tamē ipſius miſericordia, eget tamen ipſius benedictione.* Ecce vobis ex quo ad hunc lapidē viuum pedē ſuum Iacobea proles offendit, miſerè incedere, & in ſalute claudicare cœpit, & quantumuis in Chriſtum

Tert.

Gen. 32.

Domini inſultarit, eumque morte damnarit peſſima, adhuc excluſis tenebris, cùm primùm Lucifer veritatis eluxerit, benedictionem illius anxiè contendet, & feliciter obtinebit, vt appareat quàm ſit Chriſtus Dominus multorum ruina, & reſurrectio.

Textus. Et tuam ipſius animam doloris gladius pertranſiuit, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.

§. VIII.

Chriſtus Dominus matrem creaturis omnibus imperaturam gladio ſubiecit doloris, vt illi humanitatem in ſubditos homines innueret.

PEſtiferæ Iudæorum cogitationes cùm apparuerunt, palamque in Chriſtũ rebellarunt, apparuit ſimul doloris acutiſſimus gladius, qui maternum tranſuerberauit pectus. De quo matris Dei dolore ſatis diximus lib. 1. cap. 12. per totum. Id modò nouum mihi accidit gladij concepto verbo, quòd orbi imperatura Virgo ſub doloris gladio effigietur. Cuius rei dum cauſam quæro, incido in Tert. verba, quibus Scapulam præſidem humanitatem in Chriſtianos ita perdocet. *Potes & officio iuriſdictionis fungi, & humanitatis meminiſſe, vel quia & vos ſub gladio eſtis.* Et quis ſe ſub gladio videns humanitatem obliuiſceretur? humanitati non inſueſceret? Hoc ego conſilio crediderim (ſi fas eſt dici) omnium creaturarum Reginã Virginem gladio fuiſſe doloris à Domino ſubiectam, vt humanitatis meminiſſet quando à miſeris, infirmiſque hominibus compellaretur, & ex illis humilis, benigna, gratioſaque appareret. Tertul.

A

Imperaturum cęteris animal efficiens Deus, ſtatim de non edendo præcepto ſubiecit. Cur ita? Sanè vt ciuilem, & humanum, & non ſuperciliosũ faceret in ſubditos Regem. Sic D. Cyrill. Alexandr. lib. de adorat. in ſpiritu. *Etenim*, ait, *nobilitatis immodica amplitudo ſuperciliosam affert affectationem, ea propter data eſt lex continentia, quæ Dominum agnoſceret, vt per eam ad memoriam ſemper vocaretur eius, qui tanta cum poteſtate imperauerat, & ſciret manifeſtè ſe imperantis legibus ſubiugatum.* Porrò nihil efficacius ſeuerum ſupercilium depellit, humanitatemque perdocet, quam ea conſideratio, qua quis ſe alterius iugo proſpicit ſubiacere. Quis Centurionem illum Euangelij adeò humanum, & benignum reddidit in infirmantem ſeruulum? Egreditur domo, adit ſalutis Authorem, proſternitur, precatur enixè ſalutẽ ſeruuli, vel vnum verbulum à Domino contendens. *Tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Vnde tanta humanitas Domino Ethnico? Audi illum quaſi rationem reddentem. *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate cõſtitutus.* O quàm humanus in ſuos, qui ſe alteri meminit ſubiacere! Si homo es, & te ſub gladio conſtitutum attentè cernis, cur humanitatem non ebibis? cur infirmanti ſeruulo non attendis? Sanè Dominus matrem ſuam omnium creaturarum Reginam ſub doloris gladio poſuit, vt ex ijs, quæ paſſa eſt, diſceret infirmantibus mederi ſeruulis, vt ſe omnibus dolorum legibus ſubiugatam experiens, non ſuperciliosa, ſed benigna, ſed grata, ſed humana fiat creaturis ſimilia patientibus. Cyril. Matth.

B C D E

Text.

Text. Et erat Anna Prophetiſſa filia Phanuel de tribu Aſſer: hæc proceſſerat in diebus multis, &c.

§. IX.

Chriſtus Dominus à ſenibus viris facilè inuenitur.

IN Saluatoris expectatione ſeneſcentem hãc feminam, & Simeonem contemplatus D. Bern. ſerm. 2. pulcrè dicit. *Hodie placabilis, & Deo placens hoſtia, uirgineis manibus offertur in templo, à parentibus portatur, à ſenibus expectatur.* A ſenibus, inquam, expectatur: etenim maturi mores Chriſtum Dominum facilè inueniunt: Chriſtũ Dominum ſenes amant, illiuſque maximo afficiuntur deſiderio. Dicebat Libellus Aſtronomicus à neſcio quo Chaele exaratus de turture, ſi turtur in lapide nigro, de quo parangones fiunt, nimirũ in Lydio lapide repertus fuerit, is, qui talem effigiẽ habuerit, *à ſenibus diligetur*. Ecce tibi Chriſtus Dominus verè Lydius lapis: lapis, inquã, quo aurei hominum probantur mores, vnà cum turture tẽplum ingreditur, inde iã clariſſimũ nomen prætendens, quòd à ſenibus diligetur, ꝙ eius in amores ſenes inardeſcent. Bernar.

Gen. 42. Senectute grauis Iacob Gen. 42. conuocat filios vniuerſos penè fame enectos, & ait: *Quare pigri eſtis? Ecce audiui, quia frumentum eſt in Aegypto, deſcẽdite illo & emitte nobis.* Cur ſenex penè ſurdeſcẽs primò audiuit de frumento, quàm iuuenes? Nõne hi priùs audire ſolent quicquid noui populo aduenit? Cur non magis de frumento? Vnus D. Ambr. id expendit lib. de Ioſeph cap. 8. diuini frumenti, viuique panis Chriſti preſagiens negotiationẽ in hæc verba. Amb.

A *Citiùs vtique iuniores, quàm ſeniores conſueuerunt audire, cum foris poſiti cuncta circumeant. Sed hanc negotiationẽ priùs ſenex audit, ſed ille ſenex, in quo eſt fidei longæua canities. Prior ſenex intelligit, ſed ille ſenex, in quo eſt venerabilis ſenectus, et ætas ſenectutis vita immaculata.* Porrò panis viuus Chriſtus ſenibus amabilis, à ſenilibus annis, quàm primum requiſitus B inuenitur. O te felicem, cui fides nõ emortua longæuam parit virtutum canitiem, quæ nõ ætas diuturna; ſed cãdida vita reddit canum. Is eris ſenex, qui iuuenilibus ardoribus, puerilibus moribus occultum Chriſtum inuenias manifeſtum, manibuſque ſuſcipias. Abrahamus tres Angelos excepit hoſpitio, vnoque adorato, prandiũ parat, cui ipſe, & Sara mini- C ſtrat: quod ſic Diuus Hilarius, quarto de Trinitate extollit Abrahã tribus viſis, vnum adorauit, Quanta fidei vis, vt indiſcreta aſſiſtentium ſpecie Dominum Chriſtum internouerit, Quis ergo prior Abrahamo Chriſtum prænouit? quis priùs adorauit? quibus coniugibus ante Chriſtus innotuit? Sanè his ſanctiſſimis Abrahamo, & Saræ primũ Chriſtus D ſeſe obtulit cibandum, excipiendũ. Sed & de illis ait textus: *Erant ambo ſenes, prouectæque ætatis.* cap. 18. Ad hæc eleganter monet Philo Iudæus. *Primum omnium Abraham uocant ſacræ literæ, ſeniorem, quamuis maiores eius triplo, et ampliùs longæuiores fuerint, quorum neminem legimus hac fuiſſe appellatione dignatum. Meritò ſanè, nam reuera ſenectus non ex lon-* E *gæuitate; ſed ex multo uirtutis ſtudio ſpectatur.* Quibus maximè ponderãdum eſt, quòd vbi primum Chriſtus hominibus apparuit, illorumque hoſpitio gauiſus eſt, ibi primo ſenectutis honore homines nominantur, ſeneſque dicuntur ob virtutum ſuarum longæuitatem: à qua Gen. 18. Lib. de Abrah.

meon; ſed eam; quæ eſt verè traductio ad veritatis pulcritudinem. Nam cum ei datum fuiſſet reſponſum fore, vt antequam è vita excederet, videret Chriſtum Domini, expectabat fore vt ſpiritualiter cum eo appareret populi conſolatio. Id maximè ponderandum nimirum; *expectabat fore vt cum Chriſto appareret populi conſolatio;* quaſi omnes cõſolationes, omnes delitias & reſpueret, & timeret, quæ ſine Chriſto eſſẽt. Etenim præ oculis habebat populorum gloriolas halantes interitum, aſtabant illi conſolationes toties allatæ populo ſuo a Moyſe, a Ioſue, a Mardochęo, a reliquis Saluatoribus, quàm labiles fuiſſent, quàm citò euaneſcebãt, & quãtas inde calamitates patiebant. Hinc cautus, & timoratus has mundanas glorias, & conſolationes faſtidiens, illam vnam gloriam, & conſolationem in optatis habebat, quæ cum Chriſto Domino populo Iſraelitico promiſſa apparet. Huius ſpe vel ſolum paradiſi nomine perterritum latronem ditabat Dominus a cruce, & delineabat; dixerat enim: *hodie meum eris in paradiſo*, & dixiſſet planè quod ibi D. Aug. ſerm. 119. fuit commentus, nempe *intra paradiſum nequaquam vltra cum Adam viſurus infernum. Nullum illic cibum lethalẽ, nullam iam legem, nullam arborem pertimeſcat. Et ne fortè uerearis, ne tibi aliquis hoſtis, ne antiquus ille latro inſidietur, poſſeſsio tibi illic me in introducente firmabitur.* Et ſanè nulla firma poſſeſſio, nulla ſtabilis conſolatio, nullum bonum ſine timore habendum eſt, niſi quod introducente Chriſto amplectemur. Non eſt in terra paradiſus, non eſt conſolatio ſine lege, ſine lethali ſucco, ſine exercitu hoſtium inuadentium, vnus ille paradiſus, & cõſolatio, nobis eſt expetenda, quæ cum Chriſto nobis apparet, hæc nobis firma erit: reliquæ omnes maximè expauendæ, & exſufflandæ. Hinc gaudio plenus perſonabat Pſaltes 67. *Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium, Dominus in eis*. Iam populorum vera gaudia, & ſolidam, firmamque cõſolationem præſagiens, eo quod Chriſtus gaudio, & conſolationibus aderat. Vt ibi Auguſt. fatur. *Mirificè cum dixiſſet millia lætantium, continuò ſubiecit Dominus in illis, ne miremur quod lætentur, Dominus in illis:* cum quo vno vera omnibus adueniet conſolatio.

D.Aug.

A B C D E (margin letters)

Text. Et Spiritus ſanctus erat in eo, & reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, nõ viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini.

§. II.

Seruorum Dei miniſterium ab ipſius præmij aliqualis largitione ſolet præueniri.

O Quoties, qui Deo ſeruiunt, antequam operis, ſeu laboris cõſumment horam, ſe largitione præmij præuentos vident! Apoſtolica diui lege cautum, non coronabitur, niſi qui legitime certauerit, vt ab eo expectaretur corona, qui certaminis victor arenam reliquerit. Et ecce tibi primus ille Chriſtianus athleta, qui in arenam deſcẽdit, medio in puluere clamat. *Video cælos apertos, & Ieſum ſtantẽ à dextris uirtutis Dei*, quod poſt mille certamina, poſt mille mortes, ſi videret, eſſet feliciſſimus, nondum certamen definiens, & præmium iam gaudens potitur. Meritò Euſeb. Emiſ. inquit. *Vide quantum agat in pectoribus ſeruorum* Act. 7. Euſeb.

norum ſuorũ diuinæ charitatis ardor, quod ſperabatur deſiderijs, oculis demonſtratur. Necdum explet famulus miniſteriũ ſuum, & iam Dominus aperit regnum ſuum. Nondum curſum conſummauit famulus, & coronam non in reliquo repoſitam, ſed manibus appoſitam contemplatur. Præ oculis habet, quod ſi tantum haberet in optatis, feliciſſimus exultaret. Sic præueniuntur iuſti præmio certaminis; ſic ante Stephan. Simeon prius prĕmio dicitur donādus, quā curriculum vitæ cōſummaret, eiuſque oculi videbunt quod multi alij, quia deſiderarunt, in æternum beatur. Quàm verè, tam feliciter Paulus dixit ad Philippenſ. 1. *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.* Vnus mihi Chriſtus & vitæ ratio, & mortis præmium, *quaſi diceret*, ait Guarricus, *vt Chriſtum magnificĕ viuere volo tantum, & Chriſtus eſt præmiũ mortis meæ.* Vide modò quid agat cũ ſeruis ſuis diuina charitas Chriſtus, qui præmium eſt morientium Apoſtolorum, quia Paulo ſperabatur, vt ſuæ mortis corona. Antequā Simeon vita fungatur, antequā mortis vmbram videat, iam illi datur, & quod ſperabatur deſiderijs, oculis demonſtratur. Etenim Simeō accepit reſponſum, non viſurum ſe mortem; niſi prius videret Chriſtũ Domini. Itaque qui poſt mille mortes erat ſperandus, vt præmium illaturum, Simeonis præuenit mortem, & ſe illi videndum exhibet. Quam diuinæ charitatis in ſuos feſtinationĕ S. Ambroſ. verbis ſerm. 6. in Pſalm. 118. ſponſa diuina ſic exprimit. *Ecce hic aduenit ſaliens ſuper mōtes, adhuc ego eũ quæro, et ille iā uenit, adhuc ego ſuffragia capto, & ipſe iam proximus eſt: ego ſuſcitari mihi charitatem cupio, & ad me plus charitatis ipſa feſtinat.* Dixiſſet ferè Simeon ſic præuentus, ſic a Domino præoccupatus, vt medijs ipſis votis, medio in puluere ante occurſus, & certaminis conſummationĕ iam deſiderati Chriſti oſcula prægustaret. Hinc infamat Tertul. Marcionis Chriſtum, qui nulla ſuorum a primordio habita ratione, tandem extremis temporibus venit opem ex tunc ſolum laturus. Etenim ait lib. 1. *Quid de tali medico iudicabis, qui nutriat morbum mora præſidij, & periculum extĕdat dilatione remedij, qui pretioſius, aut famoſius curet! Talis & in Deum Marcionis dicenda ſententia eſt, mali permiſſorem; benignitatis præuaricatorem, quam non ſtatim cauſæ ſuæ exhibuit.* Quaſi præuaricator eſſet bonitatis, qui retardaret auxilium.

In purific. ſerm. 5.

Ambr.

Text. Et venit in Spiritu in templum, & cum inducerent puerũ Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundum conſetudinem legis pro eo. Et ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit.

§. III.

Diuturnis virtutibus maturata expectatio in primis Deo gratiſſima, & homini vtiliſſima eſt.

QVi crediderit non feſtinet, dicebat quondam Iſaias cap. 18. quippe primum, & excellentiſſimũ fidei ornamentum lōngæua, & matura expectatio apparet. Celebres illi credentium Patres Abrahamus, & Sara, qua expectatione fidem ſuam excolerent, tunc maximè declararunt, quando ſenectus ipſa, & lōgitudo temporis, & mortua penè

Iſai. 18.

Gen.

nè membra expectationi prolis in- A terclúdebant aditum, fideles tamen viri gaudebant adhuc filium expectantes. Accipite Diu. Zenon. lib. 2. ſerm. 5. hæc verba dantem. *Ecce prima deuotio libenter excipere quod ſero datur: nam & riſit Sara munus iuuentutis ſubiens in ſenecta.* Non is erat Iudæorum animus nesciens expectare, moræ cuiuſcumque impatiens, vel ad tridui expecta- B tionem furens contriſtatus. Id notatum reliquit Tertull. libr. de patient. *Poſt mannæ eſcatilem pluuiam, poſt petræ aquatilem ſequelam deſperant de domino tridui ſitim nō ſuſtinendo.* O gentem deſperatricem! attendite ad petram vnde exciſi eſtis, ad Saram, quæ dilatam prolem in effœta ſenectute expectabat, & gaudens nimis ſeram & tardam acce- C pit. Generis ſui feliciſſimus Simeon feliciter patriſſat lætans, & exultans accepit, quod illi valde ſerò dabatur, accepit, inquam in vlnis mundi theſaurum, qui longa ſæcula tardatus longiſſima expectatione viri iuſti animum ſtimularat. Vis noſcere expectantis animi conſtantiam, & meritum? Audi Euſebium Emiſſ. *Quem iam ætas de hac ſæculo exire co- D gebat, Dei reſponſio retinebat, mori cupiens mori non poterat dicens, ſcio quia veniet, ſcio quia videbo eum.* Ecce tibi hinc longiſſima tranſeuntia ſæcula, ætas languens, deficientes vires, tædium viuendi pulſabant iuſti viri animum, illinc reſponſio vna diuina illum confirmabat, & hac nutritus victor temporis, ætatis, moleſtiæ ſenectutis quo E ſerius venit, eò gratius accepit infantem. Hæc eſt fidelis animi prima deuotio, libenter excipere, quod ſerò datur: hac placuit maximè Deo feruidus ille Chriſti amator Petrus, qui nimia feſtinatione offenderat. Sic Diuus Auguſtinus tract. in Ioā. 123. Petrum ætate iam, & puluere canum cruci religatum contemplās ait. *Hunc inuenit exitum ille negator, & amator; negando proſtratus, flēdo purgatus, patiendo coronatus. Hunc inuenit exitum, ut pro eius nomine perfecta dilectione moreretur, cum quo ſe moriturum peruerſa feſtinatione promiſerat.* Etenim iuuenili ardore correptus moriente Chriſto, vitam non ſuſtinebat, ſeſe impatiens morti dabat, paratus, ait, ſum in carcerem, & in mortem ire. Qui amantis animi affectus vt nimis feſtini, & properi, ſic nectis illius duriſſimæ gelu penitus aruerunt. Sed lacrymis rediuiui vſque in ſenectam dilati longæui laboris continuatione maturi tandem, quod mele feſtinantes amiſerant mortis præmiū, patienter expectantes obtinuerunt. Nec miror ſic fideles expectatores afficere Deum illum, qui amatrici matri, & immaculatiſſimæ ſponſæ ſe extraneum præbuit, vt ſeram, expectationem, & moroſam omnibus Dei fidelibus innueret. Huc refero illud Irenæi lib. 3. cap. 18. aliàs obſcurum, nimirum. *Propter hoc properāte Maria ad admirabile uini ſignum, Dominus repellēs intempeſtiuam feſtinationem dixit:* Quid mihi & tibi eſt, mulier? Vbi velim expendere quod præproperam feſtinationem præmens etiam a matre ſibi chariſſima, & inſcia offendere ſeſe alienat, illique ſe præripit itutus ad eos, qui lōgiſſimam expectationem ſuſtentant. Hinc arguttiſſimè Euſeb. Emiſ. expectantis Simeonis glorias exemit. *Cum parentes Chriſti, ait, puerum Ieſum in templum inducerent, ut ſecundum conſuetudinem legis pro eo facerent, occurrit ſenex: brachia extendit, & parentibus ait: Mihi eum date, mihi debetur.* Cur tibi a ſuis parentibus dandus diuinus puer, ò bone ſenex? Cur virgineis brachijs theſau-

Zeno. Tert. Euſeb. Auguſt. Iren. *Habentur in Homiliario.*

theſaurum eripis, vt tuis ſenio confectos vlnis ſuſtentes? Cur tibi debendus Dei, & Virginis filius vnigenitus? Sanè, quia in eius expectatione arent membra, mihi debetur meritò, qui expectans conſenui, ærumnoſamque, & longiſſimam vitam eius deſiderio ſuſtento: ſcio, ſcio ingenium pueri, qui vt longæuos expectatores recreet, ſe amantiſſimis parentibus eripit, mihi eum date, mihi debetur. At nimis feſtinantium pericula maximè cauebit, qui immaturam Aſaelis mortem 2. Regum 2. meditabitur. Is dum nimis currit in victoria, occiſus eſt: de quo D. Paſcaſ. lib. 5. in Thren. ait. *Aſael curſor erat velociſſimus tanquā vnus ex capreis, quæ morantur in ſyluis: neſciens veloces animi motus patientia, & grauitate temperare. Vnde dum velocius ſequitur hoſtem, ictus vulnere deperijt.*

Text. Et dixit, nūc dimittis ſeruum tuū Domine ſecundum verbū tuum in pace. Quia viderunt oculi mei ſalutare tuū.

§. I. V.

Chriſti Domini aduentu tempeſtiua et matura mors fidelibus apparuit.

CYgneum Simeonis cantum in templo intrantis D. Greg. Niſſ. examinans hæc fatur. *Quàm beatus ille ſacer ad ſacra introitus, per quem ad uitæ terminū maturauit!* Et pulcrè dixit, *maturauit:* vt matuīū, & tempeſtiuum moriendi tempus à Chriſti Domini aduētu præſagiret. Enim verò ligni excisionem maturam prędocēs Cat. c. 3. 1. ait. *Hanc atq; aliam materiam omnem cùm effodies, luna* In Cat. Cat.

Baeza in Euang. Tom. 1.

A *decreſcente eximito poſt meridiem ſine uento auſtro, tunc erit tempeſti ua.* Quod etiam cauit Cicero lib. 1. de Diuinatione in hæc verba, *arbores, ut hiemali tempore cum luna ſimul ſeneſcentes, quia tūc exſiccatæ ſunt tempeſtiuè cadi putentur.* Sic vbi Synagogæ luna côſenuit, vbi obſcurū lumen ſuū minui cœpit, orto Chriſto Domino, maturior, & tempeſtiuior B hominum ſectio cœpit apparere. Quando ſua excellebat Synagoga accretione, ò quam acerba mors, quam dura, carcer pro carcere erat, Infernus pios viros etiā ad tempus nō torquebat, ſed captiuos tenebat, eſfloreſcebat adhuc lignū illud generis humani peſtis. At decreſcente Synagoga vitæ arbor apparuit hominibus edenda, cōtinuoq. morta- C les cuncti ad ſectionē, ad placidiſſimam mortē maturuerūt. Eoq. mors gratior iuſtis veniet, quò tempeſtiuior, quò ruptis corporis huius carceribus in libertatē filiorū Dei euolādum erit. Hinc elegāter Timoth. Ieroſol. Chriſto tēplū ingreſſo Spiritum ſanctum ſic facit ad Simeonē loquentem. *Surge ſenex, quid dormis, matura citò, præſto eſt, qui te ab-* D *ſoluet: excute necrotephia, funereaſque ſindones, præpara ſepulchrum, adeſt, qui te miſſum faciet: uenit Emmanuel.* Et vix poſt natum Chriſtum, poſt Synagogam ſeneſcentem potuerit pius homo meliori exhilarari nuntio, quam eo, qui funereas illi faces præferret. Cur non obiret lætās maturam, & tempeſtiuam mortem, qua ſucciſus æternæ ciuitati E erat addendus? Qua cum luna ſeneſcens ſucco venenatæ arboris exſiccato, tempeſtiuè ſuccidebatur, ædificio diuino reponendus? Plane Cyrill. Ieroſol. medio è mortis puluere ſic per Simeonis ora effingit ſibi mortalem hominem loquentem. *Exultat Adamus Chri-* Timo. Hier.

ſtum per Simeonem eiuſmodi oratione alloquens: Nunc dimittis ſeruum tuũ, Domine nunc ab æternis illis vinculis me abſoluis, nũc à corruptione me eripis, nunc ab omni mærore me expedis. Quæ luna creſcente exciduntur arbores, corruptæ fœtent, & à vermibus corroſę perſtrepunt; ſicq; Synagoga vigēte, & corruptio, & vermis vigebat, & carcer erat, & horror habitabatur inferni, & gemebundi Sācti lōga ſuſpiria edebant. Modò decreſcente Luna, Synagoga ſeneſcēte, tu Domine, dum appares, dum Synagogā minuis, exiccas viridantis arboris venenum, acerbitatem, corruptionē, vincula, ſuſpiria mortis tollis, vt tempeſtiuè, & maturè ſciſſi homines per mortem, non ad carcerem, & corruptionem; ſed ad gloriā. & immortalitatem euolemus. Aiebat olim Plinius, lib. 28. cap. 1. *Ex omnibus bonis, quæ homini tribuit natura nullum melius eſt, quàm tempeſtiua mors.* Hæc ſolùm accidit hominibus poſt Chriſtum, cuius gratia maturi iam, et tempeſtiui excidimur aptandi in tabernacula æterna. Iam meritò dicat Beda. *Multum felix videbit mortem carnis quicumque Chriſtum Domini prius oculis cordis videre ſategerit.* Qui maturè, & tempeſtiuè mortem obire cupis, lunares tumores excute; te bonis temporalibus eripe, Chriſtũ intuere, quo vno lætans poteris mortē oppetere. Heu quàm acerba mors erat ante aduentum Chriſti! Geneſis 12. Abrahā totus pauidus dicebat vxori ſuæ apud Ægyptum. *Scio quòd formoſa ſis mulier, futurũ itaque, vt cùm te videant Aegyptij, dicant, iſta eſt vxor eius, & occident me: dic igitur, ſoror eius ſum.* Quid ais, ò bone ſenex, ſi ſoror tua dicatur Sara, rapietur in fœdum Aegyptiorum coniugium? Rapietur forſan, ait ille, ſed ego viuam? adeò mortem expaueſcebat, vt præ

Plin.

Bed.

Gen. 12.

A illa contemneret pudicitiam vxoris. Vbi pulcrè Chryſoſt. hom. 32. *Quia nondum mortis erat ſoluta tyrannis, propterea in adulterium conſentit iuſtus, & quaſi ſeruit adulterio in mulieris contumeliam, vt mortem effugiat. Erat adhuc terribilis facies mortis, nondum erant æreæ portæ confractæ, nondum erat aculeus eius hebetatus.* Quæ omnia effecit Chriſtus, ex B quo mors apparuit facilis, & dulcis. Quod ſi tibi ſcrupulus eſt, quod dicatur Abraham, vt mortem fugeret, pudicitiam vxoris contempſiſſe, pulcrè ſe expedit ab hoc nodo Chryſoſtom. orat. de S. Bernice, & Proſdoco, vbi Abraham ſapientiam ex hoc facto commendat. Quia cùm pudicitiæ periculum ſemper inſtaret, & cùm haberetur Sara vxor, ſiue C ſoror; & inſuper adderetur periculum vitæ, ſi vxor putaretur, è duobus malis euenturis, alterum ſapientia ſua impediuit, nimirum cædem, quòd hanc æſtimauerit maius eſſe peccatum. Et quidem commonebat; dic quòd ſoror mea es, potius diminutionem procurabat peccati, quod grauius eſſet in adulterio, & homicidio perpetrato, in D ſuper oſtendebat quàm metuenda eſſet tunc mors, at poſt Chriſtum nihil eſt morte ſuauius. Paulus ad Philipp. 2. *Sed et ſic immolor ſupra ſacrificium, et obſequium fidei veſtræ, gaudeo, et congratulor vobis, idipſum autem et vos gaudete, & congratulamini.* De quo D. Chryſoſt. modò citatus ait. *Quid ais? moreris, ò Paule, & ad ſocietatem volu* E *ptatis homines aduocas? Non equidem morior, inquit, ſed ad meliorem vitam aſcendo. Vt igitur homines magiſtratum inuntes plurimos latitiæ ſibi ſocios, ac participes ſibi futuros adſciſcunt; ſic & Paulus ad mortem pergens, gaudij ſui conſortes futuros vocabat.*

Chryſoſ.

Phil. 2.

Text.

Text. Quod paraſti ante faciem omnium populorum, Lumen ad reuelationem gentium, & gloriã plebis tuę Iſrael.

§. V.

Chriſtus Dominus uniuerſitati hominum proficuus naſcitur, non vni tantum populo.

SImeonis in vlnis Chriſtus Dominus apparet qualis à Malachia olim decantabatur, dum ait: *Orietur uobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius.* Sol, inquam, iuſtitiæ nimirum, non perſonarum acceptor; ſed qui in omni gente, quæ timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Quam explanationẽ vt à D. Petro inſinuatam accepit Ambr. verbis non ſemel allatis lib. 1. offic. *Magnus,* inquiens, *iuſtitiæ ſplendor, quæ alijs potius naſcitur, quam ſibi, communitatem, & ſocietatem noſtram adiuuat.* Non tam lucerna in templo Chriſtus Iudæis illuxit, ſed Sol in medio cælo communitatem hominum indifferenter illuminauit, paternum ingenium imitans, qui Solem ſuum facit oriri ſuper iuſtos, & iniuſtos. Sic lætabundus Simeon exultat, quòd de ſub modio Synagogæ exeat fulgentiſſima Saluatoris lux ante omnium populorum faciẽ micatura. Id quod eleganter expendit Diu. Hilar. dum explicabat illud Matth. 5. *Nemo accendit lucernam & ponit eam ſub modio, & non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita:* quaſi ibi innueretur, quod lumen hoc diuinum non vni Synagogæ dandum, vt paruis illius terminis maneret concluſum,

Mal. 4. — Act. 10. — Ambr. — Matt. 5.

A quod vniuerſitati hominum ſufficeret: *Synagogam,* ait, *dignè Dominus modio comparat, quæ ſuſceptos fructus intra ſe tantum receptos certum modum dimenſæ obſeruantiæ cõtinebat. Ciuitatem, carnem quam aſſumpſerat, nuncupat, quia ut ciuitas ex uarietate, ac multitudine ciuium conſiſtit cohabitantium, ita in eo per naturam ſuſcepti corporis quædam uni-* B *uerſi generis humani congregatio continetur.* Non Synagogæ modio includendum naſcitur ſalutare lumẽ, imò anguſtias dimenſæ obſeruantiæ fugiens, ſeſe in ciuitatem efformat carnem ſubiens, vt vniuerſi generis humani congregationem cõtineat, vt vniuerſitati populorum ſuo proficiat lumine.

Sic Deus vniuerſitatem amat, ſic C pluribus optat eſſe communis, vt nec cibum, vt aiunt, ſibi gratum ſumat, niſi fuerit hominum multitudini proficuus. Rectè id notauerat, quæ dixit Cant. 2. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia.* Ad hæc Bern. ſer. in Nat. Virg. *Etſi iuſtus germinat ſicut lilium: ſed nõ ad lilium ſponſus paſcitur, nec in ſingularitate complacet ſibi.* Quantumuis ſit D lilium iuſtus, quantumuis floridus, ſi vnus eſt, ſi ſolus eſt, diuinæ non ita placebit voluntati, quæ vnum, & inuictiſſimum, & omnibus floridum virtutibus deſpexit Adamũ, vt vniuerſitati conſuleret, etſi peccatorum tenebris inuolutæ. Ait enim: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium,* &c. Mulier ergo pro bono adijcitur Adamo: mulier, inquam, quæ peccati labe affecit mũ- E dum: Quomodo pro bono additur iſta mulier? Pulcrè id dubitat, & explicat D. Ambr. lib. de Parad. c. 10. *Si igitur uiro culpæ author eſt mulier, quemadmodum pro bono uidetur adiecta? Verùm ſi cõſideres, quia Deo uniuerſitatis eſt cura, inuenies plus pla-*

Hilar. — Cant. 2. — Bern.

cere Domino debuiſſe id, in quo erat cauſa vniuerſitatis, quàm condemnandum fuiſſe illud, in quo eſſet peccati. Ecce tibi iuſtus homo virtute floridiſſimus, quia ſolus non probatur Deo, præ amore vniuerſitatis, & multitudinis.

§. VI.

Antiquos ſeruos quando Deus ob peccata illorum à cæleſti gloria eliminat, aliqua temporali gloria, antiqua illorum ſeruitia munerat.

NAſcitur Sol iuſtitiæ, vt lumen omnibus inferret nationibus, & gloriam Iſraeli inderet, quando enim Iſrael cæcus in tenebras exteriores ceciderit, non tamen à Deo ſuo omninò inglorius abibit. Etenim is eſt Deus, qui ſeruum aliquando fidelem, poſtea rebellem, & perniciosum non inglorium relinquat; ſed cùm à cæleſti excludat gloria, humana illum, & mundiali gloria muneret. Sic populo exoſo, & reprobato hâc in mundo ſingularem gloriam dedit, vt ex illo naſceretur Rex gloriæ Chriſtus, vt ſacerdotio, templo, ciuitate, lege, & fide priuatus immensè gloriari poſſet de carnali cognatione cum Dei filio. Hoc iuſtitiæ diuinæ ingenium præſagierat reprobus ille Saul, cũ audita reprobante ſentẽtia ad mundialem hunc honorem cõfugit. Ait enim 1. Reg. c.15. *Peccaui; ſed nunc honora me coram ſenioribus populi mei.* Quaſi hoc neceſſum eſſet in quauis reprobatione, manere reprobato qualecunque ſuffugium, nimirũ mundialem honorem, popularemq. fauorem, quo munerarentur antiquata ſeruitia. Quod prſtitit Deus etiam Iudæ omnium reproborum nequiſſimo, etenim eò ſpectabat fauor ille tãto proditori exhibitus à Domino menſa

1. Reg. 15.

A vltima. *Cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ.* Ioan. 13. Cur Iudæ præ omnibus panis porrigitur Dei manu intinctus? Nil tale Petro, nil tale chariſſimo diſcipulo, ſed hoc fauore, & honore horario miſer ille ab æterno prandio excluditur. Vnde Cyril. Alex. lib. 11. in Ioann. c. 16. inquit. *Proditor non erubuit charitatem Chriſti, contempſit honorem, &* B *gratiam eius abiecit.* Sanè maximus erat honor à ſummo creaturarum Imperatore exhiberi panem illum diabolici furoris viro; ſed qui aliquando fideliter ſeruierat, non permittit Deus a ſe inglorium omninò abire. Id eleganter expendit Diuus Bern. in Caino ita poſt reprobationem ſuſpirante. Gen. 4. *Omnis qui inuenerit me, occidet me; ſic occidendum* C *ſeſe cauſabatur infelix tanquã pro magno beneficio habiturus, ſi prohiberetur occidi. Quod & factum eſt.* O miſer, qui his gloriolis muneratus ab æterna illa beatitudinis gloria patitur exilium. Planè Deus vt ſummè miſericors neſcit ſeruum inhonorũ repellere. Quò reſpexit Tert. lib. 4. contra Mar. vbi de aſcitis Moyſe, & Helia in Thaboris gloriam locutus D ait: *Tradidit Deus filio diſcipulos nouos, oſtenſis priùs cum illo Moyſi, & Helia, in claritatis prærogatiua: atque ita dimiſſis quaſi iam & officio, & honore diſiunctis.* Similiter eiecturus primos illos Paradiſi incolas Gen. 2. *Fecit ei Deus tunicas pelliceas.* Non enim conſueuit Deus à ſe ablegare ſeruos in hac vita omninò inhonoros, & nudos. A quo non longè abeſt E Moyſes Bercepha de Parad. p. 1. c. 28. inquiens. *Cùm itaque nudati iam, tum illi pudore afficerentur, non erat conſentaneum diuinæ miſericordiæ, nudos prorſus eliminare à Paradiſo.* Sic ille.

Ioan. 13.

Cyril.

Bern.

Text. Et dixit ad Mariam matrem eius. Ecce hic poſitus eſt in ruinam, & in reſurrectionẽ multorũ in Iſrael, & in ſignũ, cui contradicetur.

§. VII.

Chriſtus Dominus eos impugnat, & conterit, qui tenebroſis moribus cæcutiunt, filijs autem lucis benedictionem impertitur.

QVò noctuis Sol durior exiſtit, eò gratior lynceis apparet oculis; ſic fulgentiſſimus iuſtitiæ Sol Chriſtus tenebricoſos homines valde oſtendit; filios autem lucis maximè illuſtrat. Quod pulcra allegoria expendit D. Cyrill. hom. Epheſi habita, dum pernoctanti Iacobo Deũ reluctari conſiderat, illique hæc dicere. *Dimitte me, iam enim aſcendit aurora.* Tunc ſic Cyrill. *Chriſtus luctatur, & pugnat aduerſus eos, qui velut in nocte, et tenebris verſantes caliginoſum cor poſſideant. At verò cum illis non pugnat, qui ſunt in luce, ſpiritualemque auroram in mente habent.* Væ illis, quorum oculi obtenebrati ſunt, quippe offendent ad lapidem pedem ſuum, viuo, & angulari lapidi Chriſto incidentes miſera contritione peribunt. Infelix ille proditor Iudas Magiſtrum vẽditurus exiuit, & notanter Ioan. c. 13. edixit: *Erat autem nox,* vt cæcam eius animi noctem exprimeret, tenebricoſumque illius cor induceret. Continuò ad illum Chriſtus Dominus, *Quod facis, fac citius.* Quę verba vt comminatoria, durumque, & crudele duellum halantia egregia explicat ſimilitudine idem Cyrill. lib. 9. in Ioann. c. 17. *Quemadmodum ſi uir fortis, aduerſus* A *quem quiſpiam feratur; ipſe verò uiribus ſuis fretus dicat magna uoce, quod facis, fac citius, ut meæ dexteræ uires experiaris.* Sic hoſtes in ſe armatos exagitare ſolent viri fortiſſimi: eia agite, concurrite, meum ferrum expectat mors impatiens, quod ego poſſim, quàm mea dextra valeat, experiemini. His etiam caliginoſa corda Chriſtus Dominus exagitat armatus B in viros tenebroſos durus debellator aduerſus eos, qui nocturna cæcitate verſantur.

Tom. 6. Conci. Epheſ. c. 5.
Gen. 32.
Ioan. 13.
Cyrill.

Vos Iudæos compello, qui vt tenebroſi, & cæci Chriſtum Domini lapidẽ angularẽ incurriſtis, ſic miſerè lapſi duriſſimam ab illo contritionem eſtis paſſi, at cùm primũ tenebris excluſis, lux veritatis animos veſtros irradiet, erecti in nouã ſpem, C cæleſtem benedictionem hæreditabitis. Sit huius veritatis illuſtrator Tertul. lib. de Trinit. vbi dictam Iacobi nocturnam luctam ſic examinat. Quare Iacob, qui ad tenendum hominem, cum quo luctabatur fortior inuenitur, & benedictionem ab eo, quem detinebat, poſtulat, quia iam Lucifer oritur? Ideò poſtulaſſe reperitur, quoniam præfigurabatur D contentio hæc inter Chriſtum, & filios Iacob futura, quæ in Euangelio dicitur perfecta. *Contra hunc enim hominẽ colluctatus eſt populus Iacob, in qua colluctatione potentior populus eſt Iacob repertus, quippe cùm aduerſus Chriſtum iniquitatis ſuæ victoriã ſit conſequutus, quo in tempore propter facinus, quod admiſit, inceſſu fidei propria, & ſalutis claudicare grauiſſimè* E *incertus, & lubricus cœpit, qui quãuis ſuperior dãnando Chriſtum repertus; eget tamẽ ipſius miſericordia, eget tamen ipſius benedictione.* Ecce vobis ex quo ad hunc lapidẽ viuum pedẽ ſuum Iacobea proles offendit, miſerè incedere, & in ſalute claudicare cœpit, & quantumuis in Chriſtum

Tert.
Gen. 32.

Text. Et erat Anna Prophetiſſa filia Phanuel de tribu Aſſer: hæc proceſſerat in diebus multis, &c.

§. IX.

Chriſtus Dominus à ſenibus viris facilè inuenitur.

IN Saluatoris expectatione ſeneſcentem hãc feminam, & Simeonem contemplatus D. Bern. ſerm. 2. pulcrè dicit. *Hodie placabilis, & Deo placens hoſtia, uirgineis manibus offertur in templo, à parentibus portatur, à ſenibus expectatur.* A ſenibus, inquam, expectatur: etenim maturi mores Chriſtum Dominum facilè inueniunt: Chriſtũ Dominum ſenes amant, illiuſque maximè afficiuntur deſiderio. Dicebat Libellus Aſtronomicus à neſcio quo Chaele exaratus de turture, ſi turtur in lapide nigro, de quo parangones fiunt, nimirũ in Lydio lapide repertus fuerit, is, qui talem effigiẽ habuerit, *à ſenibus diligetur*. Ecce tibi Chriſtus Dominus verè Lydius lapis: lapis, inquã, quo aurei hominum probantur mores, vnà cum turture tẽplum ingreditur, inde iã clariſſimũ nomen prætendens, quòd à ſenibus diligetur, ꝙ eius in amores ſenes inardeſcent. — Bernar.

Gen. 42. Senectute grauis Iacob Gen. 42. conuocat filios vniuerſos penè fame enectos, & ait: *Quare pigri eſtis? Ecce audiui, quia frumentum eſt in Aegypto, deſcẽdite illò & emitte nobis.* Cur ſenex penè ſurdeſcẽs primò audiuit de frumento, quàm iuuenes? Nõne hi priùs audire ſolent quicquid noui populo aduenit? Cur non magis de frumento? Vnus D. Ambr. id expendit lib. de Ioſeph cap. 8. diuini frumenti, viuique panis Chriſti præſagiens negotiationẽ in hæc verba. — Amb.

A *Citiùs vtique iuniores, quàm ſeniores conſueuerunt audire, cùm foris poſiti cuncta circumeant. Sed hanc negotiationẽ priùs ſenex audit, ſed ille ſenex, in quo eſt fidei longæua canities. Prior ſenex intelligit, ſed ille ſenex, in quo eſt venerabilis ſenectus, et ætas ſenectutis vita immaculata.* Porrò panis viuus Chriſtus ſenibus amabilis, à ſenilibus annis, quàm primum requiſitus

B inuenitur. O te felicem, cui fides nõ emortua longæuam parit virtutum canitiem, quæ nõ ætas diuturna; ſed cãdida vita reddit canum. Is eris ſenex, qui iuuenilibus ardoribus, puerilibus moribus occultum Chriſtum inuenias manifeſtum, manibuſque ſuſcipias. Abrahamus tres Angelos excepit hoſpitio, vnoque adorato, prandiũ parat, cui ipſe, & Sara mini-

C ſtrat: quod ſic Diuus Hilarius, quarto de Trinitate extollit Abrahã tribus viſis, vnum adorauit, Quanta fidei vis, vt indiſcreta aſſiſtentium ſpecie Dominum Chriſtum internouerit, Quis ergo prior Abrahamo Chriſtum prænouit? quis priùs adorauit? quibus coniugibus ante Chriſtus innotuit? Sanè his ſanctiſſimis Abrahamo, & Saræ primũ Chriſtus

D ſeſe obtulit cibandum, excipiendũ. Sed & de illis ait textus: *Erant ambo ſenes, prouectæque ætatis.* cap. 18. Ad hæc eleganter monet Philo Iudæus. *Primum omnium Abraham uocant ſacræ literæ, ſeniorem; quamuis maiores eius triplo, et ampliùs lungæuiores fuerint, quorum neminem legimus hac fuiſse appellatione dignatum. Meritò ſanè, nam reuera ſenectus non ex lon-* — Gen. 18. Lib. de Abrah.

E *gæuitate; ſed ex multo uirtutis ſtudio ſpectatur.* Quibus maximè ponderãdum eſt, quòd vbi primum Chriſtus hominibus apparuit, illorumque hoſpitio gauiſus eſt, ibi primo ſenectutis honore homines nominantur, ſeneſque dicuntur ob virtutum ſuarum longæuitatem: à qua

canicie antiquus ille dierũ Chriſtus amat inueniri, talibuſque ſenibus gaudet publicari, & manifeſtari. A

CAPVT X.

De Christo domino ad Aegyptum fugiente: deque innocentium puerorum ſtrage.

Ex Matth. 2.

IAm ternio ille diuinus, Ieſus, Maria, & Ioſeph Bethleem, & Ieroſolymam reliquerant, & Nazareth apud ſuos degebant, quando Herodes, vt diuinum puerũ caperet, in omnes furit Bethleemiticos infantes. Quorum ſatellites iã imminent, & Ioſeph de Angeli monitu, de nocte conſurgens cum ſanctis pignoribus vſque in Ægyptum peregrinatur. Interea Herodiani milui in immerentes pullos furioſi aduolant, quicunque biennium non explent crudeliſſima morte vitam ingrediuntur immortalem. Sic innumeri agniculi maturant ſequi diuinum agnum, qui poſt puerorum necem, iterum conſulente Angelo, ab Ægypto reportatus Galileã adiit, vnde cum parentibus Nazareth remeauit, & Nazaræus vocatur patrio vocabulo. B

Text. Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph dicẽs, ſurge & accipe puerũ, & matrẽ eius, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi vſque dum dicam tibi, futurum eſt enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

§. I.

Glorioſum eſt quicquid propter delenda peccata ſubitur.

ECce vobis cæleſtem ducem vix vtero materno ſoluit, & in arenam deſcendit, primò vagitu armatos in ſe exercitus prouocat. Quid tunc? audebit in armatos hoſtes puer tenellus? furẽtem Regem medio expectauit in ſtadio? Sed ſunt cælites qui conſulant fugam. Proh dedecus! fugiendum eſt ſummo Imperatori? Chriſtiana militia à fuga dedicanda? Dixiſſet Tertullian. lib. de fuga in Perſ. *Cùm duces fugiunt, quis de gregario numero ſuſtinebit ad gradum in acie figendum ſuadere? Pulcrior eſt miles in pugna prælio amiſſus, quàm in fuga ſaluus.* Nihilominus Ieſus fugit, et in ipſa fuga ſpecioſior, & pulcrior apparet; etenim nil magis decorũ, & pulcrum, & glorioſum, quàm id quod in peccatorum medicinam ſubitur. Tert. C

Is erat pſalmi tertij titulus: *Pſalmus Dauid dum fugeret à facie Abſalonis filij ſui.* Stupet Chryſoſt. quòd fugienti Imperatori decantentur pſalmi, non enim fugitiuos ſolent cantilenæ celebrare. *Quando laude dignus eſt qui fugit? quando dignus eſt habitus exul, cuius nomen inſcriberetur? fugitiuos ſcriptis literis perſequuntur, non honorant inſcriptionibus. Sed diſce, ò frater, cauſam inſcriptionis, & animam tuam confirma, in tuto colloca. Fugiebat filium ſuum Dauid quoniam caſtitatem fugerat, quia è præcepto Domini fugitiuus, exulque fuerat, propterea filium fugiebat.* Quæ glorioſior? quæ honoratior fuga? Sanè pulcrior fuga hæc Dauidi, & glorioſior extitit, quàm omnium inimicorum victoria. Fugæ, quæ Dauid à Deo defecit, hæc fuga ſatisfaciebat, inde nimis Pſal. 3. Chryſ. D E

in

in fuga decorus, pluſque fugitiuus quam victor decãtari debuit. Sanè, quia homo a Dei præcepto fugitiuus, exulque fuerat, quia fugam meditatus Adam abſcondit ſe, ideò par uulus Ieſus fugit Herodem Regē, propterea fugitiuus Ægyptum petit. Quæ maior gloria Imperatoris, quàm militum fugis mederi? quod maius decus in Saluatore, quam ob probroſam hominis fugam ſatisfacere Deo?

Chryſol. Miratur D. P. Chryſol. quòd Euangeliſta diuini pueri fugam ſcriptis celebret. *Quid ſibi vult*, ait, *Euãgeliſta, quòd hæc ſcribit ad memoriam ſempiternam? deuoti militis eſt Regis ſui tacere fugam, referre conſtantiam, virtutes loqui, tacere timores, aperire fortia, infirma reticere, aduerſa delere, prædicare victorias*. Verùm ſapientior Euangeliſta timores, fugam æterni ducis decantat, & hominum commendat memorijs; ſed eos timores, & eam fugam, qua fugitiuus homo antiquæ ſuæ defectioni remedium apponit.

Theod. Id eleganter expendit Diuus Theodotus Antiſtes Ancyrenſis hom. contra Neſtorium, ſic fatus. *Nos à pto Domino aufugimus, ad vſum paradiſi delicias acceperamus; ſed legem violantes, & infeſto hoſti morem gerentes, ex honore excidimus, & in terreſtrem hunc locum fugitiui illius ſerui vitio depulſi ſumus. Quid ergo, numquid mea tarditas pulcherrima huius poſſeſſionis, quæ homo eſt, iactura afficiet? Abſit, nefas enim erat, vt inuidias gratiam Domini ſuperaret. Ecquid igitur Dominus facit? adiungit ſe fugitiuo*. Et rectè adiungit ſe fugitiuo, vt fuga ſua fugitiui dedecus eliminet, ſic fugæ fugam opponens, & fugitiuos reſtaurat, & gloriæ pondus immenſum ſibi parturit.

Glorioſum equidem eſt, dignumque ſummo Deo quicquid hominum medetur peccatis, quicquid ſeruorum redintegrat confuſiones. Quid vilius; quàm prima illa pelliceа zona, quæ peccatores excepit? Quid hac veſte magis inglorium? magis indecorum? ſed ſub illa protoplaſti caſtigantes peccata, ſic glorioſi, ſic decori apparuerunt oculis Creatoris, vt inde inter alia, ineſcatum diuinum Verbum quaſi ambitioſè decreuerit ſimile pelle indui, qua hominum deleret peccata. Ait enim textus ſacer: *Fecitque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas*, & ait, *ecce Adam quaſi vnus è nobis factus eſt*. Expende verba, vilis, & indecorus ſaccus, ſub quo Adam caſtigabat peccatum, eam reddebat ſpecioſitatem, qua ſe ipſa diuinitas iactaret, quam ſibi Deus ipſe aſſumere decreuerit. Gen. 3.

Tert. Sic Tertul. li. 2. contra Marcion. capit. 25. *Spes Adamo ſalua eſt, dicente Domino, ecce Adam quaſi vnus è nobis factus eſt de futura adlectione hominis in diuinitatem*. Et nihil viderat Deus in Adamo, quo al iceretur præter opprobrium ſacci, ſed illud opprobrium, quo peccata ſoluebantur, quo opprobrio, quo ſacco nihil glorioſius, nihil diuinius, nihil Deo dignius. Vnde benè monet citatus Theodotus. *Ne igitur curationis modum in contumeliam vertas, neque improperes Medico, ſi in corporis humilitate conſtitutus tuam operatus eſt ſanitatem: Deus enim nihil ignominioſum ducit, quod humanam ſalutem conciliare natum eſt*. Non ignominioſa fuga; ſed glorioſa, quãdo illa hominum a Deo fugæ, & defectiones curantur, honorificentiſſimum dedecus, quod peccatorum radit dedecora. Quis iam faſtidiat opprobria, quibus improbitati medetur? Quis non amabit ignominiam, qua pulcrior Deo, & ſpecioſior redditur. Theod. Hom. 2.

Text.

Tex. Qui conſurgens accepit puerum, & matrem eius nocte.

§. II.

Summus obedientiæ gradus exercitus à Ioſeph: qua obedientia primũ incolumitatis omen accepit Chriſtus.

DEbiliſſimus apparitionis Angelicæ modus, is eſt, qui fit per ſomnium, hoc tamen iubentis tenui argumento, nimirum in ſomnis monitus Ioſeph euigilat pariturus. Et antequam per nocturnas tenebras videre poſſent, capit diligens iter, imparatamque profectionem ingredi minimè timet. Cæca eſt obedientia omnium perfectiſſima, ante obedire tentans, quàm præceptum examinet oculorum trutina. Aperti ſunt Adamo oculi poſt eſum ligni, ò vtinam ſacra illa caligine obtenebrati manerent, qua ante tranſgreſſionem obedientes Deo nec videbant lignũ. Et apertio oculorum, & inobedientia apparuerunt ſimul, vt ſuſpecta ſint lumina illi, qui voluerit Deo perfectè obedire. Huius rei ignara aſtantia Deo Seraphin apud Iſaiam cap. 6. alis duabus faciem obnubilabant ante ictum oculi obedire parata. Vnde Ioan. 11. Vix Domini intonuit vox Lazarum a ſepulcro reuocans, *& ſtatim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata.* Ad hęc Ambr. lib. de fide Reſurr. *Comprehende, ſi potes, quemadmodũ clauſis oculis iter carpat, vinctis pedibus gradum dirigat; virtute enim diuinæ præceptionis operãte, natura ſuũ non requirebat officium, non iam ſuo ordini; ſed diuino nutui ſeruiebat: agebatur priùs, quàm parabatur inceſſus.* O vos felices, qui ſic præceptis paretis diuinis! Feliciſſimus omnium ternio iſte diuinus, Ieſus, Maria, & Ioſeph, mortis latebat ſub imagine, ſomno ſepultus, hacque mortali in vmbra Angeli vocem excipiens, nocturnis tenebris, clauſis oculis iter carpit, non ſuo ordini naturæ, ſed diuino paret nutui, agebatur priùs, quàm parabatur inceſſus, ante iſtæ oculi conſurgit, vt viam arripiat.

(Ioan. 11.) (Ambr.)

Hinc pueri diuini iter auſpicatiſſimum, hinc incolumitatis ſuæ omẽ euidentiſſimum accipitur. Recogitare licet duo obedientiæ lumina Abraham, & Iephte, qui proprijs non pepercerunt filijs, verùm filia Iephte ſub obedientis patris gladio vitam amiſit; at Iſaac Abrahamides ſub gladio patris nouæ felicitatis, & incolumitatis acquiſiuit auſpicium. Cur id? Sanè Abraham Geneſ. 22. *de nocte conſurgit* filium ligaturus; Iephte triginta dierum inducias remiſit filiæ, quibus meditetur ſortem acerbiſſimam. Viuat ergo Iſaac, & moriatur Iephtea proles, *quod,* ait Anaſtaſius Nicænus, quæſt. 36. *permiſit Deus, eos, qui tunc erant, & qui poſteà futuri erant erudiens, tutò quidem Deo vouere, & vt conuenit, citra moram autem, & cum fide, & gaudio implere promiſſum.* Igitur non moratus Ioſeph, non poſt triginta dies, non poſt diem; ſed media noctis caligine dans pignora vitæ, diuini pueri incolumitati feliciſſimo cõſuluit auſpicio, illumque morti quamprimùm eripuit. (Gen. 22.)

Text.

Text. Et ſeceſſit in Ægyptum, & erat ibi vſque ad obitum Herodis, vt impleretur quod dictũ eſt à Domino per Prophetam dicentem: ex Ægypto vocaui filium meum.

§. III.

Occulti hoſtes palàm trahendi ſunt ab ijs, qui vincere cupiunt.

LAtent ſæpiſſimè hoſtes, nigriſq. incluſi latibulis ruinam minitantur, & excidium, hinc mille a callidis militibus ſtratagemata fiunt, vt hoſtilia omnia pateſcant, lucemque videant. Huc ſpectant quandoque ſimulatæ fugæ, qua ſimulatione decepti egrediuntur occulti, & qui latendo fortes, in luce pigreſcunt, & miſerè ſuccumbunt. Pulcrè D. Bern. ſerm. 17. in Cant. in iuſtorum victorijs ponderat illud, *ſepties in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit;* inquit, *reſurgit; ſi tamen cadat in die, vt ſe cadere videat, & cecidiſſe ſciat.* Quaſi dicat, in eo ſita eſt iuſtorum victoria, quòd a latebris eruant inimicos in lucem: non patiuntur occultos hoſtes, tela occultè latentia perquirũt, faciuntque vt clareſcant die, vt palã fiant, ſicque victorias mille reportãt ab inimico. Quod militare ſtratagema, vt doceret dux Chriſtus, ſeceſſit fugiens in Ægyptum, vt ſimulata fuga patere faceret inimicum. Ita acutè notauit D. Chryſol. ſerm. 150. *Bellicoſus quando in bello fugit, artis eſt, non timoris; Deus quando fugit hominem Sacramenti eſt, non pauoris; potẽs quando ſe ſubducit infirmo, inſequentem non pauet; ſed foris producit, vult enim in aperto vincere, occultum ſe nõ patitur inire conflictum, qui mandare ſæculis vult triumphum.* Heu quoties clamabat ille liberari ab occultis; nec clamaret, ſi latente ſub hoſte nõ pertimeſceret cõflictum: eò quidem timendus magis hoſtis occultus, quò minus latentia tela retundere quimus. Qui triumphum amat, ſi ſapit, occultum non patiatur certamen, hoc anxiè procuret, vt tela noſcat, vt hoſtes videat, vt aperto Marte, media in luce certamen ineat. Induamur arma lucis, iuxta Apoſt. monitum, vt palàm traductis hoſtibus, nulla timeamus latibula. Sic dux ille fortiſſimus Ieſu Naue triumphum ſine Sole ſuſpectũ habens, non priùs confecit hoſtes, quam lõgiorem certaminis a Deo, ſtante Sole obtineret diem. Quod animaduertens Petrus Commeſt. cap. 9. dixit. *Videns Ioſue ſolem deſcendentem, timens ne beneficio noctis euaderent hoſtes, clamauit ad Dominum, Sol ne mouearis.* Timeamus & nos latentes inimicos, & clamemus ad Dominum, vt cõceſſa luce, patentibus latebris, non ab occultis feriamur, ſed apertum agamus de hoſtibus triumphum.

Bernar. — Chryſol. — Ad Rom. 13.

§. IV.

Nihil inundatio Verbi orbis conditoris aduentum in Ægyptum, & in mundum repræſentans.

TAndem aliquãdo in Ægyptum deſcendit Verbum patris, Verbum, inquam, illud, a quo omnia, & in quo omnia, & per quem omnia, Cuius opera ab initio cæli & terræ condita ſunt, & aquæ in maria fuerũt coarctatæ, vt terrena decora pullularent. Id quod Ægyptus celebri ſui Nili inundatione quotannis repræſentabat; ſed præſtat id ex Anaſtaſ. Sinaitæ verbis lib. 3. Hexaemer. hic tranſcribere, quod haud ingratum, & iniucundum lectori crediderim

derim futurum. *Illud, ait, eſt admirabile in aſcenſu aquarum in Aegypto, quibus eſt operta obſcuratione et infertilitate, & ſuffocatione ipſius terræ: quod non in menſe, aut diebus ortus in carne in Bethleē, & apparitionis Chriſti; ſed poſt dies natales, & apparitionis, ac illuminationis operitur, & obtenebratur aquis, & caligine terra Aegypti. Quando autē Chriſtus Deus lux mundi natus eſt, & ex præſepi Bethleem in Aegyptum cum ſua matre fugiente ab Herode verſatus eſt: ſtatim terra Aegypti detegitur, deponit tenebras, exuit caliginem erroris, Solis iuſtitiæ lumen induit. Recedit autem & recurrit Nilus in Aegypto in diebus menſium Decembris, & Ianuarij: incipit fluere menſe Iunio. & per eum totum, & poſt ipſum creſcit, nempe Iulio, in Auguſto autem, & toto Septembri inſtar maris inundans Aegyptum facit nauigabilem; quæ erat arabilis. Incipit autem decreſcere in Octobri & Nouembri, in menſe autem Decembri, & toto Ianuario redditur priori alueo. Quando ergo ante Chriſti ortum eam viderimus triſtem, & caliginoſam & infertilem, & in profundo ſubmerſum: deinde poſt Chriſti ortum, & eius præſentiam in omni loco Aegypti, ſtatim fieri receſſum; & terram ornari, geſtiri regiones, denſari paludes, agros germinare, & vicos tanquam ex profundo aquarum detectos, & in altum elatos, & aquas congregatas in ſuis congregationibus earumque foſſas, et fluuios. Planè intelligamus, quando hæc fieri viderimus in Aegypto, quod Verbum Dei incarnatum ipſum erat, quod in principio eſt architectatum creaturam cæli, & terræ, ipſum in Aegypto verſatum eſſe in carne, & cū eam vidiſſet tenebroſam, & à maligno ſuffocatam, clamauit ex poteſtate tanquam Deus ſicut aquis mundanis, ſic Aegyptijs aquis dicens quotannis vſque ad conſummationem poſt Nili aſcenſum, congregetur aqua quæ eſt ſuper faciem vniuerſæ terræ Aegypti in congregationes ſuas, rurſum appareat terra, vt qui iam ſpiritu erroris increparit, & eos ex Aegypto expulerit; nunc autem in tempore eius aquas fecerit reſtagnare, vt & ei, et nobis reuocet in memoriam, quod ipſe eſt mundi conditor, qui eam à tenebris, et errore liberabit.* Sic Anaſtaſius pulcrè & luculenter.

A B C D E

§. V.

Laboribus, et ærumnis Chriſtiana infantia alitur, et nutritur.

VIde qualia cunabula excipiant puerum diuinum; moleſtia itineris, peregrinatio apud extraneos; indiga paupertas, Ægyptus Hebræorū maſtix recens natum Deum affligunt. Talibus incunabilis neceſſum eſt adoleſcat infantia Chriſti, de quo D. Leo ſerm. 3. de Epiph. ait, *Fugit in Aegyptum Dominus vbi Hebrææ gentis antiqua fuere cunabula.* Et quidem paruulus Iſraelitarū populus Ægypto exceptus miſera ſeruitūte, ærumnis, fameque ita adoleuit, vt adoleſcere ſolent puerili delicioſis agitati cunabulis, dulcique paſti lacte nutricum. Sūt ſunt viro iuſto, & Chriſtiano ærumnæ, fames, pericula, labores, optima omnium cunabula, optatiſſimæ nutrices, quibus aluntur, & maximè adoleſcunt in vitam. Leo.

Non longè abeſt ab hac excogitatione D. Baſil. a quo monemur, vt ieiunia quadrageſimalia, *tanquam veteres nutrices libenti animo omnes excipiamus.* Ecce tibi ieiunij fames, qua affligimur, a Baſilio nutrix habetur, cuius ſinu excepti ab infantia coaleſcimus in perfectos vires, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Sed cur dicitur vetus, & antiqua Baſil.

nutrix

Chryſ. nutrix? Id ex Chryſoſt. ho. 1. de Pœnit. placet haurire, qui hominem primum a Deo creatum in paradiſo cõſtitutum conſiderans ait. *Illico Deus frænum ei ieiunij manibus impoſuit, uelut piæ amabilique matri cõmittens.* Nil magis parenti optimo præ oculis, quam recens natum filium optimę nutrici alendum committere. Sic Deus, qui recenter a ſe conditi hominis curam habebat, optimam illi nutricem procurãs ieiunium ab eſu arboris indixit, velut piæ, amabilique matri natum committens. In fame, & labore meliora cunabula demonſtrans fore adultis filijs. Hinc Baſil. monet, vt ieiunia tanquam *veteres nutrices excipiamus*, & adeò vetus, & antiqua nutrix ieiunium, vt illud fuerit inuentum ad enutriendum, & alendum primum hominem, qui natus eſt iuſtus in mundo.

Nulla incunabula, nulla nutrix robuſtiores, & grandiores reddunt homines iuſtos, quàm fames, quàm dolores, quàm moleſtiæ, quàm perſequutio. Et ſanè hinc Tert. lib. aduerſ. Gnoſt. innocentes pueros demiratus inquit. *Infantes teſtimoniũ Chriſti ſanguine litauerũt, pueros vocem, qui crucem clamãt?* Nil puerile, nil paruulum in eis, qui perſecutionem patiuntur, hoc præ cæteris habent moleſtiarum cunabula, dolorum nutrices, paſſionem quamcumque excipiant, ſtatim reddunt perfectiſſimum virum. Quæ Chriſtianorum cunabula præſagiebat Moyſes

Deut. 33. Deut. 33. dum inquit. *Lætare Zabulon in excitu tuo, inundationem maris quaſi lac ſuges, & theſauros abſconditos arenarum.* Sic amari ſæculi fluctus, perſecutionum tempeſtates lactabunt Chriſtianos, vt illis adoleſcant in vitam, quemadmodum tenelli infantes adoleſcere ſolent nutricum lacte.

De Phœnice alite, quæ ſeſe in ſęcula accenſis renouat flammis, ait D. Zeno ſerm. de reſurr. *Sepulcrum nidus eſt illi, fauilla nutrices, cinis propagandi corporis ſemen.* Quid mirum, ſi Chriſtiani in cinere & cilicio, in ieiunijs, & mortificatione nutriamur, alamur, educemur? Zeno.

Text. Tunc Herodes mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infra, ſecundum tempus, quod exquiſierat à Magis.

§. VI.

Nulla ætas, nulla fragilitas à cæleſti excluditur brauio, poſtquam Deus infantili ſe aptauit ętati.

QVis cùm cęleſtem gloriam audit brauium, ſperet a lactentibus obtentum iri? Si a violẽtis rapitur cælum, quomodo ab his rapietur, qui a primis non excedunt vngulis? Sanè quamuis arduum ſit cælum, quamuis violentiam patiatur, nulla eſt ætas, nulla infirmitas, quæ æterno gloriæ brauio obtinendo non ſit apta. Eliſæus. 4. Reg. 4. puellulum viuificaturus ſe ſupra illum arctauit, *poſuitque os ſuum ſuper os eius, et manus ſuas ſuper manus eius.* Quid hoc? Acutè D. Cyprian. Epiſt. 59. *Illic ęqualitas*, ait, *diuina et ſpiritualis exprimitur, quòd pares, et ęquales ſint omnes homines, quando à Deo ſemel facti ſunt, et poſſit ętas noſtra in incrementis corporum non ſecundum Deum habere diſcrimen.* Hęc ille, vt conuinceret in quauis infantia reperiri manus, quæ æquè præripiãt brauium beatitatis. Sed poſtquam

quam Verbum Dei membris ſe infantilibus aptauit, oſque ori impoſuit, manuſque implicuit manibus, iam ipſi tenelli infantes non tam currunt, quàm præcurrunt, vt brauium capiant. Ita D. Leo ſerm. 2. de Epiphan. *Chriſtus Dominus ante uſũ linguæ poteſtatem verbi tacitus exercebat, & quaſi dicebat, ſinite paruulos venire ad me, vt diſceretur, neminem hominum diuini non eſſe capacem Sacramenti; quando & illa ætas apta eſt martyrio.* Infans Verbum impedimenta tollebat, vt poſſint illi appropinquare infirmi etiam infantuli: efficiebat Verbum, vt infantile caput, & infantilia membra paria, & æqualia ipſi verbo viderentur, vt æquè in ſtadium deſcenderent, & inde exirent purpuraſcentibus corollis ditati.

Sed expendo illud, *ſinite paruulos venire ad me,* ad ſummum ſperabatur ab infantibus, vt ad Verbum rude iam donatum venirent, verùm ipſi ardentiores proſiliunt in ſcamna, & Verbi diuini præcurrunt certamen. Veniebat aliquando Verbum *ſaliens in montibus, tranſiliens colles:* quem ſic ſalientem, & tranſilientem mirata ſponſa ait apud

Amb. Ambroſ. ſerm. 9. in Pſal. 118. *Ego dixi, veni, ille ſalit, & tranſilit,* feſtinior, & properantior accedit, quam ſperabatur. Ecce vobis illi parem modò referunt gratiam tenelli infantes, ille dicit, ſinite paruulos venire ad me, hi tranſilientes ætatem currunt, & præcurrunt Deum infantem. Accipite in præſenti Petri

Cel. Cellenſis ſales lib. de Panibus c. 8. vbi hæc fatur: *Quodammodo præcurrunt primitias tuas, Chriſte, primitiæ noſtræ. Præcurrunt re vera moriendo ante te; ſed non præcurrunt veniendo ad regnum ſine te. Ad portam te ſuſtinebunt, quia cuſtodes niſi te uiderint, ianuas cæleſtes non reſera-*

A *bunt. In paſſione igitur ſanguinis, non in poſſeſſione beatitudinis agniculi paſtorem ſuum præcedunt. Si autem præcedunt, quomodo verum eſt ſequuntur agnum quocumque ierit? Vtrumque tamen verum eſt, quod & præcedunt, & ſequuntur; præcedunt in morte, ſed ſequuntur in reſurrectione. Prius currere cœperunt, ſed in curſu ſubſtitere.* O vos felices infantes, qui antequam

B noueritis patrem, aut matrem, & ſpolia cepiſtis Damaſci, & tyrannorum exercitus ſuperaſtis. O ſummi ducis tyrones ipſum ducẽ ante itæ auſi extra puerilem chorũ ſaltaſtis, vt Angelorum choros exciperetis! Vt veniretis ad ipſum, Verbum latens clamabat; vos præcucurriſtis, & præripuiſtis arma, & hoſtem eliminaſtis. Quid plura? efficiebat hoc

C diuinitatis manus ſuppoſita infirmis, & infantilibus manibus.

Iſaias dicit, *filius datus eſt nobis, paruulus natus eſt nobis: & vocabitur nomen eius admirabilis Conſiliarius, Deus fortis.* Pulcrè Cypr. ſerm. de Nat. expendit illam nominum coniunctionem, nimirum Conſiliarius Deus. *Quod ſi diuinis conſilijs obuiauerint tentamenta, et liberas mentes*

D *ad carnales, reuocauerint appetitus, adeſt Deus fortis, nec ſpem ponat homo in homine, nec in brachio carnis ſuæ confidat quia qui uicit mundum, victoriam ſuis militibus promittit.* Vbi Deus conſulit paruulos, & infirmos, vt veniant, vbi paruulus in præſepio reclinatus conſulit nuditatem abiectionem, pugnam cum mundo, proſiliamus in arenam paruuli, &

E infirmi lacertis infirmitatis noſtræ non fidentes, ſed diuinis ſuppoſitis manibus, ipſe qui conſulit Deus eſt, fortis, qui infantilibus infirmis inditus manibus pares Deo in fortitudine reddit infantes, vt queãt victoriã ab hoſtibus reportare. Os ori infantili, & manus manibus infantilibus

bus imponit Deus, vt cõſtet eiuſdem Dei eſſe, nobis dicere, & in nobis idem facere. Quod acutè notat Tertul. lib. 2. contra Marcion. *cap. 2. Et dixit Deus fiat, & factum eſt, vt tibi totus Deus commendaretur, & dicere & facere.* Quaſi dicat, Deus in Gen. dicebat, & omnia fiebãt: dixit Deus, fiat lux, & facta eſt lux, germinet terra, veſtiatur plantis, ditetur theſauris, *et factum eſt ita*, vt iam inde ſciremus ipſius eſſe, & dicere, & facere, & vocare ad brauium, & noſtrũ brauium facere. Nemo quidem nec infans vnius horæ ineptus eſt ad cœleſtia decora reportanda, poſtquam Deus impoſuit os ori, & manus infantilibus manibus.

Tert.

Text. Tũc adimpletũ eſt quod dictũ eſt per Ieremiam Prohetam dicentẽ. Vox in Rama audita eſt, ploratus, & vlulatus multus. Rachel plorat filios ſuos, & noluit cõſolari, quia nõ ſunt.

§. VII.

Martyres non habent patrem ſuper terram; ſed cæleſtis patris cenſentur filij.

Fleuiſſet Iacob tot filiorum ſanguinem, qui cum vnam videret filij polymitam tunicam ſanguine conſperſam Geneſ. 37. *Sciſſis ueſtibus indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tempore noluit conſolationẽ accipere.* Cur ergo innocentium puerorum cædes a luctu tanti patris non commendatur? Cur Iacobi luctu, & lacrymis dimiſſis, Rachelis apud Bethleem defunctæ Bethleemiticos pueros parentantes exponuntur lacrymæ? Non patrem in tenebris habent Chriſti Domini martyres, eo ipſo quod pro Chriſti nomine decũbunt, nõ terreni; ſed cæleſtis filij cẽſentur patris. Accipite pulcrum in Machabæis exemplum, qui vnius matris voce in generoſam ob fidem patriam mortem occubuerunt armati. Tunc ſic D. Cyprian. lib. de exhort. ad matr. *Nec vacat myſterio quod in paſſionibus ſola cũ liberis mater eſt. Martyres enim, qui ſe Dei filios in paſſione teſtantur, iam non niſi Deo patre cenſentur ſicut in Euangelio docet, nec vocaueritis patrem in terra, vnus enim eſt pater veſter, etc.* Quid illuſtrius ad rẽ præſentem? etenim ſola Rachel mater in cæde infantium illorum ſanguinem rigat lacrymis, vt iam inde notarentur Chriſti martyres, qui vnius cæleſtis patris, & nomen habent, & hæreditatem. Deut. 32. dicit Moyſes. *Exultate gentes cũ populo eius, et adorent eum omnes filij Dei, quoniam ſanguinem filiorum ſuorum vlciſcetur.* De quo D. Chryſ. in Pſalm. 95. ait. *Eos, qui traditi ſunt vt viles, et abiecti, filios appellat Deus, et tanquam filios vlciſcitur.* Dixiſſet etiam, & vt filios in paternum euocat regnum. Hinc D. Iren. lib. 3. c. 18. dum Deum operantem omnia commemorat, ſic ait. *Occultè quidem, ſed potenter omnia manifeſtat, quoniã occulta manu expugnabat Amalech propter hoc et pueris eripiebat qui erant in domo Dauid, ut eos præmitteret in ſuum regnum.* O Dei ingenium, & efficaciam, metebantur quidem pueruli Herodis falce; ſed non tam erat meſſis tyranni, quàm ſummi Dei liberalitas, & magnificentia, qua infantes patri Dauid eripiebat, terrenæque hæreditati, vt abſcisso terreno patre, filij Dei naſcerentur, cæleſteque regnum hæreditarent! Vnde D. Chryſ. apud Lippomanum meritò ait. *Tranſmittit infantes*

Gen. 37. Cypr. Chryſ.

fantes infans Chriſtus ad cælum, noua xenia patri primitias fructuum exhibet genitori. Quaſi iam nouis his pignoribus inciperet apparere cæleſtis pater. Sanè modo mirabili & inuſitata ratione diuinus infans, *dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, qui ſimul ex ſanguinibus, & Deo nati ſunt*. Etenim pro Chriſti nomine effuſus ſanguis ſemen eſt Tertulliano, quo Deo patri filij chariſſimi generamur.

Libr. de fuga in perſ.

§. VIII.

Lamentabile maximè eſt, quod quis in tenebris degat eo tempore, quo alij luce fruuntur.

CVr Rachel Bethleemiticos pueros filios ſuos nuncupet? difficilis quæſtio viſa eſt multis, non illis, qui metonymiam didicerunt, qua Bethleem tantæ feminæ celebrata cineribus Rachel ambitioſè dicitur. Inſuper in Romanorum ſtrage non immeritò ibi tumulatus D. Petrus induceretur lugens filios ſuos. Neutrum placet Orig. qui Beth'eemiticos infantes a Lia ſatos animaduertens, eò refert Rachelis luctus, quòd cōſobrinis pro Chriſto occiſis, filij maneant in hac miſera vita. Et ſanè nihil lacrymis, altiſque ſuſpirijs dignius, quā vbi tot adepti ſunt lucis & ſalutis vſuram, quòd te manente in tenebris tua ſalus maneat ſub lite. Hoc amarè flebat Rachel plorans filios ſuos, quia non ſunt, nimirum occiſi, quando conſobrini occiſione corporis mercantur cæleſtem vitam. Sic Origen. *Quomodo Rachel plorat filios nō ſuos? Imò adeò plorat, quia filij ſui digni non ſunt habiti, qui pro Domino morerentur*. Res ſanè lacrymanda Racheli, & cæteris vniuerſis contribulibus, quòd ſub vmbra legis præmantur eorum filij, quando Bethleemitici infantes ſempiterna ſuffunduntur luce, quod his ad ſalutem ereptis, illi maneant ſub infirmitate gemebundi.

Orig.

Matth. 9. vt Chriſtus Dominus curaret paralyticum ait. *Remittūtur tibi peccata tua*, & ſtatim, vt inimicorum ora concluderet ait paralytico, *ſurge, tolle grabatum tuum*. Quid hoc miraculo diuinius? Quid lætius & peccatoribus, & infirmis? Nihilominus notat Euangeliſta, *videntes autem turbæ timuerunt*. Peccatorum remiſſio, ſanitatis reſtitutio, res erat non timoris, ſed gaudij, ſed lætitiæ, & turbæ timent, & meritò timent. Rem explicat D. Hilar. *Domini virtutem turbę timent; magni enim timoris eſt res, non dimiſſis à Chriſto peccatis in mortem reſolui*. Etenim paralytico animæ, & corporis a Chriſto Domino obtinente ſalutem, magni timoris res eſt, quòd cæteri peccatorum vinculis adhuc manerent obſtricti. Meritò, inquam, timent turbæ, dum ſub peccati infirmitate morti appropinquant, eo præcipuè tempore, quo vident tantam a paralytico obtineri ſalutem. Magni inſuper timoris res eſt, ſi tu maneas in peccatis illis præcipuè temporibus, quando alij innumeri Sacramentorum beneficio ſpem ſalutis æternæ potiuntur. Hinc ego crediderim, reprobos a filijs Dei maximè diſtingui, quod aliquando notauit Geneſ. capit. 4. Vbi filiorum Dei genealogiam illuſtrans dicit. *Seth natus eſt filius, quem uocauit Enos, iſte cœpit inuocare nomē Domini*, quæ verba hac periphraſi Chaldæus elucidat contrario prorſus ſenſu: *Tunc in diebus eius inceperunt filij hominū ut non orarent in nomine Domini*. Ecce tibi filius Seth, qui fuit Dei, dum Dominū inuocare incipit, filij

In edit. Complu. ad Pereiram.

homi-

hominum, hi ſunt filij Cain reprobi ab oratione, Deiq. inuocatione deſiſtunt. O clariſſimum (ſi quod eſt) reprobationis inſigne! ſi quando alij cæleſtibus inhiāt, Deique beneficijs fruuntur, tu peccatis incumbas, nilque aliud quęras, quàm tuorum deſideriorum carnalium pabula vi'ia.

Sanè Domino diſcumbente Bethaniæ, acceſſit Magdalena vnguentum afferens, Dominique liniuit caput Matt. 26. *Tunc abijt vnus ex duodecim Iudas Iſcariotes ad Principes, & ſacerdotes.* Pulcrè hinc D. Chryſoſt. hom. de prod. Iud. illius totam cauſam proditionis auſpicatur his verbis. *Tunc*, inquit, *abijt. Quid igitur tunc eſt? Ante proditionis tempus acceſſit meretrix vas alabaſtrum manibus portans, & vnguentum Domini ſupra caput effudit. Grandem fidem, multam reuerentiam, mirādam correptionem oſtendit. Paulò ante meretrix, ſubitò pudica proceſſit, & profundis obruta peccatis portum ſerenitatis agnouit, & quando lupanar exiuit, diſcipulus gehennam intrauit; quando illa mercedem ſui corporis abdicabat; tunc iſte pretium magiſtri ſanguinis poſtulabat; quando illa obſculabatur pedes, vt ſuſciperetur, tunc iſte Domini labia oſculabatur, vt proderet.* Hæc ille.

Matt. 26.

Chryſo.

Text. Defuncto autē Herode, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Ægypto, dicens, ſurge, & accipe puerum, & matrē eius, & vade in terrā Iſrael.

§. IX.

Chriſtus Dominus in Aegyptum fugiens infantium ſanguinem iaculatus eſt, quo Herodem hoſtem interimeret.

Baeza in Euang. Tom. 1.

A Tritiſſimum illud Parthorum ingenium, qui fugientes mirò modo inimicos expugnabant, de quibus Ouidius 1. de Arte:

Tergaque Parthorum, Romanaque pectora dicam.
Telaque ab aduerſo quæ cauit hoſtis equo.
Quid fugis, vt vincas?

Iam nunc Chriſtus Dominus, vt B Tyrannum deuaſtet, fugam parat, & fugitiuus, ò quam in hoſtem pernicioſa contorquet iacula? Quæ iacula? Puerorum innocentium ſanguinem, quo nihil pernicioſius, vt prorſus deſtruatur tyrannus. Nullus in orbem terrarum nocentior, quàm Antichriſtus, nullus in Deum magis temerarius, totius religionis excidium, & pietatis. Contra cru- C deliſſimum hoſtem hunc, quæ putatis a verbo Dei tela parari? quæ iacula acui? Sanè duorum ſanctorum ſanguinem. Sic Tert. lib. de anima ca. 78. Enoc, & Elias, *morituri reſeruantur, vt ſanguine ſuo Antichriſtum extinguant.* Sagittis quidem venenatior, & velocior ſanguis innocens euolat in tyrannorum perniciem, ardentes globi ab æneis machi- D nis fulgurati etſi exitiales; etſi murorum contritores, tamen plūbei ſunt, & nimis tardi præ innocentium effuſo ſanguine. Nonne è decem illis plagis quę Ægyptum vexauerūt, primus omnium apparuit Nili ſanguis? Et quis ſanguis? Aug. in decem præcept. Decal. ſic fatur. *Iuſto Dei iudicio factum eſt, vt de illo fluuio ſanguinem biberent, in quo infantium He-* E *bræorum ſanguinem fuderant.* Itaque ſanguis infantium ab Aegyptijs in Nilo effuſus, primus in tyrannorum perniciem euolauit. Nec ocyor inueniri potuerat ſagitta infantium innocentium ſanguine, quam Chriſtus Dominus in crudeliſſimum hoſtem contorquet. Quippe, vt au- Auguſt. tom. 2.

X thor.

thor eſt Euſebius Hiſtor. Eccleſ. libr. 1. cap. 8. Herodes antea feliciſſimus fortunatiſſimuſque Rex ſtatim ab innocentium ſanguine eas excepit plagas, quibus miſerrimè viuens æternæ mortis duriſſimos cruciatus prægustaret. Vt iam Parthice pugnanti Chriſto meritò concinamus, quod D. Laurentio Prudentius vates pulcrè concinnauit. Pruden.

Sic dimicans Laurentius
Non enſe pracinxit latus
Hoſtile; ſed ferrum retrò
Torquens in authorem tulit.
Dum Dæmon inuictum Dei
Teſtem laceſſit prælio,
Perfoſsus ipſe concidit,
Et ſtratus æternum iacet.

Etenim infans Chriſtus dum fugit, innocentium ſanguine madidum hoſtile ferrum retrò in tyrannum torquet, quo miſerè confoſſus ipſe qui laceſſiuerat, æternũ excruciandus iacet. Sic ſæpe tela tyrannorum in authores ſuos ſolent retundi, quorum miſeram conditionem exprimit Iſaias cap. 47. dum inquit. *Impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt: & redundans fluctus eius in conculcationem, & lutum.*

Procop. Ad hæc Procopius ſingulariter ponderat impiorum ſibi ipſis pernicioſa cõſilia. *Fluctuationem patiuntur maris inſtar ſe ipſos vlciſcentes, quod quos fluctus ad littora trudit, aſſiduè parit quidem, ſed eorumdem reflexionem rurſum pati cogitur, non aliter ac iſti.* Vidi ego ſæpiſſimè furentis maris fluctus rapidiſſimo curſu ferri, quaſi iam iam terram eſſent voraturi; ſed tunc indita vi in mari reflectentes crebro verbere, ſaxiſq. abruptis illud concutere. Sic impij nihil niſi tempeſtates vomunt, rapidiſſimos cõmouent aduerſus innocentes fluctus, qui in authores ſuos retuſi miſera illos labefactant ruina.

A *Textus*. Defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri.

§. X.

Ira Dei quando in vnum peccatorem deſæuit; omnes illi propinquos aliquando pertranſit.

B SEra diuini numinis vindicta, diu colligit iras peccatorum correctionem expectans: at quando puniturus Deus in mediam proſilit extermінij terrã, omnia morte replet, non ſibi in vnius morte videtur ſatisfacere. Sic Abach. 2. impium alloquitur. *Circumdabit te calix iræ Domini.* quæ verba exponens Theoph. pulcram ſimilitudinem addit aiens. *Abac. 2.* Theop.

C *Gyrum duxit ſuper te poculum dexteræ. Quid verò eſt gyrum duxit? hoc eſt, circumtulit, quod æquè atque cyathus in ſympoſio ad omnes compotatores tranſit, ſic diuina ſeſe vltio gerat.* Etenim in plebeis conuentibus, nunquam honoratiori poculum miniſtratur, quin ſimul per circunſtantes omnes, & cyathus, & poculum ſuperducatur. Sic calix iræ diuinæ,

D ita ſuper vnum effunditur peccatorem, vt aliquoties ad omnes ſimiles pertranſeat indignatio. Id nouerat Moyſes Exod. 32. quando iraſcenti in populum Deo ſibi iam præcauens aiebat. *Aut dimitte illis hanc noxam; aut dele me de libro vitæ.* Ecce tibi; ſi Deus poculum delet, ſe etiam delẽdum meditatur, ait Rupert. *Quare? videlicet, quia ego homo peccator ſum;* *Exod. 32.* Rup.

E *ſi enim non eſt apud te propitiatio; ſi iudicium apud te eſt ſine miſericordia, conſequitur, vt me de libro tuo deleas.* Nouerat Moyſes irati Dei ingeniũ, cuius vltio non ad vnum; ſed ſicut cyathus in ſympoſio, ſiue in conuiuio ab honoratiore ad omnes compotatores tranſit; ſic à nequiore, vt

aſſolet

aſſolet ad omnes ſimiles diuina pertranſit indignatio. Cauendum ergo maximè tibi eſt, ne impio à Deo puniendo appropinques, ſi eodẽ verbere refugis vapulare. Theod. q. 50. in Gen. miratur, quod omnes homines etiam pijſſimi filij Seth perierint diluuio generali. Quæ tanti rigoris cauſa? Cur non magis dedit pœnas ſolus peccator? Sanè, *Delere ſobolem Cain voluit Deus, & quia piorum tribus illi permixta erat, obit; ſupplicij fuit particeps.* Lõgiſſimis loris à Deo peccator vapulat, & fieri poterit, vt propinqui omnes vel vitio, vel loco, eodem verbere feriantur. Caue tibi ab impiorum conſortio, & prçcipuè caue cum impiũ calice irç Dei noueris inebriari: tunc enim circumducitur calix, & forſan tibi appropinquabit. Meritò impius Herodes diris cõtuſus verberibus malitiæ ſuæ pœnas luit, ſed Herode defuncto vide quid Angelus inferat, *defuncti ſunt enim qui quærebãt animã pueri,* quaſi neceſſum foret, quòd Dei verber prçter tyrannum multos alios, & ſocios, & propinquos ſimul affligeret.

Theod.

Tex. Qui conſurgens accepit puerum, & matrẽ eius; & venit in terram Iſrael.

§. XI.

Chriſtus Dominus etiam gloriatur, quod Aegyptijs conuerſatus, liber, & immaculatus ab Aegypto exierit: adeo damnoſum eſt religioſis viris cum ſæcularibus commercium familiare.

O Quam exitialis eſſe ſolet viris pijs cum impijs, & peccatoribus quantumcunque honeſta familiaritas, & conuerſatio! Inde apud D. Ambroſ. Pſal. 40. Pater æternus vnigenitum ſuum extollit, quod in-

Ambr.

A ter peccatores conuerſatus à peccatoribus exierit ſine macula. *Vnde dicit pater, filius meus es tu, ego hodie genui te, hoc eſt, generationis meæ in tẽ priuilegium recognoſco, quã nulla macula potuit inquinare peccati: inter peccatores verſatus es, peccatum pro omnibus factus es; ſed nullus vſus potuit ad te trãſire peccati; ita inter peccatores verſatus es quaſi inter Angelos verſareris.* B Quis ergo ſibi blãdietur, quod acquiret id, in quo Dei filius ſe maximè iactat, & de quo pater in filio gloriatur? Dignũ ponderatione, & prçdicatione patris, quod Verbum diuinum inter peccatores verſetur quaſi inter Angelos, Ægyptijs familiaris ab Ægypto exeat liber, & immaculatus, eodemque innocentiç cãdore, quo introiuit. Nul-C lus ergo homo præſumat hanc ſibi Dei Verbo dignam laudem: ſi enim mundanis ſit familiaris hominibus, ſi Ægyptios profanos adeat, ſancta licèt, & iuſtiſſima cauſa, haud facile ſe expedit illorum laqueis, imò niſi ſibi caueat, miſerè ſe in ruinam obligari ſentiet.

Id quod ſub eleganti Iſraelis ad Ægyptum deſcendentis exemplo e-D docet D. Cyril. lib. de adorat. in ſpiritu. Etenim Meſopotamiam dura inuadẽte fame Gen. 42. *viſum eſt filijs Iacob vtile, vt proficiſceretur ad Aegyptios. Profectionis cauſa erat emere alimẽta, & nulla alia erat.* Quæ iuſtior? quæ honeſtior cauſa poſſet excogitari? Sed ò vices humanæ cõditionis! Ægyptum ingreſſi Proregem adeunt, noſcunt fratrem, per-E funduntur gaudio, a Rege tractãtur humanè, alliciuntur, vt famelica relicta terra, etſi a Deo promiſſa, illic velint diuites, & ſaturi commorari. *Itaque Aegyptiorum dux quietem, & delitias illis promiſit, et currus inſuper addit, vt demulceret eos, opinor, quibus deſcendere graue erat. At*

Cyril.

Gen. 42.

illi deſcenderunt cum tota domo ſua, et vbi in Aegyptum venerunt ſperabant poſt hac euaſuros ſe laborem, quem domi pertulerant, præſentiumque voluptatum ſenſus eis dulcis erat. Verũ tempore procedenti ignominioſum ſeruitutis iugum ſubijt illa olim à patribus generoſa, & libera multitudo. Ecce tibi qualem mercedem, & lucrum ex Ægyptiorum familiaritate ſanctorum filij reportarint. Quis iam non B ſibi à profanorum familiaritate cauit? Coguntur ſanè filij Dei, vel penuria rerum familiariũ, vel quauis alia iuſta cauſa mundanos, & peccatores adire, à quibus humaniſſimè excepti, & munerati ſenſim alliciũtur, & obligantur. Et quibus graue erat ad mundana negotia, & otia deſcendere, iam nõ tam deſcenſum quàm condeſcenſum putantes, & C condeſcendunt, & deſcendunt, & gaudent muneribus, & obſequijs peccatorum à laboribus, & penurijs, quas domi pertulerant liberari. Sed proh dolor! Tempore procedẽti miſerè Ægyptiorum irretiti laqueis, captiua gemit vitiorum verbere effecta anima, quæ in libertatem filiorum Dei fuerat creata. Vnus filius Dei naturalis Aegyptum in- D greditur, & ab Aegypto cum velit, exiet liber & immaculatus, & vtinã ex hoc ſuſpectæ nobis eſſent omnes peccatorum familiaritates.

Textus. Audiens autem, quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre ſuo timuit illò E ire.

§. XII.

Timendum maximè & fugiendum viro iuſto quicquid priſtini ſpeciem affert.

A Vdierat Ioſeph, defunctos eſſe omnes diuini pueri hoſtes; nihilominus cùm audit, Archelaum filium Herodis regnare, illum fugit ſaluti conſulens diuini infantis. Non ſecurè habetur Deus, vbi adhuc perſeuerat filius quicunque ſit priſtini inimici. Enim verò qui lethalem peccati hoſtem fugiſti, quẽ vt fugeres, multa pœnarum ſuſtinuiſti certamina, caue tibi à quouis priſtini inimici filio, ſi vis in anima Deum ſeruare. Dauid 2. Reg. c. 11. ſitiens concupiuit Bethleemiticæ ciſternæ aquam, illamque ſibi à militibus allatam ſtatim à ſe proiecit, & effudit, *& libauit eam Domino.* Ad hæc Eucherius. *In ſacrificio quippe Domini aqua effuſa conuerſa eſt, qui culpam concupiſcentiæ mactauit per pœnitentiam reprehenſionis ſuæ. Qui ergo quondam concupiſcere alienam coniugem nequaquam timuit, poſtea etiam, quia aquam concupiſſet, expauit.* Sic ſancti ex priſtinis periculis fiunt cauti, vt quicquid illius ſpeciem refert, fugiant, & expaueant. Concupiſcentiæ ſuæ lethalis expertus Dauid mala ſic laborauit, ſic fleuit, ſic ſe caſtigauit, vt poſtea etiam aquam, quia ex concupiſcentia fuerat, fugerit & expauerit. O ſi hoſtilia animæ tela dolore, & labore repuliſſemus, quã maneremus cauti, vt ab omni eo, quod illorum præferat damnum, effugiamus. Suſanna pudiciſſima femina, vt balneo lauaretur ingreſſa pomariũ. O quantam nuditate ſua comparauit infamiam, in ſui concupiſcentiam, & amorem populi iudices traxit. A quibus in iudicium vocata, marito, & propinquis circumcincta, cooperta velo tribunal intrauit. Cur modò, marito, & propinquis præſentibus, vxorata velatur? Pulcrè Tertul. lib. de Corona militis. *Merito abſcondens decorem, vel quia timens iam placere.* Expe-

2. Reg. 11. *Eucher.* *Daniel. 13.*

Experiebatur damna, quia ſemel A placuit, & ideo modò cauta etiam mariti, & propinquorum fugit publicum conſpectum, timens iam vel præſente marito placere.

Hinc claret quàm digno viro iuſto fuerit illa, quæ videbatur Mardochæi ruſticitas erga Aman, quem Principem, magnique Regis patrẽ vnus Mardochæus captiuus minimè debitis obſequijs colebat, nec illi regiam intranti aſſurgebat. De quo ipſe Mardochæus ſeſe excuſans Eſther 13. ait. *Sic Deus, quia non pro ſuperbia, & contumelia, et aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, vt non adorarem Aman ſuperbiſsimum (libenter enim pro ſalute Iſrael veſtigia pedum eius deoſculari paratus eſsem) ſed timui, ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, et ne quemquam adorem* C *excepto Deo meo.* Sed vnde hic timor ortus eſt in Mardochæo? Reſpondit Carthuſ. quòd Aman circa pectus gerebat aureum idolum, cui Medi omnes adorationem exhibebant. Inde Mardochæus Iſraelis captiuitatem ab idololatria profectam expertus eam didicit cautelam, quà nec principi idolum præferenti aſſurrexerit, ne idolo ſimul aliquem D honorem exhiberet. *Timui ne quemquam adorem, excepto Deo meo.* Sic idololatriæ pœna afflictus idololatriam incurrere metuit, vt ab honore exhibendo principibus abſtineret, nec patrij Regis obſequij ergo aſſurgere vellet. Sic præcauent viri pij pericula, ſic priſtini damni vel vmbram metuunt.

Eſth. 13.

Textus. Et admonitus in ſomnis ſeceſſit in partes Galilææ; & veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth, vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam, quoniã Nazaræus vocabitur.

§. XIII.

Deus amat eſse, vbi alicuius patientiæ occaſio inuenitur.

B Iudæam fugit Ioſeph Archelaum Herodis filium natu maximum metuens, & admonitus ab Angelo in Galilæam ſeceſſit, vbi minor Herodis filius tenebat imperium. Cur etiam ab iſto non abſtinuit? Cur aliò non ſeceſſit, vbi nullus regnaret Herodis filius? Nonne ſecurior eſſet, & quietior, vbi nulla crudelis hoſtis proles vigeret? Eſſet quidem, ſed reſpuit Chriſtus Dominus illam vitam, quę nullo affligitur metu, amat eſſe, vbi patientiæ aliqualis occaſio fertur. Iudic. 1. dicitur de fortiſſimo Iud. 1. Iſraelitarũ ſaluatore: *fuit Dominus cum Iuda, et montana poſsedit, nec potuit delere habitatores vallis.* Etenim cui Dominus aderat à vallium habitatoribus fortiter reſiſtebatur, quod ponderans Auguſt. quæſt. 5. Aug. ait, *quis non intelligat etiam hoc ipſum ad id pertinuiſse, quod erat Dominus cum Iuda?* ex eo quod Dominus illi aſtaret, naſcebatur aduerſitas, qua exerceretur, amat Deus eſſe vbi vlla afflictio, vbi vlla exercetur patiẽtia. Inde patientiſſimus Iob ab ſtercore in priſtinas diuitias reſtitutus, functos vita filios non iterum recepit, imò nec petijt ſibi dari à Deo. Cur E ita? Pulcrè Tertul. lib. 2. de Patiẽt. *Si* Tert. *filios quoq; reſtitui voluiſset, pater iterũ vocaretur; ſed maluit in illũ diem reddi ſibi tantũ gaudij, ſecurus ſic de Domino diſtulit Suſtinuit tam voluntariam orbitatẽ, ne ſine aliqua patientia viueret.* Adeò exoſa eſt viris ſpiritum Dei habentibus vita illa, quæ

 nullo

nullo timore vexatur, quæ nulla pœna affligitur, eaque eſt ſemper in optatis vita, quæ timoris, & ſpei vitibus ſubeſt, quæ præ manibus habet quid ſuſtineat, vtpotè quæ eſt omnium quæſtuoſiſſima. Id quod optimè nouerat ſanctus Iacob, quando iam moriturus magis cadauer, quã corpus, filio aiebat Geneſ. 47. *Facies mihi miſericordiam, vt nõ ſepelias me in Aegypto; ſed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac.* (Gen. 43.) Ad hæc D. Ambroſ. oratio. de fide Reſurrect. (Ambr.) *Sanctus Patriarcha profugus patria, fratre, parentibus ſtuprum filiæ, generi necem fleuit, famem pertulit, ſepulturam defunctus amiſit, transferri enim oſſa ſua, ne vel mortuus quieſceret, obſecrauit.* Qui vitam tantis ærumnis preſſam egit, moriturus modum inuenit, quo oſſa non quieta ſederẽt, hoc maximũ ſibi lucrum reputans, ſi in hac valle lacrymarum nullum quietẽ, & ſecurè locũ haberet; ſed vbicumque fuerit, communibus mortalis vitæ iniurijs laſſaretur. Hanc vitam exoptabat caro illa, qua poſtmodum veſtitus Dei filius, nequit etiam in loco eſſe, vbi ſine crebra patientiæ occaſione vita omninò quieta degeretur. Quapropter Nazareth Galilææ gubernante Herode vitam degit.

CAPVT XI.

De puero Ieſu Hieroſolymis manente, inſcijs parentibus, à quibus quæſitus, & inuentus eſt.

Ex Luc. 2.

IAm duodecimum annum attigerat puer Ieſus, & ſui in mundũ aduentus volens aliquam Synagogæ principibus ſuggerere notitiam, quo feſto omnes Iudæi Hieroſolymam conuenerant, venit & ipſe de more cum parentibus ſuis. Cùm autem ritè omnibus peractis A reuerſuri cuncti eſſent, ipſe, inſcijs parentibus, Ieroſolymis remanſit: deflent amantiſſimi coniuges abſentiam filij, & ſummo illius deſiderio capti, qua poſſunt diligentia, pertranſitis cognatis per vicos, & plateas quærunt, quem diligit anima ſua. Poſt triduum templum ingrediuntur, & ecce tibi diuinus puer apparet medio in Doctorum cuneo, B iam illorum Magiſter, iam diſcipulus factus. Et qua poteſtate Doctores illuminabat parentum amore plenis querelis ſatisfacit, illiſque dein ſubditus vitam agit.

Text. Cùm factus eſſet Ieſus annorũ duodecim, aſcendẽtibus illis Hie- C roſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatiſq. diebus cũ redirent, remanſit puer Ieſus in Hieruſalem, & non cognoue- D runt parentes eius.

§. I.

Ieſus dum puer eſt non ſecurè habetur, frequentibus fugis ſeſe animis ſubducit, & ſubtrahit.

QVicũq; puerum Ieſum mente habes, hac pungere cura, ne te deſerat, ne inſcio te diffugiat; ſolet enim paruulus hic occaſione ac- E cepta amantiſſimos etiam fugere. Enimverò dum Ieſus per paruam gratiam, paruus eſt in hominis anima, frequentiores peccati permiſſiones facit, quibus ſe ſubtrahit. Nouit in primis Iſaias c. 16. dum inquit. (Iſai. 16.) *Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ*

filia Sion, & erit ſicut auis fugiẽs. Expende illarum auium, quæ ſuauiſſimè canere ſolent, ingenium fugax. Erit tibi v.g. in cauea Philomena, vel Carduelis, cuius delicias maxima vigilantia procures, aprica illi loca quæras, eſcas pares dulciſſimas, nouas indies aquas propines. Intereà paſſerculus haud ingratus tibi mille cantilenas effingit, lætus in cauea ſalit, & pſallit, ſaltat & exultat, verùm ſi vel rimulam caueæ videat, ſi apertum oſtiolum, nullis detentus delicijs ſubitò euolans fugit. Quid mirum quòd a cauea fugiat, qua tenebatur captiuus? Eſto, nõ captiuus in cauea, ſed in amœnis floridiſq. hortis liber ramo arboris inſidet, ibi in primis excuſſis alis, compoſitis plumis, os pectori applicat, vt extergat, & ſtatim gratioſè erecto gutture quàm ſecurè canit! quam quietè modulatur! quos non efficit modulos? Et quãdo ſecurius dabat ſonos dulciſſimos, ſubitò interrupta muſica fugit. Is eſt puer Ieſus, ſicut auis fugiens, ſicut Carduelis fugax, tibi dulciſſimus, placidiſſimus aderit, ſed hoc ingenio, vt quàm primùm libuerit fugiat.

O quàm diuini pueri ingenium hoc fugax nouerat illa eius amaſia, quæ Cant. 8. dicebat illi, *qui habitas in hortis, amici auſcultant, fac me audire vocem tuam*. Explicatiùs forſan Sept. *qui ſedes in hortis*, quaſi diuinum paſſerculum hunc in floridis meditata hortis diceret, Eia age, pulcro in nemore ſumus. Hinc Mariana platanus extẽdit ramos, illinc velut cedrus incorruptus Ioſeph aſſurgit; horum inſide brachijs, cane paſſer dulciſſime, ecce quicunque auſcultant, amici ſunt, amatores ſunt: ò qualem vocem iam audimus! ò quam ex tuo ore melodiam percipimus! Optimè modularis: & ſtatim ſubdit. *Fuge, fuge dilecte mi*. Proh

Cant. 8.

A Deus immortalis, quid iubes, vt fugiat? ſi dulce canit, cur illius expoſtulas fugam? Beda omnium acutiſſimè dicat. *Non optando loquitur; ſed eius potius voluntati ſe conformando, memor videlicet conſuetudinis ipſius*. Nouerat ſponſa paſſerculi fugaciſſimam naturam, ſciuerat quàm ad fugiendum erat procliuis, & ſic quaſi illius ingenium depingens B quando placidè canentem audit; quando ſibi applaudentem cernit, vel ſubridens ait, fuge fuge dilecte mi, hoc tuum ingenium eſt, hic tuus mos, vt ſucciſo cantus filo diffugias, vt eos deſeras, quandoque qui te amant, quos & tu vehementer amas. Quàm amabant illi felices ſenes Simeon, & Anna, quamque exultabãt viſo hoc puero, qui medius inter C paſſeres templum Deo offerendus intrauit! Et ecce Matth. 2. Angelus apparet Ioſeph, & ait, *accipe puerum, & fuge in Aegyptum*, a quo fugiet? Chryſol. id notauit, *fuge à tuis, fuge à ſanctis è regione ſanctorum*. O fugax pueri Ieſu ingenium! Sanè puer diuinus quaſi neſcit obligari, nullis officijs ſecurè tenetur, nunquam canorus hic paſſerculus cicuratur, do- D meſticos etiam amicos familiares fugit. Sed cur fugit? Pulcrè Diuus Fulgent. ſerm. in Epiphan. *fugit non neceſſitate; ſed poteſtate*. Expende illud, ſed poteſtate, hoc eſt ſolum quia poteſt. Etenim vt indebitum neget fauorẽ, nullo alio eget fine, quam vt abſolutam ſuam exerceat poteſtatem. Carduelis, qui in cauea delitijs affluebat, cùm primũ E potuit, fugit ea ſola ratione, quia potuit. Sic puer Ieſus nulla neceſſitate impulſus, ſed cùm primùm poteſt fugit, & deliteſcit inuiſus etiam amantibus.

Bed.

Matt. 2.

Chryſol.

Fulg.

Hinc magnus Athanaſ. orat. 1. contra Arianos curat Ægyptijs perſuadere, quòd huius diuini pueri fi-

Athan.

dem præ manibus habeant. *Quia,* A inquit, *apud nos ſeruatur, puerulus ille, quem Herodes interficere ſatagebat; ideo author, hortatorque ſum, vt geſtantes in manibus veſtris fidem Nicea à Patribus traditam ſpecimen exemplarque vos omnibus præbeatis.* Quaſi dixerit: omnes ſumma diligentia filij Dei fidem amplecti, & tenere debent; ſed vos qui hunc filium Dei puerum accepiſtis, vigi- B lantiores omnibus eſſe debetis in eo tenendo, illum manibus geſtantes, ne dimittatis, quia puer eſt, & erit ſicut auis fugiens.

Quare ego etiam omnium hominum adhortator ſum, vt geſtantes in manibus filium Dei, eum toto mentis conatu teneamus, quia apud nos ſeruatur paruulus, & paruulus cum ſit in nobis, ſi tepidè C teneatur, accepta occaſione, etiam ſine neceſſitate, pro poteſtate ſolum euolabit. Sic amantiſſimos parentes de filij fuga queribundos ipſe filius apud Timoth. Hieroſ. reſpondit, *& vos me vt puerum quæritis?* Quid me fugitiuum vocatis? Quid de mea fuga quærimini? Sum vobis puer, vt puer requiror & habeor, & ideo manibus excuſſus veſtris pro pote- D ſtate euolaui, fugi nō vt affligerem; ſed vt poſui. Apud quos ergo puerulus hic habetur, moneo vt teneant manu, nec dimittant, quia cum potuerit abibit ſtatim. Sic finem ponit Drogo lib. de Sacrament. Paſſ. *Domine Ieſu, feneſtram habes, per quam dilectus mittit manum ſuā, & columbam ſuam excitat, ſurge,* inquiens, *columba mea, amica mea,* E *& veni: & cùm euolat poſt te, vt apprehendat, tu effugis, & aſcendis ſuper Cherubim, & volas ſuper pennas ventorum.*

Timot. Hieroſ.

Drog.

Tex. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu venerunt iter diei.

§. II.

Non adeo auarus exiſtat quis, vt Deum vni ſibi proficuum velit, & non alijs.

Mirabetis, ſanctiſſimos Dei parentes integrum diem à filij abſtinuiſſe complexu, & velim in hoc mirere parentum diuinorum virtutem maximā, qui ſolem ſuum Chriſtum faciunt oriri ſuper omnes indiſcriminatim. Sanè puerulus diuinus ab omnibus amabatur, & ſic ſæpiſſimè à comitibus euocatus, & tractus, relinquebat in via parentes. Qui vt minimè inuidebant aliorum bonis, ſic permittebant ab alijs filium teneri, adamari, & munerari, ſcientes quantum boni ex illius præſentia poſſent vniuerſi capere. Quā longè ab his parētibus illa filiorum Zebedæi mater, quæ auara nimis ſuis ſolis integrum ſaluatorem curabat reſeruari. *Dic vt ſedeant duo filij mei vnus ad dexteram, alius ad ſiniſtram.* Matth. 20. ſic quod omnibus ſanctis propoſitū erat, duobus tantùm filijs procurabat. Vnde Ambroſ. lib. 5. de fide cap. 2. *Meritò,* ait, *reprehenditur hæc mulier, quæ ſpeciali quodā priuilegio ab eo Domino poſtulauit ea, quæ ſanctis indicauit eſſe donanda, non duobus Apoſtolis; ſed omnibus diſcipulis.* Suis vnis cæleſte munus optat, reliquos minimè curat, dum ſui requiem habeant, cæleſtemque poſſideant hæreditatem, cæterorum omnium nulla ſolicitudine angitur. Quo laborauit vitio Apoſtolorum primus, cùm Thaboris gloriam ſpeculatus aiebat, *bonum eſt nos hic eſſe,* illum ſic caſtigat

Matth. 20.

Ambr.

Marcus

Marc. 5. Marcus c. 5. *non ſciebat quid diceret.* A
Bern. Ad hæc D. Bernar. ſerm. de vita ſolit. *Neſciens*, ait, *quia viſa Dei maieſtate commune bonum intra priuatum ſuũ viſus eſt contuliſſe, & quo omnes frui debebant, ipſe ſolus frui curabat.* Meliores his Christi Domini parentes, quando filium ſuum, in quo omnes diuinitatis theſauri habitabant, omnibus concedebant, vt omnibus ipſe ſuorum bonorum copiam faceret. B Quippe ſui immemores integri diei abſentiam a filio patiebantur, vt alij ſummo eius bono communicarent.
Auguſt. Hinc aliquando D. Aug. ſerm. 113. ſepulchrum Domini extulit, liberaliuſque commendauit eſſe, quã Dei matrem. *Illa enim* (aiebat) *cunctorum ſpem tardius protulit, hoc cunctorum ſalutem citius ſuſcitauit. Illa totius mundi Dominum nouem menſibus in* C *vtero clauſum tenuit; hoc autem triduo tantum tumuli gremio cuſtodiuit.* Inde liberalius, quia commune bonum citiſſimè omnibus propalauit.
Rup. Hinc meritò Rup. in Ioan. lib. 11. in Iudam excandeſcit his verbis. *O magnifica ſupplantatoris peruerſitas, qui vniuerſalem noſtræ ſalutis hoſtiã faciens ſuã, ſic quaſi ſuum peculium poſſeſſorem mundi venalem propoſuit.* D Hæc ille, vt reprobi Iudæ auariſſimã mentem damnaret, qui totius mundi pretium ſibi vni vſurpabat.
Cell. Vnde eleganter ſuccenſet Abbas Cellenſ. de panib. cap. 24. Principem reproborum Luciferum, ſic aiens. *Si portionem, quæ ſibi competebat, Lucifer moderatè expoſceret, & non totam vngaenti ſubſtantiam tanquam muſca moriens rapina vſurparet, fortè adhuc* E *in odore eius cum ſodalibus ſponſi viueret.* Heu quam ſibi nocet qui totum cupit vni ſibi!

Tex. Et requirebãt eũ inter cognatos, & notos.

§. III.

Chriſtus Dominus nulla magis re filius Dei apparuit, quàm multitudine cognatorum, & fratrum.

GEnerationem temporalẽ Christi Domini ſpeculatus diuinus pater bis in illa ſingulari notione gloriatur in pſalmis. Primò Pſ. 2. dicens *filius meus es tu, ego hodie genui te.* Pſalm. 2. Ruſus Pſal. 109. dum ait, *ex vtero ante luciferum genui te.* Hunc poſteriorem locum quando enucleare cupio, adeſt mihi receptiſſima illa omnium ferè Hebræorũ lectio, quæ ſic ſe habet. *Ex vtero ab aurora tibi ros pueritiæ tuæ, ſiue adoleſcentiæ tuæ,* quæ, vt Rabbi Salomon ſignificat, innumeram prolis multitudinẽ roris guttis æquandam, ſic Chriſtianæ natiuitati explicandæ omnibus eſt luculentior, & aptior. Planè vnus vterus virgineæ auroræ roris multitudini ſimilem prolem parturiuit, dum cum Chriſto, Chriſtianos omnes effudit. Id quod D. Cyrill. lib. 10. theſ. Cyrill. cap. 3. notauit his verbis. *Quãdo natura ipſe Deus, homine aſſumpto, frater factus eſt noſter, tum etiam primogenitus in multis fratribus, factus eſt, quia multos filios Dei per gratiam effecit.* Naſcitur Chriſtus & cum illo totus Chriſtianorum populus renaſcitur, naſcitur tot cinctus fratribus, quot ſunt roris guttæ viridantia fœcundantes prata. Et quò denſior eſt fratrum renaſcentium aggeneratio, eò Chriſti gloria clariùs apparet, gloria quaſi vnigeniti a patre, vt dicat ipſe pater, *filius meus es tu, ego hodie genui te.* Quid hodie? Eleganter Ambr. Ambr. lib. 3. de ſacram. c. 1. *hoc eſt, quando redemiſti mundum, quando ad cæli regnum vocaſti, quando impleſti voluntatem meam, probaſti meum te eſſe filium.* Dixiſſet adhuc, quando Deus de Deo prodijſti, tunc ſolus, tunc

ſine

ſine fratre mihi ſoli tua generatio claruit, nec illã dignatus ſum euulgare; ſed quando caro factus tecum mundum facis renaſci, quando fratrum cuneis naſceris ſtipatus, non me contineo, quin te publicem meũ natum, quin me de tanta prole iactem, ego hodie genui te.

Latuit quidem *Dei filius*, dum fratres non habuit, nec vllus ſe in filium Dei glorietur adoptatũ, qui ſolus, & ſingularis abſque aliquo fratre. Eccleſiaſt. ca. 4. dicebat Salomon *cõſiderans reperi aliam vanitatem ſub Sole, vnus eſt & ſecundum nõ habet, non filium, non fratrem*. Quæ verba expendens author Catenæ Græcæ ait, *ſi quis fratrem non habet, hic ſpiritum adoptionis filiorum non accepit*. Is filius Dei erit, & vocabitur, qui fraterno affectu gaudet, tũc filiorum Dei adoptio, & natura maximè explicatur, quando natura ſtimulante fraterno amore agimur & inflammamur. Nullus in filij Dei corpus tranſijcitur, qui ſolus ſit, & ſingularis. Etenim is eſt filius Dei, qui *paſcitur inter lilia*. Hoc eſt, vt elegãter notat Bern. ſerm. in Nat. Virg. quod, *etſi iuſtus germinet ſicut liliũ: ſed non ad lilium ſ onſus paſcitur, neque in ſingularitate cõplacet ſibi*. Eos in ſuum corpus traijcere auet, qui fraterno amore copulantur, qui ſũt verè fratres, & cognati, in quo filiorum Dei adoptio manifeſtatur.

§. IV.

Naturæ cognatio filium vnigenitum Dei ad pauperculorum hominum conſortium traxit, & illis reddidit ſalutarem.

MIraris aliquãdo naturalem filium Dei Chriſtum creaturarum omnium moderatorem pauperi homuncioni inhærere, eiuſque ſaluti incumbere, & vigilare. Equidem homo eſt, & carnem ſuam non deſpicit. Huc refert D. Athan. quodcumque bonũ in nos a Chriſto Domino dilapſum vidimus. *Nos cognata cum Domino corpora ſortiti, incrementum ex eius plenitudine accipimus*. O magna vis cognationis, & fraternitatis, qua sũmus Deus pauperum cognatorum meminiſſe dignatur. Id explicat illuſtri exemplo Diu. Chryſoſt. hom. de terræ motu ſic aiens. *Vt ſi calcaneo ſpina ſit infixa, deorſum oculus ſe inclinat, quod membrum ſit corporis, nec dixit quandoque in altis ſedeo, membrum quod deorſum eſt nihil facio ſed inclinat ſe, ſuamque deſerit altitudinem, tametſi quid calcaneo vilius? quid oculo nobilius? ſed inæqualitatem cognatio naturæ correxit*. Deſpiceret altiſſimi filius homines humi proſtratos, ſperneret a Satana deiectos faſtidiret a regalibus ſedibus in ima deſcẽdere, vt lux cæcos illuminet, vt ſalus infirmis madeatur, vt oculus ſanando incumbat calcaneo; ſed inæqualitatem cognatio naturæ correxit, & vt cognatos nouit, non dedignatur ſubuenire proſtratis. Iam non te moueat homo quòd vilis ſis, quod humi repas, vt altiſſimum Deum ſuſpicias, eiuſque fauore nitaris, inæqualitatem naturæ cognatio correxit, & nil eſt, quod timeas vbi Deus tibi adeſt cognatus. Hinc Theodotus Ancyræ Epiſcop. hom. de Nat. Chriſt. *Cùm Deus eſſet, voluit homo fieri propter ſuam in nos clementiam, quò nos creatorem, & iudicem perinde ac cognatum deinceps complecteremur. Et qui propriarũ actionum laude deſtituebamur, per ipſum fiduciã cõciperemus. Et tamẽ cũ ad tribunal abſtrahuntur, qui propriarum virtutum præſidijs confidẽter niti nõ poſſunt, fit interdum, vt cognatorũ ſuorum meritis qualẽcumq. confidentiã ſibi aucupentur.*

Epiſt. de ſententia Dionyſ.

Chryſ.

Theod.

pentur. Porrò quis iudex adeò ſeuerus non ſuffragatur etiam criminoſis cognatis? quam non conciliat clementiam cognatio? Cuius non allicit,& delinit animum? deſerit altitudinem ſuam oculus, & ſe inclinans maximam præbet ſpem calcaneo ſanitatis, deſerit etiam omnium altiſſimus Dominus,& creator ſuam altitudinem, vt ſpem ſalutis, & confidentiam inferat vel minimis ſuis cognatis. O vos felices homines, qui hanc diuini iudicis cognationẽ æſtimatis, qui dum Deum cognatum cernitis, diſcitis Deum non timere, imò omni ærumna curatorem habebitis, & præſentem cognatum, qui nullibi citiùs inuenitur, quàm vbi eius adſunt cognati.

Tex. Et non inuenientes reuerſi ſunt in Hieruſalem requirentes eum.

§. V.

Quicumque Deum amittunt, nec gradum vlterius faciant; ibi ſiſtant, ne & ipſi perdantur.

VTinam quod Ieſu parentes faciunt, omnes nos niteremur imitari: illi vbi Ieſum a ſe abeſſe norunt,ibi ſiſtunt, nec ſine illo vlteriùs gradum faciunt. Et nos Deum peccantes dum amittimus, ne vlterius progrediamur, ibi ſiſtamus, & facili negotio ad Deum reuertemus. Sic peccatorum primogenito conſulebat Deus Geneſ. 4. iuxta Sept. *Dixit Dominus ad Cain, quare concidit vultus tuus? Peccaſti? quieſce: ad te cõuerſio eius, & tu dominaberis illius*, quaſi dicat, dum lapſus ſemel quieſcas, ſiſtas,ad te cõuerſio eius, & tu dominaberis illius, facilè effrænem appetitum cohibebis vel minimo lori ſigno,ſeu blando popyſmate tui compos exurges,in Deumq. cõuerteris. (Gen. 4.)

A Huc ſpectat illa D. Ambr. excogitatio de generoſo elabẽti equo in apol. Dauid c.9. *Plerique equorum cũ ceciderunt, ſe iactare cõſueuerunt, & quos caſus nõ læſerit, iactando ſe debilitant, et frãgunt. Alij, qualis Græcorũ equorum fertur natura, cùm uel in certamine curuli eliſi fuerint, vel fortuito ceciderint, nequaquã ſe mouere cõſueuerunt, et quandam tenent quietis & pa-* B *tientiæ diſciplinã. His ſi caſus non nocuit, quies prodeſt, certè non exarcebatur offenſio*. Imò ſic quieti in lapſu, a quouis lori ſigno euocati, vel blando ſibili iuuamine alacres, & expediti aſſurgunt, vt feliciter curſum conficiant. Ea erit humanæ mentis felicitas in peccati ruina, ſi ſemel lapſa nõ ſeſe iactet, nõ præceps vlterius rotetur; ſed immobiliſſima ſtet: ſed par- C cẽs ſibi quieſcat. Etenim tunc ad te conuerſio eius, & tu dominaberis illius, ea facilitate conuerſio appetitus fiet, qua generoſus equus quieſcens in ruina, vt vel ſibilo, vel minimo popyſmate euocatus,& reuocatus, brauium deſperatum pertingat. Accedit iam D. Chryſoſt. explicatio, quæ ſic ſe habet. *Peccaſti, & grauiter peccaſti; ſed non punio propter delictum: mi-* D *ſericors enim ſum, & nolo mortẽ peccatoris: ſed vt magis conuertatur, & viuat. Igitur quia peccaſti, quieſce, trãquillitatem facito, cohibe tumultus illos tuos, ne addas priori peccato grauius aliud, ne cõſilium arripias vt medicina poſthac nil proſit. Peccaſti? quieſce*. O felices illos, qui animalium infirmitatem appetituũ experti, generoſi etiam animalis æmuli nõ E ſe iactant in lapſu, non præſcripti rotatu voluuntur; ſed ea quiete ſubſiſtunt, qua vel leuiori compreſſione conuertuntur, & brauium deſtinatum proſiliũt. O quàm expauit Diabolus hanc quietem in Iuda, & ideò ſic illum impellebat poſt acceptam buccellã, vt continuò in venditionẽ

(Ambr.) (Chryſ.)

Magi

thor eſt Euſebius Hiſtor. Eccleſ. libr. 1. cap. 8. Herodes antea feliciſſimus fortunatiſſimuſque Rex ſtatim ab innocentium ſanguine eas excepit plagas, quibus miſerrimè viuens æternæ mortis duriſſimos cruciatus prægustaret. Vt iam Parthice pugnanti Chriſto meritò concinamus, quod D. Laurentio Prudentius vates pulcrè concinnauit.

Pruden.

Sic dimicans Laurentius
Non enſe præcinxit latus
Hoſtile; ſed ferrum retrò
Torquens in authorem tulit.
Dum Dæmon inuictum Dei
Teſtem laceſſit prælio,
Perfoſſus ipſe concidit,
Et ſtratus æternum iacet.

Etenim infans Chriſtus dum fugit, innocentium ſanguine madidum hoſtile ferrum retrò in tyrannum torquet, quo miſerè confoſſus ipſe qui laceſſiuerat, æternũ excruciandus iacet. Sic ſæpe tela tyrannorum in authores ſuos ſolent retundi, quorum miſeram conditionem exprimit Iſaias cap. 47. dum inquit. *Impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt: & redundans fluctus eius in conculcationem, & lutum.*

Procop.

Ad hæc Procopius ſingulariter ponderat impiorum ſibi ipſis pernicioſa cõſilia. *Fluctuationem patiuntur maris inſtar ſe ipſos vlciſcentes, quod quos fluctus ad littora trudit, aſſiduè parit quidem, ſed eorumdem reflexionem rurſum pati cogitur, non aliter ac iſti.* Vidi ego ſæpiſſimè furentis maris fluctus rapidiſſimo curſu ferri, quaſi iam iam terram eſſent voraturi; ſed tunc indita vi in mari reflectentes crebro verbere, ſaxiſq. abruptis illud concutere. Sic impij nihil niſi tempeſtates vomunt, rapidiſſimos cõmouent aduerſus innocentes fluctus, qui in authores ſuos retuſi miſera illos labefactant ruina.

A

Textus. Defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri.

§. X.

Ira Dei quando in vnum peccatorem deſæuit; omnes illi propinquos aliquando pertranſit.

B SEra diuini numinis vindicta, diu colligit iras peccatorum correctionem expectans: at quando puniturus Deus in mediam proſilit exterminij terrã, omnia morte replet, non ſibi in vnius morte videtur ſatisfacere. Sic Abach. 2. impium alloquitur. *Circumdabit te calix iræ Domini.* quæ verba exponens Theoph. pulcram ſimilitudinem addit aiens.

Abac. 2.

Theop.

C *Gyrum duxit ſuper te poculum dexteræ. Quid verò eſt gyrum duxit? hoc eſt, circumtulit, quod æquè atque cyathus in ſympoſio ad omnes compotatores tranſit, ſic diuina ſeſe vltio gerat.* Etenim in plebeis conuentibus, nunquam honoratiori poculum miniſtratur, quin ſimul per circunſtantes omnes, & cyathus, & poculum ſuperducatur. Sic calix iræ diuinæ, D ita ſuper vnum effunditur peccatorem, vt aliquoties ad omnes ſimiles pertranſeat indignatio. Id nouerat Moyſes Exod. 32. quando iraſcenti in populum Deo ſibi iam præcauens aiebat. *Aut dimitte illis hanc noxam; aut dele me de libro vitæ.* Ecce tibi, ſi Deus poculum delet, ſe etiam delẽdum meditatur, ait Rupert. *Quare? videlicet, quia ego homo peccator ſum;* E *ſi enim non eſt apud te propitiatio; ſi iudicium apud te eſt ſine miſericordia, conſequitur, vt me de libro tuo deleas.* Nouerat Moyſes irati Dei ingeniũ, cuius vltio non ad vnum; ſed ſicut cyathus in ſympoſio, ſiue in conuiuio ab honoratiore ad omnes compotatores tranſit; ſic à nequiore, vt aſſolet

Exod. 32.

Rup.

aſſolet ad omnes ſimiles diuina pertranſit indignatio. Cauendum ergo maximè tibi eſt, ne impio à Deo puniendo appropinques, ſi eodē verbere refugis vapulare. Theod. q. 50. in Gen. miratur, quod omnes homines etiam pijſſimi filij Seth perierint diluuio generali. Quæ tanti rigoris cauſa? Cur non magis dedit pœnas ſolus peccator? Sanè, *Delere ſobolem Cain voluit Deus, & quia piorum tribus illi permixta erat, obit; ſupplicij fuit particeps.* Lōgiſſimis loris à Deo peccator vapulat, & fieri poterit, vt propinqui omnes vel vitio, vel loco, eodem verbere feriantur. Caue tibi ab impiorum conſortio, & pręcipuè caue cum impiū calice irę Dei noueris inebriari: tunc enim circumducitur calix, & forſan tibi appropinquabit. Meritò impius Herodes diris cōtuſus verberibus malitiæ ſuæ pœnas luit, ſed Herode defuncto vide quid Angelus inferat, *defuncti ſunt enim qui quærebāt animā pueri,* quaſi neceſſum foret, quòd Dei verber pręter tyrannum multos alios, & ſocios, & propinquos ſimul affligeret.

Theod.

Tex. Qui conſurgens accepit puerum, & matrē eius; & venit in terram Iſrael.

§. XI.

Chriſtus Dominus etiam gloriatur, quod Aegyptijs conuerſatus, liber, & immaculatus ab Aegypto exierit: adeo damnoſum eſt religioſis viris cum ſæcularibus commercium familiare.

O Quam exitialis eſſe ſolet viris pijs cum impijs, & peccatoribus quantumcunque honeſta familiaritas, & conuerſatio! Inde apud D. Ambroſ. Pſal. 40. Pater æternus vnigenitum ſuum extollit, quod inter peccatores conuerſatus à peccatoribus exierit ſine macula. *Vnde dicit pater, filius meus es tu, ego hodie genui te, hoc eſt, generationis meæ in te priuilegium recognoſco, quā nulla macula potuit inquinare peccati: inter peccatores verſatus es, peccatum pro omnibus factus es; ſed nullus vſus potuit ad te trāſire peccati; ita inter peccatores verſatus es quaſi inter Angelos verſareris.* Quis ergo ſibi blādietur, quod acquiret id, in quo Dei filius ſe maximè iactat, & de quo pater in filio gloriatur? Dignū ponderatione, & prędicatione patris, quod Verbum diuinum inter peccatores verſetur quaſi inter Angelos, Ægyptijs familiaris ab Ægypto exeat liber, & immaculatus, eodemque innocentię cādore, quo introiuit. Nullus ergo homo præſumat hanc ſibi Dei Verbo dignam laudem: ſi enim mundanis ſit familiaris hominibus, ſi Ægyptios profanos adeat, ſancta licèt, & iuſtiſſima cauſa, haud facile ſe expedit illorum laqueis, imò niſi ſibi caueat, miſerè ſe in ruinam obligari ſentiet.

Ambr.

Id quod ſub eleganti Iſraelis ad Ægyptum deſcendentis exemplo edocet D. Cyril. lib. de adorat. in ſpiritu. Etenim Meſopotamiam dura inuadēte fame Gen. 42. *viſum eſt filijs Iacob vtile, vt proficiſceretur ad Aegyptios. Profectionis cauſa erat emere alimēta, & nulla alia erat.* Quæ iuſtior? quæ honeſtior cauſa poſſet excogitari? Sed ò vices humanæ cōditionis! Ægyptum ingreſſi Proregem adeunt, noſcunt fratrem, perfunduntur gaudio, a Rege tractātur humanè, alliciuntur, vt famelica relicta terra, etſi a Deo promiſſa, illic velint diuites, & ſaturi commorari. *Itaque Aegyptiorum dux quietem, & delitias illis promiſit, et currus inſuper addit, vt demulceret eos, opinor, quibus deſcendere graue erat. At*

Cyril.

Gen. 42.

illi deſcenderunt cum tota domo ſua, et vbi in Aegyptum venerunt ſperabant poſt hac euaſuros ſe laborem, quem domi pertulerant, præſentiumque voluptatum ſenſus eis dulcis erat. Verũ tempore procedenti ignominioſum ſeruitutis iugum ſubijt illa olim à patribus generoſa, & libera multitudo. Ecce tibi qualem mercedem, & lucrum ex Ægyptiorum familiaritate ſanctorum filij reportarint. Quis iam non ſibi à profanorum familiaritate cauit? Coguntur ſanè filij Dei, vel penuria rerum familiariũ, vel quauis alia iuſta cauſa mundanos, & peccatores adire, à quibus humaniſſimè excepti, & munerati ſenſim alliciũtur, & obligantur. Et quibus graue erat ad mundana negotia, & otia deſcendere, iam nõ tam deſcenſum quàm condeſcenſum putantes, & condeſcendunt, & deſcendunt, & gaudent muneribus, & obſequijs peccatorum à laboribus, & penurijs, quas domi pertulerant liberari. Sed proh dolor! Tempore procedẽti miſerè Ægyptiorum irretiti laqueis, captiua gemit vitiorum verbere effecta anima, quæ in libertatem filiorum Dei fuerat creata. Vnus filius Dei naturalis Aegyptum ingreditur, & ab Aegypto cum velit, exiet liber & immaculatus, & vtinã ex hoc ſuſpectæ nobis eſſent omnes peccatorum familiaritates.

Textus. Audiens autem, quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre ſuo timuit illò ire.

§. XII.

Timendum maximè & fugiendum viro iuſto quicquid priſtini ſpeciem affert.

A AVdierat Ioſeph, defunctos eſſe omnes diuini pueri hoſtes; nihilominus cùm audit, Archelaum filium Herodis regnare, illum fugit ſaluti conſulens diuini infantis. Non ſecurè habetur Deus, vbi adhuc perſeuerat filius quicunque ſit priſtini inimici. Enim verò qui lethalem peccati hoſtem fugiſti, quẽ vt fugeres, multa pœnarum ſuſtinuiſti B certamina, caue tibi à quouis priſtini inimici filio, ſi vis in anima Deum ſeruare. Dauid 2. Reg. c. 11. ſitiens concupiuit Bethleemiticę ciſternæ aquam, illamque ſibi à militibus allatam ſtatim à ſe proiecit, & effudit, *& libauit eam Domino*. Ad hæc Eucherius. *In ſacrificio quippe Domini aqua effuſa conuerſa eſt, qui culpam concupiſcentiæ mactauit per* C *pœnitentiam reprehenſionis ſuæ. Qui ergo quondam concupiſcere alienam coniugem nequaquam timuit, poſtea etiam, quia aquam concupiſſet, expauit*. Sic ſancti ex priſtinis periculis fiunt cauti, vt quicquid illius ſpeciem refert, fugiant, & expaueant. Concupiſcentiæ ſuæ lethalis expertus Dauid mala ſic laborauit, ſic fleuit, ſic ſe caſtigauit, vt poſtea etiam D aquam, quia ex concupiſcentia fuerat, fugerit & expauerit. O ſi hoſtilia animæ tela dolore, & labore repuliſſemus, quã maneremus cauti, vt ab omni eo, quod illorum præferat damnum, effugiamus. Suſanna pudiciſſima femina, vt balneo lauaretur ingreſſa pomariũ. O quantam nuditate ſua comparauit infamiam, in ſui concupiſcentiam, & amorem E populi iudices traxit. A quibus in iudicium vocata, marito, & propinquis circumcincta, cooperta velo tribunal intrauit. Cur modò, marito, & propinquis præſentibus, vxorata velatur? Pulcrè Tertul. lib. de Corona militis. *Merito abſcondens decorem, vel quia timens iam placere.*

2. *Reg.* 11.

Eucher.

Daniel. 13.

Expe-

A Experiebatur damna, quia ſemel placuit, & ideo modò cauta etiam mariti, & propinquorum fugit publicum conſpectum, timens iam vel præſente marito placere.

Hinc claret quàm digno viro iuſto fuerit illa, quæ videbatur Mardochæi ruſticitas erga Aman, quem Principem, magnique Regis patrẽ vnus Mardochæus captiuus minimè debitis obſequijs colebat, nec illi regiam intranti aſſurgebat. De quo ipſe Mardochæus ſeſe excuſans Eſther 13. ait. *Sic Deus, quia non pro ſuperbia, & contumelia, et aliqua gloria cupiditate fecerim hoc, vt non adorarem Aman ſuperbiſſimum (libenter enim pro ſalute Iſrael veſtigia pedum eius deoſculari paratus eſſem) ſed timui, ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, et ne quemquam adorem excepto Deo meo.* Sed vnde hic timor ortus eſt in Mardochæo? Reſpondit Carthuſ. quòd Aman circa pectus gerebat aureum idolum, cui Medi omnes adorationem exhibebant. Inde Mardochæus Iſraelis captiuitatem ab idololatria profectam expertus eam didicit cautelam, qua nec principi idolum præferenti aſſurrexerit, ne idolo ſimul aliquem honorem exhiberet. *Timui ne quemquam adorem, excepto Deo meo.* Sic idololatriæ pœna afflictus idololatriam incurrere metuit, vt ab honore exhibendo principibus abſtineret, nec patrij Regis obſequij ergo aſſurgere vellet. Sic præcauent viri pij pericula, ſic priſtini damni vel vmbram metuunt.

Eſth. 13.

Textus. Et admonitus in ſomnis ſeceſſit in partes Galilææ; & veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth, vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam, quoniã Nazaræus vocabitur.

§. XIII.

Deus amat eſſe, vbi alicuius patientiæ occaſio inuenitur.

B IVdæam fugit Ioſeph Archelaum Herodis filium natu maximum metuens, & admonitus ab Angelo in Galilæam ſeceſſit, vbi minor Herodis filius tenebat imperium. Cur etiam ab iſto non abſtinuit? Cur aliò non ſeceſſit, vbi nullus regnaret Herodis filius? Nonne ſecurior eſſet, & quietior, vbi nulla crudelis hoſtis proles vigeret? Eſſet quidem, ſed re-

C ſpuit Chriſtus Dominus illam vitam, quę nullo affligitur metu, amat eſſe, vbi patientiæ aliqualis occaſio fertur. Iudic. 1. dicitur de fortiſſimo Iſraelitarũ ſaluatore: *fuit Dominus cum Iuda, et montana poſſedit, nec potuit delere habitatores vallis.* Etenim cui Dominus aderat à vallium habitatoribus fortiter reſiſtebatur, quod ponderans Auguſt. quæſt. 5. Iud. 1. Aug.

D ait, *quis non intelligat etiam hoc ipſum ad id pertinuiſſe, quod erat Dominus cum Iuda?* ex eo quod Dominus illi aſtaret, naſcebatur aduerſitas, qua exerceretur, amat Deus eſſe vbi vlla afflictio, vbi vlla exercetur patiẽtia. Inde patientiſſimus Iob ab ſtercore in priſtinas diuitias reſtitutus, functos vita filios non iterum recepit, imò nec petijt ſibi dari à Deo. Cur

E ita? Pulcrè Tertul. lib. 2. de Patiẽt. *Si filios quoq; reſtitui voluiſſet, pater iterũ vocaretur; ſed maluit in illũ diem reddi ſibi tantũ gaudij, ſecurus ſic de Domino diſtulit Suſtinuit tam voluntariam orbitatẽ, ne ſine aliqua patientia viueret.* Adeò exoſa eſt viris ſpiritum Dei habentibus vita illa, quæ Tert.

nullo timore vexatur, quæ nulla pœna affligitur, eaque eſt ſemper in optatis vita, quæ timoris, & ſpei viribus ſubeſt, quæ præ manibus habet quid ſuſtineat, vtpotè quæ eſt omnium quæſtuoſiſſima. Id quod optimè nouerat ſanctus Iacob, quando iam moriturus magis cadauer, quã

Gen.43. corpus, filio aiebat Geneſ.47. *Facies mihi miſericordiam, vt nõ ſepelias me in Aegypto; ſed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac.*

Ambr. Ad hæc D. Ambroſ. oratio. de fide Reſurrect. *Sanctus Patriarcha profugus patria, fratre, parentibus ſtuprum filiæ, generi necem fleuit, famem pertulit, ſepulturam defunctus amiſit, transferri enim oſſa ſua, ne vel mortuus quieſceret, obſecrauit.* Qui vitam tantis ærumnis preſſam egit, moriturus modum inuenit, quo oſſa non quieta ſederẽt, hoc maximũ ſibi lucrum reputans, ſi in hac valle lacrymarum nullum quietè, & ſecurè locũ haberet; ſed vbicumque fuerit, communibus mortalis vitæ iniurijs laſſaretur. Hanc vitam exoptabat caro illa, qua poſtmodum veſtitus Dei filius, nequit etiam in loco eſſe, vbi ſine crebra patientiæ occaſione vita omninò quieta degeretur. Quapropter Nazareth Galilææ gubernante Herode vitam degit.

CAPVT XI.

De puero Ieſu Hieroſolymis manente, inſcijs parentibus, à quibus quæſitus, & inuentus eſt.

Ex Luc. 2.

IAm duodecimum annum attigerat puer Ieſus, & ſui in mundũ aduentus volens aliquam Synagogæ principibus ſuggerere notitiam, quo feſto omnes Iudæi Hieroſolymam conuenerant, venit & ipſe de more cum parentibus ſuis. Cùm autem ritè omnibus peractis reuerſuri cuncti eſſent, ipſe, inſcijs parentibus, Ieroſolymis remanſit: deflent amantiſſimi coniuges abſentiam filij, & ſummo illius deſiderio capti, qua poſſunt diligentia, pertranſitis cognatis per vicos, & plateas quærunt, quem diligit anima ſua. Poſt triduum templum ingrediuntur, & ecce tibi diuinus puer apparet medio in Doctorum cuneo, iam illorum Magiſter, iam diſcipulus factus. Et qua poteſtate Doctores illuminabat parentum amore plenis querelis ſatisfacit, illiſque dein ſubditus vitam agit.

Text. Cùm factus eſſet Ieſus annorũ duodecim, aſcendẽtibus illis Hieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatiſq. diebus cũ redirent, remanſit puer Ieſus in Hieruſalem, & non cognouerunt parentes eius.

§. I.

Ieſus dum puer eſt non ſecurè habetur, frequentibus fugis ſeſe animis ſubducit, & ſubtrahit.

QVicũq; puerum Ieſum mente habes, hac pungere cura, ne te deſerat, ne inſcio te diffugiat; ſolet enim paruulus hic occaſione accepta amantiſſimos etiam fugere. Enimverò dum Ieſus per paruam gratiam, paruus eſt in hominis anima, frequentiores peccati permiſſiones facit, quibus ſe ſubtrahit. Nouit in primis Iſaias c. 16. dum inquit. Iſai. 16. *Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ*

filiæ Sion, & erit ſicut auis fugiẽs. Expende illarum auium, quæ ſuauiſſimè canere ſolent, ingenium fugax. Erit tibi v. g. in cauea Philomena, vel Carduelis, cuius delicias maxima vigilantia procures, aprica illi loca quæras, eſcas pares dulciſſimas, nouas indies aquas propines. Intereà paſſerculus haud ingratus tibi mille cantilenas effingit, lætus in cauea ſalit, & pſallit, ſaltat & exultat, verùm ſi vel rimulam caueæ videat, ſi apertum oſtiolum, nullis detentus delicijs ſubitò euolans fugit. Quid mirum quòd a cauea fugiat, qua tenebatur captiuus? Eſto, nō captiuus in cauea, ſed in amœnis floridiſq. hortis liber ramo arboris inſidet, ibi in primis excuſſis alis, compoſitis plumis, os pectori applicat, vt extergat, & ſtatim gratioſè erecto gutture quàm ſecurè canit! quam quietè modulatur! quos non efficit modulos? Et quādo ſecurius dabat ſonos dulciſſimos, ſubitò interrupta muſica fugit. Is eſt puer Ieſus, ſicut auis fugiens, ſicut Carduelis fugax, tibi dulciſſimus, placidiſſimus aderit, ſed hoc ingenio, vt quàm primùm libuerit fugiat.

Cant. 8. O quàm diuini pueri ingenium hoc fugax nouerat illa eius amaſia, quæ Cant. 8. dicebat illi, *qui habitas in hortis, amici auſcultant, fac me audire vocem tuam*. Explicatiùs forſan Sept. *qui ſedes in hortis*, quaſi diuinum paſſerculum hunc in floridis meditata hortis diceret, Eia age, pulcro in nemore ſumus. Hinc Mariana platanus extēdit ramos, illinc velut cedrus incorruptus Ioſeph aſſurgit; horum inſide brachijs, cane paſſer dulciſſime, ecce quicunque auſcultant, amici ſunt, amatores ſunt: ò qualem vocem iam audimus! ò quam ex tuo ore melodiam percipimus! Optimè modularis: & ſtatim ſubdit. *Fuge, fuge dilecte mi*. Proh

A Deus immortalis, quid iubes, vt fugiat? ſi dulce canit, cur illius expoſtulas fugam? Beda omnium acutiſſimè dicat. *Non optando loquitur; ſed eius potius voluntati ſe conformando, memor videlicet conſuetudinis ipſius*. Nouerat ſponſa paſſerculi fugaciſſimam naturam, ſciuerat quàm ad fugiendum erat procliuis, & ſic quaſi illius ingenium depingens Bed.

B quando placidè canentem audit; quando ſibi applaudentem cernit, vel ſubridens ait, fuge fuge dilecte mi, hoc tuum ingenium eſt, hic tuus mos, vt ſucciſo cantus filo diffugias, vt eos deſeras, quandoque qui te amant, quos & tu vehementer amas. Quàm amabant illi felices ſenes Simeon, & Anna, quamque exultabāt viſo hoc puero, qui medius inter

C paſſeres templum Deo offerendus intrauit! Et ecce Matth. 2. Angelus apparet Ioſeph, & ait, *accipe puerum, & fuge in Aegyptum*, a quo fugiet? Chryſol. id notauit, *fuge à tuis, fuge à ſanctis è regione ſanctorum*. O fugax pueri Ieſu ingenium! Sanè puer diuinus quaſi neſcit obligari, nullis officijs ſecurè tenetur, nunquam canorus hic paſſerculus cicuratur, do- Matt. 2. Chryſol.

D meſticos etiam amicos familiares fugit. Sed cur fugit? Pulcrè Diuus Fulgent. ſerm. in Epiphan. *fugit non neceſſitate; ſed poteſtate*. Expende illud, ſed poteſtate, hoc eſt ſolum quia poteſt. Etenim vt indebitum neget fauorē, nullo alio eget fine, quam vt abſolutam ſuam exerceat poteſtatem. Carduelis, qui in cauea delitijs affluebat, cùm primū Fulg.

E potuit, fugit ea ſola ratione, quia potuit. Sic puer Ieſus nulla neceſſitate impulſus, ſed cùm primùm poteſt fugit, & deliteſcit intimis etiam amantibus.

Hinc magnus Athanaſ. orat. 1. contra Arianos curat Ægyptijs perſuadere, quòd huius diuini pueri fi- Athan.

dem præ manibus habeant. *Quia*, inquit, *apud nos ſeruatur, puerulus ille, quem Herodes interficere ſatagebat; ideo author, hortatorque ſum, vt geſtantes in manibus veſtris fidem Nicea à Patribus traditam ſpecimen exemplarque vos omnibus præbeatis.* Quaſi dixerit: omnes ſumma diligentia filij Dei fidem amplecti, & tenere debent; ſed vos qui hunc filium Dei puerum accepiſtis, vigilantiores omnibus eſſe debetis in eo tenendo, illum manibus geſtantes, ne dimittatis, quia puer eſt, & erit ſicut auis fugiens.

Quare ego etiam omnium hominum adhortator ſum, vt geſtantes in manibus filium Dei, cum toto mentis conatu teneamus, quia apud nos ſeruatur paruulus, & paruulus cum ſit in nobis, ſi tepidè teneatur, accepta occaſione, etiam ſine neceſſitate, pro poteſtate ſolum euolabit. Sic amantiſſimos parentes de filij fuga queribundos ipſe filius apud Timoth. Hieroſ. reſpondit, *& vos me vt puerum quæritis?* Quid me fugitiuum vocatis? Quid de mea fuga quærimini? Sum vobis puer, vt puer requiror & habeor, & ideo manibus excuſſus veſtris pro poteſtate euolaui, fugi nō vt affligerem; ſed vt potui. Apud quos ergo puerulus hic habetur, moneo vt teneant manu, nec dimittant, quia cum potuerit abibit ſtatim. Sic finem ponit Drogo lib. de Sacrament. Paſſ. *Domine Ieſu, feneſtram habes, per quam dilectus mittit manum ſuā, & columbam ſuam excitat, ſurge,* inquiens, *columba mea, amica mea, & veni: & cùm euolat poſt te, vt apprehendat, tu effugis, & aſcendis ſuper Cherubim, & volas ſuper pennas ventorum.*

Timot. Hieroſ.

Drog.

A *Tex.* **Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu venerunt iter diei.**

§. II.

Non adeo auarus exiſtat quis, vt Deum vni ſibi proficuum velit, & non alijs.

B

Miraberis, ſanctiſſimos Dei parentes integrum diem à filij abſtinuiſſe complexu, & velim in hoc mirere parentum diuinorum virtutem maximā, qui ſolem ſuum Chriſtum faciunt oriri ſuper omnes indiſcriminatim. Sanè puerulus diuinus ab omnibus amabatur, & ſic ſæpiſſimè à comitibus euocatus, & C tractus, relinquebat in via parentes. Qui vt minimè inuidebant aliorum bonis, ſic permittebant ab alijs filium teneri, adamari, & munerari, ſcientes quantum boni ex illius præſentia poſſent vniuerſi capere. Quā longè ab his parētibus illa filiorum Zebedæi mater, quæ auara nimis ſuis ſolis integrum ſaluatorem curabat reſeruari. *Dic vt ſedeant duo fi-* D *lij mei vnus ad dexteram, alius ad ſiniſtram.* Matth. 20. ſic quod omnibus ſanctis propoſitū erat, duobus tantùm filijs procurabat. Vnde Ambroſ. lib. 5. de fide cap. 3. *Meritò,* ait, *reprehenditur hæc mulier, quæ ſpeciali quodā priuilegio ab eo Domino poſtulauit ea, quæ ſanctis indicauit eſſe donanda, non duobus Apoſtolis; ſed omnibus diſcipulis.* Suis vnis cæleſte E munus optat, reliquos minimè curat, dum ſui requiem habeant, cæleſtemque poſſideant hæreditatem, cæterorum omnium nulla ſolicitudine angitur. Quo laborauit vitio Apoſtolorum primus, cùm Thaboris gloriam ſpeculatus aiebat, *bonum eſt nos hic eſſe,* illum ſic caſtigat

Matth. 20.

Ambr.

Marcus

Marc.5. Marcus c.5. *non ſciebat quid diceret.* A
Bern. Ad hæc D.Bernar.ſerm.de vita ſolit. *Neſciens*, ait, *quia viſa Dei maieſtate commune bonum intra priuatum ſuum viſus eſt contuliſſe, & quo omnes frui debebant, ipſe ſolus frui curabat.* Meliores his Chriſti Domini parentes, quando filium ſuum, in quo omnes diuinitatis theſauri habitabant, omnibus concedebant, vt omnibus ipſe ſuorum bonorum copiam faceret. B Quippe ſui immemores integri diei abſentiam a filio patiebantur, vt alij ſummo eius bono communicarent.
Auguſt. Hinc aliquando D. Aug. ſerm. 113. ſepulchrum Domini extulit, liberaliuſque commendauit eſſe, quã Dei matrem. *Illa enim* (aiebat) *cunctorum ſpem tardius protulit, hoc cunctorum ſalutem citius ſuſcitauit. Illa totius mundi Dominum nouem menſibus in* C *vtero clauſum tenuit; hoc autem triduo tantum tumuli gremio cuſtodiuit.* Inde liberalius, quia commune bonum citiſſimè omnibus propalauit.
Rup. Hinc meritò Rup.in Ioan.lib.11. in Iudam excandeſcit his verbis. *O magnifica ſupplantatoris peruerſitas, qui vniuerſalem noſtræ ſalutis hoſtiã faciens ſuã, ſic quaſi ſuum peculium poſſeſſorem mundi venalem propoſuit.* D Hæc ille, vt reprobi Iudæ auariſſimã mentem damnaret, qui totius mundi pretium ſibi vni vſurpabat.
Cell. Vnde eleganter ſuccenſet Abbas Cellenſ. de panib. cap. 24. Principem reproborum Luciferum, ſic aiens. *Si portionem, quæ ſibi competebat, Lucifer moderatè expoſceret, & non totam vnguenti ſubſtantiam tanquam muſca moriens rapina vſurparet, fortè ad*- E *huc in odore eius cum ſodalibus ſponſi viueret.* Heu quam ſibi nocet qui totum cupit vni ſibi!

Tex. Et requirebãt eũ inter cognatos, & notos.

§. III.

Chriſtus Dominus nulla magis re filius Dei apparuit, quàm multitudine cognatorum, & fratrum.

Generationem temporalẽ Chriſti Domini ſpeculatus diuinus pater bis in illa ſingulari notione gloriatur in pſalmis. Primò Pſ. 2. dicens *filius meus es tu, ego hodie genui te.* Pſalm.2. Ruſus Pſal. 109. dum ait, *ex vtero ante luciferum genui te.* Hunc poſteriorem locum quando enucleare cupio, adeſt mihi receptiſſima illa omnium ferè Hebræorũ lectio, quæ ſic ſe habet. *Ex vtero ab aurora tibi ros pueritiæ tuæ, ſiue adoleſcentiæ tuæ,* quæ, vt Rabbi Salomon ſignificat, innumeram prolis multitudinẽ roris guttis æquandam, ſic Chriſtianæ natiuitati explicandæ omnibus eſt luculentior, & aptior. Planè vnus vterus virgineæ auroræ roris multitudini ſimilem prolem parturiuit, dum cum Chriſto, Chriſtianos omnes effudit. Id quod D.Cyrill.lib. 10. theſ. Cyrill. cap. 3. notauit his verbis. *Quãdo natura ipſe Deus, homine aſſumpto, frater factus eſt noſter, tum etiam primogenitus in multis fratribus, factus eſt, quia multos filios Dei per gratiam effecit.* Naſcitur Chriſtus & cum illo totus Chriſtianorum populus renaſcitur, naſcitur tot cinctus fratribus, quot ſunt roris guttæ viridantia fœcundantes prata. Et quò denſior eſt fratrum renaſcentium aggeneratio, eò Chriſti gloria clariùs apparet, gloria quaſi vnigeniti a patre, vt dicat ipſe pater, *filius meus es tu, ego hodie genui te.* Quid hodie? Eleganter Ambr. Ambr. lib. 3. de ſacram. c. 1. *hoc eſt, quando redemiſti mundum, quando ad cæli regnum vocaſti, quando impleſti voluntatem meam, probaſti meum te eſſe filium.* Dixiſſet adhuc, quando Deus de Deo prodijſti, tunc ſolus, tunc

ſine

ſine fratre mihi ſoli tua generatio claruit, nec illā dignatus ſum euulgare; ſed quando caro factus tecum mundum facis renaſci, quando fratrum cuneis naſceris ſtipatus, non me contineo, quin te publicem meū natum, quin me de tanta prole iactem, ego hodie genui te.

Latuit quidem Dei filius, dum fratres non habuit, nec vllus ſe in filium Dei glorietur adoptatū, qui ſolus, & ſingularis abſque aliquo fratre. Eccleſiaſt. ca. 4. dicebat Salomon *cōſiderans reperi aliam vanitatem ſub Sole, vnus eſt & ſecundum nō habet, non filium, non fratrem.* Quæ verba expendens author Catenæ Græcæ ait, *ſi quis fratrem non habet, hic ſpiritum adoptionis filiorum non accepit.* Is filius Dei erit, & vocabitur, qui fraterno affectu gaudet, tūc filiorum Dei adoptio, & natura maximè explicatur, quando natura ſtimulante fraterno amore agimur & inflammamur. Nullus in filij Dei corpus tranſijcitur, qui ſolus ſit, & ſingularis. Etenim is eſt filius Dei, qui *paſcitur inter lilia.* Hoc eſt, vt elegāter notat Bern. ſerm. in Nat. Virg. quod, *etſi iuſtus germinet ſicut liliū: ſed non ad lilium ſ. onſus paſcitur, neque in ſingularitate cōplacet ſibi.* Eos in ſuum corpus traijcere auet, qui fraterno amore copulantur, qui ſūt verè fratres, & cognati, in quo filiorum Dei adoptio manifeſtatur.

§. IV.

Naturæ cognatio filium vnigenitum Dei ad pauperculorum hominum conſortium traxit, & illis reddidit ſalutarem.

MIraris aliquādo naturalem filium Dei Chriſtum creaturarum omnium moderatorem pauperi homuncioni inhærere, eiuſque ſaluti incumbere, & vigilare. Equidem homo eſt, & carnem ſuam non deſpicit. Huc refert D. Athan. quodcumque bonū in nos a Chriſto Domino dilapſum vidimus. *Nos cognata cum Domino corpora ſortiti, incrementum ex eius plenitudine accipimus.* O magna vis cognationis, & fraternitatis, qua sūmus Deus pauperum cognatorum meminiſſe dignatur. Id explicat illuſtri exemplo Diu. Chryſoſt. hom. de terræ motu ſic aiens. *Vt ſi calcaneo ſpina ſit infixa, deorſum oculus ſe inclinat, quod membrum ſit corporis, nec dixit quandoque in altis ſedeo, membrum quod deorſum eſt nihil facio ſed inclinat ſe, ſuamque deſerit altitudinem, tametſi quid calcaneo vilius? quid oculo nobilius? ſed inæqualitatem cognatio naturæ correxit.* Deſpiceret altiſſimi filius homines humi proſtratos, ſperneret a Satana deiectos faſtidiret a regalibus ſedibus in ima deſcēdere, vt lux cæcos illuminet, vt ſalus infirmis madeatur, vt oculus ſanando incumbat calcaneo; ſed inæqualitatem cognatio naturæ correxit, & vt cognatos nouit, non dedignatur ſubuenire proſtratis. Iam non te moueat homo quòd vilis ſis, quod humi repas, vt altiſſimum Deum ſuſpicias, eiuſque fauore nitaris, inæqualitatem naturæ cognatio correxit, & nil eſt, quod timeas vbi Deus tibi adeſt cognatus. Hinc Theodotus Ancyræ Epiſcop. hom. de Nat. Chriſt. *Cum Deus eſſet, voluit homo fieri propter ſuam in nos clementiam, quò nos creatorem, & iudicem perinde ac cognatum deinceps complecteremur. Et qui propriarū actionum laude deſtituebamur, per ipſum fiduciā cōciperemus. Et tamē cū ad tribunal abſtrahuntur, qui propriarum virtutum præſidijs confidēter niti nō poſſunt, fit interdum, vt cognatorū ſuorum meritis qualēcumq. confidentiā ſibi aucupentur.*

Epiſt. de ſententia Dionyſ.

Chryſ.

Theod.

pentur. Porrò quis iudex adeò ſeuerus non ſuffragatur etiam criminoſis cognatis? quam non conciliat clementiam cognatio? Cuius non allicit,& delinit animum? deſerit altitudinem ſuam oculus, & ſe inclinans maximam præbet ſpem calcaneo ſanitatis, deſerit etiam omnium altiſſimus Dominus,& creator ſuam altitudinem, vt ſpem ſalutis, & confidentiam inferat vel minimis ſuis cognatis. O vos felices homines, qui hanc diuini iudicis cognationẽ æſtimatis, qui dum Deum cognatum cernitis, diſcitis Deum non timere, imò omni ærumna curatorem habebitis, & præſentem cognatum, qui nullibi citiùs inuenitur, quàm vbi eius adſunt cognati.

Tex. Et non inuenientes reuerſi ſunt in Hieruſalem requirentes eum.

§. V.

Quicumque Deum amittunt, nec gradum vlterius faciant; ibi ſiſtant, ne & ipſi perdantur.

VTinam quod Ieſu parentes faciunt, omnes nos niteremur imitari: illi vbi Ieſum a ſe abeſſe norunt,ibi ſiſtunt, nec ſine illo vlteriùs gradum faciunt. Et nos Deum peccantes dum amittimus, ne vlterius progrediamur, ibi ſiſtamus, & facili negotio ad Deum reuertemus. Sic peccatorum primogenito conſulebat Deus Geneſ. 4. iuxta Sept. *Dixit Dominus ad Cain, quare concidit vultus tuus? Peccaſti? quieſce: ad te cõuerſio eius, & tu dominaberis illius*, quaſi dicat, dum lapſus ſemel quieſcas, ſiſtas,ad te cõuerſio eius, & tu dominaberis illius, facilè effrænem appetitum cohibebis vel minimo lori ſigno,ſeu blando popyſmate tui compos exurges,in Deumq. cõuerteris. *Gen.* 4.

A Huc ſpectat illa D.Ambr. excogitatio de generoſo elabẽti equo in apol. Dauid c.9. *Plerique equorum cũ ceciderunt, ſe iactare cõſueuerunt, & quos caſus nõ læſerit, iactando ſe debilitant, et frãgunt. Alij, qualis Græcorũ equorum fertur natura, cùm uel in certamine curuli eliſi fuerint, vel fortuito ceciderint, nequaquã ſe mouere cõſueuerunt, et quandam tenent quietis & patientiæ diſciplinã. His ſi caſus non nocuit, quies prodeſt, certè non exarcebatur offenſio*. Imò ſic quieti in lapſu, a quouis lori ſigno euocati, vel blando ſibili iuuamine alacres, & expediti aſſurgunt, vt feliciter curſum conficiant. Ea erit humanæ mentis felicitas in peccati ruina, ſi ſemel lapſa nõ ſeſe iactet, nõ præceps vlterius rotetur; ſed immobiliſſima ſtet: ſed parcẽs ſibi quieſcat. Etenim tunc ad te conuerſio eius, & tu dominaberis illius, ea facilitate conuerſio appetitus fiet, qua generoſus equus quieſcens in ruina, vt vel ſibilo, vel minimo popyſmate euocatus,& reuocatus, brauium deſperatum pertingat. Accedit iam D.Chryſoſt. explicatio, quæ ſic ſe habet. *Peccaſti, & grauiter peccaſti; ſed non punio propter delictum: miſericors enim ſum, & nolo mortẽ peccatoris: ſed vt magis conuertatur, & viuat. Igitur quia peccaſti, quieſce, trãquillitatem facito, cohibe tumultus illos tuos, ne addas priori peccato grauius aliud, ne cõſilium arripias vt medicina poſthac nil proſit. Peccaſti? quieſce*. O felices illos, qui animalium infirmitatem appetituũ experti, generoſi etiam animalis æmuli nõ ſe iactant in lapſu, non præſcripti rotatu voluuntur; ſed ea quiete ſubſiſtunt, qua vel leuiori compreſſione conuertuntur, & brauium deſtinatum proſiliũt. O quàm expauit Diabolus hanc quietem in Iuda,& ideò ſic illum impellebat poſt acceptam buccellã, vt continuò in venditionẽ Ambr. Chryſ.

B C D E

Magi

Magiſtri compulerit exire. Ait enim Ioan. 13. *Cùm accepiſſet ille buccellam, exiuit cõtinuò.* Ad hæc Diu. Cyrill. li. 9. c. 19. *Timet, vt credo, Diabolus ne morando locus pœnitentiæ detur, & quaſi a temulentia mẽtem ſuã homo rectius cogitans eripiat; hac de cauſa feſtinat ac impellit.* O quoties poſt lapſum quies, & mora homines a præcipitio liberauit! timet, timet ſanè Diabolus paruam quietẽ, expauet moram, in qua facili negotio effrænes etiam appetitus conuertuntur, & ideo impellere feſtinat, vt lapſos ſine mora, ſine quiete, in alia, & alia ferantur præcipites. Gnarus quàm facili impulſu, qui poſt lapſum quieſcit, ad meliorem conuertatur frugem.

(Ioan. 13. Cyrill.)

§. VI.

Deus quærendus omnibus modis, & vijs quibus poſſet inueniri.

Vide quàm ſollicita Maria in quærendo filio exiſtat, nullũ lapidem non mouet, nullam viam nõ arripit, vt inueniat amiſſum, cognatos adit, notos interrogat: denique Hieroſolymam redit, eã luſtratura, donec inueniat filium. Sic eos, qui Deum quærunt, vigiliarum vox apud Iſaiam commonefacit. *Si quæritis, quærite, cõuertimini, & venite:* hoc eſt, ne vobis certas, & determinatas vias quęrẽdi pręfiniatis, ne in quærendo Deum finem faciatis; ſed quęrite, & ampliùs quęrite ſine termino, & fine. Explicatiſſimè Richardus de Sancto Victore, lib. 2. de Emmanuele, cap. 16. *Si quæritis, quærite, & inquirẽdo perſeuerate imò & multipliciter quæratur, qui nunquam ad plenum inuenitur.* Non ſemel quæſiſſe ſatis, iterum atque iterum requirendum, perquirendum, hac illac eundum, & bis, & ter, & millies eadem repetenda, reuiſenda, luſtranda. Liceat ex prophani Lucretij penu ea deſcribere, quibus amiſſum vitulum a matre requiri depingit. Sic lib. 2.

(Iſai. 21. Ric. Vict. Lucret.)

> *Aut mater virides ſaltus oblata peragrans*
> *Linquit humi pedibus veſtigia preſſa biſulcis,*
> *Omnia conuiſens oculis loca, ſi queat vſquam*
> *Conſpicere amiſſum fœtum, completque querelis*
> *Frondiferum nemus aſſiſtens, & crebra reuiſit.*

Hoc amore, hac cura quærebat filius Ieſus a parentibus, eiſdem petit quæri ab homine quocunque, vt omnia conuiſat loca, vt creber eadẽ repetat & reuiſat, nullum imponens finem, nulla inquiſitione contentus, donec inueniat amiſſum. Hinc notat Diuus Hilar. Synagogæ repudium, dum explicat illud Matth. 5. Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio. Vbi ait: *Synagogam dignè Dominus comparat modio, quæ ſuſceptos fructus intra ſe tantũ receptos certũ modum dimenſæ obſeruãtiæ continebat.* Pondero illud, certũ modum dimẽſæ obſeruãtię, & cur placeret Deo, quæ non niſi cum menſura ſeruiebat? quę pręfinitis obſeruãtię regulis, quę definitis & determinatis vijs Deum quærebat? Abſit ab eo, qui repudiari timeat, hoc mẽſuratum, & determinatum obſequiũ, multipliciter Deus quęratur, omnimodè laboremus, vt inueniamus, omnia luſtrantes, opera virtutũ, vniuerſa exercitia peragrãtes, & crebri eadẽ reuiſentes. Is ſit nobis finis in quęrendo, qui nos faciat inuenire quęſitum. Pulcrè Orig. Magdalenę exemplo propoſito docet qualiter Ieſum debemus inquirere. *Diſce a Maria quærere Ieſũ in monumẽto cordis tui, reuolue lapidem ab oſtio monumenti Dei, amoue omnem duritiem: tolle omnem cõcupiſcentiã tuã a corde tuo,*

(Hilar. Matt. 5. Orig.)

tuo, & diligenter perſcrutare ſi ſit Ieſus in eo. Si autem non inueneris in eo Ieſum, ſta foris, & plora, permane in fide, & reſpice foris ad alios, ſi fortè in aliquo videris eum, & plorando ora Ieſum, vt dignetur intrare ad te. Et iterum reſpice monumẽtum Dei, quod eſt in te, & ſi videris ibi Angelos, hoc eſt, cæleſtia deſideria, per quæ tamen adhuc non poſſis videre Ieſum, noli his contentus eſſe, noli adhuc deficiendo quieſcere, ſed plora, & quære Ieſum donec inuenias. Hæc ille, quibus rectè explicat, quã multipliciter quærendus ſit Ieſus donec ipſe dignetur inueniri.

Text. Et factum eſt poſt triduum, inuenerũt illum in templo ſedentẽ in medio Doctorũ, audientem illos, & interrogantem eos. Stupebant autẽ qui eum audiebant ſuper prudentia, & reſponſis eius.

§. VII.

Chriſtus Dominus in templo à crudeliſsimis inimicis, aut honorem, aut offenſam nullam accepit.

Salutem ab inimicis reportãdam dedicat puer Ieſus duodecimo ætatis anno honorificè inter Doctores ſedens in templo. Enimuero nunquam percuſſus in templo, imò ibi ſæpè honoratus conſedit, magiſter docuit, Dominus peccatores accepto verbere perterrefecit.

Matth. 28.

Matt. 28. *Quotidie ſedebam in templo docens, & non me tenuiſtis.* Quocirca Diuus

Chryſo.

Chryſoſt. *Eum in tẽplo non tenuerũt, propter quod Dominus foras exiuit, vt ex loco, & tempore daret eis apti-*

A

tudinem ſe capiendi. Dum templo aſſidet, impiorum rabiem non ſentit; ſed & proprium, & paternum honorem integrum intuetur, in quẽ munitum templo non audet impie-

Thren. 4.

tas. Ierem. Thren. 4. *Filia populi mei crudelis ſicut ſtruthio in deſerto.* Struthio omniũ animantium crudeliſſimè duratur in filios, quos vel perdit; ſic populus Iudæorũ ſicut ſtru-

B

thio crudeliſſimus in filium Ieſum; imò, vt addit Rup. ſtruthione cru-

Rupert.

delior, qui non deſeruit, *ſed inſuper occidit dicendo, ſanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros,* vt in vno Chriſto omnes filios interimeret, & perderet. Sed expende iſtius crudeliſſimi facinoris locum, crudelis, ait, ſicut ſtruthio in deſerto non audet in templo eorũ etſi rabidiſſima cru-

C

delitas: ſed extra templum in deſerto deſæuit. Meritò Diu. Aug. ſermo. 2. in Do. 23. poſt Trin. huc reuocat

Auguſt.

Chriſtianos omnes adoleſcentes, vt vel diſcant a Iudæis qualiter ſe erga Deum in templo habere debeant. *Certè,* ait, *Iudæi, qui Dominum crucifixerũt, quod audimus horreſcimus, & ingenti execratione proſequimur: illi cum de ſua luxuria cogitarent, de-*

D

litioſorum agrorum ſolicitudines meditabantur dicentes, nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Quomodo ergo parceret Chriſto, ſi eum inueniſſet in terra, qui non ſolitaria prata irritandis libidinibus ſuis; ſed frequentiſſimas elegit Eccleſias regnantis in cælum? Iam nocentiores in Chriſtũ iuuenes Chriſtiani videntur, quàm impijſſimi Iudęi:

E

illi vt Chriſtum inuaderent, Deumque ſuis flagitijs offenderent, agros, deſerta meditabantur, imò ſibi maximè exoſum, & inuidioſum Ieſum in templo verentur, in templo honorant, quẽ crucifigunt in deſerto. Et Chriſtianorum multi templa quærunt, vt Chriſtum libidinibus ſuis

ſuis laceſſant. Quid iam Iudęos Deicidas obſtupeſcitis? quid crucifixores exprobratis? Maiora vos auderetis in Chriſtum, ſi in terra haberetis, quem regnātem in cælo, in templo, in paterna domo inuadetis.

Sane Platonica lege ſic olim cautū erat: *Piſcator nec in portubus, nec in ſacris fluuijs, paludibus ſtagniſque venetur, in alijs liceat.* Expēdo illud, neque in portubus. Etenim inhumanum eſt in portu, vbi toties receptus a furēti liberaris mari, a fluctibus inuadentibus defenderis, & ab hoſtili telo refugium recipis, quod ibi vel piſcem offendas, quod ibi humaniſſimè non habeas etiam piſciculos quoſq. debiles. Legales illi Iudæi in templo furentis ſæculi maris portum meditantes, vbi quācūque tempeſtate iactati tutiſſimum confugium inueniebant, crebraque naufragia deuitabant, & portū verebantur, & piſciculo ibi noſtro Chriſto parcebāt. Ex leges Chriſtiani, prorſuſque efferati cū portus etiam infeſtant, dum templa quærunt, vbi mundo naufrago portus offertur, vt ibi miſerè inefcates piſciculo, peccati hamo in mortē expiſcentur. Proh dolor! aiebat Amb. lib. 3. de Virg. *Quid prius horreſcam neſcio, tolerabiliora periuria, quam ſacramenta ſunt tyrannorum.* Periurijs quidem forum, forenſeſque tumultus infeſtant, ſibi nocent, Deum exiſtentem in cælo laceſſunt, cùm ſacrum audiunt, cùm diuinis interſunt myſterijs. O crudele nefas, in portu Tertulliani piſciculum Chriſtum enecant, fidelium piſciculorum examina ſuarum libidinū laqueis mortiferè irretiunt. Hoc acutè perſtringebat Athan. Sinait. de ſancta Synaxi, dum ait: *An ignoras Eccleſiam Dei officinam medicam eſſe, & portum? Si in portu fluctibus agiteris, vbi poſtea quieſces?* Hæc ille.

Ambr.

A B C D E

§. VIII.

Nullo magis Chriſtum Saluatorem trahimus, quam colloquijs de rebus ſpiritualibus.

CHriſtum Saluatorem Iudæorū inditurus mētibus ipſe puer Ieſus hoc vtitur efficaciſſimo medio. Doctorū choro inſertus verba miſcet de optatiſſimo Chriſti aduentu, de duriſſima hominū ſeruitute, de Saluatoris indigētia. Hæc agit Ieſus inter Doctores, his præparat illorū mentes, vt ad ſalutem recipiendam diſponerētur. Iſraelitarū ereptionē a ſeruitute extimuit Pharao, cum eos cōfabulantes excepit de libertate amiſſa, de captiuitatis ærumnis, & tūc Saluatori aditum interclusū putauit, ſi hæc colloquia multiplicatis laboribus ab Iſraelitis exulare fecerit. Quod eleganter in rem præſentē obſeruauit D. Cyril. Alex. li. 9. in Ioan. c. 19. ſub his verbis *Pharao iuſſit, vt grauiora illis opera Iudæis afferrent, ne ſermonibus vanis dare operam poſſent. Appellabāt ſermones vanos eos, qui de libertate haberētur, & ad meliora inflāmarent, quibus & ſeruiendi conditionem deplorarent, & à Deo poſcerēt meliora: quibus omnibus non nihil illis affuturū putabat.* Et meritò tyrannus pertimuit hos Iudæorum ſermones, vt Saluatori obuios; nulla enim re magis diſponebantur captiui ſaluti excipiendæ, quàm dū collatis ærumnis de affectēdo libertatis bono miſcerent ſermones. O quàm citò adeſt Saluator his, qui ſeſe inflammāt mutuis ſermonibus ad eum excipiendum! Paſcitur inter lilia ſponſus, aiebat illa, quæ bene illius mores, & ingenium percalluerat: & quid eſt quod paſcitur inter lilia? Liliane totus paſtus eius? Pulcrè D. Ber. ſer. de Nat. Virg. *Fortè non cibo, ſed cōſortio paſcitur liliorū, nec lilijs veſcitur, ſed verſatur.* Planè non ſunt quæ Deum inefcant mu-

Exod. 20

Cyril.

Bern.

muta lilia, etſi florida, etſi ſuaueolentia, conſortium amat, non olores: in cæleſti thuribulo Apoc. non olentia aromata, ſed ſanctorum ponuntur orationes, quæ Deum trahãt ad homines. Colloquentium ſanctorum conſortia, & Deo præbent paſcua ſuauiora, & ad ſeſe quàm ocyſſimè conuocant, vt hinc puer Ieſus Doctores paratiſſimos Saluatori excipiendo dedicaſſet, ſi de illius aduentus bono, & ſalute populis neceſſaria miſceret ſermones. Apud Thabor medius apparuit Saluator, inter Moyſem, & Eliam, ſed cur medius inter Moyſem, & Eliam? Rem attigit Tertul. lib. 2. in Marcion. dũ ait. *Quid tã Christus creatoris, quàm ſecum oſtendere prædicatores ſuos? cum illis videri, quibus in reuelationibus erat viſus? cum illis loqui, qui eum fuerant locuti?* Ex eo quod de Ieſu locuti fuerint, quaſi inſeparabiles laterones apparent Ieſu. Iam non mirabor Theophilum Alex. qui epiſt. Paſc. 3. virtutis ſummam in diuino fidelium conſtituit colloquio; ſic enim inquit. *Cùm mens ſemel virtuti ſe tradiderit, quicquid aduerſi euenerit, calcat, & deſpicit. Qualis fuit Paulus ſcribens, in his omnibus ſuperamus per eum, qui dilexit nos. Quod enim ſustinere non poteſt carnis fragilitas, naturali infirmitate ſuperata, vincit animus fide colloquens Deo.* Ecce virtutis robur, & fortitudo iuxta illum ex fidelium cum Deo colloquijs naſcitur.

Theop. Alex.

Text. Et dixit Mater eius ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.

§. IX.

Certiſſimè, & citiſſimè Deum inuenit, qui dolens, & lugens quærit.

A Longa terenda via eſt ijs, qui in aquoſa obambulant, vt Deum inueniant; ſed qui crucis canali inhærent, hoc eſt qui dolori, & lacrymis incumbunt, quàm citiſſimè diuinum paradiſum attingunt. Chryſ. hom. de diuite id prædixerat. *Nonne nobis dixit, quòd regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiũt illud? Qui in cruce eſt, non vim facit, nihil* B *medium eſt, & crux, & ſtatim paradiſus.* Altiſſima ſunt paradiſi mœnia ſuperanda, per abrupta montiũ cacumina eundum his, qui ad paradiſum feſtinant, quadraginta dierũ iter terẽdum Prophetis ipſis, vt Dei viſionem obtineant. Non tamen ſi a cruce incipiunt carpere viã, ſi in cruce ſunt, ſi dolentes, & flentes quærunt, nullum eſt mediũ, nullus expu- C gnandus murus, nulla ſuperãda cacumina, & crux eſt, & ſtatim paradiſus. Profectò lacrymarum vis nota erat Abbati Cellenſi, quid lib. de panib. c. 12. ſic lacrymarum ad Deum cõpendia definit. *Lacryma filiũ Dei ad nos inclinat, & ad verã Trinitatẽ, interueniente ſpiritu, nos eleuas.* Etenim, vt ad Trinitatem aſcendamus, ille ſpiritus, qui antiquitùs ſuper a- D quãs incubabat, vt inde pennata animalia parturiret, nos etiam ex lacrymis pennatos educit. Verũ filius Dei poſt lacrymas nec pennarũ expectat velocitatem; ſed cuiuſcunque moræ impatiens ad nos ipſe inclinari, & deſcẽdere feſtinat. Fleuiſti, ecce antequam aſcendas, tibi adeſt inclinatus Dei filius, qui his in aquis nauigat velociſſimus. Huc retulerim il- E lud a Tertulliano notatum libro de Baptiſmo, vbi inquit. *Nunquam ſine aqua Christus. Prima rudimenta poteſtatis ſuæ vocatus ad nuptias aqua auſpicatur. Cùm ſermonem facit: ſitientes ad aquam ſuam inuitat ſempiternam. Cum de agape docet, aqua calicem Patri oblatum inter opera di-*

Chryſ.

Cell.

lectionis

lectionis probat. Apud puteum vires reſumit, ſuper aquam incedit libenter, & transfretat: Quid dulcius flenti? quid ſuauius dolenti? quā ſcire Chriſtum medijs in aquis reperiri. Non ſic Palæſtina columba aquas amat, quibus reſidet, vt diuinus hic, & amator palumbus lacrymis oblectatur, & inſidet. Felix ille, qui nauigio crucis per lacrymarum maria dolens, & lugens, quęrat Chriſtum, inueniet proculdubio, nō fieri poteſt, vt patiatur repulſam. Enimuerò, vt ait Cellenſis vbi ſuprà, *Aqua hæc aut facit, aut inuenit paradiſum.* Tam certa Dei inueſtigatrix lacrymarū gutta, tam efficax inuentrix, vt ſi ſemel ab oculis profluat, quantūuis latentem inueniat Chriſtum, vt fluuius deliteſcens mare inuenit, vel producat denuò ipſum. Vt enim nocturnæ roris lacrymæ margaritam in concilio producunt; ſic hominum Deum quærentium lacrymę incomparabilem margaritam Chriſtum aut inueniunt, aut reproducunt. Quidni? lacrymæ parturiere Chriſtū. Sic Ambr. de pœnit. li. 2. c. 8. *Dauid dicebat, lauabo per ſingulas noctes lectū meū, lacrymis meis ſtratum meum rigabo: & ideò meruit, vt ex eius familia virgo eligeretur, quæ nobis partu proprio Chriſtum ederet.* Itaque ea eſt vis lacrymarū, vt inueniat, aut producat Chriſtū. Accinit Bachiar. epiſ. de recip. Lap. ponderās cur ex ea quæ fuit Vriæ naſci voluerit Ieſus. Ait enim: *Talis filius naſcitur ex pœnitentia, tādem parturiunt gemitus, & lamenta.*

Cellen. Amb. Bach. Matt. 1.

Tex. Et ait ad illos: Quid eſt quod me quærebatis? neſciebatis, quòd in his, quæ Patris mei sūt, oportet me eſſe?

§. X.

Chriſtus Dominus, vt humanæ procurandæ ſaluti incumbat, parentes nil curat terrenos.

VNum a Patre commendatum ſalutis humanæ negotiū Chriſtus Dominus habebat, cui ſic incumbebat, vt præ animarum amore cætera omnia nihili haberet. Ardentiſſimè matrem qui amaret, ſalutem humanam eò amabat ardentiùs, vt a Patre imperatam, quo ſibi animas in ſpōſas data cognoſcebat, quo eaſdem ad Dei bona viderat pertinere. Hinc D. Bernard. Canticorum drama ſub ſponſi, & ſponſæ vocabulis confectum pulcrè exaggerat his verbis, ſerm. 7. *Non ſunt inuenta æquè dulcia nomina, quibus Verbi, animæque dulces ad inuicem exprimentur ſermones, quemadmodum ſponſus, & ſponſa. Vna vtriuſque hæreditas, vna domus, vna menſa. Denique & propter hanc relinquet ille patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* Cui adeſſet ſponſus, niſi ſponſæ? Cur autem Ioſeph, & amantiſſimam ſibi matrem relinqueret; niſi vt vxori adhæreret, vt paternum negotium de acquirenda ſibi vxore perficeret? Nulla alia re a tam dilectis parentibus vellet diuelli, niſi vt animabus proficeret, nec niſi hæc paterna negotia illum parentibus poſſent eripere. Quos tandem quæribundus ſolatur, eò quod non reliquerit, niſi vt de cæleſtis Patris mandato, ſponſis acquirendis incumberet. Sic apud Matth. capit. 12. cùm mater expectans illum proponeretur, ait: *Quæ eſt mater mea?* Non ſanè matrem cōfundens; ſed matrem relinquendam eſſe docens, vbi acquirendis Deo animabus inhæſerit. Quod

Bernar.

egregiè

Tert. egregiè ponderans Tertull. lib. de carn. Chriſt. inquit. *Quale ergo erat, ſi docens non tanti facerè matrem, aut fratres, quanti Dei Verbum, ipſe Dei Verbum nuntiata matre deſereret? Negauit itaque parentes, quomodò docuit negandos pro Dei opere.* Vt hinc iam diſcas, quo te amore Chriſtus diligat, qui non ſolùm eandem hæreditatem, eandem domum, eandẽ menſam in cæleſti regnò tibi communicat, verùm & propter te, vt tuæ incumbat ſaluti, patrem, & matrem relinquit, à quibus vna animarum ſalus tam diuinum amatorem, & filium ſeparare ſufficit. Et quis pro anima ſua patrem, & matrem non relinquat?

Text. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.

§. XI.

Nulla vilitas deprimit illum, qui obedientiæ virtute extollitur.

NOn te moueat, quòd Ieſus Hieroſolymis relictis, ad paruum, & humile Nazareth ſe recipiat oppidum. Etenim non obſcuratur loco, qui ibi obedientiam colit. Accipite Diu. Chryſ. hom. de Cæco nato nuper edita. *Nec paradiſus*, ait, *in pretio habendus eſt: niſi Dei mandatum in eo ſeruetur; neque vilia loca ſunt ignominioſa, ſi in eis ſit lex Dei regnantis. Vtrùm melius? vtrum potius? Paradiſus an ſterquilinium? Veruntamen Adamo propter tranſgreſſionem paradiſus nil profuit: Iob verò ſterquilinium propter patientiam nil nocuit.* Imò paradiſus ipſe vbi in obedientia fœdatur, non paradiſus: ſed deſertus, & inuius fit locus; ſola obedientia extollit & illuſtrat loca. Chryſo.

A Omnia nobilitat, omnia amplificat, omnia magnificat obedientia, vilitatem non nouit, paruitatem ignorat, neſcit non aſcendere, & extolli. Qui apud Iſai. in Dei obſequium præcincti ſtabant ſpiritus, ſimul alis afferebantur ſenis: quomodo ergo circa Domini thronum ſtantes pariter, & volare dicuntur? An, quia prompta obedientia neſcit non aſcendere? Planè ait Eucherius: *Quia Deo ſtare idem eſt quod volare, & in ſublime exaltari.* O tu felix, qui Deo ſtas in procinctu eius, vel nutum expectans, nullis loci anguſtijs teneberis, nulla paruitate obſcuraberis, eo ipſo quòd ſtas paratus, efferris pernici, & exaltaris volatu in ampliſſimos, & altiſſimos cælos. Nunquam non in cacumina, in cælorum ſummitatem nititur obedientia: vt benediceret ſegniori filio Eſau Iſaac aiebat. Gen. 27. *In pinguedine terræ, & in rore cæli deſuper erit benedictio tua, fratri tuo ſeruies.* Acutè notauit Ambr. lib. 5. epiſt. 20. ad Horontianum illa verba in rore cæli deſuper, & fratri ſeruies: quæ ſic expendit. *Pro benedictione igitur huiuſmodi eſt ſeruitus, denique inter bona annumeratur, inter collatam terræ vbertatem, et rorem cæli à ſummo.* Non quidem poſſet obedientia inter minora annumerari bona, quàm inter rorẽ cæli deſuper, ſiue à ſummo. Etenim cæleſtium ſummitas debito iure obtingit obedienti. Cùm paulò ante Iacob benediceretur, ea eius benedictio erat: *Det tibi Deus de rore cæli; eſtò Dominus fratrum tuorum.* Ecce tibi imperiũ, & dominium, de quibus ditetur, nimirum de rore cæli. Verùm obedientis ſeruitus, & ſubiectio ampliora requirit, non quouis cæli rore ſubſiſtit; ſed rore cæli deſuper, à ſummo, cælorum ſummitatem plectitur, qua ſeſe dilatat, & extollit vir obediens. Iſai. 6. Euch. Gen. 27. Ambr.

Text. Et mater eius conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo. Et Ieſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.

§. XII.

Ex obedientia omnes dedicantur profectus Chriſti Domini, vt pote à qua ſunt omnes profectus humanæ ſalutis.

POſita obedientia Ieſu Saluatoris parentibus exhibita, rectè adiecit Euangeliſta eiuſdem in ſapientia, ætate, & gratia profectus: & cur non proficerent opera ſalutis, vbi Saluator oſtenditur obedièntiſſimus? In primis proficiebat ſapientia, ſapientia, inquam, de qua Iſaias, *In ſapientia ſua iuſtificauit ipſe iuſtos ſeruos meos multos*. Ad hæc oculatiſſimus Rup. in Iſai. lib. 2. c. 19. *Quæ eſt ſcientia eius, niſi obedientia eius? ergo in ſcientia ſua, id eſt in obedientia ſua iuſtificauit ipſe, inquit Deus Pater, ſeruos meos multos*. O Saluatoris ſapiētia excellentiſſima, quæ obedientia fœcunda mille peperit ſalutares fructus, mille dedit homines ſaluti.

Rup. *Iſai. 54.*

Probro Chriſto Domino tribuebat hæreticus, quod ſubijceretur, & obediret, quaſi obediens ſubiectio inæqualitatis cum patre ſtigmata inureret. Quem eleganter repellens Diu. Cyril. Alex. lib. 5. Dial. de Trinit. filiorum omnium in parentes obedientiæ elucidat pulcritudinem. Non enim naturæ ſeruilis notam incurrit filius, qui pulcrũ obedietiæ munus patri voluntarius offert, non Iſaac alterius inferioris naturæ ab Abrahamo diuerſæ arguitur, quod vſque ad mortem obediret, non filius Dei, quod voluntariè obediat, ideo inferior, et natura infimus. *Poſſeſſio naturæ facta quodammodo ad Deum eſt oportere ſubdi. Verumtamen non in eo, quod ſubduntur res habent eſſe: ſed exiſtunt, & ſubſiſtunt ſecundum propriam rationem, et quaſi vnicuique præmium dederit natura, voluntariè accipit obedientiam, & fit ea fructus mentis*. Sic ille, vt obedientiæ Dominicæ excellētiam exprimeret, quibus pondero illud, & quaſi vnicuiq; præmium dederit natura, voluntariè accipit obedientiam, & fit ea fructus mentis. Etenim obedientia non ſeruilis naturæ nota: ſed ingenuæ naturæ præmium exiſtit, qua mens fęcũdata optimos, & ſuauiſſimos parturit & colligit fructus. Sane incarnatæ ſapientiæ præmiũ fuit voluntariam obedientiam exhibere potuiſſe, qua ſalutis fructus valuit immenſum parturire, *quia in ſcientia ſua, id eſt in obedientia ſua iuſtificauit ſeruos multos*.

Cyril.

Rurſus Ieſus proficiebat ætate, etenim ſuos etiam præſtat ætati obedientia profectus. Ioſue 10. cùm ſol, & luna ad hominis imperium ſtetiſſent, pergit textus. *Non fuit antea, et poſtea tam longa dies, obediente Deo voci hominis*. Et cur tempora, & dies non augeret diuina obedientia præſtita homini, quandoquidem homo cum obedit Deo, ſe ſuoſque quaſi æternare ſentit? Iugulandus Iſaac victimam requirebat ex parente, cui ille, *Dominus prouidebit, fili*. Geneſ. 22. Ad hæc Ambroſ. primo de Abraham cap. 8. *Vocare filium frequenter non timet, ita erat intentionis ſoliditate fundatus, et hoc ſe meliorem patrem putabat, hoc ſibi in perenne manſurum iudicauit filium, ſi eum immolaret Deo*. Ecce tibi ex obedientia vſque ad mortem exhibita, filij perennitatem, multiplicesque vitæ annos augurabatur.

Gen. 22. Ambroſ.

Tertiò

Tertiò proficiebat Ieſus in exhibendis operibus gratiæ, & ſanè gratiæ apud Deum vnica eſt obedientia, & auctrix, & conſeruatrix. Id quod oſtendit Rup. lib. 2. in Gen. c. 30. vbi ſic ait. *Nonne melius fuiſſet nullum dediſſe præceptum, quàm poſitione præcepti facere prauaricationi locum? Ad hæc, inquam, vnde ergo copularetur homo Deo, ſi non ille ſubiugaretur obedientiæ iugo?* Quaſi nullum efficacius aliud poſſit excogitari medium, quo homo Deo per gratiæ opera copularetur, præter obedientiam: hæc vnica conciliatrix, & conſeruatrix gratiæ inueniebatur. Deut. 26. aiebat Moyſes, *& nunc Iſrael quid Dominus Deus tuus* A *poſtulat à te, ni itinere Dominum Deum tuum, et ambulare in omnibus vijs eius?* Quod ſic in rem præſentem expendit aliàs adductus Iren. lib. 4. c. 31. *Hæc quidem glorioſum faciebant hominem id quod deerat ei implentia, ideſt amicitiam Dei; Deo autem præſtabat nihil, neque enim indigebat Deus dilectione hominis. Deerat autem homini gloria Dei, quàm nullo* B *modo poterat percipere, niſi per obedientiam, quæ eſt erga Deum.* Obedientia ergo præſtat homini, & amicitiam, & gratiam apud Deum, ab hacque nobiliſſima virtute proſiliunt, & proficiunt quæcumque opera gratioſa Deo ab hominibus poſſunt exhiberi.

Rup. Deut. 26. Iren.

R. P. DIDACI
DE BAEZA
PONFERRADIENSIS,
Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM in Hiſtoriam Euangelicam.

LIBER TERTIVS.

De Chriſti Domini apud homines conuerſatione.

A Saluatoris cunabulis, & pueritiæ annis egreſſos nos iam vocat eiuſdem apud homines conuerſatio, ea nimirũ, quàm à Baptiſmate Ioannis vſque ad paſſionem ſuæ carnis inſtituit. Vbi in longiores, & iuſtiores tractatus, relictis miraculis, ſermonibus, conuerſionibus à Saluatore peractis, hic ea expendere conabimur, quæ à Diuo Thoma, & alijs Chriſti Domini vitam conſcribentibus exarata ſunt.

CAPVT I.

C *De Chriſto Domino à Ioanne baptizato.*

ANte Chriſtum ſemper præmittitur Ioannes, vt qui viam Chriſtianiſmo præpararet, & præ-
A curreret ipſe ſaliens in vtero, ad Eremum feſtinans, baptiſmum initians; quæ via currenda eſt omnibus Chriſtianis. Huic baptizanti acceſſit inter alios Chriſtus Dominus, ſed longè alia ratione, quàm alij, vtpote qui omni munditie purior, vt omnes à vitijs lauaret, venerat: venientem ad ſe miratur Ioannes, expauet, prohibere tentat: tandem perſuaſus
B Dominus ſuum baptizat, vt inde in Chriſtianum baptiſma ſanctificaret aquas.

Text. Tunc venit Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. *Matth. 3.*

§. I.

Ioannes Chriſtum ſentiens in mundo impatiens moræ feſtinauit præcurrere, & Chriſto famulari.

SEmper Chriſtus ad Ioannem: ſemper Ioannes in arena conſpicitur

citur

citur expectans Chriſtum, hoc illi maximè in optatis erat, vt excuſſa omni mora prçcurrat Chriſtũ. Hinc cùm primum Chriſtum ſentit, exultauit in vtero quaſi vi, calcibuſq. viſcerum vincula rupturus aduolaret, vt famularetur Chriſto. Sic D. Chryſoſt. apud Metaphraſtem hos Ioannis ſaltus explicuit. *Non fert Ioannes præſente Domino contineri, non fert naturæ expectare terminos; ſed contendit rumpere carcerem ventris, & ſtudet præſignificare Saluatorem. Acceſſit, inquit, qui ſoluit vincula, & quid ego ſedeo vinctus? Venit Verbum vt omnia conſtituat, & ego adhuc maneo detentus, exibo.* Adeo Prçcurſoris munus implebat, vt nil timeret, niſi nõ prçcurrere, & currere ad Chriſtum, vt vel naturæ tarditatem, & moram accuſaret, & expaueſceret, ne vel tantiſper detineretur, & ſerus Chriſto iam in mũdo exiſtenti appropinquaret. Materna exhorreſcebat viſcera, & rumpere ſatagebat, vt noto Domino ſine mora ſuum exhiberet ſeruitium. Non Ioanni abſimilis adoleſcens ille, qui patris funera reliquit, vt ad Ieſum quã ocyſſimè iret: ſic enim à Saluatore apud Lucam c. 9. poſtulabat. *Permitte mihi prius ire & ſepelire patrem meum.* Ad hæc elegãter & dulcè D. Ambr. ſerm. 79. *Mortuum illum reliquerat, quem vt reuertens ſepeliret exorat. Non eum dolor retinuerat, non mors retardauerat, quia feſtinabat ad vitam. Nec dum morientis clauſerat oculos, necdum rigentia membra cõdiderat: ſtatim, vt comperit aduenisse Dominum oblitus paternæ pietatis affectum, maiorem pietatem credit plus Chriſtum diligere, quam parentem. Ita cum Tobias iuſtificetur, cum ſepulturæ cauſa prandium reliquerit, hic probatur cum cauſa Chriſti patris reliquerit ſepulturam. Ille enim non veretur, ne interueniente opere terreni prandij epulas prætermitteret: hic metuit, ne interueniente mora refectionem panis cæleſtis amittat. Vnde cum contemplatione Chriſti ſepulturam omnibus debeamus, hic amore Chriſti, patris deſeruit ſepulturam.* Timui aliquid ſubtrahere Ambroſiano acumini, quo videtis extolli iuuenem, qui vt comperit aduenisse Dominum paternæ pietatis oblitus, ne interueniente mora obſequiũ Chriſto exhibendum differret, & patres inhumatos reliquit, vt ipſe viueret Chriſto. Hoc ſanè agebatur aculeo Ioan. non adultus; ſed puer, ſed infans, ſed in vtero adhuc exiſtens, ibi vt comperit aduentum Chriſti materna viſcera faſtidit, naturæque iuri derogans vincula ventris rumpere nititur, quia feſtinabat ad Chriſtum, veritus, ne mora interueniente occaſionem amittat.

Chryſ. Luc. 9. Ambroſ.

Sed eſto, quod iuxta Chryſoſtomi excogitatum Ioannes in vtero ad Chriſtum properaturus, *contendit rumpere carcerem ventris*. Cur ſui oblitus Herodis carcerem poſtea quietus ſuſtinet? Sanè ventris carcere cum præmebatur naturæ indulgebat, & nondum natus erat Chriſtus; verum ſub Herodis carcere, & affligebatur, & tribulabatur, & detinebatur, quò minus iret ad iam prædicantem Chriſtum. Cur ergo impatiens moræ ventris carcerem nititur rumpere, & tribulationis patiens Herodis carcerem tam quietus ſuſtinet? Equidem ſub Herodis carcere tribulatus non detinebatur, quominus tunc ocyſſimè iret ſecuturus Chriſtum. Enimuerò qui in tribulatione ſunt, etiam cum mille rudentibus, ſeu catenis manus pedeſque alligari, & detineri videntur, perniciſſimo tamen motu in Deum feruntur. Tribus affixas Domini manus clauis, pedeſque viderat latro, & clamabat

Chryſ.

Luc. 23. de cruce Luc. 23. *Domine memento* A
mei dum veneris in regnum tuum. V-
Bern. bi pulcrè Bern. ſerm. in Ramis Pal-
marum 1. inquit. *Euntem in regnum*
vidit, quò cùm perueniſſet, ſui memo-
rem eſſe rogabat. Videbant alij ſuffi-
xos clauo pedes in ligno; at latro o-
culatiſſimus, quando ſuffixos pedes
detineri vidit, ocyſſimũ, & ſine mo-
ra curſum fuit ſpeculatus. Quando
Ioãnes catenis præpeditus erat He-
rodis carcere in nigro, ò quàm cur-
rebat! ò quàm pernici Chriſto adhæ-
reſcebat volatu! Pulcrè Prou. 4. di-
citur, *Iuſtorum ſemita, quæ lux ſplen-*
dens. Etenim velociſſimo cæleſtia
lumina motu raptantur, quæ tamen
nobis videntur aut planè ſtare, aut
pedetentim viam, & curſum agere.
Quis non putet ſolem medio in cælo
confixum immotum penè ſtare, aut C
plũbeo paſſu moueri, cuius lux per
feneſtram ingreſſa per plures horas
tenetur cubiculo clauſa? Sed tunc
quum cubiculo clauditur, immenſa
ſimul cælorum ſpatia pertranſire
noſcitur perniciſſimo volatu. Sic
iuſti, ſic Ioannes non vt lux, ſed lu-
cerna ipſe ardens cum in carcere
Herodis videbatur immorari, om-
nis moræ expers verò Soli inhærens D
cæleſtia omnia quàm ocyſſimè per-
luſtrabat, nũquam inquietior, nun-
quam velocior, nunquam magis ſi-
ne mora agebatur. De hac tribula-
Naz. tionis via, Nicobulus apud Nazian.
fatur. *Altera via aſpera, ardua, ari-*
da, anguſta, atque obliqua eſt, omniq.
ex parte præceps, & abrupta eò homi-
nem virtute præſtantem ſubuehens, vt
non ante aſcendendi finẽ faciat, quam E
ad ſummum illud, præſtantiſſimumq.
lumen peruenerit. Dum in aſperitati-
bus & tribulationibus his, nũquam
non volabis, nunquã non aſcendes,
donec iuſtitiæ Soli inhæreas, cui hac
via quam citiſſimè aſtabis.

§. II.

Ioannes Chriſtum Dominum præcur-
rens, vt ei viam pararet in Ere-
mum feſtinauit.

SOlicitus de Præcurſoris officio ea
naſcitur cura Ioannes, vt arduas
Euangelij vias percurrat, & quaſi
B Chriſtum in deſerto Euangelium
dedicantem ſenſiſſet, ſic vt præcur-
rat Chriſtum ad Eremum feſtinat.
Id diuino halitu præſagiens Zacha-
rias pater eius ſic recens natum pue-
rum dicitur alloquutus. *Et tu puer*
Propheta Altiſſimi vocaberis. Ad
hæc Orig. hom. 10. in Lucam. *Ideò,* Orig.
ait, *reor Zachariam feſtinaſſe, vt lo-* Luc. 2.
queretur ad paruulũ, quia ſciebat, eum
poſt paululum in Eremo moraturum,
nec ſe eius poſſe præſentiam habere.
Vix materno aluo emiſſus erat, &
iam Eremum ſuſpirabat, quem ſcie-
bat honorandum a Domino ſuo,
eoq. in illum ferebatur affectu, vt
fuerat patri feſtinandum, ne eius pri-
uaretur colloquio. Præſcius puer
Chriſtiani Eremi veretur, nedum
ipſe in paterna domo agit, medijſq.
domeſticis nutritur, pertranſeat in
ſibilo auræ tenuis Chriſtus. Ideò ad
deſerti petram feſtinat, ex qua in
omnium redemptionem agnus ſpe-
rabatur ab Iſaia.

Rectè D. Chryſ. hom. 1. in Marc. Chryſ.
Ioannis in deſertum fugam com-
mendans, ait. *Qui ſciebat Chriſtum*
venturum, & Chriſtum non quærebat
in templo, ſed in deſerto ſeparauerat ſe
à multitudine. Oculis expectantibus
Chriſtum nihil aliud dignatus eſt a-
ſpicere, niſi Chriſtum. Et quam aliam
pararet viam Domino, niſi illam,
per quam Dominus erat venturus?
Et quomodo non reſpueret creatu-
ras, qui omniũ creatorẽ expectabat
videre? Veniẽdum Chriſto erat vt

tole-

tolerantiam, per inuia, & inaquoſa, A per abiectionem, per aſperitates, per paupertatem, per omnium voluptatum mundialium exſibilationem. Huc ergo præcurrendum erat illi, qui viam erat Domino paraturus: hac idem eundum eſt illis, qui à via Domini non longè abeſſe cupiunt, qui veniente volunt gaudere cum Chriſto. Plane Chriſtum ſpirabat ille, qui aiebat Exod. 33. *Oſtende mihi faciem tuam.* Sed ecce tibi diuinum reſponſum, *Cum pertranſibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, & videbis poſteriora mea.* Ad hæc Cyrill. Hieroſol. Catech. 10. expendens illud, *ponam te in foramine petræ,* inquit. *Ecce ponam te in foramine petræ, cum enim exiguus ſis, in paruo circumſcriptus eris.* Quaſi non alioquin tranſeuntem Domi- C num videre poſſet; niſi mundi magnalia relinqueret, niſi quod magnū eſt, quod ſplendidum eſt, quod blandum, & ſuaue eſt deponens, ſe per deſertum currenti conformauerit petræ Chriſto.

Cyrill.

Igitur Ioannes in Eremum feſtinans in foramine petræ omnibus abdicatis amplitudinibus de petra deſerti aduenturum præſtolabatur D Chriſtum. Et oculis ſpectantibus Chriſtum nihil aliud dignatus eſt aſpicere; niſi Chriſtum. Puſillus ille homo Zachæus apud Lucam 19. *præcurrens aſcendit arborem Sycomorum, vt videret Ieſum, quia inde erat tranſiturus.* Quid plura? domi Chriſtum excipiens lætans aiebat. *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quid aliquem E defraudaui, reddo quadruplum.* Ad hæc D. Gregor. Nazianzen. orat. in ſanctum Baptiſma. *Zachaum imitare, facultates omnes tuas ingredienti Chriſto in munus offer, vt licèt corporea ætate paruus, animo tamen enecharis Chriſtum egregiè conſpicatus.*

Luc. 19.

O quàm egregiè conſpicatus fuit Chriſtum, qui aduenienti illi omnes poſtpoſuit mundiales facultates, & in paruitate corporea, ſpiritus attigit ſublimitatem: Zachæo multò felicior Ioannes, ætate corporis puſillus præcurrens aſcendit condenſa arborum, vaſtiſſimam rupium, lignorumque eremum, vt videret Ieſum, quia inde erat tranſiturus. Et B Chriſtum non cōſpicatus; ſed egregiè conſpicaturus, Chriſtianos omnes labores exantlauit. Sic Nazianz. adductum explicat Nicetas eius ſcholiaſtes. Quemadmodum Zachæus, poſteaquam Chriſtum in domo ſua excepit, dimidiam quidem facultatum ſuarum partem pauperibus erogauit, reliquam autem retinuit, non vt ipſe ea frueretur; ſed vt eam quadrupli fœnore reſtitueret, quæ iniuſtis rationibus, ac fraude, & per calumniam collegerat. *Sic tu quoq; magnanimus eſto, hoc eſt, pecuniarum contemptor, ac ſupra res terrenas aſſurge, vt magnus ſecundum ſpiritualem ætatem, quæ in virtutis incremento ſita eſt, appareas, atque Chriſtiana theoremata plenè, & exactè intelligas.* Sic Ioannes in minima corporis ætate pecuniarum contemptor, ac ſupra omnes terrenas facultates eleuatus, adeò magnus apparuit, vt nullus illo maior inter natos mulierum, adeò magnus, vt ad egregiè conſpicandum Chriſtum omni Chriſtiana theoremata de voluptatum contemptu & perficeret, & perdoceret. Hinc vel maximè oſtendens, quàm veniret in virtute, & ſpiritu Eliæ. Etenim Elias tranſeuntem viſurus Dominum 3. Reg. 19. *operuit vultum ſuum pallio.* Quod expendens Diuus Gregorius homil. 13. in Ezech. ai. *Aurem intendere, & faciem operire, eſt vocem interioris ſubſtantiæ audire per mentem, & tandem ab omni ſpe-*

3. Reg. 19.
Greg.

cie corporeâ oculos cordis auertere, ne quid ſibi in illa corporale animus effingat. Solet mens noſtra inſtar rerum corporalium ſub oculis cadentium, res etiam ſubtiliſſimas, & ſpirituales effingere, quod ne ſibi videnti Deum accideret, operit Elias pallio vultum. Et Ioannes alter Elias mundiales omnes deuitans delicias eremum petit Chriſtum conſpicaturus, & oculis ſpectantibus Chriſtum, nil aliud dignatus eſt aſpicere, ne quid ſibi in Chriſto mundiale fingeret.

Matth. 17. O quam ſuperior Ioannis in eremo fides, Principis Apoſtolorum in Thabor fide! Petrus ſplendentem aſpiciens Saluatorem aiebat: *Faciamus hic tria tabernacula: tibi vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnum.* Quod

Timot. Ant. ſic exprobrat Dominus apud Timo. Antioch. hom. de cruc. & transfig. *Quid ais, Petre? tria tabernacula conſtruere cogis? ſimul me, & Dominum, & ſimilem ſeruis facis?* Quaſi probro duceret Chriſtus Dominus, quod ſibi aliquid attribueretur creatis ſplendoribus ſimile. Meliori conſilio Ioannes in ſpiritu Eliæ oculis ſpectantibus Chriſtum nil aliud dignatus eſt aſpicere, id meritò præcauens, ne quid ſibi in Chriſto Domino fingeret rebus ſpectabilibus ſimile.

§. III.

Ioannes verbo Dei armatus in Eremi difficultates proſiluit.

CVr puer vaſtiſſimi deſerti ſolitudinem non extimeſceret? Cur tenella infantis membra aſperrimum amictum non pauerent? Cur inter ſyrtes, inhoſpitaleſque cauernas non ſibi à feris, à ſerpentibus, à præcipitijs caueret homo? Facilè

A D. Lucas reſpondit, dum ait cap. 3. *Factum eſt Verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto.* Luc. 3.
O quàm ſecurum medijs periculis reddit hominem Verbum Domini! Sonet in te Domini Verbũ, & facili negotio ab omni iniuria liber conſeruaberis. Rubus ille à Moyſe conſpectus flammis vndiq; ardentibus cingebatur, & liber vireſcebat me-
B dijs flammis, eo ſolùm, quia diuinum verbum eructabat. Audi S. Hieron. de manſionib. ad Fabiolam. Hieron.
manſ. 8. *Videbimus ardere rubum, & non comburi: inflammari, & Eccleſiam perſecutionibus, & eam, loquente in illa Domino, non perire.* O felix, ſuper quem Domini Verbum fiat in illo, loquente Domino, procul dubio non peribit, imò impauidus, &
C audacter pericula ipſa ſubibit. Id quod eleganti ſimilitudine demonſtrat Rup. de Vict. verb. Dei lib. 1. Rup.
cap. 4. *Felix qui taliter meruit guſtare Verbum, illum erudiuit Dominus, & eruditus eſt; docuit eum, & doctus eſt, doctus ad militiam, eruditus ad pugnam. Ille homo per ſimilitudinem equus eſt, qui tãto ſeſſore confiſus exultat audacter, & contemnit pauorem,*
D *neque gladio cedit; imò in occurſum pergit armatis.* Quid rudi equo timidius? à paſcuis puerili virgæ ictu fugabitur, & concludetur in caules. Verùm is poſtquam diſciplinã nactus optimo ſeſſore potitus eſt, vel ſedentis ad ſibilum ſic audet, vt in medios confertiſſimos hoſtes ſeſe non dubitet dare. Ita ille, ſuper quẽ Verbum Domini inſonuerit, tanto
E ſeſſore confiſus neſcit timere, contemnit pauorem, in quæuis pericula intrepidus proſilire audet. Quã vim diuini Verbi inſinuat Ioannes, dum de Verbo incarnato ait. *Hæc verba locutus eſt Ieſus in Gazophylacio docens in templo Salomonis, & nemo apprehendit eum.* Quæ eleganter pon-

derans

Orig. Ioan. 8. derâs Orig. in Ioan. tom. 18. inquit. *Eius enim verba valentiora erant iis, qui eum volebant comprehendere. Et quandiu dicit, nemo eum comprehendit eorum, qui ei inſidiabantur: ſed ſi taceat, tum denique tenetur. Itaque dum in eum Pilatus inquirit, eumque flagris cædit, tacet; ſi enim locutus eſſet, in crucem ex infirmitate ſublatus non eſſet, quandoquidem infirmitas non ineſt in eis, in quibus verbum loquitur.* Sic Origen.

§. IV.

Viam Domini paraturus, illam vt mundet, meridianoque æſtu liberet, rigat Baptiſmi aquis Ioannes.

VIam vniuerſæ carnis corruptam nil aliud quàm cineres, & aridorum ſerpentium proferentem latebras, totum nō potuit aquarum diluuium expiare, mundare. Poſt diluuium adhuc apparuit via hominum arida, puluerulenta, latebroſa, ab incurſu, & dæmonio meridiano infeſtata, Chriſtiani baptiſmatis expectabat fontem, quo poſſit lauari, & ablato puluere antiquæ pulcritudinis recipere nobilitatem. Hūc allaturus fontem Deus verbum inſtabat, ſed qua ipſe Deus ingrederetur mundum, accurrit *Ioannes prædicās baptiſmum pœnitentiæ*, vt lacrymarū fonte rigata tellus arida diuinis poſſit patere iam plantis. Vnde eleganter D. Ambr. conſiderans peccatricem Mariam, pedes Domini lauare lacrymis, ſic ait: *Bonæ lacrymæ, in quibus non ſolùm redemptio peccatorū eſt; non ſolùm noſtrum poſſunt lauare delictum; ſed etiam Verbi cæleſtis rigare veſtigiū, vt greſſus in nobis eius exuberent.* Sanè pulvereæ peccatorum nubes repentium aridorum latebræ maximè impediūt, quo minùs Verbum ad nos ingrediatur: imò illi (Ambr.)

A penitus adiuū intercludunt. Quòd ſi lacrymis vias tuas rigaueris, ò quot in te Dei veſtigia experieris infigi! O quàm crebri illius in nobis greſſus exuberabūt! Hinc diuinus Ioannes Verbo paraturus viam, cucurrit ad baptiſmum pœnitentiæ, quo lacrymarum aquis humani pectoris puluerulentam terram doceret rigari, & antiqui ſerpentis latebras emundari. B Vnde pulcrè notat Chryſol. ſerm. 137. de baptiſm. Ioan. *Erat penes Ioannem venia; ſed non ſine pœnitentia, erat remiſſio, ſed luctibus cōparata.* Etenim luctibus perdocebat conſcientias emundari, lacrymis rigabat vias omnes humanas, quibus Dei greſſus exuberarent, puluere excuſſo, impuriſq. ſpiritibus exſibilatis. Etenim immundus ſpiritus, vt C ait Nazianz. orat. in S. Bapt. *ambulabat per loca inaquoſa, diuinæque influxione minimè perfuſa, illic commorari geſtit, vagatur, quærens requiem non inuenit; aquis, non ſecus ac legio æquoreis fluctibus ſuffocatur.* Hunc eliminaturus è conuictu hominum præcurſor Chriſti baptizās homines ab ardenti corde lacrymarum fontes educit, quibus excutitur omnis im- D munditia, & orienti puriſſimo iuſtitiæ Soli aperitur via. Audebo ex profano authore huius rei clariſſimum exemplum propinare. Is eſt Cicero lib. 1. de diuinit. vbi aquilæ de ſerpente victoriam ſic decantat. (Chryſo. Naz. Cicero.)

Hic Iouis altiſoni ſubitò pennata ſatelles
Arboris è trunco, ſerpentis ſaucia morſu
E *Ipſa feris ſubigit tranſfigens vnguibus anguem,*
Quem ſe intorquentem lanians, roſtroque cruentans,
Iam ſatiata animos, iam ſanos vlta dolores
Abiicit efflantem, & laceratum affligit in vnda.

Seque

Seque obitu à ſolis nitido conuertit adortus.

Suſtinuit aliquando Ioannes ſerpentis morſus; ſed tunc ſolum cùm ſerpens callidus generationis arbore illapſus cunctos mordet infantes. Sed proh Deus immortalis! qualis diuiniſſimus hic ales in ſerpentem excanduit! Ira percitus ardet, & mille ictibus lacerum tandem baptiſmum pœnitentiæ prædicans ſerpentem affligit in vndas. Vis videre quam affligatur ſerpẽs in vnda? Sic ait Abbas Cellenſ. lib. de Panibus, cap. 12. *Sathan tolerabilius ſuſtinet flammam ſuam, quam lacrymam noſtram, acriuſque contriti cordis lacryma, quam flamma infernalis incendij torquetur.* Bene igitur diuinus ales ſerpentem in vnda affligit, & lacrymis docens ſuffocare peccatum, aridam noſtræ mentis emundat terram, rigatque, vt verbi diuini greſſus in nobis appareant, ſeque a lucifugæ Synagogæ occaſu Chriſti Domini veri ſolis nitidos conuertit ad ortus. Vbi enim rigatæ hominum viæ a fœce, ſerpentiſque halitu mundatæ ſunt, nil eſt quod orientem Chriſtũ impediat, & retardet.

Cellenſ.

Text. Ioannes autẽ prohibebat eũ dicens; Ego a te habeo baptizari, & tu venis ad me?

§. V.

Regis amicus, & priuatus Regiæ opinioni promouendæ, vt ſtudere debet.

MEritò Ioannes eam ſibi gloriam obtinuit, qua diceretur amicus ſponſi, vt qui regum amicis, & priuatis, pulcrum vel hoc facto, dedit exemplum: quando vt Ieſu authoritati proſpiceret, eum a baptiſmo a ſe exhibendo prohibebat.

A Et quidem maximus erat Ioannis honor, quod ipſe Dominum baptizaret, ſed verus amicus regis non propriæ vtilitati, ſed regiæ famæ proſpiciebat, nec vel ignorantibus malè oleret, ſed omnibus maximè probaretur. Vt ſe totum ſuis ſeruaret maximus imperator Ieſus mulierẽ Chananeam repellebat Matth. 15. nolens dare canibus panem filio-

Mat. 15.

B rum. Quid tunc filij? Quid tunc veri regis amici Apoſtoli? An gauderent quod ſibi ſolis diuinus fauor reſeruaretur? *Imò rogabant eum dicentes: dimitte eam quia clamat poſt nos.* Sanè ſic amabant Dominum, ſic eius bono nomini propagando ſtudebant, vt metuentes ne malè audiret apud gentes, quod durus illis, bonus ſolum ſuis eſſet, illum anxiè

C præcabãtur, vt faueret exteræ fœminæ. Sic Paſchaſ. lib. 7. in Matth. *Pro amore pijſſimi magiſtri, ne quaſi cuipiam durus videretur, imò vt miſericors fieret, exorabant.* Hi veri amici Regis ſunt, qui non ſibi, ſed illius bono nomini in omnibus proſpiciunt. Adeo vt vbi opus fuerit nouerint Regem ipſum prohibere ab illis factis, quæ infamiæ notam in-

Paſc.

D curſura pertimeant. Vnus D. Chryſoſt. in Pſal. 48. boni priuati indolem apprimè depingit, dum veram hominis libertatem oſtendere nititur. Ait enim. *Sit Rex malus, & priuatus bonus, videamus quis ſit Dominus alterius, & vbinam reſplẽdet dominatus, quis eſt qui imperat, & qui paret alterius imperio. Quomodo ſciemus? Rex rem malam, & ſcelere ple-*

E *nã priuato imperet, cui bonus priuatus nõ modò nõ acquieſcit nec obediet, ſed eum etiã, qui imperat, conabitur abijcere ab inſtituto, licet mori oporteat.* Pergit Chryſ. iuxta intẽtum ſuum, at nobis id ſatis eſt, quod de bono priuato docet, nimiũ cui ea ſit cura, id ſtudium vt etiam cum diſpen-

cio

dio vitę Regijs malis actionibus obſiſtat. Et væ qui Regi charus eſt, regéq. a malis actis nō prohibet. Quo refert D. Iſidorus Peluſ. præproperā Ionathæ ruinam. Ionathas, inquam, ille qui adeo Dauidi fauerat, qui prę-lia Domini imperterritus dimicarat, qui multa bona egerat, is primus è tota Saulis familia mortuus occubuit. Sed cur adeo bonus, primus
Iſid. Pel. occubuit? Iam loquitur Iſidor. lib. 1. Epiſt. 371. inquiens. *Angorem mihi affert Ionathæ pœna, qui patrē Pythoniſſam quærentē minimè prohibuerat, ob idque ante eū qui ſcelus admiſerat, is qui prohibere poterat in bello interijt.*
1. Reg. 28. Nota eſt hiſtoria 1. Reg. 28. vbi Saul præliaturus aduerſum Philiſtin conſulit Pythoniſſam, a quo qui chariſſimus Regi erat Ionathas, minimè Regem prohibuit, & ideò ante Regem, qui flagitium commiſit, ipſe pœnas luit. Vt iam inde ſcias, cur rari ſint Regis priuati, qui ante Regis fatum nō decidant a culmine regiæ amicitiæ. Sanè proprijs ſtudētes lucris, non curant regiam ſalutem. Vnius in orbe terrarum priuati, qui etiā poſt triū Regum fatū, in regia
Dan. 5. durauit amicitia, nimirum Danielis hæc vox eſt, c. 5. *Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da, ſcripturā autem legam tibi, Rex, & interpretationem eius oſtendā tibi.* Nō muneribus, ſed veritati ſtudebat bonus Regis amicus, quo fulcro etiā cadentibus Regibus, ipſe in regali ſplēdore ſuſtentabatur, cuius rei pulcrā pon-
Theod. derationem Theodoretus facit. *Regum ſucceſſiones nihil de eius honore immutarunt; ſed illi morte extincti ſunt, at Daniel æqualem illis omnibus regnantibus ſplendorem obtinuit.*

§. VI.

Ioannis mors expenditur, quòd in illa Chriſtum præiuerit Saluatorem.

OCcyſſimus venit Sol iuſtitiæ Chriſtus ad mortis occaſū; ſed etiam illum in morte Ioannes præuenit, ex quo & maximam gloriam, & dolorem ſummum ipſe Ioannes moribundus excepit. Cur non ſummum excepiſſet dolorem, ſeſe cogēs in vmbram, & caliginem mortis deſcendere, cū Sol iuſtitiæ clariſſimus in mūdo pellucebat? Reuoco in memoriam Iſraeliticos illos Dynaſtas, qui neſcio quo furore correpti Nu- Nu. 25.
me. 25. de Moabitarum cultu ad idolorum cultum ruerunt. Miſeri idola coluerunt, & ea idola, quorum dolens meminit D. Stephanus Acto-
rum 7. *Suſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſydus Dei veſtri Remphan.* Act. 7.
Itaque Soli, & ſyderibus flexerunt genua. Quod ſcelus vt puniret verus Deus Moyſi iubet: *Suſpende eos contra Solem in patibulis.* Sed cur contra Solē iubentur ſuſpendi Principes Iſraelitæ? Sanè ad eorum multiplicandum cruciatum, qui cū omnium primi Soli, & aſtris adorationem exhibuiſſent, non poterant non vehementer torqueri, cū ſe ad mortalem caliginem deſcendere viderēt eo tempore, quo Sol clariſſimos in mundo manebat diffundens radios. Proh dolor! illuminantia terras apparent ſydera ab illis in primis adorata, cùm ipſi coguntur mortis tenebras intrare? Hic illos maximè dolor excruciaret, hi nullius criminis reū excruciaret Ioannem, nimirū quòd in mortis vmbra ire cogeretur eo tēpore, quo explicabat lucis ſuæ radios Sol ille diuinus, quem ab vtero matris omnium primus adorauerat. Ioannes fuit, qui gaudio exultās ſub virginea nube latentem fulgentiſſimum iuſtitiæ Solē adorauit; ad hoc ipſe natus, *vt omnes crederent per illum,* & is manente in terris Sole, nitidiſſimoſque explicante radios, obſcura morte opprimitur? Sepulcri deſcendit caliginem? O dolorum maximus! O vis, & violentia ſumma!

ma Meritò violentorum primus A tulit Ioannes, cùm dicitur; *A diebus Ioãnis Baptiſtæ regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.*

Rurſus expendo allata verba: *Suſpende eos contra Solem*, ſiue vt Vaticana lectio habet, *oſtenta eos Domino contra Solem*, quaſi diceret, vt ex D. Auguſt. q. 51. videtur poſuiſſe interlinealis, *oſtenta eos palàm, vt ſint, in exemplum*. Sic efferentur in cruces, B vt eorum mors ſit ob oculos omniũ, quam vel metuant nocentes, vel innoxij pro Dei amore ſubeant. Ea fuit mors Ioannis, quem Domino oſtentatum contra Solem, hoc eſt, occiſum in veri Solis præſentia, cùm Sol Chriſtus illuminabat orbem, anxij ſequerentur viri innoxij. Quaſi clamaret cælum, oſtenta Ioannem contra Solem, ita moriatur præcurſor C Domini, vt morientes virtutes clareant, & demonſtrentur a iuſtitiæ Sole, vt illum morientem auidè ſequãtur omnes; imò ipſe habebat ſequentẽ Dominum. Id quod optimè notat Naziãz. orat. in ſancta lumina explicans illa verba Ioannis, quibus prohibebat humilis Dominum, dicens: *Ego à te habeo baptizari, & tu venis ad me?* Ad hæc Nazianz. *Futu*- D *rum, ait, norat, vt quemadmodum poſt Herodem Pilatus fureret, ita eũ quoque prius vita functũ Chriſtus ſequeretur*. Ecce vobis de Maria ad ſummam eius commendationem canit Eccleſia, quòd nec ſimilem habere viſa eſt, nec habere ſequentem. Sed quæ eſt Ioannis gloria, qui ea occũbit morte, in qua habeat Chriſtũ ſequentem. Hanc gloriam ipſe humil- E limus a ſe repellebat, & obſtupeſcebat dicens: *Tu venis ad me?* tu me ſequeris, qui omnium es viuendi, & moriendi exemplar, & me morientẽ ſequeris? Chriſtus ergo habuit pro exemplari motiuo moriendi Ioannem? Abſit; ſed eò ſolùm dicitur ſecutus Ioannem, quia eius mortẽ pro ſigno ſuæ mortis præmiſit. Et Ioannes obſtupet ſe & vita, & morte præcurſorem eſſe tanti numinis. Iam non miror, quòd Tertul. inde extollat gloriam Doctoris gẽtium, quòd Ioanni in morte aſſimilatus fuerit. Hic enim lib. de præſcript. aduerſus Hæretic. *Felix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt, vbi Petrus paſſioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur:* quaſi nulla pretioſior tãto Apoſtolo ſeruaretur corona, quàm illa, quæ ſimilis morti Ioãnis exhiberetur. Etenim poſt crucem Chriſti, quæ honorauit Petrũ, immediatè vnus gladius Ioannis reſtat, qui fulgentiſſimum gentium iubar æternitati dederet.

Auguſt.

Matth. 14.

Naz.

Tert.

Tex. Reſpondeus autem Ieſus dixit ei: Sine modò, ſic enim decet nos implere omnẽ iuſtitiã.

§. VII.

Qui ad perfectionem vocati ſunt, minutiſſima quoque obſeruent, peragantque.

QVisquis perfectionis culmini deſtinatus es, cura in minimis etiam inueniri fidelis, qui enim lapis in caput anguli deſtinatur, non ſolũ malleo, cęlo ſubijcitur, ſed & alijs minutiſſimis inſtrumentis, quibus cælaturarum pulcritudines acuuntur, & expoliuntur. Hinc Hieremias exaggerat ſuæ perfectionis a Deo exoperatã laborem, dum ait. *Tantùm in me vertit, & conuertit manum ſuam tota die.* Etenim lapidũ alij ſunt collocandi cæmentis, alij ædificiorum frõtibus & coronis, quorum vt variæ ſunt ſedes, ita quoque diſpar eorum lauritia. Quàm rudes iaciuntur in cœmenta? Vix

Thren. 3.

opifex.

opifex acuminato malleo abrumpit A extãtia, cùm ad illa ſaxum deuoluitur. At verò frontibus & coronis qua poliũtur induſtria? quoties percurrit, antequam nos velit conſtitutos in mole? quoties manum imponit, vertit & conuertit, operi inſtat? Sæpiùs centoculus ad circinum, & canon explorat, ne vel deſit linea: tuberculos radit, acuit angulos, planiciem læuigat, cœlo poſito & aſcia, B ſumit ſtylum, ſcalprũm, vt in minimis operis perfectionẽ adimpleat. Hoc opus, hic labor erat in perficiẽdo Hieremia, qui vt cęleſtis ędificij frontibus, & coronis cœlabatur, ſic limatiſſimas opificis manus experitur. *Tantùm, ait, in me vertit & conuertit manum ſuam tota die*, nimirum me bis, & ter percurrebat, centoculus cœlo poſito ad circinũ C & canon explorabat, ne vel minutiſſimum quid deficeret. Hoc ab ædificio Salomonis deſumpto exẽplo explicat Hieremiæ verba B. Paſchaſ. Abbas lib. 3. in Threnos in litera Aleph, ſic inquiens: *De templo Salomonis dicitur, cùm ædificaretur, non eſt auditus in eo malleus, nec ſecuris, quia omnia ſic parata ſunt exterius, & compaginata ſuis percuſsioni D bus, vt ſingula dolata ſuis bene coaptẽtur iuncturarum locis. Et hoc eſt dicere, vertit manum ſuam omnia limãdo, cædendo, ac feriendo, vt poſsint in ſtructura conuenire.* Expẽde Salomonici opificij curas, & labores, quibus lapides parabãtur exteriùs ſuis percuſſionibus, vt ſinguli dolati ſuis benè coaptentur locis. Quibus etiã lapides viui cæleſtis ædificij parandi E ſunt, & explorandi ad circinum, & collimandi, & expoliendi, & cædendi in minimis, vt poſſint cæleſtis corollæ in ſtructura apprimè conuenire.

Paſch. 2. Reg. 7.

Hinc facilè conſtat, quàm deceat eos, qui ad perfectionem vocati sũt, omnem adimplere iuſtitiam, hoc eſt, nullam quantumuis minutiſſimam obſeruantiam prætermittere. Etenim, vt frontibus & coronis cæleſtis ædificij effulgeant conſtituti, & ſecuri, & aſciæ, & cœlo, necnon & terebello, & limulæ, & ſtylulo, & ſcalpro, & minutiſſimis alijs, quibus poliantur, debent ſubmitti. Sanè faſtidiebat Marcion tot minutias Moſaicæ obſeruantiæ, vbi minutiſſima quæque lege cauebantur, tot immundæ eſcę, tot lotiones manuũ, tot detexendis veſtibus obſeruationes, de bobus in tritura cibandis. Quid plura? Leuiticum conſule, & inuenies a Leuitis cauenda, & obſeruanda millia minutiarum. Cauetur lege locus cinerum holocauſtorum; materies forcipum, quibus lucernæ emungebantur, & alia eiuſmodi. O ſanctiſſima religio (irridebat ſic Marcion) de cineribus! de emunctorijs! de ablutione manuũ! de ore boum in tritura aptando! Hę obſeruantiolæ decent Sacerdotes ſanctos? Hæ pertinere poſſunt ad hominum perfectionem & ad ſanctitatem? Et quidem pertinent maximè; oportet enim eos qui æterni ædificij coronis aptantur, non ſolùm ſecuri, & aſcia cœdi, hoc eſt grauioribus præceptis obſtringi; ſed etiam leuiſſimis, & minutiſſimis inſtrumentis cœlari, lęuigari, expoliri. Sic Marcionis ora cõtudit Tertul. lib. 2. *Illam, aiens, legem non duritiees authoris promulgauit, ſed ratio ſummæ benignitatis populi potius duritiem edomantis, & rudem obſequio fidem operoſis officijs dedolantis.* Expende illud, rudem fidem operoſis officijs dedolantis. Enim verò vbi rudis lapis dedolandus eſt, expoliẽdus eſt, pulchriſque flexuris cœlandus, qualis in ædificij frontibus conſtitutus appareat, minutiſſimorum indiget inſtrumentorum, quibus

Tertul.

tuber-

tuberculi radantur, anguli acuãtur, A planicies læuigentur.

§. VIII.

Qui ad perfectionem vocati ſunt minutiſſimas obſeruantias ſine periculo, & metu non prætermittunt.

ADeò docet perfectos viros omnem iuſtitiam adimplere, vt B quauis obſeruantia relicta, ſuæ ſaluti debeant vehementer timere. Is erat
Matt. 19. metus Apoſtolicus Matth. 19. quando totus pauidus Petrus aiebat: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?* Audierat Petrus Dominum dicentem adoleſcenti, *Si vis perfectus eſſe, vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & ſequere me.* Et ſtatim omnium Apoſto C lorum animos ſubijt timor, quòd etſi illi omnia reliquerint, ſecutique fuerint Dominum, tamen nihil vendiderant, nil pauperibus erogauerant, & hinc de ſua ſalute pauidi ſolicitè quærunt. Quid ergo erit nobis? hoc eſt actumne erit de nobis, qui nó omnia perfectionis impleuimus?
Euth. Sic Euthymius ait. *Timuit Petrus ſibi, & condiſcipulis, quaſi ipſi minus D feciſſent, quia non vendiderant quæ habebant, nec dederãt pauperibus, ideo etiam ait: ecce nos non vendidimus, nec pauperibus dedimus, ſed ſimpliciter omnia reliquimus, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?* actumne de nobis erit? peribimus?

Et ſanè multum timere debẽt, qui vocati ſunt, vt ſtrenuè ſequantur Chriſtum, ſi quid obſequij, & ſpiritualis lucri prætermittant, ſi omnia perfectiſſimæ obſeruantiæ decora nó adimpleant. Id quod pulcrè me-
Hieron. Ioan. ditatur D. Hieron. ad Fabiolam tom. 3. in adoleſcẽte illo, qui apud Ioannem poſt comprehenſum a Iudæis Chriſtum ibat ſindone opertus ſuper nudo. *Sindone, ait, opertus adoleſcens vinctum Dominum ſequebatur; incurriſſet laqueos, niſi expeditus & nudus perſequentium impetum declinaſſet.* Nihil ſibi reſeruarat præter ſindonem, qua ſuper nudo opertus ſequebatur Dominum, & quia vna ſindone reſeruata non omnia reliquerat, ſub tantæ perfectionis via cœpit periclitari; imò inimicorum laqueos incurriſſet, ſi omninò nudus manens ſindonem a ſe non ablegaret. O quàm periculoſè viuunt, qui ſimilem viam perfectionis terunt, non tamen penitus ſeſe nudant, reſeruata vel ſindone ad ſepulturam, relictis alijs quamtumuis minutiſſimis obſeruantijs. Sed video quia è fonte manarit electiſſimi Saulis perditio, de qua eleganter D. Greгor. Nazianz. orat. 7. *Quid de Saule exiſtimamus? Quoniam autem ſe totũ ſpiritui vtendum non præbuit, nec purè, ac integrè, vt oraculum ferebat, in alium virum mutatus eſt; ſed priſtini improbitatis fomitis, prauique ſeminis non nihil ſupererat. Quid omnes illius calamitates tragica oratione cõmemorare neceſſum eſt?* Itaque quia non ſe totum vtendum ſpiritui credidit, quia integrè in alium virum non mutatus eſt, quia nonnihil praui ſeminis ſupererat, miſerè perijt. Væ nobis, qui perfectioni incumbimus; ſed minimè nos totos vtendos tradimus ſpiritui, nec integrè mutamur, multa quotidie prætermittentes quæ ad perfectionem conducũt. Hinc Paulus Thaſſalonicenſes viros monet in cap. 5. *Ipſe Deus pacis ſan-* E *ctificet vos per omnia, vt integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur.* Dum enim integras perfectionis menſuras non adimpleuerimus, malè in aduentu Domini audiemus.

Naz.

Bonum

§. IX.

Bonum exemplũ à Prælato, ſeu Principe exhibitum, & ſanctiſſimum, & efficaciſsimum.

DEcet quidem Prælatos, & Principes adimplere omnem iuſtitiam, quàm tunc ſolum verè adimplebunt, cùm verba nouerint operibus verificare. Sic in præſenti Chromatius fatur. *Non ergo ſui cauſa baptizari Dominus venit, ſed cauſa noſtri, vt impleret omnem iuſtitiam. Iuſtum eſt enim, vt quod quis docet alterũ facere, prior incipiat, oſtendens hoc eſſe omnem iuſtitiam.* Quàm longiſſimè a iuſtitia aberrat Princeps, qui vitæ ſuæ operibus, leges minimè fulcit, qui a ſe non incipit oſtendere leges, & præcepta cuſtodiri. Quiſquis is eſt, metuat ne gladio perimatur diuinæ iuſtitię. Moyſes Princeps Iſraelitici populi deſignatus in Madiam apud ſocerum agebat, & vt erat inter Gentiles, circumciſionis ritus circa filios ſuos minimè obſeruabat. Pergit ergo Moyſes ad Madiam adminiſtrationem principatus Iſraelitici ſubiturus: & ecce tibi Angelus gladio ſtricto, media apparet via Principem mactaturus, qui leges patrias a domo ſua non oſtendit cuſtoditas. Ita Auguſt. ex vet. teſt. quæſt. 16. inquit. *Pergebat itaque ad filios Iſrael miſſus à Deo Abraha, & ſignum iuſtitiæ non ferebat, in quo gloriari ſciebat Iudæos. In Madiam enim habitans, filios ſuos non circumcidit. Idcirco ſic infeſtum Angelum in ſe vidit Moyſes, & paratũ ad vindictã.* Ea eſt in Prælato, & Principe iuſtitia, qua exhibendo exemplo in legũ obſeruantia ſtudeant, & ſanè ſi exemplo doceant, effreniſſimos ſubditorum mores facili negotio trahent in bonam frugem. Quis in deuorando effrenior, quàm flamma ignea? Et

August.

A hæc vbi gubernatorem nacta eſt ieiunantem, ſtatim ipſa nouit permanere ieiuna. Ecce vobis Elias rapitur curru igneo, ignearum flammarum fit moderator, & auriga, & flãma vorax habens in ſe pabulum, nẽpe Eliam, ieiuna eſt, nec vel modicum nocere ſciuit. Cur flamma præſente pabulo ieiunas? Vnde tibi ieiunium impreſſum eſt? Equidem ex B eo quod facta currus dedit habenas Eliæ, & aurigam ieiunatorem vidit. Huc ſpectat D. Ambroſ. lib. de Elia cap. 2. dicens. *Quis humana virtute equos igneos, currus igneos potuiſſet aſcendere, regere currus aereos, niſi qui naturã humani corporis, incorruptibilis ieiunij virtute mutaſſet?* Non equidem vorantia flammarum ora fugiſſet gubernator, & rector currus C ignei, niſi ipſe ieiunio viueret. At vbi ieiunator habenas currus ignis accepit, nota flammarum voracitas euanuit, & ſciuit ignis manere ieiunus. Vt hinc pateat quanta Princeps, & Prælati iuſtitia teneantur, ſubditis exhibendo exemplo proſpicere; præcipuè cùm de illorum exẽplo ſubditorum facta honeſtatem accipiãt. Matth. 12. Diſcipulos ſuos D vt defendat Dominus a calumniantibus, quòd ſpicas Sabbatho vellerent, Dauidis meminit, quando lege vetitos panes propoſitionis abſumpſit, & Sacerdotis, qui eos tribuit. Cur id? Eleganter Auguſt. quæſt. 8. in Matth. dicit. *Notandum de eo, quod illicitè factum videretur Iudæis, quòd Diſcipuli Sabbatho ſpicas euulſiſſent, vnum exemplum datũ Regiæ po-* E *teſtatis de Dauid, alterum Sacerdotalis de his, qui per miniſterium templi Sabbatha violant, vt multò minus ad ipſum euulſarum Sabbatho ſpicarum crimen pertineat.* Vbi enim regium, & ſacerdotale exemplum præit, id ſibi ſanctum, & iuſtum reputant ſubditi.

Ambr.

August.

Decet

Luc.23. de cruce Luc. 23. *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Vbi pulcrè Bern. ſerm. in Ramis Palmarum 1. inquit. *Euntem in regnum vidit, quò cùm perueniſſet, ſui memorem eſſe rogabat.* Videbant alij ſuffixos clauo pedes in ligno; at latro oculatiſſimus, quando ſuffixos pedes detineri vidit, ocyſſimũ, & ſine mora curſum fuit ſpeculatus. Quando Ioãnes catenis præpeditus erat Herodis carcere in nigro, ô quàm currebat! ô quàm pernici Chriſto adhæreſcebat volatu! Pulcrè Prou.4. dicitur, *Iuſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens.* Etenim velociſſimo cæleſtia lumina motu raptantur, quæ tamen nobis videntur aut planè ſtare, aut pedetentim viam, & curſum agere. Quis non putet ſolem medio in cælo confixum immotum penè ſtare, aut plũbeo paſſu moueri, cuius lux per feneſtram ingreſſa per plures horas tenetur cubiculo clauſa? Sed tunc quum cubiculo clauditur, immenſa ſimul cælorum ſpatia pertranſire noſcitur perniciſſimo volatu. Sic iuſti, ſic Ioannes non vt lux, ſed lucerna ipſe ardens cum in carcere Herodis videbatur immorari, omnis moræ expers verò Soli inhærens cæleſtia omnia quàm ocyſſimè perluſtrabat, nũquam inquietior, nunquam velocior, nunquam magis ſine mora agebatur. De hac tribulationis via, Nicobulus apud Nazian. fatur. *Altera via aſpera, ardua, arida, anguſta, atque obliqua eſt, omniq. ex parte præceps, & abrupta eò hominem virtute præſtantem ſubuehens, vt non ante aſcendendi finẽ faciat, quam ad ſummum illud, præſtantiſſimumq. lumen peruenerit.* Dum in aſperitatibus & tribulationibus his, nũquam non volabis, nunquã non aſcendes, donec iuſtitiæ Soli inhæreas, cui hac via quam citiſſimè aſtabis.

(Bern. — Naz. — margin notes; A, B, C, D, E section letters)

§. II.

Ioannes Chriſtum Dominum præcurrens, vt ei viam pararet in Eremum feſtinauit.

SOlicitus de Præcurſoris officio ea naſcitur cura Ioannes, vt arduas Euangelij vias percurrat, & quaſi Chriſtum in deſerto Euangelium dedicantem ſenſiſſet, ſic vt præcurrat Chriſtum ad Eremum feſtinat. Id diuino halitu præſagiens Zacharias pater eius ſic recens natum puerum dicitur alloquutus. *Et tu puer Propheta Altiſſimi vocaberis.* Ad hæc Orig. hom. 10. in Lucam. *Ideò,* ait, *reor Zachariam feſtinaſſe, vt loqueretur ad paruulũ, quia ſciebat, eum poſt paululum in Eremo moraturum, nec ſe eius poſſe præſentiam habere.* Vix materno aluo emiſſus erat, & iam Eremum ſuſpirabat, quem ſciebat honorandum a Domino ſuo, eoq. in illum ferebatur affectu, vt fuerat patri feſtinandum, ne eius priuaretur colloquio. Præſcius puer Chriſtiani Eremi veretur, nedum ipſe in paterna domo agit, medijſq. domeſticis nutritur, pertranſeat in ſibilo auræ tenuis Chriſtus. Ideò ad deſerti petram feſtinat, ex qua in omnium redemptionem agnus ſperabatur ab Iſaia.

Rectè D. Chryſ. hom. 1. in Marc. Ioannis in deſertum fugam commendans, ait. *Qui ſciebat Chriſtum venturum, & Chriſtum non quærebat in templo, ſed in deſerto ſeparauerat ſe à multitudine. Oculis expectantibus Chriſtum nihil aliud dignatus eſt aſpicere, niſi Chriſtum.* Et quam aliam pararet viam Domino, niſi illam, per quam Dominus erat venturus? Et quomodo non reſpueret creaturas, qui omniũ creatorẽ expectabat videre? Veniẽdum Chriſto erat, et

tole-

Orig. Luc.2. Chryſ.

toletantiam, per inuia, & inaquoſa, per abiectionem, per aſperitates, per paupertatem, per omnium voluptatum mundialium exſibilationem. Huc ergo præcurrendum erat illi, qui viam erat Domino paraturus: hac idem eundum eſt illis, qui à via Domini non longè abeſſe cupiunt, qui veniente volunt gaudere cum Chriſto. Plane Chriſtum ſpirabat ille, qui aiebat Exod. 33. *Oſtende mihi faciem tuam.* Sed ecce tibi diuinum reſponſum, *Cum pertranſibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, & videbis poſteriora mea.* Ad hæc Cyril. Hieroſol. Catech. 10. expendens illud, *ponam te in foramine petræ,* inquit. *Ecce ponam te in foramine petræ, cum enim exiguus ſis, in paruo circumſcriptus eris.* Quaſi non alioquin tranſeuntem Dominum videre poſſet; niſi mundi magnalia relinqueret, niſi quod magnū eſt, quod ſplendidum eſt, quod blandum, & ſuaue eſt deponens, ſe per deſertum currenti conformauerit petræ Chriſto.

Cyrill.

Igitur Ioannes in Eremum feſtinans in foramine petræ omnibus abdicatis amplitudinibus de petra deſerti aduenturum præſtolabatur Chriſtum. Et oculis ſpectantibus Chriſtum nihil aliud dignatus eſt aſpicere; niſi Chriſtum. Puſillus ille homo Zachæus apud Lucam 19. *præcurrens aſcendit arborem Sycomorum, vt videret Ieſum, quia inde erat tranſiturus.* Quid plura? domi Chriſtum excipiens lætans aiebat. *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Ad hæc D. Gregor. Nazianzen. orat. in ſanctum Baptiſma. *Zacheum imitare, facultates omnes tuas ingredienti Chriſto in munus offer, vt licèt corporea ætate paruus, animo tamen encharis Chriſtum egregiè conſpicatus.* O quàm egregiè conſpicatus fuit Chriſtum, qui aduenienti illi omnes poſtpoſuit mundiales facultates, & in paruitate corporea, ſpiritus attigit ſublimitatem: Zachæo multò felicior Ioannes, ætate corporis puſillus præcurrens aſcendit condenſa arborum, vaſtiſſimam rupium, lignorumque eremum, vt videret Ieſum, quia inde erat tranſiturus. Et Chriſtum non cōſpicatus; ſed egregiè conſpicaturus, Chriſtianos omnes labores exantlauit. Sic Nazianz. adductum explicat Nicetas eius ſcholiaſtes. Quemadmodum Zachæus, poſteaquam Chriſtum in domo ſua excepit, dimidiam quidem facultatum ſuarum partem pauperibus erogauit, reliquam autem retinuit, non vt ipſe ea frueretur; ſed vt eam quadrupli fœnore reſtitueret, quæ iniuſtis rationibus, ac fraude, & per calumniam collegerat. *Sic tu quoq; magnanimus eſto, hoc eſt, pecuniarum contemptor, ac ſupra res terrenas aſſurge, vt magnus ſecundum ſpiritualem ætatem, quæ in virtutis incremento ſita eſt, appareas, atque Chriſtiana theoremata plenè, & exactè intelligas.* Sic Ioannes in minima corporis ætate pecuniarum contemptor, ac ſupra omnes terrenas facultates eleuatus, adeò magnus apparuit, vt nullius illo maior inter natos mulierum, adeò magnus, vt ad egregiè conſpicandum Chriſtum omni Chriſtiana theoremata de voluptatum contemptu & perficeret, & perdoceret. Hinc vel maximè oſtendens, quàm veniret in virtute, & ſpiritu Eliæ. Etenim Elias tranſeuntem viſurus Dominum 3. Reg. 19. *operuit vultum ſuum pallio.* Quod expendens Diuus Gregorius homil. 13. in Ezech. ii. *Aurem intendere, & faciem operire, eſt vocem interioris ſubſtantiæ audire per mentem, & tandem ab omni ſpe-* 3. Reg. 19. Greg.

Luc. 19.

cie corporea oculos cordis auertere, ne quid ſibi in illa corporale animus effingat. Solet mens noſtra inſtar rerum corporalium ſub oculis cadentium, res etiam ſubtiliſſimas, & ſpirituales effingere, quod ne ſibi videnti Deum accideret, operit Elias pallio vultum. Et Ioannes alter Elias mundiales omnes deuitans delicias eremum petit Chriſtum conſpicaturus, & oculis ſpectantibus Chriſtum, nil aliud dignatus eſt aſpicere, ne quid ſibi in Chriſto mundiale fingeret.

O quam ſuperior Ioannis in eremo fides, *Matth. 17.* Principis Apoſtolorum in Thabor fide! Petrus ſplendentem aſpiciens Saluatorem aiebat: *Faciamus hic tria tabernacula: tibi vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnum.* Quod ſic exprobrat Dominus apud Timo. Antioch. hom. de cruc. & transfig. (Timot. Ant.) *Quid ais, Petre? tria tabernacula conſtruere cogis? ſimul me, & Dominum, & ſimilem ſeruis facis?* Quaſi probro duceret Chriſtus Dominus, quod ſibi aliquid attribueretur creatis ſplendoribus ſimile. Meliori conſilio Ioannes in ſpiritu Eliæ oculis ſpectantibus Chriſtum nil aliud dignatus eſt aſpicere, id meritò præcauens, ne quid ſibi in Chriſto Domino fingeret rebus ſpectabilibus ſimile.

§. III.

Ioannes verbo Dei armatus in Eremi difficultates proſiluit.

CVr puer vaſtiſſimi deſerti ſolitudinem non extimeſceret? Cur tenella infantis membra aſperrimum amictum non pauerent? Cur inter ſyrtes, inhoſpitaleſque cauernas non ſibi à feris, à ſerpentibus, à præcipitijs caueret homo? Facilè A D. Lucas reſpondit, dum ait cap. 3. *Luc. 3.* *Factum eſt Verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto.* O quàm ſecurum medijs periculis reddit hominem Verbum Domini! Sonet in te Domini Verbũ, & facili negotio ab omni iniuria liber conſeruaberis. Rubus ille à Moyſe conſpectus flammis vndiq; ardentibus cingebatur, & liber vireſcebat B medijs flammis, eo ſolùm, quia diuinum verbum eructabat. Audi S. Hieron. de manſionib. ad Fabiolam. (Hieron.) manſ. 8. *Videbimus ardere rubum, & non comburi: inflammari, & Eccleſiam perſecutionibus, & eam, loquente in illa Domino, non perire.* O felix, ſuper quem Domini Verbum fiat in illo, loquente Domino, procul dubio non peribit, imò impauidus, & C audacter pericula ipſa ſubibit. Id quod eleganti ſimilitudine demonſtrat Rup. de Vict. verb. Dei lib. 1. (Rup.) cap. 4. *Felix qui taliter meruit guſtare Verbum, illum erudiuit Dominus, & eruditus eſt; docuit eum, & doctus eſt, doctus ad militiam, eruditus ad pugnam. Ille homo per ſimilitudinem equus eſt, qui tãto ſeſſore confiſus exultat audacter, & contemnit pauorem,* D *neque gladio cedit; imò in occurſum pergit armatis.* Quid rudi equo timidius? à paſcuis puerili virgæ ictu fugabitur, & concludetur in caules. Verùm is poſtquam diſciplinã nactus optimo ſeſſore potitus eſt, vel ſedentis ad ſibilum ſic audet, vt in medios confertiſſimos hoſtes ſeſe non dubitet dare. Ita ille, ſuper quẽ Verbum Domini inſonuerit, tanto E ſeſſore confiſus neſcit timere, contemnit pauorem, in quæuis pericula intrepidus proſilire audet. Quã vim diuini Verbi inſinuat Ioannes, dum de Verbo incarnato ait. *Hæc verba locutus eſt Ieſus in Gazophylacio docens in templo Salomonis, & nemo apprehendit eum.* Quæ eleganter ponderans

Orig. Ioan. 8. deras Orig. in Ioan. tom. 18. inquit. *Eius enim verba valentiora erant iis, qui eum volebant comprehendere. Et quandiu dicit, nemo eum comprehendit eorum, qui ei inſidiabantur: ſed ſi taceat, tum denique tenetur. Itaque dum in eum Pilatus inquirit, eumque flagris cædit, tacet; ſi enim locutus eſſet, in crucem ex infirmitate ſublatus non eſſet, quandoquidem infirmitas non ineſt in eis, in quibus verbum loquitur.* Sic Origen.

§. IV.

Viam Domini paraturus, illam vt mundet, meridianoque æſtu liberet, rigat Baptiſmi aquis Ioannes.

Viam vniuerſæ carnis corruptam nil aliud quàm cineres, & aridorum ſerpentium proferentem latebras, totum nō potuit aquarum diluuium expiare, mundare. Poſt diluuium adhuc apparuit via hominum arida, puluerulenta, latebroſa, ab incurſu, & dæmonio meridiano infeſtata, Chriſtiani baptiſmatis expectabat fontem, quo poſſit lauari, & ablato puluere antiquæ pulcritudinis recipere nobilitatem. Hūc allaturus fontem Deus verbum inſtabat, ſed qua ipſe Deus ingrederetur mundum, accurrit *Ioannes prædicās baptiſmum pœnitentiæ,* vt lacrymarū fonte rigata tellus arida diuinis poſſit patere iam plantis. Vnde eleganter D. Ambr. conſiderans peccatricem Mariam, pedes Domini lauare lacrymis, ſic ait: *Bonæ lacrymæ, in quibus non ſolùm redemptio peccatorū eſt; non ſolùm noſtrum poſſunt lauare delictum; ſed etiam Verbi cæleſtis rigare veſtigiū, vt greſſus in nobis eius exuberent.* Sanè pulueree peccatorum nubes repentium aridorum latebræ maximè impediūt, quo minùs Verbum ad nos ingrediatur: imò illi Ambr.

A penitus adiū intercludunt. Quòd ſi lacrymis vias tuas rigaueris, ò quot in te Dei veſtigia experieris infigi! O quàm crebri illius in nobis greſſus exuberabūt! Hinc diuinus Ioannes Verbo paraturus viam, cucurrit ad baptiſmum pœnitentiæ, quo lacrymarum aquis humani pectoris puluerulentam terram doceret rigari, & antiqui ſerpentis latebras e-
B mundari. Vnde pulcrè notat Chryſol. ſerm. 137. de baptiſm. Ioan. *Erat penes Ioannem venia; ſed non ſine pœnitentia, erat remiſſio, ſed luctibus cōparata.* Etenim luctibus perdocebat conſcientias emundari, lacrymis rigabat vias omnes humanas, quibus Dei greſſus exuberarent, puluere excuſſo, impuriſq. ſpiritibus exſibilatis. Etenim immundus ſpiritus, vt Chryſo.
C ait Nazianz. orat. in S. Bapt. *ambulabat per loca inaquoſa, diuinæque influxione minimè perfuſa, illic commorari geſtit, vagatur, quærens requiem non inuenit; aquis, non ſecus ac legio æquoreis fluctibus ſuffocatur.* Hunc eliminaturus è conuictu hominum præcurſor Chriſti baptizās homines ab ardenti corde lacrymarum fontes educit, quibus excutitur omnis im- Naz.
D munditia, & orienti puriſſimo iuſtitię Soli aperitur via. Audebo ex profano authore huius rei clariſſimum exemplum propinare. Is eſt Cicero lib. 1. de diuinit. vbi aquilæ de ſerpente victoriam ſic decantat. Cicero.

Hic Iouis altiſoni ſubitò pennata ſatelles
Arboris è trunco, ſerpentis ſaucia morſu
E *Ipſa feris ſubigit tranſigens vnguibus anguem,*
Quem ſe intorquentem lanians, roſtroque cruentans,
Iam ſatiata animos, iam ſanos vlta dolores
Abiicit efflantem, & laceratum affligit in vnda.

Seque

Seque obitu à ſolis nitido conuertit adortus.

Suſtinuit aliquando Ioannes ſerpentis morſus; ſed tunc ſolum cùm ſerpens callidus generationis arbore illapſus cunctos mordet infantes. Sed proh Deus immortalis! qualis diuiniſſimus hic ales in ſerpentem excanduit! Ira percitus ardet, & mille ictibus lacerum tandem baptiſmum pœnitentiæ prædicans ſerpentem affligit in vndas. Vis videre quam affligatur ſerpẽs in vnda? Sic ait Abbas Cellenſ. lib. de Panibus, cap. 12. *Sathan tolerabilius ſuſtinet flammam ſuam, quam lacrymam noſtram, acriuſque contriti cordis lacryma, quam flamma infernalis incendij torquetur.* Bene igitur diuinus ales ſerpentem in vnda affligit, & lacrymis docens ſuffocare peccatum, aridam noſtræ mentis emundat terram, rigatque, vt verbi diuini greſſus in nobis appareant, ſeque a lucifugæ Synagogæ occaſu Chriſti Domini veri ſolis nitidos conuertit ad ortus. Vbi enim rigatæ hominum viæ a fœce, ſerpentiſque halitu mundatæ ſunt, nil eſt quod orientem Chriſtũ impediat, & retardet.

Cellenſ.

Text. Ioannes autẽ prohibebat eũ dicens; Ego a te habeo baptizari, & tu venis ad me?

§. V.

Regis amicus, & priuatus Regiæ opinioni promouendæ, vt ſtudere debet.

MEritò Ioannes eam ſibi gloriam obtinuit, qua diceretur amicus ſponſi, vt qui regum amicis, & priuatis, pulcrum vel hoc facto, dedit exemplum: quando vt Ieſu authoritati proſpiceret, eum a baptiſmo a ſe exhibendo prohibebat.

A Et quidem maximus erat Ioannis honor, quod ipſe Dominum baptizaret, ſed verus amicus regis non propriæ vtilitati, ſed regiæ famæ proſpiciebat, nec vel ignorantibus male oleret, ſed omnibus maximè probaretur. Vt ſe totum ſuis ſeruaret maximus imperator Ieſus mulierẽ Chananeam repellebat Matth. 15. *Mat. 15.* nolens dare canibus panem filiorum.

B Quid tunc filij? Quid tunc veri regis amici Apoſtoli? An gauderent quod ſibi ſolis diuinus fauor reſeruaretur? *Imò rogabant eum dicentes: dimitte eam quia clamat poſt nos.* Sane ſic amabant Dominum, ſic eius bono nomini propagando ſtudebant, vt metuentes ne malè audiret apud gentes, quod durus illis, bonus ſolum ſuis eſſet, illum anxiè

C præcabãtur, vt faueret exteræ fœminæ. Sic Paſchaſ. lib. 7. in Matth. *Pro amore pijſſimi magiſtri, ne quaſi cuipiam durus videretur, imò vt miſericors fieret, exorabant.* Hi veri amici Regis ſunt, qui non ſibi, ſed illius bono nomini in omnibus proſpiciunt. Adeo vt vbi opus fuerit nouerint Regem ipſum prohibere ab illis factis, quæ infamiæ notam in-

Paſc.

D curſura pertimeant. Vnus D. Chryſoſt. in Pſal. 48. boni priuati indolem apprimè depingit, dum veram hominis libertatem oſtendere nititur. Ait enim. *Sit Rex malus, & priuatus bonus, videamus quis ſit Dominus alterius, & vbinam reſplẽdet dominatus, quis eſt qui imperat, & qui paret alterius imperio. Quomodo ſciemus? Rex rem malam, & ſcelere ple-*

E *nã priuato imperet, cui bonus priuatus nõ modo nõ acquieſcit nec obediet, ſed eum etiã, qui imperat, contendit abducere ab inſtituto, licèt mori oporteat.* Pergit Chryſ. iuxta inſtitutum ſuum; at nobis id ſatis eſt, quod de bono priuato docet, nimirũ cui ea ſit cura, id ſtudium vt etiam cum diſpen-

cio

dio vitę Regijs malis actionibus obſiſtat. Et væ qui Regi charus eſt, regéq. a malis actis nō prohibet. Quo refert D. Iſidorus Peluſ. præproperā Ionathæ ruinam. Ionathas, inquam, ille qui adeo Dauidi fauerat, qui pręlia Domini imperterritus dimicarat, qui multa bona egerat, is primus è tota Saulis familia mortuus occubuit. Sed cur adeo bonus, primus occubuit? Iam loquitur Iſidor. lib. 1. Epiſt. 371. inquiens. *Angorem mihi affert Ionathæ pœna, qui patrē Pythoniſſam quærentē minimè prohibuerat, ob idque ante eū qui ſcelus admiſerat, is qui prohibere poterat in bello interiyt.* Nota eſt hiſtoria 1. Reg. 28. vbi Saul præliaturus aduerſum Philiſtin conſulit Pythoniſſam, a quo qui chariſſimus Regi erat Ionathas, minimè Regem prohibuit, & ideò ante Regem, qui flagitium commiſit, ipſe pœnas luit. Vt iam inde ſcias, cur rari ſint Regis priuati, qui ante Regis fatum nō decidant a culmine regiæ amicitiæ. Sanè proprijs ſtudētes lucris, non curant regiam ſalutem. Vnius in orbe terrarum priuati, qui etiā poſt triū Regum fatū, in regia durauit amicitia, nimirum Danielis hæc vox eſt, c. 5. *Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da, ſcripturā autem legam tibi, Rex, & interpretationem eius oſtendā tibi.* Nō muneribus, ſed veritati ſtudebat bonus Regis amicus, quo fulcro etiā cadentibus Regibus, ipſe in regali ſplēdore ſuſtentabatur, cuius rei pulcrā ponderationem Theodoretus facit. *Regum ſucceſſiones nihil de eius honore immutarunt; ſed illi morte extincti ſunt, at Daniel æqualem illis omnibus regnantibus ſplendorem obtinuit.*

Iſid. Pel. — 1. Reg. 28. — Dan. 5. — Theod.

§. VI.

Ioannis mors expenditur, quòd in illa Chriſtum præiuerit Saluatorem.

Ocyſſimus venit Sol iuſtitiæ Chriſtus ad mortis occaſū; ſed etiam illum in morte Ioannes præuenit, ex quo & maximam gloriam, & dolorem ſummum ipſe Ioannes moribundus excepit. Cur non ſummum excepiſſet dolorem, ſeſe cogēs in vmbram, & caliginem mortis deſcendere, cū Sol iuſtitiæ clariſſimus in mūdo pellucebat? Reuoco in memoriam Iſraeliticos illos Dynaſtas, qui neſcio quo furore correpti Nume. 25. de Moabitarum cultu ad idolorum cultum ruerunt. Miſeri idola coluerunt, & ea idola, quorum dolens meminit D. Stephanus Actorum 7. *Suſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſydus Dei veſtri Remphan.* Itaque Soli, & ſyderibus flexerunt genua. Quod ſcelus vt puniret verus Deus Moyſi iubet: *Suſpende eos contra Solem in patibulis.* Sed cur contra Solē iubentur ſuſpendi Principes Iſraelitæ? Sanè ad eorum multiplicandum cruciatum, qui cū omnium primi Soli, & aſtris adorationem exhibuiſſent, non poterant non vehementer torqueri, cū ſe ad mortalem caliginem deſcendere viderēt eo tempore, quo Sol clariſſimus in mundo manebat diffundens radios. Proh dolor! illuminantia terras apparent ſydera ab illis in primis adorata, cùm ipſi coguntur mortis tenebras intrare? Hic illos maximè dolor excruciaret, hi nullius criminis reū excruciaret Ioannem, nimirū quòd in mortis vmbra ire cogeretur eo tēpore, quo explicabat lucis ſuæ radios Sol ille diuinus, quem ab vtero matris omnium primus adorauerat. Ioannes fuit, qui gaudio exultās ſub virginea nube latentem fulgentiſſimum iuſtitiæ Solē adorauit; ad hoc ipſe natus, *vt omnes crederent per illum*, & is manente in terris Sole, nitidiſſimoſque explicante radios, obſcura morte opprimitur? Sepulcri deſcendit caliginem? O dolorum maximus! O vis, & violentia ſumma!

Nu. 25. — Act. 7.

ma Meritò violentorum primus A tulit Ioannes,cùm dicitur; *A diebus Ioãnis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur,& violenti rapiunt illud*.

Rurſus expendo allata verba:*Suſpende eos contra Solem*, ſiue vt Vaticana lectio habet,*oſtenta eos Domino contra Solem*,quaſi diceret, vt ex D.
Auguſt. Auguſt.q.52. videtur poſuiſſe interlinealis, *oſtenta eos palàm, vt ſint, in exemplum*. Sic efferentur in cruces, B vt eorum mors ſit ob oculos omniũ, quam vel metuant nocentes,vel innoxij pro Dei amore ſubeant. Ea fuit mors Ioannis, quem Domino oſtentatum contra Solem, hoc eſt, occiſum in veri Solis præſentia,cùm Sol Chriſtus illuminabat orbem, anxij ſequerentur viri innoxij. Quaſi clamaret cælum,oſtenta Ioannem contra Solem, ita moriatur præcurſor C Domini, vt morientes virtutes clareant, & demonſtrentur a iuſtitiæ Sole, vt illum morientem auidè ſequãtur omnes; imò ipſe habebat ſequentẽ Dominum. Id quod optimè notat Naziãz.orat. in ſancta lumina explicans illa verba Ioannis, quibus prohibebat humilis Dominum, dicens:
Matth.14. *Ego à te habeo baptiẓari, & tu*
Naz. *venis ad me?* Ad hæc Nazianz.*Futu-* D *rum*,ait,*norat,vt quemadmodum poſt Herodem Pilatus fureret, ita eũ quoque prius vita functũ Chriſtus ſequeretur*. Ecce vobis de Maria ad ſummam eius commendationem canit Eccleſia, quòd nec ſimilem habere viſa eſt,nec habere ſequentem. Sed quæ eſt Ioannis gloria, qui ea occũbit morte,in qua habeat Chriſtũ ſequentem. Hanc gloriam ipſe humil- E limus a ſe repellebat, & obſtupeſcebat dicens:*Tu venis ad me?* tu me ſequeris,qui omnium es viuendi,& moriendi exemplar,& me morientẽ ſequeris? Chriſtus ergo habuit pro exemplari motiuo moriendi Ioannem? Abſit;ſed eò ſolùm dicitur ſecutus Ioannem, quia eius mortẽ pro ſigno ſuæ mortis præmiſit. Et Ioannes obſtupeſcſe & vita, & morte præcurſorem eſſe tanti numinis. Iam non miror, quòd Tertul. inde extol- Tert. lat gloriam Doctoris gẽtium, quòd Ioanni in morte aſſimilatus fuerit. Hic enim lib. de præſcript. aduerſus Hæretic. *Felix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt, vbi Petrus paſſioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur*: quaſi nulla pretioſior tãto Apoſtolo ſeruaretur corona, quàm illa, quæ ſimilis morti Ioãnis exhiberetur. Etenim poſt crucem Chriſti, quæ honorauit Petrũ, immediatè vnus gladius Ioannis reſtat,qui fulgentiſſimum gentium iubar æternitati dederet.

Tex. Reſpondeus autem Ieſus dixit ei: Sine modò, ſic enim decet nos implere omnẽ iuſtitiã.

§. VII.

Qui ad perfectionem vocati ſunt, minutiſſima quoque obſeruent, peragantque.

QVifquis perfectionis culmini deſtinatus es,cura in minimis etiam inueniri fidelis, qui enim lapis in caput anguli deſtinatur,non ſolũ malleo,cęlo ſubijcitur, ſed & alijs minutiſſimis inſtrumentis, quibus cælaturarum pulcritudines acuuntur,& expoliuntur. Hinc Hieremias exaggerat ſuæ perfectionis a Deo exoperatæ laborem, dum Thren.3. ait.*Tantùm in me vertit,& conuertit manum ſuam tota die*. Etenim lapidũ alij ſunt collocandi cæmentis,alij ædificiorum frõtibus & coronis,quorum vt variæ ſunt ſedes, ita quoque diſpar eorum lautitia. Quàm rudes iaciuntur in cœmenta? Vix

opifex acuminato malleo abrumpit extãtia, cùm ad illa ſaxum deuoluitur. At verò frontibus & coronis qua poliũtur induſtria? quoties percurrit, antequam nos velit conſtitutos in mole? quoties manum imponit, vertit & conuertit, operi inſtat? Sæpiùs centoculus ad circinum, & canon explorat, ne vel deſit linea: tuberculos radit, acuit angulos, planiciem læuigat, cœlo poſito & aſcia, ſumit ſtylum, ſcalprũm, vt in minimis operis perfectionẽ adimpleat. Hoc opus, hic labor erat in perficiẽdo Hieremia, qui vt cęleſtis ędificij frontibus, & coronis cœlabatur, ſic limatiſſimas opificis manus experitur. *Tantùm, ait, in me vertit & conuertit manum ſuam tota die,* nimirum me bis, & ter percurrebat, centoculus cœlo poſito ad circinũ & canon explorabat, ne vel minutiſſimum quid deficeret. Hoc ab ædificio Salomonis deſumpto exẽplo explicat Hieremiæ verba B. Paſchaſ. Abbas lib. 3. in Threnos in litera Aleph, ſic inquiens: *De templo Salomonis dicitur, cùm ædificaretur, non eſt auditus in eo malleus, nec ſecuris, quia omnia ſic parata ſunt exterius, & compaginata ſuis percuſsionibus, vt ſingula dolata ſuis bene coaptẽtur iuncturarum locis. Et hoc eſt dicere, vertit manum ſuam omnia limãdo, cædendo, ac feriendo, vt poſsint in ſtructura conuenire.* Expẽde Salomonici opificij curas, & labores, quibus lapides parabãtur exteriùs ſuis percuſſionibus, vt ſinguli dolati ſuis benè coaptentur locis. Quibus etiã lapides viui cæleſtis ædificij parandi ſunt, & explorandi ad circinum, & collimandi, & expoliendi, & cædendi in minimis, vt poſſint cæleſtis corollæ in ſtructura apprimè conuenire.

Paſch. 2. Reg. 7.

Hinc facilè conſtat, quàm deceat eos, qui ad perfectionem vocati sũt, A omnem adimplere iuſtitiam, hoc eſt, nullam quantumuis minutiſſimam obſeruantiam prætermittere. Etenim, vt frontibus & coronis cæleſtis ædificij effulgeant conſtituti, & ſecuri, & aſciæ, & cœlo, necnon & terebello, & limulæ, & ſtylulo, & ſcalpro, & minutiſſimis alijs, quibus poliantur, debent ſubmitti. Sanè faſtidiebat Marcion tot minutias B Moſaicæ obſeruantiæ, vbi minutiſſima quæque lege cauebantur, tot immundæ eſcę, tot lotiones manuũ, tot detexendis veſtibus obſeruationes, de bobus in tritura cibandis. Quid plura? Leuiticum conſule, & inuenies a Leuitis cauenda, & obſeruanda millia minutiarum. Cauetur lege locus cinerum holocauſtorum; materies forcipum, quibus lu- C cernæ emungebantur, & alia eiuſmodi. O ſanctiſſima religio (irridebat ſic Marcion) de cineribus! de emunctorijs! de ablutione manuũ! de ore boum in tritura aptando! Hę obſeruantiolæ decent Sacerdotes ſanctos? Hæ pertinere poſſunt ad hominum perfectionem & ad ſanctitatem? Et quidem pertinent maximè; oportet enim eos qui æterni D ædificij coronis aptantur, non ſolùm ſecuri, & aſcia cœdi, hoc eſt grauioribus præceptis obſtringi; ſed etiam leuiſſimis, & minutiſſimis inſtrumentis cœlari, lęuigari, expoliri. Sic Marcionis ora cõtudit Tertul. lib. 2. *Illam, aiens, legem non durities authoris promulgauit, ſed ratio ſummæ benignitatis populi potius duritiem edomantis, & rudem obſequio* E *fidem operoſis officijs dedolantis.* Expende illud, rudem fidem operoſis officijs dedolantis. Enim verò vbi rudis lapis dedolandus eſt, expoliẽdus eſt, pulcriſque flexuris cœlandus, qualis in ædificij frontibus conſtitutus appareat, minutiſſimorum indiget inſtrumentorum, quibus tuber-

Tertul.

tuber-

tuberculi radantur, anguli acuātur, A planicies læuigentur.

§. VIII.

Qui ad perfectionem vocati ſunt minutiſſimas obſeruantias ſine periculo, & metu non prætermittunt.

ADeò docet perfectos viros omnem iuſtitiam adimplere, vt B quauis obſeruantia relicta, ſuæ ſaluti debeant vehementer timere. Is erat metus Apoſtolicus Matth. 19. quando totus pauidus Petrus aiebat: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?* Audierat Petrus Dominum dicentem adoleſcenti, *Si vis perfectus eſſe, vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & ſequere me.* Et ſtatim omnium Apoſto C lorum animos ſubijt timor, quòd etſi illi omnia reliquerint, ſecutique fuerint Dominum, tamen nihil vendiderant, nil pauperibus erogauerant, & hinc de ſua ſalute pauidi ſolicitè quærunt. Quid ergo erit nobis? hoc eſt actumne erit de nobis, qui nō omnia perfectionis impleuimus? Sic Euthymius ait. *Timuit Petrus ſibi, & condiſcipulis, quaſi ipſi minus* D *feciſſent, quia non vendiderant quæ habebant, nec dederāt pauperibus, ideo etiam ait: ecce nos non vendidimus, nec pauperibus dedimus, ſed ſimpliciter omnia reliquimus, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?* actumne de nobis erit? peribimus?

Matt. 19.

Euth.

Et ſanè multum timere debēt, qui vocati ſunt, vt ſtrenuè ſequantur Chriſtum, ſi quid obſequij, & ſpiritualis lucri prætermittant, ſi omnia perfectiſſimæ obſeruantiæ decora nō adimpleant. Id quod pulcrè meditatur D. Hieron. ad Fabiolam tom. 3. in adoleſcēte illo, qui apud Ioannem poſt comprehenſum a Iudæis Chriſtum ibat ſindone opertus ſuper nudo. *Sindone*, ait, *opertus adoleſcens vinctum Dominum ſequebatur; incurriſſet laqueos, niſi expeditus & nudus perſequentium impetum declinaſſet.* Nihil ſibi reſeruarat præter ſindonem, qua ſuper nudo opertus ſequebatur Dominum, & quia vna ſindone reſeruata non omnia reliquerat, ſub tantæ perfectionis via cœpit periclitari; imò inimicorum laqueos incurriſſet, ſi omninò nudus manens ſindonem a ſe non ablegaret. O quàm periculoſè viuunt, qui ſimilem viam perfectionis terunt, non tamen penitus ſeſe nudant, reſeruata vel ſindone ad ſepulturam, relictis alijs quamtumuis minutiſſimis obſeruantijs. Sed vide quia è fonte manarit electiſſimi Saulis perditio, de qua eleganter D. Gregor. Nazianz. orat. 7. *Quid de Saule exiſtimamus? Quoniam autem ſe totū ſpiritui vtendum non præbuit, nec purè, ac integrè, vt oraculum ferebat, in alium virum mutatus eſt; ſed priſtini improbitatis fomitis, prauique ſeminis non nihil ſupererat. Quid omnes illius calamitates tragica oratione cōmemorare neceſſum eſt?* Itaque quia non ſe totum vtendum ſpiritui credidit, quia integrè in alium virum non mutatus eſt, quia nonnihil praui ſeminis ſupererat, miſerè perijt. Væ nobis, qui perfectioni incumbimus; ſed minimè nos totos vtendos tradimus ſpiritui, nec integrè mutamur, multa quotidie prætermittentes quæ ad perfectionem conducūt. Hinc Paulus Thaſſalonicenſes viros monet in cap. 5. *Ipſe Deus pacis ſan-* E *ctificet vos per omnia, vt integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur.* Dum enim integras perfectionis menſuras non adimpleuerimus, malè in aduentu Domini audiemus.

Hieron. Ioan.

Naz.

Bonum

§. IX.

Bonum exemplũ à Prælato, ſeu Principe exhibitum, & ſanctiſſimum, & efficaciſsimum.

DEcet quidem Prælatos, & Principes adimplere omnem iuſtitiam, quàm tunc ſolum verè adimplebunt, cùm verba nouerint operibus veriticare. Sic in præſenti Chromatius fatur. *Non ergo ſui cauſa baptiʒari Dominus venit, ſed cauſa noſtri, vt impleret omnem iuſtitiam. Iuſtum eſt enim, vt quod quis docet alterũ facere, prior incipiat, oſtendens hoc eſſe omnem iuſtitiam.* Quàm longiſſimè a iuſtitia aberrat Princeps, qui vitæ ſuæ operibus, leges minimè fulcit, qui a ſe non incipit oſtendere leges, & præcepta cuſtodiri. Quiſquis is eſt, metuat ne gladio perimatur diuinæ iuſtitię. Moyſes Princeps Iſraelitici populi deſignatus in Madiam apud ſocerum agebat, & vt erat inter Gentiles, circumciſionis ritus circa filios ſuos minimè obſeruabat. Pergit ergo Moyſes ad Madiam adminiſtrationem principatus Iſraelitici ſubiturus: & ecce tibi Angelus gladio ſtricto, media apparet via Principem mactaturus, qui leges patrias a domo ſua non oſtendit cuſtoditas. Auguſt. Ita Auguſt. ex vet. teſt. quæſt. 16. inquit. *Pergebat itaque ad filios Iſrael miſſus à Deo Abraha, & ſignum iuſtitiæ non ferebat, in quo gloriari ſciebat Iudæos? In Madiam enim habitans filios ſuos non circumcidit. Idcirco ſic infeſtum Angelum in ſe vidit Moyſes, & paratũ ad vindictã.* Ea eſt in Prælato, & Principe iuſtitia, qua exhibendo exemplo in legũ obſeruantia ſtudeant, & ſanè ſi exemplo doceant, effreniſſimos ſubditorum mores facili negotio trahent in bonam frugem. Quis in deuorando effrenior, quàm flamma ignea? Et A hæc vbi gubernatorem nacta eſt ieiunantem, ſtatim ipſa nouit permanere ieiuna. Ecce vobis Elias rapitur curru igneo, ignearum flammarum fit moderator, & auriga, & flãma vorax habens in ſe pabulum, nẽpe Eliam, ieiuna eſt, nec vel modicum nocere ſciuit. Cur flamma præſente pabulo ieiunas? Vnde tibi ieiunium impreſſum eſt? Equidem ex B eo quod facta currus dedit habenas Eliæ, & aurigam ieiunatorem vidit. Huc ſpectat D. Ambroſ. lib. de Elia cap. 2. dicens. Ambr. *Quis humana virtute equos igneos, currus igneos potuiſſet aſcendere, regere currus aereos, niſi qui naturã humani corporis, incorruptibilis ieiunij virtute mutaſſet?* Non equidem vorantia flammarum ora fugiſſet gubernator, & rector currus C ignei, niſi ipſe ieiunio viueret. At vbi ieiunator habenas currus ignis accepit, nota flammarum voracitas euanuit, & ſciuit ignis manere ieiunus. Vt hinc pateat quanta Princeps, & Prælati iuſtitia teneantur, ſubditis exhibendo exemplo proſpicere; præcipuè cùm de illorum exẽplo ſubditorum facta honeſtatem accipiãt. Matth. 12. Diſcipulos ſuos D vt defendat Dominus a calumniantibus, quòd ſpicas Sabbatho vellerent, Dauidis meminit, quando lege vetitos panes propoſitionis abſumpſit, & Sacerdotis, qui eos tribuit. Cur id? Eleganter Auguſt. quæſt. 8. Auguſt. in Matth. dicit. *Notandum de eo, quod illicitè factum videretur Iudæis, quòd Diſcipuli Sabbatho ſpicas euulſiſſent, vnum exemplum datũ Regiæ poteſtatis de Dauid, alterum Sacerdota-* E *lis de his, qui per miniſterium templi Sabbatha violant, vt multò minùs ad ipſum euulſarum Sabbatho ſpicarum crimen pertineat.* Vbi enim regium, & ſacerdotale exemplum præit, id ſibi ſanctum, & iuſtum reputant ſubditi.

Decet

§. X.

Decet ſapientiſſimos quoſque piorum hominum pijs viuendi regulis ſubſcribere.

ODi ſuperciliosos homines, qui dum ſibi ſapientes videntur, traditiones piorum hominũ, & deuotionis acquirendæ obſeruatiunculas & regulas faſtidiunt. Ego ſapientiorem illum iudicarim, qui pijs B moribus, & regulis, a pijs hominibus traditis prorſus ſubſcribit. Quæ enim minoris momenti obſeruantia, quàm a Ioanne Baptiſmus inſtitutus? Et tamen Dei filius ad illum venit, prædicans decere ſe implere omnem iuſtitiam, hoc eſt, nullampiam obſeruantiam a pio viro traditam reſpuere. Quis obſeruantias Iudæorum circa funera numeret; ibi C inſtituta erat cadaueris vnctio pretioſa, & aliæ plurimæ obſeruatiunculæ. Et tamen vbi ad Chriſti Domini ſepulturam ventum eſt, dicitur Ioan. 19. quod ſepelierũt eum: *Sicut eſt mos Iudæis ſepelire.* Quod expendens Pet. Damian. epiſt. 106. inquit. *Cùm ergo is, qui eſt ſumma ſapientia, per quam cuncta ſunt condita, in his etiam rebus, quæ nullius penè videtur* D *eſſe momenti, traditionem hominum ſeruare non reſpuit: quantæ præſumptionis eſt, ſi diſciplinæ quis regulam frangat, quam à ſanctis Patribus traditam non ignorat?* Chriſtianiſſimũ equidem eſt, cuiuſcumque momenti pias obſeruatiunculas piè a ſanctis viris traditas adamare, & cuſtodire. D. Pacianus reprehẽſus ab hæretico, quod Virgilianis verſibus vſus fuerit, in primis pro ſe oſtendit E D. Paulum, qui in Actis, profanis Poetis vtitur, & tũc ſic inquit epiſt. 2. ad Simproſ. *Sic peccamus exemplo, nec Rhetores ſumus; ſed quamcumque vocem, copiam Dei credimus.* Hæc ſit Chriſtianorum mens, quæ non ſu-

Ioan. 19.

A perciliosam ſapientiam, ſed humilẽ pietatem colat, & quamcumque vocem pietati ſeruientem, copiam Dei putet, & ſibi procuret arripere.

Text. Baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcẽdit de aqua, & ecce aperti B ſunt ei cæli, & vidit ſpiritum Dei deſcendentẽ ſicut columbam, & veniẽtem ſupra ſe. Et ecce vox de cælo dicens: Hic eſt filius meus dile-C ctus, in quo mihi bene complacui.

§. XI.

Qui ab aquis Baptiſmi aſcendimus reptilium exeuntes naturam, diuinorum alitum mentem ebibamus.

ECce vbi primùm voce Patris Filius Dei Chriſtus declaratur, ni-D mirum vbi ab aquis aſcendens, alitem ſpiritum ſupra ſeſe ipſe declarat. Hæc prorſus omnium renatorum ex aqua conditio poſtulatur, ſi diuino Patri cupiunt renaſci; quod reptilis naturæ mores, quibus humi reptant, exuẽtes, alites facti cæleſtia ſolùm tranent ſpatia. Id quod animaduertit D. Anaſtaſius Sinait. li. 7. Sina. Hexaemer. in eo, quod Deus ab a-E quis in primordio fecit oriri aues, quaſi innuens volatilem ſpiritum eorum, qui baptizantur in aquis: & in confirmationem ſic loquitur. *Volucris deſiderabat fieri, qui dicebat: Quis dabit mihi pennas ſicut colũbæ, quæ deſcendit in Iordanem, & volabo, & requieſcam in illa requie cæleſtium*

volu-

volucrum ſex alas habentium? Hęc ſit A vnica renatorum omnium cura, vt à baptiſmi aquis volucres renaſcantur, volucriſque ſpiritus mores ebibant, quibus inter cæleſtes alites queant reuolare. Quò ſpectauit D. *Ad Col. 2.* Paulus ad Coloſſ. 2. vbi de renouatione baptizatorum agēs hæc fatur. *In quo circumciſi eſtis circumciſione non manu facta, in ſpoliatione corporis carnis, in circumciſione Chriſti cō-ſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidem.* Expende illud, conſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis, nimirum qui baptizantur, ita æmulari Chriſtū Dominum debēt, vt ſicut ille depoſito priùs terreno corpore in ſepulchro, ſtatim ſurrexit cæleſtis, ſpiritualis, & immortalis; ſic ipſi in baptiſmi aquis ſepulchrum agnoſcant, vbi depoſito deifico cadauere, deponant & ipſi quicquid terrenum, & reptile habeant, fiantq. noui alites per cæleſtes regiones volitantes. Sed proh dolor! quam aliter fieri dolet Diuus Athan. Athanaſ. orat. in Paraſceue his verbis. *Occiſa eſt hoſtia propter te; & tu deſeris illam ipſam immolatam aſpiciens, vbi cadauer,* inquit, *ibi & aquila; ſed vt canes accedimus: tanta noſtra eſt impudentia!* Compone illud Paulianum, *conſepulti ei in baptiſmo,* cum hoc Athanaſij, *vbi cadauer, ibi & aquila.* Etenim eo ipſo quod deifico cadaueri per baptiſmum conſepelimur deponentes terrena, alites facti cæleſtia debebamus ſcandere. At nos miſeri quādo vt aquilæ aſcenderemus, aſcendimus vt canes.

Nec oſcitanter, ſed pulcra ſimilitudine renatorū impudentiam comparat canibus, quādoquidem hi rabie perciti, cum in aquis medelam furoris habeant, horrent aquas, ab illarumq. vel odore vehementer diffugiūt, vt meminit D. Greg. Niſſen. Greg. Niſſen. tract. 2. in Pſalm. cap. 13. *Sic impudentes baptizati, neſcio quibus agitati furijs ſalutem à baptiſmi aquis ſcaturientem perdunt, excutiunt facti rabidi canes, quādo Chriſti cadaueri cōſepulti aquilinas induentes alas poterant ad cæleſtium ſpirituum volucres reuolare?* Quid plura? Nocentiſſimus latro deifico aſtans cadaueri ſcaturientis à latere baptiſmi ſignificationem excepit, & ſtatim repti- B lium mores depellens, eas ſumpſit alas, quibus ad cæleſtes alites euolauit. Sic Anaſtaſius Sinait. vbi ſuprà. Sinait. *Ad has volucres euolauit ex viuifica aqua, quæ fluxit ex latere Domini, prima omnium volucris ſanctus latro cum Rege uolucrum Chriſto magna aquila per aerem volans in paradiſum.* Vt hinc renati diſcamus non ad reptilium, ſed ad volucrum mores nos conformare, C non per terrena, ſed per cæleſtia inceſſanter volantes.

§. XII.

Chriſtus Dominus nulli creaturæ vim facit; ſed ſeſe omnibus communicat, vltro ſibi apertis ianuis.

D Aſcendenti de aqua Saluatori, *Ecce,* ait textus, *aperti ſunt cæli.* Etenim non eget Dominus ſecuri, aut bipenni ad confringendas creaturarū valuas, vt ingrediatur. Omnia illi patent, & ſtatim aperiuntur ſpontanea. Id in præſenti meditatus eſt Nazianz. orat. in ſancta lumina Nazian. ſic fatus. *Aſcendit Ieſus de aqua ſecū quodammodo merſum educens, & ele-* E *uans mundum, & videt nō diuidi cælum; ſed aperiri, quod ſibi, ac nobis poſt ſe aliquando Adam ille concluſerat.* Expende nō diuidi cælum, ſed aperiri: etenim ſic Adamus cælum concluſit, ſic valuas eius obfirmauit, vt penitus videretur inacceſſibile, niſi prius ferro ſcinderentur ianuæ; ve-

rum aſcendenti de aqua Saluatori non opus eſt ferro, vt cæleſtes diuidat, & confringat ianuas, ipſæ ſeſe ſpontaneæ, & gratioſæ aperiunt, & propalant. Et quæ creatura non ſe aperit Saluatori? accipite Ioannem Xiphilinum Antiſtitem Conſtantinop. orat. de cruce hæc verba dantem. *Diabolus, quia nihil veri habet, oſtia eorum, à quibus non recipitur, ſecuri, & ferro perfringit. At Saluator adeo mitis eſt, vt doceat, ſi quis vult venire poſt me, ad vnumquemq; venit, nec cogit; ſed potius pulſat, ac dicit, aperi mihi ſoror mea.* Non ferro, non ſecuri, non ariete vtitur, aperienda ſibi ſpontaneè omnia expectans creata, quæ vt Dominus omnium peruadat, luſtret. Hinc D. Athanaſ. orat. de Incarnat. Verbi ponderat illud in Chriſti Domini perſona à Dauide decantatum. Attollite portas, Principes veſtras, & eleuamini portæ æternales. *Planè,* ait Athanaſ. *nihil ille qui hæc verba vſurpat opus habuit reſeratione portarum (quippe omnium Dominus) neq; quicquam erat clauſum creatori ex rebus creatis; ſed nos eramus, quibus ea reſeratio neceſſaria fuit.* Enim verò Chriſto Domino omnia aperta ſunt; omnia patent creata.

Xiphil.

Athan.

A B C D E

CAPVT II.

De Chriſto Domino in Eremo à Satana tentato.

A Iordanis aluco vicinum deſertum, quod Ioannes incoluerat, ingreditur Ieſus, vt Principem dæmoniorũ ad ſingulare certamen prouocaret. Et quidem prouocauit poſt ieiuniorum quadragenam oſtenſa fame, lapidibus inſtat tẽtator, quibus in panes mutatis fameſicum Dominum quatiat. Petra autem erat Chriſtus, & quid petra lapidibus petita; niſi ignem eructaret, qui abſumeret aduerſarium? Bis, & ter inſtauratur certamen: tandem hoſte fugato, Imperatori Maximo Ieſu cæleſtes militiæ Pæana canunt, dulceſque cibos incipiunt miniſtrare.

Matth. 4.

Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à Diabolo.

§. I.

Tunc ſecurior quis hoſtem aggreditur, quando omnem creati auxilij ſpem à ſe depellit.

QVa hoſtiles euadat ſecurus ictus ſolitudine ſeſe armat Chriſtus Dominus: creaturarum auxilia defugit, ne in conflictu quod timeat, habeat. Sanè veteranus ille Iob, ſolus in ſterquilinio mille confecit certamina: hoſtem contempſit acrem. Tunc hic ſolum pertimeſcens, omnes eius conuocat amicos & charos, vt ſolum comitentur in certamine. Quid agis Satana? hoſtis es, & amicos Iobi conuocas? Si ipſi veniant, amicum ſuum iuuabũt? Te amicorum turba munitus facili negotio Iobus ſuperabit. O quam vafer, quã aſtutus diabolus, Iobi amicos auxiliatores conuocat, ſciens nihil magis detrimentoſum eſſe hominibus, quàm auxilium creatum & iuuamen! Tunc infirmiorem iuſtum putabat Diabolus: tunc iuſtus ſe in hoſtis manus datum lacrymatur. Ita D. Ambroſ. lib. de interpellat. c. 2. *Cum Iob videret amicos ſuos, aduertit à Domino datam in ſe aduerſario tentandi ſui poteſtatem.* Cũ bonis omnibus nudatus, filijs orbus, pelle

Iob 2.

Ambr.

pelle exutus, in ſterquilinio ſolus agitur, hoſtilia contemnebat conamina. Cùm autem ſe non ſolum; ſed amicis cinctum cognouit, certamen cum hoſte expauit, & in ſe aduerſario à Deo datam poteſtatem totus pauidus præſagijt. Euertit ſanè homines à creaturis auxilium expectatum. De Iſraelitico exercitu 1. Reg. 4. dicitur. *Egreſſus eſt Iſrael obuiam Philiſthijm in prælium, & caſtrametatus eſt iuxta lapidem adiutorij*. O quam infauſto omine ineunt certamen! Sic D. Gregor. *Quia alium Chriſtũ expectare non deſinunt, iuxta adiutorij lapidem caſtra ponunt*. Non Deum Chriſtum, ſed purum hominem: eumque Imperatorem Maximum expectant, dumque ſub hoc auxilio creaturæ caſtrametãtur, miſerè intereunt. Sic enim ait. *Inito autem certamine terga vertit Iſrael, & caſa ſunt in illo certamine paſſim per agros quatuor millia virorũ*. Sic pereunt qui auxilium creaturarum auſpicantur, ne miremur, quòd Iob amicis auxiliatoribus cinctus timeat certamen, quod ſolus in ſterquilinio pro nihilo æſtimaret, eò ſecurior, quò magis omni auxiliatore erat viduatus. Id quod pulcrè adeò oſtendit Abrahamus, qui cum à Deo vehementer tentaretur iugulaturus filium, qui impedire poſſent dimiſit famulos, & ſolus cum ſolo exemit gladium. Quo in actu depingitur à D. Zenone ſerm. 2. his verbis. *Intrepidus ad miniſterium immolationis armatur, rimatur ad ictum vulneris ſecurus animus; ſed ſecurior manus*. Et cur ſecurior manus? Sanè Abraham cum famulos omnes abiecit, ſoluſque in tentatione manens vni Deo credens ſecurus erat de victoria, ſecurus de filij vita; verùm eò eius ſecurior manus, quo enſem ipſa portabat iugulaturum omnes ſpes humanas. Etenim vbi maior

1. Reg. 4.

Greg.

Zeno.

A repugnantia adiutorij creati expectandi, ibi maior ſecuritas elucet, in Abrahami pectore omnis ſpes creati auxilij euanuerat, ſicque eius ſecurus erat animus de promiſſa poſteritate: at in manu erat ipſe gladius, qui ſpem ipſam patris, nempe Iſaac, iugularet, è viuis tolleret, ideò ſecurior manus ſecurius, & certius felicitatem promittebat A-

B brahamo. Vide quàm ſecurè Chriſtianorũ in tentatione victorias Dominus paret, vbi docet, omni creato depoſito fauore in deſerto, & ſolitudine cũ hoſte nocentiſſimo pugnandum. Vt enim ait Abbas Alois. *Niſi dixerit homo in corde ſuo: Ego ſolus, & Deus ſummus in mundo, requiem non habebit*. Sic ſeſe homo debet armare aduerſus hoſtes, vt in-

C primis creatum omne adiutorium excludat, & ſolus, & nudus cũ nudiori ſerpente confligat. O vtinam primus homo huius ſolitudinis arma ſumpſiſſet! De quo rectè Ambroſ. epiſt. 41. ad Sabinum. *Solus erat Adam, & non eſt præuaricatus*. Sed cum primum adiutricem accepit, ſtatim miſerè & ſe, & omnes poſteros occidit. Sic libr. de Parad. cap. 4.

D *Quia adiutorium vxoris habiturum ſe eſſe credebat, lapſus eſt propter vxorem*. Igitur abeſte hinc omnia creata auxilia, ab omnibus deſertus, in deſerto cum hoſte confligo, vt victoriam ſecurus obtineam.

Alois.

Ambr.

§. II.

Qui in ſolitudine prius ſe exercet certando cum hoſte, poſtea media in arena palam triumphat de inimicis.

E

SOlus in deſertum abijt Ieſus luctaturus cum hoſte. Quid ſibi vult, ò bone Ieſu, hęc lucta ſolitaria? Si luctas quæris; ſi pugnas appetis,

ecce Hieroſolymis te mille prælia expectāt, Phariſæorum rabidæ phalanges te appetunt, iam flagra perſonant in Prætorio Pilati, ſtrident lora, perſtrepūt Romanorum buccinæ, poteſtates acuuntur tenebrarum apud Annam, & Caipham. Cur ſolitudines meditaris, vt pugnes, quandoquidem tam acriter eſt tibi in omnium conſpectu pugnandum? Equidem quia Hieroſolymis manus cum hoſtibus conflicturus erat, prius ſolus ſolitudinem meditatur, exercendus in lucta, & in certamine. Mater illa Samuelis in templo à Sacerdote contempta forti, & inſuperabili animo tulit contume-
1.Reg.1. liam tantam 1.Reg.1. Et vnde femina publicè laceſſita ſe cohibere valuit? Vnde ſexus adeò fragilis tam inſignem victoriam reportauit? Id
Chryſ. attigit vnus D.Chryſ. ſic fatus. *Domi Annam exprobrat æmula: venit in templum; & Sacerdos eam contumelia afficit, effugerat domeſticam tempeſtatem: venit in portum, & rurſus inuenit vndas. Verè in patientia exercitata, domi præparata, ad perferenda maledicta, æmulaque conuitijs exercitata, & in templum multam præſtitit humanitatem viriliter, ac magno animo ſcommata ferens.* Itaque in domi ſolitudine iniurijs, & conuitijs exercitabatur, quò media in ciuitate, ſumma in templi frequentia conuitiatores fortiter, & viriliter de-
1.Reg.17. triumphabat. Riſit Saul 1.Reg.17. cum vidit puerum Dauid inermem aduerſus Goliath proſilientem in ſcamma: & ait; *Non vales reſiſtere Philiſtæo huic, quia puer es, & hic vir bellator ab adoleſcentia ſua.* Cui Dauid vnico argumento & ſuam fortitudinem, & obtinendę victoriæ certitudinem perſuadet hæc dicens, *Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregẽ, & veniebant leo, & vrſus, & tollebant arietem de medio gregis, & per-*

A *ſequebar eos, & percutiebam, & illi inſurgebant aduerſus me, & apprehendebam mentum eorum, & ſuffocabam, interficiebamque eos.* Etenim qui talibus victorijs in ſolitudine armatur, neſciet in palæſtra acies pertimeſcere armatas. Qui ſolus leonem vrſumque inuadit, ferarumque conflictus minimè expauet in agro, inſuperabilis deſcendet in arenam
B aduerſus tenebrarum poteſtates. O quam ſecurus in mundi palæſtram ibis luctaturus cum carne, & palam triumphaturus de hoſtibus, ſi in deſerto, in ſolitudine, in ſecreto priùs cum vitijs conſeruiſti manus! Pulcrè Oſeas cap.12. de Iacob, *In vtero ſupplantauit fratrem, & in fortitudine directus eſt cum Angelo, & inualuit aduerſus Angelum.* Non primum in Oſea 12.
C arena ſeſe ad pugnandum parauit: nullus in palæſtra excepit conflictus imparatus, iam prius medijs vteri tenebris pugnas, certamina, conflictus cum fratre fuerat meditatus; ſic inuincibilis in arena cum Angelis conſeruit manus.

Inſuper, cùm ipſe Iacob fratris manum armatam expaueſceret, antequam illi approximaret Geneſ.32. Gen.32.
D præmiſſis omnibus, *Manſit ſolus, & ecce vir luctabatur cum eo.* Quæ hæc lucta Iacobi? Eleganter Clemens Alexand.1. Pædag.cap.17. eam declarat, *Remanſit*, ait, *Iacob ſolus, & luctabatur cum eo homo, nempè pædagogus vſque ad matutinum: hic erat homo, qui agebat, & ferebat, qui vna exercebatur, & exercitatorem Iacob aduerſus malignum iniungebat.* Sanè Clemens Alex.
E pædagogus ſolitariè pupillum docet, vt in publico vincat certamine. Sic quos Deus amat priùs vt pædagogus in ſecreto exercet, & quicumque vincere cupis in ſtadio, priùs in ſolitudine ſis tibi pædagogus, docens te ipſum vincere certamina.

Text.

Text. Et cùm ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſurijt.

§. III.

In pugna, & certamine cum vitijs multum diuque hærendum, & incumbendum.

HAud bene dicebat ille Horatij mercator, nimirum.

Militia eſt potior, concurritur, hora Momento, aut cita mors venit, aut victoria læta.

Sic qui militiæ ſpiritualis tyrocinijs fatigantur, exiſtimarant, ſic innumeri horæ vigilias faſtidiẽtes vellent vt mundo renuntiantes, Chriſtoq. duci nomen dantes quàm primũ bellis, confectis arma ponerent; & triumphantium penetralia ſubirent. Verum non horę momento victoria venit læta; ſed poſt longos exantlatos labores, poſt crebras vigilitas, poſt fames mille. Sanè Iſraeliticus exercitus vnius noctis ſpatio Ægyptiorum excuſſit iugum, ſeq. in deſertum dedit: at in deſerto quot dies, quot annos conſumit? Id ad humanos mores trahit Ricardus de S. Victore de exterminatione mali tract. 1. c. 12. *Proculdubio non eſt eiuſdem facultatis, et facilitatis Aegypto exire, & Eremum pertrãſire, mundũ relinquere, & ſeipſum vincere. Illud vnius diei opus eſt, hoc vix poſt multa tempora explemus. Durum, difficile, grande ſeipſum bene inſpicere, & plenè deſpicere, perfectè probare, & penitùs improbare, Hic labor, hic gemitus.* Hoc legiſſe cuperem quicumq. ſuffocata pœnitentiæ aquis Ægypto, eremi tẽtationes, & bella cum Chriſto ingreditur. Sanè ſuffocare peccata vnius diei, imò vnius horę opus eſt: aſt eremum pertranſire, hoc eſt, triumphantium requiem acquirere, hic labor, hic gemitus, hic mille fames, hic prælia mille. Sodomis egreſſus Loth longam confecerat viã laborioſo itineri pedes inſudauerat, & poſt hæc paruam ciuitatem attingens, ait textus Gen. 19. *Sol egreſſus eſt ſuper terram: & Loth ingreſſus eſt Segor.* Id quod elegãter notans Hieron. epiſt. 46. ad Ruſticum inquit. *Neque enim Gomorrhæ, & erroris habitator ſtatim ad meridiem poterat peruenire, in qua Abraham amicus Domini cum Angelis ſuſcepit Deum, & Ioſeph fratres paſcit, in Aegypto, ſponſuſq. audit à ſponſa, vbi cubas? vbi paſcis in meridie?* O quam falluntur, qui cum ſe à peccatis facilè expediri videant primo volatu inter Angelicos ſpiritus euolare præſumunt, a Deoq. cæleſti pabulo ſuſtentari. Non enim à tenebris noctis ad meridianam lucem peruenitur, niſi longiſſimis auroris ſuperatis crepuſculis; antequam celeſti menſæ recumbas, diu tibi in Eremi via morandum, multorum dierum ſuſtinendæ ſunt fames, mille ineunda, & vincẽda certamina. Etenim dux noſter Chriſtus Dominus non horæ momẽto; ſed multis diebus ieiunus, & vigilans laboribus, & tentationibus in Eremo patuit, antequã Angelorum exciperet comitatem. In quo maximè ſe filiũ Dauidis declarauit: qui ad Regni clauum repentè vocatus, antequam clauum Regni teneret mille pertulit configi tribulationum clauis, in deſertis cauernis exulans, ſpeluncis latitans, ſiti, fameque afflictus crebro appetitus certamine. Vnde ſcripturus Matthæus ærumnas, labores, tentationes, ieiunia Chriſti Domini pulcrè exorditur, *Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid,* vt innueret, quam

Ricard. Vict. — Gen. 19. — Hieron. — Matt. 1.

Chriſtus Dominus in deſertis, in cauernarum habitatione, in ſiti, in fame, in tentationibus patriſſaret. Id quod eleganter attigit D. Athan. ho. de ſemente. *Fuit igitur apud Priſcos Rex quidam Dauid, principio quidem Paſtor, poſtmodum Rex à Samuele ad regnum inunctus, verùm qui non ſtatim ad Regnũ peruenerit, vt qui multis interim annis ſeruierit Sauli. Patiebaturque ille inſidias Saulis: congruum ſiquidem erat proauum ſui nepotis aliquas ſimilitudines in ſe præferre, atque hinc eſt illud liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid.* Hęc itaq. eſt Chriſtiadum omnium generatio, vt vocatus quis ad coronam, & requiem non ſtatim geſtiat illam præripere, ſed in deſerto, & ſolitudine diu oberrans ſeſe ieiunijs, laboribus, & vigilijs exerceat, milleque aduerſus infeſtiſſimos hoſtes ineat certamina.

Athan.

§. IV.

Vt probantur Deo quicumq; arduam, & anguſtam, deſertamq. cæli viam ingrediuntur ieiuni; ſic qui in ieiunio minimè durant reprobantur.

QVis deſertã paradiſi viam non ieiun us ingreditur, cum cæleſtis Adam Chriſtus Dominus quadraginta dies in deſerto ieiunauerit? Planè, qui deſertam cæli viam terunt, hoc maximè Deo probati concupitę paradiſi quieti appropinquabunt, ſi ab eſca abſtineant, & ieiunijs vacent. Hinc pulcrè Amb. de Elia, & ieiunio cap. 4. *Gula de paradiſo regnantem expulit; abſtinentia ad paradiſum reuocauit errantem.* Ideò Iſraeliticus populus per deſertum gradiẽs nil magis ob oculos habuit, quàm ieiunium, erraturus à via, ſi ſe gulæ traderet. Hoc ſibi facilè perſuadebit ille, qui notauerit ligneam Moyſis virgam, & æneum ſerpẽtem

Ambr.

A fuiſſe inſtrumenta omnium miraculorum, ſignorumve in deſerto. Cur enim Deus deſerti habitatoribus ſigna, & miracula dedit per vnam ligni virgam, & per ſerpentem? Eleganter ad rem præſentem reſpondit D. Anaſtaſius Sinaita in Hexaemer. lib. 10. *Ea de cauſa ad eos admonendos, & ad reuocandum eis in memoriam ea, quæ facta ſunt in paradiſo, eis* B *diuerſa exhibuit prodigia per ſerpentem, & lignum.* Quandoquidem ſerpens, & lignum obiecta homini eſca, paradiſum deſertum facerent, noſq. in terram deſertam, inuiam & inaquoſam ablegauerant, ideò deſertum iter colentibus, crebrò repetitis miraculis & lignum, & ſerpens obijcitur, vt cũ cibi recolerent damnum, ieiunijs nitantur ad paradiſi C requiem commigrare. Prodigus ille iuuenis apud Luc. 15. diu oberrãs per montes, tandem fame ſtimulatus hæc ait. *Ego hic fame pereo, ſurgam; & ibo ad patrem meum.* Vna illum fames potuiſſet errantem in domum patris reuocare. Sic Petrus Chryſol. ſer. 2. *Fames reuocat, quem ſaturitas extulerat; fames illi patrem dedit ſapere, et ſi tantum præſtitit vel* D *inuita fames, probate quid voluntarium poſſet præſtare ieiunium?* Equidem ieiunium deſertam cæli viam repleret hominibus, quos certò & ſecurè tranſmitteret in terram deſideratam.

Sinait.

Luc. 15.

O vtinã Iſrael in deſerto ieiunaſſet! Vtinam ligni, & ſerpentis memoria præcipitium gulæ cauerent, ſed gulæ impatientes ſui ſalutẽ fece- E runt deſperatam. Sic Tertul. lib. de pat. Iſraelitis guloſitatem in eremo taxat. *Poſt manna eſcatilem pluuiam, poſt petræ aquatilem ſequelam deſperant de Domino tridui ſitim non ſuſtinentes.* Deſperata res eſt, vbi ieiunij nequit inueniri tolerantia, fruſtra operationem diuinam expectat, qui

Tertul.

cibi,

cibi, & potius penuriam ſuſtinere A
Ambr. non valet. Hinc Ambroſ. vbi ſuprà põderans, quod ſexto conditi orbis die requieſceret Deus ab omni opere, eã iſtius rei ſuggerit cauſam, nimirum quod tunc primum animal condiderit manducaturum. *Sexto die*, inquit, *beſtiæ ſunt creatæ, & cum beſtijs orta edendi poteſtas eſt, & vſus eſcarum, Vbi cibus cœpit, ibi factus eſt finis mundi. Ibi cœpit ſua incrementa* B *neſcire, ibi cœperunt diuina circa eum opera feriari. Quo iudicio declaratum eſt, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos deſiit augeri*. Non enim operatio Dei adeſt, vbi ieiunij intolerantia, vbi fames, ſitiſve non ſuſtinetur. Quid plura? Ipſa Dei mater non probatur filio, dum apud Canam feſtinat ſitum præuenire nu-
Iren. ptiarum, ne ſentiatur. Accipite Ire- C næum cum grano ſalis. *Properante*, inquit, *Maria ad admirabile vini ſignum Dominus repellens feſtinationem dixit, quid mihi, & tibi mulier, nondum venit hora mea?* quaſi in ſanctiſſima & innocentiſſima matre cæleſtis Adã antiquæ mulieris præcaueret hortatus, quid mihi, & tibi mulier? Quid accelerare potum perſuades, cui ieiunium placet? Fe- D ſtinatam eſcã potumve faſtidio, eſuriant, ſitiant, homines, famemque ſitimque diſcant tolerare, tunc tempus & occaſio aderit, qua à me poſſint bonis optatis cumulari.

Textus. Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides E iſti panes fiant.

§. V.

Dæmon plus timet Chriſtum ieiunatorem, quam Deum glorificatorem.

NOn irruit, & inſultat in Ieſum aduerſarius; ſed pedetẽtim accedit quaſi timidus, & cautus. Quid times Satana? An non ille venis, qui temerarius in ſedem diuinitatis audes, ais enim, *Ponam in nubibus ſoliũ meum; ſimilis ero Altiſſimo?* Annon ille es, qui ſub vituli forma Iſraeliticum populum ad te traxiſti, eo ipſo in monte, vbi Deus Opt. & Max. ſuã illi gloriam, & omnipotentiam manifeſtarat? Sic mirabundus ait Pſal- *Pſal. 105.* tes 105. *Fecerunt vitulum in Oreb: & adorauerunt ſculptile. Mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum*. In Oreb, inquã, ait Theodoretus, *Vt impietatis hy-* Theod. *perbolem doceret, quandoquidem Dominus vniuerſitatis in monte illo apparuit*. Etenim in Oreb Deus ſuam gloriam, & omnipotentiam Iſraelis genti manifeſtauit, ibi tonante cælo legem dedit: ibi glorioſam reddidit Moyſis faciem, & ſummis bonis vniuerſum populum ditauit. Et ibi illi contempto glorificatore Deo adorauerunt vitulum comedentem eorum carnes. Quid igitur, ò vitule Satan, times ieiunum in deſerto, & plenum macie, quem glorioſum, & omnipotentem, & fulgurantem in Oreb audes ſpernere? An qui poſt fulgura, poſt ſigna, poſt Angelorum buccinas perſonantes, non tibi eripuit Iſraelem, eripiet poſt ieiunia, poſt Eremi fames? Et quidem eam in Domino virtutem præſagit Iacob, dum Deut. 33. ſic Chriſtum adum- *Deut. 33.* brat in Ioſeph capite, *Quaſi primogeniti tauri pulcritudo eius*. ſic bellicoſam virtutem, vt ait Gloſſa, & Hugo, inſinuat inſtar primogeniti tauri. Quid plura? accipite fortiſſimi ſemel in certamine victi aſtutiam tauri Virgiliano plectro dulciter de- Virgil. cantatam 3. Geor.

Victus abit longeque ignotis exulat oris,
Multa gemens ignominiam plagaſque ſuperbi

Victoris: tum quos amiſit inultus amores:
Et ſtabula aſpectans regnis exceſſit auitis,
Ergo omni cura vires exercet, & inter
Dura iacet pernox in ſtrato ſaxa cubili
Frondibus hirſutis, & carice paſtus acuta:
Et tentat ſeſe, atque iraſci in cornua diſcit
Arboris obnixus trunco, ventoſque laceſſit
Ictibus; & ſparſa ad pugnam proludit arena.
Poſt vbi collectum robur, vireſque receptæ
Signa mouet, præcepſque oblitum fertur in hoſtem.

C Quę horum non exercebat Chriſtus à regnis auitis exulans apud deſertum? Ibi longè ab oculis remotus multa gemit, ignominiam, ſtragemque ſuperbiſſimi victoris, ſeſe omni cura exercet, pernox agit dura cubãs in humo, laboribus, fame, ſitique vires quoad nos tentat. Hos ergo labores, has fames ſuſpectus vehemẽter habet antiquus ille vitulus, & timens cum tanto ieiunatore conflictus, totus tremens accedit, & hæſitabundus quęrit, ſi filius Dei es? Ad quæ D. Hilarius. *Anceps ſermo eſt, ſi filius Dei es? licet eſurientem videret; quadraginta tamen in eo dierum ieiunium pertimeſcebat.* Quid mirum? Putabat eſſe primogenitum tauri, & quem in Horeb tonantem, & glorioſum ſpõſa viduare fuit auſus, modò in deſerto ieiunantem laborantem meritò pertimeſcit. Vnde prudenter D. Athanaſ. lib. de Virg. ſuggerebat virginibus ieiunium, dicẽs. *Quiſquis ab immũdo ſpiritu vexatur, ſi hoc animaduertat, & hoc pharmaco vtatur, ieiunio inquam, ſtatim ſpiritus malus oppreſſus abſcedet, vim ieiunij* D. Hilar.

A *metuens.* Sed nõ mirabor, quod diabolus ieiunatorem expaueat, cum inde ipſa deitatis potentia commendetur, quod à ieiunatoribus colatur. Sic B. Pantaleon orat. de luminibus ſacris expendit reuerentiam exhibitam à Ioanne, Chriſto domino illis verbis. *Ego à te habeo baptizari?* Ecce quem ſibi diuina potentia ſubdat. *Qui Phariſæos baptizabat ab eo rogat*
B *baptizari, qui Saducæis erat formidabilis, ad illius aſpectum aſſurgit, flectit genua: ieiunio clarus ab eo, qui non ieiunauit, benedictionem quærit.* O ingens ieiunij excellentia quando diuina exaltatur virtus, quod à viris ieiunio claris colatur.

§. VI.

Deus iuſtos homines acceſſu faciles reddit tentationi, ærumnis.

QVàm faciliter tẽtator accedit! non ariete opus habet, vt aditum ſibi per muros æneos paret; ſed ſimplici greſſu omnia aperta habet, dummodo accedat iuſtorum probaturus fidem & gratiam. Semel Deũ cunctantem de Iob, an illum ſui hoſtis permitteret manibus tentãdum mirabũdus obloquitur aduerſarius. *Iob. 2.*
D *Pellẽ pro pelle, & vniuerſa quæ habet dabit homo pro anima ſua.* Quaſi diceret ait B. Paſch. *Quid iſtum paſſionibus, ac tentationibus dare retrahis, cum vniuerſos ſanctos tuos quaſi pellẽ pro pelle quandoq. daturus es in paſſionẽ, & vniuerſa quæ habent pro animabus eorum?* Meritò alienum putat à Deo, quod aliquem iuſtũ non permittat tentari, quod cunctetur, & *In Thre. lib 3.*
E difficilis ſit in dimittendis iuſtis, & pijs hominibus in tentatione. Nã is eſt Deus, qui ante tentationes parauit, quàm homines cõſideret, ne vel ad horã eſsẽt ſine illis. Quod pulcris verbis D. Ambr. notat lib. 5. Hexaemer. cap. 1. vbi maris, terræque fructus, & diuitias cõditas ante hominem Amb.

nem ſic luget. *Væ mihi ante hominem cœpit illecebra, abundãtia copiarum, noſtra mater luxuria, ante hominem delitiæ. Prior ergo hominum tentatio, quàm natura.* Quomodo ergo negaret hominem tentatori, qui ante tentationes parauerat, tentatoris arcus tetenderat, quàm homines efficeret? Imò nil magis cordi eſt Deo, quàm tentationum formidini locum dare, aditum aperire. Matth. 4. Diſcipulos recepit Dominus in nauicula, & vix lintea expãdit. *Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat.* Quid eſt quod Dominus dormit, cùm venti exſurgunt, nauiculamque fluctus ſorbere incipiunt? Rectè Chryſoſt. in Catena. *Erat autem hæc turbatio typus futurarum tentationum: vt ergo daret locum formidini, ipſe verò dormiebat;* & ſe ſomno, & diſcipulos dabat tentationum fluctibus; dormiebat Dominus, vt liberum locum tentationi relinqueret, ne quod impedimentum tentatio inueniret, quo minus ſanctiſſimos inuaderet, & circumageret diſcipulos. Habes iuxta hoc quid mireris in filiorum Iob præpropera ruina: intra maioris domum coegerat omnes germanitatis conuiuium. *Et repentè ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus; quæ corruens oppreſſit liberos; & mortui ſunt.* Iob 1. Proh dolor vnus, & ſolus ventus a deſerto proſiliens domus quatuor angulos quatit? Sanè Ezechiel capit. 37. vt ex arentibus oſſibus viuides homine efficiat, ſic iubet. *A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcant.* Cur per quatuor mundi angulos venti quatuor iubentur venire? Nonne vnus ſufficeret quatuor angulos afflare? Quãdoquidem apud Iob vnus ventus quatuor domus angulos contriuit? Planè iuſtorũ domus difficiles aditus, & obtruſos prætendunt ſaluti, incolumitati, & vix a quatuor ventis ægrè, & difficulter illam recipient. Verùm morti, contritioni, ærumnis adeò faciles, & præuiæ ſunt, vt ab vno vento accedente poſſint omni ex parte redigi in cineres. Habent iuſti in ærumnis, in morte Deum gaudentem, in incolumitate, & ſalute lacrymantem ipſum: ſic ab ærumnis facilè inueniũtur, a ſalute difficile. Etenim de defuncto Lazaro aiebat Dominus Io. 11. *Lazarus amicus noſter dormit: & gaudeo propter vos.* Quem poſtmodum ad vitam reuocaturus infremuit ſpiritu, & lacrymatus eſt. Quocirca D. Petr. Chryſol. ſerm 64. *Qui dixerat, Lazarus mortuus eſt, & gaudeo, de quo gaudet mortuo, ipſum cum reſuſcitat, tunc lamentatur?* Ne mireris, ſi mors, ſi ærumna, ſi tentator acceſſum facilem ad viros iuſtos habeant. Vbi Deus gaudio plenus liberam illis accedendi relinquit poteſtatem.

Matth. 4. — Chryſ. — Iob. 1. — Ezech. 37. — Ioan. 11. — Chryſo.

§. VII.

Deus viros iuſtos duriter excipit, vt quamcumque duritiem ſine culpa illatam ament.

QVis non in tentatorem durum & crudelẽ excãdeſceret, quãdo fameſcenti viro lapides prætendit deuorandos? *Dic,* ait, *vt lapides iſti panes fiant,* ad lapides eoſque duriſſimos fameſcentem virũ remittis, ò peſſime tentator? Sed & Deus laſſum iuſtum in deſerto excepit duro lapide. Enimverò Iacob Dei cauſa peregrè profectus Geneſ. 28. non inuenit vbi quieſcere poſſet præter lapidem, quem capiti ſuppoſuit. Id quod notans D. Hieronym. in conſolatione ad Iulianum, valde mirabundus

bundus ait, *Cur Deus ad ſe primò ve-* A
nientem ita duriter excepit? Laſſo vi-
ro iuſto lapidem Deus porrigit, vt
fameſcenti tentator, vt hinc omnes
& duritiem, & aſperitatem oblatam
amemus, quandoquidem nulla tan-
ta erat, quæ nobis a Deo non poſſit
eadem propinari. Cum Iacob poſt
mille exantlatos labores apud ſoce-
rum rediret in domo patris ſui. Ec-
ce tibi in medio nocturno timore
Dominus *luctabatur cum eo*. Proh
Deus immortalis! Sic hominem
iuſtum affligis: ſic tuos ſeruos ma-
ctas? Hiccine tuus eſt amor in ho-
mines? Cur ita durè eos impugnas?
Chryſol. Pulcrè D. Petr. Chryſol. ſerm. 147.
*Iacob fugientem ſolatur Deus in ſom-
nis, redeuntem pio certamine prouo-
cat; luctatoris conſtringit amplexu,
vt amaret partem certaminis, non ti-* C
meret. Quis non amet certamina a
Deo illata? Quis non diligat duri-
tiem, aſperitatem, quam Deus e-
tiam propinat, & commendat? Ne
timeas, homo, lapides in tentatoris
manu, ne hoſtium tela expaueas, i-
mò ama illa, Deus tibi amantiſſimus
Irenæus. hæc infligit. Sic Irenæus lib. 3. cap.
22. *Occultè quidem, ſed potenter om-
nia manifeſtans, quoniam occulta* D
*manu expugnabat Amalech, propter
hoc & pueros eripiebat, qui erant in
domo Dauid, vt eos præmitteret in
ſuum regnum*. Quod ſemel palam
fecit Deus pugnans cum Iacob, vt
illum in luctarum, & tentationum
amorem traheret, hoc occultè in
dies facit ſeſe certaminibus, luctis,
laboribus, ærumnis, vulneribus
immiſcet, & quæ tu tela ab hoſtili E
manu contorta putas non niſi a Deo
amantiſſimo proficiſcuntur. Sic
Herodis, & Iudæorum ferocien-
tium putares manus, quæ innocen-
tes pueros dilacerabat: at erat ma-
nus amatoris diuini, quæ puerulos
1. *Reg.* 4. hos ſeligebat in Regnum. 1. Reg.
4. percuſſis, & interfectis a Phili-
ſtijm Iſraelis copijs: *Dixerunt ma-
iores natu Iſrael, quare percuſſit nos
hodie Deus coram Philiſthijm?* San-
ctè, & prudēter ſpicula, & tela, qui-
bus affligebantur a Dei occulta ma-
nu contorta, & eiaculata auſpican-
tur. O ſi nos in ærumnis, in perſe-
cutionibus, in tētationibus Dei ma-
num perſpiceremus, quam intrepi-
B di hoſtiles incurſus ſuſtineremus,
quam auidè ſugeremus mel de pe-
tra, oleumque de ſaxo duriſſimo!
Deuteron. 32.

§. VIII.

Diabolus diuinitati inuidens cibos Chriſto porrexit lapides in panem, non in hominem commutandos.

LIcet modò expendere tentato-
ris aſtum, qui exploraturus Dei
potentiam ait, *Dic, vt lapides iſti pa-
nes fiant*. Sed vana, & ſtulta illa
exploratio. Quid magnum, quod
panes ex lapidibus fiant? Facerent
id Magi, qui veros ſerpentes, &
verum ſanguinem fecerūt in Ægy-
pto, vt multorum fert opinio, vel
faceret Angelus, non ergo ex hoc
præciſè inſinuaretur virtus, & effi-
cacia diuina. Vnde acutè D. Petr.
Chryſol. ſerm. 3. hic in quæſtionem Chryſol.
vocat tentatorem ſic inquiens.
*Quare non dixit, dic vt homines
fiant; ſed dic, vt lapides iſti panes
fiant?* Sanè hoc diuinam poten-
tiam vnicè commendat, quod *po-
tens ſit ex lapidibus iſtis ſuſcitare fi-
lios Abrahæ*, Matth. 3. ex hoc eui-
denter colligere poſſet tentator, an
Deus eſſet homo ille. Cur ergo non
dixit, dic vt lapides iſti homines
fiant? An hunc cibum diuinitati dia-
bolus inuidit? Planè, inquit D. Petr.
Chryſol. ſerm. 2. *Sic dicendo diabolus*

homi-

hominem vult monſtrare, non Deum, non cibum parare vult. Quaſi diceret faciendo pane hominem ineſcabat ad laqueum; Deo autem proprium cibum, nempè homines inuidus non parat, imò nec audet nominare. Huc illud ſpectat Tertul. aduerſus Gnoſticos. *Quis non beatum amplius reputaſſet, quẽ Deus comediſſet?* Quandoquidem calluerat ſciolus ille, beatos tunc fore homines, cum adeò comeſti è lapidibus in filios Abrahæ erant immutandi, aſtutè cauet, ne eſurienti Deo homines fiant. Hominem enim monſtrare vult, non Deum, non cibum parare vult inuidens Deo, quod homo illi fiat cibus.

Tertul.

Sibi lectiſſimum cibum diabolus pararat ex ſaxeis hominum cordibus. Id quod D. Paulinus epiſt. 4. ad Seuer. lacrymatur, ad Sanſonis exemplum hominem quemlibet peccatorem figurans, *In ſemetipſo*, ait, *priſtini ergaſtulum patitur, ſaxum cordis ſui pertinacia iniquitatis induratum quaſi molam verſat, farinam hoſtibus ſuis de corrupta anima ſuæ fruge conficiens.* Ecce a ſaxeo hominum corde qualem cibum, qualem farinam, nimirum hominis animas ſibi conficiat noſter aduerſarius, quarum ſapore ineſcatus, inuidens Deo animarum cibum, dum lapides profert, nullum de hominibus verbum facit. Et quidem dum filius Dei eſurit, quid aliud hac eſuritione protenderet; niſi vt D. Hilarius ait *eſuritionem ſe habiturum humanæ ſalutis?* Me me eſuris ò bone Deus, meũ lapideum cor aues deglutire, vt in tuæ carnis mollitudinem tranſmutes, ex ſaxoque duriſſimo filium Abraham; conſtituas. Rectè D. Bernard. ſerm. 71. in Cant. *Cibus eius pœnitentia mea, & cibus eius ego ipſe. An non cinerem tanquam panem manducat? Ego autem, quia peccator*

Paulinus. Iud. 4. D. Hila. Bernard.

ſum, cinis ſum, vt mãducer ab eo. Mãdor cũ arguor: glutior, cùm inſtituor, decoquor, cum immutor. Et quum immutor, ſaxeus ſum, durus ſum, amarus ſum, mandor a Deo, & fio humanus, blandus, ſuauis, dulcis. Huc ſpectat illud Iudic. cap. 14. enigma, *de comedẽte exiuit mel, de forti dulcedo.* Quod ſic D. Paulin. vbi ſupra ediſſerit, vt totam noſtram felicitatem præſagiat inde. *De edente*, ait, *eſca ſic exit, quia leo de Tribu Iuda ex ore nos aduerſi leonis excipiens ideo venatur vt ſeruet, mandit vt integret, hoc in nobis edẽs quod corrumpitur. Quamobrem optemus huius leonis præda fieri, ne ſimus præda leonis inimici. Edente enim Chriſto in nobis abſumitur, quod conſumitur: Chriſtus etenim vita eſt, & mortale hoc non poterimus deponere, niſi abſorbeamur, quia mortem noſtram deuorat Chriſtus. Sic ergo de potente exiuit dulce, cum amaritudine malitiæ noſtræ per ipſum in dulcedinem commutata, dulcis à verbo eius eſca procedimus, qui nos edendo, conſumpto peccato, reparauit ad vitam.* O quàm exitiale erat diabolo quod ſatiaretur fames diuina! quare non petit homines fieri, quia eſurienti Deo cibum parare formidat.

Iud. 14. Paul.

§. IX.

Sic peccata caſtigare debemus, vt poſtmodum quamlibet minimam remotiſſimam vmbram ſuſpectam, & inuiſam habeamus, eamque effugiamus.

O Quoties in præſenti ſermonales exclamationes audiui, quibus tẽtatoris ſiue penuria, ſiue auaritia notabatur, quod etiã ad gulã ineſcandã nil aliud præter lapides porrigeret. Papè! diues iſte, & largus in tentatio-

tentationibus, optaſſet ipſe, vt poſſet condita vina, dulciſſimas dapes, odoros, pulcroſque fructus proponere, quibus vel ſaturum alliceret. Non tamen ſuſtinuit cæleſtis Adam eremi ſculptor, quod ſibi ob oculos proponerentur a tentatore cibi. Ecce tota reparandi a Chriſto hominis ruina, vnde habet originem. Geneſ. 3. *Vidit mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulcrum oculis, aſpectuque delectabile; & tulit de fructu illius, & comedit*. Vt vidit, vt periit: quam gulam ſic ſecundus homo Chriſtus caſtigat lacrymis, ærumnis, ieiuniis, vt quia viſus pomi fuit cauſa ruinæ, cuiuſcumque cibi etiam panis viſum ſuſpectum habeas, & inuiſum. O ſi nos caſtigaremus concupiſcentias antiquas, quam horreremus concupiſcere etiam minima. Sanè Dauid poſt concupitam Berſabee, poſt adulterium in ſe acriter punitum cōcupiuit aquam de ciſterna Bethlehem. 2. Reg. 23. Ergo adducitur aqua illi, quam profundens, *Libauit eam Domino*. Cur hoc? eleganter & prudenter Eucherius, vt aliàs dixi, ait. *In ſacrificium quippe Domini aqua effuſa conuerſa eſt, quia culpam concupiſcentiæ mactauit per pœnitentiā reprehenſionis ſuæ. Qui ergo quondam concupiſcere alienam coniugem nequaquam timuit, poſtea etiam quia aquam concupiſſet expauit*. O quam facit peccati pœna homines cautos, & in minimis etiam timidos; qui grauis concupiſcentiæ pœnam experitur, meritò cauet ſibi a concupiſcēda aqua, illamque Domino libat. Loth etſi Sodomiticam luem exhorruerat, peſſimamque egreſſus erat ciuitatem; tamen in confinio regionis, in paruo oppido licere ſibi manere a Domino deprecatur. Ait enim Geneſ. 19. *Nunquid non modica eſt ciuitas hæc, & ſaluabor in ea?* licuit igitur Loth per Dominum ibi manere, & tutò commorari. Verum cum incendium vidit ciuitatum, cū iuſtum, & terribile Dei iudicium ſupra Sodomam aduertit. *Aſcendit Loth de Segor, & manſit in monte (timuerat enim manere in Segor.)* Quid modò times Loth in Segor inhabitare, & fugis ad montem? Nonne fortè in mōte *apprehendet te aliquod malum?* Nonne hæc ciuitas parua, & modica eſt, & viuet in ea anima tua? Hoc dixerat Loth ante expertum terribile Dei iudicium; ſed poſt viſum ignem complutum, poſt vxorem factam ſalem, etiam paruam, & modicam expauet ciuitatem, nullāque nec in paruis credit ineſſe poſſe ſecuritatem. O quàm cautos viros faciunt monumenta pœnarū! quàm timidos etiam in paruis! etiam in ſecuris! etiam in remotis! Aquam Bethlehemiticæ ciſternæ per tres fortiſſimos milites allatam cum expauerit Dauid aiebat 1. Paralip. 11. *Nū ſanguinem iſtorum hominū, qui profecti ſunt, & animarum periculum bibam?* Vbi eleganter D. Greg. Mag. in Regiſt. lib. 9. indict. 4. cap. 39. *Qui prius pro culpa ſua morientium militum ſanguinem fundi nō timuit, poſtmodum ſi aquam bibiſſet, etiam viuētium militum ſanguinem ſe fudiſſe iudicauit*. Sic militis ſanguinem effuſum pertimeſcebat ebibere, vt etiam ſe arceret a bibenda militum aqua, & quicquid militum eſſet concupiſcere formidaret, etiam aquam. Quibus facilè intelliges illud diuina cautum lege Geneſ. 9. *Carnem cum ſanguine non comedetis; ſanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum, & de manu hominis, & de manu viri, de manu fratris eius requiram animam hominis*. Quaſi dicat, ecce me vltorem ſanguinis humani conſtituo: væ illi, qui ſanguinolentas homi-

Margin: Gen. 3. — 2. Reg. 23. — Euch. — Gen. 19. — 1. Par. 11. — Gregor. — Geneſ. 9.

homini manus intulerit, non liber euadet, mihi dabit pœnas, peribit proculdubio. Quorſum hæc? vt homines ab eſu cuiuſcumque ſanguinis abſtineant. Etenim qui humani ſanguinis effuſi pœnas, & ſupplicia videt, manantem ſanguine expaueſcet palumbum, ſanguineamque eſcam repellet faſtidiens. Hæc vtinam obſeruaſſent Iſraelitæ illi, quos vel ciborum memoria redegit in cineres, quandoquidem, vt notauit Tertul. Tertull. aduerſus Pſychicos, *Manēt adhuc monumenta concupiſcentiæ, vbi ſepultus eſt populus carnis auidiſſimus*. Non in mortem fuit populus, quod carnibus veſceretur, quod auide carnes voraret; ſed quod concupiſceret, quod ſibi carnes meditaretur, cibiſque inhiaret Ægypti. Id eleganter in rem præſentem pon- C Ambroſ. derat Diuus Ambroſius lib. de Elia & ieiunio cap. 8. fatus. *Omnes illæ tribus Patrum cùm de petra biberent aquam, manna manducarent, gentes validiſſimas vicerunt, & nō erat illis vllus infirmus; vbi vero carnes deſiderare cœperunt, & deſiderijs in Ægyptum conuertebantur, nequaquam ex tot millibus hominum in terram promiſſionis præter duos peruenire po- D tuerunt*. Ecce tibi homines hominum ſtultiſſimos, quandoquidem experti Ægyptiam captiuitatem, & afflictionem, ab illaque liberi ad cibos eius, & ollas reſpicere nō dubitabant, quibus vel ipſe Ægypti fumus debuiſſet eſſe pauor. Sed ò quā vnius peponis Ægypti memoria omnes vapularunt ad ſepulcrum, imò ad barathrum concupiſcentiæ E rapti. Melius pro illis diuina prouidentia diſpoſuit, quando Ægypti eſcis eliminatis ſcaturientem petram obtulit, ex qua ſibi potum dulciſſimum capere, quamque cum alterius potus immemores lambunt. O quam validi hoſtium victores! ò

A quam inſignes victorias reportarūt! Hoc vincendi ingenium omnibus vtiliſſimum, vt ſuggereret diuinus athleta Chriſtus antiquam hominum gulam dura inedia caſtigans, nullum ſibi cibum a tentatore offerri patitur, ſed tantùm lapidem, vt iā inde veri Iſraelis victoriæ daret auſpicium.

B *Text.* Qui reſpondēs dixit, ſcriptum eſt, non in ſolo pane viuit homo: ſed de omni verbo, quod procedit ex ore Dei.

§. X.

Dum inſtat hoſtis, hoc vnum cura, vt expugnes illum cæteris alijs lucris ſiue temporalibus, ſiue ſpiritualibus poſthabitis.

NOn antea prædicat Propheta conflādas lanceas in vomeres, quàm poſt bellum finitum, quando pax alma prælucet. Dum hoſtis eſt, ſuſpectus tibi ſit agrorum cultus, imò & Dei cultus; niſi priùs hoſtem expugnas. Sic diuinè perdocet Chriſtus Dominus, dū eſuriens nec pani conficiendo dat operam, nec de parando cibo curat, vnum agit, vt hoſtem exſufflet. Id eleganter tractans S. Nilus in Aſcetico hæc inquit. Nilus. *Quæ vtilitas agriculturæ, cùm bellum ingruit, agroſque deuaſtat, & fructuum copiam non ipſis cultoribus; ſed hoſtibus exponit? Propterea Deus fortaſſe vetuit Iſraelitis, ne agriculturam exercerent quādiu erant in ſolitudine, & cum diuerſis gentibus pugnabant, ne bellicas exercitationes intermitterent*. Sanè, ſi dum terrenis lucris inhias, dum cibo acquirendo

do ſtudes, te hoſtilia tela circunſtant, aduerſariæ poteſtates te infeſtant, quę vtilitas laboris tui? & hæc, quæ paraſti cuius erunt? Elaborati fructus copia non tibi, ſed hoſtibus exſurgit. Quare luctis poſthabitis etiam pane relicto in hoc maximè incumbito, vt hoſtes in primis elimines. Phariſæus ille apud Lucam ca.7. immemor hoſtilium telorum, quibus erat confoſſus, multus eſt in parandis optimis cibis, vt cũ Chriſto Domino manducet, ſapientior peccatrix femina, quæ vt ſe hoſtium in poteſtate vidit, omnium rerum immemor, etiam cibi oblita vnum curat, vt hoſtium vulnera effugiat, viuidamque ſalutem recuperet. Accipe D. Paulinum epiſt.4. ſic cum Phariſæo Magdalenam componentem. *Meritò prælata eſt Phariſæo, licet paſcenti Dominum, quæ ieiuna, non cibi, ſed ſalutis auida ſeruiebat*. Enim verò dum ſeſe ſenſit hoſtilibus configi ſpiculis, & ſi ieiuna eſſet non cibo inhiat; ſed tota eſt in depellendis ſpiculis, in acquirenda ſalute. Abeſto hinc eſcarum cultus, quandoquidem hoſtium phalanges inſultant. Quid plura? Ipſius Dei cultus relinquendus eſt, vt inſultantes hoſtes elimines. Etenim inclyti illi Machab.1. Machab.2. Deum in Sabbati obſeruatione adeò colebant, vt tunc temporis nefas iudicarint etiam ſe ab inimicorum armis protegere. Proh dolor! Scioli hoſtes noſcentes hominum religionem, *Intulerunt illis bellum Sabbatis: & mortui ſunt ipſi, & vxores, & filij eorum, & pecora eorum vſque ad mille animas hominum*. Quid tunc? animaduertunt pij viri ſtragem, ſeſe quam primum ab hoſtibus conficiendos vident, & exſurgens Matathias ait, *Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die Sabbato in pugnemus aduerſus eum: & non moriemur omnes, ſicut mortui ſunt fratres noſtri in occultis*. Qualis religio Sabbati, qualis cultus ſi interficiantur penitus cultores? Vbi ergo fuerit hoſtis, cedat cultus bello, & priùs viriliter aſſumpto gladio expugna hoſtes, quibus interfectis ſecurius & fructuoſiùs, tam ſpiritualibus, quàm temporalibus lucris dabis operam.

Paulinus.

1. Mach. 2.

§. XI.

Chriſto Domino non placet donum, quod vel ex florido Dei ore, vel puris manibus non offertur.

Meritò Dominus cibum a tentatore oblatum repellit; is enim eſt, qui non tam donum, quàm manus, quàm os, ex quibus procedit, reſpectat, accepturus illud, quod ex puriſſimo Dei halitu, ex limpidiſſimis manibus deuenit. Nouit quæ dicebat Cant. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia. Quibus componit D. Bernard. 17. in Cantic. illud Ioan.4. *Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem Patris mei*: tunc ſic ait, *Verbum verbi eſt indicantis eſſe ſuum cibum factum bonum, ſi tamen inuenerit illud inter lilia: ſi extra reperit, etſi bonus (quod in ſe eſt) videtur cibus, nõ tangit illum, qui paſcitur inter lilia*. Priùs reſpicit Dominus offerentis manus, quã donum, priùs Abel, quàm munera eius, nec vbi flores deſunt virtutum, expectat collecturus fructus diuinus agricola. Sanè Cain voluntaria, & plena offerebat munera Deo, at Deus *ad Cain non reſpexit*: hoc eſt non ſibi accepta habuit munera eius, vtpotè quæ ab ſceleratis manibus offerebantur. Ita D. Iſidor. Pel. epiſt. 230. lib.

Bern.

lib.1.fatus. *Deus animi Caini improbitatem reſpiciens ad eum oculos minimè coniecit; nec ipſius munera ſuſcepit quamuis etiam alioqui ex volũtate atque animi inſtituto oblata.* Nõ ab vrticis, ſed a roſcidis floribus cibum exigit apis Chriſtus: aſt a Phariſæo, & infideli, & leproſo, & vitiorum ſpurcitijs ſqualenti cibũ aliquando ſumpſit. Vbi flores in Phariſæi domo? Vbi ibi lilia, inter quæ poſſet paſcua Chriſtus ſibi inuenire? Sanè, quos nõ habuit Phariſæus flores, intulit peccatrix Maria, ideoque Dominus fœtentem a Phariſæo cibum repellens; redolentem accepit a peccatrice: ait enim, *Oleo caput meum non vnxiſtis; hæc autem vnguẽto vnxit pedes meos.* Vbi D. Ambr. pulcrè concludit. *Beatus qui poteſt oleo vngere pedes Chriſti; ſed beatior, qui vngit vnguento, multorum enim florum in vnum collecta ſpargit.* Floridum ergo Mariæ vnguentum epulas Chriſto Domino cõdiuit, qui ab effuſis Magdalenæ floribus probans eſcas, Phariſæũ conuiuatorem reprobat, vt ſibi iniurium. Etenim maximam Deo facit iniuriam, qui ſpurciſſimus cum ſit, peccatique ſqualore fœtidus audet floridum ſponſum inuitare ad conuiuium. Sceleſtiſſimus ille Iulianus ſimul & Gallo anguſtiſſimum templum, partitis inter ſe expenſis, erigebant ſanctis quibuſdam martyribus. Quiddamque accidit, dũ templum conſtruitur admiratione dignum, nimirum, quæ templi pars Iuliani ex penſis erigebatur, tota ſingulis noctibus vertebatur in ruinã. Quæ tunc rei cauſa? Prudenter excogitauit illã D. Greg. Nazianz. ora. 3. in Iulianum ſic inquiens. *Non tulerunt martyres ſe ſolos ex omnibus martyribus contumelia affici, vt templum haberent impijs manibus fabricatum.* Verè imitatores Chriſti quãdoquidem ſibi contumelioſum fore putarunt, ab impijs manibus etiam templum acquirere. Quid mirum, ſi Chriſtus ſibi iniuriam inferri putet; quando tentator impudicus porrigit eſuriẽti cibos, ſoloſque illos ſpectat, qui a florido Dei halitu proſiliant.

Mat. 8. Ambr. Gregor. Naz.

A B C D E

Text. Tunc aſſumit eum diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi, & dixit ei, *Si filius Dei es, mitte te deorſũ. Scriptum eſt enim, quia Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.*

§. XII.

Vbi pernicies, ruinaque hominis ſuggeritur, manifeſtè proditur diabolus eſſe conſiliarius, & inſtigator.

QVi dictus fuerat prima in tentione tentator, iam hic manifeſtè dicitur diabolus: etenim cur non ſe diabolus prodet, quando homini caſum, & ruinam perſuadet? *Mitte te,* ait, *deorſum,* quomodo is non diabolus? Apud Luc. capit. 12. diues ille ſic ſecum colloquebatur. *Quid faciam? Quid non habeo quo congregem, &c.* Quis eſt iſte, ò diues, a quo ſciſcitaris? Vbi habitat quem conſulis? Pulcrè D. Chryſol. ſerm. 104. *Audiamus quid reſponderit conſiliarius internus. Deſtruam horrea mea. Euidenter apparuit qui late-*

Luc. 12. Chryſol.

latebat: qui à deſtructione incipit inimicus. Agit, agit vt quæ habes, deſtruas, & quæ concupieris, non reformes. Quicquid molitur diabolus, quicquid conſulit, ruina hominis eſt, pernicies eſt, caſus eſt, hæc numquam non intendit, nunquam non procurat. Id rectè callucerant illi Iſraelitæ idololatræ, qui Babyloniorum armis præoccupati Oſeæ cap. 10. dicebant: *Montibus cadite ſuper nos, & collibus, operite nos*. Etenim viſis crudelibus hoſtibus petebant enixè a mõtibus, quod ipſi crudelitatem Babyloniorum præcurrerent aduerſus Iſraelem. Et a quibus montibus id petebant? Pulcrè explicat Diuus Cyrillus. *Dicent montibus illis, & collibus, in quibus idola colebãt; cadite ſuper nos, anticipate crudelitatem Babyloniorum, & captiuitatis extremam miſeriam*. Ecce tibi deuotiſſimi Dæmonum cultores, quid ex diabolo petant, & ſperent, non incolumitatem; non auxilium; ſed præproperam, & anticipatam necem. Quid petijſſent miſeri, & afflicti homines in diſcrimine vitæ cõſtituti ab amico de ſe bene merito, niſi auxilium, niſi fauorem? At iſti dæmonum amicitiam noſcunt ſuorum, qui amiciſſimo cuique nihil niſi mortem, niſi perniciem machinantur, & conſulunt. Accipite deuotiſſimum Dæmoniorum cultorem Senacherib: is 4. Reg. 19. Hieroſolymam expugnaturus multo milite cingebat, in Deum verum, & in Regem Ezechiam blaſphemus. Sed vltor Dei Angelus nocturno ſilentio octoginta millia militum interemit, a qua ſtrage vix vnus Senacherib fugit in patriam, confugiturus ad Deorum ſuorum templum. Et cur Angelus fugienti illi non interclusit aditum? Is erat blaſphemus, is erat, cuius cauſa milites interemerat, cur ipſum primum non interemit? cur reliquit ad Dæmones confugientem? Sanè qui ad Dæmones confugiebat, certam ab illis necem, & perniciem habebat, & ideò abſtinuit Angelus a nece eius, vtpotè qui dubio procul eſſet a Dæmonibus occidendus. Enimverò *cùm adoraret Deum ſuum. Adramelech, & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio*. De quo eleganter Eucherus, *Eucherius, contemptor veri Dei in fano falſi numinis trucidatur, nec Angeli perijt gladio, quod erat commune pluribus, ſed parricidio filiorum*. Non egent Deo vltore, & interfectore, qui Dæmonibus, & vitijs ſeruiunt, diabolus ipſe, vitium ipſum carnifices ſunt ſuorum mancipiorum, indignèque ferunt quod ſui communi clade concidant, quos ipſi omnium crudeliſſimè ad caſum, & perniciem impellũt. Porrò vnius eſt Dei illa vox, quam Pſalmus 57. in titulo oſtendit, nempe *ne diſperdas*. De qua Niſſenus in Pſalm. cap. 15. dicit. *Ne diſperdes dixit Deo digna vox, hominis interitum vetans*. Adeo vt non priùs Sathan in homines deſæuiat, quam a facie Dei egrediatur. Sic percuſſurus Iob cap. 2. dicitur, *Egreſſus eſt diabolus a facie Domini*. Vbi Olympiodorus ait, *Rurſus docemur, eum qui ad hominem adoriendum, mentem conuertit, à facie Domini exire*.

Oſea 10. — Cyril. — 4. Reg. 19. — Euch.

A B C D E

§. XIII.

Is eſt Chriſtus, qui nequiſſimos ſæpius, & obduratiſſimos peccatores in bonum facit grauitare, ſi vel iniurijs illorum manibus ſuſcipiatur.

QVi nocentum manibus Chriſtus Dominus non dubitauit tradi, ſimiliter nunc vt Cypriano, &

Gregorio Magno placet ſeſe manibus diabolicis volens tradit. Quem accipiēs diabolus pergit in ſanctam ciuitatē, & in templi pinnaculum. Quorſum ſanctitatis, & religionis olor in ciuitatem ſanctam, & in templum? An præcipitia deerant in deſerto? erāt omnia Iudææ excelſa ablata? Cur non potius ad idolorum excelſa, ad Babylonicas turres euolauit, vt præcipitium perſuaderet? B Sanè non à ſe, ſed deifico pondere preſſus in templū Dei, in ciuitatem ſanctam grauitauit. Sicut qui ſaxeā molem ſuſcipit aſportandam in centrum ſaxi grauitat, & ſæpè renitens licèt ad ima fertur pondere ſuperatus: ſic aliquādo qui Chriſtum Dominum vel per iniuriam in ſe ſuſcipit, non poteſt non grauitare in centrum ſanctitatis, in ſanctorum ciui- C tatem, & quantumuis renitens deifico pondere preſſus neceſſum eſt, quod feratur in loca ſancta. Sacrile-

Matth. 26. gus ille proditor Matth. 26. exitiali pœnitentia raptus, *Proiectis argenteis in templo receſſit, et abiens laqueo ſe ſuſpendit*. Nota vbi argenteos refudit, in templo, nimirum: quis te in ſanctiſſimum templum egit ô Iuda? Cur non potius in domum Cai- D phæ feſtinas? Cur quo accepiſti loco non reſtituis pecunias? Cur non ſterquilinio, cur non ventis tam exoſos committis nummos? At onuſtus pecunia curris in templum, in temploq. licèt ſceleratus illam refundis.

D. Max. Pulcrè hic D. Maximus notans in templum Iudam euocari à pecunijs, ait, *Videte quanta vis Dominica ſit pecuniæ*. Non Iudæ operatio fuit, E quod templum adeat receſſurus ad laqueum: Dominica pecunia id egit: quæ leuitantem ad ſuſpendium, adeò in bonum faciebat grauitare, vt tandem illum in templum coegerit, vbi ſceleris veniam poſſet impetrare. Hæc quidem eſt vis Dominicæ pecuniæ, Dominici ſanguinis, hęc vis ipſius Chriſti ſalutaris; quod aſſumptus, quod tactus nocentiſſimos, & leuiſſimos quoſque in bonum grauitet.

Quid arundine leuius? Quid humana natura ſerpētino veneno madida fragilius? Ecce tibi Chriſtum Dominum in domo Pilati fragilis arundo naturæ humanæ imago verberat, & affligit. Quid inde? Id eleganter D. Ambroſ. innuens inquit. *Arundine ſecundum Marcum caput eius percutitur, vt ſolidata diuinitatis attactu noſtra conditio nutare nō poſſit*. Itaque quando noſtra fragilitas arundine vanior, ac fragilior Chriſtum percutit, tunc ſolidatur, & cōfirmatur ab ipſo. Qui tactus licèt a nocentiſſimis, aliquod illis bonum ſolet imprimere. Quid plura? à Pilato ipſo nocentiſſimo, & iniquiſſimo iudice iudicandus ſuſcipitur, & tunc, vt ait D. Athanaſ. de Paſſ. *Dominus interim dum à Pilato iudicabatur, eius vxori oracula edebat, quo ſimul Pilatus, et ſilentio eius fortitudinem ſtuperet, et ex oraculis cognoſceret, eum nō hominem, ſed Deū eſse*. Scit Chriſtus peruerſo à quoquam teneri, quem ſicut graue in centrū, ſic in ſanctitatem facit grauitare, vel ſicut lux obiecto corpori inſtat, ſi vel rimulam inueniat, quo ſuæ claritatis fulgeret radios. Id quod præ noſcens aduerſarius, cum vidit Chriſti corpus Iudæ in Cœna fuiſſe communicatum, vehementer Domini timens morem, ſceleſtiſſimum proditorem omni conamine impellebat in laqueum. Sic S. Cyrill. lib. 9. in Ioan. cap. 19. dum fatur. *Etiam Iudam cum poſt panem omninò ſeparauerit tum moram tunc benedictionis virtutem timens, ne ſcintillam in animo eius accenderit, ac inde illuminauerit, magna præcipitem agit celeritate*. Hæc ille.

Ambr. Athan. Cyrill.

§. XIV.

In perfectionis ſublimitate, arduiſque virtutibus conſtitutus homo ſecuriorem, & ſuauiorem vitam ducit.

Rab. PRudenter Rabanus in Catena videns Chriſtum Dominum à Diabolo in pinnaculum templi aſſumptum, id notat, *Vt quiſquis imperauerit viam veritatis arctam nos aſcendere, obtemperemus.* Etiam Diabolo ſuggerente, perfectionis culmen aſcende, ſublimia virtutum cacumina tene, hoc pro certo habens, nullibi fruiturum fore vita dulciori, hoſtiumque incurſibus ſecuriori. Huc ſpectabat illa gratia in Amaſiæ crinibus à ſponſo Cant. 4. decantata. Cant. 4. *Capilli tui ſicut greges caprearũ.* Cuius explicationem affert D. Ambroſ. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 16. verſ. 3. *Vides quod in altis grex iſte paſcitur? adiſti in montem? Itaque vbi alijs præcipitia, ibi capreis nullum periculum, ibi gregis huius alimentum, ibi cibus dulcior, ibi fructus electior, ſpectantur à paſtoribus ſuis dumoſa de rupe pendẽtes, vbi luporum incurſus eſſe non poſſunt, ibi fœcundæ arbores fructum integrum ſubminiſtrant. Ideò elegit eas ſpiritus, quibus cœtum venerabilis Eccleſia comparet.* Etenim vbi quis capreæ inſtar altiſſima virtutum cacumina ſcandit, & in arduis euangelicę perfectionis culminibus ponit nidum. O quàm ſecurus à luporum incurſibus dulciſſimam, & quietiſſimam vitam tranſigit! Rudiores, & imperfectiores, qui toti ad humi iacentes herbas feruntur, ſublimia Euangelij conſilia ſibi ęſtimant præcipitia, & dum ardua virtutum fugientes per mediocria, & plana iter inſtituũt, mille ſuſtinent fames, mille ſites, mille hoſtium incurſus, & A ſæpiſſimè, *Sicut oues poſitos in infernis*, id eſt, in imis virtutum, *mors depaſcit eos.* Pſal. 48. O vtinam non ſicut oues in campis; ſed ſicut capreæ in montium cacuminibus, in altiſſimis rupibus gradum figerent, ibi nullum periculum, ibi cibus dulcior, ibi luporum incurſus eſſe non poſſunt, ibi fœcundiores vitæ arbores fructum integrum ſubminiſtrant. Sanè apud B Ægyptum manducaturi agnum Iſraelitæ iubentur, cum calceatis pedibus baculos in manibus tenere, vt ſic ad perfectionem ſeſe accingerent. Verùm poſtea miſſurus Chriſtus Dominus Apoſtolos in vniuerſum mundum Matth. 10. cauet, *ne calceamenta, nec virgam ferant.* Matth. 10. Enimverò vbi Ægyptiorum arua terimus, vbi virtutum primordijs in- C ſiſtimus, opus eſt nobis calceis, quibus à ſpinis, reptiliumque ſerpentium morſibus euadamus liberi. Opus item baculo eſt, quo nos protegamus à crebris inimicorum incurſibus. Aſt cum ſemel Apoſtolicum culmen attingimus, nempe cùm euangelicæ perfectionis altiſſima cacumina ſubimus, vix eſt quod timeamus periculum, vix eſt luporum D acceſſus, quare vobis virgæ minimè neceſſarius eſt vſus. Sic D. Gaudentius tract. 5. in Exod. Gauden. *Opus eſt mihi, ait, & baculo, Paſcha adhuc in Aegypto celebranti, vt me interitu liberem, percuſſo Aegyptio; ſi quis verò eſt Apoſtolicus, & per Ieſum proſtrato Aegyptio magnus factus, ac potens eſt, non iam propter ſe baculum portat.* Nil in Apoſtolicæ E perfectionis culmine quod timeat, habet, ibi luporum incurſus eſſe non poſſunt, nullus aditus hoſti, qui inſigni virtute munitum expauet hominem. Lumen huic excogitationi præbet ſingularis hiſtoria ex lib. 4. Reg. cap. 3. ibi enim fortiſſimorum Iſraelitarum exercitus Re- 4. Reg. 3.

gem

gem Moab acriter impugnat, imò A iam iam expugnat: qui fruſtrà in validiſſimos hoſtes omnia molitus, Marte iam deplorato, *Arripiens filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murum, & facta eſt indignatio in Iſrael, ſtatimque receſſerunt ab eo, & reuerſi ſunt in terram ſuam*. Quid tunc rei? Infenſiſſimi hoſtes, nimiumque crudeles à Rege, quem B impugnabant, recedunt, quando illum vident omni deſtitutum auxilio? Illum indignantur, & fugiunt, cum penè in manibus tenent, quem mille pugnis, crebris cõflictibus ſperabant euerſuri? Rectiſſimè Caietanus huius hoſtis fugæ cauſam meditatus inquit. *Intelligere licet Iſraelitas idololatras, viſo illo holocauſto magnipendiſſe illud, & deſperaſse* C *de victoria aduerſus Regem munitum præſidio tanti holocauſti*. Et quidem vel vnus virtutis actus inſignis reddit hominem inſuperabilem inimicis. O vtinam quis eò perfectionis ſcanderet, vt ſui cordis primogenia mactet, Deoque litet! O quam fugaret hoſtes! ò quam ſecurus inde ageret fugatis inimicis! ò quàm longè abijſſent contrariorum exercitus D deſperati de victoria aduerſus hominem munitum virtutis tantæ cacumine. Ecce de Iob excellentiſſimis virtutibus quid D. Zeno dicat lib.2. ſerm.16. *Tanto autem puritatis, & fidei erat muro munitus, vt non auderet eum attentare Diabolus; niſi à Deo iuſsus*. Etenim qui perfectionis terit cacumina, arduiſque Euangelij ſemitis figit veſtigia, E omnia habet in tuto, illi fœcundæ vitæ arbores integrum fructum ſubminiſtrant, nec feros expauet hoſtium conflictus.

Zeno.

§. XV.

Qui in virtutis cacumine verſatur, hoſtibus malignis inſuperabilis eſt, à ſe tamen ſui ruinam timeat.

POſitum in pinnaculo templi Domini non audet, imò nec poteſt impellere in præcipitium inimicus, id ſolum ſpectat, vt ipſeſeſe agat in ruinam. Ideò ait, *mitte te deorſum*. Etenim perfectiſſimi viri hoſtibus inacceſſi, & terribiles ſuo quandoq. caſu miſerè diſſoluuntur. De Behemot dicebat ſanctiſſimus Iob cap.4. *Iob 4.* *Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia*. Vbi B. Paſchaſ. lib.3. in Threnos littera Tau, expendit illud. Paſch. *Scuta fuſilia*, ita ediſſerens, *Scuta ergo ſi ſunt fuſilia in ſuſcipiendo ſagittas, robuſta ſunt; ſed caſu fragilia. Ictu quidem ferientium minimè penetrantur; ſed ſuo lapſu per fragmenta diſſoluuntur*. Siccine perfectiſſimorum virorum deſcribitur robur, & fortitudo, ſcuta quidẽ fuſilia optimo tẽperamẽto elaborata, quæ inimicorum tela rideant, feriẽtiumq. ictus, igneas etiam glandes facilè inuicta repellant: verùm ſi elapſa è manibus, ſi proprio pondere grauitãtia decidant, proh dolor, inquam, munitiſſima fragmenta conterũtur! Timeat ergo perfectiſſimus quiſque, cum à Deo in arduis virtutum cacuminibus fertur ſublimis, ne dum hoſtibus inuincibilis graditur, ſuo ſe lapſu miſerè comminuat. Hoc pungebantur timore egregij illi ſerui, de quibus Iob capit. 29. dicit. *Iob 29.* *Si quando ridebam ad eos, non credebant*. Quidni? Laudari poteſt ſeruus, qui fauoribus domini ſui, qui ridenti domino minimè credit. Vnde iſta laus peti poteſt? Prudentiſſimè illam expendit D. Gregor. Greg. in hæc verba. *Redemptori noſtro quaſi non credimus arridenti; dũ multis iam eius donis teſtantibus, & gra-*

tiam fauoris eius accipimus, & tamen adhuc ſub eius iudicio de noſtra infirmitate titubamus. Protecti à Dei gratijs, nimijſq. eius fauoribus exaltati, non de hoſtium conflictu, non de venenatis iaculis; ſed de noſtra infirmitate ſemper timeamus, quem forti retorta manu tela non feriunt, ſæpiſſimè conterit proprius caſus. *Iam Paulo è cœlo Dominus loquens, eiuſq. oculos interiùs aperiens, exteriùs claudens potentiam ſuæ maieſtatis oſtenderat: Iam de eo Ananiæ dixerat, vas electionis eſt mihi iſte, iam ad tertium cœlum ſuper ſe raptus fuerat, iam in paradiſum ductus, arcana verba quæ dicere non poſſet, audierat: et tamẽ adhuc timidus dicit, caſtigo corpus meum, et in ſeruitutem redigo, ne ipſe reprobus efficiar.* Ipſi altitudo electionis, & virtutis hoſtium eripuit metum, ſed de ſe ipſo multò maiorem timorem incuſſit, vt ſemper de ſua titubaret infirmitudine. Apud Lucam memini Chriſtũ Dominum Apoſtolis dixiſſe c. 12. *Nolite timere, puſillus grex, quoniam complacuit patri veſtro dare vobis regnum.* Ecce tibi cùm regnum ſeruis promittit Chriſtus, illoſq. quaſi cæleſtis regni candidatos inſignit, ſimul metum illorum expellit. Sed quid tunc illi timerent? Se in Reges cooptatos vident, cur timeant? Acutè D. Petr. Chryſol. ſerm. 23. inquit. *Promiſſionem regni ſine timore ſeruilis ſtatus audire nõ ſufficit, quia ibi libertate uix dignus eſt, capere non valet infulas: principatus regnum velle ſeruum crimẽ eſt, adire periculum, temeritas non timere.* Temerarius ergo eſt ille ſeruus, qui cum in ſublimi perfectionis ſe videat gradu, vbi penè manu coronam pertingit, vbi crebrò ſe ad regnum euocari auſcultatur, nõ vehementer timet de ſua infirmitate, ne qui ab hoſtili incurſu liber triumphale diadema ſperat, proprio caſu

Luc. 12. — Chryſ.

A decidat reprobandus. Hinc ille credentium maximus parens Abraham, Gen. 15. cùm ſe à Deo mille promiſſionibus audit munerari, cùm ſe in culmine diuinæ amicitiæ nouit exaltatum ait: *Domine Deus quid dabis mihi?* Quæ verba Philo Iudæus lib. quis rerum diuinarum ſit hæres, ſic in primis legit. *Here Domine, quid dabis mihi?* Deinde notat illud, *Here,* B Græco vocabulo ſonare vinculũ, timorem. Vnde quòd Abrahamus in ſummam Dei familiaritatem elatus dicat, Here Domine, *Perinde eſt*, ait Philo, *ac ſi dicat, non ignoro tuam ingentem potentiam, ſcio & poteſtatem tuam terribilem, & idcirco timens, tremenſq. te appello.* Quanto enim diuinæ ſublimitatis vicinior, tanto de noſtra infirmitate ti- C midior, ne proprio caſu amittat, quod ab hoſtilibus incurſibus eripuit liberum.

Gen. 15. — Phil.

§. XVI.

Chriſtus filius Dei maximè innotuit à ſummo cælo vſque ad mortem dimiſſus.

D PArum petis, ò Diabole, à filio Dei, vt ſeſe à pinna templi dimittat: etenim ille eſt, qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit à cælis, crucifixus, & mortuus, & ſepultus eſt. Non à pinna templi; ſed à ſummis cæli verticibus dimiſſus in mortem vſque Dei filius manifeſtè perlucet. Sic D. Petrus Chryſologus tẽtatorem irridet. E Quid deſcenſum à templi pinna expectas, vt filium Dei videas? Ecce tibi, *Se Dominum, ſe vtique Deum intelligi voluit, qui non de pinna templi tantùm ſe dedit ad terram; ſed de cælis ſe ad inferos vſque iactauit.* Hiccine filij Dei deſcenſus, hæc demiſſio, qua innaſcibilis Patris proles probat

Chryſol.

bat

bat, & manifeſtat diuinitatis ſuæ originem. Aquilarum pulli maternis ſcapulis ſublati, an degeneres ſint, nitidiſſimam probantur ad Solis lucem. Verum proles diuina vnigenitus Dei Filius à ſinu Patris emiſſus in terram vſque, tunc claret, tunc apparet manifeſtiſſimus, quum & ipſe, & vniuerſus orbis operitur mortis caligine. De illo Beatus Athanaſ. in reſcripto ad Liber. Papam. *Ipſe eſt Dei virtus, hoc eſt Deus, qui infernum expugnauit, & imperium Diaboli demolitus eſt, qui Deus in deſcendendo corpus ſuum à mortuis excitatum Patri repræſentauit.* Expendo illud, *qui Deus in deſcendendo*, quaſi tunc maximè Deus innoteſceret, cùm ad vſque puluerem mortis deſcendit. Id quod eleganter ponderauit Drogo, libro de Sacramentis Paſſionis, vbi iuxta Lucam, cap. 24. proponitur Chriſtus in caſtello Emaus diſcumbens cum duobus Diſcipulis ſuis; *Et accepit panem, & fregit, & porrigebat illis, & aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Et quidem in fractione panis cognouerunt Dei verbum Diſcipuli. Quid plura? *Panis caro tua eſt*, ait Drogo, *fregiſti manibus tuis corpus tuum, quia poteſtatem habebas ponendi animam tuam, fregiſti corpus, quod foris apparebat, & oſtendiſti medullam, quæ intus latebat; niſi enim patiaris, non cognoſceris.* Cùm lucem verbum habitabat inacceſſibilem, non cognoſcebatur, vix in vmbris, obſcuriſque imaginibus ſeſe pandebat propheticis viris; panis erat, ſed integer; à prælucenti ſolio deſcendit in mortuorum caliginem, & tunc doloribus mortis confractus, æternam, diuinamque patefecit originem. Vnde D. Athanaſius oratione de Verbi Incarnatione, eius deſcenſus eam cauſam adducit. *Ex igitur de cauſa*

Athan.

Luc. 24.

Athan.

A *Verbum homo genitus eſt, homo apparuit, mortuus eſt, & reſurrexit, vt præſtringeret, obſcuraretq; rebus ſuis geſtis quicquid vnquam ab hominibus geſtum eſt. Vt vbicumque homines ſenſibus ſuis ad credēdum numen præoccupati eſſent, inde eos abduceret, et de Patre ſuo illos certiores redderet.* Ecce quo ſe dimiſit Chriſtus, vt Patrem ſuum Deum oſtenderet, vt ſe B vnicum filium Dei inſinuaret, dum ipſo in deſcenſu ſublimis, in ſupplicio innocens, in morte diuinus, in inferno Deus omnibus innoteſcit. Sanè qui tam ſuperiorem omnibus habuit interitum, præ omnibus ſingularem ortū à Deo Patre habeat, fuerit neceſſum.

C

§. XVII.

Hoc valde calamitoſum hominibus, quod in neceſſitatibus ſuis Deum obliuiſcentes, creaturas reſpiciant.

Ecce tibi dæmonem Chriſto Domino præcipitium ſuadētem, & ſimul offerentem Angelos auxiliatores, ait enim, *Angelis ſuis mandauit de te, et in manibus portabunt te.* D Cur Angelorum auxilium promittis? An non magis ipſe pater adſtaret filio? An nō filius ſibi ſufficeret? Cur relicto Deo auxiliatore, Angelicas manus opitulatrices proponis? Papè! hoc ſolum putabat perſuaſum præcipitium, ſi illius oculi vel ad creaturam relicto Deo reſpicerent. Nōne Petrus Chriſto imperterritus adhærebat: Quis Petrū deturbauit à E petra Chriſto? Vide quid de illius ruinæ cauſa dicat Luc. c. 22. *Et poſt puſillum alius videns eum dixit, et tu de illis es, Petrus vero ait, ò homo non ſum.* Ibi eleganter Drogo lib. de Sacrament. Paſſ. expendit illud, ò homo non ſum, nimirum inquit, *Hominem attendit non Deum.* Sequi-

Luc. 22.

Drog.

dem tota eſt humani caſus, & præcipitij cauſa, quod immemores Dei, reſpiciamus creaturas. Hoc in primis oſtēdit ſuperbiſſimus ille diues, dum etiam in ſuo præcipitio medijs tormentorum ignibus id de conſuetudine eructat. *Abraham miſerere mei.* Quem ſic meritò Chryſoſt. in Catena pungit, *Creator creaturæ miſeretur ſuæ, vnus venit Medicus qui ſanat morbos, alij ſanare non poſſunt, erras miſer.* Heu quot hic error egit in præcipitia! quot in neceſſitatibus ſuis, in periculis, expectantes creaturas ad miſeriarum ima ſunt deuoluti! Nunquam aduerſarius de ruina hominum ſecurior, quàm dum illis perſuadet, quod reſpiciant creaturas. Cauit hoc periculum prudentiſſimus Moyſes, Exod. 33. qui niſi Deo comite exire in terram promiſſionis noluit, angelicum etiam ducatum repellens. De quo D. Athanaſ. ad Serapium ſic fatur. *Moyſes recuſauit ducatum Angeli, Niſi,* inquit, *ipſe Deus nobiſcum proficiſceris, ne me hinc abducas, nolebat enim creaturam ducē populi eſſe, ne omiſſo creatore creaturæ inciperent inſeruire.* Quaſi conſequens foret, ſi à creatura expectarent duci, à creatore deficere, & penitus interire. Id quod ſibi etiam cauerunt Iſraelitæ populares in ſumma ſua ſtultitia, quando abſentis Moyſis morā non ſuſtinentes ab Aarone poſtulant. *Fac nobis Deos, qui nos præcedant.* Sanè abſentiam hominis homines ſupplere poterant: at ſcioli hi in ignorantia ſua ducatum hominis ſuſpectum habētes, ſolum ſibi Deum præfici expoſcunt. Quos ideò commēdat Clem. Rom. conſt. cap. 20. fatus, *Hac vna in re ſapiunt, quòd ſe ſine Deo nihil fatentur poſſe;* imò niſi ducente Deo progredi nolunt. Vtinam hac ſemper vigerēt cautela, & creaturarum omnium ducatum haberent ſuſpectum, ſed tandem relicto Deo ad creaturam cōfugiunt, quando Hieroſolymis clamant, *Nos non habemus Regem niſi Cæſarem,* à quo æterno duraturam calamitatem accepērūt. Sic Theodoret. in Hiere. cap. 2. *Negantes Deum dixerunt ſe non habere Regem, niſi Cæſarem, hac de cauſa Cæſari tradidit illos:* & ſub Cæſare, ad quem confugerunt, periere illius gladio enecti.

Exo. 33 — Athan. — Exo. 32. — Clem. — Ioan. 19. — Theod.

Textus. Ait illi Ieſus rurſum. Scriptum eſt, non tentabis Dominum Deum tuum.

§. XVIII.

Quando quis viam habet, qua ipſe ſeſe facilè difficultatibus expediet, Dei auxiliatoris auxilio fiſus, non miracula vanè ſperet.

DEus Opt. & Max. vt amat inuocari ad extraordinaria ab ijs, qui omni creaturarum ope deſtituti ſunt, ſic vbi creaturarum operatio poteſt intercedere, amat ipſe quieſcere ab extraordinarijs. Id quod maximè claruit in Incarnatione Verbi, in qua poſtquam diuina virtus efficacitatem ſuam oſtendit in efformanda deifici pueri carne ſine virili ſemine, in educendo maturo fœtu ſine matris corruptione. Vbi ad impoſitionem nominis ventum eſt, quæ creaturarum poteſtatem nō excedebat, aditur ſtatim Ioſeph, cui ab Angelo dicitur Matth. 1. *Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariā coniugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt, pariet tamen filium, & vocabis nomen eius Ieſum.* Etenim cum Ioſeph audiſſet Marianum fœtum ſuperna Dei virtute parturiri, ne ipſe à cura illius abſtineret, ſoli virtuti diuinæ illum com-

Matth. 1.

committens, præuenitur, quod no-
men imponat, quod quicquid in ſe
fuerit, id ipſe efficiat. Quaſi diceret,
Theop. ait Theophylactus, *Non ſuſpiceris,
quòd quia à Spiritu ſancto eſt conce-
ptio, Virginem ideo dimittere debeas
adiutorio deſtitutam; ſed miniſtrabis
ei in omnibus.* Sic laborare debes in
puero nutriendo, in matre fouenda,
vt nil quod tu præſtare poſſes, Deo
relinquendum putes. Vt arcam Do-
mini in plauſtro labentem teneret
2.Reg.6. Oza 2. Reg.6. extendit manum ſuã
ad arcam, & ſtatim à Domino per-
cuſſus interijt, ea ſanè ratione, quia
qui humeros adhibere poterat, &
debebat, extremum ſolum adhibuit
Theod. manuũ. Ita Theodoretus quæſt.20.
*Delicti luit pœnas: nam cùm Deus iuſ-
ſiſſet vt Sacerdotes ferrent arcam ſuis
humeris, præter legem eam tulit in
plauſtro.* Nihil tam Deo exoſum,
quam qui diligẽtiam adhibere poſ-
ſunt, & tenentur, otio torpeant alio-
rum labori fidentes. Is Deo placet,
qui vbi impoſitis humeris, manibuſ-
que adhibitis neceſſitati occurrenti
ſatisfacere poteſt, omnipotentis ſo-
lius auxilium non exercet. Hinc A-
Gen. 12. brahamus Geneſis 12. hæc verba
fecit vxori ſuæ Ægyptũ ingredienti.
*Noui, quod pulcra ſis, mulier; & quod
cũ viderint te Aegyptij, dicturi ſunt:
vxor illius eſt, & interficient me, et te
reſeruabunt. Dic ergo, obſecro te, quod
ſoror mea ſis, vt benè ſit mihi propter
te.* Ad hæc Fauſtus Manichæus ve-
hementer cõdemnat Abrahamum
modicæ fiduciæ in Deum. Etenim
vbi Deus illum in Aegyptum miſe-
rat, quid ipſe timeret? Cur ſe totum
Dei prouidentiæ non committit?
Cur Deum liberatorem in omni pe-
riculo non ſperat; ſed magis propriæ
artis nititur prouidentiæ? Fauſti au-
tem ignorantiam, & Abrahami pru-
August. dentiam expendit D. Auguſt. lib.22.
cap.26. in hæc verba. *Dicet aliquis,*

A *cur non potius ita de Deo ſuo præſumit
Abraham, vt fateri non timeret vxo-
rem? Nunquid Deus ab illo mortem
non poterat repellere, quam timebat,
eumque cum coniuge ſua ab omni per-
nicie tutari, vt nec vxor eius, quamuis
pulcherrima, appeteretur ab aliquo?
Poterat ſanè id efficere Deus; ſed ſi in-
terrogatus Abraham illam fœminam
indicaſſet vxorem ſuã, duas res tuen-*
B *das commiſiſſet Deo, & ſuam vitam,
et coniugis pudicitiam. Pertinet enim
ad ſanam doctrinam, vt quando habet
homo quod faciat, non tentet Dominũ
Deum ſuum.* Vnde prudentiſſimus
Abraham, quàm potuit, vitam ſuam
arte, & induſtria tutatus eſt, quam
non potuiſſet tutari vxoris pudici-
tiam, Deo commiſit, eiuſque virtu-
tem fuit expertus, quia & ipſe quod
C potuit, fecit. Quandoquidem Deus
nec ſuæ ſoli, nec Angelorum virtuti
committi gaudet quod homo valet
perficere. Raphaeli Angelo manda-
uit Deus de Tobia, & tamen nun-
quam video Angelum applicuiſſe
manum ſuam, vt Tobiam periculis
erueret. Ecce Tob. cap.6. immanis Tob.6.
piſcis exiuit ad deuorandum eum.
Quẽ expaueſcens Tobias, clamauit
D voce magna, Domine inuadit me.
Quid tunc Raphael? accurritne pi-
ſcem occiſurus? Minimè; ſed dixit
ei: *Apprehende brachium eius, &
trahe eum ad te, exentera hunc piſcem.*
Non Angelus; ſed ipſe Tobias piſcẽ
aggreditur, piſcis præcordia imponit
prunis, piſcis felle amariſſimo linit
oculos patris. Vnum in toto itinere
petit Tobias ab Angelo, nẽpe vt ipſe
E ſolus in Rages ciuitatem proficiſca-
tur, quod Tobias etiam faceret, niſi
manere cogeretur à ſocero adiura-
tus, *Cuius vim adiuramenti*, inquit,
*ſpernere non poſſum. Tunc Raphael in
Rages ciuitatem Medorum perrexit.*
Ecce tibi non aliud efficit Angelus,
quàm id quod ſibi conſtat à Tobia

non poſſe peragi: quicquid enim eſt ſub noſtra poteſtate, nec Angelis, nec ſoli virtuti diuinæ eſt demādandum. Benè monebat Dominus apud Iſaiam cap. 1. *Venite, & arguite me.* Vbi Chryſoſt. ſic explanat. *Quiddam ipſi facite, & quod reliquum fuerit ipſe adyciam. Exiguum aliquid mihi date, & ſolidam rei totius ſummam vobis impertiar gratuitò.* Sic Deus vbi Eliam cibo refecturus erat, eū iuxta torrentē aquæ iuſſit manere 3. Reg. 17. Cur iuxta torrentem maneret, niſi vt alimoniæ meta inter Deum, & hominem diuideretur: quando homo quas facilè poſſet aquas à torrente acciperet, & quem aliter habere non poſſet cibum ex ſolo Deo ſumeret. Annuit Ioſephus lib. 8. c. 7. aiens. *Ad torrentem quemdam degebat, vnde potum haberet, nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur.*

Textus. Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valdè: & oſtēdit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum: & dixit ei. Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.

§. XIX.

Valde tibi ſalubre erit, ſi mundi glorias, irritamenta vitiorum, virtutum difficilia in certamen voces, eorumque ementitas vires in ſecreto cordis expugnes.

OMnia regna mundi eiuſq. glorias oſtendit tentator Chriſto. An quia omnia ementitis coloribus ante mortales oculos in aerè confin- A xit? Non abnuo: ſed eſto, quod manus deſignatione notaret mūdi plagas, quarum imperia, gazas, delitias compoſito ſerm. deſcriberet. Planè placuit Domino ſibi omnia hæc ob oculos proponi, effingi, vt qui illa aſpernaturus venerat cum ementitis illorum imaginibus quo ad nos ediſceret confligere, & euincere. Ea enim erant prophanis hominibus B meditamenta militaria, vt loquitur Tacitus, quando miles ſolitarius ſe inter confertiſſimos hoſtes animo figurabat, ibique venientes effingebat conflictus, volantia tela, equitum impetus, quos impar cauebat, vel honore ſtimulatus hinc inde alacer nitebatur demoliri. Sic à natura edoctus Taurus, vt ſe in prælium accingat ſolus in deſerto.

C *Et tentat ſeſe, atque iraſci in cornua* Virg. 3.
diſcit Georg.
Arboris obnixus trunco, ventoſque laceſſit ictibus.

Sic etiam Chriſtianus miles hoſtium animæ ſuæ conflictus meditetur, reuocetq. in memoriam regna mundi, effingat ſibi ob oculos gloriolas, momentaneas delicias, gulæ irritamenta, iniuriarum felles, tor- D mentorum dolores, & comite Chriſto claſſicum medijs in præcordijs intonet, manum conferat, impugnet, acriter dimicet, donec victor exiſtat. Vnigenitus Patris ſub efficta humana figura patribus antiquis apparebat, nimirū Abraham, à quo recreatus eſt Iacob, cum quo tota nocte acri lucta certauit. Id docent Chryſoſt. Amb. Leo. Theoph. Clem. Tertul.
E Rom. & Alex. Cur ergo efficta carne apparebat Verbum? Rationem pulcherrimè innuit Tertul. cōtra Prax. cap. 16. ſic inquiens, *ediſcebat ad veritatem carnis aſſumēdam quaſi præludens in ficta.* O quam rectè ficta in carne præludens, veram noſtræ carnis molem geſtare ediſcet! Non quia

ipſe

ipſe opus haberet, ſed quaſi fingit e-diſcere, vt nos doceamur de effictis certaminibus in verum deſcendere certamen. Ergo quiſquis in arenam venturus vbi hoſtium conflictum, vbi delitiarum lenocinia, vbi ignea voluptatum tela, vbi honorum fulgura, dignitatum ſpicula. Ediſce prius & exercere in pugnam, præludc in fictis, ementitis prius conflictibus, aſſueſce vincere. Hoc faciebat Paul. ad Ro. 8. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an fames? an nuditas? an periculũ? an perſequutio? an gladius? Certus ſum, quia neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque inſtãtia, neque futura, neque fortitudo, neq. altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, qui eſt in Chriſto.* Et ſanè nulla tunc fames, nulla tribulatio, nullus gladius imminebat, non tortor, non perſecutor, imò nunquam Angeli, aut virtutes, aut Principatus Chriſtianum impulerunt in Chriſtum. Cur ergo Paulus tot ſibi diſcrimina effingit? Equidẽ optimus agoniſta ediſcebat, & ad aduerſos conflictus ſubeundos quaſi præludebat in fictis. Hinc B. Ennodius laudat ſanguinolenta gladiatorum certamina a Theodorico Rege prudentiſſimè in ludibundos, & feſtiuos iuuenum conflictus, commutata. Ait enim in eius Paneg. *Interea illa gladiatorum congreſsio, (vt docuit exitus) non tam peperit incrementa roboris, quàm pauoris. Inter ſecundas res didicit imbellium animus quid timeret. Vide adinuentionum diuerſitates pleno calle diſtantes. Illis veracruoris effuſio animos a dimicatione ſubmouit, hic adoleſcentium vigor de imagine mentitæ concertationis incanduit.* Proh militis ingenuitas! qui nouit intra ſe effingere certamina, & vincere, vt in veras, & manifeſtas victorias tranſeat. Quod internum certamẽ præſeferebat illa Deiamaſia, de qua Cant. 5. *Comæ eius ſicut elata palmarum, nigra quaſi coruus.* Et cur nigricarent victorioſæ pulcherrimæ feminæ crines, niſi ex interno certamine? Sic D. Paulin. epiſt. 4. *Nigra verò iam non de peccato, vt puto; ſed de exercitationis internæ quaſi bellico puluere, vel puluerulento ſudore nigrantes.* Adeò victrix ſpõſa ſe exercet interno certamine. Hinc Tertull. lib. de cultu feminarum, ſic eas a muliebri mundo deiecto in mundum armat. *Quare benedictæ, meditemur duriora; & nõ ſentiemus.* Hoc vnũ in Magnatibus ſæculi deplorat meritò D. Chryſoſt. hom. 18. ad Pop. quod nunquam tribulationum prælia, niſi iam in ipſa arena ſubeant, ideoque miſere eneruati vincuntur. *Ne quippe, ait, menſas eorum reſpexeris, nec aſſentatores, & paraſitos; ſed res ex ipſis orientes, infeſtationes, calumnias, pericula, anxietates; & quod his moleſtius eſt, quod impræmeditati ad has deuoluti mutationes, caſus generosè ferre neſciunt. Multi namque, cum eos hortaremur, vt generosè grauia ferrent, dicebant, nihil vnquam tale meditati ſumus.* O vos felices, qui omnes conflictus præmeditati in arenam proſilitis, qui meditatione confligitis cum hoſtibus, & ad vera certamina euincenda præluditis in fictis, quibus difficillimos incurſus ſuperare ediſcitis! His præmeditamentis armabãtur in pugnas illi primi æui Chriſtiani, de quibus Tertul. ad Scapul. c. 1. inquit. *Nos quidem neque expaueſcimus, neque pertimeſcimus ea, quæ ab ignorantibus patimur, cum ad hanc ſectam vtique ſuſcepta cõditione pacti eius uenerimus, ut etiã animas noſtras auctorati in has pugnas accẽdamus, ut quæ Deus promittit cõſequi optãtes et ea quæ diuerſæ vitæ comminatur pati timen-*

Ad Ro. 8. Ennod. Cant. 8. Tertul. Tertul.

A B C D E

timẽtes. Adeo qui præmeditatus accedit, intrepidus in arenã proſilijt.

§. XX.

Non qui remunerationis gratia Deo ſeruit, ſed qui nulla remunerationis memoria eſt Deo gratior.

HVnc maximum de hoſte ſuo Deus reportat triũphũ, quod Diabolus niſi pacta mercede nullũ vnquam ſibi ſeruum acquiſiuit. Verum Deus is eſt, cui mille ſeruiunt de nulla cum illo agentes mercede: qui inde ſummam ſibi, & Deo gloriam pepererunt. Reuoca in memoriam operarios illos in vinea Domini laborantes Matt. 20. quorum alij pondus diei, & æſtus portãt: alij nimis ſeri accedũt, vix vna hora laborant, & tamẽ plus in illis pater familias gaudet, quos prius ditat, & maximè laudat. Cur hoc? an gratiores ſunt Deo pigritantes? Abſit, ſed vt rectè notat Nazian. orat. in ſanctum Baptiſma, *illi non prius crediderunt, nec ingreſſi ſunt, quam ipſis ex conuẽtu merces conſtituta fuiſſet, hi nulla condicta mercede ad laborem acceſſerunt.* Proh Deus immortalis, qualis, quantaque tua perfectio eſt, cui non dubitent homines inſeruire, nulla condicta mercede. O generoſi & verè Dei amatores homines, qui ſine lucri ſole, ſine mercedis prætextu ad labores eoſque maximos aduolatis! Tandem aliquando prodigus ille filius, diſſipatorque paternæ ſubſtantię ad ſe reuerſus ait Luc. 15. *Surgam & ibo ad patrem meum*: hunc lautiſſimo epulo excipit pater, cum magna tamen filij iunioris inuidia, quẽ etiam vt placaret inuidentem pater ipſe ait illi, *fili omnia mea tua ſunt.* Omnia, inquam, mea tibi inuidenti parantur, ait Chryſol. ſerm. 4. *Neque hic aliud quam patrem quæſiuit, qui veniens non filij, ſed loco mercenarij voluit collocari dicens, pater peccaui in te, fac me ſicut vnum ex mercenarij: ſint tibi omnia, illi ſufficit pater: & ne quid tibi de præſentibus, & veteribus exiſtimes imminutum, illi noua, & futura perquiram.* Hi ſanè gratiſſimi Deo accidunt, qui non ad omnia, imò omnibus relictis ad ſolum exiliũt patrem, quibus etſi omnia auferantur, adhuc tamen generosè Deo obſequuntur. Sic in Satanam inſultãs Dominus de ſeruo ſuo Iob gloriatur, cui omnia, Satanas abſtulerat, & tamen, ait Dominus, *adhuc retinet innocentiam ſuam.* Vbi Chryſoſt. ho. 5. in Iob. *Tunc obſtructum eſt turpe os Diaboli, nec habuit quod diceret.* Etenim nunquam tales ſeruos diabolus norat, qui niſi oblatis omnibus mundi regnis, nec vnum ſeruum ſibi acquiſiuit, ideoque adſtupet videns adeò generoſum Dei ſeruum, qui etiam ablatis omnibus Deo nititur inſeruire.

Matt. 20. — Naz. — Luc. 15. — Chryſol. — Chryſoſt. Iob. 2.

§. XXI.

Diaboli ſerui ſummo labore ad terram vſque cadentes emunt temporalia bona, quæ Dei ſerui gratis, & ſuper omnia terrena exaltati acquiruntur.

NOn ad terram vſque procidentes; ſed terrena omnia calcantes ſerui Dei temporalia cuncta nanciſcuntur, & æterna. Illis enim dicitur. Deut. 11. *Omnis locus, quem calcauerit pes, veſter erit.* Vbi Auguſt. *Ideo veſter erit, quia à veſtris pedibus calcatur.* Vis omnium dominari? nulli ſubiaceas; vis ad te omnia feſtinent? nulli te ſubmittas, omnibus te ſuperiorem præbe: omnibus terrenis ſuperpoſitus, terrenorũ omnium Dominus eris. Pulcrè D. Bern ſerm. 21. in Cant. *Et ego ſi exaltatus fuero à terra (audenter dico) omnia traham ad me ipſum. Neque enim temerariè vſurpo mihi fratres mei, vocem cuius*

Deut. 11. — Auguſt. — Bern.

me induo ſimilitudinem, quod ſi ita eſt, ne putent diuites huius ſeculi fratres Chriſti ſola poſsidere cæleſtia: poſſident & terrena, & quidem tanquã nihil habentes, & omnia poſsidentes. Et a terra exaltantur, & terram a ſe trahunt, & facili negotio trahũt. Non ſic diaboli ſerui, qui vt terrena obtineant prauiſſimorum hominũ miſere cadunt, & deuoluuntur ad pedes. *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens, &c.* Rectè ibi Ambroſ. *habet hoc ambitio domeſticum periculum, vt enim dominetur alijs prius ſeruit, & curuatur obſequio.* Heu quoties reptandum humo ijs, qui mundiale prætendunt dominium! quibus ſordibus cõparare debent quod luceant!
Eccl. 10. Eccleſiaſt. ca. 10. *Vidi Principes ambulantes quaſi ſeruos ſuper terrã.* Vbi
Gualf. Gualfridus ait, *extollantur inaniter, & grauiter ſummittuntur, aſcendunt vſque ad cælos, & deſcendunt vſque ad abyſſum. Proh nefas! hodie in cæno aquila volutantur: inſolenter abijcitur pia ſeruitus ſacræ miniſtrationis, & imprudenter terrenæ cupiditatis ſeruitus indigna ſuſcipitur.* Ipſi, ipſi Principes, qui aquilæ videbantur, qui ſublimia Regum ſcandunt ſubſellia, quibus non grauitant ſordibus quas non perferunt curas? quoties ſub aquis gemunt? quas ruſticorum fores nobiles ſalutatores non obſidunt? quos ſuperborum iudiciũ faſtus non diſſimulant? quot mercatorum arrogantium cuneos reuiſunt? quibus oneribus non inſudant miſera voluptatis mancipia? Quid plura? Nullis terrenis bonis effulgent, quæ non emerint ſudore multo, ſanguine multo. Accipite
Clem. Clementem Alexandrinum in adhortatione ad Gentiles, de terrenis bonis ab alijs gratis, ab alijs labore improbo acquiſitis pulcrè philoſophãtis, dum inquit: *Solummodo, ò fili, patrem ſitias, Deus tibi gratis oſtenditur: Non cauponatur veritas, dat tibi & volucria, & natalitia, & terreſtria animantia. Hæc tuis ſumendis alimentis pater eſt fabricatus, quæ pecunia quidẽ emet qui eſt adulterinus, & filius perditionis: & cuius inſtitutum ſeruire mammonæ: tibi autem tua permittit.* Itaque ſummus Pater omnia bona cõdidit legitimis filijs, adeò vt qui filius eſt, qui vni cæleſti parenti inhiat, is non a caupone, ſed a patre accipit omnia gratis abſque ſudore vultus; verùm qui adulterinus eſt, qui non Dei, ſed perditionis filius, qui mammonæ inſeruit, is nõ accipit gratis, ſed cariſſimè emit a cauponante Dæmone quicquid cupit. Vide qualiter Dęmon cauponetur ſuis perditionis filijs. *Hæc*, ait, *omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.* Omnia vẽdit, nihil dat, omnia cauponatur, vt nihil accipiant ſui, niſi a caupone ſudoris pretio, ſanguinis pretio. Id lamentatus eſt Ethnicus ille in Agamemnone, qui filiam primogenitam Dianæ mactans, vt ventos nauigator acciperet, exclamat, *cruore ventos emimus.* Quod hodie lugeant, qui ex cauponante Dæmone bona temporalia geſtiunt accipere, procul dubio caſu, ruina, ſanguine ventos ement. Aut interrogate ex illo; quanti dabit regna mundi, quanti illius vanas, & inanes gloriolas, & dicit: *Si cadens adoraueris me.* Pulcrè D. Cyprianus. *En* Cyprian. *præcipitium exigit, qui tanti ſe facit nundinatorem culminis.* Emite iam vos perditionis filij: emite a caupone, emite præcipitio, ſanguine, ruina, qui a Parente Optimo gratis noluiſtis accipere. imò, qui laboribus a Dæmone fracti, cæleſtia, & gratuitá bona faſtiditis. Numeror. 21. dicebant peſſimi illi de cæleſti pane, abſque vllo labore acquiſito; *Nauſeat anima noſtra ſupra cibo iſto leuiſſimo.* Quorum ſtultitiam impieta-

pietatis plenam ſic ponderat Petrus Damianus epiſtola 15. *Leuiſſimum deputant cibum, ſi pondus, atque duritiem contingat deeſſe laborem*. Sic ærumnis, & laboribus innutriti ſunt, vt cæleſtia bona ideò vili ducant, quod gratis obueniant illis.

Petr. Da.

§. XXII.

Bona temporalia hominum ruinam, & perditionem (occaſionis vi) trahunt; qualiter debeant haberi.

Nihil vicinius bonis temporalibus Dæmon inuenit, quàm caſum, quàm ruinam, ait enim: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me*, quandoquidem ea bona temporalia ſunt, quæ ruinam, & incurabilem caſum inferant. Quis non doleat, imò exhorreat epulonis illius diuitis apud Lucam ca. 15. miſerum finem? Qui indutus purpura epulabatur quotidie, mirifſque affluebat delicijs, tandem mortuus eſt, deſcendit ad inferos, medijſque voracibus flammis torquebitur ſine fine. Ardet miſer, & maximis excruciatur doloribus, ad Patrem Abrahamum mittit crebra ſuſpiria. Cui Abraham: *Recordare fili, quòd recepiſti bona in vita tua*. Ad hæc Bernardus, *Hæccine tota cauſa cruciatuum, quòd in hoc ſeculo bona recepit? ipſa planè*. Sanè iudex ſententiam laturus reo obijcit crimina, delicta comprobata declarat, ob quæ dignas pœnas recipiat. Et ecce tibi epuloni tota cauſa cruciatuum, quòd receperit bona in vita ſua, vbi ſunt crimina illius? vbi ſcelera? vbi feritas in pauperes? vbi æris alieni tenacitas? Omnia ſimul obijcit crimina, qui bona illius temporalia enumerat. Vnus id egregiè notauit Tertullianus libro primo ad vxorem. Vbi memorans Sodomorum incendium quando pluit Dominus a Domino ignē, id notat quod Euang. Lucas nullum aliud crimen eorum dicat capit. 17. ſed ſolùm ait: *Emebant, vendebant, plantabant, & ædificabant: & pluit ignis de cælo, & perdidit omnes*. Quidni? Tota cauſa perditionis, quòd emerent, quòd nuberent, quòd ædificarent? Anne feſtiuæ nuptiæ, bonorum emptiones, lucra, tantum ignem, tot fulgura metuerunt? Pulcrè Tertullianus. *Cùm dicit, nubebant, & emebant inſigniora carnis vitia deſignat, quæ a diuinis diſciplinis plurimum auocent. Alterum per laſciuiendi voluptatem: alterum per acquirendi voluntatem*. Non opus eſt alia explicare facinora, vbi bonorum temporalium negotia exprimuntur, vbi proponuntur emptionum lucra, nubentium deliciæ, bona temporalia, hæc ſufficiunt, vt humanas mentes a Deo auocent, ignibuſque addicant æternum duraturis. De Paradiſo illa omnium deliciarū, & bonorum matre dicitur, Geneſis 2. *Plantauerat Dominus Paradiſum voluptatis*. Et meritò Hebræus addit in Eden, quandoquidem Eden, iuxta Beati Anaſtaſij Sinaitæ interpretationem, idem eſt ac inflammatio carbonum. Equidem ex tunc bonis temporalibus, & delicijs adnata eſt vicinitas edacium flammarum adeò, vt facetiſſimè ſimul, & grauiſſimè dicat Diuus Gregorius Nazianzenus in oratione ad patrem ſuum, quòd ipſe honoribus, & feſtis, & dignitatibus ſeculi adeſt: *Eodem modo affectus quo pueri circa fulgetras, ex quarum ſpectaculo coniunctam cum admiratione, ac ſtupore voluptatem capiunt*. Expendo illud, quo pueri circa fulgetras, quippe ſolemniſſimum eſt, communes lætitias perſtrepentibus fulgetris celebris. Sed vbi flammiuomes fulgetra perſtre-

Luc. 15. — Ber. ſuper ecce nos. — Luc. 17. — Tertul. — Gen. 2. — Sinait. — Naz.

A ſtrepentibus ſaltibus, ſolo gyrat, quę puerorum alacritas? qui ſimul metus? Stupent ſcintillatos fulgores, pauent vicinitatem, accedunt allecti luce; fugiunt perſtrepentibus flammis, & vix audent extremis digitulis tangere fumigantem. Sic ait Nazianzenus. Ipſe aderat honoribus, & ſeculi dignitatibus, quaſi inter fulgetras verſaretur ſimul gaudens lucidiſſimo rerũ aſpectu, ſimul pertimeſcens cremari. B Fulgetræ ſunt quæcumque mundus habet, plena ignibus, plena flammis, delectant prælucenti aſpectu, implent lætitia animos, ſed cautè habenda, cùm timore tenenda; facilè enim dùm lucem emittunt, exurent animas, & cùm lætitia euoment ęternum duraturas flammas. Iam non vos moueat, ſi diuitiæ a Saluatore ſpinæ vo- C centur, equidem ſpinæ ſunt, quæ de Thanni more ignem in ſuos vomãt: ſpinæ ſunt, quæ ita homines trahũt, & prendunt, vt mirum faciat qui ſe ab illis expedire poſſit. Mirabundus Diuus Chryſoſtomus homilia de Saluatoris ad inferos deſcen. ſic exaggerat latronis conuerſionem. *Petrus, qui paulò antè in mare intulerat pedem, negauit illum, quo natu-* D *ram humidam ingreſſus erat. At latro, qui non in dorſo maris, ſed in diuitum ianuis ambulauerat, clamabat: Domine, memento mei.* Expende vnde commendet conuerſionis miraculum, non quod qui in furtis erat, ſed quod qui in diuitum liminibus ambulabat, ad Deum venit, id oſtendit mirabile.

Chryſ.

Adeò prendunt vel vmbra ſua bona temporalia, ne quis ad Deum poſſit euolare.

§. XXIII.

Dæmon bona temporalia præſe fert, vt facilè in ſui adorationem corda trahat humana.

O Lucrum temporale! O aurum, quo non deducis corda mortalium! Sæpe miratus ſum, quòd Ioſeph ſanctiſſimus tam facili negotio ab Aegyptijs coleretur; vix eductus nigro è carcere puer adhuc, & peregrinus, & ignotus aſſumitur de Aegypto in Saluatorem. Quæ rei cauſa? Eam ipſe per ſomnium fuit auſpicatus Geneſis 37. ait enim ad ſuos fratres: *Putabam nos ligare manipulos in agro, & quaſi conſurgere manipulum meum, & ſtare; veſtros autem manipulos circumſtantes adorare manipulum meum.* Ad hæc Rupertus. *Ecce manipuli fratrum m nipulum eius adorant. Non ob aliud, ignotum ſibi Principẽ Aegyptij adorant; niſi quia defecerant manipuli eorum, ipſe autem de manipulis plenum habebat horreum.* Cur non adoraretur captiuus, & peregrinus; quem abundantia bonorum commendabat? Vnum Deum nouit humana auaritia, nempe aurum: qui auro tegitur, qui bonis amicitur temporalibus, etſi mortalis ſit, etſi fera, etſi lignum, etſi Diabolus, ſine dubio adorabitur. Sanè Aaron ſi vellet populum a vituli adoratione arcere, peſſimè egit, quando vitulum ex auro conflauit. Exod. 32. Cur non adoraretur vitulus, qui ſplendebat auro? Id quod acutè expendit Chryſologus E ſermone 29. ſic fatus. *Aurum Iudaicum populum ſic captiuauit aſpectu, vicit illecebris, ſpecie prædecepit, vt hoc eſſe Deum crederent, & Deum verum, Deum tot beneficijs cognitum denegarent, ſic conuertit homines in iumenta, vt vituli caput ſuum crederent.* Ad quid non cogeret aurum?

Gen. 37.

Rup.

Exo. 32.

Chryſo.

Quis

Quis homines mētis, rationiſve capaces ad vituli pedes profterneret? Quis caput vituli perſuaderet adorandum? Et hoc perſuaſit aurum, ex quo erat affabrè conflatum. Hinc
Dan. 3. Nabuchodonoſor apud Danielem ſtatuam propoſuit populo adorandam, ideoque illam fecit auream, vt
Hieron. notat Hieronymus in hæc verba. *Quòd autem ſit ſtatua aurea, & infiniti ponderis, illud in cauſa eſt, vt res inanimata adoraretur vt Deus, dum vnuſquiſque ſuam conſecrat auaritiā.* Planè auari homines ſumma religione colunt, & adorant aurum, illudque vnum iudicant dignum altari, & fano. Sic proditor ille Iudas huius idololatriæ caput, quas acceperat a Sacerdotibus pecunias ſacrilega pœnitentia ductus, dum ad laqueum propetat, in templo reliquit. Quod acutiſſimè, & eleganter ponderat Drogo libro de Sacramento
Drog. Paſſionis. *Retulit triginta argenteos, & proiecit in templo. Vide quam magni faciebat illos, non proiecit eos in ſterquilinio; ſed in templo, nimirum talibus ſemper Dijs templum ſuum deuouerat.* Huc ego reuocarim illos, qui illicitis pleni lucris poſt ſpoliatos pauperes poſt vſuras, bona ſua templis deſtinant ędificandis, vel alijs pijs operibus, vel altaribus. Quo id vnum oſtendunt, nimirum quanti pecunias ſuas faciant, quàm eas adorent, quandoquidem non poſſunt non relinquere eas inter ſacra. Equidem adeò miſeri mortales adorāt aurum, vt præmiſſis a Diaboli mundi gazis, præſumeret a quolibet homine adorari.

A *Text.* Tunc dicit ei Ieſus: Vade Satana: ſcriptum eſt enim, Dominū Deū tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.

§. XXIV.

B *Verus Deus qui adorandus, non in auro; ſed in ærumnis, in paupertate, & in laboribus internoſcitur.*

MVlti Codices, & Græci, & Latini legunt ſupradicta Chriſti verba, ac ſi diceret, vade poſt me Satana: & quidē pulcherrimè expreſſum eſt illud, poſt me, quaſi Dæmoni oſtenſis mūdi gazis ſe vſque ad deitatem extollenti innuat Dñs, quo ſit
C pēſanda diuinitas, illique dicat. Falleris, ò Satana ſi te Deum adoratione dignum oſtēdas ex diuitijs, ex ſuperbis gazis, ex mundialibus theſauris; etenim minimè in iſtis inuenitur diuinitas. Vade poſt me, veſtigia mea meditator in ærūnis, in frigore, in nuditate, in ieiunijs, & laboribus multis; ibi tota effulget diuinitas adorāda. Lumen huic cogitationi affero ex
D Dan. 3. ca. vbi Nabuchodonoſor numen diuinum oſtenſurus ingentem ex auro ſolido erexit ſtatuam adorandam, & ſimul vicino in loco incendi iubet fornacem, quibus excruciarentur flammis, qui adorationem ſtatuæ recuſarent. Tres igitur ſtrenui iuuenes ſtatuæ adorationem recuſant, qui imperio feri Regis vincti traduntur voracibus flammis. Dan. 3.
E Pueros ſuſcipiunt venerabundæ flāmæ, illoſque placido rore demulcent, & cuſtodiunt ſanos. Stupent vniuerſi ſpectatores, ipſeq. Rex ſtupore plenus ait: Ecce ego video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei. Acutè notat D. Chryſoſt. Chryſ.

ſoſt. homil. de tribus pueris, a quo numē filij Dei demonſtratur, nimirum non ab auro ſtatuæ; ſed a flammis fornacis; ait enim: *Nunquid tale potuit inanis imago monſtrare? Ecce Dominus non in auro lucet, ſed in flãmis oſtenditur*. Vt numen diuinum oſtenderet, ingentē vim auri in ſtatuam conflauit; ſed nō in auro diuinitas inhabitat, incendit fornacem Sanctis excruciandis, & medijs in flammis filius Dei ſeſe monſtrauit, qui in paupertate & egeſtate, in laboribus, & ærũnis libens inhabitat.
Cant.7. Nouit hoc illa, quæ dicebat: *Per vicos, & plateas quærã quē diligit anima mea.* Sed qui vici, quę plateę illę, vbi inueniendus quæritur Dominus ab Amaſia? An plateæ, vbi ditiſſimi mercatores ſuos exponunt theſauros, vbi ementium, & vendentium aperiuntur gazæ? Abſit. Id vnus pōderat, & exprimit D. Ambr. Pſalm.
Ambr. 118. ſer. 7. verſ. 7. inquiens: *Vbi quæſiuit, inquam? in foro, & poſt quæſiuit in plateis, de quibus hi, qui ad patris familias Euangelici prandium conuenirent, colligebantur*. Sanè apud Lu-
Luc. 14. cam 14. parato prandio, a quo ſe diuites homines excuſabant, ait pater familias ſeruo ſuo: *Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.* In vicis ergo, vbi pauperes, vbi debiles, vbi afflicti, & laborãtes degunt, media in paupertate, & afflictione ſe inuenire, & videre, & tenere Dominũ præſumit eius Amaſia. Hinc D. Paulinus epiſt. 12. ad Se-
Paulin. uer. tractans illud ad Epheſ. 5. *Surge*
Epheſ. 5. *qui dormis, & illuminabit te Chriſtus.* Sic ipſe vertit, & expendit locũ. *Surge qui dormis & attinges Chriſtum, hoc eſt, diſcute carnalis inertiæ ſomnum à mortuis curis, hoc eſt, à cōuerſatione carnali eripe mentem, & attinges Chriſtũ obtemperando præceptis eius, videbis eum in egeno, & A tanges eum in omni paupere*. Vbi enim egeſtas, vbi paupertas, vbi afflictio, tam conſpicuus adeſt Dominus, vt & oculis cerni poſſit, & tangi manibus.

§. XXV.

Etſi Diabolus veraciſſimus eſſet in promiſſionibus, nobiſque daret maiora ijs, quæ à Deo vero ſperamus; B adhuc illum reſpuere, & ſoli Deo ſeruire debemus, à quo ſumus geniti.

Ecce tibi mendacem promiſſorem non refutat Dominus, nec agit, vt eius mendacium manifeſtetur. Quod notauit Euthymius his Euth. verbis: *Vidit ipſum diuinũ expetere C honorem, tunc illum increpauit dicens, abi Satana: neque ſuſtinuit, vt mēdacij argueret dicentem omnia ſibi tradita eſſe*. Sanè potuiſſet mēdaciſſimum promiſſorem de mendacio conuincere. Vnde ne tua hęc omnia, ò Satana? a quo mundialia bona accepiſti, qui nec in porcos ingrederis ſine nutu diuino? Quãdo dabis omnia, qui nec panem habuiſti, quem D eſurienti porrigeres? Noui fallaces tuas promiſſiones: noui mendacia tua, quibus decipis hominum ſtultiſſimos. Verùm neque ſuſtinuit Dominus, vt mendacij argueret dicentem, omnia ſibi tradita eſſe, quandoquidem etſi vera diceret, etſi promiſſa impleturus eſſet; etſi maiora, & ſublimiora, & diuturniora ijs, quæ Deus promittit, donaret E ille; nihilominus expuendus eſſet, vt vni Deo genitori exhibeatur ſeruitium S. Clem. Rom. 2. lib. Recogn. Clem. ſic a D. Petro interrogantem indu- Rom. cit Aquilam diſcipulum. *Quid ergo delinquunt homines, ſi malignus trãſformans ſe in Angelum lucis maiora repromittit hominibus, quã ipſe cōditor*

dem tota eſt humani caſus, & præcipitij cauſa, quod immemores Dei, reſpiciamus creaturas. Hoc in primis oſtēdit ſuperbiſſimus ille diues, dum etiam in ſuo præcipitio medijs tormentorum ignibus id de conſuetudine eructat. *Abraham miſerere mei.* Quem ſic meritò Chryſoſt. in Catena pungit, *Creator creaturæ miſeretur ſuæ, vnus venit Medicus qui ſanat morbos, alij ſanare non poſſunt, erras miſer.* Heu quot hic error egit in præcipitia! quot in neceſſitatibus ſuis, in periculis, expectantes creaturas ad miſeriarum ima ſunt deuoluti! Nunquam aduerſarius de ruina hominum ſecurior, quàm dum illis perſuadet, quod reſpiciant creaturas. Cauit hoc periculum prudentiſſimus Moyſes, Exod. 33. qui niſi Deo comite exire in terram promiſſionis noluit, angelicum etiam ducatum repellens. De quo D. Athanaſ. ad Serapium ſic fatur. *Moyſes recuſauit ducatum Angeli, Niſi,* inquit, *ipſe Deus nobiſcum proficiſceris, ne me hinc abducas, nolebat enim creaturam ducē populi eſſe, ne omiſſo creatore creaturæ inciperent inſeruire.* Quaſi conſequens foret, ſi à creatura expectarent duci, à creatore deficere, & penitus interire. Id quod ſibi etiam cauerunt Iſraelitæ populares in ſumma ſua ſtultitia, quando abſentis Moyſis morā non ſuſtinentes ab Aarone poſtulant. *Fac nobis Deos, qui nos præcedant.* Sanè abſentiam hominis homines ſupplere poterant: at ſcioli hi in ignorantia ſua ducatum hominis ſuſpectum habētes, ſolum ſibi Deum præfici expoſcunt. Quos ideò commēdat Clem. Rom. conſt. cap. 20. fatus, *Hac vna in re ſapiunt, quòd ſe ſine Deo nihil fatentur poſſe;* imò niſi ducente Deo progredi nolunt. Vtinam hac ſemper vigerēt cautela, & creaturarum omnium ducatum haberent ſuſpectum, ſed tandem relicto Deo ad creaturam cōfugiunt, quando Hieroſolymis clamant, *Nos non habemus Regem niſi Cæſarem,* à quo æterno duraturam calamitatem acceperūt. Sic Theodoret. in Hiere. cap. 2. *Negantes Deum dixerunt ſe non habere Regem, niſi Cæſarem, hac de cauſa Cæſari tradidit illos:* & ſub Cæſare, ad quem confugerunt, periere illius gladio enecti.

Exo. 33 — Athan. — Exo. 32. — Clem. — Ioan. 19. — Theod.

A B

Textus. Ait illi Ieſus rurſum. Scriptum eſt, non tentabis Dominum Deum tuum.

§. XVIII.

C

Quando quis viam habet, qua ipſe ſeſe facilè difficultatibus expediet, Dei auxiliatoris auxilio fiſus, non miracula vanè ſperet.

DEus Opt. & Max. vt amat inuocari ad extraordinaria ab ijs, qui omni creaturarum ope deſtituti ſunt, ſic vbi creaturarum operatio poteſt intercedere, amat ipſe quieſcere ab extraordinarijs. Id quod D maximè claruit in Incarnatione Verbi, in qua poſtquam diuina virtus efficacitatem ſuam oſtendit in efformanda deifici pueri carne ſine virili ſemine, in educendo maturo fœtu ſine matris corruptione. Vbi ad impoſitionem nominis ventum eſt, quæ creaturarum poteſtatem nō excedebat, aditur ſtatim Ioſeph, cui ab Angelo dicitur Matth. 1. *Ioſeph* E *fili Dauid, noli timere accipere Mariā coniugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt, pariet tamen filium, & vocabis nomen eius Ieſum.* Etenim cum Ioſeph audiſſet Marianum fœtum ſuperna Dei virtute parturiri, ne ipſe à cura illius abſtineret, ſoli virtuti diuinæ illum com-

Matth. 1.

committens, præuenitur, quod nomen imponat, quod quicquid in ſe fuerit, id ipſe efficiat. Quaſi diceret, ait Theophylactus, *Non ſuſpiceris, quòd quia à Spiritu ſancto eſt conceptio, Virginem ideo dimittere debeas adiutorio deſtitutam; ſed miniſtrabis ei in omnibus.* Sic laborare debes in puero nutriendo, in matre fouenda, vt nil quod tu præſtare poſſes, Deo relinquendum putes. Vt arcam Domini in plauſtro labentem teneret Oza 2. Reg. 6. extendit manum ſuã ad arcam, & ſtatim à Domino percuſſus interijt, ea ſanè ratione, quia qui humeros adhibere poterat, & debebat, extremum ſolum adhibuit manuũ. Ita Theodoretus quæſt. 20. *Delicti luit pœnas: nam cùm Deus iuſſiſſet vt Sacerdotes ferrent arcam ſuis humeris, præter legem eam tulit in plauſtro.* Nihil tam Deo exoſum, quam qui diligẽtiam adhibere poſſunt, & tenentur, otio torpeant aliorum labori fidentes. Is Deo placet, qui vbi impoſitis humeris, manibuſque adhibitis neceſſitati occurrenti ſatisfacere poteſt, omnipotentis ſolius auxilium non exercet. Hinc Abrahamus Geneſis 12. hæc verba fecit vxori ſuæ Ægyptũ ingredienti. *Noui, quod pulcra ſis, mulier; & quod cũ viderint te Aegyptij, dicturi ſunt: vxor illius eſt, & interficient me, et te reſeruabunt. Dic ergo, obſecro te, quod ſoror mea ſis, vt benè ſit mihi propter te.* Ad hæc Fauſtus Manichæus vehementer cõdemnat Abrahamum modicæ fiduciæ in Deum. Etenim vbi Deus illum in Aegyptum miſerat, quid ipſe timeret? Cur ſe totum Dei prouidentiæ non committit? Cur Deum liberatorem in omni periculo non ſperat; ſed magis propriæ artis nititur prouidentiæ? Fauſti autem ignorantiam, & Abrahami prudentiam expendit D. Auguſt. lib. 22. cap. 26. in hæc verba. *Dicet aliquis, cur non potius ita de Deo ſuo præſumit Abraham, vt fateri non timeret vxorem? Nunquid Deus ab illo mortem non poterat repellere, quam timebat, eumque cum coniuge ſua ab omni pernicie tutari, vt nec vxor eius, quamuis pulcherrima, appeteretur ab aliquo? Poterat ſanè id efficere Deus; ſed ſi interrogatus Abraham illam fœminam indicaſſet vxorem ſuã, duas res tuendas commiſiſſet Deo, & ſuam vitam, et coniugis pudicitiam. Pertinet enim ad ſanam doctrinam, vt quando habet homo quod faciat, non tentet Dominũ Deum ſuum.* Vnde prudentiſſimus Abraham, quàm potuit, vitam ſuam arte, & induſtria tutatus eſt, quam non potuiſſet tutari vxoris pudicitiam, Deo commiſit, eiuſque virtutem fuit expertus, quia & ipſe quod potuit, fecit. Quandoquidem Deus nec ſuæ ſoli, nec Angelorum virtuti committi gaudet quod homo valet perficere. Raphaeli Angelo mandauit Deus de Tobia, & tamen nunquam video Angelum applicuiſſe manum ſuam, vt Tobiam periculis erueret. Ecce Tob. cap. 6. immanis piſcis exiuit ad deuorandum eum. Quẽ expaueſcens Tobias, clamauit voce magna, Domine inuadit me. Quid tunc Raphael? accurritne piſcem occiſurus? Minimè; ſed dixit ei: *Apprehende brachium eius, & trahe eum ad te, exentera hunc piſcem.* Non Angelus; ſed ipſe Tobias piſcẽ aggreditur, piſcis præcordia imponit prunis, piſcis felle amariſſimo linit oculos patris. Vnum in toto itinere petit Tobias ab Angelo, nẽpe vt ipſe ſolus in Rages ciuitatem proficiſcatur, quod Tobias etiam faceret, niſi manere cogeretur à ſocero adiuratus, *Cuius vim adiuramenti*, inquit, *ſpernere non poſſum. Tunc Raphael in Rages ciuitatem Medorum perrexit.* Ecce tibi non aliud efficit Angelus, quàm id quod ſibi conſtat à Tobia

Theop. 2. Reg. 6. Theod. Gen. 12. Auguſt. Tob. 6. — A B C D E

non poſſe peragi: quicquid enim eſt ſub noſtra poteſtate, nec Angelis, nec ſoli virtuti diuinæ eſt demãdandum. Benè monebat Dominus apud Iſaiam cap. 1. *Venite, & arguite me.* Vbi Chryſoſt. ſic explanat. *Quiddam ipſi facite, & quod reliquum fuerit ipſe adijciam. Exiguum aliquid mihi date, & ſolidam rei totius ſummam vobis impertiar gratuito.* Sic Deus vbi Eliam cibo refecturus erat, cũ iuxta torrentẽ aquæ iuſſit manere 3. Reg. 17. Cur iuxta torrentem maneret, niſi vt alimoniæ meta inter Deum, & hominem diuideretur: quando homo quas facilè poſſet aquas à torrente acciperet, & quem aliter habere non poſſet cibum ex ſolo Deo ſumeret. Annuit Ioſephus lib. 8. c. 7. aiens. *Ad torrentem quemdam degebat, vnde potum haberet, nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur.*

Textus. Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valdè: & oſtẽdit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum: & dixit ei. Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.

§. XIX.

Valde tibi ſalubre erit, ſi mundi glorias, irritamenta vitiorum, virtutum difficilia in certamen voces, eorumque ementitas vires in ſecreto cordis expugnes.

OMnia regna mundi eiuſq. glorias oſtendit tentator Chriſto. An quia omnia ementitis coloribus ante mortales oculos in aerẽ confin-

A xit? Non abnuo: ſed eſto, quod manus deſignatione notaret mũdi plagas, quarum imperia, gazas, delitias compoſito ſerm. deſcriberet. Planè placuit Domino ſibi omnia hæc ob oculos proponi, effingi, vt qui illa aſpernaturus venerat cum ementitis illorum imaginibus quo ad nos ediſceret confligere, & euincere. Ea enim erant prophanis hominibus

B meditamenta militaria, vt loquitur Tacitus, quando miles ſolitarius ſe inter confertiſſimos hoſtes animo figurabat, ibique venientes effingebat conflictus, volantia tela, equitum impetus, quos impar cauebat, vel honore ſtimulatus hinc inde alacer nitebatur demoliri. Sic à natura edoctus Taurus, vt ſe in prælium accingat ſolus in deſerto.

C *Et tentat ſeſe, atque iraſci in cornua diſcit* — Virg. 3. Georg.
Arboris obnixus trunco, ventoſque laceſſit ictibus.

Sic etiam Chriſtianus miles hoſtium animæ ſuæ conflictus meditetur, reuocetq. in memoriam regna mundi, effingat ſibi ob oculos gloriolas, momentaneas delicias, gulæ irritamenta, iniuriarum felles, tor-

D mentorum dolores, & comite Chriſto claſſicum medijs in præcordijs intonet, manum conſerat, impugnet, acriter dimicet, donec victor exiſtat. Vnigenitus Patris ſub efficta humana figura patribus antiquis apparebat, nimirũ Abraham, à quo recreatus eſt Iacob, cum quo tota nocte acri lucta certauit. Id docent Chryſoſt. Amb. Leo. Theoph. Clem. — Tertul.

E Rom. & Alex. Cur ergo efficta carne apparebat Verbum? Rationem pulcherrimè innuit Tertul. cõtra Prax. cap. 16. ſic inquiens, *ediſcebat ad veritatem carnis aſſumẽdam quaſi præludens in ficta.* O quam rectè ficta in carne præludens, veram noſtræ carnis molem geſtare ediſcet! Non quia ipſe

ipſe opus haberet, ſed quaſi fingit ediſcere, vt nos doceamur de effictis certaminibus in verum deſcendere certamen. Ergo quiſquis in arenam venturus vbi hoſtium conflictum, vbi delitiarum lenocinia, vbi ignea voluptatum tela, vbi honorum fulgura, dignitatum ſpicula. Ediſce prius & exercere in pugnam, prælude in fictis, ementitis prius conflictibus, aſſueſce vincere. Hoc faciebat Paul. ad Ro. 8. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an fames? an nuditas? an periculũ? an perſequutio? an gladius? Certus ſum, quia neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque inſtãtia, neque futura, neque fortitudo, neq. altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, qui eſt in Chriſto.* Et ſanè nulla tunc fames, nulla tribulatio, nullus gladius imminebat, non tortor, non perſecutor, imò nunquam Angeli, aut virtutes, aut Principatus Chriſtianum impulerunt in Chriſtum. Cur ergo Paulus tot ſibi diſcrimina effingit? Equidẽ optimus agoniſta ediſcebat, & ad aduerſos conflictus ſubeundos quaſi præludebat in fictis. Hinc B. Ennodius laudat ſanguinolenta gladiatorum certamina a Theodorico Rege prudentiſſimè in ludibundos, & feſtiuos iuuenum conflictus, commutata. Ait enim in eius Paneg. *Interea illa gladiatorum congreſſio, (vt docuit exitus) non tam peperit incrementa roboris, quàm pauoris. Inter ſecundas res didicit imbellium animus quid timeret. Vide adinuentionum diuerſitates pleno calle diſtantes. Illis vera cruoris effuſio animos a dimicatione ſubmouit, hic adoleſcentium vigor de imagine mentitæ concertationis incanduit.* Proh militis ingenuitas! qui nouit intra ſe effingere certamina, & vincere, vt in veras, & manifeſtas vi-

Ad Ro. 8.

Ennod.

A ctorias tranſeat. Quod internum certamẽ præſeferebat illa Deiamaſia, de qua Cant. 5. *Comæ eius ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi coruus.* Et cur nigricarent victorioſæ pulcherrimæ feminæ crines, niſi ex interno certamine? Sic D. Paulin. epiſt. 4. *Nigra verò iam non de peccato, vt puto; ſed de exercitationis internæ quaſi bellico puluere, vel puluerulento*

B *ſudore nigrantes.* Adeò victrix ſponſa ſe exercet interno certamine. Hinc Tertull. lib. de cultu feminarum, ſic eas a muliebri mundo deiecto in mundum armat. *Quare benedictæ, meditemur duriora; & nõ ſentiemus.* Hoc vnũ in Magnatibus ſeculi deplorat meritò D. Chryſoſt. hom. 18. ad Pop. quod nunquam tribulationum prælia, niſi iam in ipſa arena

C ſubeant, ideoque miſerè enecti vincuntur. *Ne quippe*, ait, *menſas eorum reſpexeris, nec aſſentatores, & paraſitos; ſed res ex ipſis orientes, infeſtationes, calumnias, pericula, anxietates, & quod his moleſtius eſt, quod impræmeditati ad has deuoluti mutationes, caſus generoſè ferre neſciunt. Multi namque, cum eos hortaremur, vt generoſè grauia ferrent, dicebant, nihil*

D *vnquam tale meditati ſumus.* O vos felices, qui omnes conflictus præmeditati in arenam proſilitis, qui meditatione confligitis cum hoſtibus, & ad vera certamina euincenda præluditis in fictis, quibus difficillimos incurſus ſuperare ediſcitis! His præmeditamentis armabãtur in pugnas illi primi æui Chriſtiani, de quibus Tertul. ad Scapul. c. 1.

E inquit. *Nos quidem neque expaueſcimus, neque pertimeſcimus ea, quæ ab ignorantibus patimur, cum ad hanc ſectam vtique ſuſcepta cõditione pacti eius venerimus, ut etiã animas noſtras auctorati in has pugnas accẽdamus, vt quæ Deus promittit cõſequi optãtes, et ea quæ diuerſæ vitæ comminatur pati timen-*

Cant. 8.

Tertul.

Tertul.

timẽtes. Adeo qui præmeditatus accedit, intrepidus in arenā proſilijt.

§. XX.

Non qui remunerationis gratia Deo ſeruit, ſed qui nulla remunerationis memoria eſt Deo gratior.

HVnc maximum de hoſte ſuo Deus reportat triũphũ, quod Diabolus niſi pacta mercede nullũ vnquam ſibi ſeruum acquiſiuit. Verum Deus is eſt, cui mille ſeruiunt de nulla cum illo agentes mercede: qui inde ſummam ſibi, & Deo gloriam pepererunt. Reuoca in memoriam operarios illos in vinea Domini laborantes, Matt. 20. quorum alij pondus diei, & æſtus portāt: alij nimis ſeri accedũt, vix vna hora laborant, & tamẽ plus in illis pater familias gaudet, quos prius ditat, & maximè laudat. Cur hoc? an gratiores ſunt Deo pigritantes? Abſit, ſed vt rectè notat Nazian. orat. in ſanctum Baptiſma, *illi non prius crediderunt, nec ingreſſi ſunt, quam ipſis ex conuẽtu merces conſtituta fuiſſet, hi nulla condicta mercede ad laborem acceſſerunt*. Proh Deus immortalis, qualis, quantaque tua perfectio eſt, cui non dubitent homines inſeruire, nulla condicta mercede. O generoſi & verè Dei amatores homines, qui ſine lucri ſole, ſine mercedis prætextu ad labores eoſque maximos aduolatis! Tandem aliquando prodigus ille filius, diſſipatorque paternæ ſubſtantię ad ſe reuerſus ait Luc. 15. *Surgam & ibo ad patrem meum*: hunc lautiſſimo epulo excipit pater, cum magna tamen filij iunioris inuidia, quẽ etiam vt placaret inuidentem pater ipſe ait illi, *fili omnia mea tua ſunt*. Omnia, inquam, mea tibi inuidenti parantur, ait Chryſol. ſerm. 4. *Neque hic aliud quam patrem quæſiuit, qui veniens non filij, ſed loco mercenarij voluit collocari dicens, pater peccaui in te, fac me ſicut vnum ex mercenarij: ſint tibi omnia, illi ſufficit pater: & ne quid tibi de præſentibus, & veteribus exiſtimes imminutum, illi noua, & futura perquiram*. Hi ſanè gratiſſimi Deo accidunt, qui non ad omnia, imò omnibus relictis ad ſolum exiliũt patrem, quibus etſi omnia auferantur, adhuc tamen generosè Deo obſequuntur. Sic in Satanam inſultās Dominus de ſeruo ſuo Iob gloriatur, cui omnia, Satanas abſtulerat, & tamen, ait Dominus, *adhuc retinet innocentiam ſuam*. Vbi Chryſoſt. ho. 5. in Iob. *Tunc obſtructum eſt turpe os Diaboli, nec habuit quod diceret*. Etenim nunquam tales ſeruos diabolus norat, qui niſi oblatis omnibus mundi regnis, nec vnum ſeruum ſibi acquiſiuit, ideoque adſtupet videns adeò generoſum Dei ſeruum, qui etiam ablatis omnibus Deo nititur inſeruire.

Matt. 20. — Naz. — Luc. 15. — Chryſol. — Chryſoſt. Iob. 2.

§. XXI.

Diaboli ſerui ſummo labore ad terram vſque cadentes emunt temporalia bona, quæ Dei ſerui gratis, & ſuper omnia terrena exaltati acquiruntur.

NOn ad terram vſque procidentes; ſed terrena omnia calcantes ſerui Dei temporalia cuncta nanciſcuntur, & æterna. Illis enim dicitur. Deut. 11. *Omnis locus, quem calcauerit pes, veſter erit*. Vbi Auguſt. *Ideo veſter erit, quia à veſtris pedibus calcatur*. Vis omnium dominari? nulli ſubiaceas; vis ad te omnia feſtinent? nulli te ſubmittas, omnibus te ſuperiorem præbe: omnibus terrenis ſuperpoſitus, terrenorũ omnium Dominus eris. Pulcrè D. Bern ſerm. 21. in Cant. *Et ego ſi exaltatus fuero à terra (audenter dico) omnia traham ad me ipſum. Neque enim temerariè vſurpo mihi fratres mei, vocem cuius*

Deut. 11. — Auguſt. — Bern.

me

me induo ſimilitudinem, quod ſi ita A *eſt, ne putent diuites huius ſeculi fratres Chriſti ſola poſſidere cæleſtia: poſſident & terrena, & quidem tanquã nihil habentes, & omnia poſſidentes.* Et a terra exaltantur, & terram ad ſe trahunt, & facili negotio trahũt. Non ſic diaboli ſerui, qui vt terrena obtineant prauiſſimorum hominũ miſere cadunt, & deuoluuntur ad pedes. *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens, &c.* Rectè ibi Ambroſ. *habet hoc ambitio domeſticum periculum, vt enim dominetur alijs prius ſeruit, & curuatur obſequio.* Heu quoties reptandum humo ijs, qui mundiale prætendunt dominium! quibus ſordibus cõparare debent quod luceant! Eccleſiaſt. ca. 10. *Vidi Principes ambulantes quaſi ſeruos ſuper terrã.* Vbi Gualfridus ait, *extolluntur inaniter, & grauiter ſummittuntur, aſcendunt vſque ad cælos, & deſcendunt vſque ad abyſſum. Proh nefas! hodie in cæno aquilæ volutantur: inſolenter abijcitur pia ſeruitus ſacræ miniſtrationis, & imprudenter terrenæ cupiditatis ſeruitus indigna ſuſcipitur.* Ipſi, ipſi Principes, qui aquilæ videbantur, qui ſublimia Regum ſcandunt ſubſellia, quibus non grauitant ſordibus quas non perferunt curas? quoties ſub aquis gemunt? quas ruſticorum fores nobiles ſalutatores non obſidunt? quos ſuperborum iudiciũ faſtus non diſſimulant? quot mercatorum arrogantium cuneos reuiſunt? quibus oneribus non inſudant miſera voluptatis mancipia? Quid plura? Nullis terrenis bonis effulgent, quæ non emerint ſudore multo, ſanguine multo. Accipite Clementem Alexandrinum in adhortatione ad Gentiles, de terrenis bonis ab alijs gratis, ab alijs labore improbo acquiſitis pulcrè philoſophãtis, dum inquit: *Solummodo, ô fili, patrem ſitias, Deus tibi gratis oſtenditur. Non cauponatur veritas, dat tibi & volucria, & natalitia, & terreſtria animantia. Hæc tuis ſumendis alimentis pater eſt fabricatus, quæ pecunia quidẽ emet qui eſt adulterinus, & filius perditionis: & cuius inſtitutum ſeruire mammonæ: tibi autem tua permittit.* Itaque ſummus Pater omnia bona cõdidit legitimis filijs, adeò vt qui filius eſt, qui vni cæleſti B parenti inhiat, is non a caupone, ſed a patre accipit omnia gratis abſque ſudore vultus; verùm qui adulterinus eſt, qui non Dei, ſed perditionis filius, qui mammonæ inſeruit, is nõ accipit gratis, ſed cariſſimè emit a cauponante Dæmone quicquid cupit. Vide qualiter Dęmon cauponetur ſuis perditionis filijs. *Hæc*, ait, *omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.* C Omnia vẽdit, nihil dat, omnia cauponatur, vt nihil accipiant ſui, niſi a caupone ſudoris pretio, ſanguinis pretio. Id lamentatus eſt Ethnicus ille in Agamemnone, qui filiam primogenitam Dianæ mactans, vt ventos nauigator acciperet, exclamat, *cruore ventos emimus.* Quod hodie lugeant, qui ex cauponante Dæmone bona temporalia geſtiunt D accipere, procul dubio caſu, ruina, ſanguine ventos ement. Aut interrogate ex illo, quanti dabit regna mundi, quanti illius vanas, & inanes gloriolas, & dicit: *Si cadens adoraueris me.* Pulcrè D. Cyprianus. *En præcipitium exigit, qui tanti ſe facit nundinatorem culminis.* Emite iam vos perditionis filij: emite a caupone, emite præcipitio, ſanguine, rui- E na, qui a Parente Optimo gratis noluiſtis accipere. imò, qui laboribus a Dæmone fracti, cæleſtia, & gratuita bona faſtiditis. Numeror. 21. dicebant peſſimi illi de cæleſti pane, abſque vllo labore acquiſito; *Nauſeat anima noſtra ſupra cibo iſto leuiſſimo.* Quorum ſtultitiam impicta-

Eccl. 10.
Gualf.
Clem.
Cyprian.

pietatis plenam ſic ponderat Petrus Damianus epiſtola 15. *Leuiſſimum deputant cibum, ſi pondus, atque duritiem contingat deeſſe laborem.* Sic ærumnis, & laboribus innutriti ſunt, vt cæleſtia bona ideò vili ducant, quod gratis obueniant illis.

Petr. Da.

§. XXII.

Bona temporalia hominum ruinam, & perditionem (occaſionis vi) trahunt; qualiter debeant haberi.

NIhil vicinius bonis temporalibus Dæmon inuenit, quàm caſum, quàm ruinam, ait enim: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me,* quandoquidem ea bona temporalia ſunt, quæ ruinam, & incurabilem caſum inferant. Quis non doleat, imò exhorreat epulonis illius diuitis apud Lucam ca. 15. miſerum finem? Qui indutus purpura epulabatur quotidie, mirifque affluebat delicijs, tandem mortuus eſt, deſcendit ad inferos, medijſque voracibus flammis torquebitur ſine fine. Ardet miſer, & maximis excruciatur doloribus, ad Patrem Abrahamum mittit crebra ſuſpiria. Cui Abraham: *Recordare fili, quòd recepiſti bona in vita tua.* Ad hæc Bernardus, *Haeccine tota cauſa cruciatuum, quòd in hoc ſeculo bona recepit? ipſa planè.* Sanè iudex ſententiam laturus, reo obijcit crimina, delicta comprobata declarat, ob quæ dignas pœnas recipiat. Et ecce tibi epuloni tota cauſa cruciatuum, quòd receperit bona in vita ſua, vbi ſunt crimina illius? vbi ſcelera? vbi feritas in pauperes? vbi æris alieni tenacitas? Omnia ſimul obijcit crimina, qui bona illius temporalia enumerat. Vnus id egregiè notauit Tertullianus libro primo ad vxorem. Vbi memorans Sodomorum incendium quando pluit Dominus a Domino ignē, id notat quod Euang. Lucas nullum aliud crimen eorum dicat capit. 17. ſed ſolùm ait: *Emebant, vendebant, plantabant, & ædificabant: & pluit ignis de cælo, & perdidit omnes.* Quidni? Tota cauſa perditionis, quòd emerent, quod nuberent, quòd ædificarent? Anne feſtiuæ nuptiæ, bonorum emptiones, lucra, tantum ignem, tot fulgura metuerunt? Pulcrè Tertullianus. *Cùm dicit, nubebant, & emebant inſigniora carnis vitia deſignat, quæ a diuinis diſciplinis plurimum auocent. Alterum per laſciuiendi voluptatem: alterum per acquirendi voluntatem.* Non opus eſt alia explicare facinora, vbi bonorum temporalium negotia exprimuntur, vbi proponuntur emptionum lucra, nubentium deliciæ, bona temporalia, hæc ſufficiunt, vt humanas mentes a Deo auocent, ignibuſque addicant æternum duraturis. De Paradiſo illa omnium deliciarū, & bonorum matre dicitur, Geneſis 2. *Plantauerat Dominus Paradiſum voluptatis.* Et meritò Hebræus addit in Eden, quandoquidem Eden, iuxta Beati Anaſtaſij Sinaitæ interpretationem, idem eſt ac inflammatio carbonum. Equidem ex tunc bonis temporalibus, & delicijs adnata eſt vicinitas edacium flammarum adeò, vt facetiſſimè ſimul, & grauiſſimè dicat Diuus Gregorius Nazianzenus in oratione ad patrem ſuum, quòd ipſe honoribus, & feſtis, & dignitatibus ſeculi adeſt: *Eodem modo affectus quo pueri circa fulgetras, ex quarum ſpectaculo coniunctam cum admiratione, ac ſtupore voluptatem capiunt.* Expendo illud, quo pueri circa fulgetras, quippe ſolemniſſimum eſt, communis lætitias perſtrepentibus fulgetris celebris. Sed vbi flammiuomes fulgetra per-

Luc. 15.

Ber. ſuper ecce nos.

Luc. 17.

Tertul.

Gen. 2.

Sinait.

Naz.

ſtrepentibus ſaltibus, ſolo gyrat, quę puerorum alacritas? qui ſimul metus? Stupent ſcintillatos fulgores, pauent vicinitatem, accedunt allecti luce, fugiunt perſtrepentibus flammis, & vix audent extremis digitulis tangere fumigantem. Sic ait Nazianzenus. Ipſe aderat honoribus, & ſeculi dignitatibus, quaſi inter fulgetras verſaretur ſimul gaudens lucidiſſimo rerũ aſpectu, ſimul pertimeſcens cremari. Fulgetræ ſunt quæcumque mundus habet, plena ignibus, plena flammis, delectant prælucenti aſpectu, implent lætitia animos, ſed cautè habenda, cùm timore tenenda; facilè enim dùm lucem emittunt, exurent animas, & cùm lætitia euoment ęternum duraturas flammas. Iam non vos moueat, ſi diuitiæ a Saluatore ſpinæ vocentur, equidem ſpinæ ſunt, quæ de Thanni more ignem in ſuos vomũt: ſpinæ ſunt, quæ ita homines trahũt, & prendunt, vt mirum faciat qui ſe ab illis expedire poſſit. Mirabundus Diuus Chryſoſtomus homilia de Saluatoris ad inferos deſcen. ſic exaggerat latronis conuerſionem. *Petrus, qui paulò antè in mare intulerat pedem, negauit illum, quo naturam humidam ingreſſus erat. At latro, qui non in dorſo maris, ſed in diuitum ianuis ambulauerat, clamabat: Domine, memento mei.* Expende vnde commendet conuerſionis miraculum, non quod qui in furtis erat, ſed quod qui in diuitum liminibus ambulabat, ad Deum venit, id oſtendit mirabile. (Chryſ.)

Adeò prendunt vel vmbra ſua bona temporalia, ne quis ad Deum poſſit euolare.

A

§. XXIII.

Dæmon bona temporalia præſefert, vt facilè in ſui adorationem corda trahat humana.

O Lucrum temporale! O aurum, quo non deducis corda mortalium! Sæpe miratus ſum, quod Ioſeph ſanctiſſimus tam facili negotio B ab Aegyptijs coleretur; vix eductus nigro è carcere puer adhuc, & peregrinus, & ignotus aſſumitur de Aegypto in Saluatorem. Quæ rei cauſa? Eam ipſe per ſomnium fuit auſpicatus Geneſis 37. ait enim ad ſuos fratres: (Gen. 37.) *Putabam nos ligare manipulos in agro, & quaſi conſurgere manipulum meum, & ſtare; veſtros autem manipulos circumſtantes adorare* C *manipulum meum.* Ad hæc Rupertus. (Rup.) *Ecce manipuli fratrum m nipulum eius adorant: Non ob aliud, ignotum ſibi Principẽ Aegyptij adorant; niſi quia defecerant manipuli eorum, ipſe autem de manipulis plenum habebat horreum.* Cur non adoraretur captiuus, & peregrinus; quem abundantia bonorum commendabat? Vnum Deum nouit humana D auaritia, nempe aurum: qui auro tegitur, qui bonis amicitur temporalibus, etſi mortalis ſit, etſi fera, etſi lignum, etſi Diabolus, ſine dubio adorabitur. Sanè Aaron ſi vellet populum a vituli adoratione arcere, peſſimè egit, quando vitulum ex auro conflauit. Exod. 32. Cur non adoraretur vitulus, qui ſplendebat auro? (Exo. 32.) Id quod acutè expendit Chryſologus (Chryſo.) E ſermone 29. ſic fatus. *Aurum Iudaicum populum ſic captiuauit aſpectu, vicit illecebris, ſpecie prædecepit, vt hoc eſſe Deum crederent, & Deum verum, Deum tot beneficijs cognitum denegarent, ſic conuertit homines in iumenta, vt vituli caput ſuum crederent.* Ad quid non cogeret aurum?

Quis

Quis homines mentis, rationiſve capaces ad vituli pedes proſterneret? Quis caput vituli perſuaderet adorandum? Et hoc perſuaſit aurum, ex quo erat affabrè conflatum. Hinc Nabuchodonoſor apud Danielem ſtatuam propoſuit populo adorandam, ideoque illam fecit auream, vt notat Hieronymus in hæc verba. *Quòd autem ſit ſtatua aurea, & infiniti ponderis, illud in cauſa eſt, vt res inanimata adoraretur vt Deus, dum vnuſquiſque ſuam conſecrat auaritiã.* Planè auari homines ſumma religione colunt, & adorant aurum, illudque vnum iudicant dignum altari, & fano. Sic proditor ille Iudas huius idololatriæ caput, quas acceperat a Sacerdotibus pecunias ſacrilega pœnitentia ductus, dum ad laqueum properat, in templo reliquit. Quod acutiſſimè, & eleganter ponderat Drogo libro de Sacramento Paſſionis. *Retulit triginta argenteos, & proiecit in templo. Vide quam magni faciebat illos, non proiecit eos in ſterquilinio; ſed in templo, nimirum talibus ſemper Dijs templum ſuum deuouerat.* Huc ego reuocarim illos, qui illicitis pleni lucris poſt ſpoliatos pauperes poſt vſuras, bona ſua templis deſtinant ędificandis, vel alijs pijs operibus, vel altaribus. Quo id vnum oſtendunt, nimirum quanti pecunias ſuas faciant, quàm eas adorent, quandoquidem non poſſunt non relinquere eas inter ſacra. Equidem adeò miſeri mortales adorãt aurum, vt præmiſſis a Diaboli mundi gazis, præſumeret a quolibet homine adorari.

Dan. 3. Hieron. Drog.

A *Text.* Tunc dicit ei Ieſus: Vade Satana: ſcriptum eſt enim, Dominũ Deũ tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.

§. XXIV.

B *Verus Deus qui adorandus, non in auro; ſed in ærumnis, in paupertate, & in laboribus internoſcitur.*

MVlti Codices, & Græci, & Latini legunt ſupradicta Chriſti verba, ac ſi diceret, vade poſt me Satana: & quidẽ pulcherrimè expreſſum eſt illud, poſt me, quaſi Dæmoni oſtenſis mũdi gazis ſe vſque ad deitatem extollenti innuat Dñs, quo ſit pẽſanda diuinitas, illique dicat. C Falleris, ò Satana ſi te Deum adoratione dignum oſtẽtas ex diuitijs, ex ſuperbis gazis, ex mundialibus theſauris; etenim minimè in iſtis inuenitur diuinitas. Vade poſt me, veſtigia mea meditator in ærũnis, in frigore, in nuditate, in ieiunijs, & laboribus multis; ibi tota effulget diuinitas adorãda. Lumen huic cogitationi affero ex D Dan. 3. ca. vbi Nabuchodonoſor numen diuinum oſtenſurus ingentem ex auro ſolido erexit ſtatuam adorandam, & ſimul vicino in loco incendi iubet fornacem, quibus excruciarentur flammis, qui adorationem ſtatuæ recuſarent. Tres igitur ſtrenui iuuenes ſtatuæ adorationem recuſant, qui imperio feri Regis vincti traduntur voracibus flammis. E Pueros ſuſcipiunt venerabundæ flãmæ, illoſque placido rore demulcent, & cuſtodiunt ſanos. Stupent vniuerſi ſpectatores, ipſeq. Rex ſtupore plenus ait: Ecce ego video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei. Acutè notat D. Chryſoſt.

Dan. 3. Chryſ.

ſoſt. homil. de tribus pueris, a quo numẽ filij Dei demonſtratur, nimirum non ab auro ſtatuæ; ſed a flammis fornacis; ait enim: *Nunquid tale potuit inanis imago monſtrare? Ecce Dominus non in auro lucet, ſed in flãmis oſtenditur*. Vt numen diuinum oſtenderet, ingentẽ vim auri in ſtatuam conflauit; ſed nõ in auro diuinitas inhabitat, incendit fornacem Sanctis excruciandis, & medijs in flammis filius Dei ſeſe monſtrauit, qui in paupertate & egeſtate, in laboribus, & ætũnis libens inhabitat.
Cant. 7. Nouit hoc illa, quæ dicebat: *Per vicos, & plateas quærã quẽ diligit anima mea*. Sed qui vici, quę plateę illę, vbi inueniendus quæritur Dominus ab Amaſia? An plateæ, vbi ditiſſimi mercatores ſuos exponunt theſauros, vbi ementium, & vendentium C aperiuntur gazæ? Abſit. Id vnus põ-
Ambr. derat, & exprimit D. Ambr. Pſalm. 118. ſer. 7. verſ. 7. inquiens: *Vbi quæſiuit, inquam? in foro, & poſt quæſiuit in plateis, de quibus hi, qui ad patris familias Euangelici prandium conuenirent, colligebantur*. Sanè apud Lu-
Luc. 14. cam 14. parato prandio, a quo ſe diuites homines excuſabant, ait pater familias ſeruo ſuo: *Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc*. In vicis ergo, vbi pauperes, vbi debiles, vbi afflicti, & laborãtes degunt, media in paupertate, & afflictione ſe inuenire, & videre, & tenere Dominũ præſumit eius Amaſia. Hinc D. Paulinus epiſt. 12. ad Se-
Paulin. Ephes. 5. uer. tractans illud ad Epheſ. 5. *Surge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus*. Sic ipſe vertit, & expendit locũ. *Surge qui dormis & attinges Chriſtum, hoc eſt, diſcute carnalis inertiæ ſomnum à mortuis curis, hoc eſt, à cõuerſatione carnali eripe mentem, & attinges Chriſtũ obtemperando præceptis eius, videbis eum in egeno, & A tanges eum in omni paupere*. Vbi enim egeſtas, vbi paupertas, vbi afflictio, tam conſpicuus adeſt Dominus, vt & oculis cerni poſſit, & tangi manibus.

§. XXV.

Etſi Diabolus veraciſſimus eſſet in promiſſionibus, nobiſque daret ma- B *iora ijs, quæ à Deo vero ſperamus; adhuc illum reſpuere, & ſoli Deo ſeruire debemus, à quo ſumus geniti.*

Ecce tibi mendacem promiſſorem non refutat Dominus, nec agit, vt eius mendacium manifeſtetur. Quod notauit Euthymius his verbis: *Vidit ipſum diuinũ expetere* Euth. C *honorem, tunc illum increpauit dicens, abi Satana: neque ſuſtinuit, vt mẽdacij argueret dicentem omnia ſibi tradita eſſe*. Sanè potuiſſet mẽdaciſſimum promiſſorem de mendacio conuincere. Vnde ne tua hęc omnia, ò Satana? a quo mundialia bona accepiſti, qui nec in porcos ingrederis ſine nutu diuino? Quãdo dabis omnia, qui nec panem habuiſti, quem D eſurienti porrigeres? Noui fallaces tuas promiſſiones: noui mendacia tua, quibus decipis hominum ſtultiſſimos. Verùm neque ſuſtinuit Dominus, vt mendacij argueret dicentem, omnia ſibi tradita eſſe; quandoquidem etſi vera diceret, etſi promiſſa impleturus eſſet; etſi maiora, & ſublimiora, & diuturniora ijs, quæ Deus promittit, donaret E ille; nihilominus expuendus eſſet, vt vni Deo genitori exhibeatur ſeruitium S. Clem. Rom. 2. lib. Recogn. Clem. Rom. ſic a D. Petro interrogantem inducit Aquilam diſcipulum. *Quid ergo delinquunt homines, ſi malignus trãsformans ſe in Angelum lucis maiora repromittit hominibus, quã ipſe cõ-*

ditor

ditor Deus? Anne errauit quis maiora & ſolidiora lucra ſecutus? Anne peccauit qui anguſtiora, & celſiora bona cōplectitur? Cui reſpondit Petrus Petro digna. *Si filius tuus, qui à te omni diligentia eruditus eſt, & nutritus, atque ad uirilem perductus ætatē ingratus tibi ſit: & relinquens te, ad alium, quem fortè ditiorem videri, eat & honorem, quem tibi debebat, illi exhibeat, ac ſpe maioris lucri naturā neget, & iura paterna refugiat, rectū tibi videtur, an impiū? Omnibus palàm eſt, quòd impiū ſit. Si ergo in omnibus hoc impiū dicis, quantò magis in Deo. Quod ſi verè eſſet aliquis Deus, alienus tamē ab eo, qui nos creauerat, quique nobis pater, & conditor fuerat, rectū ne erat, relicto proprio, tranſire ad alienum? Abſit.* Itaque filiorum eſt, relictis alijs ditiſſimis, & fortunatiſſimis, vni egēti, & pauperi genitori, & altori prorſus inſeruire. Hinc maximè exaltatur Moyſes, qui a captiuo, & paupere parēte ortus eſt, & poſtea a filia Pharaonis in filiū cooptatus, in totiuſq. Aegypti Imperiū euocatus cōtempſit imperia, reſpuit oblatas delitias, ne a ſuo progenitore deſciſceret. Id quod expendens D.

Ad Hebr. 11.

Paul. ad Hebr. c. 11. ait. *Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filiū filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem.*

Phil.

Paulo prior Philo Iudæus hæc etiā de Moyſe reliquit lib. 1. *Hic euectus in ſummum rerum faſtigium nepos tanti Regis habitus, nec aliud quàm Rex iunior appellatus, ſecutus eſt maiorum ſuorū inſtituta gentilia, adoptiuorum parentum bona, etſi ſplendida, tamen adulterina iudicans; è diuerſo naturalium parentum etſi ad tempus, vera tamen & propria.* Adeò lumine naturæ inſitum hominibus, quòd progenitorum adhæreant inſtitutis; vt etſi Deus eſſet alius, & ditior, & diuinior, & maioribus cumulās glorijs ſeruos ſuos, tamen illius bona vt adulterina relinquenda eſſent, quantumuis magna, & ſplendida, & ex toto corde, & anima accipienda, illā quæ a progenitore noſtro Deo veniunt vt vera, & magis propria noſtræ naturæ. Hinc D. A-

Athan.

than. ſerm. 3. cōtra Arrianos concludit hominum Redemptorem non debere eſſe alium ab eorum progenitore. *Non conueniebat per aliū quēpiam noſtram redemptionem fieri; ſed per eum, qui natura Dominus erat, ne tametſi per filium creati eſſemus, aliū tamen Dominum agnoſceremus.* Sed illi ſoli omne obſequium noſtrum deberemus exhibere, cui debemus quòd facti, & conditi ſimus.

Text. Tunc reliquit eum Diabolus: & ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

§. XXVI.

Fugit Diabolus eos expauens viros, qui viriliter primis eius conaminibus reſiſtunt.

Nil magis glorioſum homini, quàm prima repellere diabolici furoris conamina; quo Beatus Cy-

Cyprian.

prianus epiſtola 25. Chriſtianos athletas maximè cōmendat in hæc verba. *Vos ſurgentes belli impetus primos immobili robore, atque inconcuſſa ſtabilitate fregiſtis; inde initia pugnandi orta ſunt, inde vincendi auſpicia cœperunt.* Nil enim magis hoſtem conſtringit, nil magis fugat, quàm ſi primis conflictibus victus eat. Antequam Iob ſanctiſſimam aggrederetur, venerunt Angeli Dei, vt aſſiſterent coram Domino, & Diabolus venit cum eis. Sic Iob, capitulo primo, dicitur, ipſe, ipſe audeat accedere non vocatus, vt nutu Dei cū Iobo con-

confligat. Igitur certamen parat, crebroque ictu adamantinum pectus arietat; ſed fruſtra: optimus enim athleta Iob ea armatur patientia, qua primos, eoſque grauiſſimos hoſtis impetus facilè retudit. Vbi tunc Sathanas? Quò abijt victus? Accipite quid poſt hæc de illo textus innuat capit. 2. *Venerunt Angeli Dei, vt aſsiſterent coram Domino, & Diabolus venit, vt in medio eorum aſsiſteret coram Domino*. Cur modò Angelorum cinctus exercitu venit Diabolus? an quia in primis victus toto cælo aufugiſſet, ne vel videri poſſet? Ita planè, ait Iulianus in Cat. Græca. *Venit in medium Angelorum quaſi captus, nam illum pudebat, fugamque meditabatur*. Illum ſanè pudebat ab homine, vel primis conflictibus vinci, ſicque illum expauerat, vt niſi captus, & violenter, non ampliùs traheretur ad iudicium, imò Angelorum vallatus vndequaque cohorte fugam meditabatur. Hinc pulcrè Nazianzenus oratione prima contra Iulianum. *Nihil præclarius, aut præſtantius, quàm quòd alijs ſcelerum fines iuxta legem vindicantibus, nos principia ipſa punimus*. Vni enim Chriſtiani arma habent, quibus primos criminum impetus retundunt, hoſtemque quauis ſpe victoriæ priuant. Maximè enim confirmatur hoſtis, ſi vel fidelis primo in congreſſu titubet. Quis eo audaciæ crederet Diabolum deueniſſe, vt dicente Domino primis hominum parentibus. *Quacumque die comederitis ex ipſo, morte moriemini*, ipſe ſacrilego ore dicat, *nequaquam moriemini*. Vnde ſic audet in creatorem creatura? Optimè Hugo Victorinus libro primo Miſcel. titulo 89. *Dominus affirmauit; mulier dubitauit, dicens, ne fortè moriamur: Dæmon*

Iulian.

Naz.

Hug.

A *negauit, nequaquam moriemini. Si mulier non dubitaſſet; fortè Diabolus non negaſset: ſed dedit audaciam, quæ inchoauit malitiam*. Proh dolor! Non licet titubare in belli initio ijs, qui cum Dæmone pugnant; ſi vel dubium pedem figas, addis animos; ſi imperterritus, & ſtrenuè dimices, vehementer exterritum, & pauidum fugas. Sic de Gedeone optimè ponderat Diuus Bernardus ſermone de Virginibus, quod *in hora certaminis fractis vaſculis demonſtrans repentinam lucem, hoſtes terruit, & vertit in fugam*. Expendo illud, in hora certaminis, nimirùm cùm primùm inſtitit hora, effulſit luce, quo exterritos fugauit inimicos. Hinc Canticorum 4. *Veni, coronaberis de capite Sarmana, & Seir*. Vbi expendo illud, coronaberis de capite, ac ſi ille, qui in initio ſe fortiter geſſit, coronæ ſuæ præbuerit auſpicium. Sic Gilbertus ſermone 29. *Iure caput ipſum triumphans coronatur de capite, quia & tentationum initium conterit, & tribulationum vehementia non cedit*. Hæc ille. Sanè Abrahamus coronam obedientiæ reportat, non in perfecta facinoris perpetratione; ſed à prima gladij ſtrictione omnes contrarios affectus in fugam vertit. Idquod meditatus Diuus Iſidorus Peluſ. inquit. *Vnde factum eſt, vt omnes quidem ratiocinationes humanæ obſtupefacta, ad conſpectum, congreſſumq. viri ſtarent, ab ipſo ſubactæ, et magis etiam contremiſcentes, quam ad conſpectum Regis ſolent eius ſtipatores*. Initiaturus certamen ſic gladium arripit, vt iam tunc rebelles affectus captiui illum de reportata corona vererentur. Sic tres illi pueri conijciendi in fornacem, intrepidè ſe offerentes dicunt: Daniel. 3. *Ecce Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ar-*

Bern.

Cant. 4.

Gilber.

dentis. Quòd ſi noluerit, notum ſit tibi Rex, quia Deos tuos nõ colimus. Quod intrepidum initium dum conſiderat Chryſoſtomus oratione tertia de Precibus, ſic fatur. *Hic eis totum trophæum abſolutum eſt: & ſimul atque in caminum coniecti ſunt impoſita corona, & ab illis verbis texi cœpta etiam ante rerum euentum, quæ ad Regẽ ducti in medio protulere. Ecce Deus noſter, &c.* Et quidem primò in forti conflictu conſiſtit certaminis victoria. De quo diximus libro primo, & alibi.

§. XXVII.

Virum tentationibus agitatum humaniſſimè excipiunt vniuerſa creatura.

Ecce tibi poſt nubilum ſerena iam apparet dies, & poſt fames, poſt tẽtationes, deſertus ipſe affluit delitijs, iam non duris ieiunijs, acri hoſte, ſed Angelicis frequens miniſtris nectare ſudans excipit Dominum Chriſtum. O quàm humanitatis plenæ, obſequuntur afflictis Dei duriſſimæ quæque creaturæ! Quid durius quercu? Sed Abraham patriæ exul, in eremo peregrinus, à Deo probatus, & tentatus, non ſemel apud quercum Mambre haud ingratum inuenit ſuffugium. Quod ponderans D. Auguſtinus ſerm. 68. de tempore, ait. *Excepit tamen Abraham peregrinum quercus arbor humana, quæ æſtiuo Sole decoctum amœnitatis ſuæ vmbraculo refoueret.* Expendo illud, quercus arbor humana: vnde humanitatem induit quercus? Sanè Zacharias cap. 11. vt inhumanos, & immiſericordes homines pungeret, ſic ait: *Vlulate quercus Baſam*, ſed dura, & rigida arbos, quercus, inquam, exceptura peregrinum, & exulem Abraham

Auguſt.

Zach. 11.

A lenteſcit, & humanitatem induit, illique humana placidum præparat hoſpitium. Sed & ignis, & ipſe ſæuus cuiuſcumque materiæ vorator Hebræos pueros poſt ieiunia, poſt tentationes acres recepturus, quàm cicur, quàm manſuetus roſcida medijs flammis erigit cubicula. Ita Diuus Zeno ſermone 5. *Qui pueri vbi iactati ſunt in fornacem, hos* B *deuotè cupidus ignis excepit: lambunt roſcidos flammæ blandientes.* Quid plura? Vos omnes compello, ò Hebræi, cùm poſt captiuitatem, & longam, & amaritudinibus plenam ad terram promiſſionis aſcendiſtis, quale vobis præpararunt hoſpitium vniuerſæ creaturæ? Cælum manna pluit: aer euomit coturnices: ignis noctu illuminat: ſaxa dul- C ciſſimos latices ſcaturiunt. Qui primùm vos videre potuit pontus, quia procelloſus, quia amarus, quàm celeriter fugit, qui poſt modum vos offendit Iordanis fluuius non refugit; ſed ſtat, eiuſque conglomerati fluctus retrò ſtantes vſque ad cælum redundant. Id Pſaltes quandoque cecinit. *Quid eſt tibi mare quòd fugiſti, et tu Iordanis quòd* D *conuerſus es retrorſum?* Ecce tibi mare ante Hebræos fugiens, Iordanem ſtagnatum creſcere, & fixo pede vſque ad cælum exundare. Quod dulci ſtylo expendit Ricardus de Sancto Victore, opuſculo de exterminatione mali, & promotione boni, cap. 1. *Pulcrum ſpectaculum, ſatiſq; iucundum videre aquam maris fugientem, videre aquam Iordanis re-* E *dundantem, amaram recedere, dulcem refluere, amaritudinem deficere, dulcedinem redundare: Quiſquis hæc vides, miror, ſi non exclames, quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Iordanis, quòd conuerſus es retrorſum? Numquam fieri ſolent huiuſmodi miracula, niſi ante veros Hebræos.* Hinc

Dan. 3.

Zeno.

Pſal. 113.

Rich.

ante

ante verè Dominum Chriſtum, qui verus Hebræus, verus peregrinus, verus exul, & verè tentatus eſt, tentationum amaritudines fugiunt, fugiente Diabolo, dulcedines redundant miniſtrantibus Angelis. O tè felicem, qui ad tempus pro Dei nomine tentaris, tandem ante te fugiēt mala, & tibi mille bonorum dulcedines vniuerſæ creaturæ parient.

§. XXVIII.

Perfectis viris cuſtodiendis vniuerſi inuigilant Angelici exercitus.

ACceſſerunt Angeli, poſt fugatum Dæmonem, & miniſtrabant Chriſto: acceſſerunt, inquam, non de nouo venerunt; ſed qui omnes à primo conflictu ſpectatores ſtabant cominus acceſſerunt. Sed cur ſtarent Angeli, pugnante Chriſto? Pulcrè Diuus Petrus Chryſol. id ediſſerit. *Quamuis enim ſolus poſſit obtinere victoriam, propter nos, & propter noſtram formidinem, adeſſe tota iuſſit præſidia de ſupernis.* Etenim commilitones ſuos Chriſtus Dominus non vni Angelorum; ſed vniuerſo committit agmini cæleſtium exercituum Cantic. 3. Septuaginta fortes cingūt Amaſiæ lectum; ſed poſtquam ipſa à lecto ſurgens mille prælia ſuſtinuit, & pro quærendo ſponſo vulnera paſſa fuit, iam Cantic. 8. inducitur à mille, & ducentis validiſſimis militibus cuſtodita. Id quod eleganter ponderat Diuus Ambroſius lib. 1. de Virginibus in hæc verba: *Ipſe pacis Dominus poſtquam validioribus brachijs commiſſa ſibi vincta complexus, teſtatur dicens, vinea mea in conſpectu meo mille & ducenti, qui ſeruant fructus eius, ſuprà cap. 3. ait, ſeptuaginta potentes in circuitu propaginis eius*

Chryſol.

Cant. 3.

Ambr.

A *ſtrictis armati telis. Hic mille ducentos, creuit numerus vbi creuit & fructus, quia quo ſanctior, quiſque, eo munitior.* Ab orbe quidem condito, *Immiſit Dominus Angelum ſuum in circuitu timentium ſe.* Pſal. 33. ita vt ſingulis hominibus ſinguli Angeli aſſiſterent, vbi nota verbum illud, immiſit Dominus, ſignificat enim non integram expeditionem;

B nec integri exercitus cōflictus. Sed, vt ſolent duces ante prælium fixis caſtris adhuc, iam hos iam illos mittere, qui pugnas aliquas cum hoſte ineant, ſic Deus Dominuſq. exercituum, fixis in cælo cæleſtium virtutum caſtris, à mundi principio iam hunc iam illum Angelum immittebat, qui hominem proſpicerent. Verùm cū homo eò ſanctitatis de-

C uenit, vt hypoſtaticè vniretur perſonæ diuinæ, creuit cuſtodum numerus vbi creuit & fructus: iam non viritim Angeli mittuntur, ſed leuatis à cælo caſtris totus cęleſtium virtutum exercitus ſeſe terris profudit. Id meditatur Diuus Epiphanius orat. de laudibus Virg. Mar. ſic inquiens, *Deum habitantem in cælis concepit in terra, vt hac ratione exer-*

D *citus Angelorum traheret ad terram, & verſaretur cum hominibus.* Non Angelus vnus immittitur; ſed totus exercitus ſigna mouet, vt Deificorum hominum ſaluti tutandæ fortiter inſideant. Sic de ipſa puriſſima Virgine, cum apud templum Hieroſolymitanum aleretur, innumeriſq. Angelis ſtipata à Sacerdotibus crebrò videretur; aiebat Georgius

E Nicomedienſis orat. allata à Simeone Metaphr. *Oportebat non vnum Mariæ ſeruire Angelum; ſed decies mille millia eam ſtipare,* quandoquidem ingentes virtutum eius fructus omnes cuſtodiarum exercitus ſibi vendicabant. Sic ſponſæ introeunti ciuitatem, ecce qualiter non vnus

D. Epiph.

Georg.

aut alter accedat cuſtos, ſed plures accurrunt cuſtodum phalanges. Ait enim Cantic. 3. *Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem.* Non caſu, ſed maxima conquiſititia cura, ab vniuerſis ciuitatis cuſtodibus, eãdem inuenitur ab illis, quorum vel multitudinem ſpeculata, & metus ponere poſſet, & ſecurè quærendo Deo ſe dare.

CAPVT III.

De modo conuerſationis Chriſti, de eius doctrina, rebus geſtis, & miraculis in genere.

AD Deſerti ieiunijs Chriſtus Dominus, vt homines inſtrueret cum hominibus cœpit conuerſare. Decet dominum aliquando proprios inuiſere greges, ne totum illorum negotium videatur commiſiſſe famulis. Non inacceſſus ſolitudine, ſed comes, ſed facilis, ſed omnibus familiaris, nõ victu, veſtituq. rigidus; ſed communi ciuium habitu omnia omnibus factus eſt. Summi omnium Doctoris, ac magiſtri munus ſibi adpatum impleuit, quando doctrinam ſuam minimè ab alio acceptam & ſapientiſſimus prædicauit per tres annos è publico ſynagogę ſuggeſtu: & innocentiſſimus, & potentiſſimus eam quibuſcumq. voluit perſuaſit, intimiſq. præcordijs impreſſit. Diuinis in communi viuendi modo virtutibus coruſcauit: diſcipulorum collegium adlegit, verbo potens in peccatorum barathro demerſos homines ad meliorem frugem, & vita functos ad vitam reuocauit, innumeraq. alia miracula in cælo, & in terra, & in mari circa infirmos, & energumenos peragit, quibus peccati regnũ prorſus labefactat. Quæ autem à tanto Doctore in particulari beneficia mũdus acceperit in ſermonibus, in doctrinis, in miraculis, non hic tomus capit, qui Angelici Doctoris ſtylũ ſecutus de his modò in genere non nulla prælibauit, exactioremq. ſingulorum tractationem longiſſimis alijs commentarijs, qui poſt hæc ſucceſſiuè ſcribentur, miſſam facit.

§. I.

Chriſtus Dominus circa victum, veſtitumq. & modum cõuerſandi non auſterus, & rigidus, ſed vt ſummũ Magiſtrum, & Dominum decebat, comes apparuit, & facilis.

ET Dominum, & Magiſtrum decuit ea ſe exteriùs viuẽdi forma componere, & figurare, qua facilis, & acceſſibilis & ipſe, & eius diſciplina omnibus redderetur. Ille Deus, qui lucem habitat inacceſſibilem, vt primũ Iſraeliticæ gentis Rectorem, & pręceptorem agere deſtinat, quos vultus effingit? quos induit mores? Id D. P. Chryſol. ſer. 69. examinat fatus. *Ad Moyſem igneus Deus glomeratur in rubo; deinde confert facienda cum ſeruo; exercetur varijs in Aegypto virtutibus, & patefit ad nutum famuli. Ad Abraham velut hoſpes aduentat, inuitatus tota dignatione ſuccedit, oblata nõ reſpuit, appoſita velut eſuriens & laſſus aſſumit, & diuina collatione velut egens ſuſcipit, & accipit humana.* Nondum hominem agebat Deus, nondum ſites, & fames patitur humanas; ſed quia hominibus dare iura feſtinat, quia ſe Dominum, & præceptorem hominum vult declarare,

rare, & hominum menſis accumbit
hoſpes vrbanus, & inacceſſibilem
ſuæ deitatis ignem viridantibus ru-
bi folijs ſubcingit, vt ſic facilè a quo-
uis & vrbano, & ruſtico poſſit a-
diri. Sanè in orbis Imperatore hanc
extollit comitatem, & facilitatem
Pacat. Pacatus in Panegyrico de ſapiente
dicto Theodoſio. *Creber egreſſu ſpe-
ctantibus populis te fateris; nec vide-
ri modò pateris, ſed facilis adiri; è
proximo accipis vota tuorum. Et nec
magis communem diem, atque So-
lem, quam noſtrum Imperatorem.
videre licet. At quam alter illorum
Principum mos fuit, qui maieſtatem
regiam imminui, & vulgari putabant,
niſi eos intra repoſitum Palatinæ æ-
dis incluſos tanquam aliquod veſtale
ſecretum veneratio occulta conſuluiſ-
ſet, & niſi intra domeſticam vmbram
iacentes ſolitudo prouiſa, & ſilentia la-
tè conciliata vallaſſent.* Vituperan-
di hi ſolitarij, & muti Principes; ille
maximè laudandus, qui & videri,
& adiri patitur; qui è proximo ſuo-
rum accipit vota. Vt præclarè di-
cat D. Syneſius lib. de Reg. *Quid in-
dignius eo Imperatore, quem propter
ſolos pictores cognitum habet Imperij
propugnatores?* Nec magis commu-
nem diem te Solem, quàm ſummum
omnium Imperatorem Chriſtum
videre licuit. Quem non ſolitudo
tenuit: non conciliata eremi ſilen-
tia vallarunt: non horridæ pelles vt
fœderis arcam ab oculis mortalium
arcuerunt. Is illius habitus, ea fa-
cilitas, vt neminem aſperitate fuga-
ret, & omnes ſibi comitate, & ſuaui-
tate conciliaret. Sic Ethnicus ille
Seneca veræ Philoſophiæ, hoc eſt;
honeſtatis profeſſorem, & præcepto-
rem componebat lib. 1. epiſt. 5. *A-
ſperum, cultum & intonſum caput, &
negligentiorem barbam: & cubile hu-
mi poſitum deuita. Satis ipſum no-
men Philoſophiæ, etiam ſi modeſtè
A tractetur, inuidioſum eſt. Quid ſi
nos hominum conſuetudini cœperimus
excerpere; intus omnia diſſimilia ſint;
frons noſtra populo conueniat. Non
ſplendeat toga, nec ſordeat quidem.
Non habeamus argentum; ſed non
putemus frugalitatis indicium auro,
argentoque caruiſſe. Id agamus, vt
meliorem vitam ſequamur, quam vul-
gus, non vt contrariam: alioqui quos
B emendare volumus fugiamus, & à
nobis auertimus. Illud quoque effici-
mus, vt nihil imitari velint noſtri,
dum timent ne imitanda ſint omnia.
Temperetur vita inter bonos mores,
& publicos: ſuſpiciant omnes vitam
noſtram, ſed & agnoſcant.* Hacte-
nus Gentilis Philoſophus, cuius te-
ſtimonium libens recitaui, vt vel ini-
micis iudicantibus ſummæ perfe-
C ctionis Magiſtri habitum, & mo-
rum facilitatem optimam omnium
delineem. Enimverò adeo ſe omni-
bus accommodare ſtuduit maximus
ſæculorum Dominus, & Magiſter;
adeò in conuictu, in veſte vulgari
conſuetudini inſeruiuit, vt etiam
quando in ſplendorem omnibus
tranſmutatis, conſuetudini veſtium
lineamenta reliquit, latentem intus
D diuinitatis gloriã exteriùs in Thabor
profuderit. Sic Tertul. lib. de Reſurr. Tert.
Carn. *Dominus quoque in ſeceſſu mõ-
tis etiam veſtimenta luce mutauit; ſed
lineamenta Petro agnoſcibilia ſerua-
uerat.* Et quidem curauit, ne cum
in tantam elatus eſſet gloriam a po-
pulari conſuetudine habitus linea-
menta diſcederent, quin potiùs
quandoquidem Magiſter orbis tunc
E a patre declarabatur, frons habitus
populo cõueniret, temperareturque
vita inter diuinas virtutes, & publi-
cas, & ſuſpiceretur ab omnibus, ſed
& agnoſceretur. Hinc iam vita im-
mortali candidatus mortis experge-
factus ſopore Magdalenam adora-
turam prohibuit dicens Ioann. 20. *Ioan 20.*

Noli me tangere: nondum enim aſcendi ad Patrem meum, quaſi diceret, ait Bernard. in ſermon. 28. in Cant. (Bernar.) *Adhuc quidem tuis ſenſibus gero morem, formam ingerendo ſeruilem, quam de conſuetudine recognoſcas.* Adhuc enim Doctoris munus ſubibat per quadraginta dies apparens eis, & loquens de regno Dei, Act. 1. & ita etſi ab hominum cõſpectibus fugerat, nondum ſeruilem habitum exuerat, conſuetudini hominum ſeruiens, & conuictu, & facilitate virtutum, quibus ſuſpiceretur, & agnoſceretur à diſcipulis. De parẽte ſuo, & Epiſcopo ſic Diuus Nazianz. (Nazian.) loquitur oratione funebri. *Non enim illi in veſte, ſed in animi compoſitione humilitas ſita erat. Nec ceruicis depreſſio, aut vox ad exilitatem compoſita, aut faciei nutus, aut promiſſa barba, aut oblonga cæſaries, aut certus incedendi modus humilitatem mẽtiebantur. Et vita maximè ſublimis, & animo perquam humilis erat. Cuiuſque ad virtutem nemo aſpirare poterat: ad eiuſdem congreſſum quiuis facilem aditum habebat. Quique ab alijs, veſtitus ratione non differebat, à faſtu ſcilicet ac ſordibus aequè abhorrens, idem interno ſplendore multos antecellebat. Et cum ventris morbum, auiditatemque inexplebilem comprimeret, atque domaret; ita tamen in ea re ſe gerebat, vt hoc minimè agere videretur.* Similia tu de Chriſto Domino diuiniori quodam modo meditare. Qui vt agnoſceretur à ſuis, flammantem diuinitatis iubar humanitatis, facilitatiſq; vmbra temperauit. Quo Chryſoſt. in Pſal. 45. fatur, *Venit vt paſtor, qui quærebat ouem, quæ aberrauerat, & qui repugnantem feram venari volebat, ideo ſe ipſum adumbrabat.* Vide ſupra lib. 2. cap. 2.

§. II.

Magiſtri ſpirituales, vt faciliores & humaniores, ſic & cautiores ſe debent exhibere.

ITerum voco ad trutinam verba paulo ante exhibita, quibus ſummus ſæculorum Magiſter, & Dominus Magdalenæ obſequium officioſum retudit. (Ioan. 20.) *Noli*, ait, *me tangere.* Quid plura? *adhuc tuis ſenſibus gero morem formam ingerendo ſeruilem.* Ecce vobis, quia doctrinæ cauſa ſeſe Chriſtus facilẽ præbebat, quia morem gerebat ſenſibus popularibus, qui ſeruilem omnibus habitum præferebat, ideò cautior, ne familiaritas contemptum pareret, ne vel religionis ergo tangeretur fœminea manu. Tanto Magiſtro edoctus D. Petrus addiſcentium corona circumſeptus, nulli non familiaris, nulli non facilis, & humanus: hoc tamen vnum cauebat, ne menſis eorum recumberet? eius rei cauſam ipſe reddit apud Clem. Rom. lib. 2. recogn. in hęc verba. (Clemens Rom.) *Non pro ſuperbia, ò Clemens, conuiuium non ago cum his, qui nondum purificati ſunt; ſed vereor ne fortè mihi noceam, ipſis non proſim.* Hac Magiſtri omnes ſpirituales agantur cura: his pungantur ſtimulis, ne comitas, ne facilitas doctrinæ neceſſaria, candori vitæ paret inſidias. Hinc Petrus Damian. in Apolog. de contemptu ſæculi cap. 22. (Damia.) pulcrè monet ſpirituales viros qua cautela egrediendum illis eſt in exteriora proximorum exercitia. *Si occaſionis articulus accidat, vt egrediendi neceſſitas imminere videatur, non mox ad vagandum ſe leuior proruat, non ad ſæculi vanitatem affixus mundo animus concaleſcat; ſed moroſè, & grauiter intra ſe deliberet dicens, ſpoliaui me tunica mea quomodo induar illã? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Hanc à ſe adamatam nuditatem, & affe-

affectuum munditiem iuratam Deo præ oculis habeat quiſquis cupit cōdeſcēſus,& facilitatis præcauere pericula. Difficile ſanè eſt, quòd quis condeſcendat cum lapſis, & quod non deſcendat ad illorum ruinam. Vnus id periculi expendit graphicè Syneſ. Epiſc. Ptolomaidis epiſt.57. inquiens. *Non condemno Epiſcopos, qui in rerum negotijs verſantur; ſed magis miror eos,qui vtrumq; poſſunt: mea facultas non eſt duobus dominis ſeruire. Si verò ſunt aliqui, qui neque à condeſcenſu læduntur, poterunt ſanè & ſacerdotio fungi,& ciuitatum præfecti eſse. Radius enim Solis cum ſtercore verſabitur, purus manet: non inquinatur: ego verò cum idem hoc fecero, fontibus & mari opus habeo.* Expendo illud, ſi verò ſunt aliqui, qui nempe à cōdeſcenſu læduntur, quaſi innueret Magiſtrorum ſpiritualiū periculum in eo eſſe, quòd debeant hæc duo coniungere & condeſcenſum, & omnimodam munditiem. Quare dum condeſcendendum eſt, dum morē gerere popularibus ſenſibus quis debet, ſi maximè timeat, mille caueat vigilijs, & vbi munda figat veſtigia, ne dum facilitati, & conſuetudini inſeruit, ſibi noceat, alijs non proſit. Vnus omnium magiſter vt verus iuſtitiæ Sol lucidiſſimus ipſe, & candidiſſimus, cum peccatorum tamen fœcibus verſabatur, vt condeſcenſu illos ad ſe traheret. De quo D. Laur. Nouar. hom. de Pœnit. ait. *Manes cum publicanis, manducas cum peccatoribus, vt hac ſocietate quaſi arte eos conuertas ad ſalutem.*

Syneſ.

§. III.

Vnus Dominus voce, et exemplo ſuam doctrinam perfectiſſimè docuit, & ſic perſuaſit.

TVnc maximè perfecti Magiſtri munus adimplebis, ſi nō è ſuggestu: ſed in arena ſimul vocis tuba

A præceptum intones,& manibus pugnes, vt præcepta facias. Enimuerò apud Matth.23. aiebat Dominus, *ſuper cathedram Moyſis ſederūt Scribæ, & Phariſæi, omnia ergo quæcumque dixerint vobis ſeruate, & facite: ſecundum verò opera illorum nolite facere.* Ecce peſſimi præceptores ſuper cathedras ſedent, numquam in arena præliantur. Iuſtior illis Dauid,

Matth.23.

B quia ingreſſus arenam iam percuſſurus gigantem, tunc primum os aperit, vt magnalia Dei ſui proclamet dicens 1. Reg. cap.17. *dabo cadauera Philiſthiym hodiè volatilibus cæli, & beſtijs terræ, vt ſciat omnis terra, quia eſt Deus in Iſrael. Et nouerit vniuerſa Eccleſia hæc, quia non in gladio neque in haſta ſaluat Dominus. Ipſius eſt bellum, & tradet vos in manus meas.* O

1. Reg.17.

C egregium Eccleſiaſtē, & in ipſa arena concionatorem! O efficaciſſimū cōcionandi modum! Pulcrè ad hæc Theodoretus q.40. in 1. Reg. *Prophetat autem cùm eſset in acie,& prædicit vniuerſæ orbis terræ Dei cognitionem. Cognoſcet enim inquit omnis terra,quod eſt Deus in Iſrael. Et os quidem fundit oracula; manus autem ſe fortiter gerit,et lapide perimit alieni-*

Theod.

D *genam.* Nullus equidem ſuggeſtus ſplendidior, nulla cathedra clarior, neque ad docendum aptior, neque ad perſuadendum efficacior, quàm arena eſt, vbi & ore, & manu, & verbo, & opere præcepta ſuggerunt ſalutaria. Hinc 2. Reg.c.23. *Dauid dicitur ſedens in cathedra ſapientiſſimus.* Vbi Dauid in Cathedra? Vbi Dauid ſapientiſſimus? niſi quando

2. Reg.23.

E alioquin tacens in acie conſtitutus ore quidē oracula fundit, & manu fortiter ſe gerit. Ibi ſanè perfectiſſimi magiſtri impleuit munus, ibi Doctoris apice inauguratus nomen æternat. Ibi a ſe naſcituri Doctoris maximi, & omnium mundiatium Domini feliciſſimum omen protendit.

Eccleſ. 1. dit. Nec otioſè *Eccleſiaſtes filius Dauid Regis* præfigitur, imò hoc innuitur, quòd Dauidis æmuli ſint omnes, qui volunt concionari; & quod vnicus verus, & perfectiſſimus Eccleſiaſtes & concionator Chriſtus Dominus adeò in hac re patriſſat, vt nullo magis oſtendat ſe eſſe illam Dominicam Deificamque prolem Dauidi promiſſam, quam dum operis exemplo ſuam doctrinā perſuadet. Athan. *Enimuerò*, ait Diuus Athan. de interp. Pſal. ad Marcellinum. *Ethnici legum conditores virtutem ſuam vſq; ad verba duntaxat prorogarunt, & tantummodo eatenus placent; Dominus autem vt re vera omnium Dominus, curatorque operum ſuorum non ſolum leges verbis ſuis inſtruxit: ſed & ſe ipſum in exemplar propoſuit, vt ſciret qui vellet ſeſe habere eius, quod in legibus iuberetur, exequendi poteſtatem.* Expende illud, vt re vera omnium Dominus, quaſi in nullo magis regium eius decus appareat, in nullo magis ſupremū ſuum omnium rerum dominium incredibilemque potentiam oſtendat; in nullo magis ſe eſſe curatorem illum, & Saluatorem expectatum, & promiſſum Dauid, & Patribus aſſerat, quā dum quod lege cauet, ipſo cōfirmat opere, & exemplo. Rup. Hinc Rup. lib. 2. de Victoria Verbi Dei c. 13. conficit neceſsitatem filij Dei aduentus, vt ſummam creaturaū acciperet poteſtatem, qui ſolus verbo, & exemplo potis eſt ſuam diſciplinam tradere. *Neceſſarium fuit, vt neque Angelus, neque homo quiſquam principatus totius creaturæ adipiſceretur; ſed ſolus Deus ipſe, qui veraciter poſſet dicere, Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Planè & cum Angelum ſummum in cælo, et cum Protoplaſtum collocaret in paradiſo, illum ſuper cæteros Angelos, iſtum vt humani generis eſſet vnus propagator: ſciebat*

A *apud ſe neutrum poſſe in talis diſciplinæ magiſterio cæteris præſidere: vt diceret, diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Id extra creaturarum erat conditionem, nec poterat expectari à creatura; neque Angelica, neque humana, ideo vterque & homo, & Angelus à ſolio, & magiſterio fuit expulſus. Quem Dei verbum ſubiuit, vt qui ſolus potens erat di- B cere, diſcite à me: quandoquidem & verba, & opera hominibus erant conducibilia. Huc ſpectauit Ieſus Sirac apud Niſſænum in exhort. ad Eccleſiaſtem, cùm ait. *Omnes ſermones ſunt laborioſi, & non poterit vir loqui.* Quaſi ſermo excederet poteſtatem, & laborem hominis cuiuſcumque: quod meritò adſtupet Niſſenus, Niſſ. vt qui putarat, nullam rem C homini magis eſſe in promptu, quā verba facere. Quid facilius homo peragat, quàm loqui? quod illi mēbrum aptius quàm lingua? Cur ergo ſermones laborem, & poteſtatem hominis excedunt? *Sermones ergo ſunt qui verè ſunt ſermones, qui fiunt ad animarum vtilitatem, & hominibus ſunt conducibiles: hi pleni ſunt ſudoribus, & multos labores inducunt,* D *vt ſint ſermones. Vtpote quod oporteat non verbis intelligi ſermonem; ſed virtute, quæ in operibus poſita eſt.* Sermones, qui non à lingua ſolum, ſed & à manibus ſunt, laborem, & poteſtatem hominis ſuperant.

§. IV.

Miracula Chriſti Domini doctrinam E *confirmantia à Magorum prodigijs diſtant vtilitate, & beneficentia, & antiquitate.*

DOctrinam ſuam, & diuinitatē ſuam Chriſtus Dominus verborum efficacia, & ſanctiſsimæ vitæ exemplis, & miraculis innumeris confir-

cõfirmat. Sed quæ miracula Chriſti? Et Magi, & præſtigiatores mira etiã prodigia efficiunt: & Simon ille Magus ea faciebat, quæ prorſus excedebant humanas vires. An ideo fide dignus? An ideo Simonis doctrina ebibenda? Accipite Nicetam apud Clem. Rom. in Recogn. lib. 3. ſic ad Petrum loquentem. *Et nunc ergo quid peccant ij, qui Simoni credunt, cum videant eum tanta facere mirabilia? aut non eſt mirabile per aerem volare? igni admixtum vnum corpus effici? facere ſtatuas ingredi? canes æreos latrare? & alia his ſimilia, quæ vtique diſcretionem neſcientibus ſatis mira ſunt: ſed & de lapidibus viſus eſt panes facere. Quod ſi peccat qui ſigna facientibus credit, quomodo non peccaſſe videbitur & is, qui Domino noſtro pro ſignis, & virtutibus credit?* Ad hæc diuiniſſimus Petrus breuiſſimis verbis lõgiſſima interualla inter Simonis, & Chriſti miracula inſinuat. *Ille,* ait, *qui à malo eſt, ſigna quæ facit, nulli proſunt: illa verò, quæ facit bonus, hominibus proſunt.* Sanè malignus ſpiritus boni inſcius vaniſſima ſemper efficit ludibria; nihil hominibus cõmodum, & ſalutare molitur; ſed ea quæ velut in theatris vulgus ſtupeat, & rideat. Quid volatus per aera, ſtatuarũ greſſus, latratus ærei canis, ignita ſpectra, niſi temporis afferunt iacturam cum ingenti admiratione vulgi? Verum bonus Chriſti Dñi ſpiritus totus vtilis, totus hominibus ſalutaris, & proficuus, cuius ſigna ſuper his, qui infirmantur apparent, non ſtatuas ambulare facit: ſed claudos homines, non ſpectra ignea molitur: ſed & cæcos illuminat; & ſepultos mortis caligine reuocat ad lucem. Vt meritò dicat Fulg. ad Traſimuncũ Regem lib. 3. c. 15. *Vnus atq; idem Chriſtus infirmitatis humanæ paſſionem pertulit, & miracula beneficiorum omnipotentia diuinæ virtutis perficit.* Expendit illud, *miracula beneficiorum*, quippe nullũ à Chriſto Domino miraculum, quod nõ fuerit maximum in homines beneficium. Vnde ſapienter concludit Arnobius lib. 1. aduerſus Gent. quod Chriſtus Dominus *pro multis, ac tam liberalibus donis, quæ ab eo profecta in nos ſunt, Deus dici, appellarique deberet.* Etenim ſolenniſſimum erat apud gentes benemeritos de Republica homines Deorum inſtar coli, vt meminit Aug. cap. 7. Matern. lib. ad Conſtantem, & pro omnibus Cicero de natura Deorũ ſic fatur. *Multa aliæ naturæ Deorum ex magnis beneficijs eorum non ſine cauſa à Græcis ſapientibus, & maioribus noſtris conſtitutæ, & nominatæ ſunt.* Et poſt pauca. *Vtilitatum magnitudine cõſtituti ſunt ij Dij, qui vtilitates quaſq. gignebant.* Hæc Cicero. quibus cõſtat quã ſapienter conuincat Arnobius gentes de diuinitate Chriſti, cuius opera, & miracula ſummas pepererant vtilitates hominibus, cuius nulla operatio inutilis, inſalubris: huius rei conſcientia carnifices ipſi vix Dñm crucifixerunt, & anxij de eius veſtibus ſortem mittunt. Quid tot carnificibus paucæ, & pauperes veſtes, eæque diuiſæ? Pulcrè Procopius in Gen. c. 28. *Inter ſe,* ait, *contendebant milites ſinguli cupientes, ea diuiſa, habere partem quaſi vtilis foret non ad induendum; ſed quia vis quædam medicata in ea eſſet.* Sanè ſibi perſuadebant nihil eſſe poſſe à Chriſto Ieſu, quod medelã egẽtibus non afferret. Et hinc D. Epiph. li. 2. aduerſ. hæreſ. argumentatur, Dñm minimè poſſe dici creaturam. *Quid igitur creatura profuerit, aut qualem vtilitatem efferet ad noſtram ſalutem? Quid prodeſt nobis dicere ipſam creaturam?* Itaque hæc erit amuſſis omnium, quæ ſunt à Chriſto, ſint ſalubria, ſi vtilia hominibus, opera Chriſti ſunt, & Chri-

Marginalia: Cle. Ro. — Fulg. — Arnob. — Cicer. — Procop. — Epiph.

Chriſto digna; alioquin omninò ex- A pungenda ab illo. Ea enim æterna fuit cura verbo diuino, vt hominibus proſpiceret, vnde fideles vocat ad regnum, *præparatũ ab origine mundi*. Quod notans Diu. Irenæus lib. 4. inquit. *Cum ſit vnus & idẽ Deus Pater, & Verbũ eius ſemper aſſiſtens humano generi, varijs quidem diſpoſitionibus, & multa operans, & ſaluans ab initio eos, qui ſaluantur.* Hæc ille, qui- B bus præter beneficentiam verbi in homines, illud etiam additur ſingulare: nimirum quod non ſit nuperus noſter ſaluator, ſed antiquitus ante omnem creaturam ſtuduerit hominibus ſaluandis. Vnde grauiſſimè Tertull. libr. 3. in Marc. Chriſti Domini ſigna ab antiquitate confirmat dicens, *Ieſus edicens multos vẽturos, & ſigna facturos, & virtutes magnas* C *edituros, auerſionem etiam electorum, nec ideo tamen admittendos; temerariam ſignorum, & virtutum fidem oſtendit, vt etiã apud Pſeudo Chriſtianos facillimarum. Aut quale eſt ſi inde ſe voluit probare, & intelligi, & recipi; ex virtutibus dico; vnde cæteris noluit a que? Sed quia prior eis venit, & prior virtutũ documenta ſignauit, idcirco quaſi locum in balneis ita fidem* D *occupauit, poſteris quibuſq. præripuit.*

§. V.

Chriſti Domini miracula vt omnibus vtiliſſima, ſic diuinæ Chriſti ſtirpis manifeſtatiua.

VAlidiſſima ratione Chriſtus Dominus ſeſe Iudæis filiũ Dei E
Ioan. 10. manifeſtat Ioan. 10. cap. fatẽs. *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi: ſi autẽ facio, & mihi non vultis credere, operibus credite, vt cognoſcatis, & credatis, quia in me eſt Pater, et ego in Patre.* Et cur Iudæi non agnituri erãt filium Dei Patris ſui opera facientem? An, quia inter homines ipſe verſabatur? An, quia mirabili diſpenſatione egẽtibus, & afflictis aderat? Ecce vobis Ethnicus Imperator Babylonicis flammis tribus adſtantem pueris filium Dei recognoſcit: ait enim Dan. 3. *Nõne tres viros* Dan. 3. *miſimus in medium ignis compeditos? Ecce ego video quatuor viros ſolutos, et ambulãtes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei.* Ex quibus vehemẽter obiurgat Iudæos S. Hippolytus Mar- Hip. tyr in hæc verba. *Quod Iudæi filium Dei hominem factum non erant agnituri, nec recepturi, præmõſtrat ſcriptura gentes eum eſſe accepturas, quem iam Rex Babylonis in fornace videns agnouit, & filium Dei confeſſus eſt.*

Sed adhuc expendenda ſunt illa, ſpecies quarti ſimilis filio Dei: non enim dicit; quod ſit filius Dei; ſed ſolum quod filio Dei ſit perquam ſimilis. De quo elegans exurgit quæſtio pulcrè exagitata a Rupert. lib. 6. Rup. de Victoria Verbi Dei ca. 21. ſub his verbis. *Quis dignè ſufficit admirari vbi nam viderit Rex ille filium Dei, vt in medio ignis ſimilitudinem eius agnoſceret, dixit enim, ſpecies quarti ſimilis filio Dei?* Sanè vt ſimilitudinem vnius ad aliud cognoſcas, neceſſum tibi eſt & illud aliud cognoſcere: quare examinandum eſt vbi viderit, & nouerit filium Dei Nabuchodonoſor; quem ſic etiam vrget Hippolytus. *Dic mihi Nabuchodonoſor vbi vidiſti filium Dei?* Dicis, hunc tribus pueris adſtantem eſſe ſimilem filio Dei, an quia filium Dei aliquando videras, & noueras? Vbi ergo videras? vbi noueras?

Quibus vt ſatisfaciam non probo, quod in præſenti reſpondet Rupertus, nimirũ id dictum fuiſſe a Rege neſciente, & ignorante quid diceret. Melius & ad rem noſtram aptius reſpõderim ego allata eiuſdẽ Ruperti

altera

altera huic ſimillima quæſtione. Ea eſt in Tobiam c.21. Etenim Tobiã iuniorem apud Rages ciuitatẽ manentem, cum inſcius hoſpitio ſuſciperet Raguel eius propinquus, adoleſcẽti cõſpectu delectatus ait vxori ſuæ, *quã ſimilis eſt iuuenis iſte cõ-* Tob.7. *ſobrino meo*. Nec ipſe conſobrinum ſuũ aliquãdo viderat nec nouerat? Vnde ergo ſcit illius ſimilitudinem cum conſobrino, ſi nunquam hunc Ruper. viderat? Sapiẽter reſpondit Rupert. *Viderat ille patrem, & in filio ſimilẽ aduertebat ſpeciem*. Rectè quidẽ ex patre ſibi ſatis noto, filij ſimilitudinem animo delineabat.

Ex his iam licet ad primam quæſtionem gradum facere, ea erat, vbinam viderat Rex ille filium Dei, vt in medio ignis ſimilitudinem eius agnoſceret, dicens, ſpecies quarti ſimilis filio Dei? Equidem non viderat filiũ; ſed multa de patre audierat, & alta mẽte retinebat, & in filio ſimilem aduertebat ſpeciẽ. Danielis colloquijs Rex iſte gaudebat, quẽ intra Palatium omni diſciplina imbutum conſeruabat, a quo ſæpiſſimè magnalia Dei ſui libẽs audiebat, & inter alia celebrem illam viſionem, qua Moyſi primo apparuit Deus medijs ardẽtiſſimis flammis, medijs quibus viridantem rubum, & prorſus indemnem referebat, vt ſe afflictorum, & humilium protectorẽ, & ſeruatorẽ aſſereret. Hęc de Hebræorum Deo prænoſcens Rex Babylonius adoleſcẽtem tribus pueris media in fornace adſtantẽ optimè, & verè iudicat perquam ſimilẽ filio illius Dei qui flammanti rubo aſtat, ne comburatur; in filio ſimilem aduertens ſpeciem Patris. Quis ergo adeò mentis inops, adeò cæcus non cognoſceret filium Dei facientem opera Patris? Dei optimi, & maximi opus fuit afflictis Hebræis adſtare, ne abſumerentur flammis captiui-

A tatis, ab illis in Eremo morbos omnes depellere, fames, ſiteſque eliminare. Dei opus erat vitam mortalibus indere, quas condiderat creaturas maculis mundare, reſarcire confracta. Ecce tibi Chriſtus Dominus adeo in his patriſſans, vt nullũ aliud negotium agat, quam hominibus benefacere, afflictis accurrere, infirmis impertiri ſanitatẽ, cæcis lumi- B na, & mortuis vitam ſubminiſtrare. Quid plura? Nullum euidentius teſtimoniũ poſſet ſapientia incarnata præbere ſuæ a beneficentiſſimo Deo originis, quam hæc vtilitatũ & beneficiorũ plena miracula. Vnde petentibus Iudæis, ſi filius Dei eſt deſcendat de cruce, & credimus ei, meritò abnuit, vt quibus euidentiora iam ſigna demõſtrarat. Ibi Atha- Athan. C naſ. hom. de Paſſ. *Dominus nõ ſeipſũ ſaluauit, ſi quidẽ nulla ſalute indigebat, cum eſſet ſaluator, ſed ex ſuis in alios beneficijs uoluit ſaluator declarari*. Hęc ſane erãt euidentiſſima ſigna Saluatoris Dei, vt totus incumberet hominum ſanitati, vt omnibus proficuus, & beneficus eſſet, vtpote Dei beneficentiſſimi ſimillima imago.

Hæc modò in genere dicta ſuffi- D ciãt de miraculis, de doctrina, & de modo inter homines conuerſandi, quem Chriſtus Dominus habuit, quo volente, de ſingulis in particulari dabimus integra commentaria.

CAPVT IV.

De Chriſti Domini Transfiguratione.

E DIſcipulos de memoria Dominicæ paſſionis mœrentes conſolaturus Dominus, Petrum, Iacobũ maiorem, & Ioannem præ cæteris in magi-

magiſtrum feruentiores ſeligit, & A ſtipatus illi altiſſimi Thaboris iuga ſuperauit. Ibi oratione facta, cuius prætextu aſcenderant, ne cæteri tenerentur inuidia, noua, & mirabili luce totus Chriſtus radiauit. Illi enim in facie, & veſtibus inerat cæleſtis ſplendor, & vitæ æternæ cādor. Rediuiuus Moyſes verus, & integer homo cōſtans animo, & carne, ſimul & Elias Chriſti Domini laterones apparent, ſermones miſcēt de mirabili ſalutis humanæ per paſſionem arcano. Diſcipuli adſtupent tātum gloriæ ſpectaculū, qua ſuperatus Petrus inſcius myſterij præ mōtis illius habitatione quicquid aliud eſt, miſſum facit. Interea nube ſuffunduntur radiante, a qua paterna vox Chriſtum Dn̄m, & filium Altiſſimi declarauit, & orbi Magiſtrum deſignat, dum illum præ Moyſe, & Prophetis audiri mauult. Qua voce conſternati diſcipuli humi iacebāt, a Chriſto Domino eriguntur, confirmatur, ſimulque illis ſilentium de tanta viſione indicitur, donec poſt reſurrectionem Dominicam omnia eius myſteria liceat vulgari.

Text. Ex Matth. 17. Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrē eius, & ducit illos in mōtem excelsū ſeorsū.

§. I.

D. Petri expenduntur magnalia.

DE Diſcipulorū corona tres ſibi ſeligit Dominus magis familiares, de quibus etſi aliquoties ſit ſermo præcipuè libr. 4. & 5. tamen honeſtum duxi, vt qui inter omnes præcipuos a Domino conſecuti ſunt honores, ſic a noſtris præcipuè celebrentur laudibus. In primis celebrādus adeſt maximus Eccleſiæ Chriſtianæ apex D. Petrus, ſic dictus non a communi petra, ſed a petra illa, quę Chriſtus eſt, vt nihil eſſet in Petro, quod Chriſtum non halaret. Sic Tertul. li. 4. aduerſus Marcion. Mutat & Petro nomen de Simone: ſed cur & Petrum? ſi ob vigorem fidei B multæ materiæ, ſolidæque nomē de ſuo accommodarent. An quia & petra & lapis Chriſtus? Siquidem eū poſitum in lapidem offendiculi, & in petram ſcandali. *Itaque affectauit chariſſimo diſcipulorū de figuris ſuis peculiariter nomē communicare; puto proprius, quàm de non ſuis.* Nihil tātum Principem decebat, quod non eſſet deſumptū de ſummi Imperato- C ris Chriſti magnalijs. Merito Theologus Naz. in c. 19. Matth. in immenſum gloriatur de nomine Chriſtiano aiens, cur Chriſtiani nomen venerabile eſt? Nōne, quia Chriſtus Deus? At qui Paulū honore proſequor, nec tamen Paulianus noīatus ſum; *non fero me ab hominibus nomē ducere, qui à Deo ſum creatus.* Sic Petro non tulit Deus a creaturis Chri- D ſto vacuatis nomen tribuere, vt qui totus Chriſti diuinitatem halabat. Illud dignum erat, vt Chriſti Vicarius acciperet nomen, quod Chriſtum ſonaret, quo Chriſti, & Petri germaniſſimè publicaret ſocietatē.

Tert.

Naz.

Diui Petri excellentia, quod à Deo ipſo commendetur.

QVis plus de Chriſti præcellentijs accepit, quam Petrus? Ecce E in Chriſto Domino ſolemniſſimum fuit, quod vna diuinæ perſonæ voce poſſet eius magnitudo euulgari iuxta illud Matt. 11. *Nemo nouit filium niſi pater, nec patrē quis nouit, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Excedūt magnalia Chriſti voces creatas, a ſolo Patre Deo dignè publicantur,

Matt. 11.

cantur, ſic Petri perfectio maior eſt omni laude, nec pro dignitate exprimitur alio, quam Dei ore. Quando enim Petrus Matth. 26. diuini Verbi a Patre originem fuit atteſtatus, ſic illi Dominus reſpondit. *Beatus es Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi; ſed pater meus qui in cælis eſt. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Pro quorum explicatione expendo vim illius cõiunctionis, nimirum. *Et ego dico tibi, &c.* quæ ſimilitudinẽ germaniſſimam exprimit in prædicando Petro, & in prædicando Chriſto a patre orto, quaſi dicat, non caro & ſanguis; ſed pater reuelauit tibi, ô Petre, meam originem, ſic nõ caro, & ſanguis; ſed ego vnicus patris filius exprimo & declaro tuas præcellentias. Id quod grauiter innuit Diuus Leo ſerm. 3. fatus. *Et ego*, inquit Ieſus, *dico tibi, hoc eſt, ſicut pater meus tibi manifeſtauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam; quia tu es Petrus, &c.* Vnus pater diuinus poſſet filij diuinitatem notam facere, vnus filius diuinus poſſet Petri excellentiã euulgare, vt in hoc Petrus Chriſtũ ſapiat, quòd diuino egeat prædicatore, vt propria dignè publicentur magnalia.

Matth. 26.

Leo.

Petri vmbra ſalubris quid?

RVrſus Chriſto Dño hoc fuit proprium diuiniſſimũ facinus, quòd vel eius figuræ & vmbræ ſalutem pijs afferant, & incolumitatem. Malus ille genius, qui intempeſta nocte Ægyptiorũ primogenia deuaſtabat, vt Iſraelitarum valuas agniculi ſanguine vidit rubricatas, Iſraelitis incolumitatem cõſeruabat. Quæ rei cauſa? Tãtane vis ſanguinis agniculi? quæ arceat mortem, & ſalutem afferat? Nõ equidẽ, quia agni ſanguis, ſed quia vmbra Chriſtiferi ſanguinis eam habebat efficacitatem, vt bene notat Chryſ. aiens. *Ea nocte vmbrã ſanguinis mors horruit.* O verè Chriſti Domini ſingularem potentiam! cuius non ſolùm præſentia realis, non ſolùm vox ſalutaris ſit; ſed etiam vmbræ, ſed etiam figuræ placida ſanitate manent. Præclarè D. Leo ſer. 3. de Natiu. priſtinos patres a Chriſto Domino per vmbras, & figuras legis ſanatos admirans fatur. *Hoc magnæ pietatis Sacramentũ, quo totus iam mundus impletus eſt, tam potẽs etiam in ſuis ſignificationibus fuit, vt non minus adepti ſint, qui in illum credidere promiſſum, quam qui ſuſcepere donatum.* Itaque adeò potens fuit Chriſtiferæ pietatis Sacramentum, vt ab illo non minus acciperent, qui eius vmbras, & figuras obſeruarunt, quam qui potiti ſunt & realem ipſius præſentiam, & contactum. Quis huius pientiſſimæ potentiæ æmulus niſi ſolus Petrus? Eius beneficẽtiæ vis, & poteſtas tanta fuit, vt non minus ab illo reciperẽt qui vel eius vmbra gaudebãt, quàm qui illius obtinebant cõtactã. Sic de illo Act. 5. *Ita vt in plateas eijcerent infirmos, & ponerẽt in lectulis ac grabatis, vt veniẽte Petro, ſaltẽ umbra illius obũbraret quemquam illorũ, & liberarentur omnes ab infirmitatibus ſuis.* Verè maximũ, & potentiſſimũ pietatis ſacramentũ, & Chriſtianæ omnipotentiæ ſpeculũ ſingulare.

Exod. 1.

Chryſo.

Act. 5.

Petrus in morte vmbra Chriſti Domini fuit.

TAndem primùm Chriſto Domino crux glorioſa extitit, cuius gloriæ Petrum imagine dicã an vmbram? Sanè filius imago & ſplẽdor eſt gloriæ Patris; at Petrus vmbra gloriæ per crucem. Liber Exodi cap. 31. meminit magni illius Architecti Beſeleel, vbi Gloſſa fatur. *Beſelcel,*

Exod. 31.

Beſeleel, qui interpretatur in vmbra Dei, ſignificat Petrũ. O quã bene Petrus Dei vmbra eſt! vmbra, inquam, Deifici crucifixi. Accipite D. Ambr. in Pſal. 118. Octonar. 21. dicentem. *Non fuit opprobrio Petro crux Chriſti, quia tantum eius gloriæ dedit, vt inuerſis Chriſtum honoraret ueſtigijs, metuẽs, ne ſi ea ſpecie crucifixus eſſet, qua Dominus, affectaſſe Domini gloriam videretur.* Vbi illud maximè pondero, quòd crux Chriſti tantum gloriȩ dederit Petro, vt inuerſis Chriſtum honoraret veſtigijs. Quæ hæc in Petro gloria? & cur hęc gloria refertur accepta cruci Saluatoris? Vtrumque ſciet, qui calluerit id, quod dicebamus, nimirum Petrum vmbram eſſe crucifixi glorioſiſſimi. Enimverò, quando aliquis in ſublimi vertice conſiſtit, vmbra, quæ ab eius corpore fit, cadens per decliue, inuerſam prorſus repræſentat figurã, inuerſiſque veſtigijs exprimit corpus illud, cuius eſt vmbra. Itaque crux vt Petrum accepit, tantam illi gloriam dedit, vt eſſet vmbra expreſſiſſima Chriſti Domini, quem in vertice Caluarij crucifixum, neceſſum erat, vt vmbra exprimeret, inuerſis omninò veſtigijs.

Ambr.

§. II.

D. Iacobi excellentiæ perſtringuntur.

QVid non Martium in Iacobo? Eius nomenclatura ſupplãtatorẽ ſonat, quòd ſi eiuſdem nominis Hebraicæ literæ ſtudioſè tranſponantur, vt Georg. Venet. in Armon. tranſpoſuit, per modum anagrãmatis ex Iacob legitur *galeatus*, vt ſic in tãto viro nihil inuenias quod arma, & bellum non ſpiret. Eius viuentis expeditio in Hiſpaniam breui tempore finita fuit, nec multum dãnoſa idololatriæ, a cuius præſtigijs per-

A paucos homines in lucem Euãgelij pertraxit; ſed vbi functus vita fuit, gladiumq. Herodis paſſus, piſcatorem exutus Imperatorem agit, remeanſq. iam mortuus in Hiſpaniã, ibi ſepelit piſcatoris cadauer, & a militari ſolo confotus, miles inter milites ſæpè apparet, & quos voce doctrinæ nõ potuit, vi & armis Chriſti hoſtes profligauit. Hinc ſibi cantatiſſimum B apud orbem terrarũ fecit nomen; niſi enim fallor vix alius in cunctis nationibus Chriſtianorum celebrior ſanctus, quàm hic eſt diuinos patronus Hiſpaniarum. Miraberis in Eccleſia Chriſti, vbi tormẽta, vbi paſſio decorat, & illuſtrat sãctos, vbi longi, catenatique labores coronas pariunt, Iacobum gladio & armis pręcellere, Martijſque tumultibus C in immenſum decorari. Quæ rei cauſa? ſanè quæſtionem hoc fecit Ruperto penè in ſimili cauſa, quandoquidem quęrebatur ex illo, cur in Eccleſia Chriſtiana Machabæi celebrabantur, quorũ gloria tota a prælijs, & bellicis tumultibus clareſcebat. Ad hæc ille lib. 10. de Vict. verbi Dei c. 25. reſpondet. *Fuerunt iſti Machabæi, qualium prælijs, & victoris nõ* D *quærebatur, vt ulla fieret preſſura mũdi; ſed vt defenderetur gẽs, vnde eſſet ventura ſalus mundi.* Equidẽ prælijs ſuis defendebant Iſraelẽ, a quo omnium populorum oriunda erat ſalus, ideo ex militari gloria eam nanciſcuntur nominis claritatem, quam mille tormentis ſuperatis, mille laboribus exantlatis habent ſanctiſſimi, & illuſtriſſimi Chriſti martyres. E Sic Iacobus prę lijs, & armis clariſſimus factus, quia ideo militarem aſſumpſit baltheũ, vt defenderet gentem Hiſpanam, vnde noui orbis parẽda erat ſalus. Hiſpanis datum erat, vt totã Americam fidei luce illuſtrarẽt, ab Hiſpanis pendebat, quod maioris mundi idololatria extermi-

Rup.

nare.

naretur, & ibi Chriſtiana religio radices ageret. Vbi autē Iacobus miles factus nititur Hiſpaniam ab hoſtibus liberare, quid mirum, ſi inter celſiſſimos Chriſti martyres ipſe celebrior, & illuſtrior appareat? Hanc Martialem D. Iacobi gloriā meditabatur Dominus Cant. 8. cùm de ſponſa ſua Eccleſia aſſerit, *ſi murus eſt, ædificemus ſuper eū propugnacula argentea*. Nōne ſufficeret in Chriſti Eccleſia murus, hoc eſt, ſancti qui fortiter, & inexpugnabiliter hoſtiū tela exciperent? Quid eſt cur ſuper murum eminere oporteat propugnaculum argenteum? Nonne propugnaculum muro eminet, vt telū iaculetur; vt miſſilibus hoſtē offendat? Planè vt argenteum propugnaculum ſuper murū, ſic ſanctus ille, qui non ſolum paſſione, ſed & bellis & victorijs, ferro & armis hoſtem deuaſtat. Huc reſpiciebat Diu. Gregor. PP. fatus. *Super hunc murū propugnacula ædificantur, quia vt nō tantū ſe defendat; ſed vt impugnātes proſternat, miracula ei facere cōceditur*. Alij medijs poſiti tormētis, & expoſiti telis miracula patrabant, quibus irritas oſtendebāt tortorum machinas, ſeque ab illorū crudelitate defenſabāt, veri ex hac parte muri inexpugnabiles. Verū Iacobus ſuper hos totus argenteus fulgurat, vt ſublime, & cōſpicuum propugnaculū miraculosè inter phalanges apparet, & impugnantes miſerè proſternit, ac deuaſtat. Quo nationum oculos ad ſe conuertit, & ad ſe adorandum vniuerſorū animos trahit. Sic propugnaculum argenteum ſuper murum eminet, ſic Iacobus ſuper inuictiſſimos martyres prælijs, & victorijs hoſtes Chriſti deuaſtās claret; propugnaculum, inquam, a quo in dies proſternuntur hoſtiles phalanges, & quo effuſi totius orbis populi ſeſe recipiunt, vt ſub eius auxilio propugnari valeant. Celebris fuit Plutarcho dux Timotheus, cuius facinora vt notarēt alij, pingebāt hominem dormientem, & ab eius manu dependens rete, in quod properabant ingredi oppida, prouinciæ, regna: hac ipſe vigilans delectatus pictura ait. *Si tanta vel dormiens cōficio, quid excitatum me facturum putatis?* Hinc, beatiſsime Hiſpaniarum patrone, ſæpiſsimè tuas glorias ſum meditatus, te enim dormiētem Hiſpania tenet, ſinuque ſuo cubantem placidè cuſtodit: ſed neſcio quæ retia ex tanti dulcis manu pendent, in quæ effuſæ nationes ſingulis diebus video properare. Si tāta vel dormiēs conficis, quid mirum quòd vigilans aperto Marte confertiſsimos hoſtiū exercitus deuaſtes? Miraris ad Iacobum mūdi nationes properare? Igitur accipe quod in eadem re mireris magis, nimirum: quòd prima omnium, quæ ad Iacobum peregrinationem inſtituit, fuit creaturarum omnium Regina, Dei mater Maria. Hæc cum cæteris Apoſtolis agens Hieroſolymis Dei potētia Iacobum in Hiſpania degētem apud Syracuſam viſitauit, vt colūna templi maximi Syracuſani teſtatur. Ad Salomonem Regina Sabba quōdam feſtinauit 3. Reg. c. 10. cuius mentem inſinuans D. Iſid. in allegorijs ad 3. Reg. fatur. Venit Regina Sabba *ſui populi oblita, in aperto peregrina; ſed in occulto ſanctorū fieri ciuis exoptabat*. Quid plura? Regia Angelorum, Deiq. mater dū rebellem Iudæorū populū obliuioni tradere decernit, inque Hiſpaniarū populo honorificato radicare, æternumque firmare domiciliū, venit Hiſpaniam inuiſura Iacobum, in occulto quidē meditans Hiſpanorum fieri conciuem, *at aperto peregrina apparet*, vt doceat ſubditum orbem ad tantum Hiſpaniarum propugnatorē peregrinari.

Cant. 8. Greg. Plutar. 3. Reg. 10.

Iaco-

Iacobus doctrina, & prælijs clarus. A

NEcnon in Iacobo accidit mirãdum, quod vt prælijs vacet, nõ obliuiſcitur Apoſtolici magiſterij, imò vtrumque munus & ducis, & magiſtri perfectiſſimè adimpleuit. Cuius rei gratia mihi in mẽtem veniunt laudes Anonymi ducis 2. Reg. cap. 23. in hæc verba. *Sedens in cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres,* B *ipſe eſt tanquam tenerrimus ligni vermiculus, qui octingẽtos interfecit vno impetu.* Aſſentior in primis Iſidoro Clario, Vatablo, & Gloſſ. interl. qui minimè putant hęc ad Dauidem referri, ſed ad ducem alium, cuius nomen ibi non exprimitur. Sed duci lancea, telum, clypeus detur; cur cathedra paratur? Dicatur fortis, magnanimus, inuincibilis, cur ſapien- C tiſſimus dicendus? Meritò huius ducis ibi nomen ſiletur, quia in Dauidicis ternarijs non inueniebatur qui ſic Martis, & Apollinis claritatem coniungeret. At in ſacro illo ternario a Chriſto Domino ſibi ſelecto inuenitur vnus Iacobus, qui ex cathedra, & exercitu nomẽ ſibi ſempiternum acquirat. Itaque Hiſpaniarum dux ſedens in cathedra ſapientiſſi- D mus & Imperatorem egit, & magiſtrum. Quam agat Imperatorẽ nouerit ille, qui tot hoſtiles exercitus ab Hiſpania eliminatos videat. Sed age vis nobilem Imperatorem videre magiſtrum? cupis Iacobum non in acie, ſed in cathedra cernere? Ecce tibi cum primum Spiritus ſancti linguis imbutus fuit: ſic explicandis ſcripturis, & tradendo Euange- E lio incumbit, vt vnus Iudæorum rabiem in ſe cõuerterit, & primus pro tradita veritate vitam amiſerit. De magno illo Eleazaro, qui pro legibus patrijs inter Machabæos primus vitam finiuit, ait D. Ambroſ. libr. 2. de Iac. cap. 10. *In moriendo tormentis, factus eſt cæteris magiſterium perſeuerantiæ.* Id quod de B. Iacobo dixerim, qui cum Chriſtianam veritatem docens occiditur primus, præclarum cæteris magiſterij tulit inſigne. Et pondero quòd cum occiditur magiſter efficitur, quãdo cuncti mortales magiſterio cum vita defunguntur, ipſe magiſteriũ ſibi aſciſcit: adeò enim acerrimus erat veritatis doctor, vt mortuus etiam ſuum pro illa magiſterium confirmet, dum in Hiſpaniam allatus cathedram fundat, in qua occupantibus erroribus ſiue Mahomæ, ſiue Arij vniuerſam penè regionem Hiſpanorum, veritas Chriſtiana, & Orthodoxa refulſit. Enimuerò Arianam luem ſola Iraflauia D. Iacobi cathedra in Hiſpania non nouit, Mahomæ peſtem vna eiuſdem cathedra vbi corpus iacebat, & repreſſit, & contudit. Vt meritò liceat nobis ad tanti Doctoris templum & cathedrã dicere quod Naz. ad Maximum Conſtantinopolitanũ templum poſt hæreſes purgatas edixit, nimirum. *Tu nobis fidei doctrinam, quæ adhuc contemptui erat, excitaſti. Vale inquam communis victoriæ ſedes, noua Silo, in qua primo arcam fiximus in deſertum circumactam, incertiſque ſedibus vagantem, &c.* O egregium Chriſtianæ fidei aſylum! O templum ſiue Mauſo ęum D. Iacobi cineribus conſpicuum! O Iacobæam cathedram, in qua doctrinæ radius nulla admiſit nubila, in qua ſedes communis victoriæ conſtitit. Te felicem compellem Hiſpaniam, quæ noua facta Silo arcam tanti cadaueris theſauro diuitẽ ab Hieroſolymis errantẽ, incertiſque ſedibus vagantẽ tandem recepiſti, vt aduerſus hoſtes victoriarum ſedes haberes, & aduerſus errores verum doctorem, & magiſtrum, qui ſedens in cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres exultet armis, & rutilet doctrina.

Ambr. (margin) — Nazian. (margin)

Trin-

Princeps militiæ Domini quid?

SEd cur princeps inter tres? An Petri, & Ioannis princeps? Non te moueat, ꝙ inter Petrum, & Ioannē dicatur Iacobus facilè princeps, titulus enim eſt militaris, non dominij. 1. Par. 10. Equidem 1. Par. c. 10. dum expugnatur Iebuſæorum aſylum, *aſcendit primus Ioab, et factus eſt princeps,* hoc eſt, in Dauidico exercitu militarem clauum obtinuit. Inde Diuus Chryſ. Chryſ. de S. Stephano ſic loquitur, *Habeat in nomine coronam victoriæ Stephanus; Stephanus qui bellum, in quo ſe exercuerat nemo, hominum vitæ manifeſtauit: qui pugnam, quam nemo docuerat, mundo patefecit.* Eodem modo vbi ſacerdotalē apicem Petrus ex confeſſione habuit, Iacobus, qui primum in arenam proſiluit, manuſq. cum hoſte conflixit, Chriſtianæ phalangis principatum ſibi acquiſiuit, ſic inter tres Apoſtolici Senatus apices factus eſt ipſe princeps. Quò reſpexit D. Chryſoſt. ho. 26. in Act. vt oſtēderet, inquiens, Deus in quàm dura certamina vocaret Apoſtolos, *idcirco occidi permiſit ab Herode etiam principem.* Et ſanè duriſſimum illud bellum eſt, cuius in primo conflictu cadit militiæ princeps. Huic Iacobæo principatui reſpondet glorioſum illud Hiſpanorum decus, quo vbicumq. terrarum ſceptrum Hiſpaniarum effulget, ibi ſimul Chriſti exultat vexillum. Ioſ. 5. Enimuerò Ioſ. 5. cum Ioſue ad Ierichuntinos campos accederet, ait illi Angelus Domini, *Solue calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Cur terra ſancta dicitur, quæ vitiorum omnium erat ſpelunca, quæ idolis plena erat? Pulcrè Orig. Orig. hom. 6. *quia quocunque venerit princeps militiæ Domini ſanctificat locum.* Hoc ſufficiebat, vt terra ſanctitatem parturiret, quod à prin- A cipe Dominicæ familiæ tangeretur, neſcit enim talis princeps premere ſolum, vnde ſanctitas non effulgeat. Quò iam vides, quàm ſe tollat Hiſpanorum gloria, vbicumque enim Hiſpani figunt veſtigia, ſtatim fidei ſanctitas pullulat, quia qui Hiſpanorum bellis præeſt Iacobus princeps militiæ Domini, quocumque venerit, locum ſanctificat.

B

§. III.

D. Ioannes Euangeliſta commendatur.

IAm ales ille in ſublime fertur, qui garrulas profanorum voces comprimat, & medullam cedri, nempe Dei verbum plenum gratia, & veritate C valeat euulgare. Quam varij de Deo apud Philoſophos errores? Quam diuerſæ ſententiæ? tot ferè quot capita. Inter hæc euolat ocyſſimus Ioannes, & è ſublimi intonuit, *In principio erat Verbū,* &c. qua manifeſta veritate ſiluerunt omnia verba mendacij. Huc ſpectat D. Baſ. in c. 2. Iſa. fatus, *Vniuerſum ſimul mendacium ſuppreſſum ſilentio eſt, quemadmodum* D *aquila aliunde aduolante, ac deſuper conſpecta futili garrulitati loquacium auium quàm ocyſſimè ſilentium indicitur.* Ecce aquila, & quidem velociſſima Ioannes, quæ ſilentium indicit loquacibus auibus, quę garrulorum hominum mendacia reuelat, & lucis filijs detegit veritatem. Hinc verè aquila eſt, qui aliàs Ioannes, nimirum gratia, quando- E quidem exuperant omnem ſenſum gratiæ in illo à Domino conglomeratæ. Ioanni plus datum eſt quando in ſinu Domini recubuit, quàm ſi ſedes daretur exoptata.

Ecce primam à Deo exhibitam Ioanni recolo gratiam ꝙ nimirum in ſinu Domini recubuerit in Cœ-

na: qui ambiuit aliquando ſedem regni, modo veri Regis ſinum, vbi recumbat accipit, & ſanè maiori dignatione, maiori gratia. Amatrix illa ſponſi vt ſummam eius gloriam videre exoptabat, ſic Cant. 1. inquit, Cant. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes.* Et quidē ſapienter non vbi iura det, non abſoluti in creaturas imperij ſedem, ſed accubitum ſibi mauult reuelari, glorioſius enim eſt cuique, ſi in ſinu Dei accumbat, quam ſi in throno ſedeat imperans orbi terrarum. Nolo vobis in præſenti debere D. Bern. ſer. 5. de Bern. verbis Iſa. ſantem, *Quid autem delectabilius & quodammodo dulcius eſt filio, quòd cum patre eſt, an quòd cum patre omnibus præeſt. Parum videtur ſponſæ videre ſedentem, cubantem ſibi flagitat indicari. Indica mihi, ait, vbi cubes in meridie. Sed & anima omnis, quæ ſanum ſapit: dulcius ſapit per omnem modum quod Apoſtolus ait, qui* 1. Cor. 6. *adhæret Deo vnus ſpiritus eſt, quam* Matt. 19. *quod Apoſtolis dicitur, cū ſederit Rex in ſedē maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos iudicantes, haud minus vtique iucundior ſeſſione cubatio*. Hæc Bern. quibus facilè perſpicis Ioannis immenſam gratiam, qua à ſede malè appetita ad accubitum diuini ſinus fuit reuocatus, vt glorioſius, & dulcius quieſceret in ſinu, quam regnaret a ſede maieſtatis. D. Amb. lib. de Iſaac Ambr. c. 5. ait, *Lectulus ſanctorum Chriſtus eſt, in quo vniuerſorum feſſa ſæcularibus prælijs corda requieſcunt. In hoc lecto requieuit Iſaac: & benedixit filium iuniorem dicens, maior ſeruiet minori. In hoc lecto recubans Iacob benedicit duodecim Patriarchas. In hoc lecto cubans Archiſynagogi filia ſurrexit à morte. In hoc lecto iacens vidua defunctus mortis vincula, vocatus Chriſti voce, diſſoluit*. Quæ erunt Ioannis magnalia, dum in hoc ipſe cubauit lecto?

A *Ioannis merita ex Deiparæ cuſtodia.*

NOn multū reluctabor, ſi quis non ad gratiam; ſed ad ius Ioannis reducat, quod cruci aſtans ſibi acquirat Domini matrem. Nonne Eliſæo duplicem magiſtri ſpiritum petenti 4. Reg. 2. reſpondit Elias, 4 Reg. 2. *Si videris me, quando tollar à te, erit tibi quod petiſti?* Perſeueranti e- B nim non tam datur, quàm redditur poſtulatum. Ita Rupert. lib. 5. in lib. Rupert. Reg. c. 18. fatur, *Velut ex latere meritū attigit Eliſæi, videlicet quia perſeuerando cum illo quaſi hæreditario iure ſpatium perciperet magiſtri*. Expendo illud *quaſi hæreditario iure*, quippe nō donum expectat ille, qui ad vitæ extremum cū magiſtro perſeuerat; ſed ius hæreditarium acqui- C rit. Hinc patet Ioannis ad crucis ſtipitem cum Domino perſeuerāti iure hæreditario Deiparæ cuſtodiam aduentaſſe. Nec alio Ioannis virtutum capacitas impleri poſſet, niſi de cuſtodia Deiparæ. Ipſe de ſe ait c. 19. *Et ex illa hora accepit eam diſci-* Ioan. 19. *pulus in ſua.* In quæ ſua? In ſua ſanè, in quibus ius habebat, in ſua nimirum, quæ eius capacitas poſtularet, D & exquireret: quod videtur attigiſſe D. Amb. Pſ. 118. ſer. 15. dū inquit: Ambr. diſtribuebatur autem vnicuiq; prout cuique erat opus, *Intelligendum eſt ſic diſtributum eſſe huic diſcipulo quod opus erat, vt illic etiam B. Mariæ tāquam matris eius portio poneretur.* Quaſi non prouiſum eſſet Ioanni, quod ei erat opus, niſi ex Deipara Maria attribueretur, & ſine Maria E ieiunus, & prorſus vacuus maneret. Maria Ioanni opus erat, Maria inter Ioannis propria verſabatur, Mariā toto animo, toto corde Ioannes eſuriebat. Pro qua Ioannis excellentia liceat adducere, inter Baptiſtam, & Euangeliſtā differentiam notatam à Nazianz. fratre Cæſario dialogo 3.

Vbi

Vbi hæc verba dedit. *Ille Baptiſta appropinquante matri ſuæ ea quæ geſtabat filium ſine patre, matrem reueritus geſtijt exiliendo, ac velut imminente ſibi à prægnante periculo, non ferebat eam, quæ facem geſtabat, propius accedere. Hunc autem in eodem loco ſtatuit & commendat matri propriæ Dominus cum tempore ſalutiferæ paſsionis cruci adſtantibus; intentis in Ioannem oculis ait, ecce mater tua.* Itaque iuxta Cęſarium Baptiſta non ferens ſplendorem, exilit in vtero, quaſi illius conſortium refugiens; verùm Euangeliſtæ tanta erat capacitas, vt aſtans cruci filij Dei locum ſubiret, & gaudens ſibi acciperet Mariam. Denique de Ioanne ſæpius ſermo redibit.

§. IV.

Plus cæteris laborare, & ſudare aliquos inſequendo Chriſtum particularis Dei fauor, & gratia eſt.

DIligentiores, imò & Deo chariores diſcipuli altiſſimum iubentur ſcandere montem, cæteris interim plano, & amœno loco quieſcentibus. Hiccine diuinus, & maximus fauor eſt, quandoquidem Deo chariores ſeliguntur in maiores labores. Id quod in Ioanne Chriſti Domini Præcurſore celebrat Chryſol. ſer 88. his verbis. *Beatus qui non peruenit ad gratiam per labores; ſed ad labores ipſius gratiæ dignatione deſcendit*, Expende ex quo hominis beatitudinem auſpicetur, nimirum quod gratiæ dignatione ad labores deſcenderit, quod gratia Dei ſit dignata illum in labores, & ærumnas impellere. An contemnendi labores, quando chariores Chriſto diſcipuli illis ſui amoris mercedē accipiunt? Ita D. Ambr. lib. 1. de Iacob cap. 7. *Habet ergo in ſe remunerationem ſuā qui ſequitur Ieſum, & in ſuo affectu præmium, etiamſi dura ſuſtineat: beatus eſt ſuis moribus, beatus ipſis periculis*. Gratia quidem eſt, fauor eſt, præmiū eſt, beatitudo eſt, quòd per abrupta montium cacumina, per aſpera iuga, per ſyrtes, per inhoſpitalia Ieſu ducatum ſequaris. Paul. ad Coloſſ. 1. *Nobis*, inquit, *donatum eſt à Deo, vt non ſolum in eo credamus, ſed etiam pro eo patiamur*. De quo D. Chryſ. hom. ſuper orat. Annæ, dicit, *Etenim gratia verè maxima, dignum cenſeri propter Chriſtum aliquid pati, & corona verè perfecta, & merces futura retributione non minor. Martyres cum vocamus beatos, ex vulneribus primum beatificamus, & tunc ex præmijs, ex plagis, & mox ex coronis repoſitis*. Qui pondus diei, & æſtum portauerant in Dominica excolenda vinea indignè ferunt, quòd qui vna ſolùm hora laborauerant par præmium à patrefamilias recipiant. Proh dolor! Quàm mali æſtimatores erant ſuorum laborum iſti operarij, quandoquidem ipſi laboribus ſuperiores erant, cur aliā inuiderent mercedem? Pulcrè D. Greg. Naz. oratione in ſanctum Bapt. *Illud dicā hoc ipſum impenſius laboraſſe vberioris mercedis loco habendum eſſe his certè, qui animo ſunt non omnino illiberali, & ſordido*. Quæcunq; aliam mercedē vincit qui pro Chriſti nomine ſubitur labor: tunc ſanè puta maximo fuiſſe te beneficio affectū, maximis donis, & muneribus à Deo cumulatū quando impenſius laboraſti, quādo præ alijs ad labores fuiſti vocatus. Quæ mulier vnquā magis laborauit, quam illa inclyta Machabæorū mater, quę ſeptem adoleſcētes filios, & pulchertimos nouis, & inauditis tormētorum generibus vidit excruciari? De hac tamen D. Ambr. lib. de Iacob. 2. cap. 11. ait. *Quis hanc beatam neget, quæ quaſi ſeptem vallata muneribus inter corpora filiorum nullum ſenſit mortis dolorem?* Expende illud, ſeptem valla-

Chryſol. Naz. Ambr.

ta muneribus, quot filiorum carnificinas vidit, tot munera, tot beneficia ſibi recenſuit, quibus beneficijs delinita mortis amplexus intrepida expectauit. Quid plura? Vnum mihi omninò perſuadet, quàm magni beneficij loco debeam habere, ſi quando ducente Chriſto ad ſudore & labore plenas vias fuerim vocatus; quod nimirum nullam rem aliam nobis inuideant Angeli, nihilque aliud habeant in optatis, quàm laboranti Chriſto aſſimilari. At enim D. Petrus c. 1. Can. *in quem deſiderat Angeli proſpicere:* quippe, vt expendit Cl. Alex. *non Angeli Apoſtatæ, ſicut quidam ſuſpicantur; ſed quod verum eſt, & diuinum Angeli, qui deſiderant profectum perfectionis illius adipiſci*. Quaſi dicat, hoc valde admirabile, & diuiniſſimum eſt, quod Angeli gloriam Chriſti in poſſeſſione habentes, in deſiderio habeant illius gloriæ pulueruleñtas vias? & ſatiati gloria vnum ſitiant, vnum deſiderent Chriſtum exemplar in laborioſis, & ſudore plenis vijs habuiſſe. Hoc ſequentium Chriſtum laboris deſiderio tenentur media in voluptatis abyſſu; imò ea eſt laborantium, & ſudantium in ſequendo Chriſtum fœlicitas, vt meritò putet Bern. hanc poſſe deſiderari in cæleſti, & glorioſa vita. Etenim ait ſerm. 86. in Cant. *Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti. Hoc genus lætitiæ cœli neſciuerunt, niſi per Eccleſiæ filios, hoc nemo vmquam lætatur, qui numquam non lætatur. Audeo dicere expertē huius beatitudinis ipſam beatam vitam, niſi ſe dignetur fateri, quod per charitatem ea in me fruitur & per me. Aliquid ſanè videtur perfectioni illi acceſſiſſe ex me*. Quid Chriſtianorum laboribus, & ſudoribus glorioſius, quandoquidē ipſa æterna gaudia incompleta videantur, ni cum laborantibus hominibus communionem habeant, & æternorum præmiorum perfectionis labores exantlati pro Chriſto queant cōparari? Meritò ergo Chriſtus Dominus ad crucem ſuam inuitaturus id ſolum dicit, *qui vult venire poſt me, tollat crucem ſuam & ſequatur me.* Et quidem cogendi videbantur homines in crucem, laborioſamque viā ſubeundam, & Chriſtus ſolum inuitat. Cur ita? Pulcrè Ioannes Xiphilinus Antiſtes Conſtantinopol. orat. de feſto Crucis apud Coſterū, *Ad bona enim voco: non ad mala, non pœnam, ut etiam cogere oporteat, ſiquidem ipſa rei natura potis eſt attrahere.* Adeo crucifer labor glorioſus eſt, vt non ſolum ipſe hominū trahat animos; ſed etiam pro ſingulari munere, & beneficio habent quicumque ad illum ſeliguntur, vocantur.

Petri 1. Can. 1. Cl. Alex. Bern. Xiphil.

§. V.

Quam longè à rerum mundialium tumultu extollendi ſunt qui Dei magnalibus potiri auent.

Celſiſſimum montis cacumen ſcandunt Apoſtoli, quia Dei magnalia apparent non his, qui repunt humi, qui delitioſiſſima humanæ vitæ prata tranſeuntes marceſcibili florum gaudent corona; ſed his, qui diſponunt aſcenſiones in corde ſuo, qui iacentibus bonis conculcatis, ſublimibus inhiant, & æternis. Scientiam Dei reuelandam hominibus concinuit aliquādo Regius Prophetas, ſed à quo reuelanda erit, audite, *Nox nocti indicat ſcientiam*. Igitur nox eſt, quæ in vmbra mortis ſedentes homines omnis boni ſcientiam reuelare contendit. Et quidem nocturnis tenebris edoctus ait Cyrill. in Catena D. Th. ad cap. 9. Luc. *Si cœlum inſpicias punctatum ſtellis quaſi infinitis luminibus; ſi conſideres, quod qui per diem ſaltant, ij*

Pſal. 18. Cyrill.

tunc

tunc nihil à mortuis differunt; deteſtaberis quemlibet auſum humanum. Ecce tibi nocturno in ſilentio terrena omnia quantumuis ſplendida horrent tenebroſa induta caligine, nihil oculis gratū, nihil auribus dulce, nihil regia palatia diſcrepant à ſepulchris, & ferales luci, & delicioſi horti confunduntur. Vnum cęlum ſplendet, totumq. luminibus diſtinctum oculos complet humanos, cōplendo allicit, & alliciendo delectat. Quiſquis ergo magiſtram noctem auſcultas, miror, ſi terrena reſpicias, & moritura decora non deteſteris, ſi totus in cœli bona non feraris ſublimia, vt ſic magni Dei ſcientiam imbibas. Ideo oraturis hanc præſcripſit Chriſtus Dominus regulam, vt dicant, *Pater noſter qui es in cęlis.* Enimuerò Deus cum vbique ſit, terrenaq. omnia Deo plena ſint, tamen à ſublimi cœlorum habitatione gaudet dignoſci à creaturis. Vt pulcrè meminit Hugo de ſancto Vict. *ne inepta quæritando mente vagemur, dicit, qui eſt in cœlis, vt mente radicata quæ ſunt vtilia quæramus.* Ne humi reptemus quin potius ab humi iacentibus expediti & liberi, vbi Deus ſe prodit, feramur ad ſublimia, vt cum Apoſtolis ſupra montium cacumina conſtituti ſcientia imbuamur diuina. Hug.

Hos Chriſti Domini diſcipulorū nocturnos aſcenſus, vt placet Ariamontano, explicauit Iſaias cap. 14. dū proprietati originali inſiſtamus, quæ ſic ſe habet, *ex radice colubri egredientur regulus,* nimirum iuxta Chaldæum, ex radice de filijs filiorū Ieſſe egredietur Chriſtus; *& fructus eius ſerpens ignitus volans.* Quid magis reptile quàm ſerpens humi cubans terrenis inhians pabulis? Quid magis ſublimius, quàm igneum, & pennatum animal? Aſt, vbi Chriſtus Dominus apparuit in mundo, ecce Iſai. 14

A tibi prudentiſſimi ſerpentes igniti, & volantes; hoc eſt, terreni homines; terrenis pabulis, caliginoſis terrę antris dimiſſis, ſublimia ſcandunt alati, & cœleſtibus pabulis inhiant. Huius loci commentator accedat Nazianzenus Theologus oratione de externi hominis vilitate, ſic ediſſerens: Corpus è terra creatum eſt, ob id in terrā ſuapte natura vergit; Nazian.

B at anima Dei ſpiraculum eſt, eoque fit, vt perpetua cupiditate ad præſtantiorem illam cæleſtiū bonorum partem aſpiret. Sic nimirum fontis quidem vmbra pronū ac decliuem curſum habet; ignis contra ad ſuperiores dumtaxat partes tendit, *Quam magnus eſt homo, imò Angelus potius dicendus quàm homo, ſi ſerpentis in mortem exuta ſenectute hinc ſeſe*

C *in altum retulerit!* Explicuerat deorſum vergētem terreni corporis molem, ſimulque animi igneum vigorem, quo tendit ad ſublimia, & ſtatim ſubdit fœliciſſimam ſortem, & Angelicam illius hominis, qui ſerpentis de more exuta ſenectute in altum migrat. Et cur ſerpentis de more in altum? Nonne melius de aquilæ more exuta ſenectute feremur in ſublime? In altum ferri poſt

D ſenectutem exutam, aquilinum eſt; ſerpens enim ſenectutem exuit, ſed cubat humi, ſed totus repeat. Verū, merito à Theologo non homo, ſed Angelus dicitur ille, qui nō de more aquilæ; ſed ſerpentis de more ſenectam exuit, & totus igneus, & pennatus ſeſe proripit in ſublimia. Etenim hoc ſingulare habent ſerpen-

E tes, quòd noctium tenebris de antris exeant, & de petrarum foraminibus exeuntes ſub nocturna caligine vna cæleſti pulchritudine fruantur, cuius recreati fulgoribus, & ſibilos, & volatus exhibeant. Siccine qui magiſtra nocte ad diuinā ſcientiam cupiunt peruenire, quibus ſe-

rebantur, terrenorum pabulis relictis, noui ſerpentes, toti ignei, toti pennati præruptorum montium, petrarum foraminum incolæ ſola cœleſtia ſpectent lumina, ſoliſque oblectentur diuinis luminibus? Hũc ſerpentis morem docebat Dominus Moyſen cupientem gloriam Dei videre Exod. 33. Cui Dominus: *Cum tranſierit gloria mea, ponam te in foramine petræ.* Ad hæc Cyrillus Hieroſolymitanus Catechesi. 10. *Quaſi dicat, hoc faciam; ſed ita vt tu capere potes, ecce ponam te in foramine petræ.* Renouantis ſeſe aquilæ mos eſt medio in prælucenti aere libero intuitu Solem cernere, non id poſſunt qui reptant; non id capiunt homines terreni, ſed ſerpentis de more à foramine petræ, à præruptis montibus nocturnis tenebris, cum nihil aliud præter cœleſtia lumina aſpiciant, tunc toti ignei, & alati ſerpentes ſeſe in altum extollentes diuinæ gloriæ ſcientiam obtinebunt.

Exo. 33.

§. VI.

Prærupti montis ardua, & difficilia cacumina, vt aſcendant Diſcipuli, ſpectaturus præit Chriſtus. Nil enim magis facit laborare ſeruum, quàm Domini intuitus.

Nil magis ſeruũ ad labores trahit, quàm ſi laborantem Dominus remuneraturus aſpiciat. Vnde Iacob cùm primùm laborioſam, ęrumniſque plenam aggreditur viã, celebri illa præmunitur viſione, qua vidit ſcalam & arduam, & ſublimen, ſimulque aſcendentes, & deſcendentes per illam, in qua nihil non labore, & difficultate plenum vidit; niſi quod Dominus ſummitati nitebatur aſcendentes conſpecturus. Ita D. Hieron. ad Iulianum epiſt. 30. *Qui delicatiſſimè à Rebecca matre fuerat educatus, lapide ad caput pro puluillo vtitur, vidit ſcalam de terra vſque ad cœlum, & aſcendentes per eam Angelos, & deſcendentes, & deſuper innitentem Dominum, vt lapſis manum porrigeret, vt aſcendentes ſuo ad laborem prouocaret aſpectu.* Quippe maximè ad laborãdum prouocantur, qui ſub remuneratoris Domini aſpectu labori incũbunt. Hinc Euſeb. Emiſſ. ſummam D. Stephani in paſſione alacritatem, ſummam, & indefatigabilem tanto in labore fortitudinem educit, quod ait: *Video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* Quidni? *Iuſtè incunctanter offert ſanguinem ſuum, qui præ oculis habet Regem ſuum, ſimul & brauium ſuum, & filiũ hominis à dextris virtutis Dei. Vides quòd ſpectantis intuitus armat conſtantiam triumphatoris.* Quid mirũ, ſi Apoſtoli celſiſſima mõtis ſcandãt cacumina? ſi laborioſa incũbant itineri? ſi difficiles arduaſque terant ſemitas? ſi ſub nimio labore gemant? Habent præeuntem Dominum, vt aſcendentes ſuo ad laborem prouocaret aſpectu, Dei ſpectantis confirmantur intuitu. Hinc D. Greg. Magnus in 1. Reg. c. 16. de Chriſto Domino inquit, *Pulcher aſpectu fuit, quia & mortales nos ex magna charitate reſpexit. Quaſi enim aſpectus ſui pulcritudinem repromittit Diſcipulis,* ait, *iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum.* Cur non gauderent ſub Domini aſpectu in illius vinea laborantes, pondus diei portantes & æſtus? O magnum laborantium ſolatium! O vnicum gaudium eorum, qui huius vitæ premuntur labore, qui ardua euangelij ſcandunt, & aſpera, quod ſub Domini remuneratoris oculis laborant! Sanè nos reſpicit omnes Deus currẽtes in ſtadio: cernimur à Domino laborare: cerni-

Hier.

Euſeb.

Greg. 1. Reg. 16.

cernimur huius vitæ moleſtijs inſudare: quis animo cadat, cum à Domino ſuo cernatur? Sic dux Piria apud D. Ennodium in Paneg. Theodorici ſuos hortabatur milites, *Nemo abſẽtes credat Regis noſtri oculos, pro cuius fama dimicandum eſt. Si cęlum lancearũ imber obtegeret, qui fortiùs telum iecerit, non latebit*. Adeo putabat Principis oculos conducere ad militum pręclarè geſta. Et quidem in Rege noſtro Chriſto hoc veriſſimum eſt, quòd eius oculi pręſentiſſimi nobis ſint, quibus præclarum vllum facinus non latebit. Ennod.

Text. Et transfiguratus eſt ante eos.

§. VII.

Vnus homo iuſtus numeroſiſſimę multitudinis inſtar eſt Deo, pro quo Deus omnes vitæ labores non dubitaret ſubire.

VErbi diuini perſonam in proprio ſplendentis ſuæ gloriæ habitu vt ageret Dominus, tres ſolũ Apoſtolos ſpectatores elegit: quod Angelici myriades ſtupeſcerent ſpectaculũ, tribus ſolis Diſcipulis gaudet repræſentare; ſed tribus ſolis, qui dum ſolum cæleſtia appetunt, prę numeroſa multitudine Deo æſtimantur. Dominij poteſtate vt Pharaonem deterreret Dominus Exod. 3. iubet à Moyſe ante Regem vocari Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, & quid inde ſtupeſceret Maximus Imperator? Cur Dominum trium hominum vereretur Rex tot vrbium, tot prouinciarum? Sanè coram præpotenti Rege erubeſcendum erat Deo, quod triũ hominum Deus diceretur. Verùm, vt ait Paulus ad Heb. cap. 11. de his Patribus: *Nunc autem meliorem appetũt, id eſt,* Ad Hebr. 11.

A *cęleſtem: ideoq. non confunditur Deus vocari Deus eorum*: quandoquidem tres hi homines cæleſtia ſolùm appetentes, & æterna, inſtar numeroſæ multitudinis ſunt Deo. Id quod expendit Chryſoſt. his verbis, *Deus orbis terræ nõ confunditur vocari trium Deus, & merito, non enim orbis terrę; ſed innumerabilium eiuſmodi inſtar ſunt Sancti, melior eſt enim vnus faciens* Chryſ.

B *ciens voluntatem Domini, quàm decies mille iniqui*. Tres illi ſanctiſſimi pueri à Rege Babylonio in fornacẽ immiſſi, dum flammis medijs exiſterẽt, grato modulamine Deum incipiunt concelebrare hymnis. Ibi canunt Deo, vbi ſolum audiunt tres ipſi, cur non melius canerent cum audiri poſſint ab vniuerſa multitudine? S. Baſil. lib. de Spiritu ſancto, Dan. 3. Baſil.

C c. 30. *Ex incendio medio canebãt hymnos Deo, haud reputantes multitudinẽ aſpernantium veritatem, ſed ſibi ipſi ſufficientes cùm eſſent tres, quare alter alteri multitudinem ſolus exhibebat innumerabilem, & grauiſſimam*. Ne miremur quòd Chriſtus Dominus ſuæ gloriæ ſpectaculum manifeſtet ſolum tribus, quandoquidem quilibet eorum grauiſſimam exhibebat,

D & innumerabilem multitudinem. Ecce vobis qualem Deus habeat æſtimationem iuſti, & boni viri. Hæc fatus Eccleſiaſtes c. 9. iuxta D. Gregorij Taumaturgi periphraſim, *Sapientiam tanti facio, vt paruam ciuitatem à paucis inhabitatã ciuibus frequentem exiſtimem, ſi vel pauperẽ ſapientem habet ciuem*. Quid plura? Adeò æſtimat Deus virum iuſtum, vt Eccl. 9.

E non ſolùm iudicet ſuę glorię ſpectatores tres ſolùm ſuffeciſſe: ſed & pro quolibet eorum ſudores & labores omnes vitæ ſuæ meritò ſubire præſumat. Sic D. Chryſoſt. homilia de terræmotu expendens ſeminis diuini ruinam in parabola de ſeminante illo, cuius ſemen aliud cecidit in- Chryſ.

ter ſpinas: aliud in petroſa, aliud ſecus viam, *Exijt*, inquit, *qui ſeminat adſeminandum, & quædam ceciderũt ſecus viam, quædam ſuper petrã, quædam ſuper ſpinas, quædam in terram bonam. Tres partes perierunt, & vna ſeruata eſt, nec ab agricultura deſtitit: ſed quia vna conſeruata eſt, agrum colere non ceſſauit.* Tanti æſtimat Deus viros iuſtos, adeò ſibi complacet in hominibus ſtudioſis ſanctitatis, vt ſpectantibus ſolis tribus, omnes gloriæ ſuæ pandat theſauros, imò vnius gratia manum toties mittat ad aratrum, immenſoſque ad labores præparet animum.

§. VIII.

Mille verbum diuinum formas ſubit, vt in hominibus Dei imaginem reformet.

QVas Dominus non induit figuras, vt nos in corpus claritatis ſuæ transfiguret? Quas non ſubit formas, vt in nobis imaginem Dei perditam reformet? Aiebat quondã Moyſes. Exod. 15. *Sanctuarium tuũ, Domine, quod firmauerunt manus tuæ.* Ad hæc Orig. hom. 7. *Hoc non dicit manu hominis factum: ſed Dei. Quid ergo? propter te Deus et plantat, & ædificat, agricola efficitur, ſtructor efficitur, ne tibi aliquid deſit.* Vnus Deo ſcopus eſt totius ſuæ œconomiæ, vt hominem reformet, ac figuret, vt illi antiquam Dei imaginem indat, cuius gratia mille ipſe induit formas, & figuras. Suffragatur D. Cyrill. Hieroſolymitanus Catecheſ. 16. *Vnicuiq; inquiens, varius fit Saluator ad vtilitatem. Qui enim indigẽt recreatione, & lætitia, illis fit vinea. Qui opus habent vt ingrediantur, his conſtituitur oſtium: & qui cuperent offerre orationes, illis fit mediator, ſummuſque Sacerdos. Rurſus habentibus peccata fit ouis, vt pro ipſis mactetur. Et omnibus fit omnia, ipſe idem natura permanens qui eſt.* Tandem ſeruili forma diſſimulata filij Dei imaginẽ ſplẽdentem externis corporis lineamentis ante Diſcipulos in Thabor ſubit, vt transfiguratus ipſe nos homines in filios Dei formet, & transfiguret. Etenim eum eſſe Chriſti Domini ſcopum in omnibus ſuis operationibus, teſtatur D. Paulin. ep. 4. dum inquit, *Ita ſe immiſcet nobis, ac nos ſibi conſerit, vt quod ipſe accepit, nobis proficere faciat. Sic et honori ſuo implicans ſuos, prope omnia nobis etiã nomina ſua communicauit. Vt virtus Dei dicitur, ita et nobis virtus eſſe dignatur, Dominus enim refugium noſtrum & virtus. Et ſicut ipſe de ſe ait, ego ſum lux mundi; ita & ad ſuos inquit, vos eſtis lux.* Hæccine eſt Chriſti Domini operatio nos ſibi conſerere, & conſertos à ſeruili forma in filiorum Dei formam trãsfigurare? Quod Chriſto Domino acceptũ referebat Paulus ad Philipp. 3. fatus, *Saluatorẽ expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratũ* (ſiue vt Ambroſio placet) *transfiguratum corpori claritatis ſuæ.* Quæ verba ſic Anſelmus expendit, ita reformabit illud, id eſt, priſtinã ei formam ita glorioſam reſtituet, vt ſit cõfiguratum corpori claritatis ſuæ, id eſt, aſſimilatũ corpori ſuo clariſſimo. Iam finiat Irenæus varias verbi figuras notans, vt nos transferat in paternam figuram. Etenim ait lib. 4. c. 37. *Et ipſe vnigenitus Dei, vtpote diues, et multus exiſtens, non in vna figura, neque in vno charactere videbatur videntibus eũ, ſed ſecundũ diſpẽſationis eius cauſas et efficaciam, ſicut in Daniele ſcriptũ eſt. Aliquãdo enim cũ his qui erant circa Ananiã, Azariã, Miſael, videbatur aſſiſtẽs eis in fornace ignis. Et viſio, inquit, quarti ſimilis filio Dei. Aliquando autem lapis à monte*

Exod. 15. Orig. Cyrill. Paulin. Ad Phil. 3. Iren.

*monte abſciſsus ſine manibus, per-
cutiens temporalia regna, & ipſe re-
plens vniuerſam terram. Rurſus vi-
debitur vt filius hominis in nubibus
cæli veniens ad veterem dierum, &
ſumens ab eo vniuerſam poteſtatem,
& gloriam.*

§. IX.

*Notitia ſui homo redit ad priſtinam
figuram, qua Deo ſimilis conditus
fuit in paradiſo.*

CÆleſtem ex Patre originem, vt
ait D. Ephrem, oſtendens Do-
minus, ſimul & ex Maria matre re-
ferens naturam, ſeſe ante Diſcipu-
los transfigurat, quaſi eos alliciens,
vt ex cæleſtis & terrenæ originis no-
titia, priſtinæ Dei imaginis amiſſæ
nitantur recuperare figuram. Nil e-
nim magis homines transfigurat in
formam filiorum Dei, in abolitam
in parandiſo figuram, quàm ſi cre-
bro habeant ob oculos diuinam ani-
mæ ſuæ, & terrenam corporis origi-
Naz. nem. Id diſticho edocuit Theologus
Nazianzenus.

Te noſcas, & quæ tibi ſit cæleſtis origo,
Cyrus. *Sic facilis uenies ad decus archetypũ.*

Quod illius Scholiaſtes S. Cyrus ſic
explicatius expendit, nimirũ, *noſcas
te mortalem eſſe, vt qui carne quidẽ è
terra ſumptus ſis; ſpiritu autẽ diuini-
tus inſufflatus.* Itaque duplicem qui-
uis homo habet originem, ex cæleſti
Dei halitu, & ex limo terræ, hæc ſibi
ſæpius præferat, hæc alta mente re-
ponat, & ad priſtinę figurę, & imagi-
nis decus facilis tranſcendet. Hanc
vim ſe transfigurandi per notitiam
ſui hominibus inditam, noui ex Ru-
Gen. 1. perto libr. 2. de Trinitate c. 2. vbi ex-
plicans illud Geneſ. *Faciamus homi-
nem ad imaginem, & ſimilitudinẽ no-*
Rup. *ſtram*, quaſi dixiſſet, ait Rupertus,
Faciamus hominẽ, qui trinæ operatio-

A *nis noſtræ in ſemetipſo habeat euiden-
tiam*, ac ſi in eo conſiſteret imago
Dei homini indita, quòd homo tri-
nitati operationes, quas Theologi
vocãt operationes ad intra, ęmulare-
tur. Et quidẽ Deus Pater ſe intimè,
& perfectiſſimè cognoſcens, ſuęque
perfectionis abyſſum penetrans, ex
hac ſui cognitione, & cõprehẽſione
operatur in ſe, & generat verbum,
B quod eſt ſplendor Patris, & figura
ſubſtantiæ eius. Cuius triados in o-
peratione homo Deo ſimilis eã vim
habet, qua etiam ſe cognoſcẽs, ſuæ-
que ſubſtantiæ originem penetrans
ſimilem Deo in ſe figuram, & perfe-
ctam Dei imaginem, qualem a pri-
mordio ſortitus eſt, facilè exprimat.
Accinit non inelegans Clem. Alex. Clem.
3. Pædag. ca. 3. vbi inquit: *Sic quis ſe* Alex.
C *ipſum norit, Deum noſcit; quod ſi Deũ
noſcit, ei aſſimilabitur, non aurum ge-
ſtans, nec talarem veſtẽ gerens; ſed be-
nefaciens, & quã pauciſſimis fieri po-
teſt indigẽs.* Ecce tibi quicunque ho
mo ſis, qualiter ex perfecta tuæ cæ-
leſtis, terrenæq. originis manifeſta-
tiones, & notitia te iuxta primę dei-
ficę imaginis exemplar trãsfigures.
vnde D. Amb. Pſ. 118. ſer. 10. *Cognoſce* Ambr.
D *te anima, quia non de terra, nõ de luto
es, quia inſufflauit in te Deus, & fecit
animã viuentem, opus es magnificum
Dei generatione inſpiratũ. Sæcularia
te nõ moueãt, & mundana nõ teneãt,
terreſtria non morentur, ad illum tota
intentione feſtina, ex cuius inſpiratio-
ne cõſiſtis.* Hęc ille: nec aliud efficax
medium inueniri poteſt, quo ſe quis
transfiguret in filium lucis, quàm ſi
E ſe ſuaque penitus inſpiciat. Finiat
rem Seneca ep. 6. vbi inquit: *Lucili* Seneca.
*non emendari me tantum; ſed tranſfi-
gurari; nec hoc promitto iam vt ſpero,
nil in me ſupereſſe, quod mutandũ ſit.
Quidni multa habeã quæ debeant cor
ripi, quæ extenuari, quæ attolli? Et hoc
ipſum argumẽtũ eſt in melius tranſla-
ti*

ti animi, quòd vitia ſua, quæ adhuc ignorabat, viaet. Porrò ea res maximè homines cōfirmat, ad perfectionemque ducit, quæ propriam illorū infirmitatē ob oculos proponit continuè. Paulo datus eſt Angelus Sathanæ, qui eū colaphizet, 2. ad Cor. 12. a quo ſe petit liberari vir ſanctus, neque obtinet, datus enim illi erat ad ſalutem, *quia virtus in infirmitate perficitur.* Quando namque naturæ infirmitas ob oculos verſatur, maxima fit acceſſio virtuti. Ab hoc ſtat D. Iren. lib. 5. dicens. *Voluit ergo Dominus Apoſtolum ſuum ſic colaphizari? Et talem ſuſtineri infirmitatem? Etiam dicit verbum, virtus enim in infirmitate perficitur, meliorem efficiens hunc, qui per ſuam infirmitatē cognoſcit virtutem Dei. Suam enim infirmitatem diſcere per ſuſtinentiā, nihil eſt malum, magis autem bonum eſt non aberrare in natura ſua.* Hoc bonum, & maximè cuique conueniens, quòd in natura ſua non erret, quod ob oculos habeat, cuius ſit natura propria infirmitatis. Necnon & naturæ excellentia in diuina origine fundata maximè etiam arcet hominem a vitijs. Ideò Petr. 1. Can. vocat oues ſuas, gentem ſanctam, regale ſacerdotium. Sed cur adeò illuſtribus titulis populum condecoras, ô Petre? Iam ipſe reſpondit, apud S. Sixtum epiſt. de malis doctor. vbi fatur. *Ego his & generoſitatis ſuæ nobilitatem ante oculos poſui, & quod genus electum, ſacerdotale, regale, gens ſancta, populus acquiſitionis eſſent, indeſinenter oſtendi. Ego etiam quod diuinæ eſſent naturæ conſortes edocui, credens eos ad cuſtodiendam iuſtitiam promptiores fore, ſi ſtirpis ſuæ ſpeciem agnouiſſent ita mirabilem.* Adeò vel diuinæ ſtirpis, vel infirmitatis humanæ notitia valet ad componendos animos humanos.

Iren. — Sixt.

A

§. X.

Quò quis certius cæleſtem induit figuram, Deique imaginem in ſe portat, eo cautior ab omnium oculis ſe ſubmoueat, hominumque fugiat conſpectum.

NOn ſine noſtra doctrina Chriſtus Dominus ſecretum altiſſimi montis petit, vt a multitudinis oculis ſuæ deitatis figuram, & imaginem cuſtoditā ſubmoueat. Eò enim imaginē virtutis Dei certiùs noſtris animis inhærere confidimus, quò magis eius ſplendores, & proſilientes radios ab oculis mortalium arcemus. In dubium reuocat D. Zeno, apud Lippo. Catenam, quòd homini in principio indita ſit imago, & figura Dei. Qua in parte hominis, ait, eſt hæc imago? Quis illam vnquam cernere potuit? An, quia illam neſcimus, quia nūquam vidimus, ideò eam non habemus? *Habemus planè, & quidem manifeſtam ex eo ipſo quòd non eſt portantibus nota. Incomprehenſibilis Dei imago, inuiſibilis ſit neceſſe eſt. Denique oculis non eſt ſubiecta mortalibus.* O quàm miſerè falluntur illi, qui in cōſpectu omnium ambiunt trāsfigurari! Qui imaginis Dei ſplendores, nempe virtutes, aut ecſtaſim oculis multitudinis cômittunt! Proh dolor! non hæc eſt figura Dei inuiſibilis, quæ omnium oculis paſſim cernitur, qui verè transfiguratus eſt, qui non adumbratā; ſed ſolidam veramq. Dei imaginem, & figuram ſubit, ſecretum amat, nō frequentes populi plateas; ſed deſertes montes quærit, illamque ab oculis multitudinis arcet. *Non enim qui in manifeſto Iudæus eſt: ſed qui in abſcondito Iudæus eſt,* aiebat quōdā Paulus ad Rom. c. 2. Quocirca arguta ſatis quæſtio apud D. Hier. Epiſt. ad Tharaſiam, cur Deus ſui populi ſignum

Zeno. — Hier.

B — C — D — E

non

non conſtituerit ea corporis parte, qua palam, & perſpicuè ab omnibus cerneretur, nempe aut in fronte, aut in manu? Imò potius ſignum illud iuſſit inuri ea in parte, quam natura ipſa occultare, & contegere nititur, *Ne iuſtitiam noſtram* (reſpōdet Hieronymus) *coram hominibus faceremus; ſed in occulto, & coram eo ſolo, cui ſoli nihil eſt occultum, & quem ſolum remuneratorem bonorum nouimus eſſe factorum. Vnde ne in carne palam, ſed in occulto cordis Iudæi eſſe debemus*. Adeo Dei ſigillum homini impreſſum occultari amat; vt Deo probetur, adeo occultanda eſt Dei imago, & figura, vt vel ex illius ſecreto, quo ſeſe hominum oculis eripit, clariſſimum ſui præbeat argumentum. Quo vſus fuit Bachiarius Epiſt. ad Ianuarium, vt extolleret Salomonis pœnitentiam. Etenim Ianuarius pęnitentiam tāti Regis negat, eò quod nulla illius mentio in ſcripturis, in antiquis authoribus inueniri queat. Cui ille. *Audi ergo frater, pœnitentia eius, quæ non ſcribitur publicis legibus fortaſſe a Deo acceptabilior vt dicatur, qui non ad faciem populi; ſed in ſecreto conſcientiæ teſte Deo pœnituit.* Nō enim facilè adducar, vt credam hominem in melius transfiguratum, & mutatum eſſe, quando & frequenter amat cōueniri, & paſſim ſuas virtutes prodit populorum cōſpectibus, & multitudinis. Abrahamus litaturus filium, nil magis ſtudet, quam tantum facinus vel ipſis famulis celare: & ideo illos iubens manere, ait Gen. 22. *Sedete vos hic: ego verò & puer pertranſibimus vſque illuc, & cū adorauerimus reuertemur ad vos.* Vbi notāter D. Chryſ. *Filium tuum,* ait, *mactaturus pergis, & ais reuertemur? Dū pueros ſtudet celare, propheta efficitur*. Adeo gratus eſt Deo, qui ſuas virtutes, ab hominum oculis celare procurat. Vtinam hæc om-
A nibus fuiſſet innata cura, vt ad eas plus affecti eſſent virtutes, quæ magis ſpectantium oculos fugiunt. Niniuitæ illi a Iona c. 3. correpti, *Prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis.* Vbi eleganter D. Hier. *Ante ieiunium & ſic ſaccus: ante quod occultum eſt & poſtea quod palam: etſi è duobus neceſſarijs vnum eſt detrahēdum, magis ieiunium abſque ſacco, quam ſaccū*
B *eligam abſque ieiunio*. Securior enim eſt, & firmior virtus illa, quæ abſcōdi poteſt, quam illa, quæ nequit non eſſe in ſpectantium oculis.

§. XI.

Sic ſe componere homo debet, vt etiam in loco ſolitario, in deſerto agro, vbi à nemine videtur, virtutum inti-
C *marum effulgeat radijs.*

MEdio in ſecretiſſimo monte dilectiſſimis ſibi diſcipulis ſtipatus, vbi alij relaxandi animum gratia vix ſe a ſaltu, a ludo, a curſu continere poſſunt, Saluator noſter totus intimarum virtutum fulgoribus irradiatur. Sæpe homines virtutum ſtudioſi agrorum ſecreta me-
D ditantur, vbi laxatis parumper habenis honeſtis exercitijs recreantur. Quos vt cautes media in ſolitudine reddat Magiſter omnium, & Saluator, ſic in ſecreto montis interiorum virtutum habenas relaxat, vt totus lucidus, totus in ſplendorem transfiguratus appareat. O felix illa animi relaxatio, qua totus homo exterior intimarum virtutum radijs illumi-
E natur: ſanè latet anguis in herba, & ſæpe in agro, in ſolitudine, quo minus ſibi homines cauent, eò facilius hoſtium incurrūt manus. Scite Pſaltes. *Quomodo dicitis animæ meæ, trāſmigra in montem ſicut paſſer. Quoniā ecce peccatores intenderunt arcum, vt ſagittent in obſcuro rectos corde.* Ibi in Pſal. 10.

ſecreto

A ſecreto montium, vbi compreſſæ diu habenæ, ſolent relaxari, inſidias hoſtis agit, latet occultus anguis. Hinc totum Euæ damnum D. Greg. Taumat. ſer. de Annuntiat. auſpicatur. *Virga Eua ſola in paradiſo chorum agens, atque tripudians, relaxata mente per incuriã ab authore omnis mali ſerpente verbum ſuſcepit, & ſic ſenſu mẽtis corrupta eſt.* O quantum detrimẽtoſa fuit nobis iſta Euæ animi relaxatio! B Cum ſe in agro vidit nihil timens totam ſe fundit in gaudia, & relaxata mente, lethali vulneri exhibuit aditum. Iam ſibi omnes caueãt etiam in agro, etiam in ſolitudine, etiã in media relaxatione animi ſic ſe componant, vt tunc maximè eluceant, & ſplendeant intrinſecæ virtutes, quas habent. Ecce vobis Rebecca in domo parẽtum circũſpecta C clientum turba, interrogata, an ad virum ire velit, non moratur, vt virginẽ decebat, reſponſum, ſed ſtatim alacri, & gaudente animo reſpondit, vadam Gen. 24. (Gen. 24.) Hiccine eſt Rebeccæ virginalis pudor? Hæccine eſt illa virgo honeſtiſſima & ſanctiſſima? Vbi pudor, quando tã feſtinus in cõiugium auſus? Vbi virginalis decor, quando ſic ſeſe offert amplexui D maritali? Sanè maximus erat pudor, maximus virgineus decor animo puellæ ſanctiſſimæ latens, & adeo maximus, vt in ſolitudine, vt in agro, vbi licentia maior, & occaſio vehementior, ibi ſeſe oſtẽderit, clariſſimiſque ſe prodiderit radijs. Etenim cum in agro eſſet Rebecca, noto a longè ſponſo Iſaac, qui exierat ad meditãdum in agro, E *illa tollens cito pallium ſuũ operuit ſe.* Ad hæc elegãter Rup. (Rup.) lib. 6. cap. 45. *Non ergo eum diceret, vadam concupiſci, aut concupiſcere ardebat, quæ tanta feſtinatione pulcritudinem ſuam operiebat, viſo Iſaac. Non vtique, ſed ſuperno potius nutu præuẽta peregrinari cum fide Abraham, & Iſaac, & futuram inquirere ciuitatem malebat.* O quam euidẽs teſtimoniũ præbuit ſolitudo, & ager puellæ pudori virginali! Ecce quàm in agro, in ſolitudine viſo ſponſo, ad quem alacris ſe ituram promiſit, internæ eius virtutes fulgurarunt. Sanè non laſciuiæ tædis, ſed fidei luminibus intus concremata dicebat, vadã, quando in agro, in deſerto loco ſola cum petito ſponſo pudoris ſplendet ſub radijs. Sic nos intrinſecus componamus, vt dum ager, dum ſolitudo relaxandi animum, & ſenſus licentiam propinat, & ſecuritatem, tunc præcipuè quę intus ſunt virtutum lumina foris irradient.

Text. Et reſplenduit facies eius, ſicut Sol.

§. XII.

Strenuè, & intrepidè ſubeunda mors ab ijs, qui velint mortem ſuperare.

MOriturus Chriſtus Dominus hanc ſuæ in Thabor gloriæ præmiſit manifeſtationem, ne ex infirmitate videretur ſuccubuiſſe, qui tantæ virtutis radijs coruſcauit. Itaque ad mortales tenebras ſubeũdas hanc ſibi facem prætulit claritatis. Sed cur inſtar Solis ſe ad mortẽ parauit? Accipite D. Zenonem hom. de Reſurrect. (Zeno.) ſic de Sole philoſophantem. *Sol quotidie naſcitur, eademque die, qua naſcitur emoritur, nec tamen inſtãtis finis ſorte terretur, vt ſuos retardet curſus: ſed fidelis ſemper intrepidus ad ſepulcrũ noctis contendit ſciens in ipſo ſe habere quod viuat.* Igitur Chriſtus Dominus moriturus, prius totus ſplendet vt Sol innuens quàm imperterritus, quàm intrepidus ad ſepulcrum mortis feſtinat, ex quo

citus

citus ſumet quod viuat. Tibi veniat in mentem Rex ille alioquin fortis
4. Reg. 20. Ezechias: incidit in lectulum, morti appropinquat, & vel mortis odore perterritus reuerſus ad parietem fletu, & lachrymis deprecatur vitam. Additi ſunt illi ex Iſaię oraculo anni quindecim, pro cuius rei ſigno Sol ab occaſu in Orientem retrocedit decem lineis. Quis nunquam Solem ab occaſu retrocedentem vidit? Sanè, quando maximus Regũ Chriſtus in cruce occubuit, minimè retroceſſit Sol: ſed præproperum ſibi induit nocturnum luctum. Quæ ratio diſcriminis, quod qui retroceſſit in Ezechia, in Chriſto Domino obſcurari feſtinet? Eleganter D. Cyrill.
Cyril. Hier. Hier. Catech. 2. *Tunc*, ait, *propter Ezechiam Sol reuerſus eſt, propter Chriſtum autem Sol obſcuratus eſt non retrocedens; ſed deficiens. Atque per hoc vtriuſque differẽtiam & Ezechiæ, & Ieſu demonſtrauit.* Etenim Ezechias mortis aſpectum pauet, quam nititur aliquandiu fugere, quod retrocedente Sole innuitur. At vbi nactus eſt inuictiſſimum Regem Chriſtum non retrocedit, imò mortis caligine obſcurari feſtinat, vt qui vidit iuſtitiæ Solem imperterritum, & impauidum cum morte cõfligere crucis ligno ſuffixum, vnde nouit ſe habere quod viuat. Accinit pulcherrimè
Euch. Eucherius in 4. Reg. ca. 14. ſic cum Elia rapto ne moreretur, componens morientem Chriſtum. *Elias mortem diſtulit, non euaſit: Redemptor autem noſter, quia non diſtulit ſuperauit, eamq. reſurgendo conſumpſit.* An tu qui id curas, vt mortem differas, vt pigreſcas in vita, ideo eius amariſſimos felles fugies? imò ſemper amariores guſtabis: ſiquidem moriendum omnibus eſt. O vos felices, qui animoſè mortem oppetitis, qui feſtinanti libentes, & imperterriti occurritis, mortem ſine dubio

A ſuperabitis, & inde ampliſſimam ebibetis vitam. Glorioſæ, & immarceſſibilis vitæ illius, quæ poſt mortẽ ſupereſt, vt exemplum exponat Tertullia. lib. de carn. reſurrect. ait. *Accipite pleniſſimum huius ſpei ſpecimen, illum Orientis alitem de ſingularitate famoſum, de poſteritate monſtruoſum, qui ſemetipſum libenter funerans renouat natali fine diſcedens.* Ex- Tert.
B pendo illud, ſemetipſum libenter funerans. Quid ſi inueniat natalem finem ſolaris ales, qui libens, & intrepidè ſuo ipſe funeri occurrit? Et Sole & ſolari aue præſtantior Chriſtus Dominus non mortem refugit, non mortem reformidat, & differt; ſed intrepidè libenti animo venienti occurrit, congredientem expectat fixo pede crucis in ligno. Quod pul-
C crè Athan. hom. de Paſſ. ponderat, dum inquit. *Neque de cruce deſcendendo voluit filius Dei agnoſci, ſed ex eo quod in cruce permaneret. Certè pendente in cruce Domino, monimenta aperiebantur, & qui ibi ſepulti iacebãt viuificabantur.* O verum diuinitatis iubar fulgentiſſimum! O iuſtitiæ vnicus Sol, eò magis ſplendentis Solis aſpectum ſubis, quo ad
D mortem impauidus ruis, quo minus expaues mortis caliginem! quo magis irreuocabili greſſu mortali vmbra obſcurari feſtinas! Iam te Solem experietur obſcura regio, cum te accedente habent cuncti mortui quo viuant.

§. XIII.

E *Chriſti Domini fulgentiſſima caro tenebroſos hominum mores condemnabit.*

VBi Chriſtũ ſolẽ auſpicaris, memento quod Malachias addit, nimirum iuſtitiæ Solem; Solis induit radios, vt omnia luſtret humana, vt futuri Iudicis exhibeat faciem. Id D. Baſilius

Baſil. Baſilius Seleuciæ antiſtes notauit. A *O miraculum, ex humana forma mittebantur radij diuinis operationibus Solis inſtar perſtringens oculos, ſignificauit orbis terræ futurum Iudicem.* Væ hominibus, qui cæcutiunt ſub tenebris peccati! qui caliginoſis inſudant laboribus! qui tenebrarum Principi famulantur! Quomodo ſolis trutinam ſuſtinebunt? Quomodo ad radiantem iudicis faciem ſtabunt? Facies iudicis humana eſt, fateor, oculi illius carnei, vnde neceſſe eſt, vt ſuæ carnis, & humanitatis cõgeneres miſereatur. Et quidem miſerebitur congeneres ſuæ carnis, hoc eſt carnis fulgentiſſimæ participes; qui in carne ambulantes cæleſtis luminis radijs apparebant ſignati. Id præcauet Clem. Alexand. in adhortatoria fatus. (Gen. 8. Ambr.) *Vt germani lucis filij intueamur lucem ſurſum aſpiciamus, ne nos eſſe adulterinos deprehendat Dominus, quemadmodũ Sol Aquilas.* Non quod ore, & plumis genus referat, ideo legitima, & germana cenſetur Aquila, neceſſum eſt quod examen ſuſtineat Solis radiantis? Quod ſi ad Solis trutinam cæcutit aliquando, vt degener & adulterinus excutitur ales. Itaque patum eſt, quod homines ore ſolum Chriſto congeneres nos exhibeamus, ad fulgentiſſimæ eius carnis trutinam accedere debemus, ſi caro noſtra cæleſti lumine conſignata irradiat, ſi operibus excluſis tenebrarum lucida progenies ſurſum aſpirauit, vt legitima & Chriſti carnis germana probatur: ſi verum caligat, ſi Solis faciem exhibenti carni compoſita caro hominis nigricat aliquanto, væ miſeræ, quia protinus vt degener, & adulterinus filius a cõſortio fulgentiſſimi hominis Chriſti exſibilabitur. Nigricantem carnem peccato vna condemnabit filij hominis fulgentiſſima caro. Vnde Diuus

Zeno. Zeno ſerm. 3. de Nat. ait, *Dei filius ideo carnem eſt dignatus aſſumere, vt nemo poſſit ſe per carnem, cum iudicij dies venerit, excuſare.* Sane potuiſſet quis nigricantes peccati maculas, vt carni proprias, & congenitas, vt lunæ ſunt congenitæ maculæ apud iudicem ſpiritum excuſare. Quid te, ò Iudex, maculæ offendent? Siccine eſt ſtulta hominis caro, quæ vt luna B mutatur, & lunæ inſtar quamuis millies nitro lauetur, ſemper præſefert has nigricantes maculas? ſed proh dolor! Inepta iſta excuſatio apparet, vbi iudex caro eſt, & caro non lunæ: ſed Solis tota fulgentiſſima ſub radijs. Quid iam reſpondebit nigricans caro, vbi caro in ſplẽdoribus ſanctorum interrogabit? Vbi caro lucidiſſimi Solis faciem præferens C iudicabit? Videre cupis ſeueriſſimũ iſtius ſanctiſſimæ carnis iudicium in homines? Aſpice illam cruci ſuffixam, vbi totas miſericordiæ habenas laxauit, vbi radiantem faciem obtexit vſque ad ſimilitudinem carnis peccati, vbi fletu, & lacrymis inimicis ſuis veniam deprecatur. Quid plura? ibi illam iudicantem expaueſco, ibi è duobus ſupplicij ſocijs ir- D reparabiliter condemnat alterum. Id ponderat Auguſt. ſerm. 45. (Auguſt.) *Poſitus in patibulo verus arbiter in medio damnatorum negantem latronem repulit; ſuſcepit confitentem: hunc deputat regno: illum relinquit inferno. Per hæc ergo credamus in maieſtate iudicaturum quem iam in cruce, & miſericordiam videmus exercere, & iudicium.* Sed quale ibi iudicium exer- E cuit? Quomodo approbandum examinauit? Sane quemadmodum ſol Aquilas ex viſus perſpicuitate, & claritate. Sic Chryſoſt. in Catech. de latrone bono. *Videt quidem apparens opprobriũ: ſed intuetur latens regnum.* Igitur & nos has exteriores tenebras reſpuentes latentia cælorum regna

exqui-

exquiramur, iugum rectorum tenebrarum harum a ceruicibus excutiamus, lucida & æterna bona auidè quæramus, ne nos adulterinos, & degeneres Iudex inueniat quemadmodum Sol Aquilas.

§. XIV.

Nulla bona permanentia, & duratura poſſunt haberi; niſi in Chriſto & per Chriſtum.

CVm Sole permanſura bona extra Chriſtum nemo quærat, obtinuit nemo vſque adhuc. Conſiderate Salomonis gloriam, quis Salomone ditior? quis pulcritudine, & ſapientia præſtantior? quis omnium bonorum cumulo beatior? Sed quã eiuſdem gloria labilis? quàm horaria? nec lilium, nec flos campi illa fugacios. Quid mirum? omnia illi bona donantur, non Sole radiante, ſed nocte, & tenebris dominantibus. Ita

Greg. D. Greg. lib. 2. Moral. cap. 2. *Hinc eſt, quod Salomon, qui ſapientiam nõ perſeueraturus accepit, in ſomnijs hanc, & nocte accepiſſe deſcribitur.* Omnia labilia, & horaria ad lunæ tenebroſum regnum ſpectant, quicquid perpetuum eſt, quicquid æternum duraturum id diuini Solis accipitur ſub radijs. Magnus ille Iacob viſus eſt tãquam Sol Ioſephum adorare Gen. 37. ſed & Eſter dicitur fons paruus in Solem conuerſus. An ideo Soles ambo, quia ille terrenis bonis ditiſſimus apparuit, hæc regio in culmine coruſcauit? Abſit: peritura enim bona nunquam ſolari lumine radiant. Equidem ait Rup. lib. 7. de Victoria Verbi Dei c. 26. *Concedendum eſt, quod nullum gaudium tranſitorium meretur nuncupari Sol, aut cõparari Soli, cuius lux non mutatur vt luna; ſed plena perſeuerat. Igitur neque Iacob neque Eſter propter ſuam*

Gen. 37.

Rup.

A *perſonam Soli aſſimilata eſt, ſed propter Chriſtum Solem iuſtitiæ, vnum & ſolum tam ille; quàm hæc per Solẽ ſignatus eſt. Ille, quia tam Chriſtum habebat in promiſſione, hæc quia Chriſti genus vnde naſceretur reſeruauit.* Quicquid extra hunc diuinum Solem habent, caducum eſt, periturum eſt; ſub vno Chriſto, & ab illo habẽt, quod cum Solis luce ſint æternandi.

B Inſufflauit quondam Deus homini ſpiraculum vitæ, vitæ, inquam naturalis, & ſupernaturalis, mille virtutibus, mille gratijs cumulans animam. Sed heu quàm labilis in homine diuinus halitus, penè præterijt cum ipſo ſpiramine. Quid tunc? Homini in vmbra mortis ſedẽti Sol diuinus Chriſtus præparatur, qui animorum æternet vitam, qui diui-

C num halitũ ſubſidere, & permanere faciat noſtris animis. De illo aiebat Baptiſta apud Ioann. capite primo. *Qui poſt me venit, ante me factus eſt, de cuius plenitudine nos omnes accepimus.* Ad quæ verba Leontius ait: *Cauſam reddit eius, quod dixit, ante me factus eſt, quia prior me erat: ſubiungendo, quòd ex eius plenitudine nos omnes accepimus. Quomodo enim non*

Ioan. 1.

Leont.

D *antè erat prior ipſe, qui implet ipſos, qui de plenitudine acceperunt? Plenitudinem autem ipſius vocat inſpirationem, quæ fuit in Adam, quam & dedit Apoſtolis poſt reſurrectionem, nempe Spiritum ſanctum. Pro gratia enim Adæ conceſſa, à qua excidimus ditiorem Chriſtus donauit nobis per lauacrum Spiritus ſancti inhabitationem.* Expendo illud, quòd pro gra-

E tia Adæ ditiorem Chriſtus donauit Spiritus ſancti inhabitationem: quippe Spiritus permanentia, omniſque boni duratio, & perſeueratio non, niſi a Chriſto Domino eſt expectandã. Qui inſtar Solis perſeueranter, & æternum duraturas diuitias per homines ſpargit.

Text.

Text. Et veſtimenta eius facta sũt alba ſicut nix.

§. XV.

Vera hominũ ſpecies, & nobilitas non quæ ab extrinſeco; ſed ab intimis animi virtutibus ſplendet.

O Vanas hominũ curas! O inanes glorias mortalium! nobiles eſſe volunt, & ſpecioſi, ſed intrinſecum animi ſplendorem, & nobilitatem deſpicientes, ab alijs externis emendicant, quo fulgeant in auro. Chriſti autem Domini gloria, & nobilitatis ſplendor non ab externis, ſed ab intimis animi virtutibus rutilauit. Sic D. Ephrem dixit, facta ſunt veſtimenta eius alba. Etenim oſtendit, quòd ex toto eius corpore eius gloria ſcaturijt, & tota eius carne reſplenduit eius facies, & ex totis eius membris reſplenduerunt radij. *Non enim ſicut Moyſi eius facies reſplenduit extrinſecus; ſed ex ipſo ſcaturiebat eius gloria, & in eo manebat. Ex ipſo oriebatur lux eius, non venit ex alio obliquo, & eum exornauit.* Tota veſtimentorum gloria, tota nobilitatis ſplendentis ſpecies non ab externo; ſed ab intimis effuſa oculos perſtringebat mortales. Huc ſpectent qui vera nobilitate, & ſpecioſitate ambiunt in mundo radiare. Huc crediderim ſpectaſſe Nazian. orat. 28. de reditu, in qua vt verè ſic rectè ſ[illegible]ludit inanes multorum gloriolas & nobilitates. *Quartum, ait, illud nobilitatis genus, quod in Principũ diplomatibus, & edictis conſiſtit, tunc vllo in pretio habebo, cùm pictam pulcritudinem laudandã duxero, ſimiamque, ob id venerari cœpero, quò leo eſſe iuſſa ſit.* Planè rideres, & maximè irri[illegible]s, ſi ſimiã ſuperbũ leonis nomen præſeferens in auro fulgeret, ſibique blandiretur de nobilitate, quòd ab hero iuſſa fuerit leo eſſe. Si intrinſecus ſimia ſis, ſi vilis, & obſcurus, quid, quòd ab auro fulgorẽ capias? quid quod ſcriptis, tabellis præferas nobilitatem? Pulcrè Regius Vates naturæ humanæ ſplendorẽ effingit & nobilitatem. Pſal. 44. *Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus in fimbrijs aureis, circumamicta varietate:* quaſi diceret, Regia hominis natura fulgeat, licet amictu aureo, veſtimentiſque artificioſa depictis acu; tota verò eius gloria, integra nobilitas ab intus ſit, a primis animi virtutibus, ex quibus ad veſtimenta vſque dilabatur. Vnus ſit huius loci commentator D. Gregor. Magn. in 1. Reg. lib. 6. c. 15. vbi de virginali honore hæc verba facit. *Quid eſt, quod dicitur, omnis gloria filiæ Regum ab intus, ſi foris eſſe gloria veſtitus aurei precatur? Si enim foris, eſt aliqua magna aurei veſtitus gloria, intus omnis gloria videri non poteſt. Quid ergo eſt, quòd omnis gloria intus eſſe perhibetur, niſi quia & illa quæ foris eſt gloria, cum alijs innumeris intus eſſe cognoſcitur? Aurea enim virginitas non eſt, ſi foris eſt, & intus non eſt. Quia ergo intus, & foris eſt, quia eadem ſplendet in corpore, eadem fulget in mente, omnis gloria intus eſſe ſentiri conuenienter poteſt.* Quid pulcrius dici potuit? Solũ id age quod Sãctus de virginitatis honore, id tu de quacunque alia naturæ humanæ gloria, ſpecioſitate, nobilitate dictũ habe. Etenim & oĩs regalis naturę nobilitas ab intus eſſe phibetur, & ſimul in extrinſecis fimbrijs aureis, veſtitu variegato. Cur ergo omnis ab intus dicitur, ſi foris manet veſtis ſplẽdor aureus? Equidem totus internus eſt ſplẽdor verę glorię, & nobilitatis, quã qui extrinſecè apparet ſplendor ornamentorũ cum intrinſecis cõuenit virtuti-

Marginal notes: Ephr. — Naz. — Pſ. 44. — Greg.

virtutibus animi. Quia ergo intus & foris eſt, quia eadem gloria, eadem ſpecioſitas, eadem nobilitas fulget in mente, eadem ſplendet extrinſecus in corporeis ornamentis, omnis gloria intus eſſe, ſentiri conuenienter poteſt. Per hanc intrinſecam
Ennod. gloriam metiebatur Diuus Ennodius regium ſplendorem in Panegyr. Theodorici dicens: *Quid cultu laborent, qui cupiunt peregrinam obtinere pulchritudinem? Italiæ Rector in ira ſine comparatione fulmineus: in lætitia ſine nube formoſus. Feriato ore Legatis gentium, aut pacem blanda promittit effigies, aut bella terribilis.* Et ſanè regius ſolùm eſt ſplendor, qui ab intrinſeco eſt: adeò vt de ſanctiſſima Helena Cõſtantini matre, in regium ſublata torum, hanc reddat rationem Berengoſius, libro primo de inuentione Crucis, capite ſecundo, fatus: *Quoniam internæ pietatis, & externæ pulcritudinis iſta inſtructa eſt norma, vt & Deo placeret in anima, & Conſtantio in forma.*

§. XVI.

Chriſtus Dominus in Thabor quaſi nobilis tyro veſtem accepit albam, quam ipſe rebus egregiè factis purpuraſcenti exornet textura.

TRitus Romanorum mos nobiles iuuenes vt ad bellum initiaret, alba tunica, & ſimplici induebat, vt illam poſtea rebus egregiè factis, geſtis ſtrenuiſſimis, nobilioribus fulgentioris purpuræ radijs illuſtrarent ipſi, atque depingerent. Hanc in Thabor adoleſcens fecundus Chriſtus albentẽ niueamque veſtem induit, quam purpuraſcentibus mæandris exornet in bello, auro obtegat, & gemmis ni-
A tidiſſimis illuminet. Igitur quàm fuerit hæc alba, & ſimplex veſtis illuminata à Chriſto ſuis ſtrenuiſſimis geſtis, ponderat Auguſtinus, ſermone 178. de tempore. August. *Aſcendebat enim cruoris rubore perfuſus à trophæis victricibus laureatus. Viderunt cælites cuncti ſpecioſum vulneribus Chriſtum, ſpolia caſtris tyrannicis re ortata, & admirantes fulgen-*
B *tia diuinæ virtutis vexilla, talibus concrepant hymnis, deducuntque lætantes; Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Quã citò nobilis adoleſcens Chriſtus albam exornauit veſtem! illamque adeò fecit purpuraſcere, vt regium præferret decus cæleſtibus ciuibus! Meritò Diuus Gregorius Nazianzenus Naz. oratione 2. in Paſcha, vnam hanc veſtem contendit exhiberi,
C quam mirentur cælites cuncti: ſic enim loquitur: *Stolæ corporis paſſi pulcritudinem ex aduerſo profer, quod per paſſionem exornatum, ac per diuinitatem ſqua nihil pulcrius exornatum eſt.* Vna in ſtrenuo, & nobili adoleſcenti veſtis ſpectanda, dum niuea eſt, nihil præter ſpem oſtendit, cùm purpureis iam rutilat maculis, cùm intertextis effulget mæandris,
D nil adoleſcenti glorioſius, nil pulcrius. Nobilem, quam in Thabor accepiſti, ò Chriſte, veſtem, niuea erat, & ſimplex tela, vnica ſpes orbis terrarum, prudenter illam in ſecreto montis induiſti, quaſi tuam virtutem dedeceret veſtis adhuc alba. Sed cùm Caluariæ montem pertranſis, ne abſcondas, ſed vel cælo ſpectanti, ſtolæ corporis paſſi pro-
E fer pulcritudinem, egregiè purpuraſcenti paſſione contextam, & ambitioſè exornatam. Sanè vt Nazian. Scholiaſtes Nicetas explicat, Nic. *formoſa eſt ipſius ſtola, hoc eſt, perpeſſum ipſius corpus, partim ob paſſionem, per quam glorificata eſt, partim ob diuinitatem, per quam illuſtrata eſt.*

eſt. Et diuinitatis aurum, & paſſio- A
nis purpura verè glorioſam, & illu-
ſtrem fecerunt ſtolam, qua indutus
Chriſtus Dominus triumphauit.
Abul. Hinc Abulenſ. in Matth. cap. 17.
quæſt. 10. ait. *Chriſtus non transfiguratus eſt ad habendum in ſe veritatem gloriæ corporis: ſed ad oſtendendam imaginem gloriæ.* Etenim tunc ſolum veſtem induit albam, & quaſi fundamẽtum, ſeu primum ſtamen, aut B
ſimplicem telam oſtendit, in eaque gloriæ delineationem, & quaſi adumbrationem quandam, quam poſtmodum nobilioribus fulgentioris purpuræ radijs illuſtratam, & verè glorioſam efficeret profuſo ſanguine. Hancque mirantes Angeli
Iſai. 63. præ ſtupore dicunt Iſai. 63. *Quis eſt iſte, qui venit de Edon tinctis veſtibus de Boſra? Iſte formoſus in ſtola* C
ſua gradiens in multitudine virtutis ſuæ? Sic ex ſtolæ purpura multitudinem virtutis eius admirantur.

§. XVII.

Vnus Chriſtus è ſublimi poteſtatis, & dominij culmine totus elucet, & irradiat.

QVis non in ſublimi conſtitutus D
labat? Quis nitido poteſtatis ſolio etiam Sole pulchrior non eclipſim patitur? Et verè, & prudenter
Bernard. Diuus Bernard. in proœmio ad vitã Sancti Malachiæ ait. *Quem mihi oſtendas vel de illorum numero, qui videntur dati in lucem gentium non magis de ſublimi fumãtem, quàm flãmantem?* Vnus Chriſtus in ſublimi omnium creaturarũ imperio totus E
illuxit animo, & corpore, facie & veſtibus, ſine fumo flammauit, rutilauit. Quæuis alia creatura in ſublimi poteſtate conſtituta quantumuis illuminata, etſi mille fulgoribus cõueſtita, aut corrupta, & euanida, aut ſaltem fumabit. De re nota nolim longa texere commentaria, id dixerim quod inquit Rupertus lib. 2. de victoria verbi Dei in titulo cap. 13. *Nouerat Deus, non poſſe principatum creaturarum humiliter ſuſtineri, niſi a verbo incarnato.* Vnus Chriſtus Dominus in ſublimi creaturarũ imperio nec labauit, nec fumauit, nec euanuit. Id quod, vt experientia ipſa doceret, nobiliſſimum cæleſtium ſpirituum Luciferum præfecit Angelis, Adamum hominem Dei manibus fabricatum hominibus. Quid plura? Rupertus c. 12. *Illum* Rup.
in apice celſitudinis Angelicæ conſtituit: iſtum patrem multitudinis hominum, multitudinis Sanctorum, & Dei filiorum eſſe voluit, & in paradiſo collocauit. Nimirum magna vtriſq; celſitudo, illius in principatu Angelico, iſtius in propagando genere humano. Neuter pondus tãti honoris humiliter ferre potuit, vtpotè vterque creatura. O quot humi clari, & prælucentes viri, dum in ſublimi poteſtatis ſederunt loco, euanuerũt vt fumus! Ideò Dei verbum carnem ſubit, quia ſoli illi debebatur creaturarum imperium, in quo lucidiſſimo, ac fulgentiſſimo Sole tabernaculũ fixit ſuum vniuerſa creatura. Patriſſauit ſanè Ieſus etiam in Imperio creaturarũ, vt Deus de Deo, & lumen videretur de lumine. Aliter ille, de quo dicitur 1. Reg. 13. Filius vnius anni erat Saul. Vbi Pet. Damian. epiſt. 41. *Qui tunc erat ex humilitate filius, poſtmodum per ſuperbiam factus eſt ſeruus.* At Ieſus in quouis Imperio manet ex humilitate Dei filius.

§. XVIII.

Igneus Prælatorum zelus, vt pietate temperandus.

IS eſt aliquando zelus legis, quo Principes, & Prælati inflammati vehe-

vehementer excandeſcant in ſubditos; at quiſquis ſapis, ſic zelo inflammeris, vt zeli ardorem, de niueo pietatis theſauro noueris temperare. Non enim vanè flammanti de Solis radijs, faciei Domini, additur veſtis vt nix candida, niſi vt diſcant Prælati, quòd inter radios, & niues temperandus ſit zelus eorũ, qui velint homines gubernare. Quis Elia ardentior? Quis flammantior? Sanè zelo accenſus nubes clauſit, vt negata pluuia, vniuerſi perirent fame, neque illum ab hoc conſilio, ingens populi
3.Reg.17. ſtrages reuocauit. Tandem 3. Reg. cap.17. pauperculæ viduæ voce commotus, ſeſe flectit ad miſericordiam, viduam & filium ſaturans. Quocirca
D.Ephr. Diuus Ephrem oratione in Sanctum Eliam, ſic fatur. Reſpice, ac vide Elia, quanta hominum multitudo interierit, ſenũm, ac iuuenum, infantium ſimul, & matrum. Cerne lacrymas totius terrarum orbis: quo pacto lugentes concidant pluuiam depoſcentes. *Propter vnam ſolam mulierem lacrymãtem, ob cauſam filij ſui, videris velle eſſe miſericors: mundus verò lugens ac mœrens lacrymatur: tu id cernis, & omnia pateris interire. Noui quòd zelo accenſus, diſciplinam intuleris, ſcio, Elia, non eſſe tui ſimilẽ.* Vbi gubernatoris diſciplinã tradit, & niues, & ignes oſtendit. Ad gemitus pereuntis populi non flectitur; ecce ignes, quibus ardet: ad pauperculæ vocem totus abit in miſericordiam, ecce niues, quibus ardorem temperat zeli. Non placent flammantes vultus, ſine niue veſtimentorum: immensè flammabant illi, de
Thren.3. quibus Threnor.3. dicitur: *Manus mulierum per miſericordiam coxerunt filios ſuos.* Quæ verba ſic explicat D.
Paſcaſ. Paſcaſius libro quarto. *Illi quaſi per miſericordiam filios decoquunt ſuos, qui culmine regiminis ſublimati, zeli flamma vrunt animas natorum, dum*

A *nimis iuſti ipſi videri cupiunt; & dum per tyrannicam poteſtatem eos excruciant, quaſi per miſericordiam eos zeli flamma decoquunt.* Tyrannidi proximus zelus eſt, qui pietatis niue neſcit tepeſcere, imò refrigeſcere aliquando. Apud Luc.c.16. villicus ille a domino laudatus non ſine dominicæ facultatis iactura, debita largè agricolis remittebat, cuius æſtum tra- Luc.16.
B ctans Theophilus Antioch. lib.3. cõment. in Euang. ait. Theop. Antio. *Hanc comparationem Saluator villico iuſtitiæ, id eſt, Epiſcopis dedit, vt quomodo domino ſuo fraudem fecit, vt haberet vnde poſtea viueret: ita Epiſcopi non omnia peccata vlciſci debeant, ſed locum pœnitentiæ reſeruare eos conueniat, cùm præſertim ipſe Dominus dixerit: nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur
C à vita ſua, & viuat. Ideò autem laudauit Dominus fraudatorem domini ſui, vt eius ſequentes exemplum, non omnia debita exigamus.* Sanè Sol minutiſſima quæque manifeſtat, nix etiam magna operit ſtercora. Sic ergo ſe componat Prælatus, vt inter niues, & Solis incedat, ſic zelo accendatur, vt ſciat aliquando frigeſcere. Sic Deus poſt vindictam diluuij fa-
D tur. Geneſ.8. *Nequaquam vltra maledicam terræ propter homines.* De quo D. Ambroſ. lib. de Noe cap.22. ait. *Vindicauit ſemel ad timorem, pepercit in reliquũ, ne dominaretur ſemper amaritudo peccati: ſimulque ſi quis peccata cupiat ſæpius vindicare, aſper magis, quam cenſorius habetur.* Gen.8. Ambr.

§. XIX.

E

Veſtimentorum mollicies fugienda his, qui Chriſto nomen dederunt.

Veſtimenta non croceo fulgida, non picturis elaborata, ſed alba ſicut nix dicũtur, nec flãmãti Salua-

toris formæ, aptiores adhiberi poſſent veſtes, quam dum niueæ adhibentur. Radiat Chriſti facies, ardentiſſimoſque vndequaque radios fulgurat! O fugiat qui non habeat veſtes niueas. Ita meditabatur D. Iſid. Peluſ. lib. 1. epiſt. 74. dicens. *Eos qui mollia indumenta gerunt, in Regum domibus verſari docet Lucas. At huiuſmodi veſtimenta ſpirituali illo thalamo, fulguris in modum rutilāte, minimè digna ſunt. Quamobrem ſi huius deſiderio teneris, vilem Dei noſtri Ieſu veſtitum imitare. Nam mollicies præſentis laſciuiæ eſt, non celeſtis ſplendoris.* Appoſitè ad cæleſtium ſplendores ſuſtinendos, niueis iuuemur ornari veſtibus, hoc eſt, vilibus, & duris amiciri, ſi Chriſti Domini coronas æmulari volumus. Nulli nō ſunt damnoſæ præcioſæ veſtes: quod animaduertit Diu. Syneſius libro de Regno, fatus. *Ita ergo ſentio: nihil olim aliud tantam Romano imperio perniciem attuliſſe, quantam in Imperatore propè ſcanius ornatus, cultuſque corporis.* Quòd ſi in domibus Regum exitialis fuit veſtium cultus, quis è ſeruis Chriſti præſumat ſecurus glorioſè veſtiri? De hoc latiùs lib. 4. c. 3. § 20.

Iſidor. Pel.

Syneſ.

Text. Et ecce apparuerūt illis Moyſes, & Elias cū eo loquentes.

§. XX.

Concordia, & vnio inter antiquos & recentes Dei Miniſtros maximum emolumentum parit Reipublicæ fidelium, & ſibi ipſis.

Diuiniſſimè, & ſapientiſſimè Dei verbum hominum illuſtraturus animos doctrinæ ſuæ radijs, vetuſtiſſimos, & principes diuinæ legis Miniſtros, cum nuperis & recentibus Apoſtolis in Thabor coniunxit, & adunauit. O quanto mundi bono antiqui, & recentes Dei Miniſtri conueniunt inter ſe, mutuaque charitate, & communione copulantur. Hoc præuidens Regius Vates aiebat: *Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit.* Etenim nubes quandoque coeunt, & maximè inter ſeſe denſantur, tunc incenſura mundum fulmina iaculantur. Accipite Origenem homilia 5. in Hieremiam, capite 10. pulcrè hæc Pſalmi verba ponderantem. Aiunt naturalium ſcrutatores, quia fulgura ex nubium colliſione generantur, in morem ſilicum duorum, quos cùm comploſeris ſibi, medius ex his elabitur ignis; atque ita cum fulgure pariter, & tonitrua mugire, tonitruo ſcilicet ſonitum indicante concuſſum, & fulgure excuſſi luminis claritatem. *Si intellexiſtis exemplum, conſiderate nunc nubes rationales, Moyſes nubes erat, Ieſus Naue nubes erat, iſti ſi ſecum loquantur, ex ſermonibus eorum fulgura micant. Hieremias, & Baruch nubes erant, ſermocinentur inuicem, & videbitis rutilare fulgura. Paulus, & Siluanus duæ nubes in vnum conuenerunt, & ecce totum mundum epiſtolæ eorum fulgore illuminant.* Inter ſe conueniant, conglomerentur nubes Euangelicæ, & vniuerſam terram lumine rigabunt. Qui principem, & excelſum in prædicatione locum antiquitus tenent, conueniant in vnum cum nuperis, & recentibus, ſermones inter ſeſe concordi, & vnanimi conferant ſtudio, & mille lumina parient, quibus totus ardeat orbis terrarum. Acutius adhuc Diuus Auguſtinus examinat illud Pſalmi 71. *Suſcipiant montes pacem*

Pſal. 71.

Orig.

Pſal. 71.

pacem populo, & colles iuſtitiam. Expende diſcrimen, montes iubentur pacem vt populo perutilem adamare, colles iuſtitiam. Quare ergo, ait Auguſt. montes pacem, & colles iuſtitiam? An fortè nihil intereſſet, etiam ſi ita diceretur, ſuſcipiant montes iuſtitiam populo, & colles pacem? An potius cum diſtinctione non contemnenda intelligendum eſt quod ait, montes pacem, & colles iuſtitiam? *Excellentes quippe in Eccleſia pacem debent vigilanti intentione conſulere, vt propter ſuos honores ſuperbè agendo ſchiſmata faciāt vnitatis compage diſrupta. Ideò dictum eſt, ſuſcipiant montes pacem populo. Dicant quidem, numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Illi quoque non dicant, ego ſum Pauli; ego autem Apollo: ego verò Cephæ: ſed omnes dicant, ego ſum Chriſti.* Hoc ab Eccleſiæ miniſtris vnicè exigitur, ab illis, inquam, qui celſiorem, & illuſtriorem locum tenent, vt pacem almam, & concordiam colant. Nil populo magis vtile, quam pax, quā inter ſeſe præſtare poſſunt principes verbi Dei miniſtri. Honorem, dignitatem, & omnia paci poſtponere iubentur, & ſumma inuigilare cura, ne cuius prætextu in popularium animis diuiſio fiat: omnes Chriſti ſint, ſiquidem pro omnibus mortuus fuit vnus Chriſtus, non Petrus, non Paulus, nō Benedictus, non Auguſtinus, non Dominicus, non Franciſcus, non Ignatius. Quam pacem, & vnitatem miniſtrorum adeò celauit Rex omnium Chriſtus, vt inter rabidas Phariſæorum iras, inter furentes carnificum manus maximè hoc vnum caueret, vt corpus ſuum maneret omni ex parte integrum, ne membra myſtica ſua diuiſionis alicuius prætextum ſumerent. Id quod notauit D.

Ambr.

A Athanaſ. de Incarnatione verbi, inquiens: *Quocirca neque Ioannis mortem Dominus ſuſtinuit, capitis truncatu, neque ſicut Iſaias ſerra diſſectus eſt, vt & in morte ſine mutilatione integrum corpus ſeruaret, & cauſa ſubderetur ijs, qui Eccleſiam in partes cupiunt diſcindere.* Nulla cauſa, nullus prætextus manet, quo membrorum Dei ſit diuiſio: ſed ſumma potius illorum vnio, & concordia, qua benefici erunt in vniuerſum mundum, ſibique maximum emolumentum acquirēt. Etenim de tribus illis pueris in caminum ignis à Rege Babyloniæ coniectis Daniel. 3. pulcrè ait D. Zeno ſerm. 4. *Immiſſis camino ignis exæſtuans detulit, vt eos vnius virtutis eſſe præſenſit.* O quantum honoris Euangelicis miniſtris deferent mortales, dum vnius virtutis nos eſſe præſentiant: dum vna nos videant ardere charitate: dum vnanimes, & conformes nos cernant proſilire in Chriſti aream.

Athan.

§. XXI.

Nulla re magis de morte triumphabimus, quam ſi inter gaudia, & delitias de illa ſermones habeamus.

CHriſtum Regem gloria perfuſum video, iuxta quem Moyſē, & Eliam ſimul & Apoſtolos tres contemplor incredibili affectos gaudio, & loquentes inter ſe contemplor: quid medijs his delitijs loquebantur? Qui inter gaudia, & delitias tantas ſermones erunt? Eos explicatius Matthæus enarrat: *Loquebantur*, ait, *de exceſſu*, nimirum de morte à Chriſto Domino ſubeunda medio in Hieroſolymitano agro. Proh Deus immortalis! Oneroſi conſolatores ſunt iſti, ſiccine inter-

Baſil. Baſilius Seleuciæ antiſtes notauit. *O miraculum, ex humana forma mittebantur radij diuinis operationibus Solis inſtar perſtringens oculos, ſignificauit orbis terræ futurum Iudicem.* Væ hominibus, qui cæcutiunt ſub tenebris peccati! qui caliginoſis inſudant laboribus! qui tenebrarum Principi famulantur! Quomodo ſolis trutinam ſuſtinebunt? Quomodo ad radiantem iudicis faciem ſtabunt? Facies iudicis humana eſt, fateor, oculi illius carnei, vnde neceſſe eſt, vt ſuæ carnis, & humanitatis cõgeneres miſereatur. Et quidem miſerebitur congeneres ſuæ carnis, hoc eſt carnis fulgentiſſimæ participes; qui in carne ambulantes cæleſtis luminis radijs apparebant ſignati. Id

Gen. 8. Ambr. præcauet Clem. Alexand. in adhortatoria fatus. *Vt germani lucis filij intueamur lucem ſurſum aſpiciamus, ne nos eſſe adulterinos deprehendat Dominus, quemadmodũ Sol Aquilas.* Non quod ore, & plumis genus referat, ideo legitima, & germana cenſetur Aquila, neceſſum eſt quod examen ſuſtineat Solis radiantis? Quod ſi ad Solis trutinam cæcutit aliquando, vt degener & adulterinus excutitur ales. Itaque parum eſt, quod homines ore ſolum Chriſto congeneres nos exhibeamus, ad fulgentiſſimæ eius carnis trutinam accedere debemus, ſi caro noſtra cæleſti lumine conſignata irradiat, ſi operibus excluſis tenebrarum lucida progenies ſurſum aſpirauit, vt legitima & Chriſti carnis germana probatur: ſi verum caligat, ſi Solis faciem exhibenti carni compoſita caro hominis nigricat aliquanto, væ miſeræ, quia protinus vt degener, & adulterinus filius a cõſortio fulgentiſſimi hominis Chriſti exſibilabitur. Nigricantem carnem peccato vna condemnabit filij hominis fulgentiſſima caro. Vnde Diuus

A Zeno ſerm. 3. de Nat. ait, *Dei filius ideo carnem eſt dignatus aſſumere, vt nemo poſſit ſe per carnem, cum iudicij dies venerit, excuſare.* Sane potuiſſet quis nigricantes peccati maculas, vt carni proprias, & congenitas, vt lunæ ſunt congenitæ maculæ apud iudicem ſpiritum excuſare. Quid te, ò Iudex, maculæ offendent? Siccine eſt ſtulta hominis caro, quæ vt luna Zeno.

B mutatur, & lunæ inſtar quamuis millies nitro lauetur, ſemper præfert has nigricantes maculas? ſed proh dolor! Inepta iſta excuſatio apparet, vbi iudex caro eſt, & caro non lunæ: ſed Solis tota fulgentiſſima ſub radijs. Quid iam reſpondebit nigricans caro, vbi caro in ſplẽdoribus ſanctorum interrogabit? Vbi caro lucidiſſimi Solis faciem pręferens

C iudicabit? Videre cupis ſeueriſſimũ iſtius ſanctiſſimæ carnis iudicium in homines? Aſpice illam cruci ſuffixam, vbi totas miſericordiæ habenas laxauit, vbi radiantem faciem obtexit vſque ad ſimilitudinem carnis peccati, vbi fletu, & lacrymis inimicis ſuis veniam deprecatur. Quid plura? ibi illam iudicantem expaueſco, ibi è duobus ſupplicij ſocijs ir-

D reparabiliter condemnat alterum. Id ponderat Auguſt. ſerm. 45. *Poſitus in patibulo verus arbiter in medio damnatorum negantem latronem repulit; ſuſcepit confitentem: hunc deputat regno: illum relinquit inferno. Per hæc ergo credamus in maieſtate iudicaturum quem iam in cruce, & miſericordiam videmus exercere, & iudicium.* Sed quale ibi iudicium exer- Auguſt.

E cuit? Quomodo approbandum examinauit? Sane quemadmodum ſol Aquilas ex viſus perſpicuitate, & claritate. Sic Chryſoſt. in Catech. de latrone bono. *Videt quidem apparens opprobriũ: ſed intuetur, latens regnum.* Igitur & nos has exteriores tenebras reſpuentes latentia cælorum regna exqui-

exquiramur, iugum rectorum tenebrarum harum a ceruicibus excutiamus, lucida & æterna bona auidè quæramus, ne nos adulterinos, & degeneres Iudex inueniat quemadmodum Sol Aquilas.

§. XIV.

Nulla bona permanentia, & duratura poſſunt haberi; niſi in Christo & per Christum.

CVm Sole permanſura bona extra Chriſtum nemo quærat, obtinuit nemo vſque adhuc. Conſiderate Salomonis gloriam, quis Salomone ditior? quis pulcritudine, & ſapientia præſtantior? quis omnium bonorum cumulo beatior? Sed quã eiuſdem gloria labilis? quàm horaria? nec lilium, nec flos campi illa fugacior. Quid mirum? omnia illi bona donantur, non Sole radiante, ſed nocte, & tenebris dominantibus. Ita D. Greg. lib. 2. Moral. cap. 2. *Hinc eſt, quod Salomon, qui ſapientiam nõ perſeueraturus accepit, in ſomnijs hanc, & nocte accepiſſe deſcribitur.* Omnia labilia, & horaria ad lunæ tenebroſum regnum ſpectant, quicquid perpetuum eſt, quicquid æternum duraturum id diuini Solis accipitur ſub radijs. Magnus ille Iacob viſus eſt tãquam Sol Ioſephum adorare Geneſ. 37. ſed & Eſter dicitur fons paruus in Solem conuerſus. An ideo Soles ambo, quia ille terrenis bonis ditiſſimus apparuit, hæc regio in culmine coruſcauit? Abſit: peritura enim bona nunquam ſolari lumine radiant. Equidem ait Rup. lib. 7. de Victoria Verbi Dei c. 26. *Concedendum eſt, quod nullum gaudium tranſitorium meretur nuncupari Sol, aut cõparari Soli, cuius lux non mutatur vt luna; ſed plena perſeuerat. Igitur neque Iacob neque Eſter propter ſuam perſonam Soli aſſimilata eſt, ſed propter Chriſtum Solem iuſtitiæ, vnum & ſolum tam ille; quàm hæc per Solẽ ſignatus eſt. Ille, quia tam Chriſtum habebat in promiſſione, hæc quia Chriſti genus vnde naſceretur reſeruauit.* Quicquid extra hunc diuinum Solem habent, caducum eſt, periturum eſt; ſub vno Chriſto, & ab illo habẽt, quod cum Solis luce ſint æternandi. Inſufflauit quondam Deus homini ſpiraculum vitæ, vitæ, inquam naturalis, & ſupernaturalis, mille virtutibus, mille gratijs cumulans animam. Sed heu quàm labilis in homine diuinus halitus, penè præterijt cum ipſo ſpiramine. Quid tunc? Homini in vmbra mortis ſedẽti Sol diuinus Chriſtus præparatur, qui animorum æternet vitam, qui diuinum halitũ ſubſidere, & permanere faciat noſtris animis. De illo aiebat Baptiſta apud Ioann. capite primo. *Qui poſt me venit, ante me factus eſt, de cuius plenitudine nos omnes accepimus.* Ad quæ verba Leontius ait: *Cauſam reddit eius, quod dixit, ante me factus eſt, quia prior me erat: ſubiungendo, quòd ex eius plenitudine nos omnes accepimus. Quomodo enim non antè erat prior ipſe, qui implet ipſos, qui de plenitudine acceperunt? Plenitudinem autem ipſius vocat inſpirationem, quæ fuit in Adam, quam & dedit Apoſtolis poſt reſurrectionem, nempe Spiritum ſanctum. Pro gratia enim Adæ conceſſa, à qua excidimus ditiorem Chriſtus donauit nobis per lauacrum Spiritus ſancti inhabitationem.* Expendo illud, quòd pro gratia Adæ ditiorem Chriſtus donauit Spiritus ſancti inhabitationem: quippe Spiritus permanentia, omniſque boni duratio, & perſeueratio non, niſi a Chriſto Domino eſt expectanda. Qui inſtar Solis perſeueranter, & æternum duraturas diuitias per homines ſpargit.

Greg. Gen. 37. Rup. Ioan. 1. Leont.

Text. Et veſtimenta eius facta sũt alba ſicut nix.

§. XV.

Vera hominũ ſpecies, & nobilitas non quæ ab extrinſeco; ſed ab intimis animi virtutibus ſplendet.

O Vanas hominũ curas! O inanes glorias mortalium! nobiles eſſe volunt, & ſpecioſi, ſed intrinſecum animi ſplendorem, & nobilitatem deſpicientes, ab alijs externis emendicant, quo fulgeant in auro. Chriſti autem Domini gloria, & nobilitatis ſplendor non ab externis, ſed ab intimis animi virtutibus rutilauit. Sic D. Ephrem dixit, facta ſunt veſtimenta eius alba. Etenim oſtendit, quòd ex toto eius corpore eius gloria ſcaturijt, & tota eius carne reſplenduit eius facies, & ex totis eius membris reſplenduerunt radij. *Non enim ſicut Moyſi eius facies reſplenduit extrinſecus; ſed ex ipſo ſcaturiebat eius gloria, & in eo manebat. Ex ipſo oriebatur lux eius, non venit ex alio obliquo, & eum exornauit.* Tota veſtimentorum gloria, tota nobilitatis ſplendentis ſpecies non ab externo; ſed ab intimis effuſa oculos perſtringebat mortales. Huc ſpectent qui vera nobilitate, & ſpecioſitate ambiunt in mundo radiare. Huc crediderim ſpectaſſe Nazian. orat. 28. de reditu, in qua vt verè ſic rectè ſ[illegible]ridit inanes multorum gloriolas & nobilitates. *Quartum, ait, illud nobilitatis genus, quod in Principũ diplomatibus, & edictis conſiſtit, tunc vllo in pretio habebo, cùm pictam pulcritudinem laudandã duxero, ſimiamque, ob id venerari cœpero, quò leo eſſe iuſſa ſit.* Planè rideres, & maximè irri[illegible]s, ſi ſimiã ſuperbũ leonis nomen præſeferens A in auro fulgeret, ſibique blandiretur de nobilitate, quòd ab hero iuſſa fuerit leo eſſe. Si intrinſecus ſimia ſis, ſi vilis, & obſcurus, quid, quòd ab auro fulgorẽ capias? quid quod ſcriptis, tabellis præferas nobilitatem? Pulcrè Regius Vates naturæ humanæ ſplendorẽ effingit & nobilitatem. Pſal. 44. *Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus in fimbrijs aureis,* B *circumamicta varietate:* quaſi diceret, Regia hominis natura fulgeat, licet amictu aureo, veſtimentiſque artificioſa depictis acu; tota verò eius gloria, integra nobilitas ab intus ſit, a primis animi virtutibus, ex quibus ad veſtimenta vſque dilabatur. Vnus ſit huius loci commentator D. Gregor. Magn. in 1. Reg. lib. 6. c. 15. vbi de virginali honore hæc verba facit. C *Quid eſt, quod dicitur, omnis gloria filiæ Regum ab intus, ſi foris eſſe gloria veſtitus aurei precatur? Si enim foris, eſt aliqua magna aurei veſtitus gloria, intus omnis gloria videri non poteſt. Quid ergo eſt, quòd omnis gloria intus eſſe perhibetur, niſi quia & illa quæ foris eſt gloria, cum alijs innumeris intus eſſe cognoſcitur? Aurea enim virginitas* D *non eſt, ſi foris eſt, & intus non eſt. Quia ergo intus, & foris eſt, quia eadem ſplendet in corpore, eadem fulget in mente, omnis gloria intus eſſe ſentiri conuenienter poteſt.* Quid pulcrius dici potuit? Solũ id age quod Sãctus de virginitatis honore, id tu de quacunque alia naturæ humanæ gloria, ſpecioſitate, nobilitate dictũ habe. E Etenim & oĩs regalis naturę nobilitas ab intus eſſe phibetur, & ſimul in extrinſecis fimbrijs aureis, veſtitu variegato. Cur ergo omnis ab intus dicitur, ſi foris manet veſtis ſplẽdor aureus? Equidem totus internus eſt ſplẽdor verę glorię, & nobilitatis, qñ qui extrinſecè apparet ſplendor ornamẽtorũ cum intrinſecis cõ[illegible]enit virtuti-

Marginal notes: Ephr. — Naz. — Pſ. 44. — Greg.

virtutibus animi Quia ergo intus & foris eſt, quia eadem gloria, eadem ſpecioſitas, eadem nobilitas fulget in mente, eadem ſplendet extrinſecus in corporeis ornamentis, omnis gloria intus eſſe, ſentiri conuenienter poteſt. Per hanc intrinſecam gloriam metiebatur Diuus Ennodius regium ſplendorem in Panegyr. Theodorici dicens: *Quid cultu laborent, qui cupiunt peregrinam obtinere pulchritudinem? Italiæ Rector in ira ſine comparatione fulmineus: in lætitia ſine nube formoſus. Feriato ore Legatis gentium, aut pacem blanda promittit effigies, aut bella terribilis.* Et ſanè regius ſolùm eſt ſplendor, qui ab intrinſeco eſt: adeò vt de ſanctiſſima Helena Cõſtantini matre, in regium ſublata torum, hanc reddat rationem Berengoſius, libro primo de inuentione Crucis, capite ſecundo, fatus: *Quoniam internæ pietatis, & externæ pulcritudinis iſta inſtructa eſt norma, vt & Deo placeret in anima, & Conſtantio in forma.* Ennod.

§. XVI.

Chriſtus Dominus in Thabor quaſi nobilis tyro veſtem accepit albam, quam ipſe rebus egregiè factis purpuraſcenti exornet textura.

TRitus Romanorum mos nobiles iuuenes vt ad bellum initiaret, alba tunica, & ſimplici induebat, vt illam poſtea rebus egregiè factis, geſtis ſtrenuiſſimis, nobilioribus fulgentioris purpuræ radijs illuſtrarent ipſi, atque depingerent. Hanc in Thabor adoleſcens fecundus Chriſtus albentẽ niueamque veſtem induit, quam purpuraſcentibus mæandris exornet in bello, auro obtegat, & gemmis ni-

A tidiſſimis illuminet. Igitur quàm fuerit hæc alba, & ſimplex veſtis illuminata à Chriſto ſuis ſtrenuiſſimis geſtis, ponderat Auguſtinus, ſermone 178. de tempore. *Aſcendebat enim cruoris rubore perfuſus à trophæis victricibus laureatus. Viderunt cælites cuncti ſpecioſum vulneribus Chriſtum, ſpolia caſtris tyrannicis reportata, & admirantes fulgen-* Auguſt.

B *tia diuinæ virtutis vexilla, talibus concrepant hymnis, deducuntque lætantes; Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Quã citò nobilis adoleſcens Chriſtus albam exornauit veſtem! illamque adeò fecit purpuraſcere, vt regium præferret decus cæleſtibus ciuibus! Meritò Diuus Gregorius Nazianzenus oratione 2. in Paſcha, vnam hanc veſtem contendit exhiberi, Naz.

C quam mirentur cælites cuncti: ſic enim loquitur: *Stolæ corporis paſſi pulcritudinem ex aduerſo profer, quod per paſſionem exornatum, ac per diuinitatem, qua nihil pulcrius exornatum eſt.* Vna in ſtrenuo, & nobili adoleſcenti veſtis ſpectanda, dum niuea eſt, nihil præter ſpem oſtendit, cùm purpureis iam rutilat maculis, cùm intertextis effulget mæandris,

D nil adoleſcenti glorioſius, nil pulcrius. Nobilem, quam in Thabor accepiſti, ò Chriſte, veſtem, niuea erat, & ſimplex tela, vnica ſpes orbis terrarum, prudenter illam in ſecreto montis induiſti, quaſi tuam virtutem dedeceret veſtis adhuc alba. Sed cùm Caluariæ montem pertranſis, ne abſcondas, ſed vel cælo ſpectanti, ſtolæ corporis paſſi pro-

E fer pulcritudinem, egregiè purpuraſcenti paſſione contextam, & ambitiosè exornatam. Sanè vt Nazian. Scholiaſtes Nicetas explicat, *formoſa eſt ipſius ſtola, hoc eſt, perpeſſum ipſius corpus, partim ob paſſionem, per quam glorificata eſt, partim ob diuinitatem, per quam illuſtrata* Nic.

 eſt.

eſt. Et diuinitatis aurum, & paſſionis purpura verè glorioſam, & illuſtrem fecerunt ſtolam, qua indutus Chriſtus Dominus triumphauit. Hinc Abulenſ. in Matth. cap. 17. quæſt. 10. ait. *Chriſtus non transfiguratus eſt ad habendum in ſe veritatem gloriæ corporis: ſed ad oſtendendam imaginem gloriæ.* Etenim tunc ſolum veſtem induit albam, & quaſi fundamẽtum, ſeu primum ſtamen, aut ſimplicem telam oſtendit, in eaque gloriæ delineationem, & quaſi adumbrationem quandam, quam poſtmodum nobilioribus fulgentioris purpuræ radijs illuſtratam, & verè glorioſam efficeret profuſo ſanguine. Hancque mirantes Angeli præ ſtupore dicunt Iſai. 63. *Quis eſt iſte, qui venit de Edon tinctis veſtibus de Boſra? Iſte formoſus in ſtola ſua gradiens in multitudine virtutis ſuæ?* Sic ex ſtolæ purpura multitudinem virtutis eius admirantur.

Abul.

Iſai. 63.

§. XVII.

Vnus Chriſtus è ſublimi poteſtatis, & dominij culmine totus elucet, & irradiat.

QVis non in ſublimi conſtitutus labat? Quis nitido poteſtatis ſolio etiam Sole pulchrior non eclipſim patitur? Et verè, & prudenter Diuus Bernard. in proœmio ad vitã Sancti Malachiæ ait. *Quem mihi oſtendas vel de illorum numero, qui videntur dati in lucem gentium non magis de ſublimi fumãtem, quàm flãmantem?* Vnus Chriſtus in ſublimi omnium creaturarũ imperio totus illuxit animo, & corpore, facie & veſtibus, ſine fumo flammauit, rutilauit. Quæuis alia creatura in ſublimi poteſtate conſtituta quantumuis illuminata, etſi mille fulgoribus cõueſtita, aut corrupta, & euanida, aut ſaltem fumabit. De re nota nolim longa texere commentaria, id dixerim quod inquit Rupertus lib. 2. de victoria verbi Dei in titulo cap. 13. *Nouerat Deus, non poſſe principatum creaturarum humiliter ſuſtineri, niſi a verbo incarnato.* Vnus Chriſtus Dominus in ſublimi creaturarũ imperio nec labauit, nec fumauit, nec euanuit. Id quod, vt experientia ipſa doceret, nobiliſſimum cæleſtium ſpirituum Luciferum præfecit Angelis, Adamum hominem Dei manibus fabricatum hominibus. Quid plura? Rupertus c. 12. *Illum in apice celſitudinis Angelicæ conſtituit: iſtum patrem multitudinis hominum, multitudinis Sanctorum, & Dei filiorum eſſe voluit, & in paradiſo collocauit. Nimirum magna vtriſq; celſitudo, illius in principatu Angelico, iſtius in propagando genere humano. Neuter pondus tãti honoris humiliter ferre potuit, vtpotè vterque creatura.* O quot humi clari, & prælucentes viri, dum in ſublimi poteſtatis ſederunt loco, euanuerũt vt fumus! Ideò Dei verbum carnem ſubit, quia ſoli illi debebatur creaturarum imperium, in quo lucidiſſimo, ac fulgentiſſimo Sole tabernaculũ fixit ſuum vniuerſa creatura. Patriſſauit ſanè Ieſus etiam in Imperio creaturarũ, vt Deus de Deo, & lumen videretur de lumine. Aliter ille, de quo dicitur 1. Reg. 13. Filius vnius anni erat Saul. Vbi Pet. Damian. epiſt. 41. *Qui tunc erat ex humilitate filius, poſtmodum per ſuperbiam factus eſt ſeruus.* At Ieſus in quouis Imperio manet ex humilitate Dei filius.

Bernard.

Rup.

§. XVIII.

Igneus Prælatorum zelus, vt pietate temperandus.

IS eſt aliquando zelus legis, quo Principes, & Prælati inflammati vehe-

vehementer excandeſcant in ſubditos; at quiſquis ſapis, ſic zelo inflammeris, vt zeli ardorem, de niueo pietatis theſauro noueris temperare. Non enim vanè flammanti de Solis radijs, faciei Domini, additur veſtis vt nix candida, niſi vt diſcant Prælati, quòd inter radios, & niues temperandus ſit zelus eorũ, qui velint homines gubernare. Quis Elia ardentior? Quis flammantior? Sanè zelo accenſus nubes clauſit, vt negata pluuia, vniuerſi perirent fame; neque illum ab hoc conſilio, ingens populi

3. Reg. 17.

ſtrages reuocauit. Tandem 3. Reg. cap. 17. pauperculæ viduæ voce commotus, ſeſe flectit ad miſericordiam, viduam & filium ſaturans. Quocirca

D. Ephr.

Diuus Ephrem oratione in Sanctum Eliam, ſic fatur. Reſpice, ac vide Elia, quanta hominum multitudo interierit, ſenũm, ac iuuenum, infantium ſimul, & matrum. Cerne lacrymas totius terrarum orbis: quo pacto lugentes concidant pluuiam depoſcentes. *Propter vnam ſolam mulierem lacrymãtem, ob cauſam filij ſui, videris velle eſſe miſericors: mundus verò lugens ac mœrens lacrymatur: tu id cernis, & omnia pateris interire. Noui quòd zelo accenſus, diſciplinam intuleris, ſcio, Elia, non eſſe tui ſimilẽ.* Vbi gubernatoris diſciplinã tradit, & niues, & ignes oſtendit. Ad gemitus pereuntis populi non flectitur; ecce ignes, quibus ardet: ad pauperculæ vocem totus abit in miſericordiam, ecce niues, quibus ardorem temperat zeli. Non placent flammantes vultus, ſine niue veſtimentorum: immensè flammabant illi, de

Thren. 3.

quibus Threnor. 3. dicitur: *Manus mulierum per miſericordiam coxerunt filios ſuos.* Quæ verba ſic explicat D.

Paſcaſ.

Paſcaſius libro quarto. *Illi quaſi per miſericordiam filios decoquunt ſuos, qui culmine regiminis ſublimati, Zeli flamma vrunt animas natorum, dum*

A *nimis iuſti ipſi videri cupiunt; & dum per tyrannicam poteſtatem eos excruciant, quaſi per miſericordiam eos zeli flamma decoquunt.* Tyrannidi proximus zelus eſt, qui pietatis niue neſcit tepeſcere, imò refrigeſcere aliquando. Apud Luc. c. 16. villicus il-

Luc. 16.

le a domino laudatus non ſine dominicæ facultatis iactura, debita largè agricolis remittebat, cuius æſtum tra-

B ctans Theophilus Antioch. lib. 3. cõment. in Euang. ait.

Theop. Antio.

Hanc comparationem Saluator villico iuſtitiæ, ideſt, Epiſcopis dedit, vt quomodo domino ſuo fraudem fecit, vt haberet vnde poſtea viueret: ita Epiſcopi non omnia peccata vlciſci debeant, ſed locum pœnitentiæ reſeruare eos conueniat, cùm præſertim ipſe Dominus dixerit: nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur

C *à vita ſua, & viuat. Ideò autem laudauit Dominus fraudatorem domini ſui, vt eius ſequentes exemplum, non omnia debita exigamus.* Sanè Sol minutiſſima quæque manifeſtat, nix etiam magna operit ſtercora. Sic ergo ſe componat Prælatus, vt inter niues, & Soles incedat, ſic zelo accendatur, vt ſciat aliquando frigeſcere. Sic Deus poſt vindictam diluuij fa-

D tur. Geneſ. 8. *Nequaquam vltra maledicam terræ propter homines.* De

Gen. 8.

quo D. Ambroſ. lib. de Noe cap. 22. ait. *Vindicauit ſemel ad timorem, pepercit in reliquũ, ne dominaretur ſemper amaritudo peccati: ſimulque ſi quis peccata cupiat ſæpius vindicare, aſper magis, quam cenſorius habetur.*

Ambr.

§. XIX.

E

Veſtimentorum mollicies fugienda his, qui Chriſto nomen dederunt.

VEſtimenta non croceo fulgida, non picturis elaborata, ſed alba ſicut nix dicũtur, nec flãmãti Salua-

toris formæ, aptiores adhiberi poſſent veſtes, quam dum niueæ adhibentur. Radiat Chriſti facies, ardentiſſimoſque vndequaque radios fulgurat! O fugiat qui non habeat veſtes niueas. Ita meditabatur D. Iſid. Peluſ. lib. 1. epiſt. 74. dicens. *Eos qui mollia indumenta gerunt, in Regum domibus verſari docet Lucas. At huiuſmodi veſtimenta ſpirituali illo thalamo, fulguris in modum rutilāte, minimè digna ſunt. Quamobrem ſi huius deſiderio teneris, vilem Dei noſtri Ieſu veſtitum imitare. Nam mollicies præſentis laſciuiæ eſt, non cœleſtis ſplendoris.* Appoſitè ad cæleſtium ſplendores ſuſtinendos, niueis iuuemur ornari veſtibus, hoc eſt, vilibus, & duris amiciri, ſi Chriſti Domini coronas æmulari volumus. Nulli nō ſunt damnoſæ præcioſæ veſtes: quod animaduertit Diu. Syneſius libro de Regno, fatus. *Ita ergo ſentio: nihil olim aliud tantam Romano imperio perniciem attuliſſe, quantam in Imperatore propè ſcanius ornatus, cultuſque corporis.* Quòd ſi in domibus Regum exitialis fuit veſtium cultus, quis è ſeruis Chriſti præſumat ſecurus glorioſè veſtiri? De hoc latiùs lib. 4. c. 3. §. 20.

Iſidor. Pel.

Syneſ.

Text. Et ecce apparuerūt illis Moyſes, & Elias cū eo loquentes.

§. XX.

Concordia, & vnio inter antiquos & recentes Dei Miniſtros maximum emolumentum parit Reipublicæ fidelium, & ſibi ipſis.

Diuiniſſimè, & ſapientiſſimè Dei verbum hominum illuſtraturus animos doctrinæ ſuæ radijs, vetuſtiſſimos, & principes diuinæ legis Miniſtros, cum nuperis & recentibus Apoſtolis in Thabor coniunxit, & adunauit. O quanto mundi bono antiqui, & recentes Dei Miniſtri conueniunt inter ſe, mutuaque charitate, & communione copulantur. Hoc præuidens Regius Vates aiebat: *Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit.* Etenim nubes quandoque coeunt, & maximè inter ſeſe denſantur, tunc incenſura mundum fulmina iaculantur. Accipite Origenem homilia 5. in Hieremiam, capite 10. pulcrè hæc Pſalmi verba ponderantem. Aiunt naturalium ſcrutatores, quia fulgura ex nubium colliſione generantur, in morem ſilicum duorum, quos cùm comploſeris ſibi, medius ex his elabitur ignis; atque ita cum fulgure pariter, & tonitrua mugire, tonitruo ſcilicet ſonitum indicante concuſſum, & fulgure excuſſi luminis claritatem. *Si intellexiſtis exemplum, conſiderate nunc nubes rationales, Moyſes nubes erat, Ieſus Naue nubes erat, iſti ſi ſecum loquantur, ex ſermonibus eorum fulgura micant. Hieremias, & Baruch nubes erant, ſermocinentur inuicem, & videbitis rutilare fulgura. Paulus, & Siluanus duæ nubes in vnum conuenerunt, & ecce totum mundum epiſtolæ eorum fulgore illuminant.* Inter ſe conueniant, conglomerentur nubes Euangelicæ, & vniuerſam terram lumine rigabunt. Qui principem, & excelſum in prædicatione locum antiquitus tenent, conueniant in vnum cum nuperis, & recentibus, ſermones inter ſeſe concordi, & vnanimi conferant ſtudio, & mille lumina parient, quibus totus ardeat orbis terrarum. Acutius adhuc Diuus Auguſtinus examinat illud Pſalmi 71. *Suſcipiant montes pacem*

Pſal. 71.

Orig.

Pſal. 71.

pacem populo, & colles iuſtitiam. Expende diſcrimen, montes iubentur pacem vt populo perutilem adamare, colles iuſtitiam. Quare ergo, ait Auguſt. montes pacem, & colles iuſtitiam? An fortè nihil intereſſet, etiam ſi ita diceretur, ſuſcipiant montes iuſtitiam populo, & colles pacem? An potius cum diſtinctione non contemnenda intelligendum eſt quod ait, montes pacem, & colles iuſtitiam? *Excellentes quippe in Eccleſia pacem debent vigilanti intentione conſulere, vt propter ſuos honores ſuperbè agendo ſchiſmata faciãt vnitatis compage diſrupta. Ideò dictum eſt, ſuſcipiant montes pacem populo. Dicant quidem, numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Illi quoque non dicant, ego ſum Pauli; ego autem Apollo: ego verò Cephæ: ſed omnes dicant, ego ſum Chriſti.* Hoc ab Eccleſiæ miniſtris vnicè exigitur, ab illis, inquam, qui celſiorem, & illuſtriorem locum tenent, vt pacem almam, & concordiam colant. Nil populo magis vtile, quam pax, quã inter ſeſe præſtare poſſunt principes verbi Dei miniſtri. Honorem, dignitatem, & omnia paci poſtponere iubentur, & ſumma inuigilare cura, ne cuius prætextu in popularium animis diuiſio fiat: omnes Chriſti ſint, ſiquidem pro omnibus mortuus fuit vnus Chriſtus, non Petrus, non Paulus, nõ Benedictus, non Auguſtinus, non Dominicus, non Franciſcus, non Ignatius. Quam pacem, & vnitatem miniſtrorum adeò celauit Rex omnium Chriſtus, vt inter rabidas Phariſæorum iras, inter furentes carnificum manus maximè hoc vnum caueret, vt corpus ſuum maneret omni ex parte integrum, ne membra myſtica ſua diuiſionis alicuius prætextum ſumerent. Id quod notauit D.

Ambr.

A Athanaſ. de Incarnatione verbi, inquiens: *Quocirca neque Ioannis mortem Dominus ſuſtinuit, capitis truncatu, neque ſicut Iſaias ſerra diſſectus eſt, vt & in morte ſine mutilatione integrum corpus ſeruaret, & cauſa ſubderetur ijs, qui Eccleſiam in partes cupiunt diſcindere.* Nulla cauſa, nullus prætextus manet, quo membrorum Dei ſit diuiſio: ſed ſumma potius illorum vnio, & concordia, qua benefici erunt in vniuerſum mundum, ſibique maximum emolumentum acquirẽt. Etenim de tribus illis pueris in caminum ignis à Rege Babyloniæ coniectis Daniel. 3. pulcrè ait D. Zeno ſerm. 4. *Immiſſis camino ignis exæſtuans detulit, vt eos vnius virtutis eſſe præſenſit.* O quantum honoris Euangelicis miniſtris deferent mortales, dum vnius virtutis nos eſſe præſentiant: dum vna nos videant ardere charitate: dum vnanimes, & conformes nos cernant proſilire in Chriſti aream.

Athan.

B C

§. XXI.

Nulla re magis de morte triumphabimus, quam ſi inter gaudia, & delitias de illa ſermones habeamus.

D

CHriſtum Regem gloria perfuſum video, iuxta quem Moyſẽ, & Eliam ſimul & Apoſtolos tres contemplor incredibili affectos gaudio, & loquentes inter ſe contemplor: quid medijs his delitijs loquebantur? Qui inter gaudia, & delitias tantas ſermones erunt? Eos explicatius Matthæus enarrat: *Loquebantur*, ait, *de exceſſu*, nimirum de morte à Chriſto Domino ſubeunda medio in Hieroſolymitano agro. Proh Deus immortalis! Oneroſi conſolatores ſunt iſti, ſiccine interrumpen-

E

Hinc D. Bernard. ſerm. ſuper Ecce nos. *Occidendum ſeſe cauſabatur infelix tanquam pro magno beneficio habiturus, ſi prohiberetur occidi, quod & factum eſt. Conſolationem miſeram obtinuit, quærebat, & oblitus eſt conſolationis maximæ, pro qua multo ſtudio ſuo ſupplicare oportebat.* Ecce tibi quàm tenui, & fragili conſolatione impletus æternarum conſolationum cumulum faſtidit. Vereor, ne ab inſcio & rudi Petro ſimilis affectus ſcaturiat dum gloriolæ corporeæ **1. Pet. 2.** guſtu ebrius præ illa nihil aliud curat. Quid ais, Petre, bonum eſt nos hic eſſe? Cur impleris adeò tenui cibo? Hic verè non eſt aliud, niſi ſolum Dei guſtus, ita & tu aliquando fateberis, *ſi tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus.* Ecce ſummum Dei bonum, dum in terra communicatur, ſolum tibi conceditur, vt guſtes. De æterna ciuitate longè aliter promittitur, vt **Cypr.** enim loquitur Diu. Cyprian. ſerm. de Aſcenſ. *Ibi non guſtabunt quàm ſuauis ſit Dominus; ſed implebuntur, & ſatiabuntur dulcedine.* Infelix, qui guttulis his terrenorum bonorum captus, torrentem illum ſummæ voluptatis, quo impleri, & ſatiari ſolet, obliuiſcitur. Et quidem malè petis ò Petre, dum diuina bona tibi hic dari procuras, non ea eſt magnitudo cæleſtium bonorum, quæ hic ſuſtineri poſſet, ideo melius reſeruatur in futurum. Ingentium bonorum promiſſionem factam priſcis patribus, inde exaggerat D. Paul. ad Heb. cap. 10. quod minimè hic data ſit illis. Quando ait. *Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longe eas aſpicientes & ſalutantes.* Ecce tibi commendat Paulus ſanctiſſimorum Patrum ſortes, quod exceſſerint non accipientes hic repromiſſionem. Sed cur commenda-**A** bile eſt, quod non acciperet repromiſſionem? nonne melius eſſet ſi accepiſſent? Planè parua ſunt quæcunque hic accipi poſſunt, vnde, quibus parantur, imò debentur magna & ingentia, non hic dantur, ſed futura in ſæcula differuntur. Qui in humanis ſtadijs victor eſt, ſimul præmium accipit, & fert ſecum, quando nimirum præmium, **B** vel annuli circulo clauditur, vel aliquod vas eſt parui ponderis: quod ſi accideret præmium eſſet ingens aliquod pondus auri, vel argenti, quod ab vno homine ferri non poſſit, niſi binis vel ternis boum iugis adhibitis, tunc non ſtatim ferretur, ſed abiret victor vacuus, vt poſt aliquod tempus, domi præmium accipiat. Vides vt magnitudo præmij, **C** neceſſariam dilationem inferat? Rectè ergo Paulus gratulatur his, qui hic non potuerunt recipere repromiſſiones, quando dilatio hæc præmij magnitudinem indicat infinitam. Iam in præſenti adducendus eſt D. Chryſoſt. qui orat. in S. Iulian. ait. *Cur externis quidem, ac profanis athletis ſimul obueniunt & victoria, & corona: pietatis autem athle-* **D** *tis non ſimul & victoria, & corona, ſed tãtum poſt temporis interuallum? Quod maioribus eos ornare honoribus vellet, munus diſtulit: non enim vitæ præſentis natura magnitudinem honoris illius capit; caducum eſt præſens tempus ac breue: infinitum illud immortale, & æternum.* Malè ergo nouit magnitudinem cæleſtium bonorum, qui illa modò in præſenti ob- **E** tinere amat; ſed longè peius agit qui præ illis cæleſtibus de his, quæ in terra haberi poſſunt, procurat impleri paruitatibus. Quam paruis poculis plenus Petrus dicebat, bonum eſt nos hic eſſe, cuius imperfectionis reus ille etiam erat mendicus apud Luc. 16. *Cupiẽs ſaturari de micis, quæ*

cadebant

cadebant de menſa diuitis. Expendo id, de quo ſaturari cupiebat, videlicet de micis. Quis ſanus de micis expectaſſet ſaturitatem? Sanè iuſtè fameſcit, qui ſolum micas nouit deſiderare. Pulcrè D. Petr. Dam. ſer. de S. Alex. ob hoc mendicum pungit aiens. *Lazarus non modò parum quid accipere, ſed & ſaturari, ſicut veritas perhibet, cupiebat; cui tamen alimenta nemo miſericorditer indulgebat.* Sic fame pereant neceſſum eſt, qui dimiſſis cæleſtibus, his micis inhiant bonorum temporalium.

§. XXIII.

Quicquid deprauata voluntas ex ſe petit excidium eſt, ruina eſt.

SVſpectũ nobis ſit quicquid creata voluntas ſibi, proprio iudicio nitens, præſumit; numquam enim aliud quærere ſciuit, quàm ſui ipſius ruinam, & excidium. Accipite Petrũ in Chriſti edoctum diſciplina ad Apoſtolatus culmen euocatũ, is ſplendenti gloriola captus inquit: bonum
Ephr. eſt nos hic eſſe. Ad hæc B. Ephrem orat. de Transfig. inducit reſpõdentem Chriſtũ. *Si hic manſerimus, quæ dixi tibi quomodo fient? Quem ligabis? quem ſolues? ceſſabũt omnia.* Hæccine eſt creatæ voluntatis petitio, & appetitio, nullum creaturæ malus excidium fieri poteſt, quam ſi id, quod ipſa ſibi petit fiat. Lucifer ille, qui manè oriebatur, qui creatus erat in delicijs Dei ſui, qui ſummum Angelorum culmen attigerat, cùm ſuæ commiſit voluntati, quid deſiderat?
Iſai. 14. Iſaias cap. 14. *Dicebas in corde tuo, in cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.* Ad hæc vt acutè, ſic verè Diuus Ber-
Bern. nardus illud in lateribus Aquilonis expendit ſerm. 17. in Cant. *Tu tibi miſer ſedem collocas in Aquilone plaga nebuloſa, & frigida.* Quaſi diceret, vide miſer quid petas, animaduerte quod appetit voluntas tua, in ſplendoribus ſanctorum a Deo conſtitutus es, inacceſſibili diuinitatis lumini proximior crearis: & tu dignam ſanè tui ſedem petis nebuloſam, & caligine plenam Aquilonis plagam. Omnis tua ruina, omne excidium, & damnum tuũ nullum eſt aliud; niſi quod petitionem tuã, & deſiderium tuum impletum habes. Poſt hunc me ſumme concutit excidium illud Hieroſolymitanum, non quod Romano militi ſuccubuerit illa florentiſſima, & inuictiſſima ciuitatum: ſed quod tanto milite cinctam extrinſecus, & duriſſimo, crebroque ariete impugnatam intrinſecus domeſtici ſeditioſi illam penitus diſſiparent. Quid mirum? obtinuit quod ipſa poſtularat? hæc fuerat eius voluntas, hæc ardens ipſius poſtulatio, cum recta Chriſti Domini pace, ſeditionum authorem Barrabam ſibi petiuerunt dari. Ita Rupert. lib. 1. in Hierem. Rup.
capit. 88. *Proprijs ſeditionibus diuiſos inſeruire permiſit eos, & meritò, quia data ſibi optione ſeditionis authorem dimitti ſibi petierunt, Regem autem ſuum pacificum occiderunt.* Sibi Regem pacis habebant oblatum, at illi proprio raptati deſiderio ſeditioſum, & homicidam virum expoſtularunt, & ideo iuxta voluntatis ſuæ petitum ſeditionibus dilaniantur. Accinit D. Athanaſ. de paſſ. aiens. Athan.
Ignorabant in expetendo Barabbam, & in occidendo Dominum, quod ipſi vitam Barabbæ daturi eſſent; futurumque eſſe, vt cædes, ac ſeditiones inter ipſos magis, ac magis increbreſcerent. Quis magis excidium miſeræ ciuitati potuiſſet cogitare, quam hoc quod ipſa ſua ſibi præoptauit voluntate? Eiuſmodi ſunt bona

cuncta,

cuncta, quæ appetunt voluntates creatæ, quæ cùm habeant miſerè perimãtur. Pro filijs ſuis Zebedæorum mater a Chriſto Domino enixè contendebat Matt. 20. *dic vt ſedeant duo filij mei, vnus ad dexteram; & vnus ad ſiniſtram in regno tuo.* Quid petis mulier? Siniſtram Dei chariſſimo pignori exoptas? Pulcrè D. Chryſoſt. Chriſtum adducit reſpondentem. *Neſcitis quid petatis: ego vos vocaui ad partem dextram de ſiniſtra: & vos veſtro conſilio curritis ad ſiniſtram.* Adeò in ſui perniciem grauitant, & propendent ex ſe voluntates creatæ. Hinc vide, quàm meritò a Marco, & Luca ignorantiæ Petrus in præſenti accuſatur, quandoquidem ad culmen Apoſtolicum vocatus proprio conſilio in vocationis ſuæ detrimentum grauitat dicens, bonum eſt nos hic eſſe, quod ſi obtinuiſſet, maximũ inde damnum reportaſſet.

Matth. 20. Chryſ.

§. XXIV.

Ne Dominum voluntati noſtræ ſeruire velimus, ſed nos potius eius ſubdamus voluntati, ſi tutò, & ſecurè viam facere exoptamus.

AVdio Petrum dicentem, *Domine, bonum eſt nos hic eſſe*, & non me contineo, quin referam illud acumen Auguſtinianum, quo aliàs Petrus punctus eſt. Etenim Chriſto Domino de ſua morte verba facienti Matth. 16. ſtatim ipſe obijcit. *Abſit à te, Domine, non erit tibi hoc.* Cui pulcrè Auguſt. Pſal. 55. *dicis abſit, & dicis Domine? vtique ſi Dominus eſt, poteſtate facit.* Domino leges ſeruus minimè præſcribere debet; ſed expectare quid Dominus velit facere. Sic in præſenti dicis Domine, & dicis bonum eſt nos hic eſſe? Vtique ſi Dominus eſt, ipſe

Matth. 16. Auguſt.

A quod bonum erit in oculis ſuis faciat. Sanè errat ſeruus, qui ſuo arbitrio Dominum præſumit gubernare: ſapientior ille, qui dicebat. *Deduc me Domine in viam iuſtificationum tuarum, & exquiram eam ſemper,* Pſalm. 118. Non ipſe locum, quo velit duci, Domino præfixit; ſed a Domino potiùs exorat locum, & viam, per quam tutò, & ſecurè am-B bulet. Quod adhuc magis explicatur apud D. Ambroſ. ibi ſerm. 5. dum legit. *Deduc me Domine in viam tuorum decretorum, vt eam retineam vſque in finem.* Enimverò, vt theologicè loquar; Deus Optimus Maximus ab æterno innumeras vitæ ſemitas præuidit, quibus homines, vel perueniebant ad patriam, vel lamẽtabili præcipitio deſcẽdebant ad ba-C rathra. Notauit item quibus gratiæ ſuæ auxilijs per ſingulas vitæ ſemitas ſinguli efficaciter beabantur. Quibus præuiſis ſtatim decreuit de ſingulis in particulari v. g. decreuit Petro in hac viuendi ſemita auxilia efficacia, quibus ſaluus fiat, præſtare; in illa Paulo tota ergo felicitas hominis erit ſi viam illam terat, in qua Deus illi decreuit auxilia dare, D quibus perueniat efficaciter ad patriam. Cuius rei ſollicitus Dauid veretur ſibi viã præſcribere, ſed a Deo ſummo Imperatore contendit deduci in viam, quam ſuis decretis ipſe Deus muniuit, & confirmauit. Id pulcro exemplo expendit D. Ambr. fatus. *Miles, qui ingreditur iter, viandi ordinem non ipſe diſponit ſibi, nec pro ſuo arbitrio viam carpit; nec E voluntaria carpit compendia, ne recedat à ſignis; ſed itinerarium accipit ab Imperatore, & cuſtodit illud: præſcripto incedit ordine, cum armis ſuis ambulat, rectaque via conficit iter, vt inueniat commeantium parata ſibi ſubſidia, ſi alio ambulauerit itinere, annonã non accipit, manſionem para-*

Pſal. 118. Ambr.

paratam non inuenit; quia Imperator A *ijs iubet parari omnia hæc, qui ſequuntur, nec dextra, nec ſiniſtra declinant, meritoque non deficit, qui Imperatorẽ ſequitur ſuum.* Quid pulcrius? Quid elegantius? Quid etiã magis formidandũ ijs, qui ſuo arbitrio viuendi viam capiunt? qui eò tendunt, quo feruntur à ſua volũtate, & voluptate? Sanè ſtultiſſimi militis, imò amẽtis prorſus eſſet, qui cum pendeat ab B Imperatoris ſubſidijs, relictis illius ſignis aliò diuertat, quo neceſſe eſt omni carere Imperatoris ſubſidio, & auxilio. Nõ enim Imperator tenetur omnibus vijs a ſingulis militibus ſibi præſcriptis commeantium ſubſidia parare, ſufficiet, ſi parata ſint omnia his, qui Imperatoris ſequuntur præſcriptum itinerarium, qui voluntaria non captant compẽdia, qui ſe omninò committunt Imperatoris volũtati. *Hanc*, finit Ambr. *legem viandi, Christo ducente, ſanctis commeantibus præſcriptam velim.* Ille ſolus inueniet omnia diuina auxilia parata, & præparata, incurſus mali Angeli eliminates, praua facta indirecta, & aſpera in vias planas: qui non ſua fertur voluntate, nec ſibi ipſe compendia capta, manſiones effingit, ſed totum ſe arbitrio ſummi ſui Imperatoris tradit. O quam tutò, ò quam ſecurè is viam aget! ò quam certo perueniet in patriam! Ioan.6. Aiebat Dominus Ioan. 6. *Eum, qui venit ad me non eijciam foras, quia de cælo deſcendi, non vt faciam voluntatem meam: ſed eius, qui miſit me.* Ad Euch. quæ verba acutiſſimè Eucherius in lib. 1. Reg. cap. 15. ait, pondera id, quod ideo dicat Dominus, ſe neminem foras eiecturum, quia non venit facere voluntatem ſuam. Quid enim ſi ſuam faceret, eos qui ad eum veniunt repuliſſet? *Quis autem neſciat, quod voluntas filij a patris volũtate non diſcrepat? Sed quoniam pri*-A *mus homo, qui ſuam facere voluntatẽ voluit, à paradiſi gaudio exiuit: ſecundus homo ad redemptionem hominum veniens, cum voluntatem ſe patris, & nõ ſuam facere oſtẽdit, permanere, nos intus docuit: quia dum exemplo ſuo nos obedientiæ ſubdit, viam nobis egreſſionis claudit.* Enimuerò, ſi, qua in hac caliginoſa, ita pateſt terri via in cælum recta, cum ſuis ruinæ B ſecura ea eſt, qua quis non ſuam, ſed Dei per obedientiam exequitur voluntatem. Meritò enim Eucherius proditionis, & egreſſionis a paradiſo ait clauſas eſſe omnes vias ijs, qui voluntate propria dimiſſa totos ſeſe committunt voluntati diuinæ. Cæſar. Arel. Hãc penſat D. Cæſarius Arelat. hom. 4. de Paſſ. Iſraelis omnimodam felicitatem: *Dux*, inquit, *erat eis Beatus* C *Moyſes; ſed eos in columna nubis, & lucis Filius, & Spiritus ſãctus præcedebat. Hoc loco agnoſcamus in primis, quod plebs, quæ Præpoſitos ſuos ſtudet audire, Deum ſequitur, & per Deũ hominem peruenit ad ſalutem.* Hęc ille.

Text. Si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi D vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum.

§. XXV.

Errat quiſquis vltra propriam ſphæram proſilire vult.

VNdenam Petrus faber, qui faciendis tabernaculis operam promittit ſuam? Ipſe piſcator erat, E ad homines expiſcandos a Deo vocatus, & tamen oblitus retia ad tabernaculorum conſtructionẽ ignoranter proſilijt. Et quam ignorãter? Audite Chriſtum Dominum apud Timoth. Antioch. oratione de Cruce & Transfig. *Quid*, ait, *tibi in mentẽ venit Petre? quæ non didiciſti facere*

re aggrederis? retia didiciſti contexere, num etiam tabernacula ea ædificare? Tibine parebo, an mundum ſaluabo? Hiccine maneam? Quis mundum redimet? Tuine ſolius curam geris, an non totius mundi? O quam errabit quiſquis ſutor vltra crepidam? Prudens ſanè illud antiquitus decantatum conſilium.

Ouid. --- *Bene qui latuit bene vixit et intra*
Fortunam debet quiſque manere ſuã,

B Vtique nil magis pernicioſum creaturæ, quam extra propriam ſphęram proſilire, & ſui muneris terminos excedere, adeò, vt huc referat D. Petrus apud Clem. Rom. li. 3. Recognitionum, diaboli regni ruinam & perniciem. (Clem. Rom.) Enimuerò ſpiritus malignus pro innata malitia ſua nihil non pernicioſum molitur, nec aliquãdo ſciuit beneficium ſignum præſtare hominibus. C At in extremis temporibus a ſe ipſo deſciſcens aliqua præſtabit ſigna ſalutaria, & commoda, quo ſui imperij accelerabit ruinam. Sic ille ait. *Iſta ſigna, quæ ad ſalutem hominum proſunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere non poteſt; niſi in fine mundi tantùm. Tunc enim admiſcere ei conceditur aliqua etiam de dextris ſignis, id eſt, vt vel* D *Dæmones fuget, vel ægritudines ſanet, & propter hoc tanquam qui exceſſerit terminos ſuos, deſtruetur.* Vbi bona operans extra ſphæram, & facultatem ſuam a primis vnguiculis exercitam diabolus exilire vult; nil aliud lucratur, quàm ſui imperij perniciem. Quid plura? Nec Angelo licet vltra propriam ſphæram volare ſine periculo. E D. Paul. ad Galat. cap. 1. (Ad Gal.) *Si nos, aut Angelus de cælo euangelizauerit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Proh Deus immortalis! Cur in Angelos audet homo? Meritò inquit S. Proclus Epiſt. de recta fide ad Armen. (Procl.) *Miniſtrare namque præceptum eſt Angelo, non dogma componere. Et periculoſum nimis eſt ſingulis non in his, quibus ordinati ſunt permanere, ſed appetere velle ſupra menſuram, quæ minimè natura conceſſa ſunt.* Quã etiam perniciem Chriſtiano imperio etſi inſcius moliebatur Petrus, dum piſcatoris munere relicto, ad fabrilia opera cupit tranſilire. Sapientior ille latro, qui cum nihil tota vita ediſceret præter latrocinia, vt Chriſti regnum acquireret, intra furandi artem ſeſe continuit. Pulcrè id notat D. Gregor. Niſſen. orat. de ſanctis 40. Mart. inquiens. (Niſſ.) *Quamquam non ſponte ſua latro ad crucem acceſſit; ſed poſtquam propè ſalutem fuit, animaduertit acutus, & ingenioſus fur theſaurum, & nactus occaſionem vitam rapuit arte furandi pulcrè, & ſolerter abuſus.* O quàm in ſui ſalutem ingenioſi latronis expleuit munus, non equidem ad ignota voluit tranſire officia; ſed intra notiſſimæ artis regulas ſeſe continens non prætermiſſa occaſione totũ ſibi rapuit paradiſum. Vt meritò de illo dicat Aug. ſer. 119. (Auguſt.) *Quod adhuc in latrociniis poſitus inuiſibilem Deũ Angelicis iam oculis videt.* Equidem profuit illi non relinquere artem ſuam, vt abditiſſimum theſaurum reperiret. Nec aliter prudens illa peccatrix Magdalena, quæ tota inſudauerat torquendis colendiſque crinibus, vnguentis conficiendis, quibus volantes animas alliceret, & amatorijs amplexibus, & oſculis irretiret, iam melior facta pulcherrimum adoleſcentem Chriſtum Dominum vt ſibi ſponſum alliciat, priſtini amoris immemor; ſed memor officij ad crines, & vnguenta, & oſcula recurrit, & oſculis, vnguentis, & crine quaſi aliter neſciret, ſibi copulat Chriſtum. *Quot in ſe habuit oblectamenta, tot in ſe inuenit holocauſta*, dixit D. Greg. Magn. in Cat. (Greg.) non enim ignota, & aliena præſumpſit officia;

ſed

ſed ex notis ſibi, & aſſuetis, quibus voluptati ſeruierat, placitura nititur ſeruire Chriſto.

§. XXVI.

Miſerum eſt à Deo deficere, vt laboribus incumbas.

FAciamus, ait Petrus tria tabernacula, vide qua ſe mercede diuinis bonis, & cæleſtibus gaudijs priuet, vt operetur, vt laboret, vt plenâ dolore, & anxietate opera tractet. Siccine ſtultiſſimi homines a Deo deficiunt, a iucundiſſimo cælitum conſortio ſe elongant, non vt placida fruantur quiete, vt continuo perfundantur gaudio, ſed vt ſummis laboribus operam nauent. Perdita illa ouis, & penè iam deplorata Luc. 15. (Luc. 15.) ab Angelorum grege cæleſtes paſcente paradiſos ſeſe eripit, & vaſtiſſimum mundi eremum ſui iuris effecta inambulat. Proh dolor! Quo te precipis ſtulta ouicula? Siquidem cælo libero gaudes, & voluptati indulges omnia pertranſiens delicioſa prata, & vna omnes florentis ætatis voluptates capis, quam tam dulcis erroris mercedem conſequeris? Prætende voluptuoſæ viæ fructus, recenſe quæſtus, an non viribus valet omni labore vacua, tota florida, tota delicijs affluens? Imò illam inuenit Paſtor omni labore confractam & pene enectam. Id ponderat acutiſſimè Tertull. lib. de pœnitentia fatus. (Tert.) *Vna ouis requiritur, vna pro omnibus deſideratur, & tandem inuenitur, & humeris Paſtoris ipſius fertur, multum enim errando laborauerat.* Nec gradum ipſa poterat facere adeo fracta, vt humeros requireret portantis, quia multum errando laborauerat. Non vt deliciaretur, a recta in cælum via aberrauit, ſed vt laboribus maximis inſu-

A daret, hac ſe mercede errori cõdixit, vt enixè laboraret, vt improbo ſe labore cõficeret. Huic ſimilis ille alius apud Luc. 12. (Luc. 12.) ditiſſimus omnibus fortunæ bonis cum noctu quieſcendum illi eſſet, ingentem, & propè infinitam ſuarum frugum copiam recordatus ſtatim de labore, & opera a ſe impendenda cœpit agere. *Deſtruam,* ait, *horrea mea, & maiora æ-* B *dificabo.* Cui D. Baſil. (Baſil.) *At ſi hoc impleueris, numquid deſtrues illud? Quid ſtultius quam infinitum laborare.* Sanè nil magis ſtultũ, & execrandum eſt, quàm quod homo a Deo deficiat, a beatitudinis patria ſeſe arceat, vt peregrinis laboribus incumbat, vt propè infinitis curis, & ærumnis angatur. Exod. 12. ſic diuina iuſſio cauet. (Exod. 12.) *Omnis, qui manducauerit fermen-* C *tum à primo die vſque in ſeptimum diẽ diſperiet anima eius ex Iſrael.* Ad hæc inſultat Marcion, & audet Deum crudelitatis vitio obſtringere, quando pro re adeo leui, nempe quod veſcatur homo fermentato, morte velit tranſgreſſorem mulctari. Sed hæreticum os claudit D. Gaud. tract. 7. (Gaud.) in Exod. ſic fatus. *Se fermentum fieri iuſſiſſet, diligentia illic neceſſaria fue-* D *rat, ne deeſſet: quod iuſſit deſidia eſt, non laboris. Negligentiam iubet, vt obedientiam probet, & non vis, vt damnet illam animam, quæ diligentiam cõmodauerit vt contemnat?* Sanè quauis pęna ſit reus homo ille, qui operi, & labori dat operã, vt a Deo ſe arceat.

§. XXVI.

E *Generoſi & deuoti animi eſt labori nõ parcere, vt Chriſti lucrum faciat.*

NOn poſſumus non recognoſcere ſtrenuitatem animi, & magnitudinem in Petro, dum etſi ignoranter, tamen animosè labori ſeſe offert, vt Chriſti lucrum faciat. Ita D. Am-

Ambr. D. Ambr. meditatur in c. 9. Luc. *Ad exædificāda tabernacula tria impiger operarius communis obſequij miniſterium pollicetur. Et quamuis neſciret quid diceret: tamen pollicebatur officium, in quo non inconſulta petulantia; ſed prematura deuotio fructum pietatis accumulat.* O quā optabat lucrari ſibi Chriſtum, qui ſic maturat omnis laboris pretio æſtimare illum! O quā ſtrenuè, & generosè amabat, qui nulli parcit labori, vt Chriſtū acquirat. Componite modò ardentem Petri affectum erga Deum ipſum. Petrus ſponte ſua cuiuſcunque laboris pretiū exhibet, vt Deum habeat: mundiales homines & laceſſiti, & poſt præconia mille vix audēt aliquid pro Deo ſummo promittere. Grauiter id lamentatur Gulliel. Guilielm. Pariſ. tract. de virtutibus, dum inquit. *Quidā Deum diligunt pro modico, & quaſi vile mācipium illum taxātes, et quod deterius eſt quantum pro minori poſsunt ipſum habere cupientes, ſemper multo cariorē reputantes de pretio, pro quo eis offertur totis viribus minuere conantes, ac ſi periculū immineret in emptione ipſius, ne fortè valeat tantum quantum pro eo ab his exigitur.* Et qui per omnes nefas voluptates emunt, & honorum ventos ſudoribus mille, & cruore ipſo, quando de habēdo Deo paciſcēdum eſt illis, toti ſunt in pretio minuēdo, quāto pro minori poſſunt volentes illum, quaſi taxarent vile, & inutile mancipium. *Hi ſtultiſſimi, atque inſaniſſimi mercatores neſcientes, quia quanto carius Deus venditur, tanto maius lucrum ex eius emptione reportatur.* Quid plura? vanos, & meticuloſos iſtos negotiatores magnanimus, & generoſus Petrus confundit, cum ipſe ingentes quæſtus meditatus nulli parcendum labori putat, vt vnum ſecum habeat Chriſtum. Hanc Petri generoſitatem, & deuotionem imitatæ ſunt fœminæ illæ, quæ Matt. 26. *emerunt aromata vt vngerent Ieſum*, quod factum ponderans D. Bern. ſer. 12. in Cant. ait, *emunt non vnguentum, ſed aromata, & vnctio in obſequium Domini non facta aſſumitur, ſed noua conficitur.* Sanè potuiſſent vnguenta doctè iam condita emere, ne operam, & laborē impenderent ipſæ conficiendis illis: at deuotiſſimæ & nobiliſſimæ feminæ optant nō labori parcere, ſed omnem ſuam operam, & ſtudium offerre Chriſto, & ideo ſimplicia aromata emunt, vt habeant quod amplius elaborent, & efficiant.

Text. Adhuc eo loquēte, ecce nubes lucida obūbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.

§. XXVIII.

Non eſt humani laboris glorioſum tabernaculum facere, ſed illud abſque labore ſuo, non abſque opere, homo à Deo accepit.

Efficiendo a ſe tabernaculo facultatem dū Petrus poſtularet, ecce nubes lucida illos obumbrauit, quaſi inde reſponſum Petrus acciperet, quod non laboribus humanis cōparari poſſit cæleſte, & glorioſum tabernaculū; ſed omninò gratis. Etenim nolo vocare laborē, & ſudorem, id quod momentaneum eſt, & leue tribulationis noſtræ, & iuxta Apoſt. immenſum pondus gloriæ operatur in nobis. Quod gloriæ pondus ſic facit Chriſtianos labores in cælū leuitate, vt in hoc ſenſu dicā, quod ſine labo-

labore euolamus in cælum. Hoc in A præſenti meditatur D. Ephrem. *Ecce, ait, lucida nubes eos obūbrauit. Vides Simon tabernaculum ſine labore, tabernaculum in quod arcet aſtum, & non habet tenebras?* Non enim eſt laboris humani tantum elaborare tabernaculum, quantum hominibus Deus in gloria paratū habet. De quo Deo gratias referens Moyſes Exod. 15. ait. *Introduces eos, & plantabis in* B *monte hæreditatis ſuæ firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine.* Quæ verba iuxta Septuag. verſionem, ſic expendit Origenes hom. 7. *In præparata habitatione tua, quam præparaſti, Domine. Vide clementis Domini bonitatem; non vult te inducere ad laborem; non vult, vt ipſe tibi facias habitaculum; iam te ad præparatam ducit habitationem. Audi* C *Deum dicentem in Euang. Ioan. cap. 4. alij laborauerunt; vos in labores eorū introiſtis.* Laborent, ſudent alij; nos quos Deus bonus amauit, nullo labore, nulla noſtra difficultate elaboratum, & præparatum a Deo habemus in cælis tabernaculum. Non cupit nos Dominus operi inſudātes, vt diuinam habitationē laboribus, & ſudoribus efficiamus, adeo nobis D bonus eſt, vt omni labore leuatos ad præparatum regnum nos transferat. De felici illo mendico dicitur Luc. 16. *Factum eſt autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ.* Vbi acutè ponderat D. Chryſoſt. in Cat. illud; & portaretur ab Angelis. *Ne ſaltem ambulās laboraret, portabatur ab Angelis.* Adeo ſine labore noſtro ducimur, & reducimur ad patriam, vt eo E etiā labore paruo, quo afficeremur ambulantes, a Domino releuemur. Poſt diluuij excidium virens oliuæ ramus a columba portatur in arcā, vnde iuſti viri meditatus felicitatem Aug. tract. 6. in Ioan. fatur. *Ramus ille & folia, & fructus habebat. Non ſint in te ſola verba: non ſint in te ſola folia ſit & fructus, & redis ad arca non per te ipſum, columba te reuocat.* Sic ille. Addam illud quod a Luc. dicitur de parentibus Baptiſtæ c. 1. nimirum, *Ambo iuſti apud Deum.* Ne enim mireris duos præmiſiſſe iuſtos, facilitatem rei commendans, dixit, apud Deum, quod apud homines iuſtum eſſe tanti laboris ſit, vt vix vnum inueniretur, apud Deū autem iuſtum eſſe, adeò facile eſt, vt iuſtorum inueniātur paria. Huc accedit Chryſol. ſerm. 89. fatus: *Placere iudicijs humanis, coram hominibus eſſe iuſtum, eſt virtutis humanæ, maximi eſt laboris, ante Deum, qui ſcrutatur corda eſſe iuſtum, humani laboris non eſt, muneris eſt diuini.*

Ephr. | Origen. | Luc. 16. | Chryſo. | Luc. 1. | Chryſo.

§. XXIX.

Vnus Chriſtus Ieſus fuit, qui nullum laborem Deo intulit, ſed totus gaudium, totus quies verè filius Patris.

RAdiante nube, ſplendenti monte, totus lucidus apparet Chriſtus Dominus, ideò Patre commendatus, quod in illo vno & plenum gaudium, & placidam quietam habuiſſet. Vnde meritò Rupert. colligit Chriſtum Dominum eſſe illum ſeptimum diem, in quo poſt exantlatos labores mundi dicitur Deus requieuiſſe. *Deus ait, in illo ſic requieſcit, vt tamen numquam laborauerit; in homine, & in Angelo requieſcit Deus poſt laborem, vt ita dixerim: nullus enim Angelorum, aut hominum aliter niſi per operoſam gratiam Dei habitationi, & requiei Domini ſit idoneus. Operatur namque Deus in illis, & antequam domus vel manſio perficiatur quaſi laborat, vnde ait laboraui ſuſtinens. At in filio ſuo benedicto*

Rup.

rumpēdo gaudia ſermone triſti? Sicine pungendus Domini animus ea hora, quam ſuæ gloriæ oſtentandæ deputauit? Sanè nullum tunc ſermonem Heros inuictiſſimus acciperet gratiùs, nihil magis nos faciet de morte triumphare, quam ſi inter gaudia de illa ſermonem miſceamus. Vt cæleſtis ſponſus pulcherrimæ amaſiæ nobis præficeret imaginem, ſic ait Canticorum 1. [*Cant. 1.*] *Equitatui meo aſſimilaui te*. Deus bone, quid cum equo commune haberet delicatiſſima ſponſa? qualis eſt hæc pulcherrimæ virginis, & equi comparatio? Eius vim, & elegantiam, vt exponeret Diuus Gregorius Niſſenus [Niſſen.], alia continuò addita verba ſponſi examinat, nimirum, *collum tuum ſicut monile*, & hęc cum primis componens ait. *Nomine monilis orbis notatur, cuius figura, in equi generoſi ceruicem pulcrè incuruātis, collo commonſtrata equum ſpecioſiorem reddit. Et dū equus ceruicem ſic molliter flectit, pedum inceſſum aſpiciet, qua ratione conſequitur, vt ſine offenſione, & tutò figat veſtigia, currat, & ſaltet.* Hoc generoſis equis ſolenniſſimum eſt, & maximè ſingulare, quod vbi ſpecioſiores exultant, vbi elegantiam, & pulcritudinem ſuam ambitioſius præferunt, vbi glorioſiùs agunt, rotato crine, conuerſoque ad pectus ore, præ oculis pulueruletum pedum inceſſum habent, quo ſine offenſionis metu, tutò & feliciter curſum tranſigunt. Hæc item diuinæ ſponſæ laus maxima, quòd vbi delitioſiùs agit, vbi maiori exſuperat gaudio, inter exultandum, inter glorias præ oculis ſemper mortalis vitæ exitum habeat: quo fiet, vt tutò & intrepidè ipſius mortis præcipitium tranſeat. Rurſus de equis in certamina edomandis ait Ælianus [Aelian.] lib. 16. de animalibus, c. 25. *Ne armorum fremitum, et gladiorum* A *ad clypeos reſonantium crepitus equi extimeſcant, eos ad ſtrepitum, & ſonitum aſſueſcere cogunt, ac [illegible]que cadauerum ſimulacra ſub ipſum fœnum ſubijciunt, vt cæſorum in bello conſpectum ferre conſueſcant, ne terribilium metu affecti ad rem militarem inutiles fiant.* Cur equus quantumuis generoſus cæſa, & ſanguine taboque manantia cadauera non B expaueſceret? Cur horribilium adeò rerum conſpectum non fugeret? Sed omnis hic metus, & horror procul aberit, dum inter ipſos cibos ſimilia ſpectra, ſanguineque madentes galeas ſubijcias. O quàm ad equorum morem ſeſe edomare debet quiſquis horrenda mortis ſpectra contemnere cupiat. Fac, vt inter cibos, inter gaudia, medijs in vitæ C glorijs, & lætitijs præ oculis habeas mortale ſpectrum, voraciſſimos vermes, frigidos cineres, nigrum ſepulcrum, ſeuerum iudicium, æternum ignem, tormentorum cumulum, quo vitæ curricula tutiſſimus, & animoſus cōficies. Meritò exclamat D. Chryſoſtom. homil. 31. in epiſt. [Chryſ.] ad Rom. *Vtinam in prandijs, & balneis, imò & vbique de gehenna diſpu-* D *tatum eſſet, neque enim mœrore affecti eſſemus in vita huius malis, neque in bonis illius delitiati, lætatique fuiſſemus. Continuos itaque ſermones de futuris malis verſemus, nō enim ſinet in gehennam incidere, gehennæ meminiſſe.* Nullus ſanè inter gaudia vtilior, & gratior ſermo, quam ſi de mortis exceſſu loquamur, vt hinc poſſimus ſtrenuè, & generoſè mor- E tem obire. Nulla res ſic beat humana gaudia, mundiales delicias, nihil ſic frenat, & honeſtat voluptates, ne noceant, quàm vel memoria mortis, vel elaboratum medijs illis ſepulcrum. Iſaias cap. 1. ſic nociuas hortorum delicias carpit: *Erubeſcent ſuper hortis ſuis, quos concupierunt.* Heu

Heu horti, heu florida nemora, heu paradiſi terreni, quot laqueos, quot mortes hominibus propinaſtis! Nihilominus, pijſſimus religioſiſſimuſque Eccleſiaſtes ſibi de pulcherrimis hortis gratulatur, dicens: *Feci mihi hortos, & paradiſos.* Quis hoc crederet? Quis ad laudem religioſi viri delitioſa nemora, paradiſos pulcherrimos traheret? Vnde laus è delicijs? Id exprimit D. Baſilius ad data Iſaiæ verba, afferens modò dicta Eccleſiaſtis, fatus. *Proinde benedicitur hortus in quo monumentũ eſt, quod temporariam excepit diſpenſationem mortis in corpore Domini.* Sit tibi inter paradiſos, inter delicias, inter voluptatum illices, infixum ſepulcrum, infixũ mortui monumentum, & nullum timebis in ipſis paradiſi delicijs nocumẽtũm, nec maledictum. Accinit eleganter Petrus Damianus epiſt. 14. inquiens. *Non eſt libidini diuerſorium, in qua verſatur mẽte ſepulcrum.* Quippe ad expugnandum totus libidinis principatum, ſeu tyrannidem adeò valet mortis memoria, vt aduerſus voluptatum idolum vnico certet Dominus Moyſis ſepulcro. Deut. 34. de Moyſis ſepultura dicitur: *Sepeliuit eum in valle Moab contra Phogor.* Nõne Phogor, Priapus eſt Hebræis? Equidem. Priapus eſt libidinum pater, cõtra quem vnum Moyſis ſepulcrum obijcitur, teſte Hieron. lib. 1. in Iouin. dicente. *Sepulchrum eius poſitum in ualle deſcribitur contra domum idoli, quod proprie libidini conſecratur.* Quaſi vel ſepulcri aſpectus valeat, ſcaturientes omnes voluptates frenare. Ideò rectè prouidit Deus quod homo, qui nudus, & inermis naſcitur, ſine vnguibus, ſine dentibus, nõ naſceretur ſine capillis. Quid capilli proficiunt? Niſſen. de vita Moyſis ait. *Pili mortem oſtendunt.* Ergo vbi omnia arma negantur infanti & vngues, & dentes, pro omnibus capilli adnaſcuntur, qui mortem obijcientes faſtus extunc humanos, poſſint frenare. Do D. Syneſ. in encom. Caluitij ſic dicentem. *Ne homo arrogantius inſoleſceret ſi nulla ei eſſet cum perituris rebus ſocietas; aliquot ſui partibus pilos habet. Vita ſiquidem carent hi, & viuentibus vitæ expertes adnaſcuntur.* Ne ante ſugamus vitã, quam mortis memoriam.

Baſil. — Petr. Dam. — Deut. 34.

Text. Reſpondens autem Petrus dixit ad Ieſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe.

§. XXII.

Propter exigua & valde parua bona æternorum bonorum ingentem magnitudinem linquimus.

NOn ſolida Chriſti gloria; ſed gloriæ guſtus Petri animam ſic adimplet, vt præ hoc præſenti guſtu immenſas cæleſtium glorias vel linquat, vel non meminerit. Proh mortalis homo, quibus micis impletus cæleſtis menſæ dapes faſtidis. Ecce tibi ruſticus ille apud Lucam c. 14. quo ſe à cæleſtium arceat conuiuio. *Iuga boum, ait, emi, & eo probare illa.* Pulcrè Auguſt. ſer. de verbis Dom. expendit illud, eo probare, *non ait paſcere; ſed probare.* Nihil eſt in cunctis mundi bonis; niſi boni guſtus, & præ vnius boni guſtu dapifera cælitum menſa à mortalibus linquitur. Miſerè plangebat ille terrenorum hominum Princeps Cain ſe præſentis vitæ vſura cariturum. *Omnis qui inuenerit me occidet me,* quod ſi hic ſecurè, & tutò permitteretur aliquãdiu vitam ducere, de æterna, & feliciſſima vita beatorum nihil curat.

Hinc D. Bernard. ſerm. ſuper Ecce nos. *Occidendum ſeſe cauſabatur infelix tanquam pro magno beneficio habiturus, ſi prohiberetur occidi, quod & factum eſt. Conſolationem miſeram obtinuit, quærebat, & oblitus eſt conſolationis maximæ, pro qua multo ſtudio ſuo ſupplicare oportebat.* Ecce tibi quàm tenui, & fragili conſolatione impletus æternarum conſolationum cumulum faſtidit. Vereor, ne ab inſcio & rudi Petro ſimilis affectus ſcaturiat dum gloriolæ corporeæ guſtu ebrius præ illa nihil aliud curat. Quid ais, Petre, bonum eſt nos hic eſſe? Cur impleris adeò tenui cibo? Hic verè non eſt aliud, niſi ſolum Dei guſtus, ita & tu aliquando fateberis, *ſi tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus.*

1. Pet. 2.

Ecce ſummum Dei bonum, dum in terra communicatur, ſolum tibi conceditur, vt guſtes. De æterna ciuitate longè aliter promittitur, vt enim loquitur Diu. Cyprian. ſerm. de Aſcenſ. *Ibi non guſtabunt quàm ſuauis ſit Dominus; ſed implebuntur, & ſatiabuntur dulcedine.* Infelix, qui guttulis his terrenorum bonorum captus, torrentem illum ſummæ voluptatis, quo impleri, & ſatiari ſolet, obliuiſcitur. Et quidem malè petis ò Petre, dum diuina bona tibi hic dari procuras, non ea eſt magnitudo cæleſtium bonorum, quæ hic ſuſtineri poſſet, ideo melius reſeruatur in futurum. Ingentium bonorum promiſſionem factam priſcis patribus, inde exaggerat D. Paul. ad Heb. cap. 10. quod minimè hic data ſit illis. Quando ait. *Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longe eas aſpicientes & ſalutantes.* Ecce tibi commendat Paulus ſanctiſſimorum Patrum ſortes, quod exceſſerint non accipientes hic repromiſſionem. Sed cur commendabile eſt, quod non acciperet repromiſſionem? nonne melius eſſet ſi accepiſſent? Planè parua ſunt quæcunque hic accipi poſſunt, vnde, quibus parantur, imò debentur magna & ingentia, non hic dantur, ſed futura in ſæcula differuntur. Qui in humanis ſtadijs victor eſt, ſimul præmium accipit, & fert ſecum, quando nimirum præmium, vel annuli circulo clauditur, vel aliquod vas eſt parui ponderis: quod ſi accideret præmium eſſet ingens aliquod pondus auri, vel argenti, quod ab vno homine ferri non poſſit, niſi binis vel ternis boum iugis adhibitis, tunc non ſtatim ferretur, ſed abiret victor vacuus, vt poſt aliquod tempus, domi præmium accipiat. Vides vt magnitudo præmij, neceſſariam dilationem inferat? Rectè ergo Paulus gratulatur his, qui hic non potuerunt recipere repromiſſiones, quando dilatio hæc præmij magnitudinem indicat infinitam. Iam in præſenti adducendus eſt D. Chryſoſt. qui orat. in S. Iulian. ait. *Cur externis quidem, ac profanis athletis ſimul obueniunt & victoria, & corona: pietatis autem athletis non ſimul & victoria, & corona, ſed tãtum poſt temporis interuallum? Quod maioribus eos ornare honoribus vellet, munus diſtulit: non enim vitæ præſentis natura magnitudinem honoris illius capit; caducum eſt præſens tempus ac breue: infinitum illud immortale, & æternum.* Malè ergo nouit magnitudinem cæleſtium bonorum, qui illa modò in præſenti obtinere amat; ſed longè peius agit qui præ illis cæleſtibus de his, quæ in terra haberi poſſunt, procurat impleri paruitatibus. Quam paruis poculis plenus Petrus dicebat, bonum eſt nos hic eſſe, cuius imperfectionis reus ille etiam erat mendicus apud Luc. 16. *Cupiẽs ſaturari de micis, quæ cadebant*

cadebant de menſa diuitis. Expendo id, de quo ſaturari cupiebat, videlicet de micis. Quis ſanus de micis expectaſſet ſaturitatem? Sanè iuſtè fameſcit, qui ſolum micas nouit deſiderare. Pulcrè D.Petr. Dam. ſer.de S.Alex. ob hoc mendicum pungit aiens. *Lazarus non modò parum quid accipere, ſed & ſaturari, ſicut veritas perhibet, cupiebat; cui tamen alimenta nemo miſericorditer indulgebat.* Sic fame pereant neceſſum eſt, qui dimiſſis cæleſtibus, his micis inhiant bonorum temporalium.

§. XXIII.

Quicquid deprauata voluntas ex ſe petit excidium eſt, ruina eſt.

SVſpectũ nobis ſit quicquid creata voluntas ſibi, proprio iudicio nitens, præſumit; numquam enim aliud quærere ſciuit, quàm ſui ipſius ruinam, & excidium. Accipite Petrũ in Chriſti edoctum diſciplina ad Apoſtolatus culmen euocatũ, is ſplendenti gloriola captus inquit: bonum eſt nos hic eſſe. Ad hæc B. Ephrem orat. de Transfig. inducit reſpõdentem Chriſtũ. *Si hic manſerimus, quæ dixi tibi quomodo fient? Quem ligabis? quem ſolues? ceſſabũt omnia.* Hæccine eſt creatæ voluntatis petitio, & appetitio, nullum creaturæ malus excidium fieri poteſt, quam ſi id, quod ipſa ſibi petit fiat. Lucifer ille, qui manè oriebatur, qui creatus erat in delicijs Dei ſui, qui ſummum Angelorum culmen attigerat, cùm ſuæ commiſit voluntati, quid deſiderat? Iſaias cap. 14. *Dicebas in corde tuo, in cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.* Ad hæc vt acutè, ſic verè Diuus Bernardus illud in lateribus Aquilonis expendit ſerm. 17. in Cant. *Tu tibi*

Ephr. Iſai. 14. Bern.

A *miſer ſedem collocas in Aquilone plaga nebuloſa, & frigida.* Quaſi diceret, vide miſer quid petas, animaduerte quod appetit voluntas tua, in ſplendoribus ſanctorum a Deo conſtitutus es, inacceſſibili diuinitatis lumini proximior creatus: & tu dignam ſanè tui ſedem petis nebuloſam, & caligine plenam Aquilonis plagam. Omnis tua ruina, omne

B excidium, & damnum tuũ nullum eſt aliud; niſi quod petitionem tuã, & deſiderium tuum impletum habes. Poſt hunc me ſumme concutit excidium illud Hieroſolymitanum, non quod Romano militi ſuccubuerit illa florentiſſima, & inuictiſſima ciuitatum: ſed quod tanto milite cinctam extrinſecus, & duriſſimo, crebroque ariete impu-

C gnatam intrinſecus domeſtici ſeditioſi illam penitus diſſiparent. Quid mirum? obtinuit quod ipſa poſtularat? hæc fuerat eius voluntas, hæc ardens ipſius poſtulatio, cum recta Chriſti Domini pace, ſeditionum authorem Barrabam ſibi petiuerunt dari. Ita Rupert. lib. 1. in Hierem. capit. 88. *Proprijs ſeditionibus diuiſos inſeruire permiſit eos, & meritò,*

D *quia data ſibi optione ſeditionis authorem dimitti ſibi petierunt, Regem autem ſuum pacificum occiderunt.* Sibi Regem pacis habebant oblatum, at illi proprio raptati deſiderio ſeditioſum, & homicidam virum expoſtularunt, & ideo iuxta voluntatis ſuæ petitum ſeditionibus dilaniantur. Accinit D. Athanaſ. de paſſ. aiens. *Ignorabant in expetendo Barabbam,*

E *& in occidendo Dominum, quod ipſi vitam Barabbæ daturi eſſent; futurumque eſſe, vt cædes, ac ſeditiones inter ipſos magis, ac magis increbreſcerent.* Quis magis excidium miſeræ ciuitati potuiſſet cogitare, quam hoc quod ipſa ſua ſibi præoptauit voluntate? Eiuſmodi ſunt bona

Rup. Athan.

cuncta,

cuncta, quæ appetunt voluntates creatæ, quæ cùm habeant miſerè perimãtur. Pro filijs ſuis Zebedæorum mater a Chriſto Domino enixè con-
Matth.20. tendebat Matt. 20. *dic vt ſedeant duo filij mei, vnus ad dexteram; & vnus ad ſiniſtram in regno tuo.* Quid petis mulier? Siniſtram Dei chariſſimo pi-
Chryſ. gnori exoptas? Pulcrè D. Chryſoſt. Chriſtum adducit reſpondentem. *Neſcitis quid petatis: ego vos vocaui ad partem dextram de ſiniſtra: & vos veſtro conſilio curritis ad ſiniſtram.* Adeò in ſui perniciem grauitant, & propendent ex ſe voluntates creatæ. Hinc vide, quàm meritò a Marco, & Luca ignorantiæ Petrus in præſenti accuſatur, quandoquidem ad culmen Apoſtolicum vocatus proprio conſilio in vocationis ſuæ detrimentum grauitat dicens, bonum eſt nos hic eſſe, quod ſi obtinuiſſet, maximũ inde damnum reportaſſet.

§. XXIV.

Ne Dominum voluntati noſtræ ſeruire velimus, ſed nos potius eius ſubdamus voluntati, ſi tutò, & ſecurè viam facere exoptamus.

AVdio Petrum dicentem, *Domine, bonum eſt nos hic eſſe*, & non me contineo, quin referam illud acumen Auguſtinianum, quo aliàs Petrus punctus eſt. Etenim Chriſto Domino de ſua morte ver-
Matth. 16. ba facienti Matth. 16. ſtatim ipſe obijcit. *Abſit a te, Domine, non erit*
Auguſt. *tibi hoc.* Cui pulcrè Auguſt. Pſal. 55. *dicis abſit, & dicis Domine? vtique ſi Dominus eſt, poteſtate facit.* Domino leges ſeruus minimè præſcribere debet; ſed expectare quid Dominus velit facere. Sic in præſenti dicis Domine, & dicis bonum eſt nos hic eſſe? Vtique ſi Dominus eſt, ipſe

A quod bonum erit in oculis ſuis faciat. Sanè errat ſeruus, qui ſuo arbitrio Dominum præſumit gubernare: ſapientior ille, qui dicebat. *Deduc me Domine in viam iuſtificationum tuarum, & exquiram eam ſemper,* Pſalm. 118. Non ipſe locum, Pſal. 118.
quo velit duci, Domino præfixit; ſed a Domino potiùs exorat locum, & viam, per quam tutò, & ſecurè am-
B bulet. Quod adhuc magis explicatur apud D. Ambroſ. ibi ſerm. 5. dum Ambr.
legit. *Deduc me Domine in viam tuorum decretorum, vt eam retineam vſque in finem.* Enimverò, vt theologicè loquar, Deus Optimus Maximus ab æterno innumeras vitę ſemitas præuidit, quibus homines, vel perueniebant ad patriam, vel lamẽtabili præcipitio deſcẽdebant ad ba-
C rathra. Notauit item quibus gratiæ ſuæ auxilijs per ſingulas vitæ ſemitas ſinguli efficaciter beabantur. Quibus præuiſis ſtatim decreuit de ſingulis in particulari v. g. decreuit Petro in hac viuendi ſemita auxilia efficacia, quibus ſaluus fiat, præſtare; in illa Paulo tota ergo felicitas hominis erit ſi viam illam terat, in qua Deus illi decreuit auxilia dare,
D quibus perueniat efficaciter ad patriam. Cuius rei ſollicitus Dauid veretur ſibi viã præſcribere, ſed a Deo ſummo Imperatore contendit deduci in viam, quam ſuis decretis ipſe Deus muniuit, & confirmauit. Id pulcro exemplo expendit D. Ambr. fatus. *Miles, qui ingreditur iter, viandi ordinem non ipſe diſponit ſibi, nec pro ſuo arbitrio viam carpit; nec*
E *voluntaria carpit compendia, ne recedat a ſignis; ſed itinerarium accipit ab Imperatore, & cuſtodit illud: præſcripto incedit ordine, cum armis ſuis ambulat, rectaque via conficit iter, vt inueniat commeantium parata ſibi ſubſidia, ſi alio ambulauerit itinere, annonã non accipit; manſionem*

para-

paratum non inuenit; quia Imperatoris iubet parari omnia hæc, qui ſequuntur, nec dextra, nec ſiniſtra declinant, meritoque non deficit, qui Imperatorē ſequitur ſuum. Quid pulcrius? Quid elegantius? Quid etiā magis formidandū ijs, qui ſuo arbitrio viuendi viam capiunt? qui eò tendunt, quo feruntur à ſua volūtate, & voluptate? Sanè ſtultiſſimi militis, imò amētis prorſus eſſet, qui cum pendeat ab Imperatoris ſubſidijs, relictis illius ſignis aliò diuertat, quo neceſſe eſt omnino carere Imperatoris ſubſidio, & auxilio. Nō enim Imperator tenetur omnibus vijs a ſingulis militibus ſibi præſcriptis commeantium ſubſidia parare, ſufficiet, ſi parata ſint omnia his, qui Imperatoris ſequuntur præſcriptum itinerarium, qui voluntaria non captant compēdia, qui ſe omninò committunt Imperatoris volūtati. *Hanc*, finit Ambr. *legem viandi, Chriſto ducente, ſanctis commeantibus præſcriptam velim.* Ille ſolus inueniet omnia diuina auxilia parata, & præparata, incurſus mali Angeli eliminates, praua facta indirecta, & aſpera in vias planas: qui non ſua fertur voluntate, nec ſibi ipſe compendia capta, manſiones effingit, ſed totum ſe arbitrio ſummi ſui Imperatoris tradit. O quam tutò, ò quam ſecurè is viam aget! ò quam certo perueniet in patriam! Aiebat Dominus Ioan. 6. *Eum, qui venit ad me non eijciam foras, quia de cælo deſcendi, non vt faciam voluntatem meam: ſed eius, qui miſit me.* Ad quæ verba acutiſſimè Eucherius in lib. 1. Reg. cap. 15. ait, pondera id, quod ideo dicat Dominus, ſe neminem foras eiecturum, quia non venit facere voluntatem ſuam. Quid enim ſi ſuam faceret, eos qui ad eum veniunt repuliſſet? *Quis autem neſciat, quod voluntas filij a patris volūtate non diſcrepat? Sed quoniam primus homo, qui ſuam facere voluntatē voluit, à paradiſi gaudio exiuit: ſecundus homo ad redemptionem hominum veniens, cum voluntatem ſe patris, & nō ſuam facere oſtēdit, permanere, nos intus docuit: quia dum exemplo ſuo nos obedientiæ ſubdit, viam nobis egreſſionis claudit.* Enimuerò, ſi qua in hac caliginoſa, ita poteſt teri via in cælum recta, cuiuſuis ruinæ ſecura ea eſt, qua quis non ſuam, ſed Dei per obedientiam exequitur voluntatem. Meritò enim Eucherius proditionis, & egreſſionis a paradiſo ait clauſas eſſe omnes vias ijs, qui voluntate propria dimiſſa totos ſeſe committunt voluntati diuinæ. Hāc penſat D. Cæſarius Arelat. hom. 4. de Paſſ. Iſraelis omnimodam felicitatem: *Dux*, inquit, *erat eis Beatus Moyſes; ſed eos in columna nubis, & lucis Filius, & Spiritus ſāctus præcedebat. Hoc loco agnoſcamus in primis, quod plebs, quæ Præpoſitos ſuos ſtudet audire, Deum ſequitur, & per Deū hominem peruenit ad ſalutem.* Hęc ille.

Ioan. 6. — Euch. — Cæſar. Arel.

Text. Si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum.

§. XXV.

Errat quiſquis vltra propriam ſphæram proſilire vult.

Vndenam Petrus faber, qui faciendis tabernaculis operam promittit ſuam? Ipſe piſcator erat, ad homines expiſcandos a Deo vocatus, & tamen oblitus retia ad tabernaculorum conſtructionē ignoranter proſilijt. Et quam ignorāter? Audite Chriſtum Dominum apud Timoth. Antioch. oratione de Cruce & Transfig. *Quid, ait, tibi in mentē venit Petre? quæ non didiciſti facere*

re aggrederis? retia didiciſti contexere, num etiam tabernacula ea ædificare? Tibine parebo, an mundum ſaluabo? Hiccine maneam? Quis mundum redimet? Tuine ſolius curam geris, an non totius mundi? O quam errabit quiſquis ſutor vltra crepidam? Prudens ſanè illud antiquitus decantatum conſilium.

Ouid. --- *Bene qui latuit bene vixit et intra*
Fortunam debet quiſque manere ſuã,

B Vtique nil magis perniciofum creaturæ, quam extra propriam ſpheram proſilire, & ſui muneris terminos excedere, adeò, vt huc referat D. Petrus apud Clem. Rom. li. 3. Recognitionum, diaboli regni ruinam & perniciem. Enimuerò ſpiritus malignus pro innata malitia ſua nihil non perniciofum molitur, nec aliquãdo ſciuit beneficium ſignum præſtare hominibus. At in extremis temporibus a ſe ipſo deſciſcens aliqua præſtabit ſigna ſalutaria, & commoda, quo ſui imperij accelerabit ruinam. Sic ille ait. *Iſta ſigna, quæ ad ſalutem hominum proſunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere non poteſt; niſi in fine mundi tantùm. Tunc enim admiſcere ei conceditur aliqua etiam de dextris ſignis, id eſt, vt vel Dæmones fuget, vel ægritudines ſanet, & propter hoc tanquam qui exceſſerit terminos ſuos, deſtruetur.* Vbi bona operans extra ſphæram, & facultatem ſuam a primis vnguiculis exercitam diabolus exilire vult, nil aliud lucratur, quàm ſui imperij perniciem. Quid plura? Nec Angelo licet vltra propriam ſphæram volare ſine periculo. D. Paul. ad Galat. cap. 1. *Si nos, aut Angelus de cælo euangelizauerit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Proh Deus immortalis! Cur in Angelos audet homo? Meritò inquit S. Proclus Epiſt. de recta fide ad Armen. *Miniſtrare namque præceptum eſt Angelo, non dogma componere. Et periculoſum nimis eſt ſingulis non in his, quibus ordinati ſunt permanere, ſed appetere velle ſupra menſuram, quæ minimè natura conceſſa ſunt.* Quã etiam perniciem Chriſtiano imperio etſi inſcius moliebatur Petrus, dum piſcatoris munere relicto, ad fabrilia opera cupit tranſilire. Sapientior ille latro, qui cum nihil tota vita ediſceret præter latrocinia, vt Chriſti regnum acquireret, intra furandi artem ſeſe continuit. Pulcrè id notat D. Gregor. Niſſen. orat. de ſanctis 40. Mart. inquiens. *Quamquam non ſponte ſua latro ad crucem acceſſit; ſed poſtquam propè ſalutem fuit, animaduertit acutus, & ingenioſus fur theſaurum, & nactus occaſionem vitam rapuit arte furandi pulcrè, & ſolerter abuſus.* O quàm inſui ſalutem ingenioſi latronis expleuit munus, non equidem ad ignota voluit tranſire officia; ſed intra notiſſimæ artis regulas ſeſe continens non prætermiſſa occaſione totũ ſibi rapuit paradiſum. Vt meritò de illo dicat Aug. ſer. 119. *Quod adhuc in latrociniis poſitus inuiſibilem Deũ Angelicis iam oculis videt.* Equidem profuit illi non relinquere artem ſuam, vt abditiſſimum theſaurum reperiret. Nec aliter prudens illa peccatrix Magdalena, quæ tota inſudauerat torquendis colendiſque crinibus, vnguentis conficiendis, quibus volantes animas alliceret, & amatorijs amplexibus, & oſculis irretiret, iam melior facta pulcherrimum adoleſcentem Chriſtum Dominum vt ſibi ſponſum alliciat, priſtini amoris immemor; ſed memor officij ad crines, & vnguenta, & oſcula recurrit, & oſculis, vnguentis, & crine quaſi aliter neſciret, ſibi copulat Chriſtum. *Quot in ſe habuit oblectamenta, tot in ſe inuenit holocauſta*, dixit D. Greg. Magn. in Cat. non enim ignota, & aliena præſumpſit officia; ſed

Margin notes: Clem. Rom. — Ad Gal. — Procl. — C — D — E — Niſſ. — Auguſt. — Greg.

ſed ex notis ſibi, & aſſuetis, quibus voluptati ſeruierat, placitura nititur ſeruire Chriſto.

§. XXVI.

Miſerum eſt à Deo deficere, vt laboribus incumbas.

FAciamus, ait Petrus tria tabernacula, vide qua ſe mercede diuinis bonis, & cæleſtibus gaudijs priuet, vt operetur, vt laboret, vt plenâ dolore, & anxietate opera tractet. Siccine ſtultiſſimi homines a Deo deficiunt, a iucundiſſimo cælitum conſortio ſe elongant, non vt placida fruantur quiete, vt continuo perfundantur gaudio, ſed vt ſummis laboribus operam nauent. Perdita illa
Luc. 15. ouis, & penè iam deplorata Luc. 15. ab Angelorum grege cæleſtes paſcente paradiſos ſeſe eripit, & vaſtiſſimum mundi eremum ſui iuris effecta inambulat. Proh dolor! Quo te proripis ſtulta ouicula? Siquidem cælo libero gaudes, & voluptati indulges omnia pertranſiens delicioſa prata, & vna omnes florentis ætatis voluptates capis, quam tam dulcis erroris mercedem conſequeris? Prætende voluptuoſæ viæ fructus, recenſe quæſtus, an non viribus valet omni labore vacua, tota florida, tota delicijs affluens? Imò illam inuenit Paſtor omni labore confractam & pene enectam. Id pon-
Tert. derat acutiſſimè Tertull. lib. de pœnitentia fatus. *Vna ouis requiritur, vna pro omnibus deſideratur, & tandem inuenitur, & humeris Paſtoris ipſius fertur, multum enim errando laborauerat*. Nec gradum ipſa poterat facere adeo fracta, vt humeros requireret portantis, quia multum errando laborauerat. Non vt delitiaretur, a recta in cælum via aberrauit, ſed vt laboribus maximis inſu- A daret, hac ſe mercede errori cõdixit, vt enixè laboraret, vt improbo ſe labore cõficeret. Huic ſimilis ille alius apud Luc. 12. ditiſſimus omnibus Luc. 12.
fortunæ bonis cum noctu quieſcendum illi eſſet, ingentem, & propè infinitam ſuarum frugum copiam recordatus ſtatim de labore, & opera a ſe impendenda cœpit agere. *Deſtruam, ait, horrea mea, & maiora æ-*
B *dificabo.* Cui D. Baſil. *At ſi hoc imple-* Baſil.
ueris, numquid deſtrues illud? Quid ſtultius quam infinitum laborare. Sanè nil magis ſtultũ, & execrandum eſt, quàm quod homo a Deo deficiat, a beatitudinis patria ſeſe arceat, vt peregrinis laboribus incumbat, vt propè infinitis curis & ærumnis angatur. Exod. 12. ſic diuina iuſſio ca- Exod. 12.
uet. *Omnis, qui manducauerit fermen-*
C *tum à primo die vſque in ſeptimum diẽ diſperiet anima eius ex Iſraël.* Ad hæc inſultat Marcion, & audet Deum crudelitatis vitio obſtringere, quando pro re adeo leui, nempe quod veſcatur homo fermentato, morte velit tranſgreſſorem mulctari. Sed hæreticum os claudit D. Gaud. tract. 7. Gaud.
in Exod. ſic fatus. *Se fermentum fieri iuſſiſſet, diligentia illic neceſſaria fue-*
D *rat, ne deeſſet: quod iuſſit deſidiæ eſt, non laboris. Negligentiam iubet, vt obedientiam probet, & non vis, vt damnet illam animam, quæ diligentiam cõmodauerit vt contemnat?* Sanè quauis pœna ſit reus homo ille, qui operi, & labori dat operã, vt a Deo ſe arceat.

§. XXVI.

E *Generoſi & deuoti animi eſt labori nõ parcere, vt Chriſti lucrum faciat.*

NOn poſſumus non recognoſcere ſtrenuitatem animi, & magnitudinem in Petro, dum etſi ignoranter, tamen animoſè labori ſeſe offert, vt Chriſti lucrum faciat. Ita D. Am-

A nbr. D. Ambr. meditatur in c.9.Luc. *Ad exædificāda tabernacula tria impiger operarius communis obſequij miniſterium pollicetur. Et quamuis neſciret quid diceret: tamen pollicebatur officium, in quo non inconſulta petulantia; ſed præmatura deuotio fructum pietatis accumulat*. O quā optabat lucrari ſibi Chriſtum, qui ſic maturat omnis laboris pretio æſtimare illum! O quā ſtrenue, & generosè amabat, qui nulli parcit labori, vt Chriſtū acquirat. B Componite modò ardentem Petri affectum erga Deum ipſum. Petrus ſponte ſua cuiuſcunque laboris pretiū exhibet, vt Deum habeat: mundiales homines & laceſſiti, & poſt præconia mille vix audēt aliquid pro Deo ſummo promittere. Grauiter id lamentatur Gulliel m. Pariſ. tract. de

Gull. virtutibus, dum inquit. C *Quidā Deum diligunt pro modico, & quaſi vile mācipium illum taxātes, et quod deterius eſt quantum pro minori poſſunt ipſum habere cupientes, ſemper multo cariorē reputantes de pretio, pro quo eis offertur totis viribus minuere conantes, ac ſi periculū immineret in emptione ipſius, ne fortè valeat tantum quantum pro eo ab his exigitur*. Et qui per omnes nefas voluptates emunt, & honorum ventos ſudoribus mille, D & cruore ipſo, quando de habēdo Deo paciſcēdum eſt illis, toti ſunt in pretio minuēdo, quāto pro minori poſſunt volentes illum, quaſi taxarent vile, & inutile mancipium. *Hi ſtultiſſimi, atque inſaniſſimi mercatores neſcientes, quia quanto carius Deus venditur, tanto maius lucrum ex eius emptione reportatur*. Quid plura? vanos, E & meticuloſos iſtos negotiatores magnanimus, & generoſus Petrus confundit, cum ipſe ingentes quæſtus meditatus nulli parcendum labori putat, vt vnum ſecum habeat Chriſtum. Hanc Petri generoſitatem, & deuotionem imitatæ ſunt fœminæ illæ, quæ Matt. 26. *emerunt aromata vt vngerent Ieſum*, quod factum ponderans D. Bern. ſer. 12. in Cant. ait, *emunt non vnguentum, ſed aromata, & vnctio in obſequium Domini non facta aſſumitur, ſed noua conficitur*. Sanè potuiſſent vnguenta decte iam condita emere, ne operam, & laborē impenderent ipſæ conficiendis illis: at deuotiſſimæ & nobiliſſimæ feminæ optant nō labori parcere, ſed omnem ſuam operam, & ſtudium offerre Chriſto, & ideo ſimplicia aromata emunt, vt habeant quod amplius elaborent, & efficiant.

Text. Adhuc eo loquēte, ecce nubes lucida obūbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.

§. XXVIII.

Non eſt humani laboris glorioſum tabernaculum facere, ſed illud abſque labore ſuo, non abſque opere, homo à Deo accepit.

Efficiendo a ſe tabernaculo facultatem dū Petrus poſtularet, ecce nubes lucida illos obumbrauit, quaſi inde reſponſum Petrus acciperet, quod non laboribus humanis cōparari poſſit cæleſte, & glorioſum tabernaculū; ſed omninò gratis. Etenim nolo vocare laborē, & ſudorem, id quod momentaneum eſt, & leue tribulationis noſtræ, & iuxta Apoſt. immenſum pondus gloriæ operatur in nobis. Quod gloriæ pondus ſic facit Chriſtianos labores in cælū leuitare, vt in hoc ſenſu dicā, quod ſine labo-

labore euolamus in cælum. Hoc in A preſenti meditatur D. Ephrem. *Ecce, ait, lucida nubes eos obūbrauit. Vides Simon tabernaculum ſine labore, tabernaculum in quod arcet æſtum, & non habet tenebras?* Non enim eſt laboris humani tantum elaborare tabernaculum, quantum hominibus Deus in gloria paratū habet. De quo Deo gratias referens Moyſes Exod. 15. ait. *Introduces eos, & plantabis in* B *monte hæreditatis ſuæ firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine*. Quæ verba iuxta Septuag. verſionem, ſic expendit Origenes hom. 7. *In præparata habitatione tua, quam præparaſti, Domine.. Vide clementis Domini bonitatem; non vult te inducere ad laborem; non vult, vt ipſe tibi facias habitaculum; iam te ad præparatam ducit habitationem. Audi* C *Deum dicentem in Euang. Ioan. cap. 4. alij laborauerunt; vos in labores eorū introiſtis.* Laborent, ſudent alij; nos, quos Deus bonus amauit, nullo labore, nulla noſtra difficultate elaboratum, & præparatum a Deo habemus in cælis tabernaculum. Non cupit nos Dominus operi inſudātes, vt diuinam habitationē laboribus, & ſudoribus efficiamus, adeo nobis D bonus eſt, vt omni labore leuatos ad præparatum regnum nos transferat. De felici illo mendico dicitur Luc. 16. *Factum eſt autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahę.* Vbi acutè ponderat D. Chryſoſt. in Cat. illud; & portaretur ab Angelis. *Ne ſaltem ambulās laboraret, portabatur ab Angelis.* Adeo ſine labore noſtro duci- E mur, & reducimur ad patriam, vt eo etiā labore paruo, quo afficeremur ambulantes, a Domino releuemur. Poſt diluuij excidium virens oliuæ ramus a columba portatur in arcā, vnde iuſti viri meditatus felicitatem Aug. tract. 6. in Ioan. fatur. *Ramus ille & folia, & fructus habebat. Non ſint in te ſola verba: non ſint in te ſola folia ſit & fructus, & redis ad arca non per te ipſum, columba te reuocat.* Sic ille. Addam illud quod a Luc. dicitur de parentibus Baptiſtæ c. 2. nimirum, *Ambo iuſti apud Deum.* Nec enim mireris duos præmiſiſſe iuſtos, facilitatem rei commendans, dixit, apud Deum, quod apud homines iuſtum eſſe tanti laboris ſit, vt vix vnum inueniretur, apud Deū autem iuſtum eſſe, adeò facile eſt, vt iuſtorum inueniātur paria. Huc accedit Chryſol. ſerm. 89. fatus. *Placere iudicijs humanis, coram hominibus eſſe iuſtum, eſt virtutis humanæ, maximi eſt laboris, ante Deum, qui ſcrutatur corda eſſe iuſtum, humani laboris non eſt, muneris eſt diuini.*

Ephr. — Origen. — Luc. 16. — Chryſo. — Luc. 1. — Chryſo.

§. XXIX.

Vnus Chriſtus Ieſus fuit, qui nullum laborem Deo intulit, ſed totus gaudium, totus quies verè filius Patris.

RAdiante nube, ſplendenti monte, totus lucidus apparet Chriſtus Dominus, ideò Patre commendatus; quod in illo vno & plenum gaudium, & placidam quietam habuiſſet. Vnde meritò Rupert. colligit Chriſtum Dominum eſſe illum ſeptimum diem, in quo poſt exantlatos labores mundi dicitur Deus requieuiſſe. *Deus ait, in illo ſic requieſcit, vt tamen numquam laborauerit; in homine; & in Angelo requieſcit Deus poſt laborem, vt ita dixerim: nullus enim Angelorum, aut hominum aliter niſi per operoſam gratiam Dei habitationi, & requiei Domini ſit idoneus. Operatur namque Deus in illis, & antequam domus vel manſio perficiatur quaſi laborat, vnde ait laboraui ſuſtinens. At in filio ſuo benedicto*

Rup.

dicto ſicut non creauit; ſed genuit; ita A *nec accidentali dono bonum fecit; ſed eſſentiali bonitate bonum ſemper habuit. In cæteris laborauit, in iſto ſolo nihil vnquam fuit, quod reſiſteret ei. Igitur hic vnus eſt, in quo Deus requieuit.* In quo ſemper ſibi Pater cōplacuit, & cum peccatores laborare, & ſeruire Deum faciebant in deſiderijs ſuis, quaſi laboris pertæſus ad hunc ſe recipiebat diem Ieſus, in B quo omnia placida, omnia quieta, iucunda omnia potiebatur. Vnde apud D. Amb. Pſalm. 40. *dicit ei Pater, filius meus es tu, ego hodie genui te, hoc eſt, generationis meæ in te priuilegium recognoſco, quem nulla macula potuit inquinare peccati, hodie genui te, in quo lucē immaculatæ prolis agnoſco, heri mihi & hodie ipſe es, & in ſæculū. Nox in te nulla eſt, quia totus es dies.* O quam filius correſpondebat Patri! O quam dies diei C verbum eructabat, & lumine coruſcabat. Reuertenti filio pater optimus occurrit Luc. 15. ſed mutus de filij nuditate primum ſeruis ait. *Citò proferte ei ſtolam primam.* Non ſic in hoc filio Chriſto Ieſu obmuteſcit Pater, ſed vt omnia in illo integra, omnia lucida, vt prima immaculati D luminis ſtola conſpicit cōueſtitum, ſic relictis ſeruis vni filio verba facit, hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, in quo vno ab omni labore, & cura liber quieſco. Optimè de illo Iſaias 11. *& requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini.* Ad quæ verba pulcrè Rup. lib. 12. de vict. Verbi Dei cap. 30. *Itaque ſuper hunc florem Ieſum requieſcet ſpi-* E *ritus Domini, id eſt propter Chriſtum mitigabis Deus omnem iram tuam, & auertes ab ira indignationis tuæ. Nūquā enim te inquietauit flos iſte; mitis enim es, & humilis corde.* Hæc ſufficiant de munditie Chriſti adeo conſpicua.

Ambr.

Luc. 15.

Iſai. 11.

Rup.

§. XXX.

Vt ſummæ bonitatis eſt, quod filius à Patre agnoſcatur, ſic ſumma malitia, quod filius à Patre condemnetur.

QVid diuinius, quā quòd filius Dei Chriſtus a Patre agnoſcitur? Quàm quòd poſt aduētum in terram longinquam paternis oculis expoſitus nihil degenerum? ſed omnia integra exhibeat, vt Pater dicat, *Hodie genui te, in quo lucem immaculatæ prolis agnoſco?* Non ſic impij, non ſic, ſed quod ſummæ malitiæ eſt, a Patre degeneres, a Patre ipſo damnationis ſententiam accipiunt, Purpuratus ille cum eſſet in tormētis Luc. 16. eleuatis oculis ſurſum aiebat. *Pater Abraham, miſerere mei.* O egregium crudeliſſimi filij ad miſericordiæ Patrem confugiū! Acutè D. Pet. Chryſ. ſer. 3. ait. *Modò cognoſcis patrem, & modo tibi patrem ſe eſſe neſcit. Infelix: quem ſis ipſa origo arguit: infelix, cui in iudicio pro magnitudine criminis non miſereri genitor, non pater ignoſcere, non affectio potuit ſubuenire.* Quid homini miſerius euenire poterat? eò deduxit miſerum malitia ſua, vt inuocantē patrem, pater illum ignoret, vt clamantē ad Patrem pater illū dānet, & degenerē arguat, neque ſciat, nec poſſit ſubuenire. Sanè nihil malitioſius excogitare potuit D. Paulin. in illo Phariſæo, qui ad prandium Chriſtū vocauerat, quàm quod ab Abrahamide hoſpitio fieret adeò inhoſpitalis. Mēſam pararat iſte, verum oſculi, & lauacri obſequiū minimè pararat, hiccine filius Abrahe? hiccine dicet de genere tumens nos habemus patrem Abraham? Quippe ait Paulinus ep. 4. deſine parentem Abrahamū iactare, *à quo te degenerem etiā iſta inhumanitas arguit, qua dedignatus es lauare pedes Domi-*

Luc. 16.

Chryſol.

Domini,cum et Abraham Angelorũ, & etiam Chriſti pedes lauerit, quem vnum de tribus adorauit. Cur ſe miſer iactaret, quē genus ipſum, & patris mores vehementer arguebant, condemnabant? Has proculdubio proles lamentabatur parens omnium Deus apud Iſai. cap. 1. fatus, *Filios enutriui, & exaltaui; ipſi autem ſpreuerunt me*. Ad quæ verba D. Zeno ſer. 3. de Iſaia ſic exclamat, *Deteſtabilis certè filius, quem pater ipſe pius, quem pater damnat inuitus.* Quis miſerebitur illius, quem pater ipſe cōdemnat? quis illum non abominabitur, qui parentum virtutibus vehementer accuſatus adhuc degeneres ſuos mores non expaueat. Iſai. 1.

Textus. Ipſum audite.

§. XXXI.

Et ſicuiuis Prælato, & patri ſpirituali intima cordis tui ſecreta debes aperire, num tamen ab omnibus audire debes quid agas?

NIl magis cōmendatum homini virtutis ſtudioſo, quam quod Prælato ſuo, parenti ſuo ſpirituali verè, & ſyncerè animum ſuum, & ſtudium in virtutes adipiſcendas & peccata deuitanda pādat. Leuit. 23. cauebat lex, *Feretis manipulos ſpicarum primitias meſſis veſtræ ad ſacerdotem.* Cur manipulos ſpicarũ? Nōne melius eſſet ſacerdoti offerre ipſa iam munda, & ſine paleis tritici grana? Abb. Cellenſ. lib. de panib. cap. 7. *Manipulos ſpicarum ad ſacerdotē deferimus, cum plana, & euidenti confeſſione grana ſimul cum ariſtis, et ſtipula Prælatis noſtris humiliter pandimus.* Igitur, qui ſaluti ſuæ ſpirituali dat operam, hanc legem ſibi putet maximè obſeruandam, quod parēti ſpirituali ſuarum virtutum grana ſi- Leui. 23. Cel.

A mul & vitiorum ſtipulas & ariſtas pandat. Verum non à quouis, quem clarè noſcat ſpiritualis doctrinæ ignarũ, directionem ſuæ vitæ audiat: id quod egregiè effecit illa ardentiſſima Dei amatrix Cant. 3. vbi ait, *per vicos, & plateas quæram quem diligit anima mea quæſiui illum, & non inueni, inuenerunt me vigiles, & qui cuſtodiunt ciuitatem, numquid* B *quem diligit anima mea vidiſtis? paululum cum pertranſiſſem eos, inueni*, &c. Ecce tibi cuſtodibus, & præpoſitis ſe prodit Dei ſponſa, ex illiſque quærit de amato, curam ſuam illis manifeſtās, & tamen non eos audit, imò nec auſcultatur, ſed nullo expectato reſponſo protinus abit, & ſpōſum inuenit. Pulcrè Gillib. ſecundus poſt Bernardum commentator, ſer. C 6. in Cant. ait, *Videte humilem prudentiam. Neſcit cuſtodes contemnere, nec enim tutum arbitratur inconſultos præterire, quos ſcit Dominici, & conſcios ſecreti & nuntios mandati. Quid tamen ſibi vult hæc interrogatio ſub ambiguo poſita? An in hoc te admonere volens, vt non credas omni ſpiritui; ſed probes, ſi ex Deo ſit? Denique non omnium eſt certum ſponſi præſtare iu-* D *dicium, qui cuſtodis officium vel ſuſceperunt, vel arripuerunt. Multi enim ſunt, quorũ eſt oculus in vniuerſa terra. Satis quidem fideles ſunt, & ſeduli, ſed huc uſq; vt terrena coaceruent & terrena ſeruent. Propterea terrenis incraſſata curis mēs, et illius menſæ ſeruiēs, qui perit cibo, cæleſtis epuli neſcit diſpenſare viaticũ, et de ſupernis theoriis, aliquid ſerenum diſpenſare ſubie-* E *ctis.* Ab his etſi Prælati ſint, etſi cuſtodũ locum obtineant, nihil neceſſe eſt audire, imò cum illis humili confeſſione, & euidentem mentem aperueris tuam, aures obtunde, & nullo expectato reſponſo, quem audias, quem tuto & ſecurè auſcultes, cura inuenire Chriſtum. Etenim Cant. 3. Gillib.

vnus eſt Chriſtus Dominus, qui meritò debeat ab omnibus audiri nobis à patre donatum, vt audiamus illũ. De quo eleganter Cl. Alex. lib. 1. pædag. c. 11. hæc inquit, *Fide dignus eſt Dominus tribus pulcherrimis rebus ornatus, ſcientia, beneuolentia, dicendi libertate: ſcientia quidem, quoniam eſt paterna ſapientia: dicendi autem fiducia, quoniam Deus eſt opifex: beneuolentia, quoniam ſolus pro nobis ſeipſum hoſtiam tradit.*

Cl. Alex.

§. XXXII.

Doctor, qui numquam ſuam, ſed ſemper aliorum ſapientiam oſtendit, an ſuſpectus ſit?

PRimò ex capite probat Clem. Alex. nuper citatus Chriſtum Dominum eſſe fide dignum, quòd non ab alijs ſapientiam emendicet; ſed ſuam ipſe habeat, qui ſit ipſa ſcaturiens, & perennis ſapientia Patris. Etenim hæc prima ſapientiæ extra ædificatam domum manifeſtatio, quod *miſit ancillas ſuas, quæ vocarent ad arcem*. Prou. 9. non à vicinis commodatas, non ab alijs petitas; ſed ipſas ſuas protulit veritates. Eleganter aiebat Seneca epiſt. 33. *Turpe eſt ſeni, aut proſpicienti ſenectutem ex commentario ſapere. Hoc Zeno dixit, tu quid? Hoc Cleanthes, tu quid? Quouſque ſub alio moueris? & impera, & dic quod memoriæ tradatur aliquid, & de tuo profer. Omnes itaque iſtos numquam authores, ſemper interpretes, numquam auſos aliquando facere quod diu didicerant. Memoriam in alienis exercuerunt. Aliud eſt meminiſſe, aliud ſcire. Meminiſſe eſt rem commiſſam memoriæ cuſtodire. At contra ſcire eſt & ſua facere, nec toties ad magiſtrum reſpicere. Hoc dicit Zeno, & dicit Cleanthes, aliquid interſit inter te, & librum.* Hæc illa: vt acutè & verè, ex quibus illud notatim, *aliquid interſit inter te, & librum*, quandoquidem Doctoris non eſt aliorum ſolum notas prætendere, hoc facit liber, hoc facit membrana; ſed & ipſe ſuam faciat ſapientiam, quam viuida vena in alios inſtillet. Cum Ioannes Doctor Euangelicus initiaretur Apoc. 10. iubetur manducare librum *accipe librum, & deuora illum*. Cur deuoraret librum? Magiſtro, & Doctori nonne ſufficeret habere ſecum librum, quem legat, quem conſulat? Sanè neceſſum eſt, vt aliquid interſit inter Doctorem, & librum, liber aliorum referat doctrinam, Doctor veſcatur libro, nimirum faciat ſua. Indignum docendi munere putauit D. Ambr. illum, qui alienis totus gubernatur præſcriptis. Is erat ſacerdos quidam ſiue Epiſcopus, qui malè ab alijs perſuaſus iudicauit virginem debere inſpici. Cui D. Ambr. epiſt. 64. *Iam illud præclarum quod ſcripſiſti inſinuatum tibi à quibuſdã, quod nequaquam tibi communicarent, ſi eam ſine virginitatis inſpectione ſuſcipiendam crederes. Ergo iudicandi accepiſti formulam. Quales illi, qui volunt præſcribere ſacerdotibus quid ſequi debeamus? liberauimus itaq; te à cognitionis grauiſſima neceſſitate, te neceſſe habere formulam mandatam exequi*. Ecce tibi meritò à munere ius dicendi illum ſeparat, qui aliorum placitis, & ſentẽtijs imbutus nil ſuum efficit; ſed omnia iuxta aliorum regulas metitur. Hinc iubemur Prou. 2. quaſi theſauros effodere illam, nimirum ſapientiam. Nõ equidem ſufficit ad ſapientiam, quòd ab alijs emẽdices, quòd inuentas aliorum veritates ſugas; ſed id agere debes, vt in te latentem theſaurum effodias, vt effoſſa cupiditatũ humo, in te apparere facias ſapientiã ipſam tuam. Id quod in ſe effectum gloriatur

Prou. 9.

Apoc. 10.

Ambr.

Ad Gal. 1. tur Paul. epiſt. ad Galat. c. 1. *Cum autem placuit, qui me ſegregauit de vtero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam: vt reuelaret filium ſuum in me, vt euangelizem illum gentibus.* Equidem, vt a gentibus Paulus audiretur, neceſſum fuit, quòd Deus in Paulo reuelaret verbum ſuum, hoc eſt, quod in illo exiſtentem ſapientiæ theſaurum effoderet, & faceret apparere. Sic pulcrè meditatur D. Hieron. Hier. *Non eſt autem ipſum reuelare filium ſuum in me, quod ſi diceret reuelaret filium ſuum mihi. Cui enim quid reuelatur, huic illud poteſt reuelari, quod antea in eo non erat: in quo verò reuelatur illud reuelatur quod prius fuit in eo, & poſtea reuelatum eſt. Simile eſt illud Euang.* *Ioan.* 1. *Medius in vobis ſtat quem vos neſcitis. Ex quo fit natura omnibus Dei ineſſe notitiam, nec quemquã ſine Chriſto naſci, & habere ſemina in ſe ſapientiæ, & iuſtitiæ.* Itaque inſita erat Chriſti ſapientia in Paulo, ſed occulta, ſed operta caligine vt theſaurus operitur humo: vbi autem gentibus proponendus erat qui audiretur, non aliorum emendicauit ſapientiam; ſed quaſi effoſſa humo errorum latens in eo theſaurus reuelatur, & viua ſapientiæ vena protinus ſcaturijt. Sic cum omnium mentibus ſapientiæ verbum inſitũ ſit, curet quiſque omni ſtudio, & conamine ſuam in opere, & ſermone reuelare ſapientiam, ſuſpectus alioquin erit ille, qui cùm aliena crebriùs effutiat, nihil vnquam præmonſtret ſuum.

§. XXXIII.

Infirmum, & ſuſpectum debet haberi conſilium illius, qui à te dependet, & ambit tua.

INde ſecundò colligit Cl. Alex. in Chriſto Domino eam eſſe dicendi fiduciam, qua poſſit, & debeat ab omnibus tutò audiri, quia eſt Deus, & opifex. Etenim vnus ille habebit fiduciam dicendi, & libertatem, qui omninò independens eſt, nulliuſque egens. Quod præcauit ipſe Deus Exod. 7. cum Moyſen mittit ad Pharaonem, & ait illi, *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis.* Quaſi innueret, quòd niſi Deitatem induat priuatus homo, minimè nuntiabit dura, & acerba Principi, ex quo ſperare poſſet, & timere multa. Hinc Moyſes poſtmodum Exod. 32. caſtigaturus vituli aurei idololatriam Leuitis dicit, *Ite, & redite de porta ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum.* Cur ad munus adeò durum & acerbum, ſelegit Moyſes Leuitas? Præclarè cauſam attigit D. Ambroſ. epiſt. 56. *Sanctiora cæteris ad hoc munus eliguntur, miniſteria Leuitarum, quorum portio Deus. Neſciunt enim parcere ſuis, qui nihil ſuum norunt, quoniam ſanctis omnia Deus eſt.* Quippe Leuitæ nullam poſſeſſionem, nullam hæreditatem in terra habere poterant; ſed eorum portio, & hæreditas vnus Deus erat, ideo Leuitæ ſoli eliguntur, vt dura, & acerba inferant parentibus, & populi Principibus, & amicis. Etenim nullus ſeuerus eſſet in homines, quorum egeret opibus, quorum dependeret a conuictu. Hinc egregiè notat Alcuinus, quibus ſe titulis exornet Salomon in libris, quos ſcribit, quippe in prouerbijs adnotans, *Prouerbia Salomonis filij Dauid Regis Iſrael:* in Eccleſiaſte verò, *verba Eccleſiaſtis filij Dauid Regis Hieruſalem:* in Cantico Canticorũ nec filius Dauid, nec Rex Iſrael, aut Hieruſalẽ præſcribitur: ſed tantũ Canticũ Canticorum Salomonis. Cur hic ſolum Salomon, & alibi, & filius Dauid, & Rex? An quia in

Margin: *Exod.* 7. — *Exod.* 32. — Ambr.

in prouerbijs, & Eccleſiaſte dura populis erat annunciaturus? nudas de humanæ naturæ vilitate veritates, Principum, & potentium vitia, impiorum præcipitiam dicturus? Sanè ait Alcuinus in Eccleſiaſten c. 1. *Ad incipientes, & proficientes, & paternam dignitas, & regni proprij meritò indicatur authoritas: ad perfectos verò vbi non timore eruditur diſcipulus; ſed amore, proprium nomen ſufficit, & æqualis magiſter eſt, neſcit ſe eſſe Regem.* Expende illud, vbi non timore eruditur diſcipulus, neſcit ſe eſſe Regem; verum vbi timenda proponit, vbi linguæ vtitur flagello, vbi corripit, & caſtigat potentium mores, nouerit ſe regia dignitate florere, non ab alijs dependere, nec quicquam egere, vtpotè ditiſſimus Rex, & omnium ſuperior. Sic diuiniſſimus Daniel à Balthaſare muneribus delibutus, vt ſibi aperiret diuinum, & expauendum ænigma ait cap. 5. iuxta D. Hier. translationem, *Munera tua tibi ſunt Rex: & interpretationem eius oſtendam tibi:* quaſi ad duriſſimæ ſententiæ explanationem non eſſet aditus illi, qui proſpectat munera. Corrumpit ſanè ſeuerum iudicem munus, & ambitioſa expectatio inebriat omnes etiam cordatiſſimos. Pincernæ illi Pharaonis proſpera prædicebat Ioſeph in carcere, & ſimul petebat, vt ſui meminiſſet. Ad quæ D. Ambr. *obtuſas iam habebat aures faſtu vicinæ potentiæ.* Vtique obtendunt ſenſus proſperitates vicinæ, & quale iudicium fiet ab obtuſo? Suſpectum ergo tibi ſit conſilium illius, qui à te dependet & ambit tua, nunquam enim tali conſiliario tuta conſcientia poteris vti, quandoquidem tui fauoris indiguus non habebit dicendi fiduciam. Qualiter enim muneribus ineſcatus animus rectum poterit habere iudicium? Apud lib. 1. Reg.

Dan. 5.

Ambr.

A cap. 8. de filijs Samuel dicitur, *Acceperunt munera, peruerterunt iudicium.* Vbi Petrus Dam. epiſt. 2. dicit, *Notandum quia cum ait, acceperunt munera, protinus intulit, peruerterunt iudicium. Vicinum quippe eſt, atque contiguum, vt poſt munus acceptum peruertatur, etiam corrupto cenſore iudicium.* Minimè ſanum eſt iudicium accipiendis muneribus in-

B eſcatum, inſanus eſt, qui ſimilibus vtitur conſiliarijs.

§. XXXIII.

Quam libenter accipiuntur præcepta illa quæ à benefactore mandantur quantumuis ſint dura.

TAndem ſubdit Cl. Alex. Chriſti

C Domini in homines beneuolētiam, qua ſe vſq; ad mortē dimiſit, vt nos viuere poſſimus. Quis ergo tanti benefactoris non ſtabit dictis? Sanè ea eſt humana natura, quæ vt duri, & ſeueri Domini mandata etſi facilia odit, fugit, ſic à benefico dura etiam & moleſta arripit conſilia. A primordio iratus Deus hominum, & creaturarum generi metuendus

D imperat, gladium igneum vibrans è regione paradiſi. Quid plura? Statim contemnitur à creaturis, quę tonantis & fulgurantis Dei immemores ſe fictilibus idolis ſummittunt. Hæc pulcrè expēdit Chry'. ſer. 147. Chryſo. *Obſederat pauor omnia, timor ſoluerat vniuerſa, cuncta concuſſerat terror, in cælo diuinus ſplendor proſtrauerat Angelos, in terra tonitrua, &*

E *fulmina mortalium corda quaſſabāt. Sic nimius Dei pauor amorem dominantis excluſit, Angelos fugauit ad terras, homines traxit ad idola, mūdū vanis erroribus occupauit; fecit omnes creatorē fugere, colere creaturas. Mūdus perire maluit, quam timere; pauore mors ipſa leuior'. Denique Cain vbi*

parrici-

parricidali cœpit terrore vexari, mortem petijt, requiem credit ſi periret. Elias ille vbi ſenſit toto ſe timore aſpergi; repetebat quam fugerat mortem, melius exiſtimans morti ſuccumbere, quam timori: Petrus quoq; Dominicæ virtutis timore turbatus Chriſtum, vt à ſe diſcederet, ſupplicabat. Diſcede à me, inquit, quia homo peccator ſum. Hoc dicebat, quia quicquid erat amoris, et fidei, pondus pauoris excluſerat, ſic timor, niſi amore fuerit tēperatus, quamuis deuotā ſeruitutem efficit contumacem. Hæc ſunt ſeueri, & rigidi Domini facinora, qui quo magis timendus exhibetur, eò citius relinquitur, & contēnitur; & tunc præcipuè diabolus ſperat de quouis homine triumphū, quando illi perſuadet, nō à benefico amatore, ſed à ſeuero vltore contundit. *Math.4.* Sic Matth.4. Dominum in deſerto famelicum, & afflictum exagitauit illis crebrò ſubiectis verbis, *ſi filius Dei es,* vt ſuſpectum, & odioſum faceret Patrem, è quo egens filius nullum reciperet auxilium; ſed potiùs, vidente patre, fame enectus periret. Hæc fuit D. Chryſ. excogitatio in præſenti ho. 1. (Chryſ.) ſic diſſerens; *Cur ad ſingula tentamēta proponit ac dicit, ſi filius Dei es? Idipſum etiam nunc facit, quod fecit in primis, ſicut etiam tunc de Deo detrahens ait, ſcit Deus, quia quacumque hora manducaueritis aperientur oculi veſtri, per hoc oſtendere volens illos circumuentos eſse à Deo, atq; deceptos, nullòque ab eo beneficium conſequutos. Ita hic quoque idipſum profectò ſignificat quodammodò dicens; fruſtra te nominauit filium ſuum, talique donatione decepit.* Vna equidem erat diabolici furoris mens, qua perſuaderet cuilibet Deum non beneficum; ſed rigidum punitorē: etenim poſt hæc facilè perſuaderet à Deo ipſo defectionem, & fugam. Hinc Chriſtum Dominū vrgebat dictis, ſi filius Dei

A es; quaſi filio afflicto, & fameſcenti paternæ crudelitatis, & rigoris vellet notam infigere. Mallēt homines perire, quàm metuere, & vt metuēdum fugiūt omninò; ſic beneficum Dominum etiam dura præcipiētem amplectuntur. Id notat D. Ambr. lib. 1. offic. cap. 34. (Ambr.) *Simul aduertimus etiam correptiones in amicitia gratas eſſe; quæ aculeos habent, dolorem non* B *habent. Compungimur enim cenſorijs ſermonibus, ſed beneuolentiæ delectamur ſedulitate.* Quis non credat amico? Quis nō audiat libentiſſimo animo illum, à quo mille ſe videt illigari beneficijs? Videte Dauidem prudentiſſimum virum in capitis diſcrimine vnius adoleſcētis, Ionathæ ſtare dictis, adeò vt ſi Ionathas iubeat, deliteſcat Dauid, & fugiat, & etiam C ſecuro animo appareat Regi infeſtiſſimo, ſi vnus Ionathas ſuggerat. Quæ rei cauſa? ſola adoleſcētis Principis in Dauid beneuolentia illū ſibi potuit ſubdere. Ita D. Amb. vbi ſupra cap. 32. (Ambr.) *Beneuolentia manet communis quædam parens omnium, quæ in cōſiliis fidelis, vt vnuſquiſque beneuolentis ſe magis, quàm ſapientis credat conſilio, vt Dauid cū eſſet prudentior,* D *Ionathæ tamen iunioris conſiliis acquieſcebat.* Hinc cæleſtis Hieruſalē pletras bello, & ſagittis turres vberibus inſeruit: ait enim Cant. 8. (*Cant.8.*) *Ego murus, et vbera mea turres.* Audiūtur planè libenter etiā tonitrua bellica, imò & fulgura iaculata & ictus ipſi placidè excipiūtur, dū ab vberibus, ab amoris ſede, à benefico animo nouerimus deriuata. Nunquam id E mihi magis perſuaſum fuit, quā ex c. 17. Num. vbi volens Deus ſanctū haberi à populo Aaronis ſacerdotium, minimè id obtinuit mille immiſſis in rebelles ſupplicijs. Ecce tibi contradicunt Aaronico ſacerdotio Dathan, & ſui, & vltore Deo, viui à terra glutiuntur. Nec tanto ſup-

plicio affecti deſiſtunt populares murmurare contra Aaronẽ, ex quibus Chore cęleſti igne correptus interijt. Sed adhuc murmur in Aaronem perſeuerat. Quid plura? Volens tandem Deus Aaronem recipi à populo, fecit quod Aaronis virga non feriret, ſed floreret, ſed fructificaret, dulciſſimoſq. præberet populo fructus. Quo viſo ſtatim populus acquieuit, & Aaronem ſuſcepit. Rem ita expendit Ioſephus lib. 4. cap. 4. inquiens, *Videbant ex virga Aaronis & ramos, & germina eſſe exorta, & quod magis mirum amygdala matura. Hac nouitate ſpectaculi vulgus attonitum, omiſsis odijs, quibus tam Moyſen, quàm Aaronem proſequebãtur, totum in admirationem diuini iudicij verſum, amplius Deo repugnare deſiit.* Suppliciorũ rigori reſpondebant rebelliones, ac floridis muneribus continuò obedientes extiterant.

Text. Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciẽ ſuã: & timuerunt valde.

§. XXXIV.

Non eſt humanarum virium promeritam gloriam nobis à Deo paratam ſuſtinere.

IMmenſum pondus gloriæ in nobis operatũ quis ſuſtinebit? Nullo in nomine vires ſunt, quæ poſſunt à Deo paratam gloriam ſuſtentare, quam vel in imagine videntes Apoſtoli tanti boni impares cadũt in faciem. Sic D. Greg. Mag. in 1. Reg. c. 16. *Videbat Petrus, & quia videndo cadebat, ſignificat, quòd ad id non poterat attingere quod merebatur videre.* Excedit magnitudo præmij vires humanas, non eſt vir, qui gloriæ illam penè immenſam molem, quàm Deus fidelibus ſeruis parat, ſuſtinere valeat. Vnde Naz. in Apolog. felices hominum animos memorans à corporeo puluere excuſſos ad cæleſtem patriam remeantes ait, *quo ſpiritu armat in gloriam,* pulcrè innuẽs munus diuini ſpiritus erga beandos homines, nimirum qui illos armat, vt immẽſum gloriæ pondus queant ſuſtentare. Adeò enim magnum eſt gloriæ pondus, quod in nobis momentanea patientia operatur, vt ſpiritus ſuſcepturos confirmet, eòſque induat armis, quibus confirmati, & fulti torrenti immergãtur voluptatum. Hinc maximè commendat D. Chryſ. in 1. ad Cor. hom. Euchariſtici viatici neceſſitatem, & vtilitatem; *ſi hinc,* ait, *ſacrificio muniti migrabimus, ſanctum aſcendimus veſtibulum tanquam aureis quibuſdam armis vndiq; contecti.* Sanè arma requiruntur in ſtadio, vbi hoſtes laceſſunt, inimici inſidiantur, pericula metuuntur: at in regno pacis, in cæleſti Hieruſalem, vbi omnia pacata, & amica, vbi regnat pax alma, quorſum arma? Quorſum hæc ſolicitudo, vt armis vndique contecti, & confirmati ſacroſanctum cęlorum cubile ſcandamus, niſi ob gloriam immenſam, ob magnitudinem præmij, quam vt ſuſtineas neceſſum eſt armari, & roborari? Huc ſpectabat illud Sap. 4. *Videbunt finem ſapientis, et non intelligent quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum.* Non intelligunt, quare munierit Deus ſapientem à vita diſcedentem, quia non norunt magnitudinem, & immenſitatẽ gloriæ, ad quam migrat, quam vt ſuſtineat, roboratur à Deo, & valde munitur. Vbi intelliges, quàm ineptè Lyra, & Cantecuzenus legãt non munierit; ſed minuerit, vtpotè ignorantes quanto munimine & robore egeant beati; vt gloriæ ſuæ immenſitatem ſuſtineant.

Greg. Naz. Chryſ. Sap. 4.

A B C D E

Text.

Text. Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos, dixitq. eis, ſurgite, nolite timere.

§. XXXV.

Dei voce conſternati perijſſemus homines, ni ab incarnato verbo fulciremur in vitam.

ECce loquente Deo proſternuntur Apoſtoli, ſed Ieſu auxilio confirmati eriguntur. Quod ani-
Ephr. maduertit D. Ephr. inquiens, *Quomodo vox Patris eos deiecit, ſic etiam vox filij in virtute ſuæ diuinitatis eos fecit ſurgere.* Quis hominum [illegible] dæ diui[illegible]? Deut.4. *Quid eſt omnis caro, vel quis audiuit vocem Dei viuentis de medio ignis, & viuet?* Vtiq; ad ſonum diuini greſſus perterrefacti primi homines fugam ocyſſimi arripiunt, ait enim
Gen.3. Gen.3. *Et cum audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem abſcondit ſe Adam, &c.* Quid tunc? Dei filius hominis naturam aſſumpſit, & factus homo proſtratos erigit, allicit & recreat fugitiuos. Vtrumque attigit D. Cyril. Hieroſol. catech. 12. acutè vt
Dan.10. aſſolet, & in primis accipite Daniel. cap.10. diuina apparitione perterritum, humi proſtratum viribus metu conſumptis, *tunc*, ait, *& audiui vocem ſermonum eius, et audiens iacebam conſternatus ſuper faciem meam, & vultus meus hærebat terræ. Et ecce manus tetigit me, & erexit me ſuper genua; & dixit ad me, noli metuere Daniel; cumq; loqueretur mihi huiuſcemodi verbis, deieci vultum meum ad terram, & tacui: et ecce quaſi ſimilitudo filij hominis tetigit labia mea, & aperiens os meum loquutus ſum, &c.* In quibus ponderandum eſt, quam proſternatur, & penè enecetur Daniel Dei viſione, & loquutione, donec ſimilitudine filij hominis

A ſubleuatur. Sic Cyril. *Neque reſpondit, donec tetigit ipſum ſimilitudo manus hominis, & quando mutatus eſt in ſimilitudinem filij hominis ille, qui apparuerat; tunc dixit Daniel, &c.* Cyrill. Hieroſ.
Multa fecerat Dominus antea, vt Prophetam recrearet, & à terra leuaret, manu illum propria erexerat, metum ponere iuſſerat; ſed nihil cũ homine profecit, donec factus ho-
B mo humanas immiſit manus, vt hominem releuaret. Sic quem proſternebat Dei ſonitus, filij hominis erigitur, & ſuſtentatur manu, & qui Deum ocyſſimè fugiebat impar tantur, [illegible] cuius timore ſolue bapit, & ſuſtentat, ad cuius [illegible] omni metu leuatur. Nonne mare, & Iordanis quondam à Deo fugiebãt?
C ſic Pſaltes, *quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Iordanis conuerſus es retrorſum?* Nunc ecce tibi mare filij hominis veſtigijs exaratum, & Iordanem eiuſdem præſentia nobilitatum, & vtrumque metu poſito, videns filium hominis exhilaratur. Sic Cyrill. vbi ſupra, *Quoniam ante carnis aſſumptionem mare vidit illum, et fugit, Iordanis conuerſus eſt retror-* Cyrill.
D *ſum, aſſumpſit corpus Dominus, vt mare videns ſuſtineret, et Iordanis illum ſine timore ſuſciperet.* Proculdubio vniuerſi perijſſemus nudæ diuinitatis ſub indicijs, nec vocem Dei, nec ſonum greſſus eius poſſet ſuſtinere creatura; niſi homo factus humanas exhiberet manus, & humanis graderetur veſtigijs. Rectè Baptiſta Ioan.1. expauens cæleſtẽ ma- Ioan.1.
E ieſtatẽ dicebat, *cuius non ſum dignus corrigiam calceamentorũ ſoluere.* Nõ vir, non præcurſor Ioannes ſolutis humanis calceis ſuſtineret Dei veſtigia. Ita D. Gaud. tract.5. in Exod. Gaud.
Chriſtus nõ propter ſe calceatus eſt; ſed propter nos, quoniã terra ſuſtinere non poterat maieſtatis eius nuda veſtigia.

Igitur vt à deitatis voce proſtratos erigeret homines, induit hominis naturam filius Dei, humanaſq. nobis obtulit manus, quibus recreati vitalibus frueremur auris. Hinc Rupert. ponderans illud, *non videbit me homo, et viuet, aſcendam ad eum homo factus inter homines, vt in me reuiuiſcat homo, nam ſi aſcendero Deus manifeſtus, crucis vtilitas impedietur, et homo non viuet*. Non iam vocẽ Dei expaueſcimus, non ſonũ greſſus eius contremiſcimus, non nuda fugimus Dei veſtigia, quandoquidem Deus homo factus humanas porrigit manus plenas ſalute, plenas vita.

Rup.

...ntes autem oculos ſuos neminem viderunt, niſi ſolũ Ieſum.

§. XXXVI.

Feliciſsimi illi, qui vnum Ieſum habent intuendum, quando cætera fugiunt creata.

NOn poſſum non inuidere Apoſtolis hãc Thaboris felicitatẽ, quòd ad terram proſtrati vnũ Ieſum liberatorem reſpiciunt. Neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum, vt quid videãt alium proſtrati? Et quis alius aderit proſtratis? Dauidi & Regi & potentiſſimo omnia erepta ſunt, ſed ideò felix, quia deficientibus cũctis alijs vnum Ieſum habuit, quem reſpiceret. Sic ponderat D. Cyril. Hieroſ. catech. 2. *Porrò eum Abſalon aduerſus Dauid arma cœpit, quamuis multæ illi viæ ad fugam ſuppeterent; per montes tamẽ oliuarum maluit fugere, firma inuocans mente liberatorem illum, qui iſthinc cælos erat aſcenſurus*. Quæ maior Dauidis felicitas potuit excogitari; quando illũ relinquebant ſui, quando à filijs, à domo

A ipſa fugabatur, illum deſolationis ſuæ locum inuenit, vbi Ieſus ſaluator, et liberator cernebatur, in quem vnum poſſet tunc reſpicere. Necnon ille ſtrenuus luctator Iacob, vehementiſſimus Rachelis amator, vbi tantæ dilectę morte afficiendus erat, primũ naſcituri Ieſu locum permittitur tangere. Dicit enim Gen. 35. *Mortua eſt ergo Rachel, et ſepulta eſt*
B *in via, quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem*. Quãdo generoſus Athleta tanto amore orbatus vnum iam haberet videre Chriſtum. Huc refero D. Hieron. lib. 1. aduerſ. Iouin. vbi loquitur, *Illa quondam dilecta con... ...ſeruierat, iuxta Bethlehem, in qua erat virginitatis præco dominus naſciturus, à filio doloris ceciditur*. Quippe ibi occidunt Iacobi
C amores, vbi vnicè amandus iam apparet Chriſtus, nec antea fugiunt humanæ deliciæ, quam ſe ſe offert conſpiciendus Chriſtus. Vt meritò in ſumma Lazari penuria dicat D. Fulg. epiſt. ad Gal. *Attende Lazarũ in vulneribus ſanũ et quidem ſine domo, ſed non ſine domino, ſine cibo, ſed non ſine Chriſto*. Felices illi, quibus in vniuerſali bonorũ deceſſu; vnus
D offertur habendus, & inſpiciendus Chriſtus. Non adeò felix purpuratus alius apud Luc. 16. imò iſte derelictus à ſuis, omnibus mundi bonis ſpoliatus, cũ nudus eſſet in tormentis, eleuatis oculis, Abrahamũ, & Lazarum vidit, cui ait, *Pater Abrahã miſerere mei*. Ad hęc D. Chryſoſt. in Cat. *Creator creaturæ miſeretur ſuæ: vnus venit medicus, qui ſanat*
E *morbos, alij ſanare non poſſunt, erras miſer*. Quid miſerius, quàm ab omnibus derelictus adhuc creaturarũ valuas inſtãter percutere? Vnus eſt medicus Ieſus, vnus liberator, & ſaluator. O te infelicem, qui ab omni exutus creato bono adhuc reſpicis creaturas. Sic apud Iob c. 34 Mul-

Luc. 16.

Chryſo.

ctantur

ctatur quicumque immiſericordes viri, de quibus lectio 70. ait, *vana eis euadent clamaſſe et orare virum; abuſi ſunt enim ex honoratis infirmis.* Ad hęc Aug. in annotationib. in Iob, *abuſi ſunt iniquè, cum excluderentur infirmi, malè vſi ſunt excluſione ſua, ex hoc illis vanè veniet, vt in neceſſitatibus ſuis clament, & rogent hominem, cum Deum rogare debuerant.* O miſera hominis conditio, a quo fugientes creaturæ manent adhuc illi ob oculos, quas reſpiciat, labuntur ex manibus, & hærent pupillis, vt deludant rogantem. Feliciores illi, a quibus cum fugiunt res creatæ, vnus Ieſus apparet, vtpotè vnicus illorũ liberator, & Saluator, in quem vnum reſpicientes ſalui fiant.

Aug.

§. XXXVII.

Chriſtus Dominus dimiſſis Prophetis damnat principes viros, qui ſecum Apoſtolicos circumferunt homines ob inanem gloriam.

Confecto transfigurationis myſterio quàm breuiſſimè Moyſē, & Eliam continuò dimiſit Dominus, & manſit ſolus, nec ſic erubuit ſolus, & incomitatus apparere diſcipulis, iam ex tunc condemnans morem illorum Principum, qui Apoſtolicos viros, quibus ſpiritualia ſua negotia cōmittant, ſecum ad maiorē comitatus decorem vndequaque circumferunt. Hinc male audiuit apud Dominum Regis Saulis pœnitentia; is namque cum acriter a Samuele argueretur, eo quod mandatis diuinis non paruiſſet, ait, *Peccaui, quia præuaricatus ſum ſermonem Domini, & verba tua; ſed nunc porta quæſo peccatum meũ, & reuertere mecum, vt adorem Dominum.* Ecce tibi quàm malè pœniteat Saul, compunctus videtur, cum ait, peccaui, A & ſimul peccata ſua fatetur grauia, veniamque petit. Vnde quæſo hæc, Saulis pœnitentia claudicat? An, quia tota illa confeſſio ideò agebatur, vt Prophetam ſecum adduceret, & circumferret regio in comitatu? Ita ſanè Ruper. de Vict. Verbi Dei lib. 4. cap. 16. fatus. *Homo quippe ſecularis animi, totuſque deditus ambitioni etiam ad adorãdum Dominum pompaticè ſolitus ingredi,* B *hoc dolebat, ſi in tempore tali, in tãti triũphi feſtiuitate tantus Propheta ſe ſe ſubtraheret eius comitatui, & idcirco ſemel & iterum dicebat, peccaui.* Metuo, ne multorum Principum confeſſiones & pœnitētiæ ideo ſint Deo abominabiles, quia ob ſecularem ſplendorem circumfertur Propheta in comitatu. Et magis vereor, ne a- C liqui dicant peccaui, & confiteantur delicta, ne eorum comitatui pompatico Propheta ſubtrahatur.

Rup.

CAPVT V.

D *Triumphalis Chriſti Domini ingreſſus in ciuitatem Hieroſolymitanam.*

INſtante morte Chriſtus Dominus Hieroſolymam ingreſſurus triumphalem, Deoque dignum ingreſſum ſibi parat. Etenim aſello vectus in ſe populares animos ſic mouet, vt turmatim egreſſi E ex vrbe homines obuiam Ieſu procedant, regiam in eo Dauidis ſtirpem, & populorum ſalutem conclamantes. Reſonant nouis, & inauditis clamoribus, ſiue cantibus mōtes: ſcinduntur palmarũ rami: operiũtur ſemitæ veſtimētis ſtratis, & Dauidis æmuli mille ante Chriſtũ nudantur,

vt

vt feſtiuas choreas agant. Sic Hieroſolymis excipitur Chriſtus Dominus, qui poſtmodum moribundus mittetur extra ciuitatem.

Ex Matth. cap. 21.

Text. Cũ appropinquaſſent Hieroſolymis, & veniſsēt Bethphage ad montem Oliueti, tunc Ieſus miſit duos Diſcipulos, dicens eis. Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatã, & pullum cum ea: ſoluite, & adducite mihi.

§. I.

Miſeram, & duram ſeruitutem patitur homo à vitijs, & inferorum tyrannis, qui vnum curant, vt vinciant ſuos, & fortiter alligent.

QVid miſer homo a dæmonibus haberet, niſi laqueos? Quid poſt miſeram ſeruitutem exhibitam propè infinitis dominis maneret miſero peccatori, niſi vinculum, niſi feſtes, niſi laqueus? *Inuenietis*, ait, *aſinam alligatam*. Hoc vnum tenebrarum Principes, quibus peccator ſeruit, meditantur, vt ſua mancipia mille cõſtringant laqueis. De Iuda proditore dicit Matth. c. 27. *Et abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Quod expendens Drogo lib. 1. de Sacram. Paſſ. ait: *Iam diu erat quidem quod à Chriſto diſceſſerat, & auaritiæ laqueo ſe ſuſpẽderat; ſed quod fecerat in occulto, palàm omnibus innotuit.* Quaſi diceret, nõ nouus erat hic in Iuda laqueus, quo

Matth. 27.

Drogo.

A apparuit ſtrãgulatus: ab eo die, quo Chriſti iugum excuſſerat, ſeſeq. cupiditatum, & dæmonum dominio tradidit, fortiter illaqueatus eſt: dura vincula paſſus, tantum non videbantur; ſed illo moriẽte laqueus qui latebat, apparuit. Nullus equidem elegantior, quã D. Athanaſ. qui expendit id a D. Luca exaratum c. 19. nempè quod Diſcipuli Chriſti Do-
B mini mandatum exequentes, aſinã, & pullum ſoluere nituntur; ſed tũc, *Dixerunt domini eius ad Diſcipulos.* Ad hæc pulcrè Athanaſius põderat illud, dixerũt domini eius. *Qualis igitur eſt hic pullus, qui non vnum dominum habet; ſed plures? Nonne ſi mente præditus eſſet, ſufficeret ei ſi vnus dominus aſſideret? Nunc autem complures ſunt eius domini, & nullus eorum*
C *negotia obit, nemo eorum abſcedit; imò nullum illis aliud opus in manibus, omnes pariter non in aliud occupati ſunt, quàm vt aſellum in biuio alligẽt. Aſinus intereà præſepe non habet, diuerſorium non habet, non eſt qui in forũ deſcendat, id tantummodo agitur, vt pullus vinciatur.* Hęc Athanaſius, & pulcrè, & verè meditatur de miſera hominis ſeruitute ſub poteſtate tene-
D brarum. His dum ſeruit aſinino ſtupore correptus peccator, nil a penè innumeris dominis habet, quàm laqueos, audis aſinam inueniendam ligatam, non paſtam, cum vinculis, non cum præſepe, crudelibus obſitam dominis, ſed qui nihil curent, nihil ſpectent aliud, quàm quod duris prematur laqueis peccator. De illo prodigo dicit Lucas capite 15.
E *Cupiebat implere ventrem de ſiliquis, quas porci manducabant: et nemo illi dabat.* Ad hæc argutè Chryſol. ſermone primo. *Quàm crudele miniſteriũ, quia neque conuiuit porcis, qui viuit porcis!* Et adhuc crudelius quid ab iſtis dominis expectat D. Paulin. quum in Sanſone vicem cuiuſque

Athan.

Luc. 15.

Chryſ.

Paulin.

pec-

peccatoris lamentatur epiſtol. quarta, *Stat in via peccatorum; compeditus vinculis cupiditatum, & ipſe ſibi carcer eſt: obſeſſus tenebris erroris ſui in ſemetipſo priſtini ergaſtulum portat, farinam hoſtibus ſuis de corrupta animæ ſuæ fruge conficiens.* Parum eſt, quod crudeles domini paſcendi aſini immemores, illum inuoluant laqueis: ideò ligant, ideò illi vincula nectunt, vt ad priſtini ergaſtulum, B vinctum, & alligatũ trahant, & eius ruina, & excidio paſcantur. Sed & in vinculis his eſt etiam aliquid expauendum maximè; adeò enim fortia, & indiſſolubilia ſunt, vt etiam dominorum excuſſo iugo, & erutus homo a miſera ſeruitute Diaboli adhuc laqueos in ſe iſtos experiatur. Id quod inſinuat Ioannes capit. 11. *Ioan. 11.* in reſurgente a ſepulcro Lazaro, qui C etſi mortis excuſſerat iugum; tamen exijt *Ligatus pedes, & manus inſtitis.* Ad quæ Diu. Auguſt. libro 83. quæſtionum, quæſtione 65. ait. *Auguſt.* *Quod verò exiuit inſtitis obuolutus, hoc eſt, quod etiam à carnalibus recedentes, adhuc tamen in corpore conſtituti, alieni à carnalibus moleſtijs eſſe non poſſunt.* Hiccine ſunt laquei, quibus miſerè ſub poteſtate tenebrarum D alligamur, quos vix excutere poſſumus etiam in libertatem filiorum Dei redacti.

§. II.

Calamitas, & afflictio peccatorum eos reddit Deo conſpicabiles.

QVum ſibi aſellum afferri iubet Dominus, notanter meminit ligaminum illius, *Inuenietis aſinam ligatam.* Ea enim ſunt, quæ maximè hominem Deo commendãt, nimirum vincula, calamitates, afflictiones, miſera ſeruitus. Ecce vobis ſuperbiſſimum illum Regem

A Babylonis Nabuchodonoſor, quem ſuperbia ſua in bruti ſimilitudinem conuertit adeò, vt pulſus Regno in agro cum feris verſaretur, vt meminit Daniel capite quarto. *Dan. 4.* *Ex hominibus abiectus eſt, & fœnum vt bos comedit.* Quid plura? hæc illum pœna dignum fecit, quia Domino ſuſpiceretur. Ita Diuus Pacianus *Pacian.* in Paræneſi ad pœnitentiam. *Rex ille Babylonius exomologeſim deſertus operatur, & ſeptẽni ſqualore decoquitur. Hac tamen illum pœna Deo commendat, & in ſua quondam regna reſtituit: quem horrebant homines, Deus recipiebat ipſa illa malæ tractationis calamitate felicem.* Quis iam contẽnet calamitates? Quis afflictiones pauebit? quæ etiam in peccatoribus diuinos oculos trahunt, & replent ſuauitate. Qui alioquin mille tenebroſus erroribus, & idololatria abominandus, vna calamitate, & afflictione eam acquirit decorem, quo Dei oculos oblectet, & capiat. Hinc lacrymabundus Hieremias aiebat: *Recordare paupertatis, et trãſgreſſionis meæ, abſinthij, & fellis.* Quæ verba pulcrè examinat Diuus Paſchaſius libro tertio in Threnos, litera *Paſc. Thren. 3.* Zain. Vbi expendens illud, recordare tranſgreſſionis meæ, ſic addubitat. *Quærendum, cur transgreſſionis eius recordari petat, cùm non rectè tranſgreſſionem ſuã aliquis offert iudici, qua puniatur, imò rogat cum Dauid, auerte faciem tuam à peccatis meis?* Iuſtus nollet a Deo videri peccata ſua, & Hieruſalem peccatrix, & abominabilius facta petit a Deo, E quod recordetur ſuarum tranſgreſſionum. Cur non magis, quod obliuiſcatur? Cur vellet delicta ſua ob oculos Deo verſari? *Non dixit ſimpliciter, recordare tranſgreſſionis; ſed addidit, abſinthij, & fellis, non quod à Domino trãſgreſſionis ſuæ recordari vellet; ſed laborum, & certaminũ, quæ*

pro

pro eis tolerat, id eſt, abſinthij, & fellis. Hæc Paſchaſius: quippè ſic decorant etiam nocentes afflictiones, ærumnæ, calamitates, ſic hæ miſeriæ oculos diuinos capiunt, vt afflictus quiſque peccator poſſit præſumere ſe Deo ob oculos verſari. Prodigum illum filium miſera calamitate iactatum, fame enectum
Luc. 15. pulſat memoria patris. Lucæ capite decimo quinto. *Quanti mercenarij* B *ſunt in domo patris mei, qui abundant panibus, ego hic fame pereo.* Equidem afflicti filij, & calamitoſi memoriam ſubit cæleſtis Pater, vt illum ad ſe
Chryſ. traheret. Sic Diuus Chryſologus ſermone ſecundo. *Fames reuocat, quē ſaturitas exularat: fames illi patrem dedit ſapere. Et ſi tantū præſtitit vel inuita fames, probate quid voluntarium poſſet conferre ieiuniū.* Proh C Deus immortalis! Quis famis, quis vinculorum, quis ærumnarū bona
Iud. 16. valeat numerare? Iudicū capit. 16. dicitur de Sanſone: *Et ipſe neſciuit, quòd Dominus ab eo receſſerat:* Et quidem Deus omnino a Sanſone receſſerat? Sanè vbi video Sanſonem inermem, ad molam religatum, miſerè afflictum, non facilè adducor vt credam Deum ab illo omnino, & D
Theod. longè receſſiſſe. Ait Theodor. *Non eum omnino reliquit benignus & clemens Deus; ſed cum eum vidiſſet probris affectum, & contumelijs, & precantem exaudiuit.* Equidem maximè gaudet Dominus de conſortio afflictorum, eoſque ſibi in ſocietatem acquirit, qui ſciuerunt afflictiones, & fames tolerare. Nonne meminiſti Dominum in Thaboris gloria radiaſſe medium inter Moyſem, E & Eliam? O bone, nonne tu es, qui ſedes ſuper Cherubim? Qui Seraphinis cinctus verſaris? Cur dimiſſis cæleſtibus lateronibus, Moyſem, & Eliam adducis in gloriam oſtendendam? Iam reſpondet Hieronymus, libro ſecundo aduerſus Hier. Iouinianum, inquiens: *Ob ieiuniorum conſortia Moyſem, & Eliam transfiguratus in monte ſecum oſtendit in gloria.* Quaſi chariores illi eſſent afflictiones, quaſi ad gloriam magis conducerent oſtendam. Vide. lib. 2. cap. 10. §. 1. & alibi.

§. III.

Paruuli, & minimi ſummo ſtudio à Deo requiruntur, ex quorum cura fideliſſimi Dei miniſtri, quibus ſuum Deus Imperium committat, denotantur: vbi aliqua de Societate Ieſu.

NOn aſinam iubet ſolū Dominus afferri ſibi; ſed *& pullum eius cum ea.* Curat equidem Deus maximè paruulos, quos requirere cupit. Sic D. Pacianus in Parænesi notat, *Neminem noſtrum perire vult, etiā modici, etiā minimi requiruntur. Ecce in Euangelio drachā requiritur, & vicinis inuenta monſtratur.* Contemptibilis res eſt apud homines infantia; at Deo minimè contemptibilis; ſed valdè amabilis; vtpotè qui paruulos sūmo & ſtudio requirat, & requiſitos commēdet Diſcipulis. Sanè Luc. ca. 15. è duobus filijs ado- Luc. 15. leſcentior petijt a patre partem ſubſtantiæ, & pater etiam petente adoleſcentiore, *Diuiſit illis ſubſtantiam.* Vbi præclarè monet Ambroſ. *Vide,* Ambr. *quòd diuinum patrimoniū petentibus datur, nec putes culpam Patris, quòd adoleſcentiori dedit, nulla Dei Regno infirma ætas. Atque vtinam ille non receſſiſſet à patre, impedimentum neſciſſet ætatis.* Imò & recedentem requiri, & ſibi afferri iubet illum benignus pater, nil magis Deo cordi eſt, quàm quod paruuli recedentes

per-

per vniuerſos vicos requirantur, & deſpecti, & deſolati aut ſiti pereant, aut diſpereant fame. Hinc illos, qui Deo placere ambiunt, Hieremias docet, Threnorum capite ſecundo, inquiens: *Leua ad eum manus tuas pro animabus paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame, & ſiti in capite omnium compitorum.* Eu quod verbi diuini fame pereunt vſque ad hæc tempora per omnium platearum capita, & quam pauci ſunt, qui miſereantur. Scatent triuia fameſcentibus. Vtinam ſint qui afferant remedium. Quæ verba & affert, & expandit Diuus Paſchaſius lib. 2. in Threnor. litera Coph, ſic inquiens. *Ne ſola Dei dilectio ſufficere videatur ſine dilectione proximi, leuandæ ſunt manus, & cura impendenda pro paruulis, & ijs qui fame verbi periclitantur in capite omnium compitorum. Alioquin niſi in vijs, & in capite compitorum exiſſent, non fame, vel ſiti laboraſſent. Reuocandi ſunt ergo de triuijs, & platearum exitibus ex capite omnium compitorum ad conuiuium, & prandium Domini, ne fame vſque ad finem periclitentur inediæ.* Enim verò vt ex vico afferri pullum ſibi Chriſtus Dominus iubet, ſic docet miniſtros ſuos qua cura, quo ſtudio ex vicis, & compitis requirendi paruuli quique, ne diſpereant fame. Quo maximè illuſtratur mos ille virorum è Societate Ieſu, quando pro paruulis, & cum paruulis in compitorum capite, in vicis & plateis verbi Dei cibo inſudant communicãdo. Atque a compitis, & vicis ſumma diligentia accipiunt paruulos, quibus vincula eripiunt, & ſatiant doctrinæ cæleſtis pabulo. Anaſtaſius Sinaita libro quarto Hexaemeron, fornacis Babylonicæ ignem aſſerit omnium manifeſtiſſimè filij Dei nobis repræſentaſſe imaginem. Quidni? Ignis

Paſchaſ. *Thren. 2.*

A diuinæ virtutis æmulus aſſeritur a D. Dionyſio in plus quàm quadraginta proprietatibus. At non ignis quilibet, ſed ignis, qui a Rege Babylonio accenſus eſt, vt contemptores ſuæ ſtatuæ conſumeret, ille ignis iuxta Sinaitam ſingulariſſimè filij Dei exprimebat imaginem. Quid plura? *Eſt ille ignis*, ait, *cognatus huius Solis, ſiquidem ille cor-* B *poralis vim habet vrendi, & pueros cuſtodiendi, Solis qui in nobis eſt, nempè Chriſti præfigurabat imaginem.* Ecce tibi iuſſu ſuperbi Regis tres pueros Hebræos pedibus manibuſque ligatis Daniel 3. conijciuntur in flammas, de quibus eleganter D. Chryſoſtomus ait. *Pueri ergo iactantur in flammas, ibat circa innocuos pedes nouo libramine tempe-* C *ratus artifex ignis, & tot circumuolans paſtus ſola conſumere vincula laborabat.* Puellos in ſe ignis accipit, acceptos dum cuſtodit, de vinculis conſumendis laborat, quibus conſumptis expediti pueri Dei magnalia cantant. In quo ignis ille diuini Solis, qui Chriſtus eſt, præfigurabat imaginem; ſingulariter enim Chriſto Domino aſſimilan- D tur ij, qui & puerorum curam ſuſcipiunt, & vinculis illorum rumpendis operam nauant. Hi ſunt viri è Societate Ieſu, quibus rudes pueri, & elingues commendantur, ijque ligatis pedibus & manibus; ſed Chriſtiferi, & veri Ieſuitæ Ignatij flammis igniti pueros accipiunt, quorum dum vitam informant, vincula abrumpere indefeſsè laborant. Et E quos alligatos, & mutos recepere, breui tempore reddunt Domino & expeditos, & cantu cæleſtis doctrinæ ſonoros. Hoc ſtudio, & labore circa pueros Ieſuitæ adeò Deo placent, vt crediderim ideò illis conceſſum eſſe hunc maximum ſplendorem, quo lucent per vniuerſas orbis

Sinait.

Dan. 3. Chryſ.

orbis nationes, & quo in maiori hæreticorum potentia ipſi pene ſoli Ieſuitæ orthodoxam fidem integram, inuiolatamque propugnent, & cuſtodiant. Sæpiſſimè animo meditatus ſum, cur Deus Regnum ſuum ab Iſraelitis, & Iudæorum potentia ablatum Romano crediderit Imperio. Et dum recolo vltimos Iudæorum Reges, in quibus Dei Regnum ſtetit, & trāslatum eſt ad Romanos, & primum Imperatorem, qui accepit Eccleſiæ tutelam, incidi in Herodem, & Conſtantinum: ille ſic ſæuus in pueros, vt nec proprio filio parceret, dum cum innumeris infantibus iugulet deificum puerum: Hic adeò in pueros benignus, vt mallet lepra conſumi, quàm vel vnius pueri fœdari nece, ſicque quos ad mortem alligatos vidit, ſolui præcepit, matribuſque cum muneribus reddi. Quid plura? Puerorum oſori, & interuectori eripuit Deus Eccleſiæ Regnum, & illud credidit Romanorum Imperatori, vtpotè in pueros benefico. Accinit Berengoſius Abbas libro tertio de Inuentione Crucis, capite quinto, ſic fatus. *Herodes ſempiterni Regis ortum molitus extinguere, in ceruices infantium gladium ſuum ſolebat cruentando diſtringere. Conſtantinus verò mitiorem ſe illi volens oſtendere, mucronem ſuum à ceruicibus infantium pia cœpit deuotione ſuſpendere. Herodes ſaluti ſuæ malè conſuluit, et malè prouidit, dum pro occiſione vnius pueri multos pueros occidit. Conſtantinus verò ſaluti ſuæ meliùs prouidere ſolebat, dum plurimorum ſaluti ſalutem vnius præferre nolebat.* Sic Ieſuitæ, dum nec labori, nec ſudori, nec ſaluti, nec vitæ parcunt, vt pueros confirment, & expeditos Chriſto Domino reddant, ideo ab eo eliguntur, quibus medios inter hæreticorum exercitus fidem ſuam

Bereng.

A credat, & illos cum Imperio Chriſtiano faciat florere. Alius dicet, hunc Ieſuitarum laborem præfiguratum in duobus his Diſcipulis, quibus Dominus iubet ſibi pullum afferri, quorum nomina non exprimuntur, vtique qui illos ſignificabant, qui non aliud nomen habebant, niſi nomen Ieſu, a quo mittendi erant. Quibus ergo dicarem

B canticum illud quo ſe filius Dei exaltat, Pſalm. 8. nimirum. *Ex ore infantium, et lactentium perfeciſti laudem tuam.* Vel vt alius transfert, *Ex ore infantium lactentium fundaſti fortitudinem.* Quaſi hoc habeat ſingulare Societas Ieſu, quod eius robur, & potentia ab infantium, & lactētium inſtructo ore præfulgeat. Hic pręclarè addubitat D. Chryſoſt. Chryſ.

C dicens: *Quam ob cauſam alijs prætermiſsis miraculis mortuorum reſurrectione, dæmonum expulſione, nūc puerorū miraculi meminit? Quoniam illa quidem etiam ante facta ſunt, et aliquid inter ſe commune habuerunt. Suſcitatus eſt enim mortuus ſub Eliſeo, & dæmon per Dauid expulſus eſt. Chorus autem infantium, et lactentium nūc primùm loquutus eſt.* Et qui-

D dem miracula alia & clariſſima, cōmunia ſunt omnibus ſacris ordinibus, at quod lactentium chorus ſalubriter loquatur, id ſingulare eſt, & nouum ſcholis debitum Societatis in id incumbentis ex proprio inſtituto, ideoque tota eius fortitudo omiſſis alijs in eo fundatur & ſtabilitur.

E *Text.* Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confeſtim dimittet eos.

Qui

§. IV.

Qui Dominum præ ſe ferunt, facili negotio ad ſe omnes creaturas trahunt.

O Si nos ſoli, & increato Domino penitus traderemus! ſi huius præpotentis Domini nutui obſecundaremus! Sanè ſub tanti Domini ſigno cunctas res creatas ad nos aduolare feciſſemus. Vidiſti aliquando ſapientes veneficos, qui vel verbulo facto ſegetes per aera trahunt, flumina ab alueis eliminant, lapides, domoſque ad ſe feſtinare faciunt? Sic illa apud Virgilium ecloga 8. immenſum gloriatur. Virgil.

Carmine vel cælo poſſum deducere Lunam.
His ego ſæpè lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Marim, ſæpè animas imis exire ſepulcris,
Atque ſatas aliò vidi traducere meſſes.

Monſtroſa hęc, & mēdacia, ſed quæ diuini carminis præoperatricem virtutem manifeſtant. Hoc eſt illud, dicite, *Quia Dominus his opus habet*. Sub tanti enim Domini ſigno confeſtim omnia parent. Felix ille, & beatiſſimus incantator, qui iuxta Chriſtum in ligno pendebat, hoc vnum ore reſonat verbum dicam? An carmen? nimirū; *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Et ecce tibi confeſtim adueniens illi totus paradiſus apparuit, *Hodie mecum eris in paradiſo.* Quid plura? Accipite D. Athanaſ. orat. in Paraſceuæ ſic exclamātem. *O latro, mirum incantamentum, tibi ad theſaurum hunc mirum conciliandum excogitaſti.* Dum euocas Dominum, dū ſub Domini ſigno efflagitas, ea conficis carmina, quæ animam a peccati barathro extrahāt, quæ te de lupo Athan.

A agnum faciant, quę tibi æternas gloriæ ſegetes, ſpirantesque vitam paradiſos confeſtim, nulla interpoſita mora, trahant. Non aliter dux ille Iſraelitarum feliciſſimus, & ſanctiſſimus Ieſus Naueauſus eſt æternas Solis, & Lunæ leges obliterare, & concitatiſſimos cælorum axes figere. Sed vide quo carmine id faciat Ioſue 10. *Tunc loquutus eſt Ioſue Do-* Ioſue 10.
B *mino in conſpectu filiorum Iſrael, dixitq; coram eis. Sol contra Gabaon mouearis, & Luna contra vallē Ailon; ſteteruntque Sol & Luna.* Itaque dum Domino loquitur, dū ſub Domini ſigno agit, potens eſt Solem, Lunamque deducere cælo, aſtris imperare, cui omnia ſtatim ſine mora famulantur. Sic Caietanus ait. Caietan.
Iunge prudens lector duo hic ſcripta,
C *videlicet, quod tunc loquutus eſt Ioſue Domino, & quod in modum imperantis dixerit ſermonem ſuum ad Solem & Lunam.* Ideo Petrus, qui vane tota nocte piſcibus capiendis inſudauerat, Luc. 5. viſo Domino ait, *In* Luc. 5.
verbo tuo laxabo retia. Quid tunc D. Ambr. *O non vacua præſumptio! ô* Ambroſ.
humilitas fructuoſa! Qui nihil ante cœperant, magnam in verbo Domi-
D *ni concludunt piſcium multitudinem.* Vtinā hoc nobis carmen alta mente maneret infixum: vtinā hoc incantamentū noſtra ſemper lingua reſonaret, & nihil præter Dominum loqueremur, & gregatim omnia ad nos videremus feſtinare. Pulcrè Romanus Centurio Matth. 8. ſic ad Matth. 8.
Chriſtum fatur. *Domine, non ſum dignus; ſed tantum dic verbo, et ſanabi-*
E *tur puer meus.* Ad hæc Chryſol. ſer. Chryſ.
5. *Et ſine verbo quid dicitur? ſed iſte poſtulat verbum non de loquendi vſu; ſed de virtute faciendi: verbum, de quo dictum eſt, miſit verbum ſuum, et ſanauit eos. Quia iſte credidit in verbo omnes manere virtutes.* Felix ille, cui hoc Domini committitur

verbum, ſub quo facillime cuncta ſuo ſubiugauit imperio, ad ſeque trahet creaturas vniuerſas.

§. V.

Chriſtus Dominus in egenis egens, in laborantibus laborans amat quàm citiſsimè ſubueniri.

NOn ſolũ miſericordia in egenos Deo maximè probatur ex virtutis ipſius pulcritudine, ſed ex celeritate. Etenim ideò dicitur ipſe cum egenis egere, & cum laborantibus laborare, vt quam primum optet ſubleuari, quandoquidem ait, dicite, quia *Dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos.* Quis indigenti Domino opem ferre non feſtinauit? Quis laboranti Domino auxi- C lium quàm primum negauit? Planè, vt ait D. Cæſar. Arel. hom. 15. *Hoc ipſum quod Chriſtus in pauperibus eſurit, nobis proficit.* Proficit, inquàm, quia celerrimos auxiliatores & excitauit, & munerauit. Ecce tibi ſepulto Domino deuotiſſimas mulieres diuinum cadauer vngere feſtinãt, de quibus Marc. 26. *Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Et valde mane vna Sabbatorum veniunt ad monumẽtum orto iam Sole.* Quis diligentior? quis feſtinior? Verum feſtinatum ſanctarum mulierum obſequium præueniens Dominus reſurrectionẽ ſuam maturarat, ne adeò feſtinum obſequium exhiberetur corpori non egẽti; ſed egenis & adhuc laborantibus membris reſeruaret. Audite dulciſſimum Bernard. ſerm. 12. in Cant. *Dominus Ieſus paratam ſibi confectionem expendi noluit in ſuo corpore mortuo, vt ſeruaret viuo. Viuit enim Eccleſia quæ mãducat panem viuum, qui de cælo deſcendit. Ipſi ergo*

Cæſar.

Mar. 26.

Bernard.

A *pretioſa vnguenta retinuit; quũm anticipans horam, & accelerans gloriam, mulierum deuotionem non eluſit, ſed inſtruxit, non recuſans obſequium, ſed reſeruans proficuum.* Expendo illud, deuotionem non eluſit, ſed inſtruxit, inſtruxit, inquam, dum tam feſtinum obſequium vetat exhiberi alij, quam egenti, & laboranti membro Chriſti. Adeo B cum in egenis eget, & in laborantibus laborat, amat confeſtim, & ſine mora Dominus ſubueniri, vt ſibi obſequium non exhiberi diſſimulet, dum egentibus, & laborantibus ſine mora ſubuenitur. Id quod maximè elucet in Ioſue cap. 10. Hic namque inclytus dux nunquam inconſulto Domino, arma capere conſueuerat, verùm cum laborantibus Gabaonitis ſubueniendũ fuit, non moram facit, vt Dominum conſulat, ſed confeſtim caſtra mouit. Sic ait textus. *Habitatores Gabaon vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue: & dixerunt ei, ne retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum, accede citò, & libera nos.* Quid tunc? Conſuluit Ioſue Dominum de more? Expectauitne diuinũ reſponſum? D obtulit oblationes & holocauſta? Imò ſtatim ſine mora, inconſulto Domino, *Aſcendit Ioſue de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cuneo?* Quod adeò accidit gratum Deo, vt proficiſcenti Ioſue vltrò, & non vocatus Deus appareret, certioremque illum fecerit de victoria: dixitque Dominus ad Ioſue. *Ne timeas eos; in manus enim tuas tradidi illos.* Ad E hæc Auguſt. quæſtione 14. *Vbi neque conſultus eſt Dominus, vtrum eundum ad eos eſſet, ſed vltrò ſuis rectè ſubuenire volẽtibus futuram victoriã pronuntiauit.* Sic erga ſe diſſimulat Dominus obſequium, vt inſtruat, & muneret eos, qui egentibus, & laborantibus citra moram ſubueniunt. Hinc

Ioſ. 10.

Auguſt.

Hinc ille prudens Abraham ſeruus placituram Domino ſuo æſtimauit puellam. Geneſ. 24. *Puella, cui ego dixero inclina hydriam ſuam vt bibam, & illa reſponderit bibe, quin & camelis tuis potum dabo, ipſa eſt quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac.* Ad quæ eleganter notat Thomas Angles, vt hominem liberet a nota leuiſſimi animi, quod nimirum, *Diſcreta illa fuit oratio, ſiquidem conditionem poſuit rationabiliter indicatiuam ſtrenuæ indolis puellæ, vtpote actum promptæ, piæ, & largæ liberalitatis.* Et vix eſt iudicium manifeſtius animæ a Deo præparatæ in ſponſam filij, quam promptum, & feſtinum obſequium, quo egenos & laborantes quis nititur ſubleuare. Hoc maximè Deus amat, in hoc adeo ſibi cōplacet, vt maluerit in egenis egere & laborare ſperans confeſtim & ſine mora ſubueniri, & adiuuari.

Gen. 24.

Tho. Ang.

§. VI.

Chriſtus Dominus egenus fit, quia maximè ſibi complacet feſtinis, & certiſſimis ſuorum obſequijs.

NOn dubitat Chriſtus Dominus ſe indignum, & egenum appellare, & oſtendere, vbi citato curſu, & feſtino obſequio ſperat ab homine ſubueniri. *Dicite*, ait, *quia Dominus his opus habet.* Cur te indigentem iubes prædicari, ò Chriſte, cum ſis Dominus omnium? Decetne Dominum egenorum de more, diuitum fores pulſare? hominum bona emendicare? Sed vide quo præmio Deus emendicet, *Confeſtim dimittet eas*, vbi citiſſimos videt auxiliatores, vbi homines nouit abſque mora egenos & indigentes ſubleuare, ipſe Dominus gaudet egere, & laborare, & oſtiatim emendicare. Ecce tibi Dominum Cantic. 5. ad Amaſiæ oſtium pulſantem, & clamantem: *Aperi mihi ſoror mea, columba mea, formoſa mea, quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.* Proh Deus immortalis! hominum fores pulſat Dominus pauper, & indiguus factus, eam præmittens cauſam, quia cincinnos guttis noctium, & rore plenos habet. Qualis eſt hæc cauſa diuinæ egeſtatis, & aſſumptæ indigentiæ? Equidem cincinni capitis Chriſti pauperes ſunt, ros eſt feſtina, & matutina pauperum recreatio. Sicut enim aurora præteritos æſtus properat ante Solem placidis guttis irrorare, & recreare; ſic multi fideles matutini, & citiſſimi miſeratores præproperis auxilijs feſtinant ſubleuare. Pulcrè, & verè id docens Diuus Paulinus epiſtol. 4. pergit gaudentem Dominum ad ſponſæ fores celebrare ſic fatus. *Guttis noctis noſtra crines ſuos gaudet eſſe perfuſos, quia ipſius refrigeriū, & refectio eſt illa fidelium operatio, qua vel fratres iuuantur, vel inopes refouentur.* Hæc ſunt Chriſti Domini gaudia, hæ ſunt illius lætitiæ ſingulares, quod inopes præproperis foueantur auxilijs, quod roſcidis aurore guttis quam primum egenorum ſites expleantur. Tota ergo aſſumptæ a Deo indigentiæ cauſa eſt, quia gaudet, & lætatur in egenis à fidelibus citiſſime ſubleuatis: tota ratio, ob quam Deus factus indiguus fores pulſat amaſiæ, hominum terit ianuas, quia, inquit, caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium, nimirum, quia ſummè recreatur illa operatione fidelium, qua inopes pernici propero refouentur auxilio. Hinc licet æſtimare diuerſum illum fauorem exhibitum

Cant. 5.

Paulin.

hibitum duobus hoſpitaliſſimis vi- A
Gen.18. & 19. ris Abrahamo, & Loth Geneſ.18.&
19. Etenim Abrahami hoſpitium læ-
tantes ingrediuntur, & ſine cuncta-
tione tres peregrini, in quibus filius
Dei ſub peregrini habitu apparuiſſe
dicitur ſiue verè, ſiue repræſenta-
tiuè, vt fert communior Patrum
ſententia. Verum Lothi hoſpitium
duo ſolum Angeli, & hi cuncta-
bundi, & renitentes aliquanto pe- B
Aug. tunt. Ad hæc Auguſt. ſerm.79. de
tempore. *Attendite fratres, quali-
ter Deus apparuit Abrahamo, et qua-
liter apparuit Loth: ad Abraham tres
veniunt, & ſtant ſuper eum; ad Loth
duo veniunt, & ſedent in platea.* Cur
ad Abraham vnus è tribus filijs Dei
accedit, eiuſque hoſpitij indiguus
lætatur? Ad Loth decedente Deo
ſoli duo Angeli migrãt? Abraham, C
inquit Auguſtinus, occurrit obuiã
eis, totus feſtinus adfuit, ait enim
text. cap.18. *Quos cum vidiſſet cu-
currit in occurſum eorum*. De Loth
autem cap.19. ait. *Iuit obuiam eis*.
Quod Auguſtino breuius ponderat
Ambr. D. Ambr. lib.1. cap.6. fatus. *Perfe-
ctior cucurrit obuiam; iſte exſurrexit,
iuit, & adorauit in faciem*. Non er-
go Dominus peregrinus, & hoſpitij D
indiguus apud Loth; ſed apud Abra-
hamum, à quo præpropero curſu,
perniciſſimo volatili gradu, feſtiniſ-
ſimo obſequio ſubleuatur. Ibi lætus
indiget Dominus, ibi ſolum gaudet
indigentiam præferre, vbi nouit ce-
lerrimum & volatile iuuamen, vbi
celerem, & citum hoſpitato-
rem habet Deus, ipſe gau-
det hoſpitium emen-
dicare, & indige-
re, vbi hila-
rem, &
præproperum da-
torem ha-
bet.

§. VII.

*Valde Dominus iraſcitur in eos, qui
tardant ſubuenire indigentibus
et laborantibus.*

INdigenti Domino periculoſe
ſubuenire tardas Matth.21. eſu- Matth.21.
rijt Chriſtus, cucurrit ad ficum; illa
verò vt per tempus licebat folia ob-
tulit exhibitura ſuo tempore fru-
ctus. Væ arbori, non enim Domi-
nus indiguus nouit expectare tar-
dantes: quapropter iratus maledicta
congeſſit in arborem. Quid peccauit
ficus, ſi quouis tempore ficos non
habeat? Quæ arbor tale poſſet? Pul-
crè D. Paulinus epiſt.33. *Nunquid* Paulin.
*de arboribus cura eſt Deo? Propter nos
vtique ſcriptum eſt, in quibus eſcam
ſuam ſemper vult Deus inuenire.* Sanè
non ficus peccauit; ſed homines à
Deo maledicuntur, qui nõ præ ma-
nibus habent quod ſtatim offerant
Domino laboranti. Metuo, ne cor-
ruant, qui nihil dant egenis, niſi
certis, & ſtatis temporibus, niſi de-
terminatis diebus aut hebdomadis
tranſactis. Niſi fortè hoc fiat ex alia
iuſta cauſa, & vtiliori communi bo-
no, vt quando annuæ elargitiones
fundantur. Iam hinc malè audit
apud Deum primus hominum fi-
lius Cain, qui terræ fructus poſt plu-
rimos expectauit offerre dies. Ait
enim Geneſ.4. *Et factum eſt poſt mul-* Geneſ.4.
tos dies obtulit Cain. Vbi D. Ambroſ. Ambr.
*Duplex culpa, vna quod poſt dies ob-
tulit.* Neſcio an hoſtia Deo grata ſit,
E quæ poſt multos dies offertur, &
hoc etiam ſi Deus illa non egeat.
Verum quando Deus eget, quando
laborat, non dubito quin differen-
tem leuamen reſpuat, abominetur.
Tota illa virginum parabola Mat-
th.25. de eleemoſyna eſt, vt inquit
Theophylactus, & alij, vbi quin-
que

que fatuæ virgines eleemoſynæ immemores miſericordiæ oleum non ſecum ſumpſere. O fatuitas Deum expectare, & ſecûm non afferre materiam miſerendi, ſi interim Deus accedit in egenis quid tibi futurum ſperas? Ille quaſi famis, & indigentiæ impatiens nō ſtatim ſubuenienti iratus illum maledictis proſequitur. Ibo, ais, emam & dabo: ſic virgines illæ prudentes monebant; ite potius ad vendentes. Hoc eſt, inquit D. Hilarius, D. Chryſoſt. & Hieronym. ite ad pauperes, ite ad indigentes: *Dum autem irent emere, venit ſponſus, & clauſa eſt ianua*, & illæ excluſæ manſerunt. O vtinam ſecum miſericordiæ oleum habuiſſent; ſed quia ſecum non habent, etiam dum eunt ad afferendum, tantiſper tardant miſericordiam, & maledictis ſubiacent Domini abominantis tardum leuamen indigentiæ. Vnde meritò S. Cyrill. Hieroſ. catecheſ. 15. expendens illam Domini aduerſus immiſericordes querimoniam. Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare, ait. *Iam igitur hæc operari incipe, ne ſicut ſtultæ virgines empturus oleum excludaris*. Quaſi quæuis mora in eleemoſynis largiendis eſſet nociua. Nouerat hoc oculatiſſimus Abraham, & maledictum à Domino diſtrictum in eos, qui non ſtatim ſuos diſcipulos recipiebant, præſentiens illud nimirum Matth. 10. *Quicumque non receperit vos exeuntes foras de domo, excutite puluerem de pedibus veſtris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicij*. Hoc, inquam, puluerulentum maledictum Abraham præſentiens peregrinanti Domino occurrit celer, & totus feſtinus vrget parari prandium, ſtimulat vxorem, & ſeruos, & in tanta feſtinatione adhuc de mora ſuſpectus cadens ad pedes Domini ſuis ipſe manibus &

D. Hila. Chryſ. Hieron.

Cyrill.

Matth. 10.

A lauat, & tergit. Sed cur pedes ipſe lauat? Sanè ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ, vt percuſſuram manum teneant, & ictum effugiant; ſic Abrahamum, etſi feſtiniſſimus adhuc de mora timidus pedes Domini tenet, vnde præſenſit in inhoſpitales viros maledictum eiaculandum puluerulentum. Sic eleganter Diuus Auguſt. ſer. 69. de B tempore. *Lauate peregrinantium pedes, ne forte in illis remaneat puluis, quem ad iudicium veſtrum poſſint de pedibus ſuis excutere. Sic enim in Euangelio dixit, qui non exceperint vos exeuntes excutite puluerem de pedibus veſtris. Amen dico vobis tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicij. Hoc ergo prauidebat Abraham, & ideo volebat prauenire & la-* C *uare pedes, ne quid fortè pulueris reſideret, etc.* Adeo ſanctiſſimus vir Domini ſeueritatem nouerat in caſtigandis illis, qui tardè, & moroſè egentibus ſubueniunt, vt in ſumma feſtinatione adhuc ſibi ab hoſpite metuens, quaſi ſupplicij inſtrumenta teneret, lauabat à puluere pedes. Hinc totam calamitatem Regis Ægypti D. Ambroſ. æſtimat lib. 1. de D Abel, & Cain cap. 9. Etenim vniuerſi Ægyptij ſummis in dies plagis afflicti, & pleni miſerijs enixè à tantis malis liberari contendebant. Adeſt mitiſſimus Moyſes Regi, & ait Exod. 8. *Conſtitue mihi diem, quando pro te orem, & pro famulis tuis, & pro populo tuo.* Cui Rex barbarus, craſtina die, pulcrè D. Ambr. *Ocioſus & negligens moræ pœnam, Aegypti* E *ſoluturus excidio*. Sic Deus iraſcitur in eos, qui leuamen afflictis, & egenis tardant, ſic feram miſericordiam faſtidit, ſic moroſum datorem indignatur.

Auguſt.

Exod. 8.

Ambr.

§. VIII.

Iuſtiſſimè petit ſibi munera à ſubditis Princeps, quando linguæ addit ora vulnerum, & laborum pro illis.

Zen. MEmini D. Zenonis acumen, qui ſermonem integrum cõficiens de illa virtute, quæ eſt propria Principum, nempè iuſtitia, ſic fatur. *Eſt autem iuſtitia in publicum tota prominens atq; diffuſa, ſic tamen, vt ſentiri ſe magis, quã videri cupiat.* Quod ego etiam in exigendis muneribus veriſſimũ puto, etenim iuſtiſſima erit exactio illa cuius iuſtitia non tam audiatur, quàm ſentiatur, non tam percipiatur ex longa peroratione Rhetorum, quam ex puluere, ex laboribus, ex anguſtijs ſubeũdis à Principe pro ſubditis. Pulcrè notat Rupert. quando iubeatur Dominus omnium Chriſtus poſtulare, nempè Pſalm. 2. vbi dicitur, *Poſtula me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Sed vide quali tunc in diſcrimine conſtitutus ſit Dominus, qui totus in ſe mundum inſurgentem conſpicatus inquit. *Quare fremuerunt gentes: & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ: & Principes conuenerũt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius.* Quaſi diceret, cunctæ in me rebellarunt furiæ: milite multo cingor, in arenam deſcendi pugnaturus, totus canus puluere, quo medio audio patrem dicẽtem mihi. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*, tunc medio in puluere iã iam debellaturus hoſtem eò deductare, vt mori, & vincere deceat, tũc poſtulare iubeor. Quid plura? *Audito verbo*, inquit Rupert. *poſtula à me, modum poſtulationis debemus noſſe. Quomodo niſi moriendo poſtulauit?*

Pſalm. 2.

A *Humilitas eius paſſionis poſtulatio fuit. Eſt igitur ſenſus. Idcircò quando fremuerunt gentes, quando aſtiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius, idcircò tacui, & ſemper ſilui, quia Dominus pater dixit ad me, poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Ex-

B pendo, idcirco tacui, quia Pater dixit, poſtula; imò tunc debebat clauſa ora aperire, imò tunc magis loquendum erat illi, ſiquidem poſtulandi, & expoſtulandi copiam acciperet. Sed qui dominium vniuerſi accipiebat, qui mundialium omniũ regnum tenebat, non ore linguæ; ſed ore vulnerum pro ſubditis poſtulat. *Quomodo niſi moriendo poſtu-*

C *lauit? humilitas eius paſſionis poſtulatio fuit.* Hæc eſt digna tanto Principe poſtulatio, quæ ore vulnerum fit, quæ petitur non tam linguæ clamoribus, quam laborum, quàm pulueris, quàm indigentiæ pro ſubditis acceptæ. Itaque Dominus omnium, & Rex Chriſtus tunc poſtulat ſibi aſinam dari, quando neceſſitas fundendi ſanguinem pro multo vr-

D get: quando feſtinat ad arenam dæmonum tyrannidem debellaturus, quãdo properat ſe in mortem dare, tum laborum, pulueris, indigentiæ ore poſtulat, & exigit munus à ſubditis. O exactio digna diuino Principe! O exactio, qua minimè ſubditi grauantur, imò potius quam feſtinatiſſimè, & cum magno ſui diſcrimine perſoluere procurabunt. Quæ

E durior res à Rege expeti poſſet, quàm aqua illa à Dauid expetita 2. Reg. 23. Infinitus penè hoſtium exercitus tenebat Bethlehem campos, quorum vires experturus erat quicumque ad ciſternarum oppidi accederet aquas. Nihilominus Dauid media in acie ſitibundus, medio è pulue-

2. Reg. 23

è puluere belli ad ſuos clamat: *Quis* A *mihi daret potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem?* Quis ſubditus audire poſſet tam durum ſui Regis mandatum? Vbi ſecuras aquas haberet è propria domo, exigit ex medijs hoſtibus ſibi aquas portari? & quia Regis pugnantis, & puluerulenti exactio fuit, adeo grata extitit ſubditis, vt non dubitarent ſe in periculum dare, & afferre aquam. Sic B expendit Sophronius homiliæ de Chriſti Natiuitate. *Tres fortiſſimi pugnatores Regis deſiderio comperto, ipſumque non ſine æquiſſima cauſa dicere audientes, quis daret mihi potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehẽ, rati aqua, quæ ſenſu percipitur, deſiderio illum teneri, in manifeſtum vitæ periculum proruerunt, eximiam, & admiratione dignam in Principem beneuolentiam, inuictumque erga ſalutarem eius ſermonem, ſtudium, & ardorem demonſtrare inſtituentes.* Petant ergo Reges non tã ore, quàm ſudore, quàm labore pro ſubditis exhibito, ſi velint etiam duriſſimas quaſq; exactiones a ſubditis adamari. Nihil graue eſt ſubdito pro Domino, quem ſui cauſa videt laborantem, & vel ſanguine ſuo regiam ſitim ſui occaſione tuendi acceptam gaudens leuabit.

Sophr.

Text. Hòc autem factum eſt, vt adimpleretur quod dictũ eſt per Prophetam dicentem: Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi mãſuetus, & ſedens ſuper aſinam, & pullũ filium ſubiugalis.

§. IX.

Solus Chriſtus verus Rex, qui nihil ſibi, ſed omnia recepit ſuis.

HOc maximè regiũ eſt, vt Rex non ſibi, ſed ſuis viuat, non ſua, ſed ſubditorum negotia peragat. Hinc D. Baſilius põderans illud Eccleſiaſtes, *Salomonis Regis*, ait, *hoc differt Tyrannus à Rege, quod ille ſua commoda, quomodocumque, & undecumque reſpicit: hic ſubditis conſulere tantum quærit.* Sed quis ita regius inuenitur, qui non ſua quærat? Quis adeò ſubditorum ſaluti inſudat, vt nihil expectet? Sanè Tertullianus, forenſibus negotijs demiſſis, vni ſibi vacans, hoc vſurpabat vulgò dictitatũ lib. de pallio. *Erat olim iſta ſententia: Nemo alij naſcitur moriturus* C *ſibi.* Quaſi hoc ſit omnibus inſitum morituris, quod ſibi naſcãtur, quod ſibi viuãt. Vnde cæteris animalibus imperatura natura hominis cùm à Deo conditur, ſimulque inauguratur, vt acutè notat D. Greg. Niſſen. libr. de creat. hom. capit. 4. *Pro purpureo velamine veſtita uirtute eſt, quę omnibus regalibus ornamentis pretioſior approbatur: pro ſceptro verò beati-* D *tudine, & immortalitate ſuſtollitur.* Etenim regium ſceptrum, quod totum ad alios eſt, non rectè fundatur in morituris manibus, adeò, vt cùm homo perdidit immortalitatem, extẽplo etiã perdiderit regnũ animaliũ, quippè nemo alij naſcitur moriturus ſibi. Vnus ergo Chriſtus Dñs verus, & ſolus omniũ Rex, qui nec ſibi naſcitur, nec ſibi moritur; ſed E etiam moribundus venit ſuis. Ideò notanter dictum crediderim in præſenti, ecce Rex tuus venit tibi, quando Hieroſolymis occidendus accedit, quando inimicorum ſeſe offert inſidijs, quando ſe nefarijs tradit iudicijs non ſibi mortem timet; ſed nobis mortem proficuam aſſumit.

Baſilius.

Tertul.

Gregor. Niſſen.

Hinc deſipientes Phariſæos, qui dicunt. *Si Rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce*. Matth. 24. eleganter pungit Bernard. ſerm. 1. de Paſſ. *Imò verò*, ait, *quia Rex Iſrael eſt, titulum Regni non deſerat, virgam Imperij non deponat*. Quidni? Adeo regium eſt mori? Cur mors regni titulus dicetur. Quando ad regium culmen mors ibit? Serui moriuntur, mancipia intereunt, & mors erit regni titulus? Equidem ſerui moriuntur ſibi, vt qui ſibi etiam viuunt; verùm Chriſtus Rex omnium, & Saluator nihil accipit ſibi, etiam nobis moritur. Quocirca noluit deſcendere de cruce. Pulcrè Ambroſ. lib. 10. in Lucam. *Noluit deſcendere, ne deſcenderet ſibi; ſed moreretur mihi*. O vnicus Rex Iſrael, & verus Rex vniuerſæ creaturæ, qui nihil ſibi accipit, nihil ſibi præſumit, & mori, & viuere donat ſuis. Ad hæc ſcitè D. Athanaſius de Paſſ. & Cruc. ait. *Omnia Diabolus mouebat, & quidem præter animi ſententiam promittebat, modò efficere poſſet, ne Chriſtus Dominus moreretur, & ad inferos deſcenderet. Denuò igitur Iudæis author fuit, vt dicerent, ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce, & credimus ei. Dominus autem re vera Seruator, qui non ſua, ſed noſtra quæreret, non in ſe ſaluando, ſed in creatura redimenda Saluatorem ſe eſſe innoteſcere volebat. Non item Sol ſuum iubar in ſe contrahens pro lumine agnoſceretur, niſi etiam orbi terrarum ſuos radios exporrigat, et tenebras illuminet*. Hinc æſtimandum eſt decus regium, quod Rex non ſua quærat; ſed ſubditorũ, quod nihil ſibi accipiat, ſed omnia, & vitam, & mortem donet ſuis. Hinc Chriſtus Rex, & Dominus omnium verus, & vnicus cenſeri voluit, ſeſe totum tradens ſubditis, nihil enim magis regium eſt, & imperatoriũ. Id quod in Dauidis Regis vnctione notat D. Gregorius in 1. Reg. cap. 16. vbi dicitur, quod Samuel *Vnxit eum in medio fratrum ſuorum*. Ad hæc Gregorius. *In medio vngitur, vt ſe priuato amore non diligat; ſed ex omni, quod præminet, lucra aliorum quærat. Vnde & Saul ſolus in extrema parte ciuitatis vnctus fuiſſe perhibetur. Quid eſt ergo, quod ſolus à ſolo inungitur; niſi quia de culminis poteſtate per amorem priuatum debebat intumeſcere*. Hæc ille, boni, & mali Regis inſinuans diſcrimen.

Matth. 24. Bern. Ambr. Athan. 1. Reg. 16. Greg.

§. X.

Regia ſublimitas, et firmitudo in eo conſiſtit, quod Rex ſubditorum periculis accurrat.

SOlemniſſimum Regibus, imò & notiſſimũ cognomẽ, quod baſes Reipublicæ dicantur, eæq. firmiſſimæ, quibus tota nitatur moles politici ædificij. Quid baſibus magis detrimẽtoſum, quàm mobilitas? Quid Regibus periculoſius, quàm huc illùcque diſcurrere? Et ecce ait, *Rex tuus venit tibi*. Nonne magis regiũ eſſet, ſi non ipſe veniret? ſi domi immotus quieſceret? Vbi firmitudo, & regia ſtabilitas in Rege huc illucq. diſcurrente? Equidem nil magis in Regibus, & Principibus firmum, & ſtabile, quam periculis ſubditorum occurrere. Huc ſpectat Theologus Nazianzenus epiſtola 92. fatus. *Et firma res eſt multis benefacere, etiamſi non ſis loco firmiter affixus. Niſi etiam Solem accuſet, quod radium ſpargens circumcurrit, et omnia viuificat quæ accendit. Aut ſtellas non errantes laudet, planetas verò vituperet, quorum etiam error concinnus eſt*. Etenim regalis firmitas, & ſtabilitas nõ in eo ſita eſt, quod Rex vno fixus loco grauedinem potiùs marmoreã præferat, quàm imperatoriam maieſtatem oſtendat, ſed potiùs, quòd Solis inſtar ocyſſimo volatu omnia bene- Naz.

benefaciendo luſtret. Ecce tibi regnantis Dei effigiem Ezechieli repræſentatam, vt multi docent Doctores, teſte Origene, & D. Hieronymo, (Orig. Hieron.) in ea erant in primis quatuor perniciſſima, & alata animalia, quæ perpeti volatu quocumque diſcurrunt; omniaq; mundialia inſtar fulguris luſtrant. Denique quatuor volubiles rotæ, quæ non tam raptantur, quàm ipſæ vitali motu ocyſſimæ poſt animalia gradiuntur. Inſuper & animalia, & rotæ quietis expertes, nullibi ſiſtunt; ſed huc, illucque indeficienter diſcurrunt. Quid plura? (Ezech.) *Et ſimilitudo ſuper capita animalium, firmamenti. Et ſuper firmamentum, quod erat imminens capiti eorũ, quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni, et ſuper ſimilitudinem throni ſimilitudo quaſi aſpectus hominis* C *deſuper.* Nihil in tota hac celebri viſione, & repræſentatione mihi magis accidit admiraculũ, quàm quòd diſcurrentibus animalibus rapidiſſimis rotis ſuper thronum ſedentis, & regnantis firmamẽtum inſideat. Id quod notanter exhibuit Diuus Hieronymus, (Hieron.) dum inquit: *Videtur ſuper quatuor animalia, et rotas totidem ſimilitudo firmamenti.* D Et qualiter in rotis volubilibus, in euolantibus animalibus firmamentum, & id firmamentum, cui firmus thronus regnantis inſideat? Equidem quia regnantis firmamentũ eſt nunquam firmum, & ſtabile, niſi cum rapidiſſimo volatu occurrit ſingulis, & ſeſe facilem præbet vnicuique. Etenim *firma res eſt multis benefacere, etiamſi non ſis loco firmiter* E *affixus.* Id quod in Panegyrico de ſapiente laudauit Pacatus (Pacat.) in Theodoſio Imperatore Maximo verbis alibi dictis. *Creber*, ait, *egreſſu expectantibus populis te fateris: nec videri modò pateris; ſed facilis adiri è proximo accipis vota tuorum.* Quaſi ni-A hil regalius inueniret in Principe, quàm quòd ipſe exeat ad ſuos, quorum laboribus, vt Sol præſto ſit, illoſque bonis impleat. Quod in ſe ad regium culmen videtur deſideraſſe Salomon 3. Regum 3. (3. Reg. 3.) quando ſic ad Deum eſt loquutus. *Et nunc Domine Deus, tu regnare feciſti ſeruum tuum pro Dauid patre meo: ego autem ſum puer paruulus igno-*B *rans egreſſum, et introitum meum.* Quis Rex ignoret egredi ad ſuos? quis neſciat ſubditos conuenire? Porrò omnium Dominus, & Rex Chriſtus, ipſe omnibus adeſt, ſingulis occurrit, vniuerſoſque laborantes viſitat, vt ad ſalutem perducat.

§. XI.

Magna Chriſtianorum eſt gloria, quod Regis Chriſti ſerui nominemur, et ſimus.

MIrum alicui videbitur, quòd iubeamur in præſenti exultare, cùm tanti Regis dominatum ſubimus: ait enim Zacharias cap. 9. *Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem, quia Rex tuus venit tibi.* Cur exultemus ſub Rege? Cur iubilemus facti ſerui ſub tributo? An ſeruitus potuit vnquam homini afferre lætitiam? Sanè Regi Deo ſeruire lætiſſimum, glorioſiſſimum eſt cunctis hominibus. Dauidem Dominus exaltare cupiẽs, & ſibi maximis beneficijs deuincire, dixit Natan 2. (2. Reg. 7.) Regum c. 7. *Vade, et loquere ad ſeruum meum Dauid.* Quæ examinans verba Theodoretus quæſt. 22. ait. (Theod.) *Primum quidem eum delinijt appellationeſeruitutis: Dic,* inquit, *Dauid ſeruo meo; eſt autem ſummus honor appellari ſeruum Dei.* Expende illud, cũ delinijt appellatione ſeruitutis, eum, inquam, qui Regni tenebat

clauum, qui gloriam præferebat A
militarem, qui promiſſionem accе-
perat ſe fore patrē Verbi diuini na-
ſcituri. Annon gratius Dauidi exi-
ſteret, quod à Deo Pater vocare-
tur? An non acceptius, ſi diceret,
dic parenti meo Dauid? Non equi-
dem ſic Dauidis deliniret animum
appellatio parentis, quàm appella-
tio ſeruitutis: ſummus eſt honor
appellari ſeruum Dei. Hinc ille B
Chriſti Domini conſangineus Iudas
Thadæus ſeſe maximè extollens,
conſanguinitatis diuinæ immemor,
Iud. 1. hanc meminit ſui ad Dominum ſer-
uitutem. *Iubas*, inquit, *Ieſu Chriſti*
Clem. Alex. *ſeruus, frater autem Iacob*. Vbi Cle-
mens Alexandrinus pulcrè notat.
Cum ſciret propinquitatem Domini,
non tamen dixit fratrem eius eſſe; ſed
quid dixit? Iudas ſeruus Ieſu Chriſti, C
vtpotè Domini. Quid fratrem me-
moret, vbi Dominum ſciuit? noue-
rat quidem cum Chriſto eam ſe ha-
bere neceſſitudinem, ſanguiniſque
coniunctionem, qua poſſet frater
eius vocari; ſed beatius, & glorio-
ſius ſibi putauit futurum, ſi tanto
Domino ſuam præferret ſeruitu-
tem, non frater, ſed Ieſu Chriſti
ſeruus exhibitus. Hinc Maria in D
Dei matrem aſſumpta ſeſe profert
Luc. 1. ancillam. Luc. 1. *Ecce ancilla Domi-*
Ambr. *ni*. Vbi eleganter Ambr. *Ecce ancil-*
la Domini, apparatus officij eſt, quaſi
diceret, ne in ancillæ cognomine
vilitatem aliquam, & exinanitio-
nem autumes; ſed maximum, &
glorioſum apparatum, quo officioſa
Maria Deo obuiam currit. Vnde D.
Epiph. Epiphanius ait: *Virgo ſublimior An-* E
gelis facta eſt, ſuperior ipſis Cheru-
bim, placens Chriſto Regi, à Deo in
honore habita tanquam ancilla digna:
quaſi omnes Marianas glorias, &
excellentias, quibus ſe ſuper Che-
rubim extollit, hoc vno Regis Chri-
ſti ancillæ cognomine æſtimauiſſet.

Huius nobiliſſimæ ſeruitutis gloriā
præſenſit ille Babylonius Rex, quā-
do ſeruatorum ab igne ſuo puero-
rum miraculo attonitus, ſic humilis
eos compellabat. Daniel. capit. 3. *Si-* *Dan*. 3.
drach, Miſach, & Abdenago ſerui
Dei altiſſimi, egredimini, & venite.
Expende illa, ſerui Dei, quæ ita per-
ſtringit D. Chryſoſtomus, homilia Chryſ.
octaua ad Epheſios. *Suauiſsima voce*
illos appellauit: hoc ipſo illos blandien-
do veneratus eſt. Nam non ita gauiſi
fuiſſent, ſi vel Reges eos, vel orbis Do-
minos vocaſſet, atque quod dixit, ſerui
Dei. Hinc D. Cyrillus Alexandrinus, Cyril.
de Incarnatione Vnigenit. capit. 3.
Chriſtianorum glorias ponderat,
quod populus Iſraeliticus ſub Moy-
ſe ſeruilem habitum indueret, nos
Chriſtiani ſub vno Rege, & Salua-
tore Chriſto. *Dicet aliquis, ad quid*
Moyſi dictus eſt populus Iſrael? Ad
hoc dicimus, quod Dei quidem populus
nominatus ſit; verùm quoniam ad de-
fectionem deductus eſt, & vitulam fe-
cit, inhonoratus eſt à Deo. Non enim
ſuum nominare populum dignabatur;
ſed eum iam homini deſtinauit. At
nos non ita; nos autem populus eius, &
oues paſcuæ eius. Quo extollimur glo-
ria, & honore ſummo. Sanè ad ſum-
mam Moyſis commendationem di-
citur Deuteron. capite vltim. *Mor-* Deut. vlt.
tuus eſt Moyſes ſeruus Domini. Quæ
verba expendens Diuus Gregorius
Niſſen. ait. *Quid igitur hiſtoria nos* Niſſen.
hinc admonet? ad vnum eſſe nobis fi-
nem in hac vita reſpiciendum, vt ſerui
Dei nomen aſsequamur. Finem autem
dico, cuius gratia cætera ſunt. Nam vt
agriculturæ finis eſt, frugum per-
ceptio, ædificationis ædium
eſt habitatio, certami-
nis corona; ſic
virtuoſæ
vitæ finis eſt vt ſeruus
Dei ſis, & vociteris.
Hæc ille.

Nullo

§. XII.

Nullo magis omnium ſibi animos debellat, & deuincit Princeps, quàm manſuetudine.

QVem nō expugnabit Rex Chriſtus, Rex, inquam, nullo alio ſuperbiens titulo; niſi eo, quem accipit a manſuetudine? Rex tuus venit tibi manſuetus, ex tunc nullus erit, qui non abeat poſt Chriſtū. Præcurſor ille diuinus, Ioann. cap. 1. vt homines ad Regem Chriſtum traheret, magnalia referebat de Chriſto, diuinum eius genus, ſublimitatem vitæ, excellentiam perſonæ, magnitudinem muneris: & his omnibus proficiebat nihil. Tandem quadam die videns Ieſum, ſolum dixit, *Ecce Agnus Dei: & audierūt duo Diſcipuli dicētem, & ſequuti ſunt Ieſum.* Et quidem dum Agnus proponitur Chriſtus, dum a māſuetudine commendatur Princeps, tunc omnium ſibi allicit animos, & deuincit. Id quod in præſenti ponderauit Diuus Chryſoſtomus. *Intuere,* ait, *hoc loco, quod neque cùm dixit, poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt, neque cū non ſum dignus ſoluere eius corrigiam calceamenti, quemquam lucratus eſt. Verùm cū de Chriſti generatione verba habere, & in humiliorem ſermonem deſcendere cœpit, nempè ecce Agnus Dei, tunc ſecuti ſunt Diſcipuli.* Et quis reſiſteret manſuetiſſimo Principi? Quem Rex manſuetus ſuo non ſubiugaret imperio? ſibi non traheret, & deuinciret? Pulcrè D. Bernardus ſerm. 1. de Reſurrectione, Agni manſuetiſſimi fortitudinem, & potentiā expendit, illud Apoc. cap. 5. adducēs, quando flentem Ioannem ſolatur vnus de Senioribus, ait: *Ne fleueris, ecce vicit Leo de Tribu Iuda, radix Dauid, & vidi, et ecce in medio throni*

Ioan. 1. · Chryſ. · *Apoc. 5.*

A *Agnum ſtantem tanquàm occiſum, & veniens accepit librum de dextra ſedentis in throno, & aperuit librum.* Quem nec in cælo, nec in terra fuit, qui poſſit aperire, vnus Agnus aperuit; ſed quid non aperiret Agnus? quid non ſolueret Agnus? quid non poſſet Agnus? *Leonem Ioannes audierat,* inquit Bernardus, *& Agnum vidit, Agnus accepit librum, Agnus* B *aperuit, & apparuit Leo. Denique dignus eſt, (aiunt Seniores) Agnus qui occiſus eſt, accipere fortitudinem, non manſuetudinem amittere; ſed accipere fortitudinem, vt & Agnus maneat, & Leo ſit.* Quippè tunc Leo, tunc omnium fortiſſimus ad vincendos, & deuinciendos animos literatorum, quando Agnus mitiſſimus apparuit, dum Agni C manſuetudinem præ ſe tulit, validiſſimum robur, incredibilem accepit, & induit fortitudinem, qua vniuerſum mundum expugnauit. De potentiſſimo hoc Agno occiſo dicebat Abacuc cap. 3. *Cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius.* Ad hæc Drogo libro de Sacramento Paſſionis *Quæ eſt autem fortitudo tua; niſi manſuetudo tua?* D Hęc fortiſſimorum impetum fortior ipſa ſuſtinet, hæc robora aduerſantia emollit, ac delinit, hæc ſerpentinos furores incantat, hac præcinctus Dominus omnia ad ſe traxit, huius vi, & potentia rebelles animos principes viri detriumphabunt. Inde factum eſt, vt in Iordane declarandus Dominus, & quaſi creaturarum Princeps inaugurandus, ſupra caput E ſuum columbam a cælo dilapſam oſtentaret. Cuius rei myſterium ſic enucleat D. Anſelmus in Lucam cap. 3. his verbis. *Rectè ſicut columba Spiritus in eum deſcendit, vt eius māſuetudinem nobis intimaret, ipſe enim Iudex eſt generis humani, ſed quis eius ferret iuſtitiā, ſi prius quam nos*

Bern. · Abac. 3. · Drog. · Anſelm.

nos per manſuetudinem colligeret, culpas noſtras per zelum rectitudinis examinare voluiſſet? Homo ergo pro hominibus factus, mitem ſe hominibus præbuit. Noluit peccatores ferire, ſed colligere. Prius voluit per manſuetudinem colligere, vt haberet quos poſtmodum in iudicio ſaluaret. Etenim ad trahendum, & colligendum eſt efficaciſſima manſuetudo. Pſalm. 48. ſic ad vniuerſas nationes prędicatur. *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes, qui habitatis terram.* Poſtquam enim Dominus exercituum ad humanitatem ſeſe inclinauit, iam Iſraelitici populi anguſtias pertæſus, ad vniuerſas gentes expiſcandas euolauit.. Sed quibus hamis id faciet? Sanè manſuetudinis hamo; ita elegãter Theodoretus in Iſaiæ oration. fatur. *Lex in literis inſtruebat ſolum Iſraelem ſecundum carnem: Dominus autẽ noſter Ieſus Chriſtus cum manſuetudinis rete explicaſset, totam piſcatus eſt terram, quæ ſub cœlo eſt.*

§. XIII.

Dei ſedes nullibi gratior, quàm in afflictis, & laborantibus paratur.

QVis bruteſcentem naturã hominis hic non lacrymatur? Sanè duo hæc bruta Chriſto Domino allata duo populi ſunt ſacris Doctoribus, nempe Gentilis, & Iudaicus: duo inquam; populi ſunt peccatorum ſarcina graues, laboribus, & ærumnis contriti, miſera ſeruitute exagitati. His tamen inſidet Dominus, cui in laborantibus, & afflictis gratiſſima ſedes paratur.

Ezec. 27. Accipite Ezechielem cap. 27. opulentiſſimam Tyri vrbem ad nomenclaturã nauis efformantem, vbi vrbs non vrbs dicitur; ſed nauis: turres, non turres, ſed puppes vocantur, ſapientes, gubernatores dicuntur, ſiue remiges; ſiue nautæ, lineæ merces, ſericæ veſtes appellantur vela. Quid plura? Inter alia ait: *Tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico.* Quę verba explanans Hector Pintus, putat tranſtra nauis eſſe ſedes remigum, quas Hiſpani dicunt, *bancos de crugia.* vbi flagellum reſonat, vbi gemunt ſerui coacti, vbi nocentes improbo plectuntur labore. Hęc ſunt nauis tranſtra; ſed quæ ciuitas pars tranſtrorum nomine deſignatur? eam attigit Theodoretus, qui legit: *Templa tua ex ebore.* Quid mirabilius, quam quòd templa dicantur tranſtra nauis? Quid templum commune habet cũ tranſtris? Multum, & per omnem modum: quippè templum ſedes Dei eſt, vbi ſingulari quodam modo quaſi in propria ſede adeſt Deus, vt clamantes, & orantes audiat. Rectè igitur nauis tranſtra ad templũ transferuntur ſignificandum, quandoquidem in tranſtris, vbi miſeri vapulant, vbi degunt laborantes, afflicti, ærumnoſi, ibi medius inſidet Deus, ibi diuinæ ſedes eſt maieſtatis. Sedes Dei eſt, templum Dei eſt afflictorũ, & laborantium hominum animus. Huc ſpectat D. Fulg. libro ſecundo ad Traſimundum Regem, cap. 17. ſic fatus. *Solus non eſt, cui Chriſtus in fuga comes eſt: ſolus non eſt, qui templum Dei ſeruans, vbicumque fuerit, ſine Domino non eſt.* His ſolatur Fulgentius eos, qui perſecutionem patiuntur, qui afflicti ſunt in ſolitudinibus errantes, quibus adeſt fidelis comes Chriſtus in laboribus, in afflictione, quibus Deus inſidet, adeſt, vt meritò ſedes Dei, & templum intimis habere dicantur in animis. Audito captiui, & afflicti Danielis reſponſo, c. 2. *Rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit, & hoſtias, & incenſum præcepit vt ſacrificarent ei.* Cur hanc a-

men-

mentiam ebibit Rex, vt captiuum, & afflictum hominem adoraret? Et cur non adoraret captiuum, quando captiuus, & ſeruus templũ Dei eſt? Ita Richard. Victor. de eruditione interior. homin. par. 1. c. 36. dicens, *Illum quia verè Dei templum eſſe deprehendit, tali honore dignum iudicauit*. Et prius templi ſedẽ deſeret Deus, quã deſerat laborantium, & afflictorum ſedes, vnde dum Hieroſolymorum tẽplum adirent parentes Ieſu, Ieſum puerum amittũt, quem anxij requirentes, tandem in templo ipſum inueniunt, cui ſedulam inquiſitionem obijcientes dicunt: *Ecce pater tuus, & ego dolẽtes quærebamus te*. Ad hæc Ieſus apud Timotheum Hieroſolymitanum, oratione de ſancto Simeone. *Vt quid me quærebatis? Sed & vbi me quærebatis? In cælum non aſcendiſtis, ad infernum non deſcendiſtis, in cetò Ionæ nõ habitaſtis.* Ecce tibi quaſi ſedes deſignat, in quibus, quando in alijs omnibus nõ inueniatur, ſine dubio poſſet inueniri. Nimirum in cælis, vbi glorificans beatos adeſt; in inferno, vbi mulctat nocentes, & in ceto Ionę, hoc eſt, vbicunque aliquis afflictus, & laborans ſit, etſi a malis, & calamitatibus deuoratus eſſe videatur. Ibi ſedes certiſſima Dei, ibi Deum aſſidentem inuenies, quando vel in templo amiſeris, vel nec in altari illum inuenire valeas.

Luc. 2.

Timot. Hieroſ.

Text. Euntes autem Diſcipuli fecerũt ſicut præcepit illis Ieſus: & adduxerunt aſinam, & pullũ, & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt. Plurima autem turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via: alij autem cædebãt ramos de arboribus, & ſternebãt in via; turbæ autẽ, quæ præcedebant, & quæ ſequebantur clamabant, dicentes, Oſanna filio Dauid.

§. XIV.

Diui Parẽtis mandatis obedienti meritò adeſt regius comitatus, & regia acclamatio.

PArenti Deo obediens vſque ad mortem factus Chriſtus Ieſus, dũ aſinæ, & pullo eius humilis abiectus inſidet, regiã inuenit acclamationem, & comitatum. Quid mirũ? hoc eſt eorum, qui parentibus obediunt, præmium ſingulare. Equidem primus Iſraelitarum Rex Saulum 1. Reg. 9. parẽti ſuo obediens, aſinas amiſſas quæſiturus cũ vanè agros luſtraſſet, ad Samuelem Dei Prophetã peruenit. Porrò, *Cum aſpexit Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir, quem dixeram tibi, iſte dominabitur populo meo*. Eleganter Nazianzenus oratione in laudẽ Baſilij. *Qui patris aſinas quærens, Regnum inuenit*. Ab aſinis ad regium feſtinauit currum, ſed ea eſt merces illorum, qui parentibus etiam in vilibus obediunt, qui parentum exequuntur mandata, hi aſinis operam nauantes, regium adipiſcũtur decus. Sic Chriſtus Ieſus de Patris obedientia aſinis inſidẽs, Rex compellatur, excipiturque comitatu regio. Inſuper poſt Saulem reprobatum Rex Dauid ſtetit, cuius regnum parentum etiam munerauit obediẽtiam.

tiam. Sic Iudas ille Patriarcha Iudæ tribus fundator, & erector cauit ſuo teſtamẽto, quod habetur tom. 5. Biblioth. *Regnum Iudæ mihi dedit Dominus in obedientia patris mei. Nunquam contriſtaui verbum patris mei Iacob, ſemper obediui ei: Abraham benedixit mihi, & Iſaac, ex me ſtabit Regnum.* Meritò inclytus vir a ſua in patrem obedientia ſumit auſpicium feliciſſimi Regni debebatur ſanè tribui Iuda Regnum ex obedientia Iudæ exhibita parenti, ſolutum fuit debitum hoc in Dauid Rege, & reliquis eiuſdem tribus Regibus, qui omnes ex Iudæ obedientia, & meritis regnarunt. Tandem tranſlatum fuit imperium ad Chriſtum, qui vt omnium obedientiſſimus Patri, ſic ipſe per ſe regio decore digniſſimus. Etenim ait Geneſis 39. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat qui mittendus eſt.* Sed dices, Chriſtus Rex de Tribu Iuda natus eſt, ergo etiam regnãte Chriſto, Iuda regnat. Verum cùm Regnum obedientia parẽtibus exhibita nitatur, quando ob Iudæ obedientiam datum eſt Regnum, regnabat Iudas. At in Chriſto nobilius inueniens obedientiæ fundamentum, non Iudæ, ſed Chriſti eſt Regnum, Chriſti, inquam, qui omnes longè ſuperat obedientia Patri exhibenda, qui obedientiſſimus omnium, qui Patri vſque ad mortem crucis obediat. Cur nõ illi regnum? Cur non illi obedienti comitatus, & occurſus regius? Sanè Geneſ. 32. de Iacob ad ſuos reuertente dicitur. *Iacob quoque abijt itinere, quo cœperat, fueruntq. obuiam ei Angeli Dei.* Quæ verba expendens Rupert. libr. 8. in Geneſ. cap. 2. multis ponderat quàm magnifica exceptione obedientem virum Angeli munerarint. *Non dictum eſt, ait, quia apparuit ei Angelus, quod & multis accidit; ſed dictum eſt, quia fuerunt ei obuiã Angeli Dei, quod inſigne ſonat victoris, & emeriti, cui pro gloria triumphi pompa cæleſtis obuiam procedens feſtina exceptione lætum obſequium præbuerit. Et rectè talem habuit occurſum, qui ſub obediẽtia patris ſui militauerit.* Itaque dum Chriſtus Dominus ſub Patris obediẽtia Hieroſolymam adire feſtinat, ei regia pompa obuiam procedit, feſtiniſſimaque exceptione obſequuntur ciues Hieroſolymitani. Hi deductis ramis ornant viam illi erectis palmis, io clamant, omnes gaudio exultantes canunt Oſanna filio Dauid. Et rectè talem habuit occurſum nimirum regium, qui ſub obedientia Patris ſui militauerat.

Gen. 39. — Gen. 32. — Rup.

§. XV.

Nemo in Chriſto Domino poteſt triumphare ſpretis miſericordiæ operibus.

QVicumque triumphis Chriſti Domini intereſſe cupis, eiuſque de Principibus tenebrarũ triũphare victorijs, operibus miſericordiæ dato operam; tunc enim in Chriſto triumphas, quando indigẽtibus præſtas opem. Sic in præſenti Domini triumphali comitatu monet Drogo lib. de Sacram. Paſſ. *Sterne in via ramos oliuarum, & opera miſericordiæ pedibus accommoda. Accipe frondes palmarum, vt triumphes de Principibus tenebrarũ. Nihil in te reſideat quod in occurſum Ieſu non procedat, quia nec vngula in Aegypto Pharaoni relinquenda eſt.* Etenim cũ nulla arbor Palæſtinis, & Hieroſolymitanis frequentior eſſet, quàm oliua, & palma, credibile ſatis eſt ab oliuis, & palmis exciſos ramos ab eis, qui Chriſti Domini triumphum celebrabãt. Vnde rectè Drogo Chriſtianorũ triumphũ exornat oliuis, & palmis. Drogo.

palmis, adeò, vt ſpretis oliuis, nimi-
rum miſericordiæ operibus, nullum
Deo putet placituram victoriam:
ſterne ait, oliuarum ramos, opera
miſericordiæ. Accipe frondes pal-
marum, vt triumphes de Principi-
bus tenebrarum, ſpreta oliua, palma
ſumenda non eſt, nec eleemoſyna
abiecta, decantanda victoria. Vi-
ctorioſas diuinæ amaſiæ cogitatio-
Cant. 5. nes vt celebraret ſponſus Cantic. 5.
ait. *Comæ eius ſicut elatæ palmarum,*
nigræ quaſi coruus. Ecce vobis totam
palmatam mentem, ecce vobis ani-
mam, quæ victricibus operibus pla-
ceat Domino. Sed quid ſibi vult il-
la palmati crinis commendatio, ni-
mirum *nigræ quaſi coruus?* Pulcrè D.
Paulin. Paulinus epiſt. 4. *Bonus iſte coruus,*
nec ille ad arcam reuertēdi immemor,
ſed ille paſcendi Prophetæ memor. Sa-
nè famelicum Eliam quotidie cor-
uus paſcebat, quo opere paſcendi
famelicos commendantur victrices
Chriſtianorum mentes. Nulla pal-
ma nobis erit, quæ repulſa oliua
veniat, nulla victoria, quæ paſcen-
tis corui ſtudium æmulari contem-
nat. Id quod in omnium virtutum,
& victoriarum ſeminario ieiunio
Chryſol. ponderat D. Petr. Chryſol. ſerm. 8.
Eſt ieiunium caſtitatis murus, pudici-
tiæ propugnaculum, ciuitas ſanctita-
tis. Eſt ieiunium inuictus Chriſtia-
næ militiæ principatus. Sed in his vir-
tutibus ieiunium tunc viget, tunc vin-
cit, tunc triumphat, cum duce miſeri-
cordia pugnat. Nullum habet vir-
tus aliqua triumphum ſine miſeri-
cordia, hæc in triumphis, in victo-
rijs ſplendet, ſine qua ſordēt palmæ:
imò quando palmatorum omnium
triumphus agetur, gloria explicabi-
tur, vna omnium miſericordia cele-
Pe. Rau. brabitur. Sic pulcrè notat Petr. Ra-
uen. aiens. *In regno cælorum coram*
omnibus Angelis in conuentu reſur-
gentium, quod Abel paſſus ſit, quod

A *Aſeruat mundum Noe, quòd Abraham*
fidem ſuſcepit, quod Moyſes legem tu-
lit, quod Petrus ſuper onus Eccleſiæ a-
ſcendit, Deus tacebit, et clamabit, quod
comedit pauper. Ecce tibi quot marty-
rij, quot fidei, quot virtutum excellē-
tiū palmæ ſub vna miſericordiæ vir-
tute notātur. Sanè palmas oliua cō-
mendat, victores triumphatoreſque
extollit miſericordia in pauperes:
B hæc triumphos ornat: hæc victorum
omnia trophæa æternat, & facinora
exaltat. Nonne victores facinoribus
ſuis columnas ſacrant? Sic magnus
ille Simeon 1. Machab. 13. *Circum-*
poſuit columnas magnas, & ſuper co-
lumnas arma ad memoriam æternam.
Sic Apoc. 3. dicitur, *qui vicerit faciā*
illum columnam in templo Dei mei.
Hæccine ſunt victorum ornamenta!
C hæ triumphorum gloriæ columnis
conſpiciuntur exaltatæ: ſed quæ pal-
mas conſpicuas reddit miſericordia
in pauperes; ſimiliter & victorum
facit columnas immortales. Ita D.
Cyrill. Hieroſ. catech. 3. *Cornelius*
erat vir iuſtus, & Angelorum vi-
ſione dignus habitus, cum tanquam co-
lumnam bellam in cælo corā Deo ſuas
orationes, & eleemoſynas cōſtituiſſet.
D Nullus triumphantium virtutum
trophæus poterit ſpreta miſericor-
dia venire; ſi colūnæ erigendæ ſunt,
columna eſt, & bella coram Deo mi-
ſericordia, ſi palmarum aſſumendi
tibi ſunt rami, oleam debes inſerere
palmis, vt de miſericordiæ colore
Deo placeas, & triumphum agas.
Pro coronide aſtat Petrus Damia-
nus qui ſer. de ſancto Bonif. inquit.
E *Perpendite quanta Imperatricis mi-*
ſericordiæ ſit maieſtas. Nonne hæc
videtur velut præpotens regina inter
cæteras eminere virtutes, quæ nimirū
de communi plebe homines, alium ad
prophetiæ prouehit gratiam, alij mar-
tyrij dat coronam: illi dat vt Eccle-
ſiam Chriſti cæleſtis oraculi dapibus
paſcat:

paſcat: iſti præbet, vt ad ſupernæ gloriæ nuptiale conuiuium, poſt victoriæ palmam feliciter epulaturus accedat. Sic ille victoriæ palmas in miſericordiæ conſtituit arbitratu.

§. XVI.

Sub tanto Domino Chriſto Ieſu nil ſibi timent ſerui, omnia in tuto habent.

Miraris turbas, quę certatim veſtes in via ſternunt, vt Domino viam parent. Cur non veſtes deponant, cur non ſeſe nudent, qui tãti Domini præſentia gaudent? Nil magis ſolemne apud Ethnicos, quàm quod ſacrificuli ſeſe amicirent, ne ab hoſtibus noti inter aras occumberent.
Virgil. Quo ſpectat illud Æneidos,

Purpureo velare comas adopertus amictu,
Ne qua inter ſanctos ignes, in honore Deorum
Hoſtilis facies occurrat, & omnia turbet.

Vnde inoleuit mos ille, quo capita nudemus ad illuſtrium virorũ præſentiam quaſi profitentes, Plutarcho teſte, nos ad illorum pręſentiam nihil timere, hoſtiles omnes inſidias facilè contemnere. Hoc eodem Sacramento ingredienti Hieroſolymas Domino turbæ veſtes ſubſternunt, ſeſeque penitus nudant, vt oſtendant, quam longè metus omnis abſit ſub tanto Domino: quam ſecura, & in tuto ſint omnia ſua, quam certi ſint, a nemine poſſe lædi nec vulnerari. Quando Iſraelitæ in Ægypto Phaſe Domini celebrabant, iubentur præcincti, & calceati mãducare Paſcha; poſtmodum verò Ioſue terram promiſſionis calcans iubetur nudare pedes
Ioſue 5. c. 5. *Solue calceamenta de pedibus tuis; locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Sic ſimiliter iuſſus fuit Moy-
A ſes ad præſentiam rubi flammantis. Quæ huius rei ratio? Cur in Ægypto cum calceis, & nudis pedibus alibi? D. Gaudentius tract. 5. de Exod. ait. Gaud.
Oſtenditur terra Aegypti ſancta non eſſe, & ideò ibi habenda mandantur calceamenta, in ſancta autem terra decernuntur eſſe ſoluenda. Vbi quid metuant ſibi Iſraelitæ habent, & calceis & amictu operiantur, verũ vbi Deus
B terrã ſanctificauit, nil quod metuant habent, & nudis pedibus ſine offenſione poterunt ambulare. Cur ergo, quando terram vident a Chriſti Domini ingreſſu ſanctificari nõ ſeſe nudent turbę ſecuri a nemine iam poſſe vulnerari? Pulcrè D. Bern. ſuper Bern.
Pſ. Qui habitat; expendit aſelli Dominum portantis felicitatem, fatus. *Aſello Chriſtum portare maximus*
C *honor eſt. At quam erit ſine metu luporum? quam non timebit periculum, aut præcipitiũ ſub tanto rectore?* Nullus hoſtis, nullum malum audet, vbi tantus Dominus adeſt; omnis malorum metus quàm longiſſimè abeſt. O quã ſecurus Adamus, quæ metus dedit, poteſt ficus veſtimenta deponere! quam tutus è latebris exire, obuiamque Domino procedere, cu-
D ius ſub aſpectu nil quod timeat habet. Quid plura? Audiſti ad arboribus exciſos ramos, quibus turbæ in præſenti Dominũ acclamarunt? Hi erant rami palmarum, quę dum Domino obſequuntur ſuis ramis, eam obtinuerunt ab vniuerſis malis ſecuritatem, qua medio in Hieroſolymitano excidio, quando arſerunt campi, illæ incolumes, ſecuræq; per-
E ſeuerarunt. Ita D. Cyril. Hieroſol. catech. 10. ait. *Palma quæ eſt in valle teſtatur* (nempè Domini diuinitatem) Cyril. Hieroſ.
quæ exhibuit ramos his, qui tunc benedixerunt Chriſto. Igitur ſi aſellus, ſi arbor ſub tanto Domino malorum omnium incolumitatẽ capiunt, cur timeant homines? Cur turbæ non nu-

nudentur ante Dominum, nullū inde ſibi metuentes malū? *Sic legit Niſſen.* De Moyſe Deut. vlt. dicitur. *Mortuus eſt Moyſe ſeruus Domini, nec vllus nouit ſepulcrum eius, nec oculi eius caligauerunt, nec facies eius corrupta eſt.* Vbi maximè ponderandum eſt, quam integra ſint omnia Moyſi etiam in mortis poteſtate. Vnde mortuum Moyſem corruptio veretur? Vnde vermes non nocent? An quia mortuus eſt ſeruus Domini? *Niſſen.* Ita planè D. Gregor. Niſſ. de vita Moyſis. *Huius diuinæ ſeruitutis ſignum hiſtoria tradit, nec enim oculus caligabit, nec facies ſerui Dei corrumpetur.* Adeò in tuto ſunt ij, qui ſub tanto viuunt Domino. Tres illos pueros in fornace coniectos Dan. 3. *Dan. 3.* & medijs flammis cōſeruatos alloquitur Tyrannus his verbis: *Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei altiſſimi egredimini, & uenite.* Circumdati cum eſſent flammis iubentur egredi; ſed quomodò per flammas venirent? Pulcrè Diu. Chryſoſt. *Chryſo.* hom. 8. ad Epheſ. ait. *Quomodo egredientur, ò Rex? vinctos in ignem abieciſti, quomodo eos vocas? Iā præueniens dixi, ſerui Dei altiſſimi; ſeruis enim Dei omnia poſſibilia ſunt. Nam ſi hominum ſerui in rebus ipſorum non parum poſſunt, dominantur, & diſponunt, multo magis ſerui Dei.* Hæc ille.

Text. Benedictus qui venit in nomine Domini, Oſanna in excelſis.

§. XVII.

Deplorati animi eſt tanti Domini aduentu non lætari.

NIl magis ſibi, & omnibus lætū auſpicatus Dauid pœnitentiæ lacrymis adhuc madidus, quam, tanti Domini aduentum. ſic Pſalm. 4. *Pſ. l. 4.* fatur. *Annuntient in Sion nomen Domini, & laudem eius in Hieruſalē.* Et quidem quid reo lætius, quàm Domini ſui aduētus? Quomodo Dominus ſuis non parcet, qui ſi cadūt Domino cadunt? Hinc D. Gregor. Mag. *Greg.* hom. in dictum Pſ. ait. *Quid aliud eſt nomen Domini annuntiare, niſi Dei miſericordiam prædicare? Dominorū enim eſt miſereri. Hinc namque de Chriſto dicitur. Benedictus qui venit in nomine Domini: Qui ſi veniſſet in nomine iudicis, nemo profecto foret, qui pœnā æternæ euaderet damnationis. Venit ergo in nomine Domini, qui venit, vt peccata dimitteret, non vt peccatores damnaret.* Igitur non iudicis perſonam acturus venit Deus; ſed Domini ſibi ſubditos prouidentis, non vt perdat; ſed vt regnum acquirat. Dan. cap. 3. ſic deprecatur. *Ne tradas nos in perpetuum propter nomen tuum.* Sed ad quod Dei nomē liberandus confugit? An ad Domini nomen? Ita Theod. inquit or. 3. *Multa tuæ bonitatis pignora habemus, primum ipſum tuum nomen, quo te Dominum vocamus.* Domini eſt miſereri ſemper, & ſuis parcere. Vt bene inquit Didymus lib. 3. de Spir. ſanct. fatus. *Vnde dictum eſt, nō legatus neque Angelus, ſed ipſe Dominus ſaluauit eos. Nō propter aliud quid, ſed propter id quod diligeret eos, & parceret eis. Parcere autē dicitur quaſi creaturis ſuis.* Quapropter ſummis excipiēdus eſt gaudijs, omnia mira perfunduntur lætitia. Pſalm. 67. *Pſal 67.* *Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis.* Vbi vt piè & verè D. Aug. *Auguſt.* *mirificè cum dixiſſet millia lætantium, cōtinuò ſubiecit Dominus in eis, ne miremur quod lætentur, Dominus in illis.* Quis veniente Domino non lætabitur? Quis in nomine Domini non exultet? Quis amabile hoc nomen Domini ſui naturalis

turalis lætis vocibus non exaltet? A Sanè perditiſſimi hominis, & deplo rati ſignum eſt, quia ad ſui Domini nomen non exiliat, qui vel Domini ſui vocabulum non excipiat amanter. Dicente Chriſto Domino diſcipulis Matth. 26. *Vnus veſtrum me traditurus eſt*, pauidi illi ad nomen Domini confugiunt, *Nunquid ego ſũ Domine?* Vel huius nominis vocabulo ſeſe in tali triſtitia recreantes. B Vnus Iudas ait, *Nunquid ego ſũ Rabbi?* Id quod notat acutè Rupert. lib. 7. in Matt. ad c. 8. *Iudas impius ſic appellat, vt cæteris ſigillatim dicentibus, nunquid ego ſum Domine? ille, vt erat cordis perfidi, diceret nunquid ego ſum Rabbi? Et quidem bonum, & ſuaue eſt dicere vtrumq. Magiſter, & Domine, unde & dicit ipſe, vos vocatis me Magiſter, & Domine, & bene* C *dicitis. Sed ſolũ hoc dicere Magiſter, cordis eſt longè remoti à familiaritate dilectionis*. Hoc in rebelli populo queribundus lamentabatur Dominus, quod cum ipſe & beneficentiſſima in ſuos charitate, & incredibili amore ſeſe ab initio illorum oſtenderet Dominum: ipſi vel Domini ignorent cognomen. Ait enim apud Iſaiam. *Cognouit bos poſſeſſorem ſuũ,* D *& aſinus præſepe Domini ſui; Iſrael autem me non cognouit*. Quando populus hic brutorum more ſolis terrenis inhiaret, quando nil aliud curaret, quàm hæc bona beſtijs communia, ſaltem ob horum cumulum a me acceptũ, inquit, Deus, me Dominum debebant agnoſcere, ſiquidem bruta animalia ob eſcarum cumulum Domini ſui præſepe reco- E gnoſcunt: verum Iſrael nimirũ populus rationalis, populus videns Deum, diuinis imbutus legibus nec nouit nomen Domini. Pulcrè id exaggerat Clem. Alex. in Adhortat. *Quomodo non eſt indignum ſi qui nouit Deum, nõ noſcat Dominum?* Sanè indignum eſt, horrendum eſt, & perditiſſimi indicium hominis.

Rupert. Matth. 26.

Cl. Alex.

§. XVIII.

Qui Deo implentur terrena faſtidientes cæleſtia anxiè procurant, de ſolis ſolliciti æternis.

NOnne vides turbas ad Dominum proſilire? nonne vides ſeſe nudantes homines, & veſtimenta ſolo ſternentes? Nonne audis clamantes, Oſanna in excelſis? Expende illud *excelſis*, hoc eſt quaſi dicerent teſte Lyra, *Salue ſalute excelſa, & æterna*. Meritò homines qui Deo pleni exultant, nihili faciunt omnia caduca, etiam veſtiměta, quibus teguntur faſtidiunt, & pro æternis & excelſis ſuſpirant. De inclyto Martyrum duce Stephano dicitur Act. 7. *Cum autem eſſet plenus Spir. S. intendens in cælum, &c.* Ad quæ verba Pet. Dam. ſerm. de illius martyrio ait, *Simul ſignanter intellige cõſequutionem verborum. Plenus eſt Spiritu, & ſic intendit in cælum, quia qui ſpiritu diuinitatis afflantur, conculcatis terreſtribus, cæleſtibus inhiant, & æternis*. O quam attollit hominum animos diuinitatis conſcientia! Quam faſtidit has mundi gloriolas, qui vel ſibilo tenuiſſimæ auræ aduenientis Dei afflatur! Diuinus Legiſlator Moyſes, cum iam promiſſæ telluris fines attingeret, moriturus aſcendit in montem. Sic enim habetur Deuter. vltim. *Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper montem Nebo*. Quæ pulcrè expedit D. Greg. Niſſ. in eius vita fatus. *Poſt hæc omnia* (ſæpè Moyſis relata facinora) *Aſcendit in montẽ requietis, nõ deſcendit ad inferiores terras, quò turba populi ex promiſſione reſpiciebat; nec enim illicitur terrenis, qui cæleſtibus inuigilauit*. Vana ſunt,

Act. 7.

Damia.

Deuter. vltim.

D. Greg. Niſſen.

ſunt, inuiſa ſunt omnia terrena oculis, vel à longè Deum ſuſpicantibus, qui diuinitatis præſenſit plenitudinem, qui vigili mente, quę à Deo repoſita ſunt nobis, penetrauit, faciſ è ſe his caducis expediet, nec alia, quã cæleſtia nouit deſiderare. Feliciſſimus ille latro terrenorum bonorum etiam cum diſcrimine vitæ auidiſſimus, vt primum crucifixi virtutem ſenſit, omnia terrena faſtidiens de æternis ſollicitus inquit. *Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum*. Poſſet equidem ſalutem corporis, & incolumitatem petere ab eo, qui quatriduanum reſtituit vitæ, vel ſaltem poſſet ſperare minutionem acerbiſſimi doloris; ſed nihil horum meminit, ſolùm de excelſa, & æterna ſalute cum ſaluatore agit. August. Eleganter D. Auguſt. ſerm. 119. de Temp. *Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum, non dixit, ſi Deus es, de præſenti ſupplicio eripe me; ſed magis, quia verè Deus eſt, de futuro iudicio libera me. Quàm citò repleuit eum Spiritus ſancti eruditio, per quam futuri examinis diem cogitans, et ſi intolerabile probat eſſe quod ſentit, grauius tamen intelligit eſſe quod metuit*. Hoc norũt qui Dei ſpiritu implentur, nimirum nihil quod non ſit æternum, amandum, aut timendum, omnia debere contemni caduca, & terrena, ſiue bona, ſiue mala ſint. Quibus contemptis, & dimiſſis ſolam æternam ſalutem, & excelſam ſoli futuræ æternitatis ſanitati inhiant, illique comparandæ viriliter inſudant. In hocque maximè claret, quorum in animis Dei fides inſederit. Mirabar ego aliquando Adamũ medio in paradiſo creatum, inter delicias, inter ſcaturientes voluptates: inter odores flores, inter ſuauiſſimos fructus. Ipſe tamen à tot illicibus ſolicitatus diu hæſit, quin vel manu prenderet mi-

Baeza in Euang. Tom. 1.

A nutiſſimum arborum folium. Quomodo hoc fieri potuit? Admirationem tollit Damaſc. lib. 2. cap. 11. dicens. *Nam corpore, in hoc diuino, & pluſquam pulchro loco, manens, anima in loco imcomparabiliter ſuperiori, & pulchriori conuerſabatur, Deum habens domeſticum, & inhabitantem, qui & glorioſum illi erat indumentum, ſolo ſua contemplationis* B *dulciſſima fructu delectante*. Quid mirum, ſi Deum domeſticum habebat, ſi diuinas diuitias contemplabatur, quod faſtidiret, & reſpueret omnes paradiſi creatas voluptates?

CAPVT VI.

C

De Cæna vltima legali à Chriſto Domino celebrata.

POſtquam Chriſtus Dominus Hieroſolymam ingreſſus fuit, tres aut quatuor dies ſequentes ita diſpoſuit, vt interdiu D intra ciuitatem, & templum manẽs docendis turbis ſcripturæque explicandæ vacaret; & noctu Bethaniam peteret, vbi apud ſorores Lazari hoſpitabatur. Tandem decimaquarta die Lunæ deficiente, ſi legalem cenſum ſpectes, iam decimæquintæ feſto inchoato, nempè in primo ipſius veſpere; ſi verò naturalem ſolis diem attendas, vt crebrò pagina E ſacra attendit ante diem feſtum Paſchæ, diſcipulis omnibus comitatus aſcendit Ieſus cęnaculum ambit ſè ſtratum, ibique de Hebræorum more, & Paſchalem agnum edit, & poſt hunc communibus diſcipulos impleuit dapibus.

Ex Matthæi cap. 26.

Text. Veſpere autē facto diſcumbebat cũ duodecim Diſcipulis ſuis, & edētibus illis dixit, &c.

§. I.

Inter tribulationes, & preſſuras, etiam ſanctiſsimos viros leuamen aliquod ſumere decet.

HOſtili proximus cuſpidi Chriſtus Dominus, & penè iamiam rabidiſſima inimicorũ cohorte appropinquante, effugij à ſe ipſo intercluſa via pranſurus cum diſcipulis aſcendit cœnaculum. Qui aliàs diſcipulos mittebat ſine pera, & ſine ſacculo, modò inter hoſtiles impetus, inter mortis triſtitias ad præparatas eos adducit dapes. Nunquam ſanè magis leuamen decet viros ſanctos, quam inter preſſuras, inter hoſtium crudeliſſimorum ſaltus. Sanctiſſimus ille Daniel in Babylonis regia educatus, & ieiunijs magis, quā cibis nutritus, tandem ob Magnatum inuidiam mittitur in Leonũ lacum. Ibi inter Leones fameſcentes erat vir Dei, & ecce tibi Abacuc allatus ab Angelo ingreditur lacum, & Danieli obtulit prandium, *Surgenſque Daniel comedit.* Dan. 13. Ad hæc pulcrè D. Zeno ſerm. de timore ait, *Leonibus obiectus Daniel, & in periculo conſtitutus prandet, qui ſolet extra periculum ieiunare.* Ecce vobis medijs in regiæ delitijs ieiunatorē, ipſe in periculo cōſtitutus prandet, qui inter dapes, inter vina, inter lautiſſima conuiuia impranſus verſabatur, rugientibus obiectus leonibus tunc cibum capit. Et quidem vtrumq; ſanctiſſimi, & fortiſſimi viri argumentum inſigne; quomodo non ſanctus, qui in regia nouerit ieiunare? quomodo non ſanctus, & A fortis, qui hoſtilibus penè oppreſſus furoribus ſibi leuamen cibi intrepidus meditatur? Abiectiſſimus ille Achab 3. Reg. 23. à Deo vna denegata ſibi vinea percutitur, vt dicatur de illo, *Turbatus eſt ſpiritus eius, & dormiuit in lecto ſuo, & velauit faciē ſuam, & non manducauit panem.* 3. Reg. 23. Sic homunciones iſti proſternuntur in conflictu; ſic quouis aduerſante B exanimantur, vt toti pauidi nec mãducent. Qui verò virtuti obtinendæ viriliter inſudant, alias indefeſſi ieiunatores, cum in arena ſunt, cum inter certiſſimos hoſtes agunt, cum vndique telis petuntur, tunc ſibi leuamen aliquod vel ex cibo ſumere æquiſſimo iudicio exiſtimant. Alioquin cur non riderem inuictiſſimi Dauidis ſiue gulam, ſiue animi leui- C tatem, quandoquidem Philiſthæorum ſanguine madidus hoſtium ferociſſimorum cuneis cinctus 2. Reg. 23. leuandæ ſitis meminerit? 1. Reg. 23. Ait enim, *Quis mihi daret potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem iuxta portam?* Siccine fortiſſimus dux ſitis impatiens erit? Siccine inter hoſtes dulciſſimos ciſternæ potus meditabitur? Idq; à Dauide pe- D ractum, ait Sophronius de Chriſti Nat. non ſine æquiſſima cauſa. Quā attigit D. Ambr. in Apologia c. 7. factus, Ambr. *Sitiens cum eſſet in bello quis mihi daret*, inquit, *potum aquæ?* Non enim aliàs, ſed cũ eſſet in bello, cum hoſte eſſet cinctus vndequaq; tunc ſitiens meditatur leuamen aquæ. Et meritò qui in regia cinerem tãquam panem manducabat, & potum cum E fletu miſcebat, & in bello, inter hoſtes dulcis potus refrigerium captat. Multus eſt Hier. lib. 1. aduerſ. Iouinian. in explicandis cōdeſcenſibus, & permiſſionibus, quas ſanctiſſimi viri accipiebant, inter duriſſimas leges, crebroſque ſudores conſtituti, ſic tandem finit, *Si autem duas bigas*

vxorum

vxorum, & concubinarum habuit Iacob, & non vult aduerſarius quieſcere, ſciat eo tempore hoc feciſſe Iacob, quando erat inter Aſſyrios, & in Meſopotamia Laban duriſſimo Domino ſeruiebat. Quid loquar de Abraham, vt ipſe aſſerit, trigamo, qui ſignum fidei in circumciſione ſuſcepit? Si imitamur vxorum eius numerum, imitemur & circumciſionem. Honeſtum quippè eſt his, qui duras ſubeunt leges æ- B rumnarum, aliquali permiſſionis, & condeſcenſus leuamine vti. Similiter paulo ante dicebat ipſe notans duriciem temporum quando eſus carnium fuit permiſſus, *Poſt diluuium autem cum datione legis, quam nullus implere poſset, carnes ingeſtæ ſunt ad veſcendum.* Nunquam enim non gratum fuit Deo leuamen aliquale exhibendum inter laborum C duricies, & aſperitates. Imò audere dicere, quod illorum, qui in certamine ſunt, qui hoſtiles excipiunt ictus, ipſa appetentia leuaminis Deo accidit maximè grata. Sanè author
4. *Reg.* 21. hiſtoriæ Schol. 4. Reg. 21. de ſanctiſſimo Iſaia inquit, quod à carnificibus adductus in ſupplicij locum, & iam ad carnificinam, & laniationem paratus expetiuit aquam, illamque D alta voce petijt ſibi dare. Quare à carnificibus negata, *Tunc Dominus de ſublimi miſit aquã in os eius.* Adeò æquum eſt, & Deo gratum, vt qui in agone ſunt, qui duris certaminibus ſunt parati, dum vndique affliguntur, ſic alacres pugnã adeant, vt non faſtidiant aliquod ſibi refrigerium, & leuamen parare. Alioquin ridiculum eſſet, vt qui ferreæ ſerræ dentes E expectabat, aquæ potus meminiſſet, & qui paratus erat ad ſui corporis laniationem ſubeundam, tunc non ſuſtineret ſitim aquę. Sed voluit hoc exemplo mõſtrare, quàm ſit gratum Deo ipſum leuamen eorum, qui in hoſtium ſunt conſtituti certamine.

A *Text.* Vnus veſtrum me traditurus eſt. Et contriſtati valdè cœperunt ſinguli dicere: Nunquid ego ſum, Domine?

§. II.

Ne ſtatim traducas, & publices, quem corrigere amas.

QVibus cura eſt hominũ mandata, huc veniant, & à ſummo Principe diſcant in errantes ſubditos non ſtatim excandeſcere, nõ publicare peccantes, ſi fortè de ſceleris ſecreto medelam ſibi afferant. Sæpè qui ſe proditum nouit, & manifeſtum, impudentior fit, & effrenior qui alioquin caueret ruborem ſceleris dũ putat celari. Accipite in præſenti D. Chryſ. ſic ſantem, *Chriſtus prædicabat, quod eum latere non poterat proditurus, ſed nec apertè eum omnibus publicabat ne impudentiorẽ faceret, & ideò frequenti admonitione clamabat, vnus ex vobis tradet me.* Equidem nouerat Dominus proditorem ſuum, & ſæpè de nefario proditionis crimine verba facit, nunquam tamen proditorem traducit, nunquam publicat, ne publicatus fieret inſolentior, ſed potius dum latere adhuc putat, correctionem capiat. Chriſtiano ſanè ſpiritu agebatur Moyſes cum Iſraelitas in bonam frugem nititur reuocare. Hinc hi Moabitarum puellarum forma decepti Num. 25. *Initiati ſunt Beelphegor,* propterea in eos animaduertens Moyſes, nullũ nominatim accuſat, etſi ſciret, qui ſe nefario ſcelere macularet, ſed in communi vniuerſum populum caſtigat. Quidni? Satiuſne eſſet ſi principaliores nominatim publicatos diris afficeret? Cur horrendi ſceleris duces ex crimine minimè

notat? Rem attigit Ioſephus lib.4. de Antiquit. c.6. fatus, *Aduocata concione, neminem quidem nominatim accuſauit, nolens in deſperationem adducere eos, qui tantiſper dum latere ſe putant, ad ſanitatem reduci poterant.* Culpa enim nondum publicata faciliorem inuenit ad correctionē aditum. Hac prudentia Petrus Actor.1. pretium à Iudæis exhibitum Iudæ memorans ſilentio præterijt eos, à quibus pretium fuerit acceptum, ait namque, *Hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis.* Cur Petre ſceleſtos mercatores nō nominas? Pulchrè Chryſoſt. ibi, *Latenter crimen aperit, quod ita conducat ad correptionem.* Salutaris illa correptio eſt, quæ animum pungens, vultus pudori parcit.

§. III.

Suſpecti tibi ſint, & minimè in virtute ſecuri quicunque peſſimis hominibus ſociantur.

CVr proditore diſſimulato voluit Chriſtus Dominus diſcipulos omnes ſuos de proditionis crimine contriſtari? D Cur deterrere voluit eos, qui nulla tanti facinoris conſcientia grauabantur? *Vnus*, ait, *veſtrum me traditurus eſt.* Quo omnes ſibi ipſis de crimine ſuſpectos reddidit, & valdè perterrefecit. Sanè vbi vnius ſocij crimē, & ſcelus inſtabat, meritò omnibus incutiebatur metus, meritò omnes eiuſdem criminis ſuſpicio debebat angere, ne ſimul eadem lues omnes contaminaret. E Gen. 13. dicitur, *Loth, qui erat cum Abraham fuerunt greges ouium.* (Gen. 13.) Vbi eleganter D. Ambr. lib. 2. de Abrahā c.6. (Ambr.) expendit illud, *Loth qui ambulat cum Abraham,* quaſi alter Loth, qui non ambulabat cum eo. Suntne duo Loth, alter qui ambulabat cū Abra- A ham, alter qui non ambulabat cum eo? Aut cur de vno ſic loquitur Scriptura, quaſi etiam de altero: *Benedixit, Loth quia ambulabat cum Abraham, quia adhuc non elegerat Sodomam, non habitabat cum flagitiorum authoribus. Poſtea cœpit habitare cum Sodomis, ideoque quaſi à ſe ipſo mutatus velut alter accipitur non ſolum à iuſto viro, ſed à ſeipſo deſciſcens.* Proh B quam valida ad perdendos iuſtos malorum ſocietas, & habitatio! qui ſanctiſſimus eſt vbi cum ſcelerum authore cœperit habitare, ſuſpectus ſibi ipſe debet eſſe, maximoque in timore verſari, ne fiat alter, ne à ſeipſo penitus deſciſcat. Matth. 24. de vltimis Antichriſti erroribus Dominos ſuos commonefaciens ait, (Mat. 24.) *Cum videritis abominationem ſtantem in lo- C co ſancto, tunc qui in Iudæa eſt fugiat in montes.* Expende, quod ij maximè ſibi cauere iubentur, qui in Iudæa ſunt: at perſecutio illa non peruadet orbem terrarum? Nonne vbique terrarum error ille diſſeminabitur, & excruciabuntur ſancti? Cur de his, qui in Iudæa erunt curam tantummodo Dominus habet? Cur illos ſolùm monet, & perterrefacit? Pulchrè id perdocet D. Hilar. (D. Hil.) *Quia proprius, ait, iſte Iudeæ erit error, vt qui veritatem reſpuerunt, ſuſcipiant falſitatem, Iudæam deſeri monet, & transfugere in montes, ne admixtione plebis illius Antichriſto crediture viſa, vt contagio efferatur; ſed omnibus, qui tunc fideles erunt tutiora futura ſint deſerta loca montium, quam frequentata Iudeæ.* Efferueſcente Antichriſti furore, qui timeant; niſi qui vnà cum tanti ſceleris authoribus Iudæis habitant? Nullus quantumcumque fidelis ſecurus de ſe ſit, nemo tutus, nemo ſe immunem reputet à contagio, etſi nulla criminis conſcientia, ſe tamen ſuſpectum habeat, dū Iudæis permixtus habitat.

Quare bonus Dominus Ieſus, alijs A relictis, illos meritò deterret, & quaſi omnes periclitarentur, omnes de imminente periculo voluit contriſtari, neminemque ſecurum, & ſine metu eſſe voluit, cui ſocij erant adeò nefandi, cui proditor Iudas comes aderat. Nec hoc contentus fuit Dominus; ſed adhuc de ſuis ſollicitus nil magis curauit, quàm quod tantum ſcelus exſufflaretur ab Apoſto- B lorum area. Nam, vt rectè monuit

Iſ. Abb. B. Iſaias Abbas orat. 22. quæ dicitur de operibus hominis noui, *Nec Dominus Ieſus prius aſcendit in crucem, quam Iudam expuliſſet è medio diſcipulorum*. Quaſi omnes perditioni obnoxios videret, dum erant tanto proditore aſſociati, nec aliter ſecuri remanere poſſent, ne à ſeipſis deſciſcerent, niſi Iuda exſufflato.

§. IV.

Nullus alius ſuſpectus eſt viro iuſto, niſi ipſe ſibi, quod firmitatis eſt indicium ſingulare.

DIſcipulorum Domini imitare virtutem ſingularem; vbi audiunt inter ſe habere proditorem, nullus de alio tam immane ſcelus ſuſpicatus, nemo alium reum fore putat, vni ſibi timet, vnuſquiſque de ſe ſollicitus agit, quaſi ſe ſolùm inter omnes ſuſpectum habeat, de cuius firmitate, & perſeuerantia poſſet dubitari. Etenim ait quiſque, *Numquid ego ſum Domine?* Ipſe primus eſt ſibi ſuſpectus, ipſe in primis ſibi omnium ſceleſtiſſimus apparet, & prorſus labilis. Sanctiſſimorum horum veſtigijs inhærebat ille apud Hierem. Thren. cap. 3. vbi ait; *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius: me minauit, & adduxit in tenebras, & non in lucem. Tantum in me vertit, & conuertit manum ſuam.* Quibus verbis, vt lucem præferat D. Hieron. expen- Hier. dit duo illa, *vertit, & conuertit*, quaſi ibi crebra felicis, & miſeri ſtatus intermixtio inſinuetur, qua quis modò ad ſupplicium trahitur, modò ad veniam, felicemque fortunam conuertitur, ſed nullibi fixus, nullibi manet, non labilis. Quo poſito mirare modò iuſtiſſimi moderationem animi, qui inter perditiſſimorum hominum phalanges vnam ſuam videt paupertatem, vnus ipſe ſibi miſer, & labilis apparet, *Tantum*, ait, *in me vertit, & conuertit manum ſuam*. Ac ſi dicat, tantum ego mutationi ſubiaceo, tantum ego elabar è manibus. Pulcrè Rup. libr. Rup. de operibus Trinit. 1. cap. 59. *Tantum*, ait, *in me vertit, & conuertit* C *manum ſuam. Quid dicam de mea cauſa propria, de propria conſcientia miſeria? cæteri viuunt, cæteri quos video homines ſunt. Et quicquid de illis ſit, tantum de me ſcio. Igitur quod ſatis eſt, quod imitabile foret dicere maluit. Ego videns paupertatem meam.* Vnũ ſe inter omnes reputat vir iuſtus pauperem, & labilem, cæteros quoſque vel non reſpicit, vel fortes, & ſtabi- D les credit, de propriæ conſcientiæ miſeria dubitat, cui vni fidit, nec ſe credit. O ſi hanc ſugeremus omnes virtutem, imò excellentiam animi! hæc ſatis erat, quæ nos de iuſtitia commendaret, in illaque ſtabiliret & confirmaret. O vtinã huic ſemper Petrus inhæreret, nullis mihi crede machinis valuiſſet perturbari. Verũ qui modò timet ſibi proditionis E periculum, paulo poſt præcinente Domino omnium Apoſtolorum ſcandalum ipſe ait, *Et ſi omnes ſcandalizati fuerint, ego non ſcandalizabor.* Ad hæc acutiſſimè D. Chryſ. in Chryſ. Cat. *Quid ais, ò Petre? Quando dixit vnus ex vobis me traditurus eſt, timebas ne tu eſſes traditor, quamuis nihil*

tale conſcius eras, nunc autem manifeſte eo dicente, quia omnes ſcandalizabimini, contradicis? Sed quanto diſcrimine? Equidem cum de te ſolo præſumebas traditionem, tunc ſecuriſſimus à tali crimine eras, cum autem de te pluſquam de cæteris ſperaſti, factus es Domini negator, vnde Orig. *Alij diſcipuli ſcandalizati ſunt in Ieſu? Petrus autem non ſolum ſcandalizatur, ſed abundantius relinquitur, vt ter negaret.* Quare rectiſſimè commonemur à D. Bern. ſerm. 37. in Cant. ne vel in minimo nos ſuper alios erigamus. Quemadmodum ſi per oſtium tranſeas, cuius ſuperliminare nimium baſum ſit, non nocet quantumcumque te inclinaueris, nocet autem ſi vel tranſuerſi digiti ſpatio pluſquam oſtij patitur menſura, te erexeris, ita vt impingas, & capite quaſſato collidaris: *Sic in anima non eſt planè timenda quantalibet humiliatio; horrenda autem nimiumque pauenda vel minima temerè præſumpta erectio. Quamobrē noli te homo comparare maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli vni.* Te omnium miſerrimum noſcas, nulli minus fidas, quam tibi, quod ſatis eſt, vt firmiſſimè in iuſtitia ſtabiliaris. Etenim D. Chryſoſt. in Cat. cap. Luc. 18. fatur, *Simile feras in conſcientia fœces reatuum, & hoc ſolum de te credas, quod es infimus omnium; multam obtinebis ante Deum fiduciam.* Hæc ille.

Bern.

§. V.

Is ad alios regendos aptatur, qui vni ſibi nouit attendere; non qui alios carpere.

SVnt qui gubernatorum ingeniū à primis puerorum vnguiculis augurantur, ex eo quod videant eos in aliorum erroribus exardeſcere zelo; aliorum greſſus egregiè notare, aliorumque profectibus inuigilare. O erroris plenum præſagium! videant iſti, quam aliter a Chriſto Domino gubernatores ſui informentur, qui vt proditorem indagent, Rhinocerotis naſo minimè aliorum mores ſcrutantur; ſed ſibi vnuſquiſq; attentus ſe vnum optat tanti criminis immunem conſeruare. Et ideo ait cæteris prætermiſſis, *nunquid ego ſum Domine?* Cui non videretur optimi gubernatoris ingenium ſcintillaſſe ille ſanctiſſimus zelus, quo iuuenis Moyſes rixantes Iſraelitas Exod. 2. notauit? *Dixitque ei qui faciebat iniuriam, quare percutis proximum tuum?* At malè ex hoc acceptus, ſuis etiam exoſus, & ab Ægyptio Rege ad mortem petitus fugit hominum conſpectum, & diu in ſolitudine moratus aliorum oblitus, vni ſibi vacauit. Quo nunquam regno viſus fuit aptior, Deoque gratior, vt tanti populi acciperet gubernacula. Id eleganter notat D. Greg. Niſſ. in eius vita fatus. *Videmus enim Moyſen, antea quam perfectiore ſe virtute firmauerit, duos inter ſe contendentes homines conciliare nequiuiſſet, poſtea verò cum ſibi ipſi longo temporum ſpatio vacauerit, à multis hominum millibus facilè in protectorem recipi.* Ecce tibi quàm malè audiat præmaturus ille zelus, qui totus proditur in alijs corrigendis, ſpuitur is vir ab hominibus, nec ad duorum gubernationem videtur aptus, nec Deo acceptus, donec longè, & diuturno ſilentio caſtigatus ſibi vni vacet, cæteros obliuiſcatur. Huic etiam excogitationi lucem addit magnus ille Ioſeph, qui puer virtutis zelo fratrum ſcelera minimè patitur; ſed ea confeſtim reuelat patri. Sic enim ait textus ſacer Gen. 39. *Accuſauit fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo.* Sed ex tunc fraternum in ſe odium

Exod. 2.

Niſſ.

Gen. 39.

odium concitauit, qui illius regnū exhorrentes illum vendiderunt Iſmaelitis, à quibus in Ægyptū aſportatur, vbi ſecundò venditus tandem ob adulterij falſam accuſationē truditur in carcerem. Ibi tacitus ſibi vacans ad aliorum crimina didicit non reſpicere, quo ſe in regnum maximè præparauit. Etenim poſſet facilè ex Ægypto fratres ſuos apud patrem etiam accuſare de venditionis ſcelere; ſed tacuit, ait Honcala, *ne patrem certiorem faceret, à fratribus ſuis ſe fuiſse crudeliter diſtractum: et vt exitum ſomniorum expectaret*. Se ad regni culmen aſcenſurum puer ſomniauerat, & dum fratrum mores, & ſcelera carpit, miſeram inde ſeruitutem venatur. Iam ſeruitute preſſus didicit ſe inſpicere, non alios didicit ſibi vacare; non fratrum accuſationē agere, *vt exitum ſomniorum*, nimirum regiam dignitatem expectaret: quaſi didicerit, quòd non is, qui fratrum momordit errores; ſed is, qui ſibi vacat, & tacens aliorum ſcelera obliuiſcitur, regno ſuſcipiendo aptatur. Non ex accuſatione fratrum; ſed ex patientia, & tolerantia defectuum aliorū ſubitur regni clauus. Id quod videtur attigiſſe D. Zeno ſerm. de pat. cum ait, *Ioſeph patiens inuenitur, cum à fratribus rapitur, patiens, cum in puteum dimittitur, patiens, dura cum haſta diſtrahitur, patiens in carcere, et patientior in regno*. Quaſi idem fuiſſet in viro ſancto patientiæ culmen attigiſſe tacendo de iniurijs, & ſceleribus fratrum, & promiſſi regni culmen intrare. Itaq; dum delicta aliorum reſpexit, illorumque fit accuſator, ſeruitutem incurrit, & cum patienter aliorum tolerat crimina, vni ſibi vacans ad regni culmen pertingit. Hinc arguté D. Anſel. in præfat. ad Matth. expendens quid ſinguli Euāgeliſtæ de Chriſto Domino prædicarent, ait,

Honc.

Zeno.

Anſelm.

A *Intentio Marci circa regnum Chriſti verſatur, vnde inchoat Euangelium ſuū à voce clamantis in deſerto*. Quaſi nullius vox melius regnantis ingenium exprimeret, quā vox illius, qui omnium mores obliuiſcens in ſolitudine, & deſerto ſibi viueret.

Text. Qui intingit mecū B manū in paropſide, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo. Væ autem homini illi, per quem filius hominis C tradetur: bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.

§. VI.

Quæ iuſtis viris magis videntur obeſſe, & contrariari, ea illis famulantur, vt citiùs ad ſibi præfinitos fines vadant.

D NOnne proditoris ſcopus is erat, vt Chriſtiferum nomen penitus ab hominum memoria eraderet? Nonne ideo Dominum crudelibus hoſtibus tradidit, vt eorum rabie decerptus infamiæ æternæ latebris maneret obſcuratus? Sed vide quid ex his factum eſt, *& filius, ait, hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de eo,* non ſanè obfuit proditoris inſania; E ſed ſeruiuit Domini vijs, & inter inimicorum rabies cōtrariantes viā inuenit, qua citiùs pertingeret gloriam præparatam. Quis non crediderit, tunc Ionam penitus à Niniue via deflexiſſe, quando à naui inhiāti ceto fuit traditus? Sed tunc de illo pulcrè D. Zeno notauit ſerm. de Timo- Zeno.

more, *Ionas timens Dominum ſpontaneum non timet naufragium, ceto inhianti miſerabilius ſepelitur, quam præcipitatur, & tamen littus, quo tendebat inuenit, antequam videat, felix magis ſepulcro, quàm naui.* Quid pulcrius? Ionas à mari, à ceto voratus, viuido belluæ ventre ſepultus adhuc ad mandatum ſibi portum vadit. Qui panſis velis, pernici naui à Niniue fugiebat, ſeſe gurgiti tradidit vorandum: ſic Niniue littus, quo Dei ferebatur imperio appulit. Nulla ſanè vis, nulla oppoſitio, nulla adeò eſt contraria poteſtas, quæ iuſtis viris nō ſeruiat, vt iuxta præſcripti à Deo finis viam vadant. Regnū Ioſepho præſcriptum vt eliminarent fratres, Ioſephum vendunt, & Iſmaelitarum ſeruum faciunt. Quid Regi magis contrarium, quam ſerui & conditio, & habitus? Attamen quando ad ſeruitutem, tunc ad regnum abijt. Greg. Sic D. Greg. hom. 21. Ezechiel. *quia mutari Dei conſilium non valet, quem ideo vendiderant, ne adorarent, adorauerunt, quia vendiderunt.* Quicquid in cōtrarium moliaris, reſiſtente licèt vniuerſi creatura, pugnantibus tenebrarum poteſtatibus, per eas ipſas contrarietates iuſtus vir vadit ſecundum quod ſcriptum eſt de eo. Nec vlla eſt rerum contrarietas, quam ſibi ſeruire diuina ſapientia nō faciat. De maximo omnium aduerſariorum diabolo ſic apud Iob ſapientia diuina gloriatur cap. 40. *Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſeruum ſempiternum?* quaſi ipſa ſola aduerſariorum machinas ſibi faciat prorſus inſeruire. Rup. Id quod expendit Rup. lib. 2. de oper. Spiritus ſancti lib. 1. de Sap. c. 25. ponderans quam ſeruiret diabolus Chriſti Domini ad gloriā itineribus, dum poſt multa fatur, *Intendebat Dominus facere irritam venditionem, qua ſemetipſum primus* A *homo vendiderat, adiuuit & hanc intentionem bonam ſeruus nequam faciendo, vt venderet hunc hominem traditor. Intendebat diuinitas huic homini dare regnum, & ſubijcere poteſtati eius omnia regna mundi, adiuuit & in hoc ſeruus iſte agendo, vt per furioſum iocum purpura veſtiretur, ſceptro, id eſt calamo donaretur, coronaretur, & regio nomine ſaluta-* B *retur. Et quia cogitauerat Dominus ponere in eo (nempe Chriſto) iniquitates omnium noſtrum, ſpinea erat corona, ne poſſet negare ſeruus illuſor, quin iſte Dominus omnium ſpinas portauerit peccatorum noſtrorum.* Sic inſeruiente contrario, miniſtrantibus ipſis contradictionibus filius hominis vadit, imò volat in ſibi præfinitam, & præordinatam gloriam. Re- C ſpice iterum Ionam illum, qui vt à Dei fugeret obedientia, quot ſe contrarijs commiſit? Mittebatur in Niniuem, ipſa verò ſe naui dedit, inſuper furēti mari committitur, rurſus à ceto voratur, quo penitus à via mandata videbatur impeditus. Tamen hæc omnia impedimenta illum licèt ignorantem deducunt in Niniuem. Ita D. Greg. PP. lib. 6. Mo- D ral. cap. 22. inquit, *Ecce fugitiuum Dei tempeſtas inuenit, ſors ligat, mare ſuſcepit, bellua includit, & quia authori ſuo obedire renititur, ad locum quo miſſus fuerat, ſuo reus carcere portatur.* Sic contraria, & impedimenta Deo ſeruiunt, in deducendis ſuis placitis ad finem.

§. VII.

E *Iuſtorum ærumnæ potiores, quàm tyrannorum ſplendidiſſimæ gloriæ.*

NOnne vides iuſtum ærumnis cōfectum papilionis more ad flammas euolare? Nonne vides tyrannos auro gemmiſque effulgētes, delitijs effluere? Quid tunc? Sanè

potior

potior conditio eſt iuſti ad mortem flammaſque volantis, quam tyranni inter ipſas diuitias triumphantis. Huc ſpectat illa Chriſti Domini cum proditore ſuo compoſitio, *filius hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo, væ autem homini illi, per quem traditur.* Ille ad voluntariam ruit mortem; hic argento æternat vitam: ille amariſſimos expertus fluctus terræ viſceribus ſeſe inſeret; hic principum gratiam nactus euiſcerabit terram aureas venas potitus: ſed quid proderit miſero iſta vana felicitas? Ille æternum glorioſus exiſtet; hunc æterna calamitas excruciabit. Pulcrè

Chryſ.

D. Chryſoſt. id attigit hom. de cæco nato componens idolorum aurea templa cum pædoribus pleno carcere Martyrum. *Quid profuit idolis etiam eorum, qui non ſunt adoratio, templorum, inquam, amplitudo? Quid vero Martyribus obfuit vilitas ſepulchrorum? Nonnè dedecus iniuſtum, eſt errori in amplitudine, & in humilitate res Martyrum ſunt exaltatæ?* Fuit gentium ſplendor, fuit ingens idolorum gloria, ſplenduerunt aureæ illorum ſtatuæ, & nunc quid fœtidius? Viliora ſanè ipſo ſtercore, per ſterquilinia rotantur: quando res Martyrum aureis templis coruſcant, immortalemque gloriam ſpirant vndequaque. Huc conuertat animos quicumque ſpectaculorum vanitate gaudent: huc reſpiciant, qui fabularum varietates mirantur, quid mirabilius quàm iuſtorum, & tyrannorum mutatio, Deo de vtriſque iudicante?

Tertul.

Pulcrè Tertullian. huc refert ſpectaculorum ſpectatores: ait enim in libri calce. *Superſunt alia ſpectacula, ille vltimus, & perpetuus iudicij dies, ille nationibus inſperatus, ille deriſus, cum tanta ſæculi vetuſtas vno igne haurietur. Quæ tunc ſpectaculi latitudo? Quid admirer? quid rideam? vbi gaudeam vbi exultem ſpectans tot*

A *ac tantos Reges, qui in cælo recepti nuntiabantur cum ipſo Ioue in imis tenebris congemiſcentes? Quos præterea ſapientes coram diſcipulis ſuis vna conflagrantibus erubeſcentes? Cæterum qualia illa ſunt* (nimirum iuſtorum præmia) *quæ nec auris audiuit, neque oculus vidit, nec in cor hominis aſcenderunt.* Siccine finienda eſt vniuerſi mundi fabula, vadunt iuſti æ-

B rumnoſi ſqualentes, iniurijs onuſti, degunt tyranni fulgidi in auro, ſaturi inter dapes, triumphis pleni; ſed illi in ſempiternam aſcendunt felicitatem; hi deſcendent ſubito in miſeriarum baratrum. Sic in purpurato diuite, & paupere Lazaro oſtendit D. Lucas cap. 15. *Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno; & vidit Abraham de longè, & La-* Luc. 15.

C *zarū in ſinu eius.* Ad hæc D. Chryſol. ſerm. 124. *Immutatio quanta rerum, quo deſcendit diues? quo pauper aſcendit? Reſpicit ibi ſurſum, quem deſpexerat hic deorſum.* Quid plura? Non fortunæ alea; ſed iuſtitiæ decreto iuſti current ad palmam; tyranni ad ſupplicia: illi æternis gaudijs; hi nunquam morituris inſident flammis. Hinc apud Ioan. 16. Dominus Chryſol.

D ſuos monet, *mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini; ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Vbi eleganter Tertull. lib. de ſpectaculis ait, vicibus diſpoſita res eſt. *Nunc illi lætantur; nos conflictamur: ſæculum, inquit, gaudebit; vos triſtes eritis. Lugeamus ergo, dum Ethnici gaudent, vt cum lugere cœperint gaudeamus.* Vnde merito D. Paulinus Ioan. 16. Tertul. Paulin.

E epiſt. 4. lugenti Magdalenę ad pedes Chriſti inuidet, eique aſſociari ardentius exoptat, quàm Phariſæo inter vina gaudenti, imò inuitanti Chriſtum. Ait enim loquens ad Phariſæum. *Interim malo peccatricis, & pauperis noſtra diuitias in lacrymis et affectu, quàm tuas in impietate, &*

litera,

litera. Illius ieiunium, quàm tuum cõuiuiũ. Malo inter capillos illius Chriſti pedibus illigari, quàm inter dapes tuas tecum iuxta Chriſtũ ſine Chriſto diſcumbere. Sic lacrymas, ſic ieiunia, ſic paupertatem ęſtimat prę gaudijs Chriſtũ inuitantis; quidni ęſtimaret præ lætitia Chriſtum vendentis?

§. VIII.

Horroris, & timoris plena eſt vox Chriſti Domini aliquem damnantis.

PErditiſſimi Iudæ damnationem prolaturus Dominus, quanto id præcordiorum ſuſpirio facit? Ait namque, væ homini illi, quaſi non aliter tanti iudicis vox queat audiri; niſi inter gemitus, inter lamenta, inter æternum defluentes lacrymas. Et quando damnantis Domini vox tonabit ſine ingenti orbis pauore, ſine lamento, ſine horribilium ſtridore cruciatuum? De fulminata in reprobos ſentẽtia ſic D. Cypr. ſerm. de Aſcenſ. adſtupens fatur. *Quanta illud edictum ſequentur lamẽta! illius vltimæ tubæ clamor, quàm horribilis erit! Continuus erit, & ſuperfluus lacrymarum decurſus, incendia nudum corpus allambent, in proprio adipe frixæ libidines ebullient, & inter ſartagines flãmeas miſera corpora cremabuntur: non miſerebitur vltra Deus, nullum ibi refrigeriũ, nullum remedium.* Quis tam ſeueram vocem nõ expauet? Quis vel primum eius ſibi'um poteſt ſuſtinere? Quicquid ſonat eſt vę, & lamentationes, quicquid ſtridet flagellum eſt, ignis eſt, ardenſque in æternum vorago, & non timebit creatura? Sanè Ioel ca. 3. inquit. *Sol, & Luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. Et Dominus de Sion rugiet, & de Hieruſalem dabit vocem ſuam, &* Ioel. 3.

A *mouebuntur cæli, & terra.* Ad tremẽdam iudicantis vocem creatura omnis etiam cæleſtis, etiam inſtar ſolis fulgens tremore ingenti nutabit, quod ponderans D. Zeno ſerm. 4. de Iſaia inquit. *Hinc æſtimare licet, quid ſit eis reſeruatum, quorum in cauſa funerei luctus pœna pertulit natura ſupplicium.* Quando natura etiam cæleſtis ſine tanta ſui alteratione, Zeno.
B ſine tam ingenti luctu, ſine tam acri ſupplicio vocem iudicantis Dei non exaudit, quid reus ipſe patiatur? Quæ reorum pœna, quando ſolum exauditam ſententiæ vocem cæleſtia omnia pauent, & ſeſe triſti fragore quatiunt, vel nigris tenebris abdunt? Quid plura? ipſiſſima Dei hominis caro exhorruit, vbi Chriſti Domini voce manifeſtâda fuit pro-
C ditoris damnatio. Sic Ioannes 13. ait. *Cum hæc dixiſſet Ieſus turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus, & dixit, Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet.* Expẽdę illud, quod dicturus proditionem, proditorem manifeſtaturus, turbatus eſt ſpiritu. Cur turbatur Chriſtifera caro? An quia incipit manifeſta voce proditorẽ damnare? Ita prorſus D. Cyril. Cyril.
D Alex. lib. 6. in Ioan. *Veroſimile mihi videtur, non potuiſſe carnem Chriſti motum, quo iam expreſſius, atque manifeſtius diſcipulos proditionis odium offerebatur, ita ſufferre, vt aliquantiſper non exhorruerit.* Quando ergo ipſe Dei caro non potuit ſine horrore ſufferre vocem hominis damnati manifeſtatiuam, quomodo ſufferret damnationem in ſe diſtrictam dam- Ioan. 13.
E natus? Hinc æſtimare licet damnatorum penè immenſam calamitatem, tremendam Dei damnãtis vocem, cuius vel halitum Chriſtifera caro exhorret, & lamentatur.

Text. Reſpondens autem Iudas qui tradidit eum. Nũquid ego ſũ Rabbi.

§. IX.

Deplorati animi eſt, vbi vniuerſi de tuo delicto timent, quod tu impauidus agas quaſi omnibus lateat.

DE proditoris crimine omnes diſcipuli iacent conſternati, ad eius damnationẽ exhorret ipſa Deicero, vnus proditor impauidus & ſecurus agit, adeò vt de ſe interroget, & de Domini diſco præſumat intinctum panem. Id in impudentiſſimo proditore damnat D. Leo ſerm. 7. de Paſſ. fatus. *Tu autem in hac trepidatione ſanctorum abuteris Domini patientia, & abſcondi te tua credis audacia.* Proh nefas! trepidant vniuerſi, tuum peccatum cunctos perterrefacit; & tu ſecurus gaudes, quòd lateas. Vbi cælum & terra, vbi creaturæ inſenſibiles tuam timent, & prædicant calamitatem, tu ſolus impauidus, ab omnibus quia credis ignorari, audes lætari. Sic primus ille reproborum pater Cain lætabatur, de quo eleganter D. Zeno ſerm. de timore ait. *Miratur orbis vacuus ſe duobus anguſtum, mirantur elementa hominem, qui factus ſit ad imaginem Dei poſſe iugulari, & hoc à fratre. Erubeſcit terra rudis pio ſanguine impiata; ſolus Cain exultat infelix, quòd teſte careat, putat ſe caruiſſe facinore, quem Deus videt, quem conſcientia coarguit, quem fratris ſanguis accuſat.* Siccine trepidantibus cunctis creaturis, & expauentibus ſcelus, ſceleris authores triumphant ſecuri, & impauidi, quaſi eorum flagitia omnibus lateant. Sed hoc faciet Cain, aut Iudas, aut eorum ſati, qui delictorum æmuli, etiam in impudenti ſecuritate patriſſabunt. Dum Chriſtus Dominus apud Matth. cap. 24. memorat ſub crudeliſſima perſequutione trementem orbem terrarum cunctos pauentes homines, ſtatim ſubdit, *Orate, vt non fiat fuga veſtra in hyeme, vel Sabbatho.* Cur non in Sabbato? Pulcrè D. Athanaſ. quæſt. 83. ait. *Hyemem peccata vocat, & ſabbathum ſecuritatem: dicit ergo, va animæ in peccati ſecuritate, vel ſocordia conſtitutæ.* Et meritò væ indicitur a Deo illi, qui vbi omnia timore plena ſunt, vbi etiam cardines cæli timor quatit, vbi maximã vniuerſæ res tribulationem patiuntur, ipſe in peccatis ſecurus agit, & feſtos ſibi dies parat. Hinc meritò Auguſt. ſerm. 120. in Phariſæos exultantes, cum vniuerſæ creaturæ in morte Domini tremunt, his verbis indignatur. *In media paſſione Domini caleſtia, & terreſtria turbantur, lux cum nocte miſcetur, elementa quatiuntur: terra ipſa concuſſa à fundamentis ſuis tanquam ad ſcelus propriũ contremiſcit: Et qua duritia cordis humani? Væ eis, qui inter iſta non credunt;* imò cum ipſi ſceleris authores ſint, trementibus alijs ipſi ſibi plaudunt omnimoda ſecuritate.

Leo. | Math 24 | Athan. | Auguſt.

§. V.

Interna cordis malitia difficilè poteſt non extrinſecus reuelari.

DIfficillimum ſanè eſt, reconditam pectore malitiam non euulgari: ecce pręconceptum a Iuda Chriſti Domini vilipendium, qualiter vel ipſius verbis ſe prodat. Domini enim appellationem, qua cæteris vſi ſunt, indignans, ſubſannando ait, numquid ego ſum Rabbi? Vnde enim maximè volebat proditionem ſuam.

ſuam diſſimulare, ſuperbia ſua pro-
dere cogitur, dum Chriſtum minus
quam cæteri honorificè compellat.
Plenè nunquam ſe nouit occultare
malitia, ſi ſemel intimis præcordijs
inſederit, euulgabitur vel te renuen-
te. Iam Iſraelitæ Ægypto exierant,
iam totum mare tranſierant, iam pal
marum fructibus ſaturi Moyſis im-
perio libertatem patriam potieban-
tur, a Deoque orbis conditorem le-
gem ſibi dari expectabant. Sed quo
id animo? an ab Ægyptiorum vitijs
purificata mente? Proh dolor! Tar-
Exod. 32. dante Moyſe, conflari ſibi idolum
expoſcunt, offerunt aurea decora,
conflatorio inijciunt, quibus iniectis
inopinatus ex illis vitulus proſilit,
qui ante eorum oculos ſtetit. Quæ
prodigij ratio? Vnde conflatorius
ignis accepit, vt vitulum obijceret?
Tertul. Pulcrè Tertull. aduerſus Gnoſt. *Sa-
piens ignis effigiem vituli diffudit il-
lis, ſugillans ibi cor habentes apud Æ-
gyptum bouis cuiuſdam conſecratri-
cem*. Non eorum mentes deſerue-
rat Ægyptius error, adhuc intimis
præcordijs inſederat Ægyptus, &
quantumuis ipſi diſſimulare tentent,
neceſſum eſt, vt tanta illorum mali-
tia euulgetur. Etſi totis viribus præ-
conceptam malitiam celare inten-
das, ipſa tua verba, ipſa tua opera il-
lam facient manifeſtam. Perfidus il-
le Balaam a Deo iuſſus ne maledicta
iaceret in Iſrael, ſic ſe facturum de-
creuerat, & licet inuitus a maledi-
Nu 22. cendo populo abſtinebat. Num. 22.
Tandem accedunt regij nuntij pleni
muneribus, quibus illum trahere co-
nitebantur, vt maledicta cõgereret.
Ipſe verò iuxta præceptum Domini
renuit, affirmans ſe a Deo nunquam
defecturum, nihilominus ait, *obſe-
cro vos, vt hic maneatis etiam hac no-
cte, vt ſcire queam quid mihi rurſus
reſpondeat Dominus*. Libentiſſimi
cùm illi remanerent, Dominum ite-
A rum conſulit Balaam, à quo tale re-
ſponſum accepit. *Surge, vade cum
eis*: ac ſi diceret, fac vt libuerit: quo
accepto, ſtatim eſt profectus. Ad hæc
D. Auguſt. q. 47. quærit, *cur poſt iſtam* Auguſt.
*permiſſionem Domini iterum non con-
ſuluit, ſicut poſt illam prohibitionem?*
Etenim cum prohibitus fuiſſet Dei
oraculo adhuc inſtar, & iterum con-
ſuluit, & cum facultatem accepit, ſta-
B tim ſine noua conſultatione nullo a-
lio expectato oraculo arripuit viam.
Quæ rei cauſa? *quia cupiditas eius ap-
parebat, qua metu premebatur*. Sanè
prohibente Deo, nõ expulerat vitio-
ſam cupiditatem a mente; ſed ſolum
Dei metu coercita manebat adhuc
intimis præcordijs ſedens. Qua-
propter fieri non potuit, vt diu ibi la-
teret, quin ſtatim proderetur. Quam
C diſſimulauerat Achab ſcelus in iu-
ſtiſſimum virum Naboth perpetra-
tum, eius internecionem fleuerat,
miroque luctu proſequutus fuerat:
tamen illius vineam accipiens, cum
lætanter ad domum reuerteret, me-
dia via apparet illi Elias, & coràm
eius flagitium aperuit, terribile inde
ſupplicium illi imminere profeſſus.
Cui perterritus Rex impius inquit
D 3. Reg. 21. *num inueniſti me inimice* *3. Reg. 21.*
mi? Ad hæc Ambr. ponderat lib. de Ambr.
Nabuthe cap. 12. quam facilè pro-
datur impius. *Inuentus eſt Adam
cùm lateret, Moyſi autem nequaquam
inuenta eſt ſepultura: inuentus eſt A-
chab; non inuentus eſt Elias: culpa igi-
tùr authorem ſuum prodit. Vnde
Teſbites ait, inueni, quoniam feciſti
malum in conſpectu Domini*. Vanè
E latere præſumit qui intimè habet
præconceptam malitiam, quantum-
uis diſſimulare velis, ipſa malitia te
prodet, quæ nequit non euulgari, &
foras proſilire.

CAPVT VII.

De his quæ poſt legalem cœnam, nimirum de pedum ablutione.

COEnatus Dominus legali & communi menſa, quod ſerui efficere ſolebant, id ipſe diſcipulis ſuis voluit efficere; & aqua adhibita ſe ad diſcipulorum pedes prouoluit, vt eos lauaret. Expauit Petrus profundam humilitatẽ Dei filij, cui aliquandiu reſiſtens tandem acquieuit, & ſe permiſit lauari; a quo ſingulis deinde idem obſequium Dominus exhibuit. Igitur magnum Dei Patris incrementum Chriſtus, ſtupentibus Angelis, eiſdẽ manibus lauit diſcipulorum pedes, quibus poſtmodũ lauaturus erat pretioſo ſanguine totius mundi crimina. Lauit, inquam, & lotos inſtruit, qua alacritate inter ſe debeant Chriſtiani ſimilia exhibere officia, nullũ obſequium vile, & abiectum reputantes, quod præſtitit ſuis omnium Dominus, & Magiſter.

Ex Ioan. 13.

Text. Ante diem feſtum Paſchæ ſciẽs Ieſus, quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexiſſet ſuos, qui erãt in hoc mũdo in finem dilexit eos.

§. I.

Feſtinior Dominus Ieſus currit ad mortem, quàm ipſa paratur per hoſtes infenſiſſimus.

A QVi ſcire cupit, quo deſiderio feratur Dominus in mortem, qua exæſtuet cupiditate fundendi ſanguinem pro hominibus; expendat illud, *ſciens, quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo.* Veniente hora, ipſe tranſit, quaſi pigritantes carnifices ipſe ocyſſimus tranſeat. Sic Diuus Ambroſ. Ambr. meditatur, & tardam hominum B cupiditatem, & feſtinatiſſimum Dei venientis ardorem. Ait enim ſermon. 6. in Pſalm. 118. *Ego ſuſcitari mihi charitatem cupio, & ad me plus charitas ipſa feſtinat, ego dixi, veni, illa ſalit, & tranſilit.* Quibus modò volatilem Dei amorem in mortem meditator, carnifices cupiunt laniare Chriſtum, & Chriſtus plus ad lanienam feſtinat, ſoli- C citantibus crudelibus hoſtibus mortis hora venit, Dominus autem ad illam velociſſimus tranſit, carnifices præcurrit, hoſtium perniciſſimam crudelitatem tranſit, adeò vt tardantibus illis ipſe ſeſe myſticè laniet. Huc ſpectat Diuus Gregorius Niſſenus hom. 5. de Reſurrect. expendens, quòd Dominus ſeſe in præſenti edendum dederit ſub ſpe- D cie mactatæ hoſtiæ in ſanguine diuiſo a carne, cur hoc fecit? *Qui omnia pro dominica poteſtate, & authoritate adminiſtrat, non expectat Pilati iudicium, ſed per ineffabilem, & arcanum ſacrificij modum ſua diſpoſitione, & adminiſtratione praoccupat impetum violentum, ac ſeſe in oblationem, & victimam offert, pro nobis ſacerdos ſimul, & Agnus Dei.* Adeò E ad mortem currebat, ſic anxius erat de effundendo ſanguine, vt non ſuſtinens Pilati, & hoſtium tarditatẽ, adinuenerit modum, quo illorum rabiem præueniens ſeſe mactaret, dum ſanguinis poculum, & ſuæ carnis eſum præpararet. Hinc ortum habuit citiſſima illius in Cruce iam

ſuffi-

ſuffixi mors: etenim qui cruce mul-A ctabantur, non antea exhalabant animam, quàm a carnificibus eorum frangerentur crura; verum Chriſtus Dominus non expectauit carnifices, vt animam efflaret. Id quod notans Tertul. Tertullian. aduerſus Gent. ait. *Spiritum cum verbo dimiſit, præuēto carnificis officio.* Sanè, quod clamans expiraſſet, ſatis oſtendit non ex poteſtatis defectu morti occumbere: ſed B ex ardentiſſimo deſiderio moriendi, quo pigros æſtimans carnifices, feſtinior currit ad mortem, quam ipſi traherent. Sic ipſe ad mortem currebat; & præcurrebat omnes, vt feſtinantes hoſtes tardos reputaret, & ocyſſimos adhuc ſtimularet. Vnde de illo ad mortem eunte pulcrè meditatur Diuus Athanaſ. de paſſion. Athan. aiens. *Reſumpſit autem ſimul cum tropho vestimenta ſua ab illis, abiturus* C *ad mortem, vt ea ſimul cū morte exueret, fecitque eos accelerare, qui ipſum ducebant.* Omnibus inferētibus mortem feſtinior Dominus illam bibit, feſtinabant hoſtes, feſtinabant carnifices, feſtinabat pater ipſe cæleſtis vt videret mactatum illum agnum, quo abolerentur peccata mundi, ſed feſtinior omnibus ipſe, omnes acce- D lerare iubet, & cunctantes impellit, donec ſanguinem fundat. Accipite illuſtriſſimum Iephtæ prolis teſtimonium ab Ambr. libr. 3. Officior. cap. 12. decantatiſſimum. Hæc iugulanda a patre duorum menſium petijt inducias, quibus tranſactis, eadem hora currit ad victimam. Tunc Ambr. ſic Ambroſ. *Nec fletus æqualium mo-* E *uit puellam, nec dolor flexit, nec gemitus retardauit, nec dies præterijt, nec fefellit hora, redijt ad patrem quaſi ad votum rediret, & voluntate propria cunctantē impulit.* Quid aptius Chriſto, quem nullus diſcipulorum gemitus, nulla matris mæſtitudo feſtinantem retardauit, nec negotijs ſeculorum acceptatus dies præterijt, nec fefellit hora; ſed ſciens, quia iſta venit, feſtinior illa cucurrit ad victimam, & carnifices fecit accelerare, & cunctantem patrem impulit.

§. II.

Ingentem tormentorum, & cruciatuū molem quaſi breuem, & horarium ducit dolorem humanæ ſalutis amator Dominus.

VNus Rachelis amor ſic Iacobū deliniebat, vel inebriabat, vt quatuordecim illi laborum anni viderentur pauci, dummodo optato potiretur coniugio. Sic Iacobæa proles Chriſtus Dominus præ humanæ ſalutis amore longiſſimos cruciatuū fluctus quaſi horarium laborem reputabat, de quo dicitur, *ſciens Ieſus quia venit hora eius,* quaſi tota illa cruciatuum ſeges, longiſſimum illud tormentorum tempus illi ſoli breuiſſimum videretur, & horariū. Hinc Diuus Paulin. ad Hebr. cap. 2. ait. *Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus eſt, videmus Ieſū propter paſſionē mortis gloria, & honore coronatum, vt gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.* Vbi maximè expendendum eſt, quam paruum reputet felleum illud tormentorum poculum, quod non potum, ſed potius guſtum æſtimat, adeò vt guſtare mortem breuiſſimam, & quaſi momentaneam mortis paſſionem hic reputent Chryſ. & OEcum. Illis argutior D. Anſel. ait, *Dico, quia minoratus eſt, & hoc ideo, vt guſtaret mortem, id eſt, horariā & non longā, quaſi aliquid guſtando tranſiret pro omnibus.* Quidni? Anſel. Cruciatuum illa infinita congeries, mille illæ nocendi artes, flagellorum myriades, Pontificum nocturnæ irriſiones, iudiciorum actus, non multum temporis cōſumpſerunt? Equidem longiſſimum tormētorum fuit

tempus

tempus patienti, ſed breue, ſed horarium amanti. O quam amabat illa in Canticis! quæ dicebat, *in lectulo per noctes quæſiui quem diligit anima mea.* Ecce tibi plures tribulationum noctes, plures patiendi neceſſitates, vnus lectulus videntur amaſiæ. Sic expendit Gilhb. ſer. 2. in Cant. *Multæ noctes; ſed vnus lectulus. Multa enim tribulationes iuſtorũ; ſed tamen quaſi nõ ſentientes, nec reſpicientes, vno dormiunt, & requieſcũt in lectulo.* ac ſi dicat, quòd ingentem tribulationum multitudinem quaſi non ſentientes, vno, eoque breuiſſimo ſomno componant amantes. Verè nos Chriſtus amat, cui longiſſimæ tormentorum noctes vnus lectulus, vnus ſomnos breuiſſimus ſunt, cui tormentorum dilata, & prolixa paſſio breuis fit, & horaria. Nullus (ſi memini) Propheta, nullus canonicus ſcriptor de paſſionis dominicæ acerbitate egit, qui eam vel vaſtiſſimum mare, vel caliginoſam tempeſtatem non appellaret. Quò ſpectat illud Hieremiæ: Magna eſt velut mare contritio tua, & Dauidicum aliud: Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Vnus ipſe Chriſtus paſſurus intra calicis poculum totam hanc amaritudinem anguſtauit, alijs vaſtiſſimum mare, ingens tempeſtas viſa eſt; vni Chriſto Domino nunquam mare, nunquam tẽpeſtas, ſemper calix, ſemper poculum apparuit. Pulcrè Theophylact. Matth. 20. ait. *Poculum dicit Dominus ſuam mortem, ſimul oſtendens, quòd leue ſit, & declarans, quòd ipſe ſuauiter accedat ad mortem.* O maximus Chriſti amor! ſic in hominum vtilitatem cæcutiens, vt felicium dolorum mare reputet quaſi potus calicem. Miratos Iſaias, cap. 40. Dei penè incredibilem potentiam, ait: *Quis menſus eſt pugillo aquas?* nimirum iuxta Foretium, vna eſt, & ſola diuina potentia, cui tota aquarum moles collata tam parua eſt, vt ſunt aquæ, quas nos vola, ſeu fouea manus continere, ſeu menſurare poſſumus. Huic par immenſa vis amoris Chriſti Domini, cui oppoſita vaſtiſſima dolorum, & cruciatuum maria tam parua apparent, vt ſunt aquæ, quæ minimo ſufficerent poculo, aut manuali continentur calice. Adeò breues, adeò paruæ omnes paſſionis tribulationes viſæ ſunt Domino, vt liceat illas pro minimo æſtimare. Etenim ſic ait Matth. 5. *Qui ergo ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis,* nec aliud reputat minimum mandatum; niſi id quod de mortis, & de crucis ſupplicio habet. Ita D. Hilar. *Minimum eſt omnium Domini paſſio, & crucis mors.* Proh Deus immortalis! Proh ingens Dei in nos charitas! Siccine, ò Chriſte, viles creaturas amas, vt pro minimo ducas te morti dare, & immenſos crucis ſubire cruciatus?

Marginalia: Cant. 3. — Gillib. — Theop. — Iſai. 40 — Matth. 5. — Hilar. — A, B, C, D, E

§. III.

Chriſti Domini amor in homines non finem, ſed verticem & coronidem habuit.

CVm Chriſtus Dominus dilexiſſet ſuos, ait Ioannes, in finem dilexit eos; ſed quid eſt, in finem dilexit eos? an finem fecit amoris? an ingens ab incunabulis amor morte finitus eſt? Abſit, imò nunquam pulcriùs eluxit diuinus amor, quàm media in mortis falce. Itaque moriens Dominus dilexit in finem, quatenus non ſimplicem finem: ſed pulcherrimam fecit amoris ſui coronidem, Moyſi nitidiſſimas virtutes, quæ in eius morte ſplenduerunt, miratus Diuus Greg. Niſſ. ait. *Vt peritiſſimus ſtatuarius tota vita ſuæ diligenter confictа ſtatua, non finem in extremo fictionis termino; ſed verticẽ impoſuit.* (Niſſ.)

Hæc

Hæc ſumma perfectiſſimi operis gloria, ſi non ſimpliciter finiat; ſed pulcra, & elaborata exurgat coronide. Hæc prima Chriſti Domini amantis gloria, qui non finem in extremo: ſed verticem, ſed pulcherrimam coronidem impoſuit. His amoris flammis exarſit, ea prompſit charitatis miracula, quæ pro vertice, ſeu coronide perfectiſſimi, & diuini amatoris ſpectantium Seraphim oculos in admirationem raperent. Huc ſpectauit lex illa Exod. 12. de agno igni ardente immolando, etenim myſterio iubet, quod agnus aſſandus, eſſet maſculus anniculus. Cur anniculus? Iam explicat Pſalm. 64. dicens, *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ:* quaſi perfectus annus beneficentiſſimæ Dei bonitatis verticem, & coronidem exaltet. Ita in agno anniculo, cuius ſanguis exterminatorē ab Iſraelitarum domibus arcuit, Dei Optimi Maximi benignitatis in ſuos vertex, & coronis claruit. Vnde a Theologo Nazianzeno orat. 2. Paſchæ dicitur Chriſtus Dominus, *Agnus anniculus, vt Sol iuſtitiæ, atque idem vt benignitatis corona benedicta.* Ecce tibi diuini amoris, & benignitatis verticem, & coronidē. Ecce tibi Chriſtum Dominum Agnum anniculum, qui penè in mortis acie ſuorum amore totus ſui immemor ſic ſuos armauit, ſic ſuos, qui erant in hoc mundo, qui adhuc delicijs ſeculi incubabant, & cæleſtia reſpuebant, ſic, inquam, eos muniuit, vt a nullo exterminatore poſſent expugnari. Hæc fuit ſupremi amatoris, & benigniſſimi Dei vertex, & coronis, quo legalis agni virtutem longè ſuperauit. Id attigit D. Cypr. ſerm. de paſſion. fatus: *Sanguis Chriſti efficacius, quàm ſanguis agni illius, quem in Aegypto Iſrael immolauit, contrarias abigit poteſtates, cuius hodie tanta eſt authoritas, & poteſtas, vt non ſolum Iſraelitica limina muniat; ſed etiam ab his, qui Iſraeliticè non uiuūt, ſolū Sacramenti ſignū expellat dæmonia.* Expende illud, *etiā ab his qui Iſraeliticè nō viuūt, expellat dæmonia.* Nāq. sāguis legalis Agni benignitatis Dei in Hebræos impoſuit coronidē, eos, qui ritè immolabāt, ab exterminatore defendens, verùm ſanguis veri, & anniculi Agni Chriſti cō ſe extulit, vt pro ſūmæ benignitatis vertice, & coronide etiam ſuos, qui erāt in hoc mundo, qui adhuc ſeculo viuebant, qui nondum ſe ad bonā frugem receperant, a dæmonum tyrannide, & exterminatione defenſaret. Sic Chriſtus Dominus in extremo vitę termino non finē; ſed amoris ſui verticem, ſed pulcherrimā egit benignitatis in homines coronidem. Hinc ſapiens illa Domini dilectrix vt ſummum Chriſti amorem expiſcaretur, ſeſe ad eius pedes proiecit. Cur ad pedes? Pulcrè D. Pauli. epiſt. 4. *In extremo licèt Saluatoris veſtigio caput ſuæ ſalutis inuenit,* quaſi nouerit, quòd diuini amatoris in extremis benignitatis erat coronis, & vertex, ad eius ſeſe proiecit extrema, vbi felix ſummæ benignitatis offendit caput, & verticem.

Exod. 12. — Pſal. 64. — Naz. — Cypr. — Paulin.

§. IV.

Chriſtianum non agit, qui mortis venientis conſpectu ad feruentiora non ſe erigit opera.

Ecce ipſe Filius Dei inſtantem iam meditatus mortem, amoris erga ſuos opera excitauit, & auxit, *Sciens quia venit hora eius, cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* Quis inde Chriſtianus, vel mortis conſpectu ſeſe auidiùs virtuti non tradet? Quis ſtudioſiùs animi ſui ſalutem non

A

non quæret? Dicam vnde reprobus Iudas malè audit apud D.Chryſoſt. nimirùm iraſcentes Diſcipulos in Magdalenam, quòd Saluatoris caput vnguento pretioſo rigaret, ſedans Dominus Matth.26.inquit, vt quid moleſti eſtis huic mulieri? *bonum opus operata eſt in me, ad ſepulturam meam hoc fecit. Tunc profectus vnus ex duodecim, qui dicebatur Iudas, &c.*

Matt.26.

B

Expendite modò ſacri textus ponderationem, & notam: Tunc, inquit, profectus eſt Iudas, quando? dicente Domino, ad ſepulturam meam hoc fecit, tunc Iudas in proditionem profectus eſt. Eleganter D. Chryſ. homil.2. *Tunc iſtud ad quod tempus relatū eſt? quando iſta locutus eſſet, quando ad ſepulturam dixit, atq; neque hinc compunctus eſt.*

Chryſo.

C

O perditiſſimi hominis argumentum ſingulare! mortem audit, ſepulturam percipit, & non compungitur,& ad ſalutis montem non aduolat, & idem, & ſui ſimilis in proditione perſiſtit! Vnus id Iudas faceret, & qui eius perditiſſimos, & deploratos mores imitātur. Equidem amantiſſimus hominum Deus ab initio volens Iudam à præcipitio cuſtodire, hoc illi frænum

D

iniecit, nimirum memoriam mortis,quam ipſius nomini indidit.Scariotis idem eſt, ac memorans mortem, vt iam immedicabilem eius videas animum, quando tanto fræno rupto, ſeſe voluit in præcipitium agere. Ita D.Paſchaſ.lib.in Matt.6. inquit. *Porrò Scariotis, memoria mortis ſonat, vt ſit inexcuſabilis: quod non caſu, ſed ex meditatione mortis,*

E

Dominum prodiderit. Sic priſci Iudæi delicioſiſſimi, hoſtilibus cincti Aſſyriorum phalangibus, cùm nullum eſſet euadendi ſuffugium, cùm nihil viderent præter arma mortem halantia,ſic apud Iſaiam cap.22. loquuntur. *Comedamus, & bibamus;*

Iſa i.22.

cras enim moriemur. Hoc elicit ex conſpectu mortis perditiſſimus animus, vt plus inhæreat voluptati, vt ſecuriùs delicijs vacet. Pulcrè D. Cyril. Alex. ibi, *Impendens ſibi conſpicari periculum crudelitate Aſſyriorum, delicias conſectati ſunt, deſperato, agreſti, & ſecuro animo ſibi mutuò acclamando, comedamus, & bibamus.* Et meritò deſperati, & agreſtis animi eſſe perhibentur, qui vel ad mortis conſpectum non ſapiunt, qui vel audita morte in ſe ſigna ſalutis excitare negligunt.

Cyril.

Huiuſmodi erāt notæ Gigantes illi primæui, qui poſt diluuiū ſeſe adhortantur Geneſ.11. *Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim, & celebremus nomen noſtrum antequam diuidamur.* Apud Philonem leguntur hæc verba, celebremus nomen noſtrum, antequam diſſipemur, quaſi ex præterita clade iam ſuæ cladis ſumpſiſſent auguriū, & ſe conſumptum, diſsipatumque iri præuiderint, tamen perditiſſimi adhuc in peccatis perſiſtunt.

Gen.11.

Vnde Philo: *Sunt etiam hodie qui valde ſibi talibus rebus placeant, putantes inde ſe præclaram apud homines æſtimationem acquirere, ſed hi quamuis improbiſſimi, vltricem tamen ſcelerum ſuorum Dei iuſtitiam præſagientes, dicūt, priùs quàm diſſipemur. Cur igitur peccatis, ſi veſtra conſilia & conatus diſſipatum iri ſcitis?* Mortem noſti, & peccas? necem audis,& expectas, & vitæ æternæ proſpicere non curas? Nullum ſalutis ſignum animo tuo mors ipſa aduentans imprimit? Inſanus es, deſperatus es, Chriſtianus non es, cùm ipſe Chriſtus mortem ſuam in proximo eſſe prænoſcens, maiores ſui amoris, & virtutum radios faciat conſpicuos. Ea eſt equidem memoria mortis, quæ vel dæmoniaca pectora valeat cicurare. Superbiſſimus ille Sathan in Eremo vidit Ieſum, & audet dicere:

Phil.

cere: *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me.* Proh temerariã dæmonis audaciam? Moderatior aliquando dæmoniacus apud Marc. cap. 5. *Vidit Ieſum à longe, cucurrit, & adorauit eum.* Vnde hæc tibi humilitas, ſuperbiſſimè omnium? Quæ res tibi hanc moderationem ingeſſit? Neſcio an id oſtendat Marc. aiens: *Et ſemper die, ac nocte in monumentis erat.* Quaſi cum mortuis habitatio potuiſſet & cicurare, & moderare dæmoniacum animum. Huc refero Chryſologum ſerm. 17. *Quid eſt, Diabole, quem promiſſione regni, vt te adoraret, ſubdolus ambiebas, nunc tremens prolaberis, & adoras? Ecce qui honores omnes regni promittebat, & gloriæ, habitare fœtidis, corruptione cadauerum, reperitur in tumulis.* Quid mirum ſi adoret Dominum, qui habitationem habebat iuxta mortem.

Marc. 5.

§. V.

Chriſti Domini amor in homines efficacior ex parte mediorum, quàm Trinitatis homines in paradiſo creantis.

IMmortali vita potiturum hominem condidit ad ſui imaginem beata Trias in paradiſo: condidit, inquam, illum, vt perfunctus omnium animalium imperio, immortalitate candidatus glorioſa cæleſtis hæreditatis occuparet ſedilia. Sed proh dolor! vno ſerpentis ſibilo tam ſublimi homo deuiauit à fine, hinc hominis reformator Chriſtus prodiens in mundum ſic hominem ad paradiſum regenerat, vt reſiſtentibus aereis poteſtatibus, tamen hominem ducat in exoptatum finem: *cùm enim dilexiſset ſuos, in finem dilexit eos.* Huc referã illud Prou. 30. *Tria ſunt quæ bene gradiuntur, &*

Prou. 30.

A *quartum quod incedit feliciter.* Quod ſi explicatiùs adhuc vis noſſe quartũ quod incedit feliciter, is eſt pau'ò infrà, vt rectè Ianſenius dicit, *Rex cui reſiſti non poteſt.* Quid plura? Bene cum homine actum fuit, quum illum beata Trias in paradiſo condidit, quum illum ſic amauit, vt glorioſæ hæreditatis poſſeſſorem deſcriberet, vt ſupernorum bonorum hæredem diceret. B Sed inefficax ex defectu voluntatis humanæ, fuit iſte beatę Triados in homines amor, cui reſiſtit ſerpẽs, & praua hominis voluntas. Vnde quartus aduenit Chriſtus homo Deus, quartus, inquam, quia in eo præter perſonarum diuinarum ternarium, adhuc quartum quid, nimirum in ſecunda perſona naturam hominis inuenio: quartus C item, quia iuxta Lippo. ab Hebræis ſumptam ſupputationem, natus eſt quarto annorum millenario: quartus & Rex, qui incedit feliciter, cui reſiſti non poteſt, qui ſic homines dilexit, vt feliciſſimo greſſu vſque in ſuæ dilectionis fines perducat. Non iam huic nouo dilectori hominum reſiſtet poteſtas vlla; qui quos amauit ad gloriam, confra- D ctis renitentium poteſtatum viribus, feliciſſimum faciet videre finem. Id quod crediderim à Propheta Abacuc mirificè decantatum, Abac 3. quum ait: *Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius.* Quaſi diceret: Ecce tibi fortiſſimum illuſtriſſimũ triumphatorem, cuius ſplendor lucidiſſimos ſiderum ſuperat radios, E cuius ſtemmata nobiliſsima, vbi fortia, & glorioſa eius facinora conſpicua latent, in eius ſunt manibus. Sic Hieron. Auguſt. Euſeb. Expende tamen, quòd pro facinorum ſtemmatibus ſint cornua in manibus eius, nec vllum aptius excogitari poſsit ſtemma, vt Chriſti Domini trium-

triumphatoris exprimeret felicitatem. Etenim ſolemniſſimum fuit apud Imperatores maximos, ad oſtendendam ſui imperij felicitatem pro ſtemmate Amalthææ cornu vſurpare. Sic in aureis Antonini Pij nummis, & Lucij Septimij Getæ, & Veſpaſiani excuſis Amalthææ cornibus hæc affulget ſubſcriptio, nimirum felicitas, vel felicitas temporum, vel felicitas publica. Ergo feliciſſimi Regis Chriſti nullũ melius ſtemma, quam cornua in manibus eius, vbi qua felicitate omnia à tanto Rege ſint peracta, notantur; vbi florentes corollæ pullulant, quæ finiant hominum certamina, vbi fructus cernuntur, qui cum immortali ſtola reſtituant homini, nullo reſiſtente, Dei imaginem, vbi fortiſſimi, & efficaciſſimi amoris effulgeat valor. Cypr. Sic pulcrè D. Cyprian. lib. 2. contra Iudæos hęc eadem verba facit: *Cornua in manibus eius, ibi conſtabilita eſt virtus gloriæ eius, & conſtituit dilectionem validã*. Enimuerò dilectio, quæ apparuit in manibus Trinitatis creantis hominem originali decore exornatum, vt cæleſti potiretur regno, dilectio fuit ſufficiens quidem: ſed ex defectu voluntatis humanæ minimè eò attigit felicitatis, vt acquireret finem exoptatum in homine. Verum in fortiſſimis Saluatoris manibus ibi tota, & integra felicitas apparuit humana, ibi conſtabilita eſt virtus gloriæ eius, ibi conſtituta dilectio valida, dilectio, quæ neſciat carere fine, dilectio, quam aquæ multæ nequeant extinguere, dilectio efficax, quæ debellet contrarias poteſtates, & fine potiatur. Ecce tibi noui regnatoris, & dilectoris feliciſſimos progreſſus, cuius ſpecies apud Danielem cap. 3. medijs Babylonijs flãmis tres pueros illæſos conſeruans viſebatur, vbi dicitur, *Species quarti*

A *ſimilis filio Dei*. Ad hæc Macharius Mach. Chryſocephal. Epiſcop. Philadelphiæ, oratione de Cruce. *Quartus quoque qui apparuit, quadripartitam crucem eius per vniuerſum orbem potentiam ſignificauit*. O quàm valida dilectio illa, quæ renitentem orbem ſubiecit! O quam præpotens quarti huius apparentis robur, quod in contrarium vergentem mundum B ad exoptatum finem reduxit, traxit. Meritò D. Aug. ſerm. 114. de tempore, ait: *Hinc intelligamus quantum hominem diligeret ante culpam, quem ſic diligit poſt ruinam*, nimirum quo hominem in ſublime leuitantem ſubleuaret noui huius dilectoris efficacia, quem in profundum grauitantem feliciſſimo greſſu conſtituit in Regno immortalitatis. Huic a- C moris Chriſti in homines felicitati auſpicium dedit aſſumptio illa nominis Tetragrãmati, quo Deus acceſſit olim ad hominem creandum. Enimuerò qui cælum, & terram, & alia creans tantùm dicitur Elohin, vt acutè notauit Venetus Armon. tom. 5. cant. 1. cap. 17. creaturus hominem addit cognomen Tetragrãmaton, ſiue quadrilitterum; dici- D tur namque, *Et formauit Iehoua Elohin hominem puluerem de terra*. Quæ rei cauſa? quid additio quadrilitteri nominis protendebat? Sanè, ait Venetus. Venet. *Quaternarius hic illius Tetragrammi, aut quadrilitteri dum adeſt, omnia felicem ſortem conſequũtur*. Quaſi iam inde notaretur felicitas humana ex nomine dilectoris noui, ex quadrilittero Ieſu eſſe fu- E tura. Non ab amore ſolo, qui à triade, ſed ab amore, qui à quarto hoc nempe Chriſto Ieſu eſt, homines perducendi erant in ſuæ felicitatis finem. Cui videtur conſonare apud D. Cyrill. de adoratione in ſpiritu lib. 8. illud Leuit. 19. *Quarto anno omnis fructus eorum ſanctificabitur*

laudabilis Domino, quaſi ſalutis fructus, & hominum perſeuerans ſanctificatio, ex quarti efficacia conquirat laudem. His adde Dauidicum cantum Pſalm.44. inquiens: *Pſal.44.* *Indutus eſt Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe.* Quòd ſi ſcire cupis, quale ſit hoc fortiſſimum Dei præcinctum, *Ioan.21.* conſule Ioannem capite 21. vbi ſignificans Dominus Petro, qua morte eum clarificaturus eſſet, ait. *Cum ſenueris, alius cinget te, & ducet te quo tu non vis.* Itaque mortis, crucisque præcinctum fortiſſimum induit Dominus, quo inimicos debellauit, totumque orbem terrarum æternum confirmauit. Ab Chryſ. hac ſiat ſententia Chryſoſtomus homil. in Geneſ. 2. quæ habetur 6. tom. aiens. *Per corpus, corporis expertes, & malignos dæmones debellauit: & per crucem de aduerſarijs poteſtatibus triumphauit. Meritò dixit, indutus eſt Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe. Et quid eſt quod mox inducitur? Etenim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Quoniam ergo peccatum concuſſerat primùm orbem terrarum, cùm veniſſet Saluator, fixit crucem, & ſtabiliuit vniuerſitatem.* Ecce vt Chriſtus ſtabiliuit dilectionem validam.

§. VI.

Chriſtus Dominus amator eximius in ſumma hominum malitia, & improbitate id ſolum reſpicit, quod ſui amoris flammas eliciat, & nihil aliud gaudet reſpici à fratribus.

MAgnum diuinæ pietatis argumentum eſt, quòd talia ac tanta ab hominibus, & hominum cauſa paſſurus Dominus, omne genus hominum non abominetur, ſed adhuc homines diligat, & dirigat in gloriæ promiſſæ finem. Meritò

A Diuus Auguſtinus ſermone 120. de Aug. temp. miratus à crucifixo Domino paradiſum latroni polliceri, ait. *Credamus Deum vel ex ſola virtute patientiæ, qui dum ab homine crucis neci traditur, ſic quoque homini gloriam pollicetur.* Quid diuinius? Quod diuinæ pietatis indicium clarius, ab hominibus trucidari, & adhuc homines amare? Sanè non crimina, B non ſcelera hominum reſpicit vis amoris; ſed id ſolùm, quo homines valeant amari. Non videt delicta, & rabiem: ſed videt opus ſuum, videt ſuos, & cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos. Cur Publicanum lucris inhiantem Chriſtus Dominus non reſpueret? Cur peccatorem pecuniæ deditum, nummis incubantem non abominaretur ille, qui à pe-C cuniarum mancipio tradendus erat? Id pulcrè inſinuat Matthæus ipſe *Matth.9.* c.9. *Præteriens Ieſus vidit hominem ſedentem in Telonio.* Quod acutè expendens Chryſol. ſer.30. ait. *Vidit* Chryſ. *hominem, vt peccata hominis non videret, vidit opus ſuum, vt deſpiceret opera peccatorum.* Nõ ad ſcelera; ſed ad id, quod ſuum erat, reſpexit Dominus, vt poſſet inde amare; non D contemnere. Ita prima Martyrum fax Stephanus rabidiſsimos inter hoſtes poſitus aiebat Actorũ 7. *Viri fratres, & patres audite.* *Act.7.* Quæ pulcrè expendit Euſebius Emiſſenus Euſeb. dum dicit: Ecce Martyr quo ſe muniat, vt amet perſecutores. *Memor fratrum: immemor perſecutorum, recordans, de qua radice proceſſerit.* Sanè docuerat illũ Chriſtus Dominus, E dum in nefarijs hominibus genus ſuum reſpicit, non delicta, ne mulctare queat: ſed munerare. Verè in hoc & pater, & filius Dauidis, qui mittens armatos duces in parricidam Abſalonem, ait illis 2. Reg. ca. 18. *Parcite filio meo Abſalon,* nõ proditorem, non parricidam commemorat,

morat, ſed filium vocat, vt venia, & amore dignus exiſtimetur. Ita Amb. in Pſal. 118. ſerm. 14. verſ. 4. *Tacebat improbitatis ſcelus, pietatis autē gradum, & nomen neceſſitudinis præferebat, vt pugnaturi non aduerſarium Regis, ſed filium cogitantes, dolorem læſa pietatis inhiberent.* Sic Dominus oculos ab hominum Deicidio auertit, & pietatis gradum, & nomen neceſſitudinis præfert ſuos vocans, opus ſuum memorans, vt ſine fine diligeret, quos diuinis ſuis manibus nouit eſſe profectos. Equidem amator hominū Deus in ſuis nihil aliud gaudet videre præter id, quod amare poſſit, quod ardentioris amoris ſit incitamētum. Id quod benè calluerat Sponſa, Cant. 5. Vbi ait, *Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum; vt annuncietis ei, quia amore langueo.* Expendo illud, adiuro vos; quaſi metum incutiat, ſi aliud quid de illa enunciarent, præter id quod bonum, & iuſtū in ipſa eſt. Vbi eleganter Gillib. ſerm. 46. in Cant. *Quid tu? Quid fratrum mauis vitia numerare quàm virtutes, damna, quàm dona, condemnare, quàm condonare? Si te ad commendationem adiuratum non ſentias, non iam filia Hieruſalē: ſed filia Babylonis, filia Babylonis miſera quis retribuet tibi retributionem? Deſine in ſanctis magis numerare detrimenta, quàm lucra. Noli foris nuntiare, noli prædicare ſodalibus tuis; nam ſodales ſponſi aures non accommodant, ſi deroges ſponſæ. Ipſe ſponſus ægrè audit iniurias dilectæ, cuicūque dicis illi dicit; auris enim Zeli audit omnia. Temerarium eſt dilectam condemnare dilecto; bona ſibi vult nuntiare de ſponſa, & commendationi promptiùs aurem præbet. Nouit hoc ſponſa, ideo dicit adiuro vos, ſi inueneritis dilectū, vt annuntietis ei quia amore langueo.* Id ſolum in dilectis hominibus patitur Chriſtus Domi-

Pſal. 118.

Cant. 5.

Gillib.

A nus videre, & ſibi nuntiari, idque nititur mentibus noſtris imprimere, vt videamus, & noſcamus in fratribus, nimirum quod noſtrum, & Dei amorem conciliat, quod ad cōmendationem facit, & laudem. Verum errores, ſcelera, delicta à nemine vult Dominus videri; immo vehementer odit eos, qui fratrum ſolum noſcunt vitas accuſare, nihilq. notant, niſi id quod odium gignit, &
B ſupplicium affert. Videant iſti quam longè à Chriſti moribus abſint. Vide lib. 5. cap. 9. §. 4.

Text. Et cœna facta cum diabolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iſcariotes.
C

§. VII.

Is reprobus apparet, cuius cor patet diabolo poſſeſſori.

IMminentis iam mortis tempus prædictum à Domino confirmat Ioannes aduentare ex impœnitētis,
D & reprobi hominis audacia, qui ita ſeſe proditioni faciendæ aptauit, vt vix vllus expectandi in illo pœnitentiam locus maneat. Id quod eleganter crediderim inſinuatum illis verbis. *Cū diabolus iā miſiſſet in cor,* pulcra ſimilitudine ſumpta ab ijs, qui ſe poſſeſſores oſtendunt alicuius agri in illum mittentes, & intrantes abſque vlla reſiſtentia. Etenim tunc
E dicitur domus, ſeu ager alicui tanquam poſſeſſori patere, quando is à nemine impeditus in illā mittit ſua. Itaque eo deuenerat impœnitentiæ & reprobationis Iudas, vt in eius cor diabolus ſine reſiſtentia mittens, inibi vt poſſeſſor, & Dominus ſibi ſedem pararet. Quam excogita-

 tionem

Greg. tionem refert D. Gregor. cap. 1. lib. A 2, vbi ſic. *Reprobi quidem corda ſua non habent, quia ea diabolus poſſidet. Vnde et de proditore dicitur, cùm diabolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iſcariotes; ſi enim Iudas, & non diabolus poſsideret, ipſe potius in eo bonum, quam diabolus malum poneret.* O miſeram, & deploratam conditionem illius, cuius cor diabolo occupanti ſuaque pro B libito immittenti patet! Væ tibi homo, vbi diabolo licet ſine reſiſtentia in tuum cor ſua nefaria mittere, vbi tuo corde nocentiſsimas ſuas cogitationes reponit ſecuras! Quandoquidem id argumentum eſt reprobatæ mentis, & cordis prorſus poſſeſsi à diabolo. Sanè reproborum eſt non habere corda, vbi bonum reponant, quæ ſibi poſſeſſor diabolus C immiſsis malis perſuaſionibus præoccupat. Huc refert D. P. Chryſol. illum diuitem auarum reprobati hominis exemplar ſingulare, apud Luc. 12. Luc. cap. 12. erat is ea ſegetum multitudine plenus, quas non caperent horrea fabricata: quapropter animo anxius, cum nocte ſolus eſſet, ſic ait. *Quid faciam? quod non habeo quo* Chryſ. *congregem, &c.* Ad hæc pulcrè Chryſol. ſerm. 104. *Quid faciam? interrogantis vox eſt: & quem putas interrogabat iſte? Erat in illo alter, quia ad eius penetralia iam diabolus poſſeſsor inſederat; & qui intrauerat in cor Iudæ mentis eius tenebat arcanum.* Non habebat miſer, quo bona congregaret, quia cor eius poſſeſſori patebat diabolo, ſi cor ſuum poſsideret, & non diabolus, in eo bona potius quã E diabolus mala poneret. Sed cor eius non ipſi, ſed alteri, quia ad eius penetralia diabolus poſſeſſor inſederat. Quid plura? pereant quaſi neceſſum eſt, qui alienato à ſe corde non habent, quo bona congregent, cum tanquam poſſeſsioni ſuæ illi ſine reſiſtẽtia immittat diabolus mala. Hæc tota reprobationis cauſa in Ephraim inſinuatur apud Oſeam cap. 7. *Factus eſt Ephraim quaſi columbá ſeducta non habens cor.* Oſeas 7. Enimuerò cum columba dicitur, quaſi pœnitens, & gemebundus profertur, quis enim à columba gemitum penitentis non ſperaret? Tamen deſperata illius ſalus eſt, quia eſt columba non habens cor, vbi bonos reponat gemitus, & ex quo illos educat. Vnde Ruper. *Columba eſse debuit manendo in ſimplicitate paternæ fidei: ſed ſeducente diabolo receſsit in inopia cordis.* Rup. Quid gemitus proderunt illi, qui cordis laborat inopia? qui cor non habet, vt bonum in illo reponat; ſed magis illud diabolus poſsidet. Planè non defuerunt Iudæ gemitus cum pœnitentia ductus retulit argenteos dicens, peccaui; ſed ſeducente, immo ducente diabolo receſsit ad laqueum in inopia cordis. Væ illis, qui adeò cor ſuum permittunt poſsideri à diabolo, vt ipſi excordes prorſus maneant.

§. VIII.

D

Calamitoſum maximè homini, cuius in corde altas agit radices peccatum.

CVm diabolus iã miſiſſet in cor, ait magna põderatione Euangeliſta, quaſi hoc ad Iudæ calamitatem, & obduratum animum in necẽ Saluatoris innueret, quod diabolus in eius corde miſerit radices. Sed & illud maximè in præſenti notandum eſt, nimirum, vt reliquas imminentis mortis circunſtantias Euangeliſta diceret de ſingulis ait, ſciens Ieſus, quia venit hora eius: ſciens quia omnia dedit Pater in manus. At Iudæ

dæ proditionem mente conceptam cum notat ſolum dicit: Cum diabolus iam miſiſſet in cor. Cur non dicit: Sciens Ieſus, quia diabolus iam miſiſſet in cor? Sanè non multũ hoc præſcientiam Domini commendaret: peccatum enim corde inſitum nemini licet occultari, omnibus vulgatiſſimum eſt. Vt quæuis planta, quò altius mittit radices, eò manifeſtius profert extrinſecus ramos: ita peccatum vt radices agit, ſic ſeſe extrinſecus prodit, & vulgatur. Quam optimè diuinus Medicus cauit. *Sol nõ occidat ſuper iracundiam veſtram.*

Theod. de quo Theodor. ait, *veretur enim ne noctu quieſcens cogitatio morbum augeat: nouit namq; diaboli machinas.* Sanè ſemel admiſſus in corde diabolus, nec continuò exufflatus eas radices agit, quibus vix queat eradicari.

Bachia. Nolo vobis in præſenti debere Bachiarium Epiſtola de recipien. lap. vbi quam difficile inueteratum eradicetur peccatum, ponderat his verbis. *Aſpice quod nuſquam in ſacrificijs pecora ſenio confecta iugulantur, ſed vbique aut agnus, aut vitulus, aut hircus, aut hædus immolatur, id eſt, tenera adhuc, & parua, vel modica peccata. In vno tamen loco Heliam, bouem legimus obtuliſſe, ſed hoc ſemel tantum. Hoc vni licuit Saluatori, qui inueterata totius populi iugulauit.* Vbi peccata recentia ſunt, nec altas adhuc radices in animo egerunt, haud difficile per Dei auxilia ordinaria tolluntur, eorumque vulnera reparantur. Væ autem illi, cuius in corde peccatũ cõſenuit, hoc vt tollatur, abſoluta ſaluatoris poteſtate pluſquam ordinaria opus habet.

Matth. 5. Ad Apoſtolos ſuos dicebat Dominus Matth. 5. *Vos eſtis ſal terræ,* quippe ſal non medetur putridis, & corruptis iam rebus. Sic peccatum præ ſenio putridum in hominis mẽte fugit ordinariam hominum medelam.

Chryſo. Ita D. Chryſoſt. A hom. 15. in Matth. fatus. *Vos eſtis ſal terræ. Quid igitur? Ipſi ne putrefacta medicati ſunt? Nequaquam: neque enim fieri poteſt, vt ea, quæ iam corrupta ſunt ſalis perfricatione reparentur. Non ergo hoc fecerũt, ſed ante renouata, ſibique tradita, atque ab illa iã putredine liberata aſpergebant ſale, et in ea nouitate conſeruabant, quam à Domino ſuſceperant. Liberare quippe à* B *putredine peccatorũ, Chriſti uirtus eſt.* Equidem ſi peccaſti, ſtatim auola, vt medelam capias, præſentiſſimum enim eſt apud Apoſtolicos Sacerdotes recentium peccatorum remediũ. Caue ne in pectore conſeneſcat peccatum, ne putreſcat, & putridũ fœteat, periculum tunc erit ſalutis penè deſperatæ. Vna enim eſt potentia Saluatoris eaque maxima, & quo C nolit paſſim exerceri, in vetuſtis, & putridis peccatis curandis.

§. IX.

Summa Dei ira eſt, quod homo ſcelera meditetur impunè.

COnceptam in diſcipuli animo proditionem vidit Dominus, & D nullo illũ flagello caſtigat; ſed quaſi non videret ad pedes ſuorum lauandos ſeſe parat. O indignationis diuinæ argumentum ſingulare; Proximi ſui in agrum volantes aues, & ſemina paſcentes ſi videat quis, & nõ dilapidet agrũ, ſed prætereat, inimicus eſt, aut hoſtili indignatione poſſeſſus. Quam igitur inimicitiam, quã indignationem in proditorem ha- E beret Dei iuſtitia, quandoquidem illius cordi inhærentem proſpicit funeſtam inferorũ alitem; nec verbera fugat; ſed deſpiciens ſe ad lauandos diſcipulos parat? Nil ſanè terribilius peccatori, quã nullo verbere tangi, quam impunè manere ſub peccato. Leu. 24. hæc lex firmatur. Leu. 24.

tur. *Si homo maledixerit Deum, peccatum accipiet; qui autem nominat nomen Domini, morte moriatur*. Quis non miretur huius legis ſententiam? eum qui vanè aſſumit nomen Domini morte perimit, & blaſphemũ iubet tãtum manere ſub peccato. Pulcrè ad illam D. Cyril. Alex. l. 14. ait. *Quid eſt quod qui maledixerit Deum nõ habet pœnam mortis; ſed qui nominauerit nomen Domini? Nonne multo grauius eſt maledicere Deũ, quam nominare, quamuis in vanum nominaſſe dicatur?* In quem ergo iuſtius mitteretur mors, quam in tãtæ blaſphemiæ authorem? Quem dignius vorarent flammæ, quam illum, qui audet Deũ maledicere? Et tamen huic nulla pœna decernitur alia, præterquam quod habeat, & accipiat peccatum. Quæ hæc pœna? Sanè *multo eſt grauius accipere peccatum, et habere ſecum, quam morte mulctari. Mors purgatio eſt peccati ipſius, pro quo iubetur inferri. Vbi verò quis accipit peccatum, & permanet cũ ipſo, nec aliquo ſupplicio, pęnaque diluitur, tranſit cum ipſo etiam poſt mortem, & quia temporalia hic non perſoluit, ibi expẽdit æterna ſupplicia.* Nõ fauor miſericordiæ; ſed ſummus rigor eſt iuſtitiæ, quod peccator impunè accipiat peccatum, & ſub illo maneat. Ira eſt hæc ſumma Dei dignè eiaculata in peccatores maximos; cuius ad aſpectum pauent, & pertimeſcunt Angeli. Hinc apud Iſaiam cap. 26. vehementer excandeſcens Deus in impios ſic fatur. *Miſereamur impio, & nõ diſcet iuſtitiam: in terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini*. Dixiſſet iratus, affligamus, laniemus, perimamus impium; ſed grauior, & ſeuerior ira Dei ait, miſereamur, quod genus vindictæ perterrefacit Angelos. Ita D. Bernard. ſerm. 25. in Cantic. ad Angelos ſuos Deus ſic ait. *Miſereamur impio. Quibus pauentibus, atque quærẽtibus, non ergo diſcet facere iuſtitiam? non, inquit, ſubdenſque cauſam, in terra, ait, ſanctorum iniqua geſſit, & nõ videbit gloriam Domini.* Expende illud, *quibus pauentibus*, quippe expauent Angeli Deum adeo iratum, vt minimè vellet in præſenti caſtigari impium, nec vlla in rerum natura magis expauenda eſt vindicta, quam impiorum impunitas. Id quod egregiè edixit Salomon apud Ioſephum maledico Semei: is enim Dauidem à regia expulſum audenter afflixit, horrendaque maledicta in illum congeſſit, à quo ſcelere liber, & immunis euadens, auſus eſt iuratum exilium Salomoni frangere. Tunc Salomon ad illum. *Non euades pœnas periurij vir peſſime; ſed lues etiam illa, quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum debacchatus es, vt ſcias, quod nil lucrentur nocentes, etiamſi non ſtatim poſt peccatum puniantur; ſed per omne tempus, quo propter impunitatem ſecuri eſſe videntur, creſcit illorum pœna, quam iamdudum ſunt promeriti.* Non lucrum, ſed damnum, ſed detrimentum, ſed ruinam maximam affert nocẽtibus impunitas, quo magis ſecurè agunt in delictis, eo expauenda magis, & horribilior eorum vindicta. Sanè cum populum ſuum Deus ſeruare ſibi vellet, eum peccatis fœdatum vt expurgaret, Babyloniorum carnificinæ tradidit. De quo Hiere. cap. 1. *Ollam ſuccenſam ego video, & faciem eius à facie Aquilonis.* Quaſi diceret iuxta D. Hieron. D. Thom. & Theodoret. Vide Hieruſalem furenti Babylonio milite cinctam ſic affici, vt ſit mihi inſtar ollæ ardentibus vndique circumuallatæ prunis. Longè aliter Dauid omninò exterminandas gentes meditatur Pſalmus 57. Vbi iuxta proprietatem originalem ait. *Antequam intelligant ollæ ve-*

ſtra

Margin notes: Cyril. — Iſa. 26. — Bern. — Ioſeph. — Hier. 1. — Pſalm. 57.

ſtræ rhanum ſic viuentē, ſic in iræ turbine abſorbebit eum. Pulcrè vt innueret indemnitatem impiorum ait, antequam intelligant ollæ veſtræ rhanum; petita ſimilitudine ex olla carnibus plena, cui paucæ paleæ, vel leuiſſimi rami ruborum adhibentur, quibus inſtantaneè conſumptis ſic manet olla quaſi nec ignis odorem acciperet. Ita Pagninus, Felix, & Iſidorus Clarius; ex quorum ſententia componamus modò Hieremiam, & Dauidem, vterque peccatorum ſupplicia præuidit, vterque ollam ſpeculatus eſt: Hieremias ollam ſuccēſam vndique ardentibus prunis vallatam; Dauid ollam, quæ nec ignis odorem ſentiebat, ſed tantum à foris leuiſſimo quaſi fulgetro tangebatur. Quæ tanti diſcriminis ratio? Sane ille ſeruandam ſupplicijs videbat ciuitatem: hic omninò extirpandam, *ſic viuens, ſic ira turbine abſorbebit eum.* Non ob aliud impunitas impio datur: niſi vt indiſpoſitus, & crudus iræ turbine abſorberi penitus poſſit. Etenim dum ignis flammans ollam affligit: nō ira, ſed peccatorum purgatio: vbi olla nec ignis odorem nouit, ibi iræ turbo indiſpoſitos, & crudos vorat.

Pag. Fel. Iſid. Cla.

Text. Et ſciens Ieſus quia omnia dedit Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deū vadit.

§. X.

Humanæ voluntati Chriſti Domini debemus largiſſimam effuſionē ſanguinis noſtræ ſalutis gratia.

Mal. CErtiſſimæ iam mortis argumentum, idq. euidentiſſimum proponit Ioannes, eò quod ſciat Dominus ſe ex Deo exiuiſſe, à quo etiā liberam haberet poteſtatem ſe pro mundi amore mactandi. Huc enim ſemper ſpectabat humana Chriſti voluntas, vt homines vſque ad ſanguinis largiſſimam effuſionem amaret, nō licebat id antea, quia tempus à Patre conſtitutum nondum aduenerat, modò videt iam veniſſe tempus, iam omnia ſibi à Patre tradita, nimirum facultatem, qua omnibus expetitis modis ſeſe morti tradat, quid tunc cum liceat mori, cunctabūdus hærebit? Neceſſum erit quod ad mortem Patris imperio ſolo impellatur? Abſit, non eſt hoc illius voluntatis, quæ ſciuit à Deo ſummo genus ſuum, & originem eſſe: non eſt hoc voluntatis Chriſtiferæ, quæ tota in effuſionem ſanguinis propēdebat. Pulcrè D. Zeno, ſerm. de Spe, Fide, & Charitate, nos in proximorum amorem nititur obligare hac ſola ratione, quod ſimus filij cæleſtis, & æterni Patris. Ecce illius verba. *Nonne pater vnus eſt omnium veſtrum? Quiſquis igitur nobilitatis ſuæ conſcientiam retinet, diligat fratrem, neque aliud audire ſpectet ex lege, ne admonitione pietati aliquid derogetur.* Mille ſunt Dei præcepta, mille leges, quibus quiſque tenetur proximum, & fratrem amare: ſed his ſolis feruntur non adeò perfecti homines; at illi viri, qui nobilitatis ſuæ, qua à cæleſti parente genus ducunt, conſcientiam retinent, hi protinus effunduntur in amorem fratrum, ſuæque ingenuitati exiſtimāt derogari, ſi credantur, cùm liceat amare, alterius legis admonitionem ſpectare. Hinc iam patet Aquilini Ioannis acumen, qui certiſſimæ per ſanguinem redemptionis humanæ iam inſtantis hoc poſuit argumentum ſingulare; quòd ſciuerit Dominus Ieſus ſe à Deo exijſſe, & ſe moriendi liberam habere poteſtatem. Etenim dū à cæleſti Parente nobilitatis

Zeno.

tatis

tatis ortæ conſcientiam retinet, ô quàm fratres amabit! O quàm largè pro fratribus effundet ſanguinem, nec aliud quid ſpectat audire ex lege, ne admonitione ſuæ in homines amatrici voluntati aliquid derogetur? Sanè præceptũ fuit Chriſto Domino a Patre, vt moreretur; ſed ea erat illi in homines voluntas, vt nullius legis admonitionem requireret, ac expectaret: ſed ipſa ſeſe vltrò, & ſpontaneè mille modis, mille cruciatuum inuentis, mille pœnarum cogitationibus mortem ad acerbiſſimam pararet, & quùm omnia perficere licuit, non tardauit.

Gerard. Id quod expendens Diu. Gerard. lib. de ſpiritualib. Aſcenſionib. cap. 32. fatur. *Chriſtus patiebatur tantum quantum voluit.* Quaſi diceret, voluntas Chriſti fuit regula immenſæ magnitudinis pœnarum, voluntati humanæ Chriſti Domini potuit reſpondere vaſtiſſimum illud paſſionum mare. Non id poſtularet iuſtitiæ rigor, non æquitas diuini Patris, nõ hominum neceſſitas quantumuis maxima: ſed Chriſti voluntas humana his omnibus inhiabat. Quòd crediderim ſpectaſſe portentum illud quando ſanguis ipſe effuſus humanam in Chriſto Domino volũtatem aduerſus hęreticos confirmauit. Etenim vbi Pyrrhus, & alij humanam Chriſti Domini voluntatem negarent, Euchariſticus ſanguis miro modo atramentum effecit, quo viri impij excommunicarentur, quaſi profuſi ſanguinis eſſet voluntatem Chriſti humanam, a qua profluit, teſtificari.

Theod. Rem narrat Theophanes tom. 2. conc. in vita Theodori Papæ, ita fatus. *Quo Papa Theodorus comperto, plenitudine conuocata Eccleſiæ ad ſepulcrum verticis Apoſtolorum acceſſit, & diuino calice expoſtulato ex viuifico ſanguine in atramentum ſtillauit, & ita propria manu depoſitionem Pyrrhi excommunicati facit.* Sanè intereat effuſi ſanguinis diuini, Chriſtiferæ voluntatis humanæ teſtificatio, a qua habuit ſic in immenſum effundit pro hominum ſalute, & libertate. Hęc enim ſola voluntas poſſet ſeſe in omnia cruciatuum genera parare: quę effrens inimicorum rabies paſſionis tempore excogitauit. Vnde cùm ſũma dolorum, & conuitiorum tempeſtate lignum crucis immineret, ibique quicquid humanum in Chriſto erat? manifeſtum extaret, ait, Matth. cap. 27. *Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam, Hic eſt Ieſus Rex Iudæorũ.* Mat. 27.

Quæ eſt iſta tantorum cruciatuum cauſa? An quòd Rex eſſet Iudæorũ? An quòd Regnum ambiens in Cæſarẽ rebellaret? An quòd aliud crimẽ putaſſet? Abſit, his enim omnibus a Iudice examinatis aiebat: *Nõ inuenio in eo cauſã*, nec vllum ſecus humanũ tam immenſæ dolorum ſegetis poſſet eſſe cauſa. Ea ergo erat vnica, & conſpicua cauſa dolorum immenſitatis; nempe voluntas humanæ ſaluãtis: & gratioſus in homines amor. Cypr. Accipite D. Cyprian. ſerm. de Paſſion. ſic fantem. *Cauſam mortis in te non eſſe Pilatus ipſe prædixerat, & Cayphas mortem tuã pro inimico populo ſatisfacturam, cùm eſſet Pontifex anni illius prophetauerat. Tu de morte nõ agis, de opprobrijs non contendis: ſed hoc vis intelligi, quæ ſit cauſa mortis, quis quæſtus, vt vtraque recognita peccatum appareat, & gratia.* Et quidem tũc maximè gratia, & beneficentia Saluatoris commendatur, cum nulla alia in eo terribilium, & innumerabilium tormentorum cauſa inueniatur, quàm eius libera voluntas hominum amatrix. Quapropter in eo quòd Pilatus nullam aliam inueniat, neque apponat cauſam, & Pontifex inſinuet eam debere eſſe homi-

hominibus ſalutarem cogit, ipſe Saluator mentes creatas, vt putent vnicam cruciatuum cauſam in Domini patientis refundendam eſſe in arbitrium, & voluntatem, quæ ſuæ memor ingenuitatis omnia tormentorum genera pro hominum ſalute vltrò fuit amplexata.

§. XI.

Mundi Principibus omnia fugiunt è manibus, ſolius Christi ſingulare fuit vniuerſa ſuo habere ſemper imperio ſubiecta.

OMnibus hæc miſeria eſt Principibus mundi; quòd audi ab vtero matris naſcantur, & nudi illuc reuertantur. Sic Eccl. c. 14. Omnia licèt ſuæ ditioni ſubijciant, omnia tãdem illorum elabêtur manibus. Vnde Iob c. 21. poſt infinitas propè felicitates mundialium hominum enumeratas finit tamen. *Veruntamē quia non ſunt in manu eorum bona ſua, conſilium impiorum longè ſit à me.* Vnus fuit, & omnium celeberrimus Heliogabalus, qui eo totam mentem ſuam contulit, vt de bonis ſuis haberet in manu, quando neceſſum fuerit animam halare, feliciſſimum iudicabat, ſi diuitijs ſuis immoreretur. Sed accipite Lampr. de illo fantẽ. *Parauerat funes blatta, & ſerico, & cocco intortos; quibus ſi neceſſe eſſet, laqueo vitam finiret. Parauerat & gladios aureos, quibus ſe occideret, ſi qua vis vrgeret. Parauerat & hyacinthis, & ſmaragdis venena; quibus ſe interimeret, ſi quid grauius imminêret. Fecerat & altiſſimam turrim ſubſtratis aureis gemmatiſque antè tabulis, ex qua ſe præcipitaret, dicens etiam mortem ſuam pretioſam eſſe debere: ſed nihil iſta valuerunt, nam & occiſus eſt per ſcurras, per cloacas ductus, & in Tyberim ſubmiſſus eſt.* Hæc Lãprid. Quippe excitantis paratis, & ſtudio comparatis, vt mortem pretioſam faceret, nihil tempore mortis habuit ad manum. Quid plura? Nec tunc temporis habent manus. Sic Dauid Pſal. 75. Aſſyriorum ferocientem ſuperbiam ridet: Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Id quod ſignificãtius adhuc D. Hier. explanat, fatus. *Non inuenerunt omnes viri exercitus manus ſuas.* Fidem huius rei facit ille purpuratus diues, qui Luc. 15. clamabat ad Abraham. *Mitte Lazarū, vt intingat extremum digiti in aqua, &c.* De quo, vt acutè, & eleganter Chryſ. ſerm. 3. *Quid eſt quod dicis, mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti in aquam? Ergo iuxta te eſt aqua? Si iuxta te eſt, quare de proximo nō ſumis? Quare? quia vinctæ ſunt manus tuæ.* Sanè hæc eſt omnium purpuratorum extrema miſeria, quòd non habeant in manu bona ſua, quod nihil ad manum inueniãt, quod neque inueniant manus. Omnes vt nudi naſcũtur, nudi in morte manent: vnus Chriſtus Dominus vt natus eſt Rex, ſic regio ſtēmate mortem adit, cui omnia mundi bona etiam ad mortē famulantur, nec quid elapſum manibus eius ſe eripuit poteſtati. Id quod eleganter attigit D. Cyril. Hier. Catec. 3. ſic fatus. *Omnes Reges cum moriuntur, vnà cum vita exuuntur omni poteſtate. Chriſtus autem crucifixus nunc ab vniuerſo orbe adoratur, crucifixū hūc annūtiamus, & tremunt dæmones, non pudeat itaque nos crucis Chriſti.* Cur pudeat illius mortis, qui medijs mortis faucibus omnia habet in manibus? Cur nos illi eripiemus, cui nihil in morte ſurreptum eſt, imò ibi imperio ſuo, & arbitrio omnia moderatur? Hunc ſolum Dominum cũcta creata bona, & in ortu, & in occaſu comitantur: felices vos, qui huius Domini ſubdimini poteſtati omnia

Eccl. 14. Iob 21. Lampr. Pſal. 75. Hieron. Luc. 15. Chryſ. Cyril. Hieroſ.

omnia bona ſua habet ad manus, quibus reficiamini. Vnde Hug. Vict. li. 1. Miſcel. tit. 84. hanc reddit rationem, cur Deus homo factus ſit, nimirum. *Vt ſiue ingrederetur, ſiue egrederetur, in ipſo paſcua inueniret natura condita ab ipſo*. Semper illi ſiue in exortu, ſiue in interitu omnia erunt præ manibus, numquam adeò nudabitur, quòd plenis manibus te non poſſit paſcere.

Hugo Vict.

Text. Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua: & cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe.

§. XII.

Ad prælaturam aſcenſuri, ſeruire diſcant.

ECce vobis vnigenitus Patris ſũmi imperij hæres, depoſitis veſtibus, præcinctus adeſt pauperibus hominibus ſeruiturus, an quia hæreditariæ dignitatis, & habiti regni oblitus eſt? Imò quia ſe rerum creatarum prænouit hæredem. Ita Rup. ſingulis humiliantis ſe Domini circunſtantijs ſingula magnalia ab Euangeliſta præfata componens, ait: *Quia à Deo exiuit, idcirco ponit veſtimenta ſua*, quaſi nulla res magis deceat eos, qui ad imperium nati ſunt, quàm ſeruilis habitus, & conditio præſumpta. Hinc Naz. in laudẽ Baſ. fatur. *Nauticam legem præclaram cenſeo, quæ gubernatori futuro primum remos committit, deinde ad proram collocat. Eadem rei militaris eſt ratio, miles, primùm, deinde centurio, tum Imperator*. O præclaram Imperatorum philoſophiam, non in libris inuentam, non auribus hauſtam, ſed in ipſa ſeruiendi, & obtemperandi, experientia repertam! Sanè Deus cum primùm mundialium rerum Imperatorẽ creauit

N z.

A Adamum, non illi priùs regni tradidit clauum, quàm præceptũ poſuit cui ſeruiret & obtemperaret. Cuius rei cauſa? Pulcrè D. Cyrill. Alex. lib. de Adorat. in ſpiritu. *Quoniam tam præclaris dotibus ornamẽtũ oportebat nõ ſinere in arrogantiã facilè prolabi, præſertim ignorantẽ ſeruitutẽ, & conditionem mancipiorrũ.* Detrimentoſa quidem, & plurimum detrimentoſa B gubernatoribus ſeruitutis ignorantia, & qui neſcit mancipiorum conditionem per ſeruitutis experientiã, miror, ſi ſubditis exiſtat ſalutaris. Quis ſapientior, quàm ipſa Dei ſapientia Chriſtus? De hoc D. Paul. ad Heb. c. 5. *Et quidem cùm eſſet Dei filius, didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiã. Et conſummatus factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalu-* C *tis*. Expẽde, quo medio filius Dei ſapientia diuina ſalutaris factus ſit ſibi obtẽperantibus, an quia innata ingenuitate, & nobilitate pollebat? an quia omnium hæres naturalis? an quia diuina imbutus ſapientia cũcta percallebat? Sufficerent forſan hæc gubernatori maximo; ſed qui ſalutaris voluit fieri gubernator, omnia hæc poſthabita aliam didicit philo- D ſophiam gubernandi, nimirum cùm eſſet filius Dei, didicit obedientiam. Hinc Anſel. *Expertus eſt in ſe ipſo laborem obediẽtiæ. Non enim ſcire poteſt afflictorum labores, qui afflictionis experimentum non habuit*. Quis iam ad prælaturæ clauum accedat, nulla ſeruitute prælibata, cùm ipſe Dei filius non alio factus ſit ſibi ſubditis ſalutaris, niſi priùs ſeruitutis, & obe- E dientiæ præcinctus habitu? Deponat oportet herilem habitum, & ſeruorum laborantium fiat ſocius, qui regio dignitatis ſplendore prælucere præoptat. Nunquam enim patientior, & clarior regius ſplendor, quã in ſocietate laborantium ſeruorum. Crucifixorum ſeruorum ſocius erat

Cyrill. Alex.

Ad Heb 5.

Anſel.

Domi-

Dominus, & media hac ſocietate regia eius maieſtas clariſſima innotuit. Id quod meditatus D. Auguſt. ait ſer. 120. de temp. loquens de ſancto Latrone. *Apoſtolis poſt diuina miracula deſperantibus, ſolus hic non acquieuit ſcandalo crucis, & mortis, ſolus hic teſtis eſt maieſtatis, qui ſocius probatur doloris.* Expende illud, *ſolus hic teſtis eſt maieſtatis, qui ſocius eſt doloris,* quippe nullum teſtimonium euidentius regiæ, & beneficentiſſimæ Chriſti maieſtatis apparuit, quàm cùm medius ipſe inter laborantes ſtetit ſocios: in ſeruitutis, in dolorum, & afflictionis ſocietate, ibi conſpicua creuit noſtri dignitas Imperatoris.

Auguſt.

§. XIII.

Chriſtus Dominus omnium bonorum abnegationem, & nuditatem perſuadet homini, vt illum in filiorum Dei libertatem reſtituat, & in paradiſo aſſerat.

O' Præ omnibus diuitijs feliciorem, & glorioſiorem nuditatem! Tecum filiorũ Dei libertatem, & hereditatem paradiſi, & Dei amicitiam habebamus, à quibus omnibus excidimus, te vna amiſſa. Meritò Chriſtus Dominus iuxta præfatam Ruperti põderationem, *Quia à Deo exiuit, idcirco ponit veſtimenta ſua,* vna enim eſt filiorum Dei gloria, quæ Patri placet, nempe nuditas, ſtultus factus Adam à Deo fugiebat conditore, cur fugis Adam? cur parentis optimi conſpectum vitas? At ipſe, Gen. 2. *Eò quòd nudus eſſem.* O ſtultam fugiendi Deum rationem, inquit Eucherius in Catena, *quaſi ideò poſſet diſplicere, quòd nudus eſſet, cùm vtique meliùs Deo placeret, ſi ſic maneret, ſicut eum ipſe fecerat.*

Gen. 2.

Euch.

A Vtinam ab innata nuditate non ipſe deſciſceret, vtinam vt à progenitore Deo fuit ortus, ſic nudus permaneret, nulla alia re meliùs progenitorem referret. Proh dolor! ignarus nuditatis bonæ, primas emendauit veſtes à ficu, & quis numeret mala, quæ nuditate exploſa, cum veſtibus aduenerũt hominibus? Ecce in vno Ioſeph quanta prædicat D. Gregor.
B Niſſenus in illud 1. ad Cor. 6. Omne peccatum, quod fecerit homo, &c. *Rurſus,* ait, *Ioſeph per veſtem appetitur, calumnia fratres prius accepta eius veſte per illam improbè calumniabantur fuiſſe eum à beſtia deuoratum. Nunc autem tunica eius accepta, mulier accuſat tãquam fornicatorem. Ioſepho conuenit vox Domini, diuiſerunt ſibi veſtimenta mea; & ſuper ve-*
C *ſtem meam miſerunt mendacium.* E veſtibus proſiliere calumniæ, proditiones, mendacia, è veſtibus ſeruitus, captiuitas, vincula, & vix eſt vllum in orbe malum, quod cum veſte non acciderit naturæ humanę. Hinc Ioſeph Putipharis ſeruus, relicta veſte, aufugit, tũc primum amiſſi cum veſte regni prætendens præſagium. Id quod elucidat D. Nilus in Aſce-
D tico hæc verba fatus. *Relicto in manu eius pallio, aufugit, & egreſſus eſt foras, tanquam in virtutis paradiſo nudus ambulans, primum illum parẽtem noſtrum imitatus, qui præclarum nuditatis munus à Deo obtinuit, quoad per contumaciam in veſtimentorum neceſſitatem incurrit. Quandiu enim reſiſtit aduerſarijs ſuadentibus, vt Dei mandatum violaret, nudus vt luctator in ſtadio ſtetit, victus verò, &*
E *ſeruus effectus, depoſita ſimul cum certandi habitu nuditate, indutus.* Rectiſſimè ſanctus vir memorans regiam, & victricem Ioſephi nuditatem, qua auitæ, & primæuæ hæreditatis referebat gloriam, ſimul deflet ab Adamo veſtes fuiſſe excogitatas, nudi-

Niſſ.

Nilus.

nuditas enim & paradiſum, & Deũ, A & libertatem nobis donabat, veſtes parturierẽ à paradiſo exilium, cum Deo inimicitiam, ſeruitutem, & innumera mala. Hinc reformator noſter totus in veſtes ſcandet, etſi nuditatem iterum perſuadeat, hominem in amicitiam Dei, in Dei filiorum libertatem, in paradiſum facilè reuocandum cernens, in veſtes malorum cauſatrices iraſcitur. Vnde B Hieroſolymam appropinquans viſa ficu acceſſit, vt veſceretur fructibus, cùm non eſſet ficorum tempus, vt
Marc. 11. Marc. cap. 11. notauit, & nihilominus maledictione percuſſit arborẽ; eam iubens exſiccari? Quis non miratur Deum iraſcentem, quòd ficus ante tempus fructum non habeat? Quæ eſt hæc cauſa diuinarum irarum? Cur in arborem tam intempe- C ſtatiuè Dominus iraſcitur? Sanè non defectus ficorum, quorum tempus non aderat; ſed folia ficus, quæ primas induxerũt veſtes, & nuditatem hominis eliminarunt, iraſcenti Domino dederunt cauſam. Quod atti-
Cyrill. Hieroſ. git D. Cyrillus Hieroſolymitan. Cate. 13. aiens: *Tempore peccatis folijs ficus circumdabantur, ideò Ieſus finem ſignorum dedit ficum, iturus enim ad* D *paſſionem maledicit ficum dicens, non ampliùs quiſque de te comedat, diſſoluta eſt damnatio, cum tantùm folia ficus circumfuſa eſſent; venit in tempore, in quo cibus non inueniebatur, ſed venit ſciens, quæſijt nõ ignorans, quod non eſſet inuenturus, ſed figuram maledictionis vſque ad folia tantùm faciens.* Expẽde prima illa verba, tempore peccati folijs ficus circunda- E bantur, & hæc vltima, figuram maledictionis vſque ad folia tantùm faciens, quippe in ſolas veſtes iraſcitur Dominus, & totum putat ſalutis noſtræ negotium feliciſſimum, ſi tantũ exſufflatis è medio veſtibus, antiquam induamus innocentiæ nuditatem. Quocirca aſcenſurus crucem nudus apparuit, vt nobis exemplar oſtenderet illorum, qui paternam obtinebunt hæreditatem. Sic Diuus Athanaſ. orat. de paſſione, & Cruce. Athan.
Exuebat veſtimenta ſua, decebat enim cùm hominem introduceret in paradiſum, exuere tunicas, quas Adam accepit, cùm è paradiſo eijceretur. Porrò nudi egreſſi ſumus in paradiſo, obſtetricante manu Domini, vnde neceſſum eſt, vt illuc nudi reuertamur.

Text. Deinde miſit aquã in peluim, & cœpit lauare pedes Diſcipulorũ, & extergere linteo, quo erat præcinctus.

§. XIIII.

Munditiès Chriſtiana facilè obtinetur per compendium humilitatis.

IAm vt munderis, Chriſtiane, non tibi mare æneum tranandũ, quod vel duodecim boum humeros premat. Totum Chriſtianorũ lauacrum pelui clauditur parua, quę vel manu hominis poſſit portari. Aquã in peluim Dominus mittit, & ipſe eam priùs tollit, vt te lauet, non enim tibi lauacrum offerre voluit, niſi facile, & cuius ipſe priùs grauedinis experientiam faceret. Heliſ. 4. Reg. 4. aiebat puero ſuo. *Tolle baculum meum in manu tua, & vade, & pone baculum meum ſuper faciem pueri.* Vbi acutè notat Ioannes Hieroſol. de inſtitut. Monach. cap. 41. Prophetæ facilitatem aiens. *Baculum vtique non dediſſet ei Propheta geſtandum, niſi eum manu ſua ſolitus eſſet portare.* Priùs ipſe baculi pondus, & virtutem præſenſit, ponderauit, & ſic illum puero tradidit, vt miracula faciat. 4. Reg. 4. Ioan. Hier.

Longè

Longè facilior Dominus, quod paſſionis lauacrum inſtituit, vt mundaret genus humanũ, prius ipſe ſuſtinuit, prius ipſe ponderauit, & ſic facilitatem expertus, illud nobis tradidit. Tradidit nobis, inquam, lauacrum non de æreí maris pondere duodena iuga boum premente, ſed de facili pelui hominis ad manum

Irenæus. data commẽdatum. Pulcrè D. Iren. lib.3.c.20. Dei aduenientis cõmoda ſic expendit. *Quando incarnatus, & homo factus, longam hominum expoſitionem in ſe ipſo recapitulauit, in compendium nobis ſalutem præſtans.* Quis prolixas legis antiquæ obſeruationes ſuſtineat? Quis tot illa vmbratilia, & inania lauacra ferat? Igitur placeat nobis Saluator Ieſus, qui prius in ſe ponderauit onus, quod ſuis impoſuit, qui mundiciem & ſalutem in compendio dedit, qui totum mare æneum ad facile, & manuale reduxit lauacrum. Naaman

4. Reg. 5. Syro leproſo 4. Reg. 5. dixit Eliſeus: *Lauare ſepties in Iordane.* Cur ſepties? cur nõ ſufficeret ſemel lauari? Adhuc tunc per longas ambages dabatur mundicies, nondum Chriſtus Dominus venerat, cui ſoli reſeruatum manebat, vt in compendio ſalutem propinaret, & breui lauacro antiquas omnes comprehenderet lotiones. Iubetur Naamã ſepties

Tertull. lauari, ait Tertull. lib.4. in Marc. *Quia vnius lauacri vis, & plenitudo Chriſto ſoli dicabatur, facturo in terris ſicut ſermonem compendiatum, ita & lauacrũ.* Solius Chriſti erat mare æneum, ad paruæ peluis facilitatem redigere, & animarum mundiciem in compendio præſtare. Hoc a Chriſto Domino datum ſalutis compendium notabat D. Paulus ad Hebr.

Ad Heb. 10. fatus. *Habemus fiduciam fratres in introitum Sãctorũ, in ſanguine Chriſti, quem initiauit nobis viam nouam, et viuentem.* Quibus expendo, quòd

A ſanguis Chriſti dicatur nobis eſſe initium viæ nouæ, & viuẽtis, ex quo fiduciam habemus intrare cũ Sanctis. Sanè poſt initium viæ cuiuſuis multæ ſeſe offerre ſolent hinc inde ſemitæ, & longiſſimæ ambages, quæ dubiam viam faciunt. At initium viæ nobis a Chriſti ſanguine oblatum ſine ambagibus, quam citiſſimè nobis introitum Sanctorum pandit,

B quaſi per nouum compendium initium ſibi finem coniunctum habeat. Vt meritò dicat D. Aug. lib.9. Auguſt.

de ciuit. cap.15. *Beatus, ac beatificus Deus, particeps humilitatis noſtræ compendium præbuit participandæ diuinitatis ſuæ.* Quiſquis in vijs compendia captas, Chriſtum ama, qui ſalutis viam tibi in compendio præſtauit. Sed ſcire cupis, in quo ſitum

C ſit. compendium iſtud. Equidem præclarè Auguſt. ait. *Particeps humilitatis noſtræ compendium præbuit.* Compendium habet, qui humilitatis Chriſtianæ ſumit documentum ſingulare. Quot opera fecerat Phariſæus ille apud Luc. c. 18. Quas virtutũ vias non preſſerat? Ieiunia peregerat bis in Sabbatho, decimas ſoluerat, & alia plura? publicanus

D homo verbulum ſolum fecerat dicens: *Domine propitius eſto mihi peccatori,* & iuſtificationis viam inuenit deſcendens iuſtificatus præ illo. O præclarum humilitatis compendiũ!

Id ponderat D. Chryſoſt. hom.4. in Chryſ.

Iſaiam dicens. *Phariſæus opera iuſtitiæ præſtabat, publicanus verba dicebat modeſtiæ: & verba plus potuerũt, quàm facta, tantuſq. theſaurus cum*

E *contumelia reijcitur, & tanta inopia in diuitias cõmutata eſt.* Diſce humilitatem, & ſalutis compendium habes, & vel verbulo humili cæleſtes ad te trahes theſauros. Dignè ſtupet Saluatoris ingenium Cellenſis Abb. lib. de Panibus, c.12. quod in lacry- Cell.

ma humili fecerit adeò cõpẽdioſum

laua-

lauacrum, quo non ſepties, ſed vel ſemel lauati ſalutem adipiſcamur. *Mirum, ait, in hoc artificis Dei ingenium, vt lacryma de venis erumpens peccatorum, profuſa humiliter abſorberet omne peccatum*. Non de mari, ſed de peluis, vel de oculi gutta ad animorum munditiem fecit lauacrũ compendiatum. Et quàm compendiatũ: Chryſ. D.Chryſ. hom. de cæco nato, ait, *Peccaſti? Luxiſti? Peccatum ſoluiſti*. Hoc compendium ſciuerat illa in ciuitate peccatrix, dum ſtans retrò lacrymis cœpit rigare Chriſti pedes. Chryſ. De illa idem Chryſoſt. orat. 2. de Pœc. vbi ſic. *Mulier quæ intemperantia, & meretricio quæſtu, omnem anteactæ vitæ curſum confecerat, ſimul atque ſe ad Chriſti pedes abiecit, ſalutem conſecuta eſt*. Adeò compendioſa eſt via ſalutis, quæ per humiles lacrymas fit Chriſtianis.

§. XV.

In paruis prius exercendus eſt, qui velit facilè magna ſuperare.

NOnne vides qualiter Dominus antequã è cruce pretioſo ſanguinis ſui lauacro integrum hominem aggrediatur mundare, aquam in pelui accipit, vt Diſcipulorum pedes lauet? Sic, ſic ſe pręparat, & exercet in paruis, vt facili negotio exiſtat victor in magnis. *Ad Heb. 2.* Paul. ad Heb. 2. iuxta D.Thom. & Gloſſæ conſtructionem, ſic de Ieſu dicit. *Eum qui modico, quàm Angeli minoratus eſt, vt gratia Dei guſtaret pro omnibus mortem: videmus Ieſum propter paſſionem mortis gloria & honore coronatum*. Ecce tibi de morte triũphaturus, non priùs aggreditur humiliationẽ mortis, quàm ſeſe antea in alijs humiliet, & minoret. Summam Dei humiliationem, & abiectionem mors habebat, quam vt facilem, &

A breuem redderet Dominus, priùs alias ſubiuit humiliationes, ſe ad pedes Diſcipulorum abijciens, eoſque aqua lauans. Id quod notauit D. Anſelmus, Anſel. cùm ait: *Dico quia minoratus eſt, & hoc ideò vt guſtaret mortem, id eſt, horariã, & nõ longã, quaſi aliquid guſtando trãſiret*. Si enim quæreres, cur Deus minoratus ſit vſque ad Diſcipulorum pedes? vſque ad peluim? B vſq; ad ſordiũ lauacra? Verè reſpondet Anſelmus, quòd illæ humiliationes factæ ſunt ideò, vt breuior, & facilior redderetur penè incredibilis mortis humiliatio. Animus enim in paruis exercitatus, facili negotio ſuperat magna. Quot item deſcenſibus, & condeſcenſibus, ſe exercitauit Dei verbum antequam hominẽ aſſumpturus deſcenderit? Quip- C pe tunc verbum ſummè deſcendit, quando homo inter homines apparuit. Quod verè notat D. Chryſoſtomus, Chryſ. oratione in B. Philogon. aiẽs: *Quòd Chriſtus homo factus mortuus eſt, cùm nullum omninò peccatum perpetraſſet, quid huic amplius adiungi potuit miraculo? Sed mortale corpus aſſumpſit. Erat quidem & hoc admirandum. Cæterum quod Deus cùm* D *eſſet, voluerit homo fieri, tantumque ſeſe dimittere ſuſtinuerit, quantum ne cogitatione quidem complecti queas, hoc eſt omnium maximè reuerendum, ſtuporiſque plenum*. Summa Dei exinanitio, profundiſſimus deſcenſus, quòd homo ad homines deſcenderet, quocirca pluribus antè deſcenſibus minoris notæ ſe voluit exercere. Exod. 3. ait: *Vidi afflictionem populi* *Exod. 3.* E *mei in Aegypto, & clamorem eius audiui propter duritiam eorum qui præſunt operibus, & ſciens dolorem eius, deſcendi vt liberarem eum*. Cur Domine deſcendis? An non poſſes liberare populum tuum manens in excelſis cælorum? An quia deſcendis, faciliùs vincens tyrannum? Equi-

Equidem ex tunc deſcendit Verbũ A liberare populum, vt his minoris notæ deſcẽſibus ſe aſſueſcat & exerceat ad maximũ illũ, quando homo inter homines apparebit, præbens humanis infirmitatibus remedium. Ita D. Iren lib. 4. c. 26. vbi dicit. *Vidit vexationem populi ſui, qui eſt in Aegypto, & deſcendit vt eruat eos ab initio aſſuetus verbũ Dei aſcendere, et deſcẽdere propter ſalutem eorum qui malè haberent*. Planè potens eſt in paruis exercitatio, vt te facili negotio deducat ad magna. Quod in virtutũ vitiis contrariis adhuc euidentius patet, vbi enim quis non cauit parua, ſed in illis exercetur, inauditũ erit, ſi non ſe videat ſtatim fœdari magnis. Nefarius ille iudex Pilatus enixè curauit Ieſum à nece per Iudæos procuratã liberare: quod vt obtineret, permiſit Iudæos aliquibus illuſionibus in Ieſum deſæuire, ratus illos his paruis illuſionibus contentos non vſque ad mortẽ ſæuituros. Proh nefas! Proh crudelis permiſſio! Neceſsũ enim erat; quòd mens aſſueta, imò ineſcata paruis vſque ad mortẽ eſſet ſæuitura. Accipite D. Leonem ſerm. 10. de Paſſ. fantem. *Ideò Pilatus Dominũ Ieſum diuerſis contumeliis affici aut iuſſit, aut permiſit; vt ſaliata iniquitas de innocentis iniuriis vlterius nõ ſæuiret. Sed pertinax malitia propriis creſcebat augmẽtis, & in quem obtinuerat ius illuſionis, exigebat & mortis*. Creſcit ſẽper ex vſu humanus affectus; & ægrè, & difficulter ſiſtit in paruis, vbi ad magna aſcendere ſeſe offert occaſio. Miſſis in caminũ pueris ligatis, Dan. 3. permiſit Deus igni E voraci, vt ſola conſumeret ligamina. Tum pulcrè Chryſoſt. *Pueri ergo iactantur in flammã, ibat circa innocuos pedes nouo libramine temperatus artifex ignis, & tot circumuolans paſſus, ſola conſumere vincula laborauit*: Quippe quòd vorax flammarum vis contenta ſit ſola conſumere vincula, nec vlteriùs progredi, hic opus, hic labor eſt. Laborauit ignis, & ſummo labore ſuo, ligaminibus ſolis conſumptis ſtetit. Quando, vt dixi, potentiſſima eſt exercitatio in paruis ſiue virtutum, ſiue vitiorum, vt tandem deducat ad magna.

Iren. | Leo. | Dan. 3. | Chryſo.

§. XVI.

Mirum diuini amoris artificium, quo nefarium carnificum ſcelus in ſacrificium & lauacrum generis humani mutauit.

Aiebat D. Ambr. Pſal. 48. quod *Dominus Diſcipulis pedes lauit, vt lauaret venena ſerpentis*, & quidem C illud hæc lotio ſignificabat, nempe ſacrificium, ſeu lauacrum ſanguinis, quo genus humanum à primæuo veneno mundauit. Vnde ergo hoc lauacrum Dominus effecit; an ex nefario proditoris & carnificum ſcelere? Sanè id notabat Rupert. *Sciens quia omnia dedit eis Pater in manus, idcirco pedes Diſcipulorum lauat*. Expendo vnde lauacrum hominũ perficiatur, nimirum ex eo, quòd omnia D dedit Pater in manus Chriſto Domino, ſed quæ omnia? Ea exponit D. Greg. hom. 40. *Sciebat, quia omnia dedit ei Pater in manus: inter quæ omnia, & ipſum traditorẽm, & eos, quibus tradendus erat, vt de his omnibus quæ uellet, faceret, malũque eorum ſua potẽtia conuerteret in bonum*. Miror, quòd nefariam adeò, & cæleſtem materiem accipiens Saluator in manus, ex illa tantorum bonorum fontem fabricaret; ſed ea eſt ars & potentia amantis animi, diligebat, & vehementer diligebat ſuos Saluator. Quid non faceret actiuiſſimus amor? da ei in manus ſacrilegia, efficiet ſacrificia;

Ambr. | Rup. | Greg.

da pœnas, educet glorias, da proditorem, carnifices, opprobria, crucē, faciet lauacrum totius generis humani. O ingens amoris efficacia! O inauditum artificiū! Pulchrè de illa fortiſſima Iudith fatus Petrus Damianus lib. 8. epiſt. 14. dixit, *de domo cōmuni recluſoriū fecerat, & in populoſa vrbe amor artifex ſolitudinē reperit.* Vbi in vaſtiſſimis eremis, in prçruptis montium vix alij ſoli udinē inueniunt, amor diuinus ardens in fęminę pectore, populoſam vrbē & frequentē accipit, & in illā ſolitudinē facit. Quid non poteſt amor artifex? Hæſitās Virgo Maria dixit Angelo Luc. 2. *quomodo fiet iſtud, quonam virum nō cognoſco?* Quòd fœmina circūndet virum, quod virgo cōcipiat Deū quomodo fiet? Ad hæc D. Ildeph. ſerm. 7. de Aſſumptione paucis reſpōdet, *ama & peperiſti*, nil impoſſibile eſt amanti, ardeat in te Dei amor, qui ea eſt arte, quā faciat Virginem matrem, creaturā creatoris opificē. Igitur vnus Dei in homines artifex amor, ſceleſtā & ſacrilegā materiā accepit ī manus, & lauacrum & ſacrificiū fecit, quod eſſet generis humani expiatio. Sic de illa Iepte filia, quæ honeſtatis amore parricidali cultro guttur obtulit Iud. 11. loquens Ambr. 3. officior c. 12. ait, *facit arbitratu ſpontaneo, vt quod erat impietatis fortuito fieret pietatis ſacrificium.* Hæc eſt vis & poteſtas amantis animi, hæc fuit diuini amoris erga homines ars, & artificium ſingulare, quod impietatis materiā fecit eſſe pietatis ſacrificiū, & lauacrū labis humanę, adeo vt qui antea ſub duriſſima peccati ſeruitute putreſcebant, à poſt Chriſti Domini lotionē in mundiſſima Chriſtiferi corporis membra coaleſcāt. Quod miratus D. Cæſarius Arelat. hom. 7. ſic negantes Euchariſticā tranſmutationem coarguit, *Nec dubitet quiſquam primarias creaturas nutu potentia, præſentia maieſtatis in Dominici corporis tranſire poſſe naturam, cum ipſum hominem videat artificio cęleſtis miſericordiæ Chriſti corpus effectū.* Vbi amoris cæleſtis artificium accedit, nulla eſt impoſſibilis tranſmutatio, mutabuntur panes in Deificam ſubſtantiam, vt nefaria ſcelera in ſacrificia expiatoria mutantur, & meretricum membra in nitidiſſimum Chriſti corpus transformantur.

Dam. — Luc. 2. — Ildeph. — Iud. 11. — Ambr. — Cæſar. Arel.

A — B

§. XVII.

Bona à Deo data nobis, iure petunt à nobis proximis dari.

C ADhuc expendo Ruperti ponderationem, nimirum, *Quia omnia dedit ei Pater in manus, idcirco pedes diſcipulorum lauit.* Quaſi diceret iuxta Chryſoſt. hom. 69. & Orig. tom. 32. in Ioan. quia ſalutē, & munditiem generis humani dedit ei Pater in manus, idcirco cōmunicaturus illam, diſcipulorum pedes lauit. Pro quo ex Theologorum penu notabis, in Chriſto Domino multa bona eſſe illi prorſus debita, ex vi enim vnionis hypoſtaticæ debebatur homini illi cumulus gratiarum, virtutū, & ſcientiarū quem habuit; inſuper debebatur illi viſio beata cū omnibus gloriæ dotibus; præterea imperiū rerum creatarū, & alia huiuſmodi. Verum munditiæ, & ſalus generis humani nō debebatur Chriſto præciſè ex vi vnionis hypoſtaticæ. Sed ibi clarum Dei donū & liberalitas acceptatis condigniſſima, & pretioſiſſima Chriſti merita pro debito generis humani. Igitur Chriſto homini Deifico dedit Deus gratioſè ſalutē, & mundiciem hominum; ſiquidem eius merita gratioſè pro

D — E

hominibus acceptauit, qua propter ipſe ſtatim illam nititur hominibus communicare, eorum pedes lauando aqua, & animas pretioſo ſanguine. Habent enim hoc bona quæ dãtur à Deo, quod exigant ipſa, & proximis communicari, & dari. Hinc vrget D. Hilar. illud Matth. 5. *Beati pauperes ſpiritu*, expendens, quod beatitudo pauperibus ſpiritu promittatur, pauperibus, inquam, ſpiritu, qui nihil ſuũ ſe habere putẽt, qui omnia Deo referant accepta. Cur his gaudet hominibus Deus? Id Hilarius: *Quia conſcij ſibi ex ſordentibus, ac tenuiſſimis ſe principijs coalitos in hanc formam perfecti corporis procreari nihil quicquam ſuum eſſe, nihil proprium; ſed cuncta dono parentis vnius tribui. Et nos optimi illius, qui nobis ſit iſta largitus exemplo perfunctæ in nos bonitatis eſſe æmulos oportere, vt boni omnibus ſimus communia cũ omnibus exiſtimemus.* Sanè vbi quis ſe ita cõponit, vt pro certo habeat, nihil ſibi propriũ habere; nulla eſſe bona ſua; ſed cuncta ſibi ab vno parente Deo in manus data, neſcio quomodo poſſit non largus eſſe, & liberalis cũ proximis. Qui nihil videt in domo ſua, ſiue in manibus ſuis, quod non ſit donũ diuinũm à Deo datũ, quomodo, & ipſe nõ dabit? Data omnia bona, & dona accepta vbicumque fuerint id ſemper expoſcent, quòd donentur, quòd tribuantur, & quantumuis ſurdeſcat qui habet, tamen iure ipſo in elargitionẽ extrahitur. Huc ſpectant verba diuitẽ in eleemoſynã exhortantia apud D. Anton. in Melliſa, cap. 7. ea ſunt, *Quid, cùm pauperes aliquid à te petũt indignaris? paterna requirunt, non tua. Tibi in manus propter illos tradita ſunt, non tecum procreata.* Etenim dum nihil tuum noueris, dũ quæcumque habes tibi ſunt data ipſa, ipſa clamant, & ex-

Matt. 5.

Anton.

A poſcunt iure, ſimiliter à te proximis dari, & cõmunicari. Aloquin nimia eſſet Origenis audacia, quã ho. 6. in Iſaiam ita loquitur, *Quis me mundat? Quis lauat pedes meos? Ieſu veni, ſordidos habeo pedes, propter me fias ſeruus, mitte aquam in peluim tuam, veni, & laua pedes meos.* Proh Deus immortalis! Vnde Origeni pauperi homini hæc imperioſa in Ieſum exactio? Sa-

B nè, dum munditiem petit, paterna bona requirit, non debita Chriſto Domino, vt explicaui, illi tamen in manus tradita à Patre, non innata, data, non debita, quare hoc eſt donorum proprium, quod iure ſuo exigãt donari, & dari. Quo circa apud Mat. 10. ait Dominus, *gratis accepiſtis, gratis date.* Solent enim quæ gratis accipiuntur, largè, & copioſè dari.

C

§. XVIII.

Qui gubernandi munus ſubeunt, nouerint ſubditorum ſordes portare, vt Chriſtus portauit.

PRælatorum officium ſpectauitne Sanctus Iob, c. 20. cum ait, *Gigãtes gemunt ſub aquis?* Equidem tunc

D muneri ſuo ſatisfacit qui Gigas eſt, qui cæteros dignitate, & imperio excedit quando gemit, & laborat ſub aquis: ſubditorum ſordes ipſe reportans. Huc refero duodecim illos æneos boues in templo Salomonis æneum mare humeris ſuſtentantes, quo lauabantur Sacerdotes, de quibus ſic D. Nilus in Aſcetico, *Boues ſub pelui declarant eos qui ſubeunt*

E *onus Rectorum nihil reſpuere, aut auerſari debere: ſed, & onera, & ſordes inferiorũ perferre, quoad ſine periculo fieri poſſet.* O quam Gigas ille diuinus qui exultauit ad currendam viam ſuam, laborat gemens ſub aquis, quandoquidem, & Gigas factus, & virtu'us

Nilus.

nouellus peluim ſuſtētaret & linteū, quod hominū portat ſordes, & peccata. Nec mirū, quod ſuſtētet peluim ſordenti ſqualore plenam qui viſus aliquando fuit ſuſtentare ſcalam aſcendentibus, & deſcendentibus hominibus grauitatem. Id accidit
Gen. 28. Genel. 28. quando Iacob adhibito lapidi vidit hærere ſcalam, & cacumen illius, *tangens cœlum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam.* Dixi lapidi hærere ſca-
Anſelm. lam, vt Diui Anſelmi menti locum darem, qui explicans illud Luc. 3. factum eſt, cùm baptizaretur omnis populus ſic ait, *Lapis capiti ſuppoſitis, & velut fundamentum ſcalę factus Chriſtus eſt, qui ſeipſum humiliauit, vt omnes ſuos exaltaret, qui ſicut fundamentum omnes portat, & per hanc ſcalam aſcendunt, qui proficiunt, & deſcendunt qui deficiunt.* Quid dignius de tanto Domino poſſet excogitari? Ipſe ſuis ſubijcitur, ipſe ſordentes, & ſqualentes homines ſolus portat, non ſolum eos qui cœleſtia ſcandunt, ſed eos qui in ima grauitant, & deſcendunt in tartara, nō ſolum puluerulentos Apoſtolos, ſed fætidum, & ſqualentem Iudam. Nōne omnes portat qui Iudę proditoris pedes lauans ſordes eius portaret? Sed cur reprobati hominis ſordes portat, cumque lauat? Pulchrè Euthym. ait.
Euth. *Simul compungi volens illum, qui talia aduerſus talē gubernatorem cogitaret.* Notanter dixit aduerſus talem gubernatorem; qui ſcilicet ſceleſtiſſimos etiam ſubditos patienter ſuſtētabat; qui proditorum ſordes perferebat, qui non ſolum ouiculam reducendā ad caules humeris portat; ſed etiam hedos ſqualentes à morte depaſcendos ſuſtinet, & pro omnium ſordibus lauacrum parat. Quis ſubditus non compungeretur conſpectu gubernatoris talis.

A *Text.* Venit ergo ad Simonem Petrum: & dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas pedes?

§. XIX.

Chriſtus Dominus dum humilis diſcipulorum pedes lauat, ſummam ſui exaltationem oſtendit, & ſublimitatem.

B Digne æſtimauit hanc Domini dignationem Niceph. lib. 1. c. 28 quandoquidem ait; ideo ſe Saluatorem ad pedes diſcipulorum deieciſſe, *vt ſimul, & nouam ſubmiſſionis atque humanitatis oſtenderet ſublimationem.* Nullibi enim ſublimior apparuit Dominus quam dum lauaturus pedes, aquas ipſe portans ſe ſub-
C didit Apoſtolis. Etenim eam tunc ſublimitatem oſtendit, tam nouam, tam miram, vt eam aſtuperet Petrus, quùm ſe iuxta Deum humiliatum cōſiderans ait, *Domine, tu mihi lauas pedes?* Tu qui alto dominio excellis cunctos, qui volas ſuper Cherubim mihi homuncioni humi reptanti? Siccine paruitati meæ accedit ma-
D gnitudo tua? O meritò nouam Dei hominis ſublimationem de qua ſola creditur gloriata fuiſſe ſapientia incarnata quum inquit Eccl. 24. *Quaſi* *Eccl. 24.*
palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plātatio roſæ in Hiericho; quaſi oliua ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata ſum iuxta aquas. Non aliā magis optat exaltationem, quàm illam quam poſſet platanus appoſita aquis, hanc
E vt ponderat, & expēdit D. Anſel. ait, Anſelm.
Cùm platanus per ſe ipſam ſit ſublimis, & amœna reſpectu tamen proximæ inferioris aquæ ſublimior apparet, & iocundior. Hæc quæuis arbor habet, quòd poſita iuxta aquas, in illis velut in ſpeculo repræſentata maior veniens, & frondoſior appareat. Vnde

de neceſſe eſt, quòd platanus, quæ ex ſe cæteris lõgè eſt ſublimior, & præſtantior, vbi iuxta aquas cernitur, incredibilem præſeferat magnitudinẽ & ſublimitatem. Ea eſt incarnata ſapientia in ſe quidem arbor vitæ in medio paradiſi longe vniuerſas pulcritudines excedens, at vbi iuxta aquas apparet, mundantes Apoſtolorum pedes quaſi platanus exaltata eſt iuxta aquas, nouam quandam, & inenarrabilem ſubmiſſionis ſublimitatem præſefert. Iampridem nouerat humilis ſubmiſſio, & paruitas eximias ſublimitates, & exaltationes præſeferre: etenim 1. Reg. 16 exploſis maioribus filijs Iſai à Propheta, reſtabat adhuc paruulus Dauid, qui cùm poſtmodum accederet, ait Dominus ad Samuelem: *Surge, & vnge eum, ipſe eſt enim.* Vbi pulcrè D. Greg. *Quid eſt ſurge, & vnge eum? an tantus erat paruulus, vt ſedendo vngi non poſſet? Sedendo quippe tangere alta nõ poſſumus. Magna eſt virtus, magna celſitudo humilium, ſi ad eorum ſumma, nec Prophetæ ptingunt.* Humilis dũ ſis, eã attingis magnitudinem, & ſublimitatem, vt quauis alia virtute conſpicui & clari, vix tecum valeant comparari. Cunctos excedit humilitas, quæ neſcit niſi à magnitudine exiſtere, & procreari. Id quod expendit Remigius Altiſiodorenſis ad caput primũ Sophoniæ, põderãs illud: *Verbum Domini quod factum eſt ad Sophoniã filium Chuſi filiæ Godoliæ.* Vbi ille ſic fatur. *Hic ergo ſpeculator filius Chuſi, qui ĩterpretatur humilitas, habebat auum Godoliã, qui dicitur magnitudo Dñi, de magnitudine Domini generatur humilitas. Hic talis ac tantus benedicitur fuiſſe in diebus Ioſiæ Regis sãctiſſimi, qui iterpretatur eleuatio Domini; tempore ergo eleuationis exiſtit fili⁹ humilitatis, quia per humilitatẽ eleuamur ad cœleſtẽ eleuationem.* Nũquam

1. Reg. 16.

Greg.

Remig.

A humilitas ſine eleuatione, & celſitudine apparet, vt vel hinc coniicias, quam meritò Petrus Dei ad piſcatorum pedes humilitatis tunc primum magnitudinẽ & ſublimitatem fuerit miratus, & expauerit. Adeo enim eſt noua, & inaudita magnitudo humilium, vt ad eorum ſumma, nec Prophetæ, nec Apoſtoli pertingant. Merito vni humilitati attribuit Dauid B regalem ſuã exaltationẽ, & poteſtatem. Etenim ait 2. Reg. 7. *Ego minimus fui in tribu mea, & elegiſti me ex ouibus, & aſſumpſiſti me.* Vbi D. Chryſoſt. peculiari hom. ſic loquitur. *Videtis quanta culmina procedant de radice humilitatis, quã vberem fructum Deo offerat? Inde omnes virtutes, inde oẽs bonæ actiones, inde cuncta potentia C aſcendunt, id eſt totum poſſe.* Et quidẽ humilis animi virtus eſt in ipſa humiliatione minimè deprimi, & quaſi obrui, ſed ſupernatare & extolli. Pſ. 136. dicit. *Super flumina Babylonis illic ſedimus.* Vbi ponderandum eſt, quod humiliati, & captiui ſedem fixerint ſuper ipſa flumina, minime paſſi obrui. Vnde D. Aug. ait *Humiliati in captiuitate noſtra ſedemus ſuper flumina Babylonis, nõ infra flumina; talis ſit* D *humilitas noſtra, vt nos non demergat. Sede ſuper flumina, noli ĩ flumine, noli ſub flumine: ſed tamen ſede humilis.* Felix qui ſic humilis eſt, vt non ſe ſinat obrui & conculcari.

Text. Nõ lauabis mihi pedes in æternum. Rñdit ei Ieſus, ſi non lauero te, E nõ habebis partẽ mecũ.

§. XX.

Qui perfectionis culmen, ad quod vocati ſunt, ſpernunt, qualibet alia mediocritate periclitabuntur.

ECce qua culpa obſtrictos deſpicit Domin⁹ diſcipulos illos alio-

quin ſibi dilectiſſimos à ſe inter millia electos, nimirum ſi pedum hanc lotionem non admittant; an quia alioquin erãt mortiferis infecti peccatis? Abſit, immò præter Iudã omnes gratioſi erant Deo & valde amici. Sed hoc ſibi perſuadeant quicumque Dei aguntur ſpiritu, quod niſi integram ſuæ vocationis eſſentialis
atth. 5 menſurã adimpleant, *ad nihilum valent vltra, niſi vt mittantur foras*. Huc
ſil. refero D. Baſil in Regul. breu. reſpõſione 232. ita fantem. *Petrus cum ei talium ac tantorum rectè factorum teſtimoniũ à Domino fuiſſet datũ, atque eo modo appellatus & beatus laudatus, vbi vna tantũ in re, ab obediẽtia viſus eſt diſcedere, atque hoc ipſum non ex negligentia, ſuperbiave; ſed ex reuerentia honoreq; erga Dominum ſuum, propter hoc ipſum tãtum ei dicitur, ſi non lauero te, nõ habebis partem mecum.* Quaſcũque virtutes habeas, etiam ſi beata videaris cãdidatus vita, dum deficis à vocationis eſſentialis menſura, deſpicieris à Deo vt prorſus ſibi inuti-
an 4. lis. Sanè apud Ioan. c. 4. dicitur *erat quidam regulus*, vbi in huius capite deflens D. *Anſel.* excluſionẽ à paradiſo generis humani ſic põderat nomen illud *regulus*: *Homo in eo quod amiſit rex eſſe deſiit; in eo autẽ quod præ cæteris aĩalibus ſibi relictũ eſt quaſi regulꝰ victitauit. Idcirco nomẽ iſtius Spiritui S. viluerat quia peccator erat, quia infirmus, quia regulus.* Expendo vnde viluerat Deo, quia regulus, quippe cum à Deo fuerat creatus in Regem, vbi Regalem non adimplet thronũ, et ſi alioquin nobilis, & ſi Princeps maneat, tamen ex hoc capite merito dignus eſt, qui a paradiſo arceatur. Lamentabilis excidij ſui tũc dedit manifeſtum ſignum fortiſſimus ille Samſon, cum Amaſię inquit Iud.
d. 16. 16. *Si ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris*, &c. Enimuero illi vir-

A tus & fortitudo diuina inerat alligata integris ſui capitis crinibus; quod ſecretum ipſe celans ſeptem, ſolũ capillos ſcindi permittit, quaſi paruipendens ſeptẽ capillos reſpectu totius integræ comæ. Ad hæc tamen egregiè Abbas Ioachimus 1. p. expoſ. in Apoc. ait, *agere iã fortiter, vt primo et ſecũdo nõ poterit, quia veluit cæſis crinibus ex parte illi ſpiritus, et nõ ex toto* Ioachi.
B *aſſiſtit.* Etenim vbi integram totius obſequij menſuram non ſeruat, timeat ſibi partem cum Deo non habiturum qui firmiter ex parte nequit aſſiſtere. Melioris conditionis erat illa cui Cant. dicitur. *Vulneraſti cor meum in vno crine colli tui*, nimirum in integra crinium tuorum dedicatione. Vbi Gullielmus apud Delriũ *Pluſquã Samſon hæc; nam ſeptem illis* Guill.
C *crinibus nouaculam Dalilæ non timuit.* Equidem timuiſſet, ſi vel à menſura vocationis vno tranſuerſo crine defeciſſet. Huc retulerim pulcrũ Iſaiæ locum cap. 18. Vbi ſic. *Ite Angeli* Iſai. 18.
veloces ad gentem expectantem et conculcatam. Sept. *ad gentem ſine ſpe, & conculcatam.* Forerius, & Arias Mõt. *gentẽ lineæ lineæ, & cõculcationis.* Sed quæ eſt hæc gẽs lineæ lineæ, quæ tan-
D dem exponitur conculcationi? Vidi aliquando opificem prioris ex lapidibus templi coronidem ædificantẽ, qui cæteris ad amuſſim & perpendiculum locatis, deſiderat adhuc certæ, & determinatæ menſuræ lapidem. In officinam pergit, reſpicit ſingulos qui poliuntur lapides, inter quos lapis vnus apparet affabrè politus, & qui videtur optatam men-
E ſuram attingere. Hunc conuenit artifex, & in coronidem ſignat lætus, quod inueniſſet, verùm attentè immiſſa regula inuenitur minus habens, ſed adeò paruus eſt defectus, vt non deſperet artifex ſe lapidẽ habere, quare illum huc illucque ver-

tens,

uens, & conuertens bis & ter lineam applicat, ſemper paruulus ille defectus deprehenditur. Proh dolor cogitur artifex illum relinquere, relinquit, inſpicit alios, ſingulos luſtrat, inter quos iterum proſpicit, quem reliquerat, iterum eius viſu capitur, iterum defectus paruitate deluſus accedit, & regulam & perpendiculum mille modis applicat. Tandem deſperans alium expoliens hunc toties examinatum, & ad regulam deductum dimittit ante ædificij oſtium conculcandum. O gentē lineæ lineæ, & conculcationis, quæ nimirū ita expolita eſt, & pulcris flexuris cælata, vt diuino artifici amabilis & grata, ab eo in cæleſtis ædificij coronidem eligatur, cui non ſemel, ſed bis, & ter regula & perpendiculum additur, cuius menſura ſæpè ſæpiùs luſtrata, tandem vt quæ minus habeat conculcationi relicta. O quoties pulcherrimos lapides ob paruum defectum à coronide excluſos ad nihilum valent vltra; niſi vt foras relicti omnium conculcationi ſubiaceant! O quoties propter paruiſſimos defectus ij, qui vocati erant in caput anguli ab artifice deſpiciūtur! O quoties qui mille circinos experti erant, mille flexuras ſuſtinuerāt, millies artifici placuerant ad lineam & regulam perſpecti, ob paruum defectum conculcandi manent! Sed vt plenius explicem quam parui defectus maximè officiant ad perfectionem vocatis; accipite quod de ſe narrat D. Pauli diſcipulus familiaris Hermas, & habetur 5. tomo Biblioth. nouitiæ prima in pagina.

Herm.

Qui enutrierat me, ait, [vendidit quandā puellam Romæ; poſt multos autē annos hanc viſam ego recognoui, et cœpi eam diligere vt ſororē. Exacto autem tempore aliquo lauari eā in flumine Tyberi vidi, et porrexi

A ei manū, & eduxi eam è flumine, viſaque ea cogitabā intra me dicens. felix eſſem, ſi talem vxorē, & ſpecie, & moribus ſortitus eſſē. Hoc ſolū nec vltra quicquā cogitaui. Poſt tempus ſūt aliquod cū his cogitationibus proficiſcens, honorificabā creaturā Dei, cogitans quā magnifica & pulcra ſit: & dū ambulaſſē obdormiui. Et ſpiritus me rapuit, & tulit me per quē-

B dam locum ad dexterā, per quē non poterat homo iter facere erat autem locus ille in rupibus, & abruptus & inuius ab aquis: cumque tranſiſſē locum illū veni ad planiciē, & genibus poſitis cœpi orare dominū, & cōfiteri peccata mea. Et orante me apertum eſt cælum, & video mulierem quam concupiuerā ſalutantē me de cælo, et dicentem, Herma; Aue, & ego pro-

C ſpiciens illam dico ei. Domina, quid tu hic facis? At illa, recepta ſum huc. vt peccata tua arguam apud Dominum; Domina, inquam, num tu me argues? Audi, inquit illa, quæ tibi dictura ſū, Deus qui in cælis habitat iraſcitur tibi, quoniā peccaſti in me. Reſpōdēs dico ei, Domina ſi in te ego peccaui, vbi, aut quo loco, quādo tibi turpe aliquod verbum locutus ſū?

D Nonne ſemper te reueritus ſū velut ſororem? Quid in me comminiſceris hæc nefanda? Tunc illa: in corde tuo aſcendit concupiſcētia nequitiæ. An non videtur tibi viro iuſto iniquā rē eſſe, ſi aſcenderit in corde illius mala concupiſcētia? Peccatū ei eſt, et quidē grande. Iuſtus. n. vir iuſta cogitat. Et ego totus erā in mœrore, & metu,

E & dicebam intra me: ſi hoc mihi peccatū adſcribitur quomodo potero ſaluus eſſe?] Hæc magni Pauli diſcipulus Hermas.

Text. dixit ei Simō Petrus, Domine, nō tātū pedes, ſed & manus, & caput.

§. XXI.

Male apud Deum accipiuntur qui diuiſim, & per partes obſequium ſuum præſtant.

EXpendens Gloſa hoc à D. Petro obſequium Deo exhibitum, dum ait, non tantum pedes; ſed & manus & caput, exiſtimat hic Petrũ lapſum fuiſſe. *Errauit*, inquit, *quum ſe totum lauãdum Deo obtulit*; ſed quo errauit? An quia ſe diuiſim, & per partes quaſi menſurans & enumerãs obſequium oblatus eſt? Equidem minime Deo placent illi qui ſic dimenſum & enumeratum partitumque munus præſtant. Etenim & Ruperto credimus, Caini munus oblatum æquè pulcrum æquè bonũ fuit in ſubſtantia; ac munus Abelis fratris; nihilominus Caini munus à Deo fuit reprobatum. Accipite cauſam ex c. 4. Geneſ. iuxta lectionem Græcam, quæ inuenitur apud Hier. in lib. trad. Hebr. Ambr. Chryſoſt. & Auguſt. *Dixit Dominus ad Cain, quare concidit vultus tuus? Nonne ſi recte offeras, non recte autem diuidas, peccaſti?* Ecce munus oblatum bonum, & rectum ex diuiſione, & partitione taxatur. Plurimi enim ſunt adeò auari datores, vt ſi aliquando animũ adducant, vt vel nummos dent, vel donariolum aliud, non valeant præ paruitate animi ſemel & ſimul totum dare, ſed diuiſum & per partes ſingulas enumerando, & ponderando munera donant. Hi ſanè ipſis ſuis donis offendunt accipientes homines, cur non offendant Deum? Hinc penſare licet reprobatam orationem, & oblationem Phariſæi illius Luc. 18. Is ſtans in templo Deo gratias agens ſingula ſua opera recte facta incipit numerare & percẽſere: è contra quidẽ Publicanus illo ſanctior humi ſtratus ſeſe Deo accuſans miſericordiam obtenturus poſtulabat. Pulcre de vtroque D. Zeno in Pſalm. 129. *Phariſæus inſulſe manus tendit in cælum, oculos impudenter extollit, intonat lingua, & quod omni eſt maius inſania Deo ſe laudat. Publican⁹ autem non membratim Deum, ſed totus exorat quia timore totus eſt humilis, à quo procedunt vniuerſa genera peccatorum pectus crebro percutiens, quodammodo cor ſuum manu verecũde caſtigat.* Expendo illud, non mẽbratim Deũ, ſed totus exorat, quaſi auaram & parcam illorum mentem condemnans, qui niſi per partes diuiſim & moroſo cenſu non ſe offerunt. His ſimilem faciebat D. Hilarius Synagogam, qui expendens illud Matt. 5. *Nemo accendit lucernam, & ponit eã ſub modio*, inquit, *Synagogam recte Dominus modio comparat, quæ ſuſceptos fructus intra ſe tantum receptos certum modum dimẽſa obſeruantia continebat.* O quam errat qui ſic diuiſis menſuratis, partitiſque obſequiis Deo nititur placere! Ille placat qui non membratim, non dimenſo & enumerato munere, ſed ſimul integre, & totus ſeſe offert. Ex quo crediderim placuiſſe Domino alienigenam leproſum, qui ob redditam ſibi ſanitatem gratias agebat. De quo Luc. cap. 17. *Vnus autem ex illis vt vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cũ magna voce magnificans Deũ.* Vbi D. Anſelm. expendit verbum illud, *vnus ex illis*, quaſi minime diuiſus, minime ſe partiens, *quod dicitur*, ait, *vnus, intelligendum eſt nõ diuerſis voluntatibus ſe varians, ſed in vna perdurans.* Ac ſi dicat non membratim, non diuiſim, ſed vnus integer & totus, vt hilarem decet datorem, ſeſe præſentat Deo.

Rup. | Gen. 4. | Zeno. | Matt. 5. | Luc. 18. | Anſelm.

§. XXII.

§. XXII.

In primis dandum eſt Deo cor.

RVrſus voco in examen Gloſſam illam aſſerentem, quod *Petrus errauit cùm ſe totum lauandum Deo obtulit.* Qui fuit error Petri? Sane dum ait, non ſolum pedes, ſed & manus, & caput, de corde tacet, quod alijs dimiſſis debebat in primis Deo offerre. Poſt reprobatum munus contriſtato Caino loquitur Dominus Gen. 4. dicens iuxta Sept. *Nonne ſi rectè offeras, non rectè autem diuidas, peccaſti?* Hæc tota radix peccati in oblatione notati, non quod non bona, & pinguia Deoque digna obtulerit, ſed quod male diuiſerit dum bona ſua Deo offerens, de corde tacet illud ſibi reſeruans. Ita Rupert. lib. 4. in Gen. cap. 2. ait. *Cum Deo offerret ſua, ſeipſum ſibi retinebat. Huiuſmodi portionem Deus non accipit, ſed præbe, inquit, fili cor tuum mihi. At ille cor ſuum retinuit ſibi, et fructus terræ Deo obtulit.* Erras quicumque alia Deo offers, & de corde taces, quo ſolo poſſes Deum placare. Digne Anſelmus in meditat. ad Deum loquitur. *Aufer Domine à me ſi velis ſubſtantiã, manus, pedes, oculos, ſolum relinque cor, quo te diligam: hoc enim ſolo tibi placebo.* Vbi cor Deo non dederis, parum eſt ſi te membratim findas propter illum, nil das; etſi offeras pedes, manus, oculos, & caput. Non his capitur Dei filius, qui mundiſſimi cordis ſpatia amat. Verba ſunt æterni patris illa Pſalm. 44. *Eructauit cor meum verbum bonum.* Et quod verbum eructatur à corde Patris, niſi Verbum quod erat in principio, & Verbum apud Deum? Diuinum equidem Verbum, vt à corde patris producitur, ſic amat humana corda, ſic nequit viuere extra corda. Vnde

B D. Paſcaſ. ibi ſic loquitur. *Neceſſe eſt, quod de corde refulſit, vt ibi eum ſuſcipiat ſponſa. Quia quod de corde procedit non niſi corde tenetur, vel capitur.* Hoc in primis Deo præbe quiſquis Deo placere cupis, capitur ille corde, & corde trahitur, quando verè cor mundum habes.

B *Text.* Dicit ei Ieſus, qui lotus eſt non indiget, niſi vt lauet pedes, ſed eſt mũdus totus.

§. XXIII.

Sanctiſſimi viri huc referant cæleſtis gratiæ irrorationem, vt ſuam vilitatem cognoſcant.

C ECce Deum ſuos amantem adeò, vt eorum pedes lauet, ſic ſummam Dei in diſcipulos dilectionem cum lotione pedum coniungit Euthymius. *Quia iam eos erat relicturus dilectionem intendit; ſignum verò intentionis fuit lotio pedum illorum; nam qui aliquam feruenter amat, nec extremum quidem eius miniſterium* Euth.
D *deuitat.* Ardens in pectore Domini ſuórum amor, hanc per aquam eduxit lotionem, non enim aquæ multæ extinguunt charitatem, immo vehementius charitas dum ardet cum aquis, ſimul ad ſuorum currit profectum. Sed cur ſolum ad pedes? Sane floridiſſimæ plantæ hoc petunt, vt per pedes accipiant irrigationes: ſic Sancti viri qui virtutum,
E & gratiæ odore pollent & flore, huc referunt cæleſtes omnes irrigationes, vt ſordidos pedes, nimirum propriæ vilitatis puluerea extrema habeant præ oculis. Haud fallar, ſi pulcherrima Chryſol. verba iuxta hunc ſenſum expendam. Etenim

c. 12. dixerat Dominus Luc. 12. *Ignem ve-
ni mittere in terram, & quid volo, niſi
vt accendatur? ſed & baptiſmo habeo
baptizari, & quomodo coarctor donec
perficiatur.* Ecce tibi Deus ſimul in-
cendens amoris igne, & baptizans
humanam naturam. Quid plura?
hryſ. Chryſoſ. ſerm 164 id expẽdit. *Vrget
aqua ignem: cogitanda eſt talis tam di-
uiſa coniunctio; vrget vnda flammam
multiplicat flamma vndam. Quæ eſt ta
lis tam concors iſta diſcordia? Geritur
hic agricolæ diuini ſpecies; plena omnia
calore germinant, humore nutriuntur.
Vnde parens Deus ignis, & aquæ com-
mercio nos germinat, nos enutrit, quo-
rum tanto ardet, calet, exæſtuat affectu.*
Numquam ſanè tam proceræ, tam
ſublimes, tam pulcræ, tam floridæ,
tam odoriferæ plantæ in Eccleſia
fierent, ſine iſto aquæ, & ignis com-
mercio, ſine igneſcente Dei in ho-
mines amore, & ab illo profluente
gratiarum irrigatione. Sed ponde-
randum illud quod in hoc geritur
agricolæ diuini ſpecies, non enim fit
ſine ſc entia agricu'turæ, quæ cauet,
ne odoriferæ herbæ, floridæ plantæ
pulcreſcenti coma recipiant irrora-
tionem aquarum, alioqui æſtu calo-
ris marceſcerent; ſed ad huiuſmodi
pedes fit vtilis, & fœcundata rigatio
qua mirifice nutriuntur, & florent.
Numquam coma odorifera plantæ
aquis aſperſa ſuſtinet ſine offenſione
vim æſtus, nec vir iuſtus cæleſti ir-
roratur aſpergine ſine ruinæ metu,
niſi quando de agriculturæ lege, gra
tiarum fluentũ reducit puluerulẽtos
ſuæ fragilitatis pedes. O quam ne
ceſſaria, & vtilis viro iuſto, quæ per
pedes fit rigatio! Deduc per luteos
pedes fluenta gratiarum, & floridus
& aureus eſto. Et quidem Iob 28. di-
Iob 28. ctũ eſt. *glebæ illius aurum*, quod pre-
Paſch. mẽs D. Paſchaſius lib 4 in Threnos,
ait. *Glebæ ex humore, & puluere con-*

A *ſtringuntur. Omnes ergo qui rore gratiæ
infuſi ex mortis debito ſe puluerem eſſe
veraci cognitione confitentur, dum vitæ
virtutibus clareſcũt quaſi aureæ glebæ
ĩ Eccleſia reniteſcunt.* Ecce q̃d faciat
ros gratiæ iunctus puluerulenti finis
cogitationi, aſperſus per luteos pe-
des, facit ſane quod Eccleſiæ ſata au-
reis fructibus reniteſcant, quod hu-
miles myricæ, Heſperidum paradi-
B ſos aureis frondibus antecellãt. Huc
deducant cæleſtes irrorationes qui-
cumque iuſtitiæ nitore floreſcunt,
hoc nempe ad luteos pedes reſpi-
ciant, ſi tuti, & glorioſi vitæ curſum
cõficere velint. Iſaias poſt ingentem
illam viſionem gloriæ, hæc intra ſe
ruminabat cap. 6. *Væ mihi quia tacui,
quia vir pollutus labiis ego ſum.* Vbi
Chryſoſt. *Viſio hæc, vt vilitatem pro-
C priæ materiæ agnoſceret, effecit. Etenim
tales ſunt ſancti omnes, ſi quando quo-
piã cumulatiore potiuntur honore, tunc
dimiſſius ſe deiiciunt.* Papæ! diſcipulis
ſuis aiebat Dominus Mat. 5. *Vos eſtis* Matth.
ſal terræ. Simul illos ad orbis magi- 5.
ſterium extollens, & eis teſtaceos
pedes oſtendens, vt de pedum pul-
uere aureum caput diſcant ſuſtinare.
Vbi D. Hilarius ait. *Ideo eos ſal terræ* Hilar.
D *nuncupatos monet traditæ ſibi põtatis
virtute perſiſtere.* Quaſi Apoſtolica-
rum virtutum firmitudo in eo ſit ſi-
ta, quod præ oculis habeatur vilitas
humanæ terræ. Pſalm. 103. dicitur. Pſalm.
Emittit fontes in cõuallibus. Ecce qua 103.
diuinæ irrigationes dirigantur, ni-
mirum per conualles, non per cacu-
mina montium, non per altrinſe-
cus viridantes arborum comas. Ita
E D. Auguſt. meditatur. *Audi pro-* Auguſt.
phetam, ſuper quem requieſcit ſpiritus Iſai. 66.
*meus, niſi ſuper humilem & quietum, et
trementem verba mea? Quid eſt, ſuper
quem requieſcit ſpiritus meus? Super
humile, & quietum. Quis habebit
fontem meum? Conuallis.* Itaque cæ-
leſtis

leſtis rigatio per delectam fragilitatis humum tranſeat, vt ex illa profectum capiat.

Text. Poſtquam vero lauit pedes eorum, accepit veſtimenta ſua, & cum recubuiſset iterũ dicit eis, ſcitis quid fecerim vobis.

§. XXIV.

Humilitas mentem illuminat.

HVmilitatẽ docti diſcipuli poſt pedum ablutionem debite interrogantur an ſciant, quod factum eſt? Parens enim eſt ſapientiæ humilitas, & humanorum mentium illuminatrix, ſicut è contra nullo magis hebeſcit mens hominis quam fumo vanitatis. Magnus ille Elias & Seraphinorum, & Dei gloriæ ſpectator, 3. Reg. 19. ſic ad Dominum precatur. *Domine prophetas tuos occiderunt, & ego relictus ſum ſolus.* Sanè falſus hic fuit propheta, cum enim Deus ſibi reliquerat ſeptem millia virorum qui non curuauerãt genua ante Baal, ille ſe ſolum nouerat, illos neſciuerat. Quæ rei cauſa? Vnde tantus videns, æcatur, ne videat tot myriades ſanctorum? Metuo ne illius oculos teneat aliqua elationis nebula, quà hebeſcere acutiſſimi ſolent, & excæcari. Petrus Dam. ſerm. 2. de ſancto Vitali, ait. *Propheta erat Elias & ſæpe myſteria ſuperna cognouerat, quid ergo difficile fuit agnoſcere ĩ mundo fideles Deo famulos remanſiſſe? Sed hinc ſolerter intuendum eſt oculum cordis elatio quàm nequiter claudat, quia qui humilis & occulta Dei nouerat, elatus & aperta neſciebat.* Nulla res ſic intelligentiam acuit, ſic mentem illuminat vt humilitas, pro quo longa alij texuerint commentaria, ego vnicum locum ſacri textus prælibabo.

A Is eſt ex Num. 24. vbi dicitur. *Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſiones oĩpotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius.* Ecce quo apeniantur oculi collyrio, nimirum humilitatis caſu, nondum ſcientiæ fructus captas, nondum ad diuinitatem vane eleuatis, ſed dum cadis, tui aperiuntur oculi vt videas. Cellenſis lib. de Panibus cap. 13. inquit *Viſum non*
B *recipit, qui non cadit humilitas in caſu, in viſu intelligentia Eius vero qui ita cadit aperiuntur oculi, nõ quomodo primis hominibus per præuaricationẽ, ſed quomodo cæco nato per Chriſti illuminationem. Serpens oculos aperit ad concupiſcendum, Chriſtus ad cognoſcendum, & glorificandum Deum; ſerpens aperit vt rapiat, Chriſtus vt eripiat. Procidẽs itaq; ad virtutũ veſtigia, recipit lumen*
C *oculorum.* Iã nimis ſuperbus erit qui cęcutiat, cum in promptu ſit humilitas, vnde poſſint aperiri eius oculi.

§. XXV.

Ad Chriſtianam ſapientiam alliciuntur Apoſtoli qua nullis periculus timeant.

PEdibus diſcipulorum lauatis, eos ad Chriſtianam ſapientiam alliciens Dominus ait, ſcitis quid fece-
D rim vobis? vt iuxta Origenem, *mentem eorum excitet, & rei attentione ei⁹ cognitionem hauriãt, & arripiãt.* Nec poſt omnimodam mundiciem melius illos aduerſus omnes contrarias poteſtates poſſet munire, quam Chriſtiani myſterij cognitione, & notitia. Et enim Matt. 16. Petro Dei hominis publicãti notitiã & dicenti. Orig. Matth. 16.
E *Tu es Chriſtus filius Dei viui? Reſpondet Ieſus dicens. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Aduerſus quam eam? an non præualebunt aduerſus Eccleſiam, an aduerſus petram, quæ eſt Petrus? D. Chryſoſt. in Catena ait. *Manifeſtum eſt,* Chryſo.

eſt, quia neque aduerſus petram, neque aduerſus Eccleſiam portæ inferri præualebunt. Quaſi hæc ſit præcipua dos illius qui alta Chriſti eſt imbutus ſapientia, vt nulla illum expugnent tormenta, vt vel inferorum poteſtates illum vereantur, & venerentur. Accipite pulcram iſtius rei (Paulin.) à Diuus Paulin. Epiſtol. 9 excogitationem, ait enim. *Sapientia ædificauit ſibi domum in qua ſi habitemus his operibus, quibus ciues ſanctorum fieri mereamur, non ardebit opus noſtrum; & ignis ille ſapiens tranſeuntes nos per examen ſuum non ſeuero ardore ambiet puniendos, ſed vt commendatos ſuſcipiens blando lambet attactu.* O inenarrabilem vim Chriſtianæ ſapientiæ: quam etiam apud inferos purgatorij ignes verentur, & qui rodendas & cruciandas accipiunt ſanctorum animas, illas, quæ Chriſtiana florent ſapientia, ſibi commendatas accipiunt, non vt mordeant, non vt acuto rodant dente; ſed vt blando lambant attactu linguę. Cur ergo qui ſapientiæ Chriſtianæ operam nauat, non melius habebit apud purgatorios ignes quando id ſperatur pie ab his qui Carmeli habitus geſtãt inſigne? Nil durum, nil non blandum, non ſuauitate plenum his qui hac Chriſti præcellũt ſapientia. Id quod notauit Rufinus libr. 2. de Benedictionibus (Gen. 49.) Patriar. vbi afferuntur illa Geneſ. 49. *Aſer pinguis panis eius*. pinguis ſanè panis & delicioſus fit Chriſtus Dominus, ſed quibus? iis, cui alta illius ſapiunt myſteria. Ita Rufin. *Illi qui nihil amplius in Chriſto intelligunt, niſi Chriſtum Ieſum hunc crucifixum, edunt quidem et ipſi panem de cælo, ſed aridum, ſed exilem: qui vero digni ſunt vt eis theſauri ſapientiæ et ſcientiæ reuelentur Chriſti, ſunt, quibus pinguis eſt panis.* Proſpera omnia ſunt & plena deliciis viris illis, qui digni ſunt, vt eius theſauri ſapientiæ Chriſti reuelentur, qui alta Chriſti Domini decora norunt, qui hominem, & Deum, & mortuum victorem ſapienter ſpeculati ſunt. Hi omnia in tuto habent, habent, inquam, Chriſtum panem pinguem dulcedine manantem. Quid tunc? portæ inferi non præualebunt aduerſus eos. Antiquiſſimum namque eſt, quod portæ inferi vereantur habentem mellitum panem. Lege apud Virgilium libr. 9. AEneid. quo aſtu Sybilla inferorũ portas expugnarit, quippe ad illas excubabat triceps ille canis.

Cui vates horrere videns iam colla colubris.
Melle ſoporatam & medicatis frugibus offam
Obiicit ille fame rabida tria guttura pandens
Corripit obiectam, atque immania terga reſoluit
Fuſus humi.

Ecce tibi quam infirmæ ſunt portæ inferi aduerſus eos, quibus ſuppeditat pinguis & mellitus panis, quibus Chriſtianæ ſapientiæ reuelantur theſauri: hos ſanè etiam immiſſos inferorum faucibus non mordebit ignis purgatorius dente rabido, ſed velut mellitam offam blando linguę lambet attactu. Qui enim digni ſunt, vt eis theſauri ſapientiæ reuelentur Chriſti, ſunt quibus pinguis eſt panis, quo inferorum poteſtates ſoporare valeant. Hinc tribulatus Dauid multiſque calamitatibus cinctus, vt pene iam ad inferorum portas ſtaret, iure incipit expoſtulare, Pſalm. 68 *Exaudi me, Domine: quoniam ſuauis eſt miſericordia tua*, inde (Pſal. 68.) petit exaudiri, & liberari à malis, quia ſibi miſericors Deus erat ſuauis, nimirum quaſi pinguis, & ſaporatus panis. Quaſi diceret ait Diuus

Auguſti-

August. Auguſtinus. *Ad hoc ſubuenire differebas, vt mihi dulce eſſet quod ſubueniebas. Iam ergo vltra non eſt quod differas.* Iam mihi dulcis es panis, iam mihi ſuauis & ſaporatus aſtas, vt potè cui vexatio dedit intellectum, & ſapientiæ reuelauit theſauros, iam non eſt cur me premant hæc mala qui habeo Deum mellitum, & ſaporatum panem. Igitur diuiniſſime Chriſtus Dominus Diſcipulos ſuos poſt lotionem manducaturos cæleſtem panem ad cogitationem, & ſapientiam diuinorum allicit inquiens. *Scitis quid fecerim vobis?* Vt ex ſui ſapientia, mellito, & pinguiſſimo pane illos aduerſus omnia muniret mala. Huc refero pueros illos, qui à Babylonia fornace fuerunt liberati. De quibus Daniel cap. 3. *Dedit eis Deus ingenij acumen, & prudentiam.* Quæ hæc prudentia? Sanè rerum diuinarum ſcientia. Quod aſtruens Diuus Iſidor. Peluſ. lib. 4. Epiſtol. 139. ſic arguit. *Quod autem ita ſit, etiam hinc liquet, quod Leonibus, illi autem igni venerationi fuerunt.* Ecce vt mala pueros & Danielem diuina pollentes ſapientia venerantur.

Text. Vos vocatis me Magiſter, & Domine, & bene dicitis: ſum etenim.

§. XXVI.

Perfectus Magiſter ſolus eſt, qui Dominus etiam eſt, vt potè qui doctrinam Diſcipulis imprimat, quam non contemnant, & vltra quam ipſi non addant.

ILle perfectus Magiſter ſolus eſt, qui poteſtatem habet Diſcipulo- A rum mentibus doctrinã imprimere, cuius dictis nihil quod addant habent auditores, nec illis imbui non poſſint. Quarè non abs re comparat D. Nilu in Aſcet. Diſcipulum ad verum Magiſtrum eadem comparatione qua Iſaias comparat creaturam ad ſuum conditorem & verum Dominum. Etenim Ezechiel. 4. ait. Ezech 4. Dominus, B *Fili hominis ſume tibi laterem & pones illum ante faciem tuã, & deſcribes in eo ciuitatem Hieruſalem.* Quæ verba premens Nilus ait, Nilus. quòd illis *declarat opus eſſe, vt magiſter ex luto diſcipulos faciat Dei.* Hic labor, hoc opus magiſtri veri eſt, nimirum diſcipulos efformare, vt templa ſint Dei ea poteſtate, & facilitate qua figulus argillam format, vt ſit quodlibet vas? C *Sed quis ſic diſcipulorum mentes valet conuertere & figurare?* Equidem hoc vno exprimit Iſaias 45. ſummam Dei in Iſai. 45. homines dominationem, dicens, *Væ qui contradicit fictori ſuo teſta de ſamiis terræ! Numquid dicit lutum figulo ſuo quid facis, opus tuum abſque manibus eſt? lutum & teſta eſt homo* conditori ſuo, domino ſuo, à quo ſine vlla reſiſtentia & contradictio- D ne ſpectat efformati & figurari. Expendo modo ſententiam. Nili ponentis diſcipulum in manus magiſtri, vt lutũ, vt teſtam in manu fictoris, & opificis, quaſi innuat, quod is ſit verè magiſter qui diſcipulos tractet vt figulus lutum, it conditor, & Dominus creaturas ſibi ſubditas illis ſine reſiſtentia, & contradictione E imprimens Deificas ſapientiæ, & doctrinæ figuras. Hinc Tertul. aduerſus Tert. Gent. educit quam neceſſariò ſint Chriſtiani ſapientes, & innocentiæ diſciplinis imbuti. *Nos ergo ſoli innocentes: quid mirum, ſi neceſſe, eſt? Enim verò neceſſe eſt, innocentiam à Deo edocti, & perfectè eam nouimus,* vt

vt à perfecto magiſtro reuelatam, & fideliter cuſtodimus vt ab incontemptibili diſpenſatore mandatam. Suos habuerunt præceptores Ethnici Platones, Ariſtoteles, Senecas, & alios innumeros qui largis commentarijs tractarunt virtutes morales, regulas rectè dirigendæ vitæ. Sed nihil virtutis hæſit eorum diſcipulis, quorum cum domini non eſſent, non præualuere magiſtri. Soli nos veram ebibimus diſciplinam, qui ſortiti ſumus Dominum magiſtrum, qui nos lutum ita efformauit, vt ſimus Dei templa abſque eo quod teſta contra dicat fictori ſuo, nec lutum dicat figulo ſuo, quid facis? Vnus perfectus & incontemptilis magiſter eſt Dominus, qui vt cordibus dominatur, ſic diſciplinas ſine reſiſtentia imprimit, nec eius præcepta poſſunt omnino contemnere creaturæ. Vnus Origenes libr. 2 contra Celſum, Chriſti Domini doctrinæ efficaciam in Iuda ponderat, qui in ſummo crimine adhuc magiſtri diſciplinam non potuit omnino contemnere. *Habuit,* inquit, *Iudas vna cum auaritia perdendique Domini mala voluntate admiſtam in anima innatam ex Ieſu verbis quandam (vt ita loquar) bonitatis ſpeciem; quod ita ſcriptum eſt, Iudas proditor videns eum damnatum, pœnitentia ductus eſt,* &c. *Quòd ſi auarus ille Iudas furari ſolitus reſtituit triginta argenteos, ſati apparet diſciplinam Chriſti efficacem in eo fuiſſe ad mouendam pœnitentiam, quæ non omnino contempta & conculcata proditori fuit: ſed & ipſa verba (Peccaui tradens ſanguinem iuſti) confitentis erant. Vide quam flagrans & vehemens pœnitētia dolor eum corripuerit, vt nec viuere ſuſtineret amplius ipſe ſui condemnator & carnifex: oſtendens quantum potuerit Ieſu doctrina etiam in peccatore fure* A *& proditore non valente in totum contemnere quæ à Ieſu didicerat.* Hæc Origenes, qui & verè & eleganter facit Dominum magiſtrum incontemptibilem, cujus doctrinæ neceſſum ſit parere, vltra quam aliud addere piaculum eſt. Hinc Seneca pungit naſutos quoſdam cenſores qui piaculum putabant, ſi quis præter ea quæ ab antiquis Philoſophis B tradita erant, aliquid comminiſcebatur ex ſuo. Ait enim 1. lib epiſt. 33 *Qui ante nos iſta docuerunt non Domini noſtri, ſed duces ſunt: patet omnibus veritas; nondum eſt occupata. Multum ex illa futuris relictum eſt.* Expendo illud, *non Domini*, ea eſt vnius magiſtri & Domini commēdatio, cujus ſolius doctrinam ſic ſibi perſuadeant diſcipuli, vt nec plus C nec minus euulgare audeant. Vt meritò dicat Salomon Prouerb. 30. *Stultiſſimus ſum omnium hominū, nec prudentia hominis mecum eſt.* Quem locum ſic in rem præſentem exponit Nazianzenus orat. de ſtatu Epiſcop. *Qui fit igitur vt vir vſque adeò ſapiens atque huiuſmodi beneficium conſequutus ſtultiſſimum ſe dicat? Hoc vult nimirum, propriam ſe nullam pruden-* D *tiam habere; ſed diuina & perfectiori ſapientia aſſlari. Siquidem & Paulus quum aiebat: Viuo ego, non iam ego, viuit autem in me Chriſtus, non vtique de ſeipſo tanquam de mortuo loquebatur; ſed tanquam præſtantiorem quam vulgus mortalium ſoleat, vitam agere, vtpotè qui veræ vitæ, nulloque mortis fine circumſcripta particeps eſſet.* Sic magiſter & Dominus ſuos potens E eſt figurare diſcipulos, vt nihil aliud ſciant præter Ieſum Chriſtum, nihil nolint præterea, quæ à Magiſtro & Domino ſunt tradita.

Orig. Seneca. Nazian. ad Gal. 2

Text.

Text. Si ergo laui pedes veſtros Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplũ enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.

§. XXVII.

Efficax eſt exemplum.

QVorum nõ trahit corda exemplum? Videtis iuuenes medio in ætatis flore, proſiliente adoleſcentia in gaudia, in voluptates, mundo ad glorias inuitante, vnius ſenis exemplo ad mortem aduolare, & cruciatus. Pulcrè ridet D. Ambroſ. lib. de Iacob. & vita beata, Antiochũ crudeliſſimum Tyrannum, qui vt ſeptem iuuenes Machabæos deterreret, ſupplicio in primis affixit ſenem patrem. O ſtultiſſimã hominis cogitationẽ! *inſultare, ait, licet tyranno, qui cum callidè à ſene incipiendum putat, magiſtrum eligit, quo diſcipulos faceret fortiores qui nõ degeneres tãto duci reſpondent. Quid tot minis vel circumſcribis vt puero? Sed fides vana eſt, ſed valida diſciplina, ſubijce quibus placet pœnis nõ inuenies corda puerilia.* Neſciebat ſacrilegus quantum valeret exemplum, & dum frænare iuuenes præoptaret, malè callidus adhibuit exempli calcaria, & cupiens à religione auertere, ſenis exemplo propoſito in religionem iuuenes ſtimulauit. O exempli vim maximam, qua breuis iuuentutis anni audent in æternitatem, qua aliquo modo quo ad nos moueri Deus ipſe gloriatur. Huc retulerim illud Lyppomani in Catena ponderantis, Deum tunc decreuiſſe filiũ ſuum pro mundi ſalute mactari, quum vidit Abrahamum gladiũ ſtringere in Iſaacum ſic dé. *Quia Abraham non peperciſti filio tuo propter me, viciſſim tibi tradã, ait Dominus filium vnigenitum meum propter te, & non parcam ei, vt enim melior ſum, ſic tibi amoris ſignum maius præſtabo:* Quaſi recuſans Deus vinci ab hominis liberalitate; ſic viſo Abrahami facinore, quo filium iugularet, ad ſimile etſi præſtantius facinus in executione ſeſe accinxit diuinus Pater. Hinc Clemens Alexand. 1. Pæd. cap. 6 moribundum Abelem putat filij Dei pectus in mortem ſolicitare; ait enim, *vetus iuſtus typus noui iuſti eſt, & ſanguis vetus qui interpellat, pro nouo ſanguine interpellat. Deum autem alloquitur ſãguis, qui eſt verbum quoniam ſignificauit verbum qui erat paſſurus.* Dictus erat ſanguis Abel loquutus fuiſſe ad Deum; ſed quid loquebatur? ſanè loquebatur quaſi exemplo, quatenus Dei verbum ſolicitabat, & vocabat in ſimilem effuſionẽ ſanguinis. Nec fruſtrà, adeò enim quaſi per motum ſeſe oſtendit Dei filius innocentis ſanguine, vt extunc ſeſe non morti oppignoraret, vt notauit alter Cyril. in fragment. Euang. aiens, *in Abelis innocentia mors oppignorata eſt; quaſi tranſmittenda foret in eum qui poſtea ſine culpa moreretur.* Sic vt honoraret exempli efficaciam ſeſe comparant diuinæ perſonæ ad ſequẽda illorum a creaturarum facta. Nec poſt Patrẽ, & Filium prætermiſit Spiritũ ſanctum exempli vis, quem in ſpecie columbæ ad Iordanem vſque traxit, vt habes Luc. 3. c. vbi D. Anſel. ſic fatur. *Rectè Spiritus ſanctus corporali ſpecie apparet, quia filius aſſumendo corporis veritatem iam deſcenderat.* Hæc eſt ſimilitudinis apparet efficacia, quã non ſolum homines, ſed increatæ & diuinæ perſonæ oſtenderunt. Vide ſupra c. 1. §. 5. Ioannem Baptiſtam ex-

pauc-

Lyppo.

Clem. Alex.

Cyril.

Luc. 3. Anſel.

pauescẽtem quod ſuæ mortis exemplum Chriſtus Dominus ſequatur.

CAPVT VIII.

De Euchariſtia.

POST pedum ablutionem, & lõgum de charitate ſermonem, vltimũ amoris argumentum parat ſuis Dominus exhibere, ſe ipſum ſub ſpeciebus panis tritici, & vini de vite verè & realiter exiſtentem porrigens ab hominibus comedendum. Quis tantum amoris facinus decantare valebit? Quæ lingua tanti epuli delicias enumerabit? Sanè illam quam fœcundus hic calix faciat diſertam. Ne miremini, quod ruſticus ego falcem meto, ſi Deus ſe hominem facit ſegetem. Nec vbi diuina charitas ſic ſe in immenſum extendit mihi aliquis eſt tenendus modus, ſed aliqua dicam, ꝓut ſe occaſio dederit.

Text. Matth. 26. Cœnantibus autem eis, accepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait, Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum.

§. I.

Deus ſeſe hominibus dedit comedendũ, vt par pari referret pro cibis quos ipſe ex hominibus comedit.

VIde, homo, quàm largiter Deus acceptam ex hominibus cœnam muneret, quam referat par pari pro cibis manducatis in mundo; diſceſſurus à mundo hic liberalis & ditiſſimus hoſpes cibos refert, qui numquam pereant, quibus immor- A taliter homines exſatientur? Hinc D. Damaſcen. in libello de Corpore, & ſanguine Chriſti componens cum Deo exiſtente in vtero virginali eundem exiſtentem in Euchariſtia inquit: *Sic hic tanquam in vtero Virginis in menſa myſtica poſita eſt materia panis, & vinum aqua miſtum: his enim mater contribuitur, & materiam præbebat corporis infanti.* Expẽde verba B ab illis, his enim mater, &c. quaſi ideo ſub pane, & vino in menſa myſtica ſeſe Deus tradat, quod his ab vtero matris fuerit altus; ſic pro cibo accepto ſe cibũ referens & par pari. Id quod videtur põderaſſe Ericus ad Luc. 14. vbi dicitur *cùm intraſſet Ieſus in domo cuiuſdam Principis Phariſæorum ſabbato, vt manducaret panem.* Ad hæc ille. *Adibat Dominus* C *carnalia hominum conuiuia non tam, vt exterioribus epulis veſceretur, quàm vt ipſe, qui eſt panis de cælo deſcẽdens dapes ſuperni conuiuij erogaret.* Sumebat enim libenti animo ab hominibus Dominus panẽ, quo obligabatur ſe panem cæleſtẽ eiſdem cõmunicare. Auidè humanis epulis veſcebatur, quibus ſe ſciebat adducẽdum, vt cæleſtes nobis porrigeret dapes. Nullũ D à te, homo, fructum accipit Chriſtus panis, quod largiter non exſoluat pane hoc ſuperſubſtantiali. Quondam aiebat Apoc. 2. *Vincenti dabo manna abſcõditum.* quæ verba aliter alij, ſed *Apoc. 2.* in rem præſentem illa egregiè tractat D. Laurentius Nouarienſis, hom. de Eleemoſyna fatus *Qui ſunt autem* Lauren. *victuri, quàm illi, quibus dixit, venite* Nauar. *benedicti, poſſidete Regnum, eſuriui, et* E *dediſtis mãducare? Ecce palma, & præmia, pro pane modico quem dediſti, accepiſti manna abſconditum; potum porrexiſti, & paradiſum recepiſti.* Hac ſe obligatione obſtringere Chriſtus voluit, qui ſe ab hominibus patitur cibari, nimirum, vt par referat pari,

panem

panem pro pane. Sed proh Deus immortalis! à nobis accipit corruptibilem, & reddit eum, qui reficiat immortaliter, accipit micam; & reddit ſegetem vitarum, vt par erat referre prædiuitem Dominum, & omnipotentem. Sanè non multum abſimile factum eſt à Rege Dauid viro, vel in hoc ſecundùm cor Dei, namque fugiebat Dauid ab Abſalon, 2. Reg. c. 17. cui fugienti, & famelico obuiauerunt filij Bercellai Galaaditis, *& obtulerunt ſtratoria et tapetia, et vaſa fictilia frumentum, hordeum, et farinā et polentam, et fabam, et mel, et butyrum, oues, et pingues vitulos. Dederuntque Dauid et populo, qui cum eo erat ad veſcendum.* Itaque pij viri fugientem Regem cibo, & potu affatim recrearunt, neque id illis vanum fuit, immo vtilitatis, & quæſtus plenum, quandoquidem Rex tanto obſequio conſtrictus, & viuens ſemper illis beneficentiſſimus ſtetit; & moriens illos in primis filio regnaturo commendauit. Sic enim ait 3. Reg. 2. Rex iamiam animam agens, *ſed et filiis Bercellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in menſa tua.* Quod pulcra expedit paraphraſi Ioſephus lib. 7. cap. 12. quum ait, *commendo tibi Bercellai Galaaditis filios, quos mea cauſa omni ſtudio et honore proſequeris, non conferens in eos beneficium; ſed referens pro officiis, quæ pater eorum in me exulem liberaliter congeſſit.* Quibus duo ſe ſtatim conſiderantis obiiciunt. Alterum, quod moribundus Rex menſa regia muneret eos, à quibus agens accepit panem: alterum quod hoc non videatur Ioſepho eſſe beneficium conferre; ſed referre non gratiam, ſed debiti exſolutionem. O verè Dauid filius, immò ſummi Regis Dei filius Chriſtus Dominus, quam ab hominibus in mundo famelicus & peregrinus

2. Reg. 17.

3. Reg. 2.

A paſceris, adeò obligaris, vt relicturus mundum iā moribundus regias, & diuinas dapes hominibus pares. Quod neſcio an gratiam putem, an debitum, an conferre, an referre beneficium, gratia eſt, & maxima gratia. Si noſtri muneris video exiguitatem; ſi te ſummum Imperatorem conſidero, & Deum maximum, debitum eſt, debent enim maximi pro B paruis obligari, & pro micis regia referre munera & maxima.

§. II.

Regalem Chriſtus Dominus in Eucharistia prætendit magnificentiam.

VIdiſti in modo dictis, Dauidem moribundum menſa regia mu C naſſe Bercellai filios; neutro parente degener Chriſtus Dominus tunc regiam oſtendit magnificentiam, quum moriturus viuifico fameſcentes homines replet epulo. Quo ſpectant illa D. Petri 1. Epiſt. c. 2. vt leguntur & referuntur à Clem. Alex. 1 Pædag. c. 6 *Quaſi modo geniti infantes verbale lac concupiſcite, vt in ipſo creſcatis in ſalutem, ſi guſtaſtis qd* D *Chriſtus Dominus.* Non dubito quod de Euchariſtico epulo loquatur; ſed ſolum expendo illud, *ſi guſtaſtis quod Chriſtus Dominus,* quaſi regiā Chriſti Domini gloriam tunc maximè experiamur quum illum guſtu percipimus. Ecce in guſtu apparet Chriſtus Dominus, in guſtu claret eius regia magnificentia, & imperatoria maieſtas Fallor, ſi ob hoc non dica- E tur in benedictione Aſer Geneſ 49. *Panis pinguis, et præbebit delicias Regibus,* has enim regias delicias condidit viuifico pane, quæ poſſint in admirationem rapere ipſos Reges. O quam id experta fuit felix ſponſa Cant. 2. Vbi inquit. *Introduxit me*

1. Petr. 2.

Gen. 49.

Cant. 2.

Rex in cellā vinariam. Nota vbi Regem vocat, vbi Regem experitur dilectum, nempe vbi in cellam vinariam introducitur. Ad hæc pulcrè Hier. *Non mihi vacuum videtur quod cum potuiſſet dicere ſponſa, introduxit me Spōſus, aut frater meus, aut aliquid huiuſmodi, nunc quia cubiculum dictura erat, Regis dixerit cubiculum, neq; aliud nomen poſuerit. Propterea arbitror in his Regem Chriſtum nominatum fuiſſe, vt hoc nomine oſtendatur prædiues eius cubiculum vtpote regium, multiſque opibus refertum.* Vbi Deus oſculo ſuauiatur dilectum, meritò ſponſus vocetur, vbi generi humano inſeritur, vocetur frater, aut patruelis: verùm quum vinariā aperit cellam, quum miſcet vinum, cum panem prætendit, Rex ipſe tunc claret ex deliciis prælibatis regiis. Id tunc maximè guſtatur, quod Chriſtus Dominus, vbi maximè notandum illud à Thomā Ioan. 20. prædicatum, qui vt Chriſti latus attigit apertum, ſtatim exclamauit, *Dominus meus, & Deus meus*. Quid in Chriſti latere inuenit, ex quo Dominum, & Deum confeſſus eſt? An non fidei aptius, ſi Petro conſentiens diceret, Tu es Chriſtus filius Dei viui? Cur nouo ſtylo ait, *Dominus meus, & Deus meus*? Crediderim in latere aperto, guſtum eſſe huius diuini epuli, quo non potuerunt regiæ illius deliciæ non præſentiri. Quocirca D. Chryſ. hom. in Domi. nouam ſic inquit, *Ipſe hortatur & dicit, accipite, et edite, adhibite manus veſtras, & mittite in latus meum, & omnes mea membra tenete, quodcumque enim meum mēbrum ceperitis, in eo ſum totus, qui à Thoma contrectatus ſum.* Ecce verbis Thomæ attrectationem cum Euchariſtiæ guſtu cōponit, quaſi innueret vnde regius ille ſplendor proſilierit, quo Chriſtus Deus præmonſtraretur, &

Hieron. — Ioan. 20 — Chryſ.

A Dominus. Adſtipulatur D. Cyrill. Hieron. catecheſi 5. fideles ad Chriſtiferas ſumendas dapes commonens, nimirum, *accedens ad communionem non expanſis manuum volis accede, nec diſiunctis digitis* (ſumebatur tunc temporis Euchariſticus panis in manibus) *ſed ſiniſtram veluti ſedem quandam ſubicias dextræ, quæ tantum Regem ſuſceptura eſt.* Nūquam enim B magis regalis Domini maieſtas panditur, numquam Regius Chriſti ſplendor patentior, numquam eius diuinæ, & deliciæ cumulatiores, quàm in Chriſtifera hac & Regia menſa.

Cyrill.

§. III.

Nulla res data eſt homini integra et tota, niſi Chriſtus qui integer, et totus C *datur nobis in Euchariſtia.*

VIdes, panem frangi à Domino, & quod fragmina porrigens dicat, Hoc eſt Corpus meum, quod ad creaturam panis pertinet traditur diuiſum, qui ibi latet Chriſtus *non confractus, non diuiſus, integer accipitur*. Hoc ſibi amoris deberi ab D hominibus voluit Dominus, quod inter omnia bona ipſe ſolus totus & integer tradatur nobis. Pulcrè Eccleſiaſtes c. 5. humanam commendans felicitatem inter alia inquit, *& omni homini, cui dedit Dominus diuitias atque ſubſtantiā, poteſtatēque ei tribuit vt comedat ex eis, et fruatur parte ſua.* Expendo illud & fruatur parte ſua; quaſi nihil integrum & totum E liceat homini accipere ex mundi creatura. Hinc D Diony Alex Epiſt. aduerſus Samoſatenū acutè expendens duo illa Exod. 12. de agno Paſchali præſcripta. Alterum eſt, quod ſic integer deberet mā ducari agnus, vt dicat *caput cum pedibus eius*; & *inte-*

Eccle. 5. — Dionyſ. Alex. — Exod.

inteſtinis vorabitur: alterum eſt, quo ita cauet, *nec os illius confringetis*, ſiue
Ioan. 20. vt eſt apud Ioan. 20. *os non comminuetis ex eo*. Si os agni non comminui licebat, quomodo integer cum capite, & pedibus vorandus? Quis ſine fractione oſſis voraret caput, & pedes integri agni? Non hoc eſt agni creati, cui tam repugnat integrè cōmunicari, quam ſine oſſium fractione totum manducari, vnus eſt is diuinus agnus, qui ſolus, totus, & integer conceditur à ſuis vorari. Ita Dionyſ. *At qui prohibebatur illis hoc* (nēpe oſſiū fractio) *vt nec toto irrationali veſci eis permitteretur*. *At verò qui ſeipſum exinaniuit Chriſtus Ieſus habens in ſe caput Patrem, fecit potētiam in brachio ſuo, et exaltauit humiles, ut in eis capi poſſit altiſſimus, & habitare in nobis propter ſuam, qua nos dilexit, benignitatem, ac bonitatem*. Non ad creati agni legem pertinebat, quod totus, quod integer voraretur; non enim permittitur homini veſci toto irrationali, frui tota & integra creatura. Id ſibi ſolus diuinus reſeruauit agnus; qui vnus & ſolus ſe totum, & integrum capiendum hominibus
Gen. 18. communicauit. Sic vbi Gen. 18. dicitur, *tulit inde vitulum tenerrimum & optimum, deditque puero*, id ad Chriſti
Amb. myſteria referens D. Amb. expendit illud *tenerrimum*, & ait, *Tener, quia non durà ceruice, ſed molle iugum legis agnouit, crucis patibulum non recuſauit, & meritò tener, de cuius capite, & pedibus, & inteſtinis nihil relictum eſt, & os non eſt contritum ab eo, ſed totus epulantium cibo ceſſit*. Ex quo manifeſtè apparet myſterium de Chriſti Domini veſtibus decantatiſſimum à Patribus. Etenim exaltato Domino in cruce, iuxta id Pſal. diuiſerunt ſibi veſtimneta mea; & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem, carnifices exteriores Domini veſtes inter ſe di-

A uidunt & partiuntur: tunicam verò inconſutilem ſibi integram quiſque procurat reſeruare. Quæ huius rei cauſa? Cur tunica inconſutilis, non aliarū veſtium intrat diuiſionē? Cur ſola ipſa integra & tota datur? An quia Virgineam verbi carnem hominibus communicandam præfigurabat? Ita affirmat D. Athan. de Paſſione; verum præſtat audire Cyril. ad Athan.
B hæc fantem: *in quatuor partes veſtimenta diuiſa ſunt; tunica ſolum indiuiſa remanſit, in ſingulos enim tranſiens vnigenitus, et animam atque corpus eorum per carnem ſuā ſanctificans impartibiliter atq; integrè in omnibus eſt, cū vnus vbiq; ſit nullo modo diuiſus*. Hoc ſit Chriſtiferæ in homines magnificentiæ præconium ſingulare, quod ipſe ſolus præ omnibus bonis impar-
C tibiliter & integer tradatur, iam iam qui Chriſtum non recipiunt, nil integrū recipiunt, imò neque id audēt ſperare. Ita ille Diues epulo apud Luc. 14. à tormentis alebat, *Pater Abrahā, mitte Lazarum, vt intingat extremū digiti ſui in aquā, et refrigeret linguam meam*. Vbi acumen Chryſoſt. expendit. *Vide conſcientiam peccatoris, non totū audet poſcere digitum*. Luc. 14. Chryſ.
D Sanè quia conſcientia hoc ex bonis didicerat creatis, nihil integrum & totum extra Chriſtum hominibus poſſe dari. Id quod in illa fideli muliere Chananæa D. Hieron. notauit, quæ vt bonum creatum expoſtulabat ſolum, nimirum filiæ ſanitatē, ſic ait Matth. 15. *Etiam Domine, nam et catelli edunt de micis*, quaſi dicat, ait ille, *ſcio me filiorum panem non mereri, nec integros capere poſſe cibos, ſed contenta ſum reliquiis catulorum*. O Hieron. Matth. 15.
E mulieris inauditā perſpicaciā! dum tantum humana & creata optas, benè dicis te integros nō poſſe capere cibos, ſolus Chriſtus datur integer reliqua omnia diuiduntur in fruſta,

extenuantur in micas. Vnde pulcrè D. Paſchaſius de Corpore, & ſanguine Chriſti cap. 17. ait, *dum communicas, dilata ſinum mentis tuæ, emunda conſcientiam, & percipe non quantum mica e.. bibet, ſed quantum fides capit.* Etenim panis ſpecies ad illa bona pertinet quæ fruſtulatim accipiuntur, quod fides capit, ibi Chriſtus eſt qui totus, & integer communicatur hominibus.

Textus. Et accipiens Calicē gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc oēs: hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamēti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorū.

§. IV.

Non omnium eſt crebriùs accedere ad Euchariſtiam.

QVum calicem audio, iam inde nimiam frequentationem ſuſpectam fore credo. Qui ſobrius non tardè & moroſè ad calicem accedit? liceat in præſenti conſuetudinem illam ex profanis recenſere, quam in Iſraelitis Iſaias cap. 66. ſuccenſet. Qua nimirum bonæ fortunæ libantes dapifera conuiuia ſtatuebant, vbi finitis epulis poculum ſacrificij ergo circūferebatur; de quo ſic Theophraſtus lib. de temulentia: Theop. *Illud de menſa dum ſumunt, Deum adorant, tanquam ſupplices rogent, ne quicquam agant turpiter, ne huius potionis appetitiores fiant æquo, ſed ex ea participant quod honeſtum ſit & vtile.* Nota verba ab illis, *ne huius potionis appetitiores ſint*, &c. Nihil tale petiuerant inter epulas, ſed cùm primum ſacrificalem calicem accipiunt, id ſtatim

A illis venit in mentem, nimirum orare ne appetitiores æquo fiant. Quod vt perſuadeat ſuis, Chriſtum Dominum crediderim porrexiſſe poculum hoc viuificum, quaſi innuat Euchariſtiæ bonum, non ab exuberanti appetentia quæ ſuper æquum fiat, nec à frequentia nimia; ſed à ſobria & prudenti participatione ſumendum fore. Cui conſonat S. Clemens Cle. Alex.

B Alex. inquiēs *o admirabile myſterium! veterem, & carnalem nos iubet exuere corruptionem, quemadmodum & vetus nutrimentum. Alit autem nouæ chriſti dietæ effectos participes.* Expēde nouę Chriſti dietæ, quaſi velit ea moderatione, & parcitate nos ad Euchariſtiam accedere, qua ijs, qui dieta cũtantur, accedunt ad cibos, vt fructus diuini epuli poſſimus præſentire. In-

C de ponderandum eſt diſcrimen in miraculo panum bis peracto à Chriſto Domino, tunc ſatiante quinque millia hominum, tum quatuor millia. Verùm quinque millia ita pane ſatiantur, vt ſuperfuerint duodecim cophini fragmentorum: at quùm ſatiantur quatuor millia, non tot fuerunt fragmenta reſidua. Cur ita? Eleganter D. Ambroſius, ad Luc. 9. Amb.

D *Cur quinque millibus hominum plus redundat: quatuor millibus minus? quia quatuor millia iſta triduò cum Chriſto fuerunt, & ideò ampliorem cæleſtis pabuli alimoniam receperunt.* Meritò qui tridui inediam ſuſtinent, qui cum Chriſto triduum conſumunt, prandij immemores ampliorem cæleſtis pabuli alimoniam recipiūt. O quàm per illud triduum vrgerent Domi-

E num huius æui ſacrificuli, & nimium deuotæ feminæ, vt de Chriſti manibus reficerentur. Et ſanè cum paruo fœnore ſpiritus! Hos præmonuit Dominus in Cana nuptijs, vbi deficiente vino Maria Ieſu feſtinauit ad filium, vt ſubueniret: cui ille.

Quid

Quid mihi, & tibi mulier? nõdum venit hora mea. Ad hæc Diuus Irenęus alibi datus, ait: *Properante Maria ad admirabile vini ſignum, Dominus repellens feſtinationem dixit, Quid mihi, & tibi mulier, nodum venit hora mea*. (Iren.) Expendo illud, properante ad admirabile ſignum vini, vt hinc diſcas quàm ſuſpecta debet eſſe nimia feſtinatio ad viuifici ſignum calicis, quandoquidem ſanctiſſima Virgo ſemper gratiſſima, ſemper Deo maximè placens, quaſi repellentibus excipitur verbis, quando ad admirabile vini ſignum properauit.

§. V.

Oportuit totius Chriſtiferi ſanguinis lauari, & baptizari pelago, vt digna puritate ad diuiniſſimum epulum accedamus.

QVis non miretur quanta ſuſtinuerunt veteres illi Iudæi, antequam ad cæleſte epulum peruenirent? Omnes, ait D. Paulus, in mari baptizati ſunt, niſi enim poſt integri rubri maris lauacrum minimè manna veſcerentur, nec nos Chriſtiani ea puritate niteremus, qua dignè accederemus ad Chriſtiferum conuiuiũ; niſi prius lauati fuiſſemus vaſtiſſimo illo ſanguinis & dolorum pelago, quo demerſus fuit Chriſtus. Vnde Paul. 1. ad Cor. c. 5. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur.* (1. Cor. 5.) Nota, quòd priùs diuini Agni internecionem memorat, priùs ſanguineos paſſionis fluctus, procelloſa illa maria dolorum proponit, quibus vniuerſi homines immerſi ſunt, vt AEgyptiis enectis, noua conſperſio pullularet. Et tunc ad epulas adhortatur, quaſi dicat, ſiquidem rubentes paſſionis vndas excepimus, iam ergo poſſumus dignè epulari, iam ſequelam euidentiùs educit D.

A Anſelm. fatus. *Epulemur ergo, id eſt, epulis corporis & ſanguinis eius reficiamur.* (Anſelm.) Siquidem ſtolas noſtras ſanguineus Agni torrens mundauit, ſiquidem rubras vaſtiſſimi maris paſſiones vndas ſuſtinuimus, iam non moremur ad epulas, iam cæleſti pane reficiamur. Fallor, ſi huc nõ reſpexit Abbas Celſenſis lib. de Panib. c. 13. (Cell.) vbi hæc dicit *Tranſeundum igitur mare rubrum, vt comedas panem mũdum.*
B *Hoc enim oſtenſum eſt in Apoc. ab Angelo Ioanni quum dicit, Hi ſunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas ĩ ſanguine Agni, ideo ſunt ante thronum Dei.* (Apo. 17) Hæc ille; ſolos eos dignos reputans cæleſti, & mundiſſimo pane, qui paſſionis maribus, hoc eſt, Agni ſanguine fuerint ablu[t]i & dealbati. Vnde
C Theophil. Alex. Epiſt. 2. Paſchali (Theop. Alex.) ideò ſolum dæmones ab hac Eucharistica menſa arcet, quod pro illis non fuerit mortuus diuinus Agnus. *Si enim*, ait, *pro demonibus crucifixus eſt, quod erit priuilegium, atque ratio, vt ſoli homines corpori eius, ſanguinique communicent, & non demones quoque pro quibus in paſſione ſanguinem fuderit? Sed neq; dæmones audient: ac-*
D *cipite, & edite: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis traderetur; neque Deus ſua præcepta ſoluet, qui Diſcipulis ait, ne mittatis margaritas veſtras ante porcos*. Ex quibus omnibus approbatur, Chriſtum pro dæmonibus non poſſe crucifigi: ne dæmones corporis, & ſanguinis eius participes fiant. Itaque nemo, qui rubri paſſionis maris non ſuſtinuit lauacrum, po-
E teſt cæleſtis panis, & calicis menſæ appropinquare. Totus ille rubentium fluctuum pelagus nobis fuit opus, vt Chriſtiferis reficeremur dapibus. Quocirca, vt acutè, & verè Diuus Paſchaſius, de corpore, & ſanguine Chriſti, capit. 11. notat, (Paſc.)

aqua quæ fidelium populum ſignificat, Euchariſtico calici additur, quia prius à Chriſti latere percuſſo cum ſanguine coniunctim effluxit. *Et ideo, ait, rectè prouiſum eſt, quia aqua ſimul cum sãguine fluxit, vt hoc in myſterio admiſceatur. Quatenus et nos in illo ſimus, vt per hoc ſalutis Sacramentum diuinis obtutibus illico vnici myſticè offeramur. Nam ſi vinum ſine aqua offeratur, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis.* Quibus pondero illud, rectè prouiſum eſt, quia aqua ſimul cum ſanguine, &c. Vbi innuit rationem & cauſam, qua aqua, nempe Eccleſia fidelium in illa ſignificata Euchariſtiam ingrediatur, ſub tantoque offeratur Deo epuli ſacrificio, nimirùm quia priùs cum ſanguine à latere manauit, quia ſanguineis paſſionis fluctibus fuerit immixta. Non aliter reficeremur diuino hoc conuiuio; niſi toto ſanguine Agni ſtolas priùs dealbauerimus.

§. VI.

Sanguis Euchariſticus veniam, & tolerantiam clamat peccatorum.

CVm ſeſe diuinus ſanguis ob veniam peccatorũ effuderit, tam diuino, & præcellenti munere vbique fungitur, vbique clamãs veniã, vbique miſericordiæ viſcera contundens. Cypr. Inde Diu. Cyprian. Chriſtiferum ſanguinem Abeli præfert, quia ille clamabat vindictam. *At Chriſti ſanguis de cruce clamans, pacẽ loquitur, & recõciliationem. Quin idẽ ſanguis quoniam à nobis bibitur, ſi modò dignè bibitur, clamat in corporibus noſtris verba pacifica.* Expendo illud, ſi modò dignè bibitur, quo Cyprianum ibi non adeò æſtimatorem Euchariſtici ſanguinis crediderim. Quid magnum eſt, quòd ſanguinis A clamat veniam & pacẽm in illotus cordibus, à quibus dignè bibitur? Imò cùm indignè bibitur, cùm nefariè tractatur, tunc etiam clamat verba pacifica. Quod innuit D. Paulus ad Hebr. 12. fatus: *Acceſſiſtis ad teſtamentis noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem melius loquentem quàm Abel.* Notabis illud, *teſtamenti noui mediatorem*. Vbi enim teB ſtamentum nouum, & hæres nouus eſt, ſiquidem teſtamentum ſine hærede reſcinditur. Quid plura? Accipite pulchram hiſtoriam, ex 1. Machab. petitam. Inclytus & fortis Eleazarus aduerſus infenſiſſimum hoſtem pugnans Antiochum cùm turritum elephantum cerneret totius fidelis exercitus vaſtatorem, vitæ ſuæ immemor imperterritus beC ſtiæ occurrit, & ſuppoſitus illius vẽtrem percutiens eo ictu & ſibi glorioſũ Mauſolæum, & ſuis inſperatã victoriam obtinuit. Quo ſtupefactus facinore hoſtis Antiochus etſi multo milite, & pene innumerabili cinctus, *vnius territus fortitudine pacem rogauit.* Ad hæc eleganter D. Ambro. 1. offic. c. 40. concludit. *Igitur Eleazarus hæredem ſuæ virtutis pacem reliquit.* D Ecce noui teſtamenti nouus & inauditus hæres inſtituitur, hæres, inquam, quæ ſit pax cum hoſtibus infenſiſſimis. Hinc iam Paulus Chriſti teſtatoris gloriam metitur, qui vt moriens reportat triumphum, ſic ſui ſanguinis nouum teſtamentum reliquit, non quale antiquitùs condidit ſanguis Abelis effuſus; ſed cuius ſit nouus hæres pax cum ipſis hoſtibus, & inimicis. Itaque ſanguis Euchariſticus ſanguis noui teſtamenti eſt, qui etſi hoſtili petatur animo, nihil interea loquitur, nil dicit, niſi veniã & miſericordiam largiendam quantum ex ſe eſt ipſis inimicis Quod cõſiderans D. Cyril. lib 4. in Ioan. c. 17. aiebat.

ad Heb. 12.

2. Macb.

Ambr.

Cyrill.

aiebat. *Quum in nobis manet Chriſtus, neque in quibus ſumus peccatis conſiderat; ſed ægrotos curat, colliſos redintegrat.* Ad hoſtiles animos cęcutiens (ſi attendas miſericordiæ affectũ quo ibi eſt) hoc curat, vt vulneribus medelam inferat, pacemque omnium mentibus æternam inſerat. Neſcio, an huius diuini poculi beneficentiſſimum motem adumbrauit D. Paul. 1. ad Cor. 10. vbi de Iſraelitis apud deſertum ait: *Bibebant de ſpirituali cõſequente eos petra; petra autẽ erat Chriſtus.* Nempe cum ſemel profluẽtem aquam biberunt, eos inſequebatur petra innuẽs diuino poculo refectos, quos etſi fugientes, etſi reluctantes, inſequitur tamen Chriſtus quaſi à tergo pacem offerens, & cum venia inuitãs. Ita D. Cæſar. Arelat. ho. 7. de Paſ. *Bibebam autem,* inquit, *de conſequẽti eos petra. Vides, quòd qui de Chriſti gratia biberit, ſequitur eum Chriſti miſericordia.* Nec miſericordia, quæ omnes noſtros cogitatus antecedit, refectos diuino poculo ſequeretur, niſi illi fugiſſent, vnde ſemel potos refugas ſequitur miſericordia Chriſti, vt conuertat, vt pacem exhibeat vt venia ditet. Vide inf. §. 9. & 28.

1. ad Cor. 10.

Cæſar. Arel.

§. VII.

Exactiſſimã rationem reddere debent, qui corpus, & ſanguinem Domini participant.

ADhuc hæreo illis verbis, *Sanguis noui teſtamenti, qui pro multis effundetur:* & ſanè quod ex teſtamento pro multis habetur, nunquã niſi præmiſſo cenſu, & cum obligatione rationis reddendæ apud iudicẽ accipitur. Quod tibi in primis, ò Chriſtiane, inuitur; qui non vtcumque accipis ſanguinem Chriſti pro multis effuſum, ſed cum ex teſtamento acquiris, vt iam tantorum bonorum rationem reddendam extimeſcas. Reſurgente Domino ex ſepulcro, ait Matth. 28. quòd *terræmotus magnus factus eſt:* de quo pulcrè Diuus Chryſoſt. in Pſalm. 2. dicit. *Sepulcrum accepto corpore depoſito territum quòd patris theſaurum accepiſſet, depoſitum cum tremore reddidit.* O quã iuſtè tremit ſepulcrum, vbi depoſitum tantum theſaurum cogitur reddere! O quàm potiori iure nos extimeſcere debemus, qui theſaurum eundem, nempe corpus Chriſti accepimus, cùm neceſſum ſit illius rationem reddere. Audiſti, Mariam puriſſimam, innocentiſſimam totã conturbati ad vocem Angeli? Sic Luc. c. 1. *Turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.* Vnde, ò Puella ſanctiſſima, turbaris? Quæ in te cauſa turbationis, vbi regnum pacis incipit pullulare? Inter alias hanc addit D. Chryſol. ſer. 142. cauſam. *Quid plura? Mox ſentit in ſe ſupremũ ſuſcipi iudicem.* Et quæ nullum reatum nec ab origine traxit, quæ totius culpæ libera erat, non ſentiret iudicem, niſi noui teſtamenti cõmune bonũ ipſa caperet. Nil habet iudex cum Maria, niſi quia noui teſtamenti eſt arca, vbi mundi hæreditatẽ ex teſtamẽto capit, non ſine metu iudicis, ſine tremore reddendę rationis, etiam ipſa innocẽtiſſima Virgo non ſpectabitur. Sic illa ardentiſſima Dei amatrix Cant. 5. inquit. *Dilectus meus miſit ĩ manum ſuam per foramen.* Quaſi diceret, iuxta explicationem Pſelli: *Totum oſtium meum aperui, vt Chriſtum verbum, & ſpõſum meũ ſuſciperem, tamen vix manus eius, eaque ſola immiſſa eſt.* O ingentem Dei magnitudinem! o ſublimiorem palmis ſtaturam dilecti; illum totum excipere mẽtis meæ tẽplo curabam, &

Matt. 28

Chryſ.

Luc. 1.

Chryſol.

Cant. 5.

Pſellus.

iſte populus ſolis miraculis comparat pabula ſuſcepit. Hæc erat feliciſſimi Adami paradiſus, vbi omnia illi ſine labore eueniebant, cui ſortitioni & paradiſo ſimilis aſſeritur, quam habuit Hebræus in deſerto, vbi manna veſcebatur, vbi cæleſtis panis miraculis comparatus, & cibus, & amictus erat. Felicior illis Chriſtianus, qui verā paradiſi ſortitionē adeptus eſt, quandoquidem miraculis cōparatus cæleſtis panis Chriſtus Dominus viuentis arboris fructus, & cibus illis eſt & amictus. Hinc maximè ponderanda ratio eſt; cur Euchariſticæ dapes ſingulari, & proprio iure in Chriſti percuſſo latere ſedem habeant. Sic enim ait D. Chyſoſt. Ioan. 19. *Quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipſo latere hauriens accedas.* Cur Euchariſtia in latere? an non potiores eſſent eius ſedes Domini manus? Quid cum latere diuinū cpu ū? Sanè Adami latus, nempe mulier ex latere proſiliēs, Adamum ex paradiſo eiecit, occaſionēque dedit, vt Deus poneret igneū gladium verſatilem ante paradiſum, ne vllus homo ingrederetur. Vt ergo cæleſtis cibus paradiſi hæreditatis reſtitutio erat: ſic decuit à noui Adami latere etiam procedere. Id quod notauit Procopius in Gen. c. 2. his verbis: *Sic Chriſtus proprium latus, ſeu firmamētum aliquod haſtæ oppoſuit, paradiſum aperiens, qui propter latus, nempe mulierē fuerat obſtructus.* Ecce tibi vt mulier à latere egrediens per cibum occluſit paradiſum, ſic à latere Chriſti profluens eſca paradiſum aperuit, vbi latus ſeu firmamentum haſtæ opponitur. Fallor ſi huc non reſpiciat illud Pſal. 71. quo Dauid in omnium ſententia celebrat diuinum Euchariſtiæ epulum ſic fatus, *erit firmamentū in terra in ſummis mōtium.* Ij, qui Hebraicas notas norunt, adeo

Chryſo.

Procop.

Pſal 71.

A

B

C

D

E

perſpicue putant ſcriptum eſſe, *erit* memoriale tritici, aut placenta tritici, aut frumentum, vt mendoſe dicāt inſertum eſſe, illud erit firmamentū. Verum non mendacio, ſed myſterio dictum eſt hoc viuidum frumētum firmamentum, firmamētum, inquā, haſtæ, ſiue verſali gladio oppoſitum & paradiſum nobis aperiens. Hinc merito Paſchaſ. Epiſt. ad Frudegar. dum, ait. *Facit corpus & ſanguis quod ipſum feciſſe Chriſtū in cruce legimus, dum vni eorum qui erant cum eo in patibulo confitenti paradiſi præſtitit regnum: alteri vero blaſphemanti iudicium determinauit.* Sic ille. Paſch.

§. XI.

Qui à Chriſto manducando abſtinent iudicium damnationis metuant incurrere, vt latro à Cruce.

Vidiſti in modo dictis ex Paſchaſio, qualiter ab Euchariſtia vt à cruce & paradiſus, & damnatio veniat. Paradiſus obtigit confitenti; in damnationē ille latro venit qui ſeſe à Chriſti corpore ſegregat. Enimuero iuſtiſſimè pereūt illi, vt docet noſter perdoctus Salmeron, qui latronis illius inſtar habentes præ oculis ſalutiferum Chriſti corpus, & ſāguinem, illo veſci fugiunt & refici. Væ tibi, ò miſer, qui his abſtines epulis, neceſſum enim eſt, vt fame pereas. Huiū voce aiebat Pſ. 8. *Omnem eſcā abominata eſt anima eorum, & appropinquauerunt vſque ad portas mortis.* Quæ omnis eſca dicitur? Sanè vt id explicet D. Greg. Niſſ. tractatu 1. in Pſ. c. 8. premit illud Gen. 2. vbi dicit, *ab omnis ligni, quod eſt in paradiſo, eſca comedes.* Ex quo ſic loquitur Niſſ. *vt ibi omne lignū vocat plenitudinem omnis boni, ita & hic verum illum & omnipotentem cibū appellat omnem eſcā,* Pſal. 8. Niſſ. Gen. 2.

cuius

cuius fuga eam, quæ ad mortem ducit, imbecillitatem conciliat. Adeo, vt merito tantam generis humani infirmitatem & ruinam eo retulit D. Chryſoſt. quod Adamus à Chriſtifero cibo abſtinuerit. Etenim ponderat Adamum creatum in medio paradiſi habentem præ oculis vitæ arborē tot illicibus plenum, quot ſcatebat pulcherrimis & viuificis fructibus. Odor, pulcritudo fructus alliciebat oculos, inuitabat viuendi appetitus, inſtabat tēpus prope meridianū. Et tanto tempore, tot illicibus non adductus fuit Adamus, vt vitales fructus guſtaret? Proh hominis dementia! Quid plura? hinc in totius generis humani caſum venit. Sic Chryſoſt. in Pſ. 1. *Huius ligni eſum cum recuſaret in contrarium incidit.* Ne mireris, homo, ſi tanti cibi abſtemius pereas, ſi habens ob oculos quotidie viuificum epulū, ad quod tot ac tantæ vtilitates te inuitant, tot Prædicatorum voces te monent, & tamen abſtines, quod fame enectus in æternā incidas miſeriam. Miror quod Rupert. etiam Angelorum ruinam putet ortam ab huius diuini epuli abſtinentia. Sic enim ait in Exod. c. 16. *Hic panis victus, & vita Angelicæ ſubſtantiæ eſt, nā in eum deſiderāt Angeli proſpicere, quod quia contempſit facere Angelus, cecidit et factus eſt diabolus, qui et huius panis ſempiternam patiens inediā eſt pallidus, & mors illum ſequitur.* Igitur ſi fortiſſimos ſpiritus ſic contriuit tanti epuli inedia, qualiter conterentur infirmi homines, ſi ſeſe diuinis priuent epulis. Videte apud Luc. 16. illius aſtum, quem villicum putat D. Gaudentius fuiſſe diabolum, dum totis viribus nititur ne debita ſua ſerui Domino integra reddant. Is igitur illis, qui oleū reddere debebant, ex centum cadis perſuadet quinquaginta fraudare, illis

Chryſo.

A autem qui triticum debebant, ex centum coris, ſufficiens putat ſi viginti fraudent. Quid ni? minoris numeri fraus in tritico putatur magis ſeruis exitialis. Etſi enim aliarum virtutū dimidiā tibi tollat partē diabolus, nō tanti æſtimat quanti cum paucis vicibus, te à diuino altaris tritico fraudat. Vnde notanter D. Gaud. ibi, ait. *Nec illud otioſū eſt quod maior numerus deperiit Domino cui debitores ſum*,
B *ex operibus à Deo figuratis, quā ex tritico ad vitalis fidei ſpecimen cōparato.* Pauciores dies abſtinentiæ, ex his qui deſtinati erant diuino epulo, maius diabolo negocium faceſſunt, quam ſi ab aliis virtutum operibus te fere penitus faceret ceſſare. Hic luge illos qui ægrè & difficulter ſemel in anno ſeſe ad tantum epulum norūt præparare. Pulcherrimi illius,
C & Regij adoleſcentis Abſalon quis memoret tragœdiā? De hoc dicitur 2. Reg. 14. *Semel autem in anno tōdebatur, quia grauabat eum cæſaries.* Id qđ notans Drogo lib. de Sacramento Paſſ. inquit. *Propterea lucis beatæ viſionem perdidit Abſalon quia grauabat eum cæſaries, & non niſi ſemel in anno tondebatur.* Eu quot nunc Abſalones
D qui criminibus grauatur, & non niſi ſemel in anno tondentur, vt nuptiali conuiuio aſtent. Metuo ne lucis perdant viſionem beatæ.

§. XII.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia ſe matrem noſtram, & filium noſtrum exhibet.

E PErgo ad alia crucis facinora, quibus Deus erga matrem, & erga Ioannem ſe pientiſſimum oſtendit, alteri enim de altero dixit. *Ecce filius tuus, ecce mater tua.* Quas voces quotidie in Euchariſtia repetit, & ſingulis hominibus dum

ſe

ſe præbet manducandum dicit, ecce filius tuus. Id quod eleganter confirmat Rupert. c. 32. ſuper Geneſ. dicens. *Quemcumque ad ſanctum altare diuina vocat gratia, profectò iubetur illi, vt tollat filium ſuum Iſaac, eumque Domino in terra viſionis in holocauſtũ offerat.* Hic tibi Dominus ſilenter, ab altari innuit, ecce filius tuus, tolle hunc filium tuum, placa Deum holocauſto tanti filij tui. Ad hæc D. Paſchaſ. ſup. c. 11. Euchariſticũ epulum vocat *natalem calicis*, quaſi tunc noua natiuitate Dominus naſcatur noſter filius, quum ſub ſpeciebus ponitur panis, & vini. — Rup. — Paſch.

Nec ſolum filius noſter fit in Euchariſtia, ſed & mater omniũ exhibetur cariſſima, ibi ſub epuli ſpeciebus totus lacteus, totus mãmeus factus clamat & dicit, *Ecce mater tua.* Attigit Clem. Alex. 1. Pædag. cap. 6. aiens. *Verbum eſt omnia infanti, & pater & mater & altor, comedite, inquit, carnes meas* quaſi dicat, dum ſe manducandum, dum ſe ſugendum hominibus proponit, mammeus Deus fit, mater omniũ eſt. Quapropter elegãter D. Iren. lib. 3. c. 40. notans detrimentum quod faciunt, qui ab Eccleſia recedũt carentes his diuiniſſimis dapibus ait, *Vbi Eccleſia ibi ſpiritus Dei, & vbi ſpiritus Dei, illic Eccleſia, & omnis gratia, ſpiritus autem veritas. Quapropter qui non participant eum, neque à mammillis matris nutriuntur in vitã, neq; percipiunt de corpore Chriſti procedentem nitidiſſimum fõtem.* Ecce tibi totius Chriſtiani augmẽti cauſa, menſa diuina, quæ & mammillas matris exhibet filijs Eccleſiæ, nitidiſſimum fontem procedentem de Chriſti corpore. Sanè qui Dei ſpiritum participant, & Chriſtiferum fontem, & matrem habẽt in Euchariſtia. Vnde D. Chryſoſt. hom. 83. ait. *Non videtis quãta infantes alacritate* — Cl. Alex. — Iren.

A *mammillas arripiunt, qua preſſione papillis infigunt labia? Non minori cupiditate nos quoque ad hanc mẽsã, & ad huius calicis ſpiritualem accedamus papillam, immo vero deſiderio quaſi lactẽtes pueri gratiã ſugamus.* Hæc Chryſoſt. adducens, vt materna charitate exhibita nobis à Deo in Euchariſtia fruamur. Quæ materna viſcera in hoc conuiuio cæleſti agnouit etiam B Cellenſis Abbas de panibus c. 2. dicens. *Hæc menſa plena viſceribus miſericordiæ, charismatibus referta gratiæ, edentium penetralia mirabiliter implẽdo non explet, appetitus reſidentium ſatiãdo acrius, ſed ſacratius vrget.* Expẽdo illud plena miſericordiæ viſceribus, & ſatiando vrget, omnia enim ſunt de matris more excogitata. Quippe mater quæ in filios eſt affe- C ctione paſcit, & ſaturos adhuc ad eſcas vrget & allicit, quaſi velit ſẽper illos in delitijs eſſe, adipeque ſudare. Ita Dominus in menſa hac cæleſti totus fit viſcera matris, totus eſt in filijs nutriendis, & ſaturandis adeo, vt etiã dum exſatiat, dum replet, acrius vrget, & allicit, vt edant amplius. Quocirca D. Chryſoſt. ho. 28. in Matth. ita Chriſtum Dominũ cõ- D parat cum matribus *Multæ, ait, matres poſt partum alijs nutricibus infãtes dederunt: quod ipſe facere noluit; ſed proprio corpore nos alit, & ſibi cõiungit atque conglutinat.* O amor Dei in nos ſuper amorem matrum! — Chryſo.

§. XIII.

E *Vt in Cruce, ſic in Euchariſtia derelictorum curam agit.*

DErelictum ſe in Cruce quæritur Dominus derelictorũ omnium negotium agens, vt loquitur D. Cypr. de Cœna Domini. *Derelictorum perſonam gerens in Cruce ſe queritur* — Cypr.

tur derelictum, & ne deſperent etiam in vltimis conſtituti, feſtinans in adiutoriũ illico adeſt latroni. Ecce tibi quam pro derelictis ſolicitus in cruce ſit, iam inde ſe prodens derelictorum pabulum. Quid plura? aiebat Dominus, *Eli Eli lamazabâtani.* Et nomine Iudentes carnifices per ludibrium dicebant, *Eliam vocat iſte.* Quaſi velit Deus vt omnibus innoteſceret tunc, quam nouerat ipſe paſcere derelictos, & quod pro derelictis hominibus faciẽdus erat cæleſtis panis, qui modo vt frumenti granum in crucis mola tundebatur. Enimuero Eliam 3. Reg. c. à Iezabel fugientem ab omnibus auxiliatoribus derelictum, morti inhiantem, non ſemel cæleſti cibo Dominus pauit, quocirca vbi derelictorũ negotia in cruce tractat, non abſque myſterio Eliæ mentionem patitur intromittit, vt derelictis omnibus cæleſte parari oſtendat pabulũ, fructuſque paradiſi vitales eiſdẽ reſeruari. Non latuit Dauidem diuinas Chriſti dapes pro derelictis cõditi, quandoquidẽ Pſ. 146. dicit, *qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eũ.* Etenim, vt bene hic à Caſſiodoro notatur, coruorũ pulli à parentibus deſtituti, & derelicti cæleſti rore nouerunt ali. Vnde Propheta vt diligentiã Dei in derelictis nutriendis nobis commendaret, prædicat illum pullis coruorũ inuigilare. Vnde Numeror. c. 11. de cæleſti cibo Iſraelitis exhibito dicitur: *cùm deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter & manna*, nunquam enim manna ſine rore; quia nunquam diuinum concederetur epulum; niſi coruorum pulli, nimirum derelicti homines reficiendi eſſent cum illo. Hinc merito Drogo libro de Sacramento Paſſionis, ait, *Paſce, Domine, pullum coruorum, filiũ peccatorum clamantem ad te, quoniam*

Pſ.146. — *Num.11.* — Drog.

A *pater meus, & mater mea dereliquerunt me; tu autem non relinquis ſperantem in te* Ita Drogo.

§. XIV.

Chriſtus Dominus vt in Cruce; ſic in Eucharistia ſitit: & non vult bibere, omnia cõcedens nobis bona, nihil reſumens ſibi.

B

Miratur valde Arnoldus Carnotẽſis, quod Dominus actus in cruce inter ſupplicia ſitiat; ſed id miratur magis, quod limpidiſſimis manãs aquis moleſtetur ſiti. *Mirum*, ait, *dictu, tremendum relatu: profluentibus de ſacro latere aquis viuentibus, & emanãtibus de fonte vberi ſacris liquoribus, Chriſtus ſitire ſe perhibet.* Sitit ĩ-C ter aquas Chriſtus, quid mirũ? inter epulas, medio in dapifero conuiuio, totus manans nectareis Euchariſtiæ poculis, adhuc ſitit, vbi non ſitiat Dominus qui factus vinum ſitit, & potum rogat ex participibus? Accipite Chryſoſt. hom. 2. in Epiphan. *Ex hac menſa ſpiritualium fons emanat bonorum, & hanc tamen ſtatim relinquis, & curris ad theatrum, vt iſtud* D *aſpicias, ſedentem iuxta donorum cæleſtium Chriſtum relinquis; nam et modo ſupra fontem ſedet non vnam Samaritanam; ſed vniuerſam alloquens Eccleſiam.* Nec aliud loquitur quam; da mihi bibere, vt vel ſic ſui ipſius in cruce præferat ſimilitudinem. Etenim vtrobique ſitit; nec vtrobique vult bibere, ait enim, *& cum guſtaſſet noluit bibere*, & quidem à nulla crea-E tura indiget accipere, cùm ille ſit qui omnia fiat creaturis. Id quòd pulcherrime explicatum eſt diuinorum ſponſorum colloquio. Vbi ſic, *ſicut Roſa inter ſpinas, ſic ſoror mea inter filias; ſicut pomum in lignis ſyluæ, ſic patruelis meus in filiis.* Ecce tibi

Arnol. — Chryſ. — Cant. 2.

ſponſus

ſponſus eſt ſponſæ pomum, quæ veſci & recreari poſſit aſpectu, & odoratu illius, verum ſponſa ſponſo roſa eſt, & quis roſam manducet aut bibat? Ita verba dicta proponit D. Greg. Nyſſ. hom. 4 in Cant. pro quibus dicit, *Rectè vidit ſponſa quæ ſit ſui à Domino differentia, quoniã ille quidẽ & nobis fit lætitia oculorum, vt qui eis ſit lux, & vnguentum odoratui, & vita comedentibus; nam qui eum comedit uiuit, vt dicit Joan. 6. Humana autem natura perfecta per virtutes ſolum fit flos non agricolã nutriens; ſed ſe ipſam exornans, ille enim non eſt bonorũ noſtrorũ egens; ſed nos illius bonis egemus.* Expẽdo illud, quod vbi Deus omnia nobis fit, & lux oculis, & odor naribus, & eſca guſtui, qua veſcamur in vitã; natura noſtra quantumuis plena virtutibus tantũ illi ſit flos, nõ agricolam nutriens, nullo modo paſcens Chriſtum, adeo, vt inter dapiferas menſas, inter crateres pleniſſimos ipſe eſuriat & ſitiat, cũ nihil à nobis accipiat. Sed quis credat, quod nihil à nobis Dominus accipiat? Quod tanto exhibito hominibus conuiuio nullum ſibi emolumentum acquirat? hominibus, inquã, qui florentes virtutibus, qui puritate candidi ſeſe in diuinũ obſequium effundunt? Sanè cibus ipſe qui datur oſtendit omnia bona ſic dari ſuſcipienti, vt nihil ſibi dator ipſe relinquat. Ioſeph ille AEgypti Prorex fratres audit ementes triticũ de pretio paciſcitur cũ illis, quod etiã videtur accipere, ſed exhibitum ab illo triticum ſi inſpicias & triticũ & ibi latens totum pretiũ inuenies, vt pateat, nihil ex venditione illa apud vẽditorem relinqui. Id quod expendit & componit cũ Chriſtifero tritico Abb. Cellenſ. de panibus c. 1. dum inquit, *Liberalitatis opus cum ſagacitate venditionis fratribus ſuis Ioſeph exhibet. Sed*

Nyſſ.

Cell.

A *libet in menſa cœnæ Domini, & in conuiuio Ioſeph lucem et vmbrã præ oculis ponere. Larga manu Ioſeph quorũ ventres ſuis impleuerat bonis, ſaccos nihilo minus quantũ poſſunt capere frumento replet, & pecuniã propriã in ore ſacculorũ ligat latenter, &c.* Ecce vobis lucem & vmbram, Ioſephum, & Chriſtum: ille inter frumenti menſuras expetit, & petit nummos: hic inter B crateres pleniſſimos ſitit, & petit, da mihi bibere. Sed ille cum ſagacitate venditionis largitatem oſtendit ſuã exhibens plenos ſaccos frumento, in quo latens integrum pretium reſtituitur, nihil ipſe reſeruans ſibi. Hic nimirum Chriſtus Dominus cũ ſagacitate ſitis & famis longe liberalior eam frumenti & vini tribuit plenitudinem qua impleantur fide- C les cuncti. Quod ſi hoc diuinũ euolueris triticum, inibi inuenies latens pretiũ omne quod pro illo dediſti, adeò, conſtet omnia in tuum cedere emolumentum, nihilque à Chriſto Domino receptum ſibi.

§. XV.

D *In Euchariſtia, ſicut in cruce cõſummationem ponit ſuorum facinorum.*

PRetio ſanguinis ſui pro mundi redemptione exſoluto, dixit Dominus in cruce, *Conſummatum eſt*, quaſi ibi iã ex parte redemptoris conſummata fuerit humana felicitas: ſed potentiùs crediderim hanc E factam eſſe in Euchariſtia conſummationem noſtræ ſalutis, per ſingularem applicationem. Annona ebat ille Gen. 27 *Frumento, & vino ſtabiliui eum, tibi vltra quid faciam?* quaſi in frumento, & vino ſit omnis conſummata benedictio. Ad quæ D. Paſchaſ. de corpore, & ſanguine Chriſti,

Gen 27.

Paſc.

Chriſti, c. 21. inquit, *Hoc eſt apertè dicere, firmaui eum pane corporis Chriſti, & vino ſanguinis; tibi autem filio ultra quid faciã? Putas ne, ſi fueris indignus tãta gratia, vllis quòd polleas bonis, ultra quã nihil amplius in hac vita præſtatur?* Ecce bonorum omnium conſummatio corporis, & ſanguinis Chriſti frumento, & vino clauditur; exhibito namque hoc diuino epulo, nullum vltra bonũ reſtat hominibus cõmunicandum. Hinc duo loca lucem accipiunt. Alterum ex 1. ad Cor. 3. vbi ſic, *Lac vobis potum dedi tanquam infantibus*: alterum ſumitur ex Exod. c. 3. aientis, *Ducam vos in terram lacte & melle manantem.* Quę duo loca expendens D. Cl. Alex. 1. Pædag c. 6. meritò dubitat, cur cùm lac à natura, & à Paulo promittatur paruulis infantibus, vt in eo creſcãt, & alantur; rurſus fortiſſimis viris viuentium terram ingreſſis, poſt bellorum puluerem, poſt mille victorias partas lac ipſum exhibeatur? Et hic vbi pueritia, vbi hominum alitur infantia, lac datur; & ibi vbi vincentium coronæ & pręmia ſunt, iterum lac, cur ita? Pulcrè reſpondit Clemẽs *Iure iuſtis rurſus lac Dominus pollicetur, vt apertè verbum eſſe utrumque oſtendatur, Alpha, & Omega, principium, & finis.* Etenim vbi hic datur lacteum hoc conuiuium, verbale hoc Euchariſtiæ lac, ibi omnium bonorum datur finis & conſummatio, nil amplius reſtat, quod Deus poſſit dare. Poſt prælia mille, poſt victorias celebratas nil aliud obtinebis, quã hoc ipſum quod paruulus & infirmus in Euchariſtia capis. Ibi eſt Alpha, & Omega, principium, & finis omnium bonorum, ibi capis, quod hic ſaginantur paruuli, & quo veſcuntur in Sanctorũ terra victrices poteſtates. Hinc ſummã hominis felicitatẽ miratus in Eccl. c 5. ait, *Cui dedit Deus diuitias, atque ſubſtãtiã, poteſtatemque ei tribuit, ut comedat ex eis, & fruatur parte ſua.* Ecce tibi feliciſſimus homo eſt, cui id obtigit conuiuiũ, in quo ſuam partem, hoc eſt, integram comedat ſuam hæreditatem, vltra quod nulla ei remaneat pars alia hæreditanda. Sed quod conuiuiũ eſt hoc? Olympiod. id explicat aiens. *Qui manducat carnem filij hominis, & bibit eius ſãguinẽ, futuræ felicitatis partẽ hic aliquã fruitionemque accipit.* Quod in vltima hominũ felicitate à nobilibus triumphatoribus manducatur, id in præſenti conuiuio manducamus.

1. ad Cor. 3. — Cl. Alex. — Eccl. 5. — Olym.

§. XVI.

Chriſtus in Euchariſtiæ manibus puriſſimis inſtar Dei Patris manuum amat tractari.

SAcrilegas carnificum expertus manus Chriſtus Dominus; paternas iam appetens vlnas moribundus dicit: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum*, quaſi ex tunc inſinuans quibus velit haberi manibus, nempe manibus Patris diuini. Non iam panis hic viuus conterendus traditur impijs manibus; ſed ſolis paternis manibus exhibẽdus eſt, vt refectionem & ſaturitatem afferat. Monebat Diuus Bernardus ſermone de Natiuit Mariæ nullũ opus offerri Deo, niſi per manus matris. Etenim ait: O homò, quidquid illud eſt, quod offerre paras, Mariæ commendare memento, vt eodem alueo ad largitorem gratiæ, gratia redeat, quod influxit. Nec enim impotens erat Deus, & ſine hoc aquæductu impendere gratiam prout vellet, ſed ſibi vehiculũ prouidere voluit. *Fortè enim manus tuæ ſãguine plenæ ſunt, & ideò modicum iſtud quod offerre paras, gratiſſimis illis Mariæ manibus*

Bern.

eſſe-

offerendum tradere cura, ſi non vis ſuſtinere repulſam. Sic ille, & tu ſimiliter Euchariſtiæ ſacrificium gratiſſimis ſuæ Matris, ſiue Dei Patris manibus offerendum trade, ne patiaris repulſam. Hoc ſciuerant cæleſtes illi ſpiritus, qui apud Ezech. cap. 1. viſi ſunt tanto Domino miniſtrare, *ſed manus hominis ſub pennis eorum*, hoc eſt, vt inquit Theod. *manus ſub alis erant abſconditæ*, quādoquidem nullam manum Dominus patiebatur, niſi paternam manum. Sic Abbas
Cellenſ. Cellenſ. libr. de Panib. c. 1. *Procul abſiſtat creatura omnis ab hac adminiſtratione, quia beſtia, quæ tetigerit mōtem, lapidabitur. Manum ſubtrahat Seraphin, quia munus huiuſmodi manum aliam nō admittit, quam ſolius dexteræ Dei, nempe Patris.* Iam nullus Oza audeat noui teſtamenti arcæ prætendere manus, ſiquidem & Seraphim ipſi charitate feruidi, puritate conſpicui puriſſimas ſuas ſubtrahūt manus. A ſolis æterni Patris manibus ſpectet hunc viuidum panem quicumque ſapiens eſt, quicumque illo cupit exſaturari. Sic iam ſibi redditus prodigus ille alter, Lucæ
Luc. 15. 15. memor cæleſtis panis, quo licet veſci etiam mercenarijs, ait: *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam: Pater, peccaui in cælum, & coram te.* O quàm ſapit, qui nullas alias, niſi Patris manus memorat, ex quibus ſperat ſe poſſe accipere diuini epuli ſaturitatem! Pulcrè Tertul. libr. de Pu-
Tert. dicitia, c. 9. *Recordatur Patris Dei, ſatisfacto redit, veſtem priſtinam recipit, annulum quoq; accipit, atq; ita exinde opimitate Dominici corporis veſcitur.* Expende illud, recordatur Patris Dei, nullus illi alius venit in mentem, niſi cæleſtis Pater, de cuius ſolius manibus potuit hoc viuifico epulo ſaginari. Ad omnes fameſcē-
Cl. Alex. tes locutus Cl. Al. in adhortat. indu-

A cit diuinum verbum ſic alloquēns: *Solummodò, ò Fili, patrem ſitias, Deus tibi gratis oſtendetur: dat tibi & volatilia, & natalitia, & terreſtria. Hæc tuis alimētis fabricatus eſt Pater.* Nullum alimentum, nullum epulum expetendum niſi a Patre cæleſti, ipſe ſolus hominum alimoniam curat, ipſe ſuis manibus traditum habet panē viuum, & vinum germinans virgi-
B nes. Quocirca ſolummodo Patrem ſitiant, ſolummodo Patrem eſuriāt, qui de opimitate Domini corporis ſaturari cupiunt. Elias quum miniſtrabat coruus epulum quotidie comedebat, & quotidie fameſcebat; nec extra ſpeluncam ambulabat; verùm cùm eidem panem attulit Angelus, adeò reficitur, vt quadraginta diebus ambulauerit in forti-
C tudine cibi illius. Vnde meritò verbum diuinum qui non temporalem refectionem; ſed æternam hominibus meditatur, cauit, ne animal, ne Angelus; ſed ipſe Deus acciperet hunc panem communicandum, vt ex diuinis manibus guſtarent vniuerſi tanti epuli fortitudinem, & opimitatem. Id quod videtur atti-
D giſſe D. Paſchaſ. lib. de corp. Chriſti, c. 15. vbi premit illud Num. Aaroni Num. 6.
à Deo dictū. *Inuocabitis nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eos.* Ad hæc Paſch. *Sacerdos ergo inuocat; ſed Deus ipſe benedicit, & frangit: quia niſi Deus frangeret hunc panē, paruuli omnes ieiuni remanerent.* Ecce tibi quàm in hominum commoditatem panis viuus ſe tradat in diuini Pa- Paſchaſ.
E tris manus, vt inde ſumant vniuerſi paruuli maiorem tanti cibi ſaturitatem. Ecce quā vtiliter acceſſurus ad altare ſolius cæleſtis Patris mentionem facis, ſolum Deum Patrem ſitis, & eſuris, de cuius manibus Domini corporis opimitate ſaturaberis.

Rem

Dionyſ. Rem ſinit Diuus Dionyſius Alexãdrinus epiſtola ad Samoſatenum, vbi adducens illud D. Pauli, *Exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens*, ita fatur Dionyſius. *Seipſum exinaniuit, non relinquens Patrem, vt à nobis capiatur, abſit, imo ergo, inquit & Pater, ad eum veniemus, & manſionem dicit factam ad nos, ad capiendum ſacramentum vitæ per puras, & incorruptibiles, & diuinas ipſius manus, vt poſſimus fideles capere ipſum, ac fieri manſio Dei, accipientes eum totum.* Itaque Chriſtus Dominus non diuiſus à Patre, ſed cum Patre exinanitus in Euchariſtia venit ad nos, vt nos illum capiamus per puras & diuinas Patris manus; & ſic Patris, & filij manſio fiamus.

§. XVII.

A Chriſti Domini latere è cruce aqua in Euchariſtiam manauit, vt homines alites faceret.

SOlemniſſimum omnibus eſt Euchariſtiam à Chriſti Domini manaſſe percuſſo latere; ſed mirandum, quòd inde manet aqua. Vbi Euchariſtia in aqua? Vbi tantus potus adeò nectareus dicitur aqua? Sanè Iſaias 49. de fidelibus dicebat, *non eſurient, neque ſitient*: quod referens Diuus Cyril. Alexandr. ad cibum, & potum Euchariſticum fatur. *Poſtquam conſecuti ſumus miſericordiam, habuimus cibum vtilem animæ. Comedimus enim panem de cælo, et bibimus aquam viuam; de qua Dominus dixit Samaritanæ: Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum.* Cur Euchariſtia aqua? an quia ex illa, incubante ſpiritu, euolant homines in cælum alites regenerati? Planè aqua in principio repleuit pennatis alitibus cælum, ita modò hic viuificus

Iſai. 49.

Cyril.

A potus, nimirum Euchariſtica aqua cælum replet volucribus pennatis. Dicebat Dominus apud Matth. 24. *Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*, vt ſic pennatos fideles ad cælum vſque euolaturos effingeret. Sed vide quo è nido volaturæ hæ alites, nimirum vbi fuerit corpus Domini, ibi nidus, vbi perpetes exſurgunt alites. Sic D. Ambr. lib. 4. de Sa- B cramentis, ca. 2. *Bonæ aquilæ circa altare, vbi enim corpus, ibi & aquilæ. Forma corporis altare eſt; & corpus Chriſti eſt in altari, aquilæ vos eſtis.* Ecce altare, ecce corporis Chriſti nidus, vbi qui quondam reptilium induimus naturam, iam volucres facti cęlum replemus volatu. Ex quo in altari corpus Chriſti Domini apparuit, ex quo altare manauit viuifi- C cante Euchariſtię aqua, plumeſcunt fideles, & euolant facti alites. Vt meritò dicat D. Anaſtaſius Sinaita in Hexaem. lib. 7. *Hæ ſunt volucres, quæ rapiuntur in nubibus obuiam Chriſto, de quibus etiam dicebat, vbi eſt corpus, congregabuntur & aquilæ, quæ ſupplantatorem noſtrum ſerpentem ſuffocarunt.* Sanè alitem carnem, qua in re- D generatione Chriſto per aera ibimus obuiam, hic diuinus cibus, & potus in nobis parturit: hic effectus eſt, quòd volucres ex ſepulcro renaſcamur, quòd reptantis ſerpentis cõtrito capite aquilinos perpetes imitemur volatus. Huc reſpiciebat Diu. Paul. ep. 9. quãdo dicit. *Cùm hoc pane ſaginamur, ſerpens tabeſcit, cui⁹ fames & pœna eſt cibus vitæ noſtræ Chriſtus E Ieſus, qui factus eſt nobis in eſcam.* Intuere modo homines qualiter, cùm manducant hunc panem, quicquid in ſe ſerpentinũ eſt tabeſcere faciãt, & adnatis alis, aera perpeti tranent volatu, vt Chriſto obuiam procedãt. Vah quàm maleſuadus tabeſcit ſerpens, cùm à Chriſti corpore videat

Mat. 24.

Amb.

Sinai.

Paulin.

aqua quæ fidelium populum ſignificat, Euchariſtico calici additur; quia prius à Chriſti latere percuſſo cum ſanguine coniunctim effluxit. *Et ideò, ait, rectè prouiſum eſt, quia aqua ſimul cum sãguine fluxit, vt hoc in myſterio admiſceatur. Quatenus et nos in illo ſimus, vt per hoc ſalutis Sacramentum diuinis obtutibus illicò vnici myſticè offeramur. Nam ſi vinum ſine aqua offeratur, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis.* Quibus pondero illud, rectè prouiſum eſt, quia aqua ſimul cum ſanguine, &c. Vbi innuit rationem & cauſam, qua aqua, nempe Eccleſia fidelium in illa ſignificata Euchariſtiam ingrediatur, ſub tantoque offeratur Deo epuli ſacrificio, nimirùm quia prius cum ſanguine à latere manauit, quia ſanguineis paſſionis fluctibus fuerit immixta. Non aliter reficeremur diuino hoc conuiuio; niſi toto ſanguine Agni ſtolas priùs dealbauerimus.

§. VI.

Sanguis Euchariſticus veniam, & tolerantiam clamat peccatorum.

CVm ſeſe diuinus ſanguis ob veniam peccatorũ effuderit, tam diutino, & præcellenti munere vbique fungitur, vbique clamãs veniã, vbique miſericordiæ viſcera contundens. Inde Diu. Cyprian. (Cypr.) Chriſtiferum ſanguinem Abeli præfert, quia ille clamabat vindictam. *At Chriſti ſanguis de cruce clamans, pacẽ loquitur, & recõciliationem. Quin idẽ ſanguis quoniam à nobis bibitur, ſi modò dignè bibitur, clamat in corporibus noſtris verba pacifica.* Expendo illud, ſi modò dignè bibitur, quo Cyprianum ibi non adeò æſtimatorem Euchariſtici ſanguinis crediderim. Quid magnum eſt, quòd ſanguinis

A clamat veniam & pacem in illorum cordibus, à quibus dignè bibitur? Imò cùm indignè bibitur, cùm nefariè tractatur, tunc etiam clamat verba pacifica. Quod innuit D. Paulus ad Hebr. 12. fatus: *Acceſſiſtis ad teſtamentis noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem quàm Abel.* Notabis illud, *teſtamenti noui mediatorem*. Vbi enim te- (ad Heb. 12.)
B ſtamentum nouum, & hæres nouus eſt, ſiquidem teſtamentum ſine hærede reſcinditur. Quid plura? Accipite pulchram hiſtoriam, ex 1. Machab. petitam. Inclytus & fortis Eleazarus aduerſus infenſiſſimum (1. Mach.) hoſtem pugnans Antiochum cùm turritum elephantum cerneret totius fidelis exercitus vaſtatorem, vitæ ſuæ immemor imperterritus be-
C ſtiæ occurrit, & ſuppoſitus illius ventrem percutiens eo ictu & ſibi glorioſũ Mauſolæum, & ſuis inſperatã victoriam obtinuit. Quo ſtupefactus facinore hoſtis Antiochus etſi multo milite, & pene innumerabili cinctus, *vnius territus fortitudine pacem rogauit.* Ad hæc eleganter D. Ambro. (Ambr.) 1. offic. c. 40. concludit. *Igitur Eleazarꝰ hæredem ſuæ virtutis pacem reliquit.*
D Ecce noui teſtamenti nouus & inauditus hæres inſtituitur, hæres, inquam, quæ ſit pax cum hoſtibus infenſiſſimis. Hinc iam Paulus Chriſti teſtatoris gloriam metitur, qui vt moriens reportat triumphum, ſic ſui ſanguinis nouum teſtamentum reliquit, non quale antiquitùs condidit ſanguis Abelis effuſus; ſed cuius ſit nouus hæres pax cum ipſis hoſtibus, & inimicis. Itaque ſanguis Euchariſticus ſanguis noui teſtamenti eſt, qui etſi hoſtili petatur animo, nihil interea loquitur, nil dicit, niſi veniã & miſericordiam largiendam quantum ex ſe eſt ipſis inimicis. Quod cõſiderans D. Cyril. lib 4. in Ioan. c. 17. (Cyrill.) aiebat.

alebat. *Quum in nobis manet Chriſtus, neque in quibus ſumus peccatis conſiderat; ſed ægrotos curat, colliſos redintegrat.* Ad hoſtiles animos cæcutiens (ſi attendas miſericordiæ affectũ quo ibi eſt) hoc curat, vt vulneribus medelam inferat, pacemque omnium mentibus æternam inſerat. Neſcio, an huius diuini poculi beneficentiſſimum morem adumbrauit D. Paul. 1. ad Cor. 10. vbi de Iſraelitis apud deſertum ait: *Bibebant de ſpirituali cõſequente eos petra; petra autẽ erat Chriſtus.* Nempe cum ſemel profluẽtem aquam biberunt, eos inſequebatur petra innuẽs diuino poculo refectos, quos etſi fugientes, etſi reluctantes, inſequitur tamen Chriſtus quaſi à tergo pacem offerens, & cum venia inuitãs. Ita D. Cæſar. Arelat. ho. 7. de Paſ. *Bibebam autem,* inquit, *de conſequẽti eos petra. Vides, quòd qui de Chriſti gratia biberit, ſequitur eum Chriſti miſericordia.* Nec miſericordia, quæ omnes noſtros cogitatus antecedit, refectos diuino poculo ſequeretur, niſi illi fugiſſent, vnde ſemel potos refugas ſequitur miſericordia Chriſti, vt conuertat, vt pacem exhibeat vt venia ditet. Vide inf. §. 9. & 28.

1. ad Cor. 10.

Cæſar. Arel.

§. VII.

Exactiſſimã rationem reddere debent, qui corpus, & ſanguinem Domini participant.

ADhuc hæreo illis verbis, *Sanguis noui teſtamenti, qui pro multis effundetur:* & ſanè quod ex teſtamento pro multis habetur, nunquã niſi præmiſſo cenſu, & cum obligatione rationis reddendæ apud iudicẽ accipitur. Quod tibi in primis, ò Chriſtiane, inquitur; qui non vtcum que accipis ſanguinem Chriſti pro multis effuſum, ſed cum ex teſtamento acquiris, vt iam tantorum bonorum rationem reddendam extimeſcas. Reſurgente Domino ex ſepulcro, ait Matth. 28. quòd *terræmotus magnus factus eſt:* de quo pulcrè Diuus Chryſoſt. in Pſalm. 2. dicit. *Sepulcrum accepto corpore depoſito territum quòd patris theſaurum accepiſſet, depoſitum cum tremore reddidit.* O quã iuſtè tremit ſepulcrum, vbi depoſitum tantum theſaurum cogitur reddere! O quàm potiori iure nos extimeſcere debemus, qui theſaurum eundem, nempe corpus Chriſti accepimus, cùm neceſſum ſit illius rationem reddere. Audiſti, Mariam puriſſimam, innocentiſſimam totã conturbari ad vocem Angeli? Sic Luc. c. 1. *Turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.* Vnde, ò Puella ſanctiſſima, turbaris? Quæ in te cauſa turbationis, vbi regnum pacis incipit pullulare? Inter alias hanc addit D. Chryſol. ſer. 142. cauſam. *Quid plura? Mox ſentit in ſe ſupremũ ſuſcipi iudicem.* Et quæ nullum reatum nec ab origine traxit, quæ totius culpæ libera erat, non ſentiret iudicem, niſi noui teſtamenti cõmune bonũ ipſa caperet. Nil habet iudex cum Maria, niſi quia noui teſtamenti eſt arca, vbi mundi hæreditatẽ ex teſtamẽto capit, non ſine metu iudicis, ſine tremore reddendæ rationis, etiam ipſa innocẽtiſſima Virgo non ſpectabitur. Sic illa ardentiſſima Dei amatrix Cant. 5. inquit. *Dilectus meus miſit ĩ manum ſuam per foramen.* Quaſi diceret, iuxta explicationem Pſelli: *Totum oſtium meum aperui, vt Chriſtum verbum, & ſpõſum meũ ſuſciperem, tamen vix manus eius, eaque ſola immiſſa eſt.* O ingentem Dei magnitudinem! o ſublimiorem palmis ſtaturam dilecti; illum totum excipere mẽtis meæ tẽplo curabam,

Matt. 28

Chryſ.

Luc. 2.

Chryſol.

Cant. 5.

Pſellus.

& apertis, vel ſublatis valuis vnam ocius ſolam excepi manum; & cum manu Dei accepta ecce timor, ecce tremor ſuperuenit, quippe *venter meus intremuit.* Vnde ò Virgo, vel ſola manu dilecti accepta tremis? Iam id explicant tres Patres, nempe, *Pariente me initium ſapientiæ, timorem dilecti mei tanquam iudicis.* Proh dolor! Nec ſanctiſſima Sponſa capit Dei manum abſque terrore iudicis, abſque iudiciali proceſſu & cenſu. Quis iam integrum teſtamenti ſanguinem accipiens non timeat rationem reddendam? non contremiſcat Iudicē depoſitum repetentem.

Tres Patres

Ex Luc. 22. Text. Hoc facite in meam commemorationem.

Luc. 22.

§. VIII.

In Euchariſtia Christus Dominus omnino ſui ſimilis exiſtit, prout in cruce pendebat.

QVid aliud putas Euchariſtiam eſſe, quàm pulchram totius cruenti myſterij commemorationem, quàm memoriam, & nudam repræſentationem crucis? Sanè altari acceſſit Chriſtus, vt acceſſit cruci mactandus. Vnde in B. Iacobi liturgia lector admonet. *Taceant mortales, & ſtet cum metu et tremore, nihil terreni cogitantes. Rex enim Regum Chriſtus Deus noſter exiſtit vt mactetur, & detur in cibum fidelibus.* Quam mactationem ſu... hanc in myſtica ſanguinis, & carnis ſeparatione oſtendit, dum ait: Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Quid aliud in Euchariſtia audimus, quàm effuſionem ſanguinis, quàm traditionem carnis? Accipite Diuus Damaſcen. in libello de Corpore Chriſti ſic fantem: *Eleuatur in manibus ſacerdotis in crucem, et frangitur & diſtribuitur, & in nobis ſepelitur; & facit nos ſecum à corruptione liberos.* Adeò paſſionis, crucisque myſteria hoc in epulo repræſentantur, vt meritò dicat Diuus Paſchaſ. lib. de Corp. & Sang. Dom. capit. 11. quòd *nihil deſit in hoc Sacramento ad commemorationem paſſionis, quod tunc extitit in cruce in conſummationem noſtræ redemptionis.* Quocirca de ſingulis ſigillatim nobis erit agendum.

Paſch.

§. IX.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia, vt in cruce inimicis veniam largitur; & miſericordiam.

ECce tibi apud Ezechielem cap. 9. altari adeſt vir quidam veſtitus lineis, & cuius ſunt laterones ſex alij adoleſcentes fortiſſimi, & ad bella doctiſſimi, habentes acutiſſimos & diſtrictos gladios, vt iuſſi omnes appropinquantes interficerent. Hoc cernens Propheta exclamat: *Heu heu, heu Domine Deus, ergone diſperdes omnes reliquias Iſrael?* O quàm aliter ego exclamarim: non Deum; ſed adoleſcentes illos belligeros; ſed armatos Angelos cōpellarim, Heus vos cæleſtis militiæ magna pars, ſiquidē adeſtis ſacro altari, adeſtis, inquam, ſplendenti diſtricto gladio, cur ex innumeris, qui altare Dominicum fœdant, nullum interficitis? Cur cùm tot lupi quotidie diuinum Agnum vorent, nullus tranſfixus occubuit? Cur non replentur interfectis aræ? Cur electorum non ſudant ſanguine templa? Sed accipe quid reſpondeat D. Paſchaſ. cap. 8. *Certus ſit quia vtiorts Angeli, nec ſemel indignè communicantes parcerent; niſi bonitas Chriſti, in cuius iudicium pendent omnia, et cui commiſſum eſt, vt ſignum ponat in fron-*

Paſch.

frontibus ſuorum gladium ſuſpenderet, & remoueret momentaneam mortem. Chriſto totum debemus adſcribere, qui ſuas etiam iniurias libenter remittit; et pro delinquentibus in ſe ſicut priùs in cruce fecerat, etiam ſe Patri offerendo idoneus exorator interuenit. Non ſui diſſimilis adeſt Dominus epulis diuinis, ibi vt in cruce veniam meditatur hoſtibus impertiri, non enim Angeli qui adſunt, indignos ſinerent accedere impunè. Sed quando ij aduolant transfoſſuri indignos, ipſe qui editur & voratur Agnus remouet gladios dignus exorator pro voracibus lupis. O ingentem Dei miſericordiam! ò ſummam Chriſti pietatem! Chriſto Domino debes, ò maxime peccatorum, quòd indignè accedens ad epulum diuinum non ab Angelis trucideris; adſunt illi armati gladiis, & irati irruunt; ſed detinentur à Chriſto, qui & in cruce, & ferculo non ceſſat indulgere inimicis. A quibus venditus erat fratres cùm poſſit occidere, pauit charitatis pleno conuiuio magnus ille Ioſeph Geneſ. 43. De quo pulcrè, & Chriſtum Dominum halantia dicit Abbas Cellenſ. de Panibus cap. 1. *Vbique, ait, gratioſus Ioſeph; ſed in conuiuio magis, multòque ampliùs iucundus: in conuiuio etiam venditoribus ſuis non negat negatam ſibi germanitatem, in conuiuio non retinet iniuriam, extendit munificentiam in conuiuio iuxta ſcripturam cibandi inimicum, extinguit inuidiam, ſanat maleuolentiā.* Quid pulcrius? Quid Chriſto Domino accommodatius? Sanè in hoc conuiuio etiam venditori ſuo Iudæ non negat pacem, non retinet iniurias inimicos etiam; & ſibi infenſiſſimos hoſtes cibat, & prohibet ne miſerè ab Angelis vltoribus perimantur.

§. X.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia, vt in Cruce paradiſi hæreditatem exhibet.

O Quàm à ſanctiſſimis viris decantatum, quòd in cruce damnato altero, Latroni digno paradiſi perditam reddat Dominus hæreditatem. Sed eam nullibi meliùs exhibet Dominus, quam vbi ſeſe præbet in Euchariſtia manducādum. Quid eſt in toto hoc diuino conuiuio quod non oleat paradiſum? quod vitæ arborem non præferat? quod innocentiæ amictum non prætendat? Pulcrè Antipater Epiſc. Boſtorum, orat. de Ioan. Baptiſt. Mariam fatur. *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui: ex quo cùm comederit Adam, vicit inimicum. Benedictus fructus qui fuit mundi cibus, & amictus.* Sanè is erat innocentiæ feliciſſimus ſtatus, in quo Adam vnico vitæ arboris fructu guſtato, nec cibū alium, nec amictum deſideraret. Sed proh dolor! acceſſit ad vetita, & famem incurrit, & nuditatem. Ecce homo famelicus, & nudus exilij ſui præferens ſigna, iterum amiſſam recuperat hæreditatem; dum ſeſe infert menſæ diuinæ, quæ cibus mundi eſt ſimul & amictus, ſimul ſatians, & exornās animas. Hoc fuit priuilegiū cœleſtis pabuli, quo dum Iſraelitæ in deſerto veſcebantur, nullam in veſtibus attritionem, neque vetuſtatē ſentiebant, quod ſpectans Dominus apud Oſeam cap. 11. ait: *In funiculis Adā traham eos.* Quiſ funiculi Adam; niſi paradiſi hæreditas? Ita Rufinus hunc locum interpretatur: *Funiculus eius, id eſt, ſortitio Adæ primi hominis, antequam peccato è felicitate decidiſſet, qui paradiſi fuerat habitator effectus, vt nō laboratis, ſed ſpōte naſcentibus fructibus veſceretur. Ita*

Antip.

Oſeas 11.

Ruf.

iſte

Ille populus ſolis miraculis comparat pabula ſuſcepit. Hæc erat feliciſſimi Adami paradiſus, vbi omnia illi ſine labore eueniebant, cui ſortitioni & paradiſo ſimilis aſſeritur, quam habuit Hebræus in deſerto, vbi manna veſcebatur, vbi cæleſtis panis miraculis comparatus, & cibus, & amictus erat. Felicior illis Chriſtianus, qui verã paradiſi ſortitionẽ adeptus eſt, quandoquidem miraculis cõparatus cæleſtis panis Chriſtus Dominus viuentis arboris fructus, & cibus illis eſt & amictus. Hinc maximè ponderanda ratio eſt, cur Euchariſticæ dapes ſingulari, & proprio iure in Chriſti percuſſo latere ſedem habeant. Sic enim ait D. Chryſoſt. Ioan. 19. *Quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipſo latere hauriens accedas*. Cur Euchariſtia in latere? an non potiores eſſent eius ſedes Domini manus? Quid cum latere diuinũ epulũ? Sanè Adami latus, nempe mulier ex latere proſiliẽs, Adamum ex paradiſo eiecit, occaſionẽque dedit, vt Deus poneret igneũ gladium verſatilem ante paradiſum, ne vllus homo ingrederetur. Vt ergo cæleſtis cibus paradiſi hæreditatis reſtitutio erat: ſic decuit à noui Adami latere etiam procedere. Id quod notauit Procopius in Gen. c. 2. his verbis: *Sic Chriſtus proprium latus, ſeu firmamẽtum aliquod haſtæ oppoſuit, paradiſum aperiens, qui propter latus, nempe mulierẽ fuerat obſtructus*. Ecce tibi vt mulier à latere egrediens per cibum occluſit paradiſum, ſic à latere Chriſti profluens eſca paradiſum aperuit, vbi latus ſeu firmamentum haſtæ opponitur. Fallor ſi huc non reſpiciat illud Pſal 71. quo Dauid in omnium ſententia celebrat diuinum Euchariſtiæ epulum ſic fatus, *erit firmamentũ in terra in ſummis mõtium*. Ij, qui Hebraicas notas norunt, adeo perſpicue putant ſcriptum eſſe, *erit* memoriale tritici, aut placenta tritici, aut frumentum, vt mendoſe dicat inſertum eſſe, illud erit firmamentũ. Verum non mendacio, ſed myſterio dictum eſt hoc viuidum frumẽtum firmamentum, firmamẽtum, inquã, haſtæ, ſiue verſali gladio oppoſitum & paradiſum nobis aperiens. Hinc merito Paſchaſ. Epiſt. ad Frudegardum, ait. *Facit corpus & ſanguis quod ipſum feciſſe Chriſtũ in cruce legimus, dum vni eorum qui erant cum eo in patibulo confitenti paradiſi præſtitit regnum: alteri vero blaſphemanti iudicium determinauit*. Sic ille.

Chryſo. — Procop. — Pſal 71. — Paſch.

A B C D E

§. XI.

Qui à Chriſto manducando abſtinent iudicium damnationis metuant incurrere, vt latro à Cruce.

VIdiſti in modo dictis ex Paſchaſio, qualiter ab Euchariſtia vt à cruce & paradiſus, & damnatio veniat Paradiſus obtigit confitenti; in damnationẽ ille latro venit qui ſeſe à Chriſti corpore ſegregat. Enimuero iuſtiſſimè pereũt illi, vt docet noſter perdoctus Salmeron, qui latronis illius inſtar habentes præ oculis ſalutiferum Chriſti corpus, & sãguinem, illo veſci fugiunt & refici. Væ tibi, ò miſer, qui his abſtines epulis, neceſſum enim eſt, vt fame pereas. Huiũ voce aiebat Pſ. 8. *Omnem eſcã abominata eſt anima eorum, & appropinquauerunt vſque ad portas mortis*. Quæ omnis eſca dicitur? Sanè vt id explicet D. Greg. Niſſ. tractatu 1. in Pſ. c. 8. premit illud Gen. 2. vbi dicit, *ab omnis ligni, quod eſt in paradiſo, eſca comedes*. Ex quo ſic loquitur Niſſ. *vt ibi omne lignũ vocat plenitudinem omnis boni, ita & hic verum illum & omnipotentem cibũ appellat omnem eſcã,*

Pſal. 8. — Niſſ. — Gen. 2.

cuius

cuius fuga eam, quæ ad mortem ducit, imbecillitatem conciliat. Adeo, vt merito tantam generis humani infirmitatem & ruinam eo retulit D. Chryſoſt. quod Adamus à Chriſtifero cibo abſtinuerit. Etenim ponderat Adamum creatum in medio paradiſi habentem præ oculis vitæ arborē tot illicibus plenum, quot ſcatebat pulcherrimis & viuificis fructibus. Odor, pulcritudo fructus alliciebat oculos, inuitabat viuendi appetitus, inſtabat tēpus prope meridianū. Et tanto tempore, tot illicibus non adductus fuit Adamus, vt vitales fructus guſtaret? Proh hominis dementia! Quid plura? hinc in totius generis humani caſum venit. Sic Chryſoſt. in Pſ. 1. *Huius ligni eſum cum recuſaret in contrarium incidit.* Ne mireris, homo, ſi tanti cibi abſtemius pereas, ſi habens ob oculos quotidie viuificum epulū, ad quod tot ac tantæ vtilitates te inuitant, tot Prædicatorum voces te monent, & tamen abſtines, quod fame enectus in æternā incidas miſeriam. Miror quod Rupert. etiam Angelorum ruinam putet ortam ab huius diuini epuli abſtinentia. Sic enim ait in Exod. c. 16. *Hic panis victus, & vita Angelica ſubſtantia eſt, nā in eum deſiderāt Angeli proſpicere, quod quia contempſit facere Angelus, cecidit et factus eſt diabolus, qui et huius panis ſempiternam patiens inediā eſt pallidus, & mors illum ſequitur.* Igitur ſi fortiſſimos ſpiritus ſic contriuit tanti epuli inedia, qualiter conterentur infirmi homines, ſi ſeſe diuinis priuent epulis. Videte apud Luc. 16. illius aſtum, quem villicum putat D. Gaudentius fuiſſe diabolum, dum totis viribus nititur ne debita ſua ſerui Domino integra reddant. Is igitur illis, qui oleū reddere debebant, ex centum cadis perſuadet quinquaginta fraudare, illis

Chryſo.

A autem qui triticum debebant, ex centum coris, ſufficiens putat ſi viginti fraudent. Quid ni? minoris numeri fraus in tritico putatur magis ſeruis exitialis. Etſi enim aliarum virtutū dimidiā tibi tollat partē diabolus, nō tanti æſtimat quanti cum paucis vicibus, te à diuino altaris tritico fraudat. Vnde notanter D. Gaud. ibi, ait. *Nec illud ocioſū eſt quod maior nume-*
B *rus deperiit Domino cui debitores ſunt, ex operibus à Deo figuratis, quā ex tritico ad vitalis fidei ſpecimen cōparato.* Pauciores dies abſtinentiæ, ex his qui deſtinati erant diuino epulo, maius diabolo negocium faceſſunt, quam ſi ab aliis virtutum operibus te fere penitus faceret ceſſare. Hic luge illos qui ægrè & difficulter ſemel in anno ſeſe ad tantum epulum
C norūt præparare. Pulcherrimi illius, & Regij adoleſcentis Abſalon quis memoret tragœdiā? De hoc dicitur 2. Reg. 14. *Semel autem in anno tōdebatur, quia grauabat eum cæſaries.* Id qđ notans Drogo lib. de Sacramento Paſſ. inquit. *Propterea lucis beatę viſionem perdidit Abſalon quia grauabat eum cæſaries & non niſi ſemel in anno tondebatur.* Eu quot nunc Abſalones
D qui criminibus grauatur, & non niſi ſemel in anno tondentur, vt nuptiali conuiuio aſtent. Metuo ne lucis perdant viſionem beatæ.

§. XII.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia ſe matrem noſtram, & filium noſtrum exhibet.

E Pergo ad alia crucis facinora, quibus Deus erga matrem, & erga Ioannem ſe pientiſſimum oſtendit, alteri enim de altero dixit. *Ecce filius tuus, ecce mater tua.* Quas voces quotidie in Euchariſtia repetit, & ſingulis hominibus dum

ſe

ſe præbet manducandum dicit, ecce filius tuus. Id quod eleganter confirmat Rupert. c. 32. ſuper Geneſ. dicens. *Quemcumque ad ſanctum altare diuina vocat gratia, profectò iubetur illi, vt tollat filium ſuum Iſaac, eumque Domino in terra viſionis in holocauſtũ offerat.* Hic tibi Dominus ſilenter ab altari innuit, ecce filius tuus, tolle hunc filium tuum, placa Deum holocauſto tanti filij tui. Ad hæc D. Paſchaſ. ſup. c. 11. Euchariſticũ epulum vocat *natalem calicis*, quaſi tunc noua natiuitate Dominus naſcatur noſter filius, quum ſub ſpeciebus ponitur panis, & vini.

Nec ſolum filius noſter fit in Euchariſtia, ſed & mater omniũ exhibetur cariſſima, ibi ſub epuli ſpeciebus totus lacteus, totus mammeus factus clamat & dicit, *Ecce mater tua.* Aſcinit Clem. Alex. 1. Pædag. cap. 6. aiens *Verbum eſt omnia infanti, & pater & mater & altor, comedite, inquit, carnes meas* quaſi dicat, dum ſe manducandum, dum ſe ſugendum hominibus proponit, mammeus Deus fit, mater omniũ eſt. Quapropter elegãter D. Iren. lib. 3. c. 40. notans detrimentum quod faciunt, qui ab Eccleſia recedũt carentes his diuiniſſimis dapibus ait, *Vbi Eccleſia, ibi ſpiritus Dei, & vbi ſpiritus Dei, illic Eccleſia, & omnis gratia, ſpiritus autem veritas. Quapropter qui non participant eum, neque à mammillis matris nutriuntur in vitã, neq; percipiunt de corpore Chriſti procedentem nitidiſſimum fõtem.* Ecce tibi totius Chriſtiani augmẽti cauſa, menſa diuina, quæ & mammillas matris exhibet filijs Eccleſiæ, nitidiſſimum fontem procedentem de Chriſti corpore. Sanè qui Dei ſpiritum participant, & Chriſtiferum fontem, & matrem habẽt in Euchariſtia. Vnde D. Chryſoſt. hom. 83. ait. *Non videtis quãta infantes alacritate* A *mammillas arripiunt, qua preſſione papillis inſigunt labia? Non minori cupiditate nos quoque ad hanc mẽsã, & ad huius calicis ſpiritualem accedamus papillam, immo vero deſiderio quaſi lactẽtes pueri gratiã ſugamus.* Hæc Chryſoſt. adducens, vt materna charitate exhibita nobis à Deo in Euchariſtia fruamur. Quæ materna viſcera in hoc conuiuio cæleſti agnouit etiam B Cellenſis Abbas de panibus c. 2. dicens. *Hæc menſa plena viſceribus miſericordiæ, chariſmatibus referta gratiæ, edentium pectoralia mirabiliter implẽdo non explet, appetitus reſidentium ſatiãdo acrius, ſed ſacratius vrget.* Expẽdo illud plena miſericordiæ viſceribus, & ſatiando vrget, omnia enim ſunt de matris more excogitata. Quippe mater, qua in filios eſt affe- C ctione paſcit, & ſaturos adhuc ad eſcas vrget & allicit, quaſi velit ſẽper illos in delitijs eſſe, adipeque ſudare. Ita Dominus in menſa hac cęleſti totus fit viſcera matris, totus eſt in filijs nutriendis, & ſaturandis adeo, vt etiã dum exſatiat, dum replet, acrius vrget, & allicit, vt edant amplius. Quocirca D. Chryſoſt. ho. 83. in Matth. ita Chriſtum Dominũ cõ- D parat cum matribus *Multæ ait, matres poſt partum alijs nutricibus infãtes dederunt: quod ipſe facere noluit; ſed proprio corpore nos alit, & ſibi cõiungit atque conglutinat.* O amor Dei in nos ſuper amorem matrum!

§. XIII.

E *Vt in Cruce, ſic in Euchariſtia derelictorum curam agit.*

DEreliſtum ſe in Cruce quæritur Dominus derelictorũ omnium negotium agens, vt loquitur D. Cypr. de Cœna Domini. *Derelictorum perſonam gerens in Cruce ſe queritur*

Margin notes: ap. — aſch. — 1. Alex — cn. — Chryſo. — Cypr.

tur derelictum, & ne deſperent etiam in vltimis conſtituti, feſtinans in adiutoriũ illico adeſt latroni. Ecce tibi quam pro derelictis ſolicitus in cruce ſit, iam inde ſe prodens derelictorum pabulum. Quid plura? aiebat Dominus, *Eli Eli lamazabatani.* Et nomine Iudentes carnifices per ludibrium dicebant, *Eliam vocat iſte.* Quaſi velit Deus vt omnibus innoteſceret tunc, quam nouerat ipſe paſcere derelictos, & quod pro derelictis hominibus faciẽdus erat cæleſtis panis, qui modo vt frumenti granum in crucis mola tundebatur. Enimuero Eliam 3. Reg. c. à Iezabel fugientem ab omnibus auxiliatoribus derelictum, morti inhiantem, non ſemel cæleſti cibo Dominus pauit, quocirca vbi derelictorũ negotia in cruce tractat, non abſque myſterio Eliæ mentionem patitur intromittit, vt derelictis omnibus cæleſte parari oſtendat pabulũ, fructuſque paradiſi vitales eiſdẽ reſeruari. Non latuit Dauidem diuinas Chriſti dapes pro derelictis cõditi, quandoquidẽ Pſ. 146. dicit,
Pſ. 146. *qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eũ.* Etenim, vt bene hic à Caſſiodoro notatur, coruorũ pulli à parentibus deſtituti, & derelicti cæleſti rore nouerunt ali. Vnde Propheta vt diligentiã Dei in derelictis nutriendis nobis commendaret, prædicat illum pullis cor-
Num. 11. uorũ inuigilãtẽ. Vnde Numeror. c. 11. de cæleſti cibo Iſraelitis exhibito dicitur: *cùm deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter & manna,* nunquam enim manna ſine rore, quia nunquam diuinum concederetur epulum; niſi coruorum pulli, nimirum derelicti homines reficiendi
Drog. eſſent cum illo. Hinc merito Drogo libro de Sacramento Paſſionis, ait, *Paſce, Domine, pullum coruorum, filiũ peccatorum clamantem ad te, quoniam* A *pater me⁹, & mater mea dereliquerunt me; tu autem non relinquis ſperantem in te* Ita Drogo.

§. XIV.

Chriſtus Dominus vt in Cruce; ſic in Eucharistia ſitit: & non vult bibere, omnia cõcedens nobis bona, nihil reſumens ſibi.

B Miratur valde Arnoldus Carnotẽſis, quod Dominus actus in cruce inter ſupplicia ſitiat; ſed id Arnol.
miratur magis, quod limpidiſſimis manãs aquis moleſtatur ſiti. *Mirum, ait, dictu, tremendum relatu: profluentibus de ſacro latere aquis viuentibus, & emanãtibus de fonte vberi ſacris liquoribus, Chriſtus ſitire ſe perhibet.* Sitit in-
C ter aquas Chriſtus, quid mirũ? inter epulas, medio in dapifero conuiuio, totus manans nectareis Euchariſtiæ poculis, adhuc ſitit, vbi non ſitiat Dominus qui factus vinum ſitit, & potum rogat ex participibus? Accipite Chryſoſt. hom. 2. in Epiphan. Chryſ.
Ex hac menſa ſpiritualium fons emanat bonorum, & hanc tamen ſtatim relinquis, & curris ad theatrum, vt iſtud
D *aſpicias, ſedentem iuxta donorum cæleſtium Chriſtum relinquis; nam et modo ſupra fontem ſedet non vnam Samaritanam; ſed vniuerſam alloquens Eccleſiam.* Nec aliud loquitur quam, da mihi bibere, vt vel ſic ſui ipſius in cruce præferat ſimilitudinem. Etenim vtrobique ſitit; nec vtrobique vult bibere, ait enim, *& cum guſtaſſet*
E *noluit bibere,* & quidem à nulla creatura indiget accipere, cùm ille ſit qui omnia fiat creaturis. Id quòd pulcherrime explicatum eſt diuinorum ſponſorum colloquio. Vbi Cant. 2.
ſic, *ſicut Roſa inter ſpinas, ſic ſoror mea inter filias; ſicut pomum in lignis ſyluæ, ſic patruelis meus in filiis.* Ecce tibi

ſponſus

ſponſus eſt ſponſæ pomum, quæ veſci & recreari poſſit aſpectu, & odoratu illius, verum ſponſa ſponſo roſa eſt, & quis roſam manducet aut bibat? Niſſ. Ita verba dicta proponit D. Greg. Niſſ. hom. 4 in Cant. pro quibus dicit, *Recte vidit ſponſa quæ ſit ſui à Domino differentia, quoniã ille quidẽ & nobis ſit lætitia oculorum, vt qui eis ſit lux, & vnguentum odoratui, & vita comedentibus; nam qui cum comedit uiuit, vt dicit Ioan. 6. Humana autem natura perfecta per virtutes ſolum ſit flos non agricolã nutriens; ſed ſe ipſam exornans, ille enim non eſt bonorũ noſtrorũ egens; ſed nos illius bonis egemus.* Expẽdo illud, quod vbi Deus omnia nobis ſit, & lux oculis, & odor naribus, & eſca guſtui, qua veſcamur in vitã; natura noſtra quantumuis plena virtutibus tantũ illi ſit flos, nõ agricolam nutriens, nullo modo paſcens Chriſtum, adeo, vt inter dapiferas menſas, inter crateres pleniſſimos ipſe eſuriat & ſitiat, cũ nihil à nobis accipiat. Sed quis credat, quod nihil à nobis Dominus accipiat? Quod tanto exhibito hominibus conuiuio nullum ſibi emolumentum acquirat? hominibus, inquã, qui florentes virtutibus, qui puritate candidi ſeſe in diuinũ obſequium effundunt? Sane cibus ipſe qui datur oſtendit omnia bona ſic dari ſuſcipienti, vt nihil ſibi dator ipſe relinquat. Ioſeph illo AEgypti Prorex fratres audit ementes triticũ de pretio paciſcitur cũ illis, quod etiã videtur accipere, ſed exhibitum ab illo triticum ſi inſpicias & triticũ & ibi latens totum pretiũ inuenies, vt pateat, nihil ex venditione illa apud vẽditorem relinqui. Cell. Id quod expendit & componit cũ Chriſtifero tritico Abb. Cellenſ. de panibus c. 1. dum inquit, *Liberalitatis opus cum ſagacitate venditionis fratribus ſuis Ioſeph exhibet. Sed* A *libet in menſa cœnæ Domini, & in conuiuio Ioſeph lucem et vmbrã præ oculis ponere. Larga manu Ioſeph quorũ ventres ſuis impleuerat bonis, ſaccos nihilo minus quantũ poſſunt capere frumento replet, & pecuniã propriã in ore ſacculorũ ligat latenter, &c.* Ecce vobis lucem & vmbram, Ioſephum, & Chriſtum: ille inter frumenti menſuras expetit, & petit nummos: hic inter B crateres pleniſſimos ſitit, & petit, da mihi bibere. Sed ille cum ſagacitate venditionis largitatem oſtendit ſuã exhibens plenos ſaccos frumento, in quo latens integrum pretium reſtituitur, nihil ipſe reſeruans ſibi. Hic nimirum Chriſtus Dominus cũ ſagacitate ſitis & famis longe liberalior eam frumenti & vini tribuit plenitudinem qua impleantur fideles C cuncti. Quod ſi hoc diuinũ euoluas triticum, inibi inuenies latens pretiũ omne quod pro illes dediſti, adeò, conſtet omnia in tuum cedere emolumentum, nihilque à Chriſto Domino receptum ſibi.

§. XV.

D *In Euchariſtia, ſicut in cruce cõſummationem ponit ſuorum facinorum.*

PRetio ſanguinis ſui pro mundi redemptione exſoluto, dixit Dominus in cruce, *Conſummatum eſt*, quaſi ibi iã ex parte redemptoris conſummata fuerit humana felicitas: ſed patentiùs crediderim hanc E factam eſſe in Euchariſtia conſummationem noſtræ ſalutis, per ſingularem applicationem. Annonciabat ille Gen. 27 *Frumento, & vino ſtabiliui eum, tibi vltra quid faciam?* Gen 27. quaſi in frumento, & vino ſit omnis conſummata benedictio. Ad quæ D. Paſchaſ. de corpore, & ſanguine Paſc. Chriſti,

Chriſti, c. 21. inquit, *Hoc eſt apertè dicere, firmaui eum pane corporis Chriſti, & vino ſanguinis; tibi autem filio ultra quid faciã? Putas ne, ſi fueris indignus tãta gratia, vllis quòd polleas bonis, ultra quã nihil amplius in hac vita præſtatur?* Ecce bonorum omnium conſummatio corporis, & ſanguinis Chriſti frumento, & vino clauditur, exhibito namque hoc diuino epulo, nullum vltra bonũ reſtat hominibus cõmunicandum. Hinc duo loca lucem accipiunt. Alterum ex 1. ad Cor. 3. vbi ſic, *Lac vobis potum dedi tanquam infantibus*: alterum ſumitur ex Exod. c. 3. aientis, *Ducam vos in terram lacte & melle manantem*. Quę duo loca expendens D. Cl. Alex. 1. Pædag c. 6. meritò dubitat, cur cùm lac à natura, & à Paulo promittatur paruulis infantibus, vt in eo creſcãt, & alantur; rurſus fortiſſimis viris viuentium terram ingreſſis, poſt bellorum pulverem, poſt mille victorias partas lac ipſum exhibeatur? Et hic vbi pueritia, vbi hominum alitur infantia, lac datur; & ibi vbi vincentium coronæ & pręmia ſunt, iterum lac, cur ita? Pulcrè reſpondit Clemẽs *Iure iuſtis rurſus lac Dominus pollicetur, vt apertè verbum eſſe utrumque oſtendatur; Alpha, & Omega, principium, & finis*. Etenim vbi hic datur lactium hoc conuiuium, verbale hoc Euchariſtiæ lac, ibi omnium bonorum datur finis & conſummatio, nil amplius reſtat, quod Deus poſſit dare. Poſt prælia mille, poſt victorias celebratas nil aliud obtinebis, quã hoc ipſum quòd paruulus & infirmus in Euchariſtia capis Ibi eſt Alpha, & Omega, principium, & finis omnium bonorum, ibi capis, quod hic ſaginantur paruuli, & quo veſcuntur in Sanctorum terra victrices poteſtates. Hinc ſummã hominis felicitatẽ miratus in Eccl. c 5. ait, *Cui dedit Deus diuitias, atque ſubſtãtiã, poteſtatemque ei tribuit, ut comedat ex eis, & fruatur parte ſua*. Ecce tibi feliciſſimus homo eſt, cui id obtigit conuiuiũ, in quo ſuam partem, hoc eſt, integram comedat ſuam hæreditatem, vltra quod nulla ei remaneat pars alia hæreditanda. Sed quod conuiuiũ eſt hoc? Olympiod. id explicat aiens. *Qui manducat carnem filij hominis, & bibit eius sãguinẽ, futuræ felicitatis partẽ hic aliquã fruitionemque accipit*. Quod in vltima hominũ felicitate à nobilibus tritum phatoribus manducatur, id in præſenti conuiuio manducamus.

1. ad Cor. 3. — Cl. Alex. — Eccl. 5. — Olym.

A B C D E

§. XVI.

Chriſtus in Euchariſtiæ manibus puriſſimis inſtar Dei Patris manuum amat tractari.

SAcrilegas carnificum expertus manus Chriſtus Dominus; paternas iam appetens vlnas moribundus dicit: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum*, quaſi ex tunc inſinuans quibus velit haberi manibus, nempe manibus Patris diuini. Non iam panis hic viuus conterendus traditur impiis manibus; ſed ſolis paternis manibus exhibẽdus eſt, vt refectionem & ſaturitatem afferat. Monebat Diuus Bernardus ſermone de Natiuit Mariæ nullũ opus offerri Deo, niſi per manus matris. Etenim ait: O homo, quidquid illud eſt, quod offerre paras, Mariæ commendare memento, vt eodem alueo ad largitorem gratiæ, gratia redeat, quod influxit. Nec enim impotens erat Deus, & ſine hoc aquæ ductu impendere gratiam prout vellet, ſed ſibi vehiculũ prouidere voluit. *Fortè enim manus tuæ sãguine plenæ ſunt, & ideò modicum iſtud quod offerre paras, gratiſſimis illis Mariæ manibus eſſe-*

Bern.

offerendum tradere cura, ſi non vis ſuſtinere repulſam. Sic ille, & tu ſimiliter Euchariſtiæ ſacrificium gratiſſimis ſiue Matris, ſiue Dei Patris manibus offerendum trade, ne patiaris repulſam. Hoc ſciuerant cæleſtes illi ſpiritus, qui apud Ezech. cap. 1. viſi ſunt tanto Domino miniſtrare, *ſed manus hominis ſub pennis eorum*, hoc eſt, vt inquit Theod. *manus ſub alis erant abſconditæ*, quādoquidem nullam manum Dominus patiebatur, niſi paternam manum. Sic Abbas

Cellenſ. Cellenſ. libr. de Panib. c. 1. *Procul abſiſtat creatura omnis ab hac adminiſtratione, quia beſtia, quæ tetigerit mōtem, lapidabitur. Manum ſubtrahat Seraphin, quia munus huiuſmodi manum aliam nō admittit, quam ſolius dexteræ Dei, nempe Patris.* Iam nullus Oza audeat noui teſtamenti arcæ prætendere manus, ſiquidem & Seraphim ipſi charitate feruidi, puritate conſpicui puriſſimas ſuas ſubtrahūt manus. A ſolis æterni Patris manibus ſpectet hunc viuidum panem quicumque ſapiens eſt, quicumque illo cupit exſaturari. Sic iam ſibi redditus prodigus ille alter, Lucæ

Luc. 15. 15. memor cæleſtis panis, quo licet veſci etiam mercenarijs, ait: *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam: Pater, peccaui in cælum, & coram te.* O quàm ſapit, qui nullas alias, niſi Patris manus memorat, ex quibus ſperat ſe poſſe accipere diuini epuli ſaturitatem! Pulcrè Tertul. libr. de Pu-

Tert. dicitia, c. 9. *Recordatur Patris Dei, ſatisfacto redit, veſtem priſtinam recipit, annulum quoq; accipit, atq; ita exinde opimitate Dominici corporis veſcitur.* Expende illud, recordatur Patris Dei, nullus illi alius venit in mentem, niſi cæleſtis Pater, de cuius ſolius manibus potuit hoc viuifico epulo ſaginari. Ad omnes fameſcē-

Cl. Alex. tes locutus Cl. Al. in adhortat. indu-

A cit diuinum verbum ſic alloquens: *Solummodò, ô Fili, patrem ſitias, Deus tibi gratis oſtendetur, dat tibi & volatilia, & natalitia, & terreſtria. Hæc tuis alimētis fabricatus eſt Pater.* Nullum alimentum, nullum epulum expetendum niſi a Patre cæleſti, ipſe ſolus hominum alimoniam curat, ipſe ſuis manibus traditum habet panē viuum, & vinum germinans virgi-

B nes. Quocirca ſolummodo Patrem ſitiant, ſolummodo Patrem eſuriāt, qui de opimitate Domini corporis ſaturari cupiunt. Elias quum miniſtrabat coruus epulum quotidie comedebat, & quotidie fameſcebat; nec extra ſpeluncam ambulabat; verùm cùm eidem panem attulit Angelus, adeò reficitur, vt quadraginta diebus ambulauerit in forti-

C tudine cibi illius. Vnde meritò verbum diuinum qui non temporalem refectionem; ſed æternam hominibus meditatur, cauit, ne animal, ne Angelus; ſed ipſe Deus acciperet hunc panem communicandum, vt ex diuinis manibus guſtarent vniuerſi tanti epuli fortitudinem, & opimitatem. Id quod videtur atti-

D giſſe D. Paſchaſ. lib. de corp. Chriſti, c. 15. vbi premit illud Num. Aaroni à Deo dictū. *Inuocabitis nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eos.* Num. 6.

Ad hæc Paſch. *Sacerdos ergo inuocat; ſed Deus ipſe benedicit, & frangit: quia niſi Deus frangeret hunc panē, paruuli omnes ieiuni remanerent.* Ecce tibi quàm in hominum commoditatem panis viuus ſe tradat in diuini Pa- Paſchaſ.

E tris manus, vt inde ſumant vniuerſi paruuli maiorem tanti cibi ſaturitatem. Ecce quā vtiliter acceſſurus ad altare ſolius cæleſtis Patris mentionem facis, ſolum Deum Patrem ſitis. & eſuris, de cuius manibus Domini corporis opimitate ſaturaberis.

Rem

Dionyſ. Rem finit Diuus Dionyſius Alexādrinus epiſtola ad Samoſatenum, vbi adducens illud D. Pauli, *Exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens*, ita fatur Dionyſius. *Seipſum exinaniuit, non relinquens Patrem, vt à nobis capiatur, abſit, imo ergo, inquit & Pater, ad eum veniemus, & manſionem dicit factam ad nos, ad capiendum ſacramentum vitæ per puras, & incorruptibiles, & diuinas ipſius manus, vt poſſimus fideles capere ipſum, ac fieri manſio Dei, accipientes eum totum.* Itaque Chriſtus Dominus non diuiſus à Patre, ſed cum Patre exinanitus in Euchariſtia venit ad nos, vt nos illum capiamus per puras & diuinas Patris manus; & ſic Patris, & filij manſio fiamus.

§. XVII.

A Chriſti Domini latere è cruce aqua in Euchariſtiam manauit, vt homines alites faceret.

Solemniſſimum omnibus eſt Euchariſtiam à Chriſti Domini manaſſe percuſſo latere; ſed mirandum, quòd inde manet aqua. Vbi Euchariſtia in aqua? Vbi tantus potus adeò nectareus dicitur aqua? Sanè Iſaias 49. de fidelibus dicebat, *non eſurient, neque ſitient*: quod referens Diuus Cyril. Alexandr. ad cibum, & potum Euchariſticum fatur. *Poſtquam conſecuti ſumus miſericordiam, habuimus cibum vtilem animæ. Comedimus enim panem de cælo, et bibimus aquam viuam; de qua Dominus dixit Samaritanæ: Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum.* Cur Euchariſtia aqua? an quia ex illa, incubante ſpiritu, euolant homines in cælum alites regenerati? Planè aqua in principio repleuit pennatis alitibus cælum, ita modò hic viuificus

Iſai. 49.

Cyril.

A potus, nimirum Euchariſtica aqua cælum replet volucribus pennatis. Dicebat Dominus apud Matth. 24. *Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*, vt ſic pennatos fideles ad cælum vſque euolaturos effingeret. Sed vide quo è nido volaturæ hæ alites, nimirum vbi fuerit corpus Domini, ibi nidus, vbi perpetes exſurgunt alites. Sic D. Ambr. lib. 4. de Sa- B cramentis, ca. 2. *Bonæ aquilæ circa altare, vbi enim corpus, ibi & aquilæ. Forma corporis altare eſt; & corpus Chriſti eſt in altari, aquilæ vos eſtis.* Ecce altare, ecce corporis Chriſti nidus, vbi qui quondam reptilium induimus naturam, iam volucres facti cælum replemus volatu. Ex quo in altari corpus Chriſti Domini apparuit, ex quo altare manauit viuifi- C cante Euchariſtiç aqua, plumeſcunt fideles, & euolant facti alites. Vt meritò dicat D. Anaſtaſius Sinaita in Hexaem. lib. 7. *Hæ ſunt volucres, quæ rapiuntur in nubibus obuiam Chriſto, de quibus etiam dicebat, vbi eſt corpus, congregabuntur & aquilæ, quæ ſupplantatorem noſtrum ſerpentem ſuffocarunt.* Sanè alitem carnem, qua in re- D generatione Chriſto per aera ibimus obuiam, hic diuinus cibus, & potus in nobis parturit: hic effectus eſt, quòd volucres ex ſepulcro renaſcamur, quòd reptantis ſerpentis cōtrito capite aquilinos perpetes imitemur volatus. Huc reſpiciebat Diu. Paul. ep. 9. quādo dicit. *Cùm hoc pane ſaginamur, ſerpens tabeſcit, cuius fames & pœna eſt cibus vitæ noſtræ Chriſtus* E *Ieſus, qui factus eſt nobis in eſcam.* Intuere modo homines qualiter, cùm manducant hunc panem, quicquid in ſe ſerpentinū eſt tabeſcere faciāt, & adnatis alis, aera perpeti tranent volatu, vt Chriſto obuiam procedāt. Vah quàm maleſuadus tabeſcit ſerpens, cùm à Chriſti corpore videat

Mat. 24.

Amb.

Sinai.

Paulin.

tot aquilarum alas euolare! Hinc iam colligere licet quantus ſit eorũ pudor, qui vbi alij fiunt aquilæ, ipſi necdum plumeſcant. Equidem D. Chryſoſtom. hom. de ſacra & diuina menſa, conſiderans beatiſſimos illos Seraphinorum choros ante Dominum obuelare faciem, ſic fatur: *O miraculum! menſa tã magnificè iſtructa, in qua Agnus Dei pro te mactatur, ad quam aſſiſtunt Cherubini, deſcendunt Seraphini, qui ſenis præditi alis vultus demittunt.* Proh hominum nefas! Seraphinos ſenis præditos alis adhuc pudet huic menſæ ſtare, & nos implumes omnino, elata ceruice, ambabus buccis manducabimus? O quàm id pungebat D. Athanaſ. orat. in Paraſceuem, vbi inquit: *Occiſa eſt hæc hoſtia propter te, & tu deſeris illam ipſam immolatam aſpiciens. Vbi cadauer, inquit, ibi & aquilæ; ſed vt canes accedimus, tanta noſtra eſt impudentia.* Quid dolendum magis? Vbi volandum erat, ibi reptare? Vbi dulciſſimæ vocis modulamina, ibi latratus? Vbi aquilæ eſſe debebamus, ibi canes? Sed qualiter canes? Id explicat D. Anaſt. Sinait. de ſacra Synaxi, dum ait: *Alij non dignantur vſque ad finem adeſſe; ſed per alios interrogat quidnam in Synaxi agatur, et num tempus communionis adſit: et tunc præproperè canum inſtar inſiliunt, & panè myſtico rapto, exeunt.* Hæc Sinaita, & rectè multorum accedentium ad altare mores effigiauit.

Chryſ. Athan. Sinait.

§. XVIII.

Vt in cruce, ſic in Euchariſtia à ſuorum pectoribus expellit ſeruilem timorẽ.

DEfuncto in cruce Domino, Ioſeph ab Arimathia, qui antea murmur populi metuebat, ne Chri-A ſti Domini ſe Diſcipulum profiteretur; modo, vt ait Marc. cap. 15. *audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu.* O quàm impauidi redduntur, qui diuino madent ſanguine! Non ſinit ſanguis diuinus, vbicumque accipitur, ineſſe timorem; ſemper ſui ſimilis eſt, ſiue in cruce, ſiue in calice ſuos audere facit. Hoc habet ſingulare volucrum ſanguis, B quod ſi à rapacibus alitibus bibatur, eas facit, omni metu poſito, in prædam audere. Ex quo eleganter notat Imperfectus, Pſalm. 109. quàm validi, quàm intrepidi fiant quicumque de Chriſti Domini ſanguine ſaginantur. Etenim Iſaias 49. aiebat. *Vocans ab Oriente autem virum voluntatis meæ* Circa quod Imperfect. fatur, *Auis iſta re vera in Euchariſtia* C *ſumitur, & ideò ſanguis eius magnam audaciam ſtrenuè ſuam prædam capiẽdi confert.* Quid non audeat ille, qui ſanguine hoc pretioſo viuit. Sanè vbi tanto ſanguine aluntur Chriſtiani, eam ebibunt audaciam, qua vniuerſas poteſtates contrarias rideant, & omni timore liberi in ardua virtutum cacumina proſiliant. Pulchrè D. Auguſtin. ſerm. 122. hoc D ſanguine armatus venenatas dæmonum ſagittas ſic exſufflat: *Ille ſanguis, quem effudiſti, ò dæmon, te vicit; me redemit. Denique illum bibo, & veneni tui perniciem vltrà non timeo.* Nil nos timere ſinit diuinus ſãguis, vt perfectæ charitatis eſt ſignum, ſic foras expellit vniuerſos timores, non crudi, indigeſtique pomi venenum timendum eſt: vbi accipitur potus E iſte ſuauis, nõ venenatæ dæmonum ſagittæ, non hoſtiles incurſus. Quid plura? nec peccatorum ſupplicia permittit vt timeamus. Ita D. Cyril. ad c. 16. Iſaiæ ait. *Qui quidem potus cæleſtis lætitiæ participes nos efficere poteſt: purgat enim peccata, et extrahit* quod

Mar. 15. Iſai. 49. Auguſt. Cyril.

quod mœrore afficit, nec patitur, vt metus ſupplicij animas noſtras perterreat. Euge, euge! vos tali pabulo renouimini, ô quàm omni metu liberamini! ô quàm impauidi vitam agitis! ô quàm audacter poteſtis petere corpus Ieſu! quanta audacia à valle hac lacrymarum in æterna gaudia poteſtis anhelare! Ille dicebat Pſal. 68. *Pauper, & dolens ego ſum: ſalus tua Deus ſuſcepit me: laudabo nomen Dei cum cantico: & magnificabo eum in laude.* Quid pauper & dolens cum cantico? Modò in paupertate & dolore, & ſtatim in cantilenam audet? Vnde hoc illi aduenit? D. Auguſt. *Iam dictum eſt, quòd pauper iſte laudat nomẽ Dei cum cantico, magnificat eum in laude. Quando auderet cantare, niſi recreatus eſſet à fame?* Vbi cæleſti recreatus fuit adipe, vbi menſæ diuinæ adfuit, iam nihil timet, nihil dolet, non paupertatem, non miſeriam luget, ſed excuſſo cum fame timore, & lacrymis, in cæleſtia gaudia audet euolare, immò ad ſe cæleſtes cantus trahere audet.

Pſal 68.

§. XIX.

Cibus Euchariſticus in cruce commendatur, vt ſit verus cibus ſcientiæ boni & mali.

Ecce tibi noxia illa in paradiſo arbor, in Caluario & vtilis, & neceſſaria nobis apparet. Arborem ſcientiæ boni & mali aſcẽdit in hortis voluptatis ſerpens, & inde eſum perſuaſit cum promiſſo fallaci de apertione oculorum, ſed iam prudentiſſimus hominum Dei filius factus peccatum, factus ſerpens arborem crucis ſcandit in Caluario, & inde veriſſimè nobis cibum commendat, quo veram ſcientiam & illuminationem oculorum acquiramus. Ac-

A cinit D. Auguſtinus concione 1. in Pſalm. 33. fatus. *Verbum illud, quo paſcuntur Angeli, ſempiternum manducabit homo: ſaginantur illo Angeli: ſed ſemetipſum exinaniuit, vt manducaret panem Angelorum homo. Humiliauit ſe factus obediens vſque ad mortem: mortem autem crucis, vt iam de cruce commendaretur nobis caro, & ſanguis Domini.* Expende illud, vt

August.

B iam de cruce commendaretur nobis caro & ſanguis Domini. Et quidem ſcientia boni & mali ſuſpecta debebat eſſe ſenſato homini; quid neceſſum erat ſcire malum, maximè illi, qui creatus erat in delicijs paradiſi Dei ſui, cui omnia bona patebant? & ſolum malum tanquam primææ felicitati contrarium erat vetitum. Sanè nunquam in paradiſo cibus ſcien-

C tiæ boni & mali commendaretur, niſi à ſerpente ſeductore; verùm in Caluario, in loco morte punitorum, in cruce iam à prudentiſſimo verbo Dei commẽdabilis eſt cibus, qui verè per experientiam mali præſtabit nobis fruitionem ſummi & inamiſſibilis boni. Vbi arbor crucis in Caluario apparuit, oſtenſum eſt quantùm mala & ærumnæ poſſent pro-

D deſſe homini. Vnde Dominus ad ſuos ait, Matth. 10. *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes.* quod explicans D. Remig. ait: *Serpens decepit primum hominem: callidus fuit hoſtis ad decipiendum, vos ſitis prudentes ad laudandum. Laudauit ille lignum: vos laudate crucis virtutem.* Iam non obeſt homini notitia mali; imò multùm prodeſt malorum & ærumnarum tolerãtia.

Remig.

E Itaque crucis arbor, in qua vera mali, & boni ſcientia ſugitur, iam adeſt commendabilis. Et verbum ipſum Patris, ſicut ſerpens iſti inſertus arbori eſum ſui corporis nobis enixè commendat, & perſuadet, quo per ærumnarum & malorũ tolerantiam

ſciamus ſummum cæleſtis gloriæ bonum expiſcari. Hinc D. Anaſtaſ. Sinaita in Hexaem. libr. 3. ait: *Eccleſia germinat lignum crucis; ſed nobis ſolis fertile: faciens autem fructum & aſpectu pulcrum, & bonum ad veſcendum, nempe Chriſtum crucifixũ, quem colligimus ex parte iuſti latronis*. Noſti ex ſignis fructum arboris, quippe is erat fructus ſcientiæ boni & mali: de quo Gen. 3. *Vidit mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulcrum oculis, aſpectuq; delectabile*. Itaque vna Eccleſia verè parturit hanc arborem ſcientiæ boni & mali, arborem, inquam, crucis, quæ facit fructum bonum ad veſcendum, & aſpectu pulcrum. Sed expende, qua ex parte poſſis hunc fructum decerpere, nimirum, *quem colligimus ex parte boni latronis*. Non ex loco voluptatum, nõ ex deliciarum hortis: ibi & vetitus, & detrimentoſus fuit homini cibus ſcientiæ boni & mali; ſed ex cruce, ex malorum & ærumnarum tolerãtia, ex crucifixi ſimilitudine licet hunc cibum corporis Chriſti decerpere, vt in paradiſi bona per illum reſtituamur. Sic monet Greg. Rom. lib. 4. Dialogorum, ca. 39. *Neceſſe eſt, vt cùm hęc agimus, noſmetipſos Deo in cordis cõtritione mactem⁹; quia qui paſſionis Dominicæ myſteria celebram⁹, debemus imitari quod agimus* Si ex parte boni latronis, nimirum mactari, in crucem acti tutò decerpimus fructum, quo per malorum tolerantiam in æterna bona euolabimus.

Sina.

Gen. 3.

Greg.

§. XX.

Cibus Euchariſtiæ vt ĩ arbore ſcientiæ boni & mali, nempe cruce decerpitur, ſic hominum oculos illuminat, et aperit.

O Verè panem vitæ, & intellectus! verè fructum ſcientiæ A boni, & mali! Dulciſſimum ſanè fauum, quo hominum oculi illuminantur. Vis videre, quàm verè ſit hic cibus fructus ſcientiæ, quàm verè oculos aperiat, accipe à D. Luca cap. 24. hiſtoriam Diſcipulorum, qui ad Emaus pergebant enarratam. *Factum eſt, dum ipſe recumberet cum eis, accepit panem: benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.* B *Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum*. Ad hæc D. Anaſtaſ. Sinaita in Hexaem. libr. 10. *Ecce habes eſcam, habes etiam per eſcam viſus recuperationem, & Dei agnitionem, quam per eſcam ignorauerunt Protoplaſti*. Is ſolum cibus, qui Domini manibus diuiſus, & nobis traditus verè oculos aperit; ipſe ſolus mentem illuminat; ipſe verè ſcientiam boni C & mali communicat mortalibus. Hinc B. Ephrem ſermon. de iudicio, premens miraculum illud, quo cæcus à natiuitate in Siloa miſſus illuminatus fuit, ſic in rem propoſitam exultat, *Si procul à nobis eſt Siloa, ad quã miſſus eſt cęcus; ſed pretioſus calix ſanguinis tui plenus vita & lumine in proximo eſt, tantò propinquior, quantò qui acceſſerit purior fuerit*. Ecce tibi D calix, qui & enutrit, & aperit oculos, & illuminat mentem, qui ſimul vitam præbet, & illuminationem, qua per tolerantiam ærumnarum, per ipſum lutum mortalitatis & fragilitatis noſtræ obtinemus cæleſtiũ bonorum cognitionem. Fallor, niſi hoc præſenſit David Pſalm. 35. vbi ait. *Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*. Equi- E dem ſiquidẽ fons vitæ erat illi Deus, melius dixiſſet & in poculo tuo nutriemur in vitam? Quid eſt quod dicit fonti, & in lumine tuo videbimus lumen? Vnus id Auguſtinus dulci & eleganti ſermon. pertractat. *Hic, ait, eſt aliud fons; aliud lumen, ibi*.

Luc. 4.

Sinait.

Ephr.

Pſal. 35.

Auguſt.

ibi non ita, quod enim eſt fons, hoc eſt & lumen. Si diceres, quod lumen eſt ſolùm; diceretur tibi, ſine cauſa ergo mihi dictum eſt, vt eſuriam, & ſitiam. Quis enim eſt qui manducet lumen? Si lumē eſt, oculis meis paret, paret & faucibus, quia illud quod lumen eſt, et fons eſt: fons, quia ſatiat ſitientes: lux, quia illuminat cæcos. Hic aliquando alibi lumen, alibi fons, aliquando enim currunt fontes in tenebris, & aliquando in eremo patieris Solem, & non inuenies fontem. Hic ergo poſſunt iſta duo eſſe ſeparata, ibi non fatigaberis, quia fons eſt, non tenebraberis, quia lumen eſt. Quid dulcius? Sanè vnus Chriſtus in arbore crucis cibum hunc inuenit, qui cibus ſcientiæ ſit, qui cibet, & illuminet, qui os impleat, & oculos aperiat. O Dei ſapientiam! O cibum ſcientificum! O panem Angelorum! Etenim innatum eſt Angelis vti inuiſibili cibo, nempe quibus cibus eſt viſio Dei, diuinarum virtutum cognitio. Sed iam panem Angelorū manducauit homo, quando illi exhibitus eſt cibus, qui & oculos aperit, & illuminat. Ita D. Hilarius homilia 5. de Paſchat. *Ecquis panis Angelorum niſi Chriſtus, qui eos cibo ſuæ charitatis, & lumine ſuæ claritatis exſatiat?* Hæc ille.

§. XXI.

Corpus Chriſti vt in ſepulcro, ſic in corporibus noſtris curandum eſt virtutum odoramentis, maximè mortificationis, & pœnitentiæ.

A Cruce deſcendit frumenti granum in terram ſepulcri, à quo integrum Chriſti corpus inter odoramentorum fragrantias ſuſcipitur. Etenim gaudet Dominus vbique in odoribus deponi: qui mos illi innatus eſt ab vtero Virginis, de quo ait Cantic. 7. *Venter tuus acerbus tritici vallatus lilijs*, quaſi ex tunc innueret, qua penſione ſe Dominus manducandum præbeat ſub ſpeciebus tritici, nempe quòd mille condiatur, & condiatur odoramentis virtutum. Memorat Iſaac Geneſ. 27. ſe muniuiſſe Iacobum *frumento, & vino*, quod idem fuit, ac ſi diceret iuxta D. Paſchaſium, lib. de corpore Chriſti cap. 21. *Firmaui eum pane corporis Chriſti, & sāguinis vino.* Sed libet notare quando Iacob accepit à fratre tam ingentem benedictionem panis & vini Chriſtiferi. Etenim dicitur: *Statimque vt ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam, benedicens illis ait, ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti & vini.* O quàm benè frumentum & vinum Chriſtiferum non conceditur, niſi odoramentis pleno filio! Vbi Iacob veſtimentorum odores exhalat; vbi odoribus patrem recreat: dignus fit qui frumenti & vini benedictionem recipiat. Frumenti, inquam, illius, qui neſcit eſſe niſi vallatus odoriferis virtutibus. Quocirca Drogo libr. de Sacramento Paſſionis, hortatur participantes cæleſtem cibum. *Eſto apis virginea, collige de floſculis Man.* Hinc Euthy. notans, corpus Chriſti odoribus in ſepulcro condiri, ait: *Et nos Domini corpus in altari accipientes, odoramentis illud vngamus, ſuauibus videlicet virtutū operibus.* Et quidem omnium virtutum odores multùm conducunt, vt Chriſti corpus in pectore debito honore condiamus; verùm myrrheus odor, nimirum mortificationis & macerationis virtus ea eſt, quæ locum Chriſto excipiendo, maximè aptat. Etenim quantum de

maceratione habueris, tantum de Chriſti corporis virtute hauries. Nouit hoc experientia ipſa cæleſtis ſponſa, quæ, dum in lectulo quieta ſponſum expectabat, exiſtimans ſe oſtium habere apertum, quò ſponſus introiret; didicit non fuiſſe apertam niſi paruam feneſtram, quæ vix caperet ſponſi manum. Ait enim: *Dilectus meus miſit manum per foramen.* Cur per foramen? Pſellus apud Theodoretū dicit: *Etſi totum oſtium meum aperui, vt Chriſtum verbum, & ſponſum meum ſuſciperem; tamen vix manus eius, eaque ſola immiſſa eſt: itaque magnitudinem ipſius magnopere ſum admirata.* Quid plura? vt ſeſe ad totum ſponſum excipiendum accingeret, vt id oſtium aperiret, quod integrum ſponſum caperet, ait: *Surrexi, vt aperirem dilecto meo, manus mea diſtillauerunt myrrham.* Quaſi diceret, iuxta Pſellum: *Ego, vt ſponſum exciperem, aperui: at ille penetrabilibus meis capi non poterat. Surrexi ad laborioſum, & magis diuinum ordinem, vt quem antea non potueram capere laboribus multis, & carnis mortificationem, latiorem portam patefaciēs ſpōſum comprehenderem. Vnde manus meæ cum digitis continentes myrrham diſtillarunt.* Equidem vbi myrrheus odor eſt, vbi mortificatio, & carnis maceratio, ibi conditur & requieſcit Chriſtus: & quò maceratio creuerit, eò latior aptatur locus, qui plus de Chriſti virtute capiat. Quocirca ſic monet D. Paſchaſ. ſæpe dictus cap. 17. *Ideò, Fili, hoc myſterium dum communicas dilata ſinum mentis tuæ, emunda conſcientiam, & percipe non quantum mica exhibet; ſed quantum fides capit; quia in Chriſto plenitudo diuinitatis manet, in te autem de plenitudine non quanta eſt, ſed quantum idoneus fuerit, præſtatur.* Hæc ille.

Paſch.

A

§. XXII.

Nō ſolùm mortis, ſed & reſurrectionis Dominicæ memoria fit in Euchariſtia, dum per illam quicquid animale eſt deponimus, & ſpirituales euadimus.

Vis Chriſtiferæ reſurrectionis imaginem in Euchariſtiam effigiatā? Accipe D. Paulum 1. ad Corinth. 15. de reſurrectione loquentem: *Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione; ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria; ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute; ſeminatur corpus animale, ſurget ſpirituale.* Quid plura? Omnia hæc nobis præſtat Euchariſtia, qua fimus incorrupti, glorioſi, validi, ſpirituales, depoſita prorſus corruptione, ignominia, infirmitate, corpore animali. Primò enim incorruptionem prætendimus, cùm igneis paſti Euchariſtiæ flammis, mediis his flammis nitidi conſeruamur. Id quod vſque modò miratur D. Ephrem lib. de natura Dei non ſcrutanda, cap. 5. fatus: *Hoc ſanè excedit omnem admirationem, quòd fecit nobis vnigenitus filius Chriſtus Saluator noſter, ignem et ſpiritum manducandum, et bibendum præſtitit nobis carne veſtitis, corpus ſcilicet et ſanguinem ſuum.* Rectè ignem vocat cibum Euchariſticum, ignis enim eſt Deus, qui à principio dicit præſtare, quòd vigeat rubus incorruptus mediis flammis, viget rubus in igne, & corpora noſtra ipſo ab igne ſatura, incorruptionem præſeferunt, & immortalitatem. Vt dicat D. Irenæus, lib. 5. cap. 33. *Corpora noſtra percipientia Euchariſtiam iam non ſunt corruptibilia, ſpem reſurrectionis habentia.*

B 1. Cor. 15.

C

D Ephr.

E Iren.

Deinde ex hac menſa, ignobilitate depoſita, ſurgimus in gloriam, hoc eſt, gloria, & honore fulgemus

candi-

Ignat. candidati, Vnde D. Ignatius Martyr epiſtola ad Epheſios, ſic fideles vrget. *Feſtinate ergo frequenter accedere ad Eucbariſtiam, & gloriam Dei*. O vos, qui tenebroſi & abiecti originis maculis fœdamini, ecce gloriam, ecce decorem & nobilitatem in Eucharistia, qua inter glorioſiſſimos quoſque poteritis verſari. Panis ille cæleſtis manna Nu. 11. dicitur fuiſſe *coloris bdellij*, ſiue vt alij codices habent, *ſimilis Margaritæ*. Et quidem de Margarita ſic fatur D. Ephrem ſerm. de illa. *Margarita pretioſa è mari eſt magnæ æſtimationis; non tamen cibum præbet, ſed gloriam; neque potus oble&ctamentum; ſed claritatem nominis*. Nec Regnum Dei eſt eſca & potus, nec cæleſtis panis inuentus, vt corpora præcipuè ſaginet; ſed vt illa veſtiat gloria, non vt corruptibilem nutritionem exhibeat; ſed vt nominis claritatem, nobileque præbeat ſtemma. Huc reſpexit Zacharias cap. 9. Quid bonum eius & quid pulcrum eius, niſi frumentum electorum, & vinum germinans Virgines? Quod D. Paſch. cap. 21. ſic extendit, *non niſi electorum eſt cibus, ex quo bonum ſalutis Eccleſiæ, & pulcritudo decoris præſtatur. Bonum quippe, vt ad vitam æternam proficiamus. Pulcrum verò dum immortalitatis gloria veſtimur, & vt interius fruamur vitæ dulcedine, & exterius fulgeamus nitidius de tanti beneficij gratia*. Ecce tibi, quam per Euchariſtiam depoſita ignobilitate ſurgamus in decoris & nobilitatis gloriam. Merito de Euchariſtico poculo loquutus ait D. Chryſoſt. hom 61. ad Pop. *Hic terrarum orbis eſt pretium, hoc Chriſtus emit Eccleſiam, hoc eam adornauit; ſicut enim homo ſeruos emens, aurum erogat, & rurſus eos ornare volens, id auro facit, ſic & Chriſtus, & ſanguine nos emit, & ornauit ſanguine*.

Num. 11.

Ephr.

Paſch.

A Rurſus poſita infirmitate ſurgimus in virtute. Nullibi enim magis homines confirmantur, quàm in hac menſa, à qua poteſtates debellant inimicas. Iſaias 21. *Pone menſam, contemplare in ſpecula comedentes & bibentes, ſurgite Principes, arripite clypeum*. Sane à menſa adeo in virtute ſurgunt, adeo validi & fortes, vt meritò iubeantur arma capeſſere, vt hoſtilibus incurſibus reſiſtat. Ita D. Hieron. ad hunc locum, *vt comedentes et bibentes corpus, et ſanguinem Christi vertantur in Principes Eccleſiæ, arripiantque clypeum fidei, in quo poſſint ignita diaboli iacula extinguere*. Expende illud, vt comedentes, & bibentes corpus & ſanguinem Chriſti, quid mirum, quod comedentes confirmentur? Altius quid excogitauit diuina Sapientia de præſtantiſſimo hoc cibo, dum putat illum, non ſolum cùm manducatur; ſed etiam cùm ſolum oſtenditur & appetitur, poſſe proficere ad excitandas vires. Enim verò Prouerb. cap. 9. dicitur. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, poſuit menſam, miſcuit vinum, et miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, et ad mœnia ciuitatis*. Ecce tibi cùm primum menſam proponit, claſſicum canit, & ad ſuperanda mœnia, arcemque expugnandam inducit. Memini aliquando Dauidem ſitibundo exercitui potum denegaſſe, donec belli eſſet finis. Cur ita? Pulcre Ioſephus de Machabæis dicit, *vt et maior bellantium eſſet inſtantia, ſi non pro victoria tantum; ſed et pro poculis propugnaretur*. Quaſi poculorum appetitus validiores reddere poſſet milites. Eo aſtu Sapientia ponit menſam, & miſcet vinum; ſed ad bellum ante eſum vocat, vt ſuperentur muri. Gnara quantum valeat diuini cibi appetitus ſolus ad

Iſai. 21.

B Hieron.

C

Prou. 9.

D

Ioſeph.

E

acuendas pugnantium vires; vbi & pro victoria, & pro poculo hoc diuino bellum ſuſcipitur. Huc refert D. Paulinus epiſt. 4. ingentem Magdalenæ virtutem, qua mulier ante infirma, ruptis conſuetudinis vinculis, victa & victrix ſeſe proiecit ad pedes Chriſti. Vnde fœminæ infirmæ audacia tanta? Vnde adeò ingentes vires? Vnde animi illa inaudita fortitudo? Paulin. Audite Paulinum, *Ipſum viuificum panem manibus, & ore præſumpſit; ſanguinem quoque calicis, antequam fieret calix ſanguinis, oſculis ſugentibus prælibauit*, ibi ibi in domo Phariſæi, vbi ad pedes iacet Chriſti odorata eſt illum cæleſtem cibum, potumque ſanguinis viuificum, antequam fieret, & eo ſolum valuit, infirmitate poſita, poteſtates ſuperare inimicas, ſurgens ab hac menſa in virtute.

Tandem ſeminatur corpus animale; ſurgit ſpirituale. Et quidem hoc in primis experiuntur quicumque hunc cæleſtem panem manducant, pro quo quicquid animale eſt meritò derelinquunt. Cùm Ægyptiis defeciſſent pecuniæ, vt emerent à Ioſeph panem, quo viuerent, ait il- Gen. 47. lis ſapiens Prorex Gen. 47. *adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos*. Quod iam Chriſtiani accipiamus dictum. Enim vero, qui accipit cæleſtem cibum, qui illo exſatiatur, neceſſum eſt, vt pecora, nimirum animale corpus relinquat. Ita ele- Cellenſ. ganter Cellenſis Abbas de panibus cap 13. *Quid dabo, vt ad te veniam: & me reficiam? Argentum & aurum non eſt mihi, quod autē habeo hoc tibi pro te do. Quid palatum apertum, fauces eſurientes, oculos præ inopia languentes, manus patentes pedes veloces Tantum paſce, & ſint tua iſta pecora mea.* Sane poſt diuini epuli paſcuam nil in nobis remanere debet anima-

A le, omnia pecora, omnia in nobis bruteſcentia alienantur. Pro tanto cibo iure pecora noſtra damus, pecuinum, & animale corpus exuimus, vt ſpiritualis in nobis effulgeat vita. Id quod eleganti ſimilitudine aſſerebat D. Clem. Alexand. 1. Pædag. Clem. Alex. fatus. *Sciendum eſt, quòd panis in vinum temperatum minutatim coniectus vinum arripit, quod eſt autem aqueum relinquit. Ita etiam caro Domini, quæ eſt panis cælorum ebibit ſāguinē, eos qui ex hominibus ſunt cæleſtes, ad incorruptionem enutriens; ſolas autem illas carnales cupiditates ad corruptionem relinquens*. Siccine panis iſte diuinus ſeparat, & abſumit in nobis carnale & pecuinum corpus, & id excitat quod cæleſte, & ſpirituale inuenitur. O ſi tantis reficeremur epulis!
C O quàm cito bruteſcentem naturam in nobis exturbaret! De illo ſic D. Ambroſ. ſerm. 14. in Pſal. 118. ver. Ambro. 1. accinit. *Bona paſcua diuina ſacramenta. Carpis illic nouum florem, qui bonum odorem dedit reſurrectionis: carpis lilium, in quo ſit ſplendor æternitatis: carpis roſam, hoc eſt corporis ſanguinem* Et quid innuit Ambroſ. cum totum hunc cibum floridum facit?
D cum in Euchariſtico ſanguine dicit roſam manducari? Sanè id ſciet qui Apulæi Philoſophiam nouerit. Ibi enim adoleſcens medicatis vnguentis in aſinum tranſmutatus, non prius pecuinam exuit formā, quam roſas manducauit. Hinc iam vos omnes compello, qui bruteſcentes, mores ſequimini, qui pecuinis conditionibus fœdamini, quibus vna
E tantum reſtat via ſalutis, ſi roſas edatis. Ecce in altari carpitis flores, ecce roſam carpitis, hoc eſt Dominici corporis ſanguinem, qua pecuina forma exuta, ſpirituali decore niteatis. Cum ſepulchrum nobis dedit rediuiuum Saluatorē nimio terrore

cuſtodes

cuſtodes affecit & eliminauit; illiſque egreſſis, mille apparent mihi Angelorũ examina. Sed à ſepulcro pelluntur feri homines? Cur ibi cernuntur ſoli Angeli? Chryſoſt. in Pſalm. 2. *vt oſtenderent Angeli Deum ibi fuiſſe ſepultum, ad ſepulcrum tanquam apud cœlum manebant*. Et quidem ex hoc euidenter patet in hominum pectoribus corpus Domini condi, quod exſufflato inde animali, ſolum cæleſte, Angelicum & ſpirituale inde apparet. His manifeſtè conſtat quam clarè in Euchariſtia mortis & reſurrectionis Chriſti Domini inueniatur repræſentatio. Vnde pergo ad alia.

Chryſo.

Ad illud *Ioan.* 6. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.

§. XXIII.

Cur Euchariſtia fiat ſub ſpecie hoſtiæ mactatæ?

IN eſcam hominibus parandus Chriſtus Dominus ſeſe priùs myſticè iugulauit, potum nobis inſtituens ſub ſpecie ſanguinis à carne ſeparati, & effuſi. Quod eleganter notauit Niſſenus hom. 1. de Reſurrect. his verbis. *Cuilibet perſpicuum eſt, quòd oue veſci homo non poteſt, niſi comeſtionem mactatio præceſſerit. Cùm igitur dedit diſcipulis ſuis corpus ad comedendum, apertè demonſtrauit iam fuiſſe perfectam & abſolutam immolationem.* Immolationem vocat ſacrificalem iugulationem, & ſanguinis effuſionem myſticè à diuino & agno & ſacerdote Chriſto peractam. Sed quæ ratio Deum impulit, ut manantem nectare cibum ſanguinis effuſi myſterio fecerit purpuraſcere? Hanc attingit Cyprian. ſerm. de Paſch.

Niſſen.

Cypria.

A hæc de ſanguine à latere ſcatente fatus. *Tu, Domine ſacerdos in æternum, qui in tempore iracūdiæ factus es recōciliatio ſancti huius ſanguinis permanentem plenitudinem reliquiſti, & beneficium huius ſancti liquoris in perpetuum tradidiſti, & conſtituiſti nobis in conſumptibiliter potum viuificum, crucis ſignum, & mortificationis exemplum.* Itaque ideò ſub ſanguinis ef- B fuſi ſpecie nobis Chriſtus Dominus eſcam parauit, vt ſanguineum calicem crucis ſignum mortificationis exemplar propinaret.

§. XXIV.

Sanguinei calicis exhibitione ſummam Deus mundiciem commendat, his C *qui calici communicant.*

CVm calicem ſanguine plenum ab immaculata diuini agni carne deriſum potaturus aſpicio, ſtatim ſeſe mihi obiiciunt mille illæ lotiones, mille illa maria, quibus veteris legis ſacrificuli tingebantur, vt ſanctè & purè hircorum vitulorumque ſanguines tractarent. Sta- D tim auribus tinnit illud propheticum, *lauamini & mundi eſtote qui affertis vaſa Domini*. Cur non lauer magis, qui ſanguinem hunc calicem pertracto? qui diuini & immaculati agni accedo potaturus ſanguinem?

Adeò neceſſaria viſa eſt lotio his, qui communicant Domini ſanguini, vt cum primum Chriſti ſanguis E nobis bibendus manauit, ſimul ſecum aquæ fontem fecerit in lauacrum manare; ſic ex percuſſo Dei latere, vnde hic calix *continuo exiuit ſanguis & aqua*: non ſeſe priùs ſanguis diuinus propinauit, quam ſimul porrigeret aquã ne potaremus

niſi.

Tertul. nisi lauati. Pulcrè Tertul. libro de Bapt. cap. 16. ideo continuo exiuit ſanguis & aqua, *quia*, ait, *qui ſanguinem crederent, aqua lauarẽtur, qui aqua ſe lauiſſent, etiam ſanguinem potarent.* Sanguinem es potaturus? lauare prius, lauare ſepties in Iordane, ne illotus potes, numquam ſanguis diuinus extitit à cruce ſine aqua. Paſturus Chriſtus Dominus ingentem hominum turbam non præacquiſiuit materiam aliquam, quam conuerteret in totidem panes; ſed nulla ſuppoſita materia panes mutiplicauit. Longè aliter paucos conuiuas nuptiarum, vt vino rigaret, iuſſit priùs afferri ingentem vim aquæ, eamque in vinum commutauit. An quia vinum facere non poſſet ſine aqua, qui panes fecit nulla requiſita alia materia? Abſit, inquit

Chryſo. Chryſol. ſerm. 5. de Epiphan. [qui panes quinque fragmẽto profluo & furtiuo incremẽto ad quinque millia hominũ tetendit & dilatauit ſaginã, potuit augmentis creſcentibus ad nuptiarum feſta vini ampliare & perpetuare menſuras. Sed aqua in ſãguinis erat conuertenda myſteriũ, vt mera pocula de vaſe corporis ſui Chriſtus bibentibus propinaret.] Itaq. vbi myſterium ſanguinei poculi pandebatur, intromittenda erat aqua, vt ex illa conſtaret quam lauati, quam mundi prærequirimur qui ſanguineo Domini liquore initiamur. Ad eos qui cœnam Paſchæ erant paraturi, in qua primò porrigendus hic

Luc. 22. noui teſtamenti calix, dicitur Lucæ 22. *Ecce introeuntibus ciuitatem occurret vobis homo quidam amphorã aquæ portans, ſequimini eum.* De quo in

Bed. rem præſentem Beda animaduertit eleganter, *parent Paſcha, vbi amphora infertur aquæ.* Confluunt ſanè Chriſti ſanguis & aqua, ne illotus bibas; ſed ſancta mundicie nitens & puritate tunc ſolum immaculati agni ſanguine madeas. Zacharias 9. dicit. *Quid bonum eius, & quid pulcrum eius, niſi frumentum electorum?* Zach. 9.

Hinc pergit Paſch. libro de Corp. & Sang. Chriſti cap. 21. *Pulcrum eius eſt corpus, ex quo iam ſpecioſa* (nempe anima) *per lauacrum amplius pulchreſcit, vt candore lilij, & rubore ſanguinis in hoc myſterio decoretur.* Paſchaſ. Porrò formoſa ſponſa, vt mundum muliebrem adhibeat, vt pulcritudines condiat, prius lauat faciem, & præmiſſo lauacro rubeum ſuffundit minium genis, ſplendorem vnguenti cuti addit, quo eius pulcritudo vehementer exacuitur. Sic meditatur Paſchaſ. in corpore, & ſanguine Chriſti omnem pulcritudinem immorari, ibi liliorum ſplendor, & candor adeſt, ibi minium rubeſcit; ſed prius lauetur ille qui tantam hanc pulcritudinem cupit participare. Nec dicat, mundus ſum, non indigeo lauacro. Etenim veritas ait Ioann. cap. 13. *Qui mundus eſt non indiget; niſi vt pedes lauet.* Ioan. 13. Igitur etiam mundus & mundiſſimus debet amplius lauari, nec ſine lauacro attingere tantum ſacrificium. Num. 19. de rufa boue incinerata Deus cauet. Num. 19 [Colliget autẽ vir mũdus cineres vaccæ: & effũdet eos extra caſtra i loco puriſſimo: cũque lauerit qui vaccæ portauerit cineres, imũdus erit vſq; ad veſperam.] Cur immundus erit? Nonne mundus acceſſit? nonne ſeſe lauit? an ſacrificio pollutus eſt? Minimè; immo qui hanc exagitat quæſtionem Rodulphus reſpondet, quòd [omnis qui ſancta tractat non exinde polluitur, ſed quia ſe mũdum reputat, cùm Deo approximat, iter imũdos & ſuperbos reputatur.] Rodulp. Etenim quantumuis mundi ſimus, debemus lauacrum ſacrificaturi deſiderare.

§. XXV.

§. XXV.

Deificæ mortis meditatio eſcam Euchariſticam maximè adauget.

PRæter potum viuificum dedit nobis Dominus in Euchariſtici ſanguinis effuſione iuxta Cyprianũ, *Crucis ſignum*. Nunquam enim Euchariſtia fructuoſius accipitur, quã cùm in eã recolitur memoria paſſionis Deificæ. Quando Chriſtus Dominus hanc Euchariſtiæ menſam patefecit ſuis dicens: *Ego ſum panis viuus*, ſtatim rebelles quidam (vt meminit Carthuſianus) protulerũt illa cap. 11. Hieremiæ verba. *Mittamus lignum in panem eius; et eradamus eum de terra viuentium*, quaſi dicerent ſeſe mutuo in Chriſtum hortantes. Eia agite, panis eſt, immiſſo ligno exſuffletur ab area. Sic illi. Verum lignum immiſſum pani vehementer nobis panem auxit, & cæleſtes condiuit dapes. Elegantet Orig. ad hæc Hierem. verba hom 8. Ego, inquit, *admirabile quiddam inferam; lignum miſſum in panem eius panem fecit meliorem*. Tunc ſapidior, tũc cumulatior hæc diuina eſca, quando accipitur ex ligneis crucis brachiis.

Hierem. 11.

Orig.

Prou. 14. Huc crediderim ſpectaſſe illud Prouerb. 14. *Vbi plurimæ ſegetes, manifeſta eſt fortitudo bouis*, ſeu *iuuenci*, iuxta Aquilam, ſeu *tauri* iuxta Symmachum. Nihil enim magis fecit patere fortitudinem primogeniti tauri, quam ſegetum multiplicatio.

Abac. 3. Ecce tibi à Propheta Abacuch iuuencus deſcribitur diuinus ventilans nationes, dicit enim, *cornua in manibus eius, ibi abſcõdita eſt fortitudo eius*. Adeſt, adeſt tauri primogenitus mundum ventilaturus; duo fortiſſima cornua, nimirum crucis brachia præ manibus habet, mira illis facinora patrat; vectes mortis

A ferreos confregit, æneas inferni portas, labefactauit; ſed tamen *ibi abſcondita eſt fortitudo eius*, nondum quod poteſt claruit. Vbi ergo manifeſtabitur? *Vbi plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo tauri*. Hic in hac Euchariſtiæ menſa patentiſſimè oſtenditur & cruciferi aratri & diuini tauri labor & efficacia. Adeò ſub crucis & paſſionis memoria multi-

B plicantur gratiæ Euchariſtici panis, adeò illius ſegetes creſcunt, adeò candicant Eccleſiæ areæ, feruentiq; calicis muſto rumpuntur torcularia, vt vel hinc manifeſtetur patẽtiſſima crucis poteſtas & fortitudo tauri.

Hoc mirum Euchariſticæ ſegetis augmentũ à Cruce & paſſione profectum eleganter venatur D. Chryſoſt. orat. i Paraſceue his verbis. [Paſti ſũt quinque millia. Vbi igitur ſũt cibi reliquię? Duodecim ſuperfuerũt fragmẽtorũ cophini, quib⁹ reſpõdet par gratia. Crucifixus eſt Domin⁹ & ſẽper paſcimur, ac ſaturi rurſus quęrimus, & plus reliquũ eſt, inexhauſta eſt gratia.] Quibus verbis id maximè expendendum eſt, quòd ante Crucem quinque millia hominum ſaturarunt pane diuinę manus, paucis reliquiis manẽtibus. Verùm vniuerſalis iſta omnium hominum ſaturatio, hic adipens & pinguiſſimus panis, quo & ſaturamur, & nec calicem, nec panem exhaurimus quotidie ſaturi, cruci & paſſioni debetur Dominicę, à qua ſegetes adeò largę dimanarunt. Hinc acutiſſimè Abbas Cellenſ. libr. de panibus cap. 1. Hinc, qui poſſit totum mundum ſatiare, indigitat paſſionis officinam Chriſto Domino Philippum interroganti, *Vnde ememus panem, vt manducent*? Ecce ait Cellenſis, (dicit Domin⁹ ad Philippũ, vnde ememus panẽ, vt manducẽt hi? Domine Ieſu, nõ quęras à Philippo, quęre à proditore

Chryſ.

C

D

Cellen.

E

Ioan. 6.

tuo, hic habet marſupium vnum cū Scribis, & Phariſæis, hic inſidiatur ſāguini tuo, hic habet denarios trigī-ta, vnde panes emuntur ad ſatietatē omnis carnis.] Etenim non aliunde maius augmentum poteſt recipere panis Chriſtiferus, quàm ex diræ paſſionis cruciatibus: hæc vna crucis & mortis excogitatio eas diuini panis ſegetes dabit, quibus poſſint obtundi vniuerſæ fames, quibus cuncti ſatiati mortales vanas mundi eſcas valeant aſpernari.

'd Heb. 1. Denique huic meditationi haud obſcurè ſuffragatur D. Paulus ad Hebr. 10. Vbi de ſacrificio Abelis, quod viuificum Euchariſtiæ cibum repræſentauit, hæc verba facit. *Fide plurimam hoſtiam Abel, quam Cain obtulit Deo.* Expendo, fide plurimam. Vnde ſacrificium vna fide multiplicatum commendat, alioquin omnino æquale ſacrificio fratris. Hoc notauit Rupert. libr. 4. in Geneſ. c. 2 *Fide, inquit, plurimam, nam cultu vel religione parem vterque obtulit hoſtiam.* Vna fides ſacrificium Abelis diſcernit, vna fides illud auxit, multiplicauit; ſed quæ fides? Pergit Rupert. *In fide paſſionis eiuſdem filij Dei, quem tali ſacrificio præſignari cōdecuit.* Ecce fides paſſionis plurimam fecit hoſtiam alioquin æqualem, communem hoſtiam Euchariſtiæ qui ſine paſſionis memoria mandūnt, paruam ſanè hoſtiolam mandunt. At paſſionis memores qui crucis myſteria recolentes accedunt, plurimam hoſtiam faciunt, maximè ſibi multiplicant gratiarum in Euchariſtia abundantiam.

Rupert.

§. XXVI.

Euchariſtiam ſumpturi crucis mortificationem debemus adamare.

DEcorticatas virgas ideò Iacob ouibus bibentibus obiecit, vt natæ ſimilem in ſe varietatem effigiarent. Eodem prorſus aſtu ſummus diuinuſque Paſtor Chriſtus ſub crucis mortiſque ſuæ memoria porrigit nobis potum viuifici calicis, vt ſimilem in membris noſtris mortificationem mundo & vitiis exhibeamus. Etenim, vt ait tertio loco Cyprianus. Sanguis, qui in calice propinatur, *mortificationis exemplar* teſtatur. Vnde Origen. hom. de Baptiſ. primo ſic huic cōmunicaturos menſæ adhortatur. *Oportet accedentem ad corpus & ſanguinem Domini non ſolùm purum eſſe; ne ad iudicium edat & bibat, ſed oſtendere in vita memoriam eius, qui pro nobis mortuus eſt, in eo quod mortificatus eſt peccato et mundo, ac ſibi ipſi & Deo viuit.* Hanc itare exigit in vita noſtra mortificationem, qui à nobis bibitur effuſus ſanguis: hanc rebus omnibus mundialibus mortem ſuggerit panis ſub crucis memoria manducandus. Huc apprimè ſpectant verba illa mulieris Sareptanæ Eliæ data 3. Reg. 17. cap. *Viuit Dominus Deus tuus, inquit, quia non habeo panem; niſi quantum pugillus capere poteſt farinę in hydria. En colligo duo ligna, vt ingrediar & faciam illud mihi & filio meo, vt comedamus & moriamur.* O ſanctitatis plena illatio! farina accepta duo ligna colligo, vt comedamus, & moriamur. Vnde locus? An farinam duobus lignis præparatam ſequitur mors, neceſſariò? Eleganter id attigit Theophanes Cerameus orat. de Cruce, dum ait, *Cæterum farina carnis Dominicæ, qua nutrimur, typum geſſit. Duo ligna indicant illa duo ligna, ex quibus crux.* Quum ergo farinulam hanc dominicæ carnis ſub crucis myſterio paratam mandimus, nil aliud nobis reſtat accommodatius, quàm manducemus, & moriamur. Hanc à nobis petit mortem, mors ipſa

Cypria. Origen. 3. Reg. 17. *Apud Gretſe. de Cruce to. 2.*

ipſa Saluatoris Eucharistico epulo repræſentata. Prouerb. 23. ſic monet. *Accedens ad menſam potentis, conſidera quæ ibi apponuntur tibi, ſciēs quia & talia te oportet parare.* De quo Chryſoſt. Pſalm. 22. ait. *Quid eſt talia te oportet præparare, niſi ſanguinem & corpus, quod accipis?* Accipis effuſum ſanguinem Saluatoris, & tu para proprium effundendum ſanguinem. Accipis corpus morti pro te datum, ſimiliter te ad mortificationem ſubeundam para. Sanè D. Paulus 1. ad Corinth. 11. ſic præcauet. *Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.* Ecquis mortem annuntiat niſi moriens? niſi veterem exuens vitam, noua exurgat vita reparatus? Pulchrè Paſchaſ. de Corp. & ſang. Chriſti cap. 21. *Quem calicem quum bibimus quid aliud quã mortem Domini annuntiamus? Idcirco neceſſe eſt, vt vnuſquiſque prior moriatur huic ſæculo, quia ſicut nemo niſi ſepultus mortem nuntiat; ita nemo exīde vitam ſumit; niſi reſurgens in nouitate vitæ ambulet, & iam in Chriſto maneat.* Moriamur prorſus mundo & volu ptati, qui tanto Dominicæ mortis ſacramento paſcimur, hac myſtica enutriti morte, mortem in membris noſtris, exhibeamus omninò mortui carni & ſanguini. Ob hanc cauſam ait Gregor. Niſſen. *Eſculentum ſe nobis proponit is, qui ſemper eſt, vt accipientes illum in nobis, illud efficiamur, quod ipſe eſt. Ait enim, caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Quare qui hanc carnem amat, non eſt ſuæ carnis amicus, & qui hunc ſanguinem à ſanguine ſub ſenſum cadente purus eſt.* Vehementer inimicatur ſanguis hic & caro, carni, & ſanguini. Dominico paſtus ſanguine & carne omnibus immori debet carnalibus voluptatibus; omnes has

1. Cor. 11

Paſc.

In Eccl. c. 13.

A reſpuat ſanguine plenas delicias mundiales, totus fiat ſpiritus, totus exanguis. Vni mortificatæ Saluatoris carni ſeſe debet aſſimilare. Id quod egregiè meditatur Paſchaſ. cap. 10. examinans illud Apoſtolicum dictum, Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Quid quod immolatus ſit Paſcha? *Sanè*, ait, *Paſcha tranſitus appellatur, ad quod* B *qui vult venire, ipſe tranſeat ſicut et Chriſtus tranſiuit de hoc ſæculo, vt totus iam ſpiritualis, ſpiritualia iſta digne percipiat.* Paſc.

Væ autem homini illi, qui veterem nondum exuens vitam, ſed carnalibus acquieſcens voluptatibus acceſſerit pranſurus hunc panem, equidem à vita exſufflabitur. Vnus id in Iuda proditore animaduertit C Cyprianus ſerm. de Cœna Domini his verbis. *Quandiu cibi illi, qui ad diem feſtum erant parati à conſedentibus Apoſtolis ſumebantur, veteris Paſchæ agebatur memoria, nec dum Iudas ad veterem vitam pertinens, diabolo inuadente & occupante, eius animum, egredi cogebatur. Sed vbi ſacrum cibum mens perfida tetigit, & ſceleratum os panis ſanctificatus intrauit, parricidia-* D *lis animus vim tanti Sacramenti non ſuſtinens quaſi palea de area exſufflatus eſt, & præceps cucurrit ad proditionem, & pretium, ad deſperationem & laqueum.* Quibus pondero illud, nimirum, quod Iudas ad veterem vitam pertinens quietus in Cœna legali, vbi ſacrum hunc cibum tetigit, mox quaſi palea exſufflatus præceps cucurrit ad laqueum. O miſerum hominem! tu qui veteri incu- E bas vitæ, inueteratiſque vetuſti hominis vitiis hærens ſacris communicas altaribus, caue tibi ab epulo diuino, exſufflaberis ſine dubio ab electorum area, & inter paleas conſtitutus æternis daberis flãmis. Ille Cypr.

ſolùm.

ſolùm ſecurè nunc cibum attingit, qui ſalutari accedit contritione, & mundò & vitiis, viuificante pœnitudine, mortificatus. Etenim, vt de Euchariſtico cibo ait Origen. *Hic eſt vitulus ſaginatus, quem pro recepto pænitente filio iugulat pater.* Iugulatur quidem hoc in ſacrificio; ſed pro filio pœnitente iugulatur, qui pœnitentiæ, & mortificationis expers accedit, non cibum præſumere audeat. *Taceant ergo mortales,* ait D. Iacobus in liturg. *& ſtent cum metu & tremore, nihil terrenum cogitantes. Rex enim Regum Chriſtus Deus noſter exiſtit, vt mactetur, & detur in cibum fidelibus.* Quis cum occiſo Chriſto non ſeſe dabit mactandum.

Origen.

Text. Qui manducat meã carnem, & bibit meũ ſanguinem, in me manet, & ego in illo.

§. XXVII.

Maximum emolumentum accreſcit ex coniunctione Chriſti, et hominis, quæ fit per Euchariſtiam.

HOc ſummũ Euchariſticæ eſcæ commodum eſt, quod homo maneat in Chriſto, & Chriſtus in homine, nempè, quod eo vinculo ſocietatis arctatur homo, & Chriſtus, quo ſeparentur nunquam. Hac reſpiciens Eccleſiaſticus, cap. 4 aiebat. *Melius eſt eſſe duos, quam vnum, habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ, ſi vno ceciderit ab altero fulcietur, ſi dormierint duo, fouebuntur mutuo; etſi quiſpiam præualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei.* Hæc in qualibet ſocietate hominum commoda reperiuntur? Huiuſmodi eſſe poteſt ſocietas humana? Potiori iure crediderim, hæc eſſe emolumenta, quæ

Eccl. 4.

A percipit homo ex intima vnione, & ſocietate cum Chriſto Domino, qualis fit per Euchariſtiam. Me in hanc mentem adduxit D. Hieron. huius loci in rem præſentem commentator, ait enim. *Melius eſt labentem in ſe habere Chriſtum, quam ſolum patere inſidiis aduerſarii; ſi enim vnus ceciderit, Chriſtus erigit participem ſuũ. Væ quippè ei, qui, cum reuerit*

B *Chriſtum, in ſe non habet erigentem. Quod ſi etiam vnus dormierit, hoc eſt, ſi morte diſſolutus fuerit, et ſecum Chriſtum habuerit calefactus & viuificatus citius reuiuiſcit. Etſi aduerſus hominem robuſtior in expugnando diabolus ſteterit, ſtabit homo, ſtabit & Chriſtus pro homine, pro ſodali ſuo.* Hæc D. Hieronym. vt pulchrè & verè commentus eſt; modo libet ſingula perpen-

C dere & illuſtrare.

Hieron.

§. XXVIII.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia ſumptus quam citiſſime erigit hominem ab humanæ fragilitatis lapſibus.

D OVes, qui frequentibus ruinis, fractio præcipitium æternæ damnationis expaueſcitis, hunc fideliſſimum procurare ſodalem Chriſtum, qui ſemper vobiſcum maneat, cuius in Euchariſtia ſumpti mos eſt in homine arcto ſocietatis vinculo manere. Ex quo in primis hoc iuxta Hieronymum ſurget emolumentum, nimirum ſi vnus ceciderit; Chriſtus eriget participem ſuum.

E Semel Euchariſtico nexu ſociatus homini Chriſtus, etſi homo offendat, etſi miſerè cadat, eriget tamen participem ſuum, nec illum labi in præcipitium ſinet.

Cuius fuit maior vnquam caſus, quam Iudæ qui ſeſe temerariè in profundum coniecit malitiæ bara-

thrum,

thrum, tamen adeò ſeparauit de Euchariſtico nexu D.Leo, vt crediderit illo reuocandum Iudam in meliorem frugem. Vnde ſerm.3. de Paſſione proditorem ad laqueum euolantem alloquens inquit. *Informis lethi ſuſpendium diſtuliſſes: illa ſaltem à præcipitio tuo ſacramenta te reuocaſſent, quæ in Paſchali cœna acceperas.* Quid miſer ad laqueum feſtinas, cum particeps fueris cœnæ Euchariſticæ? Vides te lapſum, vides te mortifero caſu decidiſſe. Quidni? expecta paulisper, potens eſt Euchariſtica cœna præſumpta te reuocare à tanto præcipitio. O quàm nouerat id ſeductor diabolus, qui vt impulit in caſum, ſic vt vidit tanta cœna, refectum Iudam facit illum feſtinare ad præcipitium: & ideo Ioann. 13. *Cum accepiſſet ille buccellam, exiuit cōtinuò*, quæ tanta feſtinationis ratio? Elegāter D.Cyrill. lib.9. Ioan. cap.19 *Tum moram, tum benedictionis virtutem timens, ne ſcintillam in animo eius accenderit, ac deinde illuminauerit, magna præcipitem agit diabolus celeritate.* Ea enim eſt Euchariſticæ cœnæ virtus & efficacia, de qua ſperari poſſet, quod etiam lapſum Iudam reuocaret à præcipitio. Hinc pulcherrima vſus metaphora Oſeas lapſi populi erectionem præſagiens ait cap.11. *Ero eis quaſi exaltans iugū ſuper maxillas eorum, & declinaui ad eum, vt reſceretur.* Symmachus legit, *& declinaui ad eos cibos.* Itaque labentem populum; immò præcipitem ferri videns Deus, vt tanto malo medelam afferat, appoſitum remedium excogitauit, nimirum illi frænum inijcere, quo optimi equitis de more & lapſum erigeret, & labentem reuocaret. Nonne vidiſti aliquando, qualiter ſtrenuus eques, vel fragilem, vel indomitum equum agat? Inſilijt equo qui ob fragilitatem crurum

D.Leo.

Ioan. 13.

Cyrill.

Oſeæ 11.

A paſſim labitur, vel ob ferociam in præcipitium ruit; eius tamen ora ſic fræno conſtringit eques, vt paulò compreſſis, & leuatis habenis ſine offenſione currat & ſaltet. Sic ait Dominus, non te moueat, quod ſicut equus & mulus populus offendat paſſim, in præcipitium feratur, ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas, more equitis eorum medebor

B ori, his conſtringam eorum ora lupatis, vt vel leui manus exaltatione illos ſine offenſione vitæ curſum faciam cōſummare. Sed quid eſt, quod tam vtiliter ora conſtringit? Iam explicat dum ait iuxta Symmachum, *Declinaui ad eos cibos*, nimirum ait D.Hier. *Dedi eis eum corporis mei.* Hunc ſi ſemel ore ſuſcipias, ô quam

C leui duceris moderamine! ô quā facili motu ab offendiculis, à caſibus liberaberis! Te ergo compello hominem, non qui pennata mente ſpecierum vmbras tranſuolans diuini Solis ibi occultati potiris ſecurus radios; ſed qui ſicut equus, & mulus à vitijs tuis raptaris, qui crebris ruinis frangeris, his conſtringito ora lupatis, hunc eſum diuini corporis

D ſume ore, quo ſine dubio reuocatus à caſibus feliciter vitæ curſum ages.

§. XXIX.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia ſumptus reſurrectionem mortuorum etiam facit.

ADdit Hieronym. conſociati Chriſti in nobis emolumen-

E tum aliud, nempè, *Quod ſi etiam vnus dormierit, hoc eſt, ſi morte diſſolutus fuerit; & ſecum Chriſtum habuerit calefactus & reſuſcitatus citius reuiuiſcet.* Quid plura? Hoc debes homo Euchariſticæ cœnæ, quod mortis ſomno minimè æternū ſepultus maneas. Quis alto mortis ſopore correptum

homi-

hominem excitaret? Quis in frigeſcentibus cineribus viuificum germen inueniret? Quis arborem humanam à terra viuentium abſciſſam ad virorem reuocaret? Sanè Eucharisticus panis, hinc D. Paſch. lib. de Corp. & Sang. Chriſt. cap. 22. hos diuinos memorans panes ait, *Hęc ſunt vitæ ſemina*. Cuius acumen vt percipias reuocas in memoriam agriculturæ artem, ea eſt enim agricultura, vt plãtas abſciſſas iterum & ſumma celeritate reuiuiſcere faciat ſolo triticei, vel hordeacei grani iuuamine. Etenim cum reciſam vitem terræ mandat, illi addit aliqua triticea, vel hordeacea grana, quibus hebetata vitis virtus acuitur, & radices agit, & fructiferos creſcit in ramos. Quæ ergo arbor emortua magis, quàm homo à regione viuentium reciſus? Quis in hominis frigido & languido cadauere virorem inueniet excitandum? Sed vbi natura defecit, ibi claret ars cæleſtis hortulani, qui reciſo homini triticea hæc grana adſeminauit, quibus ſic viror emortuus excitatur, vt inde ſurgat vita candidatus immortali: vt meritò dicat Paſchaſ. *Hæc ſunt vitæ ſemina*. Nec credo aliud ab Oſea ſignificari c. 14. vbi populati Iſraelis poſt ruinam ſubito fatur. *Radix eius, vt Libani, ibunt rami eius, & erit quaſi oliua gloria eius*. Sed quæ tam ſubitæ reparationis ratio? Qui fieri poteſt quod homines adeò fracti, adeò enecti, inſtar oliuæ viridantis repuereſcant? Ea eſt cauſa, nempè *Viuent tritico & germinabunt quaſi vinea*. Sanè vbi reſecatis & enectis ramis triticea grana adduntur, ſemina hæc apponuntur vitalia, certum eſt quòd reuiuiſcent, quòd fructu & pulchritudine plenam comam alent. Hinc meritò ponderauit D. Irenæus circumſtantiam à Luca in Euchariſtiæ inſti-

Paſc.

Oſea 14.

D. Iren.

A tutione euulgatam, ait enim, quod Chriſtus Dominus, *Diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo*. Statibus ſolebat Paſcha communicari, cur Euchariſtica cæna non niſi diſcumbentibus datur? Irenæus lib. 4. cap. 39. *Recumbentibus eis miniſtrabat eſcam, ſignificans eos qui in terra recumbebant, qui venit miniſtrare vitam*. Etenim vitalia grana vitæ immortalis

B ſeminaria recumbentibus in terra apponenda erant, quæ hinc illos ad vitam ſuſcitare valeant.

Sed adhuc ſto ad D. Hieronym. verba initio allata, qui ob mortuorum excitationem non quamlibet fieri inſinuat vi Euchariſticæ ſocietatis; ſed illam, quæ per calefactionem fit. Ait enim, *Quòd calefactus citius reuiuiſcit*. Et ſanè miror quam

C argute Clem. Alexand. huic Euchariſticæ communioni tribuerit, quod per natiuam calefactionem faciat homines ad vitam immortalem renaſci. Sic enim inquit lib. 1. in Pædag. cap. 6. *Corpus Chriſti nouum cætum verbo nutrit, quem ipſe Dominus carnali labore peperit quem ipſe faſciis illigauit Dominus pretioſo ſanguine. O partum ſanctum! O ſanctas faſcias!*

D Ecce tibi vt pueri recenter nati faſciis inuoluuntur, quibus calefiant, & calefacti in vitam nutriantur, ſic regenerato populo, datur ſanguis Chriſti pro faſciis, quibus calefactus citius creſcat in vitam immortalem. Sic moribundis hominibus conceduntur hæ Euchariſtici ſanguinis faſciæ, quaſi ex tunc præparentur, quæ opus habet futura natiuitas immor-

E talitatis. Nil iam timeas, etſi ab arbore vitæ reſecatus cadas, adſunt tibi hæc viuida ſemina, quibus rediuiuus pullulabis; etſi gelido mortis ſopore corripiaris, alligatus es faſcijs pretioſi ſanguinis, cuius vitali calore confotus excitaberis. Meritò Dauid

Cle. Alex.

plecten-

plectendus à Deo, aut fame, aut bellis, aut morte, his terribilius malum mortem eligit. Sed cur mortem eligit? Notanter ait textus 2. Reg. 24. *Elegit ſibi Dauid mortem: erant autem dies meſſis tritici, & dedit Dominus mortem in Iſrael à manè vſque ad horam prandij.* Expende tempus, quod erat meſſis tritici, & videbis quàm bene his diebus Dauid elegerit mortem, quæ vel inter odores diuini pabuli non poterat iam durare. Sic D. Cyrill. Alexand. lib. 3. de Iuſtificat. in Chriſt. ait. *A mane igitur, hoc eſt à primis huius ſæculi temporibus mors depaſta eſt eos, qui in terra erant; vſque ad horam prandij: hoc eſt vſque ad menſæ tempus: vbi enim aduenit nobis ſanctæ menſæ tempus, nimirum illius in Chriſto, ac myſticæ, in qua pane veſcimur illo, cœlitus dato, quæ prius terribilis erat, mors ceſſauit.* Hinc naſcebatur cura illa, qua Patres antiqui morituri, Hieroſolymorum ſepulchra ambiebant. Iacob aiebat Geneſ. 47. *Ne ſepelias me in Ægypto, ſed dormiam cum patribus meis.* Cur ea cura in morituris? Petrus Damaſc. ſerm. de Transl. S. Hil. ait. *Illis terræ finibus beati viri iam medullitus aggliſcebant, quam interioribus oculis iam videbant pretioſo Dominici corporis ſanguine purpurari.* Nec credebant oſſa riganda Deifico ſanguine, non eſſe in vitam & reſurrectionẽ fouenda. Quippè aridiſſimum crucis lignum, vt ſanguine Saluatoris maduit, eam virtutem imbibit, qua in partes quotidie ſciſſum reintegrabatur. Sic D.
Paulin. Paulin. Epiſt. 11. loquitur de cruce. *Quotidie lignum ſuum cõmodat, vt detrimenta non ſentiat, & quaſi intacta permaneat. Sed iam imputribilem virtutem, & indetribilem ſoliditatem de illius carnis ſanguine bibit, quę paſſa mortem non vidit corruptionem.* De quo etiam ſanguine diuino dum bi-

A bant oſſa arida reuiuiſcent in vitam immortalem.

§. XXX.

Chriſtus Dominus, in Euchariſtia ſumptus pro nobis, ſtat aduerſus tenebroſas & mundiales poteſtates.

B O Quàm à fideli ſodale munitur homo! Sanè cum per diuini cibi ſumptionem homo in Chriſto maneat, & Chriſtus in homine, ſi quiſpiam præualuerit contra vnum duo reſiſtunt ei. Nimirum ſi quis aduerſarius aduerſus hominẽ inſurrexerit, ait Hierony. *Stabit homo, ſtabit & Chriſtus pro homine ſuo, pro ſodale ſuo.* Non iam ſolus homo reſiſtet
C contrariis poteſtatibus; ſed, tanto ſodale armatus, vniuerſas vincet, & de triumphabit. Antequam exterminator ille Angelus vna nocte totam penè percuteret Ægyptum, iubentur Iſraelitæ eſcis immaculati agni communiri, Exod. 11. Sed cur inter vicinorum interneciones ipſi vacabant epulis & conuiuiis. Id attigit Exod. 11.
D D. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 8. dicens, *Ne inermes & vacuos ſpiritalis alimenti nocturna ſpicula tenebroſi hoſtis opprimerent.* O quàm timet tenebroſus hoſtis oculos, qui tanto cibo illuminati claritatis radios emittũt! O quàm ſecuri & tuti degunt illi media in omnium vaſtitate, quos diuinæ alimoniæ & poculi defendit murus! Hoc ſuis poſtulabat ſcutum Ambro.
E Chriſtus Dominus quum ait. *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Etenim paulò ante ſanguinis ſui pretioſi calicem cum effeciſſet, confortiſſimoſque hoſtes appropinquare iam cerneret, & tenebrarum poteſtates cum illis nullo ipſe egens munimine, id poſtulat transferri ad

ſuos , quo poſſint manus euadere hoſtiles. Fallor ſi huc non reſpexit D. Cæſarius Nazianzeni frater dialogo 4. quum inquit. *Illudit incarnatus Pharaoni cum toto exercitu AEgyptiorũ dæmonum, inuiſibiliter ſummerſo ipſo, per id, quod inquit, Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me poculum hoc. O poculum diabolos vulnerans, dæmones fugans, peccata ventilans, æternam vitam operans.* O vtinam ad nos tranſiret poculum hoc, & in nobis maneret, quo facilè vniuerſas tenebrarum poteſtates, vel ſummergere poſſemus, vel abigere. Hinc meritò D. Paſchaſ. lib. de Corp. & Sang. Chriſti præponit poculum hoc arbori vitali paradiſi. *Quantò magis ex hoc præſtatur, ne homo moriatur in carne, ſed ne lædatur à diabolo, dum eum virtus ſanguinis defenderet?* Vitalis illa arbor erat, fructuſque vitæ nouerat parturire, ſed miror, quod tanta arbos eſſet ſine ſepe, ſine muro, patens ipſis inimicis adeò, vt illa elapſus hoſtis genus hominum feriret. Felicius poculum hoc non ſolùm vitam propinans; ſed ea medicatum virtute, qua propellens hoſtes, hominem conſeruat ſecurum ab eorum ictibus. Id crediderim inſinuatum eſſe verbis illis: *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi*, quibus compertum eſt ſignificari præſentiam & aſſiſtentiam Domini in Euchariſtia. Sed quam præſentiam? An ſolam, quam habet nobiſcum inhabitando? Sanè nunquam Deus ſciuit cum hominibus eſſe & inhabitare; niſi vt ſtrenuus miles, vt homines propugnet. Ioan. 1. dicitur. *Et Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Vbi eleganter Chryſoſt. *Quid inducit? & habitauit in nobis, tentoria fixit in nobis: ſignificat inhabitationem, & quaſi in tabernaculo manſionem.* Non aliter in nobis ſciuit Deus habitare, niſi vt in militari tentorio & tabernaculo, non tam habitat, quàm excubat pugnaturus & debellaturus quaſcumque poteſtates hoſtiles, quæ in nos inſurgant. O vos felices, qui tanti pabuli eſtis participes, cuius communione eum ſocium acquiritis, à quo reuocemini à præcipitio, per quem caleſitis in immortalem vitam, qui vos tutos & ſecuros reddat ab inimicis! Sic D. Chryſoſt. hom. 61. ad Pop. fatus. *Hic myſticus ſanguis dæmones expellit & procul eſſe facit, ad nos autem Angelos vocat, & Angelorum Dominum. Vbi namque Dominicum viderint ſanguinem dæmones quidem fugiunt, concurrunt Angeli.*

Cæſar. | Paſc. | Ioann. 1. | Chryſ.

Text. Sicut miſit me viuẽs Pater & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe viuit propter me.

§. XXXI.

Qui Euchariſtico reficitur cibo, nouam & diuinam inſtituat vitam, caueat ne veteri inſiſtat.

Hic eſt germanus ſenſus ſimilitudinis in textu propoſitæ, nimirum, quod ſicut Chriſti Domini humanitas, Deo vnita, vitam Dei participat; ſic, qui Chriſti carnem manducat ex hac communione & vnione, vitam Chriſti induat, veteri prætermiſſa. Et ſanè panis hic Chriſtiferus non ſumendus eſt, vt veteri inſiſtamus vitæ; ſed vt ad nouam tranſeamus & diuinam. Id quod ſatis demonſtratum eſt in illo pane oblato Eliæ 3. Reg. c. 19. Longo enim itinere fatigatus Prophetes ſe & vmbræ arboris & ſomno commendauit: & ecce Angelus ſoporatum excitans panem obtulit illi, vorat ipſe panem, & paruis fruſtis relictis, 3. Reg. 19

ſaitetum inclinat, & rurſus obdormiuit. Vix oculos clauſerat, & Angelus inſtat, Heus Elia, *Surge, grandis tibi reſtat via*: Eia age, viam arripe, cape iter. Quorſum hæc? Nonne ſalutare eſt viatori poſt prandium ſi dormire? Fatigatus nimium eſt Elias; dormiuit aliquantulum, comedit & iterum ſomno indulget, ſine modo Angele Dei illum rurſus dormire, ne illum excitare feſtines, aut dic cur excitas? Sanè is erat panis; poſt quem priſtino ſomno incumbere lethale eſſet cuique. Accipite modo D. Paſchaſ. lib. de Corp. & Sang. Domini cap. 10. *Idcircò & noſtra ad accipiendū paranda ſunt corda, vt tali epulo refecti, ad altiora fortitudine tranſeamus. Nemo igitur digne accipit, niſi qui tranſit.* Nemo, qui priſtinæ inhæret vitæ, nemo eiſdem ſe occaſionibus tradit, nemo, qui altiora non meditatur, qui ad ſuperiorem viuendi modū non contendit, digne accipit. O quoties te vitiorum ſomno ſepultum Angelicæ voces excitarunt, excitatoque paulisper, obtulerunt hunc diuiniſſimum panem, quem tu auide arripis; ſed vix à ſacro ferculo diſcedis, & rurſum obdormis vt antea. O lethale malum! tranſeundum erat ad altiora: nemo enim digne accipit, niſi qui tranſit. Poſt panem Eucharisticum exhibitum diſcipulis ait Dominus ſecundum Marc. 14. *Vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.* Quæ verba premēs Victor Antiochenus in Iudam vehementer excandeſcens ait. *Iudas tametſi diuinorū particeps effectus ſui ſemper ſimilis mā ſit, hoc eſt tremendæ illius menſæ refectus cibo, nihil prorſus mutatus, aut emendatus eſt.* Proh Iudæ digna communio! Proditor erat antè, & proditor manſit poſt diuinum panē manducatum, nullo modo ſimilis Chriſto, quem ſibi incorporatum habebat; ſed ſuiipſius ſimilis in nullo emendatus erat. Quam ille viuendi ſpem haberet? Cur præceps ad mortem non feſtinarit? Rectè inde cauet D. Paſchaſ. vbi ſupra cap. 22. *In ſeculi actibus remorantes non dignè comedunt Paſcha, videlicet carnes agni, & ideò ſatis timendum talibus, ne cum Ægyptiis nocte perimantur, dum ſopore peccati premuntur.* Cuius ſententiæ vim, vt percalleas memorare totum id, quod apud Ægyptum nocte liberationis Iſraeliticæ accidit. Enimuero Iſraelitæ, præcincti ad tranſeundum, comedebant Paſcha; Ægyptij iacebant, vt heri & nudiuſtertius. Hinc exterminator, præcinctis & manducantibus parcens, dormientes iugulabat. Caue ergo, ne priſtinos vitiorum actus habeas, dū manducas carnes agni, caue, ne in ſæculo moreris, vt antea, & ſi nolis nocturnis peccati tenebris interimi tanto epulo refectus, ad altiora tranſi, nil in te appareat, quod Chriſtum non oleat, Chriſtum non ſapiat. Ita D. Cyprian. de Cœna Domini. *Cum ſaturati fuerint, vide quid agant, intellige quæ loquantur, quàm ſancti odoris ſit quicquid illa eructat plenitudo; verbum, mores compoſitos, affectus pudicos, ſenſus pacificos illa interior ſynceritas vbique diffundit.* Sic, qui manducat Chriſtum, Chriſtum eructat, vitam moreſque induit Chriſtianos, nec aliud nouit loqui, niſi Chriſtum, vt Abbas Cellenſ. lib. de Panib. cap. 1. ait, *Ad hanc menſam verbi caro facti & carnes agni ſumuntur, & verba quæ ſunt ſpiritus & vita in lingua Ieſu reſonantia vberrimè poſt cœnam inueniuntur.*

Hæc ille.

Paſc. — Paſc. — Mar. 14. — Victor Antioc. — Cypria. — Cellenſ.

§. XXXII.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia traditur, vt ſanctorum Eccleſia parturiat examina.

VErius forſan textus verba explicarim, retenta rigoroſa notione Patris, qui eſt prima in diuinis perſona, eaque fœcunda, adeò, vt producat filium ſui characterem & imaginem. Hinc Chriſtus Dominus Euchariſticæ inſtitutionis rationem reddit, vt nimirum, ſicut Pater diuinus producit filium ſui imaginem, eſtque filij principium, ſic, filius ipſe manducatus in Euchariſtia, principium eſt producens & progignens iſtorum, qui Dei ſeruant imaginem immaculatam. Accinit D. Paſchaſ. de carne & Sanguin. Chriſt. cap. 22. aiens. *Hæc ſunt vitæ ſemina, quibus virgines generantur*, quaſi rationem redderet, ob quam ſub triticeis ſpeciebus tradatur caro Chriſti Domini, eaque eſt ſumpta ex fine Euchariſticæ inſtitutionis, quæ ideo inuenta fuit, vt ſicut propter patrem progignitur patris imago, nempe filius, ita propter filium Eccleſiæ arua virginum germinarent examina. Paſc.

Quorum principium & ſemina fœcundiſſima exiſtunt calix & panis conſecratus. Itaque dum ſemina vocat, id interim facit, vt fœcundiſſimi, ac præſtantiſſimi ſeminis rationem meditantes Chriſti Domini ſe ad Euchariſtiam præparantis facinus prænoſcamus. Etenim de præſtantiſſimo ſemine Plinius libr. 18. cap. 24. ſic fatur, *Quod in ima area ſubſedit ad ſemen reſeruandum eſt: id enim optimum, quoniam grauiſſimum neque alio modo vtilius diſcernitur.* Ecce modo Chriſtus, dum ſeſe comedendum parat, in imo Eccleſiaſticæ areæ ſubſedit, nimirum ad pedes Apoſtolorum iacuit, quo ad Euchariſtiam proceſſit ſemen adeò viuidum & fœcundum, vt virgineis choris progenitis ſteriles Eccleſiæ campos faceret diteſcere. Ad hæc eleganter D. Methodius in Sympoſio decem Virginum inquit. *Excipit autem illud ipſum ſemen & format Eccleſia ad generandam virtutem & alendam. Non enim poteſt aliter Eccleſia concipere credentes & regenerare per lauacrum, niſi & Chriſtus propter eos ſe exinaniens, vt capi poſſit ſecundum commemorationem paſſionis, iterum moriatur è cælo deſcendens.* Expendo verba ab his; niſi & Chriſtus, &c. quibus ſeminis fœcunditatem attigit: Etenim, vt videre eſt apud Ioann. cap. 12. *Niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet; ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Et quidem, vt Eccleſiæ ſata germinent, multoque diteſcant ſanctorum fructu, neceſſum eſt, vt granum frumenti Chriſtus Dominus iterum, & iterum à cælo in terram deſcendat, & moriatur ſecundum commemorationem paſſionis, quod accidit per Euchariſtiam, vbi ſe adeò exinaniés, vt capi poſſit, caſta iuſtorum prole replet Eccleſiæ ſata. Id quod Chriſti corpori adſcribit alias datus Clemens Alexandr. 1. Pædag. cap. 6. aiens. *Corpus Chriſti nouum cœtũ verbo nutrit; quem ipſe Dominus carnali labore peperit, quem ipſe faſciis illigauit Dominus pretioſo ſanguine O partum ſanctum! Verbum eſt omnia infanti & pater & mater & altor, comedite*, inquit, *carnes meas*: Ecce tibi cum ſe Chriſtus Dominus tradit manducandũ, noui cœtus, nouorum examinum fit pater & mater altor. Hinc D. Cæſarius Arel. hom. 7. ponderans, quod in ſacris aqua vino miſceatur, adducit illud Ioan. 2.

Plinius. Meth. Clem. Alex. *Ioan. 2.*

Vbi

A Vbi, deficiente vino in nuptiis, aquã Dominus in vinum conuertit. Quid ni? deficiẽte fide in Iſrael, Dominus Sacramẽto ſanguinis ſui populos fideles effecit. Ita Cæſarius. *Expectauit Dominus, vt faceret vuas, fecit autem ſpinas, vnde ſertum ſpineum capiti Redemptoris impoſuit, quando Dominus nuptiali tempore aquas in vina conuertit, manifeſtè præfigurans multitudinẽ gentium de ſanguinis ſui gratia eſſe venturam.* Quod iam facit, dum cæleſte poculum populis reliquit bibendum: ſicut enim in principio ſpiritus Domini incubabat ſuper aquas, vt variæ creaturarum ſpecies gignerentur; ſic modo ſanguis Domini miſcetur aquis populorum, vt inde fidelium halitum examina generet. Vnde Exod. 16. vbi manna deſcenſus ponitur, ex Hebræo legi debet, *manna fuit cubatio*. Rem tandem finit illa Drogonis libr. de Sacram. Paſ. obſeruatio, nimirum, quod memorans textus Gen. Liæ partus de illa dicat, quòd *parere ceſſauit*; non autem id dicat de Rachel. Cur ergo de Rachel non dicitur; parere ceſſauit? *Rachel iuxta Bethlehem ſubter ſilicem crucis ſuperpoſita eſt, nimirum ſedet ad pedes Ieſu, vt de domo panis ſemper fœcunda pariat.* Hæc Drogo, Eccleſiæ fœcundos partus ex cæleſti pabulo auſpicatus. Hic tandem ponderanda ſunt verba D. Baſil. data in Miſſa, vbi ait. *Quam reuerenda eſt hora iſta dilectiſſimi; cum ſpiritus viuus & ſanctus è ſupernis cælorum ſedibus deſcendit atque incubat, manetque ſup hanc Euchariſtiam propoſitam.* Expendo illud, *incubat*, ſicut enim in principio Gen. dicitur ſpiritus, iuxta Sept. quod incubabat ſuper aquas, fouẽs & fœcundans eas ad cæleſtium corporũ partus, ſic in præſenti Spiritus sãctus incubat ſuper Euchariſtiam, vt multitudinem gentium etiam pariat.

Cæſar. Arel.

Exod. 16

Drog.

§. XXXIII.

Chriſtus Dominus, in Euchariſtia ſumptus, ſic implet hominem, vt illum alijs faciat preſtare de abundantia.

SEd inſtabis ſcire rationem, qua Pater diuinus dicatur verè & rigoroſè filium generare, vt ſic plenã B textus cognitionem habeas. Ea autem ratio perſpicuè ponitur à Ricardo de Sancto Victore lib. 6. de Trin. cap. 18. 19. 20. 21. quæ in eo ſita eſt, quòd Pater diuinus communicat filio diuinam naturam adeò fœcundã, vt illam etiã filius cõmunicet alteri perſonæ diuinæ, nimirum, Spiritui ſancto. Quam modum exactè æmulatur Chriſtus, dum à fidelibus man C ducatur: ſic enim implet mentes mã ducantium, vt ipſi de ſua plenitudine & ſuperabundantia communicẽt aliis, vt plenè dici poſſit, ſicut me miſit Pater, & ego viuo propter Patrẽ, hoc eſt, quam ab illo ſummo vitã, nõ mihi ſoli reſeruo, ſed alteri eam trado; ſic, qui manducat me, & ipſe viuet propter me, ea ſuperabundans gratia, quam aliis tradat. Exod. 12. D monentur paruæ Iſraelitarum familiæ, quod ſi pauciores fuerint, quam par eſt ad integri agni eſum, *aſſumãt vicinum*. Cur hæc? Nonne quod ſupereſſet poterat igne conſumi, vt moris etiam erat? Sanè lex illa non illius agni, ſed cæleſtis & diuini eſum reſpiciebat, quo ita implendi erant fideles, vt aliis communicare de ple- E nitudine cogerentur. Sic ibi Rupert. *Agnum immolamus, rectè paucitatem noſtram confitentes, aſſumimus vicinũ, qui coniunctus eſt domui noſtræ, ſanctũ Apoſtolorum, & Martyrum chorum, q per eandem fidem coniuncti nobis ſunt, & ſine illorum inuitatione nunquam edere præſumimus. Dicimus enim cõmu-*

Ricard.

Exod 12.

Rupert.

nicantes, et memoriam celebrantes, in A *primis glorioſæ ſemper Virginis genitricis Dei, et beatorum Apoſtolorum, ac Martyrum, etc.* Hæc ille, quibus acutè notat & explicat rationem, cur in Eucharistico ſacrificio conſecraturi euocent Sanctorum chorum; nimirum, quia ſine illorum inuitatione non ſumere præſumimus tantum epulum, cuius tanta eſt plenitudo bonorum, vt cogamur vicinos aſſume- B re, qui nobiſcum tantum poſſint ſuſtentare cumulum gratiarum. Nec ſolùm ij, qui in cælo triumphant, euocandi à nobis ſunt in communionem tanti ſacrificij, ſed qui propiores nobis adſunt, pauperioreſque ſunt, nimirum, qui in Purgatorio degunt. His etiam de plenitudine huius conuiuij præſtare debemus, vt ſic plenè eius abundantia poſſit exhau- C
Euſeb. riri. Quò ſpectauit Euſebius Alex. dum inquit. *Memento in oblatione ſanctæ Euchariſtiæ parentum ac fratrũ, qui iam de vita deceſſerunt, hoc ſi feceris, magnam eis requiem præbes, comples preces tuas.* Quæ verba grauiter ponderans noſter Turrianus, expendit illa *comples preces tuas*, quaſi Euchariſticum ſacrificium, eiuſque bona non integrè queant capi ab vno D fidelium; ſed neceſſum ſit vicinorũ, ſiue in Purgatorio, ſiue in cælo degentium animas euocari, vt ſic integrè & completè participetur. Hic creuit ille mos, receptus in ſacris, quo hoſtia à Sacerdote in tres partes diuiditur, quaſi ipſe nõ poſſit totam diuini epuli virtutem ſuſtinere; niſi cum vicinis diuidat, quibus duas E partes tribuat. Id quod cecinit quin-
Hildeb. gentis ab hinc annis Hildebertus Epiſcopus Genomanenſis.

Inde fit, vt quoties ſacras accedimus aras,
Particulis cedat hoſtia fracta tribus.
A *Pars intincta mero pro viuis orat, opuſque*
Sanguinis et carnis expiat ipſa caro.
Pro bene defunctis (offeremus tibi Chriſte duas, ſed propter eoſdẽ)
Oblata pariter non operantur idem.
Hoſtia pro iuſtis laus eſt, pro iuſtificandis
B *Mentio, pro reliquis cauſam agit alterius.*

Ecce tibi non vnus homo ſufficit haurire bona agni Euchariſtici; ſed eo ipſe impletus vicinis ſanctis ſiue, qui glorioſa iuſtitia in cælo fulgent, ſiue, qui in Purgatorio expectant, pirtes cogitur impertiri. Vnde in D. Chryſoſt. liturgia dicitur, *Diuiſurus* Chryſ. *Sacerdos panem, dicit, diuiditur Agnus* C *Dei, qui tollit peccata mundi.* Deus meliora! An Chriſtus per fractionem hoſtiæ poteſt diuidi? Nonne totus in tota, & totus in qualibet parte? Ita planè, ſed dum integer accipitur, his cumulat bonis accipientem, vt ipſe plenus ea debeat cum vicinis partiri, ne vana ſuperſint plura. Hic expendendum eſt illud D. Pauli 1. ad Corinth. c. 10. *Et panis, quem frangi-* 1 Cor. 10
D *mus, nonne communicatio corporis Chriſti eſt?* Expende illud, quem frangimus, quaſi hoc innatum Euchariſticæ hoſtiæ ſit, quod non integram illam nobis retineamus, ſed partem illius vicinis & amicis porrigamus. Chryſ.
Sic acutè & grauiter Chryſoſt. hom. 24. *Quare addidit quẽ frangimus? hoc in Euchariſtia videre licet; in cruce aũt* E *minime, ſed omninò cõtrarium, os enim, ait, non comminuetis ex eo, ſed quod in cruce paſſus non eſt, in oblatione patitur propter te, et frangi ſuſtinet, vt omnes ſatiet.* Sanè in cruce cauit, ne frangerẽtur eius oſſa, vt ſic vnitum & integrum pretium redderet exactori patri. In Euchariſtia fidelibus ſingu-

lis merita ſuā applicat ea abundantia, vt non vnus aut alter; ſed omnes poſſint exſatiari, & teneantur ſinguli aliis de hoſtia pręſtare.

§. XXXIV.

Eucharistiæ ſumptio faciet homines diuinæ correſpondere origini per miſericordiam in pauperes.

IN hoc maximè filij diuini notio explicatur à pluribus Theologis, à quibus ſtat Vaſquez 1. par. diſp. 113. cap. 7. quod filius referat Patrem, vt eius viuida & expreſſa imago. Igitur ait Dominus, & ego viuo propter Patrem, nimirum, vt ego Patris filius exiſtens, viuida illius ſum imago, qua fontem & originem meam exprimo & repręſento, ſic, dum mādor, facio manducantes me viuidas eſſe Patris imagines, diuinūque genus, in quo conditi fuere, repræſentare. Huc ſpectarat D. Chryſ. ho. 45. in Ioan. fatus. *Hic ſāguis facit, vt imago in nobis regia floreat, hic pulchritudinem ac nobilitatem aīæ lāgueſcere nō ſinet.* O quā diuini generis ſplendorē in nobis excitat & acuit diuinus hic ſāguis! Quæ obtenebrata erat origo, quæ obnubilata nobilitas diuino ebibito ſanguine reparatur. Qui referebatur diuinus Pater, eius noſtris animis impreſſa imagine obſoluerat peccato, ſed modo generoſus Dei ſāguis, humano in pectore bulliens iterum dat homini cæleſtem repræſentare patrem, veramque Dei in ſe prætendere imaginē. *Hic calix facit, vt imago ī nobis regia floreat.* Aſt qua imagine referimus cęleſtem Patrē? Vnus D. Doroth. doctrina 12. eam explicabit: *Eſtote*, ait Dominus, *miſericordes, ſicut Pater veſter miſericors eſt, nō dixit, ieiunate, vt Pater cæleſtis ieiunat, neque dixit, Pauperes eſtote, vt Pater cæleſtis inops eſt; ſed quid ait? Eſtote miſericordes, ſicut Pater cęleſtis miſericors eſt* Propriè *enim virtus iſta imitatur Deum; ipſum exprimit et ſignificat* Vna miſericordia referimus Patrem cæleſtem, noſque ab illo genus ducere teſtamur, & diuino concreti ſanguine paternam imaginem oſtentamus. Hinc Prou. 20. *Grādę homo, et pretioſum vir miſericors.* Cur pretium & valor hominis vni miſericordiæ tribuitur? Pulchrè D. Amb. Pſa. 118. ſer. 10. *Diſce, homo, vbi grandis et pretioſus ſis: vilem te terra demōſtrat; ſed glorioſum virtus facit, fides rerum, imago pretioſum.* A quo vilis materia pecuniæ fit pretioſa, niſi ab impreſſa imagine Regis? Imago itaq; dat pretium rebus; ſic miſericordia homines pretioſos facit, vtpote, regia imago. Igitur, diuinus ſanguis humanis efferueſcens fibris, hanc ſtatim diuini generis imaginem effloreſcere facit. Hic calix facit, vt imago in nobis regia floreat, hic nobilitatem animę langueſcere non ſinet, dum iuxta diuinū genus ſuum docet homines miſereri pauperū. Quod agnus ille legalis huius conuiuij vmbra etiā pręſtabat, dum vt illum manducarent iubebantur Iſraelitæ aſſumere vicinos. Vbi Theodor. *aſſument vicinum, hoc præcipit Deus, vt fraternū amorem, atque erga pauperes miſericordiam illos doceret*, quaſi neque vmbra Euchariſticæ menſæ eſſe poſſit, quin ab illa diuini germinis imago miſericordia non pullularet. Inde grauiter Diu. Chryſol. ſer. 103. *Doleo certè, doleo, quando lego Chriſti cunabula Magos rigaſſe auro, et video altare Corporis Chriſti vacuum reliquiſſe Chriſtianos, hoc præſertim tempore, quando ſe pauperū fames vaſtat, quando ſe fundit turba lamentabilis captiuorū.* Et quid dolendum in homine magis, quā quod regio concretus ſanguine nullam

Chryſ. Doroth. A Prou. 20. B Ambr. C D Theod. Chryſ. E

in factis referat virtutem regalem, nec generis oſtendat nobilitatem! Sic valde miſerandum eſt, quòd homines, diuino imbuti ſanguine paternam imaginem & nobilitatem non præ ſe ferãt per miſericordiam in pauperes. Hinc D. Chryſoſt. hom. 51. ad Pop. monebat eos, qui pulcris tapetibus Chriſti altaria gaudent ditare. *Vis Chriſti corpus honorare, ne nudum eum deſpicias; nec eum hic quidem ſericis honores veſtibus, extra vero gelu & nuditate pereuntem contemnas. Qui namque dixit, hoc eſt corpus meum, & verbo factum cõfirmauit: hic & dixit; eſurientem me vidiſtis & non pauiſtis me. Et in quantum non feciſtis huic ex minimis, mihi non feciſtis.* Hæc ille.

Text. Hic eſt panis, qui de cęlo deſcendit.

§. XXXV.

Non otio torpentes, ſed laborantes Euchariſtia refici debent.

OVtinam Deus auerruncaſſet conſuetudinem illam, quæ noſtro æuo in pluribus adoleuit, qui prætextu deuotionis, & religionis ergò tota die in templis, & ſacris degentes, nil magis oderunt, quàm laborare. Deuoti & pij iſti otio languidi, diuinum panem non timent frequenter manducare. Abſit à veris deuotis tantus error, non enim hic panis inuentus fuit otioſis, ſed laborantibus. Quod prædicat ipſa ſpecies panis: etenim à principio dicitur homini. *In ſudore vultus tui veſcere pane tuo*. Id quod apertè de Euchariſtico pane præmonuit Iſaias, vbi dixit, *dabit vobis Dominus panem afflictorum*, quaſi nullis aliis aptetur hic panis; niſi his, qui incumbunt laboribus, qui otio exſufflato inſu- A dant, vt victum meritò naſciſcantur! Ita D. Cyril. lib. 2. tom. 2. fatus. *Panis igitur Chriſtus eſt, ſed cum labore & ſudore inuenitur*. Quo reſpexit Dominus cum Iſraelitis in deſerto pluit manna, quippe ſingulis diebus pluebat quãtum ſatis erat ad cibos parãdos, ſeptimo ſolũ die nõ dabatur ex cælo manna. Cur ita? Septimus dies Sabbathum erat, quo ab omni labo- B re Iſraelitæ vacabant. Cur ergo eo die cæleſtis panis pluuiam non recipiebant? An quia otioſus dies & ab omni labore feriatus carere deberet cæleſtis panis pluuia? Id maximè innuit D. Cæſarius Arelat. hom. 7. de Paſch. ſic fando. *Dies iſte, ideſt dies ſeptimus, cæleſtis panis fraude multatur*. Ecce tibi quando otium à Deo imperatum erat, quando non labo- C rare religio erat? tamen otioſus dies, etſi religioſus cæleſtis panis pluuia priuabatur, tanti boni fraude mulctabatur. Ne ex tunc otio torpentes homines, vllo religionis prętextu, cæleſtem panem prę ſumant manducare. Cum Dominus turbam pane exaturare vellet, nullo eorum labore expoſtulato, totam multitudinem fecit in fœno agri ſedere & D quieſcere, at cùm in nuptiis vino potare conuiuas parat, ad laborẽ vocat vniuerſos famulos, & ait illis, *implete hydrias aqua*. Cur ita? Pulcrè D. Chryſol. ſerm. 5. de Epiphan. *Sed aqua in ſanguinis erat conuertenda myſterium, vt mera pocula de vaſe corporis ſui Chriſtus bibentibus propinaret*. Et ſanè vbi Euchariſticum poculum adumbratur, neceſſum eſt, vt præ- E mittantur homines laborantes, non tota die ſedentes, non otio vacantes. Hinc eleganter D. Paſchaſ. libr. de Corpor. & Sang. Chriſti cap. 8. vocat Euchariſtiam *ſtipendium*. Dicit enim Ezechiel, ca. 9 *Ecce ſex viri veniebãt de via portę ſuperioris, & vniuſ-*

Cæſar. Arel. Ioan. 2. Chryſ. Paſch. Ezech.

cuius.

cuiuſq; vas interitus in manu eius: Vir quoque vnus in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes eius: & ingreſſi ſunt, & ſteterunt iuxta altare. Cur ſcriptor hic cum atramentario iuxta altare ſtetit? D. Paſch. *Ideo bene iuxta altare perhibetur, vt milites ad ſtipendia vitæ percipienda accedentes diuinus diſcernat.* Solum expendo illud, ad ſtipẽdia vitæ accipienda, vt videant qui laborem fugiunt quàm temere ad altare accedant, vbi, quicquid datur ſtipendium eſt, & hoc cẽſoris manu, prius recenſitis per ſcripturam laboribus exhibendum.

§. XXXVI.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia datur ſub ſpeciebus panis, vt ſe ab hominibus adorandum perſuadeat.

IAm impiorum hæreticorum os obſtruendum erat, qui in Euchariſtia Chriſtum Dominum adeſſe fatentur, & tamen ibi ſceleſtiſſimi negant adorãdum. Etenim datur, aiũt, vt cibus panis, nõ datur adorandus. O perfidiam! O ſtultitiam! Sanè vt cibus panis, datur eo ipſo ſe hominibus proponit adorandum, & quid magis adorandum hominibus, quorum Deus venter eſt, quàm Deus, qui fit illis cibus panis? Vt bruteſcentes caperet, & ad ſe traheret in præſepio apparuit. Sic ait Theodoretus orat. de Chriſti Natiuit. *In præſepio namque Dei ponitur Verbum per medium corpus, vt licentiam habeat rationalis & irrationalis participari cibo ſalutis.* Sic vt illos, quorum Deus venter eſt, ſolicitaret, fit illis cibus panis, vt vel ex odore cibi meminerint Deum latentem adorare. Hinc Dauid Pſalm. 2. aiebat, apprehendite diſciplinam. Quæ verba aliis ſonant longè aliter, ſed cum myſterio grandi. Eugub. & Geneb. legunt, *oſculamini filium.* Tiroboſcus aliter, nimirum *adorate frumentum*, cui pene accinit Galatin. legens *adorate faſciculum ſpicarum.* Quibus id ago maximè pondero, nempe, quo cum de diſciplina agitur, ſolum dicitur, *apprehendite*. Vbi autem filius innuitur, relicto verbo apprehendo, vſurpatur, *oſculamini*. Verum cum frumentum, ſeu faſciculus ſpicarum dicitur, relictis aliis, ſubiicitur, *adorate*, quaſi adoratio neceſſariò ſequatur eum, qui potens eſt nos cibis ſaturare. Id quod attigit D. Auguſt. ſer. 81. de tempore. Vbi memorans, quòd Ioſephi manipulum ſpicarum cæteri fratrum manipuli adorarint, ſic fatur. *Non incõgruè coacti ſunt ſteriles manipuli, fructuoſum manipulũ adorare, per quem de famis periculo liberãdi erant.* Sanè vbi tot miſericordiarum ſegetes à Deo metimus, debemus Deum adorare; ſed quando ſe nobis cibum proponit, tunc adeo cogimur adoratione exhibere, vt vix aliud poſſimus facere. Adeò beneficus Deus in homines apparet, quicũquo illos cibos ſatiat, vt, vel hinc nefas eſſet execrandum Deum noſtrum, à quo in Euchariſtia ſaturamur, non adorare. Eequis ſaturatorem ſuũ nõ adoraret? Sanè Pſ. 21. dicitur. *Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ.* Quod ſic expendit Euſeb. Cæſar. *Fideles alimẽtum ſanctum, corpuſq; ſalutare in cõmunione capiunt: & poſtquam comederunt Saluatorẽ, & viuifici cibi datorem venerãtur.* Ibi ſingulariter exhibenda adoratio, vbi Deus ſeſe præbet deuorandum, factus cæleſtis & viuificus panis. Vt meritò D. Athan. or. in Paraſc. reprehẽdat eos, qui irreuerenter tantũ epulum tractãt, *An neſcitis quomodo Angeli aſtiterint ſepulcro, corporis experti ſepulcra-*

Marginal notes: Theod. — Pſal. 2. — A — B — C — D — E — Aug. — Pſal 21. — Apud Turrian. de Euchariſtia. 218 — Athan.

vacuo? Attamen cum ſemel totum corpus Domini recepiſſet, multum honoris etiam ipſi loco exhibent Angeli. Nos nõ ad ſepulcrum inane, ſed ad ipſam menſam, in qua agnus poſitus eſt, adituri cũ tumultu accedimus. Hæc ille.

§. XXXVII.

Cibus Euchariſticus homines in cæleſtia & ſuperiora agit.

O Quanta eſt cæleſtis panis efficacia, vt homines in cæleſtia & ſuperiora audere faciat! Quum vbi cæleſti rore plenum Soli radianti exponitur, viſum eſt beneficio roris in cæleſtia leuitare, imò aſcendere. Sic à cælo deſcendens viuus panis, hominum corda replens illos, in ſuperiora impellit, & facit auolare.
Ricard. Hinc claret pulcra illa Ricardi Victorini annotatio circa Domini in cælos aſcenſum, qui celebratus fuit poſt epulum. Sic enim ait lib. 1. de Emmanuele c. 16. *Attende quid dicitur, quomodo ibi legitur: & conueſcens præcepit eis ab Hieroſolymis, ne diſcederent, & paucis interiectis additur. Videntibus illis eleuatus eſt. Ecce quia comedit, & aſcendit.* O diuiniſſimum epulum! O conuiuium ſalutare! Vbi huic accumbimus menſæ ad cœleſtia euolamus: non poſſunt non alta ſapere, & ſurſum efferri qui nutriuntur cæleſti hoc pane. Fallor, ſi deliri illi Hebræi, Numer. 21. ſumma ſui Num. 21 erroris inſania hanc cæleſtis pabuli virtutem non indigitarunt. Etenim aiũt: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leuiſſimo.* Ecce errorem & inſaniam, quod nauſeant, quòd faſtidiũt cæleſti epulo recreati, ſed ſapiunt, quum dicunt cæleſtem panem eſſe cibus eſt, qui, vt de cælo venit, ſic in cælum nos facit euolare. Similiter
Paulin. D. Paulinus epiſt. 4. ponderans illud

A Chriſti Domini pronunciatum, nimirũ, *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*, ſic fatur. *Iugum & coma Chriſti leuis eſt, quia ſeruientes Chriſto operamur bona, quibus pēnati in alta prouehimur.* Vt iugum, ſeu onus Chriſti leue eſt: ſic verè leuiſſimus eſt Chriſtiferus & cæleſtis panis, quo ſaturi & repleti in alta & ſuperiora prouehuntur, cæleſtia ſolùm &
B diuina quæritantes. Vnde D. Chryſ. Chryſ.
hom. 24 in 1. ad Corinth. ait: *Ad hoc nos inducit ſacrificium illud formidandum & admirabile, quod iubet nobis, vt aquila in hac vita facti ad ipſum cælum euolemus, vel potiùs ſupra cælum Vbi enim cadauer, inquit, illic aquilæ. Aquilas autem appellat, vt o-* Mat. 24.
ſtendat ad alta eum oportere contende-
C *re, qui ad hoc corpus accedit, & nihil cum terra debere ei eſſe cõmune, neque ad inferiora trahi & repere, ſed ad ſuperiora ſemper volare, & in Solem iuſtitiæ intueri.* Hę Chryſ. vt videas quales naſci debeant pennæ manducantibus cibum cæleſtem, quibus ad cælorum alta perueniant, deque ſolo Deo ſaginentur, vt ait Tertullianus libro de Reſurrectione carnis. *Caro*
D *corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt* Tertul.
anima Deo ſaginetur, vt terrena faſtidiens appetat cæleſtia. Hoc fecit in filio prodigo, vel odor cæleſtis panis, etenim ait Luc 15. *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus.* Hæc dum mēte reuo'uit, ſtatim ſubdit: *Surgam, et ibo.* Vix panem meminit, & ſeſe erigit ſtatim. Aug. Pſal.
E 138. *Surgam dixit. ſederat enim. Sed in egeſtate. Surrexit ĩ deſiderio panis tui.*

§. XXXVIII.

Vnus cæleſtis hic panis humanam vacuitatem explet.

NIſi homo à cælo hunc cibum accepiſſet, nullis aliis potuiſſet exple-

expleti; cùm cæteris omnibus & a-
ridus, & vacuus remaneret. Id, quod
eleganti obſeruatione notauit D. A-
Sinait. naſtaſ. Sinaita in Hexaem. lib. 1. di-
cit enim Geneſis: *In principio creauit*
Deus cælum, & terram, & paucis in-
teriectis, poſtquam terram oſtendiſ-
ſet, immerſam aquis, pergit textus.
Dixit verò Deus; congregentur aquæ,
quæ ſub cælo ſunt, in locum vnum, & ap
pareat arida. Ad hæc D. Anaſtaſius.
Oportet hoc loco adnotare, quòd, quando
Deus fecit terram cum cælo, non appella
batur arida, quando autem fuit ſuffoca-
ta à tenebris, quæ ſuper eam erant, & a-
quis, tunc facta eſt arida. Enimuerò
vbi terra à cælo ſeparatim exhibetur,
etſi ſubmerſa aquis, arida eſt & va-
cua, quandoquidem ex cælo ſolùm
poteſt accipere plenitudinem & de-
corem. Quaſi iam inde innueret,
hominum ariditatem & vacuitatem
vnico explendam eſſe à cælo deſcen-
Deut. 15. denti pane. Sic Deuter. cap. 15. ca-
uebat lex de ſeruis Hebræis manu-
mittendis. *Cùm tibi venditus fuerit*
frater tuus Hebræus, & ſex annis ſer-
uierit tibi, in ſeptimo anno dimittes eum
liberum; & quem libertate donaueris,
nequaquam vacuum abire patieris; ſed
dabis viaticum de gregibus, de area, &
de torculari tuo, quibus Dominus Deus
benedixerit tibi. Ita lex libertinorum
curam agebat, ne vacui remitteren-
tur & aridi: ſed quæ area, aut torcu-
lar terrenum hominum poſſet ex-
pellere vacuitatem? quo viatico im-
pelleretur libertinorum fames? Equi
dem vbi vacuitas adimplenda erat,
vnus cæleſtis odorabatur, & annun-
Apud tiabatur panis. Pulcrè D. Cyrill. lib. 7.
Turrian. de adoratione in ſpiritu hæc verba
tract. 2. facit. *Vides vim myſterij Chriſti in his*
c. 25. *elucere? Liberauit enim nos gratis Do-*
minus, nō enim ex operibus iuſtitiæ, quæ
fecimus nos; ſed ſecundum magnam
miſericordiam ſuam; tantam iſtam cle-

A *mentiam participauimus. Poſtquam ve-*
rò liberos nos fecit, adiecit ſe ipſum via-
ticum, tanquam victima omnis maculæ
expers, & ouis pro nobis mactata, con-
cedens, vt viuificam benedictionem par
ticiparemus, ſanctam dico carnem &
ſanguinem. Hoc exiſtimo eſſe, quod ait
lex, oportere ſuppeditari viaticum de o-
uibus, & de frumento, & de vino. Ha-
ctenus Cyril. quaſi libertinorum ho-
B minum vacuitatem nullo expleri
poſſet, niſi cæleſti viatico, ſic legem
de vacuitate expellenda, de elargi-
tione cæleſtis viatici fuit interpreta-
tus. Vbi iam ponderanda nobis ſunt
verba illa legis. [Dabis viaticum de
gregibus, et de area, et de torculari]
Enimverò poſtquā meſſis facta eſt,
triticumque & vinum ab area & tor
culari domi aſſeruantur, non adeò
largus eſt quis in elargiendo, verùm
de plena area, de ſuperfluenti torcu-
lari, de ditiſſimis gregum ſpoliis
quis non largè & liberaliter erogat,
dum medius inter hæc verſatur?
Hinc Dei in nos magnificentia & li-
beralitas panditur, qui vt vacuita-
tem expleret humanam, medius ſtat
inter pleniſſimas areas, inter ſuper-
D fluentia torcularia, & ab area, à tor-
culari, à gregibus nobis frumentum,
& vinum, & agnum parat. O quàm
explentur libertinorum hominum
vacuitates tanto illis præparato via-
tico! Iam ab epulo nil habet homo,
quod deſideret ampliùs, ibi omniū
bonorum fontem & authorem ha-
bet. Huic diuino conuiuio meritò
refert Dionyſius Carth. illud Cant.
E 1. vbi Dei amatrix anima fatur. *Bo-* *Cant.* 1.
trus Cypri dilectus meus. Et quis bo-
trus? Sanè ex quo Chriſtiferi con-
uiuij licet conijcere ſummam abun-
dantiam, incredibilemque opimi-
tatem, qua ſaginantur & implentur
animæ. Cùm enim D. Gaudentius, Gaud.
tract. 16. dicat, quod *promiſſionis*
terra

terra Chriſti caro eſt, cuiꝰ vbertate credentium corda pingueſcunt. Pulcrè in Euchariſtia botrus vocatur, nimirum, botrus ille, qui promiſſionis terræ vbertatem indigitet magnitudine ſua incredibili. Verùm ſi de Hebręorum penu aliquid accipere licet, accipite myſterium, eiſdem incluſum verbis, quę ſic tripliciter transferuntur à Rabbi Barachias, Rab. Benſirem, Rab. Ananias, nimirum: *Vir omnia pariens dilectus meus, vir omnia propitians, vir omnia ſatisfaciens.* Ecce quanta habeas in hoc botro, quo te Chriſtus de torculari ſuo ſaginat. Si agricola es, in illo habes omnium parentem, qui terram, qui ſegetes facit parturire. Si reus es, iraſque extimeſcis diuinas, ibi habes à quo tibi Deus reddetur propitius. Si debitor es, multoque ære alieno preſſus, botrus hic diuinus eſt omnia adimplens, omnia ſatisfaciens, quo vno nullam experieris vacuitatē, ſed omnium plenitudinē & abundantiam.

Text. Nō ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

§. XXXIX.

Caueat qui ad Euchariſtiā accedit, ne iram, & damnationem incurrat.

EVchariſtiam meditatus, quis manna non meminit? Sed vide, qua nobis figura manna proponitur, *Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt.* Latet in manna mors, latet in cęleſti pabulo ſtrictum iudicium. Vide, manduces eo modo, quo mortem non incurras. Monet igitur tremendum eſ-

A ſe ſumentibus cęleſtem cibum, vt qui non ſine gladio iudicij, ſine flammanti fulmine porrigitur. Sic D. Gaudent. tract. 10. de manducat. Gaud. agni proponit nobis Deum manna pluentem: *Ipſe pluit manna cibum ſuis cultoribus in eremo, qui ignem pluerat nefando ſacrilegio criminoſis, ipſe pluit manna placidus, qui flammam pluerat indignatus.* Ecce tibi eadem B Dei manus manna pluit & ignem; eadem cęleſtem porrigit cibum, & fulmina mundum populantia mittit, quaſi cęleſtis cibus eodem, quo fulmina erumpat nixu. Quo ſpectauit D. Epiph. vbi Deiparam laudi- Epiph. bus extollens inquit: *Ipſa nubes tonitrui formis, quę fulgur interius in vtero geſtat; ſermoniq; meo atteſtatur diuina ſcriptura, dum ait: Venter tuus acerbus frumenti vallatus lilijs.* C Et quidem elegātiſſimè, vt probet nubium fulmen in virgineo exiſtere vtero, teſtimonium affert, quo vterus probabatur plenus tritico, neſcit enim panis viuus Chriſtus eſſe ſine fulmine, vbicumque cæleſtem hunc panem videris, meditare ibi flammantes ignes, ardentia fulmina. D Vt meritò dicat Chryſoſtom. in pręſenti. Chryſ. *Quēadmodum fontes aqua ſcaturiunt, ſic & hæc menſa flammam quandam ineffabilem fouet. Caue igitur accedas cum ſtipula, lignis, & fæno, ne maius efficiat incendium, & animum qui ſit eius particeps, exurat.* Non longè ab hoc aberat illa apud Heliopolim Apollinis ſtatua, quæ eadem manu E ſpicarum manipulum tenebat, & inter ſpicas fulmen horrificum viſebatur.

At ſi quidem plenus eſt panis cæleſtis igne, & fulmina eructat, cur ex tot millium qui malè accedit, & accipit panem, nullum videmus cremari. Sanè nō ignis eſt, q oculis cernatur, ſed ignis, qui ęternū excruciet animas.

Tert. animas. Pulcrè Tert. aduerſus Gentes, reddens rationem, cur Chriſtiani non deberent ſe à perſecutoribus Romanis vindicare, ait. *Vna nox pauculis faucibus largitatem vltionis poſſet operari, ſi malum malo diſpungi penes nos liceret: ſed abſit vt igne humano vindicetur diuina ſecta.* Id, quod dictum, accipe in Euchariſtia, quippe facilè eructaret ignem, qui malè accipientes conſumeret; ſed abſit, quòd igne humano vindicetur diuinus panis, non ſanè vindicat ſe igne viſibili & humano; ſed illo alio igne, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius, igne, inquam, dæmoniaco, & æterno multantur malè communicantes. Hinc D. Anaſt. Sina. de ſancta Synaxi, ponderat illud Ioan. 13. *Et poſt buccellam introiuit in eum Sathanas.* Cur Sathanas auſus eſt poſt buccellam diuini & cæleſtis epuli intrare? An contempſit buccellæ virtutem? Abſit, inquit Sinaita, *non quòd Diabolus panem illum deſpiceret; ſed, vt eum, qui ſumpſerat, redargueret, in iudicium enim ſuum ſumpſerat.* Et quidem vbi iudicium fit, neceſſarius accuſator adeſt, & carnifex, & ſupplicium. Vide ergo quale iudicium manducent, qui indignè corpus Domini manducant, non humanum iudicium; ſed dæmoniorum iudicium, & ſuppliciũ, & ideò poſt buccellam intrat Sathanas, ne, qui malè ſumpſit, mactetur humano, ſed diabolico iudicio, & igne.

Ioann. 13.

Sina.

§. XI.

In Euchariſtia vnitas, & concordia fratrum.

APud Numeros cap. 11. dicitur manna eſſe *coloris Habbe dolach*, cuius verbi ſignificatio haud facilè percipitur. Vnde nata eſt di-

A ctionum varietas, nam Pagninus legit, *ſimilis margaritæ*, vt vidimus ſupra §. 21. Alij habẽt, quòd ſit Man, *ſimilis lapidi onichino*, quocirca, vt notat Abul. onix ſignificat vnguem, & dicitur onix ille pretioſus lapis, qui colorem, & penè formam vnguis ſuper carnem exprimit. Quo innuitur intima & sũma vnitio, qualis eſt illa quæ intercedit inter vnguẽ & B carnem, prouerbialiter aſſumpta ab Hiſpanis ad maximã amicitiã ſignificandam. Ergo, qui cæleſtem panem amatis, qui manna veſci præſumitis, vel in eius colore diſcite quanto vnionis & concordiæ vinculo obſtringi debeatis. Multa congerunt alij in hanc ſententiam, nobis ſufficiat notare id, quod dicitur Exod. 16. de manna pluuia. Ait enim Exod. 16 C textus. *Factum eſt ergo veſpere, & aſcendit coturnix, & operuit caſtra, mane quoque ros iacuit per circulum caſtrorum.* Itaque vbi carnibus pluit, illæ, vt omnis deſidiæ cauſa, intra ipſa arma, mediis ipſis ceciderunt phalangibus; at cæleſtis ros, vt omnimodæ vnionis amator, ſic extra caſtra cecidit, relinquere enim debet pugnæ locum, qui cupiat de D cæleſti pabulo ſatiari. Sic Rupert. Rupert. lib. 3. in Exod. ca. 15. fatur. *De caſtris igitur illis exeundum tibi eſt, quicumque hoc minutum, quod detulit ros iſto, colligere contendis.* Amat prorſus diuinum manna pacificos, & vnitos vinculo pacis collectores. Quidquid hoſtile eſt, intimis infixum medullis cæleſti hoc pabulo debet omninò eradicari. Fallor, ſi non mirabaris, E cum filios Iob ſingulis diebus audiſti conuiuiis vocaſſe. Qualis enim erat Sanctorum vita inter dapes, inter calentia vina, inter quotidiana conuiuia? Id iuſtus pater permittebat filiis quòd de externo conuiuio in dies ructarent? Quæ vtilitas tam

Chryſ. frequentis menſæ? Pulcrè D. Chryſ. hom. 2. rationẽ venatur aiens. *Quandoquidem progenitores Eſau, & Iacob viciſſim ſe expugnabant, non Iacobo in malitiam conſentiente, ſed Eſau primùm ad malitiam inuecto; progenitorum diſcordiam menſæ conſilio ſoluit, liberoſque facit, per ſingulos dies conuiuari; quo aſſueta menſura reſoluit malitiæ virtus*. O viri piiſſimi ſanctiſſimum excogitatum! aduerſus odia à progenitoribus Iacob, & Eſau diſſeminata, menſam inſtituit, & conuiuia quotidiana parauit. Sic Dominus antiqua hominum odia, cum homine primo nata, quibus frater fertur aduerſus fratrem, vt penitùs eliminet, diuinum parat pabulum, myſticam inſtituit menſam, in qua vnio & cõcordia fratrum firmatur. Hieron. Hinc præclarè D. Hier. in Abdiam, memorans felicitatem animæ, à peccato recens conuerſæ, & Deum ſuſpirantis, ait: *Dicetque cum ſponſa pœnitus, vbi paſcis, vbi cubas in meridie? Et cum Ioſeph, in antiquam germanitatem recepta, inebriabitur ſanguine Paſtoris, & Principis*. Itaque non antea pabulum, quàm germanitatem antiquam recipiat, ſed depoſito omni odio & ſimultate, inter fratres, vt Ioſeph agat conuiuium, ſanguineq; inebrietur diuini Paſtoris, & Principis.

§. XLI.

Bonorum terreſtrium affectum exuat, qui diuina paſcitur Euchariſtia.

VEnio ad vulgatam lectionem Numeror. 11. vbi Manna dicitur ſimile Bdellio. Quid eſt Bdellium? Abulenſis putat eſſe lapidem Beril. Igitur de Berillo vacat transferre hæc verba Plinij data ſupra, plin.

A lib. 2 cap. 5. paragr. 2. vbi ſic de Berillis loquitur, quòd ſint, *Cryſtallis ferè ſimiles, capillamenta habent, ſordeſque, alioqui euanidi. Indi ſolos gemmarum eſſe prædicant, qui auro carere malunt.* Vide modò quàm aptè Manna ſub Berilli proferatur ſpecie, auri bonorumque omnium terreſtrium contemptum hominibus perſuadẽs. Humanos repleat ſplendores, B humana contemnat bona aurea, qui velit de tanta Euchariſtiæ gemma & ditari, & berillare. Abrahamus Gen. 14. hoſtium deuictorum gazas aureaque ſpolia deſpiciens, ait: *Da mihi animas, cætera tolle tibi*. Et exinde à Malchiſedech panis & vini benedictionem accipit. Quid tunc? Sanè panis ille cæleſtis, quem Sacerdos C ſecundum ordinem Melchiſedech offert, illis datur, qui ſciunt antea ſæculi ornamenta contemnere, & ſpoliorum mundialium theſauros. Etenim ait D. Cyril. Alexand. in Collect. cap. 6. de Abrahamo: *Ei quidem benedixit Melchiſedech, qui erat figura Chriſti, ſicut docuit Paulus, & cùm nullum accepiſſet ſpolium, pane & vino eum aluit*. Spue mundi ſpolia, D humanas & mundiales gazas, aurea omnia ornamenta contemne, & de pane & vino Euchariſtico incipis berillare. Neſcio an Iſaac calluerat hanc Euchariſticæ gemmæ gloriam, quando inter benedictiones filij ait, Geneſ. 27. *Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni*. qualiſnam ager potuiſſet ſubolere tanto patri, niſi ille, in E quo gemma theſaurizatur, cuius amore ſapientiſſimè mercatores ſciant contemnere omnia Bona mundialia? Ita D. Paſchaſius lib. de corpore & ſanguine Domini, ait: *In iſto agro corporis Chriſti theſaurus abſconditus vernat floribus immarceſcibilibus, & redolet ſuauitate odoris. Quem, qui inuenit homo, vadit, & vendit*

Gen. 14.

Cyril.

Gen 27.

Paſc.

vendit omnia, quæ habet, & emit agrum illum. Et meritò vendit priùs omnia, quia Euchariſtiæ gemma theſaurus tunc dignè habetur, cùm omnia mundialia bona contemnuntur. Bene Hierem. monebat, Thren. 3. dicens. *Gaude, & lætare filia* Edom, *quæ habitas in terra, ad te quoque perueniet calix: inebriaberis, atque nudaberis*. Non bene conueniunt in corde humano mundiales gazæ, & calix Domini; ea tanto calici pectora parantur, quæ ſeſe nudare nouerint, & à ſe pellere affectum bonorum temporalium. Huc reſpicit D. Cypr. ſerm. de Cæna Domini, fatus: *Vident hæc ſacramenta pauperes ſpiritu, & hoc vno contenti ferculo, omnes mundi huius delicias aſpernantur: & poſſidentes Chriſtum, aliquam huius mundi poſſidere ſupellectilem dedignantur*: Nec vacat myſterio, quod calix hic inebrians, & denudans dicatur apud Lucam, cap. 22. *Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine:* quando per teſtamentum mundialia omnia bona dimittuntur, & tranſmittuntur ad alios. Sic qui calicis cupit obtinere virtutem, de mundialibus bonis teſtamentum faciat, illa à ſuo affectu penitus arcens. Et tunc ait Ambroſ. ſerm. 51. *Chriſtianus, qui mundum non poſſidet, hic totum poſſidet Saluatorem.*

Thrē. 33.

Cypr.

§. XLII.

Euchariſtia efficaciſſima ad immortalitatem donandam.

ANtequàm à Berilli Euchariſtica gemma diſcedam, illud etiam aduerto, quod de Berillis Plinius fatur, nimirum cryſtallis eſſe penè ſimiles, nec immeritò Euchariſticus panis exprimitur per ſpeciem cryſtalli. De Chriſto Do-

A mino reſurgente dicit D. Chryſoſt. ſerm. 4. *Hodie proceſſit panis in veritate, qui ſicut cryſtallum mittebatur de nubibus prophetæ. Clamat enim Dauid in voce Pſalmi dicens. Qui mittit cryſtallum ſuam ſicut fruſta panis.* Ecce cæleſtis panis datur nobis, vt cryſtallus. Cur vt cryſtallus? Equidem, vt homines vitam habeant, & abundantiùs habeant, quia, qui

B manducat hunc panem, viuet in æternum. Sol enim vbi immittit ſuos radios in cryſtallum, eas vires colligit ibi, quibus ingentem ſuam virtutem exhibet confirmatam. Ita candor, & lux vitæ æternæ in pane cæleſti, quaſi in limpidiſſimo collecta cryſtallo, efficaciùs & fortiùs ſuam virtutem hominibus nouit communicare. Nolo ampliùs debe-

C re pulcherrima verba D. Irenæi, lib. 4. cap. 37. quibus reddit rationem aduentus filij Dei in carnem, dicens: *Verbum caro factum eſt, vt in carnem Domini occurrat paterna lux, & à carne eius rutila veniat in nos, & ſic homo deueniat in incorruptelam, circumdatus paterno lumine*. Itaque Chriſti Domini caro, inſtar cryſtallini cor-

D poris, lucem vitæ æternæ receptat, vnde ipſa lux reſiliens rutila in nos veniat, efficaciùs nobis donans incorruptibilitatem. Hinc patet, quàm verè dicatur cibus, Euchariſticus panis, ait enim Dominus, Ioann. 6. *Caro mea verè eſt cibus, ſanguis meus verè eſt potus*. Cur verè cibus eſt? Cùm ideo ſit inuentus cibus, vt abſumptas animalis vires perfectè

E reſtauret, mortemque ablegat, vnus cibus Euchariſticus verè muneri ſuo ſatisfacit, quia vnus perfectam reſtaurationem donat, & mortem penitus exſuffiat, introducta immortalitate. Sic D. Paſchaſ. lib. de Sacramento Corp. Chriſt. cap. 19. fatus. *Generaliter homines cibum &*

potum

Chryſ.

Pſa. 147.

D. Iren.

Ioann. 6.

Paſc.

Potum permaximè appetunt, vt non eſuriant, neque ſitiant, et ne moriantur: hoc vtique communis iſte non præſtat cibus, nec potus, ſed caro Chriſti, & ſanguis, qui immortales & incorruptibiles facit, ideò verè cibus & potus nominãtur. O quàm reficientur hoc diuino epulo corpora noſtra! quàm reuireſcent membra marcida, quàm florebũt immarceſcibili vita obtenta de lumine Euchariſtico nata! Putant aliqui poſt mundi finem adhuc terram in paradiſos ituram, adhuc viridantibus pratis, immarceſcibilibus floribus exultaturam, neque id alio, niſi quia ſemel ſanguine fuit rigata Chriſtiana. Sic D. Anſelm. in elucid. fatur. *Terra quę in gremio ſuo corpus Domini conſouit, tota erit vt paradiſus; & quia Sanctorum ſanguine eſt rigata, odoriferis floribus, roſis, violis immarceſcibiliter erit perpetuo decorata.* Quis id audeat negare humanis corporibus, dum illa toties de Euchariſtico ſanguine videat rigari & fœcundari? Germinabunt equidem, iuxta Oſeam, ſicut lilium, immarceſcibilibus illuſtrata corollis, & viuent tritico, quando de cryſtallino frumento lucem haurient immortalem. Quam vitæ perennitatem, ab hoc diuino epulo datam non obſcurè inſinuat Ioel cap 1. dicens *Ecce ego mitto vobis frumẽtũ, vinum, & oleum, & replebimini in eo.* Addit frumento, & vino, quo ſtabilimur, oleum, vt illis inducat coniunctam perennitatem. Quod lucem capiet, ex Phidiæ arte, qua ſuas æternare cupiebat imagines. De illo ita loquitur D. Epiph. lib. 2. contra heret. tomo 1. aiens. *Hic vbi Piſæum ſimulacrum fabricaſſet, ex ebore antẽ idipſum erat, oleum effundi iuſſit circum pedes coram ipſa ſtatua, vt pro viribus ipſum immortalem conſeruaret.* Ergo frumentum & vinum Euchariſticum, vt participantur, oleum afferunt ſuis participibus, quo mirificè perſeuerant æternandi.

Anſelm.

Ioel. 1.

Epiph.

A

§. XLIII.

Vt præcedere debet præparatio ad Euchariſtiam.

DE Manna pluuia illud notat Abul. ad cap. 16. Exodi quod in primis antecedebat ventus deſiccans terram & aptans eam, vt cum omni mundicie reciperet cæleſtem panem. Quo neceſſaria nobis monſtrabatur antecedens præparatio, vt de diuina menſa reficiamur; cuius ille dignus efficitur particeps, qui antecedenti cura ſeſe nouerit præparare. Equidem ſemel cæli recepturi erant in ſe dominicam carnem, & pluſquam triginta annis ante ſe incipiunt præparare. Nonne vides in Chriſti Natiuitate ſtellam in Bethlehem feſtinare, ibique vagienti puero inſeruire, Reges in eius obſequio ductare? Quod putas fuiſſe huius ſtellæ miniſterium & myſterium? Sanè per illam cęli, qui virum poſtea recepturi erant, maturabant receptionem in paruulo. Ita D. Athanaſ. orat. in Aſcenſ. fatur. *Quid cum ad eum partum, cum in lucem ederetur per ſtellam reſpiciebat cælum, quaſi ante tempus maturaret cõplecti eum, qui in ſpelunca latebat; ſed & diſpoſitionis opportunitatem obſeruari oportebat.* O quam decet vires etiam cęleſtes ante corporis Domini ſuſceptionem, ſeſe in illam accingere, ſeſe ad illam excitare, & maturare complecti eum, qui poſtea eſt intimis excipiendus viſceribus. Matth. 26. accedentes diſcipuli dicebant ad Dominum. *Vbi vis paremus tibi Paſcha?* Ex quo & proditoris, & diſcipulorum diſcrimen notat Chryſoſt. fatus.

B C D E

Athan.

Matth. 26.

Chry

factus? *Tunc aduenerunt diſcipuli; tunc hæc gerebantur; quando Iudas de proditione tractabat, proximant diſcipuli eius & dicunt: vbi vis, vt paremus tibi Paſcha? Vide diſcipulos, vide diſcipulum. Iſti ſunt de præparatione ſoliciti, ille Dominici ſanguinis mercator exiſtit.* Verè Chriſti diſcipuli, qui de præparatione ſoliciti ſunt ad manducandum Paſcha, qui & reſpiciūt, vt ſeſe manducaturi præparent, vt ſemel cæleſtem cibum accepturi, ſæpius antea ſe aptent, ſe tentent, ſe exerceant ad tantum paruulum. Docet præparationem Magdalena, cum ſtans retro cœpit lauare Dominicas plantas; de qua eleganter D. Paulinus Epiſt. 4. ait, *Quæ ipſum viuum viuificumque panem manibus & ore præſumpſit, ſanguinem quoque calicis antequam fieret calix ſanguinis, oſculis ſugentibus prælibauit.* Antequam fiat menſa, antequam panis cæleſtis condiatur, iam de eius exceptione ſolicitus te debes aptare & dignum facere. Sordenti illi, qui nuptiali conuiuio aſſidebat, vide quid dicat Dominus, Matth. 22. *Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem?* Dixiſſet alius: cur ſordidus inter candidatos vitæ æternæ diſcumbis? cur fœtidas diuino epulo prætendis manus? Cur accumbis? Cur edis? Nil horum Dominus, ſed quomodo huc intraſti, dignatus quod ante ingreſſum non ſeſe inſpiceret, & pararet tanto prandio. Sic Chryſoſt. hom. 61. ad Pop. *Non dixit quare diſcubuiſti? Sed ante reclinationem & ingreſſum, ſemetipſum indignum eſſe fatetur. Non enim dixit, quare recubuiſti? Sed cur intraſti?* Non quod peccat in ipſo conuiuio, ſed defectus præparationis antecedentis & notantur, & ſeueriſſime mulctantur. Caue quiſquis diuino epulo accedis, & prius te præpara, te exorna eis

Paulin. Matt. 22. Chryſ.

A virtutibus, quibus nitidus aſſiſtas nuptiali prandio. In prima rerum Geneſi id maximè notandum, quod prius terra veſtiatur floribus & frugibus illuſtretur, quam cæli ſtellis & aſtris exponantur. Cur id? Pulchrè Anaſt. Sinaita libr. 4. Hexaem. ait, *Ante Deus ornauit terram quam cælum: tamque ſi terra ante cælum ditata ſit Chriſti myſterio & aduentu.* Vbi B terra ante cælum receptura erat in ſe Dominicam carnem, quæ optimo maturat ornatum, & feſtinat ſeſe floribus veſtire & decorare.

Sinaita.

§. XLIV.

Spiritus ſanctus homines in Euchariſtia patrocinatur.

C VIdiſti præparationem ad Euchariſtiam recipiendam, & eo deductam, quod ventus mannæ pluuiam antecedens præparet, & diſponat terram. Iam modo animaduerte cui committitur diſpoſitio hæc, nimirum vento, quaſi innuat, quod nunquam cæleſtis panis fructus percipietur, quin diuini ſpiritus afflatus præueniat. Ideò Diuus Chryſoſtom. orat. in B. Philogon. ait de D Euchariſtica menſa, *Hæc menſa vicem explet præſepis. Nam & hic ponitur corpus Domini, non quidem faſciis inuolutum ſicuti tunc, ſed vndequaque Spiritu ſancto conueſtitum.* Non poteris tantam menſam attingere niſi in Spiritu ſancto, nec tanta hæc menſa hominibus ſalutaris exiſteret, E niſi ibi Spiritus ſancti patrocinium intercederet. Peccatori communicanti dicebat Paulus, *Quod iudicium ſibi mãducat & bibit*; quippè poſitum eſt in hac menſa totum ſeueriſſimæ iuſtitiæ tribunal; ibi Iudex, ibi lex, ibi accuſator interuenit. Quis ergo non fugeret menſam, quæ iudicem,

Chryſ.

& accuſatorē præſeferti Fugientem Dauidem à facie Abſalonis, comitabantur Sacerdotes, portantes Arcam fœderis, 2. Reg. 15. Tunc Dauid ait ſummo Sacerdoti. *Redux arcam Dei in ciuitatem, & ſedeat in loco ſuo.* Cur Dauid, in tanta neceſſitate conſtitutus Arcam Dei à ſe remouet? Bene reſpondet Theodor. quæſt. 50. *Non poſſum mecum circumferre accuſatorem. Hinc audio, non mœchaberis, non occides: ego venerandam conculcaui legem.* Et ſanè vbi in Arca rem iudicij animaduertit, nō miror quod illam à ſe curet remoueri. Similì modo, ſi tota iudicij res in diuina adeſt menſa, ſi ibi iudex, ſi accuſator, quis non pauebit? Ille qui viderit menſam hanc, vndequaque Spiritu ſancto conueſtitam, qui vbi iudicij rem in Eucharistia videt non poteſt, quã hominum aduocatus eſt, aliquando abeſſe. Accipite D. Irenæum lib. 3. cap. 19. ſic de Spiritu ſancto loquentem. Quem ipſum iterum dedit Eccleſiæ, in omnem terram mittens è cælis paracletum, vbi & diabolum, tanquam fulgur proiectum, ait Dominus. Quapropter neceſſarius nobis eſt ros Dei, vt non comburamur, neque infructuoſi efficiamur, *Et vbi accuſatorem habemus, illic habeamus & paracletum: commendante Domino Spiritui ſancto ſuum hominem.* Itaque vbi in Eucharistia iudicium & accuſatorem timemus, neceſſum fuit aduocatum intereſſe, qui nobis fiduciam ſuppeditet. Id, quod promittebat Ioel cap. 2. fatus. *Ecce ego mittam vobis frumentum, vinum, & oleum: & replebimini in eo.* Quid ſignificat oleum cum frumento, & vino, niſi Spiritus ſancti fauorem, qui nos roborat ad Euchariſtiam? Ait Paſchaſ. libr. de Sacramento Corp. & Sang. Chriſt. cap. 15. *In eo vtique replebimini, quia caro & ſanguis per eundem*

2. Reg. 15. — Theod. — D. Iren. — Ioel. 2. — Paſc.

A *Spiritum ſanctum conſecratur. Neque caro, aut ſanguis ſine oleo Spiritus ſancti prodeſt nobis, immò magis officit. Ideò quiſquis rectè vult communicare, ſic viuat neceſſe eſt, vt templum Spiritus ſancti ſemper eſſe queat.* Expende illud: immò magis officit, quippe iudicij res plurimum officeret, niſi tantus aduocatus intercederet.

B

§. XLV.

Tota Dei præſentia in Euchariſtia ad caſtitatem ſeruandam.

FInia totam de manna conſiderationem, vbi expendo illud Numer. 11. *Cum deſcenderet nocte ſupra caſtra ros, deſcendebat pariter & manna.* Itaque ſimul terra albicabat

C de pruinæ gelu, & ditabatur de cæleſti pane: quaſi vnus cæleſtis panis neceſſarius eſſet, vt luxuriantē terram de glaciali puritate faceret radiare. Nec immeritò à Zacharia Euchariſtico poculo tribuitur, quòd virgines poſſet generare, quando tota Dei potentia requiritur, vt humanum lutum albicet virtute caſtitatis. Sapiens illa Chananæa, quibus dæmo-

D nia à filia arceret, micas de menſa Domini requirebat aiens. *Etenim Domine, nam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* Non Dei potentiam abſolutam expoſcit, ſed vel micam ambit, qua ſcit ſe poſſe infernum debellare. At Magdalena conuiuan-

E tem Dominum nacta, non micas ſperat, quibus fiat ſana, ſed Saluatoris amplectens plantas, ibi manebat alligata. Cur Maria, ſi vis ſaluari, Saluatorem inuadis? Cur vel mica ab eius ferculo proſiliente non es contenta; ſed ipſum fontem ſalutis arripis? Equidem ad expugnandum infernum mica Dei ſufficit; verum

ad

ad firmandam caſtitatem totus & integer Deus videtur neceſſarius. Accipite D. Chryſoſtom. ſerm. in peccatricem & Phariſ. vbi ait. *Cernens in menſa Dominum, non quæſiuit ſicut Chananæa micas, ſed ipſum panem vitæ amplexa eſt. Chananæa enim, pro filia à dæmonio vexata, interpellabat, & dum ſe ipſa canis nomine interpellari audiret, micas de menſa cadentes petijt. Hæc verò non filiam dæmonio vexatam habebat, ſed totum corpus laſciuiæ dæmoniacæ deditum.* Vt diuerſa erat neceſſitas harum feminarum, ſic diuerſa erat illarum expoſtulatio, quæ dæmonem expugnare volebat, de mica, à Dei menſa cadente, arma parabat, quæ caſtitatem menti inſerere volebat, totum integrum panem viuum ſibi præſumere curabat. Ea enim eſt caſtitatis virtus, quæ niſi ab omnipotenti Deo nequeat confirmari. Notanda eſt connexio diuinorũ nominum, quæ Iſaias meminit cap. 9. fatus. *Et vocabitur nomẽ eius admirabilis, conſiliarius, Deus fortis, &c.* Ecce tibi immediate poſt cõſiliarium ſubiicitur Deus fortis. Cur non potius poſt admirabilem? An miraculorũ poteſtas non aptius iungeretur fortitudini diuinæ, quàm nomen conſiliarij? Quid eſt in conſiliario, quod ſibi totam Dei fortitudinem vendicet? Reſpondet Paulus, vbi ait. *De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.* Itaque puritas virginalis clauditur intra conſiliorum diuinorum fines, vnde neceſſum eſt, quòd conſiliario tota diuina fortitudo aſtet, qua ſola virginalis pudicitia confirmabitur. Hanc excogitationem ſic finit D. Cyprianus homil. de Natiuit. *Quod ſi diuinis conſilijs obuiauerint tentamenta, & liberas mentes ad carnales reuocauerint appetitus, adeſt Deus fortis.* Ibi eſt tota fortitudo Dei, vbi neceſſum eſt carnales expugnare appetitus, & mentis confirmare caſtitatem. Omnem mundi machinam Deus ſolo verbo effecit, verum cum ad terram, ex qua homo, ventum eſt, ibi ait, faciamus hominem ad imaginem noſtram. Quocirca Tertull. lib. de carn. reſurrect. fatur. *Recogita totam Deum, illic occupatum ac dedicatum, manu, ſenſu, opere, conſilio, ſapientia, prouidentia, & ipſa in primis affectione.* Cur ibi totus Deus? Sanè aurifex in efficiendo vaſe aureo totus occupatur manu, oculis, cogitatione, quia auri fruſtulum non cadet ſine detrimento rei familiaris; verùm figulus ſic argillam tractat quaſi nihil agat, cum omnibus ſermones miſcens. Cur Deus in argilla humana totus occupatur manu, ſenſu, conſilio, prouidentia, ſapientia? Pulcrè Diuus Irenæus lib. 3 cap. 31. inſinuat cauſam fatus. *Adam de rudi terra, & de adhuc virgine habuit ſubſtantiam.* Ne miremur quòd vbi à virginitate homo initiabatur, ibi neceſſum fuerit totam Deum occupari. Proh virginalis caſtitas, quanta virtutum vi eges, vt poſſis ſplendeſcere in luto humano? Ad Hieremiam dicit Dominus cap. 1. *Prius quàm te formarem in vtero, noui te: & antequam exires de vulua, ſanctificaui te.* Cur tenello infanti necdum nato, tanta gratiarum moles datur, tam properæ ſanctitatis additur culmen? Hieronym. lib. aduerſ. Iouinian ait. *Hieremias, qui in vtero ſanctificatus eſt, & cognitus in vulua matris, ideo hoc priuilegio fruitur, quia virginitatis erat beatitudini deſtinatus.* Tota illa ſanctificatio antelucana, & ingens virtutum moles conueniebat ei, qui floridam culturus erat caſtitatem.

CAPVT IX.

De proditoris inter epulas manifeſtatione.

ANTE finitam cœnã duo Chriſtus Dominus facit, ambo præſcientiæ ſuæ manifeſtatiua, diſcipulorum ĩ fide munimina ſingularia. Obſecranti humiliter Ioanni proditorẽ apertè manifeſtat per exhibitionem intincti panis, & Petro ſuam firmitatem iactanti miſerum trinæ negationis caſum declarat. De vtroque hæc nobis maxime ſunt notanda.

Ioan. 13. Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.

§. I.

Ioannes in ſinu Ieſu recumbens ſeſe filium Dei oſtendebat.

NOn me tempero, quin in præſenti notem hanc maximam Ioannis Euangeliſtæ præcellentiam, quòd in ſinu fuerit Ieſu. Sane Nathan 2. Reg. 12. de pauperis hominis dilecta oucula ſic ait. *Simul de pane illius comedens, & de calice bibens, & in ſinu eius dormiens, eratque illi ſicut filio.* Quid horum defuit Ioanni, vt haberetur Dei filius? In ſinu eius vnus recumbebat, quo inter omnes diſcipulos ſingulariter Dei filius putaretur ipſe. Accipite D. Chryſoſt. hom. 14. ponderantem de verbo æterno illa, *qui eſt in ſinu Patris,* quibus ſic inquit, *non diuerſam ſubſtantiam in ſinu haberet pater; ſed neque ipſe auderet, ſi ſeruus eſſet, ſi vnus ex multitudine eſſet, in ſinu Domini*

2. Reg. 12

Chryſ.

A *verſari, hoc namque filij eſt, qui multũ genitori confidit.* Quid glorioſius Ioanni Euangeliſtæ recumbenti in ſinu Ieſu poſſet effingi? Equidem non abſimilis erat vitæ, etenim abſimilem non haberet Ieſu in ſinu, neque ipſe auderet, ſi ſeruus eſſet, ſi multitudini non ſe eximeret in ſinu Domini recumbere: hoc namque

B priuilegium filij fuit, genitori ſui maxime confidit, Luc. c. 3. vt Chriſti Domini natalia euulgaret, primum conſtituit Ieſum, deinde aſcendendo oẽs veteres Patres edixit. Quò ſpectãs D. Irenæus 3. contra Hær. inquit: *Primogenitus mortuorum natus Dominus, & in ſinum ſuum recipiens priſtinos patres regenerauit eos in vitam Dei.* Similiter ipſe Dei verbum Iren.

C recipiens in ſinum ſuum Ioannem Euangeliſtam, regenerauit illum in vitam Dei, fecitque illum apparere quaſi alterum Dei filium, adeò vt poſſet poſtmodum à cruce dicere Ioan. 19 Ecce filius tuus, quandoquidem filio Dei Ioannes erat ſimillimus. Eliã curru ſublatum in aera, & Eliſæum duplici Eliæ ſpiritu donatum in terra conſiderans Chry-

D ſoſt. hom. 2. ad popul. ait. *Et erat duplex Elias ille, & ſurſum Elias, & deorſum Elias.* Id quod dixerim de Ioanne & Ieſu, & erat duplex Ieſus ille, & ſurſum Ieſus euolans ad Patrem, & deorſum Ieſus manens in Ioanne. Verum merito dicat Origenes *Ioannes ille Theologus Dei videns omnem viſibilem, & inuiſibilem crea-* Orig.

E *turam ſuperans, & deificatus in Deum mira ſe deificantem. Sed quomodo illud Pauli audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui? Non ergo Ioannes erat homo, ſed pluſquam homo, quando & ſe ipſum, & omnia, quæ ſunt, ſuperauit: non enim aliter potuit aſcendere in Deum, niſi & ipſe fieret Deus.* Hæc ille.

Text.

Text. Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei; Quis eſt, de quo dicit?

§. II.

Inuiſus Deo eſt, qui ſolus in fauoribus eſſe cupit.

O Quàm oderit Dominus hominem illum, qui eò tendit, vt ipſe ſolus in bonis appareat! Is
Luc. 18. erat nequam ille Phariſæus, Luc. 18. qui has Deo agebat gratias: *Gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri homines.* Proh nefas! ſeſe ab hominum arcet ſocietate, vt ſolus ipſe inter omnes appareat. Ita D. Ber-
Bern. nard. tract. de gradib. humilitat. *Gratias*, inquit, *agit non quia bonus; ſed quia ſolus.* Quid mirum, ſi malè apud Deum audiat? Cui ille placet, qui ſtudet ſocietati, qui nihil ſibi ſoli præſumit. Huc ſpectabat Diuus
Naz. Gregor. Nazianz. orat. de moderatione ſeruanda, quando Philippi, & Petri in Magiſtro interrogando ponderat comitatem. *Iam illud quale tibi videtur? Philippus quiddam dicere geſtit, nec ſolus audet, verùm Andream quoque aſſumit. Petrus aliquid percontari cupit, & Joannem capitis nutu protendit.* O quàm didicerant diuini conſuetudinem Præceptoris, qui nulli ſoli arridet, nihilque magis cauet, quàm, ne vnus ſolus bona accipiat à diuinis manibus, adeò vt nec Philippus, nec Petrus ipſe aliorum Princeps audeat ſolus accedere ſine Ioanne. Sanè diuinum eſt, & maximè regale hominum proſpicere communitati, nec vnius ſolius commodis indulgere. Id quod animaduertit D. Hieronymus, epiſtola ad Saluianum, in Nebridio viro & præſtantiſſimo, & maximè Imperatoribus accepto. *Quicquid*, ait,
A *ab Imperatore poſcebat, eleemoſyna in pauperes, pretium captiuorum, miſericordia in afflictos erat. Vnde & ipſi Principes libenter præſtabant, quòd ſciebant non vni, ſed pluribus indulgeri.* Vtinam hunc omnes Principes Chriſti virtutem biberent, qua & munera, & fauores ſic omnium ſubditorum præberent communitati, & ſocietati, vt nullus ſolus ſibi
B auderet ea ſpectare, vt nunquam vni, ſed plurimis largirentur. Hinc verus Deus, & Rex omnium Chriſtus Iacobi, & Ioannis repellebat quondam poſtulata: *Non eſt meum dare vobis*, inquam, qui ſinguli, qui ſoli ſeparatim ab aliis vultis regia decora, facinorũ præmia ingurgitare, nihil ego Rex, & Dominus omnium elargior. Sic D. Cyrillus Ale- Cyrill.
C xand. libro 16. Theſauri, cap. 5. *Iuſtus*, ait, *ſum munerum declarator in certaminibus poſitis, ac ideò non potentibus ſimpliciter largiri debeo, nec per iniuriam certantium omnium ad duos ſolùm honores traducere.* Expende, quàm paucis proponat Dominus totam Imperatoris œconomiam, nimirum nec ad duos ſolùm honores traducere. O quàm felix
D eſſet Reſpublica, ſi nihil daretur vni ſoli! O quàm ſe fouerent ciues, mutuiſque commodis inuigilarent, dum ſciuerint ſinguli nihil acceptu-ri, niſi omnium ſocietati proficuum! Vnde Auguſt. conc. 4. in Pſalm. 103. ait. *Quid ergo nos? Ad patriam quâ ituri? Per ipſum mare, ſed in ligno. Noli timere periculum; lignum te portat, quod continet ſeculum.* Vbi pon-
E dero, non nos ſingulariter, ſed à continenti ſeculum ligno portari.

De hoc pluries alibi.

Text. Itaq; enim recubuiſſet ſupra pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt?

§. III.

Nulla florentior Reſpublica, quam vbi fauoris à Principe vni exhibiti, in alijs datur aliqualis recompenſatio.

PRudentiſſimus ille Princeps eſt, immò & Pater, qui non totus exſurgit in vnius, ſiue filij, ſiue ſubditi exaltationem, reliquis omnino poſthabitis. Sed ita ſe ad omnes componit, vt ſingulis inueniatur fauoris & muneris compenſatio. Accipite pulcram parentum œconomiam in ſanctiſſimis Iacob parentibus, Geneſ. 25. Gen. 25. ait enim: *Iſaac amabat Eſau, eò quòd de venationibus illius veſceretur; & Rebecca diligebat Iacob.* Ecce vobis parentum fauor in duos filios diſtributus ea prudentia, vt quandoquidē pater maiori & fortiori omnia ſua parabat; minor gauderet inter amplexus matris. Vnde D. Ambroſius, Ambro. libro 2. de Iacob, cap 2. *Accipite*, inquit, *bonum certamen inter parentes, mater deferat affectum, pater iudicium; mater circa iuniorem tenera pietate protendat; pater circa ſeniorem naturā honorificentia ſeruet. Hic magis honoret, illa plus diligat, dum ſinguli ſingulos foueant, non in vnum vterque conſpiret.* Hæc ſit gubernatorum omnium diſciplina, non omnia in vnum conglomerent, non affectus, & iudicia, & honores, & fauores, & ſubſtantiam vni aſſeruent. Vbi manus vni tenditur, pateant aliis amoris & beneuolentię vbera. Sic maximus Principum Magiſter Chriſtus Dominus

A Petro Eccleſiæ principatum attribuens, non omnia in illum conglomerauit; immò Ioanni, & nobis reliquit patentia amoris vbera, quippe dicitur; *cùm recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu.* Id quod in Petro, & Ioanne eleganter expendens D. Gregorius Naz. Nazianzenus, oratione de Moderatione ſeruanda, inquit. *Vides quemadmodum ex Chriſti Diſcipulis hic Petra* B *vocetur, atque Eccleſiæ fundamenta fidei ſuæ credita habeat, ille impenſiùs ametur, & ſupra pectus Ieſu requieſcat.* O vtinam ſic omnes Prælati, omnes Principes, omnes patres ſe ad ſubditos conformarent, vt nunquam in vnum omnes fauores & ſubſtantias conferrent, ſed & maiorem, & præſtantiorem ditantes, amoris plenum reliquis remittant affectum. Nil ſic C Rempublicam turbat, quàm ſi vnus cæteris in omnibus præferatur, quantumuis id fiat prætextu obligationis, & pietatis. Quod meditatus Diuus Ambroſius in Pſalmum 118 ſermone 14. in hiſtoria filiorum Iacob, qui Ambro. duriſſimè ferebant Ioſephum plus à patre adamari; ſic fatur *Etiam pius amor miſeriam prælationis inuenit.* Enim verò etſi Iacob ſanctiſſimè, & iu D ſtiſſimè præferret Ioſephum fratribus, tamen hæc prælatio fratres armauit, & domum repleuit turbatione & lacrymis. Vnde diuiniùs Chriſtus Dominus in ſua familia oſtendit formam familiarum florentiſſimarum, in quibus ſic fauorum & prælationum ſit per ſingulos recompen- E ſatio, vt non vnus omnia ferat, ſed ſingulis amor & benignitas Principis pateat. Ita de Chriſti Domini familia Nazianzenus, vbi ſuprà, fatur. Naz. [Aliud Petrus interrogat, aliud Philippus, aliud Iudas, aliud Thomas, aliud alius quiſpiam, neque autidem omnes, aut vnus omnia.] Expende, quàm odioſum ſemper ſit, quòd

vnus,

vnus omnia: etenim neceſſum eſt, vt aliquid Principes, & Prelati ſinguli capiant. Sic Iob cap. 31. ad commendationem ſui principatus illud affert: *Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius, vt ſaturemur?* Quaſi nullus fuerit in toto Iobi principatu, qui ſolus integrum dominium vellet vorare. Sed ſinguli partiti inter ſe dominum de illius participatione voluerint ſaturari. Ex quo lucem affero acutæ & ingenioſę meditationi D. Chryſoſtom. aliter ſuprà dati, qui hom. 24. in 1. ad Corinth. expendit illud cap. 10. *Et panem, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi eſt?* Ad hæc ille. *Quare addit: quem frangimus? Hoc in Euchariſtia videre licet; in cruce autem minimè; ſed omnino contra: os enim, inquit, non comminuetur ex eo. Sed quod i cruce paſſus non eſt, in oblatione patitur propter te, & frangi ſuſtinet, vt oues ſatiet.* Expende illud, nimirum, quam in cruce non pertulit fractionem, hanc patitur in Euchariſtia propter te, vt te ſatiet. Cur magis in Euchariſtia propter te, & propter exſatiandas oues frangitur? Sanè in cruce perſonam ſubditorum agebat, pro quibus paternæ iuſtitię faciebat ſatis, & ſic in pretium integer ſoluebatur. Verùm in Euchariſtia perſonam agebat Patris, & Regis, pauentis, & gubernantis ſubditos; & tunc frangitur, & in fruſta diuiditur, nę aliquis ſibi ſoli integrum Dominum præſumeret capere; ſed ſinguli de carnibus eius, de participatione eius vellent ſatiari. Et *frangi ſuſtinet, vt oues ſatiet*. Tunc enim ſubditi ſatuti & validi agunt, cùm ſingu'i de Domino partem capiunt, non vnus omnia ſibi expiſcatur.

Iob. 31. — Chryſ. — 1. Cor 10

A *Text.* Reſpondit Ieſus: ille eſt, cui ego intinctũ panẽ porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ.

§. IV.

B *Perditiſſimos homines beneficijs Dominus eff igit aliquando, illos tunc caſtigans.*

Ecce vobis Dominus è tot amantiſſimis Diſcipulis vni Iudæ fauorem intincti panis miniſtrat. Ideò meliùs agitur cum proditore? Ideò Iudas felicior? Immò nunquã homo perditus maiori verbere affligitur, quàm dum à Deo fauoribus ingra- C tus, & beneficiis delinitur. De reprobis Iudæis agens D. Gaudent. ſerm. 9. ad Neoph. reddit rationem, cur toties Deus illos ingratos, & omnino perdendos beneficiis affecit, & ſic ait. *Nolebat ſe panem cæleſtem vitæ Principem Iudæis citò ſubtrahere, donec ipſe in carne adueniens doceret eos, & inſtrueret, verberaret curationum beneficiis eos, qui in-* D *grati exiſterent*. Itaque tunc maximè perfidi Iudæi verberabantur, cùm pane viuo de cælo ditabantur ingrati; putabantur miſeri à Deo amari, à Deo foueri, dum ſumma ab illo beneficia recipiebant in dies. At nunquã miſerabilius erant, nullo duriori verbere affligi poterant, quàm dum ſic ingrati & ſceleſti beneficia & fauores capiebant ex diui- E nis manibus. Sapiens illa & prudentiſſima Eſther capit. 5. interemptura Hebræorum hoſtem Aman, illum inuitat ad regium prandium: ait enim: *Si Regi placet, obſecro vt veniat ad me hodie & Aman tecum ad conuiuium, quod paraui*. Cur hæc Regina

Gaud. — Eſther 5.

Licis? Populi tui hoſtem vis paſcere? Regium accepiſti diadema, vt gentem tuam redimeres; & tu eius hoſtem excipis conuiuio? Oraris à patruo, à nutritio tuo Mardochæo, vt Regem adeas conqueſtura de Aman, & illi regias paras dapes? Sanè nunquam in Aman ſæuior, quàm cùm illum excipit conuiuio, ineſcat, vt capiat; impinguat illũ, vt mactet. Pulchrè Rupert. lib. 8. de Vict. verbi Dei ponderans Reginæ factum. *Non ſtatim, ait, dixit petitionem ſuam, non confeſtim aperuit voluntatẽ ſuam, ſed ad conuiuium vtrumque vocauit amicum, & inimicum, Regem, & Aman. Prudenter prouidebat illic aperire inimicitias, vnde effugere non poſſet hoſtis homicida. Veniat, inquit, Rex, & Aman ad conuiuium, quod paraui eis. Feram immanem, vrſum ferocem; vt tradat ad ſupplicium; allicit ad edulium, ne prius audiat famam, quàm ſubeat pœnam; ne prius videat foueam, quàm incidat in eam: prudens & ſciens commodius eſſe feram comprehenſam intus opprimi, quàm exterritã, & per ſaltus fugientem cum canibus dubio euentu inſequi.* Sic Iudam, ſic perditos homines Deus cibat, & afficit beneficiis ingratos, quibus ipſi abutentes pro beneficiis metunt dira ſupplicia.

Rup.

Text. Et poſt buccellã introiuit in eum Sathanas.

§. V.

Vt magna Dei miſericordia eſt cordis malitiã propalare exterius; ſic quaſi deploratus eſt ille homo, qui hunc ſalutis fontem contemnit.

IAm iam in damnationis conſtitutum extremis Iudam, nec aduertentẽ in manũ ſuũ beneficentiſſimus
A Dominus vltimo & efficaciſſimo curat remedio. Deſperato penè applicat Dominus corporis ſui eſum, vt vel tanto antidoto morbus appareret, & miſer aliquandiu conualeſceret. *Sed poſt buccellã introiuit in eum Sathanas.* An quòd malum majus cauſaret eſus diuinæ buccellæ? Cur ergo dabatur a Domino nocitura buccella? Equidem buccella illa ef-
B ficaciſſima cauſa ſalutis erat, nec vllum malum ex ſe, immò maximũ bonum attulit, vel ex hoc Sathanæ ingreſſu ab ipſa buccellæ praua ſumptione occaſionato. Etenim iam diu Sathanas Iudæ cordi inerat, & alibi dictum, *Cùm Diabolus miſiſſet in cor*; latebat tamen morbus, hic latebat Diabolus, quo latẽte, nec æger ipſe, nec alij ingentem & deſperatum
C morbum præſentiebant. Nunc autem poſt buccellam dicitur Sathanas ingreſſus, non quòd denuò ingrederetur, ſed quòd iam manifeſtò pateret, & declararetur eius ingreſſus: quod ſummam virtutem, & beneficentiam buccellæ in tanto impio protendit. Id quod in præſenti attigit Theophilus Alexandrinus, lib. 4. Allegoriarum, his pulcris ver-
D bis: *Ideò accepta buccella legitur, quòd Sathanas in Iudæ pectus intrauit; quia ſicut antidoto fugatur venenum ita dato pane, apparuit Sathanas in Iuda, in quo dum furaretur, latebat.* Nonne ſæpiſſimè viſus eſt æger flammanti febri corripi, & nihilominus totum febris venenum Medicis latere? Tunc, adhibito igne, mediis vitreis vaſculis latens venenum per
E nigricantes cutis maculas apparet exterius, & morbus incipit timeri, & æger ſibi prouidere. O Chriſtiferæ buccellæ etiam in deſperato homine beneficentiam! Non ſanauit hominem, ſed quod ſummum bonum erat, vt ſibi æger proſpiceret,

vt

vt morbum timeret, in corde occultè latens extraxit ad exteriora venenum, & fecit latentes Sathanæ furias apparere. Fallor, ſi hanc efficaciſſimam medicinam non expoſtulabat prudens ille agricola, Luc. 13. orat enim, vt antequam ficum ſterilem eradicet, mittatque in ignem, permittatur circumponere exteriùs ſtercora. De quo ita Diuus Gregorius Nazianzenus, oratione de Moderatione ſeruanda fatur. *Benignum illum, & humanitate præditũ agricolam imitare, Dominum adhuc precare, ne infructuoſam ficum excidat, atque odio habeat, verùm conuertat, & curet, & ſtercus iniiciat: hoc eſt, eam correctionẽ, quæ manifeſta pudefactione, atque ignominioſiori vitæ ratione conſtat.* Ecce tibi qua benignitate agricola remedium illud ficui poſtulabat, quo manifeſtaretur eius ignominia, quo præ oculis poneretur pudefactionis plena materies. Ecce quanta etiam miſericordia Dominus antidotum præbet, quo venenum latens appareat, dedecoris & ignominiæ maculis æger affectus timeat ſibi, & extremum periculum caueat. Sed quò hæc medicina efficacior eſt, ſummique amoris & benignitatis argumentum, eò deploratior infirmus, qui illam contemnit. Sanè dum aliis medicinis æger curatur, quibus non extrinſecùs apparet venenum, nunquam eius deſperatur ſalus, quia morbus non planè patet; at, vbi adhibito efficaci remedio, nigræ veneni maculæ exteriùs apparent, tunc omninò ſalus deſperatur. In aliis ſceleribus, quibus homo inficitur, latente Sathana, non apparet hominis perditio neceſſaria: at vbi ſacris ſalutis fontibus initiatus maiores peccati facit maculas, tũc præcipuè perditio explicatur. *Ita, dato pane, apparuit Sathanas in Iuda, in quo dum furaretur, latebat.* Hinc duo hominum genera diſtinguit Diuus Iſidorus Peluſiota, lib. 3. epiſt. 364. (Iſi. Pel.) Alij ſunt, qui peccant; ſed & pudet illos peccati, & venerationem habent ſacris. Alij omnino impudentes nullũ vitij manifeſti timorem habent. *Primos quidem Diabolus haud valde aggreditur, quod ſcilicet exploratum habeat, eos quãuis peccent, tamen id agnoſcentes diuinis rebus venerationem conſeruare. At verò in ſecundos, hoc eſt, in eos qui peccant, nec peccatum agnoſcunt; aut licet agnoſcant, contemnunt, ac ſacroſancta myſteria minimè contingere verentur, totus ſe inſinuat: illud nẽpe perfectæ ſtupiditatis, & corruptionis argumentum eſt. Quod in proditore fecit.* Hæc Iſidorus, quibus patet dæmonem aliis vitiis latentem, tunc maximè in homine apparere, quando is ſacris rebus venerationem debitam dimittit.

§. XI.

Tex. Et dixit ei Ieſus, quod facis, fac citiùs.

Impius feſtinatiſſimam ſibi mortem acciſcit.

NOn præcepit facinus, ait Auguſtinus tract. 62. in Ioannem; *ſed prædixit Iudæ malum.* Et quid impio magis ſolemne, quàm feſtinata ruina? Hæc illorum natura, hic mos, vt rapidiſſimum ſui moliantur finẽ. Pulcrè ſceleſtos Iudæos pernicioſo interitu conſumi adnotans Hieremias (*Thren. 2.*) dicebat. *Magna eſt velut mare contritio tua,* quippe mare, tempeſtate agitatum dici nequit, quàm rapidis fluctuum incurſibus vapulet. Hinc inde volant vndæ, concurrunt, & in horæ momẽto innumeris vndarum flagellis aquæ moles finduntur. Sic

da

Paſch. de impiis loquitur D. Paſchaſ. in præſenti libro. *Sicut mare magis vndarum ſuarum fluctibus indeſinenter alliditur, ita & iſti poſt quàm in manibus inimicorum peruenerunt ruinis, & tentationibus fracti conteruntur, et à feruore peccati non quieſcant, donec gehenna eos excipiat*. Vidiſti quàm rapidis fluctibus conteratur mare? Sanè nõ aliter raptantur impij ad ruinam, vt fluctus in mari, ſic in impio interitum afferentia mala cõcurrunt. Quibus tanta celebritate finiuntur, vt meritò de illis dicat D. Ambr. epiſt. 6. ad Irenæum. (Ambr.) *Verè ſunt ſicut cicadæ, quia de die in diem viuunt, quæſtuque rumpuntur eo. Quid enim aliud ſunt homines nullius ponderis, niſi videãtur ſicut cicadæ ad mortem nati diurnam? Qui ſub ardore feruẽtium cupiditatum ſe mulceant cantu ſtatim occidant?* Putarat enim Sanctus, cicadas quotidie naſci, dumque ſe crebro ictu percutiunt, & canere, & diſrumpi; quod ſaltim veriſſimum eſt in impiis, qui dum maiori impetu à ſuis cupiditatibus feruntur, rapidiorem, & feſtinantiorem ſibi interitum adciſcunt: Et quidem Dauid Pſalm. 1. dicebat: (Pſalm. 1.) *Non ſic impij, non ſic; ſed tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ.* Ecce quàm celerem impiorum finem! Vt puluis, quem proiicit ventus. Sic Clemens Alexand. cap. 10. (Clem. Alex.) *facilem, et tanquam ventis perflabilem eorum diſſipationem oſtendit*. In ventorum alis venit impiorum diſſipatio, rapidiſſimum, feſtinantiſſimum interitum habent impij, cupiditatum quæſtu rumpuntur, quaſi ad vitam nati diurnam. Id, quod eleganter expendit Drogo de Sacram. (Drog.) Paſſion. verbis illis. (Pſal. 77.) *Talis eſt omnium voluptatum carnaliũ finis: et ſicut arena maris volatilia pennata, gaudet edacitas, pẽnulas mouet; ſed mox in arenã maris conuertitur: gaudet luxuria, mo-* A *dicam volitat; ſed mox in arenam maris tranſit: omnis dulcedo carnis in amaritudinem ſinit, modicum leuant infelicem animam, ſed mox aggrauant in arenam*. Væ tibi, qui effrænibus cupiditatibus raperis, volas in puluerem, in arenam. Sic Iudæ impio prædicit Dominus, feſtinans excidiũ, ad quod ipſe volabat. Nec mireris, quòd dixerim perditiſſimos homines feſti- B nare in ſui perniciem, quãdo & ipſæ ſcelerum pœnæ, & tormenta ipſa quantum eſt ex ſe in malorum euolare nituntur excidium. Sic peſſimus ille Flaccus, Iudæorum peſtis apud Philonem aiebat. *Horum facinorum pœnæ me manent, ſat ſcio, & diræ ſtant tanquam in carceribus, vt obice rupto properent in meam perniciem.* Sic malorum pœnæ in malos propendent, C vt quaſi per vim in carceribus detineãtur, vt vel ſi obex tollatur, quàm citiſſimè erũpant. Nec ad impij excidiũ relinquitur aliud, quàm ſi vel nomen, vel ſonus pęnæ, vel vmbra tangat illum. Ideò falſi illi teſtes contra Naboth apud impium Regem dicturi, ſtudio dicunt, quòd *Deum benedixit, & Regem*. Non audent equidẽ dicere, *maledixit*, ne impius Rex D maledictionis vocabulo caderet percuſſus. Id pulchrè notauit D. Ambr. (Ambr.) lib. de Nabuthe, cap. 11. inquiens: *Benedixit, inquit, ne diuitem maledicti nomen offendat, & ſermonis ipſo lædatur ſono, benedictum pro maledicto vocatur*. Adeò facilè impij pereunt, vt vel cadant ipſa voce, & ſono ruinæ.

§. VII.

E *Maximum ſolet eſſe reprobo beneficiũ, quod breui finiatur.*

CEleremi proditori internecionem prædicit Dominus verbis aliati, iuxta D. Cyril. excogitatum, nec reprobo homini aliquid melius optari

opus eſſe poſſet, quàm cita & feſtinata Cl.Alex. mors. Sanè id docebat Clem. Alex. 3. Pædag. cap. 2. fatus. *Mens à voluptate abducitur, & rationis integritas, quæ verbo pædagogo nõ vtitur, labitur in libidinem, lapſus autẽ mercedem recipit, quòd excidat.* Expendo illud, mercedem recipit, quòd excidat. Mercedis enim loco, & beneficij maximi habetur ab impio excidiũ breue, & celer interitus. Hinc Tertull. 2. in Marcion. Deum maximè iratum in Cain commemorat, quandoquidem illi ſignum poſuit, ne ab vllo interficeretur. *Cain*, inquit, *maledixit Deus, & cupidum morte diluere delictũ, mori interim vetuit, vt præter admiſſum etiam negotiationis eius oneratum.* Quippè indignus erat tantus reus beneficio mortis à Deo munerari, qui mortem, quatenus peccati remedium adinuenit, vt peccatoribus mercedem aliquã, & beneficiũ in pœna pararet. Quod meditatus Naz. fuit D. Greg. Nazianz. orat. in Chriſti Natiuit. Adami lucrum ex mortis ſententia magnificiens fatus. *Mortem in paradiſo elucratur homo, et peccati præciſionem, ne malum immortale foret, ita pœna ipſa in miſericordiã ceſſit.* Hinc maximè ponderanda eſt celeritas diuina, & feſtinatio, qua ſtatim venit Deus poſt peccatum, vt hominem à paradiſo arceat, illã reddens expulſionis celeberrimæ cauſam, *ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat de ligno vitæ, & viuat in æternum.* Dixit, ne fortè, quaſi dicat, ne inſcius & fortuitò quaſi aliud agens, Rupert. de vitæ arbore edat. Ex quo Ruper. lib. 3. in Geneſ. cap. 30. ſibi perſuadet, quòd neque Adamus, neque Diabolus vitæ arborem nouerint. Immò diabolicæ ignorantiæ circa vitalem cibum hanc affert ſingularem congruentiam, nimirum; *Si enim vel ille ſciſſet, nũquam conſilium ſuæ mali-*

A *gnitatis ita dimidiaſſet; ſed ſicut illud lignũ temerè perſuaſit, vt miſeros faceret, ſic & iſtud præripere ſuaſiſſet, vt æternaliter miſeros & miſerè æternos efficeret.* Nil magis Diabolus curaret, quàm à peccatore homine arcere mortem, vt illius miſeriam æternaret. Etenim, vt rectè argumentatur Boetius lib. 4. de conſolatione, proſa 4. *Si nequitia miſeros facit, miſerior* Boet.
B *ſit neceſſe eſt diuturnior nequam: quos infeliciſſimos iudicarem, ſi non eorum malitiam ſaltem mors extrema finiret.* Vnde abſolutè Eccleſiaſtes cap. 7. Eccl.7. pronuntiauit, quòd melior ſit *dies mortis die natiuitatis:* enim verò à natiuitatis die omnes aperiuntur fores malis vniuerſis, quorum maiora, nimirum mala culpæ morte
C ſaltem finiuntur. Sic Olympiodorus: *Trãſitus dies è ſtadio nos abducit, & ſiquidẽ peccator eſt, qui decedit, peccare vltrà iam deſinet; qui verò fuerit iuſtus, vita perfruetur æterna.* Ecce Olymp. modò Chriſti Domini beneficentiã cum proditore ſuo, cui tanti criminis reo ſaltem hoc optat citiſſimæ internecionis beneficium. Quando-
D quidem ait, quod facis, fac citiùs, quaſi citam illi, & præoperam mortem indicens iuxta Cyrilli excogitatum, nec vllum illi deſit Saluatoris beneficium.

Textus. Hoc autẽ nemo ſciuit diſcũbentiũ ad quid dixerit ei. Quidam enim
E putabãt, quia loculos habebat Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus, eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis, vt aliquid daret.

§. VIII.

§. VIII.

Proximorum errores & peccata non ſunt euulganda.

O Vtinam hinc omnes ediſceremus proximorum, etſi conſpicuos & notos, errores ſilentio tegere. Manifeſtatus fuerat à Domino proditor Ioãni; ipſe verò adeò ſiluit, adeò ſe tacitè geſſit, vt, vel Ieſu loquente ad Iudam, nihil indigitaret, quo nequam hominem cognoſcerent condiſcipuli. Hæc erat primitiuorum ſingularis religio, qui nec de euidentiſſimis proximorum delictis fac[illegible] bant verbum vl'ũ. Nonne euidentiſſima fuit tremenda illa Ananiæ mors, Actorum 5. Sed vide quod ſcriptura dicat. *Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpatium, & vxor ipſius, neſciens quod factum fuerat, introiuit.* O ſingularem priſtini temporis modeſtiam! Sanè, ſi modò accideret quid ſimile, in momento temporis totã impleret vrbem, nec vllus eſſet, qui famam eius non audiret. Et tunc horrendum facinus, in multorum frequentia viſum per tres horas ignoratum eſt à Saphira? Id eleganter ponderat D. Theodorus Studita, ſerm. 117. *Quin habeo, chariſſimi, quod accuſem vos quoque. Quid ita? Scriptum eſt in Actis Apoſtolorum, factum eſt quaſi horarum trium ſpatium, & Saphira vxor ipſius neſciebat quod factum fuerat.. Certè in publico acta fabula eſt, & frequenti vulgi corona; ſed erat indidem, nimirum circumſpectio, modeſtia, Dei reuerentia.* O tẽpora! o mores! Modò quod in abditiſſimis Eccleſiæ penetralibus, quod intra religioſorum ſepta ab humana infirmitate ſentitur, per ſæcularium prophanorum volitat ora, magna cum pietatis & religionis iactura. C[illegible]ebundus Nazianzenus, Apol. 1. comminiſcitur multa, & tandem hæc inquit. *Omnes vno hoc nomine pij ſum*⁹ *quia alij alios impietatis damnamus, ac iudicibus vtimur ijs, qui à Dei fide cultuque abhorrent, canibuſque res ſanctas proijcimus, atque ad porcorum pedes margaritas iacimus, prophani que auribus & animis diuinam doctrinam euulgantes, atque hoſtium vota miſeri ſedulò explemus. Quin etiam Moabitæ, & Ammonitæ, quibus ne Domini quidem Eccleſiã ingredi licebat, in ſanctiſſima noſtra myſteria erumpunt.* Sic Nazianzenus pungit illos, qui Chriſtianorum errores inter Ethnicos euulgabant: ſic meritò pungendi eſſent illi, qui quod humanæ fragilitatis eſt in Eccleſiaſticis, in Religioſis, in piis hominibus, ad profanos & ſeculares homines deferunt, eò intenti, vt fratrum errores publicent, & patefaciant. Quã aliter primæui illi Chriſtiani? Quàm aliter ſancti viri ſunt, qui expendentes illud Exodi, cap. 7. *Ecce conſtitui te in Deum Pharaonis,* putent ideò Moyſem Deum Pharaonis fieri, vt eius diſſimularet, & tegeret ſilentio ſcelera, quantumuis maxima? Et quidem diuiniſſima hæc virtus eſt, quòd fratrum errores tegas, & taceas. In vitis Patrum, vbi de ſententiis illorum agitur, ſent. 17. hæc ſcribuntur de Sancto Machario. *Dicebant de Sancto Abbate Machario maiore, quia ſicut Deus protegit mundum totum, & portat peccata hominum: ita & ille, quaſi quidam Deus terrenus, fuit in fratribus operiens delicta illorum, & ea, quæ videbat, vel audiebat, quaſi nõ videns, & non audiens.* O vtinam hæc virtus noſtris inſeratur in animis, vt delicta fratrum & proximorum operiamus, immò nec videamus, nec audiamus, & Dij erimus, & appellabimur.

Act. 5. Studita. Naz. Exod. 7.

§. IX.

Occultiſſimum eſt iudicium Dei, quo, qui diu virtuti adhæſerunt, tandem decidant, & repellantur.

HÆc eo adhuc illis verbis. *Hoc autē nemo intellexit diſcumbentium.* Et quidem ſuperat intelligentiam creatam, quod diſcipulus, diu bonus, diu Deo adhærens, diu virtuti incumbens, à Deo tandem repellatur. Deut.23. Deut. 28. Iſraelis caſum & repulſam prædicens Moyſes ait: *eris perditus in prouerbium et fabulam omnibus populis*: ſignificantiùs & pulcriùs Sep. vertunt, *eris perditus in ænigma.* Sanè ſceleratiſſimorum hominum ruina ſpeculum eſt Dei punientis & vindicantis; verum iuſtorum hominum, nimirum illorum, qui viam ſalutis ingreſſi multum profecerunt, caſus & perditio occultiſſimum Dei iudicium, ænigma eſt nulli notum mortalium. Hinc Ezechiel cap. 3. Ezech 3. *Factum eſt verbum Domini ad me dicens: fili hominis propone ænigma ad populum Iſrael*; ſed quod ænigma proponendum eſt: Ecce tibi ænigma. *Aquila grandis magnarum alarum longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad libanum, & tulit medullam cedri: et tranſportauit eam in terra Canaam, in vrbe negotiatorum poſuit illam.* Quod rapax iſta aquila Synagogæ quercetum adiret, indeque maximos ſacerdotum in ignem raperet, ſpeculum fuiſſet patens iuſtitiæ diuinæ, impios & ſceleratos ſequentis hominis; at Synagogam præterit, Ethnicorum tranſiliit vaſtiſſimam ſyluam, & ad libanum venit, ad candidiſſimum Apoſtolorum cœtum, ex illoque rapit medullam cedri, electum & dilectum quondam diſcipulum, & in vrbe negotiatorum poſuit illum, vt vendat magiſtrum. Hoc ænigma eſt, idque creatæ ſapientiæ occultiſſimum. Vnum ego notatim, quod vbi diabolus inſigne aliquod ſcelus meditatur, tunc accedit ad libanū. Quod attigit D. Paſchaſ. lib. de Sacr. c. 21. Paſch. dicens, *ſicut nihil in hac vita felicius bono Chriſtiano; ita nihil periculoſius, ſi deſertus à tanta gratia, fiat membrum meretricis.* Vbi virtutum ſummitas, inde extremum vitiorum egreditur. Qui tantum Dominum venderet & nefariè traderet, non niſi è libano virtutis eligitur. Cauete ò vos, qui libani eſtis incolæ, qui virtuti acquirendæ operam nauatis, illac rapax Aquila reuolabit, cùm ingens aliquod crimen mundo introducere fuerit molita.

Text. Cùm ergò accepiſſet ille buccellam, exiuit cōtinuò: erat autem nox.

§. X.

Pereunt qui diuina bona ſuo volunt permitti arbitrio.

O Quoties in præſenti memini illorum hominum, qui triſtantur, cùm audiunt, minimè ſuis ſolis manibus permiſſam eſſe æternam ſalutem, ſi in mea, inquiunt, manu fuiſſet, ſi meo arbitrio daretur, ſi prædeſtinatio poteſtati meæ relinqueretur. Quid inde? prorſus quam citiſſimè perires. Ecce tibi Iudæ manibus permittitur totius pretium mundi, & quid fecit? an gloriā mercatus eſt? an cælorum ſedes, vt facile poſſet, emit? Imò cùm primum permittitur eius manibus Chriſtus, à ſe abdicat & vendit illum. Crede mihi, ſi id obtineres, quod poſtulas, ſi tuis manibus ſalus permitteretur, tuoque relinqueretur arbitrio, ſta-

tiam vendidiſſes & perdidiſſes illam. Aiebat Dauid Pſal. 118. *Anima mea in manibus meis ſemper*. Quid inde? Pulcrè Chaldæus, *anima mea periclitatur, ac ſi in ſuperficie manus meæ eſſet ſita*. Maximum ſalutis periculum, immò certũ detrimentum incurrit, qui ſuis ſolis manibus illam cupit permitti. Prodigus ille Luc. 15. id petebat à patre. *Da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit*, inſcius periculi ſuo arbitrio ſubſtantiam bonorum relinqui exoptat. Cui eleganter & verè, Chryſol. ſer. 1. *hic ipſam prærogatiuam filij habere non meruit, qui ea, quæ patris erant noluit poſſidere cum patre*. Hæccine eſt multorum ſtultitia, qui ea, quæ Dei ſunt volunt gubernari arbitrio ſuo, & cum ſuis manibus permitti petunt ſubſtantiam bonorum, illam pro ſummis malis venundant. Quocirca dicebat Auguſt. Pſalm. 131. *In ſua poteſtate eſſe voluit ille filius, qui dixit. Da mihi partem patrimonij, quæ me contigit. Bene ſeruabatur apud patrem ne cùm meretricibus diſſiparetur. Accepit, facta eſt in eius poteſtate. Profectus in regionem longinquam effudit omnia cum meretricibus*. Sic pereunt, qui ſalutem credunt propriis ſuis manibus. Pulcrũ nobis reliquit exemplum Moyſes Exod. 17. pugnaturus enim Ieſus

Exod 17 Naue cum Amalech poſuit Deus euentum belli & victoriam in manibus Moyſi, dummodo manus ſursum eleuatæ reſpicerent. Quid aliud Moyſes cuperet? quid vltra deſideraret? in manibus ſuis victoriam habebat, & quidem cum eleuatas teneret illas, victores ſuos milites videbat exiſtere. Sed proh dolor! nunquam periculoſius pugnatum eſt ab Iſraelitis, nunquam Moyſis victoria magis incerta, quam dum creditur eius manibus. At enim, *Si autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech, manus autem Moyſi erant graues*. Et cui non ſunt manus ad bonum graues? Quis non paululum, imò & multum manus ad terram dimitteret? Sanè nullus homo ſalutem adipiſceretur, ſi eius manibus ſalus fuiſſet permiſſa. Ecce quot bona & quãta & quam ſplendida data ſunt Iudæis, imò Iudæ, quibus acceptis, miſeri abeunt perditum illa. De quo

B D. Paſchaſ. lib. 2. in Threnos littera Rès. *Quid longius proſequar, cum eum Iudæi peremerint, qui eis cuncta præſtiterat? Amiſerunt omnia interius & exterius cœleſtis vitæ & terrenarum rerũ bona, præſentia & futura, qui de tanto amore Dei mercati ſunt offenſam, & tanta gloria decoris ignominiam*. Ecce tibi quid emercentur miſeri, accepto mundi pretio? permittitur Iudæ

C Chriſtus, datur ei in manus tantum bonum, quo poſſit negotiari, & cæleſtia acquirere; at ille continuo exiuit, vt illum paruis argenteis venundaret, & de tanto amore Dei mercatus eſt offenſam, & de tanta gloria ignominiam. O vtinam nullum bonũ meo permittatur arbitrio! O nunquã manibus meis permittatur ſalus, niſi fulcrum illarum, & ſuſtentaculum

D ſit ipſe Chriſtus Dominus omnipotens.

§. XI.

Vas mentis obcæcatio multorum dierum potis eſt perdere lumen.

E MEritò notauit Ioãnes tempus perditionis Iudæ dicens, *erat autem nox*. Nil enim magis timendũ iuſto, quàm ne mens eius obtenebretur & obcæcetur. O quoties bene curritur, clariſſimique in virtute dies tranſiguntur, & poſt mille lumina, poſt innumeres ſoles cæcutit mens

Luc. 15. | Chryſ. | Paſch.

mens in aliquo & obtenebratur, & omnia præterita facinora obſcurat.
Fallor, ſi huc non reſpexit D. Athanaſ.
Athan. in vita Antonij dicens, *infelix Iudas propter vnius noctis impietatem omni præteriti temporis labore priuatus eſt.* O quàm valet vna nox, vna mentis obcæcatio ad perdendos multorum dierum fructus. Hinc meritò cauit Dominus apud Matth. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram* Sed quid, quòd ſol occidat ſuper iracundiam?
Theod. Theodoretus id explicat dicens. *Veretur enim, ne noctu quieſcens cogitatio morbum augeat*. Et quidem vna ſola mala cogitatio, ſi tenebroſa mentis iuuatur caligine, innumeros virtutum & laborum ſoles faciet in momento perire, Quocirca
Prou. 24 Prouerb. 24. dicitur notanter. *Septies in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit*. Quæ verba, vt aſſolet, acutè &
Bern. ſcitè D. Bernard. ſerm. 17. in Cant. enucleat ita. *Septies in die cadit iuſtus & ſepties reſurgit, ſi tamen cadat in die, vt ſe cadere videat, & cecidiſſe ſciat, & reſurgere cupiat, & requirat manum adiuuantis, & dicat, Domine præſtitiſti decori meo virtutē, auertiſti manum tuam à me, & factus ſum conturbatus*. Expende illud, ſi tamen cadat in die; quicumque enim ſit caſus, ſi clara luce accidat, ſi oculis a-

A pertis ſcernatur, nullum ruinæ timorem affert. Verùm caue ne noctu cadas, quia vna nox, vna mentis obcæcatio potens eſt, te in ineuitabile præcipitium dare. Quod crediderim ſuboluiſſe D. Gregor. Nazianz. in Naz.
cap. 19. Matth. vbi ſic fatur. *Ne oculus oculum trahat, ne riſus riſum, conſuetudo noctē, ne nox perditionē. Quod enim particulatim ſubtrahitur & furto
B ſubripitur, inſenſibile ad præſens damnum habet, ſed ad ſummā malitiæ erā.* Cauit grauiſſimus Doctor, ne errores erroribus addamus, alioquin incidemus in noctem, quæ nox ineuitabilem perditionem afferat; conſuetudo enim noctem cauſat & cæcitatem mentis; nox autem perditionem cauſet neceſſum eſt. Ad hæc adduci poſſet illud Matth. 27. *Mane Mat. 27.
C autem facto, conſilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, etc.* Nondum Sol orbem radiarat, vix dies erat, adhuc de noctis tenebris reſidebat & mundo, & Iudæorum mentibus, quo omnia antiqua decora deturparunt. Pulcrè D. Leo ſer. 3. de Paſ- Leo.
ſion. ait. *Hoc mane Iudæi vocis templū et altaria diruit, legem et Prophetas ademit, Regnum et Sacerdotium ſuſtulit, in luctum æternum omnia feſta conuertit.* Eu quam breui aurea perduntur ſæcula!

R. P. DIDACI DE BAEZA PONFERRADIENSIS,

Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM in Euangelicam Hiſtoriam.

LIBER QVARTVS.

De Dominica Paſſione, ac ſepultura.

VASTISSIMO Christi Paſſionis pelago me cõmitto, vtinã, vt eius ab aluo in nouę vitę ſpẽ natus ſũ, ſic eiuſdẽ meditatione cõfirmer, vt quem ſpero ſalutis portũ, attingere valeã. Quatuor ſunt in Paſſione capita, nimirum Hortus, Caiphas, Pilatus, Crux: quæ ingentẽ dolorum, & opprobriorũ Domini ſegetem miniſtrabunt. In quam præmiſſa à ſanctis Patribus falce, ego ſpicas legam, manipulos nectam, vt aliqualem meſſem faciam.

CAPVT I.

De horto.

PROFVSVRVS pro mundi vita ſanguinem diuiniſſimus agnus Christus Dominus ad villam Gethſemanni ſeſe recepit, vt inde ad victimam duceretur. Seligit tres ſibi chariores diſcipulos, Petrum, Ioannem, & Iacobum, cum quibus pauorem, & triſtitiam, & tædium maxi-
A mum ſibi aſſumens, hortum ingreditur. Supplex ad Patrem orat, & hominem agens, deprecatur mortem, quã & ſi aliquo modo refugere videtur, tamen animoſe & ſtrenue oppetit. Orantem & zelus maieſtatis diuinæ læſæ, & pauor cruciatuum, amor vitę & peccati odium, validi omnes affectus ſic aſſiliunt, vt totus in terram
B vſque ſudaret cruore. Ter ſe orationi dedit, ter reuiſit dormientes diſcipulos ad vigilandum hortatus. Tandẽ, admiſſo Iudę oſculo, in terram verbo proſtratis militibus, ſanata Malchi auricula, à Petro ſciſſa, ſciens & volens in tenebrarum poteſtate ſe poſuit.

C *Matth.* 26. Tunc venit Ieſus in villam, quæ dicitur Gethſemani: & dixit diſcipulis ſuis: Sedete hic donec vadam illuc, & orem.

§. I.

Labores & preſſuræ tutiſſima hominis præſidia ſunt.

ECce ſecundus Adam ponitur in hortis, in hortis, inquam, non voluptatis & delitiarum; ſed in hortis vbi lacrymarum ſemina, vbi ſanguineus ſudor, vbi laquei & rudentes inueniuntur mortis. Tanto in his hortis ſecurior, quanto à delitiis alienior, & tentationibus, & preſſuris magis proximus. His ſeruabatur Paulus, qui poſt luſtratum cæleſtem paradiſum inquit 2. ad Cor. 12 *datus eſt ſtimulus carnis meę Angelus Satanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui.* Quæ verba eleganter expendens D. Ambroſ. & Pauli ſecuritatem inter ſtimulos, & eiuſdem periculum ſine illis ponderat ſerm. 3. in Pſal. 118. inquiens. *Paulũ Sathanas inflare volebat. Quẽ Paulum? Illum vtique Apoſtolum non ab hominibus factum; ſed per Ieſum Chriſtũ. Et penè deceperat, ita, vt ſtimulum carnis ſuæ qui ſe humiliauerat, rogaret auferre.* Quid grauius? expende ab illis; *& penè deceperat,* quibus videbis cæleſtis paradiſi habitatorem penè deceptum à diabolo, eo ipſo quod roget ſibi tentationes & preſſuras auferri. Quaſi nullum homini præſidiũ, nulla cuſtodia tutior, & ſecurior poſſit parari, de extrinſecis iis & humanis adiutoribus, quam ærumnæ, quam labores, quam lacrymæ. Conſidera modo tibi puerulũ Moyſen à parentibus derelictum, fluminis vndis creditum huc illucque iactatum. Quæ res illum in tanto diſcrimine valuit tutari & cuſtodire incolumem? Exod. cap. 2. ſic habet. *Ecce deſcendebat filia Pharaonis vt lauaretur in flumine. Quę cum vidiſſet fiſcellam in papyrione, miſit vnam è famulabus ſuis, & allatam aperiens cer-*

2. ad Cor. 12.

Ambroſ.

Exod. 2.

A *nenſque in ea paruulum vagientem, miſerta eius,* &c. Sanè lacrymæ & vagitus tutati ſunt infantulum, & quem parentes aut cognati minimè à morte cuſtodirent, illum cuſtodit planctus. Accipite D. Greg. Niſſ. de vita Moyſi ita philoſophantem. *Videmus re ipſa, ſi quis turbini ac procellis humanæ vitæ reſiſtit, nec ſe obrui patitur, eum à corrupta hominum ſocietate,* B *ac vita tanquam onus graue reiici atque repelli, quam qui effugit, vagitum imitetur* Moyſis, *nec lacrymis parcat. Lacryma enim fidelis quędã cuſtos eſt eorum, qui veram quærunt virtutem.* Nunquam magis incolumis puerulus Moyſes ſeruatur, nunquam certius à morte eripitur, nunquam ſecurior & tutior redditur, quàm fluminis vndis, quàm ærumnis & lacry C mis creditus. Hæ illum cuſtodierunt & certo certius incolumem ſeruarunt. Quam cuſtodiam vt fideliſſimam, ſic crediderim exoptatam à prudenti fœmina Abigail Regi Dauid, quandoquidem ait 1. Reg. 25. *Si ſurrexerit aliquando homo perſequẽs te, & quærens animam tuam, erit anima tua cuſtodita quaſi in faſciculo viuentium.* Hiſtoriæ ſcholaſticæ author D putat expungendum eſſe illud verbum *viuentium*, & eius loco ponendum hoc *vitium*, vt dicat *erit anima tua cuſtodita quaſi in faſciculo vitium.* Sed quæ mulieris fatuitas, quæ tanto Regi ſarmentitium optat præſidium? An diuina ibi elucet præſcientia aliquid de fidelium ærumnis & laboribus comminiſcens? Equidem primitiuorũ Chriſtianorum hic fuit E labor communis, ligabatur Chriſtianus medius inter vitium faſciculos, & ſic exurebatur: vnde percrebuit apud Ethnicos mos quo Chriſtianos vocabãt *ſarmentitios.* De quo eleganter Tertull. Apolog. cap. 50. *Licet nunc nos Sarmentitios appelletis,*

Niſſ.

1. Reg. 25.

Tertul.

Oo quia

quia ad ſtipitem dimidij axis deuincti, ſarmentorum ambitu exurimur. Hic eſt habitus victoriæ noſtræ, hæc palmata veſtis, tali curru triumphamus. Ecce quibus tædis primitiuæ Eccleſiæ agebantur nuptiæ, ecce vnde Chriſtianorum aucta eſt propago, nimirum ex vitium faſciculis. Addebantur vites, vt Chriſtiani perirent, & illi ex ardentibus vitium faſciculis nouum incrementum accipiebāt & ſeruabantur in immortalem triumphum. Nulla ergo melior cuſtodia potuit optari Dauidi, quam ea quæ fiebat Chriſtianis ab his ſarmentorum faſciculis. Erit anima tua cuſtodita ſicut in faſciculo vitiū, ò quàm cuſtodiunt vites illæ! ò quam tutantur ærumnæ, & labores! ò quam defendunt preſſuræ & tētationes ipſæ. Meritò D. Cyprian. de laude Mart. dicit. *Etenim quantum hoc ſit quis ignorat, ſtare hominem nec moueri, torqueri, nec tamen vinci, ſed pœna ipſa potius, qua cruciatur armari.* Expende, pœna qua cruciatur armari, quippe primum vulnus nos munit & armat aduerſus ſecundum. Hinc D. Leo ſerm. 10. de Paſch. Chriſtum in tota mentis quaſi in munitiſſima arce meditatur; dicens: *Cum ergo Dominus crucifixi corporis eleuatione ſublimis, recōciliationē mūdi exequeretur, in quadam arce ſupplicij*, &c. Quaſi ex tormentis & ſupplicijs, arx quædam firmaretur inſuperabilis.

§. II.

Impoſſibile eſt ardua virtutum facinora ſine oratione vincere & ſuperare.

IGnorantis prorſus vox illa fuit, qua Martha apud Lucam cap. 10. inquiebat. *Quod ſoror reliquit me ſolam miniſtrare*; Quomodò ſola, quæ ſororē ſecus pedes Domini orantem (Luc. 10.)

A & contemplantem habebat? Sane quod ipſa miniſtraret, hoc eſt, quod actiuæ vitæ feliciter incumberet, ſororis orationi & contemplationi debebat. Pulcre D. Paſch. li. 1. in Threnos ait. *Prodeſt Marthæ laboranti quicquid Maria ſecus pedes Domini deplorat.* (Paſch.) Infirma eſt omnis actio ſine oratione, nec ſecurum eſt homini ſororem hanc ſecus pedes Domini B quieſcentem ad labores, & negotia vocare, & ſine oratione comite virtutum ardua itinera aggredi. Inutiles & infœcundæ videbantur Sara & Rachel, quæ tamen vbi ſemel pepererunt, nunquam ceſſaſſe parere dicuntur: è contra Lia plena filiis & C fœcundiſſima erat, nihilominus de illa dicitur Gen. 29. *Ceſſauitque parere.* Id quod acutè obſeruans Drogo lib. de Sacram. paſſ. inquit. (Drog.) *Ergo Sara & Rachel nunquam parere ceſſabunt; Lia vero poſt ſex filios aut omnino parere ceſſat, aut filiam parit, ipſa eſt carnalis voluptas, quæ ſub ſpecie diſcretionis nonnunquam ſubrepit actiuæ.* O quoties qui actiuiſſimi erant homines pleni laborū fluctibus, vbi oculorum lippitudine laborarunt, hoc eſt, vbi meditationis & orationis lu-D mine deſtituti ſunt, vel euanuerunt in laboribus ſuis, vel in turpitudinis barathrum deuenerunt. Ne fallaris, quod ſis vtiliſſimus in Republica, quod mille virtutū facinora in dies patras, quod fœcundas laborum tuorum videas albere ſegetes. Quid plura? ſi tantū Lia es, ſi totus operationi deditus, ſi nihil de oratione habes, & tibi fœcunditas iſta ceſſabit, & E tandem in carnales voluptates diſſolueris. Vidiſti fortiſſimum Sanſonē? quæ ille facinora non egit? Quos hoſtes non cōtriuit? Sed hæc omnia quando criſpantes illi crines rutilabant ex capite. Verum quando abraſum ſine coma præ ſe tulit caput,

quis

quis eius miſerias ſufficit enarrare? Huius meditabatur tragœdiam Ioachimus Abbas 1.par. expoſ.in Apoc. fatus. *Neceſſe eſt, vt mens fortis viri ſanctis, & Deo dignis meditationibus implicetur; alioquin vt ruat neceſſum eſt, qui abraſo interiori capite fortiter ſe poſſe agere & in toto ſtare præſumit.* Quippe neceſſum eſt, vt ruat, qui coma ſanctarum meditationum & orationum non effulget, his pulcris crinibus creditus eſt fortitudinis ſpiritus, væ qui abraſus præliabitur; væ qui ſine oratione in arenam proſiliet. Hanc orationis armaturam tollere cupiebant Babylonici Satrapæ Danielem perdituri, Dan.cap.6. cum id à Rege dictum impetrarunt, *vt omnis qui petierit aliquam petitionem à quocunque Deo & homine vſque ad triginta dies, niſi à te Rex mittatur in lacum Leonum.* Sed quid obtinerent, ſi Daniel cautus per triginta dies diſſimularet orare? An diaboli malignitas de Daniele triũpharet, quod ipſe ab oratione ceſſaret per breue tempus? Sanè id periculi animaduertit vir ſanctus, quo minus timuit Leones, quam orationis ceſſationem. Ita Tert.lib. de Idol. aiens. *Daniel cætera Dario ſubnixus, tam diu fuit in officio, quam diu à periculo diſciplinæ vacaret. Nam id ne ſubiret, non magis Leones regios timuit, quam pueri Hebræi regios ignes.* Rectè totius diſciplinæ periculum cauit in vna orationis ceſſatione Moyſes Exod. 17. & milites in arena habebat, & manus in oratione leuabat, quæ ſi remitterentur, hoſtilis ſuperabat manus. Quo circa D.Chryſoſt. hom. de Moyſe ait. *Orat Moyſes & vincit, ceſſat & vincitur, nec quiſquam poterit excuſari, qui hoſtem vincere noluit, dum orando ceſſauit. Et tamen in Moyſe corpus deficiebat: non voluntas aliquando ceſſabat: ſi ergo fragilitatis*

Ioach. Exod. 17. Chryſ.

A *cauſa in Moyſi excuſari non poterat, quemadmodum in nobis voluntas poterit excuſari.* Hæc ille. O vtinam à cœleſti magiſtro ſic edoceamur, vt & ſimul orationi & hominum ſaluti nos dederimus, vt de ſingulis dicatur, quod de Chriſto Domino potuit dici, & de ſanctiſſimo Malachia in eius feſto D.Bernard. edixit. *Totus ſuus, & totus omnium erat, vt nec charitas* B *à cuſtodia ſui, nec proprietas ab vtilitate cõmuni eum impedire, vel retardare in aliquo videretur. Si videres hominem ſolum & ſecum habitantem putares ſoli viuere Deo & ſibi. Si videres hominem medijs immerſum turbis & implicitum curis, diceres patriæ natum, non ſibi.* Et equidem inde totus ſecure immergebatur turbis, quia ſciuerat, prius tot' vacare Deo & ſibi. C Sed præſtat hæc meditari in cœleſti Magiſtro Ieſu, quem ſi videres à ſuis auulſum, medio in horti ligno ſolum & ſecum habitantem merito putares ibi ſoli Deo viuere; ſi ipſum poſtmodum videres mediis immerſum turbis, manibus deditum prorſus inimicis, prædicares hominibus natum, non ſibi.

Bern.

D *Text.* Et aſſumpto Petro, & duobus filijs Zebedæi cępit contriſtari & mœſtus eſſe; tũc, ait illis; Triſtis eſt anima mea vſque E ad mortem. Suſtinete hic & vigilate mecum.

§. III.

Mille ſubiacet mæſtitudinibus & triſtitijs, qui bonum ſubijt curã, quib. orõnes ſuas facit Deo acceptas et gratas.

ECce tibi quod hominum procuratio negotium pariat etiam in

Deo, nimirum triſtitiam, mœſtitudinem multam. Quo enim amore Chriſtus Dominus homines curandos ſuſcepit, eo eorum proprias triſtitiæ acquiſiuit meſſes. Ait Cant. 5. *Veni in hortum meũ ſoror mea ſponſa, meſſui myrrhã meam cum aromatibus meis.* Nil aliud humanus & mundialis hortus, quam myrrham promit Domino, vbi virgineum incoluit Dominus hortum, iam myrrham aſſumpti hominis inſitam tenuit, modo hortum Gethſemani ingrediens myrrham meſſuit, triſtitiam & mæſtitudinem hominum metens. Hinc pulcrè D. Hilar. Can. 31. in Matth. Dominicæ triſtitiæ ortum expendit ab illis verbis: *Aſſumpto Petro, & duobus cæpit triſtari.* Etenim inquit, *aſſumpto Petro, & Ioanne, & Iacobo cæpit triſtis eſſe. Ergo non ante triſtis eſt, quam aſſumit, & omnis metus illis eſſe cæpit aſſumptis: non de eo orta eſt, ſed de iis, quos aſſũpſerat mæſtitudo.* Quid aliud hominis aſſumptio Domino parturiret? qui ſolus lætitiam vniuerſis infundebat creaturis, qui gaudio exundans cæleſtia omnia replebat, vbi homines aſſumit & metu & mæſtitudine repletur. Huic ſimile videre licet in maximo gubernatore Moyſe, qui ducens populum vſque ad radices montis Sinai, Exod. 19 ex montis fulgurantis cõſpectu magnũ cum popularibus timorem percepit; mediis autẽ fulguribus & tonitruis ſolus ſtans nullo afficitur metu. Id quod notat Greg. Niſſen. his verbis. *Moyſes vero ſolus in monte relictus, cõtra quam cæteri homines pati ſolent, affectus eſt, nam cum cæteri omnes deſolati magis, in ſocietate minus timeãt, ipſe derelictus ſolus audacior factus eſt. Vnde patuit non vt timidum quemdam perterritum in principio fuiſſe; ſed charitate timentis populi fuiſſe commotum.* Qui ſolus non timet inter homines

Cant. 5.

Hil.

19

Niſſ.

A degens, eorum afficitur non ſuo timore, timendam rem popularibus ipſe eorum pauens timore ſubit, quam nullo metu ſuſciperet ſolus. Vnde Chriſto Domino metus? Vnde Angelorum lætitiæ mœſtitudo? Vnde omnipotenti pauor? Vnde deliciarum omnium origini tædium? Sanè cum ſolus ipſe relinquebatur, deſiderio deſiderabat pro homini-

B bus mori; vnde cum timet, cum pauet, cum triſtatur, patet non vt timidum quemdam perterritum fuiſſe, ſed charitate timentium hominum fuiſſe commotum. Nec gratiorem Deo habitum induere poſſet oraturus ad Patrem, quam ſuorum in ſe

C labores repræſentando dolentium hominum mœſtitudine triſtatus. Enim verò Ioannis 11. mortuo Lazaro, acceſſit Dominus Bethaniam, & oraturus pro reſuſcitando videns ſorores lacrymantes, ipſe Ieſus *lacrymatus eſt.* Ad quod ſcitè D. Zeno. *Flebat Deus non quod ante ſe mortuum periſſe cognoſceret; ſed quod ſororum fletibus temperaret. Et quia ipſe ſororum fletibus mouebatur, lacrymis filij ſui Saluatoris, noſtri inter ipſos cælos pater flectebatur.* Ecce vnde Chriſti

D Domini gratiores & acceptabiliores Deo redduntur lacrymæ, quia non tam Chriſti, quam ſororum Lazari erant lacrymæ, quia ex compaſſione flentium dimanabant. O felix ille, qui ſic proximorum ſuorum ſubit ex compaſſione affectus, vt eorum metus, triſtitias & lacrymas capiat, maximam inde commendationem apud Deum habebit. Quod ſi, quia

E ſororum lacrymis, motus filius Dei fudit lacrymas, in cælis flectit, & delinit patrem, vbi omnium hominum triſtitiam, mæſtitudinem, pauorem, tædium ſuſcipit, qualem habebit ſuis orationibus cęleſtem patrem? Sane, quia aſſumptorum homi-

Ioan. 11.

Zeno.

hominum metu, pau, ore & triſtitia ipſe Dominus mouebatur, mœſtitudine & pauore filij ſui Saluatoris noſtri in cæleſtibus pater flectebatur, vt nihil orationi illius denegaret.

§. IV.

Maximo Deo commẽdabilis eſt qui inter metus & timoris occaſionem adhuc expectat & ſuſtinet Dominum.

Chryſ. NEſcio, an ſit violentior tyrannus aliquis, quam pauor, quam metus. Merito D. Chryſ. ſermo. 147. dixit. *Pauore mors ipſa leuior: Cain vbi parricidali cœpit terrore vexari, mortem petiit, requiem credidit ſi periret. Elias vbi ſenſit toto ſe timore aſpergi, repetebat quam fugerat mortem, melius exiſtimans morti ſuccumbere, quam timori.* Hinc æſtimare licet, triũ Chriſti Domini diſcipulorum virtutem, & fortitudinem, qui ſub triſtiſſimæ noctis ſilentio mediis multis tremendis ſignis, quando timor & pauor ipſum Dominum replet, iubentur ſuſtinere & expectare Dominum. Ait enim *ſuſtinete hic & vigilate mecum.* Sane ex hoc ſolum gratiſſimi Deo homines cenſentur. Et quidem D. Anſelm. in caput Matth. 26. hinc maxime extollit Petrum, quandoquidem turbato noctis ſilentio carnificum tumultu, ligato Domino, ſparſis diſcipulis & perterritis, ipſe ſequebatur eum à longe. Vbi Anſelm. *in hoc maxime eſt admirandus Petrus, quod Dominum non reliquit etiam cum timeret.* O ſingularis Petri animi magnitudo, qua morte ipſa violentiorem tyrannum ſuſtinuit, nempe metum, & in magno timoris impetu adhuc ſuſtinet, & expectat Dominum, imo & ſequitur. Sed age, accedat in præſenti D. Zeno ſerm. de Patien. vbi Noemi meri-

Matt. 26

Anſelm

Zeno.

A ta maxima ex hac expectatione perpendit. Noe diluuium, ait, quo omnis caro funditus deleretur, denuntiante Deo, imminere per momenta credidit, & timet, arcamque cum ſuis, vt ſaluus foret, quam iuſſus eſt facere, non præcipiti feſtinatione compingit, nec tantum munus quaſi præſumptor aut demens rapit; ſed patienter ædificat, patienter exornat, patienter variis animantibus B replet. Quando ingredi iubetur, quã do ianuam claudere patienter expectat. *Dignus euadere qui tãto orbis metu non feſtinauit euadere.* Sæpe vidit cælum obduci nubibus, ſæpe magnarum imbrium apparatum perſpexit, quibus crebra illum ſuſpicio diluuij pungebat, nec ideo opus accelerauit, nec præproſera feſtinatione ſe in ar- C cam recepit, imò, in tanto orbis metu ſuſtinuit, & expectauit Dominum, quo ſeſe Deo gratiſſimum oſtendit. O quam alij præcurrerint ad arcam! o quam viſa quauis nube, perterriti feſtinarent opus. Meritò Noe dignus euadere, qui in tanto orbis metu non feſtinauit euadere; ſed Dominum ſuſtinuit & expecta- D uit. Quam longanimitatem in metu & pauore Dominus diſcipulis perſuadet, vt & ipſi à diluuio paſſionis liberi euadant. Ait enim *ſuſtinete hic, vigilate & orate mecum, ne intretis in tentationem.*

Text. Et progreſſus puſillũ procidit in faciem ſuam E orans & dicẽs. Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à calix iſte; verum tamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.

§. V.

Adeò pretioſæ ſunt tribulationes & ærumnæ, adeò auguſtæ & diuinitatis plenæ, vt excipiendæ ſint à nobis non multum abſimili animi humilitate, et reuerentia, qua ſacramenta.

O AErumnas! O dolores & cruciatus! O vniuerſos huius vitæ labores, labores dicam, an gloriæ ſemina? an omnium felicitatum ſeminarium? an diuinitatis & deitatis ſedes? Et quidem ſi ſapis, cum ad labores & dolores accedis, ſic te cōpara, quaſi diuiniſſima quædam &
Exod. 3. ſanctiſſima contrectes, Exod. 3. imaginem laborum & ærumnarum populi Iſraelis in AEgypto vt ait Philo, & Theodoretus, ſiue vt mauult D. Hier. cruciatuum & tormentorum Eccleſiæ naſcentis protendens Dominus flammantem rubum oſtēdit. Rem vt propius videret Moyſes accedebat, & ecce vox illum commonefecit. *Ne appropies huc, ſolue calceamenta de pedibus tuis; locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Cur vt afflictorum & laborantium repræſentationem videat & meditetur, Moyſi iubet diuina vox, quod calceos tol-
Theod. lat? Merito, inquit Theodoretus quæſt. 7. *vt religioſiorem hac ratione Moyſem redderet,* quandoquidem ea pollent diuinitate, ſpinæ, ignes, crux, & vniuerſi dolores, qui debeāt tanta penè reuerentia & religione excipi, quāta diuiniſſima, & auguſtiſſima excipiūtur ſacramēta. Id quod meditabatur Diu. Anſelm. vbi ex Matth. ſic Chriſtum Dominum orātem proponit *Progreſſus puſillum procidit in faciem ſuam, vt humilitatem mentis oſtenderet habitu corporis, et parem humiliationem eos doceret, qui-*

A *bus eadem paſſio immineret.* Diſce modo, quo te componas affectu ad paſſiones & ærumnas excipiendas: an ea deſperatione, qua ignaui imminentia mala paueſcunt? an veluti nocentiſſimi rei, ſuppliciorum acerbitates deprecantes? an vt homunciones & leues fœminæ eiulando laboris à conſpectu? an vt Philoſophus forti & impatibili animo fortunæ
B vices vel tolerādo vel ridendo? Imo vero vt fidelis homo proſtratus humi reuerenter & humiliter excipit ſancta & diuina ſacramenta, ſic tu paſſiones & acerba omnia ſuſcipias; ſic Chriſtus Dominus proſtratus humi & orans accepit, & parem reuerentiam & humilitatem eos docuit, quibus eadē paſſio immineret. Hinc ſubtiliſſimus Rupert. lib. 12. de Vict. Rup.
C Verbi Dei capit. 20. tractans illud Cant. 3. *Videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua.* Cant. 3. Sic de cruciatibus & opprobrijs agit quaſi de diuiniſſimis ſanctiſſimiſque ſacramentis. Etenim ait. *Videte hunc Regem coronatum, videte in manu eius ſceptrum. Nolite hoc ſolum videre in corona eius, quod ſpinea ſit. Videte non ſolum calamum pro*
D *ſceptro; ſed videte rem veram, ſcilicet ſummum cæli et terræ Imperium, quia cum calamo illo, propter calamum illū die ipſa data eſt illi omnis poteſtas in cælo et in terra.* Expendo illud; ſed videte rem veram, quippe proprium eſt ſacramentis aliud exterius apparere, aliud in rei veritate eſſe. Appa-
E ret in Euchariſtia panis & vini ſpecies; ſed reuera eſt Chriſti corpus & ſanguis. Sic cruciatus, ſic opprobria apparent ſub accidētibus malorum; ſed in illis non accidentia horrenda, extrinſecus apparentia, ſed videte rem veram, gloriam illorum veram quæ ſacramentorū referat ſpeciem. Hinc Nazianz. oratione in ſanctum

Baptiſ-

Baptiſm. aiebat, *Præclare etiam nobiſcum ageretur, ſi humeros ſanctitate imbuerimus ac purgauerimus, vt Christi crucem tollere queant non quibuslibet humeris facile tollendam. Vt pectus, animuſque mundari & ſanctitate parari iunctur*, ad corporis & ſanguinis Domini Sacramentum excipiendum ſic humeri pateutur neceſſe eſt, vt laboris cruciformis & ærumnarum excipiat ſacramenta.

§. VI.

Hoſtiles omnes poteſtates deuaſtat oratio illius, qui ſe à ſuis arcet & exuit bonis, vt arcet.

Solus Dominus omni ſuorum, & mundialium rerum deſtitutus ſolatio, orationi inſtat, qua omnes aereas proſternit poteſtates. Vt merito dicat D. Cæſarius Nazianz. frater dialogo 4. *Illudit Dominus intellectili Pharaoni cum toto exercitu ſuo, Ægyptiorum dæmonum inuiſibiliter flagellato, & ſubmerſo ipſo, per id quod dicit, Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me poculũ hoc.* O efficax orationis vis! orat Dei filius, vt à ſe in hoſtes humani generis eiaculetur calix ſui ſanguinis, & cum primum orat, omnes perimit & ſubmergit Pharaonis poteſtates, diabolicos exercitus deuaſtat. Sed quæ non deuaſtaret, qui eo ſe accingit craturus habitu? Enimvero cum relinqueret ſuos, vt omni ſe exueret ſolatio, ait Lucas, quod *auulſus eſt ab eis quãtum iactus eſt lapidis, & poſitis genibus orabat.* Expende quod oraturus à ſuis auellitur, & auellitur quantum iactus eſt lapidis, ex eo enim quod à ſuis auellatur, fulgurantis lapidis ictus aduerſus hoſtiles poteſtates æmulatur, illaſque omnino conterit & exſuffiat. Nullus in orbe nocentior & violentior iactus lapidis, quam ille cui fit in fulminum iaculatione, ibi enim igneus lapis à ſuis regionibus, & ſphæris exire coactus, eo violentior accedit terris, quo à ſuis ſeparatior. Hinc Christi orationis vim maximã meditare, inſtar fulgurei lapidis à ſuis auulſi in contrarios eiaculari. Ita eleganter Drogo fatur. *Longè auulſus eſt à nobis, quia lapis eſt abciſſus ſine manibus, & tactus eſt lapis, & percuſſit Goliam in fronte, et ſtatuam in pedibus. Iſte eſt iactus tuus longè à nobis.* Quid clarius? iſte, inquit, eſt iactus tuus longe à nobis. Qualis? iſte, quo auulſus à tuis, quo longè à diſcipulis factus eo violentior, quo ſeparatior, inſtar fulgurei lapidis quæcumque contraria proſternis. Sanè amabat Christus Dominus ſuos, amabat diſcipulos, amabat Petrum, Ioannem, Iacobum, inter illos quaſi in propria verſabatur regione. Nunc oraturus ab hoc etiam ſe arcet charorum cõuentu, quam expertus violentiam ſic orationi incumbit quaſi eiaculatus lapis, qui vniuerſa contraria proſternit. O vtinam oraturi omnes ſic ſe ab omnibus in vita charis ſeparent, ſic ſe à ſuis auellant. O quã facilè omnia ſuperarent ac contererẽt! Fallor, niſi huc ſpectat illud Matth. 11 *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Cur violẽti? Sanè quo violentior iactus eſt, eo efficacior & potẽtior ad vaſtandum. Sic qui à ſuis, qui à charis omnibus ſeſe arcent, vt violentiores, ita efficaciores & potẽtiores. Quam vim & efficaciam orationis oſtendunt Petrus & Ioan Act. 3. qui à ſuis ſeparati contendunt in tẽplum orare. Quid plura? Vt ſoli & à ſuis ſeparati ad orationem tendunt, ſic ſtatim in templi limine claudum ſanãt. De quo Chryſ. in illud Sap. 3. nimirum, iuſtorum anima, ſic fatur. *O glorioſum myſterium*

Margin notes: Cæſar. — Drog. — Matt. 11

Apoſtolorum. Ante in templo operantur, quam ipſi dominum deprecentur. Ante virtus oſtenditur quam oratio ad Dominũ præmittatur, effectus preces præueniunt. Ea eſt orationis efficacia, id robur inuenitur in oratione eius qui à ſuis ſeparatur. Seruus ille Abrahami Geneſ. 24. quæſiturus ſponſam Iſaaco, à patria, à ſuis exul, dum medio in agro orationem fundit à Deo petens ſponſam ſibi Iſaaci reuelari. Nec dum intra ſe verba cõpleuerat, & ecce Rebecca. De quo Chryſoſtom. hom. quales vxores ſint ducendæ, ait. Impletum eſt illud Iſaiæ 58. adhuc loquente te, dicam ecce præſto ſum. Tales ſunt bonorum preces, ante finem earum ſentiunt annuiſſe numen proprium. Quocirca quo tunc à ſuis ſeparatus fuit Chriſtus Dominus, eo violentior & potentior aduerſus poteſtates contrarias, quas omnes oratione contriuit. Iſte enim eſt iactus illius lõgè à nobis. Hinc patet quam conuenienter in ipſa oratione appareat Angelus confortans eum, hoc eſt, robur & fortitudinem ingentem illius, qua Regnum tenebrarum contriuerat miratus, celebrans & decantans. Ita D. Epiph. hær. 69. fatus. Non indigebat Angelorum confortatione; ſed confortent illum, hoc eſt, cõfitendo proprium ipſius robur illi attribuant. Et præmittens quod acceſſerit Angelus ad Dominum, quod viderit eius res in oratione geſtas, contritum Regnum peccati, ſubdit ſtatim. Quapropter admiratione ductus Angelus dicebat ad ipſum glorificans, ac benedicens proprium Dominum in tali ſtadio ac miraculoſa actione conſiſtentem. Tua eſt adoratio, tuum eſt dominium, tua eſt potentia, tua eſt fortitudo. Sic robur & efficaciam diuini oratoris Angelus decantabat, vbi expende illud in miraculoſa actione conſiſtentem, mirabiles enim & portentoſos effectus cauſant motus actiuiſſimi violentorum.

§. VII.

Oratio, vt exaudiri à Domino gratius valeat, fiat quietiſſimo, & humiliſſimo, & aliquo modo pœnali corporis habitu.

QVid eſt quod oraturus Dominus humi proſternitur? an exaudiẽdæ apud ſuperos orationis præfert habitum? Ita eleganti breuique ſerm. explicat D. Cæſ. Arel. ho. 34 In Euangelio ſcriptum eſt, quod procidens in terram orauerit. Quid enim indigebat Chriſtus, vt taliter oraret? Orat iudex & deſiderat parcere. Equidem, quia iudex futurus erat, hunc proſtratus orans addiſcebat quorum orationes dignæ ſũt quæ gratius exaudiantur. Explico rem ex illo Gen. 45. vbi manifeſtatus fratribus Ioſeph, ſic pauentes illos de ſcelere conſolatur apud Philonem. Hunc caſum non vobis imputo; ſed Deo, qui me ſuorum beneficiorum difficillimis tẽporibus humano generi exhibendorum miniſtrum, executoremq; eſſe voluit. Itaque non fratrum ſcelere; ſed alta Dei prouidentia effectum putat, vt qui difficillimis temporibus miniſter Regius & diſtributor bonorum erat creandus, humilis & afflictus in carcere, vinculis & egeſtate oppreſſus degeret, vt afflictorum preces notaret & prænoſceret, quibus poſtmodum ex Regni ſolio præberet attentas aures. Sic diuinè actum eſt vt iudex futurus omnium oret humi proſtratus, vt poſtea difficillimis tẽporibus iam ſciat quorum preces & orationes gratius exaudiat. Etenim ea eſt difficillimis temporibus efficax oratio, quæ cum dura corporis

excru-

Margin notes: A; B; C; D; E; Cæſar.; Gen. 45.; Phil.

Ab. excruciatione coniungitur. Sic B. Iſaias Abbas orat. 5. de Moyſe orante fatus. *Moyſes in montis vertice conſtitit, & manus eius ab Aaron, & Or ſuſtinebantur, ne ex crucis ſpecie, in qua erant conſtitutæ, deciderent*: quaſi inde oratio ſumeret efficaciam, quod ex fatigatione, ex pœna, ex cruce oriretur. Bene Dauid de paſſionis calice ſuas orationes commendabat Pſal. 115. aiens: *calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo*. De quo Paſchaſ. lib 8. in Matth. ait. *Quia nec crux aut calix paſſionis, ſine inuocatione Domini; nec inuocatio Dei ſine cruce quæ tollenda eſt ad ſalutem, aliquid valet.* Hinc ſuſpectum tibi ſit quicquid deambulando irreuerenter oras, talis enim oratio incognita eſt & noua iudici, qui humi proſtratus & magna cum reuerentia orabat. Apud Lucam Phariſæus quidam ſtans in templo gratias agebat Deo; ſed vide quas ille Deus referat. *Deſcendit*, ait, *Publicanus iuſtificatus magis, quã ille Phariſæus*. Ad hæc Cæſarius Arel. vbi ſupra. *Exemplum iſtius Phariſæi conſiderandum eſt & timendum, ne pro eo quod ſtans oraret, ideo non meruerit exaudiri*. Quippe deambulantium oratio non inter eas eſt, quas iudex difficillimis temporibus adeo gratè exaudit. Nonne diſcipulos ſuos monebat Dominus inquiens, *neminem per viam ſalutaueritis*? An ſuſpecta erat viatorum ſalutatio? Pulcrè D. Greg hom. 17. in Euang. reddit cauſam. *omnis, qui ſalutat in via ex occaſione ſalutat itineris, non ex ſtudio optãdæ eiuſdem ſalutis*. Id quod plenius elucet in iis, qui irreuerenter orant deambulando, non ex ſtudio orandi, ſalutiſque optandæ manat talis oratio; ſed quaſi ex fortuito quodam caſu; quid mirum, ſi non exaudiantur?

Luc. 19.

Cæſar.

Greg.

A

§. VIII.

Quo magis quaſi repellimur à Deo, vtślioli maternis illius vberibus hæreamus.

Quis pater durior in filios apparuit, quam Deus pater filio ſuo apparet in horto? Illum quaſi à ſe repulſum & obdicatum relinquit

B laniandum hoſtilibus manibus, trementem, ad amariſſimi calicis conſpectum, dimittit. Verum inter hæc filius non ſe arcet à patre, imò quo magis repelli videbatur, magis inſtabat patri & affectuoſius clamabat, vt ait Marc. 14. *Abba Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me.* Myſterio poſitum eſt in præſenti illud Hebraicum Abba, Marc. 14

C quod ſignificat iuxta D. Chryſoſt. & Theodoret. in epiſt. ad Rom. c. 8. idẽ quod Latinus Papæus, ſiue Papus, nimirum patrem infantium ore & lingua appellatum. Ecce ergo tibi filius Dei cum durius à diuino parente videbatur tractari, tunc clamat Abba pater, quaſi tenellus infans vehementius adhærens vberibus matris. Sic vniuerſi qui ſpiritum filiorũ

D Dei habent, quo magis à Deo repellantur; inſtent magis, & more infantium diuinis vberibus configant labra. Pſalm. 130. *Sicut ablactatus coram matre ſua, ita retributio in aĩam meã.* Pſ. 130.
Expende illud, ſicut ablactatus, de quo D. Chryſ. fatur, *Quemadmodum puellus qui ablactatur, qui nuper ab vbere auulſus eſt, nec ſic quidem à matre recedit; ſed flens, gemẽs, lugens, ægrè ferens & ſe affligens parenti ſemper adhæret, nec ab ea recedit: ita ego cũ eſſem* Chryſ.

E *ĩ afflictione anguſtijs & calamitatibus Deo ſemper adhæſi.* Et quo magis amaricantibus & felleis calicibus potabar, eo auidior diuinis vberibus inhiabam. O filiorum Dei ſpecimen ſingu-

ſingulare! putarim hoc Deo accide- A re iucundiſſimum, imò vt hoc in filiolis videat diuinus parens illos amantes repellit, & duriuſcule tractat, vt inter felles illos ad vbera certat aduolare. Accipite Guarricum Abb. ſerm. in Baptiſtam. *An non tibi cum Angelo, imò cum Deo ipſo luctari videris, quando quotidie præproperis tuis reſiſtit votis? Laueris velut aquis niuis, mundus ſis corde & corpore, & ipſe ſordibus intingit te. Dicis, ſapiens efficiar, & ipſa longiùs recedit à te. Clamas ad Deum, neque exaudit te, vis accedere ad eum & repellit te. Decernis rem, & in contrarium tibi cedit & per omnia ferè in duritia manus, ha aduerſatur tibi. O diſſimulatrix clemētia, qua duritiam te ſimulas! quanta pietate pugnas aduerſus eos, pro quibus pugnas!* Quid dulcius? quid amantius? Abiectit, repellit Dominus ſuos diſſimulanter, quia magnā capit voluptaté ex eo, quo abiectati & repulſi inter felles, inter afflictiones & repulſas magis inſtent & hæreant maternis Dei vberibus. Sic ille Iacob, cuius facinoris videtur Guarricus commentator, cum ſolus nocturnis tenebris remanet Gen. 32. mille luctas, mille certamina à Domino fuit paſſus, ait enim. *Ecce vir luctabatur cum eo*, nihilque aliud meditatus fuit Deus per totam noctem, quam dura bella aduerſus Iacob, adeò, vt illum in fœmore vulneraret. *Tunc ait, dimitte me, iam enim aſcendit aurora.* Sanè meritò optaſſet Iacob diſceſſum tanti hoſtis, & vix illi fugam meditanti ampliſſimum effugium panderet; ſed è contra percuſſus & vulneratus Iacob ait *Non dimittā te, niſi benedixeris mihi* Quid ſibi vult hæc Iacobi expoſtulatio? acerrimum hoſtē detines? percuſſori, imò interemptori tuo adhæres? Adhæreo, inquit, vberibus matris, nec me vulnerum & afflictionum felles mouent, quominus inſtem à Deo benedictionem accipere, & vt magis repellor, auidior tanti parenti aſto. Hinc iam meritò Guarricus educit quod ſuprà poſuimus, nimirum ſimiles luctas cum ſingulis à Deo inſtaurari, vt ſimiliter Deo inſtemus & hæreamus. Compone modò tibi ex vna parte à Deo calicem amaricantem filio propinatum, ex alia filium Dei ſicut ablactatum felleo inhiantem calici, patrique inclamantem; & expaueſce in tanti doloris imaginem.

Guar.

Gen 32.

Luc. cap. 22. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.

§. IX.

Non ſanguini parcendum, vt diuinæ pareamus voluntati: vbi Chriſti Domini ſanguineus ſudor expenditur.

NOuum & à ſæculo minimè auditum pugnādi genus diuinus agoniſta Chriſtus nobis oſtēdit, vbi victrice Dei voluntate, ſolo ſternitur caro & ſanguis. Sanguinis & carnis infirmitas ſeſe Chriſtifero obiiciebāt animo, ne ad ſalutem mundi per mortem properaret: vidit ſuperior portio inſtantem voluntatem patris, vidit obiectum ſanguineum infirmitatis mare. Quid plura? percalcata carne, effuſo ſanguine ſeſe paternæ ſubiicit voluntati. Aiebat Paul. ad Galat. cap. 1. *Cum autem placuit ei, qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, vt reuelarem filium ſuum in me, & euangelizarē illum in gentibus, continuò nō acquieui carni & ſāguini.* *Ad Gal. 1.*

Sic

Sic promptiſſimam ſuam obedientiam prætendit ille, ſed diuinior & præſtantior omnibus Chriſtus Dominus, vt carnis & ſanguinis oſtendit infirmitatem detrectans paſſionis calicem, ſic cognita voluntate patris non ſolum non acquieuit carni & ſanguini; ſed quid diuinius cogitans, concuſſa carne in fugam vertit & ſanguinem, qui gladium diuini ſpiritus expaueſcens ad terram vſque profundebatur. Ingredienti populo Iſraelitico mare rubrum oppoſitum ſtatim ceſſit & aufugit. Id quod ſpeculatus D. Cæſar. Arel. ho. 4. de Paſch. inquit. *Nec immeritò eos hoſtis nō attigit, lux præceſſit, fluct⁹ expauit. Sic Propheta teſtatur, & increpuit mari rubro & receſſit, & iterum mare vidit & fugit. Quid vidit? ſine dubio illud terribile profundum, aſſiſtentis inhorruit maieſtatem, & ad præſentiam ſui ceſſit authoris.* Impediens quidem aditum rubrum mare, ne Iſrael ſalutem obtineret diuina poteſtas & fortitudo increpuit, quam ruber fluctus expauens ſeſe protinus fugæ dedit. Non abſimili modo caro & ſanguis in Chriſto Domino infirmitatum mare obijciebat, quo diuinus agoniſta ab hominum ſalute per mortē obtinēda detineretur. Verum adiuncta diuinitas in ſuperioris rationis domicilio apparens increpuit mare rubrum, & fluctus ſanguineus expauit, & largè profuſus aufugit vſque in terram. Ad hæc ſpectabat Titus Boſtrorum Epiſc. quando ſangineum ſudorem in Chriſto Domino fuiſſe dicit. *Quo timiditatis fons pauoriſque fluxus qui naturæ noſtræ cohærebat, hoc modo abſtergeretur, penituſq; ex illa profligaretur.* Ecce increpuit mare rubrum, & fons timoris, ſiue totius metus, & pauoris ſanguineum pelagus in fugam conuertitur & profligatur. Hinc totus gemebundus aiebat Ieremias. *Magna eſt velut mare contritio tua.* In te, ô Chriſte, antiquam videmus reformari maris contritionem, quandoquidem mare à ſuis ſedibus fugiens ingentem ſuis fluctibus violentiam præferebat, ſic in te ſanguinei fluctus non ſine violentia naturæ fugam vltrò meditantes ſeſe in terram emittebant. Sed & melius hanc maris ſimilitudinem D. Zeno proſequitur ſerm. de patient. *Mare ventis laceſſitum cum iraſcitur; quamuis reciproca viciſſitudine, nunc pulſantibus cęlum, nunc requirentibus terram, æſtuantibus vndique vitreis armatum montibus, violentis vndarum ſæuientium cumulis, toto corpore inſaniat, tamen extremorum pallido ex recurſu voluminū, quaſi ius terræ cognoſcens ac violare deuitans, in ſe frangitur.* Vnum & aliud verbum ſi mutes, pulcrè in præſenti habes effigiatum Chriſtiferi agoniſtæ diſcrimen. Quippe inſtar fluctuantis & ſæuientis maris Chriſti Domini pectus validiſſimis efferueſcebat affectibus. Hinc Deum vindicandi zelus, illinc ſcelerum & peccatorum odium, iam conſcientia humanæ ingratitudinis, tunc Iſraeliticæ ruinæ dolor, inſuper carnis & ſāguinis erga mortem horror & metus, validi omnes affectus, ceu fluct⁹ feri maris totum corpus vndequaque quatiebant, tamen ius diuinæ voluntatis cognoſcentes, & violare deuitantes, in ſe ipſis franguntur, pallido timoriſque pleno recurſu, ſanguineis vndis profluentibus in terram. Huc ſpectet Chriſtianus, & ab vtroque mari diſcat & ſeſe frangere, & duro concuti verbere vſque ad ſanguinis effuſionem, ne ius violet alienum, ne præſcriptam diuinæ voluntatis metam excedat.

Cæſar. Arel.

Titus.

Thren. 2.

Zeno.

A B C D E

§ X.

§. X.

Chriſtus Dominus ſub ingenti ſanguinis ſui mole premitur, dum eius fructus non participatur ab homine.

GEmunt gigantes ſub aquis, aiebat quendam diuinus Iob, cur non gemat ſub ſanguine gigas ille cæleſtis, qui exultauit ad currendam viam ſuam? Sanè maximus hic & diuiniſſimus gigas gemebundus ſub ſanguineis vndis proſternitur, *factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius ſicut guttę sãguinis, &c.* Huc refert Euſebius apud Leonem illius Iſaiæ 7. iuxta Septuaginta nimirum. *Numquid parum vobis agonem exhibere hominibus, & quomodo Domino exhibetis agonem?* Quaſi nihil à Deo petentes reprehẽdat, quòd Deo inferant agonem, hoc eſt, in Domino intactam ſanguinis, nihil petendo, relinquant molem, ſub qua ipſe gemebundus prematur. Sic enim explicant agonem, quaſi dicat anguſtias, quibus quis premitur ſub maximo onere. Cui ſenſui aſtipulatur D. Irenæus lib. 3. c. 32. vbi dixit Chriſtum Dominũ ſudaſſe *globos ſanguinis.* Etenim quot guttę ſanguinis manabant, tot globorum premebatur ſub pondere Dominus. Ecce ergo tibi diuiniſſimus Athlas non cæleſtibus, ſed ſanguineis onuſtus globis, totus gemens, totus madens ſudore. Fallor ſi Chriſtianus eſt, qui Dominum ſuum non curat liberare tanto pondere, vel ſibi acquirens Saluatoris ſudores. Sanè ſapiens illa Magdalena Luc. 9. pedes Chriſti lauabat, & capillis tergebat. De quo D. Ambr. in Cat. dixit, *lauit maculas proprias, terſit comis, vt per eas ſibi aſſumeret ſacros ſudores.* O felices nos, ſi à ceruice Saluatoris pretioſi ſanguinis moles tolleremus, Dominum quidem & maximo pondere liberaremus, & ſacros nobis ſugeremus ſudores. Paralyticus ille Ioan. 6. dicebat dolens, *hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinã.* Quid miſer expectas ab Angelo motam aquam, vt ſaneris, ecce habes poſt aduentum Angeli totum miſericordiæ pelagus cõmotum, cuius vndæ currentes in terram te quærunt, te expoſcunt? Dulciter D. Bern. ſermon. de vite, *Stulte, ecce oleum ſalutiferi Ieſu, cuius nomẽ eſt oleum effuſum. Quid tibi cum aqua? ſi vis recipere ſanitatẽ, ecce fons olei miſericordię, in quo te nullus prohibet baptizari?* Sumamus oleum hoc ſcaturiens, vt fons Chriſtiferus recreetur; nunquam enim gratiores Chriſto Domino exiſtemus, quam ſi eius ſanguinem & ſudores nobis ſugamus.

Iren. Luc. 9. Ambro. Ioann. 6.

Matth. 26. Adhuc eo loquẽte ecce Iudas vnus è duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladijs & fuſtibus miſſi à Principibus Sacerdotum ſenioribus populi.

§. XI.

Iudas è Chriſti corporis membro factus eſt omnium perditorum caput, quod in ſingulis peccatoribus exoptat diabolus efficere.

QVi Chriſti Domini ebiberat doctrinam, qui eiuſdem diſciplina educatus miracula patrarat, qui inter duodecim fulgentiſſimas Apoſtolorum ſtellas & Apoſtolus & ſtella refulſit, hic idem Iudas factus eſt malitię dux, peſſimorum hominũ & carnificum, quando ad hortum

præſtat

præſtat ducatum. Non aliter ſatia- A
tur diaboli crudelitas; niſi cum è membris Chriſti facit ſceleratorum duces & capita. Prodigus ille filius à patre ſeparatus miſſus eſt à Domino ſuo, vt porcos regeret & cuſtodiret.
Luc.15. Sic dicit D. Lucas cap. 15. Vbi Chryſol. ſerm. 2. fatur. *Quod autem mercenarios ſuos mittat diabolus ad porcos, facit hoc inſatiata crudelitas, quæ contenta non eſt homines crimi-* B
noſos fieri; niſi eos duces criminum faciat & magiſtros. Id quod præ omnibus adimpleuit nefarius Iudas. Miraberis, quod peccatorum dux factus comprehenſurus Dominum aduenıat? Quidni? & factus eſt omnium proditorum caput. Quocirca diuinitus crediderim factum eſſe, quod celebre illud Mauſolæum ab
2. Reg. 18. Abſalone in ſui memoriam erectum C
vocetur *Abſalonis manus* 2. Reg. cap. 18. Id quod notans D. Athanaſ. hom. de ſemente ſic in rem præſentem fatur. *Locus ille, vbi ſublatus eſt Abſalon, manus Abſalon in hodiernum diem nuncupatur. En quam exactè imagines inter ſe congruunt, ſi quidem locus ille non vocatus eſt pes Abſalonis, ſed manus; neque item caput Abſalonis. Prior enim fuit capite ma-* D
nus, quæ proditionem exercuit ſecundum exemplar iſtius rei.
Athan. Hæc Athanaſius Abſalonem cum Iuda proditore componens tanquam manum cum ſuo capite, quippe Abſalon, & qui ante proditores fuerunt, manus erant tantum, & qui poſtea pedes, vnus Iudas proditorum, peſſimorumque hominum factus eſt caput.

Vt pudeat iam religioſos viros ſe nequitiæ tradere, ne ſaltem fiant membra fœdiſſimi capitis. E

Text. Qui aūt tradidit eū, dedit illis ſignum, dicēs, Quēcumq; oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & confeſtim accedens ad Ieſum dixit, Aue Rabbi, & oſculatus eſt eum.

§ XII.

Nullus adeò ferox & obduratus peccator eſt, cui Deus non offerat adipiſcēdam veniam & pacem.

NOn miror, quòd Chriſtus Dominus tenebrarum tradatur in manibus, quod proditoris ſuſtineat temulentiam & temeritatem. Id mihi ad miraculum accidit, quod ſceleſtus & nefarius Iudas ſpirans cædes & bella pacificum adeò inueniat Saluatorem, vt ab illo accipiat pacem! Id quod meritò Eucherius expauet ſic fatus. *Quod in ipſa traditione oſculum accepit, bene intelligitur Chriſtus pacem exhibuiſſe traditori ſuo, quãuis ille tam ſcelerata cogitationis interno bello vaſtaretur.* *Euch.* Quis iam deſperet de tanto Domino, qui nec crudeliſſimo hoſti denegat pacem? Qui pacem & veniam & miſericordiam ſic omnibus approximat, vt nocentiſſimi & obduratiſſimi in malo illam habeant præ manibus? Quando oraturus Dominus ſe ab hominibus ſeparat, diuiniſſimè Lucas notauit, quod *auulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis.* Cur intra iactum lapidis ſe continet omnium Saluator? an vt à lapideis & obduratiſſimis etiam cordibus poſſit eius pax & miſericordia capi? Ita eleganter & acutè Simon de Caſſia in Matth. cap. 30. *Progreſſus, ait, puſillum, ſcilicet quantum iactus eſt lapidis,* *Simon Caſſ.*

ut

vt nunquam ita ab aliquo elongetur Chriſtus, quam cor lapideum hominis ad ipſum non poſſit, ſi velit, conuerti. Quantumuis peccatorum molibus grauetur homo, quantumuis ſcelerum obduratione lapideſcat, tamen intra iactum lapidis, hoc eſt intra id, quod grauiſſimus & obduratiſſimus homo poteſt facere, ſe continet diuina miſericordia & gratia. Tuncque iuſtiſſime iraſcitur in hominem rebellem, cui eam habuit gratiam qua vel lapideum cor poſſit emendari. Quippe 3. Reg. 13. verba fecit Propheta ad lapideũ altare, quibus illud contritum eſt, verum Rex prophanus magis obduratus contra legem Dei extendit manum vt ſacrificaret, tunc *exaruit manus eius*. Non enim antea vindicta diuina proceſſit, quam probauit etiam lapides potuiſſe tãgi diuina gratia. Ita D. Chryſoſt. procœm. in Iſaiam fatur. *Qua ex cauſa non initio ſtatim eius areſecit manum? vt reſipiſceret lapide in fruſta diſciſſo. Lapis enim ſi in fiſſuras non foret cõciſſus, vtiq; tibi peperciſſem. Nũc quando lapis conciſſus eſt fruſtillatim, nec ſic quidem tu ad correctionem emendatus es, ob id ira aduerſum te incandeſco.* Nunquam adeò elongatur Chriſtus Dominus, qui non poſſit haberi à lapideſcẽtibus etiam animis. Summam perditionem & vaſtitatem animæ lacrymatus Ieremias fatur. *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo, facta eſt quaſi vidua domina gentium?* Vbi illud maximè ponderãdum eſt, nimirum facta eſt quaſi vidua, quippe in ſumma hoſtiũ vaſtitate, quando omnibus bonis & ſi ab ipſo ſpoliata eſt, adhuc non vocatur vidua; ſed quaſi vidua. Quod ponderans

Paſch. Thren 1. D. Paſchaſ. lib. 1. in Threnos ait. *Quaſi vidua & non verè vidua, quoniam & ſi ab ſponſo deſpicitur, ſponſalitatis tamen eius iura manent, vt ſi*

A *redierit, prioraque dilectionis opera impleuerit, ſponſum ſaltem per pœnitentiam reſpiciat.* Numquam diuinus hic ſponſus Chriſtus ſic moritur noſtris in animis, vt neceſſarius ſit luctus æternę viduitatis, nullis hoſtiũ incurſibus, nullis rapinis, nulla ſcelerum deſolatione ſic viduamur, vt nõ proximus ſit diuinus ſponſus, facillimè ſi velimus recuperandus.

B

§. XIII.

Creaturæ omnes in peccatores armatæ Iudæ fœdera pacis ſeruarunt ne illum laniarent.

VBi ſunt creaturarum illæ armatę phalanges, quę vlciſcen-

C dis iniuriis diuinis parantur, cur Iudam ſuſtinent adeò in Dei faciem iniurium & procacem? Vbi marini illi fluctus, qui Pharaonis exercitus à tergo perſequentes Iſraelem vorarunt, cur patiuntur Iudam ore ad os Magiſtrum inſectantem? Vbi ſulphurea tela, quibus cælum nefaria quondam oſcula caſtigauit, cur Iudam permittunt abuti oſculis ſan-

D ctis, & oſculo Deum morti tradere? Nonne creaturæ omnes tantum ſcelus diſcerperent, laniarent? Verùm dederat traditor eis ſignum, & id ſignum, quo à nulla creatura læderetur. Ita D. Hieron. fatur, *tradidit perſecutoribus per ſignum oſculi. Hoc eſt ſignum quod poſuit Deus in Cain, ne quicumque inueniſſet, occideret eum.* Hieron. Equidem Cain cum primum ſe in

E Deum & fratrem, ſceleſtum cognouit, creaturarum omnium ſupra ſe pertimuit phalanges, iam ſe à ſingulis creaturis credidit dilaniandum: à Deo tamen ſignum accepit, quod veritæ creaturę Caino parcerent. Sic putat Hieron. Caini ſignum in Iuda fuiſſe inſtauratum, etenim vbi Chri-

ſtus

ſtus Dominus illi oſculum pacis exhibuit, ſignum in illo poſuit & eleuauit, ne creatura auderet proditori inferre manus. Nec vane id ſignum à Deo poſitum fuit, imò adeò pacem à Chriſto Rege iuratã & ſtabilitam cum proditore creaturæ vniuerſæ obſeruarunt, vt ni ipſe ſe interficeret, à nemine lęderetur. Hinc manarunt prodigia illa, quibus ſe ab eius morte arcebant creaturæ; quippe author eſt Theophylactus, quod arbor ad ſuſpendium electa ſeſe ad ſolum inclinaret, ne ſtrangulationi inſeruiret. Euthymius addit, quod ſe viuus ab hominibus ſeruatus ſit. Oecumenius, Papias, & Comeſtor dicunt, ſuſpẽdij funem ſeſe rupiſſe & laceraſſe, nulla enim creatura auſa eſt homini illi officere, cui Chriſtus Dominus tantũ exhibuerat ſignum pacis. Quocirca D. Leo ſerm. 16. de Paſſione ait. *Tibi, ò Iuda tua pœna commiſſa eſt*, vnus proditor diuina ſigna non veretur, vnus Dei pacem contemnit, vnus potuit ſibi inferre manus, cæteris omnibus pacem illi à Deo exhibitam obſeruantibus. Leo.

§. XIV.

Durior Dei miſericordia & benignitas aduerſus ingratos peccatores exhibetur aliquando, quàm ipſa iuſtitia.

MAgnum illud, & tremendum eſt, quod de clementia diuina obſeruauit D. Chryſoſt. homil. de cęco nato. Chryſ. *Licet*, inquit, *clementer agere ſoleat Deus, non tamen hoc pacto ſuã herilem authoritatem prodit.* Imò & ipſa clementia implacabilior ſolet eſſe, quàm iuſtitia iis, qui diuina abutuntur benignitate, vt habenas ſuis ſceleribus ſoluant. Hinc ele-

A gantèr D. Ambroſ. expendit, quàm ſæuè (ſi ita loqui licet) diuina benignitas Iudæ ſubſtituit oſculum. Ambr. *Nec immeritò*, ait, *grauiori telo tantæ dignationis percuſſus eſt, quàm ſi cum fulmine percuſſiſſet. Denique patientiam Domini ferre non potuit, qui maieſtatem prodidit. Itaque abiit pecuniam refudit, laqueo ſe ſuſpendit.* Ecce tibi quàm illum Dei benignitas in B mortem permiſit, quàm exſufflatus eſt à diuinæ tolerantiæ & benignitatis abuſu in perditionem. Sanè implacabiliorem habuit Dei clementiam, quàm forſan offendiſſet iuſtitiæ rigorem, & qui alioquin iuſtitiam flexiſſet, ac deliniſſet, vbi abutitur miſericordia & benignitate adeò ſe rapi in damnationem præſenſit, vt ad laqueum feſtinarit C quantocius. Neceſſarium Iudæorum exitium oſtendens Dominus aiebat apud Iſaiam. *Filios enutriui, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me.* Iſai. 1. Vbi D. Zeno ſerm. 15. de Iſaia dicit. Zeno. *Iudaicum populum vniuerſum ſalutis ſuæ prẹſidium omiſiſſe textus diuini carminis oſtendit, in quo eum non ſeueritas condemnat; ſed pietas.* O quàm intolerabilis damnatio, quæ à Dei abuſu D pietatis! quàm intercluditur effugij aditus omnis illi, quem Dei benignitas repellit ingratum! Sane proditor Dei benignitate abutens, oſculatus eſt eum, nec benigni oſculi euitauit ſententiam à Chriſti Domini pietate (ſi fas eſt dici) dãnatus. Quàm aliter felix illa peccatrix Luc. 9. *oſculabatur pedes Domini*: Luc. & quidem ideò ſanctificata, quia pedes Domi-E ni oſculabatur. De quo D. Bernard. *Pedes iſti ſunt miſericordia & iudicium, quorum alterum ſine altero oſculari, vel temeraria ſecuritas eſt, vel deſperatio fugienda.* Eu caueant qui miſericordiæ indulgent ſine iudicij timore, abuſus iſte eſt miſericordiæ,

qui

qui omnino temerarios, & deſperatos facit. Huc referam Euriali Aſculani argutum epigramma, quo in olea cubantem araneam interfectam depingit à leuiſſima muſca.

Palladis arbor erat, fragiles vbi aranea telas
Texuit, heu miſeram muſca volando necat.
Cur mirum, ſi muſca leuis deuincit arachnem?
Arboris heu victrix Palladis auxilio eſt.

Sic quicũque venenatus homo oleæ diuinæ benignitatis cubarit, ibique malignitatis ordiatur telas, miſerrimè interibit ab ipſa peremptus Dei benignitate.

Ioan. 18. Dixit eis Ieſus, quem quæritis? Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum. Dicit ei Ieſus, Ego ſum. Vt ergo dixit eis, ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram: iterum ergo interrogauit eos, quem quæritis? illi dixerunt, Ieſum Nazarenum. Reſpondit Ieſus: dixi vobis, quia ego ſum, ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.

§. XV.

Quos percuſſio non emendat, relinquit Dominus in peccati, & perditionis barathrum aliquando incidere.

Vide maximam Dei clementiã, & bonitatem, furentes hoſtes verbi flagello percutit, & ſternit in terram, vt vel hoc caſu reſipiſcant, & ſtatim poſt ruinam quaſi leniores factos iterum interrogat. Verùm

A quos caſu non terret, nec meliorat, in imo peccati, & deſperationis barathro relinquit dicens: *Si ergo me quæritis, ſinite hos*. Quaſi diceret, vt comminiſcitur Rupert. *Ergo ſi adhuc me quæritis, & ſic percuſſi non doluiſtis, me quidem comprehendite*. Pereat, timendum eſt, qui viſo & experto ſupplicio non ſibi conſulit, qui adeò inſanus eſt, vt nec verbere ſanitatem recipiat. Rupert.

B Componite vobis duos Babylonis Reges apud Danielem celebratos, patrem, & filium, Nabuchodonoſor, & Balthaſarem, ambo idololatræ erant, ambo ſuperbiſſimi, Iſraelitiſque infenſiſſimi, tamen Nabuchodonoſor temporali ſupplicio per ſeptennium afflictus à Deo fuit. Verum Balthaſar nocte vna penitus deſtructus & diſceptus eſt. Quę

C huius rei cauſa? Cur ſimiles peccatores non ſimilis angit pœna? Cur filium tam crudum, & immiſericorde flagellum enecat? Pulcrè Theodoret. ait: *Balthaſar iſte ſummum Patris ſupplicium ſuſpicatus, nihil inde percipit vtilitatis: iure itaque iuſtus Iudex illum nulla venia dignum cenſuit.* Papæ! Nabuchodonoſor nullum fuerat antea expertus ſupplicium, quid Theod.

D mirum quòd felicitatum cumulo elatus ſuperbiret? Inde eius pœna extitit veniabilis. At Balthaſar, qui intra domum ſuam verber diuinum audierat, qui patrem duriter à Deo caſtigatum viderat, nec inde ipſe ſibi conſuluit, nec melior factus eſt, meritò in æternum perditionis barathrum eſt delapſus. Hinc Oſeas c. 7. populi ſui neceſſariam ruinã la- Oſeas 7.

E mẽtatur fatus. *Ephraim factus eſt ſub cinerici⁹ panis, q nõ reuerſatur*. Quid ſibi vult ſubcinericius panis? Sanè ſubcinericius panis, cùm ex vna parte habeat ſuperpoſitas prunas, reuerſari debet, vt vndique concoquatur, alioquin & carbonũ ardentium

vim

vim ſuſtinebit,& crudus adhuc nulli vſui erit aptus, niſi vt perdatur. Itá de populo illo nequam Ruffinus meditatur. *Cùm vires illius frequens percuſſiſſet afflictio, nihilominus in impietatis ſtudiis permanebat, vt ſimul & crudus, quia indomitus, & exuſtus appelletur, qui tabe ſe gemebat afflictum*. Quid miſerabilius? & vim ardentis ignis ſuſtineri, & cruditatem nó deſeri? & ſuppliciorum rigorem perpeti & experiri, & adhuc perſeuerare in malitia? Meritò Gilibertus expendens illud Iſaiæ 53. *Diſciplina pacis noſtræ ſuper eũ*, addit ipſe, *ò miſera, & grauis diſciplina ſuper filios Adam conterens, ſed non protegens; puniens, & non purgans; conſumens, & non concilians*. Hæc deſperatorum penè hominum eſt diſciplina & caſtigatio, perditiſſimi nam que ſunt, qui nec ſupplicio meliores fiunt, qui lacrymarum & dolorum ſemina mittunt, nullumque fructum inde percipiunt, qui calamitates & miſerias experti, ſciſſiones, & amaritudines perpeſſi, nullum ſanitatis prætendunt iudicium.

Ruffin.

Gillib. *Iſai. 53.*

§. XVI.

Tunc ſerui Dei maximè protegi debent, quando clade aliqua percutitur regnum peccati.

QVicumque Dei virtutem ſtrictam aduerſus antiquum ſerpentem cernis, vel quicumque illum percuti aliqua clade vides, caue tibi ſub ſcuto fidei ocyor protegere, ſæuit enim beſtia illa percuſſa, & iraſcitur vehementer in Dei ſeruos. Cùm Dei omnipotens ſermo vaſtaturus AEgyptum proſiliuit in exterminij terram, admonuit amicos & ſeruos ſuos Hebræos, quòd limina ſua agniculi ſanguine inſignirent.

A Ait enim Exod. 12. *Et videbo ſanguinem; & protegam vos*. Vbi ponderandum eſt illud, protegam vos, non enim videbantur Hebræi protectore vllo egere, quandoquidem percuſſor & exterminator Deus amicus erat, eorumque negotium agebat AEgyptios perimens. Si ergo, ò bone Deus, tu ipſe es qui AEgyptios percutis, à quo ſpondes Hebræos protegere? Sanè is eſt ſerpens

Exod 12.

B ille antiquus, qui ſuorum cladem non patitur inultam, qui ſuum imperium cùm ſentit labefactari, vehementer iraſcitur, & deſæuit in Dei imperium. Quapropter vbi percutiendus eſt Leuiathan, caueant ſibi ſerui Dei, illiuſque protectionem expectent. Accipite D. Gaudent. tract. 5. in Exod. ſic fantem.

Gaud.

C *Protegam vos quaſi ab alio exterminatore. Vtique percutere vult exterminator Diabolus Hebræos, Deo percutiente AEgyptios, nam retributionem molitur in ſeruos Dei, ſatellites ſuos à Deo percuſſos indignans: Quoniam Diabolus tunc maximè accenditur, cùm extinguitur. Tunc enim ſæuit in Dei famulos, quando prima virtus eius in primogenitis occiditur, dum vel idolo-*

D *latriam, vel cæteros principales errores Deus diſperdet ex nobis*. Ecce tibi quàm ſui ſimilis diuinus ſermo Chriſtus Dominus exiſtit, non gladium ſtringit aduerſus AEgyptios, quin diabolicos præueniens conatus, ſuos protegat ſeruos ab exterminio. Nec modò aereas poteſtates debellandas accedit, quin prius protegat ſuos Diſcipulos. O quàm ſæ-

E uitura erat bellua, cùm ſuum imperium videret confringi, cùm ſe à crucifixo enecari ſentiret; ſanè cribro ventilare Apoſtolos concupiſcet, in illoſque omnes conuertet vires ſuas: quod præcauens diuinus Athleta Chriſtus, non priùs conſerit

manus cum hoſte, quam ſua omnipotenti virtute protegat ſuos, quo dicit, *Sinite hos abire*. Huic protectioni Diſcipulorum accommodat D. Auguſt. ſerm. 121. de tempore ſolicitudinem illam, qua Saluator ter orationem interrupit, vt ſuis proſpiceret. *Orat*, inquit, *ſemel, orat & iterum, tertioque precatur. Tanquam aquila tegebat nidum ſuum velamento pẽnarum, & ſollicitus cùm orat, ad pullos reuertebatur, propter quos triſtitiam patiebatur*. Sanè iam tum bellum incipiebat, iam peccati regnum, orante Domino, viſebatur concuti, iam ſerpentis antiqui parabatur percuſſio, quapropter nobilis & diuinus percuſſor Chriſtus Dominus ſollicitè protegebat ſuos, & triſtabatur, ne quid liceret aduerſus eos inimico.

Auguſt.

Tex. Vt impleretur ſermo, quẽ dixit, quia quos dediſti mihi non perdidi ex iis quemquàm.

§. XVII.

Vnius Chriſti manibus ſecurus & tutus homo.

O Felicem illum, quem ſuis manibus tutatur Chriſtus Dominus, nequit fieri, vt perditionem videat. Elegans & acuta eſt D. Gregor. Niſſen. notatio, quam eius verbis tranſcribo. Etenim hom. 6. in Cant. dicit. *Duodecim virgæ pro numero filiorum Iſrael ex præcepto diuino accipiuntur à Moyſe; ſed vna omnibus antelata eſt, quæ ſola præ cæteris floruerat. Rurſus ab Ieſu Naue pares numero tribubus Iſrael lapides aſſumuntur ex Iordane; quorum omnium nullus reijcitur*. Iam inde videre licet quid Ieſu manus poſſint, quid Moyſis, vel alterius creaturæ, quandoquidem ex

Niſſ.

A duodecim virgis vndecim perditioni remiſit: Ieſus autem duodecim lapides integros ſeruat, quorum nullus reiicitur. Vnde meritò ille apud Iſaiam, capite 21. clamabat ad Saluatorem. *Cuſtos quid de nocte? Cuſtos quid de nocte?* Quæ verba examinans Ricardus de Sancto Victore, libro 2. de Emmanuele, cap. 21. fatur. *Quis quæſo cui loquitur? creatura quidem creatori ſuo, cur igitur creatorem* B *inuocando non dicit, Creator, Creator? Quis inquam hoc audit, vel à quo? Dominus à ſeruo, cur ergo ei non dicitur, Domine, Domine? Certè quòd eum Creatorem, Deum, Dominum habebant, commune cum omnibus erat. Sed quod latam perditionis viam cum cæteris non incedebãt eis præ cæteris ex cuſtodia Emmanuelis erat*. Enimuerò C quorum Chriſtus Ieſus Paſtor, & Cuſtos erat, ij inter omnes eminebant, cuſtodiæque ſuæ clarum præſeferebant ſpecimen, nullam ruinam, & perditionem timentes. Exod. 28. imperauerat Dominus, quòd nomina Patriarcharum duobus lapidibus ſcripta portaret Pontifex dextero & ſiniſtro humero. Id quod ruminans Arnold. Carnot. D tract. 7. de verbis Domini in cruce, inquit. *Ideò à dextris, & à ſiniſtris locantur, quia fundatus in petra nec altum concutit, nec profundum, quia per arma iuſtitiæ in proſperis & aduerſis gradiuntur inuicti*. Vtinam in petra hac, nimirum Chriſto, fundemur, nulla nos tempeſtas opprimet, nulla nos pernicies concutiet. Quod D. Ambroſ meditatur E in arundine ob ludibrium poſita in manibus Ieſu. Ait enim; *Arundo comprehenditur manu Ieſu, vt humana fragilitas iam non ſicut arundo moueatur à vento, ſed operibus Chriſti corroborata fundetur*. De quo iterum infrà cap. 6. §. 7. & alibi.

Iſai. 21.

Ricard.

Exod. 28.

Arnold.

Text.

Text. Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, &c.

§. XVIII.

Non datur à Domino gladius aduerſus homines, niſi iis qui excellant ſapientia diuina.

PEriculoſus eſt gladius in manu hominis cæci, & ignorantis, ſæpiſſimè occidet quos oportebat viuere, & vulnerabit partem, quam mille vigiliis deberet cuſtodire. Ecce vobis Petrus gladio vtens auriculam Malci abſcindit; primum fundamen fidei vulnus infligit hominis auriculæ? Igitur quomodo credent, ſi non audient? Nonne fides ex auditu? Nil ſanè magis debebat fidei Magiſter cuſtodire, quàm hominum auriculas, & Petrus auriculam ſcindit. Meritò rudi & ignaro Petro gladius à Domino non permittitur, ſed iubetur recondi in vaginam. Acutiſſimè obſeruauit ille, qui Petro rudi & ignaro ſolùm paſcendas oues permitti notat
Ioan. 21. Ioannes cap. 21. vbi dicitur illi, *Paſce oues meas*, quaſi diceret, non tibi gladium; ſed paſtoris baculum permitto. Verum poſt aduentum Spiritus ſancti epotus Petrus plenitudinem ſapientiæ diuinæ
Act. 10. Actor. 10. vidit linteum plenum reptilibus, & ſimul audit, *Occide, & manduca*. Iam plenus ſapientia ne gladium recondas; ſed ſtringe, & occide; ſolis enim ſapientibus gladius aduerſus homines porrigitur. Hinc meritò qui primus gladium aduerſus hominem accepit, in paradiſi limine Cherub dicitur, nimirũ ſcientiæ plenitudo. Quò etiam ſpectauit ethnica ruſticitas, quandoquidẽ apud Æſchillẽ ſic Pallas gloriat.

A *Deorum ſola ego claues domorum ſcio*
Vbi aſſeruatur fulmen.

Nec aliàs D. Paulus reprehenſionis gladium concedit Diſcipulis; niſi certus quòd omni ſapientia abundent. Sic ad Roman. 5. *Certus ſum de vobis; quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti omni ſcientia, vt poſſitis alterutrum monere.* Expende illud, repleti omni ſcientia, quaſi non ali- *ad Rō.* 5.
B ter aptus quis ſit, vt cæteros pungat, & caſtiget. Quid plura? Promiſſus fuit à Domino paracletus Spiritus, Ioannis cap. 16. cuius aduentus munus erat, *Et arguet mundum de peccato.* *Ioan.* 16. Arguiturus ergo mundum veniens diuinus Spiritus, non aliter venit, quàm ſplendentibus igneis linguis, nimirum omnigenum ſapientiæ ſplendorem præmittẽs. Id quod
C attigit D. Bernardus, ſerm. 4. de Pentecoſte, vbi hæc fatur: *Spiritus ſanctus qui ſcrutatur profunda peccatorum noſtrorum, diſcretor cogitationum & intentionum cordis, qui nec minimam paleam intra cordis, quod poſſidet, habitaculum patitur reſidere; ſed ſtatim igne ſubtiliſſimę circumſpectionis exurit.* Bernar. Expendo illud, igne ſubtiliſſimæ circumſpectionis; non igne po-
D pulatim ſæuiente, ſed igne, qui facem præferat, & ſubtiliter, & circumſpectè noſcẽs & videns exurendum exurat. Sanè vt ignis ad mõtem vorandũ applicetur, a rudibus agreſtibuſque hominibus fieri ſolet. Verùm, vt putridũ hominis membrum abſumat, non niſi ſapienti manui
E permittitur, quæ cautè, & ſubtiliſſima circumſpectione remedium applicat ignis. Ita qui homines affligit, ignis ſubtiliſſimæ ſapientiæ circumſpectione nitet, adeò, vt etiam ignis ille, quo fidelium animæ purgantur, ſit ſapientia inſignis. De quo alibi datus D. Paulinus, epiſt. 9. inquit. Paulin. *Ignis ille ſapiens tranſeuntes nos per*

examen ſuum non ſeuero ardore ambiet puniendos; ſed vt commendatos ſuſcipiens blando lambet attactu. Adeò curat Deus gladium aduerſus homines non niſi ſapientibus committere. Huc referam illud Dei ad Ioſue præceptum, cap. 5. vbi ſic habet iuxta D. Hieron. de vera Circumciſ. *Fac tibi cultellos petrinos nimis acutos.* Etenim cauet, quòd nimis acuti ſint cultelli: quia in reſcindendis vitiis, ea placent ſollicita cura, vt quo minori dolore & pœna poſſit, curetur animus. Ita Hieron. (Hieron.) *Quid eſt quod tantoperè cauet, ne habeantur obtuſi? Nimis ait, acutos, vt videlicet non qui particulam corporis ſui ſenſu doloris abſcindant; ſed multa lima, atque vſu cotis aſſiduo, tenui acie, mortiferos mentis ſenſus ſubtiliter diſcriment.* Vt verbum durum aduerſus fratres proferendum ob illorum correctionem, bis, & ter ad limam anſequàm ſemel ad linguã perueniat. Quæ enim laudatur in carnifice dexteritas quando indolenter penè caput rei abſcindit, ea procurãda eſt cuiuis, qui velit tollere animorum vitia.

§. XIX.

Dum ſanus ſit auditus, quo Dei verbũ percipiatur, nullius deſperanda ſalus.

PErcuſſam Malci auriculã ocyor Saluator ſanat; ſalutem hominis meditans, dum ipſe audiendi verbum Dei habeat aures. Notum illud (Amos 3.) Amos cap. 3. nimirum. *Quomodo ſi eruat paſtor de ore leonis, duo crura, aut extremum auriculæ, ſic eruentur filij Iſrael.* Id ſolùm diuinus Paſtor in illo populo deſiderabat, quòd ſaltim auriculas haberet ſanas, quibus exceptum verbum ſalutem efficeret & libertatem. Hinc manauit

A ſollicitudo illa, qua hoſti auriculam curauit, & huius rei cauſa mortem crucis amauit. Etenim cùm ſemel, & bis lapidibus peteretur, nouit inter lapidatorum manus agere animam. Quare? Pulcrè id docet D. Chryſoſtomus aiens: (Chryſ.) *Tumultuarium genus necis eſt lapidatio, & inter lapidum fragorem non poterant exaudiri vltima Chriſti mandata.* Sic bonus
B Paſtor curabat ouicularum auriculas capere, quæ ſi caperentur, nulla lues illarum ſalutem redderet deſperatam. Sanè vna eſt hominis infirmitas, quæ de illius facit ſalute deſperare, nimirum, ſi aures habeat, vel ſciſſas, vel obturatas. Sic vt incurabilem lamentabatur filium habentem ſpiritum ſurdum, homo quidam apud Marcum cap. 9. ait (Marc. 9.)
C enim ad Ieſum: *Magiſter, attuli filium meum habentem ſpiritum ſurdũ, & mutum, & dixit Diſcipulis ſuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt.* Id quod eleganter premens D. Chryſologus ſerm. 52. ita fatur. (Chryſol.) *Antiquus refuga vbi Deum terris reperit aduenisse, obſtruxit aures hominum, vinxit linguam; & obſeratis humani ſenſus foribus ſpeluncæ ſuæ latebram pectus fe-*
D *cit; & parauit humanum, æſtimans quòd illuc auditus verbi virtus diuini nominis non veniret. Simul vt eſt doloſus patrem capere, parentesque tali ſe credidit decipere figmento, vt deſperarent curari poſſe eum, qui audire non poterat.* Et quidem nullo alio deſperatam hominis ſalutem Diabolus facit; niſi obturatis eius auribus, quæcumque vincula alia etſi multa,
E etſi fortia iniiciat, non ſecurus eſt de præda, quamuis ferreis catenis manus pedeſque habeat conſtrictos, perdet homines, ſi vel pars ſit, qua vox diuina attentas pertingat aures. Vis ſcire quàm parua impedimenta ſint cætera vincula, vbi non eſt

mentio

mentio de obturatione aurium? Conſidera Lazarum vocanti Deo ex ſepulcro reſpondentem, quali habitu proſiliat reſuſcitatus? Enimuerò Ioan. 11. dicitur exiiſſe *ligatus pedes & manus inſtitis*, non equidem vincula pedum & manus impediebant, quominus in vitam ambularet, vbi diuinum Verbum excepit aure. Pulcrè Rupert. de Victoria Verbi Dei lib. 13. cap. 18. ait. *Opportune Euangeliſta hoc præſcripſit, quia videlicet conſequitur in illius vocante voce vim facillimã extitiſſe, quæ illum pariter & viuificauit & de monumento expulit, qui cum eſſet ligatus pedes & manus inſtitis, nec pedibus nec manibus prorepere potuit.* Vni diuino verbo auribus excepto debebat quod non ſentiret impedimenta ligaminum, dum ligatus proſilit in vitam & ſanitatem. O vtinam ſanas diuino Verbo præbeamus aures, & à nullis metuemus peccatorum ligaminum, & quamuis mortis vorati faucibus, quamuis mille alijs vinculis præpediti, ſperabimus in vitam ſuſcitari. Ille timeat, & vehementer timeat, qui à Verbo Dei audiendo longe abeſt. Concionanti Domino apud Matth. 12. cap. 2. dicitur. *Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant.* Quibus ſtatim Dominus quaſi matrem ignoraret, ait. *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Proh bone Domine! ſic matrem ignoras, & eam matrem quæ tibi præ cunctis creaturis gratior extitit? Quæ te numquam offendit? Quid nunc egit ob quod, ſaltem typicè, à te ignoratur? Sane quia concionante Domino, ipſa foris dicitur ſtare. Id ponderat D. Hieron. de Vera Circ. fatus. *O myſterium! Matrem Mariam ſibi Dominus abiurat, cum extra verbi audientiam eſſet conſtituta, eo potiſſimum tempore quo verbum prædicaretur à verbo.* Eu qui à verbo audiendo abſunt, metuo ne in æternum ignorentur à verbo. Hinc licet videre quam prudenter faciunt, qui aures ſuas Verbo diuino, incredibili ſollicitudine comparant. Paulus & Barnab. Act. 16. Clamanti imo laudanti dæmonio ſilentium indixerunt. De quo D. Ephrem de ling. malo ait. *Cur Apoſtoli dæmonem à quo laudabantur audire renuerunt? Nonne ideo ne mundæ ac caſtæ eorum aures, impuris vocibus contaminarentur.* Sic de aurium mundicia curabant, qui per Verbum Dei ſalutem ſperabant.

Ioan. 11. — Matt. 12 — A — B

Luc. 22. Dixit autem ad eos, qui venerant ad ſe Principes Sacerdotum, & Magiſtratus templi, & ſeniores, quaſi ad latronem exiſtis cum gladijs, & fuſtibus: cum quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me. Sed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarũ.

C — D

§. XX.

Exilis & infirma eſt diaboli potentia aliquando ad homines perdendos, niſi ab aliorũ hominum malitia adiuuetur.

TER in Eremo diabolus Ieſum aggreſſus fuit, nec minimum illi valuit inferre damnum. Quid mirum? Solus tunc erat diabolus, ſolus deſcendebat in certamen, nullius hominis in Ieſum acciuerat ſocietatem, & ideo eius poteſtas fragilis, eius vis nulla, languet aliquando poteſtas diaboli, vbi homines malitiæ ſocios non habet. Arguit ſatis Rupert. libro tertio, de Victoria Verbi

E — Rup.

Dei cap. 5. Abraham à diabolo meditatur immunitatem, Iobum, inquit, conſiderans Satan circumeundo terram, quomodo etiam non conſiderauit Abrahã, Iſaac, & Iacob, fidẽ promiſſionis habentes, O propter illã ſpem peregrinando de gente in gentem, & de Regno ad populum alterum pertranſeuntes? *Plane conſiderauit & iſtos & de ipſis ſemen mulieris naſciturum, ſed quid ageret? Quomodo bonam radicem illam corrumperet? aut quorum per manus extirparet? Verbum Dei hominem nocere eis relinquebat.* Vbi autem non licebat dæmoni ſociis hominibus vti quaſi impotens erat & infirmus prohibente Deo, ad inferendum alicui malum. Vis huius rei exemplum ſingulare? Expende in primorum parentum ruina quantum ſerpens antiquus laborauit, vt fragilem feminam proſterneret, quam facile deuicit Adamum. Adoritur feminam, obiicit pomum, præfert mendacia, longoſque init ſermones, reſiſtit in primis Eua meminit diuini præcepti, detegit ſerpentis mendacium, & poſt multa comedit. Hinc pergit ad virum mulier iam ſocia ſerpentis facta, porrigit pomum, *deditque viro ſuo & comedit.* Expende tranſgreſſoris facilitatem, nihil dicit, nihil reſiſtit; ſed cum primum videt cibum, tranſgreſſionem facit. Proh dolor! adeò potens eſt diaboli vis, vbi ſocia muliere armatur: qui ſolus reſiſtentiam à femina patitur, modo virũ ſine reſiſtentia proſtrauit. Id quod notauit D. Anaſtaſius Sinaita li. 10. in Hexaem. aiens. *Virilior Eua apparuit in tranſgreſſione mandati: ipſa enim & ſola reſiſtit ſerpenti, & cum quadã obiectione & contentione, (calliditate ſuperata) comedit ex ligno. Adam autem cum nihil omnino depugnaſſet aut contradixiſſet, fruct⁹ fuit particeps dati à muliere.*

A Vnde magis virilis. Eua & reſiſtit magis niſi quia infirmiorem hoſtem fuit nacta, nimirũ ſolum diabolum, qui tunc potens fit ad perdendum, cum ſocium malitiæ ſuæ hominem habet. Hinc Chriſtus Dominus in ſe armatam dæmonũ æſtimat poteſtatem Iudæis dicens. *Nunc eſt hora veſtra & poteſtas tenebrarum.* Vbi notanter D. Cyrill. in Cat. ait. *Dicit, quod* Cyril.
B *hæc poteſtas eſt tenebris data, ideſt, Diabolo, & Judæis inſurgendi in Chriſtum.* Quaſi vbi diabolus non habebat Iudæos, non haberet potentiam quæ ſufficeret Chriſtum Dominum enecare. Heu quanta erit dæmonum in Dominum poteſtas, quandoquidem tales ſocios ſunt nacti! Quid mirum, quod ad illius perditionem noua &
C inaudita inueniantur genera pœnarum. Hinc D. Chryſoſt. hom. de Paſſ. Chryſ.
ait. *Accedit tamen confœderata Iudaico mors furori volens potius ſe perire totam, quam tantam perdere prædam.* Quaſi mors ſola nõ auderet, ſed vbi inito fœdere Iudæos ſocios obtinet. Heu quam ſit temeraria & audax.

D *Matth. 26.* Tunc diſcipuli relicto eo fugerunt, at illi tenentes Ieſum:

§. XXI.

Qui Dei ſocietatem relinquunt, nuſquã non fugitiui, & miſeri errores.

E EXpende vim & conſequentiam verborum, relicto Deo fugerunt, non certam patriam, non firmum ſolum habent, qui Deum relinquunt, imo eo ipſo & errones & refugæ omnia in timore tranſcurrunt. Ita in præſenti meditatus eſt Simon de Caſſia in Matthæi c. 17. inquiens. *Quia reliquerunt, fugerunt, quia relinquens Deum relinquit ſecuritatem.*

tatē: ideo agitur in timorem, ideo fugit, *& relinquens vitam fugit in mortem; relinquit dulcedinē, & intrat amaritudinem, relinquit fidū amicū, & inuenit hoſtem.* Nil aliud habet qui Deum relinquit, quā meditari fugam, quam errare per omnia, vitamque exulis agere & fugitiui. Ita Dan. 4. Superbiſſimus ille Nabuchodonoſor, vbi ſeſe à Deo alienauit, & ciuitatem & domum & hominū ſocietatem amiſit, factus bellua fœnum manducans De quo pulcre D. Paulin. Epiſt. 4. ait: *Non ſolum à regnis ſuis; ſed etiam à ſenſibus exulabat humanis: coma triſti Leonem, vncis vnguibus vulturem, ſenſu & pabulo bouem referens.* Adeo miſer erat, adeo errantem agebat vitam ab omnibus propriis exul, in omnibus peregrinus. Nec feliciori auſu prodigus ille filius apud Luc. cap. 15. relicto patre, cum ſubſtantiæ ſuæ patre abiit in regionem longinquam. Quod expendens Chryſol. fatur. *Ecce quemadmodum ſine patre cenſus, ciuem in peregrinum, filium in mercenarium, liberum mutauit in ſeruū.* O miſera hominis conditio, cui à patre ſeparato vnum reſtat exilium, & peregrinatio continua. Quid plura? fame pene enectus, *adhæſit vni ciuium regionis illius, & miſit illum in villam ſuam, vt paſceret porcos.* Vbi gemebundus D. Chryſol. ait. *Affectionis deſertor, pietatis refuga inquieti gregis teritur & maculatur excurſu: porcorū lutulenta paſcua percurrit, vt ſentiat, quam miſerum ſit quietis paternæ beatitudinem perdidiſſe.* Ecce tibi quam inquietam, quam erraticam vitam qui Deum relinquunt crebris agitati excurſibus & fugis, nil habentes, quo quiete fruantur. De illo reproborum primate Caino dicitur Gen. 4. *Egreſſuſque Cain à facie Domini & habitauit in terra Naid.* Expendit verbum Naid Philo lib. de Cherubim, cui ſonat commotio, vt de fatur. *Neceſſe eſt, vt ab imaginatione Dei digreſſa cogitatio, nauis in ſalo iactatę more, ventis inter ſe confluentibus vltro citroque feratur patriam domumque nacta agitationem.* O egregiam patriam & domum eorum, qui à Deo ſeparantur! ea eſt commotio & agitatio, nullibi firmi & ſtabiles; ſed in omnibus fugitiui & peregrini. Hinc acute notat D. Paulinus Epiſt. 2. de Chriſto Domino oſculante Iudam. *Oſculum,* ait, *non ideo ſuſcepit, vt pacem proditoris acciperet; ſed vt ſuam ab alienato reciperet.* Etenim qui à Deo ſe alienant, eo ipſo alieni ſunt à pace & tranquillitate.

Paulin. Luc. 15. Chryſol. Chryſ. Gen 4. Paulin.

§. XXII.

Chriſtus Dominus comprehenſus & captus eſt non alio, quam amicitiæ illice.

NOn fidit proditor carnificum phalangi, non fuſtibus & armis, vt Dominum capiat, vni oſculi & amicitiæ ſigno plus omnibus confidebat. quo illice beneficentiſſimum Deum traxit ad laqueos. Sic ipſe Dominus queribundus apud Hieremiā dicebat. *Venatione ceperūt me quaſi auem inimici mei.* Et quidē vt capiantur aues: præter laqueos, illices & eiuſdem vocis parantur aliæ, à quibus tracta auicula, dum conſortium, ora & ſocietatem quærit, incurrit mortis laqueos. Quomodo aliter capiendus foret diuinus ales? Et oſculi & congeneris vocis illice illaqueatus eſt. Infandam Abneri mortem ſic Dauid 2. Reg. 3. lamentabatur. *Manus tuæ non fuerunt ligatæ, nec pedes tui in cōpedibus, corā viro iniquitatis cecidiſti.* Quæ verba melius in rem præſentem expendit Theodoret. qu. 13. inquiens. *Non in acies ſuperatus, et tāquā bello captus es ligatus;*

Thren. 3. 2. Reg. 3. Theod.

ligatus; ſed ſimulatio amicitiæ tibi vulnus intulit. O ſumme & fortiſſime Rex Chriſte, ecce quali aſtu caperis, eo nimirum quo perpetes & velociſſimæ caperentur aues, caperis non aperto Marte, non in bello, non viribus creaturarum; ſed conſortis ore, ſed amicitiæ illice, ſed beneuolentiæ ſigno! Huc ſpectauit D. Paſchaſ. libro tertio in Threnos fatus. *Ergo ipſe eſt Aquila quæ dum prouocat pullos ſuos, ſcilicet Iudæos ad volandum, expandit alas ſuas ſuper eos, & aſſumpſit atque portauit ī humeris ſuis, laqueo eorum captus eſt in inſidiis.* Quando caperetur perpes & diuiniſſimus ales; niſi vt quando filiis proſpiceret, ad illos ſupportandos ſeſe inclinaret? Quomodo capi potuiſſet aquila grandis, niſi filiorum infirmantium inſidijs? niſi efficto chariſſimorum pullorum modulamine, vt dum in oſcula & amplexus filiorum ruit, teneatur inimicorum laqueis? Rectè D. Ambroſ. tract. de Interpellatione Dauid Chriſto Domino retulit, id quo Prou. 5. iuxta Sept. vocatur, nimirum *ceruus amicitiæ*. Vbi ſic pergit Ambroſ. Fertur huiuſmodi ceruorum eſſe ſimplicitas, vt cum his nonnumquam ſocietatem ineant, qui ipſos inſectantur. Nam cum ſe exagitari viderint his ſe equitibus annectunt, qui miniſterio fraudis appoſiti fugæ ſimulatione, ſpe ſocietatis inductos ad retia vſque deducant. *Ita ergo Dominus Iudæis dolum ſibi aſtruentibus miſerebatur, & ſocietatem oſculumque Iudæ proditoris aſciuit, cuius ſimulatione funeſta vſque ad crucis laqueos, & paſſionis retia acceſſit.* Hæreo in illo, quod ſæpe repeto, nimirum Dominum inſidiis ſimulatæ amicitiæ captum eſſe, an ipſe ſimulationis & fraudis inſcius? Abſit, imo hoſtiles animos fraudeſque optime

Paſc.

Prou. 5.

Ambroſ.

A norat & perualluerat, verum ſic hominum coluit amicitiam, vt ne illius ſignum præteriret, eligeret incidere in fraudes & trucidari. An non audiſti canoras illas & crudeliſſimas Sirenes? ea canebant dulcedine, quam ne præterirent homines eligebant naufragia & laniationem miſerabilem. De quo accipite Caſſiodorum libro 2. Variar. Epiſt. 40. ſic
B fantem. *Sirenas in miraculum cantaſſe, curioſa prodit antiquitas, & quamuis nauigantes fluctus abduceret, carbaſa ventus inflaret, eligebant ſuauiter decerpi, in ſcopulos incurrere, ne tantam paterentur dulcedinem præterire.* Et quidem nouerat Dominus cru-
C deliſſimæ fraudis oſcula, & amicitiæ ſimulationem, tamen adeo illi dulcis erat amicitia cum hominibus, vt prudens eligeret diſcerpi, ne illius vel ſignum præteriret. Et heu quam miſere captus illo crudeli ſigno amicitiæ! quam crudeliter raptatus fertur! ad quos ſcopulos non alliditur? per quos tribulos actus non cogitur & crudeliſſimam lanienam ire?

Caſſiod.

D

CAPVT II.

De Caipha.

CAPTVM Dominum tumultuariè raptāt nefarij carnifices, & ciuitatē cum præda ingrediētes, ad viciniorē Annæ do-
E mum appropinquarunt. Is erat Caiphæ Pontificis ſocer, qui maxime lætatus iubet vinctū Ieſum cum primū Pontifici genero transferri. Ecce tibi in domo Caiphæ aderat Pontificius cōuentus ſeniorum omniū Phariſæorum, & Scribarum medius ſedebat ipſe

A *Ioan.* 18. Et adduxerunt eũ ad Annam primum: erat enim ſocer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius. Erat autem Caiphas, qui conſiliũ dederat Iudæis: quia expedit vnum hominem mori pro populo.

ipſe Caiphas, penes quem erat ſacer apex illo anno. Huc Dominus plenus clamoribus probroſis, plenus iniuriis & irriſionibus, rudentibus ligatus approximauit. Stetit reus ipſa ſanctitas coram nequitia iudicante, interrogatur de doctrina, & reſpondens a ſeruo ſuſtinet indigniſſimam alapam. Quando Dominum feri homines verberant, diabolus diſcipulũ B Petrũ vehementer colaphizabat, vſque dum, ancillula terrefaciente, tantum Magiſtrum abnegaret. Intereà falſorum teſtium teſtimonia trutinãtur, adeò falſa, vt vel ab iniquiſſimo iudice fuerint reprobata. Qui ab illis ſuperſedens Ieſum adiurat in nomine Domini, an filius Dei ſit: cui accinente Domino Pontifex furia percitus veſtem ſcindit, Ieſum blaſphemum pronuntiat, & reum mortis C omnium ſuffragio declarat. Quis numerat quæ hinc aduerſus Saluatorem effunduntur iniuriæ? Nulli non licet eius fulgentiſſimam ſputis commaculare faciem, maxillas percutere, capillos vellere, milleque modis in illum inſultare. Mediũ conſtituunt in atrio: oculos diuiniſſimos panno operiunt, percutiunt fuſte & pugno venerandum D caput, præmiſſa ſalutatione regali. His tranſigitur nox, & ſummo mane ſeniorum iterum initur concilium, iterum Ieſus examinatur, & pronuntiante Caipha remittitur ad Præſidem Pilatum, vt eius ſententia cruci ſuffigatur. Hoc concilij decretum proditoris Iudæ malitia ſuſtinere non valens, male & ſero E pœnitens refuſa in templo pecunia periturus volauit ad laqueum.

§. I.

Pulchra & elegans Chriſti Domini patientis ponderatio.

IAm habes quod ſtupore plenus expaueſcas, nimirum Deum nocentem, viliumque hominum manibus traditum, cuius illi virtutum cumulo abutantur. Quod eleganti & ponderoſa antitheſi demiratus D. Theodorus Studita ſermon. de Domini ſupplicio fatur. *Cogitemus, fratres, ingens hoc atque ineffabile arcanum. Qui animorum conſilia retegit Deus, omneque perſpicit humanum cogitatum, hic ille eſt, qui capitis ſiſtitur iudicio; qui præpotenti iuſſu vniuerſa librat, hic ille eſt, qui in ſceleratorum manibus deditur; qui obligatam in nubibus vndam ex æquo tempeſtiuè inſerit ſolo; hic ille eſt, qui colligatus raptatur. Qui cælum palmo ac terram menſus pugillo eſt, lanceque montes librauit; hic ille eſt, qui ſerui pulſatur dextra: qui florum varietate vber imbuit terræ: hic ille eſt, qui ſpinis inglo riè coronatur; qui in pomario vitalem arborem conſeuit: hic ille eſt, qui ligno infelix pendet. O immania & inaudita miracula, quæ tunc intuitus Sol defecit, & Luna cõtenebrauit.* Equidem hoc innatum hominibus eſt, vt magis doleamus, & expaueſcamus illius vicem, qui à florentiſſimo ſtatu in abiectiſſimam fortunæ miſeriam Studit.

deue-

deuenit, à puppi ad ſentinam deſcẽdit, à gloria cecidit in infamiã. Quis igitur non doleat, non expaueat in Chriſto Ieſu, hanc viciſſitudinem rerum immanium? Quis non lacrymetur ad hanc miſerandam Chriſtiferæ maieſtatis mutationem? Quis tantæ gloriæ & Imperio natum necis oculis videat, homo à Ganeonibus raptari, ſputis fœdari? Sic quæ non rapuit bonus Ieſus, exſoluit; ſic Adami pœnas ipſe ſuſcipit miſerabũdus. Id quod eleganter perſtringit D. Cæſarius Naz. frater, libro quæſtionum aiens, omnia debita primi parentis Chriſtus pro illo ſubiuit, pro illius obedientia abiecta factus obediens vſque ad crucem: ille per Euam tentatus comedit, hic tentatus à Diabolo non comedit; ſed ieiunus fuit quadraginta diebus. Ille voluit fieri Deus: hic cum eſſet Deus, pro illo factus eſt mortalis. Ille ex paradiſo in hunc locum laborioſum relegatus eſt: *hic pro illo è cælo dilapſus illius vitam ſuſcepit pro luce inacceſſibili habitans antrum huius mundi tenebricoſum, pro Angelis circumdatus à beſtijs; pro hymnis, & cantilenis cæleſtibus audiẽs calumnias, & contumelias.* Huc vſque Cæſarius. [Cæſar.]

§. II.

Illi tribuuntur omnium crimina, & flagitia, qui author erroris fuit.

COmprehenſus Chriſtus, nullus Euangeliſta meminit, quòd fuerit ad Annam deductus, niſi Ioannes: ſed potiùs omnes Caiphæ tyrannidem, & ſcelus enucleare feſtinant. Imò ipſe Ioannes vix aliquid notat in deductione ad Annam, totus poſitus in prætereundo Caipha. Quid plura? Meritò vnus

A Caiphas pungitur, & ſugillatur à cunctis, ipſe enim primus fuit author funeſtæ paſſionis, & crucis. Sic notat Ioannes dicens. *Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat Iudæis; quia expedit vnum hominem mori pro populo.* Memini ex Geneſ. 10. in Ægypto Pharaonem vehementer percuſſum à Domino, quòd Saram vxorem Abrahami ſibi raperet: ſed & Gen. 10.

B poſtmodum cap. 20. dicitur Abimelech Rex Geraræ eamdem Saram ſibi vſurpâſſe, adeò impunè, vt ſolùm in ſomnis admonitus fuerit illam viro ſuo reſtituere. Quæ rei cauſa? Cur ambo eiuſdem rei criminis cùm exiſtunt, alter duriſſimè ca-

C ſtigatur; alter nullum accipit ſupplicium? Rationem reddit D. Ambroſius de Abraham, cap. 1. dicens. Ambro. *Fortaſſis te moueat, qua ratione Pharao ab omnipotenti Deo ſit afflictus, cùm & ipſe ignoraret, vxorẽ eſſe Abrahæ Saram, quam ſororẽ audierat: Abimelech autem nullam pœnam receperit. Verùm Ægypti Regem noueris ducem fuiſſe vitiorum.* Meritò Deus in duces, & authores vitiorum iraſcẽs, reliquos quaſi prætcrit, nec aliorum meminit iniurias in comparatione

D eorum qui principes in malitia extiterunt. Huc ſpectat illud 4 Reg. cap. 3. quãdo Rex Moab Iſraelitico 4. Reg. 3. exercitu cinctus, & penè oppreſſus filium ſuum iugulauit in muro: ſic enim ait textus. *Cùm vidiſſet Rex Moab præualuiſſe hoſtes, tulit ſecum ſeptingentos viros educentes gladios, vt irrumperent ad Regem Edom, & non potuerunt. Arripienſque filium ſuum*

E *primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murũ, & facta eſt indignatio magna in Iſrael, ſtatimque receſſerunt ab eo.* Burgenſis, & Lyra expendunt illud, & facta eſt magna indignatio in Iſrael, & Deũ aſſerunt authorem indignationis illius,

lius; quaſi Deus videns nefarium Regis facinus ſacrificantis filium maxima excandeſcens ira in Iſraelitas deſæuierit, illoſque vehementer calamitate contriuerit. Sed cur nefaria Moabitarum videns, illa quaſi inulta præteriens & obliuiſcens deſæuit in Iſraelitas? Iam id exponebat Pſaltes 105. vbi de Iſraelitis inquit. *Immolauerunt filios ſuos dæmonibus* Fuit ſanè hic mos Iſraelitis nefariſſimus, qui filios ſuos dæmonibus iugulabant, ab hiſque Rex Moabita nefarium facinus didicit. Quocirca Deus ſapientiſſimus iniquitatum viror præteriens Moab, Iſraelem merito conterit & affligit, vtpote authorem & ducem tanti criminis. Quo ſpiritu Ioannes nefaria Annæ ſubſilens, totus eſt in prodenda Caiphæ malitia, quia ipſe erat primus, qui dederat conſilium de enecando Domino Chriſto. *Pſ. 105.*

Textus. Sequebatur autem Ieſum Simon Petrus, & alius Diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus Pontifici, & introiuit cum Ieſu in atrium Pontificis: Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exiuit ergo Diſcipulus alius, qui erat notus Pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum.

§. III.

Suſpectus amor in Deum ſit, qui ſine vllo metu & timore eſt.

HEu quàm incautè Petrus amoris in Deum adeò laxauit habenas, vt nihil ſibi timeret. Accipe Diu. Auguſt. in Pſalm. 96. *Petrus, qui* Auguſt.

A *audaci dilectione ſequebatur, timida trepidatione ter negauit*, vt vel hinc tibi amor ſuſpectus ſit, cum quo non venit Dei metus, propriæ infirmitatis timor. Vtinam tâtus amator diſceret & timere, minimè ab hoſtilibus incurſibus vinceretur. Quãdoquidem S. Theophilus Alexandrin. epiſt. Paſ. 3. à ſanctis pueris Machabæis immania videns ſuperata tormenta, hanc Theop.
B cauſam inuictæ fortitudinis inuenit, quod Dei timore armarentur. Etenim poſt recenſitas ſartagines, & alia cruciatum innumera tormenta ſic pergit. *Et tamen inter hac omnia paradiſum deambulantes, non ſentiebant quod patiebantur; ſed quod videre cupiebant. Mens enim Dei timore vallata flammas ſuperat, varios tormentorum ſpreuit dolores.* Equidem valdè amabant,
C qui ſe pro Deo atrocibus obtulerant tormentis; ſed & timebant, quo timore muniti & confirmati tyrannorum rabies, cruciatuum dolores inuicti premebant. O time, & time vehementer quiſquis amator Dei es, ſuſpectus amor tibi ſit ſine timore. Nonne apud Iſaiam cap. 6. Sèraphin ipſa timebant? Equidem velabant faciem, & ſupra Domi- *Iſai. 6.*
D num volitabant, inſtar auis, quæ ſummo deſiderio prædæ circumuolitat: ſed metu aliquo retardatur, pugnatque in ea cum timore deſiderium. Eleganter Forerius ait: *In facie velata reuerentiam tantæ maieſtatis cogita, coniunctam tamen ſummo videndi deſiderio: neq; prætereas, quòd* Foreir.
E *cùm igniti ſint, & toti amore ardeant, adhuc tamen verecundè, & reuerenter ſe erga Dominum gerant.* Huuc affectum timoris & metus amantium pectoribus inſerere cupiebat ſummus hominum amator Chriſtus Dominus, qui vt ſuos amabat, ſic in paſſione nihil tam timebat, quam eorum periculum.

Quo

Hilar. Quo refert D. Hilarius illud, *Cœpit pauere, & mœſtus eſſe, & triſtis eſt anima mea vſque ad mortem*. Non mortem adeò expauet Dominus, non ingentia tormenta, non rabiem inimicorum timet. Quid ergo? *Metuit ne ſe Deum abnegent Diſcipuli, quem cæſum, & conſputum, & crucifixum eſſent conſpecturi.* Neſcit diuinus Amator eſſe ſine metu, neſcit amare ſuos, & non timere, vt iam tu non ames ſine metu. Id quod attigit D. Iſidorus Peluſiota, vbi ait: Pelus. *Sponſa Dei es, amaris cum timore, ama & time*, quandoquidem amatorem tuum cernis timere de tua infirmitate, cur tu audes amare ſine metu? ama quidem, ſed & diſce timere. Quippe timor reliquas omnes virtutes confirmat, & vitiis aditum obcæcat, Iſai. 11. Iſai. 11. *Et requieſcit ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij et fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ et pietatis, et repleuit eum ſpiritus timoris Domini.* Expendo quod de ſpiritu timoris dicit, nimirum repleuit eum. De quo acute D. Paſchaſius lib. 3. in Matthæum. *Nouiſſimè autem velut quiddam ſpecialius, ac ſi municipium diſcretionis ab omni labe peccati, intulit dicens, et repleuit eum ſpiritus timoris Domini. Non enim quoſcumque repleuerit capaces alterius rei eſſe plenitudo timoris ſinit.* Hæc ille.

§. IV.

Maximo detrimento ſui cordis intima non luſtrat penetralia.

ECce tibi primum D. Petro præcipitium obiectum, quod ſtaret ad oſtium foris. De quo Drogo lib. de paſſione loquitur. *Propterea negabat, quia intus eſſe nolebat.* Heu quanto ſe opponunt periculo, qui ſui A cordis arcana non luſtrant, qui intra ſe, aut nunquam, aut ſerò volũt eſſe. Et quidem maior ille filius, qui Luc. 15. Luc. 15. apud Patrem remanſerat, reuertentis iunioris feſtum cùm ex agro rediens perciperet, noluit intra domum paternam ingredi, ſic ait. *Erat autem filius eius ſenior in agro, et cùm veniret, et propinquaret domui, audiuit ſymphoniam, et chorum: et vocauit* B *vnum de ſeruis, et interrogauit quid hæc eſſent. Iſque dixit illi, frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum ſaginatũ, quia ſaluum illum recepit. Indignatus eſt autem, et nolebat introire.* Quid plura? hoc vnum illius ruinã & perditionem oſtẽdebat, vbi introire recuſat, vbi intus eſſe non vult, paternis epulis indignus cenſetur, & meritò à paterno excluditur conuiuio. C Accipite D. Paſchaſ. de corp. & ſang. Paſch. Domini c. 22. iſtius ſic elucidantem querelam. *Tot annis ſeruio tibi, nũquã mandatum tuum præteriens, et non dediſti mihi hædum ſaltem vt cum amicis meis epularer. Et quam iuſte, quia proſectò cæcatus mente, noluit intrare intus, nec corde repœnitere. Idcirco prorſus ex omnibus bonis paternis nec hædum indulgentiarum meruit acquirere.* O vti- D nam hinc omnes diſceremus quantum ſit malũ intus cordis noſtri habitaculo nõ morari! Heu quoties ſeniores in Dei ſeruitio, quia intus ſecũ eſſe negligũt, foris manẽtes à bonis paternis excludũtur! & minimis offenſi in irreparabile damnum incidunt. Dam. Id vt probet Petrus Damian. in Apolog. de contemptu ſæculi, c. 21. inquit. Quod profectò Eſau patẽter E inſinuat, qui cũ de agro rediẽs ſe queritur laſſũ, damnoſũ valde cũ fratre pepigit commerciũ. Et adeò damnoſum cõmercium pepigit, vt illo hæreditario primogenio ſe priuaret. Quid nõ amitteret qui totus foris in agro, & nũquam intus inueniebatur?

Vnde

Nil. Vnde prudenter D. Nilus in Aſceti-co cauet. *Si quis nondum aptus eſt ad pugnam, domi ſine detrimento maneat, & ſalutem in quiete ſine periculo tueatur. Talis erat Ieſus Naue, de quo ſcriptum eſt: Seruus autem Ieſus cùm ſit adoleſcens, è tabernaculo non egrediebatur. Nouerat enim eos, qui ad campum, ad pugnam præproperam egrediuntur, à fratribus carnis, & corporis amicis occidi ex hiſtoria Abel admonitus.* Non eſt in fratribus, in amicis, ſecuritas in agro, væ tibi ſi præproperè egredi foras cogeris, etiam ab amicis, à fratribus, à tua ipſius carne corrues trucidatus. Non properaſſet Petrus egredi in certamen, & ſeſe incolumem ſeruaſſet.

Ioſ.

§. V.

Suſpecta ſit ipſa ſalus, quæ per mulieres fiat.

Diſcipulus ille Pontifici notus dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum: & quidem non poterit Petro non eſſe damnoſa hæc introductio ad Chriſtum, quandoquidem per ſeminam introducitur. Hinc Ambroſ. Ambr. *Vbi negat Petrus? In pretorio Iudæorum, ibi negat, vbi Chriſtus captus, vbi Chriſtus ligatus eſt; quomodo enim erraret, quem intromiſit oſtiaria, & interrogauit oſtiaria?* Non bona ſæpè ductrix femina, etiam ſi ſemel ad Chriſtum ducat, te faciet alias errare, nõ ſe illi committat ſine metu quiſquis recta via ad Deum pergere ſtatuit. Matt. ca. 20. Fratres illi duo Zebedæi filij Chriſti in regno cupiebãt primas obtinere, cõmittunt rem matri, illa Magiſtrũ adit, cui ait: *Dic, vt duo filij mei ſedeãt in regno tuo, vnus à dextris; alius à ſiniſtris.* Expende, qui petat mulier, vt filius ſedeat à ſiniſtris Dei. Proh feminæ ſtultitia! ſiniſtram petis tuis filiis? Pulcrè Diu. Chryſoſtomus Chryſ.

A in Catena ſic Domini voce reſpondet. *Neſcitis quid petatis. Ego vos vocaui ad partem dexteram de ſiniſtra, vos veſtro cõſilio curritis ad ſiniſtram: ideò forſitã per mulierem res agebatur.* Quid mirum, quòd homines ad ſiniſtram currant, ducente femina? Vbi mulier dux eſt, caue ruinam & perditionem. Huc ſpectabat Alcuinus, quando totam primi pomi ma- Alcuin.

B litiam in eo ponit, quòd à femina fuerit acceptum. Sic enim ſermone de Natiuitate Virginis, alloquitur Mariam. *Exurge, Domina, virus hoc mortiferum, quod de pomi ſui reliquiis Eua nobis propinauit.* Vbi pondero illud, de pomi ſui reliquiis, quaſi totum illius venenum huc referat, quod fuerit à femina nobis relictum & propinatum. Quocirca non prætereunda Diu. Chryſoſtom ponde- Chryſ.

C ratio hom. 9. in 1. epiſt. ad Timoth. vbi primos parentes immediatè poſt peccatum in iudicium vocatos animaduertit, & illorum excuſationem notat his verbis. *Mulier quidem crimen excuſans ait, ſerpens decepit me: Adam verò nõ ait, mulier decepit me, ſed mulier dedit mihi de ligno, & comedi.* Enimuerò ſatis credidit ſe excu-

D ſatum à crimine, ſi tantùm oſtenderet ibi interceſſiſſe mulierem, qua duce facilis futurus erat error. Vnde meritò expendens Chryſoſtomus vbi ſuprà, illud Paulianum 1. ad Timot. 2. *Mulieri docere non permitto,* 1. ad Timot. 2. ſic rem conficit: *Semel docuit mulier, & cuncta peruertit, idcirco inquit Paulus, vltra nõ doceat.* Quod ego in præ-

E ſenti aliter dixerim, nempe millies negotia hominum aggreſſa eſt mulier, & ſæpe omnia peruertit; ſtultus erit, & mentis inops, qui iam illarum communicationem non fugiat.

Text. **Pontifex ergo interrogauit Ieſum de Diſcipulis, & de doctrina eius. Reſpondit ei Ieſus: Ego palàm locutus ſum, &c. Hæc cùm audiſſet vnus aſſiſtens miniſtrorum, dedit alapam Ieſu dicens, ſic reſpondens Pontifici?**

§. VI.

Alapa Chriſto Domino inflicta adeò illi probroſa extitit, vt auidiſſimum eius patiendi animum poſſet quoad nos ſatiare.

VIdiſti aliquando eſurientium conuiuarum acies primo à ferculo hebetari? Equidem ſolet adeò pinguis & adipeus cibus in principio conuiuij miniſtrari, qui auidiſſimos quoſque explet & exſatiat. Auidiſſimus ærumnarũ Dominus ad
Luc. 21. paſſionẽ accedebat dicens: *Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum*, nimirum, iuxta Tertullian. ad
Tertul. uerſus Marcion. *Figuram ſãguinis ſui ſalutaris implere concupiſcebat*. Hoc erat illi maximè in optatis, ſi paſſionis calicem exhauriret, ſi dolorum veſceretur pane. Ecce tibi Miniſtri manu in principio accepit alapam, quia ingens patiendi auiditas quoad nos expletur, & exſaturatur. Accipite
Rup. Rup. in Hier. expendentem, nimirum:
Hier. 2. *Poſt gloriam miſit me ad gentes.* Vbi ſic fatur: *Quàm bonus eſt vnigenitus, qui cùm in forma Dei eſſet, propter nos accepit formam ſerui, atque poſt gloriã claritatis, quam habuit apud Deum, priùs quàm mũdus fieret, ſaturatus eſt opprobrijs, dãs pcutiẽti ſe maxillã.* Proh immaniſſima ſerui manus, quæ ingẽti Chriſti patiẽdi fami præbendis ſatietatem! quæ exples inex-

A plebilem opprobriorum ſitim! quæ ſummam tormẽtorum appetentiam exſaturas! Sanè vt primum, ſic maximum fuit hoc Chriſti Domini opprobrium, quòd diuiniſſima eius facies à vili ſcurra in Principum conſpectu, arridentibus cunctis fuerit verberata. Cuius dedecus inde ponderarat Hier. Thren. 3. quòd illo propè infinita patiendi auiditas in Chri
B ſto fuerit exſatiata. Vnde poſt Rup. eleganter Hierem. verba ponderans D. Paſch. lib. 3. in Thren. ait: *Oſtenditur auiditas deſideriorum, cum dicitur; Dabit percutienti ſe maxillam, & ſaturabitur opprobriis, quoniam omnis ſaturitas ex auiditate ſumẽdi naſcitur.* Quaſi innuat, quod minimè Deus faciem ſuã alapæ obijceret; niſi auidiſſimus
C eſſet opprobriorum, euenit verò illi, quod fameſcenti, & auidiſſimo in conuiuio accidit. Is qua eſt auiditate prima fercula non tam mãdit, quàm vorat, quàm glutit, quæ aliquando vt pinguia & adipea ſunt, ſic auiditatis acies hebetãt, & exſatiant. Cuiuſmodi erat inflictæ Domino opprobrium alapæ, potens auidiſſimã, imò rabidiſſimam famem exſaturare. Ec
D ce vobis diuinus Iob c. 16. rabidiſſimos hoſtes in opprobria & cõtumelies inhiantes, alapa accepta exſatiat, ait enim: *Aperuerũt ſuper me ora ſua*, nimirum more canum fame rabida prædæ inhiantes, *Et exprobrantes percuſſerunt maxillam meam, ſatiati ſunt pœnis meis.* Vbi D. Greg. ſic animaduertit. *Poſt percuſſionem maxillæ aptè ſubiungitur, ſatiati ſunt pœnis meis.*
E Quomodo aliter exſatiari poſsẽt rabidiſſimæ fames? Quomodo qui opprobriis immittendis inhiabant, inuenirentur ſaturi, niſi alapis percutientibus faciem? Et hoc Iobo non accidit; ſed Chriſto Domino, cui inflicta alapa poſſet immenſam & infinitam patiendi auiditatem quo-

Paſc.

Iob 16.

Greg.

ad

ad nos exſatiare. Fallor, ſi hic nata non fuit illa nouorum tormentorum excogitatio in Dominum, quandoquidem qui ſatur eſt, nota fercula faſtidit, nouaſque ciborum formas meditatur, quibus auiditatem acuat. Sic Dominus primo alapæ opptobrio exſatiatus, iam faſtidit communia mortis, nouis & inauditis opprobriorum generibus inhiat, nouas patiendi formas tractat, ſi tradatur ſpinis coronandus, conſpuendus, poſthabendus Barabbæ, & ſic noua & inaudita ſuſtineat alia. De quibus propter nouitatem inauditam dicat apud Lucam, *Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare*; nimirum, vt explicat Leontius AEtolius, quaſi dixiſſet, *hoc paſcha vobis tradere deſidero, nouas ſcilicet res*. Antiquas Paſchæ iugulationes, veteres effuſiones ſanguinis prorſus faſtidio, noua dolorum genera meditanda ſunt, vt illa auidè ſuſtineam, qui in primis alapam ſerui ſuſtinui adeò indecoram & probroſam, vt nullum commune dedecus eminere poſſet præ illa. Huc Cæſar. Naz. frater dialogo quarto, vbi inquit. *Eum qui vnam percuſſus maxillã, etiam alteram præbet, deſinit, qui pondus diei & æſtum in eo tentationum ferat, Dominus, tanquã omne opus laborioſum ſui mandati promptè impleuerit*. Ecce tibi qui patienter alapam ſuſtinet, omne laborioſum opus impleuit, ſummo labore adimpletus reliqua contemnit, & reputat leuia. Cæſar.

§. VII.

Ea eſt hominum temeritas, & rabies, vt diuinam faciem audeant.

QVam verecũdi & tremuli Cherubini vix intueri audent Domini faciem, non refugit temeraria homuncionis manus vulnerare. O effrænem hominum rabiem! quo per uenire putas, quandoquidem deificam cõtemnis, & proculcas faciem? Premebat Diuus Cyrillus, Hieroſolym. illud Iſaiæ Iudæorum populo dictum, nimirum: *Ecce Saluator tibi aderit*: & merito quærit cur vates cauerit Saluatoris nomen proprium prædicere: de quo Catech 10 ſic fatur. *Saluator apud Iudæos Ieſus dicitur; prophetica .n. gratia Dominicidas Iudæos præuidens occultauit appellationem, ne ſi apertè præſciuiſſent, promptiùs illi inſidiarentur*. Proh Deus immortalis! immenſa Dei pulchritudo, quæ beatorum intuentium ad ſe rapit affectus neceſſario, ſibi à miſeris hominibus cauet, & non vult noſci, ne auidiùs ab illis contemnatur. Meritò huc reuocandus Diuus Irenæus, libro quarto contra hær. capite 37. Vbi hanc reddit rationem, cur diuinitas lateat ſub carne, nimirum, *Deus*, ait, *hominibus oſtendens Deum, Deum autem exhibens hominem, & inuiſibilitatem quidem Patris cuſtodiens, ne quãdo homo fieret contemptor Dei, &c.* Quid in homine miſerabilius cogitari poſſet, quàm quòd is eſſet, qui parẽtem Dei ſpueret, & contemeraret faciem? Vos omnes compello Theologos, qui indignamini Scotum, quòd dixerit, ſuſpẽdi poſſe amoris affectum, ne feratur in Dei clarè viſam faciẽ. Ecce quid longè miſerabilius in homine Irenæus meditatur, cuius tantã putat eſſe temeritatẽ, vt diuiniſſimã Dei apertè viſam faciẽ auderet contemerare. Heu temerarios hominũ auſus! Heu effrænẽ pulueris humani rabiem! Nec te moueat, quòd dicat Irenæus, diuinam faciem clarè viſã poſſe à peccatore contemni; poſſe quidem non de lege ordinaria, ſed

Iſai. 62. Cyril. Hieroſ. Iren.

in.

in eo caſu, quo Deus liberum hominis arbitriũ relinqueret, nec extrinſecùs efficaci prouidẽtia protegeret. Id quod apertè docet Scotus in 4. diſt. 49. q. 4 §. *dico ergo.* Quam ſententiam Scoti refert, & explicat in dicto ſenſu Vaſquez 1. 2. q. 4. art. 3. diſput. 18. cap. 1. Scot. Vaſq.

Text. Reſpõdit ei Ieſus: Si malè locutus ſũ, teſtimoniũ perhibe de malo: ſi aũt benè, quid me cædis.

§. VIII.

Nullum tempus intempeſtiuum, vt animæ negotietur ſalus.

VInctus Dominus, & crudeliter à Miniſtro percuſſus non iraſcitur; ſed blandis verbis percuſſorem ad ſalutem allicit. Nunquam nõ tempeſtiuus eſt Dominus, vt ſalutẽ ſuggerat, nunquam non tempeſtiuè à Domino petitur ſalus. Id quod eleganter docet D. Chryſoſt. hom. 1. in Act. fatus. *Ne quis arbitretur intempeſtiuum eſſe de ſalute ſermonẽ, eo quod nunc non eſt dies quadrageſimus. Nam hoc eſt quod vrit animum meum in huiuſmodi rebus, obſeruari tempus. Atqui Eunuchus ille cũ eſſet barbarus, & iter faceret, eſſetque in via publica, non exquiſiuit opportunitatem: ſed ne carcerarius quidem ille cùm eſſet inter vinctos, conſpiceretque Doctorem cæcum ac vinctum, præſertim cùm id temporis crederet illum in carcere manſurum. Hic autem plerique qui nec in carcere ſũt, nec itinere, proferunt ſalutis ſuæ negotium.* Hæc Chryſoſtomus, quibus attigit duas hiſtorias. Altera eſt Eunuchi, qui 8. Act. cùm eſſet in via videns aquam continuò proſiliuit, vt à Philippo baptizaretur: altera eſt carcerarij, qui Act. 16 aperto carcere inueniens Paulum inter vinctos vinctum, & cæſum, ſtatim conſternatus ait: *Domine, quid me oportet facere, vt ſaluus fiam?* Intempeſtiuum fortè putaretur tempus, vt carcerarius iſte de ſalute ageret, quando Doctor vinctus, & cæſus in carcere tenebatur. Expectaſſet occaſionem aliam tempeſtiuiorem: ſed nulla non eſt tempeſtiua occaſio, vbi ſalus animorum procuratur. Vnde prudens ille carcerarius non exquiſiuit aliam opportunitatem, quamuis eſſet inter vinctos, conſpiceretque Doctorem cæſum, & vinctũ. Miratus Iſaias ca. 52 pulchritudinem illorum, qui ſaluti animarum operam nauabant, dixit. *Quam pulchri pedes euangelizantium pacem.* Quæ verba ponderans & expendens Tertul. lib. 5. contra Marc. cap. 5. ſic transfert: *Quam maturi pedes euangelizantium pacem.* Et merito, nunquam enim non tempeſtiua, & matura, & temporanea euangelizatio, & pacis annuntiatio, etiam inter vincula, inter vulnera, inter contumelias, vel acceptas, vel datas. I Chryſ. Act. 8. Act. 16. Iſa. 52.

§. IX.

Chriſtianus parili affectu omnes proſequatur, etiam hoſtes.

NVlli pacifica magis verba daret Dominus, quàm crudeliſſimo percuſſori dedit; *Si autem bene*, inquit, *cur me cædis?* Vnde D. Ambroſ. Pſalm. 37. hæc verba ponderans ait. *Vide quemadmodum quaſi vir iuſtiſſimus, & quaſi is ſe vindicare poſſet, puerili quodam loquebatur affectu.* Et quidem notanter dixit, puerili loquutuum fuiſſe Dominum affectu, quaſi puerulus, qui amica & inimica, noxia & ſalutaria affectu parili præſumit. Sic Dominus placidè & amicè Ambr.

Mach. cè tractat nocentiſſimos etiam percuſſores. Huc ſpectabat D. Macharius homil. 8. ſic æſtimans Chriſtianam gratiam. *Gratia omnia membra, & cor ſedat, ita vt anima præ nimio gaudio videatur eſſe velut puellus mali neſcius. Nec in poſterum homo condemnat Græcum, aut Iudæum, peccatorem vel mundo deditum, ſed interior homo oculo puro omnes reſpicit, gaudetq. de vniuerſo mundo, planeque expetit venerari ac diligere tã Græcos, quàm Iudæos*. Felix qui hac repuareſcerit infantia, qua omnibus dulcis & pacificus, nulla nouerit perturbatione commoueri & affligi. Viſi fuerũt ſponſæ, Cant. 2. ſexaginta viri bellatores ex fortiſſimis Iſrael, omnes tenentes gladium, qui æternæ quietis pacifici Salomonis ambiebant cubile. De quibus verba faciens Dominus, Luc. 11. aiebat: *Oſtium clauſum eſt, & pueri mecum ſunt in cubili.* Idem ab ſponſa viri debellatores & fortiſſimi habentur, & à Deo pueri vocantur. Cur ita? An quia tota Chriſtiani duelli militia in eo ſita eſt, vt omnis perturbationis expertes, per infantilem ſimplicitatem quieti, & pacifici pacis regnum potiamur. Ita planè D. Greg. Niſſ. hom. 6. in Cant. hæc duo loca componit, & explanat ſatis. *Quando enim qui femori accinxit enſem attendendo vitæ ex virtute agendæ, expulit animi perturbationem, tunc infans ætate eſt expers animi eiuſdem perturbationis. Nõ enim ea ætas immatura capax eſt eiuſmodi perturbationis. Idem ergo eſt dicere armatos eſſe circa lectum, & infantes, vna quippe eſt impatibilitas, quandoquidem hi non admiſerunt; illi verò eiecerunt animi perturbationem.* Ecce vobis Chriſtianorũ heroũ fortitudinem, & arma, non vt hoſtes hoſtiliter depellant; ſed vt amputata in ſe omnis perturbationis cauſa, quaſi modo geniti infantes pacifici, & dulces omnibus exhibeantur. Huiuſmodi puerum agebat Dominus omnipotens, qu ndo percuſſus à ſeruo nullam animi perturbationem patitur, ſed manſuetus reſpondit & blandus. Meritò Iſaias cap. 9. ait. *Ecce puer natus eſt nobis*, de quo Clemens Alexand. 1. Pædag. ca. 6. *Quid eſt ergo puer? infans, ad cuius imaginẽ nos infantes ſumus. O magnum Deũ! ò perfectum puerum!* Planè perfectus puer, vtpotè perfectè imperturbabilis, qui medijs perturbationum cauſis pari li omnes affectu, eoque manſueto & blando inimicos etiam amplexatur. Iſai 9.

Cant. 2. — Luc. 11. — Niſſen. — A — B

Text. Matth. 28. **Principes autem Sacerdotum, & omne Concilium quærebat falſum teſtimonium aduerſus eum, &c.**

C

§. X.

Summæ diuinæque virtutis argumentum medijs obiurgantium teſtimonijs & calumnijs patienter tacere.

D

Vide totum Iudæorum concilium occupatum in inueniendis falſis teſtimonijs & calumnijs aduerſus Ieſum: ipſe autem medius ſtabat omnia audiens; ſed tacens inaudito & diuino ſilentio. Sic ponderat D. Leo ſerm. 6. de Paſ. in domo Caiphæ, *falſa aduerſus Dominum teſtimonia quærebant, ſed inter inconditas voces & diſſonans hoc Ieſus mirabiliter elegit, vt taceret*. Expende illud *mirabiliter*, quippe non fragilitatis humanæ erat medijs falſiſſimis calumnijs conticere; mirabilis & diuiniſſimæ virtutis id fuit ſingulare argumentum. Laudatiſſimi vir ſeſe

E

ſupra ſe leuantes, proponens Iere A mias Threnor. 3. imaginem ſic in- Thren. quit, *ponet in puluere os ſuum, ſi forte ſit ſpes*. Quæ verba & D. Paſchaſ. & D. Ambr. argutius in rem præſentem explanant, nimirum, *dabit in ſepultura foſſuram os ſuum, ſi forte ſit ſpes patientiæ*. Sed quid eſt quod dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum? Pulchrè D. Ambr. ſerm. 10. in Pſalm. 118. inquit, *Quod autem ait, dabit* B *in ſepultura foſſuram os ſuum, oſtendit quãdam ſupra modum taciturnitatem patientiæ, vt tanquam ſepeliat os proprium, & velut quodam aggere virtutum obſtruat, ne vocem doloris emittat.* Id quod maximè notandum & expendendum eſt, quandoquidem non ſufficit quodlibet oſtium apponi labijs, vbi homo petitur calumnijs, C nec ſufficit claudere os, ſed quaſi pro funda foſſa illud ſepelire debet quiſquis tacere cupit, inſuper & magnatum virtutum aggerem inſtar buſti cuiuſdam ac tumuli addere & ſuperinducere. Vidiſti cadauer foſſæ tradi? Vidiſti quantus illi agger terræ immittatur, quanti ſuperponantur lapides? Ita quiſquis ſe patienter inter calumnias gerere cupit, os D ſepeliat, cui ſuperaddat non terræ molem, ſed magnatum aggerem virtutum, ſine quibus impoſſibile erit, quod teneatur lingua. Hinc affulget elegans D. Chryſoſt. ponderatio homil. 15. in Matth. vbi propo- Matt. 5. nit Dominum in monte ad turbas ſermocinantem per hoc quod dicit, Beati pauperes ſpiritu; beati mites: E beati qui lugent: beati qui perſecutionem patiuntur. Hæc & alia Dominus ad turbas: & ſtatim conuerſus ad diſcipulos ſuos ait illis. *Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſus vos, mentientes propter me.* Expende modo diſcrimen, vbi beatitudo fame, ſiti, lacrymis, morte comparanda eſt, ſic proponitur omnibus turbis, verum vbi comparari debet per falſa teſtimonia & calumnias, non turbis; ſed Apoſtolis dicitur. Quid plura? inquit Chryſoſt. *Oſtendit ipſorum hoc eſſe præcipuũ* Chriſ. *ſuper alios omnes: iſtud dictarum eſſe proprium; & quod niſi quis illis, quas ſuperius poſuit armatus fuerit virtutibus, ad hæc nequaquam prodire poſſit certamina*. Tantarum virtutum eſt, quod tacens & ſilens audias falſa teſtimonia & calumnias.

Text. Et Princeps Sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, ſi tu es Chriſtus Dei. Dicit ille Ieſus, &c.

§ XI.

Chriſti Domini aſpectus, & virtutes diuinitatis odorem halabant.

Lippis ipſis, imò obcæcatis Iudæis Chriſti Domini diuinitas aliquando innoteſcebat, & vt medijs nubibus quandoque fulgurat rutilus Solis radius, ſic tenebroſis inuidiæ Phariſaicæ nebulis ſeſe Chriſti Domini deitas inſinuabat. Nam, vt rectè notat Victor. Antioch. Mar. 14. Vict. *Quorſum hunc ſolum, ipſe ne Chriſtus Dei benedicti filius eſſet, interrogare attinebat, niſi eum id eſſe ſuſpicati fuiſſent, neque enim ex alijs reis tale quippiam interrogare ſoliciti eſſent?* Et opere, & ſermone, & patientia, & virtute, & alijs innumeris vijs eminebat in homine illo Ieſu deitas clauſa, & ita omnium oculos perſtringebat, vt obcæcatiſsimi etiam cogerentur de illa ſuſpicari. Simile quid animaduertit D. Hilar. in Satana tentante Dominum illis verbis, *ſi filius Dei es?* Vnde Satana hanc

filij

filij Dei ebibit ſuſpicionem, niſi ex Ieſu virtutibus diuinitatem halantibus? Hilar. *Satanas*, ait Hilar. *tantis ſuſpicionibus anxius vſque ad tentandi erupit audaciam: ingens ad Ieſu pertimeſcens cæleſtis molitionis arcanum.* Quod de Phariſæis dictum maximè etiam quadrat, quippe ſuſpicionibus anxij, ingens in Ieſu pertimeſcentes diuinæ B molitionis arcanum, alijs calumnijs, & quæſitis & ſtudio inuentis contemptis hoc vnum quærunt, an ſit filius Dei benedicti.

§. XII.

Væ illi homini, quem iudicij extremi commemoratio non pungit, nec immutat animum.

DEſperatiſſimis hominibus vltimam medicinam clementiſſimus Medicus applicat, C eamque efficaciſſimam, nimirum iudicij extremi commemorationem. *Videbitis*, ait, *filium hominis venientem in nubibus cæli*, quo alias eremi ſyluas hominibus repleuit, & homines traxit ad virtutum aſpera. Nec ſperatur ſalus, in quo remedium hoc inefficax manet & inane. Pſal. 9. Auguſt. Vnde D. Auguſt. ſerm. 120 de tempore fatur. *Caueamus ita* D *in criminibus pollui, vt ad nos reſpiciat prophetia illa terribilis. Non eſt Deus in conſpectu eius; polluuntur viæ eius omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Irremediabile periculū eſt ſic aliquem uitijs, & cupiditatis fræna laxare, ut ſe rationem Deo non meminerit redditurum.* Hoc eſt vltimū deplorati hominis argumentum, hoc damnum irreparabile, ſi ad iudicij E memoriam non expaueat, ſi quaſi nihil audiens pertranſeat. Hoc efficit ſummum malitiæ barathrum, vt tremendus hic dies à memoria abſit: Cæſar. cui accinit D. Cæſar. Arel. homil. 29. *Habet hoc infelix conſuetudo peccandi, ut quanto amplius unuſquiſque peccauerit, tanto minus peccata ipſa intelligat, & tanto eum plus peccare delectet, & ueniat ad illud quod propheta peccatoribus clamat, non eſt Deus in conſpectu eius, auferūntur iudicia tua à facie eius. Etenim quādo ſubrepit peccādi delectatio, ſtatim futuri iudicij diē abſcondit obliuio.* Nil magis cōmune peccatoribus deſperatis, quam de venturo iudicio non curare, ſimul inuenire licet in illorum corde, & ſummam peccatis adhæſionē, & extremā iudicij impatibilitatem. Quo malo irremediabili affectum populum lacrymis proſequebatur Ieſus Luc. 19. Luc. 19. quando ſuper Hieruſalē fatur *Si cognouiſſes & tu, & quidē in hac die tua, quæ ad pacem tibi.* Expendit & ponderat illud, in hac die tua. Paſch. D. Paſchaſ. lib. 2. in Threnos his verbis. *Suam ergo diē habet anima peruerſa quæ tranſitorijs lætatur bonis. Cui ea quæ ſunt, ad pacem ſunt, quia dum rebus temporalibus gaudet, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate reſoluitur, dum nulla formidine venturæ pœnæ terretur, pacem habet in die ſua, quæ graue damnationis habebit in die aliena.* Diem alienam vocat diem Domini, diem iudicij, quando iudex omnium accepto ſibi tempore iudicaturus eſt viuos & mortuos. Plangenda eſt ergo illa anima, imò deplorata iam eſt, quæ in die ſua eſt tota, nec meminit qui ſit alienæ. Præclarè Pſalm. 9. dicitur: *Propter quod irritauit impius Deum? Dixit enim in corde ſuo non requiret.* Quæ verba tractans D. Bern. ſerm. ad illud, ecce nos reliquimus, ita fatur. *Propter quid irritauit impius Deū exacerbauit dominū peccator, ut ſecūdum multitudinem iræ ſuæ non quærat? N[illegible] tiones, inceſtus, an ſac[illegible] Propheta memorat ſe[illegible] dixerit, nō requiret [illegible] dominū extremi ex[illegible]* Q[illegible]

4. [illegible]n. [illegible]lex.

ram præſagit his verbis. *Vbi facies Domini reſpicit, ibi eſt pax & exultatio, ubi autem faciem auertit, ingreditur uitium. Non uult ergo mala intueri, bonus enim eſt; ſed cum ipſe oculos auertit ſua ſponte propter humanam infidelitatem ortum habet uitium.* Heu quam effunditur malitia, vbi Dei oculos fugit! quam efferueſcit peccati mare, vbi nubibus obducitur cælum! numquam ſanè niſi obducto cælo, & retectis luminaribus, tempeſtas effrænatur, nec malitiæ proſilire audet, quin prius oculis diuinis ementiatur velamen. In prodigo illo filio Luc. 15. prius fuit ab oculis parentum fuga, & ſtatim luxuriei ſeſe protulit ſtrages, vbi Chryſol. ſerm. 1. ſic cauetur. [Chryſo.] *Sepiat nos patris reuerentia, matris componat affectio, cognatorum componamur affectibus, inter propinquorum lumina non ualent delicta uerſari. Propinquorum quot oculi, tot lucernæ, dies eſt aſpectus matris; Sol patris rutilat in uultu, unde iuuenis inter tot uirtutum duces, criminum tenebræ propinquare nõ poſſunt.* Quid ſi inter diuina lumina viuatur? quid ſi iuſtitiæ Sol rutilaret? Dei oculi nobis prælucerent? Nullus maneret effrænatæ malitiæ aditus. Igitur ſceleſti diuinos verentes oculos Chriſti velant faciem, velant, inquam, panno, velant nubibus fœdis ſputaminum, velant colaphizantibus manibus. Quo non ſe proripiat malitia, vbi Dei oculi quoad nos velantur? Vbi ſerenum illud cælum cæleſtibuſque præſtant ora luminaria atris nubibus obducuntur, tempeſtas furiat neceſſum eſt, ventorum irritantur flabra, aureæ cæſariei eradicantur arbores, fluctuum flagella ad petram collidentia ſeſonant; petra autem erat Chriſtus: quæ quæ ſæua demergit tempeſtas. Sanè hoc ſæuiſſimum malum expetebat Pſal. 82. inimicis Dei. [Pſal. 82.] *Ita perſequeris illos in tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos: imple facies eorum ignominia.* Ecce tibi non Dei inimicis: ſed amatiſſimo filio hoc modo crudele obuenit malum, valida enim & ſæuiſſima tempeſtate circumactus ſputus & colaphizatus ignominia repletur in facie.

§. XVI.

Plurima dolorum, & ærumnarum ſæcula Chriſtus Dominus vna nocte apud Caipham expleuit.

QVis caliginoſæ noctis labores numeret? quis! Saluator apud Caipham pertulit. Sanè rabidiſſimi ſacerdotum & Phariſæorum fames ſeſe inferendis opprobriis exſatiabat, vt liceat illud Sap. 4. aſſumere, [Sap. 4.] nimirũ quod Ieſus patiens, *in breui expleuit tempora multa* quandoquidem breui noctis tempora ſæculorum opprobria & ærumnas exantlauit. Adeſte huc vos qui florentiſſimum iuuenem Ieſum paulò ante ex horto decerpſiſtis, & videte qualiter breuiſſimo noctis interuallo dolorũ & opprobriorum egerit annos, quibus longiſsima pulueris ſenectute functus videatur. Medio flore iuuentæ nocturnis Caiphæ lucernis capitur; ſed ecce qualis apparet Ioanni Apoc. 1. medius inter candelabra. [Apoc. 1.] Et enim ait. *Et conuerſus uidi ſeptem candelabra aurea, & in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis: caput autẽ eius & capilli erãt candidi tanquã lana alba.* Iam candelabra nocturnas tenebras deſignant, nec aliter caneſceret florentiſsimus iuuenis Ieſus; niſi a tenebroſa Caiphæ nocte, candelabrorum eius lumine plurima ærumnarũ ſæcula exantlaſſet.

laſſet. O quam plurima confluunt tempora, vbi de puluere albicât tempora! O quot ſæcula pœnarum ſubijt, qui iuuenis accedit, & intra vnius noctis ſpatium, intra ipſa cādelabra, ante diei lucē totus canus apparuit! Hinc grauiſsime Caſsiodorus ait. Caſsiod. *Quando princeps tanta afflictione plangebat, quis illo flente non fleret, quis illo dolente non gemeret? Quando pro gemmato diademate cinerem geſtabat in capite, canus puluere, non ætate.* Nō equidem annorū ſiue ætatis longæuitas, ſed luctæ, ſed ærumnæ propè infinita ſæcula Dominum in vna nocte ſeneſcere faciunt. Canus eſt Dominus non annorum numero, cōputata ætate: ſed ætas ſenectutis eſt corpus ſputis conſpurcatū, facies alapis maculata, caluitium furioſa crinium reuulſione peractum. Adeo, vt dicat Rup. in Gen. lib. 7. ca. 15. *Senuit namque uetus Iſaac, ſcilicet Dei filius, & caligauerunt oculi, quando uetuſtate, & ſenio noſtra natura indutus, morte quoq; corporea fuit obſcuratus.* Quomodo nō ſeneſceret, vbi tot ærumnarum tempora currit? vbi facies ei aratur? vbi oculi caligine obnubilantur? vbi totus pulueruleutus, & puluere diri luctaminis canus? De ſe aiebat ille apud Iſa. c. 6. *inueterani inter omnes inimicos meos.* De quo Theodoretus in Cat. Græc. ait. *Malis omnibus grauiora ſunt, inimicorum conuicia: hæc enim conſumunt & liquefaciunt, & immaturam ſenectutem inducunt.*

§. XVII.

Summus Chriſti dolor acuebatur à dicentibus: Prophetiza quis eſt qui te percuſſit.

Durissimum fuit Chriſti carni, non ſolum quod à carnificibus diſſiparetur: ſed quod id fieret ſuorū manibus. Ex hoc vno maximum dolorem percipiebat & triſtitiam maximam, hoc enixe in orationibus ſuis A deprecabatur dicens. *Transeat a me calix iſte.* Quid o bone Ieſu refugis iſtū calicem? quid in illo totus tremebundus expaueſcis? quid a tua morte remouere anxius curas? Id attigit D. Paſch. lib. de corp. & ſang Dom. c. 21. nimirū, *ne per manus Iudæorum fiat.* Hoc maxime exhorreſcebat Dominus, quod à ſuis tam nefarium ſcelus B eſſet patrandum, vt hinc videas quā acerbe torqueretur diuinū cor, quoties iubebatur Iudæorum meminiſſe piaculum. Quot es dicebant, prophetiza, Chriſte, quis eſt qui te percuſſit? toties renouata popularis perditionis memoria amantiſsimus ille Dominus immenſum cruciabatur. Huius acerbiſsimi doloris prætulit C imaginē Ionas, vbi gemebūdus vidit hederā areſactam. De quo dicitur c. Ion. 4. 4. *Et afflictus eſt Iona afflictione maxima, & iratus eſt.* Vbi Remigius Altiſiodorenſis ſic afflictionem illā Chriſto Domino aptat. *Sed & Dominus noſter fleuit ſuper pereuntem Ieruſalē, orauit ad Dominum, & dixit, obſecro, Domine, numquid non eſt hoc verbum meum, cum adhuc eſſem in terra mea? D Numquid nō ſciebā periturum Iſrael? uidelicet cum adhuc tecum eſſem pater. Tolle igitur animā meā à me, in manus tuas eā cōmendo, melior eſt mihi mors, quā uita, quia unam gentem Iſrael ſaluare nō potui.* Et quidem grauius ipſa morte Domino erat meminiſſe perditionis iudaicæ. Acerbe pungebat diuinum illius animum hæc recordatio, qua ſine dubio viſcera miſericordiæ intrinſecùs exedebantur.

E *Luc. 22.* Petrus verò ſequebatur à longe: accenſo autem igne in medio atrij, & circumſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. quem cum vidiſſet ancilla quædam, &c.

§. XVIII.

Non inglorius eſt lapſus, qui media in arena accidit.

FAteor, cecidiſſe Petrum; ſed cecidit vbi nullus Apoſtolorum auſus eſt intrare, vbi ipſe lapſus (ſi fas eſt ita loqui) glorioſus erat. Dominum ſecutus vſque in Phariſæorũ atrium, inter arma inter furentes hoſtes, ibi percuſſus labitur. Equidem, pene ait Bachiarius Epiſt. de recipiendis lapſis. *Require primum, frater, vtrum qui cecidit in pugna inuentus, an in domo fuerit uulneratus, quia plus miſericordia meretur, quem in certamine hoſtis percuſſerit, quam ille, quem dormientem latro confoderit. Ego illum certè in prælio uidi conſtitutum, pugnabat cum ſcuto ieiunij aduerſus illecebras gulæ, pugnabat cum taciturnitatis lorica contra detrectationis iacula: ſed in eo loco, in quo ſecuriorẽ ſe arbitrabatur eſſe, percuſſus eſt.* Iam qui in acie, qui in prælio, mediaque arena percutitur, non inglorius cadit, imò glorioſius vulneratur quis, dũ ideo vulneratur, quia manus cum hoſte confligit, quã qui ſine vulnere domi concluſus manet. Nonne, ſanctiſſimi monachi à ſæcularium curis remoti aliquando ridebant, illorum vulnera & lapſus qui ſaluti animarum operã nauabãt? Sed videte quid illis reſponderit D. Bern. ſerm. 12. in Cant. *Temerariè obiurgat virum de prælio reuertẽtem mulier nens in domo. Dico enim ſi is, qui de clauſtro eſt eam qui verſatur in populo, minus circumſpectè ſeſe agere deprehenderit, non ad iudicandum confeſtim proſiliat: ſed meminerit ſcriptũ, melior eſt iniquitas viri, quam benefaciẽs mulier. Nã tu quidem in tui cuſtodia vigilas, & benefacis: ſed qui iuuat multos, & melius facit & virilius. Quod ſi impleri nõ ſufficit abſq; aliqua iniquitate, memento quia charitas operit multitudinẽ*

Bach. Bernar.

A *peccatorum*. Minimè audiendi illi ſunt, qui timore lapſus ſeſe à perfectioris vitæ ſemita arcent, & ne labantur, numquam curant aſcendere virtutũ cacumina; & quoſcumque ſtrenuæ virtutis actus ſuſpectos habent ſiue inuiſos. Proh femineus pauor, & homine Chriſtiano indignus! Sanè vt Tertull. ait de Fuga in perſ. *Pulchrior* Tertu.
B *eſt miles in pugna prælio amiſſus, quã in fuga ſaluus.* Audeamus igitur, ne fortior ſit in nobis lapſus timor, quam Chriſti amor, & vel reptantes adhæreamus Chriſto, in hoc maximè D. Petrus commendabilis eſt, quem hoſtis percuſſit, ſed amantem Dominũ, ſed ſequentem; ſed medijs prælij tumultibus conſtitutum. Vnde rectè Theodoretus ſerm. de Char. ait: *Hoc* Theod.
C *magnus Petrus ſauciatus deſiderio nec cum prius didiciſſet futuram negationẽ, latere voluit, ſed ſatius duxit ſequẽs negare, quam fugiẽs confiteri. Quod enim ab amore, & non à temeritate proficiſceretur hæc conſectatio, res ipſa teſtatur. Nec enim poſt negationem in animum induxit, vt magiſtrum relinqueret: ſed fleuit quidem amare, ut docet hiſtoria et quod victus eſſet ſuam defleuit imbecil-*
D *litatem, aſſedit autem vinculis amoris irretitus.* Quæ vulnera non operiret hic amor? quos lapſus non honeſtaret tanta amoris fortitudo? Non attendit ad pericula vir amoris, & deiecto caſus timore Chriſtũ ſecutus, vbi ſecuriorem eſſe arbitratus eſt, ibi accepit vulnus, non domi ſedens; ſed medijs confertiſſimis hoſtibus pugnans.

E

§. XIX.

Ancilla oſtiaria carnifice crudelior in Chriſtum Dominum.

EVenit Domino quod maximè formidabat, illiq; accidit, quod tremebundus verebatur. Etenim nihil pene magis in paſſione ſua exhor-

reſcebat

reſcèbat Ieſus quam ſi negandus à ſuis diſcipulis erat, non tam illi timori erant opprobria, non verbera, non ſpinæ, non crux; ſed ſola negatio a diſcipulis peragenda. Hanc adeo expauerat, vt vel illius cogitatione prope in immenſum triſtaretur, cum dixit *triſtis eſt anima mea vſque ad mortem*. Vbi alibi datus Hilar. (Hilar.) inquit, quod Dominus, *metuit ne ſe Deum abnegent diſcipuli, quem cæſum & conſputum, & crucifixum eſſent conſpecturi, non itaq; mors, ſed tempus mortis in metu eſt*. Quippe vna negatio, is occaſio inter infinitas cruciatuum ſegetes timebatur: & hæc in primis Domino accidit, negotiante femina. Proh dolor! Ancillula oſtiaria Petrū aggreditur, a qua bis & ſemel facto impetu, in negationis barathrum mittitur Petrus. Heu crudele ancillæ genus nullus carnifex ſic Dominum excruciauit, ſic amantiſſimi paſtoris viſcera lanauit. Pulchrè D. Anſel. (Anſelm.) *Quid eſt quod primo prodit eū ancilla, cum viri magis poterant eum cognoſcere? niſi vt iſte ſexus peccaſſe in mortem Domini videretur*. Et quidem viri recenter Petrum in Horto viderant, plus illum cognoſcebant: nemo tamen illorum in primis reſpicit Petrum. Vna femina proijcit telum, quo Dominus acerbius erat dilacerandus, vt pateat quod grauiſſimum paſſionis vulnus a femina fuerit occaſionaliter peractum. Vnde merito Drogo (Drog.) Chriſti paſſi dolorem ex Petri negatione vehementer exaggerat ſic fando, *In domo Caiphæ colaphizatus eſt Chriſtus, quia in domo Caiphæ colaphizatus Petrus, et quod Petrus à Satana intus paſſus eſt hoc Chriſtus à miniſtris Satanæ foris pertulit. Attende et vide, ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus*. Quaſi ex negatione Petri ſic Chriſti Domini dolor augeatur & creſcat, vt ſimilem inter dolores creaturarū non habeat, vt conſtet quàm omniū crudeliſſime femineus ſexus Chriſtum Dominū in Petro colaphizarit.

§. XX.

Difficillimum eſt homini conſortium mores non induere.

CVr Petrus non negaret & abnegaret Christum medius inter nocentiſſimos carnifices? Sane nullus vnquam aut rarus adeo ſibi proſpexit, vt conſortium mores a ſe vel inſenſibiliter indutos non videat. Lot quamdiu apud Sodomiticos luxuria æſtuantes vixit, purus videbatur nefaria labe vicinorum & mundus. At inde omnino non egreditur mundus, vino enim madidus apud montem filiarum maculatus eſt concubitu. Quæ in ſanctiſſimo viro fuit hæc labes penitus inuoluntaria? Recte dixit Albinus (Albin.) queſt. in Gen. *Erat Lot arte, nō voluntate deceptus, ideo medias quidē inter peccatores & iuſtos, quippe qui ex Abrahæ cognatione deſcenderat, in Sodomis tamen habitauerit*. Et qua parte inter nefarios homines habitauit etſi oculatiſſimus, non potuit omnino a ſe depellere labem luxuriæ. Inuoluntarius licet & neſcius vicinorū & conſortium, morē geſſit libidini. Hinc penſat D. Syneſ. (Syneſ.) ep. 57. neceſſitatem Dominicæ Incarnationis, vt qui ſolus Dominus inter peccatores, innocentem vitā ageret. Ait enim, *Si Angelus poſſet ſupra triginta annos cum hominibus ita conſueſcere, nulla, vt ex infima fece, rerum contagione affectus inficeretur, quid neceſſe eſt deſcendere filium Dei? Sed eſt uiriū abundantia ac copia, inter deteriora verſari, vt in naturæ ſtatu conſiſtat, nec vllo modo inficiatur. Hæc Dei laus, ac prædicatio eſt*. Adeo efficax eſt ſocietas & conſuetudo, eius tamen vires nullibi

mag-

magis patent, quàm in Chriſto Domino, cuius ſanguis vt ex ſe Iudæis, veniam deprecabatur, ſic vbi terræ fuit immiſtus in Iudæos clamabat diram & crudelem vindictam. Quid plura? Terra ex die qua recepit Abelis ſanguinem, vindictam clamare ſolita eſt aduerſus fratricidas iuxta illud, *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra*, adeo, vt etiam pientiſſimus Chriſti ſangui, qui nihil præter veniam & miſericordiam didicit, ex conſortio terræ in illam deciſus etiam clamet vindictam. Accipite ſingularem doctrinam & explicationem Rup. lib. 12. de Victor. Verb. cap. 21. Vbi ponderat, quod ſanguineus Chriſti Domini ſudor in horto vſque in terram deciderit. & ſic ait, *Quod illi Cain pro illo Abel dixit, non diceret idem Deus Iudæis pro filio ſuo, videns ſanguinem eius agonizantis? Sanguinem melius clamantem, melius loquentem, quam Abel? Vere igitur tantum miraculum ſudoris non otioſum fuit, quia contra infelices & impios homicidas Iudæos in præſagiũ iudicij terribilis & vindictæ horribilis in terram decurrit.* Ecce tib ſanguis diuinus, qui in cruce carnificibus veniam clamat, qui ex ſe totus miſericordiã & redemptionem exhalat decidens in terram, & illi aſſociatus terræ quæ ex ſanguine Abel vindictã clamitat, & ipſe quaſi ſui oblitus vindictam horribilẽ perfidis Iudæis minitatur. Adeo potens eſt conſortiũ & cõſuetudo exiſtendi ad mores variandos.

Gen. 4.

Rup.

Text. Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum, & recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat, quia priuſquam gallus cantet, ter me negabis: & egreſſus foras fleuit amarè.

A

§. XXI.

Summa peccatoris felicitas, quod deprehendatur in peccato.

FElix Petrus, qui medio in delicto deprehenſus & viſus fuit à Domino & Magiſtro. O vtinam deprehendaris & videaris cũ peccas! nulla tibi res vtilior, vt fugias delictum. Quot à perditionis via abſtinuerũt, quot primo in limine fuerunt viſi & deprehenſi? Quot ab ipſa perditione reuocati in bonam frugem, eo ipſo quod viderunt ſe manifeſte deprehenſos? Sponſa Chriſti a propria domo remota tota & vaga per vrbẽ, ſic inuentæ felicitatis ſuæ prætendit auſpiciũ. *Inuenerunt me cuſtodes ciuitatis*; & forſan ſeſe daret in præcipitium, ſi deprehenſa à cuſtodibus non fuiſſet. Pulcrè ad hæc Gillib. ſer. 6 in Cant. *Quis ficti & fallaces ſunt, nihil tam refugiunt quam ab his inueniri cuſtodibus, et ſi deprehenduntur, nõ facile conuincuntur. Cain factus vagus & profugus ſuper terram inueniri formidãs. omnis, inquit, qui inuenerit me, occidit me. Non vult peccatum occidi, non vult pati ſalutarem in confeſſione verecũdiam, medicinalem caſtigationẽ Magiſtri: non vult inueniri qui nõ vult mori.* Nulla res ſic ſecat vitia, quam oculus Magiſtri, optet videri & comprehendi in crimine qui metuit in æternum perire, & in nouam cũpit erigi ſpem ſalutis. Ille ſolet deprehenſum ſe quæritur qui totus in crimine nullum ſui pectoris ſcelus vult deficere. Ille perfidus Achab 2 Reg. 17. Nabuthæ ſanguine madidus ipſo in ſcelere ab Elia Propheta viſus & deprehenſus vehementer queritur iuxta Sept. *Inueniſti*, ait, *me inimicus meus*. Vbi D. Ambr. c. 12. ait, *Quam*

B C D E

Gillib.

Ambr.

Quàm miſera conſcientia qua ſe prodi- tam doluit! Et quidem nihil miſe- rius, quam exoſum habere reme- dium omnium efficaciſſimum, vel inde quòd deprehenſum ſe videat, à crimine deberet abſtinere; ſeſeque recipere in bonam frugem. Ita Pe- trus cum errori dat operam, in ocu- los Christi Domini incidit, & de- prehenſus à Magiſtro cum primum à perditionis via ſe continuit, non ſe deprehenſum ſed ſe lapſum ama- ro proſequens luctu.

§. XXII.

Christi Domini oculus instar reguli perimit quos videt.

SCitum illud Iſaiæ 14. *Ex radice colubri egredietur regulus, & ſemen abſorbens volucrem.* Vbi Arias putat fieri uerba de Christo Domino, qui regulus dicitur. Sic Chald. paraph. *de filijs filiorum Ieſſe egredietur Chri- ſtus.* Et ecce quam bene Chriſtus Dominus reguli ſiue Baſiliſci mo- rem præferat apud Abacuc in Cant. *Aſpexit & diſſoluit gentes, & contriti ſunt montes ſaculi.* Quis regulus ocu- los habuit magis peremptores? Cu- ius magis efficaces oculis quam ocu- li Christi? Eleganter D. Aug. ſer. 18. de Ciuit. c. 32 *Reſpexit, et tabuerunt gentes, hoc eſt, fecit populos pœniteſcen- tes, contriti ſunt montes violẽtia, hoc eſt, electorum cõtrita eſt ſuperbia. Defluxe- runt colles æternales, hoc eſt, humiliati ſunt ad tempus, vt erigerentur in æter- num* Hæc eſt in oculis Domini diui- na vis qua vitia enecat, pullulantia peccata perimit, peccatores iugulat, vt pœnitentes faciat, vt in æternam erigat vitam. O diuiniſſimus regu- lus, vtinam tuis aſpicias oculis, & in- Aug.

A me pereat omnẽ morticinium, in- tereat vitiorum omnium fomes [illegible] & peccati fomes maneat vel inter- fectus, vel conſopitus. Match. 9. di- citur, *Vidit Ieſus hominem ſedẽtem in telonio.* Et vt vidit, [illegible] carnale omnium deſiderium fecit interire. Pulcre D. Chryſol. ſerm. *Vidit illum Deus, vt ille videret Deum.* At qui Deum quis videat? Quis illam pul- B critudinem abyſſum quis [illegible] tueri? Ait enim: *non videbit me homo & vi- uet.* Quocirca D. Greg. lib. Mor. cap. 8. *Nullum Deũ ſpiritualiter videt qui carnaliter viuat, qui enim Deum videt eo ipſo moritur ab huius vitæ delectatio- nibus tota mente ſeparatus.* Recte igi- tur dicitur Deus hominem vidiſſe, vt homo Deum videat, nam viden- C tes Dei oculi ſic enecant hominem, ſic in illo voluptates perimunt, ſic omnia vitia ſecant, ſic totam huma- nam vitam mortificant, vt ſæculo & peccatis mortuus homo à Deo viſus nullum impedimentum habeat, quominus Deum videat. Hanc ocu- lorum Dei aciem, imò diuinam vires meditabatur Tertull. aduer- ſus Gnoſt. ex Prouerb. penu ſic e- D diſſerens. Sophia iugulauit filios ſuos. *Sophia ſapientia eſt, ſa- pienter vtique iugulauit dum in vi- tam, & rationaliter dum in glo- riam. O parricidij ingenium! o ſceleris artificium o argumentum cru- delitatis, quæ idcirco occidit ne mo- riatur quem occidit. O bonam ma- trem opto, & ipſe in filios eius redi- E gi, vt ab ea occidar, opto occidi, vt filios fiam, ſolum autem iugulat filios.* Hoc eſt beneficentiſſimum viri s diuinorum luminum, hoc madent medicamine Dei oculi, hanc eiacu- lat mortem diuinus obtutus, à qua interfectis interficiendis ſobria mens viuit, & à peccati ſeruitute fit Dei filia, & diuinorum oculorum pupil-

Chryſo. Greg. Tert.

pupilla. Sic de negatore Petro ab oculis Saluatoris iam viſo ait D. Hieron. *Poſt negationem, & galli cantum reſpexit Saluator Petrum, & intuitu ſuo eum ad amaras lacrymas prouocauit. Nec fieri poterat, vt in negationis tenebris permaneret, quem lux reſpexerat mundi.* Adeò efficax eſt diuinus obtutus regulo lethalior, vt occidat vitia, ſole præſtantior, vt excitet in vitam. Quid ſimile meditatus eſt S. Laur. Nouar. ho. 1. de pœnit. in Zachæo qui publicanus cum foret, & peccator aſcendit arborem vt videret Ieſum Luc. 19. & viſus a Ieſu audit, *Zachae deſcende, hodie namq. in domo tua manere me oportet.* Ad hæc D. Lau. *Deſcendit confeſtim de arbore iam verbo Domini emendatior. Aſpectus enim Domini emendauit prædonem.* O vtinam diuinis oculis aſpiciamur, vt prorſus vitijs & peccatis moriamur.

Hier.

Luc. 19.

Laur. Nou.

§. XXIII.

Oculi diuini inſtar ſolis & nimbos pariunt, & ſerenitatem efficiunt.

IS eſt Sol, qui pro terrarum varietate varios effectus parturiat, vbi floridam & bene temperatam terram nanciſcitur, ſerenus & lucidus omnia luſtrat, luceque & ebullienti replet lætitia. Verum humidam, lacunoſam & male affectam terram nactus nubes trahit, nimbos efficit, mæſtitudinem influit. Itaque eodem veris mane alibi Sol rutilus odores parit, flores imbuit vel candore vel purpura, alibi conglomeratis nubibus, nil efficit niſi aquarum decurſus. Hoc ipſum in diuinis oculis meditatus D. Bern. ſerm. 57. in Cant. dicit, *Reſpicit terram, & facit eam tremere, cum è regione reſpexerit Mariam & infuderit gratiam; reſpexit, ait, humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Idem Dei obtutus, videre quam varios effectus pariat, vbi Marianam reſpicit paradiſum, omnia fulgere facit, omnia rutilant claritate; verum terrenam mentem nactus vitioſitate infectam, nactus, inquam, Petrum negantem, quas nubes non excitat? quos nimbos non parit? quanta mæſtitudine & timore omnia replet? Eleganter D. Proſper 2. de vocat. gent. c. 28. *Deus ergo tunc conturbatum cor Apoſtoli non humanis, ſed diuinis oculis conuenit, & ad largos pænitudinis fletus potēti incitauit aſpectu.* Expende illud *conturbatum cor Apoſtoli*, quippe vbi cor erat malè affectum, peccati intemperie turbatum, diuini Solis aſpectus nil præter nimbos & mæſtitudinem parit. Iam meritò dicat D. Laur. Iuſtin. de triumph. Chriſt. agone ca. 8. *Eodem quippe modo reſpexit Dominus Petrum, quo reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ſed non pari effectu.* Etenim florida Mariæ nardus dedit ſuauitatem odoris, lacunoſum & luteum Petri cor nimbos protulit lacrymarum. Sed ò nimbos ſalutares! ò mæſtitudinem pretioſam! Nimbos inquam, & mæſtitudinem, quam diuini cæleſtiſque ſyderis aſpectus cauſat. Hanc requirebat in peccatores Hieremias Thren. 2. ſatus, *Deduc quaſi torrentem lacrymas.* Cur quaſi torrentem, non quaſi flumen, non quaſi mare? Id attigit D. Paſchaſ. lib. 2. dicens: *Torrentium curſus non ſemper vno eodemque impetu fluit: ſed iuxta quod inundatio pluuiarum de cælo venerit, ita & lacrymæ nō niſi ex diuina inſpiratione & compunctione cordi, &c.* Fugienda mæſtitudo, fugiendæ lacrymæ ſunt, quæ à terrenis cupiditatibus & infortunijs ſcaturiunt, decurrat ab oculis non fluuius lacrymarum; ſed torrens, quem

Bern.

Proſ.

Laurent. Iuſt.

Thren. 2.

Paſc.

quem nimbi ex cæleſti aſpectu orti parturiant. Hic ſolum eſt luctus ſalutaris, vt dicat Pſalm. *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput*, Ne miremur, quod Petrus exaltatus ſit in Eccleſiæ caput, qui adeo bibit de torrente iſto orto ex diuini obtutus ſalutari.

§. XXIV.

Duriſſimo exilio Petrus negationem ſuam mulctauit, ſummumque doloris argumentum tradidit in eo quod foras egreſſus eſt.

O Quantus ille doloris gladius erat in Petro, quæ tales amoris rudentes potuit ſcindere! Amabat & vehementer amabat Petrus Chriſtũ Dominum, nec in tam nubilo & calamitoſo tempore ab illo ſeparari corpore per amorem licuit, imò, vt ſuperius notauit Theodoretus, in atrio erat Caiphæ, & ibi *aſſidebat vinculis amoris irretitus*. At vbi ſe negatorẽ animaduertit, ſic doluit, vt ruptis vehementis amoris vinculis foras egrederetur, crudeliſſimo amãtis viſcera confodiens exilio. Proh acutiſſimus dolor! quẽ non ſepararunt hoſtiles turmæ, carnificũ manus, mortis immaniſſimæ timores, conceptus de negatione dolor omnium potentiſſimus ſeparat, & corporaliter à Chriſto Domino diuidit. Equidem ſanguis & aqua, quæ intra Chriſti Domini pectus ſeruabatur, vt immẽſum dolorem de Saluatoris morte oſtenderet, per confoſſum latus ſe ab ipſo Chriſto ſeparauit. Ita D. Naz. apud Niſſ. in teſtimonijs de Aduent. Dom. *Oportebat*, ait, *etiam creaturas vna cum creatore pati atque condolere velũ, quod ſcindebatur, ſanguis & aqua quæ ex latere effundebantur*. Vbi velum præ dolore ſcinditur, ſanguis &

Naz.

A aqua, omnium maximè dolens ſummos præferens dolores à Chriſti latere profuſa elongatur. Non abſimili dolore punctus de ſuo ſcelere Petrus acerbiſſimum ſibi & lacrymis plenum à Chriſti latere & præſentia exitum meditatur, *Egreſſus*, ait, *foras fleuit amarè*; & quã non haberet amaritudinẽ, quem nõ excitaret planctũ, B cum in ſummi doloris argumentũm ſe ab amabiliſſimo Magiſtro arcuit? Ieroſolymam à Chriſto Domino ſeparatam ingẽti dolorum mole preſſam æſtimat Hierem. Thren. 1. ſic fatus, *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo?* Ad hæc D. Paſch. lib. 1. *Niſi ſola eſſet, plangenda non eſſet, quia non poſſunt lugere filij ſponſi, quamdiu cũ illis eſt ſponſus*. Nunquam igitur magis C dolendus Petrus proponitur, nunquam maiore dolore confoſſus apparet, quam dum ab amantiſſimi Domini latere ſeparatur. Eo enim ipſo, & ſummæ deſolationi & incredibili mæſtitudini, & propè infinitis lacrymarum fluctibus ſeſe tradit.

Thren. c.

Paſch.

§. XXV.

D *Occaſiones peccatorum prorſus effugiendæ.*

TVnc ille verè dolet, cũ ita occaſiones etiã peccati fugit, vt vel à minima illarum longè videatur egreſſus. Nil enim iuuat pœnituiſſe & peccati tędere, niſi & peccati odorem & memoriam expaueas & compeſcas. Meritò S. Nilus aiebat in E Aſcetico. *Quid prodeſt, ſi cum à negotijs receſſerimus, eorũ rumoribus interpellemur? et relicta ciuitati adminiſtratione ad portã vt Lot ſedeamus, vt tumultu ex ea proficiſcẽte repleamur? Foras cũ magno egrediendũ eſt Moyſi, vt non ſolum opera, ſed etiã cogitationes de illis ceſſẽt.* O quam prorſus egrediendum eſt ab

Nil.

omni

ſupra ſe leuant's proponens Iere- A miam Threnor. 3. imaginem ſic inquit, *ponet in puluere os ſuum, ſi forte ſit ſpes*. Quæ verba & D. Paſchaſ. & D. Ambr. argutius in rem præſentem explanant, nimirum, *dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum, ſi forte ſit ſpes patientiæ*. Sed quid eſt quod dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum? Pulchrè D. Ambr. ſerm. 10. in Pſalm. 118. inquit, *Quod autem ait, dabit* B *in ſepulturæ foſſuram os ſuum, oſtendit quãdam ſupra modum taciturnitatem patientiæ, vt tanquam ſepeliat os proprium, & velut quodam aggere virtutum obſtruat, ne vocem doloris emittat*. Id quod maximè notandum & expendendum eſt, quandoquidem non ſufficit quodlibet oſtium apponi labijs, vbi homo petitur calumnijs, C nec ſufficit claudere os, ſed quaſi profunda foſſa illud ſepelire debet quiſquis tacere cupit, inſuper & magnatum virtutum aggerem inſtar buſti cuiuſdam ac tumuli addere & ſuperinducere. Vidiſti cadauer foſſæ tradi? Vidiſti quantus illi agger terræ immittatur, quanti ſuperponantur lapides? Ita quiſquis ſe patienter inter calumnias gerere cupit, os D ſepeliat, cui ſuperaddat non terræ molem, ſed magnarum aggerem virtutum, ſine quibus impoſſibile erit, quod teneatur lingua. Hinc affulget elegans D. Chryſoſt. ponderatio homil. 15. in Matth. vbi proponit Dominum in monte ad turbas ſermocinantem per hoc quod dicit, Beati pauperes ſpiritu; beati mites: E beati qui lugent: beati qui perſecutionem patiuntur. Hæc & alia Dominus ad turbas: & ſtatim conuerſus ad diſcipulos ſuos ait illis. *Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſus vos, mentientes propter me*. Expende modo diſcrimen,

Thren.

Matt. 5.

vbi beatitudo fame, ſiti, lacrymis, morte comparanda eſt, ſic proponitur omnibus turbis, verum vbi comparari debet per falſa teſtimonia & calumnias, non turbis; ſed Apoſtolis dicitur. Quid plura? inquit Chryſoſt. *Oſtendit ipſorum hoc eſse præcipuũ ſuper alios omnes: iſtud dicturum eſse proprium; & quod niſi quis illis, quas ſuperius poſuit armatus fuerit virtutibus, ad hæc nequaquam prodire poſſit certamina*. Tantarum virtutum eſt, quod tacens & ſilens audias falſa teſtimonia & calumnias.

Chriſ.

Text. Et Princeps Sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, ſi tu es Chriſtus Dei. Dicit ille Ieſus, &c.

§ XI.

Chriſti Domini aſpectus, & virtutes diuinitatis odorem halabant.

Lippis ipſis, in ò obcæcatis Iudæis Chriſti Domini diuinitas aliquando innoteſcebat, & vt medijs nubibus quandoque fulgurat rutilus Sol's radius, ſic tenebroſis inuidiæ Phariſaicæ nebulis ſeſe Chriſti Domini deitas inſinuabat. Nam, vt rectè notat Vict. Antioch. Mar. 14. *Quorſum hunc ſolum, ipſe ne Chriſtus Dei benedicti filius eſset, interrogare attinebat, niſi eum id eſse ſuſpicati fuiſſent, neque enim ex alijs reis tale quippiam interrogare ſoliciti eſsent?* Et opere, & ſermone, & patientia, & virtute, & alijs innumeris vijs eminebat in homine illo Ieſu deitas clauſa, & ita omnium oculos perſtringebat, vt obcæcatiſsimi etiam cogerentur de illa ſuſpicari. Simile quid animaduertit D. Hilar. in Satana tentante Dominum illis verbis, *ſi filius Dei es?* Vnde Satana hanc filij

Vict.

filij Dei ebibit ſuſpicionem, niſi ex Ieſu virtutibus diuinitatem halantibus? *Satanas*, ait Hilar. *tantis ſuſpicionibus anxius vſque ad tentandi erupit audaciam: ingens ad Ieſu pertimeſcens cæleſtis molitionis arcanum*. Quod de Phariſæis dictum maximè etiam quadrat, quippe ſuſpicionibus anxij, ingens in Ieſu pertimeſcentes diuinæ molitionis arcanum, alijs calumnijs, & quæſitis & ſtudio inuentis contemptis hoc vnum quærunt, an ſit filius Dei benedicti.

Hilar.

§. XII.

Væ illi homini, quem iudicij extremi commemoratio non pungit, nec immutat animum.

DEſperatiſſimis hominibus vltimam medicinam clementiſſimus Medicus applicat, eamque efficaciſſimam, nimirum iudicij extremi commemorationem. *Videbitis*, ait, *filium hominis venientem in nubibus cæli*, quo alias eremi ſyluas hominibus repleuit, & homines traxit ad virtutum aſpera. Nec ſperatur ſalus, in quo remedium hoc inefficax manet & inane. Vnde D. Auguſt. ſerm. 120 de tempore fatur. *Caueamus ita in criminibus polluti, vt ad nos reſpiciat prophetia illa terribilis. Non eſt Deus in conſpectu eius; polluuntur viæ eius omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Irremediabile periculũ eſt ſic aliquem uitij, & cupiditatis frena laxare, ut ſe rationem Deo non meminerit redditurum*. Hoc eſt vltimũ deploratũ hominis argumentum, hoc damnum irreparabile, ſi ad iudicij memoriam non expaueat, ſi quaſi nihil audiens pertranſeat. Hoc efficit ſummum malitiæ barathrum, vt tremendus hic dies à memoria abſit: cui accinit D. Cæſar. Arel. homil. 29. *Habet hoc infelix conſuetudo peccandi, ut quanto amplius unuſquiſque peccauerit, tanto minus peccata ipſa intelligat, & tanto eum plus peccare delectet, & ueniat ad illud quod propheta peccatoribus clamat, non eſt Deus in conſpectu eius, auferũtur iudicia tua à facie eius. Etenim quãdo ſubrepit peccãdi delectatio, ſtatim futuri iudicij diẽ abſcondit obliuio*. Nil magis cõmune peccatoribus deſperatis, quam de venturo iudicio non curare, ſimul inuenire licet in illorum corde, & ſummam peccatis adhæſionẽ, & extremã iudicij impatibilitatem. Quo malo irremediabili affectum populum lacrymis proſequebatur Ieſus Luc. 19. quando ſuper Hieruſalẽ fatur. *Si cognouiſſes & tu, & quidẽ in hac die tua, quæ ad pacem tibi*. Expendit & ponderat illud, in hac die tua. D. Paſchaſ. lib. 2. in Threnos his verbis. *Suam ergo diẽ habet anima peruerſa quæ tranſitorijs lætatur bonis. Cui ea quæ ſunt, ad pacem ſunt, quia dum rebus temporalibus gaudet, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate reſoluitur, dum nulla formidine venturæ pœnæ terretur, pacem habet in die ſua, quæ graue damnationis habebit in die aliena*. Diem alienam vocat diem Domini, diem iudicij, quando iudex omnium accepto ſibi tempore iudicaturus eſt viuos & mortuos. Plangenda eſt ergo illa anima, imò deplorata iam eſt, quæ in die ſua eſt tota, nec meminit [illegible] alienæ. Præclarè Pſalm. 9. dicitur: *Propter quod irritauit impius Deum? Dixit enim in corde ſuo non requiret*. Quæ verba tractans D. Bern. ſerm. ad illud, ecce nos reliquimus [illegible] fatur. *Propter quid irritauit impius Deũ exacerbauit dominũ peccator, ut ſecũdum multitudinem iræ ſuæ non quærat? Nũ propter fornicationes, inceſtus, an ſacrilegia? Nil horũ Propheta memorat, ſed quod i corde ſuo dixerit, nõ requiret. Ecce quam irritat dominũ extremi examinis obliuio*.

B

C

D

E

Pſal. 9.
Auguſt.

Cæſar.

Luc. 19.

Paſch.

Text. Tunc Princeps Sacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens, Blaſphemauit, quid adhuc egemus teſtibus? Ecce nũc audiſtis blaſphemiã, quid vobis videtur? At illi reſpondẽtes dixerunt. Reus eſt mortis.

§. XIII.

Extrema diuinæ prouidentiæ, omniſque boni nuditas conſequitur indignum ſacerdotem.

EXtremam ſui populi miſeriam exaggerans Dominus apud Oſeam 4. (Oſeas 4.) iuxta Theodoreti lectionem ait. *Erit populus meus tanquam ſacerdos, cui contradicitur*, nimirum tanquã ſacerdos indignus apice. Quod amplius explanans ipſe Theodoretus (Theod.) ait. *Sacerdoti reprobato, & qui ex ſua dignitate excidit ſimiles eritis, mea prouidentia deſerti ac denudati*. Expende illud denudati: quippe omnibus peccatoribus commune eſt criminibus fœdari & conſpurcari, non tamen ideo penitus a Dei prouidentia, virtutibuſque omnibus nudantur. Grauius quid eſt in homine nudatio iſta, quam criminum labes, adeò, vt prodigo illi & diſſipatori ſubſtantiæ nihil prius offert diuinus pater, quam veſtem. Ait enim Luc. 15. (Luc. 15.) *Citò afferte ei ſtolam primam*. Quocirca eleganter D. P. Chryſol. ſerm. 3. (Chryſo.) fatur. *Suſtulit filij crimina, qui non ſuſtulit nuditatem*. Sanè non tam perniciosa crimina, quam perniciosa erat nuditas; & ideo in primis hæc tollenda erat a beneficentiſſimo patre. Quam ergo in perditiſſimo filio non ſuſtinet Dominus nuditatem, hanc propriam & quaſi connaturalẽ habet ſacerdos indignus, eo enim

A ipſo omni diuina gratia, & prouidẽtia & virtute cũ apice nudatur. Hinc patet, quam naturali & debito motu Princeps Sacerdotum calumniatus Deum, ſcidit veſtimenta ſua, etenim neceſſariò poſt tam indignum ſacerdotis facinus, ſequenda erat omnis boni miſera extremaque nudatio. Accipite D. Leonem ſerm. 6. ſic obij- (Leo.)
B cientem Caiphæ. *Neſciens quid hæc ſignificares inſania ſacerdotali ſe honore priuauit. Vbi eſt, Caipha, rationale pectoris tui? vbi continentia cingulum? vbi ſuperhumerale virtutum? myſtico illo ſacratoq. amictu ipſe te ſpolias.* Nil iam manere debebat ornamenti in ſacerdote indigno, ideo omnis boni, & prouidentiæ nudato. Rectiſſimè de mercenario paſtore loquens Do-
C minus Ioan. 10. ait. quod veniente lupo, *dimittit oues, & lupus rapit*. (Ioan. 10.) Quid plura? Ibi D. Anſelm. ait. *Lupus rapit, quia Diabolus ea meritorum bona, quæ videbãtur habere, tollit.* (Anſelm.) Nihil boni in malo paſtore permittit habere diabolus, & qui in alijs permittit aliqua virtutũ ſua permanere, quibus non prorſus perditi, ſed & virtuoſi videantur, in ſacerdote indigno nec hæc
D permittit eſſe, omne boni ſpecimen tollit, vt prorſus nudi & ſpoliati maneant.

§. XIV.

Vnica Principis ſeu prælati malitia omnis perditur ſubditorum ſtatus.

NVnc primum Iudæorum turbæ Chriſtum Dominum ad mor-
E tem expoſtularunt, nunc primum plebis illa intonuit vox, *reus eſt mortis*. Antea dicebant omnes, numquã ſic loquutus eſt homo, benedictus qui venit in nomine Domini, modo clamant, reus eſt mortis. Quid mirum! Princeps Sacerdotum ducebat lethalem chorum, & Principis

malitia

malitia omnem corrumpit & perdit ſubditorum ſtatum. Quis non expaueat perniciem illam filiorum Iob? omnes vno impetu ventorum intetempti ac ſepulti ſunt, de quorum ruina ſic nuntius narrabat patri ca. 1. *Filijs tuis & filiabus veſcentibus & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, &c.* Expende, quando illorum perditio aduenit, nimirum, quādo in domo maioris natu conuiuium agebant. Ibi D. Gregor. lib. 2. cap. 16. *Sed neque hoc negligenter prætereundum puto, quod filij in maioris fratris domo conuiuantur dum pereunt.* Quid ni? peccabant fratres in domo maioris fratris? Abſit, ſed figura fuit illorum perditio eius quæ ſubditis accidit ex principum & prælatorum piaculis. *Dum ergo in maioris fratris domo conuiuantur, pereunt, quia tunc contra nos hoſtis vehementius vires accipit, quando & ipſos qui pro cuſtodia & diſciplina prælati ſunt, ventri ſeruire cognoſcit.* Et quidē nulla res ſic fundi tus perdit ſubditos, quam Principis vel prælati malitia, non Amalech, ſed à Moyſi dimiſſis manibus Iſraelitæ perdebantur. Vnde Chriſtus Dominus vt diſcipulos omnes incolumes ſeruaret, pro Petri fide enixius eſt deprecatus. Sic enim ait Luc. 22. *Simon ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum, ego autē rogaui pro te, ne deficiat fides tua.* Vbi omnes à Satana petuntur & expetuntur diſcipuli, pro ſolo Petro exorat Dominus, etenim ſaluo & incolumi Principe, omnes reliqui ſalui exiſtant neceſſum eſt. Ita D. Leo. ſerm. 3. in anniu. dicens *Commune erat Apoſtolis omnibus periculum de tētatione formidinis, & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen ſpecialis à Domino cura Petri ſuſcipitur, et pro fide Petri propriè* Baeza in Euang. Tom. 1.

Greg.

Luc 22.

Leo.

A *ſupplicatur, tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit.* Adeò efficax eſt principis exemplum ſiue ad perdendum, ſiue ad conſeruandum ſubditorum ſtatum, infra cap. 3. §. 20.

Text. Luc. 22. Et viri qui tenebant illum, illudebant ei cædentes, & velauerunt eum, & percutiebant faciem eius, & interrogabant eum dicentes, Prophetiza, quis eſt qui te percuſſit.

§. XV.

Malitia exuberans oculos diuinos non patitur, illis clauſis quo ad nos vehementer effrænatur.

Ieſu faciem perfidi Iudæi velabāt, vt in illum audacior eorum malitia inſultaret, adhuc diuinos illos oculos verebantur, & quando non ſcelerata mens diuinos oculos expauit? D. Cyril. Hieroſ. catech. 3. acutè notat quam pertimeſcerent Ethnici Dei viuere ſub aſpectu, adeò enim hoc illis exoſum erat, quod *alij ſolem ponebant, vt occidente ſole, ſine Deo eſſent: alij verò lunam, vt in die Deum non haberent.* Hæc vna ſceleratiſſimis hominibus erat cura, ne Deū haberent ſemper inſpectorem, ne ſub oculis diuinis ſemper viuerent; ſed aliquando a diuinis obtutibus remoti malitiæ arua excolerent, & ingentes facerent meſſes peccati. Equidem tunc humana mens tota in malitia effunditur, tunc propè in immenſum excreſcunt malitiæ arua, cū diuinus oculus quo ad nos alios aſpicit. Dixerat Dominus apud Amos c. 4 *Auertam faciē meam ab ipſis.* Ex quo Clem. A ex. 1. Pædag. c. 8. malitiæ ſegetem, nimium adultu-

Cyril. Hieroſ.

Amos 4.

Clem. Alex.

eam præſagit his verbis. *Vbi facies Domini reſpicit, ibi eſt pax & exultatio, ubi autem faciem auertit, ingreditur uitium. Non uult ergo mala intueri, bonus enim eſt: ſed cum ipſe oculos auertit ſua ſponte propter humanam infidelitatem ortum habet uitium.* Heu quam effunditur malitia, vbi Dei oculos fugit! quam efferueſcit peccati mare, vbi nubibus obducitur cælum! numquam ſanè niſi obducto cælo, & retectis luminaribus, tempeſtas effrænata [illegible] malitiæ proſilire audet, quin prius oculis diuinis ementiatur velamen. In prodigo illo filio Luc. 15. prius fuit ab oculis parentum fuga, & ſtatim luxuriei ſeſe protulit ſtrages, vbi Chryſol. ſerm. 1. ſic cauit. *Sepiat nos patris reuerentia, matris componat affectio, cognatorum componamur affectibus, inter propinquorum lumina non ualent delicta uerſari. Propinquorum quot oculi, tot lucernæ, dies eſt aſpectus matris; Sol patris rutilat in uultu, unde iuuenis inter tot uirtutum duces, criminum tenebræ propinquare nō poſſunt.* Quid ſi inter diuina lumina uiuatur? quid ſi iuſtitiæ Sol rutilaret? Dei oculi nobis prælucerent? Nullus maneret effrænatæ malitiæ aditus. Igitur ſceleſti diuinos vrentes oculos Chriſti velant faciem, velant, inquam, panno, velant nubibus fœdis ſputaminum, velant colaphizantibus manibus. Quo non ſe proripiat malitia, vbi Dei oculi quo ad nos velantur? Vbi ſerenum illud cælum cæleſtibuſque præſtant ora luminaria atris nubibus obducuntur, tempeſtas furiat neceſſum eſt, ventorum irritantur flabra, aureæ, cæſitiei eradicantur arbores fluctuum flagella ad petram collidentia teſonant; petrā autem erat Chriſtus, quē quæ ſæua demergit tempeſtas. Sanè hoc ſæuiſſimum malum expetebat

Chryſo.

A Pſal. 82. inimicis Dei. *Ita perſequeris illos in tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos: imple facies eorum ignominia.* Ecce tibi non Dei inimicis: ſed amantiſſimo filio hoc modo crudele obuenit malum, valida enim & ſæuiſſima tempeſtate circumactus ſputus & colaphizatus ignominia repletur in facie. Pſal. 82.

B

§. XVI.

Plurima dolorum, & ærumnarum ſæcula Chriſtus Dominus una nocte apud Caipham expleuit.

QVis caliginoſæ noctis labores numeret? quis! Saluator apud C Caipham pertulit? Sanè rabidiſſima ſacerdotum & Phariſæorum fames ſeſe inferendis opprobrijs exſatiabat, vt liceat illud Sap. 4. aſſumere, nimirū quod Ieſus patiens, *in breui expleuit tempora multa* quandoquidem breui noctis tempora ſæculorum opprobria & ærumnas exantlauit. Adeſte huc vos qui florentiſſimum iuuenem Ieſum paulò ante ex D horto decerpſiſtis, & videte qualiter breuiſſimo noctis interuallo dolorū & opprobriorum egerit annos, quibus longiſsima pulueris ſenectute functus videatur. Medio flore iuuentæ nocturnis Caiphæ lucernis capitur; ſed ecce qualis apparet Ioanni Apoc. 1. medius inter candelabra. Et enim ait. *Et conuerſus uidi ſeptem candelabra aurea, & in medio ſeptem E candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis: caput autē eius, & capilli erāt candidi tanquā lana alba.* Iam candelabra nocturnas tenebras deſignant, nec aliter caneſceret florentiſsimus iuuenis Ieſus, niſi a tenebroſa Caiphæ nocte, candelabrorum eius lumine plurima ærumnarū ſæcula exantlaſſet.

Sap. 4.

Apoc. 1.

faſſet. O quam plurima confluunt tempora, vbi de puluere albicát tempora! O quot ſæcula pœnarum ſubijt, qui iuuenis accedit, & intra vnius noctis ſpatium, intra ipſa cādelabra, ante diei lucē totus canus apparuit! Hinc grauiſsime Caſsiodorus ait. Caſsiod. *Quando princeps tanta afflictione plangebat, quis illo flente non fleret, quis illo dolente non gemeret? Quando pro gemmato diademate cinerem geſtabat in capite, canus puluere, non ætate.* Nō equidem annorū ſiue ætatis longæuitas, ſed luctæ, ſed ærumnæ propè infinita ſæcula Dominum in vna nocte ſeneſcere faciunt. Canus eſt Dominus non annorum numero, cōputata ætate: ſed ætas ſenectutis eſt corpus ſputis conſpurcatū, facies alapis maculata, caluitium furioſa crinium reuulſione peractum. Adeo, vt dicat Rup. in Gen. lib. 7. ca. 15. *Senuit namque uetus Iſaac, ſcilicet Dei filius, & caligauerunt oculi, quando uetuſtate, & ſenio noſtra natura indutus, morte quoq; corporea fuit obſcuratus.* Quomodo nō ſeneſceret, vbi tot ærumnarum tempora currit? vbi facies cicatrizatur? vbi oculi caligine obnubilantur? vbi totus pulucrulentus, & puluere diri luctaminis canus? De ſe aiebat ille apud Iſa. m. 6. *inueteraui inter omnes inimicos meos.* De quo Theodoretus in Cat. Græc. ait. *Malis omnibus grauiora ſunt inimicorum conuicia: hæc enim conſumunt & liqueſaciunt, & immaturam ſenectutem inducunt.*

§. XVII.

Summus Chriſti dolor acuebatur à dicentibus: Prophetiza quis eſt qui te percuſſit.

Durisſimum fuit Chriſti carni, non ſolum quod à carnificibus diſcerperetur: ſed quod id fieret ſuorū manibus. Ex hoc vno maximum dolorem percipiebat & triſtitiam maximam, hoc enixe in orationibus ſuis deprecabatur dicens. *Tranſeat a me calix iſte.* Quid o bone Ieſu refugis illū calicem? quid in illo totus tremebundus expaueſcis? quid a tua morte remouere anxius curas? Id attigit D. Paſch. lib. de corp. & ſang. Dom. c. 21. nimirū, *ne per manus Iudæorum fiat.* Hoc maxime exhorreſcebat Dominus, quod a ſuis tam nefarium ſcelus eſſet patrandum, vt hinc videas quā acerbe torqueretur diuinū cor, quoties iubebatur Iudæorum meminiſſe piaculum. Quoties dicebant, prophetiza, Chriſte, quis eſt qui te percuſſit? toties renouata popularis perditionis memoria amantiſsimus ille Dominus immenſum cruciabatur. Huius acerbiſsimi doloris prætulit imaginē Ionas, vbi gemebūdus vidit hederā arefactam. De quo dicitur c. 4. *Et afflictus eſt Iona afflictione maxima, & iratus eſt.* Vbi Remigius Altiſiodorenſis ſic afflictionem illā Chriſto Domino aptat. Ion. 4. *Sed & Dominus noſter fleuit ſuper pereuntem Ieruſalē, orauit ad Dominum, & dixit, obſecro, Domine, numquid non eſt hoc verbum meum, cum adhuc eſſem in terra mea? Numquid nō ſciebā periturum Iſrael? uidelicet cum adhuc tecum eſſem pater. Tolle igitur animā meā à me, in manus tuas eā cōmendo, melior eſt mihi mors, quā uita, quia unam gentem Iſrael ſaluare nō potui.* Equidem grauius ipſa morte Domino erat meminiſſe perditionis Iudaicæ. Acerbe pungebat diuinum illius animum hæc recordatio, qua ſine dubio viſcera miſericordiæ intrinſecus exedebantur.

Luc. 22. Petrus verò ſequebatur à longe: accenſo autem igne in medio atrij, & circumſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. quem cum vidiſſet ancilla quædam, &c.

§. XVIII.

Non inglorius eſt lapſus, qui media in arena accidit.

FAteor, cecidiſſe Petrum; ſed cecidit vbi nullus Apoſtolorum auſus eſt intrare, vbi ipſe lapſus (ſi fas eſt ita loqui) glorioſus erat. Dominum ſecutus vſque in Phariſæorū atrium, inter arma inter furentes hoſtes, ibi percuſſus labitur. Equidem, pene ait Bachiarius Epiſt. de recipiendis lapſis. *Require primum, frater, vtrum qui cecidit in pugna inuentus, an in domo fuerit vulneratus, quia plus miſericordiæ meretur, quem in certamine hoſtis percuſſerit, quam ille, quem dormientem latro confoderit. Ego illum certè in prælio uidi conſtitutum, pugnabat cum ſcuto ieiunij aduerſus illecebras gulæ, pugnabat cum taciturnitatis lorica contra detrectationis iacula: ſed in eo loco, in quo ſecuriorē ſe arbitrabatur eſſe, percuſſus eſt.* Iam qui in acie, qui in prælio, mediaque arena percutitur, non ingloriuſ cadit, imò glorioſius vulneratur quis, dū ideo vulneratur, quia manus cum hoſte confligit, quā qui ſine vulnere domi concluſus manet. Nonne, ſanctiſſimi monachi à ſæcularium curis remoti aliquando ridebant, illorum vulnera & lapſus qui ſaluti animarum operā nauabāt? Sed videte quid illis reſponderit D. Bern. ſerm. 12. in Cant. *Temerariè obiurgat virum de prælio reuertētem mulier nens in domo. Dico enim ſi is, qui de clauſtro eſt eam qui verſatur in populo, minus circumſpectè ſeſe agere deprehenderit non ad iudicandum confeſtim proſiliat: ſed meminerit ſcripti, melior eſt iniquitas viri, quam benefaciēs mulier. Nā tu quidem in tui cuſtodia vigilas, & benefacis: ſed qui iuuat multos, & melius facit & virilius. Quod ſi impleri nō ſufficit abſq; aliqua iniquitate, memento quia charitas operit multitudinē*

Bach.

Bernar.

A *peccatorum.* Minime audiendi illi ſunt qui timore lapſus ſeſe à perfectioris vitæ ſemita arcent, & ne labantur, numquam curant aſcendere virtutū cacumina; & quoſcumque ſtrenuæ virtutis actus ſuſpectos habent ſiue inuiſos. Proh femineus pauor, & homine Chriſtiano indignus! Sanè vt Tertull. ait de Fuga in perſ. *Pulcrior* Tert. B *eſt miles in pugna prælio amiſſus, quā in fuga ſaluus.* Audeamus igitur, ne fortior ſit in nobis lapſus timor, quam Chriſti amor, & vel reptantes adhæreamus Chriſto, in hoc maximè D. Petrus commendabilis eſt, quem hoſtis percuſſit, ſed amantem Dominū, ſed ſequentem; ſed medijs prælij tumultibus conſtitutum. Vnde rectè Theodoretus ſerm. de Char. ait. *Hoc* Theod. C *magnus Petrus ſauciatus deſiderio neo cum prius didiciſſet futuram negationē, latere voluit, ſed ſatius duxit ſequēs negare, quam fugiēs confiteri. Quod enim ab amore, & non à temeritate proficiſcēretur hæc conſectatio, res ipſa teſtatur. Nec enim poſt negationem in animum induxit, vt magiſtrum relinqueret: ſed fleuit quidem amare, ut docet hiſtoria et quod victus eſſet ſuam defleuit imbeci-* D *litatem, affedit autem vinculis amoris irretitus.* Quæ vulnera non operiret hic amor? quos lapſus non honeſtaret tanta amoris fortitudo? Non attendit ad pericula vi amoris, & deiecto caſus timore Chriſtū ſecutus, vbi ſecuriorem eſſe arbitratus eſt, ibi accepit vulnus, non domi ſedens; ſed medijs confertiſſimis hoſtibus pugnans.

E

§. XIX.

Ancilla oſtiaria carnifice crudelior in Chriſtum Dominum.

EVenit Domino quod maximè formidabat, illiq. accidit, quod tremebundus verebatur. Etenim nihil pene magis in paſſione ſua exhor-

reſcebat Ieſus quàm ſi negandus à ſuis diſcipulis erat, non tam illi timori erant opprobria, non verbera, non ſpinæ, non crux; ſed ſola negatio a diſcipulis peragenda. Hanc adeo expauerat, vt vel illius cogitatione prope in immenſum triſtaretur, cum dixit *triſtis eſt anima mea vſque ad mortem*. Vbi alibi datus Hilar. inquit, quod Dominus, *metuit ne ſe Deum abnegent diſcipuli, quem caſum & conſputum, & crucifixum eſſent conſpecturi, non itaq; mors; ſed tempus mortis in metu eſt*. Quippe vna negationis occaſio inter infinitas cruciatuum ſegetes timebatur: & hæc in primis Domino accidit, negotiante femina. Proh dolor! Ancillula oſtiaria Petrū aggreditur, a qua bis & ſemel facto impetu, in negationis barathrum mittitur Petrus. Heu crudele ancillæ genus nullus carnifex ſic Dominum excruciauit, ſic amantiſſimi paſtoris viſcera lanauit. Pulchrè D. Anſel. *Quid eſt quod primo prodit eū ancilla, cum viri magis poterant eum cognoſcere? niſi vt iſte ſexus peccaſſe in mortem Domini videretur*. Et quidem viri recenter Petrum in Horto viderant, plus illum cognoſcebant: nemo tamen illorum in primis reſpicit Petrum. Vna femina proijcit telum, quo Dominus acerbius erat dilacerandus, vt pateat quod grauiſſimum paſſionis vulnus a femina fuerit occaſionaliter peractum. Vnde merito Drogo Chriſti paſſi dolorem ex Petri negatione vehementer exaggerat ſic fando, *In domo Caiphæ colaphizatus eſt Chriſtus, quia in domo Caiphæ colaphizatus Petrus, et quod Petrus à Satana intus paſſus eſt, hoc Chriſtus à miniſtris Satanæ foris pertulit. Attende et vide, ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus*. Quaſi ex negatione Petri ſic Chriſti Domini dolor augeatur & creſcat, vt ſimilem inter dolores creaturarū
A non habeat, vt conſtet quàm omniū crudeliſſime femineus ſexus Chriſtum Dominū in Petro colaphizarit.

Hilar. — Anſelm. — Drog.

§. XX.

Difficillimum eſt homini conſortium mores non induere.

B CVr Petrus non negaret & abnegaret Chriſtum medius inter nocentiſſimos carnifices? Sane nullus vnquam aut tarus adeo ſibi proſpexit, vt conſortium mores a ſe vel inſenſibiliter indutos non videat. Lot quamdiu apud Sodomiticos luxuria æſtuantes vixit, purus videbatur nefaria labe vicinorum & mundus. At inde omnino non egreditur mun-
C dus, vino enim madidus apud montem filiarum maculatus eſt concubitu. Quæ in ſanctiſſimo viro fuit hæc labes penitus inuoluntaria? Recte dixit Albinus quæſt. in Gen. *Erat Lot arte, nō voluntate deceptus, ideo medius quidē inter peccatores & iuſtos, quippe qui ex Abrahæ cognatione deſcenderat, in Sodomis tamen habitauerit*. Et qua parte inter nefarios homines habi-
D tauit etſi oculatiſſimus, non potuit omnino a ſe depellere labem luxuriæ. Inuoluntarius licet & neſcius vicinorū & conſortium, morē geſſit libidini. Hinc penſat D. Syneſ. ep. 57. neceſſitatem Dominicæ Incarnationis, vt qui ſolus Dominus inter peccatores, innocentem vitā ageret. Ait enim, *Si Angelus poſſet ſupra triginta annos cum hominibus ita conſueſcere,*
E *nulla, vt ex infima fece, rerum contage affectus inficeretur, quid neceſſe eſt deſcendere filium Dei? Sed eſt uirtū abundantia ac copia, inter deteriora verſari, vt in naturæ ſtatu conſiſtat, nec vllo modo inficiatur. Hæc Dei laus, ac prædicatio eſt*. Adeo efficax eſt ſocietas & conſuetudo, eius tamen vires nullibi

Albin. — Syneſ.

magis

A magis patent, quàm in Chriſto Domino, cuius ſanguis vt ex ſe Iudæis, veniam deprecabatur, ſic vbi terræ fuit immiſtus in Iudæos clamabat diram & crudelem vindictam. Quid plura? Terra ex die qua recepit Abelis ſanguinem, vindictam clamare ſolita eſt aduerſus fratricidas iuxta Gen. 4. illud, *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra*, adeo, vt etiam pientiſ- B ſimus Chriſti ſangui, qui nihil præter veniam & miſericordiam didicit, ex conſortio terræ in illam deciſus etiam clamet vindictam. Accipite ſingu'arem doctrinam & explica- Rup. tionem Rup. lib. 12. de Victor. Verb. cap. 21. Vbi ponderat, quod ſanguineus Chriſti Domini ſudor in horto vſque in terram deciderit. & ſic ait, C *Quod illi Cain pro illo Abel dixit, non diceret idem Deus Iudæis pro filio ſuo, videns ſanguinem eius agonizantis? Sanguinem melius clamantem, melius loquentem, quam Abel? Vere igitur tantum miraculum ſudoris non otioſum fuit, quia contra infelices & impios homicidas Iudæos in præſagiũ iudicij terribilis & vindictæ horribilis in terram decurrit.* Ecce tib ſanguis diuinus, qui in cruce carnificibus veniam D clamat, qui ex ſe totus miſericordiã & redemptionem exhalat decidens in terram, & illi aſſociatus terrę, quę ex ſanguine Abel vindictã clamitat, & ipſe quaſi ſui oblitus vindictam horribilẽ perfidis Iudæis minitatur. Adeo potens eſt conſortiũ & cõſuetudo exiſtendi ad mores variandos.

Text. Et conuerſus Dominus E reſpexit Petrum, & recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat, quia priuſquam gallus cantet, ter me negabis: & egreſſus foras fleuit amarè.

§. XXI.

Summa peccatoris felicitas, quod deprehendatur in peccato.

FElix Petrus, qui medio in delicto deprehenſus & viſus fuit à Do- B mino & Magiſtro. O vtinam deprehendaris & videaris cũ peccas! nulla tibi res vtilior, vt fugias delictum. Quot à perditionis via abſtinuerũt, quot primo in limine fuerunt viſi & deprehenſi? Quot ab ipſa perditione reuocati in bonam frugem, eo ipſo quod viderunt ſe manifeſte deprehenſos? Sponſa Chriſti a propria domo remota tota & vaga per vr- C bẽ, ſic inuentæ felicitatis ſuæ prætendit auſpiciũ. *Inuenerunt me cuſtodes ciuitatis*; & forſan ſeſe daret in præcipitium, ſi deprehenſa à cuſtodibus non fuiſſet. Pulcrè ad hæc Gillib. ſer. Gilib. 6 in Cant. *Quis ficti & fallaces ſunt, nihil tam refugiunt quam ab his inueniri cuſtodibus, et ſi deprehenduntur, nõ facile conuincuntur. Cain factus vagus & profugus ſuper terram inueniri formidãs: omnis, inquit, qui inuenerit me,* D *occidit me. Non vult peccatum occidi, non vult pati ſalutarem in confeſſione verecũdiam, medicinalem caſtigationẽ Magiſtri: non vult inueniri qui nõ vult mori.* Nulla res ſic ſecat vitia, quam oculus Magiſtri, optet videri & comprehendi in crimine qui metuit in æternum perire, & in nouam cupit erigi ſpem ſalutis. Ille ſolet E deprehenſum ſe quæritur qui totus in crimine nullum ſui pectoris ſcelus vult deficere. Ille perfidus Achab 2 Reg. 17. Nabuthæ ſanguine madidus ipſo in ſcelere ab Elia Propheta viſus & deprehenſus vehementer queritur iuxta Sept. *Inueniſti, ait, me inimicus meus.* Vbi D. Ambr. c. 12. ait, Ambr.

Quam

Quàm miſera conſcientia quæ ſe prodi-tam doluit! Et quidem nihil miſerius, quam exoſum habere remedium omnium efficaciſſimum, vel inde quòd deprehenſum ſe videat, à crimine deberet abſtinere, ſeſeque recipere in bonam frugem. Ita Petrus cùm errori dat operam, in oculos Chriſti Domini incidit, & deprehenſus à Magiſtro cum primum à perditionis via ſe continuit, non ſe deprehenſum ſed ſe lapſum amaro proſequens luctu.

§. XXII.

Chriſti Domini oculus inſtar reguli perimit quos videt.

SCitum illud Iſaiæ 14. *Ex radice colubri egredietur regulus, & ſemen abſorbens volucrem.* Vbi Arias putat fieri uerba de Chriſto Domino, qui regulus dicitur. Sic Chald. paraph. *de filijs filiorum Ieſſe egredietur Chriſtus.* Et ecce quam bene Chriſtus Dominus reguli ſiue Baſiliſci morem præferat apud Abacuc in Cant. *Aſpexit & diſſoluit gentes, & contriti ſunt montes ſaculi.* Quis regulus oculos habuit magis peremptores? Cuius magis efficaces oculis quam oculi Chriſti? Eleganter D. Aug. ſer. 1 S. de Ciuit. c. 32 *Reſpexit, et tabuerunt gentes, hoc eſt, fecit populos pœniteſcentes, contriti ſunt montes violētia, hoc eſt, electorum cōtrita eſt ſuperbia. Defluxerunt colles æternales, hoc eſt, humiliati ſunt ad tempus, vt erigerentur in æternum.* Hæc eſt in oculis Domini diuina vis qua vitia enecat, pullulantia peccata perimit, peccatores iugulat, vt pœnitentes faciat, vt in æternam erigat vitam. O diuiniſſimus regulus, vtinam tuis aſpicias oculis, & in

Aug.

A me pereat omne morticinium, intereat vitiorum omnium ſcaturigo, & peccati fomes maneat vel interfectus, vel conſopitus. Matth. 9. dicitur, *Vidit Ieſus hominem ſedentem in telonio.* Et vt vidit, n[illegible] carnale omnium deſiderium fecit interire. Pulcre D. Chryſol. ſerm. *Vidit illum Deus, vt ille videret Deum.* At qui Deum quis videat? Quis illam pulcritudinem abyſſum qui [illegible] tueri? Ait enim: *non videbit me homo & viuet.* Quocirca D. Greg. lib. Mor. cap. 8. *Nullum Deū ſpiritualiter videt qui carnaliter viuat, qui enim Deum videt, eo ipſo moritur ab huius vitæ delectationibus tota mente ſeparatus.* Recte igitur dicitur Deus hominem vidiſſe, vt homo Deum videat, nam videntes Dei oculi ſic enecant hominem, ſic in illo voluptates periment, ſic omnia vitia ſecant, ſic totam humanam vitam mortificant, vt [illegible] & peccatis mortuus homo à Deo viſus nullum impedimentum habeat, quominus Deum videat. Hanc oculorum Dei aciem, imò diuinum vires meditabatur Tertull. aduerſus Gnoſt. ex Prouerb. penu ſic ediſſerens. Sophia iugulauit filios ſuos. *Sophia ſapientia eſt, ſapienter utique iugulauit dum in vitam, & rationaliter dum in gloriam. O parricidij ingenium: o ſceleris artificium o argumentum crudelitatis, quæ idcirco occidit ne moriatur quem occidit. O bonam matrem opto, & ipſe in filios eius redigi, vt ab ea occidar, opto occidi, vt filios fiam, ſolum autem iugulat filios.* Hoc eſt beneficentiſſimum virtus diuinorum luminum, hoc madent medicamine Dei oculi, hanc eiaculat mortem diuini obtutus, à qua interfectis interficiendis ſobria mens viuit, & à peccati ſeruitute fit Dei filia, & diuinorum oculorum

Chryſ. Greg. Tert.

pupil

pupilla. Sic de negatore Petro ab oculis Saluatoris iam viſo ait D.Hieron. *Poſt negationem, & galli cantum reſpexit Saluator Petrum, & intuitu ſuo eum ad amaras lacrymas prouocauit. Nec fieri poterat, vt in negationis tenebris permaneret, quem lux reſpexerat mundi.* Adeò efficax eſt diuinus obtutus regulo lethalior, vt occidat vitia, ſole præſtantior, vt excitet in vitam. Quid ſimile meditatus eſt S. Laur. Nouar. ho. 1. de pœnit. in Zachæo qui publicanus cum foret, & peccator aſcendit arborem vt videret Ieſum Luc. 19. & viſus a Ieſu audit, *Zachæe deſcende, hodie namq. in domo tua manere me oportet.* Ad hęc D.Lau. *Deſcendit confeſtim de arbore iam verbo Domini emendatior. Aſpectus enim Domini emendauit prædonem.* O vtinam diuinis oculis aſpiciamur, vt prorſus vitijs & peccatis moriamur.

Hier.

Luc. 19.

Laur. Nou.

§. XXIII.

Oculi diuini inſtar ſolis & nimbos pariunt, & ſerenitatem efficiunt.

IS eſt Sol, qui pro terrarum varietate varios effectus parturiat, vbi floridam & bene temperatam terram nanciſcitur, ſerenus & lucidus omnia luſtrat, luceque & ebullienti replet lætitia. Verum humidam, lacunoſam & male affectam terram nactus nubes trahit, nimbos efficit, mæſtitudinem influit. Itaque eodem veris mane alibi Sol rutilus odores parit, flores imbuit vel candore vel purpura, alibi conglomeratis nubibus, nil efficit niſi aquarum decurſus. Hoc ipſum in diuinis oculis meditatus D.Bern.ſerm.57.in Cant. dicit, *Reſpicit terram, & facit eam tremere, cum è regione reſpexerit Mariam & infuderit gratiam; reſpexit, ait, humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.*

Bern.

A

Idem Dei obtutus, videre quam varios effectus pariat, vbi Marianam reſpicit paradiſum, omnia fulgere facit, omnia rutilant claritate; verum terrenam mentem nactus vitioſitate infectam, nactus, inquam, Petrum negantem, quas nubes non excitat? quos nimbos non parit? quanta mæſtitudine & timore omnia replet? Eleganter D.Proſper 2. de vocat. gent. c. 28. *Deus ergo tunc conturbatum cor Apoſtoli non humanis, ſed diuinis oculis conuenit, & ad largos pœnitudinis fletus potẽti incitauit aſpectu.* Expende illud *conturbatum cor Apoſtoli*, quippe vbi cor erat malè affectum, peccati intemperie turbatum, diuini Solis aſpectus nil præter nimbos & mæſtitudinem parit. Iam meritò dicat D. Laur. Iuſtin. de triumph. Chriſt. agone ca. 8. *Eodem quippe modo reſpexit Dominus Petrum, quo reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ſed non pari effectu.* Etenim florida Mariæ nardus dedit ſuauitatem odoris, lacunoſum & luteum Petri cor nimbos protulit lacrymarum. Sed ò nimbos ſalutares! ò męſtitudinem pretioſam! Nimbos inquam, & mæſtitudinem, quam diuini cæleſtiſque ſyderis aſpectus cauſat. Hanc requirebat in peccatores Hieremias Thren. 2 ſatus, *Deduc quaſi torrentem lacrymas.* Cur quaſi torrentem, non quaſi flumen, non quaſi mare? Id attigit D. Paſchaſ. lib. 2. dicens: *Torrentium curſus non ſemper vno eodemque impetu fluit: ſed iuxta quod inundatio pluuiarum de cælo venerit, ita & lacrymæ nõ niſi ex diuina inſpiratione & compunctione cordi, &c.* Fugienda mæſtitudo, fugiendæ lacrymæ ſunt, quæ à terrenis cupiditatibus & infortunijs ſcaturiunt, decurrat ab oculis non fluuius lacrymarum; ſed torrens, quem

B Proſ.

C Laurent. Iuſt.

D Thren. 2.

E Paſc.

quem nimbi ex cæleſti aſpectu orti parturiunt. Hic ſolum eſt luctus ſalutaris vt dicat Pſalm. *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput*. Ne miremur, quod Petrus exaltatus ſit in Eccleſiæ caput, qui adeo bibit de torrente iſto orto ex diuini obtutus ſalutari.

§. XXIV.

Duriſſimo exilio Petrus negationem ſuam mulctauit, ſummumque doloris argumentum tradidit in eo quod foras egreſſus eſt.

O Quantus ille doloris gladius erat in Petro, quæ tales amoris rudentes potuit ſcindere! Amabat & vehementer amabat Petrus Chriſtũ Dominum, nec in tam nubilo & calamitoſo tempore ab illo ſeparari corpore per amorem licuit, imò, vt ſuperius notauit Theodoretus, in atrio erat Caiphæ, & ibi *aſſidebat vinculis amoris irretitus*. At vbi ſe negatorẽ animaduertit, ſic doluit, vt ruptis vehementis amoris vinculis foras egrederetur, crudeliſſimo amãtis viſcera confodiens exilio. Proh acutiſſimus dolor! quẽ non ſepararunt hoſtiles turmæ, carnificũ manus, mortis immaniſſimæ timores, conceptus de negatione dolor omnium potentiſſimus ſeparat, & corporaliter à Chriſto Domino diuidit. Equidem ſanguis & aqua, quæ intra Chriſti Domini pectus ſeruabatur, vt immẽſum dolorem de Saluatoris morte oſtenderet, per confoſſum latus ſe ab ipſo Chriſto ſeparauit. Ita D. Naz. apud Niſſ. in teſtimonijs de Aduent. Dom. *Oportebat*, ait, *etiam creaturas vna cum creatore pati atque condolere velũ, quod ſcindebatur, ſanguis & aqua quæ ex latere effundebantur*. Vbi velum præ dolore ſcinditur, ſanguis & Naz.

A aqua, omnium maximè dolens ſummos præſeferens dolores à Chriſti latere profuſa elongatur. Non abſimili dolore punctus de ſuo ſcelere Petrus acerbiſſimum ſibi & lacrymis plenum à Chriſti latere & præſentia exitum meditatur, *Egreſſus*, ait, *foras fleuit amarè*; & quã non haberet amaritudinẽ, quem nõ excitaret planctũ, B cum in ſummi doloris argumentum ſe ab amabiliſſimo Magiſtro arcuit? Ieroſolymam à Chriſto Domino ſeparatam ingẽti dolorum mole preſſam æſtimat Hierem. Thren. 1. ſic fatus, *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo?* Thren. 1. Ad hæc D. Paſch. lib. 1. *Niſi ſola eſſet, plangenda non eſſet, quia non poſſunt lugere filij ſponſi, quamdiu cũ illis eſt ſponſus*. Paſch. Nunquam igitur magis C dolendus Petrus proponitur, nunquam maiore dolore confoſſus apparet, quam dum ab amantiſſimi Domini latere ſeparatur. Eo enim ipſo, & ſummæ deſolationi & incredibili mæſtitudini, & propè infinitis lacrymarum fluctibus ſeſe tradit.

§. XXV.

D *Occaſiones peccatorum prorſus effugiendæ.*

TVnc ille verè dolet, cũ ita occaſiones etiã peccati fugit, vt vel à minima illarum longè videatur egreſſus. Nil enim iuuat pœnituiſſe & peccati tędere, niſi & peccati odorem & memoriam expaueas & compeſcas. Meritò S. Nilus aiebat in Aſcetico. Nil. E *Quid prodeſt, ſi cum à negotijs receſſerimus, eorũ tumoribus interpellemur? et relicta ciuitatis adminiſtratione ad portã vt Lot ſedeamus, vt tumultu ex ea proficiſcẽte repleamur? Foras cũ magno egrediendũ eſt Moyſi, vt non ſolum opera, ſed etiã cogitationes de illis ceſſẽt.* O quam prorſus egrediendum eſt ab

omni

omni ſcandalizãte loco, illi, qui pœ- A nas debitas cupit pro peccatis dare! Sanè Sodomiticæ vrbis nefaria flagitia horrebat, & fugiebat ſanctus Lot, nec interiora perferebat videre peccata, verũ ſedebat ad portã, quo ſine dubio periret, niſi ab Angelo extra terminos extraheretur ciuitatis. Sic multi ſunt, qui vitiũ fugiẽtes adhuc in limine hærent, vel in porta B ſedent perituri ſine dubio, niſi mẽte & corpore ab occaſione longiſſimè egrediãtur. Infelix Eua ſemel colloquij ſerpentini experta damnum quam longiſſimè à ſerpentiũ omniũ genere abfuit, quod ponderauit D. Anaſtaſ. Sinait. lib. 11. in Hexaem. fatus. *Cũ cõmediſſet mulier ſtãs propè ſerpentẽ tãquam eſſet eius vxor. Deinde ei renuntiaſſet & ad maritũ eſſet reuerſa,* C *non inuenimus eam amplius appropinquaſſe, aut cũ ſerpẽte fuiſſe locuta.* Imò inde, prouidente Deo, eã inimicitiã concepit & odiũ aduerſus ſerpentiũ genus, quã nihil ſibi magis fugiendũ & expauendum præſumat. Dixi, *Prouidente Deo*, quia illi acceptum referimus, quod irreconciliabiles inimicitias cũ ſerpente habeamus. Cuius rei vtilitatẽ ſic expendit D. Baſ. hom. D quod Deus non ſit cauſa malorum. Vbi hæc dicit, *Quemadmodum in peſtilentibus locis ſenſim attractus aer latentẽ corporibus morbum inijcit, ſic etiã in praua conſuetudine ac conuerſatione maxima nobis mala hauriũtur, etiã ſi ſtatim incõmodum non ſentiatur, ideirco nobis aduerſus ſerpentẽ irrecõciliabilis indita eſt inimicitia.* Qua illius cõ- E greſſum exhorreſcimus, nihilque magis fugimus & euitamus, vt vel hinc pateat quã cura nobis fugiẽdũ ſit ab ijs, quæ ſemel extiterũt ſcandalũ ad peccatũ. Igitur qui peccaſti, ne in limine, ne in porta maneas, cæterædere omnino foras cum magno Petro, & lacrymis ſubmerge peccatũ.

Sinaita.

Baſil.

§. XXVI.

Igneus Petri amor erga Chriſtum vehementior & fortior extitit à lacrymis.

QVi ancillulæ voce proſternitur Petrus, amare ſuum caſum lamentatur, profuſoque lacrymarum fluento, vt ait D. Leo ſer. 9. *citò in ſoliditatem ſuam redijt petra.* Sed quam ſoliditatem ex lacrymis fuit nactus? Sanè D. Gregor. Naz. orat. 24. notat quod *impenetrabiles thoraces ferreæ, quæ ictibus hoſtiũ ferreisque globulis debent obſiſtere, aqua frigida aſperſa, in ipſa fabricatione obdurãtur.* Nec non & ardentes carbones maximè in conflatorio acuuntur aliquantula irroratione aquæ. Papæ! diuinus Petrus, poſt lacrymas, quàm inexpugnabilis fit, quanto ardentior in Dominum creuit eius ignitus amor? De beata illa peccatrice, quæ ad Domini pedes longos profudit nimbos lacrymarũ, ſic Drogo fatur. Intrauit inter epulas diſcumbentiũ, cucurrit ad pedes Ieſu, effundebat ſuper eos torrentes lacrymarum, ad lauanda ſui Domini veſtigia, non alias quam oculorum ſuorum vndas attulit, capillis ſuis pro linteo vſa eſt, *tum verò vbi affectus incanduit & vberauit, carbo lacrymarum imbre reſperſus fortius incãduit.* Hæc ille, & quidẽ quantũ illa amabat, æſtuantibus amoris carbonibus licèt arderet, tamẽ illi euenit quod carbonibus in conflatorio accidit; nimirũ quod carbo lacrymarũ imbre reſperſus fortius incãduit, viuidiorique igne micauit. Idem prorſus accidit Petro, cuius amor in Chriſtũ in conflatorio cordis ardebat ſplendẽteſque emittebat flammas, ſed eas flãmas, quæ ad ancillulæ extinguerẽtur flabra. Verũ vbi ignitus amoris carbo lacrymarum igne reſper

Leo.

Naz.

reſperſus eſt, ò quam inualuit! medios inter hoſtiles impetus ſic radiabat, vt omnium ad ſe oculos raperet. Nonne plenus Spiritu ſancto Petrus cum ſocijs intrepidus ad turbas Ieſum prædicabat Act. 2. Et quidem ea luminum fulguratione, qua ebrius habebatur. *Alij enim irridentes dicebant, quia muſto pleni ſunt iſti.* Quocirca D. Bern. cap. 46. de fructu vitis prope finem ait, *Muſto, inquiunt, pleni ſunt; mentientes & ignorantes verum dixerunt. Muſto quippe illo nobiliſſimo charitatis Dei, imò charitate Deo repleti erant inflammante ad mortē, & confortante ipſos contra timorem.* Verè in Petro tunc muſtum efferueſcebat charitatis, & robur addebat, quo inimicas contemneret poteſtates. Sed vide muſtum hoc feruens & confortans, vnde aliqualem ortum habeat, nimirum à cultura lacrymarum. Quo ſpectauit D. Zeno in Pſal. 79. hæc inter alia memorans propria fructuoſæ & rationalis vitis. *Tū ſolemniter plorans clementer imbre ſuo rorat, conceptaque muſti, felicibus lacrymis, fluenta denunciat.* Expende ab illis; conceptaque muſti, vbi à lacrymis efferueſcentis, & roboris pleni muſti prouentura fluenta præſumit. Quippe cum palmes ille Chriſti D. Petrus præſentia reſecatus Magiſtri, totus lacrymis perfunditur, tunc maximè ea decoquit muſti illius diuini fluenta, quo poſtea omnium feruentiſſimus & robuſtiſſimus inimicorum contemnat & depellat calumnias. Id quod videtur D. Chryſoſt. meditatus ho. 5. ad Rom. vbi inquit, *Audi igitur, ut Petrus amore Chriſti uictus ardeat & animæ & uitæ & omnibus rebus illum anteponens, quē dum abnegaſſet, non ob ſupplicium luxit, ſed quod quem amabat, eum negaſſe ſe uideret.* Sanè in lacrymis amore vtitur, & ardet ampliùs, nec alio lacrymæ

Bernar.

Chriſ.

B

C

D

E

ardeſcunt, quam vt amorem excoquant, & maximè aduerſus roborent pericula.

CAPVT III.

De Pilato Præſide Romano.

PRimo illuſcente mane concilium coegerunt Principes Sacerdotum, & Seniores populi, quo vinctum catenis Dominum remittunt profano Iudici, nimirum Pilato Præſidi Romano. Contemplare modo, ò Chriſtiane, Regem cælorum, inſultantibus carnificibus per calles ad Pilatū traduci, ſic iam facie deturpatum, ſic mortis caligine circumfuſum, vt videns illum proditor ipſe expalleſceret, & nimio turbatus dolore ſui criminis fœditatē non ſuſtinens, refuſa pecunia, & funeſto ſuſpendio ſeſe ipſe ſui carnifex caſtigaret. Interea vinctus Ieſu Pilato, ſiſtitur, Pilato eius innocentia claruit, qui poſt mille accuſationes auditas poſt Principum Iudęorum vehemētes in Ieſum querela hæc verè fatur, *nullam inuenio in eo cauſam*: Reum iudex timebat, Nullumque non mouet lapidem, vt ſe à nefaria cauſa ſubtrahat, remittit illum Herodi fruſtra, componit cum ſceleſtiſſimo Barraba, vt præ hoc Ieſum viuere Iudæi mallent. Inſuper addit duriſſima flagella, & flagris laceratum ſpinis coronatum purpura illuſum, ſanguine madidū, reclamantibus Iudęis, profert, vt vel ſic eorum rabiem extinguet. Tandem Iudæorum veritus calumnias, licèt inuitus adducitur, & Ieſu innocentiam ſæpius proteſtatus, ſanguinolentas manus aqua lauans ligno ſuffigendum mundi, & Iudęorum Regem tradit.

Matth. 27.

Matth. 27.

Matth.27. Mane autem facto A conſilium inierunt omnes Principes ſacerdotum, & ſeniores populi aduerſus Ieſum, vt eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato Præſidi.

§. I.

Quem ſceleri aditum quærit peccator, eumdem parat ſupplicio.

ROmano Præſidi tradit Ieſum vinctum Iudæorum immanitas, à Romano exercitu poſtmodum ipſi populandi. Sic D. Cyril. ex pſalm. *redde retributionem eorum eis*: nam quemadmodum ipſi Saluatorẽ omnium Romanis tradiderunt, ſic paulò poſt Romanis traditi perierunt. Nil ſolennius in omnium vindicta peccatorum, qua parte ſceleri viam aperis, eadem crudele aduerſus te ſupplicium intrabit. Abominationes populi ſpeculatur Ezechiel ca. 8. *Ezech. 8* *Et ecce ab aquilone portæ altaris idolũ zeli in ipſo introitu*: nec ſolum erat idolum; ſed illi aderant innumeræ fœminæ mortem Adonidis lamentatæ. Hæc ſtupebat Propheta, quando leuatis oculis animaduertit ab aquilone exſurgere Angelicum exercitum, qui populum vaſtaturus euolabat. Sed cur ab aquilone panditur tantum malum? Nonne Dei amaſia dicebat aliquando *Surge aquilo, perfla hortum meum?* Et modo ab Aquilone pernicies & vaſtatio? Præclarè Theodoretus fatur. *Cum ab aquilone & idolum poſitum eſſet, & mulieres Thammum lugerẽt, neceſſario inde ſupplicium reperit aditum*. Ea ipſa res, quæ miniſtrat ſceleri, & ſupplicium illius debet repræſentare, nec fieri poteſt quòd ſupplicium nõ inueniat aditũ, qua parte ſcelus intrauit. Vnde acutiſſimè notauit D. Auguſtin. *Auguſt.* id quod vnis ſerpentibus eſt familiare, nimirum hominum verbis teneri & incantari, quia ſerpens ille antiquus colloquio hominum hominẽ impulit in peccatum. Etenim ait lib. 11. de Gen. ad lit. *Diuino conſilio fit, vt hoc magis habeat vſus, ſerpentes mo*B*ueri carminibus potius quam aliud vllum genus animalium. Etenim hoc non parua teſtificatio eſt, naturam humanã primitus ſerpentis ſeductã eſſe colloquio.* Colloquio vſus eſt ſerpẽs antiquus, & colloquio humano ad hominum genus labefactandum, & ideo ab hominum verbis incantatus ingentia ex colloquio recipit mala. Neceſſe C enim eſt, quod ſupplicium inueniat aditum qua parte delictum coaluit. Vndè meritò Ioannes Antiochenus *Ioan. Ant.* hom. in Pſal. 4. Dauidici regni vaſtationem ab Abſalone intentatam eo retulit, quòd Dauid Vriæ regnum nempe vxorem præoccupaſſet. Etenim ait, *Quoniam Dauid mulierem, quæ erat in viri poteſtate tanquam alienum regnũ occupauerat. Propterea qui* D *ex vxore natus ei erat filius inſurrexit tyrannus volens abripere regnum patris: vi rapuit ipſe regnum alienum, & vim paſſus eſt circa proprium, & qui clanculum peccauerat de eo triumphus palàm actus eſt.* Ecce tibi ſupplicium eiſdem infertur, quibus graſſatum fuit peccatum: qui alieno abuſus fuit regno ad vitium, in regno acerbiſſi- E mum ſuſtinuit flagellum. Qui Romanum Præſidem in Deum exacerbabant, infeſtiſſimos ſibi præparabant Romanos exercitus, quorum armis vaſtati, & conſumpti aliquale ſupplicium recepere; integras daturi pœnas igne æterno. Hinc quamuis Philiſtæus ille totus æreus veniſſet, tamen in fronte eius lapis morti viam

viam inuenit, quia in eadem fronte ſuperbia domicilium habebat. Ita D. Auguſtin. hom. 31. ex 50. vbi inquit. *Quia omnis ſuperbia habet impudentiã frontis, in ipſa fronte lapide veniente deiectus eſt.* Similiter 2. Reg. 18. Abſalon paterno bello fractus, à coma ex arbore ſuſpenſus interiit, de quo Chryſoſtom. homil. in Pſalm. 3. ait. *Expilorum coma, à coma arboris tenebatur, & coma tenebat coma tyrannũ, illuc eum contundens vbi diadema paternum geſtare contendebat.*

Text. Tunc videns Iudas qui eum tradidit, quod damnatus eſſet, pęnitentia ductus retulit triginta argenteos Principibus ſacerdotũ, & ſenioribus, dicens: Peccaui tradens ſanguinem iuſtum.

§. II.

Paruo & vili pretio ſuſtinet Chriſtus Dominus æſtimari, vt nemo ſit qui illum habere negligat.

CVm nullus ſit qui Deum eiuſque bona percipere non cupiat, vix eſt qui non conetur quanto viliori poſſet ipſum habere. Deum omnes cupiunt; ſed tum maximè cum paruo ſtat, cum vilibus rebus emetur. Id quod lacrymatur Guilielmus Pariſienſ. tract. de virtutibus his verbis. *Vix inuenitur atque rariſſimè qui non pro leuiori pretio, quàm ei offeratur velit Deum habere, ac ſi Deus minus ualeret omni eo quòd pro eo habendo exigitur, ac ſi periculum eis immineret in emptione ipſius, ne fortè non valeat tãtumquãtum pro eo ab eis exigitur.* Huc vſque humana miſeria & imbecillitas, cui morem gerens miſericordia Guill.

A diuina tam vili pretio permittit Deũ in venditione taxari, vt nullus ſit, qui eum habere refugiat. Quis paruis numm s Deum cæleſtiaque bona non emat? Quis nolit habere Chriſtum, quem ſcit vilibus & paruis taxari, vt comparetur à pluribus? Sic diuinè D. Paulinus Epiſt. 4. expendens, quod triginta argenteis vendatur Chriſtus Dominus, inquit. Paulin.

B *Nos ille vult pretioſos facere ſui muneris vilitate Ipſe nobis hac pietate pretioſior quòd ſe vili vult æſtimari, vt ab omnibus ematur.* Iam non verearis pretium, vt Deum habeas, quandoquidem ipſe viliſſimo traditur pretio etiam inimicis. Quantumcumque

C exiguum ſit quod offeras, ſi bene offeras, Deum habes qui paruo & vili pretio amat comparari. Nonne audis quod Iſaias dicat. *Paruulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis?* Cur paruulus natus, niſi vt paruus & vilibus habeatur? Sic D. Barn. c. 2. de præciſ. vit s. *Puer natus eſt nobis, vt paruulis munuſculis cõſoletur, quia paruũ parua decent.* Nullus erit puer qui non ſe pro vili pomo dedat, & pretioſiſſima quæqu pro obolo vendat, quocirca Deus paruulus factus monet quam Bernar.

D paruis & vilibus poſſit comparari. Huc ſpectabat D. Chryſ. hom. 5. de Pœnit. fatus. *Nundinæ profectò nobis mirabiles ſunt, harum nulla alia eſt profeſſio, & negotiatio, non alia intentio quam paruo quidem emere & magno vendere.* O quam magno caduca vendimus, cum pro illis recipimus æterna! ò quam paruo eminius qui vel fruſto panis Deum habemus. Nun- Chryſ.

E dinæ ſunt in hoc ſæculo, quibus pro paucitate emptorum cæleſtia viloſcunt, & paruo comparatur cælum. Sanè Prou. 20. dicitur. *Malum malũ eſt dicit omnis; omnis emptor, & cum deceſſerit tunc gloriabitur.* Etenim cũ ruſticanus ad nundinas accedit em- Prou. 20.

pretius v. g pallium, quodcumque exigatur pretium exhorret, & totis viribus nititur de illo minuere, multam pallij malitiam exaggerans næuoſque ponderans. Tandem minori quo potuit emit, & vix à venditore diſcedit, cum de bono emptionis gloriatur. Ita B. Salonius interpretatur inquiens. *Ille veraciter eſt emptor, qui ſibi æterna in cælis præmia comparare deſiderat, ipſe nimirum emere ſtudet terrenis cæleſtia. Talis ergo emptor quicquid patitur in præſenti malum eſſe dicit, quia malum eſſe intelligit. Attamen quia omnia aduerſa pro Deo patienter ſuſtinet, cum deceſſerit de mundo tunc gloriatur, quia peruenit ad beatitudinem.* O quam vile reputabit tunc pretium pro Deo exhibitum! ò quanta gloria plenus paruis ſe emiſſe videbit æternitatem. Salon.

§. III.

Rerum mundanarum exiguitatem permagni æſtimant homines, milleque incommodis eam comparãt, qui cæleſtium magnitudinem paruo & vili pretio taxant.

MIraberis Chriſtum Dominum triginta argenteis æſtimatum, & præ illis contemptum; ſed inde habes quod mireris magis cum ſciueris vnguentum à muliere profuſum apud Bethan. Marc. 14. trecentis taxatum fuiſſe argenteis ab ipſo proditore: ait enim *poſſet vnguentum iſtud venundari pluſquam trecentis denarijs*. O ſtultiſſimus imo inſaniſſimus æſtimator! Merito de illo D. Paulin. Epiſt. 4. fatur. *Suo ipſius damnandus iudicio, quo triginta aureis vendidit eum quem mulier vt ipſe taxauerat vnxit trecentis: ſed in hoc peruerſus* Marc. 14 Paulin.

A *quod ipſum vili æſtimans Dominum, vnguentum illud caro æſtimauit* Sic multi, ſic ferè omnes adeò magni æſtimant temporalia, vt omni auro putent emi debere voluptatem, & omni dolore comparari aurum: cæleſtia autem & æterna vel prorſus ſpuunt, vel paruo aut nihilo pendunt. Quam aliter veri æſtimatores faciunt: equidem Chriſtus

B Dominus temporalia omnia & ſi ſplendida gratis omnibus largitur, quaſi nihili ea æſtimaret, verum cæleſtia non aliter tribuit quam magnam exigens pro illis penſionem, magnoſque labores. Id quod eleganti inductione expendit D. Baſil. Seleu. orat. 24. vbi ſic fatur. *Si leproſus curationem quærit, virtutem, ait Dominus, exero, volo mũdare.* Baſil.

C *Si mortuum è tumulo reſurgere neceſſum eſt, poteſtatem expromo; Lazare veni foras. Si cæcus orbitatem hominis gemit, ſecundum fidem veſtram fiat vobis. Quod ſi thronum verò quis petat, & Regiã poteſtatem quærat, & ſedere ad dexteram affectat, tũc quid poſſit curioſè deſpicio, fuſi pro pietate ſudoris teſtes repoſco, nã eorum merces eſt in meo verſari conſeſſu.* Ecce tibi

D quam magni æſtimat Deus cæleſtes, atque ad ſuam dexteram conſeſſum, quandoquidem id petentibus & expoſtulantibus Apoſtolis, ſtatim reſpondet, *poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum?* Nec aliter exaudit petitionem de obtinendo cælo niſi, prius pacto pretio, requiſitoque ſudore & labore, cùm alias & oculos & pedes & ſanitatem,

E & vitam ipſam liberaliter largiatur omnibus volentibus & petentibus, nulla expoſtulata ab illis mercede. Væ nobis qui cæcitatem proditoris ſequentes æterna vili, caduca magno æſtimamus pretio, imò prorſus contemptis cæleſtibus, quod D. Cypr. lamentatur: *per omne nefas voluptates* Cypr.

emun-

emuntur,& per omne ſcelus copioſa libidines exquiruntur. Nihilque æſtimatione dignũ habemus niſi quod momentaneè delectat.

§. IV.

Dubia penitentia eſt, quæ inter ſceleſtos homines fit & apud peſſimos ſacerdotes.

NOn ſemel cæleſte granũ ſecus viã cadens ab auibus deuoratum fuit, nec ſemel qui inter malignantium choros pœnitentiæ prætulit compunctionem in perditionẽ impulſus ruit. Id ſolum mihi ſuffeciſſet in Iuda, vt eius funeſtum exitum præſagirem, nimirum quod inter ſceleſtiſſimos Phariſæos pœnituerit, & pœnitentiam ageret apud nefarios ſacerdotũ Principes. Quàm aliter D. Petrus vt in domo Caiphæ commiſſum ſcelus aduertit, & de peccato illum pœnituit, ſtatim *egreſſus foras fleuit amarè*. Quod notans Victor. Antioch. inquit. *Petrus Chriſti obtutu peccati ſui admonitus lacrymas profudit. At non palàm illud auſus eſt facere, quocirca egreſſus eſt foras, ibidemque amare plorauit.* Expende quanta prudẽtia Petrus in domo nefariſſimi ſacerdotis, in oculiſque ſceleratiſſimorum hominum noluit animi ſui pœnitudinem propalare. Nõ inficior à nefario ſacerdote poſse verum miniſtrari Sacramẽtum; ſed metuo ne peſſimi miniſtri omnia corrumpant. Meritò D. Cypr. de nefario ſacerdotum genere, apud quos primitiui lapſi ſcelera fatebãtur, ait. *Hoc ſunt eiuſmodi lapſis, quod grando frugibus quod turbidum ſydus arboribus, quod armentis peſtilens vaſtitas, quod nauigijs ſæua tempeſtas*. Quæ coaleſcunt arbores inter grandines? Quod viuit armentum inter peſtilentes auras? Quod nauigium tempeſtati commiſſum ſæuienti nõ periclitatur? Sed & arbor inter grandinem, & armentum inter peſtes, & nauigium medijs tempeſtatibus ſecurum erit, & pœnitens inter ſceleſtos homines, apud malos ſacerdotes nullam ſecuritatem; ſed ruinam, ſed excidium inueniet. Hinc vbi tota Ieroſolyma corrupta erat, vbi omnia plena lucis, aris, idolis, ſacrificulis erant, rectè conijcit Bachiarius perfectam Salomonis pœnitẽtiam ex eo quod occulta in veri Dei oculis fuerit. Ait enim Salomon ille mirabilis qui vinculis libidinis illaqueatus etiam ſacrilegij errore ſe polluit, qui per Prophetas culpas erroris agnouit. Nũquid miſericordiæ cæleſtis extorris fuit? An forte an dicas: nunquam eum in canone lego pœnituiſse, neque miſericordiam conſequutum. *Audi ergo frater, pænitẽtia eius quæ nõ inſcribitur publicis legibus, fortaſſe a Deo acceptabilior iudicatur, qui non ad faciem populi, ſed in ſecreto cõſciẽtiæ teſte Deo pænituit.* Et ſanè vbi omnes ſacerdotes idolorũ victimis madebãt, & vniuerſa ciuitas plena erat funeſtis ſacrilegiiſque aris, conſultè eorum fugeret conſpectum qui verè pęnitere exoptabat.

Vict. Ant.

Cypr.

De admittendis lapſis.

§. V.

Summa Dei ira eſt, quod peccator ad ignorantes, maloſque occurrat miniſtros.

VIde miſeri proditoris extremã miſeriam, pœnitentia ductus Apoſtolos debuiſset perquirere, ab hiſque in dolore ſolatium quærere; ſed ad ſacerdotũ Principes & ſeniores confugit, illis ſuum aperit dolorem, quaſi ab eiſdem aliqualem medelam ſperãs. Nefarius ille Balaam Num. 22. Angelico gladio ĩ via impeditus ab aſina vocem & monitum acce-

Numer. 22.

accepit; vbi peccantium miſeriam acutè obſeruans D.Greg.Niſs in vita Moyſi ſic inquit. *Oſtendit ad hoc vanitatis ſeductos à dæmonibus deueniſſe, vt modum vocis brutorum obſeruent, ac inde ſignificantis doctrinam vocis accipere arbitrentur.* Eò deueniunt malitiæ peccatores, vt in animæ periculo non ad ſapientes & cordatos viros; ſed ad cęcos & obturatæ mentis errones confugiant, & accerſant ſibi ſtupidos cõſiliarios, vitioſos & ignorantes homunciones, quibus grauiſſima animæ ſuæ committant pericula. Erroneus ille Saul verè in hac re ſapiens hoſtilibus cùm pateret incurſibus 1. Reg. 14. ait ad Achiam. *Applica arcam Dei: erat enim arca Dei in die illa cum filijs Iſrael* Nouit in ſtultorum conſilio præcipitium, non ſortilegium fecit, non brutorum obſeruauit voces, non halantes pecudum fibras inſpexit; ſed de ſapiente Sacerdote, apud quem ſapientiæ ſeruabatur arca, conſilium expectauit. Id in præſenti meditatur D. Gregor. libr. 5. dum fatur. *Hoc applicare præcepit, quod eſſe cognouit. Ab irreligioſis quidē religionis conſilium, aut ſapientiæ ab ſtultis petere, non eſt conſilium accipere; ſed præcipitare.* Erant Ieroſolymis Apoſtoli, erat Petrus diuinæ aruis clauiger & cuſtos, & miſer Iudas relictis notis doctrinę apicibus abijt ad pecuinos Phariſæorum mores, à quibus in laqueum fuit pręcipitatus. O quàm ſeuerus Deus in populum, aiebat Zachar. 11. *Sume tibi vaſa paſtoris ſtulti*, nec tantum pauorem incuteret, ſi mortis vaſa iuberet agitari, nec tam irremediabile damnum minaretur, ſi Aſſyrios bis, & iterum armaret, nec tam vniuerſalem interitum immitteret, ſi cataractis cœli ruptis, mundum iuberet ſubmergi aquis. Vnum imperat afferri vas paſtoris ſtulti, & inde vniuerſi Doctores, duce D. Hieronymo, vltimam, & omnium truculentiſſimam mundi calamitatem augurantur. Quocirca finit Remigius Altiſiodorenſis his verbis. *Tunc ſtultum paſtorem ſuſcipient Iudæi iuſto iudicio, vt quia noluerunt credere veritati, credant mendacio.* Et ſanè in Iudæis miſeris elucet præcipuè hæc ira Dei maxima, hoc iuſtiſſimum Dei iudicium, quo ſtultiſſimis omnium ducibus in ſua perfidia præcipitentur. Vidi ego viros Iudæos prudentes alioquin, & iuriſconſultos ſuam ebibiſſe perfidiam edoctos ab anicularum feminarum colloquio. Hæque ſunt vbique gentium huius antiquatæ perfidię conſeruatrices, quarum nęnias auſcultant illi diuinorum quondam oraculorum auditores, & ſic miſerè præcipitantur. Vtinam peſtis hæc ſeu diuina vltio non excederet Synanogę terminos, & attingeret ad illos etiam Chriſtianos, qui relictis ſapientiæ fontibus fodiunt ſibi ciſternas diſſipatas, confeſſarios ſtultos, obliuioſos, nullius pretij & authoritatis. *Feliciores nos*, ait Nazianzen. *qui in ſapientia ſumus intelligentes, qui gregis ſumus & paſtoris manſueti. Non paſtoris, qui nos in vaſis paſcit imperitis, nec qui corrumpit pecora, ſed qui ea valde peritè amplectitur.*

Niſſen. 1. Reg. 14. Greg. Zach. 11. Remi.

§. VI.

Suſpecta ſalus illius eſt, qui iniuſtè acceptam pecuniam non in præſenti reſtituit, ſed protrahit vſque dum mortuus ſit.

VIdi plurimos iniuſtè acceptis plenos, qui mortis metu adducuntur, vt reſtituant, teſtamentoque cauent reſtitutionem fieri, eoque cõtenti nũquam in vita ſuo reſtituunt. Heu

Heu quàm miſerè falluntur, cùm ab ipſo Iuda omnium auariſſimo condemnentur, qui nihil prius ante mortem ſtatuit, quàm pecuniam refundere. Hoc ſimul in proditoris corde apparuit, & dolor de commiſſis, & pecuniæ efficax & integra reſtitutio nullo dilata momento. De Chryſ. quo D. Chryſoſt. hom. 68. in Matth. fatur. *Quoniam condemnauit ſe ipſum, & argenteos proiecit, omnia hæc laudabilia ſunt*. Huc vſque fecit Iudas quod debuit, & protrahendæ reſtitutioni aditum intercluſit, ne quis ſeruato ære alieno de ſalute præſumat, quando & Iudæ pœnitentia nõ ſtetit abſque iniuſti pretij exhibitione. Zachęus ille publicanus, & ære grauis alieno, vt primùm Chriſtum adiuit, iam pœnitens ſcelerum ait Luc. 19. *Ecce dimidium bonorum meo-* *Luc. 19.* *rum do pauperibus, & ſi quid alicui defraudaui, reddo quadruplum*. Vbi eleganter ponderat D. Laurent. Nouar. Laur. Nouar. hom. de pęnitentia ait: *Audiſti quid dixit? Ecce dimidium bonorum meorum diſpergo pauperibus. Tanquam ſi ita diceret, modò vidi, modò cognoui, Saluator, non ex me; ſed ex te facta eſt correctio mea, perſenſi pœnas meas, penſaui actus peſtiferos, quos in auaritia perpetraui. Oro adiuua me miſerum & peccatorem. Ecce erogo quod abſtuli: reficio indigentes quos læſi: inſtat adhuc dicendo, adeſto Domine, ego in quadruplo reddo quæ inique abſtuli*. Quibus expendendum duxi illum verè pœnitentis actum, nimirum modò vidi, modò cognoui, modò meæ auaritię periculum feci, ecce erogo, ecce do, non in longa tempora erogationem differo, non ad teſtamentum remitto; ſed iam ſoluo & reſtituo. Id quod notauit Theophylactus in Cat. *Nec ſolum*, ait, *hoc promittebat; ſed faciebat: non enim ait, dabo medietatem, & reſtituam quadruplum, ſed do*

A *& reddo*. O vtinam ſic omnes iam rapinarum pœniterêt, vt reſtitutionem hæredibus non remittant faciendam; ſed ipſi dum viuunt, & ore peccata aperiant, & manu iniuſtè acceptam pecuniam refundant, ne vel Iudæ damnentur iudicio.

Textus. At illi dixerunt, B Quid ad nos, tu videris, & proiectis argenteis in templo receſſit, & abiẽs laqueo ſe ſuſpendit.

C §. VII.

Perditiſſimi illi ſunt, qui nec in morte bonis vtuntur in animæ ſuæ ſalutem, ſed mundanis, & ſæcularibus ea integra relinquunt.

SVmmo verborum pondere Eccleſiaſtes cap. 6. aiebat. *Eccl. 6.* *Si genuerit quiſpiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ętatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis ſubſtantiæ ſuæ, ſepulturaque careat, de hoc ego pronũtio, quòd melior illo ſit* D *abortiuus*. Expende hominis auaritiam, quòd non vtatur bonis ſubſtantiæ ſuæ, ſepulturaque careat, hoc eſt, adeò abſtineat à bonis ſuis, vt neque moriens illis proprio funeri vti audeat. Hieron. Ita D. Hieronymus inquit. *Significat, quòd diues de ſua morte non cogitet, & cùm omnia poſſideat, etiã in extructione ſepulchri auarus ſit*. Hæc extrema miſeria homi- E nis auariſſimi & perditiſſimi, quòd plenus pecunia, & moriens, nihil funereis impendat ſuffragiis, vel pro anima ſua, vel pro honeſtate ſepulturæ. Accipite iſtorum exemplar & ducem Iudam, qui diues pecunia accepta, & ſeſe funeſto parans excidio,

hoc vnum curat in morte, vt nullum capiat fructum ex pecunijs; ſed illas integras in Phariſæorum hæreditatem relinquat. Id quod eleganter Drogo notauit, libr. de Sacrament. Paſſion. fatus. *Denarios templo ſe ipſum laqueo addixit: amabat hæredes ſuos, qui eoſdem denarios exinde colligerēt, qui etiam nunc reſeruāt ī ſua corbona*. Sic Drogo de hoc facto Iudæ exiſtimat, aliter alij, vt præcedenti §. vidimus. O peſtilens animarum lues! ô ſæua & crudelis humanæ mentis auaritia, quæ malit, & ingratis, & indignis hæredibus bona relinquere, quàm in animæ vtilitatem aliquid inſumere, viuens nihil largiris, vt omnia integra retineas, & moriens ſic omnia proijcis, vt nihil habeas, nihilque tecum adducas, ſic nunquam tibi bona tua erunt proficua. Hac ſe peſte mundauit publicanus ille Zacchæus Luc. 19. dicens ad Chriſtum: *Domine ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus*. Vnde rectè monet D. Laur. Nouar. homil. de pœnitentia. *Sufficit tibi exemplū publicani iſtius, qui miſerabiles actus tranſacti tēporis per eleemoſynam, quaſi per flumen īdulgentiā traxit, ſeque auaritiæ laqueo per erogationem eripuit*. Auariſſimus Iudas denario Phariſæis ſe ipſum laqueo addixit, cuius imitatores mundi diuites, qui bona integra ingratis hæredibus relinquentes, ſe ipſos inferni rudentibus addicunt. At prudens Zacchæus bona ſua diuidens cum pauperibus, confractis peccatorum laqueis diues ſubſtantia ſua euolauit ad Chriſtum. Sanè Iſraelitæ, qui AEgyptijs operibus diu inſudarunt, abituri in terram ſuam iubentur, Exod. 3. petere vaſa aurea & argentea, quo aſtu nihil relinquerent AEgypto, ſed ſecum portent omnia bona ſua. Ex quo D. Greg. Nazianz. oratio. 2 in Paſc. ſic

Drog.

Luc. 19.

Laur. Nouar.

Exod. 3.

Naz.

A monet proficiſcentes ab hoc tenebroſo mūdo, vaſa aurea & argentea ab AEgyptijs commodato pete, cum his te itineri committe, ex alienis facultatibus viaticum tibi para, imò ex tuis potiùs. Seruitutis merces tibi debetur, callidè aliquid circa mercedis flagitationem expoſce, præclarè extorque. Eſto ſanè, grauibus hic laboribus vexatus es cum luto colluctans, id eſt, cum ærumnoſo, &

B ſordido corpore, ac domos alienas atque incertas extruens. *Quid? Gratiſne, & abſque mercede egredieris? Quid AEgypto atque aduerſariis poteſtatibus ea relinques, quæ ſcelerate quæſita ſceleratiùs conſument? Hodie ea tibi Dominus porrigit præclarè, & ad ſalutem vſuro. Amicos nobis de mammona iniquitatis faciamus, vt cùm de-*

C *fecerimus, in iudicij tempore recipiamur*. O vtinam vel ſaltim egrediens mundum animaduertas quantis ſudoribus, & laboribus ab illo emiſti bona tua, quantis ſordibus ſplendentes gazas acquiſiuiſti, ne ſine illis diſcedere velis à mundo, ne ſicut Iudas ingratiſſimis hæredibus labores tuos, partaſque cum maximo ſalutis diſpēdio diuitias proiicias. Enim-

D verò, vt Nazianzeni Scholiaſtes Niceta finit. *Quandoquidem miſera ſeruitute afflictus es, cur gratis & ſine queſtu egredieris? Cur dæmonibus ea relinquis, in quibus nihil illis iuris eſt?* Iam pauperibus tribue, qui tibi omnia fideliter in cæleſtia tabernacula tranſmittent. Omnium elegantiſſi-

E mè Diu. Saluianus, libro primo de prouidentia monet eos, qui à Deo in hoc mundo receperunt diuitias. *Denique egredientibus de hoc mundo velimus nolimus, hic cuncta relinquimus. Cur ergo cum poſſeſſores tantùm vſufructuarij ſumus, quod nobiſcum auferre non poſſumus, auertere à proprietate domini atque abalienare tētamus?*

Nicet.

Cur

Cur non bona fide datis à Deo reculis vtimur? Tenuimus quoad licuit: tenuimus quoad permiſit ille, qui præſtitit. Quid rectius? Quid honeſtius? quàm vt vbi res ab eo diſcedit, qui vſum habuit, reuertatur ad eum poſſeſſio, qui vtendam conceſſit. Hæc ille. Quàm ſanctè diuiniſſimus ille Iob, hanc nobis teſtatam reliquit doctrinam! Is cùm Sathanæ præſenſit bellum,
Iob 1. cap. 1. *Surrexit, & ſcidit veſtimenta ſua.* Cur veſtimenta ſcidit vir egregius? Da ſacti Commentatorem Origenem, libro primo, vbi
Orig. ſic habet. *Ac ſi diceret. O maligni, mortuum me, vt vos putatis. Si ergo me mortuum exiſtimatis, ò inimici, anticipem in pretioſam meam ſepulturam conſcindere pretioſas, atque regales meas veſtes, vt nec poſt mortem gaudeatis illas poſſidere.*

§. VIII.

Pœnitentia feſtinanter, & præproperè ſumpta haud ſecura eſt.

QVæ res vtiliter, & fructuosè perficitur, ſi præproperè & feſtinanter agatur? Sanè ridendi illi ſunt, qui totum vitæ tempus prætereuntes, integram pœnitentiam remittunt in poſtremæ infirmitatis anguſtias. Omnia tunc feſtinatiſſimè fiunt, ad teſtamentum curritur, morbus inſtat, Medicus vrget, remedia horas conſumunt, ſacramenta concitatiſſimo afferuntur paſſu. Cófitentem retrahunt teſtamenti teſtes, vocat medicina, omniaque & ſacra, & prophana medicamina ſeſe inuicem excipiunt, & impediunt. Væ miſero, qui tam feſtinanter inter ſacrum, & ſaxum currit! Siccine pœnituit Iudas; nimirum totus feſtinus peccatum fatetur, ad Principes Sacerdotũ currit, ad laqueum

A recurrit. Proh feſtinatio damnoſiſſima! Benè monebat D. Leo ſermone 3. de paſſion. *Expectaſſes conſummationem criminis tui, & informis lethi ſuſpendium diſtuliſſes. Cùmque conſcientiam tuam tot Domini miracula, tot dona torquerent, illa ſaltem ſacrificia te à præcipitio tuo reuocaſſent, quæ ĩ Paſchali cœna ſigno diuinæ præſcientiæ detectus acceperas.* Hoc maximè pœniten-
B tiæ ſacra medicamina regulariter exigunt, vt ſuam exerant virtutem, nimirum vt per tempus liceat, vt quiete, & cum debito mentis pondere perficiantur, non fructuosè curatur, qui feſtinus præterit medicinã, periculosè pœnitet, qui præproperè abſumit ſalutis officia. Accinit D. Chryſoſt. dum inquit. *Dixit, pec-* Chryſ.
C *caui tradens ſanguinem iuſti; ſed non potuit vitare peccatum, ſic enim de eo ait Spiritus ſanctus, & oratio eius fiat in peccatis, vt in eo quod pœnitentiæ feſtinauerit ad portum, ibi incideret in æternum, & ſine reparatione malum.* Mille ſunt in portubus pericula, mille anguſtiæ, mille ſcopuli, quare naues, quæ toto impetu in alto maris feruntur, portus pedetentim & mo-
D rosè attingunt, lethalis enim eſſet inter ſcopulos & anguſtias properatio. Heu vos miſeri, qui portum pœnitentiæ præproperi & feſtini nimis aditis, mirum erit, ſi æternæ ſalutis naufragium fugitis. Huc ſpectat illud Nazianzeni, carmine 3. ad Virgines monitum.

Æquora nec celeri ſulcans infida carina,
E *Dũ tibi flat Zephyrus, nec magnas excitat vndas,*
Committe, vt curſum ratis anchora iacta retardet.
Non etiam à tellure trabe hanc, ſegnemque per vndas
Carpe viam æquoreæ ſimilem, ſimilemque pedeſtri.

Quibus præclarè boni viri vias cum nautarum componit viis: nauta enim dum habet Zephyrum, celeritatem commendat, minime permittitur anchoris impediri. Verùm media in tempeſtate vndis concitatis, ventiſque furentibus ſegnem viam arripit, omnemque celeritatem exitialem putat. Sic qui diuini ſpiritus aura nauigauit, ipſe vel morte feſtinat, vel ad pœnitentiæ portum celer accedat, verum ſi media peccatorũ tempeſtate ſit, ſi vitiorum agatur vndis, caueat, & ad pœnitentiæ portum lento, ſegnique greſſu accedat, illi enim ſuſpecta quæuis per pœnitentiam feſtinatio fiet.

§. IX.

Pœnitentia in impoſſibilitate peccandi ſuſpecta tibi ſit.

IVdæ pœnitentiam putat Rupertus ad caput Matth. 26. natam fuiſſe tunc, cum ipſe conſilium ſuum irritum iri cognouit. Etenim memoriam Ieſu omnino extinguere concupierat, cùm autem illum ſolum, relictis in mundo diſcipulis ad mortem duci vidit, prorſus deſperauit, quòd impleri poſſet cõſilium ſuum, & facti intenta i pœnituit; ſed ea pœnitentia, qua vſque in ſuſpẽdium fuit deductus. Metuo, ne huic ſimilis pœnitentia ſit eorum, qui tunc pœnitent, cùm impotentes facti ſunt ad ſectanda vitia. Hanc vehementer cauit Magdalena, quæ medio iuuentutis flore lacrymis curauit tergere vitam; ait enim Lucas cap. 9. *Vt cognouit quia Ieſus eſſet*, &c. Quæ verba expendens D. Cæſarius Arel. hom. 7. inquit: *Nec ipſa ſe reſeruauit, vt in fine vitæ ſuæ pœnitentiam ageret; ſed dum adhuc poterat peccare, ſic voluit peccata deſerere, vt illam de adulteriis ſuis nõ impoſſibilitas ſubtraheret, ſed voluntas*. Iam hinc cenſenda eſt optima & fructuoſa pœnitentia, nimirum quæ fundatur nõ in impoſſibilitate peccandi; ſed in voluntate ſeruiendi Deo. Quæ item fit ab eo, qui adhuc potens eſt, & viribus pollens. Vnde aliquo modo ponderatur cõmoditas Nabuchodonoſori oblata ad bene pœnitendum. Et enim ait Daniel cap. 4. *Deus magnus oſtendit Regi quæ ventura ſunt poſtea.* Vbi eleganter & acutè Richardus Victorinus, lib. 1. de erudition. inter homin. c. 5. fatur. *O quãta Dei pietate agitur, vt cùm adhuc futura eſt, dũ adhuc præcaueri poteſt, ſua homini ruina reueletur: vt tanta ſollicitudine præuideat et agnoſcat quid timere, quid cauere, cui periculo repugnare debeat. Tarda quidẽ & nimis ſera prouidentia eſt, cùm iam imminens periculum vitari non poteſt, Deus magnus oſtendit Regi quæ futura ſunt poſtea. Felix ille, qui imminentem ruinam preuidere poteſt, dum adhuc Rex eſt, et paſſionibus ſuis dominatur.* Tunc equidem ille fructuosè præcauet periculum, cùm adhuc affectus habet, quos regere poſſit, & ſui dominus eſt, vt liberè poſſet ſeſe vel in hanc, vel in illam partem inclinare. Cùm non corroſa oſſa, ſed vegetam ætatem cõmendat virtuti. Cum ſolemniſſimus ſit in pſalmis ille titulus, nimirum, *In finem*, neſcio quo myſterio in pſalmo 14. ſolùm dicitur: *Pſalmus Dauid*, omnino dimiſſo illo, *in finem*. Cuius rei rationem dum examinat Chryſoſtomus, ait: *Et cur non complectitur in finem? Quoniam docet de iuſtitia, & reliquis virtutibus: propterea non complectitur, in finem; ne cum iuuentutem peccato hauſerit, languidam & eneruatam ſenectutem virtuti reſeruet: & vita fæcem temperet ſapientia.* Et quidem multi ſunt, qui conſumptis

Luc. 9.

Rich. Vict.

omnino viribus, quando malum facere minimè poſſunt, tunc à peccatis abſtinent, vereor ne illis accidat, quod Prometheo accidiſſe narrat fabula. Is enim, vt ex Higinio refert Ludouicus Viues, lib. 10. de Ciuit. Dei, c. 8. ſacrificaturus duos boues mactat, vtriuſque oſſa vnius corio retegit, carnes verò corio alterius: tunc oſſeam illam molem corio tectam altari approximat, carneam aliquanto ſeparatam reſeruans, & Iupiter doli neſcius ſibi proximiorem in ſacrificiū delegit. Quid plura? Ablato tegmine inuenit ſola inutilia oſſa, quo iratus ignem homini abſtulit, ne vllum valeret offerre ſacrificium, quo placeat Diuis. Sic multi ætatis florem cum dederint peccatis, oſſa arida Deo vouent; ſed timeant ne Deus iratus illis abſtulerit ignem diuinum, ſine quo nihil Deo gratum perficient.

§. X.

Lugendi ſunt, & pauendi nobis cuiuſcumque lapſus.

CVm Apoſtolum vides in profundiſſimum deſperationis barathrum decidiſſe, peſſimus es, ſi abſtines à luctu. Sanè Ezechielis cap. 27. dicitur. *Fili hominis, leua plāctum tuum ſuper Regem Tyri.* Id quod conſiderans Rupertus libro ſecundo de Victoria verbi Dei, capite tertio, & intelligens in Rege Tyri Diabolum: meritò miratur, quo homo iuſtus iubeatur plangere in Diaboli ruina. Cur plangat vates de Luciferi caſu? *Ille reuera vtiliter plangit, ille planctum leuat rationabilem ſuper Regem Tyri, qui contrito corde, & humili ſpiritu ſcrutatur, & perpendit quid ſibi faciendum ſit pulueri & cineri, cum ille ſummus Angelus tam magnus, tam ſapiens ita terribiliter proiectus ſit.* Quis non lacrymetur infirmitatem ſuam, viſa fortiſſimorum ruina? Quis videns Angelum, videns Apoſtolum in Chriſti Domini ſchola nutritum, miraculis clarum, ad damnatorum tenebras deuolutum, non expaueſcat propriam debilitatem, & largis lacrymarum riuulis lugeat? Si Apoſtolus periit, peccator qualiter ſubſiſtit? Si inter Chriſti vbera nutritus corruit, quomodo ſtabit à peccatoribus lactatus? Hinc prȩclare monet Bacharius, epiſtola de recipiendis lapſis. *Ecce iacet frater ab hoſte percuſſus, adhuc forſitan palpitat, & vos qui ſine vulnere eſtis, conuertimini, & non ſolationem plagæ ipſius deferre tentatis. Nolite eſſe ſine formidine fratres, fortiorē percuſſit inimicus, vt certior ei poſt modum fieret aditus ad reliquos.* Non licet religioſis viris in bonorum lapſibus inſultare; ſed ſi ſapiūt, ſe debent vehementer plangere, & ſibi à ruina timere, quandoquidem fortiſſimi quique iacent hoſtili telo proſtrati.

Ezec. 27.

Rup.

Bach.

Text. Principes autem Sacerdotum, acceptis argenteis dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt. Conſilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturam peregrinorum, &c.

§. XI.

Principes Eccleſiaſtici, & qui Chriſti Domini patrimonium adminiſtrant, omnibus erogent ſine diſcrimine & exteris & aduenis, & peregrinis.

NOtanter ſanguinis Chriſti pretium non ſolum in pauperum;

ſed

ſed in peregrinorum ſepulturam voluit impendi, vt hinc Eccleſiaſtici diſcant bona Eccleſiæ, quæ pretium ſunt Dominici ſanguinis, non elargienda eſſe cum limite inter pauperes ſolum domeſticos; ſed eodem modo inter aduenas, & exteros peregrinos. Quomodo elegans Tertull. obſeruatio. aduerſus Hermog. vbi de primis Eccleſiæ principibus ita fatur. *Dextras Paulo dederunt Petrus, & Iacobus, & Ioãnes, & de officij diſtributione pepigerunt, vt Paulus in nationes, illi in circumciſione, tãtum vt meminiſſent egenorum.* Ecce tibi Apoſtoli inter ſe diœceſes diuidunt, prædicationiſque terminos ſibi diſtinguũt ne vnus falcẽ in meſſem aliorũ mittat; ſed ſinguli ſingulis nationibus incumbant. Tamen in hac prædicationis diuiſione pauperũ ſubleuatio manet indiuiſa, & omnium ſingulis mandatur cura, & quãtumuis diſtinctus eſt prædicationis doctrinæque & aliorum terminus, vna eleemoſynarum largitio excipitur communis. Iam ex tunc iudicabant Apoſtoli patrimonium Chriſti ſine diſcrimine ad omnes etiam exteros debere pertingere. De pijs mulieribus dicitur Matth. 26. *Quod emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum.* quæ verba premens D. Bern. ſerm. 12. in Cant. ait. *Non ad vngendam tantum aliquã corporis partem, v. g. pedes, aut caput; ſed vt venientes vngerẽt Ieſum, quod eſt totius cõplexio. Tu quoque ſi te induas viſcera miſericordiæ, liberalem benignumque te exhibeas ad omnes.* Nullo diſcrimine, nullo termino eroganda eleemoſyna eſt, præcipuè ab ijs, qui ſanguinis Dominici pretium, nimirum Eccleſiæ bona exſugunt, quandoquidem ſic illud Eccleſiaſtis videbatur præſcribere. *Da partem ſeptem, necnon & octo;* enimuero, vt refert Caiet. veteres Iudæi

Tert.

Bern.

Eccleſ. 11

A in honorem ſeptem primitiuorum dierum ſeptem pauperibus eleemoſynam erogabant hoc numero contenti. Itaq; eos monens Dominus ait, da partem ſeptem, necnon & octo, quaſi dicat, non eos faciendæ eleemoſynæ terminos conſtituas, vltra quos, vt neceſſitas poſtulauerit, non prætereas. Ad omnes largitas extendatur tua, ſine diſcrimine, ſine termi-
B no. Iuxta quod Parentẽ Epiſcopum laudat D. Greg. Naz. orat. 16. his verbis. [Pauperũ inopiam quã maximè poterat ſubleuãs, partẽq; dans nõ ſeptem dumtaxat, velut Salomonis lex præſcribit; verum ſi octauus etiã accederet liberiùs ſua profundẽs quã alij
C acquirant.] O præclarum Chriſtiferi patrimonij diſpenſatorem! cum conueniãt quicumq; Dominici ſanguinis pretio viuunt, quorum eſt benignitatem ſuam intra anguſtos & domeſticos terminos non finire; ſed illam ad omnes exteros etiam & aduenas & peregrinos extendere. Id quod Chriſtianis adeo inuidit Iulianus, vt Præfecto ſuo indixerit ea Xenodochia extruere, quibus indiſcriminatim omnes etiam ſibi odioſi Chriſtiani curentur. Hac enim mi-
D ſericordiæ largitate dicit, Ieſu diſcipuli vniuerſorum oculos, & corda rapuerunt.

Naz.

§. XII.

Eccleſiaſtica bona, quæ Dominici ſãguinis pretium ſunt, non in corbona, ſiue in theſauris concludi ſuſtinent.

E NOn licet tibi, ò auariſſime, bona Eccleſiæ theſaurizare, nigriſque loculis recludere, quod vel Phariſaica auaritia pertimuit facere, cũ dicit, *nõ licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt.* Quod à ſacerdotibus Chriſtianis factum ſtupet,

Bern. pet,& lacrymatur D. Bern. ſerm. 10. in Cant. dũ fatur. Quod ſine miſerabili gemitu dicendũ non eſt, Chriſti opprobria, ſputa, flagella, clauos, lanceã, crucẽ, & mortẽ, hæc omnia ĩ fornace auaritię cõſ.ãt, & profligãt ĩ acq̃ſitionẽ turpis quæſtus, & pret ũ vniuerſitatis ſuis marſupijs ĩcludere feſtinãt. Phariſæis nequiores qui Dominici cruoris vim in argenteis præſentientes diſcunt eos non in corbona aſſeruandos; ſed in egenorum ſubſidia profundẽdos. Nil violentius Dominici ſanguinis pretio, quam ſi recondatur, quam ſi nigris occludatur crumenis: etenim hoc habet aurum à Domini ſanguine acceptum, quod pro miſeris effundi velit. Accipite D. Ambr. libr. 2. Officior. c. 28. ſic eleganter de bonis Eccleſiæ, de ipſis vaſis aureis altari ſeruientibus differentem. Aurum Eccleſia habet, non vt ſeruet; ſed vt eroget, vt ſubueniat in neceſſitatibus. Et vere illa ſũt vaſa pretioſa, quæ redimũt animas à morte. Ille verus eſt theſaurus Dñi, q̃ operatur, quod ſanguis eius eſt operatus. Tunc vas Dominici ſanguinis agnoſcitur, cum ĩ vtroque viderit redemptionẽ, vt calix ab hoſte redimat quos ſanguis à peccato redemit. Sic bona Eccleſiæ, ſic vaſa ipſa altaris amãt impẽdi ĩ captiuorũ redemptionem, in miſerorum ſubleuationem, vt quæ ſunt diuino ſanguini famulantia, virtutes æmulentur diuini ſanguinis. Quod pulchrius adhuc cõfirmant ſequentia verba. Agnoſco infuſum auro ſanguinẽ Chriſti nõ ſolum irrutilaſſe, verũ etiã diuinæ operationis impreſſiſſe virtutẽ redẽptionis munere. Expende maxime hoc, quod diuinus ſanguis ſuis aureis argenteiſque, ſui ſimilem imprimat virtutem, quã nõ ſuſtineant claudi: ſed in redemptionem captiuorum, & pauperum alimoniam efferri & pro-

Amb.

A fundi contendant. Vnde primitiuæ Eccleſiæ bona non ad manus, nec ad crumenas, ſed ad Apoſtolorũ pedes committebantur. Act. 4. vt oſtenderent quã amabant tranſmitti in pauperes. Vnũ enim in ſacerdote requirit ſacrum aurum, nimirum pedes, quibus feſtinet erogari. Id quod inſinuans interlinealis, vbi Textus dicit, *ponebant ante pedes*, ſuperfixit ipſa *ad* B *greſſum*. Non enim ſuſtinebãt oblata Eccleſiæ bona in crumenis ſtannari, quæ pedes petebant ad greſſum, vt poſſent ad egentes tranſmeare. Hinc Petrus claudo illi ad ſpecioſam ſedenti ait, *aurum & argentum non eſt mihi*. Quæ verba ſic premit D. Chryſoſt. *Argentum*, ait, *& aurum non eſt mihi; non dixit nõ habeo hic, qualia nos dicimus; ſed prorſus non habeo*. Quaſi C piaculum foret Principi Eccleſiæ aurum habere recluſum & aſſeruatum alibi, diuitum mundialium reſponſionem cauit; ſi enim haberet aurum, ibi haberet quod eius pedes ſequebatur, vt cuilibet poſſet erogari. Et ſiquidẽ ingreſſus non habet, nullibi habet, quandoquidem Eccleſiæ aurum non ſuſtinet claudi: ſed ingreſſu amat eſſe, vt omnibus faueat.

Act. 4. Chryſ.

D

§. XIII.

Bona Eccleſiæ iniuſte retenta exitialia ſunt poſſidenti.

NEfariſſimi quique ſacerdotum pretium Dominici cruoris expauent in arcariis ſuis poſſidere, vt dicat D. Aug. ſerm. 128. de Temp. Vide quanta vis Dñicæ ſit pecunię, quã inde Iudas reiicit, hinc Phariſæi in loculos nõ recludũt. Iuſti enim ſã- E guinis pretiũ pertimeſcit iniquitas poſſidere. Nec nouum hoc, imo à principio Chriſtiferi ſanguinis pretium ſuſpectũ fuit hominibus iniquis. Perfidus ille Hebræorũ hoſtis Amã, qui erat rabie percitus ingentẽ vim auri & argẽti obtulit Aſſuero Regi, vt Iudaicas

Aug.

daicas

daicus populus eliminaretur è viuis. Cui Rex ait Eſther cap. 3. *Argentum quod tu polliceris tuũ ſit: de populo age quod tibi placet.* Mirandum valde eſt quod Rex argenti poſſeſſionem refugiat, illamque offerenti remittet: ſed argento illo Chriſtifera ſtirps prodebatur, quo iam Dominici ſanguinis pretium pertimeſcebant poſſidere homines iniqui. Id inſinuare videtur Rup. li 6. de Victoria Verbi Dei c. 17. vbi inquit. *Non paruæ conſiderationis eſt, aut eſſe debet quod oblatum fuit ad Iudaicæ gentis vniuerſale exterminium contra propoſitum Dei, contra verbum promiſſionis.* Ecce tibi argentum illud pretium erat Dominici ſanguinis, quo genus Chriſtiferum extinguendum erat, & paternis lumbis interficiendus ipſe Chriſtus, ne mireris, quod Rex impius vim præſentiat Dominicæ pecuniæ, nec eam in arcariis regiis velit includere. Enimuero aurum & argentum ex Domini ſanguine acquiſitum exitiale eſt, vbi recluſum poſſidetur ab hominibus iniquis. Quod D. Amb. ſupra datus aduertens ſic finit. *Itaque Ioachim, qui aurum in obſidione ſeruabat, nec diſpenſabat alimoniæ comparandæ, & aurum vidit diripi, & ſe in captiuitatem deduci. Laurentius qui aurum* Eccleſiæ *maluit erogare pauperibus, ſacram martyrij accepit coronã.* Adeo vtile eſt aurum Eccleſiæ probis diſpenſatoribus; adeo ærumnoſum & exitiale eſt iis, qui iniquè illud obſerarum reſeruant & incluſum. Vix ſecum in crumena Dominicam retinuerat Iudas pecuniam per triduum, & illorum virtute in perniciem æterno duraturam ruit, vt dicat Olympiodorus Eccleſiaſticis cap. 7. *Pecuniæ Iudam ad laqueum compulerunt.* Væ illis, qui Dominicam ſibi recluſam ſeruant pecuniam, hoc eſt, qui auare & iniuſte retinent Eccleſiæ bona, mirum erit ſi illorum virtuti reſiſtant, quominus ad laqueum & perniciem cõpellantur ire.

Rup. Ambr. Olymp.

A

Ioan. 18. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit, quam accuſationẽ affertis aduerſum hominem hunc, &c.

B

§. XIV.

Iudex nullo diſcrimine adduci debet ad alicuius condemnationem, quin prius cauſã attente examinet et perquirat.

FVrentium Sacerdotum voces, vniuerſæ turbæ clamores ſemel & bis Præſes Pilatus videns minime adducitur, vt Ieſum mortis ſententia afficiat. Imo & plus credit Dominico ſilentio quam Principum & populi clamoribus vehementer accuſantibus, & vt ſeditioſum & Regni affectatorem proclamantibus, & inter feſtinatas accuſationes & præproperas accuſatorum furias ipſe lentus & blandus ſemel atque iterum Ieſum alloquitur, eius cauſam examinat, & frequentibus interrogationibus perquirit. Rectè Euthymius. *Illi tradiderant eum Pilato ad interficiendum, non ad inquirendum. At ille non tulit, vt prius quam perquireret, occideretur, ideo diſcere vult quæ ſit accuſatio.* O vtinã vt boni iudicis ſpecimen in primis dedit Pilatus, ſic perſeueraſſet in finẽ! Sane optimus iudex ille eſt, qui nullo Principum fauore, ſeu furore, nullaq; populari ſeditione mouetur, vt conſuetas iuris formas cõtemnat, & inexaminatum, & inauditum hominem mittat ad ſupplicium. Id quod monet eleganter Chryſoſt. homil. in Ionam. Etenim fugitiuus

C D Euth. E

Ionas vbi in Tarſum nauigat, ecce venti furiunt. mare deſæuit, obortaque crudelis tempeſtas miſerum fugitiuum expoſcunt ad pœnam. Turbati Nautæ ſortibus exquirunt tanti periculi reum, inuenitur Propheta ſomno ſepultus, adducitur in conſpectu omnium. Quæ tunc facies viri? Qui nautarum pauor? Crediderim ab illis feſtinatiſſime præcipitandum eſſe in mare, non tamen id factum eſt, imo furentis tempeſtatis immemores ab illo exquirunt. *Indica nobis cuius cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt opus tuum? quæ terra tua? & quo vadis? vel ex quo populo es tu?* Mare feruet, tempeſtas deſæuit, & nautæ longiſſimam vitæ Ionæ exquiſitionem inſtituunt. O boni & præclari iudices quando nullo diſcrimine adducimini, vt inexaminatum damnetis & inauditum. *Nautæ*, ait Chryſoſt. *vt in ſumma tranquillitate poſiti, vt ſerenis flatibus nauigantes non eum illico præcipitare feſtinant. Audi namque eos interrogantes. Vnde tibi profectio, quo feſtinas? de qua plebe productus es? Accuſant maria fluctibus inquieta ſortis atteſtatur incertum, reus omnibus declaratur, & hi diſſimulata inquietudine procellarum, ſeruant iudiciariam diſciplinam*. Hoc capite laudandus videbitur Pilatus, qui accuſantibus Ieſum Principibus Sacerdotum, vniuerſa concitata plebe, furente Hieroſolyma, ipſe diſſimulata inquietudine, & rabidorum hominum accuſatione tranquillus & placidus Ieſum alloquitur, nefandi odij occaſionem quærit, & an ſit Iudæorum Rex, an aliquid aliud in Iudæos commiſerit? Adeo enim grata Deo eſt ea Iudicum conſtantia, qua nullum damnent niſi longo præmiſſo examine & iudicio, vt damnaturus Abſalonem, eum tandiu ſuſpenſum

Ioan. 1.

Chryſ.

A tenuit, quandiu daretur locus iudicio & examini. Ita D. Chryſoſtom. in Pſalm. 7. fatur. *Abſalon autem inuitus pependit, & non ſtatim ſublatus eſt, ſed tanquam in iudicio prius ſuſpenſus eſt, ligno affixus, & Deo è ſuperis ferente ſententiam longo tempore pependit, a conſcientia deinde flagellatus*. Sic æquiſſimus Iudex Deus etiam deplorato homini lon- B gum iudicii tempus præſtat, vt locus ſit & defenſioni & examini. Item Ieſus Marc. 5. nactus ſpiritum immundum crudeliſſimum in hominem quem vexabat *Interrogabat eum Ieſus, quod tibi nomen eſt.* Recte nouerat Dominus & nomen & perſonam & crimina, adhuc tamen interrogat, ſed cur ita? Chryſol. ſerm. 17. *Interrogat, non ignorat, ſed implet* C *iudicem, ſeruat ordinem cognitoris*. Nulla iam occaſio ſit, quæ iudices præſcriptum iudicandi ordinem prætermittere compellat.

§. XV.

D *Chriſtus Dominus dum a Iudæis in mortem expetebatur, à gentibus in vitam amabatur.*

FVrentum Phariſæorum voces, plebis clamores aduerſum Ieſum Romani Præſidis beneuolum animum vt meditere, propone tibi ante oculos naufragi Ionæ imaginem, maris tempeſtas furit, fluctus diro verbere ſtrident, venti irrugiunt, Ionas medius petit mitti in mare, nautæ reluctantur, & illum E ſaluare optantes, *remigabant viri vt reuerterentur in aridam*. Ionæ cap. 1. Ion. 1. Nonne Chriſti Domini inter Iudæos & Præſidem Romanum conſtituti vera eſt imago? Ita Remigius Altiſiodorenſis fatur. *Iudæis, qui* Rem.

populus

populus Dei fuerant, Chriſti mortem expetentibus, gentes etiam pro eo mori volebant, quaſi enim ad aridam remigabant. Ecce tibi verus Ionas Chriſtus Dominus ſæuiſſima medius tempeſtate, clamant Iudæi, reflantibus Principibus populi ad mortem petebatur, ipſe libens ſeſe offerebat, ideo enim nihil reſpondere voluit, vt ait D. Hieron. ne crimen diluens a præſide dimitteretur, & crucis vtilitas differretur. Quam citiſſime amata tempeſtate vorari, è contra nauclerus gentilis, nimirum Pilatus illum liberare curabat, & quaſi remigans a ſæuientibus Phariſæorum vndis in aridam trahebat. Iam tunc gentilitas ſibi in vitam ſeruare Dominum procurabat. Iam tunc cui mortem Iudæi inferebant, in ipſo gentes vitam meditabantur, & vt loquitur D. Chryſoſt. hom 30. in Ioan. *Iudæi ad ſe venientem expulerunt, gentiles alio proficientem ad ſe trahunt; illi inuidebant, hi credunt, illi indignabantur, hi admirantur*. Sæuiebant Iudæorum animi, & inſtar marinorum fluctuum tumeſcentes immerentem Ieſum amaricanti voragine ſpelire nitebantur; patientiam tamen eius admirans Pilatus, in contrarium remigabat, indignum iudicans immerentem, & voluntarium virum morti tradere. Hinc D. Laur. Iuſt. cap. 13. de triump. Chriſti agone loquitur. *Proh dolor, alienigenarum principes innocentiæ Chriſti defenſores erant, & Hebræi ipſi, de quorum patribus ſecundum carnem fuerat natus, & ad quos venerat redimendos, morti illum tradere ſatagebant. Quem iſti perdere inſiſtebant, Gentilis Præſes abſoluere conabatur.* Nec miremur gentium ex tunc amore affici Dominum, & ingratos Iudæos deteſtari. Quid mirum, quod Dominus gentes amet? quòd relicto Iudaico

A populo ſeſe in gentium amorem transferat; Equidem quicquid Iudæis præſtabat antiquitus, id gentibus præparabat. D. Paulus ad Hebr. ait: *Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes in Moyſi baptizati ſunt in nube, & mari.* Quorum verborum illud, baptizati ſunt, expendens D. Cæſar. homil 4. de Paſch. ait, *Noſtris ergo iam tunc ſub illius populi*

B *ducatu, noſtris commodis militabat diuina virtus prædiues in beneficijs*. Sic omnia Hebræorum componebat, quaſi iamiam meditaretur relictis illis, confugere ad meliores gentes. Hinc duo Chriſti miracula ponderanda ſunt, alterum quo quinque panibus; alterum quo ſeptem hominum ingentem multitudinem ſatiat. Sed primò vix vnius diei fames

C erat, & Apoſtoli ſollicitabant diſſimulantem Chriſtum; at ſecundò poſt triduam famem tacentibus Apoſtolis, ait Dominus, Matth. 15. *Miſereor ſuper turbam, quia iam triduo ſuſtinent me*. Cur hic ſolus Dominus de turba ſollicitus; Sanè per hanc turbam gentes ſignificabantur, quorum deſiderio, & cura ipſe per ſe Dominus afficiebatur. Id attingit Diuus Paſcaſius, libro ſeptimo

D in Matthæum, aiens. *Miror quid ſit, quod Apoſtoli ſupra ſolliciti eſſe dicuntur, poſt ieiunium vnius diei de refectione plebis. Hic autem iam triduo perdurante populo cum domino nil tale dicunt. Videtur mihi, quòd refectio illa ſalutem Iſraeliticæ plebis ſignificabat. Ideò fauor fuerit Apoſtolorum, vt ſalutem gentis ſuæ quærerent. Cæterùm* Paſ.

E *gentibus nulla ſalus ex Prophetis, ſed per ſolam Chriſti gratiam.* Vnus eſt Ieſus, qui gentium ſtudeat ſaluti, eorum amore deuinctus.

Luc. 23. Vt cognouit, quòd de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem; qui & ipſe Hieroſolymis erat illis diebus. Herodes autem viſo Ieſu gauiſus eſt valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, &c.

§. XVI.

Non erubeſcat ſubditus vili & improbo ſubdi Prælato.

DE Herodis poteſtate dicitur eſſe Ieſus, Herodis, inquam, hominis improbi, adulteri, inceſtuoſi, homicidæ, vt hinc nemo religioſus Prælati indigni poteſtatem erubeat. Aaronis prælationem in ſacerdotio
Num. 16 qui erubuerunt, Num. 16 à terra miſerè deuorati ſunt. Id quod ponderans Chryſoſtom. hom. 2. in epiſt. 2.
Chryſ. ad Timoth. ait. *Inſurrexerunt aduerſus Aaron poſt vituli formatam effigiẽ Core, Dathan, & Abiron. Quid ergo? Nõne illi periere?* Pulchrè addit temporis notam, quando rebellio incepit, nimirum poſtquam Aaron vitulum conflauerat, poſtquam idololatriæ caput erexerat, vnde excuſandi imò laudandi viderentur, qui prælationem viri adeò nefaria facientis non ſuſtinuerint. Quid ergo? nonne illi periere? Equidem periere, ne quis contemnat Prælatum, etſi improbus ſit, etſi quauis alia vilitate deturpatus exiſtat. Et nondum natus erat Ieſus, & nondum Dominus adulteri & inceſtuoſi Regis ſubierat poteſtatem. Sanè arca teſtamenti humeris impoſita Sacerdotum victorias mille parturiebat, mille miracula patrabat; præcedebant populum Sacerdotes portantes arcam, cuius motum diligenter populus obſeruabat:

A excluſit tandem Deus Sacerdotes, & eligit vaccas, quæ arcam portarent, & Iſraelis nationem ſaluã facerent; 1. Reg. 6 Quid plura? Chryſoſtom. s
vbi ſuprà inquit. *Per vaccas in arca operatus eſt Deus, cùm populum ſaluare vellet: num Sacerdotis vita, num Sacerdotis virtus tantum conferre potuiſſet?* Vbi enim Dei ſequeris nutum & oraculum, nil cures de illius Chryſ.
B præſtantia, qui præſtat ducatum, ſit pius, vel impius; ſit ſapiens, vel fatuus; ſit homo, vel bos, per bouem operabitur Deus ſalutẽ tuam, nec vllius hominis ſapientia tibi cõferet tantum, quantũ bos, quantum fatuus, penes quem ſit Dominici teſtamenti arca. Solet diuinum oraculum, nimirum præfecturа aliquando impuriſſimis, & bruteſcentibus
C hominibus tradi, ne horum erubeſcas ducatum, reſpicie non ad pecuinos & beſtiales mores Prælati, non ad vilem eius conditionem, ſed ad teſtamenti arcam, ad munus, quo fungitur, inde tibi manabit ſalus, quandoquidem per vaccas in arca operatus eſt Dominus, cum populum ſaluare vellet. O quàm præclarum huius obedientiæ exemplum
D exhibuerunt & Paulus, & tres Babylonij pueri: enimuerò Paulus in carcerem detruſus à nefario cuſtode, cùm diuina virtute fores paterent, & vincula eſſent diſrupta, tamen ipſius cuſtodis iuſſum expectauit, vt egrederetur è carcere. Similiter tres pueri generoſi, Daniel 3. à Babylonis tyranno in ardentem fornacem im- *Dan 3.*
E miſſi, illic liberi & expediti non antea egrediuntur, quàm iubeantur. Ita D. Chryſoſtomus homil. 8. ad Chryſ.
Epheſios. *Quemadmodum Paulus carcerem non egrediebatur, tametſi potuiſſet, donec qui in illum conieceratt, ipſum euocaret: ita neque hi tres pueri caminum egreſſi ſunt, donec qui iniecerat,*

egredi

egredi quoque iuſſiſſet. Ecce quorum dictis & iuſſionibus ſtant ſanctiſſimi viri, nimirum etiam poſt diuinam expertam virtutem gaudent expectare imperium nefarij tyranni. Dan. 3. Tunc Rex, Daniel. 3. ad fornacem accedens ait. *Serui Dei altiſſimi egredimini, & venite*, nec moram, ſtatim parent. Ita Chryſoſtomus. *Obſerua igitur pietatẽ puerorum, nec indignati ſunt, nec quicquam contradixerunt; ſed mox egreſſi ſunt*. Erubeat iā qui Prælati vel ſtulti, vel impij refugit imperium, & diſcat hinc nocentiſſimis & ſtultiſſimis ſubdi Prælatis.

§. XVII.

Tunc deſideria bona, Deoque acceptabilia quando ſi facultas eſt, cum exhibito opere coniunguntur.

QVis ſibi bonum cæleſte non cupiat? Quis Deum videre non expetat? Sanè & nocentiſſimus Herodes exoptabat videre Chriſtũ, ſed nunquam illum quæſiuit, nec ad illum miſit, nec cùm eſſet in eadem ciuitate aliquam dedit operam, vt Ieſum acciſceret. Huic ſimiles de- Bern. plorabat Bernard. ſem. 21. in Cantica, quando dixit. *Quàm pauci poſt te, ò Domine Ieſu, ire volunt, cùm tamen ad te peruenire nemo ſit qui nolit, hoc ſcientibus cunctis, quia delectationes in dextera tua vſque in finem. Et propterea volunt omnes te frui, at non ita & imitari conregnare cupiunt ſed non compati. Ex his erat ille qui dicebat, moriatur anima mea morte iuſtorũ, & fiant nouiſſima mea horũ ſimilia. Optabat ſibi extrema iuſtorum; ſed non ita principia. Non curant quærere quem tam deſiderant inuenire, cupientes conſequi; ſed non ſequi*. Hæc ſunt peſſimorum hominum deſideria, quibus ſic diuina expetunt, vt nullam illis

A acquirendis diligentiam adhibeant. Imò deſidia torpentes habent fiduciā, quò influat Iordanis in os ſuum, & manibus in ſinu compoſitis vellent, vt eſca ipſa ad os perueniret. Hi ſanè numquam beatitudinem illorum attingent, *qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam*. Non enim beata hæc & ſaturanda eſuries conſiſtit niſi in ardenti & auidiſſimo appetitu, qui fa- B mi & ſiti extinguendæ operam adhibeat. Huiuſmodi erat appetitus & deſideriũ in Publicano illo Zachæo: de quo Luc. ca. 19. *Et quærebat, videre* Luc. 19. *Ieſum quis eſſet, & non poterat præturba, qa ſtatura puſillus erat. Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum, vt videret eum, quia inde erat tranſiturus*. Compone modò iſtius deſiderium cũ deſiderio Herodis, ambo cupie- C bant videre Ieſum, verùm Herodes nõ tam cupiebat, quàm expectabat, cõtentus deſiderio nil aliud curabat: Zachæus autẽ ſic cupiebat videre, vt non ſibi temperaret, quin præcucurrerit, & aſcenderit arborẽ, vt frueretur optatis. Vndè meritò D. Laurent. Laur. Nouar. humil. de pœnit. dicit. [bene Nou. feſtinauit, optimè aſcẽdit, qui dũ auidus cupit videre Saluatorem, ſalutẽ D ipſā quā ignorauit, inuenit.] Expendo illud, dum auidus cupit, quippe non ſuffi it cupere, non ſufficit deſiderare, quandoquidem multos ſua deſideria torquent in æternum; ſed beati qui auidè cupiunt, nimirũ qui ea fame & ſiti feruntur, quam opere adhibito prætendant, & cui depellendæ diligentiam adhibeant. Pulcrè in rem præſentem dicebat Gilli- Gilib. E bertus ſerm. 6 *Sitiuit quem diliget anima mea*: nimirum, in Cant. expen- Cant. 3. dens illud, [per noctes quæ lãguidus & remiſſus animus culpabili quadam patientia non tam optat, quàm expectat futura bona. Qui verò feruentior eſt, ardenti fertur deſiderio

repoſitam

repoſitam plenitudinem furtim, & ex parte deflorare tentat. Equidem vidiſti ſæpè hominem ſic cibi auidum, vt ſemel appoſitas in menſa eſcas videns non ſe temperet, quin accurrat ſtatim, & vel furtim fruſtula rapiat, quibus pleniorem ſaturitatem expectet. Sic feruens deſiderium, ſic bonorum cæleſtiũ auiditas neſcit quieſcere, ſed quibus modis poteſt, repoſitam plenitudinem ſaltim furtim deflorere tentat. Aſt qui languidus eſt, non tam optat, quàm culpabili patientia expectat, vt influant in os eius bona cæleſtia, & ſic in ſuo deſiderio miſerè perit. De forti fœmina aiebat, Prouerb. 31. *Digiti eius apprehenderunt fuſum.* Quæ verba ſic in rem præſentem ponderat Auguſtinus, ſermone 117. de tempore. *Diligenter attende in lanificio duo inſtrumenta colum & fuſum, in colo quidem lana inuoluta eſt, quæ filo ducenda tranſeat in fuſum. Quod in cælo inuolutum eſt adhuc in ſiniſtra eſt, & nondum in fuſo, quod in fuſum collectum eſt, iam præteritum eſt. Opus ergo tuum in fuſo ſit, non in colo, in colo enim eſt quod facturus es, in fuſo quod feciſti.* Itaque non in ſolo propoſito maneas, ſi potes, ſed in opus exire procura.

Text. Interrogabat autem eum multis ſermonibus: at ipſe nihil illi reſpondebat: ſtabant autem Principes Sacerdotum, & Scribæ conſtanter accuſantes eum.

§. XVIII.

Maxima & diuiniſſima Chriſti Domini virtus aduerſus inimicos, quòd inter calumnias taceat, nec proferat ſignum ſuæ diuinitatis.

A CAlumnijs mille à rabidiſſimis hoſtibus petitus Domin⁹ apud nefarios iudices tacet, nec petita, & expetita diuinitatis ſigna profert. Quidni? tacens conſentire videtur? Abſit, imò vt rectè D. Ambroſ. ſerm. 49. *Non planè accuſationem ſuam tacendo Dominus confirmat; ſed deſpicit non repellendo.* Expendo illud, deſpicit, enim verò aliquando nocturnis Ambr.
B tenebris, popularique diſſimulatus habitu Rex perambulabat ciuitatẽ, inuenitur à cuſtodibus, ſiue à militibus, irruunt in hominem omnes, pugnant aduerſus illum: Ipſe verò è contrà tacitus, nullumque præbens ſignum, quo poſſit cognoſci, ſtrenuè
C in illos verſat gladium, eatenuſque tacet & ignotus agit, & quatenus nihil ſibi ab illis timet; ſed omnia illorum arma contemnit. Qui infirmus eſt, ne lædatur ſtatim vel voce, vel alio ſigno ſe prodit: at qui fortior & ſuperior eſt, nil magis inter pugnas ſatagit, quàm tacere, ne ſigno aliquo cognoſcatur. Papæ! ibi ſilentiũ, non argumentum infirmitatis eſt; ſed virtutis, ſed fortitudinis, qua omnium deſpicit pugnantium arma. His apud Iob c. 31. gloriatur Chriſtus Domi- Iob. 31.
D nus. *Si expaui ad multitudinem nimiã, & deſpectio propinquorum deterruit me; ſed non magis tacui, neque egreſſus ſum oſtium.* Ecce vobis Princeps pacis habitu inuentus vt homo, diſſimulatus forma ſeruitutis, à ſuis, à domeſticis, à feris hoſtibus inuaditur, venenatæ gladiis linguæ; at ipſe medius inter ſpicula, inter calumnias hoc curat, ne voce, aliove ſigno
E ſe prodat, nil ſibi à tantorum exercitu inimicorum timens. Hinc D. Gregorius Moral. lib. 22. c. 16. premens illud, neque egreſſus ſum oſtium, inquit. *Non eſt egreſſus Dominus oſtium, quia requiſitus à Pilato tacuit, atque inter perſecutorum manus, & corpus paſſio-* Greg.

paſſioni obtulit, & reſiſtentibus noluit demonſtrare quod erat. Vnde etiam per Pſalmum, *poſuerunt me abominationem ſibi, traditus ſum, & non egrediebar. Egreſſus eſſet, ſi occultam maieſtatem ſuam oſtentare voluiſſet, ſed quia infirmitatem perdidit, potentiam abſcondit in eo, quòd perſecutoribus incognitus manſit, ad eos minimè exiuit.* Eorum rabiem paruipendit, & deſpexit, qua nec adductus fuit, vt timeret ſibi, & ſeſe proderet, vel voce, vel diuinitatis alio ſigno. Non humana hæc virtus & fortitudo, ſed prorſus diuina, vt meritò dicat Tertull. lib. de patient. *Qui in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt, hinc vel maximè Phariſæi Dominum agnoſcere debuiſtis; patientiam huiuſmodi nemo hominum perpetraret.* Quis homo tantis inuaſus furiis non proderet ſeſe, & ecce tibi Dei filius ſub carne hominis latet, nec inde poteſt adduci mille calumniis, mille ſputis, mille doloribus, vt ſe prodat, ſatis profectò proditus, quandoquidem ſolus Deus id potuiſſet.

Tertul.

Text. Spreuit autem illum Herodes cũ exercitu ſuo & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatũ.

§. XIX.

Maximum in creatis miraculum eſt, quòd ambitioſi homines non gerant morem Regi, etiam aduerſus Deum.

CVr non ſpreuiſſet exercitus, quem Rex ſpreuerat? Equidem vbi Dominus nullum virtutis ſuæ ſignum dare, nullum ſtatuerat miraculum efficere, neceſſum erat vt vniuerſus exercitus morem Herodi gereret, & ſperneret Chriſtum. Equidem Ariolus ille Balaam, Num. 24. vocatus à Balaco Rege Aſſyrio contra Iſraelem, monitus à Deo fuit, ne dilecto populo malediceret. Is verò cum Deum noſceret ſibi interdicentem Iſraelis maledictionem, & Regem etiam videret ad eam hortantem, non maledicere auſus, dedit Regi peſtiferum in Iſraelem conſilium, quod cùm præſtaret, ſic Regi Principibus dicit apud Ioſephum, lib. 9. Antiquit. *Balace Rex, voſque Madianitæ, quandoquidem neceſſum eſt, vt vel præter Dei voluntatem vobis obſequar,* &c. Eu peſſimus homo, & verus tenebrarum Principũ Prophetes: ſiccine neceſſarium prædicas coli Reges à ſuis etiam aduerſus Deum? Meritò enim Babylonius ille Imperator, Daniel. cap. 3. non tam ſtupebat ardentem fornacem tribus pueris pepercisse, quàm mirabatur, quòd tres pueri à regia voluntate deſciſcerent, quaſi maius miraculum eſſet, quòd homo à Regis voluntate, quàm quòd ignis à natura ipſa deficeret. Sic enim totus ſtupefactus inquit: *Benedictus Deus eorum, Sidrach, Miſach, & Abdenago qui miſit Angelum ſuum, & eripuit ſeruos ſuos, qui crediderũt in eum, & verbum Regis immutauerunt.* Expende illud, & verbum Regis immutauerunt, non enim glorificat Deũ quod pueri media in fornace viuerent, quòd ipſi incolumes canerent, dum combuſti Chaldæi lugerent, id ſolum ſtupet, id miratur, pro eo Deum glorificat, nimirùm quòd pueri in curia verſati, & in regia nutriti verbum Regis immutauerunt propter Deum. Ad hæc D. Chryſoſtomus homilia 18. ad Corinth. 1. *Quid dicis Rex? contemptus es, & admiraris, qui te contemnunt? Certè, inquit, ex contemptu mei admirationem capio. Itaque non propter ſignum tunc Deus*

tantùm

tantùm glorificatus eſt: ſed propter eorum, qui in fornace miſſi ſunt, propoſitum. Id ſupra omne miraculum excreuit, ſupra omne ſignum apparuit maximum, non quòd flammæ mutarint naturam, ſed quòd regiæ nutritij Regis verbum immutarint, & verum D um laudarint. Sed huiuſmodi miracula non apparent in domo Herodis, vbi Chriſtus Dominus ſuę potentię noluit exhibere ſignum. Ideò ſpernente Rege, nemo fuit in toto exercitu, quia Rege deſciuerit, qui non ſperneret Chriſtum. Vt enim monet Nazianz. Apolog. 1. *Neque vel pãnus tincturam ita facilè cõtrahit, vel is qui fœtido odori propiùs ſeſe adiungit, eius particeps fit, vel vapor morbidus & noxius pari facilitate in aerem diffunditur, ac per aerem animantibus impertitur (quam nos peſtem dicimus) vt ſubditi perfectorum vitio celerrime imbui, atque impleri ſolent.* Hæc ille. Supra cap. 2. §. 14.

§. XX.

Prophanis Eccleſiaſticorum veſtibus maximè illuditur Chriſtus Dominus.

QVas illuſiones nõ patitur Chriſtus Dominus à viris impijs? Illuditur ſputis, illuditur contumelioſis verbis, illuditur veſtibus. Anſelm. Sed vt rectè notat D. Anſelmus, *In ſuis veſtibus non illuditur; ſed in his, quæ propter peccata noſtra portat.* Nimirum in veſtibus, quas ab Herodis regia ſumit, in his maximam illuſionem ſuſtinet. Quid plura? Toties in veſte illuditur Chriſtus Dominus, quoties Eccleſiæ alumnus à curialibus, ſiue regijs veſtium edi-ſcunt lenocinia. Equidem vnus D. Laur. Iuſt. Laurentius Iuſtin. id modò lamentatur de triumphali Chriſti agone, A cap. 5. dum inquit. *In veſte toties illuditur Chriſtus, quoties qui præſunt in Eccleſia pretioſarum veſtium apparatu nitent, & tranſitorijs proſperitatibus delectantur. Nempe Domino teſte, qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt, vbi, oro, mutato habitu, illuſus eſt Chriſtus? Nonne in domo Regis Herodis, & Pilati Præſidis? Iam attende palatia præſulum; po-* B *nunt ſigna ſua, ſigna ſericis apparatibus ornantur, pretioſis veſtimentis induuntur, famulorum vallantur multitudine, & quod ſine mœrore dici non poteſt, domus, quæ egenorum eſſe receptacula debent, Imperatorum palatia iudicantur.* Proh ſæculorum omnium lues! quando non illuditur & ſpernitur Chriſtus his veſtimentorum C luxibus? Ecce hodie a domibus Regum, à prophaniſſimis hominibus ſumunt Eccleſiaſtici viri, quo in veſte illudant, & ſpernant Dominum Chriſtum. Illuſus fuit, & contemptus, & ſpretus Dominus in veſte accepta & de domo Herodis; modò contemptus eſt in veſtibus Eccleſiaſticorum peregrinis. Tunc contemnebat exercitus rabidiſſimorum D hoſtium, nunc contemnunt pacifici & familiares viri, & vt loquitur Iſaias cap. 38. *In pace amaritudo mea amariſſima.* Iſai. 38. Ad quæ libet audire Diu. Bernardum aliàs melliſluum, ſed modò totus fellcus inquit ſerm. 33. in Cantica. Bernard. *Miniſtri Chriſti ſunt, & ſeruiunt Antichriſto, honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde* E *is, quem quotidie vides, meretricis nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus, inde aurum in frænis, ſellis & calcaribus, & plus calcaria, quàm altaria fulgent.* Hæc ſuffeciſſent dicta, vt nullus dehinc incumberet veſtium luxibus, vt prudens quilibet ornatum fugeret, quo adeo offendit

Chriſtum, vt videatur deſeruire Antichriſto. Sed acrior Bernardus pergit dicere. (Idem.) *Olim prædictum eſt, & nunc tempus impletionis aduenit. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara priùs in nece martyrum, amarior pòſt in conflictu Hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugare, non fugere eos poteſt, ita inualuerunt, & multiplicati ſunt ſuper numerum. Inteſtina & inſanabilis eſt plaga Eccleſiæ, & ideò in pace amaritudo eius amariſſima. Vox plangentis in tempore iſto. Filios enutriui, & exaltaui; ipſi autem ſpreuerunt me.* Ecce tibi non ſolum Herodiani ſpernunt Ieſum veſte alba indutum; ſed & Eccleſiæ Miniſtri, qui a regijs, ab hiſtrionibus, à meretricibus diſcunt prophanam veſtium voluptatem & luxum. Vnde ſola illa Chriſti Sponſa grata & commendabilis eſt, quæ etſi bonorum cumulo diues, nil tamen in veſte habet, quæ prophanorum redoleat fucum. De hac Cantic. 3. dicitur. (Cant. 5.) *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?* Nullum pretioſum aroma, nullus odorus puluis eſt, quem non habeat Sponſa fidelis Chriſti; ſed de illius veſtibus dicitur cap. 4. *Odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris.* Quid ſibi vult hic veſtimentorum tam nouus & ſingularis odor? Nonne prædiuitis Sponſæ veſtes exhalaſſent pretioſa aromata? Cur vnum exhibent odorem thuris? Hic diuitis, an pauperculi æditui odor eſt? Sanè, inquit Niſſen. homil. 9. in Cant. (Niſſ.) hinc ſpecioſitas Sponſæ Chriſti clariùs effulget. *Talis enim eſt odor tuorum veſtimentorum, vt ſit ſimilis thuri, quod Dei honori eſt dedicatum.* Nihil in veſte prophanum, nihil à regijs, nec à meretricibus acceptum olet, omnia honeſta, omnia Eccleſiaſtica, & digna Dei miniſtro ornamenta ſunt Cant. 6. *Pulcra amica mea, ſuauis & decora ſicut Hieruſalem.* Quæ verba meditans Petrus Damianus epiſt. 102. ait. *Sicut Hieruſalem*, inquit, *non ſicut Babylon, quam vidit Ioannes ornatam purpura & cocco, & inauratam auro, & lapide pretioſo, & margaritis. Babylonem ſanè*

B *Diabolus Hieruſalem inhabitat Chriſtus. Ille luxuriantis amictus varietate reficitur, hic aſperis & humilibus.* Nec velim nimis ſcrupuloſus haberi, cùm ſic veſtium cultus in religioſis viris abominor, quando vel purpuræ ſplendor regibus turbas mendacium ſpirituum allicit. Sanè 3. Regum 22. dicitur: *Rex autem Iſrael, & Ioſaphat Rex Iudæ, ſedebat unuſquiſq;*

C *in ſolio ſuo veſtiti cultu regio in area iuxta oſtium portæ Samariæ, & vniuerſi Prophetæ prophetabãt.* Et quid prophetabant? prophetabant, inquam, ingentia mendacia, vt paulò inferiùs affirmatur. Etenim regalium veſtiũ cultus in ſuos Prophetas ſpiritus mendaces traxit. Sic Petrus Damianus, vbi ſuprà, fatur. *Auctor quippe mendacij fucati cultus delectabatur illecebris,*

D *et adumbrati decoris aſpectu per ora prophetãtium officinas fabricauerat falſitatis.* Hæc delicta veſtis in Regibus, quid in viris Religioſis faceret?

Sed eſto ſplendidas veſtes reliqueris, humilem & abiectum induas pro Chriſto Domino habitum; caue ne in vili tunica & indecora Domi-

E num illudas ampliùs, quàm ſi ornamentis efferaris aureis. Et quidem ſunt qui inſordentibus veſtibus maximè Chriſtum offendunt nimia & vanitate, & curioſitate. Sic Diu. Chryſoſtomus homilia 8. 1. ad Timotheum inquit. (Chryſ.) *Tanta eſt tenuis habitus cura, tantaque exquiſita diligentia, vt omnem aureum cultum facilè tranſcen-*

tranſcendere videatur. Vbi enim pulla tunica fuerit, & pectori cingulo diligenter adſtricta, vt neque nimium tugens in latum excedat, neque tenue adſtrictumque immodicè contrahatur; verùm ſeruato medio inter vtrumque modò rugas circa pectus intendant pariles, quam ſericæ veſtis illecebram hac arte non ſuperet? Minùs forſan illuderes aliquando Chriſtum Dominum veſte quauis alia, etſi ſplendida, etſi peregrina. Heu quàm ſerpit hæc lues, & intra clauſtrorum ſepta graſſatur, vbi in pullis tunicis, in ſordēti veſte tam exquiſita cura & diligētia eſt; vt quemuis tranſcendat aureum cultum. Vtinam hi ſericis veſterentur, magna enim Domini illuſio eſt, ſordentem miniſterii habitum præferre, virginalem oſtentare tunicam, & ſponſorum curis incumbere. De quibus meritò D. Hieron. ad Euſtochium. *Omnis*, inquit, *his cura de veſtibus ſi bene oleant, vt pes laxa pelle non folleat, crines calamiſtri veſtigio rotantur, & ne plantas humidior via ſpargat, vix iprimunt ſumma veſtigia. Tales cùm videris, ſponſus magis exiſtimato, quam clericos.* Sic ille. Tandem dictis accedat D. Bernardi ſententia, quæ omnes vniuerſim Eccleſiaſticos nitore veſtium conſpicuos ſic pungit lib. 3. de conſideratione. *Forma hæc veſtium deformitatis mentium indicium eſt. Quid ſibi vult, quòd Clerici aliud eſſe, aliud videri volūt? nempe habitu milites, quæſtu clericos, actu neutrum exhibent. Cuius ordinis ſunt? cum vtriuſque eſſe cupiunt, utrumque deſerunt. Vnuſquiſque,* inquit, *in ſuo ordine reſurget. Iſti in quo? an qui ſine ordine peccauerunt, ſine ordine peribunt? Aut ſi Deus creditur nihil inordinatum relinquere, uereor non alibi ordinandos, quam ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Sanè & pulcrè, & acutè, & verè dictum.

Hier. Bernar.

§. XXI.

Et ſi parentes, bona temporalia, nominis claritatem propter Deum reliqueris, nihil Deo dediſti, ſi vel acuminis, vel acquiſitæ ſapientiæ celebritatem non contemnis.

EXpectabant Herodiani auream Domini orationem audire, eiuſque exquiſitæ ſapientiæ exhaurire theſauros, ſed placuit Deo non per ſapientiam, ſed per ſtultitiam prædicationis trahere mundum. Meritò apud Herodem tacet Sapientia incarnata, & fatui & ſtulti hominis præferens habitum, inanem eruditionis oſtentationem eliminat. Et quidem Chriſtianus erat ille ſpiritus Prou. c. 30. de quo dicitur. *Viſio, quam loquutus eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante confortatus ait: Stultiſſimus ſum virorum, & ſapientia hominum non eſt mecum. Non didici ſapientiam, & non noui ſcientiam Sanctorum.* Hoc eſt præcipuum & maximū in viro, cui ineſt Deus, ne ſibi de ſapientia blādiatur, ſed vbi ſapiens expectatur, ſeſe vt ſtultum contemnat. Hanc præ omnibus aliis populo Iſraelitico ſuggerebat virtutem Oſeas c. 9. dicens. *Scito te Iſrael ſtultum.* Vbi eleganter Rup. lib. 4 ait. [Ad magnā viſionē illum excitare intēdit adhortādo, vt ſciat ſe eſſe ſtultū, quia videlicet hæc eſt viſio, quā locutus eſt vir cū quo eſt Deus.] Hic arguit magnū eſſe, quòd quis ſe noſcat ſtultū, quòd populus littera legis eruditus ſuam ſtultitiam præferat, quia vir, cū quo eſt Deus, nihil magis præ oculis habet, quam ſtultitiæ prædicationem. Vir in ſe diuinitatem inhabitantem claudens, nihil inde præſtantius, niſi maius præfert, quam ſe ſtultum, fatuum,

Prou. 30. Oſe. 9. Rup.

tuum, & omnis eruditionis expertem profiteri. Quò ſpectauit Naz. Apolog. 1. ſic aiens. *Omnia ei qui me in ſortem accepit, atque ſeruauit, dono dedi, opes, famam, nominiſque ſplendorem, bonam valetudinem, litteras ipſas, ex quibus dumtaxat hoc commodi tuli, vt eas aſpernarer, atque aliquid haberem, cui Chriſtum anteferrem.* Expēde quòd ſibi ex litteris præ omnib⁹ alijs rebus commodum prætendat, nimirũ, quòd ſpretis ipſis aliquid habeat, cui Chriſtũ anteferat, quaſi in oĩum rerum aliarum abdicatione & aſpernatione nil ageret, pro minimoq; ducat opes, bonam valetudinem, generis ſplendorem, & alia huiuſmodi contemnere, ſi ingenij dotes, litteras, ſapientiamque non item aſpernatur, ex cuius ſolius contemptu aliquid habet, cui Chriſtum Dominum glorietur anteferre. Tũc enim ſcientia ſalutaris eſt, & minimè nocina, quando non ſola oſtentatur, ſed cum omnibus alijs virtutibus poſſidetur. Huc retulerim illud Dominicũ præceptum Gen. 2. *Ex omni ligno Paradiſi comede, de ligno ſcientiæ ne comedas.* Vbi duo inter ſe contraria videntur præcipi, nimirum quòd non comedat de ligno Paradiſi, & quod de omni comedat. Qualiter de omni poteſt comedere, ſi de ligno ſcientiæ non comedit? Pulcrè D. Ambr. libr. de Parad. c. 12. *Plerique putauerunt poſſe illud intelligi, vt videatur Deus id inhibuiſſe, ne abſq; cæteris ſolum lignũ ſcientiæ guſtaret, non prohibuiſſe cũ cæteris. Scientia enim boni & mali, ſi quis cætera virtutum genera conſequatur, nequaquam inutilis æſtimatur.* Iam vide ſcilicet, quantum extollat Baſilium ſuum Nazianz. aiens. *Hic præceptum accepit & conſeruauit, nec à ſcientiæ ligno notam contraxit.* Quippe qui ſcientiam ingenti aliarum virtutum mole obnubilabat. Pernicioſa ſine

A dubio eſt ſcientia ſine virtute; imò ipſa ſola perſuadetur, vt omnium vitiorum parens. Ab hac enim incipit vitiorum inuentor ſerpens aiens. *Eritis ſicut dij ſcientes bonum & malum.* Quocirca Petr. Damian. Epiſt. 105. dicit. *Porro qui vitiorum omnium cateruas moliebatur inducere, cupiditatē ſcientiæ quaſi ducem exercitus poſuit, ſicque poſt eam infelici mundo cunctas* B *iniquitatum turmas inuenit.* Quod ſi adhuc cupis videre quid ſcientia ſine virtute, & quid cum virtute efficiat, pergit paulo inferius ipſe Damian. *Iulianus Cæſar, & Donatus Martyr vno tempore didicerunt. Et ille quidem permanſit in ſtudijs; hic ſequutus eſt veſtigia veritatis. Sed ille in ſapientia ſua tam feliciter floruit, vt octo libros contra Galilæos (ſic enim Chriſtianos vo-* C *cat) et Euangelium ſcriberet; Donatus autem ita deſipuit, vt cæleſtē faſtigium cum triumphalis martyrij gloria penetraret.* Hæc ille.

Text. Pilatus autem conuocatis Principibus ſacerdotum, & Magiſtratibus, & plebe dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hũc hominem quaſi auertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam cauſã inueni in homine iſto ex iis, in quibus eum accu- D ſatis. Sed neque Herodes: nam remiſi vos ad illum: & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.

§. XXII.

Vita innocens et immaculata nullis maleuolorum incurſibus lauat, furentibus cincta hoſtibus triumphat.

O Quam efficax Pilati argumentum pro Chriſti Domini innocentia!

ſcentia! Ecce ait hic homo & vobis Iudæis, & mihi & Herodi vt reus ſiſtitur, & nihil dignum morte actum eſt ei. Quis non innocens his in iudicijs liber adſtaret? Quis tantorum hoſtium incurſibus cinctus inexpugnabilis euaderet? imperterritus viueret? Beatiſſimus Iob hoc vno vtitur argumento, vt ſuam innocentiã conuincat, ait enim c.3. *Si expaui ad multitudinem nimiã.* Vbi grauiter pōderans D. Gregor. lib. 21. cap. 16. inquit. *Bene vt cuius cõſtantiæ fuerit cognoſcatur, quia videlicet nequaquam terret exterius numerus hoſtium, quem non deuaſtat interius turba vitiorum.* Quid proſint hoſtiles Phariſæorum cunei? Quid Herodiani exercitus? Quid Pilati carnifices? Medijs his aſtat imperterritus, & ĩexpugnabilis Chriſtus Dominus, & tot tantiſque circumcinctus cum ſit inimicis, nihil morte dignum actum eſt ei. Sic exſufflat & cõtemnit hoſtes, qui nulli ſuccumbit vitio, qui omnino purus, & innocens eſt. Machabæorum adoleſcentium vnus pro religione patria ab Antiochi exercitu vallatus, cum crudeli religaretur rotæ, cuius dĩris laniaretur voluminibus, ſic inquit apud D. Ambr. lib. 11. de Iacob c. 11. *Nunc manifeſtiùs recognoſco, qa rota intra rotam currit, nec impeditur. Teres enim vita ſine vlla offenſione in quauis paſſione verſatur, & intra hanc quoque rotam currit.* Venuſtè & eleganter rotæ machina abludit, & in Ezechielis curru illud exprimit myſterij, quod tota ibi in medio rotæ viſebatur. Quidni? rota eſt teres & immaculata vita, quæ medijs hoſtilibus curriculis, medijs furentium inimicorũ circis inoffenſo pede currit, Dei gloria deſuper ſplendenti onuſta. Vnde præclare B. Ennod. com miniſcebatur libr. Epiſt. 4. fatus. *Nec bonorum facem meritorũ, maledicentis credendum eſt extingui poſſe conflatu. Quomodo & ſi dente tangatur inuidi. ſplendor vitæ vmbrã venenatæ oblocutionis excludit; actorem repetunt tenebræ quæ ad inuoluendum iubar aptantur, nitorem ſiderum nox infuſa non obruit; ad genium claritatis proficit cum obſcuritate conflictus.* Quid argutius? Non ſic impij, non ſic; ſed tanquam puluis, quem proijcit ventus à facie terræ, adeò infirma nequitia, vt vel ſibilo auræ tenuis corruat. Nonne Ierico munitiſſima olim ſtetit ciuitas? Verum vbi vitiorum corruptelæ ſuccumbit, ad vocẽ fiſtulæ ęnei eius muri expugnati miſerè corruunt Ita enim legitur Ioſue 6. *Clangentibus tubis, poſtquam ĩ aures multitudinis vox ſonituſque increpuit, muri illicò corruerunt.* Vociferantium circulos non ſuſtinuit iniquitas ciuitatis; ſed vel ad vocem fiſtularum proſtrata eſt, vt innuit Aug ſer. 16. de tempo. *Expugnabatur forinſecus ſono iuſtorũ, intrinſecus habitaculis peccatorũ.* Et ſanè peccatorum interna malitia iã antiquitus expauet clamantium voces, quãdoquidem primus peccator dicebat Gen. 3. *Audiui vocem tuam in paradiſo, & timui, & abſcõdi me.* Sed cur ad vocem timet? cur intrinſecus aduenientes clamores expauet? Pulcrè id attingit D. Chryſ. ho. 17. ibi. *Propterea protoplaſtus aduentũ Domini ſecũ cogitãs, ſtatim ſe occultauit. Quare dic oro? quoniã videbat ſibi trucem adſtare accuſatorem, conſcientiã dico.* Id faciebat interna cõſcientia peccati, vt vel ſonum auræ, vel ſibilum deambulãtis expauerit, vt hinc pateat quanta erat illius innocentia, quæ ad multitudinem nimiam clamantium non expauit, imò furentium accuſatorũ calumnias, nequiſſimorum præſidũ iudicia imperterrita & inexpugnata ſuſtinuit.

Iob 3. Greg. Ambr. Ennod. Ioſue 6. Aug. Gen. 3. Chryſ.

Ioan. 18. Eſt aūt conſuetudo vobis, vt vnū dimittā vobis in Paſcha: vultis ergo dimittam vobis regē Iudęorū? Clamauerūt ergo rurſus oēs dicentes: Non hunc, ſed Barabbā: erat aūt Barabbas latro.

§. XXIII.

Periculosè homo ſe alicui etiam viliſſimo præfert latroni.

O Vanas hominum prælationes! O vaniſſimas hominum præcellentias! Ecce vnigenitus patris ſibi ſceleſtum & nefarium hominē præferri ſuſtinet, & tacet. Vbi Deus Opt. & Max. permittit poſtponi & viliſſimo & nocentiſſimo Barabbæ, quis non timeat ſe vel culici præferre? Ieiunator ille & tantarum virtutum patrator Phariſæus Luc. 18. hoc
Luc. 18. vno vitio reus deſpicitur à Deo, quod ſe latroni præferret, dum ait, *non ſum ſicut hic publicanus.* Id quod expendit D. Chryſoſtom. hom. 12. in
Chryſ. Epiſt. ad Timoth. 2. *Quid oro publicano deterius? At cum eſſet innumeris peccatis obnoxius, Phariſæuſq; id ſolum diceret, non ſum ſicut publicanus iſte omnia perdidit.* Non quidem ſuper aſtra ſe exaltauit, non ſuper ſolium deitatis, nō ſuper diuiniſſimos thronos, non Dei ſimilitudinem ambiuit, vni ſe prætulit publicano viliſſimo homini, rapinis dedito, & tamen omnia perdidit. Bene monet D. Bern. ſerm. 87. in Cant. *Propterea non*
ernad. *mediocrem, non penultimum, non ipſum ſaltē inter nouiſſimos eligere locum nos voluit Dominus, ſed recumbe, inquit, in nouiſſimo loco, vt ſolus videlicet oīum nouiſſimus ſedeas, teque nemini nō dico*

A *præponas, ſed nec comparare præſumas.* Rex erat & maximus Dauid, quādo vnus è plebe factus ante Dei arcam ſaltans Micholis faſtum contempſit dicens, *ludam & vilior fiam plus quā factus ſum.* O verè Chriſti Pater! hoc dolebat, quod etiam ſaltantium choros duxerit, & hoc meditabatur, nimirum non cum ſcurris; ſed multo infra ſcurras populi vileſcere. Vilior,
B inquit, fiam, non ſatis eſt, quod mecum ſcurris comparauerim, adhuc neceſſum eſt, vt amplius vileſcam, & omnium nouiſſimus conſtituar. Id quod eleganter ponderans D. Greg. Greg.
Moral. lib. 27. c. 27. ait. Quid alij ſentiant ignoro, ego Dauid plus ſtupeo ſaltātē quā pugnantē pugnando hoſtem ſubduxit, ſaltādo corā Domino ſeipſū vicit, & cū deſpiceretur dixit,
C ludā & vilior fiam plus quam factus ſū. Quaſi diceret vileſcere coram hominibus appeto. Vtinā hic nobis inſereretur appetitus, quandoquidem Dominus adeo apud homines viluit, vt nocentiſſimo homini poſtponeretur. An ominoſum erat in Saule quod omnes populares excederet *ab humero & ſurſum?* Sane de Ioanne a-
D pud Matth. 11. dicitur, *nō ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.* Sed ne ſuper omnes extolleret caput, ideo capitis pręciſſionē paſſus eſt, quaſi notās quod non per prælationem; ſed per humilem æqualitatem ad cæleſtia ſit euolandū. Id attigit D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. Epiſt. 68. [Qm̄ igitur maior quidē omnibus qui ex mulieribus nati fuerant, erat Ioānes, caput ipſi ante do-
E natum cælorū Regnū præciſſū fuit.] Hinc totius perfectionis culmē oſtēdit D. Athan. ī exhort. ad Monachos dicens.] Singuli vobis poteſtis omnium bonorū ſūmā præſumere, ſi nullus ſe incipiat, ī eo, quo alios præcellit efferre.] Numquā non detrimentoſa hominibus prælatio, etiā ſomniata,

vt

Vt bene monet ſomniator ille Ioſeph: de quo D. Ambroſ. ſerm. 14. in Pſal. 118. *Quid fuiſſet Ioſeph, ſi humilis non fuiſſet? ſciuit ſibiipſi obfuiſſe, quod prælatus erat fratribus. Prælatio armauit fratres, humilitas cōciliauit extraneos. Prælatio concitauit germanos, humilitas Regem ſubditum fecit, vt verè quaſi ex perſona Ioſeph, dictum putemus. humiliatus ſum, & ſaluum me fecit.* Hęc ille.

Ambr.

§. XXIV.

Paſſionis Dominicę efficacia maxima in peccatoribus à vinculis vitiorum liberandis.

CONfide homo, nulla vitiorum vincula expaueſcas, etſi ferreis conſtrictus ſis catenis, etſi rudentibus inferni alligatus, etſi nigro peccatorum præpeditus compede, liberaberis, & rupto laqueo ſicut paſſer liberas obtinebis auras. Ecce tibi Dominus Ieſus vincula & damnationem ingreditur, & omnium peſſimus latro vinculis abſoluitur, quod pulcrè ſatis notauit D. Athanaſ. hom. in Paraſc. *Non mihi*, inquit, *in Iudaeorum improbitatem reſpice, neque quod benefactorem ſuum condemnarunt, maiorem homicidæ rationem habentes; ſed id potius ituere quod condemnationis ingreſſus, liberationis condemnatorum quidam ingreſſus fuit.* Vix Saluator omnium condemnationis limina terit, & ſtatim datur largiſſima venia peſſimo condemnato. Non potuerunt ferrea latronum vincula vim maximā Chriſti vincti & condemnati ſuſtinere, niger aperitur carcer, ſoluuntur vincula nocentium, & patet damnatis liber exitus, vbi Chriſtus Ieſus vinctus & condemnatus cernitur. Vincto Chriſtifero Paulo Act. 16. *Subitò terræ motus factus eſt magnus, et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia, et vniuerſorum*

Athan.

Act. 16.

A *vincula ſoluta ſunt.* Vnde D. Chryſoſt. hom. 8. ad Epheſ. *Vides naturam vinculorum, vincula ſoluentem? Nam quē admodum mortem interemit mors Dñi, ita ligatos ſoluerunt vincula Pauli, carceremque cōcuſſerunt, ac ianuas illius aperuerunt.* Hæc faciunt ſerui Chriſti, vbi ingrediuntur vincula, vbi carcere tenentur damnati, nocentium omnium vincula ſoluunt, B vtpotè illius ſerui cuius condēnationis ingreſſus liberationis quidam ingreſſus fuit. Quo vincto & condemnato latrones abſoluuntur, & vincula ferrea ſoluta iacēt. Id præcinebat diuina amaſia Cant. 2. iuxta D. Ambr. lectionem. *Ecce hic ſtat poſt* C *parietem noſtrū reſpiciens per feneſtras eminens per retia. Et dicit mihi, ſurge, veni proxima mea, formoſa mea, quia ecce hyems præterijt.* Illa per retia eminebat carceris pariete detentus, & hinc mihi dicebat vt ſurgerē, vt hyemales brumas non timerem. Etenim vbi vnigenitus Dei medijs apparet retibus, nullus iam vinctus maneat qui ruptis laqueis liber non exeat. Ita D. Amb. ſer. 6. in Pſ. 118. *Hic ergo venit ad laqueos ſed voluntarius, venit ad retia, ſed ſecurus: venit ad laqueos Ieſus, vt* D *Adā ſolueret, venit liberare quod perierat.* Ieſu laquei Adami liberatio fuere, Ieſu damnatio nocentium hominum libertas, qua Ieſus carcerem, & vincula intrat, omnes inferni rudentibus vincti, omnes peccatorū compedibus præpediti liberi egredimur.

Chryſ.

Cant. 2.

Ambr.

Matt. 20. Sedente autē eo pro tribunali, miſit ad E eū vxor eius, dicens, Nil tibi, & iuſto illi; multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum.

§. XXV.

§. XXV.
Maxima iudicum corruptela per vxores.

REbellis Angelus iam ipſe pertimeſcebat Pilati iudicium, iam non tam Ieſum, quam aereas poteſtates damnandas eſſe metuebat, & vt iudicis ſententiam flecteret, iudicis vxorem inuadit. Antiqua eſt iudicum corruptela vxor, quid ſi iudex incorruptus eſt? ſi inflexibilis? ſi ſententiæ tenax? Sanè iudicem præteri, eius adi vxorem, munera infunde, & puta totam iudicis ſeueritatem corruptam. O vxores vniuerſi iudicij corruptelæ, iudicum peſtes & lues! Vnus è iudicibus populi Samſon quam miſerè vxoris laqueos fuit expertus? Ipſa pecuniam accipiens à Philiſtiim Samſonem & crine & robore priuauit, vt eleganter
Ambr. dicat D. Ambr. 2. Officior. c. 26. *Influxit pecunia in gremium mulieris, & à viro diſceſſit gratia.* Hæc ſunt quotidiana in iudiciis damna, influunt munera in gremium vxorum, & à viri diſcedit gratia, diſcedit robur, diſcedit iuſtitia. Nemo iudex ſibi de iuſtitia blandiatur, vbi habet vxorem acceptis muneribus grauem.
Max. Nec aliter D. Maximus præſagijt innocentiam Suſannæ in iudicio probandam, niſi quod iudicem innubilem fuerit nacta. Sic enim hom. 1 de Ieſu accuſato inquit, *Iudicem meretur caſtitas Danielem puerũ iuniorem necdum pubeſcentis ætatis. Multum igitur de Deo pudicitia conſequitur, cum iudicem virginem promeretur* Etenim tũc ſecuta expectauit iuſti iudicij integritatem, tunc non ſibi timet à iudice innocentia. Expende myſterium quo Dominus daturus Petro Orbis clauum, infirmanti eiuſdem ſocrui adeſt vt ſanaret illam, & ait Matt. 8. *Tenuit manum eius & dimiſit*
A *eam febris.* Cur tangit qui verbo poſſet ſanare? ſed cur manum eius arripit? ſane vt Iudicis familia conualeat, fœmineæ manus à Deo ſunt in accipiendis muneribus caſtigandæ. Huc ſpectat Chryſolog. ſer. 18. aiens, *Tenuit manum eius, vt quod manus præſumentis amiſerat, manus repararet authoris.* Ab antiquo fœminea manus dum præſumere properat oblata, to-
B tam viri corrupit integritatem. Quod præueniens Saluator in familia Eccleſiæ, & Orbis Principis, nil prius curat, quam fœmineas manus, quarum ſi caueatur infirmitas, & Principis, & Reipublicæ florebit ſtatus. Do in pręſenti portentum ſingulare: ex quo Claudianus cecinit Romanam felicitatem. Etenim dum
C Alaricus Romam minatur, & Roma triſtiſſimam ſpectat ruinam, ait ille libr. de bello Ger.

—— *Duo quippe lupi ſub Principis ora*
Dum campis exercet eques, violenter adorti
Agmen, & exceptis telis, immane relatu
Prodigium, miramque notã duxere futuri.
D *Nam ſimul humani geminas de corpore palmas*
Vtraq; perfoſſis emiſis bellua coſtis.
Vtque manus vtero virides patuere refecto,
Romula poſt ruptas virtus ſic emicat Alpes.

Quando enim occultæ manus ventri ſtudentes Romæ ſeruabãtur, quis
E quis eius referat mala? vt autẽ manꝰ hæ auariſſimæ patuere & caſtigatæ ſunt, cœpit emicare gloria Romana.

Ioan. 19. Tunc ergo apprehendit Pilatus Ieſum, & flagellauit.

§. XXVI.

§. XXVI.

Nuditas in virtutis ſtadio & innocentiæ & gloriæ argumentum ſingulare.

Habes, homo, Dominum tuum in ſtadio, vt poſt mille luctas, glorioſas hominibus coronas nanciſcatur. Et vt in ſtadio ingreſſus eſt, ſic de agoniſtarũ more ab omnibus ſe abſtinet; veſtes abijcit, & nudus Adam nouus crudeliſſimis flagellis
2.Reg 6. aptatur. Aiebat illa 2.Reg.6. quam *glorioſus fuit hodie Rex Iſrael diſcooperiens ſe, & nudatus eſt quaſi vnus de ſcurris*. Et quidem ironia hæc verſa eſt in verum, quãdoquidem Rex & Saluator Iſrael quaſi vnus de ſcurris nudatus & diſcoopertus glorioſam prętulit innocentiæ veſtem. Papæ! de Ioſeph, qui relicto pallio aufugiebat peccatum, dixit D. Cypr. lib. de
Cypr. bono pudicitiæ, *Propter tanti ſceleris audaciam ipſas veſtes reliquit, & corporis nudi ſinceritatem habiturus innocentiæ teſtem*. O quoties nudi corporis ſinceritas animi munditiem teſtatur; in virtutis ſtadio, in vitiorum conflictu non purpureę, non ſericæ, non aureæ veſtes; ſed nuditas innocentiæ eſt argumentum ſingulare. Ridiculus fuit Adamus Lippomano, quod nudus erubeſceret apparere Deo, cur nuditate offenderet illum a quo nudus fuerat creatus? Vtinam & nudus perſeueraſſet, vtinam innocens ipſe eſſet, & illi præ aureis veſtibus nuditas glorioſior
Chryſ. accideret. Rectè D. Chryſoſt. hom. de Cæco nato duas componit fœminas, fulgentem alteram aureis tapetibus, nudam alteram in theatro. *Quid*, inquit *laſciuæ profuit Aegyptiæ adulterium in cubiculo? Quid primæ martyri Theclæ nocuit nudam in theatro certare? non peccauit denudata, non*

A *afficitur ignominia; ſed coronatur ſancta*. Sic athletica nuditas Chriſtiani non infamat, ſed ornat, ſed gloria & honore coronat. Anaſt. Nicę. quæſt. Anaſt.
38. hoc miratur, quod Deus Optim. Max. tantam adhibuerit curam, vt Aaronem veſtibus ſacris ornaret, cum Moyſi, & præſtantiori viro, & totius populi Principi nihil veſtitus attribuerit. Cur ita? *Erat quidem*
B *Moyſes illa veſte nudatus ipſe induens ſacerdotes. Moyſes enim non fuit aqua lotus, ſed lauit; non fuit vnctus oleo, ſed vnxit; non geſtauit veſtem ſacerdotalẽ, ſed induit ſacerdotes; vt diſcas quod ei qui eſt ſecundum Deum perfectus, ornamentum ſufficit virtutis*. Sic verus Saluator & dux noſter Ieſus in Prætorio nudatus ipſe tunc veſtit An-
C gelos honore, homines gloria, filijs perditis ſtolam iubet afferri immortalitatis. Non hæc nuditas tibi, ò bone Ieſu, probroſa eſt, quandoquidem innocentia es candidatus pręſtantius omni lapide pretioſo, & mihi glorioſiſſima es, & immortalitatis indumenti cauſa.

§. XXVII.

D

Chriſtus nudus flagellis obijcitur, noſtrum indumentum ſingulare factus.

Veſtes exuit nouus Adamus verberandus, vt aliũ nobis longe præſtantiorem mediteur amictum, nempe ſcapulas ſuas, quibus ignita hoſtium tela obtundantur, ne nos
E feriamur: Ait enim Pſal. 90. *Scapulis ſuis obumbrauit tibi*, & vere Saluatoris ſcapulæ nos obumbrant & ob- Pſal. 90
tegunt, quando flagellis obiectæ pro nobis duriſſime vapulant. Nonne multa flagella peccatoris? Cur modo vix attingit flagellum eius tabernaculum? Defenditúrne ficulnea veſte

veſte ab Adamo excogitata, vt Dei fugeret flagellum? Abſit; ſed Ieſu Domini noſtri ſuper ſcapulas omnia deſcenderunt flagella, quæ peccator non ſentiet veſtitus & obumbratus diuinis ſcapulis. Marci c. 11. veniens Dominus Ieroſolymas mundum redempturus vidit ficum, & cum non eſſet tempus ficorum, acceſſit tamen ad illam. Cur, Domine, accedis ad vacuam arborem? Quid negotij cũ ficu vacua? Eleganter & ſcienter D. Chryſo. Chryſol. ſerm. 106. inquit. *Ad ficulneam venit Chriſtus, ad quam legitur Adam nudus confugiſſe poſt culpam. Venit ergo ad ficum Chriſtus, vt inueniret Adã, vt nudũ obtegeret pio ſui corporis indumēto. Cuius ficus iſta non velabat, ſed ſtimulabat pudorem.* Ecce ex tunc latitanti peccatori, & a ficu folia emendicanti acceſſit Dominus offerens præſtantius ſui corporis indumentum, & iubens foliorum veſtes abijcere, ſuas pro indumento offerebat ſcapulas. Linque peccator, folia, & ſuper diuinis abſcondere ſcapulis, quæ omnia in ſe recipient flagella, ne tu vapules. Abeſte hinc veſtes, non iam tegar folijs; quando me tegunt & defendunt Chryſ. Chriſti Domini ſcapulę. Bene Chryſoſt. dicebat videns Ieſum à Maria natum, *non amplius metuimus morſus ſerpentis, non amplius à ficu accipimus folia, non ampliùs greſſus Dei extimeſcimus*. Sunt ſane Chriſti Domini ſcapulæ peccatorum indumentum ſingulare. Sed proh dolor! quam manifeſte ſeſe oſtendunt peccatorum indumentum diuinæ ſcapulę! ea ſuſtinent tela, his verberibus vapulãt, adeo contritæ ſunt & laceræ, vt neminem fugiat ſub illis peccatores omnes contegi & obumbrati.

A

§. XXVIII.

Summum diuinæ in nos charitatis argumentum præfert Chriſti Domini flagellatio.

QVis Deum adduceret, vt flagellis dorſum offerret, niſi ſummus amor hominum? Eo extulerat Dei charitatem D. Zeno ſermo. de Zeno. B F.S.P. & C. inquiens, *O charitas quã potens, nihil habet qui te non habet. Tu Deum in hominem demutare valuiſti; tu virginali carceri nouem menſibus religaſti.* Et columnæ dirę quis Dominum religare valuit? Quis laqueis conſtrictum tenuit diuinum Sanſonem, incudem factum cyclopum infernalium? An taurini nerui? An ferreę catenæ? Abſit. Rumperentur C omnia hæc, vt rumpi ſolent fili ſputamina. Vna charitas, vnus Dei in homines amor & illũ virgineo carceri nouem menſibus religauit, & quod amplius eſt, colũnæ adſtrinxit verberãdum. Ita Rupert. meditatus Rup. Iſaacum à patre in ſacrificiũ colligatum inquit, *Colligauit planè Deus pater filium ſuum non imbellicitatis vinculo, ſed magnæ charitatis imperio, ne* D *oblatum calicem paſſionis mori dedignatus abigeret.* Infirma tua vincula, ò Iudæe, quę minime poſsēt Dominũ ad columnã tenere, ſed nec tota creaturarum vis poſſet aliquid. Sane non vincula; ſed ſponſæ amor ligauit Sanſonē; nec vincula; ſed hominũ amor tenuit fortiſſimum Domi- E num ad colũnam ligatum, vt dicat D. Laur. Iuſt. lib. de ligno vitę c. 4. Laur. Iuſt. *O charitas quã magnum eſt uinculum tuum, quo Deus ligari potuit, nullũ uinculum filium Dei ad columnam tenere poſſet, ſi charitatis uinculum defuiſſet.* Sed prius hoſtes deficerent, prius omnia flagella mundi ceſſarent, & non defeciſſet Dei homines amans

Theop. charitas. Theophilus Alex. Epiſt. 3. Paſchali Machabæorum demirans ſub flagellis conſtantiam ait, *quod ira perſecutorum inuenerat, patientiæ fortitudo ſuperauit inter pœnas magis paternæ legis, quā dolores memores, laſſabātur tortores, & non laſſabatur fides*. Liceat parua magnis comparare, quippe Ieſus inaudito flagellorum numero cū quaſſeretur, iam exſanguis erat iam pene laceratus, iam munda oſſa inter contuſas carnes albicabant, & quicquid ferocia hoſtium inueniebat, inuicta patientia ſuſtinebat, inter dira tormenta magis paternas leges, quā dolores memorat, tortores laſſabantur, & non laſſabatur Dei in homines amor.

§. XXIX.

Christi Domini dorſum flagellis arabatur, vt hominis terra excoleretur ad fructus immortales.

CHriſtus Dominus ad columnā religatus à planta pedis vſque ad uerticem capitis duri flagris hinc inde contundebatur. Equidem Pſalm. 128. *Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatem ſuam*. Quæ verba ſic in rem præſentem Hebraice tinniunt, *Dorſum meum arauerunt aratores, & produxerunt ſulcum ſuum*. Vidiſti arua arari ab agricolis? milleque ſulcis findi ab aratoribus terram notaſti aliquando? Plane ſic a crudeliſſimis agricolis Chriſti Domini caro ſcindebatur verberum vngulis, vt dicatur eius mater apud S. Brigittam libr. 1. cap. 10. *Quod amarius erat, cum retraherentur flagella, carnes ipſi flagellis ſulcabantur.* Ecce ſulcis ſciſſas Chriſti carnes, ecce totum diuiniſſimum dorſum intime exaratum. D. Baſil. ſancti Gordiani paſſionem tractans, dum illum flagellis arari depingit, ſic inter flagella loquentem facit, *Lanietur corpus, torqueantur membra, ſeminate multa in me, vt multiplicem fructum metam*. Recte vbi ſe flagris arari ſentit, de his ſeminandis cogitat, quæ immortalitatis fructus pariant. Sed ager ille plenus Dei filius quid aliud inter verbera meditabatur? carnis crudeliſſima fiebat laniena, totum corpus ſcindebatur, longiſſimi ſulci per lacerum apparebant dorſum, quando ipſe tacens loquebatur, arate mei corporis agrum, ſcindite virginem hanc terram, & ſeminate multa in me, vt multiplicem fructum mundo afferam. De Iſſachar dicitur Geneſ. 49. *accubans inter terminos*. Ad quæ verba Rufinus ſic ait deſcribens Ioannē ſuper Chriſti pectus accubantem, *Requieſcet in medio fortium, ideſt, in medio terræ bonæ, terræ fluentis lac et mel, in medio ipſius requieſcunt, quæ terra erat Ieſus fluens lac et mel, ſuper cuius pectus non ſolum Ioannes; ſed in Ioanne omnes diſcipuli recumbebant, et facti ſunt agricolæ*. O felices agricolæ, quibus adeo frugifera obuenit tellus! Lactea & melliflua terra Chriſtus Ieſus, in qua ſancti vniuerſi recumbunt, & eius fructibus in æternum ditantur. Sed tunc quando terra hæc ab aratoribus profunde ſulcatur. Numquam Chriſti pectus prediuitem accubitum diſcipulis miniſtraret, niſi dorſum eius diris fuiſſet verberibus exaratum. Iam tunc à flagellis ſulci protendebantur in Chriſti Domini dorſo, & ager plenus æternitatis fructibus, hominibus parabatur.

Pſ. 128. Brig. Baſil. Gen. 49. Rufin.

§. XXX.

§. XXX.

Chriſti Domini verbera ſummi dedecoris interitum Diabolo pariunt.

MIraberis Regem ſæculorum in prætorio nudũ a vilibus hominibus, vitiorum vernulis, Dæmoniorum mancipiis crudeliter verberari. Talium ſane carnificum manibus decebat tenebrarum Principem caſtigari, vt magis illi probroſus exiſteret interitus, quando iam non Michaelis lancea, diuini Verbi gladio, ſed ſui ipſius mancipiorum manibus tráſuerberatur. Pulchre D. Leo ſerm. 11. de Paſſ. *Admiſit in ſe Dominus impias manus furentum, quæ dum proprio incumbunt ſceleri, famulatæ ſũt Saluatori*. O Chriſti Ieſu omnipotens ſapientia! Nudus ipſe in ſe furentium ſuſcipit flagella carnificum, vt illis Principes tenebrarum vapulent, flagra carnificum Chriſtianum dorſum dum ſcindunt, Saluatori famulantur, & rebellium Angelorum, quibus ſeruiunt, faciunt carnificinam. Vt dicat D. Athan. de Paſſ. *Immortali mortem intendens dæmon, ipſe in mortem rapiebatur; & quod peſſimum erat, à ſuis ipſius membris hoc mali illi īfligebatur quod ve rſutiſſimo illi in ſummum vituperium ceſſit. Omnino enim ſi à Diuino vapulaſſet, gloriari poterat, nunc ab illis percuti quos ī ſeruitutem redegerat, id omne deduc⁹ probrumque tranſcendit.* Cęleſtia diabolus turbarat, & cum pęnas dat, accepit Michaelem vltorem, vt aliquo modo honoratus diſcederet à cælo in ſupplicium; commouet iterum terram aduerſus Dominum; & omnino luit pœnas inglorius, non enim ab Angelo, non ab ipſo ſæculorum Rege, ſed a manibus ſuorũ miniſtrorum verborũ ſuſtinet infame ſupplicium. Qui dum eius parent

Leo.

Athan.

A imperio, Saluatori famulantur, & miſere Dominum ſuum diabolum caſtigant, ſummòque probro afficiunt. Superbiſſimum Babyloniorũ exercitum nocte vna Angelus Domini perimit 4. Reg. 19. vnus a ruina euaſit Sennacheribus ſceleſtiſſimus & blaſphemus Rex, qui poſtmodũ filiorum ſuorum gladiis interẽptus occubuit, ait enim: *Filij eius percuſſerunt eum gladio.* Sed cur a gladio Angeli eripitur moriturus gladio parricidali filiorum? Id inſinuat Eucherius dicens: *Nec Angeli periit gladio, quod erat commune cum pluribus, ſed parricidio filiorum.* Etenim decedat blaſphemum Regem duriori & infamiori mortis genere perire, vt non Angelicis manibus, ſed ſceleratiſſimo & nequiſſimo gladio occumberet. Dauidi præliaturo arma dabantur regia, quæ repellit ille lapide contentus Cur lapidem præfert armis regiis? Chryſoſt. *Quia Goliath his armis non meruit interire.* Sic diabolus ſuorum manibus periit, quia aliis interire non meruit.

4. Reg. 19.

B

D *Text.* Et milites plectentes coronã de ſpinis impoſuerũt capiti eius, & veſte purpurea circũdederũt eum. Et veniebãt ad eũ & dicebãt, Aue Rex Iudæorum.

E

§. XXXI.

Glorioſa homini eſt tolerantia pœnæ propter peccata inflictæ.

CVr inter tot cruciatuum inſtrumenta, inter claues, inter lanceas, inter crucem, inter dura lora verberum ad coronam eliguntur ſpinæ? An quia ſpina fuit primi peccatoris

Chryſ. catoris iam pœnitentis mulcta? Sane de ſpinis Chryſoſt. loquitur hom. 17. in Gen *Ecce maledictis monimēta, ſpinas & tribulos proferet terra*. Spinas & tribulos poſuit Deus caſtigati & contriti hominis monimentum; monimentum, inquam, inglorium & contumelioſum carneis oculis. Verum quod in veritate mille hominibus parturiat coronas. Equidem corona eſt noſtra quæcumque pro peccatis accipitur pœna, & quodcumque caſtigati peccati monimentum etſi ſordidum non tam fœdat quam illuſtrat, quam coronat peccatorem. Immenſas in ſeptenario numero concluſas glorias dum expendit Naz. Theologus, incidit in illud Geneſ 4. vbi de caſtigando Caini ſcelere dicitur, *Septuplum vltio dabitur de Cain*. Quid tunc? Septenarius numerus calamitoſus erit? Cur pœnam, cur ſupplicium in numero ſeptenario concludit Textus? Pulchre reſpondit Naz orat. in Pentecoſt *Nam ſcelerum quoque pœna laudanda eſt, facinus Cain ſepties vīdicatur*. Ideo parricidæ ſupplicium ſeptenario numero denotatur, quia multum laude & gloria dignum caſtigati ſceleris habet pœna. Sic Nazianzenū explicat Niceta in quiens, *Quoniam autem ſcelerum quoque pœna laudāda eſt audi quid ī Gen. libro habeatur, ſepties animaduertetur de Cain, hoc eſt, ſeptuplum cruciabitur pro eo quod fraternæ cædis crimine ſeipſum conſtrinxit*. Etiā in Cain, in homine ſceleratiſſimo peccati pœna apparet illuſtris, glorioſoque numero exornanda, vtpote quæ etſi affligit, dum tamen peccatum caſtigat, neceſſum eſt, vt mille honoris & gloriæ coronas pariat. Vnde prudēter monet Rup de Vict. Verbi Dei libr. 12. c. 20. eos qui verum Salomonem aſpiciunt in corona, qua cum coronauit mater ſua in die paſſionis

Gen. 4.

Naz.

Rup.

A ſuæ. [Nolite hoc ſolū videre ī corona eius, quod ſpinea ſit, videte in ſpinis illis illud, cuius præparatoriæ ſpinæ sūt, coronā gloriæ & honoris, ſicut Pſalmiſta cecinit, gloria & honore coronaſti eū] Iā ſpinæ nil prius præſeferrēt quam coronam. Vbi peccatori homini in pœnā, vbi veteris peccatorū ſupplicij monimentum ſunt, pro coronis, pro gloria ſubijciuntur, gloriæ & honoris referunt coronas. Sa-

B ne Dauid peccati reus 1. Reg. 12. regales veſtes exuit, lugubrem accepit amictum, ieiunijs, vigilijs, ſqualore ſeſe mulctauit acriter. Quidni? Sub ſqualore & luctu ſordidus regium ſplendorem amiſit? Imo nunquam magis glorioſus in regni ambitu claruit. Accipite Diuum Saluianum de Gubernat. Dei lib. ſecūdo, [Dauid

C purpura exuitur, diademate exhonoratur, totū Regē cū ornatibus ſuis abijcit, prouidū pęnitentem cū patrocinio ambitioſi ſqualoris aſſumit] Expende illud cū patrocinio ambitioſi ſqualoris, quippe ambitio, exuberans quæ iam gloria eſt & honor excedens, nec aliter melius explicari poſſet luctus, & ſqualoris præſtantia, quam per exuberantiam honoris, & Saluian.

D gloriæ. Abijcit Dauid peccator Regiū diadema, regales purpuras: ſed ambitioſo, hoc eſt, glorioſo nimis fulget ſqualore, quando quidem id regale, & glorioſum eſt quod in peccatorū caſtigationē ſubitur. Hinc æſtimauerat Bachiarius pœnitentiā, qn̄ epiſt. de recip. lapſ premit. ſignificationem illius ciuitatis refugij, quæ in ſorte Galaad dicebatur Ramoth. Bach.

E Deut. 4. nimirum *excelſa mors*. Quocirca inquit ille:] Vere excelſa mors, pęnitentia eſſe dicēda eſt, cū mortificatis mēbris deducatur homo ad excelſa cælorum. Rationabiliter excelſa nominatur, qa multo nobilius eſt per pęnitentiā mori.] Quod iā ſuppliciū infame?

Infame? Quo dedecoris monimen-
tum horribile? Sane ſi ſupplicium
pro peccatis acceptatur, ſi dolor,
ſquallor, ſi ſpinæ, ſi mors ipſa ani-
moſe in ſcelerum pœnam ſubitur, de
his præſtantius quoddam nobilita-
tis, & gloriæ ſtemma poteſt effingi.
Sane peccati & maledictionis cruci-
Athan. fixæ poteſtati tribuit D. Athan. de
diuin. Chr. vocem illam, *Hodie me-
cum eris in paradiſo*. De qua ſic ille,
*O miraculum ingens maledictionis cru-
cifixæ aperuit paradiſum in promiſſione
latronis*. Adeo excellens eſt culpa
caſtigata, & maledictio crucifixa, vt
ſub eius habitu filius Dei patefaciat
paradiſum.

§. XXXII.

Chriſtus Dominus ſpinis coronatus ſuos protegit & aduerſarios expungit.

O Quam cuſtodit diuinus agri-
cola vineam ſuam! horribiles
pro ſepe circumcidit ſpinas, quibus
& Domini Sabaoth vineam vallat,
eamque aduerſarijs facit inacceſſi-
bilem. Merito D. Hieronym. tribuit
Oſeæ 14. Chriſto Domino illud Oſeæ 14. ex
lect. Sept. nimirũ, *Ego quaſi iuniperus
cooperiens*. Etenim, vt ait Theodore-
tus, iuniperus ſemper viridis eſt, &
coma redimitur aculeata, ſic Chri-
ſtus Dominus dum ſpinarum acu-
leis redimitur, iuniperus eſt nobis,
Ego, inquit, *quaſi iuniperus aperiens*,
quaſi diceret, iuxta Theodoreti ver-
Theod. ba, *Omni ſtudio te curabo, ab omnique
pernicie tutum efficiam, & inuadentem
quaſi quibuſdam aculeis perterrefa-
ciam*. O ſemper viride lignum Chri-
ſtus Dominus vera iuniperi arbos,
coma aculeata redimitus, ſpinis du-
riſſimis comatus, nunquam ſanè à
pernicie tutior humana vinea, quàm

A dum his aculeatis Chriſti comis
obumbratur. Hæ nos tutantur ſpi-
næ, & aduerſarios noſtros inuaden-
tes perterrefaciunt. Et quidem acu-
leatus, & ſpinoſus ille rubus, qui
Moyſi inter flammas vireſcebat, ſi-
milem aduerſariorum minabatur
perniciem. De quo pulcrè Philo Phil.
exiſtimans per rubum intelligi po-
pulum afflictum, ſic pergit, *Enimue-
B rò rubus frutex debilis eſt, & ſentico-
ſus, & ſe tangentes vulnerat. Hic ſigna-
bat exhortationem quandam, tantùm
non ſic inclamantem preſſis calamitate.
Nolite ſuccumbere; hæc veſtra infirmi-
tas eſt potentia quæ punget & verbera-
bit plurimos*. Hæc clamabat Philon.
rubus ſenticoſus medijs vireſcens
flammis diuinis: ſed altiori voce id
clamant ſpinea & ſenticoſa Chriſti
C Domini tempora, quorum infirmi-
tas dum diris tranſuerberatur acu-
leis, vera potentia eſt, quæ punget &
verberabit inimicos. Vnde eleganter
Clemens Alexand. 2. Pædag. cap. 8. Cl. Alex.
notat & rubum in flammis vire-
ſcentem, & ſpinam in Chriſtife-
ro capite eandem potentiam & ef-
ficaciam protendiſſe, ſic enim ait,
D *Quod primum per rubum viſum fuerat
verbum, per ſpinam rurſus aſſumptam
oſtendit omnia eſſe eiuſdem potentiæ*. O
quam bene reſpondent poſtrema
primis? in principio rubus in diuinis
flammis viſebatur, modo in diuino
capite apparet ſpina infixa, ibi per
rubum patris verbum ſui populi
aduerſarios deuaſtandos conteren-
doſque oſtendit, hic per ſpinam
infenſiſſimorum hoſtium vulnera-
E tionem inſinuat, vt pateat quod
& rubus ille, & ſpina hæc eiuſdem
ſint efficaciæ, & poteſtatis indi-
ces. Fallor niſi huc reſpiciunt illæ
Gedeonis ad viros Socoth factæ mi-
næ Iudicum capite octauo *Conteram
carnes veſtras cum ſpinis tribuliſque de-
ſerti*.

ferti. Vbi enim ſpinę apparuit Deus, quid aliud, quam perniciem & contritionem protendit hoſtibus.

§. XXXIII.

Humana omnia decora, Regios titulos, coronas, ſplendida ornamenta vt res ludicras, ſummique ſqualoris & anguſtiæ plenas in ſe oſtendit Chriſtus Dominus.

NOn caſu Ieſus in ſpineam coronam incidit; ſed vt Iudæus nil aliud in Meſſia expectãtes quam tẽporale Regnũ, & ſimul omnes gentes Regium ſplendorem, tantũ non adorantes edoceat, quàm ſint caduca omnia, quam ludicra, quam vana, quam plena anguſtiis. Alexandriæ ciues, Agrippæ Herodis nepti regium nomen & decus à Cæſare acceptum inuidentes, vt tantam dignitatem ludicram oſtenderent & fœdarent ludibriis, quid non audent? Accipite Philonem libro in Flaccum ſic ſui Regis deplorantem ludibria. *Erat quiddam puerorum adoleſcentumque ludibrium. Hunc miſerum propulſum ad gymnaſium in ſuperiori loco ſtatuunt, vt aſpectari poſſit ab omnibus. Moxque capiti diadema imponunt papyraceum.* (nimirum ex iuncis marinis confictum, eſt enim papyrus idem quod marinus iuncus Plinio lib. 13. cap. 11.) *Pro paludamento corporis ſtoream induunt, pro ſceptro fruſtum arundinis quidam ei dedit in manum; tam alij ſalutatum accedebant, &c.* Sic illi regiam Iudæorum dignitatem ridebant, ſic regium omnem ſplendorẽ ludicrum, ſenticoſum, & vanum proclamabant. Vtinam iam inde Iudęi animo ebiberent vniuer-

A ſi regni temporalis cõtemptum, vtinam iam inde humana decora, corona, ſceptrum, omniaque ſplendida ſuſpecta & inuiſa manerent mortalibus. Sed quod inſenſati hominis ſpectrum non potuit, hoc omniſcia Dei ſapientia perficiat. Ecce tibi Deus ipſe immortalis, homo factus, imò nõ homo; ſed opprobrium & ludibrium hominum, papyraceo,
B hoc eſt, ſenticoſo, & ſpineo diademate coronatus, arundine pro ſceptro donatus, Rex ſalutatur, vt regias omnes glorias mundiales deducat in ludibrium. Rectè D. Laurent. Laur. Iuſt. de Triumph. Chr. agone c. 14. Iuſt. inquit. *Hoc iudicauit mediator, qui illudi voluit ſicut in corona ſpinea, ita &*
C *in ſceptro arundineo. Meritò terrena dignitas arundini comparatur, quę exteriùs viret, & tamen infructuoſa, intuſque inanis eſt & vacua. Quis in aſpectu primo potentum ſæculi nõ appeteret faſtum? quicquid in ipſo eſt arridere & vireſcere creditur. Accede autem propiùs, diligenter conſidera quantis intus agitetur curis, quale etiam foris præferat germen vtique inutile & cito periturum.* Spinea proculdubio eſt vniuerſi orbis corona, arundineum ſce-
D ptrum, ludicra humana decora; hãc omnium mundialium gloriam præfert ideam qui verax eſt, qui falli nequit, qui omnia ſuis propriis vocat nominibus. Hinc æſtimat humana omnia etſi ſplendida & regia, Nazianzenus Naz. agens de externi hominis vilitate dum inquit. *Audacius quidem fortaſſe, ſed verè tamen hoc dicam: Deo ludus eſt homo, ludus, inquã,*
E *non abſimilis eorum, qui in vrbibus ſpectari ſolent: larua quædam manu atque arte fabricata externè conſpicitur, etc.* Papæ! ſolemniſſimus ille ludus eſt, in quo in primis larua quædam confingitur aureis illuſtris armis, paludamento conſpicua, criſtato ſu-

perba pileo. Huic latrones addunt, hinc inde aurei iuuenes igneos agitantes equos, antecedit innumera tibicinum turba: ſonat fiſtularum clamor ſuauis, perſtrepunt calcibus equorum arenæ, comitatus ordinatur pulcherrimus, ruit vulgus effuſus ingentem gloriam miratus. Tandem in arenam venitur, ibi confixa firmiter larua, diſcedunt cuncti iuuenes, acceptiſque lanceis, ad laruam recurrunt ſinguli, crebriſque ictibus tamdiu inuadunt illam, donec lacera & priuata illa efficta exterius pulcritudine, apparent viles calami, rudes arbuſti, iuncea & papyracea, quibus latenter tota illa conſtabat efficta: & quæ regio venerat comitatu, in platea linquitur ad puerorum ludibrium. Huic non abſimilis ludus eſt homo, eſt inquam, Dei ludus humana felicitas, ludus laruę illi non abſimilis. Splendet totus aureus, diues, fulgurat Rex ſuperbus, arduus corona, poteſtate diuinus, illi vniuerſæ patent creaturæ; Regis ad Imperium totus componitur orbis: aſt breui tota hæc pompa finitur, & qui ſplendenti cingebatur comitatu, nil circum ſe aliud videt quam ſpicula, quam lancearum mucrones, quibus efficta illa maieſtas ludibrium fit, & in corona, ſceptroque tantum apparet fragilis arundo, diræque ſpinæ. Proh humanarum felicitatum ludus! Merito Abacuc cap. 1. aureos mũdi Reges Satanæ appellat ludibria, ait enim. *Tyranni ridiculi eius.* Vbi legit Theodoret. *Tyranni ludibria eius* Et ſubdẽs ſtatim rationem inquit, quia *per luſum magis, quam dedita opera & seriò etiã maxima regna deleuit.* Quaſi dicat in ruina imperiorum non obſtupeſcas Satanæ crudelitatem ingentem: ſed noſce luſus ridiculos, non enim aliter accedit ad humanos

Aba. 1.

Theod.

A ſplendores euertendos, quam accedunt homines ad res ludicras, ad laruarum inſtituendos ludos, quando inter lanceatum ictus, exteriori decuſſo fuco, apparent calami, & papyraceæ arundines machinæ illius afficta.

§. XXXIV.

B *Diuitiæ vt intra cordis ſepem detrimentoſa ſunt, ſi extra poſita fructuoſa & vtiliſſima.*

AVdiſti ſæpius verbum Dei inter ſpinas deciſum velut ſemen ſuffocari nullumque in fructum exſurgere, & modo diuino verbo faces ſuperponuntur ſpinarum, an vt ſterileſcat & ſuffocetur inter ſpinas? C Hoc crediderim intentum eſſe à reprobis agricolis, dum ſpinas conglomerant ſuper caput diuiniſſimum: at ſua illos fefellit temeritas, non enim ſpinæ, quæ areã coronant, damnoſæ ſunt; ſed quæ in areæ corde naſcuntur, hæ perdunt ſemina. Pulcrè D. Athan. de Paſſ. *Spineam coronam geſtat Domin⁹, vt ſollicitudines noſtræ vitæ extirparet: Quo et ſementẽ verbi* D *à ſpinis depurgatã haberemus.* O nouã purgãdæ à ſpinis verbi areæ rationẽ! Spinæ ſemen verbi Dei ſuffocant, & ſpinæ verbũ Dei coronãt, vt ſementem verbi fœcundam conſeruent? â percipies myſteriũ, ſi in ſpinis illud manifeſtiſſimum oculis noſtris: quando enim ſpinæ in intimis areæ naſcuntur, tunc & areã fœdant & vni- E uerſa ſemina ſuffocant, verũ ſi nõ interius: ſed exterius areã cingãt & coronent, tũc pro vallo & ſepe sũt fortiſſima, quæ areã cuſtodiũt, & ſemẽtem tutã & fœcundã conſeruent. Sic ſollicitudines vitæ noſtrę, ſic ſpinoſę diuitiæ, ſi intimis radices agãt præcordijs, venena ſunt, peſtes ſunt animorum

Athan.

morum noſtrorum populatrices, in nobiſque diuini verbi ſemen vt ſpinæ ſuffucant, lacerantque, at ſi non in corde, ſed extra habeantur, tunc validiſſimæ ſunt, quas nulla bellua nocitura pertranſiet. Accipe modò, Satanam maximè querulum, quod
Iob 1. nequiret Iobũ expugnare, ait enim. *Numquid Iob fruſtra timet Deum? nõne vallaſti eum ac domum eius vniuerſamque ſubſtantiam per circuitum, operibus manuum eius benedixiſti, & poſſeſſio eius creuit in terra?* Ecce tibi diuitiæ ſpinæ ſunt, & promptiſſima inſtrumenta Satanæ ad perdendas animas, quis diues ſaluabitur? nõne facilius camelus acus foramen, quã diues cęlum intrabit? Et tamen Satanas queritur ſe impeditum à diuitijs Iob, cur ita? Expẽde illius verba, & rationem attinges, nimirũ, inquit, *vallaſti eum vniuerſamque ſubſtantiã per circuitum.* Etenim non in corde, non intimis præcordijs infixæ erant diuitijs, ſed exterius pro vallo, pro ſepe, non intima fœdabant: ſed exteriora coronabant & circumcingebãt
Aug. eo vallo, quem nulla bellua tranſilire potuiſſet. Huc reſpexit D. Auguſt. Pſalm. 103 conc. 4. dicens de Iob. *Repulſus eſt tentator, obſeruatum eſt caput eius, penetrare non potuit ad cor. Muratã ciuitatem forinſecus oppugna-*
Eccleſ. 7. *uit, ſed non expugnauit.* Sanè Eccleſ. 7. *Vtilior eſt ſapientia cum diuitijs, & magis prodeſt videntibus ſolem.* Sed iam ſcire cupis qualiter ſapientia ſibi vtiles reddat diuitias, & facere poſſit, quod res adeò exitiales ſint proficuæ. Id quod inſinuauit Salomon in
Pro. 14. Prou. 14. dicens. *Sapientum corona diuitiæ eorum.* Quaſi diceret, nõ cordis intimo theſaurizatæ & occultatæ: ſed exteriùs coronantes per circuitum vallantes diuitiæ vtiliſſimæ ſunt & valde proficuæ.

A

§. XXXV.

Anguſta via ſpinis & tribulis plena omni homini & vtilis & arripienda.

SErpentinos morſus vt curaret ſerpẽs factus Dominus in ligno exaltatur, ſerpens, inquã, fit qui antiqui ſerpẽtis malo medicinam appo-
B nat, ſerpens veteris antidotus & hominum generi in primis ſalutaris. Ille vt homines à recto deuiaret, ad fructus pulcherrimos allexit, hic vt recta homines aſſereret in via, ad horrentes ſpinas & tribulos traxit. Pulchrè alibi dat Naz. aiebat. *Papæ! quã magnus eſt homo, ſi ſerpẽtis in morẽ exuta ſenectute hic ſeſe ĩ altũ extule-* Naz.
C *rit.* Expẽdo illud, ſerpentis in morẽ: etenim decantatiſſimus hic mos eſt in Aquilis, quæ ſeſe exuta ſenectute renouãt, cum ergo Theologus nobis non Aquilas poſuit in renouationis exemplum, ſed ſerpentes? An quia ſerpenti modus eſt ſingularis, quo ſe renouat, & hominibus præ cæteris accommodatior? Ita ſanè: Serpens enim vt ſenectutem exuat, ſibique
D nouã acquirat iuuentam, vias quęrit cauernarũ arctiſſimas, vepribus ſpiniſque anguſtas, & inter vepres anguſtiaſque primi ortus operculũ (vt ait Naz. Scholiaſtes) exuit & noua ſe iuuentute condecorat. Hinc diuiniſſimus ſerpens IESVS vt primi ortus operculum diſcuteret, vt veterem hominẽ ab homine exueret, vt in cęleſtis vitæ nouitatem homines
E aſſereret, caput ſpinis, tribuliſque dedit, & ab ſpinarum tribulorumq; anguſtijs docuit nouitatem vitæ exhauriendam. Hac item gradiẽdum eſt homini illi, qui & ſenectutẽ exuere, & iuuentutem induere velit, vna hæc tibi reſtat via, qua renoueris, nimirum per ſpinarum tribu-

bulorumque anguſtias. Scitè pronũtiauit Pſaltes ſuam per ſpinas renouationem, quando dixit Pſal. 31. *Cõuerſus ſum in ærumna mea: dum configitur ſpina* Expende quando accidit interioris hominis renouatio, quippe dum configitur ſpina, hæc vetuſtatem vitæ deleuit, & nouitatẽ ſuggeſſit. Ibi D. Auguſt. *Quid factum eſt cum configeretur ſpina? Datus ei ſenſus doloris, inuenit infirmitatẽ ſuã. Et ille qui tacuerat cõfeſſionem peccati ſui, vt clamando in defenſione peccati ſui inueteraſceret virtus eius, id eſt, oſſa eius cõuerterentur in vetuſtatem, modo quid fecit confixa ſpina? Peccatum meũ cognoui, ſi ille cognoſcit, & ille ignoſcit.* Sanè nunquam inutilis ſpina, nulli non cõmodæ anguſtię ſunt. Vanus eſt qui in nouitatem vitæ ambulare nititur ſine ſpinarum tribulorũque anguſto. Permebat aliquando Naz. illud à Domino dictum. *In domo patris mei manſiones multæ ſunt*, ſimulq; numerabat plurimas ad cęlum vias, quorum omnes nõ omnibus erant: non enim omnibus placet vitã eremitica, nõ omnibus apta eſt diuinarum rerum contemplatio, paucis arridet cælitibus, ideo plurimæ ſunt viæ, vt quiſque ſibi magis conſentaneam teneat. Hinc ille monet. *Quocirca ad quod quiſq; viæ genus natura ſua procliuior eſt, hoc ſanè ſuſcipiat, modo hoc omnibus curæ ſit, vt anguſtũ capeſſant. Vt enim nõ omnibus idem cibi genus arridet, ita nec Chriſtianis omnibus vnum idẽque vitæ inſtitutum conuenit. Quãque oĩbus in vniuerſũ optimæ vtiliſſimæque ſunt lacrymæ, vigiliæ, labores: optimum itẽ affectuum rabiem coercere, ĩgluuiem profligare, ſub potẽti Chriſti manu humiles aĩo gerere, diemque aduentantem extimeſcere.* Hæc ille, vbi vna ſola ſpinarum anguſta via omnibus conueniens eſt, omnibuſque capeſſenda, qui vetuſtate depoſita certum beatæ vitæ tramitem ſe[ctari] qui velint.

Aug.

De diuerſorũ vitæ generum beatit.

§. XXXVI.

Chriſti ſpina mentem in oratione coercent, vbi de dono orationis.

QVis eſt ille, qui mentem in oratione diu quietam poſſit tenere? Audiuit Drogo Dominicam querelam, qua diſcipulos ſuos pungit dicens. *Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecum?* Vnius horę vigilias à nobis expectat Deus, & queritur quòd non ſit qui mentem vna hora quietã teneat. Vnde ille. *Quis autem eſt Domine, qui tecum una hora uigilet? Etiam in cælo nõ eſt factum ſilentium niſi quaſi dimidia hora, quãto minùs in terra una hora vigilabimus tecum?* Sanè difficillimè humana mens quieta ſilet, vix cum multo labore intra ſe coercita quieſcit; vt meritò addat Petrus Dam. ſerm. in Vig. Nat. *Non puto quod ille qui clauſit cælum oratione, clauſerit animum à cogitatione, vt faciliùs ſit cælum obſerare quàm animum.* Illi tamẽ Dominus cum ſpinarũ vallum per circuitum oppoſuit, quem minimè trãſilire queat. Ita D. Atha. inquit. *Spineam coronam geſtat Dominus, vt omnes ĩ ſecuritatẽ aſſereret, quo in precibus mentem inconuulſam poſſiderent.* Tanto opus fuit vallo, vt mens humana ſeſe quieta in precibus contineret, ſpinis Dominicis debet quicumque vagationem non patitur mentis. Iam hoc pręmonſtrauerat Gen. 22. aries ille, quem ſacrificaturus Abrahã vidit *hærentem cornibus inter vepres*. Alioquin vagaretur aries, nec facilè ſacrificio ſiſteretur, ni vepres illũ prehẽderent, & ne aufugeret detinerẽt, quia ſimiliter Dominicę ſpinæ mẽtẽ humanã coercituræ erant

Drogo.

Athan.

Gen. 22.

erant, ne in oratione vaget inquieta. Quod Chriſto Domino tribuit D.Ambr.lib. 1. epiſt. 5 ſic loquutus. *Aaron quidem ſemel ſtetit in medio eorum, obiiciens ſe, ne mors tranſiret ad viuentium agmina à funeribus mortuorum.* (Quod factum eſt Numer. 16. vbi ignis vorabat rebellem populū.) *Hic autem* IESVS *quaſi verbum ſemper ſtat in ſingulis, quem nos non videmus; intra nos ſeparans rationabiles virtutes à cadaueribus paſſionum lethaliū, & peſtilentium cogitationum.* Ni enim Ieſus non cuſtodiret, imo inſuperabili ſepiret vallo, peſtilentes cogitationes, virtutem animæ penitus inficerent. Nonne hoc putas maximū a Ieſu beneficium? Sane Paul. 1. ad Cor. 7. eam virginibus tribuit gloriam, nimirum. *Virgo cogitat quæ Domini ſunt.* Adeo magnum eſt quod cogitatio noſtra in Deum tranquille feratur, vt id ſolum ſufficiens eſſet præmium virginitatis. Ita D. Hieronym. lib. 1. aduerſ. Iouin. aiens. *Vt nihil aliud eſſet, vt nulla merces virginem amplior ſequeretur, ſufficeret ei hæc ſola prælatio, cogitare quæ domini ſunt.* Quaſi intenta ad Deum cogitatio, arduæ virginitatis ſit & præmium, & gloria ſingularis. Cum enim dicit Pſaltes 5. *Mane aſtabo tibi.* Sic Cyril. in cat. Græc. addit. *Tanquam ingens gloria de caſtitate adducitur, quod ſtatim a cubili Deo & Regi aſtet: & ſolē in agendis gratijs præcurrat.*

Text. Ioan. 19. Exiuit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoſcatis, quia nullum inuenio in eo cauſam. Exiuit ergo Ieſus portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum, & dicit eis: Ecce homo.

A §. XXXVII.

Humanum deliciarum & honorum inſigne eſt Dominus ſpinis, & vulneribus obſitus.

Siſte homo, & vide quibus accubes delitijs, perpende quæ te circundant bona, quippe ſpinæ ſunt, tribuli ſunt quæ te in mundo tenēt, B ſpinæ ſunt tibi in amore, in voluptate, & nihil aliud circa te inuenies præter ſpinas. Huius rei manifeſtum exemplar aſſeritur in capite Domini ſpinis vndequaque vulnerato, quo oculis ſe pādit mortalibus. Pulcro id exemplo proſequitur Hugo Hug. Card. in cap. 2. Cant. inquiens. *Fecit Dominus ſicut canis venaticus, qui ferā inſequens caput intra ſpinarum aculeos* C *immittit, nō timens exulcerationem, vt feram capiat. Eccleſiam quaſi ferā intra ſpinas latitantem extraxit: ſed punctiones ſpinarum vſq; ad ſanguinis effuſionem ſuſtinuit, in cuius ſignum ſpineam coronam portauit in capite.* Hæc ille; & ſanè nulla res ſic exprimit aſperas ferarū latebras, ſicut venaticus canis cum illis ſpinis obſitus; & totus laceratus apparet. Is optimè D demonſtrat quibus lateant feris cubiculis, quā ſpinoſis, quāta aſperitate & malitia plenis. Vis homo videre mundialium voluptates & gloriæ quàm ſcateāt tribulis? quam aculeatis cingantur ſtimulis? Ecce diuinus canis à cælo dimiſſus, vt homines a voluptatum tyrannide, a mundia- E lium gloriarū vanitate abſtraheret, foras exijt totus ſpineus, totus dilaceratus, infixiſq; cruētatus vepribus tibi ſiſtitur Quid plura? D. Ambroſ. Ambr. lib. 1 de Cain & Abel c. 4. voluptatis domum ſeu latebram definit *Nitebat autem regio luxu ſplendida, cælatis parietibus, & ſolo humido natabant pauimenta vino Flagrabat vnguento*

humus, ſpinis cooperta, & marcentibus iam floribus lubrica. Illic comeſſātium tumultus, concertantium clamor, litigantium cædes, ridentium cachinnus, laſciuientium plauſus, confuſa omnia nihil naturæ ordine. Ipſa in medio ſtans voluptas. Bibite, inquit, & inebriamini, vt cadat vnuſquiſque & non reſurgat. Hoc in confeſſionis chao, hoc in nigro antro, vbi nullus ordo; ſed ſempiternus horror habitat, vbi cædes, contentiones, caſus, & ruinæ pullulant, vbi marcẽtes flores, vbi omnia operiunt ſpinæ, & tribuli, latitant mundiales gloriæ & deliciæ. Vt merito dicat Bern. ſer. 48. in Cãt. *Plenus eſt mundus ſpinis: in terra ſunt, in aere ſunt, in carne tua ſunt. Verſari in his & minimè lædi diuinæ potentiæ eſt, nõ virtutis tuæ.* Sed & diuina virtus dum hominum ferales mores inſequitur, dum nos à vitiorum latebris in filiorum adoptionis lucem extrahere nititur, ſpinarum punctiones non deuitat, imo totus ſpinis irretitus, & laceratus manifeſtè indicat, qualia ſint peccatorũ ſuffragia, & latibula. In voluptatis loco, in medio ligni paradiſi latitãtes primos peccatores inſequitur Deus quaſi à longe clamans: *Adã vbi es?* Iam ex tunc latebrarum anguſtias, & latentis inter ligna voluptatum, extremam notās miſeriam. Sic D. Greg. Pap. in 1. Reg. c. 9. dicit: *Adã vbi es? quaſi dicat, quia te in luce qua poſui non inueni; demonſtra te vbi poſuiſti.* Dic quibus voluptatis tuæ lignis tegeris, quibus anguſtiis premeris, quem in vepretum decideris. Sic hominis inter ligna paradiſi aſperum & aculeatum, miſeriarumque plenũ ſuffragiũ Deus verbis notabat, cum latentem inſequitur. Et nunc homine iam apprehenſo, non in condenſa ligni, ſed foras egrediẽs ſpinis transfoſſum oſtẽdit caput, totumque lacerũ corpus

Greg.

A ipſo ſpectaculo clamans. *Ecce homo,* Ecce vbi ſe homo coniecit, ecce voluptuoſi horti ligna, quibus medius homo à principio latitat: ecce in quibus fugitiuus à Deo cubat peccator, quos illi voluptates parãt accubitus, nimirum, ſpinas, tribulos, lanienas, quibus miſerè perit.

§. XXXVIII.

B *Glorioſiſſimum Chriſto Domino quod homo prædicetur in præſenti, quando quidem glorioſum hominem patientia facit.*

Attende verborum Præſidis ingens myſterium, *vt cognoſcatis,* ait, *quòd nullam in eo inuenio cauſam: Ecce homo.* Dixiſſet nefarius iudex, ecce Deus, ecce vnigenitus patris, C ecce patrator miraculorum, ecce mortuorum vita, & ſic viri illius claras oſtenderet innocentiam. At omnibus his prætermiſſis, vt oſtendat, nullam in tali viro culpam inueniri poſſe ſpinarum diris vepribus, crudelibus verberatum flagris, & totũ dilaniatum vulneribus tacentem Ieſum adducit, & dicit: Ecce homo. Et ſanè nullo tũc nomine amplius honeſtaret Ieſum, eiuſque neceſſariam D & diuinam munditiem oſtenderet oculis Iudæorum rebellium. Argutè Tert. lib. de Patient. ait de Chriſto Domino *Qui in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt, hinc vel maximè Phariſæi Dominũ agnoſcere debuiſtis.* Qui illuſtrius in Chriſto Ieſu? Quod ingenitæ præſtantiæ argumentum cla- E rius? In figura hominis latet, homo eſt, inter verbera, inter ſpinas, inter contumelias, inter lanienam totius corporis nihil de impatientia hominis imitatur. Ecce homo, qui inter inaudita tormentorum genera nihil exhibuit humanæ infirmitatis, quo

Tert.

nihil innoxius, nihil purius quiuit Ioan. 11. excogitari. Meritò Ioan. 11. dicebat Dominus paſſionem ingreſſurus, *nũc glorificabitur filius hominis.* Et qualiter nunc glorificabitur? an ſuæ deitatis gloriam antiquam manifeſtās? an vt in Thabor rutilans ſplendenti facie? Id explicat Cyril. Hieroſ. Catecheſi 11. Cyril. Hier. dum ait, *non quòd prius nõ habeat gloriam; glorificatus enim erāt ante mundi conſtitutionem, ſed glorificabatur tanquã Deus ſemper, nũc verò glorificatus eſt patientiæ ferens coronã.* Etenim hæc maxima & ſingularis hominis gloria, quòd patientiæ corona redimatur, hoc humanæ excellentiæ præconium præſtantiſſimum. Deus æternum glorioſus apparet, verum filius hominis tunc in primis glorificatus eſt, quando homo nihil de impatientia hominis exhibet: ſed patientię in ſe refert coronam. Hinc præſes ſtupet Ieſum, & prorſus innoxium, imò ſanctũ & glorioſum putat hominem quem nec ærumna cõmouet, nec flectit iniuria, nec dolor concutit. Sic viros illos Abraham & Iſaac ſtupebat gladius, de quibus ſub incredibili patientia gaudentibus ſic D. Zeno ſerm. de Patient. loquitur. *Sub tanto non dicam humanitatis, ſed ipſius naturæ metu leti ſũt. Soli cedit affect⁹ pietati, pietas religioni, fauet vtriq; religio. Medius ſtupet gladius nullo impedimẽto ſuſpẽſus, mactatione terribili gloriã ſe præſtitiſſe, nõ crimen.* Ecce modo Ieſus in tanto naturæ metu imperturbatus, media in ſui corporis laniena inuincibilis, ſtupet Præſes, ſtupent cruciatus nullo impedimento ſuſpenſi, mactatione terribili gloriam ſe præſtitiſſe, non crimen extorſiſſe. Cur, Pilate, inceptam Domini non cõſummas lanienam? lacerum innocens corpus verberibus, confoſſum vndique ſpinis venerandum caput, contrita membra

A omnia cur ſeruare tentas? à quo impediris ne proſequaris pœnas? Sanè ſtupent tormenta nullo impedimẽto ſuſpenſa ſe gloriam præſtitiſſe non crimen, gloriam, inquam, qua maximè prædicatur filius hominis.

§. XXXIX.

B *Humaniſſimum eſt pro alijs pericula ſubire: quibus nos Deo generans Dominus verum hominem ſe manifeſtat.*

NOn Pilati ſolius erat hæc vox, Ecce homo, ſed ſpinæ, ſed flagra, ſed vulnera omnia ſanctiſſimi corporis id clamabant, nimirum verum hominem eum eſſe, qui talia aliorum cauſa ſubibat diſcrimina. C De homine vero Ieſu aſcendente in cælum dicebant Angeli Actor. 1. Act. 1. *Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis, ſic veniet.* Quæ verba elucidans Auguſtin. ſerm. 179. de Temp. inquit. Auguſt. *Sic veniet clauorum vulnera illæſa demonſtrans, & foraminum cruenta monilia vobis filijs ſponſi cum coronam exhibebit cæleſtis imperij, crucis vulnera non mutabit, quia ſignum filij hominis fulgebat.* D Ecce vobis filius hominis publicandus eſt & dignoſcendus, vulnera eius reſeruantur quæ clament, quæ clara voce, euidentique præconio aſſerant hominem illum, qui alienæ ſalutis cauſa talia accepit. O quàm verus homo, qui etiam diſpendio ſui hominibus afferebat medelam! Quam verus homo, qui ſui ſanguinis largiſſima effu- E ſione bruteſcentia corda in hominum humanitatem afferebat! Quam verus homo, qui inter homines vni ſibi aſperam & aculeatam, alijs glorioſam geſtabat coronã! Quàm verus homo, qui ſic beſtijs terræ imperabat, vt totus laceratus à feris

perſequutoribus timeretur! O quàm verus homo, qui primus in mundo veros homines inuexit! Hinc ſanè veros homines æſtimabat huius diſcipulos Tert. (Tert.) quod hominum cauſa nullis non traderentur tormentis. Sic enim aiebat Pſaltes, *aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus*. Vbi ille lib. 5. in Marcion. c. 8. legit dedit dona *filijs hominum*, & ſubdit ſtatim, *eleganter filijs hominum, ait, non paſſim hominibus, non oſtendens filios hominum, id eſt, verè hominum Apoſtolorum*. Illi verè homines erant, qui incredibilibus doloribus ſuis nos Deo parturierũt. Eramus tenebrarum filij, iræ filij, diaboli filij, acceſſerunt Apoſtoli veri homines, quorũ doloribus & cruciatibus facti ſumus non homines paſſim, ſed filij verè hominum. O quam veri homines Apoſtoli, qui homines veros in mundo ſuis doloribus pepererũt, homo enim generat hominem, vt ait Philoſophus! Sed verior homo Ieſus, qui vnus omniũ dolores accipiens vniuerſos veros homines mundo dedit. Paulus carcere detentus, vinculis alligatus Act. 16. multam carcerarij familiam parturiuit Deo. Vnde D. Chryſoſtom. (Chryſ.) hom. 8. ad Epheſ. *O beatam catenam! Quibus doloribus illa nocte parturijt? Quos filios peperit?* Ecce tibi vt dolores, vt vincula verum hominẽ Paulum efficiunt generatione numeroſi examinis Chriſtianorum. Vbi vinculis irretitus, doloribus preſſus apparuerunt filij verè hominis, & ipſe verus homo homines veros Deo genuit. Ecce ergo homo Ieſus vinculis alligatur, ſpinis & tribulis obſitus! O beata vincula Ieſu! ò felices laquei! Quibus doloribus nos generarunt? quos filios pepererunt? Attendite ad petram, vnde exciſi eſtis, vnde qui eratis bruti, qui eratis lapides,

A filij hominũ, & verè homines facti eſtis. Ecce homo, qui mille ſui corporis lanienis generat mũdo, & Deo veros homines, à quo filij verè hominis aſſerti accipimus cæleſtia dona.

§. XL.

Homo ſeueriſſimus vltor iniuriarum, vnde maximè timendus Ieſus, vt homo.

B

DIuina prouidentia actum eſt, vt prætermiſſo quod Dei erat in Ieſu, id ſolum perfidis Iudæis panderetur, quod hominis eſſe videbatur. Ait enim, *Ecce homo*: quid pernicioſius miſeris oſtendi potuit, quàm homo. Naturã hominis ideò à Verbi diuini pſona aſsũptã putat Theo- (Theod.)
C dotus, vt perſona diuina humanæ naturæ rigorem temperaret: ſic enim ait hom. de Natiuit. *Non enim per aſſumptam naturam hominis peccatorem abſterret: ſed perſonæ humilitate ad familiaritatem & amicitiam prouocat.* Quippe in Chriſto Domino erat perſona diuina, & natura humana, hæc abſterret peccatorem, qua eſt in vindicandis iniurijs ſeueritate: ideo
D perſona diuina illi admiſcetur, ne deterriti à natura hominis peccatores caderẽt; ſed diuinæ perſonæ affabilitate illecti ſtarent. Sola enim hominis natura ex ſe horrẽda eſt, & ſũmopere metuenda in caſtigando. Id quod in vno Elia perſpicuè cernitur qui populi peccatis offenſus ait. 3. Reg. c. 17. *Viuit Dñs Deus Iſrael, ã cuius cõſpectu ſto: ſi erit annis his ros, &* (3. Reg. 17.)
E *pluuia: niſi iuxta oris mei verba.* Hę in primis cõminatus eſt ſibi vindictã peccatorũ reſeruans, quos extrema fame ſeueriſſimo iudicio premebat. Tandẽ fame ipſe afflictus ad viduã, à qua panem accepit, dicebat. *Hydria farinæ nõ deficiet vſque ad diem ĩ quo*

Deus daturus eſt pluuiam ſuper faciem terræ. Ad hæc elegāti ſerm. D. Chryſ. inquit. *Incipit miteſcere, & intra ſe miſericordiam exercere. Dicit enim, non deficiat oleum, donec det Dominus pluuiam. Antequam fame domaretur, miſericordiam in danda pluuia Deo permittere nolebat dicens, non erit pluuia ſuper terrā iuxta verba orbis mei: nunc autem permittit Deo.* Et quidem vbi Deo permittitur vindicta, ſtatim miſericordia incipit clareſcere, cùm autem totum ſupplicij ius penes hominem, iuxta Eliæ verba, erat, nil ſeuerius, nil diſtrictius, nulla penitus miſericordiæ ſcintilla apparebat. Quo patet ſeueriſſimum in Iudæos, & peccatores iudicium, quando diſſimulata omnino diuinitate, ſolum id quod hominis erat, exhibetur. Ait enim, *Ecce homo.* Heu, heu vos miſeri, quibus non Deus, ſed homo monſtratur. O quam longè à diuina miſeratione eſtis, ſi iuxta verba hominis affligendi eſtis. Quis non deterretur hoc ſpectaculo, in quo Deus ſub offenſi hominis figura totus latet? Equidem apud Matt. c. 19. dicit quidam ad Ieſū. *Magiſter bone, quid faciam, vt habeam vitā æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus eſt bonus Deus.* Quaſi diceret, non ab hōie iniuria affecto expectes bonitatem, ſed rigorem: vnus Deus eſt, qui inter iniurias nouit bonus iniuriantibus eſſe. Ita D. Aug. lib. 1. de Trin. c. 13. fatus. *Quid me interrogas, inquit, de bono? Ideſt, iſtam formam quam vides, quid interrogas de bono, et vocas me ſecundum quod vides, magiſtrum bonum? Hæc forma filij hominis eſt, hæc forma apparebit in iudicio non tātùm iuſtis, ſed impijs, & huius formæ viſio non erit in bonum eis qui male agunt.* minùs enim ſcit homo miſereri, quàm Deus, vt uel ex hoc capite maximè timere debeat homo iniuria tactus. Et quidem illud maximè expendo, nimirum, *huius formæ viſio non erit in bonum eis qui malè agunt.* Quippe hæc ipſa humana Saluatoris figura maximè in iudicio torquebit malos. Alij expauent Abſalonem à quercu ſuſpenſum, & lancea tranſuerberatum: ego adſtupeo magis, quòd in illum lanceam contorſerit Ioab; Ioab, inquam, ille amiciſſimus, ille qui toties pro illo interceſſerat apud Dauidem patrem. 2. Reg. 18. Id quod pōderans D. Chryſoſtom. in Pſalm. 7. fatur. *Quod eſt admirabilius, qui patrem ei reconciliauit, is ipſum interficit, prope modum inſtans vehemens accuſator.* Planè ea ipſa Saluatoris figura, quæ nobis Patrem reconciliauit, nos in iudicio & accuſabit, & damnabit, & tradet flammis.

Matt. 19

Aug.

A

B

C

CAPVT IV.

De ijs quæ à Cruce exhibita.

LATA Præſidis ſententia in Ieſū fuit, nec mora, omnia ad ſupplicium neceſſaria confeſtim parantur, militum adeſt cohors, triſtia æra ſonāt, feralis à prætorio procedit pompa, altè boant Præconum clamores, viſuntur expediti carnifices, & tandem poſt duos latrones apparet Ieſus grauiſſimo ligni compreſſus pondere. Procedit ouans ſummus creaturarum Imperator, vetus Iſaac ligna ſacrificij reportans, Iacobo præſtantior ſcalam præferens, qua deſcendente nullo, omnes ad cæleſtia aſcendere poſſint, alter Sanſon cæleſtis ciuitatis portas tollens in montem. Quid plura? Compreſſis lugentium lacrymis, cruce ad tempus Simoni Cyreneñſi tradita venit

D

E

in

in Caluariæ locum, vbi nudus in ligno diris clauis ſuffigitur ſtratus ſolo. Dein cruce in altum ſublata medius viſitur inter latrones, furentiũ hominum, procaciumque linguarum factus ſcopus.

Ioan. 19. Suſceperunt autẽ Ieſũ, & eduxerunt, & baiulans ſibi crucẽ exiuit.

§. I.

Animoſè & intrepidè pericula oblata, etſi grauiſſima amplexanda ſunt.

ECce qui ad calicis poculum trepidabat, modò ingentem dolorum canalem, nempe crucẽ ſibi animoſè, & abſq; trepidatione baiulat Crucem, inquam, baiulat ſibi Dominus qua preſſus mons ipſe Caluariæ quatiebatur. Nonne legis, quòd ſublata in altũ cruce terra tremuit, & petræ ſciſſæ ſunt? Quæ tantæ commotionis cauſa? Eã D. Aug. inſinuat ſer. 119. de temp. aiẽs. *Terra ipſa cõcuſſa à fundamentis ſuis, quaſi quæ crucem domini vix ſuſtineat.* Tantæ molis crux erat, vt eam vix magnus mons ſuſtẽtaret, quam tamen infirmi flagris Chriſti humeri ſibi baiulant. Quando terra, quando montes ſub pondere crucis tremunt, quid ſub illa pateretur cõtrita & lacerata Chriſti Domini caro? O diuinus Cypri botrus, quàm exprimebaris ſub ingentis ligni grauedine! Nec tamen dubitat tam impar ſubire pondus; ſed animoſè & intrepidè illud amplexatur. Vt eleganter dicat D. Cæſar. dialog. 3. *Deprecabatur poculum nos inſtruens in periculo non inſiliendum eſſe, ſed aduentantia fortiter ac viriliter eſſe ſuſcipienda. Ideo crucem per meditationem æſtimatã certo cõſilio deprecatur quidem, exhibitam verò ſuper humeros tãquam victor tollens ibat ſpõte in ea clauis ſuffigendus.* Quis filium hominis in horto contremiſcentem videns vel ad crucis odorem, crediderit in ſtadio animoſè ab illo terribile lignum aſportãdum? Quis calicem à Domino faſtiditum & recuſatum videns putarit immenſum doloris pelagus ab illo ſuperandum? Sed hæc eſt validiſſimi pectoris fortitudo, quæ non inſilit in pericula, imò quoad poteſt pericula refugit, verùm periculis expoſita intrepide & animoſè omnia nititur ſuperare. Non ſic vaniſſimi homunciones; ſed vt ait Pſal. 77. *Filij Ephrem itendentes, & emittentes arcũ, cõuerſi ſunt in die belli*, domi crucem cædeſque minitantur, in arena verò dama, ceruoque fugatiores exiſtunt. De quodam, qui Leo dicebatur, pulcrè admodum Claudianus libr. 2. in Eutropium ait illius voce. Claud.

Me petit hic ſudor, nunquam mea dextera ſegnis
Ad ferrum: faueat tantùm Tritonia cœptis.
Inceptum peragetur opus: iam cuncta furore
Qui grauat, efficiam leuiorem pondere lanæ
Tragibilum tumidum: deſertoreſque Gothunos
Vt miſeras populabor oues.
Interea. *Ecce leuis frondes à tergo concutit vmbra.*
Credit tela Leo, valuit pro vulnere terror,
Impleuitque vicem iaculi, vitamque nocentem
Integer, & ſola formidine ſaucius efflat.

Huc adſiat vaniſſimi iſti promiſſores, & vidẽãt ſummum Imperatorẽ Chriſtum in horto trementem, & refugientem lignum mortale; ſed in arena factus intrepidus lignum tollit,

ſit, humeris imponit, & fatigat, ſed non ſatiatus cruciatibus montem aſcendit enecandus. Sic Iſidorus Peluſiot. libr. 1. epiſt. 289. *Etenim Ieſus crucem, cùm adhuc in eo pararetur, detrectabat: at idem iudicis ſententia cruce damnatus eam tanquam victor humeris tollens incedebat.* Sic ille.

Iſid. Pel.

§ II.

Errantem, & infirmam Adami ouem reducturus humeris ad caules Ieſus, immenſum crucis pondus prius ſuſtinet.

QVi grauiſſimo ligno crucis humeros ſupponit, quod deinceps onus recuſabit? Grauabitne errabũda ouis humeros illos, qui crucis ſuſtinent pódera? Imò crediderim propatuo eſſe à Domino reportandam Adami ouem, ex quo lignum crucis portauit. Id inſinuabat Nazianzen. orat. 21. in Paſch. vbi ſic ad humani generis ouem loquitur. *Venit Dominus ad mõtes & colles ubi ſacrificabas, & palantem inuenit, inuentam eiſdem humeris, quibus & crucis lignum ſuſtulit.* Solent leuiſſimi curſores, ne in curſu calceorum grauedinem ſentiant, plũbeis laminis grauare pedes, quàm de more ambulant. Item ingenti & rudi ligno, ſiue arenarũ ſacco domantur dorſa, quæ facili negotio, & ſine reluctantia quotidianis oneribus raptantur. Nonne infamia crucis à Ieſu ſublata, maius pondus habuit in diuina ſtatera, quàm vniuerſa hominũ peccata? Nonne laborioſius Deo facinus, obedire vſq; ad mortẽ, mortẽ aũt crucis, quàm peccatori parcere? Quid ergo facilius, & leuius humeris grauiſſimo crucis ligno domitis, quàm infirmam & palantem ouem reportare? Imò à cruce lætus & gaudens ibit Dominus

Naz.

A ad ouem, etſi languidam, etſi mille vulneribus effoſſam, etſi grauè olentem. Homo quidam incidit in latrones, Luc. cap. 10. à quibus grauiter percuſsus, & cruore, & puluere fœdatus in via relictus eſt. Illum Samaritanus offendit, & miſericordia motus curauit vulneratum, & in ſtabulum portauit. Quid plura? Ait Diuus Anaſtaſius Sinaita, libr. 11.

B Hexaem. *Homo ille, qui incidit in latrones, fuit protoplaſtus Adam, neque cum ullis minis eum curauit et geſtauit humeris, quibus Ieſus crucem.* Expendo illud, neque cum vllis minis, vidi ſæpè pueros vulneratos & curari à parentibus, & ſimul reprehendi, & minis angi, tunc maximè cum propria malitia in pericula incidecunt.

Sinait.

C Cuiuſmodi erat homo iſte ſenſu paruulus, qui propria malitia ſe latronibus confodiendum dedit, & confoſsus tabo & ſanguine volutabatur. Dignus ſanè qui & reprehenderetur ſimul & curaretur: at nouus & diuinus Medicus Ieſus omnino tacens ſine vllis minis, nullis terrentibus vocibus vulneratum ſuſcipit humeris, vbi crucem. Etenim vbi

D crucem accepit, non indignatur ſubire oues palantes & vulneratas, earumque facilè ſuſtinet infirmitatem lętus & placidus. Fallor niſi huc reſpiciat D. Pacian. in Parænesi ad pœnitent. aiens. *Propter vnius ouiculæ detrimẽtum ceruicibus ſuis & humeris Dominus non pepercit, integrato gregi referens peccatricem delicatam.* Quid illud, peccatricem delicatam? pec-

Pacian.

E catrix delicata eſt anima, quæ mille vulneribus confoſſa, remedia faſtidit auſtera, ieiunia longa refugit, à flagello abhorret, grauatur oratione, pigritat in eleemoſyna, at omnem aſperamque medelam tremit. Hãc à ſalute expellerẽt Medici vniuerſi, quis peccatricem & delicatam

ſuſti-

ſuſtineret, niſi qui ſuſtinuit crucem? Hic vnus ex quo humeros vaſto crucis ligno edomuit, non pepercit illis propter vnius ouiculæ detrimentum; ſed integrato gregi etiam delicatam peccatricē retulit. Hinc Drogo aiebat libro de Sacram. Paſſion. *Vade iam ſecura ouis Ioſeph, Chriſtus te portat ſuper humerum ſuum. Fortis eſt humerus eius, noli timere.* Cur non fortis humerus, qui graue crucis pondus ſuſtinuit? Qui tanto ponderi non ſuccubuit? Sanè ab illo omnia reliqua parui ducit.

Drog.

§. III.

Perfectiſſimi viri crucem tollunt, cæteri illam reptant.

NOn omnium eſt crucem tollere; ſed plurimi illam reptant, qui non Chriſti amore; ſed neceſſitatis, vel timoris vi pœnas dant innumeris ſuis peccatis. Hinc viſa Domini gloria in Thabor, Matth. 17. timore perculſos & humi deiectos Diſcipulos videbis, quando *acceſſit Ieſus, & tetigit eos, dixitq; eis, ſurgite, & nolite timere*. Quicumque ſuū amore eſt, humi reptat, & proſtratus iacet, qui iubetur timore excuſſo ſeſe in altum tollere, vt placiturus Deo non timeat; ſed amet. Ita modò D. Anſel. prædicta premens verba. *Cùm nos infirmitatem noſtram agnoſcentes humiliter iacemus, tūc virtute Spiritus ſancti tangimur, & ad robuſta opera ſurgere præcipimur, quæ nō per timorē: ſed per charitatem faciamus*. Ille ſeſe maximè tollit, qui per amorem & charitatē operatur, qui amore Chriſti cruentam eius crucem amplexatur. Felices illi, quorum in manibus crux Chriſti non humi reptatur, & quaſi per vim ęgrè & difficulter trahitur; ſed ſublimis effertur, hoc eſt, per charitatem & amorem amplexata, quaſi in altū ſublata præeminet. Pulchrè Nazian. *Beatus qui facultatibus omnibus, copiiſque ſuis Chriſtum emit, at pro omnibus opibus crucem habet, eāque ſublimiter geſtat*. Huc ades tu, qui cruciformium dolorum pondere preſſus humi reptas, qui & ſub aquis amaricantibus mūdi huius & ſub cruce proſtratus crebra mittis & triſtia ſuſpiria. O quam beatus eris, ſi decideris qualiter crux ſit tollenda. Non ſtatim ille beatus qui cruem habet: ſed qui crucem ſublimiter tollit. Crux per vim & metum raptata multum erit, ſi proſit: tunc beat portantes, & erigit, quando ipſa ſublimiter per amorem & charitatem extollitur. O quàm ſublimiter portabatur crux à Domino, quando eam illi non vis, nō neceſſitas, non metus; ſed ſummus Patris, & hominum amor impoſuit! Vis ſcire quàm ſublimiter à Domino tollebantur? Audi Drogonem ſic cum Ieſu crucifero loquentem. *O maxime Imperator! quomodo, aut quò portas imperium tuum ſuper humerum tuum? Humerus tuus altus eſt, & pertingit vſque ad Patris conſeſſum ſuper omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem*. Ecce tibi quàm ſublimiter, quàm altè crucem portabat Chriſtus Dominus, quando illam non tam ex Pilati prętorio, quam ex amantiſſimi Patris ſubibat pręſcripto, quando eam non humero timore ad terram proſtrato; ſed ſuper omni creata erecto, & ad Patrem vſque eleuato portabat. Sic alto in Deum humero, ſic amore ſublimi crucem tollimus, & prorſus inimicos ſuperamus. Sic ille qui dicebat ad Galat. 6. *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini.* Quæ verba ſic expendens Bernardinus. *Quid nos ad iſta dicemus, quòd non ſapit*

Matt. 17. Anſel. De diuerſorū vitæ generum beatit. Drog. Ad Gal. 6. Bern.

ſapit etiam nobis quæ pro Chriſto eſt tribulatio, quòd non gloriamur in cruce, quòd non guſtamus manna abſconditum? Sit gaudium in tribulatione, & non habet malignus vnde iam illiciat, vnde deijciebat. Nihil enim proficiet inimicus in eo, quem Chriſti crux delectat. Ita Bern.

§. IV.

Crux Chriſti eleuat, & ſuſtentat portantes.

Mirabar contritam Chriſti Domini carnem, dirisque vulneribusque confoſſam ſub tanto crucis ligno vel gradum poſſe facere. Etenim poſt tot millia verberum, poſt ſpineæ coronæ cruciatum, poſt vigilias funeſtiſſimæ noctis audio, quòd Ieſus baiulans ſibi crucem exiuit. Quidni? Exibat crucem baiulans ſibi, à qua ſuſtentabatur, & eleuabatur infirmiſſima tunc Chriſti Domini caro. Id quod notauit Drogo lib. de Sacram. Paſch. his verbis. *Crux gloria tua eſt, crux imperium tuum eſt ſuper humerum tuum, portas portantem te.* Ea eſt virtus crucis poſtquam Dei carnem preſſit, qua eleuat & ſuſtentat portantes. Audiſti ferrum magneti applicatum illam inducere a magnete virtutem, qua & magnetem eleuat, & ferreos alios clauos? Sic crux cæleſti impoſita carni illam eleuat & ſuſtentat, & ſimul omnes alios, à quibus portatur, facit in cæleſtia reuolare. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*, aiebat Dominus, vbi expendendum illud, leue eſt, quandoquidem quod leue eſt, ſemper in ſuperiora facit leuitate, ſic iugum Chriſti, ſic onus in cæleſtia nos leuitate facit. Vt pulcrè D. Paulinus epiſt. 4. dicat. *Iugum Chriſti leue eſt, quia ſeruientes Chriſto operamur bona, quibus pennati in altum prouehimur.* Hæ ſunt Chriſtianæ cruces, Chriſtianæ tribulationes, quæ non pondera donant: ſed alas addant, & in cæleſtia à terrenis faciant euolare. Scriptum eſt Geneſ. 7. de aquis diluuij, *Vehementer inundarunt, & leuauerunt arcam in ſublime a terra.* Ad quæ Diu. Anſelm. ſerm. in cap. 14. Luc. ſic fatur. *Quid enim per aquas niſi tribulationes, & quid per arcam, niſi Eccleſia figuratur? Aquis ergo inundantibus leuatur arca in ſublime a terra, quoniam aduerſis irruentibus ſeparatur a terrenis cupiditatibus fidelis anima, & cælo fit proxima.* Nõ nouum eſt ab aquis naſci alites, quæ quidem in principio ex aquis ortum habent, ne miremur quòd ab aquis tribulationum & cruciatuum fideles pennati fiant, vt cæleſtia ſcandant: & quando gigantes illi prophani gemunt ſub aquis, nos acceptis alis ab aquis reuolemus in aſtra. Huc referam Diu. Anaſtaſium Sinaitam lib. 7. Hexaem. ſic loquentem. *Quas exeuntes de aquis volucres ſtupens Iſaias clamabat, quoniam ſunt hi, qui vt nubes volant? Hæ ſunt volucres, quæ rapiuntur in nubibus obuiam Domino in aerem.* Nimirum qui à cruciformi tribulationem mari plumeſcunt, non humi reptant: ſed pennati venturo in nubibus cœli Domino cum poteſtate magna ipſi in aere obuiam procedent coronandi. Vnde Chryſoſtomus homilia 61. ad populum ſic fatur. *Te vellem occurrere homini de theatro redeunti, & alteri de carcere egreſſo: videres vtique illius animam pauidam, tumultuantem, & verè ligatam, huius autem liberam, ſolutam, & pennatã.* Etenim cruces & tribulationes pennas addunt humanis animis.

Drog. Paulin. A Gen. 7. Anſelm. B C Ad Theſſ. c. 4. D E

§. V.

§. V.

Nunquam Dominus ſpectabilior quàm ſub Cruce.

HVmeris accepta cruce non iam in domus ſecretò teneri vult Dominus; ſed continuò exiuit oculis conſpicuus creaturarum. Non ſic quando decorem indutus eſt, quando ſplendentibus veſtibus in Thabor radiauit, tunc oculos fugit hominum, & paucis teſtibus ſecretum mandauit; Hæc omnium Regum cura eſt maxima, quod auro fulgidi obtenebrentur domorum latebris; verùm ferro induti, haſta graues medium proſiliunt in campum ab omnibus ſpectandi. Id quod eleganter notat D. Chryſoſt. ſer. 6. de Paſſ. his
Chryſ. verbis. Rex *quando glorioſior, quando indutus purpura, diademate decorus, aſperſus auro ad pompam non parat ire: ſed hæc in ſecreto fiunt. Non ſic quando in campum conniuens vultu, honore vltimus, periculis primus, onuſtus ferro grauis armis pro patria, pro ciuibus, pro vita omnium premit hoſtem.* O quàm tunc amat videri! ò quàm longè ſpectabilior ſub ferro, & ſub haſta nitet! Ecce modò tibi Rex Regum, & Dominus dominantium Ieſus, quando ſe veſtit luce, quando glorioſus apparet, quando circundatur auro, hæc omnia in ſecreto facit, nūc honore vltimus, periculis primus, onuſtus graui pondere, haſta horridus crucis, pro omniū vita premens, hoſtem in lucem exiuit & conſpiciendus & conſpecturus: & quidem numquam magis eius ſplendor regius apparuit, numquam ſpectabilior, quàm ſub armis crucis. Vt meritò dicat Bernardus ſermone 45. in
Bern. Cant. *Quam pulchre es Angelis tuis, Domine mi Ieſu, in forma Dei, in die æternitatis tuæ, in ſplendoribus ſan-*

A *ctorum ante Luciferum genitus. Quam mihi dedecorus es Domine mi in ipſa huius poſitione decoris. Etenim vbi te exinaniuiſti, vbi naturalibus radiis lumen indeficiens exuiſti, ibi pietas magis enituit, ibi charitas plus effulſit, ibi amplius gratia radiauit.* Quid mirum, quod tanto armorum pondere onuſtus amet Dominus ſpectari, vbi ſic regales omnes effulgent virtutes?
B Quod tanta crucis haſta grauis nequeat domi teneri: ſed in campum proſiliat, quandoquidem nunquam liberandum oculis apparuit ſpectabilior & pulcrior? Arnold. Carnot. Arnol. tract. de ſeptē verbis domini in cruce, Chriſti Domini charitatē ſic cōmendat *Ad portanda aliena onera vrgetur, vltro demiſſo poplite curuat ſcapulas, nec graue iudicat eos pati, qui ſe*
C *ipſos ferre non poſſunt: ſed de alterius miſeria beneficium ordinat & liberalitatem exornat.* Quippe nunquam ornatior & pulcrior diuina beneficentia & liberalitas, quam vbi ſub alienis oneribus apparet: Hanc vnā Domini ſub cruce pulcritudinem oſtentabat illa quæ dixit Cant. 1. *Nigra* *Cant. 1.* *ſum; ſed formoſa ſicut tabernacula Cedar, ſicut pellis Salomonis.* An Salomo
D nis illius aurei, qui eburneo è ſolio ſtuporem Sabæ Reginæ indidit? Minime; vana enim erat illius gloria, & pulcritudo, & vincenda a quouis aruorum lilio. Hinc D. Paſchaſ. Paſc. lib. 3. in Trenos inquit. *Non de Salomone illo; ſed de Chriſto, cuius pelles ſunt omnes ſancti qui ſe mortificauerūt crucifigendo cum Chriſto carnem ſuam ad inſtar pellium mortuorum, quatenus*
E *poſſint in ſe Chriſti portare ſimilitudinem paſſionis.* Quaſi nulla ſit pulchritudo ſpectabilis; niſi quæ Chriſti ſub cruce ſe conformat pulcritudini. Illi conſpicui ſunt, illi nitidiſſimi effulgent, qui crucis diuinæ in ſe exprimunt ſimilitudinem, & ad inſtar

Chri-

Chriſtianæ pellis extenſæ in cruce ſuam conformant & effingunt vitam. Vnde de fratre exilio multato verba faciens Nazianz. orat.7. ait. *Ideoque beatus ille exul ad nos eſt regreſſus ſine ſanguine victor, & magis ignominia quam ſplendore clarior.*

Text. Matth. 27. Exeuntes aūt inuenerunt hominē Cyrenęū, nomine Simonē: hunc angariauerunt vt tolleret crucem eius.

§. VI.

Pauperes eleemoſynis conducat qui crucis pondus cupit à ſe excutere.

OPerarius Simon à villa veniens inducitur, vt ipſe à grauedine crucis releuet Dominum Ieſū. Qui ergo in tollenda cruce leuamen cupit, qui pondus laborum minuere deſiderat, conducat operarios, qui leuent, adhibitis ſuis humeris. Sed iam cupis ſcire qui ſint iſti operarij? Accipe D. Laur. Nou. hom. de Eleemoſyna, ibi notat patrem familias, qui exijt primo mane conducere operarios, & ſic inquit. *Ille adiutores ſibi adiūgit operarios, & multiplicat ꝫ terrena cultura, & tu agrum cordis tui dum ſolus colere vis, relinquis deſertū? Homo aduerte quod dicitur, ſpiritualis eſt, non carnalis iſta cultura, de eleemoſyna conduc operarios. Quos? Cæcos, claudos, debiles, & alios his ſimiles, hi ſunt operarij parua mercede conducti.* Hos ſi conduxeris, vide quid dicant, *nos portauimus pondus diei, & æſtus, &* vere conducti eleemoſyna pauperes totum portant pondus tuum, & tibi maximū leuamen inducunt. O quā leuem crucem experieris, ſi operarios conducas pauperes! Huc referre libet Nazianzeni ſententiā, qui orat.

Laur. Iuſt.

Naz.

A 2. in Paſc. dicit. *At tu libēti animo, iuſtis etiam rationibus, quæſitas opes excutias, atque in pauperum ſubſidiū ſpoliaberis, vt leuiter crucem tollas.* Hæc maxime ratione te ad facile & leuiter ferendam crucem poteris comparare, ſi pauperes adhibeas, quos eleemoſynis foueas. Nullū inde crucis grauamē ſenties, imo talibus cōductis operarijs, excuſſo pōdere placidè & quiete quieſces, B & vel quieſcēs, vel etiam dormiens alarū leuitatem acquires, qua in æthera voles. Pſal.67. dicens *Si dormiatis inter medios cleros*, vel (iuxta aliorum lectionem) inter medias ollas, inter medios cacabos, inter labia, *erunt pennę columbæ deargentatæ.* Is inter medias ſortes: inter medias ollas ſeu labia degit, qui erogaturus eleemoſynam, C pauperum adeſt intentus petitionibus. Is ergo ſi inter pauperum exſatiata dormiat ora, erunt illi pennæ columbæ deargentatæ. Quid hoc? Pulcre D. Ambr. ſer.14. in Pſal. 118. ibi: *Etſi dormias exurgent tamē pennę tuę.* Tu qui pauperes operarios tecum habes, dormi iam ſecure, non portabis pondus diei, ne longas inſtituas vigilias, quibus te exoneres, D cruciſque ſarcinam deponas, & ſi dormias, etſi ſomno indulgeas, te expeditum & pennatum inuenies, vt ſublimia quæque tranare poſſis.

Pſal.67.

Ambr.

§. VII.

Maximi amoris ſignum quod Deus aliquem ad crucis ſocietatem accipiat.

E ECce tibi repudiata Synagoga, nouæ ſponſæ ex gentibus amores panduntur diuini, quādo Simon Cyreneus præeligitur, qui Dominicam accipiat crucem. Meritò D. Leo ſermo. de Paſſ. 8. *Non fortuitum; ſed myſticum fuit, vt Iudæis in Chriſtum ſæuien-*

Leo.

ſæuientibus, ad compatiendum ei peregrinus occurrerit, dicente Apoſtolo, ſi compatimur & conregnabimus, vt ſacratiſſimo Saluatoris opprobrio non Hebræus quiſquam, nec Iſraelita, ſed alienigena ſubderetur. Papæ! iam gentes Dominus amabat, iam diuini amoris in nationes argumentum clarebat, quando illas ad crucem ſuam euocabat ferendam. Non ſic amat Deus illos qui vocantur ad regna, quibus integrum voluptatum paradiſum præſtat, quam cui vnam ſuæ crucis arborem credit. Nonne Matt.
Matth. 16. 16. dixerat. *Si quis vult venire poſt me, tollat crucem ſuam*? Nec id diceret niſi maximè ſuos aſſeclas amaret, niſi hominum amoris flammis ardeſceret. Hinc D. Baſil. Seleu. orat.
Baſil. de Transfigurat. *Dixit Dominus, ſi quis vult venire poſt me, abneget ſemet ipſum, tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Affectionem enim probat crucis ſocietas.* Datur crucis ſocietas tunc ſolum, quando viget amor, vbi mutui amoris flammæ explicandæ ſunt, Dominicæ crucis ſocietas claret. Crucis enim morte Dominus honoraturus Petrum prius de amore longum interſerit examen, adeo, vt di-
Ioan. 21. cat Ioan. c. 21. *Quod contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertio amas me.* Et poſt tam longum amoris examen, poſt trinam de amore interrogationem, hoc innuit ſtatim. *Cum ſenueris extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis.* Tunc iam promittitur illi crucis mors, tunc admittitur Petrus ad crucis ſocietatem, cum amore ſuo oſtendit quam dignus ſit qui à Deo ametur vſque ad crucis participationem. Sic Diu. Fulg. libr. 3. ad Tranſimundum Regem cap. 24. inquit. *Cum ille tertio interroganti trinum amoris ſui teſtimonium reddidiſſet, ſtatim Domin⁹ Petro ponendi pro ſe animam largitus eſt fa-*
A *cultatem dicens, cum autem ſenueris extendes manus tuas, & alius cinget te.* Hoc reportant præmiũ quos æquus amauit Dominus, qui nati ſunt ad amorem, ſolos quos diuinus tenet amor, tenet crux, quæ ab Iudæis odioſis tollitur, & amatæ gentilitati porrigitur. Iam venit meditandum adumbratum illud Ioſeph facinus Gen. 44. vbi præcipiens ſeruo ſuo ait.
B *Imple ſaccos eorum frumento quantum poſſunt capere, & pone pretium ſingulorum ĩ ſummitate ſacci, ſcyphum autem meum argenteum & precium ꝙ dedit tritici pone in ore ſacci iunioris.* Itaque triticum & precium omnibus dari iubet fratribus, verum calix quo ipſe bibebat, vbi Beniamin præ omnibus dilecto apponitur. Sic Dominus beneficia & paſſionis ſuæ pre-
C tium omnibus communicat affluenter, at calicem ſuum, quem ipſe in cruce hauſit, non niſi dilectiſſimis tradit. Huc ſpectat Ambroſ. libro de Ioſeph, cap. 11. fatus. *Triticum multis datur, ſcyphus vni. Non enim omnes. ſed Propheta dicit, calicem ſalutaris accipiam & nomen Domini inuocabo.* Iam Petro tradiderat Dominus cæli claues, & mundi clauum, vbi autem
D ad crucem veniebatur ait Ioan. 13. *Quo ego vado non potes me modo ſequi.* Quod D. Ambro. lib. de Iſaac cap. 3. ſic expendit. *Claues ei commiſerat regni cælorum, & ſequendo ſe imparem iudicauit.*

Luc. 23. Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum, quæ plangebant
E & lamentabantur eũ. Conuerſus autem ad illas Ieſus dixit: Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.

§. VIII.

Solus Ieſus ante mortem canere poteſt victoriam.

MInimè decent lacrymæ triumphum, nec lamenta iocunda ſunt triumphatori; vbi triumphus peragitur, lamentatio, & væ depellitur, carmen, & io ſonat. Et quidem iubentur merito à Domino tacere lamentatrices, quando cātu & plauſibus celebrādus iam viſebatur Dominus. Hinc pulcrè Titus Boſtrenſ. ait. *Quia ergo illæ moleſtæ afflictæque eum lugebāt, quem æquius erat plauſu lætaque acclamatione excipere: quippe qui mortem iam tunc extinctam, diabolum debellatum, & infernum euerſum & conculcatum obibat.* Sanè in tentationum duello hoc omnibus hominibus innatum eſt, vt bellum, & obluctationem non euadant, antequam perfungantur vita. Quis enim in virtute confirmatior, quam Petrus poſt ruinam? Quis ſic mortem poteſtateſque omnes euicerat, ac illa? Et tamen in crucis ſtadio erat, & adhuc ibi luctam, & carnis bellum ſentiebat. Sic illi Dominus Ioann. 21. *Cum ſenueris extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet quo tu non vis.* Expende illud, *quo tu non vis*, ea enim erat obluctatio, non illi ſuffecerat conſenuiſſe in prælijs, viciſſe flagella, triumphaſſe de tormentis, anxie expectauiſſe martyrium, adhuc tamen illi, dum viueret, lucta erat & certamen. Id quod eleganter ponderat Diuus Proſp. libro 2. de vocat Gent. capite 28. Quam compugnantiam idē Beatiſſimus Petrus etiam in ipſa palmarum omniū conſummatione perpeſſus eſt, ſiquidē hoc Dominus proteſtatur, & dicit, cum ſenueris extēdes manus tuas, & alius cīget te, & ducet quo tu nō vis.

Titus. Ioan. 21. Proſp.

A Quis ergo ambigat, quis ignoret hāc fortiſſimam petram, hoc deſiderium ſemper habuiſſe, vt ei moriendi pro Chriſto conſtantia donaretur? Verū ita ineuitabilis erat obluctatio trepidationis, vt vir martyrij auidiſſimus, adepturus quidē denūtiaretur victoriā paſſionis; ſed nō ſine tētatione formidinis. Nec prius finienda erat lucta, quam vita. Solus Ieſus lu-
B ctuoſas conficit luctas, ante quā morti ſuccumbat, vix arma capeſſit, & omnes proſternit inimicorum inſultus. Cum primum in arenam deſcendit, & arma exerit crucis, lacrymas fugat, & debellata morte victor exultat. Vt dicat Diu. Leo ſerm. 10. Leo.
C *Cum ergo Dominus lignum portaret crucis, manifeſtabatur fidelibus grande myſterium, quia glorioſiſſimus diaboli victor, & inimicarum virtutum potentiſſimus debellator, pulcra ſpecie triumphi ſui portabat trophæum, & inuictæ patientię humeris ſignum ſalutis adorandum regnis omnibus inferebat.* Cum primum ſtadium ingreditur, & crucem amplexatur, debellatæ omnes rebelles poteſtates ſilent, & conſopitis luctis, imo extinctis vniuerſorum viribus victor procedit,
D poſita iam quacumque formidine. Huc refero illud quod notauit Matth. cap. 26. nimirum quod initiaturus paſſionem, hortum ingreditur Dominus, *& progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam orans.* Sanè dū ſe proſternit deuictis hoſtibus, accipiendæ coronæ ſeſe aptabat. Vbi enim ſe Iob appeti ab hoſte vidit cap. 1. *corruens in terra adorauit.*
E Sed quę fuit hæc nobilis athletę ad terram inclinatio? Pulcrè Orig. lib. 1. inquit. *Imperatores qui victores extiterunt non ſtantes, ſed deorſum adorantes coronam accipiunt, ſic Iob in prima tentatione ad orationem ſe proſtrauit, vt perfectas tolerantiæ ſuæ à Deo*

acciperet coronas. Potiori iure hoc meditor in Ieſu qui primo in limine certaminum ſeſe proſternit, vt certas iuſtitiæ accipiat coronas.

§. IX.

Paſſio & crux Chriſti Domini omnes in ſe dolores ebibit, vt nobis inferat lætitiam.

PLangentes mulierculas dedignatur Dominus, non quia ipſe non erat in luctu; ſed quia accipiens ipſe omnium noſtrum lacrymas & dolores, exhibiturus omnibus erat gaudium & lætitiam. Ita in præſenti D. Ambroſ. inquit. *Ablaturus omnes lacrymas ſuę beneficio crucis in paſſione propria futuræ inſtar beatitudinis lætitiam exhibebat*. Expendo illud; ſuæ beneficio crucis, vbi neſcio quid ſuboleo agriculturæ. Enimuero quæuis planta terrę humorem ipſa exſugit, quo in ſe decocto, pro illo exhibet dulcem & maturum fructum, & ſic beneficio arborum, amari & lutei terræ ſuccus & inſipidæ pluuiæ in dulcedines commutantur hominũ ſaluti commodiſſimas. Ita Dominica crux dum in ſe lacrymas peccatorum & luctus exſugit, ſuæ beneficio virtutis inde nobis ſalutares calices lætantiaque vina propinat. Huc ſpectauit acumẽ D. Anaſtaſij Sinait. lib. 3. Hexaem. vbi inquit. *Primum miraculum Chriſtus fecit in aqua, quoniam tertiò die aquam gentium congregauit in vnam congregationem, cum eam tranſmutaſſet vera vitis ob aqua in vinum lætitię*. Ecce tibi vera vitis, nimirum crux Dominica omnium peccatorum aquas amaras in ſe ebibit & tranſmutat in vinum lætitiæ, quando beneficio crucis, ablatis amaris lacrymis, cæleſti inebriamur lætitia. Quam ex cruce lætitiam innuebat Paulus 1. ad Corinth. 5. dicens. *Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Itaque epulemur nō in fermento veteri, ſed in azymis ſinceritatis*. Quaſi diceret; quandoquidem crux Dominica apparuit, arbor bona bonos fructus faciet, non iam veteres amaritudines manebunt, omnia plena dulcedine erunt, plene lætitiæ, plena epulis. Ita D. Chryſoſt. hom. de Cruce & latrone. *Paulus præcepit propter crucem feſtiuitatem celebrari, Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque diem feſtum celebremus. Adiũxit cauſam, quia Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Vides crucis intuitu perceptam lætitiam?* Hoc eſt maximum beneficium crucifixi amaritudines noſtras in gaudia transmutare, amaros peccatorum luctus ipſo ſibi exſugere, & mortalium corda cæleſti perfundere lætitia. Id quod percaluerat D. Zeno in Abrahæ decantatiſſimo ſacrificio, vbi in ſummo vitæ diſcrimine Iſaacũ & Abrahamũ lætiſſimos ſic depingit. *Lętatus eſt puer patre fideli, ipſoquoq; fidelior. Lętatur pater filio quoq; gaudente, & cũ gaudio vnici pignoris alligat manus, quas ille vinciẽdas libẽtius offert*. Quis talia crederet in vnici filij funere? Qui pater, defuncto herede, domum non replet ſuſpiriis? Qui filius vnicus moriens domeſticus non afficit triſti luctu? Et hic filius occiditur à patre, & omnia læta ſunt, omnia ſuffunduntur gaudiis? ſed non omnia ſunt læta, ait Zeno, nimirum. *In illo ſacrificio ſolus Deus doluit, qui aliam victimam procurauit*. Quidni? Deus ipſe immolandus ex tunc omnes lacrymas & luctus hominum ſibi ſoli aſſumebat vt hominibus lætitiam præſtaret. Pater, & filius lætabantur, quia ſolus Deus dolebat, & victimam aliam procurabat, vt lætitiam illorum ex crucis & paſſionis Dominicæ intuitu perceptam eſſe conſtaret.

Ambroſ. — 1. ad Cor. 5. — Chryſ. — Zeno.

A B C D E

Text. Quoniã ecce veniet dies, ĩ quibus dicẽt: Beatæ ſteriles, & vẽtres quæ non genuerunt, & vbera quę non lactauerũt, tũc incipiẽt dicere mõtibus, cadite ſuper nos, & collibus, operite nos: quia ſi in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet?

§. X.

Periculosè degit peccator poſt Chriſti Domini damnationem.

VAE peccatori, vbi damnatur ſanctitas, vbi tã cruenta pompa ducitur Ieſus viride lignũ ad ſupplicium. Ne putes fortuitum eſſe dictũ illud, *Si in viridi ligno hæc fiunt,* ſed magno põdere, & ſingulari ſupplicij exaggeratione. Quod ut teneas propone tibi ante oculos formam ſeueriſſimi tribunalis, quod in Hiſpania hæreticã prauitatẽ perſequitur. Ibi ſępè quãdo reus abeſt, ſiſtitur figura eius lignea affabrè compoſita, huius in cõſpectu crimina proponũtur abſẽtis, quaſi ibi in ſtatua lignea adſit, fertur ſententia, dãnatur: tãdẽ infami præconio traducitur ſtatua, & carnificis manu immittitur ardẽti rogo. An ex tunc reus liber euadit? an cõbuſta lignea illa ſtatua, perſona per illam repræſentata, quę verè mala fecit poterit iã ſecurè agere? Imò nunquã periculoſius, nunquam euidentiori ſuæ ruinæ periculo manifeſtabitur, vbi enim lignea eius figura flãmis tradita eſt, ſolùm, vt iuſtitiæ tenor ſeruetur, auidiùs conijcietur perſona, ſi ſemel teneatur. Ecce tibi, ô homo peccator, Chriſtus Dominus non peccator eſt; ſed lignum

A viride; ſed lignea ſtatua peccatoris, hęc iudicio ſiſtitur; hæc de proditione, de ſacrilegio, de blaſphemia accuſatur, & barbarus Iudex ait: *Non inuenio cauſam in eo.* O dementia Iudicis, in ligno quærebat cauſam mortis! Ego ſum qui feci, homo eſt peccator & proditor, Ieſus lignum, Ieſus peccatoris lignea ſtatua, quæ crudeli damnatur ſenten-
B tia, millèque ludibrijs & tormentis decerpitur. Fallor, niſi huc reſpexit Sap. cap. 14. dicens: *Benedictum eſt* *Sap. 14*
lignum per quod fit iuſtitia. Vel vt D. Chryſoſtom. oratione de Feſto Crucis ait: *Benedicite lignum, per quod fit iuſtitia.* Sanè lignum viride eſt Ieſus, in quo diuina iuſtitia totum
C ſuum rigorem exercet, in quo de omni hominum crimine vindicta ſumitur, iuxta rigoroſiſſimas iuſtitiæ leges. Cùm Ieſum ligno comparo, ſcio latiſſimum diſcrimen: etenim lignum non propriè ſatisfacit iuſtitiæ, nec reum liberat vllo modo: verùm Ieſus verè & propriè fecit iuſtitiæ ſatis, & hominem verè liberauit, ſi ipſe ſapiat. Eſt tamen
D inter lignum, & Ieſum ſimilitudo in eo quòd in vtroque exhibetur pœna debita peccatis.

Dicet aliquis mentis inops, Ieſus de hominum criminibus iuſtitiæ diuinæ ſatisfecit: ergo ſecuri & quieti iam viuant peccatores. Abſit à viro Chriſtiano tantum piaculum: Ieſus equidem ſatisfecit iuſtitiæ, vt ſatisfacit lignum, quo iuſtitiæ lege com-
E buſto inſinuatur quantùm maneat ſupplicium peccatori. Niſi velis, quòd ille, cuius lignea ſtatua combuſta eſt, ſe iam liberum putet. Imò nunquam periculoſiùs viuit, nunquam magis illi deſperata eſt res, vtpotè quia ſcit totum illum iuſtitiæ rigorem ſibi parari, qui in ligneam ſtatuam fuit effuſus. Hinc Abacuc *Abac. 3.*
cap. 3. ait, *Domine, audiui auditionem*

tuam, & timui, conſideraui opera tua, & expaui. Cur expauet Propheta, & timet ſola conſideratione operum Dei. Sanè viderat Ieſum lignum viride in ſimilitudinem carnis peccati efformatũ, medium inter latrones, prophano iudici commiſſum, traduci in locum Caluarij. Vbi eleganter Rupertus ait. *Quiſquis ſeruorum eius hæc audiuit, & conſiderauit, quomodo non timuit, quomodo non expauit? Puta quòd attonitus dixerit: Heu quid erit de nobis ſeruis malis, quorum propter ſcelus talem tantumque Dominum tam malè tractari oportuit?* Prudentiſſimus ille Latro hanc ſummam inſaniam obijciebat Latroni Chriſtum Dominum blaſphemãti. *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es!* Iam ſumma eſt noſtra malitia & inſania non timere, non expaueſcere ad iuſtitiæ rigorem, videmus ligneam peccatorum imaginem, nempe Ieſum tormentorum flammis comburi. Quare nõ magis timemus qui in eadem damnatione ſumus? Quare non magis noſtrum expaueſcimus periculum, vbi in viridi ligno ſic cernimus noſtra caſtigari delicta? Prudenter admodum D. Athanaſ. hom. in Paraſc. ait. *Non mihi in Iudæorum impietatem reſpice, neque quòd benefactorem ſuum condẽnarunt, maiorem homicidæ rationem habentes. Id ſolum intuere, quod reorum pœnam præter meritum Chriſtus ſubijt.* Id ſanè & horrendum, & metuendum peccatori, ſi conſideret, nimirum omnes Chriſti cruciatus, clauos, ſpinas, opprobria, maledicta, derelictionem, & maximorum dolorum ſegetem ſine adiutorio, ſine leuamine pœnas eſſe, iuſtitiæ ſententia in peccatores præſcriptas. Non lignum viride: ſed me vocant pœnæ iſtę, me petit damnatio hæc, ab his tormentis expector, niſi reſipiſcam.

Rup.

Athan.

A O vtinam hunc à Chriſti ſupplicio excipiamus fructum, quòd à rigore iuſtitiæ caueamus nobis, quandoquidem qui inſanus non eſt, hoc ex lignea ſtatua cõbuſta percipit commodum, quod cauet ſibi. De Chriſto Ieſu cruci affixo iuxta D. Auguſtin. & D. Hieronym. ſenſum dicebat Sponſa, Cant. 1. *Botrus Cypri dilectus meus in vineis Eugaddi.* Vbi illud, En

B gaddi, ſignificat Carthuſiano oculum hædi: eſt ergo Dominica crux vitis plantata ad hędorum oculos. Nil magis notandum in horum animalium genere, quàm prudens quędam cautela eſt, qua ſibi in alienis periculis cauent. Accidit enim, vt ſi capram vnam ex grege per mentum apprehenderis, ſicque reliquis obieceris, cæteræ ſtent veluti ſtupidæ

C ſuos in illam vnam oculos conijciẽtes. Vnde Plinius lib. 5. capite 50. inquit. *Capræ mira prudentia, cauent ſibi in aliorum periculis.* His caprarũ oculis amat Ieſus in cruce ſua videri, nimirum vt omnes eius paſſionẽ ſtupentes caueamus nobis, & viam, qua tantam euadere periculum poſſemus, meditemur.

Cant. 1.

Plin.

D

Text. Et poſtquã venerũt ĩ locũ, qui vocatur Caluarię, ibi crucifixerũt eum, & Latronem vnũ à dextris, & alterũ à ſiniſtris.

§. XI.

E *Dominica paſſio totum paradiſi malum extinxit.*

VOluptatis locus, comata & pulchra arbor, ſerpẽs fulgidus hominum generi exitium attulere: pro his modò parantur horridus locus Caluariæ, id eſt, morte punitorum, cruen-

cructum lignum, quod nudus filius Dei, ſeu ſerpens ſcandit, vt deſtructa antiqua fallacia, veram & immortalem vitam hominibus perſuadeat. O diuiniſſimi, & prudentiſſimi Serpentis aſtum! Sanè lignea virga verſa fuit Moyſi in ſerpentem, qui magicos ſerpentes deuorauit, Exod. 7. Cuius rei myſterium vt explicaret

Sinai. Diu. Anaſtaſius Sinaita, libro 10. Hexaemer. inquit. *Nunc quidem virgam Moyſis tranſmutans in ſerpentem, deinde ſerpentem mortificans in ligno. Prius deſcribit, quod per lignum crucis perdet, & morte afficiet paradiſi ligni conſultorem ſerpentem. Propter quem virga Aaronica ex ligno animata ſerpſit ſerpens, & falſas magicas in ligno ſerpentis operationes conſumpſit.* Ecce tibi ex Caluariæ latebris, ex crucis ligno prudentior ſerpens proſilit Ieſus, qui conſultorem illum paradiſi arboris conſumit, omneſque eius fallacias, & magicas præſtigias vorat & deglutit. Nullum equidem præſtantius remedium potuit hominum generi inueniri, quam hoc quod diuini ſerpentis aſtus præmeditatur ex ligno crucis. Hinc miſſurus Diſcipulus ad ſanandum orbem

Matth. 10. ait illis, Matt. 10. *Eſtote prudẽtes ſicut ſerpentes.* Cur ſicut ſerpentes, cum apud homines nomen ſerpentis, & ſuſpectum eſſet, & inuiſum? ubi D.

Remig. Remigius. *Serpens decepit primum hominem, callidus fuit hoſtis ad decipiendum, vos ſitis prudentes ad laudandum, laudauit ille lignum; vos laudate crucis virtutem.* Vnus qui ex ligno crucis ſerpens eſt, ſerpentium deſtruet conſilium, antiqua fugabit toxica mortis, & ſalutarem hominibus inſtillabit vitam; Eia agite quicumque vetus nocumentum innatum medullis, paradiſi venenum vultis expungere, & ligno crucis ſerpentes proſilite, ex cuius ligni

A rigore ſerpſit ſerpens Chriſtus, qui ex ſuffiato delitiarum paradiſi toxico, nobis vitam reſtituit. Quò referã illud Claudiani ĩ victoria Stiliconis, vbi delitijs enectum Glaucum memorãs vitæ fuiſſe reſtitutũ beneficio herbæ deductæ ex ſerpentis ore ait:

—Miræ nam munere ſortis
Dulcia mella necem, vitam dedit
B *horridus anguis.*

Sanæ horridus ex crucis ligno Anguis Chriſtus Dominus & mortem, & venena conſumpſit, quæ nobis intulerant voluptatis locus, amœna arbor, ſerpens fulgidus. Ieroboamus 3. Reg. 3. in Prophetam excandeſcens. *Extendit manum ſuam de altari dicens: apprehendite eum. Et*
C *exaruit manus eius.* De quo in rem præſentem Chryſoſtomus oratione de S. Hier. fatur. [Extendit manum ſuam Rex, & exaruit. Quãdo arida facta eſt, tunc fructũ tulit. Cõſidera mihi exẽplũ quod occurrit in ligno, quod in paradiſo fuit, & in ligno ꝙ fuit in cruce. Quẽadmodũ enim lignũ illud cũ eſſet viride mortẽ peperit, lignũ verò crucis cũ eſſet aridũ,
D vitã genuit, ſic manus Regis quando viridis erat, impietatẽ peperit, quando arida facta eſt, tunc obedientiam produxit.] Sic de crucis ariditate correxit mala, quæ produxerat viridans & amœna arbos paradiſi, adeo efficax aduerſus hæc oĩa crucis lignum extitit; vt meritò defleat D. Paulinus epiſt. 8. hominis poſthac infirmi Paulin.
vicem dicens. *Infelix ego qui venena-*
E *tum inimicæ arboris guſtum nec crucis ligno digeſſi.* Quæ voluptatum toxica non digeruntur, immiſtaque ſudori ab intimis expelluntur medullis, vbi hoc Eoum ſenticoſum crucis lignum apparuit? Quæ ſerpentinæ iræ? Quis aſtius? Quæ fallaciæ

non vorantur, & conſumuntur ab horrido ſerpente Chriſto ex crucis ligno prodeunte? Difficilis erat Salomoni *via colubri ſuper petram*. Pro-
Prou. 30. uerb. 30. quia voluptuoſis hominibus in vitam aperuit viam vnus coluber, qui a ligno crucis exiuit. Hic ſolus anguis cruci innixus voluptates extinguit, ſalutem propinat, vt merito Gualfridus prædicta expendens verba, dicat *Vnum eis remediū, eſt, vnum conſilium, vt exaltatum in ligno ſerpentem pia conſideratione reſpiciant, et dum eius dolores attendunt, qui in carne mortali Deus erat æternus, ſuas omnes moleſtias parui pendant*. Hæc ille.

§. XII.

Peccati horrorem, & turpitudinem nudandam putet qui cupit ſanari.

AScendit Dominus crucem nudus, maledictum & peccatum pro nobis factus, iuxta Diuum Pau-
2. ad Cor. 5. lin 2. ad Corinth. 5. theologiam, vbi ſic inquit: *Eum qui non nouerat peccatum, fecit peccatum pro nobis*. Peccati nimirum induens ſimilitudinem, nudus in cruce apparuit, nullo enim meliùs peccatum de medio tollitur, quàm ſi eius turpitudo, & fœditas reuelata nudatur. Hinc venturus Chriſtus Dominus ad mortem infructuoſam ficum fecit arere. Cuius rei & pulchram, & veram rationem
Athan. reddit D. Athanaſius quæſt. 22. inquiens *Quia poſt tranſgreſſionē Adā accepit folia ficus, quibus obtexit ſuæ turpitudinis peccatum, cùm deſtrueret trangreſſionis peccatum, et configeret, deleretque in cruce, areſecit operculum peccati, id eſt, folia ficus, quibus Adā tegebatur poſt tranſgreſſionem*. Nil prius faciendum, vt peccatum deleatur, quàm omnia peccati opercula

A tollere duxit, & eius turpitudine
in omnium conſpectu propalar
Summū & incredibile virtutis ſu
argumentum profert Nazianze
quòd Athenis, vbi vitia & pecca
ſub diuinis, & pulcherrimis titul
colebantur, ipſe, & Baſilius omnin
mortui eſſent peccatis. Ait eni
orat. in laud. Baſil. *Quin potiùs, qu*
vix credibile eſt, ad fidem confirma
B *ſumus, ipſorum fraudem, et impoſt*
ram cognoſcentes, atque illic dæmon
contemnentes, vbi in mirifica lau
ſunt dæmones. Meritò dixit, quod v
credibile eſt, omnem enim euacu
fidem quod fugias peccata & viti
vbi hæc intra diuinitatis velami
clauduntur, pulcherrimaſque
præferunt formas & figuras. Sa
peccatum dum pulcreſcit, dum a
reo fulget amictu, neceſſum eſt,
viuat, ſummaſque afferat ſuo ven
C no pernicies. Celebris eſt apud Di
dorum Siculum, libro 5. Gamb
Scytharū Regis auſus, qui & inn
xium hoſpitem interfecit, & ei
pellem templo appenſam Appolli
dicauit. Neſcio an placuerit tal
etiam Deo munus, quandoquide
homicidam monet de periculis, a
D quæ illum pellis oblata vocabit, T
met Rex ſceleſtus, & piaculo add
piaculum, cupiens enim nefarian
oblationem contegere, pellem aur
multo deaurauit. Quid plura? Ian
pellis aurea facta quas non trax
claſſes? quorum non incendit ani
mos, vt mille prælijs, interempt
Rege homicida, tantum theſaurun
comparent? Hæc ſunt picta & deau
E rata ſcelera: enimuerò dum pecca
tum ſub aureis peplis ſacratur, exter
nis operitur pulcritudinibus, mir
modo ſuum acuit venenū, millequ
trahit mortes, & pericula. Vnde rui
nas hominum merito expaueſcen
Pſalm. 73. inquit *Reſpice in teſtame*
tum

tum tuum, quia repleti ſunt, quia obſcurati ſũt terræ domibus iniquitatis. Quę verba ſic apud Symmachum in rem præſentem explicantur. *Reſpice in teſtamentum tuum, quoniam repleta ſunt tenebroſa terræ ſpecioſis & pulcris, vel inſignibus modis iniquitatis* Quaſi dicat, ò Deus immortalis! quandoquidem terrenorum hominum ſcelera & peccata auro cooperta fulgent, pulcris & ſpecioſis obteguntur prætextibus, auerte ab illis oculos, ne fortè concitêris ad iram; & noua ſubmerſura orbẽ ſpues diluuia. Reſpice in teſtamentum tuum, reſpice in ſignum fœderis tui, nimirum in ſanctã crucem, ibi mundi peccatum viſitur omni decore & prætextu nudatum, ibi horroris & fœditatis plenam conſpicies ſimilitudinem peccati in Dominica carne, quo humana obtinebitur ſalus. Vtinam id cum mortalibus omnibus actum eſſet, vt ablato auro, pallida, horroriſq; plena illis proponeretur facies peccati. De interfecto piſce fel ſeruauit Tobias, domum adit, cap. 11. *Tunc ſumens Tobias de felle piſcis liniuit oculos patri ſuo.* Inde Petrus Dam. epiſt. 12. *Cæcus itaq; felle piſcis oblinitur, & protinus cæcitas effugatur, quia cùm amaritudo diabolicæ verſutię, noſtris oculis oſtenſa proponitur, tenebrarum mox caligo propellitur: & lux interior, quæ velut eclipſim paſſa eſt, reformatur.* Nudetur amaritudo, & fœditas peccati, & fugies illud.

Tob 11.

§ XIII.

Chriſtus Dominus cruci affixus mortificationem & rigorem pœnitentiæ omnibus perſuadet.

Hieron. STantis iuxta crucem Magdalenæ virtutẽ & miratur D. Hieron & illam his verbis cõmendat. *Sacerdotes, & Phariſęi crucifigunt filium Dei; & Maria Magdalena plorat ad crucem, vnguenta parat. Verè turris Libani, quæ reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem videlicet Saluatoris ad ſacci pœnitentiam prouocantem.* Dabo hæc verba alibi explicanda, modò ſolùm expendo ab his quæ reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem Saluatoris ad ſacci pœnitentiam prouocantem: quibus hæſit Hieron. in verbo illo, Damaſci. Enimuerò Damaſcus idẽ eſt ac *propinans ſanguinem*, vt teſtatur Georgius Venetus in Armon. Cantic. 3. tom. 7. cap. 13. Facies ergo Damaſci à Magdalena reſpecta D. Hieronimo eſt crucifixi Domini facies, quæ crebro confoſſa vulnere, hominibus cunctis propinat effuſionem ſanguinis, nimirum mortificationem, & dolorum tolerantiam. Iniuſtè interfectus Teremanes à Critio tyrãno cùm vas veneno plenum acciperet, totumque hauſiſſet, relictam partem profudit in terram dicens, *Propino Critiæ* Id quod memorans Cicero Tuſculanar. 1. ait. *Luſit vir egregius extremo ſpiritu, verèq; ei, qui ſibi venenum præbuerat, mortẽ eſt eã auguratus, quæ breui cõſequuta eſt.* Sic Dominus ſuffixus ligno, paſſionis & dolorum calice epoto, ſanguinem vſque ad terram profundens hominum generi propinat, verèque mortificationẽ, & ſimilem dolorum tolerantiam exquirit ab omnibus illis, quorum cauſa ipſe mortuus eſt. Quicumq; peccaſti, à crucifixo Domino dolorũ & pœnarũ calicem tibi propinatũ exiſtima, cuius propinationis lege vſque ad ſanguinis effuſionem obligaris Chriſto. Huc refert Tertullianus illud Euangelij, nimirum: *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cęſari; & quæ sũt Dei, Deo.* Quæ sũt Dei, quæ Deo reddi debent? Pulcrè ille de Fuga in Perſ. inquit. *Quomodo reddam quę ſunt Dei, Deo? Vtique perinde imaginem & monetam ipſius inſcriptam nomine eius, id eſt, hominem*

Chriſtianũ? Quid autẽ debeo Deo ſicut denarium Cæſari, niſi ſanguinem, quem pro me filius fudit ipſius. Hoc à me expoſtulatur, hoc exigitur, vt mactẽr, vt ſanguinem fundam, vt propinãti Domino ſanguineum poculum, correſpondeam ſimile bibens. Sanè, vt meritò fatur Apollinaris libr. 4. epiſtol. *Quantam licet nobis anxietatem vitæ præſentis propinet afflictio, parua toleramus, ſi recordemur, quid biberit Dominus ad patibulum.* Vbi te, Domine, in ligno crucis video felleum mare bibentem, cur propinatas non bibam mundi amaritudines? Vbi diuiniſſimum os ad incredibile tormentorum pelagus applicari conſpicio, parua mihi ſunt quæcumque mihi pœnitentia propinat. Propinantem Regem periculosè contemnit miles, qui crucifixum propinantem refugit, metuo ne excludatur à bonis crucifixi. Id grauiter Tertullian. vbi ſuprà edixit. *Non poteſt qui pati timet eius eſſe qui paſſus eſt. At qui pati non timet, iſte profectò erit in dilectione vtique Dei.* Sic ille. Vanus eſt qui in præſenti à Chriſto petit delicias; etenim ſaginaturus turbam, Ioan. 6. iuſſit homines ſedere ſuper fœnum; at eundem impleturus, Matth. 15. *Præcepit turbæ, vt diſcumberet ſuper terram.* Sanè ij qui ſuper duram terram ſedent, Chriſtianos agebant. Vnde ait D. Paſchaſius libro 7. in Matthæum. *Tanquam in ipſius montis Chriſti ſoliditate locati, nullo fœno interpoſito emolliebantur.* Non enim ſub Chriſto mollities, ſed dura & acerba vita commendatur.

Apol. Tert.

§. XIV.

Amatorij ludi ſunt Deo crucis vehementiſſimi dolores.

QVis ardentiſſimi amoris flammas Ieſu lambentes pectora

A explicare queat? Huc vos adeſte ardentiſſimi Seraphin, & alijs o nubilate veſtrum pectus, vt quo frigidum ſit, & niuali rigidum gel ſi ignifero Chriſti pectori compar tur. Iam cernite nouum amatore Ieſum, cui horrendũ crucis lignu eſt pro nuptialibus tedis, ſpinaru ſpicula pro roſeis ſertis, clauoru lanceæque ictus pro oſculis. Non

B hæc erat Sponſæ vox, Cantic. 8. *Qu mihi det te fratrem meum, vt inueniam te foris, & deoſculer?* Quæ hæc Sponſæ cupiditas? an expectabat Dominum extra vrbem actum, & ductum in Caluariæ locum? Sic putat Rupert. Proh Deus immortalis! Hæccine ſunt Sponſæ oſcula? Perforantur, manus, tranſuerberatur pectus, totum quatitur corpus, & hæc tam

C dira, tam inhumana vulnera habentur à diuino Amatore pro oſculis. I quod exprimit S. Philo Carpati h verbis. [Tunc foris inuentus eſt Sponſus, & oſculatus à Sponſa, cum humanitate veſtitus, & extra Hieroſolym crucifixus eã ipſam à ſẽpiterna morte redemit, & per ineffabilẽ charitatẽ ſoluto oĩ debito ſibimet amantiſſimè reconciliauit.] Quid diuinius?

D Quid ardentius? Sic accipit Dominus vulnera, quaſi oſcula acciperet, extremam ſuſtinet lanienam, & ſuauia ducit: totus ſanguine madet, cruciatibus perimitur, opprobrijs appetitur, & inter hæc ſic deliciatur, quaſi inter chariſſimorum amplexus, & oſcula exiſteret. Vt dica apud D. Chryſolog. ſer. 108. [Claui iſti nõ mihi infigunt dolorẽ, ſed ve-

E ſtrã mihi infigũt altiùs charitatẽ; vulnera hęc nõ educũt gemit⁹ meos, ſed magis vos meis viſcerib⁹ ĩtroducũt. Extenſio corporis mei vos dilatat in gremiũ. Venite ergo, redite.] Ecce tota Dominici corporis laniena ĩ amatoria conuertitur officia: cruentum

ſuppli-

ſupplicium, compagnum diſruptio membrorum dilaceratio nuptiales reputantur lætitiæ. Extulerat D. Zeno diuinæ charitatis præconium, id dicens: *Tuum eſt, quòd cum occiditur ab hominibus Deus omnipotentis Dei filius, nullus iraſcitur de duobus* Et ſanè maximum erat, quòd tam ferè tractatus, tam diriter percuſſus filius Dei non iraſceretur in hominum genus: at maior eſt illius charitatis altitudo, quàm non ſolùm non iraſcitur læſus; ſed vulnera ipſa reputat delitias, & quod eſt crudelitatis inſigne, id lætiſſimarum nuptiarum facit teſtimonium. Sic auſus prædicare D. Bernardus ſermone de Paſſione, inquiens. *Sedes ſponſalis crux eſt; in qua verus Sponſus Sponſam ſuam Eccleſiam ſibi copulauit, ipſam ſibi proprij ſanguinis affuſione ſubarrans.* Cur Bernardus hæc diceret; niſi ardentiſſimum Dei amorem prænoſceret, quo tormenta reputabat delitias? Huc retulerim vocem illam Ieſu, qua labores & tormenta ſua pro muneribus reputabat. Ait enim Ioann. 17. *Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ego ſũ, et ibi ſint mecum.* Quos dediſti ait, dicturus verè, quos ſummis cruciatibus emi: at tantus erat amor, vt crudele pretium exhibitum, putaret munus acceptum. Sic Richard. Victorin. part. 2. in Cantic. cap. 10. inquiens. *Ita tunc de ipſorum redemptione exultat, vt non reputaret magnum id quod pro eis obtulit, ſed videatur eos, quos accepit, datos ſibi potiùs in munere, quàm emptos pretio ſui ſanguinis, & compenſatione.* Pro Chriſti in ſuos charitatem!

Zeno.

Bernar.

Ioan. 17.

A

§. XV.

Crux Domini durior, et acerbior, quàm quæ ab hominibus ſuſtineri queat.

MEdius inter latrones crucifixus eſt Dominus, præter ſuã, alias præſeferens hominibus cruces, quibus ad eã um regulare poſ-
B ſint, intolerabilis enim eſſet generi hominum crux Chriſti. Hinc adhuc viuens monebat: *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, tollat crucem ſuam, & ſequatur me* Non ait, tollat crucem meam; ſed ſuam, quaſi ſciret Dominicam crucem eſſe ho-
C minibus intolerabilem. Enimuerò ea eſt crux Chriſti, quæ ſumma innocentia toleratur, & nihil amarius homini, quàm ſi immeritus mulctetur ſupplicio. Iob 2. aiebat Dominus ad Sathan: *Animaduertiſti famulum meum Iob? homo innocens, verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni malo, & adhuc perſeuerans innocentia ſua.* Notanter dixit illud, & adhuc perſeuerans, vtpote maximum erat, quòd vir innocens ſub tam diris ſuppliciis non labaret. Id quod notat D. Hier.
D Epiſt 34. ad Iulian. his verbis. *Pulcrè addidit, & adhuc perſeuerans in innocentia, quia difficile eſt preſſam malis innocentiam non dolere, & hoc ipſo fide non periclitari, quòd ſe videat iniuſte ſuſtinere quod patitur.* Expende vbi hominum fides periclitetur, vbi iniuſtas pœnas dat, hoc eſt, omnibus hominibus commune ſolatium in pœnis, quo ſe tres illi pueri Baby-
E lonici ad fortiter ſubeundas altiſſimas fornacis flammas comparabant dicentes Daniel. 3. *Peccauimus, iniquitatem fecimus.* Verùm vbi nullus peccati conſcius homo pœnas dat, heu quanto in fidei illius periculo ſit, mirum erit, ſi ſuſtineat, ſi oneri tanto

Matth. 16.

Iob. 2.

Hier.

Dan. 3.

tanto non ſuccumbat. Id quod meritò lamentatur Hugo de Sancto Victore, qui dum expendit illud Paulianum ad Galatas, *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce*, triplicem differentiam crucis conſtituit iuxta numerum trium, qui in Caluariæ loco crucibus ſuffixi viſebantur. Tunc ſic
Hug. ait. *Dicunt homines quando pœnam ſuſtinent, ſi meruiſſemus, non erubeſceremus, nunc autem iniuſtè pati ignominioſum eſt nobis. Obſequium videtur, imò ſi culpa pateris, erubeſce ſi ſine culpa, gloriare; latro magis eſſe vis, quàm Chriſtus?* Tanta eſt noſtra malitia, tanta infirmitas, vt Chriſti Domini crucem pertimeſcentes, latronis crucem magis excipiamus.

§. XVI.

Nullus homo ſecurus à Cruce.

QVis in hunc mundum ingrediens fugit à cruce? An qui amplam perditionis terit viam? an qui vitijs ſuis & voluptatibus indulget? Proh dolor! Vide quid Lucas dicit: *Ibi crucifixerunt Ieſum latrones, vnum à dextris, & alium à ſiniſtris.* Nec ad ſiniſtram declinare licet ſine cruce, ſine labore, ſiniſtram reproborum ſemitam qui ſequitur, ibi habet crucem, ibi laborum mille cru-
Prou. 26. ciatus ſubit. Prou. 26 *Abſcondit piger manum ſub aſcella ſua, & laborat, ſi ad os ſuum conuerterit.* Expende illud, & laborat; etiam qui labores fugit, qui manus ab omni opere otioſas custodiebat, ne minimo licet labori incumbat, is laborat, & dum indulgens otio ab omni opere feriatur, tunc illum labor improbus cruciat.
Athan. Fallor, niſi huc reſpexit D. Athanaſ. orat. contra idola dicens. *Mens humana clauſis oculis, effictis ſua imaginatione malis in his ſe exagitat ac mouet,*
A *inſcia interim ſe nihil agere, dum ſe maximè negotioſam præbet.* Ecce in nihil agendo ſeſe mens humana excruciat, oculos habet clauſos, vt quietis otio indulgeat, & ſic diris exagitata curis laborioſior exiſtit. Non me tempero, quin hic transferam figuram illam impiorum, quam D. Pau- Paulin.
lin. epiſt. 4. in Sanſone obcæcato, & inimicorum farinam molente de-
B pingit. *Conſidera*, inquit, *huiuſmodi mortalium vitam, & tota tibi ſpecies iumenti molentis occurrat, ille pannis oculos corporis, ſit iſte ſordibus vitæ ſuæ oculos mentis obſitus, per errores ſuorũ ſẽſuum, quaſi per ambages malorum laborioſa miſer ſtatione verſaturus, viſu ſuo vacuus & operoſus alieno ſtat ĩ via peccatorum compeditus vinculis cupi-*
C *ditatum ſuarum, & ipſe ſibi carcer eſt. in ſemetipſo, piſtrini ergaſtulum patitur, ſaxum cordis ſui pertinacia iniquitatis induratum quaſi molam verſat, farinam hoſtibus ſuis de corrupta animæ ſuæ fruge conficiens.* Hæc ille, quibus vides proprijs coloribus impiorum vitam effigiatam, nõ enim per viam latam vitiorum cruces fugiunt, imò ibi labor, & dolor, & ærumna, & gemitus, & lacryma inhabitat. Habent
D ſuas cruces vitia, vel quod omni miſeria maius eſt, habent piſtrini ergaſtula, habent ſaxeam molã, ad quam religati miſeri ſeſe conferunt, vt ſuorum rabidiſſimorum hoſtium fiant pabulum. Et quidem is eſt mundus, eæ ſunt ſæculi omnes, & voluptates, & dignitates, quæ non minores habeant cruces, his, quos honorare quàm his quos onerare deſiderant.
E Quos magis honorarent Ethnici, quam Deos ſuos? quos magis cruciarent, quàm nouellos tunc Chriſtianos. Accipit modò Tertull. in Apol. Tert.
cap. 12. Pulcrè componentem Chriſtianas cruces cum Gentilium Deorũ crucibus Ait enim. *Re vera nobis,*

maximè

maximè qui propter Deos veſtros plectimur, ſolatiũ pœnarũ eſſe poſſit, quod eadem & ipſi patiuntur, vt fiant. Crucibus, & ſtipitibus impoſitis Chriſtianos. Quod ſimulacrum non prius argilla deformat, cruci & ſtipiti ſuperſtructa? In patibulo prius corpus Dei veſtri dedicatur. Vngulis deraditis latera Chriſtianorum. At in Deos veſtros per omnia membra validius incumbunt aſcia & rũcinæ, & ſcobinæ. Ignibus vrimur. Hoc et illi à prima quidem maſſa. Pergit iſte in plura, nobis ſufficiat ſemel vidiſſe, quod mundiales & cultrum, & ſupplicium parant per cruces, nec ſine labore aliquis honor paratur ab illis, quando & idola non ſcandunt altaria, niſi per aſciam, per ignem, vel crucem. Hinc rectè monet D. Chryſoſtom. hom. 4. ad popul. *Nam etiam ſi pulcherrimum hunc laborem non deſudes, qui circa pœnitentiam virtutũ eſt, et in mundo omnino vel aliter laborabis. Sed ſi labor & hic, & illic, quare non hunc colligimus multum habentem fructum?* Vbique tibi cruces occurrunt, vbique labores & dolores, gemitus, & lacrymæ, ſiue ad dexteram, ſiue ad ſiniſtram declines. Fuge ergo ſiniſtræ labores, quibus cruciaris, quibus cæcus te conteris, vt hoſtes tuos ſaties, & cape labores dexteræ, labores pœnitentiæ, dolores Chriſtiferæ crucis, quibus & hoſtes profligas, & immarceſcibiles coronas capias. Sanè inclita illa fœmina Iahel de qua in libro Iudic. cap. 4. Iſraelitarum hoſtem Siſaram domi excepit, lacteoque poculo pauit, quo ipſe ſecurus ſe ſomno tradidit, dormientem Iahel aggreditur: & clauo ligneo transfodit tempora eius, & miſerè mactat. Quid plura? ex quo facto pulchrè Card. Pet. Dam. ſerm. 40. monet, quid fidelis Chriſtianus faciat. *Quamdiu gentilis populus iuxta legem carnis voluptuoſe viuebat, tan-*

Chryſ.

Dam.

A *quam lac, ita vitæ ſuæ mollitiem ſitienti mortem noſtram diabolo propinabat. At poſtquam ſub ſpiritus ſe diſciplina conſtrixit, inuicta mox crucis arma corripuit, hoſtemque ſalutis humanæ, quẽ dudum voluptatis lacte potauerat, nunc pœnitentiæ munita præſidio ligno transfixit.* Nemo iam Chriſtianus patiatur hoſtes ſuos paſcere; nemo de labore ſuo, de dolore, de lacrymis, de B gemitu lactet diabolum; ſed ſiquidem vbi laborandum eſſe, gemendũ eſt, non laboret, nec gemat ſub ſiniſtra cruce, ſub piſtrini ergaſtulo; ſed ſub cruce Chriſti, qua transfigat hoſtes, & ſempiternis potiatur gaudijs.

§. XVII.

C *Vt iuſtitia diuinæ non in vindicando, ſed etiam in parcendo conſiſtit.*

Ecce tibi vt diuinæ iuſtitiæ ſatisfaciat Dominus ab Hieroſolymis in Caluariæ montẽ feſtinat, vbi ſeſe iuſtitia Dei aduerſus peccatores oſtendit. Sed cur iuſtitiæ actio in mõte extra ciuitatẽ peragitur? Cre- D diderim humanæ iuſtitiæ rigores, qui in vlciſcendis iniurijs exercentur, ſuſpectos eſſe diuinæ iuſtitiæ, vt quæ etiam in parcendo conſiſtit. Ita Oſeæ 11. ait iuſtiſſimus Dominus, [Non faciã furorem iræ meę, nõ cõuertar, vt diſperdam Ephraim, qm̃ Deus ego sũ & nõ homo, ĩ medio tui ſanctus, & nõ ingrediar ciuitatẽ] Expendo quid à Deo caueatur, nimi- E rum nõ ingrediar ciuitatẽ, quaſi dixerit, alius ero ab ijs, qui iuſtitiæ ſeruandæ inuigilant in ciuitatibus. Ibi iuſtitia vindex eſt iniquitatum, mea iuſtitia eſt iniquis parcere. Sic apud D. Hieron. *Non ſum*, ait, *vnus de ijs, qui in vrbibus habitãt, qui humanis legibus viuunt, quibus ius ſumma malitia eſt;*

Oſeæ 11

Hieron

eſt; *mea autem lex, mea iuſtitia eſt ſaluare correctos*. Proh præclari iudicis ingenium! Tunc iuſtiſſimus iuſtitiæ ſatisfacit Deus, quando reis ſalutis pandit theſauros, non ſolum quãdo mundum ſubmergit, non quando populos comburit, ſed quando pro hominũ ſalute profudit ſanguinem. Ea eſt diuina iuſtitia, quæ correctos

Pſal. 84. ſaluet. Pulcrè Dauid Pſal. 84. *Miſericordia et veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia et pax oſculatæ ſunt.* Iuſtitia, quę gladios ſtringit, quæ ignes vomit, quæ profundit diluuia, tota oſculis vacat, & nihil reis prius parat quam pacem, quam ſalutem, & inculomitatem. Sed quæ hęc iuſtitia eſt? Sane iuſtitia pientiſſimi Dei, qui tunc iuſtitiam exercet, quando in reos fon-

Andr. Cret. tes aperit pietatis. Sic loquitur Andr. Cretenſ. ſerm. de Annunc. Dei iuſtitiam commendans. *Iuxta quam*, inquit, *qui natura ſua benigniſſima eſt, iuſtiſſimè decreuit, ut filius eius pprius in noſtræ ſimili comparens forma aduerſarium noſtrum condemnaret.* Non enim in fonte pietatis & benignitatis alia iuſtitia inueniri poſſet, niſi quæ ſciret iuſtiſſimis ſeueriſſimiſque legibus per miſericordiam ſatisfa-

Pſ. 117. cere. Hinc etiam Pſal. 117. ait Chriſtus Dominus. *Circumdederunt me ſicut apes, & exarſerunt velut ignis in ſpinis, & ĩ nomine Domini, quia vltus ſum in eo.* Sed ô Domine quam egiſti vltionem tantorum hoſtium? Qualem de interfectoribus tuis ſumpſiſti vindictam? Sanè qualis decebat omnium Dominum illos à peccatis in gratiam ſuam transferendo. Ita D.

Auguſt. Auguſt. ibi. *Vltus ſum in eos, quia & ipſi malitia, quæ in eis iuſtos perſequebatur, extincta, Chriſtiano populo ſociati ſunt.* O nouum vindictæ genus! Tunc ſcelera Dominus ſe putat vindicare, non quando perdit ſceleratos; ſed quando correctos ſaluat. Id

A notum habebat D. Leo ſerm. 8. de Paſſ. exclamans. *O admirabilis potentia crucis! O ineffabilis gloria paſſionis, ĩ qua & tribunal Domini, et iudicium mundi, et poteſtas eſt crucifixi! Traxiſti enim Domine omnia ad te, & cum expandiſſes tota die manus tuas ad populum non credentem, & contradicentem tibi, cõfitendæ maieſtatis tuæ ſenſum totus mundus accepit.* Ecce vbi Leo.

B tribunal exhibetur Dei, nimirum in cruce, in qua miſericordiæ fontes aperiuntur, ecce vbi iudicium a Domino exercetur de mundo, vbi confitendę maieſtatis ſenſum totus mũdus accepit, quippe Dei iuſtitia eſt ſaluare correctos. Necnon Pſalm. 71. dicitur. *Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis.* Quaſi iuſtitia eius eo ſpectet, vt correctis propinet

C pacis abundantiam. Quare eleganter Chryſo. ibi ait. [Orta eſt ergo in diebus eius iuſtitia. Qualis eſt iſta iuſtitia, niſi vt Dominus carne induta, & hominẽ oculis humanis demonſtraret, & diuinitatẽ occultaret? Quãta iuſtitia, vt traderet ſe pro oĩb⁹ hominibus, & pro Eccleſia vbiq; diffuſa? Quanta iuſtitia niſi vt oĩa tolerare inniuſta, ex improbitate Iudæorũ, Chryſ.

D & ſuã iuſtitiã demõſtraret ferocitati eorũ? Ecce orta eſt in diebus iuſtitia. Quæ iuſtitia, pietati cõiuncta eſt, tolerantię cõglutinata. Nulli malũ pro malo reddere, cũ omnibus pacẽ habere, pro inimicis orare?] Plane huc etiam ſpectabat Pſalm. 30. vbi hæc verba à Dauide dantur. *Muta fiãt labia doloſa. Quæ loquuntur aduerſus iuſtum iniquitatem.* Iuſtus enim reputatur quatenus obloquentibus doloſis labijs parcit. Ita Nicephor. in cat. Græc. ait. *Iuſtum ſe ipſum appellat, eo quod hoſtes ſuos nunquam affecerit iniuria.*

Ioa.

Ioann. 19. Scripſit autem titulũ Pilatus, & poſuit ſuper Crucem: erat autem ſcriptum, Ieſus Nazarenus Rex Iudęorũ.

§. XVIII.

Crux Christi corona & diadema Imperij duraturi, & stabilis.

CRucifixo Domino regius titulus additur, quem nõ tollet Iudæorum malitia, quæ enim a cruce & ærumnis exſurgunt diademata, nullis inuidiæ & malitię calumniis ſubiacent. Enim verò cum adoleſcens Ioſeph in Regnum ſubleuandus eſt, ne iuidorum maledictis daretur locus, ex carceris neruo ad diadema ſumitur. Id quod expendens D. Gregor. Niſſen. in cap. 6. 1. ad Cor. inquit. *Permiſit Deus tentationibus probari adoleſcentem, aures occludens iis, qui delectãtur probris & maledictis. Si enim non dediſſet Ioſepho probationem, dixiſſent maledici a cæca fortuna hæc fieri. Inter Aegyptios regnat Ioſeph, barbaris dominatur adoleſcentulus, quamnam oſtendis virtutem pro qua virtute hoc eſt aſſecutus? Ne ergo hæc de Ioſeph dicerentur, in eum permiſit tentationes, vt hæ iuſto viro ferrent teſtimoniũ, obſtruerent ora maledicorum.* Adeò firmæ & fixæ sũt coronæ, quæ a cruce & neruo naſcuntur, quæ non fortuitò, nõ caſu uenire, vel ab iuidis hominibus credũtur. Hac prouidentia Regium Chriſti trophæum cruci adſcribitur, vt crux ipſa ferret teſtimonium iuſto viro, & obſtrueret maledicorum ora. Sic Chryſoſtom. 84 in Ioann. *Vt calumniantium os obſtrueret tãquã trophæo cuipiã litteras inſculpſit* Quid proderunt, ò Iudæe calumniæ tuę? Ecce a cruce fulgent regia ſtemmata Chriſti, ibi regius eius ſplendor micat, vbi non cæca fortuna, ſed clara virtus, & ſtabilis, & fixa coronas parturit. Sanè crux ipſa corona eſt immarceſcibilis, vt pulcre dicat Gilibert. ſerm. 20. in Cant. *Mihi, inquit Paulus, abſit gloriari; niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: & quid vultis audire? Crux ipſa corona eſt gloriæ, diadema regni.* Nil magis conſpicuum in cruce, quam Regnum, totum crucis negotium Regiã præfert gloriam, inter vulnera, inter sãguinem, inter tormenta ipſa crux nõ potuit nõ præferre Regium titulum. O quam percalluerat crucis gloriam Angelus ille, qui poſt glorioſam Chriſti Reſurrectionem mulieribus apparens ait illis Marc. 16 *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, non eſt hic.* Sic inter reſurgentis glorias non pudet crucis meminiſſe, quaſi in illa eſſet præcipua Regni Chriſti immortalis corona. Id pulcre notat D. Cyril. Hieroſol. Catech. 13. hæc verba proferens. *Non pudeat crucem Domini confiteri: Angeli gloriantur dicentes: Ieſum quæritis crucifixum: non potuiſti Angele dicere, ſcio quem quæritis, meum Dominum? Sed confidenter dicit; ſcio quod crucifixum, corona enim eſt crux, & non ignominia.* Meritò Ieſus, qui alia ſui corporis decora occultabat vſque in reſurrectionis diẽ, vnum regi titulum manifeſtè propalauit in cruce, quippe & crux & Regius titulus prædicabat Regnum Chriſti ſtabile & permanſurum, obtumeſcente ipſa inuidia.

Niſſ. — Chryſ. — Gillib. — Marc. 16 — Cyril. Hier.

§. XIX.

Christi regiæ virtutes adeò magnæ, vt ſuperent omnem facundiam creatam.

AB alienigena, & hoſte ſummus Imperator creaturarum glorię

ſuæ titulos patitur exarari; ea enim eſt Regis noſtri magnitudo virtutum, quæ non egeat oratorum floribus venuſtari; ſed ipſa per ſe euidentiſſimè pateat. Quod ſi magnis conferenda fuerint parua, iam mihi in præſentia intonauiſſent verba à B. Ennodio in Panegyrico Theodorici data, dum ſic fatur. *Eat nunc & cothurnatis relationibus Alexandrum iactet antiquitas, cui fama opulentiam peperit dos loquentium, vt per adiutricem facundiam videatur creſcere rebus mendica laudatio. Regis noſtri merita ſolatium non poſtulant aſſerentis, minora ſunt eius veris actibus; quamuis aucta ſint veterum geſta mendaciis. Simulaſtis poetæ grandia: ſed fateri vos conuenit præſentem Dominum geſſiſſe potiora.* Veriùs de ſummo Imperatore Ieſu hæc dicta capio, cuius merita & ingentes virtutes ſolatium non poſtulant aſſerentis, pulcriores ſunt omnibus Rhetorum floribus, maiores omni facundia creata. Quid magis ſolemne in Principum funere, quam ſonantibus æribus, buccinis tonantibus, largiſque oratorum acclamationibus defuncti Principis magnalia celebrari, vt per adiutricem facundiam videatur creſcere rebus mendica laudatio? At in Ieſu funere non clamoſa ęra, non loquacia pulpita, ſed petræ ſciſſę ſonant Matth. 27. Petræ ſonus humilis eſt, abiectus eſt; ſed qui incredibilem prædicet morientis magnitudinem, quæ non egeat aſſerentis ſolatium, Dauid Pſalm. 103. diuina laudis cantores notat aiens. *Super ipſas volatilia cæli habitabũt, de medio petrarum dabunt voces.* Non de floridis rhetorum, nec cothurnatis orationibus; ſed de petris reſonãt diuinæ laudes. Id quod perpendens Auguſtin. fatur. *Modo ſi dicam vobis credite; hoc e.n. dixit Plato, hoc dixit Pythagoras,*

Ennod.

Pſ. 103.

Aug.

A *hoc dixit Cicero, quis veſtrum non*
debit me? Ero enim auis, quæ non
petra emitto vocem meam. Quid n
dicis de Platone, et de Cicerone, e
Virgilio? Habes ante te petras m
tium, de medio petrarum mihi da
cem tuam. Audiantur quia petrę
diuntur, quia in illis multis petris p
auditur, petra autem erat Chriſtus
bi audiendus eſt, vbi celebran
B eſt Chriſtus, non Rhetorum bo
bes, nec Poetarum ampullas re
ras; ſed de facili humilique ſon
ius extollitur gloria, & ſuper om
Imperatorum fabulas eius verita
luſtrior percipitur. Vnus pro m
hic ſupponendus eſt Cyril. Alexa
libr. 3. in Iſaiam tom. 5. vbi ſic
quitur. [Non propter nudam &
lam poematum magnificentiã, ad
C rari decet vniuerſorum Dominat
Deũ, ſed propter ea quibus nos a
cit beneficia, ſuæ ſerenitatis & pla
bilitatis dãs ſpeciem. Seruauit en
mortales, genuſq; humanũ omn
perditũ a morte, a corruptione, a
boli tyrannide aſſeruit.] Vbi hæ
mant virtutes, ſileant poemata,
ceant rhetores.

§. XX.

Lectio ſacra efficaciſsima ad conuertendos animos.

BReuis ſanè ſcriptura fuit tit
crucis exarata, ſed cuius vim
fugere non potuit rebellis in pri
latro: qui enim conſortio Ieſu
Hieroſolymis in Caluariam reſt
E rat, vbi tituli litteras conſpexit à
ctionis efficacia clamauit, *Domi*
memento mei, dum veneris in Regn
tuum. Sanè tituli lectio Regnum
geſſerat, & vilem latronem in reg
ſpiritus transmutabat. Quod ac
notauit Arnold. Carnot. de 7. ver

D: mi

Domini, vbi fatur. *Licet tam inſignem*
titulum deleri perfidia Iudæorum cla-
moſe expeteret; obtinere nullo modo
præualuit. Iam ad hanc ſcripturam per
tinebat latro crucifixus, & eum intra ſe
illæ litteræ colligebant. Proh litterarũ
efficaciam! Paucæ litteræ rudem &
rebellem latronem ad Regnum tra-
hunt; valent equidem litteræ in ſe
colligere, & ſibi aſſimilare cuiuſcum-
que animum. Sic de B. Epiphan.
lectioni ſacræ incumbente ſcribit D.
Ennod. Ennod. in eius vita aiens. *Pingebat*
actibus ſuis paginam quam legiſſet, ſi
Propheta fuiſſet in manibus prophetan-
tem videres, codice amiſſo, lectorem: ſi
teſtamẽti veteris receſuiſſet volumina,
Moyſi dignus æmulator incedebat. A-
deò litteræ in ſe colligunt & trans-
formant animos legentium. Meritò
miratur D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. Epiſt.
27. quod homo lectioni ſacræ dedi-
Iſid Pel. tus, adhuc exiſteret profan⁹. *Etenim*
ait mihi valde mirari ſubijt quin factũ
ſit, vt diuinus amor te minime ſaucia-
rit, neque ex aſſidua lectione voluntatis
atque inſtituti mutationẽ effecerit, qui
non modo aliena concupiſcere vetat, ſed
etiam propria ſpargere monet. Quare
aut legens agnoſce, aut nõ agnoſcens le-
ge. Hoc ſimiliter ego conſulam om-
nibus, qui ſuæ cupiunt infirmitati
mederi, nimirum quod legant, præ-
ſentiſſimum remedium eſt lectio ſa-
cra ad omne malum depellendum.
Filios Iob ruina domus Dæmon op-
preſſit, quid mirum? Ait enim nun-
tius c. 2. *filijs tuis & filiabus comeden-*
tibus, &c. Vbi Orig. in Cat. dicit,
eos ſi offendiſſet legentes & domum nõ
attigiſſet, & ad interficiendum locus
defuiſſet. Omni incurſui malo occlu-
dit aditum ſacra lectio, non poteſt
malum aduerſus eum, qui ſacris li-
bris eſt deditus. Id quod nouerat Io-
1. Mach. 12. nathas ille Machabæus libr. 1. ca. 12.
Vbi in epiſtola ad Spartiatas ait. *Nos*

A *autem cum nullo horum indigeremus,*
habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt
in manibus noſtris, maluimus mittere
ad vos. Etenim ſuperioribus tempo-
ribus aduerſo Marte fracti Spartiatæ
Iudæorum auxilium egentes, ad Iu-
dæos amicitię gratia miſerunt. Quo
circa ait Ionathas, vos ad nos miſi-
ſtis auxilij egentes; nos autem mit-
timus ad vos nullo egentes, vtpotè
B qui habemus ſolatio libros ſacros,
quorũ lectioni quotidie ſtudemus.
Puer ille Eliſæi 4. Reg. 6. à Prophe-
ta docetur non timere hoſtes, nec re- 4. Reg. 6.
quirere auxilium externum, cui An-
gelorum exercitus præſto erat. Ex
quo D. Ambr. ſerm. 1. in Pſalm. 118.
ſic loquitur. [Et tu lege Prophetã, vt Ambr.
videas, lege, vt aperiat oculos tuos,
nec te hoſtilis legio perterreat, & obſeſ
C ſũ eſſet credas, q liberes, qui munitus
es ſpiritualibus turmis, ſi Prophetã
nõ derelinquis. Nullũ nõ munimen
inuenies in ſacrorum librorum le-
ctione; hac munitus, nullo egebis,
vt hoſtes deuincas, vt auxiliante Dei
gratia viam ſalutis curras inoffenſo
pede. Dauid Pſalm. 118. *Beati imma-*
culati in via, qui ambulant in lege Do Pſ. 118.
mini Sanè beatitudinis radix imma-
D culata vita eſt, & cum diuina lege
conformatio, qui vita immaculatus
fuerit iam totum habet quo ſit bea-
tus. Addit tamen Dauid aliud, ni-
mirum *Beati qui ſcrutantur teſtimo-*
nia eius. Vbi D. Auguſt. [Non mihi
videtur aliud his verbis beatitudinis Aug.
genus cõmemorarũ, quã illud, quod
antea dictum eſt: nã ſcrutari teſtimo
nia Domini, & eum in toto corde ex-
E quirere, hoc eſt, immaculatum in via
& in lege Domini ambulare.] Ita-
que ſcrutator ſacrorum
voluminum is imma-
culatus in via &
beatus eſt.

§. XXI.

tum tuum, quia repleti ſunt, quia obſcurati ſũt terræ domibus iniquitatis. Quę verba ſic apud Symmachum in rem præſentem explicantur. *Reſpice in teſtamentum tuum, quoniam repleta ſunt tenebroſa terræ ſpecioſis & pulcris, vel inſignibus modis iniquitatis* Quaſi dicat, ò Deus immortalis! quandoquidem terrenorum hominum ſcelera & peccata auro cooperta fulgent, pulcris & ſpecioſis obteguntur prætextibus, auerte ab illis oculos, ne fortè concitéris ad iram; & noua ſubmerſura orbẽ ſpurs diluuia. Reſpice in teſtamentum tuum, reſpice in ſignum fœderis tui, nimirum in ſanctã crucem, ibi mundi peccatum viſitur omni decore & prætextu nudatum, ibi horroris & fœditatis plenam conſpicies ſimilitudinem peccati in Dominica carne, quo humana obtinebitur ſalus. Vtinam id cum mortalibus omnibus actum eſſet, vt ablato auro, pallida, horroriſq; plena illis proponeretur facies peccati. De interfecto piſce fel ſeruauit Tobias, domum adit, cap. 11. *Tunc ſumens Tobias de felle piſcis liniuit oculos patri ſuo.* Inde Petrus Dam. epiſt. 12. *Cæcus itaq; felle piſcis oblinitur, & protinus cæcitas effugatur, quia cùm amaritudo diabolicæ verſutię, noſtris oculis oſtenſa proponitur, tenebrarum mox caligo propellitur: & lux interior, quæ velut eclipſim paſſa eſt, reformatur.* Nudetur amaritudo, & fœditas peccati, & fugies illud.

Tob 11.

§ XIII.

Chriſtus Dominus cruci affixus mortificationem, & rigorem pœnitentiæ, omnibus perſuadet.

Hieron.

STantis iuxta crucem Magdalenæ virtutẽ & miratur D. Hieron. & illam his verbis cõmendat. *Sacerdotes, & Phariſæi crucifigunt filium Dei; & Maria Magdalena plorat ad crucem, vnguenta parat. Verè turris Libani,* A *quæ reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem videlicet Saluatoris ad ſacci pęnitentiam prouocantem.* Dabo hæc verba alibi explicanda, modò ſolùm expendo ab his quæ reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem Saluatoris ad ſacci pœnitentiam prouocantem: quibus hæſit Hieron. in verbo illo, Damaſci. Enimuerò Damaſcus idẽ eſt ac *propinans ſanguinem*, vt teſta- B tur Georgius Venetus in Armon. Cantic. 3. tom. 7. cap. 13. Facies ergo Damaſci à Magdalena reſpecta D. Hieronimo eſt crucifixi Domini facies, quæ crebro confoſſa vulnere, hominibus cunctis propinat effuſionem ſanguinis, nimirum mortificationem, & dolorum tolerantiam. Iniuſtè interfectus Teremanes à Critio tyrãno C cùm vas veneno plenum acciperet, totumque hauſiſſet, relictam partem profudit in terram dicens, *Propino Critiæ.* Id quod memorans Cicero Tuſculanar. 1. ait. *Luſit vir egregius extremo ſpiritu, verèq; ei, qui ſibi venenum præbuerat, mortẽ eſt eã auguratus, quæ breui cõſequuta eſt.* Sic Dominus ſuffixus ligno, paſſionis & dolorum calice epoto, ſanguinem vſque ad terram profundens D hominum generi propinat, verèque mortificationẽ, & ſimilem dolorum tolerantiam exquirit ab omnibus illis, quorum cauſa ipſe mortuus eſt. Quicumq; peccaſti, à crucifixo Domino dolorũ & pœnarũ calicem tibi propinatũ exiſtima, cuius propinationis lege vſque ad ſanguinis effuſionem obligaris Chriſto. Huc refert Tertullianus illud Euangelij, E nimirum: *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cęſari; & quæ ſũt Dei, Deo.* Quæ ſũt Dei, quæ Deo reddi debent? Pulcrè ille de Fuga in Perſ. inquit. *Quomodo reddam quę ſunt Dei, Deo? Vtique perinde imaginem & monetam ipſius inſcriptam nomine eius, id eſt, hominem.*

Cicero.

Tert.

Chriſtianū? *Quid autē debeo Deo ſicut denarium Cæſari, niſi ſanguinem, quem pro me filius fudit ipſius.* Hoc à me expoſtulatur, hoc exigitur, vt mactēr, vt ſanguinem fundam, vt propināti Domino ſanguineum poculum, correſpondeam ſimile bibens. Sanè, vt meritò fatur Apollinaris libr.4. epiſtol. *Quantam licet nobis anxietatem vitæ præſentis propinet afflictio, parua toleramus, ſi recordemur, quid biberit Dominus ad patibulum.* Vbi te, Domine, in ligno crucis video felleum mare bibentem, cur propinatas non bibam mundi amaritudines? Vbi diuiniſſimum os ad incredibile tormentorum pelagus applicari conſpicio, parua mihi ſunt quæcumque mihi pœnitentia propinat. Propinantem Regem periculosè contemnit miles, qui crucifixum propinantem refugit, metuo ne excludatur à bonis crucifixi. Id grauiter Tertullian. vbi ſuprà edixit. *Non poteſt qui pati timet eius eſſe qui paſſus eſt. At qui pati non timet, iſte profectò erit in dilectione vtique Dei.* Sic ille. Vanus eſt qui in præſenti à Chriſto petit delicias; etenim ſaginaturus turbam, Ioan.6. iuſſit homines ſedere ſuper fœnum, at eundem impleturus, Matth. 15. *Præcepit turbæ, vt diſcumberet ſuper terram.* Sanè ij qui ſuper duram terram ſedent. Chriſtianos agebant. Vnde ait D. Paſchaſius libro 7. in Matthæum. *Tanquam in ipſius montis Chriſti ſoliditate locati, nullo fœno interpoſito emolliebantur.* Non enim ſub Chriſto mollities, ſed dura & acerba vita commendatur.

Apoll.

Tert.

§. XIV.

Amatorij ludi ſunt Deo crucis vehementiſſimi dolores.

QVis ardentiſſimi amoris flammas Ieſu lambentes pectora

A explicare queat? Huc vos adeſt
ardentiſſimi Seraphin, & alijs
nubilate veſtrum pectus, vt qu
frigidum ſit, & niuali rigidum ge
ſi ignifero Chriſti pectori compa
tur. Iam cernite nouum amator
Ieſum, cui horrendū crucis lignu
eſt pro nuptialibus tedis, ſpinaru
ſpicula pro roſeis ſertis, clauoru
lanceæque ictus pro oſculis. Non
B hæc erat Sponſæ vox, Cantic.8. *Q*
mihi det te fratrem meum, vt inueni
te foris, & deoſculer? Quæ hæc Spo
ſæ cupiditas? an expectabat Don
num extra vrbem actum, & ductu
in Caluariæ locum? Sic putat R
pert. Proh Deus immortalis! Ha
cine ſunt Sponſæ oſcula? Perfora
tur, manus, tranſuerberatur pect
totum quatitur corpus, vt hæc ta
C dira, tam inhumana vulnera habe
tur à diuino Amatore pro oſculis
quod exprimit S. Philo Carpati h
verbis. [Tunc foris inuentus eſt S
ſus, & oſculatus à Sponſa cum hun
nitate veſtitus, & extra Hieroſolyn
crucifixus eā ipſam à ſēpiterna m
te redemit, & per ineffabilē char t
tē ſoluto oī debito ſibimet amant
ſimè reconciliauit.] Quid diuiniu
D Quid ardentius? Sic accipit Dom
nus vulnera, quaſi oſcula accipere
extremam ſuſtinet lanienam, & ſu
uia ducit: totus ſanguine madet
cruciatibus perimitur, opprobri
appetitur, & inter hæc ſic delicia
tur, quaſi inter chariſſimorum am
plexus, & oſcula exiſteret. Vt dic
apud D. Chryſolog. ſer. 108.] Cla
iſti nō mihi infigunt dolorē, ſed v
E ſtrā mihi infigūt altiùs charitatē; v
nera hęc nō educūt gemitꝰ meos, ſe
magis vos meis viſceribꝰ itroducū
Extenſio corporis mei vos dilatat i
gremiū. Venite ergo, redite.] Ecce t
ta Dominici corporis laniena ī ama
toria conuertitur officia: cruentum

ſuppli-

ſupplicium, compagnum diſruptio membrorum dilaceratio nuptiales reputantur lætitiæ. Extulerat D. Zeno diuinæ charitatis præconium, id dicens: *Tuum eſt, quòd cum occiditur ab hominibus Deus omnipotentis Dei filius, nullus iraſcitur de duobus* Et ſanè maximum erat, quòd tam ferè tractatus, tam diriter percuſſus filius Dei non iraſceretur in hominum genus: at maior eſt illius charitatis altitudo, quàm non ſolùm non iraſcitur læſus; ſed vulnera ipſa reputat delitias, & quod eſt crudelitatis inſigne, id lætiſſimarum nuptiarum facit teſtimonium. Sic auſus prædicare D. Bernardus ſermone de Paſſione, inquiens. *Sedes ſponſalis crux eſt, in qua verus Sponſus Sponſam ſuam Eccleſiam ſibi copulauit, ipſam ſibi proprij ſanguinis affuſione ſubarrans.* Cur Bernardus hæc diceret; niſi ardentiſſimum Dei amorem prænoſceret, quo tormenta reputabat delitias? Huc retulerim vocem illam Ieſu, qua labores & tormenta ſua pro muneribus reputabat. Ait enim Ioann. 17. *Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ego ſũ, et ibi ſint mecum.* Quos dediſti ait, dicturus verè, quos ſummis cruciatibus emi: at tantus erat amor, vt crudele pretium exhibitum, putaret munus acceptum. Sic Richard. Victorin. part. 2. in Cantic. cap. 10. inquiens. *Ita tunc de ipſorum redemptione exultat, vt non reputaret magnum id quod pro eis obtulit, ſed videatur eos, quos accepit, datos ſibi potiùs in munere, quàm emptos pretio ſui ſanguinis, & compenſatione.* Pro Chriſti in ſuos charitatem!

Zeno. Bernar. Ioan. 17.

§. XV.

Crux Domini durior, et acerbior, quàm quæ ab hominibus ſuſtineri queat.

MEdius inter latrones crucifixus eſt Dominus, præter ſuã, alias præſeferens hominibus cruces, quibus ad cælum reuolare poſſint, intolerabilis enim eſſet generi hominum crux Chriſti. Hinc adhuc viuens monebat: *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, tollat crucem ſuam, & ſequatur me* Non ait, tollat crucem meam; ſed ſuam, quaſi ſciret Dominicam crucem eſſe hominibus intolerabilem. Enimuerò ea eſt crux Chriſti, quæ ſumma innocentia toleratur, & nihil amarius homini, quàm ſi immeritus mulctetur ſupplicio. Iob 2. aiebat Dominus ad Sathan: *Animaduertiſti famulum meum Iob? homo innocens, verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni malo, & adhuc perſeuerans innocentia ſua.* Notanter dixit illud, & adhuc perſeuerans, vtpote maximum erat, quòd vir innocens ſub tam diris ſupplicijs non labaret. Id quod notat D. Hier. Epiſt. 34. ad Iulian. his verbis. *Pulcrè addidit, & adhuc perſeuerans in innocentia, quia difficile eſt preſſam malis innocentiam non dolere, & hoc ipſo fide non periclitari, quòd ſe videat iniuſte ſuſtinere quod patitur.* Expende vbi hominum fides periclitetur, vbi iniuſtas pœnas dat, hoc eſt, omnibus hominibus commune ſolatium in pœnis, quo ſe tres illi pueri Babylonici ad fortiter ſubeundas altiſſimas fornacis flammas comparabant dicentes Daniel. 3. *Peccauimus, iniquitatem fecimus.* Verùm vbi nullus peccati conſcius homo pœnas dat, heu quanto in fidei illius periculo ſit, mirum erit, ſi ſuſtineat, ſi oneri tanto

Matth. 16. Iob. 2. Hier. Dan. 3.

tanto

maximè qui propter Deos veſtros pleƐtimur, ſolatiũ pœnarũ eſſe poſſit. quod eadem & ipſi patiuntur, vt fiant. Crucibus, & ſtipitibus imponitis Chriſtianos. Quod ſimulacrum non prius argilla deformat, cruci & ſtipiti ſuperſtructa? In patibulo prius corpus Dei veſtri dedicatur. Vngulis deraditis latera Chriſtianorum. At in Deos veſtros per omnia membra validius incumbunt aſcia & rũcinæ, & ſcobinæ. Ignibus vrimur. Hoc et illi à prima quidem maſſa. Pergit iſte in plura, nobis ſufficiat ſemel vidiſſe, quod mundiaies & cultrum, & ſupplicium parant per cruces, nec ſine labore aliquis honor paratur ab illis, quando & idola non ſcandunt altaria, niſi per aſciam, per ignem, vel crucem. Hinc rectè monet D.

Chryſ. Chryſoſtom. hom. 4. ad popul. *Nam etiam ſi pulcherrimum hunc laborem non deſudes, qui circa pœnitentiam virtutũ eſt, et in mundo omnino vel aliter laborabis. Sed ſi labor & hic, & illic, quare non hunc colligimus multum habentem fructum?* Vbique tibi cruces occurrunt, vbique labores & dolores, gemitus, & lacrymæ, ſiue ad dexteram, ſiue ad ſiniſtram declines. Fuge ergo ſiniſtræ labores, quibus cruciaris, quibus cæcus te conteris, vt hoſtes tuos ſaties, & cape labores dexteræ, labores pœnitentiæ, dolores Chriſti ſacræ crucis, quibus & hoſtes profligas, & immarceſcibiles coronas capias. Sanè inclita illa fœmina Iahel de qua in libro Iudic. cap. 4. Iſraelitarum hoſtem Siſaram domi excepit, lacteoque poculo pauit, quo ipſe ſecurus ſe ſomno tradidit, dormientem Iahel aggreditur: & clauo ligneo transfodit tempora eius, & miſerè mactat. Quid plura? ex quo

Dam. facto pulchrè Card. Pet. Dam. ſerm. 40. monet, quid fidelis Chriſtianus faciat. *Quamdiu gentilis populus iuxta legem carnis voluptuoſe viuebat, tanquam lac, ita vitæ ſuæ mollitiem, ſitienti mortem noſtram diabolo propinabat. At poſtquam ſub ſpiritus ſe diſciplina conſtrixit, inuictæ mox crucis arma corripuit, hoſtemque ſalutis humanæ, quẽ dudum voluptatis lacte potauerat, nunc pœnitentiæ munita præſidio ligno transfixit.* Nemo iam Chriſtianus patiatur hoſtes ſuos paſcere; nemo de labore ſuo, de dolore, de lacrymis, de gemitu lactet diabolum; ſed ſiquidem vbi laborandum eſſe, gemendũ eſt, non laboret, nec gemat ſub ſiniſtra cruce, ſub piſtrini ergaſtulo; ſed ſub cruce Chriſti, qua transfigat hoſtes, & ſempiternis potiatur gaudijs.

§. XVII.

Vt iuſtitia diuina non in vindicando, ſed etiam in parcendo conſiſtit.

Ecce tibi vt diuinæ iuſtitiæ ſatisfaciat Dominus ab Hieroſolymis in Caluariæ montẽ feſtinat, vbi ſeſe iuſtitia Dei aduerſus peccatores oſtendit. Sed cur iuſtitiæ actio in mõte extra ciuitatẽ peragitur? Crediderim humanæ iuſtitiæ rigores, qui in vlciſcendis iniurijs exercentur, ſuſpectos eſſe diuinæ iuſtitiæ, vt quæ etiam in parcendo conſiſtit. Ita Oſeæ 11. ait iuſtiſſimus Dominus, *Oſeæ 11* [Non faciã furorem iræ meę, nõ cõuertar, vt diſperdam Ephraim, qm̃ Deus ego sũ & nõ homo, ĩ medio tui ſanctus, & nõ ingrediar ciuitatẽ] Expendo quid à Deo caueatur, nimirum nõ ingrediar ciuitatẽ, quaſi dixerit, alius ero ab ijs, qui iuſtitiæ ſeruandæ inuigilant in ciuitatibus. Ibi iuſtitia vindex eſt iniquitatum, mea iuſtitia eſt iniquis parcere. Sic apud D. Hieron. *Non ſum, ait, vnus de ijs,* Hieron. *qui in vrbibus habitãt, qui humanis legibus viuunt, quibus ius ſumma malitia eſt;*

eſt; mea autem lex, mea iuſtitia eſt ſaluare correctos. Proh præclari iudicis ingenium! Tunc iuſtiſſimus iuſtitiæ ſatisfacit Deus, quando reis ſalutis pandit theſauros, non ſolum quãdo mundum ſubmergit, non quando populos comburit, ſed quando pro hominũ ſalute profudit ſanguinem. Ea eſt diuina iuſtitia, quæ correctos ſaluet. Pulcrè Dauid Pſal. 84. *Miſericordia et veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia et pax oſculatæ ſunt*. Iuſtitia, quę gladios ſtringit, quæ ignes vomit, quæ profundit diluuia, tota oſculis vacat, & nihil reis prius parat quam pacem, quam ſalutem, & inculomitatem. Sed quæ hęc iuſtitia eſt? Sane iuſtitia pientiſſimi Dei, qui tunc iuſtitiam exercet, quando in reos fontes aperit pietatis. Sic loquitur Andr. Cretenſ. ſerm. de Annunc. Dei iuſtitiam commendans. *Iuxta quam*, inquit, *qui natura ſua benigniſſima eſt, iuſtiſſimè decreuit, ut filius eius pprius in noſtræ ſimili comparens forma aduerſarium noſtrum condemnaret*. Non enim in fonte pietatis & benignitatis alia iuſtitia inueniri poſſet, niſi qua ſciret iuſtiſſimis ſeueriſſimiſque legibus per miſericordiam ſatisfacere. Hinc etiam Pſal. 117. ait Chriſtus Dominus. *Circumdederunt me ſicut apes, & exarſerunt velut ignis in ſpinis, & ĩ nomine Domini, quia vltus ſum in eo*. Sed ò Domine quam egiſti vltionem tantorum hoſtium? Qualem de interfectoribus tuis ſumpſiſti vindictam? Sanè qualis decebat omnium Dominum illos à peccatis in gratiam ſuam transferendo. Ita D. Auguſt. ibi. *Vltus ſum in eos, quia & ipſi malitia, quæ in eis iuſtos perſequebatur, extincta, Chriſtiano populo ſociati ſunt*. O nouum vindictæ genus! Tunc ſcelera Dominus ſe putat vindicare, non quando perdit ſceleratos; ſed quando correctos ſaluat. Id

Pſal. 84. — Andr. Cret. — Pſ. 117. — Auguſt.

A notum habebat D. Leo ſerm. 8. de Paſſ. exclamans. *O admirabilis potentia crucis! O ineffabilis gloria paſſionis, ĩ qua & tribunal Domini, et iudicium mundi, et poteſtas eſt crucifixi! Traxiſti enim Domine omnia ad te, & cum expandiſſes tota die manus tuas ad populum non credentem, & contradicentem tibi, cõfitendæ maieſtatis tuæ ſenſum totus mundus accepit*. Ecce vbi B tribunal exhibetur Dei, nimirum in cruce, in qua miſericordiæ fontes aperiuntur, ecce vbi iudicium a Domino exercetur de mundo, vbi confitendę maieſtatis ſenſum totus mũdus accepit, quippe Dei iuſtitia eſt ſaluare correctos. Necnon Pſalm. 71. dicitur. *Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis*. Quaſi iuſtitia eius eo ſpectet, vt correctis propinet C pacis abundantiam. Quare eleganter Chryſo. ibi ait. [Orta eſt ergo in diebus eius iuſtitia. Qualis eſt iſta iuſtitia, niſi vt Dominus carne induta, & hominẽ oculis humanis demonſtraret, & diuinitatẽ occultaret? Quãta iuſtitia, vt traderet ſe pro oĩb⁹ hominibus, & pro Eccleſia vbiq; diffuſa? Quanta iuſtitia niſi vt oĩa toleraret iniuſta, ex improbitate Iudæorũ, D & ſuã iuſtitiã demõſtraret ferocitati eorũ? Ecce orta eſt in diebus iuſtitia. Quæ iuſtitia, pietati cõiuncta eſt, tolerantię cõglutinata. Nulli malũ pro malo reddere, cũ omnibus pacẽ habere, pro inimicis orare?] Plane huc etiam ſpectabat Pſalm. 30. vbi hæc verba à Dauide dantur. *Muta fiãt labia doloſa. Quæ loquuntur aduerſus iuſtum iniquitatem*. Iuſtus enim reputatur quatenus obloquentibus doloſis labijs parcit. Ita Nicephor. in car. Græc. ait. *Iuſtum ſe ipſum appellat, eo quod hoſtes ſuos nunquam affecerit iniuria*.

Leo. — Chryſ.

Ioann.19. Scripſit autem titulũ Pilatus,& poſuit ſuper Crucem: erat autem ſcriptum, Ieſus Nazarenus Rex Iudęorũ.

§. XVIII.

Crux Chriſti corona & diadema Imperij duraturi, & ſtabilis.

CRucifixo Domino regius titulus additur, quem nõ tollet Iudæorum malitia, quæ enim a cruce & ærumnis exſurgunt diademata, nullis inuidiæ & malitię calumniis ſubiacent. Enim verò cum adoleſcens Ioſeph in Regnum ſubleuandus eſt, ne iuidorum maledictis daretur locus, ex carceris neruo ad diadema ſumitur. Id quod expendens D. Gregor. Niſſen. in cap. 6. 1. ad Cor. inquit. *Permiſit Deus tentationibus probari adoleſcentem, aures occludens iis, qui delectãtur probris & maledictis. Si enim non dediſſet Ioſepho probationem, dixiſſent maledici a cæca fortuna hæc fieri. Inter Aegyptios regnat Ioſeph, barbaris dominatur adoleſcentulus, quamnam oſtendis virtutem pro qua virtute hoc eſt aſſecutus? Ne ergo hæc de Ioſeph dicerentur, in eum permiſit tentationes, vt hæ iuſto viro ferrent teſtimoniũ, obſtruerent ora maledicorum.* Adeò firmæ & fixæ sũt coronæ, quæ a cruce & neruo naſcuntur, quæ non fortuito, nõ caſu uenire, vel ab iuidis hominibus credũtur. Hac prouidentia Regium Chriſti trophæum cruci adſcribitur, vt crux ipſa ferret teſtimonium iuſto viro, & obſtrueret maledicorum ora. Sic Chryſoſtom. 84 in Ioann. *Vt calumniantium os obſtrueret tãquã trophæo cuipiã litteras inſculpſit* Quid proderunt, ô Iudææ calumniæ tuę? Ecce a cruce fulgent regia ſtemmata Chriſti, ibi regius eius ſplendor micat, vbi non cæca fortuna, ſed clara virtus, & ſtabilis, & fixa coronas parturit. Sanè crux ipſa corona eſt immarceſcibilis, vt pulcre dicat Gilibert. ſerm. 20. in Cant. *Mihi, inquit Paulus, abſit gloriari; niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: & quid vultis audire? Crux ipſa corona eſt gloriæ, diadema regni*. Nil magis conſpicuum in cruce, quam Regnum, totum crucis negotium Regiã præfert gloriam, inter vulnera, inter sãguinem, inter tormenta ipſa crux nõ potuit nõ præferre Regium titulum. O quam percalluerat crucis gloriam Angelus ille, qui poſt glorioſam Chriſti Reſurrectionem mulieribus apparens ait illis Marc. 16 *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, non eſt hic*. Sic inter reſurgentis glorias non pudet crucis meminiſſe, quaſi in illa eſſet præcipua Regni Chriſti immortalis corona. Id pulcre notat D. Cyril. Hieroſol. Catech. 13. hæc verba proferens. *Non pudeat crucem Domini confiteri: Angeli gloriantur dicentes: Ieſum quæritis crucifixum: non potuiſti Angele dicere, ſcio quem quæritis, meum Dominum? Sed confidenter dicit; ſcio quod crucifixum, corona enim eſt crux, & non ignominia.* Meritò Ieſus, qui alia ſui corporis decora occultabat vſque in reſurrectionis diẽ, vnum regi titulum manifeſtè propalauit in cruce, quippe & crux & Regius titulus prædicabat Regnum Chriſti ſtabile & permanſurum, obtumeſcente ipſa inuidia.

Niſſ. — Chryſ. — Gilib. — Marc. 16 — Cyril. Hier.

A — B — C — D — E

§. XIX.

Chriſti regiæ virtutes adeò magnæ, vt ſuperent omnem facundiam creatam.

AB alienigena, & hoſte ſummus Imperator creaturarum glorię ſuæ

ſuæ titulos patitur exarari; ea enim eſt Regis noſtri magnitudo virtutum, quæ non egeat oratorum floribus venuſtari; ſed ipſa per ſe euidentiſſimè pateat. Quod ſi magnis conferenda fuerint parua, iam mihi in præſentia intonuiſſent verba à B. Ennodio in Panegyrico Theodorici data, dum ſic fatur. *Eat nunc & cothurnatis relationibus Alexandrum iactet antiquitas, cui famæ opulentiam peperit dos loquentium, vt per adiutricem facundiam videatur creſcere rebus mendica laudatio. Regis noſtri merita ſolatium non poſtulant aſſerentis, minora ſunt eius veris actibus; quamuis aucta ſint veterum geſta mendaciis. Simulaſtis poetæ grandia; ſed fateri vos conuenit præſentem Dominum geſſiſſe potiora.* Veriùs de ſummo Imperatore Ieſu hæc dicta capio, cuius merita & ingentes virtutes ſolatium non poſtulant aſſerentis, pulcriores ſunt omnibus Rhetorum floribus, maiores omni facundia creata. Quid magis ſolemne in Principum funere, quam ſonantibus æribus, buccinis tonantibus, largiſque oratorum acclamationibus defuncti Principis magnalia celebrari, vt per adiutricem facundiam videatur creſcere rebus mendica laudatio? At in Ieſu funere non clamoſa ęra, non loquacia pulpita, ſed petræ ſciſſę ſonant Matth. 27. Petræ ſonus humilis eſt, abiectus eſt; ſed qui incredibilem prædicet morientis magnitudinem, quæ non egeat aſſerentis ſolatium, Dauid Pſalm. 103. diuina laudis cantores notat aiens. *Super ipſas volatilia cæli habitabūt, de medio petrarum dabunt voces.* Non de floridis rhetorum, nec cothurnatis orationibus; ſed de petris reſonāt diuinæ laudes. Id quod perpendens Auguſtin. fatur. *Modo ſi dicam vobis credite; hoc .n. dixit Plato, hoc dixit Pythagoras, hoc dixit Cicero, quis veſtrum non irridebit me? Ero enim auis, quæ non de petra emitto vocem meam. Quid mihi dicis de Platone, et de Cicerone, et de Virgilio? Habes ante te petras montium, de medio petrarum mihi da vocem tuam. Audiantur quia petrę audiuntur, quia in illis multis petris petra auditur, petra autem erat Chriſtus.* Vbi audiendus eſt, vbi celebrandus eſt Chriſtus, non Rhetorum bombos, nec Poetarum ampullas requiras; ſed de facili humilique ſono eius extollitur gloria, & ſuper omnes Imperatorum fabulas eius veritas illuſtrior percipitur. Vnus pro mille hic ſupponendus eſt Cyril. Alexand. libr. 3. in Iſaiam tom. 5. vbi ſic loquitur [Non propter nudam & ſolam poematum magnificentiā, admirari decet vniuerſorum Dominatorē Deū, ſed propter ea quibus nos affecit beneficia, ſuæ ſerenitatis & placabilitatis dās ſpeciem. Seruauit enim mortales, genuſq; humanū omnino perditū a morte, a corruptione, a diaboli tyrannide aſſeruit.] Vbi hæ clamant virtutes, ſileant poemata, taceant rhetores.

Ennod.

Pſ. 103.

Aug.

§. XX.

Lectio ſacra efficaciſſima ad conuertendos animos.

BReuis ſanè ſcriptura fuit titulo crucis exarata, ſed cuius vim effugere non potuit rebellis in primis latro: qui enim conſortio Ieſu ab Hieroſolymis in Caluariam reſtiterat, vbi tituli litteras conſpexit à lectionis efficacia clamauit, *Domine, memento mei, dum veneris in Regnum tuum.* Sanè tituli lectio Regnum ſuggeſſerat, & vilem latronem in regios ſpiritus tranſmutabat. Quod acutè notauit Arnold. Carnot. de 7. verbis D. mi-

Luc 23.

Arnol.

A Domini, vbi fatur. *Licet tam inſignem titulum deleri perfidia Iudæorum clamoſe expeteret; obtinere nullo modo prævaluit. Iam ad hanc ſcripturam pertinebat latro crucifixus, & eum intra ſe illæ litteræ colligebant.* Proh litterarũ efficaciam! Paucæ litteræ rudem & rebellem latronem ad Regnum trahunt; valent equidem litteræ in ſe colligere, & ſibi aſſimilare cuiuſcumque animum. B Sic de B. Epiphan. lectioni ſacræ incumbente ſcribit D. Ennod. in eius vita aiens.

Ennod. *Pingebat actibus ſuis paginam quam legiſſet, ſi Propheta fuiſſet in manibus prophetantem videres, codice amiſſo, lectorem: ſi teſtamẽti veteris recẽſuiſſet volumina, Moyſi dignus æmulator incedebat.* Adeò litteræ in ſe colligunt & transformant animos legentium. C Meritò miratur D. Iſidor Peluſ. lib. 1. Epiſt. 27. quod homo lectioni ſacræ deditus, adhuc exiſteret profan⁹.

Iſid Pel. *Etenim ait mihi valde mirari ſubijt quin factũ ſit, vt diuinus amor te minime ſauciarit, neque ex aſſidua lectione voluntatis atque inſtituti mutationẽ effecerit, qui non modo aliena concupiſcere vetat, ſed etiam propria ſpargere monet. Quare aut legens agnoſce, aut nõ agnoſcens lege.* D Hoc ſimiliter ego conſulam omnibus, qui ſuæ cupiunt infirmitati mederi, nimirum quod legant, præſentiſſimum remedium eſt lectio ſacra ad omne malum depellendum. Filios Iob ruina domus Dæmon oppreſſit, quid mirum? Ait enim nuncius c. 2. *filijs tuis & filiabus comedentibus, &c.* Vbi Orig. in Cat. dicit, *eos ſi offendiſſet legentes & domum nõ* E *attigiſſet, & ad interficiendum locus defuiſſet.* Omni incurſui malo occludit aditum ſacra lectio, non poteſt malum aduerſus eum, qui ſacris libris eſt deditus. Id quod nouerat Io-

1. Mach. 12. nathas ille Machabæus libr. 1. ca. 12. Vbi in epiſtola ad Spartiatas ait. *Nos*

A *autem cum nullo horum indigeremus, habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris, maluimus mittere ad vos.* Etenim ſuperioribus temporibus aduerſo Marte fracti Spartiatę Iudæorum auxilium egentes, ad Iudæos amicitię gratia miſerunt. Quo circa ait Ionathas, vos ad nos miſiſtis auxilij egentes; nos autem mittimus ad vos nullo egentes, vtpotè B qui habemus ſolatio libros ſacros, quorũ lectioni quotidie ſtudemus. Puer ille Eliſæi 4. Reg. 6. à Propheta docetur non timere hoſtes, nec requirere auxilium externum, cui Angelorum exercitus præſto erat. Ex quo D. Ambr. ſerm. 1. in Pſalm. 118. ſic loquitur. [Et tu lege Prophetã, vt videas, lege, vt aperiat oculos tuos, nec te hoſtilis legio pterreat, & obſeſ C ſũ eſſet credas, q liberes, qui munitus es ſpiritualibus turmis, ſi Prophetã nõ derelinquis. Nullũ nõ munimen inuenies in ſacrorum librorum lectione hac munitus, nullo egebis, vt hoſtes deuincas, vt auxiliante Dei gratia viam ſalutis curras inoffenſo pede. David Pſalm. 118. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini* Sanè beatitudinis radix imma- D culata vita eſt, & cum diuina lege conformatio, qui vita immaculatus fuerit iam totum habet quo ſit beatus. Addit tamen David aliud, nimirum *Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius.* Vbi D. Auguſt. [Non mihi videtur aliud his verbis beatitudinis genus cõmemoratũ, quã illud, quod antea dictum eſt: nã ſcrutari teſtimonia Domini, & eum in toto corde ex- E quirere, hoc eſt, immaculatum in via & in lege Domini ambulare,] Itaque ſcrutator ſacrorum voluminum is immaculatus in via & beatus eſt.

4. Reg. 6.

Ambr.

Pſ. 118.

Aug.

§. XXI.

§. XXI.

Ne ampliſſimos titulos, ſed ſimplicem virtutis veritatem amplexare.

QVam paucis diuini Regis abſoluuntur tituli, ait enim, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum! Nonne Iſaias copioſus fuit agnominum, & titulorum eius enumerator? Vbi sũt illa & vocabitur nomen eius, *Admirabilis, Deus fortis, Princeps pacis, pater futuri ſæculi*? Cur de nullo iſto titulo Rex noſter agnominatur? Sanè qui veritatem habebat, non curat vocabula. Nil magis tritum, quam quod Romani Cæſares Diui vocarentur, vt paſſim habes inter legislatores Diuum Iuſtinianum, à quo titulo primus abſtinuit Rex Theodoricus Italiam nactus. De quo pulcrè diſſerens B. Ennodius in eius Panegyr. ait *Maiores noſtri Diuos vocauerunt, quibus ſceptra collata ſunt: ſingulare eſt actibus implere ſanctiſſimum, & veneranda nomina non habere. Rex meus iure dicatur alienus, vt Diuus vitam agat ex fructu conſcientiæ, nec requirat pompoſę vocabula nuda iactantiæ, in cuius moribus veritati militant blandimenta maiorum.* Non de nomine, ſed de veritate curandũ, noſter enim Rex Chriſtus Dominus ampullatos titulos vitans, venerandaque nomina diſſimulans hoc egit, vt de diuinitatis gloriaretur veritate, non requiſiuit pompoſos titulos; ſed vt Diuus agebat ex fructu conſcientiæ referens in ſe veram diuinitatem. Accinit Origen. homil. in Matth. 35. Vbi ponderans, quòd Summus veteris legis Pontifex ineffabilis Dei nominis inſcriptione nobilitabatur; ac Chriſtus nominis magni litteras diſſimulans habebat in ſe paternæ ſubſtantiæ veritatem,

Ennod.

Orig.

A diuini Patris effectus receptaculu
ita fatur. *Princeps quidem Sacerd*
tum ſecundum litteram legis portab
in capite ſuo ſanctificationem Domi
ſcriptam in metallo (Sic pompoſi R
gum tituli, & glorioſa agnomina i
ſcribuntur auro, vt clariùs Prin
pum ſplendeſcant de cognominib
magnalia:) *Verus autem Prince*
Sacerdotum, & Rex Ieſus in cruce q
B *dem habet ſcriptum. Hic eſt Rex I*
dæorum; ſuſcipiens Patrem in ſe p
litteris & pro nomine, qui nominatu
& habet eum coronam, & dignus eo e
fectus, & ſolus ſufficienter patrem ca
re poteſt. Contempto Regis Iudæ
rum titulo gaudet, dimiſſis diuinit
tis agnominibus, habens loco ipſ
rum veram ipſam patris diuinita
nec requirit tituli pompoſa vocab
C la in cuius moribus veritati mili a
diuini patris magnalia. *Suſpecti* i
ſint omnes creati ſplendores, omn
tituli nobilitatis, vna veritas virtu
firma & conſtans eſt adamanda p
alijs. Nonne ſuſcepturus Domin
baptiſmum in Iordane omnia na
uitatis ſuæ decora demonſtraui
Quid tunc ſupra eius caput effulſ
Lucas cap. 13. ait. *Deſcendit Spirit*
D *ſanctus corporali ſpecie, ſicut columb*
ipſum. Expendo illud, *ſicut columb*
vbi quam plures expoſitores non v
ram columbam; ſed abumbrata
interfuiſſe aiunt. Sed cur cum di
ni Regis ſtemmata pandebantur,
adfuiſſet vera colũba, nouerat eni
mũdiales Principes de alitibus ſte
mata ſua nobilitare? Equidem D
minus non titulos, ſed veritatem
E lidam amat. Sic Ambr. libr. de i
qui myſterijs initiantur cap. 4. rati
nem reddens cur columba nõ inte
fuerit; ait. *Quid tam verum, qua*
diuinitas, quæ manet ſemper? Creatu
autem nõ poteſt veritas eſſe, ſed ſpeci
quæ facile ſoluitur, & mutatur; ſim
quia

quia eorum, qui baptizantur, non in ſpecie eſſe debeat; ſed vera ſimplicitas. Procul eſtote à filij Dei ſtemmatibus creata decora, perpetes alites, columbæ deargentatæ, nutrimenta mendaciorum præclara; qui enim de veritate gaudet, ſolam amat diuinitatem, de ſolo diuini ſpiritus halitu gloriatur. Sic à filiorum Dei oculis creaturæ amouentur, & vna Spiritus ſancti maieſtas manet, vt doceamur, non adumbratas gloriæ imagines; ſed veritatem virtutum adamare.

§. XXII.

Spectantium oculi leuamen afferunt patienti maximum.

EXpendo tandem inſcriptionem tituli, nimirum Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum: quam inſcriptionē, ait Euthym. Matt. 27. *Pilatus ſcripſit in patrocinium Chriſti.* Sed vnde ex hac inſcriptione patrocinium Chriſti? An, quia regius ſplendor leuamē aliquod inter tot iniurias poſſet afferre? Imò maximam dolorum partem regia Chriſti dignitas abſumebat. Audite quid prædicet D. Syneſius libro de regno dicens, *Mihi crede regium corpus minime labore tentatur, quiſquis enim palam laborem capeſſit, nequaquā labore vincitur. Rege autē corpus exercente, atque in ſtatiuis & ſub diu agente, & in armis ætatem conterente, omnes vbi vis homines quaſi in theatro ſpectatores ſūt.* Ecce vnde regi labores quantumuis maximi abſumuntur, nimirum ab ſpectatorum oculis, quando Rex in omnium oculis verſatur, nullis cedit laboribus, nullis ærumnis frangitur. Ergo Dominus non paruum patrocinium ex regia dignitate capit aduerſus dolores, quos innumeris ſpectantibus oculis patitur. Sane hoc dolorum le-

Euthy.

Syneſ.

A uamen perquirebat Rex ille patientiſſimus Iob, quando à domus penetralibus egreſſus in patenti ſterquilinij ſe poſuit loco, ibique dicebat cap. 16: *Terra ne operias ſanguinem meum, nec habeat locum latendi clamor meus:* quaſi nihil tam timeret in ruina, quam dolorum ſuorum latebras, eo oblectandus fauore, quod eius mala & dolores B noſcantur. Ita D. Chryſoſtom. in Caten. Græca, *Mos eſt eorum, qui in ærumnis verſantur, vt nolint ſua mala celare.* Nec aberrauerit, qui infinitam illam Iudæorum multitudinem Hieroſolymis, illis diebus manentem ad celebrandum Paſcha, C patet à Deo fuiſſe coactam, vt triumphatoris filij facinus ſpectatores haberet. Danielis cap. 3. dicitur, *Nabuchodonoſor Rex, miſit ad congregandos ſatrapas, magiſtratus & iudices, duces, & tyrannos, & præfectos, omneſque Principes regionum vt conuenirent ad dedicationem ſtatuæ.* Hoc Rex perfidos intendebat, verum Dei prouidentia omnes hos congregabat, vt trium puerorum agon, omnibus his fieret ſpectaculum. Ita D. Chryſoſtom. oratione D de Sanct. Meletio, dicens, *Quando tres pueri erant publico præconio renuntiandi, & celebrandi, extincta vi ignis, faſtu tyranni conculcato, confutato omni genere impietatis: ex vniuerſo orbe terræ erant eis congregati ſpectatores: nā qui vbique terrarum erant ſatrapæ, et toparchæ vocati, quidem erant ob aliam cauſam, illos autem ſpectauerunt Athletas.* Sic etſi ex toto or- E be viderentur Iudæi Hieroſolymis congregati ob aliam cauſam, tamen à Deo congregabantur, vt maximum Chriſti agonem ſpectarent.

Iob. 16.

Chryſ.

Text. Milites ergo cum cruci-
fixiſſent eum, acceperunt
veſtimenta eius,(& fecerunt
quatuor partes, vnicuique
militum partem) & tunicã,
erat autem tunica inconſu-
tilis deſuper contexta per
totum. Dixerunt ergo ad
inuicem, non ſcindamus
eam, ſed ſortiamur de illa
cuius ſit,&c.

§. XXIII.

Nihil Eccleſiæ fidelium magis propriũ, quam vnitas,ſiue charitatis vnio ſine qua periclitabitur eius ſalus.

HOc cauent carnifices, ne ſcindatur inconſutilis tunica Chriſti, quod non caſu; ſed myſterio accidiſſe crediderim. Id quod docet D. Cypr. de vnitate Eccleſiæ inquiens, *Hoc vnitatis ſacramentum, hoc vinculũ cõcordiæ inſeparabiliter cohęrentis oſtenditur quando tunica Ieſu non diuiditur, nec ſcinditur.* Abſit ab animis fidelium qualiſcumque diuiſio, laniationem & dilacerationem in ſe patienter ſuſtinet Dominus, in fidelibus vero quibus ipſe veluti ornamento veſtitur, omnimodam diuiſionẽ cauet, vt qui tunc Deificam ſpeciem à mediatore reparatam præferant, quando arctiſſimo dilectionis vinculo apparent coadunati. Hinc D. Greg. Niſſ. lib. de Creat. hom. c. 5. naturam Dei in ſapientia, & amore conſiſtere ſupponens ita loquitur cum homine. *In te & verbum eſt & intelligentia eſt, quę imitatur mentem diuinam. Item charitas fonſque charitatis, hoc enim ait Joãn. charitas ex Deo eſt. Hanc autem nobis veluti perſonam Chriſtus formatur noſtræ ſubſtantia con*

Cypr.

Niſſ.

A *ferens ait ĩ hoc cognoſcent oẽs, quod*
ſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habue
tis adinuicẽ. Quod ſi dilectio nobis i
defuerit, totius imaginis ſpecies et fig
ra ſoluetur. Hanc Dei imaginem pe
cato in nobis delatam Dei filius p
tris imago in nobis reparauit, rep
rauit inquam, cũ in arctiſſimã am
tis vnionem vocauit. Nullo eni
magis Redemptoris opus eluce
B quam in vnione & charitate fideli
quantum ab iſta diſtamus, vnion
tãtum à reparatoris elongamur m
cede. Stultus ille qui apud Luca
12. adiit Ieſum dicẽs: *Dic fratri me*
vt diuidat mecum hereditatem. Quo
vt maxime à ſe alienum ſic repell
Dominus dicẽs, *Quis me conſtituit*
dicẽ, aut diuiſorem ſuper uos? De qu
C eleganter P. Dam. Epiſt. 16. ait, *V*
ergo diuidere? Non habebis Ieſum iu
cẽm, aut diuiſorem, ſed potius diuiſion
vltorem. Vtpote cui ſola indiuiſio, e
vnitas inter fratres placere poteſt
Haud multum ab ſcopo aberrare
qui dixerit etiam in hoſtibus ſu
quandam ſpeciem vnitatis dilexiſ
Dominum. Etenim Pſalm. 2. dicitur
Quare fremuerunt gentes, & principe
conuenerant ĩ vnũ aduerſus Dominum
D *& aduerſum Chriſtum eius?* Ecce i
quantum ſcelus adunantur. Sed eti
tam nefaria adunatio, qua adunati
eſt, aliquo modo diuinos oculos tra
hit. Id quod forte attigit D. Leo ſer
11. de Paſſ. vbi ait, *Furit in vnum po*
pulus, & miſeretur omnium Chriſtus
Proh Deum amatorẽ vnitatis, quan
do in nefariſſimis hoſtibus vnitate
E etiam nefariam notat; vt ad vnita
tem fidelium traducat eos qui in de
lictis norunt aliquam præ ſe ferr
notam vnitatis. Nec vnquã longius
ſalute fuit populus ille nequã quã
ex quo tempore illorum vnitas diui
ſa eſt, & ipſi diſperſi erant per totum
orbem terrarum. Quocirca elegan-

ter

Zeno. cit D. Zeno ſerm. 11. de Iudæis fa- A tur, *Sane vultis ſcire quātę ſit populus Iudaicus ſanctitatis? Quem mare ſuſtinuit adunatum, non poteſt extra baiula re diſperſum*. Quippe vt ab vnitate, progreſſus maximos in virtutis curriculis facimus, ſic à diuiſione grauamur, & impedimur, ne iuſtitiam conſequamur. De ſanctiſſimis Præcurſoris parentibus dicitur Luc. 1. *Erant ambo iuſti apud Deū*: quæ verba meditatus D. P. Chryſo. ſerm. 91. art. *Ambo iuſti, quia in ambobus erat vna iuſtitia*; quaſi nequirent iuſtitiā pertingere, niſi eiuſdem iuſtitiæ florerent vnitate. Ergo fuge ſciſſionem quicumque in regnum Chriſti cupis cooptari, ama ſanctiſſimam in omnibus vnitatem, coronam capies. Merito D. Paulus ad Corinth. cap. 9. aiebat, *Multi quidem currūt, ſed vnus accipit brauium*. Cur vbi multi currunt, vnus brauium accipit? An quia ſola fidelium vnitas Redemptoris ſui mercedem adipiſcitur? Ita plane

Anſelm. D. Anſel. in 18. cap. Luc. inquiens, *Omnes quidē Chriſtiani, & boni & mali pro modo ſuo quiſque, currunt ad brauium; ſed vnus qui legitime currit, ideſt vnitas electorum percepit illud*. Heu quam fallitur qui ſeparatus à fratribus ſalutem obtinere meditatur! Quomodo ſalutem attingit qui Saluatoris contemnit impreſsam imaginem? Vbi dilectio nō eſt, vbi vnio non eſt, totius imaginis Saluatoris ſpecies & figura deeſt; ſola vnitas brauium accipit, adeò, vt vel corporalis & inuoluntaria ſeparatio & diuiſio à fratribus ſuſpecta ſit, & aliquo modo reputetur exitialis. Id

Gaud. quod D. Gaud. attingit in orat. de Martyr. 40. vbi animaduertens carnificum aſtum, quo ſemiuiuum vnū ſepararunt à reliquis ſic ait, *Relinquebant vnum qui adhuc viuere putabatur, ſi forte mutaret in peius ipſa ſolitudine voluntatem*. Adeo pernitioſa, & exitialis ſeparatio à fratribus, vt hæc ſperaretur poſse deflectere voluntatem, quam rigidiſſimum lacunæ gelu inuincibilem probauerat. Vide lib. 5. cap. 9. §. 2. & ſuprà libr. 3. cap. 8. §. 40. & alibi.

Matth. 27. Prætereūtes aūt blaſphemabant eum, mouentes B capita ſua, & dicentes: Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo reædificas. Salua temetipſum, ſi filius Dei es, deſcende de cruce. Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis, & Se- C nioribus dicebant: Alios ſaluos fecit, ſeipſum nō poteſt ſaluum facere, ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei, &c.

§. XXIV.

Qui Chriſtianæ virtuti inſiſtunt, nullis hominum clamoribus, nullo prætex- D *tu moueantur, vt in afflictionibus etiam liberari præproperent, at feſtinent, ſed longanimi expectent à Deo finem.*

IAm crucem ſubierat Chriſtus, iā dolores inferni ſuſtinuerat, contenti erant Iudæi, vt crederent, ſi tunc deſcenderet à cruce, imo illudebant & blaſphemabant, ſi non deſcenderet. Quis non deſcenderet ni- E ſi ille, qui ſummam virtutis & perfectionis in ſe habebat, qui vt de Eleazaro ait Ambr. *In moriendo tormentis factus eſt reliquis perſeuerātię, & longanimitatis magiſteriū*? Liceat ī præſenti afferre verba ſtrenui Ducis Quinti Fabij, qui cum à militibus

reprehenderetur, imo ignauiæ & puſillanimitatis notaretur frequentibus vulgi clamoribus, quod non ſtatim proſiliret in hoſtem, hæc verba dedit apud Silium Italicum li. 7. Silius.

Feruida ſi nobis corda, abruptumque putaſſent.
Ingenium Patres; *etſi clamoribus* inquit
Turbari facilem mentem, non vltima rerum.
Et deplorati mandaſſent Martis habenas.

Nec ſane diuinus Pater deplorati hominis ſalutem mandaſſet Chriſto Domino, ſi eius mentem clamoribus turbari facilem noſceret, ſi abruptum ingenium & feruida illi corda eſſent. At quantumuis turbæ; & Principes clament, quantumuis blaſphement, etſi fidē ſpondeant, in cruce tamen ducit longanimus perſiſtendum: nec antea deſcēdet, mortaleſque euadet laqueos, quam à patre, cuius iuſſu in mortem venit, ad vitam euocetur. Sic te compara quicumque Chriſtianæ virtutis ſtudioſus es, eam longanimitatem indue, qua non feſtines pro Deo periculis acceptis expediri; ſed medijs illis virtutis conſummationē expectes. Sanè Actor. 16. Paulus in carcere agens vinculis præpeditus media nocte ſenſit vincula confringi, portaſque carceris diuina virtute aperiri. Quid tunc? Feſtinauit egredi? imo ibi quietus perſeuerauit, donec carcerarius accedens, *& tremefactus p̄cidit Paulo, & Silæ ad pedes, & producēs eos foras ait*, *&c.* Hæc noua recentiaque ſunt, accipe etiam vetera ex Daniel. cap. 3. vbi conſpicui ſunt tres illi adoleſcentes, qui pedibus & manibus colligati in ardentem fornacē miſſi ſunt; ſed ab igne blanditer accepti, conſumptis vinculis, medias inter flammas fornacis illæſi deambulabant. Liberi ſunt in fornace, ibique Deum laudantes degunt, nec egredi tentant. Tunc accedens Nabuchodonoſor ait, *Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi egredimini & venite, ſtatimque egreſſi ſunt.* Iam nolo amplius deberi D. Chryſoſt. ponderationem, qui hom. 8. ad Epheſ. hoc Pauli & puerorum facinus ſic exaltat, *Quemadmodum itaque carcerem Paulus nō egrediebatur, tametſi potuiſſet, donec qui illū coniecerat, ipſum euocaret & educeret: ita neq; hi tres pueri caminum egreſſi ſunt donec qui iniecerat, egredi quoque iuſſiſſet. Quid hic do cemur? ne videlicet i afflictionibus liberari anxie feſtinemus.* Ne vllo prætextu, vlla ſpe feſtines tuam liberationem ab his periculis, quæ pro Deo virtuteque ſubijſti, ne te fallant difficultates obedientiæ; ſed in omnibus longanimus expectes finem à Deo præſcriptum. Huius virtutis vir erat Dauid, qui a Saule mille calamitatibus affectus errans in montibus, in ſpeluncis, ibi crudelem hoſtem habuit in manus 1. Reg. 24. quē ſi occidiſset periculis liberatus regni hæreditabat inſignia. Maluit tamen in calamitatibus, & ærumnis expectare à Deo finem, quam hoſte perempto feſtinare liberationem ſuam. Ita D. Amb. in Apol. Dauid c. 6. inquit, *Debitum ſibi imperium diu diſtulit, quod ſciebat Deo authore ſibi deberi.* Merito cuius Deus author imperij futurus erat, hoc non feſtinabat præripere; ſed diu in calamitatibus & ærumnis exiſtens expectabat à Deo mittendum calamitatum finem. Fameſcētibus turbis poſt vnius diei ieiunium Apoſtoli alimoniam procurant, at vbi triduanam ſuſtinēt inediam, tunc ipſe Dominus ait Matt. 15. *Miſereor ſuper turbam quia jam triduo ſuſtinent me.* O ingentem expectationis virtutem, quæ Deum

allicis,

allicis, vt tibi proſpiciat. Accipite D. Paſchaſ. lib. 7. in Matth. ſententiam, *Non ipſe dominus recordatur in vno ſaltem laborantes die, ſed diſcipuli. Hic autem ipſe Dominus recordatur eorum & miſereri dicitur, cauſaſque miſerationis exponit, quia triduo*, inquit, *perſeuerant mecum*. Expectemus ergo & perſeueremus ſuſtinentes calamitates & ærumnas, dabit Deus his quoque finem. Sic adumbrabantur Chriſtianæ virtutes, ſic Summi Imperatoris Chriſti explicabatur œconomia, qui vt ex Patris mandato libere & ſpontaneè ad mortem iuit factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, ſciens ſibi, patre authore, deberi hominum fidem, in cruce perſiſtens, nullo prætextu, nullis clamoribus mouetur, vt feſtinet deſcenſum a cruce; ſed diu ſuam liberationem differt vſque à patre accipiat omnium malorum finem. Huc ſpectet qui popularibus mouetur ludibrijs, vt ab incepta virtutis via deſiſtat, & huic fixus Dominicæ cruci, facile ſuperabit omnia ludibria. Pſal. 51. aiebat, *Dilexiſti omnia verba præcipitationis*, & quidem ea ſunt opprobria, & contumeliæ, quæ valeant homines præcipitare & deturbare a recta via. Tamen D. Auguſt. poſuit, *omnia verba ſubuerſionis*, & ſtatim addit remedium aduerſus illam dicens, *Si non vis mergi tabulam apprehende, ligno portare, crux te perducat*. Vbi enim Chriſtiferæ cruci arcte ligatus fueris, nullis dimoueberis a virtute hominum maledictis. *Pſal. 51.*

§. XXV.

Præpropera & efficax crucis virtus in liberandis hominibus.

O Ingentem Dominicæ crucis efficaciam! vix Dominus cru-

A cem aſcenderat, & iam humani generis hoſtes aereæ poteſtates crucis virtutem expauent, & in deſtructionem crucis armantur! Huc ſpectabat ille popularis & Phariſaicus clamor, *deſcēdat de cruce, & credimus ei*. Quod dæmonum ſtratagema ſubodoratus D. Hilar. ait, *Dæmones hoc eis immiſerunt, qui vellent vt deſcenderet, ſtatim enim crucis virtutem ſenſerunt & vires* (Hilar.)

B *ſuas confractas*. Non vox illa erat crudeliſſimorum hominum, ſed meticuloſi & percuſſi dæmonis, qui iam crucis acumina expertus, nullum non mouet lapidem, vt illius haberet efficaciam. Nec tunc primum; ſed ex eo tempore quo crucis audiuit vocabulum, territus fuit illius efficacia, & totis viribus curabat crucem de medio tollere. Quod in Iu-

C dæ pœnitentia, & in ſomniis vxoris Pilati animaduertit D. Ignatius epiſt. ad Polycarp. fatus, *Cum parāda eſſet crux, diabolus tumultuabatur & penitentiam immiſit proditori & mulierculam turbans inſomniis, vt a crucifixione ceſſarent, inducere moliebatur, ſuam ipſius perniciem ſentiebat*. Hæc crucis virtus erat, quæ ex tunc pungeret & torqueret diabolos, non ex- (Ignat.)

D pectat crucis erectionem in Caluaria, iam vel ex notione vocabuli dæmon territatur, & perniciem ſuam, & hominum trophæa præſagit. Ad hæc notanda illa Domini verba ſuos monentis, cum adhuc viueret, *Si quis vult venire poſt me, tollat crucem ſuam*. Quæ ponderans D. Timotheus Antioch. orat. de Cruce & Transfigur. ait, *O rem admirabi-* (Mat. 16.) (Timoth.)

E *lem, nondum crux à Iudæis fabricabatur, & crucis trophæum fidelibus monſtrabatur*! O almam crucis vim & efficacitatem! Quid mirum ſi dæmones Iudæis iam clamantibus crucem, crucis virtutem præſentiant, ſi antequam crux in mentem Iudæo-

rum veniſſet, iam ſub illius trophæis fideles inaugurabantur? Do antelucana crucis efficacia pulcrè Nazian. Apol. 1. fatur, *Quibus armis aduerſus diaboli inſidias inſtruar? Quis hunc profligauit? Moſes manus in monte extendens, vt crux adumbrata & ante indicata victoriam ferat.* Quandoquidem crucis nondum fabricatæ virtus armabat fideles, quam modo cruce exiſtente illa Chriſtiani Eccleſia armabitur? Accipite D. Anaſtaſ. Sinait. lib. 11. Hexaem. Vbi ſic depingit Eccleſiam armatam, *Non vides infracta & inuicta arma, in quibus Eccleſia Dei conterit, & aufert caput ſerpentis? Crucem inquam, & corpus & ſanguinem Ieſu.* Hæc ſunt arma, quæ vel à ſerpente adorata totum eius imperium labefactantur, quibus munitus Chriſtianus vbique ſe ab hoſte timeri facit. Sanè de Mirmilli ſcuto pulcrè aiebat Alciatus.

Naz. / Sinait.

Bina pericla vnis effugi ſedulus armis,
Cum premererque ſolo, cùm premererque ſalo.
Incolumē ex acie clypeus me præſtitit: idem
Naufragum & appenſus littora ad vſque tulit.

Sopr. Quæ melius & veriùs de cruce Dominica afferit Sophronius his verbis. *Habeant crucem in terra ſimul gradientem, in mari ſimul nauigantem comitem tanquam ſalutis vtique largitricem, omniumque incommodorum profligatricem.* Hæc ille: quibus addere licet illud Pſal. 103. nimirum, *Hoc mare magnum et ſpatioſum; ibi repentia quorum non eſt numerus.* Vbi D. Aug. ſic loquitur, *Repentes tentationes quis numeret? Repunt, ſed caue ne ſurripiat. Vigiletur in ligno, etiā in aquis, in cruce nauigamus, etiam in fluctibus tuti ſumus.* Et vbi non tuti, ſi a cruce portamur? Habet equidem crux eam vim, qua nullis periculis parcat.

Pſ. 103.

A Quid plura? Et lignum quodlibet,
ob crucis cognationem, beneſactu-
ros Dei oculos à ſe rapit. Nonne in-
ter multam turbam, vnus Zachæus
Deum ſibi deuinxit? Cur is? Sanè in
arborem aſcendit & de cognatione
crucis, non potuit non placere cru-
cifigendo. Ita D. Hier. de vera Cir-
cumc. fatur, *Sycomorū qua Dominus*
erat tranſiturus aſcendit: tunc velut d
B *cognata neceſſitate à crucifigendo con*
ſpectus in arbore cognoſcitur, & filiu
dicitur Abrahæ. Equidem ſola Chri-
ſtiferæ crucis ſimilitudo potis e
oculos diuinos rapere, vniuerſaqu
mala profligare. Id prænotaba
Moyſes Exod. 17. de quo dicitur
Cumque leuaret Moyſes manus, vinc
bat Iſrael: ſin autem paululum remiſ
C *ſet, ſuperabat Amalech.* Quod med
tatus D. Cyrill. Alexand. lib. 3. de Iu
ſtific. in Chriſto. ait, Attollente ma
nus Moyſe, fortior erat Iſrael; rem
tente languebat & ſuperabat Ama
lech: neque enim à diabolo, neque
quouis alio hoſte quamuis expugn
di cupidiſſimo, vinci vllo modo po
teſt non modo vniuerſus Iſrael, ſe
quicumque Chriſto conformes eſſ
D præclarum duxerunt, eius oppro
brium, id eſt, crucem illius veneran
dàm perferendo. Cæterùm quicum
que non acceperunt crucem, ij quo
auxiliatore carerent, hoſtium incur
ſionibus patuerunt.

CAPVT V.

E *De verbis à Chriſto Domino factis, &*
aliis circa crucem geſtis.

SVFFIXVS Dominus cruci ſeptie
verba dedit, verba, inquā virtut
& myſteriis plena. Itaq; deficiēte ſo

lis

lis luce, tenebræ operuerunt terram, impiaque æternam timuerunt ſecula noctem. Iuſtum enim erat, quòd cæli lumina, & ſummum patrem occiſum parentarent; & occiſores funeſtæ noctis terrore concurrerent.

Ex Luc. 23. Ieſus autē dicebat, Pater dimitte illis; non enim ſciunt quid faciunt.

§. I.

Chriſtiani ſanguinis propria virtus hoſtilibus animis inimicorum veniam largiri.

HÆc propria Chriſti Domini vox, *Ignoſce illis*, etiam hoſtibus, etiam diris inimicis ſub maximo iniuriarum inimicitiæ ardore. Hic ſanguis noui Teſtamenti melius loquens, quam Abel, vtpote qui non vindictam, ſed veniam, ſed miſericordiam, ſed omnimodam indulgentiam clamet. Pulcrè Arnol- (Arnold.) dus Carnot. *Nullus omnino ſeueritati locus ibi eſſe poterat, vbi vulneratus Chriſtus proprij mercedem ſanguinis exigebat.* Hæc erat merces debita ſanguini diuino, quod profuſoribus parceretur, quo nullus manebat locus, nec dabatur actio, vt tanti facinoris patratores ſeuerè plecti poſſent. Hinc lucem capit locus Matth. 23. (Mat. 23) vbi rebelles Iudæos minatur Dominus dicens, *Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram à ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ quem occidiſtis inter templum, & altare.* Quibus certum eſt commonefactos miſeros Iudæos de excidio & pernicie illius populi poſt Chriſti Domini mortem

A facta ſub Tito, & Veſpaſiano; qua in eis vindicandum minatur omnem ſanguinem iuſtum ab Abel vſque ad Zachariam; quorum alter primus, alter nouiſſimus eſt de interfectis ante aduentum Domini. Sed poſt Zachariam occiſus eſt Ieſus, occiſus eſt Stephanus, & Iacobus minor, & alij, cur ergo de ſanguine iſtorum vindicando ta-

B cet? An Chriſtianus ſanguis non exquiritur, non vindicatur? An non perditus eſt ille populus ob facinus in Ieſum admiſſum? Hoc teſtantur ſcripturæ, hoc clamant patres, hoc vniuerſa Eccleſia pro certo habet, & quidem extincti ſunt Iudæi ob profuſum Chriſti ſanguinem; ſed non petente ſanguine; imò reclamante, imo exigente contrarium,

C adeo vt ex ſolius ſanguinis Chriſtiani prece, nulla daretur actio, nec locus ſeueritati in inimicos caſtigandos. Explico rem exemplo quotidiano. Eſt in populo homo nequam, ſicarius multorum homicidiorum reus, qui tamen Principum fauore ſæpè ſæpiùs à iudicum manibus ereptus eſt ante ſententiam latam. Tandem qua eſt

D homo feritate aggreditur nobilem & ſpectatiſſimum adoleſcentem, tunc iudex ſummè iratus hominem arripit nefarium, proteſtans & iurans illum ſine vlla indulgentiæ ſpe fore trucidandum. Rogant veniam nefariſſimi hominis patroni, ſed repelluntur, cuius rei conſcius adoleſcens ipſe male percuſ-

E ſus iudici adeſt, & iuridice percuſſoris ſui poſtulat incolumitatem, liberaliterque admiſſum in ſe facinus condonat. Hinc patroni rei vrgent iudicem, vt ſeueritatem deponat, læſa ipſa parte condonante, & pars ipſa læſa etiam inſtat veniã percuſſori flagitans. Nec his iudex a

ſententia dimoueri poteſt, & dum ſe- videt conueniri à patre condonante, ne à decreto deſiſtat, & tantus reus liber euadat, confugit ad vetera alia eiuſdem ſcelera, propter quæ illum, ait, ſumma ſeueritate caſtigandum, quicquid alij expoſtulent, & reclament. Sic in præſenti Iudaicus populus multos occiderat Prophetas, innumera flagitia in ſanctos perpetrarat; ſed ſemper à ſeueri iudicis Dei manibus iuſtorum oratione eripiebatur. Donec auſus eſt in Ieſum adoleſcentem ſecundum, & in delitijs æterno Patri: tunc iuſtitia diuina excãdeſcens in Iudæos ſummam nefarij populi per Romanos decernit ſtragem. Verùm ipſe Ieſus percuſſus iuſtitiæ aſtat, propriaſque iniurias condonans, homicidis exorat incolumitatem, eaque inſtantia vrget iudicem, vt ipſe decreto firmus condonantem videns læſam partem ad antiqua etiam ſcelera confugiat, proteſtans tunc ſaltem vindicandũ ſumma ſeueritate veterum interfectorum profuſum sãguinem. Dabit nunc, ait ſeuerus iudex, pœnas populus nequam, nunc ſine miſeratione vindicandus eſt in illis ſanguis omnis profuſus à ſanguine Abel vſque ad ſanguinem Zachariæ. Id pulcrè attigit D. Hilar. Canon. 24 dicens, *Idcirco ſanguis Abelis, & Zachariæ ſuper Iudæos veniet, quia iam illis habitans Chriſtus, & prædicans paſſus fuerat.* Expende illud, quod idcirco caſtigatur populus, propter veterum ſanguinem effuſum, quia Chriſti ſanguinem profuderunt nouiter, quia ex hac effuſione ſanguinis Ieſu irata iuſtitia, & fixo decreto determinata ad perdendum tam nefarium populum, cum ex nouo Teſtamento ſanguis Chriſtianus condonans perſequutores, clamet condonationem, vt firmum maneat

A ſeueritatis decretum; ne euadat liber reus, ad vetera confugit, veterumque iniuriæ expoſtulantur, quæ vindictam clamant ſine miſericordia. O ſeuera & rigida vetuſtas ad perdendum homines nocuos! O benigna & mitis nouitas, quæ crudeliſſimos quoſque hoſtes condonas! Pulcrè D. Chryſoſtom. hanc noui & veteris teſtamenti differen- (Chryſ.)

B tiam notat homil. 8. ad Epheſ. in tribus pueris fornace Babylonica incluſis, & in Paulo & Syla nigrum in carcerem coniectis. *Pſallentibus his motus eſt carcere, apertaq; ſunt illius ianuæ, & illis quoque pſallentibus ſoluta ſunt vincula, & pedum & manum. Hic apertus eſt carcer, & illic apertæ ſunt ianuæ camini ardentis. Hic ſoluebantur qui ſimul vincti*

C *erant, ſed dormiebant; illic vero aliud quid ab iſtis accidit. Combuſti ſunt miniſtri, qui in caminum pueros iſtos iniecerant.* Ecce vobis ſanctos viros in iuſtitia, patientia, & tolerantia perſimiles quam diſſimiles ſint in vindicandis illatis pœnis, qui nouum Teſtamentum Chriſti ſunt ſequuti, omnibus proſunt, etiam inimicis, etiam hoſtibus, à quibus in

D carcerem miſſi ſunt, ſolutionem vinctis, & carceratio ipſi vitam largientes: qui vero ſub veteri viuunt teſtamento pœnas ſuas in perſequutores retorquent, & tormentorum miniſtros flammis ardentibus torrent. Non ſic noui Teſtamenti mediator Dominus, imò in necis ſuæ miniſtros veniã clamat, & miſericordiã.

E Adeò vt nec Chriſti Domini vmbra inueniri queat, quæ amorem & charitatem in fratres non parturiat. De Ioſephi fratribus dicitur Geneſ. 37. *Qui cum vidiſſent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitauerunt eũ occidere.* Etenim non ſinunt eum appropinquare, ſed adhuc longè (Gen. 37.)

agentem

agentem volunt interimere, cur in procul ſtantem inſæuiunt? Pulcrè D. Ambroſ. lib. de Ioſeph, cap. 3. *Ideo inſæuiebant quia non appropinquauerat eis Chriſtus. Nam ſi appropinquaret his typus Chriſti, fratrem vtique dilexiſſent.*

§. II.

Sanguinis profuſionem decorat, & coronat inimicorum amor, & dilectio.

MAiorem charitatem nemo ha bet, quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis, aiebat Dominus aliquando; ſed dum cruci ſuffigitur animam ponens nouam, addidit ſuæ charitati pulcritudinem, nimirum inimicis miſericordiam illargiens. Enimuero excitante Domino ſuos ad iracundiæ depoſitionem iniuriarumque obliuionem Matth. 5. inquit D. Hilar. *Pulcherrimo ingreſſu opus legis cæpit excedere Dominus.* Quaſi nil magis pulcrum Chriſtiano eſſe poſſit, quam dimiſſis iniurijs, firma inimicos amplecti charitate. Hinc D. Auguſtin. ſerm. 50. de verbis Domini ait. *In hoc maximè innotuit Iudæorũ cæcitas, dum ipſum pulcherrimum pro inimicis orantem non cognouerunt.* Eum illi decorem tribuebat oratio pro inimicis, ea pulcritudine illum exornabat etiam in paſſione deturpatum, vt vel ex tanta pulcritudine deberet Deus agnoſci. Hinc Dominus medijs in cruciatibus poſitus dicitur Pſalm. 44 *Speciosus forma præ filijs hominum* Cur enim in cruce ſpecioſus diceretur, niſi ob ingentem eius in inimicos miſericordiam? Ita D. Paſchaſ. ibi ait. *Humanitas etiam in eiſdem paſſionibus, & iniurijs, miſericordiarum virtus eſſe commendatur, & ideo iure pulcher in cruce, pulcher in flagellis, pulcher in omnibus ab omnibus prædicatur.* Hoc pulcherrimum eſt, maximeque decorum ſuper illam charitatem qua effudit & profudit ſanguinem. Vt merito de S. Stephano dicat Euſeb. Emiſſ. *Deum pro impijs Deo plenus exorat, etiam de alieno peccato iuſtitiam ſuam cumulat, & coronam ſuam perfecta Chriſti humilitate multiplicat. Intelligamus quantum bonum ſit dilectionis, quantaque res illa virtutis, quæ commendare adhuc poteſt paſſionem.* Quibus in verbis duo ſunt maximè notãda. Alterum, quod inimicorum amor martyrij coronam multiplicet; alterum quod etiam martyriũ, & profuſio ſanguinis commendetur & pulcreſcat ex affectu pro inimicis exorante. Itaque charitas illa, qua maior nulla eſt, nimirum qua homo ſuum profudit sãguinem, ſuamque ponit animam, hæc, inquam, charitas coronas multiplicat, commendabilior redditur ex inimicorum indulgentia. Hinc D. Chryſoſtom. illud tractans 1. Reg. 24. quando Dauid infenſiſſimum & valde iniurium Saulem indemnem dimittens ab ſpelunca proſilijt, hæc inquit. *Egreſſus eſt igitur David, dextram illam totius orbis pretio parem ſimul cum capite coronatam geſtans.* Ecce tibi ex dimiſſo inimico Dauidis coronas adeò multiplicatas, vt non ſolum caput; ſed & dextera quæ ſeſe ab inimici temperauit cæde coronis redimita appareat. Quid plura? Dextera hæc par totius orbis pretio reputatur. Ecce quod totius orbis pretium? An Chriſti Domini ſanguis? Planè ſolus ſanguis Dominicus totius orbis extitit pretium, quo redemptus eſt mundus. Igitur vnius hominis dextera inimico parcens adeò par extitit Chriſti Domini ſanguini, mundi pretio,

Hilar. Pſal. 44 Euſeb. Emiſſ. Chryſ. 1 Reg. 24

pretio, vt vtriuſque eſſet idem & vnus ſanguis, & in ipſo Chriſto Dauidicus ſeſe proderet ſanguis perſecutoribus & inimicis veniam largiens. Nonne cæcus ille apud Luc. 18. ad Ieſum clamabat. *Ieſu fili Dauid miſerere mei.* Cæcus explorat Ieſum: quod notans Tertullian. lib. 4. in Marcion. ait. *Nam ſi aliquando Dauidem in recuperatione Sionis offenderant cæci reſiſtentes, quoniam admitteretur: ideo Chriſtus ex diuerſo cæco ſubuenit, vt hinc ſe oſtenderet non eſſe filium Dauid, & ex animi diuerſitate bonus cæcis, quos ille iuſſerat cædi? At quid & hoc filius Dauid? Nam & qui Dauid offenderant cæci, nunc verò eiuſdem indecoris homo ſupplicem ſe obtulerat filio Dauid, idcirco ei ſatisfacienti quodammodo placatus filius Dauid reſtituit lumina.* Sic ſeſe prodidit Dauidicus ſanguis in Ieſu benefaciens generi hominum ſibi infenſo; ſic cæci aliquando Dauidem perſequuti, à Ieſu beneficio affecti Dauidicum ſanguinem parem totius orbis pretio deprædicant. Vtique inimicorum amor eiuſdem ſanguinis notam & pulchritudinem in Ieſu & in Dauid oſtendit. Nec mireris eos conſanguineos Ieſu dici, qui bona pro malis retribuunt, quandoquidem inde illos extollit Chryſtom. quod ſint lingua filij & os Patris diuini. Ait enim hom. 52. ad Pop. *Cum itaque lingua tua tanquam Chriſti lingua ſit, & os tuum quaſi Patris os fiat, quis iam huic fuerit æqualis honor?* Sic ille.

Luc. 18.

Tertul.

Chryſ.

§. III.
Inimicorum amor facit homines filios Dei.

PRo inimicis oraturus Ieſus ait. *Pater ignoſce illis*, & merito tunc præcipuè Deum patrem nominat, cum vix ſit alia virtus, in qua

A magis filij Dei patriſſent, diuinamque originem præferant. Arnoldus Carnot. reddens rationem huius Dominicæ orationis pro perſecutoribus factæ inquit. *Poterat vtique accitis multis millibus Angelorum de tantis ludibrijs erui; ſed qui præceperat percuſſori ſiniſtræ maxillæ porrigi dextram, & auferenti pallium præberi, & tunicam; ſeipſam intra regulas ſuas*
B *concludens voluit, vt à capite patientiæ forma prodiret in membra, & in hoc æmulatio filiorum probaretur, ſi nõ degeneres exhiberet.* Atqui ſapienter Dominus vt hominibus hanc virtutem perſuaderet, illud obiiciebat Luc. 5. vt ſitis filij patris veſtri qui in cælis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, quaſi ſolis examen nobis proponeret.
C Enimuero ſicut ex ſolis conſpectu probantur Aquilæ pulli degeneres ſint nec ne, ita ex imitatione ſolis qui æquali lumine veſtit hoſtes & amicos, probarentur degeneres filij Dei. In hoc ergo æmulatio filiorum probatur, ſi non ſe degeneres exhibeant, quando benefacere iniurijs & infenſis hoſtibus placet. Ex duobus tantum hominibus iurauit Do-
D minus naturalem filium naſciturum, nempe ex Abraham, & poſtmodum ex Dauid. Abrahamus tantam promiſſionem accepit, cum proprium filium Deo litaturus accepit. Sed Dauid quid magnum præſtitit Deo, quo mereretur ſimilem promiſſionem? rem pulchrè tractat Rupert. lib. 4. de victoria verbi Dei
E cap. 27. his verbis. *Ratio docet non multo minoris fuiſſe meriti pepercisse inimico propter Deum, quam non pepercisse vnigenito filio. Hoc fecit Dauid inimico ſuo infenſiſſimo quærenti animam ſuam, inimico Regi, cuius Regnum ſine dubio ſe ſuſcepturum eſſe ſciebat. Ob hanc maximè cauſam iuratum illi*

Arnold

Rupert.

eſſe

eſſe arbitramur, quod ſemen vel caro eius aſſumenda eſſet in filium Dei, quia maximè cauſa iſta facit filios Dei, ſicut teſtatur Dominus cũ dicit, diligite inimicos veſtros, vt ſitis filij patris veſtri, &c. Hoc maximè filij Dei patriſſant, nec in vlla re magis filius Dei claruit, quam benigniter & manſuetè inimicos tractando. Quis magis inimicus Dei, & hominum quàm diabolus? Hunc tentatorem Ieſus in monte ſuſtinuit tanta benignitate, tanta manſuetudine, vt inde ille benignitatem in hoſtes quaſi filiationis diuinæ latibulum expaueat. Id eleganter docuit D. Chryſoſtom. homil. 52. ad Pop. ſic monens. *Hæc itaque reputans Domino fias pro tuis viribus ſimilis. Te iam talem effectum diabolus ne contra quidem reſpicere poteſt. Regiam enim impreſſionem agnoſcit, Chriſti nouit arma, quibus fuit ſuperatus. Quæ verò ſunt hæc? Benignitas & manſuetudo. Etenim cum in monte eum irruẽtem confregit ac profligauit, non innoteſcens quod eſſet Chriſtus, mãſuetudine cepit, benignitate fugauit.* Ex tunc vbi videt hominẽ in hoſtes benignos, Regiam impreſſionem agnoſcens, latentem filiationem diuinam timet & expauet.

Chryſ.

§. IV.

In ore tuo etiam inimicus ſe honoratum videat.

QVis inimicum meminit, qui illum fœdis cognominibus non ſtudeat fœdare? Ille proditor, ais, ille ſceleſtus me offendit, nec vnquam inimicum recordaris, quem fœdis cognominibus non deturpes. Non ſic Dominus, imo fœdis & iniurijs omnibus vocabulis dimiſſis tantum ait. *Pater ignoſce illis.* Non parum honorans inimicos, cum illos meminit vt excuſet. O vtinam diſcamus omnes à tanto Magiſtro, & inimicorum nomen reuerenter & magno cum honore tractemus. Sanè reprobus Saul. 1. Reg. 20. Dauidem requirẽs, vt humilem & proſapia vilem notaret, dicebat. *Vbi eſt filius Iſai?* quaſi dedignans eum nominare. Atqui Dauid cum tantum hoſtem interimere poſſet, illi generoſè parcens cap. 24. rationem reddit *Quoniam Chriſtus Domini eſt:* ſic hoſtem meminit, vt illum honoratiori & præſtantiori titulo nominaret. De quo eleganter Diu. Chryſoſt. ait. *Neque enim patris cognomento vocauit illum, quamquam is quoque fuit humilis & contemptus, neque nudo ſimplicique nomine deſignauit; ſed dignitatis & principatus titulo. Proinde tu quoq; chariſſime, ne vnquã inimicum famoſis nominibus, ſed honorificis potius appelles. Etenim ſi os aſſueuerit eum, qui læſit honoris obſequijque nominibus appellare et animus hæc audiens à lingua doctus non refugiet cum illo redire ĩ gratiã.* Aſſueſcamus ergo omnes hanc inſignem virtutẽ exercere, & ſi ex animo inimicos diligere nõ valemus, ſaltem illos honoremus labijs, nunquam hoſtem meminerimus hoſtiliter & iniurioſè, ſed cum honorificis cognominibus nomina eorum & memoriam proſequamur, vt vel ſic à lingua mens edoceatur & inclinetur ad habendam facilius illis gratiam. Hinc Spõſa Cant. 2. maximè placebat ſponſo dicenti: *Sicut liliũ inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.* Spinæ quid aliud facerent, quã pũgere, quàm lacerare teneram roſam? E contra vero roſa ſeu lilium neſcit non illuſtrare & decorare ſpinas, vt meritò dicat Bernard. ſermon. 48. in Cant. *Lilium vtique pungentes ſe ſpinas illuſtrare et venuſtare non ceſſat candore proprio.*

1. Reg. 20.

Chryſ.

Cant. 2.

Bernar.

An

An non proinde lilium tibi videtur implere quodammodo Euãgelij perfectionem, qua iubemur benefacere ijs, qui oderũt nos? Equidem lilium a quibus pungitur ſpinas non ceſſat illuſtrare & venuſtare: felix illa anima, quę ſic inter inimicos vixerit: vt illos verbis non ceſſet illuſtrare & venuſtare, vt ſic Deo Opt. Max. ſicut lilium inter ſpinas appareat. Hinc D. Ambroſius lib. 1. Officior. cap. 29. à fidelium vſu docet percrebuiſſe morem, quo inimici quique molliori vocabulo nominabantur. *Denique etiam aduerſarios molli veteres appellatione nominabant, vt peregrinos vocarent. Hoſtes enim antiquo ritu peregrini dicebantur. Quod de noſtris aſſumptum dicere poſſumus: Aduerſarios enim ſuos Hebræi Allophilos, hoc eſt, alienigenas vocabant: Sic in lib. Reg. 1. cap. 4. Et factum eſt in diebus illis, conuenerunt alienigenæ in pugnam ad Iſrael.* Huc vſque Ambr. perget D. Chryſoſtomus ſerm. de prod. Iudæ vbi ponderat illud Diui Matth. 25. *Tunc abijt vnus ex duodecim Iudas qui dicitur Iſcariotes.* Cur ex patriæ vocabulo nominat proditorem & non ex crimine? Equidem vt illum aliquali honore afficeret. Ibi Chryſoſtom. *Quid mihi eius patriam dicis? vtinam ipſum quoque neſcire licuiſſet. Alter erat diſcipulus qui Iudas Zelotes dicebatur, & ne appellatione cognominis fiat confuſio perſonarum: nec errore nominum proditor protegatur, hunc ab illo ſeparauit, & illum quidem de animi ſui virtute nuncupauit, iſtius malitiæ nomẽ abſcondit.* Inſuper Dauid. 2. Reg 15: dum monebat Ethai, vt maneret cum rebelle Abſalon, ſic ait. *Reuertere & habita cum Rege.* Vbi Theodoretus, quæſt. 29. *Quem cum perſequeretur & bello inuaderet exsecrandus filius, non eum nominauit parricidam, non fratricidam; ſed Regem.*

Ambr.

Matth. 25.

§. V.

Beneficentia in inimicos efficaciſſima eſt ad depellenda omnia inimicitiæ mala.

PVtas, hanc Chriſti Domini orationem extitiſſe caſſam? Abſit. Vide quid dicat Gloſsa ad illud Iſaię 53. *& pro tranſgreſſoribus rogauit.* Vbi illa inquit. *Pater ignoſce illis: ad hanc vocem ſecundum Euangelium Nazaræorum multa millia Iudæorum aſtantium circa crucem crediderunt.* Proh Deus immortalis! quos miraculorum virtus non mouit, quos lingua illa lacte & melle manans non tetigit, vox vna inimicis bona precata in lacrymas & compũctionem traxit? O benignitatis & beneficentiæ in inimicos efficacia! Propone tibi ob oculos illud Dauidis facinus, quando hoſtem Regem in ſpelũca liberum dimiſit 1. Reg. 24. Cuius Dauidis parcentem hoſti vocem audiens ipſe Saul paulò ab ſpelunca egreſsus ait. *Numquid vox tua fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem ſuam & fleuit.* Nolo hic deberi auream Diui Chryſoſtomi orationem ſic facinus hoc decantantis. *Non iam ſuſtinuit Saul hanc vocem audire ſine lacrymis; ſed plorauit amarius. Quid Dauide beatius, qui breui temporis momento ſic hoſtem è furore ad ſobrietatẽ conuertit & animũ unctus ſanguinis ac cædis ſitientem repentè ad lamenta & eiulatus compulit? Non perinde mirer Moſem, quòd ex ſaxo prærupto fontes elicuit aquarum, vt admiror Dauidem, quod ex oculis lapideis fontes eduxerit lacrymarum. Ille vicit naturam; hic vicit animi decretum. Ille uirga percuſſit lapidem; hic ſermone ſtupidum cor, vt purum manſuetumque redderet.* Huc vſque aureum Chryſoſtomi os, vt inde ea Chriſti Domini pro inimicis

Iſai. 53.

1. Reg. 24.

Chryſ.

rogan.

rogantis ſtupeas efficaciam, vtporè qui momento temporis rabidiſſimos furenteſque hoſtes ad ſobrietatem tranſtulit, & nactus ſæuientem populum cruces cædeſque ſpirantem ad compunctionem & lacrymarum lamenta traxit. Quippe induratorum animorum decreta mutauit, oleumque hauſit de duriſſimis ſaxis. Validiſſima ſanè eſt beneficentia in inimicos, docta emollire adamantes; odia conſumere, inimicitiarumque damna penitus extirpare. Sæpiſſimè Iſrael Syrorum miſſum ſuſtinuerat impetus, crebrò per ſingulos annos doluerat inimicorum ſub haſtis. Tandem ſanctus
4 Reg 4. Eliſæus 4 Reg. 4. vniuerſum exercitum Syriæ virtute diuina in manus Iſraelitæ Regis tradidit, occidiſſet omnes iratus Rex, ſed a Propheta cohibitus eſt, & iuſſus, vt potius iniurios hoſtes largâ liberalitate paſceret. Quid plura? Rem ponderat
Ambr. D. Ambroſ. libr. 3. Officior. cap. 14. inquiens: *Epularibus refecti copiis nunquam poſtea in terram Iſrael piratæ Syriæ reuertendum putarunt, vnde Elyſæus glorioſius ignouit, quàm perculit, & vtilius reſeruauit hoſtes, quã ceperat*. O victrix beneficentia! O manſuetudo omnium ſimultatum populatrix! huc adſit, qui hoſtiles manus ſibi velit eſſe ſubiectas, qui ſaxea inimicorum corda cupit ſibi manare riuos olei, qui glorioſè nititur triumphare, paſcat hoſtes, beneficus ſit in inimicos, & felix, & ſecurus gaudeat.

§. VI.

Beneficentia in hoſtes regnum homini parat.

NOn paruæ conſiderationis eſt, quod multi dicunt, nimirum conuerſionem Latronis natam fuiſſe ex hac Chriſti Domini oratione pro inimicis facta. Ita doctiſſimus Pater Salmeron in præſenti tract. 39 Enim verò orat Dominus pro inimicis; & hac oratione emolitus Latro huc vſque conuitiator ait. *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum*. Meritò regnum manere Chriſto Domino tam humanè inimicos tractanti præſagit, quandoquidem beneficentia in hoſtes regia eſt virtus, milleque regna parturit. An non ſimile huic euenit inter Saulem. & Dauidem, 1. Regum 24. Sanè egreſſus Saul hoſtis acerrimus Dauidis ab ſpelunca, in qua facilè potuit a Dauide necari, vbi periculum ſuum agnouit, vbi ſe ab illo ipſo, quem perſequebatur, vidit liberatum a morte, vehementer commotus Dauidis charitate inter multa alia hæc illi ait. *Ecce agnoſco quòd regnans regnabis, quòd regnum Iſrael conſtitueretur in manu tua. Et nunc iura mihi per Dominum, quòd nõ aboliturus ſis ſemen meum poſt me, nec extingues nomen de domo patris mei*. Ecce tibi ex beneficentia in hoſtes cognouit Saul Dauidi regnum parari, & illum etſi priuatè agentem, vt Regem deprecatur, & orat. Quæ eleganter attigit D. Chryſoſtomus aiens. *Sed dic, obſecro, vnde iſtuc ſcis? penes te ſunt exercitus, penes te ſunt pecuniæ, arma, ciuitates, equi, milites, breuiter vniuerſa vis apparatus regij, hic contrà deſertus, ac nudus, nec ciuitatem nec domum, nec familiam habẽs. Vnde igitur, te quæſo, iſta loqueris? nimirum ex ipſis Dauidis moribus*. Equidem is erat Dauid, qui hoſtem in manibus ſuis habitum dimittit, qui cum ſe vindicare poſſet ab inimico potenti, illi benigniter parcit, Dauidi ergo etſi nudo, etſi deſerto, rectè Saul regnum præſagit, & vt Regem deprecatur, quandoquidem

1. Reg. 24.

Chryſ.

fieri

fieri nequit, vt tanta hoſtium charitas regno vacet. Et quod regnum? Sanè quod ipſæ inanimæ creaturæ reuereantur. Numerorum capit. 16. quos ſubditos habebant Moyſes, & Aaron, ſubitò hoſtes experti ſunt, quorum rabiem dum fugiunt ſub nebula tabernaculi, ecce tibi ignis a cælo miſſus miſeros perſecutores miſerè vorabat, ſerpit ignis, creſcit flamma, ardent ante Moyſen, & Aaronem hoſtes, tunc Aaron de mandato Moyſis, accepto thuribulo ſe inter flammas confert, vt perſecutoribus faueat: ſtetit ignis, & quaſi regales veritus leges, non auſus eſt vltra cremare. Id quod eleganter notat Diuus Auguſtinus libro 1. de Mirab. cap. 30. dicens. *Et qui in corde proximorum culpas venialiter dimiſerat, eius veſtigio defenſos ignis de cælo miſſus vrere nō audebat.* Vbi Aaronem vidit erga hoſtes benignum, nouit ignis eius regiam poteſtatem, ſe ſubditum recognouit, nec auſus eſt vlteriùs ſuam vim ad præſentiam Aaronis demonſtrare. Per hanc virtutem ipſe Moyſes principatus ſui dedit auſpicium, de quo dicitur ad Hebræos, cap. 11. *Fide Moyſes ocultatus eſt, eò quòd vidiſſent elegantem puerum &c.* Quæ hæc elegantia? Theophylactus refert, quòd recens natum parentes dum arripiunt, vt morti traderent, ipſe placidè parentes occiſores aſpiciens riſit, tunc illi placidum pueri vultum erga interemptores, notantes, illum ſeruare curant, *adeo in ipſo omnia diuina erant,* iam inde magna & regalia puero præſagientes.

Num. 16

Auguſt.

Ad Hebr. 11.

Theophyl.

A *Text.* Vnus autem de his, qui pendebant Latronibus blaſphemabat eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſalua temetipſum, & nos. Reſpondens autem alter, increpabat eum dicens: neque tu times B Deum, quòd in eadem damnatione es? Et nos quidem iuſtè, nam digna factis recipimus; hic verò nihil mali geſſit.

§. VII.

C *Quem non erudiat miſerum ſtipendium à ſeruitute vitiorum perceptum?*

IAm diu gentium Doctor ſeruitutis humanæ vitiis exhibitæ declarat mercedē inquiens, *Stipendium peccati mors.* Etſi totum te vitiis deuoueas; nihilque magis ante oculos habeas ab ineunte ætate, quàm dæmonum extendere dominatum, huicque ſoli rei inuigiles, hoc vnum D ſtipendij & mercedis loco accipies, nimirum mortis crucisque ruinam. Nonne Sacerdotes illi Baal deuotiſſimi erant ſui idoli miniſtri? Igitur hi poſt obſequia, poſt ſeruitia multa exhibita feruentes Dei falſi adoratores pactum ineunt cum Elia, quòd ille habeatur Deus, qui ſuorum preces exaudierit per ignem, illuceſcit iam ſtatuta fœderis dies, E & miniſtri Baal antelucani de Eliæ licentia ſacrificium inſtituunt: paratur magna ſtrues lignorum: petitur à Baal ignis; ita ſacrificulorum clamor irritus: addunt macerationes, venas nouaculis ſcindunt. Quid plura? Totum fermè conſumunt diem, nec antè deſiſtunt importuni,

portuni, quàm Sol occubuiſſet. Tandem Elias poſt illos in occaſu Solis accedit, & ignem de cælo impetrat, quo miſerè miniſtri Baal interficiuntur. Ad hęc non parui momenti exagitari ſolet quæſtio, cur Elias veri Dei vates permiſerit, quod primi illi Baal ſacrificuli litarent Deo ſuo, & in his fermè totum conſumerent diem? Pulchrè reſpondet Theodoretus. *Ne pudore affecti miniſtri mendacij dicerent ægrè ferre Baal, quòd non inprimis acceperit munus, eis ceſſit primis partibus, & cedendo primis partibus, & totum ferè diem concedendo eis, circa occaſum coegit populum, &c.* O ſummam Prophetæ ſapientiam! Fortaſſe miſeri ſacrificuli ſi non primi, ſi non antelucani accederent, ſi integrum diem non conſumerent, crederent ideò à ſuo Deo derelictos, & malè tractatos fuiſſe. Hinc prudenter ſatis Elias cedit eis primas, permittitque, vt integrum diem conſumant in ſuis precibus, ne vllum prætextum ſuæ habeant calamitatis; ſed clarè videant falſorum Deorum mercedem eſſe nullam præter extremam perniciem. O quoties id ipſum accidere videmus in mundo! multi enim ſunt qui à Deo relinquuntur ſuis vitijs ſeruire, qui ab ineunte ætate ſe totos tradiderunt, vel Mercurio comparandi auri cauſa, vel Veneri ob voluptates, vel alijs idolis, in quorum cultu integram conſumpſere vitam, poſtque maximos labores, poſt curas multas iam in occaſu conſtituti nullum aliud ſtipendium tenent, quàm mortem, quàm ruinam. Vt vel tunc cogantur confiteri vitæ tranſactæ vanitatem, vitiorum impoſturam, idolorum mendacia, & amaritudinibus repleti ad Deum verum orationem fundere. Nonne Paulus ad Epheſ. 6. vocat diabolos, mundi

Theod.

Ad Epheſ. 6.

A Rectores? Et cur mundus traderetur regendus Diabolo, niſi vt eius malignitate caſtigati mũdani ad Deum confugiant? Sic apud Luc. 16. introducitur villicus, penes quem mundialium rerum ſit adminiſtratio, De quo D. Gaudent. fatur *Iniquitatis villicum Diabolum puto eſſe, qui idcirco correctionem generis humani huic ſaculo dimiſſus eſt, vt immanitatem crudeliſſimi huius villici fugiẽtes* B *ad pietatem Dei ſuppliciter curramus.* Sanè permittit nos Deus ſub vitiorum & dæmonum tyrannide premi, vt vel malis in bonum erudiamur. 3. Reg. 13. Hieroſolymitæ obſeſſi enixè à Deo liberari contendebant. Tunc Ioſephus lib. 8 cap. 4. ait. *Deus autem videns eos ſic affectos, &* C *peccata ſua confitentes, per Prophetam denuntiat nolle ſe eos perdere: ſubditurum tamen Ægyptijs, vt experiantur vtrum commodius ſit Deo ſeruire, an homini.* Quando nemo eſt, cui exhibiti creaturis ſeruitij ſtipendium, non ſit mors ærumnæ ingentes cruciatus & tormenta. Huiuſmodi erat Latro iſte à primis vnguiculis furtis deditus, poſt tranſactam vitam D iam in occaſu conſtitutus, vitiorum ſuorum ſtipendium, mortem, crucemque recipiens ad veritatis accedit notitiam, & veri Dei prædicator efficitur, dum ſocium increpat, & dicit: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* quaſi innuat, quod tantæ damnationis merces illi oculos aperiret. Et quem non erudiret poſt longã ſeruitutẽ, poſt vigilias, E poſt matutinas curas, in adorandis idolis tam cruentum ſtipendiũ præceptum ex vitijs? Pulchrè Diu. Zeno de Iona dicebat, quando illum audit à ceto deuoratum, & medijs ceti viſceribus orantem. *Vigilat in ceto, qui in naui ſtertebat.* Sanè nauis tabulis ſecurus Deo poſt tergum relicto

Luc. 16.

Zeno.

relicto fugiebat adeo ſecurus, vt ſomno ſepultus ſterteret, verùm cũ ſe in ceti faucibus ſentit, ò quàm ſomnum excutit, & totus Argus, & totus vigil apertis oculis orationem ad Deum fundit, promittitque ſe pœnitentiam prædicaturum. Nouerat hoc agricola, qui in Euangelio rogabat Dominum, vt ſibi permitteret ſterilem ficum vltimò excolere, facta fouea, immiſſoque ſtercore per circuitum: Cuius rei ſenſum exprimens D. Athan. qu. 35. dicit. *Multi enim demum reſipuere, qui per afflictiones foſſi, & per tentationes recepto ſtercore fructiferi facti protulerunt virtutem.* Quis tantò labore accepto non fructificaret? Quis tranſactis annis nullo dato, vel accepto fructu, tandem afflictionibus foſſus non reſipiſcit? Quis penè iam in mortis faucibus non euigilat, non noſcit vitiorum impoſturam? Quis poſt longam ſeruitutem à vitijs mortis ſtipendium accipiens non currit ad fontem vitæ Chriſtum? Sanè Elias, vt in principio vidimus, ad occaſum Solis coegit populum, & ſtruem lignorum multa aqua perfundens ignem à cælo obtinuit, qui incendit ſacrificium, & inanes Baal ſacrificulos gladio dimiſit. Ita Chriſtus Dominus in occaſu conſtitutus inter Latrones oculorum ſuorum aquis perfundebat ſtruem lignorum, vt dicit D. Ambroſ. ſermon. 3. in Pſalm. 118. *Chriſtus in illo tentationis ligno conſtitutus illacrymat populum dicens, Pater ignoſce illis.* Quo ignis de cælo deſcendit, inflammauit dextri Latronis lignum, relinquens ſiniſtrum enecandum gladio diuinæ iuſtitiæ.

Athan.

Ambr.

§. VIII.

Extrema hominis miſeria, quem nec calamitates cogunt in vitam.

Meritò increpat Latro Latronem, *Neq; tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* Nec damnatio, nec mortis duriſſimæ periculum te ad Deum cogunt recurrere? Nil magis monſtroſum poteſt inueniri, nullum extremæ perditionis clarius iudicium, nihil maioris terroris & horroris dignum. Sic Clemens Alexandrin. in adhort. gentium malum exaggerabat dicens. *Non autem ex his, qui hic ſunt, carceribus fugientes, confugietis ad eam, quæ ex cælis eſt, miſericordiã.* Ex carcere, ex vinculis, ex cruce, & damnatione non confugere ad cælitũ miſericordiam, ſummi doloris eſt, quandoquidem ea ſunt tormenta, & mundanæ afflictiones, quæ nos in cæleſtem viam compellant. Lucæ cap. 14. dicebat pater familias miniſtro: *Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, vt impleatur domus.* Et quæ res tantæ poteſt eſſe virtutis, quæ homines in cælum compellat? Vt verè ſic ſapienter Diuus Anſelmus ait. *Sunt qui in hoc mundo proſpera quærunt, & aduerſa inueniunt, & quo magis voluptates, & opes, & honores appetunt, eò punctiones, & ærumnas & abiectiones ſentiunt. Hos igitur aduerſa compellunt, vt ad Dei cœnam veniant.* Miraberis, tam potentes eſſe calamitates, vt per vim trahant homines ad cælum, vt eos compellant in Dominicam cœnam? Et fallor niſi idem promiſerit Oſeas, cap 6, populo Iſraelitico dicens: *Paſcet eos Dominus, ſicut agnum in latitudine*, quaſi diceret, vidiſti aliquando, diſſipato & per-

& perempto ouium grege, vnum agniculum remanere, qui triſti vlulatu montis vaſtitatẽ pererrans, priuatus maternis vberibus cogitur paſcere herbas. Ita cum populo nequã aget Dominus, ea illum calamitate afficiet, qua vndique repulſus compellatur perquirere paſcua Dei. Ita præter Theodoretũ, & D. Hieronymum explicat Ruffinus his verbis. *Gens ſubiecta hoſtibus truculentis per ſolitudinem ingredi cogetur, quam tamen nõ vſquequaq; prouidentia diuina deſtituit, propter quod dicit; nunc paſcet eos Deus; ſed vt impoſitæ calamitatis magiſterio intelligat.* Quam calamitatum potentiam ille noſcet, qui viderit latronem furtis deditum, vitiis innutritũ ſic calamitatibus cicurari, ſic perfici, vt media in tempeſtate paſſionis, ſuæ felicitatis ſydus præuiderit, & ab arbore crucis ad manus reuolarit diuinas, vt meritò hãc ęrumnarum vim ponderans dicat D. Auguſt. ſerm. 110. de iuſto latrone verba faciens. *Quem ſaluti culpa perdiderat, perditio inuenit, cruciatus abſolnit, damnatio cõſecrauit.* Hinc vide quantæ malitiæ ſit huic ærumnarum virtuti reſiſtere, & contra tantos ſtimulos calcitrare, & medijs cruciatibus, tormentorũque fluctibus vſque in cælum tollentibus perire hærens in limo profundi.

Ruf.

Aug.

§. IX.

Omnibus hæc virtus Chriſtianis innaſci debet, qua in aliorum ſalutem aſpirent.

QVam citò nouella hęc paradiſi plantatio Chriſti ſpiritum ebibit ſciens nil magis Chriſtianum, quàm proximorum perquirerẽ ſalutem. De illo pulcrè D. Chryſoſt *Nõ ſolùm intra ſe fuit; ſed & ſuas neceſſi-*

Chryſ.

A *tates pretermittens aliorum vtilitatem cogitabat, & Magiſter pendebat in cruce, & ſanis perſuaſionibus alium inuitabat ad vitam dicens, neque tu times Deum*. Hæc prima Chriſtianorum virtus, ſi filios Chriſto pariat, ſi oues tanto paſtori acquirat, ſi labore ſuo animarum ſegetem adaugeat. Nonne D. Petrus 1. epiſt. cap. 2. Chriſtianos alloquitur illis verbis: *Vos au-* 1. Per. 2.
B *tem genus electum regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis*. Vbi Græcè habetur, *populus in acquiſitionem*. Enimuerò is cenſetur vnus è populo Chriſtiano, qui anxiè curat acquirere Chriſti animas. Vnde D. Bernard. in ſerm. de S. Ioann. Ba- Bern.
C ptiſt. ponderans præcurſoris ardentem zelum, quo Herodem à vitiis nitebatur liberare, ſic infert. *Ferueat etiam in nobis zelus iſte, chariſſimi, ferueat amor iuſtitiæ, odium iniquitatis. Nemo, fratres, vitia palpet, peccata diſſimulet nemo. Nemo dicat, nunquid cuſtos ſum fratris mei? Nemo quod in ſe eſt æquanimiter ferat, cùm viderit ordinem deperire, minui diſciplinam*. Fallor, ſi Chriſtiani ſaporem habet, qui hoc zelo non angitur, qui totis viribus non curat fratres cuſtodire à peccatis, qui in vitia nõ excandeſcit, quis nouas oues Chriſtiano gregi nõ curat addere. Sanè Dauid omnes inuitat Pſalm. 28. *Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum.* Ex quo dulciter Diuus Petrus Chryſologus ſermone 10. ait. *Afferte, af-* Pſal. 28 Chryſolog.
ferte filios arietum, quos ſponte venire aut neceſſitas vetat, aut ætas impedit,
E *aut tenent vitia, aut delicta morantur. Adducite volentes, trahite nolentes, facite vobis de aliena neceſſitate mercedem. Seruum dominus adducat, filium pater offerat, non retardet. Vir coniugem deducat ad fidem. Amicus amicũ attrahat ad ſalutem, vt de gratia diuina humanam comprobet charitatem.*

Peregrinum ciuis, poſſeſſor hoſpitem Dei ad menſam deducat. Nemo dicat, non vult, quia Abraham vt filium offerret, colligauit; & Lot Angeli vt ſubſtraherent flammis ſubſtractum manibus ſuſtulerunt. Hucuſque Chryſol. O quàm tangebatur Paulus hac fratrum cura, cùm 1. ad Theſſal. cap. 3. ait. *Nunc viuimus; ſi vos ſtatis in Domino.* Vbi Chryſoſtom. homil. 1. de S. Romano fatur. *Vide quantopere ſtudebat, vt res fratrum rectè ſe haberent, qui nec ſe viuere exiſtimabat, ſi illi ſalui non eſſent. Homo qui ad tertium cælum raptus fuerat, atque in paradiſum delatus, tantamque apud Deum fiduciam fuerat aſſecutus, illorũ bonorũ ſenſum nõ accipiebat, niſi etiam fratres ſecum ſaluos eſſe vidiſſet.*

Text. Et nos quidem iuſtè, nam digna factis recipimus: hic verò nil mali geſſit.

§. X.

Peccatorum confeſſio ad ſalutem neceſſaria.

NVllam magnam gratiam in Latrone mirabor, vbi ſic audio illum ſua peccata confitentẽ, & publicantem, non enim aliter ad Chriſtum ſpectare audet, niſi Chriſtiano more prius humili confeſſione manifeſtet peccata. Id quod notauit D. Chryſoſtom. dum ait. *ſponte ſua peccata publicabat dicens, nos quidem iuſtè. Nõ eſt auſus dicere, memẽto mei; niſi confeſſione peccati ſarcinam remiſiſſet.* O bonus Latro, nondum ad Chriſtum locutus, & iam Chriſtianum agis, & vel ex Chriſti conſpectu diſcis; à nemine poſſe ſperari veniam, qui non præmittat confeſſionem peccati. Sed forſan non mouent peccatores iſta Latronis con-

Chryſo.

A feſſio, quandoquidem ille Præconis voce ſua delicta publicata nouerat, quorum pœnas in crucis ſupplicio dabat; cur non confiteretur peccata adeò nota? Igitur accipe ſanctiſſimum Iob, cap. 31. *Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celaui in ſinu meo iniquitatem meam.* Hoc erat ſanctiſſimi viri aſylum in omnibus peccatis, nimirum illo-

B rum confeſſio & publicatio, aliquando culpa obrepebat eius animo, ſed ſtatim prodita confeſſione excludebatur. Ibi eleganter Diuus Gregor. lib. 21. Moral. cap. 14. *Qui ſe inter aduerſarios nouerat viuere, & tamen non verebatur culpas voce confeſſionis aperire. Unde certiſſimè quantæ munditiæ in omnipotentis oculis fuerit, qui & vitauit mala, ne committe-*

C *ret, & tamen quæ cum committere contigit, hominibus non abſcondit: quatenus ei & iuſtitiæ ſit gloria declinaſſe peccatum, & iuſtitiæ cuſtodia, quod non potuit declinare, prodidiſſe. Videatur vir iſte cuilibet magnus in virtutibus, mihi certè ſublimis apparet etiã in peccatis ſuis. Mirentur in eo qui volunt continentiam, integritatem iuſtitiæ, viſcera pietatis: ego in eo non mi-*

D *nus admiror confeſſionem humillimam peccatorum, quàm tot ſublimia virtutum.* Nec qui peccator eſt, aliter veniam obtinebit, nec Deo placebit, niſi facinora omnia ſua humili confeſſione patefecerit. Sæpiſſimè miratus ſum vltionem illam in Sichimitis factam, ob Dinæ filiæ Iacob raptum; ſanè Princeps Sichem ra-

E puit Dinam, ſed poſt raptum ſtatim adit puellæ parentes, & fratres, illãque in vxorem expoſtulat, ingentemque dotem promittit, & quod maioris momenti eſt, circumciſo præputio, Iſraeliticam religionem profitetur. Interea Simon, & Leui puellæ fratres, arreptis gladiis reli-

gioſum, & improuiſum cognatum interficiunt, facta etiam in populo magna ſtrage. Et vt mireris magis, recordata Iudith cap. 9. hoc Simeonis facinus, inquit: *Domine Deus patris mei Simeon, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum*, puta in offenſionem & perniciem Sichem, à Deo accepit Simeon gladium. Cur ita? Nõne Princeps Sichem plenam facinoris ſui ſatisfactionem fecerat? Quæ maior ſatisfactio debebatur puellæ raptæ, quàm ea? Raptor homo nobilis, & Princeps regni illam petijt in vxorem, diuiti dote coemit, eius amore rigidam & auſteram religionem accepit. Quid amplius debuit facere? Cur adhuc ſæuiens ira Dei in illum tradidit Simeoni gladium in vltionem? Dionyſius Carthuſianus hanc reddit cauſam, nimirum quod Princeps ille nũquam inueniatur confeſſus fuiſſe ſuum facinus, nec ſe criminis reum appellaſſe, & ideo nulla alia ſatisfactione, nec regalibus nuptijs, nec ingenti dote, nec fœdere inito cum ſanctis, nec religione ſuſcepta potuit Deum placare & ſe ab eius ira liberare. Veniat modo nobis in mentem Deus peccata caſtigans duorum hominũ, patris & filij, Adami, & Caini: ad Adam inquit Dominus. *In operibus tuis maledicta ſit terra*, non tu maledictus; ſed terra, ad Cain verò, *maledictus tu ſuper terram*. Et ſane grauius fuerat Adami facinus, pernicioſius peccauerat, & multo minus punitur quam filius, & à maledictione liber euaſit. Pulchre rem attigit D. Athan. quæſt. 72. veteris teſtamenti, dicens. *Eo quod Cain negauit, & à Deo abſcondit peccatum ſuum, maiorẽ in ſe pœnam deriuauit. Adam verò, quia cõfeſſus eſt magnum illud a ſe ſupplicium depulit*. Vide Adamum confitentem, mulier dedit mihi & comedi, vide

Iudith. 9.

Gen. 3.

Athan.

A Cainum negantem, nunquid cuſtos fratris mei ſum! quod mirum ſi confeſſus fugiat diuinã maledictionẽ, qua velit diploide veſtiatur qui noluit confiteri peccata? Illud etiam oſtendit, quam Deo grata ſit peccatorum confeſſio, nimirũ quod Deus ad hoc ſignificandum relictis alijs Iacob filijs prioribus, ex Iuda carnẽ ſumpſerit, cuius nomen confeſſionem ſonat. Ita D. Paſchaſ. libr. 1. in

B Matth. fatur. *Forſitan ergo Chriſtus de Iuda, qui eſt quartus ab Abraham, idcirco naſci voluit, & tribus p̃termiſſis fratribus de quo veniret per carnem, hunc elegit, vt mox percepta gratia fidei, ſpei, ac charitatis ex noſtra Chriſtus confeſſione naſceretur*.

C

§. XI.

Vtiliſſimum homini eſt, quod cognoſcat pœnas à flagitijs ſuis in ſe profectas.

O Latronis vox plena ſalutis, ait enim, *nos quidem digna factis recipimus*; prudenter noſcens hos ſibi cruciatus veniſſe à Deo vlciſcente

D peccata. Quoties homines mala patiuntur, & illa vel temporis intemperiei tribuunt, vel inimico homini, vel alijs cauſis, nec cogitant illa ſibi immiſſa a Deo in vltionem peccatorum. Matth. 17. aiebat ille ad Ieſum ibi obijciens filium à dæmone vexatum, *Domine miſerere mei, quia lunaticus eſt & male torquetur*. De quo eleganter D. Petrus Chryſol notans

E malitiam & aſtutiam diaboli ſerm. 52. his verbis. *Aut humanæ naturæ, aut cæleſtis elementi, quod ſuæ artis erat voluit Dæmon tunc videri, aptans lunæ curſibus hominis paſſiones, vt eſſe lunæ crederent, quod erat diabolici criminis & furoris*. Hic quotidianus Dæmonis aſtus, qui totis viribus

Matth. 17.

Chryſol

curat, vt homines ſua mala cauſis tribuant naturalibus, vel fortunæ ſucceſſibus vel improuidentiæ ſuæ, ne attendentes ea eſſe ſtipendia criminum & diaboli, quærant à Deo ſanitatem. Vnde nil magis vtile hominibus, quã ſi noſcãt mala omnia à peccatis ſuis parturiri, vlciſcente illa Deo. *Nu. 22.* Num. 22. curabat Iſraelitarum hoſtis, vt Balaam ſacrificulus idolorum, & celebris veneficus malediceret populo Dei, ſed Deus territans veneficum ait illi. *Non proficiſceris, neque execraberis.* Et quidẽ ego non parũ mirabar quod Deus Opt. Max. venefici maledictionẽ populo ſuo metueret, & illã curarit auertere. Quidni, quod veneficus maledicat populo ſancto? ideo maledictus erit? ideo dabit maledicto pœnas? Cur ergo Deus tam anxie nititur ne maledicat? Quid ex illa maledictione metuit? Anaſt. Nicæn. Rem attigit Anaſtaſ. Nicænus quæſt. 32. his verbis. *Quã vim habebat vatis execratio, cui Deus prohibuerat ne execraretur? Nullam quidem vim habebat: falſa enim tenebatur opinione. Sed quoniam populus continenter inique agẽs ſuſtinebat plagas à Deo immiſſas, ad eorum imbecillitatem hæc diſpenſauit. Nam ne à Deo caſtigati exiſtimarent ſe per vatis execrationem incidiſſe in calamitates, nõ ſinit vatẽ vti execratione.* Adeo detrimentoſum eſt homini ſua mala alijs tribuere cauſis, adeo vtiliter quiſque moleſtas ſuas afflictiones, ægritudines, pericula, noſcit eſſe ſuorum criminum fructus vlciſcente Deo patrata delicta. Huc refert illud Dã. 5. vbi iamiã caſtigandus Rex Balthaſar inter pocula, vidit manum altrinſecus in pariete ſcribentem, ait enim: *in eadem hora apparuerunt digiti quaſi manus hominis ſcribẽtis.* Cuius rei rationem hanc elegantem excogitauit D. Iſid. Peluſ. lib. 3. Epiſt. 161. dicens. *Vt enim pictores rebus his quæ corporis expertes ſunt, corpus tribuentes, manum ſolam pingere conantur, terrenorum capita corona redimentem, quo imperium ipſis cælitus datum fuiſſe demonſtrent. Sic etiam illic Dei per indulgentiam ſe dimittentis conſilio, manus viſa eſt, vt illud oſtenderetur, omnium Regem, calculum aduerſus tyrannum efferre, ac ſententiam ſubſcribere.*

Text. Et dicebat ad Ieſum, Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Ieſus, Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo.

§ XII.

Per Crucem & labores ſecuriſsimè & certiſsime ad Paradiſum itur.

MVltum debemus peccatores ærumnis, multum debemus crucis doloribus; illi nos ſecuriſſime & citiſſime per turbulentum ſeculi mare ad ſalutis portum appellere faciunt. Ambr. Vt meritò dicat D. Ambroſ. ſerm. 55. *Vtique latro diu oberrans & naufragus aliter ad patriam redire non poterat, niſi fuerit arbori religatus.* Naufragus errabat miſer vbique ſubmergendus, vbique à fluctibus ſæculi vorandus, incidit tandem in Crucis dolores, & nullum metuit amplius naufragium. Drog. Sane in huius latronis capite contemplatur Drogo lib. de Paſſ. totius generis humani & perditionem & felicitatem. Sic enim ait. *Quis latro ille fuit niſi Adã? Qui ex quo in paradiſo ſui ipſius homicidium perpetrauit, tamdiu à Chriſto fugit reus, & abſcondit ſe, donec in Crucis articulo nouiſſime conſumptus*

&

& comprehenſus fugere & latere amplius non poteſt. Heu quam erraticus homo latitabat! quam erroneus mūdi delitias percurrebat, omnia molliebatur, vt Dei oblitus mundi creatura frueretur. Vagus & profugus periiſſet; niſi crucis laqueis fuiſſet religatus; incidit in cruciatus, in gemitus, in dolores, & vniuerſi illius errores medelam fuerunt nacti. In crucis, inquit, articulo comprehenſus fugere, & latere amplius nō poteſt, crux nos Deo prodidit, crux nos educit è latebris, crux nos paradiſo reſtaurat. Id quod eleganter ponderat D. Chryſoſtom. hom. de diuite inquiens. *Crux clauis paradiſi eſt, crux Chriſti aperuit paradiſum: Nonne nobis dixit quod regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud? Qui in cruce eſt non vim facit, nil mediū eſt; & crux & ſtatim paradiſus.* Equidem paradiſus patet excruciatis, laborantibus, ærumnoſis, quiſquis paradiſum appetis non in ædem confugias, ſed crucis anguſtias intrato, & continuo inuenies paradiſum. Quiſquis Deū quæris, ne lōgas ambages inſtituas, arborem aſcende crucis, & omnia tenes. Pulcrè Zachæi ponderans felicitatem D. Laurent. Nouar. hom. de Pœnitentia inquit. *Zachæus puſillus corpore factus eſt præclarus opere, flagitioſus conceptus, felix ſubito naſcitur Modicus aſcendit arborē, vt videretur à Chriſto & publicaretur in mundo. Arbor optabilis ſalubri medicamine plena, quæ in ſolo aſpectu ſubuenit peccatori, & ſanctificauit propharium.* Neſcit tardari fructus, qui a cruce perquiritur, neſcit perdi felicitas, quæ per cruce comparatur. Vbi crucis amplecteris tormenta, non amplius aberrabis; nō erroneus & vagus traheris; ſed ſecuriſſimè & citiſſimè optatos paradiſi fines tangens. Celebris ille aſtus erat, quod apud Diodorum Sicul. lib. 6. pueri ita certo lapidem mittere docebantur, vt numquam ab ſcopo aberrarent. *Imponunt,* ait *ſupra erectum lignum panem, ſignum quod iactu petāt nec ante cibum capiunt, quam panē lapide eiectum pro cibo ſumant permiſſu matris.* Iam etiam Dominus, vt nos doceat ab ſcopo non aberrare; ſed certo optatos gloriæ fines attingere, omnia nobis bona ſuper crucis erectum lignum poſuit. An Moyſi faciem Domini deſideranti non dicitur Exod. cap. 35. *Ego oſtendam tibi omne bonum, poſteriora mea videbis?* Sane poſteriora Domini crux tenet, in qua omne bonum ponitur, vt dicat Chryſoſt. *Hæc omnium bonorum abunda largitio.* Felix qui omnia bona per crucem, per labores quærit, ſane

C non ab ſcopo aberrabit, ſed certiſſime Deum inueniet. Enimuerò ait Drog. lib. de Paſſ. *Circuire poſſum, Domine, cælum, & terram, & aridam, & mare, & numquam te inueniam, niſi tantum in cruce, ibi dormis, ibi paſcis, ibi cubas in meridie.*

Chryſo.

Laur.

§. XIII.

D *Oblata occaſione ſalutis acquirendæ ſine vlla mora arripienda.*

NEmini auſterum illud Domini ad diſcipulos præceptum datum Luc. 10. nimirum. *Neminem per viam ſalutaueritis.* Quod non ſine ſapore adagij ſonat Abulenſi, & Caietanus ſummam diligentiam in ſalutis negotiis agendis notat. Etenim qui ſummi diſcriminis negotiū agit, non multum temporis terit in ſalutationibus ciuilibus; ſed omnibus prætermiſſis rem aggreditur, ne mora interpoſita ſtatus rei peior fiat. Matth. 11. dicitur. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt*

illud. Expende illud violenti rapiũt quippe nec milites vim inferendo de ſalutationum comitate curant, nec raptores conſumunt tẽpus; ſed quam citiſſimè poſſunt prædam arripiunt. Vnde D. Ambroſ. *Rapiamus ergo, feſtinemus, nam paſcha non manducatur niſi feſtinanter.* Vidi aliquando rapaces iuuenes medijs plateis ciuitatis attente ſpeculari, an mulierculæ venditrice frugum dormitent, & vix oculis conniuere ſentiuntur, & ecce tibi rapax manus caniſtrum arripit, & ocyor ventis ſecuritatem quærit. Quis medio hoc raptoris velociſſimo curſu ſalutationẽ ab illo exquireret, vbi vel parua mora eſſet maximè nociua? Sic nos comparare debemus ad ſalutem obtinendã, quaſi ex rapto habenda nobis ſit, vbi nulla occaſio prætermittitur, nec moroſe, ſed feſtinatiſſime arripitur Hãc philoſophiam docuit ſanctiſſimus Latro, de quo D. Greg. Niſſ. ora. de 40. Martyr. inquit. *Animaduertit acutus & ingenioſus fur theſaurum, & nactus occaſionem vitam rapuit arte curandi pulcrè, & ſolerter abuſus?* Non moram fecit, non lõgis ſalutationibus tempus conſumpſit; ſed cum primum occaſionem nãciſcitur more furum feſtinatiſſime arripit vitã. Tibi modo ueniat in mentem regulus ille, cuius filia infirmabatur Luc. 18. Is Dominum adit, narrat filiæ periculum, longis ſalutationibus exquirit, vt veniat Dominus in domũ ſuã, annuit Ieſus, arripit iter, ſed dum iret, mulier hæmorrhoiſſa ſecum tacens accedit, tangit fimbriam, & recepit ſalutẽ. O ſapiẽs & prudens negotiatrix cũ Christo. S. Amb. lib. 3. in Luc c. 17. *Dum Ieſus ad filiam Principis Synagogæ tenderet, furtiuo quodam tactu ſanitatis remediũ prælibauit.* Ille dum ſalutationibus moratur Chriſtum, dum longam

Ambr.

Niſſen.

Ambr.

A viam perquirit, audit mortuã puellam, antequam accederet Chriſtus hæc ſapientior, depoſita mora, dum nacta eſt occaſionem adeundi Chriſtum more furis rapit ſibi ſalutem. Hinc D. Paulinus epiſt. 4 notãs Dominum in domo Phariſæi recumbẽtem à peccatrice Magdalena fuiſſe quæſitum quæ præ Phariſæo ſalutem obtinuit, ait *Quoniam ſpiritus vbi vult ſpirat, & audio vocem eius, &* B *neſcio vnde veniat, igitur vbicunque auram captabo, vndecumque vel tenuem halitum legam: vel in digni vel in domo Phariſæi, audiam Dominũ veniſſe, contendam præripere hoſpitis gratiam, præripere ſi poſſem regnũ calorum.* Sanè in cæleſti via etiam verũ eſt illud quod viuitur ex rapto, nõ hoſpes ad hoſpite tutus, & qui diligens eſt nullã oc- C caſionem prætermittat; ſed attente inſpiciat vbi cæleſtis theſauros hoſpitatur, & omni mora excluſa, hoſpitis gratiam, & regnum cęlorum præripiet. Huc ſpectabat illud Naz. conſilium ad Virgines carm. 3.

Aequora nec celeri ſulcans infida carina
(Dum tibi flat Zephyrus, nec magna excitat vndas)
D *Committe, vt curſum ratis anchora iacta retardet.*

Imo dum ſpiritus diuini ſpiratio inſtat continuo abſque mora omni dimiſſa detentione cæleſti arripienda eſt via.

§. XIV.

E *Væ qui in finem vitæ pœnitentiam protrahit poſt Latronem.*

QVis poſt ſpolia tam domum à latronibus accedit eodem ſecurus? Sanè pater familias qui ſibi factum preſentiet furtum, vigilabit inde,

inde, nec ſecundo ſe ſpoliari permit-
teret. De muliere Hæmorrhoiſſa
paulo ante dicebamus quod furtiuo
Naz. attactu ſalutem obtinuerit. Ex quo
prudenter monet Naz. orat. in ſan-
ctum Baptiſm. his verbis. *Ne alioqui
ſanguinis de fluuio labores, Chriſtumq;
iam ſuffurandæ ſalutis cauſa prehende-
re nequeas. Neque enim furto ſæpius cir
cumueniri Chriſtus amat, tametſi cle-
mẽs & mire facilis ſit.* Quid pulcrius?
Quid verius? Sanè latro ille felix fu-
randi arte diligenter abuſus rapuit à
Saluatore vitam; caue tu dein de ne
illas anguſtias expectes, ne te ad il-
lud tempus ſerues, nec ſperes te ſi-
mili modo furatũ ire ſalutem. Quan-
doquidem Chriſtus clementiſſimus
eſt, & facilis ad ignoſcendum, tamẽ
ſe furto circumueniri ſæpius non
Athan. amat. Fallor niſi huc reſpexit D. A-
than dum inquit *Vides latrones; ſed
non ambo in eiſdem. Alter regnum he
reditauit; alter in gehennã dimiſſus eſt.*
Quippe non ſæpius furto circumue-
niri Deus amat, vbi vnus latro ſalu-
tem furatus eſt, iam cæteri caueant
ſibi, nec eas temporis expectent an-
guſtias, quibus niſi furtim ſaluari
nequeant. Hoc enim periculoſum
valde eſt, vt merito Dominus dicat,
Matth. 16 *Quam dabit homo commu-
tationem pro anima ſua?* quaſi innue-
ret, quod nullo poſſet anima redimi
Xiphil. à tanto periculo. Vbi eleganter Ioã-
nes Xiphilinus Patriarcha Conſtan-
tinop. orat. de Cruce ait. *Aduerte
quemadmodum non dixerit quam dat
homo commutationem pro anima ſua?
Sed quam dabit? Tunc enim non habe-
bit quod det cuius rei non neſcius dolo-
ſus hoſtis noſter ſemper mulcet nos vitæ
ſuauitatibus, tempuſque paulatim pro-
craſtinando ſuffuratur. Mihi, inquit,
diem da hodiernum, Deo craſtinũ; mihi
tempus præſens, Deo futurum: vt ita
tardantes ad pœnitentiam abripiat nos*

A *ſuperueniens, quãdo nõ eſt qui redimat
neque qui ſaluum faciat.* Ergo dum tẽ-
pus habemus, operemur bonũ, nec
nobis maiorem ſecuritatem inferat
vnius fortuna quam frequens & cõ-
tinuum fere omnium infortunium,
quo procraſtinantes pœnitentiam
miſere diſpereunt. Legenda in præ-
ſenti eſt D. Cyril. Alexand. ſententia,
qui orat. de Exitu animæ ſic loqui- Cyril.
B tur. *Qui dicunt peccemus in iuuentute,
& in ſenectute ad meliorem ſenſũ redi-
bimus, ij à dæmonibus illuduntur, ac de
ridentur: quoniam qui vltro peccant, eis
ad ſanitatem redire non datur, ſed in iu
uentute mortis falce demetuntur vt Am
mon Iſraelitarum Rex.* Huius pater
fuit Manaſſes impijſſimus & ſcele-
ſtiſſimus adoleſcens, qui vbi canos
pexuit, vitia exuit, & pietate clarus
C diem clauſit extremum. Talem pa-
trem & exemplum nactus Ammon,
dum iuuentutem ſuam peccatis &
ſceleribus implicat, forſan de patris
exemplo, ſenectutem ſanctam medi
tans, ipſo iuuentutis flore impœni-
tens decerpitur è viuis. Omnia tẽpus
habent, ſicque pœnitentia etiã habet
tẽpus ſuũ, quo dignos exhibeat fru-
ctus, nec amat vltimis arctari angu-
D ſtijs. Malè aſtutus ille apud Matth.
cap. 25. vt libere & ſecurè iuuentu-
tem agere poſſit, talentum quo vi-
tam negotiaturus erat, in effoſſam
iam humum remiſit. O miſeram in-
ſipientium hominum conditionem?
tempus negociandi prætereunt, &
remedium peccatorum tunc quæ-
runt cum iam ſepultura effoditur, vt
ſic pœnitentiæ talentum terra obru-
E tum, nihil parturiat fructus. Hinc
pungebat Nazianzenus eos, qui
Baptiſmum differebant in finem vi-
tæ, dicens oratione in ſanctũ Baptiſ-
ma. *Latè atque hilariter Baptiſmus ce-
lebretur, ac non defleatur: negociatione
creſcat talentum, ac nõ terra obruatur.*

A *Inter gratiam, & mortem temporis aliquid intercedat.* Id quod tibi de Pœnitentia dictum cape, ne defoſſa iam humo ſepultura talentum pœnitentiæ obruendum expectes, quando, cum illo tibi eſt vita negociãda. Scitum illud D. Auguſt. lib. de vera, & falſa pœnit. vbi ait. *Oportet vt pœnitentia fructificet ad hoc, vt mortuo vitam impetret.* Vide ſuprà c. 3. § 9.

Text. Ioan. 19. Stabant autẽ iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalenæ.

§. XV.

Maximæ virtutis inſigne, quòd in communi omnium lapſu tu firmus ſteteris.

QVis vbi omnes decidunt, ipſe immobilis ſtabit? Quem non trahet labentium omnium multitudo? Tul. Pulcrè Tullius 3. Tuſc. humani caſus numerans cauſam ſic poſtremò fatur. *Cum verò accedit eodẽ quaſi maximus quidam magiſter populus, atque omnis ad vitia conſentiens multitudo, tum planè inficimur opinionum prauitate, à naturaque ipſa deſciſcimus.* Adeò potens eſt labens multitudo, vt omnes ſecum trahat; ſed interea non ſolùm non trahi, ſed firmiter ſtare, maximę vtique virtutis eſt teſtimonium. Superbiſſimus ille Nabuchodonoſor, *Dan. 3.* Dan. 3. erexit auream ſtatuam, cui omnes Chaldæi honorem diuinum exhiberent: vt autem viſa eſt ſtatua, muſicorumque inſtrumẽta perſonuere *Cadentes omnes populi, tribus, & linguæ adorauerunt ſtatuam auream. Statimque in ipſo tempore accedẽtes viri Chaldæi accuſauerũt Iudæos, dixeruntque, ſunt viri Iudæi Sidrach, Miſach, & Abdenago, viri iſti contempſerunt decretum tuum, Deos tuos non colunt.* Quibus illud ponderandum accipe, quod horum puerorum virtutem maximè extollit, nimirum quòd poſtquã omnes populi, & tribus, & linguæ cadentes adorauerũt ſtatuam, ipſi ſoli in fide ſtabiles & firmi adducantur. Id quod pulcrè notauit D. Chryſoſt. hom. 4. de pa- B tient. ad pop. his verbis. *Poſtquã ceciderunt omnes, & victi ſunt, tunc in medio pueri ſoli aguntur, vt ſic quoque victoria fiat clarior, cùm in tanta multitudine ipſi vincant, & prædicẽtur. Hoc autẽ maximũ & mirabile eſt, quòd cadentium multitudo ipſos non terruit, nõ ſoluit.* O maximam adoleſcentũ fortitudinem, vbi omnes ceciderũt, vos inuicti ſtetiſtis, nec ruentium infini- C ta multitudo, nec populi ad vitia cõſentientes à firma & ſtabili fide vos deturbauit, nec labare fecit. Hinc iã penſare licet magnum trium feminarum præconium, nimirum Mariæ matris Ieſu, Mariæ Cleophæ, Mariæ Magdalenæ, quæ vbi vniuerſus Iudæorum populus à paruo vſque ad maximum in lapidem angularem Chriſtum offendebant, ipſæ fideles D cruci adſtabant. Meritò D. Hieroni. Magdalenæ vocabulo ludens, quòd turrim ſignificat, ait. *Sacerdotes, & Phariſæi crucifigunt filium Dei, & Maria Magdalena plorat crucem, vnguenta parat, verè turris Libani, quæ reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem videlicet Saluatoris.* Verè, inquit, Magdalena turris nomen adimplebat, verè E ipſa fortiſſima inuictiſſimaque turris, quandoquidem vbi omnes Hieroſolymitani, vbi Principes, & vniuerſus populus corruens Dominicæ morti conſentiebat, ipſa inter omnes ſtabat firma, & minimè perterrita à labentium multitudine. Meminerat Tertul. lib. de cultu fœm. quòd Domi-

Dominus in Euangelio ſuos aſſeclas compararat ciuitati ſupra montem poſitæ, ait enim: *Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.* Ex qua comparatione ſic ille argumentatur in eos, qui cadantium multitudine trahuntur ad vitia. *Quid nos Dominus ciuitati ſupra montem poſita compa rauit, ſi nō ſtamus inter demerſos?* Hæc quidem à nobis exigebat virtutem, quando ciuitati ſupra montem poſitæ comparauit, vt cadentibus aliis omnibus nos firmi & imperterriti ſtaremus. O quàm verè ſanctiſſimæ hę fœminæ, & turritum, & ciuitatum fortiſſimarum implebant cognomēta, quando inter cadentium multitudines ipſæ cruci adſtabant immobiles. Bene enim aiebat Chryſoſ. ſerm. 107. *Difficile quidem eſt, ſed glorioſius mundo præſenti luctari, & aduerſus inſtructas delinquentes turbas aciē quandam diſponere ſanctitatis.*

Chryſ.

§. XVI.

Muliebris eſt martyrum omnium fortitudo ad Chriſti Domini comparata fortitudinem.

Ecce tibi quæ proximæ notantur cruci fœminę ſūt, quaſi nullius virtus in tormētis appareat, quæ fœminea non ſit, dum inuicto patientis Chriſti robori comparetur. Nonne aiebat ille apud Iſai. cap. 63. *Torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum?* Quippe nō eſt vir in preſſura paſſionis, fœminea ibi martyrum robora, vnus eſt ſolus inter omnes vir Ieſus. Ille patiētiæ miraculum Iob, deuictis tormentis Sathanæ ſuperior expertus ait c. 3. *Pereat dies, et in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo.* Ex preſſius in Caten. Græc. dicitur, *& nox in qua dixerunt, ecce maſculus.*

Iſai. 63.

Iob. 3.

A Quaſi offenderetur nobilis & inuictus athleta maſculus vocari: ſed cur nō diceretur maſculus, qui inuictus inter tot preſſuras ſtetit? qui Satanæ tela ſuſtinuit? qui amariſſimos ruinarum fluctus in ſe ipſo confregit? Prę uidit vir egregius Chriſti Domini paſſionem & fortitudinem, cui ſua comparans certamina virilem appellationem erubuit, vtpotè cuius robur B fœmineum appareret in comparatione patientis Chriſti, qui ſolus vir & maſculus debebat dici. Sic Olymp. in Cat. fatur. *Deteſtatur etiam eos, qui eum marem nuncuparūt, quòd crederet eiuſmodi Dominum ſolum fuiſſe, eique maris nomina propriè conuenire.* Vbi C Ieſus in arenā proſiliuit, & aduerſus principes tenebrarū decertauit, ipſe ſolus de maſcula & virili virtute potuit gloriari; cæteri omnes etſi inuictiſſimi athletę, etiā Iob ipſe, robur potiùs prætulerunt fœmineū. Et cur non fœminæ dicerentur illi, qui ſtrages ſuorū flere nouerunt, non tamen in defenſionem principes tenebrarū edidicunt omnino debellare? Etenim ex hoc capite acutè pungit D. Syneſ. Ptolemaides muliebres animos, dū D Epiſt. 131. fatur. *Mulieres quidem vociferari, ac pectus plangere, & comam vellere, viſis aut nūciatis hoſtibus tolerabilius videri poteſt. Quāquā ne tolerandum quidem exiſtimat Plato, quòd inſtar gallinarum ad pullos tegēdos cuicumque etiam validiſſimo ſeſe nolint opponere.* Hinc mulierum infirmitatē vnus Ieſus deuitauit, qui ſolus non ſui cauſa; ſed vt pullos ſuos, nempe E homines protegeret, ſeſe validiſſimo hoſti oppoſuit & vſque ad ſanguinis effuſionē in arena pugnauit, ideoque ſolus viri nomine debuit decorari. Hinc Prou. ca. 8 conſtructa Eccleſiæ domo, *miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis.* Ancillas, inquam, miſit, vt cuius

Olymp

Syneſ.

Prou. 8.

omnes miniſtri, etiam duces, qui mœnia ſcanderent, fœminei eſſent roboris,& infirmi ad Saluatoris patientis facinora comparati. Inde in Sponſæ genis martyrum robur meditatus Dominus ait Cant. 4. *Sicut fragmẽ mali punici genæ tuæ.* Ecce tibi cui comparatur nobilis athletarum virtus, nimirum fœmineæ genæ, & huic ſub figura fragminis mali, vt ſic Chriſto patienti comparati infirmi appareant. Id notat Rich. Vict. p. 2. in Cant. c. 20. fatus. *Chriſtus totus in pœna rubuit, quia non parua pro nobis ſuſtinuit; ſed tanta & tam grauia, vt nullus vnquam dolor fuerit ſicut dolor eius. Quia ergo tam grauiter & multipliciter paſſus eſt Chriſtus, ideò omnis electorum afflictio, quam pro Chriſto pertulerunt, fragmini tãtum poteſt comparari, quia reſpectu eorum, quæ pertulit ille, parua erant quæ pati potuerunt, & parua pars eorum.* Hæc ille.

Cant 4.

Rich. Vict.

Text. Cum vidiſſet ergo Ieſus matrem,& diſcipulũ ſtãtem quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier ecce filius tuus. Deinde dixit diſcipulo, Ecce mater tua.

§. XVII.

D. Ioãnis ſuper omnes lucra, eò quòd nũquam à Ieſu latere diſceſſerit, vbi quàm ſit vtile bonis inhærere.

QVicquid Marianum eſt latè expendimus lib. 1. modò non poſſum non mirari ſanctiſſimi Ioannis præcellentiam ſuper omnes Chriſti Diſcipulos. Ille in primis cæleſtis theſauri inſtituitur hæres vnicus, vt dicat Arnold. Carnot. *Ecce Ioannes pia hæreditatis ſuſcipis teſtamẽtum, eli-*

Arnold.

A *geris, & in hoc præponeris omnibus.* Equidem ipſe è Diſcipulis vnus nunquam à Magiſtri latere abſceſſit, vnus aſtitit Domino moribũdo, quid mirum ſi hæreditatis ſuſcipiat teſtamentum, ſi præponatur omnibus? Nolo in præſenti debere integrum D. Ambr. locum, qui lib. 2. offic. c. 20. inde exaltat Ieſum Naue, quòd Moyſis fuerit perpetuus, & inſeparabilis B comes, ſic enim ait. *Vbique igitur inter admiranda opera, & reuerenda ſecreta ſancto Moyſi indiuiduus adhærebat. Vnde factũ eſt, vt qui fuerat ſocius cõuerſationis, fieret ſucceſſor poteſtatis. Merito vir huiuſmodi euaſit, vt ſiſteret fluminum curſus, noctem differret, diẽ produceret. Quod quidem Moyſi negatum eſt, ſolus eligeretur, vt populũ intro* C *duceret in terrã promiſſionis. Magnus vir fidei miraculis, magnus triumphis. Illius auguſtiora opera, huius proſperiora. Vterque vltra humanam proceſſit cõditionem, ille mari, hic cælo imperauit.* Hæc ille quibus non minori elegantia Ioannis notantur prærogatiuæ, qui vt inter admiranda opera, & inter reuerenda ſecreta, imò & inter cruenta crucis myſteria Chriſto Domino ſemper adhæſit, ſic eiuſdem D meruit declarari ſucceſſor, & præ omnibus eligi, vt piæ hæreditatis ſuſciperet teſtamentum. Magnus ſanè vir, & operibus, & miraculis, & fauoribus. Si Chriſti Domini opera ſpectemus, auguſtiora quidem fuerunt, ſed Ioãnis opera apud homines proſperiora, vtpotè qui vitæ ſuæ dies longiùs protraxit. Chriſtus Dominus E nec Iudæis petentibus ſignum de cœlo dedit; ſed ſignum de mari, ſignum Ionæ Prophetæ, verùm Ioannes vbi in Pathmos relegatus fuit, cæleſtem ciuitatem in terras traxit, milleque cæleſtia miracula nobis propinauit. Quid plura? Procopium addam, qui quam de Ioſue fatus ait: *Ioſue quidem*

con-

conſuetudine Moyſis initiatus ab eo accepit ſpiritum regalem, vt domeſticam eius adminiſtrationẽ obtinere poſſet. Sic qui bonis viris iunguntur, ebibunt eorum virtutes, vt vel ex conſuetudine habita cum Moyſe, commẽdetur Ioſue, quaſi regalem ſpiritum nactus. Quę crediderim reſpexiſſe Arnold. Carnot. ponderantem illa verba Domini ad Ioannem, *Ecce mater tua:* ſic enim inquit. *Vices filij naturalis, filius accepit adoptiuus, & transfunditur in miniſtrum filialis affectus, firmaturque, & formatur in ambobus pietatis vnica gratus concorſque complexus non ex traduce naturæ, ſed ex gratia.* Ecce indiuiduus Chriſti comes Ioannes ab illo accipit transfuſum affectum filialem, vt ſic matris Dei domeſticam adminiſtrationem obtinere poſſet.

Arnold.

§. XVIII.

B. Ioannes præ omnibus ſuperior tormentis & cruciatibus manſit.

IOannes inter crucis pericula nouus Mariæ filius natus omnibus manſit ſuperior cruciatibus, vt inde nil iam quod timeat, habeat, ſed potiùs in tormentis gaudeat, & exultet in ſupplicijs illatis. Act. 16. vinctus Paulus inter vincula & dolores carceris peperit Chriſto Domino carcerarium, qui per Bapt. renatos, *lætatus eſt cum omni domo ſua.* Id quod ponderans D. Chryſ. ho. 8. ad Epheſ. inquit. *Vides quam exuberans ſit vinculorum gloria, quandoquidem non ſolum vinctum Paulum, ſed & eos, qui captiuitatis tempore ab illo naſcebantur illuſtres faciunt? Habent quidem præ cæteris aliquid, qui in vinculis Pauli naſcebantur, quod mox ab ipſis cunabulis, fidei ſcilicet initijs ad hoc imbuebantur, vt huiuſmodi rerum calamitatibus gau-* A *derent, & exultarent.* Equidem hoc præ cæteris habuit diuinus Ioannes, qui vt inter crucis Dominicæ tormenta progenitus eſt, & natus Mariæ filius, ſic ab ipſis cunabulis imbutus manſit, vt huiuſmodi rerum calamitatibus gauderet, & exultaret, vt nullis iam angi poſſet cruciatibus, ſed omnibus mortis angoribus ſuperior factus in feruenti dolio ſecurus, B & ſine dolore lætus ageret. De amaricãte paſſionis calice orabat Dominus dicẽs, *trãſeat à me calix iſte.* Quid ni, volebat ſe à paſſione excuſare? Abſit, accipite in ſenſu bono D. Hil. canon. 31. in Matth. *Qui, inquit, à ſe tranſeat, rogat, non vt ipſe prætereatur, orat, ſed vt in alterum id quod à ſe tranſit, excedat: tranſeat calix à me, id eſt, quomodo a me bibitur, ita ab his bibatur,* C *ſine ſpei diffidentia, ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis.* Expende illud Dominicæ orationis, nimirum quòd paſſionis calix, qui a Chriſto Ieſu bibitur, tranſeat ad alterum, à quo bibatur ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis. Et quis hic niſi Ioannes? Hic vnus calicem Domini bibit ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis, hic cruci adſtans morientem Dominum vi- D dens ſic affectus eſt, vt nullos iam ſentire poſſet dolores, nec mortem pertimeſcere. Vnde meritò illi Dionyſius Areopag. ſcripſit Epiſt. 10. *Et te quidem non adeò ſum inſanus, vt arbitrer aliquid pati.* Papæ! Epiſcopus Chriſtop. in Magnificat, putat Ioannem, ex eo quod cruci adſtaret, tyrannorum cruciatibus non occu- E buiſſe, ſic enim Dominicus calix illum inebriauerat, vt quæcumque alia tormẽta potiùs reputarentur voluptates & delitiæ. Memini apud Liuium libr. 26. Annal. legiſſe de Leſio vltimo Campanorũ magiſtratu, qui ſuis conſulens, vt poſt lethalem calicẽ hauſiſſent, ſic dixit: *Poculũ quod*

Act. 16.

Chryſ.

Hilar.

Areop.

Liu.

mihi

mihi datum eſt, vobis circumfertur, ea potio corpus a cruciatu, animum a contumelijs, oculos, aures a videndis audiendiſque omnibus acerbis vindicabit. Quæ verba ſpiritualiter ſumpta licebit cuique aptare Ioanni aſtanti cruci, ibi enim Dominicum pocuiũ amariſſimę paſſionis Ioãni defertur etiam & propinatur; ſed tali potione madidus Ioãnes cruciatuſ omnes exceſſit, & ſuperauit. Adeò vt ipſe de ſe caueret, c.21. quod *non dixit ei Ieſus, non moritur*, quaſi ob miras ſuas excellẽtias iam vereretur haberi impaſſibilis, & immortalis. De Moyſi ſcriptum eſt, Deuter. 33. *Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus Domini.* Id quod notans Ioſephus lib.4.ca.8. ait. *In ſacris autem voluminibus ſcripſit ſe mortuum, veritus ne propter excellentẽ eius virtutem à Deo raptum prædicarent.* Potiori iure id verebatur de ſe Ioannes, qui etſi morti ſuccubuit, tamen omnes mortis horrores longè à ſe fecit. Imò ſic gaudẽs acceſſit ad mortem, vt de illo mirentur Angeli, Cant.8. dicentes. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto delitijs affluens, enixa ſupra dilectum ſuum?* Quæ ne dubites dicta de Ioanne, clariùs illi ea aptat Origen. hom.1. in Cant. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto delitijs affluens, ſupra pectus recumbens dilecti ſui?* Sic à cruce Domini per mortis deſertum ibat Ioannes exultans & gaudens.

Cant.8.

Orig.

§. XIX.

Crux Chriſti qualem pietatem commendat in parentes.

NEmo Chriſtianus parentũ curam aſpernabitur, nemo de parentum debita pietate dimittet vllo prætextu, etſi crux tollenda illi ſit poſt Chriſtum, etſi mundo & carni crucifigatur.

A ... Enim verò Chriſtiana crux nil potiùs commẽdat, quàm in parentes pietatem. Sic in præſenti D. Cyprian. fatur. *Conſidero te Domine, in cruce de matre ſolicitum; cui volenti loqui tecum cum euangelizares, negaueras colloquiũ; & prætuleras matri auditores verbi; dicens eos eſſe tibi pro matre, & fratribus, qui voluntati patris obtemperant; nunc materno mo-* B *ueris affectu.* Qui aliquando auſterus viſus fuit matri, illi auditores verbi diuini præferens, vbi crucis ſubijt patibulum, ſolicitum ſe oſtendit de matre, ut occaſionem auferat his, qui vt Chriſti adhæreant cruci, obliuioni putant tradendos parentes extremè egentes & deſolatos. Abſit hoc à viro Chriſtiano, imò nil magis proprium & natiuum Chriſtiferę crucis C eſſe putent, quàm ſolicitam in parentes pietatem. Et quomodo crux pietatem non commendaret, quæ & ſummi Patris notitiam exerebat, & perfectiſſimæ obedientię palæſtra erat? Nonne impij hominis illa vox, Geneſ. 4. *Numquid cuſtos fratris mei ſum?* Illam ſic Ambroſ. exagitat fatus. *Quemnam magis ſeruare debuerat,* D *quam fratrem minorem? ſed quomodo naturæ obedientiam deferret, qui Deo obedientiam non exhibuit? Recuſat fraternæ munus cuſtodiæ quaſi exors naturæ. Quid miraris, ſi pietatem non agnouit, qui non agnouit authorem?* Ergo crux, quæ obedientiam & religionem præſefert, neceſſariò debuit docere erga cognatos pietatem. Noui plurimos meritò requirentes in E Euangelio Ioannis omnia Chriſti Domini verba à cruce facta. Et quidem quandoquidem Ioannes cruci aſtitit, cur ſingula ibi facta verba literis non mandauit? cur imperatorias illas præterit voces, quibus Saluator pro inimicis rogauit, & paradiſo latronem donauit?

Cur

Cur ipſe qui hæc audiuit, nullam illorum mentionem facit, & ſolus de verbis Domini in cruce ad matrem factis, quę alij reliquerunt, ipſe agit? Pulcrè id attigit D. Ambroſ. in Luc. lib. 23. his verbis. *Solus ergo me docet Ioannes, quod alij non docuerunt, pluris æſtimans, quòd victor ſuppliciorum, victor Diaboli pietatis officia diuidebat, quàm quòd regnum cæleſte donab.it, nam ſi religioſum eſt, quod Latroni venia donatur, multo religioſius quòd mater honoratur a filio.* Equidem Ioannes id quod præſtantiſſimum erat in cruce attendit, vt ſcriptis mandaret, nihilque tam dignum, tam illuſtre, tam decorum, & glorioſum crucifixo inuenit, quàm ſolicitam illam pietatem in matrem. Sed vide quàm ſanctus hic affectus Ieſu in matrem extitit, ait enim, *Mulier ecce filius tuus.* Cur mulier; cur non potiùs, mater mea? Sanè, vt pietas in parentes ſancta eſt, ſic tenera quædam, & mollis in parentes affectio, qua vel de cognati nomine molleſcunt animi, damnoſa eſt his qui currunt perfectionis ſtadio. Strenuus ille adoleſcẽs Ioſeph, Geneſ. 37. per agros huc illucque errabundus obambulat, a quo ſi quæras cauſam, ait: *Fratres meos quæro.* Ecce efficax cauſa viris religioſis errandi, nimirum tenera & mollis affectio in cognatos. Ità meditatur D. Nilus in Aſcetico dicens. *Obid etiam fortaſſe Ioſeph errat in ſolitudine, dum in fratrum nominibus perfectionis terminum quærit.* Hinc Ieſus diſſimulans nomen matris, eam in parentes pietatem oſtendit, quæ deceat crucifixos, & doceat molles alios affectus aſpernari.

Ambroſ.

A *Textus*. Et ex illa hora accepit eam Diſcipulus in ſuam.

§. XX.

Ioannes poſt Mariam Virginem in matrem acceptam præ omnibus matriſſauit.

Referant filij parentes neceſſum eſt, & naturæ in primis familiare, quòd filij imaginem præferant matribus. Hinc Ioannes, vt filius Mariæ ſic tantam matrem in ſuam referre curauit, in ſuam, inquam, accepit Mariam, quia quæ propriæ erant Ioannis virtutes, quæ dona ſpiritualia, quæ diuinæ gratiæ, omnia Mariam Virginem matrem ſpirabant. Huc D. Ambr. ſpectauit in exhortat. ad Virg. fatus. *Quæ ſua habebat Ioannes, qui mundana, & ſæcularia non habebat, quia de mundo non erat? Bonus verbi, ſapientiaque poſſeſſor, bonus receptor gratiæ.* Hęc ſanè erant Ioannis propria, nimirum virtutes, gratia, verbi, ſapientiæque poſſeſſio, hæc inter ſua Mariam habebat quatenus in his præ omnibus referebat matrem, & iuxta matrem Virginem matriſſabat. Illud quidem eſt maximè ponderandum, videlicet, quòd dicitur, *Bonus verbi ſapientiæque poſſeſſor*, quaſi hinc exprimeret proprium Mariæ matris characterem, cuius virgineo aluo diuinum verbum creditum eſt. Vnde Rupert. prolog. in Ioan. ſic fatur de Ioannis virginitate & puritate. *Hanc margaritam dilector animarum Deus, dilecta Ioannis anima pro monimento dilectionis præcipuè fixit in pectore, vt verbum, quod Maria Virgo ſola protulit in carne, ipſum huius ſocia virginitas præ omnibus ſanctis viua mortalibus promeret voce.* In hoc maximè Mariæ enituit virginitas, quæ meruerit

B C D

A mbr.

Rup.

Peregrinum ciuis, poſſeſſor hoſpitem Dei ad menſam deducat. Nemo dicat, non vult, quia Abraham vt filium offerret, colligauit, & Lot Angeli vt ſubſtraherent flammis, ſubſtractum manibus ſuſtulerunt. Huc uſque Chryſoſt. O quam tangebatur Paulus hac fratrum cura, cùm 1. ad Theſſal. cap. 3. ait. *Nunc viuimus; ſi vos ſtatis in Domino.* Vbi Chryſoſtom. homil. 1. de S. Romano fatur. *Vide quantopere ſtudebat, vt res fratrum rectè ſe haberent, qui nec ſe viuere exiſtimabat, ſi illi ſalui non eſſent. Homo qui ad tertium cælum raptus fuerat, atque in paradiſum delatus, tantamque apud Deum fiduciam fuerat aſſecutus, illorũ bonorũ ſenſum nõ accipiebat, niſi etiam fratres ſecum ſaluos eſſe vidiſſet.*

Text. Et nos quidem iuſtè, nam digna factis recipimus: hic verò nil mali geſſit.

§. X.

Peccatorum confeſſio ad ſalutem neceſſaria.

NVllam magnam gratiam in Latrone mirabor, vbi ſic audio illum ſua peccata confitentẽ, & publicantem, non enim aliter ad Chriſtum ſpectare audet; niſi Chriſtiano more priùs humili confeſſione manifeſtet peccata. Id quod notauit D. Chryſoſtom. dum ait. *ſponte ſua peccata publicabat dicens, nos quidem iuſtè. Nõ eſt auſus dicere, memẽto mei; niſi confeſſione peccati ſarcinam remiſiſſet.* O bonus Latro, nondum ad Chriſtum locutus, & iam Chriſtianum agis, & vel ex Chriſti conſpectu diſcis; à nemine poſſe ſperari veniam, qui non præmittat confeſſionem peccati. Sed forſan non mouet peccatores iſta Latronis con-

A feſſio, quandoquidem ille Præconis voce ſua delicta publicata nouerat, quorum pœnas in crucis ſupplicio dabat, dum non confiteretur peccata adeò nota? Igitur accipe ſanctiſſimum Iob, cap. 31. *Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celaui in ſinu meo iniquitatem meam.* Iob 31.
Hoc erat ſanctiſſimi viri aſylum in omnibus peccatis, nimirum illorum confeſſio & publicatio, aliquando culpa obrepebat eius animo, ſed ſtatim prodita confeſſione excludebatur. Ibi eleganter Diuus Gregor. lib. 22. Moral. cap. 14. *Qui ſe iam et aduerſarios nouerat viuere, & tamen non verebatur culpas voce confeſſionis aperire. Unde certiſſimè quantæ munditiæ in omnipotentis oculis fuerit, qui & vitauit mala, ne committeret, & tamen quæ eum committere contigit, hominibus non abſcondit: quatenus ei & iuſtitiæ ſit gloria declinaſſe peccatum, & iuſtitiæ cuſtodia, quod non potuit declinare, prodidiſſe. Videatur vir iſte cuilibet magnus in virtutibus, mihi certè ſublimis apparet etiã in peccatis ſuis. Mirentur in eo, qui volunt continentiam, integritatem iuſtitiæ, viſcera pietatis; ego in eo non minus admiror confeſſionem humillimam peccatorum, quàm tot ſublimia virtutum.* Nec qui peccator eſt, aliter veniam obtinebit, nec Deo placebit, niſi facinora omnia ſua humili confeſſione patefecerit. Sæpiſſimè miratus ſum vltionem illam in Sichimitis factam, ob Dinæ filiæ Iacob raptum; ſanè Princeps Sichem rapuit Dinam, ſed poſt raptum ſtatim adit puellæ parentes, & fratres, illãque in vxorem expoſtulat, ingentemque dotem promittit, & quod maioris momenti eſt, circumciſo præputio, Iſraeliticam religionem profitetur. Interea Simon, & Leui puellæ fratres, arreptis gladiis religioſum,

gioſum, & improuiſum cognatum interficiunt, facta etiam in populo magna ſtrage. Et vt mireris magis, recordata Iudith cap. 9. hoc Simeonis facinus, inquit: *Domine Deus patris mei Simeon, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum*, puta in offenſionem & perniciem Sichem, à Deo accepit Simeon gladium. Cur ita? Nõne Princeps Sichem plenam facinoris ſui ſatisfactionem fecerat? Quæ maior ſatisfactio debebatur puellæ raptæ, quàm ea? Raptor homo nobilis, & Princeps regni illam petijt in vxorem, diuiti dote coemit, eius amore rigidam & auſteram religionem accepit. Quid amplius debuit facere? Cur adhuc ſæuiens ira Dei in illum tradidit Simeoni gladium in vltionem? Dionyſius Carthuſianus hanc reddit cauſam, nimirum quod Princeps ille nũquam inueniatur confeſſus fuiſſe ſuum facinus, nec ſe criminis reum appellaſſe, & ideo nulla alia ſatisfactione, nec regalibus nuptijs, nec ingenti dote, nec fœdere inito cum ſanctis, nec religione ſuſcepta potuit, Deum placare & ſe ab eius ira liberare. Veniat modo nobis in mentem Deus peccata caſtigans duorum hominũ, patris & filij, Adami, & Caini: ad Adam inquit Dominus. *In operibus tuis maledicta ſit terra*, non tu maledictus; ſed terra, ad Cain verò, *maledictus tu ſuper terram*. Et ſane grauius fuerat Adami facinus, perniciosius peccauerat, & multo minus punitur quam filius, & à maledictione liber euaſit. Pulchre rem attigit D. Athan. quæſt. 72. veteris teſtamenti, dicens *Eo quod Cain negauit, & à Deo abſcondit peccatum ſuum, maiorẽ in ſe pœnam deriuauit. Adam verò quia cõfeſſus eſt magnum illud à ſe ſupplicium depulit.* Vide Adamum confitentem, mulier dedit mihi & comedi, vide

Iudith. 9. Gen. 3. Athan.

A Cainum negantem, nunquid cuſtos fratris mei ſum! quod mirum ſi confeſſus fugiat diuinã maledictionẽ, qua velit diploide veſtiatur qui noluit confiteri peccata? Illud etiam oſtendit, quam Deo grata ſit peccatorum confeſſio, nimirũ quod Deus ad hoc ſignificandum relictis alijs Iacob filijs prioribus, ex Iuda carnẽ ſumpſerit, cuius nomen confeſſio-B nem ſonat. Ita D. Paſchaſ. libr. 1. in Matth. fatur. *Forſitan ergo Chriſtus de Iuda, qui eſt quartus ab Abraham, idcirco naſci voluit, & tribus prætermiſſis fratribus de quo veniret per carnem, hunc elegit, vt mox percepta gratia fidei, ſpei, ac charitatis ex noſtra Chriſtus confeſſione naſceretur.*

§. XI.

C

Vtiliſſimum homini eſt, quod cognoſcat pœnas à flagitijs ſuis in ſe profectas.

O Latronis vox plena ſalutis, ait enim, *nos quidem digna factis recipimus*; prudenter noſcens hos ſibi cruciatus veniſſe à Deo vlciſcente peccata. Quoties homines mala pa-D tiuntur, & illa vel temporis intemperiei tribuunt, vel inimico homini, vel alijs cauſis, nec cogitant illa ſibi immiſſa à Deo in vltionem peccatorum. Matth. 17. aiebat ille ad Ieſum ibi obijciens filium à dæmone vexatum. *Domine miſerere mei, quia lunaticus eſt & male torquetur.* De quo eleganter D. Petrus Chryſol notans malitiam & aſtutiam diaboli ſerm. E 52. his verbis. *Aut humanæ naturæ, aut cœleſtis elementi, quod ſuæ artis erat voluit Dæmon tunc videri, aptans lunæ curſibus hominis paſſiones, vt eſſe lunæ crederent, quod erat diabolici criminis & furoris.* Hic quotidianus Dæmonis aſtus, qui totis viribus

Matth. 17. Chryſol.

curat, vt homines ſua mala cauſis tribuant naturalibus, vel fortunæ ſucceſſibus vel improuidentiæ ſuæ, ne attendentes ea eſſe ſtipendia criminum & diaboli, quærant à Deo ſanitatem. Vnde nil magis vtile hominibus, quā ſi noſcāt mala omnia à peccatis ſuis parturiri, vlciſcente illa Deo. Num. 22. curabat Iſraelitarum hoſtis, vt Balaam ſacrificulus idolorum, & celebris veneficus malediceret populo Dei, ſed Deus territans veneficum ait illi. *Non proficiſceris, neque execraberis.* Et quidē ego non parū mirabar quod Deus Opt. Max. venefici maledictionē populo ſuo metueret, & illā curarit auertere. Quidni, quod veneficus maledicat populo ſancto? ideo maledictus erit? ideo dabit maledicto pœnas? Cur ergo Deus tam anxie nititur ne maledicat? Quid ex illa maledictione metuit? Rem attigit Anaſtaſ. Nicænus quæſt. 32. his verbis. *Quā vim habebat vatis execratio, cui Deus prohibuerat ne execraretur? Nullam quidem vim habebat, falſa enim tenebatur opinione. Sed quoniam populus continenter inique agēs ſuſtinebat plagas à Deo immiſſas, ad eorum imbecillitatem hæc diſpenſauit. Nam ne à Deo caſtigati exiſtimarent ſe per vatis execrationem incidiſſe in calamitates, nō ſinit vatē vti execratione.* Adeo detrimentoſum eſt homini ſua mala alijs tribuere cauſis, adeo vtiliter quiſque moleſtas ſuas afflictiones, ægritudines, pericula, noſcit eſſe ſuorum criminum fructus vlciſcente Deo patrata delicta. Huc refert illud Dā. 5. vbi iamiā caſtigandus Rex Balthaſar inter pocula, vidit manum altrinſecus in pariete ſcribentem, ait enim: *in eadem hora apparuerunt digiti quaſi manus hominis ſcribētis.* Cuius rei rationem hanc elegantem excogitauit D. Iſid. Peluſ. lib. 3. Epiſt. 161. dicens. *Vt enim pictores rebus his quæ corporis expertes ſunt, corpus tribuentes, manum ſolam pingere conantur, terrenorum capita corona redimentem, quo imperium ipſis cælitus datum fuiſſe demonſtrent. Sic etiam illic Dei per indulgentiam ſe dimittentis conſilio, manus viſa eſt, vt illud oſtenderetur, omnium Regem, calculum aduerſus tyrannum efferre, ac ſententiam ſubſcribere.*

Nu. 22.

Anaſt. Nicæn.

A B

Text. Et dicebat ad Ieſum, Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum. Et dicit illi Ieſus, Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo.

C

§. XII.

Per Crucem & labores ſecuriſsimè & certiſsime ad Paradiſum itur.

Multum debemus peccatores ærumnis, multum debemus crucis doloribus, illi nos ſecuriſſime & citiſſime per turbulentum ſeculi mare ad ſalutis portum appellere faciunt. Vt meritò dicat D. Ambroſ. ſerm. 55. *Vtique latro diu oberrans & naufragus aliter ad patriam redire non poterat, niſi fuerit arbori religatus.* Naufragus errabat miſer vbique ſubmergendus, vbique à fluctibus ſæculi vorandus, incidit tandem in Crucis dolores, & nullum metuit amplius naufragium. Sane in huius latronis capite contemplatur Drogo lib. de Paſſ. totius generis humani & perditionem & felicitatem. Sic enim ait. *Quis latro ille fuit niſi Adā? Qui ex quo in paradiſo ſui ipſius homicidium perpetrauit, tamdiu à Chriſto fugit reus, & abſcondit ſe, donec in Crucis articulo nouiſſime conſumptus*

D

E

& comprehenſus fugere & latere amplius non poteſt. Heu quam erraticus homo latitabat! quam erroneus mũdi delitias percurrebat, omnia moliebatur, vt Dei oblitus mundi creatura frueretur. Vagus & profugus periiſſet; niſi crucis laqueis fuiſſet religatus; incidit in cruciatus, in gemitus, in dolores, & vniuerſi illius errores medelam fuerunt nacti. In crucis, inquit, articulo comprehenſus fugere, & latere amplius nõ poteſt, crux nos Deo prodidit, crux nos educit è latebris, crux nos paradiſo reſtaurat. Id quod eleganter ponderat D. Chryſoſtom. hom. de diuite inquiens. *Crux clauis paradiſi eſt, crux Chriſti aperuit paradiſum. Nonne nobis dixit quod regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud? Qui in cruce eſt non vim facit, nil mediũ eſt; & crux & ſtatim paradiſus.* Equidem paradiſus patet excruciatis, laborantibus, ærumnoſis, quiſquis paradiſum appetis non in ædem confugias, ſed crucis anguſtias intrato, & continuo inuenies paradiſum. Quiſquis Deũ quæris, ne lõgas ambages inſtituas, arborem aſcende crucis, & omnia tenes. Pulcrè Zachæi ponderans felicitatem D. Laurent. Nouar. hom. de Pœnitentia inquit. *Zachæus puſillus corpore factus eſt præclarus opere, flagitioſus conceptus, felix ſubito naſcitur. Modicus aſcendit arborẽ, vt videretur à Chriſto & publicaretur in mundo. Arbor optabilis ſalubri medicamine plena, quæ in ſolo aſpectu ſubuenit peccatori, & ſanctificauit prophanum.* Neſcit tardari fructus, quia cruce perquiritur, neſcit perdi felicitas, quæ per cruce comparatur. Vbi crucis amplecteris tormenta, non amplius aberrabis; nõ erroneus & vagus traheris; ſed ſecuriſſimè & citiſſimè optatos paradiſi fines tangens. Celebris ille aſtus erat, quod apud Diodorum Sicul. lib. 6.

Chryſo.

Laur.

pueri ita certo lapidem mittere docebantur, vt numquam ab ſcopo aberrarent. *Imponunt*, ait *ſupra erectum lignum panem, ſignum quod iactu petãt nec ante cibum capiunt, quam panẽ lapide eiectum pro cibo ſumant permiſſu matris.* Iam etiam Dominus, vt nos doceat ab ſcopo non aberrare; ſed certo optatos gloriæ fines attingere, omnia nobis bona ſuper crucis erectum lignum poſuit. An Moyſi faciem Domini deſideranti non dicitur Exod. cap. 33. *Ego oſtendam tibi omne bonum, poſteriora mea videbis?* Sane poſteriora Domini crux tenet, in qua omne bonum ponitur, vt dicat Chryſoſt. *Hæc omnium bonorum abunda largitio.* Felix qui omnia bona per crucem, per labores quærit, ſane non ab ſcopo aberrabit, ſed certiſſime Deum inueniet. Enimuerò ait Drog. lib. de Paſſ. *Circuire poſſum, Domine, cælum, & terram, & aridam, & mare, & numquam te inueniam, niſi tantum in cruce, ibi dormis, ibi paſcis, ibi cubas in meridie.*

Exod. 33

Chryſo.

C

Drog.

§. XIII.

D *Oblata occaſione ſalutis acquirendæ ſine vlla mora arripienda.*

NEmini auſterum illud Domini ad diſcipulos præceptum datum Luc. 10. nimirum. *Neminem per viam ſalutaueritis.* Quod non ſine ſapore adagij ſonat Abulenſi, & Caietanus ſummam diligentiam in ſalutis negotiis agendis notat. Etenim qui ſummi diſcriminis negotiũ agit, non multum temporis terit in ſalutationibus ciuilibus; ſed omnibus prætermiſſis rem aggreditur, ne mora interpoſita ſtatus rei peior fiat. Matth. 11. dicitur. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt*

Matt. 11.

illud. Expende illud violenti rapiũt quippe nec milites vim inferendo de ſalutationum comitate curant, nec raptores conſumunt tẽpus; ſed quam citiſſime poſſunt prædam arripiunt. Vnde D. Ambroſ. *Rapiamus ergo, feſtinemus, nam paſcha non manducatur niſi feſtinanter.* Vidi aliquando rapaces iuuenes mediis plateis ciuitatis attente ſpeculari, an mulierculæ venditrice frugum dormitent, & vix oculis conniuere ſentiuntur, & ecce tibi rapax manus caniſtrum arripit, & ocyor ventis ſecuritatem quærit. Quis medio hoc raptoris velociſſimo curſu ſalutationẽ ab illo exquireret, vbi vel parua mora eſſet maximè nociua? Sic nos comparare debemus ad ſalutem obtinendã, quaſi ex raptu habenda nobis ſit, vbi nulla occeſio prætermittitur, nec moroſe, ſed feſtinatiſſime arripitur. Hãc philoſophiam docuit ſanctiſſimus Latro, de quo D. Greg. Niſſ. ora. de 40. Martyr. inquit. *Animaduertit acutus & ingenioſus fur theſaurum, & nactus occaſionem vitam rapuit arte curandi pulcrè, & ſolerter abuſus?* Non moram fecit, non lõgis ſalutationibus tempus conſumpſit; ſed cum primum occaſionem nãciſcitur more furum feſtinatiſſime arripit vitã. Tibi modo ueniat in mentem regulus ille, cuius filia infirmabatur Luc. 18. Is Dominum adit, narrat filiæ periculum, longis ſalutationibus exquirit, vt veniat Dominus in domũ ſuã, annuit Ieſus, arripit iter, ſed dum iret, mulier hæmorrhoiſſa ſecum tacens accedit, tangit fimbriam, & recepit ſalutẽ. O ſapiẽs & prudens negotiatrix cũ Chriſto. S. Amb. lib. 3. in Luc c. 17. *Dum Ieſus ad filiam Principis Synagogæ tenderet, furtiuo quodam tactu ſanitatis remediũ prælibauit.* Ille dum ſalutationibus moratur Chriſtum, dum longam

Ambr. — Niſſen. — Ambr.

A viam perquirit, audit mortuã puellam, antequam accederet Chriſtus; hæc ſapientior, depoſita mora, dum nacta eſt occaſionem adeundi Chriſtum more furis rapit ſibi ſalutem. Hinc D. Paulinus epiſt. 4 notãs Dominum in domo Phariſæi recumbẽtem à peccatrice Magdalena fuiſſe quæſitum quæ præ Phariſæo ſalutem obtinuit, ait *Quoniam ſpiritus*
B *vbi vult ſpirat, & audio vocem eius, & neſcio vnde veniat, igitur vbicunque auram captabo, vndecumque vel tenuem halitum legam: vel in digni vel in domo Phariſæi, audiam Dominũ veniſſe, contendam præripere hoſpitis gratiam, præripere ſi poſſem regnũ cælorum.* Sanè in cæleſti via etiam verũ eſt illud quod viuitur ex rapto, nõ hoſpes ad hoſpite tutus, & qui diligens eſt nullã oc-
C caſionem prætermittat; ſed attente inſpiciat vbi cæleſtis theſaurus hoſpitatur, & omni mora excluſa, hoſpitis gratiam, & regnum cælorum præripiet. Huc ſpectabat illud Naz. conſilium ad Virgines carm. 5.

Aequora nec celeri ſulcans infida carina
(Dum tibi flat Zephyrus, nec magna
D *excitat vndas)*
Committe, vt curſum ratis anchora iacta retardet.

Imo dum ſpiritus diuini ſpiratio inſtat continuo abſque mora omni dimiſſa detentione cæleſti arripienda eſt via.

§. XIV.

E *Væ qui in finem vitæ pœnitentiam protrahit poſt Latronem.*

QVis poſt ſpoliatam domum à latronibus accedit eodem ſecurus? Sanè pater familias qui ſibi factum præſentiet furtum, vigilabit

inde, nec ſecundo ſe ſpoliari permitteret. De muliere Hæmorrhoiſſa paulo ante dicebamus quod furtiuo attactu ſalutem obtinuerit. Ex quo prudenter monet Naz. orat. in ſanctum Baptiſm. his verbis. *Ne alioqui ſanguinis defluuio labores, Chriſtumq; iam ſuffurandæ ſalutis cauſa prehendere nequeas. Neque enim furto ſæpius circumueniri Chriſtus amat, tametſi clemẽs & mire facilis ſit.* Quid pulcrius? Quid verius? Sanè latro ille felix furandi arte diligenter abuſus rapuit à Saluatore vitam, caue tu dein de ne illas anguſtias expectes, ne te ad illud tempus ſerues, nec ſperes te ſimili modo furatũ ire ſalutem. Quamdoquidem Chriſtus clementiſſimus eſt, & facilis ad ignoſcendum, tamẽ ſe furto circumueniri ſæpius non amat. Fallor niſi huc reſpexit D. Athan. dum inquit *Vides latrones; ſed non ambo in eiſdem. Alter regnum hereditauit; alter in gehennã dimiſſus eſt.* Quippe non ſępius furto circumueniri Deus amat, vbi vnus latro ſalutem furatus eſt, iam cæteri caueant ſibi, nec eas temporis expectent anguſtias, quibus niſi furtim ſaluari nequeant. Hoc enim periculoſum valde eſt, vt merito Dominus dicat, Matth. 16 *Quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* quaſi innueret, quod nullo poſſet anima redimi à tanto periculo. Vbi eleganter Ioãnes Xiphilinus Patriarcha Conſtantinop. orat. de Cruce ait. *Aduerte quemadmodum non dixerit quam dat homo commutationem pro anima ſua? Sed quam dabit? Tunc enim non habebit quod det cuius rei non neſcius doloſus hoſtis noſter ſemper mulcet nos vitæ ſuauitatibus, tempuſque paulatim procraſtinando ſuffuratur. Mihi,* inquit, *diem da hodiernum, Deo craſtinũ, mihi tempus præſens, Deo futurum: vt ita tardantes ad pœnitentiam abripiat nos*

Naz.

Athan.

Xiphil.

A *ſuperueniens, quãdo nõ eſt qui redimat neque qui ſaluum faciat.* Ergo dum tẽpus habemus, operemur bonũ, nec nobis maiorem ſecuritatem inferat vnius fortuna quam frequens & cõmuuum fere omnium infortunium, quo procraſtinantes pœnitentiam miſere diſpereunt. Legenda in præſenti eſt D. Cyril. Alexand. ſententia, qui orat. de Exitu animæ ſic loquitur. B *Qui dicunt peccemus in iuuentute, & in ſenectute ad meliorem ſenſũ redibimus, ij à dæmonibus illuduntur, ac de ridentur: quoniam qui vltro peccant, eis ad ſanitatem redire non datur, ſed in iuuentute mortis falce demetitur vt Ammon Iſraëlitarum Rex.* Huius pater fuit Manaſſes impijſſimus & ſceleſtiſſimus adoleſcens, qui vbi canos pexuit, vitia exuit, & pietate clarus C diem clauſit extremum. Talem patrem & exemplum nactus Ammon, dum iuuentutem ſuam peccatis & ſceleribus implicat, forſan de patris exemplo, ſenectutem ſanctam meditans, ipſo iuuentutis flore impœnitens decerpitur è viuis. Omnia tẽpus habent, ſicque pœnitentia etiã habet tẽpus ſuũ, quo dignos exhibeat fructus, nec amat vltimis arctari anguD ſtijs. Malè aſtutus ille apud Matth. cap. 25. vt libere & ſecurè iuuentutem agere poſſit, talentum quo vitam negotiaturus erat, in effoſſam iam humum remiſit. O miſeram inſipientium hominum conditionem? tempus negociandi prætereunt, & remedium peccatorum tunc quærunt cum iam ſepultura effoditur, vt ſic pœnitentiæ talentum terra obru- E tum, nihil parturiat fructus. Hinc pungebat Nazianzenus eos, qui Baptiſmum differebant in finem vitæ, dicens oratione in ſanctũ Baptiſma. *Latè atque hilariter Baptiſmus celebretur, ac non defleatur: negociatione creſcat talentum, ac nõ terra obruatur,*

Cyril.

Inter gratiam,& mortem temporis aliquid intercedat. Id quod tibi de Pœnitentia dictum cape,ne defoſſa iam humo ſepultura talentum pœnitentiæ obruendum expectes, quando, cum illo tibi eſt vita negociãda. Scitum illud D.Auguſt.lib.de vera,& falſa pœnit. vbi ait. *Oportet vt pœnitentia fructificet ad hoc, vt mortuo vitam impetret.*, Vide ſuprà c.3. §.9.

Text.Ioan. 19. Stabant autẽ iuxta crucem Ieſu mater eius,& ſoror matris eius Maria Cleophæ,& Maria Magdalenæ.

§. XV.

Maxima virtutis inſigne, quòd in communi omnium lapſu tu firmus ſteteris.

QVis vbi omnes decidunt, ipſe immobilis ſtabit? Quem non
Tul. trahet labentium omnium multitudo ? Pulcrè Tullius 3. Tuſc.humani caſus numerans cauſam ſic poſtremò fatur.*Cum verò accedit eodẽ quaſi maximus quidam magiſter populus,atque omnis ad vitia conſentiens multitudo,tum planè inficimur opinionum prauitate,à naturaque ipſa deſciſcimus.* Adeò potens eſt labens multitudo, vt omnes ſecum trahat;ſed interea non ſolùm non trahi, ſed firmiter ſtare, maximę vtique virtutis eſt teſtimonium. Superbiſſimus ille Nabucho-
Dan.3. donoſor., Dan.3.erexit auream ſtatuam,cui omnes Chaldæi honorem diuinum exhiberent: vt autem viſa eſt ſtatua,muſicorumque inſtrumẽta perſonuere *Cadentes omnes populi, tribus,& linguæ adorauerunt ſtatuam auream Statimque in ipſo tempore accedẽtes viri Chaldæi accuſauerũt Iudæos, dixeruntque, ſunt viri Iudæi Sidrach,*

A *Miſach,& Abdenago,viri iſti contempſerunt decretum tuum, Deos tuos non colunt.* Quibus illud ponderandum accipe,quod horum puerorum virtutem maximè extollit, nimirum quòd poſtquã omnes populi,& tribus, & linguæ cadentes adorauerũt ſtatuam, ipſi ſoli in fide ſtabiles & firmi adducantur. Id quod pulcrè notauit D. Chryſoſt. hom.4. de pa-
B tient.ad pop.his verbis *Poſtquã ceciderunt omnes,& victi ſunt,tunc in mediũ pueri ſoli aguntur,vt ſic quoque victoria fiat clarior, cùm in tanta multitudine ipſi vincant,& prædicẽtur. Hoc autẽ maximũ & mirabile eſt,quòd cadentium multitudo ipſos non terruit,nõ ſoluit.* O maximam adoleſcentũ fortitudinem,vbi omnes ceciderũt,vos inuicti ſtetiſtis,nec ruentium infini-
C ta multitudo, nec populi ad vitia cõſentientes à firma & ſtabili fide vos deturbauit, nec labare fecit. Hinc iã penſare licet magnum trium feminarum præconium, nimirum Mariæ matris Ieſu,Mariæ Cleophæ,Mariæ Magdalenæ, quæ vbi vniuerſus Iudæorum populus à paruo vſque ad maximum in lapidem angularem
D Chriſtum offendebant, ipſæ fideles cruci adſtabant. Meritò D. Hieron. Magdalenæ vocabulo ludens, quòd turrim ſignificat, ait. *Sacerdotes, & Phariſæi crucifigunt filium Dei,& Maria Magdalena plorat crucem,vnguenta parat, verè turris Libani, quæ reſpicit faciem Damaſci,ſanguinem videlicet Saluatoris.* Verè,inquit,Magdalena turris nomen adimplebat, verè
E ipſa fortiſſima inuictiſſimaque turris,quandoquidem vbi omnes Hieroſolymitani, vbi Principes, & vniuerſus populus corruens Dominicæ morti conſentiebat, ipſa inter omnes ſtabat firma,& minimè perterrita à labentium multitudine Meminerat Tertul. lib.de cultu fœm.quòd

Domi-

Dominus in Euangelio ſuos aſſeclas comparatat ciuitati ſupra montem poſitæ, ait enim: *Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.* Ex qua comparatione ſic ille argumentatur in eos, qui cadantium multitudine trahuntur ad vitia. *Quid nos Dominus ciuitati ſupra montem poſitæ comparauit, ſi nõ ſtamus inter demerſos?* Hác quidem à nobis exigebat virtutem, quando ciuitati ſupra montem poſitæ comparauit, vt cadentibus aliis omnibus nos firmi & imperterriti ſtaremus. O quàm verè ſanctiſſimæ hę fœminæ, & turritum, & ciuitatum fortiſſimarum implebant cognomẽta, quando inter cadentium multitudines ipſæ cruci adſtabant immobiles. Bene enim aiebat Chryſol. ſerm. 107. *Difficile quidem eſt, ſed glorioſius mundo præſenti luctari, & aduerſus inſtructas delinquentes turbas aciẽ quandam diſponere ſanctitatis.*

Chryſ.

§. XVI.

Muliebris eſt martyrum omnium fortitudo ad Chriſti Domini comparata fortitudinem.

ECce tibi quæ proximæ notantur cruci fœminę sũt, quaſi nullius virtus in tormẽtis appareat, quæ fœminea non ſit, dum inuicto patientis Chriſti robori comparetur. Nonne aiebat ille apud Iſai. cap. 63. *Torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum?* Quippe nõ eſt vir in preſſura paſſionis, fœminea ibi martyrum robora, vnus eſt ſolus inter omnes vir Ieſus. Ille patiẽtiæ miraculum Iob, deuictis tormentis Sathanæ ſuperior expertus ait c. 3. *Pereat dies, et in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo.* Expreſſius in Caten. Græc. dicitur, *& nox in qua dixerunt, ecce maſculus.*

Iſai. 63.

Iob. 3.

A Quaſi offenderetur nobilis & inuictus athleta maſculus vocari: ſed cur nõ diceretur maſculus, qui inuictus inter tot preſſuras ſtetit? qui Satanæ tela ſuſtinuit? qui amariſſimos ruinarum fluctus in ſe ipſo confregit? Prę uidit vir egregius Chriſti Domini paſſionem & fortitudinem, cui ſua comparans certamina virilem appellationem erubuit, vtpote cuius robur B fœmineum appareret in comparatione patientis Chriſti, qui ſolus vir & maſculus debebat dici. Sic Olymp. in Cat. fatur. *Deteſtatur etiam eos, qui eum marem nuncuparũt, quòd crederet eiuſmodi Dominum ſolum fuiſſe, eique maris nomina propriè conuenire.* Vbi C Ieſus in arenã proſiliuit, & aduerſus principes tenebrarũ decertauit, ipſe ſolus de maſcula & virili virtute potuit gloriari; cæteri omnes etſi inuictiſſimi athletę, etiã Iob ipſe, robur potiùs prætulerunt fœmineũ. Et cur non fœminæ dicerentur illi, qui ſtrages ſuorũ flere nouerunt, non tamen in defenſionem principes tenebrarũ ediſcunt omnino debellare? Etenim ex hoc capite acutè pungit D. Syneſ. Ptolemaides muliebres animos, dũ D Epiſt. 131. fatur. *Mulieres quidem vociferari, ac pectus plangere, & comam vellere, viſis aut nũciatis hoſtibus tolerabilius videri poteſt. Quãquã ne tolerandum quidem exiſtimat Plato, quòd inſtar gallinarum ad pullos tegẽdos cuicumque etiam validiſſimo ſeſe nolint opponere.* Hinc mulierum infirmitatẽ vnus Ieſus deuitauit, qui ſolus non ſui cauſa; ſed vt pullos ſuos, nempe E homines protegeret, ſeſe validiſſimo hoſti oppoſuit & vſque ad ſanguinis effuſionẽ in arena pugnauit, ideoque ſolus viri nomine debuit decorari. Hinc Prou ca. 8 conſtructa Eccleſiæ domo, *miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis.* Ancillas, inquam, miſit, vt cuius

Olymp

Syneſ.

Prou. 8.

omnes miniſtri, etiam duces, qui mœnia ſcanderent, fœminei eſſent roboris, & infirmi ad Saluatoris patientis facinora comparati. Inde in Sponſæ genis martyrum robur meditatus Dominus ait Cant. 4. *Sicut fragmẽ mali punici genæ tuæ.* Ecce tibi cui comparatur nobilis athletarum virtus, nimirum fœmineæ genæ, & huic ſub figura fragminis mali, vt ſic Chriſto patienti comparati infirmi apparcant. Id notat Rich. Vict. p. 2. in Cant. c. 20. fatus. *Chriſtus totus in pœna rubuit, quia non parua pro nobis ſuſtinuit; ſed tanta & tam grauia, vt nullus vnquam dolor fuerit ſicut dolor eius. Quia ergo tam grauiter & multipliciter paſſus eſt Chriſtus, ideò omnis electorum afflictio, quam pro Chriſto pertulerunt, fragmini tãtum poteſt comparari, quia reſpectu eorum, quæ pertulit ille, parua erant quæ pati potuerunt, & parua pars eorum.* Hæc ille.

Cant 4.

Rich. Vict.

Text. Cum vidiſſet ergo Ieſus matrem, & diſcipulũ ſtãtem quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier ecce filius tuus. Deinde dixit diſcipulo, Ecce mater tua.

§. XVII.

D. Ioãnis ſuper omnes lucra, eò quòd nũquam à Ieſu latere diſceſſerit, vbi quàm ſit vtile bonis inhærere.

QVicquid Marianum eſt latè expendimus lib. 1. modò non poſſum non mirari ſanctiſſimi Ioannis præcellentiam ſuper omnes Chriſti Diſcipulos. Ille inprimis cæleſtis theſauri inſtituitur hæres vnicus, vt dicat Arnold. Carnot. *Ecce Ioannes pia hæreditatis ſuſcipis teſtamẽtum, cli-* A *geris, & in hoc præponeris omnibus.* Equidem ipſe è Diſcipulis vnus nunquam à Magiſtri latere abſceſſit, vnus aſtitit Domino moribũdo, quid mirum ſi hæreditatis ſuſcipiat teſtamentum, ſi præponatur omnibus? Nolo in præſenti debere integrum D. Ambr. locum, qui lib. 2. offic. c. 20. inde exaltat Ieſum Naue, quòd Moyſis fuerit perpetuus, & inſeparabilis B comes, ſic enim ait. *Vbique igitur inter admiranda opera, & reuerenda ſecreta ſancto Moyſi indiuiduus adhærebat. Vnde factũ eſt, vt qui fuerat ſocius cõuerſationis, fieret ſucceſſor poteſtatis. Merito vir huiuſmodi euaſit, vt ſiſteret fluminum curſus, noctem differret, diẽ produceret. Quod quidem Moyſi negatum eſt, ſolus eligeretur, vt populũ intro duceret in terrã promiſſionis. Magnus* C *vir fidei miraculis, magnus triumphis. Illius auguſtiora opera, huius proſperiora. Vterque vltra humanam proceſſit cõditionem, ille mari, hic cælo imperauit.* Hæc ille quibus non minori elegantia Ioannis notantur prærogatiuæ, qui vt inter admiranda opera, & inter reuerenda ſecreta, imò & inter cruenta crucis myſteria Chriſto Do- D mino ſemper adhæſit, ſic eiuſdem meruit declarari ſucceſſor, & præ omnibus eligi, vt piæ hæreditatis ſuſciperet teſtamentum. Magnus ſanè vir, & operibus, & miraculis, & fauoribus. Si Chriſti Domini opera ſpectemus, auguſtiora quidem fuerunt, ſed Ioãnis opera apud homines proſperiora, vtpotè qui vitæ ſuæ dies longiùs protraxit. Chriſtus Dominus E nec Iudæis petentibus ſignum de cælo dedit; ſed ſignum de mari, ſignum Ionæ Prophetæ, verùm Ioannes vbi in Pathmos relegatus fuit, cæleſtem ciuitatem in terras traxit, milleque cæleſtia miracula nobis propinauit. Quid plura? Procopium addam, qui cuam de Ioſue fatus ait: *Ioſue quidem* P

Arnold.

con-

conſuetudine Moyſis initiatus ab eo accepit ſpiritum regalem, vt domeſticam eius adminiſtrationẽ obtinere poſſet. Sic qui bonis viris iunguntur, ebibunt eorum virtutes, vt vel ex conſuetudine habita cum Moyſe, commẽdetur Ioſue, quaſi regalem ſpiritum nactus. Quia crediderim reſpexiſſe Arnold. Carnot. ponderantem illa verba Domini ad Ioannem, *Ecce mater tua*: ſic enim inquit. *Vices filij naturalis, filius accepit adoptiuus, & transfunditur in miniſtrum filialis affectus, firmaturque, & formatur in ambobus pietatis vnica gratus concorſque complexus non ex traduce naturæ; ſed ex gratia.* Ecce indiuiduus Chriſti comes Ioannes ab illo accipit transfuſum affectum filialem, vt ſic matris Dei domeſticam adminiſtrationem obtinere poſſet.

Arnold.

§. XVIII.

B. Ioannes præ omnibus ſuperior tormentis & cruciatibus manſit.

IOannes inter crucis pericula nouus Mariæ filius natus omnibus manſit ſuperior cruciatibus, vt inde nil iam quod timeat, habeat; ſed potiùs in tormentis gaudeat, & exultet in ſupplicijs illatus. Act. 16. vinctus Paulus inter vincula & dolores carceris peperit Chriſto Domino carcerarium, qui per Bapt. renatus, *lætatus eſt cum omni domo ſua*: Id quod ponderans D. Chryſ. ho. 8. ad Epheſ. inquit. *Vides quam exuberans ſit vinculorum gloria; quandoquidem non ſolum vinctum Paulum; ſed & eos, qui captiuitatis tempore ab illo naſcebantur illuſtres faciant? Habent quidem præ cæteris aliquid qui in vinculis Pauli naſcebantur, quod mox ab ipſis cunabulis, fidei ſcilicet initijs ad hoc imbuebantur, vt huiuſmodi rerum calamitatibus gauderent, & exultarent.* Equidem hoc præ cæteris habuit diuinus Ioannes, qui vt inter crucis Dominicæ tormenta progenitus eſt, & natus Mariæ filius, ſic ab ipſis cunabulis imbutus manſit, vt huiuſmodi rerum calamitatibus gauderet, & exultaret, vt nullis iam angi poſſet cruciatibus; ſed omnibus mortis angoribus ſuperior factus in feruenti dolio ſecurus, & ſine dolore lætus ageret. De amaricate paſſionis calice orabat Dominus dicẽs, *traſeat à me calix iſte.* Quid ni, volebat ſe à paſſione excuſare? Abſit; accipite in ſenſu bono D. Hil. canon. 31. in Matth. *Qui*, inquit, *à ſe tranſeat, rogat, non vt ipſe prætereatur, orat, ſed vt in alterum id quod à ſe tranſit, excedat: tranſeat calix à me, id eſt, quomodo a me bibitur, ita ab his bibatur, ſine ſpei diffidentia, ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis.* Expende illud Dominicæ orationis, nimirum quòd paſſionis calix, qui a Chriſto Ieſu bibitur, tranſeat ad alterum, à quo bibatur ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis. Et quis hic niſi Ioannes? Hic vnus calicem Domini bibit ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis, hic cruci adſtans morientem Dominum videns ſic affectus eſt, vt nullos iam ſentire poſſet dolores, nec mortem pertimeſcere. Vnde meritò illi Dionyſius Areopag. ſcripſit Epiſt. 10 *Et re quidem non adeò ſum inſanus, vt arbitrer aliquid pati.* Papæ! Epiſcopus Chriſtop. in Magnificat, putat Ioannem, ex eo quòd cruci adſtaret, tyrannorum cruciatibus non occubuiſſe, ſic enim Dominicus calix illum inebriauerat, vt quæcumque alia tormẽta potiùs reputarentur voluptates & delitiæ. Memini apud Liuium libr. 26. Annal. legiſſe de Leſio vltimo Campanorũ magiſtratu, qui ſuis conſulens, vt poſt lethalem calicẽ hauſiſſent, ſic dixit. *Poculũ quod mihi*

Act. 16.

Chryſ.

Cur ipſe qui hæc audiuit, nullam illorum mentionem facit, & ſolus de verbis Domini in cruce ad matrem factis, quę alij reliquerunt, ipſo agit? Ambroſ. Pulcrè id attigit D. Ambroſ. in Luc. lib. 23. his verbis. *Solus ergo me docet Ioannes, quod alij non docuerunt, pluris æſtimans, quòd victor ſuppliciorum, victor Diaboli pietatis officia diuidebat, quàm quòd regnum cæleſte donabat, nam ſi religioſum eſt, quod Latroni venia donatur, multo religioſius quòd mater honoratur a filio.* Equidem Ioannes id quod præſtantiſſimum erat in cruce attendit, vt ſcriptis mandaret, nihilque tam dignum, tam illuſtre, tam decorum, & glorioſum crucifixo inuenit, quàm ſolicitam illam pietatem in matrem. Sed vide quàm ſanctus hic affectus Ieſu in matrem extitit, ait enim, *Mulier ecce filius tuus.* Cur mulier; cur non potiùs, mater mea? Sanè, vt pietas in parentes ſancta eſt, ſic tenera quædam, & mollis in parentes affectio, qua vel de cognati nomine molleſcunt animi, damnoſa eſt his qui currunt perfectionis ſtadio. Strenuus ille adoleſcẽs Ioſeph, Geneſ. 37. per agros huc illucque errabundus obambulat, a quo ſi quæras cauſam, ait: *Fratres meos quæro.* Ecce efficax cauſa viris religioſis errandi, nimirum tenera & mollis affectio in cognatos. Ità meditatur D. Nilus in Aſcetico dicens. *Ob id etiam fortaſſe Ioſeph errat in ſolitudine, dum in fratrum nominibus perfectionis terminum quærit.* Hinc Ieſus diſſimulans nomen matris, eam in parentes pietatem oſtendit, quæ deceat crucifixos, & doceat molles alios affectus aſpernari.

A *Textus.* Et ex illa hora accepit eam Diſcipulus in ſuam.

§. XX.

Ioannes poſt Mariam Virginem in matrem acceptam præ omnibus matriſſauit.

B Referant filij parentes neceſſum eſt, & naturæ in primis familiare, quòd filij imaginem præferant matribus. Hinc Ioannes, vt filius Mariæ ſic tantam matrem in ſuam referre curauit, in ſuam, inquam, accepit Mariam, quia quæ propriæ erant Ioannis virtutes, quæ dona ſpiritualia, quæ diuinæ gratiæ, omnia Mariam Virginem matrem ſpirabant. Huc D. Ambr. ſpectauit Ambr. C in exhortat. ad Virg. fatus. *Quæ ſua habebat Ioannes, qui mundana, & ſæcularia non habebat, quia de mundo non erat? Bonus verbi, ſapientiæque poſſeſſor, bonus receptor gratiæ.* Hęc ſanè erant Ioannis propria, nimirum virtutes, gratia, verbi, ſapientiæque poſſeſſio, hæc inter ſua Mariam habebat quatenus in his præ omnibus referebat matrem, & iuxta matrem D Virginem matriſſabat. Illud quidem eſt maximè ponderandum, videlicet, quòd dicitur, *Bonus verbi ſapientiæque poſſeſſor,* quaſi hinc exprimeret proprium Mariæ matris characterem, cuius virgineo aluo diuinum verbum creditum eſt. Vnde Rupert. Rup. prolog. in Ioan. ſic fatur de Ioannis virginitate & puritate. *Hanc margaritam dilector animarum Deus, dilecta Ioannis anima pro monimento dilectionis præcipue fixit in pectore, vt verbum, quod Maria Virgo ſola protulit in carne, ipſum huius ſocia virginitas præ omnibus ſanctis viua mortalibus promeret voce.* In hoc maximè Mariæ enituit virginitas, quæ meruerit

fuerit à ſinu Patris Verbū diuinum excipere; ſed & Ioannes filius Mariæ Virginis adeò in hac virtute magniſſau't, vt qua erat virginitate, verbum ipſum diuinum attingeret, illudque mundo edixerit. Quid Mariæ virginitati propinquius, quam Ioānis virginitas? Vtraque verbum diuinum parturiens, vtraque ſuper
Apoc. 14. omnes excellentiſſima Apoc. 14. dicitur: *Audiui vocem de cælo tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni.* Porrò Pannonius hanc vocem credit factam fuiſſe à Virginum cæleſtium choreis paulò antea deſcriptis, vbi illud notatum venit, quòd inter promiſcuas omnium virginum voces, quæ aquarum inſtar ſonant, vna tonitrui magni vox ſuper omnes ſe extollat, quia nimirum Ioannes Boanerges dictus, hoc eſt, tonitrui filius ſuper omnes excelluit virgines, & vnus matri diuini verbi appropinquat.

Luc. 23. Erat autem ferè hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram vſque in horam nonam: & obſcuratus eſt Sol.

§. XXI.

Crux Christi Domini lucidior Sole ad terras illuminandas.

APparēte Cruce dominica, meritò omnia mundi lumina obtenebrantur, vt dicat D. Baſil. Seleu. ſermo. de Transfig. *Vidit Sol quæ nō prius didicit, vt qui doctus ſit abſcondi alterius luminis illuſtratione.* Iam crucis lumen radiabat, iam crucifixi lampades rabidiſſimæ perſecutionis flabris excitatæ vniuerſam terram illuſtrabant, quo factum eſt, vt ſicut

Baſil. Seleu.

A ſtellæ clauduntur ad Solis præſentiam, ſic ad crucis conſpectum claderentur magna mundi luminari. In nouiſſimo die etiam Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lume ſuum, & ſtellæ de cælo cadent. Cuita? Matth. 24 *Tunc parebit ſignum filij hominis,* & præſente cruce quacumque alia lumina obſcurantur. Præclarè D. Laur. Iuſt. in ligno vitæ
B c. 4 fatus: *Conſidera quanta ſit virtucrucis, in die namque iudicij Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumē ſuum vt diſcas quantum crux Luna lucidior & Sole ſplendidior ſit, apparebit tuncrux.* O lumen crucis deficientis? Sanè homo mediis cæli luminaribucæcutiebat, milleque tenebris errorum ſepultus huc illuc errans à veritatis tramite deuiarat. Verùm cru
C ce apparente, ſic illuminatus eſt, ſic luce perfuſus, ut videat quæ non viderat medio Sole, & vitæ ſemitam manifeſto indiget. Vnde Theologus Nazianzen. de externa hominis vilicate agens ſic fatur: *Ego relictis omnibus rebus, crucem vnam habeo, qua tanquam clariſſima quadam columna vitæ meæ præluceat.* Quas non ſubeā
D homines peccatores cruces? Quibus non ſcatent crucibus vitia? & multæ ſunt tenebroſæ, & graues cruces filiorum Adam. Verùm Chriſtianus vnam Chriſti crucem habet, cantque clariſſimam ſplendidiſſimamque noctu diuque præluceat, & nos in viam paradiſi deducat. Geneſ. 32. Iacob cum Angelo manus conſeruit, à quo uulnus in fœmore acce
E pit, vulneris autem accepti nota crucem ſignificari ait Ambr. Quid plura? poſt nocturnam luctam, poſt vulnus cruciforme, *Ortus eſt ei ſtatim Sol.* Quocirca ille lib. 2. cap 7. fatur. *Vnde non immeritò ortus eſt Sol ſancto Iacob, cuius generis crux Domini Saluatoris illuxit.* Ecce tibi vbi ſaluandotum

dorum per crucẽ progonies deſignatur, ſolaribus ſtatim perfunditur radijs, quandoquidem crux Saluatoris omni lumine ſplendidior & clarior erat prædicanda. Bene Dauid dicebat Pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* De quo Heſychius in Cat. fatur. *Lumen autem Chriſti crux eſt, quod orbem illuminauit, quo nos in frontibus ſignauit.*

§. XXII.

Nil nocentius, quam peſſimum à præſtantioribus exhibitum exemplum.

QVem non moueat peſſimum maiorum exemplum? Mouet cælum, & cæleſtia omnia à diuinæ legis dimouet obſeruatione. Sic D. Athanaſius de Paſſion. ponderat, quòd nunc primùm cæleſtia luminaria audent à lege illuminandi deficere, cùm vident homines tantum perpetrare nefas, vt mortem inferant Deo rectori cæli. Ait enim: *Nec ipſe Sol hoc ſpectaculum tulit; ſed totus obtenebratus eſt, negligens iam præceptum de hominibus illuminandis, & nunc demum præuaricandus, cùm videret Dominum ſuum, qui hoc illi præceperat, ab hominibus excruciari.* Expende illud, & nunc demum præuaricari audens, adeò enim eſt magna vis mali exempli tangens etiam

Oſeas 4. cæleſtia. Porrò Oſeas cap. 4. acriter pungebat tribum Iuda, quòd malo ſuo exemplo impellebat Iſraelem: dicit enim iuxta Septuagint. tranſlatio: in Biblia Regia. *Turbo ſpiritus tu es in alis eius.* Id quod exprimens Diu. Cyrillus ait. *Aues cùm ventus non ſolùm impellit; ſed velut violentia ſua cogit, celeriùs volant, ſic videbat Iſrael Iudam lege eruditum eodem idololatriæ crimine teneri; ita fa-*

A *ctum eſt, vt celeriùs diſcederet à Deo Iſrael.* Non ſic ventorum turbo volantes aues impellit, vt præſtantioris malum exemplum alios rapit ad ſcelera. Hinc penſanda eſt grauis illa exaggeratio Petri Damiani, qui iniqui Prælati depoſitionem ſuggerens Gregor. 6. Pap. ait Epiſt. 1. *Niſi enim prædicta Eccleſia de manu illius adulterij, inceſtuoſi, periurij, atque rapto-*

B *ris auferatur: omnis populorum ſpes, quæ de reparatione mundi erecta fuerat, funditius eneruatur.* Quaſi vnius Prælati malum exemplum totum inficeret orbem terrarum. Ne miremur id quod dicit Diu. Cyprianus, libr. de ſingul. cleric. nimirum: *Non inuenient in iudicio Domini vllum ſolatium, qui alienigenis & fratribus peccãdi fomitem miniſtrarunt.* Et

C ſanè Moyſes percuſſurus petram, vt aquam hauriret, aliquanto dubitans populo aiebat. Numer. 20. Num. 20.
Numquid de petra hac nobis aquam poterimus ſeruare? Hinc dubio fidei reus tam malè apud Deum audit, vt ab ingreſſu terræ promiſſionis arceatur, ſed cur ob tam leue crimen tantum ſupplicium tantus vir

D patitur? Id explicat Diu. Chryſoſtomus, homil. 3. in Acta, his verbis. *Eius incredulitas multorum iactura fuit, quia excuſare poterant incredulitates ſuas.* Quid enim non auderet populus contra fidem, quando viderint Moyſen ipſum aliquanto in fide nutaſſe? Id̃o à Deo exilio damnatus nullum habet in iudicio illo Dei ſolatium, imò ipſe ait.

E Deuteronom. 3. *Iratus eſt mihi Dominus, & dixit, ſufficiat tibi, nequaquam vltrà loquaris de hac re ad me.*

Matth.

Matth. 27. Circa horam nonam exclamauit Ieſus voce magna dicens: Heli, Heli, Lamaſabathani: quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?

§. XXIII.

Maximè hinc panditur virtus, & fortitudo Chriſti Domini, quòd ab omnibus in arena derelictus infinitas hoſtium turmas deiecerit.

IEſus Dominus derelictus à ſuis, & à Patre vſque ad querelam derelictus ſuam virtutem & potētiam maximè confirmat, dum adeò derelictus innumeros penè hoſtes proſternit. Sanè aereas poteſtates vt à cælo deturbaret, proſiliuit Michael cum integro Angelorum exercitu, verùm vt tenebrarum regna popularetur, & æreas mortis portas confringeret, vt mundi principatus interimeret, vt cæleſtes reſeraret ſeras, vnus Ieſus à ſuis, & à Patre ipſo derelictus in arenam deſcendit. Pulcrè Simon de Caſſia c. 57. in Matth. celebrat triumphum Chriſti Domini his verbis. *Nullum fuit ab orbe grauius bellum, quàm in quo Chriſtus captus eſt, nec vllus illuſtrius triumphauit, quàm vbi ille relictus ſolus ſuos hoſtes proſtrauit.* Hæc ille meritò ponderans virtutem Domini in proſternendis inimicis, quando à ſuis derelictus in horto captus fuit. Sanè non is erat, qui magna egeret exercitus manu, qui ſpectabilia adiutoria requireret, ipſe ſolus quouis ſenſibili auxilio deſtitutus, relictus à diſcipulis, ab Angelis, à patre hoſtium turmas fugauit, cæli clauſtra reſerauit. Vt dicat D. Cyprian. *Conſidero te Domine in illo patibulo, vbi videbaris ſine adiutorio, quomodo Imperatoria maieſtate latronem præmittis ad Regnum.* Solus deſtitutus, omni viduatus adiutorio, medius inter comfortiſſimos hoſtes Imperatorem agis, & præmiſſis inimicorum ſpoliis, nimirum latrone, regnum petis. Iam de matre Virgine cruci aſtante fatur Ambr. lib. de Iuſtit. Virg. c. 7. *Præſtolabatur ſi fortè etiam ſua morte publico muneri aliquid adderetur: Sed Chriſti paſſio adiutore non eguit, ſicut ipſe Dominus longè ante prædixit, & reſpexit, & non erat adiutor.* Qui triumphus vnquam talis? Quæ victoria huic poteſt æquari? An Sanſon ille Philiſthæorum terror & ruina ſic hoſtes ſuos proſtrauit? Is captus erat, & medius inter hoſtes mille patiebatur ludibria, & amplexatus columnas domus perditurus hoſtes aiebat apud D. Ambr. epiſt. 70. *Moriatur anima mea cum Philiſthijm, vt cognoſcant ſibi infirmitatem meam non minus quā virtutem fuiſſe exitialem.* Sic Sanſon captus & infirmatus hoſtes perdidit ſuos, vt non erat ſolus, *qui dixit puero regenti greſſus ſuos, dimitte me, vt tāgā colūnas* Iud. 16. Verum Dominus omni deſtitutus adiutorio etiā à pueris ſuis, imò à patre derelictus ſolus manus cum hoſte conflixit, exitioq; dedit cunctis hoſtium phalanges. Non ſic fugati ſunt ſuperbiſſimi Babelis ædificatores, ibi ait Pater ad Filium & Spiritum ſanctum: *venite, confundamus linguam eorum.* Non ſic perditi ſunt laſciui Sodomæ habitatores, etenim ibi *pluit Dominus à Domino,* & Pater & Filius intulerunt populo nequam ſtragem. At in crucis palæſtra dū clamat ſe derelictum à Patre eiaculato ſanguine hoſtium prope infinitas turmas debellauit.

[Margin notes: Sim. Caſſ. — Ambr. — Ambr. — Iud. 16. — section letters A, B, C, D, E]

§. XXIV.

§. XXIV.

Afflicti homines nec ad momentum deſerendi; ſed citiſſimè ſubueniendi ſunt.

DVriſſimum eſt homini cum doloribus, cum tormentis certamē, & multo durius, ſi nullum ibi leuamen ſperat, nullum ſuffugium reſpiciat auxilij. Nouit certamen Dominus, & ideo afflictis & vexatis hominibus exemplo docet quam maturandum ſit auxilium. Ita D. Cyprian. ſermon. de Cœna Domini componens præſentem Ieſu querelam cum cito auxilio latroni exhibito inquit, *Derelictorū perſonam gerens in cruce ſe queritur derelictum, & ne deſperent etiam in vltimis conſtituti feſtinans in adiutorium illico adeſt, & re in arcto poſita non differt beneficiū; ſed repente indulgentiæ celeris documentū eiuſdem ſtatuit & exemplum; latroni inquiēs, hodie mecum eris in Paradiſo.* Duas in præſenti perſonas agit Dominus, vt omnes inſtruat, in primis afflicti & derelicti hominis perſonam ſubit, qui tormentis preſſus, & derelictione afflictus in querelam effunditur. Tunc optimi auxiliatoris ſiue parentis, ſiue domini, ſiue amici perſonam induens, vbi derelicti & afflicti hominis querelam nouit, illicò ad auxiliandum accurrit, nec putat his tutè differri poſſe beneficium, quin deſperationis periculum ſubeant. Ideò quam citò ſubuenit, nec moram facit, ſed afflicto inquit, hodie mecum eris in Paradiſo. Hac eadem animi benignitate in afflictos cum triduum ſtatuiſſet in ſepulcro iacere, vbi ſuos maxima vidit afflictione vexari, orphanoſque ac derelictos in pœnis vidit, ſic reſurrectionē maturauit, vt cum primum dies tertius illuxerit è ſepulcro euolarit, Cypr.

A Id quod notās D. Leo ſer. 1. de Reſurrect. ait, *Vnde ne turbatos diſcipulorū animos longa mæſtitudo cruciaret, denūtiatam tridui moram tam mira celeritate breuiauit, vt dum ad integrum ſecundum diem pars primi nouiſſima, & pars tertij prima concurrit, & aliquantulum temporis ſpatio decideret, et nihil dierū numero deperiret:* Sic tres illos dies circinauit, vt quam citiſſimè ſolatiū Leo.

B afferret afflictis; adeò detrimentoſa eſt quælibet mora, quælibet adiutorij auxilijque dilatio ijs, qui cum tormentis, mœrore, & deſolatione confligunt. Quid plura? Totius dies vniuerſi breuiabit Dominus, ne diu ſuos cruciari ab Antichriſto relin-

C quat Ait enim Matt. 24. *Niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro; ſed propter electos breuiabuntur dies illi.* Dilatio enim afflictionum & deſolationum etiam in electis metuenda, quapropter vt electis proſpiciat Dominus vbi perſequutionē ſæuire viderit, leuamen maturabit, & dies ipſos orbis breuiabit. Hinc ad rē præſentē Arnol. Carnot. ait, *Quod* Mat. 24.

D *autem derelictum ſe filius cōmemorat, mercedem obediētiæ poſtulare videtur, nec diu beneficium differri tolerat. Et ſanè pſalmus ille, cui titulus eſt: in finē pro ſuſceptione matutina, ex perſona Chriſti ſic incipit; Deus Deus meus vt quid dereliquiſti me?* Quaſi enim proprio iure celeritatem auxilij expoſtulat, qui cum tormentis, & deſolationibus conſeruit manus.

E

§. XXV.

Perfectiſſimi parentis eſt ſceleſtos filios obliuiſci.

PEccatorum & prodigorum filiorum agens Dominus perſonam diuinè cauet patrem nominare, ſed Deum: non enim eſt boni parentis

degener. s filios agnoſcere. Sanè odi homines qui ſceleratorum non erubeſcunt haberi patres, qui neſciunt expungere à filiorum albo eos, qui vitijs innutriuntur & fœditatibus. Hi mittendi erant ad Aquilas, vt diſcerent filios cognoſcere & ignorare. De illis eleganti ſerm. D. Ennod. lib. 1. epiſt. 20. ait, *Aquilas ferre pullos ſuos in ipſo vitæ limine, quo ouorum tunicis exuuntur ad ſolis ponere radios, & lucem ſeminis ſui immenſi ſplēdoris obiectione cognoſcere. Nolunt quemquā perire de fœtibus, ſed ſuos eſſe qui ceſſerint non agnoſcunt. Rectè enim illa, īter aues, ſublimitas, genitrix putatur eſſe victorum.* Sanè intrito Aquilarū more, multa dixit vir egregius nouo ſplendore. In primis quod lux generis ad radios ſolū examinetur Solis, non enim quæuis filiorum flagitia ſunt Deo Patri indecora, ſed illa quę patre vidente fiunt ad lumen Solis. De Noe dicitur Gen. 6. *Noe vir iuſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis*: & tamen filius eius Cham peccauit, & maledicto ſubiicitur, dū publicat patris ebrij ſomnum, & nudata verenda. Qualiter ergo Noe iuſtus in generationibus ſuis quādo & filios habuit peccatores? Equidē nō peccat fili⁹ ad radios ſolis, ſed patre ſuo dormiente, ideo non adeo indecorus parenti filij error. Ita D. Amb. lib. de Noe c. 11. ait, *Laudem iuſti intelligimus non prēteriri, qui talem inſtituit domū ſuam, vt virtutis fulgeret cōſortiū. Nec repugnat quod filius poſtea offendit. Dormiebat iuſtus cum erraret filius.* At quando poſt mille patris vigilias filius ad ſolis radios peccat, eū filium non nouit Aquilinum genus, quod quidem amat ſuos fœtus, ſed quos cæcutientes videt non putat ſuos, & repellit alienos. Quam longe Heli vidit filios ſceleſtos ſacrilegos in ipſa luce ſolis, 1. Reg. 2. & ait

Ennod.

Gen. 6.

A illis, *Nolite filii mei; non eſt enim bona forma, &c.* Illos quidem reprehēdit, ſed quia filios agnoſcit, ideo grauiter mulctatur. Quod notat Petrus Dam. Epiſt. 6. ad N. col. 2. his verbis, *Porro quos inimicos Dei videt, in perniciem ſuā filios recognouit: & quos hoſtili ferire gladio debuit, paternæ blādi tiæ lenitate palpauit.* Vtinam ex hoc fierent parentes cauti, vt tunc ſe parentes ignorent, cum filios viderint adeo procaciter defeciſſe. Sic Ieſus vbi factus peccatum in crucis ſupplicio erat, Deum nominat, non patrem, nil enim patris debet manere, vbi ſcelera filiorum clarent.

B

§. XXVI.

C

De probatis & reiectis hominibus, vnus Deus fauet.

AVdio Dominum amatorias in Deum querelas iacere, dū ait, *Deus meus vt quid dereliquiſti me?* Sanè & vniuerſi homines, imo & amātiſſimi Diſcipuli eum dereliquerant, & de his non queritur, ſed in Deum ſolum ſuas excitat amatorias querelas. Vt enim deprobatum & reiectum relinquerēt homines, minime nouum erat, imò in mundo frequētiſſimum & quotidianum. At quod Deus eum dereliquat, quando vnicū & ſingulare eſt diuinitatis elogiū, quod deprobatis & reiectis faueat, id quaſi nouum & inauditum deprecandum. Equidem is eſt ſolus Deus, qui deprobatos non derelinquit, ſed eis opem, & auxilium vnus nouit præſtare. Poſtquam Pithoniſſa illa, 1. Reg. 28. audiuit ex Samuele Saulem Regem occidendum eſſe die ſequenti, deprobatum Regem adit & ait, *Nunc igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ, & ponā coram te buccellam panis, vt comedens conualeſcas.* 1. Re. 28

D

E

Quod

Quod mulieris facinus extollens Petrus Damianus epiſt. 34. inquit, *Quæ videlicet ad imitationem Dei, Saul tam bene tractauit; nõ modo regio iam culmine deſperatum, ſed & in craſtino Philiſtinorum gladijs perimendũ, & tanquam prudens iuxta Euãgelium ſerpens, illi præſtitit beneficium, à quo nullum ſe conſequi ſperabat emolumentum*. Expende illud, *ad imitationem Dei:* etenim qui deprobato & reiecto viro velit fauere, non habebit homines, non creaturas quas imitetur, ſed vnum Deum, qui ſolus à culmine deiectis adeſt, imitatur. Ab hominibus id ego fieri notabam, quod ſeueriſſimi, imò crudeliſſimi vltores ſint culparum, eius qui decidit à clauo, qui deprobatus a fauore Principis & reiectus eſt. Quod præcauens Dominus vt Petrum amauerat, ſic poſt Reſurrectionem ſtatim feſtinauit illi claues Regni tradere. Sed cur adeo feſtinauit? Equidem per negationem deciderat Petrus à culmine, deciderat à fauore magiſtri, quod ſi cæteri illum ſic deiectum & deprobatum inueniſſent, procul dubio ſeueriſſime in illum animaduerterent, quapropter illum ab hoc periculo eripere clauiũ traditione Dominus feſtinauit. Id quod D. Optatus Mileu libr. 7. aduerſus Parmen. ait, *Intelligitur omnia ordinata eſſe diuina prouidentia Saluatoris, vt ipſe acciperet claues. Intercluſa eſt malitia, ne Apoſtoli animo licentiam iudicandi conciperent, & ſeuere cõtemnerent eum qui negauerat Chriſtum*. Væ tibi qui à culmine cadis, qui deprobatus es & reiectitius, heu quam ſeuere plectentur errores, quos vel nolens commiſeris! Cuncti homines, totus mundus, amiciſſimi quique in te inſurgent, vnus Deus eſt qui nouit proſpicere deprobatis ac reiectis viris.

A *Ioan.* 18. Poſtea ſciens Ieſus quia omnia iã conſummata ſunt, vt conſummaretur ſcriptura dixit, Sitio.

§. XXVII.

B *Poſtquam Deus homines tot doloribus comparauit, eorum anxiè cupit ſalutem.*

ID omnibus ſolemniſſimum eſt & maximè familiare, vt ꝑpter quẽ laboramus, is proſperè & feliciter agat. Ideo eleganter notans Tertull. libr. de Patient. quòd Chriſtus Dominus inter furentium arma, inter laqueos Phariſæorum cum ſe propter hominum ſalutem morti exponeret, percuſſi Malchi auriculam curarit; inquit, *Sanitatis reſtitutione ei, quem non ipſe vexauerat, ſatisfecit, per patientiam miſericordiæ matrem*. *Tert.*
C Pulcrè vocat patientiam miſericordiæ matrem, quandoquidem tunc magis alterius miſeremur, tũc maiora bona exoptamus alicui, quando eius gratia ſuſtinemus mala. Et ſanè numquam Deus ſalutis
D humanæ auidior extitit, quam vbi noſtri cauſa dolores pertulit, & ſummos labores exantlauit. Ecce tibi Chriſtus Dominus triginta annis latuit in mundo quaſi obliuiſcens ſalutem generis humani. Tandem in deſertum abijt, de quo inquit Matt. c. 4. *Et cum ieiunaſſet quadraginta noctibus poſtea eſuriit*. Sed quam famem cauſaret tam longa inedia? *Matt. 4*
E Num quadraginta dierum ieiunia fecerũt Dominum eſurientẽ panis? Equidem vera inedia cogere poſſet Dominum, vt cibum corruptibilem eſuriret, eſurijt tamẽ Dominus inedia doctus ſalutem animarum. Id quod eleganter aſſerit Ambroſ. *Ambr.*

 ſerm. 36.

ſermon. 36. de Quadrag. ſic aiens, A *Continuatis quadraginta diebus hac ieiunia non eſuriens Dominus procurauit; ſed dicit illum Euangeliſta poſtea eſuriſſe. Quomodo ergo poteſt fieri, vt qui tot dierum numero famem ſitimque nō ſēſerit, poſtea eſurierit? Eſuriſt enim non cibum hominum, ſed ſalutem, nec eſcarum ſæcularium epulas cōcupiuit; ſed animarum deſiderauit caleſtium ſanctitatem.* Quippe ieiunia longa, labores B in Eremo exantlati vehementem ſalutis humanæ famem in Domino excitarunt. Poſt ieiunia, poſt deſertum, poſt vigilias, poſt durum lectum, poſt mille moleſtias alias noſtri cauſa ſuſceptas, ò quam auidus noſtrę ſalutis! ò quam fameſcit hominum ſanctitatem! O quanta Dominum fames & ſitis excruciat animarum! Accipite iam illum in cruce C poſt immenſos cruciatus dicentem, *Sitio*, quaſi oſtenderet anxiam & vehementem cupiditatē ſalutis humanæ, nullū tormentorū dolorem manifeſtat, poſt tot cruciatus mirabili ſilentio obnubilatus ardentem exprimit ſitim, non ſitim potus ſæcularis, ſed ſitim animarum, quam a tormentis perpeſſis vehementer auctam non poteſt non manifeſtare. D Vnde meritò Drogo de Paſſio. ait, Drog. *Domine quid ſitis? Ergone plus cruciat ſitis quā crux? De cruce ſiles, & de ſiti clamas, ſitio. Quid? veſtram fidem, veſtram ſalutem, veſtrum gaudium, plus animarum ueſtrarum, quàm corporis mei cruciatus me tenet.* Plane à cruce, à verbere, ab ſpinis, ab opprobrijs, quæ hominum amore pertulerat Dominus, non potuit non cauſari E vehemens ſitis animarum. Etenim, vt multa profuſio ſanguinis ſitim ardentem cauſat, neſcio, an naturalius profuſus ſanguis propter alicuius amorem illius ſalutis anxius cupiditatem cauſet.

§. XXVIII.

Vel Calix aquæ frigidæ exhibitus pauperi diuini agni nuptias nanciſcetur.

IAm illud in primis dubium eſſe ſolet Doctoribus ſacris, quæ ſcriptura vt conſummaretur dixit Dominus *Sitio?* An aliqua erat ſcriptura, quę ſignificaret hoc verbum a Domino in Cruce dicēdum? Negat Toletus, & putat ibi intelligēdā eſſe ſcripturam de fellis exhibitione; ſed ego etiam crediderim ſacratius aliquod ibi latere myſterium, quod vniuerſis ſcripturis inſinuatur. Nemini enim dubium eſſe debet id quod D. Bern. ſerm. de Paſ. aſſerit, ni- Bern. mirum quod *Sedes ſponſalis crux eſt, in qua verus ſponſus ſponſam ſuam Eccleſiam ſibi copulauit*. Itaque totus ſcripturarum ſcopus is eſt, vt reiecta ſynagoga, noua ſponſa diuino agno conquiratur, quam ipſe in cruce ſibi acquirat & copulet. Ergo poſt conſummata omnia, vt ſcriptura conſummetur, hoc eſt, vt celebrentur nuptiæ agni, & eius ſponſa appareat dixit, Sitio. Hoc ab ſcriptura teſtatū non eſt Gen. 24. Ibi Eliezer Abrahæ Gen. 24. famulus quæſiturus ſponſam filio Domini ſui Iſaac circa fontem ſedens ait, *Puella, cui ego dixero, inclina hydriam tuam, vt bibam. Et illa reſpondebit bibe, quin & camelis tuis potum dabo, ipſa eſt quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac.* Vbi hæc ſcriptura conſummata eſt niſi in cruce? Ibi vt ſponſam internoſcat & eligat, non famulus, ſed ipſe verus Dominus inquit, Sitio, vel in ſola exhibitione calicis frigidæ aquæ, quæ eligatur anima in ſponſam agni declarans.

Proh egregium eligendæ ſponſæ ſignum! Quæ ſitibundum adaquet eligitur in ſponſam tanti primogeniti?

Chryſ. niti? Cur iſta? Pulcrè D. Chryſoſtom. inſinuat cauſam dicens, *Vide ſerui prudentiam. Nam quia ſciebat Patriarchæ hoſpitalitatem, & quia virginem inde ducendam conueniens erat eiſdem eſſe præditam moribus, quibus Dominus ſuus, nullam aliam quærit coniecturam; ſed charactere virginalis animi ex hoſpitalitate vult agnoſcere*. Porrò nil magis diuinum quàm beneficentia, quã charitas, quàm miſericordia, his in primis elucet Deus virtutibus, his diuinum ingenium claret, & cum conueniens ſit, vt ſponſa eiſdem prædita ſit moribus, quibus ſpõſus, nulla melior quæritur coniectura, quam ex beneficẽtiæ charactere per exhibitionẽ vel calicis frigidæ aquæ.

Leo. Ad hæc D. Leo ſer. 4. de collectis miratus, quòd calicem aquę frigidæ tãti æſtimet Deus, inquit, *Vnde exigua iſta impendia tanta æſtimari taxatione meruerũt? Cũ amatur ab homine, quod à Deo diligitur, meritò in eius aſcẽditur Regnum, in cuius trãſitur affectũ*. Quid magis ſpectabile in conſorte, quam parilitas affectus & amoris? Sanè ſapiens coniux hoc in primis exquirit, vt faciat habitare ſecum vnius mori in domo. Hinc non aliunde ſponsã vult dignoſci Dominus: niſi eo quod exhibet ſitibundo pauperi calicem aquæ. Fallor niſi huc reſpiciat aqua illa exhibita a Domini percuſſo latere, transfodit enim latus Dominicum militis lancea, & *continuò exiuit*

Ioan. 18. *ſanguis & aqua*, Ioan. 18. De quo in

Cypr. rem præſentem loquitur D. Cypr. lib. de monte Sina & Sion. *Sanguis, & aqua fluebat vnde ſibi Eccleſiam ſanctam fabricaret*, quaſi innueret quod non eligenda ſit ſponſa quæ ſter in dextero Domini latere; niſi quæ ſitibundos adaquet. Vt enim optimè

Cæſ. notat D. Cæſarius Arelat. hom. 30. *Illos, qui ad dexteram futuri ſunt, ſola miſericordia liberabit*. Equidem ſtabit Regina, ò Chriſte, a latere tuo in veſtitu deaurato: ſed quam miſericordia poſuerit, ſed quæ vel frigidum calicem aquæ porexerit ſitienti Domino in paupere.

Text. Vas ergo erat poſitum aceto plenum, illi autẽ ſpongiam aceto plenam hyſſopo circumponentes obtulerunt ori eius. Cùm ergo accepiſſet Ieſus acetum.

§. XXIX.

Marianum lac ſic Chriſti Domini palatum indulcorauit, vt illi etiam amaritudines, & felles eſſent dulces.

C

Accipio modo Card. Tol. & aliorũ interpretationem, qui ideo aſſerunt a Domino dictum eſſe *ſitio*, vt ſcriptura de felle dãdo adimpleretur. Sitiebat ergo Dominus felles, & auidè amaritudines ipſas cõcupiebat perferre, labia enim Maria no lacte rigata & ſaporata etiã felles dulces reputabat, & concupiebat. Cypr.

D Quo ſpectabat D. Cypr. ora. de Nat. Chr aiens de illo, *Puer ſugens vbera, & ſuſtinens conuitia*. Ecce vobis vnde conuitiorum tolerantia manauit, ex cæleſtis irroratione ſucci, vbi Maria vbera hauſit, ea profuſum dulcedine manſit palatum, vt felles quaſi fauos voraret. Et quidem Cant. 5. dicebat Dominus, *Vinum bibi cum lacte meo*. Id quod acutè ponderat D. Antonius de Padua Dom. 3. in Quadrag. dicens, *Quare non dixiſti Domine Ieſu, bibi acetum meum cũ lacte meo? Virginalibus enim vberibus lactatur*. Quippe vbi lac Virgineum accepit, vbi ab vbere de cælo pleno lactatus fuit Dominus, nihil amarum reputat, dulceſcunt illi felles, & acetum optimi vini ſaporem refert. Cant. 7. Ant.

Text. Et dixit, Conſummatum eſt.

§. XXX.

Non decet mediocritas diuinum virum, ſed perfecta conſummatio.

Iam diu diuina virtus mediocritatem odit, *attingens a fine vſque ad finem fortiter*, neſcit cadere inceptis, neſcit media ſiſtere via, nec deſiſtit a cęptis, donec extrema perfectiſſime attingat. Sic eos, qui deſcenſum crucis petebant, vt diuinam prolē agnoſcerent, vt fatuos repellit, & vt ait D. Athanaſ. (Athan.) *Neque deſcendendo de cruce voluit filius Dei agnoſci: ſed ex eo quod in Cruce permaneret*. Equidem nunquam filios Dei mediocritas decuit: ſed conſummata in omnibus auſis perfectio. Alij ſunt & multi, qui incipiunt ædificare hoc ſolum contenti, ſi excidant magnis auſis: at qui diuino aguntur ſpiritu, nulla gaudent gloria niſi conſumment, & perficiāt optata. Pulcre de Salutatore, & conſummatore Ieſu loquitur D. Anaſt. (Anaſt.) Sinaita lib. 4. de rect. s fidei dogmatibus fatus, *Quando enim egreſſus eſt in ſalutē populi ſui, relicta quam apud patrē habebat ante mundi conſtitutionem, gloria, hanc ſalutem expenſam & libratam oportebat per paſſiones perfici in eo, qui author vitæ noſtræ eſt, quemadmodū docet Paulus dicens eum vitæ authorem per paſſiones eſſe cōſummatū: ſalus enim cœpti operis erat cōſummatio.* Quippe non qui a cruce deſcenderet: ſed qui omnes paſſiones a malitia excogitatas patiendo conſummaret: is erit humani generis Saluator, nec qui aliqua mediocri dolorum tolerantia, contentus erat: ſed qui vel extremū patiendi apicem pertingeret, is filius

Dei humanæque iuſtitiæ author declarabatur. De quolibet iuſto aiebat Pſalm. 7. *quod iuſtus vt palma florebit.* (Pſal. 72.) Cur ut palma? Id innuit Hug. Vigor. (Hug. Vict.) lib. 2. Miſcell. tit. 95. fatus; *Iuſti conuerſatio tanquam palma, plus finiendo peragit, quam inchoando proponit*. Hoc habet iuſtitiæ æmulus, quo plus creſcit, plus laboribus inſtat, donec omnes iuſtitiæ apices percurrat, nullum aliū ſui profectus finem præſcribit, quam conſummationē ipſam. Equidē miſerere fallitur, qui opus iuſtitię aggreſſi putant licere ſibi aliqua inacceſſa prætermittere. O vana hominum cogitatio: merito D. Ambr. (Ambr.) ſerm. 1. in Pſal. 67. ponderans quod Deus mandauerit mandata ſua cuſtodiri nimis, eo refert perditionem hominum, quod aliqua prætermittant. Sic enim inquit, *In Paradiſo mandauit Adæ vt cuſtodiret mandata; ſed fortaſſe non mandauerat cuſtodire nimis, & ideo lapſus eſt; ideo deceptus erat a ſerpente putans, quod ſi in parte aliqua recederet a mandato non penitus erraret, ſed quia à ſemiſſa mandatorum receſſit, totā deſeruit viā.* Heu miſerā hominum fallaciam, quæ ſemper de virtutis operationibus conatur minuere, & aliquid promiſſis ſurripere! Aliter æmulus iuſtitię plus finiēdo peragit, quam inchoando proponit, omnia media odit, dum virtutū ſumma non attingit. Sic iuſtitię Sol non antea occidit, quā voti ſui apices conſummēt, vt dicat moriturus, conſummatum eſt, nimirum, vt ait D. Leo (Leo.) ſerm. 4. de Paſſ. *Nil minus pertuli, quam me paſſurum eſſe prædixi*. Hinc D. Gaud. (Gaud.) tract. 10. de manducatione agni affert illa Gen. 1. verba, nimirum, *Requieuit ab omnibus operibus ſuis, quæ cœperat Deus facere*: quæ ipſe ſic legit, & ſtatim expendit aiens, *Caute loquitur ſcriptura non abſolute dicens requieuiſſe Deum ab operibus*

bus ſuis; ſed ab operibus, quæ cœperat Deus facere. Requies igitur Dei non laboris remedium; ſed cœptorum finis eſt operum. Nõ enim Deo digna requies, vbi non omnia quæ incœpit facere cõſummauit, ſed odit mediocritates. Sane ſtrenue & impigre vitę curſum incepit Zaras dum præueniens fratrem ab vtero prætendit manũ, qua purpurei pallij filum attigit, & inter progenitores Dei obtinuit numerari. Ait enim Mat. 1. *Iudas genuit Phares, & Zarã de Thamar.* Sed cur à ſtrenuo incœptore Zara genus non duxit Saluator? An quia tandem primogenitus non fuit? Sed nec Iacob fuit primogenitus, & tamen ab illo genus duxit Dominus Iacob, & Zara neuter primogenitus, vterque tamen ab vtero nititur primas rapere, vterque fratrem aggreditur; ſed Zara quam præmiſit manum iterum reuocauit, & liberum naſcendi locũ reliquit fratri. Iacob autem quam ſemel conſeruit manum cum fratre, nunquam remiſit, imo & naſcens illum manu apprehenſum retinere conatur non dimittens, ſed conſummans certamen. Ita pulcre notat Chryſoſt. hom. de Iacob & Eſau, dicens, *Interea certamen nec naſcentibus defuit, dum maioris plantæ innixus Iacob aut prior naſci deſiderat, aut ſe victorem tali geſtu demonſtrat.* Non qui nouit incipere, ſed qui nullo certamine, nullis periculis retrotrahitur naſcituro Deo prætendit carmen. Hinc Iſaias c. 26 *Emitte Dñe agnum dominatorem terræ de petra deſerti.* In petra deſert, teſte Hier. Lyra, & alijs deſignatur Ruth Moabitis; ſed cur tam anxie Propheta petit, vt naſcatur Chriſtus ex Ruth? Nonne aliæ illuſtriſſimæ erant feminæ in Saluatoris propagine, cur vnius Ruth meminit, itaque anxie expoſtulat in Dei matrem? Fallor, niſi huius rei

Chryſ.

Iſai. 26.

A rationem innuat Rupert. libr. 2. in libro Reg. c. 4. inquiens, *Orpha, & Ruth vtraque nurus fuerat Noemi: nã Orpha oſculata eſt ſocrum ac reuerſa, Ruth adhæſit ſocrui ſuæ: de cuius radice germinauit Dauid.* Quippe ambæ nurus ſocrum cœperunt ſequi; ſed Ruth ita cœptis adhæſit, vt nullis timoribus obiectis, nullis difficultatibus, nullis ærumnis, nec obie- B ctà morte potuerit dimoueri. O quam præſtans hæc virtus in Saluatore! O quam decens quod Saluator huius ſanguinem & mores referat; nullis periculis impeditus, quominus conſummet ſalutem cœptam. Hinc Seneca de Conſol. ad Marcian. c. 6. *Turpis eſt nauigij rector, cum gubernacula fluctus eripuit, qui fluctuantia vela deſeruit, permiſit tempeſtati ratẽ.* C *At ille vel in naufragio laudãdus, quẽ obruit mare clauum tenentem & obnixum.* Præconium nulli conueniens, niſi conſummatori Chriſto.

Rup.

Sen.

Luc. 23. Et clamans voce magna Ieſus ait. Pater in manus tuas commendo D ſpiritum meum.

§. XXXI.

Is Patrem Deum inuocare audeat, qui operoſis illum obligat obſequijs.

NObilis operarius Ieſus poſt portatũ pondus diei & æſtus in vinea Domini excolenda, Patrem Deum confidenter inuocat, ne quis otioſus & vagus homo de patre glo- E rietur diuino. Prodigus ille filius Luc. 15. in ſe reuerſus ad patrem decreuit recurrere. *Surgã, & ibo ad patrem meum:* ſed quibus intẽdit patrẽ delinire, vt perditũ filium admittat? Sane verbis illis, *fac me vnũ ex mercenarijs tuis*, quandoquidem tunc

Luc. 15.

filius Deo patri maximè placebit, ſi A
mercenariorum & operariorũ more
viriliter deſudet, operoſiſque labo-
Ioan.1. ribus emat dici Dei filium Ioan.1.
dicebat, *dedit eis poteſtatem filios Dei*
Chryſo. *fieri*. Vbi eleganter Chryſoſt. *Cur non*
dixit faciet eos filios Dei fieri? Vt oſtẽde
ret multa nobis opus eſſe diligẽtia. Nõ
qui otio indulget, non qui pigritans
manus ſub aſcela abſcondit, is filius
Dei, is confidenter cæleſtem patrem
inuocat, ſed qui in arena viriliter
pugnet, qui manus ſpolijs inimicorũ
Pſal.28. refert plenas. Idem Pſalm.28. clama
bat vates, *afferte Domino filij Dei*.
Quibus expende quod non liceat
filijs Dei accedere quin man⁹ donis
afferant onuſtas. Sic ibi pulcrè D.
Chryſo. Chryſol. ſer.10. *Videtis quia cæleſtis*
pater ſẽtit amorem donis, datis affectũ.
Et re vera, fratres, filium ſe eſſe neſcit,
qui authorem vitæ ſuæ nõ obſequijs pla
cat, non deuincit cultu, muneribus non
honorat. Merito ficus illa apud Mar.
Mar.10. cap.10. areſit, quæ adeuntem Do-
minũ nullo fructu valuit recreare.
Sed nec erat tempus ficorum, vt vi-
deant filij Dei quam reprobentur ſi
quo tempore exhibitis fructibus &
operibus non honorent patrem. Ita
Orig. Orig. homil.16. in Matth. *Propter*
quod hominibus dicit, quoſcumque ad
beatitudinem vocat: ego dixi dij eſtis,
& filij excelſi omnes, arguens eos qui
nolunt eſſe Dij, nec filij excelſi: vos au-
tem ſicut homines moriemini, quando
enim ſecundum hominem ambulamus,
nihil operamur niſi vt moriamur. Et
quidem patentiſſimum hoc diſcri-
men inter filios Dei, & filios homi-
num, quod filij hominum nihil ope-
rantes moriuntur, atque eam ſub-
eunt mortem, qua nullum opus bo-
num appareat: verũ Dei filij, quùm
moriuntur, tunc operum illuſtrium
fructus referunt patri.

§. XXXII.

Moribundus meminerit Deum nõ tam iudicem, quam patrem ſuum, quo ſecure & tute migrauit.

ECce Magiſter noſter in vltimis
conſtitutus, quem docet à nobis
inuocandũ, vt facile & ſecure viam
B intremus vniuerſę carnis, ad cælum-
que pernici euolemus volatu. Pater,
inquit, in manus tuas cõmendo ſpi-
ritum meũ; amat enim Deus vocari
pater, non iudex formidari. Prodigo
illi ad patrem reuertenti, & intimis
præcordijs dicenti, *Ibo ad patrẽ meũ*.
Luc.15. occurrit feſtinus pater, in
collũque eius incidit, & oſculatus
eſt eum. Vbi acutè Chryſol. ſerm.2. Chryſo.
C *Pater viſo filio cooperit mox reatũ: diſſi*
mulat iudicem, qui magis vult implere
genitorem. Hoc Deus erga homines
ambit, vt indulgentiſſimus pater ha-
beatur, vt inuocetur pater: quo circa
etiam cum prodigo & cũ ſubſtantiæ
diſſipatore diſſimulat iudicẽ, facie-
que iudicis occultata totus effundi-
tur in oſcula & amplexus patris. Id
quod teſtatur D. Chryſoſt. homil.16. Chryſo.
D ex varijs in Matth. locis ſic aiens. *Si*
conceperimus abinitio creati hominis
cauſam, ĩtelligemus, quia nimirũ Deus
ſe magis patrẽ voluit eſſe hominũ, quam
Dominum. Non enim dixit tãtũ modo
faciamus hominẽ; ſed faciamus hominẽ
ad imaginem & ſimilitudinem noſtrã:
ſimilari autem conuenit filijs ad patres
ſuos, non autem ſeruis ad dominos ſuos.
Sic innatum voluit eſſe hominibus,
E vt Deum haberent patrem, ſic cura-
uit, vt homines in factore ſuo &
Dominum & iudicem præterirent,
ſolumque patrem agnoſcerent, &
patrem inuocarent, quaſi vel memi-
niſſe patris Dei ſufficeret, vt ſecu-
re & tute reuolaremus in patriam.
Nonne

Nonne ille iam allatus prodigus dicebat, *ibo ad patrem meum*? Et quāta in illo bona cauſauit ſola hæc memoria diuini Patris? Ea expendit **Thom.** Diu. Thom. in Cat. *Qui poſtquam dixit, ibo ad Patrem meum, quod ei attulit cuncta bona, non manſit, ſed totum iter tranſiuit. Sequitur enim, & ſurgens venit ad patrem ſuum*. O vos felices qui tantum obtinetis patrem! cuius vel ſola memoria, vel ſola inuocatio ponit alas, vt ſecure & feſtine quod ad illum eſt iter conficiatur. Patrem dixit, & innumera excepit bona, & non amplius in malis manſit; ſed totum iter ocyor **Niſſ.** pertranſiit. D. Gregor. Niſſ. de orat. Dom. orat. 2. expendens quod Deus Pater noſter eſſe in cælis dicatur ait. *Licebat tibi ſtatim eſſe in cælo, vbi Deum patrem in mente ſumpſeris*. Præteri Dominum, præteri iudicem, voca Patrem Deum, & te iam reputa cæleſtem ingredi aulam. Fallor, niſi diuinus pater inuocatus nos faciat in cæleſtia læuitare, quippe inuocatus pater à filio prodigo illi occurrit, *& cecidit ſuper collum eius*. Proh Deus immortalis! Pater filij collum grauas? Acute Diu. Petrus **Chryſ.** Chryſol. ſerm. 5. inquit. *Cecidit ſuper collum, vt amoris onere onus tolleret peccatorum. Venite ad me, inquit, omnes qui laboratis, & onerati eſtis. Tollite onus meum ſuper vos, quia leue eſt. Videtis quia filius iuuatur, iſtius patris onere non grauatur*. Expendo illud? nimirum quia leue eſt, filius iuuatur iſtius patris onere, non grauatur, quandoquidem cæleſtis patris onus quia leue, leuitare facit filios & in alta euolare. Vtinam cæleſtem hunc parentem ſuſtineamus, quo grauedine peccatorum dimiſſa, in bona cæleſtia ſalubri, & ſecura ſecuritate euolabimus.

A *Matth. 27.* Ieſus autem iterū clamans voce magna emiſit ſpiritum.

§. XXXIII.

Chriſtus moriens in mortem victor inſultauit.

IAm diu inimica mors Saluatoris **B** potētiam expauerat, iam ad ipſius vocē tremefacta diffugerat, quippe vbi aggreſſa fuit Lazarum, ſuſtinuit pauens Dominum increpantem, & minantem, ait Ioan. c. 11. *Ieſus infremuit ſpiritu*. De quo D. Cyrill. lib. 9. **Cyrill.** c. 18. fatur. *Minas aduerſum mortem* **C** *fremitū appellauit*. Enimuero vt Ieſus vidit ſuccubuiſſe amicum morti, vbi aſpexit Lazarum à morte deuoratum, inexarſit aduerſus mortem, & fremens & clamans illam minis proſecutus eſt. Quid plura? Non ſolum Chriſtus Dominus; ſed vel vmbra eius ſanguinis Iſraeliticis liminibus perfuſi accedentem mortem vehementer minitās increpauit. Id quod **Arnol.** **D** expendit Arnoldus Carnot. tract. 7. de verbis Domini in Cruce ſic aiens. *Hinc eſt, quod exterminator Angelus primogenita quæque Aegyptiorum percutiens, viſo hoc ſigno à liminibus ſanguine illitis quaſi increpatus ſe cohibet, enecatiſque Aegyptiis illæſi incolumeſque manent, quorum latera frontemque cruoris huius conſperſio rubricauerat*. Expendo illud; quaſi increpatus ſe cohibet. Etenim vmbra ſanguinis Chriſti habet voces, quibus non ceſſat minis & increpationibus mortem **E** inſectari. Vnde cum ad extremum certamen ventum eſt, vbi cum morte conferendæ erant manus, iterum clamans voce magna expirauit, quaſi iam diu morti minas factas tunc impleret mortem euiſcerando. Sanè qui iratus in hoſtes dux

illis

illis inſidias parauerat, cum inſidiarum beneficio hoſtem habet in laqueis, tunc clamans irruit in trementes & pauidos. Sic Dominus inſidias dum morti parat, apud iudices tacet, & ſilentio tegit ſuam fortitudinem, at vbi mortem habet in manibus, aperto iam Marte præliaturus, clamat inſecuturus illam trementem & pauidam. Fallor niſi huc

Athan. reſpexit D. Athan. dum ſic depingit Dæmonem morienti Domino aſtātem. *Cedere igitur iam inde parabat, & tergum dare fugæ. Cernens enim Dominum, & in cruce pendentem, & mortem perſequentem, in metu fuit.* Et quando viſus eſt Dominus mortem perſequi; niſi quando iam iam animam agens clamabat voce magna? Equidem vt clamare ſolent victores ab inſidiis hoſtes pauidos, & victos

Euſeb. inſectantes. Ita Euſeb. lib. 4. de demonſt. cap. 12. *Cum altius vocem emiſiſſet ſolutus à corpore obiit, neutiquam expectans dum mors ad illum accederet; ſed illam cunctantem & fugitātem ipſe à tergo inſequitur.* Sane & mors, & omnes aduerſariæ poteſtates, & idololatria, & peccatum à primo cum Chriſto Domino cōgreſſu terga verterunt, & ſeſe fugæ dabant, quæ ex tunc ipſe Dominus victor inſequebatur. Nonne de cohortibus Chriſtum capturis dictum eſt, quòd ad vocem illius, *ceciderunt retrorſum.* Ioann. 19 Sed quid eſt quod retrorſum ceciderint, & in dorſis malè haberent? An quia fugiētes hoſtes iam victor Dominus inſequebatur? Ita

Aug. D. Aug. lib. 2 de Mirab. ſcrip. cap. 7. ponderans, quod Dagon ante arcam Domini iaceret dorſo vulneratus ex 1. Reg. cap. 5. ait. *Spina dorſi eius truncata reperitur. Quod fugeret idololatria in aduentu Dominicæ legis monſtrabat. Qui enim fugiunt percutienti dorſum dant.* Ita retrorſum percutiūtur Chriſti hoſtes, quod fugeret idololatria, & mors, quas victor inſequebatur. Quod item ſic clamans ſe filium Dei oſtēderit vide infra §. 36.

Text. Et ecce velum Templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo vſque ad deorſum. Et terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & multa corpora ſanctorum quæ dormierant ſurrexerunt, &c.

§. XXXIV.

Creaturæ omnes vehementer commouebantur in Deicidas.

CVr innocentiſſimos viros, & Deicidas vniuerſæ creaturæ nō inferrēt bellum! Credo quòd à Deo ipſo compeditæ creaturæ intra ipſos naturæ carceres commouebantur, perditionem minitantes hominibus ſceleſtis. Equidem Flaccus ille Iſraelitarū interfector iam ſcelerum pœnas dās, his ſolitarius diſcruciabatur mœſtiſſimis vocibus apud Philonē. Phil.
Horum facinorum pœnæ me manent ſat ſcio, & diræ ſtant tanquam in carceribus, vt obice rupto properent in meam perniciem. Equidem ſapienter & verè ſceleſtus homo meditabatur flagitiorū vindices pœnas ſtare tanquā in carceribus, ibique commoueri, & violentis motibus monſtrare quam ſint prōptæ ad properandum, quam anxiè feſtinarent, ſi vel obex rumperetur. Proh dolor! quales pœnæ vos manent, ò ſceleſtiſſimi Deicidæ! Nōne videtis quam diræ ſtant tanquam in carceribus creaturæ? quam intra carceres ipſos mouentur, vt obice rupto properent in perniciem veſtram? Patrē rebellarat in patre Abſa- 3. Reg.
lon ille, & fugitiuū è bello terra à ſe 17. 18.
depellit, mulus deſerit, arbor detinet,

net, vt enecetur. Id quod expendens Chryſ. D. Chryſoſt. inquit *O nefandum meritum parricidæ! Iniuriam patris non pugnantis gladius, non hoſtilis manus, non iaculantis ictus defendit; ſed vindicant ligna, arbor vlciſcitur, rami defendunt. Nec eſt vlla creatura, quæ nõ mota fuerit, cum ipſum ſenſerit moueri in authorem*. Iam nunc vide parricidę Iſraelis nefandum meritum, nõ gladius exercitur ad ſcelus vindicãdum, adhuc ſilet miles, & arma vacant, & fames non exit à triſtibus cauernis: ſed terra, ſed lapides, ſed cælum; ſed mortis ipſius vectes vindicant tãtum ſcelus, & non eſt creatura, quę mota nõ fuerit vt vidit parricidas Iudæos in authorem ſuum commoueri. Leo. Vnde merito D. Leo ſerm. 4. ... 4. hæc in Iudæos dicit. *Cum ad tantam diuinæ Maieſtatis inclinationem totius mundi compago quateretur. Cum facinus impium omnis ſui cõfuſione creatura damnaret, & manifeſtam in reos ſentẽtiam elementa proferrent. Quis vobis animus Iudæi, quæ conſcientia fuit, quando & vos iudicium vniuerſitatis vrgebat, & reuocari ad ſe conſummato ſcelere impietas veſtra non poterat? Qualis confuſio vos operuit quæ cor veſtrum pœna ſuſcepit?* Libenter ſanctæ Brigittæ aſſentior, quæ ex Dei reuelatione affirmat, inter hæc, ipſa Iudæorum & carnificum præcordia vehementi & amariſſima triſtitia fuiſſe affecta. Vt liceat huc transferre verba à B. Chryſoſt. data in ſanctiſſimum Miletium moribundum. *Quis aut. ſuſtinuiſſet videre Beatum illum, extremũ emittentem ſpiritum? Quis ſuſtinuiſſet videre illa ſupercilia oculorũ deprimi, vſque claudi, & mandata edere nouiſſima? Quis hæc aſpiciens non à ſe diſceſſet magnitudine calamitatis?* Orbis vidit vniuerſus, ipſi viderunt hoſtes, & omnes à ſe diſceſſerunt propter doloris magnitudinem.

A

§. XXXV.

A morte Domini mors deſpicitur, & contemnitur ab omnibus.

VT creaturæ viderunt Dominum in Cruce morientẽ, iam pro minimo ducunt, ſi & ipſi morti dentur, & deſpecta morte ſeſe continuis & violentis motibus finire B contendunt. Ita alibi datus Leo Leo. ſerm. 6. de Paſ. inquiens. *Debebat hoc teſtimonium ſuo mundus authori, vt in occaſu conditoris ſui vellent vniuerſa finiri*. Iam qui omnibus tremendus erat finis & horribilis ab omnibus deſpicitur & contemnitur, vt vident filium Dei in Cruce finiri. Nulla eſt creatura, quæ nõ audeat in mortem, vt dicat D. Baſil. Baſil. *Deuorauit ipſũ mors* C *ignorans, quapropter etiã vt vilis mors contemnitur, eam nõ amplius vt leonem timemus; ſed veluti leonis pellem conculcamus.* Perterrefaciebat quondam mors gigantes ſæculi, & ante illius horrorem ærea pectora ſoluebantur: at nunc vniuerſæ creaturæ cupiunt finiri, & totius mundi compagines amant diſſolui & eſſe cum Chriſto. Infirmi pueruli tenellæ virgines, quę D vel ad lacertæ aſpectũ diffugiunt pauidæ, tremendas mortis deridẽt fauces. Hic D. Athan. Athan. de glorioſo mortis Chriſti triumpho agens mortis prædicat infirmitatẽ. *Quis enim cum leonem videt ludibrijs exagitari à pueris ignorat, vel mortuum eſſe, vel ſaltem omnibus viribus deſtitutum? Ita quoque à nemine ambigendum mortem, quæ à* E *Chriſti fidelibꝰ ludibrio habetur à Chriſto prædomitã eſſe eiuſque luem; ac vim corrũpendi extinctã.* Quibus maximè ponderãdum quod dicat mortem à pueris, à fidelibus Chriſti ludibrio haberi. Nec hoc nouũ nec mirandũ, quandoquidem vel ſola Dominicæ mortis ſuſpicio dedit antiquitus mor-

mortem pueris conculcădam. Nonne tres pueri erant, qui Dan. 3. ob
Dan. 3. patriam Iſraelitarum religionē conjecti ſunt in ardētem fornacem? Sed cur pueri ex tunc ſic mortem contemnūnt, cur mors pueros verita fuit, illoſque non auſa tangere, vehementer exhorruit? Pulcrè admodum Chryſoſt. hom. 18. in 1. ad Cor.
Chryſ. *Iam enim mors contemptui habebatur, & cum Chriſtus eſſet venturus, & quemadmodum cum ſol oriturus eſt, priuſquã radij erumpant, clara diei lux efficitur, iam cum Sol iuſtitiæ venturus eſſet, mors ceſſit. Quid hoc ſpectaculo eſſe poſſet illuſtrius? Quid hac victoria præſtantius?* Tātū Dominica mors odorabatur, & iã inimica mors à pueris exſibilabatur, iam contemptui & deſpectui habebatur. Adhuc ipſe Chryſ. orat. de SS. Bernice & Proſdoce memorans Iacobū & Heliam ad mortis periculum pertimeſcētes; deinde Paul. ad Philip. 1. dicentem: *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto*, ſic loquitur. *Illis formidabile, huic melius: ac merito ſanè, olim enim mors ad inferos ducebat, nunc autem ad Chriſtum mors tranſmittit.*

§. XXXVI.

A Cruce Domini mortificatio & mors ipſa amabilis & appetibilis.

NOn miror quod vniuerſę creaturæ amēt finiri, ſeſeque mille conficiant ictibus, cum viderint in cruce defunctum authorem vitæ. Nonne Elias mortem ab Iezabel inferendam expaueſcens per vaſtiſſimos errabat montes? Sic de illo 3.
3. Reg. 19. Reg. ca. 19. dicitur. *Timuit ergo Elias & ſurgens abijt.* Quid plura? Poſt mille exantlatos labores, poſt largos decurſus ad iuniperi radices deiectus, *petiuit animæ ſuæ vt moreretur.* O præclarum virum! mortem fugis, & vt iuniperi vmbrã nactus es mortem expetis? Quid modo in morte tibi placere potuit? Equidem elegãter Rup. li. 5. in Reg. c. 10. ex arbore, Rup.
ad quam Elias recurrit, venatur cauſam cur mortem appetiuerit mortis fugitiuus. *Confugit*, ait, *ad viuificum crucis lignum. Illic ambit mortem, illic feſtinat commori Chriſto.* Adeò vel vmbra crucis reddit amabilem & expetibilem mortem vt poſſit ipſi placere illi, qui vehementer ab illa abhorrebat. Multi ſunt Patres, qui in arcu illo ſmaragdino, qui in Apoc. Deum vallabat, crucē, paſſionemque Domini cognoſcunt, quod eo mihi plus arridet, quo ſciam res horribiles & metuendas ab ſmaragdo reddit pulcras aſpectuque delectabiles. Vnde vt fœdiſſimæ gladiatorum ſtrages, vulnera tabo puluereque deturpata aſpici poſſent ab Imperatoribus Romanis, hæc illi horrenda feſta videbãt ſmaragdinis ſpeculis interpoſitis, vt author eſt Plinius. O vtinã Chriſtiani Principes ob oculos ſibi ponerent ſmaragdinum ſpeculum, nimirū paſſionem Chriſti vel crucem. Equidem amaſſent mortem, & gratiſſimè aſpicerēt quamlibet mortificationem & abiectionem humilem. A D. Chryſ. non ſine ingenij acumine vocatur crux *Philoſophia Imperatorum.* Et quid hoc innuit? Eſt communiſſimum apud omnes triãgulare vitrum ſmaragdi æmulum: quod vocant lapidem philoſophalem, quia ea Philoſophiæ arte fabricatus eſt, quaſi ob oculos ponatur, ſtercora & fœtida loca tali pulcritudine facit apparere veſtita, vt inſtar paradiſi oculos ſpectantium alliciant. Ea eſt crucis philoſophia, qua humillima queque & horrida & ſqualentia, nimirum pœnitentiæ ſaccus, cinis, ieiunium, dolor,

dolor, lacrymæ, & ſimilia ſic afficiunt videntes, vt Imperatorum etiam animos ad ſe al i- iant. Nec vllus erit, qui crucem Domini, & paſſionem videat, cui dolor, abiectio, & mors ipſa non videatur amabilis, & expetibilis. An huc reuocari poſſet Dauid in pſalmis, dum meminit. *Benefici incantantis ſapienter?* Sanè ſapientiſſime quis vtitur Dominica paſſione, ad omnes ſæculi ærumnas, quas tortuoſus peperit coluber, excantandas, vt faciles captu videantur. Sic D. Iſid. Peluſ. lib. 4. epiſt. 79. de Domini dolorib⁹ loquitur. *Hiſce quaſi incantamentis quibuſdam illatas vobis iniurias lenite atque cicurate; facile namque cedent iis, qui hæc aduerſus eas occinent.* Vt enim ſerpentum feritas ſapienti incantamento cicuratur, ſic de dolorum Domini ſegete, omnes alios dolores excantabis, ſuperabis. De hoc latius lib. 2. c. 4. §. 5.

Text. Centurio autem, & qui cum eo erant cuſtodientes Ieſum viſo terræ motu, & iis quæ fiebant timuerunt valde, dicentes: Verè filius Dei erat ille.

§. XXXVII.

Summa omnium rerum poteſtas, quæ filium Dei decebat penes crucifixum Ieſum apparuit.

CVr velum templi ſcinditur? Cur cæli luminaria recedunt? Cur omnia tenebris ſuffunduntur? Equidem in Thabor glorioſus dum appareret Dominus inter Moyſen, & Eliã ad vocem patris dicẽtis. *Hic eſt filius meus dilectus*, diffugiunt Moyſes, & Elias, & diſcipuli timore quatiũtur. Cur id accidit? Prudenter D. Ambr. lib. 1. de Fide c. 5. hanc excogitat cauſam, nimirum ait. *Receſſerunt ſeruuli,* Ambr.

A *vt ſolus Dominus qui ſolus deſignabatur, filius videretur.* Modo itẽ in cruce exiſtens Dominus Filius Dei publicatur à Centurione, & militibus aſtantibus; ſed tunc filius Dei dicitur, cum velum ſcinditur, cum luminaria clauduntur, cum omnia terrena decora nigris tenebris ſe abdunt, nam & hic quoque diffugiunt ſeruuli, vt ſolus filius Dei Ieſus appareat. Vt B merito dicat D. Ath. de Incarn. Verbi Chriſti Domini crucifixi gloriam expendens. *Corpus in crucem exaltauit, non tamen per hoc obſcurus: ſed illuſtris permanens in ſe ipſo, & talia opera patrans, eaque ſigna edens, quæ eum etiam eo tempore non hominem; ſed Dei verbum declararunt.* In cruce erat Dominus, & tremore correptis ſeruulis, clariùs & patentiùs ipſe filius videbatur, & prædicabatur. C Non enim a cruce ignominiã, ſed eam rerum capiebat poteſtatẽ, quæ vnum decebat vnigenitum patris. Nonne dicebat Dominus ad ſuos, *data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra?* Sed quibus brachijs accepit hãc tantam poteſtatem? Sanè a crucis brachiis, ibi enim & cœleſtia, & terreſtria omnia alterabat. D Sic Anaſt. Sinaita de rectis fidei dog. lib. 4. fatus. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra, ac ſi manifeſtè diceret, authorẽ gloriæ iſtius crucem eſſe, & per crucẽ irrogatam mortẽ.* Deum clauis manus eius crucifiguntur, dũ ligno adhæret ipſe totus ſaucius, eam præfert poteſtatẽ in cælo & in terra, qua merito filius Dei habeatur. Cur iam nõ exclamet D. Leo E ſer. 8. de Paſ. dicatque? *O admirabilis potẽtia crucis! ò ineffabilis gloria Paſſionis, in qua & Tribunal Domini, & iudicium mundi, & poteſtas eſt crucifixi!* Quãdo crucifixus poteſtatẽ in cælo, & in terra habuit? Quando homo a cruce cæli luminarib⁹ eripuit lumẽ? Quãdo valuit elemẽta turbare? Hæc

Athan. Sinaita. Leo.

ſanè

ſanè non hominis; ſed filij Dei, ſed orbis heredis opera ſunt, vt vel his crucifixus debeat filius Dei publicari. Hinc D. Cypr. de duplici mart. inquit. *Quid homine mortuo contemptius? Quis vel Cæſarem mortuũ metuat? Sed Chriſti morte quid efficacius? Velum templi ſciſſum eſt, terra concuſſa, Sol medio die obtexit faciem ſuam: nunquam per omnem vitam magis declarauit potentiam ſuam.* Hæc ille.

Cypr.

§. XXXVIII.

Signum diuinæ filiationis, ex verbis, ex voce.

Miratis a Cẽturione filium Dei in cruce fuiſſe agnitum, vnde ethnicus miles diuinam filiationẽ percalluit? An ex facie tabo palloreque fœdata? An ex capite ſpinis coronato? An ex manibus perforatis? Sane facies, caput, & manus Eſau erant, manus damnati cuiuſuis hominis videbantur: vox autem Iacob, nimirum verum peccati ſupplantatorem filium Dei referat. Pulcre D. Bern. ſerm. 28. in Cant. *Vnde aduertit Centurio pulcritudinem crucifixi, & quod is ſit filius Dei, qui cum iniquis reputatus eſt? Videns quod ſic clamans ſpiraſſet, ait, hic homo vere filius Dei erat. Ergo ad vocem credidit, ex voce cognouit filium Dei, non ex facie.* Equidem haud obſcure diuinam refert originem vox: ſæpè fallimus manibus, ſæpè facie, at ex abundantia cordis os loquitur, nec vllus certior index inhabitantis Dei in nobis ſumi poteſt, quàm lingua & vox perfectè moderata. Duo nomina habuit pater ille credentium. Primò vocatus Abram, & poſtmodum paucis additis dictus fuit Abrahã. De quo Phil. lib. de Gigãtibus, *Ea res magnũ quid ſignificat, prius nomen Abram interpretatur pater ſublimis. Abraham verò pater electus vocis.* Quid tunc myſterij? Quid magnum quod dicatur mutatus fuiſſe in patrem electum vocis? Ipſe inſinuat ſic pergens. *Ergo mutatio nominis ex Abram in Abraham ſignificat eum mutatum fuiſſe ex homine Philoſopho in hominem ſapientem, & planè diuinum.* Quippe vbi electæ vocis dicitur quis, non homo vtcũque, non Philoſophus quilibet; ſed homo inſignis eſt, homo planè diuinus. Nõ enim vox electa & perfectè moderata egreditur niſi ab eo, in quo inhabitet diuinitas. Dicebat aliquando Dominus ſuis diſcipulis. *Nõ eſtis vos qui loquimini: ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Vna lingua perfectè moderata refert Patrem diuinũ, & præfefert ſpiritu filij. Vnde eliciebat Rup. *O quam dulce, ò quam præclarum ea qua loquimur talia eſſet, vt ea prudẽs auditor nequaquã dignetur aſcribere nobis, dicatque, non eſtis vos qui loquimini; ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in nobis.* Proh felix quem ſic lingua commendat, cuius vox non a tanto parente degenerem notat. Aquila ex viſu probat filios; ſed Deus ex verbis colligit qui reſpõdeant diuino origini. Videat ergo quis quo ore inuocet patrem; os enim plenum verbis bonis, plenum dulcedine diuinam cognationem refert verum os plenum dolis, plenũ mendacijs & amaritudinibus genus indicat dæmoniorum. Vnde D. Greg. Niſ. in Orat. D. in ora. 2. inquit. *Cuius animus eiuſmodi maculis & notis infectus & inuſtus eſt, ſi patrem inuocauerit, vter ei pater auſcultabit? nimirum is qui cognatus eſt inuocanti; is autem non ille cæleſtis, ſed ſubterraneus eſt. Cuius enim ſigna proxima cognationis gerit, ille ſuam omnino cognationẽ agnoſcit.* Hic eſt, quod moribundus Dominus patrem inuocat, cui ſuum ſpiritum commendat,

Bernar. Phil. A B Matt. 10 C Rup. D N.ſſ. E

patrem,

patrem, inquam, inuocat eo clamore magno, quo pro inimicis orauit, quo derelictorum cauſas egit, quo paradiſum largitus eſt, & inde ex vocis ſigno manifeſte pater eius cæleſtis aſtantibus claruit. Sic ex voce diuinam in Ieſu filiationem explorabat antiquus tentator, apud Matth. cap. 4. dicens: *Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant.* Expende illud, *dic vt fiant.* Etenim vbi Pater per filium, terrarum orbem condebat, ait textus, *dixitque Deus, fiat lux, &c* vt per verbum *fiat*, à Dei ore procedẽs vniuerſa conderentur. Quo notato, Satanas ſimilia ſuggerit verba Ieſu, vt ex ſimili vocis ſono, an filius diuini Patris ſit exploret. Id calluit D. Paſcaſ. lib. 3. inquiens: *Nouerat cæcus ſcripturarum inſpector, Deum in principio dixiſſe, fiat, et ſic omnia feciſſe ex nihilo. Nec tamen intellexerat, quod hic eſſet illud verbum per quod pater cuncta crearat. Quod volens formidoloſus explorare, perſuaſit eo tenore dicendum vt lapides panes fierent, quo didicerat* Moyſem *literis mandaſſe, Deum vniuerſa creaſſe.*

Matt. 4.

CAPVT VI.

Lancea transfigitur, & ſepelitur Dominus.

MOris erat in occaſu diei crucifixorum crura confringere, vt citius animam efflantes ſepelirentur eodem die. Sed propter honorem tanti Sabbati, in quo Dominus paſſus eſt, crediderim aliquanto acceleratum fuiſſe crucifragium, vt citiùs deponerentur illo die. At diuini agni nullum erat os comminuendum, & quia inuenerunt mortuum, miles lancea latus eius tranſuerberauit, quo vulnere ſanguis & aqua diſtinctim exiuit, vt videretur & nota-

A retur ab Euangeliſta. Hinc Ioſeph ab Arimathia adit Pilatum, quo iuſto more depoſito, petit diuinum illud cadauer, quod ipſe Ioſeph, & Nicodemus deponentes de cruce inuolutum ſindone, curatumque aromatibus more gentium, nouo Sepulcro in lapide exciſo condunt. Interea Iudæi de licentia Præſidis cuſtodes adhibent Sepulcro præcauentes reſurre-B ctionis myſterium, adeò nota erat omnibus reſurrectionis prædictio.

Ioan. 19. Ad Ieſum autem cum veniſſent, vt viderunt iam mortuum, non fregerunt eius crura, ſed vnus militum lancea latus eius aperuit.

C §. I.

Ieſum mortuum etiam impij reuerentur.

PLacet quod noſter Barradas aſſerit in præſenti, nimirum quod Ethnici milites Dominum crucifixum reuerentes non fregerunt eius crura, contenti lateris tranſuerberatione, ne fortè viuus deponeretur. D Etenim quamuis eum mortuum putabant, non euidens erat an penitus eſſet exanimis. O efficax effuſi ſanguinis teſtimonium. Cuius vita ſuſpecta & inuiſa fuit impijs, eiuſdem mors honorata & reuerita. Quem viuẽtem illuſerunt, colaphis, ſputis, opprobrijs repleuerunt, nouis cruciatuum generibus affecerunt, eundem mortuum venerantur & hono-E rant impijſſimi carnifices. Et tempeſtas illa furẽtium quæ viuentis caput operuit & ſubmerſit, mortui talos attingere veretur. Id quod meditatur Diuus Cyprianus libro de duplici mart. ſanguinis clariſſimum teſtimonium expendens his verbis.

Cypr.

Vita

Vita Domini plurimis fuit offendiculo, ipſis etiam cognatis ac fratribus fuit deteſtabilis, cum dicerent illum in furorē verſum, ſed mors illius non ſolum pijs; ſed etiam impijs fuit admirabilis, nec alibi magis verum fuit, quod Dei virtus ī infirmitate perficitur. Proh Deus immortalis! Ea erat mortui Domini facies, eæ virtutes media in mortis caligine radiabant, quæ obcœcatum quemque illuminarent. Ea vnB guenta percuſſa Saluatoris arbor ſudabat, quæ ferocientium hominum, imò tigridum lenirent animos. Math. 26. comprehenſus fuit Ieſus, tunc diſcipuli *relicto eo fugerunt*. De quo D. Athan. hom. de ſemente ait *Fugerunt quidem à viuo, ſed ita vt pro eodē crucifixo mortem oppetant*. Adeo venerabilis fuit mors Chriſti omnibus, C vt qui propter metum, eius viui ſocietatem contempſerunt; eiuſdem mortui curent fieri ſocij omni pauore contempto. Vnde rectè monet Chriſtianos D. Fulg. libr. 3. ad Traſimund. Regem c. 1. fatus. *Cū increduli milites detrahere auſi non fuerint morienti, quidam nunc ſub Chriſtiani nominis fuco nō metuunt derogare regnāti.* Proh nefas Chriſtianorum, qui D nec mortuo nec viuo Domino parcunt, nec regnantem in cælo pertimeſcunt, nec in Cruce reuerentur exanimem.

Fulg.

§. II.

Chriſtus Dominus promptius, & auidius ſanguinem fudit, quàm rabidiſſimi hoſtes exquirebant.

Miratus ſum rabiem Iudæorum Chriſtum Dominum! perſequentium, qui mille excogitatis vulneribus ſanguinem exquirunt diuinum. Bis & ter Pilati prætorium Dominico ſanguine rigāt, dum flagellis A totum candidiſſimi iuuenis corpus deturpant, dum ſpinis venerandum caput effodiūt. Et adhuc clamant, & expoſcunt crucem, vt largiores ſint ſanguinis fontes, & totius corporis excitentur fibræ. Qui tamen ſanguis diuini cordis intrauerat arcem vltimo in ſpiritu vitæ, hūc ipſe ex ſe Dominus propria & ſupernaturali virtute vſus, poſt mortem per aperti laB teris vulnus emitit, & quem crudelitas non exquireret, ipſe liberalior effudit. Id graui pōderatione D. Cyp. notat de duplici mart. inquiēs. *Quicquid reſederat in corde sāguinis, Dominus emiſit.* Equidē nulla rabies à mortuo ſanguinem educeret, & quē non eduxiſſet rabies, ipſe potēs Dominus libens emiſit hoſtilem rabiem confundens. Huc voco illud ſanctiſſimi C Iobi facinus, quem cùm inferorum perſequerentur furiæ, cū hoſtis filios eius perimeret, ſubſtantiamq; totā euerteret, ipſe *ſcidit veſtimēta ſua*. Sed cur ſcidit? An vt hominúciones faciūt in luctu? Abſit hoc à sāctiſſimo viro. Accipite facinoris rationem ex Diu. Chryſ. ho. de Iob. & Abr. vbi inquit. *Diſrupit veſtem non ingratus, neque indignā vocē emittens; ſed inſultans diaD bolo, & inexplebilē eius, qui omnia abſtulerat, rapacitatem confundens. Vnā quā habebat veſtem, & qua indutus erat diſrupit ac deponit, gloriaturque cōtra tentantem ei oſtēdens, quod maiora illis ſuſtinere queat.* Liceat modo parua cōponere magnis & ſtrenui militis ex facinore, Summi Imperatoris glorioſā cātare virtutem. Is diabolico furori inſultans inexplebilem eoE rū, qui omnem ſanguinē hauſerant, rabiem confundit, dum paucas quæ in cordis intimo remanſerūt, guttas emiſit gloriatus contra hoſtes, eis oſtendens quā longè illis auidior eſſet & prōptior ad effundendū ſanguinē pro hominibus, ne tota gens periret?

Cypr.

Chryſo. Job 1.

§. III.

§. III.

Puræ miſericordiæ venę ſeſe per lateris apertionem effundunt.

Aug. Vigilanti verbo putat D. Aug. dictum eſſe, quod lancea latus eius aperuit, non percuſſit; ſed aperuit. *Ut illic quodammodo vitę oſtium panderetur*. Sed cur neceſſum eſt nouum vitæ oſtium aperiri? Nonne patebat os illud diuinum, ex quo verba vitæ æternæ ſcaturierunt? Ex quo Magdalena miſericordiæ pelagus ebibit? ex quo fauos Chriſtiani Samſones perciperent? Sed proh dolor! felleum erat iam os illud, vos, ò Iudæi tantorum bonorum fontem amaro in peccatores toxico repleuiſtis. Accipite Arnol. Carnot. de ſeptem verbis Domini, vbi ponderat quod Iudæi ſitiēti Domino felleum acetum porrigerent, ſic inquiens. *Peruerſa mens carnalium ſitis huius non intelligens Sacramentum, ſācto ori amaritudinem applicat in calamo, & fonti miſericordiæ venena propinat.* Tale quid faciunt rabidiſſimi hoſtes generis humani, fontibus venena diffundunt vt poculentur vrbes. Crudeliores Iudæi vnum, qui patebat mundo, miſericordię fontem felleo veneno inficiunt. At viuidus vitæ fons, vt oris felles guſtauit, alio diuertit mellifluos miſericordiæ fluctus, & per oſtium lateris, tota pientiſſima viſcera diffundit. Non poteris ò Iudææ felle, vel amaritudine vincere dulcedinis fōtem, nimirum os Chriſti: ſed eſto illam venam pietatis amaricares & veneno inficeres, aliæ innumeræ aperientur, vnde puræ miſericordiæ manēt. Idcirco magnum os in latere lancea demonſtratur: de quo D. Ber. ſer. 7. in Pſal. *Qui habitat*, ita loquutus eſt. *Dominus me⁹ Ieſus poſt cætera inæſtimabilis ſuæ erga me beneficia pietatis, etiā dextrū*

Arnol.

Bern.

A *ſibi propter me paſſus eſt latus fodi, quod videlicet non niſi de dextra mihi propinare vellet, non niſi in dextra locum parare refugij*. Hinc Diu. Iſid. Peluſ. lib. 1. ep. 193. ponderans illud Iacobi, qui vt paternam benedictionē obtineret, hædinis pellibus manus, & colli nuda contexit, ſic de Chriſto loquitur. *Nihil iā hædinum ac ſiniſtro latere dignum in natura reliquit; verū*

B *terrenis ipſius membris morte affectis, Patri perpetuæ ſalutis noſtrę famæ flagranti, gratum cibum obtulit; nobiſque in ſeipſo, nunquam eripiendam benedictionem fontis in morē protulit.* Vbi puras miſericordiæ porrigit venas diſſimulatis felleis verbis, lateris aper-

C tionem pādit, qua omnes proſiliunt ſcaturigines pietatis. Fallor ſi huc non reſpexit D. Cypr. ſer. de Reſur. Chriſti inquiens. *Ex hoc fonte lateris nō ſolum abſolutionis primę vndas haurimus; ſed & compunctionis et lacrymarum perennes effluunt riui, miſericordiarum ſuauitas, & totius pietatis affect⁹*. Ecce tibi ex ore diuino felle amariora verba in peccatores proſilient,

D infectum eſt os illud veneno, quis iam ſibi non cauebit, vel à verbo aſpero, nimirum *ite maledicti in ignem æternum*, ſed ex fonte lateris, nil felleum, nil amarum manat; ſed miſericordiarum ſuauitas, & totius pietatis affectus. Quicquid ab hoc fonte ſcaturit dulce eſt, purum eſt, ſalubre eſt, vt dicat D. Ambr. ſerm. 3. in Pſ. 118 *Tunc in ligno cōpunctus eſt lancea, & exiuit de eo ſanguis, & aqua om-*

E *ni vnguento ſuauior, accepta Deo hoſtia per totum mundum odorem ſanctificationis effundens*. O quam puri miſericordiarum riui ex apertione lateris dimanat! quàm dulces, quàm ſuaues! O felix qui ſe patulo huic fonti immerſerit, nil felleum; ſed ſuauiſſima quæque ſecurus præguſtabit. Vnde D. Auguſt. in Manual. cap.

Ambr.

cap. 23 inquit *Longinus aperuit mihi latus Chriſti lancea, & ego intraui, & ibi requieſco ſecurus.* Nil quod timeam habeo vbi per apertũ latus tota ſe effundũt viſcera miſericordiarum. O quãta cum inuidia patentem hunc miſericordiarum fontẽ reſpicit diabolus, ſanè Iſaiæ 6. Seraphim ſenis præditi alis Deo adſtabant qui vt ille altus igneo gladio paradiſum cuſtodiebat, ita extentis alis Deum occultabant ne videretur à diabolo. Sed quid Dei occultabãt? *Duabus, inquit, velabant faciẽ eius, & duabus velabant pedes, & duabus volabant.* Occultant Dei pedes, occultant diuiniſſimum caput, pectoris nihilominus fontem, ex quo ſcaturigines miſericordiarum, manifeſtum relinquunt & patulum, quo dæmonis inuidia in immẽſum augeatur. Sic ſententiam finit D. Bern. ſerm. 5. in locum allatum. Porro duabus volãt & mediam quaſi quandam longitudinem nudam, viſibilemq; relinquunt. Longanimitatem dico Dei, & benignitatem ad pœnitentiam homines inuitantis. *Interim velatur caput, velantur pedes, vt medium eidem impio videndũ, ſed ad inuidendum relinquatur.* Eu quam inuidit diabolus hominibus è medio pectore diuino, ſcaturiginẽ & dulceſcẽtẽ & ſanantem.

Iſai. 6. Bern.

§. IV.

Triumphatori maximo Ieſu de ſpolijs comparatis pulcherrima adoleſcentula in ſponſam ſeligitur.

LIgneo tabernaculi clauo transfoſſus Siſara dux fortiſſimus ſuo ſanguine obuolutus iacebat in Iaholis domo Iud. c. 5. Quid interea domeſtici eius dicebant? Pulchrè vates Debora illorum meditationes ridet, dum inquit: *Per feneſtrã reſpiciens vlulabat mater eius, & de cœnaculo loquebatur: cur moratur regredi currus eius? quare tardauerunt pedes quadrigarũ illius? Vna ſapiẽtior cæteris vxoribus eius hæc ſocrui verba reſpondit. Forſitã nũc diuidit ſpolia, & pulcherrima fœminarũ eligitur ei, &c.* Sic in Siſara ducè vanè effutiunt, ac veriſſimè hæc eadem implẽtur in Chriſto Ieſu ligno ſuffixo. Planè iacebat Summus Imperator in Cruce defunctus transfoſſi lancea lateris oſtium patulum præferens: interea per hãc lateris apertam feneſtram reſpiciens ò quã vlulabat mater eius! quæ halabat ſuſpiria, quos gemitus! iam dolorum finẽ exoptans, rediuiuum Ieſum ſperans anxia dicebat, cur moratur regredi currus eius? Quare retardauerũt pedes quadrigarum illius? Cur tã longa datur nocendi licentia? Cur adeo protrahitur vulnerum dies? Sed matrem anxiã ſapientiæ plena vox perdocebat inquiens. *Nũc diuidit ſpolia, & pulcherrima fœminarum eligitur ei.* Hæc per lateris feneſtram vide, hæc inde meditare ligno ſuffixi, & lãcea trãsfoſſi Imperatoris facinora, quòd tũc diuidat ſpolia, quòd pulcherrimam fœminarũ ſibi in ſponſam exquirat. Huc ſpectat Rup. li. 2. de operibus Spiritus ſancti, cap. 19. dicens: *De patefacto Chriſti latere ſanguis, & aquæ ſacramẽtũ productum eſt, & exinde ſtatim Eccleſia reformata: Nam ſtatim vniuerſa priſcorum electorum, quãtacunque ab origine mũdi collecta fuerit apud inferos redemptionem ſuam ſpectãs illã ſanguine, & illam aqua emundata, atque huic viro copulata eſt.* Ecce verè qui lancea transfigitur in cruce, dum ſic transfigitur victor ſpolia diuidens, tenebrarum poteſtates ſpolians, ſibi electorum Eccleſiã ſponſarũ omnium pulcherrimã ſumit. Vindicat Tert. lib. de anima c. 43. *De iniuria perinde lateris vera mater viuen-*

Iud. 5. Rup.

tium

tũ figuratur Eccleſia. O maxima Imperatorum triũphantiũ gloria Chriſtus! Siſte parumper triumphãtium quadrigarũ curſus, morulã in morte age, dũ ſpolia à tartaro eripis, dũ pulcherrima fœminarũ Eccleſia à latere tibi ſiſtitur. Pulcriùs hoc depingat Aug. *In habitu,* inquit, *iacentis, & dormiẽtis is ſecũdus Adã inclinato capite in cruce dormiuit, & vnde ei formaretur cõiux, quod de latere dormientis effluxit. O mors vnde mortui reuiuiſcũ! Quid iſto ſanguine mundius? Quid vulnere iſto ſalubrius?*

Tert. B

§. V.

Væ qui leui diligentia ſine carnis maceratione volunt de magnis lauari criminibus.

ECce tibi fons patulus miſericordiarum, nimirum diuinum latus, quo pientiſſima Dei viſcera ſeſe in homines diffundunt. Fons inquã, manãs ſanguine, & aqua nobis proponitur ad lauacrum, vt iam diſcamus noſtra lauare peccata. Sũt anim qui vt deicidia lauent, aqua, vt Pilatus perfundant manus, hoc eſt leuem & facilè diligẽtiam adhibeant, omni cõtempta maceratione carnis, omni dimiſſa vitæ aſperitate. Neſcio an hi ad Moyſis tempora pertinere poſſent, quandoquidem Chriſtiana non agunt? Sanè de Chriſto Ieſu ita loquitur Ioan. epiſt. 1. c. 5. *Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Ieſus Chriſtus, non in aqua ſolum; ſed in aqua & ſanguine.* Vanus eſt qui aqua solùm interatas cupit peccatorum abſtergere maculas, addat & ſanguinem, nimirum vitæ aſperitatem, carnis macerationem, & ſic ſtolam ſuam dealbauit in ſanguine agni. Pulcrè Rup. li. 2. de operib. Spiritus ſanct. cap. 11. efficax ſanguinis teſtimonium exaggerat aiens. *Quæ de latere Ieſu fluxit aqua lauit nos, ſed de ſocio ſanguine aqua hãc virtutẽ obtinuit, vt poſſet lauare nos: nam ſine ſanguine aqua prodeſſe non poterat.* Nõ pro leui ducas à peccatis lauare, quando nec aqua à Chriſto adhibita ſine ſanguine nos lauaret. Ipſe Ieſus venit in ſãguine & aqua lauans peccata, & tu quicquid sãguinis, quicquid doloris & pœnæ obliuiſcẽs ſic vis deleri peccata quaſi aqua delet puluerẽ manus? Heu periculoſa hominũ fallacia! Huiuſmodi erat ille diues purpuratus, qui iã erat in tormentis, & ſcelerum ſuorum pœnas vt deuitaret, has voces Abrahamo dabat. *Pater Abraham, mitte Lazarũ, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret lĩguã meã.* Quid miſer expoſtulas ad tantam pœnam euitãdam? Memini ego legiſſe in Vitis Patrum, quod quidam dæmon aereus ne ad infernũ deſcẽderet, promiſerat ſe cõtinuo motu aſcẽſurum ſcalam igneã à terra in cœlũ pertingẽtem vſq; in iudicij diẽ. Et tu pro tãtorũ tormentorũ cõpẽſatione digito pura aqua madido petis lauari? Præclarè Abbas Celleſ. li. de Panib. c. 15. de huius diuitis ſtoliditate fatur. *Sed parum petijt, & ideo fortè nõ impetrauit. Parũ inquã petijt, quia nõ in aqua; ſed in ſanguine flãma infernalis extĩguitur. Nõ enim leui & momẽtanea cõpunctione grauis culpa detegitur; ſed eò vſq; penetrare debet vis doloris, quo vſque penetrauit iniquitas. Plenã itaque manum ſanguine Redemptoris nõ extremũ digitum in aqua tinctum expoſcat conſcientia de grauibus confitentis, tingat digitum in locum clauorum, & mittat manum ſuam in latus Saluatoris, vt ſicut animam ſuam pro nobis poſuit moriẽdo ipſe Dominus; ſic iſte conſcientiam ſuam pro ſe exponat confitendo, & pœnitendo.* Fugiamus, ò Chriſti fideles, leuibus velle lauari, ſuſpectã habeamus pœnitentiã, quæ inſtat aquæ leuiter & momentaneè

Ioan. 1. ep. 5.

Luc. 15.

Celleuſ.

A lauat. Sanguineas Chriſti flexuras, qui ſuo corpori inſculpi per aſperitatem vidit, is Deo probatur, quandoquidẽ, vt acutè notat Tertul. libr. de Pœnitentia. *Si qui vendunt prius nummum quo paciſcuntur, examinant, ſcalptus, ne verſus, ne adulter etiam: Dominum credimus pœnitentiæ probationem prius inire tantam nobis mercedem perennis vitæ conceſſurum.* Qui ergo ſine vlla ſciſſura raſus acceſſerit, vt Deo probabitur? Quam alius ille ſanctiſſimus Iob, dum ait: *Peccaui Quid faciã tibi?* De quo D. Aug. li. de vera & falſa pœnit. fatur. *Quaſi dicat: Ideo doleo peccaſſe, quod non velim contra me te nõ vindicare. Quæro enim in me quid ſupplicij poſſum excogitare, quod tibi poſſit ſufficere.* Verè pœnitẽs, qui non leuibus aquæ guttulis volebat lauari, ſed & ſciſſuras, & aſperitates meditabatur. De hoc ſæpè alias.

Tert.

Auguſt.

Marc. 15. Venit Ioſeph ab Arimathia nobilis Decurio, qui & ipſe erat expectãs Regnũ Dei, & audacter introiuit ad Pilatũ, & petijt corpus Ieſu, &c.

§. VI.

Nulli non ſalutaris mors Chriſti, vt decebat tanti Imperatoris natalitium.

QVantis gaudijs natalitia ſua celebrant Imperatores? Quot populares ludi? Quę publicæ lætitiæ? Quam ſolemnes reorũ indulgẽtiæ? Nec damnati ipſi carebant his diebus aliquali beneficio, quorum cadauera à crucibus depoſita mandabãtur ſepulturæ. Meminit id Philo aduerſus Flaccum Iudæorum ruinam, ſic inquiens. *Atqui noui quoſdã iam crucifixos, inſtant tali feſto, de cruce depoſitos, & ad ſepulturam ex more cognatis redditos, quandoquidem decebat, vel ad mortuos redire aliquem fructum ex Imperatoris natalibus.* Hæc ille & verè & pulcrè, ſi ſummi Imperatoris Chriſti natalitia nouiſſet, quę celebrata fuere in Cruce. Quorum fructus ad mortuos vſque pertingit, imò & ſanctorum animas B apud inferos degentes exhilarauit, & damnatorum corpora aliquo affecit beneficio. Sic enim cauebat lex Deuter. 21. *Quando peccauerit homo, quod morte plectendum eſt: & adiudicatus morti appenſus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno; ſed in eadem die ſepelietur.* Cur quos fœdauerat cruce, honorabat ſepulcro? Nonne ibi reſpiciebatur Chriſtus? C Equidem quia omnium Imperator Chriſtus deponẽdus à cruce, & glorioſo honorãdus erat ſepulcro, ideo decuit, vt ad omnes crucifixos rediret aliquis fructus ex tanti Imperatoris natalitijs. Hinc Rupert. li. 13. in Ioan. c. 19. inquit. *O mirabile, & antiquum crucifixi huius conſilium, qui tãto antequam veniret, ita de ſepeliendo cor-* D *pore ſuo dedit præceptum, vt profuerit omnibus crucifixus iſcriptum pro ſe vno legis mãdatum.* Quis à fructu Dominicæ mortis, & ſepulturæ vacuus exiſtet, vbi damnatorum corpora propterea honorantur?

Phil.

Deut. 21.

§. VII.

E *In Chriſto Domino fundati quàm impauidi, & ſecuri aduerſus omnes mundi tempeſtates.*

NOn mediocris ponderationis eſt id quod D. Aug. l. 3. de Cõſilijs, c. 22 notat de Ioſepho, qui à Ioã. dicitur Diſcipulus occultus Ieſu propter metum Iudæorum, & à Marco

inducitur adeò fortis & audax, vt furentium Iudæorum rabiem contemnẽs à Præſide diuinum expeteret cadauer. Ecce quem Iudæorum murmur paulò antè turbauerat, modò nec ipſorum furiæ exagitatæ tangunt. Vnde hoc infirmitatis, & fortitudinis diſcrimen manauit? Fallor, ſi
Maxim. id non explicat D. Maximus ſerm. 6. de Paſſione, inquiẽs. *Legimus in Propheta, ſepulcrum patens eſt guttur eorũ, ſi ergo ſepulcrum patens eſt guttur hominum, vide ne fortè Dominum Ioſeph nõ tam in ſepultura terrena poſuerit, quàm in monumento ſui pectoris collocarit.* Equidem iuſtus & nobilis vir Ieſum in ſuo pectore collocarat, quo fundatus firmiſſimo & ſtabili lapide, cur timeat furentes tẽpeſtates? Cur fortis & audax aduerſus omnes hoſtiles impetus nõ ſtabit? Non perdunt hominem tempeſtates: hoſtiles incurſus; ſed defectus fundamẽti firmi, & ſtabilis, vbi enim firmum tuo pectori inieceris fundamentum, nimirum lapidem Ieſum, omnia aude, mũdiales omnes deride tẽpeſtates. Id quod apud Matt. Dominus declarat duorũ hominum ædificantium exemplo.
Matt. 7. Etenim ait c. 7. de altero. *Qui ædificauit domum ſuam ſupra petrã, & deſcẽdit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illã, & non cecidit.* Non ita feliciter euenit alteri, *Qui ædificauit domũ ſuã ſuper arenam, & deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt vẽti, & irruerunt in domũ illam, & cecidit, & erit ruina eius magna.* Quid ſapiẽtius excogitari potuit, vt pateat, quòd detrimentoſus ſit vnus defectus fundamẽti? Heu vbi arenarũ theſauros reſpicis, quam te aduerſitates omnes turbabunt; verùm ſi fundamentum ipſum angularem lapidẽ Ieſum habeas, quàm deſpicies mundiales tẽpeſtates!
Chryſ. Pulcrè D. Chryſ. hom. quar

A tæ ad populum ait. *Vides quòd nõ tentationem inflictus; ſed ædificantium ſtultitia ruinam fecit? Etenim illic pluuia, & hic pluuia, & illic flumina, & hic flumina; & illic ventorum incurſus, & hic idem, & ille ædificauit, & hic ædificauit, & eadem ædificatio, & eadem tentationes: ſed non idem finis, quia nõ idem fundamentum.* Tota ergo humanæ felicitatis ratio eſt fundamẽtum. Caue
B tibi à terra, caue ab arena, caue ne ſis labilibus his terrenorũ bonis multũ fidens. quia etſi in cęlum vſque pertingat tua ædificatio, vel impiorum Iudæorũ metu pauebis, vel ingruente tempeſtate lababis. Verùm vbi firmiſſimum Ieſus fundamentum intimis præcordijs collocaueris, omnia in tuto ſunt, in tempeſtates, in flumina, in ignem aude. Accipite D.
C Paulum epiſt. 1. ad Corinth. c. 3. de 1. Cor. 3.
Ieſu fundamento ponendo ſic verba facientem. *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnũ ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit.* Proh dolor! Vbi ignis probauit opera, qui
D ſuper fundamentum, & angularem lapidem Ieſum ſuperædificat ligna, fœnum, ſtipulas, peribit prorſus! Quid illi proderit tantum poſuiſſe fundamentum? Nonne ab ipſis fundamentis inflamabitur? Abſit, imò rectè addidit Paulus. *Si cuius opus manſerit, quod ſuperædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſaluus erit,*
E *ſic tamen quaſi per ignem.* Expende illud, ipſe autem ſaluus erit, quippe fundamentum hoc ſemel intimis præcordiis poſitum, & ibi manens omnem arcebit ruinam, te in bonis operibus charitatis confirmans. Id acutè perdocet Arnoldus Carno- Arnold.

tius, tractatu de ſeptem verbis Domini, ſic inquiens. *Etiam ipſos ſacramenta, & fidei muniunt ſigna, quos conſtat non quantum expedit caſtis moribus conformari: ſed ſolius fundamenti obtui tu, cui quoquomodo inhærent: nec ſtatim propter ligna, & fœnum, quæ ſuperponi a negligentibus vident: irruunt dæmones in quoſcumque carnales; ſed reuerentur fundamentum, & diſparent ad viuificũ ſignum, nec temere accedunt ad conſecratam ſanguinis balſamo domum.* Nota in primis illud, ſed reuerenter fũdamentum, fundamẽtum, inquam, fœno, & ſtipulis ſubiacens hoſtes etiam verentur, & fugiunt. Vtinam hinc diſceremus ſummopere curare, hoc fundamentum, nẽpe Ieſum, noſtro pectore ſepelire, quo nullam metuemus ruinam: nec ad vllos expaueſcemus incurſus, ſed religioſa audacia cuncta contemnemus pericula. Quam firmitatem nobis per Chriſtum Dominum datam forſan notabat Sponſa, Cant. 1. dicens: *Botrus Cypri dilectus meus in vineis Engaddi.* Papæ: Engaddi ortũ eſt à Gad, quæ vox plurimis ſignificat Fortunã, quaſi vellet Sponſa, quòd ideò venerit dilectus ſuus, vt volubiles humanæ fortunæ firmaret rotatus. Hinc monebat Dominus: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes*, vt ſicut ſerpens caput ſic nos Chriſtum Dominum cuſtodiamus, quo ſolo mundialium bonorũ volatiles orbes firmabimus. Pulcrè Paſc. lib. 4. in Threnos ait: *Coluber cùm vrgetur, periculis caput abſcõdit, & in orbem ſe colligit, obiecta reliqua parte corporis. Ita & membra Chriſti, caput, quod Chriſtus eſt, cuſtodiũt, & primatum obſeruant.* Nota ſimilitudinis elegantiam in illis verbis; *caput abſcondit, & in orbem ſe colligit.* Capite enim ſuppoſito, cui innititur, reliquum corporis in orbes notans, non metuit ictum in orbibus, dum caput

Cant. 1. Paſc.

A illæſum maneat. Sic nos ſupponamus noſtrum caput, nempe Chriſtum, huicque firmiter innitamur; ſupra quo nulli humanæ fortunæ orbes, non firmantur, non exponi poſſunt ſine timore aliquo. Vide ſupra cap 1. § 7.

§. VIII.

B *Felix, cui frui datur communi theſauro ſalutis.*

NOn ſat eſt verbum diuinũ mortem pro omnibus appetiuiſſe, vt tu adipiſcaris ſalutem, niſi quod omniũ commune eſt, tibi acquiras. Enimuerò publicũ & commune ærariũ etſi pro omnibus ciuibus ſiet, illis tamen ſolis proficuum eſt, C à quibus accipitur in proprios vſus. Hinc elegãter monet Nazianz. orat. 2. in Paſch. *Sic Ioſeph Arimathæus ſis ab eo, qui in crucem ſuſtulit, corpus petitum, fiat mundi piaculum.* Ne fidas in eo, quod communis eſt theſaurus, quòd in medio terræ poſitus; vt omnibus eſſe poſſit proficuus, adhuc cura, vt quod omnibus ſtat, tuum fiat, & tibi in particulari detur eo frui. D Hierem. cap. 11. ſic dicitur: *Sermo qui factus eſt ad Hieremiã à Domino.* Quę verba tractans Orig. hom. 6. inquit. *Hoc autem ſcire debemus, quia hæc eſt vtilitas credentium, ſi ſermo ad ſingulos quoſque fiat. Quid enim mihi prodeſt, ſi deſcendat in mundum, & ego ipſum nõ habeam? E diuerſo autẽ etſi ad vniuerſum mundum non veniat, & ego fuero ſimilis Prophetarum, habeo illud.* E Quocirca vnus ille homo erit felix, qui ſibi ipſe nouerit exquirere theſaurũ mundi, qui quod commune omnibus eſt, fecerit ſuum; vt liceat ex cõmuni mundi ærario viuere. Iam de noſtro Ioſeph aiebat Matth. cap. 27. *Venit homo diues nomine Ioſeph ab Arima-*

Naz. Hier. 11 Mat. 27

Epiph. mathia, de quo B. Epiph. oratione in rē præſentē elegāter diſſerit his verbis. *Verè diues, vtramque enim Chriſti ſubſtantiā à Pilato dono acceperat. Verè diues, ſiquidem margaritā illam, quę omnem pretij æſtimationē excedit, ſecū aſportare promeruerat. Verè diues, ſacculum enim plenum geſtabat, nempe ipſummet diuinitatis theſaurū. Quomodo enim is diues non dicatur, qui mundi vitam, & ſalutē adeptus fuerat? Quomodo Ioſeph verè diues non erat, qui illū dono acceperat, qui omnes nutrit, omniūque abſoluto īperio dominatur?* Ecce vnde fœlicitates & diuitias Ioſeph enumerat, nimirum, quod ipſe mundi vitā & ſalutem adeptus ſit, quod cōmune diuinitatis ærarium ſibi exquiſierit. O felix & diues ille, qui communes mundi theſauros faciat ſuos, theſauros, inquam, in quibus diuitiæ aſſeruantur æternæ ſalutis.

Text. Pilatus autem mirabatur ſi iam obijſſet. Et accerſito Centurione, interrogauit eū ſi iam mortuus eſſet. Et cum cognouiſſet à Centurione, donauit corpus Ioſeph: Ioſeph autem mercatus ſindonem, & deponēs eum inuoluit ſindone, & poſuit eum in monumēto, quod erat exciſum de petra, & aduoluit lapidem ad oſtiū monumenti.

§. IX.

Chriſto Domino in ſepulcro dormiente, et quieſcente, inimicæ omnes poteſtates deuaſtantur, perduntur.

PVlcrè D. Aug. ſepultum Ieſum cū dormiente componit, nec enim impigrior à ſepulcro exurget, quàm dormiēs à lecto, nec ſepultus ſomno

A diſſolutus & deſidioſus ſtertit; ſed tunc mira patrat facinora, inferni clauſtra penetrat, dormiētes à ſæculo illuminat, & ad vitā euocat. Sanè D. Ambr. epiſt. 66. vbi agit de ſancto Ambr. inquit. *Eſt etiam Sanctorū ſomus operarius, ſecundū quod ſcriptū eſt, ego dormio, et cor meum vigilat, ſecundū quod Iacob ſanctus diuina dormiēs myſteria, quæ vigilans nō videbat, de cælo ad terB ras aerem prauium Sanctis, reſpicientē Dominum, & pollicentē terræ eius poſſeſſionē. Itaque breui sōno dormiēs impetrauit, quod magno labore poſtea acquiſiuit.* Quid pulchrius in sōno Ieſu excogitari potuit? Erat quies illius, & ſomnus in ſepulcro maximè operarius. Tunc diuina perficiebat myſteria quæ per totā vitam largis initiauerūt vigilijs. De cælo ad terras, imò C ad tartara aerem replebat Angelis, electorū animas inuiſebat, & viuentiū terræ poſſeſſionē non pollicebatur, ſed dabat; adeò, vt breui ſomno dormiēs perfecerit, quod magno labore acquiſiuerat. Hūc ſpectauit D. Gaud. ſerm. 10. vbi probans Deū neſcire à magnis facinoribus ceſſare, & Gaud. requieſcere, inquit. *Requieuit planè Dei filius ab omnibus operibus ſuis, quæ* D *cœperat Deus facere, quādo cōſūmatis mirabilib' vniuerſis, et īpleto ſexto die, oī opere paſſionis, die ſeptimo, id eſt, die Sabbati requieuit ſepultus. Sed quoniā Dei operoſa quies eſt, ipſa quies otioſa eſſe nō potuit, nā corpore ī ſepulcro depoſito, diuinitas cum aīa hominis ad īferna deſcendens vocauit de locis ſuis animas Sāctorū.* Qui ſomnus operoſior? Quę quies inquietior? in quā Dominus, E omni feriatus opere, mortali ſepultus sōnō æreos muros expugnat, ferreos vectes confringit, & ęternarum carcerū portas, vbi aſſeruabātur fideles, protſus euertit? Pulcrè D. Epiph. Epiph. in præſenti expēdit illa Pſal. 23. ver- Pſ. 23. ba, quibus putat turbari inferorum

huius ſaeculi deſertes ſuperant, rubuſto conflictu quotidie contra ſe ipſos pugnant? Hæc eſt in ſanctis viris quies & ſomnus, non in quo ſtertant; ſed in quo pugnent, in quo ſepulcrali Chriſti Domini vnguento perfuſi luctas ſubeant, & victorias obtineant.

§. XI.

Humilitate Dominus contrarias poteſtates debellauit.

SCandunt Imperatores mœnia, vt triumphis coruſcent, bellicoque ardore correpti erubeſcunt videri alias, quam inter hoſtilium murorum pinnas in eminentium turrium cacuminibus. Quam aliter Summus Imperator Ieſus ſuos inſtituit triumphos, non per mœnium altiſſima conſpicuus; ſed per ſubterraneos cuniculos obſcurus, non arduus & ſublimis; ſed humilis vſque ad inferos penetrans, & tenebroſa loca ſua præſentia illuſtrans. Proh Chriſtiana humilitas vnica principum tenebrarum deuaſtatrix! Apud Matth. Demoniaci illi, qui ſepulchra mortuorum incolebant, hanc vnam Ieſu humilitatem, & expauebant maximam, & deprecabantur, vt ſibi exitialem, dum dicunt. *Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? veniſti ante tempus torquere nos.* Quæ verba acute penſat Chryſol. ſerm. 16. *Quid Dæmones clamauerint audiamus. Quid nobis & tibi fili Dei? hoc eſt dicere, vitę author, quid tibi cum mortuis? Habitator cæli, quid tibi cum ſepulchris? Odor paradiſi, quid tibi cum fœtore? Quos cęlo deieciſti permitte inhabitare nos vel ſepulchra, etſi nos perſecutione tanta digni ſumus, tu tanta non es dignus iniuriæ.* Sane humilitas ſumma erat, quod habitator cæli, quod author vitæ, quod odor paradiſi horrenda mortis limina intraret, quod ſepulchralia, quod nigros inferorum carceres luſtraret; ſed qui poſſet cæleſtibus de muris conſpicuus hoſtes conterere, captiuos eripere, maluit humilis deſcenſus virtute triumphos cumulare. Sic cum illum adoritur hoſtis in deſerto, auerſus ſuperbientis Angeli telum humilitatem in primis objicit hominis. Etenim vbi ille ait, *dic vt lapides iſti panes fiant*, continuo reſpondit, *non in ſolo pane viuit homo.* Cur hominis meminit infirmitatem? Cur non magis exerta diuinitatis potentia hoſtem confundit faciens ex lapidibus panem? Grauiſſime D. Leo ſerm. 2. de Quadrag. ait, Poterat quidem iſtud omnipotens, & facile erat, vt ad creatoris imperium, in quam iuberetur ſpeciem cuiuslibet generis creatura tranſiret; ſicut quum voluit in conuiuio nuptiali aquam mutauit in vinum. *Sed hoc magis ſalutiferis diſpenſationibus congruebat, vt nequiſſimi hoſtis aſtutia, non potentia deitatis, ſed humilitatis myſterio vinceretur.* Totum Chriſti duellum, tota Chriſtiana victoria, vnis humilitatis armis peragitur, quid magis humile & abiectum conditori cæli, quam obſcuros tyrannorum carceres viſitare? ſed ſuperbiæ princeps hac triumphatoris humilitate penitus deuaſtatur, eiuſque carceres vacuantur. Inuincibilis ille Dei athleta Iob videte, qualiter ſe in prælium accinxerit cap. 1 *Tonſo capite corruens in terram adorauit*. Ibi eleganter Origen. lib. 1. *Proſtratus*, inquit, *orauit Dominum Iob, proſtratus deiicit Diabolum, altum humiliauit, exaltatum ſupplantauit, confundit fortem, deformauit elatum. Super hæc autem omnia formam oſtendit eius, qui de cęlo venit, ut vt granum tritici in terram cadens*

Chryſ. — Leo. — Iob. 1.

Diabolum deiecit, & fortem alligauit. Hinc eſt, quod Saluator hanc in primis virtutem cupit addiſci, dum Matth. 11. ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Vbi Diuus Leo ſerm. 3. de Nat. dicit. *Formam nobis ſuæ manſuetudinis inſinuans ea nos virtute imbuit, qua redemit.* Quod ſi Deus per humilitatem triũphauit; quæ eſt hominum vanitas, qui abiecta humilitate volunt ad gloriam peruenire? Denique ſtultus erit, qui iam uoluerit in magnis ambulare, cum ſummus Rex inferorum ima perambulet, cum ſane liberaturus, qui humilitatis nota fuerit decoratus. Vnde Paulus ad Philip. 3. ait. *Saluatorem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.* Expende quod corpus expectat reformatoris manus, videlicet, *corpus humilitatis noſtræ.* Quocirca D. Bernard. ſerm. 2. in cap. 6 Iſaiæ fatur. *Te ſi fueris corpus humilitatis, reformabit idem artifex qui formauit. Illam ſi non deſipis præſtolaberis manũ, vt quod fecit ipſa reficiat.* Sic humilitas conciliat Saluatoris manum, ſic Saluator humilitate aereas detriũphat poteſtates, & captiuos homines in libertatem filiorum Dei aſſerit. Hinc non abire puto id quod Petrus Dam. obſeruauit de humilitatis præſtantia, & ſuperbiæ damnis. Is enim Epiſt. 114. ſic fatur. *Nonnulli à pueris in religionis ordine conſtituti, ſola inobedientia ſuperbia mixta depereunt, cum in ſæculo plurimi poſt immanium criminum perpetrata flagitia per humilitatis ſtudium indulgentiam promerentur.* Quod vt exemplis fiat manifeſtum proponit ob oculos Dauidis, & Saulis pœnitentiam poſt peccatum. Saul namque totam confeſſus eſt culpam, dum ait, *peccaui.* Inſuper Samuelis orationes pro ſe ex-

Matth. 11. Leo. Bernar.

A quiſiuit, illumque valde obſecrauit, vt pro ſe oraret; Dauid ſolum dixit; peccaui, & ſtatim hic Deo acceptus eſt; ille repulſus manſit. Quæ diſcriminis ratio? *Ille ſcelus inobedientiæ ſpiritu ſuperbiæ paruipendens nequaquam pleno corde pœnituit; hic autem pauca quidem protulit, ſed eius viſcera diuini timoris gladio transfixa, veri luctus amaritudo repleuit.* Eu ſu- B perbiæ ſpiritus quos triumphos fœdas! O humilitas victoriarum mater egregia.

§. XII.

Ad Chriſti Domini præſentiam res hominum aduerſus Dæmones potenter promouentur.

C NOuiſti Diaboli tyrannidem in vniuerſos filios Adam, nemo erat licet ſanctiſſimus, licet omni præditus virtute, qui egreſſus de mundo nigro in carcere non teneretur captiuus. Ibi vniuerſus ſanctorum Patrum exercitus claudebatur, ibi captiuitatem ſuam in principum tenebrarum ditione experiebantur. D Sed ecce tibi vbi Chriſti Domini anima triumphatrix cæca illa penetrauit loca, captiuitas euanuit, tyranni terrore franguntur, & hominum piæ mentes victrici voce incipiunt exſibilare tyrannos. Quid? Ingreſſus Dominus ſanctos ſtatim à carcere eduxit? Illone à loco in Sionis arcem tranſmiſit? Minime gen- E tium, eodem manentes in loco, eiſdem terræ parietibus clauſi, ſub eiſdem inferorum repagulis manentes per integrum triduum mortis ad ſolam præſentiam Chriſti ſic eorum res mutantur, vt non victi; ſed carcerati, non captiui, ſed victores exiſtant nigrarum poteſtatum. O

quam

quam promouentur res humanæ vel ſola Ieſu præſentia ſalutari! Matth. cap. 8. dicit. *Et cum veniſſet Ieſus trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes Dæmonia de monumentis exeuntes.* Ea erat Dæmonij in miſeros homines tyrannis & crudelitas, vt viuos in ſepulcris reconderet & inter fœtentia cadauera opprimeret. At vix Dominus regionem illam ſua præſentia decorat, & exeunt monumentis duo Dæmonia habentes, & occurrunt Ieſu. Sed cur ad Ieſum veniunt hoſtes Ieſu. Cur ad vitam recurrunt, quorũ cum mortuis amica erat conuerſatio? Notanter dixit, *duo habentes Dæmonia*, non iam Dæmonia habebant hominem; ſed habebantur. Habitabat paulo ante Dæmon in hominibus illis tanquam poſſeſſor; ſed vbi Chriſtus Dominus regionẽ attigit, vt captiuus habitabat, & qui ſepulcris clauſi à tanto habebãtur tyrãno, iam de præſentia Saluatoris fulti egreſſi è ſepulcro Dæmonia habẽtes, illa ad Chriſti pedes præſentabant. Rẽ attigit pulcris verbis Diuus Petrus Chryſol. ſerm. 16. fatus. *Ad præſentiam Chriſti homines exeunt de monumentis, & verſa vice captiuos ferũt, à quibus fuerant captiuati, ſiſtunt pœnis quorum cruciatibus torquebantur, aptant ad ſententiam, à quibus addicti fuerant ſepulcris.* Vidiſti aliquando hinc inde duos luctaturos concurrere, ſeſe hoſtiliter amplexantur, ſeſe rotant, tandem ambo in terra proſternuntur, qui ſuperior exiſtit alterum inter brachia habitum miſere comprimit & affligit: interea afflicto accedit familiaris, cuius præſentia confirmatus hoſtem ſibi ſuperiorem vehementer brachijs ſtringit, & ad terram deijcit, quo

Matth. 8.

Chryſ.

A ipſe ſuperior exiſtit & victoriam canit. Res eadem videtur ſpectari in arena, ambo apparent, ambo inter ſe implicati, & vterque alterius inter brachia: ſed qui habebat habetur, qui tenebat tenebatur, & ille qui opprimebatur, habet oppreſſorem oppreſſum, & tyrannum captiuum. Id Diuus Syneſius in elogio Anyſij meditatur, cum tanti ducis victoriã B à Barbaris reportatam ſic memorat. *Celeriter vbique locorum Anyſius eſt, vincit autem quocumque adfuerit. Vtinam poſſem videre ſpoliorum aceruum, & prædam mancipiorum Barbaricorũ, atque eum, qui nuper Dominus erat viciſſim alijs ſeruiẽtem.* Sed procul ſint Imperatorũ victoriæ, vnus Chriſtus Dominus inter omnes victor apparet, C qui vbique locorum celeriter eſt, ſiue in cælis, ſiue in terris, ſiue apud inferos, & quocũque aſtat vincit, cuius ad præſentiam ſic militaris mutatur alea, vt eodẽ in loco, eodem in cõgreſſu ſiue amplexu, qui modo captiuus fero Domino tenebatur, iã ipſe Dominus teneat ipſos captiuos tyrannos, & qui nuper Dominus erat, & rector tenebrarum, iam miſerum mãcipium eodem ſub ſtabulo agat. D Plane id nouerat Diuus Pſalmo 30. cum ait: *Eripe me de manu inimicorum meorum, & à perſequentibus me.* Et quibus armis petit liberari? *Oſtende faciem tuam ſuper ſeruum tuum.* Vna Dei facialis præſentia ſufficit pro mille armatorum phalangibus, vt res hominum promoueantur. Athanaſ. in Cat. Græc. *Poſtulo vt in præſenti quoque ab hoſtibus eripiar. Hic autem E mihi ſolus ſalutis modus eſt, ſi mihi faciem oſtenderis.* Ad faciem enim tanti redemptoris non poſſunt non meliorari res humanæ.

Syneſ.

R. P. DIDACI DE BAEZA PONFERRADIENSIS.

Societatis IESV Theologi,

COMMENTARIORVM MORALIVM in Euangelicam Hiſtoriam.

LIBER QVINTVS.

De glorioſæ Reſurrectionis Domini Myſterijs.

IAm Crucis tabula nos in ſalutis portum deducit, vbi poſt labiles fluctus auditur vox ſuper firmamentum, poſt ventorum rabiem zephyrus ſuaue quid immurmurat, poſt bellum pax alma ſonat, poſt luctum iubilũ, poſt mortem vita iterum introducitur. Iã genus humanũ profundiſſimo mortis abyſſu immerſum caput extollit, dum noſtrum caput Chriſtus Ieſus a morte in vitam, ab ignominia in gloriam, ab inferis euolat in ſublime. Iã luminare omnium maximum Deus de Deo, & lumen de lumine datum nobis eſt, in tempora, & annos, & dies, in dies, inquam, qui vt à nouo lumine facti ſunt, ſic noua nos perfundunt lætitia.

CAPVT I.

De Chriſto Domino reſurgente.

QVamlibet noctem artificialem cõmuniter in duas diuidimus naturales; ita vt nox quæ incipit à veſpera vſque ad mediam noctem, ſit nox vnius diei, & à media nocte vſque ad mane ſit nox alterius. Quò facilè intelligitur, quòd Dominus fuerit ĩ ſepulcro tribus diebus, & tribus noctibus, cùm ibi fuerit nocte feriæ ſextæ, quæ eſt à veſpera vſq; ad mediam noctẽ, & tota nocte Sabbati, & nocte Dominici diei, nimirum à media nocte vſque ad mane. Quo illuceſcente, glorioſo fideliũ, & Angelorũ conſpectu ſtipatus exercitu, egreditur viuus Domin⁹ è ſepulcro, matrique amantiſſimæ ſiſtitur. Interea ſtupefaciẽs Angelus ſepulcri cuſtodias, terræ motu præmiſſo, ingentem lapidem reuoluit, vt matutinas exploratrices feminas certiores redderet de Crucifixi vita. It fama ad Diſcipulos: accurrũt Petrus, & Ioãnes, vidẽt inane ſepulcrũ, & linteamina poſita in ſignũ rediuiui Magiſtri.

Marc. 16. Et cùm trãſiſſet Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt veniẽtes vngerent Ieſum: & valde mane vna Sabbatorum veniunt ad monumẽtum, orto iam Sole.

§. I.

§. I.

Æternum duraturam vitam aſſumẽs Dominus in luce diei exſurgit à tumulo.

RECtè Marcus hiſtoriam Reſurgentis aggreſſus incipit ab aurora diei, quæ prima erat Sabbati, quaſi ſimul notaret, quòd ex tunc, & non antea totum reſurrectionis peractum fuerit negotium. Etenim quando mortalem hanc, & defectibilẽ vitam Dominus ſubiuit, natus fuit nocte, vt vel à temporis obſcuritate properantis mortis caliginem præſagiret. Verùm nunc minimè perituram vitam reſumens, illuceſcente aurora rediuiuus coruſcat. Potuit namque nobilis ille luctator Iacob apud ſe nocturnis tenebris detinere liberatorem ſuum; ſed aſcendente aurora, confecta lucta radians exſurgit Dominus, & liberator noſter ex ſepulcro numquam deinceps moriturus. Equidem rectè monebat D. Gregor. lib. 2. Moral. cap. 2. dicens: Gregor. *A qualitate temporis finis actionis exprimitur. Hinc eſt, quod Salamon, qui ſapientiam non perſeueraturus accepit, in ſomnis hanc, & nocte accepiſſe deſcribitur.* Plus quàm Salomon hic, vbi æternum duraturam gloriam induit, non tenebris nocturnis, ſed lucido, & coruſco mane regionem viuentium intrat. Hinc meritò ſponſa illa felix, quæ indiſſolubili vinculo copulabatur Deo, illum noctu quærens non inuenit. *Quæſiuit*, ait, *per noctes, & non inuenit.* Cur noctu quærens inueniret, quem ſibi inſolubili copularat vinculo? Rectè Aponius lib. 5. in Cantic. inquit. *Licèt laborem quærendo impendat, non tamen inuenit quem requirit, niſi illuxerit dies. Nihil enim legimus in principio dum ornatur fabrica mundi, Domi-* A *num operatum in nocte, ſed lux per lucem, in luce diei omnia condidiſſe monſtratur.* Et ſanè quando nondum mors intrauerat in mundum, quando duratura ſæculi fundamenta iaciebantur, quando Deus nihil non immortale meditabatur, omnia in luce fiebant, & in tenebris factum eſt nihil. An Deus in principio interitum, & corruptionem intende- B bat? Pulcrè reſpondet D. Gregor. Niſſen. oratio. 3. de reſurr. *At vanum id conſilium, ineptum propoſitum, & abſurda fuiſſet intentio, ac vehementer ſane indigna res eſt, talem cogitationem ad Deum referre. Puerulis enim hac ratione aſſimilatur ſtudioſè ædificantibus, & celeriter ſtructuram ſoluentibus. Contrarium autem prorſus edocti ſumus, quoniam eum, quem pri-* C *mum finxit, immortalem creauit.* Hinc meritò cauit nihil in tenebris; ſed omnia in luce parturire, vtpotè qui nihil mortale meditabatur. Vnde magno myſterij pōdere eadem dies, quæ mundum naſcentem ſuſcepit, electa eſt, vt videret reſurgentem, ſic canente Sedulio lib 4. carm. Niſſ.

D *Cœperat interea poſt triſtia Sabbata felix*
Irradiare dies, culmen qui numinis alti
A Domino dominante trahit, primuſque videre
Promeruit naſci mundum, atque reſurgere Chriſtum.

Vt eadem lux eandem naſcentium E primò, & iterum per Chriſtum renaſcentium immortalitatem declaret, & primi Dei conſilij immortale quid meditantis, nunc in reſurrectione inſtaurati teſtis fieret. Huc ſpectat Chriſolog. ſerm. 79. expendens illud, nimirum, *Valde mane vna Sabbatorum.* Quid vna Sabba- Chryſol.

totum valde mane? *Bene vna*, ait ille, *quia reſurrectionis dies alteram neſcit, reſurgentium lux mori non poteſt, lux, quæ mortem delet, neſcit extingui*. Ecce tibi a luceſcenti die, & clara luce præſagium perpetuitatis deſumitur. O felix, qui in luce vitam inſtituerit ſuam! illum monet Apoſtolus ad Epheſ. 5. *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus*. Vbi eleganter Nazanzen. oratione in ſanctum Baptiſt explicat. *Et illuceſcet tibi Chriſtus peccati noctem diſcutiens, quandoquidem in nocte ſpes mala, vt teſtatur Iſaias, ac mane accipi condubilius eſt*. Quocirca mane exſurgit Ieſus, vt bonas ſuorum ſpes impleat, vt æternum duraturam vitam poſt reſurrectionem præfiguret. Non me tempero quin hic adſcribam illud Pſalmi 91. nimirum. *Dominus regnauit, decorem indutus eſt, induit Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe*. Bis ibi dicitur Dominus indutus fuiſſe, nimirum primò vbi decoris plenam virgineam induit carnem in Maria: ſecundò vbi fortiter è ſepulcro rediuiuus ſurrexit. At in primis indumento non dicitur ſe præcinxiſſe; ſolent enim qui ſtatim deponendas veſtes induunt, minimè illas præcingere: verùm qui veſtes induunt, non vt deponant, ſed vt illis conſpicui integrum faciant diem, illas & diligenter aptant, & curioſè, & fortiter præcingunt. Ita Dominus ſic a ſepulcro indutus eſt, vt iam non exuendus ſit, ideò ex tunc & indutus dicitur, & præcinctus Totam hanc excogitationem ſic finit Diu. Epiphan. lib. 2. aduerſ. Hæreſ. tom. 2. inquiens. *Quemadmodum enim is, qui ſuper lumbos præcinctus eſt, adſtringit indumentum ad lumbos ſuperfluam ſpeciem firmans: ſic primum decorem propter aduentum in carne, deinde fortitudinem induit; vbi reſurrexit ex mortuis, non amplius ad paſſionem humanitas ipſius venit, non amplius ad flagella, non amplius crucifigitur*. Quippe ex tunc & indutus erat, & præcinctus.

Ad Epheſ. 5. Naz.

§. II.

Magnum Chriſti Domini præconium, quòd ſolis amoris vinculis trahat hominum corda.

QVid Deo glorioſus, quam quod dum in morte, & in ſepulcro videtur inutilis iacere, & infructuoſus, ibi etiam quæratur, & ſummo mane, & mediis tenebris inquiratur? Accipite ſingulare Chriſti Domini præconium à Ioſepho lib. 18. de antiq. cap. 4. exaratum *Chriſtus hic erat, quem accuſatum à noſtræ gentis principibus, Pilatus cùm addixiſſet cruci, nihilominus non deſtiterunt eum diligere, qui ab initio ceperũt*. Mundiales diſparent amici, vbi ſunt nubila tempora, vbi nil vtilitatis ex amicitia ſperant, at hoc ſingulariſſimum in Chriſto Domino, quem cruci addictum, & inutile pondus iuxta infirmorum opinionem, clauſum ſepulcro adhuc exquirunt deuotæ illæ amatrices Nullum aliud ab illis excogitabatur lucrum, quo adeò matutinæ ſalutatrices accederent ad ſepulcrum, niſi vt vngerent Ieſum; niſi vt priſtini amoris conſeruarent inſignia. Sanè Dauid Pſalm. 76. aiebat, *In die tribulationis meæ Deum exquiſiui manibus meis*. Gratior diuina ſponſa erat, quæ Cantic. 3 dixit *In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea*. Quæ duo meditatus Gillibertus ſermon. 2 in Cantic. merito expendit quàm glorioſus Deus quæritur ab ſponſa,

Ioſeph. Pſal. 76. Cant. 3. Gillib.

ſponſa, quàm à Dauide, quia nimirum ille quærebat quo egebat, cuius brachio cupiebat à tribulatione liberari: hæc quærebat quem ſolùm amabat. *Longè differentior ratio quærendi nunc ab ſponſa proponitur. Illam non compellit afflictio; ſed trahit affectio. Ille in Pſalm. quærit aduerſus tribulationem; iſta ad amoris vſum, & oblectationem: ergo multò potior in diligente, quàm in indigente quærendi ratio* Quòd nocturnas tenebras interrumpat infirmus, vt quærat Medicum, nil magnum eſt, etenim impellit afflictio, vt quærat ſalutem. Potior ratio quærendi eſt in diligente, quã in indigente, vt hinc pateat ſanctarum feminarum affectus, & gloria Chriſti. Dominum quærunt illæ ſatis matutinæ, imò antelucanæ, quas non impellit, imò repellit afflictio; ſed trahit affectio, non aduerſus tribulationem; ſed contempta tribulatione ardẽtiſſimi amoris vinculis feruntur ad Chriſtum, à quo nihil recipiant; ſed ſuum officium, & obſequium impendant defuncto. Sanè glorioſiſſimum hoc Chriſto Domino tales dilectores habere, qui eum ſolum quærant ſine ſpe & metu, vt aiunt vulgò. Qui vt Deo honorificentiores, ſic de raritate commendabiliores eſſe voluit. Thren. 3. ait vates *Bonus es Domine, ſperantibus in te, animæ quærenti te.* Vbi qui bonorum ſpe ad Deum currunt, pluraliter dicuntur per illa verba, *ſperantibus in te.* Qui ſine ſpe aliorum bonorum ſolum Deum diligat, & quærat, is ſingularis eſt, rarus eſt, ideò ait, *Anima quærenti te.* Id notauit D. Bernard. ſerm. 9 in Pſal. *Qui habitat*, vbi inquit. *Ipſam numeri deſcriptionem aduerte, quod ſperãtes quidem in eo pluraliter dixerit, quòd hoc videatur commune multorum, quærentem verò eum ſingulariter, quòd ſingu-* Bern.

A *laris ſit puritatis, ſingularis perfectionis non modò nihil ſperare niſi ab eo, ſed nihil quærere niſi eum.*

Text. Et dicebãt ad inuicẽ, quis reuoluet nobis lapidẽ ab oſtio monumenti?

§. III.

B *Imperfecti non ad Dei magnalia ſtatim ferantur, ſed humiliora mortis, iudicij, & peccatorum meditentur, ruminentur.*

O Præclaras Chriſtianæ perfectionis æmulatrices! Deum totis animis quærunt; ſed imperfectæ adhuc, nihil meditantur niſi ſepulcrum, niſi quod proprium humanæ C infirmitatis eſt, quod reperit hominum culpa. De illis notanter Matthæus dixerat, quòd iuerint videre ſepulchrum: de quo eleganter & acutè, vt aſſolet, Chryſolog. ſerm. 77. inquit. *Veniunt: quare? videre ſepulcrum, & non Chriſtum quærere: tantum videre ſepulcrum, reatus ſui titulum, facinoris ſui triſte documentum, ſuæ cum Diabolo præſumptionis, ſui* D *quæſtus ferale commercium, vt inde recuperarent fidem, vnde perpetuum ſuæ præuaricationis ſuſtinebant opprobriũ.* O doctæ cæleſtis Magiſtræ diſcipulæ! O magnum piorum hominum magiſterium! ſunt profectò in via ſpirituali tyrunculi, qui de Moyſi oratione dedignantur niſi faciem Dei videre, qui nimis properè pygmæi adhuc ad magnalia Dei con- E templanda feſtinant. O quàm ſapit, ò quàm tutus ille eſt, qui in primis optat videre ſepulcrum, non Maieſtatem ſcrutari; ſed reatuum ſuorum titulos, & amaritudines, & feralia commercia cum vitijs proſpicere, vt inde recuperet gratiam, vnde Chryſol.

præua-

prævaricationum ſuarum opprobrium ſuſtinet. Nefarius ille Pilatus Domini præſentiam nactus ſtatim exquirit. *Quid eſt veritas?* Quem meritò pungit D. Bernard. ſerm. 3. ad illud, *Beatus qui inuenit ſapientiam*, vbi inquit. *Quid tu Pilate, interrogas Dominum, vt tibi ſuſurret in aure quid ſit veritas? Multum eſt ad te: non dabitur ſanctum cani, nec margarita porco. Quære potiùs fidei geſtum: ſatietatem intelligentiæ interim ne requiras. Meritò reuerberata acie protinùs reſiliuit, & reſponſum non ſuſtinens egreſſus eſt ad Iudæos, qui ambulare cœpit in magnis, & in mirabilibus ſuper ſe, quid eſſet veritas percunctatus.* Non omnibus ad veritatis abſtruſæ penetralia accedere licet, periculoſum eſt tyronibus & imperfectis magnalia Dei velle perquirere. Enimuerò ſapienter Nazianz. meditabatur arborem illam ſcientiæ boni, & mali, quæ tantum malum ingeſſit mundo, quando oratio. de laudib. Cæſarij inquit. *Contemplationis, vt ipſe aſſequor, hæc arbor erat, ad quam his ſolis tutus eſt acceſſus, qui animi habitu perfectiori ſūt: nequaquam autem bona ſimplicioribus adhuc animis, atque appetitu auidiori præditis, quemadmodum nec perfectus, aut ſolidus cibus his conducit, qui tenera adhuc ſunt ætate, lacteque opus habent.* Et quidem periculosè nimis altis ſe veritatis diuinæ ingerunt myſterijs, qui imperfectiores adhuc ſunt, quippe hi non Deum; ſed pulcrum nitantur videre, ſcilicet ſuorum reatuum titulos, vitiorum pernitioſum quæſtum, præuaricationum pericula, puluereum voluptatum finem proſpiciant, vt iſto in puluere ſati à Deo in vitam germinētur. Is enim eſt Deus, qui vt inquit Pſalmus, *eduxit nubes ab extremis terræ.* Quod elucidans Origen. hom.

Ioan. 18. Prou. 30 Naz. Pſalm. 134. Orig.

A 5. in Ierem. cap. 10. ait. *Vides quomodo ab extremis terræ educat Deus has corporeas nubes? Propterea ſi volumus nubes fieri, ad quas perueniat veritas Dei, nouiſſimi omnium fiamus, nam inquit Pſalm. veritas tua vſque ad nubes.* Ille veritatis diuinæ eſt capax, qui non vt Pilatus præproperè & intempeſtiuè illam exquirit; ſed qui priùs nouiſſima ſua meditatus, vili-
B tatemque ſcrutatus naturæ, nouiſſimus omnium ſibi apparens in puluere ſedet, nihil vltra miſeriæ ſuæ fines meditari audens. Hanc ſibi moderationem ſequendam promittebat ille velociſſimus ales Dauid Pſal. 102. fatus. *Renouabitur vt aquilæ iuuentus mea.* Quæ verba premens D. Maxim. hom. 5. de Reſurr. acutè notat ſimilitudinem aquilæ ſe reno-
C uantis dicens. *Senectutem aquilæ non ſentiunt; ſed pluma. De nouo ergo ſe veſtit, & pullulātibus pennis vetuſta mater iterum renouatur in pullum. Pullis ergo tunc comparanda eſt, quando radiantibus plumis neceſſe eſt illi rudem meditari volatū, & alarum olim exercitata remigia, tanquam nouella volucris, intra nidum pigræ compeſcere.* Sic perpetes alites cùm iuueneſcunt, in-
D firmaſque, etſi nouas, etſi ſplendentes plumas habent, non in ſublime audent, ſed intra nidum compeſcunt volatus. Sic qui ſapit, non ſtatim velit ſcrutari maieſtatem; ſed dum infirmus eſt, iaceat in nido propriæ infirmitatis, rudeſque in primis meditetur volatus.

Pſalm. 102. Max.

§. IV.

E *Virtutis res plena eſt difficultatibus, vitio omnia famulantur.*

QVàm ardua, quàm difficilis eſt res virtutis! vix hæ feminæ virtutis iter arripiunt, & ecce mille proſiliunt difficultates, quis, aiunt,

reuoluet nobis lapidem? Vt vitium naſcatur, omnes obſtetricantur creaturæ; vt virtus vel concipiatur, hoc opus, hic labor eſt. Vt caderet homo à felici ſtatu ſerpens inuitat, paradiſus allicit, pomum lenocinatur, auræ, tellus, & omnia placido ſeſe oſtendunt aſpectu: vt homo rediuiuus reſurgat à tumulo quantus terræ tremor? quantæ difficultates? Nonne
Mat. 28. Matth. c. 28. inquit. *Et ecce terræmotus*
Chryſ. *factus eſt magnus*? Accipito Chryſol. ſerm. 74. luculentiſſimè, & eleganter ponderantem in hæc verba. *Modò terræ motus magnus. O ſi tunc vel leuis turbo arborem mortiferā deieciſſet. O ſi nebulæ fum' mulieris illius tenebraſſet aſpectum! O ſi terra nubes lethalis pomi ſpeciē caligaſſet. O ſi peccati diem tenebraſſet nox iniuſta, & lamēta mundi, et incrementa mortis, & creatoris iniuriā tunc tuliſſet; ſed vitiis ſemper ſeruiunt blandimenta, lenocinantur dulcia delictis; virtutibus verò auſtera & fortia ſunt amica.* Quantis comparatur virtus tremoribus! quam metuendis circumcingitur ſpectris! Hoc ſibi perſuadeant quicumque virtuti ſtudēt, quòd in arduis poſuit nidum ſuum, nec aliter guſtandus eius fructus, quàm mille luctis, mille difficultatibus deuictis.
Naz. Naz. carm. de virtute humana pulcrè dicebat. *Virtus difficilis, ardua, profunda, incantata.* Equidem vir egregius luſit vocabulo illo, *incantata*, de prophanorum fontibus virtutis difficultates propināns. Quippe ſolemniſſimi ſunt apud prophanos incantati theſauri, quos abruptis circumcinctos rupibus cuſtodiebant ignipedes tauri, horribiles dracones. Heu ſi quis audax homo accederet, machæris hic inde proſilientibus ſepeti videt, montium, rupiumque tremoribus quatitur, horribilium cuſtodum incurſibus affligitur: quæ omnia ſuperare debet, ſi incantato theſauro frui cupit. Sic virtus incantata res eſt, nec aliter quàm per mille terrores, per difficiles horribilium cuſtodum aditus, eius quibit obtineri fructus. Vt eleganter D. Ambroſ. dicat libr. 5. in Lucam, cap. 7. *Rapimus ex hoc mundo palmam ſalutis, & quaſi excubantibus obſeſſos ſerpentibus fructus peruigili labore decerpimus.* Ambr.
Quid diuinius? Vigilandum quidē eſt virtutis ſtudioſis, ſuperandæ ſunt illis rupes, & ſaxorum moles incredibiles, ſopiendæ draconum excubiæ, vt mediis his obtineri poſſit ſalutis fructus. An aliter illum obtinuit Chriſtus? Accipite Tert. Apol. ad Gent. cap. 21. ſic reſurgentis victoriam ediſſerens. *Die tertia concuſſa repentè terra, & mole reuoluta, quæ occluſerat ſepulcrum, & cuſtodia pauore diſiecta, nihil in ſepulcro repertum eſt, præterquam exuuiæ ſepulti.* Ecce tibi quantis tremoribus, quantis ſax s ſuperatis, quantis draconū excubiis deuictis, palmā prætulit nobis ſalutis. Tertul.

Text. Et reſpicientes viderūt reuolutū lapidē, erat quippe magnus valde.

§. V.

Quicquid nobis virtutis inſpirat Deus, ipſe in nobis perficit.

Diuino inſtinctu mulieres ad ſepulcrum Domini trahuntur, vt diuinum inungant cadauer, ad ſepulcrum, inquam, ingenti occultum lapide, cuius impar pondus fœminæ noſcunt, non tamen deſiſtunt, & dum pergant obſequium præſtare, ſaxi molem inueniunt reuolutam. Is enim eſt Deus Optim. & Max. qui magna à nobis petit, vt audentibus nobis, ipſe perficiat. Accipite diuina in primordio præcepta. *Fiat lux, & facta*

facta eſt lux. Iubebat quidem Deus; ſed & nulla alia manus operabatur, prætérquam quòd manus imperantis ipſius Pulcrè Tertull. lib. 2. contra Marcion. c. 4. *Et dixit Deus, fiat, & factum eſt, vt tibi totus Deus commendaretur, & dicere, & facere.* Quis iã expaueat præcepta diuina? Quis ſupremæ virtutis cõſilia perhorreſcat? Non ſoli nos qui iubemur, qui vocamur; ſed Deus ipſe perficit in nobis quæcumque expoſtulat ipſe. Huc accedit D. Chryſ. ho. 2. in Pſal. 50. meditatio: ait enim. *Deus ſi dixerit adultero, iam nolo, vt adulter ſis, verba ſtatim vertuntur in opera; ſi dixerit fornicatori; ceſſa ab immũditia tua; illicò mẽ eius in melius mutatur. Et vt ſcias quia ita eſt; dixit, fiat cælum, & factũ eſt cælum: volo fieri Angelos, & in puncto horæ tãta millia facta sũt. Et qui ex nihilo omnia fecit ſi vult ſermone ſuo tua peccata non valet ſoluere, & te in Angelicum conſtituere gradum?* Et quidem vt omnia condens non ſolùm præceptum dabat; ſed & manus operi adhibuit; ſic nobis non ſolum præcipit, nõ ſolùm monet; ſed & ipſe facit quicquid exigit, quicquid inſpirat.

Tertul.

Ezech 2. Sanè Ezechiel c. 2. viſione diuina cõſternatus cecidit in terram, deficientibus viribus; ſic pene enectus ait, ſe vidiſſe diuinum quendam ſpiritum. Et dixit ad me: *Fili hominis ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum. Et igreſſus eſt in me ſpiritus; poſtquam locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſupra pedes meos.* Ecce tibi ſpiritus Domini iubet Prophetam ſtare; ſed & ipſe perficit quod iubet. Id quod eleganter ponderauit D. Greg. PP. hom. 9. in Ezechiel. his verbis. *Iacẽti Propheta Deus iuſſit, vt ſurgeret; ſed omnino ſurgere non poſſet; niſi in hunc omnipotentis ſpiritus intraſſet.* Iuſſit igitur ſpiritus, vt leuaretur Ezechiel, & ſimul intrans in illo eum leuauit.

Greg.

A *Text.* **Et introeuntes in monumentum viderunt iuuenem ſedentem à dextris coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt.**

§. VI.

B *A Reſurrectione Dominica ſepulcrũ, & mors homini glorioſa, & expetenda.*

HOmo paradiſi honore priuat⁹, continuò damnatus fuit horrore ſepulcri, cùm à Deo audit: *Terra es, & in terram ibis.* Quid ſanè magis probroſum homini moderaturo orbem, quàm anguſtum ſepulcrum? C Paradiſi Domino quàm inhabitatio cinerum? Actutus D. Petrus apud Iudæos, qui Dominicam reſurrectionem ignorabant, de regio Dauidis ſepulcro erubuit, & audaciæ crimen metuens, ſi tantùm Regem memoraret degentem inter cineres, ſic ait, Actor. 2. *Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha Dauid, quoniam defunctus eſt, & ſepultus* D *eſt, & ſepulcrum eius eſt apud nos vſque in præſentem diem.* Expende diligentiùs vnde ſibi videatur audax Apoſtolorum Princeps, nimirũ; quòd apud gnaros Dominicę Reſurrectionis membret Dauidem in ſepulcro degentem. Quis enim tantum dedecus Regi nobiliſſimo inureret, quem non in paradiſo; ſed in ſepulcro recumbere dicat? Author eſt D. Aug. E 18 de ciuitat. cap. 5. quod AEgyptij colebant Apim in ſepulcro conditũ, cui aſſidebat Harpocratis idolum digito ori impreſſo ſilentium indicẽs, ne quis auderet inter diuinos honores Api exhibitos eius ſepulcrũ meminiſſe. Infame enim & verecundũ putabatur, quòd homo omnium ſub

Act. 2.

Aug.

luna

luminarium facile princeps ſepulcrali clauderetur caligine, & inter cineres iaceret, cui famulantur omnia cęli lumina. Sed iam ex reſurrectione Dominica nil glorioſius homini, quàm ſepulcrum, non terreſtris paradiſus, non regius thronus, non cælum ipſum. Ad hæc D. Chryſ. in Pſa. 2. ponderat ſepulcrum dignã & glorioſam ſedem etiam Angelis dediſſe, his verbis. *Vt oſtenderent Angeli, Deum fuiſſe ſepultum, ad ſepulcrum tãquam apud cælum manebant.* Non glorioſius in cœlo nitet, quam ſedens Angelus in ſepulcro, ex quo Dominus ſurrexit in vitam, adeo vt quælibet creatura etiam Angelis in dignitate ſuperior gloriari poſſit, quòd quietem intrauerit ſepulcri. Accipite D. Ambr. libr. 10. in Luc. c. 96. pulcrè in rem prę ſentem diſſerentẽ, ibi enim cum Principe Apoſtolorũ locutus inquit. *Vnde te euocem, Petre? vt doceas me quid flens cogitaueris. Vnde inquam, te euocem? De cælo, vbi iã choro inſertus Angelorum, an etiam de tumulo? Quia non putas iniuriam & ibi eſſe vnde Dominus reſurrexit.* Vbi ſepulcrum, Chriſto reſurgente, radiauit, non horror, ſed honor eſt ſepulcri, non dedecet ſanctitatum Principes & Angelorum choris inſeri, & ſeri ſepulcra, nec magnus Petrus erubeſcit inter ſepulcrales fauillas degere, quandoquidem Angelicæ naturæ neſciæ mori, relictis cæleſtibus ſedibus, ambiunt ſedes ſepulcri. Vt meritò dicat D Chryſol. ſer. 75. *Factus eſt lapis vas Angelicæ ſeſſionis ſchola vitæ, qui à Iudæis ad mortis ianuam, ad cineris ſeruitium, ad triſte ſilentium fuerat conſtitutus.* Quidni? Quod probroſa hominum damnatio inuenerat ſepulcrum, quòd vindex Dei iuſtitia minata erat, hoc factum eſt vas Angelicæ ſeſſionis, hoc ſedes eſt vbi ambitioſè requieſcũt cęlorũ Principes.

Chryſ. — Ambr. — Chryſo.

A

§. VII.

Chriſtus Dominus clauſo egreſſus ſepulcro fecit, vt vincula, & clauſura ſuis deinde fidelibus eſſent nulla.

B Angelus apparuit ſepulcri ſaxum reuoluẽs mulieribus introeuntibus, non Chriſto Domino exeunti, vt rectè notat D. Gregor. Niſſen. orat. 1. Imò Dominus clauſo egrediens ſepulcro oſtendit nihil eſſe ſigillum, nulla eſſe mortis repagula ijs, qui in Domino moriuntur. Eleganter quærebat Epiphan. hom. de ſepult. Domin. *Quomodo hominibus cæleſtis regni oſtia patefecit, qui clauſis ianuis ad Diſcipulos introiuit? Quomodo inferorũ portas confregit, qui monumẽti ſignacula inuiolata cõſeruauit.* Epiph.

C Sanè ſi ipſe ſibi non aperuit; ſed & ſignaculis, & ianuis clauſis egrediebatur, & ingrediebatur, quomodo credẽdus eſt nobis aperuiſſe ianuas? Nõ fecit portas eſſe apertas; ſed eſſe cõminutas, eſſe nullas: qui enim portas aperit, clauſarum noſcit impedimẽtum portarum, at qui illi clauſis

D egreditur, ſic portis vtitur, quaſi nõ ſint, ſic relinquit ſignacula, quaſi nulla eſſent. Vnde D. Chryſ. hom. in Cæment. & crucem fatur. *Hodie portas æreas confregit Dominus, hodie vectes ferreos cõtriuit. Non dixit, aperuit portas æreas; ſed confregit, vt inutilis deinde carcer fiat. Non abſtulit vectes; ſed contriuit, vt cuſtodia deinceps fragilis, & infirma reddatur, vbi neque ianua* Chryſ.

E *neque vectis; & licet quis intret non tenetur.* Ecce vbi Dominus, nec portas, nec ſigilla ſepulcri aperit, & portas & ſigilla nulla eſſe facit. Sic reddit portas inutiles, ſic vectes ferreos afficit, vt nullũ inde ſigillũ, nullus vectis, nulla ianua maneat, quę detinere

 poſſit

poſſit & claudere. Accedat modo Atheus ille, qui Sap. 5. ex ſepulcrorum ſigillis reſurrectionis ſpem exiſtimabat inanem. *Non eſt, inquit, reuerſio finis noſtri, quoniam conſignata eſt*: ſed & Iudæi vt Dominicæ Reſurrectioni obſtruerent aditum, *ſignarunt lapidem cum cuſtodibus*, quaſi innuerent impoſſibilem eſſe eius reuerſionem, quoniam conſignata erat. Imo quia conſignatum erat ſepulchrum, egrediente Domino, inania redduntur ſigilla omnia mortis; inutilis vectis, cuſtodia vana, quandoquidem corpus retinere non poſſunt humanum.

Sap. 5.

§. VIII.

A Reſurrectione Domini Sepulcrum caleſtes homines parit.

Reſurgente Domino, terrenī illius Adami genus è mūdo eliminatur, & cæleſtium hominum regenerantur examina. Qui à vulua matris puluerulenti naſcebamur & mortales veteris patriæ referentes imaginem, à Sepulcro rediuiui cæleſtem & immarceſcibilem iuuentutē auſpicamur. Cur non obſtupuiſſent fœminæ? Vident Sepulcrum parturire iuuenem ſplendidum prima niuali ſtola decoratum, & meritò ſtupent, & verecundantur, quod fœminæ iuxta veteris ſeminis ſeneſcentis Adami proiē pariāt. Pulcrè D. Aug. ſer. 133. de Temp. Natiuitatem à Sepulcro, cū Natiuitate ab vtero matris cōparat ſic fatus. *Glorioſior eſt iſta, q̄ illa natiuitas. Illa enim corpus mortale genuit; hac edidit immortale. Poſt illam Natiuitatem ad Inferos deſcenditur, poſt hanc remeatur ad cælos.* Stupeant iam fœminæ cum videant Sepulcrū præſtantius eſſe vtero matrum, vtpote quod potuit cælitum & incorruptibiliū corporum genus inſtaurare. Sic quondam Abrahamo Dominus pollicebatur dicens Gen. 22. *Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam, quæ eſt in littore maris*. Sicut arenam multiplicatos Abrahamides video; ſed quando Abrahami ſemē ſtellas pariet? Vnum ſepulcrum ſtelliferum gen⁹ reponit Abrahamo. Id attigit D. Greg. Niſſ. 1. de Reſu. Domini, vbi reſurrectionis Dominicæ vtilitates præcurrens fatur. *Quæris Abrahæ benedictionem? præſentia contēplare, & habebis id quod requiris. Cæli ſtellas nō vides?* Quid nō cum Saluatore è Sepulcro pullulauit? Vnum puluerulentum genus ibi manet, ſtelliferū germinatur. Sepulcrum abſumit puluerem, ſtellas parturit, dum homines emittit in vitam immortalem, vt dicat Dan. cap. 12. *Multi de ijs, qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt, alij in vitam æternā, alij in opprobrium. Qui autem docti fuerint fulgebunt tāquam ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos tanquam ſtellæ in perpetuas æternitates.* Voramur à Sepulcro ignobiles, & īde glorioſi naſcimur; voramur prodigi ſubſtantiæ diſſipatores, generamur prima ſtola cādidati, voramur puluis, & ſtellę, proſilimus inſtar firmamenti fulgurātes. Id quod innuit elegās Anaſtaſij Sinaitę notatio, qui lib. 5. Hexaem. ait. *Prima Reſurrectio ex aquis facta eſt per Ionam.* Itaque primū reſurrectionis præſagium in Iona renaſcente ex aquis; vbi enim reſurgimus non terrenorum, ſed cæleſtium omnium habemus matrē, & vt cęli aſtra ab aquis ī ſublime euolamus. Vt meritò dicat D. Zeno ſer. 2. de Reſur. *Hic eſt dies, quo à Domino noſtro cunctus redēptus eſt orbis, quo æthereo ſemine nouellus ideſt noſter uiuificatus eſt populus.* Iā enim ex æthereo ſemine cęleſtes à ſepulcro naſcimur.

Aug. Gen. 22. Niſſ. Dan. 12. Sinait. Zeno.

Text-

Text. Qui dicit illis: Nolite expauescere, Ieſũ quęritis Nazarenũ crucifixũ, ſurrexit: non eſt hic.

§. IX.

In Christi Domini Reſurrectione tanquam in flore ſunt omnium hominum Reſurrectiones.

ECce tibi arbor vitæ Chriſtus introducitur ab Angelo totus floridus iuxta communiorem nominis Nazareni explicationem Enimverò flores apparent in terra noſtra ex quibus æternæ vitæ fructus nanciſcētur homines. Hinc Eccleſiaſticus cap. 39. inquit. *Audite me diuini fructus, florete flores quaſi lilium, & date odores.* Vbi maximè ponderandum eſt, quòd fructus iubeatur florere, nōne fructus naſcuntur poſt flores? nonne cum fructus accedit, euanent marcidi flores? Qui ergo iſti fructus tam noui, tam inauditi qui non conſumunt; ſed parturiũt flores? Id ipſe ſapiens ediſſerit illis verbis *diuini fructus*, nō enim fructus quia à mundialibus arboris; ſed fructus, qui à viuida arbore Chriſti, nempe eius reſurrectio, & fructus eſt ſalutiferæ mortis, & ſimul flores explicat, quibus promittuntur hominum reſurrectiones. Fallor, niſi huc ſpectent verba illa D. Ambroſij oratione de fide Reſurrect. nimirum. *Quid dubitas de corpore corpus reſurgere? Granum ſeritur, granum reſurgit; ſed flore granum induitur. Et hoc mortale oportet induere immortalitatem.* Et quod granum verius dici poteſt reſurgere flore indutum, quam granum illud frumēti, nimirum verbum diuinum cadens in terram, & inde totum floridum exſurgens? Hod diuinum granum cecidit in terram, & mortuum

Eccl. 39.

Ambr.

A fuit, ſed granum reſurrexit, flore granum induitur, vt mortales homines induāt incorruptionem. Sanè Iſaias cap. 11. floris in modum erumpentem præcinit Ieſum inquiens, *& flos de racide eius aſcendet*: ex quo hominum glorias rectè præſagit Richardus Victorinus de comparatione Christi ad florem, his verbis. *Quid flore formoſius? Quid flore fragantius?* B *Quid flore fructuoſius? In flore mellificatio, ex flore fructificatio. Ex flore itaquè fauus, & fructus: in fauo mel, & cera, in fructu potus & eſca, ſi paruæ ſunt iſta, addo, quod in flore eſt medicina. Hic flos Ieſus factus eſt nobis medicina: ex illo mel, & cera, in ipſo potus & eſca: medicina in redemptione; potus & eſca in iuſtificatione; mel & cera in glorificatione. Ex hac medicina ſanitas* C *incorruptibilitatis: ex eius eſca refectio interna ſatietatis, ex eiuſmodi potu ebrietas æternæ ſecuritatis, de eius cera ſplendor ſummæ claritatis, in eius melle dulcor indeficientis felicitatis.* Ecce tibi è pulcherrimo Ieſu flore, & incorruptibilitas, & claritas, & ſaturitas, & felicitas hominum erumpit. Nec longè a Ricardi mente abeſt D Rupert. ad c. 4. Cant. Vbi expendit, quòd reflorenti Chriſto per reſurrectionem ei obtulerint Diſcipuli Luc. 24. partem piſcis aſſi, & fauum mellis, quorum reliquias Dominus dedit diſcipulis edocens, *poſtea ſecum conſurgentes fauo ſatiandos.* Sic totus floridus Ieſus dulciſſimos immortalitatis fauos nobis propinat, & fructus noſtræ Reſurrectionis pręſagit, E vt dicat D. Max. ſerm. de Reſurr. *Refloruit caro Domini, cum rediuiua de ſepulcro germinauit, & in floris modum cunctis hominibus immortalitatis afflauit odorem.* Quo ergo vadis homo? Mundi vniuerſæ viæ plenæ ſunt ſpinis, plenæ mortis, plenæ amaritudinibus, feminarum ſanctarum modo

Iſai. 11.

Richar. Vict.

Rup.

Max.

veſtigia ſequere; quære Ieſum Nazarenum, Ieſum floridum, in quo vno inuenies; dulcem gloriæ guſtum immortalitatis odorem. Meritò D. Bernard.ſerm.de vita ait. *Dabit Ieſus ſalutem, quia ſalutaris eſt, dabit Chriſtus regnum, in quo gloria cum diuitijs habetur, quia vnctus eſt. Dabit Nazarenus delitias, quia florens eſt.* Sic ille. Ex florenti Ieſu delitiarum Paradiſi fructus hominibus auſpicatur; tamen omnium elegantiſſimè rem finit D.Gregor Niſſ.orat.3 de Reſurrect.Chriſti aiens. *Effloreſcat & emineat in omnibus ſicut flos, decor diei feſti. Nam ſi natalis dies hominis Regis carcerem aperit; dies victoria celebris & illuſtris Chriſtus ruſurgens afflictos, oppreſſos, & conſtrictos non dimittet? Pauperes amplectimini veſtram nutricem, qui corrupta habetis curatricem veſtrarum calamitatum diem ſalutate.* Ecce tibi iubetur effloreſcere paſchalis dies, vt inde felicitatis humani fructus naſcantur.

Bern.

Niſſ.

§. X.

Chriſtus Dominus in Reſurrectione omnium hominum, & Angelorum inducit coronas.

VEre Nazarenus, hoc eſt, verè floridus è ſepulcro Dominus emergit, quandoquidem non ſuæ vnius reſurrectionis floridam præfert coronam, ſed in ſe vno omnium cæleſtium Principum oſtendit coronas. An hæreticorum in ſomnijs poteſt aliquid ſubeſſe verum? Sanè veritatis rudiis obcæcabantur illi, qui neſcio quem alium à vero Saluatore effingentes illum pulcreſcere dicebant, accepto ore a ſingulis cælitibus. Ita refert D. Irænæus ſtatus. *Quod autem Saluatorem dicũt ex omnibus AEonibus factum eſſe*

Iren.

A *omnibus in eum deponentibus florem ſuum, non extra Heſiodi Pandoram nouum aliquid afferunt.* Ecce tibi inimici veritatis lumen aliquod præbent veritati, quatenus illum credunt futurum ſaluatorem; qui omnium cæleſtium Principum floribus eniteat, in quo vno ſingulorum omnium effulgeant flores. Talis proſiluit à Sepulcro verus & vnicus Saluator Ieſus, nimirum Nazarenus, totus

B floridus in ſe vno omnium triumphantorum flores præmonſtrans. Illi a ſepulcro emergenti dicebat cæleſtis pater, Pſal. 131. *Inimicos eius induam confuſione, ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea,* vel ſi mauis iuxta lectionem Hebraicam. *Super ipſum efflorebit corona mea.* Quam floridam coronam premens S. Ambr. ſer. 15.

C in Pſal. 118. ait. *Quæ eſt corona, quæ coronatur Chriſtus niſi corona gloriæ? Ioſeph coronam habuit Caſtitatis, Paulus Iuſtitiæ, Petrus fidei; ſingularum virtutum corona ſunt: ſolus Chriſtus habet coronam gloriæ. In hac corona omnes coronæ ſunt, quia gloria non portio vnius coronæ; ſed præmium omnium coronarum eſt.* O quam floridus proſilit Dominus à ſepulcro, vbi non vnum, aut

D alium virtutis florem exhibet in corona; ſed omnium cæleſtium Principum floribus, & coronis effulget candidatus. Vt dicat Diu. Bernard. tract. de Paſſ. *Floruit mirabiliter, & valdè ſingulariter, & excellenter vitis hæc Ieſus, non florum genere ſicut alia, ſed omnium florum ſpeciem in ſe continebat.* Sic ille.

Ambr.

Bern.

E

§. XI.

Mors Chriſti omnẽ eiuſdem gloriæ ambitionem in Reſurrectione oſtendit.

NOn inſcius Angelus rediuiuũ Dominum prędicaturus eiuſdem

dem paſſionem & crucem prætulit dicens, Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, ſurrexit: ſurrexit quidem Nazarenus, ſurrexit floridus, qui mortis cruciſq; ſuſtinuerat marcorem. Pulcrè Nicolaus D. Bernardi notarius epiſt. 53. inquit. *Sic Ieſus de ſpina Paſſionis roſam protulit redemptionis.* Etenim ſuæ virtutis, ſuæ efficacitatis, ſuæ gloriæ roſam à cruce & morte reſurgens Dominus explicuit, & manifeſtam propoſuit.

Nicol.

Hieron. Immaturam adoleſcentis mortem ſic depingit D. Hieron. epiſt. 26. ad Pammach. *Quis parturientem roſam, & papillatum corymbum, antequam in calathum fundatur orbis, & tota rubentium filiorum pandatur ambitio, immaturè demeſſum æquis oculis marceſcere videat?* Sic pallida mors floridos adoleſcentes, rubentes iuuentutis roſas demetit, antequam tota roſarum pandatur ambitio. Siccine demetit mors Ieſum Nazarenum? Abſit: imò roſei Domini nunquam patentior gloria, quam à morte, à ſepulcro refloruit, & dum in cruce moritur, quia ſic moritur, totius roſei decoris & ſplendoris pandit ambitionem. Accipite Diu. Bernard. libro de Paſch. cap. 41. hæc de florenti Ieſu verba facientem. *Sicut roſa frigus noctis clauſa, Solis ardore ſurgente, tota aperitur, & folijs expanſis in rubore demonſtrat ardorem iucundum; ita flos cæli delitioſus optimus Ieſus, qui multo tempore à peccato hominis quaſi in frigore noctis clauſus fuit peccatoribus; tandem radijs ardentis charitatis in omni ſui corporis parte apertus eſt, & roſę ardor in rubore ſanguinis effuſi refulſit. Vide ergo quomodo in hoc flore roſę floruerit rubicundus Ieſus. Vide totum corpus ſicubi roſę ſanguineæ florem non inuenias.* Non demetitur à morte diuinus flos Ieſus, antequam in calathum fun-

Bern.

A deretur, orbis antequam tota internæ pulchritudinis panderetur ambitio. Quin imò ſic Ieſus flos in morte apertus eſt, vt totam gloriæ ſuæ ambitionem per aperturas eiaculans, cælitum oculos obſtupefaceret, qui mirabundi dicebant. *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Id quod D. Auguſ. ſerm. 138. perſpicuè attigit fatus. *Viderunt cælites cuncti ſpecioſum vulneribus Chriſtum, & admirantes fulgentia*

August.

B *diuinæ virtutis vexilla talibus concrepant hymnis. Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Quanta gloria ex apertis roſeis vulneribus Ieſu radiabat; quando Angelos in admirationem rapiebat! Sanè viderant Angeli ab antiquo florem illum, ſed viderant parturientem in ſinu patris, & quaſi papillatum corymbum, antequam in

C calathum funderetur orbis, & tota rubentium foliorum pāderetur ambitio. Ad modo cum apertum illum vidente, totamque foliorum rubentium ambitionem patentem; ingentem inde pulchritudinis gloriam mirantur & ſtupent. Sic refloreſcentis Ieſu gloriam vulnera crucis exaltant. Vnde elegantiſſimè D.

Athan.

D Athanaſ. crucis fructus in Domino opponit Iudæorum perfidiæ, dum inquit orat. de Paſch. & Cruce. *Saluatoris mors orbem terrarum in libertatem aſſeruit, cauſamque dedit, vt gentes Deum glorificent. Iudęorum furor Iudæos cum ipſa ciuitate deleuit, & in Dei cognitione obcæcauit. Mors Chriſti mortuos viuificauit, Iudæoſque ſuæmet inſidiæ vita ſpoliarunt. Crux Saluatoris Eccleſiam gentium cum deſerta eſ-*

E *ſet, habitatoribus frequentauit: Iudæi contra malitia ſua orbem terrarum ſibi intercluſerūt, inhabitabileque reddiderunt, vt qui nec ciuitatē vllam habeāt. Mors Saluatoris Regnum cælorum oſtendit; Iudæi ſuo furore ſuos Reges perdiderunt, & Magnates amiſerunt.*

Crux Domini Angelos hominibus conſotiauit, & interpres conciliatrixque eorũ amicitiæ fuit. Iudæi contra inſidiando contubernium, ſocietatemque domicilij cum dæmonibus lucrati ſunt. Huc vſque Athan. glorioſos crucis partus manifeſtat, & Angeli mentem explicat, qua glorioſum Dominum dicturus præmiſit crucifixum, vt ex cauſa ingentem Chriſti gloriam, & generis humani reparationem, & magnalia omnia Chriſtiani Imperij cognoſcerent.

§. XII.

Reſurgens Dominus egenorum hominũ curam habuit.

Rectè ex verbis Angeli D. Greg. Niſſ. educit præproperã Chriſti Domini Reſurrectionem, non enim dicit, accedentibus fœminis modò reſurgit, ſed iam antea ſurrexit. Et cur qui pias fœminas in aromatum obſequium impulit, earum officium non expectauit in Sepulcro? An fugit exhibendam ſibi tantam olei impenſam, vt reſeruaretur in vſus pauperum? Pulcrè D. Bernar. ſerm. 12. in Cant. inquit: *Prouidè ob hoc Dominus Ieſus paratam ſibi confectionem expendi noluit in ſuo corpore mortuo, vt ſeruaret viuo; cum anticipãs horam, & accelerãs gloriam, mulierum deuotionem non eluſit; ſed inſtruxit, nõ recuſans obſequium, ſed reſeruans profictuum. In iſto ergo pepercit magiſter pietatis vnguentis optimis, quæ mẽbris ſuis indigentibus cuperet exhiberi.* Inſtruebat, inquam, Dominus, quibus impendendum erat obſequium à fidelibus, nimirum membris viuis, egenis paupertate preſſis, in horum vſus quicquid impendatur gratiſſimum accidet Redemptori Chriſto. Hoc Ieſu bono cordi erat, vt pauperum curam haberet, ob hoc gloriam Reſurrectionis anticipat, vt doceat pauperibus ſeruari ſubſtantiam, & illis impendi ſeruitia. Hinc Diu. Gregor. Niſſ. orat. 3. de Reſurr. ait. *Chriſtus reſurgẽs afflictos, & oppreſſos & conſtrictos non dimittet? Pauperes amplectimini veſtram nutricẽ.* Quam diuinè Reſurrectionem Dominicã vocat nutricem pauperum, vtpotè quæ ſibi impendenda docuit pauperibus reſeruari; ideo enim maturata eſt reſurrectio, non vt obſequium refugeret fœminarum; ſed vt matutinas refectiones egenis reſeruaret. Huc ſpectabat Diu. Hilar. homil. 6. de Paſch. aiens: *Reſurrectionis celebrantes triumphum fidem conuerſatione decoremus, miſericordiam in pauperes faciamus, imitemur Deum.* Hoc eſt fidei noſtræ decus, ſummi Dei imitatio, Dominicę reſurrectionis documẽtum, quòd miſericordiã in pauperes faciamus. Etenim in regeneratione, hoc eſt, in communi reſurrectione omnium cum ſederit filius hominis in ſede Maieſtatis ſuæ, vanè ſibi quis miſericordiam ſtillabit, qui extitit crudelis in pauperes. Diues ille qui ad præſentiam Lazari epulabatur quotidie Luc. 16. cum eſſet in tormentis vnam tãtum aquæ guttam refrigerij cauſa implorabat, & vel vna gutta aquæ fuit illi negata. Id quo expendens D. Greg. Niſſ. hom. de beatitudinibus, ait. *Diues ille diffluens delitijs mendici ad veſtibulum afflicti miſertus non eſt. Idcirco miſericordiam ſibi præcidit, miſericordia implorata non exauditus. Non quod vna gutta de magno Paradiſi fonte dempta, damnoſa eſſet, ſed quia miſericordię ſtilla commiſceri atque cõmunicari cum humanitate non poteſt.* Ecce tibi regenerationis ſtatus & exẽplar, In regeneratione corporum, nec miſericordiæ ſtilla cum inhumanitate com-

commiſcebitur; vbi reſurrectio mortuorum fuerit, ille miſericordiam accipiet, qui pauorum miſertus fuerit. Enimuerò reſurrectionis renouationem, vt Baptiſma ſic eleemoſynaæ æmulatur lauacrum, Vt meritò dicat D. Laur. Nouar. hom. de Pænit. hom. 1. *Prouidentia diuina aperuit nobis medicinæ armarium, vt faceret & diuites, et pauperes, vt quoniam diuites per exuberantiam rerum proni ſunt ad vitia, haberent coniunctos ſibi indigentes tanquam fontem lauacri, vt plus dicam, tanquam flumẽ Iordanis, vbi Chriſtus tinctus eſt.* Non guttatim, ſed flumine pleno eleemoſyna miſericordiam inſtillat, & expendo illud *tanquam flumen Iordanis*; quo non ſolum ablutionem; ſed & renouationem, qua in regeneratione iuueneſcant iuſti, ſignificat.

Laur. Nouar.

Text. Non eſt hic. Ecce locus vbi poſuerunt. §. XIII.

Chriſtus Dominus breui, & alieno loculo teneri non poteſt.

Non equidem teneri poterat magnus ille cæli terræque Dominus arcto & anguſto hominum ſepulcro, quis enim magnũ in paruo, omnium Dominum in alienis quærat? Ad dolentes parentes iamdudũ dixerat Ieſus Luc. 2. *Neſciebatis quod in ijs, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe?* Quaſi innueret ſe minime in alienis inueniendum, doleat licet quiſquis Ieſum quærit, non inueniet in paruis, non inueniet in alienis. Dicebat illa Dei amatrix, *In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea.* Quærebat ſane dolens & non inueniebat, quia ſolum quærebat in lectulo ſuo. Id quod expen-

Luc. 2.

Cant. 3.

A dens D. Bern. ſerm. ad illud Prouerb. 3. Beatus homo qui inuenit ſapientiam, ſic inquit, *Fruſtra quærit qui in lectulo ſuo quærit; lectulus eſt, & ibi gigantem quæris? Tuus eſt, & ibi ſperas inuenire eum qui diuerſoria ſemper ignorat?* Non in lectulo, non in alieno loculo tenetur magnus ille Dominus. Moyſi recte promittebat Deus in Exod. 33. *Ponam te in fora-* B *mine petræ*, quaſi diceret iuxta Cyril. Hieroſ. Cat. 10. *Dum exiguus ſis in paruo circumſcriptus eris.* Conueniunt enim exigua exiguis, aliena ſeruis, at qui magnus Dominus eſt, fruſtra in alienæ petræ foramine quæritur. Hinc D. Cyprian. præproperam Ieſu à ſepulcro reſurrectionem meditatus inquit, *Egreſſus de ſepulcro va-* C *cuum locum reliquerat, apertoque oſtio ingredi nolentibus liberum dederat aditum: & quaſi monebat ſe alias quæri, qui illis anguſtiis non poterat occultari.* Non loculis clauditur immenſus, nec aliena gaudet occupare mũdi Dominus. Vnde Angelus, qui reſurgentibus gloriam nuntiabat ſepulcri reuoluens lapidem ſedebat ſuper eum, ne crederetur poſſe ma- D nere Dominum in loco, cuius erat ſeruus poſſeſſor. Id docuit Chryſoſtom. homil. de Ioan. Bapt. fatus, *Angelus ille, qui reuoluebat lapidẽ, et ſedebat ſuper lapidem, quid oſtendebat? Lapis, cui ego inſideo, qui ſeruus ſum iſtius, non poteſt includere Dominum meum, cum premat ur à ſeruo ſuo.* Non moratur Dominus in iis, quæ ſunt ſeruorum, ſed in iis, quæ patris E eius ſunt. Hanc ſibi beatitudinem vere attribuebat Dei filius, quam Aglao cuidam tribuit. Solinus cap. 6. fatus, *Solum certe beatum Aglaum quis indicauit, qui in anguſtiſſimo Arcadiæ angulo pauperis ſoli Dominus, nũquam egreſſus paterni ceſpitis termi nos inuenitur.* Sane Beatiſſimus Ieſus

Bern.

Exo. 33. Cyrill.

Cypr.

Chryſ.

terræ

terræ cælique Dominus in his ſolum adeſt quæ patris ſui ſunt. O te felicem, qui ad Dei pertines poſſeſſionem, ſane habebis Ieſum, & in te morabitur Ieſus. Sic Orig. hom. 20. in Luc. expendit, *In ijs, quæ ſunt patris mei, oportet me eſſe. Vnuſquiſque noſtrũ ſi bonus fuerit atque perfectus, poſſeſſio Dei patris eſt, habet in medio ſui Ieſum.* Hæc ille.

Orig. Luc. 2.

§. XIV.

Reſurrectio glorioſa mortis ſepulcrique euacuat horrorem.

Feſtinus Angelos intra reſurrectionis gaudia, inter ſplendidas glorias inuitat fœminas ad ſepulcrum videndum: nulla enim infirmitas mortem expaueſcet, vbi inde reſurrectionis ſplendorem meditetur. Id quod D. Zeno ſerm. de Reſurrect. exemplo ſolis, ſic demonſtrat, *Sol quotidie naſcitur, eademque die, qua naſcitur moritur, nec tamen inſtantis finis ſorte terretur, ſuos vt repigreſcat curſus; ut horas ac momenta producat, vt ſaltem paulo diutius diei ſui demoretur ĩ uita; ſed fidelis ſemper, ſemper intrepidus ad ſepulcrum noctis cõtendit, ſciens in ipſo ſe habere quod viuit.* Cur timeat mori qui à morte viuet? Cur expaueat ſepulcrum, qui ex illo pulchrior renaſcitur? Sane ſol vbi nocturnis tenebris appropinquat, repigreſceret, curſus tardaret; niſi in tenebris ſciret ſe habere quod viuat. At dum futuram vitam è tenebris auſpicatur, intrepidus, nulla facta mora noctis ſepulcrum amat intrare. Sic de ſole altero & præſtantiori & diuiniori Ieſu loquitur D. Paul. ad Hebr. c. 13. *Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione contempta.* Quocirca D. Gregor. Niſſen. orat 3. de Reſurrect. fatur, *Prius quam de cælo deſcenderet,*

Ad Heb. 13.

Niſſ.

A *videt gentium perturbationem, duritiã Iſraelis, Pilatum pro tribunali ſedere, Caipham veſtem ſibi diſcindere, & ſeditioſam plebem ira inflammari, & Iudam prodere, & Petrum propugnare, et paulo poſt ſeipſum per reſurrectionem ad gloriam immortalitatis transformare ac quicquid futurum erat cognitione præſcriptum habens, non diſtulit beneficium homini præſtare, nec in longiorem*

B *diem contulit earum rerum adminiſtrationem.* Enimuero vbi mortem reſurrectionis gloria ſoluendam nouit, non diſtulit diem mortis, non repiguit mori; ſed intrepidus ad mortem euolauit. Fallor niſi Iob cap. 8. huc reſpiciat; quando iuſti lætiſſimam mortem deſcribit ſub metaphora arboris ſiue vitis, cuius palmites amat ſepeliri & vorari à terra,

C vt viuidior, & vegetior alibi repullulet. Sic enim ait, *Super acerbum petrarum radices eius denſabuntur, & inter lapides commorabitur. Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit eum, & dicet, non noui te. Hęc eſt enim lætitia viæ eius, vt rurſus de terra alij germinentur.* Sub foſſa humo, negato primo loco, abit vitis lætans & gaudens, quia inde feracior ſurrectura. Sic

D Ieſu veræ vitis qui veri fuerint palmites, non horreſcent à terra abſorberi, imo cùm foſſe mandentur humo, hæc erit lætitia viæ illorum, qua viuidiores & feliciores reſurgant. Vnde D. Ambr. orat. de obitu Valent. ex Iud. c. 11. Chriſtianorum luctus cupiens abſtergere ſic inquit, *Ad deflendum ſuæ virginitatis*

Ambr.

E *florẽ duos ſat eſſe menſes Jephte filia iudicauit, & ad uc non venerat reſurrectio.* Etenim quando creditur reſurrectio, nullus in morte linquitur doloris locus, piaculum eſt lætis non aſpicere mortem oculis. De Iob. c. 2. notanter dicitur, *Sedens in ſterquilinio.* Vbi illo verbo ſedens

Iob 2.

quæ iam

quædam alacritas animi exprimitur, qua ſanctiſſimus vir in putredine ſua de reſurrectione inſtante lætabatur. Ita Orig. lib. 2. fatus, *Ipſe ſedebat ſuper acervū ſtercoris plus ſibi de ipſis vermibus, atque putredine quam olim de regni gloria complacens. Nā omnium illorum finem poſt hæc omnia, quæ glorioſa ſunt, carnis mors expectat, & poſt omnem putredinem atque vermem, reſurrectionē carnis ſperat.* Hæc ille. Quibus vides reſurrectionis memoria quam ſaporet mortem. Quid plura? finiat Athana. orat. in Chriſt. aſcen. fatus, *Reſurrectionis memoria contra mortem arma hominibus ad victoriam obtinendam ſuppeditat.*

Text. Sed ite, dicite diſcipulis eius, & Petro, quia præcedit vos in Galilæā, ibi enim videbitis ſicut dixi vobis. At illæ exeūtes fugerunt de monumento, inuaſerat enim eas tremor & pauor.

§. XV.

Iniurias tibi illatas non ſtatim plectas, ſed locum dato iræ.

REdiuiuus à ſepulcro Dominus Galilæā reſpicit, quaſi Iudæ immemor; Iudæos iniurios ſibi ſilentio præterit, ſeſeque Galileæ regioni cōmittit. Cur Domine ad Galilæā ibis victor? Cur potius Hieroſolymis in hoſtes nō deſæuis? Cur triūphū nō agis de crudeliſſimis inimicis? Pulcre Rupert. lib. 2. de Oper. Spirit. Sanct. cap. 27. inquit, *Non continuo peremtoribus ſuis manifeſtus efflagrans inſultauit, aut meritas vindictæ pœnas exegit, quod facere interdum minus prudētium hominum eſt. Non eſt moris vel* (Rup.)

A *diſciplinæ eius contentioſa inuectione ſeu inſultatione feſtinatam rapere gloriam victoriæ de hoſtibus.* Diſſimulat iniurias, hoſtes obliuiſcitur aliquandiu, & alio pergit, nec cum primum vacat ſe vlciſcitur, vt ſic vltio iuſtior appareat & diuinior. Et tu quiſquis iniuriam pateris, ne te vlciſcaris cum primū potes, da, iuxta, Apoſtoli præſcriptum, locum iræ,

B vindictam differ, ne iræ feruore regulas excedas iuſtæ vindictæ. Sanè Dauid homines illos, qui Miſphiboſeth occiderant, ſtatim occidi iuſſit, verum Abneris interfectorem Ioabum liberum reliquit, & poſt multum temporis à filio ſuo Salomone iubet occidi. Cur qui adeo feſtinus in caſtigandis nocentibus, adeo extitit tardus, vt trucidaret perfidum homicidam?

C Rationem reddit Theodoretus quæſt. 14. inquiens, (Theod.) *Ipſe id in verbis oſtendit. Iſti, inquit, viri filij Seruiæ ſunt mihi duriores. Vnde eos tradidit Deo. Reddat, inquit, Dominus facienti mala ſecundum malitiam ſuam. Nam vbi eſt ei facile iuſta vti ira, nulla vtitur dilatione, neque quicquam veretur. Eos enim, qui Miſphiboſeth occiderant, & eius caput*

D *abſtulerat extremis membris mutilatos egit in crucem.* Etenim ſibi in durum & iniurium hominem non audet ſtatim inurgere, veritus ne iuſtam excedat iram, ideoque vindictam differt, vt dilatione iuſtificetur vindicta. Hanc tenebat regulam ſponſus Mariæ Ioſeph, qui prægnantem animaduertens vxorem, cum eſſet iuſtus, locum voluit dare iræ, eius ſo-

E cietatem fugiens. Ait enim c. 1. *Ioſeph cum eſſet iuſtus & nollet eā traducere, voluit occulte dimittere eam.* (Matt. 1.) Quocirca eleganter Chryſol. ſermon. 145. (Chryſo.) inquit. *Ioſeph merito iuſtus, quia pius, dum pietatem cogitat, crudelitate caruit, dum cauſam temperat, iudi-*

iudiciū cuſtodinit, dum vindictam differt, crimen euaſit. O quam omnibus exiſtit fructuoſa dilatio vindictæ.

§. XVI.

Inter conſpicuos virtute viros periculoſum eſt, ſi peccator appareas.

FVlgentiſſimi Angeli conſpectum fugiūt fœminæ, nimio correptę timore; vtinam ſic timeret ille, qui ſanctorum conuētum ipſe ſordidus intrauit. Nōne apud Matt. 22. ſponſum & Regem maximè offēdit, qui nuptiali feſto ſordidus aſtat inter conſpicuos prīcipes? Sic D. Maxim. homil. in Vig. Nat. dicit. Ille, qui in cœtu ſanctorum vocatus eſt, ad nuptias venire auſus eſt non habens veſtem nuptialem. Et cum alius niteret iuſtitia, alius luceret fide, alius caſtitate fulgeret, ille ſolus conſcientiæ fœditate pollutus, cunctis ſplendētibus, deformi horrore ſordebat, & quanto plus ſimul diſcumbētium candebat ſanctitas, tanto magis peccatorum illius apparebat improbitas, *qui potuerat minus diſplicuiſſe forſitam ſi in conſortium iuſtorū minime ſe dediſſet.* Hæc ille. merito ruinam hominis tribuit illius temeritati, qua ſordidus cum eſſet inter ſplendentes conuiuas auſus eſt diſcumbere. Tūc eius ſqualor magis apparuit, & magis Regis oculos offendit, qui forſan inter alios ſordentes homines mundus poſſet reputari. Sane mulier illa adultera à Phariſæis deprehenſa Chriſto Domino ſiſtitur Ioann. 8. Chriſtus autem *digito ſcribebat in terra.* Quid plura? Eleganter D Ambr. Epiſt. 76. inquit, *Scribebat in terra: quid? Vtique dicens. Feſtucam quæ in oculo fratris tui eſt, vides, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non vides.* Vnde adulterium à Magiſtro pudicitię reputatur feſtuca; niſi quia ab hominibus ſceleſtis deferebatur? Proh felix adultera! quæ nacta ſceleſtiſſimos accuſatores, inter illos apparuit quaſi munda, alioquin multo ſupplicio digna. Fugiendum illi erat virginum innocētium conſortium, inter quas adulterium maximum appareret delictū, dignaſque pœnas lueret. Hinc conijcere licet, quā merito expaueant iniqui iuſti ſanguinis pretij conſortium. Enimuero Iudas quos acceperat argenteos refudit, Phariſæi illos à ſe repellunt, de quo pulcre D. Max. dicit, *Videte quanta vis Dominicæ ſit pecuniæ: quam inde Iudas reijcit, hinc Phariſæi ī loculos nō recludunt. Iuſti enim ſanguinis pretium pertimeſcit iniquitas poſſidere.* Cur non pertimeſcat iniquitas coniungi cum iuſti ſanguinis pretio? numquam enim damnabilior appareret, quam ex collatione cum illo? Metuat iniquitas in ſplendoribus ſanctorum verſari, metuat qui immundus eſt apparere inter mundos, vt videas quam iuſti timeant fœminæ incredulæ fidelis Angeli conſortium frui. 3. Reg. 17. dicebat hoſpita ad Eliam. *Quid mihi & tibi vir Dei? Ingreſſus es ad me, vt rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum.* Eu quam creſcunt ad pœnam peccata in præſentia ſanctiſſimorum hominum! Sic Ioſephus lib. 8. ca. 7. *Quærebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexiſſet, ideo mulctatam ſe filij morte dictitans.* Non quod Elias publicaret peccata eius, ſed quod quæ in ſe latebant, ad præſentiam iuſti maxima videbantur. Apud Luc. cap. 11. damnat Dominus ficulneam fructu vacuam. Sed quæ cauſa benignum Dominum impulit, vt ficulneam damnaret? D. Bernard heres Gillibert. ſerm. 23. in Cant. ſic fatur,

[Margin notes: Max. — Ioan. 8. — Ambr. — Max. — 3. Re. 17. — Bern.]

For-

Forſitan & ficulneam illam ſterilem, quam Dominus iuſſit ſubcidi, fertiles de vicino vineæ condemnabant. Caueat quiſque fructu vacuus inter florentes & diuites fructibus vitam inſtituere conatur.

Ex Ioan. 20. Cucurrit ergo & venit ad Simonem Petrũ, & ad alium diſcipulum, quẽ amabat Ieſus, & dicit illis: Tulerũt Dominum de monumento; & neſcimus vbi poſuerunt eum. Exijt ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum, currebant autem duo ſimul.

§. XVII.

Qui fide nititur, in quanis rerum temporali iactura impauidus, & lætus agit.

O Quam alij ſunt fidei oculi, quam oculi carnei! qui carneis oculis vidit, quam inquietatur iacturis, quantis lacrymis proſequitur charorum amiſſionẽ! At qui vuidi illuminatus eſt fide, tunc gaudet ſe inueniſſe æterna, cum vidit amitti temporalia. Accipite D. Aug. ſerm. Aug.
132. de Temp. pulcre prædicta Ioannis verba enucleantem dum fatur, *Cur Maria Magdalena veniſſet ad monumentum, quam merorum Saluatoris, amiſſa fide, deuotio in lacrymas impellebat, videns reuolutum a foris lapidem, cum non inueniſſet in ſepulcro Dominum, cœpit acrius dolere, quod perdiderit & defunctum. Mox autem ad Petrum peruolat, nuntiat inane ſepulcrum, queritur corpus ablatum. Petrus autem*
A *reſurrectionis filij Dei, & ante crucem conſcius, quam prædixerat ipſe paſſurus ſub tali nuntio non fleuit aut doluit. Ad ſepulcrum celeri curſu feſtinat lætior rediturus, ſi non inueniret quem quærebat.* O viuidæ fidei fulcimentum ſingulare! Credentem Petrum non tangit amiſſio tanti defuncti, imo quia credebat futuram eius vitam, lætior agit, cum nõ inuenit ſanctum quod
B quærebat cadauer. O te felicem, qui oculis apertis fueris fidei, hac fundatus nulla cades temporali iactura; deficiat humana ſubſtantia, euaneat ſalus, labet vita, ibi lætior ages, læ- Dionyſ.
tior viues. Pulcre D. Dionyſ. Areop. cap. 7. de diuinis nominibus nobis obijcit fidelis mentis robur & fortitudinem, tot myriades puerorum, adoleſcentularum, quæ tenero in
C corpore dura tormenta, ferreos tyrannos ſuperarunt. Vnde tanta teneris puellis in tormentis lætitia? Ait ille, *Etenim ſcit ad veritatem vnitus, vbi bene habet etſi multi corripiant eum tanquam mente excedentem.* Scit qui fidei veritate fulcitur, vbi bene habet, ſcit quanta illi gaudia in futuro ſæculo maneant! quam æterna
D tranquillitas! quam felix beatorum ſocietas! Hinc quamcumque iacturã temporalem leſus aſpicit, & quo vidit temporalia perdi, eo lætior ventura bona autumat. Hinc inclyti illi Machabæi apud Antiochum eius ſpernunt promiſſa, quorum ab ore aurea hæc prompſit D. Gregor. Naz. Naz.
Alius mundus nobis eſt, omnibus rebus, quæ oculis cernuntur, longe ſublimior ac
E *diuturnior. Patria autem cæleſtis Hieruſalem, quam nullus Antiochus obſidione cinget, quocirca res parnas nobis polliceri deſine.* Sic humana decora diſpiciunt, ſic amant terreno ſplendore nudari, qui fidei oculis manentia bona perquirunt. Nec minus gaudent in omnium temporalium ia-

ctura,

ctura, qua gaudet ille qui induturus regias & ſplendentes veſtes ſeſe ſpoliari ſordidis & pannoſis videt. De eiſdem Machabæis in mortali ſtrage lætantibus, pulchrè Theophylus Alexandrin. Epiſt. Paſc. 3. inquit, *Et tamen inter hæc omnia* (tormentorum genera) *Paradiſum animo deambulantes non ſentiebant quod patiebantur; ſed quod videre cupiebant.* Eo anheli aſpiciebant, quo fidei alis ferebantur, lætiores exituri, ſi trucioribus adhiberentur rotis, Iſaiæ 13. minatur; *Ecce venit Dominus diſperdere orbem terrarum.* De quo Ambro. lib. de Helia cap. 21. ait, *Qui anguſti eſt animi, illa non cernens, dolet, quod diſperdas orbē. Sed qui nouit expectare quæ inuiſibilia ſunt, gaudet vt venias, & oēs liberes.* Theop.

Text. Et ille alius Diſcipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum. Et cum ſe inclinaret vidit poſita linteamina, non tamen introiuit.

§. XVIII.

Honeſtiſſima eſt de virtute æmulatio & contentio.

O Vtinam ſic omnes virtutis amore exardeſcerent, vt indignè ferrent, ſe ab alijs præueniri, imò toto mentis conamine alios vincere & ſuperare contenderent. Id quod monebat Nazianz. orat. 2. de Paſch. præſentem Ioannis locum premens his verbis, *Petrum, & Ioannem imitare, ad ſepulchrum propera ſimul ac certatim currens, ac honeſta æmulatione contendens.* Honeſtum eſt, glorioſum eſt, ſi non patiare in virtutis ſtudio vinci, imò ſi omnibus Naz.

A præferri ſtudeas. Nonne hanc æmulationem Dominus commendabat, cum Apoc. c. 3. dixit, *caue ne alius accipiat coronam tuam?* dixiſſet etiam conare alterius coronas præripere, dum omnes virtutis ſtudio ames ſuperare. Quis non frontoſum illum Magdalenæ affectum miretur, quo in domum Simonis ingreditur, vt ſibi Chriſtum Dominum ibi diſcumbentem acquirat? Fœmina ſic audet B intrare Pharisæi domum? Nonne ex pectaſſet, vt egreſſum Dominum conueniret? ſed inerat illi æmulatio, nec patiebatur Dominum ab alio preſſius poſſideri; ſed contendit illum ſibi præripere. Eleganter id attigit D. Paulin. epiſt. 4. ſic monens ex facto illo, *Quoniam ſpiritus vbi vult ſpirat, & audio vocem eius, & neſcis* C *vnde veniat, igitur vbicumque auram captabo, vndecumque vel tenuem halitum legam; vel indigni, vel in domo Phariſæi audiam iuſtum veniſſe, contendam præripere hoſpitis gratiam, præripere ſi poſſem Regnum cælorum.* Felix contentio & æmulatio! O quoties ſancta obtinet æmulatio, coronas, quas pene longa deſidia eripuerat. Nouit hoc, qui pigros & deſidioſos D Iudæos repellens præfecit illis populum Gentilem. Proh Deus immortalis! Sic præ dilecto populo pluris æſtimas gentes? Cur magis idololatras vocas ad coronas Abrahamidum? Sic Abrahamides odiſti? Imo quia Abrahamides amabat, gētes vocauit, quas æmulatos traheret Hebræos efficacius ad gloriam, alioquin perituros. Sic D. Leo ſerm. 5. in E Epiph. loquutus: Optandum nobis eſt, & ſtudendum vt & hic populus qui ab illa ſpirituali patrum nobilitate deficit, ramis ſuæ arboris inſeratur. Multum enim nos Deo beneuolentia iſta commendat: *Quia ideo delictum illorum nobis miſericordiæ locū fecit,*

Apoc. 3. · Paulin.

fecit, vt eos ad æmulationẽ ſalutis recipiendo, fides noſtra reuocaret. En tibi quãtum valet æmulatio. Immo tam potens eſt, vt eius vi Chriſtus Dominus duriſſimos Iudęorũ animos ad aliqualem virtutem emollierit. Licet enim modo perfidi & obſtinati inueniantur Iudæi, longe tamẽ à priſtinis gentis ſceleribus abſunt. Non enim ſacrificant filios ſuos dæmonijs, nec idola colunt, quod in eis perfecit Chriſtus, mediante ſua illorum, noſtri æmulatione. Ita D. Chryſoſtom. in Pſalm. 8. dicens, *Quod vos lex non decuit, hoc ex redundanti copia fecit Chriſti potentia. Quandiu enim legẽ habuiſtis, et occidebatis, & filios mactabatis, & adulterabatis: poſtquam autem illuxit Sol iuſtitiæ de veſtris malis multum deceſſit, & moderatius vitam inſtituitis, correcti per veſtram in nos æmulationem.* Vtinam noſtris animis hæreat hoc calcar, à nemine in virtute patiamur ſuperari. Sic omnes contendamus; ſic pugnemus vniuerſos antecedere, & gloriæ coronas alijs præripere è manibus. Sanè hoc cauebat Abraham Gen. 18. quando in ipſo feruore diei excubabat ad oſtium tabernaculi, vt peregrinos tranſeuntes ſuo inferret hoſpitio. Quorum tribus viſis, *cucurrit obuiam illis.* Et cur cucurrit? ne quidem ſibi hoſpitalitatis fructus ab aliquo alio præriperetur. Vnde merito D. Ambr. lib. 1. c. 5. inquit, *Diſce quam impiger eſſe debeas, vt poſſis præuenire hoſpitẽ, ne quis præueniat, & te boni muneris defraudet.* Sunt boni æmulatores qui diuini obſequij occaſiones nituntur præoccupare, qui virtutum palmas & coronas etiam aliorum è manibus contendunt pręripere; quare vigilandum eſt, pugnandum eſt, currendum eſt illi, qui cupit corona ſua non fraudari. De caſu & occurſu Abraham pulcre D. Chryſoſt. ait, *Currit & volat ſenex, vidit enim prędam, quam venabatur. Non vocauit famulos, quaſi* [illegible]*ceret. Magnus theſaurus eſt, magna negotiatio, per me ipſum hanc mercedem inferre debeo, ne elabatur tantum lucrum.* Neminem expectare debes, ſi brauium rapere concupiſcis. An qui in ſtadio currunt expectant ſeſe, an ſinguli eo ſpectant, vt cæteros anteuertant, & brauium præripiant? Et hi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam.

Gen. 18. — Ambr. — Chryſ.

§. XXI.

Væ qui in virtutis curriculo breuem & determinatum finem ſibi præfigunt, in quo ſemper progredi deberent.

Ecce tibi in Ioanne currente, & non introeunte ſepulcrum, illi notantur, qui in virtutum proſequutione currunt quidem & fatigantur, nunquam tamen virtutis recreantur fructibus, quia certos ſibi fines præfigunt, quos dum nolunt præterire, quaſi in gyrum currentes nunquam proficiunt. Meritò iſto Ioannis exemplo monebat illos Nazianz. orat. 2. de Paſch. inquiẽs, *Quòd ſi celeritate anteuertaris, ſtudio vince, non circumflexo corpore, in monumẽtũ proſpiciens, ſed in ipſũ ingrediens.* Sanè Ioannes præcurrens Petrum vbi ſepulcrum attigit, non proceſſit; ſed corpus rotauit, & circumflexit, vt de foris proſpiceret. Proh inanis curſus, qui in orbem deficit! is quidem curſus & te vexat, & frangit, nihilominus tamen nullum in ſtadio profectum acquirit. De his pulcra ſimilitudine D. Baſil. in conſt. cap. 9. *Multi ſerpunt, nihil promouent, ſimiles iumentis, quæ ad molas deligata*

Naz. — Baſil.

magis beat hominem, quam in ea manere vita, qua ſemper & indeſinenter creſcat, nec deſinat progreſſus facere. Hanc ſpiritualem infantiam ſenibus Baptiſtæ parentibus tribuit Lucas cap. 1. dicens. *Ambo iuſti ante Deum incedentes in omnibus mandatis*. Vbi eleganter Chryſol. ſerm. 91. *Incedentes dixit, vt eos oſtenderet cucurriſſe, virtutibus nõ ſtetiſſe; & ambulaſſe in via iuſtitiæ: nec remanſiſſe in itinere mandatorum, ſed ad mandatorum plenitudinem perueniſſe.*

Text. Venit ergo Simõ Petrus ſequẽs eũ. Et introiuit in monumentũ, & vidit linteamina poſita, &c.

§. XX.

Contemplatio addit alas; ſed actio coronat opus.

COmmuniter in hoc Ioannis facto notant myſtæ contemplationis & actionis efficaciam; volant quidem & præcurrunt contemplatiui; at qui feruentes in actione viuunt, in requiem Domini felicius ingrediuntur. Ita Nazian. Scholiaſtes orat. 2. in Paſch. *Studio autem contemplationis alumnum ſuperat, qui actiua virtute inſtructus eſt, vtpotè laborioſior.* Quam volauit Paulus dum contemplationi inſtitit? nonne raptus dicitur vſque ad tertium cælũ, & inde gloriam Dei rimatus eſt? Ad tertium vſque cælum peruenit; ſed nõ cæleſtia penetralia intrauit, quin iuberetur operi & labori incumbere, & viriliter in ſtadio decertare. Id quod attigit D. Cyril. Hier. catech. 14. fatus. *Imo deſcendit Paulus iterũ, non quod dignus non eſſet conuerſatione cæleſti; ſed vt guſtatis ſupercæleſtibus, honoratus deſcendens Chriſtum prædi-*

Naz.

Cyril. Hierſ.

A *caret, & pro ipſo moriens corona martyrij potiretur.* Potuit contemplatiuus perpeti volatu cæleſtia attingere; ſed non admittitur ad coronam, niſi qui in ſtadio deſudauerit. Quippe perfectionis coronæ laborãtibus, & deſudantibus offeruntur. Id quod eleganter notauit B. Iſaias Abbas orat. 5. dum enim in Rachele contemplationem, & in Lia actionem

B conſtituit, ſic inquit. *Cæterum Rachel filios non genuit, antequam pareret Lia, & Iacob ipſe ſeruiret. Ex quo intelligimus hominem, niſi prius labores in excolendis virtutibus pertulerit, non poſſe ad veræ perfectionis libertatẽ aſpirare.* Ille intret in gaudia Domini, ille intima perfectionis penetralia luſtret, qui laboribus pro virtute acquirenda innutritur, qui actiuæ ſollicitu-

C dini indefeſſè & ſtrenuè incumbit. Nonne dicebat Paulus 1. Cor. 12. *Non poteſt oculus manui dicere, opera tua non indigeo?* Nunquam ſanè oculus immarceſcibilem coronam attinget; niſi laborantes præmittantur manus. Rectè D. Greg. Niſſ. hom. 14. in Cant. *Non poteſt oculus manui di-*

D *cere, non mihi te opus eſt: nam tunc maximè vis oculorum cõſpicitur, cùm ipſa opera teſtimonium oculorum acumini perhibent, per ſtudium præclararum rerum egregiè ſe duci declarantia.* Sanè Petrus teſtimonium Ioãni perhibet, ipſe intra ſepulcrum introiens, ſic actiua, ſic operum labor teſtimoniũ dant ſpeculationi; dum per egregia facta coronas prætendunt immortales. Nonne Moyſes in monte ora-

E tioni inſtabat? tamen victoria ex Amalech, illius reſpondebat manibus. Rem ponderat D. Baſil. in 1. Iſaiæ fatus. *Moyſi manus dimittente præualebat Amalech; hoc eſt noſtra operatoria, & actiua facultas, ſi quãdo fatiſcet, ac proſternetur, aduerſus nos præualeſent aduerſaria poteſtates. E diuerſo,*

Iſa. Abb.

1. Cor. 12.

Niſſ.

Baſil.

uerſo, cum manus fuerit in ſublime expanſa per diſcretam operum diſtinctionem, tunc mentis noſtræ perſpicacitas acriores reſumit vires. Itaque non oculos, non mentem, ſed manus, nimirum actiuas victoria comitatur.

CAPVT II.

Chriſtus Dominus reſurgens Matri, & Magdalenæ apparet.

OCEANI amarulentos fluctus Sol roſeus Chriſtus relinquēs, altiſſimum perfectionis montē Mariā lætis radijs illuſtrat. Deinde cryſtallinis lacrymātibus fontibus præſentatus matutinum almæ Veneris ſydus Magdalenam præmittit noui ſplendoris nouique ortus nuntiam.

§. I.

Virgo Maria prima triumphatoris filij gloriam ſpectauit.

QVos oculos prius requireret nobilis, & diuinus triumphator, quam & matris & Reginæ creaturarum oculos? Equidem eleganter D. Chryſoſt. hom. 3. in c. 2. *Non vides aurigas, qui præcurrentes totā illā ſtadij partem, qua vniuerſa ciuitas è ſublimi ſpectat ſedes in equeſtri certamine; ibi cōtendunt concertatorū currus ſubuertere, vbi Cæſarem viderint ſedentem, & vnum oculum digniorem, cui fidant, ducunt, quam tot hominum vultus?* Quippe ea omnium hominum eſt natura, qua in facinoribus ſuis ſpectari gaudent à regalibus oculis; & vnum aſpicientis Regis oculum digniorem, cui fidant, habent, quam multitudinis conſpectum. Nec crediderim triumphatorem Orci aliō prius ſpectaſſe, quam vt ſeſe creaturarum Imperatrici præſentaret; eo primo contendit triumphalem omnem gloriæ ſuæ pompam conuertere, vbi Mariam nouit ſedentem, vtpotè oculos digniores, quibus placeret, ducebat, quam omnium creaturarum etiam Angelicarum vultus. Vnde Rupert. lib. 7. de diuin. Officijs cap. 25. aſſerit: *Rediuiuus filius, illi ante omnes mortales, materno Virginē non defraudans honore, victoriam ſuam annuntiauit.* Quibus in verbis illud eſt ſingulare, nimirum; materno virginem non defraudans honore, etenim apud prophanos vbi ſeuera lege à triumphis & certaminibus olympiacis conſpiciendis fœminæ vniuerſæ arcebantur, vna tamē Phærenices admiſſa eſt, cuius oculis ſeſe Olympionices præſentarent. De quo Alex ab Alex. lib. 5. Genial. cap. 8. dicit: *Neque adſpectandum mulieres admitti lex cauet, præter vnā Phærenicē, quæ mater, & filia, & ſoror Olympionicarum fuit.* Vbi ergo Maria, & filia, & ſoror, & mater triumphatorum extitit, ne materno fraudaretur honore, admitti prima debuit ad glorioſum, & filij, & parentis, & fratris triumphum, & ſpectaculum. Præterquam quod cæleſtibus hoc eſt innatum corporibus, vt matri, à qua originem ducunt, primas cedant, & maximo in honore habeant. Quod ſubtiliter obſeruatum inueni in corporibus cæleſtibus, quandoquidem terrena corpora à terrā nata matrē ſub pedibus calcant, infimoque loco habent; verum cæleſtia, vt ab aquis originem ducunt, ſic matrem extollunt, eique primas cedentia aquas ſuper cælos collocatas habent. Hinc rediuiuus Saluator, totuſque cæleſtis factus ante omnes mortales matrē honorans illi primas ſui triūphi

Chryſo. Ruper t. Alex. ab Alex.

A B C D E

phi glorias dedicauit. Fallor, niſi huc reſpexit illa Methodij ad Virginem ſalutatio, nimirum, *Salue humanitatis filij fons, ſalue Spiritus ſancti vmbroſe mons*. Vt autem pateat, quo ſale dicatur Virgo humanitatis filij fons, videndum eſt quam aptè dicatur Spiritus ſancti mons. Enimuerò vbi Maria Apoſtolicis omnibus comitata viris Spiritum ſanctum expectabat, tunc quaſi mater terrenarum & mortalium, ſic præpoſitis filijs ipſa vltimo & infimo conſidebat loco. Ait enim Lucas Act. 1. ſingulis percenſitis Apoſtolis: *Hi omnes erant perſeuerantes in oratione cum mulieribus, & Maria Mater Ieſu.* Quod miratus D. Bern. ait. *Ita ne et mulierũ ſeſe vltimam exhibebat, vt nouiſſima poneretur?* Quidni? Tunc terrenorum matrem agebat in intimis filiorum conſtituenda. Vnde præclarè tũc à Methodio dicitur mõs: at verò in Saluatoris glorijs non mons; ſed fons notanter appellatur, vt cæleſtis filij erga matrẽ comitas notaretur. Sicut enim aquæ eo ſunt in honore filijs ſuis cæleſtibus, quo primas inter illos habent, ſic Maria aquarum æmulata glorias cũ filium protulit, à quo præ omnibus ipſa extolleretur.

Orat. in hypop. Domini. — *Act. 1.* — Bern.

Ex Ioan. 20. Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret inclinauit ſe, & proſpexit in monumentum. Et vidit duos Angelos in albis ſedentes, vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu.

§. II.

Qui externis acquirendis bonis ſtudet, non expers erit fletus.

A PVlcrè vocauit Caſſiodorus magna externorũ bonorum ornamenta *& timida, & tremula* neceſſarij enim illorum caſus nil poſſidẽti certius pariũt, quam timores, quam lacrymas, quam lamenta. De inclyta illa Prouinciarum Principe Ieroſolyma, ſic Ieremiæ dixit flebilis camœna Thren. 1. *Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui: depoſita* B *eſt vehementer non habens conſolatorẽ.* Ecce tibi tota ciuitas luctibus, tota fletibus tradita abſque conſolatore; ſed vnde fletus hi euenerũt? Cur & conſolatorem in luctu perdidit? An lamenti cauſam inſinuat dum ait, ſordes eius in pedibus eius? O vtinã gloria eius filiæ Regis eſſet ab intus, non ad terrena & lutea bona egre- C deretur; ſed intima & cæleſtia bona deſpiciens pedes in acquirendis bonis externis ſordidauit, & exinde nõ potuit effugere lamẽta, ſeſe luctibus & lacrymis dedit. Accipite Rup. lib. 1. in Ierem. cap. 21. *Sordes, inquit, eius in pedibus eius. Quæ recordari debuiſſet finis ſui, vt terram ſordidam nõ tangeret pedibus, non ambiret terrena; ſed corpore hic exulans mẽte conuerſaretur* D *in cælis. Non ſic fecit; ſed diſpoſita eſt vehemẽter amando terram, & obliuioni tradendo altitudinem cæli, non habẽs conſolatorem.* Sanè ſcaturiunt lamenta ex puluere pedum, vbi pedes affectuum domi ſe continent, intimis animi bonis figuntur, intrinſecus ſtant aſpicientes in cælum, ibi exſiccata eſt lacrymarum vena. At cum primum pedum ſordes eorum e- E greſſum ad exteriora notare cœperint, tunc patulo ſeſe ore promunt ea lacrymarum fluenta, quæ nullo conſolatore impediri queant. Hinc eleganter D. Ambroſ. libr. 3. de Virginib. premit illa Ioannis verba, nimirum. *Maria ſtabat ad monumẽtum foris, plorans,* quaſi inde fleret, quod

Thren. 1. — Rup. — Ambr.

tota inhiaret externis bonis, ait enim. *Quæ foris eſt plorat, nam quæ intus eſt, plorare non nouit.* Neſcit lacrymas qui internis animi bonis dat operam, verum Maria hæc ſolum corporalia & exteriora bona requirens fletibus & lamentis immergitur. Sic
Luc. 13. ex Luc. 13. ait Tertul. libr. 4. in Marcion. *Illic erit fletus & frendor dentiũ. Vbi? foris ſcilicet*, quippe forenſia bona omnigenis fletibus ſudant. Hanc in mundialibus bonis fletuũ ſcaturiginem nouit qui dixit
Pſal. 101. Pſal. 101. *Dies mei ſicut fumus trãſierunt.* Quę verba ſic in rem præſentem tractat Diuus
Chryſo. Chryſoſt. hom. 2. in Matt. fatus. *Nõne vides etiam corporis oculos, cũ in fumo remorantur, lacrymas ſemper effundere, ſi vero potiantur florẽtibus pratis, & hortis virentibus multo maiore aciei fulgore rutilare? Talis pfectò eſt & mẽtis oculus, ſi in pratis ſpiritualis paſcatur eloquij, erit totus purus & lucidus; ſi vero in fumum ſæcularium negotiorũ fuerit ingreſſus, ad innumera prorſus mala lacrymabitur ac flebit.* Fumus cũ ſint externa omnia decora, corporalia quæque ornamenta, procul ſepara ab illis oculos tuos, ni velis lacrymis & lamentis moueri. Quippe externis bonis opulentiſſimi hominis meminit D. Lucas his verbis. *Hominis cuiuſdam diuitis vberes fructus ager attulit, & cogitabat apud ſemetipſum quid faciam?* Spectarentur forſan in diuite meſſe cantilenę, verba lætitiæ & iubili plena, at non hæc; ſed quæ anxietates & moleſtas curas ſonabant, ait enim totus anxius & miſerabilis *Quid faciã?* Quocirca D. Zeno ſerm. de duplici tẽtat. gen. ait. *Quid inquit faciam? Quis non talem miſeretur? Quis nõ infelicitatem eius doleat? Anguſtiatur ex abundantia, conſtringitur ex opulentia, infelix in præſentibus bonis, infelicior in futuris. Et, ut video, ager ei non tam reditus largiores, quam gemitus attullit grandiores.* Hos parturiunt fructus agri omnes terreni, hæ metuntur ſegetes ex præſentis temporis bonis, & ſemen, & meſſis plena lacrymis, plena lamentis.

Text. Dicũt ei illi. Mulier q̃d ploras? Dicit eis: quia tulerũt Dominũ meũ, & neſcio vbi poſuerunt eũ.

§. III.

Cum Deus nobis per peccatum auferetur, maximè timendum, eo quod ignoremus, an in æternum auferatur.

HAec iuſti in Magdalena plãctus cauſa, nõ ſolum, quod ablatus ſit Dominus; ſed quod ignoret vbi poſitus accubet; *& neſcio*, ait, *vbi poſuerunt eum.* Diuini ſpiritus mores hi ſunt apud Ioan. 3. *Spiritus vbi vult ſpirat, & neſcis vnde venit, aut quo vadit.* Ex quibus verbis meritò nobis magnum timorem de abſentia Dei innuit Alfredus dum inquit. *Neſcis vnde veniat, cum neſcis, vtrum amore an odio dignus ſis, & vtrum miſericordiam præroget, an mercedem reſtituat, an exerceat iudicium ſcire non poſſis. Neſcis & quo vadat, vtrum videlicet è vicino ſubſiſtat poſtmodũ reuerſurus, an longius eat poſt multum temporis rediturus, an offenſus recedat nunquam denuo reuerſurus.* Timenda res & maximis fletibus digna, quando abeunte Domino, neſcitur vbi ſubſiſtat, & redeundi voluntate ſit. Sæpius Magdalena abſentem habuit Dominum; ſed quem facilè litteris repetebat, vt Lazarum fratrem ſuſcitaret; etenim ſciebat quæ loca Saluatorem tenerent. Modò tremẽs abſentem plorat, quia neſcit vbi poſitus

Ioan. 3.

Alfred.

poſitus requieſcat, an eo migrauit, quo rurſus venire nollet. O quam
Naz. ſapienter monebat Naz. orat. in S. Baptiſt. ſuſcitatum Lazarum cernẽs, his verbis. *Caue, ne rurſus emoriaris, funibuſque peccatorum conſtringaris, in certum eſt enim, an rurſus ad vitam excitandus ſis.* Quaſi diceret, dum ſcis facilè Dominum è vicino reuocari poſſe, ne animum mortuum expaueas, ad vitam procul dubio reuocaberis. Sed caue iterum peccatis vitalem Chriſti ſpiritum abigere, incertum eſt enim quo abeat, vbi ſubſiſtat, an venire iterũ ad te vellet, per congruam cogitationem, vel in æternum te derelinquet. Ponite vobis ob oculos fallax illud conſilium, quo niſus Samſon miſere in hoſtiũ
Iud. 16. manus deuenit. Iudic. cap. 16. qui Dalidæ lenocinijs captus, in eius gremio, & ſomno, & laqueis ſecure ſemel, & bis, & ter ſe dedit, & toties incubante crinibus ſuis ſpiritu à ſomno, & laqueis facilè ſe expediebat. Factum tandem eſt, quod dum iterum fallaci gremio ſe dormiturus committeret; eius dormientis crines abraderentur, tunc inimicorum clangore excitatus *de ſomno conſurgens dicebat in animo ſuo, egrediar, ſicut antea feci, & me excutiã; neſciens quod receſſiſſet ab eo Dominus.* Duo in his verbis expende. Alterũ, quod neſciret abſentiam irreuocabilem Domini, alterum quod ſic neſciens diceret, egrediar ſicut antea feci. O communis hominum perditio, eo quod aliquoties ſe a laqueis mortis liberauerint, dante Domino, non dubitant iterum allaqueari neſcientes quod Dominus receſſerit, & an vellet iterum reuertere per cõgruam cogitationem. Sic pulcrè de
Ambr. Samſone fatur D. Ambr. epiſt. 70. *Ex ſomno experrectus faciam, inquit, ſicut ſoleo, & excutiam me ſuper aduer-*

A *ſarios, neque animi ſui alacritatem, nec virtutem agnouit, nec vigor erat, nec gratia manebat.* Vtinam nemo Samſonem æmuletur, & ſine conſcientia aſſiſtentis gratiæ Dei, qua ſe ab hoſtibus poſſit excutere, ſe committat ſomno, & peccatorum retibus. Monebat Dominus, *orate ne fuga veſtra fiat hyeme vel ſabbato.* Quod premens D. Cæſar. Arel. homil. 42. in- Mat. 24.
B quit. *Quaſi apertè dicat, videte ne tunc quaratis peccata fugere, quando iam non licet ambulare.* Sed potius omnes Magdalenam æmulemur, quæ dum neſcit vbi quieſcit ablatus Dominus, nil aliud ſibi faciendum putat quam lugere. Cæſar.

Text. Hæc cum dixiſſet conuerſa eſt retrorſum; & vidit
C Ieſum ſtantem, & non ſciebat quia Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus; mulier quid ploras?

§. IV.

Humilitas carnis noſtræ Deum glorioſiorem Angelis reddidit.

D VNde nouit Maria retrorſum aliquem venire, ad quem videndum conuerſa eſt? Iuxta D. Thom. in Cat. vidit Maria Angelos aſſurgentes, & figura, & inſpectione, & motu nouum alicuius ingreſſum notãtes. Porrò Angeli dum ad ſepulcrũ ſederent, Deũ claro intuitu videbant, & tamen ſedebant, & cùm primùm Ieſum accedentem vident, ſtatim
E aſſurgunt, & figura, & motu corporis nouam animi reuerentiã notantes. Cur hoc? An humilitas Saluatoris, & vilitas noſtræ carnis Deũ venerabiliorem, & glorioſiorẽ reddebant Angelis? Ita planè Iſaias c. 6. vidit Dominũ Angelicis ſpiritibus ſtipatũ, etenim illi aderant Cherubin

ſenis condecorata alis, *duabus vela* A
bant faciem. Et ante Dominum, ante
filium hominis Cherubin aſtantia
velãt facies alis, à Deo viſi carne in-
duto ſplẽdidiores gloriæ radios ful-
guratus minimè ferentes. Accipite
D. Chryſoſt. hom. 2. ibi ſic ſantem.
*Alas vice murorum obiiciunt non feren-
tes radios illinc proficiſcentes, & tamen
id quod apparebat ad noſtram imbecil-
litatem ſeſe dimittebat. Quid nis, di-* B
*miſſio erat quod videbatur? Erat,
ſed Dei*. Etenim Deus humilitate ra-
dians intolerabilem protendebat
gloriam oculis creatis. En eſt humi-
litatis & ſubmiſſionis vis, quæ ſu-
pra modum cæteras glorias extollit,
& radiare facit. Miraberis? Sed ecce
Dan. 8. tibi apud Danielem cap. 8. Angelus
hominis indutus habitu viri appa-
ruit, quo viſo, ait: *Cumque veniſſet,* C
pauens corrui in faciem meam. Itaque
apparente Angelo in figura homi-
nis, Daniel pauidus ad terram dimit-
tit faciem. Vnde eleganter Chryſo-
Chryſo. ſtomus vbi ſupra. *Etenim ſi Daniel
non ſuſtinuit Angelum ſeſe ipſi dimittẽ-
tem videre; ſed pronus iacuit, quid mi-
rum ſi Seraphim expaueſacti ſunt non
ſuſtinentes maieſtatem illã intueri, ni-
mirum dimiſſam, & humiliatam*. D
Humilitas iuncta Angelicis perfe-
ctionibus ſic extollit, ſic illuſtrat An-
gelum, vt eius gloria oculos oppri-
mat humanos. Humilitas ergo, &
vilitas noſtri habitus iuncta Deo ſic
deitatis acuit gloriam, vt eam vene-
rabiliorem, & fulgentiorem oculis
Angelicis faciat apparere. Hinc Pau-
lus ad Philip. 2. *Humiliauit ſemetip-
ſum*, inquit, *factus obediens vſque ad* E
mortem, mortem autem crucis, propter
Ambr. *quod & Deus exaltauit illum, &c.*
Quæ verba premens D. Ambr. ſer.
20. Pſalm. 118. ait. *Laborauit Apo-
ſtolus demonſtrare, quanta ſit humilita-
tis gratia, quantus eius profectus. Acci-*
*pe ergo argutis auribus ſi putas, quòd
Chriſto profuit humilitas ſua, cui ergo
non proderit? Si illum exaltauit, quem
non augebit?* Ambiamus igitur nos
hanc humilitatem, & demiſſionem,
quæ ipſum Deum Angelorum ocu-
lis venerabiliorem facit.

Text. Illa exiſtimans, quia hor-
tulanus eſſet, dicit ei: Do-
mine, ſi tu ſuſtuliſti eum, di-
cito mihi vbi poſuiſti eum,
& ego eum tollam.

§. V.

*Vnus ille verè dolet abſentiam Domini,
qui proprijs operibus inuenire laborat,
vbi verus dolor de peccatis oſtẽditur.*

O Quàm verè dolebat de ablato
Domino, quæ nulli parcit la-
bori, vt inueniat, quæ nullum lo-
cum expauet; ſed ait. *Dicito mihi, &
ego eum tollam*. Vbi eleganter Orig. Origen.
*O ineffabilis mulieris audacia, nullum
locum excipit, nullum anteponit, ſine
timore dicit, abſolutè promittit, dicito
mihi, & ego eum tollam!* Sic ſic ſunt
affecti, qui verè amiſſum per pecca-
ta Dominum dolent, imò hinc elu-
cet quantus ſit in animo dolor, ſi ad
paruum laborem ſubeundum expa-
uet, ſi ad operis exhibitionem pi-
greſcit, ſi diligentiam recuſat adhi-
bere. Multi dicunt, ſe de amiſſo Deo
dolere, & maximè dolere, a quibus
ſi quæras quam diligentiam adhi-
buerint, quem laborem inſumpſe-
rint, vt perditioni ſuæ inferrent me-
delam, nihil prorſus ab illis inue-
nies factum; ſed nec facere inten-
dunt. His ſeſe ipſos fallunt, dum ſe
verè de peccatis credũt dolere. Ecce
tibi Abrahã iuſſus iugulare filiũ, gla-
dium

diuum exerit, & Iſaac iugulandus ceruicem animoſus prætendit, in quo conſpectu Deus arietem obiecit, & Abrahami dexteram, & Iſaaci ceruicem auertit. Quem horum imminentem iam Iſaaci mortem magis verè doluiſſe credis? Sanè Abraham pater erat, nec dubito, quin in vnici pignoris internecione vehementer affligeretur; ſed & Iſaac iuuenis ſub gladij acie doleret. Quid plura? Accipite Diuum Zenonem pulchrè rem diffinientem his verbis. *Solus Deus doluit, qui aliam victimam procurauit.* Vbi expendo vnde concludat, Deum ſolum doluiſſe, nimirum qui aliam victimam procurauit. Sanè etſi patris & filij viſcera ſub gladio transfigerentur, nullum eorum dolor putatur, qui nullam fecere diligentiam, vt funeſtum illud ſacrificium auerterent. Ille ſolus, nimirum Deus doluit, qui vt vidit periculum appropinquare, ariete oblato, illud procurauit auertere. Non verè de peccatis dolet, qui remedium non procurat peccatis, qui ſeſe non offert labori & ſudori, vt tantum malũ abigat, & ſibi Dei gratiam quibuſcumque periculis tollat. Proh quàm falsè dolebat de ſceleribus ille diues epulo cum iam poſitus in tormentis aiebat Luc. 15. *Pater Abrahã miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui aqua, & refrigeret linguã meã.* Quid miſerabilius, nec vt à tantis tormentis liberaretur, ipſe laborare volebat, nec digitum intingere aqua? Hinc grauiter monet Abbas Cellẽſ. de panib. cap. 5. *Plenam itaque manum ſanguine Redemptoris non extremum digitum in aqua tinctum expoſcat conſcientia de grauibus confitentis: nec alterius tamẽ, ſed proprio digito velit mouere, & amouere pœnam, quam malè animum mouendo ſibi admonuit.*

Gen. 22.

Zeno.

Luc. 15.

Cellenſ.

A Expendo illud, nec alterius, ſed proprio digito velit amouere pœnam, quippe dolor confitentis peccata ſua, nec laborantis, nec ſatisfacientis proprio labore, vbi facultas eſt, nec ingens difficultas, is dolor futilis eſt, falſus eſt, epulonis, impœnitentis eſt; ac veræ pœnitentiæ dolor & digitum & manum, & pedes proprios adhibet, vt pœnam debitam peccatis amoueat. B Solus enim ille dolere cenſetur, qui aliam victimam pro anima ſua procurat, nimirum mactationem affectuũ animalium, qui nulli labori parcit, vt Deũ ſibi acquirat. Qui ex toto animo ait, dicito mihi, vbi poſuiſti eum; & ego eum tollam, id eſt, dicito modum inueniendi Deum, non refugio laborem, non expaueſco dolores vndecumque eum quæram, & tollam. C Ita Magdalenæ voce D. Chryſoſt. *Si tuliſti eum, tantùm per te oſtende locũ, ego paro humeros meos, & tollo tecum.* Chryſ. O verè pœnitentis præparatio, ego paro humeros meos! Vide verũ dolorem, & pœnitudinem illorum, qui adeò miſericordiã ambiunt, vt pœnæ impoſitæ ipſi addant maiorem. D Apud Ionam cap 3. dicitur. *Crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis à maiori vſque ad minorem.* Ioan. 3. Quod meditans D. Hieron. ait. *Viri non prædicant ſaccum, ſed ieiunium tantũ, at verò ij, quibus pœnitentia indicitur, conſequenter ad ieiunium, ſaccum copulant, vt ambitioſius Dominum deprecentur.*

E

§. VI.

Vbi Ieſus adeſt, omnia virent, & florent.

VIſus fuit Magdalenæ Ieſus hortulanus, & meritò, quandoque

quidem ad Ieſu præſentiam marcidæ virtutes florent, & ſterilis terra humani cordis virenti honore veſtitur, & mille frugum partus concipit. Pulchrè D Gregor. ait. *Forſitan nec errando hæc mulier errauit, quæ Ieſum hortulanum credidit, an non ei ſpiritualiter hortulanus erat, qui in eius pectore per amoris ſui vim ſumma virtutum virentia plantabat?* Vnde marceſcens fides Magdalenæ vireſceret, ni diuini ſenſiſſet culturam hortulani? Hortulanus eſt Ieſus, qui vt accedit ſterile ſolum fœcundat, floribus condecorat, ditat fructibus. Quid magis ſterile, quàm peccatoris cor? Et tamen ad præſentiam Ieſu terrena corda peccatorum ſalſugine detupata, florenti fœtuum ſpe pingueſcũt. Allata fuit mulier adultera ad Ieſum, Ioan. cap. 8. imò vehementer à legis Doctoribus accuſata; Ieſus autem accuſationem audiens inclinauit ſe, *& digito ſcribebat in terra*. Cur Domine, in terrã ſcribis? Iudex tantum criminis ſtatueris, & tu dimiſſo iudice terram aras? An videri magis optas hortulanus terram ſterilem excolendo, fecundando, quàm iudex damnando, populando? Accipite D. Auguſt. ſerm. 37. de verb. Dom. ita ſantem: *Quid aliud vobis ſignificat, ò Phariſæi, cùm digito ſcribit in terram? Digito enim Dei lex ſcripta eſt; ſed propter duros in lapidem ſcripta eſt. Nunc Dominus ĩ terra ſcribebat, quia fructũ requirebat.* Quaſi diceret Ieſus, quid cauſamini legem adulterio fœdatam? lapidea ſunt humana corda, quibus ſeuerus Deus legem ſuam inſcripſit, quid mirum, ſi lex in lapide ſcripta confringatur? Nunc ne vltorem Deum expoſcatis, ſed humanum, ne ſeuerum iudicem; ſed ſapientem hortulanum, qui non confringit lapides, ſed excolit terram, & ab ſteri-

Greg.

Ioan 8.

Aug.

A leſcente corde dulces virtutum fructus facit pullulare. O ſapiens hortulanus, cuius ad præſentiam ſterile peccatorum ſolum, adulteræ fœminæ mens exculta fructificat, & cordibus lapideis ablatis, terrena humanæ mentis arua fœcundantur, & videmus ſterilem in domo matrem filiorum lætantem. Liceat ex prophano Helicone aliquid tanto hor-

B tulano propinare: ſic enim apud Teocritum, neſcio cuius virginis adventus celebratur. Teocrit.

Omnia tunc vernant, tunc omnia paſcua florent;
Omnia plena boues vbera lactis habent.
Cùm virgo huc formoſa venit; poſtquã illa receſſit,
Flaueſcunt herbæ, paſtor, & omne pecus.

C

Tu vide, quàm verè dictum in morte Domini, in eiuſque deceſſu, quòd virtutes flaueſcerent, quòd paſtores orbis, quòd omne pecus. At vbi benignitas Saluatoris iterum apparuit, & eius humanitas ſtola immortalitatis formoſa venit, omnia tunc vernant, tunc omnia paſcua florent. Fallor, niſi huc ſpectarit Iſaias, cap. Iſai. 26.

D 26. vbi alloquens non mortuorum cadauera, ſed iuxta Forerij explicationem, mortificatos, & afflictos fideles, inquit. *Expergiſcimi, & laudate qui habitatis in puluere, quia ros lucis ros tuus*. Quæ verba ex Hebræo ſic ſonant, *quia ros olerum viridantium ros tuus*. Quippe vt ad matutinum rorem vireſcunt olera, floreſque viuidis coloribus veſtiuntur, ſic ad

E matutinum Saluatoris aduentum ex ſepulcro omnia vernant, omnia florent, omnia virtutum ſata vigẽt, cordaque humana exhalant odorem agri pleni, cui benedixit Dominus. Ideò in horto reſurrectio fuit peracta Dominica, vt mauult D. Maxim. Max. homil.

homil.1.in Pentecoſt.dicens. *Ergo in hortulo Saluator rediuiuum corpus aſſumit, & inter florentes arbores, & cādentia lilia carne iam mortua refloreſcit, & ita germinat de ſepulcro, vt germinantia, & nitentia cuncta reperiat. Sic enim poſt hyemalis rigoris frigidā ſepulturam pullulare elementa omnia feſtinarunt, vt reſurgente Domino & ipſa conſurgerent. Vtique ex reſurrectione Chriſti aer ſalubrior eſt, ſol candidior, terra fœcundior, ex eo ſurculus vireſcit in fruticem, herba creſcit in ſegetem, vinea pubeſcit in palmitem.* Sic ille & ſanè, & pulcrè.

§. VII.

Chriſtus Dominus è ſepulcro rediuiuus totus exhalat vitam hominibus præſtandam.

MAgno totius generis humani bono Chriſtus Dominus à ſepulcro reſurgens hortulani ſpeciem Magdalenæ præfert, quaſi iam inde vitam omnibus hominibus præbiturus. Memini enim Caini actum, quo vt vitam Abeli eriperet, illum in agrum duxit, ait namque Gen.4. *Eamus in campum.* Id quod eleganter ponderans D. Ambroſ.lib.2. cap.8. inquit. *Meritò dicit, eamus in campum, non dicit, eamus in paradiſum, vbi poma florent, non in aliquem cultum, et fructiferum locum, quia videtur veritus, ne largior boni terra prouentus triſte facinus impediret.* Equidem non auderet mortem inferre iuſto, reclamantibus rediuiuis frugibus, & hinc inde horti germinibus prole fœcundis vitam halantibus. Meritò ergo Dominus cùm deuicta morte vitam hominibus reparat, non eremi cultor, non incola Caluariæ; ſed frugiferi paradiſi hortulanus apparet, vt mortis facinus impeditum monſtretur, & vitæ ſpem à ſatis germinibus ebibamus. Hinc humanæ reſurrectionis facundiſſimus teſtis D. Paulus 1. ad Corinth. cap.15. tanquàm apertiſſima illius ſigna, & exemplaria fœcunda ſeminibus proponit arua. *Inſipiens*, ait, *tu quod ſeminas non viuificatur, niſi prius moriatur*, &c. Id quod eleganti ſtilo, vt aſſolet, à Paulo hauſtum decantat D. Zeno ſerm. de Reſurrect. his verbis. *Præterea granum vniuſcuiuſque frumenti in terra interit. Et tamen in eo id quod intus eſt, reuiuiſcit, nec mortem medullitus capit; ſed vetuſti corporis ſuperficie deleta, imò in melioris naturæ iura tranſmiſſa, felix caput folijs virentibus, redimitum quaſi ab inferis emerſum in ſuperba ſuſtollit, perennitatis gloriam fructu populoſo tenturum. Hoc Paulo firmante, ſtulte tu quod ſeminas non viuificatur, niſi mortuum fuerit: ſic & reſurrectio mortuorum ſeminatur in interitum, ſurgit in perpetuitatem: ſeminatur in ignobilitatem, ſurgit in gloriam.* Ita D. Zeno prudenter cum Paulo ex ſatorum germinibus vitæ glorioſæ, & immortalis exemplar auſpicatus. Quot enim ſunt frugiferi horti, tot ſunt teſtimonia, tot voces, quæ futuræ reſurrectionis gloriam faciunt ſperare. Iam inde aiebat Iſaias c.26. communi Doctorum explicatione. *Viuent mortui tui, interfecti tui reſurgent. Expergiſcimini, & laudate qui habitatis in puluere, quia ros lucis ros tuus.* Vbi Adamus habet, ſicut ros, quem apud nos videmus, vitam affert ſatis & plantis: ſic ros diuinos vitam adfert defunctis. Equidem nulla res illuſtriorem renaſcituræ vitæ ſpem conciliat, quàm ſemel & iterum refloreſcens planta, & horti pleni germinibus pullulantibus. Nonne illa Sponſæ vox Cantic.8. apud Septuag. *Qui ſedes in hortis, amici auſcultant?* Sed quid à ſedente

Gen.4. Ambr. 1.ad Cor. 15. Zeno. Iſai.26. Cant.8.

A B C D E

dente in hortis amici auſcultarent? Cur ſedentis in hortis vocem adeò concupiſcerent? Pulcrè D. Gregor. hom. 14. in Ezech. ait. *Amici auſcultabant, videlicet omnes electi, qui vt ad cæleſtem patriam reuiuiſcant, verba vitæ audire deſiderāt.* Iam hortulani in hortis recumbentis vox deſideratur, quæ iubeat electos vt reuiuiſcant. deque hortorum exemplo, reſurrectionis ſpem ſollicitet.

Text. Dicit ei Ieſus, Maria: cōuerſa illa dicit ei, Rabboni, quod dicitur Magiſter. Dicit ei Ieſus, noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum.

§. VIII.

Terrenis imbuta mens nequit Deo approximari, certamque patitur repulſam.

MAria voce Magiſtri delectata adhuc terrenam conuerſationem procurans, ad Dei pedes aduolat, nihil non terrenum & antiquum meditata in illis. Quid mirum ſi reiiciatur? Quid mirum ſi patiatur repulſam? Qui enim ſeminatus fuerat corporalis, ſurgit ſpiritualis, & de more ſpiritus ab iis ſolùm attingitur, qui ſe terrenis his norunt excutere. Iudic. cap. 16. fortis ille Sanſon gremio Dalidæ indormiens ſemel, & bis ligabatur funibus; verùm cùm excitatus reſumpto ſpiritu ſic rumpebat vincula, quaſi filum de ſtupa tortum ſputamine. Tertiò autem cùm eius dormientis crines ligati fuerint ad clauum terræ fixum, pauore inimicorum excitatus non adeò facilè reſumpſit ſpiritum; ſed *conſurgens à ſomno extraxit clauum cum crinibus & licio.* Equidem non priùs accepit ſpiritum, quàm clauum, cum quo erant ligati crines à terra extraxit. Id quod acutè notans Abbas Ioachimus in 1. p. expoſt. in Apoc. inquit. *Vnde & in præmiſſis duabus pugnis à principio excitato à ſōno deſcribitur ſpiritus adfuiſſe, hic non à principio; ſed poſtquam à terræ viſcere clauus eductus eſt.* Non enim diuinus ſpiritus terrenis implicatæ menti communicatur, excute terram quiſquis & adhærere, & placere cupis diuino ſpiritui. Primorum fratrum munera Deo exhibita ea fuerunt, vt cuilibet liceret prænoſcere, quæ grata, quæ exoſa Deo eſsēt futura. Ait enim tex. Gen. 4. *Factū eſt autem poſt multos dies vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primitiuis gregis.* Nōne vides Abelis munera ſpirantia vitam & ſpiritus; Caini verò munera nihil niſi terrenum præferentia? Hinc Deo placuerunt illa, & hæc deplorant repulſam. Accipe Ambroſ lib. 1. cap. 10. prædicantem Abelis munera. *Conſidera quia non de inſenſibilibus, ſed de animantibus obtulit. Plus eſt enim animalis, quàm terrenus, ſiquidem animalis proximus ſpiritualis eſt. Quod animale ſpirat habet vitalem ſpiritum, nō ita quod de terrarum fructibus.* Exoſa eſt terrena mens, terrena cogitatio diuino & puriſſimo ſpiritui, non placet obſequium terrena cogitantis Domino, ideoque Magdalena donec terrenam mentem excutiat, repellitur à Domino tum à terrenis omnibus ſeparato, vt tantùm non aſcenderit ad Patrem diuinū. Sic explico illud, noli me tangere, quia nondum aſcendi ad Patrem meum, hoc eſt, quia tantùm non aſcendi ad Patrem meum, ſic terrena obſequia faſtidio, ſic à terrenis ſum purus. Ita

Epiphan.

Iud. 16. — Ioach. — Gen. 4. — Ambr.

Epiph. Epiphan. Hæreſ. 26. *Saluator hoc dicit Mariæ, vt oſtenderet puritatem non participantem corporibus*. Hæc ille. Deus enim vt purus ſpiritus eſt, ſic terrenis deſiderijs grauatas refugit mentes. Moyſem ſubditorum curis inſeruientem liberat ſocer à tanta mole dicens, Exod. 18 *Nunc audi me, & conſilium dabo tibi, & erit Deus tecum*. Sanè putabat Deum minimè eſſe in homine terrenis curis pleno. Id quod expendens Auguſtin. lib. 2. quæſt. 68. ait. *Vbi mihi videtur ſignificari nimis intentum humanis actionibus animum Deo quodammodo vacuari, quò fit tanto plenior, quanto in ſuperna, atque æterna liberius extenditur*. Hæc ille. Iſte enim eſt Deus, qui fugiat terrenis deſiderijs deditos. (Exod. 18.)

Text. Vade autē ad fratres meos, & dic eis. Aſcēdo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrū.

§. IX.

Res eſt maximè detrimentoſa, quòd cæteris præferaris fratribus, & imperio fulgens humiles deſpicias amicos, & cognatos.

HVc reuoco omnes illos, qui cæterorum amant dominari, & ſeſe ſuper omnes etiam ſuos ſuperciliosè efferre concupiſcunt, quorum ſtultum faſtum diuinè damnat & Princeps omnium & vniuerſorum Creator. Is eſt, qui debellatis hoſtibus, ſpolijs diues, regno Patris potitus, & ſuper omnia exaltatus, etiam tunc ſe inter ſuos vnum, inter fratres numerum prædicat, & deſignat. Dic, inquit, ad fratres meos, aſcendo ad Patrem meum, & Pa-

A trem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrum, nihil ſibi præ cæteris aſſumit; ſed quaſi præteriens diuinitatis præcellentiam moderatius vniuerſos ſuis ſe præmittit æqualem. Cæteris imperaturum animal cùm conderet diuinus Artifex, ait Geneſ. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtrā, & præſit piſcibus maris*. Ecce ſtrenui moderatoris exemplar, quibus præ- Gen. 1.

B ferri, & ſuperextolli iubebatur, *piſcibus maris*, quod pulcrè notat Niſſeni acumen ibi oratione 1. & ait. *Vbi eſt imperandi vis, illic & imago Dei. Præſit piſcibus, primum nobis imperium datum eſt in ea, quæ habitatione à nobis ſeiunctá ſunt. Non dixit, præſit animantibus, quæ ſimul cum ipſo ſunt educata; ſed piſcibus, qui vitam in aquis* Niſſ.

C *degunt*. O quam lōge a diuino exemplari abeſt, qui inter ſuos ſeſe extollit, qui præ his, cum quibus naturam & habitationem participat, imò & educationem, efferri & ſuperferri auet! Vrget diuinus halitus dum Geneſ. 9 ſic inſtruit filios Noe. *Terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ*. Quæ verba ſic

D ponderat D. Gregor. libr. 21. Moral. cap. 11. *Non ait, ſit ſuper homines, qui futuri ſunt; ſed ſit ſupra cuncta animalia terræ, vt ab animalibus & nō ab hominibus timeatur, quia contra naturā ſuperbire eſt ab æquali velle timere*. Te etiam in ſummo faſtigio conſtitutum nouerint tui pares, paueant extranei; ſed fratres fratrem ament. Proh quam periculosè nonnulli ab hac norma deuiarunt! Licet

E alio data verba D. Amb. ſer. 14 ī Pſ. 118. millies pōderare, & ſingulas illorum notas percenſere: *Ioſeph ſciuit ſibi ipſi obfuiſſe, quod prælatus erat fratribus & iam pius amor miſeriam prælationis inuenit. Prælatio armauit fratres, humilitas cōciliauit extraneos*. Ambr.

Sanè

Sanè piiſſimus Iacob mœrentem iuuenem præferebat fratribus, ſed nihilominus is pius & iuſtus animus non effugiet prælationis damna. Nec effugiet quicumque caput attollit inter fratres, vnde qui ſapit, Chriſti Domini exemplo ſeſe æqualē ſuis exhibeat, nihilque præ cæteris ſibi velit arrogare. Hinc D. Bern. lib. 3. de cōſid. monet: Præſis vt proſis: præſis vt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. Ad quod? vt des illis eſcam in tempore, hoc eſt, vt diſpenſes; non imperes. *Hoc fac, & dominari ne affectes hominum homo: ne dominetur tui omnis iniuſtitia.* Expende illud; hominum homo: quippe inhumanum eſt, quod ſuper homines efferri nitaris.

Bern.

Text. Venit Maria Magdalene annūtians diſcipulis, quia vidi Dominum, & dixit mihi hæc.

§. X.

Cantatiſſima vbique eſt celeritas in obſequijs præſtandis.

POſt vinculorum nubila inuentus Ioſeph à fratribus glorioſus in Aegypto factus hæc illis apud Philonem verba facit. *Nunc properandum eſt vobis ad Patrem, vt à verbis potius, quam à fama accipiat lætum de me inuento nuntium.* Sanè qui occaſionem dederant fletibus & ærumnis, nullo magis ſuum facinus tegerent, quam ſi ipſi properi & feſtini lætum de inuento fratre efferant nuntium. Hac prouidentia Dominus poſt mortis ſuæ tempeſtates rediuiuus, gloriaque apparens redimitus, fœminæ, quæ in paradiſo homi-

Phil.

A nem perditioni dederat, de ipſo inuento lætum nuntium Apoſtolis ferendum committit. Sicque nefarium fœminæ facinus celeritas fœminæ in annuntiando Chriſtum obtegit, & eliterat. Quid hac celeritate in adimplendo munere magis decantatum? Quid Deo magis acceptum & iocūdum? Duo illi gemelli Iacob, & Eſau, in vtero matris ſeſe

B implicabili pugna perſequebantur, vicit tādem Iacob inimicum; etenim ait Oſeas 7. *In vtero ſupplantauit fratrem.* Quid tunc? Vires reſumens Eſau curauit primo naſci, vt celeritate naſcendi obtegeret infamiam primæ ruinę. Accipite D. Chryſoſt. hom. de Iacob, & Eſau ſic de hoc aſſerētem, *Eſau quærit prior naſci, ne & in hoc poſſit à fratre deuinci: cupit pudo-*

Oſeas 7.

Chryſ.

C *rem properantia tegere, deſiderat ignominiam feſtinatione mutare.* Et quem non commendat feſtinatio, & celeritas in adimplendo munere? Quem non obtegit pudorem? quam non depellit ignominiam? Pudibunda Magdalena ob primæ fœminæ facinus, magis pudibunda ob propriam incredulitatem, vt inuenit

D glorioſum & rediuiuum Chriſtum, feſtinatione læti nuntij pudorem obtegit, & fœdā incredilitatis ignominiā properantia pulcreſcere facit oculis diuinis. Hinc Philo. Caini tardum munus condemnans, nos monet. *Faciunt igitur ſuum munus obedientes filij, qui naturam patris Dei imitādo, incunctanter cum omni feſtinatione, quod bonum eſt agunt, qui nihil pulcrius facere poſſunt, quā quod honorēt Deum*

E *ſine dilatione.* Notiſſimæ ſunt fœminis pulcritudines, quibus naturæ decorant incurias, ideo pulcherrima fœmina Magdalena omnes ad ſepulcrum contractas ſordes, lętum nuntium feſtinanter ferendo decorauit.

CAPVT

CAPVT III.

De eo quod apparet Diſcipulis euntibus in Emaus.

POST fœminas viris duobus è diſcipulorũ aluo eũtibus in Emaus tragœdiã Hieroſolymis actam referẽtibus, itineris ſocius adeſt Ieſus. Recipiunt illi ignari nouum comitem, cui triſte Phariſæorum facinus aperiunt, à quo ignorantiæ caſtigati de ſcripturarum lumine illuſtrati tandem illum in fractione panis recognoſcunt. Proh ingens gaudium! euanuit notus Dominus, at ipſi ſurrexerunt, & abeũtes Hieroſolymam Apoſtolorum lætitiam ſua lætitia cumulauerunt.

Text. Ex Luc. 24. Et ipſi loquebantur adinuicem de ijs omnibus, quæ acciderant. Et factum eſt dum fabularentur, & ſecum quærerent. Et ipſe Ieſus ibat cum illis.

§. I.

Paſſionis Dominicæ commemoratio certam Ieſu præſentiam infert.

QVis Dominicas dolorum ſegetes animo ſuo metit, ipſius Ieſũ præſentiam non ſuſtineat? Cuius in mente cogitationes meditata Domini paſſione purpuraſcunt, & illis cæleſtis Rex non hæret ligatus? Cui ſunt labia coccineis Dominici cruoris nobilitata vittis, quem non comitetur Dominus? Diſcipuli duo inter ſe dolores Domini & cruciatus referebant, nec aliud poterant me- A miniſſe, niſi id quod intimis erat infixum animis, nimirũ crux, verbera, & Domini opprobria, & ecce Dominus illis adeſt. Duo ex Cant. 1. recta *Cant. 1.* in rem præſentem perpendit D. Ber. hom. 43. in Cant. Alterum illud eſt, quod ſponſa Dominum meditata illum celſiſſimo maieſtatis ſolio radiare videns ait: *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſua-* B *uitatis*. Ecce tibi quam longe diſcũbebat Rex, quem à creaturis ſeparatus apparebat, in ſublimi erat ſolio maieſtatis, in arcano ſuo accubitu? ſed protinus addit. *Faſciculus myrrhæ dilectus meus inter vbera mea commorabitur*. Qui modo remotiſſimo in accubitu erat, iam in ſponſæ ſinu latitat, iam ſponſæ hæret lateri, nec potuit ab illa abeſſe, vbi in eius pe- C ctore, mente & ore doloris, & myrrhæ ſegetes vidit colligari. Pulcrè Bernard. *Ante in accubitu regio, modo* *Bern.* *inter ſponſæ vbera: & qui longè erat, in breui factus eſt prope*. Vnde in breui factus eſt prope? quo carmine poſsẽ remotiſſimum Dominum ad metrahere. Pergit ille. *Tu quoque ſi ſapis imitaberis ſponſæ prudentiam, atque hunc* D *myrrhæ tam charum faſciculũ de principatu tui pectoris, nec ad horam patieris auelli, amara illa, quæ per te pertulit ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione reuoluens.* Vel hoc carmine Deum a cælo trahes, & tibi ſociabis, & quem noſcis ſuper pennas ventorum euolantẽ, altiſſimis Cherubinorum humeris ſuſtolli, in breui approximantem & lateri tuo in- E hærẽtem facies Auſim dicere, quod vel hinc deberet infallibilis Chriſti Domini præſentia in Euchariſtia prænoſci, quod præ cæteris ſacramentum hoc viuificæ paſſionis Dominicæ ſit memoriale. Vbi cruciatuum & dolorum recolitur memoria, quomodo ipſemet Dominus non

non adeſſet? D. Gaud ſer. 2. de Manducat. Agn. Paſchal. ſic de Euchariſtia loquentem. *Vere iſtud eſt hæreditarium munus teſtamenti eius noui, quod vobis ea nocte, qua tradebatur, tanquam pignus ſuæ præſentiæ dereliquit. Voluit enim animas pretioſo ſanguine ſuo ſanctificari per imaginem propriæ paſſionis.* Ecce vobis Euchariſticum calicem, vt imaginem paſſionis tradi à Chriſto Domino tanquam pignus præſentiæ ſuæ. Etenim nullum certius pignus infallibilis Chriſti præsẽtiæ, qua eſt in Euchariſtia, proponi nobis viſibile potuit, quam ea res, quę effuſi ſanguinis erat imago, & commemoratio. Vbi dolores eius commemores, vbi acerbiſſimos cruciatus, crucem, effuſionem memineris ſanguinis, iam pignus præſentiæ illius habes, tam tibi adeſt, tecum eſt, & tecum obambulat.

Text. Et ait ad illos, qui ſunt hi ſermones, quos cõfertis adinuicem ambulantes, & eſtis triſtes? Et reſpondens vnus, cui nomen Cleophas, & dixit ei: Tu ſolus peregrinus in Hieruſalem, & non cognouiſti quæ facta ſunt in illa his diebus?

§. II.

Vere peregrini nullam ciuitatem in terra permanentem habentes hi tenebrarum triumphatores exiſtunt. Vbi de B. Xauerio.

QVid cum nobili triumphatore peregrini habitus? Nonne Imperatori Maximo debellatori mortis, & inferni decentior eſſet romphęa acuta, aureus baltheus, quam ſcipio? Proh Deus immortalis, nulla

A res tam metuenda eſt, tam exitialis tenebrarum tyranno, quam vel peregrini aſpectus. Auſus eſt hoſtis crudelis in ſanctiſſimum Iob; ſed minime auſus eſt in Abrahã, Iſaac, & Iacob. Cur ita? Præclare Rup. de Victoria Verbi Dei libr. 3. cap. 5. *Iobum conſiderans Satan circumeundo terram, quomodo etiam nõ conſiderauit Abraham, Iſaac, & Iacob, fidei pro-* Rup.

B *miſſionem habentes, & propter illam ſpem peregrinando de gente in gentem, & de regno ad populum alterum tranſeuntes? Plane conſiderauit & iſtos, ſed quid ageret?* Vt certa domo, & patria carentes illos vbique peregrinos vidit prorſus deſperauit, & ſua arma fragilia aduerſus illos habuit, ſibique cauit. Nil quod ageret habuit aduerſus peregrinos; felix, qui ſic ſe nouit

C in terra comparare, vt nullibi ciuis; ſed in omnibus peregrinus ſit & extraneus, is omnium terribiliſſimus exiſtet tenebrarum poteſtatibus. Et quidem Dei filius, vt omne regnum peccati deleret, vt æreos mortis muros expugnaret, vt Dæmonum contereret carcerem, vt romphæam igneam a paradiſo eliminaret, hæc ſolum ſumpſit arma, nimirum pere-

D grini habitum. Sic D. Gregor. Niſſ. orarion. 1. de reſurrect. fatus. Nullo negotio malitiam deleuit. Neque enim ſuperioribus cataractis patefactis, abyſſiſque proprios terminos tranſilientibus, & tumefactis, aquarum immenſa vis ingruit, qua terrã obruens vniuerſam, monteſque trãſcẽndens, & montium faſtigia ſuperans, orbem tanquam nauigium ſi- Niſſ.

E mul cum ipſis nautis atque vectoribus demerſerit. Neque vt Sodomitarum temporibus contigit, ignis & flammarum imber quod corruptum erat pugnans expiauit. Neque aliud quidquam accidet huiuſmodi. *Sed ſimplex quadam & incomprehenſa peregri-*

regrinatio, ſola vitæ luciſque præſentia in tenebris, & regione vmbræ mortis conſidentibus tenebras omnes diſpulit, & mortem ipſam interfecit. Expende quo telo tranſuerberata mors ſit, nimirum quædam incomprehenſa peregrinatio mortem, & regnum interfecit peccati. Vbi filius Dei relicta patria cæleſti, paterna domo, non habuit vbi caput ſuum reclinaret, ſed peregrinatus ſit de gente in gentem, de terra ad inferos hæc incomprehenſa peregrinatio exitialis prorſus fuit & morti & peccato. Qui ergo habitus decentior mortis & tenebrarum triumphatori, quam peregrini habitus? Quo telo deuicit hoſtem, eo victor diſcipulis apparuit. O vim & poteſtatem peregrinantium maximam! Iam nolo mirari, quod Ieſuitarum exemplar Indiæ Apoſtolus poſt Thomam, Franciſcus Xauerius, tam ingentes glorias reportarit. Sane vicit regnum peccati, idololatriæ vires confregit, quadringenta milliaria animarum propria manu Deo ſacrauit, mortis vectes confregit dum decem & ſeptem mortuos viuis donauit, in mortis faucibus virentia & vegeta membra ſui cadaueris conſeruauit. Quid mirũ? Vniuerſum mundum peragrauit peregrinando de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Pertranſijt benefaciendo Italos, Luſitanos, Bracmanos, Indos, Iapponios, Chinas, qua pene incõprehenſa peregrinatione interfecit mortẽ & peccatum. Hunc peregrinum & ſocium & congenerem ſibi acquiſiuit Dominicus ſanguis, quando eius pretio emptus fuit ager, *in ſepulturam peregrinorum.* Quorũ peregrinorum D. Ambr. ſer. 51. ait. *Iſtos peregrinos quos eſſe dicimus niſi deuotiſſimos Chriſtianos qui renuntiantes ſeculo, & nihil poſſidentes in mundo in Chriſti ſanguine re-* Ambr.

A *quieſcunt.* Sane Dominicus ſanguis hos ſibi congeneres tumulat & amplectitur peregrinos. Hinc iam nota ingens prodigium decantatiſſimum in Xauerij arce apud Vaſcones, vbi in imagine crucifixi viſus eſt ſanguis Dominicus efferueſcere, quoties B. Xauerius graue aliquod periculum ſubibat in conuerſione animarum. Nonne hoc ſimile eſt portento il-

B li, quod noui apud aliquas nobilium familias in Hiſpania familiare? Quãdo quis illorum morti approximat commune familiæ ſepulcrum ſentitur in ſe commoueri & turbari, quaſi iam pararent locum oſſa congeneri cadaueri. Sic Dominicus ſanguis vt cæleſtium peregrinorum tumulus efferueſcebat & commoue-

C batur, congeneris peregrini Xauerij notans periculum & calamitatem.

§. III.

Miſericordia in pauperes Chriſtum Dominum reddit nobis inuentu facilem.

D PEregrinus acceſſit, qui ſeſe optabat manifeſtare diſcipulis, vt in peregrino diſcipulorum charitas ſibi Deum acquireret, & reſurgentis gloriæ arcanum præſciret. Nonne peregrinantis Domini vox eſt illa Geneſ. 18. nimirum, *num celare potero Abrahã quæ geſturus ſum?* Enimvero vbi peregrinus Dominus hoſpitij gratiam fuit expertus, non po- Gen. 18.

E teſt non manifeſtare hoſpiti totos ſuarũ gratiarum theſauros. Sic monebat Paul. ad Epheſ. 5. *Surge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus.* Quæ verba dum examinat D. Paulinus Epiſt. 12. pro *illuminabit*, legit ipſe & attinges Chriſtum: inſuper addit ipſe eadem verba commentans. Paul.

Diſcu-

Diſcute carnalis inertiæ ſomnum à mortuis curis, hoc eſt à conuerſatione carnali erige mentem, & attinges Chriſtũ operando præceptis eius, videbis eum in omni egeno, & tãges eum in omni paupere. Ecce tibi vbi reuelatur Chriſtus, vbi attingitur; in omni egeno, in omni paupere, quando pauper præmittitur, quando peregrinus accedit, ſigna, Deum noſco, per ſua Chriſtus adeſt, imò adeſt oculis hoſpitis reuelandus. Hinc merito D. Fulgent. quaſi Chriſtum indigitaturus ad Gallam Epiſt. 2. cap. 9. inquit. *Attende Lazarum in paupertate diuitem, in vulneribus ſanum, & quidem ſine domo; ſed non ſine Domino; ſine veſte, ſed non ſine fide, ſine cibo; ſed nõ ſine Chriſto* Non poteſt non clarere Chriſtus illorum oculis, qui amice excipiunt & intuentur pauperes. Nõ diuertamur alio, ſed in his ipſis diſcipulis huius rei videamus exemplum ſingulare, vbi peregrinum Dominum amice in ſuum hoſpitium receperunt, vbi illum pane cibarunt, iam ſeſe illis occultare non potuit; ſed pane accepto ſe illis palam videndum reuelauit. Vnde D. Auguſt. ſerm. 144. expendens illa verba inferiùs ponenda, *Mane nobiſcum Domine, quoniam adueſperaſcit*, ſic fatur. *Tene hoſpitẽ, ſi vis agnoſcere Saluatorem Quod tulerat infidelitas, reddidit hoſpitalitas. Dominus ergo præſentauit ſeipſum in fractione panis. Diſcite vbi Dominum quæratis, diſcite vbi habeatis, diſcite vbi agnoſcatis. Panem frangimus, & Dominum cognoſcimus*. O quàm amauit Diſcipulos, quando ſe illis peregrinum monſtrauit, acceſſit peregrinus, vt citiùs agnoſceretur Dominus, compendioſam & facilem viam etiam infidelibus demõſtrauit, qua Deum tenerent. Bene Haymo fatur. *In peregrini ſpecie apparuit, vt eorum* A *mentes ad miſericordiam reuocaret, & eum, quem Deum non cognoſcebant, ſaltem vt peregrinum amarent.*

Fulg.

Haym.

§. IV.

Deus is eſt cuique, qui vnuſquiſque ſibi eſt, nulluſque eſt peccatori moleſtior, quàm ipſe ſibi.

B TV ſolus, aiunt, in Hieruſalem, & hæc ignoras? Reprehenſionem ſonãt hæc verba Eutymio, qua Diſcipuli illum hominem dignum putabant. Et meritò reprehendendus erat peregrinus tantorum myſteriorum expers; ſed Diſcipuli erãt illi peregrini, & ſtulti, & ignorantes, & reprehendendi. Sanè Dominus in ſe eam referebat formam, C quam illi Diſcipuli incredulitate ſua habebant; ait enim Greg. hom. 23. in Euang. *Hoc egit Dominus in oculis corporis, quod apud ipſos agebatur intus in oculis cordis, quod ipſis in animo ſuo erat, hoc illis videndũ in ſe Dominus extrinſecùs, & manifeſtè exhibebat*. Ad eos, qui crediderant, dixit D. Paulus ad Epheſ. cap. 2. *Fratres iam non eſtis hoſpites & aduenæ; ſed eſtis ciues San-* D *ctorum, & domeſtici Dei*. Verùm Diſcipuli hi quatenus in infidelitate erant, nondum ciues, nondum domeſtici Dei cenſebantur, adhuc aduenæ, & peregrini ſtulti, & ignorantes manebant, quapropter illis Deus appropians hanc ipſam ſpeciem aduenæ, & peregrini referebat. Pulcrè Agapetus Diaconus ad Imperatorẽ Iuſtinianum explicat quis ſit Deus E vnicuiq; hominum. *Sicuti exquiſita ſpecula tales monſtrat vultuum apparentias, qualia ipſa archetypa, nitidas videlicet, nitentium, triſtes autem triſtantium; eodem pacto iuſtum Dei iudiciũ noſtris actionibus aſſimilatur. Qualia enim ſunt, quæ à nobis præſtantur,* talia

Greg.

Ad Eph. 2.

Tom. 2. Biblio.

alia ipſe nobis par pari referēs exhibebit. Quid aliud tibi mōſtrat ſpeculū, quàm te ipſum? Quem vides in ſpeculo, niſi te? Tu tibi per ſpeculum vel places, vel inimicaris? Facies decora & gratioſa, quæ tibi in ſpeculo arridet, tua ipſius eſt ſic accidentis facies, fœdus ille vultus, qui te ab ſpeculo diuexat, & angit, tuus vultus eſt. Nil aliud præſtat ſpeculū, quàm te ipſum tibi obiicere; ita Deus Optim. Maxim. ſpeculum eſt, & mirè pellucidum, in quo is tibi referetur vultus, qui tibi fuerit, qualis acceſſeris Deo, talis tibi Deus exhibebitur, nihil in Deo acerbum, nihil moleſtum, nihil peregrinum niſi tuum, eam ſolùm vultus apparentiam in hoc lucidiſſimo ſpeculo inuenies, qua tu acceſſeris. Cauſaris in Deo miſericordiarum pelago, peregrinum iuſtitiæ opus? Tu ipſe es ille peregrinus, qui te angit, qui te ab ſpeculo, recutitis radijs diuerberat. Non ſanè ſpeculum, nō Deus, aiebat ille, *ſed peccatum meum contra me eſt ſemper*. Nemo crudelior fœditatum accuſator quàm ipſe fœdus homo ſibi eſt dum ad ſpeculum accedit. Vnde D. Ambroſ. præfata premens verba in Apol. Dauid cap. 9. ait, quòd ſapiens ſe ipſum in Dei iudicio maximè timet. *Grauem ſibi*, ait, *ſe iudicat, ſe ipſum arbitrum refugit, nec ſe ſe ſibi audet committere*. Nil magis ſæuum & crudele in ſe aſpicit turpis femina, quàm ſe ipſam in ſpeculo, nil magis acerbum & hoſtile peccator videt, quàm ſi ſeipſum videat. Vnde arguté ſatis ſceleſtos quoſque minatur D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. Epiſt. 381. dicens. *Sin autem ſermones mei turpes veſtras actiones coarguunt, tanquam ſpeculū fœdo ac deformi reperior. Quamobrem aut deformitatem mutate, ac ſanitatem reuocate, aut ſpeculum vobis perpetuò ero*. Imò hoc erit in inferno

Ambr.

A maximum tormentū reprobis, quòd cuique ob oculos ponet Dominus ſimile, in quo ſeipſum cernens peccator ſuorum ſcelerum carnificem ſe habeat, quo ſæuior nullus poterit excogitari. Id quod expendit D. Cæſar. Arelat. hom. 42. Etenim ex eo, quod pater familias in Euangelio iubet zizaniorū faſciculos alligari, vt comburantur, ſic ille fatur. *Alligate* B *faſciculos ad comburendum, hoc eſt, homicidas cum homicidis, adulteros cum adulteris, rapaces cum rapacibus, & qui hic ſimiles fuerunt in culpa, ibi ſimiliter alligati erunt in tormētis*. Ne quò vertat oculos miſer, quin ſe ipſum videat, & ſui figura vexetur, & crucietur ampliùs.

Cæſar. Arelat.

C *Textus*. Quibus ipſe dixit, Quæ? Et dixerunt de Ieſu Nazareno, qui fuit vir Propheta potens in opere, & ſermone corā Deo, & omni populo.

D §. V.

Stultiſſimus gentium error credens plus paſſionibus Domini, quàm miraculis, & virtutibus.

QVis non lugeat hanc communem in gentibus ſtultitiam? Audiunt prædicari Ieſum ſurrexiſſe à mortuis, aſcendiſſe in cælum, mira opera egiſſe, verbo infirmos curaſſe, E mari, & ventis imperaſſe, mortuos ad vitam reduxiſſe, corda hominum in melius commutaſſe, & tamen quia audiunt ſimul paſſum & crucifixum fuiſſe, adeò paſſione hæſitantur, vt diuinitatem tot virtutibus patentem exſufflent. Matth. 8. Cùm Dominus nauiculam eſſet ingreſſus,

Matth. 8.

ecce tibi ſæua tempeſtas, furentes venti, tumentes fluctus nauiculam impetunt perituram. At Ieſus imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Quid tunc nautæ? Procubuiſſent ſanè ad pedes Ieſu, illumque adoraſſent & prædicaſſent diuinitatem. Proh hominum ſtultitia! Ecce aiunt ſtupentes, *Qualis hic homo, quia venti, & mare obediunt ei?*

Hilar. Id quod refert, & indignatur D. Hilar. expendens quàm barbari, quàm ſtulti, quàm cæci erant nautæ iſti, *quia piaculi gentilis, miſerrimique erroris ſtultitiam demonſtrat, quòd eum ex humilitate paſſionis hominem potiùs nuncupent, quàm ex virtutibus Deum.* Nôſcunt eius in mare, & ventos imperium, & tamen quia humanum vultum cernunt, nihil in illo vltra hominem exiſtimant. Quid magis ſtultum? His ſimillimi ſunt Diſcipuli, qui in Emaus pergunt, immenſam fatentur Ieſu poteſtatem, incredibilem vim norât eiuſdem ſermonum, & tamen eum ex humilitate paſſionis hominê potiùs nuncupant, quàm ex virtutibus perſpectis Deum, aiunt enim, Ieſus *Vir potens opere, & ſermone.*

Aug. Meritò D. Auguſt. ſerm. 144. hunc Diſcipulorum errorem cum gentium componit ſtultitia fatus. *O Diſcipuli, Propheta erat Chriſtus Dominus, Prophetarum Iudici nomen Præconis imponunt; ad alienigenarum verba deuenerant: Recolite, quòd quando ipſe Ieſus ait Diſcipulis ſuis: quem dicunt homines eſſe filium hominis? Reſponderunt opiniones alienas. Alij dixerunt, quòd Elias es, alij quia Ioannes Baptiſta, alij quia Ieremias. Verba iſta alienorum erant, non Diſcipulorum. Ecce ad iſta verba Diſcipuli venerunt. Nunc ergo vos quem me eſſe dicitis? Reſpondiſtis mihi opiniones alienas, fidem veſtram volo audire. Tunc Petrus: Tu es Chriſtus Filius Dei viui,*

A *Adimpletor Prophetarũ, Creator Angelorum: tu es Chriſtus Filius Dei viui.* Hactenus Auguſtinus. Alienigenarum vocem, & verè diſcipulorum explorat; qui barbarus eſt, qui ſtulto gentium errore tenetur, & Ieſu virtutes miratur, & nihil in eo credit ſupra hominem: at verus diſcipulus, verè ſapiens ex virtutibus eius diuinitatem auſpicatur, & prædicat. B Imò quò Dei filius ſe dimittit, vt hominem oſtendat, eò illum de virtutibus Chriſtianus extollit, vt Deum manifeſtet. Etenim vbi Dominus ait, Matthæi cap. 16. *Quem dicunt homines eſſe filium hominis?* Matt. 16. Strenuè & diuinè Petrus reſpondit; Tu es Chriſtus filius Dei viui. Ille ſe filium hominis dicit; hic illum filiũ Dei prædicat. Fulg. C Rem ponderat D. Fulgent. lib. 3. ad Traſimund. Regem cap. 15. in hæc verba: *Neque hoc prætereundum exiſtimo, quod Chriſto primum ſe filiũ hominis nuncupanti Petrus dicit, tu es Chriſtus filius Dei viui. Etenim Dei filiꝰ carnis humanitate ſuſcepta debuit in ſe ſacramentum magnæ pietatis oſtendere: homo verò redemptus debuit in hominis filio veram diuinæ natiuitatis ſubſtantiam prædicare,* D *vt dum a Redemptore beneficiũ gratuitæ miſerationis oſtenditur, à redẽpto diuinæ confeſſionis obſequium redderetur.* Equidem vt Dominus fuit ſeſe ad noſtram infirmitatem dimittere, & paſſionibus ſe filium hominis oſtendere, ſic hominum debet eſſe, vt eius virtutibus notatis innatæ diuinitatis prædicatores fiamus. Quis homo potens? E Nône vniuerſa vanitas omnis homo ſtans? Ieſus vir potens, cui nô magis Deus? Sanè poteſt fortis imbecillitatem aſſumere, ſed imbecillis attingere fortitudinê nequit, ſtultus igitur & cæcus eſt, qui ex paſſionis infirmitate Ieſum hominem nũcupat, & non ex virtutibus Deum.

Text. Et quomodo tradiderunt eum ſummi Sacerdotes in damnationem mortis, & crucifixerunt eum: nos autẽ ſperabamus quia ipſe redempturus eſſet Iſrael.

§. VI.

Horrenda facinora minimè euulganda, & prædicanda ſunt populo.

HOrrendam Sacerdotum rabiẽ, ſtupendam Principum malitiam vide quàm modeſtis vocabulis in hac re prudentes Diſcipuli obnubilent. Aiunt enim, quomodo tradiderunt eum Sacerdotes, verè dixiſſent quomodo illum vorauerunt; ſed euulganda non ſunt pio populo maxima atheorum facinora. Eo deuenerat Iudęorum audacia, vt verbo Dei dicerent, Ioann. 8. *Samaritanus es, dæmonium habes*: quo excandeſcens D. Cæſarius Nazianzen. frater orat. in Natiu. ſic in perfidos inſurgit. Quo vſque, ò Iudæe, in Deum tuum blaſphemus exiſtes? *Num Samaritanum quoque vocas? nã quod ſequitur tacebo*. Sanè prudentiſſimè è duabus blaſphemijs minorẽ tantùm refert, & arguit, maximam alteram, nimirum, *dæmonium habes*, nec vt reprehendat, voluit meminiſſe. Audaciſſima hæc facinora prorſus tacebantur obnubilanda, ne vel aſpectu mundum inficiant. Cùm referret Dominus apud Lucam ingẽs illud ſupplicium Sodomitarum, qualiter igneis è cœlo fulminibus fuerint cuncti percuſſi, nihil de illorum peccatis meminit; ſed ſolùm dicit, quòd quando ignea exceperunt iacula, emebant, vendebant, plantabant, ædificabant. Vnde meritò his excãdeſcit Tertullian. lib. 1.

Ioan. 8.

Cæſar.

Tert.

A ad vxorem. Hæccine tota eſt cauſa ſupplicij, *emebant, vendebant, plantabant, ædificabant, & pluit ignem de cœlo, & perdidit omnes*. Nonne alia fuit occaſio tanti ſupplicij? An non ſatius eſſet, vbi ingens ſupplicium, & inauditum explicatur, quod etiam numerarentur ingentia crimina, horrenda Sodomitarum facinora? Sanè inquit ille, *cùm dicit, nubebant, & emebant, inſigniora carnis* B *& ſæculi vitia deſinit*. Verùm quæ horrenda ſunt crimina, non euulganda nudè ſunt, ſed honeſtis vocabulis obtegenda & obnubilanda. Id quod docuit D. Zeno ſermone de patient. vbi impatientiſſimorum hominum cenſum ſic claudit. *Sed impatientia hactenus exempla prolata* C *ſunt, neque enim ſtudioſè vt arbitror, memorandum, quod optaueris compeſcendum*. Etenim ſumma flagitia vix memorantur ſine ſcandalo, quapropter ille erit concionator prudentiſſimus, qui ab extraordinarij delicti reprehenſione abſtineat, vel ſi reprehendere debeat, illud ſub nominibus communibus obijciat. Namque pulcrè ait D. Pacian. in D Paræneſi, *Melius fuerit Attici Solonis exemplo tacere de magnis ſceleribus, quam cauere; eò vſque progreſſis noſtratium moribus, vt admonitos ſe exiſtiment, cùm vetantur.*

Zeno.

Pacian.

Text. Et nunc ſuper hæc omnia tertia dies eſt hodie quod hęc facta ſunt. Sed & mulieres quædam ex noſtris exterruerunt nos, &c. E

§. VII.

Patienter & longanimiter expectandus Deus in ſuis promiſſionibus.

IMpatientiſſimi homunciones nec triduo Deum norunt ſuſtinere,

nit. inquiens. *Mortalitatis inuidia vti que in hominem redit, qui cùm illam euadere poſſet de obedientia, in eamdem incurrit, dum ex conſilio peruerſo Deus eſſe feſtinat.* Itaque vna ad deitatem feſtinatio Adamum perdidit. O expectaſſes homo virtutum tuarum conſummationem, & Deo perſimilis exiſteres. An non dictum eſt hominibus, *Ego dixi, dij eſtis?* Sed miſerè corruit, dum Deus eſſe feſtinat.

§. VIII.

Maximus metus & terror debet eſſe viris peccantibus quòd fœminæ ſibi adiunctæ bonæ ſint.

NOn ſine myſterii pondere dictum eſt, *ſed & mulieres exterruerunt nos.* Cur non magis lætificauerunt? Cur non magis gaudiis perfuderunt? Enim verò feminæ illę deuotione in Ieſum feruentes lætiſſimam eius reſurrectionem præuiderant, cuius haud ingratum Diſcipulis futurum nuntium referebant, quo illos maximè crederent exultaturos. Et ecce vobis illi non lætitiam; ſed metum, ſed terrorem capiunt, & meritò, quandoquidem viri deplorati vehemens ſignum eſt, quòd illo relicto Deus conuertatur ad mulierem ſociam, eique ſuæ largitatis theſaures committat. Hoc crediderim cogitatum eſſe a D. Athanaſio oratio. de diuinit. Chriſti in coniuge Pilati Dei filii magnalia prædicante, ſic enim inquit. *Lauanti manus ſuas Pilato, ac Iudæorum calumnias recipienti nullum vlterius verbum ei fecit Dominus; ſed potius vxori oraculum edidit.* Sanè quando ſalus Pilati non adeò deſperabatur, quando ipſe Iudæorum calumnias reſpuebat, & ſeſe Ieſu

Athan.

A oſtendebat defenſorem, illi ſermonem Dominus faciebat, regnum, quo ſuum diuinum oſtendebat. At vbi Iudæorum ille calumnias probat, ac ſeſe comparat ad Deum perdendum, nullum ei verbum facit Dominus; ſed ad vxorem conuerſus, illi ſociam adhibet halitu diuino præditam, quaſi deplorati viri argumentum manifeſtum. Notanter dicitur Iudic. cap. 4. *Erat Debora Prophetes vxor Lapidoth.* Nec maius poſſet ferri teſtimonium miſerrimi illius populi, & per tot annos a Deo derelicti, quàm quòd Deus oracula ſua, relictis viris, feminæ crederet. Ita meditatur Theodor. quæſt. 11. dicens. *Exiſtimo enim Deboram in contumeliam virorum prophetia donum adeptam eſſe. Nam cùm ex viris nullus inueniretur dignus, qui Spiritum ſanctum promereretur, hæc donum ſanctiſſimi Spiritus conſequuta.* Exoſum populum, infenſos viros caſtigat Dominus, illos derelinquens, & feminas oraculis illuſtrans, quæ Dei fauoribus acceptis ſint quotidio in contumeliam virorum conſtitutæ. Cur ergo non exterrentur Diſcipuli, dum audiunt, rediuiuum Dominum mulieribus apparuiſse, veriti ne id eſset reprobatorum virorum indicium.

Iud. 4.

Theod.

Text. O ſtulti, & tardicorde ad credendum in omnibus, quæ locuti ſunt Prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam. Et incipiens a Moyſe, & omnibus Prophetis interpretabatur illis omnibus Scripturas, quæ de ipſo erant.

§. IX.

*Securiores & præſtantiores fructus per
crucem, & ærumnas ac-
quiruntur.*

SAnè oportebat Principem, &
Ducem hominum, nos in illam
gloriæ vitam vocare, qua ſecuriùs &
præſtantiùs fructibus ditari poſſe-
mus. Et vbi ſecuriùs, quàm in cruce,
quam mediis plantati ærumnis &
Luc. 24. periculis. Nonne apud Lucam aie-
bat Dominus cap. 24. *Sic oportebat
Chriſtum pati?* Ibi Theophylactus
Theod. inquirit. *Quomodo ſic? per mortem
crucis.* Fallor, niſi huc ſpectauerit
Dominus quoties & ſe vitem appel-
lat, & nos iubet eſſe palmites vitis.
Nulla planta vite fructuoſior, nulla
ditior vite, ſed videre licet quo ſuos
& parturiat, & ſeruet vitis fructus.
Id elegantiſſimè explicat D. Zeno
Zeno. in Pſalm. 79. his verbis. *Palmes in
ſcrobem dimittitur, vt animatus ibidem
nutriatur, auxiliare illi neceſſariò iun-
gitur lignum: cuius tutela defenſus ſeſe
ſuſtollat. At vbi adoleuerit in vitem
perfectam, eius omnes crines luxurioſi
tenduntur, modis adſtringitur, nec a
ligno, quo portatur, vel cuius ducatu
in vberes fructus longiùs inuitata pro-
ducitur, vi aliqua ſeparetur. Tum ſo-
lemniter plorans clementer imbre ſuo
rorat, ſtatim oculis apertis folia radia-
ta procedunt, quibus ſubiecti, ac ſeſe
commendantes ſequaces fructus arri-
dent; quos Solis ardores, pluuiæ, ven-
tique exercendo prouehunt, ad maturi-
tatemq; perducunt.* Hactenus ille. Ec-
ce tibi vnde vitis trahat dulciſſimos
aureoſque fructus, nimirum ex pe-
troſa ſcrobe, ex imbribus & ventis,
ex lacrymis, ex gemitibus, inſuper
ex adhibito ſibi ligno, cui innixa a
terra extollitur, aureoſque fœcun-
datur in fructus. O vera vitis Ieſus.

A tunc admodum fœcunda, tum verè
diues, cùm adhibito crucis ligno
exaltaris à terra. Quiſquis huius vi-
tis palmes es, vide quibus promo-
ueri & ſuſtoli glorioſus debeas,
auxiliare tibi lignum neceſſariò iun-
gendum eſt, nempe crux, lacrymæ,
ærumnæ perpetiendæ, vt ſic præ-
ſtantiùs, & ſecuriùs glorioſos produ-
cas fructus. Diuus Auguſtinus ſer- August.
B mone 120. de tempore, meminit
Apoſtolos miris virtutibus eruditos,
tamen circa fidem labaſſe, & latro-
nem mediis crucis periculis in fide
conualuiſſe. Sic enim ait. *Ecce inter
ſigna atque virtutes, atteſtantibus mi-
raculis, & acclamantibus, aliquoties in
Diſcipulis mens iam robuſta titubauit,
& nunc Chriſti ſupplicijs quodammodo
contradicentibus in latrone fides nouella
C conualuit.* Cur non conualuiſſet no-
uella fides, vbi crucē nacta eſt auxi-
liantem? Cur tanto fulcro adhibito
inter petroſas ſcrobes tormentorum
vitis non conualuiſſet Chriſtiana?
Annoſæ & robuſtę illæ inter accla-
mationes virtutum, inter ipſa mira-
cula titubant, imò & cadunt, non
enim aliter vitis diuina aureis pal-
mites ſuos fructibus cumulat, niſi
D ab ardore, niſi à pluuia, niſi a ful-
cro crucis. Hinc ſi vel ore appre-
hendat, ſummitatem cælorum per-
meabit. Nonne animaduertiſti poſt
diluuium a luto & fimo candidam
columbam in arcam euolare? Sed
non adeò illam volare a fimo facie-
bant alæ, quàm oliuæ ramus, qui
ore portabatur. Vbi crucis vim me-
ditatus Berengoſius Abbas de my-
E ſter. lign. Domin. ait. *Columba ſibi
ramum deferebat oliua, deſignans, quod
virtutum pennis nullus euolare valet
ab imis ad ſumma; niſi ramum ſtudeat
reportare cum columba.* Ecce qua via
cæli attingens ſummitatem, ſi ad ge-
mitus columbæ Dominici ligni ad-
das.

das cruciatus, & tormenta. Non tam cæteræ virtutes in altum ducent, quàm lignum crucis, quàm cruciformis labor. Crux enim hoc habet cum cæteris virtutibus commune, quòd in gloriæ coronas extollat ſuos, inſuper & aliud habet ſingulare, nimirum, quòd coronas portatas acerrimè defendat, & cuſtodiat. Id cantabat Pſalm. 6. dicens. *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos*. Quaſi diceret, eam dediſti nobis coronam, quæ cuſtodita ſit, & propugnata vndequaque mille ſcutis. Quod notans Origenes in Caten. Græc. ait. *Idem eſt ſcutum & corona. Vt qui ſcuto circundatus eſt, coronetur, & qui coronatur, ſcuto circundatus ſit.* Sanè nulla res magis patere ſolet telis, quàm corona! Ornat corona caput, at mille inſidijs exponit totum hominem. Heu quoties ruina, & perditio aditum per coronam inuenit. Id quod lamẽtatur D. Gregor. notata illa hiſtoria Eleazari, qui à victoria oppreſſus interijt. Quæ ergo corona hæc eſt, ſcutis protecta & cuſtodita. Eam inſinuat Didymus in Caten. aiens. *Scutum & corona crux eſt*. Itaque crux coronas quas parturit, perenniter protegit, & cuſtodit. Orig.

§. X.
Ingens Saluatoris gloria à paſſione.

QVot ærumnæ, quot vulnera Saluatorem Ieſum adimpleuerunt, tot teſtes eius ingentes glorias & poteſtates decantant. Is enim eſt Ieſus, qui contradicentibus cunctis valet glorioſus euadere. Nonne gloriam ſuam ambitiosè commendans aiebat, Cant. 2. *Ego flos campi*, non paradiſi floribus, ſed campi flori ſeſe gloriatur aſſimulari. Cur non potiùs

A purpureo Regij paradiſi flori? Cur non cæleſti hyacintho? Cur non florentis horti pulcherrimæ roſæ? an ruſticus flos campi ornatior? Sanè hortos regios florere faciunt hortulani ſapientis culturæ, & vigiliæ, & cuſtodiæ, illorumque flores vel cælum ſudum offendit, vel manus ignota perdit, vel nebulæ fumus deuaſtat. At campus, vt notat D. Am-

B broſ. à feris calcatus, & paſtus, *quibuſcumque ſiccitatibus agri omne illud quod alitur, in florem quadam virtute genitali ex ſeſe, atque in ſe ſucci ſemper manẽtis animatur.* Medijs temporum iniurijs, media conculcatione animalium, medijs Solis ardoribus, ex intrinſeco ſucco flos campi ſuo tempore pullulabit. Ea eſt enim Domini Ambr.

C gloria, qua quibuslibet ſiccitatibus, quibuslibet iniurijs & ærumnis virtute intima diuini ſucci ſemper manentis, ab ipſa mortis ariditate in viuidum florem animatur. Hanc Ieſu gloriam admirabatur quicumque dicebat. *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, &c.* Quę verba ac ſi à Domino dicerentur Diſcipulis his, qui in Emaus Cant. 3.

D pergebant, explicat Gillibertus Abb. ſerm. 20. in Cant. fatus. *Egredimini filiæ, Siõ de cauernis litteræ, de anguſta & ignobili intelligẽtia. Egredimini, & videte Regem Salomonem in diademate. Videte iam quo modo benedixit coronæ anni benignitatis ſuæ, quo modo cãpi eius repleti ſunt vbertate*. Sic Dominus Diſcipulos erudiebat de ſua Gillib.

E gloria, ſic interpretans Scripturas, de anguſtia & ignobili intelligentia illos ad excellentiorem ſapientiam trahebat, qua viderent gloriam reſurgere de ignobilitate, & virtutem perfici in infirmitate, & noſcerent, quòd oportebat Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam. Quomodo ita? Vt annus ex glaciali

intemperie; ex hyemalibus moleſtijs floridas veris corollas ſibi parat: vt campus quibuslibet ſiccitatibus genitali virtute manentis ſucci in florem animatur. Sic eodem modo videre quomodo Ieſus benedixit coronæ anni benignitatis ſuæ, quomodo campi eius, idest, caro eius à ſemper manente viuido diuinitatis ſucco per intemperiem in florem, per mortem in vitam animatur. Equidē huc ſpectabat ſenex ille Iſaac, cùm benedictionē imperiturus filio ait, *Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni*. Quæ benedicentis verba ruminatus Diu. Ambroſius ſtatim meminit Chriſtiferi agri per preſſuras fructificantis, & ait. *Hos fructos redolebat Iacob, qui Deum per pericula ſequebatur.* Hi ſunt fructus, & flores, quibus omni paradiſo ambitioſiùs ornantur agri, & campi, imò Chriſtianæ gloriæ extolluntur, prædicantur. Iam ob oculos ſit currus ille Ezechieli monſtratus, planè triumphis coruſcus, totus de firmamento conſpicuus, de igne clarus, de gemmis radians, de Cherubinis glorioſus. Hunc ſic commendat Vates c. 1. *Et hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Dei.* Longè aliter D. Ioann. Euangel. crucis extulit magnalia, qui poſt Ieſu miracula, poſt Deum ſuffixum cruci ſic ait. *Hæc dixit Iſaias quando vidit gloriam Dei*. Iam expendo, quòd hic gloria Dei videatur, cùm ſuperiùs ſola Dei gloriæ ſimilitudo. Cur ergo ille vmbram, & ſimilitudinem, hic veram gloriā à ſe viſam fatur? Sanè in glorioſo curru ſola adumbratur gloriæ imago, & Iudæorum infidelitate, è cruce vera Dei gloria radiat. Pulcrè D. Gregor. hom. 8. in Ezech. fatur. *Quid eſt quod ille ſimilitudinem gloriæ, & hic Dei gloriam vidiſſe deſcribitur? Sed cum Ioannes prius miracula Ieſu narrauit, atque infidelitatem Iudæorum poſtmodum ſubdidit, hanc Redemptoris noſtri gloriam, Iſaiam vidiſſe manifeſtat*. Et quidem hinc, nimirum ex Iudæorum infidelitate, ex cruce vera gloria coruſcat Saluatoris. Adde illud Pſalm. 101. vbi dicitur. *Quia ædificauit Dominus Siō: & videbitur in gloria ſua.* Porro apud Sionem Diſcipulis congregatis poſt Reſurrectionem apparuit Dominus, illiſque vulnera in paſſione accepta oſtentauit, vt è medijs vulneribus ingens eius gloria ſplendeſceret. Annuit Chryſoſtom. ibi dicens. *Cum Sion extructa fuerit, omnes ſummum Deum in priſtina gloria conſpicient, tum nimirum, cum in Apoſtolorum cætu medio ſtabit. Nam tum in ſua gloria, hoc eſt, in paſſionum ſignis cernebatur. Aiebat enim ad Thomam: infer digitum tuum huc, & vide manus meas.*

Ad illud Cant. 1 adiuro vos.

Ezech. 1.

§. XI.

Chriſtiano ſanguini clauſtra cæleſtia aperiuntur, reſerantur.

OPortuit equidem Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam, nullus aditus patebat ad gloriam niſi in ſanguine agni. Vituli mactati ritus præſcribens Dominus Leuit. 4. inquit. *Infert ſacerdos, qui vnctus eſt de ſanguine eius in tabernaculū teſtimonij, tincto digito aſpergens ſepties contra velū.* Et tamen hac ſanguinis aſperſione velum manebat clauſum, reſerādum ſanè erat velum ſanctuarij in ſanguine; ſed ſolum in ſanguine agni immaculati. Hinc eleganter Abbas Cellenſ. cap. 15. de Panibus hæc verba facit. *Ecce agnus agniculus, ecce vitulus ſaginatus Ieſus iugulatur & occiditur. Tinge igitur digitū, & aſperge ſepties cōtra velū ſāctuarij, vt ſit tibi clauis reſerationis cæli, ſan-*

Leuit. 4.

Cell.

ſanguis paſſionis Domini. Non obfirmabunt valuas ſuas cali, cum viderint ſanguinem ad ſe leuari de viſceribus Saluatoris. O quāta reuerentia reueretur, imò cedit velum Angelicarum virtutū digito, agni ſanguine madefacto; imo procumbēs tremit in occurſum cruoris Dei, & creatoris ſui. Feſtinant reſerare clauſa. Sic ille. Sic ſanè agni diuini ſanguini Angelicarum virtutum cedit cuſtodia, ſic vel ad aſpectum ſanguinis diuini hædi reſerantur adamantinæ valuæ, ipſe Dominicus ſanguis arduum gloriæ introitum fecit in vias planas. Vt meritò dicat Paulus ad Hebr. 10. *Habentes fiduciam in introitu ſanctorum, in ſanguine Chriſti, quam initiauit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, id eſt carnē ſuā*. Auia erant cæleſtia omnia, obſeratus & occluſus introitus; ſed Dominicus ſanguis obſeratum, & auium introitum fecit nobis viam tritam & complanatam. Ita D. Anſelm. explicat inquiens: *quam viam, id eſt, quem introitum modo factum viam tritam in patriam ipſe initiauit*. Arduus erat paradiſi introitus, Cherubini romphæ, poſſet ſanè Ieſus ſine ſanguinis effuſione, etiam modo, dato de ſaluandis hominibus per ſanguinem pacto, volare ſuper Cherubim, & cæleſti ſeſe immergere gloriæ; at id efficeret ianuis clauſis, & immota cuſtodia. Verum ſanguinis ſui aſperſione cuſtodiæ romphæa extincta eſt, patentes fores, introitus & complanatus, quo ipſe intrans nobis initiauit introitum. Vnde ipſe Dominus nos apud Bern. ſerm. de vite vrget. *Collige tibi flores meos ſanguineos, vt paradiſi illius poſſis ianuā introire, ante cuius fores Cherubin collocatus eſt cum gladio flāmeo & verſatili. Flores ergo ſanguinis mei gladij verſatilis flammas horrēdas ac tibi formidabiles extrahant*. Nulla cuſtodia, nullum velum, nulla obſeratio non paret diuino ſanguini, quando ipſæ Angelicæ virtutes ſeſe effundunt in occurſum Dominici cruoris, relictis gloriæ patentibus valuis.

Ad Heb. 10.

Anſelm.

Text. Et coegerūt ipſū dicētes: Mane nobiſcū Domine, quoniā aduesſpera ſcit; & īclinata eſt iā dies: & intrauit cum illis.

§. XII.

In fine vitæ maximè curandum, quòd tibi Ieſus adſit.

ODi qui necdum aduesſperaſcēte, & inclinata vitæ die intemptorem mortis Ieſum exquirūt, vt mortales tutò peruadant fauces. O quam prudenter diſcipuli inſtant, mane nobiſcum, Domine, & quæ huius inſtantiæ ratio? Cur alio euntem Dominum inſtanter detinetis? Cur cogitis? Sanè, quoniam aduesſperaſcit, & inclinata eſt iā dies. Iam vmbræ humanarum felicitatum quam longiſſimæ apparent, iam dies declinauerunt, & inutiles facti ſunt, iam fumant funereę mortis faces. Ergo tenendus Ieſus, ergo cogendus Dominus, nec à corde, nec ab ore dimittendus. Tenebat Iacob; de quo D. Ambr. lib. 2. c. 9. fatur, *Dicat nunc aliquis non beatum Iacob, cum in ipſis mortis diebus eſſet, qui plura cum Deo, quā cum hominibus alloquia miſcebat?* Totus Deo innixus, vni Deo intētus mortem expectabat. Sic felix Dei ſponſa Cant. 1 ait, *lectulus noſter floridus*: quibus verbis in mortis accubitu ex floridi Ieſu præſentia ingens ſibi meditabatur leuamen. Etenim aliter transferens & commentās eadem verba Philo Carp. inquit, *Accubatio*

Ambr.

Cant. 1.

Phil.

batio noſtra in vmbra: cum enim inclinamur ad mortem, ad te Ieſus, ſolum refugium noſtrum & protectio, tu noſtra vmbra, tu defenſio, tu certa ſalus & vita. Dicamus cum Dauid, & ſi conſtitero in medio vmbræ mortis, nō time-
Pſal. 22. bo mala, quoniam tu mecum es. Nihil præter Ieſum quærendum in vitæ inclinatione. Ieſum ſolum ſpectandum & tenendum putet, qui velit ſine metu mortem expectare. O quā timenda illorum conditio, quibus nec tunc licet à ſæculi negotiis vacare. Nonne quinque apud Matthæū
Matth. cap. 25. virgines fatuæ dicuntur? Cur fatuę? Sic dicit de illis. *Dum irent emere, venit ſponſus.* O merito fatua virgo quę inclinata iam die, adueſperaſcente vita, inſtante Domini aduentu, pergit ad vendentes, adhuc apud ſæculum negotiatur. Vidi plurimos, imo & planxi, quos animam agentes vrgent negotia ſæcularia, tunc maximè illis res eſt cum vendentibus, cum mercatoribus, tunc pecuniarum rationes, tunc æris alieni compoſitio totam hominis cogitationem peruadunt. Metuo, ne ſic Domini priuentur ingreſſu; feliciores Diſcipuli, qui adueſperaſcente die, relictis aliis vnum curant, vt ſecum Dominum habeant. Quam dulciter il-
Luc. 2. le ſenex Luc. 2. *Accepit Ieſum in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit, nunc dimittis ſeruum tuum Domine.*
Orig. Vnde ſic omnes nos monebat Orig. hom 15. *Si quis egreditur è mundo, ſi quis è carcere vinctorum dimittitur, vt ad regnandum vadat, ſumat Ieſum manibus ſuis, & circundet eum brachijs ſuis totum habeat in ſinu, & tunc exultans ire poterit quò deſiderat.* Metuat ſine hoc lumine mortis caliginem intrare, at ſi Ieſum manibus detineat, dulcibus conſtringat & liget amplexibus, mortis vmbras non timeat, ſed exultans migrabit. Chariſſ-

A ſimum ſibi filiū Ioſephum in Ægypto regnantē videns Iacob Gen. 46. Gen. 46.
Irruit ſuper collum eius, & inter amplexus fleuit: dixitque pater ad Ioſeph, iam lætus moriar, quia vide faciē tuam, & ſuperſtitem te relinquo. Quæ verba Rup.
pulcrè in rem præſentē trahit Rup. lib. 9. in Gen. c. 27. hiſque putat morituris verum mundi Saluatorem ſalutaturos & amplexuros eſſe. Ait
B enim. *Quando Chriſtiane, defungeris, dic vnico Dei Patris filio ſaluatori tuo: iam lætus moriar, quia vidi faciem tuā et ſuperſtitē te relinquo. Videmus enim nūc per ſpeculū in ænigmate, et in hora qua quiſque noſtrum moritur ſuperſtitem illum relinquimus, qui ſolus depoſitis noſtris corporibus, & animabus curare ſit idoneus.* Hactenus ille.

C *Text.* Factum eſt autem dū recūberet cū eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, ac porrigebat illis & aperti ſunt oculi eorū.

§. XIII.

D *Chriſtus Dominus rediuiuus hominum genus in primaeuæ natiuitatis decus reparauit.*

MErito ſanctiſſimus Iob c. 28. Iob 28.
agilem Dei hominis carnem cōſiderans à laqueis mortis euolantem nationis prauæ cæcitatem lamentans fatur. *Semitam ignorauit auis.* Auis hæc D. Gregor. eſt Chriſtus à ſepulcro in æthera ſubleuatus,
E auis, inquam, iam non ſuper pullos infirmata: ſed expandens alas, & ſuper eos volitans, vt priſtinus diſcant immortalitatis volatus. Huius auis diu næ œconomiam circa hominē, cuius & filius verè dicitur, naturaliter expreſſam reddit vpupæ auis natura. De qua, eleganter notat D.

Antio-

Antiochus hom. 108. *Vpupa*, inquiēs, *ſi quando parentes ſuos viderent conſenuiſſe, & per ſenium hebetiores eſſe uiſu; filij alacres pilos parētum conuellūt, deinde allabunt oculos illorum, mox ipſos parentes ſuiſmet alis ſubiectos excalfaciunt, ac refouent, atque ita demum eos quaſi pullos recens editos reuocant ad florem ætatis*. O noua diuini alitis circa genus humanū charitas! ſiccine renouat Ieſus veteres homines? Ecce miro è ſepulcro rediuiuus volatu veterna cæcitate diſcipulos affectos cōuenit, & ſub alis ſubiectos diuinè excalefacit, ac refouet dicentes, *nōne cor noſtrū ardens erat cū loqueretur nobis?* Illorū itē allambit oculos, viſum acuit, vt cæcitate depulſa primæuæ ætatis ad florem iuueneſcant. Cuius ſtatus recuperationem in præſenti Chriſti Domini cum Diſcipulis ad menſā recubitu agnouit D. Anaſtaſ. Sinaita libr. 10. Hexaem. his verbis. Sinai. Factum eſt autē, cum ipſe recūberet cum eis, accipiens panem benedixit & fregit, & dedit eis, eorum autem aperti ſunt oculi. *Ecce habes eſcā: habes etiam per eſcā viſus recuperationē, & Dei agnitionē quem per eſcam ignorauerūt protoplaſti. Deinde quid fit poſt ſumptam eſcam?* Surgentes ipſa hora reuerſi ſunt in Hieruſalē. *Ecce etiā à caſu excitatio; ecce etiā pulcra ab errore reuerſio.* Tantū non dixit, ecce in priſtinum florem reſtitutio. Sic parenti homini veteraſcēti accubat diuinus ales, ſic oculos allambit, ſic excalefacit, ſic refouet, ſic, vt pergit Sinaita, *ſimul accubuit, vt ſurgeret qui ceciderat*. Calefactus nāque homo & viſu renouatus veternam exutus maciē in floridam & immortalem exſurgit vitam. Vt dicat D. Chryſoſt. Chryſo. *Domini reſurrectio induxit mundo lætitiam. Quanto fulget in aſpectu, tanto feruet in affectu. Vetus homo migrauit, nouus aduenit.* Sic ille.

A *Text.* Et cognouerunt eū: & ipſe euanuit ex oculis eorum.

§. XIV.

Chriſtus Dominus vt peccatoribus adeſt.

NImium Deus peccatores amat, B quam ſæpe differt iuſtorū fauores, & tardar illis afferre leuamen quaſi peccatorum cōſortio & colloquio occupatus. Componit D. Chryſoſt. Chryſo. Chriſtum Dominū iuxta fontē Sichar cum muliere Samaritana loquentem, cum eodem apud Emaus Diſcipulis adhærente, & inquit. *Cum oculos eorum aperuit, tunc ex ipſorum* C *conſpectu ablatus eſt, ſeipsū illis voce nō reuelauit, & mulieri dicit, ego ſum. Paulo ſe manifeſtauit è cælo dicēs? Saule cur me perſequeris? Saulus verò reſpōdit dicens, quis es Domine? Tunc ille, ego ſum Ieſus Chriſtus quē tu perſequeris: hoc & nunc Samaritanæ dicit; ego ſum qui loquor tecum. Quod multis ex Apoſtolis non reuelauit, hoc meretrici palam reuelat.* Is eſt Dominus erga peccatores, D ſic peccatorum ſaluti inuigilat, vt quaſi præ illis iuſtos obliuiſcatur, & deſpiciat. Sanè non cōponamus nos Diſcipulos hos cum peccatrice; ſed cum ſe ipſis, tum triſtes ab Hieroſolymis abſcedunt, & infideli ſtultitia expectationem ſuā emortuam promunt, tunc Ieſus illorū adeſt ſocius E infidum animum pungēs, ignorantiam tollens, placidis verbis illorum corda refouens & incendens in Dei amorem: at vbi oculos aperiunt, vt veritatis diuinæ attingunt cognitionem, extemplo diſparet, nec vllam cum illis iam ſuſtinet moram. *Sed cur modo tam citò diſparet?* Eut. reſpondit. Euth. *Ne amplius tardarent, ſed citius ad diſcipulos reuerterentur; volebat*

enim

enim eodem die ſimul omnibus appa-rere. Quod modo diſparet anxiæ illius erat curæ, qua gregem ſuum cupiebat viſitare; quod antea apud illos morabatur, illius erat amoris quocirca peccatores ferebatur, quorum cauſa iuſtorum gregem videbatur obliuiſci. Ioſeph ille vbi à fratribus ſuis cognitus fuit, ſeſeque omnibus manifeſtauit, hæc illis verba dabat Geneſ. 46 *Feſtinate & adducite patrem ad me*. De quo pulcrè Rupertus libr. 9. capite 22. & dubitat, & fatur, *Qui ſic iuſto patris deſiderio nunc feſtinat, quomodo tantas hactenus potuit perpeti moras? Videlicet quia ſi patrem prius inuitaſſet, quam congregatos ad ſe fratres ſuos oēs ſub ſpe ſolidiſſima compoſuiſſet, grandem nimis in domo patris ſui turbationem concitaſſet*. Nimirum vbi fratres venditionis rei audiſſent apud patrem eſſe Ioſephum turbati metu, patris domum minimè introiſſent. Hinc ſui patris vehementer amator deſiderium patris ſuſtinet, & moratur amplexus, dum ſingulos fratres à metu liberat; at poſtquam fratres omnes ſpe ſubleuat & confirmat, iam nec vllam patris videndi ſuſtinet morulā: feſtinate, inquit, & adducite eum. Ita Ieſus verus mundi Saluator anxius gregis ſui, ſi choro Apoſtolico ſeſe manifeſtaſſet, errones nonnulli diſcipuli infidelitatis rei non auderent ſe illi iterum coniungere: quapropter deſiderium diſtulit ſingulos qui aberrauerant viſitans, at vbi illos in fide confirmatos vidit, nec mora ab oculis eorum diſparet, & in amantiſſimum gregem feſtinat, quem propter errantes aliquas oues quaſi fuerat oblitus.

Gen. 46.

A *Text.* Et dixerūt adinuicē, nonne cor noſtrū ardēs erat dū loqueretur ī via, & aperiret nobis ſcripturas? Et reſurgentes regreſſi ſunt eadem hora

B in Hieruſalem, &c.

§. XV.

Algent prophanorum ſapientium verba: quæ autem è ſacrarum litterarum penu ſunt, incendunt corda, & ædificant in fide.

LIcet Chriſtiano Doctori vaſa ab Aegyptijs quærere, hoc eſt, prophanorum ſapientum teſtimonijs

C doctrinam ſuam cōfirmare? Nō abnuo, at qui velit animos inflammare, ardentem flammā intimis imprimere viſceribus, non è prophanorū, ſed è Chriſti pharetra iacula iaciat. Taceat Seneca, taceat Plato, loquatur Chriſtus, & cor audientium in flammas conuertetur. Miratus ſum pulchram illam viciſſitudinē colūnę

D nubis, & colūnæ ignis, è quib9 Deus populū gubernabat in deſerto. *In columna nubis per diē, & in colūna ignis per noctem*. Exod. 13. Enimuero quos colūna nubis gubernabat in die, eoſdē in nocte, & colūna ignis illuminabat nocte, & calefaciebat. Nimirū quos per nubeā Chriſti carnem perdocebat Dominus, eos intimi Spiritus ſancti virtus igniebat. Ita elegan-

Exo. 13.

E ter Drogo lib. de Sacram. Paſ. in hęc verba. Nubes ergo per diē, & colūna ignis per noctē, quia & caro tua diuinitatis æſtū temperat, & Spiritus ſancti lux tenebras noſtræ mentis illuſtrat. Igitur dum loquereris in via duobus Diſcipulis, & nubes peregrina faciē tuā obtegeret, *nonne*, inquit,

Drog.

cor

cor noſtrum ardens erat in nobis? Ardebet nimirum intus columna ignis, quia foris columna nobis loquebatur ad eos. Sed vlterius expendo, quod verba hæc non ſolum incendium inferant internum; ſed totũ hominem fulciãt columnis: columna ignis, & colũna nubis, loquitur hæc, & incẽdit illa & vtraque fulcit, & reddit cor humanũ in fide ſtabilitum. Iam huc ſpectat

Pſa. 126. Pſalm. 126. *Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerũt qui ædificant eam.* Sanè exterorum ſentẽtiæ & gelidæ & infirmæ ſunt, quæ ignẽ eructant, & ſtabilitatem, & firmitudinem ſuggerunt, hæc ſunt ſacrarũ ſcripturarum verba. Nobiſcum conſentit D. Zeno inter alia ſic hunc Pſ. locum commentans. *Cæterum in ædificandis animarum ciuitatibus humanæ artes vacant; inanes enim ſunt Philoſophorum vigiliæ & otioſæ ſollicitudines, & fruſtratum in inueſtigandis naturæ ſecretis & perſcrutandis mũdi laboribus ſtudium; ſed lapſuram citò domum operatio talis ædificat. Domus ergo ædificanda per Dominum eſt, nec doctrinis ſæculis ædificata conſiſtet.* Vna Chriſti Domini verba indunt humanis cordibus columnã ignis, vt ardeant, & firmiter in fide conſiſtant. Igitur Dei verba columnæ igneæ sũt, quæ muniant mentem incendantque & illuminent. At prophanorum verba nihil humanis cordibus meditãtur, preter excidium & ruinam. Ioſue 7. expugnata Ierico, miſerè corruebant Iſraelitæ, quæ ruinæ cauſa? Sortium deſignatione manifeſtatus Achã inter alia, inquit, *regulamque auream concupiſcens abſtuli.* Orig. ad hunc locum perueniens hom. non dicit regulam; ſed linguam auream ablatam putat, cuius cauſa ingens illa graſſabatur pernicies. Tunc ſic monet. *Si Poetam legeris modulatum verſibus, & perfulgido carmine Deos, Deaſque texentem, ne delecteris eloquentiæ ſuauitate. Lingua aurea eſt, ſi eam ſuſtuleris in tabernaculo tuo, ſi introduxeris in cortuum, ea quæ ab illis afferuntur, polluet omnem Eccleſiam Domini.* Vt videant quanta mala cauſent religioſi viri, qui vaniſſimorum hominũ ſtudent libris.

Zeno. *Ioſue 7.* Orig.

§. XXVI.

Qui & ſi in peccatis lapſus bona exercitia & orationes non deſerit, citò ſe à peccatis liberat.

VBi dictum eſt, quod regreſſi ſunt in Hieruſalem eadẽ hora, rectè monet D. Anaſt. Sinaita ſupra allatus. *Ecce pulcra ab errore regreſſio.* Etenim quaſi deſperata ſalute per Ieſum hi diſcipuli abibãt à reliquis; verum protinus relicto errore iterũ ad gregem regrediuntur. Vnde tam felix & propera regreſſio? Cauſam reddit Euſeb. Emiſ. in præſenti. *Beati, cum quibus ambulat Ieſus, beati cum quibus ambulat ſalus, & vita, qui quoniam cum luce vadunt, diu errare non poſſunt.* Per infidelitatem ex corde Ieſum eiecerant, tamen quia vel extrinſecus cum Ieſu ambulabant, cõſuetos de Ieſu miſcebant ſermones, cum præſentem habebant, celerem obtinuerunt ab errore reuerſionem, diu errare non potuerunt. Horum ſimiles ſunt omnes illi, qui & ſi peccatis obtenebrati ſunt, externa orationis, & ſanctorũ exercitiorũ opera non deſerunt, in ore & præ oculis Deum trahentes, hi non diu errabũt; ſed citò ad Deum conuertentur. Dauid Pſalm. 50. *Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci.* Expende coniunctionẽ, nimirum malum corã te feci, quaſi diceret, nec peccans tuum cõſpectum fugi, orationes minimè deſerui, te in ore & præ oculis etiam tunc habebam: hinc penitentia ductus

Sinaita. Euſeb. Emiſ. *Pſal. 5.*

ctus ad te reuertor. Sic Origen. hom. 11. Exod. *Qui pleniorem ſcientiam Dei accipiunt, etiam ſi malum faciant, & in conſpectu eius faciunt. Sicut ille qui dixerit, tibi ſolli peccaui, & malum coram te feci. Quid ergo plus habent qui malũ coram Deo faciunt? Illud profectò, quod continuo pœnitent & dicunt peccaui.* Iã qui ob humanam fragilitatem in peccata ruitis, ne omnino Deum deſeratis, ſed quando ab intimis animi receſſerit; tamen eius memoria præſens vobis occurrat in oculis, in ore, in operibus ſanctis, vt vel ſic diu errare nequaquam poſſitis.

CAPVT IV.

De apparitione facta Diſcipulis congregatis ſine Thoma.

IVDAEORVM metus Chriſtianum gregem intra domus clauſtra coegerat vbi diuinus paſtor circa ſolis occaſum ſuos viſitat, & fouet agniculos. Metuentibus vulnerum præfefert cauernas, vt ibi a malis incurrentibus cuſtodiantur. Lætus conueſcitur, fabulatur, & ideo ex cruce reſurrectionis gloriam oriri commemorat, vt nemo peccator, niſi ex pœnitentiæ mortificatione nitatur ad cæleſtia gaudia euolare.

Text. Ioan. 20. Cum ergo ſero eſſet die illo vna ſabbatorum, & fores eſsẽt clauſæ, vbi erant Diſcipuli congregati propter metum Iudæorum venit Ieſus, & ſtetit in medio.

V

§. I.

Metus ſæuientium rabidorumque hominum, vt cadat in conſtantiſſimos viros.

METuunt ſæuiẽtes Iudæos Chriſti Apoſtoli, an ideo meticuloſi dicentur & puſillanimi? Abnuit

B D. Cyrill. in Ioan. lib. 12. cap. 53. imo vel ex hoc metu prudentiſſimos & fortiſsimos viros Apoſtolos autumat. Quis prudens non timeat rabidiſſimi hominis furorem! Sæuiente Herode in Meſſiam, mandat Dominus per Angelum ad Ioſeph Luc. 2. *Luc. 2.* *Accipe puerum: fuge in AEgyptũ:* circa quod & venuſtus & elegans fatur Chryſol. ſerm. 150. *Perſequente homine Deus fugit, ſæuiente terra cælum trepidat, & volitante puluere pauore turbantur Angeli, & pauor patris filio fugiẽre mõſtratur.* Ea eſt enim furia humani cordis, quæ ſola nullis carceribus conſtringitur, quæ ſola omni exorbitat a lege. Ferocientia maria certis legibus cõcluſit Dominus, nec mare vnquam tranſiliuit fines ſuos, ſic omnium creaturarum iras intra certos carceres frænauit, quos minime tranſilient. Vnum hominum reliquit in manu conſilij ſui, vna hominum feritas propoſites naturæ carceres rumpit, terminos tranſilit, & à legibus exorbitat diuinis. Furẽte igitur homine, ſuis legibus, ſuis finibus præſcriptis, timet Dominus, quis etiam non timeat etſi prudentiſſimus, etſi fortiſſimus? Hãc reddẽs rationem D. Athan. de fuga ſua, cur ſtrenui Chriſti milites, fortiſſimiq; religionis Chriſtianæ duces aliquãdo a pſecutoribus ſeſe ſubducebãt, inquit. *Illis cura fuit, neque præſentiam eius temporis reformidare, neque decretum a prouidentia terminum ante capere, aut diſpenſationi diuinæ repugnare,*

Chryſo.

Athan.

C D E

ad

ad quam ſe reſeruari certi erant. Is timor fortiſſimos homines vexabat, ne præſcriptus à Deo terminus tranſiretur, ne diuinæ diſpenſationi repugnaretur, cui quia ſola furia hominum repugnare valeret, ideò à furentibus hominibus cauebant, qui intrepide morti, tormentiſque ſe traderent. Pro qua re affert ipſe A-
Athan. than. maximorum virorum exempla in hæc verba. *Siquidem Patriarcha Iacob, qui antea Eſau fugiebat, idẽ vbi mortem præſentem videbat minimè expauit; quin eo potiſſimum tẽpore ſingulis Patriarchis pro cuiuſcunque meritis omina benedictioneſque irrogauit. Magnus item Moyſes ille, qui ſe ante Pharaoni occultauit, & ad Madianitas abijt, acceptis Dei mandatis, in Ægyptũ ſine metu rediit. Petrus quoque, qui ob metus Iudæorũ in latebris ſe habuit, geſtiebat ſe mactari*. Ecce vobis contemptores, imo amatores mortis metu deliteſcentes, & ab hominum rabie ſe abducentes, quo metu tam Deo erant grati, vt interea cæleſti-
Athan. bus viſionibus recrearetur. Id quod notat deinde ipſe Athan. fatus. *Certe Iacob inter fugiendum pluribus viſionibus ijſque diuinis dignus eſt habitus. Moyſes item Deo charus cum in fuga eſſet, tum demum vidit illam magnam viſionem, ereptuſque à perſecutoribus Propheta in Ægyptum remiſſus eſt.* Sic modo timentes Apoſtolos, à Iudæorumque oculis ſe ſubducentes recreat Dominus rediuiuus, eoſque lætitia cumulat & gratijs.

§. II.

Nulla res magis Deũ illicit, quam mortis eius imitatio.

Ecce ad Diſcipulos congregatos in cęnaculo feſtinus Ieſus aduolat; ſed ſcire cupis quem præſeferent tunc diſcipuli Dei illicem, quo Deũ ad ſe feſtinato curſu traherent?

A Eum notat D. Chryſol. ſerm. 83. Chryſ. *Erant inquit, clauſi propter metum Iudæorum; non erat domus illa, ſed carcer, ſed ſepulcrum; tunc tota ad diſcipulos pœna Dominicæ tranſierat paſſionis, & non ſolum lateribus eorum; ſed & cordibus doloris lancea tota figebatur, tunc triſtitiæ claui affixę manus eorum, pedeſque tenebantur.* O veros Domini amatores & amicos, qui vt ami-
B cum & Dominum ſepulcro conditum, eiuſque pedes manuſque tranſfoſſas norunt, ſic ſe ipſi afficiunt, vt domi ſepulti transfixis pedibus teneantur. Sanè amici Iob illius ærumnam obſtupeſcẽtes c. 2. *Exclamantes* Iob. 2. *plorauerũt, ſciſſiſque veſtibus ſparſerũt puluerem ſuper caput ſuũ in cælum: & ſederunt cum eo.* Id quod expendens Orig. libr. 3. ſic ex illorum mente lo- Orig.
C quitur, *Quæ feciſti*, inquiunt, *ò Iob facimus, & quæ geſſiſti gerimus, veſtimenta noſtra ſcindimus, & terrã ſuper capita noſtra ſpargimus, ſic nãque & tu feciſti ante paululũ, vt aiunt, ò Iob! & vtinã cæteros dolores tuos tecũ diuidere poſſimus.* Sic amici eadem quæ in Iob peracta noſcunt, ipſi in ſe faciũt, quantumque poteſt fieri illius in ſe
D miſeram conditionem tranſcribunt. Quo expendo illud, *& ſederunt cum eo*, quaſi ſimilitudine dolorum eius mercati ſocietatẽ & præſentiam. Itaque Ieſu amatores & diſcipuli in formam dilecti ſepulti, & transfoſſi ſeſe transfiguratẽs, domi vt in ſepulcro ſe condunt, & fixis pedibus præ triſtitia tenentur clauſi. Per hæc Dominicæ mortis ſtemmata Dominũ
E ad ſe trahunt; quandoquidem nulla res ſic Regnatorem Ieſum illicit, quam eius morientis imitatio. Volãtes aues ſollicitat & trahit ſimilis auis infixa ramo, ſic à ſepulcro & cruce auolantem Dominum ſollicitant & trahũt ij, qui mũdo crucifixi, mortis illius & ſepulturæ induunt imagi-

imaginem. Hunc ſibi effinxerat illi-cem quæ dicebat Cant. 5. *Surrexi, vt aperirem dilecto meo, manus meæ diſtillauerunt myrrham.* Merito cuius manus ſudabant myrrham, hoc eſt, cuius opera Dominicã referebãt mortem, & ſepulturam, exſurgit aperito dilecto Chriſto, veniendũ illi certo certius erat, cum ſuæ mortis imitatores videat. Vbi myrrhæus Dominicæ mortis olet pulus, patentia ſint oſtia, iam iam aduentat Dominus, neſcit enim morari, ſed liberum per talem mortis ſuæ imitationem nactus ingreſſum, ibi hoſpitandus accedit. Ita D. Ambr. libro de Iſaac cap. 6. præfata commentatur verba. *Surrexi, inquit, aperire, & opera eius & facta mortificata ſunt mundo. Talis enim debet eſſe anima, quæ verbum eſt receptura, vt moriatur mundo, & conſepeliatur Chriſto. Sic enim Chriſtus inuenitur, & tale quærit hoſpitium.* O vtinam ſic vniuerſi diſceremus cõmori & conſepeliri, ſic manibus pedibuſque domi figi, vt pœnam Dominicæ paſſionis accipiẽtes, præſentia frueremur Dominica; & nulla interpoſita mora noſtris manibus glorias tractaremus illius. Sic erat affectus D. Paulus ad Galat. ca. 6. his verbis. *Mihi mundus crucifixus eſt, et ego mundo.* Ecce in Paulo imaginem crucifixi, ecce in homine Dominicæ paſſionis pœnam translatam. Vnde ſic loquitur D. Chryſoſt. de cõpunctione cordis libro ſecundo. *Dixit Paulus, quia mihi mũdus crucifixus eſt, & ego mundo. Vides ergo quantum longe erat, & quantum peregrinabatur ab ijs, quæ aguntur in terris? Vides quomodo ſuper terras incedens ipſum tenebat verticẽ cæli?* Et cæli vertex, & cælorũ Rex inclinatur ad eos, qui imaginem induunt Dominicæ mortis & ſepulturæ, inter quos glorioſæ vitæ claritas maximè effulget & apparet.

Cant. 5. — Ambr. — Chryſo.

§. III.

Chriſtus Dominus maximum habet honorem ijs, qui compatiuntur.

A EAdem Iudæorum rabies, quæ Chriſtum Dominũ extra ciuitatem eiecit, & in putreſcentium damnatorum loco mulctauit, diſcipulos de morte Domini triſtatos, doloreq; B transfixos intra domum clauſit. Id ſane crucifixus & iactus Dominus prouidebat eorum, qui cõpatiebantur conſulens honori. Iob 2. dicitur de illius amicis, quod *ſederunt cũ eo.* Sed Iob ſedebat extra ciuitatem in ſterquilinio, numquid & amici eodẽ in loco manſuerunt? Accipite Orig. lib. 3. Non tanta multitudo dolorum inundauerat Iob, vt ille honorem ad C ſe veniẽtium non intelligeret, vt dignitatem præſentium non conſideraret. Quamdiu ergo venirent illi, illo vſque foris erat in murana inſtrata omnibus euidenter oſtendens paſſionem ſuam. *Poſtquam verò memorati viri venerũt deferens honorem ſinceritati eorũ & honorificãs perſonas introiuit in ciuitatem, & ſedit in domo.* Nõ paſſus eſt ſimul dolentes in ſter- D quilinio manere; ſed ipſe ſeſe ad domũ recepit, vt illos honoraret, quod quam verum ſit tu ipſe meditare. Verum non ſuperat hæc cura illam, quam Dominus habuit de ijs, qui compatiebãtur, cum enim ipſe ſolus ſine conſolatore extra ciuitatẽ mortem ſubiret, mortificatos, diſcipulos domo excepit, ibi ſeruauit & honori habuit. Quid mirum, quod compa- E tientiũ honori modo Dominus proſpiceret? Is eſt Ieſus, qui multo ante ſuæ paſſionis imaginem Ionam Prophetam fecit in ipſa morte à nautis honorari: ait enim Text. cap. 1. *Et tulerunt Ionam & miſerũt in mare.* Vbi Remigius Altiſiodorẽſis expẽdẽs illud

Iob 2. — Orig. — Rem.

illud verbum, tulerũt Ionam, fatur: *Tulerunt, ideſt, quaſi quodam cũ honore & obſequio portantes, non præcipitantes, miſerunt in mare*. Ecce tibi quanta prouidentia compatiẽti Ionæ, & Dominicam paſſionem præfiguranti, in ipſo mortis articulo, honor fuit habitus. Sanè vbilibet proſequitur Deus eos, qui compatiuntur, honore maximo.

Tex. Et dixit eis, Pax vobis: & cũ hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus.

§. IV.

Infidelitatis Regnum cadit, vbi pax introducitur.

SIne Baccho, & Cerere, aiunt, friget Venus: & quidem ſine Marte tota infidelitas euaneſcit. Bella fouent hæreſes, nec nouit error progreſſus facere, niſi vbi rixæ bellicique tumultus afflent. Vnde prudẽter monet D. Cyrill. Hieroſ. præf. ad Catech. fatus: Cæterum Draco circa viam tranſeuntes obſeruat, caue ne te veneno infidelitatis inficiat. Videt tot ſaluatos, & quærit quẽ deuoret. Ad Patrem ſpiritum ingrederis; ſed per Dracone transis, *quomodo igitur illum præteribis? Indue pedes tuos apparatus Euangelij pacis, vt etſi te mordeat, non nocere poſſit*. Expẽdo illud, *vt etſi te mordeat*, non nocere poſſit: quaſi inſinuet: quod etſi infidelitatis veneno imbuatur quis per Draconis morſum, tñ dum de pace gaudet, illaq. fuerit armatus, nullũ ab infidelitate damnum diuturnum capiet. Non adoleſcit error infidelis inter pacificos, ſed protinus euaneſcit: vt meritò dicat D. Chryſ. ho. 16. *Sicut cælum ſplendor ſolis, ita Eccleſiam fulgor pacis illuminat*. O quàm

Cyrill. Hier.

De recipiẽdo Seueriano.

A *deſiderabile nomen pacis, quã religionis Chriſtiana ſtabile fundamentũ, et altaris Dominici cæleſtis armatura!* Exſurgit Chriſtiana fides, mirũque in dies capit augmẽtũ, hac vna ſubiecta pace, a qua & fulcitur, & armatur Eccleſia, vt errorum depulſis tenebris, certã ſuæ celſitudinis obtineat menſuram. Huc ſpectat Pſal. 71. *Orietur in diebus eius iuſtitia &* Pſal. 71.
B *abũdãtia pacis, donec auferatur luna*. Bene ſtabile pacis fundamentũ ſupponitur, vt mobilem varietatem ſuã auferat luna, vel ſi mauis lege, *donec extollatur luna*: vt ſimul per pacis exhibitionẽ decretio errorũ, & Eccleſiæ Chriſtianæ explicetur augmẽtũ & ſublimitas. Sic D. Aug. *Donec extollatur luna, tãquã diceretur: oritur in diebus eius iuſtitia, ſiue contra-* Aug.
C *dictionem & rebellionẽ tollat, & fiat pax in tantũ creſcens & abundãs, donec luna extollatur, ideſt, eleuetur Eccleſia per gloriam reſurrectionis cum Chriſto regnatura*. Ecce a pace luna aufertur, & extollitur luna, quod variũ eſt: quod errorũ tenebris obſcurũ ex tẽplo tollitur, quod clarũ, q̃d luminoſũ eſt procedit & creſcit vſque in perfectũ diẽ. Recte Gen. 15.
D dĩ: *Ibis ad patres tuos in pace*; quaſi pax ſit, quę in beatitatẽ prouehit cũctos, Sic Rich. Vict. de diff. ſacrif. Habr. & Mar. fatus: *Ergo ad pacem properabat, qui in pace iturus erat. Ibat per pacẽ, & ad pacem. Per pacem internã ad pacem æternam. Per pacẽ illã, quæ mutuò ſibi conciliat omnẽ ſenſum, ad pacem, quæ exuperat oẽm ſenſum*. Vnde vt oſtendat pacis vtilitatẽ
E egregiè Optatus Mileuit. libr. 7. aduerſ. Parmenianum fatur: *Apoſtoli pro bono vnitatis noluerũt à communione Petri recedere, eius, ſcilicet, qui negauerat Chriſtũ. Quod ſi maior eſſet amor innocẽtiæ, quã vtilitas pacis, dicerent ſe nõ debere cõmunicare B. Petro, qui negauerat Magiſtrum*. Adeò

ſanctum debet eſſe ius pacis, vt propter illam quandoque cōniueamus ad peccata caſtigāda. Hinc diuinus Paſtor Chriſtus, inter infidelitatis tenebras enitentem erumpere lucē fidei in diſcipulorū cordibus excitat & afflat, & cōfirmat, dum pacis nouæ præconiū edicit. Nouit enim rabidiſſimi lupi aſtum, qui vt Chriſtianas oues perderet, nihil illis citiùs immittit, quā diſſidia; ait enim Ioann. 10. *Et lupus rapit, & diſpergit oues*. Quid eſt diſpergit? Pulcrè D.
Anſel. Anſ. *Diſpergit*, inquit, *oues, quia diſſipat eius actiones, vt oīa, quæ fecerit, ſint incōpoſita, & incongrua, & diſſidentia*. Itaq. lupus diſſidium ſeminat, vt oues eripiat, è contrà Paſtor bonus pacem ſuggerit & concordiam, vt exſibilatis lupis, fiat vnum æternò duraturum Chriſti ouile.

§. V.

Prapoſtera omnia fiunt per diſcordantium ſuffragia.

ECce primis renaſcentis Eccleſiæ comitijs, quid magis omnium princeps ſtatuat & commendet, nimirum pacem & cōcordiam. Equidem nūc primo vniuerſam Eccleſiā conueniſſe videns Dominus, nihil prius duxit illis commendandum, quàm pacem, ſine qua fieri nequit, vt rectus ordo familię componatur. Eleganter enim notans Diu. Petrus
Chryſ. Chryſ. ſer. 84. bonum pacis exhibitę Apoſtolis iunctis in vnum inquit: *Quibus niſi pacem ſuam Chriſtus dediſſet, & Petrus, qui primus erat omnium, putaretur inferior, & ſequens indebitè forſitan tolleretur aduerſus primum*. Papæ! hæc ſunt diſcordantium vniuerſa ſuffragia, quæ ſemper norint & extollendum deprimere, & deprimendum extollere. Vbi in quauis familia diſcordias videris,

A & diſſidia pullulare, iam inde puta primos viros in ſentina ſeſſuros, & nouiſſimos ad puppim collocādos, & nulla morum mutatione facta, erūt quotidie nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi. Id quod egregiè expēdit, imò plorat Naz. orat. 3 de Pace, qua ab Eccleſia exſibilata inquit. *Ipſa calculorum inuerſio eſt: nam cùm deprehenſi conuictique fuerimus* (pu-
B ta, pacis turbatores) *tum pij atque orthodoxi ſumus, falſoque ad veritatem confugimus, quaſi pro fide ſimultates feramus*. Vnus cunctos beat affectus; ſi ambitioni placeo, pius & ſanctus ſum; ſapientiaq. omnimoda verſatus; ſi aliò pergo, ſtatim & ſapiētiam amitto & ſanctitatem. Pergit Naz. hæc indignans. *Quiſquis es qui ita afficeris, ſtolidiſſime &* Naz.
C *vecordiſſime, hic tibi heſterno die pius erat, qui fit itaque, vt idem hodie impius ſit, cū nec verbo, nec ſcripto quicquam vel addiderit, vel detraxerit; ſed in eadem fidei ſententia hæreat, eumdem aerem exhalet, eiſdem oculis eumdem ſolem intueatur. Atque etiā tibi hodie libidinoſus & impudicus eſt, qui heſterna luce Ioſephum caſtitate referebat; & Iudas hodie, vel*
D *Caiphas, qui heri Eliam, vel Ioānem moribus exprimebat. Quin etiā pulchrum illum magnorum virorū florem, hoc eſt, pallorem, aut vocis moderationem, & tranquillitatem, heri ſapientiam, hodie vanitatem, inanemq. gloriam nominamus, atque eamdem aduerſus malos ſpiritus potentiā nunc Domino Ieſu, nunc Beelzebub aſcribimus, & ad iniquam prorſus con-*
E *tentionis normam has res exigimus*. Hæc ille, diſcordiæ narrans præſtigias, quibus nouiſſimi apparēt. Vtinam nulla Chriſtiana familia huius rei experimentum caperet, quod Dominus præcauens ſuis pacem commendauit vt ordinis matrem, vt veritatis aſſeclam.

§. VI.

§. VI.

Chriſtiana pax non expers eſt belli, imò eſt pugnax & belligerans.

QVem nō moueat, quòd Dominus commendet pacem Diſcipulis, eo præcipuè tempore, quo inituri ſunt bellum cum toto orbe terrarum? Illos mille bella expectant, mille exercitus vocant, gladij, lanceæ, ligna, ignea fulmina petunt, & in hæc ſtrenuè proſulturos pace armat Saluator. Quæ pax inter hoſtes? inter inimica arma? Sanè hæc eſt pax verè Chriſtiana, quæ non deſidioſos, ſed acres, ſed belligerantes facit. Reuocate in memoriam ſanctiſſimum & religioſiſſimum Iudæ Regem Ioſiam. (4.Reg.22.) Is 4.Reg. c.22. vehementer dolens, legem a maioribus cōculcatam, miſit præcipuos viros, qui Prophetidē conſulerent, quæ ſic reſpondit Regi: *Pro eo, quod audiſti verba voluminis, & perterritum eſt cor tuū, & humiliatus es coram Domino: idcircò colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulcrum tuum in pace.* Expende Dei infallibilem promiſſionē Ioſiæ exhibitam, quòd moriturus erat in pace. Nihilominus tamen Rex Ioſias duro in bello ſauciatus occubuit: ſic enim habet capit. 23. *In diebus eius aſcendit in Pharao Nechao Rex Ægypti contra regem Aſſyriorum ad flumen Euphratem; & abijt Ioſias Rex in occurſum eius; & occiſus eſt in Mageddo.* Cur ergo dicitur moriturus in pace, qui dimicans & pugnans aduerſus hoſtes occumbit? Sanè ſanctiſſimum & religioſiſſimum Regem non decebat pax deſidioſa, inermis & infirma; ſed pax glorioſa, quæ minimè hoſtes ſecum admittat. Enimuero Ægyptius Rex aduerſum Syriam per Iudam tranſire cupiens fœdera pacis a Ioſia re-

A quirebat, qui bellicos tumultus in Regno ſuo recuſans, dum illos nititur expellere, in bello occubuit, ea pace, quæ decet ſtrenuos viros, quæ omnia aduerſantia recuſat. Huc ſpectat Niſſ. in Eccleſiaſten, hom. 8. ſic mouens: (Niſſ.) *Pacem habeamus apud Deum; propterea quòd hoſtili & infeſto animo fuerimus aduerſus aduerſarium.* Itaque tunc Chriſtianam B & deificam obtinemus pacem, quādo hoſtiliter aduerſus Dei inimicos paramur, hoſtilis & pugnax Chriſtianorum animus contra aduerſantes cupiditates, contra graſſantes errores; is eſt pacificus animus, qui decet ſanctos, qui decet filios Dei. De hac pace gratulatur Dauid cæleſti Ieruſalem Pſal. 147. cum ait, *qui poſuit fines tuos pacem.* (Pſ.147.) Sanè qui finiunt C & terminant ciuitatem muri ſunt; muri, inquam, qui bellorum impetus ſuſtineant & frangant: vbi enim muri dicuntur, quid hoſtile & bellicum explicatur. Quocirca Diu. Cæſar. Arel. hom. 11. prædicta Dauidis verba memorās pulcrè educit. (De diligend. inimicis.) *Ergo Hieruſalem illa cæleſtis muros de pace conſtructos habet.* Nō enim pax, quæ decet cælites, in lectis ſtertit, in plaD teis ludit, in hortis deſidioſa vagatur ſed fines percurrit, vt hoſtes arceat; ſed pro muris excubat, hoſtilem & infenſum animum præ ſe ferens aduerſarijs. Hinc Dominus verā Chriſtianorum pacem vocauit gladium, apud Matth. cap. 10. fatus: (Mat.20.) *Non veni pacem mittere in terrā, ſed gladiū*, nimirum, non mitto pacem inermē, otio torpentem; ſed pugnacem, quæ E vera & ſola pax eſt. Id quod inſinuat Diuus Chryſoſtom. homil. 39. in Matth. his verbis: (Chryſ.) *Si bella venis mittere, cur te naſcente cantatur pax? Certè quia tunc vera pax, cum proijcitur quod erat tabidum.* Sic ille. Rem tandem finiat Diuus Syneſius, qui libro de Regno, ſic de pacifico

Imperatore loquitur: *Bellicoſus quidem omnium maximè pacificus fuerit, ſoli enim illi pacem colere licet, qui laceſſentes vlciſci, ac malè afficere poteſt. Eumque Regem dixerim omni ex parte rebus ad pacem attinentibus inſtructum eſſe, qui cum iniuriam inferre nolit, propulſandæ iniuriæ facultatem ſibi comparauit.*

§. VII.

Chriſti Domini cicatrices manentes teſtimonium perhibent ipſius virtutis, qua ſeipſum excitauit.

QVi ſub Diui alicuius nomine ſalutem, aut vitam accepit, ipſi ſanatori, aut ſuſcitatori funereas ſindones, ſiue ſcipiones ſacrat, quæ ſint in monumentum receptæ vitæ, ſeu ſanitatis. Itaque quot ſunt in templis appenſa mortuorum linteamina, tot ſunt monumenta, vel Deiparæ, vel alterius Diui virtutem & poteſtatem prædicantia. Quid plura? Cicatrices, mortis vulnera, viuido Chriſti humanitatis templo permanentia, monuméta ſunt ipſius Domini virtutis & poteſtatis, qua ſe a mortis puluere in floridam & immortalẽ vitã reuocauit. Hoc inter alios calluit fides acuta Thomæ, qui vt vulnera vidit, a ſeipſo notauit ſurrexiſſe Dominũ, & inde eius diuinitatem credidit, & confeſſus eſt. Quod ponderãs D. Hilar. lib. 7. de Trin. inquit: *Videns Thomas credidit, & quid aliud credidit, quàm confeſſus eſt? Dominus meus, & Deus meus. Reſurrexiſſe enim per ſe ex mortuis in vitam, niſi natura Dei, non potuit.* Ecce vt vidit vulnera, Dei virtutem ibi latere credidit, quia vulnera ibi manentia teſtimonium perhibebant virtuti, per quam ipſe ex ſe reſurgeret. Hinc ſponſa reſumptam Chriſti Domini gloriam extollens inquit: *Manus eius tornatiles, plenæ hyacinthis.* Vbi pro hyacinthis communiter alij cum Niſſæno ponunt *plenæ Tharſis*: ſed quid Tharſis? D. Hieronym. cum Hebræis, vt refert Pintus ad capit. 1. Ezech. putat per vocem Tharſis ſignificari mare non turbidum & procelloſum, ſed ſerenum & placatum, quod ſolaribus percuſſum radijs hyacintinũ refert colorem, aureos fulgurantẽ ſplendores. Sic manus rediuiui Saluatoris plenæ ſunt Tharſis, nimirum paſſionis referũt mare minimè turbidum & obſcurum, ſed vulnera halantia decorem, ſplendenteſq. emittentia radios, virtutemque & poteſtatem, qua ſe ipſe Dominus ſuſcitauit, publicãtia. Huc adeſt D. Niſſ. hom. 14. fatus. Cũ ergo duplex ſit vocis Tharſis ſignificatũ, & vtrò cuiuis pateat, meliorem in partem hic eam accipi, ordo poſtulat, *vt hoc conſideremus in manibus, quæ laudantur, quòd ſponte ſua quaſi tornando detritis omnibus, quæcũque ſuperuacanea corporea in eis erant, ad ſortem diuinam trãſeat.* Alibi alia huius loci verba expẽſa ſunt, nunc ſolum reſtat expendendum illud, nimirum, quod paſſionis maris reliquiæ in manibus Saluatoris manentes indicent illum ſponte ſua, vi ſua, ê ſepulcro ad immortalitatem euolaſſe. O diuinum Chriſtianæ virtutis monimentum! O viuida viuentis Dei teſtimonia! Iam hinc licet in maxima D. Thomæ Apoſtoli ſtultitia & ignorantia præſtantiſſimũ omnigenæ ſapiẽtiæ argumentum recognoſcere. Etenim ille, vt audiuit Chriſtũ a mortuis ſurrexiſſe, ait: *Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meũ in loco clauorum, & mittã manum meam in latus eius, non credam.* Proh ingẽs hominis ſtultitia! ſi audis viuere, cur requiris illa vulnera, quæ illũ dederunt morti? Vita quomodo eſt, niſi a ſana-

Hilar. — Niſſ.

ſanatis plagis? niſi ab obductis vul- A
neribus? Pulcrè in Thom. Chryſol.
Chryſ. ſerm. 84. *Reſurgentis ad gloriam to-
ta mortis eſt mutata conditio; mors
fugit, vita redit, caro amplius caſum
neſcitura ſurrexit, & cur tibi Thoma
ſola vulnera præſentari in indicium
fidei nimis callidus explorator expo-
ſtulas? Quid ſi iſta cum alius abolita
fuiſſent? Nulla pietatis monumenta,
nulla Dominicæ reſurrectionis inueni- B
ri exiſtimas potuiſſe documēta? Pro-
phetia ſanè magis, quā cunctatio fuit.*
Vt pulcrè & vere hominis ignoran-
tiam, & Dei ſapientiā extollit, quan-
doquidem reſurgens Dñs ſine vul-
nere careret glorioſiſſimis ſuæ vir-
tutis monumentis, eſſetq. vt magni-
fica templa auro minioque vndique
radiantia, quæ tamen dum non or-
nāt funereæ ſindones, cereę manus, C
ferreæ catenæ, & ſimilia mortis mi-
ſeriæque ſpolia, proſilientis virtutis
carent teſtimonijs. Decebant ergo
Dominicam reſurrectionē hæc in-
habitantis diuinæ virtutis monimē-
ta, & clariſſima, & firmiſſima, quæ
Ieſum propria a ſe virtute excitatū
prædicarent. Vnde D. Ambroſ. in
Ambr. Pſal. 43. ait: *Thomas vbi tetigit manu
propria latus Chriſti, reſpondit, Do- D
minus meus, & Deus meus. Deus, qui
non ſolum reſurrexit; ſed etiam ipſe ſe
ſuſcitauit.* Hæc ille.

Ex Luc. 24.

Textus. Adhuc illis non
credentibus, & miran-
tibus præ gaudio di-
xit: habetis hic aliquid E
quod manducetur? At
illi obtulerunt ei partē
piſcis aſſi, & fauum
mellis. Et cum man-
ducaſſet corā eis, ſumēs
reliquias dedit eis, &c.

§. VIII.

*Diuinæ ſapientiæ maximæ amicitiæ
vinculo nectuntur, qui ſeſe domi
continent, clauſuraque gaudent.*

SAnè valde amicabiliter excepit
Dominus clauſos hos, domique
manētes diſcipulos; nullū enim ma-
ius amicitiæ ſignum, quàm commu
nio panis. Et quem panem commu-
nicant clauſi hi cum Domino? Pa-
nem vitæ & intellectus, quo ſapien-
tiam, ſacramque ſcripturæ doctri-
nam mandūt. Pulcrè Rupert. lib. 7. Rupert.
in Gen. c. 7. Iacobi maximè a Re-
becca dilecti, vtpotè qui habitabat
in tabernaculis, allegoriam tractās
per Rebeccam viuificātem ſcriptu-
rarum ſpiritum notās, ſic fatur: *Sin-
gulariter quemque noſtrum tanto hæc
Rebecca plus diligit, quanto ſimplici-
ter quiſque habitat in tabernaculis.
Nam è contra quāto quis plus habeat
de Eſau, tanto minus à Rebecca dili-
gitur; id eſt, quāto amplius foras eua-
gatur, tanto minus ſacrę Scripturę la-
ctatur vberibus, intuſq. repoſito pane
cibatur.* Quiſquis diuinæ ſapientiæ
ſtudioſus eſt, hoc ſibi dictū capiat,
tunc intimam amicitiam cum ſa-
pientia habebit, tunc maximè à ſa-
pientia amabitur, & intra ſcriptura-
rum thecam reconditi panis dulce-
dini communicabit, cùm ſeſe intra
domum contineat, clauſuræque ſo-
litudine gaudeat. Et quidē Prou. 9. *Prou. 9.*
vt diuina ſapientia *miſcuit vinum, et
propoſuit menſam,* ſic in primis *ædifi-
cauit domum,* quaſi ex tūc ad amici-
tiam & panis communionē admit-
teret ſolos illos, qui ſe intra clauſtra
continent domus. Quo ſpiritu age-
bantur illi, qui Cant. 3. inquiunt: *Cant. 3.*
*Egredimini filiæ Sion, & videte Regē
Salomonē.* Circa quæ verba D. Bern.

Gillib. diſcipulus Gillibert. Abb. ſerm. 20. A in Cant. ſic fatur. *Illi habentur digni hac læta viſione, qui ſe quadã lege pœnitentiæ concluſerint. Vis noſſe quam bona ſit cõcluſio? Hortus cõcluſus, fons ſignatus. Surge, propera amica mea & veni. Vides iam, quomodo eã inuitat, & amicam vocat, quæ ſe ipſam concludere nouit?* Minimè egredi ad Salomonẽ iuberentur, niſi clauſi eſſent, niſi rigida clauſuræ lege intra domũ B ſe continerent, & qui ſic ſe continẽt, intimã cũ ſapientia amicitiã lucrantur; qua reconditi panis dulcedinis obtinent communionẽ. Nonne Matthæus ille publicanus ſapientiæ diuinæ maduit nectare? nonne inijt cum ſapientia amicitię plenum conuiuiũ? Sed accipite quid notanter dixerit

Luc. 5. Luc. c. 5. de hoc Matthæi cõuiuio cũ ſapientia incarnata celebrato: *& fecit ei conuiuium magnũ Leui in domo ſua.* Cur adderet *in domo ſua*, niſi myſterium ſapientię innueret, cuius cõuiuium ille participat amicabiliter, qui domi ſeſe nouit continere? Huc

Rup. Ruper. de Oper. Spirit. ſanct. li. 4. de intellect. lib. 1. c. 14. ſic inquiẽs: *Matthæus & ipſe vitæ atque intellectus pane cibatur, & eodem intellectu magnũ in domo ſua Ieſu facit conuiuium, magna verè ſecundum nomẽ ſuum gratia donatus. Huiuſce conuiuij diuinitus prouiſum fuit illud præſagiũ, quod ſicut ait Lucas, vocatus cum ſederet ad telonium, & ſequens Dominum, fecit ei conuiuiũ magnũ in domo ſua.* Quaſi ex eo, quod intra domus ſuę clauſtra verum Regem Salomonem præſtolaretur Chriſtum, ſeſe apparet diuinæ ſapientiæ dapibus.

Luc. 24.

Tũc aperuit illis ſenſum, vt intelligerẽt ſcripturas. Et dixit eis; Quoniã ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtũ pati, & reſurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitẽtiam, &c.

§. IX.

Vera ſalus obtinenda per pœnitentiæ & mortificationis opera, a Chriſti Domini morte perſuadetur.

QVa fronte prædicarent mundo pœnitentiam & carnis mortificationem Ieſu miniſtri, ſi ipſe a ſe dolorem & macerationem depelleret? Et quando nec ipſe Ieſus gloriã corporis attigit, niſi per crucẽ, quis inſanus veram ſalutem, niſi per mortificationem ſperat? Sic Dominus ad Moyſen fatur Exod. 25. *Facies & propitiatorium de auro mundiſſimo: inde præcipiam & loquar ad te ſupra propitiatorium.* Expendo illud, *inde præcipiam*, cur non potius ex columna nubis, ex claro cælo præciperet? Cur magis ex propitiatorio? Rem attigit Rupert. lib. 4. cap. 6. fatus: *Propitiatorium namque nobis idem incarnatus Deus eſt; ſed per paſſionem & mortem ſuam.* O Diuinam Dei præcipientis ſedem! Tunc ex mortis paſſioniſque ſuæ propitiatorio præcepturum ſe pollicetur Dominus & non aliũde, ne quis ſibi aliam propitiationẽ effingat, ne quis oracula diuina contemnat, etiam ſi per deſertum eundum eſt, etiam ſi fames, ſi mortis pericula ſubeunda. Aſperam vitam Dominus præcipit, fames, dolores, omnimodam mortificationem, rigidam pœnitentiam, ſed ex propitiato mundi peccato per largiſſimam ſanguinis effuſionem Exod. 25. C D Rup. E

dum

dum præcipit, quis contemnat? quis aliter ſalutem & propitiationem meditabitur? Naufragus ille Propheta ſepulturæ & reſurrectionis dominicæ exẽplar ſingulare, vbi a ceto euomitus Niniuitis ſuppliciũ prædicauit, protinus illi indicto ieiunio, induti ſacco, ardentibus ſuſpirijs ſalutẽ a Domino depoſcunt. Id quod elegãter ponderans D. Zeno inquit: *Non pecudum iecoris ſpirantes conſulunt fibras, nec per varios auiũ volatus ſtatũ plumeæ ſalutis inquirũt; ſed à ſuo corde remediũ ſalutare depoſcũt, ſpiritumque ſuum contribulatũ ambitioſe ſacrificant.* Quid pulcrius? Sanè hi cũ a vittatis fulgentibuſque vatibus perdocẽtur; volatus dextros vel ſiniſtros auium notabant, vanã plumeamq. ſalutem, quam ſolã plumæ dare poterant, aucupantes; verum vbi a naufrago, vbi ab euomito è ceti vtero concionatore diuinum illis cœpit oraculum tonare, non a fibris pecudum, non a præpeti alitum volatu, ſed ab intimis præcordijs ſed a vera carnis ſuæ maceratione, a ſui ipſorum ſpiritus ſacrificio veram ſalutem exquirere præſumunt. Huc traho pulcra D. Hilarij verba hom. 1. hic, vbi ſic matutinam diuini Solis a ſepulcro egreſſionem ſalutat: *O pulcra lux, quæ de candido cæli faſtigio promicaſti, & inter fluenta purpurea ſedẽtes in tenebris, & vmbra mortis ſubita claritate viſitaſti.* Expende illud, *inter fluenta purpurea*, quippe vbi Sol oriens purpureis nubibus ſuum nobilitat ortum, teſte Virgilio, creſcente die, omnia in luctu & mœrore sũt, nubes pluuiali fletu rorant, largiq. riui per terram fluunt. At vbi Sol purpureus occumbit, ſequẽs dies lętiſſima ſerenitatẽ ęternat. Ecce igitur quicunque per alitum volatus per aſtra inanem ſalutẽ meditaris, vbi veram & duraturam ſalutem poſſis diuinare? Sol iuſtitiæ

Ionas 2.

Zeno.

A purpureus occubuit, interque fluẽta purpurea maturinus reſurget, ne veram ſalutem æternamque ſerenitatem quæras niſi per ſanguinis effuſionem, per luctus, per lacrymatum fluenta. Vanus eſt, qui a purpureo Solis exortu, nimirum ab immortali gloria Ieſu obtenta per ſanguinis effuſionem, ſalutem duraturam ſperat, niſi per lamẽta, per cor-

B dis contritionem. Vaniſſimus, qui vbi vidit ſanguinolentũ occubitum veri Solis, aliter in lætiſſimam & tranquilliſſimã gloriæ diem ipſe ire præſumit. Hinc Pſal. 93. *Qui fingis laborem in præcepto;* nimirum quia quot ſubijt labores Dominus, tot pręcepta ſunt nobis patiendi, & macerandi carnem. Ita D. Auguſt. *Formas,* inquit, *laborem in præcepto, id*

C *eſt, de dolore præceptum facis, vt ipſe dolor præceptum ſit nobis.* Chriſtiani equidem labores & ſudores ſunt, è quibus vera hominum ſalus eſt aucupanda, non ex auium volatibus. Cui conſonat illud tritum Iobi, nimirum; *homo natus ad laborem, & auis ad volandum.* Quaſi cũ oſtendit hominum fortunam, ſortemque in veris laboribus ſitam,

D rideat eos, qui in auibus aliud curãt inuenire, quàm volatus. Eoſdem ſic irridet D. Cyr. Alex. li. 6. de ſcru. & char. in Deum fatus: *Nos autem Deos non eſſe dicimus, apoſtatas angelos, à quibus ad nos præclari Propheta, & rerum futurarum præſcij legantur, arguta cornix, & præpes accipiter, & varia palũbes, & cætera aues; dignos ſcilicet talibus dijs Prophetas.*

E *Vos etiam felices ac beatos, qui tales Deorum interpretes nacti ſitis.* Sanè per auiũ volatus plumea ſalus promittitur, aſt quibus vera & æterna mandatur ſalus, purpureus exortus; dolores, ærumnæ Chriſtianæ dantur in præcepta, in Prophetas, in Diuines.

Pſal. 93.

Ex Ioann. 20.

Text. Gauiſi sũt ergo Diſcipuli viſo Domino. Dixit ergo eis iterum; Pax vobis, ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum, quorũ remiſeritis peccata, &c.

§. X.

Vera lætitia & gaudium ex Ieſu.

VNus Ieſus potuit lætitiam & gaudiũ inferre in terram, qui mœroris exſiccãs fontes, feſtos dies gaudiorũ plenos induxit. Dixerat D. Luc. c. 2. quod duodecimum agens annum Ieſus Hieroſolymis inter feſtiua & ſolennia Paſchæ gaudia viſus eſt. Id quod ponderans Euſebius Emiſ. hom. in Dom. 1. poſt Epiphan. inquit: *Erat igitur ſimul cũ cæteris Ieſus in ſolemnitate, qui totius erat cauſa ſolennitatis.* Vbi ſol aderit, lucidiſſimi proſiliunt radij, tenebræ fugiũt; vbi Ieſus venerit, labore & triſtitia expulſa, viſuntur ſolennia, feſti dies, placidiſſima & iucũdiſſima gaudia. Pulcrè Naz. orat. in ſanct. lum. incipit: *Rurſus Ieſus meus, & rurſus myſterium.* Quoties enim Ieſus apparet toties feſta, toties ſolẽnitates & gaudia, quippe myſteriũ pro gaudijs feſtiſq. poſitũ eſt, vt Nicetas fatur. De Ieſu præcurſore verba faciẽs ſanctus Nilus in Aſcetico ſic ait: In ſolitudine verſabatur, & ciuitates ipſæ cũ hominibus ad eũ confluebant, qui ſericis veſtibus induebãtur ad zonæ pelliceæ ſpectaculum cõcurrebant. Sub dio incommodè manere non

Euſeb.

Naz.

Nilus.

A recuſant, qui domos auratas incolebant; ſuper arena cubare nõ grauabantur, qui in lectis, gemmis diſtinctis quieſcere conſueuerant. *Nã videndi viri cupiditas omnem ſenſum moleſtiæ abſtergebat, virtutiſque ſpectaculũ labores, & incommoda leniebat.* Ecce vnius iuſti hominis ſpectaculũ, quot labores, quot ærumnas, quot incommoda ſoporabat. Quid

B vbi Ieſus videretur; vbi appareret diuiniſſimus Saluator omniũ? Planè huius ſpectaculum vniuerſas ærumnas abſorbebat, fauſtiſſimaque gauſtia inſtillabat, imò effundebat. Aiebãt Angeli apud Luc. c. 2. *Euãgelizo vobis gaudium magnũ, quod erit omni populo.* Sed ſcire cupis, a quo illud magnum gaudium, an a mundi bonis? An momentaneum & leue

C eſt, quod delectat; a quo ergo magnum gaudium? Pulcrè D. Cæſar. Arel. hom. 19. gaudij cauſã indigitans ait, *ſtatim ſubiecerunt, quia natus eſt vobis Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus.* Vnus Ieſus vniuerſos populos valens ſuffundere gaudijs; vnus Ieſus mœſtitudinis radices euellit, vnus veram lætitiam trahit. D. Ambr. lib. de Iſaac & anima capite pri-

D mo, Ieſu glorias prænoſcens in Iſaac adumbratas, ſic ex huius nomine ad Ieſum tranſit: *Iſaac riſus, riſus autem inſigne lætitiæ eſt. Quis autem ignorat, quod is vniuerſorum lætitia ſit, qui mortis formidoloſæ, vel pauore compreſſo, vel mœrore ſublato, factus omnibus eſt remiſſio peccatorum.* Cur non gauderent diſcipuli viſo Domino? vident enim in Ieſu mortis pa-

E uorem, & aculeum confractum; vidẽt aboleri peccata eius diuinu halitu, & toti effundũtur in gaudia, & preſſurarum immemores medijs in periculis, vndequaque hoſtibus cincti tripudiant. Magnus ille Ioſeph Ægypti Saluator ſic de ſe in teſtamẽto fatur ſuo: *Cum vinctus iacerẽ*

Cæſar.

Ambr.

in compedibus, hilari voce gaudens glorificaui Deũ meũ ſolum, quod per hãc occaſionẽ amouebar ab Aegyptia. Ecce ſanctiſſimus vir è vinculis magnũ capiebat gaudium, eo quod dũ vinctus ageret, ab occaſione peccandi, dirisque laſciuiæ telis liberabatur. O quàm gauderent Apoſtoli, a quantis gaudijs perfunditur orbis Chriſtianus, quando rediuiuo Chriſto, viſis vulneribus, accepto halitu, per horum occaſionem ſe a mortis faucibus, a peccati rabie liberos meditantur! Vnus hic, qui mortis & peccati malum tollit, veris gaudijs veriſque lætitijs mũdũ reſtaurat. Hinc noueris Herodis aſtum, quando poſt auditos Magos de Ieſu ſciſcitantes Matth. 2. congregatis Senioribus & Scribis, diligenter *ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur*. Sed cur hoc a Iudæis ſciſcitabatur, qui ſui Regis aduentum vellent occultare Tyranno? Rectè D. Paſchaſ. lib. 2. in Matth. ait: *Vt cautus eos exploraret, ſi Rex eorum ex lege promiſſus triſtes, gaudenteſve faceret*. Etenim præſenſerat ſciolus ille de Ieſu præſentia, non poſſe ingentem lætitiam nõ manare, quæ in ſuorum ſtatim vultus exundaret. Pſ. 103. dicitur, *illic naues commeabunt*, quaſi Chriſtianorum vita, de nautarũ vſu procellis ſit ſemper replenda. At ibi D. Aug. ait: *Non timeant naues, non valde, attendant vbi natent, ſed a quo gubernentur. Illic naues commeabunt. Quem cõmeatũ inuenient triſtem, quando gubernatorem ſentiunt Chriſtum?* Interea notandum eſt tempus, quando lætitia a Ieſu in ſuos proficiſcitur. Ea enim eſt lætitia Chriſtiana, quæ minimè datur, niſi poſt longa virtutum facinora, poſt prælia mille. Miraberis quantũ feſtinauerit Ieſus ad lętifican dũ Ioannẽ præcurſorem ſuũ. Adhuc Ioannes vterinis tenebris tenebatur, & iã de præsẽtia Ieſu perfundebatur

Matth. 2.

A lætitia. *Vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo*. Sed quod mirere magis, animaduerte, quã prius indicta ſunt Ioãni ieiunia, et aſperitates. Sanè lætitia illi datur adhuc exiſtẽti in vtero, at ieiunia indicũtur antequã in vtero cõcipiatur. Sic enim Angelus Gabriel ait ad Zachar. Luc. 1. *Vxor tua pariet tibi filium: vinum & ſicerã non bibet*. B Non enim aliter venerit lętitia Chriſtiana, niſi prius virtutum facinoribus prænotatis. Hinc D. Chryſoſt. hom. 6. de Reſ. fatur: *Exultemus Domino, ſed in tremore, nõ remiſſa ſecuritate: quia & Ioãnes præcurſor exultauit in vtero, ſed qui vinũ nõ bibit præcepto Angeli Gabrielis*. Itaq. prius ieiunijs dedicatur, vt poſtea pfundatur lętitia Chriſtiana.

C

§. XI.

Nõ imperioſis, ſed amicis & charitatis plenis verbis trahẽdi ſubditi sũt in obſequia dura & laborioſa.

ODi imperioſos ſeueroſq. Prælates, qui imperio ad dura & aſpera ſeruitia ſubditos addicunt; non ſic verus & naturalis omnium D Dominus Ieſus, qui vt vẽtis & mari nouit imperare, ſic cum in prædicationis ærumnas & labores ſuos mittit, immemor imperij amicum agit. Nonne ait, *ſicut miſit me pater, ſic & ego mitto vos?* Ad hæc accipite Diu. Chryſolog. ſerm. 84. ſic fantem: *Sicut miſit me pater, non Dominus, ſed pater: ſic & ego mitto vos. Nõ authoritate adhuc iubentis, ſed toto* E *diligentis affectu mitto vos, ad tolerãtiam famis, ad onera vinculorum, ad ſqualorem carceris, ad perferẽda omnia genera pęnarum, ad ſubleuandum cunctis execrabile mortis iugum: quæ omnia charitas vtique humanis mentibus imperat, non poteſtas*. [illegible] nulla imperium, exire amicitiæ vincula,

Chryſ.

tende,

tende amoris retia, & trahes ad fames, ad pericula, ad ſudores, ad carceres. Age patrem, & mitte filios in prærupta montium, in Syrtes, vt derelictorum inſudent animabus ſaluandis, vt inhoſpitalia loca incolãt, vt degãt apud Barbaros quę omnia charitas iubet, non poteſtas. Redeuntem filium prodigum, vt vidit diuinus Pater, Luc. 15. accurrit, *cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum.* Ecce collum premit, & oſculatur, quid hoc? Pulcrè D. Gregor. Niſſ. in orat. Dom. 2. *Accurrit ad eũ, & oſculo collum appetijt, quod rationale iugum ſignificat, per traditionem Euangelij homini per os iniectum.* O leuiſſimum & dulciſſimum ſummi Regis iugũ! Expende, quæſo, qualiter ad iugum indomitum iuuenem traxit; & appetijt collum, inquit: vbi collum appetit, ad iugum trahere prætendit; ſed qua vi? an per crines raptans? an duros adhibens ſtimulos? Abſit hoc ab Euangelico Domino; ſed oſculo collum appetijt, hoc eſt, amicis & allectorijs verbis, blando & amorem ſpirante ſermone ad aſpera & ardua Euangelij pellexit obſequia. Vnde eleganter monebat D. Athan. in Exhort. ad Monachos fatus: *Magis benignitatis adhortationibus, & illiciente blandimento, via veritatis oſtenſa, nubem erroris aperite, vt non trahi incipiat vnuſquiſque, ſed ſequi præcedentem.* Igitur per os plenum oſculis, plenum charitate, quantumuis aſperum inijcies iugum hominibus, & maximè imperium confirmabis, vt bene conſulit Agapetus Diaconus Iuſtiniano Cæſari his verbis. Exiſtima tunc demum te tutò regnare, cum volẽtibus imperas hominibus quod enim inuito animo ſubijcitur ſeditionibus fluctuat capta occaſione; *quod vere vinculis beneuolẽtiæ regitur, ſtabile ſeruat erga Rectorẽ obe-*

Luc. 15. Niſſ. Athan. Agap.

A *dientiam.* Nil tã dulce hominibus, quàm ſi corde capiantur, quã ſi verborum dulcedine ſaporentur; nil tã durum & incomportabile, quàm ſi ceruice domẽtur. Ecce quare apud Aug. ſer. 42. de Verbis Dom. repellant iugũ crucis ſuperbi homines. Quibuſcũque iſta diſplicet Domini paſſio, ſuperbi ſunt, nolũt deſcẽdere. *Et ego, inquis, crediturus ſum* B *Deũ crufixũ? Abſit, vt hoc credã de Deo, indignũ eſt, cor loquatur, nõ ceruix.* Videbant duritiẽ iugi, notabãt lignũ crucis, nõ cernebãt oſcula imponẽtis, & ideò iã ſuis ceruicibus timebant. Cor loquitur, non ceruix, dicebant, quaſi accepturi iugum, quod per os blandè & amicè loquẽs inijceretur, non illud quod ſolum duritie ſua ceruices premeret. Vide in- C frà cap. 6. §. 8. & 11. & alibi.

Aug.

§. XII.

Miniſtrorum ſuorum authoritati ſic Deus conſulit, vt nolentibus illis non pareat vlli.

QVis non miretur illa Dei Opt. Max. ad ſuos verba, nimirum, *Quorum retinueritis peccata, retenta ſunt?* Si ſumma Dei pietas, Deus miſericordiarũ immenſæ charitatis vi- D ſcera ad hominis ſententiam ſtabit in capitalibus? Ecce tibi igneus ille Elias, vbi Regẽ Achab innocẽtis Naboth ſãguine cernit fœdatum acriter in illum excandet, mortem, crucemque minatur; dolet Rex, illumque vehemẽter ſui pœnitet facti, & ira Prophetæ ſtupefactus, ſacco obtectus Deũ adit, diuinamque miſericordiam lacrymis, ſuſpirijs, lõgiſ- E que ſollicitat eiulatibus. Quid tunc Deus, qui vel vnius publicani voce tangitur? Parceret ſanè ſi diuina ſolum moueretur voluntate? at decretũ erat Regis ſupplicium per Eliã, ſic nihil de ſententia immutans per ſe Deus Prophetam adit, cui fatur: *Vides Achab humiliatum coram me?*

Vbi

Cyril. Hier. Vbi D.Cyril.Hieroſol.catech.2. expendit, *quaſi perſuadens Dominus ira accenſo Propheta, vt ſubueniret pœnitenti.* Qui iudex natura eſt, aduocatum agit, nec de ſententia miniſtri, illo non conſentiente, vult immutare. Adeò ſanctum eſt quicquid Dei miniſtri decernunt ad vlciſcenda hominum peccata. Reuoco in memoriam alterum Moyſi factum, & alterum Chriſti. Vtriuſque meminit Tertull. lib.4. aduerſ. Marcion. his verbis: Ecce planè diuerſum exemplum Moyſi, & Chriſti. Moyſes rixantibus fratribus vltro intercedit, & iniurioſum increpat. Quid proximum tuum percutis? & reijcitur ab illo. *Quis te conſtituit magiſtrum, aut iudicem ſuper nos?* Chriſtus vero poſtulatus a quodã, vt inter illum, & fratrẽ ipſius de diuidenda hæreditate componeret, operam ſuam, & quidem tam probæ cauſæ denegauit. Sed enim optimi Dei Chriſtus inquit: *Quis me conſtituit iudicem ſuper vos?* Expende modò, qua voce ſe excuſet Dominus a componẽda hæreditate inter fratres; nonne ipſe cõſtitutus erat Rex, vt homines componeret, rixarumq. cauſis exſufflatis concordiam & pacem ſeminaret inter fratres? Cur ergo ab hoc opere ſe excuſat? imò cur ſe excuſans ait, Quis me conſtituit iudicem ſuper vos? Sanè alta mente repoſta manebant verba, quibus reiectus fuerat miniſter inſtituẽdus legis Moyſes a rixantibus fratribus, quibus ſimiliter docet reiectum fuiſſe Deum, vtpote cuius nulla alia ſit ſentẽtia, nec vox, niſi quæ eſt ſententia, & vox

Tert. ſuorum miniſtrorum. Ita Tertull. in hæc verbà: *Indigne tulit hoc dicto fugatum Moyſen, ideoque in cauſa pari diſceptãtium fratrum voluit illos cõmemoratione eiuſdem dicti cõfudiſſe.* Quaſi diceret, dum miniſtri mei ſẽtentia a fratribus reiecta eſt, quid a me petunt fratres? Si ille nõ iudex, nec ego iudex, vnum meum & illius tribunal, quod ille ſancit, ego ſancio; quod ille componit, ego compono, & non aliud.

CAPVT V.

De apparitione facta Diſcipulis cum Thoma.

IAm Thomas Chriſtiani gregis caulas intrauerat, Dominum reuixiſſe ſociorum è calculo didicerat; imò nõ didicerat, quãdoquidem fidẽ dictis non adhibebat, adhuc adhibiturus, ſi clauorũ; lanceæque foramina, quibus occubuit mortuus Dominus, ſibi monſtrarentur in viuo. Intereà Saluator adeſt, cũctos de more ſalutat, & errantem ouiculam ad vulnerum ſpecus deducit, vt ſugat mel de petra, & oleum de ſaxo duriſſimo. Adeſt ſtupefactus Thomas, pectoris vulneri inhæret, & cum vilis vermis accederet, de virgineo pectore ales euolat, & Cherubicis inſertus alis faciem admiratur diuinam.

Ex Ioan.20.

Text. Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quãdo venit Ieſus. Dixerũt ergo ei alij Diſcipuli, Vidimus Dominum Ille autem dixit eis: Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, &c.

Au-

§. I.

Auguſtiſsimum Dei viuentis teſtimonium, quod in mortis vulneribus viuat.

O Summi Imperatoris triumphum! O maximam imperialis arcis gloriam, quando victi hoſtis labaro rutilat, & hinc inde ſciſſis inimicorum ſignis decoratur. Quod ſplendentibus auorum ſtemmatibus fulgeas humanum eſt? at quod inimica ſtemmata hoſtium ſigna te extollant, tuam prædicent inuictam virtutem, hoc ſupremũ eſt, & diuiniſſimum. Fallor, ſi potuit quid diuinius excogitari de Chriſto, quàm id quod excogitauit Thomas, quæ ſummum bellatorẽ oſtentarent, non ſanè eſſent propria ornamenta; ſed inimica vis circumcirca inanis. Hãc cupit Thomas in Chriſto videre, vt quæ decebat Deum, gloria coruſcaret. Enimuerò dũ Lazarum reſurrexiſſe vidit, hominem ab inimica morte mirabatur ereptum; ſed cum in illo nullum mortis ſignum animaduertit manſiſſe, credidiſſet fortè a morte ſua ſigna collecta, vt iterum irruens hominẽ expugnaret. At Imperator, & victor mortis, vt debellatam & ſubditam mortem relinquebat, ſic vniuerſa eius ſigna, arma, ſpicula, ſibi affixa ſeruabat, quæ eius immortalem gloriam æternarent. Hinc Chriſti reſurgentis gloriam miratus Diu. Max. Maxim. hom. 1. ſic fatur: *Quis eſt iſte, qui intra auidos rictus aſſumi poteſt, conſumi non poteſt? Cibus eſt, corruptio non eſt. Traditur perditionis profundo, & ſeruatur ipſius mortis obſequio.* Quippe mortis arma, ſpicula, ſigna, nõ iam infirmant; ſed confirmant Imperatorem Chriſtum, eius immortali corporis tẽplo appenſa. Iã mortalia ſtigmata non inſequuntur moriturum; ſed obſequuntur regnaturo inter illius rutilantia trophæa. Hinc pulcrè accedit D. Hilar. Hilar. hom. 8. inquiens: *Spoliata eſt fragilitas; exinanita mortalitas, ſola in cicatricibus permanent reuerenda teſtimonia paſſionis. Nimirum reſurrectio vnde erat credenda, nõ abſtulit.* Quippe vulnera viuenti contraria iam nõ ſunt; ſed quaſi ſpolia appenſa extremam mortis debellationem prædicant, & declarant. Nonne mortis vis exinanita, quando vniuerſa eius arma, nimirum ipſiſſima vulnera, & cordis perfoſſio inuictiſſimi Imperatoris inſerta triumphis, apparent eius viuidæ virtuti prædicandæ famulari?

§. II.

Citius pluribus, quàm vni ſoli Deus adeſt.

Maximum ſanè eſt emolumẽtũ ſocietatis, vbi multorum eſt in Domino congregatio, illicò Deus etiam non petentibus adeſt, qui etiam exoratus ad vnum venire tardat. Congregatis Apoſtolis cum apparuerat Dominus ipſa reſurrectionis die, vnus Thomas abfuerat, cuius optatis per octo dies differtur diuinus fauor. Id quod expendens Chryſolog. ſer. 84. ait: *Denique ſponte præſtitit cæteris, quod iſte tardius implorat.* Etiam non vocatus, ſed Chryſ. ſponte ſua citiſſimè multis illis apparuit, quod vnus Thomas, quia vnus lõgis prolatis ſuſpirijs per octo dies tardat implorare. Quàm ſapiẽter hunc Deo morem gerebat illa Cant. 1. aiens: *Trahe me poſt te; curremus in odorẽ vnguentorũ.* Expẽde illud, *trahe,* & illud, *curremus*: qui trahitur, ægrè & difficulter fertur; at qui currit, facilè, velociterq. brauium apprehẽdit. Itaque vbi ſingularis,

laris,& vna Deum exquirit, ò quàm difficulter & ægrè tunc trahitur, ait enim, *trahe me:* cum autem ſodalibus ſe interſerit, o quàm velociter ad Deum peruenit, tunc merito dicit, curremus in odorem vnguentorum. Bern. Huc accedit D. Bernard. Paraphraſis ſerm. 21. in Cantic. dicens, *Nõ curram ego ſola, etſi ſola me trahi petierim, current adoleſcentulæ mecũ.* Etenim velocitatem apud Deum non ſingularitas, ſed multorũ communio tenet. Vbi multorum cauſa eſt, quàm velociter Deus habetur, adeo, vt mulieribus ad ſepulcrum flentibus, quod diuinũ fuerit ablatum cadauer, nullum clarius ſignũ dari potuit velociſſimi rediuiui ad illas aduentus, quam pluralitas miniſtrorum ad ipſum ſepulcrum inuenta. Luc. 24 Ait enim Luc. ca. 24. *Ecce duo viri ſteterunt ſecus illas.* Quid ergo fletis, ò fœminæ? Non videtis Dominum; ſed vobis iunguntur duo cæleſtes viri, & vbi adeſt multorum congregatio, ſtatim ipſe Dominus aderit; expectate pauliſper, non moram faciet, non tardabit. Ita eleganter Tertull. lib. 4. in Marcion. fatus: *Corpore autẽ nõ inuento, ſublata erat ſepultura eius de medio.* Quidni manebit etiã ipſe æternũ ſublatus? Nulla nobis ſpes deinde illum habendi? Abſit: *Sed & duo ibidem Angeli apparuerunt, tot ferè laterenſibus vti ſolebat, in duobus teſtibus cõſiſtens Dei ſermo.* Vbi teſtium pluralitas, vbi recipientium copia eſt, non tardabit Dei verbum cõmunicari, ſunt plures congregati, ſunt plures qui expectent? Signa Deum noſco per ſua, Chriſtus adeſt, non tardabit Dominicum leuamen. O quoties quis ſingularis perijt, qui poſſet de communibus beneficijs ſaluari. Leo. Hinc Iudã pungit D. Leo ſerm. 11. de paſſion. ponderans enim illud Luc. 23. *Pater ignoſce illis.* continuò ſubiungit. De

A cuius orationis potentia fuit, vt prędicatio Petri Apoſtoli, ex his qui dixerunt, Sãguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros, multorum ad pœnitentiam corda cõuerteret, & vno die baptizarẽtur tria ferè millia Iudæorum. *Ad hãc indulgentiã Iudas peruenire non potuit, quoniã perditionis filius, prius in deſperationẽ tranſiit, quàm ſacramentũ Chriſtus redẽ-* B *ptionis generalis impleret. Nam mortuo pro omnibus impijs Domino, potuiſſet etiã forte hic conſequi remedium.* Heu quã perniciosè abeſt Chriſtianus, quando generalia beneficia, & myſteria ab omnibus capiuntur, qui cũ omnibus poſſet ſaluari. Hinc ſapienter Abraham de Sodomitico excidio commonefactus inſtanter pro gentis multitudine exorat, vni- C uerſamq. vrbem precibus contendit eripere flammis, habebat enim ibi habitantem nepotem Lot: ſed oraſſet pro Lot tantum, nõne citiùs ſalutem vnius iuſti obtineret, quàm vniuerſorũ peccantium? Pulcrè D. Chryſoſtomus ait: *Manifeſtè propter fratris filium dicere non audebat, cõmunes pro omnibus facit preces, volens cum alijs & hunc liberare.* Chryſo. Sanè D ſupplicij tempore inſtanti, non audet vnius inſtare ſaluti, efficacius motiuum diuinis obijcit viſceribus, quando communem omnium ſalutem deprecatur; nulla enim re citius allicitur Deus, quam vbi multi poſſint ſaluti dari.

Text. Et poſt dies octo iterum erant Diſcipuli E eius intus, & Thomas cum eis. Venit Ieſus, ianuis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit, Pax vobis.

Non

§. III.

Non parua eſt peccatoris commendatio apud Deum, quod lateat, quòd ſe celet.

INcreduli extiterunt Apoſtoli Dominicæ reſurrectioni, incredulus extitit in primis Thomas; ſed hoc in illis commendandum, quòd dũ incredulitate laborabant, domus latebris abdebantur, nemo exterorũ nouit Diſcipulos dubitantes; ſed eorũ dubia fides, ſeu incredulitas domi latebat. Nonne ſic ait, Erant Diſcipuli intus, & Thomas cum eis? Ille generis humani ſecũdus ſator Noe ebrietate correptus iacuit nudus, pudendis fœdè manifeſtis. Sed vide quid
Gen. 9. de illo notet text. Gen. c. 9. *Et nudatus in tabernaculo ſuo, &c.* De quo
Ambr. eleganter D. Ambroſ. cap. 29. *Et ſecundum litteram cautio eſt, & ſecundum ſapientiæ altiorem ſententiam laudatio eſt. Cautus eſt, qui etſi nudatur, in domo tamen ſua nudatur; vbi operimenta non deſint, & quædam tegmina ebrietatis, vt vitia ſua norit abſcondere.* Sanè venia vilis eſt caſus, imò (ſi fas ſit loqui) laudabilis, quem nõ neceſſe eſt ſciri a vicinis, qui intra domum latet, nec exteris communicatur. Id quod argutius adhuc ponde-
Procop. rauit Procopius in hæc verba: *Licet Noe parum cautè, & pudicè iacuerit; non tamen id venit in publico; domus ſua eum nudum conſpexit; eſt enim ſãcti viri ſe neutiquã extra domũ ſuam nudare.* Quis nunquam gloriæ ſtolam deponet? Quis nunquam pudẽda opera præſeferet? Sed qui ſanctus eſt, in hoc cognoſcitur, quòd non foris nudetur, quòd apud exteros ſaltem pudenda reuelare cauet. Nõne ſtultiſſimi hominis eſt infirmitatem ſuam hoſtibus aperire? Hanc ſtulti-
1. tiam lamẽtatur Naz. Apolog. 1. graſſari in ſuæ gentis ciuitate, dicens:

A *Alij alios impietatis damnamus, ac iudicibus vtimur his, qui a Dei cultu abhorrent, atque hoſtium vota miſeri ſedulò explemus.* Proh miſeram hominum ſtultitiam, qua hoſtium votis ſeruimus, infirmitates noſtras, in quibus ſibi complaceant, illis publicamus. Pulcrè cauebat Mich. c. 1. ne ſuorum ſpoliatio pateret vicinis hoſtibus. Mich. 1. Ait enim. *In Geth nolite nun-*
B *tiare, lacrymis ne ploretis, in domo pulueris puluere, vos conſpergite:* quaſi hoc haberet calamitatis ſolatium ꝙ ipſa intra domum occultaretur, nec neceſſe fuerit, vt ad hoſtium vicinorum aures perueniret, ideò petit, vt domi maneant, nec ſeſe Gethæis aperiant. Vbi D. Hier. *Ne audiant, & lætentur inimici.* Hier. Lætantur ſane hoſtes fidei, hoſtes religionis & pieta-
C tis, cum ſanctorum infirmitates, & caſus noſcunt, non igitur hoſtium vota expleamus de noſtris miſerijs. O quã diuinè Pſaltes ait, *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Pſal. 1. Et quis tegit peccata? Explicat Nazian. orat. in ſanct. Bapt. aiens, Naz. *quorũ intima mẽtis partes nondum purgatæ ſunt,* & hi quidem prædicantur beati, vtpotè
D qui cauent hoſtibus ſuam nuditatẽ reuelare, qui infirmitates ſuas non prædicãt, ne exterorum vota ſatiẽt. Quid proditore Iuda ſceleſtius? Tamen hoc habuit laudabile, quòd oſculi velo niſus eſt tegere turpitudinem ſuam. Ita D. Anſelm. in c. 26. Anſelm. Matth. ponderat illud, quemcũque oſculatus fuero, ipſe eſt. *Habet adhuc, ait ille, de verecundia diſcipuli;*
E *qui non eũ palàm tradidit perſecutoribus; ſed per ſignum oſculi.* Quaſi hęc eſſet Dicipulorũ nota, quod puderent reuelationem infirmitatis ſuæ. Quã aliter illi, quos pũgit D. Cypr. Cypr. ep. 2. ad Donatum ſatus: *Conſenſere iura peccatis, & cœpit licitũ eſſe quod publicum eſt:* miſere peccabant, ſed miſe-

miſerius ipſa peccata de publicitate beabant.

Text. Deinde dicit Thomę: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas; & affer manum tuã, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

§. IV.

Quot Chriſti Domini vulnera, tot aduerſus perfidiam ora.

OS Chriſti obruere dira perfidia, quo vapulabat, inflicta morte curabat, ſed tum ſanctiſſimũ corpus vulnerat, quot vulnera infligit, tot vocaliſſima ora addit, quibus miſerè tũditur, & ab obrepentibus eliminatur. Ideo Rupert. lib. 12. de Victoria verbi, cap. 28. aiebat. *Plagarum cicatrices idcirco in corpore ſuo retinuit, et reſeruauit, vt victorias ſuas ſemper loquatur illis quaſi linguis*. Vnum Eliã vatem non ſuſtinens Rex idololatra Manaſſes, iubet illum dentata ſerra mediũ ſcindi: quid plura? inde duos incipit habere maſtyges regia idololatria. Accipite D. Zenonẽ ſerm. 6. de Iſaia ſic fantem. *Propheta egregius, & illuſtris inter reſupinatos ſectores, tãdiu immobili incocuſſi corporis perdurauit ſtatu, quamdiu duo eſſe incipe rent, qui figuras gentium cum ſuo perſecutore damnarent*. Ecce tibi ſciſſus medius Propheta non periit, ſed duplex factus miſerum perſecutorem debellabat, qui dum vnum vult opprimere, duos facit, a quibus perfidia verberetur ſua, & exterminetur idololatria. Hoc ſonabat D. Paulus, quãdo de Chriſtianis vulneribus vocaliſſimis ſic inquit ad Gal. cap. 6. *De cætero nemo mihi moleſtus ſit, ego enim ſtigmata Domini mei in corpore meo porto:* quaſi dicat, caueãt hoſtes mei hominem vulneribus affectum, ſacris Chriſti ditatũ ſtigmatibus; vocaliſſima hęc ſunt, & mille modis tyrannos diuexabunt. Ita D. Chryſ. expendit fatus. *Hic ſua vulnera iactat, neq; ſecus quã ſolent milites vexilliferi, hic exultat vulnera circũferens: ſed quam ob cauſam hoc dixit? Quouis ſermone, quauis, inquit, voce clarius per hæc me purgo. Hæc namque vocẽ tuba clariorem & ſublimiorẽ emittunt aduerſus eos, qui mihi contradicunt.* Stẽtoris voce ſublimiores voces ſũt, quę a vulneribus Chriſtianis tonãt in tyrannos; Chriſti ſtigmata Paulo communicata hominẽ inuictum reddũt tormentis, & victorẽ idololatriæ, cur in ipſo Dño eadem vulnera perfidia non formidauit? Sanè quot vulnera, tot labia ignem, glandeſque ignitas halantia aduerſus peccatũ, tot ora errores confundentia, & fidem prædicantia; vt meritò Chriſtus Dñs dicat Thomæ apud Chryſol. ſer. 84. *Infer digitum tuum huc, vt effundant toto orbe, iterum te aperiente, hæc vulnera fidem, quæ aquam in lauacrum, ſanguinẽ in omnium pretium iam fuderunt*. Expendo illud, *vt effundant hæc vulnera fidem*, quę vnius ab ore tonabat fides intra Iudæorum terminos, multiplici ab ore vulnerũ Chriſtiano replẽt orbem boatu. Sed age, proferamus Diu. Cæſ. Arelatenſ. homil. 27. ſic diuinarum cicatricũ clamores aduerſus ſcelera põderantem. *Prima erit, ait, in reos intolerãda ſententia, reuerendarum præſentia cicatricum. Quid igitur illo tempore facturi ſumus, quãdo contra illos, crucifixi Domini liuores, nota peccatorum noſtrorum, & macula libidinum proſtrentur. Aut quo putas vultu reſpiciat redemptio noſtra perditionem noſtram? Tanto grauiora*

erunt

Rupert. Zen. Gal. 6. Chryſo. Chryſo. Cæſar.

erunt humana delicta, quanto maiora ſe oſtenderint diuina beneficia. Verẽdum eſt autem, ne illam vocem reſurrectionis, pretioſæ crucis veſtigia proteſtantis, etiam in iudicio ſuo ad vaſa iniquitatis prolaturus ſit. Scilicet, infer digitum tuum huc, & vide manus meas, affer manum tuam, & mitte in latus meum, & agnoſce quæ pro te impio pietas diuina perpeſſa eſt.

Text. Reſpõdit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

§. V.

Deus datur fidelibus in poſſeſsionem, unde his patens & manifeſtus eſt Deus.

O Dignam homine fideli vocẽ! *Dominus meus, & Deus meus.* Datur equidem Deus fidelibus ſuis, vt ipſi illum poſſideant, habeantq. tanquam propriã rem, propriumq. theſaurum. Sanè Dauid Pſal. 84. dicebat Deo, *Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam, et ſalutare tuum da nobis.* Salutem hominibus oſtendit petit; ſed ſalutis fontem Chriſtum
Dominum eum petit fidelibus do-
Caſſiod. nari. Id quod expendens Caſſiodorus ait: *Da nobis, id eſt, concede nobis ſalutare tuum, quaſi amplectendum, quaſi poſſidendum. Perfidis enim tantum apparuit, non etiam datus eſt. Da ergo, dicit, vt cum in mente noſtra cæleſti dono recipitur, nullis tentationibus auferatur.* Hoc eſt datum optimum, & donum perfectũ fidelibus a patre luminũ exhibitũ, cuncti enim hoĩes a Deo multa in dies accipiũt, verùm fideles Deũ ipſum accipiunt poſſidendum, quaſi illorum ditiſſimam poſſeſſionem, feraciſſimum fundũ. Hinc Thomas vbi fidelis eſſe iubetur, hanc primam vocem emit-

A tit, nimirum, *Dominus meus, & Deus meus:* quaſi in Deum ius aliquod acquiſiſſet. Quippe Pſalm. 32. inquit: *Beata gens, cuius eſt Dominus Deus eorũ.* Ergo Dominus Deus poſſeſſio alicuius eſt? Cuius niſi fidelis? Pulcrè D. Aug. ad hæc: *Qui fecit, vt eſ-* Auguſt.
ſes, qui etiam malis præſtat ſolem, præſtat pluuiam, præſtat fructus, fontes, vitam, ſalutẽ, ſeruat tibi aliquid, quod
B *non det niſi tibi. Quid eſt autem quod tibi ſeruat, niſi ſe? Compeſce iniquitatem, audi veritatem. Beata gens, cuius eſt. Quid? Beata gens: cuius eſt Dominus Deus eorum. Hoc ama, hoc poſſide, hoc cũ vis habebis, hoc gratis habebis.* O te felicem, qui tanta poſſeſſione ditaris, qui amplecteris manibus, qui Deum ipſum poſſides, a quo vniuerſi theſauri, a quo mundiales
C cæleſteſq. gazę prodeunt. Alięs ditant horti, paradiſus, montes feraces, ripæ, oppida; ſed fideles ditat Deus, ipſe ferax ſuorum poſſeſſio. Vt
dicat D. Auguſt. de ſalutar. docum. Auguſt.
cap. 10. *Quid poteſt eſſe in mundo felicius, quam qui efficitur ſuus Imperator & Redemptor cenſus, et hæreditas dignatur eſſe ipſa diuinitas.* Quis tantam homini concedat felicitatem?
D Quis tantum bonum ſibi præſumeret? Sanè præſumpſit Thomas, præſumpſit & ille, qui dicebat Pſalm. 118. *Portio mea Dominus.* quę verba
pulcrè expendit Ambroſ. inquiens: Ambr.
Portio, dicit, *mea Dominus, nõ ad hoc decimas quæro, non fructus, non dona, non munera, ipſe mihi pro munere eſt, ipſe eſt pro tributo. Non in poſſeſſione ſua munificus mihi, ſed ipſe mihi poſſeſ-*
E *ſio: ipſe meus fructus, ipſe meus cenſus.* Quid igitur de meo non faciam? Quid mihi non licebit circa meum? Ipſe Chriſtus Dñs in cruce agens ſic apud Patrẽ quęrebatur. *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Id
quod premẽs Arnold. Carnot. tract. Arnold.
1. de ſeptem verbis, ait: *Deum ſuum,*

dicit, vt nobis minimè formidandum A *iudicem intimet, quem ſicut ſuum fle-ctere poſſit, & ad eum tutum eſſe acceſſum, quem non vt alienum appellat, ſed ſuum.* Etenim quando ſuus erat, licebat flectere, vel deflectere ſuum. Felix ille, cuius fuerit Deus poſſeſſio; felix Thomas, qui ad Deum tutum habet acceſſum, quẽ non vt alienum appellat, ſed ſuũ. Sanè Ionas c. 2. iam iam a ventre ceti in lucem vomen- B dus ait; *& aſcendet de corruptione vitam meam Domine Deus meus.* Vbi eleganter D. Hieron. notat, *Communem Deum omnium, beneficij magnitudine quaſi ſuum propriũ ſenſit Deũ.* Neſcit tanta poſſeſſio fraudare fructibus poſſeſſores ſuos, ſuas hæreditates noſcunt homines ex fructibus acceptis, ſic ex fructibus, ex beneficijs a Deo in nos profectis noſco C Deum meum, qui vt meus eſt, ſic me beneficijs cumulat, ſic eius fructibus viuo.

Textus. Dicit ei Ieſus, q̃a vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui nõ viderunt & crediderunt. D

§. VI.

Illa præſtantior fides, quæ obſequijs, imò & beneficijs accipiendis præit.

CHriſti Domini vulnera vidit Thomas, & credidit Saluatorem, vidit & tenuit crucifixum, & credidit Deum. Vnde ergo hæc viſio officio fidei? Sane vnde præmiũ an- E tecedens officit præſtantię ſubſequẽtis obſequij. Illiberalis eſt, qui niſi prius accepto præmio, non præſtat obſequium: ingenuus ille & præſtans, qui maturat obſequium, antequam præmium recipiat. Vidit Thomas, imò amplexus eſt Chriſti car-nem, & tanto fauore prius accepto obſequium non adeò ingenuũ præſtitit fidei. Apud Matth. c. 9. ait Dominus ad cæcos poſtulantes viſum: *Creditis, quia hoc poſſũ facere vobis? Dicunt ei, Vtique Domine.* Ad hæc D. Hilar. inquit: *Cæci, quia crediderunt, viderunt; non quia viderunt, crediderunt. Ex quo intelligendum eſt, fide merendum eſſe quod petitur, non ex impetratis fidem eſſe ſumendam.* Non ingenua fides eſt, quæ emitur a Deo nobis exhibitis beneficijs; ille ingenuè credit, beatuſque eſt, qui ante omnia opera, antequam tendat ſupplices ad Deum manus, iam fide ducitur. Huc refero illud Exodi 13. vbi Deus de Paſcha loquens ſic pręcipit: *Erit tibi in ſignum ſuper manum tuã.* Cur Paſcha ſuper manum? An quia in Paſcha fides exhibetur Chriſti: Ita ſanè, & fides Chriſti manibus præfigenda eſt, ne tendas manum, quin priùs imbutus ſis fide: de qua re elegantiſſimè diſſerit D. Aug. q. 48. in Exod. lib. 2. inquiẽs: *Pertinet Paſcha propter occiſionem ouis ad fidem Chriſti. Hæc autem fides operibus præponenda eſt, vt ſit quodãmodo ſuper manum: de qua re Apoſtolus loquitur, & nullum, ait, placere Deo poſſe ſine fide, qui fidem operibus ſic anteponit, vt ex illa pendeant bona opera, atque ab ea præueniantur, non vt ipſa velut meritis bonorum operum tribui videatur.* Hæc Auguſtinus, quibus videre licet, quam maturanda eſt fides, & exhibenda ante omnia, adeò, vt nec ad Deum tendamus manus, quin priùs ducamur fide, non Thomam ſecuti, qui & manus tetendit, & cæleſtem theſaurum attigit, vnde cũmulatus bonis Deum confeſſus eſt; ſed potiùs cæcos illos, qui priùs imbuti fide confitentur poteſtatem Chriſti, & inde affecti ſunt oculorũ beneficio. Inde nãque Petri de Chriſti diuinitate confeſſio maximè ce-

Hilar.

Exo. 13.

Aug.

lebratur, quòd vel motum labiorum A eius antecefferit fides animo inſidēs. Ita Tertull. lib. 4. in Mar. *Nec enim occepiſſet Petrus dicere: Tu es Chriſtus, antequam audiſſet & credidiſſet Moyſi, & Prophetis, à quibus ſolis adhuc Chriſtus annuntiabatur.* Ecce tibi, Thomas ait: Dominus meus, & Deus meus, & Petrus inquit: Tu es Chriſtus filius Dei viui: Thomę dicitur, Quia vidiſti credidiſti, beati qui B non viderunt, & crediderunt. Petro dictum eſt, Beatus es Simon Bariona. Sanè ſera fuit Thomæ confeſſio, & tactu, & viſu exorta, cur bearetur illa? Sed fides Petri beatur, vt quæ anteceſſerit confeſſionem, & ex Prophetis ſcripturiſque hauſta obſequeretur Chriſtum.

Tertull.

CAPVT VI.

De apparitione ad mare Tyberiadis.

Finita Paſchæ celebritate, Petrus, Thomas, Nathanael, filij Zebedęi, & alij duo, in mare ſe conferunt, piſcandiſque piſcibus per totam noctem operam nauant. Iam lux matutina inanes eorum operas publicabat, & ecce Ieſus ignotus illis a littore maris iubet retia mitti in dexteram nauigij partē. Quæ vix iacta ſunt, & ſtatim ingenti piſcium captura iubentem Dominū manifeſtant. Præmonitus a Ioanne, Petrus non ſuſtinens nauigij tarditatem, ſeſe mari committit, vt Dominum primus adoraret. Tandem omnes accedunt, quos amicè excipit Dominus, cibis recreat, nouiſque beneficijs exornat.

Ex Ioann. 21.

Textus. Dicit eis Simon Petrus: Vado piſcari, dicunt ei: Venimus & nos tecum.

§. I.

Qui Chriſto nomen dederunt, auitam mediocritatem ne excedant in corporis cultu.

O Quale proponunt exemplum Chriſti diſcipuli religioſis viris, ne in colendo & ſuſtentādo corpore extra auitæ mediocritatis chorum proſiliant. Gentilis erat Petro & condiſcipulis piſcatorum ars & cultus, quem referunt etiam dum militant ſummo Imperatori Chriſto. Iā reſurgentis gloria bis & ter illuſtrati erant, iam diuinis viſionibus ditati, in magiſtroſque orbis deſignati, nec tamen victum habitumque, niſi C qui piſcatores deceat, exquirūt. Metuo ne iam inde notentur hac noſtra tempeſtate, qui a D. Hier. notabantur in ſua, dum Epiſt. ad Heliodor. dicit: *Nummum addant nummo, et in marſupium ſuffocantes matronarum opes venentur obſequijs: ſint ditiores monachi, quàm fuerant ſæculares, poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete diabolo non habuerant, & D ſuſciperet eos Eccleſia diuites, quos tenuit mundus ante mendicos.* Sanè lacrymādus eſt religionis abuſus, quādo & qui tenui victu apud ſuos viuebat, apud Chriſtū ciborū meditetur delitias; & qui ſub paternis cunabulis rudi amiciebatur amictu, ſub cruce Domini diſputet de colore veſtium, de pretio, de delitijs; & qui in mundi fabula, media obſcurabatur E in plebe, vbi Chriſtifera repræſentatur tragedia, ambiat videri Princeps vel nobilis decurio. Domi nudus & in agone veſtitus, in ſæculo macer, in religionis anguſto pinguis. Meritò excandeſcit Bern. in dictum Petri Matth. 19. *Quis rapuit ab ore Apoſtolorum temporis huius verbum gratia, ver-*

Hieron.

Bern.

verbum fiducia. Ecce nos reliquimus omnia, et ſecuti ſumus te? Ecce enim vt populus; ſic ſacerdos. Similiter volũt in hoc ſæculo fieri diuites, ſimiliter imò abundantius ſuam hic præripiunt conſolationem. Proh fœdam hominũ conditionẽ: populares aures càptas vno fundatus lapide Chriſto? Cõmunia ſacri ordinis faſtidis, nihilque niſi egregiũ meditaris gregali natus vulgi conſuetudine. Reuocate in memoriam Agaris ancillæ factum ſiue faſtum, humilis de ancillarum more acceſſit ad Saræ ſeruitium: ſed Abrahamo data in coniugium, concepit ex illo, Geneſ. 16. *At illa videns concepiſſe, deſpexit dominam ſuam.* Seruile quoduis reſpuebat officiũ, vni ſibi clamabat deberi domus curam. Ad hæc D. Greg. lib. 21. in 1. Reg. c. 3. ſic militantium Chriſto præcipitiũ effigiat: *Agar quippe concipit, quando reproba mens ſubditi aut per eruditionẽ ſcientiæ ſe proficere, aut per vitæ cõuerſationem credit. Quæ profectò prægnãs dominum deſpexiſſe dicitur, quia iam præpoſiti ſui voluntati ſubdi dedignatur: ſed quæ dominam deſpicit, ancilla eſſe perhibetur.* Nec enim vnquam magis apparet conditio ſeruilis, obſcurus natalis cuiuſuis, quã vbi contemptu religioſæ diſciplinæ, ſæculi bonis eminere quis præſumit. Greg.

Textus. Et exierunt, & aſcenderunt in nauim, & illa nocte nil prehenderũt. Manè autẽ facto extitit Ieſus in littore, non tamen cognouerũt diſcipuli, quia Ieſus eſt.

§. II.

Laborare oportet is, qui trahere cupit Chriſtum.

A Falli velim in eo, quod mihi ſuſpecta eſt illorum ſanctitas, quæ otio nutritur. Vidi aliquoties mulieres per tẽpla tota die vagãtes, reuelationibus habendis inſudare, habituras ſatiùs & citiùs inter calathos, inter fuſos, ſi domi clauſæ, quaſi opero ſæ apes, labori vacarent. Et quidem Apoſtoli ſacris illuſtrati viſionibus, de Dominoq. paſſim apparente ſol- B liciti non otio torpebãt, ſed proprijs laboribus victui parando, inſudabãt. Id quod D. Chryſ. in præſenti notauit; *Laborabant*, inquit, *& laborantibus aſtitit Ieſus.* Antiquus fuit Angelorum error, per otium diuinam viſionem ſibi velle vſurpare. *Sedebo*, ait ille *in lateribus Aquilonis, ſimilis ero Altiſſimo.* Ecce ſedebo, inquit, otiari tentat, & ſimul Deo approximari. C Proh ſtultitia, otium equidem nullã creaturam beat: quod eleganter meditatur D. Bern. dum ponderat illud Iſaiæ: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & Seraphim ſtabant.* Deus ſedet, Seraphin ſtat: ſtat, inquã Seraphin, hoc eſt, ſummè mouetur, quandoquidem, vt docet Mercurialis de Arte Gymnica, nullo labore magis mouetur homo, quam ſtãdo: D tunc enim ſingulæ corporis partes, dum grauitant, motum & laborem patiuntur. Hinc Bern. ſer. 3. ait: *Sola ſedet Trinitas, quæ ſola habet immutabilitatem: ſola eſt, apud quam non eſt trãſmutatio, neq. viciſſitudinis obumbratio. Seraphin ſtant extẽdentes ſe, & intendentes in eum, in quem proſpicere concupiſcunt. Qui ſedere præſumpſit, ſe ipſo voluit eſſe contentus. Tu ſedere* E *tentaſti, ò impie, propterea tui moti ſunt pedes, & effuſi ſunt greſſus.* Nemo circa Deum immobilis, nemo otioſus, quia nemo eſt, qui viciſſitudinibus non ſubiaceat, qui nõ poſſit mutari, ideò qui Deo vacant, fugiant otium, operi & labori incumbant; proficient laborant, s. peribunt Chryſ. Iſai. 6. Bern.

 ſeden-

ſedentes: illius, qui ante Deum ſedere tentabat, hoc eſt, otioſam vitam agere, pedes moti ſunt, & effuſi greſſus. Sanè quos victus parandi gratia piſcantes vidit Dominus, hos ſibi ſocios vocat, aiens, Matth. 4. *Venite, faciam vos piſcatores hominum.* Non a labore ſeparat, imò quia nouerint laborare, ideò vocat quaſi laboribus plaudens. Acutè Chryſol. cap. 28. *De labore tranſeunt ad laborē, quia labor neſcit laſſeſcere meditatus. Hinc eſt, quòd Apoſtolos ſuos Dominus humanis laboribus exerceri voluit, vt eos indefeſſos redderet in diuinis. Voluit eis Deus manere fortitudinē, de exercitio præſtare virtutem, voluit eos labores non perdere, ſed mutare.* Sic qui Deo placeāt, humanis laboribus exerceātur; de exercitio honeſto virtutē accipiendā putent, nec labores obliuiſcantur, quod Deo vacent; ſed ſciant labores non perdere, ſed mutare, quatenus eos vertant in diuini obſequij gratiam. Dixerat Matth. cap. 4. *quòd ductus eſt Ieſus ab ſpiritu in deſertum, vt tentaretur à diabolo.* Vbi Chriſtianos ſudores meditatus D. Paſchaſ. lib. 3. inquit: *Ad hoc quiſque de turba ſæculi exiuit cū Chriſto in ſolitudinem, nō vt torperet otio, ſed vt tētaretur cum eo, tentās vinceret, victor coronaretur.* Sic otium a ſuis intendit eliminare Chriſtus. Equidē in Iſaia 1. iuxta lect. D. Baſil. ait Dominus: *Ieiunium, & otiū, & Neomenias veſtras odit anima mea.* Vbi ſtatim cōmentatur ipſe Baſil. dicens: *Primum igitur, & maximè proprium humanæ conditioni ſtudium eſt, vt operetur, ita vt iners otiū ſit præter hominis naturā qui initio ſuæ conditionis poſitus eſt in paradiſo, vt operaretur & cuſtodiret illud.* Hinc viri perfecti tam ardenter otium fugiunt, ſeſeque operi dant. De Diuo Paulo dicitur Actorum 18. quod manſit apud quemdā Iudæū, eò quòd eiuſdem opificij eſſet, & operatus eſt. Sed miraberis, quòd Apoſtolus deſtinatus conuertendo orbi apud coriarium ſedeat, arti coriariæ daturus operam? Defuiſſetne tanto viro nobilis quædam domus, apud quam maneret, & incumberet muneri cōcionatoris? Multæ ſanè eſſent Paulo eiuſmodi manſiones, verum nulla aptior viſa fuit illi, quam ea, in qua præ manibus haberet opus ad declinandum otium. Pulchrè Diu. Chryſoſt. ibi ait: *Apud illum igitur manet, & non cōfunditur manere, ſed manet, imò propter hoc ipſum manet, quia commodum diuerſorium nactus erat, & quauis regia magis idoneum. Et operabatur prædicans. Erubeſcamus nos, qui etiam abſque prædicatione viuimus otioſè.*

Mat. 4. — Chryſ. [margin notes; section letters A, B in margin]

C *Text.* Dicit ergo eis Ieſus; Pueri, nūquid pulmentariū habetis? Reſponderūt ei, Nō. Dicit eis; Emittite in dexterā nauigij rete, & inuenietis.

D Miſerunt ergo, & iā nō valebāt illud trahere p̄ multitudine piſciū.

§. III.

Obediētia victrix et ſubiugatrix oīum.

QVi tota nocte nihil prehēdiderant, vacuaq. millies iacta retia receperant; nunc piſcibus mare populantur, ipſique præda diteſcūt.

E Quæ rei cauſa? An quia modò operam dant obedientiæ? Obediunt, & citiſſimè obediunt ignoto Domino, & ipſi piſcandi gnari penuriam piſcium experti, laboribus fracti, nihilominus ſine mora ignotæ voci obtemperant, inde neceſſum erat, vt mare popularentur. Meritò Rup. in Rup.

præſenti

præſenti Diſcipulorum fœlicitatem obedientiæ tribuit, his verbis: *Et bene, quia citò acquieuerant dicẽti, Mittite in dexteram nauigij, ſicut manſueti, qui ſecuti fuerant magiſtrum manſuetudinis, ſtatim cognouerunt eum.* Hæc eſt obedientium fęlicitas, qua omnia poſſint, qua omniũ dominentur, ignorabant Dominum Apoſtoli, & per integram noctem piſcantes vacui erant, & vbi imperanti acquieſcunt, diuinique ſequũtur moderamen imperij, & capta præda triumphant, & Dominum exultantes cognoſcunt. Quàm verè illud celebratum eſt, nimirum, *Vir obediens loquetur victorias.* Quàm verè! Reuocate in memoriam ſententiam diuinam in Chananæos diſtrictam. Iuſſerat namq. Dominus populo ſuo, vt Chananæos penitùs exterminarent, quod dum nititur facere populus, mille bellis eos exagitant, at illi tandem bello fracti fędera pacis poſcunt, & promittunt ſe in omnibus Iſraeli parituros, quo pacificè apud Iſraelitas ſinantur viuere. Rem narrat Ioſue cap. 7. his verbis: *Poſtquàm filij Iſrael inualuerunt, & fecerunt Chananæos obediẽtes, exterminio autem eos non exterminauerunt.* Ad hæc pulcrè D. Auguſt. libr. 60. qq. q. 30. miratur, cur Deus non caſtigauerit Iſraelitas, ꝙ Chananęos pacifice exciperẽt. Sane qui de Iericho bona quędam ſeruauerat, lapidibus obruitur; & Saul, ꝙ Regi hoſti parceret, Regno priuatur, & modò Iſraelitæ parcũt hoſtibus Chananæis a Deo in mortem proſcriptis, illoſque in ſocietatem adſciſcunt, & nihilominus nõ malè audiunt apud Dñm? Quæ rei adeò nouæ cauſa? *Timuiſſe*, ait Auguſt. *credẽdi ſunt, ne fortè paratis obedire, ſi parcere noluiſſent, eos ſuperare non poſſent. Hũc ergo eis humanũ timorẽ Dominus noluit imputare.* Quid pro victrice obedientia dici potuit præſtantius? Vbi Chananæi obedientiã promittunt Iſraeli, meritò ab Iſraelitis timẽtur, & reputãtur inſuperabiles. Quare Deus non caſtigat, imò nec ad culpã imputat Iſraeli, quòd metuat eos, qui obedire parati ſunt, metus enim hic in viros conſtantiſſimos potuit cadere, quãdoquidem obedientia neſcit ſuperari; ſed in oĩbus victrix, & inſuperabilis euadit.

Ioſ. 7. | Aug.

Text. Dixit ergo Diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet, quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare. Alij autẽ Diſcipuli nauigio venerunt, &c.

§. IV.

Petrus omnium Eccleſiarum labori præficitur.

NOn arctatur Petrus vnius nauiculæ præfecturæ, nõ ſingulari puppi inſidet, clauoq. vnius nauigij mouendo inſudat, toti ſe committit mari, & vaſtiſſimo, & inquietiſſimo. Proh Deus immortalis! Petrus non vane dicebatur Bariona, hoc eſt, filius columbæ, quia diuini alitis mortẽ ſecutus, vniuerſis incubat aquis, vt cæleſtia repleat alitibus Petrũ mari incubantẽ vniuerſo, vt vidit D. Bern. l. 2. de conſid. inquit: *Quid iſtud? Nempe ſignum ſingularis pontificij Petri, per quod non nauem vnam, vt cæteri quique ſuam; ſed ſæculum ipſum ſuſceperit gubernãdũ.* Habuit alter Apoſtolus Nilũ, alter Gãgem, vnus Petrus circa vniuerſas Bern.

aquarũ cõgregationes habuit principatum, & dominium. Vbi orbis fundamina ponebantur, & pannis infantiæ mare adhuc inuoluebatur, ab omnipotentia diuina aiebat Dominus, Gen. 1. *Congregentur aquæ in locum vnũ*, & congregationes aquarum vocauit maria. Quid tũc? Pulchrè Anaſtaſ. Sinait. lib. 3. Hexaem. inde fatur: *Chriſto ergo Domino valde conuenit dicere, Congregetur aqua, quæ eſt ſub cælo, in vnam congregationẽ. Congregetur aqua, piſcatores enim paraui. Congregetur aqua, Petrus enim iam crucem, tãquam remum intingit in mari mundano.* Vni Petro cõgregatio paratur aquarum, vnus Petrus vaſtiſſimum ſæculi pelagus ſibi ſubijcit, ſuoque remo parere facit. Hinc meritò D. Chryſ. nec ſine acumine, Moyſi Petrum præfert, cũ ho. 57. in Matth. ſic fatur: *Nam etſi mare Moyſes ſcidit, ſed Petrus per maria deambulauit.* Expende pulcrum diſcrimen in illo. Moſes mare ſcidit, quandoquidem vt Moſes populum ſaluum faceret, eleuata virga mare diuiſit in duas partes hinc inde, nec niſi diuiſo mari graditur. Etenim vni Petro integrum ſæculũ ſeruabatur, vni Petro nõ diuiſio, ſed congregatio ſeruiebat aquarum, vtpotè qui ſupra vniuerſum ſæculum habet poteſtatem, vaſtiſſimumque pelagus mundi per crucẽ valuit domare. Huc referam, quam Titus ad Egeſippũ, libr. 5. cap. 46. de excidio Hieroſol. Romanorum ingentem gloriam ad Iudæos iactabat fatus: Quis murus reſiſteret, quibus Oceanus non reſtitit? aut quæ ciuitas noſtræ obſidioni inexpugnabilis foret ſepta præſidio murorum, cũ Britannias quoq. Romana arma penetrauerint muro frementis circumuallatas elementi? ſubſtratus eſt nobis ille præruptus aquæ mons. *Patres veſtros rubri maris vnda muri ſpecie tranſeuntes circumuallauit: Romana fortitudo murum Oceani perfregit. Non inuideo vobis aliena beneficia. Viderit vos mare, & fugerit, quia prærumpere hoſtem, non poteritis, nec ſuſtinere. Nobis fuga Oceani dãno fuiſſet, ſi fugiſſet. Geſſimus autem bella cum fluctibus, inſanum mare antè ſuperauimus, quàm ad hoſtem accederemus. Excepit nos Britannia iam victores elementorum. Quibus illi fidebant, nos ſubegimus, vt ad triũphi cumulum ipſe Oceanus accederet.* His ſuperbiebat Roma Ethnica; ſed vbi Titos Veſpaſianos exuit, & Petrum induit facta Chriſtiana, ò quã verè omnia illa iactaret! Subactus a Petro eſt præruptus aquæ mons, penetratæ inſulæ frementis elementi muro vallatæ, Petrus non maria ſcidit, nec fugauit, damno eſſet Petro, ſi ſcindatur mare, ſi fugæ ſe tradat, nimirum qui aquarum cõgregationibus imperet, qui ſæculi inquietũ pelagus domet, cuius ad triumphi cumulum ipſe accedat Oceanus.

Gen. 1. — Sinait. — Chryſ. — Titus.

A — B — C — D — E

§. V.

Per aquam Chriſtus.

NOuit Petrus iter ad Chriſtum, nouit vnde poſſet Chriſto appropinquare, & ſe ſubmergit aquis, non vt vellat corallia; ſed vt Chriſtum habeat. Nõne Tertullian. ait, libro de Baptiſmo, *Nũquam ſine aqua Chriſtus?* Nullus enim acceſſus ad Chriſtũ, niſi per Baptiſmi aquã; vbi aqua mediat, Chriſti Domini gloria candicat. Vt Chriſtum dãnaret Pilatus, lauit aqua manus. Quid plura? Sic ſtatim effatur: *Innocẽs ego ſum à sãguine iuſti huius.* Sanè Chriſti virtus non potuit non apparere per aquas. Ita D. Auguſt. ſer. 21. de tempore inquit: *Aqua manus lauat dicens, Innocens ego ſum à ſanguine iuſti*

Tert. — Aug.

iuſti huius. Illuminatur per aquæ myſterium iudicis ſenſus, & Chriſtum iuſtum pronuntiat. Quippe aquæ myſterium fuit, quòd cæcus homo publicaret Chriſti innocentiã, quòd a tam nefario iudice videretur innocens Chriſtus. Qua ergo Petrus citiùs veniret ad Chriſtum, quàm per aquas? Qua citiùs illuminaretur, vt noſceret Dominum? Quà aptius initiaretur, vt Chriſtũ annũtiaret mundo? Nonne ad Iordanis ripas Pater cæleſtis acceſſit, vt filiũ ſuum prædicaret mundo? Nonne ibidem ſpiritus diuinus venit indigitaturus Dominũ Chriſtum? Sed qua forma de Chriſto præconia edunt? Sanè Pater ſub nube, Spiritus in ſpecie columbæ, & nubes, & columba ab aquis genus ſuum ducũt, vna enim aquæ natura optima eſt, vt per illam & habeatur, & demõſtretur Chriſtus. Accipite modò Auguſtin. libro tertio de mirab. ſic fantem: *Idcircò in nube & columbæ imagine Pater, & Spiritus ſanctus ad Baptiſmum veniunt, quoniam aquaticæ naturæ illæ aliquid haberent*. Vt iam diſcas, qua tibi quærendus ſit Chriſtus, qui per aquam à Petro quæritur, quem nec demõſtrare volunt Pater, & Spiritus ſanctus, niſi per aquatiles naturas. Aug.

Text. Dixit eis Ieſus, Venite, prãdere. Et nemo audebat diſcumbentiũ interrogare eum, Tu quis es? Et venit Ieſus, & accipit panẽ, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

§. VI.

D. Petri paſcua ſupra omnia mundalia præſtantiſſima.

Iam Petri aſſeclæ videte quali excipiantur conuiuio, queis donẽtur paſcuis, qui ſub tanto Paſtore viuunt. Sanè habent panem viuum, qui de cælo deſcendit; piſcem, nimirum filium Dei per paſſionem aſſum; item habent miniſtrum ipſum Chriſtum. Hæccine ſunt ſummi Paſtoris paſcua? Noui ſanè quę parentur ſemper Diuo Petro conuiuia: enim verò cùm Actorũ 10. eſuriret, *Vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnũ quatuor initiis ſubmitti de cælo in terram.* Ecce tibi dum Petrus eſurit, totum cælum finditur, vt ſuperorum dapes effundat, vt nouerit Paſtor omnium, quò oues ſuas deducat. Hæc pulcrè D. Ambroſ. ſer. 68. enucleat: *Tranſuro Petro deſunt coquorũ apparatus, deſunt obſequia famulorũ; ſed quod eſt melius, miniſteria diuina non deſunt, & vtilioris communione ſancto viro quod deeſt in terris, abũdat in cælis. Vt reficiatur enim Petrus non cellarium ſollicitè reſeratur, ſed cælum ipſum protinus aperitur. Legimus ſanctum Eliã coruis miniſtrãtibus paſtum: quantò meliùs Petrus, cui non paruam eſcam tetra auis porrigit; ſed integrum conuiuium multitudo angelica ſubminiſtrat.* Sed quomodo multitudo angelica? Sanè Petrus ad eam paſcuam oues ſuas deducit, quæ non angelicis, ſed ſolis diuini Patris manibus communicatur. Eſt in cælo ſublimis quædã paſcua, eſt ſecretiſſima menſa, menſa, inquam, a Sapientia c. 9. Prou. elaborata, ait enim poſuit menſã. Huius fercula, & dapes docet Anaſt. Nicæn. eſſe *Trinitatis cognitionẽ*: de qua menſa ſic cauet Abb. Cellenſ. de Panib. capit. 1. *Procul abſiſtat creatura oĩs ab hac adminiſtratione, quia beſtia, quæ tetigerit mõtem, lapidabitur. Manũ ſubtrahat Seraphim, quia munus huiuſmodi manum aliam non* Act. 10. Ambr. Anaſt. Cellenſ.

admittit, quã ſolius dexteræ Dei, nemo enim nouit Filium, niſi Pater. Et quidem quæ Patri paratur menſa, & a Patre miniſtratur, eã ſummus omnium Paſtor attingit, & de illa ſatur, de illa itẽ oues ſuas procurat ſaginare. O quàm anxia dicebat illa Cãt. 1. *Indica mihi quẽ diligit anima mea, ubi paſcat.* Ad quę verba Apon. D. Petri excellentiam ſic decantat: *Manifeſtum eſt, vbi paſcua Apoſtolorum Principi reuelata eſt Petro, dum interroganti Chriſto reſpondit: Tu es Chriſtus filius Dei viui.* Sane quam ſolus Pater attigit menſam, Petrus paſcit, nec ipſe ſolus paſcit, ſed omnes de paſtoris beneficio paſcimus. Hinc pergit Aponius: *Ecce quomodo oues ad vocem veri paſtoris paſcua vitæ æternæ in Petro inueniunt, & ideò Petrus tãtis laudibus coronatur, cùm ei dicitur: Beatus es Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi; ſed ſpiritus Patris mei, quia in ore eius, reuelante Spiritu ſancto, glorioſa paſcua, & requiei ſempiternæ cubilia Eccleſiæ indicata ſunt.* Felices oues nactæ tantũ Paſtorẽ; a quo non ad fœnum mundanarũ voluptatũ, non ad poma diſcordiarũ ſeminaria; ſed ad eã paſcuã ducimini, cuius cõuiua, & miniſtrator eſt cæleſtis Pater, a qua ſibi lupus, & fera q̃uis cauet.

Cant. 1. Apon.

Text. Cùm ergo prandiſſẽt, dicit Simoni Petro Ieſus: Simon Ioãnis diligis me plus his? Dicit ei, etiã, Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos, &c.

§. VII.

Propriæ vilitatis memoria vtiliſſima cuiuis Prælato.

NOtanter dixit Dñs, Simõ Ioãnis, & non Simon Petrus, ne qui orbi præficiebatur, ortus ſui obliuiſceretur vilitatem; ſed antiqui nominis tinnitu ob oculos haberet auitam pauperiem, anguſtam parẽtum domum, quò ſeſe maxime in virtute firmaret, ac confirmaret. Hi namque orbis colũnæ aptantur a Deo, qui nunquam hæreditariam tenuitatem obliuioni tradũt. Quippe ait 2. Regum 1: *Domini ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.* Hæc meditans D. Hieron. tranſlatio poſuit explicatiùs, *ſuper afflictos terræ.* De quo vere, & acute Rup. lib. 2. de operibus Spiritus ſancti c. 28. ait: *Et afflicti terræ qui ſũt, niſi humiles, et contriti corde? Super illos planè qui huiuſmodi ſunt, Dominus orbẽ poſuit. Quia ſuper eos, qui præteritã infirmitatẽ memoriter tenẽtes, humilis apud ſe cõſcientiæ ſunt, Dominus Eccleſiam ſuam collocauit.* Ecce vobis orbis columnæ qua cælatura a Deo poliantur, nimirum memoria priſtinæ infirmitatis, hæc ob oculos ſit, hæc animæ humilitatem foueat, & te ſic confirmabit, vt totius orbis ſis firmiſſimum ſuſtentaculum. Hinc ſalis nomine Apoſtolos nobilitans Dominus, ſimul ait Matthæi cap. 5. *Vos eſtis ſal terræ.* quod ſic ſonat Hilario, quaſi diceret, vos eſtis ſal ex terra factus. At ſal minime fit ex terra ſed ex aqua: cur ergo in ſalis excellentia Apoſtolis aptanda obiecit illis Deus vilem & humilem originem ex terra? Iam reſpondit Diu. Hilarius, cuius fuit dubitatio, ſic enim ait: *Verùm quia homo mutationi ſubiacet, & ſolus beatus, qui vſq; in finem perſeuerauerit, ideò eos ſal terræ nũcupatos monet ĩ traditæ ſibi poteſtatis virtute perſiſtere.* Quaſi in accepta dignitate firmitatẽ inde procurãdã eſſe docuerit, nimirũ ex cõſideratione & memoria abiectæ, & infirmæ

2. Reg. 1. Hier. Rup. Matt. 5. Hilar.

firmæ originis. Sic terrenæ originis A memoria fulcit Eccleſiæ magnates, cuius defectu adoleſcentes illi, qui ad munera Eccleſiaſtica feſtinabant, Naz. miſerè deperibant, apud Naziãzen. Apol. 1. dicẽtem: *Verendum, ne periculoſa hæc celeritas, præcepſque ſtudiũ ſeminibus illis non abſimile ſit, quæ in petras ceciderunt, & quia terra profunditatem non habebant, ſtatim exortæ ne primum quidem Solis calorem* B *ferre potuerunt.* O quàm illis iuuaret terræ profunditas, ne ad Solis radios aridi deciderent! O quàm ſapienter Abraham hinc ſuas glorias firmabat! quippe ad ſummi Dei colloquiũ admiſſus, ingentium bonorum promiſſione muneratus ſic fatur: *Loquar ad Dominum; cum ſim puluis, & cinis?* Quam viri humilitatem vt baſim, & columnam ingentium glo- C Cyrill. Hieroſ. riarum ſic extollit D. Cyrillus Hieroſolym. Catech. 6. *Cum ad Deum reſpexit Abraham, tunc inquit ingenuè confitens, Ego ſum terra, & cinis. Non dixit terra; & tacuit, ne ſe ipſum magnum elementum terram appellare videretur; ſed addit cinerem ſe eſſe, vt vilitatem, & imbecillitatem ſuam oſtenderet.* Et hoc inter colloquẽdum cum Deo, inter glorioſiſſimas pro- D miſſiones Dei, quibus ſaluti orbis iam ipſe ſubijciebatur. Non ſine in- Ezech. 1. genti admiratione Ezech. 1. gloriæ Dei, Saluatoriſque noſtri triumphalem currum meditatus ait: *Et ſimilitudo ſuper capita animalium firmamenti.* Proh myſterium! Animalia nobiliſſima erant, rapidiſſimè hinc inde ferebantur, cur ergo in illis firmamentum ſtabilitur? Sanè ſubiectę E firmamento erant totæ apertis oculis circumcælatæ, vt nullo in motu, quo circumuoluantur, oculi deficiant, qui ad terrã reſpiciant; vbi ergo terra præ oculis eſt, firmiſſimum gloriæ & maieſtatis ſtabit ſuſtenta- 2. Reg. 7. culum. Dauid aiebat 2. Reg. 7. *Quis ſum ego, quòd talem gratiam inuenerim in oculis tuis?* In quibus ſic Diu. Chryſoſtom. philoſophatur particulari homil. *Nouerat ſe paſtorem eſſe ouium, & nõ genere nobilem. Sed quando factus eſt nobilis, agnouit ſe ex nihilo fuiſſe ſubleuatum: & quia non eſt oblitus quis natus erat, perſeuerauit in culmine regali.* Ecce qualiter tota dignitatis firmitudo innitatur in memoria priſtinæ vilitatis. Rem finit Iſaias cap. 6. vbi immenſam Dei cel- Iſai. 6. ſitudinem ſpeculatus aſtantia Seraphin, & glorioſum thronum ſic nõtat: *Et ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum.* Vide quibus templum occupandum dabatur, non ijs, qui ſuper omnes ſeſe efferebant; ſed qui ſubter iacebant, in imis propriæ adhærebant infirmitatis, hi templum Domini occupabant. Vnde ad illum locum Bernard. ſermon. 2. ait: *Vt in-* Bern. *telligas, non eam altitudinem commẽdari, quæ extollitur aduerſus Deum; ſed eos in templo, ſiue in ſolio fore, qui ſub ipſo ſunt, alios excelſos ſtabilitate ſolida, alios ex imo leuatos miſeratione diuina.* Ita Bernardus.

§. VIII.

Non vi, & rigore; ſed beneficijs potius, & amore homines in Dei ſeruitium ducendi.

NOuerint vniuerſi paſtores, vniuerſi qui hominibus præſunt, quà videbunt ſibi creditas oues gubernare, nimirum paſtu, beneficijs, amore. Ait enim bis, & ter, paſce oues meas, nõ gaudet Dominus ouibus, quæ fuſte aguntur; ſed quæ ex paſtu, & beneficijs incrementum capiunt. Reuoca in memoriã duos illos celebres fratres, Iacob, & Eſau. Alter paſcebat oues, alter feras venabatur: vterq. parẽti affert cibũ, ſed Iacob benedictione cœleſti ditatur.

Non

Non poſſum non iſtud mirari; nonne magis glorioſum homini eſt, ſi feras capiat, & vel ſagittis, & arcu territas, imò occiſas Deo parenti libet, quàm ſi gramine obiecto oues trahat? Cur ergo qui feras domuit ſagittis, repellitur, & ille eligitur, qui agnos ex paſcua parauit? Pulcrè D.
Ambr. Ambr. lib. de Iacob c. 2. fatur: *Vicit manſuetudo duritiem, dũ alter venatu aſpero prædam quærit agreſtem, hic tenera manſuetudinis, atque pietatis pio patri dulces epulas miniſtrauit.* Nemo iam in immenſum glorietur Præſul, qui vel fuſte, vel ſagittis, aſperoque venatu agreſtes morum domuerit feras, & ad Deum traxerit. Is enim Præſul Deo placet, qui manſuetus exiſtit in greges. Ideò Demophilum de aſperitate in peccatores ſeſe glo-
Areop. riantem pungit Diu. Dionyſ. Areop. his verbis: *Doceri quippe ignaros decet, nõ ſupplicijs affici, ſicut & cæcos nõ cruciamus, ſed ad manũ ducimus. Atque hoc eximiæ in ſe dilectionis argumẽtũ capit Deus, ſi oues eius modeſtiſſima gubernatione paſcamus.* Nõ ſi aſperitate & rigore ſuppliciorum, vel more ferino mactemus. Sanè vbi Deus ſupplicijs populũ ſuũ in caulas curabat reuocare, quibus illum paſtoribus tradebat? An electis principibus? imò reprobis tyrannis vel ab Ægypto, vel a Babylone conductis. Cùm verò ipſe electos, & ſibi gratos paſtores præficiebat, hęc erat illis lex ſancta, ne ſupplicijs, ne aſperitate; ſed modeſtiſſima gubernatione oues agerent, Nonne Moyſes, & Aaron electi a Deo ſunt, vt hominibus imperarent? Sed ecce vbi iubentur interfici Ægyptiorum rebellium primogeniti, & illi iubentur domi ſeſe continere, & celebrationi Paſchæ vacare; ſanctos enim paſtores decet populi paſcua; ſupplicium, & cædes reprobis ſæpè miniſtris commendatur. Hoc pulcrè notauit Auguſt. lib. 2. de mirab. cap. 19. Auguſt.
vbi ponderans, quòd cæteræ plagæ factę sũt Moyſis vel Aaronis manu, ſic fatur: *At verò quando humanæ mortis exitus a Deo diſpenſatur, non homini, ſed Angelo miniſterium illud committitur.* Alterius proculdubio naturæ eſt, homines ſuppliciorum aſperitate vexare, humanus præſul paſcha faciat cum ouibus, illaſque paſtas beneficijs ducat, non fuſte, non gladio. En ipſe paſtorum exemplar Dominus qualiter diſperſas oues colligebat, nimirum paſcuam illis proponens, ad epulas inuitans, & vix apparet rediuiuus ſine conuiuio; nonne in præſenti ait: *Pueri, habetis pulmentarium?* Hæc illius apparentis prima ſunt verba, circa quę D. Chryſol. ſer. 87. *Vt humanitas ad* Chryſ.
gratiam, panis adfiduciam, pulmentũ reuocaret ad fidem. Hæc ſunt, quibus a veris & electis paſtoribus trahuntur ad caulas oues Chriſtianæ. Vide infra, §. 11. & ſuprà, c. 4. §. 11. & alibi.

Text. Amen, amẽ dico tibi, cũ eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas. Cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet te quo tu non vis.

§. IX.

Seniores in religioſa obſeruantia, & virtutum conflictu emineant.

MIror diuinam ſapientiam, a qua ſeni homini ætate, & laboribus confracto duriſſimum religionis certamen reſeruatur. Iuueni

Petro

Petro voluntaria conceduntur, verum ſeni omnino repugnantia, & duriſſima parantur: ait enim: *Cum ſenueris, alius cinget te, & ducet te quò tu non vis*. Proh Deus immortalis! quando ſenes nō donantur rude. Sanè in religionis ſtadio, in cauſa virtutis proſiliendum ſenibus eſt in duriſſima certamina, medijs inter conferciſſimos hoſtes ſtandum illis, neminem tam decent arma, quàm ſenem. Accipite D. Chryſoſt. præfata expendentē verba iſto modo: *Quomodo cum dixiſſet, cum eſſes iunior, ſubdit, cum ſenueris? Vt ſignificet, in rebus ſæcularibus iuuenem vtilem eſſe; ſenem inutilem, non ita in diuinis; ſed cum aduenerit, inquit, ſenectus; tunc fortior eris, atque præſtantior, nihil te ætas impediet*. Nō gladium cōdat ſenectus, ſed acuat, nec prætextu ſenilis infirmitatis certamina fugiat, non enim bene eſſet a Deo conſultum Petro ſeni, ſi ſenectus non vegetior & præſtantior fuiſſet ad debellanda ſpiritualia nequitiæ. Sanè fœdū eſt, quòd ſenex ærumnoſæ vitæ diem vt agat, hoſti ſuccumbat, vel religioni detrahat; quare nemo nudior, & expeditior in arenam proſilit virtutis, quàm ſenex. Non callebat firmam ſenum virtutem Antiochus ille Iudæorum ſtrages, quare vt fortiſſimos Machabæos debellaret, primò aggreditur Eleazarum ſenem, & religioſum virum. Non grande certamen videbatur futurum cū ſene, vt ad eſum traheretur carnis ſuillæ. Quid, quòd qui in religione, in legum obſeruantia conſenuit, vt ſummos dolores fugiat, parum de prophanorum cibis ſumat? Non vult ſumere? Saltem ſimulet, & ſic cum venia legum ſuæ infirmitati proſpiciat, & iuuenibus dura tormentorū certamina relinquat. Hæc dicebant falſi amici Eleazaro, canorum miſerentes; at ille inter acerbiſſimos cruciatus ſic apud D. Ambr. lib. 2. de Iacob, c. 10. amicis, & hoſtibus reſpondit: *Non ſum ita ſenex, vt mihi non iuueneſcat animi fortitudo. Nequaquam contingat mihi, vt fiam ſenex incentiuum erroris iuuenilis, qui huc vſque eram forma ſalutaris inſtituti. His ergo ludibrijs vt paulum viuā, luctabor, & totius vitæ labores addicam breuis viatico ſenectutis? Senectus portus debet eſſe, non naufragium vitæ ſuperiori. Non te negabo lex patria: non adiurabo vos ſancta inſtituta maiorum*. Sic ſenes nouerunt dimicare pro religione, ne vel diuinæ legi, vel maiorum inſtitutis in minimis officiant. Nolim falli, cum huc refero, quòd Paulus ſe iam ſenem cum vinculis luctantem proponat imitandum Philæmoni, dum ait 1. cap. *Si talis, vt Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Ieſu Chriſti*. Sanè ſeneſcentium certamina cum hominibus in virtutis ſtadio, vt expeditiora, & præſtantiora, ſic vniuerſis hominibus ſpectabiliora ſunt. Huc referam, quod in Niniuitarum pœnitentia notaui, de quibus ait Ionas cap. 3. *Veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem*. Ecce pro virtute certamina vnde auſpicium capiant, a maiore, inquit. Id quod premens D. Hieron. ait: *Maior ætas incipit, & vſque ad minorem peruenit*. Et ſanè quādo exemplū a maioribus venit, quaſi per decliue currit, & percurrit omnes; verum cum a minoribus incipit, idem eſt, ac ſi per accliue graue pondus feratur, quod parum proficit, & paſſim recidit. Crudeles in adulteram accuſatores ſic repellit Dominus, Ioan. capit. 8. *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illā lapidem mittat*. Quo audito, notanter addit Ioan. quòd *vnus poſt vnum exibant, incipientes à ſenioribus*. Ecce tibi ſeniores incipiunt, vt qui in vitæ emendatione alacriores eſſe debeāt.

Chryſ. Ambr. Ionas 3. Hier.

Acci-

Accipite D. Ambr. epiſt. 58. ſic notã-tem: *Incipiẽtes à ſenioribus, quia priores vim intellexerunt ſententiæ, quaſi prudentiores: & cœperunt ſua magis peccata deflere, qui alieni criminis venerant accuſatores.*

Text. Conuerſus Petrus vidit illum Diſcipulũ, quẽ diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſupra pectus eius, & dixit, Domine, quis eſt qui tradet te? Hunc ergo cum vidiſſet Petrus dixit; Domine, hic autẽ quid?

§. X.

Indecorum paſtori, ſi non per ſe ouibus proſpiciat.

QVis hanc maculam multis paſtoribus inuſſit, qui cauſantur per ſe ipſos oues curare, & ducere, & tunc inglorij putantur, quando hoc munus non mandant vicarijs? O fœda paſtorum conditio! ò inglorij præſules! Equidem & Petrus cũ adhuc inglorius & rudis ageret, dũ audit ex Apoſtolorum grege ouiculam a lupo vorandam, noſcere cupit miſeram ouẽ, & curat eius luẽ patefacere, forsã vt medelã capiat. Rectè huc vſq; agebat; ſed in hoc nõ adeò bene, quòd ſollicitudinem mandat Ioanni, vt ille inquireret de oue: iam præſtantior factus in præſenti, vt ſe ſuper omnes Dominicos greges videt conſtitutum, non amplius alterius vtitur diligentia, ſed ipſe ſolicitus, per ſe ipſum ouis ſalutẽ tractãs, dum ait, Hic autem quid? Sic pulcrè, & eleganter Chryſoſtom. hom. 173. Chryſ.

A in Ioannem fatus: Qua gratia recubitus illius meminit? Non abs re; ſed vt oſtendet Petri poſt negationẽ fiduciam. *Qui enim tunc non eſt auſus Ieſum interrogare, ſed id muneris alteri delegauerat.* Proh paſtoris infirmitas! *hic commiſſa ſibi fratrum cura non modò alteri vicem ſuam non mandat, ſed ipſe magiſtrum interrogat.* Expende, quòd vbi clariùs ſuæ curę cõ-B miſſos fratres cernit, nullius ſalutem alteri delegat procurandam? ſed ipſe per ſe ipſum immediatè illam procurat, & de illa agit, quaſi ſibi indecorum iudicans, quòd grex ſibi cõmiſſus alterius beneficio fiat ſanus.

Sed age, obijcies mihi ſtrenuos & diligentiſſimos vicarios, qui paſtorum munere ſumma exequuntur laude. Et hoc puto maximè eſſe C inglorium paſtoribus; pro quo vnus mihi ſtat Arnold. Carnot. tractatu de ſeptem Verbis, vbi Diu. Petrum ſugillat, quòd cum ipſe claues cælorum acceperit, ſine illo latro gloriam paradiſi fuerit nactus. Sic enim ait: *Ne iraſcaris Princeps Apoſtolorum, tibi dico Petre, cui claues regni cælorum commiſſæ ſunt. Nec ibi Apoſtolica authoritate vteris, vbi adinui-* Arnol.
D *cem fixis iuxta crucibus, priuata miſcent colloquia Saluator, & peccator. Abſens eras, & miniſterij tui claues (quod pace tua dixerim) modò non profers, ſupplet vicem tuam ſummus ſacerdos Ieſus.* Expende illud: *quod pace tua dixerim,* quaſi enim de re Petro ingloria & indecora dicturus, ſic aptat veniam, vt dicat non per Petrũ, ſed eius quaſi Vicarium agẽ-E te ipſo Domino, & vero Principe, latronem ad ſalutis portũ perueniſſe. Quis iam præſtantior Vicarius, quã Ieſus? Et tamen hoc gaudens Petrus Vicario inglorius manet, dum non per ſeipſum vel vni latroni cælum aperit. Quid mirũ, vt poſt hæc nullius curam Petrus alteri mandet,

ſed

ſed per ſeipſum de ouibus ſollicitus Chriſtum adeat? Vtinam vel hic eſſet innatus mos vniuerſis Prælatis, cunctis Rectoribus, vt ipſi ſubditorum morbos per ſe viderent, per ſe viſitarẽt; ò quam aliter veniret ſubditorum ſalus! Poſtquam Elias dura fame totum Iſraelem confecit, hoc a Deo ipſe reſpõſum accipit, 3. Reg. 17. *Surge, vade in Sarepta Sidonia, & præcipiam viduæ, vt te nutriat illic.* An non poterat Deus Prophetam in Iſraele nutrire? Cur illum ad externos mittit alimenti gratia? Vt cogeretur populorum miſerum videre ſtatum, & afflictos inedia proprijs cernere oculis, & ſic de eorum ſubleuatione ageret. Chryſoſt. hom. in SS. Petr. & Hel. ait: *Neſciebat Helias quomodo apud alias nationes res ſe haberet. Cùm enim in vno loco ſederet, neque orbis terrarum calamitatẽ cernere poſſet, quomodo omnia arefacta eſſent, paludes, fontes, fluuij, plantæ, fructus. Cùm, inquam, hæc ignoraret, & volucrum aliarumque rerum interitum, puerorum mortes, & matrum vlulatus, tantam denique orbis calamitatem neſciret; excitans illũ Deus, fecit, vt multam terram peragraret, illuc ad Sidonem vſque perficiſcens, vt ita ſaltem cum vidiſſet Elias, quo pacto res ſe haberent, rogaret deinceps Dominum ſuum, vt pluuiam dare vellet.* Et quidem maximè proficerent Reipublicæ ſtatus, ſi Principes per ſe ipſos ſubditorum tangerent neceſſitates.

§. XI.

Ioannes Euangeliſta præſtantiſſimus præſul ſupra pectus Ieſu recumbens initiatur, vbi de paterno præſulum munere.

Ecce quibus infulis decoretur præſul nobiliſſimus, quibus no- A tis commendetur præſulis Ioannis præſtantia, quando ait, *qui & recubuit in cœna ſupra pectus eius*, quaſi inde inſinuaret, quo incitatus aculeo Petrus inquireret futurã dignitatem Ioannis. Etenim vbi iubetur Petrus paſcere gregem Domini, hoc eſt, veri paſtoris, & patris munus ſubire, & exercere in orbem; meminit ſtatim Diſcipuli accubãtis ſupra Ieſu
B pectus, & in illius optimum paſtoritium ingenium præſagiens illũ ſibi comitem in vita & morte procurabat. Sanè ibi in diuini parentis ſinu optimi quique præſules inaugurantur. Nonne Dei filius omnium præſtantiſſimè & Regis, & Prælati munus impleuit? Sed vnde hoc habuit filius Dei, vt Regem, & Prælatum perfectiſſimum ageret? An ex eo,
C quod erat in ſinu patris? Ita planè. Id quod meditatur ſponſa Cant. 1. dicens: *Cum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuauitatis.* Vide vbi diuinus Rex inauguratur, nimirum in accubitu ſuo, a ſinu patris, vbi filius accubat, Rex proponitur cæteris omnibus longè præſtantior. Guſtate Bernardus mella ſermone 42. in Cantica, ſic aientis: *Accubitus Regis ſinus eſt patris, quia ſem-* Cant. 1. Bern.
D *per in patre eſt filius. Nec dubites, Regem hũc eſſe clementem, cui perrenni accubitus eſt paternæ benignitatis diuerſorium. Meritò clamor humilium aſcendit ad eum, cui fons pietatis eſt manſio, cui ideò totum quod eſt, de patre eſt, vt nihil prorſus in Regia Maieſtate niſi paternum humilium trepidatio ſuſpicetur.* Itaque patris ſi-
E nus Regem nobis facit præſtantem, qualẽ humana infirmitas eget, qualem requirit agniculorũ trepidatio. De patris ſinu petiendi ſunt optimi quiq. Reges & Prælati, vt nihil non paternum & amatorium habeãt. O quàm meritò dicimus de Ioãne, hic autem quid? Hic, qui fuit in ſinu cõmunis

munis patris, qui accubuit pietatis A
fonti, qui in pectore diuino diuer-
ſorium habuit? Hic ſanè præſtantiſ-
ſimus præſul erit, digniſſimè præfi-
cietur curæ animarum: nec dubites,
præſulem hunc eſſe clementem, cui
accubitus eſt paternæ benignitatis
diuerſorium Diu. Greg. Niſſ. ponde-
Cant. 1. rans illud Cant. 1. *Meliora vbera tua
ſuper vinum.* hom. 1. Ioannis chari-
tatem extollit, qua in proximorum B
amorem liquefiebat, & nocentiſſi-
mos perditiſſimoſque peccatores ar-
dentiſſimè amabat, nilque magis
curabat, quàm hunc amorem om-
nium animis inſerere. Vnde illud in
ore eius verſatiſſimum, *filij diligite
alterutrum*. Quid mirum? initia-
tus eſt Rex & præſul in accubitu
Niſſ. ſuo, in paterno Ieſu pectore. Ita Niſſ.
ait: *Verbi amauit vbera, qui ſupra pe-* C
*ctus Domini in Cœna recubuit, & ve-
luti quãdam ſpongiam cor ſuum appo-
ſuit fonti vitæ, & ex ineffabili quadã
traditione repuletur Chriſti myſterijs,
nobis quoque exhibet mammillam à
Verbo impletam: noſque implet bonis,
quæ ei à fonte ſunt indita.* Cur non
amantiſſimus hic Paſtor totus fieret
vbera, totus exhiberetur mammilla
ſubditis, qui inter Dei vbera fuit ini- D
tiatus? Cur nõ appareret totus mam-
meus, totus pater, cui accubitus fuit
paternæ benignitatis diuerſorium?
cui fons pietatis fuit manſio? Ita ex-
pendo illud, *nobiſque exhibet mam-
millam, noſque replet bonis*, quaſi mã-
millis a pectore, cui inſideret, hoc
hauriret, vt fieret verus ſubdito-
rum pater, dulciſſima Eccleſias gu-
bernatione pię alijs moderans. Nũ E
quam, mihi crede, paterna exuet vi-
ſcera, qui a ſinu patris inauguratus
eſt. Furat licet, & ferarũ ſumat for-
mas, vt reos puniat, tamen de patris
pectore multum exhibebit. Audi
Oſeas 5. Dei verbum apud Oſeam dicentem
cap. 5. *Ego quaſi Leæna Ephraim &*

A *quaſi catulus Leonis domui Iuda. Ego
ego capiam & vadam, & tollam, &
non eſt qui eruat: vadens reuertar ad
locum meum.* Ecce quàm efferus Do-
minus, quàm Leone ſæuior, ſed in-
ter ſæuiendum ait, Reuertar ad lo-
cum meum. Quis eius locus? Pulcrè
D. Hieron. lib. 1. *Reuertetur ad locum* Hier.
ſuum, de quo dicit Ioan. 14. *Ego in pa-
tre, & patre in me, & eos ſpernet, do-*
B *nec deficiant in impietate, & quærant
eum per pœnitentiam.* Sanè qui a ſinu
patris fit Rex, inter ſæuiendum, in-
ter lanienam, non deſerit natalem
locum, ſemper de patre hauriens pa-
terna viſcera promit, vt nihil in per-
cuſſore ſuo, niſi paternum ipſi rei
ſuſpicentur.

Non ſic creantur a paterno Dei
corde, qui in ſupplicium, & minas,
C & percuſſiones ſuſcitantur. Hi enim
a ferarum præcordijs vomuntur, in
illiſque accubant, vt nihil non ferũ
exhibeant. Nonne Ionas in Niniue
ſupplicium mittitur? Nõne iubetur
dira illis minari, ſtrictam iudicis fra-
meam, fulmen paratum? Sed vbi ta-
lis Propheta initiatur, niſi in belluæ
præcordijs, vbi accumbens triduo,
poſt euomitur? Id quod acutè per-
D ſtringens Naz. orat. in Baſil. ait: *Mit-* Naz.
*to in ventre cœti precantem fugitiuum
Prophetam, atque ex beſtiæ præcordijs,
quaſi è thalamo prodeũtem.* O miſera
hominũ conditio, quando illis præ-
ficitur, non cui accubitus fuerit pa-
ternæ pietatis diuerſorium, ſed bruti
feralia præcordia! quid non ferum,
quid nõ durũ & crudele præ ſe fer-
ret ille, qui non in patris pectore, ſed
E in beſtiæ corde initiatur? Stultiſſimi
Iſraelitæ dum ſibi neſcio quem du-
cem præficere tentant, materiem au-
ream in igneã fornacem mittunt, &
dignus tali accubitu fit dux, nimirũ
ſingularis fera, quæ mactet eos. Ac-
cipite Nicetam in orat. 2. de Paſch. Nicet.
aientem: *Vitulus aureus cõflatilis, qui*

temere

temerè à fortuito in huiuſmodi ſpeciem informatus eſt, vt Iudæorum cõtumaciam argueret. Ob hanc enim cauſam bouis, & non alterius animalis forma igne conflata eſt. quoniam hoc animal & dura carne eſt, & neruis, et oſſibus, quemadmodum Hebræi duri. Vbi duriſſimus dux in eorum mulctam efformandus erat, iure paratur fornax, vt ex fornacis corde eum ducẽ acciperent, in quo nihil non ignitũ, acerbum, durum & exitiale in ſe meditarentur.

Text. Dicit ei Ieſus: ſic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.

§. XII.

Detrimentoſum Prælato, qui in amicis, vel conſanguineis promouendis occupatur.

HEu quam ſemper graſſatur hęc lues per Prælatorum animos, quibus hoc primùm in mentem venit, quid conſanguineis ſuis, quid amicis poſſint præſtare? Huc prælaturæ curas, huc vigilias, huc omnem ſolicitudinẽ impendunt, quomodo ſuos promoueant, nihilque magis in vniuerſa officij adminiſtratione præ oculis habent. Quàm hoc damnoſum ſit, nemo non videt; quanta mala pariat, vix eſt in Eccleſia familia, quæ non experiatur. Quàm aliter Chriſtus Dominus & conſanguineis, & amicis valde, Ioãni, & Iacobo proſpexit? Optabant illi ab amico, & affine præſule primas obtinere in Regno, quibus ille: *Non eſt meum dare vobis.* De quo D. Ambroſ. lib. 5. de Fide c. 2. ait: *Quod eſt, non eſt meum, qui veni humilitatem docere; non eſt meum, qui veni non miniſtrari, ſed miniſtrare.* Ambr.

A Equidem fœdum eſt, quod is, qui ex officio debet verum mundi contemptum docere, veras animi virtutes perſuadere, ſaluti ſubditorum inſudare, is occupetur in amicis & conſanguineis promouendis ad dignitates. Parùm vrgetur muneris ſui curis Prælatus, cui vacat ſuorum temporalis prouentus meminiſſe. Hinc Petrum

B de amico Ioanne ſolicitum Dominus pungit dicens: *Sic eum volo manere, quid ad te? Tu me ſequere.* Vbi eleganter Diu. Chryſoſtom. fatur in rem præſentem: *Hoc autem dixit, vt intempeſtiuum affectum, & conſuetudinis deſiderium tolleret. Idcirco inquit: opus ſuſcepiſti, id conſidera, perfice, labora, & te certaminibus expone. Quid ad te? Tu officium tuum cura,* Chryſ.

C *& exequere.* Non eſt Prælati, non eſt Dei Vicarij, amicis, & conſanguineis inuigilare, ſed ouibus; nõ pertinet ad illum amicorum prouentus temporalis; ſed gregis vniuerſi ſalus & vtilitas. Aiebat illa Cantic. 8. *Amici te auſcultant. Fuge, fuge dilecte mi.* Et quidem ſapienter timuit dilecto præſuli ab amicis, quæ fugam perſuadebat, ne intempeſtiuo Cant. 8.

D amicorum affectu negotia populorum fraudarentur. Qui habet amicos auſcultãtes, credat mihi, & Prælaturam fugiat: hoc innuebat ipſe Dominus, cum Petrum de amore ter examinat, antequam oues committat. Sed do vobis Bernard. ſerm. 76. in Cant. perterrefacientem prælatos his verbis: *Non otioſè toties repetitum eſt, Petre, amas me, in com-* Bern.

E *miſſione ouium, ac ſi illi diceret Ieſus: Niſi teſtimonium tibi perhibente conſcientia; quod ames me, & valde perfecteque ames, hoc eſt, pluſquam tua, pluſquam tuos, pluſquam te, & huius repetitionis meæ numerus impleatur, nequaquam ſuſcipias curam hanc, ne te intromittas de ouibus meis, pro quibus*

bus ſanguis meus effuſus eſt. Expende A illud *pluſquam tua, pluſquam tuos, pluſquam te:* vt ſcias, quam fugienda ſit prælatura ab ijs, qui intempeſtiuũ affectum in ſuos non exuerunt. Iam quando apud Diu. Hier. audis Daui-
Pſal. 44. dem dicentem: *Tempeſtiuitate tua intende proſperè, procede & regna.* Reuoca in memoriam intempeſtiuũ affectum amicorum Prælatis noxiũ a Chryſoſtom. notatum, qui ab ijs, B qui aliorum curam ſuſcipiunt, longè abigendus eſt. Nec quicquam eſt magis detrimentoſum Prælatis, quã ſi amicis & cognatis promouendis incumbant. Audiſti Eli Sacerdotis
1. Reg. 4. filios, 1. Reg. 4. exoſos valde Deo, tamen ab illo toleratos, donec arcam fœderis in cognatorum auxilium a ſanctuario dimouerent. Tunc & arca fuit capta ab hoſtibus, & illi C Sacerdotio, & vita priuati iacuerũt. Rem ponderat Theodoretus orat. 1. in Dan. fatus: *Poſtquam Ophni, & Phinees Eli Sacerdotis filij impij, & deteſtabiles arca ſecũ aſſumpta ad ſuppetias cognatis ferendas exiere, eorum impietatem arguit Deus, nullaque; eos prouidentia dignatus, digna cæde interficiendos curat, arcam verò alienigenis tradit.* Multa quidẽ alia fece- D rant antea crimina, multis ſe delictis obſtrinxerant; ſed poſtquam a ſanctuario in cognatorum auxilium tẽporale educunt arcam, tunc Deum maximè irritant, eius prouidentia nudati trucidantur. Væ præſuli, qui in amicorum & cognatorum auxilium tẽporale inclinat dignitatem! Non enim immeritò Chriſtianum ſacerdotium dicitur ſecundum or- E dinem Melchiſedech, quem memorat Paulus ſine patre, & ſine matre, & ſine genealogia recenſeri, quaſi inde piaculũ eſſet Chriſtianis ſacerdotibus, ſi in ſacras dignitates conſanguineis ſtudeant promouendis. De quo eleganter D. Leo ſerm. 2. in anniu. Aſſumpt. ſuæ, inquit: *Denique huius diuini ſacerdotii Sacramentum, non per generationum tramitem currit, nec quod caro & ſanguis creauit, eligitur; ſed ceſſante priuilegio, & familiarum ordine prætermiſſo, eos rectores Eccleſia accipit, quos Spiritus ſanctus præparauit.* Solus ſpiritus ſit, qui verſetur inter Eccleſiæ Principes, nihil ſanguinis & carnis appareat amicum. Apud Matth. c. 8. Petri ſocrus recens ſanata *ſurrexit & miniſtrabat ei.* Sed cur ipſa à morbo aſſumitur ad miniſterium? Nonne eſſet alia, quæ poſſet miniſtrare? Rectè id notat Chryſol. ſerm. 18. *Sic in domo Petri non erat vernula, non miniſter, non familiaris, nõ propinquus.* Digna tanti prælati domus, in qua propinquorum, familiariumve non viſebantur affectus.

Hæc de celebrioribus apparitionibus dixi, aliæ enim vt breuiſſimè ab Euangeliſtis perſtrictæ, ſic à me inter alia paſſim enucleabuntur, dum ad vltimam in die Aſcenſionis factam gradum facio.

CAPVT VII.

De Chriſti Domini aſcenſione mirabili.

DEuictis tenebrarum hoſtibus, expugnatis æreis Infernorum muris, cœleſtis tuba receptui canit, & conſtipata Angelorũ millia ſeſe fundunt per aera, vt nobilem triumphũ victori maximo parent. Adeſt tellus oliuis coronata, Apoſtolorum choro additur non parua iuſtorum hominum mulierumque ſanctarum phalanx. Olympiona Virgo, & mater aſtat, nec mora; Dominus Ieſus, ridente

dente cælo, lugente terra, Aethera A ſcandit, intimaque cæleſtiũ ſubiens penetralia, debitam ſuæ virtuti occupat ſedem ad dexteram Patris.

Ex Marci 16.

Recũbentibus vndecim Diſcipulis ſuis, apparuit illis Ieſus, & exprobrauit incredulitatem B eorum, & duritiam cordis, quia ijs, qui viderãt eum reſurrexiſſe à mortuis, non crediderunt.

§. I.

Seueritatis leges æqualiter omnes mordeant.

SAne inter Apoſtolos chariſſimos præ alijs habebat Dominus Petrum, Iacobum, imò tenere Ioannem diligebat; verùm vbi ad reprehenſionem ventum eſt, nullum excipit ſed medius omnes æqualiter pungit & mordet. Etenim frequentiſſimus hic apud homines inuenitur error, quo rigores & ſeueritates minime exercent, quin multos eximant. Ab hoc maxime cauit Moyſes, cum Exod. 32. inquit Leuitis: *Ite per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum.* Vt enim nullus liber erat a ſcelere, ſic nullum a iudicis gladio iubet liberari; ſed potiùs cupit, vt æqualiter per omnes diſcurrat ſupplicium. Ita fatur Hugo Victorinus lib. 1. Miſcel. tit. 92. *Increpãdo diſcurrat per medium caſtrorum cum tanta æqualitate, vt in culpam delinquentium nullius odio, vel fauore declinet.* Quis hanc mentem

Exod. 32.

Hug. Vict.

Baeza in Euang. Tom. 1.

prælatis omnibus & iudicibus donaret, vt per medium ſubditorum increpando diſcurrant, nec ad dexteram, vel ſiniſtram odio, vel fauore declinent? Vt quicquid ſeuerum eſt, & durum obſeruantiæ æqualiter per omnes exerceant? Laudatiſſimus Abraham volentem, imò cupientem filium Deo litaturus; Geneſis vigeſimoſecundo illum fortiter priùs ligat etenim dicitur, *Cumque alligaſset Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum.* Sed cur adeò voluntariam victimam ligat? Nonne vincula inuenta ſunt, vt renitentes coerceant, repugnantes teneant? Quid vincula cum eo, qui minimè reſiſtit, imò potius lætus, & libens ſe dedit ſacrificio? Ego ſto a ſententia illorum, qui notant, hanc fuiſſe C legem omnium victimarum, quod ligatæ litarentur; nullus aries, nullus vitulus imponebatur aris, niſi ligatus, vt vincula eorum obluctationem inter ſacrificandum coercerent. Vnde ſtrenuus hic ſacrificus, vt communes ſacrificandi ritus obſeruet, etſi rigidos, & pœnales, etiam filio vincula nectit, & cum amata & volũtaria victima impleuit quic- D quid auſterum & rigidum pro victimis communiter leges cauebant. Fallor, niſi hinc cum filij incolumitate Dei ingentia beneficia percepit. Id quod mihi notaui, cum primùm veni in illa verba Iſaiæ 6. nimirum, Iſaiæ 6. *& factum eſt anno, quo mortuus eſt Ozias Rex, videbam Dominum ſedentem in Throno excelſo.* Vbi illud animaduertendum, quòd cum frequẽ- E tiſſimum ſit in ſacris litteris prophetias aliorum Prophetarum percenſeri cum vita Regum, vt dicant, Regnante hoc, vel illo, factum eſt verbum Domini ad talem, vel talem Prophetam; in præſenti capite nobiliſſima omnium viſio coniungatur cum morte Oziæ Regis. An, quia

cum Ozia non ſeruatus fuit rigor Iſraelitarum legum? Plane is, cum auſus eſſet ſacerdotum munus inuadere, ſubito correptus fuit a lepra, cui leproſo populus pepercit, ne extra ciuitatem eijceret, vt communiter fieri ſolebat. Hinc populus beneficia prophetiæ non accepit a Deo, niſi mortuo Rege: pro quo accipite D. Chryſoſtom. homil. 4. ad illum locum Iſaiæ dicentem: *Vetus erat mos, omnem leproſum è ciuitate eijcere; nunc verò non idem fit. Exiuit ergo Rex cum lepra, non tamen eiecerunt eum de ciuitate, diadema illius, regiãque dignitatem reueriti. Quid ergo? Deus iraſcens Iudæis interrupit prophetiam. Cùm ille mortuus eſt, tum vidit Dominum: nã anteà Deum non videbat illis iratum; venit mors impuri, & ſoluit iram.* Adeo damnoſa eſt exemptio in ſeueritate regum obſeruanda, vt nihil liceat obtinere a Deo, niſi iunctum cum morte exẽpti. Quod cauens Abrahamus, de vetuſto victimarum more, voluntario filio vincula dura nectit, & minime illum ab hac lege eximiens, cum incolumitate illius innumera beneficia a Deo percepit. Nec non in Pauli facinore, quo perſequebatur Eccleſiam, hoc inuenitur religioſum, & ſancti zeli æmulum, nimirum quod æqualiter in omnes ſæuiret. Quando enim rabidiſſimi Iudæi viros Chriſtianos ligabant, verberabant, nihil de fœminis curantes; vnus Paulus in fœminas & viros æqualiter ſæuiebat, vt qui aliquid religioſi zeli haberet. Sic Act. 8. dicitur: *Saulus autem deuaſtabat Eccleſiam: per domos intrans, & trahens viros, ac mulieres.* Id quod expendens Chryſoſtom. homilia de ferendis reprehenſ. ſic fatur: *Neque naturam reuerebatur, neque ſexus miſerebatur, neque infirmitatem reſpiciebat. Zelo tamen, non furore hæc faciebat. Et ob hoc venia dignus fuit; cum Iudæi quidem accuſatione erant digni. Nam Iudæi quid reſpexerint, ipſi manifeſtabant, nempe quod omnia honoris & gloriæ gratia fecerint. At Paulus non ſic, ſed zelo Dei, tametſi non ſecundum ſcientiam. Et hinc eſt, quare Iudæi mulieres quidem dimiſerunt, viris autem infeſti fuerunt: hic autem ob zelum erga omnes talem ſe gerebat.* Non eſt diuinus zelus acceptor perſonarum, ſed in ſimiles peccatores ſimiliter iraſcitur. At qui alijs aguntur affectibus, in nullo ſciunt æqualitatem tenere. His ſuccenſet Ioſephus lib. 6. cap. 10. fatus: *Sæuiunt non in quos oporteret, ſed in quos ipſis ſæuire eſt facile.*

Chryſ.

A

B

§. II.

Vt celebranda conuiuia.

C

NOn me contineo, quin vos, ô ſacri Dei diſcipuli, laudibus proſequar, non ſolum dum in oratione pernoctantes noui; ſed etiam dum menſis aſſidentes cerno. O vtinam ea Chriſtiani conuiuia diſcerent inſtituere, quæ non fœdarent, ſed illuminarent animum, vt Deum etiam inter epulas viderent. Deum ſuæ menſæ aſſidentem vidit Abraham; ſed erat menſæ accubitus ſub ilice Mambre, quæ interpretatur viſio, ſeu perſpicacia. Id quod ponderans D. Auguſt. ſerm. 1. poſt 1. Dom. in Quadr. ait: *Vides, qualis ſit locus, in quo Dominus poteſt habere conuiuium? Delectauit eum viſio & perſpicacia Abrahæ.* Erat enim mundus corde, vt poſſet Deum videre. Felix, qui inter epulas mundiciem cordis nouit retinere, mentiſque perſpicaciam in cibo & potu meminit. Huic Deus aderit etiam prandenti, is ab ipſo diſcubitu, vt ab oratione, diuinis viſionibus aptus erit. Nonne tale fuit Annæ illius Samuelis epulum? 1. Reg. 1. dicitur: *Surrexit Anna, poſtquã illi comederant & biberãt in Silo.*

D

Auguſt.

E

Silo, & conſtitit in conſpectu Domini. Inuſitatum ſane conuiuium hominibus mundanis, quod mentem pręparat ad conſpectum Domini, ſed ſanctiſſimæ fœminæ familiare, quę à menſa, ab epulis digna euolat diuinis fauoribus. Pulcrè D. Chryſoſt. hom. 1. fatur: *Poſt conuiuium accurrens ad ſupplicationem, fontes lacrymarum emiſit, mentemque præ ſe tulit ſobriam ac vigilantem, ac poſt epulas adeò intentè orauit, vt donum acciperet ſupra naturam.* Sic epulandum viris religioſis, non vt dormiant, ſed illuminentur. Nonne Ionathas, vt Regum etiam fert hiſtoria, a prandio faui illuminatus eſt? & nos obtenebrabimur? Quin potiùs ſic mēſis inſideamus, vt ab illis diuinis viſionibus aptemur. Prima, quæ legitur accidiſſe D. Petro viſio cæleſtis, inter eſcarum illi accidit odores. Sic enim habet Act. cap. 10. *Et cum eſuriret, voluit guſtare. Parantibus autē illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſu.* Sic Chriſtiani diſcipuli menſis accūbebant, vt interim ad cæleſtes viſiones raperentur.

Chryſ.

Act. 10.

Text. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturę. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.

§. III.

Qui proximorum ſaluti inſudant, prorſus moriantur mundo neceſſum eſt.

NOn ſecurus mundanis immiſcetur hominibus, qui mundi A illecebris irretitur, qui mundi bonis inhiat: mundanas cupiditates in te macta, morere mundo, huius mundi principes nihil inueniant in te ſuum, quicumq. niteris Chriſto mūdum ſubigere. Acutè ſanè notauit Diu. Chryſol. ſerm. 83. qualiter erāt affecti diſcipuli, cum eos Dominus iubet ire in mundum vniuersū prædicare omni creaturæ, erant intra B domus ſepta concluſi, iuxta Ioan. cap. 20. recumbebant demortuorum figura, vt notauit Irenæus, omnia externa illis terrori & horrori erant, & ſic diuiniſſime parabātur, vt mitterentur in mundum. Ecce Chryſol. fatur: *Sæculo mortui, ſepulti mundo, vnam domum illam, vnum ſibi omnes credebant iam ſepulcrum. Hinc eſt, quod eos Dominus videns exemiſſe ſe* C *mundo ad mundum reuocat, remittit in mundum dicens: Ite in mundum vniuerſum, prædicate Euangeliū vniuerſæ creaturæ. Venite in mundum, vt qui putatis vos in vno omnes domicilio iacere, ſubiacere vobis omnem mundum repentè videatis.* Quid pulcrius? Hi, qui ſe mundo eximunt, qui ſæculo prorſus renuntiant, qui mundanis cupiditatibus moriuntur, D hi eliguntur, vt ſubigant mundum, vt vniuerſum ſæculum Chriſtiano imperio ſubmittant. Huc referam verba illa 2. Regum cap. 23. quibus iuxta Iſidor. Clarium, Vatab & Interl. non ipſe Dauid, ſed eius præſtātiſſimus miles definitur, nimirum: *Sedēs in Cathedra ſapiētiſſimus Princeps inter tres, ipſe eſt tanquam tenerrimus ligni vermiculus, qui octingen-* E *tos interfecit vno impetu.* Crediderim melius aptari hæc verba ſpiritualibus Chriſti militibus, quorum arma non tam Vulcani, quàm cathedræ opus; & maxime expendo, qualiter miles hic in arenā aduerſus mundum proſilierit, ſcilicet, *tanquā ligni vermiculus.* Quippe ſi ligni

Chryſol.

Iſid.

vermiculus mundiali hac luce frueretur, & ſub diei luce ingentem pinum proſpiceret, an pinũ proſternere puſillus ipſe niteretur? Minimè. quid tunc? Ipſe vermiculus ſeſe imprimis luci eximit? intra lignum ſe condit, vbi quaſi ſepultus, & mundiali omni vſura priuatus pini robur conterit, & ingentem illam molem proſternit. Sic ſpirituales Chriſti Domini milites tunc mundi victores mundum ſubigunt, quando ipſi inſtar vermiculi ſe mundialibus ſplendoribus eximere norunt, quando mundo mori & ſepeliri ſciunt. Accinit Iſaias c.41. de ijs, qui ad Apoſtolatum aſſumpti ſunt iuxta D. Cyril. ſententiam lib.3. locuti: *Noli timere vermis Iacob, qui mortui eſtis ex Iſrael; ego auxiliatus ſum tibi, & redẽptor tuus ſanctus Iſrael. Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans nouũ, habens roſtra ſerrantia, triturabis montes, & comminues.* Ecce tibi Apoſtolorum victorias, quibus mundi tyranni ſubijciuntur, vt paleæ ſubijci ſolent ferreo & acuto roſtro. Sed quo armorũ apparatu exultabunt? Iam dixit illis verbis: *Vermis Iacob, qui mortui eſtis ex Iſrael.* nimirum mundo & ſæculo mortui, vermiculi inſtar ſepulti, mundum vniuerſum detriumphabunt. Sic in Moyſe parabantur ſpirituales triumphatores, quando Exod. 2. dictum eſt illi: *Solue calceamenta de pedibus tuis.* Vbi pulcrè D. Ambr. lib. de Iſaac, c.4. fatur: talis Moyſes, cui dicitur, ſolue calceamentum pedum tuorum, *vt vocaturus populũ ad Dei regnum, prius carnis exuuias deponeret, & nudo ſpiritu, veſtigioque mentis incederet.* Exuat mundialem vitam, mundiales cupiditates & affectus, quiſquis mundũ Chriſti iugo ſubacturus eſt. Quo ſe modo compoſuerat ille Cant. 5. cuius oculi dicuntur *ſicut columbæ*, hoc eſt, viuido diuinitatis ſpiritui conformati. Sic D. Greg. Niſſ. hom. 7. fatur: *Quoniam ergo, qui non amplius aſpicit ad carnem & ſanguinem, ad vitam aſpicit ſpiritualem, hac de cauſa fertur teſtimonium de anima libera à corporali affectione, quod habeat ſpeciem columbæ in oculis, hoc eſt, characterem vitæ ſpiritualis.* Sic ille.

Cyril. — Exod. 2. — Ambroſ.

***Text.* Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequẽtur. In nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent, &c.**

§. IV.

Summum hominibus leuamen & robur eſt, nominis Domini ſui recordatio.

PVlcrè Dominus eripiendus mũdo, auidiſſimiſque reddendus cælis, ſuos Apoſtolos conſolatur, de nominis ſui dulci recordatione dicens, *In nomine meo Dæmonia eijciẽt.* Etenim nihil tam mœrentes conſolatur, debiles roborat, infirmos curat, afflictis, ægriſque leuamen & medelam importat, quàm crebra & frequens vſurpatio diuini nominis. Equidem Dauid 2. Reg. 1. vehemẽter triſtatus de morte Saulis, & Ionathæ, paſſim ore verſabatur hæc verba: *Saul, & Ionatha amabiles & decori vita ſua.* Quæ expendens D. Chryſ. hom. de Dauid inquit: *Quoniam præſentia illorum corpora non licuit amplecti, nomina illorum coniuncta complexus eſt, ſuum dolorem hiſce modis quatenus licuit leniens, & calamitatis magnitudinem mitigans.* Nouit inanis nominis vſurpatio fallere mundiales amatores non

Chryſ.

non, mihi crede, fallet nos diuinum nomen, quando abſente Domino, qui iam pedes eius tenere minimè poſſumus, eius teneamus nomen, quod omnia miniſtrabit nobis. Sane Moyſi de facie Dominica ſollicito reſponſum eſt Exod. 33. *Ego oſtendam tibi omne bonum, & vocabor in nomine meo coram te*. quaſi vna nominis diuini inuocatio omnium bonorum loco haberi debeat. Quippe vbi diuina facies abſconditur, vbi Dominicus aſpectus nos fugit, & ſe intra cæli aulam recepit, hoc nobis cuncta impertietur bona, ſi crebrò nomen eius inuocemus. Vide, quo ſe medijs periculis conſoletur diuiniſſimus Iob, cap. 1. vbi enim in ſe cælum & terram proſpexit armatam, vbi duriſſimos Dæmonum incurſus paſſus eſt, inter hæc ait: *ſit nomen Domini benedictum*. Quod eleganter elucidans Orig. libro primo in Iob: *Nomen Domini*, inquit, *propter quod omnia ſuſtineo atque ſuffero, propter quod omnibus, quæ mihi obuenerunt, ſuperior exiſto: ſit nomen Domini benedictum in ſecula, quòd cùm vidiſsent leones in Daniele, in agnos immutati ſunt. Quod cùm ignis agnouiſset in Anania, Azaria, & Miſaele, foras à fornace fugit, atque eos, qui extra fornacem erant, combuſsit, vtpote non habentes in ſe ſanctum nomen Domini: illis autem qui intra fornacem erant non appropinquauit, quia terribile nomen Domini in illis conſpexit. Hoc etiam & cetus cum videret in Iona, obſtupuit, atque illæſum eum, quem de naui ſuſceperat, reddidit, incontaminatum remiſit, quem viuum ſuſcepit.* Pergit adhuc Origen. multis alijs nominis diuini decantare efficaciam in periculis deuincendis, in depellendis malis, in muniendis & confirmandis pijs, & impijs debellandis, quæ lectori non iniucunda forent. Sed ſcire cupis, cui diuinorũ nominum tot munera & facinora accepta referas? ſane nomini Ieſu, de quo Paulinus Aquileienſis lib. quarto contra Felicem fatur: Merito virgini ſalua ſunt omnia, quæ genuit omnium Saluatorem. Et vocabis nomen eius Ieſum, quia in hoc nomine Deitatis adoratur tota maieſtas. Omnes qui commorantur in cœlis, vniuerſi qui habitant in terris, cuncti qui in profundo tenentur inferni, huic proſternuntur nomini. *Hoc eſt, quod dedit cæcis viſum, auditũ ſurdis, claudis curſum, vitam mortuis, totamque diaboli poteſtatem de obſeſsis corporibus virtus huius nominis profligauit*. Hæc ille.

Exod. 33.

Orig.

Paulin.

§. V.

Noua lingua prior index eſt viri diuinum conſortium potiti. Et de bona lingua diuitijs.

ECce Deũ halantis hominis perſpicuus index, nimirum quòd, vt notat in præſenti D. Greg. vitæ veteris ſecularia verba obliuiſcens, ad limam ſemel & iterum linguam traheret, ſermonibuſque vtatur iuxta rationis normam expolitis. Miraberis hominem maledicum ſerpentina vtentem lingua, ſubitò melle manantem ex ore, vbi ſemel in Dei colloquium incidit. Is erat Balaam, peſtifer ille maleficus & maledicus, cuius maledicentiæ plus fidebat Rex Aſſyrius aduerſus Iſrael, quàm comparato armatorum exercitui. Igitur Balaam à Rege accitus, vt antiquo linguæ veneno Iſraelitas feriret, ipſe dulcia præcinens, ſic inquit, Num. 24. *Quam pulcra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſrael, &c.* Vnde venefico homini tam mellita

Num. 24.

lingua? Vnde ab ore ſerpentinum virus halante, ferarum rabies imitante, adeò dulcia, decora, & ſuauia verba, beneficentiaque plena? Ima explicat ipſe cauſam, dum ſic exorditur: *Dixit Balaam filius Beor, dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt*. Sanè veneficus, auguriorumque conſultor linguam exereret ſerpentinam, at cum primum diuini fit particeps colloquij, veroque Deo aſtitit, iam non potuit non melle ſudare eius lingua, non potuit non vetuſtum exuere venenum, & nouis tonare linguis. Quibus ego libenter expendo id, quod expendit Origen. in præſenti hom. 18. nimirum mago & venefico huic non concedi *dicere, quod Prophetis eſſe in viſu ſolet, hæc dicit Dominus; ſed ait, dixit Balaam, dixit homo verè videns, dixit auditor ſermonum Dei*. Et meritò, vt oſtendatur quæ trahat mella maledicentiſſimi & viperini hominis lingua ex colloquio diuino; quandoquidem vbi primùm ſermonibus Dei interfuit, non potuit meditatis vti maledictis, ſed beneficentiæ plena verba emittere. Vnde Moyſes Exod. 4. linguæ ſuæ exaggerans malitiā aiebat Deo: *Non ſum eloquens: neque ex quo cœpiſti loqui famulo tuo*. Equidem exiſtimarat vir prudens, à colloquio diuino ſubitò è lingua humana mellitos, & ſuauitatis plenos ſermones debere ſcaturire. Id quod notauit D. Auguſtin. lib. 2. in Exod. quæſt. 7. fatus: *Tanquam oſtendens fieri potuiſſe, vt qui ante eloquens non fuiſſet, repente fieret, ex quo cum illo Dominus loqui cœperit*. Digna & vera præſumptio, nihil enim, qui Deo afflatur, Deoque impletur, priùs exuit, quàm omnimodam linguæ malitiam. Nónne aiebat Pſaltes 44. *Eructauit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea Regi?* Sic dulciſſimi a ſapientia diuina exhibiti conuiuij reliquias meditabatur, vt aiunt Theodoretus, Baſil. Hieronym. Diu. Thom. & alij. Quid tunc? *Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis*. Ecce, meditati diuini Verbi & colloquij cum omnium Rege index præclarus, nimirum lingua inſtar calami facta, nihil non limatum, non electum proferens. Vnde monet Hilar. in Pſalm. 51. *Lingua tanquam calamus ſcribentis, nihil incompoſitum, nihil incertum agat; ſed ijs, quæ aut cogitata, aut lecta fuerint, obtemperans, ex rationis conſilio obſecundet*. O bene noua lingua, quæ inſtar calami eſt ad limam & cenſuram crebrò recurrens, ſolùm electa proferens, hæc hominem de diuinis colloquijs ſaturum, Deumque halantem planè indicat. Inſuper vna bona lingua potens eſt in hominibus ingentes parturire theſauros. Dominus Ieſus apud Matth. 17. auri ſtaterem Cæſareis miniſtris tributurus, vnde educeret aurum quæritabat. Et vnde educeret aurum, qui aurea omnia a ſe depulerat amore paupertatis? Sic ait ad Petrum: *Eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies ſtaterem*. Meritò ab ore piſcis quærit aurum, cum vix auri fodina inueniatur feracior, quàm lingua eius, qui nouit verba ſua ſanctitatis trutina ponderare. Ita Diuus Ambroſius libro primo Epiſtola prima dicens: *Hic ſtater in ore piſcis inuenitur, illius piſcis, quem capiunt piſcatores hominum; illius piſcis, qui ponderat ſermones ſuos, vt igne examinatos proferat*. Nullus theſaurus ditior eſt, quam lingua bona, a qua naſcuntur aurei, vnde quando de impijs dicebat Pſalmus 5. *Sepulchrum patens eſt guttur eorum*; monebat Chryſoſt. *Ne ſit ergo os tuum ſepulchrum, ſed theſaurus*.

Exod. 4. | Aug. | Pſal 44. | Theod. | Baſil. | Hieron. | Tom. | Hil. | A | B | C | D | E

Text. Et Dñs quidẽ Ieſus poſtquã locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælũ, & ſedet à dextris Dei.

§. VI.

Terrena bona maximè contemnenda ſunt ijs, qui ſpiritu Dei aguntur.

IEſus, ille mundi domitor, terrenarum fortitudinem confractor, Orci expugnator, terrena cũcta deſpiciens ad cæleſtia contendit. Id celebrans D. Paul. ad Epheſ. 4. ait: *Qui deſcendit, ipſe eſt, qui aſcendit ſuper omnes cælos.* Notanter dixit illud: *qui deſcendit*, vt ſummam admirationẽ incuteret omnibus, qui auidiſſimum Dei ad terras deſceſum animaduertiſſent. Cæleſtia omnia tenebat Dominus, & de terrarum deſiderio affectus, deſcendens a regalibus ſedibus, in mediam exterminij terram proſiluit durus debellator, & expugnator acerrimus. Quid plura? quo ardebat potiundi terras deſiderio, illarum principes & tyrannos aggreditur, miſere debellat. O incredibilem mutationem! is ipſe terrenorum imperij auidiſſimus, quod tot bellis, tam largo ſanguine coemit, quis credat? Ipſe deſpiciens acquiſitas ſanguine terras, hodie in cæleſtia fertur. Sic iuxta Pauli ſenſum inquit Hieronym. de Ieſu aſcendente: *Omnia corporalia contemnens atque deſpiciens, æterna contemplans, ſuper cælos, ideſt, ſuper inuiſibilia ſtetiſſe credendus eſt.* Adeò glorioſũ eſt terrena habere deſpectui; quę vt deſpiciantur, meritò poſſint vel ſudore, & ſanguine diuino emi. Animo penſa illum Pharaonis metum, Exod. 1. Timebat enim maximè ſibi & Regno Aegypti a captiuo populo Iſraelita; & quid timebat? Ipſe explicat, dum ait Satrapis ſuis: Timeo, ne populus iſte in nos rebellet, *expugnatiſque nobis egrediatur de terra.* O dignũ de gente ſancta timorem! Timebat Rex vafer poſt vniuerſi Aegypti expugnationem, Iſraelitarũ ab Aegypto egreſſum. Vbi vt acutè & eleganter Rup. ait: *Non addit, expugnatis nobis, obtineat terram; ſed egrediatur de terra.* Sanè qui terram, qui Regnum aliquod expugnat, ibi figit tentoria, ibi ſedet labores manuum ſuarum mãducaturus. Sic vniuerſi, qui regna expugnarunt, in illis manſerunt, clauum ibi tenentes; cur ergo non timeret Pharao, quod captiui & peregrini homines, expugnata terra Aegypti, ibi incolæ, & Domini facti manerent? Is erat Dei populus, ea ſuperioris promiſſionis mouebatur ſpe vt de illo non poſſit timere, quod remaneret in expugnata terra, ſed quòd mille bellis, mille periculis, largo ſanguine terrã deſpectu emeret, & habitũ deſpiciens glorioſus egrederetur. Hoc ſibi perſuadeant Principes tenebrarum, mundi huius rectores (pergit Ruper.) quòd Chriſtiani hoc ſolum emolumẽti habent in poſſeſſionibus terrenis, quòd illas deſpiciamus, *expugnatiſque vobis egrediamur de terra, quia cælum nos expectat.* Quam gloriam in Ieſu floridam & immarceſcibilem decantat Auguſt. hom. 5. in præſenti his verbis. *Chriſto aſcendente, pauet omne cælum mutantur aſtra, vident Regem ſuum viua carnis manubias reportare, atque hoſte debellato, hominem in ſuperna conſcendere.* Non apud ſubiectas terras manere, quas duris certaminibus deſpectu coemit. Radiantis huius glorię vmbrã, fallor, niſi inuenias in inclyto illo Iſraelis Imperatore, qui præmiſsã patrib. expugnauit terrã. Is eſt Ieſus Naue, qui poſt acqui-

Marginalia: Ad Epheſ. 4. — Hier. — Exod. 1. — Rup. — Idem. — Auguſt. — A, B, C, D, E

acquiſitam terram, vt in bellis imperauit, ſic in pace è terreno imperio abſtinuit, & cæteris diſtribuens terram, nihil ſibi retinuit. Rem ponderat Origen. hom. 24. fatus: *Ipſe qui eos introduxerat in terram ſanctam, non ſibi ipſe permittit ſumere ſortem terræ, ſed expectat, vt accipiat portiunculam à populo, & accepta portiuncula Ieſus, dignus hoc nomine, ædificat locum ipſum, vt eum faciat dignum munere Dei, & hæreditate diuina.* Sic inclyti Imperatores certamina pro terra ſubibant, illiuſque tyrannos acerrimè debellabant, non vt terrenis incubarent ſed vt terrena deſpicerent, vt ab expugnata & habita terra egreſſi triumpharent hæreditate diuina. Indignè enim ſanctorum certamina terrenis munerarentur; imò hoc vnũ illis pro ſumma gloria erat, quòd vel per duriſſima certamina ſe a terrenis poſſeſſionibus poſſent excutere. Sanè Moyſi, poſt exantlatas vaſtiſſimi eremi ſolitudines, obijcitur ob oculos terra promiſſa; ſed ad ſancti viri gloriæ cumulum iubetur a terris abire. Sic habet Num. 34. *Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam, mortuuſque Moyſes, &c.* Hæc erat glorioſiſſimi viri corona, quod deuictis difficultatibus terræ potiundæ, iuberetur ſeſe ab illa excutere, in cæleſtia iturus. Ad hæc Cellenſ. Abb. libro de Panibus, capite vndecimo. *Quid eſt, Domine? Hæc eſt illa prædicata vbique gentium amicitia tua ad amicum tuum Moyſen? Itane remunerantur, qui in caſtris tuis vſque ad mortem militantes merentur? Si Moyſes fraudatus eſt deſiderio ſuo, cuius ſpes non pendeat in dubio? Omnipotens ergo & miſericors idcircò terram morientium negat, quia ad cælum animum ſublenat. Deus hoc in præſenti ad purum excoquit, quod ad æternitatem viuendi eſſe impedimentum pranoſcit.* Ne miremur, quòd ſtrenui militiæ Chriſtianæ duces, poſt luctas, poſt certamina terram faſtidiant, vt cæleſtia & æterna decoris ſubeant.

(Margin: Orig. — Num. 34. — A — C — D)

§. VII.

Dominus Ieſus ægrè & difficulter auellitur à ſuis.

B Igitur mirabundus Paulus aiebat, qui deſcendit humani conſortij auidiſſimus, cuius delitiæ erant cum filijs hominum, ſaliens in montibus, tranſiliens colles, ipſe eſt qui aſcendit. Res planè mirabilis! & quæ vel Angelos percellebat. Sic Diuus Cyrillus in Exag. ad Achaciam, aſcendentem Dominum depingit: *Ad cælum vnigenitus Dei vnà cum carne ſibi vnita redit, eratque nouum hoc in cælis ſpectaculum. Obſtupuit enim ſanctorum Angelorum multitudo: aiebat enim, Quis eſt iſte, qui venit de Edom? id eſt, de terra.* Expende, quam nouitatem ſtupebant, non ſanè Dei hominis miſturã, non reportatam gloriam, quæ ſæpiùs animaduerterant; ſed quod de terra Dominus veniret, de terra, inquam, adeo amata, propter quam olim à cæleſtibus deſcenderat. Cur ergo venis à terra? Cur te adduxiſti, vt relinqueres terram? Pulchre reſpondit D. Mar. *Dominus Ieſus aſſumptus eſt in cælum*: quaſi non ipſe iret, ſed ferretur; non quod portatoribus egeret alis Chriſti virtus, vt ſcanderet in cælum, ſed vt oſtendatur, quam hominum conſortio gaudebat, a quo E non tam abit, quàm ægre & difficulter aſſumitur, auellitur. Huc ſpectat Paulo primo ad Timoth. cap. 3. *Manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtum eſt in carne, aſſumptum eſt in gloria.* Iam Theodoretus expendit illud, *manifeſtum eſt in carne.* nimirum *homo factus*

(Margin: Cyril. — 1. ad Ti. 3.)

factus ſeſe hominum aſpectibus obijcit. Equidem magnum pietatis Sacramentum, quod Deus homo factus ſeſe hominibus obijciebat, adeo illi in delitijs erant homines, vt ipſe ad illos curreret? verùm vt ad cælum remeandum eſt, *aſſumptum eſt in gloria,* non ſeſe obijcit, non currit ipſe, ſed ægrè & difficulter fertur. Quare aiebat Pſaltes, *Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem.* Id attigit eleganter Auguſt. lib. de Eſſentia diuinitatis, fatus: *Filius Dei carnem de nobis aſſumptam in cælum velut captiuam duxit, ſicut eſt in Pſalmo, captiuam duxit captiuitatem.* Ecce tibi, cum capta præda nauis piratica ſoluit, ingens captiuorum dolor, naui feruntur, & notis inhæreſcunt oculis, ales fugit nauis: at illi quos norunt campos reſpectant, & animo cognatorum figuntur in portis: ah quoties dum licet torquent oculos ad fugientia littora, & medullitus adhærentes patrijs, arenis alite nauis curſu auelluntur? Sic ait Auguſt. Captiuæ inſtar ferebatur in Cælum Chriſti humanitas, a ſuis, a patrio terrę ſolo auulſa, eo amore, eo viſcerum pondere in amatam ſobolem relictam terris propendens, vt in aperto cælo, clara luce, in conſpectu omnium ferretur, raptim & vi diceretur aſſumpta. Ideo Bernard. lib. de gradib. homil. ca. 1. ponderat notatum a Luca, quòd videntibus illis eleuatus eſt, dum inquit: *Non ſubitò raptus, non furtim ſublatus: ſed videntibus illis eleuatus.* Is enim erat Ieſus, eo affectu propendebat in ſuos, ſic terrenam ſobolem ſuſpirabat, vt meritò crederetur raptus, furtimq. ſublatus, ni in conſpectu omnium videretur aſſumi. Sed age aſcendentis a mundo Chriſti affectus vt penitus caleat, vide qualem ſeſe depingat D. Syneſius dum bellorũ tumultu cogitat ab vrbe ſua diſcedere.

Aug.

Act. 1. Bern.

A Ait enim in Cataſtaſi. *Cùm ad nauem conſcendendam quiſpiã vocauit, pauliſper vt expectet ab illo petam. Primũ enim ad Dei Templum accedam; tunc altare circuibo, pretioſiſſimum pauimentum lacrymis perfundam. Non prius abſcedam, quàm ianuam illam thronumque illum oſculatus fuero. O quoties cancellis manus inijciam! ſed vehemens quædam res eſt ac violenta* B *neceſſitas. Cupio ſomnum oculis meis nullo tubarum ſtrepitu interruptum concedere. Quò tandẽ vſque ad murorum propugnaculum ſtabo? Quouſque turrium interualla cuſtodiam? Defeſſus ſum excubias diſponens.* Hæc ille, rectè pingens hominem, & bellicis laboribus fractum, & ægrè ac difficulter ab vrbe militari diſcedentem. A quibus dum auferas quod ſonat C imperfectionem, ſic poteris meditari affectum Dominum.

§. VIII.

Nulla re tam ditantur & augentur homines, quàm cæleſtium bonorum deſiderijs.

VIdentibus Apoſtolis Dominus ferebatur in cælum, vt eorum deſideria illuc deduceret, vnde ſo- D lum bonis ditari poſſent auitis. Hæc ſemper in optatis erat Domino Ieſu, vt ſui prę oculis haberent patriam, a qua exciderãt, vt primi parentis hæreditatẽ requirerent, ideò oratures monet, vt dicant, *Pater noſter, qui es in cælis.* quaſi cæleſtis patriæ memoria optatis ſit reſponſura. Fulcrè D. Nyſſen. in orat. Dom. 2. vbi expendit quanto orantis bono dicatur, *Pater* E *noſter, qui es in cælis,* adducit illud ex Luc. 15. vbi prodigus ille ad ſe reuerſus crebrò repetebat ſuſpirio: *Luc. 15.* *Pater, peccaui in cælum, & coram te.* Ecce peccatoris actio quo erigitur & dirigitur, nimirum cęleſtis patriæ memoria & recordatio. *Quemadmodum illic reuerſionis ad patriam ſedem,*

pater-

paterna humanitatis recordatio, adoleſcēti cauſa extitit (patria enim ſedes cælum eſt, in quo ſe peccaſſe ad Patrem dicit:) ita hic mihi Dominus, dum cæleſtem Patrē inuocandum eſſe docet, bonam illam patriam in memoriam redigit, vt vehementiori bonorũ iniecto deſiderio, ſiſtat te rurſus in via ad patria reducenti. Ita Niſſ. hoc vnum & efficaciſſimum inuenit medium, quo homines auitas recuperent diuitias, quo omnium bonorum ſegete cumulentur, ſi eis patria ſedes obijciatur, nimirum cælum, ex cuius cōſpectu ardeant cæleſtibus deſiderijs. Id bene calluerat vafer ille & aſtutus tentator, cum ait Matt. 4. *mitte te deorſum.* Cur, ò impie, non petis potius, vt ſurſum euolet? vt ſeſe in cælum vſque ſuſtollat, qua magis cæleſtem originem propalet? Adeò vtilis eſt cæleſtis aſpectus hominibus, vt eum vel per tentationem ſuggerere caueat diabolus. Ita Diu. Max. hom. 2. de ieiunio Quadrag. dicens: *Inimicus cæli, ne tentando quidem aſcenſum vult ſuadere cæleſtem, ſed deorſum, & in ima prouocat.* Sanè nō eſt diaboli poteſtas in eum, qui in cælo ſpes ſuas habet collocatas. Iob 2. iuxta catenam Græca dixit diabolus coram Domino, *Cum peruaſerim eam, quæ ſub cælo eſt.* Vbi eleganter Euagr. ait: *Idcircò Iobum non perambulat, quia nō eſt ſub cælo, cũ in cælo vitæ ſuæ poſitas habeat rationes.* Nō timeat antiqui ſerpentis aſtũ, qui cæleſtibus inhiat, qui in cælum mente & deſiderio rapitur, imò ingētes inde diuitias ſibi aduenturas ſperet. Hinc meritò Elias Eliſæo omnia duplicia preſagiebat, 4. Reg. 2. dũmodò ab illo ad cælum raptus cerneretur. Sic enim ait: *Si videris me, quando tollar à te, fiet quod petiſti.* Quod expendens D. Bern. ſer. 6. de Aſcenſ. ait: *Duplicauit ſpiritum viſio abeuntis, cum euidenter raptus in cælũ vniuerſa pariter eius deſideria ſecũ tulit, vt inciperet ipſe quoque iã ſapere quæ ſurſum ſunt, nō quæ ſuper terram.* Hoc habuit emolumentum Eliſæus ex eo, quod viderit Eliam aſcendentē, quod eius deſideria cum illo aſcenderent, & traherent inde duplicatã mercedem. Sic etiam ditabat ſuos Chriſtus Dominus, in eorum conſpectu aſcēdēs vſque ad Patris dexteram, vt dum ibi conſtituit eorum deſideria, multiplicia inde in illos dona plueret. Hinc iam de Petro apud Ioppē oraturo notatur Actor. 9. quod *aſcendit in ſuperiora:* quod pōderans D. Cyrill. lib. 7. in Leuit. ait: *Non ex ſuperfluo ſuperiora delegit ad orandum; ſed vt oſtenderetur, quòd Petrus, quia mortuus erat cum Chriſto, quæ ſurſũ ſunt quærebat, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, & non quæ ſuper terrã.* Quippe ſedens Chriſtus ad dexteram Dei, vniuerſa ſuorum deſideria ſecum tollit; vt ex tũc contemptis terrenis bonis celeſtibus ſuperioribuſque inhiantes diuitis, à forti & triumphanti matrefamilias, cæleſti Hieruſalem, duplicibus veſtirentur, ditarentur.

4. Reg. 2. · Bern. · Act. 9. · Cyril.

§. IX.

Aſcendens Ieſus integram Mariæ curam & ſolicitudinem nobis donauit.

Aſcendentem Dominum preuidens Abacuc, iux. D. Greg. lectionē, inquit: *Altitudo manus ſuas leuabit, eleuatus eſt Sol, & Luna ſtetit in ordine ſuo.* Quippe ad diuini Solis eleuationem, Lunę ſplendens auxiliũ experti sũt omnes mortales; ſublimem ſui ortus remeauit ad gloriã Sol iuſtitiæ Chriſtus, & ſub Patris dextera apparens, nobis Mariam matrem vt Lunã reliquit, ſuo in ordine conſtitutam. Sed quid eſt, *Luna ſtetit in ordine ſuo?* Theodoretus rem explicans ait, *quinam eius ordo eſt, niſi illuſtrare terras?* Exiſtente Ieſu in ſæculo, Maria pulchra

Abac. · Theod.

vt

vt Luna, vniuerſum naturæ ordinē ſupergreſſa, Dei filio munus præſtabat matris; verū vbi filius Dei Patris dexterā obtenturus ſcandit cęlū, curis maternis minimè indigus, iubet Lunā eſſe in ordine ſuo, hoc eſt, Mariam terras illuſtrare, & mortalibus filijs hominum maternum præſtare munus. Hinc aſcendenti Domino pulcra illa verba aptantur, quibus Cāt. 6. loquitur ad matrē hoc modo: *Auerte à me oculos tuos, quia ipſi me auolare fecerunt.* Quippe ideò ad Patrē aduolat Dei filius, vt maternas curas, & ſolicitudines a ſe in filios hominū transferat. De quo libet trāſcribere pulcrā horum verborum a Guil. Delr. ſcriptā paraphraſim. Ait enim: *Quia ergo vetera tranſierūt, & nouitas iucunda illuxit, noli me aſpicere, ò pia Mater, vt olim vt mater, auerte à me maternos oculos; ſed aſpice me velut amica & ſponſa. Iā aſcendi ad Patrem; habeant materni oculi vacationem, ſed ad me; porrò ad mea mēbra vacare eos nolo. Auerte à me ad fratres & filios meos. Ne claudas illos, ſed auerte à me, transfer maternā pietatem à me in meos: à me, quia aſſūptus ad Patrem, à matre nō debeo amplius tenerè diligi; in meos autem conuerte, quos oportet, me ab illis aſſumpto, maternæ tuæ pietatis teneritudine confoueri. Non ergo tepeſcat materna pietas tua, non extinguatur; ſed à me in meos integrè transfundatur. Illos iam tenerè, vt mater, dilige; me iam intuere vt ſponſa, & dilecta. In Cruce pro ſalute hominum agonizans vnum tibi adoptaui Ioannem dicens, mulier ecce filius tuus. Porrò cum triumpho Reſurrectionis aſcendens ad Patrem multos tibi vice mei adoptaui, & reliqui filios. Mulier ecce filij tui, quos diligas, & piè confoueas. Sic auerte oculos tuos à me, quia ipſi me auolare fecerunt, hoc eſt, propter ipſos auolaui a te in cælum, vt à me in meos transfer-*

Cant. 6.

Guil. apud Del.

A *res teneritudinem maternæ pietatis.* Sic ille; quibus aliquid ſubtrahere piaculū duxi; tu vide, qualis ſit materna pietas Mariæ, quando vt integram illam nobis reliquerit filius Dei, maturauit aſcēdere ad Patrem. Sanè hoc ſemper Dominus maximè curauit, vt materna felicitas integrè ſuos ſectatores foueret. Apud Lucā *Luc. 11.* aiebat illa: *Beatus vēter, qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti.* B Quid tunc Dñs, beatiſſima matris viſcera plena felicitate ſibi reſeruauit? *Imò ait, beati qui audiunt verbum Dei.* Quaſi beatitudinem halantia matris viſcera ad ſuos inclinaret integra ſectatores. Ita Tert. libr. 4. in Marc. fatus: Tert. *Proinde felicitatē ab vtero & vberibus matris ſuæ tranſtulit in Diſcipulos, à qua non tranſtuliſſet, ſi eam non* C *haberet.* Et quidem quia viſcera matris beatitudinem ſcaturire nouit, nil prius ſibi faciēdum duxit, quam hæc inclinare in Diſcipulos, quod profecto fecit, quando ipſe ab eius oculis in cælum fuit aſſumptus.

§. X.

Chriſtus Dominus aſcendens ſeuerum hominibus iudicium indicit.

INter Domini glorioſos triūphos D quicquid audio, mihi ſeueriſsimū iudicij diem ſonat: etenim dum iuxta Pſalm. *Aſcendit Dominus in voce tubæ,* nouiſsima Pauli tuba videtur reſonare; in conſeſſu ad dexterā Patris meditatur D. Cypr. in præſenti Cypr. *humilitate carnis noſtræ throno iudiciario honoratam.* Hinc ſubitò volant duo illi præcones Actor. 1. horrendū *Act. 1.* iudicis aduentum publicantes, dum E clamant, *Sic veniet, &c.* Proh Deus immortalis! Humana decora, hominum appropinquantes gloriæ, nil primò præſeferunt, quàm durum & ſeuerum iudicium. Sanè Ioannes Baptiſta, vt homines perterrefaceret ad pœnitentiam, clamabat apud Matth. 3. & 4. *Pœnitentiam agite,* *Matt. 3.* *appro-*

appropinquauit enim vobis Regnum Cælorum. O egregia terroris cauſa, nimirū appropinquatio Regni Cælorum; quia potius gauderent ipſi, metuque poſito & triſtitiæ omnis obliti, cęlorum appropinquationem ſuſciperent. At metuo, ne quid horrendum tremendumque in Regni cæleſtis appropinquatione lateat. Enimuerò nunquam gloriæ diuinæ panduntur, nunquam cæleſte Regnum nouit hominibus patere, quin prius ſeuerum præmittat iudicium. Id quod notans Tert. lib. 4. aduerſus Marc. inquit: *Scitote tamen appropinquaſſe Regnum Dei; ſi hoc non cōminationis gratia mandat, vaniſſimè mandat. Quid enim ad illos, ſi appropinquaret Regnum; niſi quia cum iudicio appropinquat?* Non Regnum patet ſine iudicio, minimè cęleſtes gloriæ hominibus propinantur, quin ſeuerum etiam præmittant iudicium. Vnde D. Auguſt. ſer. 5. in Aſcenſ. ſic de Chriſto Dño aſcendente inquit: *Recepit ſe intra velamina diuina cum carne Maieſtas, didicit cælum portare hominem, atque ſub pedibus Chriſti famulantia æthera iacuerūt.* Expēdo duo illa, nimirū didicit cęlū portare hominem; & recepit ſe intra velamina Maieſtas; quid glorioſius homini, quam quòd cęlum eius oneri portādo aſſueſiat? Quid horribilius homini, quàm quòd ſimul Maieſtas ſe intra velamina recipiat? Illud ſummæ beneficentiæ eſt; hoc ſtrictiſſimi iudicij. De veterum forma iudicij fatus D. Clem. Rom. lib. 2. Conſt. Apoſt. cap. 56. inquit: *Iudices per plures dies quæſtionē exercent cum multo cōſilio, & velo interiecto, is qui ſentētiam mortis pronuntiaturus, eſt ſublatis manibus aduerſus Solem ſe innocētem ab illius ſanguine cōteſtatur.* Ecce modò in glorioſa Domini Aſcēſione vniuerſa ſtrictiſſimi iudicij ſigna: per plures dies quæſtionem acturus integerrimus iudex recipit ſe intra velamina, & dū cælorū interijcitur velum, ipſe quoque pronunciaturus eſt ſententiam mortis, manus ſuſtollit ad Solem, de illo enim ait Lucas, *Eleuatis manibus benedixit eis, et factum eſt, dū benedixerit, receſſit ab eis, & ferebatur in cælum*. Ferebatur, inquam, ac forma, qua benedixit, nimirum eleuatis manibus; & cur eleuatis manibus? Vtpote ſe innocentem a damnatorum ſanguine conteſtans. Quaſi ex tunc cæleſtia aſtra, & vniuerſas creaturas teſtaretur, nullum a ſuis manibus in rebelles homines iactum fulmen; ſed potius immenſa beneficia dilapſa; nemini mortem, & perditionem ortā a manibus illis, ſed vitam & incolumitatem. Salientes in vitam riuos propinaui, ſe culpet, qui iudicium ebibit & flammas.

Tert. — Rom. — Act.

§. XI.

Felicem hominum geneſim, ſub aſcendentis Domini glorijs auguramur.

RESurgentis Domini inter glorias, pulcrè ab Eccleſia iubemur quaſi modò geniti infantes cōcupiſcere lac rationale. Quippe D. Petrus 1. epiſt. c. 1. aiebat; *Benedictus Dominus, qui regenerauit nos in ſpem viuam per Reſurrectionem Chriſti ex mortuis.* Itaque reſurgente Domino repueraſcimus, & vetuſtate abolita, in nouæ vitæ ſpem reparturimur. Sed cuius erit tantæ natiuitatis felicem geneſim præſagire? Rem aggreditur D. Zeno ſerm. 5. ad Neophytos ſic dicens: *Paruulis morem gerā, ſacrique horoſcopi pandam tota breuitate ſecreta.* Igitur, fratres, geneſis talis eſt veſtra. Primus vos, qui in ſe credentem reprobat nullum, non *Aries*, ſed *Agnus* excepit; qui veſtrā nuditatem velleris ſui niueo candore

1. Pet. 1. — Zeno.

re

re veſtiuit. Idem non tumidus ceruice, non minax cornu *Taurus*, ſed optimus & mitis vos admonet *vitulus*, vt nulla vllo in opere captantes auguria, eius ſine malitia ſuccedentes iugo, terram veſtræ carnis domando fœcundantes, lætam diuinorum ſeminum meſſem cæleſtibus horreis inferatis. Et admonet proſequentibus *Geminis*, id eſt, duobus ſalutare canentibus teſtamentis, vt principaliter idololatriam, impudicitiam, auaritiamq. fugiatis, quæ eſt incurabilis *Cancer*. *Leo* autem noſter, ſicut Geneſis proteſtatur, Leonis eſt catulus, qui ad hoc recubans obdormiuit, vt vinceret mortem, ad hoc euigilauit, vt beatę Reſurrectionis ſuæ in nos manus immortalitatis conferret. Quem competenter *Virgo* prænuntians *Libram*, vt noſceremus, Dei per filium, qui incarnatus proceſſit ex Virgine, æquitatem iuſtitiamque terris illatam, quam qui conſtanter tenuerit, nō dicam *Scorpionem*; ſed ſicut Dominus ait, omnes ſerpentes illæſa planta calcabit. Sed nec ipſum quoque diabolum, qui verè eſt *Sagittarius*, formidabit vnquam varijs atque igneis ſagittis armatum. Is enim infelicibus nonnumquam immittit *Capricornum* vultu deformem, qui captiui tota miſerabiliter per membra deſæuit, alios amentes, alios furioſos, alios homicidas efficit; ſed omnes ſalutari profluens amne, noſter *Aquarius* delere conſueuit, quem neceſſariò vnà ſequuntur duo *Piſces* in ſigno, id eſt, duo de Iudæis & gentibus populi baptiſmatis aqua viuentes. Ecce ex viuida Domini reſurrectione renatorum felicem horoſcopum pulcrè hucuſque a Zenone deſcriptum. Sed dum ipſe cæleſtia percurrit ſigna, aſcendentis planetæ gradus omnibus innoteſcit, dum Sol iuſtitię Ieſus ſuper omnes cælos hominibus

A & benignus, & magnificus aſcendere viſitur. Quid plura? Ptolomæus tract. 3. cap. 2. de felici Geneſi hæc fatur: *In prima re, in qua magis confidere debemus, eſt gradus aſcendens, hora exitus creaturæ.* Quicumque renatorum gloriā & felicitatem præſagitis, huc oculos conuertite, & aſcendentis ſupra cēs cælos gradus, & greſſus metimini. Quis ſit aſcen- Ptol.

B dentis gradus, quis prædominantis Ieſu greſſus in cæleſtes orbes notandus eſt, vt renatorum natiuitas ſit omnium decantatiſsima. Vnde & Theologorum, & Aſtrologorum facilè Princeps Moyſes, Deuter. 33. in Deut. 33. Aſſeris benedictione multa & inaudita bona populo renatorum prænuntians, hanc omnium bonorum radicem aſſignat, nimirum *Aſcenſor*

C *cæli auxiliator tuus.* O quam felix renaſceris, Chriſtiane, quando ſub tāto aſcendente, & prædominante æternam ederis in lucem. Aſcendit & prædominatur tui Dominus Ieſus, qui ideò aſcendit ſuper omnes cęlos, vt omnium dominatum in homines benignus manifeſtet. Quippe aſcendentis omnium mortalium feliciſsimi quinque dignitates, ſiue domina-

D tus ſunt apud Ptolomæū, de quibus ſingulis breuiter nobis agendum.

§. XII.

Aſcendentis Domini ſublimem exaltationem paſsio efficit.

E SIt in primis felix aſcendens, ait Ptolom. *Dominus triplicitatis*, nē *Dominus exaltationis*, vt ex vtroque aſcendentis Ieſu gloria coruſcet, & humana felicitas notetur. Quippe abſconditus triplex perſonarum diuinatū aſpectus, in primis ſub Chriſto Domino clareſcere cœpit, quando aſcendens in cælum mittit vos baptiza-

Mat.28. ptizaturos gentes. Matth.28. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Hic Dominus Ieſus, Dominus triplicitatis fuit manifeſtus, hoc eſt, triplicem præmittens perſonarum diuinarum aſpectum. Fuit item tãtę Dominus exaltationis, quantam nec capere poſſent portæ cæleſtes. Vnam & alteram Domini dignitatem rimatur Iſaias c.6. ibi Dominum ſupra thronum excelſum, & eleuatum mirantes Seraphim, ſic trinum perſonarum celebrabant aſpectũ: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum.* Sed vix Seraphinis ter ſancti ſonuit præconium, & apud æthera auditur fragor, quaſi portas rumpentium, ait enim: *Commota sũt ſuper liminaria à voce clamantis.* Vbi enim trinum Dominus præmiſit aſpectũ, ſub ea celſitudine & exaltatione apparebat, qua non caperetur, niſi ſublimiores multo fierent portæ cæleſtes. Hinc Dauid Pſal.23. *Attollite portas Principes veſtras, & introibit Rex gloriæ.* Vide triplicitatis Dñs quantam exaltationẽ nactus fuerit, quando attolli portæ ad illum excipiendum iubentur. Id quod D. Nazianz. orat. in Paſ. notans, inquit pio Chriſtiano: *Si in calos aſcendat, ſimul aſcende, atque vel comitantibus, vel excipientibus Angelis te adiunge. Portis vt attollantur ac ſublimiores fiant impera, quò Chriſtum à paſſione ſublimem capiant.* Expẽdo illud: *quò Chriſtum a paſſione ſublimem capiant*; etenim cum te, o bone Ieſu, in Cruce ſupinum reclinare notaui, liqueiſque manibus & pedibus iniectis hinc inde a feris carnificibus diſtendi, vt foſſuras ligni pertingeres, ò quàm magnus mihi futurus apparebas, quàm altus, quantæ exaltationis Dominus aptabaris, quàm neceſſarium iudicabam cæleſtes portas attolli, vt ſic in Cruce extenſum poſſent capere! Accinit Naz. Scholiaſtes Nicetas fatus: *Nõ dicunt, Aperite, ſed attollite. Atque hoc loco explicat illud, factus obediẽs vſque ad mortem, mortẽ autẽ Crucis, propter quod Deus exaltauit illum; ac proinde in sũmam ſublimitatẽ prouectus, ſublimiores quoque portas fieri poſtulat ad ipſius exceptionem.* Sic paſſio Crucis ſublimẽ fecit aſcendentis Dñi exaltationem, ſic aſcendẽs apparuit Dñs triplicitatis, Dominus exaltationis, vt renatorum ſpes funiculo triplice appenſa ab altitudine diei timere non poſſet. Tandem tunc Ieſus ingentem ſuam gloriam ex paſſione oſtendit, quãdo proſtrato Paulo, Actor.9. ait: *Ego ſum Ieſus, quẽ tu perſequeris.* Hærebat Paulus attonitus, cupiebatque noſcere illum, a quo vox audiebatur. Tunc Ieſus, vt ſui oſtenſione traheret ſuperbum Pauli animum, inquit: *Ego ſum Ieſus quem tu perſequeris.* Pulcrè D. Chryſoſt. hom. de ferendis repreh. addubitat: *Quare nõ dixit: Ego ſum Ieſus, qui ſedet ad dexteram Dei? ſed, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris?* Sanè nullo alio monſtraret ingentem ſuæ glorię magnitudinem, qua mentes allicere, quàm ex paſſione & tolerantia perſecutorum. Ideo alia dimittens, hoc vnum meminit, vt Paulum caperet, nimirum, *Ego ſum Ieſus quem tu perſequeris.* Nicet.

Iſai.6. Pſal.23. Naz.

§. XIII.

Ab aſcendente Domino cæleſtes aulæ implendæ ſunt terrenis hominum corporibus.

TErtia aſcendentis dignitas iuxta Ptol. eſt, quòd ſit *Dominus domus*: quippe duodenis domibus vaniſſimè partiuntur Aſtrologi creaturæ geneſim; in prima hominis ingenium; & affectus conſtituunt; altera ſibi fortunas vendicat, & ſic ſingulæ

vſque

vſque ad exitum. Ecce tibi quàm feliciter renaſcuntur Chriſtiani ſub aſcendente Ieſu, qui verus & vnus Dominus eſt domus, ideòque cæleſtium hodie dominatur orbium, vt ſuis aſcenſuris paret & locum, & felicitatum domum? An id meditatur David Pſalm. 103. Ait enim cæleſtes Paradiſos ſpeculatus: *Illic paſſeres nidificabunt, Herodij domus dux eſt eorum*. O vos felices paſſerculi, qui modò penè reptatis, iam creſcētibus plumis vitales gloriæ arbores ſcandite, ibi nidos pulchrè elaboratos vobis inuenietis. Cuius ſpei ea eſt cauſa, quia Herodij domus dux eſt eorum omnium paſſerculorũ Princeps Ieſus, cæleſtis dominator domus, ad quam omnium rapit ſpem renatorum. Per nomen Herodij intelligit Pauſanias apud Pierium ciconiam, vnde nonnulli ſic verba Pſalmi concinunt: *Ciconia domus dux eſt eorum*. Quod ſi natura Ciconiæ ea eſt, quæ ſerpentibus inimicatur, adeò, vt hinc aſcendentis Saluatoris innoteſcat ſollicitudo, qua ſuos aduerſus ſerpentinos armat morſus, dum ait, *ſerpentes tollent*. Inſuper Ciconia vt grandem prolem à patrio nido euolaſſe nouit, teſte Raulino, ſerm. 7. de Aſcenſione, nidum terra implet, ne vacuus permaneat. Nonne diuinus ales Dei filius in cęleſti nido alites etiã ſpiritus repoſuit? At magna horum alitum pars, dum nimiùm ſublime volant à cæleſti nido æternum decidũt. Tum ales Deus, ne tantus nidus vacuus eſſet, in terram deſcendit, ſublataque terreni corporis mole, nidum aſcendit illum repleturus de terrenis hominum corporibus. Huc accedit D. Gregor. fatus: *Illa natura, cui dictum eſt, terra es, & in terram ibis, hodie & in cælum iuit. Pro hac ergo noſtræ carnis ſubleuatione B. Iob Dominum autem vocat*. Quia nimirùm de more alitis Ciconiæ à reprobis ſpiritibus vacuatum nidum terra implet, aſſumptis in illum hominibus. Vt meritò dicat D. Auguſt. ſerm. 178. de tempore: *Aſcenſionis Dominicæ inclytum, & regale myſteriũ, quod Chriſtus terrã leuauit ad cælum*. Et de terrena ſubſtantia ſupremum Angelorum aulæum repleuit.

Pſal. 103. — Raul. — Gregor. — Auguſt.

§. XIV.

Aſcendens Ieſus manifeſtus Iudex omnium factus, ſuos iudicij timore leuat.

QVarta aſcendentis dignitas eſt, qua à Ptolomæo vocatur Dominus termini. Proh Deus immortalis, quã hinc lętari poſſunt fideles! Verè Ieſus eſt Dominus termini, vtpotè qui in vniuſcuiſque vitę terminum dominatum exercet, & in vniuerſi mundi termino iudex viuorũ, & mortuorum eſt habendus. Hac Domini dignitate exhilararunt Angeli Apoſtolos in huius mundi preſſuris poſt Dominũ manentes, dum dicunt Actor. 1. *Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cælũ, ſic veniet*. Vni illi reſeruati ſunt oĩum veſtrorum termini, de quibus iudicaturus eſt. Nullo quidem iuſti in mundi maligno cõſtituti magis lætantur, quàm eo quòd ſciant venturũ Dominũ iudiciũ exercere. Inde carceris moleſtias ſoporaturus diuinus præcurſor Ioannes mittit diſcipulos ad Ieſum, Matt. 11. vt interrogarent, *Tu es, qui venturus eſt?* Quaſi de ſecũdo ad iudicium aduentu requirebat, qui primum videbat, illiuſque vel commemoratione fortiter vincula gerebat. Vt meritò dicat Pſalm. 95. *Tunc exultabunt omnia ligna ſyluarum à facie Domini, quia venit, quoniã venit iudicare terrã*. Quis bonus inter fallacia creaturarum iudicia non mœreret?

Actor. 1. — Mat. 11. — Pſal. 95.

A Quis ad tyrannorũ tribunalia iniuſtitiæ plena nõ paueret? Sed vos felices iuſti, qui Ieſum cælorũ aſcenſorem veracẽ iudicẽ nacti eſtis, de cuius aduentu ſecuri, & læti vana omnia contemnitis. Hinc iuſtorum gloriam extollit D. Athan. de Paſſ. & Cruc. Dom. fatus: *Mirabile eſt, & magnum in rerum natura, homines ad mortem properare optantes aduentum Domini, cum miſer intereà Diabolus* B *Saluatoris aduentum reformidet, & iudicium exhorreat*. Formidat ſanè mundi tyrannus veracem Iudicem, pauet malus ad Domini vitæ, & mortis aduentum; verum iuſtus, & pius ideò viuit, quia ſperat Dominũ termini, ideo patitur immania tormenta, nec frangitur, quia nouit terminũ a vero Iudice imponẽdum, quia ſcit ab Aſcenſore cæli ſe iudicandũ. C Meritò D. Chryſoſt. homil. 26. in Acta docens, noctem oraturis aptiorẽ eſſe, ait: *Si autem tunc cælum videris quaſi innumeris interpunctum oculis, omni voluptate frueris.* Expendo vnde voluptatem capiendam promittat iuſtis, nimirum ex eo, quòd videant intempeſta nocte cælum innumeris oculis diſtinctum: non ſic impij, qui cæleſtis Iudicis oculos refu- D giunt; at iuſti tunc magis gaudent, quum pluribus oculis à cæleſti Iudice omnia examinanda eſſe autumant. Quis pius in termino vitæ non extollat caput, dum nouerit non recentem, & nuperum tyrannum, ſed antiquum dierum Ieſum vnicum termini ipſius Dominum ibi præſidere? Equidem ille, cuius E meminit Lucas c. 11. lætus, & ſecurus accurrit, vt miſericordiam expoſtulet ab amico Deo; *Et ibit ad illum media nocte*, nimirum in ipſo vitæ termino, quando ſeuero Dei iudicio fatuæ virgines excluduntur, & coronantur prudentes. Sed cur adeò ſerus implorator miſericordiam

Athan. — Chryſo. — Luc. 11.

conſequitur? An quia ab illo petit, qui etiam antiquitus præſidet illi tempori? Qui antiquitus Dominus eſt ipſius termini? Ita prorſus, vt mens eſt Tertulliani, lib. quarto in Marcionem, his verbis: *Etiam cùm ſerò pulſatur, Creatoris eſt tempus; illius eſt ſerum, cuius eſt ſæculum, & ſæculi occaſus: ad Deum autem nouum nemo ſerò pulſaſſet*. Felices vos, qui eum iudicem nacti eſtis in vitæ termino, qui ſit Dominus, & factor ipſius termini, penes quem ſint omnia tempora, & prima, & vltima, & antelucana, & ſera. Ad hunc modo perueniatis, etiam ſeri, etiam in ipſo termino, ſecuri, & læti eritis de venia; æquè enim Dominus eſt termini, quàm principij, imò vtpotè per excellentiam Dominus eſt termini, ſic amat ſe oſtentare in ipſis terminis. Vnde dicitur: *Ipſe iudicabit extrema terræ*. Quæ verba põderans Eucherius in lib. 1. Regum, ait: *Iudicabit extrema terræ, id eſt, extrema hominis, quia non iudicabuntur, quæ in melius, vel in deterius medio terræ committantur; ſed in quibus extremis inuentus fuerit, qui iudicabitur*. Hæc ille; quibus docere vult, non quòd opera bona, vel mala facta à primo rationis lumine non ſint iudicanda, etenim omnia hæc ſubibũt examen. Sed extremus hominis ſtatus ſolus attendendus eſt, vt pro omnibus coronetur, vel puniatur. Qui apud nuperos, recenteſque Deos, vel tyrannos rem agit, caueat ne ſerus accedat; at nos, qui Deo viuo, & vero omnium temporum Domino ſeri etiam & termini Principi ſeruimus, æternùm lætemur, qui vel in vltimis conſtituti, vel in ipſis extremis à Domino termini recipiemur. Nõne Elias, 3. Regum 18. vt ſuprà notaui, litaturus Domino bouem permiſit, vt ſacrificuli nouitij

Tertull. — 3. Re. 18.

Dei

Dei Baal priùs illi litarēt, et poſt omnes ad Solis iam occaſum ipſe ſuum ſacrificium incepit? Cur ita? Benè fatus Theod. *Ne pudore affecti miniſtri mēdacij dicerent, ægrè ferre Baal, quòd non in primis acceperit munus.* Quippe hoc eſt omniū nouitiorum tyrānorum decus, quòd primas ferāt, & cum finis non dominētur, væ qui ad illos in fine accedit. At Dominus Ieſus omnium Creator temporum, vt Dñs termini, & ſeri, etiam ſeros, & vltimos adoratores recipit, imò ſæpius nouiſſimos in primos cōuertit. Theod.

A

B

§. XV.

In Aſcenſione Ieſu gloria maximè innotuit.

QVinta aſcendentis dignitas eſt Ptolemæo apparitio, quæ accidentalis Planetæ aſcendenti dicitur, *Vt accidat, quod Planeta ſit apparens ſub radijs Solis.* Sic nobilis Aſcēſor Ieſus radijs vndique diuinitatis coruſcus fulgurat; nunquam magis ſub radijs Solis, numquam magis manifeſta eius virtus, nec quando hominū ſatiabat myriades, nec quādo vectes mortis confregit, & eſt populatus infernum. Stupefactos Apoſtolos de euidenti aſcendentis gloria ſic monebant candidiſſimi, imò candidati immortalitate viri: *Quid ſtatis aſpicientes in cælum? Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis, ſic veniet,* Conuenientius ad rem noſtram ponit hæc verba D. Auguſt. Pſalm. 46. dicens: *Hic eſt Ieſus,* & ſtatim ſubdit: *Quaſi illi non ſcirent, quia ipſe erat Ieſus. Paulò antè eum non viderant, ſecum loquentem non audierant, ipſi ergo neſciebant, quòd ipſe eſſet Ieſus?* Et quidem nullis antè actis facinoribus adeò Ieſus innotuerat, quamuis viderant illum Apoſtoli miraculorum patratorem, mortis deſtructorem, inferni debellatorem, adhuc neſciebant Ieſum. Quid mirum, ſi modò illis oſtendatur Ieſus, vbi eius patentiſſimæ fulgurant gloriæ? vt verè dicat D. Hilarius: *In hoc die fidem manifeſtiſſimæ diuinitatis aſſeruit.* Quam peculiari modo in præſenti ſit Ieſus, oſtenſum eſt pluribus, libro 2. cap. 5. à §. 8.

C

§. XVI.

Ab Aſcenſione Domini Angeli magis debent hominibus proſpicere.

NOtaſti poſt Dominicam in cælum Aſcenſionem, quam citi Angeli derelictis diſcipulis aſtent. Equidem dicit textus, Actorum c. 1. *Ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis:* quaſi ex tunc potiori iure Angeli hominibus teneantur occurrere. Poſt raptum Eliam curru igneo manſit Eliſæus ſolus, & patris præſentia deſtitutus; at qui ſecum Patrem rapuere Angeli, hi vni Eliſæo alatiores inuigilabant. Etenim cùm puer Eliſæi Domini defleret in periculis orbitatem, 4. Regum 6. *Vidit: & ecce mons plenus equorum, & currruum igneorum in circuitu Eliſæi.* Cur tot ignei currus circa Eliſæum? An quia illi ijdem Angeli, qui Magiſtrum rapuerant; & rapuerant ſub ignei currus forma derelictum diſcipulum tueri magis tenebantur? Sic Diuus Ambroſius ſermone 8. *Ergo Eliam Angeli ad cælum præferūt, Eliſæum Angeli, qui Magiſtrum portauerant, diſcipulum tuebantur, & notitia quadam, obſequia quæ patri exhibuerant, etiam filio deferebant.* Hinc credo poſt acceptum in cœlum Dominum, maximam eſſe Angelis curam pro hominibus tutandis, & qui ſecum & Patrem, & Magiſtrum noſtrum raptum habent, id præcipuo iure Act. 1. 4. Reg. 6. Ambr.

D

E

iure curare, vt nos tueantur, & obſe- A
quia, quæ patri exhibuerant, etiam
filijs deferant. Adeò vt ſi moleſtiam
capere poſſent, ex nulla re maiorem
caperent, quã ſi iubeantur aliquãdo
hominibus duras inferre plagas. Pau
ad Rom. 8. lus ad Rom. c. 8. ita de Angelis etiã
aſſerebat: *Scimus enim quod omnis
creatura ingemiſcit, & parturit.* Et de
Ambr. quo ingemiſcerent Angeli? D. Amb.
epiſt. 21. ſic explicat aiens: *An ipſos* B
*quoque Angelos, qui in iſtius mundi
laboribus, diuerſa ſuſtinẽt miniſteria,
non ingemiſcere credimus, cum adhi-
bentur pœnarum & excidiorum mini-
ſtri?* Sane quo ardent in nos amore,
qua noſtri cura tenentur, ingemi-
ſcerent punientes, quos tutari debẽt,
ſi qui gemitus beatiſſimam illorum
vitam poſſent tangere.

CAPVT VIII.

De magnifico Ieſu dono, nimirum Spiritu ſancto.

AScendens Christus in altum, dedit dona hominibus, hoc eſt, promiſſum ſæpè Spiritus ſancti donum, D
vt ſuper ſuos adueniret, maturauit. Nec mora, dum diſcipulorum chorus abſente Domino vacat, ecce intonuit cælum, & totam Eccleſiæ nauim occupat ardẽtiſſima diuini Spiritus lampas. Pluit Dominus a Domino, non, quo proſtituatur caſtitas, imbrem aureum; ſed ignem, quo mortalium corda ad ſuperos poſſint euolare.

§. I.

Chriſto Domino abſente, debebatur aduentus Spiritus ſancti, vt omnia repleret.

AVuis Chriſtus Dominus abceſſit; & ecce tibi tota mun-

A dialis machina alteratur, mũdi car-
dines, Vniuerſi firmiſſimæ columnæ
commouentur. Et quod mirere ma-
gis, quam obſtupeſcebant Areopagi-
tæ commotionem vt inſolitam, vt
portentis plenam, eamdem prædicat
naturalem Sãctus Anaſtaſius Sinai- Sinait.
ta, libro quarto de Rectis fidei dog-
matibus. Ait enim poſt enarratam
cæleſtem, & elementorum turbatio-
B nem; *Neque aberrauerit quis, ſi dicat
tacito naturæ conſenſu id contigiſſe.*
Cur non potiùs violento naturæ
motu? Cur non verius dixiſſet, mani-
feſta naturæ coactione id factum
fuiſſe? Cur potuit credere id naturæ
conſenſu accidiſſe? An aliquando
natura a ſe in tam portentoſam pro-
ſilit alterationem? Sane id maxime
a natura obſeruatur, ne vacuum de-
C tur; quod vt repleat, omnia mouet
creata; lapis diſcit volare, ſubtiliſſi-
ma elementa ad terrenam grauedi-
nem deprimuntur, ſupera, & ima ſe-
ſe miſcent, & cõfundunt. Quid plu-
ra? Nunquam orbis maiorem timuit
vacuitatem, quam per abſentiam
Chriſti Domini, & inde omnia or-
bis elementa, quaſi propriæ naturæ
conſenſu; portentoſam illam præfe-
D ferunt alterationem, & proprias de-
ſerentia ſedes eo tendunt, vt orbis
vacuitatem, quo poſſunt modo vel
oſtendant, vel nitantur fugere. Hinc
Sol ſtupet, cœlum ſtat, lapides qua-
tiunt ſeſe, monimenta aperiuntur,
terra tremoribus affligitur; omnia
vane, ni ſubtiliſſimus Spiritus Dei
proprias etiam ſedes relinqueret, &
ad terras demiſſus vacuitatem re-
E pleret diuinitatis ſuæ diuitijs. Ait
enim Actor. 2. hunc diuini ſpiritus Act. 2.
aduentum notans. *Et repleti ſunt om-
nes Spiritu ſancto.* Fallor, niſi huc re-
ſpiciat Iſaias capite ſexto vbi aſcen- Iſai. 6.
dentis ad cælum Domini gloriam,
incredibilemque maieſtatem mira-
tus ait: *Vidi Dominum ſedentem ſuper*
ſolium

A *ſolium excelſum, & eleuatum, & ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum.* Iam ima hæc Dominus liquerat, iam ſuper cælos eleuatus, ſublimem ad Dei Patris dexteram conſeſſum tenebat; nec mora, ab ipſo deſcendens ſpiritus vacuitatis inimicus omnia replet humana. Sic Rupertus in Iſaiam, lib. 2. cap. 28. Prophetæ explicat viſionem, fatus: Ego vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, B & eleuatum, id eſt, vidi Dominum Ieſum Chriſtum Redēptorem noſtrum, propter acerbiſſimam paſſionem mortis gloria, & honore coronatum, ſuper omnes cælos eleuatum, & receptum in paternæ dexteræ conſeſſum: & ea, inquit, quæ ſub ipſo erant, replebant templum. *Poſtquam Dominus aſcendens in cælum ſedit ſuper illud paternæ maieſtatis ſolium excelſum,* C *eleuatum, quæ deinde ſub eo ſunt? Nimirum dona, quæ dedit hominibus, dona ſancti Spiritus, quæ dedit Apoſtolis. Hæc implent templum.* Nonne vides ſurſum Dei filiū aſcendentem, & deorſum Spiritum ſanctum vergentem? Ille ſupra nobis euectus eſt; hic ſubter nobis immiſſus: ille præſentiæ ſuæ nos vacuos effecit, hic vacuitati obſiſtens aduolat D pernix, & omnia replet: replet, inquam, omnia hominum corda, quæ abſente Ieſu, vniuerſa mundialis machina non repleret. Richardi Victorini libet tranſcribere verba dulcedine manantia, ſermone de Spiritu ſancto, ſic eius ingentem, & potentiſſimam virtutem edicentis: *Audacter affirmo, quod ſola vna huius mellis ſtilla poteſt, quod totus mundus* E *non poteſt. Cor quidem copia mundi non ſatiat, vna huius dulcedinis gutta plenè inebriat.* Certè magnus ille Alexander, qui vniuerſum terrarum orbem ſubiugare potuit, deſiderio ſuo ſatisfacere non potuit. Nam ſi ſubiugato ſibi mundo, ſi alius adhuc

Rup.

Rich. Vict.

eſſet mundus, quem ſibi ſubijcere poſſe conſideret, non minori auiditate in illum ſubijciendum ſibi aſpiraret. Et ſi illo item ſubiugato, alij, & alij adhuc ſupereſſent, cordis illius ingluuiem irritare potius, quàm ſatiare potuiſſent. Cogita ergo, quāta ſit latitudo illius orbis terrarum, qui intus eſt, quem exterior iſte orbis terrarum quantumcumque dilatatus, vel quotieſcumq. multiplicatus ſatiare non poteſt. Nōne Philoſophi videntur errare, qui hominem microcoſmum, id eſt, mundum minorē dixere? Nonne meritò maior mundus dicendus eſt humanus ille animus, qui mundo vtiq. maior eſt, quē totus mundus nulla ſui dilatatione, nulla ſui multiplicatione ſatiare poteſt? Si enim orbis iſte terrarum latitudini cordis vnius cōparetur, quid aliud incapacitatis illius, vel auiditatis comparatione, quā *parua quædam buccella eſſe videtur, quæ in illud interioris hominis os iniecta penitus implere non valet; imò pene non comparet? Sed ſi ad illam internam & ſupernam dulcedinem inhias, ſi ad veram Spiritus ſuauitatem ſuſpiras, audi quid tibi diuinitus præcipiatur, dilata os tuum, & implebo illud.* Vſque huc Richardus; quibus vides, quam parua ſunt creata omnia, vt vacua corda hominum impleant: quocirca abeunte Domino Ieſu, ne renaſcentis mundi pulchritudo vacuo fœdaretur, a propria ſede dimiſſus ſpiritus vnus illa omnia implet, & humana corda penitus ſatiata relinquit.

§. II.

Fletu, & lacrymis non poteſt non trahi diuinus ſpiritus.

QVicumque diuinum ſpiritum cupis trahere, hoc cura, vt lar-

gos profundas imbres lacrymarum; nil enim magis columbam pellicit, quem gemitus; nil magis requirit ignea lingua, quam aquam. Vnde
Auguſt. Diu. Auguſtinus tract.6.in Ioan. ſic monebat. Columbam vnam vides ſuper caput Chriſti, linguas vides in toto orbe terrarum, idem ſpiritus per columbam, idem per linguas. *Si per columbam idem ſpiritus, & per linguas per totum orbem terrarum datus eſt, à quo te præcidiſti, ne gemas cum columba?* Aliquis fortaſſe vt gemitus, & lacrymas fugeret, non ad columbam; ſed ad igneas reſpiceret linguas, & ex igne ſeſe ad gaudia compararet. Hanc eſſe fallaciam, ait Auguſtinus; vbi enim vel in igneis linguis, vel in columba ſpiritus apparet, nihil eſt quod nos a gemitu excuſet, quandoquidem & columba, & ignea lingua riuos amant plenos lacrymarum. Vndantes Iordanis fluctus dum attigit Chriſtus Dominus, ecce tibi diuina columba cælo elapſa ad eius aduolat caput. Et cur non aduolaret columba ad riuos aquarum? Accipite
Guar. Guarricum ſermone ſecundo de Pentecoſt. ſic dicentem: *Neſcio, ſi Spiritui ſancto, qui in columba apparuit, alia vox familiarior gemitu, aut gratior ſit. Puto quia neque in Apoſtolis locum inueniſſet paracleti conſolatio, niſi quia lugebant ſe deſolatos.* Et tamen ad Apoſtolos igneus venit; verùm ſiue columba ſit, ſiue ignea lingua, riuos amat, nec inueniri poteſt ſine lacrymis. Nonne
3. Reg. 18. Elias tertio Regum decimo octauo, holocauſta aquis rigauit, quo ignem de cælo traxit? ait enim: *Cecidit autem ignis Domini, & vorauit holocauſtum, & ligna, & lapides, puluerem quoque, & aquam, quæ erat in aquæ ductu lambens.* Sollicitant aquæ igneam linguam, ſollicitant gemitus columbam; gemas ergo madidus la-

A crymis quicumque igneum, & columbinum ſpiritum procuras trahere. Strenuus ille luctator, & fratris ſupplantator Iacob mille luctis, mille prælijs diuini ſpiritus ingentes benedictiones ſollicitabat, obtinuit tamen cum primum ſudat lacrymis.
Ita Oſeas capite 12. *Inualuit ad Angelum, & confortatus eſt, fleuit, & rogauit eum, Non dimittam te, niſi be-* *Oſeas 12.*
B *nedixeris mihi: & benedixit eum.* Cur non raperet ſpiritus benedictionẽ, qui flebat? Reſiſteret ille luctis, reſiſteret precibus, at vbi ad lacrymas ventum eſt, non potuit non aduolare columba, non potuit non lambere aquam ignea lingua. Pulcrè Rupertus libro ſecundo de proceſſ. Spirit. ſanct. cap. 21. notat, *Non potuit Deus ſe continere flente illo, quin de multi-* Rup.
C *tudine viſcerum ſuorum ſpiritum paracletum effunderet in eũ.* Proh Deus immortalis! quam illiciunt lacrymæ diuinum ſpiritum, qui negabatur bellatori, imò debellatori, non potuit negari flenti. Qui nulla vi extorquebatur, vna lacryma vſque ad effuſionem ſui pellicitur. Ea enim eſt lacrymarum poteſtas, quæ ſibi etiam ſubdat perſonas diuinas. Excitatu- *Ioan. 11.*
D rus Ieſus Lazarum. Ioan. 11. vt ſorores illius lacrymantes vidit, & ipſe *lacrymatus eſt.* Cur Ieſus lacrymatur excitaturus amicum? Chryſoſt. hom. de Lazaro ſuſcitato, inquit: *Flebat Deus mortalibus lacrymis, non quòd ante ſe mortuum periſſe cognoſceret, ſed quòd ſororum fletibus obtemperaret.* Ecce tibi tot vel mulierum lacrymis Deus ipſe ſubditur.

E

§. III.

Spiritus Diuinus ſemper nobis præſentiſſimus adſtat.

O Vos felices animæ, quæ tanto ſponſo nubetis, æternum eius fruemini

fruemini præſentiam: ait enim A- Act. 2. ctor. 2. *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum*. Vbi expendo illud *ſedit*, ex quo præſentiſſimam ſpiritus inhabitationem, perpetuoque nobiſcum duraturam cognoſco. Illam crediderim ſpectatam à D. Ia- Iacob. 1. cobo ſic in Canon. locuto: *Omne datum optimum & omne datum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum, apud quem non eſt transmutatio*, &c. Sanè & dator munerum, & luminum pater, igneus hic ſpiritus eſt, apud quem hoc notatur ſingulariſſimum, nimirum quod non inueniatur tranſmutatio; quippe vnus ille odit tranſmutationem, vt qui perpetuò hominibus iuuandis addictus ſit. Id quod diſertiſſimè Athan. omnium attigit D. Ath. quæſt. 79. in hæc verba: *Et Dei quidem filius, & Deus, poſt impletam totam diſpenſationem tandem aſſumptus eſt. Spiritus verò ſanctus ſuper Apoſtolos veniens, & ſuper omnem carnem effuſus nō eſt rurſus aſſumptus; ſed in generationes tranſit omnes, & ſi quemlibet hominum inuenit, habitat ſuper eum*. Non quidem eſt apud diuinum Spiritum tranſmutatio, qui ſemel hominibus adhæſit, nunquam ad ſuperos remeauit, ſemper hic adeſt, & omnibus præſentiſſimus eſt. Dei Verbum vt acceſſit, receſſit, in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt; ſed tandem locum mutauit, & ab hominibus ad dexteræ diuinæ conſeſſum ſe recepit. Pulchrè Ru- Rup. pert. lib. 1. de oper. Spirit. ſanct. c. 4. componit duo inter ſe loca. Alterum Ioan. 8. ex Ioann. 8. Vbi de ſe loquens Dei filius inquit; *Ego ex Deo proceſſi*. Alterum ex eiuſdem cap. 15. vbi de Spiritu Sancto dicitur, *Qui à Deo procedit*. Igitur proceſſus filij ad extra præteritus explicatur, verùm proceſſus Spiritus ſancti præſentiſſimus

A omnibus dicitur. Cur ita? Accipite Ruperti acumen: Notandum, ait, quod de ipſo loquens prǽterito tempore vſus eſt: *Ego enim*, inquit, *ex Deo proceſſi*: item alibi, *Exiui à patre*. De isto autem ſpiritu non præterito, ſed præſenti dicit, qui à Deo procedit. *Etenim aliter ipſe à Deo proceſſit, naſcendo videlicet ante ſæcula, vt conderet mundum, quod ſemel* B *factum eſt; ſiue aſſumendo carnē, quod itidem ſemel factum eſt. Aliter ſpiritus iſte procedit, cùm ſubiectæ creaturæ gratiam impendit, quod toties fit, quoties viuificat ea, quæ mortua erāt, & replet ea, quæ vacua erant*. Quippe verbi actiones prætericrunt, dum poſt perfectam orbis conditionem Deus ab opere quieuit, dum poſt diſpenſationē humanæ ſalutis per- C actam ad patris penetrale ſe recepit. At Spiritus ſancti operatio non quieſcit, non præterit, ſemper nobis præſentiſſima eſt, nos requirens, mortua humana corda viuificans, vacuitates cunctas præſentiſſimè replens. Quid plura? Rem finiat D. Athan. Epiſt. ad Epictetum, vbi Athan. exponens quàm præſens ſit diuinus Spiritus, quàm præ manibus ha- D beatur, ait: *Spiritus ſanctus, progreſsio patris, ſemper eſt in manibus patris, qui eum mittit, & in manibus filij, qui eum geſtat, per quem omnia replenit*. Hoc ſinguſariſſimum huius diuini doni eſt decus, quod præ manibus ſit, nō ſic creata omnia bona, imò illis Iob 21. ſugillans inquit: Iob. 21. *Verumtamen quia non ſunt in manu eorum bona ſua, conſilium impiorum* E *longe ſit à me*. Quippe nullum creatum bonum adeò præ manibus habetur. Etenim vt aliquod à Deo hominibus exhibēdum eſſet, tota euoluenda aliquando, & euertenda domus orbis fuit; nonne vt daret victoriam Ioſue, ſalutem Ezechiæ, totam domum euertit, Solem iubens

ſtare

ſtare vel retro ferri? Equidem non ſunt caduca dona præ manibus, ſed quaſi obliuioni data, hoc diuiniſſimum donum ſi expetas, ſi expoſcas, præſentiſſimum eſt, præ manibus eſt, habet pater, habet filius in manibus, vt continuò petētibus detur. Naz. Quo lucem accepit locus Naz. orat. in Pent. vbi ait, diſtinguens à prophanis feſtis ferias Chriſtianas; *Feriamur ipſi quoque, verū vt ſpiritui gratum eſt: nec feriari noſtrum quicquam eſt aliud, quàm animæ theſaurum aliquem earum rerum cōdere, quæ firmæ ſunt ac manibus tenentur, non autem ſuffugiunt ac dilabuntur.* Ecce quos nobis feſtos agit diuinus Spiritus, eos dumtaxat, quibus, quæ manibus tenentur res, nobis comparare nitamur.

§. IV.

Spiritus ſanctus odit pro humano libito gubernari.

ID maximè notarim in aduentu Spiritus ſancti, nimirum, quod repētè aduenerit, & quod inſtar linguarum tāquam ignis inſederit ſupra ſingulos eorum. Inſedit, inquā, ſupra ſingulos, non eorum ſeruiens libito, ſed libero deſpoticoque dominatu omnia moderans & diſponens. Hanc primam eius notionem explicuit Dominus Nicodemo Io. 3. (*Ioan. 3.*) de plurimorum Patrum ſententia, dum ait: *Spiritus vbi vult ſpirat*. Ex quibus ſic acutè elicit Theophylactus (Theop.): *Confundatur ergo Macedonius impugnator Spiritus, qui ſeruum Spiritum ſanctū aſſeruit.* Quomodo ſeruit, qui nullius libitū obſeruat? qui nihil facit, niſi pro libito ſuo? Confundantur etiā, qui Spiritui ſancto præſcribūt leges veniendi & ſpirandi, & cupiditatibus ſuis illum ſeruire concupiſcūt. Proh Deus immor-

A talis, quàm falluntur miſeri! Audiāt modo Naz. Theologum orat. 2. in Pent. (Naz.) *Profectò aderit Spiritus ſanctus heriliter, non ſeruiliter, nec iuſſum aut imperium, vt quibuſdā videtur, ſpectans, ſpirat enim vbi vult, & ſuper quos vult, & quando, & quantū.* O quàm periculoſè errant, qui libito ſuo tempus adueniendi præſcribunt Spiritui ſancto, & quaſi ille B ſeruus ſit, ſic iubent, veniat in ſenectute, in periculo mortis, in ſibilo auræ lenis, non in commotione, non cum ærumnis & laboribus; ſed totus manans gaudijs & delitijs. Hi ſibi perſuadeant, quòd veniet Spiritus ſanctus, quòd omnibus adherit heriliter, non ſeruiliter; vt ſupremus omnium Dominus, non vt ſeruus illorum iuſſum & placitum ſpectans, C odit iam ab initio humanas cupiditates. Id quod notanter inſinuat Textus ſacer, quando in Saulis reiectione, & Dauidis allectione 1. Reg. 16. ait: *Et receſſit Spiritus Domini à Saul, & ferebatur in Dauid.* Etenim qui dat regna, Spiritus Domini eſt, vnde neceſſum erit, quod oderit eos, qui cupiditatibus proprijs aguntur; eos amet, qui faciunt D & admittunt omnes eius voluntates. Itaque Rup. lib. 1. de Proceſſ. Spirit. ſanct. capit. 11. (Rup.) reddens rationē, cur præcipuè in præfato loco non dicatur Spiritus Dei, nec Spiritus ſanctus; ſed Spiritus Domini, inquit: *Vbi dona ſua diſtribuit, ibi ſcribitur Spiritus Domini, exempli gratia, vt illic: Et receſſit Spiritus Domini à Saul, & ferebatur ad Dauid.* E Quippe Saul Dominum ipſe gubernare volebat, verùm Dauid diuino maximè inſeruiebat impulſui, quo dominatorem Spiritum ad ſe traxit. Hinc Diu. Paul. 1. ad Corinth. 12. poſt gratias vniuerſas recenſitas, poſt dona cuncta in homines à Deo profecta enumerata, ſic finit: *Hæc om-*

nia

nia operatur vnus atque idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Id quod expendens D. Chryſoſt. fatur: *Prout vult, inquit, non prout iubetur, diuidens, non diuiſus, authorem ſe præbens, non authoritati ſubiectus.* Sanè is eſt diuinus ſpiritus, qui author velit eſſe & Dominus, qui ſubditos & ſeruos ſpectet; non qui ſuſtineat imperioſos: qui eos implet, qui non præſcribunt leges, ſed eius ſubijciuntur arbitrio; parati pergere, ſiue vehementi ſpiritu conterantur, ſiue aura leni & placida recreentur. Nõne ſic ſpiritum expectabat illa, quæ Cant. 4. aiebat: *Surge Aquilo, veni Auſter, & perfla hortum meũ?* Ecce tibi Aquilo vehementiſſimus & procelloſiſſimus eſt; Auſter autem blandus & ſuauis: vtrumque, ait Diu. Paulin. Epiſt. 3. ad aſtatũ vocat ſponſa, veniant, inquiens, procelloſus Aquilo, & blandus Auſter. Sed cur vocans Aquilonem, & Auſtrum dicit *perfla*, & non *perflate?* Sanè ipſa vnum Spiritum Dei vocabat, vnum Spiritus ſancti flatum deſiderabat; ſed quia is in ſpiritu auræ lenis venire ſolet, ſiue in ſonitu aduenientis ſpiritus vehementis, ipſa non præſcribit modum, non dat leges venturo; ſed dum veniat, totã eius ſe ſubijcit voluntati, ſiue procelloſus vt Aquilo, ſiue blandus vt Auſter, venire velit. Quod innuit Iuſtus Orgilitanus, his verbis: *Quoniam in duobus vnus aduertitur, non ait perflate, ſed perfla. Aquilo, atque Auſter ſunt diuerſa vocabula, vnius Spiritus ſancti inſinuant dona.* Itaque expetitur, ſed ſub duobus diuerſis, imò contrarijs nominibus, quaſi dicat, ſiue Aquilo procelloſus veneris me contriturus; ſiue Auſter lenis mauis venire, vt me recrees, id tuo cõmitto arbitrio, ego quouis modo te ſequor, quouis modo tuo placidè ferar impulſu.

Chryſ. Cant. 4. Orgi.

§. V.

Spiritus ſancti lingua per omnium ora ſonat, in qua diuiſæ linguæ collectæ cæleſtia attingere poſſent.

PRæclare nobiſcum actum eſt, quo die per omnium ora Apoſtolorum apparuerũt diſpertitæ Spiritus ſancti linguæ, tanquam ignis. Ait enim: *Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, inſeditque ſupra ſingulos eorum.* Vbi expendendum duxi illud, *apparuerunt linguæ*, & illud, *inſedit*, quaſi inde notaris vnius Spiritus ſancti vocẽ, per vniuerſas fideliũ linguas inſonare, eiuſdemque vnius eſſe, quæcumque gratæ Deo ſunt linguæ, & voces. Simili modo fidelium gemitus & continuæ voces, vt explicarentur, dicitur Cant. cap. 2. *Vox turturis audita eſt in terra noſtra.* Quæ verba expendens Diu. Bernard. ſer. 59. in Cant. fatur: *Cæterum, ſi multi gementes, quid ſibi vult vnius expreſſi? Vox turturis, inquit; quare non turturum? Fortè Apoſtolus id ſoluit, vbi ait, quia ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus? Ita eſt. Ipſe inducitur gemens, quia gementes facit, & quamlibet multi ſunt, quos ita gemere audias, vnius per omniũ labia vox ſonat.* Vnus per omnia labia lingua ſonat placitura Deo, nullus ſonus percipitur aure diuina, quia ab hoc diuino Spiritu nõ procedat, ideo vnus inducitur plurimis linguis medius, vtpote qui fideliũ omniũ linguas in vnũ collectas mouet, & voces diuinis auribus dignas efformet. Vt dicat Cypr. *Nemo niſi ſuſpirijs huiuſmodi præcedẽtibus, & inſpiratione diuina mouente, poteſt ad cæleſtia aſpirare, vt ſuſpiratio, & inſpiratio, & aſpiratio à ſancto Spiritu & cauſam habeant, & effectum, & materiam, & prouentum.*

Bern. Cypr.

Et

cum eo tendit hominum audacia, vt ædificata turri cæleſtia quoque pertingere tentarint; ne tam altum ſaperent, confudit & diuiſit Deus linguas eorum. Geneſ. 11. qua linguarum diuiſione facta, nemo remanſit qui amplius ædificij culmine ad cælum poſſet aſpirare. Iam inde omnis cæleſtis conſtructio, omnis inſpiratio, & aſpiratio ab vno ſpiritu expectabatur, qui diuiſas linguas in vnũ colligens, cauſam, & effectũ, & materiam, & prouentum cęleſtis operis miniſtrauit. De quo Rupert. libr. 5. de gloria Trinit. & proceſſ. Spiritus ſanct. cap. 20. fatur: *Denique, vbi plaga cõfuſionis illius ſananda erat, filius loquens Apoſtolis ſuis, Et ego:* inquit, *rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis. Et hoc factum eſt; ita linguarum diuiſio, quæ propter ſuperbiam acciderat, reformata eſt per eiuſdem paracleti Spiritus ſancti aduentum.* Quippe diſpertitis & diuiſis linguis inſertus ſpiritus, ſui vnius per omnes facit ſonare vocem; vt cum labij vnius ſit terra, incipiat & perficiat ad cæleſtia pertingens opus. Porrò cum aio, per omnium ora vnius Spiritus ſancti vocem perſonare, viſus ſum aliqualem lucem dare, verbis illis, quibus ſapiens cap. 1. diuini Spiritus munia extollit. Ait enim: *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum; & hoc quod continet omnia, ſcientiam habet vocis.* Quid eſt, ſcientiam habet vocis? An quòd ars dirigendi & commenſurandi voces penes illum ſit; vt penes Magiſtrum & Coryphæum? Equidem in canentium choro vnus eſt Coryphæus, qui vocum numeros perfectiſſimè callet, qui omnes dirigens per omnium ora videtur canere, adeò vt ſine illo inſuauis & inconcinnus ſit cantus; ille enim facit, vt vox grauis ſuam grauitatem non excedat, vt acuta ad ſublime pertingat. Finge tibi modò

Rupert.

A ex vniuerſa Eccleſia chorum, in quo diuerſiſſimæ conueniunt voces; aliæ acutæ; quæ ſummam perfectionem pertingunt; aliæ graues, quæ in infima obſeruatione præceptorum verſantur; aliæ mediæ: harum omnium numerum Spiritus diuinus callet, ſinguloſque in ſingulis ſtatibus moderatur & gubernat, vt quiſque ſe intra numerum ſuum cõ-B tineat, ne quid exurgat inordinatum. Huc reſpiciebat Hieronymus Thren. 5. aiens: *Defecit gaudium cordis noſtri, verſus eſt in luctum chorus noſter.* Quaſi ex eo laudet pœnitudinem & dolorem de peccatis, quod etiam in lugendo numerus ſeruetur vocis, vt in perfectiſſimo choro. Quaſi dicat, non inordinate planxi-C mus, ne doloris vi extra chorum ſaltauimus, immo eum numerum ſeruabamus, qualis decebat ſtatum & ordinem noſtrum. Non enim decet cõniugem ob pœnitentiam Heremitarum nuditas, ſiue conſpicuus horroris habitus. Eſt ſuus cuique numerus tenendus & harmonia ſeruanda. Accipite D. Paſc. lib. 5. in Thren. *Quòd autem conuerſus eſt in luctum chorus noſter, perfectæ pœnitentiæ lu-D ctus deſignatur, quando virtutum chorus harmoniã tenet lugendi quod amiſimus, & concentum ſeruat pœnitendi.* Cuius cõceptus & harmoniæ in ſeruãdo numero Spiritus diuinus Magiſter eſt, & Coryphæus maximus!

Paſch.

§. VI.

Spiritus ſancti aduentus & pungit ſimul, & vngit.

E APparuerunt, ait, diſpertitæ linguæ, vel, vt Cypriano placet, diuiſæ: & cur diuiſa vtitur lingua Spiritus? Si Diodoro Siculo lib. 2. c. vlt. fidem habere velis, in Oceani inſula homines naſcuntur, qui vt linguis

guis ſiſſis, & mediè diuiſis vtuntur, A ſic eiuſdem ſpiritus impulſu, ſimul cum duobus verba faciũt, alterique crucem mortemque minantur; alteri dulciſſimos & ſuauiſſimos dãt ſermones. Quid plura? Is eſt diuini Spiritus mos, & conſuetudo: neſcit ſolùm iraſci, neſcit ſolùm amare: diuiſam habet linguam, & dũ hinc dulcedine manat, illinc ſimul fel ſpar-

Greg. git. Id quod notans D.Greg.lib. 5. B Mor.cap.26. fatur: *Sanctus Spiritus cũ ſe notitiæ humanæ infirmitatis inſinuat, & ſonitu vehementis ſpiritus, & voce auræ lenis exprimitur, quia videlicet & vehemens eſt, & lenis. Illuſtratione enim ſua nos leniter tangit; ſed inopiam noſtram immaniter concutit*. Fallor, ſi hic Spiritus apparuit Eliæ, quando non igne, neque in commotione apparuit; ſed in ſibi- C lo auræ lenis, ibi erat Dominus. Porrò Spiritus ſanctus, & in vehementi commotione, & in aura leni eſt ſimul, vehemens & lenis, pungens & vngens, vrens & illuminãs. Quam conſuetudinem ex igneis linguis ad-

Leo. duxit D.Leo ſer. 1. in Pent. vbi ideò apparuiſſe docet Spiritum ſanctum ſub igneis linguis, *Vt verbum Domini lucidum, & eloquium conciperetur* D *ignitum, cui ad creandum intellectũ, conſumendumque peccatum & efficacia illuminandi, & vis ineſſet vrendi.* Ne illuminatione recreet, quin pungat vſtione; ne lenis lucem perfundat, quin vehemens vrat, ſimulque & gaudia doloribus, & dolores gau-

Ezech.35. dijs temperet & miſceat. Hinc Ezechiel cap. 35. iubetur vocare ſpiritum verbis illis: E *A quatuor ventis veni Spiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos*. Expẽde illud, *veni à quatuor ventis*, quaſi nollet Spiritus diuinus venire ab vno, eoque leni, ſed ſimul & Boreali, & Zephyro, & Aquilone, & Auſtro ſimilis inſufflet.

Gualf. Id quod attigit Gualfrid. fatus: *Deſiderãdus eſt ſpiritus, & à quatuor ventis euocandus. Non ſolum ab Aquilone & Auſtro: ſed ab Oriente & Occidente ſalutarem ſpiritũ exſpectemus. Tunc enim ab Oriente ſpiritus venit, cùm ex diuinorum beneficiorum memoria ad charitatem Dei irreuocabiliter animamur; tunc ab occidente, ſi peccatorum recordatione ſalubriter compungamur.* Ecce tibi Spiritus ſanctus ſimul lenis, & vehemens, nec vrit ſine lucis perfuſione, nec illuminat ſine vſtione, ita fel ſpargit, vt mellifluis trahat illicibus, ita mella inſtillat, vt felle etiam cõpungat.

§. VII.

Cæleſtis linguæ vel halitus potentiſſimus, & efficaciſſimus omnium ad trahenda hominum corda.

VT rebellem, & repugnantem mundũ traheret Spiritus Domini, ecce quæ exerit arma, quæ ſpicula torquet? nimirum igneas linguas. Quaſi ipſius ſibilus, vel halitus potentiſſimus omnium ſit ad conuertendum mundum. Ea equidem eſt cæleſtis lingua ſanctis viris infuſa, quæ ſola poſſet, quæ armatas manus vix potuiſſe crederem. Meminit D.Hier. epiſt. 4. facinus illud, Hier. quo Ieſus flagello ſumpto, ementes, & vendentes eijcit è templo; indeque deſcendens ad virtutes D. Exuperij decantandas ſic finit: *Nihil illo ditius, qui auaritiam eijcit è templo; qui abſque flagello & increpatione cathedras vendentium columbas, id eſt, dona ſancti Spiritus, menſaſque ſubuertit mammonæ*. Ecce tibi vnius Sancti lingua in auarorum cordibus perfecit, quòd ægrè, & difficulter perfeciſſent flagella, ſeu armatæ manus. Danielis 2. vt aureæ ſtatuæ tibias ferreas comminueret, abſciſſus eſt lapis à monte

ſine manibus. Heu parue lapis, ſine A manibus abſcinderis? imò tibi emendæ eſſent mille manus, vt ferreum poplitem quateres! Cur in ferrum itur ſine manibus? Equidem vna diuinæ linguæ aſpiratio potentior eſt, quàm mille manus, vt ferrea hominum corda quatiat. Sic acutè Richard. Vict. libro de erudit. int. hom. part. 1. cap. 27. aiens. *Ecce lapis ſine manibus abſcinditur, vnde ferri durītia conteratur. Et quidem rectè. Quæ enim manus talem lapidem concidere poſſet, qui ferrum contere- B re valeret? Sed quæ non poteſt humana opera, ſit in ſola voluntate diuina. Sed quid quæſo eſt, qui hoc potuit facere, manibus minimè hæc voluit perficere? An fortè in huiuſmodi ferreis, & obduratis mentibus melius operatur inſpiratione, quàm percuſſione; corrigiturque ſæpè interna illuſtratione, quem non poſſent flagella corrigere?* Hinc mundiciem orbis, quam non valuit afferre tota inundatio diluuij, igneis linguis aggreditur Dominus, quorum vel halitus potentiſſimus eſt, vt grandia quæque perficiat. Vt paſtores ad puerum adorandum perueniant Angeli loquūtur; vt Magi relictis regis ſtabulū intrent, ſtella internè loquuta eſt: quod meditans D. Paſchaſ. lib. 2. in Matth. dicit: *Paſtoribus Angeli, Magis verò ſtella Chriſtum demonſtrat: vtriſque loquitur lingua calorū, vtriſque cœli enarrant gloriam Dei; vt hi qui propè, & qui longè erant, ſimul cœli ciues fierent.* Proh efficacia cæleſtis linguæ! Ea poteſt ſuperbiſſimos quoſque transferre in humilitatem Chriſti, & Babylonis mancipia cæleſtis Hieruſalem annumerare ciuibus. Semel oſtendam cæleſtis linguæ efficaciam, ſi compoſuero ingentem illam inſtrumentorum muſicorum multitudinem, quam Nabuchodonoſor congeſſit, vt ſuæ ſta-

Rich. Vict.

Paſch.

tuæ adorationem perſuaderet, cùm cantico trium puerorum, qui inter flammas concinitur. De his Theodoretus orat. 3. ſic loquitur: *Optimã ſuam ſymphoniam, & admirabilem hymnorum cantum concentui illi, qui ſtatuæ adhibebatur, opponunt.* Vnde hunc auream ſtatuam, circa quam Babylonici vniuerſi erant chori, tota Muſices harmonia, dulciſſima modulamina: illinc ardentem fornacē, media qua tres ſoli exiltebant pueri laudantes Dominum. Et ſanè qui ad totum illum concentum ſuperbus ſederat, vbi puerorum tangitur cantu: *Tunc Nabuchodonoſor Rex obſtupuit, & ſurrexit properè, &c.* Vbi eleganter Theodoretus pergit fatus: *Talis fuit hic Sanctorum hymnus, qui cùm agreſtem, & immitem C perculiſſet Regē; obſtupefactus è throno regio ſurrexit, atque vltrò currere feſtinauit.* Sic ſonans Deum lingua ſuperbiſſimos quatit, & in Chriſti conuertit humilitatem.

Theod.

§. VIII.

Spiritus ſancti munus, & domum in Sacerdotum operibus euidens, D & conſpicuum ſit.

Reuoco in memoriam illud à D. Iacobo in Canonica dictū de Patre luminum, ſiue de igneo Dei Spiritu, nimirum omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, *neque viciſſitudinis obum- E bratio;* ſcire cupis quid ſit, *nec viciſſitudinis obumbratio?* Bene Euchumenius ait, *nec conuerſionis obūbratio.* Clarius idem poſuit D. Hieronym. lib. 2. contra Pelagianum, c. 3. dicens *nec conuerſionis vmbraculū.* Etenim duæ conuerſiones conſiderari poſſunt in fidelium Eccleſia quo-

Hier.

quotidie contingere. Altera eſt, qua creatura panis cõuertitur in corpus Chriſti: altera, qua peccator per Spiritus ſancti impulſum tranſit in ſortem diuinam. Prima ſub ſpecierum vmbraculo contingit, nec ſe vllis patentibus prodit ſignis; at Spiritus ſancti mos is eſt in ſuis conuerſionibus, vt non amet latebras, nec quærat vmbras; ſed mille amet prodi, & manifeſtari ſignis. An poterit abſcondi in ſinu actiuiſſimus, & lucidiſſimus ignis? Hanc mihi mentem ſuggeſſit D. Baſilius, libro 5. ad Eumon. fatus: *Per Spiritum ſanctum etiam quilibet Sanctorum Deus eſt, Deus Deorum, id eſt, Sanctorum loquutus eſt, & videbitur Deus Deorũ, id eſt, Sanctorum in Sion.* Ecce tibi quàm nullum ſit conuerſionis vmbraculum, quandoquidem in faciendis Dijs ex hominibus, non ſub vmbra, ſed patens videbitur Deus Deorum, id eſt, Sanctorum in Sion. Vt meritò dicat de illo D. Bernard. ſer. 17. in Cantic. *Ducit nos, & reducit de claritate in claritatem, tanquam Domini Spiritus, quandoque rapiens ad ſe in lumine ſuo, quandoque contemperans, & illuminans tenebras noſtras ſiue ſupra nos, ſiue apud nos ſemper in luce, ſemper vt filij lucis ambulemus.* Non amat obtenebrari dona ſua, non amat abſcondi talenta, quæ impertitur, nil magis cupit, quàm vt quiſque acceptum donum promat & manifeſtet in omnibus operibus ſuis. Sic vniuerſæ columen Eccleſiæ, & fundamentum D. Petrus, à diuino Spiritu ſancto imbutus, Actor. 3. doni, & muneris accepti ferens indicium, claudum hominẽ conſolidatis plantis ſanitati reſtituit. Sed cur primum facinus à plantis conſtabilitis instituit? Pulcrè D. Ambroſius, ſermone 69. rationem inſinuat, dicens: *Si ergo Petrus petra eſt, ſuper quam ædificatur Eccleſia, rectè prius pedes ſanat, vt ſicut in Eccleſia fidei fundamentum continet, ita in hominẽ membrorum fundamentum confirmet.* O te felicem, in quo ſic reſpondet opus officio; ſic in operibus tuis proditur à Deo acceptum munus. In fundamento Eccleſiæ quid niſi fundamenti opera expectari licet? In ijs, qui vngente Spiritu, ſacros ordines attingunt, ordo in omnibus eorum operationibus effulgeat. Sic monebat D. Dionyſius Areopagita, cap. 1. de Eccleſiæ Hierarchia, dicens: *Qui Sacerdotem dicit auguſtiorẽ, prorſuſque diuinum, inſinuat virũ totius ſanctæ conſciẽtiæ paratiſſimum. In quo liquidò, ac perſpicuè ſacratus omnis ordo ſuus & perſpectus ſit, & poſſit agnoſci.* Sic diuini Spiritus conuerſiones luce ipſa clariores fiant, vt qui à Spiritu inunctus eſt, nihil efficiat, quod ſacram non redoleat vnctionem, diuinum non referat munus. Iuxta hæc claret Diui Athanaſij acumen, qui Exhort. Monach. ſic monebat: *In omni igitur actu veſtro quaſi ſpeculo relucente fulgete.* Quid eſt fulgere in operibus, quaſi in ſpeculo? Sanè ſpeculum propriam cuique refert formam, & ſpeciem. Sic viri boni actus, & opera, ſpecula ſunt, in quibus munus, & dignitas, & ſtatus operantis, velut in ſpeculo fulgida appareant.

Baſil. Bern. Act. 3. Ambr. Areop. Athan.

A B C D E

§. IX.

Poſt Spiritus ſancti aduentum, hominum amorem erga Chriſtum, vt maximè Deum, commendauit, & celebrauit.

SCire modò geſtio, cur igneum amoris hunc Spiritum Chriſtus diſtulit communicare, vſque dum redemptionis opere confecto ipſe requieſceret ad dexteram Patris,

A An neceſſum fuit, quòd humanitatis nubes è terra eleuata ſuperis regionibus obijceretur, vt tantum fulmē in terras parturiret? An præſens in mundo diſcipulorum in ſe amorem faſtidiebat, quem abſens communicato Spiritu accendebat, & exoptabat? Sanè & gloriosiùs, & commendabiliùs amabatur poſt longiſſimas curas, poſt duriſſimos labores exantlatos, & ideò honorificentiſſimum B ſibi amorem humanis in cordibus inſerit, cum omnia ſalutis beneficia perfectiſſimè confeciſſet. Is namque amor Deum maximè commendat, qui antiquatis beneficijs extorquetur. Apud Matthæum quærenti de maximo præcepto, & ijs, qui toti erant in meta decimanda, hoc reſponſum dedit Chriſtus Dominus: *Diliges Dominum Deum tuum ex to-* C *ta anima tua, &c.* Quaſi iam Saluator mundi, veruſque Deus amorem ab humano pectore requireret. Tert. Vnde acute, & eleganter Tertullianus libro quarto conuincit Marcionem de vetuſtate Chriſti, quod minimè nouus & recens Deus tunc exiſteret: ſic enim inquit: *Cæterùm nec tempus admiſiſſet, vt Chriſtus tam præcoquam, imò tam acerbam ad-* D *huc dilectionem expoſtularet, nouo & recenti Deo nec dixerim nondum palam facto.* Quippe dilectio, quæ tunc primum nouis, & a Deo nouo datis beneficijs incipiebat extorqueri, non tanti honoris, non tantæ gloriæ erat ipſi nouo & recenti benefactori, ſic & ab illo non magni æſtimaretur. Quando illa ſolum dilectio ab hominum corde extorta dignè afficit E Deum, illumque maximè commendare quit, quæ perantiquis & largis beneficijs ſollicitata venit. Ecce tibi quo nomine condecoret, & illuſtret Deum ipſum amatrix Spōſa eius, Canticorum primo. Cant. 1. *Indica mihi quem diligit anima mea.* Non vocat, maxime Deorum omnipotēs & immortalis; & alia eiuſdem; ſed omnibus his glorioſis cognominibus reiectis, id memorat, quod glorioſius, & honorabilius Deo accidere præноſcebat, ait enim: *Quem diligit anima mea.* Quod pulcrè elucidans Niſſenus homilia ſecunda fatur: Niſſ. *Nomen ergo tuum, quo tua cognoſcitur bonitas, eſt meæ animæ erga te beneuolentia. Quomodo enim te non diligam, qui me ſic dilexiſti, etiamſi adeò nigra eſſem, vt animam tuam poſueris pro ouibus, quas tu paſcis.* Glorioſiſſimum Deo cognomē eſt, quòd ab homine dicatur dilectus; ſed quo amore? an nuperis beneficijs, & recentibus extorto? Abſit; ſed & nuperis, & antiquis, quòd nos dilexit antiquitus Deus, quod modo nos paſcit; ſed & quod Agnus ab origine mundi ocyus animam ſuam pro naſcituris poſuerit. Antè nos ſanguine Agni perfuſos nouimus, quam nati eſſemus; ante mundi originem ſalutis noſtræ conſummatorem diligimus. O honorificentiſſimum Dei amorem! Gloriabatur Deus Optimus Maximus de obtento amatore Cyro Rege, vtpote ait Iſaias c. 45. Iſai. 45. *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, &c.* Et quidem Cyrus populo Iſraelitico fauit, cui & Alexander, & Romani, & alij Reges fauere; ſed de nullo ita gaudet, & gloriatur Dominus, vt de Cyro. Pulcram huius rei rationē reddit Rup. Rup. lib. 8. de Glor. Trinit. & proceſſ. Spiritus ſancti, c. 10. fatus: *Et quidem nihil altius Cyrus intellexit, nihil ſupra quæſiuit, & hoc ſuſpexit ad captandam eius beneuolentiam populo illi, quòd Deus eorum ante tot annos per Prophetam ſuum, de ipſo videlicet Cyro tā magna prædixit, vt ea ſemetipſum facturum illi promiſit.* Glorioſa, & honorabilis accidit Cyri beneuolentia, vtpotè extorta vetuſto & antiquato bene-

beneficio; antequam Cyrus eſſet; iam Deus illi parabat imperium; quod ſtupens Cyrus in tanti numinis amorem exarſit, qui amor Deo ex cauſa extitit gratiſſimus, & honorificentiſſimus, quando extortus erat vetuſtiſſimis beneficijs. Hinc Salomoni filio Deum commendabat Dauid apud Ioſephum, libro 7. cap. 11. dicens: *Ergo quandoquidem à Deo deſignatus es Rex antequā natus, da operam, vt alioquin etiam dignus ſis eius prouidentia.* Nulla enim re ſic affici debemus, quàm præpropero, & antelucano in nos Dei amore. Siquidem Deus ea ſibi facta ſeruitia pluris æſtimat, quæ antiquiſſimis præmiſſis beneficijs extorſit.

§. X.

Spiritus ſanctus Dei ſimilitudinem perficit in homine.

HVc reuoco illud ſemel, & ter ex D. Iacobo dictum, vbi à Patre luminum, ſiue igneo Spiritu profectum dicitur, omne datum optimum, & donum perfectum. Quippe Spiritus ſanctus eſt, qui omnia complet, omnia decorat, ad perfectionemque deducit. Sic Pater Geneſ. 2. loquebatur: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*, quaſi in hoc ſumma eſſet hominis perfectio conſtituta, quòd ad imaginem, & ſimilitudinem Dei fieret. Igitur homo factus eſt: num illam ſimilitudinis diuinæ perfectionem attigit? Sanè imagine decoratus diuina, ſimilitudinem, quæ per bona opera, iuxta Baſil. perficitur, non obtinuit, donec Spiritus ſanctus ſeſe illi infudit. Etenim ait textus: *Et creauit Deus ad imaginem ſuam, ad imaginem Dei creauit illum*: nec verbum facit de ſimilitudine: quod obſeruans Rupert. inquit: *Non peruenit ad ſimilitudinem Dei, quia non imitatus eſt donum Dei. Memor igitur hic Spiritus ſanctus illius propoſiti, ecce venit ad partem ſuam operandam, ad facturam hominis perficiendam, vt perduceret hominem ad ſimilitudinem Dei.* Hæc enim eſt Spiritus ſancti pars, vt Dei opus perficiat, vt diuinam in homine ſimilitudinem collimet, & perfectè exprimat, quandoquidem imperfectum eſt, quicquid hunc diuinum halitum requirit. Fideles illi, qui in Apoſt. Actor. baptizati aqua, inquiunt: *Neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audiuimus.* Meritò iterum ad Baptiſma accipiuntur, vtpotè imperfectè Chriſtianitati adſcripti. De quibus D. Hieron. cap. 2. Ioelis ſic fatur: *Iterum baptizantur, imò verum baptiſma accipiunt, quia ſine Spiritu ſancto, & myſterio Trinitatis, quicquid in vna, vel altera perſona accipitur, imperfectum eſt.* Hoc Spiritu perfecta Dei ſimilitudo terrenis cordibus imprimitur, & exprimitur, adeò vt ipſe Deus homo Chriſtus ſibi ſubſtantialem Dei ſimilitudinem inuſtam, & perfectiſſimè per vnionem hypoſtaticam impreſſam oſtendit ab operatione diuini Spiritus. Ait enim Pſalm. 61. *Spiritus Domini ſuper me, eo quòd vnxerit me.* Ecce tibi ſacroſancta Chriſti Domini humanitas ex eo quòd aſſumpta eſt à perſona diuina, totoque ſanctitatis, & perfectionis vnguento delibuta, oſtendit in ſe diuinum Spiritum operantem. Sed quid tunc diuinus Spiritus? Doctè D. Athanaſ. epiſt. ad Serap. inquit: *Ipſe autem Spiritus & ſigillū, & vnguentum eſt, in quo omnia inungit, & ſigillat verbum.* Et quidem ad duo inuentum fuit ſigillum efficia: primo operis perfectionem, & vltimam manū imprimit; altero imaginem, & ſimilitudinem exprimit opificis.

Geneſ. 2. — Act. 9. — Hier. — Pſal. 61. — Athan.

Pater, & Verbum opifices ſunt omnium rerum; omnia enim per Verbum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Tantorum opificum ſigillum eſt Spiritus ſanctus, cuius eſt & perfectionem, & ſimilitudinem Dei rebus creatis imprimere.

§. XI.

Spiritus ſancti munera timorem maximum nobis debent incutere.

MAgno Eccleſiæ bono Spiritus ſanctus ſua largitus eſt munera ſub ſpecie ignis, vt quò quis de munere effertur, eò timeat ſub igne. Honeſtaturus Deus populum Iſraelis, & lege ſua nobilitaturus, totum Sina montem igniuit: quod notans C D. Cyrillus Alexand. in hom. Epheſi habita, inquit: *Deſcendit vniuerſorum Deus in monte Sinai in ſpecie ignis, & cur quæſo in ſpecie ignis? Sanè quando illis promulgaturus erat legem, tūc ſalubriter admodum in ignis ſpecie deſcendiſſe viſus eſt, nempe quò hinc tranſgreſſores illius intelligerēt, rem ſibi cum igne fore.* En quàm ſalubriter Spiritus diuinus infunditur D Eccleſiæ ſub ſpecie ignis, vt ſibi caueant quicumque eius dona, & munera participant, ſcientes rem ſibi cum igne fore. O quàm ſibi cauent quicumque tractant ignem! quàm metuitur ignis periculum! ſic metuantur neceſſum eſt Spiritus ſancti munera: fallor, niſi Spiritu diuino candidatos monebat illud 3. Regum 20. nimirum: *Non glorietur accinctus, æquè ac diſcinctus*: quaſi periculum ſit in accipiendis muneribus, vt rectè explicat Abbas Cellenſ. lib. de Panib. cap. 7. his verbis: *Securè namque gaudet de munere, cui ipſum nihil poſſe perdere datum eſt in cæleſti remuneratione; pe-* A *riculoſè autem exultat de dono, cui maior accreſcit ſollicitudo cum dono.* Expende ab illis, *periculoſè exultat*, vbi prudentiſſimè periculum notat illorum, qui ad Spiritus ſancti functiones, qui ad Eccleſiæ munera læti accedunt, neſcientes rem ſibi cum igne futuram. Non exultandum, ſed timendum, ſed trepidandum eſt ijs, qui diuini Spiritus muneri- B bus funguntur, quaſi qui tractent ignem. O egregium Nazianzeni Antiſtitem Gregorium: is cùm Pontificali apice decoraretur, inter populi plauſus, inter feſtos dies ait de ſe: *Eodem modo affectus eram, quo pueri circa fulgetras, ex quarum ſpectaculo coniunctam cum admiratione ac ſtupore voluptatem capiunt.* Meditabatur ſanctus Antiſtes ſplendēs munus, ſed igneum, & quanto rapiebatur ſplendore, tanto timebat ſub igne. Nonnè perſtrepentibus fulgetris, & eiulātibus exultat puerorum turba? Et tamen quia ignem eiaculantur, ſub metu pueri ipſi ſunt, ſicque ſe comparant, & componunt ad ignea gaudia, ne pro gaudijs dolorem accipiant. Ita quicumque ſapis, diuini Spiritus habeto mune- ra, in quibus maximè extimeſcas ignem. Quod pulcrè idem Nazianzenus monet, oratione in ſanctum Baptiſm. fatus: *Dum ſecundo vento nauigas, naufragium time, & minus naufragium facies, adiutorem ac ſocium tibi timorem aſciſcens.* O quàm fidus ſocius timor eſt! ò quàm ſine timore res eſt plena periculis! Huc refert D. Zeno, ſermo. 1. in Pſal. 118. E cauſam, cur Dauid toties pepercerit Sauli, vel in manibus habito, vt videlicet illo viuente, ſecum ſemper haberet timorem ſocium fidiſſimum. Etenim ait: *Dauid Regem aliquoties à Deo in manus traditum ſibi, mauult ſemper timere, quàm occidere.*

Cyrill.

3. Reg. 20.

Cellenſ.

Naz.

Nemo

§. XII.

Nemo vni ſibi Spiritum veritatis aſſumat in doctrinis tradendis.

NOn me contineo, quin in præſenti ſubijciam diſcrimẽ illud, quo diuinus Spiritus ſuper Chriſtũ Dominum apparuit, & quo venit ſuper diſcipulos. Equidem ad Dominum ſub integra & perfecta figura columbę ales volabat, quia nimirum Chriſto Ieſu vni & ſoli integra & perfecta inerat Spiritus plenitudo. Verùm Apoſtoli non integri alitis figuram, ſed ſolùm linguas, eaſque diſpertitas, ſiue diuiſas receperunt ſinguli: etenim poſt Eccleſiæ caput, qui ſunt membra Chriſti, non ſibi tantum doctrinæ arrogẽt verba; imò putent doctas linguas diuidi a Dei Spiritu inter plures. Fallor, niſi huc reſpiciebat Hierem. dũ monet: *State in vijs Domini, & interrogate ſemitas Dei æternales & videte quæ eſt via bona, & ambulate in ea.* Expendo, quòd viæ bonæ indiciũ non vnius ori credidit; ſed per plura diffudit. *ſtate*, ait, *in vijs, & interrogate ſemitas.* nõ dixit, ſtate ſolum in via aut huius, aut illius Doctoris ſapientiſſimi; ſed ſtate in vijs; nulli enim membro poſt caput integra veritas credita eſt; ſed veritatis ſpiritus diuiſim per plures effuſus eſt. Ab hoc ſenſu ſtat D. Zeno, qui allata Hieremiæ verba ſic expendit in Pſal. 117. dicens *Multa itaque viæ interrogandæ ſunt, & in multis inſiſtendum eſt, vt vnam, quæ bona eſt, inueniamus, per multorum ſcilicet doctrinam, vnam viam vitæ æternæ reperturi.* Vna eſt veritas, vnum vitæ æternæ bonum; ſed qui ad veritatem optat peruenire, nõ ſe vnius adſtringat linguæ, nec extra vnius linguam mendacia diſſeminata putet, imò

Hierem. 6. iuxta Zenon.

Zeno.

A per plurium linguas veritatis ſpiritus ſonat, & plures adeũdæ ſunt viæ, vt integer veritatis acquiratur ſpiritus. Odi ſemper eos, qui ſub Chriſti iugo cum ſint, adeo ſibi creditã veritatem putant, vt cęterorum omniũ reputent mendacij linguas. Hos fũgit & ſapientiſſimus, & modeſtiſſimus Naz. orat. de Moderat. in diſp. ſeru. inquiens *Turpe eſt profectò, cùm* B *in veſte ac victus ratione non magnificentiam, ſed vtilitatem amplectaris, ac genuum callo, & lacrymarũ fontibus, ieiunijs item & vigilijs humilitatem, infirmitatiſque tuæ ſenſum oſtendas, ac præ te feras, in diuinis diſputationibus principatuum ac tyrannidem tibi vendicare nec cuiquam omnino faſces ſubmittere, ac ſupra omnes legis Doctores ſupercilium attollere: vbi humilitas nõ* C *ſolùm gloriam habet; verùm etiã ſecuritatem.* Quam longè aliter Moyſes & vnicus erat legis Doctor, & ſolus populo fundebat oracula; tamen audiuit a Domino, Num. 11. Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quod ſenes populi ſint, ac magiſtri, & duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis & facies ibi ſtare tecum. *Vt deſcendam, & lo-* D *quar tibi, & auferam de ſpiritu tuo, tradamq. eis.* Nec indignè tulit, quòd doctrinæ ſpiritus per plures diuideretur, imò tunc præclarè actum eſſe putauit, cum non ipſe ſolus oracula fundebat. Id quod meditatus Rupertus libro 6. de gloria Trinitat. & proceſſ. Spiritus ſancti cap. 19. inquit. *Mira pietas Dei, mira benignitas Moyſi. Quo enim alio modo melius ſa-* E *tis populo facere potuit, quatenus videretur non velle ſolus gloriari?* Noluit ſolus doctrinæ gloriam habere; ſed gauiſus eſt, quòd doctæ, & ſapientes ſpiritus linguæ per plures diuiderentur, quo & modeſtiam ſuam, & Dei benignitatem circa populos maximè commendauit.

Nazian.

Num. 11.

Rup.

§. XIII.

Spiritus veritatis per humanas linguas Sanctorum PP. hauriendus.

VNus Dominus mentem alitem à cælo accepit, cæteri omnes per humanas ſunt informandi linguas, vt certæ veritati poſſint habere fidem. O quam errat, qui hominum calculum fugit in concinnanda doctrina! ecce tibi Spiritus diuinus doctrinæ publicandæ inſtrumẽta, nempe linguas per ſãctorum Patrum ora diſtribuit. Quis mentis cõpos aliunde veritatem inquiret? Gentium Doctor Paulus & in cælum raptus eſt, & ibi arcana verba audiuit; tamen Apoſtolos adit, cum quibus vtiliter confert doctrinam. Id quod expen- Bern. dens D. Bernard. in vita Malach. inquit: *Nonne Euangelium ſuum, quod nunc ab homine acceperat, ſed à Chriſto, cum hominibus tamen cenſuit conferendum, ne fortè in vacuum curreret, vel cucurriſſet?* Vbi Spiritus ſancti linguæ per Eccleſiã effuſæ ſunt, metuat, quiſquis illis ab ore hominum auſcultandis non incumbit. Nonnè hoc fidelium indicium de- Ad Eph. 2. derat ipſe Paulus ad Epheſ. capite 2. nimirum quòd ſint *ædificati ſupra fundamentum Apoſtolorũ, et Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Ieſu Chriſto?* An reſpuat quis humanas manus, hominum ædificationem, vt per ſe immediatè adhæreſcat angu- Pacian. lari lapidi Ieſu? Doctè D. Pac. illud explicat fidelium indicium, epiſt. 2. ad Sympronianum, dicẽs: Iam illud attende, an hæc potiſſimum ædificata ſit in fundamentis Prophetarum, & Apoſtolorum ex angulari lapide Ieſu Chriſto. Si non illa migrauit, *ſi non ſibi magiſtros, & propria inſtrumenta conſtituit, ſi quid inſolitum ar-* A *gumentata eſt, ſi quid noui iuris inuenit; planè tunc à Chriſto receſsiſſe videatur, tũc extra Prophetas, & Apoſtolos conſtitiſse.* Vbi Doctoribus, Patribuſque deſpectis inſolita argumenta infert, noua ſibi a Deo infuſa præſumit, ò quam a vero quiſque deficiet; Oſeæ cap. 12. ait Dominus: Oſeæ 12. *Ego viſiones multiplicabo, & in manu Prophetarum aſsimilatus ſum.* Quaſi B edicat, vnde ſunt ſumenda diuina oracula? nimirum è manibus Prophetarum, non è proprio cerebro, non ab alite è cælo delapſura expectanda; ſed per opera, & doctrinas Sanctorum ſugenda. Quo premit Origenem S. Theophil. Alex. epiſt. Theop. Paſchali 2. fatus ex illo Oſeæ: *Nec Prophetarum chorus hac eũ inſtituit; ſed ipſe ſua mentis arbitrio furori da-* C *monum ſeruiens, & blando cogitationum errore deceptus, gregem, & vt ita dicam, examen dogmatum peruerſorũ per totũ orbem immiſit: vſus eſt enim dictore peſſimo, aura populari.* O vtinam vteretur duce igneo Spiritu; duceretur enim ab illo non ad blãdum ſuarum cogitationum errorem; ſed ad linguas per Sanctorum ora reſonantes, a quibus hauriret ſanam, & D ſecuram doctrinam. Caue tibi a cogitationibus tuis, caue ab aura populari, attende igneo Spiritui, ſtude Sanctorum linguis, quicumque ſecurus cupis exiſtere. Ecce quem Paulus prædicabat, dicit enim: *Inuenimus illum, de quo ſcripſit Moyſes, & Propheta.* Nõ enim auſus eſt de Ieſu verba facere ſine Patrum calculo. Vbi D. Athan. aduerſus eos, qui nec Athan. E quærẽdum, nec loquendum ex Scriptura præcipiunt, ſic fatur: *His vocibus Paulus ad ſtabiliendam veritatẽ vſus eſt. Quòd ſi Paulus, is qui arcanorum ineffabilia verba audiuit; is qui arcanorum myſtam egit; is qui Chriſtum in ſe habuit loquentẽ priuata ſibi authoritate circa ſacrarum literarum*

teſtimo-

teſtimonium nihil ſimpliciter ſumpſit; cui non periculoſum nunc fuerit curã diuinæ legislationis abÿcere, & natas in cerebro noſtro opiniones proferre?
Pſal.103. Hæc ille, & ſapienter: accinit Pſalm. 103. *Super illas volatilia cæli habitabunt, de medio petrarũ dabunt voces.* Tunc enim pennata ingenia placent, quando de medio petrarum, de Apoſtolicis reſonant teſtimonijs. D. Auguſtin. *Audiantur ergo de medio petrarum dantes voces. Nihil ſuauius tali voce alitum illæ ſonant, & Petræ reſonant. Reſonant Petræ teſtimonia, reſpondent Scripturæ.*

CAPVT IX.

De manifeſtato à Domino myſterio Trinitatis.

FInem Chriſtianis laboribus imponat diuiniſſimæ Trinitatis manifeſtatio, hoc enim triplici funiculo Dominus acquiſitum ſudoribus populum colligauit, ne vlla hoſtilis irruptio timeretur amplius. Ecce tota Chriſti œconomia paucis deſcribitur 2. Reg. 23. *Sedens in cathedra ſapientiſſimus Princeps inter tres, ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.* Quippe debellatis aereis poteſtatibus, iam regnãs à ligno Ieſus Virgine ſatus, ſeſe vnam è tribus diuinis perſonis publicat, perſpicuamque beatificæ Triados perdocet cunctos mortales doctrinam. Euge Chriſte, ſapientiſſime orbis Magiſter! Te monſtrante, Apollinis euanuit tripos, nobiſque vnus, & trinus Deus illuxit, a quo & vera oracula funduntur, & omnigenam ſugimus virtutem.

A *Ad illud Matth. vlt.*

Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

§. I.

Quæ in ſalutem propinantur, ſimpliciter, & perfectiſsimè colenda, ar-
B *gumentatrici rationi minimè commendanda.*

ECce de abſcondito Trinitatis myſterio integram materiam, quàm paucis tradat omnium Magiſter creaturarum. Quippe ait, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* triplicem perſonarum aſpectum ſub vno claudens nomine, &
C eſſentia deitatis. Cur non de perſonarum notionibus, de Patris innaſcibilitate, de generatione Filij, & Spiritus ſancti ſiue actiua, ſiue paſſiua aſpiratione, ex tunc pullularunt longiſſima commentaria? Cur ex tunc non numerati ſunt Theologis aſpiratores? Cur non explicatum generationis proceſſioniſque diſcrimen? Cur perſpicuis rationibus non
D propalata conſubſtantialitas? Dabatur Triados myſterium, non ingeniorum examen ſiue periculum; ſed in ſalutem animarum, & ideò vt ſimpliciter tradebatur, ſic ſincerè excipiendum & credendum erat, non ſcrutandum. Prou. cap. 9. dicitur: *Sapientia ædificauit ſibi domum:* nimirum, parturiuit doctrinæ plena per totum orbem gymnaſia, *ſcidit*
E *columnas ſeptem.* Hæc ſunt doctiſſimorum magiſtrorum ſubſellia & cathedræ, vt latè probat eruditiſſimus noſter Pineda libro 3. de rebus Salom. cap. 28. Quid tunc? Erectis gymnaſijs, cathedris inſtitutis per orbem, *immolauit victimas ſuas: miſcuit vinum, & propoſuit menſam.* Iã

hanc

hanc menſam, eiuſque ſapidiſſimas dapes explicat Anaſtaſius Nicænus *cognitionem Trinitatis*. Proh Deus immortalis, non è columnis, non è cathedris Trinitatis effulget myſterium, ſed è menſa datur ſapotaturum affectus humanos. O quàm macreſcunt inter ſciolorum argumenta, quæ ad ſaginam dantur animarum. Me in præſenti ſuſtineant ſapientes, dum explico Diu. Paciani locum epiſt. 2. ad Sympronianum Nouatianum, vbi ſic prudentiſſimus Theologus: Age inquies, certemus exemplis, & ratione pugnemus. At ego huc vſque ſecurus ipſa Eccleſiæ ſerie, congregationis antiquæ pace contentus, nulla diſcordiæ ſtudia didici, nulla certaminum argumenta quæſiui. Tu poſtquàm a reliquo corpore ſegregatus es, & a matre diuiſus, vt rationem facti tui redderes, *totos librorum receſſus aſſiduus ſcrutator inquiris, occulta quæque ſollicitas, quicquid ex inde ſecurum eſt, inquietas. Noſtri nihil vltrò diſputauere maiores, nuda eſt apud nos ipſe ſecuritas.* Hæc Pacianus rectè notans argumentorum certamina circa ſalutaria inſtituta & myſteria inquietanda non a pijs, ſed ab impijs introducta eſſe: qui vt ſecuriſſima ſalutis præcepta, & myſteria inquietarent, totos librorum receſſus ſcrutabantur, ſi qua literatæ paginæ vetuſtate, & obſoleti vocabuli pōderatione nouam ſuam doctrinam facerent caneſcere. Nonne ſic vſque modò multi, ſapiētes dicam, an ſcioli? præcepta diuina, ſalutaria Eccleſiæ, ſiue religionis inſtituta faſtidientes, quæ magno animi bono ſincere ad amuſſim ſeruarent; ea vt corrodant, totos librorum receſſus inquirunt, occulta quæque ſollicitant, & quicquid ex inde ſecurum eſt, inquietant? Sanè maiores noſtri nihil diſputauerunt, ſed ad amuſſim omnia ſeruabant,

A omnia perfectiſſimè implebant; nos per librorum receſſus ſalutaria inſtituta inſtillata ſugentes, heu quàm miſere macreſcimus. Iam ex Hieronymi verſione adeſt locus Eccleſiaſtis 12. ſic monentis: Verba ſapiētium vt ſtimuli, & quaſi claui in altum defixi, habentibus cœtus, *data ſunt à Paſtore vno. Et amplius ab ipſis, fili mi, caue faciendi libros multos,* B *quibus non eſt finis: & meditatio plurima labor eſt carnis.* Expendo a quo tradantur ſalutaria dogmata, nimirum *a Paſtore*, hoc eſt, non ab eo, qui quærat examen; ſed qui pabulum ſalutis paret. Non pro roſtris non pro cathedris; ſed pro menſis, ſed pro paſcuis accipienda diuina myſteria, & inſtituta ſalutaria. Quod a paſtore in augmen- C tum ſalutis accipis, ne argumentum duellis tradas, ne pugnaci librorum myriadi committas. Sic locum & rem explicat Diu. Hieronym. dicens: *Exceptis his verbis, quæ ab vno Paſtore ſunt data, nihil facias, nihil tibi vendices, maiorum ſequere veſtigia, & ab eorum authoritate non diſcrepes. Alioqui quærenti multa infinitus librorum nume-* D *rus occurret, qui te pertrahat ad errorem, & legentem multa, fruſtra faciet laborare.* O quàm viuida primitiuorum Chriſtianorum fides, vbi diuina myſteria ſimpliciter, & ſincerè hauriebantur, nec diſcordiæ ſtudia, nec certaminum argumenta, nec commentatorum longitudines noſcebantur. Ibi Deus, Trias, Lex, menſa erat, paſcua erat, nutriens E & perficiens animas. O quam vigebant religioſorum ordines, vbi a Paſtore ſuo acceptis inſtitutis nihil addebant neque eripiebant; ſed omnia ſincere ſeruabant. Vbi ad commentaria ventum eſt, vbi diſputatrici licentiæ inſtituta tradita, infinitus librorum numerus

rus

rus proſilit ſtatim in certamen, qui A te in errorem trahant. Heu quoties dolui, qui ſacris inſtitutis per totos librorum ſeceſſus ſcrutantes, detrahebant occulta quæque in obſoletis codicibus ſollicitantes, & quicquid ſecurum eſt inquietantes!

§. II.

Vnitas maximè neceſſaria ſaluandis. B

RENaſcentibus ex aqua in vitam immortalem meritò obijcitur in primis ſub arctiſſimo vnitatis eſſentialis vinculo perſonarum diuinarum pluralitas. Quæ rei ratio? Pulcrè eam inſinuat D. Anaſtaſ. Sinaita lib. 1. Hexaem. fatus: *In primis diſcimus myſterium Trinitatis in baptiſmate,* C *cum quo myſterio vitã quoque Deo gratam diſcimus.* Sanè apud exteros eo habitu Dij obijciebantur, quem ſibi in adoraturis pergratum fore maximè ſignificabant. Vnde Lacedæmonij, & Deos & Deas armis horrentes effingebant, vt viſis Dijs, ait Alexand. ab Alexand. *ne iuuenes, niſi armati deprecarentur*; rati armatis Dijs minimè D placere ſine armis. Hinc mentem elicio Anaſtaſij: Initiamur enim Chriſtiani ſub Deo vno & trino, vt vitam Deo gratam diſcamus, & ne quid ab eo Deo petamus, in quo eſt cum pluralitatis differentia perfectiſſima vnitas; niſi perfecta animorum vnitate coarctati. Plures perſonæ ſunt vnus Deus, quicumque huic Deo & trino, & vni inſeruiunt, E hunc induant vnitatis habitum. Hinc veri Dei cultores perfecti antiquitus Catholici vocantur: cuius nominis explicationem tradens D. Pacian. Epiſt. 1. ad Sympronianum ſic fatur: De catholico nomine multa reſpondi facilè; at ſi vim nominis poſtulares, quodcumque illud, eſſe mirificum, *ſeu vnum in omnibus, ſeu vnum ſuper omnia, ſeu quod ante non dixi, filius Regis, ideſt, populus Chriſtianus.* Expēde, quam diuina ſit nomenclatura populi Chriſtiani, dum Catholicus dicitur, nimirum *vnum in omnibus*, ſub quo vnitatis habitu Dei in Trinitate vnius veri adoratores prædicantur, ſine quo nihil ab illo auderent expectare. De Annæ matris Samuelis coniuge dicitur primo Regum capite primo, *Erat vir vnus de Ramatha.* Quæ verba premens Origen. hom. vnic. contendit, hoc eſſe ſolemniſſimum iuſtis viris, quod omnes vnus vocentur. Ait enim de iuſtis; omnes competenter vnus dicuntur. Et cur non omnes vnus dicantur, quorum cor & anima vna deſcribitur? *Vnde meritò & ipſi omnes non ſolum vnum; ſed vnus dicuntur, ſicut Apoſtolus deſignauit* 1. Corinth. 9. dicens, *Omnes quidem currunt, ſed vnus accipit palmam. Vides manifeſtè quia omnes iuſti, vnus eſt qui accipit palmam.* Et quidem ſalutis palmam non accipiet, niſi qui hac vnitate vixerit. Ouem perditam ducebat Dominus in ſalutis caulam; ſed nihil illi prius ſuggerebat, quam hanc intimam cum proximis vnitatem. Sic Matth. 26. de Iuda proditore aiebat: *Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt.* Quid ais Domine, *vnus veſtrum?* nonne proditor iam a diſcipulatu diſceſſerat? non ſeſe dederat in membrum diaboli? cur adhuc a te dicitur vnus Diſcipulorum? Pulcrè Diuus Anſelm. *Ex magnitudine miſericordiæ ſuæ voluit Deus proditorem diſcipulum ad pœnitentiam reuocare, occultis videlicet notationibus, minis, Sacramento vnitatis.* Relicturus ſaluti aditum, hanc illi ſuggerebat viam, quod vniretur fratribus; ille enim deſperare ſolum poteſt de ſalute obtinenda,

da, qui ſeſe elongat ab vnitate fratrum. Quo vnitatis habitu induti repulſam non patimur a Deo trino & vno, imò ei ſimiles, eius conſortio fruimur. Nonnè audis ſeptem filios Iob, & tres filias æterna eſſe beatitudine candidatos? Sed quæ illorum narratur virtus? quæ facinora, ob quæ repentino interitu rapti putentur cæleſtem gloriam adepti fuiſſe? Sanè audis illos quotidie vnanimiter cõuiuijs vacare, & exinde ſuſpectos fuiſſe parenti, qui veritus conuiuiorum pericula, Deo anxius pro filijs litabat, ſi fortè peccauiſſent. Et tamen dubitâs ad ſalutem illos perueniſſe, ſolo quidem ſuffragio vnanimitatis manifeſtato. Sic Origen. lib. 1. in Iob dicit: Septem filij Iob, & tres filiæ, tanquam vna anima indiuiſi conuixerunt in vnanimitate, quæ tanta fuit, vt inuidus dæmon facilius omnes pariter interficeret indiuiſos, quam diuidere atque diſſociare benignam eorum vnanimitatẽ poſſet. *Erat namque cor eorum, et anima vna. Propterea cum ſanctis in perpetuo nominantur, propterea cum iuſtis in æternum requieſcunt, propterea cum Angelis indeficienter laudabuntur.* Sic ex ſolo vnitatis fraternæ ſuffragio interempti a dæmone filij Iob beatitudinem adepti reputantur. Vide lib. 3. cap. 8. §. 40. & lib. 4. §. 23. & alibi.

§. III.

Tenax recti, & ſibi ſemper conſtans, & vnus ſit vir.

PRoh immenſam diuinæ Eſſentiȩ perfectioni, nulli varietati ſubiectam, nulla differentia variabilem! Ea proculdubio eſt diuinitatis perfectio, quæ & in innaſcibilitate Patris, & in generatione Filij, & in proceſſione Spiritus ſancti, media-

A tanta perſonarum, notionumque varietate, illa eadem, & ſibi conſtans vndequaque manet. Accipite Theologum Nazianzenum oratione in Bapt. vbi ſic fatur: Fidem in Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum tibi hodierno die committo. Hinc tibi do totius vitæ comitem & tutricem: *vnam diuinitatem & potentiam in tribus coniunctim, vndi-*
B *quaque æqualem, vndiquaque eandem. Non ſecus atque vna & ſibi conſtans eſt cæli pulchritudo & magnitudo.* Ecce inter quam diuerſas, inter quam appoſitas perſonarum differentias, & varietates Eſſentia diuina eadem, & ſui ſimilis per omnia appareat. Nonnè ex quacumque mundi regione, ex mari, ex terra, ſi cælum ſpectes, idem cæleſtis color, ea-
C dem amplitudo & pulchritudo tibi obijcitur? Poſt noctes, poſt conglomerata nubila, poſt eclipſes, non idem cæli aſpectus tibi ſiſtitur inuariatus? Sic Eſſentia diuina inter oppoſitiones perſonarum vndequaque eadem effulget, & apparet æqualis. Iam hinc Diuo Zeno ſerm. de Patient. deplorat vnius hominis miſerandas vices, qui cum naturæ di-
D uinæ æmulus conditus ſit, vnus inter omnes creaturas ab inuariabilitate diuina abeſt quam longiſſimè. Ait enim: Sol quamuis mira celeritate alternans mundi metas illuſtret tamen nunquam dilectam verecundamque auroram anteuertit; quid quod maius eſt duodenis non dicam ſpatijs, ſed momentis horarũ æquabiliter ſe partiri non poſſet, ſi impatientia ſuos curſus vrgeret. Luna
E quoque, quæ quibuſdam errare videtur curriculo menſtruali, ſolemnes ſuæ ignes ætatis, quod nunquam prærogat importunè, nec derogat, quid aliud intelligi datur, quam ſui opificis moderationi deſeruiens peritiſſima inſignis patien-

tiæ

tiæ diſciplina? Sed & mare ventis laceſſitum quum iraſcitur, quamuis reciproca viciſſitudine nunc pulſantibus cælum, nunc requirentibus terram, æſtuantibus vndique vitreis armatum montibus, violentis vndarum ſæuientium cumulis, toto corpore inſaniat, tamen extremorum pallido ex recurſu voluminum, quaſi ius terræ cognoſcens, ac violare deuitans, mira patientia in ſe frangitur, eiſdemque fluctibus, quibus cogitur, frænatur. Hæc germinantibus pratis, meſſibus flauis, vitibus curuis, ſemipallidis oliuis felicitatem præſtat & gratiam, cum vniuſcuiuſque temporis fœtus partu crudo in alterius contumeliam impatientia non finit præcipitare. Quid auium diuerſarum decora commercia, littoreaque? Quid arduis volatilibus aeriæ grues? Quid piſcium diſſimilium cum ſuis ſibi ductoribus gradatæ ętatis innumerabiles cunei? Nonne cum inuitationi temporum parant, ſolemniſque remigis ſpecioſo diſcurſu, vel aquas ſulcant, vel aera diſtinguunt, & patienter veniunt, & patienter excedunt? *Solus homo præceps, ſolus impatiens, prauis quotidie mobilitatibus gaudet, varietatibus ſtudet: miſerum ſe putat, ſi ipſe ſit.* Heu miſeram hominis conditionem, qui ſolus debebat naturæ diuinæ ſequi inuariabilitatem! ſolus ipſe varius & multiplex efficitur, ſolus ipſe laborat mobilitatibus: & huc ſpectat ſingulis momentis, ne ipſe ſit; ſed vt alius, & alius fiat. Hanc pungebat malitiam Moyſes Deuteron. capite ſexto fatus: *Audi Iſrael, Dominus Deus tuus vnus eſt*. Quæ verba premens Diuus Ambroſius epiſtola prima ait: *Et tu ergo ad ſimilitudinem Domini vnus eſto. Non hodie ſobrius, cras ebrioſus, hodie pacificus, craſtina die litigioſus. Eſto ſicut imago in didrachma immutabilis, eumdem*

A *habitum ſeruans quotidie*. Cur te multiplici figura varias? Cur inſculptæ Dei imagini in animo tuo detrahis? Sanè nil Deo gratius, quam vna & ſibi conſtans natura; nil dæmoni ſimilius, quam multiplex in vno homine vultus. Audi ſummum de iuſto viro elogium 1. Regum cap. 1. *Fuit vir vnus de Ramathain Sophim, de monte Ephraim, & nomen eius El-*
B *cana*. Non parua laus viri, quod ſit vnus, namque peccator crebris & multiplicibus ſeſe variat vultibus, tot quotidie induit perſonas, quot mores, modò leo, modò ſus, modò aper apparet; modò diuinus æthera ſcandit, iam brutus terrenis cupiditatibus inhiat. Non ſic iuſtus, ſed ſemper idem, & ſibi conſtans ſemper vnus, *& nomen eius Elcana*. O di-
C gnum nomen viri, qui vnus & idem eſt! Enim vero Elcana idem eſt, *ac poſſeſſio Dei*. Accipe modò Origen. in lib. Reg. hom. vnica ſic differentem. *Certum eſt, quòd ille, de quo dictum eſt, quòd vnus eſſet vir, poſſeſſio Dei eſt, et non poſſeſſio dæmonum. Quem enim dæmones poſſident, non eſt vnus, ſed multi, ſicut & ipſi dæmones de eo; quē poſſidebant, reſponderunt dicentes:*
D *quia legio nomen eſt ei.* Troiano equo ſimillimus peccator, armatis grauis legionibus incompoſitam multitudinem præfert, fœlix ille vir, qui inuariabilis & vnus ſemper in Dei ſeruitio perſeuerat, huius poſſeſſor eſt Deus. Nonnè decem leproſi ad Ieſum ſanitatis obtinendæ cauſa venere? ab illo ad Sacerdotes remiſſi ſunt, & dum irent, ſalutem acquiſiũt.
E Tunc notat Luc. capite 17. dicens: *Vnus autem ex illis, vt quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna voce magnificans Deum*. Quippe decem Chriſtum cõuenere, decem à Chriſto mundati ſunt; ſed nouem poſt ſalutem Chriſtum obliuiſcuntur, in alia diſcedunt. Vnus ex illis vir ante

ſalu-

ſalutem, & in ipſa acquiſitione ſalutis, & poſt ſalutem acceptam manet vnus, & idem in prædicando Chriſtum perſeuerat. Ita D. Anſel. *Quod dicitur vnus, intelligendum eſt, non diuerſis ſe voluntatibus varians, ſed in vna Deo placendi voluntate perdurans.* Sic veri diuinitatis æmulatores ſibi conſtantes & ipſi ſub quacumq. rerum varietate perſeuerant. Quo item ſpectauit Dauid Pſal. 118. dum dicit: *Defecerunt oculi mei in eloquiũ tuum dicentes, Quando conſolaberis me?* Expende, quod oculi dicunt, quando conſolaberis me, cur non potius nos? Sanè iam inde percutietur ſponſus in vno oculorum iſtorũ. Pulchre Diuus Ambroſius ſermone 11. numer. 2. inquit: Si oculi iſti ſignificati ſunt, quibus cernimus, dicere debuerunt, quando conſolaberis nos; hoc eſt, non ſingulariter, ſed pluraliter, ſed quia oculus mentis, & oculus carnis vnus oculus fiunt, & tunc homo conſolatione fulcitur, cum caro & mens diuerſa non cupiunt; *ſed vnum deſiderant, vnum requirunt, ideò intenti ad eum, qui ait, Ego & pater vnum ſumus, iſti quoque vnum eſſe ſe confitentur, quia vno eodemque deſiderio funguntur.* Hactenus ille.

§. IV.

Reſpice cognationem naturæ, etiam in hoſte, & illum amabis.

DOceor in primis a ſumma triũ diuinarum perſonarum concordia inter ſeſe, erga proximos meos eundem concordiæ nexum obſeruare. Pulchre enim Damaſcen. ſerm. de defunctis loquitur: *Hæc felix diuinæ bonitatis imitatio eſt, dũ quis alijs non minus, quam ſibi gratiã expoſcit; & tunc conſummatæ charitatis terminus, ac beatitudo attingitur,*

A *dum in proximo animæ ſuæ benefacit.* Sicut enim totus Patris amor in filio eſt, & Spiritu ſancto, nullaque abſoluta bona ſibi ſoli reſeruat Pater, quæ non communicet pignoribus charis; ſic illæ perfectæ charitatis metas attigit, qui in proximo ſuo ſciuit animæ ſuæ benefacere. Nec hoc tibi arduum & difficile videatur, dum vt iuberis diligere proxi-

B mum ſicut te ipſum, ita te ipſum in proximo noueris eſſe. Quis ſe ipſum non amet? Noſce ergo te in proximo, & illum, licet inimicum & contrarium, amabis. Accipite Diuum Leonem ſermone decimo, de Quadrag. ita fantem: *Pulchrum valde eſt, & diuinæ beneuolentiæ comparandum, ſui quemquã in altero meminiſſe, & amare propriam etiam in hoſte* (Leo.)

C *naturam.* Quippe in diuinis perſonis ſi vniuſcuiuſque reſpicis proprietates, ſeſe maximè opponunt; viget tamen, inter maximas oppoſitiones perſonales, ſummus vnius ad alterum amor, ea non contemnenda ratione, quia altera ſuam propriã naturam videt in altera, quo nulla oppoſitione poteſt amor interrumpi. His proculdubio aſſimilabitur, qui-

D cumque ſui in altero meminerit, & propriam naturam in hoſte eſſe notauerit, quam tunc non poterit non amare. Hinc cum iuberis diligere proximum tuum ſicut te ipſum, præcepti facilitatem vrget Chryſoſtom. in Pſal. 5. fatus: *Si enim dixiſſet: Vos cum homines ſitis, diligite beſtias, præceptũ fuiſſet difficile. Si autẽ qui homines ſunt homines amare iuſſit* (Chryſ.)

E *vbi & ſubſtantiæ ſimilitudo, et cognatio, & ipſius naturæ admonitio plurimum momenti afferũt ad diligẽdum, quidnam habeat difficultatis?* Diuinarum ergo perſonarum inſtar, noſtram in proximis videamus naturam, & nulla oppoſitione, nulla contrarietate impediente, facile amabi-

A amabimus illum. Id quod de Diu. Paulo Chryſoſt. hom. 8. fatus: *Nemo ita dilexit inimicos, nemo inſidiatoribus ſuis ita beneficus fuit, nullus pro afflictoribus ſuis tanta perpeſſus eſt. Non illa enim quæ patiebatur, ſed naturæ copulam cogitabat.* Sanè beatus ille fuerit, Deoque maximè cõparandus, qui id in hoſte etiam videat, quo non poſſit non amare illũ. B Qui magis hoſtes in Chriſtianos, quàm Nerones, Domitiani, & his ſimiles? Attamen primitiui Chriſtiani ſic affecti erant, vt excutientes ad hoſtiles Imperatorum animos, aliquid viderent in illis, quod etiam ſummo ſtudio amabant. Id oſtendit Tertullian. lib. ad Scapul. cap. 2. inquiens: *Chriſtianus nullius eſt hoſtis, necdum Imperatoris; quem ſciens à Deo ſuo conſtitui, neceſſe eſt vt illum diligat.* C Hoc curet homo perfectus, nimirum proximos videre, non quà hoſtes ſunt & inimici, ſed quà boni, quà Dei fœtura, quà noſtræ naturæ participes, & ſic neceſſariò illos diliget. De hoc etiam dixi libro 3. cap. 7. §. 6.

Tert.

§. V.

Paternitas in Deo neceſſaria, ne creatura periret; vbi quàm ſit miſcenda in Principe manſuetudo cum ſeueritate.

QVis ſuſtineret illud in primis à Moyſe exaratum? Hoc eſt, *Heloim creauit Cælum & terrã*; Heloim iudices ſonat, & ſane ominoſum eſſet creaturæ, quòd creator iudex appareat. Verùm cum Creatoris nomina, & proprietates recognoſco, in primis ſeſe offert & nomen, & proprietas patris; quo deitas a ſuis effectibus facilè ſuſtentatur. Stupendum Dei Tribunal Iſaias miratus, vt nos miremur amplius addit, *& Seraphin ſtabant.* Quid magis mirandum? Ad conſpectum Angeli homines conſternuntur & iacent, & ſi fortiſſimi, & ſi adeò afflati, & nunc Seraphim totam ſuſtinent Dei Maieſtatem ſtantes? Nec preſſi onere cadunt? Nec flectunt genua? Vnde hæc Seraphinis conſtantia? An de diuina notione Patris? Accipite D. Cyrillum Alexan. in Apolog. ad Theodoſ. fatus: *Diuina & incorrupta natura, tametſi ſummè glorificata ſit, & omnem admirationem ſuperet, Patrem tamen, ac correſpondentem excellentis huius potentiæ magnitudini mãſuetudinem habet. Generata ſiquidem natura fortiſſimam illam & immenſam vim ac poteſtatem non ſuſtinuiſſet, niſi manſuetudine mixtam.* Niſi pater in diuinis adeſſet, corruerent vniuerſa creata; quippe quomodo creatura poſſet coram illo Deo ſtare, cui inter infinitas virtutum phalanges, nihil ineſſet Patris? Hinc meritò dolet Paul. gentium miſeriam, qui cum naturæ lumine vnum Deum cognoſcebant, nihil patris in illo meditabantur. Ait enim ad Epheſ. c. 2. *Propter quod memores eſtote, quod aliquando vos gentes* D *eratis in carne: promiſſionis ſpem non habentes & ſine Deo in hoc mundo.* Vbi Anſelmus explicat: *Sine Deo, ideſt, ſine Dei Patris agnitione in hoc mundo tam malo, qui totus in maligno poſitus eſt.* Sanè detrimentoſum homini eſt, quòd cũ ſit poſitus in maligno, vbi tot occaſiones lapſus, vbi tot præcipitia, vbi etiam iuſti ſepties in die cadunt, nihil in Deo E patris agnoſcat. Felices Chriſtiani, quibus Deus innotuit pater, & is pater qui naturaliter inſit Deitati, cuius patris conditio nunquã a Deo poſſit obliterari. Apud Lucam c. 15. ille iuuenis pene deploratus, tamen ait: *Ibo ad patrem meum.* Cui argutè Chryſol. ſerm. 2. ait: *Qua ſpe? Illa, qua*

Cyrill.

Anſel.

Chryſolog.

pater

pater eſt. Ego perdidi quod erat filij: ille quod patris eſt non amiſit. Indelebilis eſt in Deo proprietas patris, nunquam non pater Deus, etiamſi nos è Dei filijs conuertamur in mancipia diaboli. Excandeſcit Deus, iraſcitur, mortem crucemque minatur, fulmina iacit, nec quod patris eſt amittit. Adnata eſt celſiſſima naturæ proprietas patris, vt in tanto orbis moderatore nunquã iudicis ira appareat ſine mãſuetudine patris. Mihi credant, qui clauum tenent, & imbibant a Deo hoc dulciſſimum nomen patris, nunquam enim magis flectent ſubditos, quam vel manſuetudine, vel facilitate admixta ſeueritati.

1. Reg. 16. Ille ſapiens Nathan 1. Reg. 16. iuſſus fuit Dauidem peccatorem caſtigare, at ille Dauidem adit totus feſtinus & lætans, proponit fabulam de Ouicula, Quo delinitus Dauid cum fuerit, & quaſi palpatus, ſtatim Nathan exerit gladium aiens: *Tu es Rex, qui hac admiſiſti.*

Chryſ. Chryſ. Pſal. 47. *O ſectionem non gladio, ſed breui coargutione doloris ſenſum amputantem. Cum enim oportebat, fabulam agebat. Cum autem coarguendus ille fuit, ſtatim ferit atque vlcus abſcidit, ſic tamen, vt haud magnum dolorem efficeret.* Bonus vates iudicis ſeueritati miſcuit patris humanitatem & comitatem, ſimulque melleis vtitur fabulis, & ancipite verbi gladio. Similiter ipſe Dauid, vbi Pſalm. 14. replet virtutum regulis, præfixit in titulo, *Pſalmus Dauid.* Cur Pſalmus dicitur & cantatur, qui felleis virtutum aſperitatibus ſcatet? Ibi Chryſoſt. itẽ fatur: *Lex bonarum actionum cum numero & ſuauitate vocis oblata. Quamobrem? Vt virtutis aſperitate temperata vocis modulatione, iucundam & acceptam reddat admonitionem. Vt Dei legum contemptores percantus ſuauitatem bonos & attentos auditores efficiat; vt lingua tanquam calamo,*

A *& tanquam viſco, melodia auditorem aucupetur.* Sic vniuerſi rigores & admonitiones de patris pectore dulceſcant, vt fructuosè excipiantur. De hoc ſæpius fit ſermo in hoc opere.

§. VI.

B *Deifica Trinitas Angelis, in prædicando tanto myſterio, ſuperiore reddidit animalia.*

OBſtupuit ales ille diuinus Ioannes incredibili viſionum magnitudine; & cur nõ obſtuperet? Etenim inter alia Apocal. 4. vidit ſub ſmaragdino arcu omnigenam Dei maieſtatem regia in ſede fulgere; *Et in circuitu ſedis quatuor animalia plena*

C *na oculis, ante & retro. Et animal primum ſimile leoni, & ſecundũ animal ſimile vitulo, & tertiũ animal habens faciem quaſi hominis, & quartũ animal ſimile aquilæ volanti. Et requiem non habebant die ac nocte dicentia, Sãctus, Sanctus, Sanctus.* Quid admirabilius, quàm animalium ore venerabile & abſtruſiſſimũ Trinitatis myſterium decantari? Sic docent D. Da-

D maſcen. D. Felix, PP. Concilij Chalcedon. & Conſtantinop. relati ab Alcaçar in præſenti. En cæli decora replentur & voce, & cantu animalium, vt dicat Diu. Dionyſius Areop. *Fortaſſe non deſit, qui arbitretur cæleſtia illa leonum & equorũ agminibus plena, vt pro laude mugitus reſonent.* Proh egregia Dei laus! Vbi ergo Angelorum cunei? Vbi diuinorum

E Spirituum cantus: Canunt ſanè Angeli; ſed Angelorum cantu naturali non attingitur reconditum arcanum Trinitatis. Ita Diu. Auguſtin. ſerm. 1. componens duo nota Iſaiæ & Pſalmi loca, dum fatur: *Trinitatẽ Angeli in cælo ſcire nõ poſ.ũt; quod enim dicũt Angeli in cælo, Quis eſt iſte*

A *Rex gloriæ? Similiter in Iſaia dicitur, quis eſt iſte qui aſcendit in Edon? Vide quid dicunt, pulchritudinem prædicant, de natura tacent.* Non enim creditur naturæ in Trinitate ſimplicitas Angelorum ori, altius eſt hoc myſterium quam ab Angelis poſſet celebrari, illi pulchritudinem diuinam, victorias partas potentia felici concinunt auſu, at Trinitatis abſtruſa
B nec cogitare norunt. Proh Deus immortalis! Quæ fugiunt Angelos Trinitatis penetralia, leonum & cæterorum animalium agminibus prædicanda dantur, & quæ ſubtili ſpirituum voce non attinguntur, inter mugientia bruta reſonant publicata. Fecit hoc verbi incarnati ſapientia, quæ animalium, hoc eſt, ruſticiſſimorum hominum ora tanto aptauit arcano publicando. Fecit ipſa po-
C tentia Trinitatis quæ per rudes animalium linguas voluit innoteſcere creatis. Huc Areopag. de myſtica Theol. cap. 1. aiens. *Trinitas diuinæ Chriſtianorum ſapientiæ præſul.* Sane animalia ſedem calcant cæleſtem, & ad numerum docta canere, quod ſublimius eſt & præſtantius diuinæ harmoniæ, nempe Trinitatem puluereis extollunt linguis, ſed ipſa du-
D cente & docente Trinitate. Memini legiſſe apud Ælianum libro primo hiſt. animalium ſtupefactam Romam ingenio & arte cuiuſdam hominis, qui ita laborauit, vt duodenos Elephantes muſica imbutos ad numerum fecerit ſaltare; quod vbi comparatum eſt, ipſum canora cithara inſignem ſequebantur vaſtiſ-
E ſimæ illæ Elephantorum moles voce & ſaltu adeo ſubtiliorem citharę numerum obſeruantes, vt Romanis exiſterent ad miraculum. Maiora his vidit Chriſtiana Roma quando animalium choros: & qui ab Angelis non attingebantur Triados numeros, pro dignitate obſeruari & publicari voce animalium, hoc eſt, hominum ruſticiſſimorum prædicatione. Quid mirum! Trinitas ipſa erat præſul, & præſule Trinitate Angeli vincuntur ſapientia & dexteritate ab animalibus, *quæ habentes citharas Dei*, Apoc. 15. tanti præſulis ſubtiliorem ad numerum proſilientes ſibi ſtupefactum traxerunt orbē terrarum. Vt clamet Abacuc capite 3. apud Septuag. *Domine, audiui auditum tuum & timui: & conſideraui omnia opera tua & expaui: in medio duorum animalium cognoſceris.* Ecce tibi totum numinis arcanum ore animalium decantatum, ecce animalia ſapientiora Angelis, & totius huius ſapientiæ, & miraculi præſul ipſa eſt Trinitas beata. *Abac. 3.*

§. VII.

Patri Deo in abſcondito orandum & pro illo in publicum depugnandum eſt.

Miratus Trinitatis eminentiam per ora illuſtrem animalium, miror magis dum ſingula perpendo animalia. *Primum animal Leo*, cur Leo adhibetur Trinitati euulgandę? Duo hæc in Leonum œconomia ab Aeliano cap. 7. obſeruantur. Alterū eſt, quod Leo vbi ab ſpelunca proſilit, veſtigia non ſinit integra, *ſed partim obliterat, ne venatores luſtrū, vbi cum ſuis catulis habitat, inuenire poſſint*. Alterum ipſe etiam docet c. 6. quod nimirum Leo ſenio grauis non prædas perſequitur, id ſibi officium aſſumunt eius catuli, qui præda capta, *rugitu edito parentem ſuum, vt conuiuium ineat, tanquam cōuictores ad prandiū conuiuam inuitāt.* Hęc ſi Theologorū penu conſulas in diuinum patrem, inque prolem diuinam inuenies mirifice conuenire. Nōne omnes creaturæ veſtigia ſunt

Patris diuini? nonne effectus ſunt illius? Sed tamen hæc in creaturis diuini Patris veſtigia partim oblitterata ſunt, ne Trinitatis arcanum manifeſtum ex creaturis fiat, deturque mundo diuinarum prolium notitia; & ne luſtrum, vbi cum catulis ſuis habitat reperire poſſimus, *lucem habitat inacceſſibilem*, vt ait Paul. 1. ad Timoth. 6. ex ſententia D. Auguſt. 1. de Trin. cap. 6. ſic ab initio amat Pater latibulum proli ſuæ.

Tim. 6.

At poſt longa ſæcula hominum fameſcens generoſus Leo ſalutem, ipſe quietus pignora chara mittit in prædam animarum. Nonne è tribus illis, qui Gen. 18. apparuerunt Abrahæ: duo in domũ Loth perrexerunt? ſic enim habes. *Venerunt duo Angeli in Sodomis veſpere.* Cur duo tantum? & qui duo? Pulchrè Auguſt. ſerm. 2. de Trin. capite 12. ait. Quas duas perſonas hac hic intelligimus? an Patris, & Filij, an Patris, & Spiritus ſancti; *an Filij, & Spiritus ſancti? Hoc forte cõgruentius, quod vltimum dixi, miſſos enim ſe dixerunt quod de filio & Spiritu ſancto dicimus: nam Patrem miſſum nunquam ſcripturarum nobis notitia occurrit.* O quam miſſi diuini catuli, verbum, & Spiritus in prædam proſiliunt, ille curruum crucis parat arcum; hic ignea ſpicula; factaque præda & rugitu edito in voce tubæ parentem ſuum, vt conuiuium ineant, inuitant. Id quod expreſſit Paul. 1. ad Cor. 15. dicens *deinde finis cum tradiderit regnum Deo, & Patri: cum euacuauerit omnem principatum & poteſtatem.* Sanè debellato mundi tyranno, prædam captam, nimirum, vniuerſam electorum fidelium ſegetem Patri tradet, & regale agetur conuiuium. Notanter dixit *Deo & Patri*, quia enim pater quieſcebat, Filius & Spiritus prædabantur, quas hominum prædas Patri libarent.

Gen. 18. Auguſt. 1. Cor 15.

A Sed age; cur pater, qui catulis ſuis ab initio meditabatur latibulum, cum illiſque in abſcondito eſſe gaudebat, vbi ad prædam ventum eſt illos ipſe mittit, & palam facit publicari per mundum? Sanè hæc eſt cæleſtis Patris œconomia, vbi contemplationi diuiniſque meditationibus vacandum eſt; amat in abſcondito cũ chariſſimis ſibi pignoribus eſſe; B cum actiuè incumbendum tũc omnia manifeſto fiant. Ita Matth. 6. dicitur. *Cum oraueris, intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito, & pater tuus, qui vidit in abſcondito, &c.* Hoc enim ſolemniſſimum eſt cæleſti Patri velle cum pignoribus ſuis in abſcondito miſcere colloquia, vbi inter parentem & pignora contemplationis ne- C gotium agitur latibula obſeruari neceſſum eſt. At ijs, qui actioni inſtant ſimiliter dictum eſt Matth. 5. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Decet Chriſtiana opera lux, at contemplationem ſemper latibulum decet. Id quod attigit Naz. orat. in Max. fatus. *Ieſus ipſe vt actiones mul-* D *titudini, hominumque frequentia, ita preces quieti lociſque ab hominum cõmercio ſemotis fere tribuebat.* Ita & tu in abſcondito Patrem ora: ſis in oratione Leonis catulus, qui cum patre agens minime videaris nec noſcaris. At in animarum ſalutem ea oſtenta opera, quibus Patri tuo deprædoris vniuerſum orbem terrarum. Fallor niſi ideo benedixerit Iacob Iudam E Gen. 49. his verbis. *Catulus leonis Iuda: ad prædam filij mi aſcendiſti.* Quæ verba de Deo Patre, & Filio eius interpretatur Ambr. *Leo, inquit ille, hic catulus*, et vere Leonis catulus quando ad patrem loquens ſemper latibula meditabatur; verũ vbi ad prædam ventum eſt, vbi prædam facere opor-

Matth. 6. Matth. 5. Gen. 49.

oportebat, ad prædam fili mi aſcendiſti, in mediam exterminij terram proſiliuit durus debellator.

§. VIII.

Quo à pluribus participatur gloria cæleſtis, eo in ſingulis abundantior, accidentaliter.

IAm ſecundi animalis Trinitatem decantantis aſpectus venit notādus, ait enim. *Secundum animal ſimile vitulo*. Quid tardum vobis pecus ad triadis Sacramentum? Imò quid non conferat boui numerus diuini ternarij? Superſtitioſa illa obſeruatio à Geoponio lib. 18. tradita, (Geop.) quando ait, *numerus gregis ſemper ſit impar, vt qui naturalem vim habet ad greges ipſius ſalutem & durabilitatem permanſuram*. Si naturam ſpectes, nil ſuperſtitioſius; at iuxta mores humanos nihil diuinius potuit excogitari. Nonne diuiniſſimus & ſapientiſſimus paſtor Ieſus hunc triadis imparem numerū renaſcentium gregum multitudini mandat inuri? Et quidem ait. *Baptizantes eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*. Quippe vnus hic ternarius, quo ſignamur & initiamur, vim habet maximam ad Chriſtiani gregis ſalutem multiplicandā. Dat quidem ternarius hic ſalutem gregi Chriſtiano, dat felicitatem, dat permanſuram beatitudinis durabilitatem, imò beatitudinis gloriam in beatis adauget. Recolitè illud à Romanis, teſte Tito Liuio, inuentum, vt cumulatiſſimæ annonæ memoriam æternarent. Bouem effingunt aureum, quem ad Trigeminam portam conſtituunt monimentum æternum incredibilis abundantiæ. Maiori ſane ſapientia bonus paſtor Ieſus totum Chriſtianum gregem ex aqua renaſcentem Tri- A geminæ obijcit portæ, vt profluis felicitatis augmentis inde præbeat præſagium. Has creſcentis felicitatis portas ſibi aperiri clamabat, Pſaltes 118. fatus. *Aperite mihi portas iuſtitiæ, & ingreſſus in eas confitebor Domino: hæc porta Domini, iuſti intrabunt in eam*. Expendo quod portas aperiri poſtulat, & ſubdat; hæc eſt porta Domini, quaſi per plu- B ralitatem & vnitatem Trigeminam ineffabilis myſterij portam indigitaret. Has trini Dei portas petit aperiri, quibus intret in gaudium Domini ſui, quibus beatitudine æterna fruatur. Sed cur Trinitatis portæ aperiendæ ſint ad beatitudinē cauſandam? Nōne ſufficeret ſi vel vnius diuinæ eſſentiæ porta aperiatur, vt ſit quiſque beatus? Sufficeret for- C ſam vnius eſſentiæ diuinæ viſio ad creaturas beandas, imò ad beandum ipſum Deum de multorum nō ignobilium Theologorum calculo, quorum princeps eſt Scotus 1. diſt. 1. (Scot.) quæſt. 2. & diſt. 49. quæſt. 6. Sed nemini dubium eſſe poteſt, quod ad gloriæ cumulum maximè conducat perſonarum pluralitas. Quot perſonę beatitudinis glorijs perfundun- D tur, tot aperiuntur ianuæ quibus noua accreſcant gloriæ gaudia beatis. Equidem & in Thabor vt gloriam ſuam Ieſus faceret ſcintillare, ternionem fecit cum Elia, & Moyſi, quos cum diſcedentes videret Petrus, vt retinere poſſet ait Luc. 9. (Luc. 9.) *Bonum eſt nos hic eſſe, faciamus tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, Eliæ vnum*. Quaſi etiam manente E Domino metueret vnum ex ternione perdere. Sic inſinuat Diu. Anſ. (Anſel.) aiens. *Petrus ad ea quæ cernebat reſpondit: bonū eſt nos hic eſſe, viroſque iam diſcedentes cupiebat ibi retinere noua tabernaculorum ædificatione*. Cur ſic Petre? Si Deum glorioſum habes, cur quæris retinere creatu-

ras? Manentis Ieſu gloria perfun-
deris, ſine, abeat quo velit Moyſes, diſcedat Elias, quid de conſortio hominum ſperas? O acutum piſcatorem! Rectè ipſe præſagit tot portas gaudij claudi, quod diuini ternionis perſonæ deficiunt; imò quot abſunt à gloriæ participatione creaturæ. Hinc eleganter Anſ. concludit. *Si cum duobus tantum ſanctis, Moyſi ſcilicet, & Elia transfiguratam in monte hominis Chriſti ſpeciem videre bonum maximum duxit, quis ſermo explicare, & quis ſenſus valet comprehendere quanta ſint gaudia iuſtorum cum acceſſerit ad Sion montem, & ad ciuitatem Dei viuentis Ieruſalem cæleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiã, ipſumque ciuitatis artificem Deum faciem conſpexerint?* Sanè quo plures apparuerint gloriæ participes, eo plures apparebunt gaudiorum portæ patentes, gaudiorum, inquam, accidentalium, eo abundantius erit gaudium ſingulorum. Fallor ſi hoc materiali exemplo explicatum non vidi: erat ſpeculorum multitudo ardentem facem vndequaque cingens ea ſitus poſitione, qua facis radius ſingula ſpecula attingeret, quo factum erat, vt facis pulchritudo multiplicaretur & creſceret ad ſpeculorum numerum. Sic qui ad vnius facis ardentis aſpectum lætabãtur, tot ex illa percipiebant lætitias, quot addebantur ſpecula, in quibus vna & eadem fas multarum adimplebat gaudia & lætitias. Non meum commentum erit, ſi hoc ad cælitum gloriam transferam; ſuge illud ex Naz. in carmine Virginitatis. Vbi ſic cæleſtem ciuitatem depingit.

Naz.

---- At chorus ingens
Carpere quem nequeas Regem lætiſſimus ambit
Cæleſtis, ſtudioque omni Deus eſſe laborans
Chriſtifer atque crucis ſeruus, mundique ruentis,
Contemptor, tota meditans cæleſtia mente,
Perſpicuum lucis ſpeculum, lux fulgida mundi,
Quique Dei, cuiuſque Deus, quem cernit aperte.

Ecce tibi cælorum Regem innumera agmina, vt cingunt ſanctorũ, ita vt ſpecula lucem Deũ induunt, vt ex ſingulis gaudia, quæ à Deo ſunt, multiplicentur, & in infinitum creſcant.

§. IX.

In Trinitate beatifica corona eſt, & complementum felicitatis.

Tene mundialia omnia, tene cæleſtia, tene deitatem ipſam, tamen dum Trinitatem non apprehenderis, coronam perfectam minimè tenes, adhuc tibi eminentiſſimum felicitatis faſtigium ſubeundum reſtat. Dionyſ. Areop. de myſt. Theol. cap. 1. ait. *Trinitas ſuperſubſtantialis deitate, ac bonitate ſuperior, ac præſtantior.* Hæc eſt felicitatis corona, & complementum, cuius cauſa diuino illi triſagio addebatur homo, dum dicitur *tertium animal ſimile homini*, in quo Regiæ Trinitatis magnitudo exprimebatur. Nonne hæc erat vox Trinitatis diuinæ Gen. 1. *faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram?* Ita docent D. Greg. PP. D. Baſ. Amb. Auguſt. Euſeb. Cæſ. & alij. Quid ergo eſt in homine, quo beatificæ aſſimiletur Trinitati? Sanè ait Miſſ. libro de Opific. hominis cap. 4. *Nihil eſſe putandum aliud quam regiũ ei decus in ipſa creatione tributum.* Homo quidem creatur, vt Triados ſupra omnia creata, & increata Regiam teſtetur

altitu-

altitudinem, qua ipſa ſola cumulat, perficit & coronat cuiuſcumque felicitatem & beatitudinem. Quoties audis a viris iuſtis Regnum Cœlorum ſpectari, quoties a Domino idē cælorum Regnum ſanctis promittitur, id intellige perfectè conſtitutum in vna fruitione Trinitatis. Sic Theologorum Pater Naz. orat. in plagam grandinis exprimens integerrimi iudicis ſententiam, qua dicet, *percipite Regnum, quod vobis paratum eſt, & c.* ita fatur; illos lux omni oratione maior exceptura eſt, & ſanctæ *Regiæque Trinitatis* purius iam clariuſque colluſtrantis, totamque ſecum tota mente miſcentis contemplatio, *quam quidem ego vel ſolam Regnum cælorum potiſſimum eſſe arbitror*. Dū ad Trinitatem non accedis, & ſi deitatem videas, adhuc curris, nondum Regnum, nondum coronam plene prehendis. Illa eſt quæ regios auſus homini inſitos explere poteſt: illa quæ a lucta iubet quieſcere, & coronam porrigit pugnatoribus. Ideo Philippus vnus ex ijs, quibus Regnum cælorum promiſſum erat ſuper omnia ſe tollens inquit Ioan. 14. *Domine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.* Quippe regnaturus etſi oſtendantur vniuerſi cæli terræque theſauri, & ſic oſtendatur ipſa deitas, non ſufficit eis, adhuc inhiant, adhuc ad coronam anhelant; ſed oſtenſo Patre, oſtenſo nimirum, Trinitatis myſterio, nil vltra ſpectant. Ad hæc Diu. Cyrill. Alexandrin. libro primo Theſaur. capite 6. dicit. *Si Patris nomen eſſet dignius in Deo, quam ipſum nomen Deus, cur cum diſcipulos Saluator ad prædicādum mittit, non iuſſit; vt in nomine Dei baptizarentur? Sed quaſi maiorem diuinæ naturæ oſtendens dignitatem, in nomine Patris,* inquit, *& Filij, & Spiritus ſancti: Philippus verò cum diuinam curioſe ſcrutari naturam vellet, oſtende nobis Patrem dicebat, non oſtende nobis Deum*. Adeò a mente fideli Triados requirebatur aſpectus, quaſi vel ad Patris præſentiam ſolius ſummam poſſet felicitatis acquirere altitudinem. Iam memini prodigi illius filij gratiam a Trinitate perceptam: de quo Luc. 15. dicitur. *Surgens venit ad Patrem ſuum*. Vbi Chryſol. ſerm. 3. expendit illud ſurgens, & ad Patrem, inquiens. *Surrexit iſte mentis & corporis de ruina, ſurrexit de profundo Inferni Cæli alta contingens: apud cæleſtem Patrem Filius ſurgit plus de venia quam corruit de reatu*. Quam Filius viſo Patre, nō pertingeret altitudinem & Regni ſublimitatem? Vt hinc pateat quanta ſapientia Dominus educturus filios per aquam a peccati ruina in Regni hæreditatem, illos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti baptizari iubet, vt apud Patrem ſurgētes plus de venia, quam ceciderant de ruina cæli alta pertingant, regioque throno inſideant.

Naz.

Ioan. 14.

Chryſol.

§. X.

In mortis duello triumphabimus Trinitate armati.

QVam victrix ad ſuperos euolabit illius anima qui Trinitatis diuinæ ardenter armatæ charactere munitus mortis adierit pericula! Nonne hoc Triſagium ſibilans victrix ales annuntiat? Etenim inquit, *& quartum animal ſimile Aquilæ volanti*. Non ſic Romanæ Aquilæ victricis gentis Labarum decorabant; non ſic Imperatoria ſtēmata hoſtes deterrebant medias inter inimicas phalanges ad victorias volantia, vt Trinitatis diuinæ cultor & adorator, & amator euolat ad triumphos immortales. Chriſtianæ ſapientiæ, vt periculum faceret tentator præcipi-

cipitium ſuggerens aiebat Matth. 4. A *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te:* hic ſiſtit, quod reliquum erat Pſalmi conticuit, minime illud addidit, nimirum, *ſuper aſpidem, & Baſiliſcum ambulabis conculcabis Leonem, & Draconem*. Cur primũ obiiciens de Angelis hoc poſtremũ tacuit? Sanè hic victricis expauit trophæa Trinitatis. Naz. Pulchrè D. Naz. orat. in ſanct. Bapt. ait. *Id ſuppreſſiſti, nimirum. quod ſuper aſpidem, & Baſilicum aſcendam, & cõculcabo ſerpentes, & ſcorpiones, Trinitate videlicet ſeptus & communitus*. O quam alte volat victrix ales Trinitate ſuffulta! Non ſic victrices buccinæ, & tympana exarmant hoſtes, vt anima diuino triſagio repetito mortales deuincit terrores, & in aſtra volat. Sic olim Imperatoria iuſta perficiebantur, tres pyram conſtituebant gradus, è quorum ſumma Aquila emittitur, quæ in cælum euolans volantem Imperatoris animam notaret. Author eſt Pier. lib. 19. ſed beatiori præſagio ad trinũ deitatis aſpectum effertur quartum animal ſimile Aquilæ volanti, vt notet quantũ conferat è vita migrantibus deuotus cultus Trinitatis. Sanè in Phænice alite id etiam accedit notandũ, quod viuidum & victoriale ſepulchrum non ſibi paret; niſi ex veneratione Trinitatis ſanctæ. Accipite Lactantij carmina, quibus ad Orientem conuerſam Phœnicem ſic depingit.

Illa ter alarum repetito verbere plaudit,
Igniferumque caput ter venerata ſile:
Tunc legit aerio ſublimem vertice palmam.
Vitalique throno membra quieta locat.
Conſtruit illa ſibi ſeu nidum ſiue ſepulchrum.
Depoſiti tanti, nec timet illa fidem.

Ecce ex alarum triſagio, ex trina veneratione ad ſepulchrum volat, ex quo mortis victrix exurgat. Equidem diuinæ compellatio Trinitatis potens eſt ſepulchrum ipſum vitali rore perfundere, & inter mortis anguſtias interfectis peccatis hominem in vitam nũquam defecturam tranſplantare. Nouit hoc qui dum B figuram mortis in Baptiſmo componit, ad viuidam regenerationem addit compellationem Trinitatis, aiẽs *baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*. Expende illud *baptizantes*, hoc eſt ſepelientes, dicit enim Paul. ad Rom. 6. *Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem: vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam* C *patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Itaque Baptiſmus quædam eſt mortis imitatio, cuius è faucibus in vitam euolamus, & ſummerſis hoſtibus viui nos cæleſtia littora acquirimus. Id quod innuit D. Zeno ſerm. 4. ad Neoph. fatus. Zeno. *Sacri gurgitis vnda ſepelimur, vt ſepulchri nido viuificati reſurrectionis iura guſtaremus.* Sed quo id auxilio peragi- D mus? *Per gloriam*, inquit, *Patris*, hoc eſt, Trinitate auſpice. Vnus id expendat D. Cæſar. Arelat. hom. 5. Cæſar. in Paſ. qui ſic Baptiſmi prædicat miracula. Mira Domini clementia, quæ irreuocabile ſcelus, & infectas criminum maculas ad infectum reuocat & peccatorem, peccato moriente viuificat. Homo fonte demergitur, & ſola ſecreto munere E culpa hominis damnatur, criminoſus tingitur, & ſolum crimen extinguitur. *Oſtendit hoc in loco magnificentia tanti muneris beatam præſentiam Trinitatis.* Quippe vbi inter mortis ſimulacrum extinctis criminibus, homo in vitam anhelat, manifeſtè oſtenditur beata præſentia Tri-

Trinitatis. Quiſquis vel vmbram A mortis attingis hoc Beatificæ Trinitatis charactere armator, quo hoſtes contemnes, vulnera curabis, & æternum viuentem te æthera beabunt. Vt victricem Eccleſiam de omni malo incurſu oſtendat D. Ire-
Iren. næus libr. 4. aduerſ. hær. cap. 37. expendit liberationem Raab, quæ exploratores acceperat ſuo hoſpitio, B & ſtatim ſubdit. *Sic autem & Raab fornicariam ſemetipſam condemnans, quoniam eſſet Gentilis omnium peccatorum rea, ſuſcepit autem ſpeculatores, qui ſpeculabantur vniuerſam terram, & apud ſe abſcondit, Patrem ſcilicet, & Filium & Spiritum ſanctum. Et cũ vniuerſa ciuitas, in qua habitabat, concidiſſet in ruinam Raab fornicaria cõ-* C *ſeruata eſt.* Ecce tibi vnde mulier peccatrix ſeruata eſt, nimirum, quod intra ſe ſuſcepit ſpeculatores Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum.

Totam huius tractatus hiſtoriam finiat non Iuppiter ab igneo globo clamans, vt moris erat apud priſcos prophanos; ſed tribus è lucidiſſimis globulis beata Trinitas Francorum D ciuitatem Nanſacenſem defendens a tyrannis. Iam ea ciuitas, teſte Sigiberto, & Vincentio lib. 21. cap. 39.
Raul. & Raulino ſerm. 1. de Trin. Arrianam peſtem depulerat, Hunnorum exercitu à ſe propulſato, & cum ſeſe in Templum reciperet, vt Deo immortales gratias ageret: ecce tibi a Templi tecto tres ſplendentes globuli viſi ſunt deſcendere, mira adſtantium admiratione & alacritate. Tres, inquam, globuli figura, claritate, ſplendore, & pulchritudine, & pondere omnino pariles: qui dum ad Prælati oculos accedunt, ſic ſeſe intimè penetrant & vniunt, vt vna ex illis ſimplex margarita videretur conflata. Hanc ſumit, Prælatus, & dum mediam in crucis aureæ lapidibus pretioſis inſignis meditullio collocat, ipſa cruci hæret; ſed cæteri omnes pretioſi lapides relictis ſedibus cadunt. Quid plura? Morbi, vulnera, fames, mors ipſa, & ſcelera ex tunc ad præſentiam illius crucis expauent & fugantur. Et quidem vbi paſſionis Dominicæ ſigno beatæ accedit memoria Trinitatis, cuncta mala diffugiunt, vnaque nobis plaudit vita immortalis.

Huc me deduxit, qui me duxit in vehementer amatam Ieſu Societatem: quo beneficio conſtrictus dum Societatis emolumenta non oſtendunt mei mores, vtinam vel prædicem calamo. Habet quiſque ſuæ emolumenta Societatis: ego Ieſu ſocius maximum emolumentum duxi, ſi tanti ſocij virtutes & mores exararem, vt feliciores alij fructibus poſſint ſaginari. Liliatam Chriſti vitam habetis, qua ipſe & omnes, & me paſcat, dum eius facinora, ſermones, & parabolas alijs expendo commentarijs.

Laus Deo, Virginique Matri.

Digitized by Google

Digitized by Google

1-6-3-